

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

A. Kadir (1917, İstanbul -1985, İstanbul) Şair, yazar. Kara Harp Okulu'nda öğrenciyken Nâzım Hikmet'le tanıştığı ve "muzır neşriyat" (zararlı kitaplar) okuduğu için tutuklandı (*_1938Harb Okulu Olayı ve Nazım Hikmet* [1966] adlı kitabında olayı anlatır); bu nedenle okuldan çıkarıldı. 1943'te *Tebliğ* adlı kitapta topladığı ilk şiirlerinden dolayı, İstanbul dışına sürüldü. Dönüşünde çeşitli gazete ve dergilerde çalıştı. Şiirlerini *Hoş Geldin Halil İbrahim* (1959), *Dört Pencere* (1962), *Mutlu Olmak Varken* (1968) adlı kitaplarda topladı. A. Kadir ayrıca Mev-lana, Ömer Hayyam, Tevfik Fikret gibi şairlerin şiirlerini bugünkü dile aktarmış, Asım Bezirci ile çeviriler yapmış, 1980'de Hasan Ali Ediz Çeviri Ödülü'nü, 1983'te ise Azra Erhat Üstün Hizmet Ödülü'nü kazanmıştır.

II:446b, V:406a.

A. Nafiz Gürman Mahallesi Güngören İlçesi'nde yer alır. M. Nezihi Özmen, Tozkoparan mahalleleri ve Bakırköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 32.142'dir.

Ab Âlemi *mad. L-1 a*, ILSOlç, III:142c,

498c, IV: 133a, VL4c, 494c. **Abacı, Panayot** V:540b. **Abacılık** *mad. I:3a*. **Abadan, Yavuz** III:514c.

Abak, İbrahim (1924, Akova) Gümrük komisyoncusu. Ortaokulu bitirdi. 12. (1961-1965) ve 14. (1969-1973) dönemde İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Abahoğlu, Doğan Nadi III:402a:

Abahoğlu, Nadir Nadi (1908, Fethiye -1991, İstanbul) Gazeteci, yazar. Galatasaray Lisesi'ni bitirdi; Viyana ve Lozan'da sosyal bilimler dalında yükseköğrenim gördü. Babası Yunus Na-di'nin ölümü üzerine *Cumhuriyet* gazetesinin başyazarlığını ve yöneticiliğini üstlendi. 10. dönem (1954-1957) İstanbul milletvekili olarak TBMM'de bulundu. 1964'te cumhurbaşkanınca seçilen üye olarak Cumhuriyet Senatosu'na girdi. Bu görevinden Nisan 1970'te istifa etti. Ölünceye kadar *Cumhuriyet* gazetesinde başyazarlık yapan Nadir Nadi'nin çok sayıda yayımlanmış eseri bulunmaktadır.

III:317c, V:481a.

Abahoğlu, Yunus Nadi (1880, Fethiye -1945, isviçre) Gazeteci. Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi) ve Hukuk Mektebi'nde eğitim gördü. 1901'de *Malumat* gazetesinde yazı yazmaya başladı. Bu yazıları nedeniyle II. Ab-dülhamid aleyhinde bulunmak suçundan 3 yıl hapse mahkûm edilerek Midilli'ye gönderildi. II. Meşrutî-yet'in ilanı üzerine İstanbul'a dönerek *ikdam* ve *Tasvir-i Efkar* gazetelerinde çalışmaya başladı. 1910'da İttihad ve Terakki Fırkası'nın Selanik'teki yayın

organı *Rumeli* gazetesinin başyazarlığına getirildi. 1918'de *Yeni Gün* gazetesini kurdu. Ankara'ya kaçmak zorunda kaldı. 1920'de TBMM'ye Muğla mebusu seçildi ve TBMM'nin 6. dönemine (1939-1943) kadar milletvekilliğini sürdürdü. 1924'te İstanbul'da *Cumhuriyet* gazetesini kurdu. Ölümünden sonra ailesi tarafından başlatılan "Yunus Nadi Armağanı" çeşitli dallardaki çalışmaları ödüllendirmektedir.

II:127c, 444a, V:201b.

Abahyan Agop Dokuma Fabrikası

III:86c.

Abani *mad. I:3b.*

Abanoz Sokağı *mad. I:4a, III:343c, IV:270b.*

ilgili maddeler: Fuhuş III:342a Genelevler III:392a

Abasıyanık, Sait Faik *mad. I:5b, 73a, 73b, II:217c, 336c, 447b, 515c, III:155c, 509b, V:406a, VI:419b.*

ilgili madde: Sait Faik Müzesi VI:419b

Abaza Hasan Paşa Olayı *mad. L6b, V:339c.*

Abaza Paşa Modası *mad. L 7a, V:508a.*

Abbas Ağa (ö. 1672'den sonra) I:7b, 10a.

ilgili madde: Kızlarağası Hamamı V:15c

Abbas Ağa Camii *bak. Selçuk Sultan Camii*

Abbas Ağa Camii *mad. L 7b.*

Abbas Ağa Çeşmesi Üsküdar'da, Ahme-diye'de, Hayrettin Mahallesi, Dutlu Kahve mevkiindedir. Ağalarbaşı Çeşmesi olarak da bilinen çeşmenin banisi Darüssaade Ağası Abbas Ağa'dır. Kesme taştan klasik Osmanlı mimarisi üslubunda inşa edilmiş olan çeşmenin mermer aynataşı lale motifleriyle süslüdür. Suyu kesiktir. 1080/1669 tarihli kitabesi sivri bir kemerin üzerine iki rozet arasına yerleştirilmiştir.

Abbas Ağa Çeşmesi Beşiktaş'ta, Abbas Ağa Camii Sokağı'ndadır. Darüssaade Ağası Abbas Ağa tarafından 1080/1669'da yaptırılmıştır. Kesme taştan klasik tarzda inşa edilmiştir. Mermer aynataşı kabartma motiflerle süslüdür. Teknesi ve iki yanındaki setler küfeki taşındandır. Kitabesi sivri bir kemerin üstüne yerleştirilmiştir. Suyu akmaktadır.

Abbas Ağa Çeşmesi (Çapa) *mad. I:8a.*

Abbas Ağa Çeşmesi Üsküdar'da, İnadi-ye Mahallesi, Divitçiler Caddesi, Hünnap Sokağı'nda, Arakiyeci Cafer Çelebi Camii'nin karşısındadır. Darüssaade Ağası Abbas Ağa'nın hayratı olan eser klasik Osmanlı mimarisi üslubundadır. Aynataşı mermerdir. Suyu kesilmiştir. Kitabesi 1080/1669 tarihini taşımaktadır.

Abbas Ağa Hamamı (Bahçekapı) I:542b.

Abbas Ağa Mahallesi Beşiktaş ilçesi'nde yer alır. Türkali, Dikilitaş, Yıldız ve Cihannüma mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.575'tir.

I:7c, II:166a.

Abbas Ağa Mektebi (Bahçekapı) I:542b.

Abbas Ağa Mezarlığı V:442c.

Abbas Halim Paşa (1866, Mısır - 1935, Mısır) Devlet adamı. Mısır prenslerinden Abdülhalim Paşa'nın ikinci oğludur. Şûra-yı Devlet üyeliği, kardeşi Said Halim Paşa'nın sadrazamlığı sırasında Bursa valiliği, 1915'te de nafia nazırlığı görevlerinde bulundu. Mondros Mütarekesi'nin ardından iki yıl Mal-ta'da sürgün kaldı. Bir süre İstanbul'da oturduktan sonra Mısır'a döndü.

c, IV:56c, 60c, VII:551c. *Ugili maddeler:*

Abbas Halim Paşa Köşkleri L8b Mısır Apartmanı V:448c

Abbas Halim Paşa Köşkleri *mad. L8b*, V:448c.

ilgili madde:

Aznavur, Hovsep 1:51 la **Abbas Hilmi Paşa** (ö. 1854) IV:59c.

Abbas Hilmi Paşa (1874, İskenderiye -1944, Cenevre) Son Mısır hıdivi. İngiliz egemenliğine karşı gelişen milliyetçi hareketi destekledi. İstanbul'da bulunduğu I. Dünya Savaşı'nın başlarında Mısır'ı protektora altına alan İngiliz yönetimince görevden uzaklaştırıldı; ama Osmanlı yönetimince 1922' ye değin hıdiv olarak tanındı. Son yıllarını Türkiye ve İsviçre'de sürgünde geçirdi.

II:534a, IV:12b, 59c, 61c.

Abbas Paşa (1813, Cidde - 1854, Kahire) Mısır valisi. Mehmed Ali Paşa'nın torunudur. Batılılaşma yönündeki yeniliklere karşı politikalar izledi. Avrupa devletlerine tanınmış ticari im-

Abbas Vesim

Abdullah Paşa

tiyazları kaldırdı; harcamaları kısıtı ve vergi yükünü hafifletti. Kırım Savaşı sırasında yardımcı birlikler göndererek Osmanlı Devleti'ne bağlı kaldı.

Abbas Vesim *mad. I9c*, III-.5a.

Abbasağa Mezarlığı ve Parkı *mad. L 10a*, VI:224b.

Abbasoğlu, Behiç Sadi (1928, Kemah) İşletmeci. Yüksek Ticaret ve Ekonomi Okulu'nu bitirdi. Kemah belediye başkanlığı yaptı. 17-18. dönem (1983-1991) istanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

ABC Kitabevi IV:268a, VII:203a.

Abdal Yakub Tekkesi *mad. I:10c*, IV:43c, 372c, VII:113b, 130c.

Abdalan-ı Rum

ilgili madde:

Bektaşılık IL131a **Abdallar** II:514b.

Abdî(ö. 1647, Derviş) *mad. I.-IIc*, II:422a.

Abdî (ö. 18. yy) *mad. ille*, 36la, 36lb, III:40a.

Abdî bak. Abdürrezzak Efendi (ö. 1914) **Abdî** (Subaşı) II:480c. Abdî Ağa V:344a.

Abdî Baba Tekkesi Eyüp'te, yeri tespit edilemeyen bir Bayramı tekkesiydi. Ayin günü cuma olan bu tekke yine bilinmeyen bir tarihte tamamen ortadan kalkmış olmalıdır.

II:106c.

Abdî Çelebi Camii *mad. I:12a*, VI:431b.

Abdi Çelebi Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Hacı Evhadettin, Hacı Hamza, Ali Fakih, Koca Mustafa Paşa, Hacı Hüseyin Ağa ve tmrahor mahalleleriy-le çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.222'dir.

Abdî Dede (ö. 1631, Sim) II:169b, IIL362a, IV:483a, V:424c.

İlgili madde: Kasımpaşa Mevlevihanesi IV:482c

Abdî Efendi (ö. 1591, Şeyh Finikeli) V-.149b, 397c.

Abdî Efendi (Basmacı) (1787, istanbul -1851, istanbul) Bestekâr. Çocukluğunda Kapalıçarşı'da bir yemeni basmacısının yanında çalışması nedeniyle "Basmacı" diye anılmıştır. Sesinin güzelliğiyle dikkati çekerek 1805'te III. Selim tarafından Enderun'a alındı. 1808'de padişah müezzini oldu. Muzı-ka-yı Hümayun'da öğretmenlik yaptı. Başlıca eserleri rast "Senin aşkınla çak oldum", "Sevdim yine bir nevcivan" ve mahur "Gülşen-i ezhar açtı her ya-na"dır.

V:56lb. **Abdî Efendi** (ö. 1902) VII:113b.

Abdi İbrahim *bak.* Barut, Abdi İbrahim

Abdi İbrahim İlaç ve Ticaret AŞ

ilgili madde-.

Barut, Abdi İbrahim II:67c **Abdi İbrahim Laboratuvarı** *İlgili madde-*.

Barut, Abdi İbrahim II:67c **Abdi İpekçi Spor Salonu** *mad. L12c*.

Abdî Kaptan Çeşmesi Kasımpaşa'da, Zincirlikuyu Caddesi üzerinde, Gedik Abdi Camii'nin önündedir. Bahriye ümerasından Abdi Kaptan (ö. 10397 1629), tarafından yaptırılmıştır. Eski şeklini kaybetmiş olan çeşmenin teknesi yol seviyesinin altında kalmıştır. Esas suyu kesilerek, yan tarafına eklenen bir musluk ile şehir suyuna bağlanmıştır. Haşimî

tarafından yazıldığı anlaşılan 1032/1622 tarihli kitabesi aynataşının üstünde muhafaza edilmiştir.

Abdî Paşa (Tevkiî) (? , ? - 1692, Sakız) Devlet adamı, tarihçi ve şair. IV. Meh-med döneminde önemli saray görevlerinde bulundu. "Vakanüvis" unvanının verildiği ilk kişidir. Döneminin günlük olaylarını anlatan *Vakayina*-me'sinin yanısıra devlet teşrifat ve teşkilatına ilişkin *Tevkiî Abdurrah-man Paşa Kanunnamesi* 'yle tanınır.

VI:29a.

Abdi Subaşı Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Küçük Mustafa Paşa, Müftü Ali, Hatip Muslihittin, Tevkii Cafer, Tahta Minare mahalleleri ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.435'tir.

Abdî Subaşı Mescidi Fatih İlçesi'nde, Fener'de, İncebel Sokağı ile Abdi Subaşı Sokağı'nın kesiştiği köşede bulunuyordu. II. Mehmed (Fatih) dönemi (1451-1481) ileri gelenlerinden Abdi Subaşı tarafından 15. yy'm ikinci yarısında yaptırılan ve 1539 yangınında harap olan mescit, I. Süleyman (Kanuni) (1520-1566) döneminde Kırkçeşme Bina Emmini Mahmud Ağa tarafından Mimar Sinan'a yeniden yaptırılmıştır. "Mahmud Ağa Camii" ve "Kuburbeli Camii" isimleriyle de tanınır. 19. yy'm sonundaki büyük onarımda Mimar Sinan dönemi özelliklerini yitirmiştir. Ahşap, aşibo-yalı ve kare minareli mescit, 1941'deki Fener yangınında yanmıştır. Günümüze kare planlı minare harabesi ile sıvası dökülmüş çeşme kaidesi kalmıştır.

Abdî Tarihi I:18c. Abdullah (Derviş) II:175b.

Abdullah (ö. 1488, Kastamonî) II:398b.

Abdullah (ö. 1660, Sarı) *mad.* I:13a, 28a, 44b, 191a, IL394c, 422b, 510c, IV:138c, V:179a, 384b.

Abdullah (ö. 1669, Hacı) VL36b.

Abdullah (ö. 1710, Himmetzade) II:107b.

Abdullah (ö. 1731, Yedikuleli) *mad.*

L 14a, V:354b, 364c, VL158c, VII:412c.

Abdullah Ağa (Bostancıbaşı) II:201a, 201c.

ilgili madde:

Kısıklı Camii V:6c **Abdullah Ağa** (ö. 1724) VL96b. **Abdullah Ağa** (ö. 1764) IV:431c. **Abdullah Ağa** (ö. 1811, Şeyh) FV:74b. **Abdullah Ağa** (ö. 1840) I:14b, II:201a.

Abdullah Ağa (Silahdar, Seyyid) III:451a, VI:551a.

Abdullah Ağa Camii *bak.* İstavroz Camii

Abdullah Ağa Çeşmesi (Beylerbeyi) *mad.* L14b.

Abdullah Ağa Çeşmesi Beylerbeyi'nde, Şahbaz Yiğit Sokağı'ndadır. Kitabesi kaybolmuş olan çeşmenin banisi Abdullah Ağa'dır. Ayna kısmı çiçek motifleriyle bezeli olan çeşmenin yalağı kaybolmuştur.

Abdullah Ağa Çeşmesi Beyoğlu'nda, Küçükparmakkapı'da, Çukurlu Çeşme Sokağı'ndadır. Banisi Cebecibaşı Abdullah Ağa'dır. Aslında kesme taştan yapılmış olup üzeri sonradan sıvanmıştır. Cephesindeki yuvarlak kemerin içi boştur. Teknesi kırık durumdadır. 1144/1731 tarihli mermer kitabe taşı orijinal yerinden sökülerek yan cepheye konmuştur.

Abdullah Ağa Çeşmesi (Silivrikapı) *bak.* Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi

Abdullah Ağa Çeşmesi Süleymaniye'de, Kirazlı Mescit Sokağı'ndadır. Banisi Ali Efendizade Abdullah Ağa'dır. Kesme taştan klasik üslupta inşa edilmiştir. Teknesi kırık ve toprağa gömülmüş haldedir, suyu atmamaktadır. Kitabesi 1105/1693 tarihini taşımaktadır.

Abdullah Ağa Mahallesi Üsküdar ilçe-si'nde yer alır. Beylerbeyi, Küplüce, Burhaniye, Kuzguncuk mahalleleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.248'dir.

Abdullah Ağa Yahşi II:486c. **Abdullah Baba** (ö. 1920) VL243a. **Abdullah Bağdadî** (ö. 1854) IV:376a. **Abdullah Bey** (ö. 1749) V:94c.

Abdullah Bey (ö. 1899, Muhsinzade) *mad. I:14c*, 504b, III:567c, V:70a, 562a, VII:449c.

Abdullah Beyefendi (ö. 1923, Dürrîza-de) III:IIIb.

Abdullah bin İbrahim (?, Üsküdar -1694'ten sonra, ?) Mevkufat Kalemi halifeliği yaptı. *Vakiatü'l-Devletü'l-Osmaniye* adlı bir tarih yazdı. Bu eserde 1688-1694 arasında geçen olaylar anlatılmaktadır.

Abdullah bin İsmail (?, İstanbul 1721, İstanbul) Hattat. Babası, Şeyh Hamdullah ekolünün ünlü hattatlarından Ağakapılı İsmail bin Ali'dir. İlk yazı derslerini babasından aldı. Daha sonra Seyyid Abdullah Efendi'den ders alarak Hafız Osman ekolüne döndü! Şeyhülislam Seyyid Feyzullah Efendi'nin kâtiplik hizmetinde bulunduğu için hocalar arasına katıldı. Şairliği vardı. Musikiye düşküdü. Eserleri yaygın değildir.

Abdullah bin Münazü (ö. 940) V:380c.

Abdullah Biraderler *mad. I:14c*, 15b, 40a, 268c, III:329a, IV:445a, VL436b, 480c, VTİ:217a.

Abdullah Bosnavî (ö. 1644) V:383b.

Abdullah Cevdet (1869, Arapkir - 1932, İstanbul) Düşün ve siyaset adamı. Kuleli Askeri Tıbbiye İdadisi ve Mek-teb-i Tıbbiye'den mezun oldu. 1889'da, daha öğrenciyken İttihad ve Terakki Cemiyeti'ne girdi. Birçok kez tutuklandı ve sürgüne gönderildi. Bu sürgünlerden birine gönderilirken Paris'e kaçtı. *Meşveret* ve bu gazetenin Fransızca ekinde

makaleler yazdı. 1897'de Cenevre'deki Jön Türklere katıldı. *Osmanlı* gazetesinin redaktörlüğünü yaptı. Cemiyet ile Osmanlı hükümetinin anlaşması üzerine bir süre Viyana Sefareti tabipliğine getirildi. Ancak sefirle arası açılınca 1903'te Avusturya'dan sınır dışı edildi. Cenevre'de daha sonra da Kahire'de *İçtihat* dergisini yayımladı. Osmanlı hanedanı aleyhindeki yayınları büyük tartışmalara yol açtı. Bu sırada Prens Sa-bahaddin'in grubuna yakınlık duydu. II. Meşrutiyet'ten sonra, 19H'de İstanbul'a döndü. Shakespeare'in oyunlarını Türkçeye çevirdi. Dine karşı tutumu nedeniyle dergisi sık sık kapatıldı. 60 kadar telif ve çeviri kitabı bulunmaktadır.

IV: 189a, VTI:449a. **Abdullah Dihlevî** (ö. 1824) VL36b.

Abdullah Efendi (Çelebi, Ruznameci) L12a, VH:496b.

Abdullah Efendi (ö. 1488, Seyyid)

VII:553a. **Abdullah Efendi** (ö. 1570, Şeyh)

VII:552c.

Abdullah Efendi (ö. 1591, Şeyh)

V:465c. **Abdullah Efendi** (ö. 1624) VI:301b.

Abdullah Efendi (ö. 1657, Zakirzade) II:395a, VI:519c.

Abdullah Efendi (ö. 1658, Seyyid el-Hac) V:397c.

Abdullah Efendi (ö. 1710) II:414c, VI:533c.

Abdullah Efendi (ö. 1733) W:125c.

Abdullah Efendi (ö. 1742) W:109c.

Abdullah Efendi (Yenişehirli) (?, Yenişehir/Mora ? - 1743, İstanbul) Şeyhülislam. İlmiyenin çeşitli kademelerinde görev yaptıktan sonra fıkıhtaki geniş bilgisi nedeniyle fetva eminliğine, ardından Anadolu ve Rumeli kazaskerliklerine atandı. 1718-1730 arasında şeyhülislamlık yaptı. Lale Devri' nin şeyhülislamıdır. Matbaanın kurulmasıyla ilgili fetvayı vermiştir (1727). Fetvaları *Bebçetü 'l-Fetâvâ* adıyla bir araya getirilmiştir. Ayrıca *Mir'at* haşiyesi vardır.

Abdullah Efendi (İsazade) (?, İstanbul -1750, Medine) Kazaskerlik rütbesine kadar yükseldi. Medine kadısı iken öldü. 1654-1691 arasında meydana gelen olayları veren bir Osmanlı tarihi yazdığı bilinmektedir.

Abdullah Efendi (ö. 1767, Kazasker, Seyyid) VII:177c.

Abdullah Efendi (ö 1785, el-Hac) IV:399b, 440c.

Abdullah Efendi (ö. 1794) VI:329b.

Abdullah Efendi (ö. 1828, Dürrîzade) IV:447a.

ili madde:

Dürrîzadeler IILlOc

Abdullah Efendi (ö. 1858, Seyyid) II:396a, VI:492c.

Abdullah Efendi (ö. 1929, Şeyh) VII:383c.

Abdullah Efendi (Şeyh, Çankınlı) VL516c.

Abdullah Efendi (Şeyh Seyyid Hacı Hoca) VL199c.

Abdullah Efendi (Tosunzade) V:185a. **Abdullah Efendi** (Yorgana) IV:449a.

Abdullah Efendi Lokantası *mad. I:16b*, IV:271a, V:222a, VL4b.

Abdullah Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Nişanca Caddesi'nde, Nişancı Mehmed Paşa Camii'nin karşısında bulunuyordu. Banisi 1126-27/1714-15'te Anadolu kazaskerliği yapan Abdullah Efendi'dir. Günümüzde, medresenin bulunduğu yerde Ahmet Ra-sim Ortaokulu bulunmaktadır.

Abdullah Efendi Tekkesi Eyüp İlçesi'nde, Rami-Eyüp yolundadır. Muhtemelen 19-yy'ın son çeyreğinde Rıfâî tarikatından Şumnulu Şeyh Abdullah Efendi tarafından faaliyete geçirilmiştir. Abdullah Efendi'nin Şumnu Med-resesi'nde müderrislik yaptığı, İstanbul'a geldikten sonra burada bulunan evini tekke olarak kullanmaya başladığı, kendisinden sonra oğlu Şeyh Mehmed Efendi'nin bu görevi sürdürdüğü, tekkenin mensupları arasında son dönemin ünlü hafızlarından Sami Efendi'nin de (ö. 1943) bulunduğu tespit edilmektedir. İstanbul tekkelerinin dökümünü veren kaynaklarda adı geçmeyen bu ev-tekke üç katlı ahşap bir yapıdır.

Abdullah el-Hudrî Türbesi *mad.*

Ll 7a, VI:405b. **Abdullah Felahı Efendi** (ö. 1850, Mu-danyalızade) V:149b.

Abdullah Freres *bak.* Abdullah Biraderler

Abdullah Galib Paşa (1828, İstanbul -1903, İstanbul) Devlet adamı. Çeşitli vilayetlerde valilik, Divan-ı Muhasebat reisliği, maliye, defter-i hakani ve evkaf nazırlıkları ile Şûra-yı Devlet üyeliği görevlerinde bulundu.

ilgili madde: Galib Paşa Camii III:373b

Abdullah Hamdi Bey (ö 1899, Müh sinzade) IV:371a.

Abdullah Hindî (ö. 1836, Şeyh el-Hac,

Mali Şah) IV:74b. **Abdullah Hulusi Efendi** (ö. 1884)

V:386b.

Abdullah İlahî *mad. Ll7b*, 57b, 120b, IL395a, V:424a, VL31c, 32c, 519c.

Abdullah İsmet Efendi (ö. 1656, Şeyh)

III:390c.

Abdullah Kaşgarî (ö. 1760) I:28b. **Abdullah Mekkî** IV:216c.

Abdullah Nailî Paşa (1698, İstanbul -1758, Mekke) Devlet adamı, tarihçi ve şair. Üç ay süren sadrazamlık (1755) görevinden uzaklaştırılarak Sakız'a sürüldü. Ardından bağışlanarak sırasıyla Girit, Selanik ve Cidde valiliklerine getirildi. Osmanlı protokol kural ve geleneklerini içeren *Defter-i Teşrifat* adlı kitabını daha sonra genişleterek *Mukaddeme-i Kavanin-i Teşrifat'ı* yazdı. Topkapı Sarayı'ndaki Kubbealtı üzerine bir kitapçık hazırladı.

VI:155c. **Abdullah Necib Dede** (ö. 1836, Seyyid)

V:429a, VII:348b. **Abdullah Nidaî Kaşgarî** (ö. 1760)

IV:398c, 485c, VL35c.

Abdullah Paşa (?, ? - 1735, Bogaverd) Serasker. Köprülü Fazıl Mustafa Paşa'nın oğludur. Vezir rütbesiyle Mora, Tebriz, Kandiye, Bender ve Mısır seraskerliklerinde bulundu. Nadir Şah' la Bogaverd yakınında yapılan savaşta öldü.

V:94c.

Abdullah Paşa (Muhsinzade) (?, ? -1749, Travnik) Vezir. Çeşitli idari ve askeri görevlerde bulundu. 1730'daki Patrona Halil Ayaklanması'ndan sonra yeniçeri ağalığına getirildi. Ardından Anadolu'nun şakilerden temizlenmesiyle görevlendirildi. Askeri gücünden çok devlet işlerini ustaca yürüt-mesiyle ünlüydü.

V:249a.

Abdullah Paşa (ö. 1756) VI:41b. *İlgili madde:* Özbekler Tekkesi VL199c

Abdullah Paşa (?, ? -1761, Halep) Sadrazam. Aydın'daki Sarıbeyoğlu çetesini bastırarak üne kavuştu. Ağustos 1747'de atandığı sadrazamlık göre-

Abdullah Paşa Konağı

4

5

Abdülhamid n Çeşmesi

vinde iki buçuk yıl kaldı. Daha sonra çeşitli yerlerde valilik yaptı.

V:251a.

Abdullah Paşa Konağı I:542b. **Abdullah Ramiz Paşa** VL14b.

Abdullah Rıfkı Efendi (ö 1770) II:395b, VII:414c.

Abdullah Rumî (ö. 1469, Eşrefoğlu) IV:372b.

Abdullah Rüşdî Efendi (ö. 1881) VII:25a, 123a.

Abdullah Salaheddin Uşşakî (ö. 1783, Şeyh) II:399b, VII:189b, 330b, 330c.

Abdullah Simavî *bak.* Abdullah ilahî **Abdullah Şükrü** I:16b.

Abdullah Vassaf Efendi (1662, Akhisar -1761, istanbul) Şeyhülislam. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1755'te 5 ay kadar şeyhülislamlık yaptı. İhtiyarlık nedeniyle azledildikten sonra Bursa'ya sürüldüyse de bağışlanarak İstanbul'a dönmesine izin verildi. Talikte usta bir hattattı. Şiirlerinde "Abdî" ve "Vassaf" mahlaslarını kullanmıştır. Fetvalarının toplandığı *Fe-tâvâ-yi Vassaf'm* yanısıra *Hayat-ı Behçet-âbâd* ve *Zemzeme* başlıca eserleridir.

Abdullah Vehbi Efendi (ö. 1871, Şeyh) V:81c, VI:327a, 330c.

Abdullah Yetimi (Basralı) VI:407a. **Abdullah Zühdi** IV:174b. **Abdullah Zühdü** (Hattat) V:562a. **Abdullahoğlu, Hikmet** L16c. **Abdurrahim** *bak.* Abdürrahim

Abdurrahman (Çinizade) (?, İstanbul -1724, İstanbul) Hattat. Yazıyı Şeyh Hamdullah ekolüne mensup Ramazan bin İsmail'den öğrendi. 10 Kuran yazmış olup bunların çoğu Barut-haneli Abdullah tarafından tezhip edilmiştir. Padişahın mevlit okuyucu-larındandı. Musikide isim yapmıştı. Sadrazam Ali Paşa Camii'nin büyük kapısı karşısındaki köşede yer alan evinin alt tarafında Üveys Dede Tür-besi'nde gömülüdür. Yazılarında Hafız Osman üslubu hâkim olan hattat, gubari denen çok ince yazıya meraklı idi.

Abdurrahman (ö. 1834, Şeyh el-Hac, el-Seyyid) IV:74b.

Abdurrahman Abdî Çelebi (ö. 1553) II:524c.

Abdurrahman Abdî Paşa *mad.* L17c. **Abdurrahman Ağa** (Silahdar) *İlgili madde:* Paşalimanı Camii VI:230a

Abdurrahman Ağa Camii *bak.* Paşalimanı Camii

Abdurrahman Ağa Türbesi I:438c.

Abdurrahman bin Abdullah (Gubarî) (?, Akşehir -1566, Mekke) İstanbul'da Nakşibendî tarikatına girdi. II.'Bayezid'in oğlu Orhan'a hocalık etti. Kanuni döneminde (1520-1566) ordu kâtibi olarak seferlere katıldı. İstanbul'a dönünce Surre-i Hümayun emini atandı. Sülüs ve nesih hattatı olan Gubarî'nin *Süleymanname* adlı Farsça eseri Kanuni dönemi olaylarını anlatır.

Abdurrahman Camî (ö. 1492) VI:32b. **Abdurrahman Çelebi** (Kızıl) I:19a.

Abdurrahman Çelebi Camii ve Türbesi *mad.* I:18c.

Abdurrahman Edirnevî (ö. 1749) IV:375a, VI:36b.

Abdurrahman Efendi (Başhoca)

VI:13a. **Abdurrahman Efendi** (Çinicizade)

VL158c. **Abdurrahman Efendi** (Matbaa Nazırı)

V:309b.

Abdurrahman Efendi (Müderriş) VII:374b.

Abdurrahman Efendi (ö. 1602, Sarı) V:338a.

Abdurrahman Efendi (ö. 1629) II:524c.

Abdurrahman Efendi (ö. 1711) IV:373a.

Abdurrahman Efendi (ö. 1755) VI:392b, VII:223c.

Abdurrahman Efendi (ö. 18. yy, Sami-paşazade) VI:433c.

Abdurrahman Efendi (ö. 1808, el-Hac) IV:506b.

Abdurrahman Efendi (ö. 1810) IV:375a.

Abdurrahman Efendi (ö. 1812, şerif) IV:375b.

Abdurrahman Efendi (ö. 1953, şeyh) II:326a.

Abdurrahman Hilmi Efendi (ö. 1800) IV:50a, VI:98a, 534a, VII:547c.

Abdurrahman Hüsnî Efendi (ö. 1861) IV:375c.

Abdurrahman Lütfi Bey VL1ölc **Abdurrahman Nacim Efendi** VL298a.

Abdurrahman Nafiz Paşa

Kütüphanesi *bak.* Yenikapı Mevle-vihanesi

Abdurrahman Nafiz Paşa Türbesi

bak. Yenikapı Mevlevihanesi

Abdurrahman Nebil Efendi (ö. 1799) IV:514b.

Abdurrahman Nesib Efendi (1842, Üs-küp - 1913, İstanbul) şeyhülişlam. Kadı Halil Fevzi Efendi'nin oğludur. Medrese öğrenimi gördü. Daha sonra İş-kodra'da rüştiyeyi bitirdi. İstanbul'da Muallimhane-i Nüvvab'da okudu. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra Aralık 19H'de 9. Said Paşa hükümetinde şeyhülişlam oldu. Temmuz 1912'de kabineyle birlikte istifa etti. *Tercüman-ı Hakikat*'te yayımlanan *Müntebabat'ı*

dışında, Muhiddin-i Arabi'nin *Fusû-sü'l-Hikem'inden* çevirdiği 62 "hikmet" de yayımlanmıştır.

Abdurrahman Nesib Efendi (ö. 1842) II:395b, 397b.

Abdurrahman Nureddin Paşa (1833, Kütahya - 1912, İstanbul) Sadrazam. Devlet işlerindeki tecrübesizliğine karşın 1882'de getirildiği sadrazamlık görevinde 70 gün kalabildi. Çeşitli valiliklerin ardından 1895'te atandığı adliye nazırlığında 1908'e kadar görev yaptı.

III:545a. *İlgili madde:*

Kocataş Yalısı V:39c **Abdurrahman Paşa** (ö. 1726) V:94c. **Abdurrahman Paşa** (ö. 1729) VL433c.

Abdurrahman Paşa Türbesi *mad. L19b.*

Abdurrahman Sami Paşa (ö. 1878, Şeyhülüzera) VL98b.

Abdurrahman Sami Paşa (ö. 1881, Sa-mipaşazade) II:403c, 415c, VL433c, 545c.

Abdurrahman Şamî Tekkesi *mad. I:19c, VI:329c, 405b, VII:65c, 443b.*

Abdurrahman Şemseddin Efendi (ö.

1833) VII:122a.

Abdurrahman Şeref *mad. I:20b, 102b, 135a, II:77b, III:370c, IV:236b, V:229c, VI:119b, 547c, VH:2b, 235c, 438a.*

Abdurrahman Tevfik Efendi (ö.

1898) VL324c.

Abdulahad Dede (ö. 1766) II:169c, V:428c.

Abdulahad Nuri (ö. 1651) *mad. I:20b, 52c, II:106b, III:534b, IV:125c, 3ö8b, V:356a, 383c, 426b, 465c, VI: 123a, VII:7b, 16a, 122b.*

Abdulahad Nuri Tekkesi *bak. Sivasî Tekkesi*

Abdülaziz *mad. I:22a, 15c, 83c, I69b, 191b, 198a, 2ö3a, 301c, 398c, 539a, IL127a, 171a, 172c, 185c, 198c, 201b, 236a, 360b, 363a, 443c, 488a, 504b, III:267a, 294a, 294b, 329a, 369c, 430c, 454a, 461c, 493c, 542b, IV:381b, 395c, 404c, 503c, 514e, V:88c, 117a, 258c, 264c, 301c, 306b, 344b, 349c, VI:29a, 132c, 141c, 160e, 245a, 386b, 389a, 463b, 531b, VII:73b, 117b, 280a, 405b, 517c, 536c, 538c.*

İlgili maddeler: Alemdağ Kasrı L184b Beylerbeyi Sarayı II:2û6b Çırağan Sarayı II:503a Çit Kasrı IL523b Maçka Silahhanesi V:237a **Abdülaziz** (ö. 1914, Şeyh) IV:74b.

Abdülaziz Av Köşkü *mad. I:26b, 469c, II:41a.*

Abdülaziz Bekkine Xö. 1952) VL37b.

Abdülaziz Efendi (Karaçelebizade) *mad. I:27a, 128c, 436a, II:42a, III:453a, V:93a, 97c, 507c, VI:29a.*

Abdülaziz Efendi (ö. 1760, Şeyh)

VL97c.

Abdülaziz Efendi (ö. 1816) VI:301c. **Abdülaziz Efendi** (ö. 1880) IV:378c.

Abdülaziz Zihni Efendi (ö. 1854, Şeyh) IV:432a, VI:97b, 98a, 534a.

Abdülbâki (ö. 1746, La'lîzade) *mad. I:28a, 13c, 44b, 191a, IV: 139a, V:384b, 513c, VI:35c.*

İlgili madde: Kalenderhane Tekkesi IV:398c

Abdülbâki (ö. 1768) V:94c.

Abdülbâki Arif Efendi (Kazasker, Hattat) *mad. L28c, III:58a, V:365c.*

Abdûlbâki Dede (ö. 1935) I:44b, V:386a, 430b, VII:480c.

Abdûlbâki Efendi (ö. 1589) VII:121c. **Abdûlbâki Efendi** (ö. 1710) VII:446b.

Abdûlbâki Efendi (ö. 1798) I:22a, VII:446b.

Abdûlbâki Efendi (ö. 1808) I:29a, VI:394c.

Abdûlbâki Efendi Tekkesi *mad. I:29a.*

Abdûlbâki İskilibî (ö 1588) IV:125a.

Abdûlbâki Nasır Dede (1765, İstanbul -1821^ İstanbul) Bestekâr ve müzik bilgini. Babası Yenikapı Mevlevihanesi Şeyhi Kütahyalı Ebubekir Efendi'dir. Mevlevihanede Arapça, Farsça, edebiyat ve müzik eğitimi aldı. 1804'ten ölümüne kadar Yenikapı Mevleviha-nesi'nde şeyhlik etti. Asıl ününü kuramsal çalışmalarıyla yapan Nasır Dede, ısfahan ve acembuselik makamlarında birer ayin-i şerif bestelemiştir. Kuramsal ve özgün çalışmalarını *Tahririye* ve *Tedkik ü Tahkik* adlı eserlerinde toplayan Nasır Dede, yeni bir nota yazısı da geliştirmiştir. Ağabeyi besteci ve hattat Ali Nutkî Dede ile kardeşi Abdürrahim Künhi Dede de Mevlevi müziğinin önde gelen bestecileriydi.

I:194b, V:421b, 429c, 529b, VLlöla, 511b, VII:478c.

Abdûlbâki Paşa (ö. 1624, Defterdar)

V:397a, 399c. **Abdûlbâki Sırrî Dede** (ö. 1750) I:194b,

III:362b, V:427b, VLl6la.

Abdûlbâki Sivasî (ö. 1700) VL533c. **Abdülcelü Çelebi** V:21 Ib.

Abdûlekber Efendi (ö. 1787, Şeyh

Seyyid) VI:199c. **Abdûlezel Paşa Caddesi** *mad. L29c,*

438a, II:428a, 429a.

Abdûlfettah Efendi (ö. 1744) IV:373c.

Abdûlfettah Efendi (ö. 1896) *mad. I:30b,* 43b, 124c, V:117a, 562b, VII:103b.

Abdûlfettah Efendi (Sersikkegen)

VII:103b.

Abdûlganî Efendi (Gülşenî Şeyhi) III:58a.

Abdûlganî Efendi (ö. 1787) VII:109c. **Abdûlganî Efendi** (ö. 1840) VI:568a.

Abdûlhak Hayri III:275b.

Abdûlhak Molla *mad. L31a,* II:413c, III:5b, IV:33c, 4la, 460a, V:5c, 375c, 559c, VII:265a.

Abdûlhak Sünbatî Efendi IV:42c.

Abdûlhak Şinasi *bak.* Hisar, Abdûlhak Şinasi

Abdûlhakim Efendi (ö. 1888, Buhara-h) L154a.

Abdülhalik Efendi (ö 1812, Sivasîza de) VII: 11 la, 446b.

Abdülhalik Gucdüvanî (ö. 1260)

VI:32a.

Abdülhalik Nasuhî (ö. 1912) IV:43a. **Abdülhalim** (Karayazıcı) V:337c.

Abdülhalim (Seyyid) VI:102b.

Abdülhalim Ağa (1720, ? -1802, ?) Bestekâr. Dindışı eserler veren Abdülhalim Ağa, döneminin güçlü bestecilerinden biriydi; suzidil ve suzinak makamlarım düzenlediği sanılır. "Sultani Irak Faslı"nı Mehmed Ağa ile birlikte besteleyen Abdülhalim Ağa'nın ondan fazla eseri günümüze ulaşmıştır.

Abdülhalim Bey (ö. 1926) VL434a. **Abdülhalim Çelebi** (ö. 1679) V:420b.

Abdülhalim Çelebi (ö. 1925) V:385c. **Abdülhalim Efendi** (ö. 1617)

VI:301b. **Abdülhalim Efendi** (ö. 1759) II:106b.

Abdülhalim Efendi (ö. 1815) V:408c, 517a.

Abdülhalim Efendi (ö. 1821, Mora

Müftüsü) VI:433c. **Abdülhalim Efendi** (ö. 1854, Şeyh

Seyyid) III:166c, VI:36b.

Abdülhalim Efendi (ö. 1923, Şehzade) VII:10c.

Abdülhalim Efendi Medresesi Fatih İl-çesi'nde, Otlukçu Yokuşu üzerinde, Haliç ve Darüşşafaka caddelerinin kesiştiği yerde, Mislî Ali Efendi Medrese-si'nin yanında bulunuyordu. 1914'te harap bir durumda olduğu bilinen bu yapı 1918'deki büyük Fatih yangınında yanmıştır.

Abdülhalim Efendi Tekkesi *bak.* Koz-yatağı Tekkesi

Abdülhalim Memduh V:405c, VI:459b.

Abdülhalim Neyyir Dede II:286a.

Abdülhalim Paşa (Mısırlı) (1830, Kahire - 1894, İstanbul) Devlet adamı ve müziksever. Kavalalı Mehmed Ali Pa-şa'nın oğludur. Osmanlı hizmetinde vezirlik payesine erişti ve nazırlıkta bulundu. Klasik Türk müziği repertu-varını notaya geçirtti. Çocuklarının hepsini müzikçi olarak yetiştirdi. Sad-

. razam Said Halim Paşa'nın babasıdır. V:529b, VI:284a.

Abdülhalim Zikrî Efendi (ö. 1903) IV:376c.

Abdülhamid I *mad.* I:31c, 19c, 37c, II:126a, 201b, 359c, 364a, 386c, 442c, III:207b, 207c, 267a, 417b, IV:132c, V:253c, 2ö3a, 367c, 555c, VI:40a, 91a, 359c, 396c, 505b, VII: 174a, 230c.

İlgili maddeler: Beylerbeyi Camii II:203b Beylerbeyi Hamamı II: 205a Emirgân Camii III:169a

Abdülhamid I Camii *bak.* Beylerbeyi Camii

Abdülhamid I Çeşmesi *bak.* Mahmud II Çeşmesi

Abdülhamid I Çeşmesi (Emirgân) *mad.* L35c, VL340b.

Abdülhamid I Külliyesi *mad.* L36a, 37c, 542b, II:300c, V:368b.

Abdülhamid I Medresesi *mad.* I:3 7c.

Abdülhamid n *mad.* L38a, 7c, 16a, 43b, 60a, 81a, 91a, 127b, 132c, 134b, 135c, 202b, 213b, 245c, 296a, 369a, 432b, 437c, II:5c, 6c, 13c, 94a, I64b, 167c, 234c, 2ö5c, 345a, 360b, 363a, 401c, 420c, 431a, 444a, 501c, 526c, 558b, III: 124a, 196b, 24lc, 255c, 329a, 440a, 493b, 543c, 544c, IV:7a, 8a, 9a, 32a, 63c, 133a, 217a, 313a, 322b, 370a, 421b, 423b, V:71b, 131b, 264c, 306b, 319a, 349c, 407b, 531c, VI:12a, 89a, 97b, 137b, 140e, 188b, 235a, 313b, 365c, 455a, 520a, 536a, VII:14a, I40b, 217b, 24lc, 272b, 406a, 517c, 519b, 565b.

İlgili maddeler: Âmin Alayı I:244b Ayastefanos Antlaşması 1:467a Beyazıt Devlet Kütüphanesi II: 189a Ertuğrul Tekkesi III:196b Etfal Hastanesi III:220b

Etfal Hastanesi Saat Kulesi ve Mescidi III:221c

Hidayet Camii IV:71a Otuz Bir Mart Olayı VI: 184a Yıldız Camii VTI:514a Yıldız Mahkemesi VII:517c Yıldız Sarayı VII:520b **Abdülhamid H**

Abdülhamid n Camii *bak.* Sahrayıce-dit Camii

Abdülhamid n Çeşmesi (Beşiktaş) *mad.* I:42b.

Abdülhamid n Çeşmesi (Beşiktaş) *bak.* Ertuğrul Tekkesi

Abdülhamid n Çeşmesi (Harbiye) *bak.* Sinan Paşa Çeşmesi

Abdülhamid n Çeşmesi (Kâğıthane) *mad.* L42c.

Abid Çelebi Tekkesi

Abdülhamid H Çeşmesi (Maçka) *mad.*

I:43a. II:491a, 550c, VI:105b. **Abdülhamid H Çeşmesi** (Sirkeci)

.. Abdülhamid H Evladı Türbesi tefe

Yahya Efendi Tekkesi **Abdülhamid Bey** V:94c. **Abdülhamid Camii** *bak.* Meşrutiyet

Camii Abdülhay Efendi (ö. 1705, Şeyh) *mad.*

I:43c, II:396b.

Abdülhay Efendi (ö. 1797, Şeyh Sey-

yid) V:465c, VII: 11 la. **Abdülhay Efendi** (ö. 1884, Şeyh Sey-

yid) V:466a, VII: 11 la. **Abdülhay Efendi** (Şeyh Abdülhalimza-

de) III:531a. **Abdülilah Paşa** (Mekke Şerifi)

VII:163c.

Abdülkadir (Molla) V:331a. **Abdülkadir Belhî** (ö. 1923) *mad. I:44a*, 13c, V:385c, 514b, 514c, VI:35c.

Abdülkadir Bey *mad. I:44c*. Abdülkadir Bey (Melekpaşazade)

II:136a, 165b.

Abdülkadir Dede (15. yy) istanbul'un fethi sırasında şehit düşen sekban-başılardan. Fatih Çırçır'da, Sinan Ağa Mahallesi'nde (eski Molla Zeyrek Mahallesi) tahta parmaklıkla çevrili bir mezarda yatmaktadır. Mezar aynı zamanda küçük bir ziyaretgâhtır. Semtte evliya sayılan Abdülkadir Dede'nin mezarının taşı yenilenmiştir. Kitabesinde *Merhum ve mağfur Cennet-me-kân flrdevs-âşiyan Ebu'l-feth Sultan Mehmed Hân-ı / Gazi Hazretlerinin Sekbanbaşılannndan / Der-Aliyyeyi hîn-i fetihtе şehid olan/es-SeyyidAb-dülkadir-Dede'nin merkadişerifleri/ bu makamda medfundur ruh-i şeriflerine / rizâen-lillâhi Teâlâ el-fâtiha/ sene H. 856* yazılıdır. II:170b.

Abdülkadir Efendi (Kadiri) (? , ? - 1645, istanbul) Topçular kâtipliği, divittar-lık ve nişancılık görevlerinde bulundu. Kadirî mahlasını kullanan yazarın *Tarih-i Al-i Osman* adlı eserinin son bölümü Osmanlı tarihidir. Üslubu kaba olmakla birlikte Osmanlı ülkesinde geçen bazı ilginç olayları anlatması bakımından önemli sayılır. **Abdülkadir Efendi** (ö. 1673, Kazasker) *ilgili madde-*.

Sarmaşık Tekkesi VI:468c **Abdülkadir Efendi** (ö. 1750) VTİ:125c. **Abdülkadir Efendi** (ö. 1802) IV:440c. **Abdülkadir Efendi** (ö. 1808) I:11a,

IV:374c.

Abdülkadir Efendi (ö. 1865) VII:383c. **Abdülkadir Efendi** (ö. 1880, Şeyh Sey-yid) V:96a, 485a.

Abdülkadir Efendi (Serçavuş) V:360c. **Abdülkadir Emir Hoca** (Kemankeş)

III:478c. **Abdülkadir Geylanî** (ö. 1166) II:340c,

IV:372a.

Abdülkadir Kadri Efendi(1875, Rusçuk -1942, İstanbul) Hattat. 4 yaşındayken ailesiyle birlikte istanbul'a geldi. Üsküdar'da Ravza-i Terakki Okulu hat hocası Hasan Tal'at Bey'den de nk'a ve divani yazı öğrendi ve bir müddet sonra bu okulda yazı dersleri verdi. Bu arada devam ettiği Sami Efendi'den 1905'te ta'likten; Bakkal Hacı Arif Efendi'den de 1906'da sülüs ve nesihten icazetname aldı. Bir ara Evkaf Matbaası hattatlığında bulundu. Bir süre de Babıâli'de bir yazıevi *a.çarak* serbest çalıştı. Her sanata merakı vardı. Üsküdar'da Özbekler Tekkesi Şeyhi Edhem Efendi'den ebru; Okçubaşı Seyfeddin Bey'den de ok yapmayı ve kemankeş-liği öğrendi. Üsküdar'daki Harmanlık Mezarlığı'nda gömülüdür. Eserleri azdır. Sülüs ve nesihte Hafız Osman; ta' likte Yesarizade ekolüne bağlı olmakla birlikte fazla

tanınmış bir hattat sayılmaz.

Abdülkadir Meragi (ö. 1435) V:523b. **Abdülkadir Şeyhî Efendi** (Müeyyedza-de) (1514, İstanbul - 1593, İstanbul) Şeyhülislam. Şeyh Kerim Efendi'nin oğlu olduğu için "Şeyhî" diye anılır. Gençliğinde ders aldığı dayısı Ebus-suud Efendi'ye daha sonra damat olmuştur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1587-1589 arasında şeyhülislamlık yaptı. Beylerbeyi Olayı sırasında (Nisan 1589) görevden alındı.

VII:446a.

Abdülkadir Şükrî (? , İstanbul -1806, İstanbul) Hattat. Hafız Osman ekolünün tanınmış hattatlarından Eğrika-pılı Rasim Efendi'nin öğrencilerinden Ayasofyalı Abdurrahman Hilmi Efendi'den ders aldı. Daha sonra Abdülkadir Hamdi Efendi'ye devam etti. Enderun'da ders verdi. III. Selim'e hocalık etti. Hilye ve kıt'aları olan sanatkâr, yazılarının altına "hace-i sultani" "ha-ce-i enderun-i hümayun" ve "kâtibü's-sultani" diye imza atardı. Hafız Osman ekolü mensuplarındandır. **Abdülkerim Dede** (ö. 1920) V:421c. **Abdülkerim Efendi** (ö. 1634) VH:113a. **Abdülkerim Efendi** (ö. 1766, Şeyh)

III:475a, VII:177c.

Abdülkerim Efendi (ö. 1778) VII: 113a. **Abdülkerim Fethi Efendi** (ö. 1694)

I:410c, VII:121c, 122b. **Abdülkerim Hilmi Efendi** (ö 1832)

VII:446b. **Abdülkerim Kemterî Efendi** (ö. 1778)

VII:125c.

Abdülkerim Nadir Paşa (1807, Çırpan -1883, Rodos) Asker ve devlet adamı. Beş yıl Viyana'da öğrenim gördü. Va-

lilik, seraskerlik, mekatib-i askeriye nazırlığı, bahriye nazırlığı ve serdar-ı ekremlik görevlerinde bulundu. Kırım Savaşı sırasında Anadolu ordusu komutanlığı, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda da Rumeli genel komutanlığı yaptı. Rus saldırısını durduramadığı gerekçesiyle divan-ı harbe verildi. Etkili savunması nedeniyle yargılanmasına devam edilmedi. Midilli'ye ve ardından Rodos'a sürüldü. **Abdülkerim Paşa** (Çırpanlı) III: 561a. **Abdülkerim Ruhi Efendi** (ö. 1908)

VI:328b. **Abdüllatif Efendi** (ö 1563) I:120c,

VI:33b.

Abdüllatif Efendi (ö. 1792) VL568a. **Abdüllatif Efendi** (ö. 1848) VL568a. **Abdüllatif Efendi** (ö 1850) IV:328a,

VI:392c.

Abdüllatif Kudsî (ö. 1452) VII:552b. **Abdüllatif Subhi Paşa** (ö. 1886)

IV:155a, VI:434a. *ilgili madde:*

Subhi Paşa Konağı VII:51c **Abdühnecid** *mad. L45a, 14c, 22b, 31b, 38a, 104a, 220a,*

289c, 301b, 430a, 450a, 460b, II:97a, 171a, 172c, 363a, 512b, III:37a, 202b, 2ö3b, 329a, 473b, 493c, IV:29a, 40c, 4lc, IIIb, 217a, 423b, 462c, 503c, 567b, V:32a, 162a, 257a, 265c, 316c, 344b, 349c, 407b, 510a, 554b, VI:73a, 88b, 97b, 143a, 160e, 199c, 287a, 306c, 424b, VII:181c, 182a, 221b, 225a, 243c, 257b, 277a, 278a, 280a, 289a, 291c, 348a, 362a, 363b, 405a, 5ö7c.

İlgili maddeler:

Ayasofya Muvakkithanesi I:461a

Çinili Karakol II:516c

Dolmabahçe Camii III:88a

Dolmabahçe Saat Kulesi III:89a

Dolmabahçe Sarayı III:89c

Dolmabahçe Sarayı Tiyatrosu III:96b

Hırka-i Şerif Camii IV:68b

Ihlamur Kasrı IV:IIIc

Mecidiye Camii V:314c

Ortaköy Camii VI:143a

Tanzimat'ın ilanı VII:206c

Teşvikiye VII:256b

Tophane Kasrı VII: 277a

Valide Çeşmesi VII:362a Zübeyde Hanım Çeşmesi VII:567c **Abdülmecid Çeşmesi** (Beşiktaş Ihlamur) *bak.* Zübeyde Hanım Çeşmesi **Abdühnecid Çeşmesi Taksim'de**, Taksim Caddesi'nin Canbazoğlu Sokağı kavşağındadır. Valide Çeşmesi adı da verilen çeşmenin üzeri kiremit kaplıdır ve tonoz haznesi sıva ile örtülmüştür. Haznenin köşelerinde mermer kaplama sütunlar ve iki yüzünde yine mermerden aynataşlar ile her

ikisi de 1259/1842 tarihli iki kitabe ve madalyon içinde Abdülmecid tuğrası bulunmaktadır.

Abdühnecid Çeşmesi (Yeşilköy) *mad. I-49a.*

Abdühnecid Efendi (ö. 1717, Şeyh) VII:16c.

Abdühnecid Efendi (ö. 1736) VII:446b.

Abdühnecid Efendi (ö. 1944, Halife) *mad. I:49a, 51b, 429c, II:55b, 444a, III:91a, 313b, 510c, V:350b, VI:23c, 176b.*

Abdühnecid Efendi Korusu *bak.* Korular

Abdühnecid Efendi Köşkü *mad. L51b, 430a, 534a, VII:365a.*

Abdühnecid Meydan Çeşmesi *mad. L52c.*

Abdühnecid Sivasî (ö. 1639) *mad. L52c*, 21b, II:105c, III:534a, IV:367b, V:356a, 426b, VL152c, VII:446a, 446b, 477b.

ilgili madde: Sivasî Tekkesi VII: 16a

Abdühnecid Türbesi *mad. L53b*, IV:4a.

Sultan Selim Külliyesi VII:63b'

Abdühnümhî Efendi (ö. 1595, Şeyh Bosnalı) III:49b.

Abdühnümhî Efendi (ö. 1694, Şeyh) VII:7b.

Abdülvedud Efendi (ö 1455, Şeyh) *nli madde:*

Yavedud Tekkesi VII:444a

Abdülvedud Tekkesi *bak.* Yavedud Tekkesi

Abdülvehhab Efendi (Kadı) V:338a.

Abdülvehhab Efendi (ö 1717, Şirden) I:56a, VI:393a.

Abdülvehhab Efendi (Yasincizade) (1758, İstanbul - 1833, İstanbul) Şeyhülislam. Dedesi Sinoplu Seyyid Mustafa Efendi Ayasofya Camii'nde Yasin suresi okuduğu için Yasincizade diye anılır. Enderun'da yetişti. III. Selim'in hizmetinde bulundu. 1810'da elçi olarak İran'a gönderildi, ilmiye aşamalarını geçtikten sonra iki kez şeyhülislamlık görevinde bulundu (1821-1822, 1828-1833). *Hülasatü'l-Burhan fi İtaati's-Sultan* adlı sultanlarla ilgili hadisleri şerh eden bir kitabı ve bazı risaleleri vardır.

Abdünnasır Kursavî VII:224a.

Abdünnabi (Gürcü) II:331c.

Abdürrahim Efendi (ö. 1645, Aksaraylı) II:395a.

Abdürrahim Efendi (ö. 1656, Şeyhülislam) *mad. I:54a*, 418c, IV:123a, 490c, V:339b.

Abdürrahhn Efendi (ö. 1727) V:384c. **Abdürrahhn Efendi** (ö. 1746)

VII:110c, 125c.

Abdürrahhn Efendi (ö. 1767) VII:125c.

Abdürrahhn Efendi (ö. 1777, Cedid) *ilgili madde:*

Cedid Abdürrahim Efendi Medresesi II:391a

Abdürrahhn Efendi (ö 1810) VII:109c.

Abdürrahhn Efendi (ö. 1952, Şehzade) V:5c.

Abdürrahhn Fedai (ö. 1885) V:386b.

Abdürrahhn Künhî Dede (ö. 1831) V:421b, 429c, VI:161a.

Abdürrahhn Müeyyidi (ö. 1537) V:382c, VII:446a.

Abdürrahhn Nesib Efendi (ö. 1812)

VL309c. **Abdürrahhn Selamet Efendi** II:395c.

Abdürrahim Selamet Efendi (Samipa-şazade) VI:433c.

Abdürrahhn Selamet Efendi (ö. 1849) II:395c, IV:15c.

Abdürrahhn Şeyda Dede (ö. 1800) V:421b.

Abdürrahim-i Thsî (ö. 1519) IV:378b.

Abdürrauf Efendi (ö. 1921) V:386b.

Abdürreşid İbrahim VL482b, VII:224a.

AbdürrezzakEfendi(Nevres)(?, Kerkük -1762, Bursa) Nevres-i Kadim adıyla da bilinir. İstanbul'da medrese öğrenimi gördü. Müderris oldu. Taşra kadılıklarında bulundu. Bir hiciv ustası olup "Nevres" mahlası ile istanbul'un önde gelen kişilerini eleştiren şiirler, tarih beyitleri yazdı. Bu nedenle Şair Haşmetle birlikte Bursa'ya ve oradan da Kütahya'ya sürüldü. Farsça-Türk-çe divanı ve İran-Osmanlı Savaşı'm anlatan bir tarihi vardır.

III:66c. **Abdürrezzak Efendi** (ö. 1854) VI:201a.

Abdürrezzak Efendi (ö. 1914) *mad. I:54b*, 41b, 200a, III:60a, 308a, 5ö3b, IV: 1c, 420a, VI:147c, 202b.

Abdüssamed Efendi (ö. 1656) VII: 16c.

Abdüssamed Efendi (ö. 1737) II:106b.

Abdüssamed Efendi Tekkesi Kâğıthane'de yer alan ve ortadan kalkmış bulunan Bayramî tekkesi. Halk arasında II. Mehmed (Fatih) ile birlikte istanbul'un fethine katılan velilerden olduğu rivayet edilen Abdüssamed Efendi'ye atfedilen bir kabir günümüzde ziyaret edilmektedir. Diğer taraftan *Hadîka'da*, Kâğıthane'de, Mustafa Efendi adında bir hayır sahibi tarafından, bilinmeyen bir tarihte, yakınındaki hamamla birlikte yaptırılan Tahta Kadı Mescidi'nin zaviye olduğu, eserin kaleme alındığı tarihte (18. yy' m ortaları) harap durumda bulunduğu, imamet ve meşihat görevlerini, Zeyrek Camii'nde cuma vaizi olan

Himmetzade Seyyid Bahaeddin Efendi'nin üstlendiği, kapısının önünde ulu bir çınarın yükseldiği belirtilmektedir. Bahaeddin Efendi'nin, Bayramî-liğin Himmetî kolunu kuran Bolulu Şeyh Himmet Efendi'nin (ö. 1683) neslinden gelen Himmetzadelerden olması, *Hadîka'da*. zikredilen ulu çınarın halen Abdüssamed Efendi'nin kabrinin yanında yer alması ve diğer birtakım topografik deliller Tahta Kadı Mescidi ile Abdüssamed Efendi Tekkesi'nin aynı tesis olma ihtimalini güçlendirmektedir.

II:106c.

Abdüssamed Reşid Efendi (ö. 1788, Seyyid) VII:7b.

Abdüsselim Bey (ö. 1526) I:55a.

Abdüsselim Camii ve Tekkesi *mad. I:55a.*

Abdüsselim ibn Meşîş (ö. 1228, Şeyh) VII:139c, 141a.

Abdüsselim Külliyesi Küçükçekme-ce'de, Başdefterdar Abdüsselim Bey (ö. 1526) tarafından 16. yy'ın ilk çeyreğinde yaptırılan cami, zaviye, imaret, medrese, türbe ve çeşmelerden meydana gelen külliye. Mimar Sinan'ın eserlerinin dökümünü içeren tezkirelerde bu yapılardan yalnızca medresenin adı "Abdüsselim Çelebi Medresesi" olarak geçmekte, Evliya Çelebi külliyedeki camiyi "Tekke Camii" adıyla zikretmektedir. Vakfiyesinden Küçükçekmece'deki caminin, zaviye ve imaretle bir bütün teşkil ettiği, erken dönem Osmanlı mimarisindeki tabhaneli (zaviyeli) camiler türünde bir tesis olduğu, külliyei kuşatan geniş avlunun içinde ahır, mutfak, erzak ve odun ambarı gibi çeşitli hizmet binalarının yer aldığı, medresenin, üstü açık, ortasında şadırvan bulunan, revaklı bir avlunun çevresinde bir dersane ile on adet hücreden oluştuğu anlaşılmaktadır. Külliye Cumhuriyet döneminde tamamen ortadan kalkmış, günümüze baninin klasik üslupta altıgen prizma biçimindeki, kubbeli türbesi ile biri 1210/1795-96'da barok üslupta yemlenmiş bulunan iki çeşme intikal edebilmiştir.

Abdüsselim Şeybanî (ö. 1751) I:56a, VL391c, VII:223c, 397a.

Abdüsselim Tekkesi *mad. I:55c, II:415b, III:534a, IV:7c, VI:392a, 395c, VII:397a.*

Abdüşşekûr Efendi (ö. 1773, Şeyh) VI:97c.

Abdüşşekûr Efendi (ö. 1860) IV:375b, 439a, VI:38c, 60a.

Abed Hanı *mad. L57a, IV:455c. Abercombie, Patric IV:164a.*

Âbid Çelebi (ö. 1497) I:57b, V:424a, VI:33a.

Âbid Çelebi Tekkesi *mad. I:57b,*

Âbide Hanım Çeşmesi

9

Adam Müzik Evi

V:424a, VI:394a.

Âbide Hanım Çeşmesi Cerrahpaşa'da, Hekimoğlu Ali Paşa Camii civarında, yanan Sormagir Odaları Mescidi'nin avlusunda bulunan çeşme bugün mevcut değildir. Yedi basamak merdivenle inilen bu çukur çeşmenin kitabesi topraktan çıkarılarak tamir edilen Sormagir Odaları Mescidi'nde korumaya alınmıştır. Edirneli şair Behiş-tî Mustafa Saadeddin Efendi'nin 1145/ 1732 tarihli üç beyitlik tarih manzumesinden anlaşıldığına göre çeşme Hacı Hüseyin ve kızı Safiye tarafından yaptırılmış ve Âbide Hanım tarafından tamir ettirilmiştir.

Âbide Hatun (Mutahhara) V:423a. **Abide-i Hürriyet** *mad. L58a*, II:239a,

V:272c, VTI:186c. **Abidin Nesimi** *bak.* Fatinoğlu, Abidin

Kesimi

Abidin Paşa (1843, Preveze - 1906, istanbul) Vezir. Çeşitli idari görevlerde bulundu. Islahat çalışmalarına katıldı, iki dereceli seçimlere ilişkin bir tasarı hazırladı. Çok sayıda dil biliyordu. Mevlana'nın *Mesnevi'sine* Türkçe şerh yazdı. Rumca şiirleri İstanbul ve Paris'te yayımlandı, istanbul borsa işlemlerine ilişkin *Hava Oyunları* adlı bir kitap hazırladı. III:356c.

Abidin Paşa Türbesi *mad. L59a*. **Abidinoğlu, Rezzan** II:16c, VII:144a. **Abiyatov, Kemal** VII:401c. **About, Edmond** *mad. I:59b*, VII: 136a. **Abraham** (Baladı, Papaz) III:482c. **Abraham Paşa** *mad. I:59c*, II:229c,

364a, 409a, III:390a. **Abraham Paşa Korusu** *mad. I:60a İlgili madde-*

Korular V:71b

Abraham Paşa Yahşi *bak.* Kocataş Yalısı

Abrek, Fazıl II:387c. **Abud Efendi Hanı** II:241a. **Abud Efendi Yahşi** *mad. I.-60b*, IV:409b, VII:347c.

Acar, Kuzgun (1928, istanbul - 1976, istanbul) Heykeltıraş. Sultanahmet Ticaret Lisesi'ni ve Güzel Sanatlar Akademisi Heykel Bölümü'nü bitirdi. Önceleri yarısaydam hacimler düzenledi. Sonra tahta, kemik, tel kafesler, maden parçaları, çivi ve çubuk demir gibi değişik malzemelerle düzenlemeler yaptı. 1961'de Paris Genç Sanatçılar Bienali'nde birincilik ödülü kazandı. İstanbul Manifaturacılar Çarşısı'nın ön cephesinde "Kuşlar" adlı eseri bulunmakta, istanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde demir çivilerden kurduğu düzenlemeler ve Paris'te Mehmet Ulusoy'un 1975'te sahneye koyduğu *Kafkas Tebeşir Dairesi* için yaptığı masklar yer almaktadır.

V:297b.

Acar, Nazmi III:198c.

Acar, Sırrı (1943, Yalova) Güreşçi. Güreşe 1959'da istanbul Güreş İhtisas Kulübü'nde başladı. Grekoromen stilde 1964'te Balkan üçüncüsü, 1967'de Avrupa ve Dünya şampiyonu oldu. 1968'de bir kez daha Avrupa şampiyonluğunu kazandı.

Acarbays, Doğan (1927, Tekirdağ) Atlet. Spora, 1944'te Haydarpaşa Lisesi'nde öğrenciyken başladı. Fenerbahçe kulübünde yetişip parladı. 200 m, 200 yarda 500 m, 400 m engelli koşularında ikiye, 440 yarda ve 4x100 m bayrak yarışlarında üçer, Balkan Şampi-yonası'nda bayrak yarışında da iki kez Türkiye rekoru kırdı. 1946-1955 arasında milli formayı giydi. Akdeniz Oyunları ve Balkan şampiyonalarında altın,

gümüş ve bronz madalyalar kazandı. Uzun yıllar Deniz Harp Okulu'nda spor öğretmenliği yaptı, Fenerbahçe kulübü atletizm şubesinde de yönetici ve antrenör olarak hizmet verdi. Deniz albaylığından emeklidir.

Acarlı, Başar

İlgili madde:

Kınalıada Camii IV:562b **Acaroğlu, Türker** (1915, Razgrad [Bulgaristan]) Yazar. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nün edebiyat bölümünü bitirdi. Çeşitli illerinde öğretmenlik mesleğinden sonra, İstanbul'da Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğü'nde çalıştı, müdürlük yaptı. Derlemeleriyle ve kitap tanıtma yazılarıyla tanınır. *Çocuk Şiirleri, Bulgar Hikâyeleri* antolojileri ile *Edebi Eserler Sözlüğü, Ozanlar ve Yazarlar, Türk Halkbilgisi ve Halk Edebiyatı Üzerine Seçme Yayınlar Kaynakçası, Türk Halk Ozanları ve Destanları Kaynakçası, Balkan Halk Biliminde Türk Etkileri* gibi kitapları bulunmaktadır.

VH:312c.

Acem Ağa Mescidi *mad. I:60c, II:255a, V:18c.*

Acemi Ağa Sarayın hizmetindeki siyahi haremağalarının bir rütbesi. Saraya alınan haremağalarına önce "en aşağı" adı verilir, bir süre sonra "acemi ağa"lı-ğa terfi ettirilirdi. En aşağılar devamlı kapı nöbeti beklerler, acemi ağalar ise sıraları geldikçe nöbet tutarlardı. Acemi ağalar darüssaade ağalığına kadar yükselebilirlerdi.

Acemi Ocağı *mad. I:61c, 351c, II:390b, III:138b, 173a, 307b, IV: 13a, 130c, 218a, 432c.*

' maddeler: Galata Sarayı Ocağı III:367b İbrahim Paşa Sarayı Mektebi VII:130c

Acemilik Sarayın bazı yüksek memuriyetlerine atananlara gereken eşyanın tedariki için verilen belirli para. Örne-

ğin 1760-1761'de yeni atanan çukadar ağa ile silahdar ağaya 11.600 çürük akçe acemilik verilmişti. Acemin Evi Yaklaşık 1860-1880 arasında İbrahim adlı bir İranlı tarafından işletilen ilk gizli genelevlerden biri. Daha çok zengin ve itibarlı kimselerin devam ettiği bu genelev Aksaray Macuncu'daydı. II. Abdülhamid'in bu tür evlerle ilgili sıkı takip emri sonucu kapanmak zorunda kalmıştır. Evde çalışan Kumru, Pesend, Cihanyandı, Şaşı Ifakat, Büyük İnci, Küçük İnci ve Uzunküpe Firdevs gibi yosmalardan birçoğu üzerine şarkılar da bestelenmişti. Ahmed Rasim, *Fubş-i Atik'te* bu evin son günlerini ayrıntılı biçimde anlatır.

Acemioğlanlar Camii Eminönü İlçe-si'nde, Şehzadebaşı ile Vezneciler arasında, Acemi Nefer Sokağı ile Vi-dinli Tevfik Paşa Caddesi'nin köşesinde, Acemoğlu Hamamı'nın yanında bulunuyordu. II. Mehmed (Fatih) (hd 1451-1481) tarafından Acemioğlanlar Kışlası'nın içinde yaptırılmıştı. Mimarisi hakkında kesin bilgi yoktur. 1909'da yangın geçirmiş ve

1918'de yıkılmıştır.

Acemioğlanlar Hamamı *bak.* Acemoğlu Hamamı

Acemioğlanlar Kışlası *bak.* Eski Odalar **Acemioğlanlar Mektepleri** *bak.* Enderun;
Galata Sarayı Ocağı; İbrahim Paşa Sarayı Mektebi **Acemoğlu
Hamamı** *mad, L62b, 61c,*

III:538b.

Acı Hamam *mad. I:62c. Acıbadem mad. I:62c, VI:82c,*

VTi:497b, 500a. *İlgili maddeler.*

Ahmed Ratib Paşa Köşkü I:131c Çamlıca Kız Lisesi II:466a Hünkâr imamı Köşkü
IV:98c Selami Ali Efendi Tekkesi VI:492a **Acıbadem Anaokulu**
IV:257a. **Acıbadem İlkokulu** IV:257a. **Acıbadem Lisesi** IV:257a.
Acıbadem Tekkesi II:395b. **Acıçeşme** Fatih İlçesi'nde, Cibali ile
Fener arasındaki Küçükmustafapaşa'da, Ayakapı Hamamı'nın
önündeki küçük meydan ve oraya açılan iki sokak buradaki çeşmenin
adıyla Acıçeşme diye anılırdı.

Acıçeşme Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Edir-nekapı'da, Mihrimah Sultan Külliye-si'ne ait
hamamın yanındaki benzin istasyonunun yerinde bulunan mescidin
içinde faaliyet gösteren bir Nakşibendî tekkesiydi. Söz konusu mescit
II. Mehmed'in (Fatih) ekmekçibaşısı Hacı Mehmed Muhyiddin Efendi
tarafından yaptırılmış, 1142/1729-30'da-ki Balat yangınında harap
olduktan sonra tekrar inşa ettirilmiş ve 20. yy'in

ilk çeyreğinde ortadan kalkmıştır. Ek-mekçibaşının açık türbesi ise günümüzde
varlığını korumaktadır. Bu mescidin kısa bir müddet Nakşibendî
tekkesi olarak kullanıldığı C.. S. Revnakoğlu tarafından
nakledilmektedir.

Acıman, Viktorya VII:568c.

Acımusluk Hamamı Eminönü İlçesi'nde, Cağaloğlu'nda, Cemal Nadir Sokağı'nda,
Acımusluk Mescidi'nin karşısında bulunuyordu. Hamam 18. yy'da
Sadrazam Nevşehirli İbrahim Paşa (ö. 1730) tarafından yaptırılmıştı.
Tepesinde aydınlık feneri olan bir kubbeyle örtülü soyunmalığı ile
mermer döşemesi olan sıcaklığı vardı. 1950lerde sandık imalathanesi
olarak kullanıldığı bilinmektedir. Daha sonra yıkılan hamamın bugün
kalıntısı dahi yoktur.

Acımusluk Medresesi *bak.* Damat İbrahim Paşa Darülhadişi

Acımusluk Mescidi Eminönü İlçesi'nde, Cağaloğlu'nda, Cemal Nadir Sokağı'n-
dadır. *Hadika'dz* Sahhaf Süleyman Efendi tarafından yaptırıldığı ve
minberinin Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa (ö. 1730)
tarafından vak-fedildiği yazılıdır. Kesin yapım tarihi bilinmemektedir.
Kesme taştan, kiremit örtülü ahşap çatılıydı. Uzun süre depo olarak
kullanılmış, daha sonra temelinden yıkılıp kaldırılmıştır.

Acımusluk Sokağı Sarnıcı *mad. L64b, II:311b, VL471a.*

Acıman, Avram VII:405c.

Acuner, Ergün (1941, istanbul) Futbolcu. Galatasaray genç takımından yetişti. İzmirspor'da profesyonel olduktan sonra 1966-1972 arasında Galatasaray'da, 1972-1973 sezonunda da Beşiktaş'ta oynadı. Futbolu 1977'de Sultantepe'de bıraktı. 14 kez milli oldu. Daha sonra *Son Havadis gazetesinde* spor yazarlığı yaptı.

Acuner, Semahat (1927, Amasya) Heykeltıraş. 1959'da Güzel Sanatlar Akademisi heykel bölümünü bitirdi. Eğitimi sırasında Prof. Belling, Hadi Bara ve Zühtü Müridoğlu'nun öğrencisi oldu. Soyut çalışmalarıyla tanındı. Beyazıt Meydanı'ndaki Turan Emeksiz Anıtı Semahat Acuner'e aittir.

Açıkgöz, İrfan IV: 449a.

Açıkgöz, Nevzat IV:84a, V:114a.

Açıkhava Tiyatrosu *mad. I:65a, 385c, III:550b, IV:272c, 565a, VII: 1a.*

Açıköney, Sami VII:376a.

Açıksöz, İsfendiyyar (1929, Kastamonu) Futbolcu. Spora Galatasaray Lisesi'nde okuduğu yıllarda başladı. 1946-1958 arasında sırasıyla Galatasaray, Vefa ve tekrar Galatasaray kulüplerinin formasını giydi. Döneminin en iyi sağağı olarak tanındı. 18 kez mil-

li oldu.

Ada, İhsan (1921, Rodos - 1992, istanbul) Gazeteci. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Gazeteciliğe 1942'de *Vatan'da*. başladı. *Halk, Ulus, Tanin, Ekspres, Yeni Ekspres, Yeni Tanin* gazetelerinde yazı işleri müdürlüğü, genel yayın müdürlüğü yaptı. 1957'de CHP'den Hatay milletvekili seçildi. Türkiye Gazeteciler Sendikası başkanlığında bulundu. Neyzen Tevfik'in *Azab-ı Mukaddes'ini* düzenleyip yayımladı.

Adak Yerleri *mad. L65c, VII:563b. İlgili maddeler:*

Nime'l-Ceyş VL78c

Sahabe VI:405a

Yatırlar VII:443a

Ziyaret Yerleri VII:563b AdakaleIV:138a.

Adakan, Enver (1896, Girit - ?, ?) Makine ve elektrik mühendisi. Almanya'da mühendislik eğitimi gördü. Sanayicilik yaptı. 9. dönem (1950-1954) istanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Adalar *mad. L66a, IV:530c, VII:450c, 492b.*

İlgili maddeler: Adalar İlçesi L73c Burgazadası IL335a Büyükada II:350a Hayırsız Adalar IV:33b Heybeliada IV:54c Kaşıkadası IV:487b Kınalıada

IV:5öOb Neandros Adası VL58a Sedefadası VI:486b Sivriada VII:17b Vordonos Adası VII:391b Yassıada VII:442a

Adalar İlçesi *mad. L73c*, IV:137b, 138a, VIL492b.

İlgili maddeler: Adalar I:66a Burgazadası II:335a Büyükada IL350a Hayırsız Adalar IV:33b Heybeliada IV:52c Kaşıkadası IV:487b Kınalıada IV:560b Sedefadası VI:486c Sivriada VII: 17b Yassıada VII:442a

Adalar İlkokullarındaki Yoksul Çocuklara Yardım Cemiyeti 13 Ocak 1940'ta, İstanbul'un Adalar Kaza-sı'ndaki ilkokullarda okuyan yoksul öğrencilere yardım amacıyla kurulmuş dernek. Heybeliada, Kınalıada, Burgazadası'nda da şubeleri olan der-

neğin merkezi Büyükada'da, iskele üstündeydi. 1947'de 250 kadar üyesi bulunan kuruluşun başkanı Esat Muhlis Sırmalı, yönetim kurulu üyeleri Süleyman Nuri Öz, Avni Girgin, Fuat Erkiner, Ahmet Necati Hancıoğlu, Mehmet Ali Kâğıtçı ve Etem Kurteş'ti. **Adalar İskeleyi** IV:200a.

Adalar Kültür Derneği 15 Mart 1947'de Adalar'da yaşayan gençleri bir araya toplamak, kültürel faaliyetlerde bulunmak ve yoksul öğrencilere yardım amacıyla kurulan derneğin merkezi Büyükada'da Pervane Sokağı'ndaydı. Adalardaki Rum nüfusa dönük çalışmalar yapan derneğin kurucuları Ka-ranti Karapulop, Aleko Sokopulo, Ni-ko Kridas, Hrisofi Kridas, Yani Yala-moki, Dioyeni Karakides, Lefter Do-mandopulos'tu.

Adalar Mezarlığı V:445a.

Adalar Su Sporları Kulübü II:339a.

Adaları Güzelleştirme Cemiyeti 5 Temmuz 1933'te adaların doğal güzelliklerini ve değerlerini korumak, tanıtmak ve sevdirmek amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Büyükada'da CHP bina-sındaydı. Dernek yöneticileri arasında Ali Muhiddin Hacıbekir, Emin Ali Du-rusoy, Bedri Nedim Göknıl, Haydar Kaynak, Esat Muhlis Sırmalı, İbrahim Şevket Diler, Şakir Pınar, Sadık Gü-zelosman gibi adlar vardı.

Adalet Kapısı I:87c.

Adalet Kulesi VII:284c.

Adalet Mensucat Fabrikası I:77c.

Adalet Mensucat Fabrikası Memur ve Müstahdemleri Yardım Sandığı 6 Mayıs 1947'de Adalet Mensucat Fabrikası TAŞ'de çalışan işçi statüsü dışındaki memur ve hizmetlilerin üye olduğu bu yardım sandığının amacı üyelere topladığı meblağı işleterek üyelere borç para ve sosyal yardım sağlamaktı. Yardım sandığının merkezi fabrikanın bulunduğu bölgeye yakın olan Balat'taydı. 1946 sonrasında sendikalaşma hareketlerinin bir parçası olarak, işyerinde örgütlenen işçilerden alman ilhamla kurulmuş olan sandık 1950 sonlarında

tasfiye oldu.

Adalet Örgütlenmesi *mad. L 74c.*

Adalet Sarayı Arşiv Dairesi IV:130b.

Adalet Spor Kulübü *mad. 1:77c.*

Adah, Erdoğan (1924, istanbul) Hukukçu, istanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukat olarak çalıştı. İstanbul Vilayeti Umumi Meclisi üyesi oldu. 1964-1980 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda istanbul üyesi olarak yer aldı.

Adam Mickiewicz Müzesi *mad. 1:77c.*

Adam Müzik Evi Beyoğlu'nda, Haco-pulo Pasajı'nın (bugün Danışman Geçidi) Meşrutiyet Caddesi yönündeki kapısının girişinde, sağda bulunan müzik evi. 1870'lerin başında açıldı.

L

Wl :

Adamanti, Petraki

10

11

Ağa Kapısı Mescidi

Başta piyano olmak üzere her türlü müzik aletinin satışı ve tamiri ile uğraşıyordu. Daha sonra mağazanın üst katı dinleti salonu olarak düzenlendi. Özellikle oda müziği konserleri için düzenlenen mekanda büyük konserler de verilmişti. Çuhacıyan'ın operetleri burada sunulduğu gibi, 1890'da, Zoli tarafından tiyatroya dönüştürülerek, bir dönem irili ufaklı pek çok tiyatro eserinin burada sahnelenmesi mümkün oldu. Adam'ın ölümünden sonra, yardımcısı ve vekili Pascal Kel-ler'e geçen mağaza onun adını aldı. 1940'ların sonunda muhallebici dükkânına dönüştü. **Adamanti, Petraki ilgili madde:**

Said Halim Paşa Yalısı VL418c **Adamopoulos, L. ilgili madde:**

Londra Oteli V:226c **Adamopulo Hanı mad. L 78a. Adampol** VL278c.

Adanır, Recep (1929, Ankara) Futbolcu. Spora Ankaragücü kulübünde başladı. 1950'de Beşiktaş'a transfer oldu ve 1960'a kadar bu kulübün formasını giydi. "Baba" lakabıyla anıldı. Siyah-beyazlı forma ile oynadığı 291 maçta 143 gol attı. Sağış, santrfor ve so-laçık olarak oynamasına rağmen en çok sağış mevkiinde başarılı oldu. Frikikleri ile tanındı. 15 kez milli formayı giydi. Beşiktaş dışında Kasımpaşa, Galatasaray ve Karagömrük de de oynadı. 1963'te futbolu bıraktı. Bir süre Kıbrıs'ta, daha sonra da Beşiktaş'ta çalıştırıcılık ve menajerlik görevinde bulundu. Spor yazarlığı yaptı. **Adapazarh, Cevat** III:154c. **Adasoğlu,**

Vasili İlgili madde:

Apoyevmatini I:284c **Adasoglu, Yorgo ilgili madde:**

Apoyevmatini I:284c **Adaş, Orhan** III:207a. **Adato, Salamon** (1894, Edirne - ?, ?) Avukat. Darülfünun Hukuk Fakülte-si'ni bitirdi. Paris Hukuk Fakülte-si'nde doktora yaptı. 8-9. dönemlerde (1946-1954) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. **Adelfaton** 11. yy'dan beri bilinen dinsel kurum. "Adelfatarios" olan kimse bir bağış karşılığında yaşam boyu bir manastırda ikamet etmeye hak kazanırdı. Adelfaton genellikle dinsel otoriteler tarafından tanınmadı ve hatta manastırların vakıflarında da yasaklandı. Mangana bölgesindeki Geor-gios Manastırı'nda I. Manuel Komne-nos'un (hd 1143-1180) şair Prodromos için yaptırdığı bir başka adelfa-ton vardı.

Adem Dede (ö. 1652) III:362b.

Adıvar, Adnan (1881, Gelibolu - 1955, İstanbul) Mekteb-i Tıbbiye'yi bitirdi. Siyasal faaliyetinden ötürü yurtdışına çıkmak zorunda kaldı ve Berlin Tıp Fakültesi'ne asistan olarak girdi. II. Meşrutiyetten sonra İstanbul Tıp Fakültesi'nde profesörlük yaptı. Mütareke yıllarında İstanbul mebusuyken, işgal üzerine Anadolu'ya geçti. Birinci Büyük Millet Meclisi hükümetinde sıhhat vekilliği ve meclis başkan vekilliğinde bulundu. 1926-1938 yıllarını yurtdışında geçirdi. 9. dönem (1950-1954) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda yer aldı. *Faust, Tahlil Tecrübesi* (1939), *Osmanlı Türklerinde İlim* (1943), *Tarih Boyunca İlim ve Din* (1944) adlı kitaplarının yanı sıra gazete ve dergilerde pek çok yazı da yayımlamış olan Adnan Adıvar, ünlü romancı Halide Edip Adıvar'm eşidir. III:271a, IV:454b, VI:380c, VII:205a.

Adıvar, Halide Edip *mad. I:78b, 73a, 317a, 349b, IL286c, 445c, III:271a, 556a, IV:343b, 355a, V:241b, VI:133a, 400a, VH:67a, 67b, 359a.*

İlgili madde:

Sultanahmet Mitingleri VII:66c **Âdil Çelebi** (ö. 1460) V:423b. **Adil Efendi** (Dindar) V:76a. **Adil, Fikret** *mad. L 79b, 355c, 355a,*

II:446c, V:169c, 405c, 411a,

VH:202b, 359b. **Âdil, Selahaddin** (General) IV:233b.

Âdile Sultan (ö. 1899) *mad. I:79c, 198b, 294c, II:6c, 432c, III:208a, 242c, 363b, V:131b, 532a, VI:544b.*

ilgili maddeler:

Âdile Sultan Kasrı I:82a

Âdile Sultan Mektebi I:83a

Âdile Sultan Namazgahı I:83b

Âdile Sultan Sarayı I:83c

Âdile Sultan Türbesi I:84b **Âdile Sultan Halk Kütüphanesi** I:83b,
II:429a. **Âdile Sultan İnas Mekteb-i Sultanisi**

IV:135b, VH:69b. *ilgili madde:*

Kandilli Kız Lisesi IV:41la **Âdile Sultan Kasrı** *mad. 182a*, V:75a,
78b, VL191c. *ilgili madde:*

Âdile Sultan I:79a **Âdile Sultan Kasrı Öğretmen Evi ve
Kültür Merkezi** VI:191b. **Âdile Sultan Mektebi** *mad. 1:83a*,
V:160b. *ilgili madde:*

Âdile Sultan I:79c **Âdile Sultan Namazgahı** *mad. 1:83b*,
VI:44a. *ilgili madde:*

Âdile Sultan I:79c

Âdile Sultan Sarayı *mad. L83c*, II:41a,

IV:41Oa. *İlgili maddeler:* Âdile Sultan I:79c Kandilli Kız Lisesi IV:41la

ÂdUe Sultan Türbesi *mad. 1:84b*,

III:252b. *ilgili madde:* Âdile Sultan L79c

Âdile Sultan Validebağı Korusu *bak. Korular*

Âdilşah Kadrn Camii *mad. 1:84b*.

Âdilşah Kadın Efendi (ö. 1803) I:84c, II:190b.

Âdilşah Kaduı Efendi (ö. 1848) II:190b.

Âdilşah Kadın Efendi Türbesi *bak. Laleli Külliyesi*

Adi Günlük siyasi gazete. 1912'de yayımlandı. Başyazarı Süleyman Tevfik, müdürü
Münib Hikmet'ti.

Adi ü İhsan Haftalık siyasi dergi. 19 Nisan 1911-2 Mayıs 1911 tarihleri arasında
yayımlandı. İmtiyaz sahibi Zül-fi, sorumlu müdürü Rıza idi.

Adlî

ilgili madde:

Mahmud II V:253c

Adlî Altın II. Mahmud (hd 1808-1839) adına basılan altın para. Bir yüzünde "duribe
fi Darü'l-Hilafeti'l-Aliyye", diğer yüzünde "Sultan-ı Selatin-i zaman
Mahmud Han" yazılı olup "tam", "nısıf (yarım) ve "rubu" (çeyrek)
türleri vardı. Tamı 12 kuruş, nısıfı 6 kuruş, rubusu 100 paraydı.
İstanbul dışında kalpları basıldığından 1830'da, tuğra çevresinde yine
II. Mahmud'un adı, diğer yüzünde ise "duribe fi Konstantiniyyeti'l-
Mahruse" ve "dame mülkuhu ve saltanatuhu" yazılı yenileri basıldı.
1836'da Hayriye altınının basımı ile tedavülден kaldırıldı. Günümüze
kadar, çocuk nazarlığı, takı olarak kullanılageldi.

Adli Tıp Müessesesi III:51b.

Adliye Camii Üsküdar İlçesi'nde, Şemsi-paşa sahilinde, adı sonraları "Şerefâ-bâd" olan sultan sarayı ve karakolun yanında bulunmaktaydı. II. Mahmud 1232/1816'da Şemsi Paşa Kasn'nı onartırken bu camiyi de yenilemiştir. Yapı bundan sonra II. Mahmud'un mah-lasıyla anılmıştır. *Radika'do.* her çeşit levazımatı ile eksiksiz olarak inşa edilmiş tek minareli bir cami olduğu belirtilmiştir. İ. H. Konyah'nın bildirdiğine göre 1930'larda yıktırılmıştır.

Adliye Dershanesi IV:95a

Adliye Meslek Mektebi Yargı örgütüne yardımcı eleman yetiştirmek amacıyla 1924'te Çemberlitaş'ta açıldı. Bir yıl süreli okulun müstantik (sorgu yargıcı) ve icra memuru şubeleri var-

di. 1926'da bunlara zabıt kâtipliği şubesi eklendi. 1929'da kapatıldı.

Adliye Sarayı *mad. I:85a, II:60c, VII:65c.*

Adnan İbrahim (Pirîzadelerden) VI:252c.

Adnan Menderes Bulvarı *bak. Vatan Caddesi*

Aelia Eudoksia III:225c. **Aelia Flavia Flacüla** VII:262b. **Aetios Sarnıcı** *mad. L86a, III:131c,*

IV:454b, 517c, VI:248c, 343a, 469c,

VII:47b, 376a.

Karagümrük Sarnıcı IV:453c Âfâk Aylık aktüalite dergisi. 2 Kasım 1882-1 Nisan 1883 tarihleri arasında yayımlandı. İmtiyaz sahibi A. KâmiPdî.

Afet Yola Camii *bak. Levent Camii* **Affan Bey** (ö. 1783) V:94c.

Affan Dede Üsküdar'da, Selimiye'de 19. yy'ın sonlarıyla 20. yy'ın başlarında oyuncakçılık yapan bir Mevlevî dervişi. Ruşen Eşref Ünaydın'ın "Affan Dede" adlı hikayesiyle Cahit Sıtkı Ta-rancı'nın "Çocukluk" şiirinde adı anılır. Dükkânında başta Eyüp olmak üzere çeşitli semtlerde yapılan oyuncakları, attar dükkânlarında satılan birçok maddeyi bulundururdu. Ünay-dın, Affan Dede'nin dükkânını ayrıntılı bir biçimde betimlemiş; burada satılan düdük, kumbara, salıncak, kay-nanazırlıtısı, Karagöz tasvirleri gibi çocukların ilgi gösterdiği oyuncaklardan söz etmiş; semt insanlarının küçüklü büyüklü bu dükkâna uğradıklarını, Affan Dede'ye herkesin büyük bir saygı beslediğini kaydetmiştir.

Afganîler Tekkesi *mad. L86b, VL39b.*

Afif Paşa Yalısı *mad. L87a, V:55c, VII:365a.*

Afife Hatun Tekkesi *mad. L 88a, III:16a, VI:36a.*

ilgili madde: Kalenderhane Tekkesi IV:398c.

Afife Jale *mad. I:88c, 284b, IV:340a, VL249c.*

Afife Kadın III:40a.

Afiyet Haftalık resimli sağlık, tıp dergisi. 15 Kasım 1913-6 Şubat 1915 tarihleri arasında yayımlandı. İmtiyaz sahibi Sisak Ferid, yazarı Avanzade M. Süleyman'dı.

Afrika Pasajı *mad. L89b, II:216b, VI:226b.*

Afrodites Tapınağı II:258c, V:477c. **Afşar, Esin** V:534b. **Aftalyon, Simon** VII:401c.

Afyoncular Haşhaş kapsülünden elde edilen ve bazı işlemlerden geçtikten sonra birtakım maddeler eklenerek macun haline getirilen afyon, İstanbul'da daha çok Süleymaniye'deki Tirya-

ki Çarşısı'nda satılırdı. Evliya Çelebi, İstanbul'da macuncu esnafının 300 dükkânda 500 kişi olarak çalıştığını, afyon-cuların da esnaf alayına yuttukları afyonun tesiri ile ya uyuklayarak ya da birtakım gülünç hareketler yaparak katıldıklarını kaydeder.

Agache, Alfred *mad. I:89c, IL279c, 497c, III:153c, IV:162c, 336c, V:194b, VI:266a, 286b.*

Agâh Efendi (Ortaoyuncu) VI:147c.

Agâh Efendi (ö. 1885, Gazeteci) *mad.*

L90a, VL147c, VII:ISOc, 252a. **Agâh Efendi** (Şair) III:510b. **Agâh Efendi** (Şeyh) IV:2a. **Agâh Paşa** (Basurcu) III:494a.

Agallianos, Teodoros *mad. I:90c, 247b.*

Agamemnon VII:343c.

Agapetus (6. yy) 8 ya da 13 Mayıs 535-22 Nisan 536 arasında papa. Roma kilisesinin Bizans topraklarında (özellikle Afrika'da ve Balkanlar'da) yayılması için büyük çaba gösterdi. Bizans'ın Dalmaçya ve Sicilya'yı fethetmesi üzerine Ostrogotların elçisi sıfatıyla Konstantinopolis'e gönderildi.

Agathe Şenlikleri III:84c.

Agatias (Tarihçi) V:63a.

Agatoniku (Ayia) Kilisesi IL180c.

Agavni Muratyan Yahşi Üsküdar İlçesi'nde, Kuzguncuk'tadır. Eklektik art nouveau tarzındadır. 1860-1870 arasında inşa edilmiştir. Altında kayıkhanesi olan üç katlı yalı, ölçüleri ve tüm cephe elemanları muhafaza edilerek restore edilmiştir.

AgehîMansur Çelebi (? , Vardar - 1577, İstanbul) Tarihçi ve şair. Gelibolu'da müderrislik yaptı. Piyale Paşa'nın yanında deniz seferlerine çıktı.

Gemicilik terimlerini divan şiirinin söz oyunları ile birleştiren bir kaside yazdı. I. Süleyman bu kaside nedeniyle kendisine İstanbul'da şeref kadılığı verdi. 1566 Zigetvar seferini konu alan eseri *Fetih-name-i Kal'a-i Sigetvar* adını taşıyor.

Agence France Presse III:465b.

Agop (Güllü) *mad.* L90c, 54b, 123a, 128a, 190b, 512b, II:66c, 470c, 536c, IILöOa, 260c, 390b, 542c, IV:213a, 419e, V:238c, 447b, VL122a, 133a, 133c, 175c, 202b.

ilgili maddeler:

Gedikpaşa Tiyatrosu III:390a

Muzıka-i Hümayun VL11b

Osmanlı Tiyatrosu VL178b **Agop** (Köçeoğlu) V:86a. **Agop (Surp) Hastanesi** III:194a.

Agop (Surp) Mezarlığı I:219a, II:445b, IV:545c.

Agop İskender VL480c.

Agopyan Hanı Karaköy'den Şişhane'ye çıkan Voyvoda (Bankalar) Caddesi

üzerinde, sol kolda bulunuyordu, daha sonra yerine Commerciale Hanı yapılmıştır. 1956 tarihli Bülent Tuva-lo'nun hazırladığı Galata haritasında han, bugünkü 51-53 no'lu binaların yerinde görülmektedir. Mimarı ve yapım tarihi hakkında yazılı kaynaklarda bilgiye rastlanmamıştır.

I:542b. **Agopyan Köşkü** *bak.* Çankaya Otel

Agora Constantinus (hd 324-337) öncesi dönemde, ana alışveriş yerleri ve toplanma mekânları için kullanılan ortak ad. Antik Yunan şehirlerine ait bir unsur olan agoranın İstanbul'da tam olarak nerede olduğu, mimarisi ve süslemeleri hakkında kesin bir bilgi yoktur. Constantinus öncesinde, sonraları Augusteion adını alan mekânın kentin agorası olduğu sanılmaktadır. Bizans döneminde, klasik tarihçiler tarafından agora tanımlaması, çeşitli kamu alanları için kullanıldı. Belgelerde, Augusteion, Yerebatan Sarayı Bazilikası, Constantinus Forumu, Tauri Forumu, Arkadios Forumu gibi meydanlar, hattâ Meşe gibi büyük caddeler için bile agora adının kullanıldığı görülür. Bir toplanma yeri olarak klasik dönem agoralarının politik işlevi, Bizans'ta Hippodrom tarafından karşılanmaktaydı.

Ağa Bölüğü Yeniçeri teşkilatında önemli mevki sahibi olan İstanbul ağasının odasına verilen ad. Acemi oğlanları için II. Mehmed (Fatih) (hd 1451-1481) tarafından yapılan odaların otuz birincisi İstanbul ağasının odasıydı. Ağa bölüğü önceleri bir bölükken daha sonra dokuz bölüğe çıkarılmıştı.

Ağa Camii (Beyoğlu) *mad.* I:91b, III: 136a, IV:271a.

Ağa Camii (Mercan) I:199a.

Ağa Camii (Üsküdar) *bak.* Malatyalı İsmail Ağa Camii ve Tekkesi

Ağa Hamamı (Beyoğlu) *mad. L91c.*

Ağa Hamamı (Kocamustafapaşa-Samat-ya) *mad. I:92c, VL431b.*

Ağa Hamamı (Üsküdar) *mad. I:93a, V:279a.*

Ağa Hanı *mad. I:93c.*

Ağa Kapısı *mad. L94b, 186a, 521b, II:133b, III:220a, IV:433a, V:119a, VI:493a, VII:94c, 96c, 473a.*

Ağa Kapısı Mescidi Eminönü İlçesi'nde, Süleymaniye Camii'nin kuzeydoğusunda, yeniçeri ağasının resmi makamı ve sarayı olan Ağa Kapısı'nın içinde, Tekeli Köşkü ile hamam arasında bulunuyordu. Yeniçeri ağasına imam olanlar bu mescidin başımamı olurdu. *Hadika'âa* fevkani olduğu yazılıdır. 1826'da Yeniçeri Ocağı kaldırıldıktan sonra Ağa Kapısı şeyhülislamların makamı olunca mescit, Fetvahane ile İstanbul Kadılığı arasında kalmıştı. 1923'te şeyhülislam dairesi ile birlikte yanmıştır.

Ağa Kapısı Ziyafetleri

12

13

Ahmed Ağa

Ağa Kapısı Ziyafetleri Yeniçeri ağalarının ocak geleneklerinden biri olarak çeşitli zamanlarda sadrazamlara Ağa Kapısı'nda verdiği ziyafetler. Biri Şeker Bayramı'ndan sonra, diğeri de Nev-ruz'da verilirdi. Fasil ve raksın da bulunduğu Şeker Bayramı ziyafeti şevvalin onuncu günü akşamı düzenlenir, öğleden sonra Ağa Kapısı'na gelen sadrazama, yeniçeri ağası tarafından çeşitli armağanlar sunulur, bunlar arasında değerli takımlarla donanmış bir at da bulunurdu. Nevruz ziyafeti ise bir öğle yemeğiydi. Sadrazam, yemekten sonra yeniçeri ağasına samur kürk hediye ederdi.

Ağa Mescidi Üsküdar İlçesi'nde, Topta-şı Caddesi'nde bulunuyordu. "Yeni Çeşme Mescidi" adı ile de bilinmektedir. Çarşamba'daki Mehmed Ağa Camii'nin de banisi olan Darüssaade Ağası Hacı Mehmed Ağa (ö. 1590) tarafından yaptırılmıştır. Tek minareli olduğu bilinen mescit 1935'te yol açılırken yıktırılmıştır.

I:195a.

Ağa Şeyh Tekkesi Eminönü İlçesi'nde, Cankurtaran Mahallesi'nde, Ayasof-ya'nın ve Bâb-ı Hümayun'un karşısında, sonradan yerine Darülfünun binasının inşa ettirildiği Cebahane-i Âmi-re'ye bitişik olduğu anlaşılan bu tekke, bilinmeyen bir tarihte, muhtemelen "Ağa Şeyh" lakaplı bir Nakşibendî şeyhi tarafından kurulmuş ve 19. yy'ın ortalarında ortadan kalkmıştır.

Kaynaklarda "Tazıcıbaşı" ve "Yazıcıbaşı" adlarıyla da anılan tekke Nakşibendîliğe bağlı olarak gösterilmekte, ayın günü perşembe olarak belirtilmektedir. ,

Ağababa Kapıcıoğlu Yalısı V:131b.

Ağabey Hamamı Kadıköy İlçesi'nde, Al-tıyol'da, Dilhayat Sokağı'nda bulunuyordu. Küçük bir mahalle hamamı olan Ağabey Hamamı kuşluk hamamı idi. Gündüzleri kadınların, akşamları ise erkeklerin kullandığı bu hamam ve çevresindeki ahşap evlerin hepsi yıkılmış, bunların yerlerini pasaj ve dükkânlar almıştır.

Ağaçayırı Mescidi ve Tekkesi *mad. I:95b, V:38a.*

Ağaçkakan Fatih ilçesi'nde, Belgrad Kapısı ile Silivri Kapısı arasında, surun iç kesiminde kalan yöre. Kocamustafa-paşa'ya dek uzanan Ağaçkakan Sokağı ve aynı adlı mescit ile Bedevî tekkesinden dolayı Ağaçkakan olarak bilinmektedir.

Ağaçkakan Mescidi ve Sıbyan Mektebi

mad. L96c, V:38a.

Ağaçkakan Tekkesi *mad. I:97a, V:38a. İlgili madde:*

Bedevîlik II:121a **Ağaçlı** III:252a. **Ağaçlı Kömürü** III: 17öb. **Ağaçlı Maden Hastanesi** I:349c.

Ağahamamı I:224b. **Ağahamamı Hastanesi** I:349a. **Ağakapısı Zindanı** II:424a.

Ağakay, Hasan Mithat V:18öa. **Ağalar Camii** *mad. L97c, III:173a,*

VII:286c. ilgili maddeler:

Topkapı Sarayı VII:280c

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi

VII:293a

Ağalar Çeşmesi Topkapı Sarayı içinde bulunan bu çeşmenin bugün sadece kitabesi mevcuttur. Kitabede II. Mah-mud'un tuğrasının altında 1225/1810 tarihli ve çeşmenin tamirini anlatan beyitlerden sonra 996/1587 tarihli inşa kitabesi bulunmaktadır. Buna göre çeşme Kethüda Osman Ağa ile Sinan Ağa tarafından yaptırılmış ve II. Mah-mud'un emri ile Seyyid Mehmed Ağa tarafından tamir ettirilmiştir.

Ağalar Köşkü VII:355b. **Ağaoğlu, Adalet** L73b.

Ağaoğlu, Ahmet (1868, Azerbaycan -1939, İstanbul) Gazeteci ve fikir adamı. Eğitimini Susa, Tiflis ve Paris'te tamamladı. Tiflis'e döndükten sonra Türklerin haklarını savunan yazılar yazdı. 1909'da İstanbul'a gelerek İttihad ve Terakki Cemiyeti'ne girdi. *Hikmet, Se-bilü 'r-Reşad* ve *Jeune Türe* gazetelerinde makaleleri yayımlandı. Daha sonra *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinin başyazarlığına getirildi. 1812'de Afyonka-rahisar milletvekili seçildi ve İttihad ve Terakki Fırkası'nın

genel merkez üyesi oldu. 1919'da fırkanın ileri gelenleri ile birlikte Malta'ya sürüldü. 1921'de serbest bırakılınca Ankara'ya gelerek matbuat umum müdürü oldu. TBMM' nin 2-3. dönemlerinde (1923-1931) Kars milletvekilliğine seçildi. Bir süre *Hâkimiyet-i Milliye* gazetesinin başyazarlığını da yaptı. 1930'da Serbest Fırka'nın kurucuları arasında yer aldı. Daha sonra İstanbul Darülfünunu Hukuk Fakültesi'nde müderris oldu. Anılarını ve düşüncelerini içeren eserleri vardır.

VI:482b, VII:252c. **Ağaoğlu, Mustafa Kemal** II:388c. *ilgili madde-*.

Bilsak Bilim Sanat Kültür Kurumu II:232a

Ağaoğlu, Samet *mad. I:98a*. **Ağaoğlu, Settare Ahmet** IV:354c. **Ağaoğlu, Süreyya** IV:356b, 356c, 358b.

Ağaoğlu, Tektaş (1934, İstanbul) Yazar, çevirmen. Oxford Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Öykülerini *Varlık* dergisinde yayımladı. BBC Radyo-su'nda redaktör olarak çalıştı. Kardeşi Mustafa Kemal ile Ağaoğlu Yayıne-vi'ni kurdu. Çevirileri ve yazılarından ötürü çeşitli defalar hapiste kaldı. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, Birleşik Sos-

yalist Parti'de yöneticilik yaptı. 1980'li yıllarını İsviçre'de geçirdi. *Ölümden Hayata* (1956) adlı öykü, *Karanlıkta Oturma Özgürlüğü* (1978) adlı deneme kitaplarıyla, çok sayıda yazısıyla, Mihail Şolohov'un ünlü *Ve Durgun Akardı Don* adlı uzun romanı, *Komünist Parti Manifestosu* dahil pek çok edebi ya da siyasi çevirisiyle bilinen, resim, heykel ve seramik sergileri de açan sanatçı, Ahmet Ağaoğlu'nun torunu, Demokratik Parti ileri gelenlerinden politikacı ve edebiyatçı Samet Ağaoğlu'nun ise oğludur.

Ağaton, Mıgırdiç III:188c.

Ağavat Ocağı Saray hizmetindeki hare-mağalarınmn bağlı olduğu kurum. Yalnız padişah sarayında değil şehzade ve sultan saraylarındaki haremağalanının da bağlı olduğu ocağın merkezi Dolmabahçe'deydi. Ocağın başında önceleri darüssaade ağası bulunurdu. II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) bu durum sakıncalı görüldüğü için başına darüssaade ağası vekili getirildi. Bütün haremağala-rının kayıtlı olduğu bu ocak bir sığınak gibiydi. Bir saraya haremağası gerekince bu ocaktan seçilir, hizmetinden memnun olunmayan ağa da ocağa geri gönderilirdi.

Ağavni, Isdepanos Zakaryan V:108c. **Ağızlıkçılar** *mad. L98c.* '

Ağlamış Baba Tekkesi II: 135a. **Ağra, Gülen** IV:357a.

Ağrah, Fuad (1878, Midilli - 1957, İzmir) Hukukçu. Mülkiye Mektebi'ni ve Hukuk Mektebi'ni bitirdi. 2. ve 3. dönem (1923-193D İstanbul .milletvekili, 4-8. dönem (1931-1950) Elazığ milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Bayındırlık (1926-1928) ve maliye bakanlığı (1934-1944) yaptı.

Ağrıman, Hakkı Necip (1884, İstanbul -1950, İstanbul) Tiyatrocu. Sanayi-i Nefise Mektebi'nin mimarlık bölümünde okudu. Şehremanetinde çalıştı. Sahne hayatına 1906'da Ahmed Fe-him Efendi ile *Şair piyesinde* oynayarak başladı. 1908'den sonra Mınakyan Tiyatrosu'nun ünlü oyuncularından biri oldu. I. Dünya Savaşı sırasında Seyr-i Sefain İdaresi'nde görev aldı. Mütareke döneminde karısı Ağavni Necip ile İstanbul Opereti'nde çalıştı. 1930'dan sonra Şehir Tiyatroları'na girdi. Çeşitli filmlerde de oynadı.

Ağva mad. I:99a.

Ahabir-i Konstantiniye III:190b.

Ahali Günlük gazete. 1912'de yayımlandı, imtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Ohannes Ferit'ti.

Ahali Fırkası (1910) *mad.* I.-100b,

VII:18b. **Ahali İktisat Fırkası** (1918) *mad.*

I.-100c. **Ahbar-ı Darü'l-Hilafe** Haftalık siyasi ve edebiyat dergisi. 19 Aralık 1876-19 Aralık 1877 tarihleri arasında yayımlandı.

Ahu- Kapısı *bak.* Surlar

Ahırkapı mad. L 101a, III:25a, IV:82b, VI:191b, VII:282c.

ilgili maddeler: Ahırkapı Feneri I:104a Akbıyık Hamamı I:154a Akbıyık Mescidi ve Tekkesi I:154b Bukoleon Limanı II:327b Bukoleon Sarayı II:327b Çatladıkapı II:479c Faros III:258a

Hekimoğlu Ali Paşa Validesi Çeşmesi IV:46c

İshak Paşa Hamamı IV:197c Mahmud Ağa Camii V:265b

Ahırkapı Feneri mad. I.-104a, 101e, III:23b, VI:154c.

Ahırkapı Feneri Çeşmesi Ahırkapı Feneri ile bugün sadece alt katının kalıntılarının bulunduğu Sinan Paşa Köşkü arasında yer almaktadır. Üç beyitlik kitabesinin ilk mısraı düşmüş olduğundan yaptıranın kim olduğu bilinmemektedir. Kemerinin üst kısmına kadar toprağa gömülü vaziyettedir. Klasik tarzda inşa edilmiş olup tarih beytinden 1006/1587'de yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Ahırkapı Gazinosu III:379c. **Ahırkapı Hamamı** *bak.* Ishak Paşa Hamamı

Ahırkapı Mescidi L103b.

Ahî (ö. 1517, Benli Hasan) III:64b.

Ahi (Hasanefendizade) V:185a.

Ahî Ahmed VII:128c.

Ahî Çelebi I:104c, III:4c.

Ahî Çelebi Camii mad. I: 104a, , VII:56la.

Ahî Durmuş Baba Çeşmesi Beyazıt'ta, Çadırcılar Caddesi'nde Hacı Memiş Sokağı'nda İmam Hanı'nın (Camili Han) avlusunda yer almaktadır. Ahî Durmuş Baba'nın kabri de çeşmenin yanındadır. Belirli bir üslubu olmayan çeşmenin demirden hazne kapağının yanında iki kitabe vardır. Bunlardan sağdakinden çeşmenin 917/ 1511'de yaptırıldığı, soldakinden ise çeşmenin 1202/1787'de tamir ettirildiği anlaşılmaktadır.

Ahilleus Hamamı *mad. L105b, IL258c, 319a.*

Ahiretlik Hayır için küçük yaşta alınan ve ailenin aynı yaştaki kızıyla birlikte büyütülen kimsesiz ya da yoksul kızlara verilen ad. "Ahretlik" uygulaması, kızlar aile içine alınmadan da erkekler arasındaki "kardeşlik" geleneğinde olduğu gibi gerçekleştirilebilir. Yakınlığın ölümüne, ahirete kadar süreceği kabul edilirdi.

Ahîzade Hüseyin Efendi Mescidi ve Tekkesi *bak. Şüheda Mescidi*

Ahmed *bak. Nedim*

Ahmed I *mad. I:105b, 168c, 426c, 442a, IL201a, 206c, 236a, 394c, 509a, III:65b, 238a, 526c, IV:5a, 120a, 497a, V:96c, 338b, 504a, 540c, VI:62a, 150b, 399b, 472c, VH:55a, I:108b.*

ilgili maddeler: Ahmed I Çeşmesi 108c Kavak Sarayı IV:494a Sultan Ahmed Külliyesi VII:55a

Ahmed I Çeşmesi *mad. L108c.*

Ahmed I Kütüphanesi VII:288b.

Ahmed I Sebili *bak. Sultan Ahmed Külliyesi*

Ahmed I Sebili *bak. Eyüp Sultan Külliyesi*

Ahmed I Türbesi VII:312b. *ilgili madde:* Sultan Ahmed Külliyesi VII:55a

Ahmed H *mad. L-109a, V:339b, VL308b, VII:230c.*

Ahmed m *mad. LllOc, 14a, 31c, 171c, 174c, 204b, 350a, II:24c, 61c, 114e, H6b, 154a, 319c, 414b, 501b, 503a, IIL156b, 207b, 273a, 388c, 405b, IV:48b, 126c, 381a, 384a, 416c, 494b, V:308c, 344b, 548c, VI:96b, 154c, 231b, 308b, 385c, VII:79c, 288c, 415e, 518c.*

ilgili maddeler: Ahmed III Bentleri I:114c Ahmed III Çeşmesi I:115a Ahmed III Kütüphanesi I:115b Ahmed III Meydan Çeşmesi I:116a Ahmed III Sebili ve Çeşmesi Lllöc Büyük Bent II: 344a Büyük Bent Kasrı II:345b Çiftehavuzlar Kasrı II:513b Lale Devri V:182b Nureddin Cerrahî Tekkesi VT:97a Patrona Halil Ayaklanması VL231b Yeni Valide Külliyesi VII:468a

Ahmed m Bentleri *mad. I-114c.*

Ahmed III Çeşmesi Hasköy ile Kasımpaşa arasında, Aynalıkavak mevkiindeki namazgahın yanındaydı. Klasik üslupta kesme taştan yapılmış olan

çeşmenin kitabesi 1116/1704 tarihini taşıyordu. Günümüze ulaşmamıştır.

Ahmed m Çeşmesi (Kâğıthane) *mad. I-1 15a.*

Ahmed m Çeşmesi (Üsküdar) *bak. Yeni Valide Külliyesi*

Ahmed IH Kütüphanesi *mad. I:115b, III: 173a, V:176c, 184c, 355c, VII:163c, 286c, 292a, 293a.*

ilgili madde: Topkapı Sarayı VTL280c

Ahmed m Kütüphanesi Çeşmesi Topkapı Sarayı'nın üçüncü avlusunda, III. Ahmed Kütüphanesi'nin merdiven sa-hanlığındadır. Rumîlerden meydana getirilmiş bir taçla süslüdür. Aynataşla-rı stalaktitli ve lale motifleri ile süslüdür. Erzurumlu Lebib Mahmud Efendi' ye ait bulunan kitabesi 1132/1719 tarihlidir. Kütüphanenin giriş kapısına bakan yüzündeki Arapça ikinci kitabe ise 1131/1718 tarihlidir.

Ahmed m Meydan Çeşmesi *mad. I:116a, V:355b.*

Ahmed m Sebili ve Çeşmesi *mad. I-116c, V:355b.*

Ahmed (Kazaz) III:453a.

Ahmed (Mutafzade) IV:212a, V:528c.

Ahmed (ö. 1717, Durmuşzade) *mad. I:117c, 133a, V:365c.*

Ahmed (ö. 1869, Şeyh Hacı) IV:74b. **Ahmed (Resmî) bin Abdullah** II:175b.

Ahmed (Siyahî) IIL58c. **Ahmed** (Şeyh Süleymaniyeli) V:118b.

Ahmed (Tanburi) III:4a. **Ahmed** (Yağlıkçızade) V:528c. **Ahmed**

Adimî Efendi (ö. 1661, Şeyh Miftahîzade) VILlOb, 110e, 125c.

Ahmed Afif Paşa (ö. 1920) \T:l64a. *ilgili madde:* Afif Paşa Yalısı L87a

Ahmed Agâh Efendi (ö. 1876) IV:328a, VI:393a.

Ahmed Ağa (Bedestenî) V:85a.

Ahmed Ağa (Hacı, Mimar) V:191a, 367c.

Ahmed Ağa (Hafız, Rodoslu, Rikâbdar) III:298b.

Ahmed Ağa (Hassa Başmimarı) IV:423b.

Ahmed Ağa (Kapanî, Hafız) *ilgili madde:*

Hafız Ahmed Ağa Meydan Çeşmesi III:491c

Ahmed Ağa (Kapı Ağası) III:200a. **Ahmed Ağa** (Kavasbaşı) *ilgili madde:*

Kavasbaşı Ahmed Ağa Çeşmesi IV:497c

Ahmed Ağa (Mahzenci Hacı) VII:271b.

Ahmed Ağa (ö. 1550, Tozkoparan) *mad. L 118a, IL417b, VL125b.*

Ahmed Ağa (ö. 1608, Dalgıç) *mad. L118a, IILSc, IV:131c, V:336c, 338c, 354c, VI:169b, 487b.*

İlgili maddeler: Davud Paşa Sarayı III:8b İbrahim Paşa Türbesi IV:131c Mehmed III Türbesi V:338b Yeni Cami Külliyesi VII:464c **Ahmed Ağa** (Vardakosta) (1728, Amasya ? - 1794, İstanbul) Bestekâr. I. Abdül-

Ahmed Ağa

14

15

Ahmed Efendi

hamid döneminin (1774-1789) önemli bestecilerindendi. Enderun'da yetişti. Tanbur çalan Vardakosta Ahmed Ağa, Yenikapı ve Galata mevlevihanelerinde bulundu; Şeyh Galib'in dostluğunu kazandı. Dini ve dindışı pek çok eser verdi, ferahfeza makamının ve "darbı hüner" adını verdiği usulün yaratıcısıdır. Beste, semai, saz semaisi, şarkı ve peşrev türünde otuza yakın eseri günümüze ulaşmıştır.

V:421b. Ahmed Ağa (ö. 1835 ?, Çilingirzade)

IV:212c, V:528c.

Ahmed Ağa (Tuğcuzade) VI:490c. Ahmed Ağa (Vaybelim) VLIIb.

Ahmed Ağa Camii *mad. I:118c*, IV:447a, VI:390b.

Ahmed Ağa Çeşmesi (Çengelköy) IL486c.

Ahmed Ağa Çeşmesi Davutpaşa civarında, Esekapi'da, Manastır Mescidi'nin avlu kapısının bitişiğindedir. Banisi I. Mahmud'un kapı ağası Ahmed Ağa'dır. Kesme taştan klasik üslupta yapılmıştır. Önceleri kiremitle kaplı olan hazne çatısı çökmüş, teknesi ve setleri yok olmuştur. Sivri kemerinin üzerindeki dört beyitlik kitabesi oku-namamıştır. Kitabenin tarih mısralarm-dan anlaşıldığına göre çeşme 11547 1741'de yaptırılmıştır.

Ahmed Ağa Çeşmesi (Kadıköy) *bak.* Ayrılık Çeşmesi

Ahmed Ağa Çeşmesi Kasımpaşa'da, Hacı Ahmed Camii'nin yakınında olduğu bilinen çeşme günümüze ulaşmamıştır. I. Süleyman'ın (Kanuni) hasırcı-başısı Hacı Ahmed Ağa tarafından 952/ 1545'te yaptırılmıştır.

Ahmed Ali *bak.* Ahmed Paşa (Şeker) **Ahmed Ali Murtaza Efendi** (ö. 1666, Seyyid) VII:7a.

Ahmed Amiş Efendi (ö. 1920) *mad. c*, IV:125a, V:386c, VII:122c.

Ahmed Arif Dede (ö. 1873) V:429b, VII:348b.

Ahmed Arifi Bey (1855, İstanbul - 1908, Kayseri) Bestekâr. Öğrenimini babasının görevli bulunduğu Rusçuk'ta yaptı. Edirne, İstanbul, Selanik, Koso-va, Manastır, Yanya, Havran, Akka, Maan ve Kayseri'de uzun yıllar mülkiye müfettişliği ve mutasarrıflık görevlerinde bulundu. Ardından

Dahiliye Nezareti ve Maarif Meclisi'nde görev aldı, bir ara *Takvim-i Vekayi* gazetesinin yönetiminde bulundu. Bütün bu görevlerinin yanında müzikle olan uğraşım hiç kesmedi. "Bilse bir kere o şuh hal-i perişanımızı" mısraıyla başlayan şarkısı en tanınmış eseridir.

Ahmed Asım Efendi (Mütercim) (1755, Antep - 1819, İstanbul) 1789'da İstanbul'a geldi. İlk önce sözlük çalışmalarına başladı. Farsça *Burhan-ı Katı'yı*, Arapça *Kamusu'l Müh if* Türkçeye

çevirdi. Her iki eseri de devlet hesabına basıldı. Müderrislik ve kadılık görevlerinde bulundu. 1807'de üstlendiği vakanüvisliği ölümüne değin sürdürdü. *Asım Tarihi* denen kroniği 1791-1808 olaylarını verir.

Ahmed Ataullah Efendi (Arapzade) (1719, İstanbul - 1785, İstanbul) Şeyhülislam. Kazasker Arapzade Abdur-rahman Bahir Efendi'nin oğludur. Babasının nüfuzu sayesinde 18 yaşında müderris oldu. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1785'te şeyhülislamlığa getirildi. İki ay sonra öldü. Mezarı Çar-şıkapi'da Sinan Paşa Türbesi'nin haziresindedir.

Ahmed Baba (Ağlamış) II:135a.

Ahmed Baba (ö. 1637, İsfendiyaroğlu Şeyh Balaban) VII:396c, 397b.

Ahmed Baba (ö. 1787) II:135a, VI:242b.

Ahmed Baba (ö. 1849) VII:129c. **Ahmed Baba** (ö. 1884) VI:243a. **Ahmed Baba** (ö. 1890, Seyyah) V:386b,

VI:328b.

Ahmed Baba (ö. 1910) VI:243a. **Ahmed Baba** (ö. 1918) VII: 130a. **Ahmed Baba** (Seyyid Hisarlı) II:135a. **Ahmed Bahaî Efendi** (ö. 1923)

II:400b. **Ahmed Bedevî** (Seyyid) IL121a,

IV:209c.

Ahmed Besim Paşa *mad. L119b*. **Ahmed Bey** (Divrikli) IV:325a.

Ahmed Bey (Hacı Doyuran) V:68a,

222a.

Ahmed Bey (Kürkçübaşı) *İlgili madde:*

Kürkçübaşı Camii V:172a

Ahmed Bey (16. yy, Müteferrika) V:453c.

Ahmed Bey (ö. 1829, Şeyh Seyyid) VII: 16c.

Ahmed Bey (ö. 1916, Şair) V:386b. **Ahmed Bey** (ö. 1922) V:386b.

Ahmed Bey (Selanikli) (1870, Selanik -1928, İstanbul) Besteci. 1909'da Hareket Ordusu'na katılarak istanbul'a geldi ve burada yerleşti. Hanende ve udi olarak piyasada ün kazandı. Pek çok öğrenci yetiştirdi. Eserleri günümüze kadar fasıl musikisinin en beğenilen şarkıları arasında yer

aldı.

III:260c, IV:421a. **Ahmed Bey** (Udi, Selanikli) IV:421a.

Ahmed Bican (ö. 1455'e doğru) IV:255a.

Ahmed Bican Paşa (Sürre Emmini Hacı) IV:487b.

Ahmed bin Abdülhalim (Şarihü'l-Me-narzade) (?, ? - 1657, İstanbul) Nese-fi'nin *Menar* adlı eserini şerh ettiği için Şarihü'l-Menar olarak anılan Kadı Abdülhalim'in oğludur. İstanbul'da Davutpaşa Medresesi müderrisi oldu. *Şamil ve Kâmil* adlı bir dünya tarihi yazdığı ve bunu Naima'nın baş kaynak olarak kullandığı bilinmekteyse de söz konusu eser kayıptır.

VI:28b. **Ahmed bin Hadraveyh** (ö. 854)

V:380c.

Ahmed bin Hoca Yahya (Sibekzade) IIL543c.

Ahmed bin Receb (?, ? - 1726, İstanbul) Atik Ali Paşa Medresesi müderrisliği yapmıştır. *Aynî Taribi'nin* Türkçeye çevrilmesine yardım etmiş, ayrıca *Nüzhetü'l-Ahbarfi TercemetHilye-tü 'l-Âhyar* adını verdiği bir Osmanlı tarihi yazmıştır.

Ahmed bin Şemsî (Ahdî) (?, Bağdat -1593, Bağdat) Tezkire yazarı, divan şairi. İstanbul'da uzun bir süre kalarak Türkçe öğrenmiştir. *Gülşen-i Şuara* ya da *Tezkiretü's-Şuara* adlı eseri kendisiyle çağdaş 300 dolayında şairi, bilgini ve müderrisi tanıtmaktadır.

Ahmed Buharî (ö. 1516) *mad. L120b*, 17b, 86c, III:167a, VI:31c, 33a, VII:214c. *ilgili maddeler:*

Emir Buharî Tekkesi (Ayvansaray) III:165c

Emir Buharî Tekkesi (Fatih) III:167a **Ahmed Buharî** (ö. 1586) III:167c.

Ahmed Buharî Tekkesi *bak.* Emir Buharî Tekkesi

Ahmed Burhaneddin VII:119c. **Ahmed Carullah Cüryanî** (ö. 1707) VI:35a.

Ahmed Cavid Efendi (?, İstanbul - 1803, İstanbul) Bir tımar sipahisinin oğludur. Enderun'da yetişti. Hazine koğuşundan dış göreve çıktı. Ölene değin şeh-reminliği yaptı. Beşiktaş'ta Yahya Efendi Dergâhı'nda gömülüdür. İki cilt halinde yazdığı tarihler, 1636'dan 1774'e ve 1774'ten 1787'ye kadar gelmektedir. Ayrıca 1790-1795 dönemi için, III. Se-lim'in hatt-ı hümayunlarını, cepheye yazılan emirleri, cepheden gelen cevaplar ve raporları toplamıştır. Bu çalışmalarından dolayı Ahmed Cavid Efendi'ye "Vak'anüvis-i Enderun" denilmiştir. *Hadîkatü'l-Vüzeraya*. yazdığı zeylin adı ise *Verd-i Mutarra* 'dır.

Ahmed Celaledin Dede (ö 1946) I:44b, II:170c, IIL363c, V:386a, 429b, VII:348c.

Ahmed Cevad Paşa (1851, Şam - 1900, İstanbul) Asker, devlet adamı ve yazar. Girit'teki karışıklıkları bastırmadaki başarısı nedeniyle 1891'de

sadrazamlığa getirildi. Ermeni hareketine karşı izlediği politika Batılı devletlerin eleştirilerine hedef oldu. Sadrazama ve hükümete daha geniş yetkiler verilmesini savunan layihasından dolayı 1895'te görevden alındı. Tarih ve

askerlik alanlarında kitaplar ve çok sayıda makale yazdı. Zengin kitaplığı günümüzde İstanbul Arkeoloji Mü-zeleri'ndedir.

III:312c, 561b. *İlgili madde:* Cevad Paşa Türbesi II:419c

Ahmed Cevdet *bak.* Oran, Ahmed Cevdet

Ahmed Cevdet Paşa (ö. 1895) *bak.* Cevdet Paşa

Ahmed Cezbî Efendi (ö. 1874) VI:328c.

Ahmed Çavuş Camii Fatih İlçesi'nde, Karagümrük'te, Lodos Sokağı'nda bulunmaktadır. 17. yy'da Ahmed Çavuş tarafından yaptırılmış olan bu yapı "Ayniye Hatun Camii" diye de anılmaktadır. Yıkık durumdayken 1984'te yenilenmiş, yıkılan minaresi 1988'de tekrar yapılmıştır. Kagir bir yapı olan Ahmed Çavuş Camii'nin çatısı kiremit örtülüdür. Tuğla örgülü bodur bir minaresi vardır.

Ahmed Çelebi (Amidî) V:185a. **Ahmed Çelebi** (Defterdar) *İlgili madde:*

Lütfi Paşa Mescidi V:231b ' **Ahmed Çelebi** (Hezarfen) *mad.*

L121a, III:235b, 360c, V:504a, 510a. **Ahmed Çelebi** (ö. 1562) V:396c.

Ahmed Çelebi (ö. 1659, Tıflî) IV: 139a, V:384a.

Ahmed Çelebi (Şiveî) II:107b. **Ahmed Çelebi Mescidi** *mad. I:121a.*

Ahmed Dede (ö. 1630, Doğanî) V:425a, Vü:477a.

Ahmed Dede (ö. 1644, Sabuhî) III:565a, V:425a, VII:477b.

Ahmed Dede (ö. 1667, Camî) IV:114c, V:425a, 426c, VII:477b.

Ahmed Dede (ö. 1674, Neşatî) I:13c, V:384b.

Ahmed Dede (ö. 1679, Kaarî) V:425a, 427a, VH:477c.

Ahmed Dede (ö. 1697, Gavsî) II:169b, III:362b, V:427b, VL1öla.

Ahmed Dede (ö. 1702, Münecimbaşî) *mad. L121c.*

Ahmed Dede (ö. 1724, Arifi) V:385a, 427b, VII:477c.

Ahmed Dede (ö. 1763) II:169b, V:427c. **Ahmed Dede** (ö. 1771, Trabluslu) II:169c, III:565a, V:428c.

Ahmed Dede Mescidi ve Tekkesi Eyüp İlçesi'nde, Düğmeciler Mahallesi'nde, Ahmed Dede Sokağı'nda bulunmaktaydı. Tespit edilemeyen bir tarihte Eyüb Sultan türbedarlarından Şeyh Ahmed Efendi tarafından yaptırılmış olan bu mescit-tekke İshak Efendi adında bir hayır sahibinin minber ilavesiyle camiye dönüştürülmüştür.

BOA'da bulunan 1199/1784 tarihli bir belgede burada imam olan Arif Abdullah

Efendi ile müezzin olan Seyyid Mehrned Tahir Efendi'nin Nakşibendîliğe bağlı oldukları belirtilmiştir. 19. yy'a ait tekke listelerinin hiçbirinde adı geçmeyen tesisin ne zaman ortadan kalktığı da bilinmemektedir. Günümüze, Ahmed Dede'nin tarihsiz mezarından başka bir şey ulaşmamıştır.

Ahmed Edib (Bektaşî Şair) *bak.* Edib Harabı

Ahmed Edib (Muharrir) IV:346a, 346b. **Ahmed Edirnevî** (ö. 1591) V:381c.

Ahmed Efendi (Anadolu Kadısı) V:309a.

Ahmed Efendi (Bostanzade) II:311a. **Ahmed Efendi** (Giridî) V:550a. **Ahmed Efendi** (Hafız) V:495b.

Ahmed Efendi (Hüsamîzade) II:399b, IV: 106a.

Ahmed Efendi (Kaptanzade) V:185a. **Ahmed Efendi** (Karamanîzade)

V11:468b. **Ahmed Efendi** (Mestçizade) V:364c.

Ahmed Efendi (Muhtar, Anadolu Kazaskeri) IV:447a.

Ahmed Efendi (Mutafzade) III:58b.

Ahmed Efendi (Nuruosmaniye Külliyesi Bina Kâtibi) VI: 101a, 170a.

Ahmed Efendi (ö. 1484'ten sonra, Âşıkpaşazade) VII:552c.

İlgili madde: Âşık Paşa Külliyesi L 364a

Ahmed Efendi (Taşköprülüzade) (1495, Bursa -1561, İstanbul) Bursa'da ve İstanbul'da medrese öğrenimi gördü. Taşrada ve İstanbul'da müderrislik görevinde bulundu. 1551'de İstanbul kadısı oldu. Arapça yazdığı *Şaka'ik el-Nu 'maniyyefî Ulemâ ed-Devleti'l-Os-maniyye* adlı büyük eseri 600 dolayında bilginin ve şeyhin biyografilerini içermektedir. Bu eseri oğlu Taşköprülüzade Kemaleddin Mehmed Efendi (ö. 1621) Türkçeye çevirmiştir. Taşköprülüzade Ahmed Efendi Âşık-paşazade'de Âşık Paşa Tekkesi Mescidi'nin haziresine gömülmüştür. Oğlunun mezarı da aynı yerdedir.

Ahmed Efendi (ö. 1566) VL568a, VII:108b, 109a.

Ahmed Efendi (ö. 1615, Tire Müftüsü) VI:34a.

Ahmed Efendi (ö. 1623, Dizdarzade) II:395a.

Ahmed Efendi (ö. 1639, Mu'kad) II:394c, 395a, 395c.

Ahmed Efendi (ö. 1644, Şeyh) IL105c, IV:49b, V:382b.

Ahmed Efendi (Mu'id) (? , Turhal -1647, İstanbul) Şeyhülislam. Öğrenimini İstanbul'da tamamlayıp ilmiye aşamalarını geçtikten sonra 1646'da atandığı

şeyhülislamlık görevim ölünceye kadar sürdürdü. Fatih'te adıyla anılan medreseyi yaptırmıştır.

İlgili madde:

Mu'id Ahmed Efendi Medresesi V:496b

Ahmed Efendi (ö. 1664, Kutup) IV:373b.

Ahmed Efendi (ö. 1669, Şeyh Çarhacı) I:154c, VI:568a.

Ahmed Efendi (Beyazîzade) (1638, ? -1687, ?) İstanbul kadısı. Babası Hasan Beyazî Efendi de İstanbul kadısıydı. Müderrislik, vilayet kadılığı yaptıktan sonra 1675'te İstanbul kadısı oldu. Kadılığı sırasında bir Yahudi ile ilişki kuran Müslüman kadına recm cezası verdi. 1683'te Rumeli kazaskerliğine getirildi. *Sevanihü'l-Ulum* adlı bir yapıtı vardır.

III:42c.

Ahmed Efendi (ö. 1698, Seyyid, Fenarî-zadelerden) III:279a.

Ahmed Efendi (ö. 1711, Çalak) II:107b.

Ahmed Efendi (ö. 1716) V:397c.

Ahmed Efendi (ö. 1729, Hacı) VI:251c.

Ahmed Efendi (Hacı) (?, ? - 1730'dan sonra, ?) Atik Ali Paşa Medresesi'nde müderris oldu. *Mecma'ül-Ahbarfî Ta 'rifü 'l-Ahyâr* adını verdiği ve son bölümü Osmanlıları anlatan genel tarihini I. Mahmud'a sunmuştur.

Ahmed Efendi (ö. 1736) VL33c.

Ahmed Efendi (Damatzade, Ebu'l-Hayr) (1665, İstanbul - 1741, İstanbul) Şeyhülislam. Kazasker Damat Mustafa Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1732-1733 arasında şeyhülislamlık yaptı. Yaşlılıktan elleri titrediği için fetvaların altında imza yerine mühür kullanmasına I. Mahmud tarafından izin verilmişti. Kâtip Çele-bi'nin *Cihannüma'sı* Matbaa-i Âmi-re'de basılmadan önce kendisine gösterilmiş, o da kimi bölümleri bazılarınca din açısından tartışmalı kabul edilen eserin basımını teşvik etmiştir. Eyüp Nişanca'daki medreseden dönüştürdüğü Murad Buharî Tekkesi'nin naziresinde babasının mezarı yanında gömülüdür.

V:513c, VI:35a. **Ahmed Efendi** (ö. 1743) VL33c.

Ahmed Efendi (ö. 1748, Kazasker Mir-zazade Neylî) VII:178a, 279a, 376c.

Ahmed Efendi (ö. 1754, Şeyh) IV:105c. **Ahmed Efendi** (ö. 1761) VII:125c.

Ahmed Efendi (ö. 1765, el-Hac, Mur) III:440c.

Ahmed Efendi (Ebubekirzade) (1685, Tire -1767, İstanbul) Şeyhülislam. Ti-reli Ebubekir Efendi'nin oğludur. İlk eğitimini memleketinde aldıktan sonra İstanbul'a gelerek öğrenimini tamamladı. Şeyhülislam İmam Mahmud

Ahmed Efendi

Ahmed Necib Efendi

Efendi'ye damat oldu. ilmiye aşamalarını geçtikten sonra 1761'de atandığı şeyhülislamlık görevinden 8 ay kadar sonra 1762'de yaşlılık gerekçesiyle azledildi. **Ahmed Efendi** (ö. 1771, Şeyh) VII:7c.

Ahmed Efendi (ö. 1774, Seyyid) V:564b, 564c, VL35b.

Ahmed Efendi (ö. 1777, Şeyh Seyyid Yağcızade) VII:396c.

Ahmed Efendi (ö. 1779) IV:373c.

Ahmed Efendi (Müftüzade) (? - 1791, İstanbul) Şeyhülislam. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1786-1787 arasında şeyhülislamlık yaptı. Azledildikten sonra arpalıklarının (Beypazarı ve Nallıhan) bulunduğu Ankara'ya sürül-düyse de bir süre sonra bağışlanarak İstanbul'a dönmesine izin verildi. Ka-racaahmet Mezarlığı'nda gömülüdür.

Ahmed Efendi (ö. 1797, Şeyh Seyyid

Hafız) III:443a. **Ahmed Efendi** (ö. 1801, Kadiri Şeyhi)

IV:373c. **Ahmed Efendi** (ö. 1802, Rıfâî Şeyhi)

VL326c.

Ahmed Efendi (ö. 1813) VII:125b,

125c. **Ahmed Efendi** (ö. 1826-27, Şeyh Seyyid el-Hac) VII:138c.

Ahmed Efendi (ö. 1831, el-Hac, Şikarî-

zade) III:473c, VII:113a. **Ahmed Efendi** (ö. 1831, Hobcu)

IV:441a. **Ahmed Efendi** (ö. 1836) VII: ille.

Ahmed Efendi (ö. 1848, Seyyid) V:564c, VI:35b.

Ahmed Efendi (ö. 1853) VI:329a. **Ahmed Efendi** (ö. 1855) IV:375b. **Ahmed Efendi** (ö. 1862) V:397c. **Ahmed Efendi** (ö. 1874, Aktar Hacı)

Ahmed Efendi (1822, Kastamonu -1876, İstanbul) Şehremini. Karantina İdaresi'nde çalıştı. Burada başkâtip iken Temmuz 1861 'de şehreminliğine atandı. İki ay kaldığı bu görevden istifa ederek ayrıldı. Daha sonra çeşitli yargı kurullarında üyelik yaptı.

Ahmed Efendi (ö. 1908, Hopçuzade)

IV:441a, VI:39c. **Ahmed Efendi** (ö. 1912, Bülbul)

II:122b, VL330c. **Ahmed Efendi** (Safî) IV:324c. **Ahmed Efendi** (Seyyid Mısırfî) VII:264b. **Ahmed Efendi** (Şeyh, Kartal Baba) *İlgili madde:*

Kartal Baba Tekkesi IV:470c **Ahmed Efendi** (Şeyh Kayserili)
VI:492b.

Ahmed Efendi (Tozkoparan) II:221c. **Ahmed Efendi** (Yenikapılı) VI:225c. **Ahmed Efendi Çeşmesi** *mad. I-122a*.

Ahmed Efendi Tekkesi Üsküdar İlçe-si'nde, Çengelköy'de, Kerime Hatun Camii Sokağı'nın köşesindeki çıkmaz sokağın içinde bulunmaktaydı. Çengelköy'ün zenginlerinden İbrahim Edhem Bey'in kızı Rabia Adeviyye Hanım (ö. 1899) tarafından Bedevî tarikatına bağlı Şeyh Ahmed Rasih Efendi (ö. 1911) için 1283/1866-67'de yaptırılmış, 1869'da Abdülaziz'in cariyelerinden Feleksu Kalfa tekkeye su getirtmiş ve bahçesine bir abdest teknesi vakfetmiş, II. Abdülhamid de (hd 1876-1909) harem dairesini inşa ettirmiş, ayrıca tekkenin onarım ve tefrişini yaptırmıştır. Cumhuriyet döneminde harap olan tekke binaları ortadan kalkmış, geriye harem bölümünün bazı duvar kalıntıları, hazire ve abdest teknesi intikal etmiştir. Ayın günü cumartesi olan tekkenin ikinci postnişini Şeyh Ahmed Rasih Efendi'nin oğlu Şeyh Seyfullah Efendi'dir.

H:121c.

Ahmed Eflakî Dede *mad. I:122b*, VI:380a.

Ahmed el-Ahdar (ö. 1247) VL326a.

Ahmed el-Kâtib (Şeyh) (?, İstanbul -1754, İstanbul) Hattat. Babası Mısır Çarşısı aktarlarından. Kâtipzade Mehmed Refî Efendi'den ta'lik öğrendi. Tarikat mensubu idi. Şeyh Mehmed Şükrü Uş-şakî'nin yerine şeyh oldu. I. Mahmud döneminde vakanüvis kâtibi olarak çalıştı. Ayrıca gümrükte de vazifesi vardı. Talikten başka onun küçük şekli "hürde ta'lik" ile "şikeste ta'lik"te usta olduğu bilinmektedir.

Ahmed Emin (Servili) *mad. I:122b*, 160a, IIL330c.

Ahmed Ervadî (ö. 1858) VI:37b.

Ahmed Esad Efendi (Salihzade) (1737, İstanbul - 1814, İstanbul) Şeyhülislam. Şeyhülislam Mehmed Salih Efen-di'nin oğludur. 1803'te atandığı şeyhülislamlık görevi sırasında III. Se-lim'in yenilikçi çabalarını destekledi. 1806'da yeniçerilerin baskısıyla görevden alındı. II. Mahmud tahta çıktıktan sonra 1808'de ikinci kez şeyhülislam oldu. IV. Mustafa'nın katli için fetva verdi. Aralık 1808'de azledildi.

I:186a.

Ahmed Esad Efendi (Üryanîzade) (1813, İstanbul - 1889, İstanbul) Şeyhülislam. Kadı Mehmed Said Efen-di'nin oğludur. Kilisli Şeyh Osmanü'l-Üryanî'nin soyundan geldiği için "Üryanîzade" diye anılır. Eyüp, Üsküdar ve Medine kadılıklarında bulundu. 1863'te Meclis-i Tetkikat-ı Seriyeye üyeliğine atandı. İstanbul kadılığından sonra Bursa hükkâm müfettişliğine, ardından Meclis-i İntihab-ı Hükkâm reisliğine atandı.

Ayan Meclisi'ne seçildi. 1878'de getirildiği şeyhülislamlık görevini ölünceye kadar sürdürdü. Yıldız Mahkemesi'nin Midhat Paşa ve arkadaşları hakkındaki idam kararları-

rını onaylayan şeyhülislamdır. Üsküdar Kuzguncuk'taki Üryanîzade Mes-cidi'ni yaptırmıştır.

VI:31c. *ilgili madde:* Üryanîzade Mescidi VII:342c

Ahmed Esad Paşa (1828, Sakız - 1875, İstanbul) Devlet adamı. Askeri rütbelerde hızla yükselerek seraskerlik, Tophane müşirliği ve bahriye nazırlığı görevlerinde bulundu. 1873'teki birinci sadrazamlığı *Vatan yahut Silistre'nin* sahnelenmesinden sonra Namık Kemal ve arkadaşlarını sürgüne göndermediği için, 1875'teki ikinci sadrazamlığı ise Bosna-Hersek'te-ki ayaklanmayı bastıramadığı için kısa sürdü.

I:324a, IIL561b.

Ahmed Faiz Efendi (ö. 1807) *mad. I:122c, II:193a, IV:325a, V:556a, VL508c, 510c, VII:307c.*

Ahmed Faris bin Yusuf bin Mansur

bak. Farisu's-Şidyak

Ahmed Fehim *mad. I:1 23a, 298c, IV:451b, VI:176a, 198c, 318a, 430b.*

Ahmed Fethi Paşa *bak. Fethi Ahmed Paşa*

Ahmed Fevzi Paşa (Müşir) V:372c, VI:290a.

Ahmed Fuad (Avnipaşazade Mir)

VI:202a. **Ahmed Gavsî Efendi** (ö. 1908, Şeyh)

IV:378c. **Ahmed Halid** (Muallim) IV:346b.

Ahmed Hamdi Bey *mad. I:123b, c, 414b, VI:237a, VII: 264a.*

Ahmed Hasib Efendi (Müminzade) (? , Bursa - 1753, İstanbul) Şeyhülislam Çatalcalı Ali Efendi'nin kütüphanecisi oldu. İstanbul medreselerinde ders okuttu. Taşrada kadılıklarda bulundu. *Sükû'l-Le'al* adlı bir tarihi, manzum olarak L Mahmud dönemini anlatan bir eseri ve *Dergahname* adında İstanbul tekkeleri ile Hekimoğlu Ali Pa-şa'yı anlatan manzum eserleri vardır.

III:66b.

Ahmed Hasib Efendi (ö. 1897) III:43a. **Ahmed Hayret Dağıstan!** III:40b. **Ahmed Hayri Efendi** (ö. 1857) I:29a,

VI:394c. **Ahmed Hazım Efendi** VII:412c.

Ahmed Hilmi Bey (Hocazade) (? , Eğin -1914, İstanbul) İstanbul'da okudu. Genç yaşta öldü. Karacaahmet Mezarlığı'nda gömülüdür. İstanbul ve civarındaki türbeler, ziyaret yerleri hakkında yazdığı *Ziyaret-i Evliya* adlı eseri önemlidir. Bu eserde ziyaret yerleri yanında buralarda

gömülü olan şeyhlerin biyografileri de bulunmaktadır.

Ahmed Hoca VI: 1 4a.

Ahmed Hulusi Bey (ö. 1925, Selamizade) IV:95c.

Ahmed Hulusi Efendi (ö 1815) VI:392b, VII:223c.

Ahmed Hüdaverdi Efendi (ö. 1810) V:564c, VI:35b.

Ahmed İhsan (Hasköylü) (1864, İstanbul - 1906, İstanbul) Ressam. Babası İhsan İzzet Paşa'dır. 1882'de Mühendishane-i Berri-i Hümayun'u bitirdi. Uzun yıllar askeri okullarda resim öğretmenliği yaptı. 1905'te binbaşı rütbesini aldıktan sonra topçu dairelerinde görev yaptı. Fotoğrafik gerçekçi tavırda eser vermiş asker ressamı kuşağındandır. Döneminde özellikle karakalem desen çalışmaları ilgi çekmiştir. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde, İhsan adıyla kayıtlı bulunan "Nehir Kenarı" ve "Rumelihisarı" adlı tabloların Ahmed İhsan tarafından yapıldığı sanılmaktadır.

Ahmed İhsan Bey (Mısırlı) VII:151b. **Ahmed İhsan Matbaası** V:310b.

Ahmed İshak Efendi (ö. 1811) VI:392c.

Ahmed İzzeddin Efendi (ö. 1813) V:367a.

Ahmed İzzet Efendi (ö. 1875) IV: 1 25a, V:223b, VII:123a.

Ahmed İzzet Paşa *bak.* İzzet Paşa (Ho-lo, Arap)

Ahmed İzzet Paşa (1864, Manastır -1937, İstanbul) Osmanlı asker ve devlet adamı. İttihad ve Terakki'nin iktidarı ele geçirdiği 1913'te başkomutan vekilliğine ve ardından harbiye nazırlığına getirildi. I. Dünya Savaşı'na girilmesine karşı çıkmakla birlikte, 1916'dan sonra Kafkas cephesinde ordu komutanı olarak bulundu. Yenilgiyi izleyen kısa süreli sadrazamlığının ardından çeşitli kabinelerde hariciye ve dahiliye nazırı olarak yer aldı. İstanbul ve Ankara hükümetleri arasında uzlaşma sağlamaya yönelik Bilecik görüşmesine katıldı. Cumhuriyet döneminde "Furğaç" soyadını aldı. Anıları *Feryadım* (2 c., 1992-1993) adıyla yayımlandı.

II:242b, III:561b, V:351a. **Ahmed Kâmil Efendi** (Belgradî)

Ahmed Kâmil Efendi (ö. 1860)

Ahmed Kamu Efendi (ö. 1894) *ilgili madde-*. Şeyh Türlü Tekkesi VII:172c

Ahmed Karahisarî *mad. I:124a, II:488c, III:291c, 562a, IV: 1 7a, VI:257b, VII:100c, 329b.*

Ahmed Kemal Paşa (Kemalpaşazade) VI:418b.

Ahmed Lutfi Efendi (Vakanüvis) *bak.* Lutfi Efendi

Ahmed Mansur Mükerrerem Efendi

I:154a.

Ahmed Mehdi Baba V:358a.

Ahmed Mesud Efendi (ö. 1815) V:397c.

Ahmed Mesud Efendi (ö. 1914, Şeyh) V:397c, vmlle.

Ahmed Midhat Efendi *mad. L124c*, 130b, 168a, IL32a, 69c, 198a, 321a, 515c, III:73a, 123c, 272c, 390b, 455c, 482b, 548a, 556a, IV:236a, 470c, 564c, V:489c, 530a, VL134a, 178b, 262a, 418c, VII:252b.

ilgili maddeler:

Ahmed Midhat Efendi Yalısı I:127a Tercüman-ı Hakikat VII:252b Yayıncılık VII:448a

Ahmed Midhat Efendi Yahşi *mad. L 127a*, IV:551a.

ilgili madde: Ahmed Midhat Efendi I:124a

Ahmed Muhtar Bey (1870, Çanakkale -1934, ?) Büyükelçi. Mülkiye ve Hukuk mekteplerinden mezun oldu. Washington ve Moskova'da büyükelçilik görevinde bulundu. Son Osmanlı Meclis-i Mebusan'ında İstanbul mebusu idi. TBMM'de 1-2. dönem (1920-1927) İstanbul milletvekili olarak yer aldı. 1921'de hariciye vekilliği yaptı. 4. dönemde (1931-1935) ise Kastamonu milletvekili oldu.

Ahmed Muhtar Beyefendi (Molla Bey) (1807, İstanbul - 1882, İstanbul) Şeyhülislam. Sadrazam Gürcü Koca Yusuf Paşa'nın torunu, ulemadan Mahmud Bey'in oğludur. İyi bir öğrenim gördü. 1845-1855 arasında *Takvim-i Vekayi'de* musahhihlik yaptı. 1869'da Meclis-i Tetkikat-ı Seriyeye üyeliğine getirildi. Abdülaziz ve II. Abdülhamid dönemlerinde iki kez (1871-1872, 1878-1878) şeyhülislamlık yaptı. Paşa torunu olduğundan "Bey" diye anılırdı. *Tuhfetü'l-Muhtar*, *Tefsir-i Cela-leyn Haşiyesi* ve *Mine't-Tasavvuf* basılmış eserleri arasındadır.

V:386b.

Ahmed Muhtar Efendi (Turşucuzade) (1822, İstanbul - 1875, İstanbul) Şeyhülislam. Turşucular Kethüdası İbrahim Ağa'nın oğludur. 1849'da müderris oldu. Mülkiye Mektebi'nde fıkıh okuttu. Veliaht Yusuf İzzeddin Efendi'ye üç yıl boyunca ders verdi. 1868' de Divan-ı Ahkâm-ı Adliye üyeliğine getirildi. 1872-1874 arasında şeyhülislamlık yaptı. Kazasker olmadan şeyhülislam atanması hoşnutsuzluk yaratmıştır.

V:39a, VI:517a.

Ahmed Muhtar Efendi (ö. 1881) V:474c, VI:392c.

Ahmed Muhtar Efendi (ö. 1887) II:396a, VL492c.

Ahmed Muhtar Efendi (ö. 1901, Şeyh) IV:7a, 7b, 8a, 8c, 9a.

Ahmed Muhtar Efendi (ö. 1910)

Ahmed Muhtar Efendi (ö. 1933) I:44b, V:386a.

Ahmed Muhtar Paşa (Gazi) (1839, Bursa - 1919, İstanbul) Asker ve devlet adamı. Komutan ve vali olarak Yemen, Bosna-Hersek ve Girit'teki ayaklanmaları bastırdı. Başta 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı olmak üzere birçok askeri harekâta üstün yararlıklar gösterdi. Kafkasya cephesinde görevli olduğu bu savaş sırasında, Balkanlar'daki Rus ilerlemesi üzerine İstanbul'u savunmaya çağrıldı. Savunma yöntemi konusunda padişah ve öteki komutanlarla görüş ayrılığına düştüğü için bu görevden ayrıldı. II. Meşrutiyetin ardından Heyet-i Ayan üyeliğine ve 1911'de de başkanlığına getirildi. Balkanlar'daki karışıklıklar üzerine 1912'de sadrazam olarak kurduğu "Büyük Kabine" ancak üç ay başta kalabildi. Anılarını içeren *Sergüzeşt-i Hayatımın Cild-i Sanisi* dışında askerlik, coğrafya, matematik ve astronomi üzerine çalışmalar kaleme aldı.

I:523b, III:561b, IV:489b, 564a, V:344c, 346a, VI:459b, VII: 10e.

Ahmed Muhtar Paşa (ö. 1926, Müzeci) *mad. L127b*, 232a, V:363c, 372b.

Ahmed Muhtar Paşa Köşkü VII:317c.

Ahmed Muhyieddin Efendi (ö. 1909) IV:375b.

Ahmed Muhyieddin Efendi (ö. 1953) IV:376b.

Ahmed Musliheddin Efendi (ö. 1576, Şeyh) V:397c, VII:109b.

Ahmed Münib (1874, İstanbul - 1909, İstanbul) Ressam. Babası jandarma komutanı Hüseyin Hüsnü Paşa'dır. Resimle ilgili ilk temel bilgileri mezun olduğu Mekteb-i Sultani'deki (Galatasaray Lisesi) hocalarından aldı. Batı anlayışı doğrultusunda çalışmalar yapan ilk sivil ressamıdır. Halil Paşa'dan özel dersler almıştır. İzlenimci tavırdaki ressamın İstanbul'la ilgili birçok peyzajı vardır.

Ahmed Münib Efendi (Bandırmalıza-de) IV:470c, V:469b, VI:449a.

Ahmed Müştak Efendi (ö. 1880) IV:376c.

Ahmed Nailî (Galatalı) *mad. L 128a*. **Ahmed Naim** (Babanzade) VI:482b.

Ahmed Nasır Efendi (ö. 1795, Afganlı) VI:39b.

Ahmed Nâzım Bey IV:515a, VI:317a.

Ahmed Nazif Efendi (ö. 1837, Şeyh Hafız) II:161a.

Ahmed Nazif Efendi (ö. 1931, İmam) III:58c.

Ahmed Nazif Efendi (Tırnova Posta Müdürü) III:567a.

Ahmed Necib (ö. 1898) *mad. I: 128a*, VI: 176a.

Ahmed Necib Efendi (ö. 1821)

Ahmed Necib Paşa

Ahmed Reşid Paşa Çeşmesi

VI:433c.

Ahmed Necib Paşa (Yesarîzade) (1815, İstanbul - 1883, İstanbul) Bestekâr. Enderun'da yetişti; Donizetti Paşa'dan ders aldı; piyano, keman, flüt ve bestecilik öğrendi. Batı tarzında eserler verdi. Abdülmecid döneminde (1839-1861) getirildiği Muzıka-i Hümayun şefliği görevinden Abdülaziz döneminde (1861-1876) uzaklaştırıldı. Ancak 1876'da II. Abdülhamid'in tahta geçmesiyle bu göreve yeniden getirildi. Eserleri arasında mazurkalar ve polkalar da bulunan Ahmed Necib Paşa'nın, "Hamidiye" adlı marşı döneminde büyük ilgi uyandırmıştı.

V:529b, 530a, 531c, VI:12a. **Ahmed Necib Paşa** (Samipaşazade) (1855, İstanbul - 1885, İstanbul) Devlet adamı. Adının Çırağan Olayı'na (1878) karışması nedeniyle İstanbul'dan uzaklaştırıldı. Daha sonra suçlu olmadığının anlaşılması üzerine Paris'ten geri çağırıldı. II. Abdülhamid'in kız kardeşi Mediha Sultan'la evlendi. Vezir rütbesiyle Şûra-yı Devlet üyeliğine getirildi.

VI:434a. **Ahmed Neşet** III:4a.

Ahnied Neylî Efendi (ö. 1748) *bak.* Ahmed Efendi (Neylî)

Ahmed Niyazi Efendi (ö. 1877, Şeyh) I:97b, IV:498c.

Ahmed Niyazi Efendi Tekkesi *bak.* Ağaçkakan Tekkesi

Ahmed Nureddin Efendi (ö. 1709) VL301c.

Ahmed Nuri II:234b.

Ahmed Paşa (Çürüksulu) IV:326a, V:494a.

Ahmed Paşa (Ferik) V:469c.

Ahmed Paşa (Gureba Hastanesi Başhekimi) V:5c.

Ahmed Paşa (Hacı) IL503b. **Ahmed Paşa** (Hacı Doğancı) VILSOOc. **Ahmed Paşa** (Hafiye) III:494a. **Ahmed Paşa** (Kemankes) VII:84c. **Ahmed Paşa** (Kürt, 19. yy) L204b. **Ahmed Paşa** (Mısırlı) V:5c.

Ahmed Paşa (Gedik) (? -1482, Edirne) Sadrazam. Beylerbeyi olarak Rumeli ve Anadolu'daki fetihlerde önemli rol oynadı. 1474'te sadrazamlığa getirildikten sonra Kırım Hanlığı'nın Osmanlı himayesine girmesini sağladı. Arnavutluk seferine karşı çıktığı için 1477'de görevden alındı. Daha sonra bağışlandı ve kaptan-ı derya olarak İtalya seferine çıktı. Taht mücadelesinde II. Bayezid'e destek vermesine karşın, Cem Sultan yanlısı olmakla suçlanarak idam edildi. Bu olay kendisine bağlı yeniçerilerin ayaklanmasına yol açtı. Sadrazamlığı sırasında bir

hamam yaptırdığı İstanbul'daki Ge-dikpaşa semti onun adım taşır.

III:388a, 405a, IV:435a, 559b, V:330a, VI:79a.

Ahmed Paşa (?, ? - 1497, Bursa) Divan şairi. II. Mehmed'in (Fatih) musahibi ve hocası olarak vezirliğe kadar yükseldi. İstanbul'un kuşatmasında onun yanında bulundu. Genç çocuklara düşkünlüğü nedeniyle görevden alınıp hapsedildi. Padişaha sunduğu "kerem" redifli kasidesi bağışlanmasını sağladı. Sonraki yaşamını müderris ve sancakbeyi olarak İstanbul dışında geçirdi. II. Bayezid'in emriyle derlenen *Divarimdeki* şiirlerinde dindışı söyleyiş tarzını seçti ve genellikle yalın bir dil kullandı.

III:64b.

Ahmed Paşa (ö. 1500 ?, Fenarîzade) III:279a.

Ahmed Paşa (Hersekzade) (1459, Hersek - 1517, Maraş) Devlet adamı. 1480'de Anadolu beylerbeyi oldu, 1484'te II. Bayezid'in kızı Hundî Sultan'la evlendi. II. Bayezid ve L. Selim (Yavuz) dönemlerinde beş kez sadrazamlık yaptı. Mısır ve Akdeniz seferlerinde önemli rol oynadı. II. Bayezid' in oğulları arasındaki taht mücadelesinde önce Şehzade Ahmed'i desteklemesine karşın, daha sonra I. Se-lim'in güvenini kazandı.

VI:498c.

Ahmed Paşa (Hain) (?, ? - 1524, Kahire) Vezir. Ulaşmak istediği sadrazamlık görevine getirilmeyince, Mısır valiliğine atanmasını istedi. Mısır'da paralı askerlerden bir ordu kurarak kendini sultan ilan etti. Sadrazam olarak atadığı Mehmed Bey'in devlete bağlı kalarak bir baskın düzenlemesi üzerine Kahire'den kaçtı. Sığındığı Arap kabilesinden teslim alınarak idam edildi.

Ahmed Paşa (Kara) (?, ? - 1555, İstanbul) Sadrazam. Macaristan, İran ve Gürcistan seferlerinde önemli yararlıklar gösterdi. 1553'te sadrazamlığa getirildi ve Safevilerle Amasya Antlaşması'na varılmasını sağladı. Bazı kaynaklara göre Şehzade Mustafa yanlısı olduğu için I. Süleyman'ın (Kanuni) emriyle boğduruldu. Topkapı semtinde bugün adıyla anılan külliye'nin yapımını başlattı.

VH:85c.

Kara Ahmed Paşa Külliyesi IV:437a **Ahmed Paşa** (ö. 1576, Hacı) VII:396c.

Ahmed Paşa (Semiz) (?, ? - 1580, İstanbul) Devlet adamı. I. Süleyman (Kanuni) döneminde (1520-1566) Rumeli ve Anadolu beylerbeyi oldu ve vezirlik rütbesine yükseldi. Sokollu Mehmed Paşa'dan sonra getirildiği sadrazamlık görevinde altı ay kaldı.

V:453c. **Ahmed Paşa** (ö. 1586, Arap) III:352a,

IV:549c.

Ahmed Paşa (ö. 1599, Hıramî) II:399a, VII:330b, 330c.

ilgili madde:

Cemaleddin Uşşakî Tekkesi II:399c **Ahmed Paşa** (ö. 1613, Hafız) *ilgili madde:*

Hafız Ahmed Paşa Külliyesi III:492a

Ahmed Paşa (Ekmekçizade) (? , ? - 1618, İstanbul) Devlet adamı. Maliyeyle ilgili çeşitli görevlerin ardından 1606' da başdefterdarlığa getirildi ve vezirliğe yükseltildi. Kaynakları daha çok askeri giderlere ayırması, öteki kamu harcamalarını kısması ve büyük bir servet edinmesi tepkiler doğurdu. 1613'te görevden alındıktan sonra çeşitli yerlerde beylerbeyliği ve İstanbul'da sadaret kaymakamlığı yaptı. İmar işlerine büyük paralar ayırdı ve Şehzadebaşı'nda bir medrese inşa ettirdi.

III:237c, V:31b, 37b. *ilgili madde:*

Ekmekçizade Ahmed Paşa Medresesi III:146b

Ahmed Paşa (Hafız) (1564, Filibe -1632, İstanbul) Sadrazam. Bağdat'ı geri almak üzere 1625'te sadrazamlığa ve İran serdarlığına atandı. Sekiz ay süren kuşatmanın başarısızlığa uğraması üzerine görevden alındı. İstanbul'a dönüşünde IV. Murad'ın kız kardeşi Ayşe Sultan'la evlendi. 1631'de ikinci kez sadrazamlığa getirildi. Bir sipahi ayaklanması sırasında öldürüldü. Hafız mahlasıyla yazdığı şiirlerinden Bağdat seferi sırasında IV. Murad'a gönderdiği *Şikâyetname'si* ünlüdür.

IV:447a, V:504c, 505c.

Ahmed Paşa (Hezarpare) (? , ? -1648, İstanbul) Sadrazam. Defterdarlık ve sadaret kaymakamlığının ardından 1648' de sadrazamlığa getirildi ve saraya damat oldu. Sultan İbrahim'in masraflarını karşılamak için ağır vergiler koyması, zenginlerden vergi olarak samur kürk toplaması ve memuriyetleri rüşvetle dağıtması büyük tepki topladı. Padişahın tahttan indirilme-siyle sonuçlanan ayaklanmada öldürüldü. "Hezarpare" lakabı cesedinin parça parça edilmesinden gelir.

I:54b, IV: 123a, V:97c.

Ahmed Paşa (Tarhuncu) (? , ? - 1653, İstanbul) Sadrazam. Yanya'da sürgündeyken Valide Turhan Sultan'ın desteğiyle 1652'de sadrazamlığa getirildi. Bozuk devlet maliyesini düzeltmek için kamu harcamalarını ve saray giderlerini kısıtı; sert önlemlerle haksız kazanç ve rüşvet yollarını kapattı. "Tarhuncu Layihası" olarak bilinen bir bütçe düzenledi. Muhaliflerinin kışkırtmaları sonunda, IV. Mehmed'i tahttan indirmeyi tasarladığı suçlamasıyla boğduruldu.

V:340c.

Ahmed Paşa (Seydî) (? , ? -1661, ?) Vezir. İdari ve askeri görevleri sırasında halka karşı acımasızlığının yanısıra üstün askeri yeteneğiyle üne kavuştu. 1656' da getirildiği kaptan-ı deryalık görevinden, Köprülü Mehmed

Paşa'nın yerine sadrazam olmak istediği gerekçesiyle alındı. Macaristan serdarının maiyetindeyken, İstanbul'dan gönderilen bir emirle öldürüldü.

V:95a.

Ahmed Paşa (ö. 1662, Melek) *mad. I:128a, 21 c, 193b, 436a, II:302c, III:235a, 310c, IV: 187a, 3ö8b, V:98a, 340b.*

Ahmed Paşa (Ankebut) (? , ? -1680, Hanya) Devlet adamı. Sadrazam Köprülü Mehmed Paşa'nın yerine geçmeye çalıştığı iftirasına uğrayarak İstanbul'dan uzaklaştırıldı. Girit'in alınmasında önemli rol oynadı ve görevden alındığı 1671'e değin Girit valiliği yaptı. Kandiye'deki büyük manastırlardan biri onun adına camiye çevrildi.

V:92b.

Ahmed Paşa (Kalaylıkoz) (1638, Kayseri -1715, Limni) Sadrazam. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. Azak Kale-si'ni alamadığı için bir süre gizlendi. III. Ahmed döneminde dostlarının yardımıyla 1704'te sadrazamlığa getirildi. Beceriksizliği nedeniyle görevden alınarak Limni'ye sürüldü. Lakabı süs ve gösteriş tutkusundan gelir.

VI:28a.

Ahmed Paşa (ö. 1742, Humbaracı) *mad. I:129b, II:42b, IV:97b, 126b, 237a, 268a, V:213b, 249a.*

ilgili madde: Humbarahane IV:97b

Ahmed Paşa (Şehlagöz) (? , ? - 1753, Halep) Sadrazam. Çeşitli saray görevlerinin ardından 1734'te nişancılığa, 1740' ta da sadrazamlığa getirildi. 1742'de görevden alınarak mallarına el kondu. Daha sonra çeşitli yerlerde valilik yaptı. İstanbul'da Bandırmak Tekkesi ile Ayakapı Mescidi'ni yeniden inşa ettirdi. Abacı Mescidi'nin karşısında bir mektep yaptırdı.

I:437c, V:147a. *ilgili madde:* Ayakapı Mescidi L438c

Ahmed Paşa (ö. 1769, Köprülüzade Hafız) V:94c.

nli madde:

Hafız Ahmed Paşa Çeşmesi III:491c **Ahmed Paşa** (Kayserili) (1806, Kayseri -1878, İstanbul) Denizci. Nefer olarak girdiği donanmada hızla yükseldi. Kırım Savaşı'nda (1853-1856) Karadeniz filosuna komuta etti ve Sivastopol'ün alınmasında yararlık gösterdi. Bahriye nazırlığı sırasında Abdülaziz'in (hd 1861-1876) tahttan indirilmesini des-

tekledi. Daha sonra Tuna valiliğine atanarak İstanbul'dan uzaklaştırıldı.

V:511b. *ilgili madde:*

Kayserili Ahmed Paşa Konağı IV511a

Ahmed Paşa (Şeker) (1841, İstanbul -1907, İstanbul) Ressam. Resimde Batı

anlayışını getiren öncülerden. Mek-teb-i Harbiye'de okurken 1864'te resim öğrenimi için Paris'e gönderildi. 1871'de İstanbul'a dönüşünde Sultanahmet Sanat Mektebi'ne öğretmen olarak atandı. 1873'te İstanbul'da ilk resim sergisini düzenledi. Abdülaziz' in yaverliğine getirildi. 1884'te mirliya, 1890'da ferik rütbesine yükseltildi. Sanayi-i Nefise Mektebi'nin kuruluşunda Osman Hamdi Bey'le birlikte çalıştı. Gerçekçi bir üslupla yaptığı manzara ve ölüdoğa resimlerinde ışık-gölge karşıtlığını ustaca kullandı. Biçimleri ölçülü bir anlayışla hacimlendirdi.

L59b, III:395a, 430c, VI:162a, 436a, VII:515c, 523c, 545b.

Ahmed Paşa (Yekçeşm) V:250a. **Ahmed Paşa Çeşmeleri** *mad. 1:130a.*

Ahmed Paşa Çeşmesi Nuhkuyusu'nda, Fenaî Tekkesi karşısında, taş mektebin altındadır. Kesme taştan klasik üslupta inşa edilmiştir. Aynataşı mermerdendir. Taş koymaya mahsus iki hücrenin arası ve üstleri nakışlarla süslüdür. İki de servi motifi vardır. Teknesi çukurda kalmıştır. Kemer baştan başa kabartmalarla süslüdür. Kemerin iki yanında daire şeklinde iki motif bulunmaktadır. Kitabesinden çeşmeyi yaptıran Hacı Ahmed Paşa'nın 1128/1716'da Varadin Savaşı'nda öldüğü anlaşılmaktadır. Çeşmenin yapım tarihi olarak 1116/1704 tarihi belirtildiğine göre, kitabe bu tarihten 12 yıl sonra Ahmed Paşa'nın ölümü ile yenilenmiş olmalıdır.

Ahmed Paşa Çeşmesi Şehzadebaşı'nda, Şehzade Külliyesi ile Kadı Hüsam-ed-din Mescidi arasında, üç yol ağzında bulunmaktaydı. 18. yy vezirlerinden Ahmed Paşa'nın yaptırdığı çeşme, kesme taştan klasik üslupta inşa edilmişti ve küçük aynataşı kabartma nakışlı idi. 1954'te Belediye Sarayı'nın inşaatı sırasında yıktırılmıştır. 1152/1 739 tarihli kitabesi Şehir Müzesi'nde korunmaktadır.

Ahmed Paşa Mescidi II:256a. **Ahmed Paşa Sarayı** I:415a, VII:55b. **Ahmed Paşa Sıbyan Mektebi** III: 10b. **Ahmed Rakım** IV15b

Ahmed Rasim *mad. L130b*, 2a, 64b, 72c, 125c, 131a, 185a, 428a, 476b, 524b, II:32a, 227c, 445c, 481c, 510b, 526b, III:253b, 255c, 308a, 342b, 509a, 515a, IV340a, 448a, 470c, 555b, 564c, 564a, V:41c, 240c, 242a, 294c, 297c, 305a, 358c, VI:4c, 132a, 149e, 236b, 262a, 380c, 459b, 536b, 547c, VII:201b, 225b, 233a, 252c, 303b, 359a, 507a, 545a.

Ahmed Raşid Efendi (ö. 1816, Şeyh) V:474c, VI:392c.

Ahmed Raşid Efendi (ö. 1828, Fındık-zade Şeyh) V:474c, VI:392c.

Ahmed Ratib Paşa Köşkü *mad. L131c*, 63c, 332a, II:466a.

İlgili madde: Kemaleddin Bey IV:521a

Ahmed Raufî Efendi (ö. 1756, Üsküdarlı)

Raufî Tekkesi VI:309c **Ahmed Raufî Efendi** (ö. 1814)

VI:309c.

Ahmed Refik *bak.* Altınay, Ahmed Refik

Ahmed Remzi Dede Efendi (ö. 1944, Akyürek) I:538c, VII:348b.

Ahmed Remzi Efendi (Şeyh, Peyk Dede) III:443a.

Ahmed Resmî Efendi (1700, Girit -1783, İstanbul) 1733'te İstanbul'a geldi. Babîâlî'de görev aldıktan sonra "Resmî" mahlası ile tanındı. Elçi olarak gittiği Viyana ve Berlin'de gördüklerini sefaretnamelerde anlattı. Mezarı Üsküdar'da Selimiye'dedir. *Hulasatü 'l-İtibâr* adlı bir Osmanlı tarihi yazdı. Tezkire türü eserlerinden *Halifetü 'r-Rüesâ 'sı*, reisülküttabları, *Hamüetü'l-Kübera'sı* ise darüssaade ağalarını biyografileriyle tanıtmaktadır. *Vefayat-ı Pürlber'e* yazdığı zeyl-de de 18. yy'ın sonuna kadar yaşamış ünlü kadın ve erkeklerin doğum ölüm tarihlerini vermiştir.

Ahmed Reşad Paşa (1848, İstanbul -1927, İstanbul) Devlet adamı. 1899'da getirildiği maliye nazırlığında altı yıl kaldı. Ölen kızı Suat Hanım adına damadıyla birlikte Erenköy'de bir cami yaptırdı. Bu cami çevresinde oluşan semt günümüzde Suadiye adını taşır.

ilgili maddeler: Reşad Paşa Köşkü VI:317b Suadiye Camii VII:50c **Ahmed Reşid Bey** VI:322a.

Ahmed Reşid Efendi (Sıdkızade) (1757,

İstanbul - 1834, İstanbul) Şeyhülislam. Kazasker Mehmed Sıdkı Efendi' nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1822-1823 arasında şeyhülislamlık yaptı. Görevi sırasında kendisinden önce sürgüne gönderilen ulemanın bağışlanarak İstanbul'a dönmesini sağladı. Çocuklarının rüşvet aldıkları söylentisi üzerine azledildikten sonra Rumelihisarı'ndaki yalısına çekildi.

Ahmed Reşid Efendi (ö. 1863) VI:41c. **Ahmed Reşid Paşa Çeşmesi** III:178c.

Ahmed Rıfat Bey

20

21

Akaygen, Enis

Ahmed Rıfat Bey (?, ? - 1876, İstanbul) Topal Rıfat olarak da anılır. *Davhe-tü 'l-Meşayih ma 'zeyl* adlı eseri kendi dönemine kadar yazılan şeyhülislam biyografilerine ilişkin eser ve eklentilerinin yeni baştan düzenlenmiştir. Ayrıca *Devhatü'l-Nükabâ* adlı eserinde nakibüleşrafların biyografilerini vermiştir. *Verdü'l-Hadaik'te*. ise Yusuf Ziya Paşa'dan Keçecizade Fu-ad Paşa'ya kadar olan sadrazamların biyografileri yer almaktadır. Mezarı Edirnekapı dışındadır.

Ahmed Rıfat Efendi (Yağlıkçızade) IV:172c, V:319a.

Ahmed Rıza Bey (ö. 1930) II:505b, , IV:411a, VI:187b.

Ahmed Robenson *mad. L132b*, IL75b, IV:232a, VII:322c, 532a.

Ahmed Rüşdî Efendi (Kavaf) V:362c. **Ahmed Sabri Efendi** (ö. 1839) VL394b.

Ahmed Sadık (ö. 1586) VI:36b.

Ahmed Sadık Ziver Paşa (1793, İstanbul - 1862, Medine) Vezir. 1840'tan başlayarak çeşitli nazırlık görevlerinde bulundu. 1861'de vezir rütbesiyle Harem-i Şerif meşihatına gönderildi. Şiirleri ölümünden sonra oğlu Baha eddin Bey tarafından *Âsar-ı Ziver Paşa* adıyla yayımlandı.

I:509b, II:226a, 227a, III:170b, 3ö5b, 510b, IV:68c, V:398b, VII:10öb, 107a, 481c, 482a.

Ahmed Safî Efendi (ö. 1892) VI:328b.

Ahmed Safî Efendi (ö. 1895) II:396a, IV:15c, 506c.

Ahmed Saib Bey (?, ? - 1918, İstanbul) Çerkezdir. Rus mekteplerinde eğitim gördü. Osmanlı hizmetinde yüzbaşı rütbesiyle Gazi Ahmed Muhtar Paşa" ya yaver oldu. Darülfünun'da Rusça hocalığı yaptı. *Tarih-i Sultan Murad-ı Hamiş, Vak'a-i Sultan Abdülaziz, Ab-dülhamid'in Evail-i Saltanatı* adlı eserleri Kahire'de basılmıştır. *Rehnü-ma-ilnkılâb* adlı eserinin ise basım yeri bilinmemektedir.

Ahmed Salahaddin Bey III:271b.

Ahmed Samim *mad. L132c*, III:275b, V:345c.

Ahmed Sarban (ö. 1545) IV:125c, V:382b, VI:383b.

Ahmed Semerkandî (Şeyh) IV:105c.

Ahmed Sıdkı Efendi (ö. 1878, Şeyh el-Hac) V:485a.

Ahmed Sıdkı Efendi (ö. 1883, Şeyh Seyyid Hafız) II:396a, VI:468c, 469a.

Ahmed Sırhindî (ö. 1624) III:165a,

VI:32b. **Ahmed Siyahı** *mad. I:1 33a*, 117c.

Ahmed Süreyya Bey (ö. 1932, Şerifza- . de) IV: 3 1 2a.

Ahmed Şakir Efendi (ö. 1875, Şeyh Seyyid) VII:516c.

Ahmed Şehabeddin Efendi IV:42c.

Ahmed Şemseddin (Akbiyık) IL105a. **Ahmed Şemseddin** (ö. 1504, Şeyh Marmaravî) III:535b.

Ahmed Şemseddin Efendi (Kadızaade) (1512, Edirne -1580, İstanbul) Şeyhülislam. Babası Edirne Kadısı Bedred-din Mahmud Efendi'dir. Ebussuud Efendi'den icazet aldı. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1577-1580 arasında şeyhülislamlık yaptı. *Hidayeye Miftah* şerhleri ünlüdür. Fatih

Çırçır" da yaptırdığı ve semtin adıyla anılan mescit bugüne ulaşmamıştır.

Ahmed Şemseddin Efendi (ö 1905)

IV:376c. **Ahmed Şemseddin Efendi Çeşmesi**

mad. 1:133a.

Ahmed Şemseddin Paşa (ö. 1865, Şeyh) II:415b.

Ahmed Şerafeddin Bey (Şeref Bey) VH:162b.

Ahmed Şevki Efendi (ö. 1910) VII:172c.

Ahmed Şevki Yesarî Efendi (ö. 1875)

VL534a.

Ahmed Şeyda *mad. 1:133b.* **Ahmed Şuayib** VL536c.

Ahmed Şükrü Bey (?, İstanbul - 1877, İstanbul) Şehremini. Babîâli kalemlerinden yetişti. 1840'ta posta nazırı, 1847' de Meclis-i Vâlâ üyesi, 1854'te gümrük emini oldu. Eylül 1859-Temmuz 1861 arasında İstanbul şehreminliği, daha sonra posta ve telgraf nazırlığı yaptı.

VII: 150a.

Ahmed Taib Efendi (Osmanzade) (?, İstanbul - 1724, Kahire) Süleymaniye Ruznamecisi Osman Efendi'nin oğludur. Müderris oldu. *Hadîkatü'l-Vüze-ra* adlı eserinde 1703'te görevden alınan Rami Mehmed Paşa'ya değin 92 Osmanlı vezirazamının biyografisi vardır. *İcmal-i Menakib-i Selâtin-i Âl-i Osman*, *Fihrist-i Şâhanfî Mülûk-i Âl-i Osman* adlı eserlerinde ise Osmanlı padişahlarını anlatmıştır. .

Ahmed Talat (Üsküdarlı) I:43a.

Ahmed Tevfik Paşa (1845, İstanbul -1936, İstanbul) Son Osmanlı sadrazamı. Askerlikten 1865'te ayrıldıktan sonra çeşitli diplomatik görevlerde bulundu. 1909'da yalnızca 21 gün süren ilk sadrazamlığı sırasında II. Abdül-hamid tahttan indirildi. I Dünya Savaşı'na değin büyükelçi olarak Londra' da kaldı. Kasım 1918'de ikinci kez getirildiği sadrazamlık görevi çeşitli kabine değişiklikleriyle ancak üç ay sürdü. Ekim 1920'de başlayan üçüncü sadrazamlığı sırasında Ankara hükûmetiyle uzlaşma girişimlerinden sonuç alamadı. Bununla birlikte Londra Kon-feransı'nda Ankara heyetinin öne çıkmasını sağlayan bir tutum izledi. 4 Kasım 1922'de istifa etti ve son yıllarını sade bir vatandaş olarak İstanbul'da geçirdi. "Okday" soyadını aldı.

L465b, V:344c, 351a, 352c, 489a, VI: 187a, 222c.

Ahmed Turanî Tekkesi *bak.* Baba Sungur Tekkesi

Ahmed Ulvan Efendi (ö. 1839)

VI:328c. **Ahmed Usta** (Trampetçi) VLIIIb.

Ahmed Ümidî Efendi (ö. 1737) V:149b.

Ahmed Vahdî Efendi (ö. 1702)

VII: illa.

Ahmed Vasıf Efendi (?, Bağdat -1806, ?) 1783'te Enverî'nin yerine vakanüvis oldu. 1787'de Edib Efendi'ye bıraktığı görevi 1798'de ikinci kez üstlendi. Vakanüvisliğinden çok şairliğiyle öne çıkmaya çalıştı. Dört ayrı kronik yazmıştır. Bunlara, *İzzî Tarihi* hin devamı (zeylleri) sayıldığından "Züyûl" denilir. *Mehasinü'l-Asâr ve Haka-ikü'l-Ahbar* adıyla basılan eseri ise 1752-1774 olaylarını kapsamaktadır. Züyul denen *Enveri Tarihi* ekleri de 1783-1802 dönemine aittir.

V:309a.

Ahmed Vecdî Efendi (ö. 1702, Şeyh Seyyid) V:465c.

Ahmed Vefik Paşa *mad. I:133c, 25b, 308b, 467b, III:41c, 171c, 26lu, IV:213b, V:5a, 88c, 121c, 319a, VI:75c, 477b, VII:231c, 252a.*

Ahmed Vesim Paşa (Hacı) (1824, İstanbul - 1910, İstanbul) Kaptan-ı derya. İki yıl İngiltere'de öğrenim gördü. Kırım Savaşı'nda (1853-1856) başarılı hizmetlerde bulundu. 1865'te müşir rütbesiyle kaptan-ı deryalığa getirildi. Ama tahsisatın azaltılmasına karşı çıktığı için kısa sürede görevden alındı. 1867'de Bahriye Nezareti'nin kurulmasından sonra 1878-1879'da bahriye nazırlığı yaptı.

VII:348b.

Ahmed Yesevî (ö. 1167) VL32a. **Ahmed Zarifi Efendi** (ö. 1913) VL235c. **Ahmed Zeki Bey** V:174c. **Ahmed Zikrî Efendi** (ö. 1848) VI:328b. **Ahmed Ziya Bey** (Bükreş Elçisi) V:94c. **Ahmed Ziyaeddin Efendi** (ö 1917)

VI:324c, 327c.

Ahmed Ziyaeddin Efendi Tekkesi

bak. Gümüşhanevî Tekkesi

Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevî (ö.

1893, Şeyh) *mad. L 135a, 119a, VI:37b. ilgili madde:* Gümüşhanevî Tekkesi IIL448a

Ahmed Zühdî Paşa (1833, İstanbul -1902, İstanbul) Devlet adamı. Çeşitli idari görevlerin ardından maliye, nafia ve maarif nazırlıklarında bulundu. İstanbul'da Darülfünun'un yeniden açılması için çaba gösterdi. Din konusunda bir kitap dizisi olan *Mecmuatü'z-Zühdiye* adlı bir yapıtı vardır.

ilgili madde: Zühdî Paşa Camii VII:567c

Ahmed Zülküfl Paşa (?, ? - ?, Kahire) Devlet adamı. Abdülaziz'in kızı Saliha Sultanla evlendi. İngiliz Muhipleri Cemiyeti'nin kurucuları arasında yer aldı. 1922'de Kahire'ye yerleşti.

IV:174b.

Ahmediye Üsküdar'da, Hakimiyetimilli-ye Caddesi ile Halk, Gündoğumu, Toptaşı caddelerinin birleştiği, uzun zamandır Üsküdar Postanesi'nin, yakın dönemlere değin ise sinemaların, hekim muayenehanelerinin, avukat yazıhanelerinin vb bulunduğu, aynı zamanda Gündoğumu Cadde-si'ne kurulan cuma pazarının başladığı ve adını gene oradaki Ahmediye Camii'nden alan semt. Hakimiyetimi-liye Caddesi'ndeki dükkân ve binaların yıkılarak, caddenin bugünkü haliyle genişletilmesine kadar, Ahmediye Üsküdar'ın en merkezi ve en hareketli yeri idi.

I:516b. **Ahmediye Camii** VL141a.

Ahmediye Külliyesi *mad.* I:136a, 516b, V:355c, VI:325a, 329c.

Ahmediye Kütüphanesi V:176c,

Ahmet Çelebi Mahallesi Üsküdar İlçe-si'nde yer alır. Rumi Mehmet Paşa, Gülfem Hatun, Kefçe Dede, İmrahor Salacak ve Ayazma mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.266'dır.

Ahmet Halit Kitabevi 1928'de öğretmen Ahmet Halit Yaşaroğlu (1892-1951) tarafından Çağaloğlu'nda Ankara Cad-desi'nde kurulan ve birkaç kez yer değiştiren kitabevi. Eşi, öğretmen ve çocuk kitapları yazarı Naime Halit Yaşaroğlu ile (1900-1966) birlikte uzun yıllar kitabevi-yayınevi olarak hizmet veren kuruluş, Ahmet Halil'in ölümünden sonra aile şirketi haline dönüştürülmüş, 1973'te feshedilmiş ve 1975'te etkinliklerine son vermiştir. Çok sayıda yayın yapan kitabevinin son kitabı 816 sıra sayısını taşır.

VII:449a.

Ahmet Haşim *mad.* L137b, 21a, III:275b, IV:78a, 145a.

Ahmet Kemal III:60c.

Ahmet Muhtar Bey (Hacıbeyzade) VI:9c.

Ahmet Şükrü VL310c. **Ahrar Fırkası** L41c, VL184a. **Ahrıda Sinagogu** *mad.* L138a, II: 11a.

Ahter Günlük gazete. 1893'te yayımlandı. Yayımlayan Tahir'di.

Ahududu Pasajı Beyoğlu İlçesi'nde, Par-makkapı'da, Ahududu Sokağı (eski adıyla Bursa Sokağı) ile Tel Sokağı (eski adı Telgraf Sokağı) arasında, 1950'lerde yapılmış pasaj.

Ahval Süresi belirsiz dergi. 1920'de yayımlandı. Başyazarı Celal Nuri İleri, sorumlu müdürü Giridî Ahmed Saki idi.

Ahval-i Hazıra Haftada iki defa çıkan Osmanlı gazetesi. 1911'de yayımlandı. İmtiyaz sahibi Mehmed Safa, sorumlu müdürü Süleyman Tevfik'ti.

Ahz-ı Asker Fermanı 7 Ağustos 1909'da yürürlüğe giren Ahz-ı Asker Kanun-ı Cedidi (Yeni Asker Alma Yasası) gereği, Müslim ve gayrimüslim

bütün Osmanlı gençlerinin kura ile askere alınacakları ülkenin her tarafında düzenlenen törenlerle halka duyuruldu. Bu duyuruya ilişkin padişahlık bildirisi (Ahz-ı Asker Fermanı) ilkin 31 Ekim 1909'da İstanbul'da, Taksim'de, Talimhane Meydanı'nda toplanan gençlere bir top arabasının üstünde okundu.

Aile *mad. L 139a*, IV:359a. *ilgili madde*: Aile Planlaması I:145c

Aile Haftalık aile dergisi. 27 Nisan 1880' de yayımlandı. Sahibi Mihran, yazarı Ş. Sami idi.

IV:344c.

Aile (1947, dergi) IV:346c. **Aile Planlaması** *mad. I:145a*. **Aile Planlaması Derneği** L146b.

Aile Tabibi Haftalık sağlık dergisi. 1922'de yayımlandı. İmtiyaz sahibi ve başyazarı İvanzade M. Süleyman'dı.

Aimihanos Kapısı 11:441 a.

Ak Kadın IV:447c.

Ak Sanat Resim Galerisi VI:437b.

Aka Gündüz *mad. I:146b*, II:447a, IV:448a, VL310c, VII:205a.

Aka Kitabevi IV:175c.

Aka, Tarık V:297a.

Akad, Lütfi Ömer IL148b, VIL303b.

Akağalar Osmanlı sarayında Enderun ve mabeyin dairelerinin kapı bekçiliğini yapan, çoğu Boşnak asıllı hadımlar. Akağaların büyük amiri bâbüssaade ağası ve kapı ağası sanını taşır, daha alt rütbedekilere sırasıyla haso-dabaşı, hazinedarbaşı, kilercibaşı, saray ağası, saray kethüdası, köşebaşı, başeski, üzengi ağası denirdi. Akağalar, saray kapısı bekçiliğinin yanısı-ra Enderun hizmetlerini yürütür, içoğ-lanlarına zabıtlık ve öğretmenlik yaparlardı. Örneğin yemek ve sofrâ görgüsü derslerini veren akağaya "sofrâ eskisi" denmekteydi. Padişahların özel hizmetlerine de bakan akağalar, 18. yy'da eski nüfuzlarını yitirdiler.

Akakios *mad. I:146c*, II:549c, V:22a.

Akakios (Ayios) Kilisesi II:439c, IV:52c.

Akaleptos Manastırı III:137c. **Akalın, Ayça** IV:358c.

Akalın, Besim Ömer *mad. I:147a*, 266c, III: 115a, 548a, IV:72b, V:308b, VII:3

Akalın, Hamit VII:146b.

Akan, Mehmet (1939, Birecik) Tiyatrocu. İlk olarak amatör topluluklarda ve Genç Oyuncular'da oynadı. Cep Ti-yatrosu'nda *Suçlu* ve *Ayı* oyunlarında sahneye çıktı. 1962'de Gülriz Sururi-Engin Cezzar Topluluğu'nda profesyonel oldu. Dostlar Tiyatrosu'nda çalıştı. Yönetmenlik, dans

yönetmenliği yaptı. Filmlerde, televizyon dizilerinde rol aldı. Ayrıca oyunlar da yazdı. IILIOOc, 44lc.

Akant, Asaf II:288b.

Akant, Sadi II:288a, V:163a.

Akar, Necip *mad. I:147c.*

Akarca Mescidi ve Tekkesi *mad. I:147c, II:396b.*

Akarcılı, Bülent (1943, İzmir) İktisatçı. Brüksel Üniversitesi Ekonomi İlimleri Fakültesi'ni bitirdi. Sigortacılık sektöründe çalıştı. 17. (1983-1987), 18. (1987-199D ve 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Sağlık bakanlığı ve turizm bakanlığı yaptı.

Akarçeşme III: 15c. *İlgili madde:* Semiz Ali Paşa Çeşmesi VL520b

Akarçeşme Hamamı *mad. L149a, IIL15b.*

Akaretler *mad. L149a, IL36c, 37a, 164a, V:64c, VIL390a.*

Akarsu, Günay (1933, İstanbul - 1982, İstanbul) Tiyatro eleştirmeni ve kuramcısı. İstanbul Teknik Üniversite-si'nde elektrik mühendisliği öğrenimi yaptı. İzlem Yayınevi'ni kurdu. *Oyun ve Tiyatro 70* adlı tiyatro dergileri yayımladı. Çeşitli dergi ve gazetelerde tiyatro yazıları yazdı.

Akarsular *mad. I:150b.*

Akasya Fidanlığı IIL314b.

Akata, Ayşe Selen IV:358b.

Akataleptos Manastırı II:132a, III:137c.

Akataleptos Manastırı Kilisesi

IV:398b.

Akatlar Mahallesi Beşiktaş İlçesi'nde yer alır. Konaklar, Levent, Nispetiye, Ortaköy, Kültür, Bebek, Etiler mahalleleri ve Sarıyer İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.190'dır.

ILl66a. **Akath, Füsün** IV:348b.

Akay *mad. I:152c, IILISOa, 417a, VI:542a, VII:142c.*

İlgili madde-.

Termal Oteli VII:253c **Akay İşletmesi Müdürlüğü** III:32c.

Akaydın, Emine Fulya II:559b, IV:249c, VII:137c.

Akaygen, Enis (1881, Filibe - 1956, İstanbul) Hukukçu ve diplomat. Atina

Akbaba

22

Aksu, Ümit

büyükelçiliği yaptı. 8. dönem (1946-1950) istanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Akbaba mad. I:153a.

Akbaba Köyü I:lc, II:195a, 197a, 198b, VII:493c.

İlgili maddeler: Akbaba Tekkesi I:153b Beykoz II: 193a Canfeda Kadın Mescidi II:384a

Akbaba Mescidi bak. Canfeda Kadın Mescidi

Akbaba Tekkesi mad. I:153b, II:135a. **Akbağ, Demet** III:413c.

Akbal, Oktay (1923, istanbul) Gazeteci, yazar. Ortaöğrenimi sırasında Fransızca öğrendi. Basında çalışmaya başladı. Dergilerde hikâye yayımladı. Orta katmanlardan kent insanının iç dünyasına, kentli sosyal yaşamın değişik kesitlerine eğilen hikâye ve öyküleriyle edebiyatçı olarak ün kazandı. Günümüz kuşakları tarafından daha çok gazeteci yazar olarak tanınan Oktay Akbal *Suçumuz insan Olmak* adlı ünlü romanıyla Türk Dil Kurumu 1958 Roman Ödülü'nü, *Berber Aynası* adlı hikâye kitabıyla Sait Faik 1959 Hikâye Armağanı'nı kazanmıştır. Bel-libaşlı edebiyat çalışmaları: *Önce Ekmekler Bozuldu* (1946), *Aşksız İnsan-* /«K1949), *Garipler Sokağı* (1950), *Bizans Definesi* (1953), *Bulutun Ren-g'* (1954), *Şair Dostlarım* (1964), *Yal-nızhk Bana Yasak* (1967), *Dost Kitaplar* (1967), *Konumuz Edebiyat* (1968) *Tarzan Öldü* (1969), *Atatürk Yaşadı mı* (1975), *Hiroşimalar Olmasın* (1977), *Temmuz Serçesi* (1978), *Geçmişin Kuşları* (1980), *Atatürkçülük Savaşı* (1981), *Önce Şiir Vardı* (1982), *Vatan Mahzun, Ben Mahzun* (1983), *Geçmişin İçinden* (1985). Oktay Akbal, 1920'de Osmanlı hükümetinin dahiliye nazırı iken kuvayı milli-yecilere yardımcı olmaktan dolayı müebbet hapse mahkûm edilen Ebu-bekir Hazım Tepeyran'ın torunudur.

II:217c, 447b, IV:145a, V:465a. AkbankIII:152c, IV:347c. **Akbaş, Aydemir** III:441c, VL80c. **Akbaş, Erdinç** VLSOc. **Akbatu, Şinasi** IL418a, IV:219c. **Akbay, Mehmet Ali** IV:219b, V:43a. **Akbayram, Edip** V:534b.

Akbıyık Dede (Meczub) I:154c, II:394b.

Akbıyık Hamamı mad. L 154a.

Akbıyık Mescidi ve Tekkesi mad. I:154b.

AkbU, F. P. IV:412b.

Akbulut, Ahmet Ziya mad. L155c, II:96a.

Akçalı, Cevdet (1925, Kozan) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'

ni bitirdi. Devlet Planlama Teşkilatı'n -da uzmanlık, öğretim üyeliği ve gazetecilik yaptı. 18. dönemde (1987-1991) istanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Akçar, Şengül IV: 3 54a. Akçatepe, Halit VI:81a. Akçatepe, Leman VI:538a.
Akçehisar I:251b. Akçura, Ülken IV:356c.

Akçura, Yusuf (1876, Kazan - 1935, İstanbul) Asker, tarihçi. Harp Okulu'nu bitirdi. Jön Türkler'e katıldı. II. Meş-rutiyet'te Türkçülük akımının önderlerinden oldu. Çeşitli okullarda tarih hocalığı yaptı. 2-4. dönem (1923-1935) istanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

V:327c, VI:482b, VII:224a.

Akdağ, Fehiman (1924, İstanbul) Yüzücü ve spor yöneticisi. Yüzmeye Moda Spor Kulübü'nde başladı. 1941-1942' de İstanbul Sutopu Karması'nda yer aldı. 1943'te Fenerbahçe kulübünün yüzme şubesini kurdu ve yönetti. 1958'de Moda Spor Kulübü'nün genel kaptanlığına getirildi. 1964-1984 arasında da Yüzme Federasyonu başkanlığı yaptı.

Akdeniz Haber Ajansı III:465c.

Akdeniz Medreseleri *bak.* Fatih Külliyesi

Akdeniz Tüccarı III:30c.

Akdik, Kâmil *mad. L156a*, 12c, 156c, 491b, V:122c, 32öb, VL204b, 432c.

Akdik, Sara IV:356c.

Akdik, Şeref *mad. L156c*, II:463c, III:437c.

Akdoğan, Günel V:131c.

Akdoğu, Onur VI: 69a.

Akdora, İskender Fikret V:406a.

AkelU, Gül VII:323c.

Aker, Hasan Tahsin V:277a.

Akgiray, Hasan Basri (1918, İstanbul) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. İstanbul Cumhuriyet savcılığı yaptı. 15. dönem (1973-1977) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Akgöl, Salih VI:296b. Akgün, Muzaffer VI:265a. Akgün Otel VI: 180a. Akı, Niyazi L5a, VII:364b.

Akıl Günlük gazete. 1912'de yayımlandı. Sahibi ve müdürü Mevlanzade Rifat'tı.

Aknı, A. II:453a.

Akın, Adnan (1913, İstanbul - 1985, İstanbul) Sporcu, spor yöneticisi ve spor yazarı. Vefa Lisesi'nde okurken futbola başladı. Yüksek Ticaret Mek-tebi'ni bitirdi. Uzun yıllar futbol hakemliği yaptı. Daha sonra Futbol Federasyonu'nda görev aldı. 1948'de

başladığı spor yazarlığını ölümüne kadar sürdürdü. Türkiye Spor Yazarları Derneği'nin kurucusu ve ilk başkanıdır.

Akın Basımevi III:183b.

Akın, Osman Nihat (1905, İstanbul -1959, İstanbul) Besteci. Ahmet Ra-sim'in torunudur. Sağlam bir müzik eğitimi gördü. 40 dolayında şarkı besteledi. "Körfezdeki dalgın suya bak göreceksin", "Bir ihtimal daha var", "Yine bu yıl Ada sensiz", "Göze mi geldik sen mi unuttun" sözleriyle başlayan şarkıları günümüzde de çalınıp söylenmektedir.

Akın Sineması *mad. L157b.*

Akın, Sunay II: 448a.

Akıncı, Ahmet Mükerrerem V:530c.

Akıncı, Haris II:387c.

Akıncı, Yekta II:418b, V:531a.

Akıncılar Mahallesi Güngören İlçesi'n-de yer alır. Mareşal Çakmak, Güngören Merkez, Güven ve Haznedar ma-halleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 17.140'tır.

Akıncioğlu, Niyazi II:448c.

Akıntı Burnu İstanbul Boğazı'nın Rumeli yakasındaki kara çıkıntısı. Arnavut-köy ile Bebek arasında yer alır. Bo-ğaz'daki üst akıntının burada saatte yaklaşık 5-6 km olan hızı bazen 9-10 km'ye kadar çıkar.

Akıntılar *mad. L157c.*

Akide Kolu 17. yy'ın ortalarında ün kazanmış oyuncu kollarından biri. Kol-başılığını Eyüb adlı bir kişinin yaptığı kol, becerikli, güzel ve seçme oyuncuların oluşuyordu. Evliya Çelebi, bu kol hakkında çeşitli bilgiler vermiş, halkı nasıl etkilediklerini, oyuncuların adlarını ve becerilerini sıralamış, yaptıkları taklitleri tanıtmıştır.

Akide Şekeri *mad. L159a.* **Akif Bey** (ö. 1935) III:436c. **Akif Paşa Konağı** II:418a.

Akifoğlu, Ahmet Mazhar (1890, Gebze - 1968, ?) Hukukçu. 1. dönem (1920-1923) İstanbul milletvekiliydi. TBMM Başkanlık Divanı'nda kâtip üyelik yaptı.

Akü Efendi (Şeyh) IV:399a. **Akü Mahmud Buharayî** IV:399a. **Akindinos, Gregorios** *bak. Palamizm Akkaya, Fevzi* IV:85b.

Akkaya, Nevin (1919, İstanbul) Tiyatrocu. İstanbul Konservatuvan Şan Bölümü'nde eğitim gördü. 1937'de Şehir Tiyatroları'na girdi. *La Fontaine Baba, Turandot, Erkek ve Hayaletleri* gibi oyunlarda rol aldı. 1951'de *Fareler ve İnsanlar* oyunu ile Küçük Sahne'ye geçti. 1959'da da Karaca Ti-yatro'da *Burada Gömülü* adlı oyunda rol aldı. Birkaç filmde görüldüğü sinemada daha çok seslendirme

sanatçısı olarak çalıştı. IV:527a.

Aklâm-ı Erbaa Hocalığı 1833-1834 yıllarında İstanbul, Bursa, Avlonya ve Rodos mukataalıklarının birleştirilmesiyle oluşturulan yeni makam. Tanzimat'tan sonra kaldırılmıştır.

Aklâm-ı Sitte IV: 17a.

Aklın Hâkimiyeti Aylık dergi. 1928'de yayımlandı. Sahibi ve başyazarı Emin Süleyman'dı.

Akman, Fahire IV:358b **Akman, Medeni** II:338c. **Akmerkez** II:477a, III:224a, VII:9b.

Akmişe ve Saireye Mahsus Osmanlı Anonim Şirketi III:86c.

Aknoz, Nurettin I:215a. **Akobaşvili, Pol** III:453c.

Akoimetoı Manastırı Yüksek rütbeli rahip Aleksandros tarafından 405'te kurulduğu sanılan manastır. Mangana Mahallesi'nde, Ayios Manas Kilisesi' nin yakınlanndaydı. Akoimetoı sözcüğü "uyumayanlar" anlamına gelmektedir ve sürekli olarak Tanrı'ya yakaran din adamlarını tanımlar. 5. yy'ın ortalarında, Eirenon (Çubuklu) civarına sürüldüler. Burada ateşli an-timonofizit Markellos Akoimetos'un liderliğinde yaklaşık 40 yıl kaldılar. Manastırın keşişleri Grek, Romalı ve Suriyeli olarak zikredilir. Manastırın kitaplığı ayrıca ünlüdür. Bir grup Akoimetoı sonradan Studios Manastırı'na (İmrahor Camii) göç etmişti. İko-noklazma döneminden sonra bu grubun etkisi görülmedi. 1200'de şehri ziyaret eden Rus gezgin Novgorodlu Anton'dan sonra adına rastlanmaz.

I:147a, II:533c. **Akoni** IV:560b, VII:492b. **Akordeoncu Taki ve Arkadaşları** VI:296a.

Akosman, İzzet IV:222c, 224a.

Akozan, Feridun III:460b, IV:176b, VII:281a.

Akozan, Sıtkı V:169a.

Akömer, Ekrem Rüştü VII:83a, 244b.

Aközer, Ali Sami *mad. L160a*, 201a, III:330c.

Akpınar, Metin III:44a, IV:325b. **Akpınar, Suzan** IV:356c.

Akritas *mad. L160b*, VH:306b, 500a. *İlgili madde:* Glikeria Adası III:402c

Akropolis *mad. I:160c*, II:258c, 439c, IV:527c, VL460c, VII:289a, 418a, 532c.

Akropolites Ailesi *mad. I:161 a*, VII:560b.

Akropolites, Georgios III:137c.

Aksa-i Şark Haftada iki defa çıkan "siyasi, ilmi, edebi" resimli gazete. 1910'da yayımlandı. Başyazarı Cevdet Mâşuk'tu.

Aksakal Eminönü İlçesi'nde, Sultanahmet' in güneyinde, Cankurtaranla Küçükayasofya arasındaki sahil yolu (Ken-nedy Caddesi) ile ona paralel demiryolunun hemen kuzeyine düşen mevki Aksakal olarak bilinir ve

bu adı oradaki Aksakal Sokağı'ndan alır. Kabasakal yangını diye adlandırılan bir yangında harap olduktan sonra derme çatma yapılarla kaplanmış Aksakal'ın kuzeyinde Nahilbent Camii bulunur, onun da doğusunda Kabasakal mevkiî vardır.

Aksal, Doğan VII:146b.

Aksal, Sabahattin Kudret (1920, İstanbul- 1993, İstanbul) Şair, hikayeci ve oyun yazarı. İstanbul Üniversitesi'nde felsefe öğrenimi yaptı. İlk şiirleri *Var-lık'ta* yayımlandı. Bir dönem için Garip akımından etkilendi. Daha sonra içerik ve biçim bakımından kendine özgü bazı boyutlar geliştirdi. Şiirlerinin yamsıra öykü, deneme ve tiyatro oyunu da yazdı. *Kahvede Şenlik Var* oyunuyla Ankara Sanatsevenler Derneği'nin (1965-1966) ve Avni Dilligil (1981) ödülleri kazandı. Öykülerinde daha çok büyük kentin kendi halindeki insanını işleyen Aksal'ın başlıca eserleri: *Şarkılı Kahve* (şiir, 1944), *Evin Üstünde Bulut* (oyun, 1948), *Gün Işığı* (şiir, 1953), *Gazoz Ağacı* (hikâye, 1954), *Yaralı Hayvan* (hikâye, 1956, ertesi yılın Türk Dil Kurumu Sanat Armağanı), *Duru Gök* (şiir, 1958), *Bir Sabah Uyanmak* (şiir, 1962), *Kahvede Şenlik Var* (1966), *Kral Üşümesi* (oyun, 1970), *Geçmişle Gelecek* (deneme, 1978), *Bay Hiç/Sonsuzluk Kitabı-vi*, (oyun, 1981), *Önemli Adam* (oyun, 1983), *Bir Zaman Düşü* (şw, 1984) adlarını taşır.

II:448c, V:406a. **Aksanat IV:271c.**

Aksaray mad. I:161c, 34c, III:342c, VII:497a.

İlgili maddeler:

Alaeddin Mescidi ve Tekkesi L 176a Atatürk Bulvarı I:382c Bous Forumu 11:314e
Çakır Ağa Mescidi II:461b Daltaban Mescidi II:544b

Ebubekir Ağa Sıbyan Mektebi, Sebili ve Çeşmeleri III: 120a

Etmeydanı IIL224b

Fenârî İsa Camii III:277b

Hacı Bayram Kaftanî Camii III:468a

Hasan Ağa Medresesi III:561b

Hindiler Tekkesi IV:74a

Kâtip Kasım Camii IV:491a

Kâtip Muslihiddin Mescidi IV:491a

Kuşadah Tekkesi V:134c

Mehmed Emin Efendi Tekkesi V:361a

Millet Caddesi V:462b

Murad Paşa Külliyesi V:518a Oğlanlar Tekkesi VI: 123a Pertevniyal Lisesi VI:244c

Pertevniyal Valide Sultan Türbesi VI:246b

Selçuk Sultan Camii VI:497c Sofular Camii VII: 24a Şirmerd Çavuş Türbesi VII: 184a Valide Camii VII:360b **Aksaray Geçidi** L383b.

Aksaray Hamamı *bak.* Murad Paşa

Külliyesi

Aksaray Karakolu I:163a. **Aksaray Orduevi** VI:135c.

Aksaray Uşşakî Tekkesi *bak.* Mehmed Emin Efendi Tekkesi

Aksay, Hasan (1931, Haruniye) Eğitimci, gazeteci. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi. Eğitim alanında çalıştı, *Milli Gazete*'de başyazarlık yaptı. 15. dönem (1977-1980) istanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Devlet bakanlığı yaptı.

Akseki Kemaleddin Mescidi *mad.* **L165a.**

Aksel, İhsan Şükrü V:113a.

Aksel, Malik *mad.* I:165b, IV:222a, VL236b, VII:313a.

Aksel, Melahat (1905, İstanbul - 1983, İstanbul) Binici. General Atıf İlmen'in kızıdır. Binicilik sporuna küçük yaşta Sipahi Ocağı'nda başladı. Kısa zamanda kendini gösterdi ve başarı kazandı. İlk bayan binicilerimizden biri olarak katıldığı binicilik yarışmalarında şampiyonluklar aldı. 1935'te milli binicilik ekibine seçildi. Yurtdışındaki yarışmalarda da başarı gösterdi. Çok uzun yıllar at bindi, yarışmalara katıldı. 65 yaşında iken son yarışmalarını yaptı.

Akses, Necil Kâzım VL296a.

Aksoley, Mebrure (1902, Selanik -1984, İstanbul) Hukukçu. Ankara Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Türk Kadınlar Birliği genel başkanlığı yaptı. 1964-1980 arasında Cumhuriyet Senatosu'n-da İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Aksoy, Erol IV:105b. **Aksoy, Fahir** IV: 145a.

Aksoy, Muammer (1917, İbradı - 1990, Ankara) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Anayasa hukuku profesörü oldu ve Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde öğretim üyeliği yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Bir suikast sonucunda yaşamını yitirdi.

Aksoy, Ziya Cemal B. III:305c, IV:223a. **Aksu İshani** IV:25a. **Aksu, Sezen** V:534c, 537a. **Aksu, Ümit** II:388b.

Aksuhos Ailesi

24

25

Alemdağı İspinozu

Aksuhos Ailesi *mad. I:166b. Aksüt, Sadun* V:539c.

Akşam *mad. Ll67a, 137a, II:71b, IV:448a.*

Akşam Okulları *mad. Ll67b, III: 139a,*

VI:283a. **Akşamcılık** *mad. Ll68b.*

Akşemseddin *mad. Ll71a, II:105a, 389b, III:4c, 237a, 303a, 307a, 542a, IV:10a, 367b, V:328b, 330a, 331a, 381a, VI:125a, 519c, VII:213c, 445b. İlgili maddeler: Akşemseddin Mescidi I:171b Mehmed II V:327c*

Akşemseddin Mescidi *mad. I:171 b.*

Akşemseddin Tekkesi *bak. Mehmed Şemseddin Efendi Tekkesi*

Akşemseddin Tekkesi *bak. Semerci İbrahim Efendi Tekkesi*

Aksin, Sina V: 118b. **Aktansel, Saim Turgut** *mad. Ll72a, VII:375c.*

Aktarbaşı Hanı Eminönü İlçesi'nde, Beyazıt'ta, Sultan Mektebi Sokağı'nda bulunmaktadır. Yapının kitabesi olmayıp, kimin tarafından ve hangi tarihte yaptırıldığı bilinmemektedir. Bugün orijinal durumunu tamamen kaybetmiş görünümündedir. Hanın iki katlı olduğu ve ortasında bir avlusunun olduğu anlaşılmaktadır. Yapı hakkında eski kaynaklarda herhangi bir kayda rastlanmamaktadır.

Aktarlar *mad. I:172a. İlgili madde:*

Mısır Çarşısı V:449a **Aktaş Elektrik Şirketi** I:481a.

Aktay, Salih Zeki (1896, İsparta -1971, İstanbul) Şair ve kütüphaneci. İstanbul liselerinde öğretmenlik yaptı. Kentin kütüphanelerindeki kitapların sınıflandırılmasında uzun yıllar emek harcadı. Şiire Mütareke yıllarında başlayan şair, Yunan mitologyasından esinlenen hece vezniyle yazdığı şiir ya da manzum piyeslerle hatırlanır. Kitapları: *Persa-fon* (1930), *Asya Şarkıları* (1933), *Pt-nar*(1956), *Rüzgâr* (1939), *Titan* (Tev-fik Fikret için poem, 1966), *Mine Çiçekleri* (hikâye, 1944), *Hallac-ıMan-sMr'dur* (oyun, 1944).

V:169b.

Aktepe, Münir III:405a, IV:221c, 536a,

VI:109b, VII:93b. **Akter, Mehmet** II:387c.

Aktuarios, İoannes (1275, ? - 1328'den sonra, ?) II. Andronikos'un başhekim. Konstantinopolis'te tıp eğitimi gördü. "Aktuarios" (başhekim) unvanını aldı, sonradan bu unvan soyadı oldu. Mihael Gabras ve Georgios Oi-naiotes gibi düşünürlerle astronomi üzerine çalıştı, Galen'in öğretilerine dayanarak *Tıbbın Metodu* adlı bir kitap yazdı.

Aktuç, Nizameddin (1897, İstanbul -1977, İstanbul) Sahaf. Babası maliye mümeyyizlerinden Hafız Şevki Bey, annesi ise Yenişehirli Avni Bey'in kızı Muhsine Hanım'dır. 1918'de başladığı koltukçuluk mesleğine 1929'da Çadırcılar Caddesi'nde açtığı dükkânda devam

etmiş, bu arada ek olarak sahaflık da yapmıştır. 1930'dan 1974'e kadar Hakkaklar Çarşısı'nda (bugünkü Sahaflar Çarşısı) kitapçılıkla uğraşmıştır.

Aktulga, Erol III:414b. Aktulga, Sırrı Rasim III:414b.

Aktuna, Ercan (1940, İstanbul) Futbolcu. İstanbul Spor Kulübü'nde yetişti. 1965'te Fenerbahçe'ye geçti. 1974'te futbolu bıraktıktan sonra İngiltere'de antrenörlük eğitimi gördü. Fenerbahçe kulübünde menajerlik ve yöneticilik yaptı. Daha sonra spor yazarlığına başladı. 29 kez milli oldu.

Aktuna, Yıldırım (1930, İstanbul) Hekim. Ankara Üniversitesi Tıp Fakülte -si'ni bitirdi. Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi başhekimliği ve Bakırköy belediye başkanlığı (1989-1991) yaptı. 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Sağlık bakanlığı ve devlet bakanlığı yaptı.

Aktunç, Hulki (1949, İstanbul) Hikayeci, şair ve roman yazarı. Bir süre İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakülte-si'nde okudu. *Soyut, Yeni Edebiyat, Yeni Dergi v& Papirüs'te* öyküler yayımladı. *Gidenler Dönmeyenler* adlı ilk kitabıyla Türk Dil Kurumu 1977 Hikâye Ödülü'nü kazandı. Diğer kitapları arasında *Kurtarılmış Haziran* (1977), *Ten ve Gölge* (1985) adlı öykü kitabı, Abdi İpekçi 1980 Roman Ödülü'nü aldığı *Bir Çağ Yangını* ile *Istıraplar Ansiklopedisi* (1994) adlı şiir kitabı bulunmaktadır.

IL448c, IV:340b. **Akturizm AŞ IV:487c. Akuguz, Rahmi II:299c. Akurgal, Ekrem V:170a. Akün Basımevi III: 183b. Akünal, Ahmed Kemal IV:343c.**

Akvam Günlük, resimli "hür ve müstakil" gazete, 1 Eylül 1919-22 Eylül 1919, tarihleri arasında yayımlandı. Sorumlu müdürü Yusuf Kenan'dı.

Akverdi, Özdemir V:297a. Akyamaç, Müge VI:81a. Akyavaş, Beynun II:437b.

Akyol, Avni (1931, Düzce) Eğitimci. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ni bitirdi. Eğitim yönetimi ve planlama alanında çalıştı. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Kültür ve milli eğitim bakanlığı yaptı.

Akyol, Taha V:465a.

Akyürek, Bedrettin Doğançan (1931, İstanbul) Liseyi bitirdi. Deniz nakliyat müşavirliği yaptı. Anavatan Partisi kurucu üyesidir. 17. (1983-1987), 18. (1987-1991) ve 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Çevre bakanlığı yaptı.

Akyürek, Şevket (1914, Ünye) Kimyager. İsviçre'de eğitim gördü. Seramik ve toprak sanayii alanında çalıştı. 1961-1973 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak görev yaptı.

Akyüz, Ali Kami (1873, Mekke - 1945, Ankara) Eğitimci. Darüşşafaka'yı bitirdi. Uzun yıllar Darüşşafaka Lisesi'nde öğretmenlik ve müdürlük yaptı. 6.

ve 7. dönem (1939-1946) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Akyüz, Celalettin III:531c. **Akyüz, Kenan** IV:464b. **Akyüz, Ümran** IV:358c. **Al Palas bak.** Mizzi Köşkü **Alaaddin Bey** (Mimar)

Bostancıbaşı Ali Ağa Camii II:307c

Alaattin Eser Kitabevi ve Yayınevi

V:29a.

Alabora, Mustafa IV:527c. **Alaca Hamam** *mad. 1:174b.*

Alaca Mescit Beyoğlu İlçesi'nde, Gala-ta'da, Tersane Caddesi'nin Üsküfçü Sokağı'yla kesiştiği köşede idi. 16. yy' in ilk çeyreğinde Şeyhülislam Zen-billi Ali Efendi'nin (ö. 1526) yaptırdığı, minberini Şeyh Hüseyin Efendi'nin koydurduğu mescit 1957'de yol genişlemesi sırasında yıktırılmıştır. Kare planlı, kagir binanın üzerinde kiremit örtülü çatı bulunmaktaydı. Yuvarlak kemerli pencereleri ve bodur taş bir minaresi vardı.

Alaca Mescit Eminönü İlçesi'nde, Lale-li'de, Mesih Paşa Mahallesi'nde bulunuyordu. Banisi Alacacı Hoca Mustafa Efendi olup, minberini bir kadının koydurduğu *Hadîka'âz* yazılıdır. Fevkanî olarak yapılmış olan mescit büyük Aksaray yangınında yanmış, günümüze hiçbir kalıntısı ulaşmamıştır.

Alaca Mescit Tekkesi *bak.* Mercimek Tekkesi

Alaca Mescit ve Tekkesi *bak.* Marpuç-çular Mescidi

Alacacıyan, H. S. III: 189a. **Alacahoğlu, Hamit** VTI:145a.

Alacaminare Mescidi Üsküdar İlçesi'nde, Pazarbaşı'nda, Arakiyeci Mahmut Mahallesi'nde, kendi adıyla anılan sokakta bulunuyordu. *Hadîka'dz* banisinin Hoca Murad adında bir kaptan olduğu kaydedilmiştir. Zamanla harap olan mescit II. Mahmud döneminde (1808-1839) onarılmış, büyük bir yangın sonucunda tekrar tahrip olmuştur. 20. yy'ın ortalarında mes-

cidin duvar ve minare kaidesine ait olan bazı kalıntıları duruyordu. Bugün yapıdan hiçbir iz kalmamıştır.

Alacaminare Tekkesi *mad. 1-174c.*

Alaeddin Ali Çelebi (Arabî) (? , Halep -1496, İstanbul) Şeyhülislam. Molla Gürânî ve Hızır Bey'in öğrencisidir. Halepli olduğu için "Arabî" lakabıyla anılır. Kazaskerlikten sonra 1495-1496 arasında şeyhülislamlık yaptı. Eyüp'te Piyer Loti Mezarlığındaki açık türbesinde gömülüdür.

Alaeddin Ali Çelebi Türbesi *mad. L175c.*

Alaeddin Ali Efendi (ö. 1498, Fenarî-zade) III:277c, 278c.

Alaeddin Ali Efendi (ö. 1562, Kefeli) I:176a, VIIIOSc, 538a.

Alaeddin Bey *mad. L 175e*, V:70a. **Alaeddin bin Çelebi** (Hoca) *ilgili madde:*

Marpuççular Mescidi V:304a **Alaeddin Efendi** (ö. 1562) VL383b. **Alaeddin Efendi** (ö. 1751) VII: 122a. '

Alaeddin Efendi (ö. 1757, Şeyh Sey-yid) VII: 106a, 110a.

Alaeddin Efendi (ö. 1835) II:399b,

VII:330b. -

Alaeddin Efendi (Şeyh Taşçı) VII:220c. **Alaeddin Halveti** (ö. 1462) IL398b.

Alaeddin Mescidi ve Tekkesi *mad. --' L176a*, IL396b, fil:534a, VII:25a.

Alaeddin Tusî (ö. 1482)-^17bX

Alafranga BaloafII:32b.

Alagöz, Rana V:534b.

Alagöz, Selçuk V:534brx/ ^

Alamanes (Almanı) Sinagogu IV:10c.

Alangu, Tahir 0T916, İstanbul'- 1973, ^İstanbul) Edebiyat tarihçisi ve eleştirmeni. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'nu bitirdi. Anadolu'dî ve uzun yıllar İstanbul'da" Galatasaray ve İngiliz Erkek Lisesi'nde edebiyat öğret-.s menliği yaptı. Edebiyat tarihi, folklor, edebiyat kuramı, eleştirisi üzerine çeşitli yazılarıyla, derlemeleriyle, çalış-^nalarıyla tanındı. Kitapları: *Çalgılı Kahvelerdeki Külhanbey Edebiyatı ve Numuneleri* (1943), *Sait Faik İçin* (1956), *Ataç'a Saygı* (1959), *Billur Köşk Masalları* (1961), *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman* (3 c., 1959-1965), *Ömer Seyfettin* (1968), *Keloğlan Masalları* (1968), *100 Ünlü Türk Eseri* (1974), *Türkiye Folkloru El Kitabı* (1985). IL516a.

Alarko Holding III:76a, 152c.

Alasya, Zeki III:44a, IV:325b, VII:323c.

Alaton, İshak IV:85c.

Alay Haftalık mizah gazetesi. 10 Kanunusani 1920-7 Nisan 1922 tarihleri arasında yayımlandı. Kurucuları Ercü-

ment Ekrem ve Aka Gündüz'dü.

Alay Gösterme Askeri geçit töreni. Savaşa gidecek orduya katılmak üzere eyalet askerleriyle İstanbul'a gelen beylerbeyleri ve sancakbeyleri, padişahın otağı önünde alay gösterdikleri gibi, kazanılan zaferlerden sonra İstanbul'a dönen Osmanlı ordusunun muhtelif birlikleri de Davutpaşa Sah-rası'nda günlerce süren alay göstermelerde bulunurlardı. Devletin gücünü göstermek amacıyla da bu tür törenlere İstanbul'daki yabancı elçiler davet edilirdi. İstanbul içinde yapılan alay göstermeleri ise padişah ve devlet erkânı Topkapı Sarayı'nın Alay Köşkü'nden izlerlerdi.

Alay Köşkü *mad. I:177a, 180b, 185a,*
248b, 522b, II:500b, VI:176b,
VII:282b, 291c. *ilgili madde:*

Topkapı Sarayı VII:280c **Alaylar** *mad. I:177c, IV:433b. İlgili maddeler:*

Âmin Alayı I:244b

Baklava Alayı II: 5b

Bayram Alayı IL99b

Beşik Alayı II: 160a

Cenaze Alayı II:4Ö6a

Çeyiz Alayı II:499b

Esnaf Alayı III:216b ^ Gelin Alayı III:391a /

Kadir Alayf IV:369b '"

Kılıç Alayları IV:555a

Mevlit Alayı V:431a -" NahılVI:27a ^

Surre Âlâyı VII:80b ^-

Albayrak, Abdülbaki (1939, Samsun) Ortaokulu bitirdi. Turizm ve ulaştırma sektöründe çalıştı. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Albayrakf Yaşar (1950, Of) İnşaat mühendisi. Galatasaray Mühendislik Yüksek Okulu'nu bitirdi. Turizm, nakliyat ve inşaat alanlarında çalıştı. 17. (1983-1987) ve 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Albek, Aziz VII:9b. **Albert, Gottfried** IL301b. **Alberti, Stephanus** VII:46la.
Alberti, Tommasso *mad. L181a.*

Alboyacıyan, Arşag *mad. L181a, V:87b.*

Albüm Bizantino IV:306a. **Aldogan, Sadık** V:209a

Aleko (Tahtaperde) *mad. L181b, III:290a.*

Aleko Paşa (1823, Sisam - 1910, Paris) Bulgar asıllı Osmanlı devlet adamı. Viyana büyükelçiliğinin ardından 1879'da Midhat Paşa'nın himayesinde

Doğu Rumeli valiliğine getirildi. İzlediği politikalar Doğu Rumeli'nin 1885'te Bulgaristan'la birleşmesini kolaylaştırdı.

III:290a. **Aleksan** (Kemani) VII:563a.

Aleksan Efendi (Tanburi) (1815, İstanbul -1864, İstanbul) Bestekâr ve tan-buri. Ermeni asıllıdır. Tanbur çalmayı Hamparsum'dan öğrendi. Üsküdar'daki Surp Karabet Kilisesi'nde müzik dersleri verdi. 1856'da Mısır Hıdivi Sa-id Paşa'nın davetiyle Kahire'ye sazende olarak gitti. Beş yıl

orada kaldıktan sonra İstanbul'a döndü ve yaşamının son yıllarını yokluk içinde geçirdi. Ölümünden sonra kardeşi tarafından matbaacı Ohannes Mühendisyan'a satılan on kadar eserinden yalnızca, "Görmez oldu çeşmimiz hicrinle hâb" mısraıyla başlayan acembuselik şarkısı günümüze ulaşmıştır.

V:218b.

Aleksander (D'jak) mad. I:181 c. Aleksandros V:277c. Aleksiad

ilgili madde: Komnena, Anna V:47b

Aleksios I Komnenos mad. I:182a, I66b, 234a, 271b, II:212b, 263a, 321c, 347b, 542c, III:320c, 397a, 483c, IV:179c, 466c, V:47b, 47c, 56c, 198b, 205a, 295b, VI:346a, VII:77a, 380b.

ilgili maddeler: Aleksios Sarayı I:183a Blahernai Sarayı II: 263a Komnenos Hanedanı V:47c

Aleksios n Komnenos V:47c, 198b,

295b, 299a. Aleksios m Angelos III:322a, 488c,

VII:79b.

ilgili madde:

Angelos Hanedanı L271b **Aleksios IV** III:488c, V:197a. *ilgili madde-*.

Angelos Hanedanı L271b **Aleksios V Dukas** *İlgili madde:*

Angelos Hanedanı L271c **Aleksios V Murtzuflos** I:306c, III:488c. **Aleksios Sarayı mad. L183a. Aleksios'un İmparatorluk Triklinosu** II:263a.

Alemdağ mad. I:183b, Ic. Alemdağ Hastanesi I:349c. Alemdağ Kasrı mad. L184b, II:41a. Alemdağ Orman Fidanlığı III:313c.

Alemdağı mad. I:184b, 152a, 183c,

III:76c. Alemdağı İspinozu mad. I:184c.

Alemdağı Suları

26

27

AH Efendi Medresesi

Alemdağı Suları IV: 509a.

Alemdar Eminönü İlçesi'nde, vilayet binasının yer aldığı bahçenin arka duvarı boyunca Cağaloğlu ile Gülhane arasında uzanan Ebussuut Caddesi'nin Sur-ı Sultani'ye kavuştuğu noktadan kıvrılarak Ayasofya Meydanı'na çıkan yol Alemdar Caddesi adını alır. Bu addan dolayı Alay Köşkü ile Ayasofya arasındaki yöre Alemdar diye anılır. Bu yöreyi içeren mahalle de Alemdar Mahallesi'dir. Ad, Zeyneb Sultan

Camii'nin haziyesinde Alemdar Mustafa Paşa'nın kabrinin bulunmasından gelir. Nüfusu (1990) 684'tür.

VII:323a. *ilgili maddeler:* Ahmed I Çeşmesi I:108c Alemdar Gençlik Kulübü I:185a Soğukçeşme Sokağı VII:26a Şengül Hamamı VILLöOa **Alemdar** Günlük "özü sözü doğru" siyasi gazete. 1919-1921 arasında yayımlandı. Sorumlu müdürü Refii Cevad (Ulunay), müdürü Ahmed Kadri'ydi. Zaman zaman örfi idare tarafından kapatıldığı için *Takvimli Gazete* ve *Teşrih* adlarıyla da yayımlanmıştı. Ayrıca her hafta cumartesi günleri ücretsiz *Nüsha-i Edebiye* veriyordu.

I:200b, II:71b.

Alemdar Gençlik Kulübü *mad. I:185a, II:294a.*

Alemdar, Hilmi (1909, İstanbul - 1941, istanbul) Atlet. Boğaziçi Lisesi'nde okurken atletizme başladı. Fenerbahçe kulübünde parladı, ilk kez 1932' deki Balkan Oyunları'nda milli oldu. Döneminin en iyi sürat koşucularındandı.

Alemdar Mehmed Dede Tekkesi Zey-tinburnu İlçesi'nde, Merkez Efendi Mahallesi'nde bulunan, günümüze intikal etmemiş bir Halvetî-Sünbülî tekkesidir.

Alemdar Olayı *mad. I:185a, III:40b, IIIb, 207c, 220a, IV:325a, V:254c, 558c, VI:491a, VII:357a, 434c.*

ilgili maddeler: Ayaklanmalar I:438c

Kabakçı Mustafa Ayaklanması

IV:323a

Alemdar Sineması *mad. L186c. Alepian, Hovhannes III: 177a. Aletli Jimnastik IV:320a. Alexi, François I:35b. Algan, Beklan VII:146b. Algazi, İzak mad. I:187a, VII:401c, 402a. Algazi, Leon VII:402a. Algazi, Salanion I:187a. Algin, Nahide IV:357b. Alhibiades V:10c, VII:343c. Alışık, Sadri (1925, İstanbul - 1995, İs-*

tanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu. Güzel Sanatlar Akademisi'nde resim eğitimi gördü. Sahneye ilk kez 1939' da Eminönü Halkevi'nde çıktı. 1943' te Raşit Rıza Topluluğu'nda profesyonel oldu. 1950'de Küçük Sahne'de oynamaya başladı. 1956'da İstanbul Oda Tiyatrosu'nda, 1959'da Kent Tiyatrosu'nda, 1960'ta Site Tiyatrosu'nda, 1961'de Oraloğlu Tiyatrosu'nda sahnelenen birçok oyunda rol aldı. 1946'da başladığı sinemada asıl 1960'larda "Turist Ömer" tiptemesi ile ün kazandı. 1970'lerin sonunda sinemayı bıraktı. 1980'lerde televizyon dizilerinde oynadı. 1994'te yeniden döndüğü sinemada Yavuz Özkan'ın *Yengeç Sepeti* filmindeki rolüyle Antalya'da Altın Portakal ödülü kazandı. Eşi Çolpan İlhan da tiyatro ve sinema oyuncusudur.

IV:527a.

Alışveriş Merkezleri *mad. L187c*, VII:268b.

ili maddeler:

Kapahçarşı IV:422c

Mısır Çarşısı V:449a

Migros V:450c Ali (Arnavut) IV:325a. Ali (Hacı, Bedestanî) III:389b.

Ali (ö. 1537, Acem) *mad. L 189a*, III:158b, IV:12c, VII:62b.

ilgili maddeler:

Cezerî Kasım Paşa Camii II:426b Haseki Hafsa Sultan Türbesi IV: 3c İbrahim Paşa Sarayı IV:128b

Mimar Acem Camii ve Tekkesi V:465b

Ali (ö. 1673, Derviş) *mad. I:189c*, 190b, VI:158b.

Ali (17. yy, Kara) *mad. I:189b*, II:435c,

IV:123b. *İlgili madde:* Cellatlar IL393b

Ali (ö. 1716, Derviş, Ambarîzade) *mad. L 190a*, VII:412c.

Ali (Şefkati) IL502a.

Ali Ağa (18. yy) Mimar. Kaynaklardan Nuruosmaniye Külliyesi ve Laleli Külliyesi'nin inşaatlarında bina emini olarak görev aldığı anlaşılmakta ve daha çok inşaat masraf ve hesaplarının düzgün yapılması ve malzemenin yerinde kullanılması ile ilgili sorumluluk üstlendiği kabul edilmektedir.

AH Ağa (Bostancıbaşı) II:308c.

Bostancıbaşı Ali Ağa Camii 307c Ali Ağa (Çatrapatra Topatan) IV:489a. Ali Ağa (Kazancıbaşı) *ilgili madde:*

Kazancı Mescidi IV: 512a Ali Ağa (ö. 1764, Zaim) V:385a.

AH Ağa (1770 ?, İstanbul -1830, İstanbul) Bestekâr. Enderun'da yetişti. III. Se-lim'in (hd 1789-1807) musahipliğini yaptı. Şehirde sarhoş dolaştığı için 1817'de bu görevinden uzaklaştırıldı, ancak kısa bir süre sonra tekrar aynı göreve atandı. II. Mahmud döneminin (1808-1839) beğenilen bes-tekârlarındandı. 5 peşrev, 2 saz semaisi ve 30'a yakın şarkısı günümüze ulaşan Ali Ağa'nın "Şehnaz Perşev"i, türünün en güzel örneklerinden biridir.

Ali Ağa (Silahdar Bıyıklı) VI:155c. Ali Ağa (Timurhanoğlu Hacı)

Kasap Demirhan Mescidi IV:476c Ali Ağa (Yapraksız) II:174c.

Ali Ağa Çeşmesi Kocamustafapaşa'da, Meşeli Mescit Sokağı'ndadır. I. Mah-mud'un annesi Saliha Sultan'ın başa-ğası Ali Ağa tarafından 1150/1737'de yaptırılmıştır. Başağa Çeşmesi olarak da bilinir. Kesme taştan, klasik üsluptadır. Aynataşı sade nakışlıdır, üzerinde tas koymak için iki

küçük gözü vardır. Kemerinin kilit taşı üzerinde kabartma bir gül motifi, bunun üstünde de kitabe taşı bulunmaktadır. Kitabenin üzerinde ince bir pervazdan sonra gelen boş madalyonda, I. Mahmud'un sonradan kazınmış olan tuğrası bulunuyordu.

Ali Ağa Meydan Çeşmesi Davutpaşa ile Kocamustafapaşa arasında, Altımer-mer Caddesi'nin arkasında, meyda-nımsı bir açıklıkta bulunuyordu. Kesme taştan klasik üslupta inşa edilmiş olan çeşmenin aynataşında bir tas yuvası vardı. Yümnî'nin yazdığı tarih kitabesinden çeşmenin 1150/1737'de yapıldığı, bunun üzerindeki ikinci kitabeden de 1252/1836'da II. Mahmud' un kâhya kadınlarından Şeref naz Kadın'ın ruhu için tamir edildiği bilinmektedir.

Ali Aksarayî (ö 1529, Pir) IV:49a, 125c, 214e, V:381c.

AH Alaeddin III:543c

Ali Alaeddin Efendi (ö. 1751) \T:4lc,

50b. Ali Alaeddin el-Atvel (ö. 1685) I:4lOc,

IV:125a, VI:50b, VII:121a.

Ali Alaeddin Köstendilî (ö. 1730, Şeyh) II:414a, VI:96b, 309c, 492c, VII:516c.

Ali Âli Efendi III:520c, 547a.

Ali Aşkî Bey (ö. 1892) V:421c, VII:545a.

Ali Baba (15. yy) İstanbul'un fethi sırasında şehit düşenlerdendir. Kabri Nuruosmaniye Camii'nin yakınında Cebeci Kolluğu'nun karşısındaki çıkmaz sokaktadır. Eskiden ziyaret edilirdi. Son dönemlerde bu âdet kalkmış, kabir unutulmuştur.

Ali Baba (Akkirmanlı) III:442c.

Ali Baba (Bedevî Şeyhi) II: 122a, III:58b.

Ali Baba (ö. 1761) VII:129c.

Ali Baba (ö. 1771) II:134c.

Ali Baba (ö. 1813) II:135c, VII:129c.-

Ali Baba (ö. 1863) VII:130a.

Ali Baba (Perişan Hafız) V:357c.

Ali Baba (Seyyid, Kara, Dimetokalı) IV:15b.

Ali Baba Çayhanesi II:482a.

Ali Baba Tekkesi *bak.* Şehitlik Tekkesi **Ali Baba Tekkesi** Beyoğlu ilçesi'nde, Gümüşsüyü Mahallesi'nde, Selime Hatun Camii Sokağı ile Reis Sokağı'nın kavşağında yer aldığı bilinen bu tekke, Kadiri tarikatından, "Ali Baba" olarak anılan Şeyh Ali Hulusi Efen-di'nin 1285/1868-69'da burada bulunan evini bu amaçla vakfetmesiyle kurulmuştur. Ayin günü çarşamba olan tekkenin son şeyhi A. Hulusi Efen-di'nin oğlu

olması muhtemel Hüseyin Resmi Efendi'dir. Bir ya da iki katlı ahşap bir bina olan tekkenin Cumhuriyet döneminde harap düştüğü ve yıktırılarak yerine Park Otel'e ait marangozhanenin inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Ali Behçet Efendi (ö. 1823, Şeyh Konyalı) IIL37c, 472b, VI:38b, 516c, VII:177c, 189c.

Ali Behçet Efendi (ö. 1878) VL38b.

Ali Behçet Efendi Tekkesi *bak.* Seli miye Tekkesi

Ali Bey (Hacıbekirzade) IV:8a.

Ali Bey (İbrahim Hanzade) III:210c.

Ali Bey (Kavuklu) (? , İstanbul - 1920, İstanbul) Ortaoyuncu. Harbiye Nezare-ti'nde kâtip olarak çalıştı. Meddahlık yaparak başladığı sanat hayatım ortaoyuncu olarak sürdürdü. Komik görünmek için çenesi burnuna değsin diye ağzındaki bütün dişleri söktür-müştü. Taklitte çok başarılıydı.

II:418a, VI:147c. **Ali Bey** (Morali) IV: 1a, 335a.

Ali Bey (ö. 1860?, Denizoğlu) *mad.* L190a, II:515b.

Ali Bey (Enderun!) (1830, Tosya - 1899, İstanbul) Hanende ve besteci. Küçük yaşta İstanbul'a geldi. Sesinin güzelliği dolayısıyla alındığı Enderun'da Dellalzade İsmail Efendi'nin öğrencisi oldu; saray fasıl heyetinde yer aldı. 1869'da saraydan ayrıldı. Sevilen şarkıları dışında, İstanbul'da zamanının en parlak hanendelerinden biri olarak ün kazandı.

V:530b.

Ali Bey (ö. 1899, Direktör) *mad.* I:190b, III:73a, VI: 134a, 178b.

Ali Bey (Pertev ya da Pertek) III:536b.

Ali Bey Çeşmesi Beşiktaş'ta, Yenimahalle Fırını Sokağı'nda yer alan dört cepheli bir çeşmedir. Cihannüma Çeşmesi de denilir. Banisi Ali Bey'in kim olduğu bilinmiyor. Haznesi kesme

taştan yapılmıştır ve her cephesinde birer çeşme bulunmaktadır. Birinci cephedeki madalyonun içinde II. Mahmud'un tuğrası, diğer cephelerdeki madalyonlarda ise hadis-i şerifler bulunmaktadır. Dördüncü cephedeki kitabeden 1252/1836'da yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Ali Bey Çeşmesi Fatih İlçesi'nde Topka-pı Caddesi'nde, Manastır Mescidi'nin yakınındaydı. Kesme taştan klasik tarzda yapılmıştı. Banisi Kara Kethüda Ali Bey olan çeşmenin, altı beyitlik kitabesinden 1118/1706'da inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Ali Bey Hanı Üsküdar ilçesi'nde, Çavuş-dere'deydi. Bugün yapıya ait hiçbir iz yoktur. Sadece kaynaklarda ismi tespit edilebilmektedir. Reşad Ekrem Koçu bu yapıdan Üsküdarlı halk şairi Destancı Vasıf Hoca'nın (Hiç)

hatıralarına dayanarak söz eder.

Ali bin Abdullah (Mimarbaşı) *mad. L190b*, II:27a, 88c, VII:79b.

Ali bin Abdurrahman IV:255a.

AH CemaKEfendi (Zenbilli) (? , Karaman -1526, İstanbul) Şeyhülislam. Öğrenimini memleketinde Karamanlı Ham-za'nın, İstanbul'da Molla Hüsrev'in ve Bursa'da Hüsameddin Efendi'nin yanında tamamladıktan sonra II. Baye-zid döneminden başlayarak pek çok görevde bulundu. 1503'te atandığı şeyhülislamlık görevini ölünceye dek sürdürdü. Kendisinden fetva isteyenlerin dilekçelerini evinin penceresinden sarkıttığı zenbille yukarı çekip, yazdığı fetvayı yine zenbille aşağı indirdiği için "Zenbilli" lakabıyla anılmıştır. Çeşitli konulardaki risalelerinin yanı sıra fıkıhla ilgili *el-Mutahharat* adlı bir eseri vardır. Zeyrek'te yaptırdığı sıb-yan mektebinin önünde gömülüdür. II:93a, 398a, IV:367c, VII:322a. *lili madde:*

Zenbilli Ali Efendi Sıbyan Mektebi VII:547b

Ali Çavuş Tekkesi *bak.* Altuncuzade Tekkesi

Ali Çelebi (Fenarîzade) IL537c.

Ali Çelebi (ö. 1526, Zenbilli) *bak.* Ali Cemali Efendi (Zenbilli)

Ali Çelebi (ö. 1618) VI:32c.

Ali Çelebi (Rahîkî) (? , ? - 1717, İstanbul) Döneminin usta bir kemankeşi (okçu) idi. Ölümünde de Okmeydanı'na gömülmüştür. Enderun'da yetişti. Arapça *Vak'a-i Sultan Mustafa der Edirne* adlı bir eseri vardır.

Ali Dede (ö. 1712, Paşmakçı) VL383c.

Ali Dede (ö. 1767, Neyzenbaşı Arapza-de) IV:483a, V:428a.

Ali Dede (ö. 1776, Midillili Hekim) IV:483a.

Ali Dede (ö. 1800) V:421b. **AH Dede** (ö. 1822) IV:50b.

Ali Dede (ö. 1827, Seyyid) IV:483a, V:428b.

Ali Dede (ö. 1914) VII:113b. **Ah" Dedebaba** (Hacı, Turabî) V:357c. **Ali Deniz Ticaret Mektebi** VII:539a. **Ah' Efendi** (Bursalı) VI:102b. **Ali Efendi** (Divan Kâtibi) *ilgili madde:*

Gedikpaşa Camii ve Sıbyan Mektebi IIL389a

Ali Efendi (Hafız, Bestekâr) VILSb. **Ali Efendi** (Hoca) III:313c. **Ali Efendi** (İmam) VI:42a. **Ali Efendi** (Kolağası) I:549a.

Ali Efendi (ö. 1504-5, Şeyh) VII: 175a, 552c.

Ali Efendi (ö. 1526, Zenbilli) *bak.* Ali Cemalî Efendi (Zenbilli)

AH Efendi (ö. 1688, Sütçüzade Hafız) VII:8a.

AH Efendi (ö. 1712, Paşmakçızade) *mad. I:190c*, 28a, V:384c, 513c, VL383c.

AH Efendi (ö. 1714, Şeyh) III:442c. **AH Efendi** (ö. 1716, Seyyid) VII:7a. **AH Efendi** (ö. 1734, Şeyh Kilisli) V:513c, 514e, VI:35a.

AH Efendi (ö. 1745, Fenaî) II:395b, VL492c, VII:414c.

AH Efendi (ö. 1769, Sabih) II:399c,

AH Efendi (ö. 1773, Şeyh Gürcü) III:443a, VII:25a.

AH Efendi (ö. 1777) VII:122b.

AH Efendi (ö. 1789, Şeyh) IV:377a, VI:384a.

AH Efendi (ö. 1804, Şeyh el-Hac)

III:443b, VII:338b. **AH Efendi** (ö. 1808) VI:326c.

AH Efendi (ö. 1819, Beypazarlı el-Hac) II: 16la, IV:124c, VII:122c.

AH Efendi (ö. 1842, Salcı) VII:123a. **AH Efendi** (ö. 1855) VII:123a. **AH Efendi** (ö. 1862, Şeyh el-Hac) VI:38b, VII:177c.

AH Efendi (ö. 1870, Alyanak) VL329c, VH:559a.

AH Efendi (ö. 1890, Tanburi) *mad. L191b*, II:401b.

AH Efendi (ö. 1906, Çırçırılı) *mad. L191c*.

AH Efendi (ö. 1910, Basiretçi) *mad. L191c*.

AH Efendi Medresesi İstanbul medreselerinin isimlerini veren yazma bir eserde "Ruznamçeci Ali Efendi Medresesi" olarak kaydedilmiş olan bu yapının Eminönü İlçesi'nde, Irgatpa-zan civarında, Hasan Ağa Mahallesi'nde olduğu yazılıdır. *Ders Vekaleti Medrese ve Müderris Defteri* 'nde ise

Ali Efendi Sineması

28

29

Ali Pertek Camii

Beyazıt civarında, Tavşantaşı'nda olduğu belirtilmiştir. Bu tanzimin yapıldığı 1914'teki yangında yanmış bulunduğu ve yerinin arsa durumunda olduğu bilinmektedir. Bu yapının, şimdiki Mithat Paşa Caddesi ve Abıhayat Sokağı'nın köşesinde olduğu düşünülmektedir.

Ali Efendi Sineması *mad. L192b*. **AU Ekber Dihhoda** 111:2590', IV: 191a. **Ali Emirî Efendi** *mad. L192c, 11:11 c, 308b, III:308c, V:463b*.

Millet Kütüphanesi V:463a

AU Faküi (15. yy) II. Mehmed'in (Fatih) (hd 1451-1481) çobanbaşısı olarak bilinir. Kocamustafapaşa'da kendi adıyla anılan Ali Fakih Mescidi'nin bahçesinde gömülüdür. Bahçenin yol penceresi üzerindeki sonradan

konmuş kitabenin tarih beyti şöyledir: *Fatih Sultan Mehmed Han Hazretlerinin/ Çobanbağı Ali Fakih Hazretlerinin ruhiyün el-Fatiha/1328. Hadika'dz "Fatih'in hadimlerinden, çoban dahi olmuştur" diye anılır.*

VII:496b. **AU Fakih Camii** *mad. L 193a*, V:38a.

Ali Fakih Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Cambaziye, Arabacı Beyazıt, Koca Mustafa Paşa, Abdi Çelebi ve Hacı Hamza mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.357'dir.

AUFakri Efendi (ö. 1929, Şeyh) III:531a.

AU Ferruh (1895, İstanbul - 1904, İstanbul) Şair. Mekteb-i Mülkiye'yi bitirdi. Paris'te siyasal bilimler öğrenimine devam etti. Hariciyeciler mesleğine girdi. II. Abdülhamid döneminin ruhaliflerinden. Kitapları *Huşenk* (1880), *Şayan* (1885) ve *Kerbela'dı* (1887).

AU Fethi Bey *bak.* Okyar, Ali Fethi

AU Fethi Rusçukî (ö. 1857) IV: 125a.

AU Fikri Efendi (ö. 1876) IV:125a.

AU, Filiz II:397c.

AU Fuad Bey IV:448a.

AU Fuad Paşa IV:445a.

AU Fuzulî (Derviş) IV:475c.

AU Geylanî (Şeyh) II:340c.

AU Halid Paşa VL56c.

AU Harputî (Şeyh) VL163c.

AU Haydar Bey (ö. 1870) *mad. L193b*, 302a, IV:484b, V:366c, 409a, 562b.

AU Haydar Efendi (ö. 1868) VL392c. **AU Haydar Efendi** (ö. 1883) VL394b.

AU Haydar Efendi (ö. 1887, Şeyh) V:394c, VI:327c.

AU Haydar Efendi (ö. 1960, Ahıskalı)

IV:217b, Vt:37a. **AU Haydar Efendi** (Şeyh Afganî) III:478c.

AU Haydar Paşa (1866, İstanbul - 1935, Beyrut) Mekke şerifi. İstanbul'da şehzadelerin okuduğu mektepte öğre-

nim gördü. Çeşitli idari görevlerin ardından Şûra-yı Devlet üyeliği ve evkaf nazırlığı yaptı. 1916'da Mekke şerifliğine atandı, ama Şerif Hüseyin'in ayaklanması nedeniyle görevine gidemedi.

VII:210a. **AU Hilmi Efendi** VII: 182a.

Ali Hulusi Efendi (ö. 1783) I:56c, VI:392a, 392b.

AU İzzet Efendi (ö. 1855, Keçecizade) IV:125a, V:223b.

AU Kemal I:523c, V:272b.

AU Kemal (Maarif Nazırı) II:563a.

AU Kemal (ö. 1922, Muhabir) IL71a,
IV:145b, VI:380c.

AU KemaU Efendi (ö. 1603) V:70b. **AU Kethüda Camü** *mad. I:193c.*

AU Koç Efendi (ö. 1863) VI:328b, VII:111b.

AU Kuka (19. yy sonu - 20. yy başı) Ünlü ramazan davulcularımdandı. 20. yy'ın başında Kumkapı-Nişanca semtlerinde davul çalan Ali Kuka, herkesi sahura kaldırıncaya, bunun belirtisi olarak da evlerin ışıkları yanınca-ya kadar, kimi sokaklardan üç beş defa geçer, davulunu patlatırcasma çalar, hattâ o semtlerdeki gayrimüslimleri de uyandırır. Ali Kuka, semtte kediseverliğiyle de tanınır, her birine birer ad verdiği sokak kedilerini kulübesinde beslerdi. Davul çalarken bir kedi sürüsü ile "hele yesa! heye mola!" diye bağırarak çocuklar da kendisini takip ederlerdi.

AU Kuşçu (ö. 1474) I:460b, IhlOSb, IIL123a, 451a, V:331a, VII:445b.

AU Kuzu (ö. 1815, Şeyh) V:232b,
, VI:328c.

AU Mahbud Şah Devlevî (ö. 1839, Şeyh) IV:74b.

AU Mısrî V:525b.

AU Nailî Dede (ö. 1802, el-Hac)
V:429a, VII:348b.

AU Namık Bey Apartmanı II:45c. **AU Nutkî Baba Efendi** II:130c, 137a.

AU Nutkî Dede (ö. 1804, Şeyh) *mad. I:194b*, III:362c, IV:107c, 211b, V:421b, 429c,
VI:161a, VII:166c, 478c.

AU Ömer Şah (ö. 1832, Şeyh Hacı) IV:74b.

AU Paşa (Kalaylıkoz) III:210c.

AU Paşa (Atik, Hadım) (? - 1511, Gök-çay) Sadrazam. Vezirliğe yükselen ilk hadım devlet adamı ve savaşta ölen ilk sadrazamdır. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptıktan sonra 1501'de sadrazamlığa getirildi, ama 1503'te görevden alındı. 1506'da başlayan ikinci sadrazamlığı sırasında 1509'daki depremde büyük hasara uğrayan İstanbul'da geniş çaplı imar çalışmaları yürüttü. Kendi adıyla anılan külliye

yanısıra yollar ve çeşmeler yaptırdı; Hora Manastırı'nı Kariye adıyla camiye çevirtti. Anadolu'daki Şahkulu Baba Tekeli Ayaklanması'nı bastırırken yaralanarak öldü. IV:468a. *İlgili maddeler:* Atik Ali Paşa Camii I:403a Atik Ali Paşa Külliyesi I:403c

Ali Paşa (Semiz, Kalın) (? - 1565, İstanbul) Sadrazam. Rumeli ve Mısır

beylerbeyliği yaptıktan sonra 1561'de sadrazamlığa getirildi. Avusturya'yla sekiz yıllık bir barış antlaşmasına varılmasını sağladı. Malta'ya bir sefer düzenledi. İstanbul ve başka yerlerde cami, medrese ve çarşılar yaptırdı.

III:237c, 294b, VII:86b, 109c. *İlgili madde-*.

Cedid Ali Paşa Medresesi II:391c Semiz Ali Paşa Camii VI:520a Semiz Ali Paşa Çeşmesi VI:520b

AU Paşa (Kılıç) (1500, ? - 1578, İstanbul) Denizci. Uluç Ali Reis adıyla uzun yıllar korsanlık yaptıktan sonra 1551'de Turgut Reisle birlikte Osmanlı hizmetine girdi. Çeşitli seferlere katıldı ve Cezayir beylerbeyliği yaptı. İnebahtı Deniz Savaşı'nda (1571) ustaca manevralarla gemilerini kurtardıktan sonra 1572'de kaptan-ı deryalığa getirildi. Ölümüne kadar bu görevde kaldı. İstanbul'daki tersaneyi genişletti ve yeni bir donanma yarattı. İtalya ve Tunus'a seferler düzenledi. Beşiktaş'ta bir mescit, Tophane'de bir külliye yaptırdı.

II:162b, V:210a, 498b, VI:503a. *İlgili -madde:* Kılıç Ali Paşa Külliyesi IV:557a

Ali Paşa (Malkoç) (?, ? - 1604, Belgrad) Sadrazam. Mısır beylerbeyiyken 1603' te sadrazamlığa getirildi. Haşin ve sert kişiliğiyle ünlüydü. I. Ahmed'in isteği üzerine Macaristan seferine çıktı. Lala Mehmed Paşa'dan serdarlığı devraldıktan beş gün sonra öldü. L106a, V:338b.

Ali Paşa (Güzelce) (1575, ? - 1621, İstanbul) Sadrazam. Yemen ve Tunus'ta beylerbeyliği yaptıktan sonra 1619'da sadrazamlığa getirildi. Hazineye gelir sağlamak için varlıklı devlet adamlarının ve tüccarların mallarına el koydu. II. Osman'ı Lehistan seferine özendirdi, ama kendisi bu sefere katılmadı. Boğaziçi ve Yeni-köy'de camiler, Kasımpaşa'da bir çeşme yaptırdı. Sadrazamken öldü.

VI:150c, VII:409a. *İlgili madde:* Kürkçübaşı Mescidi V:172b

AUPaşa(ö. 1624, Kemankeş) IL310c,

V:504b, 543a. **Ali Paşa** (Vardar) (?, Varvara/Bosna -

1648, Çerkeş) Vali. Saray hizmetlerinin ardından çeşitli eyaletlerde görev yaptı. Düzeni sağlama gerekçesiyle başlattığı ayaklanma sırasında üzerine gönderilen kuvvetleri yendi. Hileyle yakalanarak İstanbul'a götürüldü. Yaşamını anlattığı küçük mesnevisi *VarvariAli Paşa* adıyla yayımlanmıştır.

IV: 187a.

AU Paşa (Silahdar Çorlulu) (1670, Çorlu -1711, Midilli) Sadrazam. Görevli olduğu sırada silahdarlığı Enderun'un en büyük memuriyet derecesine çıkardı. Halep ve Trablusşam'da beylerbeyliği yaptıktan sonra 1706'da sadrazamlığa getirildi ve 1708'de saraya damat oldu. Mali ve askeri alanlarda yeni düzenlemeler yaptı. Rusya'ya karşı İsveç'le işbirliğini savunduğu için görevden alındı ve sürgün olarak gönderildiği

Midilli'de idam edildi. Döneminde Boğaziçi'nin en güzel yalısı onundu. Tersane'de bir cami, hamam ve üç çeşme, Çarşıka-pı'da bir külliye yaptırdı.

I:191a, 191b, 196c, II:431b, 529b, ÜT:273a, IV:68b, V:513c, VI:35c.

İlgili maddeler: Çorlulu Ali Paşa Camii IL527b Çorlulu Ali Paşa Külliyesi II:527c

AU Paşa (ö. 1716, Şehit) I:28a, 191a, IL395c, III:119a, 368a, 3ö9a, V:384c, VL28c.

İlgili maddeler:

Kurşunlu Mahzen Köşkü V:126c Şehit Ali Paşa Kütüphanesi VII:146c

AU Paşa (Bıyıklı) (?, ? - 1756, İstanbul) Sadrazam. Saray hizmetinde yükselerek devlet işlerinde büyük nüfuz kazandı. 1756'da sadrazamlığa getirildi, ama 63 gün sonra yalancılık ve rüşvetçilik gerekçesiyle idam edildi. Yakışıklılığı ve sesinin güzelliğiyle ünlüydü. "Bıyıklı" lakabı sadrazam oluncaya değin sakal bırakmamasından gelir. Haydarhane Mescidi'ne minber kondurdu, Tophane yangınında yanan Cihangir Camii'nin onarılmasını sağladı.

AU Paşa (Hekimoğlu) (1689, İstanbul -1758, Kütahya) Sadrazam. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği ve şark serdarlığı yapaktan sonra 1732'de sadrazamlığa getirildi. İran savaşlarındaki başarısızlığı nedeniyle 1735'te görevden alındı. Daha sonra Bosna beylerbeyi olarak Avusturya saldırılarına başarıyla karşı koydu. 1742'deki ikinci ve 1753' teki üçüncü sadrazamlığı kısa sürdü. İstanbul'da külliye ve çeşmeler yaptırdı. Şair ve besteci yönüyle de tanınır.

LI0c, 196b, IL503b, IIL270b, IV:518b, V:11c, 248c, 250c, 513c, VL155a, VII:330b.

İlgili maddeler: Abdal Yakub Tekkesi I:10c Haşini Efendi Tekkesi IV:15b

Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi IV:43c

Hekimoğlu Ali Paşa Meydan Çeşmesi IV:46a

Hekimoğlu Ali Paşa Validesi Çeşmesi PV:46c

AU Paşa (Moldovancı) (?, ? - 1773, Tekirdağ) Sadrazam. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği ve seraskerlik yaptıktan sonra 1769'da sadrazamlığa getirildi. Aynı yıl Rusya'ya karşı askeri başarısızlıklardan dolayı görevden alınarak Gelibolu'ya sürüldü. Lakabı bostancı-başı olduğu sırada İstanbul'dan sürülen fahişeleri yolda kendi istekleriyle cariye olarak satmasından gelir.

V:553a.

AUPaşa(Benderli) (1770, Bender-1821, Kıbrıs) Sadrazam. Çeşitli idari görevlerin ardından 1821'de sadrazamlığa getirildi. Sadrazamlığının onuncu gününde görevden alınarak Kıbrıs'a sürüldü. Entrikalarıyla devlet çıkarlarına aykırı davrandığına karar verildi ve İstanbul'dan gönderilen fermanla idam edildi.

III:499a, V:256c.

AU Paşa (ö. 1822, Tepedeleme) III:499a, IV:186c, V:257a.

Ali Paşa (Seyyid) (?, ? - 1826, Maltepe) Sadrazam. Kapıcıbaşı görevindeyken 1816'da vezir rütbesiyle Mora valisi oldu. 1820'de kısa bir süre sadrazamlık yaptı. 1822'de vezirlik rütbesi alındı.

IV:447a, V:256c, VI:14b.

AUPaşa (Mehmed Emin) (1815, İstanbul -1871, İstanbul) Sadrazam. Kişisel çabalarıyla kendini yetiştirdi. Divan-ı Hümayun tercümanlığında ve çeşitli diplomatik görevlerde bulundu. Üçü Mustafa Reşid Paşa'nın sadrazamlığı sırasında olmak üzere aralıklarla yedi kez hariciye nazırlığını üstlendi. Başka devlet görevlerinin yanısıra beş kez sadrazamlık (1852, 1855-1856, 1858-1859, 1861, 1867-1871) yaptı. Kırım Savaşı'nı sona erdiren Paris Konferansı'nda Osmanlı Devleti'ni temsil etti. Bu konferans sırasında Islahat Fermanı'nın (1856) yürürlüğe konmasını sağladı. Osmanlı Devleti'ni *uyakta*, tutmak için büyük Avrupa devletleri arasındaki çelişkilerden yararlanmaya yönelik bir dış politika izledi. Birçok alandaki reformlarıyla Tanzimat dönemine damgasını vurdu. Babıâli'nin güçlenmesini sağlamakla birlikte, temsili kurumların gelişmesine karşı çıktı. Basın ve muhalefet üzerinde baskı uyguladı.

I:198b, 307c, IIL172b, 369c, 403c, IV:404b, VI:531b.

İlgili maddeler:

Ali Paşa Camii ve Sebili I:195a Ali Paşa Konağı L 198a

AU Paşa (1829, İstanbul - 1889, Beyrut) Şehremini. Babıâli kalemelerinden yetişti. Müsteşarlıklarda ve valiliklerde bulundu. Ağustos 1872-Temmuz 1873 arasında İstanbul şehremini yaptı. Daha sonra Paris elçisi, ardından Hersek, İzmir ve Beyrut valisi oldu.

AU Paşa (Şeydi) V:94c.

AU Paşa Camii (İstinye) Sarıyer İlçesi'n-de, İstinye'dedir. Kaptan-ı Derya ve Sadrazam Güzelce Ali Paşa (ö. 1621) tarafından 17. yy'ın başlarında yaptırılmıştır. Cami bir yangın sonucunda tahrip olduktan sonra yenilenmiştir. Duvarları kagir, minaresi tuğladan, çatısı ahşap ve üzeri alaturka kiremit örtülü bir yapıdır.

AU Paşa Camii ve Sebili (Beyazıt) *mad. I:195a.*

Ali Paşa Çeşmesi Kasımpaşa'da, Kulak-sız'da, Saçlı Emir Efendi Dergâhı Camii'nin avlu kapısı bitişiğindedir. Çelebi ve Güzelce lakapları ile anılan Sadrazam Ali Paşa tarafından yaptırılmıştır. Oymalı kemeri ve kabartma süsleri olan bir aynataşı vardır. Teknesinin ön tarafı kırılmıştır. Dört kitabesi bugün okunamayacak kadar bozulmuştur. Şair Hükmî'nin yazdığı tarih manzumesinin son beytinden çeşmenin 1029/1619'da yaptırıldığı, diğer kitabelerden ise 1124/1712'de Nezir Ağa ve 1147/1734'te III. Mustafa tarafından tamir ettirildiği

anlaşılmaktadır.

Ali Paşa Çeşmesi Mevlanakapı'dadır. Yeni Çeşme adı da verilir. Sadrazam Çorlulu Ali Paşa'nın ruhu için yaptırılmıştır. Haznesi kaba taştandır ve harçla örülmüştür. Sivri bir kemeri ve yenilenmiş mermer teknesi vardır. Geniş saçaklı ve üstü kubbelidir. Kemerin içinde besmele ve bunun üstünde de kitabeler bulunmaktadır. Esas kitabeden 1132/1719'da yaptırıldığı, ikinci kitabeden ise 1320/1902'de tamir edildiği anlaşılmaktadır.

AU Paşa Hanı (Kapalıçarşı, Çadırcılar Cad.) *mad. L196b.*

AU Paşa Hanı (Kapalıçarşı, Tıgccılar Sok.) *mad. L195c, IV:426b.*

AU Paşa Hanı (Küçükpazar) *mad. I:196c, V:160c.*

AU Paşa Kararnamesi VL455a.

AUPaşa Kemeri *mad. I:197b, III:525b, 526a, VII:55a.*

AUPaşa Konağı *mad. I:198a, IL185c.*

AU Paşa Yahşi Beykoz İlçesi'nde, Paşa-bahçe'dedir. Bodur Yalısı olarak da tanınır. Bir müştemilatı vardır. Ahşap kaplamaları Avrupa tarzında olup, 20. yy'ın başlarında yapıldığı sanılmaktadır. 1990'da mimar Turhan Giritlioğlu tarafından restore edilmiştir.

AU Paşazade (Şehit) IV:446c.

AU Pehlivan (Arnavutoğlu) III:454b.

AU Pertek Camii *bak. Hamam Camii*

Ali Poyrazoğlu Tiyatrosu

30

31

Altan, Çetin

Ali Poyrazoğlu Tiyatrosu *mad. I:199a.*

Ali Raşid IV:344c.

Ali Reis (Şeydi) VI: 135a.

Ali Reis Mescidi Sarıyer İlçesi'nde, Ana-dolukavağı'nda, meydanın ortasında-dır. *Hadika'dan* öğrenildiğine göre 1001/1592-93'te Midillili Hacı Ali Reis tarafından yaptırılmıştır. Geç devir Osmanlı mimari üslubunda olan bugünkü yapı kagirdir. Kiremit örtülü kırma çatısı, tek şerefeli taş bir minaresi, mihrap duvarı önünde küçük bir ha-ziresi bulunmaktadır.

Ali Rıza (Hoca) *mad. I-199b, 9b, 155c, 232a, IL188c, IV:445a, V:177a, VL176c, VILlla, 342b, 516a, 545b.*

Ali Rıza (Mısrîzade, Üsküdarî) II:431a.

AU Rıza (ö. 1829, Mir) VI:202a.

Ali Rıza (Sepetçi) *mad. L200a*.

Ali Rıza Bey (1830, İstanbul - 1886, Konya) Şehremini. Hariciye Nezareti'nde çeşitli iç ve dış görevlerde bulundu. Eylül 1871-Mayıs 1872 arasında İstanbul şehreminliği yaptı. Daha sonra Zaptiye Nezareti müsteşarlığı, Hariciye teşrifatçılığı, Şûra-yı Devlet üyeliği görevlerinde bulundu. Jön Türklerin önderi Ahmed Rıza Bey'in babasıdır.

VII: 150a.

Ali Rıza Bey (Balıkhane Nazırı) *mad. I:200b*, ILSlOa, 526a, 532a.

Ali Rıza Bey (Kaptanzade) *ma d. L200c*, V:69a, VI:134b, 150a.

AU Rıza Bey (ö. 1904) VII:319b, 342c. **Ali Rıza Dede** (ö. 1906) IV:483b, V:428b.

AU Rıza Efendi (Kazasker) IV:2a. **AU Rıza Efendi** (Muğlalı)

II:564b. **AU Rıza Efendi** (ö. 1813) VI:324c. **AU Rıza Efendi** (ö.

1847) IV:377a. **AU Rıza Efendi** (ö. 1848) VL329B. **AU Rıza Efendi**

(ö. 1886) VL533b, 534a. **AU Rıza Efendi** (ö. 1887) IV:375b. **AU**

Rıza Efendi (ö. 1912, Şeyh) VI:492b. **AU Rıza Efendi** (ö. 1924,

Şeyh) IV:378c.

AU Rıza Efendi (ö. 1930) V:82a, VL327b,

330c. **AU Rıza Efendi** (Tiyatrocu) III:542c.

AU Rıza Paşa (?, İstanbul - 1907, İstanbul) Fotoğrafçı. 1866'da, Mekteb-i Harbiye'den kurmay yüzbaşı olarak mezun oldu. Askeri görevlerin yamsı-ra İstanbul'da açılan hastane, cami, hayır kurumu vb yerlerin fotoğraflarını çekerek belgeledi. Son olarak Bâb-ı Vâlâ-yı Seraskeri fotoğrafhanesinde görevliydi. Üsküdar'da Selamsız'da gömülüdür.

AU Rıza Vasfi Efendi (ö. 1910) IV:370c.

AU Rüşdî Efendi IV:174b.

AU Sabit Efendi (ö. 1863, Şeyh Seyyid) V:232b, VI:328c.

AU Sabri Efendi (ö. 1837) VI:327c.

AU Sami (Bahriyeli) *mad. L200c*,

III:330c. **AU Sami** (Üsküdarlı) *bak. Aközer, Ali*

Sami

AU Sami Yen Stadyumu *mad. L 201 b*, V:318a.

İlgili madde:

Yen, Ali Sami VII:464a **AU Satı Efendi** (ö. 1843) IV: 107a. **AU Şeydi Bey** (19. yy, Teşrifatçıbaşı)

VII:35b. **AU Sofî** *mad. I:201c*, III:267a, V:332c,

VH:413c. AU Suavi *mad. L202a*, 23a, 90b, 192a,
II:501c, 505a, 560c, III:370c.

İlgili madde:

Çırağan Olayı II:501c **Alt Süreyya** *bak.* Kalemcioğlu, Ali Süreyya

Ali Şah Efendi Çeşmesi Draman'da, Ali Şah Sokağı'ndadır. Geçirdiği tamirlerle ilk şeklini yitirmiştir. Sıvası kısmen dökülmüş olan haznesi önünde mermer bir aynataşı ve üç kitabesi bulunmaktadır. Bu kitabelerden Rumeli kazaskeri Ali Şah Efendi'nin ruhu için 11157 1703'te yaptırıldığı ve 1308/1891'de de Hacı Atiye Hanım tarafından tamir ettirildiği anlaşılmaktadır.

AU Şefik Bey (Moralî) IV: 2c.

AU Şehri Efendi (ö. 1702, Bahçevancı-
zade) VII:8b. AUŞîrNevâîVI:135a.

AU Şîr ü Ganî (?, İstanbul - 1714, İstanbul) Besteci. Gülşenî tarikatına girdi. 1869'da Şehremini'ndeki Gülşenî tekkesine şeyh oldu. Çok iyi bir hanende ve zakirdi. 17. yy'da İstanbul'da dini musikinin en büyük üstadı olarak tanındı. En olgun biçimine İstanbul'da ulaşan Türk dini musikisinin bir üsluba kavuşmasında en çok payı olan bestecilerden biridir. İlâhî, tevşîh, durak, naat, şüul, savt türlerinde 600'ü aşkın eser besteleyerek dini musiki repertuvarına en çok katkıda bulunan besteci oldu. 30'a yakın eseri günümüze ulaşabilmiştir. Bu eserler dini musikinin en değerli örnekleri arasında yer alır.

II:107c, III:58a, 444c, V:267c, 528a,
VH:7c, 8a.

AU Talat Bey (Mimar) II:167a. **AU Talib Efendi** (ö. 1894) VL37b. **AU TaUb Efendi** (ö. 1913) V:517a.

AUTûsî(15. yy) II. Mehmed (Fatih) dönemi (1451-1481) bilginlerindendir. Asıl adı Molla Alaeddin Aliy'üt-Tû-sî'dir. Zeyrek Medresesi'ne Molla Zeyrek'ten sonra tayin edilen ilk müderrislerdendir. Metris diye bilinen eski Müderris Köyü Fatih tarafından Ali Tûsî'ye arpalık olarak verilmişti.

AU Ufkî Bey *mad. L202b*, 360c,

, V:523b, 525c, VI:56b. **AU Vahidî** (ö. 1764) IV:374c, 377a. AU Vasfî Efendi V:366c. **AUbahadır Deresi** I:152a.

AUbeyköy Merkez Mahallesi Eyüp ilçe merkezinde yer alır. Güzeltepe, Emniyettepe, Sakarya, Esentepe, Kara Dolap, Çırçır mahalleleri ve Gaziosmanpaşa İlçesi'yle çevrilidir.

AUbeyköy Spor Kulübü 1969'da adını taşıdığı semtte kuruldu. 1971'de Adalet Spor Kulübü ile birleşerek Alibey-köy Adalet adını aldı. 1980'de yapılan

kongrede Adalet ismi çıkarılarak Ali-beyköy Spor Kulübü adıyla anılmaya devam etti. Futbol takımı uzun süre 2. ligde mücadele etti, 1984-1985 sezonunda 3. lige düştü, 1988-1989 sezonunda ise amatörlüğe döndü. Kulüp renkleri turuncu-mordur.

AUbeyköyü *mad. I:203a, 34a, 322b, II:260b, III:381c, 385b, 502b, VII:496a.*

AUbeyköyü Barajı I:150c, 204a, IV:235a. *İlgili madde:*

Barajlar ve Baraj Gölleri II:51b **AUbeyköyü Deresi** I:151b, 203a, II:51c, III:78c, 79c.

AUbeyköyü Mescidi ve Çeşmesi *mad. L204b.*

AUbrantis, Nikolas I:205a, V:129a, VI:366a.

AUbrantis, Yorgo *mad. L205a, V:129a, VI:366a.*

ÂUcenab Kadın (Hace) *ilgili madde:*

Mahmud II Sebili V:262c **AUço** (Kel) IIL454b. **Âlime Hatun** (ö. 1821) *ilgili madde:*
Resmî Efendi Tekkesi VI:316b

Alime Hatun Tekkesi *bak. Resmî Efendi Tekkesi*

AUpaşaoğlu, Fikri VI:468b.

AUye Cevad IV:365a.

Alkan, Orhan IIL413c.

Alkazar Amerikan Gazinosu IIL379a.

Alkazar Amerikan Tiyatrosu *mad.*

L205a, III:379a. Alkazar Sineması *mad. I:205b,*

II:217c, IV:270c, VII:9a, 9b.

Alkent Sitesi VII: 16a.

Alkış Padişahlara, sadrazam ve vezirlere törenler sırasında görevliler tarafından yüksek sesle söylenen övücü, uyarıcı ve dua içerikli sözler. Alkış da denir. Padişahlar cuma, bayram ya da kandil sebebiyle düzenlenen alaylar sırasında "selam çavuşu" ya da "alkış çavuşu" adı verilen görevlilerin hep bir ağızdan "Ömr ü devletinle bin yaşa", "Uğurun açık olsun, ikbalin füzun, padişahım devletinle bin yaşa" ve "Maşallah, mağrur olma padişahım senden

büyük Allah var" diye bağırımları Osmanlı saray teşrifatının ayrıntılarından biriydi. Sadrazam ve diğer yüksek rütbeli vezirler de bunlara benzer sözlerle alkışlanırdı. Tanzimat sonrasında bu görevi hademe-i hassa yerine getirmiştir.

Allahkerim Yeri Kahvehane şirvanları-na verilen bir ad. Şebhane de denirdi. Taşradan İstanbul'a gelen, barınacak yer bulamayan, kimsesiz işsizler, gündüzü dışarıda iş arayarak geçirirler akşam olunca büyük

kahvehanelerin bu adla anılan kerevetinde, kahve sahibinin izniyle sabahlamak üzere uzanırlardı. "Yarın Allah kerimdir" dilek sözünden dolayı bu tür kahvehane şirvanlarına Allahkerim yeri denmekteydi.

Allahverdi, Hovhannes Efendi III:193b.

Alleon Ailesi *mad. L205c*, III:355b, IV:320b, 470a, V:205c.

Alleon, Antoine I:206a, IV: 179a.

Alleon, Jacques II:50b, III:355b.

AlUance IsraeUte OkuUarı *mad.*

I:206a, 503b, II: 1 la, III:347c, V:211a, VI:119b, VH:399b, 400a, 402a.

İlgili

Yahudi Okulları VII:402c • **Allinger, Gustav** V:236b.

AUom, Thomas *mad. I:206c*, 92c, 415c, II:25a, 191c, 232c, III:421c, IV:445a, V:12a, 117a.

Ahna Roma IV:254a. **AlmaU** VII:501c.

Ahnan Arkeoloji Enstitüsü *mad. L 207a*, V:175b, VI:92c.

İlgili maddeler:

İstanbul Forschungen IV:251c İstanbul Mitteilungen IV:252a Müller-Wiener, Wolfgang VL18c

Ahnan Çeşmesi *mad. I:208c*, 40c, III:51a, IV:76c, VII:65b, 67c.

Ahnan ElciUği Binası *mad. I:209c*,

465b, II:216a. **Ahnan ElciUği Korusu** *bak.* Korular

Ahnan ElciUği Yazlık Köşkleri *mad. L210c*, VI:65c, 521a.

Ahnan Hastanesi *mad. L211a*, IV:14b, VI:402a, 521a.

Ahnan Hayır Cemiyeti 1:21 la. **Ahnan Hayırseverler Cemiyeti**

Ahnan Koyu IV:55a.

Ahnan Kültür Merkezi *mad. 1212a*, VL120c, VII:259c.

Ahnan Lisesi *mad. L212b*, II:334c,

VH:259c.

Ahnan Mektebi I:168a. **Ahnan Pazarı** 1:51 Ib. **Ahnan Protestan Kilisesi** V:21a.

Ahnan Sarayı III: 150a.

Ahnan Sinagogu VL521a. **Almanca Basın** *mad. I:213b*. **Ahnus Roma** IV:254a.

Ahıar, GaUp FV:222b.

Ahıar, Hasan Ferit (Kanuni) (1906, İstanbul - 1978, Ankara) Besteci ve orkestra şefi. Daha 12 yaşındayken kanun çalmakta olağanüstü başarılıydı. Bir yandan Hüseyin Saadettin Arel' den armoni, Edgar Manas'tan kontr-

puan ve füğ dersleri alırken, bir yandan da Darüttalim-i Musiki Cemiye-ti'nin fasıl topluluğunda kanun çaldı. İlk bestesini 16 yaşında yaptı. 1926'da Batı müziği etkisinde bestelediği on saz semaisini yayımladı ve mimarlık öğrenimini bırakarak Viya-na'ya gitti. Devlet Müzik ve Görsel Sanatlar Akademisi'nde orkestra şefliği, Viyana Konservatuvarı'nda bestecilik dersleri aldı. 1932'de yurda döndükten sonra İstanbul Belediye Konservatuvarı'nda müzik tarihi öğretmenliği ve Şehir Tiyatrolarında orkestra şefliği görevlerine getirildi. Daha sonra Cumhurbaşkanlığı Filarmoni Orkestrasında şef yardımcılığı ve Ankara Devlet Konservatuvarı'nda bestecilik öğretmenliği yaptı. 1946'da Cumhurbaşkanlığı Filarmoni Orkestrası şefi oldu. 1952-1955 arasında Vi-yana'da kaldı ve konuk şef olarak birçok orkestrayı yönetti. Yurda döndükten sonra Devlet Operası ve Bale-si'nin genel müdürlüğüne atandı. 1964'ten sonra Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'm ve Devlet Opera-sı'nın orkestrasını yönetti. "Türk Beşleri" diye anılan grup içinde yer alan Al-nar, piyano için eserler, kanun ve viyolonsel konçertoları ve oda müziği bestelemiş, pek çok türküyü armonize etmiştir. "İstanbul Süiti", "Türk Süiti", "Prelüd ve İki Dans", "Prelüd ve Füğ", "Romantik Uvertür" ve "Kanun Konçertosu" en tanınmış eserleridir.

III:4a, V:530c, VI:134b, 264b, 296a. **Almacık, Raik** III:47b **Alok, Ersin** III:331b.
Alonitsion II:180b.

Alp, Hüseyin (1938, Sivas - 1978, İstanbul) Basketbolcu. Sivas'ın Kangal İlçe-si'ne bağlı Hamal Köyü'nde doğdu. Durmadan uzayan boyunun tedavisi için geldiği İstanbul'da dikkati çekti. 2,15 m'lik boyuyla iyi bir basketbol-cu olabileceği düşüncesiyle İstanbul Teknik Üniversitesi Spor Kulübü onu sıkı bir çalışmaya aldı. 27 yaşında bas-ketbola başladı. Türk basketbolünün gelmiş geçmiş en uzun boylu basketbolcusu olarak tanındı ve "Dev Adam" namıyla anıldı. İTÜ ve Altınordu takımlarında başarılı bir basketbol hayatı oldu. 76 kez milli formayı giydi. Basketbolü bıraktıktan kısa bir süre sonra beyin tümöründen öldü. Zincirlikuyu Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Alp, M. III:515b.

Alp, Nejat V:537a.

Alp, Zekeriya (1948, İstanbul) Futbolcu. Feriköy kulübünde yetişti. 1969'da geçtiği Beşiktaş'ta 1978'e kadar oynadı ve takım kaptanlığına kadar yükseldi. 22 kez milli oldu. Daha sonra spor yazarlığı ve Beşiktaş kulübünde yöneticilik yaptı.

Alpan, Zeki VL538a.

Alpar, Mustafa Şükrü VL150a.

Alparslan, AU VL127c, 204c. **Alpay** V:534b.

Alpay, Cemil Arif (?, ? - 1951, İstanbul) Siyaset adamı. 1918'de Sosyal Demokrat

Fırkası'nın kuruluşuna katıldı. İstanbul'da işçileri ve esnafı örgütlemeye çalıştı. 1946'da Türk Sosyal Demokrat Partisi'ni kurdu ve genel başkanlığını üstlendi.

Alper, Yıldız IIL100b.

Alpman, Ayten II:388b, V:534b, VII:204c.

Alpman, Hafi Kadri (1908, İstanbul -1976, İstanbul) Gazeteci. 1926'da *Son Saat* gazetesinde muhabir olarak gazeteciliğe başladı. *Vakit, Son Telgraf, Yeni Sabah* gazetelerinde muhabir, düzeltmen, yazı işleri müdür yardımcılığı yaptı. Roman, fıkra, tiyatro eserleri yazdı. Son olarak *Güvercin* dergisinde yazıyordu. *Portreler* adlı basın ve tiyatro dünyasını anlattığı bir kitabı vardır.

Alpman, Refik Talat (1894, İstanbul -1947, İstanbul) Ut virtüözü ve besteci. Kanuni Hacı Arif Bey'den müzik, Nevres Bey'den ut öğrendi. Darülel-han'da ud öğretmenliği yaptı. İstanbul Radyosu'nda ut çaldı. Saz eserleri alanında ürünler verdi. Mahur ve hicaz saz semaileri çok ünlüdür.

VI:69a.

Alpün, Necdet IL387c. **Alsaç, Orhan** V:170a.

Altabev, İsak (1900, İstanbul - ?, ?) Tüccar. Berlin Üniversitesi'nde eğitim gördü. Sanayi ve ticaretle uğraştı. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Altan, Çetin (1926, İstanbul) Gazeteci, yazar. Galatasaray Lisesi'nden sonra Ankara'da hukuk öğrenimi gördü. *Ulus, Milliyet, Akşam, Hürriyet, Güneş, Sabah* gazetelerinde yazdığı fıkralarıyla tanındı. 1965-1969 arasında Türkiye İşçi Partisi İstanbul milletvekilliği yaptı, 12 Mart dönemini hapisanede geçirdi. Fıkralarını topladığı kitaplardan bazıları *Taş, Sömürgeciler Savaşı, Onlar Uyanırken, Geçip Giderken, 'Suçlanan Yazılar, Kahrolsun Komünizm Diye Diye, Zurnada Peşrev Olmaz* (mizahi yazıları), *Gölgelerin Gölgesi, Şeytan Aynaları, 2027 Yılı'nın Anılan* başlıklarını taşır. İstanbul'la ilgili izlenimlerini *Al İşte İstanbul* (1909) adıyla yayımlamış, *Bir Yu-*

Altan, Mehmet

32

Amir Dovlat Amasyatsi

mak İnsan (1977) adlı anı-deneme kitabıyla Türk Dil Kurumu 1978 Deneme Ödülü'nü kazanmıştır. *Atatürk'ün Sosyal Görüşleri* adlı bir de inceleme kitabı vardır. Oyunları arasında; *Taht-ravalli* (1959), *Beybaba* (1960), *Mor De/fer* (1964), *Suçlular* (1965), *Dilekçe* (1966), *Komisyon* (1969), *Ishkçı* (1977) sayılabilir. Romanları *Büyük Gözaltı* (1972, Orhan Kemal 1973 Roman Ödülü'nü kazandı), *Bir Avuç*

Gökyüzü (1974), *Viski* (1975), *Küçük Bahçe* (1978) adlarını taşır. Yazarın ayrıca çeşitli gezi notlarını topladığı *Bir Uçtan Bir Uca* (1965) adlı bir kitabı da bulunmaktadır. Çetin Altan, gazeteci, yazar Ahmet Altan ile öğretim üyesi ve gazeteci Mehmet Altan'ın babasıdır.

V:464c, VI:381a. **Altan, Mehmet** VI:381a.

Altay Camii Fatih İlçesi'nde, Al tay Cadde-si'nin, Fevzi Paşa Caddesi ile kesiştiği yerde idi. 1080/1669'da Şeyhülislam Debbağzade Mehmed Efendi (ö. 1702) tarafından yaptırılmıştır. Ahşap ve çatılı bir yapı olduğu bilinmektedir. 1920'li yıllara harabe halinde, hazire-si dağılmış bir vaziyette ulaşmış, bugün yerinde bulunan yeni cami 1984' te yapılmıştır. Bu cami tek kubbeli bir harim ve üç kubbe ile örtülü son cemaat yerine sahip, klasik görünümlü bir yapıdır. İçi Kütahya çinileri ve kalem işleri ile süslüdür.

VII:338b.

Altay Dergâhı *bak.* Ümmü Kenan Tekkesi

Altayçeşme Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. İdeal Tepe, Girne, Bağlarbaşı ve Feyzullah mahalleleri-le çevrilidir. Nüfusu (1990) 15.605'tir.

Altı-Yedi Eylül Olayları *mad. I:213c, 533c, 552a, 556c, II:217b, 220a, 351a, IV:56c, V:471c, VI:120b, 209c, 216c, 368a, 431c, 548a, VII:218b, 246a.*

Altıboğça Ahmed Paşa Camii Fatih İlçesi'nde, Müftü Ali Mahallesi'nde, Kadı Çeşme Sokağı'nda idi. *Hadika'da* fevkani olarak yapılan bu caminin banisinin Altıboğça Ahmed Paşa olduğu belirtilmiştir. E. H. Ayverdi'nin 887/1482 tarihli vakfiyeye dayanarak verdiği bilgiye göre ise Hızır Bey bin Abdullah tarafından yaptırılmıştır. 1918'deki yangında harap olan caminin tehlike arz eden minaresi 1940-1942'de kaide kısmına kadar yıktırılmıştır. Ahmed Paşa'nın kabri 1951'de yolun genişletilmesi sırasında nazirenin içine alınmıştır. *Hadika'nın* verdiği bilgiye göre bu mezar caminin hariminin ortasında yer alıyordu. Bugün bu caminin yerinde konutlar yer almakta, haziyesi de bakımsız bir durumda bulunmaktadır.

Altunenner *mad. I:216b, II:441a, III:31 lb, V:36c, 442c.*

ilgili madde:

Mokios Sarnıcı V:482c **Altımermer Bostanları** I:216b.

Altın Kapı *mad. I:216b, II:437b, III:166c, 528b, 568c, V:405a, VII:458c, 460b, 497a.*

Altın Kitaplar Yayınevi VII:449b. **Altın Makas Terzihanesi** I:388b.

Altın Tepsi Mahallesi Bayrampaşa İlçesi'nde yer alır. Orta Mahalle, İsmet Paşa, Yeni Doğan, Vatan, Terazide -re mahalleleri ve Esenler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.324'tür.

Altınay, Ahmed Refik *mad. L218b, 2a, 72c, 112b, II:295b, 503a, 547c, III:72b, 394c, IV:228a, 538c, V:41c, 43a, I69b, 182b, 327c, VI:2c, VII:468a.*

Altınay Gençlik Kulübü Aralık 1946'da, semt gençlerinin kafa ve vücutlarını geliştirmek amacıyla, Fener'de Kasım Günani Mahallesi, Paşa Hamam Caddesi, no. 4'te kurulmuş gençlik ve spor kulübü. Emin Kızıl'ın başkanlığındaydı. 1947'de 150 üyesi vardı.

Altıncan, Sadık (Oramiral) VII:442b.

Altıncı Daire Konağı *bak. Altıncı Da-ire-i Belediye Binası*

Altıncı Daire-i Belediye *mad. L 220a, 4b, 46c, 206a, 283b, 298b, II:137c, 215a, 222a, IIL353a, IV:34a, VI:162a, 535b, VILSOa, I48b, 196b, 251b, 308c, 309a.*

ilgili maddeler:

Altıncı Daire-i Belediye Binası I:223b

Altıncı Daire-i Belediye Hastanesi I:224a

Blacque, Edouard II:261a

Altıncı Daire-i Belediye Binası *mad. I:223b, II:54b, 216a.*

Altıncı Daire-i Belediye Hastanesi

mad. L 224a, IV:14a.

Altıncı Daire-i Belediye Mecruhın Hastahanesi I:224b.

Altıncı Daire-i Belediye Nisa

Hastahanesi I:4c, 221c, 283b, 298b. *ilgili madde:* Beyoğlu Nisa Hastanesi II:222a

Altıncı Filo'yu Protesto Olayları

mad. I:225a, IV:415a.

Altınel, İhsan (1916, Sinop) Dokuma işçisi. İlkokulu bitirdi. İstanbul Mensucat Fabrikası'nda çalıştı. 9. dönem (1950-1954) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Altıner, Hakan IV:527c.

Altınkum Plajı *mad. L226c, VL360a.*

Altınkum Vapuru *mad. L 227a, 226c.*

Altınoğlu, Ziya (1924, Drama) Çiftçi. Liseyi bitirdi. Çatalca belediye başkanlığı yaptı. 12. dönem (1961-1965) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Altınordu İdman Yurdu Spor kulübü. 1910'da "Progress International" adıyla Kadıköy'de kuruldu; 1914'te Raşid Aydınöğlu'nun başkanlığı döneminde yapılan olağanüstü kongrede, üye çoğunluğunun verdiği bir kararla kulübün adı Altınordu İdman Yurdu olarak değiştirildi.

Türk olmayan üyeleri tasfiye edildi ve kulüp yeni bir hüviyet kazandı. Kulübün renkleri kan ve çeliği temsilen kırmızı-lacivert olarak kabul edilmişti. Uzun süre Union Club'te, daha sonra Kurbağalı Dere yakınındaki Raşid Paşa Yalısı'nda faaliyet gösterdi. I. Dünya Savaşı sırasında oldukça güçlenerek Fenerbahçe ve Galatasaray'a ciddi bir rakip olmuştur. Futbol takımı 1912-1913 sezonunda *Pazar Ligi*'nde, sonra da çok kuvvetli bir takımla Cuma Ligi'nde oynamış, 1916-1917, 1917-1918 sezonlarında Cuma Ligi şampiyonu olmuştur. Ayrıca, atletizmde başarılı sonuçlar almış, çim hokeyinde de şiltler kazanmıştır. Boğaziçi'nde kurulan denizcilik şubesiyle birçok başarıya imza atmış, izcilik şubesi de faaliyetlerde bulunmuştur. 1920'de üyelerin bir bölümü İttihat Spor Kulübü'nü kurmak amacıyla ayrılınca zayıflayan kulübün futbol takımı 1924'te Mahalli Küme'ye kadar düşmüştür. 1941'de Beden Terbiyesi Kanunu gereği Fenerbahçe ile birleşen kulüp, 1948'de yeniden kurularak İstanbul Amatör Kü-me'de mücadele etmeye başlamıştır.

IV:82c.

Altınşehir Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. İstasyon, Atatürk mahalleleri, askeri bölgeler, Küçük Çekmece Gölü ve ilçe kırsal alanıyla çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.698'dir.

Altıntaş, Yusuf VII:400b.

Altıntepe Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. Başibüyük, Aydın Evler, Küçük Yalı mahalleleri, Marmara Denizi ve Kadıköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 24.667'dir.

Altınvarakçılık *mad. 1:227a. Altınyurt Spor Kulübü* *mad. L227c.*

Altıparmak, Ogün (1942, Adapazarı) Futbolcu. İzmir'de Karşıyaka takımında parladıktan sonra 1963'te Fenerbahçe'ye geçti. 1970-1971 sezonunda 16 golle gol kralı oldu. 32 kez de milli formayı giydi. Futbolu bıraktıktan sonra spor yazarlığına başladı.

III:287a. **Altmışdört, Süheyla** IV:250a.

Altuğ, Ayhan (1933, İstanbul) Liseyi bitirdi. Serbest ticaret ve kooperatifçilikle uğraştı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Altuğ, Cevdet VI: 530a.

Altuğ, Demirhan II:143a. III:47a, V:532c, VI:295a, 296b, VII:144a.

Altuğ, Şevket IIMOOC, VLSla. **Alnın, Ara** III:149b. **Alnın, Selma** IV:358a. **Altun, Zeki** IIL58c.

Altunbezer, İsmail Hakkı *mad. I:228a, 12c, 486b, 491b, IL304c, III:179a, V:122c, 326b, VI:127b, 432c.*

Altuncuzade III :4c.

Altuncuzade Tekkesi *mad. L228c,*
VL457c.

Altunizade *mad. I:229c, VII:500b. İlgili maddeler:*

Abdülaziz Av Köşkü I:26b

Âdile Sultan Kasrı L82a

Altınyurt Spor Kulübü I:227c

Altunizade Köşkü I:230b

Altunizade Külliyesi I:230c

Haydarpaşa Lisesi IV:32a

İsmail Zühdi Paşa (Altunizade)

IV:216b

Altunizade Karakolu I:230a. **Altunizade Köşkü** *mad. L230b, 227c.*

Altunizade Külliyesi *mad. L230c,*

IV:216c, VII:347b.

Altunizade Kültür Merkezi I:534a. **Altunizade Suyolu** VII:352a.

Alus, Sermet Muhtar *mad. I:232a, 121 c, II:32a, 446b, 465c, III:39a, 342c,*
IV:339b, 470c, V:43b, 164b, 240c, VI:132a, VII:201c, 303b.

Alyanak Ali Efendi Tekkesi *bak. Zih-girci Kemaleddin Mescidi ve Tekkesi*

Alyanak Mehmed Efendi Kıraathanesi

bak. Kıraathaneler

Alyanakoğlu, Cemil Süleyman

II:286c, III:275b.

Alyon Sokağı I:206a, 212a. **Âmâ Ali Efendi Zaviyesi** L514c.

Amaç, Ekrem (1914, Manisa) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakülte-si'ni bitirdi. İstanbul İl Genel Meclisi Daimi Encümen üyeliği yaptı. 8. dönem (1946-1950) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Amaç, Faik Muzaffer L215a.

Amalfüiler *mad. I:233c, 553a, II:407c, V:198b, 205a, VI:252c.*

Amantiu Teofanos, Kedrenos ve Pseudo-Kqdinos'un zikrettiği mahalle. Bu kaynaklara göre mahalle I. Anastasios'un (hd 491-518) parokoimomenosu (yatak odası görevlisi) Amantios tarafından kurulmuştur. Mahallede Ayios To-mas'a adanmış bir kilise vardı. Kilisenin 438'de var olması ve buraya Ayios İoannes Hrisostomos'un röliklerinin yerleştirilmesine bakılırsa asıl kurucusu, 344-345'te konsül olan ve Eudokia' nm cubiculumu (yatak odası memuru) olan

bir başka Amantios olmalıdır.

Amar, Licco II:142c.

Amastrianon Forumu *mad. I:234b, V:187a, 404c, 433a.*

Amasyan, Agop Efendi III:527c.

Ambarî Camii *bak. Yusuf Şücaüddin*

Camii

Ambarlı *mad. L235b, 425c. ilgili madde:*

Ambarlı Termik Santralı I:235c

Ambarh Doğalgaz Kombine Çevrim Santralı I:236a.

Ambarh Termik Santralı *mad. I:235c, III: 176a.*

ilgili madde:

Aydınlatma I:474c **Ambarh Vapuru** V:99a. **Amber Ağa** VII:92b. **Amber Ağa Mescidi** *bak. Süleyman Ağa*

Mescidi

Amcazade Hüseyin Paşa Korusu

bak. Korular

Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi

mad. L236b, 86b, IIL263a, V:95a, 173a, 365c.

Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi VII:313b

Amcazade Hüseyin Paşa Yahşi *mad. L239c, III:69b, 229a, IV:236b, 416b, 542a, V:53b, 95a, VII:137b, 419c.*

Amcazadeler V:91c.

Amedan-ı Laklakan İlkbaharda leyleklerin gelmesine İstanbul'da verilen ad. Bu göçmen kuşlar kutsal topraklardan (Arabistan) geldikleri için "mübarek" sayılırlardı. İlkın Üsküdar'a gelen leyleklerle ilgili haberler İstanbul ve Be-yoğlu'nda yayılınca çocuk herkes hattâ çarşı esnafı sokaklara dökölüp "hacı babaların" kendi semtlerine gelişlerini izlemeye çıkardı. Hattâ bir âdet de leyleklerin gelmesine yakın, baca ve çatılardaki bozulmuş yuvaların onarılıp düzeltilmesiydi. Leyleği havada görmek ise o yaz bir seyahate çıkılacağına yorumlanır ve bundan sevinç duyulurdu.

Amele Fırkası *mad. I:241a.*

Amele Sadası Haftalık gazete. 12 Şubat 1925-16 Nisan 1925 tarihleri arasında yayımlandı. Sorumlu müdürü Ed-hem Nuri idi.

Amele Siyanet Cemiyeti IV:289c.

Amele Teali Cemiyeti *mad. L241a, II:238b, III:215b, IV:226a, 283c, 289c, VL523c.*

Amele Teavün Cemiyeti IV:283c.

Amele-i Osmani Cemiyeti *mad. I:242a.*

Ameleperver Cemiyeti 1871'de kuruldu. Yoksul işçilere ve küçük esnafa yardım etmeyi, kredi açmayı; işsizlere iş bulmayı amaçlayan hayırsever bir dernekti. İlk Osmanlı işçi örgütü diye bilinir.

Ameli Elektrik Aylık resimli dergi. 1924-1934 arasında elektrik ve tramvay şirketleri tarafından yayımlandı. Bazı sayıları Fransızcaydı.

Ameli Hayat Mektepleri *mad. I:242b,*

VL119c.

Ameliyat-ı Tıbbiye Mektebi IV:29b. **Amelya Hanım** (Büyük) IV:420a.

Amelya Hanım (Küçük, Matmazel) I:205a, IV:420a, VL51c.

Amenun Daretzuytzi III: 190a. **American College f ör Giriş** I:317a. **American Express Company** II:48b. **Amerika Birleşik Devletleri Elçiliği**

Binası *mad. I:243a,* VII:249a. **Amerika Tiyatrosu** I:205a. **Amerikan Alkazarı** I:205a.

Amerikan Bristol Hastanesi *mad. I:243c,* IV:14b.

Amerikan Lisan ve Sanat Kursu

VII:532b. **Amerikan Lisan ve Ticaret Dershanesi**

bak. YMCA Amerikan Robert Lisesi mad. 1244a,

VI:335c. *ilgili maddeler:*

Arnavutköy Amerikan Kız Koleji

L316c

Boğaziçi Üniversitesi II:289c

Robert Kolej VI:335c **Amerikan Sefarethanesi** III: 150a. **Amia** VII:493b.

Amigoluk *mad. L244b. ilgili maddeler:*

Babahindi Süha I:518a

Karıncaezmez Şevki IV:465b

Âmin Alayı *mad. I:244b,* 179c, V:241b, VI:547a.

Amindos ÇifÜiği I:425c

Âmine Hatun Camii *bak. Kartaltepe Camii*

Amir Dovlat Amasyatsi (1420, Amasya - 1496, Bursa) Ermeni asıllı biyolog, hekim ve sözlükçü. Tıp öğrenimi gördü. Bunun yanında biyoloji ve tıp literatürüyle yakından ilgilendi. 1459-1460'ta Filibe'ye gitti. Eserlerini yazmaya orada başladı. 1471-1472'de İstanbul'a geldiğinde tıp alanında hayli ilerlemişti. II. Mehmed'in (Fatih) emriyle İstanbul'a çağrıldığı sanılıyor. II. Mehmed tarafından saray hizmetine alınan

Amir Dovlat'a "cerrahbaşı ramadan" payesi verildi. Osmanlı sarayında yıllar boyu başcerrahlık görevinde bulundu. Son yıllarında Bur-sa'da bulunduğundan, orada öldüğü sanılmaktadır. Eserlerinden 7'si günümüzde bilinmektedir. Kendi elyazması bulunmasa da ikinci elden *yazılan* günümüze dek birçok kütüphanede korunmaktadır.

I:246c, I

Amiral Bristol Hastanesi

34

35 Andon Ermeni-Katolik Kilisesi

Amiral Bristol Hastanesi *bak.* Amerikan Bristol Hastanesi Amiral Bristol Hemşirelik Okulu

mad. I:246a, 244a, VI:404c.

Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesi

I:246b. **Amiralık** *mad. L246b.*

Amirayan, Garabet (1857, Bursa - 1927, İstanbul) Ermeni asıllı fotoğrafçı. 6 yaşındayken ailesiyle birlikte Üsküdar'a yerleşti. Andreomenos'un yanında fotoğrafçılık öğrendi. 1900'lerin başında Osmanlı Fotoğrafhanesi adı ile Beyazıt'ta bir stüdyo açtı. 1905'te fotoğrafhanesini Üsküdar'a taşıdı. Ölünceye kadar çalışmalarını burada sürdürdü. 1918'den başlayarak kızı Ardemis de fotoğraf çalışmalarında yardımcı oldu. Ölümünden sonra kızı mesleği birkaç yıl daha sürdürdü.

Âmire Osmanlı döneminde istanbul'daki büyük kamu kuruluşları için kullanılan sıfattı. Özellikle askeri ve sınai tesisler, örneğin Tersane-i Âmire, Tophane-i Âmire, İplikhane-i Âmire, Darphane-i Âmire, Matbaa-i Âmire vb'deki amire sıfatı, bu kuruluşların birer devlet kurumu olduğunu göstermekteydi.

Amirutzes, Georgios *mad. I:246c, III:556c, V:329a, 331a.*

Ammar Bey (ö. 1759) V:94c. **Amon-Re** IIL52b. **Amopolos** VII:493a.

Amorion Hanedanı *mad. L247b,*

V:451b, VII:248a. *ilgili maddeler:*

İkonoklasma IV:153b

Mihael III V:451b

Teodora (Teofilos'ın karısı) VII:245b

Teofilos VII:248a **Amphi Sineması** *bak.* Asri Sineması

Ampir Üslubu *mad. L247c, 9b, 333c, II:38b, 62a, 34lc, 425a, 553a, IILSOB, 89a, VI:482a, 531a, VII:24b, 362b.*

İlgili maddeler: Alay Köşkü 1:177a Aşçı Ahmed Dede Türbesi L358b

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi (Çapa) II:225c

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi (Topkapı) II:226c

Çevri Kalfa Sıbyan Mektebi II:423a Dolmabahçe Camii III:88a Emirgân Camii III:169a Mahmud II Türbesi ve Sebili V:263b Nusretiye Camii VI: 105a Ortaköy Camii VI: 143a Ramiz Ağa Çeşmesi VL307a Rasim Paşa Yalısı VL307c Valide Çeşmesi VIL362a **Ana-Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması**

Merkezi L 146a. Ana Mektebi IL567a. Ana Muallim Mektebi II:567a.

Anabala Pasajı Beyoğlu İlçesi'nde, eski adıyla Alyon şimdiki adıyla Gazeteci Erol Dernek Sokağı'nda, Anadolu Pa-sajı'nın yanında bir girişi olan, diğer ucu şimdiki adıyla Turnacıbaşı (eski adıyla Suterazisi) Sokağı'nda bulunan, 1960'lı yılların başında inşa edilmiş pasaj.

Anadolu Ajansı III:465b.

Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi Memurları Yardım Cemiyeti 21

Ekim 1940'ta İstanbul'da kuruldu. Merkezi Sirkeci'deki Büyük Kınacıyan Hanı'ndaydı. Üyelerine faizsiz borç para vermeyi ve gerekli acil ve sosyal yardımlarda bulunmayı amaçlayan cemiyetin kuruluşundaki üye sayısı 47 idi.

Anadolu-Bağdat Demiryolu Şirketi

III:424c, 498b, IV:32a.

Anadolu Birahanesi *mad. I:249c.*

Anadolu Pasajı I:256a

Anadolu Çantası Haftalık siyasi ve iktisadi Osmanlı gazetesi. 1909'da yayımlandı. İmtiyaz sahibi Markar Markaryan, başyazarı Asador Matyosyan'dı.

Anadolu Çocuk Oyunları Kolu *mad. L250a, II:527a.*

Anadolu Demiryolları Şirketi

IV:317c.

Anadolu Demiryolu IV:334a. Anadolu Denizcilik Meslek Lisesi

mad. I:250a, VIL539a. Anadolu Feneri mad. L250c.

Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi *mad. I-.250c.*

Anadolu Hisarı *mad. I:251b, II:271c,*

IV:532c, VIL493C. *İlgili maddeler:*

Anadoluhisarı Namazgahı I:259c Göksu 111:41 Ib

Anadolu Kıraathanesi 19. yy'ın sonu ile 20. yy'ın başlarında Galata Köprüsü üzerindeki kahvelerden biri. Yazın serin olduğundan çok müşteri

eken bu kahveler, ad ve yer değiştirerek varlıklarını korumuşlardır. Bir kısmı Marmara'ya, bir kısmı da Halic'e bakan bu kahvelerde nargile de bulundurulurdu. Son yıllarda sayıları giderek azalmış, yerlerine birahane ve lokantalar açılmıştır.

Anadolu Kilidü'l-Bahir Kalesi I:260c

Anadolu Kulübü *mad. L253a*, 70a, II:388a, 454b, V:392b.

Anadolu Liseleri *mad. I:254a*, IV:65c, V:220a.

Anadolu Mecmuası Aylık "ilim ve edebiyat" dergisi. Nisan 1924-şubat 1925 tarihleri arasında yayımlandı. İmtiyaz sahibi Mehmed Halid, sorumlu mü-

dürü Haydar Necib'di.

Anadolu Medeniyetleri Sergisi Avrupa Konseyi'nin 22 Mayıs-30 Ekim 1983 arasında TC Kùltür ve Turizm Bakan-lığı'nın katkılarıyla İstanbul'da düzenlediği 18. Avrupa Sanatları Sergisi. Tarih öncesinden Osmanlı dönemi sonuna kadar geçen dönemlere ait eserlerin, "Anadolu Medeniyetleri" adı altında bir bütün halinde sunulduğu ilk sergidir. Bizans dönemi sonuna kadar meydana getirilmiş eserler Aya îri-ni'de, Selçuklu ve Osmanlı dönemi eserleri ise Topkapı Sarayı'nda sergilenmiştir. Sergilenen eserler İstanbul ve Anadolu'daki çeşitli müzelerle bazı özel koleksiyonlardan ve Batı Berlin Antikenmuseum, British Mu-seum, Londra Victoria and Albert Mu-seum, Musee du Louvre, Musee deş Arts Decoratifs, Museum für İslamische Kunst ve Oxford Ashmolean Museum' dan sağlanmıştır.

I:435a.

Anadolu Meslek Liseleri III:174c. **Anadolu Musiki Cemiyeti** VII:349c.

Anadolu Osmanlı Demiryolu Grevi

mad. L254c, III:424c, IV:288c.

Anadolu Otelcilik ve Turizm Lisesi

mad. I:255c.

Anadolu Otogarı VI: 181a. **Anadolu Otoyolu** IL499a.

Anadolu Pasajı *mad. I:256a*, 6a, II:216b, IV:270c, V:199b, VI:226a.

İlgili madde-. Anadolu Birahanesi L249c

Anadolu Spor Kulübü *mad. I:256c*, III:276b.

Anadolu Teknik Liseleri III:174c. **Anadolu Teknik-Endüstri Meslek**

Lisesi (Sultanahmet) IV:559b.

Anadolu Vapuru şirket-i Hayriye'nin 11 no'lu yolcu vapuruydu. 1857'de İngiltere'de East Goves'de yandan arklı yolcu vapuru olarak inşa edildi. Teknesi ahşaptı. Uzunluğu 41,1 m, genişliği 6 m, sukesimi 3 m idi. 80 beygir-

gücünde tek silindirli buhar makinesi vardı. Bir yıl yolcu taşıdıktan sonra hizmet işlerinde kullanıldı. 1865'te de hizmet dışı bırakıldı.

Anadolu'da Temaşa IV:403c. **Anadolufeneri** II:272b. **Anadolufeneri Vapuru** V:99a.

Anadoluhisarı *mad.* I:256c, II:198b, III:322c, 346b, IV:534b.

İlgili maddeler: Anadolu Hisarı I:251b **Anadoluhisarı Camii** I:258c

Anadoluhisarı Gençlik ve Spor Akademisi L259b

Anadoluhisarı İdman Yurdu I:259c **Anadoluhisarı Namazgahı** I:259c **Boğaziçi** II:266a

Küçüksu Kasrı V:162a

Marki Necib Bey Yalısı V:300b

Rıza Bey Yalısı VL333c

Yasinci Yalısı VII:44lc

Zarif Mustafa Paşa Yalısı VII:543c **Anadoluhisarı Camii** *mad.* L258c.

Anadoluhisarı Gençlik ve Spor

Akademisi *mad.* I:259b, III:140a.

Anadoluhisarı İdman Yurdu *mad.* I:259c, 413a, IV:519a.

Anadoluhisarı İskelesi IV:203c. **Anadoluhisarı Mezarlığı** I:258a.

Anadoluhisarı Namazgahı *mad.* I:259c, VI:44a.

Anadoluhisarı Öğretmen Evi VI:191b.

Anadoluhisarı Sur Üstü Yah Köşkü

Beykoz İlçesi'nde, **Anadoluhisarı**'nda Toplarönü mevkiindeydi. 18. yy'ın sonlarında yapılmış bir yalının müstemilatı olup, 1971'de tümüyle yandı. Üst katında 3 oda, 1 sofa ve mutfak, kale burcunda 2 oda ve 1 sofa vardı. Üst odaların tavanları Batı esintili ahşap kabartmalarla süslüydü. Küçük bahçesinde Elmalı Suyu akardı.

Anadoluhisarı Vapuru *mad.* 7.260a.

Anadolukavağı *mad.* L260b, II:198b, IV:496a, VII:493c.

İlgili maddeler:

Boğaziçi II:266a

Yoros Kalesi VII:534b **Anadolukavağı Askeri Hastanesi**

L349c. **Anadolukavağı Camii** V:98b.

Anadolukavağı Hamamı Beykoz İlçesi'nde, **Anadolukavağı**'nda, Ali Reis Camii'nin karşısında, Mihrişah Hanım Sokağı'nda bulunuyordu. Hamamın bir diğer adı da "Mirşah Hamamı" idi. Evliya Çelebi **Anadolukavağı**'nı anlatırken bir hamamının olduğundan söz eder. *Hadika'da.* ise yapının

Hacı Mehmed Ağa vakfından ve 1694'ten sonra inşa edilmiş olduğu yazılıdır.

Anadolukavağı İskelesi IV: 203a. Anadolukavağı Kalesi *bak.* Yoros Kalesi
Anadolukavağı Köyü L260c. Anadolukavağı Mescidi V:98b.
Anadolukavağı Vapuru *mad. I:263c.*

Anahoritis Kilisesi *bak.* Kiryakos (Ayios) Kilisesi

Analipsis Kilisesi *bak.* Hristos Analip-sis Kilisesi

Analipsis Kilisesi (Bakırköy) I:555a. Anaokulları *mad. L262c, III:140a. Anaplus*
I:313c, Vtl:493a. Anaplus Bosporu III:59b.

Anarad Hıgutyun Ermeni-Katolik Kilisesi Fatih İlçesi'nde, Samatya'da yer alır.
1839'da ahşap olarak inşa edildi. 1856'da kagir olarak yenilenmek
üzere temeli atılan kilise 25 Kasım

1857'de Piskopos Andon Hasun tarafından ibadete açıldı. Tasarımı, mimarlık
öğrenimini Roma'da yapan Andonik Tülbentçiyan'a aittir.

Anarad Hıgutyun Ermeni-Katolik Kilisesi Beyoğlu İlçesi'nde, Pangaltı'da yer alır.
Kasım 1866'da ahşap olarak yaptırıldı. 1901'deki onarım sırasında
genişletildi. 1971'de kagir olarak yeniden inşa edildi.

Anargiroi Bizans'ta halk hekimlerine verilen ad. Sözlük anlamı "parasız" demektir.
Asklepios ve İsis gibi antik çağ hekimlerinin geleneğinin izleyicisi
idiler. Genellikle, genç ya da orta yaşlı, ciddi giyimli ve ellerinde
hekim çantası ile tasvir edilmişlerdir. Kons-tantinopolis'in en meşhur
halk hekimleri azizler Kosmas ve Damianos, Kiros ve İoannes,
Sampson ve Pan-teleymon'dur. Terim, 10. yy'dan itibaren şifa
verdiğine inanılan azizler veya onların mezarları için kullanıldı.

Anastasia IV:309c.

Anastasia (Ayia) Kilisesi II:90a.

Anastasia Hamamı 4. yy,yapısı olup adını İmparator Valens'in (hd 364-378) kızı
Anastasia'dan almıştı. 5. yy'ın ilk çeyreğinde kaleme alınmış *Notitia*
Urbis Constantinopolitanae adlı kaynağa göre şehrin IX. bölgesinde,
muhtemelen Kumkapı ile Lan-ga Bostanı arasında, Marmara Deni-
zi'ne yakın bir yerdeydi. Hamamın daha sonraki durumuna ilişkin
bilgi yoktur.

Anastasios I *mad. I:264b, II:54lc, IV:153c, V:136c, 214b, 311a, 482c, VL74b,*
VII:23c, 41a, 2ö2b.

İlgili madde: Anastasios Suru L265b

Anastasios H *mad. L265a, V:138b, 201b, VII:75c.*

Anastasios (Ayios) Kilisesi IL182c. Anastasios Manastırı V:288c.

Anastasios Suru *mad. L265b, 265a, V:136c, VI:557a, VII:74b.*

Anastasios Triklinosu IL263a. Anastasis Kilisesi Llölb. Anatoli *mad. L266a,*

II:69c, VL353c. **And Film** III:318c.

And, Metin (1927, İstanbul) Tiyatro eleştirmeni ve araştırmacısı. 1946'da Galatasaray Lisesi'ni, 1950'de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Kurucuları arasında bulunduğu *Forum* dergisinde ve *Ulus* gazetesinde tiyatro eleştirileri yazdı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fa-kültesi'nde 1974'te doçent, 1980'de profesör oldu. Türk halk oyunları, halk tiyatrosu, seyirlik oyunlarla ilgili araştırmalar yaptı. Bale araştırmalarını *Gönlü Yüce Türk* (1958), seyirlik oyunlarla ilgili çalışmalarını *Kırk Gün Kırk Gece* (1959) adlı kitaplarda topladı. 1962'de *Kavuklu Ham-di'den Üç Ortaoyunu, Dionisos ve Anadolu Köylüsü, Bizans Tiyatrosu* adlı üç incelemesi yayımlandı. Bu eserleri *Türk Köylü Dansları* (1965), *Geleneksel Türk Tiyatrosu* (1969), *Meşrutiyet Döneminde Türk Tiyatrosu* (1971), *Tanzimat ve İstibdat Döneminde Türk Tiyatrosu* (1972), ilk kez 1973'te yayımlanan ve 1983'te *Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu* adıyla yeni basımı yapılan *50 Yılın Türk Tiyatrosu, Oyun ve Buğu* (1974), *Osmanlı Tiyatrosu* (1976), *Dünyada ve Bizde Gölge Oyunu* (1977), *Osmanlı Şenliklerinde Türk Sanatları* (1982), *Türkiye'de İtalyan Sahnesi-İtalya'da Türk Sahnesi* (1989) adlı kitaplar izledi. And'ın bu eserleri İstanbul'un temaşa hayatına ışık tutan çok değerli çalışmalardır. Son olarak Batılı kaynaklara dayanan *16. Yüzyılda İstanbul* (1993) adlı kapsamlı bir eser daha yayımladı.

I:281b, III:542c, VII:313a. **Andaç, Münevver** VI:54b. **Andak, Selmi** V:534c, VII:204c. **Anday, Kadri Raşit** *mad. L266b*.

Anday, Melih Cevdet *mad. T.267a*, II:447a, 516a, IV:339b, 413c.

Andelib

k. Faik Esad

Ander, Nâzım Nazif II:167c. **Anderson, Charles** VL338b

Andon Büyükdere'de, deniz üstünde ahşap kazıklar üzerinde duran, geniş ama zarif bir lokantaydı. Adını sahibinden almaktaydı. Sadece yazları değil, kış mevsimlerinde de müşteriye kendisine çeken bu içkili lokanta, 1970'lerin sonlarında kapandı.

Andon (Lavtacı) (19. yy, ? - 20. yy, İstanbul) Rum asıllı sazende ve besteci. Sevilen şarkılarıyla tanınan Civan ile Hristo'nun ağabeyi. Usta bir lavtacı ve udi olarak 20. yy'ın başlarında İstanbul'un eğlence piyasasında büyük ün kazandı. Özellikle köçekçe takımlarının icrasında büyük başarı gösterdi. Hüseyini peşrevi ve saz semaisi gibi değerli saz eserleri de bestelemiştir.

III:295c, V:83b, 83b, VI:199a, VII:563a.

Andon (Surp) Ermeni-Katolik Kilisesi

Sarıyer İlçesi'nde, Tarabya'dadır. Pa-dovalı Aziz Antonio'nun (1195-1231) ismini

taşıyan kilise, kitabesine göre 1871'de Andon Yaver Bey (sonradan Paşa) Tıngıryan (1812-1908) tarafından inşa ettirilmiştir. Kilisenin üç mihrabı, bir vaftizhanesi, bir minberi ve bir de kilise eşyalarının korunduğu odası vardır. Eskiden etrafında bir bahçesi de mevcuttu. Mimarı M. Ra-zi'dir.

Andonaki Yalıları

37

Araş, Ahmed Niyazi

Andonaki Yalıları Beykoz İlçesi'nde, Paşabahçe'dedir. 19. yy yapısı oldukları sanılan ikiz yalıların sahibinin Kurtuluş Savaşı sırasında İstanbul'dan ayrılan Andonaki adlı bir Rum olduğu rivayet edilir. Anglo-Sakson ev mimarisinden esinlenmiş, eklektik bir mimarisi vardır.

Andonyan, Aram IV:315a. **Andrea Hanı** *mad. L267c.*

Andreas, Apostolos (Ayios) *mad. L268a, 234b.*

Andreas (Ayios) en te Krisei Manastırı

VTI:105c.

Andreas (Ayios) Kilisesi V:19c.

Andreas (Ayios) Manastırı LlöOb, V:30c, 37a.

Andreas (Hosios) Kilisesi *bak. Koca Mustafa Paşa Külliyesi*

Andreasyan, Hrand Der IV:221c,

VI:208a. **Andreomenos, Nikolai** *mad. L268c,*

15b, III:330c.

Andreomenos, Tanaş I:269a. **Andreossy, Antoine François** *mad.*

I:269a, VI:469c. Andresyan, Hırant II: 374a. **Andrinopolis** VII:496b.

Andronikos I Komnenos (1118/1120, ? -1185, Konstantinopolis) Bizans imparatoru (hd 1183-1185). II. Ioannes'in kardeşi Isaakios'un oğludur. Bir Komnenos olmasına karşı Komnenoslara düşmandı. I. Manuel'in karısı Antakya- h Maria'yı alaşağı ederek Konstanti-nopolis'te Cenevizlilerin ve Pisalıların katliyle sonuçlanan olaylardan sonra tahtın meşru sahibi II. Aleksios'un naibi; Eylül 1183'te Aleksios'u öldürterek tek başına tahta hâkim oldu. Bürokrasiyi aristokrasiye karşı kullandı, fakat yolsuzlukları ağır biçimde cezalandırdı; dış politikada küçük başarılar elde etti. Konstantinopolis halkının ayaklanması sonucu, işkenceyle öldürüldü.

I:269c, 271b, III:320c, IV:568c, V:195a, 295b, 388b, VI:282c.

İlgili madde: Komnenos Hanedanı V:47c

Andronikos n Paleologos (1259 ya da 1260, ? - 1332, Konstantinopolis) Bizans imparatoru (hd 1282-1328). 46 yıllık hükümdarlığı ile Bizans tarihindeki üçüncü uzun iktidarın sahibidir. Dönemi dinsel kargaşalar, iç savaşlar, Osmanlı ilerlemeleri ve mali sorunlar içinde geçti. Bilim ve sanata düşkün biriydi. Babası VIII. Mihael'in kiliselerin birleşmesi politikalarını devam ettirdi. Dönemindeki yüksek enflasyon yüzünden doğan huzursuzluğa başkente çağırdığı Katalan birlikleri aracılığıyla bastırma çabaları büyük bir kıtlığa neden oldu. 1285'te donanmayı silahsızlandırdı ve Bizans'ı güçsüz bıraktı, ittifak amacıyla 5 yaşındaki kızını Sırp Kralı Milutin'le evlendirdi. 1321-1328 arasında torunu Andronikos (III) ile savaş halindeydi. 1328' de tahttan indirildi, 4 yıl sonra Keşiş Antonios olarak öldü.

I:68c, 275c, 379c, 439b, II:407a, III:277c, 423b, V:411b, VI:205a, 206a, 207c, 453a, VH:24a, 79b.

İlgili madde: Paleologos Hanedanı VI: 207a

Andronikos ni Paleologos IV: 180a, 180c, V:57a, 281c, 41 Ic, VI:207c, VII:77a, 128c, 344a.

Paleologos Hanedanı VL207a

Andronikos IV Paleologos ILSIb, IV:181a.

ilgili madde: Paleologos Hanedanı VI:207a

Anemas Ailesi Askeri aristokrasiden gelme Bizans ailesi. Aile adı "rüzgâr" anlamındaki "anemos"tan ya da "makara" anlamındaki "aneme"den gelmektedir. Bazı tarihçiler Girit Emiri Abdülaziz'in soyundan olduklarını ileri sürerler. İlk Anemas 971'de ordu komutanıydı; dört Anemas kardeş ise I. Aleksios'un komutanlarıydılar. 12. yy'ın ortalarında Manuel Anemas II. İoannes'in kızı ile evlendi; diğer üyeler Angeloslar ve Dukaslarla akraba oldular. Aleksios Anemas ise ünlü bir okçu ve binici olarak bilinir. I. Manuel döneminden sonra ailenin imtiyazlı durumu sarsıldı fakat kaynaklarda 15. yy'a kadar Anemaslardan söz edilir.

Anemas Zindanı ve Kulesi

I:269b, 183a, II:253a, VII:78c, 56lc.

Anemodulion *mad.* I:271a, IL182b. **Ang, Tüten Ayla** IV:356b.

Angel (Tanburi) IV:311b.

Angelos Hanedanı *mad.* I:271b, V:452c.

Angiolello, delli Angiolelli Giovanni Maria *mad.* L271c, II:152b, III:204b.

Anglikan Kilisesi *bak.* Kırım Kilisesi **Anglikan Şapeli** *mad.* I:272a.

Anhegger, Mualla VII:2b, 281a. **Anhegger, Robert** I:212a. **Anıl,**

Berhayat IV:249c. **And, Hüsnü** VII:350a. **Anıt Ağaçlar** *mad.*

I:272b.

Anicius Ailesi 4. yy'da Roma'nın en etkili ve zengin ailesi. Diğer soylu Roma ailelerinin tersine Hristiyanlığı seçtiler ve Konstantinopolis imparatorlarını desteklediler. 472'de Roma imparatoru olan Anicius Olybrius'un karısı Pla-cidia ve kızı Anikia İuliana Konstan-tinopolis'e yerleşerek sanatçıların ve mimarların hâmisî olmuşlardı. Aile 6. yy'da etkisini kaybetti.

Anikia İuliana *mad. I:274b, II:253b,*
IV:359a, V:289b, VL27ÖC, 457a, VII:548a.

ilgili madde:

Akakios L274c AnimaliaII:167a.

Ankara Caddesi *bak.* Babıâli Caddesi **Ankara Palas** I:327a, 466a.

Ankara Pasta Salonu (Bahariye) I:537a.

Ankara Pastanesi *mad. I:275a.*

Ankaravî Mehmed Efendi Medresesi

mad. L275a.

Ankonahlar *mad. L275c, V:198b. Anlı, Hakkı II:540b. Anna (Ayia) Ayazması VI:*
214a. **Anna** (Savoylu) IV: 180a. **Annuaire Orientale** IV:10b. ANSA
III:465b.

Ansen, Sabri Süha (Kemani) III:4a, IV:249c.

Antel, Necip Celal *mad. I:276b, V:534a. İlgili madde: Tango VII:203c*

Antemios *mad. I277a, 305c, IV:529c, VI:291c, VII:247a.*

Antemios (Trallesli) *mad. I:277a, 217a, IV:198b.*

ilgili madde:

Ayasofya 1:447'a **Antigoni** I:66b, VII:492b. **Antigoni OteU** II:335c, 338c. **Antikacı,**
Eşref II: 144c, VII:143c. **Antikacılık** *mad. I:277b. Antiohos Sarayı*
II:253b, III:226c.

Antiohu Arkadios döneminin (395-408) soylularından Antiohios'un yaptırdığı St. Elie Kilisesi'nin etrafında gelişen ikinci mahalle. Haliç'te Blahernai Sarayı yakınlarında (Petrion'da) olduğu sanılmaktadır.

Antoine, Andre *mad. I-.281a, II:556c, V:203b, VI:122a, 318b, VII:145c.*

Anton (Novgorodlu) VII:567a.

Antoniades *mad. L-281 b.*

Antonina II:259c.

Antonios IV IV:142a.

Antonios (Ayios) Kilisesi II:441a.

Antonoglu, İshak VII:264c.

Antranik Kundura I:537a.

Antreasyan, Ağavni IV:452b.

AntusaII:112c.

Anyan, Pol VII: 182a.

Apak, İzzet Muhiddin VII:43a.

Apartman *mad.* I:281c, III:234a, IV:546b, V:64c.

İlgili maddeler: Kapıcılar IV:432a Tayyare Apartmanları VII:228a

Apaydui, Zekâi V:372b. **Apeğa, Mağakya** V:106c. **Apelyan, Hagop** III:183b.

Aperghis, N.

İlgili madde:

Londra Otelı V:226c **Apery, Nicolas** I:283a. **Apery, Pierre** *mad.* L283a. **Apkar**

Tıbir (Tokatlı) III:181c. **Apokaukos Ailesi** *mad.* I:283c. *İlgili madde:*

Paleologos Hanedanı VL207a

Apokaukos, Aleksios I:270a, IL257a, IV: 180a.

İlgili madde: Apokaukos Ailesi I:283c

Apollon Sinemaları *mad.* L284a, VI:114b.

ApoUon Tapınağı II:258c, IV:330b,

V:477c.

Apollon Tiyatrosu I:89a, 284c, 536c. **Apologotheton Manastırı** L234a,

II:407c.

Apostolidis, Marko V:301c. **Apoyevniatini** *mad.* I:284c, VI: 3 54a. **Apraham**

(Engürülü) *mad.* L284c,

Apraham Abdullah I:14c. **Aprahaniyan, Hagop** III:183b.

Aptullah (Arap) IV:323a. **Apukurya** *mad.* L285a, IV:470c. **Ara Tiyatro** III:54c.

Araba Kapısı VII:287c.

Araba Vapurları *mad.* I:285b, II:274a, IV:526c, VII: 143a, 182b.

İlgili maddeler: Bağdat Vapuru L532c Çardak Araba Vapuru II:471a Kabataş Araba

Vapuru IV:327a Karamürsel Araba Vapuru IV:458c Sahilbent Araba

Vapuru VII:408c Suhulet Vapuru VII:53a **Arabacı Bayezid Mescidi**

mad. I:287b.

Arabacı Beyazıt Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Cambaziye, Uzun Yusuf, Seyit Ömer, Davut Paşa, Sancaktar Hayrettin, Koca Mustafa Paşa ve Ali - Fakih mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.280'dir.

Arabacı Kışlası V:8a. Arabacıbası Tekkesi *bak.* Düğümlü Baba Tekkesi

Arabacılar *mad.* L287c, IV:524c. **Arabacılar Hamamı** *mad.* I:288b.

Arabacılar Mescidi *bak.* Hacı Halil

Mescidi

Arabacılar Sinagogu IV:10c. **Arabacıyan, Mihran Bidar** *bak.* Bidarî

Arabalar *mad.* I:289a, IV:524c. **Arabant Kasabası** IV:10a. **Arabesk** *mad.* L290c, IL505a, 515c.

Araboğlu, Melidon *mad.* I:292a, 341c, IV:90b.

İlgili madde:

Kevork (Surp) Kilisesi IV:552c **Arabyan Aüesi** III: 182a. **Arabyan, Boğos** *mad.* L292b, III: 182a. **Arabyan, Harutyun** L292b. **Arabyan, Klaust** *mad.* I:292b.

Arad, Agop (1913, Eskişehir - 1990, İstanbul) Ressam. Güzel Sanatlar Akademisi'nde Nazmi Ziya, İbrahim Çallı ve Leopold Levy atölyelerinde öğrenim gördü. 1940'ta Yemler Gru-bu'na katıldı. *Cumhuriyet* gazetesinde ressamlık yapmaya başladı. 1955' ten sonra çeşitli kişisel sergiler açtı. 1986'da basına yaptığı hizmetler nedeniyle Gazeteciler Cemiyeti'nin Burhan Felek Ödülü'nü kazandı.

Arakel (Rahip, Horvirablı) III: 182a. **Arakel Bageşyan** IV:255a. **Arakel, Dad** IL541a.

Arakel Kitaphanesi *mad.* L292b, III:182c, VII:448c.

Arakiyeci Ahmed Çelebi Mescidi *mad.* I:292c.

Arakiyeci Hacı Cafer Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Tabaklar, Va-lide-i Atik, Arakiyeci Hacı Mehmet, Tembel Hacı Mehmet, Aşçıbaşı ve Ta-vaşi Hasan Ağa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.087'dir.

Arakiyeci Hacı Mehmet Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Murat Reis, Pazarbaşı, Barbaros, Tembel Hacı Mehmet, Arakiyeci Hacı Cafer ve Va-lide-i Atik mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.698'dir.

Arakiyeci İbrahim Ağa Camii *bak.* Takkeci İbrahim Camii

Arakon, İlhan II:148b, III:207a, 331a.

Araks Basımevi III: 183a.

Aral, İnci II:448c.

Aral, Oğuz III:396c, VII:468a.

Aralık Eskiden daha çok kadınlar arasında Arabi ayların on birincisi olan zilkadeye verilen ad.

Aramon, Gabriel de Luetz d' *mad.* I:293a, III:395c, VI:70c.

Aramyan, Canik (1820, İzmit -1879, İstanbul) Matbaacı, harf dökümcüsü. Çocukken İstanbul'a gelip terzilik öğrendi. 1846'da Paris'e gitti. 1850'de terziliği bırakıp matbaacılığa başladı. Harf dökümhanesi kurdu. 1865'te İstanbul'a döndü. Matbaa-i Âmire'ye müdür oldu. Daha sonra bir basımevi açarak çok sayıda Türkçe ve Ermenice kitap

yayımladı.

Aramyan Cemiyeti Ermeni canbazlık ve tiyatro topluluğu. 1844'te, Ohannes Kasparyan (1826-1867) tarafından kuruldu. Diğer başlıca kurucular, kardeşi Melkon Kasparyan, Mikayel Pamuk-ciyan ve Ağasi Minasyan'dır. Topluluk saray şenliklerine de katılmıştır. Dekor ve afişleri Harutyun Bağdatlıyan . ile Harutyun Hekimyan hazırlamışlardır. Kumpanya, temsillerini Beyoğlu'n-da, Üsküdar Yenimahalle'de, Langa'da ve Tiflis'te vermiştir. Bunlar, küçük komedilerden, jimnastik gösterilerinden, canbazlık oyunlarından ve danslı şarkılardan oluşuyordu.

Aramyan Ermeni Ortaokulu II:369c, V:479c.

Aramyan, Nerses III:182c. **Arap** (Molla) II:228b.

Arap Ahmed Paşa Türbesi *bak.* Keşfi Cafer Efendi Tekkesi

Arap Ahmed Paşa Yahşi III:310c.

Arap Camii *mad.* I:294a, 500c, II:228c, 376b, III:99b, V:19c, VI:417b.

Arap Camii Hamamı Beyoğlu İlçesi'nde, Perşembepazarı'ndadır. 19. yy'ın sonlarında inşa edilmiş olan bu çifte hamamın erkekler kısmının camekâm üç katlı şirvanla donatılmış, ılıklik kısmı ise beşik tonoz örtülü, bir kısmı usturalık, hela ve duş olarak tasarlanmıştır. Bir kubbe ile örtülü sıcaklığın ortasında sekizgen göbektaş, dört duvarda kurnalar yer alır. Bu mekânın dört köşesi duvarlarla kesilerek halvet haline getirilmiştir. Bitişindeki kadınlar kısmı daha ufak ölçüdedir ve erkekler kısmına benzediği görülür.

Arap Camii Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Emekyemez, Bereketzade, Müeyyetzade, Kemankeş mahalleleri ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 160'tır.

II:221a.

Arap İskeleyi I:113a. **Arap Köşkü** VII:74a. **Arapça Basın** *mad.* I:295a. *İlgili maddeler-*.

Cevaib, el- II:420a

Fârisü's-Şidyak III:257c

Arapkapısı Mescidi ve Tekkesi *mad.* L296b.

Arapkuyusu Mescidi ve Tekkesi

I:296b.

Arapların Düğünü II:507c. **Arapzade Tekkesi** II:121b.

Arar, İsmail (1921, İstanbul -1993, Ankara) Hukukçu. Ankara Hukuk Fakülte-si'ni bitirdi. Serbest avukatlık ve İstanbul Barosu başkan vekilliği yaptı. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili oldu. Adalet, milli eğitim ve devlet bakanlığı yaptı.

IV:40c. **Araş, Ahmed Niyazi** (ö. 1945, İmam)

Araş, Tevflk Rüştü

38

39

Arkın, Ramazan Gökarp

III:58c.

Araş, Tevflk Rüştü IV:223a.

Arasta Hamamı *bak.* Sultan Ahmed Külliyesi

Arasta Tekkesi *bak.* Aziz Efendi Tekkesi

Arastalar *mad.* L296c, II:475c.

Arat, Necla IV:356b.

Arat, Reşit Rahmeti V:169b.

Aratan, Ara VT:409a.

Arayıcı Esnafı *mad.l.-291b*, II:531a, III:206b.

Araz, Nezihe I:89b, IV:223a.

Arboretum *bak.* Atatürk Arboretumu

Arca, Zati III:179c, V:532a, VI:12b, 539b.

Arcan, İsmail Galip *mad. I:298c.*

Arcıman, Muhip (1918, İstanbul) Tiyatrocu. 1932'de Raşit Rıza Topluluğu'nda sahneye çıktı. Bir ara Devlet Konserva-tuarı'na devam etti. 1938'de İstanbul Şehir Tiyatrolarında çalışmaya başladı. 1942'de Ankara Radyosu Temsil Ko-lu'nda görev aldı. 1950'de İstanbul Şehir Tiyatroları'na döndü ve buradan emekli oldu.

Arcay, Muazzez VI: 538a. **Arda, Macid** V:169b. **Arditi, H. III: 156a. Arditi, Luigi** V:532b, VI:132c.

Arduman, Refik Kemal (1898, İstanbul -1982, İstanbul) Tiyatrocu. Sahne çalışmalarına Almanya'da eğitim gördüğü sırada başladı. İstanbul'a dönüşünde Hale Opereti'nde sahneye çıktı. Daha sonra Süreyya Opereti'nde ve Şehir Opereti'nde çalıştı. 1932'de Şehir Tiyatroları'na girdi. Emekli olana kadar bu kurumda çalıştı. Çeşitli adaptasyonları ve "İki Kan Alaman" adlı bir opereti vardır. Türkiye'nin emekli maaşına hak kazanan ilk aktörüdür. 1922'de *İstanbul'da BirFacia-iAşk* adlı filmle başladığı sinema oyunculuğunu da aralıklarla sürdürdü. VII:114c, 564b.

Ardziv Vasburagani (Vasburagan Kartalı) III:188c, IV:91b.

Arel, Ayda VL388b.

Arel, Hüseyin Saadettin *mad. I:299a*,

II:143b, 144e, III:4a, 254c, 317c, LV:108a, 249c, V:69a, 41Ob, 421c, 422a, 529b, 530c, 540b, VI:161a, 264b, 308c, VII:210a.

ilgili madde:

İleri Türk Musikisi Konservatuvarı Derneği IV:156b

Arel, Ruhi VL176c, 436c.

Aren, Sadun (1922, Erzurum) İktisatçı. Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi ve aynı fakültede profesör oldu. Türkiye İşçi Partisi'nden 13. dönem (1965-1969) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoda bulundu. 1991'de kurucuları arasında yer aldığı Sosyalist Birlik Partisi'nin genel başkanlığına seçildi.

IV:415a.

Arena Tiyatrosu Beyoğlu İlçesi'nde, Sıra-selviler Caddesi'nde, Belçika Konso-losluğu'nun yanındaki yapının çatı katında açılan tiyatro. 13 Kasım 1962'den başlayarak, Asaf Çiyiltepe'nin yönetmenliğinde çağdaş oyunlar sergiledi; bir yıl sonra A. Çiyiltepe ve arkadaşları Ankara'ya gidince salonda Arena Tiyatrosu adıyla ya da farklı adlarla başka topluluklar oyunlar sergiledi. Salon daha sonra işyerine, yakın yıllarda da binanın tamamının yenilenmesiyle işhanına dönüştü.

Areobindu 506'da konsül olduğu bilinen Areobindos'un evi. Daha sonra ev sosyal hizmetlere tahsis edildi. 596'da yakınında bir hamam ile Teotokos adına bir kilise yapıldı. Her iki yapıya da 10. yy kaynaklan değerir. *Patria*'ya göre Polieuktos Kilisesi ile Havariyun Kilisesi arasında bir yerde idi.

Arestas VII:493c. Aretae VII:493c.

Aretas Deresi *bak.* Göksu Deresi Aretas Sarayı *mad. I:299c*, II:253a. **Arev Basımevi** III:183b. **Arevdragan Basımevi** III:183b. **Arevelk Matbaası** III:183a. **Argeşo, Semih** VI:296a.

Argirolimne Sarayı Sözcük anlamıyla "gümüş göl" demektir. Anna Kom-nena'ya göre, I. Haçlı Ordusu 1097'de Anadolu'ya geçerken bu sarayı tahrip etmiş ve yağmalamıştı. Haliç'te surlara yakın bir yerdeydi. Adı sonradan Girolimne oldu.

Argironion *mad. I:300a*.

Argioprataia Bizans döneminde gümüşçü dükkânlarının bulunduğu bölgeye verilen ad. Konstaftinopolis'in en önemli caddesi olan Meşe üzerinde, Konstantinos Forumu ile Büyük Saray'ın ana girişi olan Halke Kapısı arasında uzanıyordu. 532'de, Nika Ayaklanması sırasında yandı, sonradan restore edildi. Gümüşçülerin 10. yy'a kadar aynı yerde faaliyet gösterdikleri bilinmektedir.

Argiropulos, İoannes (1393/1394 ya da 1415, Konstantinopolis 1487, Roma) Bizanslı yazar ve öğretmen. Kiliselerin birleştirilmesinin görüşüldüğü Fer-rera-Floransa Konsili'ne (1438-1439) katıldı. 1441-1443 arasında İtalya'daki Padua Üniversitesi'nde eğitim gördükten sonra burada Latince ve Grekçe öğretmenliğine başladı; Konstantino-polis'e döndü ve Sırp Kralı Milutin'in adına kurulan hastanede hocalık yaptı (1448); Katolikliği kabul etti; 1453' ten sonra Floransa'ya göç etti.

Argo mad. I:300a.

Argonotlar IL283c.

Argun, Mübeccel (1910, İstanbul - 1983,

İstanbul) Atlet, jimnastikçi. Spora atletizmle başladı. 300 m bayanlar yarışının ilk şampiyonudur. 1929'da Çapa Eğitim Enstitüsü'nü bitirdikten sonra İsveç'te jimnastik eğitimi gördü. Uzun yıllar İstanbul'da beden eğitimi öğretmenliği yaptı. Ayrıca halkevlerinde jimnastik sporunun yaygınlaşması için çaba harcadı.

Arhai Foissusai II:206b.

Arheion VI141b, VII:493a.

Arı, Ali Rıza (1895, Serez - ?, ?) Makine ve elektrik teknisyeni. Liseyi bitirdi. İstanbul Elektrik Santralı atölye şefi olarak çalıştı. 8. dönem (1946-1950) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Arıbal, Lütfiye IV:356c.

Arıburnu, OrhanMurat (1918, İstanbul -1989, İstanbul) Şair ve sinema sanatçısı. Hukuk öğrenimi gördü. Orhan *Veli*, Oktay Rifat ve Melih Cevdet Anday' m başlattıkları Garip (Yeni Şiir) akımına katıldı. Şiirlerini, *Kovan* (1940), *Bu Yürek Sizin* (1982), *Buruk Dünya* (1985) adlı kitaplarda topladı. Aktör olduğu için edebiyattan çok sinemada ün yaptı. Çok sayıda filmde rol alan Anburnu *istiklal Madalyası* (1947), *Lale Devri* (1951), *Ateşten Damla* (1964) gibi kahramanlık filmleri oynamış, *Yüzbaşı Tahsin* (1950), *Sür-gün'de* (1953), *Tütün Zamanı* (1959) filmlerinde yönetmenlik yapmıştır. Yönetmen olarak görev aldığı diğer filmler *Beklenen Şarkı* (1954), *Lejyon Dönüşü'dür* (1957).

II:447c, III:155c, V:169c.

Arıburun, Tekin (1905, Iştip - 1993, İzmir) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Orgeneralliğe kadar yükseldi. Hava Kuvvetleri komutanlığı yaptı. 1964-1979 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı. 1970-1977 arasında da Cumhuriyet Senatosu başkanlığı yaptı.

Ancan, Fikret *mad. I:301a*, ILöTb, III:287a.

Arıkan, Saim *mad. L301a*.

Arın, SühaII:148c. **Arıtma Tesisleri** *bak.* Atıksu Arif (ö. 1864, Hımhım) II:434c. Arif

(Şair) III:510b. **Arif Ağa** ilgili madde:

Mihrişah Valide Sultan Külliyesi V:459b

Arif Ata Bey VII:545a. -

Arif Bey (Çarşambalı) *mad. L302a*, VII:449c.

Arif Bey (Hacı) *mad. I:301 b*, 2a, 190a, 414a, III:254b, 546c, IV:14c, 72b, V:5c, 529a, 5öOb, VL11c, VII:124c, 159c, 164e, 545a, 563a.

Arif Bey (Kabadayı) IV:323a.

Arif Bey (Kanuni) (1862, İstanbul -1911, Yemen) Kanuni ve besteci. Besteci Zeki Arif Ataergin'in (1986-1964) babasıdır. Kanunu mandalsız çalan Arif Bey bu sazın 20. yy'da yaygınlaşmasını sağladı. Türk musikisinde yakın dönemin en büyük kanun sanatçılarından biri olarak kabul edildi. Da-rü'l-Musiki adlı bir dernek kurarak Tanburi Cemil, Santuri Edhem ve Udi Nevres'le birlikte Tepebaşı Tiyatro-su'nda halka nitelikli konserler verdi. Sultaniyegâh peşrevi ile saz semaisi saz musikisinin en parlak örnekleri arasındadır.

V:69a.

Arif Bey (Kâtip) V: 118b. Arif Cemil VI:380c. **Arif Çelebi** (ö. 1320, Ulu) V:423a. Arif Damar II:449a.

Arif Dede Tekkesi *bak.* Kapıağası Mescidi ve Tekkesi

Arif Efendi (Bakkal) *mad. I:302c*, 303a, 504b, VL127b, VII:165b.

Arif Efendi (Kethüdazade) *mad. L302b*, II:165b, VL517a, VII:476a.

Arif Efendi (ö. 1813, Reisülküttab) II:286a, III:67b.

Arif Efendi (ö. 1864, Yesarîzade) II:434c.

Arif Efendi (Üsküdarlı) VI:39c.

Arif Hikmet (Hersekli) IV:564a.

Arif Hikmet Bey (ö. 1918) *mad. L303a*.

Arif Hikmet Beyefendi (1786, İstanbul -1859, İstanbul) Şeyhülislam, şair. Vezir İsmail Raif Paşa'nın torunu, Kazasker İbrahim İsmet Bey'in oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra Meclis-i Vâlâ üyeliğine atandı. 1846-1854 arasında şeyhülislamlık yaptı. 1851'de En-cümen-i Daniş'e üye oldu. *Divan'ı* 1866'da basılmıştır. *Tezkire-i Şuara*, *Mecmuatü 't-Teracim* ve *Tezkire-i Arif Hikmet* adlı eserleri gibi Kâtip Çelebi' nin *Keşfü 'z-Zünun* 'una yazdığı zeyl de tamamlanamamıştır.

III:508c.

Arif Hikmet Paşa (Amiral) III:28a. **Arif Hikmeti Dede** (ö. 1874) V:421c.

Arif Mehmed Efendi (ö. 1816) II:286a,

III:67b.

Arif Süleyman (ö. 1769) III:66c. **Arif Yaşar Baba** (ö. 1930) VL325a. **Arife Divanı** *mad. L303a, VII:385a. ilgili madde:*

Bayram Alayı II:99b **Arife Hanım** IV:344c. **Arife Tahtı** L304a. Arifi (ö. 1551, Şair) III:443b. **Arifi** (ö. 1562) *bak. Fethullah Arif*

Arifi Paşa (1830, İstanbul - 1895, İstanbul) Sadrazam. Çeşitli diplomatik görevlerin ardından hariciye, maarif ve

adliye nazırlıklarında bulundu. 1879' da getirildiği sadrazamlık görevinde üç aya yakın bir süre kaldı. Şûra-yı Devlet reisliği yaptı.

I:304c.

Arifi Paşa Korusu *mad. I:304c, ILLöa.*

ilgili madde:

Korular V:71b

Arifi Paşa Yahşi (Bebek) III:69b. **Arif in Hilesi** VL133c.

Arifin Kıraathanesi *mad. I:305a, IV:564c.*

Arif in Yeri Beyoğlu'nda, Sıraselviler'de, Billurcu Sokağı'ndadır. Çiçek Bar olarak da tanınır. Sanatçıların, sinemacıların, reklamcılarının rağbet ettikleri bir bardır. Yarım yüzyıla yakın zamandır bar sözcüğünün Türkçede bürünmüş olduğu anlamının (konsomatrislerin çalıştığı, dansözlerin program sundukları, İstanbul'a gelmiş kimi taşralı tüccarların para saçtıkları, yasadışı işlerin çevrildiği, kadınların pazarlandığı yer) değişmesinde ve sözcüğün doğduğu ülkelerdeki anlamına dönmesinde rol oynamıştır.

Aristarhis Ailesi *mad. L305b. Aristarhis, Grigorios* IV:462b, VI:366a. *ilgili madde:*

Aristarhis Ailesi I:305b **Aristarhis, İoannis** VI:366a. *ilgili madde:*

Aristarhis Ailesi L305b **Aristarhis, Nikolaos Stavrakis**

ilgili madde:

Aristarhis Ailesi I:305b **Aristarhis, Stavrakis** VL366a. *ilgili madde:*

Aristarhis Ailesi L305b **Aristoteles** I:66c. AriusculukIV:181c.

Arizona Bar Beyoğlu'nda, İstiklal Cad-desi'ne açılan sokaklardan, eski Eczacı, yeni Deva Sokağı'nda, adını II. Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'de de etkisini gösteren Amerikan kültüründen almış müzikli, içkili, danslı lokal. İçki ve kokteyllerine Amerikan kültürü hâkimdi, müzik ise caz müziği hariç, Avrupa müziği, Paris şan-sonları, Viyana lied'leri idi. Kısa ömürlü ama ilginç bir lokal olarak Beyoğlu tarihine adını geçirdi.

II:221a.

Arkadaş Haftalık dergi. 27 Eylül 1876-7 Kanunuevvel 1876 tarihleri arasında yayımlandı. İmtiyaz sahibi ve yazarı Şemsi, müdürü Tevfik idi.

Arkadaş On beş günlük resimli dergi. 18 Ocak 1910-28 Temmuz 1910 tarihleri arasında yayımlandı. Müdürü Mit-

hat Sadullah, yazı işleri müdürü Osman Fahri idi.

Arkadaş Haftalık resimli dergi. 27 Haziran 1928-29 Mayıs 1929 tarihleri arasında yayımlandı. Sorumlu Müdürü Sedat Si-mavi idi.

Arkadi Gazinosu III:379a. **Arkadia** VL345a. **Arkadianai** *mad.* L305a.

Arkadios *mad.* L305b, II:87c, III:225c, IV:181c, 331b, VI:291c, VII: 247a, 262b, 294c, 567b.

İlgili maddeler: Arkadios Forumu I:306a Arkadios Sütunu I:306b Eudoksia Sütunu III:225c

Arkadios Forumu *mad.* I:306a, 216b, IV: 1a, 529a, V:405a, 433a.

ilgili maddeler: Arkadios I:305b Arkadios Sütunu I:306b **Arkadios Hamamı** I:305b.

Arkadios Sütunu *mad.* L306b, 289a, II:325a, III:52c, IV:142a, V:405a, VI:49c.

ilgili maddeler:

Arkadios I:305b

Arkadios Forumu I:306a **Arkan, Sadi** II:449c. **Arkan, Seyfi** II:449c, III:325a.

Arkeologiki Pinakes tes Hagias Sofias

I:281b.

Arkeoloji Müzeleri *mad.* I:307c, 41a, 295a, II:9c, 145a, 327c, 340c, 519b, 552c, III:205b, IV:167a, 222b, V:491b, VI:24a, 64a, 192a, VII:289a, VLT:365a.

ilgili maddeler:

Arkeoloji Müzeleri Binası I:310a Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi

Çinili Köşk II:517c

Dethier, Philipp Anton III:41b

Eldem, Halil Edhem IIL151b

Eski Şark Eserleri Müzesi III:205b

Oğan, Aziz VL122b

Osman Hamdi Bey VLLölc

Arkeoloji Müzeleri Binası *mad.* I:310a, VI:66a.

Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi

mad. L31 lc, V:174c. **Arkeoloji Müzeleri Yıllığı** *mad.* I:312b. **Arkın Kitabevi** VII:449b.

Arkın, Ramazan Gökalp (1914, Malatya) Gazeteci, yayımcı. Necatibey Öğretmen Okulu'nu ve Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü'nü

bitirdi. Bir süre memuriyette bulunduktan sonra İstanbul'a gelerek *Tan* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Daha sonra "Bir" ve "Arkın" yayınevlerini

Arkoç, Özcan

40

41 Asdvadzadzin Katolik Kilisesi

kurdu. Birçok kitap ve ansiklopedi yayımladı.

VII:449b.

Arkoç, Özcan (1939, Hayrabolu) Futbolcu. Spora Vefa'da başladı. 1958'de Fenerbahçe'ye, 1962'de Beşiktaş'a, 1964' te Avusturya'nın Austria Wien ve 1966' da Almanya'nın Hamburger SV kulübüne transfer oldu. Hamburg'da oynadığı yıllarda Almanya'nın en iyi kalecilerinden biri olarak gösterildi. Hamburg ile birlikte bir kez kupa kazandı, bir kez de Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası finali oynadı (1967-1968). Futbolu bıraktıktan sonra antrenörlük diploması alarak başta Hamburger SV olmak üzere bazı Alman takımlarını ve Kocaelispor'u çalıştırdı. 9 kez milli oldu ve bir kez de kaptanlık yaptı.

Arlı, Rasih Emin IIL220c.

Armağan Süresi belirsiz edebiyat, tarih vb dergisi. 1874'te yayımlandı. Yazarı M. Arifti.

Armağan Dağarcığı On beş günlük "fenni ve edebi" dergi. 1887'de yayımlandı. Sahibi İhsan Hüseyin, yazarı Ah-med Nureddin idi.

Arman, Cihat *mad. I:312c*, III:287a. **Arman, Enver** VII:439b. **Armaş Ruhban Okulu** III:483b. **Armutlu** *bak.* Küçükarmutlu **Armutlu Yarımadası** III:76b.

Arna, Fuat (1909, İstanbul -1962, ?) Hukukçu, gazeteci. Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Kaymakamlık, serbest avukatlık yaptı. 12. dönem (1961-1965) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Arnaudin *mad. L313a*, II:288c, 497c.

Arnavud Shqiqetarı Haftalık Türkçe ve Arnavutça siyasi dergi. 1909-1912 arasında yayımlandı. İmtiyaz sahibi ve müdürü Derviş Hima idi.

Arnavut Zinciri *mad. L313b*.

Arnavutköy *mad. I:313c*, II:166a, IV:534b, VII:493a.

ilgili maddeler: Amerikan Robert Lisesi I:244a

Arnavutköy Amerikan Kız Koleji I:316c

Arnavutköy Karakolu L318b Beyhan Sultan Çeşmesi II: 191a Beyhan Sultan Sahilsarayı II:191c Boğaziçi II:266a Taksiarhes Kilisesi VII:195b

Arnavutköy Amerikan Kız Koleji

mad.I:316c, II:115a.

Arnavutköy Çileği I:316a.

Arnavutköy Fıkaraperver Cemiyeti 2

Aralık 1946'da, Arnavutköy'deki Rum ilkokul öğrencilerine ve yoksullara yemek ve muhtaçlara para yardımı yapmak üzere kurulmuş dernek. Merkezi

Arnavutköy Satış Meydanı, no. 22'dey-di. Başkam Vasil Triyandafilidis'ti. Derneğin diğer yöneticileri de Rumdu.

Arnavutköy İskeleyi IV:202b. Arnavutköy Karakolu *mad. I:318b.* Arnavutköy Vapur İskeleyi Gazinosu

III:379c.

Arnavutköyü Ciğeri Hıdrellezde kuzu kesimine izin verildikten sonra bu köydeki aşçı dükkânlarında kuzu ciğerinden yapılan sote ve yanında piyaz, İstanbullularca pek makbuldü. Kırmızı biber ve una bulamp bol yağda kızartılan, üzerine yine kırmızı biberli kızgın yağ gezdirilen bu tür ciğer akşamcılarının da mezelerindendi.

Arolat, Ali Mümtaz (1897, İstanbul -1967, İstanbul) Şair. Mekteb-i Sulta-ni'de (Galatasaray Lisesi) okudu. Öğrenciliği sırasında I. Dünya Sava-şı'na katıldı. Banka memuru olarak yaşamını kazandı. İlk şiirlerinde "Seza" mahlasını kullanmış olan hececi şair, *Şair, Nedim, Yeni Mecmua, Dergâh* ve *Milli Mecmua* dergilerinde yayımladığı şiirlerini *Bir Gemi Yelken Açtı* (1926) ve *Hayal İkliminden Dönen Diyor ki* (1960) adlı kitaplarda topladı. Gazeteci Osman Saffet Aro-lat'ın büyükbabasıdır.

IV: 145a. **Aroyo, Yeşua** VII:402b.

Arpa Emni Tanzimat'a değin İstanbul' da kara taşımacılığı büyük ölçüde hayvanla yapıldığı gibi, sivil ve asker görevlilerin, devlet erkânının da binek ve arabaya koşulan adarı vardı. Bu nedenle arpa, saman ve ot gereksinimi, kentin yiyecek gereksiniminden sonra ikinci sırayı almaktaydı. Çeşitli yerlerden gemilerle yem ve arpa getirtilmesi, dağıtılması işlerim üstlenen arpa emni, kendisiyle eş düzeydeki gümrük emni, tersane emni, koyun emni, şehremni ve matbah emni gibi birun örgütünün başlıca görevlilerindendi.

Arpa Emni Köprüsü *bak.* Bayrampaşa Deresi Köprüsü

Arpa Emni Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Beyazıt Ağa, Fatma Sultan, Neslişah, Mimar Sinan, Hoca Üveyz, Hasan Halife, Molla Şeref, Ördek Kasap, Deniz Abdal ve Ereğli mahallele-riyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.715'tir.

Arpacı Hanı Üsküdar'da çarşı içindeydi. Günümüzde hana ait hiçbir iz yoktur. Yapının varlığına ilişkin bilgi Üsküdarlı Destancı Vasıf Hoca'mn (Hiç) hatıralarına dayanmaktadır.

Arpacıbaşı Mescidi Eyüp İlçesi'nde, Ab-durrahman Şeref Bey Caddesi ile Arpacı Hayrettin Sokağı'nın kavşağında yer almaktadır. Banisi, İstanbul'un fethinde bulunduğu ve ordunun arpasını sağladığı rivayet edilen Hayreddin Ağa'dır. İnşa tarihi tam olarak tespit edilemeyen mescidin yanında, bani-

nin küçük türbesi yer almakta, Arpacı Hayrettin Sokağı'na açılan niyaz penceresinin üzerinde Arpacı Hayreddin Ağa'nın adını ve ölüm tarihini (860/1456) içeren bir kitabe görülmektedir. *Tezkiretü'l-Ebniye'deki* kayıttan Mimar Sinan eliyle yenilendiği anlaşılan mescidin ahşap yapısı 19-yy'da yeni baştan inşa edilmiş olmalıdır. Son olarak 1986'da yenilenen yapı İstanbul'un günümüzde mevcut nadir ahşap mescitlerinden birisidir. Yamuk planlı küçük bir harim ile kavşak noktasında yer alan, bodur bir ahşap minaresi vardır.

III:15b.

Arpacılar Mescidi *bak.* Bursa Tekkesi Mescidi

Arpacıoğlu, Osman IIL287a.

Arpad, Burhan *mad.* I:318c, II:447b.

Arsa Spekülasyonu *mad.* I:319a, IV:164c.

İlgili maddeler:

Boğaziçi Yasası IL290b

Gecekondu III:381a

Göç III:404c

Planlama VI:265b **Arsal, Sadri Maksudi** VII:224c. **Arsan, Hüseyin Hüsnü** *mad.*

I:323c. **Arsan Vamık Efendi** IV:519b. **Arsebera** (Arsaberu) VI:141b.

Arsel, Hatice Şiyma IV:356b. **Arsenius Autorianos** I:379c.

Arsenius Manastırı *bak.* Spiridon (Ayios) Manastırı

Arseven, Celal Esad *mad.* I:324a, 537a, II:407a, III:236b, 529b, I V:25a, 335a, 412b, V:81a, 170a, 174c, 370c.

Arsever, Rıza III: 207a.

Arslan Ağa Çeşmesi Üsküdar'da, Sultan-tepe'de, Elmasçı Sokağı'nın karşısında bulunmaktadır. Banisi Arslan Ağa, valide kethüdasıydı. Kesme taştan klasik üslupta 1056/1646'da yaptırılmıştır. Büyük bir haznesi ve mermerden ay-nataşı bulunmaktadır. Kitabesi sivri kemerinin üzerinde yer almaktadır. Cephesi kenarlarda oyma ve kabartmalarla çerçevelenmiştir.

Arslan, Muhiddin III:207a. **Arslan, Refik** I:356a.

Arslanhane *mad.* L325c, 102c, II:153a, III:51a, IV:130a, VI:49b, VII:13c, 55b, 289a, 297c, 461b.

Arsoy, Yesari Asım *mad. L326b, 230c, III:260c, V:534a, VL250a, 497a, VII:209b.*

Arşag, Zareh III:183b. **Arşarunyatz Cemiyeti** IV:171c.

Art Deco *mad. L326c, II:449c. İlgili maddeler:* Art Nouveau I:327b

Markiz Pastanesi V:300c **ART Galery** (Teşvikiye) VI:437b.

Art Nouveau *mad. I:327b, 132a, 398a, 540a, IL401a, 403a, 491a, 551a, IV:94a, VI:148b, 241a, VII:390a. İlgili maddeler:*

Ahmed Ratib Paşa Köşkü I:131c Aşıyan I:371b Botter Apartmanı II:312c

D'Aronco, Raimondo Tommaso II:550a

Hıdiv Kasrı IV:61c Hıdiva Sarayı IV:63c Huber Köşkü IV:93a İtalya Elçiliği Yazlığı IV:301c Kemaleddin Bey IV: 52 la Markiz Pastanesi V:300c Şale Köşkü VII:132c Yeniçeri Müzesi VII:471c Yıldız Sarayı Tiyatrosu VII:527b **Artabasdos** IV:466c.

Artam, Nurettin (1900, İstanbul - 1958, İstanbul) Gazeteci ve şair. İstanbul Sultanisi'nde okudu. I. Dünya Savaşı sonunda iki yıl kadar esir kaldı. 1940' lı yıllarda Ankara Radyosu'ndaki ünlü "Radyo Gazetesi" adlı günlük konuşmalarıyla tüm yurttan tanındı. Çeşitli gazete ve dergilerde yazılar yayımladı. *Boş Saatlerde (1938), Vanm Yoğum ve Seccade (1946)* başlıklı kitaplarda şiirlerini topladı.

VII:322a.

Artemel, Talat *mad. I:333a, VII:36b. Artemis Tapınağı* IL258c, V:477c.

Artemision I:235a. **Artin** (Ekmekçi) IV:324c. **Artin** (Kazaz) *bak.* Bezciyan, Artin **Artin, Mandoli** V:529b. **Artin Usta** (Demirci) III:500b. **Artisan Sanat Galerisi** VI:437c.

Artistik-Sine (Artistic-Cine) Haftalık Türkçe ve Fransızca "Şark ve Balkan" sinema dergisi. İmtiyaz sahibi ve müdürü Piyer Sarıyan, başyazarı Antu-van Pol, Türkçeye tercüme eden Ra-gıp Rıfkı idi.

Artopoleia L271b, II:180c, 475a.

Artın Basımevi III:183b.

Artın, -Şevki VL538a.

Artunkal, Ali Rıza (Korgeneral) IV:147c.

Anı, Kemal Ahmet II:451c, V:79a, 208a, VI:267a.

Aru, Selim VII:455b. **Aruca, Nükhet** IL389a. **Aruoba, Güloya** III:46a.

Arvasî, Abdülhakim IV:485c, VI:36a, 37b.

Arzodası *mad. I:333b, 304a, 519c, II:42c, III:69a, 172c, 326c, V:141a,*

VT:449c, VII:283a, 286c, 292a, 384c. İlgili maddeler: Arife Divanı I:303a Topkapı Sarayı VII:280c

Arz-u Hal Haftalık, resimli dergi. 14 Şubat 1910-11 Mart 1910 tarihleri arasında

yayımlandı. İmtiyaz sahibi Mehmed Rauf, sorumlu müdürü Mehmed Hazım idi.

Arzuhal Taşı Haliç'te, Eyüp'ün karşısında, Karaağaç'a yakın adacıklardan birinin üstüne özel olarak dikilmiş bir taşı. Kaidesi harç ve demirle yapılan, fakat yapılış tarihi ile amacı bilinmeyen bu ilginç taş için halk arasında bazı rivayetler vardı. Olasılıkla III. Ahmed döneminde (1703-1730), Bahariye ve Kâğıthane bayındır iken bu taş, padişaha sunulmak üzere "arzuhal" (dilekçe) konuluyordu. Dileği ve şikâyeti olanlar, bir kayıkla adacığa gelip arzuhallerim taşa koymakta, daha sonra bir saray görevlisi bunları götürüp padişaha sunmaktaydı. Taş bilinmeyen bir tarihte yerinden söküldü; kaidesi ise 1940'lara değin mevcutken bulunduğu adanın tuğla imal edenlerce tamamen tüketilmesi sonucu tahrip oldu ve belediye tarafından yıktırıldı.

'. I:335a.

Arzuhalciler

Arzuman, Onuik III:183a. Arzumanova, Krassa II:16b. Asadoryan, Artin V:283a. Asaduryan, Harutyun III: 183a.

Asaf Derviş Paşa (1868, İstanbul - 1928, İstanbul) Türkiye'de modern kadın hekimliğinin kurucusu sayılan cerrah. Askeri Tıbbiye'yi bitirdi. Berlin'de öğrenim görerek kadın doğum uzmanı oldu. 1899'dan başlayarak çeşitli okul ve hastanelerde ders verdi, tıpla ilgili çeşitli askeri ve sivil görevlerde bulundu. 1909'da İstanbul'da kurulan Tıp Fakültesi'ndeki görevini ölümüne değin sürdürdü.

VII:389a. **Asaf Muammer IV:345b.**

Asaf Paşa Yahşi Beykoz İlçesi'nde, Kan-lıca'dadır. Yedi-Sekiz Hasan Paşa Yalısı diye de bilinir. 19. yy'ın son çeyreğinde yapıldığı sanılan yalı, merkezi sofalı, taşlıklı, çıkmalı ve çatı odalı bir yapıdır. 1200 m2 bahçe içinde kurulu olup 300 m2 kullanım alanına sahiptir.

Asafabad L535c.

Asâkir-i Bahriye-i Nizamiye Tanzimat döneminde İstanbul'da örgütlenen deniz kuvvetleri. Asakir-i Mansure-i Mu-hammediye'ye (kara ordusu) koşut olarak kurulan bu yeni örgüt eski kalyoncu, levant ve azeb sınıflarının yerini aldı. İstanbullular Bahriye-i Nizamiye birliklerindeki askerlere, "bahriye nizam askeri", daha çok da "bahriyeli" demekteydiler. Örgüte, kura yöntemi ile kıyı halklarından gençler alın-

maktaydı. **Asâkir-i Hassa I:31a, III:457c.**

Asâkir-i Hassa-i Muhammediye Hastanesi I:345a.

Asâkir-i Hassa-i Şahane Hastanesi

I:346a.

Asâkir-i Mansure-i Hassa Hastanesi

L345a.

Asâkir-i Mansure-i Muhammediye

mad. L337b, 352b, 416a, 558b, IL364a, 391a, 413c, III:138c, 220b, 296b, 297b, 457c, IV:314c, 440b, V:116c, 257c, 372c, VI:11b, 306c, 491a, VII:264b, 358b.

İlgili madde: Vak'a-i Hayriye VII:357a

Asâkir-i Muntazama-i Bahriye

III:457c.

Asal, Seyfettin IL142b.

Asal, Sezai II:142b.

Asar Haftalık dergi. 20 Şubat 1885-21 Ağustos 1886 tarihleri arasında yayımlandı. İmtiyaz sahibi Sencerzade Mehmed Reşad, başyazarı Menemenliza-de Tahir'di.

Âsâr-ı Atika Encümen-i Daimisi IV:222a, VII:73c.

Âsâr-ı Atika Müzesi L308c, VI:122b.

Âsâr-ı Edebiyye 1888-1889 arasında yayımlandı. İmtiyaz sahibi el-Hac İbrahim'di.

Âsâr-ı Muntehabat On beş günlük edebiyat dergisi. 1910'da yayımlandı. İmtiyaz sahibi Mehmed Hulusi, sorumlu müdürü Giridî Rahmi, başyazarı Faik'ti.

Asâr-ı Nisvan/Kadın Yazıları IV:346b.

Âsâr-ı Perakende Süresi tespit edilemeyen "edebiyat, fûnun, teracim-i ahval, letaif" dergisi. 1874'te yayımlandı.

Aşariye Camii *mad. L339a, II:164b. Asayiş Vapuru* *mad. I:339c. Asbestas, G.* IV:141c.

Asdik Ağa (1840, İstanbul - 1913, İstanbul) Ermeni asıllı hanende ve besteci. Asıl adı Asadur Hamamcıyan'dır. 20. yy'ın başarılı hanendelerinden besteci Boğos Hamamcıyan'ın (1872-1945) babasıdır. Binlerce eseri ezbere biliyordu. Abbas Halim Paşa koleksiyonundaki eserlerin büyük bir bölümünü notaya aldı. Sevilen eserler besteledi. Kilise musikisine ait eserleri de vardır.

Asdvadzadur III: 182a. **Asdvadzaduryan, Cincin Hovhannes**

Asdvadzaduryan, Hovhannes III: 182a.

Asdvadzadzin (Surp) Ermeni-Sürya-ni Kilisesi *mad. L340a.*

Asdvadzadzin (Surp) Katolik Kilisesi

Beyoğlu'nda, Sakızağacı'ndadır. Sultan Abdülaziz'in 3 Kasım 1864 tarihli fermanıyla temeli atıldı ve Patrik Andon

Asdvadzadzin Katolik Kilisesi 42

Âşıyan

Hasun tarafından 6 Kasım 1866'da ibadete açıldı. Mimarı Andon Tülbentçi-yan'dır. Korint tarzında inşa edilen kilisenin genişliği 16,50 m, uzunluğu 46,50 m ve yüksekliği 28 m'dir. Dört yüksek sütunla inşa edilmiş olan büyük mihrabının yanlarında iki küçük mihrap daha yer alır. Buradaki resimler Romalı sanatçılara aittir.

Asdvadzadzin (Surp) Katolik Kilisesi

Büyükada'da Mehmetçik Sokağı'nda-dır. Andon Apelyan'ın inşa ettirdiği kilise 1858'de ibadete açıldı. Yüksekliği 11 m, derinliği 20 m ve genişliği 9 m'dir. Tek açıklıklı dikdörtgen bir hacimden ibarettir. Beşik çatısı kiremit örtülüdür. Giriş bölümünde koronun yer aldığı balkon vardır. Mimarının Andon Tülbentçiyan olduğu tahmin edilmektedir. 1984'te onarım görmüştür.

Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi Bakırköy İlçesi'nde, Ebüzziya Caddesi, no. 34'te-dir. Asıl adı "Dzununt Surp Asdvad-zadzin"dir (Azize Tannanası'nın Doğuşu). Kilise binası ilk kez Bakırköy ve Azadlı Baruthaneleri ile civardaki fabrikalarda çalışan Ermeni işçilerin ve ailelerinin ruhani ihtiyacı için Barutçuba-şı Hovhannes Bey Dadyan tarafından 1844'te inşa ettirildi. Geçirdiği birkaç küçük onarımdan sonra 1894'teki depremde hasar gördü. Bu olaydan sonra büyük bir onarım geçirdi. Dış görünüş açısından çok sade olan bazilik tipteki kilisenin bir çan kulesi vardır. Kilisenin içi ve dışı son kez 1984'te onarılmıştır. Bitişğinde Ardrunyatz (bugün Dadyan) Ortaokulu yer alır.

III: 184a.

Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi (Beşiktaş) *mad. L340c*, III: 184a, VI:48a.

Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi Eyüp İlçesi'nde, Kanun Sokağı, no. 5'tedir. 18. yy' in sonundan beri var olduğu bilinmektedir. 1812'de Ermeni usta ve işçilerin aileleri için yeniden inşa edilmiştir. Önce 1840, daha sonra da 1845' te olmak üzere iki kez Hovhannes Bey Dadyan'ın çabalarıyla onarılmıştır. 1855'te ise yine Hovhannes Bey Dadyan'ın maddi desteğiyle ahşap kilisenin yerine kagir yeni kilise inşa edilmiştir. Ahşap basık tonozun içerisine gizlenen toprak çömlekler, sunağın altındaki mermer oyma ve absidin üzerindeki melek resimleri kilisenin özelliğidir. Son kez 1994'te onarılan kilisenin nefe girişinde demir bir kapı yer almaktadır.

III: 184a.

Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi (Kum-kapı) *mad. I:341c*, 292a, II:224a, III:182b, 183c, 388b, IV:400c, V:120c, VI:140c, 276a.

Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi (Orta-köy) II:38b, III:184a, V:21a.

Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi (Yeni-köy) *mad. L342c*, III: 184a.

- Asena, Duygu** IV:352c. *Asesler mad. L343b*, III:457c. **Asilyazıcı, Hayati** VII:146c.
- Asım** (Çelebizade) III:66b, 67b,
IV:314b, V:183c. **Asım** (Mütercim) VI: 13a. **Asım** (ö. 1712) III:65c.
- Asım Baba** (1869, istanbul - 1943, İstanbul) Ortaoyunu ve tuluat oyuncusu. Kambur Mehmet Topluluğu'nda oynamaya başlamış, Abdî, Kavuklu Ham-di, Kel Hasan, ismail Dümbüllü, Na-şit topluluklarında çalışmıştır. "Pişekâr" rolüyle ün kazanmıştır. Ortaoyununun son temsilcilerindendi.
- III:542b.
- Asım Bey** (1851, Yenişehir [bugün Yunanistan'da] -1929, istanbul) Giriftzen, besteci. Besteci Musa Süreyya Bey (1884-1932) ile piyanist Nihal Erku-tun'un (1909-1989) babasıydı. 18 yaşında istanbul'a geldi. Türk musikisinde artık kullanılmayan girift sazının son icracısı oldu; besteci olarak da tanındı. "Cana rakibi handan edersin" güfteli uşşak şarkısı ile rast peşrevi en tanınmış eserleridir.
- VLlölç. **Asım Efendi** (ö. 1902) VL330c.
- Asım Efendi** (ö. 1760, Küçükçelebiza-de) *bak.* ismail Asım Efendi
- Asım Mehmed Bey** (ö. 1836) V:94c.
- Asım Paşa Konağı** III:172b.
- Asır** Haftada beş gün yayımlanan siyasi gazete. 1870'te yayımlandı. Sahibi Tefik'ti.
- V:368c.
- Asır Kütüphanesi** 19- yy'ın sonlarında Tavukpazarı'nda kurulmuş kitabevi. Yayıncılık ve kitapçılıkla uğraşan Kas-bar, Ohannes ve Kirkor Kayseryan kardeşlerden sonuncusu tarafından kurulan Asır Kütüphanesi'nde eski ve yeni dergiler, cüz cüz çıkan kitaplar da bulunurdu. Kirkor Faik adım da kullanan sahibi başta Ahnîed Rasim olmak üzere birçok genç yazarın kitaplarını yayımlamıştır.
- Asildar** Günlük siyasi gazete. 1919'da yayımlandı, imtiyaz sahibi Şehsuvar-zade Osman, başyazarı Refii Cevad'dı.
- ASİS VI:526c.
- Âsitane** *mad. I:344a*, IV:256a.
- Asitane Restaurant** VL9b.
- Âsitane-i Nureddin** *bak.* Nureddin Cerrahî Tekkesi
- Asker** On beş günlük dergi. 9 Eylül 1908-14 Eylül 1909 tarihleri arasında yayımlandı. Kurucusu ve başyazarı Osman Senayi, müdürü İbn Sırrı Ahmed Cevdet'ti.

Asker Hocası Haftalık "siyasetten baş-
ka her şeyden bahseder" dergi. 1920'de yayımlandı. Başyazarı ve baş-düzelteni
Recep Vahdi'ydi.

Asker Ressamlar Derneği II: 189a, 482b, III:82a, V:177b.

Askeri Baytar Mektebi I:354a.

Askeri Baytar Rüşdiyesi I:352c.

Askeri Hastaneler *mad. L344c,*

IV:14a, VL401c. *İlgili maddeler:*

Bahriye Merkez Hastanesi I:548c Cerrahhane-i Mamure II:413c

Gülhane Tatbikat Mektebi ve Seririyat Hastanesi III:439c ,

Gümüşsüyü Askeri Hastanesi III:449b

Haydarpaşa Askeri Hastanesi IV: 29a

Tıbhane-i Âmire VTI:264b **Askeri Kuruluşlar** *mad. L349c. Askeri Levazım*
Mektebi I:353c.

Askeri Müze *mad. I:350a, 307c, III:298c, IV:296a, V:373b, VL24a, VII:455c, 461b.*
ilgili maddeler:

Ahmed Muhtar Paşa I:127b

Aya irini Kilisesi I:433a

Cebthane II:390c

Fethi Ahmed Paşa III:298b

Maçka Silahhanesi V:237a

Yeniçeri Müzesi VII:471c **Askeri Nekahethane** III:180c **Askeri Okullar** *mad.*
I:351b, III:138b. ilgili maddeler:

Acemi Ocağı I:61c

Asâkir-i Mansure-i Muhammediye I:337b

Bostancı Ocağı II:305b Canbazhane II:382c Cerrahhane-i Mamure II:413c

Deniz Astsubay Hazırlama Okulu III:22c

Deniz Harp Okulu III:25b Harp Akademileri III:561a Hava Harp Okulu IV:21a
ibrahim Paşa Sarayı Mektebi IV:130c Kuleli Askeri Lisesi V:115c
Mehterhane V:371b Mekteb-i Harbiye V:372c Mekteb-i Tıbbiye-i
Şahane V:375b

Mühendishane-i Bahri-i Hümayun VI:13b

Mühendishane-i Berri-i Hümayun VI:14b

Tıbhane-i Âmire VII:264b **Askeri Sağlık Mektebi** IV:29b. **Askeri Sanayi İdadisi**
I:353a.

Askeri Tahiniye Fabrikası *mad. L354b.*

Askeri Tıbbiye I:353a.

Askeri Veteriner Tatbikat Okulu

I:346b.

Aslan Ağa Suyolu VII:351a. **Aslangü, Feyzi** III:4a, VI:496c. **Aslan'ın Gazinosu** I:534a. **Aslanyan, Kevork** VI:250b. **Aslanyan, M.** III:183b. **Aslanyan, Viçen** *mad. L354c.*

Aslı Han Beyoğlu'nda balık pazarının bulunduğu Sahne Sokağı'nda, bugün Beyoğlu yakasının sahaflar çarşısı olan yeni işhanı. Zemin katından Dudu-odaları Sokağı'na (Sahne Sokağı'nı Hamalbaşı Caddesi'ne bağlayan ve balık pazarının bir parçasını oluşturan sokak) geçilebildiği için aynı zamanda pasaj niteliğindedir. Son zamanlarında meyhanelerin ağırlıkta olduğu Krepen Pasajı'nın yerine yapılmıştır. Sahne Sokağı üzerindeki üç pasajdan birisidir (diğerleri Çiçek Pasajı ve Avrupa Pasajı ya da Aynalı Pasaj'dır). V:105c.

Aslier, Mustafa I:212a.

Asma Mescidi *bak. Aşmalı Mescit*

Asmaaltı Çarşısı Mısır Çarşısı ile eski Balık Pazarı arasında yer alıyordu. Osmanlı döneminde bu çarşının özelliği Müslüman tüccarların elinde bulunmasıydı. Toptan ve perakende bakkaliye malzemesinin satıldığı bu çarşı giderek önemini yitirdi. II. Mahmud döneminin (1808-1839) başlarında buradaki bekâr odaları ve kahveler nedeniyle yeniçeri ayaklanmalarında bir merkez konumuna geldi.

Aşmalı Mescit Beyoğlu İlçesi'nde, Tepe-başı'nda, Aşmalı Mescit, Mezarlık ve Minare sokaklarının kavşağında idi. *Hadîka* 'da mescidin banisinin II. Ba-yezid'in tersane kalafatçıbaşı Yunus Ağa olduğu kaydedilmiştir. Minberini Ömer Ağa yaptırmıştır. Yine aynı yerde, banisinin mezarının mescidin ha-ziresinde olduğu belirtilmişse de ne mescit, ne de kabir günümüze ulaşmıştır.

L212b, 355a.

Aşmalı Mescit Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Evliya Çelebi, Yahya Kâhya, Kamer Hatun, Hüseyin Ağa, Kuloğlu, Tomtom ve Şahkulu mahalle-riyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 918'dir.

II:221a.

Asmalımescit Sokağı *mad. L354c, IV:265c, VII:317a.*

Aspar Su Haznesi *mad. I:356c, 86a, IL472a, IV:517c, VL343a, 469c, VH:47b, 62c.*
ilgili maddeler: Aetios Sarnıcı I:86a Yavuzselim VII:447a

Asrî Hafta Haftalık resimli "Türk Gazetesi", 7 Kanunusani 1926-21 Teşriniev-vel 1926 tarihleri arasında yayımlandı. Sahipleri S. Sudi, Ali Haydar, sorumlu

müdürleri Kâzım Şakir, Süleyman Tevfik'ti.

Asri Sineması *mad. I:357c, VL230c, 260b, 539a, VII:251a.*

nli madde:

Pathe Sineması VL230c

Asrî Türkiye Mecmuası Aylık "içtimai, iktisadi, edebi aile ve salon" dergisi. Portre ve nota da yayımlıyordu. Mart 1926-Şubat 1927 tarihleri arasında yayımlandı. Başyazarı Veziroğlu Ömer Aziz, sorumlu müdürü Mehmed Cemil'di.

Asseo, David (Hahambaşı) VI: 68a.

Assicurazioni Generali VL550b.

Associated Press III:465b.

Astarçı Hanı *mad. 1358a, IV:426b.*

Aster, Ernst von IV:248b.

Asteris, Leonidas V:523a.

Aster-İş VL526b.

Asterius (Amasya Piskoposu) IIL226b.

Astir V:128b.

Asude Lokantası VL9b.

Asutay, Üstün III:413c.

Asya, Arif Nihat (1904, Çatalca - 1975, Ankara) Şair, yazar, istanbul Yüksek Öğretmen Okulu'nu bitirdi. Çeşitli liselerde öğretmen olarak çalıştı. 1960' tan sonra *Yeni İstanbul, Babiâli'de Sabah* gazetelerinde fıkra yazarlığı yaptı. *Ayetler* (1936), *Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor* (1946), *Kubbe-iHadra* (Mevlana'yı anan uzun şiiri, 1956), *Rubaiyyat-ı Arif*(1956)', *Kıbrıslı Rubailer* (1964), *Dualar ve Aminler* (1967) şairin yayımladığı kitaplar arasındadır.

Asya Bankası Anonim Şirket-i Osmaniyesi II: 48a.

Asya Kumpanyası Tiyatro topluluğu. 1867'de Gedikpaşa Tiyatrosu'nda, Ke-ğork Papasyan Efendi'nin oğlu Karabet Papaszade (Papasyan) tarafından Türkçeye çevrilen beş perdelik *Cesar Borjia* dramını oynamışlardır. I:91a.

Aşağı Dudullu Mahallesi Ümraniye ilçe-si'nde yer alır. Yukarı Dudullu, Çakmak, inkılap mahalleleri, Beykoz ilçesi ve ilçe mücavir alanıyla çevrilidir. Nüfusu (1990) 36.951'dir.

III:384c.

Aşan, Yücel VII:350b. Aşçıyan, Aram III: 183a, 189b.

Aşçı Ahmed Dede Türbesi *mad. I:358b, VII:177c, 481a, 557b.*

Aşçıbaşı (Ahçıbaşı) Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Arakiyeci Hacı Cafer, Tembel Hacı Mehmet, Selimiye, insaniye ve Tavası Hasan Ağa mahal-leleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.167'dir.

Aşçıbaşı Camii *mad. I:359b.*

Aşeni, Ahmed Fetgeri *mad. I:359c, III:207a, 533a.*

İlgili madde-.

Beşiktaş Jimnastik Kulübü II:167c **Aşeni, Suat Fetgeri** (Tan) III:207a. **Âşık** III:40a. **Âşık Bağdadî** I:361a **Âşık, Cemal** *mad. L360a. Âşık Edebiyatı mad. I:360b, III:40a. İlgili maddeler:*

AbdîLlc

Ahmed Şeyda I:133b

Âşık, Cemal I:360a

Âşık Musikisi 1:363a

Bidarî II:227b

Destancıhk III:38c

Destanlar III:39c

Gedaî (Beşiktaşlı) III:385c

Halk Edebiyatı IIL515a

Levnî V:211b

Mehmed Kemâlî V:362b

Meydan Şairleri V:431b

Namî VI:45a

Ömer (Âşık) VI:194c

Semai Kahveleri VI:518c

Serverî VI:535c **Âşık Musikisi** *mad. I:363a. Âşık Ömer bak. Ömer (Âşık) Âşık Paşa* (ö. 1333) I:364c, VII:552c.

Âşık Paşa Külliyesi *mad. I:364c, VII:168c, 552b.*

İlgili madde:

Mimar Sinan Tekkesi V:469a **Âşıklar Cemiyeti** L362a, 363a, 364b. **Âşıklar Kahvesi** I:361c. **Âşıklar Mezarlığı** II:221c

Âşıkpaşa Fatih İlçesi'nde, Cibali'den Fatih'e çıkan paralel caddelerden Ciba-li ve Karadeniz caddeleri arasında Esrar Dede Sokağı çevresinde yer alan Âşık Paşa Külliyesi ve Esrar Dede So-kağı'nın Karadeniz Caddesi'ne değin devamı olan Âşık Paşa Sokağı nedeniyle bu mevki Âşıkpaşa adını alır. isim, kabri Kırşehir'de bulunan sufi ve şair Âşık Paşa'dan gelmektedir.

Âşıkpaşazade Türbesi I:367c.

Âşir Efendi (Hafız) III:58b.

Âşir Efendi p. 1804, Şeyhülislam) *bak.* Mustafa Âşir Efendi

Âşir Efendi Kütüphanesi *mad. L368c, V:174a.*

Aşiret Mektebi *mad. I:369a, 4la, III:139a, IV:135b, 327b, V:374c.*

Âşıyan *mad. I:370c. ilgili maddeler: Âşıyan I:371b*

: ,T=r.-; U

Âşıyan

44

45

Atatürk Tarım İşletmesi

Âşıyan Müzesi I:372a Durmuş Dede Tekkesi III:106a Kayalar Mescidi ve Tekkesi
IV:498c Yılanlı Yalı VII:512c

Âşıyan (Tevfik Fikret'in Evi) *mad. L371b, IL244c.*

İlgili maddeler: Âşıyan Müzesi I:372a Tevfik Fikret VII:529c

Âşıyan Haftalık "edebi, ilmi, siyasi, içtimai, fenni, ahlaki" dergi. *Mazi ve Ati* adlı ekleri vardı. 10 Eylül 1908-12 Mart 1910 tarihleri arasında yayımlandı. İmtiyaz sahibi Salih Sırrı, kurucusu İb-ni Sırrî Mustafa Namık, müdürü İbni Sırrî Ahmed Cevdet'ti.

Âşıyan Mezarlığı V:444c. **Âşıyan Müzesi** *mad. I:372a, IV:5ö5b, VL24b, VII:260a.*

Aşkenaz Sinagogu Beyoğlu'nda, Yük-sekkaldırım'dadır. Avusturya kökenli zengin Yahudiler tarafından yaptırılmıştır. Mimarı Gabriel Tedeschi'dir. 1900'de ibadete açılan sinagog 400 kişi alır ve 2 kadınlar balkonu vardır.

Aşkenaz Yahudileri VII:401b.

Aşkın, Kemal Aşkî V:106c.

Aşkın, Reşat IV:223b.

Aşkîner, Tolga VLSOc.

Aşkî (Meddah) *mad.I-.372b.*

Aşkî Efendi (ö. 1873, Zakir) II:122b.

Aşkî Molla Camii Fatih İlçesi'nde, Balat sırtlarında, adını vermiş olduğu mahallede, Paşa Hamamı Sokağı'ndadır. Banisi II. Mehmed (Fatih) döneminde (1451-1481) yaşamış olan divan şairi ve devlet adamı Aşkî Mehmed Efen-di'dir. 888/1483 tarihli vakfiyesi bulunmaktadır. *Hadîka'dan* öğrenildiğine göre minberini 1148/1735'te şair Ab-düllatif Razi

Efendi'nin kız kardeşi Fatma Hatun koydurmuş, minaresini yemletmiş, son cemaat yerini ekletmiştir. 1238/1822-23'te Fatma adında bir başka hanım tarafından tamir edildiği kitabesinden anlaşılmaktadır. İnşasında kesme taş ve tuğla kullanılmış, kırma çatısının üzeri kiremitle örtülmüştür. Mihrabında çini süsleme görülür. Yuvarlak kemerli büyük pencerelerle içerisi aydınlanmaktadır. *Hactîka*'da belirtilen Molla Aşkî'nin kabri mihrap dış duvarı önünde yenilenmiş durumda durmaktadır.

Aşod Bey IV:420a.

Aşure mad. I:372c. *İlgili madde:* Muharrem Âdetleri V:493c

At Gemileri Eskiden Üsküdar'la İstanbul arasında asker ve at naklinde kullanılan gemilere verilen ad. Kürekçiliğini acemioğlanlarının yaptığı at gemileri, I. Süleyman (Kanuni) döneminde (1520-1566) odun gemileriyle birlikte 72 adet iken bu sayı zamanla

çok azalmıştır. Yeniçeri Ocağı kaldırıldıktan sonra ad ve işlev değiştirmiş olmalıdır.

At Mezarı II. Osman'ın çok sevdiği Sisli Kır adlı atı öldüğünde Üsküdar'daki Kavak Sarayı'nın bahçesine gömülmüş ve mezara dört dizelik 10287 1619 tarihli bir de kitabe dikilmişti. Saray yıkıldıktan sonra mezar açıkta kalmıştı. Halk, arasında "At Evliyası" olarak da ün yapan bu mezara sancılı atlar getirilir ve etrafında gezdirilirdi. *Zamanla* mezar evler arasında kalmış, ancak atı hastalananların rahat ziyaret edebilmeleri için kitabesi sokağa konulmuştu. Bu kitabe daha sonra Arkeoloji Müzesi'ne kaldırılmıştır. Üsküdar'da Karacaahmet Mezar-lığı'nda altı adet mermer sütun üzerine oturtulmuş bir kubbeden oluşan ve "At Mezarlığı", "Atlar Mezarı" diye anılan bir açık türbe daha vardır. Ancak burada insanların gömülü olduğu kabirler bulunmaktadır.

At Yarışları mad. I-,374a. İlgili madde:

Veliefendi Hipodromu VII:377c Ata Bey (Telgrafçı) VII:349c. **Ata Efendi** (ö. 1936) VI:200a. **Ata, Pertev** II:559b, III:63a. **Atabay İlaç Fabrikası** I:375a. **Atabay, Kemal mad.** L374c, VII:264b.

Atabey, Eşref Şefik mad. I:375a, II:294a, IV:223a, 232c, VII:202b.

Atabey, Fahri (1913, İstanbul - 1994, İstanbul) Belediye başkanı. 1937'de İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. 1951'de aynı fakültede doçent oldu. Daha sonra uzun yıllar Zeynep Kâmil Hastanesi'nde klinik şefi ve başhekim olarak çalıştı. 2 Haziran 1968'de yapılan seçimde Adalet Partisi adayı olarak belediye başkanlığına seçildi. 9 Aralık 1973 te yenilenen seçimde ikinci kez aday olduysa da seçimi kazanamadı. VI:425c.

Atabeyoğlu, Cem (1925, İstanbul) Spor yazarı. Selahattin Enis Atabeyoğ-lu'nun oğludur. İstanbul Erkek Lise-si'ni bitirdi. 1942'de *Son Posta* gazetesinde spor yazarı olarak gazeteciliğe başladı. *Cumhuriyet* ve

Günaydın gazetelerinde, çeşitli dergilerde spor yazarlığı yaptı. *Hayat Spor dergisinin* genel yayın yönetmenliği görevine getirildi. Altı kez basın başarı ödülü aldı. Spor alanında çeşitli araştırmaları yayımlandı. Türkiye Spor Yazarları Derneği üyesi ve basın şeref kartı sahibidir.

VTL43a.

Atabeyoglu, Selahattin Enis *mad. I:375b, II:447a, 516a, III:276a, V:405c.*

Atabinen, Reşid Safvet *mad. L3 75c, , 180c, 317c, 436c, IV:222b,*

236b, V:532b, VL12b. ilgili madde:

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu VII:316c

Atabinen, Safvet (1858, İstanbul - 1939, İstanbul) Flütçü, bando şefi. Küçük yaşta girdiği Muzıka-i Hümayun'da Roberti'den flüt, Guatelli Paşa'dan Batı müziği öğrendi. Paris'e gönderildi ve orada bir yıl Theodere Dubois'yle armoni ve kompozisyon çalıştı. Yurda dönünce tekrar Muzıka-i Hümayun'a girdi ve saray bandosunda flütçü olarak yer aldı. II. Meşrutiyet'ten sonra bandonun şefliğine getirildi. Onun şefliğinde bir senfoni orkestrası kimliğini *kazanan* bando, Beethoven'ın senfonilerini ve benzeri klasik eserleri seslendirdi. Diplomat ve yazar Reşid Safvet Atabinen'in babasıdır.

Ataç, Galip (1879, İstanbul - 1947, İstanbul) Hekim. Tıbbiye Mektebi'ni bitirdi. İç hastalıkları uzmanıydı. Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nde çalıştı. Radyoda sağlık konuşmalarıyla tanındı. 7. dönem (1943-1946) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

II:288b.

Ataç, Nazmi (1897, İstanbul - ?, ?) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Orgeneralliğe kadar yükseldi ve I. Ordu müfettişi oldu. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Ataç, Nurullah (1898, İstanbul - 1957, Ankara) Denemeci ve edebiyat eleştirmeni. Mekteb-i Sultani'de (Galatasaray Lisesi) ve Darülfünun Edebiyat Fakültesi'nde okudu. Nişantaşı Lise-si'nde ve İstanbul, Ankara, Adana'nın çeşitli liselerinde Fransızca öğretmenliği yaptı. Cumhurbaşkanlığı mütercimliğinde bulundu. Dilde sadeleşme akımının öncülerindendir. Kendine özgü bir yazı dili geliştirdi. Çağdaşları dahil özellikle genç *yazarları* ve daha sonraki kuşakları dil bakımından etkilemiştir. Ünlü eserleri *Günlerin Getirdiği* (1946), *Karalama Def-ferz*(1952), *Sözden Söze*'(1952), *Ararken* (1954), *Günce* (1960) ve Shakes-peare'in *Fırtına* piyesindeki iki başki-şisinin adını taşıyan *Prospero ile Cali-barıdır* (1961).

IV: 145a, V:169b, VII:457c, 464b.

Ataergin, Zeki Arif (1896, İstanbul -1964, İstanbul) Bestekâr. Kanuni Hacı Arif Bey'in oğludur. Hukuk Mektebi'ni bitirdi. Hâkimlik, savcılık,

avukatlık ve noterlik yaptı. İlk müzik eğitimini babasından alan Zeki Arif Bey, daha sonra Hacı Kiramî Efendi, Ahmed Irsoy, Levon Hancıyan, İsmail Hakkı Bey, Abdülkadir Töre gibi dönemin ileri gelen sanatçılarından yararlandı. Kanun çalardı ve sesinin güzelliği ile tanınırdı. Çoğu şarkı formunda 200'e yakın eser veren Ataer-

gin, aynı zamanda ressam ve hattattı. Dilkeşhaveran "Açıldı bahçede güller"; bayatıaraban "Kalacak sanma bu çağın"; şehnaz "Beni ateşlere salan o kapkara siyah gözler"; kürdilihicazkâr "Söyle neden ağladın" çok sevilen şarkılarından birkaçıdır.

III:546c, IV:214b, V:530c, VII:124c. **Atagül, Nurten** IV:357b.

Ataî (Nev'îzade) *mad. L376c*, II:284b, 286a, 394c, 501c, III:65b, V:527c.

Ataklı, Mucip (1919, Erzurum -1984, Ankara) Asker. Harp Okulu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Hava kurmay albayıyken 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesi sonrası kurulan Milli Birlik Komitesi üyesi oldu. 1961-1980 arasında Cumhuriyet Senatosu tabii üyeliği yaptı. Halkçı Parti'nin kurucu üyesiydi. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Atakol, Turgut (1915, İstanbul - 1988, İstanbul) Spor adamı. Alman Lisesi'nde okuduğu yıllarda spora başladı. Galatasaray kulübü basketbol takımında oynadı. Kürek branşında da birçok şampiyonluk kazandı. Faal sporculuk yaşamını sona erdirdikten sonra basketbol hakemliği ve idarecilik yaptı. Uluslararası alanda 79 basketbol maçı yönetti. İdareci olarak en büyük özelliği, uluslararası organizasyonlardaki başarısıdır. Bulunduğu bazı görevler şunlardı: Spor oyunları ajanlığı, CİO üyeliği, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi başkanlığı, Basketbol Federasyonu kuruculuğu ve ilk başkanlığı, Türk Spor Vakfı kuruculuğu, FIBA üyeliği, Akdeniz Oyunları direktörlüğü.

Ataköy *mad. I:377b*, II:68c, VII:15c, 492c.

Ataköy 1. Kısım Mahallesi Bakırköy İl-çesi'nde yer alır. Ataköy 2-5. Kısım, Ataköy 3-4. Kısım, Zuhurat Baba, Zeytinlik mahalleleri ve Marmara Denizi'yle çevrilidir.

Ataköy 2-5. Kısım (İlhan Biber) Mahallesi Bakırköy İlçesi'nde yer alır. Yeşilyurt, Ataköy 7-11. Kısım, Ataköy 3-4. Kısım, Ataköy 1. Kısım mahalleleri ve Marmara Denizi'yle çevrilidir.

Ataköy 3-4. Kısım Mahallesi Bakırköy İlçesi'nde yer alır. Ataköy 2-5. Kısım, Ataköy 7-11. Kısım, Zuhurat Baba ve Zeytinlik mahalleleriyle çevrilidir.

Ataköy 7-11. Kısım (Bahriye Üçok) Mahallesi Bakırköy İlçesi'nde yer alır. Yeşilköy, Yeşilyurt, Ataköy 2-5. Kısım, Ataköy 3-4. Kısım, Zuhurat Baba mahalleleri ve Bahçelievler, Bağcılar ilçeleriyle çevrilidir.

Ataköy Vapuru *ma d. L 3 79b*. **Atalay, Ahmet** III: 177a. **Atalay, Burhan**

VTL350b. **Atalay, Mefharet** VII:204c. **Atalık, Suat** IV:234a.
Ataman, Adnan IIL44c, VT:296a.

Ataman, Hüseyin (1900, Yanya - 1975, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Korgeneral oldu. 1961'de Kurucu Meclis döneminde milli savunma bakanlığı yaptı. 12. dönem (1961-1965) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Devlet bakanlığı yaptı.

Ataman, Sadi Yaver (1908, Yanya -1994, İstanbul) Türk halk müziği uzmanı, derlemeci ve bağlama sanatçısı. 1930'da İstanbul Belediye Konservatuarı'nı bitirdi ve bir süre müzik öğretmenliği yaptı. 1938-1940 arasında Ankara Radyosu'nda Tanburacı Osman Pehlivan ile ilk kez açıklamalı halk müziği programları sundu. 1948' de Memleket Havalı Ses ve Saz Birliği *adıyla* bir topluluk kurdu. İstanbul Belediye Konservatuarı İlmi Kurul üyesi ve Folklor Tatbikat Topluluğu şefi olarak çalıştı. 1963'te İstanbul Belediye Konservatuarı Folklor İnceleme ve Derleme Kurulu üyeliğine getirildi; Paris Müzikoloji Enstitüsü fahri üyeliğine seçildi. Anadolu'dan ve özellikle Safranbolu yöresinden topladığı ve derlediği halk türküleriyle Türkiye'nin en zengin folklor arşivini oluşturdu. Halk müziği üzerine birçok makalesi ve kitabı yayımlandı.

II:144c, III:515b, VL294c, 295b, VTI:313a.

Atamer, Hayri Celal VII:43a. **Atamert, Özcan** VI: 150a. **Atamulu, Hakkı** I:387c.
Atamyan, Bedros I:512b. **Atanasios I mad. I:3 79c. Atanasios (Ayios) Kilisesi mad. I:380b.**

Atanasios (Ayios) Manastırı IV:142a.

Atanasios Suliotes-Nikolaides

VI:365a.

Atanur Oğuz Lisesi IV:257a.

Atasoy, Mustafa Cahid IIL254c, V:530c, VII:314b.

Atasözleri *mad. I:380c*, III:516c. **Atatürk Arboretumu mad. I:381a.**

Botanik Bahçeleri II:311c

Atatürk Bulvarı mad. L382c, 161c, 164a, III:180c, IV:145c, 272c, V:64c, VI:218a, 457a, VII:155c, 325c, 353a, 476a, 534b, 554a.

Manifaturacılar Çarşısı V:296c **Atatürk Caddesi** IV:505b. **Atatürk Fen Lisesi mad. I:383c.**

Atatürk Havalimanı mad. I:383c, IV:22b.

Atatürk Havalimanı Serbest Bölgesi

VL530c. **Atatürk Havalimanı Yolcu Salonu**

III:447a.

Atatürk Heykeli *mad. L385a, III:439b, VL46lb.*

Atatürk İnkılabı Müzesi *bak. Atatürk Müzesi*

Atatürk Kız Lisesi II:512c.

Atatürk Kitaplığı *mad. I:385b,*

III:152c, IV:170a, V:175a, VII:143c.

Atatürk Kitaplığı Sanat Galerisi (Taksim) VI:437b.

Atatürk Köprüsü *bak. Unkapanı Köprüleri*

Atatürk Kültür Merkezi *mad. L385c, 466c, III:45a, 45c, 46c, 47b, VII:198c.*

Atatürk Kültür Merkezi Sanat Galerisi

(Taksim) VI:437b.

Atatürk Lisesi Beyoğlu İlçesi'nde, Tak-sim'de, Kuyu Sokağı'ndadır. Kilise vakfından Milli Eğitim Bakanlığı'na devredilen bina, 1937-1938 öğretim yılında Taksim Ortaokulu adı altında öğretime başladı. 1939'da Taksim Lisesi, 1946'da Beyoğlu Erkek Lisesi, 1954' te Beyoğlu Atatürk Erkek Lisesi, 1984' te de Taksim Atatürk Lisesi adını aldı. 1968'de modern eğitime geçti. 1986'da yeniden klasik eğitime döndü. 1991-1992 öğretim yılından beri de ders geçme ve kredi sistemini uygulamaktadır. 1978-1979 öğretim yılından itibaren karma okul oldu. Bugün 14 dersliği, 28 öğretmeni ve 210 kız ile 430 erkek öğrencisi vardır.

Atatürk Mahallesi Kadıköy İlçesi'nde yer alır. Kayış Dağı, Küçük Bakkal-köy mahalleleri ve Ümraniye İlçesiyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.838'dir.

Atatürk Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. Mehmet Akif, Ziya Gökalp, Altınşehir, İstasyon, Halkalı Merkez mahalleleri, askeri bölge ve Bağcılar İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 17.151'dir.

Atatürk Mahallesi Ümraniye İlçesi'nde yer alır. Kazım Karabekir, İnkılap, İstiklal, Namık Kemal mahalleleri ve Üsküdar ilçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 23.391'dir.

Atatürk, Mustafa Kemal L70a, 253a, II:164a, 288c, III:259a, 287b, 510c, 561b, IV:193b, 454c, V:229b, 303a, 350b, 351b, VL20c, 129c, 188a, 239c, 286b, 542a, VII:253c, 422a.

İlgili maddeler: Atatürk Müzesi I:387b Atatürk ve İstanbul 1:388a

Florya Cumhurbaşkanlığı Köşkü III:325a

Yalova Atatürk Köşkleri VII:422a

Atatürk Müzesi *mad. L387b, III:497a, IV:565b, VL24b, VII:185a.*

Atatürk Tarım İşletmesi Yalova ilçe merkezine 2 km uzaklıktadır. 1929'da Atatürk tarafından satın alınan 3.083 dekarlık bir arazi üzerinde kuruldu.

Atatürk ve Gençlik Anıtı

Athğ, Nevzad

1938'de Devlet Ziraat İşletmeleri Ku-rumu'na devredildi. 1950'de Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürlü-ğü'ne (DÜÇ), 1952'de Tarım Bakan-lığı'na, 1957'de yeniden DÜÇ'e ve 1983'te de Tarım işletmeleri Genel Müdürlüğü'ne (TİGEM) bağlandı.

Atatürk ve Gençlik Anıtı *mad. I:38 7c.*

Atatürk ve İstanbul *mad. I:388a, 70a,*

253a, II:164a, 288c. **Ataullah** (Hoca) V:331b.

Ataullah Ahmed Bey (Tayyarzade) (1810, İstanbul - 1877, Medine) Ata Bey olarak da tanınır. Mutasarrıflık, Harem-i Şerif Müdürlüğü görevlerinde bulundu. Mezarı Medine'dedir. *Ata Tarihi* olarak bilinen 5 ciltlik eseri, saray yaşamı, Enderun gelenekleri, buradan yetişen devlet adamları, 19. yy'm önde gelen kişilerinin biyografileri bakımından önemlidir.

Ataullah Efendi (ö. 1725, Çivizade) II:524c.

Ataullah Efendi (Şerifzade) (1759, İstanbul - 1811, Güzelhisar) Şeyhülislam. Topal Ata adıyla da anılır. Şeyhülislam Mehmed Şerif Efendi'nin oğludur. Babasının nüfuzu sayesinde 12 yaşında müderris oldu ve hızla yükseldi. 1806'da şeyhülislam oldu. 1807' deki Kabakçı Mustafa Ayaklanma-sı'nın kışkırtıcılarından biriydi. III. Se-lim'in tahttan indirilmesi için gerekli fetvayı vermiştir. Nizam-ı Cedid'in kurulmasıyla ilgili fetvayı da vermiş olduğu için 13 Temmuz 1807'de azle-dildiyse de bir gün sonra taraftarlarının baskısıyla tekrar aynı göreve getirildi. 1808'de Alemdar Mustafa Pa-şa'nın kuvvetleriyle birlikte İstanbul'a girmesi üzerine azledildi. Bundan sonraki hayatını Bebek'teki yalısında, Akçakızanlık kasabasında sürgünde ve arpalığı olan Güzelhisar'da geçirdi. *Divan* ve çeşitli risaleleri vardır.

IV:323a, 323c, V:555c, VL508b. **AtâUah Efendi** (ö. 1826, Şanîzade) *mad. I:396b,* II: 136a, 165b, III:5b, V:257b, VI:423c.

AtâUah Efendi (ö. 1910, Şeyh) *bak.* Mehmed Ataullah Dede

AtâUah Efendi Tekkesi *mad. I:397b, IV:416c.*

Atav, Şükriye (1917, İstanbul - 1994, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu. Genç yaşta ailesiyle birlikte bulunduğu Sovyetler Birliği'nde sahneye çıktı. 1942'de İstanbul Şehir Tiyatroları'n-da çalışmaya başladı. 1978'de emekli olana kadar sayısız oyunda rol aldı. İlk oyunlarında Boratap soyadını, bir süre de Banman soyadını kullandı. 1970'ten sonra birçok filmde yaşlı kadın rolleriyle dikkati çekti. Rol aldığı oyunlardan

bazıları şunlardır: *Elektra, Kurbağalar, Vişne Bahçesi, Atinalı Timon, Julius Caesar, Kral Lear, Cyrano de Bergerac, Bir Halk Düş-*

manı, Çalikuşu. Oğlu Yalçın Boratap da aktördür.

Atay, Falih Rıfkı (1894, İstanbul - 1971, İstanbul) Gazeteci, yazar. Darülfünun Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. Çeşitli gazetelerde çalıştı. *Hakimiyet-i Milliye* ve sonraki adıyla *Ulus* 'ta başyazarlık yaptı. Mustafa Kemal'e yakınlığı nedeniyle ondan pek çok anılar, anekdotlar naklettiği için Cumhuriyet'te meydana gelmiş birçok siyasal olayın ayrıntıları konusunda kaynak diye gösterilen bir yazardır. 1960'larm ortalarına kadar koyu CHP li olan ve *Ulus'ta* uzun yıllar süren görevi nedeniyle İsmet İnönü'ye, CHP yöneticilerine yakınlığıyla tanınan Atay, 1960'ların ortasında *Dünya* gazetesini çıkarırken, CHP karşıtı, iktidardaki Adalet Partisi yandaşı eğilimi benimsemiştir. *Atatürk'ün Bana Anlattıkları* (1955), *Mustafa Kemal'in Mütareke Defteri* (1955), *Çankaya* (1961), *Atatürk 'ün Hatıraları 1914-1919* (1965), *Atatürkçülük Nedir* (1966) Atay'ın Atatürk'le ilgili anılarını içerir. *Faşist Roma-Kemalist-Tiran-Kaybolmuş Makedonya, Deniz Aşırı: Brezilya Notları, Yeni Rusya, Moskova-Roma, Taymis Kıyılan, Tuna Kıyılan, Hind, Yolcu Defteri* adlarını taşıyan gezi kitapları ise 1930-1946 arasında yazılmış olup, adları geçen ülkelerin o sıralardaki durumlarına tanıklık eder.

IV:144c, 448a, V:481a, VTİ:205a. **Atay, Oğuz** II:447b. **Atena Tapınağı** II:258c, V:477c. **Atenais-Eudokia** *mad. I:398a*, IV:359a,

V:27a, VI:292a, VH:247a.

Ateş Haftalık "içtimai, medeni, ahlaki, edebi" dergi. 15 Mart 1911'de yayımlandı. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Elif'i ydi.

Ateş, Ahmed IV:221b.

Ateş-Güneş Spor Kulübü 1933'te Galatasaray Spor Kulübü'nün iç bünyesinde meydana gelen bir anlaşmazlık sonucu kulüpten ayrılan üyeler tarafından kuruldu. Bu kişiler arasında Yusuf Ziya Öniş, Sedat Rıza İstek, Sadun Galip Savcı, Eşref Şefik Atabey, Kemal Rifat Kalpakçioğlu ve Nüzhet Öniş gibi Türk sporunun tanınmış adları vardı. Renkleri sarı-kır-mızıydı. Önceleri Ateş-Güneş olarak anılan kulüp, sonradan Güneş Spor olarak tanınmıştır. Kulübün lokali, Taksim-Sıraselviler Caddesi'nde halen beden terbiyesi bölge müdürlüğünün bulunduğu binaydı. Kulübün kurusu-lundan hemen sonra futbol ve atletizm takımları oluşturuldu. Bunu İs-tinye'de açılan kürek şubesi takip etti. İlk kez 1935-1936 sezonunda ligde yer alan Güneş, o yıl beşinci olurken ertesi yıl ikinciliği elde etmiş, 1937-1938 sezonunda İstanbul şampiyonu, 1938'de de milli küme şampiyonu olmuştur. 1937-1938 sezonunda futbo-

lun yanısıra atletizm ve kürekte de şampiyonluklar elde edilmiştir. Bunca başarıya

rağmen kulüp, 11 Kasım 1938'de dağılmış, sporculardan bir kısmı Galatasaray'a, bir kısmı Fenerbahçe'ye ve başka kulüplere geçmiştir. Kulüp kapandıktan sonra İstinye' deki kürek şubesi bir süre daha faaliyetine devam etmiştir.

Ateş Kayığı Boğaziçi'nde ve Haliç'te iskeleler arasında yük taşıyan 3-4 çifte kürekli tekneler. Bunlara ateş kayığı denmesinin nedeni, yangın çıktığında tulumbacıları, tulumba takımlarını, süratle yangın yerine yakın iskeleye götürmekti. Yemiş Pazarı İskelesi'n-deki ateş kayıklarının birkaçı, nöbetleşe bu iş için bekletilirdi.

Ateş, **Necmi** (1905, Aksaray - 1959, İstanbul) Mimar. Güzel Sanatlar Akademi'si'nin yüksek mimarlık bölümünü bitirdi. Müteahhitlik ve İl Genel Meclisi üyeliği yaptı. 10. dönem (1954-1957) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Ateş, Taygun III:413c. **Athanasiades, VasiUos** VII:489a. **Athenegoras** III:306b. **Atıcılık mad. I:398c.**

Atıf Efendi (?, İstanbul - 1742, İstanbul) Hattat ve şair. Ağakapılı İsmail Efen-di'den sülüs ve nesih yazı öğrendi. Divani, rika ve siyakat yazılarında başarılı oldu. *Divan'ı*, Arapça ve Farsça şiirleri vardır. Maliye mektupçuluğu ve başdefterdarlık görevlerinde bulundu. Bir ara azledilerek Gelibolu'ya sürüldü. Vefa'daki Atıf Efendi Kütüphanesi'nin kurucusudur.

ilgili madde:

Atıf Efendi Kütüphanesi I:399a **Atıf Efendi Kütüphanesi** *mad. I:399a*, II:308a, 308b, V:173b. **Atıksu** *mad. L400a*, IV:236a, VII:48c. *ilgili madde:*

İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi IV:234b

Atılğan, Yusuf II:447c. **Atışalanı** *mad. I-AOl b.*

Avasköy Kemeri 425a **Atik AU Paşa Camii** *mad. I:403a*,

412b, II:395a, VI:49c. **Atik AU Paşa KüUiyesi** *mad. I:403c*,

III:148c, 534a, VI:49c. **Atik İbrahim Paşa Camii ve Medresesi**

bak. Çandarlı İbrahim Paşa Camii ve

Medresesi

Atik Mustafa Paşa Camii *mad. L 406a, 406b, 494a, II:255c, V:19a, VI:405c, VII:273a, 443b.*

Atik Mustafa Paşa Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Avcı Bey, Molla Aş-ki, Balat Karabaş mahalleleri ve Eyüp İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990)

5.139'dur.

Atik Sinan *bak. Sinan-ı Atik* **Atik VaUde Bimarhanesi** III: 5a. **Atik VaUde Camii** IV:101c, 103b. **Atik VaUde Darülkurrası** II:566a. **Atik VaUde**

Darüşşifası III:3b.

Atik VaUde KüUiyesi *mad. L407c, IH:548c, IV:l65c, 534c, V:173a, 468a, VI:95c, VII:121c, 239b, 344b, 347b.*

İlgili madde:

Toptaşı Bimarhanesi VIL295a **AtikaU** *mad. I:412a. İlgili maddeler:*

Akseki Kemaleddin Mescidi l65a

Akşemseddin Mescidi I:171b

Atik Ali Paşa Camii I:403a

Mesih Mehmed Paşa Camii, Türbesi ve Çeşmesi V:406b

Mimar Sinan Mescidi V:468c Soter Filantropos Kilisesi VTL39a **Atike Sultan** (ö. 1660) V:544c.

Atüla Revüsü 1944-1946 arasında revü tarzında oyunlar sahneleyen topluluk. Toto Karaca, Sıtkı Akçatepe, Rauf Ulukut, Celal Sururi gibi-sanatçı-ların yer aldığı topluluk İstanbul'da çoğunlukla Kristal ve Maksim salonlarında temsiller vermiştir. En çok tutulan oyunları *Vur Patlasın Çal Oynasın, Arşın Mal Alan, Deli Dolu, Yıl-dızlar'dıt.*

Atirus II:355c.

Atiye Sultan (Abdülmecid'in kız kardeşi) IIL298b.

Atiye Şükran IV:365a.

Atlamataşı Eskiden sokaklarda ve şehrin çeşitli yerlerindeki derelerde sel suları akarken karşıdan karşıya ıslanmadan geçmek için birer adımlık mesafelerle dizilen yüksekçe taşlara verilen ad. Üsküdar'da bir semt ile Unka-pam'nda bir cadde, adım bu taşlardan almıştır.

Atlamataşı Eminönü İlçesi'nde, Eminönü Meydanı ile Unkapanı arasındaki Küçükpazar semtinin batı kesiminde, Atatürk Bulvarı'nın doğusunda, eğimli bir yöredir. Unkapanı ya da Küçük-pazar semti kapsamında kabul edilen Atlamataşı'nda aynı adı taşıyan ve Atatürk Bulvarı'm Küçükpazar'a bağlayan cadde üzerindeki Hacı Halil Mesci-di'nin diğer bir adı da Atlamataşı ya da Arabacılar Mescidi'dir.

Atlamataşı Üsküdar İlçesi'nde Üsküdar' in merkezi ile Bağlarbaşı arasında batı-doğu doğrultusunda uzanan birbirine paralel iki caddeden güneyde-kinin Selamı Ali Efendi adını alan bölümü üzerinde, Hacı Selim Ağa Kütüphanesi ve Hacı Selim Ağa İlkoku-lu'nun bulunduğu mevki Atlamataşı diye bilinir. Üsküdar İskelesi ile Ah-

mediye arasında Üsküdar'ın merkezini oluşturan Hakimiyetimilliyeye Cad-desi'nin ve Selman Ağa Camii'nin hemen doğusuna düşer. *ilgili madde:*

Hacı Selim Ağa Kütüphanesi III:478b

Atlamataşı Mescidi *bak. Hacı Halil Mescidi*

Atlantik Lokanta ve Birahanesi Beyoğ-lu'nda, İstiklal Caddesi'nde, Alkazar Sineması'nın yanında bulunan eski birahane ve lokanta. 1920'de Tepeba-şı'nda açılan Petrograd Pastanesi Te-pebaşı'ndan buraya taşınmış, daha sonra el değiştirerek Ankara Pastane-si'ne dönüşmüştü. Yeniden el değiştiren işletme, 1940'ların ortalarında yenilenerek, üst katın lokanta alt katın ise ayaküstü bira içilen bir yer olarak düzenlendiği lokanta-birahane haline getirildi. Adı da Atlantik oldu. Çok geçmeden, alt kat sandviç, tabakta sosis, patates tava, midye tava, Rus salatası vb yiyeceklerin yenildiği, bira ya da alkolsüz meşrubatın içildiği gözde bir uğrak yeri haline geldi. Atlantik, lokanta ve birahane olarak verdiği hizmetin yanısıra, İstanbul'un en zengin sandviç çeşidinin sunulduğu yer oldu. 1970'lerin başında kapandı.

I:275a, V:222c.

Atların Çayıra Çıkarılması Her yıl ilkbahar ^geldiğinde, Hasahır'daki (Is-tabl-ı Âmire) atların Kâğıthane Çayı-rı'na çıkarılması ve bu münasebetle tören ve ziyafet düzenlenmesi âdeti. Arpa emini, İmrahor Köşkü'nde padişaha ziyafet verir, İmrahor ağa da köşk çevresine saray halkı için çadırlar kurdururdu. Burada yapılan rikab resmine (padişahın kabul töreni) sadrazam, vezirler ve devlet ricali katılırlar, çayıra getirilen saray atları herkesçe hayranlıkla izlenirdi. Çayır mevsimi bitince de İmrahor ağa devlet büyüklerine ikinci bir ziyafet verir, bu sırada köçek oyunları izlenir gece de donanma yapılırdı. Saray atları için başlıca çayırıklar Kâğıthane, Alibey-köy, Veli Efendi, Çırpıcı, Büyükçek-mece, Küçükçekmece, Kestane Köyü, Büyükdere, Beykoz, Sultaniye, Çubuklu, Kadıköy (Uzun Çayır), Yoğurtçu çayırıkları idi. Çayır mevsimi 40 gün hesaplanır ve bu süre boyunca seyisler ve görevliler türlü eğlenceler düzenlerlerdi.

Atlas Film III:318c. **Atlas Freres** V:218c.

Atlas Sineması *mad. I:412c, IV:184c, 270c, V:152b.*

Atletizm *mad. I:413a, VII:42b. ilgili maddeler: Anadolu Spor Kulübü I:256c*
Anadoluhisarı İdman Yurdu I:259c

Atletizm Federasyonu III:276b.

Atlı Ases Kocasını, ev halkım, hattâ semt sakinlerini korkutan, cadaloz, becerikli, konuşması etkileyici eski İstanbul hanımlarına denirdi. Böyle hanımlar, kentin asayişini sağlayan, eli silahlı ve sopalı aseslere benzetilir, hattâ biraz daha ileri gidilerek yaya dolaşan aseslere göre bunların daha güçlü oldukları "atlı" sıfatı ile vurgulanırdı.

Atlı Köşk Sarıyer İlçesi'nde, Emirgân'da-dır. Hacı Ömer Köşkü olarak da bilinir. Günümüzde Sabancı Köşkü adıyla Türk hattat ve ressamlarının eserlerinden oluşan koleksiyonların sergilendiği özel bir müze konumundadır. Emirgân'daki iki katlı köşkün tarihi bir değeri olmamakla birlikte Sakıp Sabancı'nın çabaları ile burada oluşturulan

hat koleksiyonunda Mustafa Rakım, Mustafa İzzet, Mahmud Celaleddin, Şefik, Sami, Mehmed Recai, Abdülfettah, Çarşambalı Arif, Nazif, Necmüddin vb ketebeli levha ve hil-yeler yer almaktadır. Köşkteki resim koleksiyonunda da Şeker Ahmed Paşa, Feyhaman Duran, Osman Ham-di, Hoca Ali Rıza, Kasımpaşalı Hilmi, Hüseyin Zekai Paşa, Nazmi Ziya, İbrahim Çallı, Mehmed Ali Lağa, Hikmet Onat, Ali Çelebi, Naci Kalmukoğ-lu gibi Türk ressamlarının imzalarını taşıyan tabloların yanısıra yabancı ressamların eserleri de bulunmaktadır. Ayrıca köşkte, Türk, Avrupa, Uzakdoğu ürünü pek çok değerli eşya, doğal anıt nitelikli bahçede de köşke adını veren at heykelinden başka Türk baroğu çeşmeler, büyüklü küçüklü heykeller bulunmaktadır.

Atlı, Lem'i *mad. L414a*, 302a, III:255a, 260c, 295c, 308a, 546c, V:267a, VL99c, 539b, VII:159c.

Atlı Spor Kulübü

Binicilik II:234a

Athğ, Nevzad (1925, Denizli) Koro yöneticisi. Küçük yaşta keman çalmayı öğrendi. İstanbul Üniversitesi'nde tıp öğrenimi gördü ve bu sırada üniversite korosunda keman çaldı; daha sonra bu koroyu yönetti. İstanbul Belediye Konservatuvarı'nda solfej ve üslup dersleri verdi. 1955-1958 arasında İstanbul Radyosu'nda Türk müziği şube müdürlüğü yaptı ve Milli Eğitim Bakanlığı Türk Müziği Araştırma ve Değerlendirme Komisyo-nu'nda çalıştı. Küçük Koro'yu yönetti. 1963'te Mesud Cemil'in ölümü üzerine Klasik Koro'nun yöneticiliğine getirildi. Türk müziğine hizmetlerinden dolayı kendisine 1985'te "profesör" unvanı verildi. Sayısız konser yöneten Nevzad Atlığ, şimdilerde kurulmasına önayak olduğu İstanbul Devlet Klasik Türk Müziği Korosu'nun şefliğini yapmaktadır.

II:143c, III:44c, 45a, IV:249c, V:539c, VL199a, 295a.

Atlıkarınca

48

49

Aya Dede

Atlıkarınca Mesirelerde ve bayram yerlerinde çocukların bindiği eğlence araçlarından biri. Yere sağlamca çakılmış bir kazığın çevresinde dönen çembere asılı küçük atlardan ve arabalardan oluşan bu düzenek, ortadaki kazığın bir kollu çarkla döndürül-mesiyle hareket ederdi. Üzerine erkek çocukların bindirildiği atlar ve kızların bindirildiği arabalar, dümbelek ve zurnayla çalınan bir oyun havası eşliğinde dönerdi. Günümüzde gelişmiş örneklerine lunaparklarda

rastlanmaktadır.

Atman, Ozdemir VI: 2

Atmeydanı *mad. I:414b, 107a, 186a, II:29b, 342c, 500b, III:224c, 299a, IV:142a, 280b, V:334a, 433b, VI:196b, 501a, 531b, VII:55a, 65a, 72a, 160e.*

ilgili maddeler: Alemdar Olayı I:185a Atmeydanı Olayı I:418b Ayaklanmalar I:438c Çınar Olayı II:500a Çukur Çeşmeler II:537b Hippodrom IV:75a Kabakçı Mustafa Ayaklanması IV:323a

Sultanahmet Meydanı VII:67c **Atmeydanı Baruthanesi** II: 68a.

Atmeydam Ocağı *bak. İbrahim Paşa Sarayı Mektebi*

Atmeydanı Olayı (1648) *mad. I:418b, 27b, 62a, II:331c, III:452c, V:339c.*

Atmeydanı Sarayı *bak. İbrahim Paşa Sarayı*

Atom Melih *bak. Kotanca, Melih*

Atpazarı Sarnıcı *mad. L419c.*

Atpazarı Tekkesi (Fatih) *mad. I:420a, II:396a, VII:122c.*

Atpazarı Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Hayrettin Çavuş Mahallesi'nde, Osmanlı döneminde "Atpazarı" olarak anılan mevkide bulunmaktaydı. Kaynaklarda "Osman Efendi Tekkesi" olarak da zikredilen ve bir cami-tek-ke niteliğinde olduğu anlaşılan bu tesis Celvetî tarikatı şeyhlerinden Bile-cikli Osman Efendi (ö. 1727) tarafından 1133/1720-21'de kurulmuş, Cumhuriyet döneminin başlarında dört duvardan ibaret olan yapı daha sonra tamamen tarihe karışmıştır. Ayin günü cuma olan tekkenin postuna Bi-lecikli Osman Efendi'den sonra kimlerin geçtiği tespit edilememektedir. Bilecikli Osman Efendi, Celvetîliğin Selamî kolunu kuran Şeyh Selamî Ali Efendi'nin (ö. 1692) halifesi ve aynı zamanda Celvetîliğin âsitanesi olan Aziz Mahmud Hüdaî Tekkesi'nin 13. şeyhidir.

Atpazarî Osman Efendi Tekkesi *bak. Atpazarı Tekkesi*

Atpazarlan *mad. L420c.*

Atriklines Bizans'ta imparatorluk ziyafetlerinden sorumlu görevli. Kelime, Latince "triclinium"dan (yemek salonu) gelmekle birlikte çoğunlukla Grekçe "artos" (ekmek) sözcüğünden bozma olarak "artoklines" şeklinde kullanıldı. 899'da Filoteos'un yazdığı *Kletorologiorida* orta önemde bir mevki olarak zikredilir. 9. yy'ın ortalarında kaleme alınan *Uspenskiy Tak-tikonu'nda*. da söz edilir. 8. ve 11. yy'a ait bazı atriklines mühürleri günümüze ulaşmıştır.

Atsız, Nihal (1905, İstanbul -1975, İstanbul) Yazar. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'nu bitirdi. Sonra, çeşitli kentlerde ve İstanbul'da öğretmenlik yaptı, İstanbul kütüphaneler tasnif komisyonunda çalıştı. Türkçü ve Turancı görüşleriyle tanınan Atsız, Orta Asya'yı ve Göktürk ülkesini konu alan *Bozkurtlann Ölümü* (1946), *Bozkurt-lann Dirilişi* (1949),

Deli Kurt (1958) ile *Ruh Adam* (1973) adlı romanlar yazdı. Diğer kitapları arasında, *Türk Tarihi Üzerine Toplamalar* (1935), *Türk Ülküsü* (1956), *Osmanlı Tarihine Ait Takvimler* (1960), *Türk Tarihine Ait Meseleler* (1966) bulunmaktadır.

IV:221c.

Attaleiates, Mihael (11. yy) 1034-1079 arasını ele alan tarihi ile tanınan Bizans soylusu. Askeri feodal güçlerin temsilcisiydi. IV. Romanos Diogenes döneminde (1068-1071) kardeşi sayesinde sarayda yükseldi. Konstantino-polis'te pek çok hayır kuruluşunun kuruculuğunu ve hamiliğini yaptı.

III:228b.

Atumano, Simon (14. yy) Bizanslı hümanist ve Katolik yüksek görevli. Grek asıllı Ortodoks bir anne ile Osmanlı babadan doğdu. Soyadı muhtemelen "Osmanlı" anlamına gelir. 1348'de Stoudios Manastırı'nda (bugün İmrahor Camii) keşiş oldu. Calabria'lı Barlaam tarafından İtalya'daki Gerace piskoposluğuna önerilince Katolikliğe geçti. Avrupa'da çeşitli seyahatler yaptı. 1379'dan sonra emekli olarak Latince, İbranice ve Grekçe öğretmenliği yaptı. Papa VI. Urbanus'a Eski Ahit'in üç dile yapılmış tercümesini sundu. VI. İoannes Kantakuzenos için bir şiir kaleme aldı.

ATV VII:243c.

Au Camelia Mağazası II:297c. **Au Lion Mağazası** II:297c, III:424c. **Au Paon Mağazası** II:297c. **Aublet, Albert** (ö. 1938) VI:324b. **Auerbach, Erich** IV:248b. **Augusta mad. L-422a**. AugustaAntoninaII:259c, IV:254a. **Augusteion mad. I:422a**, II:347a,

III:72c, IV:528b, V:404b, 432c, 462a,

VI:74c, 522c, Vtl:28b, 120c, 259b, 271a.

Auksentios (420, Suriye - 470, Bitinya [Marmara Bölgesi]) Bizanslı aziz. Konstantinopolis'e II. Teodosios döneminde (408-450) geldi; asker olarak hizmete girdi. 442'de yaşadığı Ok-seia'yı (Pera Tepesi) terk ederek inzivaya çekildi. Markianos'un (hd 450-457) daveti üzerine 451 tarihli Hal-kedon Konsili'ne katıldı fakat konsil kararlarına katılmayarak Auksentios Dağı'nın (bugün Kayış Dağı) zirvesinde bir mağaraya yerleşti; ömrünün son 20 yılını burada geçirdi. Auksentios Dağı'nda ayrıca Eleutheria adlı bir kadının yaptırdığı Trihinarea Kadınlar Manastırı (12. yy'a kadar varlığını korudu), 8. yy'da Genç Stefanos adına yapılmış bir erkekler manastırı, 11-13. yy'larda havariler, Başmelek Mikael ve Kutsal Beşler (4. yy'da din şehidi olan 5 Ermeni din adamı) adına yaptırılmış manastırlar vardı.

Aurelianai 400 yılında konsül olan Au-relios'un mülkü. Altımermer'den Belg-rad Kapısı'na uzanan eski yolun güney yakasındaydı. Ayios Stefanos adına yapılmış kiliseye 408'de, yakınlardaki Dalmatu Manastırı'nın

başrahi-bi İsaakios gömüldü. Kilise 869'da depremde yıkıldı, sonra daha küçük ölçekte yeniden yapıldı. Son olarak 1152'de değinildi. Kiliseden çıkan su, günümüzde Sulu Manastır'ın bulunduğu yerdeki erken Bizans sarayı He-lenianai'deki hamama ulaşırdı.

Aurelianos VL291c. **Aurelius Anıtı** L307b. **Aurelius, Marcus** IV:308b.

Automata İskenderiyeli Heron'un çalışmalarından geliştirilmiş hava ya da su gücü ile çalışan bir çeşit düzenek. 10. yy'da Magnaura Sarayı'nda Cremo-na'lı Liutprand ve VII. Konstantinos tarafından denendikleri kaydedilir. III. Mihael döneminde (842-867) üzerindeki değerli taş ve metallere el koymak amacıyla tahrip edildi. Magnaura Automata'sı ayrıca Hz Süleyman'ın tahtını da kapsıyordu. Üzerinde altın dallar üzerine konmuş kanat çırpın mekanik kuşlar ve kükreyen aslanları betimleyen süslemeler vardı ve havada asılı olarak duruyordu.

Avam Haftalık "siyasi, fenni, her şeyden bahseder açık Türkçe" dergi. 1910-1911 yıllarında yayımlandı. Başyazarı Namık Ekrem, sorumlu müdürü Cumalı Mehmed Tevfik'ti.

Avannis IV: 185a. **Avanoğlu, Adalet** LV:357a. **Avar Kuşatması** II:182c.

Avarız *mad. L424a, 442c, II:85c, V:340a.*

Avarlar 6. yy'dan itibaren Konstantino-polis'i çeşitli kereler tehdit eden Asya kökenli göçebe kavim. İlk kez 558'de

Konstantinopolis'i kuşattılar fakat bir anlaşma ile Bizans'ın müttefiki oldular. 626'da Sasanilerle birlikte şehri kuşattılarsa da Herakleios'un (hd 610-641) başarılı politikaları bu ittifakın parçalanmasına neden oldu. 680-780 arasında haklarında bilgi yoktur. Son olarak 950'de kendilerinden söz edilmiştir.

II:182c, 319a, 321c. *ilgili madde-*. Kuşatmalar V:135c

Avaroğlu, Ertuğrul Şevket (1910, İstanbul - 1987, Ankara) Gazeteci. Ankara Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Gazeteciliğe 1925'te *Son Telgraf* ta muhabir olarak başladı. *Tan, Vatan, Tasvir, Akşam, Yeni Sabah, Her Gün* gazetelerinde çalıştı. *Aydede, Zakkum, Mizah, Akbaba* dergilerinde siyasi fıkralar yazdı. Bazı romanları ve çevirileri vardır.

V:406a.

Avasköy Kemer *mad. I:425a, III:526a.*

Avcı Bey Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Kariye, Kasım Günani, Molla Aşki, Atik Mustafa Paşa mahalleleri ve Eyüp İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.411'dir.'

Avcı, Haşim VI: 538a.

Avcı, Sabit Osman (1921, Artvin) Orman yüksek mühendisi. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi'ni bitirdi. Mersin orman başmüdürlüğü yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda

bulundu. Köy işleri, orman, enerji ve tabii kaynaklar bakanlığı yaptı. 1970-1973 arasında Millet Meclisi başkanıydı.

Avcı, Zeynep IV:353b.

Avcıbaşı Osmanlı sarayında avcılarının başı. Önceleri, saray avcılarının başına "çakırcıbaşı" denirdi. Av görevlileri, çakırcılar, şahinciler, sekbanlar, sam-suncular (seksoncular), zağarcılar gibi sınıflara ayrılıyordu. Daha sonra bunlar askeri biçimde örgütlenince zabitlerine avcıbaşı, samsuncubaşı gibi adlar verilmişti. Avcıbaşı Yeniçeri Oca-ğı'nın 33. ortasının zabitinin adıydı. Teşrifatta yeniçeri erkânının on sekizincisi, yani sonuncusuydu. Avcıbaşı-mn bir görevi de yeniçerilere Etmey-danı'ndaki talimhanede tüfek eğitimi yaptırmaktı. Her hafta yapılan bu talimlerde hedefe isabet ettirene gümüş tas veya bir altın verilirdi. Hedef olarak da testiler kullanılırdı.

Avcılar İlçesi *mad. I:425c, 235b, IIL384c, IV:138b, 247a, VII:492b.*

İlgili maddeler: Ambarlı I:235b Firuzköy IIL321c

Avcdar Merkez Mahallesi Avcılar İlçesi'nde yer alır. Ambarlı, Cihangir, M. Kemal Paşa, Üniversite, Gümüş Pala

ve Deniz Köşkleri mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 21.256'dır.

Avcılar ve Atıcılar Cemiyeti İlk kuruluşu 1 Ocak 1921'dir. Amacı avcılık ve atıcılığın gelişmesine yardım ve avcılar arasında dayanışma ve yardımlaşma sağlamaktır. Merkezi Gülhane Parkı Alay Köşkü'nde olan derneğin 1950'lerdeki başkanı Atıf Topum-gil'di.

Avcılık *mad. L426c.*

Avedaper IIL188c, 189b, 190b.

Avedaranagan Amenasurp Protestan Ermeni Kilisesi Beyoğlu İlçesi'nde, Aynalıçeşme'dedir. 1846'da ahşap olarak yapılmıştı. Bir yangınla harap olduğundan 1861'den sonra iki katlı, kagir bir yapı olarak gotik tarzda yeniden inşa edildi.

Avedaranagan Amenasurp

Yerrortutyun Kilisesi III:184b, VI:287a.

Avedik (Episkopos) (1657, Tokat - 1711, Paris) İstanbul Ermeni patriği (1702-1703 ve 1704-1706). 1681'de ruhani hayata girdi. Erzincan'daki Surp Hagop Manastırı'm inşa ettirdi ve Dirana-şen Manastırı'm da tamir ettirdi. 1691' de episkopos takdis olundu. İkinci patrikliğinden istifa ettikten sonra, Fransa Elçisi Ferriol tarafından Sakız Adası'ndan Messina'ya ve oradan da Marsilya'ya kaçırıldı. 7 Aralık 1709'da, Paris'teki Bastille Zindanı'na atılmıştır. Burada otobiyografisini yazdı. Bastille Zindanı'nda bulunan ve "maskeli adam" olarak adlandırılan şahsın, uzun müddet Patrik Avedik olduğu sanılmıştır.

VII:46la.

Avedikyan, Kapriel IV:171c. Avedis (Mimar) IV:452c. Avellis, Hugo V:18a.
Avigdor, Leon II:387b. Avni Dilligil Tiyatrosu III:54b, 54c.

Avni Lifij mad. I:429b, 52b, III:452c, VI:176b, 436c.

Avniye Abdülaziz döneminde (1861-1876) Serasker Hüseyin Avni Paşa tarafından subaylara sokak üstlüğü olarak giydirilen kukuletalı yağmurluk. Paşanın adına izafeten avniye denilmiştir. Benzeri daha önce yeniçeriler-ce de giyilirdi. Siyah ve devetüyü renginde çuhadan dikilen avniyelerin ilik ve düğme tarafları ile etekleri, omuz, yan ve kol dikişleri çuhanın renginde ince bir şeritle çevrilirdi. Soğuğa ve yağmura karşı koruyucu bir üstlüktü. Sivil halk arasında da yaygınlaşmış, 50 yıl *kadar* giyilmiştir.

Avnizade Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Divitçiler'de, Aşçıbaşı Mahallesi'nde, Arakiyeci Sokağı'nda bulunmaktaydı. 19. yy'ın ilk çeyreğinde Kadirî tarikatından Avnizade Şeyh Seyyid Mehmed Hamdi Efendi (ö. 1829) tarafın-

dan kurulmuştu. Ayın günü cumartesi olan tekkenin son postnişini Şeyh Eşref Efendi olmuştur. Günümüzde tamamen ortadan kalkmış bulunmaktadır.

Avrat Pazarları mad. I:430a, 306b,

II:342c, IV:1a, Ib. **Avrat Taşı bak.** Arkadios Sütunu **Avrat Tepesi I:306a.**
Avratpazarı I:34c, II:417b. Avrupa Evleri VII: 16a. Avrupa Otoyolu II:499a.

Avrupa Pasajı mad. I:431 b, II:216b, VI:226a.

Avşar, Orhan VI:296a, VII:204c. Avukatlık bak. Baro

Avurzavur'un Kahvehanesi Eminö-nü'nde, Balıkpazarı'nda II. Mahmud döneminin (1808-1839) ünlü yeniçeri kahvehanesi. Balıkpazarı, Asmaaltı ve çevresindeki ayaktakımın devam ettiği bu kahvehanenin son yeniçeri zorbalarından "Avurzavur" lakaplı birine ait olduğu sanılıyor. Yeniçeri Ocağı kaldırıldıktan sonra 1829'da bu kahvehane de önce kapatılmış, ardından da yıktırılmıştır. Aynı yerde yıllar sonra açılan ve yine ayaktakımın devam ettiği bir kahveye de Avurzavur'un Kahvehanesi adının verilmesi, eski kahvehanenin hatırasının halk arasında yaşadığını gösterir. Balıkpazarı İs-kelesi'ndeki kahve 20. yy'ın başlarına kadar açık kalmıştır.

Avusturya Elçiliği VII:380a.

Avusturya Elçiliği Korusu bak. Kuru-lar

Avusturya Elçiliği Yazlığı mad.

L432b, V:73a, VII:485c. Avusturya Hastanesi bak. Sankt Ge-orğ Hastanesi

Avusturya Kültür Ofisi mad. I:432c.

Avusturya Macaristan Eczahanesi

V:234a.

Ay Haftalık, resimli "siyasi, edebi, fenni" dergi. 5 Teşrinievvel 1911'de yayımlandı. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Osman Nuri'ydi.

Ay, İsmet (1924, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu. İstanbul Belediye Konservatuarı'nı bitirdi. 1947'de Şehir Tiyatroları'na girdi. 1980'de emekli olana kadar birçok oyunda rol aldı ve emekli olduktan sonra da konuk oyuncu olarak devam etti. *Vişne Bahçesi'ndeki* rolüyle 1987'de Avni Dilligil Tiyatro Ödülü'nü, 1988'de Kültür Bakanlığı Ödülü'nü en iyi erkek oyuncu dalında kazandı. Sinirli, huzursuz, hırçın ve ruhsal dengesi bozuk tipleri başarıyla canlandıran İsmet Ay 50'ye yakın filmde ve televizyon dizilerinde de oynadı.

Ay, Nurten II:448b. **Aya Dede** II:389c.

Aya Dimitri Kilisesi

50

51

Ayetullah Bey

Aya Dimitri Kilisesi *bak.* Dimitrios (Ayios) Kilisesi

Aya Dimitri Tepeleri V:127b.

Aya İrini Kilisesi *mad.* L433a, 307c, II:255b, 347a, 348b, 390c, 439c, 552a, 553c, III:298c, V:18c, 491c, VI:74c, 435a, VII:9a, 28c, 482c.

Aya Kapısı *bak.* Surlar **Aya Kapısı Çarşısı IV: 118a.**

Aya Yani Kilisesi *bak.* İoannes Prod-romos Kilisesi (Burgazadası)

Aya Yorgi Manastırı *bak.* Yeoryios (Ayios) Manastırı ve Kilisesi (Burgazadası)

Aya Yorgi Tepesi (Büyükkada) II:350b. **Ayad, Fahri** *mad.* L 435a.

Ayak Divanı *mad.* I:435a, 441c, II:85c, 500b, VII:87a.

Ayak Kavafı II:58b.

Ayak Naibi Osmanlı döneminde İstanbul'daki kadılıklara bağlı, küçük davalara bakan hâkimler için kullanılan deyim. Bunlar yetkili oldukları bölgelerde hem davalara bakarlar hem de idari işleri yürütürlerdi. Belediye ile ilgili olarak narh işlerini denetler, terazi denetiminde de falaka ve değnek cezalarını uygularlardı. Bölgelerinde dolaştıkları, esnafın halkı aldatmamasını sağlamaya çalıştıkları için kendilerine "ayak" naibi denirdi.

Ayakapı *mad.* L436b, II:428b, III:502a,

VI:249a, 275a, VII:10Sb. *İlgili maddeler:* Ayakapı Çeşmesi L437b Ayakapı Hamamı I:437b Ayakapı Karakolu I:437c Ayakapı Kilisesi I:438a Ayakapı Mescidi I:438c Cibali II:428a Gül Camii III:434a Küçükmustafapaşa

V:160b Nikolaos (Ayios) Kilisesi VI:76c Sinan Paşa Mescidi VII:5a
Şeyh Murad Mescidi VII:168b

Ayakapı *bak.* Surlar

Ayakapı Çeşmesi *mad.* I:43 7b.

Ayakapı Hamamı *mad.* I:437b, 438a.

Ayakapı Karakolu *mad.* I:437c.

Ayakapı Kilisesi *mad.* L 438a.

Ayakapı Mescidi *mad.* L438c, V:160b.

Ayaklanmalar *mad.* I:438c, III:224c, V:548a.

ilgili maddeler: Alemdar Olayı L 185a Beylerbeyi Olayı II:205c Çınar Olayı II: 500a
Ermeni Ayaklanması III: 181a Gürcü Abdünnebi Olayı III:452c
İkonoklazma IV:153b

İpşir Mustafa Paşa Olayı IV: 187a

Kabakçı Mustafa Ayaklanması IV:323a

Kuleli Olayı V:118a Nika Ayaklanması VI:74b Osmanlı Bankası Olayı VI:166c Otuz
Bir Mart Olayı VI: 184a Patrona Halil Ayaklanması VL231b
Yeniçeriler VII:472b **Ayamama Çifüiği** III:527b.

Ayanoğlu, İsmail Fazıl *mad.* L445b, IV:445c.

Ayanoğlu, Sami (1913, İstanbul - 1971, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu.
Darüşşafaka'da okudu. 1930'da Darülbedayi'de bir ara açılan Tiyatro
Okulu'nun ilk ve son mezunudur. İlk olarak 1931'de Şehir
Tiyatroları'nda oyuncululuğa başladı. Birçok oyunda başrol oynadı.
Bazı çocuk oyunları yazdı. *Köşebaşı* (1947), *İçimizden Biri* (1966),
Ana (1969) vb oyunları yönetti. 1943'ten başlayarak seslendirme
sanatçısı, oyuncu ve yönetmen olarak sinemayla da ilgilendi. Tarihsel
filmlerde canlandırdığı kişiliklerle tanındı: *İstanbul'un Fethi* (1950),
Vatan ve Namık Kemal (1951), *Battal Gazi Geliyor* (1955).

VII:36b. **Ayaş bin Abdullah** *mad.* L445c.

Ayaş Mehmed Paşa Türbesi *mad.* L446a.

Ayaş Paşa (1482, Avlonya - 1539, İstanbul) Sadrazam. Yeniçeri ağası olarak İran ve
Mısır seferlerinde büyük yararlık gösterdi. Beylerbeyi olarak
Anadolu'daki ayaklanmaları bastırdı. 1523'te vezirliğe getirildikten
sonra Macaristan seferlerine katıldı. 1536'da sadrazam oldu.
Arnavutluk, Korfu ve Boğdan seferlerine komuta etti. Servetini hayır
işlerine harcadı. İstanbul'da sonradan adıyla anılan semtte bir cami
yaptırdı.

I:465a, 466b, IV:481a, VII:85a. **Ayasköy Kemer** III:526a.

Ayasofya *mad.* L446b, *illa.*, 181c, 475c, 498c, II: 153a, 333c, 437b, 439c, III:115c,

122b, 137c, 327a, IV:142a, 154c, 198b, 309b, 412b, 528c, V:18c, 18a, 56b, 329b, 491b, VL24b, 429c, 478c, 504b, VII:55a, 99b, 156c, 189a, 282c, 306a, 354c, 393b, 503a, 508c, 532c.

Hgili maddeler: Antemios (Trallesli) I:277a Ayasofya Efsaneleri I:457b Eudoksia Sütunu IIL225c İsidoros (Miletoslu) IV:198b Murad III Türbesi V:503c

Mustafa I-Sultan İbrahim Türbesi V:543b

Selim II Türbesi VL504b Şehzadeler Türbesi VII:157c

Ayasofya Bazilikası VI:74c.

Ayasofya Çarşısı Ayasofya Camii'nin, yanan Adliye Nezareti binası ile Ayasofya Hamamı'nın önünde barakalardan kurulu, bugün var olmayan eski bir çarşı. Kestane ağaçlarının altında ve duvar diplerinde kurulmuş ve 1933'te-ki yangınla yok olmuştur. Ayasofya Meydam'nın bir çarşı halinde düzenlendiğine dair en eski kayıt Evliya Çelebi'nin *Seyahatname* 'sindedir. 18. yy' dan başlayarak sık sık yangınlar geçiren bu meydanda ahşap dükkânların ve dolayısıyla çarşının görünümü de sürekli değişmiş olmalıdır.

Ayasofya Efsaneleri *mad. I:457b. Ayasofya Hamamı bak.* Haseki Hamamı **Ayasofya İmareti** *mad. I:458c.*

Ayasofya Kürsü Şeyhi *mad. L 459a, V:335a.*

Ayasofya Kütüphanesi *mad. I:459c,*

116a, V:176a. **Ayasofya Medresesi** *mad. I:460b.*

Ayasofya Muvakkithanesi *mad. I:461a, III:327a, VI: 1 la.*

Ayasofya Müzesi IILölc, VL24b.

Ayasofya Müzesi Yıllığı *mad. I:461b. Ugili madde:* Dirimtekin, Feridun III:61b

Ayasofya Sarayı *bak.* Sokollu Mehmed Paşa Sarayı

Ayasofya Sarnıcı *bak.* Soğukçeşme Sokağı Sarnıcı

Ayasofya Sebilleri *mad. L462c.*

Ayasofya Sıbyan Mektebi *mad. L463a.*

Ayasofya Şadırvanı *mad. L463c.*

Ayasofya Tamir Madalyası Ayasofya'nın onarılmasına katkıda bulunanlara verilmek üzere "Tamir-i Ayasofya Madalyası" adıyla 1848'de altın, gümüş ve bakırdan bastırılan madalya.

Ayasofya Üçüzlü Çeşmesi *mad. I:464b, II:489a.*

Ayasofya-i Kebir Medresesi I:460c.

Ayaspaşa *mad. I:464c, IV:545c,*

VII:494b. *ilgili maddeler:*

Alman Elçiliği Binası I:209c

Ayaspaşa Mezarlığı I:466b

Gümüşsü Palas III:449b

Gümüşsüyü Kışlası III:450b

Japon Elçiliği Binası IV:317a

Kadı Mescidi IV:328c

Park Otel VI:222c **Ayaspaşa Apartmanı** I:466a. **Ayaspaşa Hamamı** I:465c.

Ayaspaşa Havuzlu Mesiresi I:465a. **Ayaspaşa Mescidi** *bak.* Kadı Mescidi

Ayaspaşa Mezarlığı *mad.* I:466b, III:449b, 450b, V:444b.

Ayastefanos VII:510c.

Ayastefanos Antlaşması *mad.* I:467a, 38c, IV:422a, VI:178a, VII:511c.

Ayastefanos Feneri *bak.* Yeşilköy Feneri

Ayastefanos Hastanesi I:348b. **Ayastefanos Rus Anıtı** *mad.* L467c,

Ayaşh, Münevver *mad.* L468c, II:445c.

Ayaz, Nevzat (1930, Bayramören/Cankırı) İdareci ve siyaset adamı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Emniyet genel müdür yardımcılığı ve Zonguldak valiliği yaptı. 1979'da İstanbul valiliğine atandı ve bu görevini 1988'e kadar sürdürdü. Ardından İzmir valiliğine getirildi. 19. dönem (1991) Çankırı milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. Milli savunma bakanlığı ve milli eğitim bakanlığı yaptı.

VII:364b.

Ayazağa *mad.* L469a, III:114c, IV:114c,

327c, VII:187b, 200b, 499c, 529a. *ilgili maddeler:* **Ayazağa Av Köşkü** I:469c

Ayazağa Kasırları I:470b Harp Akademileri III:561a Işık Lisesi IV:114b Maslak Kasırları V:306a Sadi Gülçelik Spor Tesisi VI:391b

Ayazağa Av Köşkü *mad.* I:469c,

V:73b. **Ayazağa Kasırları** *mad.* I:470b, II:41a,

V:73b. **Ayazağa Korusu** *bak.* Korular

Ayazma Camii *mad.* L471b, III:80c, IV:101a, 101a, 103a, 539b, V:134a, 368a, 548c, 555b, VI:422a, VII:345a, 347b.

Barok Mimari II:61b Velîyüddin Efendi VII:378a **Ayazma Kapısı** *bak.* Surlar

Ayazma Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Rumi Mehmet, Gülfem Hatun, Ahmet Çelebi, İmrahor Salacak mahalleleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Mahallede Uf. Mustafa (hd 1757-1774) tarafından yaptırılan Ayazma Camii yer almaktadır. Harem-Üsküdar sahil

yolunun yapılmasından sonra, Ayazma yamaçları, restoranlar ve daha önceden yıkılmış ahşap konak ya da evler yerine yapılmış apartmanlarla dolmuştur. Nüfusu (1990) 2.163'tür.

VII:501a.

Ayazma Mektebi *bak.* Mustafa III Mektebi

Ayazma Mesiresi II:125b.

Ayazma Sarayı ve Bahçesi I:471b, FV:495c.

Ayazmalar *mad. 1:472a. İlgili maddeler:*

Balıklı Ayazması II:24a Blahernai Ayazması II: 261 b Hasköy Ayazması IV:11b

Hodegetria Manastırı ve Ayazması IV:82a

Studios Sarnıcı ve Ayazması VII:46b Teodosia (Ayia) Ayazması VII:246c

Aybar, Mehmet Ali (1908, İstanbul) Siyaset adamı ve hukukçu. Galatasaray Lisesi'ni ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Aynı fakültede 1942'de devletler hukuku doçenti oldu; 1945'te bu görevine son verildi. 1947'de ancak birkaç sayı çıkabilen *Hür ve Zincirli Hürriyet* gazetelerini yayımladı. 1962'de Türkiye İşçi Partisi'nin genel başkanlığına getirildi; 13. ve 14. dönem (1965-1973) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoda bulundu. 1975'te Sosyalist Parti'nin kuruluşuna öncülük etti ve ilk genel başkanı seçildi. Pek çok basılı eseri bulunan Aybar, gençlik yıllarında sporcu olarak da ün yaptı; 1928-1935 arasında atletizm milli takımında yer alarak Türkiye rekorları kırdı ve 1931'de 200 m'de Balkan ikinciliğini kazandı.

VII:202b.

Aybazari VII:496b. **Aybek, Necdet** III:100b.

Ayça, Necmi Rıza (1914, Priştine) Karikatürcü. 1932'de İstanbul Erkek Lisesi'ni ve 1945'te Devlet Güzel Sanatlar Aka-demisi'ni bitirdi. İlk karikatürü 1927'de *Cumhuriyet'te* yayımlandı. *Akbaba'* da karikatür çizmeye başladı. 1939'a kadar Sedat Simavi'nin yayımladığı *Karikatür* dergisinde çalıştı. 1941-1948 arasında çalışmalarını *Şaka* 'da yayımladı. Ahmet Koçer'le birlikte *Papağan* dergisini (1966-1971) çıkardı. *Pardon'* da ve Bülent Şeren'in yayımladığı *Am-cabey'de* ve sonra tekrar *Akbaba* 'da çalışmalarını sürdürdü. Açtığı kişisel karikatür ve resim sergilerinin sayısı 15'i bulmaktadır. 1952'den itibaren 11 karikatür yıllığı çıkardı.

IV:232c.

Ayçd, Asaf (1911, İstanbul - 1988, İstanbul) Sporcu, spor yazarı. Vefa Lisesi' ni bitirdi. 1928-1930 arasında Kumka-pı Spor Kulübü'nde güreşti. 1931-1936 arasında da Karagümrük'te futbol oynadı. 1941'de spor muhabirliğine başladı. *Kırmızı-Beyaz, Türkspor, Gece Postası* ve uzun yıllar da *Cumhuriyet gazetesinde* spor yazarlığı yaptı. *Dünden Bugüne*

Karag m r k (1983) adlı bir kitabı vardır.

Aydede *mad. L474b, 153a. ilgili madde:* Karay, Refik Halit IV:462c

Aydın Evler Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. Başibüyük, İdealtepe, Çınar, Küçükyalı ve Altıntepe mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.818'dir.

Aydın, Fahri (1897, İstanbul - 1965, İstanbul) Sporcu. Spora futbolcu olarak Fenerbahçe'de başladı. Boksla ilgilendi ve daha sonra su sporlarında karar kıldı. Yüzme, trampen, kule atlama ve sutopu dallarında Türkiye  ampiyonlukları kazandı. Daha sonra Fenerbahçe, Galatasaray, Beykoz ve Modaspor kulüplerinde yüzme antren rl  u yaptı.

Aydın Geylanî Hanım IV:233a.

Aydın, Nurhan (1932, İstanbul) Sporcu, spor hakemi ve spor yazarı. 1947'de Be ikta  kulübünde atletizme başladı. Daha sonra voleybol ve basketbol oynadı. 1955'te spor yazarlığına başladı. 1960'ta aktif spor yaşamını noktaladıktan sonra spor yazarlığının ya-nısına voleybol, basketbol ve yüzme hakemliği yaptı. Federasyonlarda görev aldı.

Aydın Sitesi VII: 16a. **Aydın Yüz Mensucat** L538a.

Aydınlatma *mad. I:474a, III:176a,*

IV:544c. ilgili maddeler:

Ambarlı Termik Santralı I:235c

Gazhaneler III:377b

İETT IV: 139a **Aydınlatma ve Isıtma Araçları Müzesi**

mad. L481b, V:6c.

Aydınlı Mahallesi Tuzla İlçesi'nde yer alır.  ıfa, İçmeler, Aydın-tepe mahalleleri, Pendik İlçesi ve Kocaeli İli'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.750'dir.

Aydınlık *mad. L481c, 24la, II:238a, IV:226a, 289c, VI:54a.*

Aydınlık Basımevi III:183b.

Aydın  lu Tekkesi *mad. L482c, II:415a, III:534a, VII:122c.*

Aydıntepe Mahallesi Tuzla İlçesi'nde yer alır. Aydınlı, İçmeler, Postane mahalleleri, Marmara Denizi ve Pendik İlçe-si'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.816'dır.

Ay'Dimitri III:57a.

Aydos Da ı İlin doğu kesiminde dirençli kütle. Bir peneplen olan Kocaeli Yarımadası'nın batı bölümünde yer alır.  evresindeki öbür dağlar ve Adalar gibi sert kayalarla aşınmaya direnerek yüksekte kalmasıyla oluşmuştur. Doru u Kartal'ın kuzeydoğusunda 537 m' ye erişir. Yalova İlçesi dışında İstanbul İli'nin en yüksek noktasıdır. Eskiden

yüksek kesimleri korularla kaplıydı. Günümüzde yamacındaki Yakacık gelişmiştir ve konut alanları büyük bir bölümünü kaplamış durumdadır.

III:76c, IV:316a. **Ayerdem, Ali Hikmet** VL188a.

Ayetullah Bey (Sami Paşa'nın torunu)

VI:434a. **Ayetullah Bey** (Şevkipaşazade) *mad.*

L484a, III:286b, IV:564a, VI:459b.

Aygan, Ziya

52

53

Ayvaz, Garo

Aygan, Ziya (Kakmacı) III:447c.

Aygün, Ahmet Sabri III:464h.

Aygün, Kemal *mad.* I:484a, IV: 138a, VII:144b, 364b,

Ayı Oynatıcıları 17. yy'da Evliya Çelebi ve 18. yy'm sonlarında Enderunlu Fazıl, şöhretli ayıcılar hakkında bilgi vermişlerdir. Zaman zaman şehre girişleri, sokaklarda tef çalarak ayı oynatmaları engellense de yaygınlıklarını sürdürmüşlerdir. Çingenelerin yaptığı birçok işten biri olan ayı oynatıcı-lığı 1994'te alman bir kararla yasaklanmıştır.

Ayine Haftalık "milli mizah" dergisi. 18 Ağustos 1921-4 Ocak 1923 tarihleri arasında yayımlandı. Sorumlu müdürü Eşref Nesib'di.

Âyine-i Vatan *mad.* L484c, II:70a. **Ayios Fokas** IV:530c, Vtl:493a. **Ayios Mamas** II:161c.

Aykaç, Eşfak *mad.* I:484c, IV:5ölc.

Aykaç, Fazıl Ahmed (1884, İstanbul -1967, istanbul) Şair ve yazar. Ortaöğrenimini İstanbul'da Fransız okulunda yaptı. Paris Siyasal Bilimler Oku-lu'ndan mektupla öğrenim yoluyla diploma aldı. Edebiyat ününü Fecr-i Âti grubu içinde yaptı. Denemeler, mizah tarzı taşlamalar, edebiyat ve edebiyatçı incelemeleri yazdı. Aruz vezniyle şiirlerini içeren *Divançe-i Fazıl* (1913), aynı vezinle ya da hece vezniyle şiirlerini topladığı *Harman Sonu* (1919) bu tür mizahi şiirlerinin yer aldığı kitaplarıdır. Ayrıca *Kırpıntı* (1924), *Şeytan Diyor ki* (1927), *Tarih Dersi* (1928) gibi çeşitli yazılarını, mizahi söyleşilerini topladığı kitapları da bulunmaktadır. Cumhuriyet döneminde 1927-1950 arasında Elazığ ve Diyarbakır milletvekilliği yaptı. Tanınmış spor adamı Eşfak Aykaç'ın babasıdır.

I:72c, III:275b, IV:561c, VII:205a. **Aykurt, Vakkas** VU:528c.

Aykut, İmren (1940, Tarsus) iktisatçı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni bitirdi. Türkiye Kâğıt Sanayii İşverenler Sendikası genel sekreterliği yaptı. 1981'de Milli Güvenlik Konseyi'nce Danışma Meclisi üyeliğine atandı. 17., 18. (1987-1991) ve 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Çalışma bakanlığı ve devlet bakanlığı yaptı.

Ayla, Safiye *bak.* Targan, Safiye Ayla

Aylakçılar İstanbul'da ateş kayıklarında, mavnalarda hizmet gören taşralılara verilen ad. Daha önceleri de donanmada ve tersanede aylakçı denen bir hizmet sınıfı vardı. Aylakçılar, ramazan gelince kıyafet değiştirip taşradan gelmiş dilencilere karışır, İstanbul sokaklarında fitre, sadaka, zekât, adak toplarlardı. Kimi aylakçılar da ellerinde kalbur, sırtlarında kıldan örme

heybede kuru üzümle karışık leblebi satarlardı. Yine kimileri de bozuk bir Türkçe ile kasideler, ilahiler söyleyerek dolaşırlar, bazen de İstanbul'a gelen dilencilerle anlaşıp تنها sokaklarda hırsızlık yapar, teravih zamanı cami kapılarını tutup cemaatten zorla para almaya çalışırlardı.

Aynalı Pasaj *bak.* Avrupa Pasajı

Aynalıçeşme Beyoğlu'nda, Aynalı Çeşme Caddesi ve Şerbethane (Ömer Hayyam) Caddesi ile Keramet ve Ars-ı lan sokakları arasında kalan semt. Semtin önemli cadde ve sokakları Aynalı Çeşme Caddesi, Samancı Ferhat Caddesi, Emin Camii, İnce Kaş, Çatık Kaş, Tennure ve Tutkalcı sokaklarıdır. Semtin anayolu sayılabilecek Aynalı Çeşme Caddesi Kasımpaşa'ya doğru iner. Semt bir yamaçta kuruludur. Kasımpaşa'dan Halic'e doğru panoramik bir manzaraya sahiptir. Semte adını vermiş olan Aynalı Çeşme, 1732-1733'te Yeniçeri Ağası Gürcü İsmail Paşa tarafından yaptırılmış, 1942'de Beşir Fuat Caddesi genişle-tilirken yıktırılmıştır. İngiliz Sarayı diye de bilinen İngiltere Başkonsolosluğu binası ile arkasındaki Kamer Hatun Camii semtin önemli yapılarıdır. 1980 sonrasında Tarlabası Bulvarı'nın açılması sırasında semtin görünümünü belli kesimlerinde tümüyle değiştirmiştir. Ancak Şerbethane Caddesi ve Aynalı Çeşme Caddesi ile bunlar arasında kalan sokaklarda harap durumda da olsa hâlâ eski binalara rastlamak mümkündür. Aynalıçeşme'de ve özellikle Emin Camii Sokağı'nda eskiden daha çok Rumlar yerleşmişti.

Aynalıkavak IV:11b.

Aynalıkavak Kasrı *mad. L 485a, II:37b, 62c, 292c, III:69b, 232c, 507b, IV:10b, 10e, 497b, V:53c, VI:463b, 507c.*

Aynî (Karamanlı) III:64a.

Ayn-î Ali (Müezzinzade) (? , Manisa - 17. yy başları, ?) İstanbul'da Defter-i Ha-kani eminliği, süvari mukabeleciliği, divan kâtipliği görevlerinde bulundu. 1607'de hazine kethüdası iken Sadrazam Murad Paşa'nın buyruğu

üzerine tımar ve zeametlerle ilgili kanunları derledi. *Kavanin-i Âl-i Osman veHu-lasa-i Mezâmîn-i Defter-i Divan* adlı bu eserinden başka 1609'da da ulufelere ilişkin bir risale yazdı. Yaşamı konusunda fazla bir bilgi yoktur.

Aynî Ali Baba Tekkesi *mad. L486c,*

IV:481c, VI:330a. **Ayni, Hasan Tahsin IV: 156a.**

Ayni, Mehmed Ali (ö. 1945) IV:40c, V:327c, VI:475b.

Ayomak, Mildan Niyazi V:530c. **Aypark Sineması** I:540c.

Ayral, Macid *mad. I:488a,* 228c, V:326b, VII:185c, 449c

Ayral (Tözüm), Jeyan Mahfi (1929, İs-

tanbul) Tiyatro sanatçısı. Tiyatro sanatçısı Necdet Mahfi Ayral'ın kızıdır. Çok küçük yaşta sahneye çıktı. İstanbul Şehir Tiyatroları'nda başlayan meslek yaşamını emekli oluncaya dek (1980) burada sürdürdü. Yerli ve yabancı filmlerin seslendirilmesinde çalıştı. 1950'li yıllarda Adalet Cimcoz'la birlikte en fazla dublaj yapan sanatçıdır.

Ayral, Necdet Mahfi (1908, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu. Galatasaray Lisesi'ni bitirdi. 1932'de Şehir Tiyatroları'nda sahneye çıktı. Özellikle komedilerdeki tiplerleriyle dikkati çekti. 18 yıl sahne amirliği, 15 yıl Muhsin Ertuğrul'un filmlerinde rejî. asistanlığı yaptı. Ayrıca birçok filmde rol aldı. Tiyatrodan 1975'te emekli oldu. Daha sonra çeşidi topluluklarda konuk sanatçı olarak sahneye çıktı.

Ayrılık Çeşmesi *mad. L488b,* 63b, VII:81a.

Ayrılık Çeşmesi Mezarlığı *mad. I:488c,* IV:445a.

Ayrılık Çeşmesi Namazgahı VI: 44a.

Ayrılıkçeşmesi Haydarpaşa'da, Rıhtım Caddesi'nin Çayırbaşı mevkiinden kuzeydoğuya doğru ayrılan Şahap Gürler Caddesi, demiryolu köprüsünün altından geçtikten sonra Sarayardı Caddesi adıyla İbrahimağa istikametinde devam ederken, sağda kalan açıklık alandaki Ayrılık Çeşmesi adlı tarihi eser o yöreye adını vermiştir. Eski dönemlerde geniş bir alan olan Haydarpaşa Çayın'nda, hacca gidecek hacılar toplanırlar ve kendilerini uğurlamaya gelen yakınlarıyla vedalaşırlar-dı. İsim buradan gelmektedir. Semt, bugün çevresinde salaş bina ya da depoların, işyeri amacıyla yapılmış baraka benzeri binaların istila ettiği, araçların yoğun trafiği altında, bakımsız bir yerdir.

Ayrımcılığa Karşı Kadın Derneği

IV:354a.

Aysu, Fazıl II:451a, VII:43b. *İlgili maddeler:* İnönü Stadyumu IV:176b Spor ve Sergi Sarayı VII:43b

Ayşe Celile Hanım VI:54a.

Ayşe Dürrüşşehvar (ö. 1826) VI:40b.

Ayşe Fahriye Hanım VI: 6a.

Ayşe Hafsa Sultan (ö. 1533) ıV:3e, V:396c, VI:83b, VII:109a.

Ayşe Hanım Çeşmesi Kanlıca'da, Mih-rabat Caddesi'ndedir. Mescit Çeşmesi de denilir. 1131/1718'de Ayşe Hanım adında bir hayırsever tarafından yaptırılmıştır. Haznesi yontma kara taştandır. Aynataşının yanında iki küçük kabartma servi motifi vardır. Üst kısmı stilize çiçek motifleriyle süslüdür ve çeşmeye bir mihrap görünümü vermektedir. Aynataşının üstünde, dışarıya taşkın olarak yerleştirilmiş ikinci bir mermer levhada yarım daire şeklin-

de tavus kuyruğu süslemesi bulunmaktadır. Bu yarım dairenin merkezi ve dışında kalan satırlar stilize edilmiş çiçek motifleri ile süslenmiştir. Bunların üstünde de kitabe taşı yer almaktadır. Çeşmenin cephe yüksekliği 2,67 m, eni 1,60 m'dir.

Ayşe Hatun Çeşmesi *mad. L489b.*

Ayşe Hatun Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Neslişah Mahallesi'nde, Neyzenler Sokağı'nda bulunmaktaydı. Harap durumdaki haziresi dışında bütünüyle ortadan kalkmış bulunan bu tekke, 18. yy'm son çeyreğinde, Kadirîliğin Resmî kolunu kuran Şeyh Mustafa Ahî Resmî Efendi (ö. 1793) için annesi Ayşe Hatun tarafından kurulmuştur. Ayin gününden dolayı "Cuma Tekkesi" olarak, ayrıca başka adlarla (Resmî, Şeyh Seyyid Resmî Efendi, Şeyh Said Efendi) da anılan tekkenin ilk postnişini, bu tekkenin yakınında 1204/1789-90'da, Âlime Hatun'un kendisi için diğer bir tekke (Resmî Efendi Tekkesi) yaptırdığı Şeyh Mustafa Resmi Ahî Efendi'dir. Aynı zamanda diğer tekkenin de ilk postnişini olan bu zattan sonra Ayşe Hatun Tekkesi'nin postuna kardeşi Şeyh Seyyid Mehmed Said Efendi (ö. 1849), M. Said Efendi'nin oğlu Şeyh Seyyid Abdülkadir Efendi (ö. 1860-1861) ve Berber Şeyh Mehmed Hakî Efendi geçmişlerdir. Cumhuriyet döneminde harap düşen tekkenin iki katlı ve ahşap bir bina olduğu, 1947'den önce yıkılarak yerine alelade bir meskenin inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Ayşe Hubbî (Hubbâ) Hatun (ö. 1598) V:483b.

Ayşe Hümaşah Hanım Sultan III:459a, V:453c, 499b.

Ayşe Kadın Hamamı Eminönü İlçesi'nde, Süleymaniye Külliyesi'nin güney kısmında, kendi adıyla anılan sokakta bulunuyordu. Küçük ölçüde, bir mahalle hamamı olduğu bilinen yapının inşa tarihi ve mimarisi hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Ayşe Pervin Hanım VII:151b.

Ayşe Sıdika Hanım (ö. 1904) VII:397b.

Ayşe Sinepver Valide Sultan (ö.

1828) I:35a, V:555c.

İlgili maddeler:

Sinepver Valide Sultan Çeşmesi, (Fatih) VII:9c

Sinepver Valide Sultan Çeşmesi, (Üsküdar) VH:10a

Ayşe Sultan (II. Mustafa'nın kızı, Nu-man Paşa'nın eşi) V:94c.

Ayşe Sultan (ö. 1604) I:489c, III:293a, V:97a, 500a, 503a, VL399b.

Ayşe Sultan (ö. 1660, Buy-unaz) V:544c.

Ayşe Sultan (Osmanoğlu) (1886, İstanbul - 1960, İstanbul) II. Abdülhamid'in, Müşfika Kadın Efendi'den doğan kızı. Yıldız Sarayı'nda doğan Ay-

şe Sultan özel eğitim gördü. İlk evliliğini Ahmed Naim Bey'le, ondan ayrıldıktan sonra ikinci evliliğini Mehmed Ali Bey'le yaptı. 1924'te kocasıyla beraber Fransa'ya gitti. 1938'de İstanbul'a döndü. Beşiktaş'ta Serencebey'de annesi Müşfika Kadın Efendi ile yaşamını sürdürdü. *Babam Sultan Hamid* adlı altında *Hayat* dergisinde tefrika edilen anıları daha sonra kitap olarak da çıktı. Bu eser, saray yaşamı ve 20. yy'a doğru İstanbul tarihi bakımından önemlidir. Bestelediği bir ninni ve marşlar vardır.

I:42a, 490c, VII:519c.

Ayşe Sultan Çeşmesi (Şehzadebaşı) *mad. L489c.*

Ayşe Sultan Çeşmesi (Üsküdar) *mad. I:490a.*

Ayşe Sultan Korusu *mad. I:490c,*

İlgili madde: Korular V:71b

Ayşe Sultan Sarayı I:162a, V:183a, VII:55a.

Ayşe Sultan Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Ayazma'da, İmrahor Mescidi'nin yakınında yer alan bir Celvetî tekkesiydi. I. Süleyman'ın (Kanuni) kızı Mihrimah Sultan (ö. 1578) ile Sadrazam Rüstem Paşa'nın (ö. 1561) kızları Ayşe Hümaşah Sultan (ö. 1594) tarafından 16. yy'm son çeyreğinde inşa ettirilmiş olmalıdır. Ayin günü perşembe olan tekkenin şeyhleri hakkında hemen hiçbir şey bilinmemekte, ancak son dönemin ünlü duahanlarından Nakşibendi tarikatı mensubu "Ebü'l-Kavuk" lakaplı İsmail Hakkı Molla'nın, Celvetî âsita-nesi postnişini Şehabeddin Efendi'nin (ö. 1911) onayı ile 1905-1914 arasında bu tekkenin meşihatında bulunduğu tespit edilmektedir. Tekke, yanında yer alan darülkurra ile birlikte tarihe karışmıştır.

Ayşe ve Ümmühan Hatun Çeşmesi

Üsküdar'da, Sultantepe'de, Şeyh Yo-kuşu'ndadır. Son tamirde mimari karakteri bozulmuştur. İlk halinden günümüze, kısmen yol seviyesinden

aşağıda kalmış teknesi ile iki yanındaki setleri ve küçük aynataşı ile kitabesi ulaşmıştır. Valide Kethüdası Arslan Ağa tarafından eşi Ayşe Hanım ile kızı Ümmühan Hanım'ın ruhları için 1060/1650'de yaptırılmıştır.

Aysın, Şadım (1928, İstanbul - 1981, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu. Selçuk Kız Sanat Okulu'nu bitirdikten sonra 1940'ta Şehir Tiyatroları'nın çocuk bölümüne girdi. Birçok piyeste rol aldı. 1952'de Şehir Tiyatroları oyuncularına katıldı. Rol aldığı oyunlardan bazıları *Balıkesir Muhasebecisi*, *Tahteravalli*, *Fazilet Eczanesi*, *Hırçın Kız*, *Tarla Kuşu*, *Çöpçatan* 'dır. *İngiliz Kemal Lavrens 'e Karşı*, *Söz Müdafaaanındır*, *Yıldırım Beyazıt* ve *Timurlenk* gibi filmlerde de

oynadı.

Aytaç, Efla IV:357b. **Aytaç, Fettah** IV: 230a.

Aytaç, Hamid *mad.* I:491a, II:307c, VL204b, VIL1SSc, 449c.

Aytaç, Müzeyyen IV:357c. **Aytaç, Şule** IV:353b. **Aytan, Rıdvan** VII:350b.

Aytekin, Enver IV:145a. **Aytekin, Sefer** VII:464b.

Aytul, Turan (1930, İstanbul - 1989, İstanbul) Gazeteci. Gazeteciliğe 1945'te *Yeni Sabah* gazetesinde başladı. İzmir ve Ankara'da bazı gazetelerde çalıştıktan sonra İstanbul'da *Cumhuriyet*, *Gün*, *Milliyet* ve *Güneş* gazetelerinde muhabir, sayfa sekreteri, yazar, yazı işleri müdürü ve genel yayın yönetmeni olarak görev yaptı. Birçok kez Gazeteciler Cemiyeti'nin ödülleri kazandı.

Ayuanzarı Capi (Ayvansaray) VII:496b. **Ayvalı Dere** I:197b. **Ayvahdere Suyolu** III: 527a.

Ayvansaray *mad.* L491c, II:514a, III: 502a, V:492c, VIL496b.

İlgili maddeler:

Abdullah el-Hudrî Türbesi L 17a Aleksios Sarayı I:183a Anemas Zindanı ve Kulesi L269b Arabacılar Hamamı L288b Atık Mustafa Paşa Camii I:406a
Ayvansaray Köprüleri I:494b Ayvansaray Mescidi I:496a Blahernai Ayazması II:261b Blahernai Kilisesi II:262a Blahernai Sarayı IL2ö3a

Dimitrios (Ayios) Kanavis Kilisesi III: 55a

Ebu Şeybetü'l-Hudrî ve Hamdulla-hü'l-Ensarî Türbeleri III:118b

Ebu Zerrü'l-Gıfarî Türbesi III:119a Emir Buharı Tekkesi III:165c İvaz Efendi Camii IV: 31 Oa

Muhammed el-Ensarî Türbesi V:492c

Panayia Blahernai Kilisesi VI:209b Toklu Dede Mescidi VII:272c

Ayvansaray Hamamı *bak.* Arabacılar Hamamı

Ayvansaray Kapısı *bak.* Surlar

Ayvansaray Köprüleri *mad. I:495b, III:245c, 510a, 510b.*

Ayvansaray Mescidi *mad. L 496a, 493a, 494b.*

Ayvat Bendi *mad. L496b, II:150a, V:3a, 552c.*

Ayvat Deresi I:496b. **Ayvat Köyü** II: 149a. **Ayvaz, Garo** V:119a.

Ayvaz, Hagop

54

55

Aztarar

Ayvaz, Hagop V:118c. **Ayvazlar** *mad. I-.497a. Ayvazovski, İvan Konstantinoviç*
(Ressam) *mad. I:497c, 25b, II:40c,*
435c.

Ayvazovski, K. (Tarihçi) III:191b. **Ayvazyan, Eliz** III:395c.

Ayverdi, Ekrem Hakkı *mad. L498b, 128a, II:28c, 341a, 375c, 376a, 391a, 518a,*
III:7a, 61c, 202c, 240a, 551a, 559a, IV:221c, 223a, 422c, 476c,
V:187b, 243c, 322c, 394a, 394c, 457c, VI:108c, VILSlc, löOa, 190b,
333a, 549c.

Ayverdi, Samiha *mad. I:499a, II:288a, 465c, IV:223a, V:241b.*

Ayyddız, Hakkı Raif V:363c.

Âzad Günlük "demokrasi mesleğinin hadim ve müdafii" gazete. 1910'da yayımlandı.
İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Demokrat Mustafa'ydı.

Azade Selim Hanım II:143b.

Azadlı Baruthanesi II:68c, 541a.

Azak Sineması (Gedikpaşa) *mad. LSOOb, 540c.*

Azapkapı *mad. I:500c, IIL502b. İlgili maddeler: Arap Camii 1:294a*

Saliha Sultan Sebili ve Meydan Çeşmesi VI:428b

Saliha Sultan Sıbyan Mektebi VI:429a **Sokollu Mehmed Paşa Camii** VII:30c
Yelkenciler Hanı VII:463c **Yeşildirek Hamamı** VTI:509c **Azapkapı**
Camii *bak. Sokollu Mehmed Paşa Camii*

Azapkapı Hamamı *bak. Yeşildirek Hamamı* **Azapkapı Köprüsü** IIL323a.

Azapkapı Sebili *bak. Saliha Sultan Sebili ve Çeşmesi*

Azaplar Camii Fatih İlçesi'nde, Unkapa-m'nda, Yeşil Tulumba Sokağı'nda
bulunuyordu. 1884'teki yangında yandıktan sonra onarılmış, 1942'de
Atatürk Bulvarı açılırken yıktırılmıştır. Banisi Hoca Sinan'dır (Elvan
Çelebi). "Azaplar Camii" adını, arka taraftaki hazirede mezarı bulunan
Azeb Baba'dan almıştır. Yüksek duvarlı bir bahçe içinde yer alan cami

kagir duvarlar üzerine kiremit kaplı bir kırma çatıyla örtülü idi. Tek şere-feli taş minaresi ve önünde şadırvanı bulunuyordu.

I:501a.

Azaplar Hamamı Fatih İlçesi'nde, Un-kapanı'nda, Fil Yokuşu'nun anacad-deyle kesiştiği yerde, aynı isimle anılan caminin karşısında bulunuyordu. 1942'de Atatürk Bulvarı'nın açılması sırasında yıktırılmıştır. Evliya Çelebi "Osmanlı eliyle yapılmış ikinci hamamdır ki, kefere tarzı mimarisinden

tahvil ve İslam adabı üzre yapılmıştır" demektedir. Fatih Camii vakıfları içinde yer alan bu yapı bir çifte hamamdı.

Azaryan (19- yy - 20. yy) Ermeni asıllı ressam. İzmit ve İstanbul'da yaşadı. Ayvazovski tarzından etkilenen Ermeni ressamlar kuşağındandır. Köy manzaraları ve İstanbul konulu resimler yaptı. Sarayburnu, Kız Kulesi, İstanbul sahilleri resimlerinde en çok işlediği konulardır. Bazı çalışmaları İngiltere'de kartpostal olarak basılmıştır. Dolma-bahçe Sarayı'nda ve özel koleksiyonlarda eserleri vardır.

Azaryan Ailesi III:449b.

Azaryan Apartmanı *bak.* Gümüşsü Palas

Azaryan, Aristakes (1821, İstanbul -1897, İstanbul) Ticaret adamı. Ohan-nes Azaryan'ın oğludur. 1890'larda İstanbul Ticaret Odası'nın reisiydi ve ula evveli rütbesi ile ikinci sınıf Mecidiye Nişam'm haizdi.

Azaryan, Bedros *mad. I-.501c. Azaryan Köşkü* *mad. I:502a. Azaryan, Manuk* 1:502a. **Azaryan Yalısı** *mad. I:502c. ilgili madde:* Sadberk Hanım Müzesi VI:390a

Azeb Baba (15. yy) Fatih dönemi askerlerinden olduğu ve kabri açıldığında kefenli bulunduğu halk arasında rivayet edilirdi. Kabri Unkapanı'nda Atatürk Bulvarı'nın başladığı yerdeydi. Yol açılması dolayısıyla kaldırılmıştır.

Azebler Kışlası I:500c, IV:481a.

Azeri Türk On beş günlük, resimli "ilmi, edebi, içtimai ve siyasi milliyetperver" dergi, 1 Şubat 1928-Teşrinisani 1929 tarihleri arasında yayımlandı.

Azınlık Okulları *mad. L503a, III:138c, VII:395b, 532c.*

İlgili maddeler:

Alliance Israelite Okulları I:206a Ermeni Okulları III: 187a Katolik Okulları IV:491c Rum Okulları VL347c Yahudi Okulları VII:402c **Aziz Ağa** (Hacı) IV:438a.

Aziz Baba (ö. 1925, Kantarcı) V:386b, VI:328b.

Aziz Berker Halk Kütüphanesi *mad. I:504a.*

Aziz Bey (ö. 1874) II:529c.

Aziz Bey (Kırımlı) (1840, İstanbul - 1878, İstanbul) Hekim. 1866'da Askeri Tıbbiyeyi bitirdi. Yeni açılan sivil tıbbiyeye müdür olarak atandı. Cemiyet-i Tıbbi-ye-i Osmaniye'nin kurucusu ve başkanı oldu. 1873 te arkadaşlarıyla birlikte çevirdiği P. H. Nysten'in sözlüğünü *Lugat-ı Tıbbiye* adıyla yayımladı. *Mec-mua-i Fünun'da*, tıp kimyası ve genel hastalıklar üzerine yazılar yazdı. Umumi emraz, tıbbi kimya, hikmet-i tabiiye ve dahili emraz derslerini okutarak birçok öğrenci yetiştirdi.

Aziz Bey (ö. 1913) IV:8a.

Aziz Bey (1870, İstanbul -1929, İstanbul) Bestekâr. Tanburi Ali Efendi'nin oğludur. İlk müzik eğitimini babasından aldı ve tanbur çalmayı ondan öğrendi. Döneminin müzik ustalarından faydalanmış; bilgisini ve tekniğini geliştirmiştir. Devlet memuru olarak çalışan Aziz Bey'in saz eserleri ve şarkı formunda besteleri vardır. Yaşamının son yıllarını yokluk içinde geçirmiş; çıkan bir yangında kendisinin ve babasının eserleri kül olmuştur.

Aziz Dede (Neyzen) (1835, İstanbul -1905 İstanbul) Neyzen ve besteci. Gelibolu Mevlevihanesi'nde çile çıkardıktan sonra dede olup İstanbul'a geldi; Galata, Üsküdar, Kasımpaşa, Yenikapı, Bahariye mevlevihanelerin-de neyzen ve neyzenbaşı olarak uzun yıllar ney üfledi; zamanının en ünlü neyzenlerinden biriydi; bestelediği peşrevler ve saz semaileri de değerli saz eserleridir. III:295c, VII:159c.

Aziz Efendi (Hatip) IL397a.

Aziz Efendi (Medenî) (1842, Medine -1895, İstanbul) Bestekâr. 9 yaşında İstanbul'a geldi. Fer'iye Sarayı'nın baş-haremağası Anber Ağa tarafından evlat edinildi. Kazasker Mustafa İzzet Efendi'den ve Latif Ağa'dan müzik dersleri aldı. Abdülaziz'in ilgi ve desteğini gördü. İkinci imam sıfatıyla saraya alındı. Kız Sanayi Mektebi'nde başmüfettişlik yaptı ve çeşitli devlet hizmetlerinde bulundu. Tanbur, lavta, piyano ve ud çalan Aziz Efendi, Ham-parsum ve Batı notalarını bilirdi. Pek çok müzisyenin yetişmesine katkıda bulundu; Subhi Ezgi ve Leyla Saz öğrencileri arasındaydı. Dini ve dindışı eserler veren Aziz Efendi'nin dinsel yapıtlarından, yalnızca ilahi formunda bestelediği bir "İsfahan Beste"si günümüze ulaşmıştır. Şarkı formundaki eserlerinden ise 40 kadarı bugün re-pertuvardadır. Hicaz "Ey çerh-i sitem-ger dil-i nalana dokunma"; şevkefza "Demadem dide giryan oldu sensiz"; evcare "Taliim bir dem bana yar olmadı"; hüzzam "Kerem eyle mestane kıl bir nigâh" en sevilen şarkılarından birkaçıdır.

III:254b, VL298c, 475b. **Aziz Efendi** (ö. 1934, hattat) *mad. I:504b*.

Aziz Efendi Tekkesi *mad. L504c*, II:348a.

Aziz Haydar Hanım IV:350b, 355c, 365a.

Aziz İdris Efendi (ö. 1878, Kırımlı) IV:564a, V:319a.

Aziz Mahmud Bey (ö. 1929) I:191a. **Aziz Mahmud Efendi** (ö. 1880) III:391a.

Aziz Mahmud Efendi (ö. 1888) V:70c.

Aziz Mahmud Hüdâî (ö. 1628) *mad. I:505b*, 13b, II:104c, 331c, 332b, 397c, III:478c, 531a, IV:105c, 125c, 372c, V:5a, I49b, 181a, 383c, 426b, 504b, 528a, 530b, VI: 123a, 152b, 163c, 492c, VII:330a, 477b, 501a.

İlgili maddeler:

Aziz Mahmud Hüdâî Külliyesi I:507b

Celvetîlik IL394b

Aziz Mahmud Hüdâî Külliyesi *mad. I:507b*, III:81a, V:397a, VII:347b.

nli madde:

Aziz Mahmud Hüdâî I:505b **Aziz Mahmud Hüdâî Suyolu** VII:351a.

Aziz Mahmud Hüdâî Tekkesi I:33b, 507b, III:391c, IV:39a, 103b, VLöOa, 327a, 468c.

Aziz Mahmud Hüdâî Türbesi

VII:443b.

Aziz Mahmud Hüdâî Vakfı L508a. **Aziz Şehitler Kilisesi** IIL390a. **Azizi Hatun** II:511a. **Azizi Mustafa** (ö. 1585) III:65a.

Aziziye Camii *mad. I:519c, 149a.*, VI:322a.

Aziziye Fes Abdülaziz (hd 1861-1876) tarafından giyilen fesin kalıbı bu adla yaygınlık kazanmıştı. Alt kısmı oldukça geniş olup kulak hizasına kadar inen bu fes, fazla yüksek değildi, basık görünüşlüydü. Püskülü burmak ve Tanzimat feslerinde kalın, ancak fes kenarını olduğu gibi aşmayacak uzunluktaydı. Her kesimden insanın yaygın olarak giydiği bu fes padişahın tahttan indirilmesiyle terk edildi.

L22a, 26a.

Aziziye Hamamı Kadıköy İlçesi'nde, Re-caizade Sokağı'ndadır. Abdülaziz dö-

nemi (1801-1876) sonlarında inşa edilmiştir. Günümüze değin pek çok onarım geçiren yapı son onarımını 1968' de görmüştür. Aziziye Hamamı bir çifte hamam olup, her iki bölümünün de kapıları aynı sokağa açılmaktadır. Giriş cephesi çift kat halinde, çok sayıda pencere ile zengin ve gösterişlidir. Dikdörtgen çerçeveli pencerelerin kemerleri Türk mimarisine yabancı basık sivri formlarıyla arabesk bir görünüm almıştır. Kare planlı soyunmalık çift katlı olarak düzenlenmiş, dar bir kapıyla dikdörtgen planlı ılıkliğa geçiş verilmiştir. Ortasında göbektaşı bulunan sıcaklık, soğuk ve sıcak halvetli-dir. Kadınlar kısmı, erkekler kısmının planını tamamen tekrarlamakla birlikte, halvetler, erkekler kısmının tam tersi olarak solda soğuk, sağda sıcak halvet şeklindedir.

Aziziye Karakolu *mad. L510c, VILITb.*

Aziziye Tiyatrosu Abdülaziz döneminde (1861-1876), Üsküdar Bağlarbaşı'n-da inşa edilmiş tiyatro binası. Dönemin gazetelerine göre burada 18ö8'de oyunlar sergileniyordu. Bu nedenle İstanbul'un ilk tiyatrolarından sayılır. Önceleri Güllü Agop'un yönetimindeydi, daha sonra Tomas Fasulyeci-yan da oyunlarını burada sergilemiştir.

III:260c, V:238c, VL134c, 178c. **Aznavor, Hovhannes M.** III: 183a.

Aznavur, Hovsep *mad. I:511a, VII:45a, 250a.*

İlgili maddeler:

Abbas Halim Paşa Köşkleri L8b Mısır Apartmanı II:448c Stefan (Sveti) Kilisesi VII:44a

Tepebaşı Kışlık ve Yazlık Tiyatroları VII:250a

Aznavur İşi Adının nereden geldiği, ne zamandan beri uygulandığı bilinmeyen, ancak Batı'dan alındığı tahmin

edilen bir süsleme tekniği. Aznavur işinin nasıl yapıldığı eski ve yeni ustalar tarafından gizli tutulmuş, bir aile sanatı olarak sürdürülmüş, tezgâhları kimseye gösterilmemiştir. Aznavur işi evlerde kurulan atölyelerde yapılagelmiştir. Düz, dalgalı, sık, seyrek, yuvarlak ve başka şekillerdeki zeminde çelik kalemlerle oyulan çizgilerin ahengi şeklinde icra edilen bu sanat dalı, özellikle tepsi, fincan zarfı, kaşık sapı, ibrik gibi büyük çaplı evani üzerinde de uygulanmıştır. Bu sanatın son ustası Reşat Gülen'di (1912-1993). **Aznavur, Kevork Viçen** *mad. L511 b.*

Aznavur Pasajı *mad. L511c, IV:269b, VI:226b, VII:393a.*

Aznavuroğlu (17. yy) İstanbul'da yaşamış Türkçe şiirler yazan Ermeni asıllı aşuğ. Hayatı hakkında bilgi yoktur. Ancak, 14 Temmuz 1660'ta başlayan ve yaklaşık iki buçuk gün süren İstanbul yangını hakkında kaleme aldığı, 14 kıtadan ve iki bölümden oluşan destanıyla bilinmektedir.

I:360c, III:40a. **Aznavuryan, Garabed Amira** IV:89b.

Aznavuryan, Ohannes (? , Palu - 1900, İstanbul) Hassa mimarı. Yaklaşık 1878'den ölümüne kadar Harbiye Ne-zareti'nde ve Tophane'de görevde bulunmuştur. 1884 ve 1888'de ise "in-şaat-ı askeriye mimarı" olarak zikredilmektedir. Üsküdar'daki Surp Haç Kilisesi'nin 1882'de inşa edilen çan kulesinin de mimarıdır. Patrikhane meclislerine de üye seçilmiştir. 1868-1873 arasında inşa edilen Darüşşafa-ka'nın mimarı da Ohannes isminde bir kalfadır ki, bu zatın Ohannes Aznavuryan olması muhtemeldir.

III:483a.

Aznif Hanımlar *mad. I:512a. Aztarar* III:183b.

Bâb Nâibliği

Bağl

Bâb Nâibliği *mad. L513a.*

Baba Ali Şah Tekkesi *mad. L514a.*

Baba Cafer *mad. I:515a, IL389c, V:7c, VI:405b.*

İlgili maddeler:

Baba Cafer Türbesi ve Tekkesi

I:515b

Baba Cafer Zindanı I:516a

Baba Cafer Türbesi ve Tekkesi *mad.*

I-.515b, VI:405c, VII: 56la. İlgili madde: Baba Cafer L515a

Baba Cafer Zindanı *mad. I:516a, II:424a, III:504b, V:258a, VI:405c, VH:429a, 562a.*

//gz/z madde:

Baba Cafer I:515a **Baba Hakkı** £>«&. Yeten, Hakkı

Baba Hasan Âlemi Mahallesi Fatih İlçe-si'nde yer alır. Kırkçeşme, Sofular, Gureba Hüseyin Ağa mahalleleri ve Eminönü İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.240'tır.

Baba Hasan Âlemi Mescidi Fatih İlçe-si'nde, Saraçhanebaşı'nda, Horhor Caddesi'ne açılan Baba Hasan Âlemi Sokağı'nda bulunuyordu. 1936'da Vakıflar İdaresi tarafından kadro harici edilmiş, uzun bir süre bakımsız halde kaldıktan sonra mimari özellik taşımadığı gerekçesiyle yıktırılmıştır. II. Mehmed'in (Fatih) alemdarı Hasan Baba tarafından 865/1460'ta inşa ettirilen bu mescidin minberini Mustafa Efendi koydurmuştu. Yarı kagir olarak inşa edilmiş olan bu yapının üzeri kiremit örtülü bir kırma çatıyla kaplıydı. Tek şerefeli minaresi tuğla örgülüydü. Beş ahşap direğin taşıdığı yine ahşap sundurmalı bir son cemaat yeri vardı.

Baba Haydar Mescidi ve Tekkesi *mad. I:516c, II:433a.*

Baba Mahmud Bekir Ağa Darülhadişi

istanbul medreseleri ile ilgili eski listelerde Şehzadebaşı'nda olduğu yazılı olan bu yapı, Pervititch haritalarında, Fatih, Kıztaşı-Horhor'u gösteren 44. paftada Kavalalı Sokağı ve Subhi

Paşa Konağı'nın üst kısmında görülmektedir. 1918'de çok harap bir durumdaydı. Bugün yerinde İstanbul Üniversitesi muhasebe binası bulunmaktadır.

Baba Nakkaş (?, ? -1572, İstanbul) Nakkaş. Asıl adı Şeyh Mustafa'dır. II. Ba-yezid

döneminde (1481-1512) saray nakkaşı olarak çalıştı. Eski Saray'ın kapı saçağındaki ve Topkapı Sara-yı'nda Bayezid Divanhanesi'nin kub-belerindeki nakışlar Baba Nakkaş'a aittir.

V:332c, VI:30b, 31c. *İlgili madde:* Babanakkaşzadeler I:518b

Baba, Nüzhet Abbas V:106c.

Baba-Oğul Çeşmesi Kadıköy-Acıbadem yolu üzerinde, Köftüncü Sokağı'nın başındadır. Darüssaade Ağası Tayfur Ağa ile manevi oğlu Besim Ağa tarafından 1260/1844'te yaptırılmıştır. Ay-nataşı bozulmuş, teknesi ve setleri toprak altında kalmıştır. Üst kısmında ince bir pervaz üzerinde bir alınlık bulunmaktadır. Alınlığın iki yanında birer güneş motifi, ortasında tuğrası kazınarak silinmiş bir madalyon, bunun üzerinde de taç şeklinde açılmış bir tavus kuyruğu bulunmaktadır.

Baba Saltuk Zaviyesi *bak.* Mimar Sinan Tekkesi

Baba Sungur Tekkesi *mad. L517b.*

Babacan Haftada iki gün yayımlanan resimli, siyasi, mizah gazetesi. 1928'de yayımlandı. Sorumlu müdürü Müs-limzade Emin'di.

Babahimmet Haftalık resimli, "herşey-den bahis" dergi. 14 Eylül 1911-19 Eylül 1927 tarihleri arasında yayımlandı. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Osman Nail, başyazarı Nazif ti.

Babahindi Süha *İlgili madde:* Amigoluk L244b

Baban, Cihat (1911, İstanbul -1984, Ankara) Gazeteci ve siyaset adamı. Şir-ket-i Hayriye umum müdürlerinden Hikmet Bey'in oğludur. Galatasaray Lisesi'ni ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Gazeteciliğe *Vakit* gazetesinde çevirmen olarak başladı. *Son Posta*, *Cumhuriyet*, *Yeni Sabah*, *Tasvir-i Efkâr* gazetelerinde yazı işleri müdürlüğü yaptı. Ziyat Ebüz-ziya ile birlikte *Son Saat* gazetesini yayımladı. 1957'de *Tercüman* gazete-sini kurdu. 1946'da DP'den İstanbul milletvekili seçildi. 1957'den sonra Hürriyet Partisi'nde daha sonra da CHP'de görev aldı. 1980-1981'de kültür bakanı oldu.

VH:220b.

Baban, Rıfat VII:375c. **Baban, Şükrü** IV:156a, VII:468a. **Baban, Zeki** VII:375c.

Babanakkaşzadeler *mad. I:518a.* **Babaoğlu, Alparslan III: 118a.**

Bâb-ı Âsâfi İstanbul'da sadrazamların oturdukları ve görev yaptıkları büyük konaklara verilen ad. 19. yy'a değin sadaret mevkiine gelenler, Paşakapı-sı ya da Babîâli denilen resmi binada oturduklarından buraya da Bâb-ı Âsâfi dendiği olurdu. 19. yy'm ortalarına değin ise sadrazamın kendi konağına devlethane, bâb-ı âsâfi, yalısına sahilhane denmekle birlikte sadaret işleri genellikle Babîâli'de yürütülmekteydi. 19. yy'm ikinci yarısında bâb-ı âsâfi deyiimi terk edildi.

Bâb-ı Defterdarî Bâb-ı Defterî de deniyordu, İstanbul'da maliye işlerinin görüldüğü

merkezi birim, günümüzdeki anlamıyla Maliye Bakanlığı. Osmanlı Devleti'nin tüm mali işleri burada görölüyordu. 19. yy'a kadar Bâb-1 Defterdarî'de başdefterdar (şikk-ı evvel defterdarı), Anadolu defterdarı (şikk-ı sani), şikk-ı salis, şikk-ı rabi ve kenar defterdarları, başmuhasebeci, büyük ruznamçeci, Bâb-1 Defterdarî'nin başlıca amirleriydi. Maliye Nezareti kurulduktan sonra Bâb-1 Defterdarî deyimi bırakılmakla birlikte önceki unvanların pek çoğu daha uzun süre birer paye olarak; korundu. Örgütün, doğrudan İstanbul'la ilgili bir bürosu "Dersaadet Mukataası Kalemi" adını taşımakta, burada, İstanbul ile Edirne'deki alışveriş merkezleri için konulan vergilerin defterleri, hesapları tutulmaktaydı.

Bâb-1 Defterî Mektebi Osmanlı döneminde devletin mali işlemlerini yürütecek kâtip ve memurların yetiştirildiği okul. Defterdarlık bünyesindeki okulda Arapça, Farsça, aritmetik yanında mali işlemlerde kullanılan siya-kat yazısı da öğretilirdi. 1878'de açılan Mekteb-i Fünun-ı Maliye, bu okulun yerini aldı. Okul 1908den sonra Maliye Memurları Mektebi, Cumhuriyet döneminde de Ankara'ya taşınarak Maliye Meslek Okulu adını aldı.

Bâb-1 Fetva Bâb-1 Meşihat da denilen, şeyhülislamın makamı olan din işleri dairesi. İstanbul halkı, eski Ağa Ka-pısı'nın yerindeki bu daireye "Şeyis-lam Kapısı" demektedir. 1826'da Ağa Kapısı'nın tahsis edilmesinden önceki dönemlerde ise din işleri için ayrı bir daire bulunmadığından, şeyhülisamlığa atananların konakları Bâb-1 Fetva işlevi kazanır, konağı küçük olan şeyhülislamlar ise zorunlu olarak büyük bir konağa taşınırlardı.

II:183c.

Bâb-1 Fetva Mektebi Şeyhülislam ve müftülerin maiyetinde çalışacak memurların yetiştirilmesi için 1826'da açılan okul. Ağa Kapısı'nın bir bölümünde öğretime başlayan okulda daha önce ameli olarak öğrenilen yazı işleri düzenli biçimde öğretiliyordu.

Öğrenciler ayrıca gruplar halinde haftada birkaç gün fetvahaneye gidip uygulamada bulunurlardı. Okulun ne kadar devam ettiği bilinmemektedir.

Bâb-1 Hümayun I:201c, III:71c, VII:74a,

282b.

Bâb-1 Hümayun Çeşmesi II:489b. **Bâb-1 İsa** II:441b. **Bâb-1 Kebir** I:519c. **Bâb-1 Meşihat** I:38b, II:183c.

Bâb-1 Seraskeri Serasker Kapısı, Bâb-1 Askeri, kimi yabancı kaynaklarda da Seraskerat olarak geçen Osmanlı başkomutanlığı. 1826'da Yeniçeri Oca-ğı'nın kapatılmasından sonra örgütlendi. Beyazıt'ta Eski Saray'ın arsasına yapılan seraskerlik binası, sonraki dönemlerde yenilendi. Burası "Daire-i Umur-ı Askeriyye" adı altında Osmanlı Devleti'nin yıkılışına değin savaş bakanlığı ve başkomutanlık makamıydı. II.

Meşrutiyet'te ise Harbiye Nezareti denildi.

Harbiye Nezareti Binası III:550c

Bâb-ı Seraskeri Askeri Tevkifhanesi

II: 127a.

Bâb-ı Seraskeri Hastanesi I:345b. *İlgili madde:* Bekirağa Bölüğü II:126c

Bâb-ı Seraskeri Mektebi Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından sonra ordudaki kayıt ve yazı işlerini yürütecek kâtiplerin ve diğer memurların yetiştirildiği okul. Yeniçeri Ocağı'nda bu işleri ocak zabıtları arasında seçilen yeniçeri kâtipleri yapardı. 1826'da Yeniçeri Ocağı kaldırılıp Asâkir-i Man-sure-i Muhammediye kurulunca yeni ordu için Şehzadebaşı'ndaki Acemi Oğlanlar Kışlası'nda "Talimhane" adıyla bir askeri kâtip okulu açıldı. Daha sonra Beyazıt'taki Eski Saray, Bâb-ı Seraskeri olunca, oraya devam eden kâtipleri dışarıdan getirtilen hocalar okutmaya başladı. Birkaç dersaneli olan bu okul 1876'da Menşe-i Küttab-ı Askeri adını aldı.

Bâb-ı Zaptiye IV:137b.

Bâb-ı Zaptiye Tefrik Cemiyeti İstanbul'da 1875'te oluşturulan bu yargı makamının görevi, suçüstü yakalananları ya da saraya jurnal edilenleri sorguladıktan sonra tutuklatmak veya serbest bıraktırmaktı. Tutuklananlar, Bâb-ı Zaptiye Mahbesi denen tutukevine kapatılmaktaydılar.

Babîâli mad. L519a, III:288c, IV: 137a, VH:317c, 384c.

İlgili madde-. Hazine-i Evrak Binası IV:37b

Babîâli Baskını mad. L523b, V:346c, VI:135a.

İlgili madde-.

Balkan Savaşı'nda İstanbul II:29b **Babîâli Caddesi mad.** I:524a.

Babîâli Hocası Enderun'un dağılmasından sonra Babîâli kalemleri, göreve alınan adaylara, resmi yazışma, imla, dil derslerinin verildiği birer okul işlevini üstlendi. Kalemlerde günün belli saatlerinde memur adaylarına ders verenler ise dışarıdan gelen dönemin aydınları ve yazarları ya da Babîâli'deki kıdemli memurlar ve şeflerdi. Bunlar, İstanbul Türkçesini, yazı kurallarını, protokolü çok iyi bilen, kültürlü kişiler olup Babîâli hocası sanıyla tanınırlardı.

Babîâli Mektebi Osmanlı döneminde merkezde çalışan memurların yetiştirildiği okul. Kethüda Bey Dairesi ile Divan-ı Hümayun Kalemi olarak iki bölümü vardı. Kethüda bey sadrazamın yardımcısı olup askeri ve dahili işlere bakardı. Divan-ı Hümayun Kalemi'nin başında bulunana, reisülküt-tab denirdi. Babîâli'den padişaha arz olunacak yazıların nasıl yazılacağı bu okulda öğretilirdi. Babîâli civarında kütüphanesi, 6 dersliği vardı. Divan-ı Hümayun Kalemi'ne de 12 yaşındaki memur

çocukları alınır, okuma yazmayı, kitabeti, inşayı ve yazı çeşitlerini bu bölümde öğrenirlerdi. II. Mahmud döneminde (1808-1839) Tercüme Odası bu okul içinde kuruldu. Tanzimat'tan sonra memur yetiştirme amacıyla Mekteb-i Maarif-i Adliye açıldı.

Babîâli Mescidi *bak.* Naili Mescit **Babîâli Rık'ası** *mad.* L526a. **Babi** (Urfalı) VI:265a. **Babikyan, Nişan** III: 183a.

Babinger, Franz *mad.* I:526b, II:76b, III:37a.

Bâbüssaade II:455b, III:172c, VII:283a. **Bâbüsselam** VII:283a.

Bacanos, Aleko (1888, Silivri - 1950, İstanbul) Rum asıllı bestekâr ve kemen-çeci. Lavtacı Lambo'nun oğlu, Udi Yorgo Bacanos'un ağabeyidir. Dayısı Anastas'tan kemence çalmayı öğrendi. 1903'ten başlayarak dönemin en ünlü fasılçılarıyla gazinolarda çalıştı. Konser vermek ve plak doldurmak için Avrupa ve Mısır'a gitti. Acemaşiran "Gel ey denizin nazlı kızı nuş-i şarab et", saba "Öyle bir afet-i yekta-yı emelsin meleşim", hüseyini "Zevkim hevesim hep seninle pür elem olsun" gibi çok sevilen şarkılar besteledi.

I:527a, III:260c, IV:519b. **Bacanos, Yorgo** *mad.* L527a, III:260c, IV:519b.

Bacı *mad.* L527b.

Bacılar Tekkesi Kuruluş tarihi, banisi ve niteliği açıklık kazanmayan bu tesisin, Üsküdar'ın Doğancılar semtinde, Celvetilîğin merkezi olan Aziz Mahmud Hüdâî Külliyesi'ne bitişik ve ona bağımlı bir zaviye olduğu anlaşılmaktadır. İstanbul tekkelerinin dökümünü veren bellibaşlı kaynaklar içinde yalnızca Bandırmalızade A. Münib Efendi'nin *Mecmua-i Tekâyâ'smda* adı geçen bu tekkenin 19. yy'm ilk çeyreğinde ortadan kalkmış bulunduğu tespit edilmektedir.

Bacque-Grammont, Jean-Louis

III:334a.

Bademli Tekkesi *bak.* Caferâbâd Tekkesi

Badoer, Giacomo *mad.* I:527c, VII:381a. **Bağ-Kur** VII:37a. **Bağ Mezarlığı** VI:358c. **Bağana, Avni** IL234b.

Bağcılar Fevzi Çakmak Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Kemal Paşa, Demirkapı, Yavuz Selim, Sancakte-pe mahalleleri ve Esenler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 16.908'dir.

I:528a.

Bağcılar İlçesi *mad.* I:528a, 401b, IV:138b, VII:492c.

İlgili madde: Güneşli III:451c

Bağcılar Merkez Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Çınar, Sancaktepe, Yavuz

Selim, İnönü, Yıldıztepe, Ye-nigün mahalleleri ve Güngören İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.775'tir.

Bağçe Haftalık resimli edebiyat dergisi. 22 Ekim 1880-22 Temmuz 1881 tarihleri arasında yayımlandı. Müdürü Nihal-Avni'ydi.

Bağçe-i Kandil *bak.* Kandilli Bahçesi

Bağcıvan Haftalık resimli ziraat dergisi. 1918-1919 yıllarında yayımlandı. İmtiyaz sahibi ve başyazarı Lütfi Arif, sorumlu müdürü Cevad Rüşdü'ydü.

Bağdadhyān, Karekin III: 183a.

Bağdat Caddesi *mad.* L528c, 488c, II:302a, 513a, IV:337a, 343c, VII:50a, 533c, 534a. *İlgili madde:* Brias Sarayı II:322c

Bağdat Köşkü *mad.* I:53lc, III:69b, 173a, V:504a, VI:320a, VII:287a.

ilgili maddeler: Harem III:551c Topkapı Sarayı VH:280c

Bağdat Vapuru *mad.* L532c, 285c, 286b, II:76a, III:498b.

Bağışyan, A. IV:253c. **Bağ-ı Ferah Köşkü** V:183a.

Bağıl Eski İstanbul ev ve konaklarının, ana binadan ayrı hizmet mekânları. Bahçe veya avlunun bir köşesinde yer alan bağılar, konutun ve ailenin durumuna göre, hizmetçilere, ayvaz, aşçı ve seyislere mahsus oturma odalarını; ahır, otluk, arabalık bölümlerini kapsardı. Bağlar *mad.* L533a, VII:210c.

Bağlar Mahallesi Bağcılar ilçesi'nde yer alır. Evren, Hürriyet, Güneşli Merkez mahalleleri ve Küçükçekmece, Bah-çelievler ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.242'dir.

I:528a.

Bağlarbaşı *mad.* L533b, VTI:345a, 500b, 501a.

İlgili maddeler:

Abdülmecid Efendi Köşkü I:51b Burhan Felek Spor Sitesi II:339b Çinili Karakol II:516c Karabet (Surp) Kilisesi IV:441b

Üsküdar Amerikan Kız Lisesi VII:346a

Bağlarbaşı Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Sarıgöl, Gaziosmanpaşa Merkez, Şemsi Paşa, Fevzi Çakmak mahalleleri ve Eyüp İlçe-si'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 18. 949' dur.

Bağlarbaşı Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. Girne, Zümrüt Evler, Gülsuyu, Cevizli, Yalı, Feyzullah ve Altay-çeşme mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 29.890'dır.

Bağlarbaşı Mezarlığı

ilgili madde:

Bağlarbaşı I:533b

Bağlarbaşı Spor Kulübü 1948'de adını taşıdığı semtte bordo-beyaz renklerle kuruldu. Önceleri boks, voleybol ve güreş dallarında da faaliyet gösteren kulüp, günümüzde futbol, hentbol ve basketbol ile meşgul olmaktadır. Başkanlığını Yavuz Selim Midilli'nin yaptığı kulübün bugün 100'ün üzerinde lisanslı sporcusu ve 380 civarında da üyesi vardır. Halen birinci amatör kümede oynayan futbol takımı geçen sezon ligi üçüncü sırada tamamlamıştır. Kulüp, güzel bir kulüp lokali ile antrenman tesislerine sahiptir. Uzun yıllar teknik direktörlük yapan "Arap Sadi", camianın en ünlü isimlerindendir.

I:534a.

Bağodaları Mescidi *mad. L534b*. Baha Said Bey IV:454b

BahaTevfik (1881, izmir - 1914, İstanbul) Felsefeci. 1908'de Mekteb-i Mül-kiye'den mezun oldu. *Hale, Tenkit, Felsefe Mecmuası, Zekâ* adlı felsefe ve sanat dergileri ile *Eşek, el-Malum, Yine O* gibi mizah dergileri yayımladı. Osmanlı Sosyalist Fırkası'nın kurucuları arasında yer aldı. 1910'da *Yeni Ahlak*, 1914'te *Felsefe-i Ferd* ve *Muhtasar Felsefe* adlı eserleri ile L. Büchner'den *Madde ve Kuvvet* (Ah-med Nebil ile birlikte) ve E. Haec-kel'den *Vahdet-i Mevcud* adlı çevirileri yayımlandı.

IV:448a.

Bahaeddin Efendi (ö. 1918) FV:485c.

Bahaeddin Efendi (?, ? -1938, ?) Tezhip sanatçısı, ciltçi. Ciltçiliği babasının dükkânında öğrendi ve bir süre onun yanında çalıştı. Daha sonra Güzel Sanatlar Akademisi'nde tezhip öğretti. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphane-si'nde ciltçi olarak çalıştı.

Bahâî Efendi (Şeyhülislam) (1596, istanbul - 1654, istanbul) Şeyhülislam ve divan şairi. Medrese öğrenimi gördü. Çeşitli yerlerde ve İstanbul'da kadılık yaptı, sonra da kazaskerliğe ve nihayet şeyhülislamlık makamına yükseldi. Daha çok gazelleriyle tanınan Bahai, 17. yy Divan Edebiyatı'nın tanınmış şairlerindendir ve *Divan* 'ı Latin harfleriyle yayımlanmıştır (1933).

Bahai Körfezi IV:415c.

Bahar On beş günlük resimli edebiyat dergisi. 1883'te yayımlandı. Yayımcı ve yazarı Mehmed Tahir'di.

Bahar Efendi VI: 14a.

Baharatçılar *mad. I:534c*, VI: Ic. *ilgili madde*: Aktarlar I:172a

Bahariye (Eyüp) *mad. L535b*, III:245c,

502a, Vt:554b. *ilgili maddeler*: Bahariye Kasrı L 537a Bahariye Mevlevîhanesi I:537a Beyhan Sultan Sahilsarayı II:192b Esma Sultan Sahilsarayı III:208b İplikhane-i Âmire IV:184c Taşlıburun Tekkesi VII:223b

Bahariye (Kadıköy) *mad. L536a,*

IV:332b, V:478c. *ilgili maddeler:*

Kadıköy Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu Kütüphanesi IV:340c

Süreyya Sineması VII: 115a **Bahariye Adaları** L536a. **Bahariye Çocuk Kütüphanesi** I:504b.

Bahariye Kasrı *mad. I:537a, 535b, VI:554b.*

Bahariye Mensucat Fabrikası I:536a,

III:425c. **Bahariye Mevlevîhanesi** *mad. I:53 7a,*

V:81c, 428c, VL308c, 327b, VII:239c,

544c, 563a.

ilgili maddeler:

Beşiktaş Mevlevîhanesi II:168c Hüseyin Fahreddin Dede IV:107b

Bahçe Kapısı I:541c.

Bahçe Sinemaları *mad. L540b.*

Bahçe Tipi Vapurlar *mad. I:541c İlgili maddeler:* Bahçekapı Vapuru I:542c
Dolmabahçe Vapuru III:97b Fenerbahçe Vapuru III:287c

Paşabahçe Vapuru VI:229c

Bahçekapı *mad. I:541c, 373a, II:415a,*

III:164c, 502a, VII11c. *ilgili maddeler:* Abdülhamid I Külliyesi I:36a Âşir Efendi
Kütüphanesi I:368c Bursa Tekkesi Mescidi II:340c Dördüncü Vakıf
Hanı III:102b Nimet Abla Gişesi VL79a Yıldız Dede Tekkesi
VII:516b

Bahçekapı *bak. Surlar*

Bahçekapı Vapuru *mad. î:542c.*

Bahçeköy VII:295b. *ilgili maddeler:* Mahmud II Bendi V:260a Topuzlu Bent
VII:297b

Bahçeköy Askeri Hastanesi Büyükde-re-Bahçeköy'de 1917'de I. Dünya Sa-, vasi sırasında cephelerden gönderilen zayıf ve nekahet dönemindeki erlerin bakım, istirahat ve bedensel gelişmelerinin sağlanması amacıyla, Orman Mekteb-i Alisi'nde açıldı, Mütare-ke'den önce faaliyetine son verildi.

Bahçeköy Kemer V:355b, VII:55a,

200b.

Bahçeköy Orman Fidanlığı III:313c. **Bahçeler** *mad. I:542c, II:307a, \TL210c. ilgili maddeler:*

Bağlar L533a

Bebek Bahçesi II:116a
Beşiktaş Bahçesi II:164c
Bostanlar II:309a
Davutpaşa Bahçesi III: 10e
Fener Bahçesi III:281b
Kandilli Bahçesi IV:41Ob
Karaağaç Sahilsarayı ve Bahçesi
IV:439c
Karabali Bahçesi IV:440b
Kavak Sarayı Bahçesi IV:495c
Kuleli Bahçesi V: 117c
Mesireler V:407b
Millet Bahçesi V:462a
Parklar VI:223c
Taksim Bahçesi VII: 196a
Topkapı Sarayı Bahçesi VII:291a

Bahçeli Evler Mahallesi Pendik İlçesi'nde yer alır. Yeni Mahalle, Orta Mahalle ile Doğu, Dumlupınar, Çınarde-re mahalleleri ve Kartal İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.5H'dir.

Bahçeli Evler Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Yavuztürk, Güzelte-pe, Havuzbaşı, Kuleli, Kandilli, Kü-çüksu mahalleleri ve Beykoz, Ümraniye ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.851'dir.

Bahçeli Hamam Beyoğlu İlçesi'nde, İstiklal Caddesi'nde, Kâtip Mustafa Çelebi Mahallesi'nde, adıyla anılan so-

kaktadır. 16. yy 'a tarihlenen yapı sonraları pek çok onarım geçirmiştir. Ca-mekân kısmında çift katlı soyunma odaları, ılıklığın sağ kısmında iki us-turalık hücre, solunda iki hela, sıcaklıkta ise iki halvet bulunur. Ortasında kare şeklinde bir göbektaşı, duvar kenarlarında dokuz tane kurna yer alır. Yapı günümüzde Garanti Bankası'nın sanat galerisi olarak kullanılmaktadır.

Bahçeli Han Fatih Külliyesi civarındaydı. Kimin tarafından yaptırıldığı kesin olarak bilinmemektedir. 16. yy'a ait bir bekâr hanı olan yapı 1894'teki depremde kısmen harap olmuş, daha sonra geri kalan kısmı da yıkılmıştır.

Bahçelievler İlçesi *mad. 1: 548a, III:382c, IV:138b, VII:492c.*

ilgili madde: Yenibosna VII:470c

Bahçelievler Merkez Mahallesi Bahçelievler İlçesi'nde yer alır. Soğanlı, Siya-vuş

Paşa, Şirin Evler mahalleleri ve Bakırköy, Esenler, Güngören ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 51.548'dir.

I:548b.

Bahçeşehir II:455a.

Bahçevanyan, Huce Kevork VII: 182a.

Bahçıvanlar Cemiyeti 26 Temmuz 1939'da İstanbul'da kuruldu. Muhtaç durumdaki üyelerine maddi destek ve manevi yardım amaçlıyordu. Kuruluşu İstanbul'da zengin zümre arasında bahçeli villalarda bahçıvan çalıştırılmasının yaygınlaştığı bir döneme rastlar. Kuruluşunda üye sayısı 53 olarak tespit edilen cemiyetin kısa süre sonra faaliyetine son verdiği sanılıyor.

Bahir Mustafa Paşa (Köse) (?, ? - 1765, Midilli) Devlet adamı. Çeşitli saray görevlerinde bulunduktan sonra I. Mahmud (hd 1730-1754), III. Osman (hd 1754-1757) ve III. Mustafa (1757-1774) dönemlerinde üç kez sadrazamlık yaptı. Gürcistan'daki bir ayaklanmayı bastıramadığı için Midilli'ye sürüldü ve orada idam edildi. Geniş çaplı imar işlerinin yanı sıra Eyüp'te bir cami ve bir Nakşibendî tekkesi yaptırdı.

III:389a, V:252a, 552a, VL155a, 156b, VH:104b, 502b.

ilgili madde:

Mustafa Paşa Tekkesi V:564a **Bahri Tayyare Mektebi** III:26a, IV:21b.

Bahriye Azapları Tersane-i Amire'de reislik, vardiya ve dümencilik yapan, Türk asıllı denizciler. Tersane'de ve donanmada görev alırlar; kendi aralarında "bölük" denilen 7-8 kişilik gruplara ayrılırlardı, İstanbul'daki en büyük sanayi kuruluşu olan Tersane'de, 300-350 bölüklük kadroları ile en kalabalık kesimi oluşturmaktaydılar. Kışlalarının bulunduğu yer, günümüzde

de Azapkapı olarak anılmaktadır. **Bahriye İdadisi** III:27c. **Bahriye Kışlası** I:548c.

Bahriye Mektebi I:548c.

Bahriye Merkez Hastanesi *mad. I:548c*, III:51b, V:257c.

ilgili madde:

Askeri Hastaneler I:344c **Bahriye Mızıka Mektebi** IV:59a. **Bahriye Müzesi**

Müdürlüğü III:28b. **Bahriye Nezareti Binası** *mad. I:549c*,

III:23b, VI:66a. **Bahriyeli, Aziz** III:58c.

Bahriyeli Sedat Bey Yahşi Beykoz İlçesi'nde, Anadoluhisarı'ndadır. 19. yy'ın ortalarında inşa edilmiştir. Manolyalı Yalı olarak da bilinen yapı büyüklüğü ve barok dekorasyonu ile dikkati çeker. Harem bölümü neobarok üslupta ahşap/bağdadi olup, arka bahçesinde fetihten beri yaşadığına inanılan bir anıt çınar ile ayazma vardır. Aynı üsluptaki selamlık bölümü ise kornişli ve prontonlu, orta çıkması sü-tunçeli pencere üstleri, ayatoma etkili cihannümasıyla hacimli bir yapıdır.

Bahtiyar, Galip IIL372a, V:169b. **Baker, Chet** II:232b. **Baker, George** I:551c.

Baker Mağazaları *mad. I:551c, II:291 c. Bakırcılar* *mad. I:552b, III:212a. Bakırcılar Caddesi* *mad. I:554c. Bakırcılar Çarşısı* II:94a, 186b, 476a. ' **Bakırcılar Kapısı** VII: 74a.

Bakırköy *mad. L555a, 45c, III:25a, 35b, V:68a.*

ilgili maddeler: Bakırköy Halk Kütüphanesi I:557b

Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi II:1a

Fildamı III:318b Hebdomon IV:39b

Ioannes Prodromos en to Hebdomo IV:182b

Reşadiye Kışlası VL318b **Bakırköy Baruthanesi** II:68b, III:346b.

Bakırköy Belediye Tiyatrosu Tiyatro oyuncusu Zeliha Berksoy'un girişimi ve Bakırköy Belediyesi'nin desteğiyle 1990'da kuruldu. Kısa sürede Bakırköy belediye sınırları içinde üç sahneye ulaştı. 1992'de Uluslararası Gençlik Tiyatroları Festivali'ni düzenledi.

Bakırköy Bez Fabrikası I:558b. **Bakırköy Camii** *bak*, Kartaltepe Camii

Bakırköy Çarşı Camii Bakırköy İlçesi'nde, Cevizlik Mahallesi'nde, Hüsre-viye Sokağı'ndadır. İlk olarak 1010/ 1601-02'de Şaban Ağa adında bir hayır sahibi tarafından yaptırılmış, muhtemelen ahşap olan bu ilk yapı zamanla harap olduğundan 1292/1875'te

Abdülaziz tarafından kagir olarak ihya edilmiştir. Fevkani olan caminin altına, Hüsreviye Sokağı üzerinde sıralanan dükkânlar ile bir çeşme yerleştirilmiş, çeşme, aynı zamanda caminin ihya kitabesi olan, talik hatlı, manzum bir kitabe ile donatılmıştır. Avludan merdivenlerle çıkılan harim dikdörtgen planlı, kagir duvarlı, kırma çatılı olup yuvarlak kemerli büyük pencerelerle ve ahşap bir mahfille donatılmıştır. Çarşı Camii'nin bünyesinde yüzyılımızın ilk çeyreğinde Ahsen Ziya Tekkesi olarak anılan bir Sa'dî tekkesi faaliyet göstermiştir. Tekkenin banisi ve tek şeyhi, Kasım-paşa'daki Cigirim Dede Tekkesi'nin postnişini Şeyh Halil Efendi'nin halifesi, Başbakanlık Arşivi memurlarından Ahsen Ziya Bey'dir (ö. 1962).

I:555b.

Bakırköy Deniz Otobüsü İskelesi

IV:206c.

Bakırköy Devlet Hastanesi 1970'te, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı olarak hizmete girdi. 1985'e kadar Tropikal Hastalıkları Araştırma Enstitüsü ve Bulaşıcı Hastalıklar Hastanesi adıyla çalıştı. 1986'da enfeksiyon hastalıkları alanında uzmanlaşmış bir özel dal hastanesi olarak dört enfeksiyon servisinde 100 yatakla hizmet vermekteyken daha sonra bir genel hizmet hastanesi haline getirildi. Günümüzde iç hastalıkları, göğüs hastalıkları, kardiyoloji, genel cerrahi, üroloji,

kadm-doğum, çocuk hastalıkları, kulak-burun-boğaz hastalıkları, göz, nöroşirurji, ruh ve sinir hastalıkları, ortopedi ve travmatoloji, plastik cerrahi, anestezi ve reanimasyon, enfeksiyon hastalıkları servisleri ile hizmet vermektedir.

Bakırköy Doğumevi Sosyal Sigortalar Kurumu tarafından, 1952'de kuruldu. Kadın ve çocuk hastalıkları ile doğum alanlarında uzmanlaşmış bir özel dal eğitimini hastanesidir. Kadm-doğum ile çocuk hastalıklarına ait iki ana servisten başka, anestezi, patoloji, göz, kulak-burun-boğaz, iç hastalıkları, hariciye, cildiye, radyoloji ve dış servislerinde toplam 800 yatakla hizmet vermektedir. Bakteriyoloji, biyokimya, endokrinoloji, patoloji ve röntgen laboratuvarları vardır.

Bakırköy Ermeni Mezarlığı III:185b.

Bakırköy Halk Kütüphanesi *mad. I:557b.*

Bakırköy Hamamı Bakırköy'de, istasyon Caddesi ile Hamam Sokağı'nın kavşağında Çarşı Camii'nin karşısın-dadır. 17. yy'a ait olan bir kuşluk (tek) hamamıdır. Esas camekân kısmı yola gitmiş, girişi yana, sokak içine alınmıştır. Ilıklık kısmı tek ya da iki kurnalı bölmeler ve usturalıktan oluşmaktadır. Sıcaklık ise büyük bir kubbe altında toplanmış olup ortada ka-

Bakırköy ilçesi

60

61

Baltacıoğlu, İsmayıl Hakkı

re formulu göbektaşı, duvarların tümünde yan yana mermer kurnalar yer alır. Girişin solundaki küçük mekân ise halvettir.

Bakırköy İlçesi *mad. I.-557c, III:200b, IV:138a, VII:492c.*

İlgili maddeler: Ataköy I:377b Bakırköy I:555a Basıncıköy (Zümrütyuva) II:73c Floiya III:324b Hebdomon IV:39b Hebdomon Hipojesi IV:39c Kartaltepe Camii IV:473b Veliefendi Hipodromu VII:377c Yeşilköy VII:510c

Bakırköy Kazası İlkokullarındaki Yoksul Çocuklara Yardım Cemiyeti 29 Ocak 1940'ta, Bakırköy Kazası sınırları içinde bulunan ilkokullarda okuyan yoksul öğrencilere yardım ve koruma amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Bakırköy CHP binasında bulunan derneğin başkanı Ali Rıza Tun-cel'di.

Bakırköy Mezarlığı V:444c.

Bakırköy Pamuklu Sanayi Müessesesi

mad. L558b, III:298a, VI:438c.

Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastahanesi *mad. II:1a*, I:557a, II:419b, IV:14a, 39c, VI:318b, 404b, VII:328b. *İlgili madde-*. Toplası Bimarhanesi VII:295a

Bakırköy Spor Kulübü 1949'da Cemal Eğilmez, Harutyan Tülyan, Koço Avniyadis, Mesut Kerimol, Hasan Dü-zalan, Cemal Uçkan ve Kemal Yeğin tarafından kurulmuştur. 1951'de federe olan kulübün forma renkleri siyah-yeşildir. Futbol takımı 1984-1985 sezonunda 2. lige, 1989-1990 sezonunda ise 1. lige yükseldi. Türkiye 1. liginde üç sezon oynadıktan sonra 1992-1993 sezonunda 2. lige düştü. Halen 2. ligde mücadele etmektedir.

Bakî mad. II:1c, I:168c, III:65a, 368c, IV:255a, VL34a.

Bakî Efendi (Parsazade) V:185a. **Bakî Efendi Camii ve Sıbyan Mektebi**

Bakiçelebioğlu, Zeki Cemal (1902, Kastamonu -1959, İstanbul) Gazeteci. İstanbul Yüksek Ticaret Mektebi'ni bitirdi. *Cumhuriyet, Vatan, Vakit, Tasvir gazetelerinde* özellikle ekonomi konularında yazdı. 1957'de Demokrat Parti Kastamonu milletvekili seçildi. Coğrafya kitapları ile sözlükler yayımlamıştır.

Bakkallar *mad. II-.3a*, III:212a.

Bakla Deresi *bak.* Büyük Dere **BaklalıHan V:50b. Baklatarlası** III:346b.

Baklava Alayı *mad. II:5b*, I:111c, 179c. **Bakraç Deresi** I:49öb. **Baktangios** IV:466c. **Bakteriyolojihane-i Osmani** *bak.* Bakteriyolojihane-i Şahane

Bakteriyolojihane-i Şahane *mad. II:5c*, V:46c, 112c, VI:402b, 424c.

Bal Kapanı IV:117c, 430c.

Bal, Mehmet Ali VII:439b.

Bâlâ KüUiyesi *mad. II:6b*, V:564c.

Bâlâ Süleyman Ağa Camii III:341c, VI:66a.

Balaban Ağa Mahallesi Eminönü İlçe-si'nde Koska ile Laleli arasında ve fen, edebiyat, kimya fakültelerinin bulunduğu binanın (eski Zeyneb Hanım Konağı) batısında, Ordu Caddesi ile Vezneciler arasında bulunan mahalledir. Kalenderhane, Süleymaniye, Beyazıt, Mimar Kemalettin, Mesih Paşa ve Kemal Paşa mahalleleriyle çevrilidir. Adını bugün izi bile kalmamış bir 15. yy mescidinden alır. Nüfusu (1990) 319'dur.

Balaban Ağa Mescidi *mad. II:9b*.

Balaban İskelesi istanbul'un Anadolu ile denizyolu bağlantısını sağlayan Üsküdar'daki eski iskele. Eski araba vapuru iskelesi ile Şemsipaşa arasındaydı. Cumhuriyet döneminde birbiri ardınca yapılan kıyı ve meydan düzenlemeleri sonucu bütünüyle ortadan kalkmıştır. Balaban İskelesi kahvehaneleri, çayhaneleri, hanları, kayıkhaneleri, deniz

kıyısındaki kayıkçı, gemici ve bitirim barakaları ile ünlüydü. İstanbul'dan Anadolu'ya giden ya da Anadolu'dan İstanbul'a gelen her türlü malın boşaltıldığı yer olduğundan canlı bir alışveriş merkeziydi.

Balaban Tekkesi *bak.* Yağcızade Tekkesi

Balat *mad. IL10a, L34b, II:514a, III:405a, 443a, 502a, VL275a, VII:398a, 496c.*

İlgili maddeler: Ahrida Sinagogu I:138a Alboyacıyan, Arşag I:181a Balat Hamamı II:12c Balat Musevi Hastanesi IL13c Bulgar Eksarhhanesi II:328a Çavuş Mescidi II:480a

Dimitrios (Ayios) Kanavis Kilisesi

III:55a

Ferruh Kethüda Camii ve Tekkesi

III:294b

Hoca Kasım Günanî Mescidi IV:81b

Hreşdagabet (Surp) Kilisesi IV:90b

İoannes Prodromos Metohion

Kilisesi IV:183c

Molla Aşkî Mescidi V:483a

Panayia Balinu Kilisesi VI:208b

Stefan (Sveti) Kilisesi VII:44a

Tahta Minare Hamamı VII:191a Taksiarhes Kilisesi VII:195c Yusuf Şücaüddin Camii VII:538a **Balat Camii ve Tekkesi** *bak.* Ferruh Kethüda Camii ve Tekkesi

Balat Ermeni Kilisesi *bak.* Hreşdaga-bet (Surp) Kilisesi

Balat Hamamı *mad. IL12c, IIL541b, VII:61b.*

Balat İskelesi IV:200b.

Balat Kapısı *bak.* Surlar

Balat Karabaş Mahallesi Fatih İlçe-si'nde yer alır. Atık Mustafa Paşa, Molla Aşkî, Hızır Çavuş, Tahta.Minare mahalleleri ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 929'dur.

Balat Karma İlkokulu Muhtaç Talebesinin İlibası Derneği 27 Şubat 1947'de, yoksul Rum öğrencilerine giyecek sağlamak ve yardımda bulunmak amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Balat, Ayan Caddesi, no. 25'teydi. Başkan Aleksandros Karakidos, yönetim kurulu üyeleri Torna İmato-pulos, Konstantin Samatyadis, İstefan Parisyanos, Niko Ayvanoğlu, İstefan Yanatos, Vasil Arfanidis'ti.

Balat Musevi Hastahanesi *mad. II:13c, I:349c, II:178c, IV:11b, I4b, VL402a, VII:405c.*

Balat Tekkesi III:294c. **Balat Yangınları** II: 12a.

Yangınlar VII:426c **Balatkapı** VI:208b. **Bakan, Vural** III:207a. **Balcıkardeşler, Birsen** IV:357b. **Balcıoğlu, Semih** *mad. U: 14a.*

Balcıoğlu, Şahap (1923, İstanbul -1994, İstanbul) Gazeteci. Galatasaray Lise-si'ni bitirdi. Gazeteciliğe 1942'de *Va-kıt'ta* başladı. *Tasvir, Hürses, Gerçek, Yeni Türkiye, Akşam* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde çalıştı. İstanbul Gazeteciler Cemiyeti genel sekreterliği görevinde bulundu. 1958'de, üç arkadaşıyla birlikte haftalık siyasi dergi *Kim'i* çıkardı. Bu dergide 1960'ta çıkan bir yazı dolayısıyla 16 ay hapse mahkûm edildi. 27 Mayıs 1960 ihtilali nedeniyle mahkûmiyetinin 5. ayındayken tahliye edildi. Basın Şeref kartı sahibiydi.

Balçık İskeleyi IL192c, 530b.

Balçık Tekkesi *mad. II:14c*, III:15b, VI:325a, VTI:93a, 109c, 331a.

Baldwin, James III:441c.

Bale *mad. II:15c*, V:532c. *İlgili madde-*. Devlet Opera ve Balesi III:45b

Baler, Gazaros III:395c.

Baler, Mahmut V:481a, 531a.

Balı Çelebi (ö. 1577, Mumcuzade Zihni) III:64c.

Balık Emni Bostancı Ocağı'nın, Balıkxane Ocağı denen sınıfını yöneten ve sarayın günlük balık gereksinimini karşılayan görevli. Boğaziçi'nde ve Marmara'daki dalyanları iltizam yöntemiyle idare eder, Balıkxane Ocağı efradının günlük çalışmalarını ve balık avlamalarını düzenlerdi. Balık emni, bostancı hasekileri arasından atanırdı.

Balık Osman VL9c.

Balık Pazarları *mad. II:16c*, III:532b, IV:117c.

Balıkçı Kahvehaneleri Marmara Denizi kıyılarında ve İstanbul Boğazı'nda balıkçılık yapılan semtlerde balıkçıların devam ettiği kahvehaneler bulunurdu. Bunların en tanınmışları Ana-dolukavağı, Rumelikavağı, Garipçe, Beykoz, Rumelifeneri ve Anadolufe-neri'nde uzun süre varlıklarını korumuşlardı. Kumkapı, Yenikapı, Samat-ya, Kartal, Pendik, Üsküdar, Kalamış, Fenerbahçe semtlerinde de son yıllara kadar bulunuyordu. Müdavimleri, iç düzeni ve sağa sola atılmış balıkçılık malzemeleriyle ilginç bir görünüme sahip olan bu kahvehaneler zamanla ya kapanmış ya nitelik değiştirmiş ya da meyhaneye dönüştürülmüştür.

Balıkçı Kayıkları IV:504b. **Bahkçıbaşı Köşkü** I:101c. **Balıkçılar Çarşısı** II: 476a.

Balıkçılık *mad. IL17a*, III:212a. *İlgili maddeler:*

Balıklar II:21c

Dalyanlar II:544c

Tarım VII:210c

Voli Yerleri VII: 391 a **Balıkçılık Enstitüsü** II:34c. **Balikhane Kapısı** *bak.* Surlar **Balikhane Kasrı** I:102b, IL173a, VII: 289a.

Balikhane Ocağı II:17c.

Balıklar *mad.* IL21c, IV:34c, VII:88c. *İlgili maddeler:*

Balıkçılık II: 17a

Kılıçbalığı IV: 559a

Lüfer V:230a

Palamut Balığı VI:206c

Uskumru VIL327c **Balıkli** VI: 544a.

Balıkli Ayazması *mad.* IL24a, V:19b,
293b, VII:557b. *İlgili madde:*

Ayazmalar I:472a **Balıkli Ermeni Mezarlığı** III:185b.

Balıkli Kilisesi *bak.* Zoodohos Piyi Kilisesi

Balıkli Rum Hastanesi *mad.* II:25a, 354a, IV:13c, I4b, VL366a, 402a, VH:557b.

Bahklıkemer ve Bahklıhavuz *mad.* IL26a.

Balıkpazarı *mad.* IL26c, 476a. **Balıkpazarı Çarşısı** (Beyoğlu) II: 476a. **Bahkpazarı Kapısı** I:114a, II:26c,

İlgili madde:

Surlar VIL74b

Bahkzade Kemer *bak.* Paşa Kemer **Balım Sultan** IL130b, 133a. **Bâlî** (Mimar) *mad.* II:27a, I:190c. **Bâlî Bey** IV:367a. **Bâlî Efendi** (ö 1532, Sofyalı) Vt:519c.

Bâlî Kalfa (Meremetçi) *bak.* Balyan Ailesi

Bâlî Mahmud (Mimar) VII:79b. **BaU, Önder** II:142c, V:534c. **Bâlî Paşa Camii** *mad.* II:27b, I:498b. **Balım Ağa'Çeşmesi** IV:447b.

Balkan, Enver *mad.* IL29b, 168b, III:206c.

Balkan, Fuat (1887, İstanbul - 1970, İstanbul) Eskrimci. Mekteb-i Harbiye'yi bitirdi. Binbaşılığa kadar yükseldi. 1910'da Beşiktaş Jimnastik Kulübü' nün resmen kuruluşunda görev aldı ve yönetim kurulu üyeliği yaptı. Eskrime askeri okulda başladı. Daha sonra askeri okullarda, Beşiktaş kulübünde eskrim hocalığı yaptı. Kardeşi Enver Balkan'ın da yer aldığı eskrim milli takımı, 1928 Amsterdam Olimpi-yatları'nda 4. oldu. Eskrim Federasyonu başkanlığı da yaptı.

II:29b, I68b, III:206c. **Balkan, Nihat** IIL207a.

Balkan Savaşı'nda İstanbul *mad.* II:29b, 168a, V:346a.

Balkapanı Hanı *mad. II:30c, 331a, IILölöb, V:50c, VII:192a, 380b.*

Balkır, Celal (1909, İstanbul - 1988, İstanbul) Tiyatrocu. Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü'nü bitirdi. Belediye Konservatuvarı'nda viyolensel öğrenimi yaptı. 1935'te Şehir Tiyatro-ları'na girdi. 1936'da Berlin'e giderek müzik eğitimi sürdürdü. 1939'dan itibaren Şehir Tiyatrolarında sahnelenen çeşitli oyunlarda oyuncu, yönetmen ve sahne müdürü olarak görev aldı.

Balkır, İhsan V318b, VL538a, VII:204c. **BaUadurlar** V:205c. **BaUati** III:497c. **Balhkaya, Cengiz** VII:529c. **Bahnumcu** *mad. IL31b, 166a, 552a.*

Bahnumcu Çiftlik-i Hümayunu

II:31c, III:220b.

Bahnumcu Darüleytamı IL31c. **Bahnumcu Kasrı** 11:3 Ic. **Bahnumcu Kışlası** IL31c.

Bahnumcu Tekkesi *bak. Şazelî Tekkesi*

Baloğlu, Mualla IV:357a.

Balozlar *mad. II:32a, IV:455b, V:435a, 529c.*

Balsamon II:514a.

Balta Asmak Yeniçeri Ocağı'nın bozulduğu dönemde yeniçerilerin yeni yapılan binalara ve limandaki gemilere birer balta asarak para istediklerini belli etmeleri. İnşaata gelip bir çiviye ya da geminin baş tarafına balta asarak işçi ve ustaların ya da tayfaların işi durdurmalarını isteyen yeniçeri zorbaları, talepleri yerine getirilinceye kadar etrafa gözdağı vermeye devam ederlerdi. Sonradan balta yerine nişan tahtası asılmaya başlanmıştır.

Baltacı, C. V:321b.

Baltacı Ham *mad. II:32c, IV:426b.*

Baltacı Hanı (Kapalıçarşı) Eminönü İlçe-si'nde, Yeşildirek'te, Kalmazlı Soka-ğı'nda bulunmaktadır. Kitabesi yoktur. Kimin tarafından ve hangi tarihte yaptırıldığı bilinmemektedir. Yapı taş ve tuğla ile inşa edilmiştir. Büyük bir kısmı değişikliğe uğramış, sadece ön duvarı orijinal halde kalmıştır. İç kısımları hakkında bilgi edinmek mümkün olmamaktadır.

Baltacı Konağı *mad. IL33a, V:54c. İlgili madde: Yerebatan Sarayı VII:503a*

Baltacılar Teberdaran-ı Hassa da denilen bu sınıf, Osmanlı sarayının birün halkındandı. Zülüflü ve yakalı olmak üzere ikiye ayrılan baltacıların bir bölümü Eski Saray'da hizmet görmekteydiler. Asıl ocak ise Topkapı Sara-yı'ndaydı. Darüssaade ağasına bağlı olan baltacılar, enderun ve harem dışarıyla olan alışveriş işlerine, sarayın odun gereksinimine, harem halkının Edirne'ye gidip gelmelerinde göç ve nakliye çalışmalarına bakarlar, ayrıca padişahın katıldığı alaylarda

özel tören giysileri ve silahlarıyla yer alırlardı. Sarayda ölenlerin cenazelerini taşımak da bunların göreviydi. Acemi Ocağı'ndan, saray aşçılarından seçilen baltacıların amirleri baltacılar ket-hüdasıydı.

Baltacıoğlu, Hatçe VII:464b.

Baltacıoğlu, İsmayıl Hakkı (1886, İstanbul -1978, Ankara) Eğitimci ve yazar. 1908'de Darülfünun'un tabiiye bölümünü bitirdi. 1917'de Edebiyat Fakültesi kâtib-i umumisi (dekan), 1920' de Darülfünun emini (rektör) oldu. 1933'teki üniversite reformunda kadro dışı bırakıldı. 1934'te *Yeni Adam* dergisini yayımladı. 1942-1950 arasında Afyon ve Kırşehir milletvekilliği yaptı. Deneme niteliğinde tiyatro oyunları yazdı. Yazılarında geleneksel kültürle batılı bir sentez görüşünü savundu. Roman, öykü türlerinde ve eğitim alanında yüze yakın eseri vardır.

I:227c, IL563a, 567a, IIL271a, 550c, IV:17a, Vü:67b, 69b.

Baltalimanı

62

63

Barlan, Hikmet

İlgili maddeler: İnas Darülfünunu IV: 170a Yeni Adam VE:464a

Baltalimanı mad. IL33c, I:46b, IL272a, IV:534b, VI:358b, VII:499b.

%z/z maddeler: Baltalimanı Camii II: 34a

Baltalimanı Kemik Hastalıkları Hastanesi IL34b

Baltalimanı Sahilsarayı II:34c Baltalimanı Sarnıcı II:35a Hamam Camii III:536b
Rakım Paşa Çeşmesi VL299b

Baltalimanı Antlaşması 1848'de Eflâk ve Boğdan'da yaşanan ayaklanmalar, daha çok Rusya'nın bu iki bölgeye müdahalesine karşıydı. Osmanlı ve Rus komiserlerinin Yaş'taki görüşmelerinden sonra, bir Rus ordusu önce Boğdan'ı, ardından da Eflâk'ı işgal etti. Bir Osmanlı ordusu da Bükreş'e girmiş bulunuyordu. Osmanlı Devleti ile Rusya bu iki bölge için aralarında bir antlaşma imzalamayı öngördüler. 1849'da Baltaliman'nda yapılan görüşmelerden sonra yedi yıl süreli bir antlaşma imzalandı. Bununla, 1831 tarihli Ana Tüzük'ün yürürlüğe konulması, Osmanlı Devleti ile Rusya'nın Eflâk ve Boğdan'da ordu bulundurmaları kabul edildi.

II:34c.

Baltalimanı Camii mad. II:34a. Baltalimanı Deresi IL33c.

Baltalimanı Kemik Hastalıkları Hastanesi mad. II:34b, 276b, VI:404b, 468b.

Baltalimanı Sahilsarayı mad. II:34c, 34a, 128c, VII:421a.

ilgili madde:

Baltalimanı Kemik Hastalıkları Hastanesi IL34b

Baltalimanı Sarnıcı *mad. II:35a. Baltazar, Bedros* VI:549b. **Baltazzi, Alexandre** ILSOa. **Baltazzi, Evangelis** II:50a. **Baltazzi Hanı** II: 50a.

Baltazzi, Manolaki I:206a, II:47c, 50b, 297c, III:355b, VII: 182a.

Balyan, Agop I:198a, VII:360c, 521c. *ilgili maddeler:* Balyan Ailesi II:35b
Beylerbeyi Sarayı II:206b Çağlayan Kasrı II:46la Sa'dâbâd Camii
VI:386b

Balyan Ailesi *mad. IL35b*, III:89a, 90b, 233c, VI:142c, 322a.

Balyan, Garabed Amira I:53b, 60b, 328c, 486b, II:37a, 162c, III:88a, VI:250b,
VII:504a, 505b, 521c.

ilgili maddeler:

Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi (Beşiktaş) 1:340a

Balyan Ailesi II:35b Beşiktaş Sarayı II:171c Cemaran Ermeni Okulu II:400c
Dolmabalıçe Camii III:88a Dolmabahçe Sarayı IIL89c ismail Paşa
Yalısı IV:215c Mecidiye Camii V:314c Yedikule Ermeni Hastanesi
VII:460a

Yerevman Surp Haç Kilisesi VII:504a

Yerrortutyun (Surp) Kilisesi VII:505a

Balyan, Krikor Amira I:177a, 328c, 342a, II:172c, 206c, 224a, 553c, III:11c, 188c,
298a, 482c, V:217c, VI:105b, 515c, VII:280a.

ilgili maddeler:

Aynalıkavak Kasrı I:485a

Balyan Ailesi II:35b

Darphane-i Amire Binası II:553c

Davutpaşa Kışlası III: 1 Ic

Nusretiye Camii VI:105a

Sa'dâbâd Sarayı VI:389a **Balyan, Levon** *ilgili madde:*

Balyan Ailesi II:35b

Balyan, Nigoğos I:82a, II:199c, IV:112a. *ilgili maddeler:*

Balyan Ailesi II:35b

Ihlamur Kasrı IV:ille

Küçüksu Kasrı V:162a

Ortaköy Camii VI:143a **Balyan, Sarkış** I:26b, 34c, 83c, 198a,
550a, II:34c, 164a, 196b, 199c, 431a,

461a, 504c, III:450b, IV:395c, V:131b,
VI:322a, VII:132c, 285c, 521c.

İlgili maddeler: Abdülaziz Av Köşkü I:26b Âdile Sultan Sarayı I:83c Akaretler
I:149a Alemdağ Kasrı I:184b Ayazağa Av Köşkü I:469c Ayazağa
Kasırları I:470b Balyan Ailesi II:35b Beylerbeyi Sarayı II:206b Çadır
Köşkü II:457a. Çağlayan Kasrı II:461a Çırağan Sarayı II:503a Çit
Kasrı II:523b

Kalender Kasrı ve Bahçesi IV:395b Kocataş Yalısı V:39b Maçka Silahhanesi V:237a
Makruhyan Ermeni Okulu V:278a Malta Köşkü V:280a Mecidiye
Köşkü V:316c Sa'dâbâd Camii VI:386b

Şale Köşkü VII: 132c

Valide Camii VII:360c **Balyan, Senekerim ilgili maddeler:**

Balyan Ailesi II:35b

Beyazıt Yangın Kulesi II: 190a **Balyan, Simon ilgili madde:**

Balyan Ailesi II:35b **Balyos mad. 11-Ala**, 84a, III:149b, *İlgili maddeler:*

Venedik Sarayı VII: 279a

Venedikliler VII:380a **Balyos Konağı** II:42c. **Balyos Olayı** II:41c.

Bamyacı-Lahanacı Müsabakaları mad.

II:43c, 391a, III:173c, V:552b. **Bamyacılar Ocağı** II:43c.

Banarlı, Nihad Sami III:519b, IV:221b, 222a, 223a, VII:413a, 457c.

Banca Commerciale Italiana mad. 11.45e, 48a.

Banco di Roma mad. II:45c, 48a, VI:93a.

Banco di San Giorgio II:408b. **Bandırma Vapuru** VL542a.

Bandırmalı Tekkesi bak. Haşini Efendi Tekkesi

Banduri, Anselmo mad. II: 46a.

Bank Marmarosh Blank ve Şürekâsı

II:48b.

Bankacılık mad.II-.26c, III:147c, VI:165b, 549c.

İlgili maddeler:

Galata Bankerleri III:355a

Sarraflar VI:472b

Bankalar Caddesi mad. II:49c, VII:534a. **Bankalar Lokantası** VL9b. **Bank-ı
Dersaadet** II: 47a.

Bank-ı Osmâni-i Şahane bak. Osmanlı Bankası

Bank-İş Sendikası VI:287c, 526a. **Bank-Sen** VI:526c.

Banliyö Trenleri *mad. II:50c, III:22a, IV:526c, VII:294b.*

Banoğlu, Niyazi Ahmet (1913, Batum -1992, istanbul) Gazeteci, yazar. Eğitimi için 1924'te Türkiye'ye geldi. 1929' da haftalık *Bereket* gazetesinde Babiâli'ye adım attı. *Politika, İnkılap, Halk Dostu, Yeni Gün, Vakit* (Kurun), *Hergün* gazetelerinde ve *7 Gün* dergisinde muhabir, yazar, sorumlu müdür olarak çalıştı. *İncili Çavuş* adında bir halk gazetesi, *Tarih Dünyası* (1950-1953) ve *Tarih-Coğrafya Dünyası* (1957-1960) dergilerini yayımladı. Popüler nitelikli, 1-00'den fazla kitap kaleme aldı. *Tarih ve Efsaneleri ile İstanbul* (1966), *Atatürk'ün İstanbul'daki Hayatı* (2 c., 1973-1974),

Taksim Cumhuriyet Abidesi Şeref Defteri (1973) İstanbul'la ilgili diğer eserleridir.

I:200b, IV:219c, V:43b. **Banque Belge Pour l'Etranger** II:48b.

BaiKjue de Constantinople I:206a, III:355b, 356b.

Banyol Banyon, Bambul da denen ünlü Tersane zindanı. Buraya Sintine dahi denmekteydi. Banyol deyimi, Avrupalıların, Kuzey Afrika'daki ve İstanbul'daki hapishanelere "banyo" adını vermelerinden geldiği gibi bu tip hapishane modeli ise Rodos ve Malta zindanlarından alınmıştı. Zindana "üsera-yı miri" denen tutsaklar ile, katiller, soyguncular, hırsızlar, yol kesenler atılmaktaydılar. Savaş tutsakları gerektiğinde Banyol'dan çıkarılıp Tersane hizmetlerinde veya donanmada kürek çekme işinde çalıştırılırlardı. Hırsız, soyguncu ve katiller ise bağlı olarak taşocaklarına gönderilirler, iş bitiminde yine Banyol'a kapatılırlardı. I. Süleyman (Kanuni) döneminde (1520-1566) inşa edilen Banyol, kale kadar sağlam, kaçma olanağı bulunmayan bir yapıydı. 1863'te buradaki mahkûmlar Sultanahmet Hapishane-si'ne taşındıktan sonra kapatıldı.

Bapçum, Kahraman (1925, İstanbul) Sporcu ve spor yazarı. 1947'de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 1938-1944 arasında atletizm yaptı. 1940-1945 arasında da Hilal kulübünde futbol oynadı. 1955'te spor yazarlığına başladı. Türkiye Spor Yazarları Derneği'nin kurucuları arasında yer aldı ve başkanlığını yaptı.

Bara, Ali Hadi (1906, Tahran - 1971, İstanbul) Heykeltıraş. 1927'de Güzel Sanatlar Akademisi'ni bitirdi. Paris'e gönderildi. 1930'da Türkiye'ye döndü. 1933'te akademinin heykel bölümünde öğretmenliğe başladı. 1949'da tekrar Paris'e gitti. Nonfigüratif akıma katıldı. 1950-1971 arasında demir ve sac malzemeye yapıtlar üretti. İstanbul Harbiye Orduevi önündeki Atatürk Heykeli, Beşiktaş Barbaros Anıtı (Zühtü Müritoğlu ile) İstanbul'daki başlıca eserleridir. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde de yapıtları vardır.

II:52c. **Bara, Kemal Emin** V:530c.

Barajlar ve Baraj Gölleri *mad. II:51 b, VII:48b.*

İlgili madde-. Su VII:47a

Baran, Reşit *mad. II:52a, I:527c, VII:564b.*

Baraner, Reşat Fuat (1900, Selanik -1968, İstanbul) Siyaset adamı. Darül-fünun'un fen bölümünden mezun oldu. Öğrenciliği sırasında Türk Talebe Birliği başkanlığı yaptı. Dr. Şefik Hüsnü Değmer'le tanışarak *Aydınlık* gazetesinde yazılar yazmaya başladı.

Kimya öğrenimi için gittiği Almanya'da Spartakist harekete katıldı. Sovyetler Birliği'ne giderek Moskova'da Lenin Akademisi'nde eğitim gördü. 1924'te Türkiye'ye döndü. Birçok kez tutuklanarak toplam 17 yıl hapiste kaldı. Eşi Suat Derviş ile *Yeni Edebiyat* dergisini yayımladı.

Baraner, Saadet IV:357b.

Baraz, Rebii (1925, İstanbul) Araştırmacı. Vefa Lisesi'ni bitirdi. Süheyl Ün-ver'in Topkapı Sarayı'nda gerçekleştirdiği tezyinat ve minyatür derslerine katıldı. Grafiker olarak iş hayatına atıldı, reklamcılık yaptı. Lise yıllarında tarih öğretmeni Reşad Ekrem Ko-çu'nun teşvikiyle doğduğu semt olan Beylerbeyi'nin tarihi üzerinde çalışmaya başladı. Beylerbeyi'ni tarihi, topografyası ve tüm özellikleriyle A'dan Z'ye yansıtan eseri *Teşrifat Meraklısı Beyzade Takımının Oturduğu Bir Kibar Semt Beylerbeyi* (2 c., 1994) adıyla yayımlandı.

Barbara (Ayia) Ayia Barbara adına yapılmış iki kiliseden biri Sarayburnu civarındaydı. Top Kapısı'nın adı önceleri Azize Barbara Kapısı idi. Anemodu-lion ve Basilisku'nun yakınındaki ikinci kilisede Ayia Barbara'nın rölikleri saklanıyordu. İkisinin tarihi hakkında da bilgi yoktur.

Barbarigo, Paolo II:41c.

Barbaro, Marcantonio II:41b, VII:382a.

Barbaro, Nicolo *mad. II:52b, IV:223b, VII:381b, 407a.*

Barbaros Anıtı *mad. II:52b, IV:565c, VI:224b.*

Barbaros (Barbaros Hayrettin Paşa) Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Yeni Mahalle ile Karadeniz, Hürriyet mahalleleri ve Bayrampaşa İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 29.999'dur.

Barbaros Bulvarı *mad. II:53b, V:390c, VII:534a.*

U madde:

k. Hay-

Yıldız VII:513b **Barbaros Hayreddin Paşa**

reddin Paşa (Barbaros) **Barbaros Hayreddin Paşa Hamamı**

bak. Çinili Hamam **Barbaros Hayreddin Paşa Türbesi**

mad. U:54a, V:283c. **Barbaros Hayrettin İskelesi** IV:201c.

Barbaros Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Hürriyet, Fevzi Çakmak, Kâzım

Karabekir mahalleleri ve Bahçeli-evler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.196'dır.

I:528a.

Barbaros Mahallesi Kadıköy İlçesi'nde yer alır. Küçük Bakkalköy, İç Erenköy, On Dokuz Mayıs, Sahrayıcedit, Yeni Sahra mahalleleri ve Üsküdar,

Ümraniye ilçeleriyle çevrilidir.

Barbaros Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Tembel Hacı Mehmet, Ara-kiyeci Hacı Mehmet, Pazarbaşı, Altu-nizade mahalleleri ve Kadıköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.799'dur.

Barbaros Meydanı II:53b. **Barbarossa, Frederik** III:487c, IV:88a.

BarbisosIII:501c, IV:380a, 382c, VII:498a.

Barbisos Deresi II:2öOb. **Barbolani, Raffaele** (Kont) IV:303a.

Barborini, Giovanni Battista *mad. II:54b*, 216a, 217a, VL205c, VTI:249b, 250a.
ilgili maddeler:

Altıncı Daire-i Belediye Binası I:223b

Dolmabahçe Sarayı Tiyatrosu III:96b Saray Sineması VI:459c

Bardakoğlu, Zühtü (Santuri) II:559b, III:4a.

Bardanes-Filippikos I:2ö5a, IV:310a. **Bardanes, G.** V:22b.

Bardas (Kayser) *mad. IL54c*, I:247b, II:74b, IV:154c, V:203c, 277c, 451c, VTI:77a, 245b.

Bardez III:190b.

Bardizbanyan III:182c.

Bareilles, Bertrand *mad. II:55a*.

Bargone, Frederic-Charles-Pierre

bak. Farrere, Claude

Barın, Emin *mad. IL55c*, IV: 17a. **Bari, Nazmi** *mad. II:56b*, VII:244c.

Barika-i Hak Haftada iki gün yayımlanan "hür ve bitaraf" gazete. 26 Mart 1909'da yayımlandı. Sahibi ve müdürü Engirili Mehmed Naci, başyazarı Süleyman Tevfik'ti.

Bariori

ilgili madde: Ali Paşa Camii ve Sebili I:195a

Barkan, Ömer Lütfl (1905, Edirne -1979, İstanbul) İktisat tarihçisi. Edirne Muallim Mektebi'ni, Darülfünun Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi. Strasbourg Üniversitesi'nden ikinci bir lisans aldı. 1940'ta profesör, 1957'de ordinaryüs profesör oldu. Türkiye'de iktisat tarihi disiplininin gelişmesini sağladı. Osmanlı dönemine ilişkin araştırmaları ile

özellikle tarımsal ilişkilere büyük aydınlık getirdi. Eserleri arasında E. H. Ayverdi ile ortak çalışmaları olan *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri* ile *Süleymaniye Camii ve İnşaatına Ait Muhasebe Defterleri* İstanbul açısından önem taşımaktadır.

I:499a, II:375c, IV:223a, 536a, V:l69b, VT:108c, 170c, VII:97b.

Barkın, Rebii IV:225b. **Barlan, Hikmet** IL210c, V:318c,

Barlar

64

65

Başkadın

VII:375c. **Barlar** *mad. IL56b*, III:l43c.

Barlas, AU (1869, istanbul - ?, ?) Asker. Kara Harp Okulu'nu bitirdi. Albaylığa kadar yükseldi. 4. ve 5. dönem (1931-1939) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Barlas, Cemil Sait (1905, İstanbul -1964, Hendek) Gazeteci ve siyaset adamı. İstanbul'da hukuk öğrenimi gördü. Doktorasını Heidelberg Üniversitesi'nde yaptı. 1943-1950 arasında CHP milletvekilliği yaptı. Ankara'da *Ulus* gazetesinde yönetici olarak çalıştı. İstanbul'da *Pazar Postası* dergisini ve *Son Havadis* gazetesini yayımladı. 1960-1961 arasında Kurucu Meclis üyeliği yaptı. 1962'de *Sosyalistlik Yolları ve Türkiye Gerçeği* adlı eseri yayımlandı.

Barlas, Mehmet VL381a. **Barnatan Hanı** IL348c.

Barnathan Apartmanları *bak.* Halil-Hamid Apartmanı

Baro *mad. II:58b*.

Barok Mimari *mad. II:61b*, I:52a, II:33b, 38a, 93a, 391a, III:50b, 80a, 89a, VI:339b.

İlgili maddeler:

Ayazma Camii I:471b

Cezayirli Hasan Paşa Camii II:425a

Dolmabahçe Sarayı III:89c

Lale Devri V:182b

Laleli Külliyesi V:190c

Nuruosmaniye Külliyesi VL100a

Nusretiye Camii VI: 105a

Rokoko VI:339a

Selimiye Camii VI:512c **Barok**, **Sadi** VI:475a. **Barokas**, **Morreno** VII:402b.

Baronyan, Hagop *mad. II:65c*, III: 189a, VI:142c.

Baronyan, Harutyun III: 183a. Barry, Charles

İlgili madde:

İngiltere Elçiliği Binası IV:175a **Bartalini, Erio IV 306a. Barteve, Sahak III**İSöb.

Barthelmy, Guistiniani *İlgili madde:*

Elhamra Ham III: 154a **Bartholomaeus** V:22b.

Bartlett, William Henry *mad. II: 67a*, I:95b, II:191b, III:162b, 421b, V:12a, VI:221b, 261a.

Bartoletti Efendi (1808, İstanbul -1894, İstanbul) İtalyan hekim. Napoli'de tıp eğitimi gördü. III. Selim'in saray hekimi olan babasıyla İstanbul'a geldi. Serbest hekimlik yaptı. 1846'da Mec-lis-i Umur-ı Sıhhiye üyesi ve sıhhiye genel müfettişi oldu. 1851'de Paris'te

düzenlenen I. Uluslararası Sağlık Konferansı'nda Osmanlı Devleti'ni temsil etti. Cemiyet-i Tıbbiye-i Şâhâ-ne'nin kurucuları arasında yer aldı.

IV:460c.

Bartoli Biraderler II:297c, IV:470a. **Barton, Edward** III:149c. **Bartu, Can** *mad. II:67a*, III: 287a.

Barut, Abdi İbrahim *mad. R-67c*,

VII:264b. **Barut, İbrahim Hayri** II:67c.

Barutçu, Şinasi (1906, İstanbul - 1985, İstanbul) Fotoğraf sanatçısı. 1928'de İstanbul Muallim Mektebi'ni bitirdi. Almanya'da fotoğrafçılık eğitimi gördü. 1936 Berlin Olimpiyatları nedeniyle düzenlenen fotoğraf yarışmasında ikinci oldu. 1947 'de Türkiye'nin ilk fotoğraf dergisi Foto'yu yayımladı. 1950'de Türkiye Amatör Fotoğrafçılık Kulübü'nü (TAFK) kurdu. 1964-1967 arasında İFSAK'ın başkanlığını yaptı. Fotoğrafçılık üzerine beş kitabı vardır.

Baruthane Çayırı L258c.

Baruthaneler *mad. II:68a*, I:378a, 415e, 556a, III:346b, VII:492c.

Basarab, Mircea III: 47a. **Basımevleri** *bak. Matbaalar* **Basın** *mad. II: 69a. İlgili maddeler:*

Akbaba I:153a

Akşam I:167a

Almanca Basın I:213b

Arapça Basın I:295a

Aydede I:474b

Âyine-i Vatan I:484c

Basın Meslek Kuruluşları II:73a

Basın Müzesi II:73b

Boğaziçi II:288a

Bulgarca Basın II:330a

Büyük Doğu II:346a

Cem IL397c

Cevaib, el- II:420a

Cumhuriyet II: 444a

Diyojen IIL73a

Ermenice Basın III:188c

Farsça Basın III:259a

Fransızca Basın III:336c

Gırgır III:396b

Hanımlara Mahsus Gazete III:547c

Hürriyet IV: 105a

İkdam IV:145b

İngilizce Basın IV:174c

Kadınlar Dünyası IV:364c

Karagöz IV:448c

Malumat V:283a

Markopaşa V:302a

Mecmua-i Fünun V:319a Milliyet V:464c Rumca Basın VI:353b Sabah (1876)
VI:380c Sabah (1985) VI:381a Sansür VI:454c Sebilü'r-Reşad
VI:482b Servet-i Fünun VI: 536a Spor Basını VII:42c Takvim-i
Vekayi VII:200c Tan Olayı VII:202a Tanin VII:205a Tasvir-i Efkâr
VII:219c Tercüman-ı Ahval VII:252a Tercüman-ı Hakikat VII:252b
Vakit VII:359a Yahudi Basını VII:398b 7 Gün VII:457b Yeni Adam
VII:464a Yeni Sabah VII:468a **Basın Meslek Kuruluşları mad. II:**
73a.

Basın Müzesi mad. II 73b, I:284c, 526a.

Basın Sarayı II:73b.

Basın-İş III:48a, VL526c. **Basıncöy (Zümrütyuva) mad. II:** 73c.

BasUeios I mad. II: 74b, I:305b, 447c, II:24c, 55a, 347b, III:212a, 320c, 328c,
IV:71c, 14le, V:21c, 56b, 58c, 202a, 295b, 452a, VI:275a, 293a, 549b,
VII:41a, 77a, 245b, 566a.

İlgili maddeler:

Makedonyalılar Hanedanı V:277c Nea Ekklesia VL57c

BasUeios H *mad. IL74c, L447c, II:26lc, 319a, V:59a, 278a, VL343c, VIL79b.*

İlgili madde: Makedonyalılar Hanedanı V:277c

BasUeios (Genç) (?, ? - 944, Konstantino-polis) Bizanslı aziz. Konstantinopo-lis'e gelirken bir deniz kazası geçirdiği fakat yunuslar tarafından kurtarıldığına ilişkin efsane ile ünlüdür. Başkente 896'da geldiğine değinen kaynaklar vardır. Basileios'un vita'sında (yaşamöyküsü) I. Romanos ve ailesi, 913'te Konstantinos Dukas'ın isyanı, 941'de Rus saldırısı gibi olaylar anlatılır.

BasUeios (Kudüslü) IV:153c.

BasUeios (Piç) (925, ? - 985'ten sonra, ?) I. Romanos'un İskit bir kadından olma oğludur. 944-947 arasında "megas ba-iulos" unvanını aldı ve parakoimome-nos'luk yaptı. Bu tarihten ölümüne dek tahta geçen beş imparator döneminde darbelere katıldı. II. BasUeios tarafından 985'te görevinden alındı ve Boğaziçi kıyılarındaki geniş mülklerine el kondu. 996'da çıkardığı tüm ya-

sa ve emirler iptal edilerek adı silindi.

BasUeios (Ayios) Ayazması 1:494a, VII:488a.

BasUeus Bizans imparatorlarının en önemli unvanı. Erken dönemlerde Roma kökenli augustus unvanı kullanılmaya devam edilmişse de, giderek Helenistik dönemde İran'dan geçen basi-leus sözcüğü onun yerini almıştır. Belgelerde, edebi yazılarda I. Constanti-nus'tan başlayarak imparatorlara sıfat olarak kullanılmış, 626'da İran'daki zaferlerinden sonra Herakleios belki de krallar kralını yenmesi nedeniyle, İran hükümdarı ile eşdeleştirilen bu unvanı, imparatorluğun sonuna kadar sürecek şekilde yerleştirmiştir. Bir yüzyıl sonra imparatorlar bu unvanı paralar üzerine de yazdırmışlardır. Giderek basileus unvanı doğuda ve batıda bütün hükümdarlar için yaygın olarak kullanılmıştır.

Basilika Bizans döneminde en önemli imparatorluk yasalarından biri. Terim 11. yy'dan itibaren 6 cilt ya da 60 kitaptan oluşan geniş bir kolleksiyonu tanımlamak için kullanıldı. I. Basile-ios (867-886) tarafından başlanan ve oğlu VI. Leon'un (886-912) ilk yıllarında tamamlanan yasa derlemeleri L İustinianos'un (527-565) yasaları üzerine inşa edilmişti. Tam şeklini ise ancak 13. yy'da kazandı.

BasUika Sarnıcı VI:470a. *İlgili madde:*

Yerebatan Sarayı VII:503a **BasUike Stoa** V:404b. *İlgili madde:*

Bazilikalar II:112b **BasUiskos** II:549c.

Basilisku İmparator Basiliskos'un (hd 475-476) evi. Büyük olasılıkla Basiliskos'un tahttan indirilmesi üzerine 476' da müsadere edildi. Civarındaki Dareiu (Dareios'un evi) ile birlikte, hekim azizler Kosmas ve

Damianos'un kilisesinin bulunduğu yer olarak zikredildi. Kilise 570'te yapıldı, kaynaklarda son olarak 1200'de değinildi. Ba-silisku'nun kalıntıları 9. yy'da Büyük Saray'ın inşasında kullanıldı fakat 1196'da yıkıntı halinde olsa bile mevcuttu.

Basiret Basiretçi Ali Efendi tarafından yayımlanan gazete 20 Ocak 1870-21 Mayıs 1878 arasında 2.448 sayı çıktı. Dengeli tutumuna rağmen, yönetimle basit sebeplerden sık sık bozuşmaktan ve arada bir kapatılmaktan kurtulamamıştır. Özellikle İstanbullu okuyucuların şikâyet mektuplarına sık yer vermekle bir İstanbul gazetesi olma özelliğini korumuştur. Boğaziçi'nde işleyen vapurlar, belediye dairelerinin çalışmaları, çöplerin toplanması ya da arsalara atılması, Kasımpaşa'daki kolera salgını gibi sorunlar bolca ele alınmıştır. 1878'de Çırağan Baskı-

nı'ndan önce yayımlamış olduğu Ali Suavi'nin bir açık mektubu yüzünden kapatıldı.

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Ali Efendi gazeteyi yeniden yayımladı, ancak fazla ilgi görmediğinden 19- sayısında kapattı. I:125a, 202b, II:70a. *İlgili madde:* Ali Efendi (Basiretçi) I:191c

Basiret Kulübü IL168a.

BASİSEN VI:526b.

Basketbol *mad. II: 75b.*

Baskın Destanı III:41a.

Basmacı, Aziz *mad. İL 75c, VL52a, 538a.*

Basmacı Kârhaneleri Osmanlı döneminde İstanbul'da biri Sultanahmet'te, Fazlı Paşa Sarayı'nda diğeri Langa'da, toplam 42 basmacı tezgâhını kapsayan iki kârhane (imalathane) vardı. Her iki kârhane de iltizam yöntemiyle çalıştırılıyordu.

Basmacıyan, Krikor (1715, İstanbul -1791, Livorno) İstanbul Ermeni patriği (1764-1773). Patrik Hovhannes Go-lod'un öğrencilerindendir. Henüz rahip ve Kudüs Ermeni Patrikhanesi'nin İstanbul temsilcisi iken patrik seçildi. 1774'te Kıbrıs Ermenilerine ruhani reis atandı. Bir yıl sonra da Avrupa'ya gitti. Zamanının olayları hakkında yazdığı *Kronoloji* 1908'de Paris'te basıldı.

Basmahane I:558b, III:86b.

Basra Vapuru *mad. II: 76a, L286b, 532c, III:498b.*

Basri Efendi (ö. 1868) II:434c. **Bassano, Luigi** *mad. II:76a, VL71a.*

Bastoncu, Naci (1914, Trabzon) Futbolcu. Trabzon Lisesi'nde okurken futbola başladı. 1934'te Fenerbahçe'ye geçti. "Taka Naci" lakabıyla tanındı. Fenerbahçe'de oynadığı 388 maçta 232 gol attı. Ancak futbolculuğunun en parlak dönemi II. Dünya Savaşı yıllarına rastladığından milli olamadı.

III:287a. **Baş, Hüseyin Hacıbaşoğlu** VII:9b.

Baş, Mustafa (1956, Rize) Yüksek İslam Enstitüsü'nü bitirdi. Özel sektörde yöneticilik yaptı. 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Başağa, Ferruh (1914, İstanbul) Ressam. Güzel Sanatlar Akademisi'ne 1936'da girdi. Nazmi Ziya, Leopold Levy ve Zeki Kocamemi atölyelerinde öğrenim gördü. Yeniler Grubu'nun kurucuları arasında yer aldı. 1949'da Devlet Resim ve Heykel Sergisi birincilik ödülünü kazandı. Soyut sanata yönelen ilk ressamlardan biri oldu. 1985'te Sedat Simavi Vakfı Ödülü'nü aldı.

Başak, Fethi (1916, İstanbul) Hukukçu. Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Savcılık, hâkimlik ve serbest avukatlık yaptı. 1961-1964 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Başar, Ahmed Hamdi *mad. II: 76b, L100c, IV:223c.*

Başar, M. Fuad III: 118a. **Başar, Selçuk** V:534c.

Başar, Şükûfe Nihal *bak. Şükûfe Nihal (Başar)*

Başar, Zühtü V:129c. **Başbakanlık Arşivi** IIL177c. **Başbakanlık Devlet Arşivleri** IV:37b. **Başbakanlık Osmanlı Arşivi** *mad.*

II:76c, L41a, IL101c, 371a. **Başbuğ, Ayşegül Yaraman** IV:350a. **Başcetincelik, Hüseyin** II: 188a.

Başçı Mescidi, Tekkesi ve Çeşmesi

mad. II:79a, III:443a, IV:Ib.

İlgili madde: Gülşenîlik III:442a

Başçuhadar Seyyid Ömer Ağa Çeşmesi II:488c.

Başegmez, Mukadder (1953, Zara) Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. Ticaretle uğraştı. 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Başegmez, Selim V:114a.

BasgU, Ali Fuat (1893, Çarşamba -1967, İstanbul) Anayasa hukukçusu. Gre-noble Hukuk Fakültesi, Paris Siyasal İlimler Okulu ve Edebiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Paris Hukuk Fakültesi'nde doktora yaptı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde ordinaryüs profesör oldu. 13. dönem (1965-1969) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

IV:156a, 223a. **Başhavuz Köşkü** *mad. II: 79b.*

Başbüyük Maltepe İlçesi'nde, Küçükyalı'nın arkasındaki sırtlardan ikisi arasında yer alan vadide bir köyken, bugün kentsel bir yerleşim bölgesi haline gelmiştir. D-100 (E-5) Otoyolu'nun kuzeydoğusuna, şu anda SSK'ya

ait olan Süreyyapaşa Sanatoryumu ve ona bağlı birimlerin yer aldığı arazinin kuzeyine düşmektedir. Çevresinde Aydınevler, Zümrütevler vb yakın dönemlerde kurulmuş yerleşim yerleri bulunmaktadır. Başbüyük Mahal-lesi'nin nüfusu (1990) 10.440'tır. VII:498b. *İlgili madde:* Daver Baba Tekkesi III: 5b

Başbüyük Camii *mad. II: 79c.*

Başkadın Padişahların nikâhları altındaki dört kadından en kıdemlisi. Cariye olarak saraya alınan genç kızlar hazinedar usta maiyetindeki birinin yanına verilir ve saraya uygun biçimde eğitilirdi. Bunlardan güzellikleri ve terbiyeleriyle öne çıkanlar gözde ve ikbal olurlar, daha da beğenilenler

Başkadın Meydan Çeşmesi

66

67

Bayrampaşa İlçesi

kadınlığa terfi ederlerdi.

Baskadın Meydan Çeşmesi *mad. H:80a.*

Başkadın Sebili Beyazıt'ta, Simkeşhane sırasında bulunuyordu. Beyazıt-Aksa-ray yolunun genişletilmesi sırasında yıkıldı. Üzerleri kemerli üç penceresi bulunan, oymalı dökme demirden şebekeleri ve her penceresinde su verecek beşer deliği olan bir sebildi. Emetullah Gülnuş Valide Sultan'ın baş-kadınlığı sırasında 1119/1707'de inşa edilmiştir.

Başkalfa Hacı Ömer Efendi Çeşmesi

Kızıltoprak'ta, Kurbağalı Dere'ye giden sokağın üzerindeydi. Banisi Kalyonlar başhalifesi Hacı Ömer Efendi' dir. 1186/1772'de yaptırılmış olan çeşme, mezar taşını andıran mermer bir sütundan ibaretti. Teknesi toprak altında kalmıştı. Yanında sonradan ortadan kalkmış bulunan bir namazgah bulunuyordu. Boğaziçi Köprüsü çevre yolunun Kızıltoprak'a bağlanması sırasında ortadan kaldırılmıştır.

Başkan, Aziz IV:554c.

Baskım Haftalık Türkçe ve Arnavutça dergi. 1908-1910 yıllarında yayımlandı, imtiyaz sahibi M. Şinasi idi.

Başkurşunlu Medresesi IV:223a.

Başkut, Cevat Fehmi (1908, Edirne -1971, İstanbul) Oyun yazarı ve gazeteci. Eyüp Rüştiyesi ve İstanbul Sulta-nisi'nde okudu. 1928'de gazeteciliğe başlayarak *Vakit*, *Son Posta* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yazı işleri müdürlüğü yaptı. Yirmi üç tiyatro eseri yazdı.

III:377a. **Başlala Kulesi** III:173a.

Başmabeyinci Arif Bey Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Beylerbeyi İskeleyi'nin arkasındadır. Önündeki kayık sığınağından dolayı Havuzlu Yalı olarak adlandırılmıştır. Neoklasik etkilerde ampir üslubuyla, ahşap/bağdadi bir yapıdır. 1840-1850 arasında Sarkis veya Amira Balyan tarafından yapıldığı sanılır. Kuzeydeki selamlık bölümü çıkması ortada olan iki ayrı bina gibi gözükür. Tekne tavanlı sofası, bağdadi duvarlar, dört kademeli ana merdiveni ile bağımsız bir bölümdür. Güneydeki harem bölümü konak tarzındadır. 1977'de yandıktan sonra betonarme olarak yeniden inşa edilmiştir.

Başmabeyinci Konağı VII:188b.

Başman, Avni III:459c, IV:247c, V:169b.

Başoda Paşa odası da denen bu eski mekân, konakların kabul salonuydu. Konutun diğer oda ve bölümlerine göre hem daha geniş ve aydınlık, hem de tezyinat bakımından ev sahibinin saygınlığını ve zenginliğini yansıtır. özellikler taşırdı.

Başoglu, Tamer IV:176b.

Baştürk, Abdullah (1929, Yalova - 1991, İstanbul) Sendikacı. DİSK genel başkanlığı yaptı. 15. dönem (1973-1977) ve 18. dönem (1987-1990) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

II:239a, III:48b.

Batanay, Ercüment (1927, İstanbul) Tan-buri. Hattat ve bestekâr Kemal Bata-nay'ın oğludur. Tanbur çalmayı babasından öğrendi. Mesud Cemil'den ders aldı. Belediye Konservatuvarı İcra Heyeti'nde uzun yıllar çalıştı.

ILSOc, V:41la.

Batanay, Kemal *mad. ILSOc*, III:58b, 254c, V:530c, VL309b, VII:331c, 449c, 455b.

Bathonea VII:498a.

Batı Mahallesi Pendik İlçesi'nde yer alır. Yeni Mahalle, Doğu Mahallesi, Kartal İlçesi ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.783'tür.

Batıkolpos VII:498c.

Battım, Sadık (1928, İstanbul) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakülte-si'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. İstanbul Belediyesi meclis üyeliğine seçildi. 1979-1980 yıllarında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Batumlu, Sabit (1931, İstanbul) Gazeteci ve matbaacı. Sultanahmet Erkek Sanat Enstitüsü'nü bitirdi. Matbaacılıkla uğraştı. *Hâkimiyet* gazetesini yayımladı. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Batur, Enis II:448b. **Batur, Sabahattin** V:406a. **Batur, Suphi** *mad. II-.80c*.

Baturalp, Mehmet *mad. II:81a*, III:287a.

Baudier, Michel III: 205a.

Baudouin I IIL137c, V:197b.

BaudouinIIV:197b

Baxter, J. H. II:346c, 348a, V:284c.

Bayar, Andre Vahram (1890, İstanbul -?, ?) Hekim. Paris'te tıp eğitimi gördü. Serbest hekim olarak çalıştı. 9. dönem (1950-1954) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Bayar, Cahit VIL364b.

Bayar, Celal (1884, Gemlik, 1986, İstanbul) Cumhurbaşkanı. İttihad ve Terakki Fırkası İzmir kâtib-i mesulü oldu. Son Osmanlı Meclis-i Mebusan'ına Saruhan mebusu seçildi. Cumhuriyet döneminde mübadele, imar ve iskân bakanlığı, iktisat bakanlığı, başbakanlık (Kasım 1937-Ocak 1939) yaptı. 1950-1960 arasında cumhurbaşkanı oldu. 7. dönem (1943-1946), 9. dönem (1950-1954), 10. dönem (1954-1957) ve 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili seçildi.

V:236a, 480c. **Bayar, İlyas** VTI:449a.

Bayar, Mediha VII:244b. **Bayburt, Melike** IV:358c.

Bayburtlu Mustafa Ağa Çeşmesi Eyüp İlçesi'nde bu isimle bilinen üç çeşme bulunmaktadır. Biri, İslam Çeşmesi Sokağı üzerindedir. Yığma taştan yapılmış basit bir çeşmedir. Kitabesi olmayan çeşmenin aynataşının üstü çiçek ve meyve desenleriyle bezelidir. Çeşme bugün harap durumdadır. Aynı adla anılan bir diğer çeşme de, Bıçakçı Eyüp Sokağı ile Kitapçı Kasım Sokağı'nın birleştiği yerde ve ikinci sokağın sol köşesindedir. Kitabesi yok olmuş çeşme harap durumdadır. Üçüncü çeşmenin İslam Bey Mahallesi'nde olduğu, kitabesinin son mısraının 1169/1755 tarihini verdiği î. H. Tanışık'ın *İstanbul Çeşmeleri* adlı kitabında belirtilmektedir.

Baydar, Alaeddin *mad. 11.81a*. **Baydar, Behzat** IV:251a, VII:463b.

Baydar, Nasuhi Esat II:81a, V:106c, VII:42c.

Baydur, Memet II:446c.

Bayezid I *mad. II:81b*, I:251b, 527c, II:271c, 314a, V:138c, VI:476c, VII:179c, 344a, 493c, 534c.

'ili madde:

Anadolu Hisarı I:251b

Bayezid H *mad. II:83b*, I:17b, 94b, 120c, 124a, 271c, 435b, 440c, II: 105a, 133a, 319b, 375a, 455a, III:367b, 525c, 534a, 543a, 543c, IV:42a, 132c, 433c, 496b, V:332a, VI:125b, 498a, 545b, VII:80b, 200a, 214b, 387c, 537c.

fili maddeler:

Bayezid-i Cedid Mescidi II:96b

Bayezid Külliyesi II:87a

Bayezid H Türbesi *bak.* Bayezid Külliyesi

Bayezid Ağa Camii *mad. II:87a, III:62c, IV:101c, 102c.*

Bayezid Camii Avlusu Nakkaş ve Mu-savvirleri 17. yy'dan başlayarak İstanbul'da resme duyulan ilgi arttı. Kente gelen yabancı ressamı ile hassa musavvirleri denen saray ressamı dışında, Barok tarzındaki konakların iç süslemelerini yapan, duvarlara ve tavanlara türlü manzaralar resmeden serbest musavvirler de vardı. Ayrıca, Bayezid Camii'nin avlusunda çalışan bir grup ressam da mendil ve havlulara resimler yapmaktaydılar. Bunların sayısı 40'tı. Ancak bunlardan biri bir yağlık (peşkir) üzerine kadın resmi yaptığı ve bir kadını baştan çıkardığı için 1735'te İstanbul Kadısı İlmî Ahmed Efendi'nin ilamı üzerine avlu ressamlarının çalışmaları yasaklandı.

Bayezid Camii Sergisi Bayezid, Eyüb Sultan, Fatih, Ayasofya, Kılıç Ali Paşa camileriyle Yeni Cami'nin avlula-

rında ramazan boyunca sergi açılması eski bir gelenektir. Bunlardan en zengini Bayezid Camii Sergisi'ydı. Avluda kurulan geçici dükkânlarda sergi açan baharatçı, ağızlıkçı, tespihçi, sahaf, peynir ve pastırma gibi yiyecek, porselen ve çini türü eşya, her türlü dericilik ürünü, kâğıt ve yazı malzemesi satanlar, şekerçiler, tütüncüler vb bulunurdu. Cami sergilerinden bir kısmı 1920'li yılların ortalarında kurulmaz olmuştu, bir kısmı ise sönük bir biçimde sürüyordu. Cami sergileri halkın ucuz, alışveriş için rağbet ettiği yerlerdi.

Bayezid Hamamı II:187c, 252c, III:540c, VII:225c. *ili madde:*

Bayezid Külliyesi II:87c **Bayezid İmareti** II:186c. **Bayezid Kapısı** II:184a.

Bayezid Kethüda Mescidi Kadıköy İlçesi'nde, Cafer Ağa Mahallesi'nde, Serasker Sokağı'ndadır. Günümüzdeki bina yenilenmiştir. İlk inşa tarihi tespit edilememektedir. Kareye yakın dikdörtgen olan harim bölümüne, sonradan eklenen yamuk bir bölümden girilir. Kuzey duvarında, iki yandan mihrap duvarına uzanan ve yerden tavana kadar devam eden yuvarlak sütunlarla desteklenen fevkani bir mahfil bulunur. 1980'li yılların başına kadar alçıdan, mukarnas dolgulu olan mihrabı günümüzde kahverengi fayansla kaplanmıştır. Cami, düzensiz olarak dağıtılmış çok sayıda pencereyle donatılmıştır. Çatının içinden çıkan bodur, soğan külahlı minaresi yıkılmış, yerine çift şerefeli, ince uzun, beton bir minare yapılmıştır.

Bayezid Külliyesi *mad. II:87a, I:193c, II:86c, 184b, 377a, IIL327a, 548b, IV:165b, 533a, V:166c, 172c, VI:49c, 406c, 546c, VII:220b, 225c, 262c, 315c.*
ili maddeler:

Hakkı Tarık Us Kütüphanesi

III:496a

Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi

VIL315c

Bayezid Medresesi II:187b, 187c, VII:315c.

Bayezid Suyolu III:525c. **Bayezid Umumi Kütüphanesi** II:186c. *ilgili madde:*
Beyazıt Devlet Kütüphanesi 189a

Bayezid-i Cedid Mescidi *mad. IL96b*, III:9c, 225b, IV:327c.

Bayıldım Köşkü *mad. IL96c*, 172c, III:90a, VII:419a.

Bayındır, Atıf (1883, Rodos - 1977, İstanbul) Mülkiye Mektebi'ni bitirdi. Meclis-i Mebusan'da 3. dönem (1914-1918) Burdur milletvekili olarak yer aldı. Ankara ve Kastamonu valilikleri,

Ziraat Vekâleti müsteşarlığı yaptı. 5-7. dönem (1935-1946) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Baykal, Aysel (1938, Ankara) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fa-kültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık, sigortacılık yaptı. İstanbul Belediye Meclisi üyeliğine seçildi. 1979-1980 yıllarında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak görev yaptı. 1995'te devlet bakanı oldu.

Baykal, Hüseyin III:447c. **Baykal, İ. Hakkı** FV:223a.

Baykam, Suphi (1926, Adana) Hekim. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Serbest hekimlik yaptı. 12. dönem (1961-1965) ve 13. dönem (1965-1969) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Baykar Basımevi III:183b. **Baykara, Abdülbaki** V:41Ob.

Baykara, Gavsî (1902, İstanbul - 1967, İstanbul) Neyzen ve bestekâr. Yeni-kapı Mevlevîhanesi'nin son şeyhi Abdülbaki Baykara'nın oğludur. Rauf Yekta Bey ve Ahmet Irsoy'dan ders aldı. Belediye Konservatuvarı icra Heyeti'nde neyzen ve kudümzen olarak çalıştı. 60'a yakın bestesi vardır.

IV:249c. **Baykurt, Cami** VII:202b, 203a, 464b.

Baylan Pastaneleri *mad. II:98a*, IV:455c, VI:93a.

Baylav, Naşid *mad. II:98c*, I:174b.

Bayrak Tepesi II:335b.

Bayraklı Vapuru *mad. IL99a*.

Bayraktar Günlük gazete. 19 Mart 1912' de yayımlandı, imtiyaz sahibi ve müdürü Ahmed Cevdet'ti.

Bayraktar, Doğan V:236b.

Bayram Alayı *mad. II:99b*, I:179b,

IV:369b, VII:322b, 385a. *ilgili maddeler:* Alaylar I:177c Arife Divanı I:303a

Bayram Ali Çelebi (Şeyh) *İlgili madde:*

Babanakkaşzadeler I:518a **Bayram bin Eyne Bey** *İlgili madde:* Hacı Bayram Kaftanı Camii III:468a

Bayram Çelebi Mescidi Fatih İlçesi'nde, Samatya'da, Yokuşbaşı Sokağı'nda bulunuyordu. Mimar Sinan'ın inşa ettiği yapılardan olduğu bilinen bu mescidin banisi Bezirgânzade Bayram Çelebi'dir. Harabe halinde iken yol genişletilmesi sırasında kalıntıları temizlenerek tamamen ortadan kaldırılmıştır.

Bayram Kabayî (ö. 1627, Hacı) IV:125c, V:384b.

Bayram Paşa (?, İstanbul -1638, Birecik/ Urfa) Sadrazam. Yeniçeri Ocağı'ndan yetişerek 1623'te yeniçeri ağası oldu. 1625'te Mısır valiliğine atandı. Dönüşünde vezir oldu. Sadaret kaymakamlığı yaptı. 1637'de sadrazamlığa getirildi. IV. Murad'ın Bağdat seferine katıldı ve sefer sırasında hastalanarak öldü, İstanbul'da birçok cami, okul ve sebil yaptırdı. Bayrampaşa semti onun adını taşır.

I:27a, 176a, II:333a, III:277c, 468a, V:508b, VII:73a, 79b.

Bayram Paşa (Sofu) V:503a.

Bayram Paşa Külliyesi *mad. II: 100a*, IV: 1b.

Bayram Paşa Tekkesi IV:2a, VII:239b. *İlgili madde:* Bayram Paşa Külliyesi II: 100a

Bayram Veli (ö. 1429, Hacı) I:154b, 171a, II:394b, IV:125c, 215a, 372b.

İlgili madde:

BayramîlikII:104b **Bayram Yerleri** *mad. II:103c*, III:142b.

Bayramîlik *mad. II:104b*, I:13b, III:237a, 533c, IV:49a, 215a, 307c, 372b, V:356a, 381a, VI:381b, 383a, 519c, VII:214a, 236b.

ilgili maddeler:

Akşemseddin I:171a

Helvaî Tekkesi IV:49a

Melamîlik V:380c

Tarikatlar VII:213a

Yavsî Baba Tekkesi VII:445b **Bayramlar** *mad. II:107c*, III:141b. *ilgili madde:*

Arife Divanı I:303a

Bayram Yerleri II: 103 c

Bayramoğlu, Servet (1924, Borçka -1977, ?) İnşaat mühendisi. İTÜ İnşaat Fakültesi'ni bitirdi. Karayolları genel müdürlüğü İmar ve İskân Bakanlığı müsteşarlığı yaptı. 15. dönem (1973-1977) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Bayrampaşa *mad. ILlOSc. İlgili madde:*

Bayrampaşa İlçesi II: 110a **Bayrampaşa Cezaevi** II: 109a, 425a.

Bayrampaşa Deresi *mad. II:109c, Llölç, II:309c, V:195a, 214c, VII:371a, 476b.*

Bayrampaşa Deresi Köprüsü *mad. II:109c.*

Bayrampaşa Hamamı Evliya Çelebi *Seyahatname'de* bir Bayrampaşa Hamamı'ndan söz etmektedir. Ne Bayrampaşa'da, ne de Bayram Paşa Külliyesi içinde hamam bulunmakta, fakat Bayram Paşa'nın Fatih-Sarıgözel'de yaptırdığı bir çift hamamın varlığı bilinmektedir. Sözü edilen yapı Sarıgözel'deki bu hamam olmalıdır.

Bayrampaşa İlçesi *mad. ILlIOa, IV:138b, VII:493a.*

Bayrampaşa Tekkesi

68

65

Bekter, Mehmet Sadi

İlgili madde:

Bayrampaşa II:108c Bayrampaşa Tekkesi II:418a.

Bayrı, Mehmet HaMt *mad. II: 11 la, I:381a, II:232a, 343c, 526b, III:514c, 515b, V:297c, 305b, 399b, VI:10a, VII:233b, 261a, 312c, 313a, 468a.*

Bayrı, Oya IV:304a.

Baysal, Faik (1918, İstanbul) Yazar, şair. İstanbul Üniversitesi'nde Fransız dili ve edebiyatı öğrenimi yaptı. Hikâye ve şiirlerini çoğunlukla *Varlık* dergisinde yayımladı. Kitapları: *Sarduvan* (roman, 1944), *Perşembe Adası* (hikâye, 1955), *İlk Defa {sür,* 1957), *Sancı Meydanı* (hikâye, 1968, bu kitabıyla Sait Faik 1969 Hikâye Armağanı'nı Orhan Kemal'le birlikte kazandı).

Baysal, H. II:453a.

Baysal, Jale IV:348b.

Baytar Mekteb-i Âlisi VII:341c.

Baytar Mektebi Binası *mad. II: 112a.*

Baytar Mektepleri *mad. II: 111 b, III: 139a.*

Baytok, Necdet (1915, İstanbul - 1953, İstanbul) Gazeteci. Genç yaşlarda *Vakit* gazetesinde muhabir olarak mesleğine başladı. Daha sonra *Haber, Son Dakika, Yeni Sabah, Tasvir* ve *Milli-yet* gazetelerinde çalıştı. *Son Saat* gazetesinin kurucuları arasında yer aldı ve yazı işleri müdürlüğünde bulundu. Gazeteciler Cemiyeti'nin kuruluş yıllarında cemiyetin gelişmesinde önemli çalışmaları oldu.

Baytop, Asuman IV:356c.

Baytop, Turhan (1920, İstanbul) Eczacı ve farmakolog. Eczacılık Fakülte-si'ni 1945'te bitirdi. 1962'de farmakog-nozi kürsüsünde profesör oldu. Halk hekimliğinde kullanılan bitkiler üzerinde çalıştı. Türkiye'de yaptığı çalışmalarda bilinmeyen bitki türleri buldu. *Türkiye'nin Tıbbi ve Zehirli Bit-fe'ferz* (1963), *Türkiye'de Bitkiler ile Tedavi* (1984) ve *Türk Eczacılık Tarihi* (1985) adlı kitapları vardır. III:126a, 121 c.

Bayur, Kâmil V:297a.

Bayülkem, Faruk IL1b.

Bayzar Hanım IV:420a.

Bazar Allemand II:297c.

Bazilikalar *mad. IL112b*, VII:259b.

Bebe, Ali Rıza (1881, Sinop - ?, ?) Asker. Kara Harp Okulu'nu bitirdi. 1. dönem (1920-1923) ve 2. dönem (1923-1927) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. TBMM'de idare amirliği yaptı.

Bebek *mad. 11.113e*, 166a, 421a, IV:534b, VII:493a.

İlgili maddeler: Amerikan Robert Lisesi I:244a

Arifi Paşa Korusu I:303c

Âşşian I:370c

Âşşian (T. Fikret'in Evi) I:371b

Ayşe Sultan Korusu I:490c

Bebek Bahçesi IL11öa

Bebek Camii II:116a

Bebek Kasrı II: 117a

Boğaziçi II:266a

Boğaziçi Üniversitesi II:289c

Hekimbaşı Behçet Efendi Yalısı IV:41a

Hıdiva Sarayı IV:63c Kavafyan Konağı IV:493b Kayalar Mescidi ve Tekkesi

IV:498c Köçeoğlu Yalısı V:85a Muzurus Paşa Köşkü VI:12c

Nisbetiye Kasrı VL81a Yılanlı Yalı VII:512c **Bebek Bahçe Sineması** I:540c.

Bebek Bahçesi *mad. II: 116a*, 309c, IV:534b.

ilgili maddeler: Bahçeler L542c Bebek II:113c Bebek Kasrı II:117a

Bebek Belediye Gazinosu Bebek'te, Bebek işkelesi'nin yanında, deniz kenarında bulunan bir açık hava gazino-suydu. 1950'li ve 1960'lı yıllarda alaturka müzik programlarıyla hayli rağbet gören gazino, 1980'lerin ortalarına kadar faaliyetini sürdürdükten sonra, belediye tarafından

yıkılarak, arsası yeşil alana dahil edildi.

II:115c, III:379c.

Bebek Camii *mad. n-.II.6a*, 114e. **Bebek Çelebi II: 114a.** **Bebek İskelesi** IV:202c.

Bebek Kasrı *mad. II:117a*, I:35b,

II:114b, 116a, III:69b, 232c, IV:538c, V:53b, VII:420a.

Bebek Mescidi I:114c.

Bebek Oteli Bebek'te deniz kenarında, restoranı, barı, kapalı ve açık kafesi olan, sakinliğiyle tanınmış orta büyüklükte otel. Boğaziçi manzarası nedeniyle yaz tatillerini İstanbul'da geçiren yabana ve yerli müdavimleri tarafından çok tutulmaktadır.

Bebek Ustası İstanbul'daki hasbahçe-lerden ve biniş mahallerinden olan Bebek Bahçesi ile aynı addaki semtin bakımından ve korunmasından sorumlu, Bostancı Ocağı'na mensup görevli. Maiyetinde bostancı neferleri, bahçıvanlar vardı. Bebek İskelesi'nin, biniş köşkünün muhafızlığını yapar; bahçe çalışmalarını gözetir ve padişah binişe geldiğinde gerekli hazırlıkları yapardı.

Bebek Vapuru *mad. ILLSb*, III:412c. **Beberi, Moiz ben Yuda** VII:404c.

Becerano, Hayim II:178c.

Becerikli, Nezihe (1917, İstanbul) Tiyatro ve sinema sanatçısı. 1932'de Darülbeydi'de oynanan *Yalova Türküsü* ve *San Zeybek'te* balerin olarak sahneye çıktı. "Lüküs Hayat" operetinde oynadı. 1935'te tiyatro çalışmalarına ara verdiyse de 1939'da Şehir Tiyatro-ları'nda tekrar sahneye döndü. *Hile ve Sevgi* oyunundaki rolüyle 1956'da Schiller Madalyası'nı aldı. 1941'de başladığı sinemada özellikle 1950'lerde başrol ve karakter rolleri oynadı.

VL152b, 153c, 154a. **Becidyan Kardeşler** IIL183b.

Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu

I:259b.

Beden Terbiyesi İstanbul Bölge Müdürlüğü IILölc.

Bedestan-ı Atik *bak.* Kapalıçarşı

Bedestan-ı Atik ve Cevanib-i Erbaası Esnaf Loncası II: 120a.

Bedestan-ı Cedid *bak.* Kapalıçarşı **Bedesten Esnafı** *mad. II:118c.*

Bedevî Aşhanesi *bak.* Ebu'r-Rıza Tekkesi

Bedevîlik *mad. II: 121a*, III:122b, IV:209c, VH:214a, 236b.

ilgili maddeler:

Şeyh Hüseyin Efendi Tekkesi VII:167b

Tarikatlar VII:213a **Bedford, Francis** III:330a.

Bedir Günlük siyasi ve edebi gazete. Pazar ve cuma günleri yayımlanmıyordu. 26 Eylül 1872-13 Ekim 1872 tarihleri arasında yayımlandı. İmtiyaz sahibi vekili Mehmed Cevdet'ti.

I:125a.

Bediz,Bahaeddin *mad. IL122b*, III:330c. **Bedra Osman Hanım** IV:350b.

Bedreddin (Kaysunîzade) V:331b. **Bedreddin Bey** IV:489c.

Bedreddin Efendi (ö. 1757, Seyyid) VI:393c.

Bedreddin Mescidi *mad. IL122c*.

Bedreddinzadeler Tekkesi Fatih İlçe-si'nde, Samatya'da, yeri ve inşa tarihi tespit edilemeyen bir Sa'dî tekkesi-dir. İlk postnişini olan Şeyh Seyyid Bedreddin Efendi'nin (ö. 1757) tekkenin banisi olduğu, inşa tarihinin de 18. yy'ın ilk yarısı içinde yer aldığı tahmin edilebilir. Şeyh Bedreddin Efen-di'den sonra kendi neslinden gelen ve "Bedreddinzadeler" olarak tanındıkları anlaşılan şeyh ailesi tekkenin meşihatım devam ettirmiş, Bedreddin Efendi' den sonra oğlu Mehmed Sadık Efendi (ö. 1776), diğer oğlu İbrahim Efendi (ö. 1780), M. Sadık Efendi'nin oğlu Mehmed Nureddin Efendi (ö. 1802), İbrahim Efendi'nin oğulları Mehmed Muhyieddin Efendi ile Mehmed Sa'ded-

din Efendi şeyh olmuşlardır. Tekkenin adı 1256/1840 tarihli *Âsitane'de*, pazartesi günü ayin icra edilen tekkeler arasında geçmekte ve yerinin "arsa" olduğu belirtilmektedir. Bu tarihten sonrasına ait tekke listelerinde adına rastlanmadığına ve izleri ortadan kalkmış bulunduğu göre bir daha ihya edilmediği hemen hemen kesindir.

Bedrettin Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Cami-i Kebir, Çatma Mescit, Evliya Çelebi, Emekyemez mahalleleri ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.280'dir. II:221a.

Bedri Bey (1881, İstanbul - ?, Kabil) Şehremini. Hukuk Mektebi'ni bitirdi. Çeşitli yerlerde savcılık ve yargıçlık yaptı. 1913'te Emniyet-i Umumiye müdürü oldu. Nisan 1915-Temmuz 1917 arasında İstanbul vali vekilliği ve şehre -minliği görevinde bulundu. 1918'de İt-tihad ve Terakki önderleriyle yurtdışına kaçtıktan sonra Afganistan'a yerleşti. Orada danıştay başkanlığı yaptı.

L150b.

Bedrifelek Kadın Efendi VI:97b. **Bedros Acemoğlu** IV:451c. **Bedrosyan, Istepanos** (Eğinli)

Behar, Cem I:140c, 145e, 146a. **Behar, David** VII:401c **Behçet** (Destancı) IIL39a. **Behçet, Hulusi** III:431c. **Behçet Mehmed Efendi** III:491c.

Behçetî Hüseyin Efendi (?, Hezargrad [Bulgaristan] - 1083, Belgrad) Divan şairi. *Tarih-i Sülale-i Köprülü* adını taşıyan eserinde, Köprülülerin Arnavutluk'tan Anadolu'ya göçlerini ve aile bireylerini anlatmaktadır.

Behire Hakkı Hanım IV:355a.

Behlül Efendi (ö. 1895) VI:39c, VII:124c.

Behram Ağa (Çavuş) II:122a.

BehramAğa(ö. 1560, Nefiri) V:527c.

Behram Çavuş Camii *mad. II: 1 23a*, IIL293b, IV:367a.

Behramoğlu, Ataol (1942, Çankırı) Şair. Ankara Üniversitesi'nde Rus dili ve edebiyatı öğrenimi gördü. İstanbul Şehir Tiyatrolarında dramaturg olarak çalıştı. Türkiye Yazarlar Sendikası yöneticisi ve genel başkanı oldu. Şiirlerini *Varlık, İlgaz, Hisar, Ataç, Elif, Gençlik, Yapraklar, Evrim, Dost, Şiir Sanatı, Papirüs, Yeni Dergi, Yelken, Devinim, Soyut, Düşün* vb dergilerinde yayımladı. *Dönüşüm, Halkın Dostları* ve *Militan* dergilerini çıkaranlar arasında yer aldı. Siyasi nedenlerden tutuklandı, hapisanede kaldı, yurtdışında sürgün hayatı yaşadı. Asya-Afri-ka Yazarlar Birliği'nin 1981 Lotus Edebiyat Ödülü'nü kazandı. Çocukluk, İstanbul özlemi, yaşam sevinci

gibi temaları işlediği birinci dönem şiirini, toplumcu şair olarak yazdığı ikinci döneminin umut, sevgi, özgürlük mücadelesi vb temalarıyla yüklü şiirleri izler. Şair Nihat Behram'la kardeşirler. Başlıca eserleri: *Bir Ermeni General* (1965), *Bir Gün Mutlaka* (1970), *Ne Yağmur Ne Şiirler* (1916), *Kuşatmada* (1978), *Mustafa Suphi Destanı* (1979), *Dörtlükler* (1983), *İyi Bir Yurttaş Aranıyor* (oyun, 1981), *Nâ-zım'a Bir Güz Çelengi* (1990), *Mekanik Gözyaşları* (deneme, 1991).

II:448c.

BehruzAğaII:194b. *İlgili madde:* Odabaşı Behruz Ağa Camii VI:120a

Behruz Ağa Hamamı Beykoz'da, Ahmet Mithat Efendi Caddesi'ndedir. İshak Ağa Meydan Çeşmesi'nin ilk banisi olan Hasodabaşı Behruz Ağa tarafından 16. yy'da yaptırıldığı ve hamamın gelirinin çeşmeye vakfedildiği *Hadî-ka'da* yazılıdır. Enlemesine dikdörtgen planlı bir mekân halindeki so-yunmalık çift katlı olarak düzenlenmiştir. İki kurnalı küçük, kare planlı ılıklığın bir bölümü çift kabinli hela halinde olup, yine kare planlı, çapraz tonoz örtülü sıcaklığın ortasında gö-bektaş yoktur. Bunun sağında birer kubbeli iki halvet, solunda ise çapraz tonoz örtülü küçük halvetler yer almaktadır. Hazne ve külhan sıcaklığa paralel durumda ve dikdörtgen planlıdır. Günümüzde faal durumdadır.

Bekâr Odaları *mad. II: 123a*, III: 220a, V:49c.

Bekârbey Tekkesi *bak.* Kâmil Efendi Tekkesi

Bekârhane-İ Arap Unkapanı'nda 7 ko-ğuşlu bir bekâr hanı. Burada genellikle Araplar kalıyordu. Bu han, odalarının azlığına karşın, sağlıksız koşullarda 200-300 bekâr barındırmaktaydı.

II:123b.

Bekçi Manileri *mad. II:124c, VI:304b. İlgili madde:*

Bekçiler II:125c

Bekçiler *mad. II:125c, III:457c. ilgili madde:*

Bekçi Manileri IL124c **Bekdik, Nihat** *mad. II:126b. Bekir Abdülhalim Efendi*
V:263c. **Bekir Ağa** (Hassa Başmimarı) VTI:444b,

Bekir Efendi (Şeyh) IIL37c. **Bekir Efendi Konağı** II:414b **Bekir Hıfzı Bey** VL539c
Bekir, Kemal VII:323c. **Bekir Paşa** (Ferik) IV:237b, VI: 15a.

Bekir Paşa (1670, Alanya - 1759, İstanbul) Kaptan-ı derya. Saray hizmetlerinin ardından çeşitli yerlerde beyler-

beyliği yaptı. 1732'de getirildiği kap-tan-ı deryalık görevinden 1733'te alındı ve üç yıl sürgünde tutuldu. 1750'de bir kez daha aynı görevde bulundu. İstanbul'da avlusuna gömüldüğü bir mektep ve bir çeşme yaptırdı.

Bekir Paşa Camii 111:31 Ic.

Bekir Refet *mad. II:126c, III:287a.*

Bekir Reşad Efendi (ö. 1875) I:44b, V:385b.

Bekirağa Bölüğü *mad. IL126c, 424b, IIL326c, V:351b, VII:67b.*

Bekman, Münir Müeyyed IV:490a.

Bekrî Mustafa *mad. H:129a, III:547a, V:504a.*

Bekrî Mustafa Paşa (Tekfurdağlı) (? -1690, Malkara) Sadrazam. Başarısız Macaristan serdarlığının ardından, II. Süleyman'ın tahta çıkmasıyla 1688'de sadrazamlığa getirildi. Osmanlı tarihinde ilk tütün vergisini koydu; düşük değerli para bastırarak mali sorunları çözmeye çalıştı. Avusturya karşısındaki yenilgiler üzerine görevden alınarak Malkara'ya sürüldü.

VIL91b.

Bektaş Ağa (Koca) III:453a.

Bektaş, Cengiz (1934, Denizli) Mimar ve edebiyatçı. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da yaptıktan sonra Münih'te mimarlık ve şehircilik yükseköğrenimi gördü. Yurda döndükten sonraki çalışmalarıyla İstanbul'un tanınmış mimarları ve şehircilik uzmanları arasına girdi, belediye başkanlarına danışmanlık yaptı. Mesleğinde ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli ödüller kazanmış olan Cengiz Bektaş'ın şiir kitapları (*Kişi, Akdeniz, Dört Kişiydiler Bir de Ben, Yeryüzünün Yüreği, Yerdeli Gökdeli, Zeytinli Fırın Sokağı*) ve *Duvarların Dışı da Senin* (denemeler, 1982), *Yuva mı, Mal mı ?* (1983) adlı diğer kitapları bulunmaktadır. *Mimarlıkta Eleştiri* kitabıyla Türk Dil Kurumu Deneme-Ödülü kazanmıştır.

VII:201a.

Bektaş, Hamdi III:45a. **Bektaş Veli** (Hacı) *bak.* Bektaşîlik **Bektaşî Musikisi** *mad.* II:129b.

Bektaşîlik *mad.* II: 131a, I:153c, II:105c, III:5b, 131a, 385c, IV:14c, 15b, 107c, 367c, 390a, 432c, 442c, 454c, 475c, VIL129a, 213a, 331c.

İlgili maddeler: Bektaşî Musikisi II:129c Karyağdı Tekkesi IV:475c Perişan Baba Tekkesi VL242b Şahkulu Sultan Tekkesi VII:128c Tarikatlar VII:213a

Bekter, Mehmet Sadi (1907, Çatalca -1985, İstanbul) Bankacı. Siyasal Bilgiler Okulu'nu bitirdi. Merkez Bankası İstanbul Şubesi müdürü ve genel müdür muavini olarak çalıştı. 8. dönem-

L

Bel, Yusuf Razi

11

Bergen, Kari

de (1946-1950) ara seçimde istanbul milletvekilliğine seçildi. Nisan 1949' da milletvekilliğinden istifa etti.

Bel, Yusuf Razi III:180c, IV:40c, VI:475a,

VII:317a. **Belde Lisesi** IV: 257a.

Bele, Refet (1881, İstanbul - 1963, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Tümgeneral oldu. Kurtuluş Savaşı'nda güney cephesi komutanlığı, içişleri ve milli savunma bakanlığı yaptı. 5. (1935-1939), 6. (1939-1943), 7. (1943-1846) ve 8. dönem (1946-1950) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

V:353b, VI:23b.

Belediye *mad.* IL137c, 495c, III:29b, 76a, 156a, 171a. IV:70b, 301a, 544c, V:313a, VI:535b. VH:79c, 210b, 299c, 318a, 392b.

ilgili maddeler: Altıncı Daire-i Belediye I:220a Atatürk Kitaplığı I:385b Aydınlatma I:474a Belediye Başkanları II:140b Belediye Konservatuarı II:141a Belediye Sarayı II:144c Belediye Zabıtası II:145b Çöp II:531a Doğal Gaz III:76a Hayvanat Bahçesi IV: 36a Islahat-ı Turuk Komisyonu IV:113b İETT IV: 139a İntizam-ı Şehir Komisyonu IV: 179a

İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi (İSKİ) IV:234b

Mezarlıklar V:442a Mezbahalar V:446a Şehir Müzesi VII: 143e Şehir Tiyatroları VII:145c Şehremaneti VII:147c

Tank Zafer Tunaya Kültür Merkezi VH:210b

Belediye Başkanları *mad.* IL140b *ilgili maddeler:*

Aygün, Kemal L 484a

Gökay, Fahrettin Kerim III:41Oc

İşcan, Haşim IV:280a

Kırdar, Lütü IV:564c

Şehreminleri VII:149c

Üstündağ, Muhittin VII:352c **Belediye Hastanesi** I:349c

Belediye Konservatuvarı *mad. H: 141a, 459a, 558a, 558b, IIL46c, 254b, V:286a, 410c, 533a, VI:150a, 474b, 496c, VII:143c, 144e, 209c, 241b.*

Belediye Konservatuvarı Yaylı Çalgılar Grubu III:47a.

Belediye Memurlar Mektebi Belediyenin idari ve sağlık işlerini yürüten görevlilerden müfettiş, başçavuş, çavuşlar, tebhirhane memuru vb memurlar için 1911'de Türbe'deki şehremaneti binasında açılan okul. Belediyeye alınan memurlar zorunlu olarak bu mektepte iki ay kadar eğitilirdi. Her dönemde 30 memur okula alınır, başarısız olanlar bir dönem daha okur, yine başaramazsa memuriyetten çıkarılırdı. Okul 1913'te zabitanın görevi polise devredilince kapatıldı.

Belediye Müzesi ve Kütüphanesi

I:385b, II:187b.

Belediye Sarayı *mad. II:144c, I:164c, II:452c, 111:41 la, V:392b, VI:458a, VII:156b.*

Belediye Şehir Kütüphanesi II:93b.

Belediye Zabıtası *mad. IIL145b, VII: 148a.*

Belerman, Zeynep Güzide

ilgili madde:

Feneryolu Camii III:290b **Belge, Burhan Asaf** VII:42c.

Belge, Murat (1944, Ankara) Yazar, eleştirmen. İstanbul'da İngiliz Erkek Lise-si'ni bitirdi. İngiliz dili ve edebiyatı doçentiyken üniversiteden ayrıldı. Edebiyat üzerine yazılarını çeşitli dergilerde yayımladı. Bir dönem *Birikim* dergisinin editörlüğünü yaptı. James Joyce, William Faulkner gibi dili zor, üslupçu yazarların bazı yapıtlarını (*Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi, Döşegimde Ölürlen* vb) Türkçeye çevirdi. *Tarihten Güncelliğe* (1983), *Sosyalizm, Türkiye ve Gelecek* (1989), *Marksist Gelenek* (1989), *Edebiyat Yazılan* (1994) adlı yayınlar yazılarını topladığı ya da özgün olarak yazdığı kitaplardır. Uzun zamandır İstanbul'da çeşitli kuruluşların düzenlediği gezilerde rehberlik de yapan Murat Bel-ge'nin *istanbul Gezi Rehberi* (1993) adlı bir kitabı da bulunmaktadır. Tek parti döneminin diplomatlarından, Demokrat Parti döneminin ise basın-yayıncılardan ve milletvekillerinden Burhan Belge'nin oğludur. Ünlü romancı Yakup Kadri Karaosmanoğlu da Murat Belge'nin eniştesi (halasının kocası)

ve annesinin dayısıdır.

Belger, Lem'i III:63a.

Belger, Nihat Reşat (1882, İstanbul -1961, İstanbul) Hekim. Askeri Tıbbi-ye'de ve Paris'te tıp eğitimi gördü. İç hastalıkları ve hidroklimatoloji profesörü oldu. Kızılay genel başkanı olarak çalıştı. 9. dönem (1950-1954) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Ocak 1961-Eylül 1961 arası sağlık ve sosyal yardım bakanlığı yaptı.

IV:223a, V:272b. **Belger, Sadi** VI:127c. **Belgeseller** *mad. II:148b*.

Belgrad Bendi *bak.* Büyük Bent **Belgrad Kapısı** *bak.* Surlar **Belgrad Köyü** I:113c, II:149a.

Belgrad Ormanı *mad. II:148c, 234c,*

277a, 492b, III:78a, IV:36a, V:1a,

VI:139a, VII:507c. *ilgili maddeler:*

Çiftehavuzlar Kasrı II:513b

Karanlık Bent IV:459a

Kirazlı Bent V:25a

Panayia Belgradu Kilisesi VI:209a

Paşa Kemerli VI:227b **Belgradkapı** VII:497a. *ilgili madde:*

Panayia Belgradu Kilisesi VI:209a

Beliğ (Yenişehirli) *mad. II: 151a, III:66c, IV:256a, V:78a.*

Belin, François-Alphonse *mad. II:150c.*

Belisarios *mad. II: 151 c, IV:309a, VI:74c, 345a.*

Belisarios (Kör) *ilgili madde:*

Belisarios Kulesi II: 152a **Belisarios Kulesi** *mad. II: 152a.*

Belisarios'un Öyküsü 14. yy'ın sonlarında derlenmiş Bizans romansı. Öykünün kahramanı kıskançlık yüzünden zenginliğini yitiren ve Konstantinopolis sokaklarında yaşayan kör bir dilencidir. Tarihçiler Prokopios (5. yy) ve Teofones (9. yy), her ne kadar I. İustinianos'un (hd 527-565) kahraman komutan Belisarios'un kıskançlık yüzünden kariyerini kaybettiğini anlatırlarsa da öykü kahramanı ile Belisarios arasındaki ilişki çok zayıftır. İlk kez 12. yy'da *Patria* adlı kaynakta anlatılan efsanenin ana teması, Bizans edebiyatında pek rastlanmadık biçimde halk kitleleri ile aristokrasi arasındaki çatışmadır.

Belkıs, Aliye V:186c. **Belkıs Şevket** IV:350b. **Belling, Rudolf**

ilgili madde: İnönü Anıtı IV: 176a

Bellini, Gentile *mad. II:152b, 86b, V:331b, VH:262c, 382a.*

Belh'san, Hazım III:449c. **Bello, Philippe** *mad. IL152b*. **Belon, Pierre** *mad. IL152c, L293c*.

Belül, Solmaz (1930, Adapazarı) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fa-kültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 1973-1979 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Belvü Bahçesi II:236b.

Belvü Otel ve Gazinosu *mad. II: 153a, III:285a, 379c*.

Bembo, Ambrogio III:424a.

Bem-Sen VL527a. **Benaroya, Albert** VII:399b. **Bendegân Daireleri** III:23b.

Bendegân-ı Şahane 19. yy'da padişahın özel hizmetlerini yapan veya böyle bir görevi olmadığı halde, sütkardeşliği, akrabalık, arkadaşlık gibi bir ilişkiyle saraya serbestçe girip çıkan saygın kişilerle saray mabeynindeki üst görevlilere deniyordu. Bunlardan bazıları kahvecibaşı, tütüncübaşı, esvap-çıbaşı, iskemlecibaşı, berberbaşı, sec-cadecibaşı, hattâ yorgancibaşı, örüm-cekçibaşı vb unvanlar taşımaktaydılar. Mabeyin-i hümayun başkâtibi, başmabeyinci, ikinci, üçüncü kâtipler, yaver-i şehriyariler, saray ağalarının önde gelenleri bendegân-ı şahanedendiler. Bu kesim, 19. yy'da, eski hasodalıların yerini almışlardı.

Benderyan, Mıgırdiç (1835, İstanbul -1901, İstanbul) Hakkak. Şair Cüdaî'nin talebesi Rifaî'nin oğludur. 1849'da, Barutçubaşı Arakel Bey Dadyan tarafından evlatlık edinildi. Bir süre Azad-lı Baruthanesi'nde çalıştıktan sonra, 1856-1859 arasında Paris'te hakkâklık öğrendi. Kıymetli taşlar üzerine hakkettiği ve ancak büyüteçle görülebilecek yazı ve resimlerle ün kazandı.

Bend-i Cedid *bak. Mahmud II Bendi Benek, Beyhan* VL80c. **Bengi, Remzi**

ilgili madde:

Remzi Kitabevi VL314c **Bengü, Elmas** IV:358a. **Bengü, Vedat Örfi** III:60c.

Benice, Ethem İzzet (1903, İstanbul -1967, İstanbul). Roman yazarı, gazeteci. Mekteb-i Sultani'de (Galatasaray Lisesi) okudu. Çeşitli gazetelerde çalıştı. Romanlarının çoğu önce gazetelerde tefrika edildi. Batı'da "popüler roman" denilen türden yazdıklarıyla ün yaptı: *Çıldırın Kadın* (1927), *Istırap Çocuğu* (1927), *Yakılacak Kitap* (1927), *Aşk Güneşi* (1930), *Gözyaşları* (1932), *Beş Hasta Far* (1932), *On Fz/mJ'omam*(1933), *Yosma* (1936), *Sen de Seveceksin* (1942), *Ben Hiç Sevmedim* (1947), *Adsız Şehir* (1964). Türk sinemasına çok sayıda film konusu vermiş romancılardandır.

II:447a, V:169c.

Benk, Adnan (1922, Paris) İstanbul Üni-versitesi'nde Fransız dili ve edebiyatı öğrenimi yaptı, aynı fakültede doçentken ayrıldı. Edebiyat, tiyatro

üzerine denemeler yazdı. Balzac'tan, Sart-re'dan, Valery'den çeviriler yaptı. *Meydan-Larousse* ve *Büyük Larous-se* ansiklopedilerini yönetti.

VII:9b.

Benker, Mithat (1906, Ankara - 1961, ?) Hukukçu. Serbest avukatlık yaptı. 9. dönem (1950-1954) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Benliyan, Arsak (1865, İstanbul - 1923, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. Haçadur Benliyan'ın oğludur. Şişli Ermeni Me-zarlığı'nda gömülüdür. Tomas Fasul-yeciyan'ın talebesidir. Uzun yıllar Balkanlar'da ve bilhassa Bulgaristan'da temsiller verdi. II. Meşrutiyet'ten sonra İstanbul'a dönerek, Benliyan Operet Kumpanyası'nı kurdu, bilhassa Çu-hacıyan'ın eserlerini sahneledi. Türk Opereti isminde bir topluluğun da kurucusudur. Temsillerinde eşi Bulgar asıllı Rozali Benliyan da (1882-1951) başrolleri oynamıştır.

Benliyan Kumpanyası III:60b.

Benliyan, Serope *mad. II:153c*, 470c, V:238c, 447b, VI: 176a.

Benliyan Topluluğu VI:538b.

Benlizade Çeşmesi Rumelihisarı'nda, Hacı Kemaleddin Camii'nin avlusunun batı tarafındadır. Küçük tonoz bir haznenin önüne yerleştirilmiş mermer bir aynataşından ibarettir. 1191/ 1777'de Benlizade Ahmed Raşid Efendi tarafından yaptırılmıştır.

Benlizade Çeşmesi Büyükçamlıca'da su başında, musalla setinin sol alt tarafında bulunmaktadır. Taş ve tuğladan yapılmış haznesinin yüzüne bir aynataşı yerleştirilmiştir. 1215/1800'de Benlizade Ahmed Raşid Efendi tarafından yaptırılmıştır.

Benlizade Çeşmesi Anadoluhisarı'nda, Göksu Camii'nin karşısındaki ilkokulun bitişiğindedir. Yekpare bir aynataşından ibarettir. 1201/1786'da Benlizade Ahmed Raşid Efendi tarafından yaptırılmıştır.

Benlizade Sebili Çarşamba'da, Otlukçu Yokuşu'nda, dört pencere, şebekeleri demirden, söveleri taştan, kiremit örtülü, saçaksız bir köşe sebiliydi. 1215/1800'de Benlizade Ahmed Raşid Efendi tarafından yaptırılmıştır.

Bentler *mad. II: 154a*, 51b, IV:234c, VII:48a.

ilgili maddeler: Ahmed III Bentleri I:114c Ayvat Bendi I:496b Belgrad Ormanı II:148c Büyük Bent II: 344a Karanlık Bent IV:459a Kirazlı Bent V:25a Mahmud II Bendi V:260a Samlar Bendi VII:135a Topuzlu Bent VII:295b Valide Bendi VII:359c **Benventa, Michele** *mad. II:154b*.

Berathgil, Ali (1931, İstanbul) Futbolcu. İzmit Kâğıtspor'da yetişti. 1953'te Galatasaray'a geçti. Başarılı bir savunma oyuncusu olarak tanındı. 6

kez milli oldu. Takım arkadaşı Ali Soydan' dan ayırmak için "Büyük Ali" olarak anıldı.

Berber Destanı III:41a.

Berber İşçileri Derneği 28 Ekim 1946'da İstanbul'da kuruldu. Tipik bir esnaf meslek derneği görünümündeydi. Üyeleri arasında dayanışma ve yardım sağlamayı amaçlayan dernek 1946-1947 döneminin, işçi-emekçi örgütlenmesinde görülen kabarışın bir sonucuydu.

Berberler *mad. II: 154a. Berberyan, Avedis* III:34c, VI:456b. **Berberyan, Nişan** III: 183a, 189c. **Berberyan Okulu** I:533c. **Berberyan, Zareh** III: 183a.

Berchere, Narcisse (Etampes, 1819 - As-nieres, 1891) Fransız ressam. Dönemin ustalarından dersler aldı. Bir süre Güzel Sanatlar Okulu'na devam etti. 19. yy ortalarının güçlü peyzaj sanatçıları olan Theodore Rousseau, Paul Hu-et, Corot'un etkisinde kaldı. Bu sanatçıların peyzaj anlayışlarını, Doğu gizemi ve rengini katarak yeni bir anlayışla yorumlamayı amaçladı. 1849-1850'de Mısır, Suriye, Anadolu, Yunanistan, Ege adaları ve Venedik! kapsayan geziler yaptı. Bu dönemden sonra oryantalist ressam olarak tanındı. Eserlerinden bazıları "Boğaziçi'nde Gecenin Etkisi", "Doğu Çarşısı", "Çöl" ve "Kervan"dır.

Bercuhî Hanım VI:549a.

Berdelacuz Kocakarı soğuğu da denir. Halk takvimine göre İstanbul ve çevresinde mart ayının ikinci haftasında görülen ve bir hafta kadar süren fırtınalı soğuk günler. Yalnız İstanbul'a özgü olmayıp Anadolu'da da mart ayının aşağı yukarı aynı günlerinde yaşanan ve halk arasında adıyla ilgili çeşitli hikâyeler de anlatılan bu soğuklar, kışın sonu ile Nevruz'un habercisi olarak bilinir.

Bereç Pil IH:382c. **Bereket, Hüseyin** IL167c.

Bereketis, Petros V:522c.

Bereketoğlu, Hasan Vecih *mad. II:155c, III:437c, 513a, 529b.*

Bereketzade Çeşmesi *mad. II: 156a, IV:236b, V:355b.*

Bereketzade Mahallesi Beyoğlu İlçe-si'nde yer alır. Emekyemez, Şahku-lu, Hacı Mimi, Müeyyetzade ve Arap Camii mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 983'tür.

II:221a. **Bereketzade Medresesi** V:134b.

Berfe, Süreyya (1943, İstanbul) Şair. Asıl adı Süreyya Kampak'tır. İstanbul Üniversitesi'nde felsefe öğrenimi yaptı. Şiirlerini *Gün Ola* (1969), *Savrulan* (1971), *Hayat ile Şiir* (1980) adlı kitaplarda topladı ve hepsini bir arada *Ufkun Dışında* 'da yeniden yayımladı (1985).

Bergen, Kari V:410b.

Berger, Aliye

72

Beşiktaş Olayı

Berger, Aliye VII:544a. **Berger, J.** VH:324b.

Berggren, Guillaume *mad. II:157a*, I:16b, 355c, III:330c, IV:445a.

Berk, İlhan »z«rf. *II:157b*, 448a.

Berk, Mükerrerem III:47a, VII:145b.

Berk, Nurullah (1906, İstanbul - 1982, istanbul) Ressam ve yazar. Galatasaray Lisesi'nde ve Paris Güzel Sanatlar Okulu'nda okudu. Resmin yanı-sıra eleştiri, deneme, inceleme ve gezi notları da yayımladı, istanbul Resim ve Heykel Müzesi müdürlüğünden emekli oldu. *Modern Sanat* (1933), *Türk Heykeltıraşlığı* (1937), *Sanat Konuşmaları* (1943), *Türkiye'de Resim* (1943), *Resim Bilgisi* (1964), *Ustalarla Konuşmalar* (1971), *Türk ve Yabancı Resminde İstanbul* (1977) başlıca kitaplarıdır.

II:540a, V:201b, VI:530a.

Berk, Suat IV:358b.

Berkand, Muazzez Tahsin (1906, Selanik - 1984, İstanbul) Roman yazarı. İstanbul Fevziye Lisesi'ni bitirdi. Uzun süre bir bankada çevirmen olarak çalıştı. Romantik ve melodramatik aşk romanlarından hoşlanan genç kızlara seslenen romanlarının çoğunlukta olduğu 40'tan fazla telif veya bazı Batı romanlarından adaptasyon kitabı bulunan Berkand'ın adları yaygınca duyulmuş romanlarından bazıları şunlardır: *Kezban*(1941'), *Bir Genç Kızın Romanı* (1943), *Dağların Esrarı* (1943), *Küçük Hanımefendi* (1945), *Çamlar Altında* (1949), *Gönül Yolu* (1950), *Aşk ve İntikam* (1958), *Bir Rüya Gibi* (1958), *Mağrur Kadın* (1958), *Büyük Yalan* (1958), *Bir Bahar Akşamı* (1968), *İki Kalp Arasında* (1972). Romanlarından çoğu Türk sinemasına konu oluşturmuştur.

II:466c, IV:339c, 356c. **Berkant** V:534c. **Berkel, Sabri** II:540b, VL530a.

Berker, Ercüment (1920, İstanbul) Bestekâr, koro şefi ve hukukçu. Bestekâr Nafiz Bey'in torunudur. 1940-1942 arasında Fulya Akaydın'dan piyano ve solfej dersleri aldı. Hukuk öğrenimi gördüğü sırada Belediye Konservatuarı'na da devam etti ve orada Hüseyin Saadettin Arel'in öğrencisi oldu. İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği Müzik Kolu'nu ve üniversite korosunu kurdu. 1954-1959 arasında *Vatan* ve *Tercüman* gazetelerinde musiki konulu makaleleri yayımlandı. 1960-1962 arasında İstanbul Radyosu Türk Musikisi Sanat Kurulu üyesi olarak çalıştı. 1965'te TRT Türk Musikisi Danışma Kumlu'na başkan seçildi. 1967'de İstanbul Radyosu'nda Erkekler Korosu'nu kurdu ve bu koroyu

yönetti. 1975'te Türk Musikisi Devlet Konservatuarı'nın yönetim kurulu başkanlığına getirildi. 1985'te "pro-

fesör" unvanı verildi. Bestelediği "Hüzzam Saz Semaisi" Türk musikisinin seçkin eserleri arasındadır, ayrıca şarkı formunda besteleri de vardır.

III:254c, IV:249c, V:530c, 531a, VH:314b.

Berkok, Mehmet Jeba (1922, İstanbul) Sporcu. General İsmail Berkok'un oğludur. Spora Haydarpaşa Lisesi'nde başladı. Fenerbahçe'de yetişip parladı. 1938'de, yüksek atlama gençler Türkiye rekorunu, 1942'de 1,75 m'lik derecesiyle Türkiye salon yüksek atlama rekorunu, 1946'da 5.215 puanlık derecesiyle Türkiye dekatlon rekorunu kırdı. Fenerbahçe'nin voleybol ve basketbol takımlarında da başarıyla yer aldı. İstanbul Teknik Üniversitesi futbol takımında kalecilik yaptı. Komple bir sporcu olarak ün kazandı. Yüksek mühendis olduktan sonra spordan uzaklaştı.

Berkol, Haluk (1921, Kadıköy) Hekim. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Haydarpaşa Numune Hastane-si'nde operatör olarak çalıştı. Serbest hekimlik yaptı. 1966-1973 arasında Cumhuriyet Senatosu İstanbul üyesi sıfatıyla parlamentoda bulundu.

Berkol, Nurettin Ah1 (1882, İstanbul -1955, İstanbul) Hekim. Askeri Tıbbi-ye'yi bitirdi. Anatomi ordinaryüs profesörü oldu. 3. dönem (1927-1931) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Berkos (Kemerburgaz) IV:137b.

Berksoy, Kemal Cenap (1876, İstanbul -1949, Ankara) Hekim. Askeri Tıbbi-ye'yi bitirdi. Fizyoloji ordinaryüs profesörü oldu. 7. dönemde (1943-1946) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Berksoy, Mükerrerem VI:120b.

Berksoy, Semiha (1913, İstanbul) Opera ve tiyatro sanatçısı. İstanbul Belediye Konservatuarı'ndan mezun oldu. 1931'de ilk sesli Türk filmi olan *İstanbul Sokakları'nda*. başrol oynadı. İlk Türk operası olan "Özsoy"da da başrollerden birini yorumladı. 1936'da Berlin'e gitti ve dört yıl süreyle Devlet Yüksek Müzik Akademisi'nde şan tekniğini ilerletti. Uzun yıllar Ankara Devlet Operası'nın gösterilerinde rol aldı. 1944'te bir yıl süreyle Ses Ope-reti'nde çalıştıktan sonra, 1972'de emekli oluncaya kadar Ankara Devlet Ope-rası'ndaki görevine devam etti. Sanat yaşamı boyunca "Lüküs Hayat", "Macun Hokkası", "Saz Caz" gibi operetlerde; "Tosça", "Figaro'nun Düğünü" gibi operalarda ve *Elektro.*, *Keşanlı Ali Destanı*, *Asiye Nasıl Kurtulur* gibi oyunlarda rol aldı. Aynı zamanda ressam yönü olan Berksoy, eserlerini Berlin, Paris ve İstanbul'da sergiledi.

VI:538a, VII: 115a.

Berküren, Neşet (1911, İstanbul - 1963, İstanbul) Tiyatro oyuncusu, yazar.

1932'de Şehir Tiyatroları'na girdi. "Memiş ile Apti İstanbul'da", "Me-miş'in Rüyası" vb çocuk operetleri •yazdı. *Hamlet, Faust, Macbeth, Keloğlan, Cyrano de Bergerac, Julius Cae-sar, Donjuan, Kral Lear, Othello* gibi dönemin beğenilen birçok oyununda rol aldı.

Berlinghieri, Francesco V:331a.

Berman, Ahmet (1932, İstanbul - 1984, İstanbul) Futbolcu. Karagümrük'te yetişti. 1954-1959 arasında Beşiktaş'ta oynadıktan sonra Galatasaray'a geçti. Savunma, orta alan ve hücum oyuncusu olarak görev yaptı. 29 kez milli oldu. Beşiktaş'ta iken takım arkadaşı Ahmet Özacar'dan ayırmak için "Büyük Ahmet" olarak anıldı. Bir lakabı da "Kambur"du.

Bernard, Kari Ambros *mad. II:158c,*

IV:34a, 462b, V:375c.

İlgili madde: Botanik Bahçeleri II:311c

Bernhardt, Sarah *mad. II: 159a, V:201b, 206a.*

Berrak Kitabevi VII:203a.

Bertan, Mahmut Rıza (1908, Ayancık -1964, Ankara) Asker. Kara Harp Oku-lu'nu bitirdi. Albaylığa kadar yükseldi. 12. dönem (1961-1965) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Berthier Paşa II:550a, III:545a.

Bertrandon de la Broquiere *mad. II:159b, 334a, VL540b.*

Besa Haftada iki gün yayımlanan Türkçe ve Arnavutça gazete. 1908'de yayımlandı. Yazarı M. Fraşeri, sorumlu müdürü M. Şani'ydi.

Besen, Ümit V:537b.

Besim Ağa Çeşmesi Cerrahpaşa'da, Ça-vuşzade Camii'nin yanındadır. Musahip Besim Ağa tarafından 1263/1846' da yaptırılmıştır.

Besim Bey (1827, İstanbul - 1892, İstanbul) Şehremini. Babiâli kalemelerinden yetişti. Meclis-i Vâlâ üyesiyken Mayıs 1872-Ağustos 1872 arasında şeh-reminliği yaptı. Daha sonra Kudüs mutasarrıfı ve Şûra-yı Devlet üyesi oldu.

Besim Ömer Paşa III:545a. **Beskisiz, Hikmet** IV:357b. **Bessarion, Kardinal** V:172b, VII:381a. **Bestan Mahallesi** II:221a.

Beş Emirler Mezarlığı Fatih'te, Karagüm-rük'teki bu ziyaret yerindeki mezarlarda İstanbul kuşatmasına katılan ve çarpıştıkları Bizanslı askerlerle birlikte öldükleri rivayet edilen Horasanlı dervişlerin gömülü olduğuna inanılır.

Beş Yüz Yıllık Huzurlu Yaşam Müzesi

VII:568c.

Beşaret Gürcü IV:295b. **Beşçeşme** *mad. II: 159c.* **Beşer ve Tabiat** Haftalık dergi. 7

Ağus-

tos 1919-4 Eylül 1919 tarihleri arasında yayımlandı. Sahibi ve yazarı Sub-hi Edhem, müdürü Şevket Mehmed Ali'ydi.

Beşik Alayı *mad. IllöOa*, I:179b.

Beşikcizade Çeşmesi Davud Paşa Camii'nin yakınında, Beşikcizade Tek-kesi'nin bitişiğindedir. Klasik üslupta, kesme taştan 1104/1692'de inşa edilmiştir.

Beşikcizade Tekkesi *mad. II: 161 a*, IV:124c, VII:122c.

Beşiktaş *mad. II:161c*, I:14c, III:19b, IV:156c, 530c, VII:493b.

İlgili maddeler: Abbas Ağa Camii L7b Abbasağa Mezarlığı ve Parkı I:10a
Abdülhamid II Çeşmesi I:42b Akaretler I:149a Aşariye Camii I:339a
Asvadzadzin (Surp) Kilisesi I:340c Baba Sungur Tekkesi I:517b
Balmumcu II:31b Barbaros Anıtı II:52b Barbaros Bulvarı II:53b

Barbaros Hayreddin Paşa Türbesi II: 54a

Beşiktaş Bahçesi II:164c

Beşiktaş Cemiyet-i İlmiyesi II:165a

Beşiktaş İlçesi II:166a

Beşiktaş İskelesi II:167a

Beşiktaş Jimnastik Kulübü II:167c

Beşiktaş Mevlevîhanesi II:169c

Beşiktaş Pazarı II:171b

Beşiktaş Sarayı II:171c

Beyhan Sultan Sahilsarayı II:191c

Boğaziçi II:266a

Çinili Köşk II:517a

Damianu Manastırı II:549b

Deniz Müzesi III:28a

Diplokionion III:60a

Etiler III:222c

Haseki Tarlası Sarayı IV:6b

Kahvecibaşı Konağı IV:385b

Makruhyan Ermeni Okulu V:278a

Mamas (Ayios) Sarayı ve Hipodromu V:283b

Neccarzade Tekkesi VI:59c Resim ve Heykel Müzesi VL315b Sinan Paşa Çeşmesi
VII:1a Sinan Paşa Külliyesi VII:2c Süleyman Ağa Mescidi VII:92b

Şeref Stadyumu VII:162b

Beşiktaş Bahçesi *mad. I:164c, 163b, 171c, IV:440c.*

ilgili madde:

Bahçeler I:542c **Beşiktaş Bereket Jimnastik Kulübü**

II:167c.

Beşiktaş Cemiyet-i İlmiyesi *mad, U: 165a, I:302b, II:136a, V:307b, VII:476a. İlgili madde: Ataullah Efendi (Şânizade) I:396b*

Beşiktaş Çarşısı II:477a.

Beşiktaş Deresi II:164b.

Beşiktaş İlçesi *mad. II: 166a, IV: 138a, VII:493b.*

ilgili maddeler: Akaretler L 149a Arnavutköy I:313c Âşîyan I:370c Balmumcu II:31b Bebek II:113c Beşiktaş II:161c Boğaziçi II:266a Çırağan Sarayı II: 503a Dikilitaş III:51c Etiler III:222c

Hatice Sultan Sahilsarayı IV:19b İhlamur IV: 11 la Kadın Efendi Çeşmesi IV: 348a Kuruçeşme V:130a Levent V:207b Mecidiye Camii V:314c Mecidiyeköy V:317a Muradiye Camii V:519b Ortaköy VI:141b Ramiz Ağa Çeşmesi VI: 307a Süslü Karakol VII:117a Şeref Stadyumu VII:162b Valide Çeşmesi VII: 362a Vişnezade Parkı VII:390a Yahya Efendi Tekkesi VII:409a Yıldız VII:513b

Beşiktaş İskelesi *mad. II: 167a, IV:202a.*

Beşiktaş Jimnastik Kulübü *mad. II:167c, III:206c, 533a, VII:42a.*

ilgili maddeler: Aşeni, Ahmed Fetgeri L359c Balkan, Enver II:29b Görkey, Şeref III:414b Gülesin, Şükrü ni:438a Sakarya, Abbas VI:421b Şeref Stadyumu VII:162b Yeten, Hakkı VII:512c

Beşiktaş Kazası İlkokullarındaki Yoksul Çocuklar Yardım Cemiyeti 19

Aralık 1939'da, Beşiktaş'taki ilkokullarda okuyan yoksul öğrencilere yardım amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Beşiktaş CHP binasındaydı. İstanbul'un bütün kaza ve bölgelerinde CHP desteğinde kurulmuş benzeri derneklerden biriydi.

Beşiktaş Kervansarayı Varlığını Evliya Çelebi'nin *Seyahatname'sinden* öğrendiğimiz Beşiktaş Kervansarayı, İstanbul'un ender kervansaray örneklerinden olan fakat günümüze ulaşmamış bir yapıdır. Evliya Çelebi kervansarayı Rumeli'den Anadolu yakasına gönderilecek askerin geçtiği Beşiktaş İskelesi'nin başında bulunduğundan söz etmektedir. Sinan Paşa Kül-liyesi'nin bir parçası olabileceği ve 18. yy'ın ilk yarısı içinde yıktırıldığı kabul edilmektedir.

Beşiktaş Kız Lisesi Beşiktaş'ta, Çırağan Caddesi, no. 22'de bulunan resmi okul. Bugünkü okul binası Fer'iye Sarayları olarak bilinen yapılardan biridir. Okul 1937-1938'de Akaretler'de eski Anafartalar

Ortaokulu'nun bulunduğu binada karma okul olarak açıldı. 1940-1941 öğretim yılında bugünkü binasına taşındı ve Beşiktaş Kız Ortaokulu adını aldı. 1959-1960'ta kız lisesi oldu, 1993-1994 öğretim yılından itibaren yine karma liseye dönüştürülerek Beşiktaş Lisesi adını aldı. 1994-1995 öğretim yılında 18 derslikli okulda 49 öğretmen görev yapmakta, 500 erkek, 1.500 kız öğrenci kredi sistemine dayalı olarak öğrenimini sürdürmektedir.

Beşiktaş Mesiresi V:408a.

Beşiktaş Mevlevîhanesi *mad. II:l68c, L13c, IL164a, III:363a, 565a, IV:107b, V:425b, VI:l41c, 395b, VII:479a.*

İlgili madde: Bahariye Mevlevîhanesi L537b

Beşiktaş Muhafızı Osmanlı hanedanının Beşiktaş semtindeki saraylara taşınmasından sonra Yıldız-Beşiktaş-Orta-köy bölgesi için koruma önlemleri artırıldı ve yeni karakollar yapıldı. II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) ise Beşiktaş Merkez Karakolu, Yıldız Sarayı'nın güvenliği bakımından birinci derecede önem kazandı. Bu karakolda görevli zaptiye askerlerinin komutanı ise paşalık (generallik) rütbesini ve Beşiktaş muhafızı unvanını taşımaktaydı. Bu görevi uzun yıllar yapan Yedi-Sekiz Hasan Paşa'dan (ö. 1905) dolayı, Sinan Paşa Camii'nin karşısındaki karakola daha çok Hasan Paşa Karakolu deniyordu. Bu karakolda, şüpheli kişiler, sarhoşlar, özellikle de saraya ve II. Abdülhamid'e karşı olduğu sanılanlar, hattâ oruç tutmayanlar dayağa çekilip işkenceye ko-şulurdu. Bu ünlü karakol, Cumhuriyet döneminde yıkıldı.

Beşiktaş Musiki Kulübü IV: 134a.

Beşiktaş Olayı 1909'daki 31 Mart O la-yı'ndan önce yaşanan ve gerginliği artıran olaylardandır. Fatih Camii ya da Kör Ali Olayı'ndan sonra yaşanan Beşiktaş Olayı, Müslüman bir kadının, sevdiği Rum bahçıvana kaçması ile başladı. Kadının babası polise haber verince kadın ve Rum bahçıvan

Beşiktaş Osmanlı Jimnastik

74

75

Beykoz İlçesi

yakalanıp Beşiktaş Karakolu'na getirildi. Kışkırtılan ayaktakımı sözde İslamiyet adına karakola saldırdı, kadını ve Rumu komaya sokarcasına dövdü. Bu sırada polislerin olaya müdahale etmeyerek seyirci kalmaları ise basının tepkisine yol açmıştı.

Beşiktaş Osmanlı Jimnastik Kulübü

II:167c.

Beşiktaş Pazarı *mad. II:171b*, VL522c. **Beşiktaş Plaza** I:149b. **Beşiktaş Sahilsarayı** II:163c, V:255c. **Beşiktaş Sarayı** *mad. II:171c*, 37b,

162e, 163e, 164c, 503c, 517a,

III:232b, IV:536b, V:387c, VL410a,

463b.

Beşiktaş Saray-ı Hümayunu III:89c.

Beşiktaş Surp Asdvadzadzin Kilisesi

Korosu III: 184c.

Beşiktaş Vapuru III:171b. **Beşiktaş Zaptiye Karakolu** II:164b. **Beşiktaşlıyan, Mıgırdıç** VI:142c. **Beşinci Daire-i Belediye** I:220b. **Beşinci Mezhep Kavgası** V:250b. **Beşinci Vakıf Hanı** *mad. III 73b*. **Beşir Ağa** (ö. 1662, Sütçü) I:13a, 28a,

191a, IV:125c. **Beşir Ağa** (ö. 1746, Hacı) *mad. III 174c*,

V:11c, 31c, 37b, 248b, 251a, 363b,

VII:290c, 461b, 462a.

İlgili maddeler:

Hacı Beşir Ağa Çeşmesi (Fındıklı) III:468b

Hacı Beşir Ağa Çeşmesi (Kapağarşı) III:468b Hacı Beşir Ağa Darülhadişi III:468c
Hacı Beşir Ağa Külliyesi III:469c Hacı Beşir Ağa Sebili III:473a
Beşir Ağa (ö. 1752, Hafız Morali Maktul) *mad. II: 174a*, IV:397c,
V:50b, 251a.

Beşir Ağa Çeşmesi (Asmalımescit) I:355a.

Beşir Ağa Türbe-Sebili *bak.* Eyüp Sultan Külliyesi

Beşir Fuad (1852, İstanbul -1887, İstanbul) Yazar. Harbiye'yi bitirerek subay çıktıktan sonra genç yaşında Abdü-laziz'in yaverliğine geldi. Savaşlara katıldı. Pozitivist görüşleri benimsemişti. Çeşitli dillerden edebiyat, tiyatro çevirileri, yabancı dil öğretme kitapları yayımladı. Edebiyat akımlarını inceledi. Genç yaşında intihar etti.

Beşir Kemal *bak.* Pelin, Beşir Kemal

Beşir Zafır Efendi (ö. 1909) III:196c, VII:140c.

ilgili madde:

Ertuğrul Tekkesi III:196b **Beşpınar, Asaf** III:286b. **Beştelsiz Mahallesi** Zeytinburnu İlçe-

si'nde yer alır. Seyit Nizam, Telsiz,

Gökalp, Yeşiltepe, Veli Efendi ve Çırpıcı mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990)

10.764'tür.

Beşyol Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'n-de yer alır. Gültepe, Kemal Paşa, Kartaltepe mahalleleri ve Bakırköy İlçesiyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.422'dir.

Beşyüzevler Gaziosmanpaşa İlçesi'nde, ilçe merkezinin kuzeybatısında yer alan ve İstanbul-Edirne Asfaltı'nın (eski Edirne yolu) her iki yanına inşa edilmiş ilk 500 konut etrafında yayıldığı için Beşyüzevler ismiyle anılan semt. Barbaros Hayrettin Paşa, Küçük-köy, Fevzi Paşa, Şemsi Paşa, Kocatepe ve Cevdet Paşa gibi mahalle ya da semtlerle çevrilmiştir. Bayrampaşa Otogarı'nı TEM Otoyolu'na bağlayan bağlantı yolu, Beşyüzevler'in batısından geçmektedir.

III:382c.

Beth Avraam Sinagogu Sirkeci'de, Or-haniye Caddesi'ndedir. 1880-1900 arasında Tevrat okumayı öğreten dini okul olarak kuruldu. 1918-1922 arasında sinagoga dönüştürüldü. Arsayı bağışlayan Avram Geron'un adını taşır.

Beth İsrail Sinagogu Şişli'de, Efe So-kağı'ndadır. 1920'lerde bir iplik atölyesinin ibadethaneye dönüştürülmesiyle kuruldu. 1952'de yerine bugünkü bina inşa edildi. Mimarları Aram Deragobyan ile Jak Pardo'dur.

Beth Yaakov Sinagogu Heybeliada'da, Orhan Sokağı'ndadır. Heybeliada'da bir sinagog kurma girişimi 1940'lar-da başlatıldı. 1947'de satın alınan 698 m²'lik arsa üzerindeki yapı 1956'da tamamlanarak ibadete açıldı.

V:146b.

Beth Yaakov Sinagogu Kuzguncuk'ta, İcadiye Caddesi'ndedir. Bugünkü yapı 1878'de yapılmıştır. Ancak burada daha önce de bir sinagog vardı. 1983'te büyük bir onarım geçiren sinagogun bahçesinde iki de midraş (dini okul) vardır.

V:146b, VTİ:347c. **Betts, R. R.** IV:221c.

Bevvabin-i Dergâh-i Âli Saray kapıcıları da denen bu sınıf, Topkapı Sarayı ile diğer sultan saraylarında, birün kapılarını beklerler ve çevre güvenliğini sağlarlardı. Bevvabin sınıfı içinde, pişkeşçi, iskemleci, mataracı, meşaleci, teşrifatçı vb unvanlar taşıyan subaylar, başkapıcıbaşı, ser-bevvabin unvanlı amirler de vardı. 19. yy'da bevvabin sayısı azaltıldı. Buna karşılık, İstanbul'da görev yapmadıkları halde taşra ileri gelenlerine de "ser-bevvabin-i dergâh-ı âli" unvanı verildi.

Bey Kervansarayı Eminönü ilçesi'nde, Mahmutpaşa civarındaydı. Yapının Han-ı Sultam adıyla anıldığı bilinmektedir. E.. H. Ayverdi, hanın Daye Hatun Mahallesi'nde, Mahmud Paşa Hamamı civarında bulunduğu söz

eder ve Kritobulos'un inşa tarihi olarak 1468 yılını verdiği belirtir. Yapının altlı üstlü doksan sekiz hücre ve kırk iki dükkâna sahip olduğu bilinmektedir. Evliya Çelebi, *Seyahatname* 'de, yapıdan "Karbansaray-

1 Ebül-feth Mehmed Han" olarak söz etmiştir. Bu durumda hanın en erken 17. yy'ın sonlarında yıkılmış olduğu sanılmaktadır.

Bey Yolu VII:494a.

Beyan el-Hak Haftalık İslamcı dergi. 5 Ekim 1908-4 Kasım 1912 tarihleri arasında yayımlandı. İmtiyaz sahibi Na-suh Efendizade Mustafa Asım, sorumlu müdürü Kilisli Münir, başyazarı Mustafa Sabri'ydi.

Beyath, Yahya Kemal *mad. II:175b, I:9b, 16e, 72c, 258a, 276c, II:137b, 217b, 286b, 288b, 446a, 465b, 501c, III:509a, 515b, IV:144c, 232c, 339b, V:37b, 182b, 201b, VI:380c, VII:205b.*

ilgili madde:

Yahya Kemal Müzesi VII:413a **Beyaz Köşk** III:171a, 437a. **Beyaz Park Gazino ve Plajı** II:361c,

III:379c. **Beyaz Ruslar** *mad. II:177c, I:70a, 207c,*

275a, 305a, II:352a, 354a, III:143a,

IV: 133a, V:348c, 353a, VI:21a,

VII:531c. **Beyaz Saray** II:187b, V:30a.

Beyazcıyan Yahşi Sarıyer İlçesi'nde, Bü-yükdere'de, Köybaşı Caddesi'ndedir. 19. yy'm ikinci yarısında inşa edilmiştir. Barok üsluptan izler taşır. Alt katında kagir bir kayikhane, üstte ahşap iki katı vardı. Sahibi Beyazcıyan'dan Milli Emlak'e geçen yalı 1970'lere kadar kaymakamlık ve evlendirme dairesi olarak kullanıldıktan sonra harabeye dönüştü.

Beyazgül Barı II:58a.

Beyazıt *mad. U: 180a, I:3a, 46b, II:552a, III: 19a, 346b, IV:528c, V:404c, 434a, VI:561a, VII:262b, 495a. İlgili maddeler:* Ali Paşa Camii ve Sebili I:195a Atatürk ve Gençlik Anıtı I:387c Bakırcılar Caddesi I:554c Bayezid Külliyesi II:87c Bekirağa Bölüğü II:126c Beyazıt Devlet Kütüphanesi II: 189a Beyazıt Yangın Kulesi II: 190a Biglentas II:228a Emin Bey Camii III:157c Eski Saray III:204a Esnaf Hastanesi III:218c

Hakkı Tarık Us Kütüphanesi III:496a

Harbiye Nezareti Binası III:550c Hasan Paşa Hanı III:566b İbrahim Paşa Sebili IV:131a

İstanbul Üniversitesi IV: 247a

İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi IV:250b

Kapahçarşı IV:422c

Kaptan İbrahim Paşa Camii IV:433c

Kaptan Paşa Konağı IV:434c

Koska V:75b

Koska Helvacısı V:76a

Kuyucu Murad Paşa Külliyesi V:142b

Küllük Kahvesi V:169a Laleli V: 187a

Mustafa Reşid Paşa Türbesi V:567c Sahaflar Çarşısı VI:406c Sarafim Kıraathanesi
VI:459a Simkeşhane VI:561a Boğanağa Mescidi VII:25c Tauri
Forumu VII:225c

Veliyüddin Efendi Kütüphanesi VII:378b

Beyazıt Ağa Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Fatma Sultan, Arpa Emini, Ereğli, Melek Hatun mahalleleri ve Zeytinburnu İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.973'tür.

Beyazıt, Ali Rıza *mad. II:188c, III:82b, 513a.*

Beyazıt Devlet Kütüphanesi *mad. II: 189a, I:41a, 238a, II:94b, III:5ö7c, IV:165b, V:174b, VI:523a.*

Beyazıt Dutluğu 18. yy'ın sonlarına kadar, Beyazıt Meydanı'nda çok sayıda dut ağacı vardı. İstanbullular, konuşamayan ve kekeme çocuklarını, dillerinin açılması için buraya getirir şifa niyetine dut yedirirlerdi. Bir gelenek de dut mevsimi gelince Kapahçarşı çıraklarından 40 genç, dutçu seçilir, bunlar, Bayezid Hamamı'nda abdest aldıktan sonra ilahilerle meydanı üç kez dolaşırlar, ağaçlara çıkıp dut silkerler, toplanan dutlar "Sultan Bayezid-i Veli ruhu için" halka dağıtıldı.

Beyazıt Mahallesi II: 187a. **Beyazıt Meydanı** VII:225c. *ilgili maddeler:*

Bayezid Külliyesi II:87c

Küllük Kahvesi V: 169a **Beyazıt Tiyatrosu** VL133c.

Beyazıt Umumi Kütüphanesi *bak. Beyazıt Devlet Kütüphanesi*

Beyazıt Yangın Kulesi *mad. II: 190a, 38b.*

Beyceğiz Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Kâtip Muslihittin, Koca Dede, Muhtesip İskender, Keçeci Karabaş ve Derviş Ali mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.838'dir.

Beyceğiz Mescidi Fatih İlçesi'nde, Çarşamba'da, Koca Dede Mahallesi'nde, Bilgiçler Sokağı ile Beyceğiz Mescidi Sokağı'nın kesiştiği yerdedir. *Hadî-ka'ya* göre banisi Mehmed Bey'dir.

953/1546 tarihli *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri* 'ne göre ise banisi "Kasım Çelebiyü's-şehir bi-ibn Beğcü-gez"dir. Vakıf tarihi 878/1473 'tür. Buna göre mescit bu tarihten önce yapılmıştır. Mehmed Bey'in ikinci banisi olma ihtimali yüksektir. Aslında kagir duvarlı, ahşap çatılı basit bir bina olan yapı eski haline sadık kalınmaksızın tamamen yeniden inşa edilmiştir.

Beydeşnien, Haluk Cemal (1907, İstanbul - 1976, İstanbul) Gazeteci. *Vakit* gazetesinde başladığı gazeteciliğe *İkdam*, *Cumhuriyet*, *Yeni Sabah*, *Açık Söz*, *Son Telgraf* ve *Son Posta* 'da devam etti. Tefrika halinde kalmış birçok romanı vardır.

Beygo, Ömer IH:395c.

Beyhan Aral Lisesi I:74b, IV:257a.

Beyhan Sultan (ö. 1559) VL500c.

Beyhan Sultan (ö. 1824) *mad. II:190b*, I:84c, II:170a, III:208c, V:407a, 460b.

ilgili maddeler: Beyhan Sultan Çeşmesi II: 191a

Beyhan Sultan Sahilsarayı (Arnavutköy) II:191a

Beyhan Sultan Sahilsarayı (Çırağan)

Beyhan Sultan Sahilsarayı (Eyüp) II:192b

Beyhan Sultan Çeşmesi *mad. II: 191a*.

Beyhan Sultan Sahilsarayı (Arnavutköy) *mad. II:191a*, I:314c, 11:1 14e, V:85a.

Beyhan Sultan Sahilsarayı (Çırağan) *mad. II:191c*.

Beyhan Sultan Sahilsarayı (Eyüp) *mad. II:192b*, III:15c, 297c.

Beykoz *mad. II: 193a*, I:45c, II:514a,

III:25a, 443a, IV:534b, VII:494a. *ilgili maddeler:* Abraham Paşa Korusu I:60a
Ahmed Midhat Efendi Yalısı I:127a Beykoz Camii II:195c Beykoz
Çayırı II: 196a Beykoz Çayırı Tekkesi II:196b

Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası II:196c

Beykoz Gençlik Kulübü II: 198a Beykoz İlçesi II:198b Beykoz İşii II: 199a Beykoz
Kasrı II:199c Boğaziçi II: 266a Canfeda Kadın Mescidi II: 384a İshak
Ağa Çeşmeleri IV:193c İshak Ağa Çeşmesi IV:194b İshak Ağa
Çeşmesi IV: 1 95a Paraskevi (Ayia) Kilisesi VI:219c Polonezköy
VI:278b

Beykoz Camii *mad. II:195c*, 194b, IV:194b.

Beykoz Çayırı *mad. II: 196a*, V:106b. *İlgili madde:*

İshak Ağa Çeşmeleri IV:193c **Beykoz Çayırı Çeşmesi** II: 196a.

Beykoz Çayırı Tekkesi *mad. II:196b*, VI:330a.

Beykoz Çocuk Göğüs Hastalıkları Hastanesi 1963'te, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından, Beykoz Kasrı'nda faaliyete geçirilen, çocuk göğüs hastalıkları alanında uzmanlaşmış özel dal hastanesidir. 6 servisinde toplam 150 yatakla hizmet vermektedir. Hastalar bağlı bulundukları adrese en yakın dispanserden şevkle gelmektedir.

II:194b. *İlgili madde:* Beykoz Kasrı II:199c

Beykoz uha Fabrikası II:536b.

Beykoz Dalyanları İstanbul Boğazı'nın en eski iki dalyanı Beykoz'daydı. Bunlardan biri Beykoz Kasrı, diğeri Beykoz İskelesi açıklarındaydı. Evliya Çelebi, yalnız iskele önündeki "Büyük Dalyan"dan, "Kılıçbalığı Dalyanı" adıyla söz eder. Boğaziçi dalyanları zamanla balık azalması ve avlanma yöntemlerinin değişmesiyle eski işlevim yitirmiştir. Büyük Dalyan, vaktiyle sarayın içme sularından sorumlu Hüseyin Ağa'ya armağan edilmiş, bir aile malı olarak kuşaklar boyunca başkalarına kiralanmak suretiyle işletilmiş; 1980'li yılların ortalarında bütünüyle kaldırılmıştır.

Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası

mad. II:196c, 541a, III:13c, VL437c. **Beykoz Devlet Hastanesi** 1975 te, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyete geçen bir genel hizmet hastanesidir. Çocuk hastalıkları, genel cerrahi, iç hastalıkları, kadın hastalıkları ve doğum, kulak-burun-boğaz, nöroloji, üroloji olmak üzere 7 servisinde 100 yatağı vardır.

Beykoz Fidanlığı II:195b, III:314a.

Beykoz Gençlik Kulübü *mad. II: 198a, IV:519b.*

Beykoz Hamamı II:194b.

Beykoz Hamidiye Kâğıt Fabrikası

II:194c.

Beykoz İlçesi *mad. II:198b, IV:137b, 138a, 138b, VT:228a, VII:494a.*

ilgili maddeler: Abraham Paşa Korusu I:60a Akbaba Tekkesi I:153b Anadolu Feneri I:250c Anadoluhisarı I:256c Anadolukavağı I:260b Beykoz IL193a Boğaziçi II:266a Çubuklu II:533c Göksu 111:41 Ib

İL.

Beykoz İskelesi

76

77

Bezirci, Asım

Kanlıca IV:415b

Kavacık IV:493a

Kethüda Çeşmesi IV:551a

Mehmed Emin Efendi Tekkesi

V:360b

Paşabahçe VI:228a

Polonezköy VI:278b

Riva (Çayağzı) VI:335a

Sultaniye Çayırı Çeşmesi ve

Namazgahı VII:69c

Yuşa Mescidi ve Tekkesi VII:558b **Beykoz İskelesi** IV: 203a **Beykoz İşi** *mad. II:*
199a, 194c, 373b,

491b. **Beykoz İttihad ve Teavün Cemiyeti**

II:198a. **Beykoz Kâğıthanesi** IL541a.

Beykoz Kalkanı Beykozlu balıkçılar tarafından Karadeniz'de yakalanıp balıkhanede satılan kalkan balıkları "Beykoz kalkanı" diye tanıtılırdı. Beykoz açıklarında ya da dalyanlarında kalkan balığı çıkmaz, başka yerlerden tutulan kalkanlar, Beykozlu balıkçılar tarafından, halk öteden beri böyle alış-tırıldığı için, "Beykoz'un bunlar!" diye satılırdı.

Beykoz Kasrı *mad. II:199c*, 194b.

Beykoz Kasrı Korusu *bak.* Korular

Beykoz Kazası İlkokullarında Okuyan Yoksul Çocuklara Yardım Cemiyeti 26 Aralık 1938'de Beykoz Kaza-sı'ndaki ilkokullarda okuyan yoksul öğrencilere yardım amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Beykoz CHP bi-nasmdıydı. 1947'de başkanı Hüseyin Göktürk'tü.

Beykoz Merkez Mahallesi Beykoz ilçe merkezinde yer alır. Yalıköy, Orta Çeşme, Gümüşsüyü mahalleleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.021'dir.

Beykoz Paçası İlbaharda hıdrellezden itibaren kuzu kesimleri başlayınca Beykoz'da paça yemeye gitmek İstanbulluların, özellikle de akşamcılarının âdetiydi. Herhalde bu âdet, 18. yy'ın ikinci yarısında Beykoz'un hareketli bir sayfiye olmasıyla başlamış, sonraki dönemlerde de gelenekleşmiştir. İskele civarındaki paçacı dükkânlarında gayet nefis paça tiridi yapılır, üzerine çırpılmış bol yumurta dökülür, lengerlerle servis edilirdi. Paçadan ayrıca, Yedikule'de ve Samat-ya'da olduğu gibi Beykoz'da da koyun, kuzu başı kebapları yapılır; gidenler Beykoz kaymağı ve yoğurdu da yemeden dönmezlerdi.

Beykoz Prevantoryumu II:200a. **Beykoz Spor Kulübü** II: 198a **Beykoz Şark İdman Yurdu** II:198a **Beykoz Teçhizat-ı Askeriye Fabrikası**

II:197a. **Beykoz Vapuru** *mad. II:200a*.

Beykoz Yalıköy Çeşmesi II: 196a.

Beykoz Zindeler İdman Yurdu

II:198a.

Beyler III:528a.

Beylerbeyi *mad. IL200b. III:25a, VII:167b, 169c, 500c. '*

ilgili maddeler: Abdullah Ağa Çeşmesi I:14b Beylerbeyi Camii II:203b Beylerbeyi Hamamı II:205a Beylerbeyi Sarayı II:206b Beylerbeyi Spor Kulübü II:210c Boğaziçi II:266a

Deniz Astsubay Hazırlama Okulu III:22c

Hasib Paşa Yalısı IV:9c İsmail Paşa Yalısı IV:215b İstavroz Camii IV:256c Mahmud II Çeşmesi V:261a Mahmud II Çeşmesi V:261b Mahmud II Meydan Çeşmesi V:262a

Mahmud II Sıbyan Mektebi ve Muvakkithanesi V:263a

Şeyh Hüseyin Efendi Tekkesi VII:167b

Şeyh Nevruz Tekkesi VII: 169e

Beylerbeyi Camii *mad. II:203b, I:35a, IV:101b, 103a, 539c, V:263a, 308b, VII:347b.*

ilgili madde:

Mahmud II Meydan Çeşmesi V:262a **Beylerbeyi Hamamı** *mad. II: 205a.*
Beylerbeyi Hastanesi I:347b, 349c. **Beylerbeyi İskeleyi** IL200c, IV:204a. **Beylerbeyi Karayolları Fidanlığı**

Beylerbeyi Korusu II:203a. **Beylerbeyi Mezarlığı** V:444c.

Beylerbeyi Olayı *mad. II:205c, V:500b. ilgili madde:*

Ayaklanmalar I:438c **Beylerbeyi Sabancı Olgunlaşma**

Enstitüsü VI:127c.

Beylerbeyi Sarayı *mad. IL206b, I:24a, 26b, 30c, 41c, II:36c, 37b, 41a, 200c, III:23b, 70c, IV:545b, VT:66b, 41Ob, 463b, 518b, 530c, VII:347c.*

ilgili maddeler. Abdülfettah Efendi I:30b Mahmud II Çeşmesi V:261a Mahmud II Çeşmesi V:261b

Beylerbeyi Spor Kulübü *mad. II:210c.*

Beylerbeyi Vapuru *mad: IL210c, V:98c.*

Beylerbeyi Yoksullara Yardımı Cemiyeti 11 Mart 1942'de, cins ve mezhep ayırmaksızın yoksullara yardım amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Beylerbeyi CHP binasında idi. Başkanı Nüzhet Ayaşlı'ydı. Yönetim kurulu

üyeleri Ali Arca, Ramiz Gura, Hasan

Mangal'dı.

Beyleroğlu Bahçesi I:534a. **Beylik Gezmeler** *mad. II: 211a.* **Beylik Suyolu** I:197b, III:525b, 526c.

Beylikçi Divan-ı Hümayun kalemlerinin yöneticisi. Resmi adı "beylikçi-i di-van-ı hümayun" idi. Reisülküttablığa bağlıydı. Görevi divan sicillerini

tutmak, belgeleri gereken yerlere göndermek, ferman ve beratları yazmak, yabancı devletler ve azınlıklarla ilgili sorunları araştırmak, belgeleri arşivle-mek ve resim ve harçların toplanmasını sağlamaktı. Emrinde kanuncu, ilama ve mümeyyiz adları verilen üç amir bulunurdu. Reisülküttablık Hariciye Nezareti'ne dönüşünce, beylik-çi sadaret makamına bağlandı.

Beylikdüzü D-100 (E-5) Karayolu'nun kenarında Haramidere-Büyükçekme-ce arasındaki düzlüğün, deniz tarafındaki geniş alan. 1980'lerde burası yoğun bir yerleşim alanı olarak iskân edilmeye, çok sayıda kooperatif tarafından yapılan büyük sitelerle dolmaya başlamıştır.

Beymen IV:271b.

Beynelmilel İşçiler İttihadı IV:225c,

VI:23a. **Beynelmüttefikin Zabıta Komisyonu**

II:23ÖC.

Beyoğlu *mad.* II:212a, I:46a, 281a, II:386c, III:343c, 369a, IV: 138a, 174b, 536c, VII:495a.

ilgili maddeler: Abanoz Sokağı I:4a Afrika Pasajı I:89b Ağa Camii I:91b Ağa Hamamı I:91c Alman Kültür Merkezi I:212a Altıncı Daire-i Belediye I:22Öa Altıncı Daire-i Belediye Binası I:223b

Altıncı Daire-i Belediye Hastanesi I:224a

Amerika Birleşik Devletleri Elçiliği Binası I:243a

Anadolu Birahanesi I:249c Anadolu Pasajı I:256a Asmalımescit Sokağı I:354c Avrupa Pasajı I:431b Beyoğlu Belediye Hastanesi II:220c Beyoğlu Mezarlığı H:221c Beyoğlu Nisa Hastanesi II:222a Beyoğlu Sedyesi II:222b Beyoğlu Spor Kulübü II:223a BİLSAK Bilim Sanat Kültür Kurumu II:232a

Çiçek Pasajı II: 508a Decugis Evi III:14a Elinikos Filoloyikos Siloğos

Konstantinopoleos III: 155a Elit Pastanesi III:155c Emek Sineması III:156a Fresko Pasajı III:339c İngiliz Eczahanesi IV: 173a İngiliz Hastanesi IV:173b İstiklal Caddesi IV:265c İtalya Evi IV: 303a İtalyan Kültür Merkezi IV:304c İtalyan Lisesi PV:305a Kırım Kilisesi IV:5ö5c

Konstantinos (Ayios)-Eleni (Ayia) Kilisesi V:59c

Küçük Sahne V:152b Lazzaro Franco V:199a Londra Oteli V:226c Majik Sineması V:276c Odeon Tiyatrosu VI:121c Rejans VL314a Taksim Maksemi VII: 198a

Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi VII:210b

Tepebaşı VII:248c

Tepebaşı Meydanı VII:251a

Teutonia Alman Kulübü VII:259c

Tokatlıyan Otelı VII:272a

Tünel VII:308c

Üçüncü Vakıf Hanı VIL334c

Yerroıtutyun (Surp) Kilisesi VII: 505a

Zoğrafyon Rum Erkek Lisesi VII:564c

Beyoğlu Haftalık siyasi ve edebi dergi. 26 Haziran 1911'de yayımlandı. İmtiyaz sahibi Vitali, sorumlu müdürü Alı-med Muhtar 'di.

Beyoğlu (Gazete) *mad. II:220b, III:337c.*

Beyoğlu Anadolu Lisesi IV:65c.

Beyoğlu Belediye Hastanesi *mad. II:220c, IV:173c, V:115a.*

ilgili madde:

Altıncı Daire-i Belediye Hastanesi L 224a

Beyoğlu Belediyesi Sanat Galerisi

VI:437b.

Beyoğlu Devlet Hastanesi L224c, IV:173c.

ilgili madde:

Beyoğlu Belediye Hastanesi II:220c **Beyoğlu Ermeni Tiyatrosu** I:511b.

Beyoğlu Fıkraperver Cemiyeti 9 Kasım 1909'da kurulmuş, uzun yıllar faaliyetini sürdürmüş olan yoksul Rumlara yardım amaçlı dernek. Merkezi Beyoğlu, Parmakkapı, Telgraf Sokağı'n-daydı. 1948'de başkanı Eleni Toptas, yönetim kurulu üyeleri Katina Nomis-maditi, Evangelia Palasof, Fransuaz Dolos, Maria Dimitriadi, Eleni Laskari, Maria Anasyadi'ydi.

Beyoğlu Fransız Tiyatrosu LSIIb. **Beyoğlu Gazhanesi** IIL378b. **Beyoğlu Halkevi** II:16c.

Beyoğlu İlçesi *mad. II:220c, IV: 138a, VIL117C, 324b, 495a.*

ilgili maddeler: Abanoz Sokağı I:4a Abdüsselâm Camii ve Tekkesi L 55a Ayaspaşa L464c Azapkapı I:500c Beyoğlu II:212a Cihangir IL430a Çukurcuma II: 539a Dolapdere IIL87c Fındıklı IIL309c Frej Apartmanı III:338b Galata III:348a

Hacı Mehmed Ağa Çeşmesi III:477b Hacıhüsrev III:480c Hasköy IV: 10a Hilton Otelı IV:73c İstiklal Caddesi IV:265c Kabataş IV:325c Kamer Hatun Camii IV:402b Karaabalı Tekkesi IV:438b Karaköy IV:455a Kasımpaşa IV:480c Kazancı Mescidi IV: 512a Kuledibi V:112a

Mihrişah Valide Sultan Camii V:458b Süleyman Kaptan Çeşmesi VII:93c Sütlüce VII: 117c Sütlüce Mezbahası VII:119c Taksim Meydanı VII:198c Tarlabası VII:217b Tarlabası Bulvarı VII:218c Tepebaşı VII:249c

Tophane VIL274c

Beyoğlu Kazası İlkokullarında Okuyan Yoksul Çocuklara Yardımı Cemiyeti 30 Ocak 1940'ta, Beyoğlu'nda-ki ilkokullarda okuyan yoksul ve muhtaç çocuklara yardım amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Beyoğlu CHP binasındaydı. Diğer ilçelerdeki, aynı adı taşıyan benzeri derneklerden biriydi. 1947'de başkanı Ekrem Tel'di. Yönetim kurulu Nahit Akman, Fehmi Öncel, Mahir Cinsor, Nezih Katman, Galip Kemali Söylemezoğlu'n-dan oluşuyordu.

Beyoğlu Kız Lisesi L212c.

Beyoğlu Kulübü 26 Eylül 1935'te kurulmuş, üyeleri arasında sosyal ilişkileri kurup geliştirmeyi ve üyelerin hoşça vakit geçirmelerini sağlamayı amaçlayan kulüp. Merkezi İstiklal Cadde-si'nde, Lüver Apartmanı'ndaydı. Başkan Yusuf Kenan Antel'di. Yönetim kumlu İsmail Hakkı Çevik, Cevat Key,

Artin Basmacıyan'dan oluşuyordu.

Beyoğlu Merkez Rum Kız lisesi

VI:349a.

Beyoğlu Mezarlığı *mad. II:221c, V:444b.*

Beyoğlu Musevi Lisesi Mezunları Derneği Ağustos 1946'da kurulmuş, üyeleri arasında sosyal dayanışmayı hedefleyen Musevi derneği. Merkezi Beyoğlu Minare Sokağı'ndaydı. Başkanı Nesim Kazes'ti. Yönetim kurulu İlya Ventura, Salamon Elnekave, Albert Toledo, Moris Benbaneste, Ba-ruh Pinto, İzak Hayon, Viktorin Ben-soam'dan oluşuyordu.

Beyoğlu Nisa Hastanesi *mad. n-. 222a,*

ÜT:392b, IV: 14a, VI:403a, 425a, VII:540a.

Beyoğlu Öğretmen Evi VI:191a. **Beyoğlu Refia Övüç Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü**

VI:127c.

Beyoğlu Sedyesi *mad. II:222b, V:255c.* **Beyoğlu Sineması** IV:269c. **Beyoğlu Spor Kulübü** *mad. II:223a.* **Beyoğlu Tiyatrosu** *bak. Naum Tiyatrosu*
Beyoğlu Zükûr Hastahanesi I:224c. *ilgili madde:*

Beyoğlu Belediye Hastanesi II:220c **Beyti Et Lokantası** *mad. II:223b.*

Beyzade Mehmed Efendi Çeşmesi

mad. II:223b, VII:177c.

Bezcibaşı IIL85b.

Bezciyan, Artin *mad. II:223c, I:14c, II:38a, III:114a, 114c, 187a, 482c, V:218a, VI:250b, VII:541b. nli madde:*

Yedikule Ermeni Hastanesi VII:460a

Bezciyan, Harutyun Amira *bak.* Bezciyan, Artin

Bezciyan Ortaokulu IL224a.

Bezcizade Muhyi Efendi Tekkesi *bak.* Salı Tekkesi

Bezirci, Asım (1927, Erzincan -1993, Sivas) Edebiyat eleştirmeni, yazar. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. Bir gazetede siyasal fıkralarla ve müstear bir adla yazarlığa başladı. Daha sonra kendi adıyla çeşitli edebiyat eleştirileri, incelemeleri yayımlayarak edebiyat eleştirisi ve kuramı alanında isim yaptı. 1960'lı yıllarda İstanbul'da yayımlanan *Otağ* ve *Yeni Dergi* okurları tarafından en beğenilen eleştirmen seçildi. 1993'te Sivas'ta yakılan Madımak Oteli'nde öldü. Kitaplarından bazıları şunlardır: *Çok Kapılı Oda* (1961), *Edip Cansever* (1961), *Bilimden Yana, Sosyalizme Doğru* (1963), *Okudukça* (1967), *Orhan Veli Kanık* (1967), *ikinci Yeni Olayı* (1974), *Sabahattin Ali* (1974), *Halk, Sosyalizm, Kültür, Edebiyat* (1974). Ayrıca Tevfik Fikret, Ahmet Haşım, Nâzım Hikmet gibi şairlerin

Bezirgan Paşa

78

79

Bizantios, Petros

bütün eserlerini yayıma hazırladı.

Bezirgan Paşa III:90c.

Bezirgan Tekkesi *bak.* Ramazan Efendi Camii ve Tekkesi

Bezmen, Nâzım (1884, Selanik - ?, ?) Tüccar. Yüksek Ticaret Okulu'nu bitirdi; ticaretle uğraştı. Buenos Aires fahri konsolosu olarak görev yaptı. 10. dönem (1954-1957) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Bezmiâlem Sultanisi IV:229a, VII:69b.

Bezmiâlem Valide Sultan *mad.*

IL224b, I:45a, 533a, II:156a, IIL88a, 162e, IV:228c, V:510b, VI:377b, 405b, VII:93a, 182a, 208a, 362a, 520b. *İlgili maddeler:*

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi (Kasımpaşa) IL225b

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi (Çapa) II:225c

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi (Silivrikapı) II:226a

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi (Silivrikapı) II:226b Bezmiâlem Valide Sultan

Çeşmesi (Topkapı) II:226c Gureba Hastanesi III:430c Gureba
Hastanesi Camii III:433a Valide Çeşmesi VII:362a Valide Mektebi
VII:363b

Bezmiâlem Valide Sultan Camii *bak.* Gureba Hastanesi Camii

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi

(Çapa) *mad. II:225c.*

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi

(Kasımpaşa) *mad. II:225b.*

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi

(Maçka) *bak.* Valide Çeşmesi

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi

(Maçka) II:489b. **Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi**

(Silivrikapı) *mad. II:226b.*

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi Ta-

rabya'dadır. Hayat Çeşmesi adıyla da tanınır. Kesme taştan, üstü açık büyük bir
haznesi, teknesinin iki tarafında uzun yalakları vardır. Mermer ay-
nataşı kabartma süslerle şekillendirilmiştir. 1269/1852'de inşa
edilmiştir.

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi

(Topkapı) *mad. II:226c.*

Bezmiâlem Valide Sultan Çiftliği

III:382a.

Bezmiâlem Valide Sultan Gureba-yı Müslimin Hastanesi *bak.* Gureba Hastanesi

Bezmiâlem Valide Sultan Müzesi

III:432b. **Bezmiâlem Valide Sultan Namazgahı**

VI:43c.

Bezmiâlem Valide Sultan Vakıf Gureba Hastanesi *bak.* Gureba

Hastanesi Bezmiâlem Valide Sultanisi VII:364a.

Bıçakçı Alaeddin Çeşmesi (Zeyrek) VII:554a.

Bıçakçı Mescidi *mad. II:227b, IV:216c, VII:554a.*

Bıjışkyanı, Minas IV:496a. **Bıyıklı Hüsrev Camii ve Çeşmesi**

IV:1c.

Bıyıklı Mustafa Paşa Sarayı III:273a.

Biber, İlhan (1934, İkizdere - 1990, İstanbul) Tüccar. Liseyi bitirdi, ticaretle uğraştı,
İstanbul II Genel Meclisi üyeliği yaptı. 16. dönem (1977-1980)

İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Biber, Mehmed III:331b. **Biberyan, Garabed** III: 183a. **Bicerano, Salamon** VII:400b. **Biceraro, Rav Haim** VII:401c.

Bîdârî *mad.* II:227b, I:361c, IIL39b, V:432a, VI:535c, 536a.

Bigados Çiftliği V:95a. **Bigat, Raşit** VII:364b. **Bigay, Ufuk** VII:204c. **Bigen, A. Fuad** IV:460c. **Bigi, Musa Carullah** VII:224a. **Biglentas** *mad.* II:228a.

Bil, Hikmet (1918, Kocaeli) Gazeteci. Galatasaray Lisesi'nde ve İstanbul Hukuk Fakültesi'nde eğitim gördü. Gazeteciliğe öğrencilik yıllarındayken *Cum-buriyet*'te başladı. Anadolu Ajansı'n-da, *Tanin*, *Tasvir*, *Yeni Gazete* ve *Hürriyet* gazetelerinde çalıştı. Kendisini Kıbrıs davasına adayan Hikmet Bil Kıbrıs Türktür Cemiyeti'nin genel başkanlığına seçildi. Basın şeref kartı sahibidir.

Bilad-ı Selase *mad.* IL228a, I:74c, II:137c, 472c, IV:13b, 13c, 137b, 226b, VII:344a.

BUal Ağa Çeşmesi *mad.* II:229b.

Buda, Ertuğrul (1915, Çanakkale -1993, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu. Sanat yaşamına 1944'te *Yayla Kartalı* adlı oyunla Şehir Tiyatrolarında başladı. *İhtiras Tramvayı*, *Bir Kavuk Devrildi*, *Lilom*, *Gizli Oturum*, *On İki Öfkeli Adam*, *Kral Lear*, *Çalıkuşu* oynadığı oyunlardan bazılarıdır. Sinemada az sayıda filmde karakter rolleri canlandırdı.

IV:238a, VI:15c.

Bildik, Cemaleddin (1906, İzmir -1954, İstanbul) Gazeteci. Gazetecilik mesleğine 1927'de girdi. *Akşam* ve *Cum-huriyet* gazetelerinde vilayet ve belediye muhabiri olarak çalıştı. *Vakit* gazetesinde köşe yazıları yayımlandı ve bu gazetenin genel yayın müdürlüğünü yaptı. *Olay* adında bir dergi yayımladı. *Gezi Notları* adında bir kitabı vardır.

Bildlexion zur Topographie Istanbul

IV:221a.

Bilek, Yakovos V:129a. **Bilen, Mahmut** IV:301a.

Bilezikçi Çiftliği *mad.* IL229c, L274a,

II:277a, 364a. **BÜezikçiyan** VII: 182a. **Bilge, Gazanfer** IV:485b. **Büge Kağan Lisesi** IV:257a. **Bilge, Neyir** IV:357a. **Bilge, Rifat** (Kilisli) V:169b. **Büge, Tevhit** *mad.* II:231a, VT:538a. BUgegU, K. IV:221c **BUgen, Hayrettin** (Hafız) VTI:545b.

Bilgi Mecmuası Aylık dergi. Kasım 1913-Haziran 1914 tarihleri arasında yayımlandı. Resim ve planşlar da yayımlıyordu. Yayımlayan Türk Bilgi Derneği, müdürü Celal Sahir'di.

Bügi Yurdu Işığı/Bilgi Yurdu Mecmuası IV: 346a.

Bilgiç, Emin III:44c.

Bilgiç, Sadettin (1921, Şarkikaraağaç) Hekim. İstanbul Üniversitesi Tıp Fa-kültesi'ni bitirdi. Genel cerrahi dalında ihtisas yaptı. 13-16. dönem (1965-1980) istanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Ulaştırma bakanlığı ve milli savunma bakanlığı yaptı.

Bilgin, Dinç VI:381a. **Bilgin, İbrahim** VI:468b.

Bilginer, Mahmut Sadettin (ö. 1983) V:386c.

Büginer, Recep (1922, Adana) Gazeteci ve oyun yazarı, ilk, orta ve lise eğitimini Adana ve Konya'da yaptı, istanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsü'nde eğitim gördü. 1945'te *Vatan* gazetesinde çalışmaya başladı. Bir yazısından dolayı 1947'de tutuklandı ve üç ay hapis yattı. Daha sonra yazdığı oyunlar Devlet Tiyatrolarında ve İstanbul Şehir Tiyatrolarında sahnelendi ve çeşitli ödüller aldı. İstanbul Belediye Meclisi üyeliği de yapan Bilginer, Gazeteciler Cemiyeti yönetim kurulu üyeliği, ikinci başkanlık ve Tiyatro Yazarları Derneği genel sekreterliği görevlerinde de bulundu.

Bilgisin, Cevdet (Yarbay) II:234a. **Bilgisin, Mihda** IV:554b. **Bilhan, Nebil** V:268c. **Bulur Köşk** II:506c. **Bilmeceler** *mad. IL231a*, III:516c. *İlgili madde:*

Yanıltmacalar VII:438c **BİLSAK Bilim Sanat Kültür Kurumu**

mad. IL232a, 388c. **Bilsel, Cemil** IV: 248a

Bina Emni Osmanlı döneminde İstanbul'da yapılan külliye, cami, saray, tersane vb büyük bina ve tesislerin inşa işlerini yürüten görevli. Bina emni-
lerinin sorumluluğu inşaat boyunca sürerdi. Maiyetlerindeki yardımcı ve kâtipler, inşaat hesaplarını tutarlar, harcamaları gerçekleştirirlerdi. Bina emni-leri, yapı için gerekli usta ve ırgatları, taş, kireç, kereste vb malzemeyi İstanbul dışından da getirtir; görevli mimarların ve ustaların çalışmalarını denetler; işin zamanında ve öngörülen bedelle bitirilmesini gerçekleştirdikten sonra başmuhasebe kalemine hesap verirlerdi.

Binatlı, Nazar VT:409a.

Binbirdirek Batakhaneleri *bak.* Tay-yarzade Hikâyesi

Binbirdirek Mahallesi Eminönü İlçe-si'nde yer alır. Alemdar, Molla Fenarî, Emin Sinan, Küçük Ayasofya ve Sultan Ahmet mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.841'dir.

Binbirdirek Sarnıcı *mad. IL232b*, 254b, VI:470b, VH:47b, 65a, 394a, 495a.

Binek Taşı Yaşlıların ve padişah, sadrazam, şeyhülislam, vezir, nazır gibi önem-li kimselerin ata kolaylıkla binebilmele-ri için cümle kapısı önüne konulan taş. Yaklaşık 60 cm eninde, 1 m uzunluğunda, 40 cm yüksekliğinde, dikdörtgen biçiminde mermerden-yapılırdı. At, binek taşının önüne çekilir, binici taşa çıkar ve sol ayağını üzengiye koyarak ata kolaylıkla binerdi. Günümüze kalan ender örneklerden biri

Beylerbeyi Camii'nin büyük bahçe kapısı yanında bulunmaktadır.

Binemeciyan, Agavni (1865, istanbul -1915, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. Agavni Zabel olarak da tanınır. Ünlü oyuncu Eliza Binemeciyan'ın annesi-dir. Uzun yıllar kocası Rupen Bineme-ciyan'la birlikte Mınakyan Topluluğu'nda sahneye çıktı. Melodramlarda izleyicileri etkileyen oyunculuğuyla parladı. Mınakyan Topluluğu'nun dağılması ve kocasının da ölmesinin ardından Hekimyan ve Kınar Sıvacı-yan'la birlikte ancak bir mevsim sürebilen birkaç grup kurdu. Bir süre oyunculuk yapan oğlu Onnik Binemeciyan da Agavni Binemeciyan'ın ölümünden sonra Amerika'ya göçmüştür.

II:233b.

Binemeciyan, Eliza *mad. IL233b, VI:430c, 549a.*

Binemeciyan, Rupen (1857, Edirne -1912, ?) Tiyatro oyuncusu. *Demirhane Müdürü'nde Philip, Kamelyah Kadın'da* Armand Duval başta olmak üzere Mınakyan Topluluğu'nun bütün jönprömiye rollerinde oynadı. 1912'de kurduğu Binemeciyan Kumpanya-sı'nın dekor çalışmalarını da Muhsin Ertuğrul ve Behzat Butak gerçekleştirmişlerdi. Döneminin ünlü sanatçılarından Agavni Binemeciyan'ın eşi ve gene tiyatro sanatçıları Onnik Binemeciyan ve Eliza Binemeciyan'ın da ba-

basıdır.

II:233b.

Bingöl, Vecdi IV:507a. **Binicilik** *mad. IL234a, VII:42b. İlgili madde:*

Sipahi Ocağı VII: 10e **Biniş** *mad. IL234c, I:537a, II:44c.*

Biniş Köşkleri Biniş kasırları da denir. Boğaziçi'nde, İstanbul'a yakın korularda ve av yerlerinde yapılmış olan, binişe çıkan padişahların günübirlik dinlenmelerine mahsus küçük köşkler. Bebek, Baltalimam, Kâğıthane, Da-vutpaşa, Çamlıca, Alemdağ, Ayazağa, Göksu, Hazine-dar, İskender Çelebi semt ve bahçelerindeki biniş köşkleri bunların başlıcalarıydı. Günümüze kadar korunan biniş köşklerinin en güzelleri İhlamur ve Göksu kasırlarıdır.

I:314c.

Bir Mayıs Kutlamaları *mad. II:236b, I:241c, III:48a, IV:282c, 289c, VT:23a.*

Bir Zamanlar İstanbul I:200b. **Bircan, Bekir** III:372c. **Biret, İdil** II:398a.

Birgen, Muhittin (1887, İstanbul -1951, İstanbul) Gazeteci, istanbul Darülfü-nu'nu Edebiyat Şubesi'ni bitirdi. Bir süre öğretmenlik ve memurluk yaptıktan sonra *Tanin* gazetesi yazı işleri müdürü olarak gazeteciliğe başladı. Osmanlı Meclis-i Mebusan'ında bir dönem için Çorum mebusu oldu. Kurtuluş Savaşı sırasında Ankara'da matbuat umum müdürlüğü yaptı. *Hâki-miyet-i Milliye'de* imzasız başyazılar yazdı. Azerbaycan'da maarif müşavirliği yaptı. Baku Pedagoji Enstitüsü ile

Baku Üniversitesi'nde ders verdi. Türkiye'ye dönüp *Meslek* dergisini çıkardı. *Son Posta* 'da başyazılar yazdı. Mil-, letvekili oldu. Çeviriler ve okul kitapları yayımladı.

Birgen, Şeref IV:251a.

Birgi, Ziya Nuri *mad. II:239a.*

Birgit, Orhan (1927, Kars) Gazeteci ve siyaset adamı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Çeşitli gazetelerde çalıştı; *Kim* dergisi ile *Hür Vatan* ve *Hareket* gazetelerini kurdu; serbest avukatlık yaptı. 13. dönem (1965-1969) ve 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. 15. dönemde (1973-1977) Ankara milletvekili iken 1974'te turizm ve tanıtma bakanlığı yaptı.

Birgit, Recep V:531a.

Birinci Dünya Savaşı I:212a, V:347c.

Birinci Dünya Savaşı'nda İstanbul

mad. II:239c.

Birinci Heyet-i İlmiye II:565a. Birinci Ordu Komutanlığı IIL305b.

Birinci Türk Kodeksi Komisyonu

IV: 193a.

Birinci Vakıf Hanı *mad. II:243a.*

Birkiye, Mehmet IV:527c. Birleşik Metal-İş VL526c.

Birleşik Taşımacılık Sendikaları

(BTS) VI: 527a.

Birlik Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Karabayır, Turgut Reis, Havaalanı, Kemer, Fevzi Çakmak ve Kâzım Kara-bekir mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.506'dır.

Birol, Ali Esat (1901, İstanbul - ?) Hekim. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi; Gülhane Askeri Tıp Aka-demisi'nde yüksek ihtisasını yaptı. Albaylığa yükseldi ve jinekoloji profesörü oldu. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Jinekoloji Kliniği direktörü olarak çalıştı. 13. dönemde (1965-1969) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoda bulundu.

Birr-i Mâ Ev içinde, mutfakta veya dehlizde yer alan su kuyularına verilen ad. Bunlar, dipten kaynama veya doldurma idi. Doldurma kuyulara, atlı sakaların getirdikleri tulumlar boşaltılır ve evin su gereksinimi buradan karşılanırdı. Ayrıca yılda bir kez kuyu temizlenip, tuzlanırdı.

Birsel, M. II:453a.

Birsel, Özdemir IIL319a.

Birsel, Salah *mad. II:243b, 211 c, 288a, 446c, III:155c, V:201a, 405c, 406a.*

Birtan, Muzaffer II:144a, VI:295b. **Birun** *mad. U:245a*, IV:12c, VTI:384c. **Bisiklet** *mad. IL246a*, VII:42a. **Bisticcia, Giannotto da** VI:417b. **Bithias** VII:493c.

Bitki Örtüsü *mad. IL247b*, III:76b,

VT:138c. *İlgili maddeler:*

Korular V:71b

Ormanlar VT:138c

Yeşil Alanlar VTI:507b **Bitpazarları** *mad.-E-.249c*, III:206b. **Bittel, Kurt** L207c, ffl:316a, IV:248b. **Bizans Alkazarı** I:205b. **Bizans Bendi** I:496b.

Bizans Otel II:216c. **Bizans Sanatı** *mad. IL251a. İlgili maddeler:*

İkonalar IV:151c

Mozaik V:491a **Bizans Tiyatrosu** IILöOb. **Bizans'ın Büyük Alkazarı** II:56c.

Bizantion *mad. n.-258a*, 271b, 319a, 439c, IV:253c, 330a, 527c, V:135c, 477a, VL107c, 3öOc, 460c, 522c, 528c, VII:43c, 45a, 72c, 74b, 74c, 532c, 557b.

İlgili madde-.

Bizas II:260a **Bizantios, Petros** V:522c.

Bizantios, Skarlatos

80

81

Bora, Osman Asaf

Bizantios, Skarlatos *mad. II: 260a*, 298c, IV:218c, VL92c, VII:567a.

Bizantium IV:253c.

Bizas *mad. 11260a*, I:105b, III:134c, IV:253c, V:478a, VI:460c, VII:74c.

ili madde-.

Bizantion II:258a **Bizas Surları** VII: 74b.

Bizebanlar Sarayda ve Babiâli'de hizmet gören dilsizler. Gizli görüşmeler ve oturumlar sırasında, enderun eğitimi almış bulunan bizebanlar hizmet ederdi. Bunlar, bakışla veya işaretle verilen direktifleri derhal anlarlar, hattâ bazen verilen bir işaret üzerine oradaki yüksek bir görevliyi derhal boğarlardı. Enderun koğuşlarında yatıp kalkan bizebanlar, bir başdilsizin buyru-ğundaydılar. Bayramlarda ve törenlerde bol yenli kaftan ve kontuş kürk, başlarına da düzkaş denen kavuk giyerlerdi. Bizebanlardan taklitçilikle ünlenenler padişahın musahipleri arasında yer alır ve zaman zaman taklitler yaparak hükümdarı eğlendirirler-di. Sarayda ve Babiâli'de dilsiz istihdamı, 1922'ye değin sürmüştür.

Bizim Mecmua Haftalık, resimli çocuk dergisi. 5 Nisan 1922-31 Mayıs 1928 tarihleri arasında yayımlandı. Sorumlu müdürü Hulusi-Mehmed Ali'ydi.

Bizim Tiyatro 1969-1970 sezonunda Haldun Taner ve Münir Özkul'un birlikte kurdukları ve Nişantaşı'ndaki LCC salonunda oyunlar sergileyen topluluk 1981-1982 sezonundan bu yana önce Üsküdar'daki Sunar Sineması'nın üstündeki salonda, yakınlarda da Be-yoğlu'nda oyunlar sergileyen, Zafer Diper'in yönettiği tiyatro topluluğunun ortak adıdır.

III:54c.

Black Stockings *mad. IL260c*, III:345c, VII:42a.

'. II:260c, 222a,

Blacque, Alexandre

III:336c.

Blacque, Edmond II:2ölb.

Blacque, Edouard *mad. II:261a*, I:4b, 221c, II:216a, 222a, III:342b, 392a, V:205c, VII:249c, 251b.

ilgili maddeler: Altıncı Daire-i Belediye I:220a

Altıncı Daire-i Belediye Binası

I:223b

Blacque, Richard II:261b. **Blahernai** (Semt) I:183a, IV:530a,

VI:479c. *ilgili madde-*.

Ayvansaray I:491 c

Blahernai Ayazması *mad. II:261b*, VI:209c.

ilgili madde:

Blahernai Kilisesi,II:262a **Blahernai Kilisesi** *mad. ü: 262a*,

I:406a, II:437c, IV:142a, V:19a, 56c, VL209c, 292b, VII:427b. *İlgili madde-*. Panayia Blahernai Kilisesi VL209b

Blahernai Sarayı *mad. II:263a*, I:269c, 271b, 493a, IL1Ob, 347b, V:137b, VI:226c, 248c, 343c, 462a, VII:78c.

ilgili madde-.

Tekfur Sarayı 233b **Blahernai Savaşı** II:437b. **Blanc** (Baron) VI:222c.

Blasios Erken Bizans döneminde, Altı-mermer'deki Çukurbostan'ın yakınlarında Sebasteialı (Sivas) piskopos ve şehit Ayios Blasios'un anısına yapılan bir kilise vardı. Azize ait rölikler sonradan Unkapanı Kapısı civarında başka bir kiliseye, nihayet Pantokrator Manastırı'na nakledildi. Haçlı seferleri sırasında buradan alınan rölikler Fransa ve Belçika'da değişik yerlere kaçırılmıştı.

Blattion III:84b.

Bleda, Midhat Şükrü I:523c, IL127c.

Blois, Etienne de III:486c.

Blumenthal Biraderler VL263a.

Bobovius, Albertus I:202b.

Bobowski, Albert L202b.

Bobowski, Wojciech *bak.* Ali Ufkî Bey

Bocage, J. D. Barbie de III:420c, 546b, 558b, IV:493a.

Bodrum Camii *mad.* II:263b, I:498b, IL255c, IV:453a, 530b, V:19c, 187b, 292a, VL400c, 522c.

Bodrum Camii Sarnıcı *mad.* II:264c, 299a, V:187b, VI:471a.

Bodrum Hanı *mad.* II:265a, I:196c, IV:426b.

Bodrum Kervansarayı Eminönü İlçe-si'nde, Nuruosmaniye'de bulunmakta idi. Günümüzde yapıya ait hiçbir iz bulunmamaktadır. E. H. Ayverdi'ye göre Nuruosmaniye Camii'nin avlusunun yerinde bulunuyordu. Altı üstlü otuz bir hücre ve on dört dış dükkâna sahipti. Bunların dışında dokuz hücresi daha bulunuyordu. Ayverdi hanın bir II. Mehmed (Fatih) dönemi (1451-1481) yapısı olduğundan bahsetmektedir. Kervansaray Ayasofya vakfiyesi içinde yer almaktadır. Evliya Çelebi *Seyabatname'de* bu adda bir yapıdan söz etmemektedir.

Bodrum Meyhanesi II: 27a.

Bodrumî Ömer Lütfl Efendi Camii

mad. II:265b, 332b.

Bodur, İbrahim IV:86a. **Bogoridi, Stefan**

ilgili madde:

Bulgar Eksarhhanesi II:328a **Bogorov, İvan** II:330a. **Bogos Efendi** IV: 136a. **Boğaz Soyguncuları** Rumelikavağı ve

Anadolukavağı 18. yy'da ıssız yerler olup koylara yerleşen korsanlar, Me-sar Burnu'ndaki çıra ile yanan feneri söndürüp kendileri kayıkta ateş yakarak gece Boğaz'a giren gemileri şaşırtır ve karaya vurdurur, sonra da soygun düzenlerlerdi. I. Abdülhamid (hd 1774-1789) artan şikâyetler üzerine Fener Köyü'ne yeni bir fener yaptırdığı gibi, Boğaziçi'nin yukarı kesimini, Kavaklar'a kadar yeni köyler ve mahalleler kurdurarak iskân ettirdi.

Boğaz Yamakları Boğaziçi'nin Karadeniz'e yakın istihkâmlarında muhafızlık yapan ve sefere gitmedikleri için yamak denilen askerler. Bunların çoğu, Gürcü, Laz ve Boşnak asıllıydılar. Kendi aralarında sık sık kavgalar çıktığı gibi bazen de gruplar halinde Boğaziçi köylerine inerler;

esnafı, mahalle halkını rahatsız eden rezaletler çıkarırlardı. Boğaz muhafızının ve kale dizdarlarının buyruklarını çoğu zaman dinlemeyen yamaklar, 1807'de ise Kabakçı Mustafa'nın yönetiminde büyük bir ayaklanma gerçekleştirmişlerdir.

Boğaziçi mad. II:266a, III:77c, 77a, IV:313b, 530c, V:39a, 407b, 477c, VII:15b, 160e, 507b.

ilgili maddeler: Akıntılar I:157c Anadolu Feneri I:250c Anadoluhisarı I:256c
Anadolukavağı I:260b Arnavutköy I:313c Bebek II:113c Beşiktaş
İLölç Beykoz II: 193a Beylerbeyi II:200b Boğaziçi Köprüsü II:288b
Boğaziçi Yasası II:290b Büyükdere II:359a Çengelköy II:485b
Emirgân III:168b

Fatih Sultan Mehmet Köprüsü III:271c

Fındıklı III:309c Göksu III:41 Ib iskeleler IV: 198a İstinye IV:275c Kabataş IV:325c
Kandilli IV:408c Kavaklar IV:496a Kireçburnu V:25c Kuzguncuk
V:145c Ortaköy VI:141b Paşabahçe VI:228a Rumeli Feneri VI:354b
Rumelihisarı VI:357b Rumelikavağı VI:359b Sarıyer VI:465b

Şirket-i Hayriye VII:181b Tarabya VII:207c Tophane VII:274c Üsküdar VII:343b
Vanıköy VII:367a Yeniköy VII:485c **Boğaziçi (Dergi) mad. II:288a.**

Boğaziçi tmar Müdürlüğü bak. Boğaziçi Yasası

Boğaziçi, İstinye Havuz ve Destgâhları A.Ş. bak. İstinye Tersanesi

Boğaziçi Köprüsü mad. II:288b, 275c, 497c, 498a, IV:274a, VII:348a, 534b.

Boğaziçi Müze-Evi ve Boğaziçi

Kitaplığı III:171a. Boğaziçi Nâzım Planı II:280b. Boğaziçi Sahil Şeridi Koruma Planı

II:280b.

Boğaziçi Spor Kulübü Ağustos 1947'de kurulmuş spor kulübü. Merkezi Arnavutköy CHP binasındaydı. 3 Mart 1947'de kurulmuş olan Boğaziçi Gençlik Kulübü'nün devamıydı. 1948'de başkam Tarık Garan, yönetim kurulu üyeleri Lütfi Abay, Muzaffer Tutum, Şükrü Mete, Yerga İligoyani, Haralam-bo Bosancıoğlu, Dr. Konstantin Kasan-tupoğlu'ydu.

Boğaziçi Tüneli I:120a.

Boğaziçi Üniversitesi mad. II:289c, 167a, III:140a, 224a, IV:412a, VI:338c, 358b.

Boğaziçi Üniversitesi Dağcılık Kulübü

IL542b. **Boğaziçi Üniversitesi Korusu bak.**

Korular Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi

mad. II:290a. Boğaziçi Vapuru mad. II:290b, VI:461c.

Boğaziçi Yasası mad. II:290b, 202a, 276b, 281b, 361a, V:111a, VII:15c, 487a.

ilgili madde:

Arsa Spekölasyonu I:319a **Boğazkesen Zindanı** II:424a. **Boğazköy** L151c.

Boğça Hamamı Beyoğlu İlçesi'nde, Ga-lata'da, Çeşme Meydanı mevkiinde Buğulu Sokağı'ndaydı. II. Mehmed (Fatih) vakfından olduğu bilinen ve "Buğuluca Hamamı" veya "Bokluca Hamam" adları ile de anılan bu yapı çift taraflı bir erkekler hamamı idi. 1957'de kiracısı çıkarılmış ve ardından yıktırılmıştır.

Boğdan Sarayı ve Şapeli *mad.*

II:292b, V:292b. **Boğos Arabyan Basımevi** III:188c.

Bogos (Surp) Ermeni-Katolik Kilisesi

Sarıyer İlçesi'nde Büyükdere'dedir. Boğos Amira Bilezikciyan tarafından 1847'de bir şapel olarak inşa ettiril-

mişti. Sonradan daha geniş boyutlarda kagir olarak inşa edildi ve 29 Eylül 1885'te Patrik Azaiyan tarafından ibadete açıldı. 1893'te bir onarım geçirdi. Uzunluğu 30 m, genişliği 14 m ve yüksekliği 20 m'dir. Mimar Kirkor Hürmüzyan tarafından gotik tarzda inşa edilmiştir.

II:36lc, I

Boğosyan, Hovhannes IV: 172a, 315a.

Bohça Değişik kumaşlardan yapılabilen ve içine eşya konularak çaprazlama bağlanan dört köşe kumaş. Eskiden önemli kişisel eşyalar bohçalar içinde korunurdu. Evlenecek bir genç kızın çeyizi bohçalar içinde güveyin evine taşındığı gibi, gelinin çeyizi içinde hayatı boyunca kullanacağı çok sayıda bohçaya da sahip olmasına özen gösterilirdi. Kadınların önem verdiği eşyalardan biri olan bohça, yapıldığı kumaşa, işlemelerine ve kullanıldığı yerlere göre "şal bohça", "ahmediye bohça", "yazma bohça", "basma bohça", "sandık bohçası", "çarşı bohçası" gibi adlar alırdı. Sokaklarda kadınların boh-çasız ve çocuksuz dolaşması bir hafiflik belirtisi sayılır ve ayıplanırdı.

Bohçacılar Ev ev dolaşarak bohça içine koyduğu elbiselik, çamaşırılık kumaş, başörtüsü, yatak çarşafı, yorgan yüzü gibi şeyleri satan kadınlara verilen ad. Bohçacılar "bohçacı kadın" ve "bohçacı madama" adlarıyla iki çeşittiler. Bohçacı kadınlar Rumeli göçmeni ya da Müslüman Çingenelerden; bohçacı madamalar ise Avusturya Yahudileri arasından çıkardı. Günümüzde de tek tuk örnekleri görülen bohçacılar, evlere rahatlıkla girip çıktıkları için yakın ya da uzak aileler arasında haber götürüp getirme, evlenecek yaşta kızları haber verme, hanımlarla senli benli olarak bazı aile sırlarına vâkıf olma gibi özelliklere de sahiptirler.

Bohemund III:486b. **Bohor, Angelo** I:549a.

Boks *mad.* II:293b, VII:42a.

Bolayır, Ali Ekrem (1867, istanbul - 1937, istanbul) Şair. Namık Kemal'in oğludur. II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) 18 yıl mabeyin kâtipliği yaptı. 1913'ten sonra Darülfünun Edebiyat Fakültesi'nde metin şerhi müderrisliğine getirildi. Servet-i Fünun şiir akımı içinde yer aldı. Şiirlerini: *Rub-iKe-mal*(1909~), *Zilâl-illbam*(1909~), *Çocuk Şiirleri* (1917), *Ordunun Defteri* (1918, nazım ve nesir), *Şiir Demeti* (1925), *Vicdan Alevleri* (3.925) adlı kitaplarda topladı.

II:556b, VI:299a, 536b, 536c. **Bologna, Leopold** II:364b.

Bomba Olayı *mad. II:294b*, I:40b, III:181c, 193c, V:39a, VI:168c.

Bombacı Bekir (1899, İstanbul - 1977, Karlsruhe) Futbolcu. Spora 1912'de

Fenerbahçe genç takımında başladı. 1916'da Altınordu'ya, 1920'de de İtti-hatspor'a geçti. 1921'de takviyeli Galatasaray takımı ile katıldığı Almanya turnesinde Phönix Karlsruhe takımı tarafından beğenilip kadroya alındı. Almanya şampiyonu olan bu takımda oynarken 1924 ve 1928 olimpiyatlarında Türk milli takımında oynayıp 3 gol attı. 1925-1927 arasında tekrar Fenerbahçe forması giydi, ancak her defasında çeşitli baskılar nedeniyle Almanya'ya dönmek zorunda kaldı. 1931'de futbolu bıraktı. Antrenörlük diploması alarak yurtdışında takım çalıştıran ilk Türk oldu. Fenerbahçe formasıyla oynadığı 30 maçta 33 gol atmıştır. 3 kez A milli olmuş, bir kez kaptanlık yapmıştır. Özellikle, çektiği sert şutlarla kale direklerini kırdığı rivayet edilir, bu nedenle "Bombacı" lakabıyla anılırdı.

Bombar (Madame) III:308c. **Bomonti** *mad. II:295b*, I:6a. *ilgili madde:*

Bomonti Bira Fabrikası II:296a **Bomonti Bira Bahçesi** IL297a.

Bomonti Bira Fabrikası *mad. II:296a*, 57a, 295c, IV: 133a, VI:439a, VII:185a.

Bomonti Buz Fabrikası 19. yy 'in sonlarına doğru İstinye'de ünlü biracı Bomonti'nin tesis ettiği buz imalathanesi. Boğazdaki içkili gazinolar, çay bahçeleri, lokantalar ve halk buradan buz temin etmekteydi.

Bomonti Hastanesi I:349c. **Bomonti Kardeşler** IV:133a.

Bomonti-Nektar Birleşik Bira

Fabrikaları Şirketi II:57b, IV: 133a.

İlgili madde: Bomonti Bira Fabrikası II:29öa

Bön Marche Mağazası II:297c, III:424c, IV:470a.

Bön, Ottaviano VII:382a. **Bonatz, Paul** II:289a, VII:222a. **Bondini, Guillaume de** IV:306a. **Bonfils, Adrien** III:330b. **Bonfils, Felix** III:330b. **Bongofski Paşa** III:545a. **Bonkowski, Charles** *mad. II:291 a*,

Bonmarşeler *mad. II:297b*.

Bonnac IIL331c.

Bonneval, Claude Alexandre Comte

de bak. Ahmed Paşa (Kumbaracı)

Bonos

ilgili maddeler:

Bonos Sarayı II:298c

Bonos Sarnıcı II:298c **Bonos Sarayı** *mad. IL298c.* **Bonos Sarnıcı** *mad. IL298c,*
264a. **Bora, Osman Asaf** *mad. IL299b.*

Bora, Rıdvan

82

83

Bölükbaşı, Rıza Tevfik

Bora, Rıdvan III:207a.

Borak, Sadi (1911, İstanbul) Gazeteci, yazar. Alaeddin Numune Mektebi'n-de ve Kabataş Sultanisi'nde okudu. Birbirini izleyen savaşların neden olduğu ekonomik sıkıntı yüzünden öğrenimini özel olarak sürdürdü. PTT'de görevli olduğu yıllarda Atatürk'ün telgrafçılığı da yapan Borak, bir yandan da zamanın çeşitli dergi ve gazetelerinde yazılar yazdı. 1940'ta *Vakit* gazetesinde düzeltmen olarak ve sırasıyla *Son Posta*, *Son Saat*, *Tasvir*, *Yeni İstanbul*, *Milliyet*, *Tan*, *Dünya*, *Hürriyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde çeşitli görevlerde çalıştı. Özellikle tarihsel konularda yazılar yazan Sadi Borak telif ve derleme olarak 30'a yakın eser yayımladı.

VI:475a.

Boralı, Turgut (1923, istanbul -1994, istanbul) Tiyatro ve sinema sanatçısı. Sahneye ilk kez 1940'ta Raşit Rıza Topluluğu'nün oynadığı *Hava Cıva* oyunuyla çıktı. Pek çok özel tiyatrodan çalışan Boralı, özellikle bulvar türü oyunlarda ve vodvillerde çok başarılı oldu; birçok sinemada ve televizyon filminde de rol aldı.

III:44lc, VL80c, 538a. **Boran, Bellice** II:239a, VII:202b, 203a.

Boran, Orhan (1928, İstanbul) Radyo-televizyon ve sahne sunucusu. Galatasaray Lisesi'ni bitirdikten sonra İstanbul Radyosu'nda temsil yayınlan rejisörü olarak çalıştı. Türkiye'de sahne sunuculuğunun meslek haline gelmesine büyük katkıları oldu. Sahneye "Yu-ki" adlı kuklası ve büyük beyaz mendiliyle çıkardı. Son yıllarda televizyonda sohbet programları da sundu.

VI:296b. **Borar, Orhan** II:142b, VL296a, VII:144a.

Boratav, Pertev Naili II:422c, III:519c,

522a, 547a, V:203c, 305a, VII:229c, 438c, 464b.

Boris I II:330b. **Boro, Oda** VII:463b. **Boro, Sadun** VII:463b. **Borsa Hanı** *bak.*
Havyar Hanı

Borsa Lokantaları *mad. IL299c, IV:271b.*

Borsalar *mad. H:300a, I:36c, III:356c. ilgili madde:*

Galata Bankerleri III:355a **Bosch, Clemens** IV:248b. **Bosco, Bartolomeo** IV: 159a,
VL52a. **Bosco Tiyatrosu** VI:132b. **Bosfor Apartmanı** I:327a.

Bosfor Birahanesi Galata'da, eskiden domuz kasapları bulunduğu için Domuz Sokağı adı verilen sokakta açılmış eski bir birahane. Sahibinden dolayı Niko'nun Birahanesi, Niko, Niko-li adlarıyla da anılırdı. 19. yy'ın sonla-

rıyla 20. yy'ın başlarında, kalem efendilerinin devam ettiği Bosfor Birahanesi, bira yanında bol ve çeşitli mezelerle hizmet veren; Rum delikanlılarının garson olarak hizmet verdiği seçkin bir eğlence yeri idi.

Bosforus (Bosphorus) II:266a. **Bosna Vilayeti Gazetesi** III:123c.

Bosnavî Darülhadişi İstanbul medreselerinin adlarını veren eski listelerde Şehzadebaşı'nda ya da Horhor'da olduğuna dair bilgiler bulunan bu yapının tam yeri, tarihçesi ve mimarisi hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır.

Bosphorus RaUroad Company II:288c. **Bosporus** *mad. İL301 b. Bossert, Helmuth Th.* IV:248b. **Bostan Çelebi** (ö. 1705) V:420b.

Bostan Dolabı Bostanlarla evlerin ve yalıların bahçelerindeki sulama düzeneği. Bostan kuyusundan veya havuzdan, dolap beygirinin döndürdüğü çarkla (dolap) çekilen su, ince arklardan akıtılarak sebzelikler sulanırdı.

Bostan Efendi (ö. 1630) VII:125c.

Bostan Hamamı *bak.* Üsküplü Camii ve Hamamı

Bostan İskelesi Eyüp İlçesi'nde, Haliç kıyısında iskele. Osmanlı zamanında padişahlar tahta çıktıktan sonra kılıç kuşanmak için alayla denizyoluyla Eyüp'e geldiklerinde Bostan İskele-si'ne inerler, karayoluyla geldiklerinde ise bu iskeleden denizyoluyla dönerlerdi. Bostancıbaşı defterlerinden öğrenildiğine göre yakın geçmişe kadar Bostan İskelesi'nin sağında çok sayıda kahvehane vardı. Bu kahvehanelerde zamanın ünlü musiki üstatları klasik Türk musikisi meşk ederlerdi. İskelenin hemen yanında ise 2,5 m boyunda yekpare bir mermer sütundan ibaret Bostan İskelesi Çeşmesi yer alıyordu. 19. yy'ın ortalarında Hüsrev Mehmed Paşa'nın anısına inşa edilen ve son derece zarif bir taş işçiliğine sahip olan çeşmenin cephesi kabartma bir servi motifiyle tezyin edilmişti.

I:535b, II:192c.

Bostan iskelesi Kahvehaneleri Eyüp'te Bostan İskelesi'nin sağında yer alan

Mihrişah Sultan vakfı kahvehanelerdi. İstanbul yaşamında özellikle de müziğin gelişmesinde bu kahvelerin önemli yeri vardır. Dede Efendi başta olmak Zekai Dede, Eyyubî Mehmed Bey, Nuri, Hacı Faik, Hünkâr İmamı Ali, Santuri Edhem, Medeni Aziz efendiler, Latif Ağa vb genellikle bu kahvehanelerde meşk ederlerdi. İstanbul'un önde gelen hanende ve sazandeleri de burada buluşurlardı. Bostan İskeleyi kahvehaneleri meşk geleneği 20. yy'ın başına kadar sürmüştür. Cumhuriyet döneminde gündüzleri kahvehane, geceleri gazino olarak çalıştırı-

lan Eyüp İskeleyi Gazinosu da bu kahvehanelerin sırasındaydı ve ramazan geceleri burada Karagöz oynatılırdı.

Bostan Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Sururi, Hacı Ahmet, Bülbül, Çukur ve Kalyoncu Kulluğu mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.559'dur.

Bostan Mescidi *bak.* Bostancıbaşı Ali Ağa Camii

Bostanali Camii *bak.* Bostancıbaşı Ali Ağa Camii

Bostancı *mad. II:301c, I:45c, III:25a,*

VII:49a, 497b. *İlgili maddeler:* Bağdat Caddesi I:528c Bostancı Camii II:304b
Bostancı İskeleyi IL305a Bostancıbaşı Köprüsü II:308c İbrahim Paşa
Mektebi IV:127c Poleatikon Senti ve Köşkü VL276a Vordonos
Adası VII:391b

Bostancı Camii *mad. IL304b, II:6b, 303b, VII:334c.*

Bostancı Cellatları

İlgili madde: Cellatlar II:393b

Bostancı Deniz Otobüsü İskeleyi

IV:205b.

Bostancı Deresi *bak.* Çamaşırcı Deresi **Bostancı İlkokulu** II:303c.

Bostancı İskeleyi *mad. II:305a, 303c, IV:205a.*

Bostancı Kapısı (Demirkapı) *bak.* Surlar

Bostancı Karakolu I:530a.

Bostancı Kullukları Osmanlı hanedanına ait kasır, sahilsaray, köşk ve bahçelerin, Marmara'da Küçükçekmece'ye, Anadolu yakasında Bostancı'ya ve Adalar'a, Boğaziçi'nde de kavaklara kadar, kıyı semtlerinin ve İstanbul denizlerinin güvenliğinden bostancıbaşı ve başında bulunduğu Bostancı Ocağı sorumluydu. İskeleyelerde ise Bostancı Kulluğu denen birer karakol vardı. Bu karakolların subay ve erleri Bostancı Ocağı'na mensuptular.

Bostancı Ocağı *mad. IL305b, I:351c, II:393b, 509c, III:457c, IV:496c.*

Bostancı Vapuru *mad. H:307c, 305b.*

Bostancıbaşı Abdullah Ağa Yahşi Üsküdar İlçesi'nde, Çengelköy'de, Çına-raltı Camii'nin yanındadır. Belli bir mimari tarza sahip değildir. 19. yy'ın başında inşa edilmiştir. İlk sahibi Bostancıbaşı (sonra sadrazam) Abdullah Ağa'dan dolayı Bostancıbaşı Yalısı olarak tanınırdı. Bir ara II. Abdülha-mid'in başhafiyelerinden Raif Paşa'nın mülkü oldu. 20. yy'ın başlarında yeni sahibinden dolayı Yordan Yalısı olarak adlandırıldı. 1910'da yapılan eklemelerle gayri muntazam gelişmiş büyük bir binadır. Kuzey bölümünde

Türk rokoku tarzında kapı kornişleri, hücre ve dolaplar, enginar biçimli merdiven babası, birinci kat sofasında Lale Devri'ne ait sebil ve İyonik tarzın bozulmuş şeklindeki ahşap merdiven sütunu ile dikkat çeker. Ahşap/bağdadi duvarları 1985-1987 restorasyonu ile betona dönüştürülmüş, üstleri de ahşapla kaplanmıştır. Yanında bir anıt çınar yükselir.

Bostancıbaşı Alı Ağa Camii *mad.*

II:3,07e, IV:367a. Bostancıbaşı Defterleri mad. II308a, L494a, II:114c, 191a, 192b, 194a, 201b, 305c, 359c.

Bostancıbaşı Derbendi Köprüsü *bak.* Bostancıbaşı Köprüsü

Bostancıbaşı Köprüsü *mad. II308c, 302c, IV:144b.*

Bostancıbaşı Ocağı L543c.

Bostancıbaşı Sicili *bak.* Bostancıbaşı Defterleri

Bostancılar Mescidi IV:41Ob.

Bostanî Ali Camii *bak.* Bostancıbaşı Ali Ağa Camii

Bostaniçi Mescidi *bak.* Sefer Kethüda Mescidi

Bostanlar *mad. II309a, 279b, VII:210c. İlgili madde:*

Langa V:195a

Bostanzadeler *mad. II:310b. Bosut, Nuri* VII43a.

Boşboğaz ile Güllabî Haftada iki gün yayımlanan resimli mizah dergisi. 6 Ağustos 1908-14 Aralık 1908 tarihleri arasında yayımlandı. Başyazarı Hüseyin Rahmi'ydi.

Bota 3 Ocak'ta Konstantinopolis'te düzenlenen şenlikler. Kökü MÖ 44'e kadar gider. Başkentte geleneksel biçimde (kurbanlar kesilerek, halka açık ziyafetlerde dualar ederek) kutlanmaya devam etti. 4. yy'ın sonlarında Hip-podrom'da Arkadios ve Honorius'un katıldığı kurban törenleri bilinir. Trul-lo Konsili'nde (691) yasaklanan Bota şenliklerinin değişik bir biçimi (boton pezdromion) 9-10. yy'larda Konstantinopolis'te tekrar kutlanmaya başlandı. Büyük ölçüde Hristiyanlaşmış Bota, 10. yy'a kadar imparatorluk törenlerindeki

yerini korudu. 12. yy'da kilise babası Balsamon'un bota sözcüğünü yanlış bir biçimde Grekçede "ot-layan canavar" anlamına gelen bir kelime ile karıştırması sonucu Tanrı Pan'a hasredilmiş sanılarak şenlikler yasaklandı.

Botaneiates Ailesi Üyeleri 571'den beri bilinen soylu Bizans ailesi. Attaleia-tes, ailenin soyluluğu ve zenginliğini överken, Psellos orta sınıftan geldiklerini ve VII. Mihael (hd 1071-1078) tarafından yükseltildiklerini kaydeder. Askerlikte sivrilmiş pek çok Botaniates bilinir. Aile adını taşıyan İmparator III.

Nikeforos Botaneiates'in (hd 1078-1081) aile ile bağı açıklığa kavuşmamıştır. Nikeforos'un torunu olduğu sanılan Mihael (?) ise, I. Aleksios'un kardeşi Manuel'in kızı ile nişanlanmışsa da 12. yy'ın sonlarında ailenin rolü azalmıştır.

Botaneiates Sarayı *mad. II:311 b, I:64c, II:253b.*

Botanik Bahçeleri *mad. II:311'c, IV:412b.*

Botanik Garden Fidanlığı 111:314b.

BOTAŞ III:176b.

Botter Apartmanı *mad. II:312c, I:281c, 329b, II:551a, IV:267c.*

Botter, Jean

ilgili maddeler: Botter Apartmanı II:312c Jean Botter Köşkleri IV:318b **Botter Moda Evi** II:313a. **Botton Han** IIL79c

Boucicaut, Jean n le Maingre *mad. II:314a, 408b, IV:181a, V:299b.*

Bouillon, Geodefroi de II:359b, 3ö3c, III:485b, IV:331a.

Bouree, M. III:369c.

Bourgeois IL90b, 185c, III:551a, VI:531b.

Bous Forumu *mad. IL314c, I:161c, IV:528b, V:75c, 187a, 404c, 433a, VII:371a.*

Bouvard, Joseph Antoine *mad. II:315a, 90b, 187a, IV:545c.*

Bouvy, Edmond *mad. II:316a,*

VII:168c.

Boyacı Han II:331a. **Boyacıköy** *mad. II:316b, I:33c, II:34a,*

VII:499a.

ilgili madde:

Mahmud II Meydan Çeşmesi V:262b **Boyacıköy Ermeni Mezarlığı** III:185b.

Boyacıyan, Arsak Hagop III:182c. **Boyacıyev, Manyo P.** IL329c.

Boyar, Ali Sami *mad. II:316c, 318c, III:28a, V:122c, VI:176c, 447c.*

Boyar, Cevat V:277a.

Boyar, Selim Pertev *mad. II:317a.*

Boysan, Mazlum (Yüzbaşı) III:449c. **Boytorun, Nuri** *mad. II:317b.* **Boz, Baki**
VL538a **Bozacılar** *mad. 11-317c.* *İlgili madde:* Vefa Bozacısı
VIL373a

Bozbeyli, Ferruh (1927, Kahramanmaraş) Avukat. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Bir süre serbest avukat olarak çalıştı. 12-15. dönem (1961-1977) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoda bulundu. Demokratik Parti genel başkanlığı ve Millet Meclisi başkanlığı yaptı.

Bozcak, Mehmet Rüştü III:564b. **Bozcak, Sabiha** *mad. II:318c.* **Bozcak, Sabiha**
Rüştü IV: 171a

Bozdoğan Kemer *mad. II:319a, 253c, 259a, III:261b, 375c, 525a, 525b, IV:398a, 534c, V:57c, VL341c, 457a, 489c, VII:47a, 53c, 155c, 372b.*

Bozfırat, Ayhan (1932, İstanbul - 1981, İstanbul) Yazar. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Hikâyelerini şu kitaplarda topladı: *İstasyon* (1971), *Fırıldak* (1972), *Dört Yol Ağzındaki Ev* (1976), *Sokak Lambaları* (1980). Ayrıca bazı dergilerde çocuk hikâyeleri de bulunan Ayhan Bozfırat, öykü ve kitap tanıtma yazılarıyla bilinen Sırma Köksal'ın annesidir.

Bozkurt Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Cumhuriyet, Halaskar Gazi, Erge-nekon, Eskişehir, Feriköy ve Duatepe mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.162'dir.

Bozkurt, Mehmet V:468a. **Bozkurt, Turhan** VII:449b.

Bozok, Hüsamettin (1916, İstanbul) Yazar, yayımcı. Pertevniyal Lisesi'nden sonra, İstanbul Üniversitesi Fen Fa-kültesi'nde kimya okudu. *Yedi Tepe* dergisini ve yayınevini kurdu. Edebiyat tarihi ve bazı edebiyatçılar üzerine incelemeler yayımladı. Yazılarını *Yeni Adam*, *Serveti Fünun-Uyanış*, *İnsan* dergilerinde ve 1950 sonrasında hep kendi dergisinde yayımladı. Hüsamettin Bozok, kendi yazı ve incelemelerinin yanı sıra, uzunca bir dönem ayakta tutabildiği *Yedi Tepe* ile hem düşün ve edebiyat hayatımıza katkıda bulunmuş, hem de bu dergi etrafında birçok şair ve yazarın yetişmesine yardımcı olmuştur. Batı'nın bazı tanınmış şair ve yazarlarını tanıttığı *Portreler* (1941) ile *Emile Zola* (1940) başlıklı bir incelemesi de bulunmaktadır.

V:406a, VII:464b. **Boztepe, Halil Nihat** IV:144c. **Bozulgan Kemer** IL319c. **Bozyer, Türkân** IV:356b **Böcekbaşı** *mad. II:320b.* **Böcekli Cami** *bak.*
Tüccarbaşı Camii **Böke, Hüsamettin** VII:376a. **Bölge Çalışma**
Müdürlüğü VIL37a.

Bölükbaşı, Rıza Tevfik (1869, Edirne -1949, İstanbul) Şair, politikacı. Mek-teb-i Tıbbiye'yi bitirdi. Siyaset hayatında maarif nazırlığına, Şûra-yı Devlet reisliğine kadar yükseldi. Sevr Ant-laşması'nı imzalayan heyette

bulundu. Bu yüzden 150'likler arasında yer alarak yurtdışına sürgüne gönderildi. 25 yıla yakın süreyle Ortadoğu'da bazı Arap ülkelerinde kaldı. Kendisini "Feylesof Rıza" olarak tanımlayan şair, Servet-i Fünuncu olmamış, divan, nefes ve koşmalar yazmış, hem tekke

Börekçiler

84

85

Bünyamin Ayaşî

şiiirine, hem de halk şiirine ilgi duymuştur. Şiirlerini sağlığında *Serab-ı Ömrüm* (1934 ve 1949) adlı kitapta toplamış olan şairin ölümünden çok sonra, bir kısım makalesi *Rıza Tevfik'in Tekke ve Halk Edebiyatı İle İlgili Makaleleri* (1982) adıyla yayımlanmıştır. II:563a, III:533a.

Börekçiler *mad. 11321a*, III:313a.

Brahialion *mad. II:321 c.*

Branas Ailesi *mad. II:321 c.*

Brangadino, Pietro IV: 104a.

Brankovanos, Konstantin VII:461a. ilgili madde-. Paraskevi (Ayia) Kilisesi VI:220a

Branzeau, Theodore VII: 14a.

Brasserie l'Orient I:249c.

Braudel, Fernand VI: 109a.

Braun, Hugo IV:248b.

Braun, Rudolf VII:14a

Braun, Wolf III:155c

Brauner, Leo IL312b.

Breschi, Alexandre ilgili madde-, İtalya Evi (Casa d'Italia) IV: 303a

Bresson, Henri-Cartier III:435c.

Brest, Germain-Fabius (1823, Marsilya -1900, Marsilya) Fransız ressam. Marsilya'da Emile Lowbon'un, Paris'te Tro-yon'un öğrencisi oldu. 1855'te İstanbul'a gelerek 4 yıl kalan Brest, İstanbul ve Anadolu'dan, günlük yaşamı ve mimari anıtları konu alan birçok resim yaptı. İstanbul'u konu alan eserlerinden bazıları "Üsküdar", "İstanbul Manzarası", "Cami Önü", "Kapalıçarşı", "Boğaz'dan", "Bebek Kırıları", "Yelkenliler", "Türk Kahvesi", "At Meydanı", "Boğaziçi'nde Balıkçılar"dır.

Breves, Savary de LU:331c.

Brias V:281c.

Brias Limanı V:215c.

Brias Sarayı *mad. II:322c, I:529a, II:253c, IV:331c, VI:462a, 471b, VII:248b.*

Briennios, Nikeforos III:320c, V:47b.

Brindesi, Giovanni *mad. IL322b, III:361a.*

Bristol, Mark L. (Amiral) II: 178a. *İlgili madde:*

Amerikan Bristol Hastanesi I:243c **Bristol Oteli** *mad. H:324a, VII:249a.* **British Seanian's Hospital** *bak. İngiliz*

Hastanesi **Brohtoi** *mad. II:324c, IV:530c.*

Broquiere, Bertrandon de la *bak. Bertrandon de la Broquiere*

Bruck, Kari von VII:380a. **Brugel, Pieter** II:438a.

Brumalia Dionisios adına yapılan pagan

şenlikler. 24 Kasım'dan 21 Aralık'a kadar sürerdi. Brumalia kültürünün 6. yy'a kadar gayet canlı olduğu sanılmaktadır. 691'deki Trullo Konsili'nde Brumalia şenliklerine katılanların 6 yıl aforoz edilmeleri kararlaştırılmıştı. Kon-sil ayrıca pandomim, taklit, hiciv, maske gibi diğer Brumalia unsurlarını da yasaklamıştı. VII. Konstantinos (hd 913-959) Brumalia törenlerine bizzat katılırdı. 12. yy'a kadar bu şenliklerin kutlandığı sanılmaktadır.

Brunnig (Dr.) III:440c. **Brunov, N.** II:264b. **Brunswick, Bernard** IV:404c.

Bruyn, Cornelius de *mad. II:325a, III:419b, 557b, IV:537b, V:344a, VII:29b.*

Budda, Hilmi Ömer V:169c. **Buenaventura, Gabriel** VII:404c. **Bugay, Umur** 111:441 c.

Bugün IV:448a.

Bugün Aylık "fenni, içtimai, iktisadi" dergi. Temmuz 1922-Eylül 1922'de yayımlandı. Yayımlayan Mürettibin-i Osmaniye Cemiyeti, sorumlu müdürü Necib'di.

Buğ Gemisi İstanbul'a ilk gelen buharlı gemiye ve daha sonra gelenlere verilen ad. 1828'de Tersane tarafından İngiltere'den satın alınan Swift gemisine buharlı gemi anlamında "buğ gemisi" adı verilmiştir. İç düzenlemesi yapıldıktan sonra II. Mahmud'un hizmetine tahsis edilen bu ilk buharlı gemi, padişahın Adalar'a, Büyükçekme-ce'ye ve Tekirdağ'a yaptığı gezilerde kullanıldı.

III:31a.

Buğra, Tarık (1918, Akşehir - 1994, İstanbul) Yazar, gazeteci. İstanbul Üniversitesi Tıp, Hukuk ve Edebiyat fakültelerinde belirli süreler okudu, sonra

gazetecilik mesleğine geçti. *Milliyet*, *Yeni İstanbul*, *Haber*, *Tercüman* gazetelerinde fıkra yazarı olarak çalıştı. 1948'de *Cumhuriyet*'m hikâye yarışmasında ödül aldı. Hikâyenin yanı-sıra, roman ve oyun da yazdı, edebiyat incelemeleri ve tanıtımları yayımladı. Kitaplarından bazıları şunlardır: *Oğlum* (1949), *iki Uyku Arasında* (1954), *Siyah Kehribar* (tornan, 1955), *Küçük Ağa* (roman, 1964, daha sonra TRT tarafından dizileştirildi), *Ayakta Durmakİstiyomm*(oyun, 1966), *İbiş'in Rüyası* (roman, 1970, Ankara Devlet Tiyatrosu tarafından oyunlaştırılarak oynandı), *Firavun İmanı* (1976), *Yalnızlar* (tornan, 1981), *Osmancık* (roman, 1983, TRT tarafından "Kuruluş" adıyla dizileştirildi).

Buhara Tekkesi *mad. II:325b*. **Buharlı Değirmen Fabrikası** II:54la.

Buhur Merasimi Resmi törenlerde Paşa Kapısı'nda yinelenen geleneklerdendi. Örneğin, padişaktan mühr-i

hümayunu alan yeni sadrazam, Paşa Kapısı'nda protokole göre devlet ricalini kabul eder, gelenler yerlerini aldıktan sonra atama hatt-ı hümayunu okunur, bundan sonra davetlilere şerbet, tatlı, kahve, çubuk ikram edilir, salonda buhurdan gezdirilirdi. Aynı şekilde sadrazamın elçi kabulünde de buhur merasimi yapıldı. Bu gelenek uyarınca buhur tütsüsü, buhurdan içinde konuğun önüne getirilir, o da eliyle dumanı kendisine çekerek koklardı. Ardından gülabdanla gülsuyu ser-pilirdi. Kaptan-ı deryalığa atananlar için Tersane önünde yapılan karşılama töreninde de Tersane emini tarafından buhur merasimi icra olunurdu.

Buhurîlik VII:215c. *ilgili madde:*

Halvetîlik III:533b **Bukağılı**, **Hüdai** III:531c. **Buket Basımevi** III:183b.

Bukoleon Limanı *mad. II:327b*, V:215b.

Bukoleon Sarayı *mad. II:327b*, 253a, 346b, 347a, 437b, 480a, III:258b, VI:462b.

Bulak, Ahmet Nurettin (1914, Fındıklı -1987, İstanbul) İktisatçı. Brüksel'de ve İstanbul Üniversitesi İktisat Fakül-tesi'nde eğitim gördü. Ticaretle uğraştı; İstanbul Vilayet Daimi Encümen üyeliği yaptı. 12-13. dönem (1961-1969) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Bulak Mustafa Paşa Türbesi

mad. II:327c. **Bulard, M.** IV:460a.

Bulgar Eksarhhanesi *mad. II:328a*, I:23c, VI:366b.

ttgili madde:

Stefan (Sveti) Kilisesi VII:44a **Bulgar Eksarhhanesi Binası** *mad. II:328c*.

Bulgar Hastanesi *mad. II:329b*, IV:14c, VI:402a.

Bulgar Kilisesi *bak.* Stefan (Sveti) Kilisesi

Bulgar Okulları *mad. II:329b*. **Bulgarca Basın** *mad. II:330a*. **Bulgarlar** *mad.*

II:330b. ilgili madde:

Bulgar Eksarhhanesi II:328a

Bulgar Eksarhhanesi Binası II:328c

Bulgar Hastanesi II:329b

Bulgar Okulları II:329b

Bulgarca Basın II:330b

Stefan (Sveti) Kilisesi VII:44a **Bulgar Palas** II:418a. **Bulgurlu mad. II:331b**, VII:501a. *ilgili maddeler:*

Bodrumî Ömer Lütfi Efendi Camii

II:265b

Bulgurlu Mescidi II:333a **Bulgurlu Çeşmesi** Çamlıca-Bulgurlu'da Bulgurlu Camii'nin yanındadır. 12927 1875'te kesme taştan yapılmıştır. İki yuvarlak sütun üzerine bindirilmiş tak şeklinde bir görünüşü vardır. Aynata-şısı büyük ve oymalıdır.

Bulgurlu Dağı II:331c. **Bulgurlu Hamamı** II:332c. **Bulgurlu Mescidi mad. IL333a**, 332b. **Bulletin de Nouvelles mad. IL333a. Bulut, Hakkı V:537a.**

Bulvar Tiyatrosu 1959-1960 sezonunda Fındıkzade'deki Zuhal Düğün Sa-lonu'nun 320 kişilik tiyatroya dönüştürülmesiyle kuruldu. Salonda ilkin, Tevhit Bilge Topluluğu *Seçim Arifesi* adlı oyunu sahnelendi. 1960-1961 sezonunda Münir Özkul ve Arkadaşları Topluluğu yerleşti. İlk sezon, *Sevgili Gölge, Generalin Aşkı, Yağmurcu*; 1961-1962 sezonunda ise *Leyleğin Ömrü ve Bana Çiçek Yollama* adlı oyunları sahneledi. 1962-1963 sezonunda Sadettin Erbil, Kenan Büke ve Aziz Basmacı'nın bir araya gelerek oluşturduğu topluluk, *Garsoniyer, Yaz Bekârı, Mhracenin Gerdanlığı, Kan Horoz* adlı oyunları oynadı. Daha sonra Tevhit Bilge Topluluğu yeniden Bulvar Tiyatrosu'na yerleşti ve *Timarhanede Af* adlı oyunu sahneledi. Vahi Öz Topluluğu da bir süre bu salonda çalıştı.

V:312a. **Bulwer, Henry** I:69b, IV:33b, VII:442b.

Buondelmonti, Cristoforo mad. IL333c, 347c, III:60a, 159a, 418b, 556c, IV:24c, 166e, 366a, V:11a, 30c, 287b, VI:49a.

Burak, Cihat mad. IL334a, 448b.

Burak, Ratip Tahir (1903, İstanbul -1977, İstanbul) Ressam, karikatürist, gazeteci, yazar. Üsküdar Lisesi'nde, Yüksek Denizcilik Okulu'nda ve Güzel Sanatlar Akademisi'nde eğitim gördü. Gazeteciliğe *Ay dede* dergisinde başladı. *Zümrüdü Anka, Karagöz, Akbaba, Vatan, ikdam, Milliyet, Politika, Akşam, Köroğlu, Ulus, Hürriyet, Yeni Sabah* dergi ve gazetelerinde roman, resimli roman, makale, fıkra yazıları ve karikatürler yayımladı. Demokrat Parti iktidarı döneminde başbakana hakaret suçundan 16 ay hapis yattı. 12. dönemde (1961-1965) İstanbul milletvekilliği yaptı.

IV:448b. **Burak Reis** V:210a.

Burak, Sevim *mad. IL334c*, 448a, 465c.

Burç Kilisesi *bak. Yeoryios (Ayios)*

Patrikhane Kilisesi **Burgaz Sanatoryumu** II:338c.

Burgaz Vapuru *mad. IL335a*, IV:344a, 393c, V:482a, VI:542a.

Burgazada Deniz Kulübü II:339a. **Burgazada İskeleyi** IV:206a.

Burgazadası *mad. IL335a*, I:5b, IV:487b, VII:492b.

ilgili madde:

Sait Faik Müzesi VI:419b **Burgazadası'nı Güzelleştirme Derneği**
II:339a.

Burhan Arif IV:163a. **Burhan Cahit** VI:310c.

Burhan Felek Spor Sitesi *mad.*

IL339b, III:276c.

Burhaneddin Kumpanyası L89b. **Burhaneddin Tiyatrosu** III:60b.

Burhaniye Mahallesi Üsküdar İlçe-si'nde yer alır. Küplüce, Emniyet, Kısıklı, Altunizade, İcadiye, Kuzguncuk ve Abdullah Ağa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.251'dir.

Buri, Erdem IL387c, 388a.

Burian, Orhan (1914, İstanbul - 1953, Ankara) Yazar, çevirmen. Kabataş Lisesi'nden sonra, Cambridge Üniversitesi İngiliz Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Ankara Üniversitesi'nde İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğretim üyeliği yaptı. *Yücel* adlı dergide yazdı, *Ufuklar'ı* çıkardı. Denemeler, edebiyat yazıları ile tanındı. Ölümünden sonra bazı yazıları *Denemeler Eleştiriler* (1954) adıyla bir kitapta toplandı. Burian'm günümüz kültür yaşamındaki tanınmışlığı, önemli ölçüde Sha-kespeare çevirilerinden gelmektedir.

Burla Makine ve Ticaret ve Yatırım

AŞ IV:229c.

Burmak Han *mad. IL339c*, VI:374a,
374b.

Burmak Mescit *mad. II:340a.*

Burmak Sütun *mad. IL340b*, III:52c, IV:77a, 142a, VI:65a, 120b, 324a.

Bursa Tekkesi Mescidi *mad. IL340c*,
I:542b, III:159c.

Bursak, Şefik *mad. IL341c*, 463c. **Burton, E.** IV:56b.

Busbecq, Augier Ghislain de *mad. U:342a, 184c, 257a, III:36c, 4l8c, V:178b, 227c, VII:87b.*

Buscagkone, Carlo IV:304b. **Butak, Behzat** *mad. IL342c.* **Butler, C.** IV:198c.

Buyrukçu, Muzaffer II:447c, IV:145a, V:406a, VI:136c.

Bükey, Metin V:534c.

Bükey, Süreyya (1895, İstanbul - 1974, İstanbul) Fotoğrafçı. Mekteb-i Sultaniyi (Galatasaray Lisesi) bitirdi. Mekteb-i Mülkiye'de okurken 1915'te askere alındı. 1918'de İtalya'ya gitti. Milano Üniversitesi'nde siyasal bilimler okudu. İstanbul'a dönüşünde fotoğraf malzemeleri ithalatına başladı. 1928'de İstiklal Caddesi no. 509'da

Foto Süreyya adıyla bir fotoğrafane açtı. 1930'da *Foto Magazin* adlı aylık fotoğraf dergisini yayımlamaya başladı. 1940'lı yıllarda da *Holivud Dünyası, Ufuk, Av ve Deniz dergilerini* çıkardı.

Bükey, Zeki III:331b.

Bülbül Eski İstanbul'un sayfiyelerinde ve bahçelik semtlerinde bülbülleriyle ün yapmış yerler vardı. Özellikle Üsküdar'daki Bülbülderesi, Eyüp ve Kanlı-ca'daki dereler ve yakınlarındaki bahçe ve korular bülbül yatağıydı. Özellikle gül mevsiminde coştığı ve daha yanık öttüğü kabul edilen bülbülleri dinlemek için bağ, bahçe ve korularda mehtaplı bahar ve yaz gecelerini kollayan seçkin kimseler uzak semtlerde oturan dostlarını da davet ederlerdi. Kanlıca, Göksu, Emirgân, Alem-dağ bülbülleri ve mehtaplı gece âlemleriyle ünlüydü. Kentleşmenin getirdiği gürültüler, ağaçlık alanların yerleşime ayrılması bülbülleri uzaklaştırmış, zamanla insanların da özel ilgisi azalmıştır.

Bülbül (Tebrizli) IV:295a. **Bülbül, Hayri** III:202c **Bülbül Köşkü** IV:4lOb

Bülbül Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Yenişehir, Hacı Ahmet, Bostan, Çukur, Şehit Muhtar, Kocatepe mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.290'dır.

II:221a.

Bülbülcüzade Tekkesi *bak.* Nişancı Tekkesi

Bülbülderesi Üsküdar'da çarşı içindeki Selman Ağa Camii'nden Bağlarbaşı'na giden yolun ilk bölümü olan Selma-nıpak Caddesi'nin Cumhuriyet Caddesi adıyla devam ettiği mahal, Bülbülderesi diye bilinir. Buradaki Bülbülderesi Mescidi, Bülbülderesi Mezarlığı (Selanikliler Mezarlığı), Yeni-bülbül Sokağı, gibi sözcükler semtin adından gelmektedir. Cumhuriyet Caddesi'nin de adı eskiden Bülbüldere-si-Bağlarbaşı yolu idi. Yolun izlediği dereboyu, mezarlığın bulunduğu yamaç, onun üst kısmını oluşturan ve önceleri Değhamamı denilen tepe bir zamanlar bülbüllerle dolu olduğundan Bülbülderesi diye adlandırılmıştır.

II:37a. *ilgili madde:*

Haydar Taşkendî Tekkesi IV:26b **Bülbülderesi Mezarkgı** V:445a.

Bülbülderesi Tekkesi *bak.* Selami Ali Efendi Tekkesi

Büngöl, Nurettin Rüştü I:280c, VI:262b.

Bünyamin (Tudelalı) *mad. IL343a*, III:397a, IV: 10a, 464c, VII:265c, 403c.

Bünyamin Ayaşî (ö. 1519) IV:125c,

Burun, Vecdi

86

87

Büyükşehir Belediyesi

214e, V:381c.

Burun, Vecdi (1920, İstanbul - 1990, İstanbul) Gazeteci, fıkra yazarı. Paris'te Condorcet Lisesi'nden sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölünür ne devam etti. *Varlık* dergisinde şiirleri, tiyatro ve öykü eleştiri yazıları yayımlandı. *Tasvir-i Efkârda*. çalıştı. Hasan Tanrıkut ile birlikte *Ses* dergisini çıkardı. Daha sonra *Son Saat*, *Haber*, *En Son Dakika*, *Yeni Sabah*, *Yeni İstanbul* ve *Büyük Doğu*, *Her Gün*, *Milliyet* gazetelerinde fıkra ve yazılar yazdı. Yayımlanmış kitapları vardır.

Bütün, Hüsnîye IV:358a. **Büyücülük** *mad. H:343b ilgili madde-*.

Üfürükçülük-Cincilik VII:335b **Büyük Bataklık** II:319c.

Büyük Bent *mad. II:344a*, I:115a, II:150a, V:3a, VII:48a.

Büyük Bent Kasrı *mad. II:345b*.

Büyük Burç III:359c.

Büyük Çıkma Bir padişahın ölmesi veya tahttan indirilmesi, yeni padişahın tahta çıkması üzerine sarayda geniş çapta değişikliklere gidilir; hasoda, hazine, kiler ve seferli koğuşlarından gençler dış görevlere atanır, odalar arasında nakiller gerçekleştirilir; haremden ise önceki padişahın hasekileri, ikballeri, kalfaları, kızları, hayatta ise annesi Eski Saray'a gönderilir, cariyeler durumlarına uygun kimselerle evlendirilirlerdi. Cülus çıkması da denen bu değişikliklere bağlı olarak Enderun'a, Galata Sarayı ve İbrahim Paşa Sarayı ocaklarından gençler, hareme de yeni cariyeler alınırdı. Her padişah değişikliğinde yinelenen bu uygulamaya büyük çıkma, her yıl yapılan sınırlı değişikliklere ise küçük çıkma denirdi.

Büyük Çorapçı Hanı *mad. II:345c*.

Büyük Çukur Han *bak.* Rüstem Paşa Hanı

Büyük Dere II:359a.

Büyük Doğu *mad. II:346a, I:200b.*

Büyük Duygu On beş günlük dergi. 1913' te yayımlandı. Kurucusu Dünder Alp, sorumlu müdürü Süleyman Tefik'ti.

Büyük Eczane III:256a. **Büyük Emperyal Oteli** III:481a.

Büyük Gazete Haftalık, resimli "medeniyet mefhumu içine giren bütün şeylerden bahseder en asri" dergi. 28 Ekim 1926-1 Kasım 1928 tarihleri arasında yayımlandı. Müdürü ve başyazarı Zeki Cemal'di.

Büyük Hamam *bak. Mimar Sinan Hamamı*

Büyük İskele Camii *bak. Kaptan Paşa Camii*

Büyük İskender VII:343c.

Büyük İstanbul Kanalizasyon Projesi

IV:235b.

Büyük İstanbul Nâzım Plan Bürosu

II:280b, 497c, IV:164b, VL270c.

İlgili madde:

Planlama II:265b

Büyük İtalyan Operet Heyeti VL202b. **Büyük Kaçgun** V:9a. **Büyük Kulüp** II:409a.

Büyük Mabeyin Köşkü (Yıldız Sarayı) II:37a, 41a, III:70c, 233a.

Büyük Mecidiye Camii *bak. Ortaköy Camii*

Büyük Mecmua On beş günlük resimli "edebi, ilmi" dergi. 6 Mart 1919-25 Aralık 1919 tarihleri arasında yayımlandı. İmtiyaz sahibi Sabiha Zekeriya idi.

Büyük Melen Projesi IV:236a

Büyük Mevlit Eskiden daha çok kadınlar arasında Arabi ayların üçüncüsü olan rebiyülevvele verilen ad. Bu ayda doğan çocuklara Mevlit adı konulması da eski bir gelenektir.

Büyük Postane *bak. Posta ve Telgraf*

Nezaret Binası **Büyük Postane Camii** *bak. Hobyar*

Mescidi

Büyük Safran Hanı Eminönü İlçesi'nde, Beyazıt'ta, Kapalıçarşı'nın kuzey tarafında, Mercan'a açılan Örucüler Kapısı yönünde Yağlıkçılar Caddesi üzerinde yer almaktadır. Çukur Han'ın yanında bulunan bu hanın kitabesi olmayıp, hangi tarihte ve kim tarafından yaptırıldığı bilinmemektedir. Orijinal halinden oldukça uzaklaşmış olan bu yapı

iki kat halinde ve tek avlulu hanlar grubundandır. Düzgün bir plana sahiptir. Dış cephe duvarlarında kesme taş ve aralarda tuğla dizileri ile oluşturulan bir inşa tekniği uygulanmıştır. R. E. Koçu'ya göre hanın bir Bizans dönemi yapısı olması ihtimali vardır. 1894'teki depremde büyük hasar görmüş olan yapı daha sonra tamamıyla yeniden inşa edilmiştir. Bu yüzden ilk yapıya ait mimari özelliklerini kaybetmiştir. İki katlı olan bu hanın adından dolayı baharatçılar çarşısı olarak kullanıldığı sanılmaktadır. Hanın zemin katında avluyu çevreleyen on altı dükkân vardır. Yapının ikinci katında ise yine avluya bakan dört dükkân bulunmaktadır. Bugün oldukça harap durumdadır.

IV:426b.

Büyük Saray *mad. IL346b*, I:271b, 325c, II:253a, 424a, 439c, III:115c, 227c, 258a, IV:142a, 528c, V:461c, 491c, VI:74c, 226c, 265b, 462a, 463a, VII:55b, 65a, 294c, 394b, 496c, 561c.

İlgili maddeler: Bukoleon Sarayı II:327b Katisma IV:491b Mozaik Müzesi V:491c

Nea Ekklesia VI:57c **Büyük Sürmeli Otel** VI: 180a. **Büyük Şişeci Han** *mad. IL348c. Büyük Tarabya Otel* VI: 180a.

Büyük Tövbe Eski İstanbul kadınları, Arabi ayların bazılarını kendi aralarında özel adlar vermişlerdi. Büyük tövbe, cemaziyülevvelin karşılığı olarak bunlardan biriydi. Bunun gibi, rebiyülevvele "büyük mevlit", rebiyülahıra "küçük mevlit", cemaziyülahıra "küçük tövbe"; "üç aylar" denilen recep, şaban, ramazandan önceki bu dört aya birden ise "tövbe ayları" demektedirler. Bunun gibi muharrem ayma "aşure", şevvale "bayram ayı", zilkadeye "aralık", zilhicceye ise "Kurban Bayramı" deniyordu.

Büyük Valide Hanı *bak. Valide Hanı* **Büyük Vefa Hanı** II:123c.

Büyük Yeni Han *mad. IL349b*, IIMölb, V:50c, 274c, 548c.

Büyük Yol Günlük resimli gazete. 4 Mayıs 1925'te yayımlandı. Sorumlu müdürü Ahmed Şerafeddin'di.

Büyükada *mad. II:350a*, I:533a, IV:78a, 546c, V:154c, VII:544a.

ilgili maddeler: Anadolu Kulübü I:253a Azaryan Köşkü I:502a Büyükada İskelesi II:353c Büyükada Rum Yetimhanesi II:354a Con Paşa Köşkü II:438b Çankaya Otel II:468c Çavuşoğlu Köşkü II:481b Hacıopulo Köşkü III:481a Hamidiye Camii IIL543c İlyasko Köşkü IV:160b Kalvokoresis Köşkü IV:400c Meziki Köşkü V:446c Mizzi Köşkü V:478b Ralli Köşkü VL300b Sabuncakis Köşkü VT:382a Splendid Otel VII:40b **Büyükada Camii** *bak. Hamidiye Camii*

Büyükada Deniz Otobüsü İskelesi

IV:206b.

Büyükada Hamamı Büyükada'da, Maden Mahallesi'nde, Firuz Sokağı no. 9'dadır.

Kesin yapım tarihi bilinmemektedir. Bir evin özel hamamı iken 1910'da bazı değişiklikler yapılarak çarşı hamamına dönüştürülmüştür. Moloz taş duvar örgülü ve kiremit çatılıdır. Sıcaklık bölümü tek kurnalı iki halvet ile dört kurnalı sofadan oluşmaktadır. Halen yaz aylarında çalışmaktadır.

Büyükada İskeleyi *mad. II:353c, IV:206b.*

Büyükada Rum Yetimhanesi

IL354a, VII:365a.

Büyükada Tenis ve Su Sporları Kulübü I:502a.

Büyükada Vapuru *mad. IL354b, V:99a.*

Büyükada Yat Kulübü I:71a, 253b. **Büyükaksoy, Kâzım** IIL58c, VI:316c.

Büyükaksoy, Server Hilmi III:62c. **Büyükalkan, Tülin** VII:346b.

Büyükataman, Ayla VII:204c. **Büyükbakkalköy** *mad. II:354c.*

Büyükbalıklı Han IL25a. **BüyükbebekII:II6a**

Büyükburç, Erol V:534b, VI:265a, VII: 204e.

Büyükçamlıca Mesiresi V:408a.

Büyükçamlıca Tepesi *bak. Çamlıca Tepeleri*

Büyükçekmece *mad. II:355c, 228b. Büyükçekmece Barajı* IV:235c. *İlgili madde:*

Barajlar ve Baraj Gölleri II:51b

Büyükçekmece Çardak Plaj Gazinosu

III:380a. --

Büyükçekmece Gölü *mad. II:356a, I:150b, II:52a, III:413a.*

Büyükçekmece İlçesi *mad. II:356b, IV:22b, 137b, 138b.*

İlgili maddeler: Büyükçekmece II:355c Büyükçekmece Gölü II:356a Büyükçekmece

Kervansarayı II:357c Büyükçekmece Köprüsü II:358a Sokollu

Mehmed Paşa Mescidi VU:34a

Büyükçekmece Kervansarayı

mad. IL357c, III:550a, VII:34b.

Büyükçekmece Köprüsü *mad.*

IL358a, 356b, V:134a, VI:504b, VII:86c.

Büyükdere *mad. II: 359a, I:1c, III: 25a, VH:498c.*

İlgili maddeler: Azaryan Yalısı I:502c Boğaziçi II: 266a Büyükdere Camii II:363b

Büyükdere Çayırı II:363c

Cerrah Mahmud Efendi Camii II:410c

İspanya Elçiliği Yazlığı IV:217c Paraskevi (Ayia) Kilisesi VI:219c Rus Elçiliği

Yazlığı VI:370a Sadberk Hanım Müzesi VI: 390a

Büyükdere Bahçe Kùltürleri İstasyonu II:364a.

Büyükdere Caddesi *mad. II:36lc*, III:497a, IV:543b, V318a, VI:468b, VII:534a.

İlgili madde:

Zincirlikuyu Mezarlığı VII:560a **Büyükdere Camii** *mad. IL363b*, 361b.

Büyükdere Çayırı *mad. IL363c*, I:34a, 273c.

İlgili madde:

Büyükdere II:359a **Büyükdere Ermeni Mezarlığı**

Büyükdere Fidaüüğü HI:314a. **Büyükdere İskelesi** IV:202c

Büyükdere Kebabı Büyükdere Çayırı'na, Bentler'e giden İstanbulluların âb âlemlerine mahsus bir kebaptı. O yörenin kuzularından hazırlanan bir tür sebzeli şiş kebabıydı. Etin lezzetinden ve yörenin suyunun ve havasının güzelliğinden dolayı, keyif ve içki düşkünü

eski İstanbullular, bu kebabla rakı ve şarap içmek için ilkbaharda kira arabaları ile Büyükdere'ye giderlerdi.

Büyükdere Mesiresi V:407c.

Büyükdere Meyve Islah Enstitüsü

II:364b.

Büyükdere Piyasası Eskiden, yaz mevsimini geçirmek için Büyükdere'ye gidenler, akşam ezanından sonra gazinolar çevresinde, Çırçır'da gezmeye çıkarlar, Sular'a kadar yürürler, uzaktan yansıyan kemani Tatyos'un, kanuni Şemsi'nin, Karakaş'ın ve Yuva-kim'in müziklerini dinlerler; orman içlerinde dolaşırlardı. Bu gece gezileri erkekler içindi.

Büyükdere Spor Kulübü 9 Eylül 1946 da Büyükdere'de kurulan spor ve gençlik kulübü. Merkezi Büyükdere Muh-tarlığı'ndaydı. Başkanı Reşat Pamir, yönetim kurulu üyeleri Naim Özağa, Kenan Acargöz, Mustafa Topsakal, Salahaddin Okumuşoğlu, Yusuf Top-çuoğlu, Suphi Özel'di.

Büyükdere Ustası Bostancı Ocağı'na mensup olup Büyükdere'deki hasbahçe ile koru ve çayırlara bakan, ayrıca köyün güvenliğini sağlayan görevli. Büyükdere ustaları, buyruklarındaki bostancı ve bahçıvanları çalıştırarak saray için meyve ve sebze de yetiştirir, fazla ürünü ise İstanbul'da sat-tırırlardı.

Büyükdere Vapuru *mad. H:364b*. **Büyükdöğün Tepesi** IL230a

Büyükdere Yokuşu Sarnıcı

mad. II:364b.

Büyükdere Belediye Başkanlığı

III:305b. **Büyükdere Belediyesi** *bak.* Belediye

Büyükdere Belediyesi Mezarlıklar Müdürlüğü VII:560a.

Cabir Camii

88

89

Camiler

Cabir Camii *bak.* Atik Mustafa Paşa Camii

Cabir Türbesi *bak.* Atik Mustafa Paşa Camii

Cadalo Resimli mizah gazetesi. 4 Nisan 1911-2 Eylül 1911 arasında haftada iki kez yayımlandı. Sorumlu müdürü Haydar Rüşdi, Hüseyin Nazmi, imtiyaz sahibi ve başyazarı Nureddin Rüşdi'ydi.

Caddebostan *mad.* II:365a, III:25a,

VII:49a, 497b. *İlgili maddeler:*

Kadıköy Belediyesi Kültür ve Sanat Merkezi (KSM) IV:340b

Ragıp Paşa Köşkleri VL29ÖC

Rufinianai Sarayı VI:345a **Caddebostan Gazinosu** III:379c. **Caddebostan Plaj Gazinosu** II:388a. **Caddebostan Plajı** II:365b. **Caddebostan Vapuru** *mad.* II:365b,

307'c. **Cadde-i Kebir** *bak.* istiklal Caddesi

Cadı Mizah gazetesi. 1919'da haftada iki kez yayımlanıyordu, imtiyaz sahibi ve yazarı Mehmed Fethi, yazı işleri müdürü Zeki Halid'di.

Cadı Bostanı VII:497b. **Cafe Bristol** V:113b. **Cafe Concordia** II:216c. **Cafe de Byzance** II:216c. **Cafe de Commerce** I:511c. **Cafe de la Paix** IV:422b. **Cafe d'Europe** III: 177a.

Cafe du Croissant Taksim Meydanı'nda, maksemin yanında yer alan büyük bir kafeydi. 1800'larda açılmıştı. Bugünkü Talimhane semti o zaman adından da anlaşılacağı gibi Taksim'deki Topçu Kışlası'nın atış ve talim alanıydı. Cafe du Croissant o denli geniş bir alan üzerinde kuruluydu ki, daha sonraları aynı zamanda bir tiyatro salonuna dönüştürüldüğünde 2.000 kişilik izleyici kapasitesi olmuştu. Akustik düzeni bu geniş salona uygun düşecek şekilde kurulamadığından, kafenin ti-

yatro olarak işlevi fazla uzun olmadı.

Bir süre sonra kafe de kapandı. **Cafe du Luxembourg** II:216c. Cafer Ağa (ö. 1577) II:365c. **Cafer Ağa Camii** *mad.* II:365c.

Cafer Ağa Medresesi *mad.* II:365c,

I:461a, VII:317c. **Cafer Ağa Medresesi Kültür Merkezi**

II:366c. **Cafer Ağa Mescidi** *mad.* II:366c.

Cafer Bey (Kızılhisarlı) VI:155a.

Cafer Çelebi (ö. 1515, Tacizade) *mad. IL367a*, 85c, III:64a, 508a, IV:255a, V:196c, VI:169b, VII:150c.

Cafer Efendi (ö. 1630) II:105c, V:383b.

Cafer Efendi (ö. 1643, Şeyh Seyyid Keşfi) IV:550a, V:354b, VIMIOb.

İlgili madde-. Keşfi Cafer Efendi Tekkesi IV:549c

Cafer Efendi (*Risale-i Mimariye yazan*) V:354b.

Cafer Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Kızıtaşı'nda bulunduğu bilinen Cafer Efendi Medresesi 1918'deki Fatih yangınında yanmış ve hiçbir izi kalmamıştır.

Cafer Paşa (?, ? - 1587, İstanbul) Vezir. Sarayda silahdarlığa kadar yükseldi. El yazısının benzerliğinden dolayı I. Süleyman'ın (Kanuni) son günlerinde ve hattâ ölümünden (1566) sonra bazı gerekli emirler ona yazdırıldı. Bu hizmetinin karşılığında yeniçeri ağalığına getirildi ve Sokollu Mehmed Pa-şa'nın damadı oldu. Büyük istanbul yangınındaki ihmali nedeniyle 1569' da görevden alındı. Daha sonra So-kollu'nun yardımıyla Rumeli beylerbeyi ve kubbe veziri oldu.

İlgili madde: Cafer Paşa Külliyesi II:367c

Cafer Paşa (?, ? - 1609, İstanbul) Devlet adamı. Anadolu ve Rumeli beylerbeyliği yaptıktan sonra 1593'te kubbeal-tı vezirliğine getirildi. Fatma Sultanla evlenerek saraya damat oldu. Mısır beylerbeyliği, Tuna muhafızlığı ve sadaret kaymakamlığı görevlerinde bulundu.

V:503a.

Cafer Paşa (?, ? - 1635, Belgrad) Devlet adamı. Vezir rütbesiyle 1632'de kap-tan-ı deryalığa getirildi. Akdeniz seferi sırasında korsanlarla çarpışırken gemisinin yanması nedeniyle 1634'te görevden alındı. Budin beylerbeyliğine gönderildi, ama ertesi yıl IV. Mu-rad'ın emriyle öldürüldü.

III:452c. **Cafer Paşa Kasrı** IV:41Ob.

Cafer Paşa Külliyesi *mad. II:367c*, VII:239b.

Caferâbâd Tekkesi II:134b, 13öc, VII:118c, 214e.

Caferağa *mad. IL369c. İlgili madde:*

Cafer Ağa Camii II:365c **Caferdem Paşa** V:118b. **Caferoğlu, Ahmet** V:169c, 209a. **Caffl, Ippolito** *mad. II:369c.*

Cağalazade İbrahim Bey Çeşmesi Edir-nekapı'da, Fevzi Paşa Caddesi üzerindedir. Edirnekapı Hamamı'nın önünde bir çıkıntı oluşturur. Kitabesinden anlaşıldığına göre, I. Süleyman'ın kızı Mihrimah Sultan burada bir çeşme yaptırmış, daha sonra bir yangın neticesi çeşmenin harap olması üzerine Cağalazade İbrahim Bey 1142/1729' da yeniden

yaptırmıştır. Kesme taşan, klasik üslupta bir çeşmedir. Mermer aynataşı kabartma motiflerle süslüdür. Antakyalı şair Şehdi Mustafa Efendi'nin yazdığı kitabesi, çeşmenin sivri kemerinin altındadır. Yine mermerden yapılmış olan teknesi yol seviyesinin altında kalmıştır.

V:456a.

Cağalazade Sarayı II:370b. **Cağalazadeler** *mad. 11:3 70a.*

Cağaloğlu *mad. II:370c, 556c, IV:144c, 174b, VII: 1 Ic, 495b.*

İlgili maddeler:

Acımusluk Sokağı Sarnıcı I:64b Babıâli Caddesi I:524a Cağaloğlu Hamamı II:371c
Çatalçeşme Mescidi II:479b

Damat İbrahim Paşa Dariilhadisi II:546c

Düyun-ı Umumiye Binası III:ille Fatma Sultan Camii IIL273c Gümüşhanevî Tekkesi
III:448a Hacı Beşir Ağa Külliyesi III:469c Hadım Hasan Paşa
Medresesi III:489a İnkılap Kitabevi IV:175b İran Elçiliği Binası
IV:189c İstanbul Kız Lisesi IV:228c istanbul Lisesi IV:232a İstanbul
Maarif Kitaphanesi IV:232b

Kethüda Mehmed Paşa Çeşmesi IV531c

Mahmud I Çeşmesi V:253b Mahmud Nedim Paşa Türbesi V:267c Nafia Nezaretî
Binası VL25c Naili Mescit VL42a Nuruosmaniye Sarnıcı VL104b
Remzi Kitabevi VL314c Rüstem Paşa Medresesi VI:374c Şengül
Hamamı VILLöOa Valide Mektebi VII:363b Yusuf Ağa Sıbyan
Mektebi VII:536b **Cağaloğlu, Ali** IIL413c.

Cağaloğlu Anadolu Lisesi II:371b, VII:364a.

İlgili madde: İstanbul Kız Lisesi IV:228c

Cağaloğlu Büro Yönetimi ve Sekreterlik Kız Meslek Lisesi

II:371b.

Cağaloğlu (Cığalazade) Yahşi H:163b, 164e, 172a.

Cağaloğlu Fırını II:371a.

Cağaloğlu Hamamı *mad. IL371c, III:541b, V:249c.*

Cağaloğlu İttifakı IL371a.

Cağaloğlu Kız Enstitüsü Lisesi

II:371b.

İlgili madde:

Kız Meslek Liseleri V:12a **Cağaloğlu Kız Meslek Lisesi** II:371b.

Cağaloğlu Tekkesi Eminönü İlçesi'nde, Cağaloğlu'nda, halen istanbul Erkek Lisesi olarak kullanılan Düyun-ı Umumiye binasının yerindeki Çifte Saraylar'ın (Cağaloğlu/Cağalazade Sarayı) civarındaki Hoca Kasım

Camii'nin yakınında yer aldığı anlaşılmaktadır. *Hadîka*'da Sadrazam Rüstem Paşa' nın (ö. 1561) üstadı Hoca Kasım tarafından yapımına başlanan, ancak baninin vefatından sonra Rüstem Paşa tarafından minber eklenerek camiye dönüştürülüp tamamlanan mescidin (Tekke Mescidi) yakınında aynı şahıs tarafından inşa ettirildiği, III. Ah-med döneminde (1703-1730) tekkenin, bitişiğindeki sarayın arazisine katılıp yıktırıldığı, bunun yerine tekkenin karşısındaki bir meskenin verildiği bildirilmektedir. Tekkenin, yakınındaki mescitle ve Rüstem Paşa'nın mescidin karşısında teberrüken inşa ettirdiği medrese ile aşağı yukarı aynı tarihte (965/1557-58) yaptırıldığı ve bu yapılarla birlikte küçük bir külliye oluşturduğu düşünülebilir. Nitekim III. Ahmed döneminden sonra tekke faaliyetini sürdürmüş, 18. yy'ın son çeyreğine ve 19. yy'ın ilk yarısına ait kaynaklarda çeşitli adlarla (Cağaloğlu, Kadiri, Kadiriler) zikredilmiştir. Başlangıçta hangi tarikata bağlı olduğu tespit edilemeyen tekkenin bu dönemlerde Kadirîlik ve Rıfâîlik arasında el değiştirdiği, ayin gününün pazartesi olduğu ve 19. yy'ın ikinci çeyreğinde ortadan kalktığı anlaşılmaktadır.

Cahitler Tiyatrosu 1962-1963 sezonunun başında Cahide Sonku ile Cahit Irgat'ın İstanbul'da oluşturdukları tiyatro topluluğu. Toplulukta Demir Akkantal, Ayfer Temizsoy, Necdet Selçuk Ar, Avni Arul ve Erdoğan Tun-cel yer aldılar. Site Tiyatrosu'nda *Dişi Örümcük* ve *Ocak* adlı oyunları sahnelediler. Kısa bir süre sonra dağıldılar.

Caillol, Jacques V:309c.

Caivano, Vincenzo V:235b.

Caize Yasal ve açık rüşvet olarak kamu

görevlerine atananlardan alınan para ve hediyeler. Vezirlik rütbesi verilenler, eyalet valiliklerine atananlar, mansıp ve memuriyet elde edenler, padişaha, sadrazama ve atamada etkisi olan diğerlerine, belirli oran ve miktarlarda, ubudiyet, bohça-baha, pişkeş akçesi, hediye-baha, genel olarak da cevaiz (caizeler) adı altında para ve hediye sunmaktaydılar. III. Selim (hd 1789-1807) caize geleneğini bir düzene sokmaya çalışınca bu kez gizli ve gayri meşru rüşvet yolu açıldı. Tanzimat'a değin, ferman harcı, evamir harcı, tebşiriye, kudumiye vb adlar altında caize geleneği sürdü. Tanzimat'ın ilanından (1839) sonra ise yasal rüşvet yasaklandığından gizli rüşvet geleneği yerleşti. Şairlere ve sanatçılara beğenilen eserlerinden dolayı padişah ve vezirlerce verilen ödel-lere de caize denirdi.

Calamote VII:497c.

Çalan, Cemal (Arap) III:4a, VII:349c.

Calleja, Antoine *mad. II*:372b, 297a.

Cambaziye Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Veled-i Karabaş, Uzun Yusuf, Arabacı Beyazıt, Ali Fakih, Hacı Ham-za mahalleleri ve Zeytinburnu

İlçesi'y-le çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.831'dir.

Camcılık *mad. II:372b, I:475c, V:482b. İlgili maddeler:*

Modiano Cam Fabrikası V:482b Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikası VI:228c

Camekân 19. yy'da Avrupa'dan İstanbul'a gelen, buradan da Anadolu'ya yayılan cam bölmeli mekân. Sofalara, hamam bölmelerine, misafir odalarına yapılan camekânların renkli veya renksiz camları en çok İtalya'dan ithal ediliyor; bunlar bir tür vitray tekniğiyle işlenerek camlı oda, camekân odası da denen çiçeklikler, küçük soyunma yerleri ve sohbet mekânları yapıyordu.

Cami Avlusu Sergisi Eski İstanbul'da bazı büyük camilerin avlularında ramazan ayında, satış yapmak üzere sergi açılması bir gelenektir. Halk Bayezid, Eyüb Sultan, Fatih, Ayasofya, Kılıç Ali Paşa camileriyle, Yeni Cami avlularında açılan sergilerden ramazan ihtiyaçlarını ucuz olarak temin ederdi. Cami sergileri 1920'li yılların ortalarından sonra açılmaz olmuştur. Günümüzde ramazan ayında Sultan Ahmed Camii avlusunda kitap fuarı açılmaktadır.

Cami Dersleri *mad. II:3 74b, 420a, III: 139a, VI:523a.*

Cami Mahallesi Tuzla İlçesi'nde yer alır. Postane, Yayla, İstasyon mahalleleri ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.818'dir.

Camialtı Rıhtımı VI:333c. **Camialtı Tersanesi** *mad. II:3 75a,*

III:426c, IV:10a, VII:223a, 254a. *İlgili madde:* Tersane-i Âmire VII:253c

Camialtı Vapurları *mad. II:3 75b, IILSOOc.*

Cami-i Kebir Hamamı Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Kasımpaşa Küllhanı Sokağı'ndadır. Güzelce Kasım Paşa tarafından 16. yy'da külliyesinin bir parçası olarak inşa ettirilmiş bir çift hamamdır. Evliya Çelebi bu hamamdan *Seyabatname'sinde* "eski, havası hoş, güzel yapılmış bir hamamdır ki, suyu tatlıdır" diye söz etmektedir. Moloz taş ve tuğla ile inşa edilmiş olan bu yapı bugün harabe halindedir.

Cami-i Kebir Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Keçeci Piri, Kulaksız, Kadı Mehmet, Küçük Piyale, Yahya Kâhya, Çatma Mescit, Bedrettin mahalleleri ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.206'dır.

II:221a, IV:10a. **Camiler** *mad. II:375c. İlgili maddeler:* Abbas Ağa Camii I:7b Abdî Çelebi Camii I:12a Abdülhamid I Külliyesi I:36a Acem Ağa Mescidi LÖOc Âdilşah Kadın Camii L84b Ağa Camii I:91b Ağaçayırı Mescidi ve Tekkesi I:95b

Ağačkakan Mescidi ve Sıbyan Mektebi I:96c

Ağalar Camii I:97c Ahî Çelebi Camii I:104a Ahmed Ağa Camii I:118c Ahmed Çelebi Mescidi I:121a Ahmediye Külliyesi I:136a Akarca Mescidi ve Tekkesi I:147c Akbıyık Mescidi ve Tekkesi L154b Akseki Kemaleddin Mescidi L165a Akşemseddin Mescidi I:171b Ali Fakih

Camii I:193a Ali Kethüda Camii I:193c Ali Paşa Camii ve Sebili
I:195a

Alibeyköyü Mescidi ve Çeşmesi

I:204b

Altunizade Külliyesi I:230c

Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi I:236b

Anadoluhisarı Camii I:258c Arabacı Bayezid Mescidi I:287b

Arakiyeci Ahmed Çelebi Mescidi I:292c

Arap Camii I:294a

Arapkapısı Mescidi ve Tekkesi I:296b

Aşariye Camii L 339a Aşçıbaşı Camii I:359b

90

Camiler

Âşık Paşa Külliyesi I:364c Atik Ali Paşa Camii I:403a Atik Ali Paşa Külliyesi I:403c
Atik Mustafa Paşa Camii I:406a Atik Valide Külliyesi I:407c Ayakapı
Mescidi I:438c Ayasofya I:446b Ayazma Camii I:471b Ay\ansaray
Mescidi I:496a Aziziye Camii 1:5 10e

Baba Haydar Mescidi ve Tekkesi I:516c

Bağodalan Mescidi I:534b

Bakî Efendi Camii ve Sıbyan Mektebi

II:2c

Bâlâ Külliyesi II:6b

Balaban Ağa Mescidi II:9b

Bâlî Paşa Camii II:27b

Baltalimanı Camii II: 34a

Başbüyük Camii II:79c

Bayezid Ağa Camii II:87a

Bayezid Külliyesi II:87a

Bayezid-i Cedid Mescidi II:96b

Bayram Paşa Külliyesi II: 1 00a

Bebek Camii 11:1 16a

Bedreddin Mescidi II:122c

Behram Çavuş Camii II: 1 23a

Beykoz Camii II:195c

Beylerbeyi Camii II:203b

Bıçakçı Mescidi II:227b

Bodrum Camii II:2ö3b

Bodrumî Ömer Lütfî Efendi Camii II:265b

Bostancı Camii II:304b Bostancıbaşı Ali Ağa Camii II:307c Bulgurlu Mescidi II:333a Burmalı Mescit II: 340a Bursa Tekkesi Mescidi II:340c Büyükdere Camii II:363b Cafer Ağa Camii IL365c Cafer Ağa Mescidi II:366c Canfeda Kadın Mescidi II:384a Cerrah Mahmud Efendi Camii II:4lOc Cerrah Mehmed Paşa Külliyesi

Çevri Usta Camii II:423c Cezayirli Hasan Paşa Camii II:425a Cezerî Kasım Paşa Camii II:42öb Cihangir Camii II:431a Çadırcı Mescidi II:458c Çakır Ağa Mescidi II:46lb Çakırcıbaşı Camii II:46lc

Çandarlı İbrahim Paşa Camii ve Medresesi II:468a

Çatalçeşme Mescidi II:479b Çavuşbaşı Camii II:480c

Çinili Külliyesi II:519c Çivizade Kızı Mescidi II: 524a Çorlulu Ali Paşa Camii II:527b Çorlulu Ali Paşa Külliyesi II:527c Çukurcuma Camii II: 539a Daltaban Mescidi II:544b Damat İbrahim Paşa Külliyesi II:547c Davud Ağa Mescidi III:6c Davud Paşa Külliyesi III:7a Dâye Hatun Camii III:12b Defterdar Camii III: 16c

Deniz Abdal Mescidi ve Tekkesi III:22a

Derviş Ali Mescidi III: 38a Dizdariye Camii III:73b Dolmabahçe Camii III:88a Duhanizade Mescidi III:104c Düğmecibaşı Mescidi III: 107a Ebu'l-Fazl Efendi Camii III:120c Emin Bey Camii III:157c Emin Sinan Mescidi III: 158a Emirgân Camii III:l69a Esekapi Mescidi ve Medresesi III:199c

Eski İmaret Camii III:203b Evliya Camii III:234b Eyüb Sultan Külliyesi III:237a Fatih Külliyesi IIL265c Fatih Mescidi III:270b Fatma Sultan Camii III:273c Fenarî İsa Camii III:277b Feneryolu Camii III:290b Ferhad Paşa Camii III: 291 c

Ferruh Kethüda Camii ve Tekkesi III:294b

Fethiye Camii III:300b

Feyzullah Efendi Külliyesi III:308b

Firuz Ağa Camii (Divanyolu) III:321a

Firuz Ağa Camii (Tophane) III:321b

Fuad Paşa Camii III:34lb

Galib Paşa Camii III:373b

Gazanfer Ağa Külliyesi III:375c

Gedikpaşa Camii ve Sıbyan Mektebi III:389a

Göztepe Camii III:415c Gureba Hastanesi Camii III:433a Gül Camii III:434a Gülfem
Hatun Camii III:438a Güzelce Kasım Paşa Camii III:461c Hacı Ali
Paşa Camii III:467c Hacı Bayram Kaftanî Camii III:468a Hacı Beşir
Ağa Külliyesi III:469c Hacı Evhad Külliyesi III:473b Hacı Halil
Mescidi III:475c Hacı Hasanzade Mescidi III:476c Hacı Hüsrev
Camii III:477a

Hacı Kadın Camii III:477b

Hacı Ömer Mescidi III:478a

Hadım İbrahim Paşa Camii III:490b

Hafız Alımed Paşa Külliyesi III:492a

Hamam Camii III:53öb

Hamidiye Camii III:543c

Hasan Çelebi Mescidi III:562c

Haseki Külliyesi IV:4c

Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi IV:43c

Hıranî Ahmed Paşa Mescidi IV:66c

Hırka-i Şerif Camii IV: 68a

Hidayet Camii IV:71a

Hobyar Mescidi IV:80b

Hoca Hamza Mescidi IV:80c

Hoca Kasım Günani Mescidi IV:81b

Hocapaşa Camii IV:81c

Hünkâr Kasırları IV:100b

Hünkâr Mahfilleri IV: 102a

Hürrem Çavuş Camii IV:103b

Hüsrev Paşa Külliyesi IV: 109a

İbn Meddas Mescidi IV:119b

İbrahim Ağa Çayırı Mescidi IV:123c

İbrahim Paşa Mescidi IV:127c

İmrahor Camii IV:166a

İmrahor Mescidi IV:168b

İranlılar Mescidi IV: 192a

İshak Paşa Camii IV:197b

İskender Paşa Camii IV:206c

İskender Paşa Külliyesi IV: 207a

İslam Bey Mescidi ve Tekkesi IV:209c

İstavroz Camii IV:256c

İvaz Efendi Camii IV:310a

Kabataş Camii IV:327a

Kadı Hüsameddin Mescidi IV:328b

Kadı Mescidi IV:328c

Kâğıthane Mescidi IV:383c

Kalenderhane Camii IV:396b

Kaliçeci Hasan Mescidi IV:400a

Kamer Hatun Camii IV:402b

Kandilli Camii IV:410c

Kantarcılar Mescidi IV:417c

Kaptan İbrahim Paşa Camii IV:433c

Kaptan Paşa Camii IV:434a

Kara Ahmed Paşa Külliyesi IV:437a

Kara Davud Paşa Camii IV:438a

Karaköy Mescidi IV:456c

Kariye Camii IV:466a

Kartaltepe Camii IV:473b

Kasap Demirhan Mescidi IV:476c

Kasap İlyas Camii IV:477b

Kasım Ağa Camii IV:479c

Kasım Çavuş Camii IV:480b

Kâtip Kasım Camii IV:491a

Kâtip Muslihiddin Mescidi IV:491a

Kayalar Mescidi ve Tekkesi IV:498c

Kaymak Mustafa Paşa Camii (Üsküdar) IV:505c

Kaysunizade Mescidi IV:511c Kazancı Mescidi IV: 512a Kefeli Mescidi IV:517c

Kemankeş Mustafa Paşa Camii IV:522a

Kepenekci Sinan Mescidi IV: 548a Kılıç Ali Paşa Külliyesi IV:557a Kınalıada Camii IV:5ö2b Kısıklı Camii V:6c Koca Mustafa Paşa Külliyesi V:30c Koca Ragıp Paşa Külliyesi V:34c Köprülü Külliyesi V:89a Kuleli Bahçe Camii V:117b

Kuyucu Murad Paşa Külliyesi V:142b

Küçük Ayasofya Camii V:146c Küçük Efendi Külliyesi V:150a Külliyele V:165a
Kürkçübaşı Camii V:172a Kürkçübaşı Mescidi V:172b Laleli
Külliyesi V:190c Levent Camii V:209a Lütü Paşa Mescidi V:231b
Mahmud Ağa Camii V:265b Mahmud Paşa Külliyesi V:2ö8c Makbul
İbrahim Paşa Camii V:277a Malatyalı İsmail Ağa Camii ve Tekkesi
V:279a

Manastır Mescidi V:287b Marpuççular Mescidi V:304a Mecidiye Camii (Çırağan)
V:314c Mecidiye Camii (Yeşilköy) V:316a Mehmed Ağa Külliyesi
V:355c Mehmed Paşa Camii V:363a Melek Hatun Mescidi V:38öc
Mercan Ağa Camii V:393c Merkez Efendi Külliyesi V:396b

Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi V:402a

Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Mescidi V:403c

Mesih Mehmed Paşa Camii, Türbesi ve Çeşmesi V:406b

Mihrimah Sultan Külliyesi (Edirnekapı) V:454a

Mihrimah Sultan Külliyesi (Üsküdar) V:456a

Mihrişah Hatun Camii V:457c Mihrişah Valide Sultan Camii V:458b Mihrişah
Valide Sultan Külliyesi V:459b Mimar Ağa Mescidi V:467a Mimar
Hayreddin Mescidi V:467c Mimar Sinan Mescidi V:468c

Mirzazade Camii ve Kütüphanesi
V:475a

Mismârî Şücâ Mescidi V:476c Molla Aşkî Mescidi V:483a Molla Çelebi Camii
V:483a Molla Hüsrev Mescidi (Vefa) V:485b

Molla Hüsrev Mescidi (Küçükmustafapaşa) V:485c

Mulisine Hatun Mescidi ve Tekkesi V:495a

Murad Paşa Külliyesi V:518a Muradiye Camii V:519b Mustafa III Camii V:554a
Nakşidil Sultan Külliyesi VI:41a Nalh Mescit VI:42a Neslişah Camii
VI:67a

Nişancı Mehmed Paşa Camii (Çarşamba) VI:85c

Nişancı Mehmed Paşa Camii (Kumkapı) VI:87a

Nişancı Mustafa Paşa Camii VI:87c

Nuruosmaniye Külliyesi VI:100a

Nusretiye Camii VI: 105a

Odabaşı Behruz Ağa Camii VI: 120a

Odalar Camii VI: 120c

Orta Camii VI: 140e

Ortaköy Camii VI: 143a

Osman Ağa Camii VI: 159a

Osman Reis Camii VL164a
Parmakkapı Mescidi VL225b
Paşalimanı Camii VI:230a
Pirî Mehmed Paşa Külliyesi VL251a
Piyale Paşa Külliyesi VL254c
Ramazan Efendi Camii ve Tekkesi VI:301a
Revanî Çelebi Mescidi VL320b
Rum Mehmed Paşa Camii ve Türbesi VL346c
Rüstem Paşa Camii VL371b Sa'dâbâd Camii VI:386b Sahaf Muslihiddin Mescidi
VI:406a Sahrayıcedit Camii VI:410c
Sancakdar Hayreddin Mescidi ve Tekkesi VL448b
Saraç İshak Mescidi ve Tekkesi VI:456c
Sefer Kethüda Mescidi VL489a
Sekbanbaşı Ferhad Ağa Mescidi VL489b
Sekbanbaşı İbrahim Ağa Mescidi
VL489c
Sekbanbaşı Mehmed Ağa Mescidi
VL490c
Selçuk Sultan Camii VI:497c Selimiye Camii VL512c Semiz Ali Paşa Camii VI:520a
Seyyid Hasan Paşa Külliyesi VL543c Seyyid Ömer Camii VI:545b
Silahı Mehmed Bey Mescidi VL553a Sinan Paşa Külliyesi (Beşiktaş)
VII :2c

91_ Camiler

Sinan Paşa Külliyesi (Beyazıt) VII:4a Sinan Paşa Mescidi VII:5a Sofular Camii
VII:24a Soğanağa Mescidi VII:25c Sokollu Mehmed Paşa Camii
VIL30c
Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi (Eyüp) VIL31c
Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi (Kadırga) VII:32a
Sokollu Mehmed Paşa Mescidi VIL34a
Solak Sinan Camii VII:35b
Suadiye Camii VIL50c
Sultan Alımed Külliyesi VII:55a
Sultan Selim Külliyesi VII:62a
Süleyman Ağa Mescidi VIL92b
Süleyman Subaşı Mescidi \TL94a

Süleymaniye Külliyesi VII:96b

Şah Sultan Camii VII:124c

Şah Sultan Camii ve Tekkesi VII:125b

Şah Sultan Külliyesi VII: 127a

Şebsafa Kadın Camii ve Sıbyan Mektebi VII:141a

Şehzade Külliyesi VII: 152a Şemsi Paşa Külliyesi VII:157c Şeyh Murad Külliyesi
VII:160b Şeyh Süleyman Mescidi VII: 172a Şeyh Vefa Külliyesi
VII:173c

Şeyhülislam İsmail Efendi Camii VII: 177a

Şişli Camii VII:185c Şüheda Mescidi VII:188c Tahir Efendi Camii VII:190b Takkeci
İbrahim Ağa Camii VII:194b Tatlıkuyu Mescidi VII:224c Teşvikiye
Camii VII:257b

Tezkireci Osman Efendi Camii VII:261b

Timurtaş Mescidi VII:271a Toklu Dede Mescidi VII:272c Tüccarbaşı Camii
VII:307a Üç Mihraplı Camii VII:333a Üçbaş Mescidi VII:333c Üçler
Mescidi VII: 334a Ümraniye Camii VII:339b Üryanîzade Mescidi
VII:342c Üskübiye Mescidi VII:343a Üsküplü Camii ve Hamamı
VII:352b Valide Camii VII:360b Vanıköy Camii VII:368a Vefa'
Kilise Camii VII:373c Yarhisar Mescidi VII:439c Yatağan Camii
VII:442c Yavaşca Şahin Mescidi VII:443c Yavuz Er Sinan Camii
VII:446c Yeni Cami Külliyesi VII:464c Yeni Valide Külliyesi
VII:468c

L _.

Camili Han

92

93

Celeb Hacı Mehmed Ağa

Yeraltı Camii VII:502a Yıldız Camii VII:514a Yusuf Şücaüddin Camii VII:538a
Yuşa Mescidi ve Tekkesi VII:538b Zal Mahmud Paşa Külliyesi
VII:542a Zeyneb Sultan Camii ve Sıbyan Mektebi VII:550b Zeyrek
Kilise Camii VII:555a Zihni Paşa Camii VII:559b Zühdi Paşa Camii
VII:567c **CamiiU Han** IV:426b.

Camlı Köşk Kış mevsiminde bahçe keyfi sürmek için düşünülmüş, cepheleri boydan
boya camlı, üstü de camdan veya hafif çatılı bahçe odaları. Kürk,
hırka giyilerek *bazen* mangal da götürülerek birkaç saat oturulur, evin
sıkıcı havasından kurtulunurdu.

V:5b.

Canip, Maxime du III:329c, 375a. **Campanaki** (Mimar) III:498a. **Can, Ayten** IV:357b. **Can, Enise** V:531a, VII:137c. **Can, Halil** II:559b. **Canard, M.** IV:221c. **Canaydın, Ahmed Nuri** V:530c. **Canbazhane mad.** *IL382c*, 1:35 1 c,

Canberk, Eray (1940, İstanbul) Şair. İstanbul Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde bir süre okudu. İlk şiirini *Yelken* dergisinde yayımladı. Şiirlerini *Kuytu Sular* '(1969) , *Sevda Türküleri* (1982~), *Yüreğin Burkulduğu Zaman* (1983) adlı kitaplarda topladı.

Canbolat, Nuriye IV:354b.

Candan, Artaki (1885, Selanik - 1948, İstanbul) Ermeni asıllı besteci ve kanuni. Terziyan soyadını bırakıp Candan soyadını aldı. Mekteb-i Tıbbiye'deki öğrenimini yarıda bırakarak piyasada kanun çalmaya başladı. Sazına hâkim, tavrı ve üslubu güzel bir kanuni olarak büyük ün kazandı. Belediye Konservatuvarı İcra Heyeti'nde çaldı. Sahibinin Sesi plak şirketinin musiki müdürü olarak sayısız eserin plağa alınmasını sağladı. "Koklasam saçlarını", "Ruhumda bahar açtı", "Son hatıra" güfteli şarkıları dillerden düşmedi; plakları satış rekorları kırdı.

III:260c, IV:519b, VL496c. **Candan, Hayrunissa** IV:356a. **Candemir, Hayri Ragıp** VII:376a. **Canegrati, Luigia** IV:303c.

Canfeda Baba Tekkesi Beyoğlu İlçe-si'nde, Fındıklı'da, Meclis-i Mebusan Caddesi ile Canfeda Çıkmazı'nın kavşağında yer aldığı anlaşılan bu tekkeden geriye, iki mezarı içeren küçük bir hazire dışında hiçbir şey intikal etmemiştir. İnşa tarihi tespit edilemeyen

tekkeye adını vermiş olan Canfeda Baha'nın şahidesinde vefat tarihi 12007 1785-86 olarak geçer. Diğer mezar ise Attar Hacı Süleyman'ın annesi Fatma Hatun'a (ö. 1794) aittir. II. Mahmud'un kızlarından Saliha Sultanin 1249/1834' teki düğününe davetli Halvetî şeyhleri arasında "Fındıklı'da Canfeda Tekkesi şeyhi Zakir Hafız Efendi'nin adı verilmekte 1256/1840 tarihli *Âsitane'* de pazar günü ayin icra edilen tekkelerin listesinde "Nakşibendiyye'den Canfeda Tekkesi der Kabataş-arsadır" kaydı bulunmakta, daha sonraki tekke listelerinde adına rastlanmamaktadır.

Canfeda Kadın mad. II:383b, VI: 96a. *İlgili maddeler:*

Canfeda Kadın Çeşmesi II:383c Canfeda Kadın Mescidi II: 384a

Canfeda Kadın Çeşmesi mad. II:383c.

Canfeda Kadın Hamamı Beykoz İlçe-si'nde Akbaba Köyü'ndeki Canfeda Kadın Camii'nin bir parçası olarak III. Murad döneminde (1574-1595) sarayda nüfuzlu bir kethüda olan Canfeda Saliha Kadın tarafından yaptırılmıştır. Şimdi sıcaklık kısmının kalıntıları görülebilen bu küçük hamamdan Evliya Çelebi "çift taraflıdır", Akbaba Kö-yü'nden de

"hamamlı mamur bir köydür" diye bahsetmektedir.

Canfeda Kadın Mescidi (Beykoz) *mad. II:384a*, 1:1 54a.

Canfeda Kadın Mescidi Fatih İlçesi'nde, Karagümrük'te, Canfeda Camii Sokağı'nda, Nureddin Cerrahî Tekkesi'nin yanındadır. Kâhya Kadın veya Kethüda Kadın isimleri ile de tanınan caminin banisi Harem Kethüdası Canfeda Saliha Hatun'dur. 992/1584'te yapılmış, pek çok tamirlerle günümüze ulaşmış olan yapı son onarımlarını 1982 ve 1985 yıllarında görmüştür. Bu onarımlarda tek şerefeli, ince gövdeli minaresi yapılarak beden duvarları yükseltilmiş, içi ve dışı yenilenmiş, mihrap duvarı Kütahya çinileri ile bezenmiş, yeni bir ahşap minber koyulmuştur. Duvarlarında kesme taş ve tuğla almalı olarak kullanılmıştır. Ahşap çatısının üzeri kiremit kaplıdır. Avlusunda şadırvan ve abdest muslukları bulunmaktadır.

II:383c, 414a. **Cange, Charles**du I:216c, II:298c, V:60c.

Cankurtaran Eminönü İlçesi'nde, Topkapı Sarayı'nı çevreleyen Sur-ı Sulta-ni'nin hemen güneyindeki Ahırkapı ile Kumkapı arasındaki semt. Adı, Boğaziçi girişinde kazaya uğrayan teknelerdeki denizcileri ve yolcuları kurtarmak için kurulan Cankurtaran (tahlisiye) istasyonlarından birisinin burada yer almasından gelmektedir. Cankurtaran Mahallesi'nin nüfusu (1990) 2.727'dir.

, 104a, VII:294c. *İlgili maddeler:*

Büyük Saray II:346b Hodegetria Manastırı ve Ayazması IV:82a

İshak Paşa Camii IV:197b İshak Paşa Hamamı IV:197c Nea Ekklesia VL57c Topoi VIL294c

Cankurtaran Gençlik Kulübü Adını taşıdığı semtin spor kulübü. Nevzat Üstünsoy, Safvet İlbay, Tevfik Gencel ve arkadaşları tarafından 1953'te kuruldu. Forma renkleri lacivert-beyaz'dır. Kısa sürede gösterdiği başarılarla futbolda 3. lige kadar çıktı. Futbol dışında halter ve boks branşlarında da faaliyet göstermiş ancak pek başarılı olamamıştır.

Cankurtaran Mescidi LI:101b. **Cankurtaran Öğretmen Evi** VI:191b. **Canlı, Fikret** VI:468b.

Canning, Stratford Redcliffe de I:47b, IV:112c, 175a, 565c.

Cano, Atanasios V:41a. **Canonica, Pietro** II:217c. *İlgili madde:* Cumhuriyet Anıtı II:444c

Cansever, Edip *mad. IL384c*, 448b, IV: 145a, V:406a.

Cansever, Fahrettin (1930, İstanbul) Futbolcu. Beykoz takımından yetişti. 1949-1955 arasında Beşiktaş'ta oynadı. Daha sonra futbolu Ankara'da Şekerhıral ve İstanbul'da Karagümrük takımlarında sürdürdü. 5 kez milli oldu. Futbolu bıraktıktan sonra antrenörlük yaptı.

Cansever, Turgut (1921, Antalya) Mi-' mar. İstanbul Güzel Sanatlar Akademi'si'ni

bitirdi. Aynı akademide öğretim üyesi, İstanbul ve Ankara belediyeleri ile İmar ve İskân Bakanlığı'n-da danışman olarak çalıştı. Ağa Han mimarlık ödülü büyük jürisinde ve Avrupa Konseyi Türk delagasyonun-da üyelik yaptı. 1980'de Ahmet Erte-gün'ün evinin yenilenmesi ve Ankara Türk Tarih Kurumu binası ile 1992'de de Demir Konutları ile Ağa Han Mimarlık Ödülü'nü aldı. Ayrıca Büyüka-da Anadolu Kulübü, İstanbul Beyazıt Meydanı düzenlemesi ve Diyarbakır Koleji gibi çalışmalarıyla çeşitli uluslararası ödüller kazandı.

II:187c, 453a, V:390a, 494a. **Cantemir, Constantin** IV:418a **Cantürk, Hüsnü** III:331a. **Canzuch, Francois** IV: 173a. **Canzuch, Joseph** IV: 173a. **Canzuch, Noel** III:128b. *İlgili madde:*

İngiliz Eczanesi IV: 173a

Capitol L188b, II:439c, 454c, 477a, VII:9b, 347a.

Caprice Lokantası L249c.

Caracalla II:439c, VL529a.

Caraffe, Armand Charles *mad. II:385a.*

Carakayt Basımevi III:183b.

Caranza, Ernest de (19. yy) Fransız fotoğrafçı. Societe Française de Photog-raphie üyesi olan Caranza, 1852'de İstanbul'a geldi. Anadolu'yu da gezerek, calotype tekniği ile çok sayıda fotoğraf çekti. Bunlardan 55 adedi ile hazırladığı albümü saraya takdim etti. Bu davranışı ve fotoğraflarındaki kalite nedeniyle kendisine "Sultan fotoğrafçısı" unvanı verildi. Konulan arasında Taksim Kışlası, Topkapı Sarayı, köşkler, İstanbul'un değişik görüntüleri vardı.

III:329c, IV:445a. **Caratheodory, Constantine** IV:462b.

Carbognano, Cosimo Comidas de

bak. Kömürciyan, Kosmas Komitas

Carceres IV:76c. **Cariye** *mad. ü:385a*, III:201a. **Cariyeler Dairesi** VII:288a.

Cariyeler Hastanesi IV:13c. **Carlmann et Blumberg** II:297c, 298a.

Carreri, Gemelli 111:31 la.

Cart Beyim Mizah dergisi. 1911'de yayımlandı. Müdürü Ahmed Reşad'dı.

Carter, Alan III:45c.

Caryan, F. III:183b.

Casa d'Italia *bak. İtalya Evi*

Caseneuve, Bernard Marius IV:159b.

Cassas, Louis-François *mad. II:386b*, 427a, 427b, IV:66b.

Cassius, Dion II:258a.

Castagneres, Pierre-Antoine de

IV:418c.

Castellan, Antoine-Laurent *mad. IL386c*, III:420b, IV:66b.

Caston, Vicomte Alfred de VI:321c. **Castro, Marcel** V:276c. **Castrum Sanctae Crucis** II: 408a. **Cav, Cavit** II:246a.

Cavid Ağa Camii ve Tekkesi Beşiktaş İlçesi'nde, Ortaköy'de, Osmanlı döneminde Küçük Ayazma adıyla tanınan mevkide bulunmaktaydı. Boğaziçi Köprüsü çevre yollarının yapımı sırasında, 1970'li yılların başında yıktırılan bu bina II. Abdülhamid'in musahiple-rinden Cavid Ağa tarafından yaptırılmıştır. Kagir duvarlı, ahşap çatılı bir yapı olduğu, minaresinin pencereleli bir şerefe ile donatıldığı bilinmektedir. B. Turnalı ile E. Yücel, İstanbul tekkelerinin dökümünü içeren kaynaklarda adı geçmeyen bu tesisin aynı zamanda bir Nakşibendî tekkesi olarak faaliyet gösterdiğini, Eyüp'teki Baba Haydar Tekkesi postnişini Hafız Mehmed Murad Efendi'nin 1920'lerde

bu cami-tekkenin imaret ve meşihat görevlerini üstlendiğini tespit etmişlerdir. Cavid Ağa'nın ayrıca burada bir de mektep yaptırdığı anlaşılmaktadır.

Cavit Bey V:308a, VL380c, 536b.

Cavkaytar, Yücel (1948, İstanbul -1967, Stockholm) Okçu. Ok sporuna, semti olan Kulaksız'da (Kasımpaşa) Ok-spor Kulübü'nde başladı. Kısa zamanda büyük varlık gösterdi. 14 yaşındayken okçuluk milli takımına alındı. 1962'de Avrupa gençler şampiyonluğunu kazandı. Ertesi yıl hastalanıp önemli bir ameliyat geçirdi. Ancak iyileşip spor sahalarına tekrar dönmesi mümkün olamadı. Tedavi için ailesi tarafından İsveç'e götürüldü. Orada kan kanserinden öldü.

Cayol, Henry V:309c.

Caz mad. II:387a.

Caz Kulüpleri IV:144a.

Cazını Dede (ö. 1875) V:421c.

Cebe Ali Bey *mad. II:389b*, V:329c,

VII:496a. *ilgili madde:* Cibali II:428a

Cebeci Hanı *mad. IL389c.*

Cebeci Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Sultan Çiftliği, Malkoçoğlu, Habibler, Gazi, Ellinci Yıl mahalleleri ve Esenler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.660'tır.

Cebeci Ocağı *mad. II:390a*, I:190c, II:389b, IV:432c.

İlgili madde-

Cebehane II:390c

Cebeciköy Kemer *bak. Güzelcekemer* **Cebthane** *mad. II:390c, I:325c, 345c.*
Cebthane Meydanı II:43c, 44c, 390c. **Cebthane Odaları** II:123b.
Cebeköy Deresi II:154a.

Cebesoy, Ali Fuat (1882, İstanbul - 1968, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Korgeneral oldu. Kurtuluş Savaşı'nda batı cephesi komutanlığı ve Moskova büyükelçiliği yaptı. TBMM başkanlığına (1948-1948) seçildi. 10. (1954-1957) ve 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

III:436c. **Ced, Necib** V:234a.

Cedid Abdürrahim Efendi Medresesi

mad. IL391a.

Cedid Ali Paşa Medresesi *mad. IL391c.*

Cedid Altın İstanbul'da, 1696'da II. Mustafa'nın adına kesilen 300 akçe değerinde altın paraydı. Dinar-ı cedid de denmişti. Bu yeni paranın basılmasındaki başlıca gerekçe, önceki İstanbul altınlarının ayarına yüksek olması nedeniyle tüccarlar tarafından toplanıp Mısır'a götürülmesi, orada daha düşük ayarlı "şerifi" altınları ile

değiştirilmesi işlemini önlemektir. Cedid altınının önceki tüm altınlardan farkı tuğralı olmasıydı. II. Mahmud adına 1818'de basılan altınlara da "cedid rumi" ve "cedid altın" denmişti.

Cedid Beşir Ağa Medresesi Bozdoğan Kemerinin yakınında bulunuyordu. I. Mahmud'un hazinedarı Beşir Ağa tarafından 18. yyın ortasında inşa ettirilmiştir. Küçük ölçüde, ikisi bir kişilik, biri iki kişilik üç hücreli, geniş bir avlusu, çamaşırhane, gusülhane ve helası bulunan, bir medreseydi.

Cedid Hacı Dede Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, İnadiye-Tunusbağı arasında, Tavaşi Hasan Ağa Mahallesi'nde bulunan bu tekke, 16. yyın sonlarına ait Bali Çavuş Mescidi'ne, "Cedid Hacı Dede" lakaplı, muhtemelen Kadirî tarikatına bağlı bir şeyhin meşihat koydurması sonucunda tesis edilmiştir. Kuruluş tarihi tespit edilemeyen tekkenin adı BOA'da bulunan 1199/1784 tarihli bir belgede geçmekte ve burada tekkenin söz konusu mescidin içinde faaliyet gösterdiği belirtilmektedir. 19. yy'a ve 20. yyın ilk çeyreğine ait belgelerde burası, ayin günü pazar olan bir Kadirî tekkesi olarak kayıtlıdır. Dahiliye Nezareti'nin R. 13017 1885-86 tarihli istatistik cetvelinde tekkede ikâmet edenlerin adedinin belirtildiği sütun boş bırakılmıştır. İ. H. Konyalı, Cumhuriyet döneminin başlarında harap durumda olduğu tespit edilen mescit-tekkenin 1941'de tamamen ortadan kalkmış bulunduğunu bildirir.

Cedid İslambol İstanbul'un adını taşıyan ve 1715'te III. Ahmedin adına basılan altın para. Bunun bir yüzünde tuğra, diğer yüzünde ise "duribe fi İslambol" yazısı vardı. Bu paraya "sikke-i cedid-i zer-i İslambol" da

denmekteydi.

Cedid Mehmed Efendi Medresesi

mad. II:392c, III:437a, VILöSc, 317c.

Cedid Zer-i Mahbub III. Mustafa döneminde (1757-1774) İstanbul'da basılan altın para. Halk arasında kısaca "zer-i mahbub", "mahbub altını" da denmekteydi.

Cedulini, Pietro V:205a. **Cedvel-i Sim** IV:384b.

Ceht Aylık siyasi, iktisadi, edebi dergi. 1910?-1914? arasında yayımlandı. Kurucusu Abdullah Cevdet'ti.

Celal (Sakallı) *mad. VI:420c, III:515b.* **Celal Muhtar** IV:334b. **Celal Sahir** L72b, IV:345b.

Celaleddin Efendi (ö. 1842) V:70c, VILIIIb.

Celaleddin Ergun Çelebi (ö. 1373) V:423a.

Celali İsyanları V:9a.

Celeb Hacı Mehmed Ağa Medresesi

Fatih İlçesi'nde, Fatih Külliyesi'nin yakınında, Tetimmeler Caddesi, Keres-

Celeb Taifesi

94

95 Cemiyet-i Matbuat-ı Osmaniye

teciler Sokağı ve Testereciler Sokağı arasında bulunuyordu. Banisi Kalkan-delenli Celeb Hacı Mehmed Ağa'dır. Dört hücreli fevkani olmak üzere on beş hücreli olan bu medrese ve müstemilatından hiçbir iz kalmamıştır.

VI:419b.

Celeb Taifesi Trakya ve Rumeli ile Anadolu'dan küçükbaş ve büyükbaş hayvan toplayıp İstanbul'a getiren toptancılar. Celeb-keşan, koyun tüccarları da denen bu kesimin, kendi *aralarında*, anlaşılarak hayvan sevkıyatını durdurmaları veya azaltmaları İstanbul' da et sıkıntısına neden olurdu. İstanbullular, özellikle de saray halkı arasında ise "celeb" sözcüğü "hayvan" anlamında, aşağılayıcı bir söz olarak kullanılırdı.

Celepoglu, Kosta I:413a.

Cellat Çeşmesi *bak.* Siyaset Çeşmesi

Cellat Mezarlığı II:394b.

Cellatlar *mad. II:393b. İlgili madde:* Ali (Kara) I:189b

Celvetîlik *mad. II:394b, I:13b, 43c, II:104c, 111:420, 531a, 533c, IV:15b, 49a, 367c, 372c, 506b, V:149b, 384b, VI:163c, 394c, 492a, 492c, VII:236b, 330a,*

414c, 477b.

İlgili maddeler: Aziz Mahmud Hüdaî I:505b Bayramîlik II:104b Halvetîlik III:533b Tarikatlar VII:213a Cem (Mizah dergisi) *mad. II:397c*.

Cem, Cemil (1882, İstanbul -1950, İstanbul) Karikatürcü. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi ve Paris' te siyasal bilimler eğitimi gördü. Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde dışişleri görevlisi olarak çalıştı. 1910-1912 ve 1927-1928 arasında *Cem* adlı mizah dergisini çıkardı. 1914-1918 arasında Sanayi-i Nefise Mektebi müdürlüğü görevini üstlendi. "Üstat Cem" diye anılan ve karikatürlerinin alt *yazılarında* gösterdiği mizah ustalığıyla tanınan sanatçının, *Cem* adlı II. Abdül-hamid'in 20 karikatüründen oluşan bir albümü vardır.

Cem, Cemil Cahit (1909, İstanbul -1958, İstanbul) Gazeteci, yazar, çevirmen. Freiburg Üniversitesi'nde okudu. Türkiye'ye döndüğünde *Resimli Mecmuada* çalışmaya başladı (1926). *Resimli Ay*, *Resimli Hikâye*, *Büyük Gazete*, *Tan* ile çeşitli dergi ve gazetelerde çalıştı. Uzun süre Türkiye Ya-yinevi'nin yazı işleri yönetmenliğini üstlendi. İstanbul Radyosu'nda yaptığı konuşmalarıyla zamanının hoşsohbet ve nüktedan bir kişisi olarak tanındı. Birçok roman ve öykü kitabının yanında, *Pardayanlaradlı* 10 ciltlik çevirisi vardır.

Cem, İsmail (1940, İstanbul) Gazeteci, siyaset adamı. Lozan Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. *Cumhuriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde çalıştı. TRT genel müdürlüğüne getirildi (1974); Milliyetçi Cephe döneminde görevden alındı. Kurucuları arasında yer aldığı *Politika* gazetesinde başyazarlık yaptı. 1983'ten sonra Sosyal Demokrat Halkçı Parti'de görev aldı. 18. dönem (1987-1991) ve 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçildi.

III:44c, V:464c.

Cem, Mehmed Cemil II:71a. *ilgili madde:*

Cem II:397b **Cem Sultan** (Şehzade) IL84a, V:330b.

Cemaat Tanzimat'ın ilanına kadar, İstanbul'daki esnaf sınıflarına "cemaat" denildiği gibi kapıkulu ocaklarında bölüklere "cemaat ortalan", sarayda ise belirli hizmetleri yürüten personele yine "cemaat" denmekteydi. Tanzimat'ı izleyen dönemlerde ise varlıkları, dinsel ve kültürel hakları tanınıp güvence altına alınan azınlıklara, İstanbul'daki Rum, Ermeni, Bulgar vb topluluklara "Rum cemaati", "Ermeni cemaati" denmeye başlandı.

Cemaat-i Mimar-ı Hassa IV:12c.

Cemal (Hacı) IV:346a. **Cemal** (Tek Kollu) VL259a.

Cemal Bey (Eyüplü) (1836, İstanbul -1898, İstanbul) Ressam. 1858'de Mühendishane-i Berr-i Hümayun'u bitirdi. 1883-1888 arasında askeri rüştiyelerde ve Mühendishane'nin resim bölümünde dersler verdi; pek

çok genç yeteneğin yetişmesine katkıda bulundu.

Cemal Bey (Tanburi) V:45b, VI:187b.

Cemal Dede (ö. 1899) V:81c.

Cemal Efendi (Şeyh Kasımpaşalı) *bak.*

Cemaleddin Efendi (ö. 1937). **Cemal, Hasan** VL381a. **Cemal Nadir Sokağı** I:64b.

Cemal Özgen Topluluğu VI:296a **Cemal Paşa** II:513a. **Cemal Paşa** (Bahriye Nazırı) II:222a.

' **Cemal Paşa** (1872, Midilli - 1922, Tiflis) Asker ve devlet adamı. İttihad ve Terakki'nin askeri kanadının örgütlenmesinde önemli rol oynadı. II. Meş-rutiyyet'in ilanından sonra heyet-i merkeziye üyeliğine seçildi. Balkan savaşlarına katıldı. 1913'teki Babıâli Baskı-nı'ndan sonra İstanbul muhafızı olarak muhalefeti sindirdi. Askeri görevlerinin yanı sıra nafia ve bahriye nazırlıklarında bulundu. I. Dünya Savaşı sırasında Filistin cephesinde 4. Ordu komutanlığı yaptı. Aldığı sert önlemler Araplar arasında hoşnutsuzluğun gelişmesinde önemli bir etken oldu. Yenilgiden sonra yurtdışına kaçtı ve Enver Paşa'yla birlikte Asya'da yeni bir hareket başlatmaya çalıştı. Kurtuluş Sa-

vaşı'na katılmak üzere Anadolu'ya dönmeye hazırlanırken Tiflis'te Ermeni komitacılarca öldürüldü. II:365a, IV:334c, V:353b.

Cemal Paşa (Mersinli) (1873, Mersin -1941, İstanbul) Asker ve devlet adamı. I. Dünya Savaşı'nda kolordu ve ordu komutanlığında bulundu. Ali Rıza Paşa hükümetinde harbiye *nazırlığı yaptı*. Anadolu'daki hareketi destekledi. Son Osmanlı Meclis-i Mebu-sam'nda yer aldı ve Malta'ya sürgün edildi. 1921'de serbest bırakıldıktan sonra Ankara'ya giderek TBMM'ye katıldı.

VI:20b.

Cemal Reşit Rey Konser Salonu *mad. IL397c*, III:46c, 550b.

Cemal Sahir *bak.* Kehlibağcıoğlu, Cemal Sahir

CemalSüreya(1931, Erzincan -1990, İstanbul) Şair, yazar. Soyadı Seber'dir. Haydarpaşa Lisesi'ni ve Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Maliye müfettişliği yaptı. Şiirlerini *Mülkiye, Yedi Tepe, Evrim, Pazar Postası, Türk Dili, Düşün* vb dergilerde yayımladı. *Papirüs* dergisini çıkardı. Turgut Uyar ve Edip Cansever'le birlikte şiirde İkinci Yeni akımının başlatıcılarından oldu. Çeşitli gazetelerde Osman Mazlum imzasıyla *yazılar* yayımladı. Kişinin nesnel ortamını, yaşanan çağı ironik bir dille şiire yansıtır. Şakayı içeren bir üslubu ve İkinci Yeni'den toplumsal gerçekçiliğe dönük bir şiire sahiptir. Son yıllarında toplumcu politik uğraşlara daha aktif bir şekilde katılmış olan Cemal Süreya, Yedi Tepe 1958 Şiir Armağanı'm, Türk Dil Kurumu 1965 Şiir Ödülü'nü *kazanmıştır*. Başlıca eserleri şöyle sıralanabilir: *Üvercinka* (1958), *Göçebe* (1965), *Beni Öp Sonra Doğur Beni* (1973), *Şapkam*

Dolu Çiçekle (denemeler, 1976), *Günübirlik* (denemeler, 1982), *Güz Bitiği* (1988), *Sıcak Nal* (1988), *Onüç Günün Mektupları* (anılar, 1990). Cemal Süreya'nın siyasi ya da edebi kitap çevirileri de bulunmaktadır. Son kitabı *Yürek ki Paramparça* (çeviri şiirler, 1995) adını taşımaktadır.

IV:340c.

Cemaleddin Afganî (ö. 1897) II:560a, IV:191a.

Cemaleddin Aksarayî (ö 1388) II:398a.

Cemaleddin Efendi (Halidzade) (1848, İstanbul - 1917, Kahire) Şeyhülislam. Gelenbevî İsmail Efendi'nin torunu, Kazasker Halid Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1891' de şeyhülislam oldu. On yedi yıl bu görevi sürdürdükten sonra 1908'de istifa etti. Ağustos 1908-Şubat 1909 arasında Kâmil Paşa kabinesinde, Temmuz 1912-Ekim 1912 arasında Gazi Muhtar Paşa kabinesinde, Ekim 1912-Ocak 1913 arasında gene Kâmil Paşa kabinesinde olmak üzere üç kez

daha bu göreve getirildi. Babîâli Bas-kım'nın (23 Ocak 1913) ardından Mısır'a gitmek zorunda kaldı. Mezarı Edirnekapı Şehitliği'ndedir.

II:364b, 419a, III:390c, VII:296a. **Cemaleddin Efendi** (1870, İstanbul -1937, İstanbul) Bestekâr. Kasımpa-şa'daki Küçük Piyale Camii'nin imamı Abdülkadir Efendi'nin oğludur. 1891' de hafız oldu. 1892 başlarında Küçük Piyale Camii imamlığına getirildi. Tekkelerde zakirbaşılık yaptı. Zekâi Dede ve Yeniköylü Hasan Sabri Dede başta olmak üzere döneminin üstatlarından dini müzik dersleri aldı. Saadettin Kaynak, Kemal Batanay, Sadi Hoş-ses gibi sanatçıların yetişmesine katkıda bulundu.

VII:189c **Cemaleddin Efendi** (Tıbbiye-i Şahane

Nazırı) V:376b. **Cemaleddin Efendi Sahilsarayı**

III:294b.

Cemaleddin Halveti (ö. 1494, Şeyh) *mad. IL398a*, III:533c, V:37a, VL5ö7c, VILIOSc, 107c, 121b, 121b, 214c, 537b, 553a.

İlgili madde: Halvetîlik III:533b

Cemaleddin İshak Karamanî (ö.

1526) II:481a, IILl67a, V:70b, ' VI:33b, VILlllb. **Cemaleddin Mahmud Efendi** (ö. 1653, Şeyh) III:442c.

Cemaleddin Mehmed Efendi (Karslıza-de) (? , ? - 1845, İstanbul) Müderrislik, kadılık yaptı. Sünnetçi esnafı hakkında yazdığı *Maddiyetü 'l-Hıtan* adlı eseri ile Osmanlı tarih yazarlarını tanıtan *Âyine-i Zürefâ* 'sı ile tanınır. Bu eserde Kemalpaşazade'den başlayarak Vakanüvis Esad Efendi'ye kadar, tarihçiler, şehnameciler ve vakanüvis-ler yer almaktadır. Eyüp'te gömülüdür.

Cemaleddin Uşşakî *mad. II:399a İlgili maddeler:*

Cemaleddin Uşşakî Tekkesi II:399c Uşşakîlik YIL329c

Cemaleddin Uşşakî Tekkesi *mad. II:399c, 399a, VH:123a, 239c, 330b, 330c.*

Cemalettin Erem Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi *araba* vapuru. 1971' de Haliç Tersanesi'nde inşa edildi. 1.047 grostonluktur. 67,24 m boyunda, 20,5 m genişliğindedir, sukesimi 4,10 m'dir. 848 beygircüğünde 2 adet Pendik-Sulzer dizel motoru vardır. Güvertesi 62 otomobil alabilmektedir. Önceleri Çanakkale-Eceabat hattında, sonra İstanbul'da çalıştırıldı.

Cemalî(ö. 1512) II:286a, IV:256a.

Cemali (ö. 1583) *mad. II-AOOB, 286a, III:65a, 508a, VILlSla.*

Cemalî Efendi VII:322a.

Cemalîlik II:398c, IV:440c, VII:215c. *İlgili maddeler:* Cemaleddin Uşşakî II:399a Cemaleddin Uşşakî Tekkesi II:399c Halvetîlik III:533b

Cemalîzade Tekkesi *bak.* Cemaleddin Uşşakî Tekkesi

Cemaran Ermeni Okulu *mad. ITAOC, I:503a, 533c, III:187a, IV:312c.*

Cemgil, Adnan (1909, İstanbul) Yazar ve çevirmen. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin felsefe bölümünü bitirdi. 1935'te başladığı öğretmenlikten 1947'de ayrıldı. Türk Barışseverler Derneği'nin kuruluş çalışmalarına katıldı. Daha sonra genel sekreterliğini üstlendiği bu derneğin faaliyetlerinden dolayı yargılandı ve 15 aya mahkûm oldu. 1934'te yazılarını *Yeni Adam* dergisinde yayımlamaya başladı. 1941-1944 arasında *Yurt ve Dünya dergisinin*, 1947'de 24 *Saat* gazetesinin yazı işleri müdürü olarak çalıştı. Diderot, Romain Roland ve Roger Martin du Gard gibi düşün ve sanat adamlarından çeviriler yaparak Türkçe'ye çok sayıda eser kazandırdı.

VII:202b, 203a, 464b. **Cemi Halid Bey** VII:42c

Cemil Bey (Neyzen) II:559b.

Cemil Bey (ö. 1916. Tanburi) *mad. II:401b, I:191b, II:418b, III:254b, 295c, 308a, V:69a, 83b, 267a, 41Ob, 529a, 530a, VI:68c, lölç, 199a, 262c, 299a, 474c, VII:137c, 159c, 563a.*

Cemil Bey (Şekerci) (1867, İstanbul -1928, Mısır) Besteci. Şehzadebaşı'nda şekerci dükkânı işletirken müzikle ilgilendi, ut dersleri aldı. Abdülmecid' in kızlarından Mediha Sultan'ın dairesine imam olarak kabul edildi. 1898' de Muzıka-i Hümayun'a girdi. 1911' de emekli oldu. Mısır Hıdivi Abbas Hilmi Paşa'nın çağrısıyla Mısır'a gitti ve büyük ün kazandı. Hiç bırakmadığı şekerciliği Mısır'da da devam ettirdi. "Bir nigâh et ne olur halime ey gonca dehen" gibi pek çok şarkısı vardır.

III:308a, V:530b, VLllc. **Cemil Efendi** (ö. 1940, Zakir) VL395b. **Cemil Filmer**

Korusu bak. Korular Cemil Molla Korusu bak. Korular Cemil Molla Köşkü V:55c.

Cemil Paşa (1828, İstanbul -1872, İstanbul) Devlet adamı. Üç kez Paris büyükelçiliğinde bulunduktan (1855-1859, 1862-1865, 1866-1872) sonra hariciye nazırlığına getirildi. Kırım'da Rus çarını karşılayıp Bükreş yoluyla dönerken yolda öldü.

III:369c, VI:41b.

Cemil Paşa (Yemen Valisi) V:5c. **Cemil Paşa Amfisi** IV:32c. **Cemil Topuzlu Köşkü mad. U:403c. Cemile Sultan** (1843, İstanbul -1915, İs-

tanbul) Abdülmecid'in kızı. Annesi Düzdil Kadın'ın ölümü üzerine iki yaşından itibaren Perestu Kadın tarafından yetiştirildi. Henüz 15 yaşındayken Damat Ferid Paşa'nın oğlu Mahmud Celaleddin Paşa ile evlendirildi. Kardeşi II. Abdülhamid'in, kocasını Abdülaziz'in öldürülmesine yardım ettiği gerekçesiyle önce Taife sürdürmesi ve 1884'te boğdurması üzerine padişahla yıllarca dargın kalmış ancak daha sonra barışmıştır. Öldüğünde babasının Çarşamba'daki Sultan Selim Külliyesi bahçesindeki türbesi yanına gömülmüştür.

IL512b. **Cemile Sultan Sahilsarayı** IV:410a.

Cemiyet-i Eczâciyan der Âsitane-i Aliyye I:283b, II:297a, 372b.

Cemiyet-i İlmiye mad. II:403b.

Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye mad.

II:404a, 1-.161 c, IIL171c, V:174b. İlgili madde: Mecmua-i Fünun V:319a

Cemiyet-i İnkılabiye Eylül 1904'te Mercan İdadisi 2. ve 3. sınıf talebeleri tarafından kurulmuş gizli cemiyet. Kurucuları Hamid (Selim Satı), Safvet Lütfi (Tozan) (Faruk Suavi), Namık Zeki (İbrahim), Ferit Necdet Mübin, Dr. Mahmud beylerdir. Gizli merkezi Çarşamba'da, Kovacı Dede Sokağı'n-da, Ferid Necdet Bey'in evindeydi. Cemiyet üyeleri bağlantıyı kuran ve gerçek adını bilmedikleri tek kişi dışında, birbirlerini tanımazlardı. Çoğu 15-16 yaşlarındaki gençlerin amacı 1876 Kanun-Esasisi'nin yeniden yürürlüğe konmasını sağlamaktı. Cemiyet hukuk, harbiye ve tıbbiyedeki gençlerle temasa geçerek genişledi. Mülkiye Mektebi'ne atladı. Daha sonra önde gelenleri Nesli Cedid Kulü-bü'ne katıldı.

VII:17c.

Cemiyet-i Matbuat-ı Osmaniye Ağustos 1908'de kurulmuş, basın dünyasının ilk meslek derneği. Kurucuları *İkdam* gazetesi sahibi Ahmed Cevdet (Oran), *Tanin* gazetesi sahibi İsmail Hakkı Bey, başmuharriri Hüseyin Cahit (Yalçın), *Püzantion* gazetesi sahibi Püzant Efendi, *Sabah* gazetesi muhabiri Tevfik Efendi, *Servet-i Fünun* gazetesi başmuharriri Mahmud Sadık Bey, muharriri Cenab Şehabeddin Bey, *ittifak* gazetesi başmuharriri Samih Bey, *Yeni Gazete* sahibi Abdullah Zühdü Bey, *El*

Tiempo gazetesi başmuharriri Fresko Efendi, *Mizan* gazetesi sahibi Murad Bey, *Sabah* gazetesi sahibi Mihran Efendi, *Konstantinopolis* gazetesi sahibi Nikolaidis Efendi'ydi. Cemiyetin amacı basın mensuplarının haklarının çiğnenmesini engellemek ve daha fazla hak sağlamak, onları "Se-lamet-i Vatan" fikri etrafında birleştirmek, yabancı basın kuruluşlarıyla ilişki kurmak, üyelerine ulaşım araçların-

Cemlyet-i Siyasiye-i Osmaniye

96

97

Chenier, Andre de

da ve sanatsal etkinliklere katılmakta kolaylıklar sağlamaktı.

Cemlyet-i Siyasiye-i Osmaniye II. Meşrutiyetin ilanından sonra, 1908'de kurulduğu sanılan, merkezi istanbul olan cemiyet. Osmanlı tebaasından 20 yaşını aşmış, okuryazar herkesin üye olabileceği bildirilen bu kuruluş istanbul, Galata ve Beyoğlu, Üsküdar, Kadıköy, Boğaziçi Rumeli ve Boğaziçi Anadolu sahilleri, Adalar ve Mak-riköy (Bakırköy) olmak üzere sekiz bölgede sekiz şube olarak örgütlenmişti. Ne zaman kapandığına ve faaliyetine ait bilgi yoktur.

VII: 18b. **Cemiyet-i Tedrisiye-i İslamiye III: I a,**

IV:489c. **Cemiyet-i Tıbbiye-i Mülkiye II:222a.**

Cemiyet-i Tıbbiye-i Osmaniye *mad. II:405b*, VI:26c, 427a.

Cemiyet-i Tıbbiye-i Şahane *mad. II:405c*, I:123c, II:297a, 405b, VI:26c.

Cemiyet-i Ticariye VII:269a.

Cenab Şahabeddin (1870, Manastır -1934, İstanbul) Şair ve yazar. Askeri Tıbbiye'yi bitirdikten sonra Paris'te ihtisas yaptı. Servet-i Fünun akımının önde gelen isimlerinden oldu. Tabiplikten emekliye ayrılınca bir süre Edebiyat Fakültesi'nde müderris olarak ders verdi. Şiirlerinin ancak bir bölümü öldüğü yıl kendi adıyla bir kitapta toplandı. Nesir kitapları: *Hac Yolunda* (1909), *Yalan (oyun)*, 1911), *Evrak-ı Eyyam* (1915), *Körebe* (1917), *Nesr-i Harb*, *Nesr-i Sulh ve Tiryaki Sözleri* (1918), *Avrupa Mektupları* (1919).

II:563a, III:508c, IV:460c, VL536b, 536c.

Cenani, Kadri VI:397c. Cenaniyar Hanım VII:339b.

Cenaze Alayı *mad.tt-.406a*, L179b, V:348c. **Cendeli, Nejat II:388b, 388c. Ceneviz Kalesi** *bak. Yoros Kalesi*

Ceneviz Sarayı *mad. IIAOla*, III:349a, V:115a.

ilgili madde: Cenevizliler II:407c

Cenevizliler *mad. II-AOlç*, I:500c, II:46c, 271c, III:302c, 348c, 360a, 504a, IV:455a, 485b, 530c, V:114b, 198b, 205a, 299a, 453a, VL253b, VII:87b, 266c, 380c, 459a, 534c.

ilgili maddeler: Botaneiates Sarayı II:311b Ceneviz Sarayı II:407a

Cengiz, Ömer Necati (1922, İstanbul) Öğretmen. Ankara Yüksek Teknik Öğretmen Okulu'nu bitirdi. Almanya'da mesleki ihtisastan sonra atölye işletmeciliği, Kadıköy Kız Meslek Lisesi makine ressamlığı bölüm şefliği yaptı. 17. dönem (1983-1987) İstan-

bul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Cenkmen, Emin VL538a.

Cennet Bahçesi Ayaspaşa'dan Kabataş'a inen bayırın üst kısmında, üç set halinde çay bahçesi ve lokanta. Burasının 16. yy'da yaşamış ve semte adını vermiş olan Ayaş Paşa'nın havuzlu bahçesinin yeri olduğu sanılıyor.

I:465a.

Cennet Gazinosu II:336c, 339b. **Cennet Hanım** IV:519b. **Cennet Mahallesi** *mad. IL408c*.

Cennetâbâd Kasrı IV. Mehmed için 1654'te Küçükçamlıca Tepesi'nde yapılan biniş köşkü. Ava düşkün olan IV. Mehmed, arada bu köşke gelir ve Boğaz korularında avlanırdı.

Cense, A. A. IV:87a.

Cep Tiyatrosu Beyoğlu'nda, Tel Sokağı no. 4'teki Tiyatro Derneği salonunda oyunlar sergileyen topluluk. 1955' te Haldun Dormen tarafından kurulan topluluk 1957'de Dormen Tiyatro-su'na dönüşmüştür.

III:100a.

Cercle d'Orient *mad. U:409a*, I:59c, II:294b, IV:270a, \hl:251a, 364c, 509b.

Ceride Edebi, siyasi gazete. 15 Ekim 1908-19 Ağustos 1909 arasında yayımlandı. Yayımcısı Mahmud Celaleddin'di.

Ceridehane V:310a.

Ceride-i Havadis *mad. HALOa*, I:130b, II:69b, III:190b, IV:5ö7a, V:310a, 3ö5c, VII:201a, 252a.

ilgili madde: Churchill, William II:427c

Ceride-i Sofiye Haftalık siyasi İslami gazete. 1909-1919 arasında yayımlandı. Sahibi ve mesul müdürü Hasan Kazım, başyazarı Mustafa Fevzi'ydi.

Ceride-i Şarkıye III:190b. **Ceride-i Ticaret** III:190b.

Ceridetü'l-Hakayık Günlük gazete. 1886-1887 yıllarında 100 sayı yayımlandı. Yayımcısı Tefvik'ti.

Cerrah Mahmud Efendi Camii *mad. II:410c*, 361b.

Cerrah Mehmed Paşa Külliyesi *mad. IIAlla, IILöb, IV:2a.*

Cerrah Mehmed Paşa Suyolu IIL526b.

Cerrah Paşa Camii *bak. Cerrah Mehmed Paşa Külliyesi*

Cerrah Paşa Hamamı II:418a.

Cerrahhane-i Mamure *mad. IIAIsc, L352b, III:138c, V:257c, 560a.*

ilgili madde:

Askeri Hastaneler I:344c **Cerrahî Konağı** II:417c.

Cerrahîlik *mad. U:414a, IHıIÖb, 534a, IV:49a, 431c, YI:96a, 533b, VTI:215c, 330b, 516c.*

ilgili maddeler: Halvetîlik III:533b Nureddin Cerrahî VI:96a Nureddin Cerrahî Tekkesi VI:97a Tarikatlar VII:213a **Cerrahoğlu, Emine Adla** JV:356a.

Cerrahoğlu, Kerim Sadi *bak. Kerim Sadi*

Cerrahpaşa *mad. II:41 7b, I:216b, III:9b, 52c, IV:3b, YI:96b, VII:496c.*

ilgili maddeler: Arkadios Sütunu I:306b Cerrah Mehmed Paşa Külliyesi

Cerrahpaşa Hastanesi II:417c Esekapi Mescidi ve Medresesi III:199c

Gülşen-i Musiki Mektebi III:441c Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi IV:43c Murad Paşa Külliyesi V:518a **Cerrahpaşa Avrat Pazarı** III:61a.

Cerrahpaşa Hastanesi *mad. II:418c, 417e, 418b, IV:2a, 14a, 193a, 565a, V:46c.*

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi II:419b,

III: 10a, VII:124c. **Cerrahpaşa Zükûr Hastanesi** II:418c.

Cerre Çıkmak Medrese talebelerinin üç aylarda (recep, şaban, ramazan) küçük kasaba ve köylere Kuran okumak, vaaz ve nasihat vermek amacıyla gitmeleri. Gördükleri hizmet karşılığında halktan para, yiyecek ve giyecek toplayan mollalar, medreselerine döner ve elde ettikleri gelirle geçinmeye çalışırlardı.

Cestebâli Mektebi LI68a **Cevad Paşa Kütüphanesi** II:77c.

Cevad Paşa Türbesi *mad. IIA19c, V:70a.*

Cevahir Bedesteni *bak. Kapalıçarşı*

Cevahirciyan, Mağakya Çelebi (1665, İstanbul - 1754 ?, İstanbul) Tarihçi ve yazar. Eserleri arasında en önemlisi, basılmamış Ermenice bir kronolojidir. 554-1697 arasını kapsayan bu kronolojide İstanbul tarihi hakkında değerli bilgiler mevcuttur.

Cevaib, el- *mad. IL420a, III:258a. li maddeler:*

Arapça Basın I:295a Fârisü's-Şidyak III:257c

Cevanşir, Behbut (1926, İstanbul) Tenisçi. Galatasaray Lisesi'ni ve İstanbul

Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Tenis, Eskrim ve Dağcılık Kulübü'nde başladığı tenis sporunu Galatasaray' da sürdürdü. Yedi kez Türkiye şampiyonluğunu kazandı. Milli formayı giydi. Daha sonra Tenis, Eskrim ve Dağcılık Kulübü başkanlığı ve Tenis

Federasyonu başkanlığı yaptı. Kulak-burun-boğaz hastalıkları profesörüdür.

Cevat Paşa Mahallesi Bayrampaşa İlçesi'nde yer alır. Yıldırım Mahallesi, Esenler ve Gaziosmanpaşa ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.522'dir.

IMlOa.

Cevdet Bey (Kudüs Mutasarrıfı) VTI:317a.

Cevdet Paşa *mad. IIA20a*, I:lc, 34c, 46a, II:5b, I65b, 225a, 568b, III:150c, 171b, 272b, 289b, IV:95a, 515a, V:229c, 512a, VIMSlc, 518a.

Cevdet Paşa Kütüphanesi II:77c.

Cevher Ağa *İlgili madde*: Ümraniye Camii VII:339b

Cevherioğlu, Celil (1904, Malatya) Hukukçu. Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Savcılık ve hâkimlik yaptı. Temyiz Mahkemesi ikinci reisliğinde bulundu. 1961-1964 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak görev yaptı.

Cevizli *mad. IIA21b*, VII:498a.

Cevizli Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. Soğanlık Yeni Mahalle ile Esen-tepe, Rahmanlar, Orhantepe mahalleleri ve Maltepe İlçesi'yle çevrilidir.

VII:498a.

Cevizlik Zeytinburnu İlçesi'nde Topkapı dışında kara surlarının batısında, D-100 (E-5) Otoyolu'nun üzerinde yer alan mevki. Eskiden, Çırpıcı Çayı-rı'nın kuzey komşusu olduğu ve ceviz ağaçlarıyla kaplı bulunduğu için mesire yerlerinden birisi olarak rağbet gören Cevizlik, bugün hurda depolan ve salaş atölyelerle kaplıdır.

Cevizlik Kadıköy İlçesi'nde, Moda ile Bahariye arasında, Sakızağacı'nın doğusuna düşen mevki. Genellikle Moda kapsamında kabul edilir. Doğusunda Yoğurtçu yer alır.

Cevizlik Mahallesi Bakırköy İlçesi'nde yer alır. Zeytinlik, Sakızağacı mahalleleri, Yeni Mahalle ve Marmara Deni-zi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.445'tir.

L557c.

Cevlanî VII:426c. **Cevrî Çelebi** *mad. UA22a*, 435c. **Cevrî Çelebi Hikâyesi** *mad. IIA22c*,

III:515c, 547a, VI:454b, VII:229c, 265a.

Cevrî Kalfa (?, ? - 1818, İstanbul) Çerkez kökenli saray cariyesi. 28 Temmuz

1808'de III. Selim'i öldüren ve Şehzade Mahmud'u öldürmeye gelen IV. Mustafa yandaşlarını gözlerine kül serpererek durdurmuş ve şehzadenin kurtulmasını sağlamıştır. Şehzade II. Mahmud adıyla tahta çıkınca Çevri Kalfa'yi hazinedar ustalığa getirmiş, ölümünden sonra da onun anısına Sultanahmet'teki sıbyan mektebini ve

çeşmeyi inşa ettirmiştir. V:254a. *ilgili maddeler:*

Cevrî Kalfa Sıbyan Mektebi ve Çeşmesi II:423a

Cevrî Usta Camii II:423c

Cevrî Kalfa Sıbyan Mektebi ve Çeşmesi *mad. IIA23a, L248b, VI:547b, VII:220c.*

Cevrî Kalfa Suyolu VTİ:352a. **Cevrî Usta Camii** *mad. IIA23c. Ceyhun, Demirtaş* II:449a.

Ceyhun, Ekrem (1927, Erzurum) İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi'ni bitirdi. Ulaştırma Bakanlığı'nda çalıştı. Devlet Planlama Teşkilatı'nda müsteşar yardımcılığı, Başbakanlık müsteşarlığı yaptı. Adalet Partisi'nden 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili seçildi. S. Demirel başkanlığındaki hükümetlerde devlet bakanı oldu (1977-1978, 1979-1980, 1991-1993).

Ceyhun, Hasan Hüsnü (ö. 1952, Şeyh) VI:325a, 328a.

Ceyhûnî(ö. 1886) II:130b, VI:243a.

Ceylan, Osman (1943, İstanbul) Öğretmen. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bö-lümü'nü bitirdi. Beykoz Belediyesi başkan yardımcılığı yaptı. 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoya girdi.

Ceylanyar (ö. 1855) VI:40b. **Ceza ve Tutukevleri** *mad. IIA24a. İlgili maddeler:*

Bekirağa Bölüğü 126c

Suç VII:52a

Sultanahmet Cezaevi VII:65c

Zindanlar VTİ:561b

Cezayirli Ahmed Paşa Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Sirkeci'de, Demir-kapı'daydı. Bugün mevcut değildir. Banisi, Cezayir Beylerbeyi Ahmed Pa-şa'dır (ö. 1589). Yapım tarihi bilinmemektedir. Ancak ilk müderrisi 979/1571-72'den önce tayin edildiğine göre buna yakın tarihlerde yapılmış olmalıdır.

Cezayirli Hasan Paşa Camii *mad.*

IIA25a, IV:481b.

Cezayirli Hasan Paşa Çeşmesi (Kasımpaşa, Cami-i Kebir Mahallesi) *mad. IIA25b.*

Cezayirli Hasan Paşa Çeşmesi (Kasımpaşa, Kadı Mehmed Efendi Mahallesi) *mad. II:425c.*

Cezayirli Hasan Paşa Konağı I:548c.

Cezayirliyan, Mıgırdıç *mad. II: 426a*, I:432b, 495c, IV:179a, V:73a, 218b.

Cezayirliyan, Sarkis II:426a. **Cezerî Kasım Paşa Camii** Eminönü İlçesi'nde, Cağaloğlu'nda, Nuruosma-

niye Caddesi ile Babıâli Caddesi'nin kesiştiği köşede idi. *Hadika'du* yapı hakkında şu bilgiler verilir: "Banisi Cezerî Kasım Paşa'dır. Defterdar olup, daha sonra üç tuğlu vezir oldu. 'Mukaddime' sahibi İbn Cezerî'nin evlatlık olarak yetiştirdiği kimselerden biri olduğu için Cezerî Kasım Paşa adıyla tanınmıştır. 'Safi' mahlasıyla şiirleri vardır." Yapının vakfiyesi 940/1533 tarihlidir. Zamanla harap olan yapı 1283/1866'da Abdülaziz tarafından fevkani, kagir ve ahşap çatılı olarak sade bir şekilde yeniden yaptırılmıştır. Minaresinin şerefe çıkması yaprak biçiminde bir süslemeye sahipti. 1957' de yol açma çalışmaları sırasında belediyece yıktırılan yapı 1987'de yeniden inşa edilmeye başlanmış, 1989'da ibadete açılmıştır. II:371b.

Cezerî Kasım Paşa Camii (Eyüp) *mad. IIA26b*, I:189b, II:371b, IIM5b.

Cezerî Kasım Paşa Medresesi Eyüp İlçesi'nde, Zal Mahmut Paşa Caddesi ile Cezerî Kasım Akar Çeşme Soka-ğı'nın birleştiği köşede yer alan Gezerî Kasım Paşa Camii'nin avlusundaydı. 1918'e kadar mevcut olan, ancak daha sonra ortadan kalkan yapı 921/ 1515'te camiyle birlikte ahşap olarak yapılmıştı. Bazı kaynaklar cami ve medresenin Mimar Ali'nin eseri olduğunu yazar.

Cezmi (Kâtip) V:338a.

Cezveciyan, Aşhen III:395c.

Cezveciyan, Bedros III:182c.

Cezzar, Engin I:199a, IIL441c, VII:146a. *ilgili madde:*

Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosu III:441a

Chabert, Marquis de IV:66b. **Chalkidis** VII:492b. **Challae** VII:493a.

Chantemesse, Andre II:5c, V:46b,

VTI:231c. **Chardin, Jean** III:423c.

Charlamagne'nın Kudüs'e ve Kons-tantinopolis'e Seyahati Epik bir şiir. Alman İmparatoru Charlemagne'ın Kudüs'e yaptığı hayali yolculuğu ve Konstantinopolis'te hayali konaklamasını anlatır. Günümüze ulaşan tek nüshası Anglo-Norman lehçesiyle kaleme alınmıştır. 1217-1263 arasında herhangi bir döneme tarihlenir. Şiirin büyük bölümü Konstantinopolis'i anlatır.

Chateaurand, Jean de II:314b. **Chatel, Arşene de** II: 151a. **Chedanne, Georges** III:332c.

Chenier, Andre de (1762, İstanbul -1795, Paris) Şair. Günümüzdeki Saint Pierre

Ham'nın yerinde bulunan ve Fransız Ticaret Temsilciliği olarak kullanılan ahşap binalardan birinde

Chevalier, Jean Baptiste le

98

99

Couronne

doğduğu sanılmaktadır. Meslek olarak askerliği seçerek Strasbourg'a gitti. Sağlık nedenleriyle mesleğini bırakarak Paris'e döndü. Londra'da üç yıl elçilik kâatibi olarak çalıştı. *Journal de Paris* gazetesinde Jakobenler aleyhinde yazdığı yazılar nedeniyle 1794' te Saint Lazare Hapishanesi'ne kapatıldı. Buradayken sonradan çok ünlenen şiirler yazdı. Robespierre'in devrilmesinden iki gün önce giyotinle idam edildi.

ilgili madde: Saint Pierre Hanı VI:416c

Chevalier, Jean Baptiste le II:427a, 427b, III:310c, 557c, IV:66b, V:471c, 486a, VII:566b.

Chilai VII:493a.

Choiseul-Gouffier, Comte de *mad.* II:426c, 117a, 386b, 442c, III:419c, 546b, 557c, IV:66b, 492c, V:300b, 387b, 486a, VI:13c, 505c, VII:2b.

Chousy, August III:224c.

Christea Turris II:408a.

Churchül, Alfred Black H:410c, 428a.

Churchill, William *mad.* II:427c, IV:567a.

ilgili madde:

Ceride-i Havadis II:410a **Cıvaoglu, Güneri** VI:381a. **Cianeti Laboratuvarı** IV:173a.

Cibali *mad.* II:428a, I:34b, II:190a,

III:502a, VII:496a. *ilgili maddeler:* Âşık Paşa Külliyesi I:364c Cebe Ali Bey II:389b Cibali Tütün Fabrikası II:429a Parmakkapı Mescidi VI:225b Üsküplü Camii ve Hamamı VII:352b

Cibali Fıkaraperver Cemiyeti 16 Haziran 1939'da, yoksul ve muhtaç Rumlara yardım amacıyla kurulmuş hayır derneği. Merkezi Cibali, Gülcanlı Mahallesi, Katar Caddesi, no. 169'daydı. Başkanı Yorgi Nikoli'ydi. Yönetim kurulu Serakim Kiryako, Nikoli Yorgi, Kostı Kostı, Yorgi Anastazi, Pande-li Elmacioğlu'ndan oluşuyordu.

Cibali Kapısı *bak.* Surlar

Cibali Karakolu II:428c.

Cibali Mescidi *bak.* Sivrikoz Mescidi

Cibali Tütün Fabrikası *mad. II:429a, I:29c, 41c, III:424c, VI:439a.*

ilgili madde:

Aznavur, Hovsep I:511a **Cibavi, Sadeddin** IV:8c.

Ciddiyet Haftalık gazete. Rum İrfan-ı Siyasi Kulübü tarafından 1909'da yayımlandı. Sahibi ve başyazarı Yorgaki Efi-miyani, sorumlu müdürü Nikolaki Ru-joli'ydi.

Ciğalazadeler *bak.* Cağalazadeler

Ciğerciler *mad. H:429c.*

Ciğirim Dede Tekkesi Beyoğlu İlçe-si'nde, Kasımpaşa'da, Ayni Ali Baba Sokağı ile Hayratçı Sokağı'nın kuşattığı bir ada üzerinde yer almaktaydı. İnşa tarihi tam olarak tespit edilemeyen tekkenin 19. yy'ın ilk çeyreğinde faaliyete geçtiği anlaşılmaktadır. Karadeniz seferinden sağ salim istanbul'a dönen gemicilerin bu tekkenin kapısına adak olarak bir takım ciğer astıkları, tekkenin de bu yüzden "Ciğirim Dede" adıyla tanındığı rivayet olunur. Sa'dîliğe bağlı, ayin günü de pazartesi olan tekkenin banisi olarak, Vakıflar idaresi nezdindeki *Tekâyâ ve Zevayaya Mahsus Defter'de* Seyyid Mehmed Salih Efendi'nin adı verilmekte, H. Göktürk'ün *İSTA'daki* maddesinde ise, tekkenin Şeyh Cafer Sadık Efendi tarafından yaptırıldığı, ahşap olan ilk binanın bir yangında ortadan kalktığı ve C. Sadık Efendi'nin müritlerinden Deli Hasan Paşa'nın 1270/1853-54'te tekkeyi kagir olarak yeniden inşa ettirdiği, son postnişin Şeyh Halil Efendi'nin mülkü olduğu kanıtlanan bu yapının 1953'te tadil edilerek atölyeye dönüştürüldüğü, bahçesine üç katlı bir ek binanın inşa ettirildiği, haziredeki kabirlerin de Eyüp'e taşındığı bildirilmektedir. Ban-dırmalızade A. Münib Efendi'nin *Mecmua-i Tekâyâ'sınan* adı geçen Şeyh Cafer Efendi'nin bu zatın babası, Sali-ha Sultan'ın 1834'teki düğününe davetli Sa'dî şeyhleri arasında zikredilen Şeyh Halil Efendi'nin de büyükbabası olduğu tahmin edilebilir.

Cihadiye II. Mahmud'un, giderek artan ordu masraflarını karşılamak için 1811' de bastırttığı gümüş para. 730 ayarında ve 8 dirhem (25,28 gr) ağırlığında olup halk arasında "beşlik" de denmişti. Bir özelliği, itibari (nominal) değerinin gerçek değerinden fazla olması, bu farkın savaş fonuna ay-rılmasıydı.

Cihan III:190b. **Cihan Basımevi** III: 183a. **Cihan Güreş ve Halter Kulübü** III:49c.

Cihan Kütüphanesi VTI:449a. **Cihan, Numan Çelebi** VII:224b.

Cihangir *mad. IL430a, VII:494c. ilgili maddeler.*

Akarca Mescidi ve Tekkesi I:147c

Cihangir Camii II: 431 a

Cihangir Tekkesi II:433a **Cihangir** (Şehzade) II:430b, 431a. **Cihangir Camii** *mad. IL431a.*

Cihangir Gençlik Kulübü 10 Ocak 1938'de Cihangir'de kurulmuş spor ve gençlik derneği. Tüzüğünde derneğin amacı semt gençliğini spor yönünden eğitmek; kafa ve vücut sağlığını kazandırmak; zararlı faaliyetlerin dışında tutmak olarak gösteriliyordu.

Cihangir Mahallesi Avcılar İlçesi'nde yer alır. M. Kemal Paşa, Üniversite, Avcılar Merkez, Ambarlı mahalleleri ve Büyükçekmece İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.017'dir.

Cihangir Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Kâtip Mustafa Çelebi, Şehit Muhtar, Gümüşsüyü, Ömer Avni, Pür-telaş, Kılıç Ali Paşa ve Firuz Ağa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.653'tür.

I:235c. **Cihangir Tekkesi** *mad. II:433a, VII:113a.*

Cihangiri Hasan Efendi Tekkesi *bak. Cihangir Tekkesi*

Cihangirîlik L11a, VII:215c. *İlgili maddeler:*

Cihangir Tekkesi II:433a

Halvetîlik III:533b **Cihannüma Kasrı** III:69a, VII:524a.

Cihannüma Mahallesi Beşiktaş İlçesi'nde yer alır. Sinan Paşa, Türkali, Abbas Ağa ve Yıldız mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.703'tür.

II:166a.

Cihanoğlu, Said Salahaddin *mad. II:433c, III:287a, V:106c, VII:244b, 540b.*

ilgili madde:

Atıcılık L398c **Ciltçilik** *mad. II:434a.*

Cimcoz, Adalet *mad. IL435a, L212a, VI:437a.*

Cimcoz, İbrahim VII:244b.

Cimcoz, Salah (1877, İstanbul -1947, İstanbul) Hukukçu, gazeteci. Hukuk Mektebi'ni bitirdi. Meclis-i Mebusan' da 3. dönem (1914-1918) İstanbul milletvekili olarak yer aldı. 4-7. dönem (1935-1946) İstanbul milletvekilliği yaptı. 1908-1911 arasında *Kalem* adlı mizah dergisini yayımladı.

II:127c. **Cin Ali Köşkü Mahzeni** IV:454a.

Cinci Hoca *mad. II:435b, I:417c, III:235a, IV:120c, V:339c, VII:335c.*

Cinci Hoca Akçesi Sultan İbrahim döneminde (1640-1648), sarayda üfürükçülük yapan ve padişah üzerindeki nüfuzu ile büyük servet sahibi olan Cinci Hüseyin Efendi, Sultan İbrahim' in tahttan indirilip boğulmasından sonra tutuklandı. Cellat Kara Ali'nin tehditlerine dayanamayarak sakladığı hazinelerinin yerini söyledi. Ortaya çıkarılan serveti 3.000

kese gümüş, 200 kese altın tutarındaydı. Ancak bu paraların bir özelliği, içinde ayarı düşük, kırkık altın bulunmamasıydı. Bu nedenle uzunca bir süre, İstanbul piyasasında halis ve ölçüsü tanı paralara "Cinci Hoca Akçesi" denmiştir.

Cinci Meydanı Eminönü İlçesi'nde, Kadirga semtindeki meydan. İstanbul'un önemli bayram yerlerinden olan mey-

dan, Osmanlı döneminde bellibaşlı binicilik ve cirit oyunu alanlarındandı. Cüdi Meydanı adıyla da anılıyordu.

II:104b, V:432c.

Cincilik bak. Üfürükçülük-Cincilik **Cine 5 TV** VTI:243c.

Cine Luxembourg bak. Saray Sineması **Cine Salon Electra** I:205b. **Ciriaco** (Ankonalı) V:331a. **Cirit Köşkü** II:97a. **Cirque de Pera VII: 14a.** **Cirque Miniature VII: 14a.** **Cirque Suhr VII: 14a.** **Cirque Tourniaire et Giuletti VII: 14a.** **Cisr-i Cedid** I:23a, III:162c. *ilgili madde:*

Galata Köprüleri 357b **Çite de Pera** bak. Çiçek Pasajı

Civan Ağa (Lavtacı) (? , ? - 1910, ?) Rum asıllı besteci. Asıl adı Zivanis'tir; gözleri zayıf olduğu için "Kör" ya da "Âmâ" lakaplarıyla anılmıştır. İstanbul'da dönemin önemli gazinolarının fasıl heyetlerinde yer almış; özellikle köçekçe takımlarının ünlü sazendesi olarak tanınmıştır. Kardeşleri Andon ve Hristo ile Tatyos ve Vasilaki gibi seçkin müzisyenlere dersler vermiştir. Şarkı formunda eserleri olan Civan Ağa'nın 21 bestesi günümüze ulaşmıştır. Hicaz "Mecnun gibi sahra-yı cü-nun içre yerim var"; nihavend "Dil seni sevmeyeni sevmede *lezzet* mi olur"; rast "Bir acayip hab-ı gaflete düştüm" en bilinen şarkılarıdır.

V:83b.

Civan Kapucubağı Bahçesi II:163a,

164e. **Civanyan, Mıgırdıç** mad. II:435c.

Civelek "Yaver" anlamına gelen bu deyim, Yeniçeri Ocağı'ndaki genç askerler için kullanılırdı. Civelekler ocak aşçıbaşısının maiyetinde hizmet görürler; İstanbul sokaklarına çıktıklarında, kimi erkeklerce kendilerine laf atılmaması ya da sarkıntılık edilmemesi için yüzlerini saçak peçeyle örterlerdi. Ancak bu tarz, civeleklerle duyulan ilgiyi daha da artırırdı. Başlarına külah giyip bunun üstüne çaprazva-ri sarık, kırmızı salta, mavi şalvar giyen civelekler için İstanbullu şairler pek çok şiir söylemiştir.

Civelekyan, Dikran (1848, Kayseri -1907, İstanbul) Ermeni Katolik gazeteci. 1884-1907 arasında İstanbul'da *Ceride-i Şarkıye* adlı Ermeni harfli Türkçe, 1899-1907 arasında ise Ermenice *Surhantak* (Tatar) isminde günlük birer gazete yayımlamıştır.

III: 183a.

Civran, Pietro IL154b. **Cizvitler** *mad.* IL436a, IV:492a. **Clari, Allaume de** II:437b.

Clari, Robert de *mad.* H:437a.

Clavijo, Ruy Gonzalez de *mad.* II:437b, L260c, 448b, II:261c, 282b, 319a, 408b, IV:491c, V:291a, VL248c, 359b, 540b, VII:534c.

Cleveland ve WUliams H. Dodge

VI:338b.

Clifton Yahşi IV:410a.

Clup 12 L199a.

Coecke van Aelst *mad.* II:438a, VL49b,

VII:87c.

Coğrafi Konum *mad.* IL438a, III:76b. **Coliseo del Spiriti** I:235a. **Colyer, Jacob** IV:418c. **Coniendiger, A.** V:538c. **Conimercede Constantinople**

VII:319b.

Compte-CaUx, Jules VII:44a.

Con Paşa II:438b, IV: 136a.

Con Paşa Köşkü *mad.* IL438b, V:55c.

Concordia Tiyatrosu ve Bahçesi

mad. 11439a, 470c, 537a, IV:269b, V:113b, VI:134c, 41 Ic, VII: 14a.

Conot, Mkolaus Rodesicas IV:174b.

Conrad Oteli VI: 180a

Constantinople (Ajans) III:465b.

Constantinople Women's College

L317a.

ConstantinopoU IV:254b.

Constantinus I (Büyük) *mad.* II:439b, I:105b, 264c, 446c, II:112c, 113b, 232b, 256c, 340b, 346c, 351b, III:51c, 525a, IV:47b, 75a, II6a, 136b, 491b, 528a, V:1a, 18c, 48a, 75b, 461c, VI:62c, 341a, 435a, 522c, VH:45b, 548b, 567a, 567b.

ilgili maddeler: Aya İrini Kilisesi I:433a Constantinus Forumu II:440b Constantinus Suru II:441a Çemberlitaş II:482c Havariyun Kilisesi IV:23c

Constantinus Forumu *mad.* II:440b, 439c, 475a, 482c, 483c, III:72c, 312a, IV:528b, V:404b, 433a, 462a, VI:282c, 522c, VII:271a, 532c.

Constantinus, İulius IV:308a.

Constantinus Suru *mad.* IL441a, 472a, V:405a, VI:108a, 249b, VII:74b, 225c,

533a.

Constantinus Sütunu bak. Çemberlitaş

Constantius (hd 337-361) IL113b, 439c, IV:23c, 308b, V:57c, VI:34la.

Contarini, Alvise II:4lc, VL109a,

VTI:382a.

Cooke, W. VII: 14a. **Corbusier, Le mad.** II:441c. **Coronelli, V. M.** III:557c. **Corpi, Bernard** III:355c. **Corpi Sarayı** L243a.

Corti, Luigi Conte IV:303c. **Cortot, Alfred** VI: 296a.

Cospoli IV:254b.

Costanzo de Ferrara (15. yy) İtalyan ressam. Yaşamıyla ilgili fazla bilgi yoktur. 1478'de Napoli Kralı I. Ferdinan-do d'Aragona'nın elçisi ile İstanbul'a geldiği ve 1480'de ülkesine döndüğü tahmin edilmektedir. Sanatçının bir süre II. Mehmed'in (Fatih) yanında kaldığı ve padişahın resmini de bu sırada yaptığı ileri sürülmektedir. 1481' de yaptığı ön yüzünde Fatih'in resmi olan madalya Berlin'de bir para koleksiyonundadır. Ayrıca, Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan guvaş ile yapılmış 26x39 cm boyutundaki Fatih portresinin de de Costanzo'ya ait olduğu sanılmaktadır.

Coşar, Ömer Sami (1919, İstanbul -1984, Taşucu) Gazeteci, yazar. Galatasaray Lisesi'ni bitirdikten sonra 1941' de Anadolu Ajansı'nda muhabir olarak çalışmaya başladı. Daha sonra *Son Posta*, *Cumhuriyet*, *Milliyet*, *Yeni İstanbul* gazetelerinde ve çeşitli dergilerde çalıştı. Kurucu Meclis üyeliğinde bulundu (1961). Yayımlanmış birçok yapıtından bazıları şöyle sıralanabilir: *Milli Mücadele Basım* (1962), *İhtilalin İçyüzü* (Abdi İpekçi ile, 1965), *Troç-ki İstanbul'da* (1969), *Topal Osman* (1969), *Atatürk Ansiklopedisi* (2 c., 1973).

Coşkun, Abdi IV:250a.

Coşkun, Kadir Ramazan (1957, Ankara) Elektrik mühendisi. Ankara Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademi'sini bitirdi. Çeşitli kurumlarda çalıştı. 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoya girdi.

Coşkun, Nusret Safa (1915, İstanbul -1971, İstanbul) Gazeteci. Hukuk Fakültesi'nde öğrenciyken, gazeteciliğe başladı. *Vakit*, *Haber*, *Açık Söz*, *Akın*, *Son Telgraf*, *Yeni İstanbul* ve *Son Posta* gazetelerinde muhabir, yazar ve yazı işleri müdürü olarak çalıştı. 1950'de *Zaman* gazetesini kurdu. 1957-1960 arasında Erzincan milletvekilliği yaptı.

Courel, M. IV:320a.

Couronne Adını Paris'in bir zamanlar ünlü kafe-restoranından alan "Cafe et Restaurant de la Couronne" 1867'de Naum Tiyatrosu'nun (şimdiki Çiçek Pasajı'nın yerinde bulunup, 1870'teki büyük Beyoğlu

yangınında yanmıştır) bitişiğinde açılmıştı. Gündüzleri kafe ve şarkılı kafe (cafe chantant), akşamları ise içkili, müzikli restoran olarak çalışmaktaydı ve kısa sürede büyük ilgi toplamıştı. Daha sonra birbirine çok yakın iki yer değiştiren Couronne, 1892'de mutfağından başlayan bir yangınla ve çevresindeki dükkânları da yakarak yandı, bir daha da açılmadı ama Pera tarihine ismini bıraktı.

Courrier de Constantinople 100

101

Cüzdan

Courrier de Constantinople VII:319b. *ilgili madde:* Blacque, Edouard II:261a

Courrier d'Orient *mad. IL442a.*

Cozzonis, Michel IV:460c.

Craven, Elisabeth *mad. IL442b*, VI:370a.

Crespin, Joseph II: 5 Oa.

Croissant Tiyatrosu 19. yy'ın sonlarında İstanbul'daki iki ayrı tiyatro yapısının adıdır. Taksim'de Talimhane'de olan ve Türk tiyatro topluluklarının da yararlandığı ilkinde Smiyafski Tiyatrosu da denirdi. İkincisi ise Büyükde-re'deydi ve buradaki topluluğu Vasi-laki yönetiyordu.

V:447b.

Croix, M. de la III: 192a. **Cüda, Mahmud** VII:464b.

Cudidil Sultan Çeşmesi Galata'da, Yüksek Minare Sokağı'nda, Emekyeme2 Camii'nin yakınındadır. 1110/1098 tarihli çeşme, kesme taştan klasik tarzda yapılmıştır.

Cugeton, el 1908-1931 arasında Raşi harfleriyle (Yahudi İspanyolcasında kullanılan İbrani harfleri) yayımlanan mizah gazetesi. Kurucusu, yayımcısı ve başyazarı Eliya Karmona, *El Tyem-po* gazetesinin kurucusu İzak Karmo-na'nın yeğeni idi. Alt başlığında "Her hafta; yayıncının cam çektiği zaman çıkar" ibaresi yer alırdı. Bir mizah gazetesi olmasına rağmen özellikle ciddi toplumsal konulara da değindi. Haftada bir kez cuma günleri çıkan gazetenin son sayısı 29 Mayıs 1931 tarihlidir.

Culyani Apartmanı LSIIb.

Cuma Haftalık gazete. Siyaset, iktisat ve fen konularında makaleler yayımlıyordu. 1908'de iki sayı yayımlandı. Sahibi ve başyazarı Ahmed Hamdi'ydi.

Cuma Camii *bak.* Hacı Ali Paşa Camii

Cuma Selamlığı *mad. II:443a*, 511a, IV:369b, VII:385a.

Cuma Tatili 1826'dan itibaren önce İstanbul'da, daha sonra da taşrada uygulanmaya başlayan hafta tatili. Daha önce İstanbul'da ve taşrada Müslümanlar

için hafta tatili söz konusu değildi. Ancak gayrimüslim topluluklar ibadet amacıyla haftanın bir gününde tatil yapmaktaydılar. İstanbul medreselerinde ise önceleri çarşamba, daha sonra ise perşembe günleri ders yapılmamaktaydı. 1826'da, cuma gününün resmi tatil olması, dairelerde mesai yapılmaması, medreselerde ise salı gününün tatil olması kabul edildi. 1839'da Tanzimat'ın ilanından sonra cuma tatili korunmakla birlikte hafta tatilinin perşembe günü öğleden sonra başlaması kabul edildi ve bu Osmanlı Devleti'nin yıkılışına değin değişmedi.

Cumalı, Necati II:448b.

Cumalıoğlu, İsmail Fehmi (1912, Tekirdağ - ?, ?) Hekim. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. İç hastalıkları dalında ihtisas yaptı. Askeri hekim olarak albaylığa kadar yükseldi. 15. dönem (1973-1977) ve 16. dönem (1977-1980) istanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Çalışma bakanlığı yaptı.

Cumba Sokağa veya bahçeye bakan oda ve sofaların, 1-1,5 m kadar taşınılı çıkmaları. Kapalı balkon işlevindeki cumbalarda oturmak keyifliydi. Buradan gelip gecenler seyredilir, sokak yaşamı izlenirdi. Büyük konaklarda ise geniş tutulan cumbalarının önünde de şahnişin denen daha küçük çıkıntılar vardı. İstanbul'daki en eski cumbalar, Tekfur Sarayı ile Sultanahmet'teki İbrahim Paşa Sarayı'nda, Topkapı Sarayı'nın Fatih Köşkü'ndedir.

Cumbadan Rumbaya Cumhuriyet'in ilk yıllarında İstanbul'daki toplum yaşamı, bir süre giderek birbirinden uzaklaşan iki ayrı görüntü vermekteydi. Eski İstanbul, kafesli pencere, cumbalı mahalleleri ile eski geleneklerini korurken Şişli ve Beyoğlu semtlerinde kafesler kaldırılmış, peçe ve çarşaf atılmıştı. O yıllardaki bir slogan "cumbadan rumbaya" idi. Bununla kapalılığı ifade eden eski (cumba) ile dışa açılmayı ifade eden yeni (rumba dansı) anlatılıyordu. Peyami Safa'nın bir romanı da o günlerin gözlemleriyle dolu olarak *Cumbadan Rumbaya* adını taşır.

Cumhurbaşkanlığı Rezidansı IV:93a.

Cumhuriyet mad. II:444a, I:130b, 226b, II:71b, III:402b, V:41b, 78b.

Cumhuriyet Anıtı mad. II:444c, 217c, 449b, V:487b, VII:199b.

Cumhuriyet Caddesi mad. II: 445a, III:496c, 550a.

Cumhuriyet Dönemi Edebiyatında İstanbul mad. II:445b.

Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı mad. II:449b.

Cumhuriyet Gazinosu ve Pavyonu Te-

pebaşı'nda, Kasımpaşa'ya inen yokuşun sağ tarafında eski bir eğlence merkezi. Geçmiş Cumhuriyet'ten önceye uzanan bu gazino sonradan ad ve kimlik değiştirmiş, "Yeni Tepebaşı Gazinosu" adıyla dernek gecelerine, siyasal toplantılara tahsis edilen bir yer olmuştur.

IL217c, III:379c.

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) III:529a.

Cumhuriyet Kadını IV:346c. **Cumhuriyet Kütüphanesi** IV:175c.

Cumhuriyet Lokantası Beyoğlu'nda, Balık Pazarı'nın bulunduğu Sahne Sokağı'nda 1940'larm başlarında açılmış içkili bir Rum lokantasıydı. Uzunca bir dönem yazarların, sanatçıların rağ-

bet gösterdikleri meyhanelerden birisi olarak faaliyet gösteren Cumhuriyet bugün de aynı sokakta iki katlı bir mekânda bulunmaktadır. Sahne Sokağı'nı kesen Nevizade Sokağı'nda da Cum-huriyet-2 adıyla bir şubesi vardır.

Cumhuriyet Mahallesi Bahçelievler İl-çesi'nde yer alır. Soğanlı, Kocasinan Merkez mahalleleri ve Bağcılar, Güngören ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 16.661'dir.

I:548b.

Cumhuriyet Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. Çarşı, Hürriyet, Esentepe mahalleleri ve Orta Mahalle ile çevrilidir.

Cumhuriyet Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. İstasyon, Söğütlü Çeşme, Fevzi Çakmak, Sultan Murat, Kanarya mahalleleri ve Küçük Çekmece Gölü'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 26.467'dir.

Cumhuriyet Mahallesi Sarıyer İlçesi'nde yer alır. Çayırbaşı, Kireç Burnu, Tarab-ya, Derbent mahalleleri, Şişli ilçesi ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.156'dır.

Cumhuriyet Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Şişli Merkez, Meşrutiyet, Halaskar Gazi, Ergenekon, Bozkurt, Du-atepe, Paşa ve Halide Edip Adıvar mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.592'dir.

Cumhuriyet Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Bulgurlu, Esat Paşa, Örnek ve Ünalın mahalleleriyle çevrilidir.

Cuno, Helmuth IV:30b, 545c.

Curtis, C. G. II:293a, III:149b, VII:169b, 169e.

Cüberyan, Dikran (1841 veya 1843, İstanbul - ?, İstanbul) Hassa mimarı. Mimar Nerses Cüberyan'ın (1805-1890) oğludur. 1884'te, Halkalı Ziraat Mekte-bi'nin inşaatına nezaret etmiştir. 1885-1886'da inşa edilen, Yıldız Camii'nin de mimarıdır. Sarkis Balyanla birlikte Yıldız Sarayı Saat Kulesi'ni de inşa etmiştir.

Cüceler Enderun'un seferli koğuşuna mensup bir sınıftı. Zeki ve yetenekli cüce çocuklar Enderun'da özel eğitime alınırlar; bunların her birine soytarılık ve çeşitli hüneler öğretilirdi. Bunlardan, aynı zamanda hadım ve dilsiz olanlar çok makbul olup sarayın her tarafına serbestçe girip çıkarlardı. Cüceler, gösterileri ve oyunları ile padişahı ve harem halkını eğlendirirler-di. İçlerinde okuryazar ve kültürlü olanları ise padişaha musahiplik ederlerdi. Amirleri "başcüce" sanını taşırdı.

Cülus *mad. II:455a, I:179a, II:435c, III:141c, IV:555a, VII:385a.*

Cümbüş, Zeynel Abidin (1881, Üsküp -1947, İstanbul) Çalgı yapımcısı. Askeri lisede okudu. Ordudan ayrılarak ud, tanbur vb çalgıların yapımcılığına başladı. Kendi buluşu olan cümbüş adını

verdiği çalgı ile Kahire ve Prag sergilerinde altın madalya kazandı. Daha sonra cümbüş teknesine tanbur ve bağlama sapı da taktı. Ölümünden sonra aynı işi oğulları Fethi ve Cemal Cümbüş ile torunu Naci Cümbüş sürdürdü.

II:462c, III:436b. **Cündî Hurrem Tekkesi** Fatih İlçesi'nde,

Altımermer'de, Davut Paşa Mahalle-si'nde, yeri tam olarak tespit edilemeyen bu tekke, II. Mehmed'in (Fatih) bendeğânından olduğu rivayet edilen Cündî Hurrem Bey tarafından 16. yy' m ilk çeyreğinde kurulmuş, vakfiyesi 930/1524'te tescil edilmiştir. Ayin günü pazartesi olan ve tamamen ortadan kalkmış bulunan tekkenin Halvetilî-ğe bağlı iken 1840'lardan itibaren Rı-

failliğe intikal ettiği anlaşılmaktadır. **Cüneyd Efendi** (ö. 1604, Seyyid) VII:7a.

Cüzamhaneler *mad. II:456a, VI:401c,*

425a, VII:238a. *ilgili madde:*

Zootikos Cüzamhanesi VII:556c **Cüzamla Savaş Derneği** II:456c. **Cüzdan** III:123c.

Çadır Köşkü

102

103

Çamlıca Spor Kulübü

Çadır Köşkü *bak. Maslak Kasırları*

Çadır Köşkü (Kâğıthane) *mad. II.451a,*

III:70b, V:306c, VH:206b, 520a, 524b.

Çadır Köşkü (Yıldız Parkı) *mad. II.457b, III:437a, VII:520a, 524b.*

İlgili madde-. Yıldız Mahkemesi VII:517c

Çadır Mehterleri Çadır mehterbaşısının emrinde hizmet veren, görevleri padişahın otağ denen çadırlarını kurup kaldırmak olan bir sınıf asker. Bunlara "mehteran-ı hayme-i hassa" da deniyordu. Kışlaları Atmeydanı'nda İbrahim Paşa Sarayı'na bitişik olup burası Mehterhane-i Hümayun ve Çadır Mehterhaneleri Kasrı olarak da biliniyordu. Kapıkulu sınıflarından olan çadır mehterleri 1826'da kaldırılarak yerine Hıyamiye Nezareti kuruldu.

Çadırcı Mescidi *mad. II.458c.*

Çadırcılar Caddesi Beyazıt'ta Bakırcılar ve Fuat Paşa caddelerinin kavşak yerleriyle Kökçüler Sokağı arasında uzanan dar çarşı. Kapalıçarşı'nın içindeyken 1894 depreminden sonra üstü yeniden örtülmeyle çarşı dışında bırakılmıştır. Daha önceleri çadırcı esnafının barındığı bu çarşıya Kapalıçarşı'nın üç ayrı kapısı açılır. 1960' lı yıllarda daha çok eskici, antikacı, bakırcı, hurdacı esnafı bulunurken günümüzde bavul ticareti yapan turistlere yönelik giyim kuşam eşyası satanlarca canlandırılmıştır.

Çağan, Ahmet III:254c, IV:249c, V:530c.

Çağan, Nami (1947, Amasya) Hukukçu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakülte-si'ni bitirdi. Mali hukuk profesörüdür. 19. dönem (1991-) istanbul milletvekili olarak parlamentoya girdi.

Çağatay, Ali Rifat *mad. II:458c, 556b, 556c, 559b, III:135c, 254c, V:41Ob, 533a, 539b, VI:68c, 199a, 299a, 308c, 496c, VII:137c, 210a, 349c, 563a.*

Çağatay, Cafer (1899, İstanbul -1991, İstanbul) Futbolcu. Bestekâr Ali Rifat Çağatay'ın oğludur. Futbola, Kadıköy'de başladı. Fenerbahçe kulübünde yetişti. Bir ara Altınordu'ya geçtiyse de tekrar Fenerbahçe'ye döndü.

Devrinin en iyi defans oyuncularından biri olarak tanındı. Milli takımın ilk maçında (26 Ekim 1923) Romanya'ya karşı ilk kez milli formayı giydi. 1915-1927 arasında Fenerbahçe birinci takımında 106 maç oynadı. 7 kez milli takımda yer aldı. Sakatlanarak futbolu bıraktı. Uzun yıllar Fenerbahçe yönetim kurullarında görev yaptı. Futbol Federasyonu heyetlerinde çalıştı. Şaşkınbakkal semtindeki eczanesinde asıl mesleği olan eczacılıkla 50 yıla yakın uğraştı.

Çağdaş Tramvay IV:526b.

Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği

IV:354a, 356b.

Çağla, Cevdet *mad. II:459b, III:4a, V:41Oc, 530c, 531a, VI:294c.*

Çağlar, Behçet Kemal (1908, Erzincan -1969, İstanbul) Şair. Maden mühendisi oldu, Erzincan milletvekilliği yaptı. Bugünkü adıyla Robert Kolej'de edebiyat öğretmenliği yaptı. Atatürk için yazdığı şiirlerle tanınan Behçet Kemal Çağlar, Münir Nurettin Selçuk'un bestelemiş olduğu "Kalamış" şarkısının (*Yok başka yerin, lütfü ne yazdan ne de kıştan /Bir tatlı huzur almaya geldik Kalamış'tan*) •g^&& yazarıdır. Başlıca şiir kitapları *Erciyaş'tan Kopan Çığ* (1932), *Malazgirt Zaferinden istanbul Fethine* (1971) ve *Bütün Şiirleri'dir* (1969).

IV:232c, 392b, V:531a. **Çağlar, Mustafa** III:4a.

Çağlarman, Mustafa Zeki III:4a, VI:264b, 294c.

Çağlayan *mad. II:459c, III:382c, VII:498a.*

İlgili madde-. Sa'dâbâd Camii VL386b

Çağlayan İstanbul mesirelerinde, saray ve konakların bahçelerinde, suların yapay setlerden akıtılması ve köpür-tülmesi ile yapılan düzenekler. Özellikle Lale Devri'nde Kâğıthane'de, su kaynaklarından ve derelerden yararlanılarak çağlayanlar, bunların yanında da çağlayan köşkleri yapılmıştı.

Çağlayan Camii *bak.* Sa'dâbâd Camii

Çağlayan Kasrı *mad. II. 461'a, 41a, 459c, IV:384c, VL385c, 389a.*

Çağlayan Köprülü Kavşağı VL254b.

Çağlayan Mahallesi Kâğıthane İlçesi'n-de yer alır. Kâğıthane Merkez, Yahya Kemal, Harmantepe, Hürriyet ve Gürsel mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 21.862'dir.

Çağman, İbrahim VL538a. **Çakaldağı Mezarlığı** II:332c, V:445a. Çakar, Şeref VII:350b. **Çakıl Deresi** I:151a, III:79c. **Çakıl Gazinosu** IIL380a. **Çakır Ağa** (ö. 1457) VII:352b. *İlgili maddeler:*

Mercimek Tekkesi V:394b Üsküplü Camii ve Hamamı VII:352b

Çakır Ağa Camii *bak.* Üsküplü Camii ve Hamamı

Çakır Ağa Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Keçi Hatun, Murat Paşa, 'Gure-ba Hüseyin, İne Bey, Yalı, Kürkçüba-şı mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.129'dur.

Çakır Ağa Mescidi (Aksaray) *mad. II:461 b.*

Çakır Ağa Mescidi İstanbul'da Çakır Ağa'nın yaptırdığı mescitlerden iki tanesi Rumeli yakasında, bir tanesi ise Anadolu yakasındaydı. Anadolu yakasındaki Kadıköy'de bulunuyordu. Eski kaynaklarda bu mescidin yeri ve yapımına dair fazla bir bilgi bulunmamaktadır. *Hadîka'dz* "Banisi ağa-yı mezbûrun merkadi malum değildir. Mahallesi dahi yoktur." diye bir kayıt bulunmaktadır.

Çakır, Avedis Ohanyan V:201a. *ilgili madde:*

Markiz Pastanesi V:300c **Çalar Dede**

İlgili madde: Karaabalı Tekkesi IV:438c

Çakır Dede Tekkesi *bak.* Karaabalı Tekkesi

Çakırcıbaşı Camii *mad. II: 461 c,*

, 467b.

Çakırgil, Hüsnü III:287a. **Çakırhan, NaU Vahdeti** VII:203a. **Çakıroğlu, Arman** VII:460a. **Çakıryan, Servicen** III: 183a.

Çakmak Dede Tekkesi Beykoz İlçesi'nde, Beykoz Vapur İskelesi'nden Ya-lıköy'e uzanan Ahmet Mithat Caddesi üzerinde, Beykoz Emniyet Başko-miserliği binasının karşısındaki Çakmak Dede Mezarlığı'nın yanında

bulunmaktaydı. İstanbul'a ilişkin tekke listelerinde adı geçmeyen bu tesisin varlığı ve geçmişi A. Turnalı ve E. Yü-cel'in araştırmaları sonucunda açıklığa kavuşmuştur. Her ne kadar halk arasında Çakmak Dede'nin, İstanbul' un fethinden bir yüzyıl kadar önce Beykoz'da yerleşen velilerden olduğu rivayeti yaygınsa da Seyyid Hasib Üsküdarî'nin (ö. 1786) *Vefeyat-ı Ekâ-bir-İslamiyye'sinde* bu zatın asıl adının Hacı Mehmed olduğu, Kadirîliğin Rezzakî koluna bağlı iken kendi adına bir kol (Çakmak Dede Kolu) kurduğu ve 1148/1735-36'da vefat ettiği kayıtlıdır. Meşihatının, Kadirîliğin merkezi olan, Tophane'deki Kadirî-hane Tekkesi'ne bağlı olduğu bildirilen bu tekkenin 17. yy sonlarında ya da 18. yy'm ilk çeyreğinde faaliyete geçtiği tahmin edilebilir. Mezarlıkta, Çakmak Dede'nin yamsıra oğlu Şeyh Hüseyin Efendi (ö. 1773), ayrıca yine Beykoz'da bulunan, Halvetîliğe

bağlı Süleyman Efendi Tekkesi'ne ait kabirler, mezarlık duvarında da 1229/ 1813-14'te Ayşe Hatun tarafından Çakmak Dede kabrinin ihya edildiğini ve kandil yakılmasının sağlandığını belirten bir kitabe ile Nakşibendi ve Ka-dirî tarikatlarından, Şeyh Abdülganî en-Nablusî halifesi Şeyh Ali Sami Efen-di'nin 1183/1769-70 tarihli mezar kitabesi dikkati çeker.

Çakmak, Fevzi (Mareşal) (1876, İstanbul -1950, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. TBMM hükümetinin Müdafaa-i Milliye vekili, İcra Vekilleri Heyeti reisi ve Erkanı Harbiye-i Umumiye reisi oldu. Mareşalliğe yükseldi. Cumhuriyet döneminde yirmi yılı aşkın süre (1923-1944) genelkurmay başkanlığı yaptı. 8. dönem (1946-1950) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

III:252b, 561b, IV:147a. *İlgili madde:* Babanakkaşzadeler I:518a

Çakmak Hasan Efendi Tekkesi bak. Hatuniye Tekkesi

Çakmak Mahallesi Ümraniye İlçesi'nde yer alır. Mustafa Kemal, İstiklal, İnkılap, Aşağı Dudullu, Yukarı Dudullu mahalleleri ve Kadıköy 11-çesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.837'dir.

Çakmakçılar I:4a, II:476a. *İlgili maddeler:* Kumrulu Han V:121b Küçük Yeni Han V:154b Mahmutpaşa V:273a

Çalak Tekkesi Eminönü İlçesi'nde, Nu-ruosmaniye'de bulunduğu bilinen bu tekkenin kuruluş tarihi tam olarak tespit edilememektedir. Banisi 17. yy' m tekke musikisi bektekârlarından, Halvetîliğe mensup "Çalak" lakaplı Şeyh Mustafa Efendi'dir. Kendisinden sonra posta, Bayramîliğin Himmetî kolundan Himmetzade Şeyh Abdüs-samed Efendi'nin halifesi olan oğlu Çalakzade Şeyh Ahmed Efendi (ö. 1757) geçmiş ve 18. yy'm en büyük tekke musikisi üstatlarından birisi olarak tanınmıştır. Altıncı postnişin Şeyh Seyyid Ahmed Efendi'nin (ö. 1841) vefatından sonra Halvetîliğin Cerrahî koluna intikal eden tekke "Çaylak, Çaylak Baba, Çaylakzade" gibi adlarla da anılmakta, ayin

günü *Asitâ-ne'de* (1256/1840) cuma, *Mecmua-i Tekâyâ'du* (1307/1889) perşembe olarak verilmektedir. Cumhuriyet döneminde tamamen tarihe karışmıştır.

II:415b. **Çalapala, Nimet** V:209a.

Çalapala, Rakım (1909, İstanbul) Gazeteci, yazar, yayımcı. Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 1936'da gazeteciliğe başladı. Türkiye Yayınevi'nin çıkardığı dergilerde yazı işleri müdürlü-

ğü yaptı. *Son Posta, Yann, Akın, Türkiye, Tasvir, Hürriyet* gazetelerinde, *Yeni Yol, Resimli Mecmua, Resimli Ay, Cumhuriyet Çocuğu, Yıldız, 7 Gün, Akbaba, Karikatür ve Amatör* dergilerinde çeşitli görevler üstlendi. *Yavru Türk, Çocuk Haftası, Resimli Hayat* gibi dergiler yayımladı. Atlas Yayınevi'ni kurdu. Yirmiyi aşkın çocuk ve ders kitabı yazdı.

V:209a.

Çalgı Yapımcılığı *mad. II:462b. Çahkman, Berç* III:395c. **Çalımlı, Mehmed Ali** *mad. II: 463a.*

Çalın, Vahit (1933, İstanbul) Avukat. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 15. dönem (1973-1977) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Çallı, İbrahim *mad. II:463c, 317a, III:82b, 513a, V:169c, VI:22c, 176c.*

ÇaUioğlu, Belma IV:358b **Çalt, Saide** IV:356a. **Çaltı, Cemal** IV:218c, V:43a. **Çanı Limanı**

nli madde:

Heybeliada Sanatoryumu IV: 59a **Çaman, Hadi** III:441c, VLSla. **Çamaşırcı Deresi** II:301c, 304b, V:281c. **Camay, Rüçhan** II:388b. **Çambel, Halet** III:207a, 316a.

Çamçeşme Mahallesi Pendik İlçesi'nde yer alır. Yayalar, Kavakpınar, Esenya-lı, Güzelyalı, Kaynarca, Fevzi Çakmak ve Veli Baba mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 20.633'tür.

Çamçıyan, Mikayel (1738, İstanbul -1823, Venedik) Mıkhitharist rahibi ve tarihçi. En önemli eseri üç ciltlik *Ermeni Tarihi*, 1784-1786 arasında Venedik'te, bir ciltlik özeti ise 1812, 1850 ve 1862'de yine Venedik'te, *Gülzar-ı Te-varih* adıyla Ermeni harfli Türkçe olarak basılmıştır. Eserde İstanbul tarihine ait bahisler vardır.

Çamiç, Ohannes IV: 179a.

Çamları Yetiştirme ve Güzelleştirme Derneği 9 Eylül 1934'te, Çamlıca ve çevresini güzelleştirmek, yeşilliğini, çamlarını korumak amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Kısıklı'da CHP binasındaydı. 1947'de başkanı Dr. Lütfi Aksu'ydu. Yönetim kurulu Yusuf Ziya Demirci, Selahaddin Kızıltaş, Fahri Alpas, Hayrettin Tav, Celal Morali, Osman Karagöz, Mustafa Öğretmen, Hayri Batu'dan oluşuyordu.

Çamlı Bahçe Mahallesi Beykoz ilçe merkezinde yer alır. Yalıköy, Tokat-köy ve Orta Çeşme mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.165'tir.

II:198b.

- **Çamlıbel, Faruk Nafiz** (1898, İstanbul -1973, İstanbul) Şair. Tıp öğrenimini yarıda bırakarak öğretmenliğe başla-

dı. 1946-1960 arasında İstanbul milletvekilliği yaptı. Aruz vezniyle şiire başladıktan sonra, heceye geçti ve en önde gelen hececilerden oldu. 1960' ta Demokrat Parti milletvekilleriyle birlikte tutuklandı; Yassıada'da kaldı. Bir deniz yolculuğu sırasında öldü. Şiir kitapları, *Şarkın Sultanları* (1919), *Gönülden Gönüle* (1919), *Dinle Neyden* (1919), *Çoban Çeşmesi* (1926), *'Suda Halkalar* (1928), *Bir Ömür Böyle Geçti* (seçilmiş şiirler, 1933), *Elimle Seçtiklerim* (ünlü "Han Duvarları" şiiri ilk kez bu kitapta yayımlanmıştır, 1934), *Akarsu* (1937), *Zindan Duvarları* (1967); oyunları *Canavar* (1925), *Akın* (1932), *Yayla Kartalı* (1945) şeklinde sıralanabilir. Çamlıbel'in *Yıldız Yağmuru* (1936) adlı bir de romanı vardır.

II: 286a, 288b, 448b, 465b, V:169b, 530c.

Çamlıca mad. II:464a, IV:78a, VII:500b. İlgili madde:

Aydınlatma ve Isıtma Araçları Müzesi I:481b

Çamlıca Askeri Göğüs Hastalıkları Hastanesi I:349b.

Çamlıca Askeri Hastanesi ve Sanatoryumu I:349a.

Çamlıca Askeri Sanatoryumu I:64a.

Çamlıca Camii Üsküdar İlçesi'nde, Bü-yükçamlıca'da Yalnızselvi Sokağı'n-dadır. Halk tarafından 1316/1898'de ahşap olarak yaptırılmış, 1960'ta kagire çevrilmiştir.

Çamlıca İnas Sultanisi I:131c.

Camlıca Kız Lisesi mad. II:466a, I:63c, VII:347c.

İlgili madde: Ahmed Ratib Paşa Köşkü I:131c

Çamlıca Özel Sanatoryumu Haziran 1959'da Kısıklı'da bir köşkte, Dr. Nüz-het Ziyal tarafından açıldı. Başlangıçta 40 olan yatak sayısı zamanla 85'e yükseldi. Sosyal Sigortalar Kurumu hastalarına hizmet vermekteyken bu kurumun 1993'te aldığı, özel müesseselere hasta göndermeme kararı üzerine kapatıldı. Ziyal'ın girişimiyle, Bü-yükçamlıca Hastanesi adı ile yeniden düzenlenerek Mart 1995'te hizmete girmesi planlanmaktadır. 65 yataklı bu yeni hastanede Türkiye'nin ilk yataklı akupunktur servisinden başka bir doğum-ameliyat servisi de hasta kabul edecektir.

Çamlıca Spor Kulübü Adını taşıdığı semtin spor kulübü. Vefalı Muhteşem Kural'ın öncülüğüyle 1928'de kuruldu. Forma renkleri yeşil-beyazdır. Futbolun dışında voleybol dalında da faaliyet gösterdi. Kulüpten yetişmiş

sporcular arasında İstanbul Spor Ku-lübü'nün eski kaptanı Saim, Anadolu Spor Kulübü'nden Safi, Fenerbahçeli Yaşar ve Naci, Karagümrüklü Sa-

Çamlıca Suları

104

105

Çatma Mescit Hamamı

im, Vefalı Muhteşem Kural ve Galatasaray'ın kalecilerinden Erdoğan sayılabilir.

Çamlıca Suları III:77c, IVöOSc.

Çamlıca Tepeleri *mad. 11.466a*, III:437a,

VII:317c. **Çamlıcalı Mehmed Efendi Tekkesi**

mad. II:467b. Çamlık III:223b. **Çamlımanı IV: 5 5a.**

Çana Sinagogu Balat'ta, Vodina Cadde-si'ndedir. Bizans döneminde de var olduğu bilinir. 1663'te Romanyot Yahudileri tarafından Sefarad Yahudi-lerine satılmıştır. 1950'lerde semtteki Yahudi nüfusunun azalması üzerine kapanan sinagog bugün harap durumdadır.

II:11a. **Çanakkaleli, H. İbrahim** III:58c.

Çandarlı İbrahim Paşa Camii ve Medresesi *mad. IL468a*, V:393b.

Çandarh İbrahim Paşa Hamamı *mad. II:468b*, VI:457c.

Çankaya Oteli *mad. IL468c.*

Çap, Hamdi Emin (1892, İstanbul -1966, İstanbul) Spor adamı. Altınordu takımında kısa bir süre futbol oynadı. Yükseköğrenimi için İngiltere'de bulunduğu yıllarda futbol üzerinde bilgi ve uzmanlığını artırdı. Yurda dönüşünde, Türk sporunun ilk örgütü olan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı' nın kuruluşunda görev aldı. İlk Futbol Federasyonu'nda asbaşkanlık yaptı. Futbol kurallarını İngilizce aslından çevirerek Türk futbolunun ilk kural kitabını hazırladı. Futbol hakemliği konusunda da ilk ciddi prensipleri koydu. 1924'te Moskova'da, 1925'te Ankara'da oynanan Sovyetler Birliği-Türkiye milli futbol maçlarında Uluslararası Futbol Federasyonu FiFA'nın tayiniyle hakemlik yaptı. Böylece ilk uluslararası Türk futbol hakemi oldu. 1928-1936 arasında Futbol Federasyonu başkanlığı görevinde bulundu.

Çapa *mad. II:469b*, IV:3a. *ilgili maddeler:* Abbas Ağa Çeşmesi I:8a

Abdurrahman Çelebi Camii ve Türbesi I:18c

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi II:225c

Darülmuaallimat Binası II: 567a Dişçi Mektebi III:63b Gureba Hastanesi III:430c
Gureba Hastanesi Camii III:433a

Hekimbaşı Ömer Efendi Medresesi IV:41b

Lütfi Paşa Mescidi V:231b Yüksek Öğretmen Okulu VII:539b

Çapa, Güneş (1936, Tokat) Voleybolcu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakülte -

si'ni bitirdi. Önce basketbolle başladığı spor yaşamını voleybolla sürdürdü. Fenerbahçe kız voleybol takımında kaptanlığa kadar yükseldi. Bu takımda 1954-1960 arasında 7 yıl üst üste Türkiye şampiyonluğu, 10 yıl da İstanbul şampiyonluğu yaşadı. 1965-1969 arasında kız milli voleybol takımı antrenörlüğü yaptı.

Çapa Tıp Fakültesi

İlgili madde:

İstanbul Tıp Fakültesi Hastanesi IV:24la

Çapa Yahşi II:450c.

Çapan, Cevat (1932, Darıca) Şair, çevirmen, tiyatro kuramcısı. Robert Kolej ve Cambridge Üniversitesi İngiliz Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Aynı dalda İstanbul Üniversitesi'nde öğretim üyeliğinde uzun süre kaldıktan sonra, şimdi Mimar Sinan Üniversitesi Tiyatro Bölümü başkanıdır. Şiirlerini topladığı ilk kitap *Dön Güvercin* Dön'dür (1985). Tiyatro incelemeleri arasında *İrlanda Tiyatrosunda Gerçekçilik* (doktora tezi, 1966), *Değişen Tiyatro* (1972), *John Whiting* (1975), şiir çevirileri ve antolojileri arasında *Sappho* (1966), *Üç Kırmızı Güvercin* (Sappho, 1971), *Umarsız Penelope* (Seferis, 1974), *Alışkanlıklar da Değişir* (Yannis Ritsos, 1982), *Çılgın Nar Ağacı* (Odise-us Elitis, 1982), *Çağdaş Yunan Şiiri Antolojisi* (1982) ve *Çağdaş İngiliz Şiiri Antolojisi* (1985) vardır.

VII:9b. **Çapan, Nerime** IV:356c.

Çapanoğlu, Münir Süleyman *mad.*

IL470b, V:406a. **Çapcı, Orhan** V:170a.

Çaprastçıyan, Mikael *mad. II:470c*, 153c.

Çardak İstanbul'a gelen yağ, bal, un, erzak, kahve, tütün, enfiye, pamuk, mensucat vb her türlü zahire, mal ve emtia çardak denen gümrük yerlerine ve depolarına alınır; mallar türlerine göre ihtisab resmi, bac resmi, kantar ücreti, âmediye, reftiye, mizan resmi, imaliye, ruhsatiye, resm-i munzam vb adlar altında vergilendirilir; bu işlemler için çardak emini, çardak naibi, çardak kâtibi gibi görevliler bulunurdu. Çardak işlevinde olan kapan, mizan, mengenelerde de benzeri işlemler yapılmaktaydı. İstanbul çardak ve kapanlarında 80 dolayında çardak naibi ve kâtibi görevliydi. Haliç kıyısındaki Çardak İskelesi önünde ise olası yangınlara karşı ateş kayıkları hazır bekletilirdi. Esnafın, toptancıların sorunlarının görüşüldüğü, muhtesib, kethüda ve naiplerin oturdukları ehl-i hıref divanhanesi de çardak mahallin-deydi. Tartı, muayene ve

vergilendirme işlemleri tamamlanan mallar çardaklardan esnafa dağıtılırdı.

Çardak Araba Vapuru *mad. II:471a.*

Çardak İskelesi IV: 117b, 144a. **Çardak İskelesi Deniz Hamamı**
III:24c.

Çardak İskelesi Kahvesi Eminönü'nde, Zindankapı yanındaki Çardak İskelesi'nde bulunan eski yeniçeri kahvehanesi. İskeleydeki 56. Yeniçeri Kolluğu çorbacılarının adına ve hesabına işletilirdi. Patrona Halil Ayaklanması (1730) sırasında, asilerin toplanma yerlerinden biri olan kahvehane Vak'a-i Hayriye'den sonra diğer yeniçeri kah-vehaneleriyle birlikte yıkılmış ya da kapatılmış olmalıdır.

Çardak Kulluğu V:119a.

Çardaklı Hamam *mad. II:471a, 418a, III:538a, 540c.*

Çardaklı Pavyon II:506c. **Çardas Lokantası** I:356c.

Çarhacı Ahmed Efendi Tekkesi *bak.*

Akbıyık Mescidi ve Tekkesi

Çark, Y. G. V:286a.

Çarkçı Mektebi I:353b, 354a, III:26b.

Çarkyan, Hacı Mıgırdiç (1800, Kayseri -1899, İstanbul) Ermeni asıllı hassa mimarı. II. Mahmud döneminde (1808-1839) İstanbul'a gelerek, Hassa Başmimarı Krikor Amira Balyan'ın yanında çalışmıştı. Eserleri asarında, Sultan Mahmud Türbesi, Beyoğlu'ndaki Üç Horan Ermeni Kilisesi, Santa Maria Latin Kilisesi, Kadıköy'deki Surp Takavor Ermeni Kilisesi ve Tarabya'da-ki İngiltere Elçiliği'nin yazlık binası bulunmaktadır. Yapımında görev aldığı binalar ise Beyazıt Yangın Kulesi, Selimiye, Kuleli, Taşkışla ve Topçu kışlaları ile, Tophane'deki Nusretiye Ca-mii'dir.

Çarşaf İstanbul'da ve Anadolu'da 19. yy' da yayılan ve giderek ferace ile yaşmağın yerini alan kadın üstlüğü. İlk İstanbul'da ve büyük şehirlerde moda olan çarşafa kenar semtlerde ilgi gösterilmeyerek yeldirme ve maşlah tercih edilmişti. Çarşafın peçeli kullanılmasına karşılık, yeldirme ve maşlah peçesizdi. Arabistan'a gidip dönen ailelerin getirdiği "dolma" ve "torba" tarzı çarşaf, İstanbul'da, do Lyon, saten düşes, lahuraki, vigoni, şayak, alpaka kumaşlardan, fişekli, harmanlı, volanlı, bastalı, arnuvo, kloş biçimlerde ve hazır olarak da Trabzonkâri-mil-li tarzında dikiliyordu. Renk olarak siyah, lacivert, mor, güvez, nefli, Saksonya mavisi, turkuvaz, tirşe, yeşim, camgöbeği, erguvani, yavruağzı, leylaki, bej yaygındı. Peçeler, vual, ajurlu, nakışlıydı. Çarşaf eteğinin altına, tur-nür denen yastık, göğse göğüslük, başa da guguruk denen tepe topuzu bağlanırdı.

Çarşamba *mad. U:472a, III:6b, 264c, VII:496c.*

ilgili maddeler: Abdülmecid Türbesi I:53b

Büyükotlukçu Yokuşu Sarnıcı IL364b

Cedid Abdürrahim Efendi Medresesi II:391a

Çarşamba Pazarı II:473b Fethiye Camii III:300b Fethiye Medresesi III:301c Hıramı
Ahmed Paşa Mescidi IV:66c İsmet Efendi Tekkesi IV:216c Mehmed
Ağa Külliyesi V:355c Mesnevîhane Tekkesi V:408c

Murad Molla Tekkesi ve Kütüphanesi V:516c

Nişancı Mehmed Paşa Camii VI:85c

Şeyhülislam Esad Efendi Medresesi VTI:176b

Şeyhülislam İsmail Efendi Camii

VII: **177a Çarşamba Divanı** *mad. II:472c, 1:344a,*

III:72a, IV:143b, 227a, V:43c, VL389b,

VII:385b. **Çarşamba Pazarı** *mad. II:473b, 472a,*

VL522c. **Çarşamba Tekkesi** *bak. Kurban Nasuh*

Mescidi ve Tekkesi

Çarşı Hamamı (Balat) II: 1 la.

Çarşı Hamamı Kadıköy İlçesi'nde, Sö-ğütlüçeşme Caddesi'nin Külhan Sokağı ile kesiştiği yerde, Osman Ağa Camii'nin yanında yer almaktadır. Banisi Mısırlı Osman Ağa olup, yapı 17. yy'in ilk çeyreğine aittir. Kare planlı soyunmalık kısmı iki katlı düzenlenmiş, üst kattan bir merdivenle külhana yol verilmiştir. Girişin karşısındaki duvarda çift musluklu, mermerden yivli bir teknesi olan, ampir üslubunda zarif bir çeşme yer alır. Üzeri beşik tonozla örtülü, dikdörtgen planlı bir mekân halindeki ılıkık dört kurnalıdır. Soldaki küçük mekânlar hela ve usturalıktır. Dar bir kapının açıldığı sıcaklık yıldızvari bir plan göstermektedir. Köşelerde dört halvet, ortada dikdörtgen şekilli mermer göbektaşı yer alır. Sivri kemerlerin taşıdığı kubbe orta sofanın üzerini örtmekte, girişin karşısındaki enlemesine dikdörtgen planlı sofa ise beşik tonozla örtülmüş bulunmaktadır. Günümüzde faal durumdadır.

Çarşı Hamamı (Üsküdar) III:541c.

Çarşı Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. Yakacık Yeni Mahalle, Orta Mahalle ile Gümüşpınar, Cumhuriyet, Hürriyet mahalleleri ve Pendik İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.890'dır.

Çarşı Olayı 1909'daki 31 Mart Olayı'n-dan bir buçuk ay önce Kapalıçarşı'da yaşanan olay. 28 Şubat 1909'da çarşının kapıları açılır açılmaz hoca kılığında birkaç kişi sokak ortasına bir masa koyup, çıkarılacak yasaların'şeriatı uygun olmasını içeren bir dilekçeyi herkese imzalatmaya

başladılar. Kendilerine zorla imza attırılanların sorularına da "Şeriat istiyoruz!" diye karşılık vermektedirler. Dindar kişiler bunun hayırlı bir iş olduğu inancıyla oraya yığılınca polis müdahale etmiş ve kalabalığı dağıtmıştı. Bu olay da İstanbul basınında lehte ve aleyhte geniş tepkilere ve yankılara neden olmuştu.

Çarşı Ressamları *mad. II:473c.*

Çarşıkapı *mad. II:474c. İlgili maddeler:*

Çorlulu Ali Paşa Külliyesi II:527c Divan-ı Âli Sokağı Sarnıcı III:71a İstanbul Fetih Cemiyeti IV:222c Kaliçeci Hasan Mescidi IV:400a

Merzifonlu Kara Mustafa Paşa

Külliyesi V:402a

Mimar Hayreddin Mescidi V:467c

Praetorium VI:282c

Sinan Paşa Külliyesi VII:4a

Yahya Kemal Müzesi VII:413a

Çarşıkapı Geçidi IV:280a.

Çarşılar *mad. II:475a, VII:268a. ilgili maddeler:* Alışveriş Merkezleri L187c

Arastalar I:296c Eyüp Çarşısı III:251a Kapalıçarşı IV:442c

Manifaturacılar Çarşısı V:296c Mısır Çarşısı V:449a Sahaflar Çarşısı

VI:406c Tıyaki Çarşısı VII: 271 c

Çartoriski, Adam VI:278c

Çaşnigir Osmanlı sarayında sofrta hizmetlerini gören kişi. Hasoda, hazine ve kiler odalarında hizmet eden içöğ-lanlarından bazıları terfi ettirilerek çaş-nigir olurlardı. Sayıları bir aralık 117'ye kadar yükselmişti. Bir kısmı padişahın özel yemeklerini verir, bir kısmı da saray mutfağında pişen yemeklerin dağıtılmasında hizmet ederdi. Başlarına "çaşnigirbaşı" denirdi. Divan-ı Hümayun'un toplantı günlerinde çaş-nigirler, çaşnigirbaşının denetiminde yemekleri dağıtırlardı. Başlarına müceveze, üstlerine de çatma elbise giyerek matbah-ı âmire tarafında oturup bekler, yemek zamanı vezirlere yemek verirlerdi. Hasodaya verilecek yemeklerde çaşnigirbaşı önde olmak üzere yemekleri getirirler, sadrazamla vezirlerin sofrasını kurar, hizmetlerini mehterlerle birlikte görürlerdi. Bayramlarda çaşnigirlere yemekten sonra birer kaftan giydirildiği için, o günlerde arkalarındaki çatmaları çıkarıp yalnız orta kuşağıyla hizmet ederlerdi. Çaşnigirbaşının bir görevi de alay günlerinde padişahın koltuğuna girip ata bindirmektir.

Çatal Çeşmeler *mad. E:477a, 303b. Çatalburgaz* VII:495a.

Çatalca *mad. II:477c, VI:530c, VII:495a. ilgili madde:* Çatalca İlçesi II:478b

Çatalca İlçesi *mad. II:478b, IV:36a, 137b, 138a, 138b, VII:495a.*

ilgili maddeler: Çatalca II:477c Ferhad Paşa Camii III:291c Nakkaş Köyü Camii
VL30b Yahköy VII:417c **Çatalca Yarımadası** IIL76b.

Çatalçeşme Eminönü İlçesi'nde, Cağa-loğlu'nda, Babıâli Caddesi üzerindeki Cağaloğlu Anadolu Lisesi (eski İstanbul Kız Lisesi) karşısındaki Çatalçeşme Sokağı, Babıâli Caddesi ile Yere-batan Caddesi'ni (eski adıyla Hilaliah-mer, şimdiki adıyla Prof. Kâzım İsmail Gürkan Caddesi'ni) birbirine bağlar. Çatalçeşme Sokağı'nın genişleyerek küçük bir genişlik oluşturduğu Molla Fenari, Hoca Rüstem, Başmusahip, Dr. Emin Paşa, Tahsin Bey ve Osman sokaklarının açıldığı mahal, oradaki çatal çeşmeden dolayı bu adı alır. Aynı adlı bir mescit, kuduz hastanesi ile biçki ve dikiş yurdu da buradadır.

Çatalçeşme Mescidi *mad. II:479b.*

Çatladıkapi *mad. II:479c, 347a, III:25a. ilgili maddeler:* Bukoleon Limanı II:327b
Bukoleon Sarayı II:327b

Çatladıkapi *bak. Surlar*

Çatma Mescit Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Çatma Mescit Sokağı ile Çatma Mescit Kuyu Sokağı kavşağındadır. *Hadika* banisinin Koca Kasım Paşa olduğunu bildirir. Duvarları kagirdir, kırma çatısı kiremit kaplıdır. Yapının kuzeydoğusundaki girişten küçük bir hazırlık mekânı kat edilerek kare planlı harim bölümüne geçilir. Sağdaki merdiven kıvrılarak mahfile çıkar. Yapı günümüzde tamamen yenilenmiş, harim bölümüne betondan fevkani bir mahfil yapılmıştır. Mihrap, minber ve duvarlar yeni Kütahya çi-nileriyle kaplanmıştır. Zamanında ahşap olan minberi ve vaaz kürsüsü bugün yerinde yoktur. Mihrabı dışarıya hafifçe taşkındır. Yapı, güney duvarında dört, doğu ve kuzey duvarlarında üç adet yuvarlak kemerli, ince uzun pencereyle donatılmıştır. Batı duvarı tamamen sağırdır. Kuzeybatı köşesinde sıvayla kaplı, silindir gövdeli, basit minaresi yükselir.

Çatma Mescit Hamamı Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Çatma Mescit Mahallesi'nde, Hayratçı Sokağı ile Küçük Hamam Sokağı'nın kesiştiği yerdedir. Çifte hamam olarak tasarlanan yapı "Küçük Hamam" adı ile de tanınır. Bugün beş katlı bir binanın altında kalmıştır. Günümüzde imalathane olmuş, ayrıca kadınlara ait bölümü yıkılmış,

Çatma Mescit Mahallesi

106

107

Çeşme Meydanı

bütün kurnalar kaldırılmıştır. Klasik Türk hamam tasarımından farklı bir plan düzeni olan hamamın faal olduğu dönemde erkekler kısmında oldukça geniş bir soyunma odası ile üç soyunma bölmesi vardı. Ayrıca arka

tarafında çamaşır kurutma yeri olarak kullanılan bir taşlık bulunmaktaydı. Beşik tonoz ve kubbe ile örtülü olan soğuklukta iki tane tuvalet yer almaktaydı. Önde tonozun örttüğü iki kurnalı oda, onun solunda yine tonoz örtülü üç kurnalı diğer bir oda ve onun bitiminde tekrar kurnalı iki bölme görülür. Sağdaki geçitten kubbeli bir mekâna ulaşılmakta, buradan da göbek-taşının bulunduğu kısma girilmektedir. Gene sağda tonozla örtülü üç kurnalı soğuk halvet ve karşıda sol tarafta kubbe altında üç kurnalı sıcak halvet vardır. Kadınlar kısmında ise soğukluk bölümünden, kubbe ile örtülü olan beş kurnalı bir mekâna girilir. Bunun sağında bir küçük kubbe ile örtülü, üç kurnalı halvet ve tuvalet vardır. Tonozla örtülü mekândan sekiz kurnalı ikinci bir bölüme geçilir. Buranın gerisinde kubbe ile örtülü olan üç kurnalı halvet bulunmaktadır.

Çatma Mescit Mahallesi Beyoğlu İlçesi'n-de yer alır. Cami-i Kebir, Yahya Kâhya, Evliya Çelebi ve Bedrettin mahallele-riyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.290'dır.

II:221a.

Cavcı, İsmail VI:538a. **Çavlı**, Emin Ali III:198c, V:169b.

Çavuş Hamamı Fatih İlçesi'nde, Davut-paşa'da, Topçu Emin Sokağı'ndaydı. Bâniyesi Sultan İbrahim'in (hd 1640-1648) kadınlarından Şekerpare Hub-yar Kadın'dır. Hamam yıkılmış, bugün hiçbir izi kalmamıştır. Eskiden sokak hamamın adını taşıırken bu da değiştirilmiştir.

Çavuş Hamamı Tekkesi *bak.* Beşikçi-zade Tekkesi

Çavuş Mescidi (Balat) *mad. 11480a.*

Çavuş Mescidi Fatih İlçesi'nde, Hekimoğ-lu Ali Paşa Caddesi'nde bulunuyordu. Mescit 1914'teki yangında harap olmuş, daha sonra minaresi yıkılmıştır. Arsası üzerinde bugün bir kâğıt deposu bulunmaktadır. *Hadîka'dz* banisinin Suca Çavuş olduğu, minberim Su Nazırı İbrahim Ağa'nın koydurduğu belirtilmektedir.

Çavuş Mescidi tistinye'de, Emirgân Caddesi ile Dr. Hilmi Alanlar Sokağı'nın kavşağında yer alır. *Hadîka'da* banisinin Mahmud Çavuş adında bir hayır sahibi olduğu belirtilmekte fakat ne *zaman* yaşadığının ve nerede gömülü olduğunun bilinmediği kaydedilmektedir. Fevkani olan mescidin minberini Osman Efendi adında bir şahıs koydurmuştur. 1948-1955 arasında okul, daha sonra da mesken olarak kullanılmış, 1972-1974 arasında kagir olarak yeni baştan inşa edilmiştir. Düz-

gün kesme taş duvarların kuşattığı zemin katına müezzin meşrutası, abdest muslukları ve helalar yerleştirilmiştir. Fevkani konumdaki harimin kagir duvarları, fugalarla ahşap kaplama görünümü kazandırılan bir sıra ile kaplanmıştır. İki sıra halinde düzenlenmiş, dikdörtgen açıklıklı pencerelerin aydınlattığı harim mekânında klasik üslupta

kalem işleri bulunmaktadır. Eski mescidin ikinci kat seviyesinden başlayan ahşap minaresi 1963'te kaldırılmış, yerine bugünkü, silindirik biçimindeki gövdesi yivlerle süslü, tek şerefeli ve konik ahşap külahlı, kagir minare inşa edilmiştir.

Çavuş Mescidi Fatih İlçesi'nde, Şehremi-ni'de, İbrahim Çavuş Mahallesi'nde, İbrahim Çavuş Camii, İmam Ferdi Sokağı ve Kaşıkçı Sokağı'nın kuşattığı adada bulunuyordu. I. Dünya Savaşı yıllarında harap bir halde iken onarım gördüğü ve askeri depo olarak kullanıldığı, 1918-1920 arasında bakımsızlıktan yıkıldığı bilinmektedir. Bugün, üzerinde sadece İbrahim Çavuş'un mezarının bulunduğu arsada caminin yerini bir gecekondu işgal etmiş durumdadır. Mescit Sipahi Ocağı'ndan İbrahim Çavuş tarafından yaptırılmıştır. Mimarının Sinan olduğu, kagir beden duvarları, ahşap çatısı, bodur gövdeli taştan bir minaresinin bulunduğu bilinmektedir. Ha-rime bitişik son cemaat yeri, abdest muslukları ve helası olan bir avlusu ve karşısında imamlara ait meşrutası bulunmaktaydı.

Çavuşbaşı Divan-ı Hümayun'da görevli çavuşların amiri, reisülküttabın yardımcısıydı. Divandan çıkan hükümlerin icrası ve infazını gerçekleştirir; elçilerin huzura kabulünde bulunurdu. Saray ve Divan-ı Hümayun'u ilgilendiren her türlü tören ve protokol işlerini düzenlerdi. Divanın sağlıklı çalışması için önlemler alır, taşradan İstanbul'a gelenlerin kimliklerini yoklardı. Çavuşbaşılık 1836'da kaldırılarak yerine Deavi Nezareti kurulmuştur.

Çavuşbaşı Camii *mad. IL480c,*

Çavuşbaşı Çeşmesi Aksaray'da, Baklalı Mescit yakınındaydı. Dört beyitlik tarih manzumesine göre inşa tarihi 1133/1720'dir.

Çavuşbaşı Süleyman Ağa Medresesi

Eminönü İlçesi'nde, Laleli-Koska'da, Mimar Kemalettin Mahallesi'nde, Koca Ragıp Paşa Sokağı'nın sonunda, dört yol ağzında, çeşmesi ile bir külliye şeklinde yapılmıştır. Banisi Çavuşbaşı Süleyman Ağa olup, 996/1587-88'de inşa edilmiştir. Medresenin ahşap olduğu bilinmektedir. 20. yy'ın başına harap bir vaziyette gelen bu yapılar 1918'de ev olarak kullanılmış, 1937 ve 1942'de yol genişletmesi çalışmaları sırasında yıktırılmış, 1959'da hiçbir

iz kalmayacak şekilde kalıntıları ortadan kaldırılmıştır.

Çavuşdere Üsküdar İlçesi'nde Üsküdar-Bağlarbaşı arasındaki Selami Ali Caddesi'nin (Bülbülderesi ve Selamsız semtlerinin) güneyine, İmrahor ve At-lamataşı'nın doğusuna düşen yöre. Toptaşı ve Nuhkuyusu ile güney ve güneydoğudan komşudur. Çavuşdere-resi adı, oradaki caddede yaşamaktadır.

Çavuşlar III:466b.

Çavuşoğlu, Haralambos (Kaptan) II:481b.

Çavuşoğlu Köşkü *mad. İL 481 b. .*

Çavuşoğlu Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. Yeni Mahalle ve Kordonbo-yu, Karlıktepe, Esentepe mahallele-riyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.592'dir.

Çavuşoğlu, Türkân IV:356a.

Çavuşzade Ahmed Efendi Çeşmesi

Kocamustafapaşa'da, Ramazan Efendi Camii'nin avlu kapısının bitişiğ-in-dedir. Edirne Kadısı Çavuşzade Ahmed Efendi tarafından 1106/1694'te, kesme taştan, klasik üslupta yaptırılmıştır. Küçük bir aynataşı vardır. Zamanla ilk şeklini kaybetmiştir. Teknesi sokak seviyesine kadar aşınmıştır. Sivri kemerinin altında tas koyacak bir yuva, bunun üzerinde de kitabe yer almaktadır.

Çavuşzade Mescidi *bak. Çivizade Kızı Mescidi*

Çay Körfezi IV:415c. **Çayhaneler** *mad. II: 481 c.*

Çayırbaşı Camii *bak. Cerrah Mahmud Efendi Camii*

Çayırbaşı Mahallesi Sarıyer İlçesi'nde yer alır. Büyükdere, Cumhuriyet mahalleleri, Şişli İlçesi ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 12.312'dir.

II:514a. **Çayırılı, İnci Atalay** VI:295b, VII:350a.

Çayırılı Medrese Fatih İlçesi'nde, Kadiçeş-mesi'nde, Sinan Ağa Mahallesi'nde, Karadeniz Caddesi'nde, şimdi mevcut olmayan Sinan Ağa Camii ile Damat Mehmed Efendi Medresesi'nin karşısında, Çeşmizade ve Hanedan sokaklarının arasındaki adada bulunuyordu. 1914'te harap bir durumda olduğu bilinen bu ahşap medrese 1918'deki Fatih yangınında tamamen yanmıştır.

Çaylak (Dergi) *ilgili madde: Mehmed Tevfik (Çaylak) V:368c*

Çaylak Tevfik *bak. Mehmed Tevfik (Çaylak)*

Çayhgil, Şadan II:387c **Çeçen, İslam** II:434c.

Çekirge Haftada iki kez yayımlanan mizah gazetesi. 19H'de 10 sayı yayımlandı. Sahibi ve sorumlu müdürü Hüseyin Nazmi'ydı.

Çekil, Nazmi *mad. II:482a. Çekmece Sancağı* IV:137b. **Çekmece-i Kebir** *bak.*

Büyükçekmece **Çekmece-i Sagir** *bak. Küçükçekmece Çekmeköy* IIL384c.

Çelebi Şehir terbiyesi almış, kültürlü, nazik kişilere, "efendi" lakabı yerine deniyordu. Osmanlı döneminde, İstanbul'da çelebi sanını alanlar, kültürlerinin ve inceliklerinin yamsıra, eser veren, özgün çalışmaları olan bilgin, yazar ve sanatçılardı. Yine, kimi zengin ve saygın gayrimüslimlere de çelebi dendiği gibi, Hristiyan ve Yahudi kadınlar da kocalarına çelebi demekteydiler.

Çelebi, Ali (Ressam) II:463c.

Çelebi, Asaf Halet (1907, İstanbul -1958, İstanbul) Şair. Galatasaray Lise-si'nden sonra bir süre Sanayi-i Nefise Mektebi'nde (Güzel Sanatlar Akademisi) okudu. Adliye Meslek Mekte-bi'ni bitirerek adliyede ve diğer bazı resmi kurumlarda memuriyette bulundu. Tasavvufun, şark mistisizminin öğeleriyle ve kişileriyle Batı kültürünü birleştiren kendine özgü şiiriyle Garip akımına katıldı. *Mevlana, Molia Cami, Naima, ÖmerHayyam* gibibitaplar yazdı. Eşrefoğlu Rumi Divanı'nı basıma hazırladı. Kendi şiirlerini *He* (1942), *Z«me/z/(1945)*, *OmManiPad-me Hum* (1953) gibi kitaplarda topladı. Şairin *Divan Şiirinde istanbul* (1953) adlı bir antolojisi de bulunmaktadır.

II:286b, 400b, 447b, III:64a, IV:223a, V:169c.

Çelebi Mehmed Ağa Hamamı Fatih İlçesi'nde, Saraçhanebaşı'nda, Yeşiltek-ke Sokağı'ndaydı. Yeniçeri ağalarından Mehmed Ağa'nın yaptırdığı bu hamam 1894 depreminde yıkılmış, çok harap bir durumda iken 1932'de çökmüştür. Şimdi yerinde bir apartman bulunmaktadır.

Çelebi, Said *mad. IL482b*.

Çelebican, Gürhan (1931, Bursa) İnşaat mühendisi. İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi'ni bitirdi. Özel sektörde yönetici olarak çalıştı. 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Çelebioğlu, Amil II: 125a. **Çelik Gülersoy Vakfı** IV:229b **Çelikel, Aysel** IV:356b.

Çeliktepe Şişli İlçesi'nde, Büyükdere Cad-desi'nden ayrılan Fatih Sultan Mehmet Köprüsü bağlantı yolunun kuzeyindeki 4. Levent'in (ve Büyükdere Caddesi' nin) batısında yer alan semt. Kuzeyinde Sanayi Mahallesi, güneyinde Or-tabayır, batısında Harmantepe, güneybatısında ise Gültepe yer almaktadır. 1970'lerde oluşmuş semtlerdendir.

III:382c, 410a, VII:498a.

Çeliktepe Halk Kütüphanesi 1964'te, Halıcıoğlu'nda hizmete açıldı. 1972' de Mahmut Şevket Paşa Caddesi, no. 2'deki Osman Faruk Verimel İlkoku-lu'na nakledilen kütüphane, 1974'te okula ait arsa üzerinde yapılan binasına taşındı. 1992 itibariyle kütüphanenin toplam dermesi 9.534'tür. Yılda ortalama 70.000 okuyucunun çocuk kütüphanesi, müracaat, ödünç kitap verme hizmetlerinden yararlanması sağlanmaktadır. Levent Çocuk Kütüphanesi, Gültepe Çocuk Kütüphanesi ve Çağlayan Halk Kütüphanesi, kütüphaneye bağlı birimlerdir.

Çeliktepe Mahallesi Kâğıthane İlçesi'nde yer alır. Ortabayır, Telsizler, Gültepe, Harmantepe, Sanayi, Emniyet Evleri mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 20.324'tür.

Çemberlitaş (Anıt) *mad. II:482c, 54c, 252b, 440c, III:53a, V:404b*.

Çemberlitaş (Semt) *mad. II:483c, VI:49c, VII:120b, 495b*.

İlgili maddeler: Acı Hamam I:62c Atik Ali Paşa Külliyesi I:403c Çemberlitaş II:482c

Çemberlitaş Hamamı IL484c Elçi Hanı III:148c Kara Baba Tekkesi
IV:437b Kırk Şehitler Sarnıcı IV:568c Köprülü Külliyesi V:90a
Köprülü Kütüphanesi V:89a Mahmud II Çeşmesi V:2ölc Mahmud II
Türbesi ve Sebili V:2ö3b Nuruosmaniye Külliyesi VLIOOa Vezir
Hanı VII:382c

Çemberlitaş Camii *bak.* Atik Ali Paşa Külliyesi

Çemberlitaş Hamamı *mad. tt:484c, 484a, IIL540c.*

Çemberlitaş Kız Öğrenci Yurdu

III:73c.

Çemenzar Kadıköy'de, Yukarı Göztepe'nin batısına düşer. Yörenin iki aksından Bağdat Caddesi'nin kuzeyinde olan, eski adıyla Kayışdağı Caddesi, şimdiki adıyla Fahrettin Kerim Gökay Caddesi üzerinde ve bu caddenin Ha-sanpaşa'dan gelen Hızır Bey Caddesi ile kesiştiği yörededir. Bu kesişme noktasından güney-güneydoğu istikametinde, demiryoluna doğru uzanan sokak da aynı adı taşımaktadır.

Çemşirlik Havuzu IV:10a. **Çene, İlhami** III: 207a.

Çengel, Yüksel (1938, İstanbul) İktisatçı. İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ni bitirdi. Avcılar belediye başkanlığı yaptı. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Çengele Vurmak İstanbul'da biri Par-

makkapı'da, diğeri Eminönü'nde bulunan işkence yerlerinde, çengel cezasına çarptırılan mahkûmlar veya tutsaklar, ellerine bağlanan bir iple ve makara vasıtasıyla direğin yukarısına çekilip birden bırakılırdı. Mahkûm düşerken direğin orta yerindeki kıvrık çengellere saplanıp kalır, acılar çekerek ölürdü. Halk çengele vurulanlara bir benzetmeyle "çengel çiçeği" dediği gibi, "çengel çiçeği olası" da bir beddua idi.

Çengelköy *mad. II:485b, III:25a, IV:9c, 534b, VII:500b, 501b.*

ilgili maddeler: Boğaziçi II:266a Hacı Ömer Mescidi III:478a Kavasbaşı Ahmed Ağa Çeşmesi IV:497c

Köçeoğlu Köşkü V:84b Köçeoğlu Yalısı V:86a Kuleli Askeri Lisesi V:115c Kuleli Bahçe Camii V:117b Kuleli Bahçesi V: 117c Sadullah Paşa Yalısı VI:396c Vahideddin Korusu VH:354c Vahideddin Köşkü VII:356c

Çengelköy Hamamı Üsküdar İlçesi'nde, Çengelköy'de, Çengelolu ve Mandal sokaklarının kesiştiği yerde bulunuyordu. 1910'lu yıllarda kapanmış, uzun bir süre bakımsız kaldıktan sonra 1948' de ılıkılık ve sıcaklığı yıktırılmıştır. Bugün sadece Yusuf Ziya Paşa Çeşmesi' ne komşu olan soğukluk kısmı sağlam durumdadır. Küçük ölçüde bir tek hamam olan bu yapı tek kubbeli soğukluk, buna dik, dar bir mekân halindeki ılıkılık, iki kubbeli halvetleri olan sıcaklık ve buna bitişik dar, uzun bir dikdörtgen planlı hazneden oluşmaktaydı.

Çengelköy İskelesi II:486b, IV:204a.

Çengelköy Mescidi *bak.* Hacı Ömer Mescidi

Çengelköy Vapuru *mad. II: 48 7a*, V:99a.

Çengiler *mad. II:487b*, 515a, IV:3ö2c, V:83c, VL300a.

Çeragî Harnza Mescidi ve Tekkesi

II:414c.

Çeraz, Mines III:395b. **Çerçiyan, Vahram** III:395c.

Çerkeş Hasan Olayı *mad. II:488a*,

III:40b, 493c, V:512c, VL177b. **Çerkeşîlik** IV:124c, V:134c. *ilgili madde:*

Halvetîlik VII:215c **Çerkezköy** III:447a.

Çeşme Meydanı Galata'da, Azapkapı'da Saliha Sultan Sebili ve Çeşmesi'nin bulunduğu meydan. Tulumbacıların, Tersane işçilerinin, gemicilerin ve semt

Çeşmeler

108

109

Çinici, Behruz

bıçkınlarının devanı ettiği kahvehane-leriyle ünlü olan Çeşme Meydanı, I. Dünya Savaşı yıllarına kadar çok hareketli bir yerd, istanbul tulumbacıları arasında Çeşme Meydanlılan Sandığı büyük ün kazanmıştı.

Çeşmeler *mad. II:489c. İlgili maddeler:*

Çatal Çeşmeler II:477a

Çukur Çeşmeler II:537a

Sebiller VL481a

Selsebiller VL518a **Çeşmibülbül** *mad. II:491b*, I:475c,

VI:229a.

Çetin, Hikmet (1937, Diyarbakır) Siyasetçi. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. ABD'de Williams College'de master yaptı. Devlet Planlama Teşkilatı'nda iktisadi planlama dairesi başkanı oldu. CHP'den 16. dönem (1977-1980) istanbul milletvekili seçildi. B. Ecevit başkanlığındaki hükümette (1978-1979) devlet bakanlığı ve başbakan yardımcılığı yaptı. 199'de dışişleri bakanı oldu. 1995'te CHP ile SHP'nin birleşmesinden sonra CHP genel başkanı seçilerek DYP ile koalisyon hükümetinde başbakan yardımcılığı görevini üstlendi.

Çetin, Oğuz III:287a. **Çetiner, Ayten** IV:356b. **Çetiner, Şakir** (ö. 1985) IV:378c.

Çetintaş, Sedat *mad. II:491c, III:Sc. Çevre Sorunları mad. II:492a, I:204a,*

II:532b. **Çevre YoUarı** *mad. II:497b, VII:534b.*

Çeyiz Alayı *mad. II:499b, III:109b, 391a.*

Çeyrekbaşı, Sema III:47b. **Çeyrekoğlu, Hüseyin** V:185c.

Çıfıt Kapısı I:54lc, III:158c.

Çığır Günlük gazete. 1911'de 85 sayı yayımlandı. Başyazarı Ahmed Kemal, sorumlu müdürü Cemil Mahmud'du.

Çığır Sahne III:54c.

Çığıraçan, İbrahim Hilmi *mad. U:499c, VII:448c.*

Çıksalın Halic'in Beyoğlu yakasında, Has-köy'ün kuzeyinde, Halıcıoğlu semtinde bir mevkidir. Bugünkü Halıcıoğlu ile Defterdar arasındaki Haliç Köprüsü viyadüğünün altına ve güneyine düşmektedir. Yörenin adı halen oradaki bir sokakta yaşamaktadır.

IV:10b, IIb. **Çıksalı** IV:10c, IOb. **Çıksalı Sinagogu** IV:10c. **Çınar** IV:55a.

Çınar Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Sancaktepe, Bağcılar Merkez mahalleleri ve Güngören, Esenler ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.168' dir.

II:528a.

Çınar Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. Küçük Yalı, Aydın Evler. Idealete-pe mahalleleri ve Marmara Denizi'y-le çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.722'dir.

Çınar Olayı *mad. II: 500a, I:273a, IV:368c, V:34lc.*

Çınar Oteli VI:180a.

Çınaraltı 9 Ağustos 1941-15 Temmuz 1944 arasında yayımlanan haftalık dergi. Sahibi ve başyazarı Orhan Seyfi Orhon'du. Türkçülük akımını savunan dergi çok sayıda şair ve yazar bu düşünce etrafında toplanmaya çağırdı. Nihal Atsız, Zeki Velidi, Mehmet Emin Yurdakul, Yusuf Ziya Ortaç, Besim Atalay, Emin Ali Çavlı, Şükûfe Nihal, Reşit Safvet Atabinen, Hüseyin Namık Orkun gibi yazarların eserlerini yayımladı. Zamanla turancı bir çizgiye yaklaşan dergi 146. sayısı çıktıktan sonra Temmuz 1944'te kapandı. Daha sonra aynı yıl 4 sayısı daha çıktı. 17 Mart 1948'de yeniden yayımlanmaya başladı ve 3 sayı çıktıktan sonra kapandı.

Çınaraltı Kahvesi Bayezid Camii dış avlusundaki asırlık çınarın altındaki kahve. 16. yy' da burada remilhanesi bulunan şair Zâtî'nin genç şairlere dersler verdiği bilinmektedir. Sonraki dönemlerde de gerek çınar altında gerekse meydanın karşı tarafında bir dizi kahvehane vardı. 20. yy'ın ortalarına doğru burası, üniversite öğretim üyelerinin, gençlerin,

ozanların buluştukları, İstanbul'un ferah ve serin açık hava kahvelerindendi.

III:198c, V:30a.

Çınaraltı Kahvesi (Emirgân) III:168c. **Çınarcık mad. II:500c.**

Çınardere Mahallesi Pendik İlçesi'nde yer alır. Veli Baba, Dumlupınar, Orta, Bahçeli Evler mahalleleri ve Kartal İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.593'tür.

Çınardibi Aile Bahçesi VII:50a. Çınarî(ö. 1899) II:130b.

Çınarlı Çeşme Mescidi I:494b, , V:355c.

Çınarlı Mescit Çengelköy'de, Çınarlı Mescit Sokağı'ndadır. Bostancıbaşılık yapan, daha sonra kaptan-ı deîya olan Abdullah Paşa tarafından 1234/1818' de yaptırılmıştır. Kagir duvarlı ve ahşap çatılı yapı, doğu yönünde yapılan onarımlar ve ekler sonucu özgün halini kaybetmiştir. Düzgün olmayan dikdörtgen planlı harim bölümüne kuzeydoğudan girilir. Bu mekânda, son onarımların ürünü olan iki beton sütun tavanı desteklemektedir. Son zamanlarda fayansla kaplanmış mihrabın ve basit minberin kayda değer bir özelliği yoktur. Girişin hemen solundaki minareye, kaidesinin içinden ahşap merdivenlerle çıkış sağlanmaktadır. Orijinali ahşap olan minare günümüzde sac ile kaplanmış ve kurşun

bir külah ile örtülmüştür.

Çıngıraklı Tatar Haftada iki kez yayımlanan gazete. 1877'de 29 sayı yayımlandı. Sahibi Teodor Kasap'tı.

I:190b.

Çıplak Yeniçeri Ocağı'nda hizmetle görevlendirilenlere "işe soyunma" anlamında çıplak (örneğin ağa çıplağı) deniyordu. Tersane'de ise "Küçük Hüseyin Paşa çıplakları" denen bir asker sınıfı vardı. Çıplak müfrezesindeki askerler, kaptan-ı deryanın yakın maiyetini oluşturduklarından bunlara "kaptan paşa çıplağı" deniyordu. Bu sınıf efradı, başlarına mavi püsküllü fes, arkalarına sırma işli kolsuz salta, bacaklarına harçlı kısa şalvar giyer, kuşaklarına bir çift tabanca ve uzun bıçak yerleştirirlerdi. Baldırları ve omza kadar kollan yaz kış çıplaktı.

Çıplak Tepe I:151b.

Çıracıyan, Tavit (19. yy - 20. yy) Ermeni asıllı ressam. 1894-1908 arasında, Mekteb-i Mülkiye'de resim hocalığı yaptı. Eserleri arasında, "İstanbul" (1895), "Ahırkapı Feneri" (1902), "Boğaziçi" (1905) ve "Fenerbahçe" kayda değer olanlarıdır.

Çırağan

ilgili maddeler:

Yahya Efendi Tekkesi VII:409a Yalı Köşkü VTİ:415c **Çırağan Bahçesi** I:534a.

Çırağan Eğlenceleri *mad. ILSola*, I:476a, IV:126c, V:179c, 183b, VII:385a, 519a.

Çırağan Fer'iyesi 1 : 250a.

Çırağan Mevlevîhanesi *bak.* Beşiktaş Mevlevîhanesi

Çırağan Olayı *mad. ILSolc*, I:39a, 192a, III:493c, V:280b, 513a, VI: 178a.

ilgili madde: Ali Suavi I:202a

Çırağan Sarayı *mad. II: 503a*, I:24a, 26a, 202b, 476a, 537b, II:36c, 37a, 38c, 41a, 164a, 168c, 170a, 171a, 457b, 502b, 512c, III:70c, 273c, 323a, IV:545b, V:345c, 388a, VI:65b, 66a, 141e, 149b, 41Ob, 463b, VH:162b, 419a, 519a, 520c.

İlgili maddeler: Beyhan Sultan Sahilsarayı (Çırağan)

Yalı Köşkü VII:415c **Çırağan Vakası** *bak.* Çırağan Olayı Çırağan Yahşi II: 163e, 169c.

Çırağan-Kempinski Oteli Çırağan Sarayı ile bahçesinde inşa edilmiş otel binasından oluşur. Ocak 1991'de açıldı. Sarayda 1.000 kişilik balo salonu, 30-400 kişilik 8 toplantı odası, 300 kişilik 2 sergi merkezi, 280 kişilik 2 salon, tiyatro gösterileri için bir alan, 12 vip süit oda, 25 dükkân, 2 restoran, 1 Türk hamamı vardır. Otel binası ise 310 odalı-

dır. Ayrıca 7 vip süit, 9 genç süiti, 2 restoran, 2 bar, 3 toplantı odası, açık ve kapalı yüzme havuzu, sauna, Türk hamamı, solaryum ve jimnastik salonu vardır.

II:171a, VI:9b, 180a, VII:162b. **Çırak Çıkarma** III:218b.

Çırak Mektepleri *mad. II:507a*, III:138c, 517b.

Çıraklık Eğitim Merkezleri *mad. IL507a*, III: 140a.

Çırçır Eyüp İlçesi'nde, Alibeyköy semtinin batı-kuzeybatısına, Alibeyköy Dere-si'nin güney-güneybatısına düşen yerleşim yöresi. Batısında Kâzım Karabe-kir, güneyinde ise Karadolap bulunan Çırçır, yeni yapılan Fatih Sultan Mehmet Köprüsü'nü Edirne'ye bağlayan otoyolun güneyinde uzanmaktadır.

VH:496a. *ilgili madde:* Haliliye Medresesi III:514a

Çırçır Fatih İlçesi'nde, Fatih Külliyesi'nin kuzey-kuzeydoğusuna düşen yöre. Halen Sinan Ağa Mahallesi sınırları içindedir. Ancak yaşlı kuşaklar tarafından bilinen Çırçır adı bugün sadece oradaki bir caddede yaşamaktadır. İstanbul'un en büyük yangınlarından olan 1918'deki yangında Çırçır da yanmıştı.

Çırçır Mahallesi Eyüp ilçe merkezinde yer alır. Alibeyköy Merkez, Kara Dolap, Yeşilpınar mahalleleri ve Gaziosmanpaşa İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 22.450'dir.

Çırçır Mescidi Fatih İlçesi'nde, Çırçır'da, Atpazan Sokağı'nda idi. Banisi Şeyhülislam Kadızade Ahmed Şemseddin Efendi'dir (ö. 1580). 1580'de inşa edilmiş olduğu bilinen mescidin mimarisi hakkında bilgi bulunmamaktadır. Büyük yangınlardan birinde tamamen yanmış olup, yeri bugün arsadır.

Çırçır Özel Ormanı II:229c.

Çırçır Suyu IV: 508a.

Çırpıcı VII:501c.

Çırpıcı Çayırı *mad. II:507b*, VTI:557b.

Çırpıcı Mahallesi Zeytinburnu İlçesi'nde yer alır. Seyit Nizam, Beştelsiz, Veli Efendi mahalleleri ve Bakırköy İlçesi'y-le çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.375'tir.

Çırpıcı Mesiresi V:407c.

Çiçek On beş günlük gençlik ve aile mecmuası. 17 Haziran 1926-15 Mart 1927 tarihleri arasında 19 sayı yayımlandı. Sahibi ve sorumlu müdürü Ruhi, idare müdürü M. Razi'ydi.

Çiçek Encümen-i Dânişi II:510b. **Çiçek, Mustafa** IV:225c.

Çiçek Pasajı *mad. II:508a*, 216b, 508b, III: 17c, IV:269c, VI:226a.

Çiçek Sineması I:540c.

Çiçekçi Camii *bak.* Selimiye Tekkesi

Çiçekçi Kahvehanesi Üsküdar Duvarı-bi'nde, Karacaahmet Mezarlığı yakınında eski ahşap kahvehane. 18. yy' da açık olduğu bilinen bu kahvehane, caddenin biraz gerisinde ve bir bahçe içinde bulunuyordu. Müdavimleri Üsküdar'da oturan şair ve yazarlar, sanatçılar, kalem efendileri, emekli asker ve memurlardı. Üsküdarlı ressam Hoca Ali Rıza Bey de burada oturur ve resim yapardı.

Çiçekçiler Derneği 11:51 Ic. **Çiçekçiler Kooperatifi** ILS11c. **Çiçekçilik** *mad. II:508c*, 307b, IV:126c. *İlgili madde:*

Sabuncakis VI:381c **Çiçekçilik İstihsal ve Satış Kooperatifi**
II:508b.

Çiçekoğlu, Osman V:114a. **Çiçekpazarı** II:476a. **Çiftçilik Makinist Mektebi** III:194c **Çiftçioğlu, Sadullah** V:78a **Çifte Gelinler Türbesi** *mad. U:512a*,

III:239c, 252b, VII:443b.

Çifte Havuzlar Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Nene Hatun, Davut Paşa, Namık Kemal, Tozkoparan mahalleleri ve Güngören, Zeytinburnu ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.606'dır.

Çifte Kapılı Eczane VI:237a.

Çifte Saraylar (Arnavutköy) II:191b, III:70c.

Çifte Saraylar (Eyüp) II:39a, III:208c.

Çifte Saraylar (Fındıklı) *mad. II:512b*, 39c, III:46la, VII:420a.

Çifte Sultanlar VII:443b.

Çifte Sultanlar Türbesi *bak.* Koca Mustafa Paşa Külliyesi

Çiftehavuzlar *mad. II:513a*, 409a, IV:334c.

ilgili madde:

Cemil Topuzlu Köşkü II:402c **Çiftehavuzlar Kasrı** *mad. II:513b*. **Çiftehavuzlu**
Köşk II:365a, 513a. **Çiftekumrular** V:319c. **Çiftesaraylar Bahçe**
Sineması L540c.

Çiğdem Mahallesi Beykoz ilçe merkezinde yer alır. Paşabahçe, Incirköy, Soğuksu ve Çubuklu mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.521'dir.

II:198b. **Çikvaş Vili Mensucat Sanayii** I:536a.

Çilehane Bayramı istanbul saray ve konaklarında sayıları bir hayli olan ve halkın "siyah tenli Araplar" dediği zenci haremağaları ile bacılar, her yıl mayıs ayının birinci cumartesi günü, Çamlıca'da Çilehane'de toplanıp bayram yaparlardı. Saray haremağalarının, konak ve evlerdeki bacıların, siyah halayıkların, susama kadınların katıldıkları bu bayramda zenciler kendi dilleriyle şarkılar söyleyip boyunlarında bi-

rer sukabağı takılı olduğu halde geleneksel oyunlarını oynarlar; kırlardan çiçekler toplayıp başlarına çelenkler, bellerine ve boyunlarına kordon ve kemerler yaparlardı. Dönüşlerinde bohçalara doldurdukları karabaş çiçeklerini başlarında taşırlardı.

Çilehane Tekkesi *bak.* Musalla Mescidi Tekkesi

Çilingiryan, Levon III:184c.

Çiller, Tansu (1946, İstanbul) Başbakan. Robert Kolej Yüksekokulu iktisat Bölümü'nü bitirdi. ABD'de New Hamps-hire Üniversitesi'nde master, Connec-ticut ve Yale üniversitelerinde doktora yaptı. Franklin and Marshall Col-lege'de yardımcı profesör olarak çalıştı. 1976'dan itibaren Boğaziçi Üniversitesi iktisadi ve İdari Bilimler Fa-kültesi'nde öğretim üyeliği görevinde bulundu. 1990'da Doğru Yol Parti-si'ne girdi. 19. dönem (1991-) istanbul milletvekili seçildi. DYP-SHP hükümetinde devlet bakanı oldu. 1993' te DYP genel başkanı seçildi ve Türkiye'nin ilk kadın başbakanı olarak 50. hükümeti kurdu. İktisat konularında yayımlanmış kitapları vardır.

Çingene Ayazması II:26lc.

Çingene Sancağı istanbul çevresinde ve Rumeli'de oturan Çingeneler, disiplin ve vergilendirme bakımından ayrı bir sancak kabul edildiklerinden bunların yönetimi için, Yeniçeri Ocağı'n-dan "Çingene beyi" ya da

"mir-i Kıp-tıyan" unvanı verilen bir subay atanırdı. Çingenelerin Müslüman olanlarından hane başına yılda 20 akçe, Müslüman olmayanlardan 25 akçe vergi, ayrıca arusiye, cürüm ve cinayet vergileri alınırdı. Müslüman olanlarla olmayanların evlenerek yakınlık kurmalarına da izin verilmezdi. Beratlı müsellemler Çingeneler ise vergi ödemezlerdi.

Çingene Şalvarı Çingene kadınlarının giydikleri çok bol, içinde cepler, torbalar dikili şalvardı, istanbullular, bu şalvarlara, devenin hamuduyla sokulabileceğini söylerler; bir hırsızlık vukuunda da ilkin şalvarların aranmasını isterlerdi. Gerçekte ise Çingene kadınları, bu şalvarlarında, sokak aralarında dolaşıp sattıkları lavanta, kantaron çiçeklerini, labada, mantar, vanilyaları taşırlar, hattâ küçük maşaları dahi deste yapıp şalvarlarının içinde dolaştırırlardı. Doğal olarak ekmek ve katıkları da şalvarın bir cebinde bulunurdu.

Çingeneler *mad. IL514a, I:534b,*

ilgili maddeler: Hacıhüsrev III:480c Sulukule VII:70b

Çini Fabrika-i Hümayunu *bak. Yıldız Çini Fabrikası*

Çinici, Behruz II:455a.

Çinili Çocuk Kütüphanesi

110

111

Çubuklu Ocağı Mescidi

Çinili Çocuk Kütüphanesi II:522b.

Çinili Hamam Şişli İlçesi'nde. Pangal-tı'da, Selbaşı Sokağı'nın Halaskârga-zi Caddesi'yle birleştiği köşenin yakınında bulunuyordu. Küçük bir tek hamam olduğu bilinen bu yapı adını soyunmalık kısmının duvarlarının bazı yerlerinde bulunan italyan çinilerden almıştır. Hamam 1955-1958 arasında bölgede yapılan yıkımlar sırasında yok edilmiştir.

Çinili Hamam (Zeyrek) *mad. II:516b,*

III:541a, VII:553c. **Çinili Karakol** *mad. IL516c, I:534b.*

Çinili Köşk (Beşiktaş Sarayı) *mad. IL517a, I:240a, II:173a, III:69b, V:372c.*

Çinili Köşk (Topkapı Sarayı) *mad.*

II:517c, I:7a, 307c, 310a, 350b, II:43c, III:69b, 229b, V:52c, 329b, VI:lö2a, VII:289a, 291c, 306a, 394b.

İlgili madde:

Topkapı Sarayı VII:280c **Çini Köşk Hasbahçesi** II:509a. **Çinili Köşk Müzesi**

IV:5a.

ÇiniU KülUyesi *mad. II:519c, IV:536b,*

V:98b, VII:344c, 347b, 362c. **Çinili Meydanı** II:44c. **Çirik, Vera ilgili madde-**

Rejans VI:314a **Çiroz** *mad. II:522c. İlgili madde:*

Uskumru VII:328a Çit Kasrı *mad. IL523b, 4la. ilgili madde:*

Yıldız Sarayı VII:520b **Çituri Biraderler** II:524a. **Çituri Hanı** *mad. IL523c. Çituris Basımevi* III:183b. **Çivi Efendi** II:524c.

Çivizade Efendi Mescidi Fatih İlçesi'nde, Topkapı'da, kendi adıyla anılan sokakta bulunuyordu. Şeyhülislam Çivizade Hacı Mehmed Efendi'nin (ö. 1587) yaptırdığı mescit 1582-1587 arasına tarihlenmekte olup, Mimar Sinan yapısıdır. 1947'de yıkılmış olan mescidin, kesme taştan kaidesi olan, tuğladan yapılma bir gövdeye sahip minaresi şerefe hizasına kadar duruyordu. Bir süre sonra o da yıkılınca harabesi temizlenmiş ve mescitten hiçbir iz kalmamıştır.

Çivizade Kızı Mescidi *mad. II:524a, III:9c.*

Çivizade Mescidi Fatih İlçesi'nde, Zey-rek'te, İtfaiye Caddesi'ndedir. Banisi Şeyhülislam Çivizade Mehmed Efen-di'dir (ö. 1587). Mescidin yanında günümüze ulaşmayan Çivizade Medresesi de bulunmaktaydı. Kare planlı, kagir duvarlı, kiremit çatılı mescidin

minaresi, tuğladan güdük ve tek şere-felidir. 1952'den günümüze kadar yapılan tamir ve ilavelerle tamamen yenilenen yapı özgün görünümünü kaybetmiştir.

Çivizadeler *mad. II:524b.*

Çiyiltepe, Asaf VII:146b.

Çizgen, Abdullah *mad. II:525a,*

Çizgen, Gültekin III:331b.

Çizmeciler Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Kabataş İskeleyi'nin yerinde, II. Meh-med'in (Fatih) çizmecibaşısı Bedred-din Mahmud Ağa tarafından tesis edilmiştir. Evliya Çelebi'nin Tophane civarındaki mesireler arasında zikrettiği bu tekkenin zaman içinde geçirdiği aşamalar tespit edilememekte, *Mecmua-i Tekâyâ'da.*, pazar günü ayin icra edilen tekkeler arasında adı geçmekte ve yerinin arsa halinde olduğu belirtilmektedir. Günümüzde, ulu bir ağacın altındaki çizmecibaşının kabri dışında tekkenin bütün izleri tarihe karışmış bulunmaktadır.

IV:325c, V:336a. **Çoban Ayazması** I:473a. **Çoban Çeşmesi Namazgahı** VI:44b.

Çoban, Mehmet (1904, Balıkesir - 1969, İstanbul) Güreşçi. Güreşe küçük yaşta köyünde karakucak ile başladı. 1927' de İstanbul'a gelince Galatasaray kulübünde minder güreşine geçti. 1928'de milli güreş takımına seçildi. Ağır-sik-lette 20 yıl Türkiye birinciliğini elinde tuttu. Bu süre içinde

yapılan bütün milli müsabakalarda yer aldı. 1932' de Balkan ikincisi, 1933, 1934, 1935 ve 1937'de Balkan şampiyonu, 1938'de Avrupa üçüncüsü, 1940'ta Balkan şampiyonu oldu.

Çoban, Sadi (1904, İstanbul - 1953, İstanbul) Futbolcu. Hilal Spor Kulü-bü'nden yetişti. Futbol sahalarında "Hilalli Sadi" lakabıyla tanındı. 1927' de geçtiği Fenerbahçe'de 1935'e kadar oynadı. Milli formayı 1 kez 1925' te Romanya'ya karşı giydi.

Çobanceşme Mahallesi Bahçelievler İlçesi'nde yer alır. Yenibosna Merkez, Fevzi Çakmak mahalleleri ve Bakırköy, Bağcılar ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.936'dır.

I:548b. **Çobanceşme Orman Fidanlığı** III:314a.

Çoban, Cevad (1870, İstanbul - 1938, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. I. Dünya Sa-vaşı'nda Çanakkale'nin başarıyla savunulmasında önemli rol oynadı. Mütarekeden sonra bir süre Erkân-ı Harbi-ye-i Umumiye reisliği yaptı. İstanbul'un işgal edilmesinin ardından Malta'ya sürüldü. 1922'de serbest bırakıldıktan sonra el-Cezire cephesi komutanlığına atandı. 1923'te seçildiği Elazığ milletvekilliğini ertesi yıl bırakarak orduya döndü. 1926'da orge-

neral oldu, 1935'te Askeri Şûra üyeliğinden emekliye ayrıldı.

V:352a.

Çobanoglu, Hristo VI:216c. **Çobanyan, Hovannes** VI:472a. **Çobanyan, Hovsep** VL472a.

Çobanyan, Kirkor (1861, istanbul -1944, Amerika Birleşik Devletleri) Tiyatro oyuncusu. 1878'de, Güllü Agop' un Gedikpaşa'daki kumpanyasına girdi. 1884'te Serope Benliyan'm operet topluluğuna katıldı. En son Naşit Özcan'la beraber çalıştı. 1931'de Ame-rika'daki oğullarının yanına yerleşti. Orada da amatör olarak bazı temsillere katıldı.

Çocuk Ansiklopedisi VI:535a.

Çocuk Dili *mad. II:525b.*

Çocuk Dostu Resimli haftalık dergi. 1914' te 11 sayı yayımlandı. Sorumlu müdürü Tevfik Nureddin'di.

Çocuk Duygusu On beş günlük resimli dergi. 1913-1914 yıllarında 50 sayı yayımlandı. Sahibi Leon Lütü, başyazarı Baha Tevfik'ti.

Çocuk Dünyası Haftalık resimli dergi. 1913-1914 yıllarında 78 sayı yayımlandı. Sorumlu müdürü Tevfik Nureddin'di.

Çocuk Dünyası Haftalık resimli dergi. 2 Kanunuevvel 1926-22 Haziran 1927 tarihlerinde 30 sayı yayımlandı. Sahibi ve sorumlu müdürü Ahmed Ha-lid'di.

Çocuk Esirgeme Kurumu IV: 158a, VU:38c.

Çocuk Folkloru *mad. IL525c. Çocuk Oyunları* *mad. II:526a.*

Çocuk Sesi Haftalık resimli dergi. 2 Kanunuevvel 1928-9 Şubat 1948 tarihleri arasında yayımlandı. Sahibi M. Faruk Gütunca'ydı. Derginin bazı sayıları *Çocuk Sesi Afacan* adıyla yayımlanmıştır.

Çocuk Tiyatroları *mad. IL526c.*

Çocuklara Mahsus Gazete Resimli haftalık gazete. 1896-1906 arasında yayımlandı (11 cilt). Sahibi Ibnülhak Mehmet Tahir'di.

Çok Programlı Liseler III: 175a. Çokalica Manastırı I:406b. Çöker, Adnan VII:9b. Çoktan, Ahmet III:118a. Çolak, Emine IV:357a.

Çolak Şeyh Hasan Efendi Tekkesi Eyüp İlçesi'nde, İdrisköşkü mevkiinde, İdris Köşkü Caddesi ile Ballı Baba Sokağı' nın kavşağında, Piyer Loti Kahvesi'nin yakınında bulunmaktaydı. III. Mustafa tarafından, Halvetîliğe bağlı Çolak Şeyh Hasan Efendi (ö. 1771) için yaptırılmış, ilk postnişin hayatta iken yangın geçirmiş ve yenilenmiştir. *Hadîka'* da yakında bulunan, Bektaşîliğe bağlı Karyağdı Tekkesi'nin postnişinleri

(Abdi Baba ile Mustafa Baba/Dede) yanlışıyla Çolak Şeyh Hasan Efendi Tekkesi'nin şeyhleri gibi sunulmaktadır. Zakir Şükrî Efendi'nin *Mecmua-i Tekâyâ'smda*. ikinci postnişin olarak, Çolak Hasan Efendi'nin oğlu Şeyh Hafız Mehmed Rıza Efendi (ö. 1798) gösterilmekte, Yeniçeri Ocağı'nın kaldırıldığı sırada (1826) Nakşibendî tarikatından Balmumcu Mustafa Efendi'nin şeyh bulunduğu tespit edilmekte, II. Mahmud "un kızlarından Saliha Sul-tan'ın (ö. 1843) düğününe (1834) davet edilen Nakşibendî şeyhleri arasında Balmumcuzade Şeyh Raşid Efendi'nin adı geçmektedir. Ayin günü cuma olan tekke *Âsitâne'de* (1840) Halvetîliğe, *Mecmua-i Tekâyâ'da* (1889) Nakşibendîliğe bağlı olarak gösterilmekte, ayrıca bu ikinci kaynakta yerinin arsa olduğu belirtilmekte ve Şeyh Akif Efendi'nin adı verilmektedir. B. Turnalı ile E. Yücel, tekkenin son dönemde Kadirîliğe bağlandığını, son şeyhinin de hariciye memurlarından Hasan Efendi olduğunu nakletmektedir. Günümüzde söz konusu kavşakta bulunan kesme küfeki taşı ile inşa edilmiş olan, Sultanahmet'teki Nahil-bend Mescidi'nin banisi Nahilbend Hacı Hasan Ağa'ya ait olduğu ve 11867 1772-73'te onarıldığı anlaşılan ufak türbe ile buna bitişik, çilehane niteliğindeki mihraplı mekânın tekke ile olan ilişkisi tam olarak aydınlatılamamış, *Hadîka'da.*, Kaşgarî Tekkesi'nin yukarısında, iki yolun kavşağında gömülü oldukları ifade edilen Çolak Hasan Efendi ile oğlu M. Rıza Efendi'nin kabirleri de bulunamamıştır.

II:134b. **Çorakçı, Nergis** IV:527c.

Çorapçı Hanı Eminönü İlçesi'nde, Mah-mutpaşa Yokuşu ile Fincancılar Yokuşu'nun kesiştiği yerde bulunmaktadır. Kaptan-ı Derya Piyale Paşa (ö. 1578) tarafından yaptırılmıştır. 16. yy'ın ikinci yarısına ait olan yapı taş ve tuğla malzeme ile inşa edilmiştir. Duvar dolgusu ise moloz

taştır. Revak kemerleri ve örtü sisteminde tuğla kullanılmıştır. Bugün orijinal özelliklerini yitirmiş olan yapı iki katlıdır. Yol durumundan dolayı düzgün bir plana sahip değildir. Her iki yokuşa da birer cephesi bakan hanın asıl girişi Mahmutpaşa Yokuşu tarafından sade, taş kemerli bir açıklıktır. Pencereler üst katta yer alır. İstanbul'un en eski meyhanelerinden biri, bu hanın içindeydi ve aynı adla anılıyordu. Bu meyhane 1887-1890 arasındaki bir tarihte yanmıştır.

II:331a.

Çorbacı Han V:275a. **Çorbacıoğlu, Fazıl Hayati** II:446c. **Çorlulu Ah* Paşa Camii** *mad. II:527b.*

Çorlulu Ali Paşa Çeşmesi Eyüp'te, Bül-büldere'de, Evlice Baba Camii'nin karşısındaki meydandadır. Banisi Sadrazam

Çorlulu Ali Paşa'dır. Zamanla ilk şekli kaybolmuştur. Yuvarlak kemerinin altındaki aynataşı bozulmuş, teknesi ise kırılmıştır. Kitabesinden 1119/1707'de yapıldığı anlaşılmaktadır.

Çorlulu Ali Paşa Darülhadis V:173a. **Çorlulu Ali Paşa Külliyesi** *mad. II:527c, V:355c.*

Çorlulu Ali Paşa Medresesi II:392c,

VI:46b.

Çorlulu Ali Paşa Meydan Çeşmesi Şeh-remini'nde, Koruk Mehmed Mescidi yakınındaydı. Banisi Sadrazam Çorlulu Ali Paşa'dır. 1122/1710'da kesme taştan klasik üslupta inşa edilmişti.

Çorlulu Ali Paşa Tekkesi VII:239b. *ilgili madde:*

Çorlulu Ali Paşa Külliyesi II:527c **Çorluluzadeler** *mad. II:529b. ilgili madde-, Mahmud Celadeddin Paşa V:267a*

Çömlekciyan, Arsak (1880, İstanbul -1930, İstanbul) Ermeni asıllı besteci, udi. Udi Arsak Efendi olarak tanınır. Kemani Nubar Tekyay ile piyanist Valentin'in babasıdır. Kirkor Çulhayan ile Tatyos'tan musiki öğrendi. Uzun yıllar İstanbul'un çalgılı kahvelerinde ve piyasada ud çaldı. Nota basımıyla uğraşarak fasıl musiki eserlerini fasıllar halinde bastırdı. Piyasa tavrıyla yazılmış bu fasıl mecmuaları hatalarına rağmen, notaya alınmış basılı eserlerin az bulunduğu bir dönemde nota ihtiyacını karşıladı ve İstanbul piyasasında uzun süre kullanıldı. 20 dolayında saz ve söz eseri bestelemiştir.

V:539a, VII:225b.

Çömlekciyan, Bedros (Kemani) V:218b.

Çömlekciyan, Simeon IV:315a.

Çömlekçiler Çarşısı Eminönü'nde, Kutucular Çarşısı'nın yanındaki Çömlekçiler Çarşısı'nda, Saroz çömlekleri, Enez küpleri, Çanakale ve Göksu testileri, türlü çiçek saksıları, toprak kumbaralar, kebab tandırları,

güveç-ler, çocuklar için oyuncak (düdüklü) testiler, abdest ibrikleri satılırdı.

Çömlekçiler Hamamı *bak.* Akarçeşme Hamamı

Çömlekçilik *mad. II:529c, III:251a, 509c.*

Çöp *mad. II:531a, 493b.*

Çöp Çıkaran *bak.* Çöplük Subaşılığı

Çöplük III: 383a.

Çöplük Subaşıhğı Acemioğlanlarmdan bir grubu hizmete koşan çöplük su-başıısı, İstanbul'un Beyazıt, Sultanahmet gibi meydanlarını, anayollarını temizletir; ayrıca halkın "çöp çıkaran" dediğı küfeli çöpçülerin de ev ve dükkânlarda biriken çöpleri taşımalarını düzenler; bunların mahalle aralarında halkı rahatsız etmelerini önlerdi.

Çöp çıkaranlar, sokak aralarında gezerlerken "çöp çıkaran, çöp çıkaran!" diye bağırlardı. Belediye örgütü kurulduktan sonra çöplük subaşılığı ve buna bağılı olarak geleneksel çöp toplama düzeni sona erdi.

Çubuk Âdetleri Çubuk, ucuna lüle, başına ağızlık takılarak tütün içilen bir araçtı. Saraylarda, konaklarda tütün tiryakilerine hizmet vermek üzere çubukçular, çubukçubaşılar ve ateşçiler bulunurdu. Çubuk içileceğı zaman önce oltaya "takatuka" denilen büyük kül tablası, sonra lüleleri doldurulmuş çubuklar getirilir; lüleleri takatukaya ağızlık kısmı da misafirin ağız hizasına gelecek biçimde ikram edilirdi. Misafir çubuğı sol eliyle tutar, çubukçu ateşçinin getirdiğı közden lüleye küçük bir ateş bırakırdı. Hazır sigaralar çıkınca çubuk ve çubukla ilgili âdetler de ortadan kalkmıştır.

Çubuklu *mad. II:533c, 198b, III:447a, IV:534b, VII:493c, I*

ilgili maddeler: Boğaziçi II: 266a

Denizcilik ve Su Ürünleri Meslek Lisesi III:33b

Hıdiv İsmail Paşa Korusu IV:61b Hıdiv Kasrı IV:61c Rasim Paşa Yalısı VI:307b

Çubuklu Bahçe II:282c.

Çubuklu Bülbülleri İstanbullular, Çubuklu bülbüllerini dinlemekten zevk alırlar, daha Şirket-i Hayriye vapurları çalışmaya başlamazdan önce de ilkbaharda kayıklarla buraya gelerek bülbül dinlerlerdi. Aynı şekilde İstinye ve Emirgân sırtlarına da ilkbaharda bülbül dinlemeye gidilirdi.

Çubuklu Camii II: 535a. **Çubuklu Çeşmesi** II:535a.

Çubuklu Gazinosu Çubuklu İskelesi'nin karşısında eski bir gazino. 19. yy'ın sonları ile 20. yy'ın başlarında zengin ve kibar kimselerin devam ettiği gazinoda, gündüz kadınlar, gece erkekler için eğlenceler de düzenlenirdi. 1960'lı yıllarda kapanmıştır.

III:379c.

Çubuklu Hasbahçesi II:535a. **Çubuklu İskelesi** IV:203a **Çubuklu Kasrı** *bak.* Hıdiv Kasrı

Çubuklu Korusu *bak.* Hıdiv İsmail Paşa Korusu

Çubuklu Mahallesi Beykoz ilçe merkezinde yer alır. Paşabahçe, Çiğdem, Soğuksu, Rüzgârlı Bahçe, Kavacık, Kanlıca mahalleleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 12.787'dir.

Çubuklu Ocağı Mescidi Beykoz İlçesi'nde, Çubuklu'da, Feyzâbâd Kışlası'nın bostancıbaşı neferleri için inşa edilmiş olan bu yapının inşa tarihi belli değildir. *Hadîka* 'da "Ocak Mescidi" denilen bu yapının minberinin Halil Ağa

Çubuklu Sarayı

112

113

Damar, Arif

tarafından koydurulduğu kayıtlıdır. Daha 19. yy'ın başlarında harap bir durumda olduğu bilinen bu yapı 1964' te yeni baştan yapılracasına onarılmıştır. Çift katlı olarak düzenlenmiş olan yapının cümle kapısı, dikdörtgen planlı son cemaat yerine açılır. Harim kare planlıdır. Kuzey kenarında üst katı mahfil olarak ayrılmıştır. Güneyde yarım daire şeklinde dışa taşkın mihrap ve bunun iki yanında sonradan açılmış pencereler yer alır. Kısa gövdeli taş minare, batıdaki ek mekânın içinde kalmıştır. Kiremit örtülü ahşap bir çatısı vardır.

II:535a.

Çubuklu Sarayı *bak.* Hıdiv Kasrı **Çuha Kârhanesi** 18. yy'da Haliç'te, Fener'de, Tahta Minare Mahallesi'ndey-di. Bu kârhane (fabrika) hazineye yılda belirli bir iltizam bedeli ödenmek suretiyle çalıştırılmaktaydı. Burada 16 çuha, 1 şayak, 1 müşeddîd (büküm) tezgâhı vardı. 1720'de Sakız'dan ustalar getirtilip 40 adet ipek tezgâhı kurularak kârhane genişletilmişti.

Çuhacı Hanı *mad.* II:535b, FV:426b,

V:50c, 274c. **Çuhacılık** *mad.* II:535c.

Çuhacıyan, Dikran *mad.* IL536c, III:189a, 482a, V:83b, VI:133a, 133b, 179a.

Çuhadar Sarayda, vezirlerin ve devlet ricalinin konaklarında görevli, resmi yazıları, haberleri götürüp getiren, resmi dairelerde de ayak işlerini yapan içâğaları. Selamlık dairelerinde konak sahibinin emirlerini bekleyenlere ise kapı çuhadarı denmekteydi. Sarayda hasodanın ileri gelen ağalarından olan "çuhadar-ı şehriyarî" ise törenlerde padişahın maiyetinde yer

alarak yağmurluğunu taşırdı. Ayrıca padişaha ait kürk, kabaniçe ve kaftanlardan sorumluydu.

Çuhadaroğlu, Fikret III:203b, VI:448c.

Çukur Çeşme Kocamustafapaşa'da, Hacı Hamza Sokağı'nda, aynı adı taşıyan caminin yakınındadır. 8-10 basamakla inilen bir çukurda yer almaktadır. Zemin hizasında üç tarafı demir parmaklıkla çevrilmiştir. Kitabesinden 11157 1703'te yapıldığı anlaşılmaktadır.

Çukur Çeşme Hamamı *mad. II:53 7c. Çukur Çeşmeler* *mad. II:53 7a.*

Çukur Hamam *mad. U:538a, III:269c, 539c, V:482b, VII:553c.*

Çukur Han *mad. IL538c, III:161b.*

Çukur Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Kalyoncu Kulluğu, Bostan, Bülbül, Şehit Muhtar, Hüseyin Ağa ve Kamer Hatun mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.701'dir.

II:221a.

Çukur Medrese *bak. Müftî Hüseyin Efendi Medresesi*

Çukur Muhallebici V:492c.

Çukur Saray (Eyüp-Bahariye) I:535c. **Çukur Saray** (Yıldız Sarayı) VII: 524a. Çukur Yalı II:192b.

Çukurbostan Mescidi *bak. Hatip Mus-lihiddin Camii*

Çukurbostan Sahası III:346b, VII:376a. **Çukurbostanlar**

İlgili maddeler: Aetios Sarnıcı I:86a Aspar Su Haznesi I:356c Mokios Sarnıcı V:482c **Çukurcuma** *mad. II:539a, I:281a, II:539b.*

İlgili maddeler: Çukurcuma Camii V:539a Çukurcuma Hamamı II:539b

Çukurcuma Camii *mad. U:539a.*

Çukurcuma Hamamı *mad. IL539b.*

Çukurçeşme Eminönü ilçesi'nde, Lale-li'de, Genç Türk ve Fethi Bey caddeleri arasına düşen mevki. Burada bir zamanlar var olan ve 22 basamak merdivenle inildiği için Çukur Çeşme denilen anıtsal nitelikteki çeşmeden geriye kala kala sokağa verdiği ad kalmıştır.

Çukuryah IL192b.

Çulha, Nadir Hilkat V:531a, VTİ:350a.

Çupi, İslam (1932, Tiran/Arnavutluk). Gazeteci. Vefa Lisesi'ni bitirdi. 1957' de *Günlük Spor* gazetesine stajyer olarak girdi. Daha sonra *Havadis*, *Tercüman*, *Yeni İstanbul*, *Akşam* ve *Milliyet* gazetelerinde spor muhabiri ve spor yazarı olarak çalıştı. Türkiye Spor Yazarları Derneği'nin ödülleri 13 kez kazandı. Son yıllarda *Milliyet'in* hafta sonu ekinde "Antikacı Dükkânı" başlığıyla İstanbul'un dününe ilişkin anı-makaleler yayımlıyor.

Çürüklük İstanbul'da kent halkından olmayan yabancıların, kimsesizlerin gömüldüğü mezarlıklara verilen ad. Anadolu'da bu tür kabristanlara "gariplik", "garip mezarlığı" deniyordu. Biri Eyüp'te diğeri Kasımpaşa'da iki ayrı çürüklük olduğu gibi, kentin başlıca mezarlıkları olan Edirnekapı, Karaca-ahmet'te de çürüklükler vardı.

Çürüklük Mezarlığı II:221c. **Çürüklük Tekkesi**

Cürüksulu Yahşi bak. Muharrem Nuri Birği Yalısı

D Grubu *mad. II:540a, III:59a, 244a, 372b, IV:311c, VII:544a.*

Dabakhane-i Kalevrehane-i Âmire

II: 197a.

Dadı Evlerde çocuk bakıcılığı yapan halayık veya beslemelere verilen bir ad. Eski İstanbul ailelerinde dadılar özelliklerine göre "mama dadı", "beyaz dadı", "kara anne", "dadı bacı" vb adlarla anılır; bunlar, ailenin küçük çocuklarına masal anlatmak, onları oyalamakla birlikte ev işlerine de yardım ederler; ailenin birer ferdi sayılırlardı. Bunlardan, zenci asıllı "kara anne" dadı tiplmesi, İstanbul yaşamını konu alan roman, öykü, tiyatro, sinema ve TV oyunlarında da çokça işlenmiştir.

Dadyan Ailesi *mad. II:541a, VI:438c. Dadyan, Arakel I:16a. Dadyan, Boğos Bey II:541a, V:263c. Dadyan, Harutyun Paşa (Artin) II:541a. Dadyan, HovhannesBeyII:541a, V:263c. Dadyan, Simon Amira II:541a.*

Dadyan Yahşi Sarıyer İlçesi'nde, Yeniköy' de, Köybaşı Caddesi'ndedir. 18. yy'ın son çeyreğinde inşa edilmiştir. Art nouveau detaylar taşıyan eklektik üsluptaki ahşap/bağdadi yalı, kagir servis katı üzerinde yükselen üç kattan oluşur. Günümüzde ilk sahibi Dadyan Ailesi'nden satın alan Adil Se-zer'in adıyla anılmaktadır.

Dafne II:161c, VII:493a. **Dafne Sarayı** II:346b. **Dagisteos Hamamı** *mad. II:541c.*

Dağ, Şevket *mad. II:542a, VI:176c, 436c.*

Dağarcık I:125a. **Dağcılık** *mad. II:542b.*

Dağdemir, Mithat (1884, Girit - ?, ?) Ormancı. Halkalı Ziraat Mektebi'ni bitirdi. İktisat Vekâleti teftiş heyeti başkanlığı yaptı. 4. dönemde (1931-1935) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Dağlarca, Fazıl Hüsnü (1914, İstanbul) Şair. Kara Harp Okulu'nu bitirdi. Mecburi hizmetini tamamladıktan sonra

yüzbaşıyken emekliye ayrıldı, iş müfettişi olarak çalıştı. İlk kitabında şiiri halk ozanlarımnkine yakındı. İkinci kitabı olan *Çocuk ve Allah* 'ta kendi şiir stilini geliştirmeye başlamış ve sanat dünyasında büyük ilgi toplamıştı. *Çocuk ve Allah* (1940), *Daha* (1943), *Çakırın Destanı* (1949), *Üç Şehitler Destanı* (1949), *Toprak Ana* (1950), *Aç Yazı* (1951), *Sivaslı Karınca* (1951), *asm* (1955), *Delice Böcek* (1957), *Cezayir Türküsü* (Fransızca ve Arapça çevirilerle birlikte, 1961), *Yedi*

Me-metler (1964) ile ülkemiz şiirine yer etti. *Hisar* dergisini çıkardı. Aksaray' da "Kitap" adlı bir kitabevi açtı. Çok sayıda çocuk şiiri de yayımladı. Dağlarca *Çakırın Destanı* 'ndaki bir şiiriyle 1946 CHP Şiir Yarışması'nda üçüncü oldu. Yedi Tepe Şiir Armağanı'nı, 1958'de TDK Şiir Ödülü'nü, Türkiye Milli Talebe Federasyonu 1966 Turhan Emeksiz Armağanı'nı, Arkın Çocuk Edebiyatı Yarışması'nda 1973 Üstün Onur Ödülü'nü kazandı. Sedat Sima-vi Vakfı 1977 Edebiyat Ödülü'nü Peride Celalle paylaştı. 19ö7'de de Pitts-burg (ABD) Uluslararası Şiir Forumu tarafından yaşayan en iyi Türk şairi, 1974'te *Milliyet Sanat dergisince* yılın sanatçısı seçildi. Yugoslavya'daki 13. Struga Şiir Şenliği'nde Altın Çelenk Büyük Ödülü'nü (1974) aldı.

II:448b, III:509b. **Dağlı, Muhtar Yahya** II: 125a, IIL386a, 515b.

Dağhoğlu, H. Turhan IV:445c. **Daire-i Harbiye Mektebi** I:353c. **Daire-i Hümayun** I:48öc. **Dakik Kapanı** (Un Kapanı) IV:430c.

Dal Arakiye Osmanlı döneminde her türlü serpuşun altına giyilen arakiye, keçeden yapılırdı. Sarıksız arakiye anlamına gelen dal arakiye tarikatlarda kullanılırdı. Zikir ve devran sırasında şeyh tacını çıkardığında dervişler de arakiyelerini çıkarıp takke giyerler, takkeleri olmayanlar da sarıklarını çıkararak dal arakiye ile devam ederlerdi.

Dal Fes Osmanlı döneminde sansız fese verilen ad. Askerler, memurlar ve bunlara özenen gençler giyerdi.

Dal, Sefer II:417a.

Dalakh, Hüseyin (1888, İstanbul -1951, İstanbul) Futbolcu. Spora İngilizlerin kurduğu Kadıköy kulübünde başladı. 1908'de geçtiği Fenerbahçe'de aynı zamanda antrenörlük de yaptı. 1910' da Galatasaray'a geçti. 1911'de Galatasaray'ın Bükreş Karması'nı 11-1 yendiği maçtaki oyunu ve golleriyle büyük ün kazandı.

Dalan, Bedrettin (1941, Eskişehir) Belediye başkanı. İlk ve orta öğrenimini Aydın'da yaptı. 19ö3'te İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Fakültesi'ni bitirdi. Sanayicilikle uğraştı. 25 Mart

1984'te yapılan seçimde Anavatan Par-tisi'nin adayı olarak büyükşehir belediye başkam seçildi. 25 Mart 1989 seçimlerinde yeniden aday olduysa da kazanamadı. Anavatan Partisi'nden istifa ederek Demokrat Merkez Parti-si'ni kurdu ve genel başkan oldu. Bu parti 1991'de kendini feshederek Doğru Yol Partisi'ne katıldı. 1991 genel seçimlerinde bu partiden İstanbul milletvekili seçilen Dalan, 27 Mart 1994' teki genel yerel seçimlere Doğru Yol Partisi'nin İstanbul büyükşehir belediye başkanı olarak katıldıysa da kazanamadı.

I:529b, II:29c, 397c, III:163b, IV:235b, VI:244a, VII:137b, 232a. *İlgili madde:* Tarlaş Bulvarı VII:218c

Dalassene, Anna *mad. II:542c, I:406b, II:255c, IV:359b, VII:272c.*

ilgili maddeler:

Aleksios I Komnenos I:182a

Komnenos Hanedanı V:47 **Dalassenos, Konstantinos** V:452b. **Dalem, Jul** IV:404c.

Dalkavuklar Zengin konaklarında hane halkını ve misafirleri eğlendirme işini yapan eski bir esnaf topluluğu. Diğer meslek erbabından daha aşağı görüldükleri ve bunlardan kolayca ayrılmaları için başlarına "sarıksız kavuk" anlamına gelen "dal kavuk" giydiklerinden bu adla anılır olmuşlardır. Dalkavukların da öteki esnaf gibi lonca örgütleri vardı. Gittikleri yerlerde yapılacak şakalar ve bunların ücretleri "dalkavukluk narhı" ile belirlenmişti.

Dallaway, James *mad. II:543a, 191c.* **Dalleggio, Eugene** *mad. II:543b.* **Dalman, Olof** V:239a. **Dalmatos** (Dalmatios) II:544b.

Dalmatu Manastırı *mad. II:544b, 441a, V:288a.*

Dahnedico, Rafael II:13c. **Daltaban Mescidi** *mad. II:544b.* **Dalyanlar** *mad. II:544c, 355c. İlgili madde:*

Balıkçılık II:17a

Voli Yerleri VII:391a **Damadyan, Isdepan** III: 183a. **Damalis** V:11a. **Damalis Limanı** V:215c.

Damar, Arif (1925, Çanakkale) Şair. İstanbul'da ortaokulu bitirdikten sonra hayata açıldı. Memuriyette bulundu, kitabevi işletti. Otodidakt denilen türden, kendi kendisini yetiştirmiş sanatçılardandır. Şiirlerini, *Günden Güne* (1956), *İstanbul Bulutu* (1958), *Kedi Akli* (1959), *Saat Sekizi Geç Vurdu* (1962), *Alıcı Kuş* (1966), *Seslerin Ayak Sesleri* (1975), *Ölüm Yok ki*

Damaskinos, Yoannis

114

115

Dar'ül-Ulumü'l Hikemiye

(1980), *Ay Ayakta* (1984) adlı kitaplarda topladı, *istanbul Bulutu* ile Yedi Tepe 1959 Şiir Armağanı'nı kazandı. **Damaskinos, Yoannis** V:522a.

Damat Ferid Paşa Yalısı *bak. Baltalı-*

manı Sahilsarayı —

Damat İbrahim Paşa Çeşmesi Çubuklu' da. Çubuklu Çayırı'nın kenarındadır. 1133/1720 tarihlidir. Ortada tekne ve asıl çeşme, yanlarda da dörder köşeli iki sütun bulunmaktadır. Sütunlar orta kısma göre biraz taşkındır. Her üç parçanın üstü dantelli ve kabartma motifli bir korniş

ile çerçevelemişler. Aynataşında lülenin iki yanında kabartma birer servi motifi, ortada da bir rozet bulunmaktadır. Bunun üzerinde de lale kabartmaları vardır. Kemerin üstü sivri ve iki yanı oymalıdır. Yanlardaki boşluklar yine kabartma çiçek motifleriyle süslüdür. Mermer tekne ve yanlardaki setler sade biçimde şekillendirilmiştir. Biri kemerin üzerinde, diğer ikisi yan sütunlarda olmak üzere üç kitabesi vardır. Kemerin üzerindeki kitabe Seyyid Vehbî'ye, sağdaki kitabe Feyzi'ye, soldaki kitabe ise Şeyhî'ye aittir.

Damat İbrahim Paşa Çeşmesi (Fatih) *mad. II:545c.*

Damat İbrahim Paşa Çeşmesi Fatih'te, Sarıgözel Caddesi'nde yer almaktaydı. 1135/1722'de Sadrazam Damat İbrahim Paşa tarafından yaptırıldığı ve 9 mısralık kitabesinin Seyyid Vehbî'ye ait olduğu bilinmektedir.

Damat İbrahim Paşa Çeşmesi (Orta-köy) *mad. H:546b, VL142a.*

Damat İbrahim Paşa Çeşmesi (Üsküdar) *mad. II:546c.*

Damat İbrahim Paşa Çeşmesi Üsküdar'da, Doğancılar Caddesi'nde Hüsrev Ağa Camii'nin önündedir. Haznesi sıva ile örtülüdür, çatısı kiremitle kaplıdır. Cephesi mermerdendir. Dilimli kemerinin köşelerinde ve ayna-taşında birer rozet görülmektedir. Teknesi ve setleri yol seviyesinin altında kalmıştır. Yanyalı Esad Efendi'ye ait olan kitabesinden 1143/1730'da yapıldığı anlaşılmaktadır.

Damat İbrahim Paşa Darülhadisî

mad. II:546c.

Damat İbrahim Paşa Külliyesi *mad. II:547c, III:60a, V:355c, VII:155c.*

Damat İbrahim Paşa Suyolu IV: 505a, VII:351c.

Damat Mehmed Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Fatih Külliyesi'nin kuzeyinde, Karadeniz Caddesi'nde, Sinan Ağa Mescidi'nin karşısında bulunuyordu. Yapının banisi III. Murad'ın (hd 1574-1595) musahiplerinden Raziye Kadın'ın damadı Mudurnulu Damat Mehmed Efendi'dir. Medrese 1918'deki Fatih yangınında karşısındaki mescitle beraber yanmıştır. Set üzerinde inşa edilen medrese beş

mekândan oluşuyordu, inşa malzemesi kaba yontulu taşı. 1948'de çatısı olmayan medresenin bir bölmesi ev olarak kullanılıyordu. Bugün hiçbir izi kalmamıştır.

Damatris II:331b, VII:501a.

Damatyan Yahşi Sarıyer İlçesi'nde, Ye-niköy'de, Köybaşı Caddesi'ndedir. 19. yy'ın ikinci yarısında inşa edilmiştir. Gerek dış görünümü gerekse planı itibarıyla Fransız mimarisinden etkilenmiştir. Sivri çatı alınlığı, çatı fener pencereleri, pencere biçimi, balkon detayları ile dikkati çeker. Şale tipi yalı yeni sahibi Ziya Kalkavan'ın adıyla anılmaktadır.

Damatzade Mehmed Murad Efendi Çeşmesi Büyükdere'de, vapur iskelesi ile cami

arasındaki sokaktadır. Reisü'l-ulema Mehmed Murad Efendi tarafından 1170/1756'da yaptırılmış, 1341/1922'de Kovalızade Hacı Mustafa Efendi tarafından tamir ettirilmiştir, ilk biçimini yitirmiştir. Dört yanı sıvanmış bir meydan çeşmesidir. Üstü düz bir beton satılla kaplanmıştır. Şekilsiz bir kemeri ve aynataşı vardır. Teknesi yol seviyesinin altında kalmıştır.

Damcıoğlu, Nurhan IV:420b, VLSla. **Damianos**

ilgili madde-.

Damianu Manastırı IL549b **Damianu Manastırı** *mad. II:549b. Danabaş, Bilgin* II:434c.

Dandolo, Enrico III:488b, IV:331a, VII:380c.

D'Andria, Giovanni V:227a. D'Andria,J. V:538c.

D'Andria Pasajı Beyoğlu İlçesi'nde, Te-pebaşı'nda, ana girişi Meşrutiyet Caddesi'nde olan, yan girişi ise Terkos Çıkmazı'nda bulunan ve d'Andira ailesi tarafından yaptırılmış, yüz yaşını aşkın pasaj. Sokağın adı bir ara Sular İdaresi'nin bu çıkmazdaki bir binada bulunmasından gelmektedir. Pasajın İtalyanca olan adının yamsıra Terkos Geçidi diye bilinmesinin nedeni de budur.

II:216b.

Danış, Naci Sadullah VII:457c. **Danışman Geçidi** *bak.* Hacıpulo Pasajı **Danışman, Rıfkı** III:44c.

Daniel (Larisalı) V:522c.

Daniel (Ayios) Stylites *mad. IL549c, I:146c, V:27a, 130a.*

Dâniş Mehmed (1805, İstanbul -1830, İstanbul) Şair. Babiâli'de Divan-ı Hümayun ve Mühimme Kalemî'nde çalıştı. Bağlı olduğu Akif Paşa'ya bir mersiye yazdı. Şeyh Galib'in *Hüsn ü Aşk'ı* için yazmaya başladığı "Gülşen-i Dâniş" adlı nazireyi bitiremedi. Şiirleri İrfan Paşa tarafından divan haline getirildi. Döneminde İstanbul'da meydana

gelen pek çok olayı anlatan *Ne-ticetü'l-Vekayi* adlı eserin de ona ait olduğu sanılmaktadır.

Danışmend, İsmail Hami (1889, Cebel-i Garbi [Libya] - 1967, İstanbul) Tarihçi. Mutasarrıf olan babasının işi gereği çocukluğu Arap ülkelerinde geçti. Beyrut Fransız Koleji'ni ve Şam İda-disi'ni bitirdikten sonra İstanbul'da Mekteb-i Mülkiye'den mezun oldu. Darülfünun'da tarih-i edyan müderris muavinliği yaptı, Mekteb-i Mülkiye' de, Bağdat Hukuk Fakültesi'nde siyasi tarih okuttu. İstanbul delegesi olarak katıldığı Sivas Kongresi'nde Amerikan mandasını savunanlar arasında yer aldı. Cumhuriyet'te Güneş-Dil teorisinin moda olduğu sırada Türklerin Ural-Altay değil, Hint-Avrupa asıllı olduklarını savunan yazılar yazdı. Türk-çe-Fransızca çeşitli sözlükler yayımladı. Rabia

Hatun mahlasıyla yazdığı şiirleri de olan tarihçinin başlıca kitapları: *Türklerle Hint-Avrupahlann Menşe Birliği* (1935, 2 c.), *izahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi* (1947-1955, 4 c.), *Garp Menbalanna Göre Eski Türk Seciye ve Ahlakı* (1961), *Tevfik Paşa'nın Hususi Evrakına Göre 31 Mart Vakası' ak* (1961).

, IV:222c.

Danişment, Nur (1943, İstanbul) Basket-bolcu. Galatasaray'da oynadı. Genç milli takımda 6 kez, ümit milli takımda 4 kez, A milli takımda da 32 kez yer aldı. Teknik bir oyuncu olarak tanındı.

Danon (Doğubilimci) VL154a. **Danon, Abraham** VII:403a. **Danon Ailesi** IV: 487c
Danon, Avram IV:51b. **Danubios Triklinosu** II:263a.

Darandelioğlu, ilhan (1921, Tarsus -1979, İstanbul) Gazeteci, yazar. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Bir suikast sonucu öldürüldü.

Darbaz, Feridun VL295b.

Dardağan Sarık Perişan, dağınık biçimde sarılmış sarık. Herhangi bir rütbe ve mevki ifade etmez, her kademedede insan tarafından kullanılabilirdi. Dardağan sarık, kullananın derbederlik, âşıklık, kalenderlik gibi ruh halini yansıtır.

Dareios I II:288b, VII:343c.

Dareiu 382'de, konsüllük yeminini Kons-tantinopolis'te yapan Dareios'un evi. Daha sonra Skleros ailesinden gelen ve Hikanatos denen resmi görevlilerden birinin karısı olduğu için Hikana-tissa diye anılan bir kadının mülkü olmuştu. Yeni adıyla 10. yy'dan itibaren kayıtlarda zikredildi, son olarak 1202' de, Ceneviz kolonisinin sınırlarından söz eden bir belgede geçti. Buna göre evden Hikanatissa (Balıkpazarı)

Kapısı'na bir su kanalı uzanıyordu. Ev muhtemelen Valide Hanı'na yakın bir yerdeydi. Hanın içindeki Eirene Kulesi bu kompleksin bir parçası olmalıdır. Dareiu, komşusu Basilisku gibi Kosmas ve Damianos Kilisesi'nin bulunduğu yer olarak da zikredilmiştir.

D'Arenda Paşa V:532b, VL12b. **Darius Tepesi** VII:499a. **Darkot, Besim** IV: 156a.

Darhk Barajı I:150c, IV:235b. *ilgili madde-*.

Barajlar ve Baraj Gölleri II:51b **Darlık Deresi** I:150c. D'Armi,J. IV:312a. **D'Aronco Çeşmesi** II:491a. **D'Aroncp, Raimondp Tomasso** *n^ad. II:55Ûa*, I:43a, 329İ3, 5lİa, ILlI^a, III:l96t, 233c, 528a, 551a, IV:32c, 94a, 301c, 319a, 457a, V:366a, 377c, ** VI:56c, 105b, I49b, 331c, VII:133a, *,,, 222a, 364c, 521c, 523b, 527b.

İlgili maddeler: Abdülhamid II Çeşmesi I:43a Aziziye Karakolu I:510c Botter Apartmanı II:312c Etfal Hastanesi Saat Kulesi ve-Mescidi IIL221C

Haydarpaşa Askeri Hastanesi IV:32b Huber Köşkü IV: 93a İtalya Elçiliği Yazlığı IV: 301 c Karaköy Mescidi IV:456c Karaköy Palas IV:458a Mehmed Şakir Paşa Türbesi V:366a

Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane Binası

V:377b

Nazime Sultan Yalısı VI:56c Nişantaşı Karakolu VL90c Sanayi Mektebi Binaları VI:445a Şale Köşkü VII: 132c Yeniçeri Müzesi VII:471c Yıldız Çini Fabrikası VII:515b Yıldız Sarayı Tiyatrosu VII:527b

Darphane *mad. II:551b, I:298b, IL184b, 552c, V:355c.*

ilgili madde:

Darphane-i Âmire Binası II:553c **Darphane Köşkü** *mad. I1553a, III:69b. Darphane Mescidi* IL184b. **Darphane-i Âmire** L113c, II:551b. **Darphane-i Âmire Binası** *mad.*

II:553c, 37b.

ilgili madde: Darphane II:551b

Darphane-i Âmire Defterdarlığı

II:552b.

Darülaceze *mad. II:555a, 1:41 a, III:53b, IV:3a, 14a, 565a, VII:184c.*

nli madde:

Darülaceze Binası II:555b **Darülaceze Binası** *mad. IL555b.*

Darü'l-Ameliyat İptidailerde yeni usulle yapılmaya başlanan öğretimi uygulayacak öğretmenleri yetiştirmek amacıyla 1882'de Aksaray'daki Bekir Paşa Sıbyan Mektebi'nde açıldı. Bir yıl süreli okul, 1884'te Darülmuallimin-i Sıbyan adını aldı. Ne zaman kapandığı bilinmemektedir.

Darülbedayi *bak. Şehir Tiyatroları*

Darül-Elhân *mad. IT.556b, III:44c, 46c, 60c, 139a, 295c, 44lc, 546c, IV:214a, 519b, V:286a, 41Oc, 533a, 538b, VI:264a, 298c, 308c, 322b, 496c, VII:124c, 241b, 314b, 455b, 563a.*

ilgili madde:

Belediye Konservatuvarı II:141a **Darül-Elhân Talimatnamesi** II:556c. **Darül-EsUha** I:350a.

Darüleytamlar *mad. II:558b, III: 139a,*

VII:69b.

Darü'l-Feyz-i Musiki *mad. II:559a. Darü'l-Feyz-i Musiki Cemiyeti*

VII:349c.

Darülfünun *mad. II:559b, I:23a, 47b, 326a, IL128c, 175b, 568c, III:138c, 370b, IV:94c, 247a, V:319b, 489c, VI:427a, 436a, 523a, VII:67a, 235b, 329a, 363c, 549c.*

ilgili maddeler: Darülfünun Binası II: 562a Darülfünun Grevi II:563a Darü'l-Hilafetü'l-Âliyye Medresesi II:564b İnas Darülfünunu IV: 170a

Darülfünun Binası *mad. II:562a, III:326c, VI:66a.*

Darülfünun Divanı II:561b. **Darülfünun Grevi** *mad. II:563a, 20b.* **Darülfünun Hastanesi** I:349c.

Darülfünun Tıp Fakültesi II:239b,
III:62c, 125a, V:375b.

Darülfünun ve Mekâtib-i Âliyye Cemiyet-i Merkeziyesi IL563a.

Darülfünun-ı Osmani L23c, II:186a, 560a, 561b.

Darülfünun-ı Sultani II:560b. **Darülfünun-ı Şahane** II:186a, 5öOc.

Darülfünun-ı Umumi Kütüphanesi

bak. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi

Darü'l-Hadis III:138b.

Darülhadis-i Süleymaniye II:563b.

Darülhadisler *mad. IL563b.*

Darü'l-Hayr II:563c.

Darü'l-Hayr-ı Âli *mad. IL563c. İlgili madde-. Zeyneb Hanını Konağı VII:549c*

Darü'l-Hikme II: 564a.

Darü'l-Hikmetü'l-İslamiye *mad. II:564a, V:326c.*

Darü'l-Hilafe Altın II. Mahmud'un adına 1822-1823 yıllarında basılan altın para. Bir yüzünde İstanbul'un adlarından "Darü'l-Hilafetü'l-Âliyye", öteki yüzünde ise "Darü'l-Hilafeti's-Seni-ye" yazılıydı. Halk arasında bu paralara "surre altını" denmekteydi.

Darü'l-Hilafetü'l-Âliyye III: 37a.

Darü'l-Hilafetü'l-Âliyye Medresesi

mad. IL564b, 561a, III:139b, V:37b, 322a, VI:523a.

Darü'l-Huffaz İstanbul'da ve taşrada hafız yetiştiren, kurs nitelikli kurumlar. Bu kurslarda Kuran ezberletildiği gibi kıraat ve tilavet özellikleri de öğretilirdi. Bu kursların daha gelişkin olanları darülkurra adını taşırdı.

Darülkurrarlar *mad. IL565b. Darülmaarif* II:568c. *ilgili madde-.*

Valide Mektebi VII:363b **Darülmaarif idadisi** IV:134c **Darü'l-Mesai** II:561a.

Darühnesnevi *bak. Mesnevîhane Tekkesi*

Darülmualimat *mad. IL566b*, I:25b, 143a, III:139a, IV:170a, V:488b, VI:436a.

ilgili madde: Darülmualimat Binası II:5ö7a

Darühnuallimat Binası *mad. II:567a*, VII:539b.

Darühnuallimat-ı Âliyye II:470b, 567a.

Darülmualimat-ı Rüşdi II:566c. **Darühnuallimat-ı Sıbyan** II:566c.

Darühnuallimat-ı Uimin *mad. II:568a*, I:20c, 47b, II:420b, 567a, III:138c, IV:134c, 169e, VI:377b, 427a, VII:341c, 363c, 390c, 539b.

Darülmualimin Hastanesi I:349c. **Darülmualimin-i Âli** IL568c.

Darühnuallimat-ı Uimin-i Âliyye II:75b. **Darülmualimin-i İptidai** II:5ö8c.

Darülmualimin-i Rüşdi II:568b.

Darühnusiki-i Osmani 1908'de Şehzade Ziyaeddin Efendi tarafından kurulan özel müzik okulu. 1914'e kadar Laleli'deki, bu tarihten 1924'e kadar da Çemberlitaş'taki binasında etkinlik gösterdi. Okulda Santuri Edhem Bey, Kanuni Hacı Arif Bey, Levon Hancı-yan, Cevdet Çağla, Saadettin Arel, Sub-hi Ezgi ve Neyzen Tefik başta olmak üzere dönemin birçok ünlü sanatçısı ders verdi. 1924 başlarında Ziyaeddin Efendi yurtdışına çıkarılınca okul kapandı.

Dar'ül-Ulumü'l Hikemiye-i Osmaniye ve Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane I:352b.

Darüssaade

116

117

Dede Efendi

Darüssaade "Mutluluk yuvası" anlamına gelen bu deyim, Osmanlı sarayı harem dairesinin resmi adıydı. Topkapı Sarayı Darüssaadesi. 16. yy'ın ortalarından, hanedanın Beşiktaş saraylarına taşındığı 19. yy'm ortalarına değin, dünyanın en gizemli harem dairesi olagelmisti.

Darüssaade Ağası Kızlarağası da denen ve saray hareminden sorumlu olan zenci hadım. Saray protokolünde sadrazama yakın saygınlığı olan darüssaade ağası, haremın korunmasıyla görevli zenci hadım ağaların büyük amiriydi. Altın sırma şeritli kallavi kavuk, ağır samur kürk, sırma işlemeli entari, puşi şal kuşak, altın köstekli akva (hançer), sarı yemeni, resmi kıyafetinin başlıca parçalarıydı. Haremın ön kesiminde darüssaade ağası dairesi denen, mescit, ocaklı oda ve diğer mekânları kapsayan bir bürosu vardı. Darüssaade ağası olan zenci hadımların, padişah', valide sultan ve kadın efendiler üzerinde etkileri vardı. Tanzimat döneminde eski yetkisi kalmayan darüssaade ağası, II. Meşrutiyet'te devlet protokolünden de çıkarıldı.

Darüşşafaka *mad. ILLa*, I:25b, 125c, 554c, II:175b, 472a, III:138c, IV:135b, 169e, 489c, VI:419b, VII:449c, 544c. *ilgili maddeler:*

Darüşşafaka Spor Kulübü III: 2a Darüşşafakalı Ressamlar III:2b

Darüşşafaka Cemiyeti IILlb, VII:115b.

Darüşşafaka Galerisi VI:437a.

Darüşşafaka Hastanesi I:349c.

Darüşşafaka Mezunları Cemiyeti 1 5

Mart 1933'te, tüzüğüne göre "ulusal kültürü yükseltip yaymak, üyeleri arasında bağlılığı sağlamak, yardımda bulunmak, asli üyelerin yüksekokulları bitirmelerini sağlamak" amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Şehzadebaşı, Letafet Apartman'ındaydı. 1940' larm sonlarında başkam Hamdi Erge-ne'ydi. Dernek, 8 Ağustos 1909'da kurulmuş Darüşşafakalılar Cemiyeti'nin bir uzantısıydı.

II:507a.

Darüşşafaka Spor Kulübü

mad.

Darüşşafakalı Ressamlar *mad. III:2b. Darüşşafakatü'l-İslamiye* IILla.

Darüşşifalar *mad. III: 2c, IV:13c. lili maddeler:*

Fatih Darüşşifası IIL264a

Haseki Darüşşifası ve Hastanesi IV: 2b

Süleymaniye Darüşşifası VII95c

Darü't-Talim Osmanlılar döneminde faaliyet göstermiş olan özel okul. 1882' de Hacı İbrahim Efendi tarafından Arapçanın kolay ve çabuk biçimde öğretilmesi amacıyla Horhor'daki Edib Efendi Konağı'nda açıldı. Okulun ders

programında Türkçe ikinci dildi, ayrıca Farsça ve Fransızca öğretiliyordu. Hacı İbrahim Efendi'nin ölümünden sonra okul sırasıyla Musullu Said Efendi ve Kavalalı İbrahim Efendi tarafından idare edildi. 1889'da ikiye ayrılan okulun bir bölümünde Rusya'dan gelen Tatar öğrencilere ilk ve orta okul düzeyinde öğretim verilirken, diğer bölümü yüksekokula dönüştürülerek burada Arap edebiyatı, fıkıh ve İslam akaidi dersleri verildi. Bu iki okul daha sonra Darü'l-İlm ve't-Talim adıyla birleştirildi ve son olarak da yerini Ha-dîka-i Meşveret Okulu'na bıraktı.

VII:220b.

Darüttalim Kıraathanesi Vezneciler'de, Letafet Apartmanı'nın alt katında bulunan eski bir kıraathane. Büyük bir salonu ve balkonu andıran asma katları, sağlı sollu peykeleri vardı. Ramazanlarda Karagöz de oynatılan kıraathanenin devamlı müşterileri arasında şairler, yazarlar,

musikişinaslar ve seçkin kişiler bulunuyordu.

III:260a, IV:564c. **Darü't-Talim-i Musiki** *mad. III:4a,*

546c, V:69a, 538b, VLL209b. **Darü't-Talim-i Musiki Heyeti** IIL260b. **Darü't-TemsU-i Osmani** IILöOb. **Darü't-Tıb** *mad. HI:4b,* 138b. **Darü't-Tıbaati'l-Ma'mure** V:308c. **Darüzziafe** IV:l65b, VL9b. **Darvaş** (Kemençeci) VL296a.

Daryal, Vecibe (1908, İstanbul - 1970, İstanbul) Kanuni. Darü'l-Elhân'da Şeref ve Muazzez (Yurcu) hanımlardan kanun, Muallim İsmail Hakkı, Rauf Yekta ve Ahmet Irsoy'dan nazariyat bilgileri öğrendi. 1926'da başlayan ilk radyo yayınlarına katıldı. İstanbul Rad-yosu'nda musiki dersleri verdi. 1953'te Belediye Konservatuvarı İcra Heyeti' ne girdi. Kendine özgü bir teknikle çaldığı kanunun yakın dönemdeki en usta icracılarından biri sayıldı.

IV:214b, VL294c. **Dastan-ı Medhiyye-i İstanbul** L133b.

Daülkelp Ameliyathanesi II:6a, V:112c.

Daülkelp Tedavihanesi L224c. **Davaz-Mardin, Aslı** IV:348b.

Daver, Abidin (1886, İstanbul - 1952, İstanbul) Gazeteci. Soğukçeşme Askeri Rüştıyesi'ni ve Mekteb-i Sultani'yi (Galatasaray Lisesi) bitirdi. Sanayi-i Nefise Mektebi'ne devam ederken Matbuat Umum Müdürlüğü'nde memurluğa başladı. 1908'de kendini tamamen gazeteciliğe vererek *Tasvir-i Efkâr, Yeni Gün, Tercüman-ı Hakikat, İkdam* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde özellikle denizcilik konularında yazılar yazdı. 1939-1943 arasında İstanbul milletvekilliği yaptı. Yayımlanan çeşitli kitaplarından biri *Bugünkü, Ya-*

rınki İstanbul adını taşımaktadır. Denizciliğe yaptığı hizmetler nedeniyle adı ölümünden sonra bir şilebe verildi.

IL288b, IIL372C, V:l69c, VII:42c. **Daver Baba Tekkesi** *mad. III: 5b.* **David I Komnenos** V:197c. **David, Felicien Cesar** V:533b. **David-Tiberios** IV:53c. **Davis, B. R.** IIL558b.

Davud Ağa (Gerçek) *bak.* Gerçek Da-vud Ağa

Davud Ağa (ö. 1554) IILöc.

Davud Ağa (ö. 1598, Mimarbaşı) *mad. III:6a,* L53a, 408b, 449a, IL358b, 377c, IIL375c, 489c, V:336c, 354c, 406b, 406b, 501a, VL85c, VIL20c, 48a, 432c. *İlgili maddeler:*

Cerrah Mehmed Paşa Külliyesi

IL411a

Davud Ağa Mescidi III :6c

Gazanfer Ağa Külliyesi III:375c

Hadım Hasan Paşa Medresesi IIL489a

Mehmed Ağa Külliyesi V:355c Nişancı Mehmed Paşa Camii VL85c Sepetçiler Kasrı
VL527a Sinan Paşa Köşkü VII: 1 b Sinan Paşa Külliyesi (Beyazıt)
VII:4a Siyavuş Paşa Medresesi VII:20b Siyavuş Paşa Türbesi VII:21c
Yeni Cami Külliyesi VII:464c

Davud Ağa (ö. 1619) V:355c.

Davud Ağa (Su Nazırı) V:313b.

Davud Ağa Mescidi *mad. III. 6c.*

Davud bin Abdülhay *ilgili madde:* Kara Davud Paşa Camii IV:438a

Davud Paşa (Derviş) (? , ? - 1498, Dime-toka) Sadrazam. Anadolu ve Rumeli beylerbeyliklerinde bulundu, İran, Boğdan ve Macaristan seferlerine katıldı. II. Bayezid'in tahta çıkışında (1481) vezir rütbesi aldı, 1483'te sadrazamlığa getirildi. Memluklara karşı yürütülen savaşta orduya komuta etti. Tutsak Akkoyunlu beyinin İran'a kaçmasındaki ihmalden dolayı 1497' de görevden alındı. İstanbul'da yaptırdığı külliye ile Rumeli seferlerine dönük ordugâhın bulunduğu semt onun adını taşır.

IIIlla, V:330a. *İlgili maddeler:* Davud Paşa Külliyesi III: 7a Davud Paşa Sarayı
IIISb Davutpaşa Bahçesi III: 1 Oc Davutpaşa İskeleyi Hamamı IIILla

Davud Paşa (Kara) (? , ? - 1623, İstanbul) Sadrazam. Rumeli beylerbeyliği ve kaptanı deryalık görevlerinde bulundu. Saraya damat olarak vezir rütbesi aldı. 1622'de I. Mustafa'nın tahta çıkmasıyla sadrazamlığa getirildi. Sarayın baskısıyla II. Osman'ı boğdurdu. Görevden alındıktan sonra yeni-çerilerce yakalanarak öldürüldü.

V:519a, VLI:46la. **Davud Paşa** (Vezirazam) V:54lc. **Davud Paşa Camii** IL488c.

Davud Paşa Çeşmesi Hekimoğlu Ali Paşa Caddesi üzerinde, Davud Paşa Camii'nin avlu kapısı dışındadır. 1483'te vezirazam olan Davud Paşa tarafından 890/1485'te, kesme küfeki taşından, klasik üslupta inşa edilmiştir. Aynataşı ve teknesi mermerdendir.

Davud Paşa Hanı Fatih İlçesi'nde, Unka-pam'ndaydı. Davud Paşa'nın yaptırdığı Azaplar Hamamı'nın yakınında olduğu bilinen hanın yıllık geliri 5.000 akçeydi. Bundan küçük bir han olduğu anlaşılmaktadır. Bugün hiçbir izi kalmamış olan Davud Paşa Han'ın mimari özellikleri hakkında da bilgi yoktur.

Davud Paşa Kasrı *bak.* Davud Paşa Sarayı

Davud Paşa Külliyesi *mad. III: 7a.*

Davud Paşa Sarayı *mad. III:8b, L249a, IL492a, VIL20a.*

Davut L232a.

Davut Paşa Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Yavuz Selim, Mimar Sinan, Nene Hatun, Çifte Havuzlar, Namık Kemal mahalleleri ve Bayrampaşa İlçe-

si'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.985'tir.

Davutpaşa mad. III:9b, I:32b, IL524a, IIL225b.

İlgili maddeler: Abdal Yakup Tekkesi LIOc Beşikçizade Tekkesi ILLöla Bayezid-i Cedid Mescidi IL96b Çivizade Kızı Mescidi II: 524a Davud Paşa Külliyesi III:7a Davud Paşa Sarayı IILSb Davutpaşa İskelesi Hamamı IILLla Hazinesdar Usta Çeşmesi LV:37a Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi IV:43c Hobyar Mescidi IV:80b Kadem-i Şerif Tekkesi IV:327c Kasap İlyas Camii LV:477b

Nazperver Kalfa Sıbyan Mektebi VL57b

Seyyid Ömer Camii VL545b Şah Sultan Camii VIL124c **Davutpaşa Askeri Hastanesi** L349b.

Davutpaşa Bahçesi mad. III: l Oc, L107b, III:IIc, V:333c.

ilgili madde:

Bahçeler L542c **Davutpaşa Çiftliği** IILLla. **Davutpaşa Gençlik Spor Kulübü** Fatih İlçesi'nde, adını taşıdığı semtin spor kulübü. 1926'da Davutpaşa Ortaokulu mezunlarından İsmail Eriş, Ömer İpek, Emin Kumraloğlu, Salih Küpşi, Ahmet Ertuğrul, Ali Rıza Öğüt, Ahmet Ozuoğlu ve Fehmi Unç tarafından kuruldu. Forma renkleri turuncu-kahv-rengidir. 1940-1941 sezonunda lige katılan Davutpaşa, uzun yıllar ikinci ve birinci amatör ligde yer almıştır.

Davutpaşa İskelesi IIL9b.

Davutpaşa İskelesi Hamamı mad. III:IIa.

Davutpaşa İskelesi Mescidi IILLIa. **Davutpaşa Kapısı bak.** Surlar

Davutpaşa Kışlası mad. IILLlc, L39c, IL37b, 425a, V:8b, VL185a.

ilgili madde:

Haseki Sultan Meydan Çeşmesi IV:6a

Davutpaşa Sahrası IILSb, ila, IIc. Dâye Hatun IL174c, IV:383c. **Dâye Hatun Camii mad. III: 12b.**

Dâye Hatun Mescidi bak. Kâğıthane Mescidi

Dâye Hatun Mescidi Eminönü İlçesi'nde, Mahmutpaşa civarında, Tarakçı Cafer Ağa Sokağı'ndadır. *HadîkaAa.* yapı hakkında şu bilgi verilmiştir. "Banisi Kanuni Sultan Süleyman'ın daye-sidir. Kabri Yavedûd İskelesi'nde Sultan Cami karşısındaki mezarlıktadır". 1530'da yapılan cami, 1907'de tamir görmüştür. Kagir ve çatılı olan caminin tek şerefeli bir minaresi vardır. Minare mihrabın sağ arka kısmında, giriş kapısının yanındadır. İç kısma son cemaat yerinden girilmektedir ve sonradan ilave edilen ahşap bir balkonu vardır. 70 m2 bir iç alan olan yapının, inşa ve tamir kitabeleri vardır.

Dâye Hatun Türbesi *bak.* Koca Mustafa Paşa Külliyesi

Dayı Bey (20. yy) İstanbul'un renkli sima-larındandı. 20. yy'ın ilk yarısında ünlenen Dayı Bey, aynı dönemin Mükri-min Halil (Yınanç), Halil Vedat (Fırat-ı), Bahri Vedat, Ahmet Hamdi (Tan-pınar), Hasan Ali (Yücel) gibi sima-la-rıyla okul arkadaşlarıydı. Ününü, Darül-fünun'u bitiremeyişi, kimi profesörlerin kapısında yatışı, "Deli isem tımarhaneye gönderin, akıllıysam diplomamı verin!" deyişi, sınavlarda verdiği enteresan uydurma cevaplar; memuriyet hayatında, kimseninkine benzemeyen davranışları, gençlerle kaynaşması, milletvekili seçilirse "Eğridir"ın adını "Doğrudur" yapmak için önerge vereceğini söylemesi ile yapmıştı. Asıl adının Niyazi olduğu bilmen Dayı Bey'in akıllı mı, deli mi olduğunu kimse bilmezdi.

Dayıgil, Feyzullah V:122c.

Dayıoğlu, Gülten (1935, Kütahya) Yazar. İstanbul Atatürk Kız Lisesi'ni bitirip bir süre Hukuk Fakültesi'nde okuduktan sonra, ilkokul öğretmenliğine başladı.

Yunus Nadi 1975 Hikâye Yarışması'nda ikinci oldu. Çok sayıda çocuk hikâyesi yazmış ve Arkın Kitabevi'nden bu dalda ödül kazanmış olan yazarın kitapları arasında *Dil* (1970), *Fadıuş* (1970), *Dört Kardeştiler* (1971), *Suna'nın Serçeleri* (1974), *Geride Kalanlar* (1975), *Yurdumu Özledim* (1977), *Dünya Çocukların Cefkârı* (1981) bulunmaktadır.

De Administrando Imperio IL46b.

De Amicis, Edmondo *mad. III.-12c*, I:26a, III:87c, 202b, V:42a, 50a, 127c, 206b, VI:54la, VII:29c, 274b, 471c.

De Ceremoniis *mad. III.13a*, L177c, 216b, 234b, IIL17ÖC, 447b, V:58c, 311b, 521a, VL10c, 313a, 462c.

De Pontoise â İstanbul L59b **De Thematibus** IL46b. **Deaver, Gilbert** VII:390c.

Deavi Nezareti Çavuşbaşılığın kaldırılmasından sonra 1836'da kurulan ve Di-van-ı Deavi Nezareti de denilen adliye örgütü. Bu örgütün başında bulunana deavi nazırı deniyordu. Maiyetindeki büyük ve küçük tezkirecilerle hükümlerin infazı işine bakan kuruluşa, İstanbul'daki tomruk, zindan ve hapisaneler de bağlıydı. 1870'te yerini Adliye Nezareti'ne bıraktı.

Debbağhane Tekkesi *bak.* Molla Çelebi Tekkesi

Debbağhane ve Kalevrehane-i Âmire

III: 13c.

tlgili madde:

Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası IL196c

Debbağlar Mescidi *bak.* Kurban Nasuh Mescidi ve Tekkesi

Debbağhk *mad. III:13b*, 35c, IV:513a, V:446b.

ilgili maddeler: Dericilik IIL35c Kazhçeşme IV:512b Yedikule VTL458a

Debbağzade Mehmed Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Koğacı Dede Mahallesi'nde, Yavuz Selim Cadde-si'nde bulunuyordu. Banisi Şeyhülislam Debbağzade Mehmed Efendi'dir (ö. 1702). Medrese bir yangın sonucu harap olmuş, bir süre göçmenler tarafından ikametgâh olarak kullanılmıştır. Ortadan kalkmış olan bu medresenin haziresinde gömülü olduğu bilinen şeyhülislamın mezarı da kaybolmuştur.

Debistan-ı İraniyan *bak.* İran Okulu **Decugis Evi** *mad. IH: 14a, L223b.*

Dede Çelebi *bak.* Mehmed Saburî Efendi (Filibeli)

Dede Efendi *bak.* İsmail Dede Efendi (Hammamîzade)

Dedeman Oteli

118

119

Demokrat İşçi Partisi

Dedeman Oteli VI:180b.

Dedeoglu HI:383a.

Defter Emini Çeşmesi Tophane'de. Defterdar Yokuşu'ndadır. Banisinin adı bilinmemektedir. 1145/1732'de kesme taştan klasik üslupta inşa edilmiştir. Çatısı yoktur. Saçağı ve aynataşı da kaybolmuş, teknesi toprak altında kalmıştır. Çeşmenin iki yanında mihrap şeklinde dinlenme yerleri vardır.

Defterdar *mad. III:14c, 247a, 297b,*

502a, VII:496a. *İlgili maddeler:* Akarçeşme Hamamı I:149a Balçık Tekkesi II:14c Cemaleddin Uşşakî Tekkesi II:399c Defterdar Camii III:16c Defterdar Nazlı Mahmud Çelebi Türbesi III: 17c Feshane III:297b Mustafa Paşa Tekkesi V:564a

Pentevniyal Valide Sultan Çeşmesi

VI:245b

Saliha Sultan Çeşmesi VI:427b

Şeyhülislam Mehmed Arif Efendi Türbesi VII:177b

Yavedûd Tekkesi VII:444a

Defterdar Osmanlı Devleti'nin mali işlerini yürüten görevlilere verilen unvan. Başdefterdar ya da Rumeli defterdarı ile Anadolu defterdarı için "şikk-ı evvel", "şikk-ı sani" defterdarları da denmekteydi. Bu iki defterdar İstanbul'da görev yaparlar; büyük eyaletlerde ise kenar defterdarları bulunurdu. Rumeli ve Anadolu defterdarları aynı zamanda Divan-ı Hümayun'un üyesiydiler. Divanda, mali konularda

görüş bildirirler; Divan-ı Hüma-yun'a bağlı para ve defter hazinelerini kontrol ederler; kanunname, hüküm ve beratların yasalara aykırı olmamasını sağlarlar; sipahilik, çavuşluk, sancakbeyliği tevcihlerini hazırlarlar; ordunun sefer harcamaları ile ilgili para tedarikini gerçekleştirirlerdi. 1838'de Maliye Nezareti'nin kurulmasıyla Rumeli ve Anadolu defterdarlıkları geleneksel işlevini yitirdi.

Defterdar Ahmed Çelebi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Çapa'da, Lütü Paşa Sokağı'ndaydı. 1518 tarihli yapının banisi Zağanos Paşa'nın oğlu olan Defterdar Ahmed Çelebi'dir. Bir mescitle beraber küçük bir külliye oluşturan yapının yanında Lütü Paşa Çeşmesi bulunuyordu. Caddenin genişletilmesi sırasında, yangın sonrası harap bir durumda olan medrese yıkılarak ortadan kaldırılmıştır.

Defterdar Ahmed Çelebi Mescidi *bak.* Lütü Paşa Mescidi

Defterdar Burnu İstanbul Boğazı'nın Rumeli yakasındaki kara çıkıntısı. Or-taköy ile Kuruçeşme arasında yer alır. Bugün güneyinde Boğaziçi Köprüsü'

nün batı ayağı vardır. Adını 16. yy' dan kalma Defterdar Paşa Camii ya da Defterdarburnu Camii'nden alır. Eskiden burada Neşatâbâd Sahilsarayı ve Hatice Sultan Sahilsarayı vardı. Boğaz akıntısı Defterdar Burnu açıklarında fazla şiddetli değildir.

Defterdar Camii *mad. III*16c, 15b. *İlgili madde:*

Defterdar Nazlı Mahmud Çelebi Türbesi III:17c

Defterdar Çeşmesi Eyüp'te, Defterdar Caddesi üzerinde, Defterdar Camii' nin avlu kapısına bitişiktir. I. Süleyman (Kanuni) döneminin başdefter-darı Nazlı Mahmud Çelebi tarafından 950/1543'te yaptırılmıştır. Kesme taştan yapılmış olan çeşmenin teknesi toprağa gömülmüştür.

III: 16c. **Defterdar İbrahim Paşa Medresesi**

mad. III: 17b.

Defterdar İskeleyi II:192c, 422b. **Defterdar Kapısı** I:520b, 521b.

Defterdar Nazlı Mahmud Çelebi Türbesi *mad. III: 17c.*

Defterdar Paşa Camii VI:141c. **Defterdar Sarayı** II:37b.

Defterdar Spor Kulübü Eyüp'teki eski adı Feshane olan Defterdar Fabrika-sı'nda, "Sümerbank Defterdar Fabrikası Gençlik Kulübü" adıyla kuruldu. Kuruluş yılı 1941 olmasına karşın tescili 1944'te yapılmıştır. Futbol, güreş, boks, atletizm ve avcılık branşlarında faaliyet gösteren kulüp, özellikle güreş dalında büyük başarılar elde etmiş, milli takıma birçok sporcu kazandırmıştır. Atletizm takımının sporcularından Ferhat Barış 800 m Türkiye rekortmeni, Şaziye Özocak 100 m, Fehime Sonat 800 m ve Melek Hanım da 100-200 m'de İstanbul ve Türkiye şampiyonu olmuşlardır. Futbol takımı 2. kümede başarılı sonuçlar almış, güreşçilerinden Ali Dursun 1956'da Dünya Kupası'nda şampiyon

olmuştur.

Defterdar Yünlü Sanayii Müessesesi

III:298a.

Defterdarburnu Mescidi *bak.* İbrahim Paşa Mescidi

Defterdarburnu Sahilsarayı *bak.* Hatice Sultan Sahilsarayı

Defterhane IV:130a.

Defter-i Bostanı *bak.* Bostancıbaşı Defterleri

Defter-i Hakanî Nezareti Osmanlı Devleti'nin tüm tapu kayıtlarının tutulduğu ve kütük defterlerinin saklandığı merkezi örgüt. 1871'e değin adı Defterhane olup yöneticisine de Defterhane emini denmekteydi. Ülke genelindeki tüm tımar, zeamet, has, mülk, vakıf arazilerine ait, toprak yazımlarına dayalı ana defterler Defterhane'de

tutulmakta; gerektiğinde bu defterler-deki kayıtlara başvurulmaktaydı. Divan-ı Hümayun'a bağlı olan Defterhane, önceleri sarayda iken, 1871'de Defter-i Hakanî Nezareti kurulunca Sultanahmet'e taşındı ve tapu dairesi işlevini üstlendi. Buradaki Defter-i Hakanî Nezareti binası, günümüzde İstanbul Tapu Müdürlüğü'dür.

IV:130a.

Degüstasyon Lokantası *mad. III: 17c, II:508b, IV:269c.*

Değerli, Fikret VII:314c. **Değirmen Burnu** IV: 5 5a. **Değirmen Han** *mad. III: 18a, VII:561a.* **Değirmen Kapısı** *bak.* Surlar

Değirmen Ocağı Beykoz'da, Hünkâr İs-kelesi'nde bulunan miri değirmenleri işleten kuruluş. Ustası "uncubaşı" unvanını taşırdı. III. Selim döneminde (1789-1807) buradaki değirmenlerden birinde Kâğıthane açılmıştır.

II:194c.

Değirmen Oyunu Bir kâse, üç ceviz ve bir kaşıkla değirmen sesini taklit etmeye dayanan eski bir oyun. Helva sohbetlerinde bir yüklük içine giren taklitçi, işini o kadar ustalıkla yapardı ki sesini işitenler gerçekten bir değirmen döndüğünü sanırdı.

Değirmendere I Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1986' da Pendik Tersanesi'nde inşa edildi. 1.595 grostonluktur, 80 m boyunda, 22 m genişliğindedir. 1.200 beygörgü-cünde 2 adet dizel motoru vardır. Güvertesine 112 otomobil alabilmektedir.

Değirmenler *mad. III: 18c.*

Değmer, Şefik Hüsnü *mad. III: 19c, I:241c, II:238a, IV:224c, 289c.*

Dehliz Eski İstanbul evlerinin alt katlarında, zemini taş ya da maltataşı döşeli loş ve serin taşlıklarına verilen ad. Evin muhtelif katlarında oturanlar dehlizi ortaklaşa kullanırlardı.

Deksiokratianai Hakkında pek bir şey bilinmeyen fakat Deksiokrates ya da Deksikrates diye anılan birine ait ev. II. Teodosios dönemine (408-450) ait olduğu iddia edilir. 7. yy'da yaşlılar evi olarak kullanıldı. Sonraki bir kaynakta Ayia Eufemia Kilisesi'nin yerini tarif etmek için zikredildi. Bundan anlaşıldığına göre Petrion'a (Balat) yakın bir yerdeydi.

Delbeuf, Regis VI:416c, 436c. **Deleon, Jak II:148c.**

Deli Birader (?, Bursa -1535, Mekke) Divan şairi. Asıl adı Mehmed, mahlası Gazalî'ydi. Medrese öğrenimi gördükten sonra Anadolu'da çeşitli şehirlerde müderrislik yaptı. İstanbul'a yerleşerek Beşiktaş'ta deniz kıyısına mescit, zaviye, konak ve hamam yaptırdı. Özellikle hamamı, bir zevk ve eğlence merkezi haline getiren Deli Bira-

der, çevre halkı ve nüfuz sahibi hamamcılar tarafından şikâyet edildi. Sadrazam İbrahim Paşa'nın emriyle hamam yıktırıldı, Deli Birader ise Mekke'ye yerleşerek ölümüne kadar burada yaşadı. *Daîü'l-Gumum* ve *Rafîü'l-Humum* adlı manzum eseri birçok latifeden ve hezelden oluşur.

Deli Hidayet V:319c.

Deli Hüseyin Paşa Bağ I:371b.

Deli İbrahim bak. İbrahim (Sultan)

Deli Salih 19. yy'ın ortalarında İstanbul' un ünlü meczuplarından. Başında sivri külâh, yüzünde garip bir burun, elinde fener, ayaklarında yüksek nalınlar, durmaksızın her şeye söverek sokaklarda gezerdi. Saf İstanbul kadınları sokağa çıkıpta Salih'e rastlarlar ve küfürlerini duyarlarsa eve döndüklerinde seccade jjerip onun namına Allaha tövbe eder, af dilerlerdi. Ancak, İstanbul halkı, Deli Salih'i hırpalamaz, sövgülerin Thoşgörürdü.

Delibaş, Cemal Refik mad. III:20a.

Delice Irmağı 1:15la.

Delideniz, İbrahim (1899, İstanbul -1985, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. Sanat yaşamına İstanbul Şehir Tiyatroları'nda başladı. 1932'de Raşit Rıza Top-, luluğu'nda oynadıktan sonra tekrar Şehir Tiyatroları'na geçti. 1961-1962 sezonunda Oraloğlu Tiyatrosu'nda oynayan sanatçı 1962-1963'te yine Şehir Tiyatroları'na döndü. Rol aldığı oyunlardan bazıları şöyle sıralanabilir: *Venedik Taciri*, *Othello*, *Hamlet*, *Kara-mazof Kardeşler*, *Faust*, *Macbeth*, *Kral Lear*, *Kral Oidipus*, *Antuan* ve *Kleopatra*, *Deli Saraylı*, *Donjuan*, *Kötü Tohum*, *Yarış Bitti*.'

W:114c.

Delilbaşı, Ah' Süha III:275b **Della Sudda Eczanesi** VL82a. **Della Sudda, Francesco** bak. Faik Paşa **Della Sudda, Giorgio** bak. Faik Paşa **Della Sudda, İsabella** V:18a.

DellakBaba (15. yy) II. Mehmed'in (Fatih) tellağıydı. Mezarı Haseki'den Davutpaşa'ya giderken, halen yerinde Cerrahpaşa Hastanesi Tıp Fakültesi İç Hastalıkları Kliniği bulunan Hobyar Mescidi'nin karşısında Dellak Dede Sokağı başında bir ağacın altındaydı. Söylenceye göre Dellak Baba Fatih'i, Davutpaşa Hamamı'nda yıkamıştır.

IV: Ib.

Delyan, Petro V:452b **Demangel, R.** V:284b, VII:247e. **Demet** IV:345a. **Demeter** (Tanrıça) V:477c. **Demetrios (Ayios) Burnu** VI:46la.

Demetrios (Ayios) Kassabu Kilisesi

III:279c.

Demetrios (Ayios) Kilisesi II:434c, VI:46la.

Demetrios (Ayios) Manastırı LlöOb, V:289b.

Demir, Ayhan (1926, İsparta - 1989, İstanbul) Voleybolcu ve basketbolcu. Spora Vefa kulübünde basketbol ve voleybol oynayarak başladı. Daha sonra Galatasaray ve Beyoğluspor'da da voleybol oynadı. Galatasaray'da oynadığı yıllarda spor hayatının zirvesine ulaştı. Hem voleybolda hem de basketbolda 13'er kez milli oldu. Faal sporculuk yaşamını noktaladıktan sonra uluslararası voleybol hakemliği ve antrenörlük yaptı. Beşiktaş, Ecza-cıbaşı ve Hisarbank Karadenizspor'u çalıştırdı. Voleybol Federasyonu as-başkanlığı yaptı.

Demir, Fethi II:434c. **Demir Kapı** VII:74a, 282b. **Demir, Sedat** III:413c. **Demirağ Korusu** bak. Korular **Demirağ, Naci** III:20c.

Demirağ, Nuri *mad.* III:20b, II:288c, IV: 156c. r

Demirağ, Turgut III:156a, 318c, 319a. **Demiray, Celal** VII:449a. **Demiray, Mevhibe** IV:356a.

Demiray, Tahsin (1903, İstanbul -1971, İstanbul) Yazar, yayımcı, siyaset adamı. İstanbul Muallim Mektebi'ni bitirdi ve bir süre öğretmen olarak çalıştı. 1925'te kurduğu Türkiye Yayıme-vi'nde haftalık ve aylık çeşitli süreli yayınlar çıkardı (*Ev İş, Yavru Türk, Yıldız, El İşleri, 1001 Roman, Çocuk Haftası, Hafta* vb) ve bunların bazılarının sorumlu yöneticiliğini yaptı. 1952'de Türkiye Köylü Partisi'ni kurdu. Daha sonra Adalet Partisi'nin kurucuları arasında yer aldı (1961). Bu partiden 12. dönem (1961-1965) İstanbul milletvekili seçilerek TBMM'de bulundu.

IV:346c, VII:449a. **Demirci, Ayşegül** IV:357a. **Demirci Çeşmesi** II:332c. **Demirci, Güler** IV:357a. **Demirci, Noray** V:534c.

Demircibaşyan Köşkü Büyükkada'da, Maden semtinde, Çınar Meydanı'nda-dır. 19. yy'ın sonlarında Düyun-ı Umumiye Başmuhasibi Levon Demircibaşyan tarafından yaptırılmıştır. Zamanında "Villa Şans

Souci" olarak da anılan köşk günümüzde iyi durumda olup yazlık olarak kullanılmaktadır. Üç katlı ahşap yapıda özellikle giriş cephesi hareketli tasarımı ve döneminin eklektik zevkini yansıtan ayrıntıları ile dikkati çeker. Zemin katta, girişin bulunduğu kesim geri çekilmiş, bunun üzerine, birinci katta bir balkon oturtulmuş, ikinci katın orta kesimi yükseltilerek yuvarlak bir pecere ve dalgalı bir saçakla donatılmıştır. Birinci kat balkonunda sıralanan ince ahşap dik-

meler Hint-Moğol üslubunda kemer-ciklerle birleştirilmiş, balkonun hizasında dalgalı bir çıkıntı yapan ve bütün cephe boyunca devam eden geniş saçak oymalı konsollarla desteklenmiştir. Aynı tür konsollar balkonun altında ve ikinci katın saçağında da sıralanmaktadır. Kat arası silmeleri ve saçak altı silmeleri ise Antik Yunan mimarisinden mülhem damlalık frizleri ile zenginleştirilmiştir.

Demirciler Mescidi III:269a

Demircioğlu, Vedat IV:415a.

Demircioğlu, Yusuf Ziya II:142b, 144b, 144e.

Demirciyan, Hagop *bak.* Mintzuri, Ha-gop

Demircili, Fuat Hulusi (1877, İstanbul -1955, İstanbul) Hukukçu. Yargıtay Ticaret Dairesi başkanlığı yaptı. 8. (1946-1950) ve 9. dönem (1950-1954) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Demirer, İmer II:389a. **Demirer, Turhan** II:463a. **Demirkapı Botanik Bahçesi**

İlgili madde:

Botanik Bahçeleri 11:311 c **Demirkapı Hastanesi** I:348b. **Demirkapı Kışlası** V:376b.

Demirkapı Mahallesi Bağcılar İlçesi'n-de yer alır. Göztepe, Kemal Paşa, Bağcılar Fevzi Çakmak, Yavuz Selim, Mah-mutbey Merkez mahalleleri ve Yeni Mahalle ile çevrilidir. Nüfusu (1990) 16.542'dir.

L528a.

Demironat, Muhsin *mad. III:21a.* **Demirören, Erdoğan** V:300b. **Demirsoy, Seyfi** IV:225b, VI:458c.

Demirtaş Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Sarı Demir, Rüstem Paşa, Tah-takale, Süleymaniye ve Hoca Gıyaset-tin mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.492'dir.

Demirtaş Mescidi *bak.* Timurtaş Mescidi

Demirtaş, Orhan (1933, İstanbul) İktisatçı. İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu'nu bitirdi. Sanayi kuruluşlarında yöneticilik yaptı. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Demiryolları *mad. IIL21c*, VII:73b. *ilgili maddeler:* Banliyö Trenleri II:50c Haydarpaşa Garı IV: 30a Sirkeci Garı VII: 13b

Demokrat İşçi Partisi 1950'de İstanbul' da kurulan siyasal parti. Kurucuları Avukat Orhan Arsal, tesviyeci Üzeyir Kuran, Nizamettin Yalçınıyuva, makinist Ferruh Apaydm'dı. İşçi sınıfım siyasal güç haline getirmeyi amaçladığı-

Demokrat Parti

120

121

Derviş Ali Mahallesi

nı ilan eden parti Beyoğlu, Eyüp ve Fatih ilçelerinde örgüt kurmuştu. 1954 seçimlerinde muhalefet partilerini birleşmeye davet etmiş, 1950'lerin sonlarında kapanmıştır.

Demokrat Parti I:213c, V:389a, VII:19a. **Demonisos Halkos** I:66c, IV:54c. **Demonisya** VII:492b.

Deniz Abdal (15. yy) II. Mehmed (Fatih) dönemi velilerinden olduğu ve istanbul'a Fatih'le birlikte girdiği rivayet edilir. Şehremini'de Deniz Abdal Mahallesi'nde bulunan Deniz Abdal Mescidi ile ilgisi yoksa da mahalle ve mescit onun adıyla tanınmıştır. Deniz Abdal, eskiden mescidin karşısında bulunan bir evin bahçesinde gömülüydü. Hakkındaki söylenceye göre, İstanbul' un fethi sırasında askerlerin önüne düşmüş "bize kâfir oku işlemez, bizi kâfirin kılına kesmez" diyerek büyük kahramanlıklar göstermiştir. Anadolu bozkırlarından gelen ve "Alp Eren" olarak da tanınan bu kişi fethini istediği İstanbul'a ve İstanbul'un denizine hasreti yüzünden meczup hale gelmiş, bu yüzden de Deniz Abdal olarak anılmaya başlanmıştı.

Deniz Abdal Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. İbrahim Çavuş, Ereğli, Arpa Emni, Ördek Kasap, Molla Şeref, Nev-bahar ve Seyit Ömer mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.779'dur.

Deniz Abdal Mescidi ve Tekkesi *mad.*

III:22a, VII:331a. **Deniz Astsubay Hazırlama Okulu** *mad.*

III:22c, I:347b, III:23b, 140a. **Deniz Astsubay Orduevi** VI:135c. **Deniz Fenerleri** *mad. III:23b. ilgili maddeler:*

Ahırkapı Feneri I:104a

Anadolu Feneri I:250c

Fenerbahçe Feneri III:285c

Kız Kulesi V: 10a

Rumeli Feneri VL354b

Yeşilköy Feneri VII:512b

Deniz Gedikli Erbaş Hazırlama Ortaokulu III:23b.

Deniz Gedikli Küçük Zabit İhbari

Mektebi III:23b.

Deniz Hamamları *mad. III:24c*, I43b. *İlgili madde-*. Plajlar VL26lb

Deniz Harp Okulu *mad. III:25b*, 26b,

140a, VI:14b, VII:306c. *İlgili madde:*

Deniz Lisesi III:27c **Deniz Hastanesi** *bak.* Bahriye Merkez

Hastanesi

Deniz Kazaları *mad. IIL26c*.

Deniz Köşkler Mahallesi Avcılar İlçesi'nde yer alır. Gümüşpala, Avcılar Merkez, Ambarlı mahalleleri ve Marmara

Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 27.591'dir. I:235b. **Deniz Kuvvetleri**

Komutanlığı III:23a.

Deniz Kuvvetleri Komutanlığı

Kütüphanesi II:308a. **Deniz Kuvvetleri Kurtarma Grup**

Komutanlığı II: 195a.

Deniz Lisesi *mad. IH:27c*, 140a, IV:57a. **Deniz Lisesi, Hazırhk Sınıfı-Kurslar**

Komutanlığı III:28a.

Deniz Mühendishanesi VL13b.

Deniz Müzesi *mad. III:28a*, II:425a, IV:503c, VI:284c, 487c.

Deniz Müzesi ve Kütüphanesi III: 28a. **Deniz Nakliyatı TAO** III:33a

Deniz Otobüsleri *mad. III:29b*, 33a, IV:526c, VII:143b.

Deniz Ticaret Odası *mad. IIL29c*, IV:300b.

Deniz Ulaşımı *mad. III:30b*, IV:526c,

VII:143b, 294a. *İlgili maddeler:* Akay I:152c

Deniz Otobüsleri III:29b Dolmuş Motorları III:98c Fevaid-i Osmaniye İdaresi

III:307b Halic-i Dersaadet Şirket-i Hayriyesi III:500a

İdare-i Aziziye IV: 136a İskeleler IV:198c Kayıkçılık IV:501a Şehir Hatları İşletmesi

VII:142a Şirket-i Hayriye VII:182b

Deniz, Ümit (1922, İstanbul - 1975, İstanbul) Gazeteci, yazar. Haydarpaşa Lisesi'ni bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde okurken *Tan* gazetesinde muhabir olarak çalışmaya başladı. *Son Telgraf*, *Gece Postası*, *Tasvir*, *Yeni Sabah*, *Milliyet* gazetelerinde çalıştı. Yurtiçi ve yurtdışı röportajlarıyla tanındı. "Murat Davman" adlı bir gazeteci tipi yaratarak bu tipin serüvenlerinden oluşan polisiye romanlar yazdı. Romanlarından

birkaçı filme alındı.

Denizalp, İncila (Beituğ) III:44c.

Denizaltı Mania Ağları 1939'da II. Dünya Savaşı'nın başlarında dalmış durumdaki denizaltıların geçişini engellemek amacıyla Tellitabya ile Anadolukavağı arasında deniz yüzeyinden deniz dibine kadar uzanan çelik ağlar. Birinci hat Tellitabya'dan Anadolu-kavağı yönüne doğru, ikinci hat Anadolukavağı'ndan Tellitabya'ya doğru Boğaz'ın ortasına kadar uzanır, iki hat arasında su üstü gemilerinin geçmesi için 50 m'lik bir kapı bulunurdu. Bu sistemin tamamlayıcısı olarak, Boğaz girişindeki liman kontrol cihazları ön

kontrolü sağlıyordu. Ağlar liman kontrol cihaz ve taktiklerindeki gelişmeler üzerine 1965'te kaldırılmıştır. Boğaz geçişi yapan gemiler zaman zaman bu ağlara düşerek hasar yaratırdı.

Denizbank I:152c, II:48b, V:216c. **Denizbank Umum Müdürlüğü** III:32c. **Denizci, Süheyl** II:388b, 389b. **Denizcier, İbrahim** VI:458c. **Denizcilik Bankası** TAO II:274a, III:32c. **Denizcilik ve Su Ürünleri Meslek**

Lisesi *mad.* III:33b, I:250b. **Denizcilik Yüksekokulu** VII:539a.

Denizmen, Ahmet Hamdi (1876, İstanbul - 1959, İstanbul) Asker. Bahriye Mektebi'ni bitirdi. Albaylığa kadar yükseldi. Donanma komutanlığı yaptı. 2-7. dönem (1923-1946) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Deniztekin, Filiz Nayır VII:369b.

Deprem *mad.* III:33c, I:39b, 435b, II:6c, 11c, 27c, 441b, III:74c, 77a, V:26c, VII:79b.

İlgili madde:

Bayezid II II:83b **Deraliye** III:37a, IV:256a. **Der-Andreasyan, Ervant** IV:315a.

Der-Andreasyan, Hırant (1892, İzmit -1978, İstanbul) Ermeni asıllı araştırmacı. İzmit-Bahçecik'teki Yüksek Ermeni Okulu'nu bitirdi. İstanbul'daki Ermeni okullarında öğretmenlik ve müdürlük yaptı. 1935'te Edebiyat Fa-kültesi'nden mezun oldu. Aynı yerde 1971'e kadar öğretim görevlisi olarak çalıştı. E. Ç. Kömürciyan'ın *İstanbul Tarihi* (1952), G. İnciciyan'ın *18. Asırda İstanbul* (1958) adlı eserlerini Türkçeye çevirdi. Ayrıca Türk tarihine ilişkin Ermeni kaynakları üstüne incelemeler ve çeviriler yayımladı.

III:395c.

Derbent (Çamhtepe) Mahallesi Sarıyer İlçesi'nde yer alır. Cumhuriyet, Tarab-ya, Ferah Evler, Poligon, Pınar mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.360'tır.

Derby İşgali *mad.* III:35b.

Derby Lastik Fabrikası III:35b, 426a, 426c.

Dereagzı III:346b.

Dereli, Cevat (1900, İstanbul - 1989, İstanbul) Ressam. Sanayi-i Nefise Mektebi'nde Hikmet Onat ve İbrahim Çal-ı'nın öğrencisi oldu. 1922'de henüz öğrenciyken Yeni Resim Cemiyeti'ni kurdu. Açılan Avrupa sınavını kazanarak 1924'te okuldan mezun oldu ve Paris'e giderek dört yıl Julian Akademi-si'nde çalıştı. Yurda dönüşünde Güzel Sanatlar Akademisi'ne öğretim üyesi olarak girdi; Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Cemiyeti'nin kuruluş çalışmalarına katıldı ve D Grubu ressamları arasına girdi. 1932-1939 arasında

Tıp Fakültesi'nde desinatör olarak çalıştı ve anatomik çizimler yaptı. Daha sonra akademideki görevine döndü. 1939'da Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Sergisi'nde ve 1940'ta 2. Devlet Resim ve Heykel Sergisi'nde birincilik ödülleri, 1979'da Sedat Sima-vi Vakfı Görsel Sanatlar Ödülü'nü ve 1981'de Atatürk Devlet Armağanı'nı kazandı. "Topkapı Sarayı'na Bakış", "Balık Pazarı", "Boğaziçi", "Adalar" ve "Çengelköy" gibi çalışmaları yurt içindeki ve dışındaki çeşitli müze, galeri ve özel koleksiyonlardadır.

Dereniz, İ. III:189b. **DeresekiKöyü** II:195a.

Dergâh-ı Âli Dergâh-ı mualla olarak da ifade edilen bu deyim, İstanbul'daki padişah sarayı için kullanılıyordu. Daha özel anlamda ise Divan-ı Hümayun'un toplandığı Kubbealtı ile buraya bağlı birimleri kapsayan sarayın bir kesimi demekti. Babıâli oluşurken, dergâh-ı âli birimlerinin birçoğu buraya taşındı. Klasik saray düzeninin korunduğu dönemlerde der-gâh-ı âli, Topkapı Sarayı'nda Orta Kapı ile Bâbüssaade arasındaydı. Bu bölümün bekçiliğini yapanlara ise "bevva-bin-i dergâh-ı âli" veya "dergâh-ı âli kapıcıları" dendiği gibi, Divan-ı Hümayun'da hizmet gören çavuşlara "dergâh-ı âli çavuşları", diğer görevlilere ise "dergâh-ı âli müteferrikaları", "dergâh-ı âli gediklileri" denmekteydi.

Dergâh-ı Mualla *bak.* Dergah-ı Âli **Dergazaryan, Kaspar** VII:159c. **Der-Hagopyan, Hagop** IV:315a.

Deri ve Tenasül Hastalıkları Hastanesi

Cankurtaran'dadır. 1908'de Zaptiye Nezareti'ne bağlı olarak Beyoğlu Ku-ledibi'nde, Emraz-ı Zühreviye Hastanesi adıyla kurulmuştur. 1918'de Has-köy'e, 1930'da İstanbul Belediye Baş-kanlığı'na bağlı olarak çalışmalarını sürdürmüştür. 1982'de Sağlık Bakan-lığı'na devredilmiştir. 1925'te Zührevi Hastalıklar Kadın Hastanesi, 1945'te Cilt ve Zührevi Hastalıklar Hastanesi, 1982'de de bugünkü adını almıştır. Bir özel hizmet hastanesidir. 70 yataklı olup bir tahlil laboratuvarı vardır. Doğrudan başvuran veya polis tarafından getirilen hastaların muayene ve tedavisini yapar.

Dericilik *mad.* III:35c, 212b, IV:513a, V:446b, VL437c.

İlgili maddeler: Debbağhk III: 13b Kazlıçeşme IV:512b Yedikule VII:458a **Dericilik Araştırma ve Eğitim Enstitüsü III:14a.**

Deri-İş VI:526b, 52öc.

Derin, F. Ç. IV:221c.

Derinçay, Eşref (1925, Erzurum - 1988

İstanbul) Sanayici, fabrikatör. Ortaokulu bitirdi. İstanbul Belediyesi meclis üyeliği yaptı. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Derinde, Şükran IV:357a.

Deringör, Halit (1922, İstanbul) Futbolcu, spor yazarı. Fenerbahçe Spor Kulübü futbol takımında 330 kez oynadı. Bu maçlarda 107 gol attı. Daha sonra Bursa Acar İdmanyurdu'nda futbolcu ve antrenör olarak çalıştı. Futbol Federasyonu'nda ve Fenerbahçe kulübünde çeşitli görevler aldı. Uzun yıllardan beri *Cumhuriyet* gazetesinde spor yazarlığı yapıyor.

Derkos (Terkos) II:24c.

Derman, Hakkı (1907, İstanbul - 1972, İstanbul) Kemancı. Beşiktaş Musiki Cemiyeti'nde musikiye başladı. 1928' de İstanbul Radyosu'nun yayınlarına katıldı. 1945'te Belediye Konservatu-varı İcra Heyeti'ne girdi. Türk musikisi çalışmalarını yürütmekle görevli çeşitli radyo kurullarında üye olarak bulundu. Türk musikisinde son dönemin en değerli kemancılarından biridir. Kendisinden sonraki kemancıları etkilemiş, taksimleri dikkat çekici özellikler taşımıştır. Çok başarılı bir fasıl yöneticisi olarak da tanındı. Kıvrak kemanyla yönettiği fasıllara canlılık getirdi.

IV: 134a, VI:295a.

Derman, Hasan (1904, Girit - 1971, İstanbul) Eczacı. 1927'de Eczacı Mektebi'ni bitirdi. Şark Merkez Ecza Depo-su'nu ve Dirim Laboratuvarı'm kurdu. Türkiye Eczacılar Cemiyeti'nin genel sekreterliğini yaptı. 1948-1959 arasında Eczacılık Okulu'nda ders verdi.

Derman, Uğur VI:127c. **Der-Minasyan, Vahan III: 183a.** **Der-Nersesyan, Hraçya** III:183a. **Der-Nersesyan, Vahram** III: 183a.

Dernschwam, Hans *mad. IIL36c*, I:516a, III:148c, 149a, V:49a, 60c, 75b, VI:351a, 464a, VII:88c, 89a.

Deroïn, M. VII:196b.

Deroyentz, Hovhannes Çamurcuyan

Der-Garabedian III:182b, 188c, VI:408c.

Dersaadet *mad. III:37a*, I:344c, II:137c, III:37a, IV:137b, 256a.

Dersaadet Günlük gazete. 8 Temmuz 1920-21 Kasım 1920 tarihleri arasında

yayımlandı. Sorumlu müdürü M. Sab-ri'ydi.

Dersaadet Amele Cemiyetleri İttihadı

IV:282a.

Dersaadet Amerika Ticaret Odası

VII:270c.

Dersaadet Anonim Su Şirketi IV:234c, VII:48b, 253a.

Dersaadet Askeri İdadisi V:116a. **Dersaadet Avusturya-Macaristan**

Ticaret Odası VII:270a. **Dersaadet Belediye Kanunu** II:137c. **Dersaadet Darühnuallimatı** II:566b.

Dersaadet Dava Vekilleri Cemiyeti

II:59b, 59c.

Dersaadet Fransız Ticaret Odası

VII:270a.

Dersaadet Gaz Şirketi I:478b.

Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi II:137c.

Dersaadet İngiliz Ticaret Odası

VII:270b.

Dersaadet İtalyan Ticaret Odası

VII:270b.

Dersaadet Küçük İkrazat Sandığı

TAŞ II:48b.

Dersaadet Mehakim-i Şer'iyesi I:74c. **Dersaadet Mekteb-i İdadisi** IV:135a.

Dersaadet Rus Ticaret Odası VII:270c.

Dersaadet Tettebbuat-ı İçtimaiye Cemiyeti IV:281c, 289a.

Dersaadet Ticaret Odası II:300c, VII:269a.

Dersaadet Ticaret ve Sanayi Odası

IV:300a, VII:269b.

Dersaadet Tramvay Şirketi VII:299b. **Dersaadet Yunan Ticaret Odası**

VII:270c. **Der-Sahagyan, M.** III:183b.

Dersan, Kâzım Şinasi IV:448a, VII:359a.

Ders-i Âm Halka dönük ders anlamında olup ilk kez İstanbul'da 1862'de faaliyete geçen Darülfünun'da bu adla halka açık sabah dersleri konulmuştu. Ders-i anıları, Meclis-i Vâlâ üyesi Edhem Paşa düzenlemekteydi. Fakat bu uygulama devam etmedi, ilk Da-rülfünun'un kapanmasıyla ders-i âm-lar da sona erdi. Diğer yandan İstanbul'un büyük

camilerinde de "cami dersleri"nden ayrı olarak medrese çıkışlı ders-i âm müderrislerince verilen ders-i âmlar eski bir gelenektir.

Dersten Kalkmak Medrese öğrencilerinin müderrisleri beğenmediklerini ve yetersiz bulduklarını açıklayarak medreseden ayrılmaları. Derslerde yılgınlık gösteren, başarısız öğrenciler birbirlerini tahrik ederek ve müderrisleri yetersiz bulduklarını ileri sürerek derslere girmezlerdi. Özellikle cuma günleri camilerde toplanarak ortalığı karıştırırlardı. Bu olaylar 19. yy' da daha da arttı.

Dertli I:36lc.

Derunî Mehmed Efendi Tekkesi

mad.in.-37b.

Derviş Ali Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Kariye, Kasım Günani, Hamami Muhittin, Tevkii Cafer, Kâtip Muslihittin, Beyceğiz, Muhtesip İskender, Keçeci Karabaş ve Hatice Sultan mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990)

Derviş Ali Mescidi

13.009'dur.

Derviş Ali Mescidi *mad. III:38a.*

Derviş Çelebi (ö. 1573) VI:31c. *İlgili madde:* Babanakkaşzadeler I:518a

Derviş Efendi (ö. 1621) V:70b.

Derviş Paşa (ö. 1696, Sadrazam) IV:387a, V:34la.

Derviş Paşa (1817, İstanbul - 1878, İstanbul) Kimyager ve devlet adamı. Üç yıl Paris'te öğrenim gördü. Çeşitli okullarda fizik ve kimya dersleri verdi. İdari görevlerin yanısıra mekatib-i askeriye ve maarif nazırlıkları ile Şûra-yı Devlet ve Islahat Meclisi üyeliğinde bulundu. En önemli yapıtı 20 yıl kadar ders kitabı olarak okutulan ve Türkçe kimya dilinin gelişmesine büyük katkıda bulunan *Usul-i Kimya'dır*.

II:559c.

Derviş Paşa Çeşmesi Topkapı dışında, Takkeci İbrahim Ağa Camii'nin köşesinde. Banisi Sadrazam Derviş Paşa'dır. 1235/1819'da inşa edilmiştir. Birkaç basamak merdivenle inilen çeşme, kesme taştan yapılmış ve iki sütun arasına alınmıştır. Sütun başlıkları girlandlarla süslenmiştir. Aynataşı oymalıdır. Kitabe, sütun başlıkları arasına yerleştirilmiştir. Sütun başlıklarının üzerinden geçen bir korniş süslü bir tuğra levhası taşımaktadır. Tuğra kazınarak silinmiştir.

Derviş Paşa Konağı II:567a. **Derya Ali Baba Türbesi** IV:513c **Derya Donanması** Tersane, Tophane ve Cebehane önlerinde hazırlanan özel sallarin üzerinde yapılan top ve fişek gösterilerine verilen ad. En çok Yalı

Köşkü önünde yapılır, padişahın da izlediği deîya donanması için İstanbul halkı akın akın kıyılarına gelirdi. Derya donanması için havanın rüzgârsız, denizin de durgun olduğu geceler seçilirdi.

Der-Yeğyayan, Zaven *mad. III:38b. Desen ve Resim Akademisi* III:430c.

Desjardin, Paul Andre VL313a. **Despotlar Manastırı** IV:57c.

Destancılık *mad. III:38c, I:361c, III:40a, V:568b.*

İlgili maddeler: Âşık Edebiyatı I:3öOb Destanlar IIL39c Tulumbacı Destanları

VII:301a **Destanlar** *mad. III:39c, V:164b, VL519a. İlgili maddeler:*

Âşık Edebiyatı I:360b Destancılık III:38c Tulumbacı Destanları

VH:301a

Destarî Mustafa Paşa Çeşmesi Süley-maniye'de, Sarı Bayezid Camii yakınında, Abacı Çeşmesi Sokağı'nday-

dı. Abacı Çeşmesi de denilir. Vezir ve padişah damadı olan Destarî Mustafa Paşa tarafından 1017/1608'de yaptırılmıştır. Kesme taştan klasik üslupta inşa edilmişti. Haznesi büyüktü ve kemeri dışa doğru çıkıntılıydı. Ayna-taşının üstünde tas konulacak bir yeri vardı.

Destarî Mustafa Paşa Türbesi *bak.*

Mustafa Paşa Türbesi **Destereçilerbaşı** I:34b.

Destmal El yüz kumlamak, ter silmek için kullanılan büyükçe mendil. Kenarları ve zemini işlemeli olanlar, üzeri baskı ya da işleme yazılarla bezenenler de olurdu. Hırka-i şerif ziyaretinden sonra padişah tarafından ortası ve dört köşesi basma yazılarla bezenmiş, mendil büyüklüğünde "destmal" denilen tülbentler dağıtılırdı.

Dethier, Philippe Anton *mad. III-Alb,*

II:298c, 346b, IV:408c, 416a, V:490a,

VI:162a, VII:208b, 325b. *İlgili madde:*

Arkeoloji Müzeleri I:307c **Deuteron** *mad. III:42b, II:472a, VII:496c. Deuteron*

Sütunu III:42b. **Deva Geçidi** *bak.* Fresko Pasajı **Devatî Mustafa**

Efendi Tekkesi *mad.*

III:42c, 42c, VII:239b. **Deve Hanı** V:50c. **Devecis, Konstantin** I:413a, V:129a.

Deveciyan, Karakin *mad. IIL43b, VII:391a.*

Devekuşu Kabare Tiyatrosu *mad.*

III:44a, IV:325b, VII:203c. **Develi, Muammer** IV:356a. **Develüi Seyranî** I:362a.

Deveoğlu Mescidi *bak.* Hoca Hamza Mescidi

Devlet Amira III:188c. **Devlet Deniz Yolları ve Limanları İşçi Yardımlaşma Cemiyeti** Tam adı

Devlet Deniz Yolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü Fabrika, Havuzlar, Doklar, Atelyeleri İşçi Yardımlaşma Cemiyeti olan kuruluş 16 Ekim

1944'te İstanbul Karaköy'de açıldı. Genel merkezi Liman İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün aynı yerdeki bi-nasındaydı. Sendikaların özgürce ör-gütlenemediği bir dönemde, amacı işçiler arasındaki dayanışmayı sağlamak ve yardımda bulunmaktı. **Devlet Deniz Yolları ve Limanları Mensupları Yardım Cemiyeti** 28 Mayıs 1942'de İstanbul'da kuruldu. Genel merkezi Liman İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün Karaköy'deki bi-nasındaydı. Üyelerden "teberru" alıyor ve ölen memurların cenaze masraflarının karşılanması, geride kalan muhtaç ailelerine yardım sağlanması gibi dayanışma faaliyetlerinde bulunuyordu. Daha sonra aynı yerde ve dalda kurulmuş olan Devlet Deniz

Yolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü Fabrika, Havuzlar, Doklar ve Atelyeleri İşçi Yardımlaşma Cemi-yeti'nin işçileri kapsamına karşılık bu cemiyet memur ve hizmetlilerden oluşuyordu.

Devlet Denizyolları İşletmesi Müdürlüğü III:32c, VL542a.

Devlet Denizyolları ve Limanlar Umum Müdürlüğü III:32c, IV:12b, V:216c.

Devlet İstatistik Enstitüsü VL118c. **Devlet Klasik Türk Müziği Korosu** *mad. III:44c, L387b, III:44c.*

Devlet Konservatuvarı *mad. III~45a,*

45a, 140a, VL322b. **Devlet Konukevi** II:486c, 505b.

Devlet Limanları İşletmesi Umum Müdürlüğü V:216c.

Devlet Matbaası IV: 4b.

Devlet Opera ve Balesi *mad. III: 45b, I:387a.*

ilgili maddeler: Opera VL132b Şehir Operası VII: 143e

Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü III:45c.

Devlet Resim ve Heykel Sergileri

III:82a, VI:437a.

Devlet Senfoni Orkestrası *mad. III:46c, I:387b, III:318a, V:532c, VII:145b.*

Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü

Devlet Tiyatrosu *mad. III:47b, I:387b.* **Devlet Usta** (Mimar) II:224a.

Devlethane Ev sahibine duyulan saygıyı vurgulamak için "eviniz" yerine kullanılan, İstanbul'a mahsus konuşma inceliğinin gereği deyimlerdendi. Buna karşılık, kişinin kendi evinden söz etmesi gerektiğinde de "fakirhane" demesi âdetti.

Devlet-i Osmaniye Eczacıları Cemiyeti

1909'da kurulan mesleki dernek. Kurucuları arasında Edhem Pertev, Hasan Rauf, Beşir Kemal ve Nail Halid gibi dönemin ünlü eczacıları vardı. Dernek, "Cemiyetler Nizamnamesi", "Eczaneler Nizamnamesi" ve

"Ecza Tari-fesi"ni hazırlayıp Meclis-i Sıhhiye-i Âli'ye sundu. Kısa bir süre sonra yönetim kurulunda yer almayan diğer eczane sahipleri başka bir dernek kurdular ve bu derneğin başına Pierre Apery'yi getirdiler. 1911'de başkanlığa Ahmed Vefik Bey (Uluçay) seçildi. Eczacıların sorunlarının çözülmesi için çalışmalar yapan dernek I. Dünya Savaşı ve onu izleyen Kurtuluş Savaşı nedeniyle bu çalışmalarından bir sonuç alamadı.

Devletliler 19. yy'ın ortalarına doğru ayrı saray ve köşklere yaşamalarına, aile kurmalarına izin verilen Osmanlı

hanedanı bireyleri. Yetişkin şehzadeler, damad-ı şehriyarî denen, yüksek rütbeli kamu görevlileri, vezirler ve paşalarla evli sultanlar, İstanbul'daki devletlilerdi. Bunların oturdukları saray, konak, yalı ve köşklere protokole uyulur, kalabalık hizmet personeli çalışırdı. Her devletlinin kalfaları, çeşniyarları, asıl saraydan yemek getiren tablakârları, vekilharçları, seyisleri ve arabaları, haremağaları vardı. Bunlara yazılı ve sözlü hitaplarda "devletlu, necabetlu", "devletlu ismet-lu" denilmesi de kuraldı.

Devoğlu AH Ağa III:47c. Devoğlu Ali Ağa Çeşmesi mad. III:41 c. Devres, Mehmet R. IV:230a. Devrim, İhsan VI:81a. Devrim, İzzet Melih III:275b. Devrini, Kâzım Esat III:63a. Devrim, Nejad VII:544a. Devrim, Şirin VII:146b, 544a.

Devrimci Ermeni Sosyal Demokratlar

IV:225c.

Devrimci İşçi Sendikaları

Konfederasyonu (DİSK) mad. III:47c, II:238c, IIL35b, 426a, IV:285c, 287a, 290a, 294a, 498a, V:401a, 410a, VL130a, 523c, 525a.

ilgili maddeler: Bir Mayıs Kutlamaları II:236b İşçi Örgütlenmesi IV:288c

On Beş-On Altı Haziran Olayları \T:130a

Sendikalar VL523b **Devrimci Öğrenci Birliği** I:226a. **Devrimci Sağlık-İş** VL526c. **Devrimci Yapı-İş** VI:526c. **Deycke, Georg** III:439c. **Dındesyan, Yeğya** III:182c. **Dırağman bak. Draman Dırağman Külliyesi niad. III: 49b. Dış Cebeci Hanı bak. Cebeci Hanı Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu**

(DEİK) IV:300c. **Dış Hazine bak. Hazine-i Âmire**

Diba Bir tür kalın ve işlemeli ipek kumaş. Bazılarında renkli ipek işlemeler arasına ince altın teller de konulurdu. Avrupa'dan gelenlerine "diba-yı Fi-rengi", Hindistan'dan gelenlerine "diba-yı Hindi", altın gümüş karışık işlemeli dokunanlarına "diba-yı mü-nakkaş", İran'dan gelenlerine "diba-yı Acem", Venedik'ten gelenlerine "Venedik dibası", yedi renk iplikle dokunanlarına "İeft renk diba" denirdi. İstanbul'da dokunan bir çeşidi de "İstanbul'un telli al dibası" adını taşıırdı.

Dibekli Camii *bak.* Emin Bey Camii

Didaskalos Bizans'ta genelde dini ya da dini olmayan konuları öğreten kişi, öğretmen, profesör; özel olarak Aya-

sofya'daki patrikhane okulunun öğretmeni. Bu adı taşıyan öğretmenlerin 11. yy'dan başlayarak Ayasofya'da sürekli olarak bulundukları saptanmaktadır. Bunlar inanç, İncil'in oluşumu ve peygamberlerin yaşamı ve doktrinleri üzerine ders verirlerdi. Bu öğretmenler Ayasofya'ya bağlı papazlar arasından, bazen de sivil halktan seçilirlerdi. Üniversite profesörleri de didaskalos adını taşırlardı. Çoğunlukla Mouseion'un eski öğrencileri arasından seçilen bu hocalar genellikle din adamı değildi. Ya da laik papaz denilen, kendini dine adanmış keşişlerden çok farklı din adamlarıydı.

Diehl, Charles *mad. IIL48c, I:325a, IILlSc, 333a, IV:236c, 315c, VL219a, VII:468a.*

Diez, E. III:403b, VII:46a. **Dihippion** *mad. III:51a.* **Dikaia Petra** V:25c.

Diken Haftalık gazete. 30 Teşrinievvel 1918-Eylül 1919 tarihleri arasında 64 sayı yayımlandı. Sorumlu müdürü Sedat Simavi'ydi.

Diker, Hayrullah *mad. III:51b, VII:552a.*

Dikilitaş *mad. III:51c, II:257a, 483b, III:52c, 53a, VII:65a.*

Dikilitaş Beşiktaş İlçesi'nde semt. Barbaros Bulvarı'nın Yıldız Sarayı ve Yıldız Teknik Üniversitesi kesiminde, bulvarın batısından başlayıp, Fulya ve İhlamur derelerine inen yamaçlarda kurulmuştur. Doğudan Yıldız ve Balmumcu, kuzeyden Ertuğrul ve Fulya, batıdan Teşvikiye ve İhlamur, güneyden ise Abbas Ağa Mahallesi ile çevrilidir. Nüfusu (1990) 12.614'tür.

II:166a.

Dikilitaş Camii *bak.* Atik Ali Paşa Külliyesi

Dikilitaşlar *mad. III:52c. İlgili maddeler.* Arkadios Sütunu I:306b Burmalı Sütun II:340b Çemberlitaş II:482c Dikilitaş III: 51c Eudoksia Sütunu III:225c Gotlar Sütunu III:404a Kızıtaşı V:17a Örme Sütun VL196b

Dikmen, Ayla V:534b.

Dikmen, Halil IL540b, VL315b, 474b.

Dikmen, Salih VI:468b.

Dikranyan Efendi Yahşi Sarıyer İlçe-si'nde, Kefeliköy'de, Kefeliköy Caddesi'ndedir. Art nouveau ağırlıklı eklektik tarzda, ahşap/bağdadi bir yalıdır. İlk binası 1895'te, şimdiki binası ise 1920'lerde inşa edilmiştir. İki katlı, kare planlı yalının damı üzerinde cihannüma balkonu ve iki ışık penceresi vardır. Ahşap soğan biçimli ku-

123 Dilsiz Süleyman Ağa Çeşmesi

le başlığı eklektik mimari tarzına işaret eder. Alt kattaki ahşap merdiven korkulukları, tavan süslemeleri sade ahşaptandır. Üst katın bağdadi duvarları nakışlar ve manzara panolarıyla, tavanlar geometrik çıtalarla süslenmiştir. Sahil şeridinin doldurulmasıyla yalı niteliğini kaybetmiştir.

Dikses, Hamit III:4a.

Dil Burnu (Büyükada) II:350b.

Dil Oğlanı Yabancı elçilerle ilişkilerde tercümanlık eden dil oğlanları kapılandıkları yabancı elçiliklerde dil öğrenirken dragoman denen yabancı ya da gayrimüslim çevirmenlere de yamaklık ederlerdi. Fransızlar bu gençler için dil oğlanı anlamında "jeunes de langue" demekteydiler. İstanbul'daki elçiler, dil oğlanlarının her çeşit gereksinimlerini karşılarlar, sefaret binasında barındırırlar ve özel hocalardan ders aldırırlardı. Bu olanaklardan yararlanarak Batı dillerinden ve Türk-çeden başka Arapça ve Farsça öğrenen dil oğlanları da vardı.

Dilaver (Arap) IV:323a.

Dilaver Paşa (?, ? - 1622, İstanbul) Sadrazam. Kıbrıs, Bağdat, Diyarbakır ve Rumeli beylerbeyliklerinde bulundu, devlet otoritesini sağlama yönünde başarılı işler yaptı. Kendi parasıyla devlete hizmet etme isteği üzerine 1621'de sadrazamlığa getirildi. Ayaklanan yeniçerilerin baskısıyla öldürüldü.

II:168c, VL151c.

'. III:53b.

Dilenciler

Dilgan, Hüsnü Hamit V:169b.

Dühayat Kalfa (18. yy) Bilinen ilk Türk kadın besteci. Sarayda haremın yüksek görevlilerinden biri olduğu sanılır. Yaşamı hakkında güfte mecmualarının dışında bir kayıt yoktur. Musikide III. Selim ekolüne bağlı olan Dühayat Kalfa, 100'den fazla peşrev, saz semaisi, kâr, semai ve şarkı bestelemiş ancak bunlardan yalnızca 12'si günümüze ulaşmıştır. Özellikle "Evcara Peşrev" ve "Saz Semaisi" ile en büyük Türk bestecileri arasına giren Dil-hayat Kalfa'nın sözlü eserleri arasındaki rast beste "Nevhıramım sana meyi eyledi can bir dil iki" ve mahur beste "Tabekey sinemde cay etmek cefa vü kine"yi belirtmek gerekir.

Dilich, Wilhelm III:205a, 418c. **Dilküşa Kıraathanesi** bak. Kıraathaneler **Dilligil, Avni** mad. III:54b. *İlgili madde:*

Ses Opereti VI:537c **Dilligil, Belkıs** VLSla **Dilmen, Güngör** VII:303b. **Dilmen, Rıdvan** III:287a. **Dilnişin Vapuru** mad. III:54c.

Dilsiz Süleyman Ağa Çeşmesi Eyüp'te, Nişancı Mustafa Paşa Mahallesi'nde, Alaca

Çeşme Sokağı'ndadır. Banisi

Dilsiz Süleyman Ağa Çeşmesi 124

III. Murad dönemi (1574- 1595) saray dilsizlerinden Süleyman Ağa'dır. Kesme taştan, klasik üslupta, 9957 1586'da inşa edilmiştir. Ufak bir ayna-taşı ve tas koymak için bir gözü vardır. Sivri kemerinin üzerinde yer alması gereken kitabesi bugün mevcut değildir.

Dilsiz Süleyman Ağa Çeşmesi Samatya' da, Sosyal Sigortalar Kurumu'nun İstanbul Hastanesi bahçesindedir. 1001/ 1592'de inşa edilmiştir. Banisi, III. Mu-rad'ın dilsizlerindendir. Yakın zamanlarda tamir edilerek eski şeklini yeniden kazanmıştır. Kesme taştan, klasik üslupta bir çeşmedir. Sivri kemerinin içindeki kitabesi Fedaî ismail Bey'e aittir.

Dimadis (Mimar) III:281a. *İlgili madde:* Fener Rum Erkek Lisesi III:283a

Dimitraki Kırathanesi *bak.* Kırathaneler

Dimitraşko III:289b.

Dimitraşko Morozbeyzade V:132c.

Dimitrie Cantemir *bak.* Kantemiroğlu

Dimitri'nin Gazinosu III:379a.

Dimitrios (Ayios) III:56c.

Dimitrios (Ayios) **Ayazması** V:130a.

Dimitrios (Ayios) **Kanavis Kilisesi**

mad. III:55a.

Dimitrios (Ayios) **Kilisesi** (Ayvansa-ray) Ilılla, VI:352a.

Dimitrios (Ayios) **Kilisesi** Büyükkada' da, Alaçam Sokağı'ndadır. 1856'da inşa edilmiştir. Mimarı Fıstıki Kalfa'dır. iki yüzlü kırma çatı ile örtülü, kagir bir yapı olan kilise, bazilikal plan tipinde olup naosu üç netlidir. Naosun duvarları incil konulu tasvirlerle bezelidir.

Dimitrios (Ayios) **Kilisesi** (Edirnekapı) *mad. III:55c.*

Dimitrios (Ayios) **Kilisesi** (Kurtuluş) *mad. III:56b.*

Dimitrios (Ayios) **Kilisesi** (Kuruçeşme) *mad. III:57a.*

Dimitrios (Ayios) **Manastırı** IV: 198a.

Dimo'mm Meyhanesi Galata'da, Kara-oğlan Iskelesi'nin yanındaydı. 19. yy' in ilk yarısında açık olan meyhane, geceleri 40-50 hane berduşa sığmak da olurdu. Perişan Baba Tekkesi'nde gömülü olan Dilaver Baba, uzun bir destanda bu meyhaneyi tasvir etmiştir.

Dinamo, Hasan İzzettin (1909, Akçaabat - 1989, İstanbul) Şair, yazar. Gazi Eğitim Enstitüsü"nden ayrıldı, istanbul'a yerleşti. Gazete ve dergilerde yazı ve şiirler yayımladı. Siyasi görüşlerinden ötürü çeşitli defalar

tutuklan-. di. Kurtuluş Savaşı'nı konu edindiği 8 ciltlik *Kutsal İsyan* (1966-1967) romanıyla ün kazandı. Kitapları şöyle sıralanabilir: *Deniz Feneri* (şiir, 1937), *Karacaahmet Senfonisi* (şiir, 1960),

Özgürlük Türküsü (şiir, 1971), *Mapu-sanemden Şiirler* (1974), *Sürgün Şiirleri* (1975), *Gecekondundan Şiirler* (1976), *Çoban Şiirleri* (1982), *Savaş ve Açlar* (roman, 1968), *Ateş Yılları* (roman, 1968), *Kutsal Barış* {romun, 1 c., 1972-1976), *Musa'nın Gecekondu* (1976), 2. *Dünya Savaşı'ndan Edebiyat Anılan* (1984).

I:215a, II:448c, IV:145a, V:169c.

Dinçer, Altan (1932, İstanbul) Basket-bolcu. Spora Vefa Lisesi'nde başladı. Fenerbahçe ve Moda takımlarında oynadı. 1952'de milli takıma seçildi. Daha sonra 64 kez milli forma giydi ve 13 kez takım kaptanlığı yaptı. *Hürgün* gazetesinde spor yazarı olarak çalıştı.

III:287a.

Dinçerler, Mehmet Vehbi (1940, Gaziantep) Mühendis, istanbul Teknik Üniversitesi inşaat Mühendisliği Fakültesi mezunudur. Syracuse Üniver-sitesi'nden master derecesi aldı. işletme yönetim uzmanlığı, DPT uzmanlığı yaptı. Anavatan Partisi kurucu üyesidir. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. 18. ve 19. dönemde de başka illerden milletvekili seçildi. Milli eğitim, gençlik ve spor bakam, devlet bakanı oldu.

Dinçkök, Raif II:409b. **Dinçmen, Kenan** III:533a. **Dindar, Mahir** V:76b. **Dindar, Nevzat** V:76b.

Dini Musiki *mad. III:5 7b. ilgili maddeler:* Bektaşî Musikisi II:129b Mevlevi Musikisi ve Sema V:420a Musiki Hayatı V:521a

Dino, Abidin *mad. III:59a, II:540a,*

V:169b, 169e, 411a, VII:464b. **Dino, Arif** V:169c, VII:464b. **Dino, Güzin** IIL59a.

Diocletianus II:155a, 440a, VII:247c. **Diomedes** V:477c.

Dionisios (Bizantionlu) *mad. IIL59b, IL258a, 262a, 281c, IV:415c, V:477b, VII:43c.*

Dios Manastırı 11:441 a.

Dioskorides Yazması Hekim ve eczacı Dioskorides'in 65'lerde kaleme aldığı *De Materia medica'sımn* Kons-tantinapolis'te bulunan kopyalarından biri. Bugün "Viyana Dioskoridisi" adıyla tanınan yazma, bitkilere dair 498 minyatür ve hayvan tanımlarım içerir. Yazmanın bölüm başlıklarından biri antik dönemin yedi ünlü hekimini, biri İmparatoriçe Galla Placidia'nın kızı Anikia Iuliana'yı resmeder. Yazma 1204'ten sonra Latinlere geçti, 14-15. yy'larda Petra'daki (Karagümrük) İo-annes Prodromos Manastm'nda muhafaza edildi. 1406'da İoannes Hortasme-

nos tarafından genişletilen yazma 1520' den sonra I. Süleyman'ın (Kanuni) Yahudi hekiminin elindeydi. II:257a.

Diplokionion *mad. III:60a, II:161c, V:283c, VII:493a.*

Direklerarası *mad. III:60a, I:297b, II:185c, 481c, III:142c, 260a, VII:155c.*

Diren, Sadi V:297b, VI:530a.

Dirim Aylık tıp mecmuası. 1925-1928 arasında 48 sayı yayımlandı. Sahibi ve sorumlu müdürü Dr. Marko'ydu.

Dirimtekin, Feridun *mad. III:61b, I:433c, III:236b, IV:222a, 222b, 223a, 223b, 379a. İlgili madde: Ayasofya Müzesi Yıllığı I:461b*

Dirvana, Selim IV:554b.

DİSK *bak. Devrimci işçi Sendikaları Konfederasyonu*

Diskolar III:143c.

Diş Hekimliği *mad. III: 62a.*

Diş Kirası *mad. III:62b, IV:141a, VI:304b.*

Diş Tababeti Mektebi III:63a.

Dişçi Mektebi *mad. III:62c, II:187c, 189b, III:62b.*

Divan Edebiyatı *mad. III:63b, II:501a. İlgili maddeler: Ataî (Nev'îzade) I:376c Bakî II:1c*

Beliğ (Yenişehirli) II: 15 la Cafer Çelebi (Tacizade) II:367a Cemali II:400b

Divan Edebiyatı Müzesi III:68a Esrar Dede III:219a Fazıl (Enderunlu) III: 274a Fecr-i Âti III:275a Fennî III:291a

Hamdi (Akşemseddinzade) III:542a Haşmet IV:16c İzzet IV: 313a

İzzet Molla (Keçecizade) IV:314a Kâmî IV:403a Latifi V:196c Leyla Hanım V:212c Mehmed II (Fatih) V:327c Nabî VI:25a Nedim VI:60c Nefî VI:62a Neş'et (Hoca) VI:67b Niğâr Hanım VI:73b Sabit VI:381b

Sami (Arpaeminizade) VI:432a Sermed VI: 532a

Servet-i Fünun Edebiyatı VI:536c Sezai (Samipaşazade) VI:545c Sürurî Osman VII:116c

Şeref Hanım VII: 162a Şeyh Galib VII:166a Şinasi VII:180c Vasıf (Enderunlu) VII:370b Vehbî (Seyyid) VII:376b Vehbî (Sünbülzade) VII:377a Yahya (Taşlıcalı) VII:408b

Divan Edebiyatı Müzesi *mad. III: 68a, VI:321b.*

Divan Kapısı II: 184a. **Divan Meydanı** VII:284c.

Divan Oteli ve Pastanesi *mad. III: 68c, 550c, V:392b, VI:9b, 180a.*

Divan Restaurant (Kuruçeşme) VI:9b. **Divanhane** I:519c, III:28b. **Divanhaneler** *mad. III: 69a, 28b.*

Divan-ı Ahkâm-ı AdUye 1868'de Meclis-i Vâlâ'nın kaldırılmasından sonra, Avrupa'daki yargı kurulları örnek alınarak oluşturulan ve hükümetle

kişiler arasındaki uyuşmazlıklara bakan kurul. Belirgin özelliği, yönetime karşı özerk konumda olmasıydı. 1868'de ve 1870'te çıkarılan Nizamname-i Esasiye ve Nizamname-i Ahkâm-ı Adliye denen iki tüzüğü vardı. 1869'da, merkezi bir örgüte dönüştürülerek ,Divan-ı Ahkâm-ı Adliye Nezareti, ertesi yıl da Adliye Nezareti oldu.

L24a.

Divan-ı Âli 1876'da ilan edilen Kanun-ı Esasi'nin öngördüğü yüce yargı kurulu. Nazırlarla diğer yüksek kamu görevlilerinin yargılanmaları için oluşturulan bu mahkemenin 30 üyesinden 10'u Meclis-i Ayan, 10'u Şûra-yı Devlet, 10'u da Temyiz Mahkemesi üyelerinden gelmekteydi. Bu sivil mahkemenin bir benzeri de ordu için kuruldu ve Divan-ı Âli-i Askeri denildi. Her iki mahkeme de İstanbul'daydı.

Divan-ı Âli Camii *bak.* Gedikpaşa Camii ve Sıbyan Mektebi

Divan-ı Âli Sokağı Sarnıcı *mad. III: 71a.*

Divan-ı Deavî Nezareti Adliye Nezare-ti'nden önce bu kurumun görevlerini yerine getiren daire. 1836'da Divan-ı Hümayun Çavuşbaşılığı'nın yerine kuruldu. Başında "deavî nazırı" ve onun emrinde 170 kişilik çavuş ve subay kadrosu vardı. 1870'te Adliye Nezareti' nin kurulmasıyla kaldırılan Divan-ı Deavî Nezareti bu tarihe kadar Babıâli'deki "Tomruk" adıyla anılan tevkifhaneyi de yönetiyordu.

Divan-ı Hümayun *mad. III: 71a, I:513a, 520c, II:473a, III:72c, 288c, IV:435b, VII:284c, 384c.*

Divan-ı Hümayun Çavuşları Ocağı

I:335a.

Divan-ı Muhasebat Tanzimat döneminde devlet harcamalarını denetlemek amacıyla kurulan en yüksek organ. 1863'te faaliyete geçen ve bugünkü Sayıştay'ın temelini oluşturan kurul

on iki üyeli iki daireye ayrılmıştı. Devletin mal ve parasını kullanan memurların hesaplarını inceler, öteki hesapları ve kesin genel hesabı gözden geçirir ve mutabakat beyannamesi hazırlardı. Cumhuriyet döneminde de aynı adla TBMM'ye bağlı olarak çalışan kurul, daha sonra Sayıştay adını almıştır.

I:24a.

Divan-ı Özbek Tekkesi Üsküdar İlçe-si'nde, Bülbülderesi'nde bulunduğu kaydedilen bu tekkenin yeri, inşa tarihi ve banisi bilinmemektedir, İstanbul'daki Özbek tekkelerinden olduğu anlaşılan bu tesis BOA'da bulunan 1199/1784 tarihli bir belgede zikredilmekte, Saliha Sultan'ın (ö. 1843) 12497 1834'teki düğününe davetli Nakşibendî şeyhleri arasında "Üsküdar'da, Bülbülderesi'nde Özbek Tekkesi şeyhi Mehmed Mukim Efendi'nin" adı geçmekte, *Âsitane'de* (1840) ayın günü cuma olan bir Nakşibendî tekkesi olarak gösterilmekte, *Mecmua-i Tekâyâ'* da (1889)

ise yerinin arsa olduğu bildirilmektedir.

Divanyolu *mad. III: 72b, IV:88b, V:404a, VII:67c, 495b.*

İlgili maddeler: Arifin Kıraathanesi I:305a İstanbul Kız Lisesi IV:228c Lausos Sarayı V:198c Meşe V:404a

Divitçiler Üsküdar'da, Karacaahmet Mezarlığı'nın kuzeybatısında, Tunusbağı, İnadiye, Harmanlık ve Toptaşı semtleriyle çevrili mevki. Zeynep Kâmil Has-tanesi'nin arkasına çıkan Divitçiler Sokağı ve gene aynı yerdeki Divitçiler Çıkmazı yörenin adını sürdürmektedir.

Divitçiler Hokka ve kalemi bir arada bulunduran eski yazı takımına divit adı verilirdi. Daha çok gümüş, bakır, pirinç gibi madenlerden yapılan divitte kapaklı bir hokka ile kâğıt kalem konulan mahfaza bulunurdu. Yaklaşık 30 cm uzunluğundaki kalemlerin ucunda bulunan hokka, içindeki mürekkep dökülmeyecek biçimde düzenlenmişti, İstanbul'daki divitçi esnafının çoğu zaman kâğıtçılara yakın yerlerde dükkân açtığı bilinmektedir. Üsküdar'da bir semt de Divitçiler adını taşır.

Divitçiler Camii Üsküdar İlçesi'nde, Divitçiler Caddesi'nde bulunmaktaydı. 1941'de yapılan incelemelerde, caminin bulunduğu yerin arsa halinde olduğu gözlenmiştir. Banisi Kazasker Muallimzade Ahmed Efendi (ö. 1572) olup, minberini Ahmediye Camii'ni yaptıran Tersane Emni Ahmed Ağa koydurmuştur. Tamamen taş örgülü duvarları ve naziresi bulunuyordu.

Divitçizade Tekkesi *bak. Devatî Mustafa Efendi Tekkesi*

Divitdar Keklik Mehmed Efendi

125

Doğan, H. Hüsnü

Camii VTI:554a.

Divitdar Mehmed Emin Paşa Çeşmesi

Kandilli'de, deniz kıyısında idi. Teknesi ve aynataşı mermerden olan çeşmenin kavisli kemerinin üzerinde kitabesi bulunuyordu. 1179/1765'te inşa edilmişti.

Diyane IV:346b.

Diyarbakırlı Tahsin *bak. Siret, Tahsin*

Diyarbakirli, Nejat III:287a.

Diyar-ı Rum VL362b.

Diyoben *mad. III: 73a, I:190b, VL354a.*

Dizdar, İhsan IV:84a.

Dizdariye Camii *mad. III: 73b.*

Dizdariye Medresesi Eminönü İlçesi' nde, Cemberlitaş'ta, Binbirdirek Mahallesi'nde, Medrese Sokağı, Dizdariye Çeşmesi Sokağı ve Dizdariye Cad-desi'nin sınırladığı adada bulunmaktaydı. Dizdariye Camii ile aynı avluyu paylaşan medrese sekiz oda, gusül-hane, çamaşırhane ve heladan meydana geliyordu. Yapıyı 1915-1916'da bir süre göçmenlerle asker ailelerinin kullandıkları bilinmektedir. Günümüze ulaşmamıştır.

Dizdariye Sarnıcı *mad. III: 73c.* **Dizdaroğlu, Hikmet** VII:313a. **Dodeka Apostoli Kilisesi** *mad. III: 74a.* **Dodge, Cleveland H.** VI:338c. **Dodge, Williams H.** VI:338b

Dodi'nin Gazinosu Galata'da, Şahkapısı Sokağı'nda eski bir meyhane, izmirli Kız Dodi adında bir Rum tarafından işletildiği için bu adla anılırdı. Meyhane, iç düzenlemesinin göz alıcılığı, meze ve içkilerinin nefasetiyle ünlüydü. 1875-1885 arasında faaliyet göstermiş ve ahlakdışı olaylar döndüğü için II. Abdülhamid'in emriyle kapatılmıştır.

Does, Joris van der V:227c.

Doğ, Haydar VI:468b.

Doğal Afetler *mad. Ul:74c, VI:46c.* *İlgili madde:* Depremler III:33c

Doğal Gaz *mad. III: 76a.*

Doğal Peyzaj Fidanlığı III:314c.

Doğal Yapı *mad. III: 76b.* *İlgili maddeler.* Bitki Örtüsü II:247b Boğaziçi II:266a Coğrafi Konum II:438a İklim IV:148c

Doğan Apartmanı *mad. III: 79c,*

I:210a, III:354b, VI:421a. **Doğan, Aydın** V:464c. **Doğan, Emin** (Kemani) IL559b. **Doğan Film** III:318c.

Doğan, H. Hüsnü (1944, Malatya) İnşaat mühendisi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mühendislik Fakültesi'ni bitirdi. Devlet Planlama Teşkilatı müsteşarlığı,

Doğan, Nedim

126

127

Dört Yüz Elli Bir Numaralı

Yabancı Sermaye Kurulu başkanlığı yaptı. 17. dönem (ara seçim) ve 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Tarım, orman ve köy işleri bakanlığı, milli savunma bakanlığı yaptı.

Doğan, Nedim (1943, İstanbul) Futbolcu. Amatör kümedeki Cibali'de göze çarptı ve

İstanbulspor'a transfer oldu. 1960' ta Fenerbahçe'ye geçti. Bu kulüpte 14 yıl oynadı, 3 yıl takım kaptanlığı yaptı. Milli takımda 8 kez yer aldı.

III:287a.

Doğan Sigorta III:79c. **Doğan, Yalçın** V:465a. **Doğanbey, Mehmet Eren** V:68a.

Doğanbey, Mustafa V:68a. **Doğanbey, Nurettin** V:68a. **Doğancılar**
mad. IILSOB, VII:500c. İlgili maddeler:

Aziz Mahmud Hüdaî Külliyesi

I:507b

Çakırcıbaşı Camii II:461c

Doğancılar Parkı III:81c

Hacı Ahmed Paşa Türbesi III:467b

Kethüda Mehmed Paşa Çeşmesi IV:552a

Nasuhî Tekkesi VL50a

Raufî Tekkesi VL309c **Doğancılar Bölüğü** III:80c. **Doğancılar Camii** *bak.*

Çakırcıbaşı Camii **Doğancılar Maksemi** V:278b.

Doğancılar Meydan Kahvesi Üsküdar' da, Doğancılar semtindeydi. II. Abdül-hamid döneminde (1876-1909) faal durumda olan kahvehane, bir han avlusunda, ulu bir atkestanesinin gölgesi altındaydı. II. Meşrutiyet yıllarında kapanmıştır.

Doğancılar Parkı *mad. III:81c, 80c,*

VL223c.

Doğancılar Sineması I:540c. **Doğançay, Adil** *mad. III: 82a.*

Doğançay, Burhan (1929, İstanbul) Ressam. Ressam Adil Doğançay'ın oğludur. 1950-1955 arasında Paris Üniver-sitesi'nde hukuk eğitimi gördü ve ekonomi doktorası yaptı. 1956'dan itibaren resimlerini sergilemeye başladı. 1964'ten beri New York'ta yaşıyor. İstanbul'a olan ilgisi güncel yaşam üzerinde yoğunlaşmıştır. İstanbul duvarlarını 1960'lardan itibaren düzenli olarak belgeleyen sanatçı bu görsel birikimi sosyal, politik olguların ışığında kullanır.

Doğramacı Mehmed Ağa Çeşmesi Fatih'te, Emir Buharı ve Bâlî Paşa camileri arasında bulunuyordu. Ortadan kalkmış bulunan bu çeşme 1113/1701' de yapılmıştır.

Doğramacı Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Kulaksız Mahallesi'n-de, Doğramacı Kemal Sokağı ile Seyit

Ali Mescidi Sokağı'mn kavşağında, Seyyid Ali Reis Mescidi'nin yanında bulunan bu tekke Halvetî tarikatından Doğramacı Şeyh Ahmed Efendi tarafından kurulmuş, 19. yy'da Kadirîlik ve Halvetîlik arasında el değiştirdikten

sonra Cumhuriyet döneminde ortadan kalkmıştır. Ayin günü pazartesi olan tekkeden geriye bakımsız bir hazire kalmıştır.

Doğramacıyan, Dikran III: 183a.

Doğru Söz Haftalık dergi. 1910-1911 arasında 49 sayı yayımlandı. Sahibi ve sorumlu müdürü Arif Hikmet'ti.

Doğrul, Ömer Rıza (1893, Kahire -1952, İstanbul) Yazar, gazeteci. Ka-hire'de el-Ezher Üniversitesi'ni bitirdi. İstanbul'a gelerek *Tasvir-i Efkâr'da*. gazeteciliğe başladı. Cumhuriyet döneminde *ikdam*, *Akşam*, *Son Posta*, *Milliyet*, *Tan*, *Cumhuriyet gazetelerinde* fıkra yazarlığı yaptı. Konya'dan 9. dönem (1950-1954) milletvekili seçilerek TBMM'ye girdi. Telif ve çeviri 100 kadar kitap yayımladı. Mehmed Akif Ersoy'un damadıydı.

VII:202b, 359b.

Doğrusöz, İrfan IV:249c, V:531a. **Doğu Basımevi III:**183b. **Doğu Halkları Kurultayı III:**20a.

Doğu Mahallesi Pendik İlçesi'nde yer alır. Yeni Mahalle ile Batı, Bahçeli Evler, Dumlupınar, Kaynarca mahalleleri ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.985'tir.

Doğulu, Yurdaer V:534b

Doğum Adetleri *mad. III:*82b, IV:360c. *İlgili maddeler:* Kırk Hamamı IV: 568a Kısırlık Âdetleri V:7a

D'Ohsson, Ignatius Mouradgea *mad. III:*84a, II:97b, 171c, III:90a, 149e, 419e, V:174a, 387b, VL298a, 507a, VII:281a, 474a.

Dok Gemi-İş VL526b.

Doksan Üç Harbi *bak.* Osmanlı-Rus Sa-vaşı'nda İstanbul

Doktor Hazım Bumin Köşkü II:332c. **Doktor Mehmed Paşa Köşkü III:**178b. **Dokumacılık** *mad. III:* 84b.

Dokuman, Hasan Vasıf (1886, Aydın-?, ?) Mensucat mühendisi. Avusturya'da Yüksek Mensucat Okulu'nu bitirdi. 4. dönem (1931-1935) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Dokuz Melek Safları Kilisesi IV:142a. **Dolapdere** *mad. III:*87b, VL254b. *İlgili madde:*

Panayia Evangelistria Kilisesi VL211a **Dolapdere Caddesi III:**87b.

Dolayoba Köyü Pendik ilçe merkezinin kuzeydoğusuna, Yakacık'ın güneydoğusuna düşen, Sultanbeyli ya-

kınında köy. 14. yy'da Kocaeli Yarı-madası'na gelen Türk akıncılarının Aydos Dağı eteklerinde, vadi içinde obalarını kurmalarıyla başlayan yerleşimin zamanla köye dönüşmüş olduğu ve Dolayoba adının buradan geldiği söylenir. Doğusunda Yayalar Köyü vardır, güneyinde, Pendik-

Kurtköy yolu uzanır. Köyde, gene ilk akıncılardan bir Bektaşî dervîşi olduğu sanılan Veli Baba adına yapılmış bir cami ve türbe bulunduğu için, bugün yöre daha çok bu adla bilinmektedir, Dolayoba sözcüğü ise civardaki iki cadde ile bir sokakta yaşamaktadır.

III:385b. **Dolfin, Daniele** II:42b.

Dolfin, Zorzi (1396, Venedik -1455-1458 arası, Venedik) İtalyan tarihçi. Eski ve asil Venedikli bir aileden olan Dolfin birçok resmi görevde bulundu ve bir Venedik tarihi yazdı. *Cronica de la nobel cita de Venetia et de le sue provintie et de destfetto* adındaki bu eser günümüze kadar basılmamış, ancak İstanbul'un 1204'te Haçlılar ve 1453'te Türkler tarafından fethini anlatan kısımları G. M. Thomas tarafından yayımlanmıştır: *Sitzungsberichte der K. Bayerischen Akademie der Wissenschaften*, (IV [1864], 2, s. 67-80 ve VIII [1868], 2, s. 1-41). Dolfin'in tarihi özellikle 1453 fethinin önemli kaynaklarından biri sayılmaktadır.

V:333a.

Dolmabahçe Boğaziçi'nin başlangıç kısımlarında, Kabataş'ın kuzeydoğusuna, Beşiktaş'ın batısına, Taksim ve Gü-müşsuyu'nun doğusuna, Harbiye ve Maçka'nın ise güneybatısına düşen, Dolmabahçe Sarayı'nın, İnönü Stad-yumu'nun ve yeşil alanların bulunduğu mevki. Adını, saray, cami ve saat kulesinin yer aldığı zeminin, denizin doldurulmasıyla elde edilmesinden alır. Geçmişteki istimlaklerden sonra bugün herhangi bir yerleşimi içermemesi Dolmabahçe'nin önemli bir özelliğidir. Eskiden stadyumun arkasında yer alan gazhanenin faaliyeti 1961'de durdurulmuş, fabrika, binasıyla, depo-suyla tamamen kaldırılmıştır. Stadyumun arkasındaki yamaca bir otel ve iş merkezi inşa edilmektedir.

I:35b, 225a, ILL63a, l64c, 171c, 504b, IV:438b. *İlgili maddeler:* Dolmabahçe Camii III:88a Dolmabahçe Saat Kulesi III:89a Dolmabahçe Sarayı III:89c Dolmabahçe Sarayı Tiyatrosu III:96b İnönü Stadyumu IV:176b Mehmed Emin Ağa Sebili V:359c

Dolmabahçe Camii *mad.* III: 88a, I:193c, 248b, II:36c, 39c, III:28b, IV:101b, 103a.

Dolmabahçe Çayırı I:32b, 113a.

Dolmabahçe Gazhanesi I:478a. **Dolmabahçe Kasrı** II: 97a.

Dolmabahçe Saat Kulesi *mad.* III:89a, ILL38b.

Doknabahçe Sarayı *mad.* III:89c, I:38c, 45c, 47c, 220a, 291a, 291a, II:36b, 37a, 38b, 38c, 39a, 39b, 39c, 40a, 164a, 172c, III:70c, 377b, IV:296a, 543c, 545b, VI:66b, 315b, 41Ob, 463b, VH:419a, 422b, 520b, 546a.

İlgili maddeler: Atatürk ve İstanbul I:388a Barok Mimari II:61b Dolmabahçe Camii III:88a Dolmabahçe Saat Kulesi III:89a

Doknabahçe Sarayı Tiyatrosu *mad.* ILL96b, II:54b, VI:132c, 460a.

Dolmabahçe Stadyumu *bak.* İnönü Stadyumu

Dolmabahçe Tüfenkhanesi II:541a.

Doknabahçe Vapuru *mad.* III:97b,

I:541c, III:287c.

Dolmuş *mad.* III:97c, IV:525b, VII:294b. **Dolmuş Motorları** *mad.* III:98c, II:274b, III:33a, IV:526c, VII:143b, 294b.

Dolun, Hüseyin (1932, Pervari) Öğretmen ve sendikacı. Dicle Köy Enstitü-sü'nü bitirdi. Öğretmenlik ve İlkgenç Sendikası başkanlığı yaptı. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Domenico, Giorgio

İlgili madde:

İtalyan Hastanesi (Ospedale Italiano) IV:303a

Dometius Modestus V:482b.

Dominikenler *mad.* III:99a, I:294a, III:338a, 393c, IV:491c, V:197c.

ilgili madde:

Saint Pierre ve Paul Kilisesi VL417b **Dominocular Kahvesi** Topkapı dışında, eski bir kahvehane. Daha çok domino oynamaya meraklı kişiler devam ettiği için bu adla anılmıştır. Genellikle Ermeni, Rum ve Yahudi azınlığın düşkün olduğu domino oyununun Türkler arasında meraklısı azdı.

Domitianos (550'ler, ? - 602, Konstanti-nopolis) Bizanslı diplomat ve 580'den itibaren Melitene (Malatya) piskoposu ve aziz. Yortu günü 10 Ocak'tır. İmparator Mavrikios'un (hd 582-602) kuzeni idi. 582-585 ve 591-598 arasında Konstantinopolis'te yaşayarak imparatora danışmanlık, çocuklarına da lalalık yaptı. İmparatorluğun doğudaki dinsel politikalarını ve Sasanilerle ilişkilerini şekillendirdi.

Domninos Revağı *mad.* III:99c, V:48b,

VI:282c.

Domuz iskelesi IV:55a. **Dona, Giambattista** VII:382b. **Dona, Leonardo** VTI:382a.

Donanma Cemiyeti Heyet-i

Temsiliyesi *bak.* Osmanlı Donanma Cemiyeti Heyet-i Temsiliyesi

Donanmalar *bak.* Şehrayinler

Donat, Yavuz V:465a.

Donato Morigi III: 18a.

Donceel-Voute, P. (Dr.) IV:87a.

Donizetti, Gaetano V:531c.

Donizetti, Giuseppe *mad. III:99c, II:16a, V:531c, 532a, VL1lc.*

Doras, Sabahattin V:372b.

Dore Beyoğlu'nda, İstiklal Caddesi üzerinde, Tokatlıyan Otel'i'nin karşısına düşen bir Rus lokantasıydı. Bar Dore diye de bilinirdi. Meyhane tipi lokantaya daha yakın türdendi. 1920'li, 1930'lu yıllarda rağbetleydi.

Dorman, Ömer Zekai (1903, İstanbul -1967, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Tümgeneralliğe kadar yükseldi. 12. dönem (1961-1965) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Millet Meclisi başkanvekilliği ve turizm ve tanıtma bakanlığı yaptı.

Dormen, Haldun (1928, Mersin) Tiyatro ve sinema oyuncusu, yönetmen. ABD'de Yale Üniversitesi'nin tiyatro bölümünü bitirdi. 1955'te Cep Tiyatrosu'nu kurdu. 1961-1972 arasında Dormen Tiyatrosu'nu yönetti. Tiyatrosu kapandıktan sonra televizyon için diziler hazırladı; pek çok müzikal oyun yazıp yönetti. 1983-1984 sezonundan başlayarak Dormen Topluluğu'nu yeniden kurdu ve tiyatro çalışmalarına döndü. Yönettiği *Bozuk Düzen* ve *Güzel Bir Gün* için adlı filmlerle 1964 ve 1965'te Altın Portakal Ödülü'nü kazandı. *Unutulanlar, Hisseli Harikalar Kumpanyası, Şen Sazın Bülbülleri, Lüküs Hayat, Otel Paradiso, Hangisi Kansı, İkinci Biri, Karmakarışık* gibi çok sayıda oyunu sahneleyip yöneten Dormen sahne yaşamıyla ilgili anılarını *Sürçü Lisan Ettikse...* adıyla 1977'de yayımladı.

III: 100a, 44lc.

Dormen Tiyatrosu *mad. III: 100a, 44la, 498a, V:312a, VI:81a, 539a, VII:36b.*

Dorya, Paganino II:272c.

Dosdoğru, Siret VI:421a

Dost Oyuncuları VII:323a.

Dostlar Tiyatrosu *mad. III:100c, VI:539a.*

Doublier, Francis II:148b.

Dökmeciler Süleymaniye Camii'nin yanından Tahtakale'ye inen sokak boyunca sıralanan ve İstanbul'un en dikkate değer sanat kolunu oluşturan esnaf zümresi. Dökmeciler Süleymaniye işi denen, pirinçten, dökme tunçtan mangal, sahan, tepsi, su kupası, maşraba, kantar, terazi, havan, şamdan, fiske, küp, kavanoz, takatuka, buhurdan, gülabdan, minare ve kubbe alemleri, türbe, sebil parmaklık-

ları, kapı kilitleri ve tokmakları, pul ve kabaralar yapardı.

Dökmeciler Hamamı *mad. III: 101 a,*

VII:94b, 103a. **Dökümcülük** *mad. III: 101 c.*

Dölek, Sulhi (1919, İstanbul) Yazar. Deniz Harp Okulu'nu bitirdi. ABD'de gemi

mühendisliği öğrenimi yaptı. Hikâye, roman, oyun ve çocuk kitapları yazdı. 1969'da Yusuf Ziya Ortaç armağanını, 1974'te Milliyet Yayınları roman yarışması üçüncülüğünü, 1979' da Kültür Bakanlığı çocuk yapıtları yarışması birinciliğini, 1983'te Madaralı roman ödülünü, aynı yıl Sabahattin Ali öykü ödülünü kazandı. Kitapları *Korugan*(1975'), *Yeşil Bay ir* (197 9^, *Geç Başlayan Yargılama* (1981), *Kiracı'* dır (1982).

Dönme Dolap Eski İstanbul yaşamında selamlık-harem daireleri arasında yemek, meşrubat servisine olanak sağlayan düzenek. İki daire arasındaki duvara, dönebilen, hareketli bir raf konur, bir tarafı açık, diğer tarafı kapalı olan bu rafa yerleştirilen servise hazır yemek kaplan, sürahi vb rafın döndürülmesiyle diğer tarafa geçirilirdi. Ancak her iki taraftakiler birbirlerini görmezlerdi.

Dönme Dolap Bayram yerlerinde çocukların bindiği bir tür beşikti. 2-3 m2 genişliğinde, 4-5 çocuk alabilen, etrafı küpeşteli, fırıl fırıl döndürülen bir beşikti. Dönme dolapçı "Gel dolaba, gir dolaba!" diye bağırır, yeterince çocuk bindikten sonra çark marifetiyle dolabı döndürürdü.

Dönmeler *bak.* Selanıklılar **Dönmezer**, **Sulhi** VII:529b. **Dördüncü Daire-i Belediye** II:418c.

Dördüncü, Haki Lütfü (1893, Selanik -1972, İstanbul) Gazeteci, gazete yayımcısı. Darülfünun'u bitirdi. 1912'de *Tanin'de* gazeteciliğe başladı, *ileri, istiklal, Yeni Gün, Tasvir-i Efkâr, Son Posta* gibi gazetelerde muhabir ve yazar olarak çalıştı. *Tan* gazetesinde mesleğin gazete idareciliği yönüyle ilgilenmeye başladı. Diğer ortakların ayrılması üzerine Zekeriya Sertel ile bu gazetenin tek ortağı kaldı. Gazete masraflarını frenlemek için aldığı önlemlerin abartılı bir şekilde ağızdan ağza dolaşması sonucunda, Babiâli'nin en cimri yöneticisi ünü bu dönemden itibaren yerleşmeye başladı. 1945 sonunda *Tan'm* sağcı gençlik tarafından basılmasıyla büyük darbe yemesine rağmen gazeteyi 1956'ya kadar yaşattı. Daha sonra makinelerini *gazete* basımı için kiraya vererek mesleği sürdürdü. Son olarak *Yeni Gazete'je* (1956-1959) ortak olarak katıldı.

VII:202b.

Dördüncü Vakıf Hanı *mad. III:102b, I:35a, 542b, VI:446c.*

Dört Yüz Elli Bir Numarak Memleket

Dörtkardeşler Çayırı

128

129

Dzağig

Hastanesi I:346c. Dörtkardeşler Çayırı I:258c. Dövletyan, Garabed I:342a.

DPA III:465b.

Dragas, Helena IV:181b, V-.59b, 299b.

Dragos mad. III: 103a.

Dragos Çayı V:281c.

Dragoumes, ton VL365a.

Dramalı Hasan bak. Güler, Hasan

Draman Fatih İlçesi'nde, Çarşamba, Ka-ragümrük, Balat arasında yer alan semt. "Dırağmen" kelimesi, İtalyanca "dragomanno" sözcüğünden Osmanlıcaya değişerek geçmiştir ve "tercüman" anlamına gelmektedir. Mesleği tercümanlık olan Tercüman Yunus ya da Dırağman Ağa tarafından 1534'te yaptırılan cami, zamanla Dırağman Camii diye adlandırılır olmuş, sonra da sözcük semtin adına dönüşmüş ve halk dilinde Draman'a çevrilmiştir. Semtte bugün de bulunan bazı sokak ve caddelerin adları, sözcüğün tarihçesi hakkında yeterli fikri vermektedir: Draman Caddesi, Tercüman Yunus Sokağı, Tercüman Yunus Medresesi Sokağı, Draman Çeşmesi Sokağı, Draman Camii Sokağı, Draman Çukuru Sokağı, Dilmaç (Tercüman) Sokağı.

İlgili maddeler: Derviş Ali Mescidi III:38a Dırağman Külliyesi III:49b Halil Abdurrahman Çeşmesi III:512a

Dranas, Ahmet Muhip (1906, İstanbul -1980, Ankara) Şair, yazar. Bir süre Ankara Hukuk Fakültesi'nde ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'n- de okudu. Güzel Sanatlar Akademisi Kütüphanesi, İstanbul Devlet Resim ve Heykel Müzesi müdürlüklerinde bulundu. Daha sonra Halkevleri kültür ve sanat yayınlarını, Çocuk Esirgeme Kurumu yayınlarını yönetti. *Milli Mecmua, Servet-i Fünun, Varlık, Çığır, Ağaç, Yücel, Oluş, Ülkü, Şadırvan, Hisar* dergilerinde şiirler yayımladı. Başlangıçta Baudelaire'den etkilenen şiir dili zamanla sadeleşmiştir. *Bütün Şi-irler'i* ilk kez 1974'te basılmıştır. Dranas'ın ayrıca *Gölgeler* (1946), *O Böyle İstemezdi* (1948) ve *Çıkmaz* (1977) adlı şiir kitapları da bulunmaktadır.

II:447b, V:169b.

Draperis, Clara Bartola V:20c, VL455c. Drys VII:497b. Dua Meydanı I:297a.

Duatepe Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Cumhuriyet, Bozkurt, Feriköy, Yayla ve Paşa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.773'tür.

Duatepe Parkı VL532c.

Duben, Alanl:140c, 145e, 146a.

Dubois, François (1790, Paris - 1871, Paris) Fransız ressam. Güzel Sanatlar Okulu'nda Regnault'nun öğrencisi ol-

du. 1817'de Roma İkincilik Ödülü'nü, 1819'da Birincilik Ödülü'nü kazandı. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'n-deki "Bâb-ı Hümayun'da Geçit Töreni" ile Dolmabahçe Sarayı'ndaki "Asâ-kir-i Mansure-i Muhammediye'nin Geçit Töreni" adlı resimleriyle tanınan sanatçının Avrupa müzelerinde de tabloları vardı.

Dudubayır Tepe I:99a.

Dudullu *mad. III:103b, VIIÖOOa. İlgili madde: Âdile Sultan Namazgahı I:83b*

Duhan Gümrüğü Eminliği İstanbul'a getirilen tütünlerden gümrük vergisi alan örgüt. Başında duhan gümrüğü emini vardı. Kente getirilen tütünün türüne ve kalitesine göre her okkasından 3-10 kuruş arasında vergi alınmaktaydı.

Duhani, Mihail Naum ILLöb, VI:52a.

Duhani, SaidNaum *mad. III: 104a, 436c, 482a, IV:320c, V:201b, 301a, VI:222c, VII:310a.*

Duhanizade Mescidi *mad. IIL104c.*

Duhterzade-i Rüstem Paşa Türbesi

bak. Sultanzade Mehmed Bey Türbesi

Duka Paşa IV:460c.

Dukaina, Eirene IV:179c, 359b.

Dukaina, Maria IV:466c, V:295b.

Dukas Hanedanı *mad. III:105a, II:542c, V:452c.*

Dukas, Mihael (Bizanslı tarihçi) *mad. III:105b, L283c, 439b, III:204b, IV:136c, 166e, 223b, V:59c, 109c, VI:93c, 207c, 344a, 346a, 546a, 556a.*

Dulber Beyoğlu'nda, İstiklal Caddesi'n-de, bugünkü Beymen'in yerinde bir dönem için faaliyette bulunmuş restoran. Dulber Restaurant de Caucasse (Kafkas Restoranı) adını taşıyan, ama kafesi ve barı da olan bu lokanta daha sonra kapandı, aynı yerde başka işletmeler açıldıktan sonra bir süre Moskova Pastanesi, bir süre de Ka-rol Pastanesi adlarıyla kafeler açık kaldı.

Duman, Rahmi V:530c

Dumankaya, Halit (1944, Rize) Sanayici. Liseyi bitirdi. 19. dönem (1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Dumanlı, Talat (1901, İstanbul - 1982, İstanbul) Kukla ve *Karagöz* sanatçısı. Küçük yaşta Karagözcülüğe başladı. Ustası Hafız Ahmed'di. Geçimini Karagöz ve kukla oynatarak sağladı. Filmlerde de rol aldı. 1972'de Paris'te yapılan Karagöz ve Kukla Festivali'ne katıldı. Yaşamının son yıllarında Gül-hane Parkı'nda sürekli kukla gösterileri yaptı. Kuklacılıkta Nuri Hakay ve Nejat Öznacar'ı yetiştirdi.

V:114a. **Dumas, Tancrede R.** III:330c.

Dumlupınar Mahallesi Kadıköy İlçesi'nde yer alır. Merdivenköy, Eğitim, Fikir-tepe mahalleleri ve Üsküdar İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 25.494'tür.

Dumlupınar Mahallesi Pendik İlçesi'nde yer alır. Veli Baba, Fevzi Çakmak, Kaynarca, Doğu, Bahçeli Evler, Çınar-dere mahalleleri ve Orta Mahalle ile çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.507'dir.

Dupre, Louis *mad. IIIIOSc.* **Duran, Faik Sabri** VI:535a

Duran, Feyhaman (1866, İstanbul -1970, İstanbul) Ressam. Paris'te resim öğrenimi gördü. 1914'te İstanbul'a döndü. 1927-1951 arasında Güzel Sanatlar Akademisi'nde hocalık yaptı. Özellikle portre ressamı olarak tanındı. 1914 izlenimcileri denilen kuşakta yer aldı. Gerçekçi bir anlayışla manzara ve iç mekan resimleri de yaptı. 1943-1947 arasında eşi Güzin Duran' la Topkapı Sarayı'nı belgeleyen bir dizi tablo meydana getirdi.

I:9b, III:124c, IV:170c, VT:22c, 176c, 436c, 437a.

Duran, Güzin IV: 171a. **Duran, Mahmut** IV:358c. **Duranay, Niyazi** V:297a. **Duransoy, Şamili** V:304b.

Durbas, Refik (1944, Erzurum) İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde bir süre okudu. *Cumhuriyet*, *Sabah* ve *Yeni Yüzyıl* gazetelerinde çalıştı. Kısa bir süre için *Alan 67* adında bir şiir dergisi çıkardı. 1979'da Yedi Tepe Şiir Ödülü'nü, 1983'te Behçet Necatigil Şiir Ödülü'nü kazandı. Kitapları *Kuş Tufanı* (1971), *Hücremde Ayışığı* (1974), *Çırak Aranıyor* (1978), *Çaylar Şirketten* (1980), *Nereye Uçar Gökyü-zü'dür* (1983). II:449c.

Durmaz, Cahit VI:468b.

Durmuş Dede (ö. 1616) III:442c. *İlgili madde:* Durmuş Dede Tekkesi III:106a

Durmuş Dede Tekkesi *mad. III. I'06a*, I:371a, II:14b, III:442c, VI:357a, 533c.

ilgili madde:

Gülşenîlik III:442a **Dursunköy** I:151b.

Duru, Kâzım Nami (1876, İstanbul -1967, İstanbul) Yazar ve eğitimci. Harbiye Mektebi'ni bitirdi. 1905'te yüzbaşılığa yükseldi ve Eylül 1906'da örgütlenmeye başlayan gizli Osmanlı Hürriyet Cemiyeti'nin kurucuları arasında yer aldı. 1909'da *Rumeli* gazetesinde başyazarlık yaptı ve askerlikten ayrıldı. *Hak ve Tasvir-i Efkar* gazetesinde "Feridun Vecdi" adıyla yazılar yazdı. Talim ve Terbiye Dairesi üyeliğinde bulundu, Mütareke dönemin de *Türk Dünyası* adlı bir gazete çıkardı. 1925' ten sonra Lefkoşa ve İstanbul'da çe-

şitli okullarda öğretmen olarak çalıştı. Duru'nun çok sayıda basılı eseri vardır.

c, V:169b.

Duru, Naci I:157b.

Duru, Nazif I:157b, III:318c. **Duru, Nühhet** V:534c.

Duru, Orhan (1933, İstanbul) Gazeteci, yazar. Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi'ni bitirdi. Gazetecilikle uğraştı, hikâyeler yazdı. TRT 1970 Sanat Ödülleri yarışmasında bir hikayesiyle başarı ödülü kazandı. Kitapları *Bırakılmış Biri* (1959), *Denge Uzmanı* (1962), *Ağır İşçiler* (197 '4), *Kıyı Kıyı*, *Kent Kent* (1977) , *Yoksullar Geliyor'dur* (1982).

Duru, Süreyya III:319a.

Duruel, Nursel (1941, Şarkikaraağaç) Yazar. İstanbul Kız Lisesi'nden sonra İstanbul Üniversitesi'nde arkeoloji öğrenimi gördü. Hikâyeler yazdı. 1983'te Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazandı. Hikâyelerini *Geyikler*, *Annem ve Almanya* (1982) adlı kitapta topladı.

Durusu Gölü bak. Terkos Gölü

Dussap Paşa, Paul (1840, ? - 1922, İstanbul) Orkestra şefi. Paris Konservatuvarı'nda eğitim gördü. 1896'da Muzika-yı Hümayun'a orkestra şefi atandı. Padişah için bir "Marş-ı Sultanî" besteledi. Saray mensuplarına Batı musikisi dersleri verdi. Adliye Nezareti müsteşarı, Ohannes Vahan(yan) Efendi'nin (1832-1891) kız kardeşi, ilk Ermeni kadın romancı Sırpıhi Vahanyan'la (1842-1901) evlendi. Her ikisi de Feriköy'deki Latin Mezarlığı'nda gömülüdür.

V:532b. **Duvar dibi**

İlgili madde:

Ayşe Hatun Çeşmesi I:489b Duyguer,NuriII:559b, VI:496c, VII:137c. **Düğmecibaşı Mescidi** mad. III: 107a.

Düğmeciler Mahallesi Eyüp ilçe merkezinde yer alır. Rami Cuma, İslam Bey, Nişanca ve Topçular mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 21.131'dir.

Düğümlü Baba Tekkesi mad. III:107b,

VI:327b. **Düğün** IIL143a.

Düğün Âdetleri mad. III:108b, IV:559c. *İlgili maddeler:*

Çeyiz Alayı II:499b

Kına Gecesi IV:559c

Dükkân Nişanları Dükkânlara sahibinin, kuruluşun adı ve sokak numarası yazılı tabelalar asılmasına 19. yy' m sonlarında başlanılmıştı. Bu dönemden önce İstanbul'da dükkân kapılarına tanıtıcı bir nişan olmak üzere kule, minare, merdiven, balık, gemi, çizme, kafes gibi maketler asılır, resimler konurdu. Bu yüzden herhangi bir dükkân söz konusu edilirken "kuleli aktar", "merdivenli meyhane", "ba-

lıklı bakkal" gibi adlar günlük hayatta sık sık kullanılırdı.

Dülbendcizade Mustafa Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Şehremini'de, Deniz

Abdal Mahallesi'nde, eskiden yakın çevresinde bulunan odalardan dolayı "Odabaşı Camii" de denilen Beh-uz Ağa Camii'nin bitişiğinde bulunuyordu. Ne cami ne de medrese günümüze ulaşmıştır. Hakkında fazla bilgi bulunmayan bu yapıların yerleri dahi kesin olarak tespit edilmiş değildir.

Dülger, Bahadır \TL220b

Dülgeroğlu Camii, Medresesi ve Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Saraçhanebaşı'n- da, Sofular Mahallesi'nde, Macar Kardeşler Caddesi'ndedir. II. Mehmed (Fatih) dönemi ricalinden Dülgeroğlu Hâce Şem-seddin Ahmed Efendi (ö. 1482) tarafından, tespit edilemeyen bir tarihte mescit olarak yaptırılmış, vakfiyesi 9077 1502'de tescil edilmiştir. Banisinin adını Şemseddin Habib Efendi olarak kaydeden *Hadîka*, Çalık Osman Ağa adında bir şahsın mescide minber koydurduğunu ve zemin kotunun altında, merdivenle inilen bir medresesinin bulunduğunu belirtir. Nitekim *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri'ndeki* (953/1546) vakfiye özetinde de "hüce-rât 15 bâb der harem-i mescid berây-ı süknâ-i ulemâ ve fukara" ifadesine rastlanmakta ve 1974-1981 arasında gerçekleştirilen onarım sırasında söz konusu hücreler gün ışığına çıkarılmış bulunmaktadır. Medrese hücrelerinden ziyade halvethane (çilehane) birimlerini andıran bu hücrelerin alışılmadık konumları, ayrıca vakfiye özetindeki "süknâ-i ...fukara" tabiri burasının aslında bir mescit-zaviye şeklinde tasarlandığını düşündürmektedir. Ancak şu anda tespit edilebildiği kadarıyla, Dülgeroğlu Camii'ne 18. yy'ın son çeyreğinde veya 19- yy'ın başlarında Nakşibendî şeyhlerinden Mehmed Sa-id Efendi tarafından meşihat konmuş, yapı, 19. yy'a ait tekke listelerinde "Dülgeroğlu Tekkesi" ve "Dülgerzade Camii Dergâhı" adlarıyla anılmıştır. Ayin günü perşembe olan tekke yalnızca *Mecmua-i Tekâyâ'da*. (1889) Kadirîliğe bağlı olarak gösterilmiştir. Osmanlı döneminde, sonuncusu 19. yy'ın sonlarında olmak üzere birçok onarım geçiren cami zamanla değişime uğramış, harimi örten kubbe yerini bir kırma çatıya terk etmiş, aslında, kubbelerle örtülü beş gözden oluştuğu anlaşılan son cemaat yeri de ortadan kalkmış, 1974-1981 arasında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından aslına uygun olarak onarılmıştır.

Dülgeroğlu Çeşmesi Saraçhanebaşı'n-da, Dülgeroğlu Camii'nin yanındadır. Rokoko üslubundadır. İnce sütunlarla birbirinden ayrılmış üç cephesi vardır. Orta cephede bir kemer altında diğer cephelerdekinden daha büyük, kabartma oymalı bir aynataşı vardır.

Bunun üzerinde geniş bir kornişten sonra iki kısa sütun arasında besmele bulunmaktadır. Başka bir kitabe yoktur. Tekneleri harap olmuştur. Baklava biçimli tezyinatı orta cephede koru-nabilmiştir.

Dülgerzade Tekkesi bak. Neccarzade Tekkesi

Dümbüllü, İsmail *mad. IIIIOa*, I:534a, IIL563c, IV:446b, VILSOa.

Dünya Feminist Kongresi IV:352b. Dünya Sineması IV:184c, VIL9b. DürrîBey II:558a. Dürrî Efendi VL308a. Dürrîzadeler mad. IILlOc.

Dürrüadn Kadın Efendi III:445b, IV:348a.

Dürrünev Kadın Efendi (ö 1895) VI:200a, VII:536c.

Dürzî Şeyh Ali Efendi Tekkesi Eyüp İlçesi'nde, Otakçılar'da, Fethi Çelebi Mahallesi'nde, aynı adı taşıyan cadde ile Mehmed Bey Mescidi Sokağı arasındadır. Otakçıbaşı Hüseyin Ağa' nın kardeşi Mehmed Bey tarafından 1460'ta yaptırılmış, 1214/1799-1800' de Enderun'dan yetişmiş ve Rıfâî tarikatından icazet almış olan, "Deli Bey" lakaplı Şeyh Şeydi Mehmed Bey tarafından tekkeye dönüştürülmüştür. Deli Bey'den sonra posta halifesi Dürzî Şeyh Ali Efendi geçmiş, Ali Efendi'nin 1234/1818-19'da hac sırasında Mekke'de vefat etmesi üzerine halifesi Şeyh Osman Efendi postnişin olmuştur. "Mehmed Bey Mescidi Tekkesi" adıyla da anılan bu tesis 19- yy'a ait tekke listelerinde Sa'dîliğe bağlı olarak gösterilmekte, ayın gününün pazar olduğu belirtilmektedir. Arsası Haliç Köprüsü çevre yolunun güzergâhında bulunan tekke tamamen ortadan kalkmıştır.

Düyun-ı Umumiye Binası mad. III: ille, IL371b, VII:365a.

ilgili madde:

İstanbul Lisesi IV: 232a **Düyun-ı Umumiye İdaresi** L39a, II:46c, 242b, 429a. Düz, Sarkis III:114a.

Düzgünman, Mustafa mad. III: 1 1 3a, IL434c, IILlSa, VL127c, 474b.

Düzyan Ailesi mad. III:113c, IL223c,

IILlOöa, IV:171c. **Düzyan, Andon Çelebi V:217c. Düzyan, Hagop Çelebi III:114c, V:217c**

Düzyan, Hovhannes Çelebi III:114a, V:217c, 556b.

Düzyan, Krikor Çelebi (ö. 1819) III: 1 14a.

Düzyan, Mihran Bey VI:16a. Düzyan, Mikayel Çelebi (ö. 1783)

Dzağig III: 190a.

E-5 Çevre Yolu

130

131

Edgü, Ferit

E-5 Çevre Yolu bak. Çevre Yolları Ebcioğlu, Emel II:448c. Ebcioğlu, Fecri V:534b.

Ebcioğlu, Hikmet Münir (1904, İstanbul - 1986, İstanbul) Gazeteci, radyo spikeri,

şair. Kabataş Erkek Lisesi'ni bitirdikten sonra 1927'de *Vakit* gazetesinde muhabir olarak gazeteciliğe başladı. Çeşitli gazete ve dergilerde fıkra ve röportajları yayımlandı. *Dünya* gazetesinde yazı işleri müdürü oldu. Ankara Radyosu'nda uzun yıllar spikerlik yaptı ve radyoevi müdürlüğü görevinde bulundu. Birçoğu bestelenen şiirler yazdı.

Ebe III:82c.

Ebe Mektebi *mad. İÜ: 1 15a, I:47b, 143a,*

ilgili madde:

Akalın, Besim Ömer I:147b **Eberhard, Wolfram** V:305a. **Ebersolt, Jean** *mad. III:346b. Ebert, Cari III: 195c.*

Ebezade Abdullah Efendi Çeşmesi Fatih Nişanca'da, Bakkalzade Sokağı'ndadır. Şeyhülislam Ebezade Abdullah Efendi tarafından 1135/1722'de yaptırılmış, Köstenceli Hacı İsmail Ağa'nın ruhu için 1309/1891'de tamir ettirilmiştir. Günümüzde ilk şeklini tamamen kaybetmiştir. Üst kısmında iki sıra fayans bordur izleri bulunan kırmızı tuğladan bir duvar görünümündedir. Aynataşı'nın belirgin bir özelliği yoktur. Teknesi toprağa gömülüdür.

Ebniye-i Hassa Müdüriyeti *mad. III:116c, IV:12c, 13b, V:486b.*

Ebru Sanatı *mad. III:117b.*

Ebu Abdullah Muhammed Harazim

(ö. 1236) VII:139c.

Ebu Abdurrahman Şerafeddin İsa (ö.

1177) IV:372b.

Ebu Eyyub el-Ensarî *mad. III: 1 18a, 235c, 237a, 252a, V:138a, 330a, 492c, VII:443b, 496a.*

Ebu Hafs Haddad (ö. 873) V:873c. Ebu Haşim Sufl (ö. 767) V:380c. Ebu İshak Siraceddin İbrahim (ö.

1196) IV:372b. **Ebu Medyen el-Magribî** VII:139c.

Ebu Muhammed Abdülaziz (ö. 1206) IV:372a.

Ebu Nasır Ziyaeddin Musa (ö. 1221) IV:372b.

Ebu Osman Hîrî (ö. 910) V:380c.

Ebu Said Mehmed Efendi (1593, İstanbul - 1662, İstanbul) Şeyhülislam. Hoca Sadeddin Efendi'nin torunu, Şeyhülislam Esad Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra ilk kez 1644-1646 arasında şeyhülislamlık yaptı. Kösem Sultan'a karşı Turhan Sultan'ın yanında yer aldı ve 1651'de yeniden bu göreve getirildi. Sert davranışları yüzünden ulemanın tepkisini çekince ertesi yıl görevden alındı.

Turhan Sultan'ın desteğiyle 1654'te üçüncü kez aynı göreve atandıysa da 1655'te İpşir Mustafa Paşa aleyhinde ki ayaklanmanın ardından azledilerek sürgüne gönderildi.

IV: 187a.

Ebu Said Tekkesi (Fındıklı) *bak.* Şeyh Said Efendi Tekkesi

Ebu Şeybetül-Hudrî Tekkesi Fatih İlçe-si'nde, Ayvansaray'da, Atik Mustafa Paşa Mahallesi'nde, sahabeden Ebu Şeybetül'l-Hudrî Türbesi'nde ihdas edilmiş olan bu tekkenin banisi, Kariye Camii'nin bitişiğindeki Ebu Saidül'l-Hudrî Türbesi'ne de meşihat koyarak burada bir tekke tesis etmiş bulunan, Nakşibendî şeyhlerinden Mehmed Arif Efendi'dir (ö. 1906). Diğerleri gibi, türbedarlık görevini üstlenen bir şeyhin denetimindeki mütevazı bir türbe-za-viye niteliğindeki bu tekkenin 19. yy'in sonlarında (1885 civarı) kurulduğu tahmin edilebilir.

Ebu Şeybetü'l-Hudrî ve Hamdullahü'l-Ensarî Türbeleri *mad. IIIIISb*, VI:405c.

Ebu Türâb-ı Nahşebî (ö. 859) V:380c.

Ebu Zerrü'l-Gıfarî Türbesi *mad. III: 119a*, I:494c, VI:405c.

Ebubekir (? , Merzifon - 1835, İstanbul) Enderun'da yetişti. 1768-1813 yılları olaylarını anlatan *Vak'a-i Cedide* adlı ve anılardan oluşan bir eseri vardır. Mezarı Eyüp'te Mihrişah Valide Sultan İmareti avlusundadır.

Ebubekir Ağa (Muhzirbaşı)

ilgili madde-

Ebubekir Ağa Çeşmesi III:119c **Ebubekir Ağa** (ö. 1724)

ilgili madde:

Ebubekir Ağa Sıbyan Mektebi, Sebili ve Çeşmeleri III: 120a

Ebubekir Ağa (ö. 1759, Eyyubî) *mad. III:119b*, V:185a.

Ebubekir Ağa Çeşmesi Aksaray'da, Namık Kemal Caddesi'nin başında klasik üslupta inşa edilmiş, sivri kemerli, küçük bir aynataşı ile tas koymaya mahsus iki yuvası bulunan, teknesi bozulmuş bir çeşmedir. Divan çavuşlarından Ebubekir Ağa tarafından 1137/1724'te yaptırılmıştır.

Ebubekir Ağa Çeşmesi Eyüp'te, Silahtar Ağa Caddesi üzerinde, Şah Sultan Camii'nin ilerisindedir. Kapıcıbaşı Ebubekir Ağa tarafından 1207/1792'de yaptırılmıştır. Kesme taştan, yarım daire şeklinde inşa edilmiştir. Alt kısımlarında girintili çıkıntılı çizgilerle genişletilmiş bir kemeri vardır. Oymalı ufak aynataşmda iki servi motifi ve bu aynataşımın üzerinde tas koymaya mahsus bir yuvası bulunan ikinci bir mermer levha bulunmaktadır. Kitabesi Sün-bülzade Vehbî tarafından yazılmıştır.

Ebubekir Ağa Çeşmesi (Fatih) *mad.*

Ebubekir Ağa Sıbyan Mektebi, Sebili ve Çeşmeleri *mad. III: 1 20a.*

Ebubekir Çelebi III:362c. **Ebubekir Çelebi** (ö. 1784) VTI:166b.

Ebubekir Dede (ö. 1775) L194b, V:385a, 429b, VII:478b.

Ebubekir Efendi (Bostanzade) II:310c.

Ebubekir Efendi (Darphane Emini) IV:324c.

Ebubekir Efendi (ö. 1671, Şeyh Mu-durnulu İplikçi) VI:4lc.

Ebubekir Efendi (ö. 1804) L96a, IV:375a.

Ebubekir Mümtaz Efendi I:526a. **Ebubekir Paşa Mektebi** III: la.

Ebubekir Rüstem Paşa (ö 1863) VI:50a.

Ebubekir Sami Paşa (?, ? - 1813, Karbi-li) Vezir. I. Abdülhamid döneminde (1774-1789) vezir olduktan sonra çeşitli yerlerde beylerbeyliği ve sadaret kaymakamlığı (1796) yaptı. Zamanında beğenilen şiirlerinin yer aldığı bir *Divan'ı* vardır.

III:498c.

Ebubekir Tab'î Bey (Halilpaşazade) (?, ? - 1670'ten sonra, ?) Enderun'da yetişti. Kendi adıyla anılan eserinde tarih olaylarını felsefî bakışla yorumlamış, İbn Haldun'u örnek alarak tarih felsefesi denemiştir. Eserinin Osmanlı tarihine ait bölümü 1646 yılına kadar gelir.

Ebubekir-i Simavî (ö. 1557) VL33c.

Ebu'd-Derda Türbesi *mad. IIL120b,*

16a, VL405c.

Ebu'l Fida (ö. 1331) IV:254c.

Ebu'l-Abbas Ahmed el-Mürsî (Endülüslü) VII:139c.

Ebul-Fazl Efendi Camii *mad. III:120c.*

Ebu'1-Fazl Mahmud Efendi Medresesi

mad. IIL121b.

Ebul-Fazl Mehmed Efendi (?, ? - 1579, İstanbul) İdris-i Bitlisî'nin oğludur. Anadolu defterdarı iken Tophane'de büyük bir bahçe edindi. Aynı yerde

yalısı, adını taşıyan medresesi ve camisi vardı. Babasının eseri olan *Heşt Behişt* 'in devamını yazdı. Osman Ga-zi'den Yavuz Selim'e kadar ayrı bk tarih daha kaleme aldı. Türkçe olan bu eser *Tarih-i Osmani* adını taşır. Babasının *Selimname'sini* de toplayıp düzeltti. Mezarı, camiinin haziresinde-dir.

ilgili madde:

Ebu'1-Fazl Efendi Camii III:120c **Ebu'1-Feth el-Vasîfî** (ö. 1221) VII:139c. **Ebu'1-**

Feyz Efendi (ö. 1917) VII:125c. **Ebu'l-Hasan Ali** *mad. 111122a*, VL540c.

Ebu'l-Hasan AH eş-Şazelî (ö. 1258, Şeyh) IV:386a.

ilgili madde:

Şazelîlik VTI:139b **Ebu'l-Hasan el-Harakanî** II:394b

Ebu'l-Ula Zeynelabidin (Mardin) VI:482b.

Ebu'r-Rıza Tekkesi *mad. III:122b*, IV:209c.

İlgili madde: Bedevîlik II:121a

Ebusaid'in Bahçesi 16. ve 17. yy'larda İstanbul'un en güzel teferrücgâhlarımdan (gezinti yeri) biriydi. Fındıklı'da kıyı boyunca ve arkadaki yamaçlara doğru geniş bir alanı kaplayan bu bahçe ile aynı yerdeki Pelidcik Ayazması, Çizmeciler Tekkesi, daha ilerideki Dolmabahçe denen selvili bağ da ünlüydü.

Ebussuud Efendi (ö. 1573, Şeyhülislam) *mad. III:123a*, I:168c, II:105b, 310b, 406c, 510c, III:50a, 201b, 443c, 52öb, IV:227a, 367c, 387a, 439c, V:178b, VII:322a, 445b.

Ebussuud Efendi Çeşmesi Çapa'da, Macuncu Hamamı'nın yakınındaydı. Şeyhülislam Ebussuud Efendi tarafından 982/1574'ten önceki bir tarihte yaptırılmış, 1236/1820'de küttabdan Emin Efendi tarafından tamir ettirilmiştir. Kesme taştan, klasik üslupta, üstü kiremitle örtülü bir çeşmeydi. İki yolun birleştiği bir noktada bulunduğundan iki yüzlü olarak yapılmış, ancak yalnız bir yüzüne lüle takılmıştı. Bu cephede yarım daire şeklindeki kemerinin altında bir "Maşallah" ve dört beyitlik kitabesi bulunuyordu.

Ebusuud Efendi (Kazasker) IV:326b,

367c. **Ebusuud Suyolu** III:526b.

Ebüzziya Tevfik *mad. III:123b*, I:16a, 125b, 305a, II:442b, III:73a, 123b, IV: 17a, 564a, V:201b, 310b, 436c, VT:178b, 187b, 459b, VH:220a, 540c.

ilgili maddeler: Kitabhane-i Ebüzziya V:30a Yayıncılık VII:448a

Ebüzziya, Ubeydullah Talha V:351b, VII:220a.

Ebüzziya, VeUd *mad. III:124b*, VII:220a. **Ebüzziya, Ziyad** V:29c, VII:220b.

Ece Ayhan (1931, Datça) Şair. İstanbul Atatürk Erkek Lisesi'ni ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Çeşitli ilçelerde kaymakamlıklarda bulunduktan sonra İstanbul'a yerleşti. İkinci Yeni akımında yer almış olan Ece Ayhan, şiirlerini en çok, *Türk Dili, Yenilik, Varlık, a, Pazar Postası, Seçilmiş Hikâyeler, Yeni Dergi, Yedi Tepe* gibi dergilerde yayımlamıştır. Başlıca şiir kitapları şöyle sıralabilir: *Kınar Hanımın Denizleri* (1959), *Ba-kışsız Bir Kedi Kara* (1965), *Ortodoksluklar* (1968), *Devlet ve Tabiat* (1973), *Zambakh*

Padişah (1981), *Çok Eski Adıyladır*(1982). 1977'ye kadar yayımladığı şiirlerini *Yort Savul* adında bir kitapta da topluca bastıran şairin ayrıca anılarını, düz yazılarını, şiir üzerine söyleşilerini içeren kitapları da bulunmaktadır.

II:448a, IV: 145a. **Ecemen, Çiçek** IV:358b. **Ecevit, Bülent** III:124c, V:464c. **Ecevit, Fahri** III:124c. **Ecevit, Nazlı** *mad. III:124c*, IV:171a.

Ecnebî Seyr-i Sefain Şirketleri ve Armatörler Cemiyeti 26 Mart 1927'de üyeleri arasında işbirliği ve anlaşmazlıkların halli amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Galata'da, Veli Alemdar Han, no. 115'teydi. Başkam Lorain Re-bul'du. Yönetim kurulu Hokki Lugal, Marsello Gampaner, John Vilson, De-metre Arapoğlu, Kolus Mahak'tan oluşuyordu.

EczacıMektebi *mad. III:125a*, I:25b, 41a, II:185c, 187c, III: 127a, 139a, V:375a.

Eczacı ve Dişçi ve Kabile ve

Hastabakıcı Mektepleri III: 125a.

Eczacı ve Tımarcı Sıbyan Mektebi

I:549b.

Eczacıbaşı Holding AŞ IV:229c *ilgili madde:*

Holdingler IV: 84a **Eczacıbaşı İlaç Fabrikası** III:126b

Eczacıbaşı, Nejat *mad. III: 126a*, II:234c, IV:85c, V:276c, 481a, VII:264b.

ilgili madde:

İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı IV:229c **Eczacıbaşı Spor Kulübü** *mad.*

Eczacıbaşı, Şakir IV:230c, VII:9b.

Eczacıbaşı Yahşi Sarıyer İlçesi'nde, Ye-niköy'de, Kalender Caddesi'ndedir. İkinci sahibi A. V. Walker'ın adıyla da bilinir. Kare planlı, üç katlı kagir binanın üçüncü katı çekme kattır. Ön cephedeki mermer balkon, köpek rölyefi ve beton kartonpiyer başlıklı dört sütunçe dikkati çeker. Arka bahçesinde havuzu ve çeşmesi vardır.

1975-1980 ve 1990 yıllarında büyük ölçüde onarılmıştır.

Eczacıdık Öğretimi *mad. III:126c*, IV:29b.

İlgili madde: Eczacı Mektebi III: 125a

Eczacıdık Tarihi Müzesi *mad. III:127c*, 414b.

Eczahane-i Hamdi I:123b.

Eczahane-i Mehmed Kâzım Beşiktaş'ta açılan ilk Türk eczanesi. 1896'da eczacı Mehmed Kâzım tarafından İskele Sokağı karşısında 90 no'lu dükkânda açıldı. İskele Sokağı, Barbaros Mey-danı'nın düzenlenmesi sırasında ortadan kaldırılmıştır. Mehmed Kâzım 1895'te Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye'nin eczacı sınıfını bitirdi. Ahmed Hamdi Bey'in yetiştirdiği eczacılardandır. Döneminde çok meşhur olmuş ve "ec-

zacı-ı şehîr" (ünlü eczacı) unvanını almıştır.

Eczahane-i Ziya Divanyolu'nda açılan ilk Türk eczanesi. 1887'de Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye'nin eczacı sınıfını tamamlamış olan Bekir Ziya Bey tarafından 1890'da, Divanyolu'nun alt başında, Fi-ruz Ağa Camii'nin karşısında, no. 110' da açıldı. Bekir Ziya Bey'in ölümü üzerine eczane Dr. Ahmed Nüzhet Bey'e geçmiş ve bir süre sonra da kapanmıştır.

Eczaneler *mad. III: 128a. ilgili maddeler:*

Ahmed Hamdi Bey I:123b

İngiliz Eczanesi IV: 173a

Macar Eczanesi V:234a **Eçmiadzin Katedrali** IV:312c.

Edebi Tiyatro Heyeti Darülbeydi'den ayrılmak zorunda kalan Muhsin Er-tuğrul'un 1918'de eski arkadaşlarıyla kurduğu kısa ömürlü tiyatro topluluğu. Beyoğlu Vayıete Tiyatrosu'nda 20-29 Haziran tarihlerinde oynayan topluluk oldukça başarılı oyunlar sahnelemiştir: *Vazife, Sivrisinekler, Hortlaklar, Haydelberg Hatıraları*.

VI:538c.

Edebiyat-ı Cedide I:329a. *İlgili madde:* Servet-i Fünun Edebiyatı VL536c

Edebiyat-ı Cedide Müzesi *bak.* Âşiyân Müzesi

Edebiyat-ı Umumiye Mecmuası 1916-1919 arasında 110 sayı yayımlandı. Müdürü Giridî Ahmed Saki, sorumlu müdürleri Celal Nuri ve Mehmed Celal'din'di.

Edes, Semra IV:356a.

Edgü, Ferit (1936, İstanbul) Yazar, çevirmen. Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nü bitirdi. Hikâyelerini çeşitli dergilerde yayımladı. Çeviriler yaptı. 1979'da Sait Faik hikâye armağanını ve Türk Dil Kurumu deneme

Edgüer, Rıdvan Nafiz

132

133

Ekmekcibaşı Mescidi

ödülünü kazandı. Kitapları *Kaçkınlar* (1959), *Bozgun* (1962), *Kimse* (.1976), *O* (1978), *Çığk'üü* (1982). O adlı romanı Onat Kutların senaryosuyla ve *Hakkâri'de Dört Mevsim* adıyla sinemaya aktarıldı.

Edgüer, Rıdvan Nafiz V:169b.

Edhem Baba (ö. 1460, Şeyhoglu) *İlgili madde:* Edhem Türbesi III:129c

Edhem Bey (Santuri) *mad. UL129b,*

VI:161c. **Edhem Dede** I:66a

Edhem Efendi (ö. 1904) II:122b, III:117b, 117c.

Edhem Efendi (ö. 1933, Şeyh) IV:378c, V:530b, VI:433a.

Edhem Hamdi Bey VI: 197a.

Edhem Hüseyin Dede (ö. 1652) V:427a.

Edhem Paşa (ö. 1893) *bak.* ibrahim Edhem Paşa

Edhem Paşa (Gazi) (1844, İstanbul -1909, Kahire) Asker. 1877-1878 Os-manlı-Rus Savaşı'nda Plevne'de kuşatılan askerlere erzak ve savaş malzemesi sağlamadaki başarısından dolayı genç yaşta mirlivalığa, 1896'da da müşirliğe yükseltildi. 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı sırasında Dömeke'de büyük bir zafer kazandı. 1909'da 31 Mart Olayı'nın ardından kısa bir süre harbiye nazırlığı yaptı.

VI:75c, 165a.

Edhem Paşa Konağı V:374c. **Edhem Paşa Kuyusu** IV:446a. **Edhem Paşa Yahşi** (Kuruçeşme)

III:69b.

Edhem, Rabia VI:6b. **Edhem Sabri Efendi** (ö. 1827)

VI:394b. **Edhem Sırrî Efendi** (Rıfâî Şeyhi)

II:196b.

Edhem Türbesi *mad.* HL129c, 15b, VI:405c, VII:443b.

Edib Efendi (?, ? - 1801, İstanbul) Vaka-nüvis. Asıl adı Mehmed Emin'dir, Teş-rifatî Edib Efendi adıyla da tanınır. 1787'den ölümüne değin aralıklarla birkaç kez vakanüvislik görevini üstlendi. *Edib Efendi Vekayinamesi* 1787-1801 olaylarını kapsar. Genellikle İstanbul'da geçen olayları vermekle birlikte bunlar için herhangi bir yorumda bulunulmamıştır. Mezarı Üsküdar' da Nuh Kuyusu'ndadır.

Edib Efendi Yahşi *mad.* III:130b,

VII:347c. **Edib Harabî** *mad.* HL-130c, II:137a.

Ediboğlu, Baki Süha (1915, Antalya -1972, İstanbul) Şair, yazar, gazeteci. İstanbul Hayriye Lisesi'nde ve Ankara'da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakülte-si'nde okudu. *Tan, Akşam, Cumhuriyet* gazetelerinde sayfa sekreteri ve

yazar olarak çalıştı. Ankara ve İstanbul radyolarında çeşitli görevler üstlendi. Aşk ve doğa temalarını işlediği şiirlerinden bazıları bestelendi. Şiir kitaplarının dışında öykü, anı, izlenim, antoloji kitapları yayımlandı.

Edirne Kapısı *bak.* Surlar

Edirne Vakası I:190c, V:548a.

Edirnekapı *mad.* III:131b, I:34c, II:415a,

III:443a, VII:458a. *İlgili maddeler:* Âdilşah Kadın Camii I:84b Dimitrios (Ayios) Kilisesi III: 5 5c Edirnekapı Mezarlığı III:132b Edirnekapı Şehitliği III:133a Eğrikapı Maksemi III:144b Emir Buharî Tekkesi III: 1 66a Kariye Camii IV:466a

La'li Hacı Mustafa Efendi Çeşmesi

V:193a

Mihrimah Sultan Külliyesi V:454a

Neslişah Camii VI:67a

Odalar Camii VI:120c

Panayia Hançeriotissa Kilisesi

VI:211c

Panayia Uranon Kilisesi VI:216a

Sarmaşık Tekkesi VI:468c

Şeyh Türölü Tekkesi VII:172c

Tekfur Sarayı VII:233b

Vezir Mehmed Paşa Çeşmesi ve Namazgahı VII:383a

Yakub Kethüda Çeşmesi VII:413c Yeoryios (Ayios) Kilisesi VII:488a

Edirnekapı Ermeni Mezarlığı İstanbul' un en eski üç Ermeni mezarlığından biridir. Sur dışında Edirnekapı Şehitli-ği'nin arkasında bulunmaktadır. Eskiden Balat, Karagümrük ve Salmatom-ruk'ta ikâmet eden Ermeniler buraya gömülmüşlerdir. Yaklaşık 1950'de duvarla çevrilmiştir. Mezarlıkta yatan önemli kişiler olarak saray ressamı Diratzu Rafayel (ö. 1780), tarihçi ve eğitimci Sarkis Sarraf-Hovannesyan (1740 P-1805), tarihçi, dilci ve müsten-sih Kevork Der-Hovannesyan (1736-1811), matbaacı, salnameci ve eğitimci Matteos Hovnanyan (1741-1827) ve şair Selisi (Papaz Hovannes Hünkârbeğendi, 1774-1837) sayılabilir.

Edirnekapı Halk Kütüphanesi Edirne-kapı'da, Kariye Camii Sokağı, no. 58' dedir. 1977'de hizmete açılmıştır. Bina, bodrum dahil 4 kattır. 70 kişilik çocuk bölümü, 60 kişilik yetişkinler bölümü salonu vardır. 1992 itibariyle kütüphanenin toplam dermesi 19.210' dur. Kütüphanenin bağlı birimi Mer-kezefendi'deki Abdülbaki Paşa Çocuk Kütüphanesi'dir.

Edirnekapı Hamamı *bak.* Mihrimah Sultan Külliyesi

Edirnekapı Mezarlığı *mad.* III:132b,

V:444a.

İlgili madde: Edirnekapı Şehitliği III:133a

Edirnekapı Şehitliği *mad.* III: 133a, IV:565a.

ilgili madde-. Edirnekapi Mezarlığı III:132b

Ediz, Hasan Ali (1902, İstanbul - 1972, İstanbul) Gazeteci, yazar. Avrupa'da iktisat ve felsefe okudu. 1937'de *Son Posta'da* gazeteciliğe başladı. *Tan, Tasvir, Haber, Cumhuriyet* gazeteleri ve çeşitli dergilerde yazılar ve öyküler yazdı; çeviriler yayımladı. Birçok telif ve çeviri kitabı vardır.

VI:314c, VII:464b. **Edoardo de Nari** VI:412a. **Edward VIII:15c Edwards, M. A.** IV:320b. **Efdalzade Medresesi** *mad. III:133b.*

Efendi Okuryazar erkeklere verilen unvan. İlmiye sınıfı mensuplarına, öğretmen ve öğrencilere, bazı devlet memurlarına efendi denilirdi. Orduda binbaşı rütbesine kadar subaylara "efendi", binbaşı yukarısına "bey" denilmesi gelenektir. 19. yy'm ikinci yarısından sonra şehzadelere de efendi denilmiştir. Padişah eşlerine "kadın efendi", vükela ve rical eşlerine "hanım efendi", ûlâ ve bâlâ rütbesini almış kimselere "beyefendi" denilirdi.

Efes Pilsen Bira Fabrikası III:134b. **Efes Pilsen Spor Kulübü** *mad. III:134b.*

Eflatun Şirvanî (? , Şirvan - 1569, ?) Ari-fi'nin ölümünden sonra 1562'de şehnameci oldu. Türkçe şiirlerinde "Hi-zanî" mahlasını kullandı. Yazdığı şehname kayıptır.

Efsaneler *mad. III:134b*, 515b. *ilgili maddeler:* Ayasofya Efsanesi I:457b Bizas II: 260a Fetih Efsaneleri III:307a

Madiyan Oğlu Yanko Efsanesi V:238b

Mitolojide İstanbul V:477a **Efşancı Bahçesi** II:510c.

Eftalya (Deniz Kızı) *mad. III: 135a*, I:391a, 527a, IV:420a, VI:264b.

Eftim I (Pavli Erenerol) VII:315a. **Ege Aile Bahçesi** II:430c.

Ege, Çağlayan (1931, Mesudiye) Bankacı. Liseyi bitirdi. Bankacılık ve kooperatifçilikle uğraştı. Çatalca belediye başkanlığı yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Ege, Engin VII:204c.

Ege, Fehmi *mad. III:135b*, V:534a, VI: 150a.

İlgili madde:

Tango VII:203c **Ege, Nermin** (Çevir) VII:204c. **Egeli, Ekrem Şerif** IV:144c, 221a.

Egeli, Vasfi *mad. III:135c*, 239a, IV:221c, 222b, 223a, V:518a.

ilgili maddeler: Feneryolu Camii III:290b Levent Camii V:209a Şişli Camii VII:185c **Egemen, A.** III:468b.

Egemen, Ferih (1916, İstanbul -1978, İstanbul) Tiyatro oyuncusu, yönetmeni ve yazarı. 1932'de Şehir Tiyatroları'na girdi. 1935'ten başlayarak çocuk tiyatrosunun gelişmesine büyük katkıda bulundu. Adı Şehir Tiyatrolarının çocuk oyunları ile özdeşleşti. Oyunculuk ve

yönetmenliğin yanı sıra, *Ben Çalmadım, Küçük Reis, Rüya Ülkesi, Altın Zincir, Harami Çeşmesi, Üç Hikâye, Tombik'in Başına Gelen* adlı çocuk oyunlarını da yazdı.

Eğilmez, Ertem III:319a. **Eğitim** *mad. m.-136a*, IV:158c. *ilgili maddeler:*

Akşam Okulları I:lö7b

Anaokulları I:262c

Askeri Okullar I:351b

Azınlık Okulları I:503a

Boğaziçi Üniversitesi II:289c

Çıraklık Eğitim Merkezleri II: 507a

Darüşşafaka III:1a

Endüstri Meslek Liseleri IIL174b

Halk Eğitim Merkezleri IIL517b

İdadiler IV: 134c

İlkokullar IV:157c

İlköğretim Okulları IV: 159a

İstanbul Teknik Üniversitesi IV:236c

İstanbul Üniversitesi IV: 247a

Katolik Okulları IV:491c

Kız Meslek Liseleri V:12a

Koç Üniversitesi V:40b

Liseler V:219a

Marmara Üniversitesi V:303b

Mimar Sinan Üniversitesi V:470b

Olgunlaşma Enstitüleri VL127c

Ortaokullar VI: 144c

Özel Eğitim Okulları VI:203b

Özel Okullar VL204a

Polis Okulları VI:277c

Pratik Kız Sanat Okulları VI: 283a

Protestan Okulları VL287b

Rüştiyeler VI:377a

Sıbyan Mektepleri VL546c

Sultaniler VII:69a

Yabancı Okulları VII:395a

Yıldız Teknik Üniversitesi VH:527c **Eğitim Mahallesi** Kadıköy İlçesi'nde yer alır. Fikirtepe, Dumlupınar, Merdiven-köy, Göztepe, Feneryolu, Zühtü Paşa ve Hasan Paşa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 18.920'dir.

Eğit-Sen VI:527a. **Eğlence Hayatı** *mad. III:140b. ilgili maddeler:*

Balozlar II:32a

Barlar II:5öb

Bayram Yerleri II:103c

Bayramlar II: 107c

Deniz Hamamları IIL24c

Gazinolar III: 379a

Kahvehaneler IV: 386a

Lokantalar V:220c

Mesireler V:407b

Meyhaneler V:434c

Muhallebiciler V:492a

Musiki Hayatı V:521a

Plajlar VI:261b

Raks VT:299c

Sinemalar VILSc

Sirkler VII: 13c

Sur-ı Hümayun VIL71c

Şenlikler VILLöOb

Eğlencehane-i Osmani Kumpanyası

mad. III:144a, L200a.

Eğrikapı *bak. Surlar*

Eğrikapı Fatih İlçesi'nde, Ayvansaray'ın güneyine düşen yamaç üzerinde yer alan semt. Adı kara surları üzerindeki Eğrikapı'dan gelir. Bu kapı, çoğu kaynağa göre Bizans'taki Ayios Loannis veya Kaligaria Kapısı'na, kimi kaynağa göreyse onun hemen güneyindeki Regia Kapısı'na tekabül etmektedir. Kapının bulunduğu mahallenin adı da Kaligaria idi. Anlaşıyor ki, Kaligaria, zamanla Türkçede "EğrF'ye dönüşmüştür. Semtte Eğrikapı adını taşıyan bir cadde ve iki sokak bulunmaktadır.

VII:7b. *ilgili maddeler:*

Eğrikapı Maksemi III:144b

Kiryakos (Ayios) Kilisesi V:28a

Panayia Suda Kilisesi VL215b

Tekfur Sarayı VII:233b

Yatağan Camii VII:442c **Eğrikapı Maksemi** *mad. III:144b, V:2c. İlgili madde:*

Maksemiler V:278b **Ehl-i Hiref** *mad. III:145a, L277b,*

VI:529b, VII: 128a.

Ehl-i Kıyam İstanbul medreselerinin, bilgilerine güvenen, küstah öğrencilerinin oluşturduğu gruplar. Bunlar özellikle yeni göreve başlayan ders-i âm hocalarının, vaizlerin bulunduğu camilere giderek cevabı kolay verilmeyecek sorular yöneltirler, hocaları cemaat önünde mahcup edip oradan

ayrılırlar, daha sonra da bu yaptıklarını önemli bir başarı gibi sağda solda ballandırarak anlatırlardı. İstanbul'da zaman zaman meydana gelen yeniçeri ve esnaf ayaklanmalarına katılan medrese öğrencilerine de ehl-i kıyam deniyordu.

Eibusar Capi VII:496b. **Eiraneon** VII:493c.

Eirene *mad. III:145c, I:68b, 235a, II:24c, IV:71c, 154b, V:56b, 138b, 298c, VI:519b, VII:566a.*

ilgili madde:

İsauria Hanedanı IV:193b

Eleutherius Sarayı IIL153c **Eirene** (II. İoannes Komnenos'un karısı) *ilgili madde-*

Zeyrek Kilise Camii VII: 555a

Eirene (ö. 1324, III. Andronikos'un karısı) III:277c.

Eirene Kulesi *mad. IIL146a, V:273c. Eirene Sarayı* *bak. Eleutherius Sarayı* **Ekber Şah** (ö. 1605) VL32b.

Ekdal, Müfid II:153b, IV:318b, 340b, V:481a.

Eken, Bülent (1924, Mersin) Futbolcu. Fenerbahçe genç takımından yetişti. 1939' da geçtiği Galatasaray takımında 10 yıl aralıksız forma giydi. 1950'de İtalya'ya giderek Salernitana ve Palermo takımlarında futbol oynadı. Türkiye'ye döndükten sonra Galatasaray takımında futbola devam etti. 1954'te futbolu bıraktı. 13 kez milli oldu. İtalya'ya giderek antrenörlük diploması aldı. Milli takımı ve birçok kulübü çalıştırdı.

Ekener, Haşim IIL533a. **EkicigU, Recep** IV:219c. **Ekin, Namık** IV:320c. **Ekin, Turgut** IV:223b. **Ekitler, Şukûfe** IV:358b

Ekmekçi Baba (15. yy) II. Mehmed'in (Fatih) ekmekçibaşısıdır. Asıl Adı Muhyiddin Mehmed Çelebi'dir. Edirnekapı'da Fevzi Paşa Caddesi'nin Edirne Kapısı ile kavuştuğu yerde yatar. Mezar taşında *el-Bâkî/Ebulfeth*

Sultan Mehmed Hân / Gazi Hazretlerinin /Reis-i hab-bâzîni merhum /Mağfur el-hac Muh-yieddin/Efendi'nin ruhu için/el-Fâ-tiha/Hicri Sene 874 yazılıdır. Mezar 874/1469 tarihli bugün var olmayan mescidinin mihrabı önündeydi.

Ekmekçi Sinan Çeşmesi Yenibahçe'de, Mimar Sinan Mescidi yakınındaydı. 950/1543'te inşa edilmişti. Kesme taştan, teknesi yalak şeklinde, aynata-şının üst tarafında tas koymaya mahsus iki yuvası bulunan bir çeşmeydi.

Ekmekcibaşı Mescidi Beşiktaş İlçesi'nde, Vişnezade Mahallesi'nde, Spor Caddesi'nden yukarı çıkarken sağda Enis Akaygen Sokağı'ndadır. Banisi Fatih'in ekmekcibaşısı Ali Ağa'dır. 1277/1860' ta Abdülmecid'in kızlarından Refia Sul-

Ekmekçiler Cemiyeti

134

Emekyemez Mahallesi

tan (ö. 1880) tarafından yenilenmiştir. "Dibek Camii" adıyla da anılır. Ana mekânı kare planlı olan mescit, son yıllarda yapılan ekler ve onarımlar sonucu tamamen değişmiş ve yenilenmiştir. Aslı ahşap olan yapı günümüzde tamamen kagirdir. 1965'te minaresi yenilenmiş, kible yönündeki imam meşrutası kagire dönüştürülmüştür. Sokağa bakan cephesine düzensiz bir pencere dizisi açılmış ve bu cephe tamamen yeşil fayansla kaplanmıştır. Fevkani mahfile sağdan merdivenle çıkılır. Bu bölüm bir kafesle kapatılarak kadınlara ayrılmıştır. Ahşap tavanlı ha-rim bölümündeki mihrap ve minber orijinal değildir. Dışarıya taşkın mihrabına bitişik, kalın bir duvarla çevrili hazire yer alır. Mescidin kuzeydoğu köşesinde de sıvayla kaplı, bodur bir minare yükselir.

II:162a.

Ekmekçiler Cemiyeti II:240a. Ekmekçizade Ahmed Paşa Medresesi

mad. III:146b, V:485b. Ekmel Tekkesi bak. Sofular Tekkesi

Ekmeleddin Efendi (ö. 1577, Şeyh) VII: 25a.

Ekonomi *mad. III:147a. İlgili maddeler:* Bankacılık II:26c Enerji III: 175a Hizmet Sektörü IV:79c Holdingler IV:84a İnşaat Sektörü IV: 177a İstihdam IV:257b Sanayi VI:437b Serbest Bölgeler VI:530b Sigortacılık VL549c Tarım VII:210c Ticaret VII:265c Turizm VII:304b Ulaşım VII:319c

Ekrem (Recaizade) *mad. IIL147c, I:9b, 72b, IL286a, 465a, III:60c, 482a, 508c, 556a, IV:95a, V:407c, VI:298c, 31 lb, 536b, 536c, VII:201b.*

Ekrem Besim Bey II:558a, V:169b.

Ekrem Bey (1879, İstanbul - 1934, İstanbul) Udi ve besteci. Küçük yaştan itibaren

Udi Selim ve başka birçok tanınmış bestekârdan ders aldı. Maliye memurluğu yaptı, musiki dersleri verdi. "Kemend olmuştu zülfün neden bilmem çözüldü..." gibi az, fakat çok sevilen şarkıları vardır.

Ekrem Necib Ecza Deposu L374c. **Ekrem Reşad Bey** V:41b. Ekrem Reşit V:169c. **Eksakionion** *bak.* Altımermer **Eksarhlık** *bak.* Bulgar Eksarhhanesi

Ekserciler Büyük ve dövme demir çivi üreten esnaf topluluğu. Ekser, genellikle ahşap inşaatlarda kalın keresteleri birbirine tutturmada kullanılırdı. Bu sanat mensuplarına "çivici" ve "mis-marcı" da denilirdi.

Eksercis, İosifakis VI:365c. **Eksimarmara** I:216b, 111:31 1c, V:36c. **Ekspres Basımevi** III:183b. **Ekşi, Aysel** IV:356b.

Ekşi, Kemal Naci (1948, Arapkir) Hekim. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Hekimlik, 1984-1989 arasında Bakırköy belediye başkanlığı yaptı. 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Ekşioğlu, Münire IV:358c.

Ekşiyan, İstapan (1834, İstanbul -1901, İstanbul) Tiyatro oyuncusu ve yönetmeni. Paris'teki Muradyan Koleji'nde okudu. 1859'da kurulan Şark Tiyatrosu'nda görev aldı ve büyük başarı kazandı. Ancak topluluk 1862'de dağıldı. Aynı yıl kendi yönetiminde yeni bir kumpanya kurarak izmir turnesine çıktı. Az sonra, topluluk maddi sebeplerle faaliyetine son verdi. Sonraki yıllarda ticaretle uğraştı.

III:260c, V:447b. **Ekthesis** IV:53b. **El Sanatları Müzesi** VI: 19a. **El Üfürük** I:232a.

Elaia Galata'nın yaslandığı tepenin üstünde kurulu mahalle. "Zeytinlik" anlamına gelir, Eleana ya da Eleones adıyla da bilinirdi. Buradaki yaşlılar evi, cüzam hastanesi ve kiliseden oluşan kompleksin kurucusu olan Zootikos geç dönem kaynaklarına göre I. Cons-tantinus döneminde (324-337) yaşamış, daha eski bir kaynağa göre ise de 470'ten önce ölmüştü. Kilise sonradan Ayios Zootikos adıyla anıldı, hastane ise Galata Tepesi'nin ardındaki mezarlıklar bölgesinde zikredildi. 596'da ve 10. yy'da onarılan hastanenin en azından 1204'e kadar ayakta kaldığı sanılmaktadır.

VII:567a.

Elçi III:I49b.

Elçi Ham *mad.* III:148c, I:404a, 418c, II:331a, 342c, 441a, 483a, III:36c, 149c, 549b, V:49a, VII:379a.

Elçilikler *mad.* III:149b. *İlgili maddeler:* Balyos II:41a İpsilanti Yalısı IV: 185c İtalyan Evi IV: 303a Venedik Sarayı VII:379a

Elçin, Şükrü II:422c, III:519b, V:203c, VI:454a, VII:229c, 313a.

Elçioğlu, Abdülkadir Bahrüddin

IV:376c. **Elçioğlu, İzzettin Hümayî** IV:378c,

V:530c. **Eldem, Halil Edhem** *mad. IILISlb*,

II:376a, ÜTdlöa, 151c, 180c, 205b, 372a, 560a, IV:222a, 236a, 521c, V:284b, 388c, VI:122b, 131b, lölc, 197a, 447b, VII:515c.

İlgili madde: Arkeoloji Müzeleri I:307a

Eldem, Necat (1928, Mardin) İdareci. Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Kaymakamlık, mülkiye müfettişliği, Çankırı, Burdur ve Yozgat valiliği yaptı. Anavatan Partisi'nin kurucu üyeleri arasına katıldı. 18. dönem (1987-199D İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Adalet bakanlığı yaptı.

Eldem, Nezih V:237a, 373c, VI:448a.

Eldem, Sedat Hakkı *mad. IILISlc*,

I:85b, 239c, 544b, II:97b, 117b, 187b, 191b, 196a, 345b, 376a, 449c, 450b, 451a, 505b, 512c, 517a, 553a, IIL229b, 282a, 292c, 294a, 41 lc, 438c, IV:6b, 10e, 73c, 222b, 434c, 555a, V:51b, 85a, 86a, 189b, 268c, 481a, VL56c, VII:2a, 35a, 67c, 253c, 281a, 415c, 522a. *İlgili maddeler:* Şark Kahvesi VII: 137a Termal Oteli VII:253c **Elebikhu** Muhtemelen I. Theodosius döneminde (379-395) yaşamış yüksek memur Elebikhos'un evi. Kurulduğu tarihte şehir surlarının dışındaydı. Daha sonraki kaynaklarda Ayios Roma-nos Kilisesi'nin yeri olarak tanımlanır. Bundan anlaşıldığına göre Topkapı civarındaydı.

Elefterios (Ayios) Kilisesi *mad. III: 153a*.

Elekli Dede Silivrikapı dışında, sandukası üzerinde elekler asılı bir türbesi olan ve Elekli Dede diye tanınan kişinin kimliği kesin olarak bilinmemektedir. Bazı kaynaklar II. Mehmed'in (Fatih) alemdarı Muslihiddin Dede olduğunu ifade ederler ki, türbede bulunan kitabe bunu pekiştirir niteliktedir: *Ebulfeth Sultan Mehmed Han /Hazretlerinin alemdarlanndan Merhum / Elekli Muslihiddin Dede ruhuna el-Fatiha/857*. Elekli Dede'ye mum adanır ve sandukanın üzerindeki eleklerin kımıldamasına bakılarak niyet tutulurdu. Eski ahşap türbe 1925'te mum dikme . sonucunda yanmıştır.

Elektra Sineması L540c.

Elektrik *bak.* Aydınlatma

Elektrik Teknisyenleri Derneği 23 Şubat 1946'da İstanbul'da kuruldu. Tüzüğüne göre amacı İstanbul'da Bayındırlık Bakanlığı'na bağlı olarak çalışan elektrik teknisyenleri arasında "fikri ve mesleki tesianüdü temin etmek" ve üyelerin haklarını korumaktır. 1947 başında üye sayısı 194 olarak gösterilen derneğin İstanbul'da başka şubesi yoktu. Yardım dernekleri veya sandıklarından farklı olarak sendika yapısına daha fazla yaklaşan bir yapısı vardı.

Elele IV:347b.

Elen Ticaret Okulu I:70a, 74b. **Eleni Hanım** (Küçük) IV:420a.

Eleutherius Limanı *ma d. III:153b*, I:161c, 235a, II:309c, V:195a, 214c.

Eleutherius Sarayı *mad. IH:153c*, VII:262a.

Elgötz, Herman *mad. III:153c*, I:90a, II:279c, IV:162c, 336c, V:194b, VI:266a, 286b, VII:298b.

Elgün, Nakiye III:271a, IV:350c, VII:67c.

ElhamraHanı *mad. III: 154a*, 154b, VT:205b.

Elhamra Sineması *mad. IIL154b*, I:391c, II:217c, IV:184b, 269b, VL205b, VII:9a.

Eli, Mois VII:399a.

Eliav Sinagogu ILlla.

Eliçin, Asiye IV:357b.

Elif Efendi Tekkesi *bak.* Hasırîzade Tekkesi

Elif Naci (1898, Gelibolu - 1987, İstanbul) Ressam. 1914'te Sanayi-i Nefise Mektebi'ne girdi ve orada İbrahim Çal-ı'nın öğrencisi oldu. Bu arada *İfham* gazetesinde çalışmaya başladı ve ardından *İleri*, *Son Posta*, *Milliyet*, *Tan* ve *Cumhuriyetle* uzun yıllar gazeteciliğe devam etti. Okulu bitirdikten sonra çeşitli illerde öğretmenlik yaptı ve 1933'te beş arkadaşıyla birlikte D Gru-bu'nu kurdu. Türk ve İslam Eserleri Müzesi müdür yardımcılığı, müdürlüğü ve Topkapı Sarayı Müzesi müdürlüğü görevlerinde bulundu. Hat sanatından esinlenerek gerçekleştirdiği soyut kompozisyonlarıyla tanınan sanatçı için 1979'da "Resimde ve Sanatta 60. Yıl" jübilesi düzenlendi; 1982'de devlet onur plaketi ile ödüllendirildi. "Peyzaj", "Çiçekler", "Bizim Mahalle", "Yeni Rakı" gibi çalışmaları çeşitli müze, galeri ve özel koleksiyonlarda bulunan sanatçının resim sanatı ve gazeteciliğine dair basılı eserleri de vardır.

II:540a. **Elifba Kulübü** II:436a.

Elinikos Filoloyikos Siloğos

Konstantinopoleos *mad. III: 155a*, 430a, V:490b, VI:227a, 347c, 366a, VII:365c.

Elios (Ayios) Kilisesi I:438a.

Elisabeth (Sihirbaz) (5. yy) Münzevi Bizans soylusu. 5. yy'm ortalarında Herakleia'da (Marmara Ereğlisi) doğdu. Soylu ve zengin bir ailenin kızıydı. 15 yaşında öksüz ve yetim kaldığında tüm mal varlığını yoksullara dağıttı, kölelerini azat etti, Konstantinopolis" teki Ayios Yeoryios Manastırı'na girdi. I. Leon, bu manastıra Hebdo-mon'da ki (Bakırköy) efsanevi Ayios Biblos'un mülkünü bağışladı. Elisa-beth'in hastaları mucizevi biçimde iyileştirdiğine ilişkin efsaneleri aktaran yaşamöyküsünün 14. yy'da yazıldığı

kabul edilir. Bunun 591'den önce kaleme alındığını iddia edenler de vardır.

Elit Kahvesi I:356b.

Elit Pastanesi *mad. III:155c.*

Eliza Binemeciyan Kumpanyası

VI:538c.

Elker, Kemal IV:219c. **Elker, Mürteza** IV:445a. **Elkutlu, Rakım** V:421c, VH:209c.

Ellialtılılar Bu sayı ile adlandırılan yeniçeri ortası olup İstanbul'da belediye zabıtası görevi yapmaktaydılar. Başlıca görevleri Yemiş İskelesi'ndeki çardak divanında oturup kente gelen her türlü zahire ve yiyeceğin boşaltılmasını, vergilendirilmesini, dağıtımını kontrol etmek, iskele ve çardağın güvenliğini sağlamaktı. Ancak Yeniçeri Ocağı'nın bozulmasından sonra, her türlü rüşvet olayına ve yolsuzluğa karışan, esnaftan haraç alan bir zorba kalabalığı oldular. 1826'da Yeniçeri Ocağı'nın dağıtılmasıyla ellialtılılar da ortadan kalktı.

Ellialtıoğlu, Ayşe VII:246c.

Ellinci Yıl Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Yeni Mahalle ile Sultan Çiftliği, Cebeci, Gazi, Karadeniz mahalleleri ve Esenler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 37.348'dir.

Elmadağ VII:221a. *İlgili maddeler:* Divan Oteli III:68c Fransız Pastör Hastanesi III:335c

Elmalı Bentleri *bak.* Barajlar ve Baraj Gölleri

Elmalı Deresi II:51c. **Elmalı I Barajı** IV:234c. *İlgili madde:*

Barajlar ve Baraj Gölleri II:51b **Elmalı ü Barajı** IV:235a. *İlgili madde:* Barajlar ve Baraj Gölleri IL51b

Elmah, İbrahim (1903, Elmalı - ?, ?) İlahiyatçı. İstanbul İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi; Diyanet İşleri başkanlığı yaptı. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Elmas, Alaattin (1944, Refahiye) Ortaokulu bitirdi. Otomotiv sanayiinde yöneticilik yaptı. 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Elmas, Hayrettin (1942, Refahiye) Mühendis. İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesi'ni ve İstanbul Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademisi İnşaat Mühendisliği Bölümü'nü bitirdi. Serbest müteahhitlik, işletmecilik yaptı. 17. ve 18. dönem (1983-199D İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Elmas Paşa Çiftliği III:20c.

El-Mes'udî (ö. yak. 956) V:522c. **Elnekave, David** VII:399a.

Eloğlu, Metin (1927, İstanbul - 1985, İstanbul) Şair. Güzel Sanatlar Akademi-si'nde resim öğrenimi yaptı. Yaşama ve çağına ait duyarlılıkları, buruklukları ya da sevinmeleri şakacı, ironik bir özgün üslupla veren şiirleriyle tanındı. 1972'de Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü' nü aldı. *Düdüklü Tencere* (1951), *Sultan Palamut* (1957), *Horozdan Korkan Oğlan* (1960), *Türkiye'nin Adresi* (1965), *Ayşemayşe* (1968), *Dizin* (1971), *Hep* (1982), *Önce Kadınlar* (1984) yayımladığı şiir kitaplarıdır.

II:448a.

Elpis Kulübü 1904'te Kadıköy'de kurulmuş spor kulübü. Kurucuları ve üyeleri Rumlardan oluşuyordu. Forma renkleri mavi-beyazdı. Kurulduğu yıl İstanbul lig şampiyonasına katıldı. En ünlü futbolcuları Aleko Kallios, Largo Seramidis sonradan Fenerbahçe'ye geçen sağaçık Miço, meyhaneci Todo-ri ve gazcı Yorgo Lagapulos'tu. 1912' de de kapandı. İşgal yıllarında, 1921-1922 Pazar Ligi'nde tekrar ortaya çıktıysa da 1922'de kapandıktan sonra tekrar açılmadı.

III:345c.

Elvan Çelebi Zaviyesi VII: 374a. **Eman, Emin** 1 : 375a.

Emanat-ı Mukaddese bak. Kutsal Emanetler

Emanet Divanı bak. Meclis-i Emanet

Emanet Hazinesi III: 173a

Emanuel Kilisesi (Fincancılar-Eminönü)

Emek Film III: 1 56a.

Emek Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Vaniköy, Kandilli ve Kuleli mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.773'tür.

Emek Sineması mad. III: 1 56a, II:217c, IV:184b, VII:9a, 509b.

Emekçi Çiftliği I:377c

Emekli Sahne Sanatkârları Yurdu 9

Nisan 1947'de, çalışamayacak durumdaki emekli sahne sanatçılarını barındıracak bir yurt açmak ve işletmek amacıyla kurulmuş hayır derneği. Merkezi Cağaloğlu'ndaydı. Muhsin Ertuğ-rul'un başkanlığında, Dr. Neşet Halil Öztan, Behzat Butak, İ. Galip Arcan, Vasfi Rıza Zobu gibi ünlü sanatçıların yönetimindeydi.

Emekli Sandığı III:156a, IV:73c, VII:37a.

Emekli Subay Ressamlar Derneği

II:317b.

Emeksiz, Turan VII:529c.

Emekyemez Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Bedrettin, Evliya Çelebi, Şahkulu, Bereketzade, Arap Camii mahalleleri ve Haliç'le çevrilidir.

Nüfusu (1990) 252'dir.

L

Emekyemez Mescidi

136

137

Emre, Vehbi

II:221a.

Emekyemez Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Galata'da, Emekyemez Mahallesi'nde, Yüksek Minare Sokağı ile Tutsak So-kağı'nın kavşağındadır. Yolun eğimine uydurularak inşa edilen mescidin duvarları kagir, çatısı ahşap ve minaresi tuğladandır. Banisi Hüsameddin Efendi'dir. Aslı 16. yy'a ait olan mescit, kapısının üstündeki kitabeye göre 1884'te yenilenmiştir. Mihrap duvarının altındaki mekânlar meşruta olarak kullanılmıştır. Yapı yuvarlak kemerli, ince uzun pencerelerle aydınlanır. Kapının solundaki köşenin, akantus başlıklı bir sütunla yumuşatılarak geçilmesi ilginç bir ayrıntıdır. Pabuçluk olarak kullanılan küçük mekândan bir kapıyla üçgene yakın bir plan gösteren harim bölümüne girilir. Burada, ahşap sütunlarla taşınan fevkani bir mahfil bulunur. Mahfilden minareye geçiş vardır, iki yandan yivli plastr-larla sınırlanan, yuvarlak kemerli mermer mihrap 19- yy'm eseridir. Ahşap minber yenidir. Tuğla ve çokgen gövdeli minare yapının içinden çıkar. Demir şebekeli şerefe bölümü iri taş konsollarla desteklenmektedir. Minare taş külah ile örtülüdür.

Emel Eczanesi III:222c.

Emetullah Gülnuş Valide Sultan (ö.

1715) *mad.III:156b*, LIIOc, III:156c, 478c, IV:4IOc, V:344b, 545a, VL56la, VII:304a.

ilgili madde:

Yeni Valide Külliyesi VII:468c **Emetullah Kadın** III:273a. **Emetullah Kadın Mektebi** III:la.

Emetullah Valide Sultan Çeşmesi

bak. Yeni Valide Külliyesi

Emetullah Valide Sultan Çeşmesi

(Galata) *mad. III. 157a.*

Emetullah Valide Sultan Sebili *bak.* Yeni Valide Külliyesi

Emiliano, Stefano V:331a.

Emin Osmanlı döneminde, İstanbul'da kentin türlü gereksinimlerini zamanında

karşılama, imar işleriyle ilgilenmek ve bazı kamu görevlerini yürütmekle görevli, emin unvanını taşıyan mutemet ve yükleniciler vardı. Matbah emini, şehremini, arpa emini, koyun emini, darphane emini, fetva emini, rüsumat emini, esirci emini bunlardandı. Büyük kamu yapılarının yüklenicilerine ise bina emini denmekteydi.

Emin (Kadırgalı Kör) IV:323a.

Emin Ağa (el-Hac) IV:6c.

Emin Ali Bey VI:20c.

Emin Bey III:545a.

Emin Bey Camii (Beyazıt) *mad. IH-157c.*

Emin Bey Camii (Kasımpaşa) *bak. Hasan Çelebi Mescidi*

Emin bin Abdullah

ilgili madde:

Emin Bey Camii III:157c **Emin Efendi** (Bursalı Şeyh) VI:67b.

Emin Efendi (Notacı) (1845, İstanbul -1907, İstanbul) Nota yayımcısı ve besteci. 1855'te Muzıka-i Hüniayun'a girdi. Notayı, Türk ve Batı müziklerini burada öğrendi. Türk müziği eserlerini Batı tekniğiyle notaya aldı. Bunları 1873'te kurduğu taş matbaasında, daha sonra da Matbaa-i Osmaniye'de ortak olarak bastı. İlk nota yayımcısı olarak bilinmesinin yanı sıra çeşitli eserler de besteledi. Ayrıca piyano için Batı tekniğiyle eserler de yazdı.

Emin Efendi Lokantası V:169a. **Emin Erkayınlar Korusu** *bak. Korular Emin Lâmi* III :275b.

Emin Ogan Üsküdar Musiki Cemiyeti VII:350b.

Emin Sinan Bey III: 158a.

Emin Sinan Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Molla Fenari, Binbirdi-rek, Küçük Ayasofya, Mimar Hayrettin ve Beyazıt mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.152'dir.

Emin Sinan Mescidi *mad. III: 158a, 389a.*

Emine (Hıdiva) IV:63c. **Emine Dürnev Hanım** IIL473b. **Emine Halet Hanım** V:4lc. **Emine Hanını** (Hacı) V:31c. **Emine Hanını** (Sallabaş) V:319c.

Online Hanım Sebili *bak. Koca Mustafa Paşa Külliyesi*

Emine Reşit IV:354b. **Emine Rif atî Hanım** VL73b. **Emine Seher Ali** IV:346a, 365a. **Emine Sultan** (ö. 1739) V:465c. **Emine Sultan Çeşmesi** *mad. III:158b.*

Emine Sultan Meydan Çeşmesi Fatih İlçesi'nde, Mevlanakapı'da, Küçük Saray Meydanı Caddesi'ndedir. Çeşme üzerinde iki kitabe yer almaktadır.

1149/1736'da Emine Sultan tarafından yaptırılmıştır. Aynataşı üzerindeki üç beyitlik kitabe Remzi'nindir. Çeşme nişi üzerinde yer alan tarih kıtasında da 1178/1764'te tamir ettirildiği belirtilir. Klasik üslupta, sade görünümlü bir meydan çeşmesidir. Dikdörtgen haznesinin üstü kiremit çatı ile örtülüdür. Tekne, aynataşı ve kitabenin yer aldığı kısım kesme taştan yapılmıştır. Daha önce çeşmenin üstü sacdan bir saçak ile örtülüydü ve önünde bir su teknesi vardı. Bugün teknesi yol seviyesinin altında kalmıştır. Çeşmenin merkezinde içi nişle dol-gulanmış dilimli bir kemer yer alır. Kemer aynasının altına çevresi hiç süslenmeden boş bırakılmış aynataşı monte edilmiştir. Dikdörtgen bir çerçeve içine alınmış olan aynataşı, dilimli sağır bir kemer motifi ile bezelidir.

Emine Sultan Meydan Çeşmesi Şehre-mini'nde, Saray Meydam'ndadır. Rem-zi'ye ait kitabesinden 1149/1736'da Emine Sultan tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Kesme taştan yapılmıştır. Kiremit kaplı haznesi sıva ile örtülmüştür. Sacdan bir saçığı vardır.

Eminönü mad. III:158c, I:3b, III:502a, IV:10b, 533b, VII:28a, 191c, 496a.

ilgili maddeler: Alaca Hamam I:174b Aydınoğlu Tekkesi I:482c Balıkpazarı II:26c Balkapanı Ham II:30c Botaneiates Sarayı II:311b Burmak Han II:339c Büyük Şişeci Han II:348c Büyük Yeni Han II:349b Eirene Kulesi III:146a Hatice Sultan Çeşmesi IV:18c Hidayet Camii IV:71a Hobyar Mescidi IV:80b Kızıl Han V:13c Kilit Hanı V:23a Marpuççular Mescidi V:304a Mısır Çarşısı V:449a Nimet Abla Gişesi VI:79a Rukiye Kadın Çeşmesi VL345b Rüstem Paşa Camii VL371b

Rüstem Paşa Hanı (Küçük Çukur

Han) VI:373c

Rüstem Paşa Hanı (Büyük Çukur

Han) VI:374b

Sabuncu Hanı VI:382c

Yavuz Er Sinan Camii \TI:446c

Yeni Cami Külliyesi VII:464c

Eminönü Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1967'de Camial-tı Tersanesi'nde inşa edildi. 900 grostonluktur. 58,20 m boyunda, 14,52 m genişliğindedir, su kesimi 4,52 m'dir. 775 kW gücünde 2 Fiat motoru vardır. Saatte 9 mil kadar hız yapmaktadır. Harem ile Salacak adlı iki eşi vardır. Vapur 28 Haziran 1972 gecesi Haliç Tersanesi'nde bakımda iken bilinmeyen bir nedenle havuzda yan dönerek battı. Sabotaj sonunda batırıldığı iddiası kanıtlanamadı. Bir süre sonra çıkartılıp onandıktan sonra yeniden hizmete kondu.

Eminönü Halkevi I:177b, II:16c, III:61c, 514c, VII:19a, 468a.

Eminönü İlçesi *mad. III.-164c, IV:138a, VII:64c, 94b, 155c, 325c, 496a.*

ilgili maddeler: Bahçekapı I:541c Cağaloğlu II:370c Çarşıkapı II:474c Çatladıkapı II:479c Çemberlitaş II:483c

Gedikpaşa III: 388a Hacı Kadın Camii III:477b Kadırga IV:305c Kapalıçarşı IV:422c Koska V:75b Kumkapı V:120a Küçükpazar V:160c Laleli V: 187a Mahmutpaşa V:273a Mercan V:393a

Osman Keşfi Efendi Tekkesi VI:163b

Sarayburnu VI:460c

Sinan Paşa Külliyesi VII:4a

Sirkeci VII:11c

Siyavuş Paşa Medresesi VII:20b

Sofcu Hanı VII:23a

Soğukçeşme Sokağı VII: 26a

Sokollu Mehmed Paşa Sarayı VII:34c

Sultanahmet VII:64c

Süleymaniye VII:94b

Şehzadebaşı VII:155c

Şengül Hamamı VII:160a

Tahtakale VII:191b

Timurtaş Mescidi VII:271a

Unkapanı VII:325c

Vefa VII:372b

Veliyüddin Efendi Kütüphanesi

VII:378b

Yahya Kemal Müzesi VII:413a

Yaldızlı Han VII:414b

Yavaşca Şahin Mescidi VII:443c

Yenikapı VII:476a

Zeyneb Sultan Camii ve Sıbyan Mektebi VII:550b

Zeyrek VII:553b Zindankapı VII:560b **Eminönü İskelesi IV: 117a.**

Eminönü Kazası Ükokullarındaki Yoksul Çocuklara Yardım Cemiyeti 16

Ocak 1940'ta, Eminönü Kazası'nda bulunan ilkokullarda okuyan muhtaç öğrencilere yardım amacıyla kurulmuş, diğer kazalardaki aynı adlı derneklerin benzeri olan hayır kuruluşu. Merkezi, ilçenin CHP binasındaydı. Başkanı İbrahim Sabir Yücesoy'du.

Eminönü Meydanı IV:145c.

Emir Ali Çelebi Mescidi Fatih İlçesi'nde, Karagümrük'te, Derviş Ali Mahallesi, Dilmaç Sokağı'ndadır. Derviş Ali Camii diye de anılmaktadır. Banisi III. Murad dönemi (1574-1595) ileri gelenlerinden Emir Ali Çelebi'dir. Mimar Sinan'ın inşa ettiği yapılardan olan mescit, 1812'deki onarımında klasik devrin mimari özelliklerini yitirmiş, fakat kesme taş kaideli, tuğla ve kesme taş dizileri ile inşa edilmiş sekizgen gövdeli küfekten şerefeye sahip

minaresi orijinal haliyle kalmıştır. Binanın dış yüzleri de kesme taş ve tuğla dizileri ile bu mimariye uyum sağlamaktadır. Çatısı ahşap ve üzeri kiremit örtülüdür.

Emir Buharî *bak.* Ahmed Buharî

Emir Buharî Tekkesi (Ayvansaray) *mad. III:165c, I:183a, 494b, VII:214c.*

Emir Buharî Tekkesi (Cibali) *mad. III:167c.*

Emir Buharî Tekkesi (Edirnekapı) *mad. III 166a, II:310b, 310c.*

Emir Buharî Tekkesi (Fatih) *mad. m: 167a, VI:33a.*

Emir Buharî Türbesi III:167b, 168a.

Emir Çelebi (ö. 1638) VI:402c. **Emir Efendi** (Neyzen) VI:195c.

Emir Hoca Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Saraçhanebaşı ile Süleymaniye arasında, Molla Hüsrev Mahallesi'nde, Taş Tekneler Sokağı ile Emir Hoca Sokağı'nın kesiştiği yerdeydi. Medrese'nin 1914'te sekiz hücrelerinden yangın sonucunda sadece dördünün kaldığı, diğer dördünün ise yıkılmaya yüz tuttuğu ve yapının 1918'den önce Vefa yangınında tamamen tahrip olduğu bilinmektedir. Şimdi yeri arsadır.

Emir İmam Mescidi III:31 la.

Emir, Sabahat (1943, İstanbul) Yazar. İstanbul Kız Lisesi'ni ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. İstanbul'da basma yazı ve resimleri derleme müdürlüğü yaptı. Hikâyelerini *Varlık* ve *Hisar'du* yayımladı. Kitapları *Ceviz Oynamaya Geldim Odana* (1964), *Öküz Kafalı Şaban Bey* (1969), *Zamane* (1981), *Sancılı Bir Gün'dür* (roman, 1981).

Emirgân *mad. III:168b, I:35a, IV:534b, V:509c, VII:163c, 498c.*

ilgili maddeler: Abdülhamid I Çeşmesi I:35c Baltalimanı II:33c Boğaziçi II: 266a Boyacıköy II:316b Emirgân Camii III: 169a Emirgân Korusu III:170c Şerifler Yalısı VII:163c

Emirgân Camii *mad. III:169a, I:35a, III:168c, IV:539c, VI:468b, VII:163c.*

Emirgân Çeşmesi II:489a. **Emirgân Çınarlı Kahvesi** II:244b. **Emirgân Fidanlığı** III:314b.

Emirgân Korusu *mad. III:170c, I:347b, III:168c, 437a, IV:61b, V:178b.*

ilgili madde:

Korular V:71b

Emirgân Nekahethanesi I:349c. **Emirgân Parkı** VII:317c.

Emirgân Spor Kulübü 1949'da adını taşıdığı semtte Hüseyin Sakaoğlu, Ke-

mal Dalgıç, İsmail Ergün, Ahmet Sakaoğlu ve Todorı Hocis tarafından kuruldu. Forma renkleri turuncu-bordo-dur. 1950-1951'de dördüncü kümede şampiyon olarak üçüncü kümeye, 1951-1952'de ise yine şampiyon olarak ikinci kümeye yükseldi. 1953-1954 sezonunda ikinci amatör lig şampiyonu oldu ve bu başarıyı 1971-1972 sezonunda da tekrarladı. 1972-1973 sezonunda ise İstanbul 1. Amatör Ligi şampiyonu oldu. 18 maçta 18 galibiyet ile büyük bir rekor kırdı. Bugün 195 üyesi ve 112 lisanslı sporcusu vardır. Halen mücadele ettiği İstanbul 2. Amatör Ligi'nde şampiyonluğun en kuvvetli adaylarmdandır.

Emirgân Vapuru *mad. III: 171 b.* **Emirgüne Bahçesi** III:168b, 170c. **Emirler Tekkesi** (Silivrikapı) *İlgili madde:*

Sinanîlik VII:6a **Emirzeyan, Haçık** III:414a. **Emlak Apartmanları** I:164c.

Emlak Bankası Sanat Galerisi (Tünel)

VI:437b.

Emlak ve İkrizat Bankası II: 48a. **Emler, Selma** VII:281a. **Emmanuel Kilisesi** VI: 287a. **Emmanuilidis, Basil** V:523a. **Emmerich, Rudolf** V:46c. **Emnâbâd** IV:538c, V:183a.

Emniyet Evleri Mahallesi Kâğıthane İlçesi'nde yer alır. Çeliktepe, Sanayi mahalleleri ve Şişli, Beşiktaş ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.988'dir.

Emniyet Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Ferah, Kısıklı, Burhaniye ve Küplüce mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.134'tür.

Emniyet Sandığı II:47b.

Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti

III:458b.

Emniyettepe Mahallesi Eyüp ilçe merkezinde yer alır. Silahtar Ağa, Sakarya, Alibeyköy Merkez, Güzeltepe mahalleleri, Kâğıthane, Beyoğlu ilçeleri ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.763'tür.

1:204a.

Emperial Bahçesi III: 379a. **Emperyal Sineması** III:308a. **Emrah** V:537a. **Emrah** (Erzurumlu) I:3ö2a. **Emraz-ı Zühreviye** III:344b.

Emre, Süleyman Arif (1923, Besni) Hukukçu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 15. dönem (1973-1977) ve 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda

bulundu. Devlet bakanlığı yaptı.

Emre, Vehbi (1904, İstanbul -1977, İstan-

Emre, Veysi

138

139

Erenköy Geriatri Hastanesi

bul) Spor yöneticisi. Haliç kulübünde güreşti. Yükseköğrenimini tamamladıktan sonra güreşi bıraktı, yöneticiliğe başladı. Güreş hakemliği yaptı. 1937-1939, 1943-1951, 1958-1960 arasında Güreş Federasyonu başkanlığı görevinde bulundu. Daha sonra Uluslararası Güreş Federasyonu'nda da (FILA) çeşitli görevlerde bulundu, uzun yıllar asbaşkanlık yaptı. Kardeşi Veysi Emre milli atlet, oğlu Halim Emre de milli yelkencidir.

Emre, Veysi (1912, istanbul -1987, istanbul) Atlet, istanbul Erkek Lisesi'nde atletizme başladı. Disk ve gülle atma dallarında yarıştı. 1929'da disk atmada 39,19 m ile Türkiye rekoru kırdı. Spor hayatının büyük bölümünü Fenerbahçe kulübünde geçirdi. 1932'de Atina'da yapılan Balkan Oyunları'nda 13,79 m'lik derecesiyle gülle atmada Balkan şampiyonluğunu kazandı. Ayrıca 1935 ve 1940'ta da disk atmada iki kez Balkan ikincisi oldu. 18 Türkiye rekoru kırdı.

Emrullah Efendi (1858, Lüleburgaz -1914, İstanbul) Maarif nazırı. İstanbul okullarında yenilikler yapmıştır. Osmanlı vilayetlerinde maarif müdürlüğü görevinde bulunduktan sonra II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) Avrupa'ya kaçtı. Dönüşünde affedilerek meclis-i maarif üyesi oldu. Bir yandan da *Muhitü'l-Maarif'i yazmaya* başladı. 1908'de Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi) müdürü, aynı yıl mebus oldu. İki kez maarif nazırlığında (1909 ve 1911-1912) bulundu. Sultani programlarını ve örgütlerini yeniledi. Liselere felsefe dersi ilk kez onun nazırlığı sırasında konuldu. "Tuba ağacı nazariyesi" ile eğitim tartışmalarını güncelleştirdi. Yeşilköy'de öldü. Fatih Camii'nin haziresine gömüldü.

I:263b, II:561a, III:370c, IV:236a,

VTI:69a.

Emrullah Tuğrul Faize TV:355c. **Emzikli** III:83a.

Encümen-i Dâniş *mad. III: 171b, I:47c, 133c, II:420b, IV:34a, VI:427a, VII:180c, 364a, 370a.*

Encümen-i Şuara *mad. III: 172a. Encümen-i Ülfet* *mad. III:172b. Endaht Odası* I:350c. **Endazyan, Eğya** IV:172a.

Enderun *mad. III:172c, 1:35 Ic,*

III:138b, 260a, 367b, IV:130c, 3Hb, V:329a, VI:56a, VII:285a, 384c.

Enderun Ağaları Bölüğü III:298b. **Enderun Ağaları Mektebi** II:414a, V:375b.

Enderun Hastanesi ve Eczanesi

III:4c, IV:13c.

Enderun Kitaplığı V:173a. **Enderun Meydanı** VII:287a. **Enderun-ı Hümayun** III:172c.

Endres, F. C. V:16a. **Endülüslüler** III:352a. **Endüstri Meslek Liseleri** *mad.*

Enerji *mad. III: 1 75a, 147 c. İlgili maddeler:*

Ambarlı Termik Santrali I:235c

Aydınlatma I:474a

Doğal Gaz III: 76a

Gazhaneler III:377b

İETT IV: 1 39a

Silahtarağa Elektrik Santrali VL:554c **Engin, Esin** V:535a, VII:204c. **Engürü Hanı** V:50b. ENKA *İlgili madde:*

Sadi Gülerçelik Spor Tesisi VL391b **Enkserciyan, Tateos** *bak.* Tatyos Efendi **Ensari, Muhyieddin** (ö. 1978) IV:376a.

Enserci Mescidi *bak.* Mismârî Şücâ Mescidi

Enülkümen, İlhan III:533a.

Enver Paşa (1881, İstanbul - 1922, Türkistan) Asker ve devlet adamı. Binbaşıyken İttihad ve Terakki'ye katıldı. Askerleriyle dağa çıkıp II. Meşrutî-yet'in ilanında oynadığı rolden dolayı "hürriyet kahramanı" olarak üne kavuştu. 1913'te İttihad ve Terakki'nin iktidara gelmesini sağlayan Babilî Baskını'na öncülük etti. Aynı yıl Edirne'nin geri alınmasındaki başarısından dolayı kısa sürede mirlivalığa yükseldi, ardından harbiye nazırlığına ve başkumandan vekilliğine getirildi. Talat ve Cemal paşalarla birlikte yönetimde büyük ağırlık kazandı. I. Dünya Savaşı'nın başlarında girdiği Sarıkamış harekâtı büyük felaketle sonuçlandı. 1918'de yenilginin ardından yurtdışına kaçtı, Sovyet Rusya'nın desteğiyle yeni bir hareket başlatmaya çalıştı. Sovyet yetkililerle anlaşmazlığa düştükten sonra, Türkistan'da Kızıl Ordu birlikleriyle çarpışırken öldü.

I:374a, 430a, 523c, II:30b, I V:72a, 347a, 353b, VL25c, 187b, VII: 10e.

Enver Paşa Korusu *bak.* Korular **Enverîlik** IV:372b. *ilgili madde:* Kadirîlik IV:372a

Eparhos tes Poleos *mad. III:176c, I:552b, II:3a, 17b, III:36a, 177a, 212a, V:202b, 224a, VI:472b.*

Epibatai I:283c.

- Eptalofos Kahve ve Gazinosu** *mad. III: 177a, I:527a, III:379b, IV:271b, VII:300b.*
- Erakahn, Avni** IV:290c, VI:458c.
- Eralp, H. Vehbi** IL176b, IV:223a, V:169c.
- Eramyan, Abraham** *bak. Abraham Paşa*
- Eranyan, Kapriel** V:218a.
- Erath, Alpaslan** III:287a.
- Eray, Nazlı** II: 448a.
- Eraybar, Değer** (1936, İstanbul) Voleybolcu, spor yazarı. Spora Galatasaray Lisesi'nde öğrenciyken futbol oynayarak başladı. Sakatlığı nedeniyle futbolu bıraktı. 1951'de Galatasaray genç takımında voleybola başladı. 1956'da A milli takımına seçildi. 1967'ye kadar 100 kez milli oldu. Bu sürede 80 kez takım kaptanlığı yaptı. Harp Okulu, Orta Doğu Teknik Üniversitesi takımlarında da oynadı. Voleybol oynamayı 1969'da bıraktı. Voleybol milli takımı antrenörlüğü yaptı. 1974'te İsveç'te Nornkoping takımını çalıştırdı. *Milliyet* ve *Güneş* gazetelerinde spor yazarlığı yaptı.
- Erbain** Rumi takvime göre 9 Kanunuev-vel'den (22 Aralık) 17 Kanunusani'ye (31 Ocak) kadar süren ve kışın en soğuk günlerini teşkil eden 40 gün. Bundan sonraki 50 gün ise hamsin olarak anılırdı. Eski İstanbul'da erbain yılın sağlık bakımından çok önem verilen dönemi idi. Yaşlılar bu soğuk günleri rahat atlatmak için giyim kuşamlarına, yiyecek ve içeceklerine özen gösterirler; erbain sona erdiğinde ise kurbanlar kesip ziyafetler düzenleyerek eş dost ile bir araya gelirlerdi. Erbainden çıkmak, eski İstanbul için insanların birbirlerini tebrik vesilesiydi.
- Erbaş, Muzaffer** VI:468b. **Erbel, Cevat** VI:267a. **Erbil, Devrim** VI:530a.
- Erbil, Leyla** (1931, İstanbul) Yazar. Kadıköy Kız Lisesi'ni bitirdi. Edebiyat Fakültesi'nde bir süre okudu. Edebiyat alanında hikayeleriyle ün kazandı. Hikâyelerini *Hallaç* (1961), *Gecede* (1969), *Tuhaf Bir Kadın* (1971), *Eski Sevgili* (1977), *Mektup Aşkları* (1988) kitaplarında topladı. *Karanlığın Günü* (1985) adlı bir de romanı vardır. II:288a.
- Erbilgin Yalısı** *bak. Şehzade Burhaned-din Efendi Yalısı*
- Erbuğ, Orhan Alaattin** VII:364b. **Erbulak, Altan** IIL100b, VII:468a.
- Ercan Düzgüt Yalısı** Sarıyer İlçesi'nde, Yeni Mahalle'de, Karakütük Cadde-si'ndedir. Abdülaziz döneminde (1861-1876) inşa edilmiştir. Cadde tarafından üç, deniz yönünden dört katlıdır. Süslemeleri, kabara halindeki pencere üstü ekleme şemsesi, furuşu ve saçak konsolu ile dikkati çeker.
- Ercan, Enver** VII:369b. **Ercan, Nurhan** IV: 51 la.
- Erce, Taci** (1919, İstanbul - 1984, İstanbul) Futbolcu ve yelkenci. Spora futbolla

başladı. Beşiktaş kulübünde

kendini gösterdi. 1937-1940 arasında Beşiktaş birinci takımında 51 maç oynadıktan sonra Fenerbahçe kulübüne transfer oldu. 1940-1941 sezonunda 10 maç oynadıktan sonra sakatlanıp futbolu bıraktı. Devrinin en iyi defans oyuncularından biri olarak tanındı. Daha sonra İstanbul Yelken Kulübü'nde yelken sporuna başladı. Birçok şampiyonluk kazandı. Yelken milli ekibine seçildi.

Ercins, Ergun (1935, Eskişehir) Futbolcu. Eskişehir Şekerspor'da göze çarptı. 1955'te *Galatasaray'a* geçti. 1965'te transfer olduğu Vefa'da futbolu bıraktı. Daha sonra antrenörlük yaptı.

Erciyes, Semih Lutfi VII:449a. Ercin, Orhan VI:52a. Erçman, Cemal III:533a. Erdağ, Kemal III: 58c Erdebil, Arif IV:250a.

Erdebil Tekkesi *bak.* Sinan Erdebilî Tekkesi

Erdek Baba Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Davutpaşa'da, yeri ve kuruluş tarihi tespit edilemeyen bu tekke listelerde farklı şekillerde (Örük Baba, Erdek Baba, Erdek, Ördek Baba) anılmakta, *Âsitâne'de* (1840) Nakşibendîliğe, Dahiliye Nezareti'nin 1301/1885-86 tarihli istatistik cetvelinde Rrfâilîliğe, *Mecmua-i Tekâyâ'da* (1889) ise Kadirîliğe bağlı olarak gösterilmekte, ayın gününün *pazar* olduğu belirtilmektedir. BOA'da bulunan 1199/1784 tarihli bir belgede adı geçtiğine göre bu tarihten önce tesis edilmiş olmalıdır.

Erdem, Gültaze IV:357b.

Erdem, Necdet (1914, İstanbul) Futbolcu, atlet, voleybolcu ve futbol antrenörü. Fenerbahçe kulübünde yetişti. 1930'ların en iyi kalecilerinden biri oldu. 1938'de bir olay sonucu müebbet boykot cezasına çarptırıldı. 9 yıl sonra affedildi. Tekrar futbola döndü. Galatasaray kulübüne geçti ve iki sezon sonra futbolu bıraktı. Galatasaray kulübünde başlayan antrenörlük hayatım, 1956'da ilk kulübü Fenerbahçe'de sürdürdü. Milli takım antrenörlüğü de yaptı. Futbolun yanı sıra atletizm ve voleybol ile de uğraştı. Yüksek atlamada şampiyonluklar kazandı. Bir süre spor yazarlığı da yaptı.

Erdem, Rahmi (1927, Bayındır) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık, İstanbul İl Genel Meclisi daimi encümen üyeliği ve meclis başkan vekilliği yaptı. 1973-1980 arasında Cumhuriyet Senatosu İstanbul üyeliğinde bulundu.

Erdem, Sinan (1927, Manisa) Sporcu, spor yöneticisi. Galatasaray Lisesi'nde okurken, voleybola başladı. Beyoğlu-spor ve Galatasaray'da oynadı. 1959'da voleybol oynamayı bıraktıktan sonra Galatasaray ve milli takım antrenörlü-

ğünde bulundu. Voleybol Federasyonu'nda çeşitli görevler aldı. Uluslararası Voleybol Federasyonu Organizasyon Komitesi başkanlığı yaptı. Bugün (1995) Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi başkanıdır.

Erdem, Tarhan (1928, Bartın) İnşaat mühendisi ve yönetici. İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi'ni bitirdi. Kamu kuruluşlarında ve özel işyerlerinde çalıştı. 1955-1980 arasında CHP'nin çeşitli kademelerinde görev aldı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekilliğinde bulundu. B. Ece-vit hükümetinde sanayi ve teknoloji bakanı oldu.

Erden, İsmail Sami VII:137c.

Erdenen, Orhan VII:487a.

Erdener, Muhlis (1894, Erzurum -1962, Kayseri) Asker. Kara Harp Okulu'nu bitirdi. Askerlikten ayrıldıktan sonra ticaretle uğraştı. İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası başkanı oldu. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Erdinç, Erol Sadi IV:145a

Erdoğan, Abdülkadir *mad. III: 177b, ille.*

Erdoğan, Ali Haydar (1942, Sarıkamış) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 18. dönem (1987-1990) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Erdoğan, Muzaffer *mad. HI:177c, I:543b, II:78b, IV:221c.*

Erdoğdular, Ömer IV:250a

Erdoğan, Ekrem VTI:350a.

Erduran, Refik (1928, İstanbul) Gazeteci, yazar. Robert Kolej'i bitirdi. ABD' de tiyatro öğrenimi yaptı. 1950'li yıllarda bir ara Mike Hammer, Lemmy Caution gibi özel dedektif tiplerini Türkiye'de popüler kılan Çağlayan Yayınevi'ni kurdu. *Milliyet*, *Güneş gazetelerinde* köşe yazarlığı yaptı. Gazeteciliği dışında, daha çok oyun yazarı olarak tanınan Erduran'ın bazı piyesleri şunlardır: *Cengiz Han'ın Bisikleti* (1959), *ikinci Baskı* (1960), *Büyük Jüstinyen* (1961), *Ayı Masalı* (1962), *Direkler Arasında* (1965), *Kanal Tekmesi* (1966), *Kelepçe* (1967), *Canavar Cafer* (1973). *Yağmur Duası* (1954) adlı bir romanı da vardır.

III:61a, V:464c.

Ereğli Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Beyazıt Ağa, Arpa Emni, Ördek Kasap, Deniz Abdal, İbrahim Çavuş ve Melek Hatun mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.200'dür.

Erel, Hakkı Şinasi (1868, İstanbul -1941, İstanbul) Hekim. Askeri Tıbbi-' ye'yi bitirdi. Kasımpaşa Bahriye Hastanesi başhekimliği yaptı. Tuğamiralliğe yükseldi. 2-3. dönem (1923-1930) ile 5. ve 6. dönemde (1935-1943) İs-

tanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Erel, Teoman V:464c. **Eremyan, Abraham**

ilgili madde:

Abraham Paşa I:59c **Eremyan, Kevork** (Karakâhya) II:364a.

Abraham Paşa I:59c **Eren Baba Türbesi** III: 178a. Eren, G. AkaIV:175c.

Eren, Mehmet Ali (1951, Ovacık) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 18. dönem (1987-1990) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Eren, Tekin (1921, Artvin) Gazeteci ve yazar. İktisat Fakültesi'ndeki eğitimini yarım bıraktı. Çeşitli gazetelerde çalıştı. *Son Havadis* gazetesinde fıkra yazarlığı ve genel yayın müdürlüğü yaptı. 12. ve 13. dönem (1965-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Eren, Zehra VII:204c.

Erenden, İbrahim Fahreddin (ö. 1966, Şeyh) IL414c, 415b, 417a, III:535b, VL96c, 97b, 534b.

ilgili maddeler:

Cerrahîlik II:414a

Nureddin Cerrahî Tekkesi VI:97a **Erenerol, Pavli bak.** Eftim I **Erenerol, Selçuk** VII:315c. **Erenerol, Turgut** VII:315c.

Erengil, Selim Sırrı (1917, İstanbul) Tüccar. İzmir Sanat Enstitüsü'nü bitirdi. Ticaret ve ormancılıkla uğraştı. İstanbul Vilayet Daimi Encümen azası seçildi. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Erenköy mad. IILTllc, II:131c, VII:49a, 497b.

ilgili maddeler: Caddebostan II:365a Erenköy İstasyon Çeşmesi III: 179a Erenköy Kız Lisesi IIL179b Galib Paşa Camii III:373b Reşad Paşa Köşkü VI:317b Rıdvan Paşa Köşkü VI:323b Tüccarbaşı Camii VII: 307a Zihni Paşa Camii VII:559b

Erenköy Amatör Foto Kulübü

IV:223b.

Erenköy Geriatri Hastanesi Sosyal Sigortalar Kurumu'na bağlı olarak 1981' de kuruldu. Geriatri alanında uzmanlaşmış bir özel dal hastanesiydi. Sigorta emeklilerine hizmet vermekteydi. 44 yatağı ve biyokimya laboratuvarı vardı, yataklar bir bütün olup servis-

Erenköy İnas Sultanisi

140

141

Ermeni Kiliseleri

lere ayrılmamıştı. Hastane daha sonra kapatılmıştır.

Erenköy İnas Sultanisi III:179b,
VII:69b. **Erenköy İstasyon Camii** *bak.* Zihni
Paşa Camii

Erenköy İstasyon Çeşmesi *mad.*

III: 179a. Erenköy Kız Lisesi mad. III:179b,
I:251a, III:179a, V:219a, VL10a,
VII:69b. *İlgili madde:*
Rıdvan Paşa Köşkü VI:323b

Erenköy Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi 1978'de Sosyal Sigortalar Kurumu'na bağlı olarak faaliyete geçmiştir. Ruh sağlığı ve hastalıkları konusunda hizmet veren bir özel dal hastanesidir. Çam ağaçları ile kaplı geniş bir alanda yer alan 2 binadan oluşmaktadır. Tamamı ruh hastalarına ait 226 yatağı ile bakteriyoloji, biyokimya, EEG, psikoloji, röntgen laboratu-varları vardır. Ayrıca ruh hastaları için meşguliyetle tedavi ve gündüz hastanesi de bulunmaktadır.

Erenköy Sinagogu III:179a. **Erenköy Vapuru** *mad. HI:179c, 417'a. Erenköy Yazlık Sineması* III: 179a. **Erenler, Mehmet** VL296a.

Erensiya Sefaradi Müzik Topluluğu

VH:400c, 402b.

Erer, Reşat (1899, İstanbul -1940, Ankara) Kemancı. Neyzen Yusuf Paşa'nın torunudur. Belli bir hocadan ders almadan kemanı kendi kendine ilerletti. Darü'l-Elhân'ın kurucuları arasında yer aldı. Birçok plak doldurdu, konserler verdi. Batı keman tekniğini Türk musikisine uygulayarak zamanının en iyi kemancılarından biri olarak ün kazandı ve iz bıraktı. "Aşkın ile ey nevcivan" güfteli nihavent şarkısı çok tanınmış bir eserdir. III:4a, VI:496c.

Erer, Tekin VII:220b.

Erev, Muhiddin V:411a.

Erge, Seha *bak.* Babahindi Süha

Ergenç, Gül IV:358a.

Ergenekon Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Cumhuriyet, Halaskârgazi, Harbiye, İnönü, Eskişehir ve Bozkurt ma-nalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.338'dir.

Ergin, Doğan VL295b.

Ergin, Faize (1894, İstanbul - 1954, İstanbul) Bestekâr, tanburi ve kemence sanatçısı. Fahire Fersan'ın kardeşidir. Döneminin müzik üstatları Tanburi Cemil Bey, Muallim İsmail Hakkı Bey ve Hafız Hüsnü Bey'den ders aldı. Usta bir tanburi ve titiz bir besteciydi. Eserlerinin

çoğunu ortaya çıkarmadı. Nikriz "Gönül ne için ateşlere yansın"; şedaraban "Bade-i vuslat içilsin kâse-i

fağfurdan"; acemaşiran "Kime halim diyeyim kime şekva edeyim" şarkıları en sevilen eserleridir.

IV:214b.

Ergin, Hasan Hayrullah (1900, İstanbul -1976, İstanbul) Tüccar. Ortaokulu bitirdi. Ticaretle uğraştı. 4. ve 5. dönem (1931-1939) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Ergin, Muharrem VII:314b.

Ergin, Osman Nuri *mad. III: 180a*, I:385b, II:302c, 315c, 316a, III:213a, 558c, 560c, IV:113c, 288c, 475c, V:486b, VI:407c, VII:398a, 436a.

İlgili madde-.

Şehremaneti Mecmuası VII:149a **Ergin, Zafer** III:47b. **Erginbas, Doğan** II:451a, VI:293c.

Ergönül, Halit (1928, İstanbul -1992, İstanbul) Boksör. Spora Alemdar Spor Kulübü'nde başladı. 14 yaşındayken 54 kiloda İstanbul şampiyonluğunu kazandı. 1947'de Dublin'de yapılan Avrupa Boks Şampiyonasında ilk kez milli oldu. Avrupa Karması'na seçildi ve aynı sene New York'ta yapılan Amerika Karması-Avrupa Karması maçında 52 kiloda dövüştü. Uzun yıllar İstanbul ve Türkiye şampiyonluklarını elinde tuttu. Galatasaray ve Fenerbahçe kulüplerinde sürdürdüğü boks hayatında yüksek tekniği ve zarif stiliyle tanındı. 1950'de profesyonel oldu. Ancak yakalandığı ağır hastalık yüzünden boksu bıraktı. Daha sonra uzun yıllar antrenörlük yaptı.

Ergun, Celal V:369a.

Ergun, Sadeddin Nüzhet (1901, Bursa -1946, İstanbul) Edebiyat tarihçisi. Darülfünun'dan mezundur. Tekkeler kapatılmadan önce Üsküdar'daki Hallaç Baba Tekkesi'nin şeyhiydi. Çeşitli okullarda edebiyat öğretmenliği yaptı. 1943'te Beyazıt Devlet Kütüphanesi müdürlüğüne atandı. Halk ve divan şairlerini, çağdaş edebiyatçıları tanıtan kitaplar yayımladı.

II:189a, III:179c, 386a, 531a, V:169b, 539c, VI:195b.

Erguner, Süleyman (1902, İstanbul -1953, İstanbul) Neyzen, besteci. Kendi kendine ney üflemeği öğrendi. İstanbul mevlevîhanelerine devam ederek musiki bilgisini ilerletti. "Tekke tavrı" denilen üslupta ney üfleyen sanatçı yakın dönemin en iyi neyzenlerinden biri sayıldı. Yahya Kemal'in bir şiiri üzerine bestelediği "Ömrün şu biten neşvesi tam olsun erenler" güfteli uşşak şarkısı çok sevilmiştir. Erguner ailesi yetiştirdiği musikicilerle ünlüdür. Süleyman Erguner'in tanınmış bir neyzen olan oğlu Ulvi Erguner (1924-1974) dışında, küçük oğlu Asaf Erguner (d. 1926) tanbur icracısı, torunları Kudsi Erguner (d. 1952)

ile Süleyman Erguner de (d. 1957) günümüzün neyzenlerindendir. Hepsinin or-

tak yönü daha çok dini musiki ile uğraşmalarıdır.

IV:249c, V:530c, 531a, VII:455b.

Erguner, Ulvi (1924, İstanbul - 1974, İstanbul) Neyzen. Babası Neyzen Süleyman Erguner'dir. Kara Harp Oku-lu'nu bitirdi ve yurdun çeşitli yerlerinde levazım subayı olarak çalıştı. 1964'te kendi isteğiyle yarbaylıktan emekliye ayrıldı. Ney çalmayı babasından öğrendi ve başka kimseden ders almadan kendi kendini yetiştirdi. 1967'de İstanbul Radyosu Türk Sanat ve Halk Musikileri şube müdürlüğüne getirildi. Daha sonraki yıllarda yine İstanbul Radyosu'nda erkekler korosunu yönetti. Erguner, Niyazi Sa-yın'dan sonra Türkiye'nin en iyi neyzeni sayılır. Bayatiaraban bir peşrev ile bir saz semaisi ve "Bir gonca sevdim ki güller içinde" mısraıyla başlayan bir hicaz şarkı bestelemiştir.

Erguvan Özellikle Boğaziçi'nin her iki yakasındaki koruluklarda bulunan ve Boğaziçi'nin bitkisel simgelerinden biri olan ağaç. Latince adı *Cercis si-liguastrum'dur*. Anayurdu Akdeniz Bölgesi'dir. Avrupa'da, çeşitli Avrupa dillerinde "Yahuda ağacı" olarak bilinir. Hristiyan dünyasının dinsel efsanelerine göre İsa'yı ihbar eden Yahuda, pişmanlık içinde kendisini bir erguvan ağacına asmış; bundan önce çiçekleri beyaz olan ağaç, kandan -bir yoruma göre de utançtan- kırmızıya dönüşmüştür. Erguvan ağacı ilkbaharda, istanbul'da nisan başı veya ortalarından itibaren önce çiçek açar, daha sonra yapraklanır. Çiçeklerinin "erguvan rengi"ne de adını veren içine bir ton mavi karışmış koyu pembe rengi, nisandan itibaren Boğaziçi tepelerine hâkim olur. Son yıllarda Boğaziçi'nde koruluk bölgelerin azalması erguvanların da azalmasına yol açmıştır. Erguvan ağaçlarının boyu ortalama 2-3 m'dir, ancak yaşlı ağaçların 8-10 m'ye kadar yükseldiği görülür. Erguvanlar parlak ve güzel renkleri ile İstanbul'u anlatan pek çok sanatçıya ilham kaynağı olmuş; İstanbul'un çeşitli semtlerindeki sokaklara adını vermiştir.

Ergüder, Orhan (1922, İstanbul) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. İstanbul Belediyesi başkan yardımcılığı görevinde bulundu. Fenerbahçe Spor Kulübü'nün asbaşkanı ve genel sekreteri oldu. 17. (1983-1987), 18. (1987-1991) ve 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekilidir.

Ergun, Ender III:44c, 45a, IV:250a.

Ergun, Salih (1933, Giresun) İktisatçı. İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu mezunudur. Fiskobirlik genel müdür yardımcılığı yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoya girdi.

Ergür, Salahaddin VII:189c. **Ergüven, Enver** IV:445c.

Erhat, Azra (1915, İstanbul -1982, İstanbul) Yazar. Üniversite öncesi öğrenimini

Belçika'da yaptıktan sonra Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ni bitirdi, aynı fakültede klasik diller dalında doçent oldu. *Vatan* ve *Yeni İstanbul gazetelerinde* çalıştı. Ünlü *İli-ada'yı* çevirdi (A. Kadir'le birlikte). Habib Edib Törehan (*Yeniİstanbul'* un ilk sahibi) adına kurulan bilim ödülünü 1959'da, Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülü'nü ise 1961'de kazandı. Telif kitapları, *Mavi Anadolu* (1962), *İşte İnsan-Ecco Homo* (1969), *Sevgi Yönetimi'dü* (1978). Türkçede yayınlanmış en gelişkin *Mitoloji Sözlüğü'* nü de hazırlamış olan Erhat'm çocuklar için *Troya Masattan* adlı bir kitabı da vardır.

Erik, Suna IV:356c. **Erim, Kerim** IV:247c.

Erimez, Salih (1901, İstanbul - 1974, İstanbul) Gazeteci, yazar, ressam. Viyana Güzel Sanatlar Akademisi'nde okuduktan sonra 1926'da gazeteciliğe başlayan Erimez, *Her Gün, Yeni Ses, İkdam, Zaman, Akşam, Tercüman, Dünya* gazetelerinde yazdı ve *gazete* ressamı olarak çalıştı. *7 Gün, Şaka, Mizah, Karikatür ve Akbaba'da* karikatürler çizdi. Gazete ve dergilerde tefrika romanlar yayımladı. Albüm ve kitapları vardır.

Erişçi, Lütfü IV: 145a, V:lö9c, 406a,
VII:464b.

Erk, Naci V:480c. **Erkal, Ferit** III: 100e.

Erkal, Genco (1938, İstanbul) Tiyatro oyuncusu, yönetmen. Galatasaray Lisesi ve Robert Kolej'de eğitim gördü. İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nü bitirdi. 1957'de Genç Oyuncular'da ve Kent Oyuncuları'nda sahneye çıktı. 1963'te Arena Tiyatrosu'nda *Aslan Asker Şvayk'ı* başarıyla canlandırdı. Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosu'nda, AST'ta çeşitli oyunlarda rol aldı. 1969'da bazı arkadaşlarıyla Dostlar Tiyatrosu'nu kurdu. Sinemada canlandırdığı rollerle iki kez Altın Portakal ödülünü *kazandı*.

III:100c, 44lc, IV:527a, VII:146b.

Erkan, Yaşar (1912, Erzincan - 1986, Silivri) Güreşçi. Kumkapı Güreş Kulübü'nde yetişip parladı. 1931'de 61 kiloda İstanbul şampiyonu oldu. 1933'te Balkan şampiyonasında ilk kez milli mayoyu giydi ve Balkan şampiyonu oldu. 1936 Berlin Olimpiyat Oyunları'nda grekoromen 61 kiloda olimpiyat şampiyonluğunu *kazanarak* bu unvanı elde eden ilk Türk sporcusu oldu. 1937'de güreşi bıraktı.

Erkân-ı Devlet III:71c.

Erkân-ı Harbiye I:198c

Erkân-ı Harbiye Mektebi III:56la. **Erkân-ı Harbiye Resimhanesi** L155c.

Erkanlı, Orhan (1924, Kırşehir - 1995, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesinden sonra Milli Birlik Komitesi üyesi oldu. Daha sonra Kanada, Meksika,

Yunanistan büyükelçilikleri nezdinde devlet müşavirliği yaptı. 13. dönem (1965-1969) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Erker, Şükriye IV:358c. **Erkihç, İhsan** III:331a **Erkihç, Nurettin** IV:223b.

Erkin, Arif I:228a, III:61a, 100e.

Erkin, Behiç (1876, İstanbul - 1961, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. 2. ve 3. dönem (1923-193D İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Devlet Demiryolları genel müdürlüğü, nafia vekilliği, büyükelçilik yaptı. IV:239b.

Erkin, Ulvi Cemal VI:296a.

Erkman, Nazmi (1914, İstanbul - 1982, İstanbul) Gazeteci. İnkılap Lisesi'ni bitirdikten sonra gazeteciliğe *Zaman* gazetesinde başladı. *Milliyet*, *Tan*, *Son Posta*, *Açıkgöz*, *Akşam*, *Tasvir-i Efkâr* ve *Ulus* gazetelerinde çalıştı. Son Telgraf Ajansı'm kurdu. Gazeteciler Cemiyeti genel sekreter yardımcılığı görevinde bulundu.

VII:439b.

Erkmen, Muhlis IIL528a **Erkmenkul, Gavsi** (Şeyh) IV:370a. **Erkmenkul, Misbah** IV:370a **Erkoç, Fatih** II:389a.

Erkoğlu, Sedat (1908, İstanbul -1979, İstanbul) Futbolcu ve tenisçi. Spor hayatına küçük yaşta Fenerbahçe kulübünde futbol oynamakla başladı. Sonra tenis kortlarına geçti. 1930'da Atina'da yapılan Balkan Oyunları'nda ilk kez milli oldu. Vahram Şirinyan ile oluşturdukları ekiple çift erkekler Balkan şampiyonluğunu kazandılar. Yurtiçinde de pek çok galibiyet ve şampiyonluk kazandı. 1938'de spor hayatını kapattı. Tüm spor yaşamı Fenerbahçe kulübünde geçti.

VIL244b.

Erkul, Cevat (1897, Selanik -1981, İstanbul) Ressam. Hukuk öğrenimi gördü. Bu sürede Sanayi-i Nefise Mektebi'nde Hikmet Onat Atölyesi'ndeki çalışmalara katıldı. 1946'da Güzel Sanatlar Birliği'ne üye oldu. Sanat çalışmalarını daha etkin bir biçimde sürdürebilmek için Yargıtay üyeliği görevinden ayrıldı. Resimlerinde Boğaziçi manzaraları geleneğini sürdürdü. İzlenimci bir espriyle gerçekçi yapıtlar verdi, daha çok denizi konu alan resimler yaptı.

Erkul, Emin *mad. III:180c*, L390b, 400a, IV:233b, 234a, VII:150a.

ilgili madde:

Şehremaneti Mecmuası 149a **Erlach, Fischervon** IL232c.

Erler, Suat (1911, İstanbul - 1989, İstanbul) Sporcu. Robert Kolej'de okuduğu yıllarda jimnastik *yaparak* spora başladı. Daha sonra yüzme ve sutopunda da adından söz ettirdi. 1928'de Galatasaray kulübüne girdi. 1934'te yüzme ve sutopu milli takımına çağrıldı. Almanya'da

yükseköğrenim yaptığı sırada Berlin Yüzme Kulübü'nde sporu sürdürdü. İstanbul Yüzme İhtisas Kulübü'nün kurucuları arasında yer aldı. Yüzme Federasyonu'nda başkanlık, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'nde genel sekreterlik yaptı.

IV:251b, VI:421b.

Erman, Azmi Nihat (1911, İstanbul -1992, İstanbul) Gazeteci. Galatasaray Lisesi'ni bitirdi. Gazeteciliğe 1927'de *Çocuk Dünyası* dergisi ile *Akşam* ve *Son Saat* gazetelerinde başladı. Fransızca yayımlanan *İstanbul* gazetesinde iktisadi konularda yazılar yazdı. *Tasvir-i Efkâr*, *Tan*, *Son Posta*, *Yeni Sabah*, *Hürriyet*, *Hafta Sonu*, *Günaydın* ve *Son Havadis* gazeteleriyle, çok sayıda dergide çalıştı. Roman çevirileri, tarihi romanlar ve çocuk kitapları ile Fransızca ve Türkçe sözlükler yayımladı.

Erman, Hürrem III:319a. **Erman, Ruşen** II:210c.

Ermeni Ayaklanması *mad. III: 181a*, 193b, VI:167a.

ilgili maddeler: Ayaklanmalar I:438c Bomba Olayı II:294b Osmanlı Bankası Olayı V:166c

Ermeni Basımevleri *mad. III: 181 c*, 191c, V:308b.

Ermeni Kiliseleri *mad. III:183b. İlgili maddeler:*

Asdvadzadzin (Surp) Ermeni-Süryani Kilisesi (Beyoğlu) L340a

Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi (Beşiktaş) L340c

Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi (Kumkapı) L341c

Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi (Yeni köy) I:342c

Gedikpaşa Ermeni Protestan Kilisesi III:389b

Haç (Surp) Kilisesi III:482c Hovhannes (Surp) Kilisesi IV:89b Hreşdagabet (Surp) Kilisesi IV:90b Karabet (Surp) Kilisesi IV:441b Kevork (Surp) Kilisesi IV:552b

Krikor Lusavoriç (Surp) Kilisesi (Karaköy) V:106c

Ermeni Kültür Kurumları

142

143

Esentepe

Krikor Lusavoriç (Surp) Kilisesi (Kuzguncuk) V:108c

Pırgıç (Surp) Şapel Kilisesi VI:250a

Sahakyan-Nunyan Ermeni Lisesi VI:408c

Santukhd (Surp) Kilisesi VI:456b Takavor (Surp) Kilisesi VII:193c

Yerevman (Surp) Haç Kilisesi VIL 504a

Yerroıtutyun (Surp) Kilisesi VII:505a **Ermeni K lt r Kurumları** *mad.*

Ermeni Mezarlıkları *mad. IIL185a.*

Ermeni Musikisi *mad. IIL185c.*

Ermeni Okulları *mad. III:187a.* Ceyaran Ermeni Okulu II:400c Eseyan Kız Ermeni Lisesi III:199a Getronagan Ermeni Lisesi IIL395a Makruhyan Ermeni Okulu V:278a Pangaltı Ermeni Lisesi VI:217b

Sahakyan-Nunyan Ermeni Lisesi VI:408c

Ermeni Patrikliği *mad. III: 188a, 38c, 191b, IV:89a, VI:208a, 431a, VII:368c, 397c.*

Ermeni Sosyal Demokrat Fırkası

VL23a.

Ermeni Şark Tiyatrosu VI:133a. **Ermenice Basın** *mad. III:188c. İlgili maddeler:*

Jamanak IV:315a

KulisV:118c

Marmara V:303a

Ermeniler *mad. III:190b, I:497a, II:483c, IV:537a, 561a, VI:431a.*

ilgili maddeler:

Amiralık I:246b

Balyan Ailesi II:35b

D zyan Ailesi III:113c

Ermeni Ayaklanması III: 181a

Ermeni Basımevleri III:181c

Ermeni Kiliseleri III: 183b

Ermeni K lt r Kurumları III:184b

Ermeni Mezarlıkları III:185a

Ermeni Musikisi III:185c

Ermeni Okulları III: 187a

Ermeni Patrikliği III: 188a

Ermenice Basın III:188c

Karagözyanlar IV:451c

Manas Ailesi V:286a **Ermeydanı** *bak. Etmeydanı* **Ermeydanı** (Küçüksu) IIL346b.

Ermiş, Mehmet Ali (1925, Malazgirt -1968) Gazeteci, yayımcı, İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı B l -m 'nde öğrenim gördü. Saat Altı ve Küçük Sahne tiyatrolarında çalıştı. Daha sonra *İstanbul Ekpres* 'te

gazeteciliğe başladı. *Gece Postası ve Tan'*

da çalıştı. 1960'ta Gün Yayınevi'ni kurdu. 1968'de Nâzım Hikmet'in *Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim* adlı yapıtını yayımladığı için yargılanırken duruşma sırasında öldü.

Erner, Ahmed VL278a. **Eroğan, K.** II:453a.

Eroğan, Nuri (1918, izmir) Öğretmen ve avukat. Öğretmen Okulu'nu ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Öğretmenlik ve avukatlık yaptı. 1963'teki yerel seçimlerde İstanbul belediye başkanlığına seçildi. Ancak usulsüzlük nedeniyle başkanlığı iptal edildi. 13. ve 14. dönem (1965-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Eroğlu, Yurdagül IIL44c.

Eroğlu, Zeki Turgut (1936, Çaykara) Müftü. İlkokulu bitirdi. Vaizlik ve müftülük yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Erol, Ahmet III:287a.

Erol, Nevzat ILI44c.

Erol, Safiye *mad. IIL194b*, IV:340a.

Erozan, Celal Sahir (1883, İstanbul -1935, İstanbul) Şair. Vefa İdadisi'nden sonra bir süre hukuk okudu. Hariciye Nezareti'nde çalıştı. İstanbul liselerinde edebiyat öğretmenliği yaptı. Son yıllarında Zonguldak milletvekili idi. Şiirlerini *Servet-i Fünun* dergisinde yayımladı ve bu akıma katıldı. Kitapları *Beyaz Gölge* (1909), *Buhran* (1909) ve *Siyah Kitap* (1941) isimlerini taşır.

III:275b, IV:144c, VL536c. **Ersan, AH** III:331a. **Ersen ve Dadaşlar** V:534b. **Erses, Necip** VL231a. **Ersin, Sadun** III:461a.

Ersoy, Bahir (1920, Osmaniye -1989, İstanbul) Sendikacı. İstanbul Tekstil ve Örme Sanayii İşçileri Sendikası başkanlığı yaptı. 14., 15. ve 16. dönemlerde (1969-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Çalışma bakanlığı yaptı.

IV:225c, VI:458c.

Ersoy, Mehmed Akif *mad. III:194b*, I:9b, IL286b, 446a, III:527c, 556a, V:122b, VI:482b.

Ersoy, Metin V:534b.

Ersoy, Şükrü (1931, İstanbul) Futbolcu. Spora Fenerbahçe genç takımında başladı. Bir süre Vefa'da oynadıktan sonra Fenerbahçe'ye döndü. Oyunculluğu sırasında Fenerbahçe 2 kez İstanbul ligi şampiyonluğunu, 2 kez de Türkiye ligi şampiyonluğunu kazandı. Milli takımın kalesini 8 kez korudu. 1961'de Avusturya'nın Salzburg takımına transfer oldu.

Futbolu bıraktıktan sonra Federal Almanya'da teknik direktörlük kursunu bitirdi. Fenerbahçe, Altay, Trabzonspor ve Denizlispor takımla-

rında teknik direktörlük, Fenerbahçe Kulübü'nde yöneticilik yaptı. III:287a.

Ersöz, Cezmi II:448a.

Ersöz, Nusret VL295b.

Ertaylan, İsmail Hikmet (1889, İstanbul -1967, İstanbul) Edebiyat tarihçisi. 1911' de Mülkiye Mektebi'ni bitirdi. Edebiyat dersleri verdi. İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi müdürlüğü yaptı. 1943' te İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Kürsüsü profesörlüğüne atandı. Edebiyat tarihi ile ilgili incelemeler yayımladı.

III:459c, V:122c.

Ertem, Mefharet (Sarper) IIL222c. **Ertem, Pertev** IIL222c.

Ertem, Sadri (1898, İstanbul - 1943, Ankara) Darülfünun Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi. Kurtuluş Savaşı yıllarında Ankara'da gazetecilik yaptıktan sonra, İstanbul gazetelerine geçti. 1939-1943 arasında Kütahya milletvekilliği yaptı. Öykü ve romanlarında gerçekçi bir yaklaşımla toplumsal sorunlara eğildi. *Çıkrıklar Durunca* (193D), *Bir Varmış Bir Yokmuş* (1933), *Silindir Şapka Giyen Köylü* (1933), *Bacayı İndir Bacayı Kaldır* (1933), *Korku* (1934), *Bay Virgül* (1935), *Bir Şehrin Ruhı* (1938) başlıca eserleridir.

II:453a, V:169b. **Erten, Ali Rıza** III:528a. **Erten, Kadife** II:144a, IV:507b. **Ertop, Konur** IV:145a

Ertuğrul Mahallesi Beşiktaş İlçesi'nde yer alır. Gayrettepe, Balmumcu, Dikilitaş mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.398'dir.

IL166a.

Ertuğrul, Muhsin *mad.* III:195b, L123b, 250a, 298c, III:135c, 291b, IV:184b, 499c, 526c, V:95b, 169b, 520c, VL70a, 253c, VIL9b, 144b, 145e, 564b.

Ertuğrul Muhsin ve Arkadaşları Topluluğu *bak.* Muhsin Ertuğrul ve Arkadaşları Topluluğu

Ertuğrul, Mustafa (1924, Tomarza -1987, ?) Sendikacı. İlkokulu bitirdi. Türkiye Tekstil, Örme Giyim Sanayii İşyerleri İşçileri Sendikası yönetim kurulu üyeliği yaptı. 13. dönem (1965-1969) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoda bulundu.

Ertuğrul Tekkesi *mad.* III:196b, L30c, IV:102a, 103b, VII:140b, 215a, 514a.

ilgili madde:

Şazeliilik VII:139b Ertuğ-Yaraş, Füsün IV:348b. **Eruzun, Cengiz** III: 18a.

Eryek Baba Tekkesi *bak.* Perişan Baba Tekkesi

Erzi, A. IV:221c. **Erzi**, İhsan VII 172b.

Erzincanlı Ahmed Paşa Yahşi Üsküdar İlçesi'nde, Vaniköy İskelesi'nin kuzey kıyısındadır. 20. yy'ın başında inşa edilmiştir. Rokoko etkisinde klasik Türk mimarisinin ürünüdür. Ahşap/ bağdadi yalısı Ferik Ahmed Sıdkı Paşa yaptırmış, ileriki yıllarda yeni sahibinin adıyla Fahrettin Türkkan Paşa Yalısı olarak tanınmıştır. Kiremitleri Marsilya tipidir. Keresteleri Romanya' dan getirilmiştir. Bahçesinde yalıyla yaşıt tek katlı müstemilatı vardır.

Es, Hikmet Feridun (1909, İstanbul -1992, İstanbul) Gazeteci. İstanbul Erkek Lisesi'nde öğrenciyken gazeteciliğe başladı. *Vakit* ve *Akşam* gazetelerinde, *7 Gün* mecmuasında yazılar yazdı. *Hürriyet* gazetesinde uzun yıllar çalıştı. Bu gazete adına yaptığı gezilerle ilgili seri röportajları yayımlandı. Bir süre *Hayat* dergisinin genel yayın müdürlüğünü yaptı.

V:169b, VII:457c. Es, **Semiha** III:331b. **Esad Ağa** (Topçubaşı) VII:496a.

Esad Bey Yahşi bak. Zarif Mustafa Paşa Yalısı

Esad Efendi (Defterdar) IV:195b.

Esad Efendi (Hocazade) (1570, İstanbul -1625, İstanbul) Şeyhülislam. Hoca Sadeddin Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra kardeşi Hocazade Mehmed Efendi'nin ölümü üzerine 1615'te şeyhülislamlığa atandı. I. Ahmed, I. Mustafa ve II. Osman dönemlerinde bu görevi sürdürdü. II. Osman'ın kayınpederi olarak nüfuzunu artırdı. 1622'de I. Mustafa ikinci kez tahta çıkınca istifa etti. IV. Murad'ın tahta çıkışından sonra 1623-1625 arasında yeniden şeyhülislamlık yaptı. Şiirleri vardır.

II:394c, III:242b, IV:326a, VI:150b, 152c.

Esad Efendi (Ebuishakzade) (1685, İstanbul - 1752, İstanbul) Şeyhülislam ve bestekâr. Şeyhülislam Ebu İshak İsmail Efendi'nin oğlu. 1700-1723 arasında müderrislik yaptı. Selanik ve Mekke kadılıklarında bulundu. 1734'te İstanbul kadılığına getirildi. 1737'de Anadolu payesiyle ordu kadılığına atandı. 1739'da Belgrad Antlaşması görüşmelerine katıldı. 1744-1745 ve 1746-1747 arasında iki kez Rumeli kazaskerliği yaptı. 1748'de şeyhülislamlığa getirildi. Lale Devri'nde (1718-1730) Sadrazam Damat İbrahim Paşa'nın, daha sonra ise II. Mahmud'un yakınlığını kazandı. Döneminin önde gelen bilim ve sanat adamlarından olan Esad Efendi zeki, hoşsohbet bir kişiliğe sahipti. Dini ve dindışı formlarda pek çok eser bestelediyse de bunlardan yalnızca biri ilahi, biri saz eseri olan yedisi günümüze ulaşabilmiştir. *Atrabu'l-Âsarfi Tezkiret-i Urafa'l-Edvar* adlı eserinde 17. ve 18. yy'ın ilk çeyreğinde yaşamış 100 kadar Türk bestekârının ya-

şamöykülerini anlatmıştır. *Divan'mda* Türkçe, Arapça ve Farsça şiirlerini bir araya getirmiştir. *Lehçetü l-Lugat* adlı Türkçeden Arapça ve Farsçaya bir

sözlüğü vardır.

ilgili madde-

Şeyhülislam Esad Efendi Medresesi VII:176b

Esad Efendi (Sahaflarşeyhizade) (1790, İstanbul - 1848, İstanbul) Vakanüvis. Sahaflar Şeyhi Hacı Ahmed'in oğludur. Müderris iken 1825'te Şanîzade' nin yerine vakanüvis atandı. Ek olarak 1831'de *Takvim-i Vekayi* başyazarlığını üstlendi. İstanbul kadılığı, İran elçiliği, karantina müdürlüğü, Meclis-i Vâlâ azalığı, Maarif-i Umumiye nazırlığı görevlerinde de bulundu. *Şanîzade Tarihi'ne* yazdığı zeyl 1821-1822 olaylarını kapsar. Kendi adını taşıyan tarihi ise 1825 olaylarını verir. Asıl önemli eseri *Üss-i Zafer* ise Yeniçeri Ocağı'nın kapatılması ile sonuçlanan Vak'a-i Hayriye'yi öncesi ve sonrası ile anlatmaktadır. Önemli bir eseri de *Usul-i Âtika-i Teşrifat-ı Dev-let-i Âliyye-i Osmaniyye* olup daha çok *Teşrifat-ı Kadime* adıyla tanınmıştır. Ayasofya semtindeki vakıf kütüphanesinin avlusuna gömülüdür.

III:71c, 119a, 493b, V:309b, 493a, VII:201a, 357b, 503a.

ilgili madde: Esad Efendi Kütüphanesi III:198b

Esad Efendi (İmamzade) (?, ? - 1851, İstanbul) Tarihçi. Zeyrek Camii'nin imamının oğludur. Müderrislik ve kadılık yapan Esad Efendi'nin mezarı Süleymaniye Camii haziresindedir. İstanbul'un fethini anlatan *Feth-i Kos-tantiniyye* adlı bir risale yazmıştır.

Esad Efendi (ö. 1895, Piyanist, Mimar) V:529b.

Esad Efendi (Yanyalı) IV:418b. **Esad Efendi Kütüphanesi** *mad.*

Esad Feyzi L348a.

Esad Mehmed Efendi Çeşmesi Kabataş'ta, Meclis-i Mebusan Caddesi üzerinde, setin altında yapılmış olan çeşme 1950'lerde caddenin genişletilmesi sırasında ortadan kaldırılmıştır. Klasik üslupta, kesme taştan yapılmış, geniş kemerli bir yapı idi. Üzerinde ahşap bir ev bulunuyordu. Aynataşı bozulmuş, teknesi ve setleri yol seviyesinin altında kalmıştı. Kemerin altındaki iki kitabeden Arapça olan birincisi çeşmenin Şeyhülislam Hoca Sadeddin Efendi'nin oğlu Esad Mehmed Efendi tarafından 1022/1613'te yaptırıldığını, 1212/1797 tarihli ikincisi ise çeşmenin III. Selim tarafından tamir ettirildiğini göstermekte idi.

Esad Paşa V:94c.

Esad Paşa (Müşir) *bak.* Ahmed Esad Paşa

Esad Şerefeddin II:312a.

Esafil-i Şark *mad.* III:198c, V:411a.

Esat Paşa Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Örnek, Cumhuriyet, Bulgurlu mahalleleri ve Ümraniye, Kadıköy ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu

(1990) 22.023'tür.

Esatlı, Mustafa Ragıp (1896, Taşlıca -1958, İstanbul) Gazeteci. Darülfü-nun'un edebiyat bölümünü bitirdikten sonra tarih ve felsefe ihtisası yaptı. Gazeteciliğe öğrenciliği sırasında 1918'de başladı. *Hürses, İkdam, Ha-her* gazetelerinde görev yaptı. Gazeteciler Cemiyeti'nin kurucu üyeleri arasında yer aldı. Mehmed Reşid ve Mehmed Alioğlu takma adıyla tarihi makaleler ve incemeler yazdı. "Bir Devrin Tarihini Konaklardan Dinleyelim" adlı yazı dizisi İstanbul açısından önemlidir. V:405c.

Esatoğlu, Fevzi Hakkı (1921, Ürgüp) Hukukçu. Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Hâkimlik ve serbest avukatlık yaptı. 1973-1979 arasında Cumhuriyet Senatosu İstanbul üyeliğinde bulundu.

Esayan, Hovhannes III: 199a. **Esayan Kız Ermeni Lisesi** *mad.*

III: 199a.

Esayan, Mıgırdıç III: 199a. **Escomboli IV:**255a. **Escuola IV:**404c. **Escutaire** VILSOOb.

Esekapı Mescidi ve Medresesi *mad. III:199c, I:5b, II:44lb.*

Esen, Aydın VTI:204c. **Esen, Kâzım VI:**468b. **Esen, Muzaffer V:**43b. **Esenbel, Melih II:**529c. **Eseniş, Adnan IV:**356c.

Esenkent Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. Cevizli, Gülsuyu, Gülensu, Başbüyük, Büyük Bakkalköy mahalleleri ve Kartal İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.836'dır.

Esenköy Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1989'da Cami-altı Tersanesi'nde inşa edildi. 1.077 grostonluktur. 67,24 m uzunluğunda, 20,5 m genişliğindedir, sukesimi 4,10 m'dir. 624 kW gücünde iki adet Pen-dik-Sulzer motoru vardır. 62 otomobil almaktadır.

Esenler İlçesi *mad. III:200a, 382c, 384c, IV:138b, VII:496a.*

Esentepe Şişli İlçesi'nde, Zincirlikuyu' nün batısında ve Zincirlikuyu Mezar-lığı'ndan itibaren güneye doğru uzanan semt. Batısında Mecidiyeköy, güneyinde Balmumcu ve Gayrettepe, doğusunda ise Nispetiye yer alır. İstanbul'un 1960 sonrası yapılaşması içinde düzenli bir şekilde oluşmuştur. Bugün Mecidiyeköy, Esentepe, Gay-

Esentepe Mahallesi

144

145

Et ve Balık Kurumu

rettepe, Balmumcu ve Zincirlikuyu' yu içine alan iş merkezleri yöresinin bir parçasıdır. Bu nedenle, 1950'le-rin sonlarında burada kurulan iki katlı ya da tek katlı yapılardan ibaret kooperatif siteleri yıkılarak yerlerine

yüksek apartmanlar ve işhanları inşa edilmektedir. Bu yüzden Esentepe'nin nüfusu 1980'li yıllardan başlayarak azalma göstermiştir. Esentepe Mahalle-si'nin nüfusu (1990) 7.170'tir.

Esentepe Mahallesi Eyüp ilçe merkezinde yer alır. Kara Dolap, Çırçır, Ali-beyköy Merkez, Sakarya mahalleleri ve Gaziosmanpaşa İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.556'dır.

Esentepe Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. Soğanlık Yeni Mahalle, Orta Mahalle, Yeni Mahalle ile Cumhuriyet, Çavuşoğlu, Karlıktepe, Petroliş, Rahmanlar ve Cevizli mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 18.210'dur.

Esenyah Mahallesi Pendik İlçesi'nde yer alır. Çamçeşme, Kavakpınar, Şeyhli, Kurtköy mahalleleri ve Tuzla İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 24.999'dur.

Eser, Bedri *bak.* Kemal Tahir

Eser Eseyan Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Bü-yükdere'de, Piyasa Caddesi'ndedir. Neoklasik üslupta, ahşap/bağdadi yapıdır. 1870'lerde inşa edilmiştir. Taş servis katının üstünde yükselen iki katlı, basık piramit çatılı yalı, saçaklı damı, güneş yaşmakları, sütunlu balkonları, ikinci kat cumbası dikkati çeker. Yanındaki Kocataş Yalısı yönünde, Bizans ve Osmanlı dönemlerine ait sarnıç kalıntıları bulunmuştur. 1972'de yıkıldığında geriye, ahşap dragon yaşmaklı küçük köşkü kalmıştır. 1980'de yapılan yenileme çalışmaları sırasında alınlık ve orta dikmeli balkonlar kaldırıldığından neoklasik üslup kaybolmuştur.

Eser-Engin Noyan VII:204c, 402b. **Eser-i Hayr Gemisi** III:31b. **Eser-i İstanbul mad.** III:200b. **Eser-i Merhamet Vapuru** VI:315b. **Esgher Sinagogu** IV:10b. **Esin, Emine** IV:358b. **Esin, Esat** VI:538a. **Esir Hanı** III:200c, 201a.

k. Tatlıkuyu

Esir Kemal Mescidi

Mescidi

Esir Pazarı Hanı Eminönü İlçesi'nde, Çemberlitaş'taydı. Günümüzde yapıya ait hiçbir iz kalmamıştır. Han hakkındaki bilgileri E. H. Ayverdi'den öğrenmekteyiz. Buna göre, Ayasofya vakfı olan yapı bir II. Mehmed (Fatih) dönemi (1451-1481) eseri idi. Tavuk-pazarı bölgesinde bulunan han Atik Ali Paşa Camii'nin arka kısmında yer alıyordu. Daha önceleri hanın bulunduğu yerde Süleyman Paşa'nın evi vardı. Ev tadil edilerek han şeklinde kullanılır olmuştu. Hanın mimarisi ve di-

ğer özellikleri hakkında başka bilgi yoktur.

Esir Tacirleri 19. yy'm sonlarına kadar, Kafkasya'dan topladıkları kızları İstanbul'a getirip satan bu tacirler Çerkez, Gürcü veya Abaza idiler. Kalpakları, göğüslerini, bellerim dolduran silahları ve mağrur havaları ile dikkati

çekerlerdi. Abdülmecid'in esir ticaretini yasaklamasından (1847) sonra getirdikleri kız çocuklarını serbestçe satma olanağı kalmadığından, kaçak olarak esircilik *yapanlara* devreder, bir süre İstanbul'da kaldıktan sonra yine ülkelerine dönerlerdi.

Esir Ticareti *mad. III:200c*, VII:87c. **Esircibaşı Konağı** 11:417b. **Esirhane** III:200a, 201a.

Eskenazi, Ribî Yona ben Yaakov

VII:398c.

Eskenazi, Salamon ben Natan

VII:404c.

Eskenazi, Vilnâli Ribî Naftali ben Azral VII:398c.

Eski Abideleri Koruma ve Onarma Cemiyeti 1 Aralık 1946'da, İstanbul'daki tarihi ve mimari öneme sahip anıtları koruma ve onarma amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Kasımpaşa'da, Bahriye Caddesi'ndeydi. Kurucuları Suat Karaosman, Bekir Tan-rıöver, Dilşar Besen, Hasan Ünal, Necati Güler, İbrahim Ondur, Fahri Akay, Osman Güngör, Ali Vasfi Egeli'ydi.

Eski Ali Paşa Camii *bak.* Atik Ali Paşa Külliyesi

Eski Bent 1:115a.

Eski Eserler Bölge Kurulu IIL236b.

Eski Eserler ve Müzeler Genel

Müdürlüğü II:348b **Eski Eserleri Koruma Cemiyeti**

III:305b. **Eski Eserleri Muhafaza Encümeni**

III: 153a.

Eski Eserleri ve Anıtları Koruma Heyeti II:492a.

Eski Hamam *mad. III:202c*.

Eski Hanı Eminönü İlçesi'nde, Unkapa-nı civarındaydı. Günümüzde yapıya ait hiçbir iz kalmamıştır. Kim tarafından ve ne zaman yaptırıldığı bilinmemektedir. Ne zaman yıkıldığı da meçhuldür. E. H. Ayverdi yapının bir II. Mehmed (Fatih) dönemi (1451-1481) eseri olabileceğinden bahseder. Ayrıca bir Bizans yapısı olması ihtimali üzerinde de durur. Ancak bu konuda sağlam bir dayanak bulunmamaktadır.

Eski İmaret III:3a.

Eski İmaret Camii *mad. III:203b*, II:255c, 543a, III:261b, V:20a, 292c, VII:553b, 555c.

Eski İmaret Camii Sarnıcı VII: 5 54a.

Eski İslambol Evliya Çelebi'nin anlattığına göre Galata Sarayı'nın bulundu-

ğu tepenin altında bu adla anılan bir demir madeni vardı. Buradan çıkarılan demirle Kılıçhane'de "dımışki" denen kılıçlar dövülürdü. Fakat, Evliya Çelebi'nin madenin yerinin dahi bilinmediğini eklemesi, olasılıkla burada maden ocağının bulunmadığını, eski zamanlarda gemilerle getirilen demirlerin burada depolanmış olmasını düşündürmektedir.

Eski Odalar *mad. III:203c, I:186a, 229a, II:212b, III:261b, IV:433a, 533c, V:7c, 44b, VII:85b, 358a.*

ilgili maddeler: Yeni Odalar VII:467a Yeniçeriler VII: 472b

Eski Saray *mad. III.-204a, I:118b, II:76a, 90b, III:72c, 273c, 550c, 552c, V97a, 172c, 329b, 458a, VI:49c, 463b, 501a, VII:72b, 87a, 89c, 96c, 282a, 386c, 429a, 533a.*

Eski Sinan *bak. Sinan-ı Atik*

Eski Şark Eserleri Müzesi *mad. III:205b, VI:448a, VII:289a.*

ilgili madde:

Arkeoloji Müzeleri I:307c **Eski Yeni Cami** *bak. Kasım Çavuş Camii* **Eskiciler** *mad. IH:206a. ili maddeler:*

Arayıcı Esnafı L297b Bitpazarları II:249c

Eskihisar I Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1986'da Pendik Tersanesi'nde inşa edildi. 1.595 grostonluktur. 80,71 m boyunda, 22 m genişliğindedir. Sukesimi 3,90 m'dir. 112 otomobil almaktadır.

Eskihisar İskelesi IV:205c. **Eskişehir Hava İstasyonu** IV:21c.

Eskişehir Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Feriköy, Bozkurt, Ergenekon, İnönü mahalleleri ve Beyoğlu İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.155'tir.

Eskiyeni Eyüp'ün merkezinde, mezarlığın güneybatı ve batı kesimine düşen mevki. Eyüp İskelesi'nden kuzeybatıya doğru giden İskele Caddesi, Yusuf Muhlis Paşa adını alan kısa bir bölümden sonra, mezarlığın güneyinde Eskiye Caddesi adıyla devam eder ve mezarlık bittikten sonra İslam Bey Caddesi'ne dönüşüp, Rami'yi güneyinde bırakarak Gaziosmanpaşa merkezine dek uzanırdı. Yakın dönemlerde bu uzun caddenin Eyüp İskele Caddesi bölümünden sonrasına Ca-mi-i Kebir Caddesi, Eskiye Caddesi'ne de Fahri Korutürk Caddesi adı verildi. Bugün Eskiye adı, yöredeki Eskiye Dere Sokağı'nda yaşamaktadır.

Eskiye Hamamı Eyüp İlçesi'nde, Eskiye Caddesi'nde, Eyüp Hamamı Çıkmazı ile Kemikçi Çıkmazı arasındadır. II. Mehmed (Fatih) (hd 1451-1481) tarafından Eyüp Külliyesi'ne akar ola-

rak yapılmıştır. "Bâlî Hamam" adıyla da bilinmektedir. Eski Fatih vakfiyesinde adı yoktur. 990/1582 tarihinde düzenlenen vakfiyede "Yeni Hamam" adıyla kayıtlıdır. Fakat hamamın yapımı eski olduğu için "Eski Yeni" adıyla anılmıştır. Hamam tek olup bugün, fırın ve satış yeri olarak

kullanılmaktadır.

Eskrim *mad. IIL206c*, VII: 42a. **Eskudari** VII:343c, 500b. **Esliha-i Askeriye Müzesi** I:127c. **Esmâ Hanım** (ö. 1760) V94c.

Esmâ İbret Hanım *mad. III: 207a*, V:265c.

Esmâ Sultan (ö. 1788, Büyük) *mad. III:207b*, V:549b.

ilgili madde:

Esmâ Sultan Meydan Çeşmesi ve Namazgahı III: 208a

Esmâ Sultan (ö. 1848, Küçük) *mad. III:207c*, 211b, V5a. *ili maddeler:*

Esmâ Sultan Sahilsarayı (Eyüp)

III:208b

Esmâ Sultan Sahilsarayı (Ortaköy)

Esmâ Sultan Konakları IV327b. **Esmâ Sultan Meydan Çeşmesi ve Namazgahı** *mad. III: 208a*.

Esmâ Sultan Sahilsarayı (Eyüp) *mad.*

III:208b, I:535c, II:192b, III:15c,

208b. **Esmâ Sultan Sahilsarayı** (Kadırga)

mad. IU:210b, I:521a, III:210b,

IV:366c, VI:463b, VII:35a, 297a.

Esmâ Sultan Sahilsarayı (Ortaköy) *mad. III.-21 I b*, L369c, III:211c, VI:141c.

Esmâ Sultan'ın Hançerli Yahşi

(Eyüp) III:207c.

Esmahan (İsmihan) Sultan (ö. 1585) II:565c, IV:366c, VI:95c, 504b.

ilgili madde:

Esmâ Sultan Sahilsarayı (Kadırga) III:210c **Esmen, Mehmet Nuri** IV:239a.

Esmer, Ahmet Şükrü (1893, Kıbrıs -1982, Ankara) Hukukçu. Darülfünun Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. ABD'de Co-lumbia Üniversitesi'nde doktora yaptı. 1923'te *Vatan* gazetesinin kurucuları arasında yer aldı. Gazetecilikle uğraştı. 6. ve 7. dönem (1939-1946) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde siyasal tarih profesörüydü. Uzun yıllar *Ulus'la*, dış politika yazılan yazdı.

VIL359a.

Esnaf *mad. III:212a*, 147 c, V226c, VII:267a.

ilgili maddeler: Bakırcılar I:552b

Bakkallar II:3a Balıkçılık II: 17a Çiçekçilik II:508c Dericilik III:35c Ebru Sanatı III:117b Esnaf Alayları III:216b Esnaf Gelenekleri III:218a Gedikler

III:386a Kâğıtçılar IV: 379a Kaldırımcılık IV:394b Kalemkârlık
IV:395a Kasaplar IV:478a Kaşıkçılık IV:488b Kuruyemişçiler V:132c
Kuyumculuk V:144c Lokumculuk V:224a Loncalar V:224c Lüleçilik
V:230c Macuncular V:234c Mahyacılık V:275a Manavlar V:294b
Manifaturacılar V:296b Muhallebiciler VI:492a Mumculuk V:497a
Mühürçülük VI:16b Narh VI:46b Saatçilik VI:379a Sakalar VI:420a
Saraçlar VI:458c Savat VI:473c Sedefkârlık VI:487a Yazmacılık
VII:455c **Esnaf Alayları** *mad. III:216b, I:180a.*

Esnaf Düğünleri İstanbul'un muhtelif işkollarında çalışan esnaftan biri evlenecek olduğunda düğünü loncası tarafından düzenlenirdi. Başka düğünlere benzemeyen bu gelenek, İstanbullular için de ilgiyle izlenen törenlerdendi. Esnaf kâhyaları, lonca ileri gelenleri, önlerinde sakangurlara bağlanmış bakır mangal, yemek takımları, lenger, sahan, tas vb'den ibaret saçı (düğün hediyeleri) olduğu halde düğün evine giderler, orada rengârenk giysili davetlilerin katılımı ile sazlı sözlü kına gecesi yapılır, perşembe akşamı güvey yemeği yenir, güvey önce camiye gider, oradan da çifte mumlu fenerler, mumlarla donatılmış tablalarla güvey alayı tertiplenir, damat sokak sokak dolaştırılır, en son kapının önünde dua edilip gerdeğe sokulurdu.

Esnaf Eğlenceleri III:218b **Esnaf Gelenekleri** *mad. III:218a.*

Esnaf Hastanesi *mad. III:218c, VII:95a.*

Esnaf Teferrücleri 1881'e değin yapı-lagelen esnaf gezmeleri, çırak çıkart-

ma ve peştamal kuşatma geleneğinin bir gereğiydi. Bu teferrücler Veliefen-di, Çırpıcı, Kâğıthane, Fenerbahçe, Göksu, Beykoz, Sarıyer mesirelerinde yapılır, en çok da Yuşa ziyareti için Beykoz Çayırı tercih edilirdi. Bu tefer-rüclerde ustalar, yetişen ve ustalık becerisi elde eden çıraklarına peştamal kuşatırlardı. Bu vesile ile çayırda çadırlar kurulur; etli pilav, helva pişirilir, koyun, kuzu kebapları hazırlanır, yenilip içilirdi. Esnaftan yetenekli olanlar hünerlerini gösterir, çalar, oynar ve söylerlerdi. Halk da esnaf teferrücle-rini izlemek için akın akın çayırlara giderdi. Bazen bir hafta ve daha fazla süren teferrücler, lonca kuralları uyarınca peştamal kuşatma, gülbank, dua, el öpme, siftah vb âdetlerle sona ererdi. İstanbul'da son esnaf teferrücünü 1881'de lülecî esnafı Beykoz Çayı-n'nda yaptı. **Esnaf Teftişi ve Cezaları** III:218c.

Esnaf Tezkireleri 1855'te şehremaneti kurulduktan sonra 7 Ekim 1857'de yayımlanan bir nizamname ile işyerlerinin açılması ve denetimi yeni esaslara bağlandı. Buna göre işyeri açmak isteyenler, şehremanetine belli bir ruhsat harcı ödeyerek esnaf tezkiresi denen izin belgesi *almaya* başladı. Bu uygulama 1909'a değin sürdü. Bu tarihte belge düzenleme yetkisi Maliye Nezareti'ne bırakıldı. Esnaf, belediyeden aldığı «tezkireleri işyerlerine asmak zorundaydı.

Esnaf-ı Pasban-ı İstanbul II:125c.

Esprit (St.) Kilisesi III:328b, V21a, VI:94c.

Esrar Dede *mad.* III:219a, II:286a, IV255a, VII:167a.

Esrar Kahveleri *mad.* III:219b. **Esrar Şah** (ö. 1834, Şeyh) IV:74b. **Estambul** IV:255a. **Ester Kira Kadın** I:441b, V:337c,

VI:96a, 398c. **Esvap Odası** III: 173a. **Eşcinsel Kulüpleri** III:144a.

Eşekçi Halil Çeşmesi *bak.* Halil Ab-durrahman Çeşmesi

Eşkinici Ocağı *mad.* IH:220a, V:257a.

Eşref Haftalık mizah dergisi. Hüseyin Nazmi tarafından 1909'da yayımlandı. Derginin 26 sayısında Baha Bey ve M. Fazlı'nın karikatürleri, Ahmed Ra-sim, Mithat Cemal, İsmail Safa ve Aka Gündüz'ün yazılan yayımlandı.

Eşref Bey (Hasköylü) VII:255b. **Eşref Efendi** (ö. 1865) VI:36b. **Eşref Ruşen Bey** VII:341c. **Eşref Şefik** *bak.* Atabey, Eşref Şefik **Eşreflik** V96a. *ilgili madde:*

Kadirîlik IV: 372a **Et ve Balık Kurumu** V:446c.

Etem Bey Evi

146

147

Eyüp

Etem Bey Evi I:331a.

Etensel, Vedat (1921, İstanbul - 1968, ?) Gazeteci. 1941'de *Tasvir-i Efkâr'* âz gazeteciliğe başladı. *Vatan*, *Yeni İstanbul*, *Dünya*, *İstanbul Ekspres*, *Cumhuriyet* gazetelerinde, *Kırmızı-Beyaz*, *Stad*, *Şut* dergilerinde çalıştı. Spor kitapları yazdı.

Etfal Hastanesi *mad.* III:220b, I:41a, II:239b, IV:3b, 14a, 59a, VI:26c, 424c, VH:184c, 186c. *İlgili madde:*

Etfal Hastanesi Saat Kulesi ve Mescidi III:221c

Etfal Hastanesi Saat Kulesi ve Mescidi

mad.

Ethem (Âşık) V:319c.

Ethem Pertev *mad.* III:222b, 414b,

VTI:264a. **Ethem Pertev Eczahanesi** III:222c.

Ethem Pertev Yahşi Beykoz İlçesi'nde, Kanlıca Körfezi'nin kuzey kıyısındadır. "Saraylı Hanım Yalısı" ve "Süslü Yalı" isimleri ile de tanınmaktadır. Saraylı Fatma Hanım tarafından 1860'ta inşa ettirilmiştir. Harem

bölümü kayıkhaneye üzerinde art nouveau üslubunda, ahşap ve iki katlıdır. Deniz cephesindeki arabesk üslupta alt kat balkonları sonradan eklenmiştir. Selamlık bölümü bahçenin diğer ucunda, tek katlı ve aynı mimari üsluptadır. Bu bölüm 1992'de restore edilmiştir.

Ethemefendi Kadıköy İlçesi'nde, Fahrettin Kerim Gökay (Kayışdağı) Caddesi üzerinde yer alan semt. Erenköy'ün kuzeyine, Sahrayıcedit'in güneyine düşer. Batısında Yukarı Göztepe, doğusunda ise Tüccarbaşı semtleri bulunmaktadır. Kadıköy'ün eski ve ünlü liselerinden Erenköy Kız Lisesi, Ethemefendi' dedir.

Etibank II:48b.

Etikan, Hilmi II:148c.

Etike, Turan II:388c.

Etiler *mad. III:222c, II:116a, 166a, V:207b, VII: 15c, 493b.*

İlgili madde:

Nispetiye Kasrı VI:81a **Etiler Yapı Kooperatifi** III:223a.

Etmeydanı *mad. IIL224b, II:500b, IV:433a, 479b, V:446b, VII:473a.*

İlgili madde:

Yeni Odalar VII:467a **Etmeydanı Camii** VI:141a. **Etmeydanı Mescidi** I:162c.

Etmeydanı Sarnıcı *mad. IIL224c, VI:141a.*

Etyemez (Samatya) *mad. III:225a, 9b, ila.*

Etyemez Baba Türbesi IV:321c.

Etyemez Mescidi *bak. Bayezid-i Cedid Mescidi*

Etyemez Mirza Baba Tekkesi *bak. Mirza Baba Tekkesi*

Etyemez Tekkesi Üsküdar ilçesi'nde, Salacak'ta, Imrahor Mahallesi'nde, Salacak İskele Arkası Sokağı'nda bulunmaktaydı. Tekkenin banisi Bayramı tarikatından "Etmekyemez/Ekmekye-mez/Etyemez" lakaplarına sahip Şeyh Hüseyin Efendi'dir (ö. 1767). Aynı tarikattan Şeyh Seyyid Mustafa Akif Efendi tarafından 1286/1869'da yemden inşa ettirilen tekke Cumhuriyet döneminde ortadan kalkmıştır. Ayin günü *Âsitâne'de* (1840) pazar, *Mec-mua-i Tekâyâ'da*. (1889) ise pazartesi olarak verilmektedir.

Etyemez Tekkesi Mescidi III:225b.

Etz ha-Hayim Sinagogu *mad. III:225b, VT:141c, VII:400c.*

Eudokia İngerhıa V:202a, 277c.

Eudoksia (Arkadios'un karısı) (? - 404, Konstantinopolis) Bizans imparatori-çesi. Bauto adlı bir Frank komutan ile Romalı bir anneden doğdu, Konstantinopolis'te büyüdü. Tarihçi Zosimos'a göre sıradışı güzelliği ile ünlüydü. Ar-kadios (hd 395-408) ile evlendi ve Ocak 400'de

imparatoriçe ilan edildi. Kısa süren iktidarı boyunca sürekli hamile olmasına karşın politik mücadelelere katılmaktan geri kalmadı. Konstantinopolis Patriği İoannes Hrisos-tomos ile arasındaki çekişme Konstantinopolis halkı ile saray arasında büyük bir soğukluğa neden oldu. Doğurduğu 5 çocuktan 2'si, II. Teodosios (hd 408-450) ve Pulheria etkin roller oynadılar. 404'te yine hamilelikle ilgili bir rahatsızlık yüzünden yaşamı son bulduğunda ölümü, Hrisostomos ile girdiği çatışma yüzünden Tanrı'mn verdiği bir ceza olarak yorumlanmıştı.

III:225c, 226a, VI:291c, VTI:247a. **Eudoksia** (VIII. Mihail'in kızı) III:277c.

Eudoksia Sütunu *mad. IIL225c, 53a, VIL120C.*

Eufemia (Ayia) *mad. III:226b, 226c, 227b, IV:316a, 330b.*

Eufemia (Ayia) Ayazması IV:55a.

Eufemia (Ayia) Kilisesi (Halkedon/Ka-dıköy) *mad. III:227b, I:473a, IIL226c, 528b, IV330c, V:18c, 56a, VII:116a.*

Eufemia (Ayia) Kilisesi (Hippodrom/ Sultanahmet) *mad. HI:226c, L85c, 274c, II:255c, III:226b, VI:479b, VII:65a.*

Eufemia (Ayia) Kilisesi Kadıköy'de, Mühürdar Caddesi ve Yasa Caddesi arasındadır. 17. yy'm sonunda yeni-den inşa edilmiş, 1830'da onarım görmüştür. Haç planlı kilisenin naosun-da, dört serbest taşıyıcının belirlediği merkezi mekân, taşıyıcıları bağlayan kemerlere oturan yüksek kasnak üzerindeki kubbe ile örtülüdür. Na-osun batısında galeri vardır. I:536c.

Eufemia (Ayia) Martirionu II:256c. *İlgili madde:*

Eufemia (Ayia) Kilisesi (Hippodrom/ Sultanahmet) III:226c

Eufemia Kadınlar Manastırı (Fener) V:289c.

Eugenie (İmparatoriçe) I:23c, II:34c, 196b, V:345c.

Eugenikos, İoannes (1394'ten sonra, Konstantinopolis - ?, Lakedemone [bugün Yunanistan'da]) Bizanslı din adamı. Patriklikte noterlik görevinde bulundu. Kardeşi Markos gibi kiliselerin birleşmesine karşı mücadele etti. Bu yüzden 1439'da Mora'ya sürüldü. 1455'te Trabzon'a gitti. Lakedemone metropolitiken öldü. Birçok eser kaleme aldı. Konstantinopolis'in Osmanlılar tarafından fethini anlatan bir eseri de vardır. Burada, şehrin mimarisinden ya da sosyal hayatından çok, doğal güzelliklerini, ormanlarını, çayırlarını, büyüleyici bitki örtüsünü anlatmıştır.

Eugeniu I. Theodosius döneminde (379-395) yaşadığı sanılan Eugenios adlı kişinin evi. Adı civarda bulunan Meryem Ana adına yapılmış bir kilise ile Haliç kıyısındaki bir kapıya verilmişti. Üzerindeki İulianus (hd 361-363) yazıtı 10. yy'da okunabiliyordu. Ev yok olduğu halde Eugeniu

Kapısı adı 1453' e kadar yaşadı, sonradan Yalı Köşkü Kapısı oldu ve 1870'lerde demiryolu yapımı için yıkıldı.

Eulogia IV:359c.

Eustatios (Selanikli) III:137c.

Eustolia Mavrikios döneminde (582-602) Konstantinopolis'te yaşayan azize. Dinsel söylenceye göre, Roma'da doğmuş, burada rahibe olmuş, Konstantinopolis'e göç ederek, Mavrikios'un kızı Sopatra ile bir manastır kurmuştu. Öldükten sonra burada gömülmüş, manastırın reisi Sopatra olmuştu. Bunların tümüyle efsane olması mümkündür, çünkü Sopatra adı alışılmış adlardan olmadığı gibi, ailesi ile birlikte yok edilen Mavrikios'un trajik sonunu anlatan öykülerde Sopatra adına hiç değinilmez. Eustolia Manastırı'nın Fener'deki Teotokos Muhliotissa Ma-nastırı'na yakın bir yerde olduğu sanılmaktadır.

Eutrope Limanı V:215c.

Eutropo (veya Eutropos) IV:331b, 392c. **Ev Hocası** IV:346b.

Ev Mimarisi *mad. IIL227C*, II:29a, VII:422a.

ili madde: Konut V:62c

Ev Yılanı Eski İstanbul'un ahşap evlerinde ve özellikle alt katlarında arada sırada yılan da görülürdü. Halk, ev yılanını uğurlu sayar, kimsenin ona ilişmesine, zarar vermesine müsaade edilmezdi. Ev yılanının evi koruduğuna,

evin bekçisi olduğuna inanılırdı.

Evergetes Manastırı *mad. III:234b*, I:438a, VII:5b.

Evgin, Erol V:534c.

Evhad Çelebi Hikâyesi II. Mehmed (Fatih) döneminde (1451-1481), İstanbul, Arabistan ve Mısır'da geçen olaylardan kurulu eski bir İstanbul halk hikâyesi. Yedikule yakınlarındaki Nar-lıkapi'da pabuççu esnafından Evhad Çelebi'nin, din kisvesi altında cinayetler işleyip türlü dolaplar çeviren bir Mecusi rahibiyle yaptığı mücadeleyi anlatan ve bu arada eski İstanbul hayatının türlü yönlerini yansıtan hikâye, öbür İstanbul halk hikâyeleri kadar yaygınlık kazanmamıştır.

Ev-İş IV:346c. **Evkaf Bankası** II:47c

Evkaf Memurları Mektebi Vakıf hukukunu ve yönetimini bilen eleman yetiştirmek amacıyla 19H'de açıldı. Evkaf Nezareti'ne bağlı okul, bir yıllık ve idadi mezunlarını alıyordu. Ancak yeterli öğrenci olmaması üzerine rüştiye mezunları da alındı ve bunlar için bir yıllık bir hazırlık sınıfı açıldı. 1912'de Balkan Savaşı dolayısıyla kapanan okul 1913'te yeniden öğretime başladı. Ancak 1914'te I. Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine yeniden kapanmak zorunda kaldı.

Evkaf-ı İslamiye Müzesi IV:169b. *lili madde:*

Evliya Camii *mad. IIL234b.*

Evliya Çelebi *mad. III:234c, I:69a, 104a, 128a, 169c, 172c, 180a, 277b, 297c, 371a, II:28a, 89b, 123b, 183a, 193c, 221c, 228b, 302c, 318a, 321a, 355c, 359b, 373a, 375c, 394b, 435c, III:64a, 173b, 205a, 210c, 216c, 253b, 263a, 283c, 353b, 388b, 454a, 495c, 509c, 539c, IV:5a, 10a, 10e, 11a, 11b, 11c, I43b, 253b, 381a, 384a, 393a, 395a, 422c, 439a, 440b, 478c, 534b, 536b, V:11b, 29a, 113c, 144e, 225c, 235a, 294b, 321c, 344a, 371b, 394b, 468a, 504a, 509c, 527b, 543a, VL30b, 135a, 141e, 218a, 379a, 406c, 423a, 457c, 459a, 547a, 560a, VII:62c, 73a, 96c, 97b, 160a, 207c, 278b, 307c, 456c, 459a, 464c, 485c, 542b.*

Evliya Çelebi Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Bedrettin, Çatma Mescit, Yahya Kâhya, Kamer Hatun, Aşmalı Mescit, Şahkulu, Bereketzade ve Emekyemez mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 754'tür.

II:221a.

Evliya Çeşmesi Mevlanakapı'da, Hacı Evliya Camii Sokağı'nda, caminin karşısındadır. Şeyhülkurra ve padişah imamı Evliya Mehmed Efendi tarafından yaptırılmış, 1253/1837'de II. Mahmud'

un baş ikbali tarafından tamir ettirilmiştir. Çeşme klasik üslupta, kesme taştan yapılmıştır. Sivri kemeri, küçük bir aynataşı, bunun iki yanında tas koymaya mahsus iki yuvası vardır. Üstü kiremitli ahşap bir çatı ile örtülüdür.

Evliya Hanı Eminönü İlçesi'nde, Kapalı-çarşı'nın kuzey tarafında, Yağlıkçılar ve Tıgıcılar sokakları arasında, Yorgancılar Sokağı'nda bulunmaktadır. Kitabesi olmayıp, ne zaman ve kim tarafından yaptırıldığı bilinmemektedir. 1934 tarihli *ŞehirRebberi'nde* Camili Han adıyla kaydedilmiştir. Planı düzgün değildir. 18. yy'ın yapı özelliklerini taşımaktadır. Duvarları taş ve tuğla sıralarıyla örülüdür. Kapıdan üzeri tonoz örtülü bir geçitle avluya geçilir. Bu geçitte Hacı İsmail Efendi'nin vakfettiği abdest teknesi ve yanında kuyusu vardır. Kuyu 1237/1821 tarihli ve Bilecik Voyvodası Ali Ağa hayratıdır. Han tek avlulu ve çift katlı hanlar grubundadır ve orijinal karakterini tamamen yitirmiştir. IV:426b.

Evliya Hanı Eminönü İlçesi'nde, Çakmakçılar Yokuşu'nun üst tarafında, Örücüler Sokağı ile Tıgıcılar Sokağı arasında yer almaktadır. Kitabesi yoktur. Ne zaman yapıldığı ve kimin yaptırdığı bilinmemektedir. Günümüzde tamamen özgün halini yitirmiş olup, eski yapı karakterini gösterecek hiçbir iz yoktur. Ancak bu yapının, tek avlulu ve iki katlı hanlar grubunda olduğu anlaşılmaktadır. Eski kaynaklarda yapıyla ilgili bir kayda rastlanmamaktadır.

Evliya Menkıbeleri *mad. IIL235c,*

515c.

Evrak-ı Şarkıye IIL190b. **Evren, Burçak** II:148c.

Evren, Fatma Saadet (1920, İstanbul) Avukat. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Bir süre serbest avukatlık yaptı ve Millet Partisi'nin kurucu üyeleri arasında yer aldı. 12. dönem (1961-1965) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Evren, Kemal II:417a, III:563a.

Evren Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Mahmutbey Merkez, Hürriyet, Bağlar mahalleleri ve Küçükçekmece İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.978'dir. L528a.

Evrenos Dede Türbe-Tekkesi II:415a.

Eyice, Semavi *mad. IIL236a*, I:29b, 64c, 505b, II:348a, V:324c, 395a.

Eyrek Deresi L150c.

Eyüb Ağa Çeşmesi Hasköy'de, Keçeci Piri Sokağı'nda, Keçeci (Keçe Mehmed Ağa) Camii'nin bitişiğindedir. Keçeci Çeşmesi adıyla da anılır. III. Ahmed'in hazine emini Eyüb Ağa tarafından yaptırılmıştır. Klasik tarzda, kesme taştan inşa edilmiştir. Geniş bir saçağı vardır. Üstü kiremitli bir çatı ile örtülmüştür. Aynataşı bozulmuştur. İki kıtalık kitabesi, ortasında bir rozet bulunan sivri kemerinin üstünde yer almaktadır. **Eyüb Sabri Efendi** (Hafız) VII:455a.

Eyüb Sultan Camii I:44c, III:251a, VIölOc.

ilgili madde:

Eyüb Sultan Külliyesi III: 237a **Eyüb Sultan Camii İmareti**

ilgili madde: Eyüb Sultan Külliyesi III: 237a

Eyüb Sultan Külliyesi *mad. III:23 7a*, 15a, 53c, 122b, 242c, 245b, 252b, 564a, IV:103a, 534a, V:134b, 172c, 548c.

İlgili madde:

Lala Mustafa Paşa Türbesi V:178a **Eyüb Sultan Türbesi** III:243b.

Eyüb Sultan Ziyareti *mad. IIL243b*, 250c, VII:114a.

ilgili madde: Ebu Eyyub el-Ensarî III:118a

Eyüboğlu, Bedri Rahmi *mad. III:244a*, II:448b, 540b, V:169c, 297b, VI:530a, VII:464b.

Eyüboğlu, Eren II:540b, V:297b,

VI:530a. **Eyüboğlu, İsmet Zeki** IV:145a.

Eyüboğlu, Orhan (1918, Samsun -1980, İstanbul) İdareci ve hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Kaymakamlık, emniyet müdürlüğü ve avukatlık yaptı. 12-16. dönem (1961-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Devlet bakanlığı ve

başbakan yardımcılığı yaptı.

Eyüboğlu, Sabahattin (1908, Akçaabat -1973, İstanbul) Yazar. Yükseköğrenimini Fransa'da yaptıktan sonra İstanbul Üniversitesi'nde Fransız Dili ve Edebiyatı doçentliği, Talim ve Terbiye Kurulu üyeliği, Hasanoğlu Yüksek Köy Enstitüsü öğretmenliği yaptı; İstanbul Teknik Üniversitesi'nde sanat tarihi okuttu. La Fontaine'in fabllarını, Montaigne'in denemelerini, Ömer Hayyam'ın tüm *Rubaiyat'mı* (Dörtlükler) Türkçeye çevirmiştir. Platon'dan çevirdiği *Devlet* ile 1959'da Türk Dil Kurumu çeviri ödülünü kazanmıştır. *Mavi ve Kara* (denemeler, 1961), *Sanat Üzerine Denemeler* (197<()), *Yunus Emre* (1971), *Köy Enstitüleri Üzerine* (1979) bellibaşlı kitaplarıdır. Şair ve ressam Bedri Rahmi Eyüboğlu ile kardeşir.

VI:314c, VII:9b.

Eyüp *mad.* III:245b, I:3b, III:14c, 19b, 118b, 502a, IV:273a, 361b, VL83b, 99c, VII:496b.

k

Eyüp Çarşısı

148

149

Ezgi, Subhi

Abdurrahman Paşa Türbesi I:19b

Âdile Sultan Türbesi I:84b

Alaeddin Ali Çelebi Türbesi I:175c

Aşçıbaşı Camii I:359b

Baba Haydar Mescidi ve Tekkesi

I:516c

Beyhan Sultan Sahilsarayı II:192b

Beyzade Mehmed Efendi Çeşmesi

II:223b

Bilad-ı Selase II:228a

Bulak Mustafa Paşa Türbesi II:327c

Cafer Paşa Külliyesi II:3ö7c

Cezerî Kasım Paşa Camii II:426b

Çifte Gelinler Türbesi II:512a

Davutpaşa Bahçesi III:10c

Esma Sultan Sahilsarayı III:208b
Eyüb Sultan Külliyesi III:237a
Eyüb Sultan Ziyareti III:243b
Eyüp Çarşısı III:251a
Eyüp ilçesi III:251b
Eyüp Mezarlığı III:252a
Eyüp Oyuncakçılığı III:252c
Eyüp Spor Kulübü III:253c
Ferhad Paşa Türbesi III:292b
Feridun Ahmed Paşa Türbesi
III:293a
Fitnat Hanım Türbesi III:322b
Hayreddin Paşa Çeşmesi IV:33c
Hubbî Hatun Türbesi IV:92c
İzzet Efendi Türbesi IV:313b
Ka'b Türbesi IV:321a
Kaptan Paşa Camii IV:434a
Kaşgarî Tekkesi IV:485c
Kırımî Hüseyin Efendi Türbesi
IV:567c
Kosmidion V:7öb
Lala Mustafa Paşa Çeşmesi V:178a
Loti, Pierre V:228b
Mahmud II Çeşmesi V:261c
Mihrişah Valide Sultan Külliyesi
V:459b
Mustafa Ağa Meydan Çeşmesi
V:559b
Mustafa Paşa Meydan Çeşmesi V:563b
Nakkaş Hasan Paşa Türbesi VI:30a Nişanca VL83b
Nişancı Mustafa Paşa Camii VL87c Piyer Loti Kahvesi VI:260c Reşadiye Mektebi
VI:318c Silahî Mehmed Bey Mescidi VL553a Siyavuş Paşa Türbesi
VII:21c Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi VII:31c
Ümmî Sinan Tekkesi VII:336c Zal Mahmud Paşa Külliyesi VII: 542a **Eyüp Çarşısı**

mad. IIL251a.

Eyüp Çömlekçiler Mevlevîhanesi Eyüp İlçesi'nde, halen Nişanca Mahalle-si'nin sınırları içinde kalan Çömlekçiler semtinde, Zal Mahmud Paşa Külliyesi'nin yakınında bulunmaktaydı. Evliya Çelebi'nin *Seyahatname'si* ile *Mecmua-i Tevârih'te* yer alan bilgilerden mevlevîhanenin, I. Mustafa'nın tahta çıktığı günlerde (1622), Yeniçeri Ocağı başçavuşlarından "Kara Çavuş" lakaplı Hacı Mezak tarafından yaptırıldığı fakat ilk mukabelenin icra edileceği gece meydana gelen depremde yerle bir olduğu ve bir daha ihya edilmediği anlaşılmakta, *Mecmua-i Tevârih'te* yerinin horasancı dükkânı olduğu belirtilmektedir.

Eyüp Fakirleri Koruma Derneği Yoksul bir semt olan Eyüp çevresindeki fakir ve muhtaçlara yardımı amaçlayan dernek ilk kez 12 Eylül 1909'da kurulmuş; bir süre sonra faaliyetine ara veren derneğin ikinci kuruluşu 16 Mayıs 1919'da gerçekleşmiş; aynı adla kurulan üçüncü dernek ise 14 Temmuz 1933'te çalışmalarına başlamıştır. 1947'de 312 üyesi bulunan derneğin merkezi Eyüp Halkevi'ndeydi. Genel başkanı Şaban Özbalçık, yönetim kurulu üyeleri Kâşif Öztoprak, Avni Gökçe, Zeki Heper, Nazmi Ceylan'dı.

Eyüp Gençler Mahfili 1930'da Eyüplü gençler tarafından kurulan tiyatro topluluğu. 1937'de Eyüp Halkevi kuru luncaya kadar çeşitli oyunlar sahnelemiştir ve bu semtte sahneye çıkan, tiyatroyu seven bir kuşağın yetişmesi ni sağlamıştır. \

Eyüp Hamamı IIL539c.

Eyüp Hastanesi Sosyal Sigortalar Kuru-mu'na bağlı olarak 1952'de kuruldu. Çocuk, dermatoloji, gece acil, genel cerrahi, göz hastalıkları, iç hastalıkları, kadın hastalıkları ve doğum, kulak-burun-boğaz, nöroloji, cildiye, anes-tezi-reanimasyon, ortopedi ve üroloji olmak üzere 13 semsinde 268 yatağa sahiptir. 1985'te poliklinikte 313.261 hasta muayene edilmiş, 1.708 ameliyat yapılmış, 731 doğum gerçekleştirilmiştir. Bakteriyoloji, biyokimya ve röntgen laboratuvarları vardır.

Eyüp İlçesi *mad. III:251b, 245b, 380a,*

IV: 138a, 138b, VII:496b. *ilgili maddeler:* Alibeyköyü I:203a Bahariye I:535b
Defterdar III: 14e Düğmecibaşı Mescidi III: 107a Ebu'd-Derda
Türbesi III:120b Eyüp III:245b

Hacı Beşir Ağa Darülhadişi III:468c Hafır Türbesi III:493b

Hasan Hüsnü Paşa Tekkesi, Kütüphanesi ve Türbesi III:563c

Hatuniye Tekkesi IV:20c

Hüsrev Paşa Külliyesi IV: 109a

İslam Bey Mescidi ve Tekkesi IV:209c

Kalenderhane Tekkesi IV:398c Karyağdı Tekkesi IV:475c Kasım Çavuş Camii
IV:480b Kemberburgaz IV:523a Mahmud Ağa Türbesi V:265c

Mahmud Celaledin Efendi Türbesi V:266a

Mehmed V Türbesi V:349b

Mirimiran Mehmed Paşa Türbesi

V:473c

Molla Çelebi Tekkesi V:484c Nişanca VL83b

Pertev Mehmed Paşa Türbesi VL244b

Rami VI:305a

Semiz Ali Paşa Camii VI:520a

Semiz Ali Paşa Çeşmesi VI:520b

Silahtarağa VI:553c

Sivasî Tekkesi VILLöa

Süleyman Subaşı Mescidi VII:94a

Şah Sultan Camii ve Tekkesi

VII:125b

Şah Sultan Külliyesi VII: 127a

Şeyhülislam Tekkesi VII:177c

Ümmî Sinan Tekkesi VIL336c

Vezir Tekkesi VII:383b

Eyüp Kaymağı Köylerinde pek çok mandıra bulunan Eyüp'te eskiden kaymakçı dükkânları olduğu gibi, buradaki Bahariye Mevlevîhanesi'nde de bir gelenek olarak konuklara lengerlere serili olarak kaymak ikram edilirdi. Eyüp Mollalığı'na (kadılık) atananlar da tebrike gelenlere yine kaymak ziyafeti verirlerdi. Eski bir İstanbul şarkısının güftesinde *Arif Bey de molla olmuş Eyübe/'Birgün olur, kaymak yeriz hep yine / Gamlı zamanlar da geçer, şüphe ne / Bir gün olur, kaymak yeriz, hep yine dizeleri* yer alır.

Eyüp Kazası İlkokullarında Okuyan Yoksul Çocuklara Yardım Cemiyeti

15 Ocak 1940'ta kurulan dernek, aynı dönemin diğer ilçelerdeki benzer adlı dernekleri gibi, ilkokullarda okuyan yoksul öğrencilere yardımı amaçlıyor ve CHP çatısı altında bulunuyordu. Merkezi Eyüp CHP binasında-ydı. 1948'de başkanı Emin Çay, yönetim kurulu üyeleri M. Sadık Gökbakan, Hikmet Anlamaz, Mesrur Tanyel, Hakkı Olgaç, Arif Halit Menkuer, Şevket Ergin'di.

Eyüp Merkez Mahallesi Eyüp ilçe merkezinde yer alır. Silahtar Ağa, İslam Bey, Nişanca mahalleleri, Gaziosmanpaşa İlçesi ve Haliç'le çevrilidir.

Nüfusu (1990) 17.215'tir.

Eyüp Mezarlığı *mad. III:252a, 245b, V:444a.*

Eyüp Niyet Kuyusu İstanbul kadınlarının ziyaret ettikleri kuyu Eyüp'te, Gümüşsuyu'ndadır. Yakınlarından uzun zaman haber alamayanlar veya değerli eşyalarını kaybedenler buraya gelir, abdest aldıktan sonra kuyunun yanında iki rekat nafile namazı kılarlar. Kuyuya eğilip haber alınamayanın adı çağrılır ve "Nerede isen görün!" denilir. İnanişe göre suda bir dalgalanma olur, sağsa hayali belirir, ölmüş ise bir tabut görünürmüş. Kayıp eşyalar için de kuyudan gelen hafif bir ses eşyanın nerede olduğunu söylemiş. Evliya Çelebi kendi zamanında gebe kadınların kız mı oğlan mı doğuracaklarını da niyet kuyusundan öğrendiklerini, kendisinin Osman adlı dayısının sağ olduğunu ve o sırada Aydıncık'ta un almakta olduğunu kuyudan öğrendiğini *Seyahatname'de* anlatır. Evliya Çelebi'ye göre bekârlar da kiminle evleneceklerini sorduklarında müstakbel eşlerinin hayalleri belirirmiş.

Eyüp Oyuncakçılığı *mad. III:252c, 250b, 251a, VIL14a.*

Eyüp Savaşı Kosmidion Savaşı olarak da bilinir. Fetret Devri'nde Yıldırım Bayezid'in oğullarından Süleyman Çelebi ile Musa Çelebi arasında, Rumeli topraklarındaki egemenlik için 15 Haziran 1410'da yapılan savaştır. İstanbul surlarına çok yakın bir yerde, şimdiki Eyüp'te yapılan bu savaşta Bizans imparatoru kentten gönderdiği bir birlikle Süleyman Çelebi'ye destek sağlamış, ayrıca Musa Çelebi'nin yanındaki kimi beyler de Süleyman Çelebi safına geçmişler, bu nedenle de Musa Çelebi yenilerek Edirne'ye çekilmiştir.

Eyüp Spor Kulübü *mad. III:253c.*

Eyyâm-ı Bahur Rumi takvime göre 19 Temmuz'dan 26 Temmuz'a (Miladi 2 Ağustos'tan 9 Ağustos'a) kadar süren bir haftalık sıcak günlere verilen ad. Yaşlıların ve hastaların evlerinden çıkmaması, rasgele yiyeceklerden ve özellikle hazmı zor besinlerden kaçınılması, insan vücudunda lekeler oluşturduğuna inanıldığı için denize girilmemesi, mide ve bağırsak sağlığına dikkat edilmesi, yılın en sıcak günleri olduğu kabul edilen eyyâm-ı ba-hurun gelenekleri arasındaydı.

Eyyub Efendi (ö. 1621) II:395a. Eyyubî V:lc.

Ezani Saat Güneşin batışını 12 olarak kabul edip günü bununla başlatan eski saat. "Alaturka saat" de denilmiştir. Bir mahalde gurup, yükseklik farklılığı nedeniyle aynı anda olamayacağı için dini konularda ve özellikle namaz saatleriyle imsak ve iftar saatlerinde temkin adı verilen belli bir süre hesap edilir ve ezani saate eklenirdi. İstanbul için gurup Çamlıca Tepesi'ne göre ayarlanırdı.

Ezba Özel Ormanı II:229c.

Ezgi, Muhlis Sabahattin *mad. III:253c, IV:444a, 519a, V:86b, 534a, VL134b, 264b.*

ilgili maddeler: Süreyya Opereti VII:114b Tango VII:203c

Ezgi, Subhi *mad. IU:254b*, I:299b, 538a, II:80c, I43b, III:4a, 57c, 563a, IV:108a, V:69a, 81c, 4IOb, 422a, 529b, 530c, 539b, 560c, VL134b, 161a, 308c, 330c, VII:480a, 545a.

1

Fabiato Köşkü

150

151

Fatih Tiyatrosu

Fabiato Köşkü Büyüka'da, Çankaya (Nizam) Caddesi üzerinde bulunan bu kagir köşk, bir bodrum katı ile bunun üzerine oturan iki esas kat ve bir çatı katından meydana gelmektedir. Bezemeli bahçe kapısı üzerinde köşkün inşa tarihi 1878 olarak belirtilmiştir. İtalyan kökenli Levantenlerden ressam Gemma Giuliana Aurora Scotto' nün (1878-1928) uzun yıllar yaşadığı bina sonra torunu banker Giuseppe Spiridon Fabiato ile diğer bazı vârislere intikal etmiş, sonra da Büyüka-da'daki Latin Katolik San Pasifico Ki-lisesi'ne hibe edilmiştir. Yapının cepheleri, mimari ayrıntıları ve yalınlığı ile neorönesans üslubunu yansıtır. Yuvarlak kemerli giriş, iyon başlıklara sahip iki adet mermer sütuna oturan ve üzeri birinci katta balkon olarak kullanılan bir saçakla donatılmış, köşkün köşeleri İyon başlıklı ve yivli pilastr-lar ile belirtilmiş, zemin kat pencereleri yuvarlak kemerli, üst kat pencereleri basık kemerli olarak tasarlanmıştır. Haç planlı olduğu anlaşılan çatı katında haçın uçları üçgen alınlıklarla taçlandırılmış, çatı kenarında dolanan korkuluk duvarının köşelerine vazolar oturtulmuştur.

Fabrika ve Havuzlar İşletmesi Müdürlüğü III:32c, VL542a.

Fahreddin (Dürzî, Maanoğlu) VI: 1 52a. **Fahreddin Acemi** VII:322a. **Fahreddin Bey** (Miralay) VII:506c. **Fahreddin Efendi** (ö. 1914, Nazillili)

V:361b, VTI:331a.

Fahreddin Hayri Bey IV:343b, VII:67a. **Fahreddin Ömer** (Arpa Emini)

Fahreddin Yahya VI:102b.

Fahrettin Kerim Gökay Caddesi *bak.* Kayışdağı Caddesi

Fahrettin Kerim Gökay Köşkü

IV:505c.

Fahri S. Korutürk Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. Bahçekapı adlı bir de eşi vardır. 1989'da Haliç Ter-sanesi'nde inşa edildi. 658 grostonluktur. 78,4 m boyunda, 11,6 m genişli-

ğindedir. Her biri 1.500 beygircüğün-de 2 adet Pendik Sulzer motoru vardır, çift uskurludur. Saatte 18 mil hız yapmaktadır. 2.100 yolcu kapasitesi vardır.

• I:542c.

Fahriye Sultan (ö. 1641) V:503a. **Faik Bey** III:528a. **Faik Bey** (Binbaşı) VL11c.
Faik Bey (Mabeyinci) IV:41a.

Faik Bey (ö. 1891, Hacı) *mad. IU-.255a*, IV:14c, V:529a, VL56b.

Faik Bey Çeşmesi *mad. III:255b*.

FaikEsad *mad. III:255c*, IV: 564a, VI:459b.

Faik Paşa III:272c.

Faik Paşa (Francesco Della Sudda) *mad. IIL255C*, 128b, 256a.

Faik Paşa (Giorgio Della Sudda) *mad. III:256a*.

Faik Paşa Camii I:64a. **Faik Paşa Konağı** VL90a. **Fairbairn, Sir William** L354b.
Faiz Bey V:94c.

Fakaçelli, Nikola (1906, İstanbul - ?, ?) Hekim. Paris'te tıp eğitimi gördü. Sankt Georg Hastanesi başhekimisi olarak çalıştı. 8. dönem (1946-1950) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

VI:368a.

Fakirî (Kalkandelenli) III:64c, VII:151a. **Falaka** *mad. UI:256b*.

Falaka Haftada iki kez çıkan mizah gazetesi. 1911'de 19 sayı yayımlandı. Sahibi ve başyazarı Mahmud Nedim'di.

Falay, Muvaffak II:388c.

Falcılık *mad. IIL257a*. **Falez** (Yalıyar) III:78c. **Fame City** I:188a. **Fanarion** III:279b, VII:497a. **Faracci, Emilio** *ilgili madde:* Sankt Georg Hastanesi VI:453a

Faretzade Çeşmesi *bak.* Halil Abdur-rahman Çeşmesi

Fârisü's-Şıdyak *mad. III:257c. ilgili maddeler:* Arapça Basın I:295a Cevaib, el-II:420a **Farkaş, Sandar** VI:73b. **Farmakeus** VII: 499a. **Farnham, Laura** *İlgili madde:*

Üsküdar Amerikan Kız Lisesi VII:346a

Faros *mad. III:258a, 11-321 c*.

Farrere, Claude *mad. IIL258b*, V:201b.

Farsça Basın *mad. III:259a*.

Faruk Akel ve Arkadaşları Orkestrası

VI: 296a.

Faruki, Nermin IV: 171a. **Fasıl Musikisi** *mad. IH:259c*, VII:225b. **Fasihi** (ö. 1699)

III:65b.

Fasulyeciyan, Tomas *mad. III:260c*, I:123a, III:390b, IV:213b, VI:549a.

Fatih *mad. III:261a*, 1a, 1c, 52c, 271a, 443a, IV:1b, VII:497a.

İlgili maddeler: Âbid Çelebi Tekkesi L57b Abidin Paşa Türbesi L59a Ahmed Paşa Çeşmeleri 1:130a Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi I:236b

Atpazarı Sarnıcı I:419c Atpazarı Tekkesi I:420a Bâlî Paşa Camii II:27b Cevad Paşa Türbesi IL419c

Defterdar İbrahim Paşa Medresesi III: 17b

Efdalzade Medresesi IIL133b Emir Buharî Tekkesi III: 167a Eski İmaret Camii III:203b Etmeydam Sarnıcı III:224c Fatih Belediye Binası III:2ö3c Fatih Darüşşifası III: 264a Fatih İlçesi III:264c Fatih Külliyesi III:265c Feyzullah Efendi Çeşmesi IIL308a Feyzullah Efendi Medresesi III:308c Gazi Osman Paşa Türbesi III:378c

Gülüştü Kadın Efendi Türbesi IIL445b

Havariyim Kilisesi IV:23c

Hoca Kasım Günanî Mescidi IV:81a

İskender Paşa Camii IV:206c

Kaba Halil Efendi Medresesi IV:321b

Kıztaşı V:17a

Kıra Marta Kadınlar Manastırı V:24c

Mahmud II Sebili V:2ö2c

Mehmed Emin Ağa Çeşmesi V:359b

Millet Kütüphanesi V:463a

Modestus Sarnıcı V:482b

Mu'id Ahmed Efendi Medresesi V:496b

Sofular Tekkesi VII: 24c

Şeker Hanı VII:157a **Fatih Belediye Binası** *mad. III:263c*. **Fatih Camii** *bak.* Fatih Külliyesi **Fatih Camii Kütüphanesi** V:134b.

Fatih Darüşşifası *mad. LU:264a*, 3a,

4c, IV:13c, VI:401c.

Fatih Gençler Mahfili 1930'da Rahmi Ergil, Musa Çapın, Ziya Keskiner tarafından Fatih Askerlik Şubesi'nin arkasında ambar olarak kullanılan binada kurulan tiyatro topluluğu. 1934' te Fatih Halkevi kurulana kadar on beş günde bir oyunlar sahnelemiş, daha sonra çalışmalarını Fatih Hal-kevi'nde sürdürmüşlerdir.

Fatih İlçesi *mad. III:264c*, IV:138a, VII:1öSb, 325c, 497a.

İlgili maddeler: Âbid Çelebi Tekkesi I:57c Ahırkapı I:101a Aksaray I:161c

Akseki Kemaleddin Mescidi I:165a Altımermer I:216b Ayakapı I:436b Ayvansaray I:491c Balat II:10a Cerrahpaşa II:417b Cibali II:428a Çapa II:469b Çarşamba II:472a Çinili Hamam II:516b Damat İbrahim Paşa Çeşmesi II:545c Davutpaşa III:9b Dırağman Külliyesi III:49b Ebubekir Ağa Çeşmesi III:119c Edirnekapı III:131b Etmeydam III:224b Evliya Camii III:234b Fatih III:261a Fener III:279a Fındıkzade 111:31 Ib Güzel Ahmed Paşa Türbesi III:459a Hafız Ahmed Paşa Külliyesi III:492a Haseki IV: 1a

Haydar Paşa Çeşmesi IV:25a Hırka-i Şerif Camii IV:68a Hürrem Çavuş Camii IV:103b Hüsrev Paşa Türbesi IV: 110a İbrahim Ağa Çeşmesi IV: 124a Kadem-i Şerif Tekkesi IV:327c Karagümrük IV:452c Kocamustafapaşa V:36b Körükçü Tekkesi V:95c Küçükmustafapaşa V:160a Laleli V: 187a Langa V:195a

Lutfullah Efendi Çeşmesi V:230a Malulzade Medresesi V:282c Mehmed Kethüda Çeşmesi V:3ö2c Mehmed Şemseddin Efendi Tekkesi V:367a

Mesih Mehmed Paşa Camii, Türbesi ve Çeşmesi V:406b Mimar Acem Camii ve Tekkesi V:465b

Nikolaos (Ayios) Kilisesi VI:78a Nişancı Mehmed Bey Medresesi VI:85a Nureddin Cerrahî Tekkesi VI:97a

Orta Camii VI: 140c

Panayia Belgradu Kilisesi VI: 209a

Panayia Suda Kilisesi VI:215b

Petrion VI:249a

Plakidianai VI:265b

Plateia VI:275a

Resmî Efendi Tekkesi VI:316b

Safa Hamamı VI:397a

Saliha Sultan Çeşmesi VI:427c

Samatya VI:430c

Saraçhanebaşı VI:457a

Sinan Paşa Mescidi VII:5a

Sineperver Valide Sultan Çeşmesi

VTI:9c

Sofular Camii VII: 24a

Sofular Hamamı VII:24b

Sofular Tekkesi VII:24c

Sultan Hamamı VII:61b

Sultan Selim Medresesi VII:63c

Sulukule VII:70b

Süleyman Halife Sıbyan Mektebi ve

Çeşmesi VII:93b

Şah-ı Huban Hatun Türbesi ve Sıbyan

Mektebi VII:127c

Şehzadebaşı VII:155c Şüheda Mescidi VII:188c Tahir Ağa Tekkesi VII:189b Taşçı
Tekkesi VII:220c Tatlıkuyu Mescidi VII:224c Unkapanı VII:325c
Ümmî Sinan Tekkesi VII: 338a Ümmü Kenan Tekkesi VII:338b
Vatan Caddesi VII:371a Vefa VII:372b Yarhisar Mescidi VII:439c .
Yatağan Camii VII:442c Yavsî Baba Tekkesi VII:445b Yavuzselim
VII:447a Yedikule VII:458a Yenikapı VII:476a

Zerdecizade Hüseyin Efendi Tekkesi VII:547c

Zeyrek VII:553b

Zihgirci Kemaleddin Mescidi ve Tekkesi VII:558c

Fatih Kanunnamesi III:71b, V:332b.

Fatih Kazası İlkokullardaki Yoksul Çocuklara Yardım Cemiyeti 26 Aralık
1939'da Fatih bölgesindeki ilkokullarda okuyan yoksul öğrencilere
yardımı amaçlayan, diğer ilçelerde aynı adı taşıyan yardım
derneklerinin bir benzeri. Merkezi Fatih CHP binasın-daydı.
1940'larm sonlarında, yöneticileri Hamdi Sanal (başkan), Hayri To-
gol, Tevfik Maral, Müberra Güngör, Hüsnü Çalım, Nurettin
Anayasa'ydı.

Fatih Kerimof VII:224b.

Fatih Kız Lisesi 1936-1937 öğretim yılın-

da Fatih Ortaokulu adıyla II. Abdülha-mid'in ders vekillerinden Asım Efen-di'nin
Fatih'te Beyceğiz Caddesi'nde-ki konağında öğretime başladı. 1939-
1940'ta erkek öğrencilerini Ahmet Ra-sim Ortaokulu'na devrederek
Fatih Kız Ortaokulu adını aldı. 1951-1952'de Ahmet Rasim
Ortaokulu'na taşındı. 1957-1958'de de bugünkü binasına geçerek
Fatih Kız Lisesi adını aldı. 1994-1995 öğretim yılında, 27 derslikli
binasında 67 öğretmen ve 2.600 öğrencisi ile öğretime devam
etmektedir.

Fatih Köşkü III:172c, 229b, VII:282a, 283a, 286c.

Fatih Külliyesi *mad. III:265c, L190c, 201c, 272a, 475c, IL376b, 421a, III:3a, 4c,*
261a, 264b, 264c, 41 la, 548a, IV:13c, 23c, 103c, 165a, 531b, V:48c,
166c, 172c, 329b, 329c, VI:401c, 546c, VII:5c, 220b, 306a, 458a,
496b, 533a.

İlgili maddeler: Çukur Hamam II:538a Fatih Darüşşifası III:264a Gülüştü Kadın Efendi Türbesi III:445b

Havariyun Kilisesi IV:23c Mehmed Şakir Paşa Türbesi V:366a Nakşidil Sultan Külliyesi VI:4la Sinan-ı Atik VII: 5c **Fatih Kütüphanesi** V:173c.

Fatih Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Karabayır, Kâzım Karabekir, Menderes, Nene Hatun mahalleleri ve Bağcılar İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 15.830'dur.

Fatih Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. Kanarya Mahallesi, Yeni Mahalle, Bakırköy İlçesi, Marmara Denizi ve Küçük Çekmece Gölü'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 12.494'tür.

Fatih Mescidi (Üsküdar) *mad. III:270b.*

Fatih Mescidi (Yedikule Hisarı) *İlgili madde:* Yedikule Hisarı ve Zindanı VII:460b

Fatih Mevlevîhanesi *bak.* Âbid Çelebi Tekkesi

Fatih Mitingi *mad. III:271a, IV:343b, V:351b, VI:20b, VII:67a.*

Fatih Müzesi II:519b.

Fatih Nüfus Müdürlüğü Binası

II:4l4c. **Fatih Sultan Mehmed** *bak.* Mehmed II

Fatih Sultan Mehmet Köprüsü *mad.*

III:271c, II:289b, 499a, IV:275a,

VI:468b, VII:534b. **Fatih Suyolu** III:525b.

Fatih Tiyatrosu 1959'da İstanbul'daki Oda Tiyatrosu'ndan ayrılan bir grup oyuncunun kurduğu tiyatro topluluğu. Fatih'te Akdeniz Caddesi'yle Vatan Caddesi'nin kavşağındaki Kamer Düğün Salonu'nun altındaki sahnede oyunlarını sergilediler. Oyuncu-

Fatih ve İstanbul

152

153

Fener

lan arasında Orhan Çubuklu, Saime Bekbay, Tolga Tiğin, Baki Tamer, Yağmur Atsız, Oğuz Oktay yer alıyordu. Mina Urgan'ın A. Salacrou'dan çevirdiği *Yalnız Değiliz* ile Couteline'den çevirdiği *Büyük Dertler* oynadıkları on oyundan ikisidir.

Fatih ve İstanbul *mad. III:272a, 306a.*

Fatin (?, Drama - 1866, İstanbul) Asıl adı Davud olan Fatin küçük memurluklarda bulundu. Kısaca "Fatin Tezkiresi" denen, *Tezkire-iHâtimetü's-Şû-ara* adlı eseri, *Sefaîve Salim* tezkirelerini tamamlar ve 1722'den 1850' lere

değin yaşamış şairlerin biyografilerini verir. Göksu Mezarlığı'na gömülmüştür.

Fatinoglu, Abidin Nesimi (1909, istanbul - 1991, istanbul) Siyaset ve fikir adamı, istanbul Erkek Lisesi'ni ve Yüksek Mühendis Mektebi'ni bitirdi. *Yeni Yol*, *Yeni Ses* dergilerinde toplumcu görüşleri savunan yazılar yazdı. 1942' de sıkıyönetimce Bilecik'e sürgün edildi. Sürgünden sonra *Baştan* ve *Milli Mücadele* dergileriyle kendi yayımladığı *Beşer* adlı dergide makaleler yazdı. 1960'tan sonra Aziz Ziya Sıradağlar, Mihri Belli ve Fehmi Yazıcı ile birlikte *Yeni Yol*, *Yeni Yolda Birlik*, *Yeni Dünyada Birlik* dergilerini çıkardı. 1939-1979 arasında yayımladığı çeşitli kitapları vardır. Anılarını *Yılların içinden* (1977) başlığıyla yayımladı.

V:169b.

Fatma Aliye *mad.* *HI:272b*, *II:421a*, *III:548a*, *IV:350b*, 354b.

Fatma Baise Hanım (ö. 1895) *IV:9a*. **Fatma Fahrünnisa** *III: 548a*. **Fatma Fuad** *IV:346b*.

Fatma Hanım Sultan (Hümaşah Sultan' m kızı) *VII:70a*.

Fatma Hanım Sultan Türbesi *bak.* Aziz Mahmud Hüdaî Külliyesi

Fatma Hatun (ö. 1825) *V:360c*. **Fatma Hatun Camii** *VL491c*.

Fatma Hatun Mescidi *bak.* Bağdoları Mescidi

Fatma Nesibe Hanım *IV:350c*. **Fatma Nigâr** *III:546c*.

Fatma Sultan (II. Bayezid'in kızı) *I:365a*.

Fatma Sultan (ö. 1553, I. Selim'in kızı) *VIoOOc*.

Fatma Sultan (ö. 1580, II. Selim'in kızı) *VI:504b*, *VII:20b*.

Fatma Sultan (III. Murad'ın kızı) *V:503a*, *VI:399b*.

Fatma Sultan (I. Ahmed'in kızı) *I:129a*, *V:97a*.

Fatma Sultan (IV. Mehmed'in kızı) *V:344b*.

Fatma Sultan (ö. 1733, III. Ahmed'in kızı) *mad. III:273a*, *I:191a*, *II:163c*, 169e, *III:273c*, *IV:126c*.

Fatma Sultan (ö. 1825, II. Mahmud'un kızı) *VI:40b*.

Fatma Sultan (ö. 1830, II. Mahmud'un kızı) *VI:40b*.

Fatma Sultan (Abdülmecid'in kızı) *I:47b*, 198b, *II:34c*.

ilgili madde: **Fatma Sultan Camii** *III:273c*

Fatma Sultan Camii (Eminönü) *mad. III:273c*, 448a, *V:355c*.

Fatma Sultan Çeşmesi Silivrikapı ile Mevlanakapı arasında, Yayla'da, Al-yanak

Sokağı'ndadır. I. Süleyman'ın (Kanuni) oğlu Şehzade Mehmed'in kızı Hümaşah Sultan'ın kızı Fatma Sultan tarafından 981/1573'te yaptırılmıştır. Klasik üslupta, kesme taştan bir yapıdır. Oymalı aynataşının yanlarında tas koymak için iki oyuk vardır. Teknesi toprağa gömülmüştür.

Fatma Sultan-İbrahim Paşa Suyolu

III:80c.

Fatma Sultan Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Neslişah, Mimar Sinan, Arpa Emni, Beyazıt Ağa mahalleleri ve Zey-tinburnu, Eyüp ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.641'dir.

Fatma Sultan Mescidi Fatih İlçesi'nde, Topkapı'da, Kara Ahmed Paşa Külli-yesi'nin doğusunda, Yenibahçe Vadi-si'ne inen yamaçtadır. I. Selim'in (Yavuz) (hd 1512-1520) kızı ve Sadrazam Kara Ahmed Paşa'nın eşi Fatma Sultan tarafından yaptırılmıştır. 1940'lı yıllardan itibaren boş olarak duran yapı bakımsızlıktan harap olarak dört duvar halinde kalmış, 1971'de mahalli bir dernek tarafından eski duvarları muhafaza edilerek üstü betonla kapatılmış, kiremit kaplı bir çatı ile örtülerek ihya edilmiştir. Mimari bakımdan dikkate değer bir özelliği yoktur. Minaresi, kürsü ve pabuç kısımlarında görülen tek sıra taş ve tuğla karma teknikte duvar örgüsünden anlaşıldığına göre, oldukça itinalı bir işçilikle yapılmış, fakat yalnız taş olan gövde kısmı orantısız biçimde çok kısa kalmıştır. Bu bodur gövde üzerinde barok profilli bir çıkıntıya oturan şerefe ve üstündeki petek kısımları, esasında minarenin çok daha uzun olduğu ve bilinmeyen bir tarihte yıkıldığından (belki 1766'daki depremde), boyu kısaltılmış ve oranları bozulmuş halde tamamlandığını gösterir. Önceki nazaran 1971 tamirinde ise minare külâhına daha değişik bir biçim verilmiştir.

Fatma Sultan Sarayı III:70c, V:183a.

Fatma Sultan Türbesi *bak.* Sultanzade Mehmed Bey Türbesi

Fatma Şadiye Hanım IV:345a. **Fatma Şebsefa Hatun** (ö. 1805) *ttgili madde:*

Şebsefa Kadın Camii ve Sıbyan Mektebi VII:141a

Fatma Şerife Hanım

İlgili madde-. Babanakkaşzadeler I:518a

Fatma Zehra Hanım (ö. 1885) II:566c, V:2Ö7a, VI:252b, VII:307b.

Fauvel, Louis-François Sebastian

III:420a, IV:66b.

Favray, Antoine de (1706, Bagnolet -1791 Malta) Fransız ressam. Roma Akademisi'nde, Jean François de Troy' un öğrencisi oldu. 17ö2'de İstanbul'a geldi. Galata'dan yaptığı birçok İstanbul peyzajının yanısıra "Kaptan Paşa Kalyonu'nun Kente Girişi" adlı tab-losuyla büyük ün

kazandı. Doğu kıyafetlerinin ağırlıkta olduğu eserlerinde sarayda huzura kabul sahnelerini işlemiştir. 1768 Osmanlı-Rus Savaşı'na kadar İstanbul'da kalan Favray'ın İstanbul konulu tabloları "Beykoz Cayı-rı'ndan Görünüş", "Haliç'in Bilimindeki Derelerden Görünüş", "Rumelihisa-rı'ndan Boğaziçi'ne Bakış", "İstanbul' da Hipodrom Sokağı", "Haliç'ten Görünüş" adlarını taşır.

Fayton Körüklü, üstü açık, atlı binek arabası. İstanbul'a Abdülnecid döneminde (1839-1861) gelmiştir. Başlangıçta saray ve konak arabası olarak kullanılmış, zamanla yaygınlaşmış, Abdülaziz döneminde (1861-1876) kira faytonları da ortaya çıkmıştır. Fayton, otomobillerin yaygınlaşmasıyla birlikte kullanımdan düşen landon ve kupalara göre daha fazla direnmiş, 20. yy' m ortalarına kadar özellikle Kadıköy, Üsküdar, Pendik gibi Anadolu yakası semtleriyle Boğaziçi'nde ve Yeşilköy, Bakırköy gibi merkezden uzak semtlerde varlığını korumuştur. Günümüzde fayton yalnızca Adalar'da gezi ve ulaşım aracı olarak kullanılmaktadır.

Fazıl (ö. 1810, Enderunlu) *mad. III:274a, II:286a, 501c, III:67b, IV:256a, VL300b, VII:151a.*

Fazıl Ahmed (ö. 1889, Şeyh) IV:74b.

Fazıl Ahmed Paşa (Köprülüzade) I:189c, III:289a, IV:129c, V:89a, 90b, 90c, 342c, VI:56b, VII:465a.

İlgili maddeler: Köprülüler V:91c Vezir Hanı VII:382c **Fazıl Ali Efendi** (ö. 1609) V384a.

Fazü Mehmed Efendi (ö. 1687) IV:373a.

Fazıl Mustafa Paşa (ö. 1691, Köprülüzade) I:109a, 154c, V:90c, 343c, VII:90a, 91c.

İlgili madde: Köprülüler V91c

Fazıl, Necip (ö. 1983) IV486a.

Fazilet Hanım Yahşi Beykoz İlçesi'nde, Anadoluhisarı'nda, Hamamönü (eski voli yeri) mevkiindedir. Şeyhülislam Yasincizade Abdülvehhab Efendi Yalı-sı'nın yerine yapılmıştır. Geçirdiği res-

torasyon sonucu modern bir görünüm kazanmış olmasına karşın, 1971' de 2. grup tarihi eser olarak korumaya alınmıştır.

Fazlı Ebu Abdullah Muhammed bin Süleyman el-Cezulî VII:141a.

Fazlı Paşa (Damat) (?, ? - 1657, Edirne) Vezir. Anadolu beylerbeyliği, musahiplik ve kaptan-ı deryalık gibi görevlerde bulundu. Eflâk-Boğdan'daki ayaklanmanın bastırılması sırasında rüşvet aldığı gerekçesiyle öldürüldü. Sultanahmet'te Binbirdirek'te görkemli bir sarayı vardı. IV:129b.

Fazlı Paşa Hanı II:331a.

Fazlı Paşa Sarayı Sultanahmet'te Binbirdirek'te Vezir Fazlı Paşa'nın sarayı. 1748' de

harap durumdaydı ve Nuruosmani-ye Külliyesi'nin yapımı sırasında temel kazısından çıkan toprakların üzerine dökülmesiyle tamamen gömüldü.

IL232c.

Fazh Paşa Sarayı Mescidi *bak.* Fuad Paşa Camii

Fazlı (? , İstanbul - 1564, Kütahya) Divan şairi. I. Süleyman (Kanuni) döneminde (1520-1566) bazı şehzadelerin divan kâtipliğinde bulundu. Reisülküt-tablığa kadar yükseldi. Kara Fazlî olarak bilinen şairin *Gül ve Bülbül*, *Hü-ma ile Hümayun* adlı mesnevileri bulunmaktadır.

Fazlullah (ö. 1636, Hacı) VL36b.

Fazlullah Efendi (ö. 1709, Seyyid) VI:34a, 36b.

Febvre, Marchese III:216c.

Fecr-İÂti *mad.* III:275a, L137b, IV:461a, 462c, VI:190b, 536b.

Fedâ'î I:361a.

Fedailer Cemiyeti VII: 17c.

Fedekâran-ı Millet Cemiyeti Ağustos 1908'de kurulan örgüt. Merkezi Ge-dikpaşa, Tahta Minare Mahallesi, Fazlı Paşa Karakolu Sokağı, no. 3'teydi. Kurucuları, Avnullah Kâzımı (reis), Esad Bey (kâtib-i umumi), Ali Vefa (muhasip üye) ve Dr. Ali Saib, Abdül-kadir Kadri, Hacı Cemal, Sandık Emni Asitâneli Behçet, Ertuğrul Şakir Bey' di. II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) yurtdışına kaçmış olan ve "Hür-riyet'in ilanı" ile birlikte ülkeye geri dönenlerin önyak olduğu bir kuruluştı. Ağırlıklı olarak, eski kaçak ve sürgünlerle hükümlüler için para toplamaya yönelen ve adı zaman zaman şantaj söylentilerine karışan cemiyet *Hukuk-u Umumiye* gazetesini çıkarmış, 1908 seçimlerine ilgisiz kalmış, İt-tihad ve Terakki'ye muhalefet etmiş, aynı yıl Rum azınlıkları İttihad ve Terakki'ye karşı tahrik ettiği gerekçesiyle merkezi basılarak 40'a yakın kişi tutuklanmıştır. Hükümet tarafından silah dağıtma, fedai atama, şantaj vb eylemlerle suçlanan cemiyet 1909'da-

ki Otuz Bir Mart Olayı'ndan sonra siyasal sahneden silinmiştir.

VII:18b.

Fehim Efendi ve Arkadaşları Osmanlı Komedi Kumpanyası II. Meşru -tiyet'in ilanından sonra Ahmet Fehim Efendi tarafından kuruldu. Ömrü ancak birkaç ay süren toplulukta Hakkı Necip, Raşit Rıza, Komik Fahri, Tola-yan, Baltazar ve Hekimyan gibi oyuncular yer alıyordu.

Fehmi Paşa (Onikiler'den) IV:322b, VI:132a.

Fehim Paşa (1873, İstanbul -1908, Yenişehir) Başhafiye. II. Abdülhamid'in (hd 1876-1909) sütkardeşi Esvapçıba-şı İsmet Bey'in oğludur. Bu sayede sarayın himayesinde yetişti. 1894'te Mekteb-i Harbiye'nin zaden

sınıfım bitirdi. 1895 ve 1896'da Ermeni olaylarından sonra İstanbul'da daha da artan baskı rejiminde hafiye örgütünün önde gelen kişisi oldu. 1898'de paşa rütbesi verildi. Elde ettiği güçle kabadayılarla da işbirliği yaparak bir haraç ve zorbalık ağı oluşturdu. Yarattığı olaylar büyük tepkilere yol açınca 1907'de Bursa'ya sürüldü. Orada da bu yolda çalışmalar yaptı. 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanı üzerine Bursa'dan Bilecik'e doğru kaçarken Yenişehir'de halk tarafından linç edildi.

III:494a.

Fehime Hanım Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Paşabahçe'de, İncirköy'dedir. 19. yy yapısı olup, yığma taş tekniğinde subasmanı ve servis katı üzerine ahşap olarak inşa edilmiştir. Tahir Paşa Yalısı'nın müstemilatı olan yalı 20. yy'ın başında onarım görmüş ve yapıya prontonlu bir çatı eklenmiştir.

Fehmi Efendi (ö. 1935, Hacı Zakirbaşı) VII:8b.

Fehmi Efendi (ö. 1942) III:58c. **Fehmi Ege Orkestrası** VI:296a. **Fehmi Lokantası** VI:9b. **Fekete, Lajos** II:78a.

Felek III:190b.

Felek, Burhan *mad.* III:276b, L256c, 373b, 413a, II:128b, III:330c, 377a, IV:232c, V:169c, VH:42c, 202b, 350a.

Felek, Hüdayi I:256c.

Felekyan, Heranuş-Mari (1880, İstanbul - 1936, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. Şair ve eğitimci Simeon Felekyan'ın (1824-1904) kızıdır. II. Abdülhamid döneminde tiyatro temsilleri kısıtlanınca, kız kardeşi Vartiter Felekyan'la (1869-1952) Kafkasya'da ve İran'daki topluluklarda çalıştı. II. Meşrutiyet'ten sonra İstanbul'a dönerek, Türkçe ve Ermenice temsillere katıldı. Toto Karaca'nın (1912-1992) annesidir.

Felekyan, Roza (1869, İstanbul - 1952, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. Tiyatro çalışmalarına Tanzimat döneminde başladı. Felekyan Temsil Heyeti adlı topluluğu kurdu. 1908'den sonra Burhanettin Tepsî Topluluğu'nda sahneye çıktı. Darülbeyaz'a girdi. Muhsin Ertuğrul yönetimindeki Ferah Topluluğu'na katıldı ve Ertuğrul'un 1922'de çevirdiği *Şişli Güzeli Mediha Hanımın Facia-i Katli* adlı filmde oynadı.

luluğu kurdu. 1908'den sonra Burhanettin Tepsî Topluluğu'nda sahneye çıktı. Darülbeyaz'a girdi. Muhsin Ertuğrul yönetimindeki Ferah Topluluğu'na katıldı ve Ertuğrul'un 1922'de çevirdiği *Şişli Güzeli Mediha Hanımın Facia-i Katli* adlı filmde oynadı.

Feminist IV:353c. **Fen Lisesi** IV:257a.

Fenaî Dede Fatih İlçesi'nde, Davutpaşa'da, II. Mehmed (Fatih) döneminden (1451-1481) kalma bir ziyaretgâh'tır. Bütün hastalara şifa bahsettiğine inanılırdı. Halk arasındaki söylenceye göre II. Mehmed'in fenercisiydi. Kabirdeki defne ağacından yaprak koparıp vücudun bir yerinde saklamanın sağlık getirdiği rivayet edilirdi. Kö-türümlerin, sakatların, geç yürüyen çocukların, bu türbeye götürüldükten sonra yürüdüklerine, hastaların iyileştiğine dair hikâyeler anlatılırdı.

Geceleri kabre ibrikle su ve bir havlu koyma geleneği vardı.

Fenaî Tekkesi *bak.* Yıldızlı Tekke

Fenaîlik *İlgili maddeler:* Celvetîlik II:394b Yıldızlı Tekke VII:414c

Fenarî (Molla) II:389b, 539a, III:307a. *ilgili madde:* Fenarîzadeler III:278c

Fenarî İsa Camii *mad. IIL277b, II:255c, V:20a, 291b, 491c, VII:5b.*

Fenarî Mescidi Rumeli Hisarı'nın içinde, batı surlarına yakın kısımda, sadece minaresinin bir kısmı kalmış olan mescidin banisinin Şeyhülislam Molla Fenarî Efendi (ö. 1431) olduğu ileri sürülür. Bir sarnıcın altyapı oluşturduğu mescidin 10,62x10,67 m boyutlarında bir yapı olduğu temel kalıntılarından ölçülmüştür. 1956'da bu kalıntıların üzeri kapatılmıştır. 1917 haritasında mescit "yanmış" ibaresiyle işaretlenmiştir. Bugün mevcut durumdaki minaresi; kare planlı, kesme taş ve tuğla işçiliği olan bir kaide, baklavalı bir küp ve bileziğin ardından tamamen tuğladan silindirik bir gövdeye sahiptir. Şerefe ve yukarısı bulunmayan minaresinin merdiven basamakları ahşaptı.

Fenarîzade Mescidi *bak.* Çatalçeşme Mescidi

Fenarîzadeler *mad. III:278c. Fenâyî Tekkesi* (Fındıkzade) VII:7b.

Fener *mad. IU:279a, 502a, VL249a, VII:497a.*

İlgili maddeler: Abdülezel Paşa Caddesi L29c Fener Rum Erkek Lisesi III: 283a
Fenerliler III:288a

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi IV:348a

Fener Bahçesi

154

155

Ferruh Efendi Yalısı

Panayia Muhliotissa Kilisesi VI:214a Rum Ortodoks Patrikhanesi VL351c Stefan (Sveti) Kilisesi VII:44a Teodosia (Ayia) Ayazması VII:246c

Yeoryios (Ayios) Metohion Kilisesi VTI:489b

Yeoryios (Ayios) Patrikhane Kilisesi VII:490a

Yeoryios (Ayios) Potiras Kilisesi VII:491b

Yoakimyon Rum Kız Lisesi VII:532b **Fener Bahçesi** *mad. III:281b, 283b. İlgili madde-*. Bahçeler I:542c

Fener Eğlencesi 19. yy'm ikinci yarısında, arabalarla Fenerbahçe'de yapılan gezintilere verilen ad. Erkekler ve kadınlar zamanın modasına uygun giysilerle çekçek, paraşol, fayton, brik, kupa, lando, yarım lando, tek atlı veya çift atlı arabalar hattâ bağ arabaları ile Fenerbahçe'ye

gelirler; hava alırlar ve buradaki kalabalığı seyrederlerdi. Kadınlar çarşafı, yeldirmeli, yaşmaklı olarak arabalarda otururlar, erkekler ise piyasa yapar gezerlerdi. Yer yer aile sofrası kurulup piknik yapılması, dolma, helva, yemiş yenmesi de âdetti.

Fener Erkek Lisesi Mezunları Cemiyeti 6 Şubat 1946'da, Fener Rum Erkek Lisesi mezunları arasındaki dayanışmayı güçlendirmek ve yoksul öğrencilere yardım amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Fener'de, Sadrazam Ali Paşa Caddesi'ndeydi. Yöneticileri Aleksandros Yatropulos (başkan), Edisea Mav-ridis, Aleksandros Hacıpulos, Miltiadi Camleos, Efdin Yordanidis, Stelyo Me-lahrinos'tu.

Fener Evi III:232c. **Fener İdaresi** III:23b. **Fener İskele Gazinosu** III:379b. **Fener İskeleyi** IV:200b. **Fener Kapısı** *bak.* Surlar

Fener Kapmak İstanbul çocuklarının ramazan gecesi oyunlarından. Bu oyuna katılanlar, sokak başlarına, köşelere dağılırlar, aralarından biri, sessizce gezip uzaktan fenerle gelenleri inceler, bunlar arasında feneri kapılabilecek, yaşlı, saf, şaka kaldırır birini görürse, çocuklar arasındaki anlaşmaya göre parolayı bağırır, pusuda bekleyenlerden biri usulcacık adamcağızın arkasına yanaşıp işkembe, muşamba, teneke, kâğıt her ne türdence fenerini kapıp kaçırdı. Fakat fenerle gelen, eğer korkulup çekinilecek birisiyse o zaman aksi parola verilir, çocuklar saklandıkları köşelerden çıkmazlardı. Bazı geceler ise çocuklar sokaklarda dolaşıp fener kapabileceklerini hatırlatan *Bakkalda üzüm /Fenerde gözüm / Bakkalda kursak /Feneri vur-sak* tekerlemesini söylerlerdi.

Fener Köşkü *mad.* III:282a, 29, 1e, 283c, IV:71c.

Fener Rum Erkek Lisesi *mad.* III:283a, 281a, VI:348b.

Fener Rum Patrikhanesi *bak.* Rum Ortodoks Patrikhanesi Feneraki IIL284b, VII:497b.

Fenerbahçe *mad.* III:283b, II:482b,

III:25a, IV:71b, 331b, 534c, VTI:497b. *ilgili maddeler:*

Belvü Otel ve Gazinosu II: 153a Fener Bahçesi III:281b Fener Köşkü III: 282a
Fenerbahçe Feneri III:285c Hieria Sarayı IV:71b İstanbul Yelken
Kulübü IV:251a Jean Botter Köşkleri IV:318b Villa Mon Plaisir
VII:389b

Fenerbahçe Askeri Hastanesi I:349b.

Fenerbahçe Feneri *mad.* III:285c, 23b, 283b, 465c.

Fenerbahçe Köşkü IV. Murad (hd 1623-1640) tarafından Fenerbahçe'de yaptırılan köşk. Küçük ve şirin bir binaydı. I. Mahmud döneminde (1730-1754) harap olmuştu.

Fenerbahçe Orduevi VI: 135c.

Fenerbahçe Spor Kulübü *mad. IIL286b, II:75b, 126c, 482b, III:286b,346a, 533a, V:79b, VII:42a, 244b, 322c.*

İlgili maddeler: Arıcan, Fikret I:301a Arman, Cihat I:312c Ayad, Fahri I:435c
Ayetullah Bey I:484a Babahindi Süha I:518a Bartu, Can II:67a
Baydar, Alaeddin II:81a Cihanoğlu, Said Salahaddin II:433c
Fenerbahçe Stadyumu III:287a Gürsoy, Bedri III:457a
Küçükandoniadis, Lefter V:154c Sarıalp, Ruhi VI:465a Uluğ, ismet
VII:322c

Fenerbahçe Stadyumu *mad. III:287a, IV:176b, V:140a.*

Fenerbahçe Vapuru *mad. III:287c, I:541c, III:97b, IV:33b.*

Fenerliler *mad. III:288a, 280a, IV:186b. İlgili madde:* Rumlar VI:362c

Feneryolu Kadıköy İlçesi'nde, Selamiçeş-me ile Kızıltoprak arasında ve caddenin her iki yanında yer alan, kuzeyde demiryoluna, güneyde ise Cemil Topuzlu Caddesi'ne kadar uzanan semt. 1873'te demiryolu açıldıktan sonra, Fenerbahçe Mesiresi'ne gitmek isteyenler için 1880-1890 arasında bu istasyonu Fenerbahçe Burnu'na bağla-

yan tali bir demiryolu hattı yapılmış, istasyonun adı Feneryolu kalmıştır, semtin adı da buradan gelmektedir. Fenerbahçe'ye tramvay seferlerinin konulmasından sonra terk edilen bu demiryolu uzun süre sonra kaldırılmıştır. Feneryolu kapsamına giren ve Bağdat Caddesi üzerinde kuzeybatıya doğru Kızıltoprak istikametindeki mevki ise "Konak" diye adlandırılmaktadır. Feneryolu'ndaki hızlı yapılaşma Bağdat Caddesi'nin yeniden düzenlenmesinden sonra, 19öO'lı yıllarda başlar. Feneryolu Mahallesi'nin nüfusu (1990) 28.706'dır.

L529c. *ilgili madde:*

Feneryolu Camii III:290b **Feneryolu Camii** *mad. IIL290b, 135c. Fenik, Faruk*
111:33 Ib. **Fenik, Suat** III:331a. **Fenikeliler** II:301b. **Fenmen, Refik**
IV:238b.

Fennî (ö. 1745) *mad. III:291a, I:72b, 313c, II:501c, III:66b, VI:409c.*

Fennî Çelebi IIL235b.

Ferace Çarşıftan önce kadınların örtünme amacıyla giydiği; çuha, sof ve diğer fantezi kumaşlardan dikilen bir üstlük. Ferace, önce İstanbullu hanımlar için, Avrupalı kadınların giydiği mantoda ufak tefek değişiklikler yapılarak yaratılmıştı. 19. yy'm sonlarına doğru yerini çarşafa bırakmış ve giderek unutulmuştur.

Ferah Haftada üç kez yayımlanan tiyatro dergisi. Sahibi Kevakibîzade Selahad-din'di. 57. sayısı 1914'te yayımlandı.

Ferah Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Bulgurlu, Kısıklı, Emniyet, Küplüce, Kirazlıtepe, Güzeltepe, Yavuz-türk mahalleleri ve Ümraniye İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.028'dir.

Ferah Sezonu IILöOc.

Ferah Sineması III:60c.

Ferah Tiyatrosu *mad. IIL291b*, 60b, V:95b, VI:70a, 134a, VII:114c, 145e, 393b.

Ferah Vapuru 1887'de, İngiltere'de inşa edildi. 257 grostonluktu. 57,9 m uzunluğunda, 6,4 m genişliğinde, 2,3 m derinliğindeydi. Tek bir buhar makinesi olup yandan çarklıydı. Asıl adı "Tantallon Castle" idi. 9 yıllık bir tekne iken İdare-i Mahsusa tarafından satın alınarak daha çok Köprü-Kadıköy seferlerinde kullanıldı.

Ferahâbâd Beşiktaş'ta Damat İbrahim Paşa'nın (ö. 1730) kasrı. Bu kasırda çı-rağan âlemleri düzenlenir, zaman zaman bu eğlencelere III. Ahmed de katılırdı. Daha sonra yerine Çırağan Sarayı yaptırılmıştır.

Ferahâbâd Bahçesi II:206c, IV:384b.

Ferahevler Sarıyer İlçesi'nde Yeniköy'ün yukarı kesimlerine düşen sırtlarda yer alan ve yeşil alanların çeşitli yollardan iskân edilmesiyle ortaya çıkmış yeni bir yerleşim yöresinin adıdır. Güneyinde İstinye sırtları, batısında ise Çamlık adlı bir mevki bulunur. Buradan itibaren batıya doğru Fatih Ormanı uzanır. Ferah Evler Mahallesi'nin nüfusu (1990) 7.749'dur.

Ferahfeza Kasrı II:206c.

Ferahî Fes tablası üstüne dikilen ve fesin sürekli olarak kalıplı durmasını sağlayan yuvarlak kesilmiş, sarı pirinç levha. Genellikle fes kalıplatma masrafından kaçınanlarca kullanıldı ve zamanla unutuldu. Ancak asker feslerinde 1908'e kadar kullanılmaya devam edildi. Çocuk feslerinde ise pirinç yerine mukavvadan kesilmiştir.

Feraud, G. M. III:360c. **Feray, Ayfer** I:205c, VI:80c. **Ferdi, Recep** IV:223a.

Fergan, Eşref Edib (1882, Serez - 1971, İstanbul) Gazeteci. Hukuk öğrenimi gördü. II. Meşrutiyet'in ilanının hemen ertesinde Mehmed Akif (Ersoy) ve Ebulula (Mardin) ile birlikte *Sırat-ı Müstakim* dergisini kurdu. 1912'de adını *Sebüü'r-Reşad'a*. çevirdi. İttihad ve Terakki ile tam anlamıyla uyuşa-madığı için dergisi birkaç kez kapatıldıktan sonra 1916'da iki yıl ara verdi. Mütareke'de yeniden başladığı yayınını, Mehmed Akif ile birlikte Ankara'ya geçerek orada sürdürdü. Halkı Milli Mücadele'ye desteğe davet etti. 1923 başında İstanbul'a döndü ve yayına burada devam etti. 1925'te dergi kapatılınca Âsar-ı İlmiye Kütüphanesi adıyla yayımcılığa yöneldi. *İslam-Türk Ansiklopedisi* 'ni yayımladı (1941-1948). Çok partili dönem gelince yeniden *Sebülü'r-Reşad'ı* çıkardı (1948). Dergiyi 1966'ya kadar yaşattıysa da ilk dönemdeki kadar etkili olamadı.

VI:482b.

Ferhad Paşa (I. Süleyman'ın [Kanuni] sadrazamlarından) IV:481a.

Ferhad Paşa (ö. 1575, Vezir, hattat) ' *madde:*

Ferhad Paşa Camii III:291c

Ferhad Paşa (?, ? - 1595, İstanbul) Sadrazam. Yeniçeri ağalığı, Rumeli beylerbeyliği ve İran serdarlığının ardından 1591'de sekiz ay sadrazamlık yaptı. III. Mehmed'in tahta çıkmasıyla 1595'te yeniden sadrazamlığa getirildi. Eflâk Voyvodası Mihaile anlaştığı gerekçesiyle görevden alınarak boğduruldu.

II:206a, V:334a, 501b.

Jili- madde: Ferhad Paşa Türbesi III:292b **Ferhad Paşa Camii** *mad. III:291c.*

Ferhad Paşa Medresesi Eminönü ilçe-si'nde, Sirkeci'de, Demirkapı civarında, Dâye Hatun Mahallesi'nde bulunuyordu. 19. yy'm başlarında yıkılmış durumda olduğu tespit edilen yapının mimarisi hakkında bilgi olmadığı gibi bulunduğu yer dahi tam olarak bilinmemektedir.

Ferhad Paşa Türbesi *mad. III:292b.*

Ferhat Paşa Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. Büyük Bakkalköy, Fındıklı mahalleleri ve Kadıköy, Ümraniye ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.006'dır.

Ferhatpaşa Otogarı VLISla.

Feri (Madam) III:293b.

Ferid Efendi (ö. 1908, Şeyh) III:531a.

Ferid Halid Paşa VII:255b.

Ferid Paşa (Damat) (1853, İstanbul -1923, Nice) Sadrazam. Diplomatik görevlerde bulundu. VI. Mehmed'in (Vahideddin) kız kardeşi Mediha Sultanla evlenerek saraya damat oldu. Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın kurucuları arasında yer aldı ve ilk başkanlığını yaptı. Mondros Mütarekesi'nden sonra aralıklarla beş kez sadrazamlığa getirildi. Hariciye nazırlığının yanı sıra son iki hükümetin de harbiye nazırlığını üstlendi. Kurtuluş Savaşı'nı engellemeye yönelik girişimlerde bulundu. Sevr Antlaşması'nın hazırlıklarına katıldı. Eylül 1922'de ailesiyle birlikte Fransa'ya kaçtı.

II:34c, 60b, V:351a, 352b, VII:296a.

Baltalimam Sahilsarayı II:34c **Ferid Paşa Konağı** *mad. III:292c.*

Feridun Ahmed Paşa (Nişancı) (?, ? -1583, İstanbul) Tarihçi. 1552'de Sokol-lu Mehmed Paşa'nın hizmetine girdi. Reisülküttablık ve nişancılık görevlerinde bulundu. Kuruluşta III. Murad'ın tahta çıkışma (1574) kadarki dönemde verilmiş fermanları ve buyrultuları kapsayan iki ciltlik *Münşeatü's-Selatin* adlı yapıtı, Osmanlı tarihinin en önemli kaynaklarından biri sayılır.

III:168b, 170c, 293a, V:453c. *İlgili madde:*

Feridun Ahmed Paşa Türbesi III: 293a

Feridun Ahmed Paşa Türbesi *mad.*

III:293a. Feridun Bey (Nişancı) bak. Feridun Ahmed Paşa

Feridun Bey Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Sultaniye'deydi. Yaklaşık 1.500 m2'lik arsada kurulu olan yalı yıkılmıştır. Doldurma arazi üzerinde kare planlı iki katlı bir yapıydı.

Feridun Paşa Bahçesi *III:170c.*

Feridun Paşa Camii Üsküdar İlçesi'nde, Karacaahmet civarında bulunuyordu. Feridiye Camii olarak da bilinir. Feridun Paşa tarafından 19. yy'da inşa ettirilmiş olan bu küçük mescidin duvarlarının kagir, çatısının ahşap ve üzerinin kiremit kaplı olduğu, minaresinin gövdesinin ise tamamen tuğla

malzeme ile inşa edildiği bilinmektedir. Günümüze ulaşmamıştır.

Feridun Şerifzade *V:489b.*

Feriha Kâmrân *IV:346a.*

Feriköy *mad.* III:293a, 383a, VTI:186c, 499c.

İlgili maddeler: Akın Sineması I:157b Behram Çavuş Camii II: 123a Dodeka Apostoli Kilisesi III: 74a Saint Michel Lisesi VI:415c

Feriköy Camii *bak. Behram Çavuş Camii*

Feriköy Gençlik Kulübü *mad. III:293c.*

Feriköy İclaliye Kulübü *bak. Feriköy Gençlik Kulübü*

Feriköy İdman Yurdu *bak. Feriköy Gençlik Kulübü*

Feriköy Mecruhın Hastanesi *I:349c. Feriköy Mezarlığı* *V:444c.*

Feriköy Özel Ermeni Ortaokulu

III:293b.

Feriköy-Şişli İdman Yurdu *bak. Feriköy Gençlik Kulübü*

Ferit Hasan (1871, İstanbul -1918, İstanbul) Matematikçi. 1890'da Darüşşafaka'yı bitirdi. Paris'te telgraf mühendisliği eğitimi gördü. Darüşşafaka ve Darülmualimin'de matematik öğretmenliği yaptı. Telgraf Fabrikası, Darphane ve İtibar-ı Milli Bankası müdürlüklerinde bulundu. Son Meclis-i Me-busan'a İstanbul mebusu seçildi.

Ferit İbrahim *III:331a.*

Fer'iye Faciası Abdülaziz'in tahtan indirildikten sonra Fer'iye Sarayı'nda intihar etmesi ya da bir iddiaya göre öldürülmesi üzerine bazı Osmanlı kaynaklarının bu olaya verdikleri ad.

Fer'ie Karakolu *mad. III:293c.*

Fer'ie Sarayları *mad. III:294a, I:250a, IL505a, III:293c, 370c, IV:327b.*

Fermene Kaytanla işlenmiş, çuha ve abadan kesilen, kolsuz, vücuda yapışan ve önden çapraz kavuşturulan yelek. Halk ve esnaftan kimselerle tulumbacılar tarafından sevilerek kullanılmıştır. Galata'da bir sokak fermeneci esnafının bulunduğu yer olarak bugün de bu adı taşımaktadır.

Fermeneciler II: 476a. **Ferrario, G.** VI:298a. **Ferriol, Charles de** IV:418c. **Ferruh Ağa**

İlgili madde:

Ferruh Kethüda Camii III:294b **Ferruh Efendi Yalısı** Beykoz İlçesi'nde, Kanlıca-Hisar yolu, no. 42'dedir. 19. yy yapısı olup ahşap/bağdadi tarzda inşa edilmiştir. İlk sahibi Teşrifatçı Ferruh Efendi'den sonra Şamlı birine, 1912'de Ahmed Tanrısever'e geçmiştir. İki katlı harem bölümünün güney,

Ferruh Kethüda Camii

156

157

Fıçıacı Abdi Sokağı

kuzey ve güneybatı cephelerinde çıkmaları vardır. Semer tarzı yüksek kiremit çatılı olup, yalının köşelerinde kalın direkler ve dövme çiviler kullanılmıştır. Selamlık bölümü ile ahşap/bağdadi ince uzun bir bina olup altında kayıkhane vardır.

Ferruh Kethüda Camii ve Tekkesi

mad. IIL294b, II:11a, VII:239b, 446b.

İlgili madde-. Sünbülîlik 107c

Fersan, Fahire III:295c, 296a, IV:519b,

VL496c. **Fersan, Refik** *mad.III:295c, II:80c, 143e,*

401c, III:546c, IV:519b, V:140a, 41 Ob,

534a, VIrlölc, 199a, 294c, 496c,

VII:137c.

Fersoy, Orhan Cemal (1923, Bursa -1983, İstanbul) Avukat, gazeteci ve yazar. 14. dönem (1969-1973) istanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. 1979'da Cumhuriyet Senatosu İstanbul üyeliğine seçildi ve milli eğitim bakanlığı (1979-1980) yaptı. *ilgili madde:* Feshane III:297b

Fes *mad. III:296b*, L3c, V:257c, VII:385a.

Fes Boykotu *mad. III:297a*.

Fes ve Melbusat-ı Askeriye Fabrikası III:298a.

Fesahat Usta *ili madde:*

Hazinedar Fesahat Usta Çeşmesi IV:36c

Feshane *mad. III:297b*, I:3b, 23b, 558b, II:193a, 536b, III:16a, 86a, 86b, 86c, 209a, 297a, 424b, IV:185b, 546a, VL437c, 531c, 535c.

Feshane Mensucat TAŞ III:298a. **Fesquet, Frederic Goupil** III:329c. *İlgili madde:*

İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı IV:229c **Festivaller** III: 144a.

Fetgeri, Mehmed Ali L360a, II:167c, 168a.

Fethi Ahmed Paşa (ö. 1858, Tophane Müşiri) *mad. III:298b*, I:118c, 307c, II:97a, III:32b, 90b, 299b, 500b, V265b, VI:23c, 487a, VII:180c, 471c.

İlgili madde: Fethi Ahmed Paşa Yalısı III:299c

Fethi Ahmed Paşa Yalısı *mad. III:299a*, V:146c, VII:347c, 421a.

Fethi Bey (1891, İstanbul - 1913, Tabe-riye/Şam) Pilot. Heybeliada Bahriye Mektebi'ni bitirerek deniz subayı oldu. 1911'de pilot olarak yetiştirilmek üzere İngiltere'ye, Bristol Uçak Fabri-kası'na gönderildi. Döndüğünde yüzbaşılığa terfi ettirildi. Şubat 1913'te Is-tanbul-Kahire uçuşunu gerçekleştirmek üzere Fethi Bey ve Sadık Bey Muavenet-i Milliye, pilot Nuri Bey ve

yardımcısı da Prens Celalettin adlı uçaklarla yola çıktılar. Hava koşullarının bozukluğu nedeniyle Nuri Bey'in uçağı geri döndü. Fethi Bey'in uçağı ise Şam yakınlarındaki Taberiye'de düştü. Fethi ve Sadık beyler ilk hava şehitleri oldular. Anılarına İstanbul Saraçhanebaşı'nda kırık sütunlu bir anıt dikildi.

II:167c, FV:23c, VTI:229b.

Fethi Naci (Kalpakçioğlu) (1927, Giresun) Eleştirmen, yazar. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni bitirdi. Edebiyat eleştiri ve denemeleri yayımladı. Türkiye'nin önde gelen edebiyat otoritelerinden birisi olarak saygınlık kazandı. Gerçek Yayınevi'ni kurdu, 1967'de *Ant* dergisinin kurucuları arasında yer aldı. Kitapları şöyle sıralanabilir: *İnsan Tükenmez* (1956), *Gerçek Saygısı* (1959), *Az Gelişmiş Ülkeler ve Sosyalizm* (1965), *Emperyalizm Nedir* (1965), *Edebiyat Yazüan* (1976), *Türkiye'de Roman ve Toplumsal Değişme* (1981), *Kırk Yıl Kırk Roman* (1994).

Fethi Paşa Korusu *mad. III:299c*, V:146c.

İlgili madde: Korular V:71b

Fethiye Fatih İlçesi'nde, Çarşamba yöresinde, Balat'a inen yamaçta yer alan mevki. Adı oradaki Fethiye Camii ve Fethiye Medresesi'nden gelmektedir.

Batısında Karagümrük, güneyinde  ar amba ve Fatih, kuzeybatısında ise Fener bulunur. Fethiye sözcüğü, oradaki cami ve medreseden başka, Kariye ile Fethiye arasında uzanan Fethiye Caddesi ile adı geçen tarihi yapıların bulunduğu açıklıktaki Fethiye Kapısı Sokağı'nda yaşamaktadır.

Fethiye Camii *mad. III:300b, I:118b, II:256b, V:20a, 290c, VI:352a.*

Fethiye Medresesi ( ar amba) *mad. III: 301 c.*

Fethullah Arif (Arifi) (? , ? - 1562, Mısır) İranlı  air. İstanbul'a yerleşerek Türkçe  iirler yazdı. I. Süleyman (Kanuni) tarafından kendisine aylık ba landı. Manzum bir Osmanlı tarihi yazdı. * ahname* adlı 8.000 beyitlik bu eserinde Osmanlı Hanedanı'm, özellikle de Yavuz Sultan Selim'in kahramanlıklarını anlatmıştır.

Fetih *mad. III:302a, V:139a. İlgili maddeler:*

Bertrandon de la Broquiere II:159b Fetih Bayramı III:305b Fetih Efsaneleri III:307a Mehmed II V:377c

Fetih Bayramı *mad. IIL305b, IV:222c.*

Fetih Efsaneleri *mad. IIL307a, 135a.*

Fetih Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Acıbadem, Bulgurlu,  nalan mahalleleri ve Kadıköy İlçesi'yle çevri-

lidir. Nüfusu (1990) 2.328'dir.

Fetihtepe Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. S tl ce, Piri Paşa, Keçeci Piri, Kulaksız, Kaptan Paşa, Piyale Paşa mahalleleri ve Kâğıthane İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.988'dir.

II:221a. **Fettah Efendi** IV:551b.

Fetvahane  eyh lislamlıkta seriye mahkemelerinin ve müftülerin görüş almak üzere ba vurdıkları kurum. Halktan kişiler de fetva isteyebilirdi. Burada fıkıh uzmanlarından bir kurul bulunur, başında da "fetva emini" görev yapardı.

Fevaid-i Osmaniye İdaresi *mad: III:307b, 31c, IV:544c.*

İlgili maddeler: İdare-i Aziziye IV: 136a Seyr-i Sefain İdaresi VI:54lc

Fevr  III:4la.

Fevzi (Kastamonulu   ık) L362b, 363b.

Fevzi  akmak Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Yeni Mahalle ile Hürriyet, Mahmutbey Merkez, Yavuz Selim, inönü, Kâzım Karabekir ve Barbaros mahalleleriyle çevrilidir.

Fevzi  akmak Mahallesi Bahçelievler İlçesi'nde yer alır.  oban e me, Yeni-bosna Merkez, Zafer mahalleleri ve Bakır y İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 20.117'dir.

I:548b.

Fevzi Çakmak Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Kemer, Birlik, Kâzım Karabekir, Menderes, Nene Hatun, Mimar Sinan, Yavuz Selim mahalleleri ve Bayrampaşa İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 21.728'dir.

Fevzi Çakmak Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Yeni Mahalle ile Kâzım Karabekir, Bağlarbaşı, Şemsi Paşa mahallelerive Eyüp İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.815'tir.

Fevzi Çakmak Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. Sultan Murat, Cumhuriyet, Söğütlü Çeşme, Tevfik Bey ve Kemal Paşa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.774'tür.

Fevzi Çakmak Mahallesi Pendik İlçesi'nde yer alır. Veli Baba, Çamçeşme, Kaynarca, Dumlupınar ve Çınardere mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 15.585'tir.

Fevziye Eminönü İlçesi'nde, Laleli'de, Ordu Caddesi'nin kuzey dolaylarına düşen Çukurçeşme ile Şehzadebaşı arasındaki mevki. Adı Şehzadebaşı Caddesi'ne çıkan Fevziye Caddesi'n-den gelmektedir. Fevziye, Vidinli Tevfik Paşa, Fethi Bey ve Genç Türk Caddeleri ile On Sekiz Sekbanlar Soka-ğı'nın Ağa Yokuşu Sokağı'na kavuştuğu açıklık bu adla bilinmektedir.

III:204a. **Fevziye Abdürreşid** IV:346b.

Fevziye Kiraathanesi *mad. IU:307c*, I:192b, III:60b, 260a, IV:564b, V:113c, VI:304c, VII:393a.

Feyyat, Mehmet (1926, Gevaş) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Savcılık ve hâkimlik yaptı. 1973-1979 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Feyzâbâd II:535a.

Feyzi Bey (1832, İstanbul -1886, İstanbul) Şehremini. Babîâli Tercüme Odası'n-dan yetişti. Telgrafhane'nin kuruluşunda görev aldı. 1872'de posta ve telgraf nazırı oldu. Kasım 1873-Ocak 1874 arasında İstanbul şehreminliği yaptı. Daha sonra Tırnova ve İzmit mutasarrıflıklarında bulundu.

Feyzi Hasan Efendi (ö. 1690) III:166b, VT:34a.

k. Küçük Efendi Tek-

Feyziye Camii

keşi

Feyziye İdadisi IV:134c

Feyziye Mektebi IV:114b.

Feyziye Mektepleri Cemiyeti IV:114b.

Feyziye Mektepleri Vakfı 1885'te Selanik'te kuruldu. Burada Feyz-i Sıbyan adıyla bir ilkokul açtı. 1890'da Atatürk'ün ilköğrenimini gördüğü Şemsi Efendi İlkokulu, Feyz-i Sıbyan ile Feyziye Mektepleri adı altında birleştirildi. Vakıf 1918'de Beyazıt'ta, bugün Feyziye Mektebi Sokağı adını taşıyan sokaktaki bir konağa taşındı. 1923'te Teşvikiye Camii yanındaki Naciye Sultan Konağı'na geçti. 1926'da yuva, ilkokul, ortaokul ve lise olarak eğitime başladı. Bir süre Feyziye Mektepleri Cemiyeti olarak faaliyetlerini sürdürdükten sonra tekrar vakıf kimliğini kazandı. 1986' da Ayazağa'da Işık Lisesi kampusu kuruldu. Işık Üniversitesi'nin kurulması için çalışmalarını sürdürmektedir.

IV:114c.

Feyziye Mektepleri Vakfı Özel Işık

Lisesi *bak.* Işık Lisesi

Feyziye Mescidi Üsküdar'da, Bağlarbaşı Caddesi'nin sağında, Selanıklılar Sokağı'ndadır. Doğu yönünden Bülbülde-resi Mezarlığı'na bitişiktir. 1956-1957' de yenilenerek betonarme bir yapıya dönüştürülmüştür. Daha önce kesme taş olan mescidin girişi ahşaptı ve son cemaat yeri mermer sütunlar üzerine oturan bir dam ile örtülüydü. Kapının üzerinden içeriye alınan talik hatlı kitabesinden 1300/1882'de yaptırıldığı anlaşılır. Küçük bir hazırlık mekânından, mihrap duvarına paralel gelişen ana mekâna girilir. Burada, batı ve kuzey duvarları boyunca uzanan "L" şeklinde fevkani mahfil yer alır. Buradan küçük bir kapı, daha küçük olan ikinci bir bölüme açılır, iki bölümün de mihrap nişi sonradan fayansla kaplanmıştır. Kuzeydoğu köşesinde sıvayla kaplı, silindirik gövdeli bodur minaresi yükselir.

Feyzullah Cö. 1709, Şeyhî) III:167a. **FeyzuUah Bey** III:461c.

Feyzullah Efendi (ö. 1636, Hoca) III:167a.

Feyzullah Efendi (Ebusaidzade) (1630, İstanbul - 1698, İstanbul) Şeyhülislam. Şeyhülislam Ebu Said Mehmed Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını babasının nüfuzu sayesinde hızla geçerek 1690'da şeyhülislam atandı. Padişah huzurunda Sadrazam Arabacı Ali Paşa'yı aşağılayınca 1692'de azledildi. Aynı yıl ikinci kez getirildiği şeyhülislamlık görevinden 1694'te Sürmeli Ali Paşa ile anlaşmazlığa düştüğü için alınarak Sakız'a sürüldü.

L190c.

ilgili maddeler:

Feyzullah Efendi Çeşmesi III:308a Feyzullah Efendi Medresesi III:308c **Feyzullah Efendi** (Seyyid) (?, Erzurum -1703, Edirne) Şeyhülislam. Osmanlı tarihinde idam edilen üç şeyhülislamın sonuncusudur. Erzurum Müftüsü Şeyh Mehmed Efendi'nin oğludur. Sonradan damadı olduğu Vanî Mehmed Efendi'nin yanında yetişti. Şehzadelerden Mustafa (II. Mustafa) ile Ahmed'e (III. Ahmed) hocalık yaptı. Saraya yakınlığı

sayesinde hızla yükseldi. 1688'de şeyhülislam atandıysa da Vezirazam Nişancı İsmail Paşa ile anlaşmazlığa düşünce 17 gün sonra azledilerek Erzurum'a sürüldü. II. Mustafa tahta çıkınca tekrar şeyhülislamlığa getirildi ve bu padişahın hüküm sürdüğü dönem boyunca büyük bir nüfuz sahibi olarak bu makamda kaldı (1695-1703). Başta oğulları olmak üzere bütün yakınlarını önemli mevkilere getirmesi, sert tutumu ve sadrazamların atanıp azledilmelerine kadar tüm devlet işlerine müdahale etmesi her kesimden büyük tepki toplamasına yol açtı. Padişahı Edirne'de oturmaya sevk etmesi İstanbul'un boşalıp önemini yitireceği endişesini doğurunca kendisine dış bile-yenler arttı ve Edirne Vakası diye bilinen ayaklanmanın (Temmuz 1703) başlıca hedeflerinden biri oldu. 3 Eylül 1703'te Edirne'de ayaklanmacılar tarafından üç gün işkenceye tabi tutulduktan sonra oğlu Fethullah Efendi ile birlikte parçalanarak öldürüldü.

V:545a, 545c, VI:251c, VII:322b.

Feyzullah Efendi (ö. 1729, Sünbülî Şeyhi) VILlOc.

Feyzullah Efendi (Damatzade) (1699, Bursa - 1761, İstanbul) Şeyhülislam. Babası Şeyhülislam Damatzade Ebu'l-Hayr Ahmed Efendi'nin nüfuzu sayesinde ilmiye aşamalarını hızla geçerek ilki 1755-1756 arasında, ikincisi de 1757-1758 arasında olmak üzere iki kez şeyhülislamlık yaptı. Anatomikle ilgili *ilm-i Ebdân* adlı bir eseri ve pek çok bestesi vardır. Maltepe'de 1728'de

yaptırdığı külliye adıyla anılır.

IL134c, 135c, V:281c. *İlgili madde:*

Feyzullah Efendi Külliyesi III:308b **Feyzullah Efendi** (ö. 1767, Mahmud

Çavuşzade) Vü:175b. **Feyzullah Efendi** (ö. 1770) IV:375a.

Feyzullah Efendi (ö. 1843) VL324c, 327c.

Feyzullah Efendi (ö. 1867, Şeyh) V:514c.

Feyzullah Efendi (ö. 1875) VI:37a.

Feyzullah Efendi Çeşmesi Kasımpaşa'da, Cami-i Kebir'in avlusundadır. Hekimoğlu Ali Paşa'nın kardeşi Feyzullah Efendi, Güzelce Kasım Paşa Camii yeniden inşa edilirken müteveli sıfatıyla 1150/1737'de bu çeşmeyi yapıya ilave etmiştir. Kesme taştan, klasik üslupta bir çeşmedir.

Feyzullah Efendi Çeşmesi (Fatih) *mad. III:308a.*

Feyzullah Efendi Külliyesi *mad. III:308b, V:281c.*

Feyzullah Efendi Medresesi *mad. III:308c, L117c, IIL263a, 308a.*

İlgili madde: Millet Kütüphanesi V:463a

Feyzullah Efendi Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Halıcılar köşkü'nde, Molla Sefer Mahallesi'nde, Molla Gürani Cadde-si'nde bulunan bu tekke Mehmed

Rıfat Efendi tarafından dönemin ünlü Nak-şibendî-Halîdi şeyhlerinden Hacı Feyzullah Efendi için inşa ettirilmiştir. Ayin günü cuma olan tekke ortadan kalkmış, Hacı Feyzullah Efendi'nin aslında ahşap olduğu bilinen türbesi Cumhuriyet döneminde kagir, kare planlı ve kubbeli olarak yenilenmiştir.

Feyzullah Efendi Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Kefçe Dede Mahallesi'nde, Gündoğumu Caddesi'nde, Ağa Hama-mı'nın karşısında bulunan bu tekke 18. yy'da Halvetîliğe bağlı Şeyh Seyyid Feyzullah Efendi (ö. 1782) tarafından kurulmuş, bu tarikatın Cerrahî ve Şabanî kollarına hizmet etmiştir. Ayin günü cumartesi olan tekke Cumhuriyet döneminde ortadan kalkmış geriye bakımsız bir hazire kalmıştır.

Feyzullah Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. Idealtepe, Altayçeşme, Bağlarbaşı, Yalı mahalleleri ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.713'tür.

Feyzullah Murteza (ö. 1783, Şeyh) FV:74b.

FeyzuUah Şükrü Efendi (ö. 1814) V:150a.

Feyzullah-ı Hindî (ö. 1748, Şeyh) IV:374c.

ilgili madde:

Hindiler Tekkesi IV:74c **Fıçıacı Abdi Sokağı I:4c.**

l

158

Fındık Suyu

Fındık Suyu II:230a, IVoOSb.

Fındıklı mad. HI:309c, II:272a, 512b, III:25a, 459c, VII:494b, 494c.

//gî/z maddeler: Çifte Saraylar II:512b Hacı Beşir Ağa Çeşmesi III:468b Keşfi Cafer Efendi Tekkesi IV:549c Molla Çelebi Camii V:483a Molla Çelebi Hamamı V:484b Zevkî Kadın Çeşmesi VII:548c

Zevkî Kadın Sıbyan Mektebi VII: 549a

Fındıklı Camii bak. Molla Çelebi Camii

Fındıklı Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. Ferhat Paşa, Büyük Bakkal-köy, Başbüyük, Altıntepe mahalleleri ve Kadıköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.868'dir.

Fındıklı Sarayı I:80a, 81c. **Fındıkoğlu, Cihat** V:297a. **Fındıkoğlu, Emin** II:388b, 388c, 389a.

Fındıkoğlu, Ziyaeddin Fahri III: 199a, V:169b, VII:313a.

Fındıkzade mad. III:311b. *ilgili madde-*. Koruk Tekkesi V:60a

Fındıkzade Tekkesi Fatih İlçesi'nde, daha sonra adım verdiği eski Mollagüra-ni (Fındıkzade) semtinde, bugünkü Millet Caddesi'nin güzergâhı

üzerinde bulunmaktaydı. Fındıkzade Şeyh Ahmed İshak Efendi (ö. 1811) tarafından 1217/1802-03'te kurulmuş olan tekke 19. yy'ın ilk çeyreğinde Nakşibendîliğe, daha sonra, tekkelerin kapatılmasına kadar Sa'dîliğe hizmet etmiştir. Ayın günü pazartesi olan tekke tamamen ortadan kalkmış bulunmaktadır.

Fırakî VL504b. Fırat IIL190b. **Fırat, Güzin** VL538a.

Fırath, Halil Vedat II:563a, III:198c, IV:144c.

Fırath, Nezih (1921, istanbul - 1979, İstanbul) Müzeci. Dil ve Tarih-Coğraf-ya Fakültesi'nin Arkeoloji Bölümü'nü bitirdi. Müzeciliğe Ankara Arkeoloji Müzesi'nde asistan olarak başladı. 1946'da İstanbul Arkeoloji Müzeleri' ne atandı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde doktorasını yaptı. 1946'da Alacahöyük; 1947-1948 yıllarında Rüstem Duyuran'ın Yalova-İz-mit; 1952-1962 arasında Prof. Ekrem Akurgal'ın Ergili, Kizikos ve Çandarlı kazılarına katıldı. 19ö3'te Kırklareli Ka-rakoç Köyü tümölüsünü kazdı. 1964'te Marmara Ereğlisi'ndeki büyük mezar anıtı ortaya çıkararak Arkeoloji Müzeleri'ne nakletti. Arkeoloji Müzeleri'nin 1964-1968 arasında ABD'deki Dum-barton Oaks Vakfı ile ortaklaşa yürüttüğü Saraçhanebaşı'ndaki Polieuktos

Kilisesi kazısına katıldı. Kadıköy nek-ropolü kazısı ile 1968-1973 yıllarındaki Arkeoloji Müzeleri ek inşaatı temel kazısını yönetti. 1978'e kadar müzenin Klasik Eserler Bölümü şefi olarak görev yaptıktan sonra Arkeoloji Müzeleri müdürlüğüne atandı. *İstanbul Arkeoloji Müzesi Seçme Bizans Eserleri Rehberi* (1955), *iznik Tarihi ve Abideleri Hakkında Muhtasar Rehber* (1959), *Erdek Kizikos Harabeleri Reh-fen*(1961), *Bozcaada ve İmroz* (1964~), *Bizans, Yunan-Roma Mezar Stetteri* (Fransızca) adlı kitapları vardır.

VI: 277a.

Fırımlar *mad. IIL312a*, VL1b. *nli maddeler:*

Börekçiler II:321a İaşe IV:116a

Fırka-i Ahrar *bak.* Osmanlı Ahrar Fırkası

Fırka-i İbad *bak.* Osmanlı Demokrat Fırkası

Fıstıkağacı VL492a, VILSOOb. **Fıstıklı Bağ Tepesi** II:33c.

Fıstıklı Mescidi Beylerbeyi'nde, Şahbaz-yiğit Sokağı'nda, bulunmaktaydı. 1969' da, Boğaziçi Köprüsü çevre yolu tanzimi sırasında yıktırılan mescit, 1830-1835 arasında padişahın ikinci imamı Mehmed Emin Efendi (ö. 1845) tarafından yaptırılmıştı. Kadirî tarikatına mensup olan M. Emin Efendi mescidin aynı zamanda bu tarikata bağlı bir tekke olarak faaliyette bulunmasını öngörmüş, mescit-tekkenin meşihatına Şeyh Hüseyin Kâzım Efendi'yi getirmişti. Kagir duvarlı, kırma çatılı mescidin girişinde, yanlardan, hanımların ibadetine mahsus sekilerle

kuşatılmış bir taşlık yer almakta, bu mekânın sağından tuğla örgülü minareye geçilmekteydi. Harimde mihrap duvarı sağır bırakılmış, yan cephelere üçer tane demir parmaklıklı pencere açılmıştı. Küçük hazirede banî M. Emin Efendi'ye ve ailesine ait az sayıda mezar bulunmaktaydı.

Fıstıklı Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Has-köy'de, yeri ve kuruluş tarihi tam olarak tespit edilemeyen ancak 18. yy'ın sonlarından itibaren varlığı izlenebilen bir Kadirî tekkesidir. Ayin günü pazartesi idi.

Fıtnat (Destancı) III:39a. **Fiale** II:193c, VII:493b. **Fidanlıklar** *mad.* III:313b. **Fidias** II:482c.

Figanî (1505 ?, Trabzon - 1532, İstanbul) Divan şairi. Asıl adı Ramazan Çelebi'dir. Yetenekli bir şairdi. Genç yaşında boynu vurduruldu. Şiirleri, Abdülkadir Karahan tarafından 1966'da *Figanî ve Divançesi* adı altında yayımlanmıştır.

Fikir Hareketleri Hüseyin Cahit Yalçın

tarafından 29 Ekim 1933-14 Kasım 1940 arasında yayımlanan on beş günlük ve haftalık dergi. Cumhuriyetçiliği, liberal bir demokrasiyi savunmuş ve daha çok dünyada tartışılan ideolojileri inceleyen, çoğunlukla çeviri yazılar yayımlamıştır. *Kadro* dergisi çevresindekilerin bir tür sosyalistliğe yönelmesi ihtimaline de karşı çıkmıştır. Yalçın, demokrasinin Türkiye'de orta sınıfın güçlendirilmesiyle gerçekleştirilebileceğini savunmuştur. Dergi 364. sayısında, aydınlara ülke sorunları üzerinde düşünce oluşturmak için malzeme sağlamak görevini tamamladığını belirterek yayımına son vermiştir.

Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF) I:225c.

Fikirtepe *mad.* III:315a, 383b, VII:497b.

İlgili madde: Fikirtepe Kültürü III:315c

Fikirtepe Kültürü *mad.* III:315c, 315a, IV:329c, V:124b, VI:237c, VII:306b.

ilgili madde: Yazı Öncesi Çağlar VII:450a

Fikri Derviş Mehmed (ö. 1574, Molla Maşîzade) III:65a, VII: 151a.

Fikri, Garbis (1907, Kayseri - 1971, İstanbul) Yayımcı. Kumkapı'daki Fransız okulunu bitirdi. 1930'da Ankara Caddesi'nde Cumhuriyet Kütüphanesi'ni açtı. 1932'de yayınevini devrederek İnkılap Kitabevi'ni kurdu. 1971'de Aka Eken'in ortak olmasıyla yayınevinin adı İnkılap-Aka Kitabevleri oldu.

IV:175b.

Fikri, Nazar IV:175c. **Fikriye Hanım** IV:216a. **Fiks Gazinosu** III:379a. **Fil Heykeli** II: 113c.

Filadelfion *mad.* III:317a, I:234a, II:182a, III:60a, 72c, V:404c, 433a, VII:155c, 532c.

ilgili madde: Amastrion Forumu I:234b

Filarmoni Derneği *mad. III:317c, II:388c, V:532c, VI:322b.*

Fildamı *mad. UL318b, IV:39c.*

Filelfo, Francesco (1398, Tolentino -1481, Floransa) İtalyan hümanist öğretmen ve çevirmen. 1420-1427 arasında Konstantinopolis'te Venedik kolonisi yöneticilerinden birinin sekreteri olarak yaşadı. Hrisolaros ailesinin kızı ile evlendi ve ateşli bir Grek hayranı oldu. İtalya'ya 40 kadar Grekçe elyazması götürdü, burada Grek göçmenlere dersler verdi. Filelfo, Konstan-tinopolis'in Osmanlılarca fethinin İtalya'yı da tehdit eden bir olay olduğunu önceden görmüştü.

VII:381a.

Filergos Eteria Konstantinupoleos

Türkçe adı İstanbul İşsevenler Derne-

ği'dir. 1866'da kuruldu. Kurucuları arasında banker Yorgo Zarifis, banker Zografos, saray hekimi Spiridon Mav-royenis (Marko Paşa), banker Augus-te de Castro, dönemin tanınmış gazeteci öğretmen ve işadamları yer alıyordu. Derneğin amacı din, cinsiyet ve etnik farklar gözetmeksizin fakir zanaatkarlara, küçük esnafa, dar gelirli aile reislerine, çalışma alanında gerekli maddi olanağı sağlamak, araç gereç temin etmektir. İdeolojik amacı ise tüzüğüne göre, toplumu sarsabilecek anarşik düşüncelere, ortak mülkiyeti savunan sisteme ve bunun yayılması için çalışan uluslararası işçi derneklerine karşı savaşım vermektir.

Files, Manuel III:300b, VI:435b.

Film (le Film) Haftalık Türkçe ve Fransızca sinema dergisi. 1925'te yayımlanmaya başladı. Sorumlu müdürü E. Kemal, başyazarı Ekrem Reşid'di.

Filmcilik *mad. III:318c. ilgili maddeler:* Filmer, Cemil IIL319c Yeşilçam Sokağı VII:509b

Filmer, Cemil *mad. III:319c, V:185c, Vtl:115b.*

Filoksenus Sarnıcı *bak. Binbirdirek*

Sarnıcı **Filopation Sarayı** *mad. III:320c,*

VI:463a.

Filoteos'un Kletorologion'u 899'da yazıldığı tahmin edilen, unvanlar, törenler ve memuriyetler hakkındaki en uzun ve en önemli Bizans kaynağı. Yazarı Filoteos'un bir atriklines (ziyafetçiba-şı) olduğu sanılır. Eserin adı "davet" anlamındaki "klesis" ile "ziyafet" anlamındaki "kletorion" sözcüklerinden gelir. Dört bölümden birincisi kitabın hazırlanış felsefesine, ikincisi yüksek unvanlara, üçüncüsü aşağı unvanlara, dördüncü bölüm ise atriklines denen ziyafetçibaşmm görevlerine ayrılmıştır.

III:140c, 176c, V:202b.

Fincancı Kolluğu II:96a.

Fincancılar II:47öa.

Finzi, T. IV:306a.

Firar Merdiveni İstanbul'un eski büyük konaklarında, kiler, mutfak, hattâ dolap içlerinden aşağıya inen dar, karanlık servis yollarına verilen ad. Hizmetçiler, uluorta ana merdivenleri kullanamadıklarından buralardan inip çıkarlar, konağın bir dairesinden öbür tarafına kimseye gözükmeden geçerlerdi.

Firdevs Hanım Evi III:151c. **Firdevs-i Rumî** IV:442a.

Firuz Ağa (Hazinedarbaşı) *tlgili madde:*

Firuz Ağa Camii (Sultanahmet) IIL321a

Firuz Ağa Camii (Sultanahmet) *mad. IIL-321a*, I:414c, V:198c, VI:49b, VII:65c, 67c.

Firuz Ağa Camii (Tophane) *mad. III: 32 I b.*

Firuz Ağa Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde, Galatasaray'ın güney-güneydoğusuna düşen ve Tomtom, Hacı Mimi, Kılıç Ali Paşa, Kuloğlu, Kâtip Mustafa Çelebi, Cihangir ve Kemankuş mahal-leleriyle çevrili mahalle. İstiklal Caddesi'nin eksenini oluşturduğu tepeden, deniz kıyısına inen yamaç üzerinde bulunur. Adı oradaki camiden gelmektedir. Nüfusu (1990) 5.943'tür.

II:221a.

Firuz Ağa Mescidi IV:272c. **Firuze** IV:346b.

Firuzköy *mad. III:321c*, 384c.

Firuzköy Mahallesi Avcılar İlçesi'nde yer alır. Tahtakale, M. Kemal Paşa, Üniversite mahalleleri, Büyükçekmece İlçesi ve Küçük Çekmece Gölü'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.086'dır.

Fischer Restaurant İstanbul'un ünlü Alman lokantasıydı. Rudolph Fischer tarafından önce Tünel'deki Sümbül Sokağı'nda "Deutches Restaurant" adıyla bir aile işletmesi olarak açıldı. Kızı Turchin bir Türklerle evlenince, restoranı bırakan Fischer Asmalımescit'te şimdi Yakup'un bulunduğu yerde Nü Restoran'ı açtı. 1943'te ölünce restoran başkasınca devralındı. Turchin 1953'te Galatasaray'da Yeni Çarşı Caddesi'nde, Galatasaray Lisesi'nin duvarına bakan Fischer Restaurant'ı açarak orayı işletti. 1967'de Meşrutiyet Caddesi'nde İngiltere Başkonsolosluğu'nun (İngiliz Sarayı) karşısındaki bir yere taşınan Fischer Restaurant, 1978'de kapandı. Bugün Ayaspaşa'da, İnönü Caddesi'nde, Fischer'in eski personelinden bazılarının işlettikleri gene Fischer adlı bir lokanta bulunmaktadır.

L356a.

Fischer, H. A. IIL519b.

Fischer, Rudolph I:356a.

Fistulari, Anatole III:47a.

Fişekhane III:424b.

FİTAŞ (Film İşleri Türk Anonim Şirketi) I:412c, IV:184c.

Fitas Pasajı IV:271c.

Fitaş Sineması IV:184c.

Fitilli Efendi (Defterdar Kesedarı) IV:551b.

Fitnat Hanım (? , İstanbul - 1780, İstanbul) Divan şairi. Şeyhülislam Esad Efendi' nin (ö. 1752) kızıdır. Çok sayıda gazel, kaside, şarkı ve musammat yazmıştır. Bütünüyle erkek şairler tarafından belirlenmiş divan şiiri kalıpları içinde kalmış, fakat Osmanlıca'yı ustaca kullanmıştır.

II:415c, III:322b, V:517b. *ilgili madde:*

159 Fontmagne, la Baronne Durand

Fitnat Hanım Türbesi III:322b

Fitnat Hanım Türbesi *mad. III:322b,*

252b.

Fitzinger, Daniel V:41Ob.

Flandin, Eugene Napoleon *mad. III:322c,* 209b, 361a, 422b.

Flash TV VII:243c.

Flaubert, Gustave *mad. III:323a,* 361a,

VL278c.

Flor, Roger de V:198b. **Flora** (Matmazel) IV:420a. **Floransahlar** *mad. III:323b,* V:198b,

331a, VL253c. **Florari, Luigi** II:316b.

Florence Nightingale Vakfı Kalp Hastanesi VI:73b.

Florion VII:492c.

Florya *mad. III:324b,* VII:492c, 510c. *ilgili maddeler:*

Florya Cumhurbaşkanlığı Köşkü III:325a

Florya Plajı III:326a

Florya Cumhurbaşkanlığı Köşkü

mad. III:325a, II:74a, 450a, III:324c.

Florya Çiftliği II:408c **Florya Hayvan Parkı** IV:36c. **Florya Plaj Gazinosu**

III:380a. **Florya Plajı** *mad. IU:326a, 324c. Flurya Bahçesi* III:324c, VII:492c. **Flügel, G.** VI:298a. **Focan, Önder** II:388c.

Fodla Medrese talebelerine, yoksullara, yeniçerilere ve diğer kapıkulu askerlerine ücretsiz olarak verilen, yassı pide şeklinde ekmek. Özlü un kullanılmadığı için kolay parçalanır ve yumuşak olurdu. İmaret fodlaları, medreseye devam eden talebeye ve yoksullara çarşı fırınlarından; askere ise kışlaların yakınında bulunan fırınlardan verilirdi. Özellikle yeniçeriler, fodla dağıtımını son zamanlarda istismar etmişler, birçoğu kendi adına fazladan fodla yazdırarak satma yoluna gitmişlerdir.

Fodlacıbaşı Konağı II:136c.

Fokas (İmparator) II:314c, IV:182b, V:136c.

Fokas (Ayios) Kilisesi Ortaköy'de, Muallim Naci Caddesi'ndedir. 1856'da yaptırılmıştır. Dıştan iki yüzlü kırma çatı ile örtülü, kagir bir yapı olan kilise, bazilikal plan tipinde ve naosu üç nef-lidir. Naosun batısında galeri vardır. Ahşap olan ikonostasis, despot koltuğu ve ambon, kabartma tekniğinde bezeli ve altın yaldız kaplıdır.

VL142c.

Fokas (Ayios) Manastırı VL141b. **Fondaco** VII:494c. **Foneos Manastırı** IL35a. **Fontmagne, la Baronne Durand de**

Forcade, Jean Baptiste-Etienne 160

161

Fürüzan

V:50a.

Forcade, Jean Baptiste-Etienne (19. yy) Fransız ressam. Jesgueson de Chevreuse'nin öğrencisi oldu. Ante-nello de Messina'dan yaptığı desen ile 1868'de "Salon"da yer aldı. Milli Saraylar Resim Koleksiyonu'nda "Yıldız Hamidiye Camii" adlı tablosu bulunmaktadır.

Forchheimer, Philipp IL364c, IV:51c, 238c, 454a, VI:104c, 469c, VII:46c.

Fornari, Antonio VL369a. **Forum Bovis** *bak.* Bous Forumu **Fosforoğlu, Renan** (1918, İstanbul -1991, İstanbul) Sinema ve tiyatro oyuncusu, yönetmen. İlk kez 1935'te sahneye çıktı. Sonra Eminönü, Beyoğlu, Fatih halkevleri temsil kollarında çalıştı. 1940'tan başlayarak sanat yaşamını çeşitli tiyatro ve operet topluluklarında (Sadi Tek, Raşit Rıza, Ses Opereti, Azak, Karaca) sürdürdü. Sinemada karakter rolleriyle ün *kazandı*. Film yönetmenliği de yaptı. Eşleri *Muazzez Arçay* ve Mualla Fırat'la oğulları Ferdi Merter ve Enis Fosforoğlu da tiyatro ve sinema sanatçısıdır.

VI:538a.

Fossati, Gaspare Trajano *mad. III:326b*, L177b, 198a, 328c, 450a, 460b, 461a, II:90a, 216a, 562a, III:226a, 327c, 418b, 423a, IV:37b, 189c, 217c, 545a, V:567c, VL11a, 52b, 66a, 369a, 429c, VII:66a. *ilgili maddeler:*

Ayasofya Muvakkithanesi L461a Baltalimam Sahilsarayı IL34c Bekirağa Bölüğü
II:126c Darülfünun Binası II: 562a Hollanda Elçiliği Binası IV:86a
Mustafa Reşid Paşa Türbesi V:567c Naum Tiyatrosu VL52a Rus
Elçiliği Binası VL368c Saint Pierre ve Paul Kilisesi VT:417b

Fossati, Giuseppe *mad. III:327e*, L177b, 198a, 328c, 461a, IL90a, 216a, IILISOa, 326b, IV189c, VI:369a.

ilgili maddeler:

Hollanda Elçiliği Binası IV:86a

Naum Tiyatrosu VL52a

Saint Esprit Kilisesi VI:413c **Fotiadis, Perikles** (Mimar, Mühendis) *ilgili maddeler:*

Azaryan Köşkü L502a

Sabuncakis Köşkü VI:382a,

Zoğrafyon Rum Erkek Lisesi VII:564c

Fotios (Patrik) *mad. III:328b*, IL54c, 74b, 337a, IV141b, 153c, 517c, V:21c, 48c, 56b, 451c, VI:289a, VII:391b, 507b. *İlgili madde:* İgnatios IV:141b

Fotiyadi, Pavlo VI:354a.

FotoPhebus I:16a.

Foto Sebah IV:445a.

Fotoğrafçılık *mad. III:329a. İlgili maddeler:* Abdullah Biraderler I:14c Ahmed Emin (Servili) I:122b Aközer, Ali Sami I:160a Ali Sami (Bahriyeli) I:200c Andreomenos, Nikolai I:268c Bediz, Bahaeddin II:122b Berggren, Guillaume II: 157a Ebüzziya, Velid III:124b Felek, Burhan III:276b Fruchtermann, Max III:341a Giz, Salâhattin III:402a

İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği IV:223b

Kargopoulo, Basil IV:465a Robertson, James VI:338c Sebah ve Joaillier VI:480c
Sokak Fotoğrafçıları VII:27c Tarkulyan, Bogos VII:217a

Fotyadi Paşa III:290a.

Fournier (Ajans) III:465b.

Franca Düşük randımanlı, kepeksiz has undan yapılan, içi beyaz renkte, yumuşak ve hoş kokulu, ince uzun ekmek. İstanbul'a 19. yy'ın ortalarında Avrupa'dan gelen bu ekmek türü zamanla fodyayı unutturmuştur.

Francescatti, Zino VL296a. **Franchini Hanı** II: 407a. **Franco, Fernando** V:277a.

Françesko Efendi *bak.* Faik Paşa (Fran-cesco Della Sudda)

Frangopulos Ailesi 12. yy'dan itibaren bilinen Roman asıllı Bizans ailesi. 11. yy'dan itibaren Bizans ordularına giren Normanlara verilen genel ad olan Frangopolo'i'yi (Frankların oğulları) aile adı yaptılar. Leon ve Teodoros Frangopulos "hipertatos" ve "protonobelis-simos"; İoannes Frangopulos 1200'den önce Konstantinopolis'teki patriklik okulunda "grammatikos" (dil hocası) idi. 1204'ten sonra birçok üye Nikaia' daki (İznik) Bizans sarayında görev aldılar.

Frangopulos, Dimitrios VII:565a. Franko ben Berikole IV: 179a.

Franko Hanı Beyoğlu'nda, Meşrutiyet Caddesi ile İstiklal Caddesi arasında, Yemenici Sokağı no. 5'te ticaret yapısı. Fikri Özbakan'm 1948 tarihli *istanbul Pasaj ve Hanları* kitabında binanın henüz ayakta olduğu görülmektedir. Yazılı kaynaklarda yapım tarihi ve mimarının adına rastlanmayan yapı günümüze ulaşmamıştır.

Fransa Elçiliği Basımevi 1785'te elçi Choiseul-Gouffier'in girişimiyle kurul-

du. 1786'da *Usulü'l-Maariffi Tertibi'l-Ordu*, 1787'de *Usulü'l-Maariffi Vech-i Tasfif-i Şefain-i Donanma* adlı Türkçe, 1790'da da Fransızca olarak bir Türkçe dilbilgisi kitabı bastı. 1795'ten başlayarak devrimi savunan *Bulletin deş no-uvellesve Gazette Française de Cons-tantinople'u* yayımladı. 1798'de Os-manlı-Fransız Savaşı üzerine makinelere el kondu. 1802'de barış yapılıncaya yeniden açıldı. Napoleon'un Avrupa ve Rusya seferleri sırasında savaş haberleri bültenleri yayımladı.

Fransa Elçiliği Binası *mad. III:331c, IL212b, 215c, 386c, IIL331c.*

ilgili madde:

Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü III:332c

Fransa Elçiliği Korusu *bak. Korular*

Fransa Elçiliği Yazlığı *bak. îpsilanti Yalısı*

Fransa Plastik Sanatlar Birliği III:59a.

Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü *mad. III:332c.*

'ili madde:

Gabriel, Albert-Louis IIL347a **Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi** V:175b.

Fransız Hanı ve Geçidi *mad. III:334c, VL226b.*

Fransız Katolik Kilisesi IV:4lOa.

Fransız Kültür Merkezi *mad. III:334c, IV:271c.*

Fransız Lape (La Paix) Hastanesi

mad. III:335a, IV:14b, VI:402a, VII:185c, 552a.

Fransız Okulları *bak. Katolik Okulları*

Fransız Pastör (Pasteur) Hastanesi

mad. III:335c, IV:14b, VI:402a, 423c.

Fransız Saint Antonie Katolik Okulu

IV:491c.

Fransız Sarayı *bak.* Fransa Elçiliği Binası **Fransız Tiyatrosu** *bak.* Ses Tiyatrosu
Fransız Veba Hastanesi II:215c. **Fransız Yetimhanesi** V:72b.

Fransız Yetimhanesi Korusu *bak.* Korular

Fransızca Basın *mad. III:336c.*

Fransiskanlar *mad. III:338a, IV:491c, V:197c.*

Frederici Hanı Beyoğlu'nda, Tepebaşı'nda Meşrutiyet Caddesi'nde bulunan, günümüze ulaşmamış ticaret yapısı. Arka kapısı Minare Sokağı üzerinde 32-34 numara idi. Sait Duha-ni'nin *Eski İnsanlar Eski Evler* kitabında binanın Union Française ve kon-servatuvar binasının sırasında olduğu yazılmaktadır. Fikri Özbakan'ın 1948 tarihli *İstanbul Pasaj ve Hanları* kitabında Meşrutiyet Caddesi üzerinde 243-245 no'lu bina olduğu belirtilmektedir. Bugün yerinde Etibank binası yer almaktadır.

Frederici Pasajı VI:226b.

Freige, Musa TTT:338c.

Freige, Selim Efendi III:338c.

Frej Apartmanı *mad. III:338b.*

Frenk Kaldırımı Tanzimat döneminde ve 1855'te şehremaneti kurulduktan sonra İstanbul ve Galata'da anayollara döşenen parke kaldırımlara verilen ad. Bu tarz yollar Avrupa'da yaygın olduğundan Frenk kaldırımı denildi ve 20. yy'ın başında elektrikli tramvayın yaygınlaşmasından sonra kentin başka semtlerinde de anayollara Frenk kaldırım döşendi.

Frenk Mukallidi İstanbul'da yaşayan yabancılara, yerli Levanten ve gayrimüslimlere öykünen, onlar gibi giyinen, alafrangalığı tercih eden Müslümanlara verilen ad. Bunlar, kendi toplumlarının geleneklerinden uzak durdukları gibi, Müslüman halk da bunlara sıcak davranmazdı.

Frenkhane İstanbul'da gayrimüslimlerin oturduğu semtlerde Avrupalı tüccar ve diplomatlara kiralanan kagir konaklar. Katları ve daireleri ayrı ayrı kiralanan bazı hanlara da bu ad verilmekteydi. Beyoğlu'ndaki Derviş Hanı ile Venedik Hanı bunlardandı. Halk arasında ise buralara "ferhane" deniliyordu.

Fresko Apartmanı VII:531b. **Fresko, David** V:211b, VII:399a. **Fresko, Moiz** III:339c, VII:403a. **Fresko Pasajı** *mad. III:339c.* **Fresne-Canaye, Philippe du** *mad.*

III:340b.

Frick, Otto III:41c. **Fridman, Leon** III: 256a. **Frigya Hanedanı** I:247b. **Frik, F. G.**

VII:390a. **Frik, Samiye** III:207a. **Friksulimen** IV:415c, VII:493c.
Fruchtermann, Anna IIL341b. **Fruchtermann, Max** *mad. III:341a*,

IV:473c, 474c.

Fruchtermann, Pol III:341b. **Fuad Efendi** (Kadı) ILSOc, V:41Ob.

FuadPaşa(ö. 1869, Keçecizade) I:15c, II:559c, III:369c, 515b, IV:41a, 404b, 480c, 514c, V:117a, VI:317a, VII:181c.

ilgili maddeler: Fuad Paşa Camii IIL341b Fuad Paşa Türbesi III:341c

Fuad Paşa (Deli) (1835, Mısır - 1931, İstanbul) Asker. Arnavutluk ve Kerkük' teki ayaklanmaları bastırdı. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndaki yararlıklarından dolayı müşir rütbesiyle başkomutan vekilliğine getirildi. II. Abdül-hamid'i devirmeye çalıştığı suçlamasıyla 1902'de idama mahkûm edildi; rütbe ve nişanlar alınarak Şam'a sürüldü. II. Meşrutiyet döneminde İstanbul'a dönerek Ayan Meclisi'ne girdi. Kurtuluş Savaşı sırasında Anadolu'daki hareketi destekledi.

V:5c.

Fuad Paşa Camii *mad. III:341b*, VI:66a. **Fuad Paşa Konağı** IL185c.

Fuad Paşa Türbesi *mad. III:341 c*, IV:515a, VI:65c, VLLSölc.

Fuad Paşa Yahşi Sarıyer İlçesi'nde, Bü-yükdere İskelesi'nin yanındadır. Geniş cepheli, neogotik-art nouveau karakterli yalı, 1991'de restore edilerek Fuat Paşa Hoteli olarak hizmete girmiştir.

Fuad Paşa Yahşi Keçecizade Fuad Pa-şa'ya aitti. Kanlıca-Çubuklu arasında yer alan yalı ile geriye doğru uzanan modern park ve park içindeki küçük köşklerden oluşuyordu. Yalıda sık sık balolar, resepsiyonlar verilir, yabancı konuklar ağırlanır, kimi zaman da siyasi görüşmeler yapılırdı. 1855 Osmanlı-Yunan Muahedenamesi bu yalıda imzalandı. Fuad Paşa'nın oğlu Nâzım Bey'in bir gün yalı iskelesinden vükela vapuruna binerken kalp krizinden ölmesi üzerine Fuad Paşa ve ailesi Bebek'teki Hekimbaşı Yalısı'na taşındılar. Kanlıca'daki yalı ise bir kömür ütüsünden çıkan kıvılcımla yandı.

Fuad Şükrü IV:346b. **Fuhrman** (Ressam) IIL423a. **Fuhuş** *mad. III:342a*, I:516b, VL23a. *ilgili maddeler:* Abonoz Sokağı I:4a

Genelevler III:392a

Fulya Şişli İlçesi'nde, Mecidiyeköy'den güneye doğru dik bir eğimle inen eski dere yatağı, bugün bir yerleşim bölgesi olarak derenin adıyla, Fulya diye anılır. Bugün daha çok Beşiktaş Jimnastik Kulübü'ne ait olan ve halk tarafından Fulya Stadı diye anılan Hakkı Yenen Stadı'yla ve aynı kulübe ait Ahmet Fetgeri Spor Salonu ve kamp tesisleriyle tanınır. 1950'li yıllara kadar Mecidiyeköy'deki dut bahçelerinin devamıyla çiçek bahçeleri ve bostanlarla kaplı olan bu dere yatağı, bir tarafta Teşvikiye ve Nişantaşı'nın, karşı yakada ise Dikilitaş'ın bulunduğu bir

vadidir. Fulya Mahallesi Teşvikiye, Meşrutiyet, On Dokuz Mayıs, Şişli Merkez, Mecidiyeköy, Gülbahar mahalle-leriyle ve Beşiktaş İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.732'dir.

Fulya Çiçekevi ILSllc. Fulya Deresi IV: 1 1 la.

Futbol *mad. IIL345b, VII:42a. ilgili madde:*

Amigoluk I:244b **Fuzulî** III:63c.

Fuzuliden Menzil Binası Osmanlı döneminde İstanbul'daki kaçak yapılara ve bugünkü deyiimiyle gecekonduılara verilen ad. Eski kadı sicillerinde geçen bu deyimle yıkılmış vakıf ve kamu binalarının arsalarına yapılan evler ifade ediliyordu.

Füruzan (1935, İstanbul) Yazar. Edebiyatta hikayeleriyle tanındı. Hikâyelerinde önceleri Yerdelen ve karikatürcü Turan Selçuk'la evlilik yıllarında Selçuk soyadını kullanan, daha sonra yazdıklarını sadece Füruzan adıyla yayımlayan yazar, 1972'de Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, 1975'te Türk Dil Kurumu Roman Ödülü'nü kazandı. Kitapları şöyle sıralanabilir: *Parasız Yatılı* (1971), *Kuşatma* (1972), *Benim Sınamalarım* (1973), *47'liler* (roman, 1974), *Yeni Konuklar* (Almanya röportajları, 1977), *Gecenin Öteki Yüzü*, (1982).

I:73b, II:447b.

Gabalas Ailesi

162

163

Gavsî Tekkesi

Gabalas Ailesi Özellikle donanmada hizmet gören ünlü Bizans ailesi. Aile adının Eski Ahit'teki Gabaelos'tan veya Gassani Hükümdarı Arethas'ın babası Jabala'dan ya da Romalı soylu Gabalas'tan geldiği söylenirse de iddialar kanıtlanmamıştır. Bulunan mühürlere göre Gabalaslar 8. yy'dan beri devlet hizmetindeydi. 14. yy'dan sonra Manuel Gabalas Efesos metropoliti idi. Manuel Gabalas, yaşamının büyük kısmını Konstantinopolis'te geçirdi ve Nikeforos Gregoras ve Nikeforos Humnos gibi entelektüellerle arkadaşlık etti. 63 kadar mektubu günümüze ulaşmıştır. Manuel Gabalas aynı zamanda Platon ve Homeros gibi antik yazarların eserlerini de kopya etmiştir.

Gabay, İsak VII:399a. Gabay, Yehezkel VII:399a.

Gabriel, Albert-Louis *mad. III:347a, II:376a, IV:222a.*

İlgili madde-.

Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü III:332c

Gaetano Mele Sirki VII: 13c, 39c.

Gaia V:477c. Gainas IV:181c.

Galakrenai Kadıköy civarında bulunduğu sanılan manastırlar bölgesi. Kelime anlamıyla "süt çeşmeleri" demektir. Kurulduğu yerde akan suların kireç yüzünden süt rengini aldığı sanılmaktadır. Kaynaklara göre bu gruba giren üç manastırdan biri 535'te kuruldu. İkincisinde Patrik I. Nikolas Mis-tikos görevden ayrıldıktan sonra 5 yıl kadar kaldı, 925'te buraya gömüldü. Üçüncüsü 10. yy'm başlarında Rektör İoannes adlı bir yüksek memur adına yapıldı; Latin egemenliği döneminde (1204-1261) Pisalıların St. Peter Ki-lisesi'ne bağlandı; sonradan Paleolo-gos Hanedanı'nın Ayios Demetrios Manastırı'nın metohion'u (şube) haline dönüştü. Üç Galakrenai Manastırı'n'dan biri 12. yy'da Pantokrator Manastırı'nın metohion'u oldu.

Galante, Avram *mad. III:347c, IV:464c, 561c.*

Galata *mad. III-.348a, L45c, IL301b, 343a, 408a, 437c, III: 19b, 342b, 405a, 502b, IV:39a, 88b, 144a, 455a, 485b, 530b, V:205a, 213c, 216a, VI:532b, VII:74b, 87b, 189a, 494c.*

İlgili maddeler: Andrea Hanı I:267c Arap Camii I:294a Beyoğlu II:212a Bilad-ı Selase II:228a Bilal Ağa Çeşmesi IL229b Ceneviz Sarayı II:407a Cenevizliler II:407c Doğan Apartmanı III:79c

Emetullah Valide Sultan Çeşmesi III:157a

Galata Bankerleri III:355a Galata Bedesteni III:355c Galata Borsası IIL356a Galata Köprüleri III:357b Galata Kulesi III:359c Galata Mevlevîhanesi IIL362a Halil-Hamid Apartmanı III:513c Havyar Hanı IV: 25a Kamondo Hanı IV:405b Karaköy IV:455a Kuledibi V:114a Kulis V:118c Kurşunlu Han V:126a Nikolaos (Ayios) Kilisesi VI: 76a Panayia Kafatiani Kilisesi VI:212c Rus Hastanesi VI:370b Saint Benoit Fransız Lisesi VI:412c

Saint Benoit Kilisesi ve Manastırı VI:413a

Saint Pierre Hanı VI:416c

Saint Pierre ve Paul Kilisesi VI:417b

Saksı Hanı VI:421b

Saliha Sultan Sebili ve Çeşmesi VI:428b

Sankt Georg Avusturya Kız ve Erkek Lisesi VI:451a

Sankt Georg Hastanesi VL452a Sankt Georg Kilisesi VL453a Serpuş Hanı VL532b Union Hanı VIL324c Venedikliler VII:380a **Galata Balozları** III:143a.

Galata Bankerleri *mad. III:355a, I:24c, II:46c, 300a, VI:472c, 549c.*

Galata Bedesteni *mad. IIL355c, I:279a, IV:455b, V:329b.*

Galata Borsası *mad. IIL356a, 355b. Galata Camii I:294c.*

Galata Fıkaraperver Cemiyeti 8 Ocak 1936'da, semtteki yoksul ve muhtaç Rumlara yardım amacıyla kurulmuş hayır derneği. Merkezi Galata'da, Ayios Nikolaos Kilisesi'nin yanındaydı. 1947'de yöneticileri Yani Nazlıoğlu, Stradi Konstantinidis, Sotoraki Dimitriadis, Dimitri Trakyanos, Aspasya Kondasaki'ydi.

Galata Köprüleri *mad. III:357b, 162c, 353b, 357c, 504b, 510a, IV:456a, VII:327a.*

Galata Köprüsü IL294b, III:163c, 358a, 510b, IV:11b.

Galata Köprüleri III:357b

Galata Kulesi *mad. IIL359c, I:121a, II:408a, III:323a, 348c, IV:280a, VII:74b, 494b, 562a.*

H madde:

Kuledibi V:114a

Galata Kültür Cemiyeti 17 Şubat 1947' de, Galata çevresinde yaşayan Rum gençlerini bir araya toplamak, fakir öğrencilere yardım, gençlerin spor yapmasını ve kültürel faaliyetlerde bulunmasını teşvik etmek amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi *Galata'da* Yenişehirli Sokağı'ndaydı. Kurucuları Stavros Mayaoğlu, Irakli Hacımanol, Dimitri Papazoğlu'ydu.

Galata Mevlevîhanesi *mad. III:362a, L54a, 121c, 355a, II:171a, 212b, III:68a, 219a, 323b, 499b, IV:39a, 103b, 536c, V:81c, 115a, 384b, 41Ob, 423b, 528b, VI:160c, 327b, 506c, VII:214b, 239c, 455a, 476c. İlgili madde: Şeyh Galib VII:166a*

Galata Mezarhğı V:442c.

Galata Sarayı I:112a, IL206b, 212b, III:350c, IV:266a, VII:87b.

Galata Sarayı Baltacıları Galata Sarayı Ocağı'nın koruma, haber ulaştırma gibi hizmetlerini görenlere verilen ad. Sayıları 30-40 kadardı. Galata Sarayı ağasına bağlı idiler. Belirli süreler sonunda Yeniçeri Ocağı'na çıkarlardı.

Galata Sarayı Botanik Bahçesi *ilgili madde: Botanik Bahçeleri IL311c*

Galata Sarayı Medresesi IIL367c.

Galata Sarayı Mektebi IV:533a.

Galata Sarayı Ocağı *mad. III:367b, 138b, 174b, 369c, IV: 13a, 130c, V:172c, 247c, 364c, 549a, 561a, VII:200a.*

Galata Sıbyan Mektebi *bak. Reisülküt-tab İsmail Efendi Sıbyan Mektebi*

Galata Sosyalist Kulübü *mad. III:368a, IV:289a.*

Galata Spor Kulübü 1932'de adım taşıdığı semtte kuruldu. Forma renkleri kırmızı-siyahtır. 1959'a kadar İstanbul amatör liglerinde mücadele eden futbol takımı, 1959-1960 sezonundan itibaren İstanbul profesyonel mahalli

liginde oynamaya başladı. 1967-1968 sezonunda Türkiye ikinci ligine yük-

selme başarısı gösteren takım, 1971-1972 sezonunda üçüncü lige, 1976-1977'de de mahalli lige kadar düştü. 1978-1979'da yeniden üçüncü lige katıldı, ancak sezon sonunda tekrar küme düştü. 1994-1995 sezonunda İstanbul Amatör Futbol Şampiyonası finallerine katılma başarısı göstermiştir.

Galata Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi Korosu III:184c.

Galata Voyvodası Osmanlı döneminde, İstanbul'a bağlı üç büyük yerleşim yerinden biri olan Galata'nın güvenliğini sorumlu askeri amir. Galata kadısına bağlıydı. Voyvoda ile gümrük emînleri, muhtesib, çorbacı, mumcu ve çöplük subaşı, buyruklarındaki yeniçeriler, acemioğlanları ve diğer görevlilerle Galata'nın güvenliğini sağlamaktaydılar.

Galata'da Ayak Seyri *mad. III:368b. Galataria I:467 c.*

Galatasaray *mad. III:368c, II:322c,*

IV:269b, 559a, VI:126c. *İlgili maddeler:* Anglikan Şapeli I:272a Çiçek Pasajı II:508a Fransa Elçiliği Binası III:331c Galatasaray Hamamı IIL369a Galatasaray Postanesi IIL371c İngiltere Elçiliği Binası IV: 175a Karaca Tiyatrosu IV:443c Krepen Pasajı V:105c Naum Tiyatrosu VI:52a Nisuz Pastanesi VL82a Panayia İsodion Kilisesi VI:212b

Galatasaray Adası *bak. Kuruçeşme Adası*

Galatasaray Hamamı *mad. IIL369a. Galatasaray Hastanesi I:349c.*

Galatasaray Lisesi *mad. III:369c, I:347b, IIL216a, 334a, 505b, III:138c, 369a, 372c, IV:266a, 269b, V:219a, VI:421a, VII:41c, 69a, 353c.*

ilgili maddeler: Galata Sarayı Ocağı III:367b Liseler V:219a

Galatasaray Mühendislik Yüksekokulu VII:528c.

Galatasaray Pasajı Galatasaray Meydanı'nda, İstiklal Caddesi ile Yeni Çarşı Caddesi'nin kesiştiği köşede, bugün izi kalmamış bir pasajdı. Geçit, İstiklal Caddesi ile Yeni Çarşı Caddesi'ne açılan Tosbağa Sokağı arasındaydı. Şimdi yerinde Yapı ve Kredi Bankası'na ait bina bulunmaktadır.

Galatasaray Postanesi *mad. III:3 71 c, IV:269b, VI:281a, 293c.*

Galatasaray Sergileri *mad. III:372a, 437c, 513a, VI:436c, VII:11c, 546a.*

ilgili madde: Osmanlı Ressamlar Cemiyeti

VI:176b

Galatasaray Spor Kulübü *mad.*

III:373c, II:80c, 234c, IIL325a, 346a, IV:82c, V:78b, 131b, VI:252c, VII:322c, 540b.

ilgili maddeler:

Ali Sami Yen Stadyumu I:201b

Aykaç, Eşfak I:484c

Batur, Suphi II:80c

Bekdik, Nihat II:126b

Karıncaezmez Şevki IV:465b

Leblebi, Mehmed V:199c

Yen, Ali Sami VII:464a **Galatasaray Suyu** VII:200a. **Galatasaray Üniversitesi** III:294a.

Galatasaraylılar Cemiyeti 10 Mart 1932' de, "milli kültür ve mefkureyi neşr ve tamim etmek, gençlerin seviyesini yükseltmek" amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Beyoğlu Tütüncü Çıkma-zı'ndaydı. 1947'de üye sayısı 787'ydi. Yöneticileri Saim Gogerı, Hüseyin Mü-nif Ülgen, Hasan Dilman, Osman Mü-eyyet Binzet'ti.

Galatlar MS 3. yy'da Çanakkale Boğa-zı'ndan geçerek İzmit'e (Nikomedia) kadar ilerleyen Galatlardan bir grup, Bizantion'un (istanbul) güzelliğine kapılarak buranın karşısındaki burna yerleştiler. Bu nedenle buraya Galatia denildi. Bu lejant, Galata'nın adıyla ilgili birçok söylenceden biridir.

Galeri I VI:437a. **Galib Ata V:4a Galib Bey** III:458b.

Galib Bey (Leskofçalı) (1828, Leskofça -1867, İstanbul) Şair. Özel öğrenim gördü. Çeşitli devlet hizmetlerinde çalıştı. İstanbul gümrüğünde tahrirat müdürü oldu. *Tuna* gazetesinde yazılar yazdı. Gazellerinde bilgece bir tarz vardır. Şiirlerinin tamamı, *Leskofçalı Galib Divanı* (1917) adıyla yayımlanmıştır. Divan şiirinin son temsilcilerinden.

Galib Bey (Viyana Sefiri) V:5c. **Galib Dede** bak. Şeyh Galib **Galib Dede Dergâhı** III:362a. **Galib Dede Efendi Türbesi** III:365a **Galib Paşa Camii** mad. III:373b.

Galib Paşa (1763, İstanbul -1828, Balıkesir) Sadrazam. Saray hizmetlerinin ardından vezir rütbesiyle çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. II. Mahmud tarafından 1823'te sadrazamlığa getirildi, ama kısa bir süre görevde kaldı. Rusya seferi sırasında vezirliği kaldırılarak Balıkesir'e sürüldü.

IV:480c.

Galib Paşa (Şehremini) VILISOa. **Galla Placidia** VII:262b.

Galland, Antoine mad. III:3 74a, 423c, IV:295b, V:106c, 344a, VL407a.

Gaile Pazarı IV: 118a.

Galleria L 187a, 379a, II:454c, 477a, VII:9b.

Galilere, Sade de II:413c.

Gani Baba (ö. 1872) VL243a. **Gani Efendi** (Şeyh) IIL531a.

Gani Efendi Tekkesi *bak.* Hallaç Baba Tekkesi

Gar Gazinosu III:380a. **Garabed Keşişyan ve Oğulları** (Basımevi) III:183a.

Garabet m (Balatlı) III:482c.

Garabet (Surp) Kilisesi (Üsküdar, Yeni Mahalle) III:184b, IV:312c.

Garabetyan (Başpiskopos) VI: 16a.

Garan, Sulhi (1916, İstanbul - 1962, İstanbul) Futbol hakemi, gazeteci, spor spikeri. 1934-1947 arasında Vefa ve Beşiktaş'ta santrfor olarak futbol oynadı. Tekniği ve sert şutları ile ünlüydü. Futbolu bıraktıktan sonra gazetecilik ve hakemlik yaptı. Türkiye'nin FIFA kokartlı ilk hakemi oldu. Türk hakemliğine eğitici olarak da büyük hizmetler verdi. *Şut*, *Türkspor* ve *Stad* dergilerinin yayımında görev aldı. Radyoda futbol maçı spikerliği yaptı. Spor alanında 10'a yakın kitap yazdı.

Garden Bar II:58a. **Gardenya Fidanlığı** III:314c.

Garibaldi, Giuseppe *mad.* III:3 74b, IV:304c, VII:22c.

Garih Eczanesi Mekteb-i Tıbbiye-i Mül-kiye'nin eczacı sınıfını 1896'da bitiren Jacques Ezekiel Garih (1879-1956) tarafından 1900'de Ortaköy semtinde (Köprübaşı) açılmıştır. J. E. Garih eczanesini 1921'de Beyoğlu semtinde Postacılar Sokağı'na (no. 5), 1934'te de İstiklal Caddesi'ne (no. 419) taşıdı. 1939'da eczacı Necati Gözübüyük eczaneyi devren satın aldı ve ismini "İstiklal Eczanesi" olarak değiştirdi. Eczane 1992'de aynı cadde üzerinde 390 no'lu dükkâna taşındı.

Garih, Üzeyir IV:85c. **Garip** IV:414b. **Garipkuyu Tepe** I:150c. **Garipyan, Onnik** II:462c.

Garlar *bak.* Haydarpaşa Garı; Sirkeci Garı

Garoyan, Arsak III:183a. **Gaspari** III:289a.

Gastria Manastırı *mad.* III:374c, V:289a, VI:448b, VII:245b.

Gatenyo, Albert VII:399b. **Gattulisio, İrene** IV:181b.

Gautier, Theophile *mad.* III:3 75a, 209a, 361a, IV:445a, VI:541a.

Gavand, Eugene Henry V:414c. *İlgili madde:*

Tünel VII:308c **Gavsî Tekkesi** IV:125b.

Gavurudis Evleri

164

165

Germina Hanı

İlgili madde:

Oğlanlar Tekkesi VI: 123a **Gavurudis Evleri** I:254a. **Gayret Kütüphanesi** VII:449a.

Gayrettepe Mahallesi Beşiktaş İlçe-si'nde yer alır. Ertuğrul Mahallesi ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. 1960'larda oluşan yerleşim, bugün çevresindeki semtler gibi işhanlarıyla ya da çoğu büro olarak kullanılan apartmanlarla kaplıdır. Emniyet Müdürlüğü, 1970'lerden beri bazı birimleriyle, 1980'lerde de tümüyle Gayrettepe'de çalışmış, 1995'te Aksaray'a taşınmıştır.

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu II:280b, III:153a, 236b, IV:222b, V:110b, 170a, VI:197b, W:15b, 336a. *İlgili madde:*

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu V:169c

Gaytancılar Çarşısı Kapalıçarşı'daki bu sıra dükkânlarda, fermene gaytanları çıkırıla bükülerek imal edilir, ayrıca her çeşit düğme yapılırdı. Buraya Gay-tancılar-Düğmeciler içi de denirdi.

Gaz Servis Nakliyat ve Ticaret Şirketi

Gazali Mescidi ve Zaviyesi Beşiktaş'ta, yeri tespit edilemeyen bu mescit ve zaviye, L Süleyman (Kanuni) döneminin (1520-1566) başlarında kadı, şair ve mutasavvıf, "Deli Birader" lakaplı Bursalı Gazali Mehmed Efendi (ö. 1535) tarafından yaptırılmıştır. *Hadî-ka'da* Gazalî Mehmed Efendi'nin önceleri II. Bayezid'in oğullarından, Manisa Sancakbeyi Şehzade Korkut'un (ö. 1511) nedimlerinden olduğu, *Dâfiu'l-Gumûm ve Râfiu 'l-Hümûm* başlıklı eserini adı geçen şehzadeye ithaf ettiği, bir müddet Bursa yakınlarındaki Geyikli Baba Tekkesi'nde şeyhlik yaptığı, Beşiktaş'ta bir mescit, bir zaviye, bir hamam ve bir bahçe yaptırdığı, *Mirat'ta* da zaviyesini Ateşî adındaki bir dervişe bıraktığı bildirilmektedir. Gerek 18. yy'ın sonlarından itibaren hiçbir tekke listesinde adı geçmeyen bu zaviye, gerekse de diğer tesisler, bilinmeyen bir tarihte tamamen ortadan kalkmıştır.

Gazanfer Ağa (Kapıağası) III:375c.

Gazanfer Ağa Külliyesi *mad. 111:3 75c*, 6b, 263a, IV:565b, VII:143c.

İlgili madde:

Türk Karikatür ve Mizah Müzesi VII:314a

Gazanfer Ağa Medresesi I:498b, II:187b.

Gazanfer Ağa Medresesi ve Türbesi VL489c.

Gazanfer Ağa Sebili Eyüp'te, Otakçı-lar'da bulunmaktaydı. Kapı Ağası Gazanfer Ağa tarafından 1008/1599'da yaptırılmıştır. Kiremit örtülü bir çatı ile ahşap geniş bir saçağın korudu-

ğu yuvarlak kemerli bir kapıdan ve yanındaki dört köşe, bir özelliği olmayan demir parmaklıklı bir pencereden ibaretti. Suyu yanındaki kuyudan

çekilmekteydi. **Gazanfer Efendi** (ö. 1566) V:383a, VI:383b.

Gazanfer-i Sanî (ö. 1700) ILOöa, V:383a, VI:383b.

Gazar (5. yy, Parbeli) IV:253c.

Gazete Dağıtıcıları Dağıtıcılar, başba-yi, bayi ve müvezzi (dağıtıcı) olarak üçe ayrılırdı. 19. yy'ın ilk yarısında gazete sadece sabit dükkânlarda, Beyoğlu'nda kitapçılarda ve istanbul tarafında tütüncü dükkânlarıyla bazı sahaflarda satılırdı. Kırım Savaşı (1853-1856) ile en son haberleri içeren ilave yayınları başladı. Bunlar gazete satış saatinin dışında müvezziler tarafından "yazıyor" diye bağırılarak satılırdı. Bunun üzerine hükümet, haberin içeriğine heyecan katarak satmayı yasakladı. Müvezziler Babıâli Caddesi ve Beyoğlu-Galata'daki basımevleri-nin kapılarında bekler, gazeteleri kapışır hızla satış yerlerine varmak için yarışılırdı. Meşrutiyet'ten sonra mü-vezzilik daha da önem kazandı. Daha sonra, artan yayın sayısına bağlı olarak yerleşik satış sistemi ve kulübeleri kökleşti. Böylece müvezzinin şehir hayatına kattığı renklilik yok oldu. Sadece meyhane baskısı adı verilen erken baskıları getiren müvezziler kaldı.

Gazeteciler Cemiyeti II:73a, III:276b,

377a.

Gazeteciler Sitesi VII:16a. **Gazetecilik Eğitimi** *mad. III:377a.*

Gazette Française de Constantinople

II:333b.

Gazhaneler *mad. ffl:377b*, IV: 139a. *İlgili madde:* Aydınlatma I:374c

Gazi Baba Haseki'de, Fenaî Dede Türbe-si'nin yakınındadır. Hangi dönemden kaldığı ve Gazi Baba'nın kim olduğu bilinmemekle birlikte "gaziliğinin" istanbul'un fethine dayandığı tahmin edilir. Halk arasındaki inanışa göre Gazi Baba'nın ayakkabısının teki kayıptır. Bu kayıp tek ne zaman ortaya çıkarsa uzun bir bolluk ve bereket dönemi gelecektir.

Gazi Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Yeni Mahalle ile Cebeci, Zübeyde Hanım, ve Ellinci Yıl mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 17.873'tür.

III:384a.

Gazi Mustafa Kemal Köprüsü VII:327a. **Gazi Osman Paşa Ortaokulu** VI:29c.

Gazi Osman Paşa Türbesi *mad. II:378c*, 269b.

Gazi Osman Paşa Yahşi *bak.* Naime Sultan Yalısı

Gaziler Helvası İstanbul'da makbul helva irmikle yapılır, hazmı zor olan un helvası rağbet görmezdi. Helva sohbetlerinde de genellikle irmik helvası kardırdı. İstanbulluların, un helvasına *gaziler* helvası demeleri ise,

bunu yiyip de hazmedebilen ve ölümden kurtuluna "gazi!" demek gerektiği kinayesindendi.

Gazimihal, Mahmut Ragıp V:539c, VI:133a, VII:313a.

Gazinolar *mad. III:379a*, 143e. *ilgili maddeler:*

Belvü Otel ve Gazinosu II: 153a Eptalofos Kahve ve Gazinosu III: 177a Taksim
Belediye Gazinosu VII:197a

Gaziosmanpaşa II:239a, III:382b, 410a.

Gaziosmanpaşa Halk Kütüphanesi

1957'deOrduCaddesi'nde açıldı. 1992' de Gaziosmanpaşa belediye binasına nakledilen kütüphane, 420 ırP'lik bir alanda geçici olarak hizmet vermektedir. Belediye tarafından yaptırılan yeni kütüphane binası henüz tamamlanmamıştır. 1992 itibariyle kütüphanenin toplamı dermesi 9.179'dur. Yılda ortalama 20.000 yararlanıcıya hizmet verilmektedir.

Gaziosmanpaşa İlçesi *mad. III:380a*, II:514a, IV:138b, VII:497a.

Gaziosmanpaşa Merkez Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Şemsi Paşa, Bağlarbaşı, Sarıgöl mahalleleri ve Eyüp, Bayrampaşa ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 17.419'dur.

Gebze (Gekboza) IV:137b, 138a. **Gece Mektebi I:l67b. Gecekond** *mad. III:381a*, I:319a,

III:409c, IV:293c, V:64c, VL267a,

VII:557c.

ilgili madde:

Gecekond Önlme Bölgeleri III: 385a

Gecekond Önlme Bölgeleri *mad. III:385a*.

Gecelik Entari Osmanlı döneminde kadın ve erkeklerin *yalakta* iç çamaşırı üzerine giydikleri, zaman zaman ev içinde de dolaştıkları uzun gömlek. Erkekler evlerinin bahçesinde, kapı önlerinde ve teklifsiz girip çıktıkları mahalle kahvelerinde gecelik entariyle oturabilirlerdi. Pijamanın bir yatak giysisi olarak yaygınlaşmadığı yıllarda kadın, erkek, çocuk, genç, yaşlı herkes gecelik entari ile yatardı. Günümüzde bir benzeri sadece sünnet olan çocuklara giydirilmektedir.

Gedaî (Beşiktaşlı) *mad. III:385c*, I:361c, III:41a, V:240c, 432a.

Gedeon, Manuel I:266b, IV:92a.

Gedik Abdi Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Zincirlikuyu Cadde-si'nde, Gedik Abdi Çıkmazı'ndadır. Kapısında yer alan kitabeden anlaşıldığına göre Kaptan Gedik Abdi Pa-

şa tarafından 1031/1621'de yaptırılmış, minberini Çavuşzade Mustafa Efendi

koydurmuştur. 1906'da büyük bir onarım gören yapı yakın bir tarihte de yenilenmiştir. Kagir, üzeri kiremit kaplı ahşap bir çatıyla örtülüdür. Mihrabı mermer, minberi ve vaiz kürsüsü ahşaptır. Basık kemerli, ince uzun biçimli pencereleri yapının içini mükemmel bir şekilde aydınlatmaktadır. Son cemaat yeri olmayıp, kadınlar mahfiline çıkan merdivenler harimin sağ kıs-mındadır. Yapıyı çatı hizasında ahşap bir saçak dolanmaktadır. Abdi Paşa' nın mezarı mescidin kapısının karşısına gelen yerdedir.

Gedik, Namık I:216a.

Gedikler *mad. III:386a, I:75a, III:147c, 212c, IV:257b, 291a, V:225b, VI:402c, VII:37a, 268a.*

Gedikli Meyhaneler İstanbul'da işyerlerinin sayısı gedik usulü ile sınırlandırıldığından meyhaneler bu sayının dışına çıkamazdı. Gediklerin kaldırıldığı II. Meşrutiyet'e kadar köşe bucakta gizli olarak açılan ve tespit edildiği anda yıktırılan "koltuk meyhaneleri" de yok değildi. 19. yy'ın sonlarında İstanbul'un çeşitli semtlerine dağılmış 83 "gedikli meyhane" bulunduğunu Çaylak Tevfik, *Meyhane y ah ud İstanbul Akşamcıları* adlı kitapçığında tek tek ad vererek belirtmiştir.

Gedikpaşa *mad. III:388a, I:25b, 113a, II:476a, III:405a.*

İlgili maddeler: Azak Sineması L500b Canfeda Kadın Çeşmesi II:383c Emin Sinan Mescidi III:158a

Gedikpaşa Camii ve Sıbyan Mektebi III:389a

Gedikpaşa Ermeni Protestan Kilisesi III:389b

Gedikpaşa Tiyatrosu III:390a **Gedikpaşa Bekârhanesi** Buraya Külhan Odaları da deniyordu. İstanbul serserilerinin, kanun kaçaklarının, esrarkeşlerin barındığı, kentin en berbat han-larındandı. Herkes, Gedikpaşa Bekârhanesi'ni külhanbeyi yatağı olarak bilir, buranın yakınından kimse geçmeye cesaret edemezdi.

II:123b. **Gedikpaşa Camii ve Sıbyan Mektebi**

i. 111389a.

Gedikpaşa Ermeni Protestan Kilisesi

mad. III:389b.

Gedikpaşa Hamamı Eminönü İlçesi'nde, Gedikpaşa'da, Emin Sinan Hamamı Sokağı'ndadır. Bu çifte hamam 879/ 1474'te Gedik Ahmed Paşa tarafından yaptırılmıştır. Büyük bir kubbe altında toplanmış olan kare planlı came-kânı izleyen ılıkılık üç eyvanlı ve üç halvetlidir. Biri hela olan kare planlı küçük mekânları örten kubbeler dekoratif özellik taşır. Üç eyvanlı ve dört

halvetli sıcaklığın ortasında mermer göbektaşı yer alır. Diğerinden daha küçük ve kapısı yapının ekseninde bulunan kadınlar kısmında ise 11,75 m

çapında bir kubbeye örtülü came-kân, tek kubbeli ılıkılık, üç eyvan ve dört halvetli bir sıcaklık bulunmaktadır. Hamam halen asli işlevini sürdürmektedir.

III:389a, V:164c. **Gedikpaşa Protestan Kilisesi** III:184b.

Gedikpaşa Tiyatrosu *mad. III:390a*, I:123a, 500b, III:260c, 388c, 542b, V:447b, VI:44c, 133c, 178c, VII:39c.

li maddeler:

Agop (Güllü) I:90c Ahmed Fehim I:123a **Gelasius I** V:22a.

Gelenbeğ, Mekki Hikmet (Gelenbevîza-de) (1891, İstanbul - ?, ?) Hukukçu. Hukuk Mektebi'ni bitirdi. Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu'nda öğretmenlik, serbest avukatlık yaptı. 7-8. dönem (1943-1950) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

IV:156a.

Gelenbevi, Baha III:331a. **Gelenbevîzadeler** *mad. III:390b*.

Geleneksel Türk Sanatları Çarşısı

III:437a.

Gelik Bakırköy'de sahil yolu üzerinde, Ataköy bloklarının başladığı (1. kısım) hizaya düşen mevkide, deniz kıyısında bir lokantadır. 1972 yılında açılmıştır. Et ağırlıklı mönüsüyle ve künefesiyle tanınmaktadır.

Gelin Alayı *mad. III:391a*, I:179b. **Gelişim Yayınları** IV:347b.

Gemici Çırakları Nizamnamesi

III: 23a.

Gemici Gençler Mektebi III:23a. **GEN Kitap Sarayı** V:29c. **Genca, Süreyya** III: 528a. **Gence, Durul** V:534c. **Gencebay, Orhan** V:535b. **Gencer, İlham** V:534b, VI:296a. **Genç Kadın** IV:346b. **Genç Mehmed Paşa Çeşmesi** *mad. III:391 c*.

Genç Osman Köprüsü IV:6a.

Genç Osman Mahallesi Güngören İlçesi'nde yer alır. Güneştepe, Güngören Merkez, Sanayi mahalleleri ve Esenler ve Bağcılar ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.379'dur.

Genç Oyuncular İstanbul Teknik Üni-versitesi'nde okuyan bir grup öğrencinin öncülüğünde tiyatroyla ilgili üniversiteli öğrencilerin 9 Ağustos 1957'de kurdukları ve 19ö3'e kadar etkin olan tiyatro topluluğu. Çeşitli salonlar ile okul, hastane, spor kulübü, sokak ya da kasaba alanı gibi fark-

lı yerlerde oyunlarını sergilediler. 1958'den başlayarak beş yıl Erdek Şenlikleri'ne katıldılar. Her türlü çalışmayı birlikte yapan ve geleneksel Türk tiyatrosu ile Anadolu seyirlik oyunlarından yola çıkan gruptan çok

sayıda ünlü oyuncu yetişti.

Genç Tatarlar Yazarları Cemiyeti

VII:224b.

Genç TV VII: 243c. **Genç, Yeşim** IV:358b. **Genç Yöneticiler ve İşadamları Derneği** (GYİAD) IV:300c. **Gençkurt, Mazhar** (Baba) IV:449a.

Gençlik Tiyatrosu İstanbul Üniversitesi'nde tiyatro ile ilgilenen gençler tarafından 1952'de kurulan topluluk. 1953'te ilk temsilini verdi. 1955'te İtalya'da Parma Festivali'ne katıldı. Çalışmalarını Eminönü'ndeki öğrenci lokalinde sürdürdü ve lokalin altındaki depoyu 60 kişilik bir salon haline getirerek oyunlarını burada sahneledi.

Genelevler *mad. IH:392a, I:221b, II: 147a, VI:23a, 425a.*

İlgili maddeler: Abanoz Sokağı I:4a Fuhuş III:342a

General Bank of Constantinople

II:47a.

Genim, Sinan L254a.

Gennadios n Sholarios *mad. III:393b, 300c, IV:24c, V:290c, 328b, VI:206b, 348b, 351c, 352a, 362b.*

Genoviç, Nikolo IL330a. **George, Charles** IIL378a. **George, Jean** VTI:389b. **Georgia I Zolota** III:402b. **Georgios Kantakuzenos** IV:417b. **Gerçek, Ali** V:71a.

Gerçek Davud Ağa (ö. 1734) *mad.*

III:393c, 388c, VII:432c. İlgili maddeler:

İtfaiye IV:306b

Tulumbacılık VII:301c **Gerçek, Hakan** IV:527c.

Gerçek, Selim Nüzhet *mad. III:394a,*

V:169b.

Gerçeker, Abidin IV:250a. **Gerçeker, İzzet** VII:349c. **Gerçeker, İzzettin** II:559b. **Gerede, Esat** III:58b. **Gergiyef, Evlogi** II:329b.

Gerlach, Stephan *mad. III:394b, II:292c, III:56b, 300c, IV:92a, 535a, V:60c, 290c, VI:77a, 209c, 210b, 220a, 351a.*

German, Tülay V:534b.

Germaner, Ali Teoman V:297b,

VI:530a.

Germanos IV:309a. **Germina Hanı** IV:317c.

Gerome, Jean-Leon

166

167

Görec, Samim

Gerome, Jean-Leon *mad. III:394c*. Geruş Sinagogu IL1Ob.

Getronagan Ermeni lisesi *mad. III:395a, IV:312c, VII:369a*.

Getronagan Okulu III:483b.

Geveze Haftada iki kez yayımlanan mizah gazetesi. 1908-1909 yılları arasında yayımlandı. Sahibi Kirkor'du.

Gevgilüi, Ali V:464c.

Gevher Ağa Camii *bak. Ümraniye Camii*

Gevherhan Sultan (ö. 1587'den sonra) IL206c, 411a, VL504b.

Gevheri VI: 195a.

Gezen, Müjdat I:227c, IIL441c, VII:323c.

Gezer, Hüseyin III:460a, VII:401a.

Gezer, Nafla III:473b.

Gezer, Rahmi III:473b.

Gezgin, Hakkı Süha IV:144c, V:169c,

530a, 530c.

Gezgin, Mediha IV:356a, 358c. **Ghica, Girogore** III:290a. **Gıda-İş** III:48a, VI:526c. **Gırgır** *mad. III:396b*.

Gıyaseddin Mehmed Efendi (ö. 1521) VII:495b.

ilgili madde:

Mehmed Paşa Camii V:363a **Giacomo Oteli** VII:40b. **Giannetti, Sylvio** (Kimyager) IV: 173a.

Giannetti, Vincent (Caneti Bey) IV: 173a.

Gibbons IIL349a. **Gibon** I:68c.

Gidiş Alayı Tanzimat'tan (1839) önce padişahların saray dışına yaptıkları gezintilerde düzenlenen törenlere verilen ad. Resmi geziler halka duyurulur, özel gezintiler duyurulmazdı. Gidiş alayı sırasında padişahın yağmurluğunu, ayakkabılarını, çizmelerini, para kesesini taşıyan çuhadarlarla atının dizgininden tutacak, iniş ve binişlerde yardım edecek solaklar önceden belirlenmiş yerlerde durur ya da yürürlerdi. Resmi gidişlerde sadrazam ve diğer devlet ricalinin padişahın yakınında bulunması, buyrukların alması bakımından gerekliydi. Gidiş alayları Tanzimat'tan sonra kaldırılmış, daha sade bir

tören uygulanmıştır.

Giligia III: 189a.

Gilles, Pierre *mad. III:395c*, I:293c, 422c, 424a, II:46b, 94c, 112b, 113b, 180a, 261c, 282a, 298c, 338a, 344b, 428a, III:53a, 59c, 60a, 146a, 158c, 463c, 540a, IV:25a, 71c, 366a, 408c, 423a, 527c, V:17b, 79c, 239a, 269a, 288c, 388b, 482b, VL49b, 94a, 196c, 209c, 220a, 351a, 540b, 561c, VH:46c, 262c, 285b, 297b, 373c, 560b.

Gules, Raimond de (St.) III:486b. **Gillespie, Dizzy IL**388a.

Ginaikon Limen VII:499b. **Giragos (Rahip) III:**186b. **Girard, Pierre de II:**184b.

Giray, Hüsamettin (1891, Bulgaristan -?, ?) Avukat, istanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Galatasaray Lisesi müdürlüğü ve serbest avukatlık yaptı, istanbul Belediye Meclisi üyesi seçildi. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Giray, İsmail Safa (1931, İzmir) İnşaat mühendisi. İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi'ni bitirdi. Hidroelektrik enerji ve planlama ile uğraştı. 17. (1983-1987), 18. (1987-199D ve 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Bayındırlık ve iskân, milli savunma, dışişleri bakanlığı yaptı.

Giritli Necati Efendi Kıraathanesi

bak. Kıraathaneler

Giritlioğlu, Cengiz IV:36c. **Giritlioğlu, Tomris IL**48c. **Giritlioğlu, Turhan IV:**555a.

Girne Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. Başbüyük, Zümrüt Evler, Bağlar-başı, Altayçeşme ve İdealtepe mahal-leleriyle çevrilidir.

Giropolis VII:493c. **Giselle Hanım IV:**420a

Gislavet Lastik ve Kauçuk Fabrikası

I:536a, 538a, III:426a.

Giurispudenza Bisantina VII:319b. **Giustiniani, J. VI:**205b. **Giyim Kuşam** *mad. IIL*396c. *ilgili maddeler:*

Abani I:3b

Fes III:296b

İstanbulin IV: 253a

Redingot VI:3Hc

Giz, Adnan *mad. III:401c*, IV:340b. **Giz, Salahattin** *mad. IR-402a*, 331a.

Gizlice Evliya Zaviyesi Üsküdar İlçesi'nde, Mehmet Çelebi Mahallesi'nde Açık Türbe Sokağı'nda yer aldığı ve ufak kapsamlı bir türbe-zaviye olduğu anlaşılan bu tesisin adına İstanbul tekkelerinin dökümünü veren hemen hiçbir kaynakta rastlanmamakta, varlığına S. N. Ergun'un

Antoloji 'sinde değinilmektedir. Söz konusu eserde, İstanbul'da son dönemin ünlü mersiye okuyucuları arasında bu zaviyenin şeyhi Hafız Hüseyin Tevfik Efendi'den (ö. 1906) söz edilmekte, aynı zaviyenin şeyhi Mehmed Muhlis Efendi'nin oğlu olduğu, musikiyi Hacı Faik Bey, Şeyh Muhtar Efendi, Mustafazade Ah-med Efendi ve Paşa Mehmed gibi üstatlardan meşk ettiği, mersiye okurken düşüp bayılanların, feryat edenlerin pek çok olduğu belirtilmektedir.

Glarus VII:493c.

Glavani Ailesi *mad. IH:402b. Glavani, Alfred III:402b. Glavani Apartmanı* IIL402b. **Glavani Hanı** III:402b. **Glavani Konağı** I:357c. **Glifa** IV:55b.

Glikeria Adası ve Manastırı *mad. III:402c, I:160b.*

Glorya Sineması *bak. Saray Sineması*

Glück, Heinrich *mad. UL403a, I:92c, II:95b, 371c, 538b, V:16a, 234b, VII:192b.*

Goebbels, Hubert I:209c, III:150a. **Goethe Enstitüsü** I:212a. **Goff, Pierre le** VII:44a. **Goffa Tiyatrosu** V:113b. **Gogongo** III: 54a.

Goltz Paşa (1843, Doğu Prusya - 1916, Bağdat) Alman mareşal ve yazar. Tam adı Wilhelm Leopold Colmar Goltz' dur. Haziran 1883'te Osmanlı ordusunun yeniden düzenlenmesiyle görevlendirildi. Mekatib-i Askeriye müfettişliği ve Erkân-ı Harbiye ikinci başkanlığı yaptı. Osmanlı ordusu onun Almanya'ya dönüşünden sonra 1897'de Yunanistan karşısında kesin zafer kazandı. 1909-1913 arasında sık sık İstanbul'da bulunarak askeri danışmanlığını sürdürdü. I. Dünya Savaşı sırasında Irak'taki Osmanlı ordusunun komutanlığına getirildi. Kutül-Amare'de Townshend komutasındaki İngiliz kuvvetlerini püskürttü. Resmi kayıtlara göre tifüsten öldü; bazı kaynaklarda İttihad ve Terakki tarafından öldürüldüğü belirtilir. *Osmanlı-Yunan Seferi* ve *Genç Türkiye'nin Hezimet-i ve İmkân-ı İtilası* gibi kitapları vardır. Mezarı İstanbul'da, Alman Elçiliği'nin Tarabya'daki yazlık binasının bahçe-sindedir.

I:211a, 353a, 425a, II:279c, III:559a. **Gomez, Madame de** VI: 154a. **Gomidas** (Papaz) III:395c. **Gomon Sineması** VII :8c. **Goodell, William** VI:287c. **Goold, Edward** *mad'. III:403c. Gorbon, Rebii* II:451c.

Gorgoepikoos Manastırı Vefa ya da Şehzadebaşı'nda, Teotokos Bebaias Elpidos Manastırı'nın yakınlarında olduğu tahmin edilen Bizans manastırı. "Hızır gibi yetişen Teotokos" adına, 14. yy'ın başlarında devlet adamı ve yazar Nikeforos Humnos tarafından kuruldu. Gorgoepikoos adı, Yunan tanrıçası Athena'nın adı birleştirilerek oluşturulmuş, sonradan Atina'da Meryem Ana kültüne dönüşmüştü. Altı-mermer'deki Osmanlı döneminden kalma Rum kilisesi için de bu ad kullanıldığından bazı bilim adamları manastırın orada olduğunu sanmışlardır.

Gosdantmıbolso III:188c.

Gotlar Sütunu *mad. III:404a*, 53a, 439b, VI:461b, VII:120c, 282b.

Goygoycular *mad. III:404b*, V:493c. Göç *mad. III:404c*, VI:266c. *ilgili madde:*
Gecekondu III:381a

Göç-i Hümayun 18. yy'a değin kimi padişahlar, bir mevsim boyunca oturmak üzere, harem kadroları ile Edirne'ye gitmekteydiler. Bu gelenek bırakıldıktan sonra bu kez, İstanbul'daki yazlık saraylara ilkbahar ve yaz aylarında taşınma gelenek oldu. Göç-i hümayunlar denizyoluyla veya karadan kapalı arabalarla yapıldı. Bu gelenek de II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) terk edildi.

Göçmen Mahallesi III:383b.

Gögen, Seyfi (1909, İstanbul - 1960, İstanbul) Orman mühendisi. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi'ni bitirdi. Ticaretle uğraştı. İl Genel Meclisi ve daimi encümen üyeliği yaptı. 10. dönem (1954-1957) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Göğüs Hastalıkları Hastanesi I:64a. **Göğüs, Ali İhsan** VII:203b. **Gök, Arif Hikmet** III:58c.

Gökalp Mahallesi Zeytinburnu İlçesi'nde yer alır. Beştelsiz, Telsiz, Kazlı Çeşme, Yeni Doğan, Nuri Paşa, Yeşiltepe ve Veli Efendi mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.199'dur.

Gökalp, Nuri (1943, Midyat) Kimya mühendisi. Yıldız Üniversitesi Fen Fakültesi'ni bitirdi. Mühendislik ve yöneticilik yaptı. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Gökalp, Ziya I:144a, IV:463a, V:265b, 327c, 351a, VI:19c, VII:359a.

Gökay, Fahrettin Kerim *mad. III:410c*, L198c, 216a,II:144c, III:305c, IV:112b, 222c, V:297a, 481a, VI:407c, VII:364b.

Gökberk, Macit I:212a, VII:9b.

Gökberk, Şükrü Naili (1876, Selanik -1936, Edirne) Asker. Kara Harp Oku-lu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Korgeneral rütbesine kadar yükseldi. 5. dönem (1935-1939) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Gökbilgin, Tayyip IV:325c. **Gökçe, Gürol** VII:323c. **Gökçe, Ramiz** VII:457c. **Gökçe, Tevfik İsmail** IV:59a. **Gökçe, Yusuf Ziya** IV: 1c. **Gökçen, Necati** V:481a. **Gökdoğan, Mukbil** VI:267a. **Gökdoğan, Nüzhet** IV:356c.

Göker, Galib Bahtiyar (1881, İstanbul -1945, Ankara) Hukukçu, eğitimci. Hukuk Mektebi'ni bitirdi. Maarif müdürlüğü, İstanbul İl Genel Meclisi üyeliği yaptı. 6. ve 7. dönem (1939-1946) İs-

tanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Gökkafes II:455a. **Gökman, Muzaffer** II: 189a. **Gökmash Köyü** I:99c.

Gökmen, Fatin (1877, Akseki -1955, İstanbul) Astronom. Medrese öğreni-miyle birlikte eski astronomiyi (ilm-i hey'et) öğrendi. Daha sonra Darülfünun'un fen bölümü bitirdi. 1910'da getirildiği Rasathane-i Amire müdürlüğünü 1943'e kadar sürdürdü. Eski Türk ve İslam astronomisi konusunda araştırmaları da olan Gökmen'in özellikle radyo aracılığıyla duyurulan meteoroloji tahmin raporları halk arasında "Fatin Hoca bugün ne diyor" diye merakla izlenirdi. 1933'e kadar Darülfünun'da astronomi ve matematik dersleri veren Gökmen, 1943-1950 arasında iki dönem de Konya milletvekilliği yaptı. Oğlu Tank Gökmen de (1918-1985) astronomi profesörü olmuştur.

V:169b, 327c, VI:307b, VII:368a. *ilgili madde:* Kandilli Rasathanesi IV:41lc

Göknıl, Bedri Nedim (1896, İstanbul -1958, İstanbul) Lozan Yüksek Ticaret Okulu'ndaki eğitimini yarım bıraktı. İstanbul kambiyo murakabe müdürlüğü, İstanbul Tüccarlar Derneği ikinci başkanlığı yaptı. 9. dönem (1950-1954) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

III:317c.

Göksoy, Erdal II:388b. **Gökspor** I:534a.

Göksu *mad. III:Al1b*, L2a, II:198b, 530c, III:4b, 79c, IV: 100a, V:162c, 407c, 407c, VI:191b, VII:120a, 493c, 500b, 501b.

ilgili maddeler: Anadoluhisarı I:251b Boğaziçi II:266a Küçüksu Çeşmesi V:161a Küçüksu Kasrı V:162a Küçüksu Plajı V:162c **Göksu Çeşmesi** *bak.* Küçüksu Çeşmesi

Göksu Deresi Anadolu yakasında akarsu. Anadoluhisarı ile Küçüksu semtleri arasında İstanbul Boğazı'na dökülür. Ağız bölümü haliç olan dereden sandallarla içlere doğru girilebilir. Bu bölümde kıyısındaki ağaçlık alanlar İstanbul'un en eski mesire yerlerinden biridir. Yukarı kesimde Elmalı Deresi denen bölümde I. ve II. Elmalı barajları yer alır. I. Elmalı Barajı 1893'te yapılmış, 1926'da onarılmış, 1948'de baraj duvarı yükseltilmiştir. Daha büyük olan II. Elmalı Barajı 1955' ten beri İstanbul'un bir bölümüne su sağlamaktadır. İldeki öbür Göksu Deresi ise Ağva yakınlarında Karadeniz'e dökülür.

I:152b, 251b, II:82b, III:78c. **Göksu Deresi** (Ağva) L99a. **Göksu Kasrı** *bak.* Küçüksu Kasrı

Göksu Mahallesi Beykoz ilçe merkezinde yer alır. Yeni Mahalle ile Anadolu Hisarı, Kavacık, Göztepe mahalleleri, Üsküdar İlçesi ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.916'dır.

Göksu Patlıcanı Göksu'daki bitek ve sulak vadi toprağında bahçıvanlar lezzetli, yumuşak ve çekirdeksiz patlıcanları yetiştirmekteydiler. İstanbul mutafağında patlıcan baş sebze sayıldığından, saray ve konaklarda

Göksu patlıcanı çok makbuldü.

Göksu Vapuru *mad. III:412b, ILLSb.*

Gökşen, Enver Naci VII:464b.

Göktepe, Sabri II:463a.

Göktuna, Ergim IV:320c.

Göktuna, Mübeccel IV:358c.

Göktuna, Sadık III:513a.

Göktürk Fidanlığı ILL314a

Gökyay, Orhan Saik VL8a.

Gölcük ILL23b.

Göller *mad. III:413a. İlgili maddeler:*

Barajlar ve Baraj Gölleri II:51b Büyükçekmece Gölü IL356a Küçükçekmece Gölü
V:158b Terkos Gölü VII:252c

Gölpınarh, Abdülbaki (1900, İstanbul -1982, İstanbul) Edebiyat tarihçisi, yazar. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. Çeşitli Anadolu liselerinde ve İstanbul Haydarpaşa Lise-si'nde edebiyat öğretmenliği yaptı. İstanbul'da Edebiyat Fakültesi'nde tasavvuf edebiyatı öğretti. Başlıca kitapları şöyle sıralanabilir: *Melamîlik ve Melamiler* '(1931), *Divan Edebiyatı Be-yanındadır* (1945), *Pir Sultan Abdal* (Pertev Naili Boratav ile birlikte, 1943), *Divan Şiiri* (5 c., 1954-1955); *Alevî Bektaşî Nefesleri* (1963), *Simavna Ka-dınoğlu Şeyh Bedreddin* (1966), *Sosyal Açından İslam Tarihi* (1969), *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri* (1978).

I:538a, IV:172c, VI:309b, 321b. **Gönç, Reşid Halid** *mad. ILL413a.*

Göngör, Mustafa Fevzi (1927, İstanbul) Tüccar. Liseyi bitirdi. Ticaretle uğraştı ve komisyonculuk yaptı. İstanbul Ticaret Odası ve Belediye Meclisi üyesi seçildi. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Gönül Ulkü-Gazanfer Özcan Tiyatrosu

mad. III:413b, VL52a, 81a.

Gönülkırılmaz, Hüseyin Kâmil (Hafız) V:485a.

Göral, Cemal ILL331a, 331b.

Göreç, Samim (1924, Bursa) Basketbol-

Görele, Hamit

168

169

Gülçelik, Sadi

cu. Öğrenimini Robert Kolej'de yaptı ve spora burada başladı. 1944-1960 arasında Galatasaray'da oynadı. 1961-1962 yıllarında ABD'de ihtisas yaptı. Galatasaray, Fenerbahçe, Altınordu ve A milli takımlarında koçluk görevini yürüttü.

Görelle, Hamit *mad. III:413c.*

Gören, Macit II:288b.

Görey, İhap Hulusi (1898, İstanbul -1986, İstanbul) Grafik sanatçısı. Ortaöğrenimini Kahire'de yaptı. Münih'te resim öğrenimi gördü. 1923'te Almanya'dan gönderdiği afişlerle Türkiye' nin ilk afiş sergisini gerçekleştirdi. Latin harfleriyle hazırlanan ilk alfabenin kapağını tasarladı. *Cem* ve *Akbaba* dergilerinde karikatürleri çıktı. Ziraat Bankası ile diğer devlet kuruluşları için yaptığı afişler ve Milli Piyango biletleri için yaptığı resimlerle ün kazandı.

IV:56lc.

Görey, Yavuz I:387c, V:297b. **Görgüc, Namık** III:331a.

Görgülü, Cahit (1928, Çanakkale) Moto-sikletçi. Kabataş Lisesi'nde öğrenim gördü. Motosiklet sporunun Türkiye' de gelişmesi için yoğun çaba harcadı. 1949'da Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nun Veliefendi'de düzenlediği uluslararası yarışta birinci oldu. 1958'de İstanbul'da ilk motosiklet kulübünü kurdu. Federasyonda teknik üyelik yaptı. Balkan ülkeleri organizasyonunda görev aldı. 1977'de Ergun Hiçyılmaz'ın başkanlığındaki Bisiklet ve Motosiklet Federasyonu'nda Motosiklet Komitesi başkanlığı görevinde bulundu.

Görgülü, Hasan Rauf *mad. IIL414a.*

Görkey, Şeref *mad. IIL414b, II:168b.*

Görüşler VII:203a.

Gösteriler III:144a.

Gövsä, İbrahim Alaettin (1889, İstanbul - 1949, ?) Eğitimci, yazar. Hukuk ve pedagoji eğitimi gördü. İstanbul Erkek Lisesi müdürlüğü ve Maarif Vekâleti başmüfettişliği yaptı. 6. dönem (1939-1943) ve 7. dönem (1943-1946) İstanbul milletvekili seçildi.

IV:144c, V:169b, VII:457c. **Gözcü Babalar** III:414c.

Gözcü Baba Tepesi Kadıköy İlçesi'nde, Fahrettin Kerim Gökay (Kayışdağı) Caddesi üzerinde, Yukarı Göztepe olarak adlandırılan semtin batısında yer alan Çemenzar'da F. K. Gökay Caddesi ile Hızır Bey Caddesi'nin çatal yaparak kesiştikleri yörede, kuzeye doğru çıkan Ortabahar Sokağı'nın sonundaki küçük tepe. Osmanlıların Kons-tantinopolis yakınlarına gönderdiği Bektaşî babalarına gözcü babalar dendiği ve muhtemelen

bunlardan en saygın olanın gömülü bulunduğu, zamanla halk arasında "yatır" mertebesine yükseltildiği sanılan Gözcü Baba ve

onun bulunduğu tepe, aynı zamanda Göztepe'ye de adını vermiştir. Gözcü-baba mevkii, küçük ölçekte Çemenzar, büyük ölçekte ise Yukarı Göztepe veya Merdivenköy kapsamındadır.

a, VII:497c.

Gözcü, Niyazi İsmet (1884, İstanbul -1965, İstanbul) Hekim. Askeri Tıbbi-ye'yi bitirdi. Göz hastalıkları uzmanı oldu. Gülhane Askeri Hastanesi başhekimliği yaptı. Tümgenerallikten emekliye ayrıldı. 7. dönem (1943-1946) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Gözde Osmanlı padişahlarının zevceliğine yükselmedeki üç aşamanın ilki. İkincisi "ikbal", üçüncüsü de "kadın efendi" idi. Gözdeler saraya alınan cariyelerden padişahların özel hizmetini gören kalfalar arasından seçilirdi. Bazen devlet erkânı tarafından hediye edilir, *bazen* de valide sultanlar tarafından satın alınırlardı. Gözdelerin kalfalar arasında saygın bir konumu vardı. Bazıları ikballiğe yükselir ve ömürlerinin sonuna kadar sarayda kalırlar, çocukları olunca da nikâh kıyılarak kadın efendiliğe yükselirlerdi. Bazıları ise cariyeler gibi evlendirilip saraydan çıkarılırdı.

Gözkan, Cahid II:418b, V:531a.

Gözlücehisar I:251b.

Gözlücekemer *bak.* Güzelcekemer

Göztepe mad. IIL414c, II:131c, V:68a, VII:497b.

ili maddeler:

Göztepe Camii III:415c

Göztepe Mektebi III:416a **Göztepe** (Tepe) III:76c. **Göztepe Camii mad.** IH:415c.

Göztepe Fidanlığı IIL314b.

Göztepe Hastanesi Sosyal Sigortalar Ku-rumu'na bağlı sağlık kurumu. 1972'de açıldı. Tam teşekküllü bir özel hizmet ve eğitim hastanesidir. Toplam yatak sayısı 1.251'dir. Doğum, çocuk hastalıkları, iç hastalıkları, ilkyardım, kadın hastalıkları, kulak-burun-boğaz, nöroloji, nöroşirurji, ortopedi, plastik cerrahi, sütçocuğu, üroloji olmak üzere toplam 12 servisi vardır. Hastanenin sağlık görevlileri arasında kadrolu ve daimi statüde profesör ve doçentler de yer almaktadır.

Göztepe Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Mahmutbey Merkez, Demir-kapı, Kemal Paşa, Yüzüncü Yıl mahalleleri ve Esenler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 28.938'dir.

I:528a.

Göztepe Mahallesi Beykoz ilçe merkezinde yer alır. Yeni Mahalle ile Göksu, Kavacık mahalleleri ve ilçe mücavir alanıyla çevrilidir. Nüfusu (1990)

2.521'dir.

II:198b.

Göztepe Mektebi *mad. III: 416a. Göztepe Pansiyonlu İlkokulu* III:416b.

Göztepe, Tarık Mümtaz (1893, İstanbul -1977, İstanbul) Gazeteci. Darülfünun Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. Bir süre Bulgaristan, Şam, Antakya'da dergiler çıkaran Göztepe, İstanbul'da *Nasred-din Hoca* ve *Ümit* dergilerini yayımladı. VI. Mehmed'in (Vahideddin) yaveri olduğundan 1923'te Yüzellilikler Listesi'ne alındı ve 1938'e kadar sürgünde yaşadı. İstanbul'a döndükten sonra *Yeni Sabah*, *Zafer*, *Köylü* gazete ve dergilerinde çalıştı. Tarihi romanlar ve anılar kaleme aldı.

Göztepe Vapuru *mad. IIL416c*, 180a. **Grabar, A.** II:348a. **Grafson** VL264c. **Grammer, F.** IV:411b.

Grand Champs Bahçesi *bak.* Taksim Bahçesi

Grand Champs deş Morts I:465a. **Grand Otel Novotny** VI:95b. **Grand Rue de Pera** IV:265c. **Grande Cirque Tourniaire** VII: 14a.

Granit, Yalçın (1932, İstanbul) Basket-bolcu. Spora Darüşşafaka Lisesi'nde başladı. 1948'de Galatasaray'a girdi. 1949-1959 arasında 68 kez milli takımda yer aldı ve 896 sayı yaptı. 1955'te yükseköğrenim için gittiği Fransa'da kısa bir süre Racing takımında oynadı. Basketbolü bıraktıktan sonra Darüşşafaka, Eczacıbaşı ve Galatasaray kulüplerinde ve milli takımda antrenörlük yaptı.

Granti Efendi IV:155b.

Gravürler *mad. III:417b*, IV:537b. *ilgili maddeler:* Allom, Thomas I:206c Bartlett, William Henry II:67a Bruyn, Cordelius de II:325a Buondelmonti, Cristoforo II:333c Busbecq, Augier Ghislain de II:342a Castellan, Antoine-Laurent II:386c Flandin, Eugene Napoleon III:322c Fossati, Gaspere Trajano III:326b Grelot, Guillaume-Joseph III:423c Gudenus, Philipp Ferdinand III:430a Hilair, Jean-Baptiste IV:66b Lorichs, Melchior V:227b Melling, Antoine-Ignace V:387a Schedel, Hartman VI:475c Schweigger, Salomon VI:480a Van Mour, Jean-Baptiste VII:366c

Gregoras, Nikeforos *mad. III:423a*, 137c, 404a, IV:180c, 468a, V:57b, 412a, VL206a, 207c.

Gregorios (Nazianzoslu) IV:308c. **Gregorios** (Patrik) V:256b. **Gregorios n** V:57a.

Gregorios H (Papa) LV:153c. **Gregorios VH** V:56c.

Gregorios Palamas (ö. 1359) V:57a, -VI:205c.

Gregory Sirki VII:14a.

Grelot, Guillaume-Joseph *mad.*

IIL423c, 175c, 281c, 419a, 557b, IV:494c, 537b, V:11b, VI:527a, 541a, VII:288c,

46la, 465a.

Grevler *mad.* III:424a, I:40b, IV:281b, 288c, 292c, VI:23b.

ilgili maddeler:

Anadolu Osmanlı Demiryolu Grevi

I:254c

Derby İşgali III:35b

İşçi Hareketi IV:280b

Kavel Grevi IV:497c

MESS Grevleri V:409c **Gripin** L147c. **Grisy, Comte de** IV:159a.

Gritti Ailesi *mad.* III:428b, \TL285a, 382a, 494a.

Gritti, Alvis (Luigi) II:4lc, 212b. *ilgili madde:*

Gritti Ailesi III:428b **Gritti, Andrea** IL41c, 84b, VII:381c. *ilgili madde:*

Gritti Ailesi III:428b **Gritti, Francesco** *ilgili madde:*

Gritti Ailesi III:428b **Grizagorides Kardeşler** IIL17c. **Grodetski** IIL207a.

Grosman, Moşe V:303a, VII:400a. Grossmann (Dr.) IILISOc.

Grosvenor, Edwin Augustus *mad.* III:429b, VIL169b, 273b.

Grosvenor, Gübert H. (ö. 1966) III:430a.

Gruda, Yılmaz IILIOOb, VI:80c. **Grünberg, Teo** V:303a.

Guatelli Paşa (1820, ? - 1899, İstanbul) İtalyan asıllı bestekâr ve orkestra şefi. Tam adı Castillo Guatelli'dir. Bir İtalyan opera kumpanyasıyla İstanbul'a geldi. Beyoğlu'ndaki Naum Tiyatro-su'nda temsiller veren İtalya Operası' nın orkestra şefiyken 1856'da Abdül-mecid tarafından Donizetti Paşa'nın yerine Muzıka-i Hümayun'un başına getirildi. İki yıl sonra yerini Pizani'ye bıraktı. 18ö8'de yeniden Muzıka-i Hümayun'un komutanlığına atandı ve bu görevini ölümüne değin sürdürdü. Abdülaziz'in tahta çıkışı nedeniyle bir marş besteledi ve rütbesi padişah tarafından mirlivalığa yükseltilerek paşa oldu. Muzıka-i Hümayun'da orkestrayı idare ettiği gibi Batı müziği dersleri de veriyordu. Safvet Atabinen, Zati Arca, Osman Zeki Üngör ve Mehmed Ali Bey gibi müzisyenlerin yetişme-

sine katkıda bulundu. Hacı Arif Bey, Rifat ve Şevki beylerin birçok şarkısını piyano için armonize eden Guatelli Paşa Türk makamlarını kullanarak "Mecidiye Marşı", "Osmaniye Marşı" ve "Şefkat Marşı" gibi eserler verdi.

V531c, VL12a, VH:249b, 250a.

Gudeles Ailesi Soylu Bizans ailesi. İlk Gudeles Slav kökenli olup VIII. Konstantinos döneminde (1025-1028) bir darbeye katıldığı gerekçesiyle gözlerine mil çekilmişti. 11. yy'da bazı üyeler yine darbelere ve

isyanlara katılmakla suçlandılar. 12. yy'da durumları bozuldu. 13. yy'dan itibaren yeniden sahneye çıktılar. 1400-1453 arasında önemli devlet görevlerinde bulundular. Georgios Gudeles, II. Ma-nuel'in mezason'u (vezir) idi. Oğulları İoannes ve Nikolas, Kievli İsidoros' la 1436'da Rusya'ya, 1438'de ise Ferre-ra-Floransa Konsili'ne elçi olarak gönderildiler. Aynı kişiler Konstantinopo-lis'i 1453'te Osmanlılara karşı savundular. Nikolas'ın dul karısı olduğu sanılan Teodule Paleologina Gudelina' ya ait 12. yy'dan bir ayin kitabı günümüze dek gelmiştir.

Gudenus, Philipp Ferdinand *mad. III:430a*, IL79b, 117c, IIL282a, 419b.

GuUland, Rodolphe IL180c. **GuUlaume Sirki VII: 14a Guillemet, Pierre Desire** *mad. III:430c*, IL435c.

Guistiniani-Longo, Giovanni II:408b, IIL302c.

Gurdikyan, Isdepan IIL395c.

Gureba Hastanesi *mad. HI:430c*,

I:47b, IL225b, 470a, III:432b, IV:14a, VL401c, VIL449c.

Gureba Hastanesi Camii *mad. III: 433a*.

Gureba Hüseyin Ağa Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Baba Hasan Âlemi, Sofular, Murat Paşa, Çakır Ağa, İne Bey mahalleleri ve Eminönü İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.800'dür.

Gureba ve Bekâr Hastanesi İstanbul'un Rumeli yakasındaki kimsesiz ve bekâr Müslüman hastalara bakmak üzere, önce Yedikule dışındaki ciğerci Arnavutların bulundukları han hastane yapılmak istenmiş ancak vazgeçilerek Edirnekapı'daki Mihrimah Sultan Kül-liyesi'nin şadırvan avlusunda bulunan medresenin 1837'de hastane haline getirilmesi kararlaştırılmıştır. Medresenin 11 odasında faaliyet gösteren bu hastaneye 1843'te Haseki Darüşşifa-sı'ndaki fahişeler nakledilmiştir.

Gurfe Bizans döneminde gelenekleşen, evlerin üstüne kaçak kat çıkma, fetihten sonra da sürdü. Göçlerle İstanbul' a gelenler, edindikleri eski Bizans yapılarının damlarına çardaklar yaptılar ve bunlara, köşk, çardak anlamında gurfe denildi.

Gurlitt, Cornelhis *mad. IIL433b*, I:451a,

460c, II:376a, IIL149b, 403b, IV:422c, 447a, V:468c, VII:281a, 394a.

Gutenberg, Beno LV:240a.

Gücükçavuş, Ayşe IV:357b.

Gül (Nazeli Hacı) VL208a.

Gül Baba III:367b.

Gül Baba Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Tophane-Galatasaray arasında, Tom-tom Mahallesi'nde, Gül Baba Sokağı'n-da, Gül Baba Türbesi'nin yanında

bulunduğu tahmin edilmektedir. Galata Sarayı Ocağı'nın II. Bayezid (hd 1481-1512) tarafından kurulmasına vesile olduğu rivayet edilen Gül Ba-ba'nın adını taşıyan bu tekkenin kuruluşu ve zaman içinde geçirdiği değişimler tespit edilememiştir. Ancak 953/1546 tarihli *istanbul Vakıfları Tahrir Defteri'nde*, Vefa'daki Hoca Teberrük Mescidi'nin 881/1476 tarihli vakfiye özetinde bu tekkenin "Zaviye der hâric-i Galata eş-şehîre bi-zâ-viye-i Gül Baba" olarak adı geçmektedir. II. Mehmed (Fatih) döneminde, 1453-1476 arasında tesis edildiği anlaşılan tekkenin adına 18. yy'ın ortaları ile 1925 arasındaki tekke listelerinin hiçbirisinde rastlanmamakta, ne zaman ortadan kalktığı da bilinmemektedir. Günümüzde Gül Baha'nın Galatasaraylılar tarafından ziyaret edilen ve bakımı yapılan açık türbesi dışında tekkenen hiçbir iz yoktur.

Gül Baba Türbesi L14c.

Gül Camii *mad. IIL434a*, I:436c, II:82c, 255c, 271c, 398c, 428c, V:19c, löOb, VI:49c.

Gül Çiçekevi 11:51 lc

Gülbahar Hatun Türbesi *bak.* Fatih Külliyesi

Gülbahar Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Esentepe, Fulya, Mecidiyeköy mahalleleri ve Beşiktaş, Kâğıthane ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.711' dir.

Gülbenkian Hanı 1:51 lb. **Gülbenkian, Kalusd** III:482c.

Gülbuy Kadın Çeşmesi Davutpaşa'da, Hekimoğlu Ali Paşa Caddesi üzerinde, bugün mevcut olmayan Yavuz Mehmed Ağa Camii'ne bitişik olduğu bilinen bir çeşmedir. Saray kethüdalarından Gülbuy Kadın tarafından 11537 1740'ta yaptırılmıştır. Klasik üslupta, kesme taştandır. Teknesi yol seviyesinden aşağıda kalmıştır.

Gülcemal Gemisi IIL32c. **Gülcemal Kadın** V:344b.

Gülçelik, Sadi (1930, İstanbul - 1980, İstanbul) Basketbolcu. Spora 1945'te Galatasaray takımında voleybol oynayarak başladı. 1955'e kadar Galatasaray'da hem voleybol, hem basketbol oynadı. 1955'te Karagücü'nde, askerliği bittikten sonra da Modaspor'da bas-ketbolcu olarak yer aldı. 44 kez basketbol milli takımında görev aldı. Bu

Gülçelik, Vildan

170

171

Güner, Engin

sırada 206 sayı kaydetti. 1960'tan sonra İstanbul Teknik Üniversitesi takımında yöneticilik yaptı. 1972-1974 arasında İstanbul Yüzme İhtisas Kulübü

başkanlığında bulundu. Milli Olimpiyat Komitesi İcra Kurulu üyeliği yaptı. Şarık Tara ile Enka şirketini kurdu. Bir uçak kazasında öldükten sonra adına İstanbul'da Sadi Gülçelik Spor Tesisleri kuruldu.

Gülçelik, Vildan VL391b.

Gülen, Nejad I:73a.

Gülensu Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. Esenkent, Gülsuyu, Zümrüt Evler ve Başbüyük mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.722'dir.

Güler, Abdülmuttalip

İlgili madde:

Beyti Et Lokantası II:223b **Güler, Ara** *mad. III:435c*, 331b, IV:145a. **Güler, Beyti**

İlgili madde:

Beyti Et Lokantası II:223b **Güler, Cemal Nadir** V:169b. **Güler, Hasan** *mad. III:436b*, VI:150a.

Güler, Hüseyin Avni (1925, Elbistan) Asker. Kara Harp Okulu'nu bitirdi. Albaylığa kadar yükseldi. Halkçı Parti kurucu üyesiydi. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Gülberman, Refet VL538a.

Gülberman, Sabite Tur VI:249c.

Gülersoy, Çelik *mad. III:436c*, II:148c,

467b, IV:229b, V:29a. *ilgili maddeler:*

Cedid Mehmed Efendi Medresesi II:392c

Çadır Köşkü (Yıldız Parkı) II:457b Hıdiv Kasrı IV:61c İstanbul Kitaplığı IV:229a
Malta Köşkü V:280a Soğukçeşme Sokağı VII:26a

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu

VII:316a

Güleryüz, Bedia *mad. III:437c*. **Güleryüz, Halit** III:198c. **Gülesin, Şükrü** *mad.*

III:438a, II:168b,

IV:561c.

Gülfem Hatun (ö 1561) *ilgili madde:*

Gülfem Hatun Camii III:438a

Gülfem Hatun Camii *mad. III: 438a*, 81a.

Gülfem Hatun Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Selman Ağa, İnkılap, Hayrettin Çavuş, Kefçe Dede, Ahmet Çelebi, Ayazma ve Rumi Mehmet Paşa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.460'tır.

Gülfem Hatun Medresesi Üsküdar İlçesi'nde, kendi adım taşıyan sokakta bulunan Gülfem Hatun Camii'nin yanında olduğu kabul edilir. I. Süleyman'ın (Kanuni)

cariyelerinden Gülfem Hatun (ö. 1561) tarafından 16. yy'm ortalarında inşa ettirilmiştir. Sâi'nin *Tez-kiretül-Bünyan* adlı eserinde Mimar Sinan'ın yaptığı eserler arasında bu medrese de yer alır. 1285/1868-69'da-ki yangında zarar gören medrese ona-rılmayınca zamanla bakımsızlıktan çökmüş ve günümüze hiçbir izi kalmamıştır.

Gülgen, Melih III:319a. **Gülhan, Ahmet** III:44a, IV:325b, VII:323c.

Gülhan, Yalçın VII:323c.

Gülhane Askeri Hastanesi VII:328a.

Gülhane Askeri Tıp Akademisi (GATA) I:352c, III:440c, IV:29c.

Gülhane Hatt-ı Hümayunu *bak.* Tanzimat'ın İlam

GüUıane Kasrı *mad.* III:438c, 70b, VII:289a.

Topkapı Sarayı VII:280c **Gülhane Köşkü** *bak.* Bayıldım Köşkü **Gülhane Meydanı** VII:289a.

Gülhane Ocağı Topkapı Sarayı'nın gül bahçelerinin bulunduğu, saray binaları ile sahil arasındaki alanın temizlik ve koruyuculuğu ile bu alandaki çeşitli köşk ve kasırların bakımını yapan ocak. Ayrıca saraya gül ve diğer çiçekleri sağlamak da bunların göreviydi. Bostancı Ocağı'ndan ayrılma bir bölüktü.

Gülhane Parkı *mad.* HL439a, I:6a, 273b, II:44c, 254c, 309c, III:53a, 544a, IV:36b, V:114a, 346c, VI:223c, 461b, VII:289a, 291b, 296b.

ilgili maddeler: Atatürk Heykeli I:385a Godar Sütunu III:404a Hayvanat Bahçesi IV:36a Tanzimat Müzesi VIL206b Topkapı Sarayı Bahçesi VII:291a

Gülhane Tatbikat Mektebi ve Seririyat Hastanesi *mad.* III:439c, II:239b, IV:29b, VI:399b.

ilgili madde: Askeri Hastaneler I:344c

Gülhane-i Nev Köşkü Dolmabahçe Me-siresi'nde padişaha mahsus köşklere den biri. 1168/1755'te yaptırılmıştı.

Gülistan Aylık çiçekçilik ve bahçıvanlık dergisi. 1910'da İstrati Sabunca-kis tarafından yayımlandı.

Gülistan Bahçesi 20. yy'm başında Be-yoğlu'nun ünlü gazinolarındandı. Burada hem alaturka hem de halkın "cırcır" dediği alafranga müzik çalınırdı. Tarifesi pahalı, içkileri ve mezeleri seçme, ancak yüksek tabakadan kişilerin gidebildikleri bir yerdi.

Gülistan Bar II: 58b.

Güllapyan, Hagop Amira IV:552c.

Güllekeş Hanı Eminönü İlçesi'nde, Ka-palıçarşı'mın batı tarafında, Beyazıt'ta Çadırcılar Caddesi üzerinde yer alıyordu. Günümüze hiçbir izi kalmamıştır. Binanın yerinde bugün yeni bir işham bulunmaktadır.

Eski yapının tek avlulu ve iki katlı hanlar grubundan olduğu anlaşılmaktadır.

Güller Vadisi *mad. III.441a. Güllü Agop bak. Agop (Güllü)*

Güllü Diba Ağır ipekli bir kumaş olan dibanın gül nakışlarıyla süslenmiş çeşidine verilen ad. Avrupa ve Asya ülkelerinden getirildiği gibi İstanbul'da da dokunurdu.

Gülmez Biraderler 1870'te Beyoğlu'nda açtıkları fotoğraf stüdyosunun ününü, İstanbul'un kırsal bölgelerinin ve Boğaziçi'nin görüntüleriyle elde ettiler. "Sultan fotoğrafçısı" unvanı ile çalışmalar yapan ve II. Abdülhamid'den bir nişan alan üç kardeşin ayrıca, 1887 Floransa, 1893 Chicago sergilerinden şeref madalyaları vardı. 19. yy'm sonlarında kapanan stüdyonun tüm cam negatifleri, Apollon Fotoğrafhanesi' nin sahibi Asil Samancı'ya satıldı.

Gülmez Kardeşler III:330c.

Güloğul, F. R. III:522a.

Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosu

mad. III:441a, I:199a, VI:539a.

ilgili madde:

Sururi Ailesi VII:81c **Gülse, Ali** III:58b.

Gülsuyu Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. Gülsuyu, Esenkent, Cevizli, Bağlarbaşı ve Zümrüt Evler mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.825'tir.

III:383b, 385b. **Gülşenâbâd Köşkü** I:240a, II:117c.

Gülşen-i Musiki Mektebi *mad. III:441c, II:418a, 418b, V:530c, VII:124c.*

Gülşenî Tatar Efendi Tekkesi III:442c. *ilgili madde:*

Gülşenîlik III:442a **Gülşenüik** *mad. III-.442a, II:79a, III:10öa, 533c, V:267b, 495a, VII:7b, 236b, 338b.*

ilgili maddeler:

Halvetîlik III:533b

Mevlevîlik V:422c

Tarikatlar VII:213a

Gültekin, Şahin VL296a.

Gültekin, Vahdet (1913, İstanbul -1989, İstanbul) Gazeteci, yazar, çevirmen. Galatasaray Lisesi'nde okurken *Mektepli* dergisinde yazılar yazdı. *Yeni Adam, Vakit, Haber, Havadis, Cumhuriyet* gazete ve dergilerinde yazarlık, sekreterlik ve çevirmenlik görevlerinde bulundu. Türkiye,

Güven, Hayat yayınevlerini ve *Yeni Hayat Ansiklopedisi*'ni yönetti. Dünyanın ünlü yazarlarının (Cronin, Steinbeck, Hemingway, Slanpee vb) önemli yapıtlarını Türkçeye çevirdi.

VII:464b.

Gültepe mad. III:444c, 382c, 410a, VII:498a.

Gültepe Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. Yeşilova, Sultan Murat, Kemal Paşa, Kartaltepe, Beşyol mahalleleri ve Bakırköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 16.494'tür.

Gülüştü Kadın Efendi (ö. 186D V:349c, VII:356c.

. madde-.

Gülüştü Kadın Efendi Türbesi III:445b

Gülüştü Kadın Efendi Türbesi mad. III:445b.

Gülünçhane Tiyatrosu L54b.

Gülzar Baba Kimliği ve yaşadığı dönem bilinmeyen Gülzar Baha'nın kabri Edirnekapı'da Mihrimah Sultan Camii'nin şadırvan avlusundadır. Taşında *Hü-velbakî/ Eyyam-ı keramet-irtisam-ı cenab-ı şehinşahîde / işbu cami-i şerifin bazı tamirine mübaşeret/ve işbu mahal hafr olundukta bir cesed-i pak / alameti zuhure gelüb ve 'o gece âlem-i menâmda eşhas-ı müteaddi-deye nehc-ivahid üzre/izhar-ı kerametle görünen Gülzar Baba / ruhuna el-Fâtîha/Fisene 1236Seferiyevm Perşembe 23 (30 Kasım 1820) yazılıdır. Rivayetlere göre burada bir kireç kuyusu kazılırken gülümseyen çürü-memiş bir ceset çıkmış ve Gülzar Baba adına bir kabir yapılmıştır.*

Gülzâr-ı Kayseriye III:190b. **Gülzârî mad.** UL445c, I:3ö2a, III:40b.

Gümrük Darüttalimi Gümrük memurlarına uzmanlık kazandırmak amacıyla 1892'de açıldı. Rüsumat Emaneti'ne bağlı olan okulda haftada dört gün ders yapılıyor, belli bir süre sonra yapılan sınavda başarı gösterenlere belge veriliyordu. Her dönem 15 memurun alındığı okul, 1909'da açılan Rüsumat Memurları Mektebi'nin öncüsüdür.

Gümrük Eminliği III:158c. **Gümrük İskelesi** 1:112a. **Gümrük Meydanı** III:162a. **Gümrükler mad.** III:446b, 504b.

Gümüş Baba Tekkesi bak. Taşçı Tekkesi

Gümüş Gerdanlar 19. yy'm ikinci yansında İstanbul'un tanınmış Ermeni ailelerindendi. Saraya yakın Ermenilerden oldukları gibi, yaşayışları, İstanbullu Türk aileleri ile olan yakın ilişkileri, vezirlerle dostlukları ile de tanınmışlardı. Devlet ricalinden kimileri, Gümüş Gerdanlar'a konuk olurlarken onlardan da saray haremine gelip yatılı konuk olan hanımlar vardı.

Gümüş Motor Fabrikası III:426a.

Gümüşçülük *mad. III:447b.*

Gümüşhanevî Tekkesi *mad. IIL448a, I:135c, III:274a, IV:217a, VL37a.*

Gümüšoğlu, Osman Zeki (1924, Fındıklı) Hukukçu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 1961-1964 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Gümüsoğlu, Tekin IV:304a.

Gümüspala Mahallesi Avcılar İlçesi'nde yer alır. Deniz Köşkleri, Avcılar Merkez, Üniversite mahalleleri, Küçük Çekmece Gölü ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.926'dır.

Gümüspınar Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. Yeni Mahalle, Orta Mahalle, Soğanlık Yeni Mahalle ile Yakacık, Çarşı mahalleleri ve Maltepe İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.697'dir.

Gümüştü Palas *mad. III:449b, 449b.*

Gümüştüyü Eyüp merkezindeki mezarlığın kuzeybatısına, Yenidoğan ve Karhtepe'nin doğusuna düşen, doğuda Silahtarağa'ya kadar uzanan Gümüştüyü, ilk nüveleri 1950'lerde oluşan sanayi semtlerinden birisidir.

Gümüştüyü Askeri Hastanesi *mad. III:449b, 450b.*

ilgili madde:

Askeri Hastaneler I:344c **Gümüştüyü Kışlası** *mad. III:450b,*

I:465b, IIL41a, III:449b, V:8b, VII:528a.

Gümüştüyü Mahallesi Beykoz ile Paşa-bahçe arasında, Boğaziçi'ne ulaşan Ayı Deresi'nin kuzeyinde ve Beykoz Stad-yumu'nun doğusuna ve güneydoğusuna düşen mahalle. Çukurçayır, Paşa-bahçe ve Beykoz ile çevrilmiş Gümüştüyü, kaçak yapılaşma alanlarından birisidir. Nüfusu (1990) 11.555'tir.

II:198b, IIL383a.

Gümüştüyü Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Kocatepe, Şehit Muhtar, Kâtip Mustafa Çelebi, Cihangir, Pürtelaş, Ömer Avni mahalleleri ve Beşiktaş, Şişli ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.371'dir.

I:464c. *ilgili maddeler:*

Gümüştüyü Askeri Hastanesi

III:449a

Gümüştüyü Kışlası III:450b

Japon Elçiliği Binası IV:317a

Gümüştüyü Ocağı Padişahın kahvesine mahsus suyu Eyüp üstündeki Gümüştüyü'nden getirmekle görevli saray örgütü. Tanzimat'tan sonra kaldırıldı.

Gümüşyan, Mikayel VI: 409a.

Gün, Aydın IL398a, VII:144b. Gün, Necla IV:358a. Gün, Ziya II:419a.

Günaltay, Şemseddin (1883, Kemaliye -1961, İstanbul) Tarihçi. Darülmualli-

min-i Âliye'yi bitirdi. Lozan Üniversite-si'nde doğa bilimleri okudu. Darülfünun Edebiyat Fakültesi Tarih Bölü-mü'ne müderris oldu. Ordinaryüs profesörlüğe yükseldi. Osmanlı döneminde İstanbul Meclis-i Mebusan'ında ve TBMM'de çeşitli dönemlerde Bilecik, Sivas ve Erzincan milletvekilliğinde bulundu. 1949-1950'de başbakanlık yaptı. 1961'de Cumhuriyet Senatosu İstanbul üyeliğine seçildi, ancak görevine başlayamadan öldü.

III:305c, V:169b.

Güner, Nedim (1932, İstanbul) Futbolcu. Fenerbahçe genç takımında futbola başladı. A takımına geçti. 1947-1959 arasında bu takımda oynadı, takım kaptanlığı yaptı. 2 kez A, 1 kez de B milli takımında yer aldı. Futbolu bıraktıktan sonra bir süre antrenörlük yaptı.

Günay, İzzet IIL10Ob. Günaydı, Muhtar V:234a.

Günaydın, Erol IIL10Ob, 441c, IV:527c.

Gündoğan, Ferit (1933, Silivri -1988, İstanbul) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Gündoğan, Fikret (1920, Silivri) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Cumhuriyet savcılığı ve serbest avukatlık yaptı. 1964-1979 arasında Cumhuriyet Senatosu İstanbul üyeliğinde bulundu.

Gündoğdu, M. Cahit V:305b.

Gündoğdu, Temel (1949, Torul) İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi. Öğretmenlik ve özel sektörde yöneticilik yaptı, serbest ticaretle uğraştı. 18. dönem (1987-199D ve 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekilliğine seçildi.

Gündüz, Yılmaz (1939, Tarsus/İçel) Bas-ketbolcu, futbolcu. Galatasaray Lisesi'nde okurken basketbola başladı. Bir süre Galatasaray Kulübü'nde oynadıktan sonra, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde öğrenim görmek üzere Ankara'ya gitti. Burada Mülkiyeliler Birliği takımında oynadı. Daha sonra Ankaragücü kulübü formasını giyerek basketbolün yanında futbol da oynadı. Yükseköğrenimim tamamlayarak İstanbul'a döndü. Fenerbahçe futbol takımında sant-rafor olarak oynadı. Basketbolda 49 kez milli oldu, 4 kez de milli takıma kaptanlık yaptı.

Günel, Ayşe (1903, Selanik - 1988, İstanbul) Öğretmen. İstanbul Öğretmen Okulu'nu bitirdi. Türkçe öğretmeni olarak çalıştı. İstanbul Belediye Meclisi üyesi seçildi. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Güner, Engin (1942, İstanbul) İktisatçı. Orta Doğu Teknik Üniversitesi İdari İlimler Fakültesi'ni bitirdi. Çeşitli sa-

Güner, Güzin

172

173

Güvercinler

nayi işletmelerinde yöneticilik, Cumhurbaşkanlığı başdanışmanlığı ve özel kalem müdürlüğü, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi başkan yardımcılığı yaptı. 19. dönem de (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Güner, Güzin IV:356a.

Güner, Sami 111:33 Ib.

Güner, Şemsi HL331b.

Günergin, Özden IV:356b.

Güneri, Rüştü (1921, Erbaa) Sendikacı. Liseyi bitirdi. Türk Gemi Adamları Sendikası başkanlığı yaptı. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Güneş On beş günlük sanat ve edebiyat gazetesi. 1927'de 17 sayı yayımlandı. Sorumlu müdürü Orhan Seyfi'ydi.

Güneş, Doğan (1931, Develi) İlkokulu bitirdi. Ticaretle uğraştı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Güneş, Hasan Fehmi (1934, Adapazarı) Hukukçu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Cumhuriyet savcılığı yaptı. 1975-1980 arasında Cumhuriyet Senatosu'na Sakarya üyesi seçildi. İçişleri bakanlığı yaptı. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Güneş Plajı IV:280b.

Güneş Restoran Küçük Bebek'te, eskiden müdavimleri tarafından sahibinin adıyla "Niko" diye anılan içkili lokanta. Köklü geçmişiyle, hem semtte, hem de kentte Rum lokanta ve meyhanelerine alışkın olanlarca tanınmaktadır.

Güneş Saatleri *mad. III:450c*, VL379a. **Güneşli** *mad. III:451c*, 384c, IV:148b.

Güneştepe Mahallesi Güngören İlçe-si'nde yer alır. Mareşal Çakmak, Güngören Merkez, Genç Osman mahalleleri ve Bağcılar İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 22.076'dır.

Güney, Eflatun Cem (1896, Hekimhan -1981, İstanbul) Folklor derlenmecisi. İstanbul'da Haydarpaşa Lisesi'nde öğretmenlik, milli eğitim müdür

yardımcılığı ve halk eğitimi başkanlığı yaptı. İstanbul Radyosu'nda uzun yıllar çocuklara masallar anlattı. Ünlü masal yazarı Andersen adına Danimarka'da oluşturulmuş kurum tarafından 1956'da Güney'in *Açıl Susam Açıl* (1949) adlı masal kitabı en iyi eser seçildi. 1960'ta *Dede Korkut Masalları* (1958) ile aynı armağanı bir kez daha kazandı. Başlıca kitapları: *Dertli Ka-î* (1945), *Halk Türküleri*, c., 1953-1956), *Bir Varmış Bir Yokmuş* (1956), *Evvel Zaman içinde* (1957), *Gökten Üç Elma Düştü* (1960), *Folklor ve Halk Edebiyatı* (1971). Oğlu Çetin Güney'le birlikte halk şairleri Emrah, Ruhsatı, Meslekî ve Kâmîli üzerine kitaplar da yayımlamıştır.

III:523b.

Güney Haliç Kolektörü II:496c. **Güney Köyü** VIIöOlc. **Güney, Ömer** VI:293c.

Güney, Rükneddin I:386a, II:453a. **Güney, Sadullah** VI:542a

Güney, Yılmaz IIL319a. **Güneyli, Haluk** II:463a.

Güngör, Hasan (1926, Bursa - 1975, İstanbul) Gazeteci. İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu'nu bitirdi. Muhasebecilik ve idarecilik yaptı. Tercüman Gazetecilik ve Matbaacılık AŞ genel müdürü olarak çalıştı. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Güngör, Mustafa Fevzi (1927, İstanbul) Tüccar. Liseyi bitirdi. Ticaretle uğraştı ve komisyonculuk yaptı. İstanbul Ticaret Odası ve Belediye Meclisi üyesi seçildi. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Güngör, Rafet II:453c. **Güngör, Selahattin** II:288b. **Güngör, Şükran** IV:527a.

Güngören İlçesi mad. III:452a, 382c,

IV:138b, W:497a. *İlgili maddeler:*

Atışalanı I:401b

Merter V:400c

Güngören Merkez Mahallesi Güngören İlçesi'nde yer alır. Güneştepe, Mareşal Çakmak, Akıncılar, Güven, Sanayi ve Genç Osman mahalleleriyle çevrilidir.

Güngörmez Kilisesi VL58a. **Günsür, Nedim** V:297b. **Güntekin, Mehmet** IV: 250a

Güntekin, Reşat Nuri (1889, İstanbul -1956, Londra) Edebiyat ve tiyatro yazarı. Darülfünun Edebiyat Fakültesi'n-den mezun oldu. Öğretmenlik ve müfettişlik yaptı. 6. dönem (1939-1943) Çanakkale milletvekiliydi. Paris Kültür Ataşeliği'nden emekli oldu. Hikâye, roman ve oyunları ile Cumhuriyet döneminin en büyük yazarları arasına girdi. Güntekin, Cumhuriyet ülkücülüğünü benimsemiş ve yeni bir toplumun oluşturulmasında aydınlara düşen sorumluluğu göstermiştir. Yayımlanmış ya da tiyatrodan oynanmış yüzü aşkın eseri bulunan, yazarın başlıca romanları: *Gizli El* (1922), *Çalılıkusu* (1922), *Damga*

(1924), *Akşam Güneşi* (1926), *BirKadın Düşmanı* (1927), *Yaprak Dökümü* (1930), *Kızılıcak Dallan* (1932), *Ateş Gecesi* (1942), *Miskinler Tekkesi* (1946), *Harabelerin Çiçe-ğz*(1953), *Kavak Yelleri* (1961), *Son Sığınak* (1961), *Kan Davası* (1962); hikâyeleri: *TanrıMisafiri* (1927), *Sönmüş Yıldızlar* (1927), *Leyla ile Mecnun* (1928); oyunları: *Balıkesir Muhasebe-*

cisi (1953), *Tanndağı Ziyafeti* (1955); gezi izlenimleri *Anadolu Notlan* (1936, 1966) şeklinde sıralanabilir.

III:179c, IV:250a, V:169b, 209a, 240c, 241b, VI:198c, 491b, VII:359a, 457c. **Günün Kadını** IV:347a.

Günyol, Vedat (1911, İstanbul) Yazar, çevirmen. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra Paris'te doktora yaptı. Milli Eğitim Bakanlığı Tercüme Bürosu'nda, İstanbul'da *islam Ansiklopedisi* yayın kurulunda çalıştı. Atatürk Erkek Lisesi'nde Fransızca öğretti. 1953-1976 arasında yayımladığı *Yeni Ufuklar'duki* yazılarıyla, deneme ve çevirileriyle düşün ve edebiyat yaşamına girdi. Çeşitli gazetelerde, özellikle de *Cumburiyet*'le yazdı. Sabahattin Eyüboğlu ile birlikte Çan Yayınları'nı yönetti, bu yayınevinde aydınlanmacılardan, hümanistlerden, Antik Yunan yazarlarından çeviriler yayımladı. Kitapları *Dile Gelseler* (1966), *Yeni Türkiye Ardında* (1966), *Devlet insan mı* (1974), *Bu Cennet, Bu Cehennem* (1975), *Çala-kalem* (1977), *Orman Işırsa* (1979), *Daldan Dala* (1982), *Güleryüzlü Ciddilik* (1986), *Gölgeden Işığa* (1988), *Yaza Yaza Yaşarken'dvc.* (1991).

Güran, Nazmi Ziya *mad.* III:452c, V:177b, VI:176b, 447c.

Güran, Refik II:6a, V:112c. **Güran, Tevfik** VL109c.

Güranî (Molla) (14.16, Güran [Irak] -1488, İstanbul) Şeyhülislam. Molla Yegân'ın aracılığıyla II. Murad'ın (hd 1421-1451) hizmetine girdi. Bir süre Bursa'da müderrislik yaptıktan sonra Manisa'da Şehzade Mehmed'in (II. Mehmed) hocalığına getirildi. II. Mehmed (Fatih) tahta geçtikten (1451) sonra kazaskerliğe yükseldi. 1480'de Molla Hüsrev'in yerine atandığı şeyhülislamlık görevini ölünceye kadar sürdürdü. Hadis, fıkıh ve tefsirle ilgili pek çok eseri vardır.

II:228b, 256a, V:330a, 331a, VII:322a, 374a.

Gürayman, Sabiha Rıfat VII:390c.

Gürcü Abdünnebi Olayı *mad.* III:452c, I:54b, IL331c, IV:489a, V:340a, 550c.

Gürcü Ali Efendi Tekkesi III:443a. *İlgili madde:*

Gülşenîlik III:442a **Gürcü Katolik Kilisesi** III:453b.

Gürcü Mehmed Paşa Çeşmesi Fatih-Halıcılar'da, Sultan Selim Medresesi ile Orta Camii arasında, Öksüzce Hatip Mescidi bitişiğindeydi. 1035/1625' te inşa edilmişti.

Gürcü Mehmed Paşa Çeşmesi Şehzade-başı'nda, İbrahim Paşa Hamamı'nın arkasındaki sokaktaydı. Banisi Sadrazam Gürcü Mehmed Paşa'dır. 1035/1625'te inşa edilmişti. Kesme taştan, klasik üslupta bir yapıydı.

II:477a, IV:272c.

Gürcü Mehmed Paşa Çeşmesi Fatih-Hırkaîşerifte, Keçeciler Caddesi üzerindedir. Banisi Sadrazam Gürcü Mehmed Paşa'dır. 1035/1625'te yaptırılmıştır. Klasik üsluptadır. Toprağa gömülü vaziyettedir. Sivri kemerinin üzerinde büyük bir kitabe taşı vardır.

Gürcüler *mad. III:453b. Gürel, Mehmet* II:148c. **Gürel, Melih** II:388b. **Gürer, Selahattin** IV:378c.

Güresin, Ecvet (1919, ? - 1975, İstanbul) Gazeteci. 1939'da *Tanin* gazetesinde muhabir olarak gazeteciliğe başladı. *Vatan, Yeni Gazete, Cumhuriyet* ve *Hürriyet* gazetelerinde yazılar yazdı; çeşitli yöneticilik görevlerinde bulundu. Kurucu Meclis üyeliği ve senatörlük yaptı.

Güreş *mad. III: 454a.*

Gürgen, Kemal Halim (1900, Ergiri [bugün Arnavutluk'ta] - 1962, İstanbul) Futbolcu, futbol hakemi, yönetici. Küçük yaşta İstanbul'a geldi. Süleymaniye kulübünde yetişti. 1926'da İstanbul Spor Kulübü'nü kurdu. Futbolu, bu kulüpte bıraktı. Daha sonra hakemlik hayatına atıldı. Türk futbolunun en iyi hakemlerinden biri olarak kendini gösterdi. Beden Terbiyesi İstanbul bölge müdür yardımcısı iken öldü.

İlgili madde:

İstanbul Spor Kulübü IV: 234a **Gürgencik Tepe** I:152a. **Gürkân, Kâzım İsmail** III:306b, V:531a.

Gürkan, Suat İsmail III:63a, 63b, V:169c.

Gürlü, Ali VI:296a. **Gürman, Metin** III:533b.

Gürmen, Hüseyin Kemal *mad. III:455a, VI:254a.*

Gürmeriç, Şefik Vü:137c. **Gürol, Güner** IV:356c.

Gürpınar, Hüseyin Rahmi *mad. ni:455b, I:73a, 123b, 300b, II:287b, 445c, III:308a, 509a, 556a, IV:57a, V:164b, 240c, 241a, VI:4c, VII:201c, 252c, 507a.*

Gürpınar, Mehlika IV:42a.

Gürpınar, Mehmet (1915, İstanbul) Belediyeci. Liseyi bitirdi. İstanbul Spor ve Sergi Sarayı müdürlüğü, İETT umum müdürlüğü ve belediye murakıplığı yaptı. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Gürpınar, Mehmet Mustafa (1919, İstanbul - 1990, İstanbul) Gümrük komisyoncusu. Liseyi bitirdi. İthalat ve ihracatçılık yaptı. İstanbul Gümrükleri Muayene Heyeti müdürü olarak çalıştı. 13. dönemde (1965-1969) İstanbul milletvekili seçilerek parlamento-

da bulundu.

Gürpınar, Melisa (1941, İstanbul) Şair. İstanbul'da iktisat ve ticaret öğrenimi yaptıktan sonra, Belediye Konser-vatuvarı Tiyatro Bölümü'nü bitirdi ve tiyatro öğrenmeye Londra'da devam etti. BBC'de çalıştı. *Varlık, Ataç, Otağ, Soyut, Yelken, Sanat, Edebiyat 81* vb dergilerde şiirler ve yazılar yayımladı. Bazı yazılarında Erdönmez soyadını kullandı. *Umut Pembeleri* (1962), *Yeni Bir Gün Şarkısı* (1975), *Geceyarı-sı Notlan* (1981) ve *İstanbul'un Gözleri Mahmur* (1991) adlı kitapları yayımlandı.

II:448c. **Gürsel, Cemal** IIL56lb.

Gürsel Mahallesi Kâğıthane İlçesi'nde yer alır. Talat Paşa, Kâğıthane Merkez, Çağlayan, Hürriyet mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 18.260'tır.

Gürsel, Nedim II:449b.

Gürsel, Yalçın (1939, Afyonkarahisar) İktisatçı. İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ni bitirdi. Mali müşavirlik yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Gürses, Abdurrahman (Hendekli) III:58c.

Gürses, Binnaz VTI:323c. **Gürses, Kemal** II:144a, VI:125c. **Gürses, Müslüm** V:536c. **Gürses, Yıldırım** V:537a. **Gürsoy, Bedri** *mad. III:457a.*

Gürsoy, Hamdi (1898, İnebolu - 1960, İstanbul) İdadi eğitimi gördü. Almanya'da Yüksek Debabat Okulu'nu bitirdi. Debbağlık ve dericilikle uğraştı. 4. ve 5. dönem (1931-1939) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Gürsoy, İbrahim (1944, Divriği) İnşaat mühendisi. İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi'ni bitirdi. Avcılar belediye şube müdürlüğü, Küçükçekmece ve Bakırköy belediye başkan yardımcılığı yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Gürsoy, Nilüfer (1921, Bursa) Klasik filoloji uzmanı. 3. cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın kızıdır. Dil ve Tarih-Coğ-rafiya Fakültesi'ni bitirdi. Eski Yunan edebiyatı konusunda doktora yaptı. Aynı fakültede klasik filoloji asistanlığı yaptı. 15. dönem (1973-1977) ve 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Gürtunca, Mehmet Faruk (1904, Edirne - 1982, İstanbul) Yazar, şair, yayımcı. Edirne İlköğretmen Okulu'nu ve İstanbul'da Dişçilik Okulu'nu bitirdikten sonra bir süre öğretmenlik yaptı. Çocuk dergilerinin yamsıra *Okul ve Öğretmen, Her Ay, Her Hafta* dergile-

rini ve *Hergün* gazetesini yayımladı (1953-1972). Demokrat Parti'den 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili seçilerek TBMM'de bulundu. Eğitsel çocuk şiirlerinin yamsıra epik şiirler yazdı. Tarihsel konuları oyunlaştırdı. Eski yapıtları günümüz diline aktardı.

Gürün, Gencay VII:146c.

Gürzap, Can III:47b.

Gürzap, Reşit *mad. III:457b*, VII:115a.

Gutenberg Basımevi III: 183a.

Güvendi, Zahir V:lö9c, VII:464b.

Güven Mahallesi Güngören İlçesi'nde yer alır. Haznedar, Akıncılar, Güngören Merkez mahalleleri ve Bahçeliev-ler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 37.784'tür.

Güven, Muhittin (1915, Beyrut - 1991, İstanbul) Mimar. Güzel Sanatlar Akademisi'nin mimarlık bölümünü bitirdi. 12. ve 13. dönem (1961-1969) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Millet Meclisi başkanvekilliği ve imar ve iskân bakanlığı yaptı.

VI:267a. **Güven, Müfit** VI:468b.

Güven Sigorta Memurları Yardımlaşma Cemiyeti Tam adı Güven Türk Anonim Sigorta Sosyetesı Memurları Biriktirme ve Yardımlaşma Cemiyeti -ti'ydi. 31 Mayıs 1946'da, İstanbul'da kuruldu. Amacı Güven Sigorta Şirketi bünyesinde çalışan ve cemiyete üye olan memurlara çeşitli acil ve sosyal yardımlar sağlamak ve bir çeşit tasarruf sandığı hizmeti vererek üyelerin para biriktirmelerini teşvik etmekte.

Güvenir, Yaşar VII:204c. **Güvenli, Gülseren** III:44c, IV:249c. **Güvenlik Hizmetleri** *mad. IIL457c. İlgili maddeler:*

Asâkir-i Mansure-i Muhammediye

I:337b

Asesler L343b

Bekçiler II: 125c

Bostancı Ocağı II:305b

Güvercinler 250 civarında türü barındıran "güvercingiller"in Latince adı *Columbidae'dir*. Bu kuş ailesinden daha küçük ve açık gri renkli olan yaygın bir tür de kumrudur. Güvercinler ve kumrular İstanbul'un simge kuşlarından. Ilıman iklimleri, gölgeli, sakın ve sulu yerleri sevdiklerinden kumrulara ve güvercinlere İstanbul'da en çok cami avlularında, gölgelik ve görece sakın semt meydanlarında rastlanır. Güvercin insanın evcilleş-tirdiği ilk kuştur. İstanbul'da, Roma ve Bizans döneminden kalan çeşitli mozaik, fresk vb üzerindeki en yaygın kuş motifi de güvencindir. Osmanlı konaklarının, camilerin ve çeşitli yapıların cephelerinde görülen kuş evlerinin ve çeşmeleri süsleyen kuş su-

Güverte Gedikli Mektebi

Hacı Baba Lokantası

Ilıklarının müdavimleri de güvencin-lerdir. Ava ve kuşa meraklı padişahların düzenledikleri güvercin yarışları; saray ve kasırların bahçelerindeki gü-vencinlikler bu kuşun Osmanlı sarayında da ilgi ve sevgi gördüğünün göstergeleridir, istanbul'da güvercin ve kumruların en yoğun bulunduğu ünlü yer, yakın zamanlara kadar Emi-nönü'nde Yeni Cami'nin merdivenleriydi. Son yıllarda buradaki yol ve köprü inşaatı ile yoğun trafik yüzünden güvercinler de azalmış; bir zamanlar kuş yemi satan yaşlı ve çocuklar buraları büyük çoğunlukla terk etmiştir. Eyüb Sultan Camii'nde, Yeni Cami'de, Bayezid Camii avlusunda, Nuruosmaniye Camii çevresinde özellikle eski istanbul'daki meydanlarda, ellerindeki küçük ölçekleriyle mısır veya başka yemler satan çoğu yaşlı, sakat veya çocuk olan kuş yemcilerinin çevresine toplanan ve kendilerine yem atıldığı zaman önce havalanıp, sonra bulutlar gibi yemin etrafına üşüşen güvercinler ve kumrular, İstanbul'da giderek azalan, hattâ yok olan bir manzardır. Güverte Gedikli Mektebi III: 23a.

Güzel **Ahmed Paşa** Türbesi *mad. IH:459a, V:455c.*

Güzel Anadolu Birahanesi I:250a.

Güzel Sanatlar Akademisi *mad.*

III:459c, II:334a, 512c, 540c, III:21b, 140a, 244a, 411a, IV:18c, 311c,

V:70a, 470b, VL127b, 530a, VII:392b, 544a. İlgili madde: Sanayi-i Nefise Mektebi VI:447b

Güzel Sanatlar Birliği III:82a, 124c, 437c, VI:436c.

Güzelbahçe III:346b. **Güzelbahçe Kliniği** V:487b **Güzelce Hisar** II:82b. *ilgili madde:*

Anadolu Hisarı I:251b **Güzelce, İbrahim** IV:225c.

Güzelce Kasım Paşa Camii *mad. III:461c, IV:481b.*

Güzelce Kasım Paşa Medresesi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, L Süleyman (Kanuni) dönemi vezirlerinden Güzelce Kasım Paşa'nın (ö. 1533) 9407 1533'te yaptırmış olduğu külliye'nin bir parçasıydı. Evliya Çelebi'nin "Caminin yol aşırısında" diyerek yerini tarif ettiği bu medrese, caminin doğusunda şimdiki Medrese Sokağı'nda bulunuyordu. Günümüze hiçbir kalıntısı ulaşmamıştır.

Güzelce Mahmud Paşa Çeşmesi *mad.*

III:462c. Güzelcekemer mad. III: 463a, II:344c,

V:4a, VI:227b, VII:54c.

Güzelhisar Vapuru *mad. El: 464a, IV: 396a.*

Güzeliş Basımevi III: 183a.

Güzelosman, Sadık IV: 56a.

Güzeltepe Mahallesi Eyüp ilçe merkezinde yer alır. Alibeyköy Merkez, Emniyettepe mahalleleri, Kâğıthane İlçesi ve askeri bölgeyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 17.036'dır.

I:204a.

Güzeltepe Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Bahçeli Evler, Yavuztürk, Ferah, Kirazlıtepe ve Havuzbaşı mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.952'dir.

Güzelyalı Pendik İlçesi'nde semt ve mahalle. Kemiklidere'nin doğusunda yer alır. 1970'lerde banliyö tren istasyonu çevresindeki bir semtken, önce E-5 (D-100) Karayolu'na dek kuzeye doğru genişlemiş, sonra da E-5'in kuzeyinde yayılmıştır. Yakın zamanlarda daha da kuzeye kurulan siteler ve bloklar Esenyalı, doğusuna kurulanlar ise Aydıntepe diye adlandırılmıştır. Mahallenin nüfusu (1990) 5.589'dur.

Güzey, Gülistan (1927, istanbul - 1987, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu. 1943'te Şehir Tiyatroları'nda *Nasıl Hoşuna Giderse* adlı oyunla sahneye çıktı. Tiyatro çalışmalarının yanı-sıra 1950-1960 arasında birçok filmde başrol oynadı. 1970'lerde TV filmlerinde ve dizilerde rol aldı. 1984'te sanat yaşamını noktaladı.

Güzey, Mustafa Asım II:142c. **Güzide Sabri** *mad. III:464b, IV:339c.*

Habbâz Eskiden "ekmekçi" anlamında kullanılan bir söz. Ekmek yapan ve satan esnaf da diğerleri gibi lonca örgütüne bağlıydı. Sarayın ekmek ihtiyacını karşılayan ve kendi aralarında çeşitli sınıflara ayrılan ekmekçilere de "habbâzin-i hassa" adı verilirdi. Bunların ayrıca elekçi, hamurkâr, pişirici gibi adlar taşıyan ustaları da vardı.

Haber Ajansları *mad. III:465a. ilgili madde: Haberleşme III:465c*

Haberleşme *mad. III:465e, VL279c, 289c.*

ilgili maddeler: Haber Ajansları III:465a Postacılar VL279c Postaneler VL280b PTT VI:457a Radyo VL293a Telefon VII:241b Televizyon VII:243a Telgraf VII:243c

Habib Karaman (ö. 1496) III:167a, 533c, VI:31c, 33b.

Habibler Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Askeri bölge ve Gaziosmanpaşa 11-çesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.521' dir.

Habibler Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Cebeci, Sultan Çiftliği, Malkoçoğlu mahalleleri ve Esenler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.318'dir.

Habibullah Mazhar VI:32b **Hacaduryan, Karekin** III:395c.

Hacaloğlu, Algan (1940, Fındıklı) İnşaat mühendisi ve iktisatçı. Robert Kolej mezunudur. ABD Carnegie-Mellon Üniversitesi'ni bitirdi. İktisat dalında master derecesi aldı. Devlet Planlama Teşkilatı daire başkanlığı yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Hacar, M. *İlgili madde:* Halep Pasajı TTT:497c

Hacegân Osmanlı döneminde devlet dairelerinin yazı işlerinin başındaki, ayrıca defterdarlık, nişancılık gibi önemli görevliler için kullanılan deyim. Ha-cegân-ı divan-ı hümayun da denirdi. Halk arasında efendi, ağa, ev sahibi, reis, tüccar, öğretmen anlamında da kullanılırdı. Devlet görevleri arasında hacegânlığın ne zaman kurulduğu bilinmemekle birlikte, reisülküttab, yeniçeri kâtibi, mznameci, mukabelecî, mukataacı, tezkireciler hacegân-dan sayılıyordu. Hacegânın üst mertebelerinde nişancılık, şıkk-ı evvel, şıkk-ı sani ve şıkk-ı salis defterdarlıkları, reisülküttablîk, defter eminli-ği bulunuyordu. Hacegânlıktan vezirliğe terfî edilebilirdi. Önceleri sadece Divan-ı Hümayun dairelerinin ba-şındakilere bu unvan verilmiş, daha sonra ise başka hizmet sahiplerine de rütbe olarak dağıtılmıştı. 18. yy'dan itibaren de devlet merkezi dışındaki bazı hizmet sahiplerine ve vezirlerin maiyetindeki divan efendisi gibi görevlilere de bu rütbe verilmişti.

Hacegî (Hacegîzade) Mescidi II:414c. **Hacegî Tekkesi** II:414c. **Hacegîler**

ilgili madde:

Bedesten Esnafı II:118c **Hachette Kitabevi** IV:267c.

Hacı Abdullah Lokantası Beyoğlu Par-makkapı'da, Sakızağacı Caddesi üzerinde, eski Hacı Salih Lokantası'nın bulunduğu yerde 1980'lerde açılmış ve geleneksel yemekleriyle bilinen bir lokantadır. Bir zamanların ünlü Abdullah Efendi Lokantası'yla herhangi bir ilişkisi yoktur.

Hacı Ahmed Ağa Çeşmesi Tophane'de, Karabaş Camii civarındaydı. Gümrük ve Tersane Emîni Hacı Ahmed Ağa tarafından 1145/1732'de yaptırılmıştı. Kesme taştan ve klasik üsluptaki yapının teknesi zemine gömülmüştü, iki yanında küçük mihrap biçiminde dinlenme yerleri vardı. Kemerinin üzerinde üç buçuk kıtalık tarih beyti bulunuyordu.

Hacı Ahmed Bey Yahşi Beykoz İlçesi'nde, Kanlıca Vapur İskelesi'nin yakınındadır. II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) inşa edilmiştir. Kagir servis katı üzerinde iki ahşap kat, pat-rikum üzerinde ahşap balkon ve aya-tomolu üst kat balkonlu ile eklektik bir yapıdır.

Hacı Ahmed Efendi Çeşmesi Beylerbeyi Sarayı'm geçtikten sonra, Çöp İskelesi'nin karşısındaki bahçe duvarı üzerinde bulunmaktaydı. Banisinin kimliği bilinmiyor. 1239/1823'te yaptırılan çeşme Boğaziçi Köprüsü çevre yolu düzenlemesi sırasında yıktırılmıştır. Kesme taştan inşa edilmiş olan çeşme, üstü namazgah olarak kullanılacak şekilde tasarlanmış,

kübik kitleyi yanlardan kuşatan basık kemerli kapılar ve bunları izleyen merdivenlerle fevkani namazgaha çıkış sağlanmıştı. Haznenin ekseninde bulunan asıl çeşmenin sivri kemerli nişi pilastralar ile kuşatılmış ve kavisli bir alınlıkla taçlandırılmıştı. Sivri kemerin üzerinde, metni Gaziantepî Aynî'ye (ö. 1837) ait, manzum inşa kitabesi, alınlığın içinde de beyzi bir madalyon ortasında suya ilişkin bir ayet yer alıyordu.

Hacı Ahmed Mescidi Kasımpaşa'da, Karakol Sokağı ile Kuitoğlu Yokuşu'nun kavşağında, sokak seviyesinden oldukça yüksekte yer alır. 16. yy'da I. Süleyman'ın (Kanuni) hasırcıbaşısı Hacı Ahmed tarafından yaptırılmış, 1992'de yeniden inşa edilircesine onararak özgünlüğünü hemen bütünüyle yitirmiştir. Kagir duvarlı, kırma çatılı mescidin dikdörtgen planlı hari-minin batı, doğu ve güney duvarlarında ikişer tane dikdörtgen açıklıklı pencere bulunmaktadır. Doğu yönünde, sonradan eklenen bölüm yer alır. Duvarlar pencere altlarına kadar fayansla kaplanmış, bundan yukarısı ayetlerle ve bitkisel motiflerle bezenmiştir. Kuzey yönündeki fevkani kadınlar mahfili bir çıkma ile genişletilmiş, doğu cephesine bitişik olan minare silindir gövdeli olarak tasarlanmıştır. Mihrap duvarının arkasında naziresi vardır.

Hacı Ahmed Paşa Türbesi *mad. III:467b*, II:462a.

Hacı Ahmet Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. İstiklal, Küçük Piyale, Su-ruri, Bostan, Bülbül, Yenışehir mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.817'dir.

II:221a. **Hacı Ali Darülhuffazı** II:565c.

Hacı Ali Paşa Camii *mad. III:467c*, VI:306a.

Hacı Ali Tekkesi Eyüp İlçesi'nde, Oluk-lubayır mevkiinde, Düğmeciler Mahallesi'nde, Kara Süleyman Tekkesi Sokağı'nda bulunmaktadır. Nakşibendî tarikatından Arabzade Şeyh el-Hac Ali Niyazi Efendi (ö. 1788) tarafından 1175/1761-62'de tesis edilmiş, 1274/ 1857'de onarım görmüş, Cumhuriyet döneminde ortadan kalkmıştır. Günümüzde tekkenin arsasında mutfağın ocağı, abdest teknesi ve hazire dışında bir şey görülmemektedir. Ayin günü perşembe olan bu kuruluş kaynaklarda "Nakşibendî Hacı Ali Efendi Tekkesi" ve "Oluklubayır Tekkesi" olarak da zikredilmektedir.

Hacı Baba Lokantası Beyoğlu'nda İstiklal Caddesi ile Meşelik Sokağı'nın kesiştiği köşede bulunan ve her iki tarafa da kapısı açılan bir lokantadır. Terası Aya Triada Kilisesi'ne bakar. Geleneksel yemekleriyle ünlüdür. Yerli müdavimler kadar turistlerin de beğenisini kazanmıştır.

IV:271b.

Hacı Bayram Can Çeşmesi

Hacı Salih Lokantası

Hacı Bayram Can Çeşmesi Silivrikapı dışında, mezarlıklar arasından geçen bir yolun üzerinde olduğu bilinmektedir. Banisinin kimliği bilinmiyor. 955/1548' de yapılmıştı. Kesme taştan, klasik üslupta, teknesi kırılmış vaziyetteydi.

Hacı Bayram Kaftanî Camii *mad. III:468a.*

Hacı Bekçi (Kavuklu) III:542b.

Hacı Beşir Ağa Çeşmesi Ayasofya Mey-danı'nda, cadde üzerinde, tarihi sute-razisinin önündedir. Hacı Beşir Ağa (ö. 1746) tarafından 1157/1744'te inşa ettirilmiştir. Cephesi mermerle kaplı olmakla birlikte bunlar yer yer kırılmış ve teknesi yok olmuştur. İki mermer sütun arasında yine mermer kornişlerle çerçevelenmiş aynataşının üzerinde şair Rahmi'nin kaleme aldığı kitabesi mevcuttur.

Hacı Beşir Ağa Çeşmesi Babıâli'de, Hacı Beşir Ağa Camii'nin avlu kapısı bi-tişigindedir. Banisi Darüssaade Ağası Beşir Ağa'dır (ö. 1746). İnşa tarihi 1157/1744'tür. Kesme taştan, klasik üslupta yapılmıştır. Suyu akmamaktadır. Kitabesi Bursalı Seyyid Feyzi Efendi'ye aittir.

Hacı Beşir Ağa Çeşmesi Eyüp'te, Nişanca civarında, Nezir Ağa Çeşmesi Sokağı ile Baba Haydar Camii Sokağı'nın birleştiği yerdedir. Sivri kemer üzerindeki dört satırlık kitabesinden çeşmenin, 1151/1738'de Darüssaade Ağası Hacı Beşir Ağa (ö. 1746) tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Klasik üslupta, yüzü kesme taş ile kaplanmış olan çeşme, haznesi nedeniyle büyüktür. Yapı bugün harap durumdadır.

Hacı Beşir Ağa Çeşmesi Fatih'te, Hafız Paşa Camii ile Kumrulu Mescit arasındaki sokaktaydı. 1158/1745'te inşa edilmiş, banisi Darüssaade Ağası Beşir Ağa'dır. 1330/1912'de Antalya Naibi Abdürrahim Şükrü Efendi tarafından tamir ettirilmiştir.

Hacı Beşir Ağa Çeşmesi (Fındıklı) *mad. III:468b.*

Hacı Beşir Ağa Çeşmesi (Kapalıçarşı) *i. III.-468b.*

Hacı Beşir Ağa Çeşmesi Kocamustafa-paşa'da, Ali Fakih Camii'nin karşısında, köşe başındadır. I. Mahmud'un darüssaade ağası Hacı Beşir Ağa (ö. 1752) tarafından 1150/1737'de yaptırılmıştır. Kesme taştan, klasik üsluptaki yapının teknesi yok olmuş, suyu kesilmiş, önüne şehir suyunu akıtan ufak bir çeşme eklenmiştir. Sivri kemerinin üzerinde metni şair Yüm-nî'ye ait kitabe taşı vardır.

II:488c, 489a, V:34b.

Hacı Beşir Ağa Darülhadisi *ma d.*

III.-468c, II:223b.

Hacı Beşir Ağa Külliyesi *mad. III:469c. Hacı Beşir Ağa Sebili* *mad. III:473a. Hacı Beşir Ağa Tekkesi* VII:239b.

Hacı Beşir Ağa Türbesi *bak. Eyüb Sultan Külliyesi*

Hacı Evhad Külliyesi *mad. UL473b, VII:459a.*

Hacı Evhaddin Namazgahı VI:43c.

Hacı Evhadettin Mahallesi Fatih İlçe-si'nde yer alır. İmrahor, Hacı Hüseyin Ağa, Abdi Çelebi, Hacı Hamza mahalleleri ve Zeytinburnu İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 12.886'dır.

Hacı Eyübzade Çeşmesi *mad. III:475b.*

Hacı Halife *bak. Abdullah (Kastamonî)*

Hacı Halil Efendi Çeşmesi Üsküdar'da, Selamsız Caddesi üzerindedir. Matbah Eminî Hacı Halil Efendi tarafından 1119/1707'de yaptırılmıştır. Basık kemerinin altında tas koymaya mahsus iki yuva vardır. Aynataşı kabartma oymalarla süslenmiştir. Yanında hayvanları sulamak için bir yalağı da bulunan tekne molozlarla dolmuştur. İki kitabeden biri yapılışına aittir. Diğer kitabe Bezmiâlem Valide Sultan'ın çeşmeyi 1260/1844'te Çarşınır Nazenin Usta'nın ruhu için tamir ettirdiğini belirtmektedir.

Hacı Halil Efendi Suyolu VII:351b.

Hacı Halil Mescidi *mad. III:475e.*

Hacı Hamza Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Cambaziye, Ali Fakih, Abdi Çelebi, Hacı Evhadettin mahalleleri ve Zeytinburnu İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.884'tür.

Hacı Hamza Mescidi Kocamustafapa-şa'da, Mektep Sokağı ile Hacı Piri Sokağı'nın arasındaki arsada yer almaktadır. Banisi debbağ ustalarından Hacı Hamza'dır (ö.1579). Caminin ha-ziresinde yer alan ve baninin mezarı ile karıştırılan mezar, devrinin meşhur şeyhlerinden Şeyh Hamza'ya aittir. Mimar Sinan'ın sakıflı camilerindendir. Zaman içindeki tamirlerle özgün durumunu yitirmiştir. Moloz taştan inşa edilen yapı bir sıra kirpi saçak üzerine kiremit çatıyla örtülüdür. 19. yy' da yenilendiği anlaşılan caminin batı ve mihrap duvarında ikişer tane ince uzun, sağır yay kemerler içine alınmış, pencereleri bulunmaktadır. Eski haliyle tahta kaplamalı bir bölüm olan son cemaat yeri ve yuvarlak bir niş şeklindeki mihrabı bulunan harim kısmı, günümüzde tamamen yenilenmiş, kuzey cephesine betondan iki katlı bir son cemaat yeri eklenmiştir. Kuzeybatı köşesinde camiye bitişik taştan inşa edilen güdük minarenin kaidesi beşgen, kalın gövdesi on iki köşeli, şerefe altı düzdür. Caminin mihrap duvarının önünde hazire yer alır.

Hacı Harutyun III:113c.

Hacı Hasan Efendi Çeşmesi *mad. III:476b.*

Hacı Hasan Sokağı Sarnıcı VII:554a.

Hacı Hasanzade Mescidi *mad. III:476c, VII:554a.*

Hacı Hesna Hatun Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Kuzguncuk, İca-diye, Selami Ali, Solak Sinan, Selman Ağa mahalleleri ve İstanbul Boğazı'y-la çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.277'dir.

Hacı Hüseyin Ağa Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. İmrahor, Hacı Evhadettin, Abdi Çelebi, Koca Mustafa Paşa, Sancaktar Hayrettin mahalleleri ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.226'dır.

Hacı Hüseyin Ağa Mescidi *bak.* Arap-kapısı Mescidi ve Tekkesi

Hacı Hüseyin Bağ Köşkü *bak.* İhlamur Kasrı

Hacı Hüseyin Paşa Köşkü III:179c. **Hacı Hüseyin Paşa Sebili** IV:447a. **Hacı Hüsrev Camii** *mad. III:477a.*

Hacı Hüsrev Mahallesi *bak.* İstiklal Mahallesi (Beyoğlu)

Hacı İbrahim Çeşmesi Mevlanakapı'da, Evliya Camii ile Yayla Camii arasındadır. Banisinin kimliği bilinmiyor. 11497 1736'da yaptırılmıştır. İlk şeklini tamamıyla yitirmiştir. İşlemeli aynataşı ve kitabesi yerinde durmaktadır. Teknesi mevcut değildir.

Hacı İbrahim ve Salih Biraderler

II:318b.

İlgili madde: Vefa Bozacısı VII:373a

Hacı İlyas Mescidi Fatih İlçesi'nde, Sarı-güzel Caddesi'ndeydi. Yapım tarihi bilinmemektedir. Banisi Hacı İlyas Çelebi olup, Mimar Sinan'ın eseridir. Cami, medrese, mektep ve çeşmeden müteşekkil olan külliye'nin hiçbir parçası günümüze ulaşmamıştır.

Hacı İlyas Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Eğ-rikapı'da, II. Mehmed (Fatih) dönemine ait Yatağan Camii'nin içinde faaliyet gösteren bu tekkenin kuruluş tarihi tespit edilememektedir. Hacı İlyas adında bir hayır sahibinin faaliyete geçirdiği tahmin edilebilen tekkenin Hamdullah Efendi adındaki postnişini, Saliha Sultan'ın (ö. 1843) 1249/1834' teki düğününe davetli Gülşenî ve Bay-ramî ^şeyhleri arasında zikredilmektedir. *Âsitâne* (1840) ile *Mecmua-i Tekâ-yâ'da* (1889) ise Kadirîliğe bağlı olarak gösterilmiş, ayin günü perşembe olarak verilmiştir.

Hacı İvaz Mescidi Fatih İlçesi'nde, Sarıgü-zel'de, Dibek Caddesi'nde bulunuyordu. "Ayvaz Kasap Mescidi" de denilen mescit 20. yy'ın başlarında yanmış, bir süre harap durumda kaldıktan sonra kalıntıları ortadan kaldırılmıştır.

Hacı Kadın IV:69c.

Hacı Kadın Camii *mad. III:477b.*

Hacı Kadın Hamamı Fatih İlçesi'nde, Samatya'da, Hacı Kadın Camii'nin yanındadır. Bir çifte hamam olan yapının erkekler kısmının soyunmalığı çok yenidir. Dört kalın destekle taşınan

şirvanlı ve ortası havuzlu soyunma-lık dar bir kapıyla ılıkliğa açılmaktadır. Sağda dikdörtgen planlı iki halveti ve solda usturalığı bulunan dört bölümlü ılıkliğin ardından kare planlı on bir kurnalı sıcaklık gelmektedir. Ortasında göbektaşı ve halvetleri bulunmayan sıcaklığın üzerini fanuslu büyük bir kubbe örtmektedir. Hamam halen çift taraflı olarak çalışmaktadır.

Hacı Kadın Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Yavuz Sinan, Hoca Gı-yasettin, Molla Hüsrev mahalleleri ve Fatih İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 377'dir.

Hacı Kadın Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Kocamustafapaşa-Samatya arasında, Ali Fakih Mahallesi'nde, Hacı Kadın Caddesi'nde bulunmaktaydı. Vezir İskender Paşa'nın kızı Mihrişah Hatun (ö. 1540) tarafından 934/1527'de yaptırılmış bir Halvetî-Sünbülî tekkesiydi. Ayin günü *Âsitâne'de* (1840) pazar, *Mecmua-i Tekâyâ'da*. (1889) perşembe olarak verilen tekke tamamen ortadan kalkmış bulunmaktadır.

Hacı Kaptan Yahşi Beykoz İlçesi'nde, Paşabahçe'de, eski vapur iskelesinin yakınındadır. Art nouveau stilinde, ahşap bağdadi yapısı ile dikkati çeker. Giriş merdiveni ve üzerindeki gömme balkon, üçerli bitişik pencereleri ve dik semer kiremitli damı karakteristik unsurlarıdır.

Hacı Kemaleddin Camii VL359a. **Hacı Köçek Camii** I:14c. **Hacı Köçek Hamamı** bak. Sultan Hamamı **Hacı Küçük Camisi** VI:65c.

Hacı Mahmud Ağa Tekkesi Zeytinburnu İlçesi'nde, Merkez Efendi Mahallesi'nde, Yenikapı Mevlevîhanesi'ne giden Mevlevihane Caddesi'nde bulunmaktadır. II. Bayezid döneminde (1481-1512) Hacı Mahmud Ağa adında bir hayır sahibi tarafından mescit olarak inşa edilen yapı 1291/1874'te Halvetî-liğin Şabanî kolundan Şeyh Salih Sa-laheddin Efendi tarafından tekkeye dönüştürülmüştür. Ayin günü cuma olan tekkenin, 19. yy'ın ikinci yarısında, muhtemelen 1874'te yenilendiği anlaşılan yapılan Cumhuriyet döneminde harap olmuş, günümüze kagir duvarlı, ahşap çatılı mescit-tevhid-haneden bazı duvar kalıntıları ile ahşap harem-selamlık kanadının yıkıntıları ve bir-iki mezarı içiren küçük haziresi ulaşabilmiştir.

Hacı Mahmud Çeşmesi Beyazıt'ta, Bayezid Medresesi'nin önünde, cadde üzerinde bulunuyordu. Banisinin kimliği bilinmiyor. Meydan düzenlemeleri sırasında yok olmuştur. Yapım tarihi 1115/1703'tü.

Hacı Mahmud Efendi Tekkesi bak. Başçı Mescidi, Tekkesi ve Çeşmesi

Hacı Mehmed Ağa Çeşmesi mad.

III:477b.

Hacı Mehmed Çeşmesi Cibali ile Kü-çükmustafapaşa arasında, Kandiligü-zel Camii yakınındaydı. Banisinin kimliği bilinmiyor. İl60/1747'de inşa edilmiştir.

Hacı Mimi Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Şahkulu, Tomtom, Firuz Ağa, Kılıç Ali Paşa, Kemankeş, Müeyyetza-de ve Bereketzade mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.641'dir.

II:221a.

Hacı Mimi Mescidi "Karanlık Mescit" olarak da anılan yapı Beyoğlu'nda, Hacı Mimi Sokağı'ndadır. Hacı Mimi tarafından 16. yy'da yaptırılan mescidin 1958'de çekilen fotoğraflarına göre örtüsü ve duvarlarının büyük bir bölümü yıkılmıştı. Ancak, sivri hafifletme kemerlerinin altındaki taş söve-li ve lokma parmaklıklı pencereler ve bunların üstünde 19. yy'daki onarımlarına işaret eden sivri kemerler duruyordu. Mescit daha sonra büyük bir kısmı betonarme olarak yenilenmiştir. Çift meyilli çatısının ortasında, sekizgen kasnağının etrafında sivri kemerli bir pencere kuşağı bulunan kurşun kaplı bir kubbe yer almaktadır. Kareye yakın dikdörtgen planlı caminin mihrap eksenini üzerindeki kapısından küçük son cemaat yerine girilir. Harim mekânının kuzeyinde, ortasında dikdörtgen bir çıkma yapan betonarme mahfil bulunur. Üç sıra mukar-naslı mihrabı özgündür. Kuzeybatısındaki minare, yapı kütesinin içinden çıkar.

Hacı Mustafa Ağa Çayhanesi II:482a.

Hacı Mustafa Ağa Çeşmesi Mahmud Paşa Camii'nin avlusuna Nuruosma-niye tarafından girerken sağda yer alıyordu. 1025/1616'da yapılmıştı. Klasik üslupta, kesme taştan ve mermerden bir çeşmeydi. Kemerinin altında bir hadisin ve bunun altında da Ha-şimî'nin bir kitabesinin bulunduğu bilinmektedir.

Hacı Mustafa Bey Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Beykoz Koyu'nun güney kıyısı-sındaydı. 19. yy yapısı olan bina 1992' de tamamen yıktırılmıştır. Neoklasik üsluptan izler taşıyan yalı 560 m²'lik temel alanına sahipti. İç planı iddiasız olmakla beraber tezyinatta Batı etkisi görülüyordu. Merdivenler çok rastlanan torna işi, duvarlar bağdadi, pencereler ise çift kaval tarzındaydı. Yalının iki tarafındaki kagir binalardan biri Subaşı Suyu deposu olarak, diğeri ise Mustafa Bey'in ağabeyi Mehmed Bey için yaptırılmış, bu nedenle kimi zaman Mehmed Bey Yalısı olarak anılmıştır.

Hacı Mustafa Çeşmesi Fatih'te, Kızıtaşı Caddesi üzerinde, apartmanlar arasında sıkışmış vaziyettedir. 1202/1787'de yapılmıştır. Mermer kaplı yuvarlak bir cephesi vardır. Teknesi doldurulmuş,

lulesi koparılmış ve setleri tahrip edilmiştir. İki yandaki mermer sütunları birleştiren kornişin üstünde yine yuvarlak bir satıh üzerine yazılmış dört beyitlik kitabesi durmaktadır.

Hacı Mustafa Çeşmesi Mevlanakapı ile Silivrikapı arasında, Yayla'da, Seyyid Ömer Camii'nin karşısındaydı. Sipahi Kethüdası Hacı Mustafa Ağa tarafından 1122/1710'da yaptırılmıştı.

Hacı Osman Bayırı IIL384c, VII:200b. **Hacı Ömer Mescidi** *mad. III:478a.*

Hacı Paşa Camii Üsküdar'da bulunduğu bilinen bu yapıdan günümüze hiçbir iz ulaşmamıştır. Banisi olan Hacı Ahmed Paşa îsfandi-yaroğullarından, Şemsi Ahmed Paşa'nın (ö. 1580) akrabasıdır. Cami *Tezkiretü 'l-Bünyan* ve *Tez-kiretü'l-Ebniye'de* Mimar Sinan'ın eseri olarak gösterilmekte, Hacı Paşa ya da Elhac Paşa Mescidi olarak da adı geçmektedir. Evliya Çelebi Üsküdar' daki mescitleri sayarken Hacı Paşa Camii'nin bu bölgedeki en geride kalan mescit olduğunu söyler. *Hadîka'da* yapının adı geçmemektedir.

Hacı Pirî (ö. 1630) IV:369c, 373a. **Hacı Pirî Camii** *bak.* Kadirîhane Tekkesi

Hacı Raşid Efendi Camii *bak.* Küçük Efendi Tekkesi

Hacı Receb Mescidi III:311a.

Hacı Reşid'in Çayhanesi 19. yy'ın sonu ile 20. yy'ın başında Direklerarası'nın ünlü çayevi. Dönemin edebiyatçıları, külhani edipler, İstanbul'un ilginç tipleri, Andelip (Faik Esad) gibi içki düşkünleri burada buluşurlardı. Burada İstanbul'a özgü fıkralar anlatılır, taklitler yapılır, şiirler okunur, eleştirilirdi. Çayhane sahibi Hacı Reşid ufak tefek esmer, yalınkat sarığının arasına daima bir çiçek iliştiren, şiir düşkünü, kültürlü bir insandı. Çayhanesinde bütün gazeteleri bulundururdu. II. Abdülhamid karşıtlarının buluşup görüştükleri çayhaneye hafiyeler uğramazlardı. II. Meşrutiyet! izleyen yıllarda Hacı Reşid ölünce çayhaneyi Mersin Efendi işletmeye başlamıştı.

II:481c.

Hacı Salih Lokantası Uzun yıllar Beyoğlu Parmakkapı'da Sakızağacı Caddesi'nde faaliyet gösterdikten sonra, 1980'lerin ikinci yarısında İstiklal Caddesi'ndeki Anadolu Pasajı'na taşınmış olan ve geleneksel yemekleriyle tanınmış lokanta. Ünlü Abdullah Efendi Lo-kantası'ndan yetişmiş olan Hacı Salih Bey'in bu lokantası, bir dönem için aynı firma adıyla konserve yemekler, reçel ve turşular da imal etmekteydi. Lokanta Anadolu Pasajı'na geçtikten sonra eski rağbeti bulamamıştır. Sadece öğle servisi yapmaktadır. Hacı Salih'in eski yerinde ise bugün Hacı Abdullah adlı bir başka geleneksel lokanta bulunmaktadır.

Hacı Selim Ağa Kütüphanesi 178

179

Hale Opereti

VI:9b.

Hacı Selim Ağa Kütüphanesi *mad. III:478b.*

Hacı Seyyid Ağa Çeşmesi VL340b. **Hacı Tehniyesi** *mad. III:4 79a.* **Hacı Yakub Kazdal Camii** I:533c.

Hacı Yusuf Ağa Çeşmesi Fatih İlçesi'nde, Aksaray'da, Atatürk Bulvarı yakınında, Oruç Gazi (İsmail Efendi) Camii'nin karşısında bulunuyordu. Cami ve çeşme ortadan kaldırılmıştır. Çeşme klasik üslupta, kesme taştan inşa edilmişti. Kemerin üzerinde yer alan kitabede, Yeniçeri Ocağı serbevvabı Hacı Yusuf Ağa tarafından ölen oğlu Mehmed Ağa'nın ruhu için 1125/1713'te yaptırıldığı yazılıydı.

Hacıbekir *mad. III479c, I:159c, 542c, IV:271a, 455c, V:224a.*

Hacıbekir, Ali Muhiddin III480a. **Hacıbekirzade Köşkü** II:409a.

Hacıhüsrev *mad. III-ASOc, II:514a. İlgili madde:*

Çingeneler II:514a **Hacı Köyü** L99c. **Hacıyanopulos, Vasil** II:523c. **Hacopulo Ham** V:275a. **Hacopulo, Kiryako** III:481a, IV:95c. **Hacopulo Köşkü** *mad. III481a.*

Hacopulo Pasajı *mad. III481c, II:216b, IV:269b, VI:129a, 226a.*

Hacopulos, Aleksandros (1911, İstanbul - ?, ?) Eğitimci. İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu'nu bitirdi. Fener Rum Kız Lisesi müdürlüğü yaptı. 10-11. dönem (1954-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

I:215a, VI:368a.

Haç (Surp) Kilisesi (Üsküdar) *mad. III482C, L533c, III:184b.*

Haçadur (Kalemkâr) IV:395a. **Haçaduryan, Arto** II:387c. **Haçaduryan, Dikran** II:387c.

Haçaduryan, Karekin *mad. III: 483a, IV:400c.*

Haçlı Anıt II:483a.

Haç Seferleri *mad. III483a, I:182b,*

271b, II:437a, V:138c, VI:252c. *İlgili madde:* Latin İmparatorluğu V:197a

Hadaik-i Hassa Saray bahçeleri. Saray içinde ve saray dışında olmak üzere iki kısımdı. Saray dışı bahçelerin başlıcaları şunlardı: Kadıköy Bağı, Davut-paşa, Beşiktaş, İskender Çelebi, Arna-vutköyü, Bebek, Emirgüne, Kalender, Büyükdere, Tokat, Sultaniye, Paşa-bahçesi, Çubuklu, Kandilli, İstavroz, Üsküdar, Ayazma, Salacak, Haydarpaşa, Fenerbahçe, Florya, Halkalı, Topçular, Vidos, Alibeyköyü, Kâğıthane, Karaağaç ve Hasköy.

Haddehane I:353b. **Haddeler, Ari** V:303a. **Haddeler, Rober** V:303a.

Hadım Hasan Paşa Medresesi *mad. III:489a.*

Hadım İbrahim Paşa Camii *mad. III:490b.*

Hadım İbrahim Paşa Mescidi ve Medresesi *bak.* Esekapı Mescidi ve Medresesi

Hadımağası *bak.* Haremağası **Hadımköy** Büyükçekmece Gölü'nün kuzeybatı dolaylarına düşen, Çatalca 11-çesi'ne bağlı bucak. 1990 sayımına göre nüfusu 6.700 dolayındadır. Merkez köyünün adı da Hadımköy'dür ve burada 1. Zırhlı Tümen Karargâhı yer almaktadır. Bucak merkezinde demiryolu istasyonu bulunduğundan Hadımköy daha çok Halkalı ve Küçükçekmece ile irtibatlıdır. II. Dünya Savaşı yıllarında Türkiye'nin ünlü Çatalca savunma hattının önemli mevzilerinden birisi olan Hadımköy'den Trakya'daki birliklere asker, mühimmat ve erzak sevkıyatı yapılırdı. Bugün de Hadımköy ve çevresindeki Çakmaklı, Ömerli, Hoşdere vb yöreler askeri bölge kapsamına girmektedir.

IL228b.

Hadımköy Askeri Hastanesi 1890'da inşa edildi. Balkan Savaşı'ndaki kolera ve tifüs salgınlarında kullanıldı, aynı zamanda bir tahliye hastanesi görevi yaptı. Savaş bitince hastane boşaltıldı. I. Dünya Savaşı'nda yeniden faaliyete geçirildi. Çanakkale savaşları sırasında 2. ve 5. orduların sıhhi desteğini sağladı. Mütareke'de Fransızlar tarafından işgal edildi. 1923'te 100 yatakla yeniden hizmete sokuldu. 1928' de büyük bölümü yandı. 1938'de onarılarak II. Dünya Savaşı'nda 200 yataklı kadrosu ile hizmet verdi.

Hadi Semi Bey Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Kandilli-Göksu caddesindedir. Geleneksel üslupta, ahşap/bağdadi bir yapıdır. İlk binası 18. yy'm sonlarında iki İngiliz hekim tarafından yaptırılmış, I. Dünya Savaşı'ndan sonra Atinalı armatör Likardopulos'a geçmiştir. 1959-1960'ta yapılan restorasyon sırasında harem bölümü yıktırılmış, limonluk yüzme havuzuna dönüştürülmüş, ci-hannüma kaldırılmış, çatıya Marsilya kiremitleri döşenmiştir. Bahçesindeki çeşme, 1826'da yapılmıştır.

Hadi, Sevinç IL188a. *İlgili madde-*.

Milli Reasürans Kompleksi V:464a **Hadi, Şandor** II: 188a. *ilgili madde-*. Milli Reasürans Kompleksi V:464a

Hadîkatü'l-Cevâmi I:36a, 121a,

II:118b, 375c, 383c, 391c, III:123c, 234b, IV:5a, 5c, 7c, V:7c, VI:225c, 489b, 489c, VII:334b, 443c, 538c, 542c, 558c.

ilgili madde:

Hüseyin Ayvansarayî IV: 1 07a **Hadiye Fahriye Hanım** VI:6a.

Hadrianus II:180b, 259a, 319a, VIa, VI:34la.

Hadrianus I (Papa) III:146a.

Hadrianus Kemerli *bak.* Bozdoğan Kemerli

Hadrianus Suyolu III:525a.

Hafız Ahmed Ağa Meydan Çeşmesi

mad. 111491e.

Hafız Ahmed Paşa Çeşmesi *mad:*

Hafız Ahmed Paşa Külliyesi *ma d.*

IH:492a.

Hafız Ahmed Paşa Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Kuzguncuk'tadır. Köprülü-zade Hafız Ahmed Paşa vakfına dahildir. 1880-1890'larda yapılmıştır. Klasik, Türk mimari üslubunun bir örneğidir.

Hafız Baba IV: 14e.

Hafız Burhan *bak.* Sesyılmaz, Burhan

Hafız Efendi (19. yy) Sohbetine doyulmayan İstanbul efendilerindendi. Zengin olmayan ve Beyazıt'taki Kâğıtçılar Çarşısı'nda tavuk taşlığı, ciğeri satarak geçimini sağlayan Hafız Efendi, İstanbul'un orta sınıf halkının düzenlediği ve "hayındım geceleri" denen helva sohbetlerine çağrılırdı. İnceliği, güzel konuşması, her konuya uygun bir fıkra bulup anlatması, eski deyimle, "fıkra-gû" olması nedeniyle nerede bir sohbet düzenlen-se "Hafız Efendi'siz hayındım gecesi olmaz" denir, mutlaka davet edilirdi.

Hafız Efendi (ö. 1890, Hacı) V:361a. **Hafız Kumral** II:396b.

Hafız Post (?, İstanbul - 1694, İstanbul) Besteci, tanburi, hattat, şair. Asıl adı Mehnîed'dir. Türk musikisi tarihine Hafız Post adıyla geçmiştir. Şair Na-ilî'nin himayesinde yetişti. Halvetî tarikatına girdi. Tophaneli Mahmud Efen-di'den hat, Kasımpaşalı Osman Efen-di'den musiki öğrendi. Şiirlerine tezkirelerde rastlanır. Büyük beste şekillerinden şarkılara kadar dini ve dindışı hemen bütün şekillerde 1.000'i aşkın eser bestelediye de bunlardan pek azı günümüze ulaşabildi. Türk musikisinin en eski örnekleri arasında yer alan güçlü eserleriyle musikide bir Osmanlı (İstanbul) üslubu oluşmasında en çok payı bulunan öncü bestecilerdendir. Hazırladığı güfte mecmuası da Türk musikisinin en eski yazılı kaynaklarından biri olması yönünden büyük değer taşır.

I:44a, II:107a, V:523b, 527c. **Hafid** (Kemençeci) III: 4a. **Hâfir Türbesi** *mad.* *UL493b*, VI:405c.

Hafiyelik *mad. III493b.* **Hafsa Sultan** (ö. 1534) *ilgili madde:*

Haseki Hafsa Sultan Türbesi IV: 3c **Hafsa Sultan** (ö. 1538) VLSOOc.

Hafsa Sultan Türbesi *bak.* Sultan Selim Külliyesi

Hafta Haftalık edebiyat dergisi. 1882-1883 yıllarında yayımlandı. Sahibi Mihran, muharriri Ş. Sami'ydi.

Haftalık Resimli İstanbul 1909'da 12 sayı yayımlandı. Sorumlu müdürü Mustafa

Refik'ti.

Hagiobazazi VII:496b.

Hagios Mokios V292a.

Hagop (Surp) Kilisesi Fatih İlçesi'nde, Altımermer'de, Kırımlı Aziz Soka-ğı'nda, no. 16'dadır. Baş kesilen Aziz Hagop'a ithaf edilen kilisenin ilk inşası hakkında tam bir bilgi mevcut değildir. Ancak 19. yy'dan önce olduğu sanılmaktadır. Patrik Hagop Se-ropyan döneminde ahşap haliyle onararak 1858'de tekrar ibadete açılmıştır. Saraf Parseğ İstanbulluyan'ın da maddi desteği ile tüm bina kompleksi ile (okul, vb) yeniden kagir olarak inşa edildi. Yeni kilisenin ibadete açılışı 28 Aralık 1899 günü Patrik I. Horen Aşıkyan tarafından yapıldı.

III: 184a.

Hagop (Surp) Şapeli V21a. Hagop (Surp) Yetimhanesi IV:452c.

Hagopos IH Seropyan (Baladı) IV:549a.

Hagopyan, Aleksan VII:135c. Hagopyan, Boğos III: 183a. Hagopyan, Hovhannes IV:552c. Hagopyan, Mikhayel IV:552c.

Haham Ağa (1829, ? - 1883, İstanbul) Bestekâr. Asıl adı Avraın Mandil'dir. ilk müzik derslerini bir hanende olan babasından aldı. Aynı zamanda Hasköy Sinogoğu'nun hahamı olan babası ölünce onun yerine 1849'da hahamlığa getirildi. Dönemin müzik ustaları Dellalzade İsmail Efendi, Haşim Bey ve Şeyh Ataullah Efendi'den yararlandı. Özellikle Galata Mevlevîtanesi'n-deki ayinlere katılırdı. Dini ve dindışı eserler vermesine karşın bunlardan çok azı günümüze ulaşabilmiştir.

Hahambaşı Evi Hasköy'de bulunan, S. H. Eldem'in tespit ettiği 18. yy yapısı konak. Hiçbir dönemde bu yörede hahambaşı makamı bulunmadığından, yapının Hasköylü bir hahama ait olduğu düşünülmelidir. Konak, Yahudi seçkinlerine ait diğer ahşap konaklarla birlikte 1950 sonrasında yıkılmıştır. Karnıyarık planı, dikdörtgen bir sofa ile dört köşede odalardan oluşuyordu. Sofanın kısa cepheleri pencereliydi. Yan cephedeki giriş kapısının hemen karşısında, üst kata çıkan merdiven bulunmaktaydı. Böylelikle evin

içine girmeden üst katta ayin ve tören yapılan mekâna ulaşılabilmekteydi. Giriş katındaki sofadan da konağın arkasındaki bahçe ve teraslara geçiliyordu. Üst kattaki sofanın karşılıklı geniş cephelerinde saat, çeşme, lambalık, yüklük, dolap ve merdiven gibi elemanların yerleştirilmesinde simetrik bir düzen aranmıştı. Merdiven kapısı ve çeşme üzerinde İbranice kitabeler bulunuyordu. Konağın önemli bir özelliği, üst kat odalarının üçünde, nişler içine yapılmış duvar resimleriydi. 18. j}' zevkini yansıtan bu bahçe manzaralarının yapıdan biraz daha yeni olduğu anlaşılmaktadır.

IVIOc. **Hahambaşıhk mad. III:494b, VII:405b.**

Hak Günlük siyasi gazete. 1912'de yayımlandı. Sahibi ve sorumlu müdürü Mahmud Cemil'di.

Hakanî (? , İstanbul - 1606, İstanbul) Divan şairi. Sadrazam Ayaş Paşa'nın soyundan geldiği için Hakanî Mehmed Bey diye de anılırdı. Çeşitli memuriyetlerde bulunmuş ve Hz Muham-med'in cismani görünüşünü tahayyül-en tasvir eden *Hilye-i Hakanî* adlı mesnevisiyle tanınmıştır. Mezarı Edir-nekapı'da Mihrimah Sultan Külliye-si'nin haziresindedir.

Hakayddi'l-Vekayi Günlük gazete. 2 Eylül 1870-20 Şubat 1872 tarihleri arasında 800 sayı yayımlandı. Sahibi Rüş-dü ve Filib'di.

Hakgüder, Alaeddin VI69b.

Hâkî Baba Tekkesi Eyüp İlçesi'nde, Bül-bülderesi'nde, İslam Bey Mahallesi'n-de, Evlice Baba Mescidi Sokağı'nda, Evlice Baba Mescidi ve Tekkesi'nin karşısında bulunmaktadır. 18. yy'ın sonlarında Kadirîliğe bağlı Şeyh Ab-dülkadir Hâkî Efendi tarafından kurulmuş, 1310/1892-93'te yine aynı tarikattan Şeyh Mehmed Sadeddin Efendi tarafından ihya edilmiştir. Tekkenin son postnişini Şeyh *Hafız* Hüseyin Naz-mi Efendi (Ceylan) son dönemde, Kadirîliğin yamsıra diğer birçok tarikatın zikir usullerini ve tekke teşrifatını genç kuşaklara aktaran, İstanbul işgal altındayken, babası ile birlikte Milli Mücadele'ye yardım faaliyetlerinde bulunmuş bir kişiydi. "Maruf Baba" adıyla da tanınan ve ayın günü cuma olan Hâkî Baba Tekkesi'nin tevhid-hanesi Cumhuriyet döneminde bakımsızlıktan çökmüş, harap durumdaki harem dairesinde Şeyh H. Nazmi Ceylan ikamet etmiş, vefatında tekkenin küçük haziresine gömülmüş ve üzerine mensupları tarafından bir türbe inşa edilmiştir.

Hakikîzade Tekkesi (Eğrikapı) *ilgili madde:*

Sinanîlik VII:6a **Hâkim Efendi** VI:155a. **Hak-İş** IV:287b, VT:525c.

Hakkâklar Çarşısı I:279a, II:476a, III:495c, VI: 17a.

Hakkâkkk *mad. IH:495b, IV:395b, VI: 17a.*

Hakkı (Bıçakçızade) VII:328c. **Hakkı** (Miskyağcı) VI147c. **Hakkı Bey** (Hafız) VI: 188a. **Hakkı Bey Konağı** IV:155b. **Hakkı Dede** (ö. 1903) VII:113b. **Hakkı Efendi** (ö. 1916, Siyahı) II:122b. **Hakkı Şinasi Paşa** I:549a. **Hakkı Tahsin** IIL276a.

Hakkı Tarık Us Kütüphanesi *mad. IIL496a, II:93c, VI:406c.*

İlgili madde:

Us, Hakkı Tarık VII:327b **Hakkîlik** *ilgili madde:*

Celvetîlik II:394b **Haktanır, Galip** VII:376a. **Halaçyan Efendi** V346b. **Halas Vapuru** *mad. IIL496b.*

Halaskar Gazi Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Meşrutiyet, Teşvikiye, Harbiye, Ergenekon, Bozkurt ve Cumhuriyet mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu

(1990) 1.900'dür.

Halaskar Zabitan Grubu I:523b, V:346a, VII: 18b.

Halaskârgazi Caddesi *mad. III:496c*, 550a, VL165a, VII: 534a.

ilgili maddeler: Atatürk Müzesi L387b Şişli IIL496a

Halayık Yaratık, kul anlamına gelen bu sözcük, Osmanlı kent yaşamında ev işleri için satın alınan kız köleler için kullanılmaktaydı. Cariye olarak alınan köle kızlar daha güzel, zeki ve pahalı olup bunlar, ev işlerinin yanında, efendilerinin koynuna da girerlerdi. Oysa halayıklar yalnızca evin ya da konağın temizlik, çamaşır, çocuk bakımı vb işlerine bakarlardı. İstanbul'da, halayık istihdamı, cariye istihdamından daha yaygındı. 1908'de II. Meşrutî-yet'in ilanı ile cariye ve halayık alım satımı yasaklandı.

Haldun Taner Sahnesi III:46c.

HaleAsaf VI:437a.

Hale Opereti 1922'de Celal Esat (Arse-ven) yönetiminde kurulan operet topluluğu. Bazı sanatseverin de maddi yardımında bulunduğu topluluk Kadıköy'de Hale Tiyatrosu'nu kiralayarak "Çardaş" operetiyle perdelerini açtı. Daha sonra "La Mascotte", "İstanbul Gülü", "Eski Yuva" ve "Saatçi Ruhi" operetlerini oynadı. Kadrosunda Şeref (Şenpınar), Ömer Aydın, Gavroş Tolayan, Lüsi Tokatlı, Refik Kemal (Ar-duman), Mahmut İbrahim gibi adlar yer alıyordu.

Hale Sineması

180

181

Halil Rifat Paşa

V:312a. **Hale Sineması** I:284b, 536c, 540c,

VII:114c, 138a. Hale Vapuru *mad. III:497b*.

Halep Pasajı *mad. III:497c*. II:216b, IV:269c, VI:226b, 538a, VII: 14a.

Halep Vapuru marf. *III:498b*, I:532c, II:76a.

Halet Efendi (ö. 1823) m#d. *III:498c*, I:31a, IV:186c, 314a, V:255a, 556c, 560a, VI:36c, 510c, 517a, VII:166c.

Halet Efendi Kütüphanesi *bak.* Galata Mevlevîhanesi

Halet Efendi Sebilküttabı ve Türbesi

III:364b.

Halet Paşa (? , İstanbul - 1879, Cidde) Şehremîni. Babîâlî kalemlerinden yetişti. Defterdarlık ve mutasarrıflık yaptı. 1870'te Trablusgarp, 1872'de

Edirne, ardından Sivas valisi oldu. Şûra-yı Devlet üyesi iken Eylül 1875-Ocak 1876 arasında şehreminliği yaptı. Daha sonra nazırlıklarda, Şûra-yı Devlet ve Mec-lis-i Ayan üyeliklerinde bulundu. Cidde valisiyken öldü.

Halet Said Efendi (ö. 1823) I:358b,

IL399c. *ilgili madde:* Aşçı Ahmed Dede Türbesi I:358b

Haleti (Azmizade) (1570, İstanbul -1631, İstanbul) Divan şairi. 21 yaşında Süleymaniye Medresesi'ne müderris oldu, çeşitli eyaletlerde kadılıklarda bulundu. Kazaskerlik makamına kadar yükseldi. Şiirde özellikle rubai ustası kabul edildiğinden "üstad-ı rubai" diye anıldı, kendinden sonraki divan şairlerinden ve bu arada Nedim'den büyük övgüler aldı. *Divan'ı, Rubaiyat'ı, Sakiname'si* günümüze değin ulaşabilmiştir.

Halevi, Moşe II:13c.

Hah Müzesi *mad. III499b.*

Halıcı, Fevzi VI:6a.

Hahcı Hasan Mescidi *bak.* Kaliçeci Hasan Mescidi

Hahcı, Nevin VI:6b.

Halıcılar Fatih İlçesi'nde, Fatih Külliye-si'nin ana kapısının karşısında başlayıp, güneydoğuya doğru dik bir eğimle inen ve Fevzi Paşa Caddesi'ni Adnan Menderes Bulvarı'na (Vatan Caddesi) bağlayan, kendisine paralel Akdeniz Caddesi'nin güneydoğusunda yer alan Halıcılar Caddesi çevresi. Eski adı Kaliçeciler (kaliçe: küçük halı) iken zamanla Halıcılar'a dönüşmüştür.

Halıcılar Medresesi *bak.* Sultan Selim Medresesi

Hahcıoğlu Halic'in Beyoğlu yakasında, Hasköy ile Sötlüce arasında yer alan semt. Boğaziçi Köprüsü'nü Haliç Köp-rüsü'ne bağlayan O-2 Karayolu'nun viyadüğünün alt kısmına düşer. Doğusunda Mahmut Şevket Paşa Mahallesi ve Okmeydanı bulunur. Semtteki

Musevi mezarlığı geniş bir alanı kaplar. Osmanlı döneminde Sötlüce ile birlikte Halic'in gözde mesire yerlerin den birisi olan Hahcıoğlu, bugün bakımsız bir semt halindedir.

II:221a, III:502b, IV:11b, 12b, 51c. *ilgili maddeler:*

Abdüsselâm Camii ve Tekkesi I:55a Mihrişah Valide Sultan Camii V:458b

Hahcıoğlu Askeri Hastanesi I:349c.

Hahcıoğlu Camii *bak.* Mihrişah Valide Sultan Camii

Hahcıoğlu Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Örnektepe, Sötlüce, Piri Paşa mahalleleri ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.235'tir.

Hahcıoğlu Mecruhın Hastanesi Balkan Savaşı sırasında İstanbul'da açılan yardımcı hastanelerdendir. Haliç'teki eski Mühendisliane-i Berri-i Hümayun

Kışlası'nda faaliyet göstermiştir.

Hahcıoğlu Protestan Kilisesi III:184b. **Halic-i Bahr-i Rum** II:281c. **Halic-i Bahr-i Siyah** II:281c. **Halic-i Dersaadet Şirket-i Hayriyesi**

mad. III:500a, 32b, VII:142b. **Halic-i Konstantiniye** II:281c, IIL502a.

Haliç *mad. III:501a*, I:45c, 112a, 152a, II:496b, III:77b, IVIOc, İla, 530c, V216a, 216c, VI:554a, VII:74c, löOc, 253c, 450c.

İlgili maddeler: Alibeyköyü I:203a Atıksu I:4.00a Ayakapı I:436b Ayvansaray I:491c Ayvansaray Köprüleri I:495b Azapkapı I:500c Balat II: 10a

Camialtı Tersanesi II:375a Cibali II:428a Defterdar III: 14e Eminönü III:158c Eyüp III:245b Fener III: 279a Galata Köprüleri III:357b

Halic-i Dersaadet Şirket-i Hayriyesi III: 500a

Haliç İşi III:509c

Haliç Köprüleri III:510a

Hasköy IV: 10a

Hasköy Tersanesi IV:12b

İskeleler IV198a

Karaağaç Sahilsarayı ve Bahçesi IV:439c

Karaköy IV:455a Kasımpaşa IV:480c Limanlar V:214b Silahtarağa VI:553c

Sütlüce VII: 117c Taşkızak Tersanesi VH:223a Tersane-i Âmire VII:253a Unkapam VII:325c Unkapanı Köprüleri VII:32öa Zindankapı VILSöOb **Haliç m Köprüsü III: 15a.**

Haliç İdman Yurdu 1915'te, Haliç'te kuruldu. Futbolun yanı sıra güreşle de meşgul oldu. 1920'li yıllarda minder güreşinin ilk ünlü güreşçileri bu kulüpte yetişti. Güreşteki başarılarını 1930'ların sonlarına kadar sürdürdü. Ancak daha sonra maddi imkânsızlıklar yüzünden gücünü yitirdi ve kapanmak zorunda kaldı. Taşkızak Spor Kulübü bu kulübün devamı olarak ortaya çıktı.

Haliç İşi *mad. IIL509c*, I:291a. **Haliç Köprüleri** *mad. III:51 Oa.*

Haliç Köprüsü *bak.* Ayvansaray Köprüleri

Haliç Surları VII:75c.

Haliç Şatosu II:408a.

Haliç Şirketi III:32b, VII:142b.

Haliç Tersanesi *bak.* Tersane-i Âmire

Haliç Vapurları Şirketi L152c.

Halid Ağa Çeşmesi *mad. IILSIOb.*

Halid Bağdadî (ö. 1826, Mevlana) IV:216c.

Halid Dede (ö. 1903, Konevî) VII:348c. **Halid Efendi** (Üsküdar Mollası oğlu) V:85b.

Halid Efendi Çeşmesi Aksaray'da, Valide Camii'nin arkasındadır. Banisi Kethüda Halid Efendi'dir. 1269/1852' de inşa edilen çeşmenin aynataşı rokoko motiflerle süslüdür.

Halid Efendi Tekkesi VII:331a.

Halid Erzurumî (? , Erzurum - 1630'dan sonra, İstanbul) Hattat. Erzurum'dan eğitim görmek için geldiği İstanbul'da Hasan Üsküdarî'den güzel yazı öğrenerek icazetname aldı. Şeyh Hamdullah ekolünün en büyük iki temsilcisi olan Büyük Derviş Ali ile Nefeszade İsmail'e hocalık yaptı. Bu iki hattatın hocalarını aştığı söylenebilir. Buna rağmen Halid Erzurumî Şeyh Hamdullah ekolünü başarıyla sürdürmüştür. Yazıları azdır.

Halid Fahri I:20b, 337a.

Halid Naci IV:448b, VII:515c.

Halide Edip Adıvar Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Şişli Merkez, Cumhuriyet, Paşa, Halil Rifat Paşa-Kaptan Paşa mahalleleri ve Kâğıthane İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.364'tür.

Halide Pişisin ve Arkadaşları Topluluğu VI:254a.

Halid-i Bağdadî (ö. 1827) VL32b, 3öb. **HaUdîhk** I:44b, 86c, III:448a, IV:109b, 216c.

ilgili madde-

Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevî

I:135b

Nakşibendîlik VL31c **Halifeliğin Kaldırılması**

mad. ni:510c, VII:536a. **Halik Koyu** II:336a.

Halil (Horpeşteli Arnavut) II:95a, VI:232b.

Halil (ö. 1759, Şeyh) IV442b. **Halil Abdurrahman Çeşmesi** *mad.*

Halil Ağa (Antepli Dalkılıç Hacı) VII:412c.

HaUl Ağa (Haseki) IV324a. **Hahl Ağa** (ö. 1721) V385a. **HahlAğa**(ö. 1820, Hacı) VII: 123a. *İlgili madde:* Kuşadalı Tekkesi V134c

Halil Aşkî Efendi (ö. 1858, Şeyh Sey-yid Futacı) II:415a.

Hahl bin Abdurrahman

ilgili madde:

Halil Abdurrahman Çeşmesi III:512a **Hahl Çevgân Çeşmesi** *mad. III:512b.*

Hahl Edhem Ağa (ö. 1845, Hacı) IV:489b.

Hahl Edhem Eldem Yahşi mad.

Hahl Efendi (Âmâ Şeyh) III: 58b.

Hahl Efendi (el-Hac Mahmud Efendi-zade) III:564c.

Hahl Efendi (Hacı Attar) *tlgili madde:*

Hacı Halil Mescidi III:475c **Hahl Efendi** (Hâkîzade) V:468c.

HaUl Efendi (ö. 1657, Şeyh Mudurnulu Nalçacı)

ilgili madde:

Nalçacı Tekkesi VT:4lb **Hahl Efendi** (ö. 1658, Şerif) IV:373a. **HaUl Efendi** (ö. 1732) IV:373b. **HaUl Efendi** (ö. 1749) VI:36b. **HaUl Efendi** (ö. 1753, Şeyh) IL399c. **HaUl Efendi** (ö. 1775, Tekneci)

VL533c. **HaUl Efendi** (ö. 1782, Şeyh) VIL7c.

HaUl Efendi (ö. 1793, Şeyh Hasırcı Hoca) IV:6c, VI:393c.

HaUl Efendi (ö. 1799) VI:492b.

HaUl Efendi (ö. 1858, Şeyh Geredeli) VI:519c, Vtl:25a, 123a.

HaUl Efendi (Hacı Kara) (1804, Mecitözü/Çorum - 1880, İstanbul) Şeyhülislam. Medrese öğrenimini Konya'da tamamladıktan sonra İstanbul'da sınavı kazanıp müderris oldu. 1866'da fevta eminliğine atandı. 1868'de evkaf müfettişliğine getirildi. Mecelle Cemiye-ti'nde Ahmed Cevdet Paşa ile uzun

süre birlikte çalıştı. 1877'de Ayan Mec-lisi'ne girdi. 1877-1878 yıllarında şeyhülislamlık yaptı. Fevta emini iken Ab-dülaziz'in tahttan indirilmesine ilişkin fetvayı hazırladığı söylentisi azlinde etkili olmuştur. Mezarı Fatih Camii'nin haziresindedir.

HaUl Efendi (ö. 1914) VL519c, VII:123a. **HaUl Efendi** (Seyyid) VL97a.

HaUl Fahreddin Efendi (ö. 1841) VII:122a.

HaUl Fazıl Dede (ö. 1677) IV:483a, V425b.

HaUl Hamdi Hamade Paşa IV:521b. Halil-Hamid Apartmanı *mad. IIL513c.*

HaUl Hamid Paşa (1736, Burdur - 1785, Bozcaada) Sadrazam. Sadaret kaymakamlığı ve Tersane eminliği gibi görevlerin ardından 1782'de sadrazamlığa atandı. Fransa'dan getirttiği hocalarla askeri alanda önemli yenilikler yaptı. I. Abdülhamid'i tahttan indirmeyi planladığı gerekçesiyle görevden alınarak sürüldü, kısa süre sonra da öldürüldü.

I:35c, III: 10a, 207b, IV:447b, V307a, 474b, VI:392c.

ilgili madde: Kadem-i Şerif Tekkesi IV:327c

Halil Hamid Paşa Çeşmesi Kasımpaşa'da, Hacı Hüsrev Camii'nin alt ta-rafındaydı. Çeşmenin Çorlulu Ali Paşa tarafından yaptırıldığı, 1198/1784' te Sadrazam Halil Hamid Paşa tarafından ihya edildiği kitabesinden

anlaşılmaktaydı. Kemerinin üzerinde renkli taşla yapılmış bir süsleme ile kitabe taşı bulunuyordu.

HaUl Hamid Paşa Tekkesi *bak.* Kadem-i Şerif Tekkesi

Halil Haşim Bey Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Beylerbeyi-Kuzguncuk arasındaydı. Geleneksel üslupta olup ilk bina 18. yy'da inşa edilmişti. İlk sahibi Yusuf Ziya Paşa'dan devralan Peters-burg Elçisi Kâmil Paşa'nın adıyla da anılır. Bir süre mahkeme binası olarak hizmet gören bina sonradan kardeşi Yusuf Ziya Bey'e ondan da Halil Haşim Bey'e geçmiştir. Taş subasmanı üzerinde tek katlı uzun cephesiyle dikkati çekerdi. Önceleri 55 m cepheye sahipken günümüze 18 m'lik cephesi kalmıştır. 1927'de iki katlı ahşap bir yapı olarak yenilenmiştir. Halen tamamıyla yıkılmış olup arsası park olarak kullanılmaktadır.

HaUl Hilmi Efendi IIL268b. **Halil Kâmil** V:277a.

Halil Nizameddin Efendi (ö. 1775,

Şeyh Seyyid) II:415a, VI:98a.

HaUl Nizamî Efendi Tekkesi II:415a.

HaUl Numan Dede (ö. 1798) V:428c, VII:348a.

HaUl Nuri Bey (?, İstanbul - 1798, İstanbul) Vakanüvis. Sadrazam Abdullah

Naili Paşa'nın torunudur. 1794-1798 arasında vakanüvislik yaptı. III. Se-lim'e ithaf ettiği *Tarih-i Vekayfsı* daha çok üslubunun inceliği ile dikkati çeker. Boğaziçi'ndeki yalısında öldü ve Eyüp'te gömüldü.

HaUl Paşa (Candarlı) (?, ? - 1453, İstanbul) Sadrazam. Babası İbrahim Paşa'nın ölümü üzerine 1429'da onun yerine sadrazamlığa getirildi. Devlet işlerini büyük ölçüde eline alarak barışçı bir dış politika izledi. II. Murad'ın 1444'te tahtı oğlu II. Mehmed'e bırakmasından sonra etkisi azaldı. Bir yeniçeri ayaklanması düzenleyerek II. Murad'ın yemden başa geçmesini sağladı. II. Mehmed'in 1451'de tahta çıkmasından sonra da görevde kaldı. İstanbul'un alınmasının hemen ardından, kuşatmanın kaldırılması yönündeki tutumundan dolayı görevden alınarak idam edildi.

III:302b, V327c, VL355c.

HaUl Paşa (Damat) (?, ? -1603, İstanbul) Vezir. Yeniçeri ağalığı, kaptan-ı deryalık ve sadaret kaymakamlığının ardından ikinci vezirliğe getirildi. III. Murad'ın kızı Fatma Sultanla evlenerek saraya damat oldu.

V:503a.

Halil Paşa (Kayserili) (1560, Kayseri -1629, İstanbul) Sadrazam. Celali ayaklanmalarını bastırmadaki başarısı nedeniyle 1609'da kaptan-ı deryalığa getirildi. Akdeniz'de korsanlara karşı üstünlük sağladı. İki kez sadrazamlık yaptı (1616-1618, 1626-1628); her ikisinde de askeri başarısızlık nedeniyle görevden alındı. Bu arada üç kez daha kaptan-ı

deryalık görevinde bulundu.

I:506c, II:394c, V:384a, 505a, 540c.

HaUl Paşa (İvazzade) (1724, Sivas -1777, Nallıhan) Sadrazam. Saray hizmetlerinde hızla yükselerek 1769'da sadrazamlığa getirildi. Rusya'yla savaşta bozguna uğrayınca görevden alındı. Daha sonra çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı.

V:553a.

HaUl Paşa (?, ? - 1869, İstanbul) Devlet adamı. Mühendishane ustasıyken 1859' da Tophane müşirliğine yükseldi. Daha sonra mühimmat-ı bahriye nazırlığı, kaptan-ı deryalık, Trabzon valiliği ve Tophane nazırlığı yaptı.

VII:277a.

HaUl Paşa (ö. 1939) *mad. IIL512c*, I:9b, 200a, IL188c, III:395a, VL176b, 447c.

Halil Paşa Türbesi, SebiU ve Çeşmesi

mad. III:513b.

Halil Revnakî Baba (ö. 1850) VII:129c.

HaUl Rifat Paşa (Damat) (?, ? - 1855, İstanbul) Devlet adamı. Dört kez kaptan-ı deryalık görevinde bulundu. Ayrıca seraskerlik ile Meclis-i Vâlâ üyeliği ve başkanlığı yaptı. Donanma ve orduda önemli reformlar gerçekleştir-

Halil Rifat Paşa

182

183

Hamamlar

di. II. Mahmud'un kızı Saliha Sultanla evlenerek saraya damat oldu.

II:97a, 368a, V:259a, 266c.

Halil Rifat Paşa (1828, Serez - 1901, İstanbul) Sadrazam. Çeşitli idari görevlerin, dahiliye nazırlığının ve Şûra-yı Devlet başkanlığının ardından 1895'te sadrazamlığa getirildi. II. Abdülha-mid'le tam bir uyum içinde çalıştı. İstanbul'daki Ermeni hareketlerini bastırdı, Anadolu'da düzeni sağladı. Sadrazamken öldü.

II:555c.

Halil Rifat Paşa Konağı VI:89a, VII:188b.

Halil Rifat Paşa Mahallesi Şişli İlçe-si'nde yer alır. Kaptan Paşa, Halide Edip Adıvar, Paşa, Mahmut Şevket Paşa mahalleleri ve Kâğıthane İlçesi' yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.071 'dir.

Halil Sabri Efendi (ö. 1756) IV:373c.

Halil Sadık Dede (ö. 1722, Seyyid) IV:483a, V:425b.

Halil Zühdi Efendi VII:412c. **Haliliye Medresesi** *mad. III: 5 1 4a.*

Halilpaşazade Arif Efendi Yalısı

c, IV:63c.

Halim Efendi (ö. 1755, Şeyh) VII:125c. **Halim Efendi** (Şeyh) III:254b. **Halim Giray** (ö. 1822) III:67b.

Halim Gülüm Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Selman Ağa Mahallesi'nde, Hakimiye-timilliye Caddesi'nin güzergâhında bulunduğu bilinen bu tekkenin banisi ve kuruluş tarihi açıklık kazanmamıştır. *Merâkid-i Mu'tebere-i Üsküdar'da*. Karacaahmet'te gömülü olduğu belirtilen Celvetî tarikatından Şeyh Ahmed Efendi'nin (ö. 1814) tekkenin banisi olması muhtemeldir. Nitekim Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'nde bulunan ve 19. yy'ın ilk çeyreğine ta-rihlenen bir tekke listesinde şu kayda rastlanmaktadır: "Zincirlikuyu'da Şeyh Ahmed Efendi Tekkesi, Celvetî". Bu ihtimal doğru kabul edildiği takdirde tekkenin 18. yy'ın ikinci yarısında kurulduğu da varsayılabilir. Mevkiinden ötürü "Zincirlikuyu Tekkesi" olarak da anılan bu kuruluş 19. yy'ın ikinci çeyreğinden itibaren kaynaklarda Kadirîliğe bağlı olarak gösterilmekte ve herhalde ikinci banisi olan Kadi-rî şeyhinin adından ötürü "Halim Gülüm, Halim Gülüm Dede, Selim Dede Gülüm Dede" gibi isimlerle zikredilmektedir. Ayin günü pazar olan tekke ortadan kalkmış bulunmaktadır.

Halim Paşa Koruluğu II:33c.

Halim Şah V:337c. **Halit** (Hoca) III:41a. **Halit Bey** (Postacı) II:210c. **Halk Bankası** II:48b.

Halk Bilgisi Haberleri *mad. III:514b*, IL111a, III:529c, V:305a, VII:261a, 312c, 468a.

Halk Edebiyatı *mad. III:515a. İlgili maddeler:* Âşık Edebiyatı I:360b Atasözleri L380c Bilmeceler II: 231 a Çocuk Folkloru II:525c Efsaneler III:134b Evliya Menkıbeleri III:235c Halk Hikâyeleri III:519b Kunos, Ignacz V:121c Maniler V:297b Masallar V:304c Ninniler VI:80a Tekerlemeler VIL232c Tezel, Naki VII:261a Türküler VII:318a Yamlımacalar VII:438c

Halk Eğitim Merkezleri *mad. III:517b*, 140a.

ilgili maddeler: Çırak Mektepleri II:507a Halkevleri III:588c Halk Fırkası VII: 19a.

Halk Gazetesi Günlük gazete. 1925-1926 yıllarında yayımlandı. Sorumlu müdürü Ahmed, başyazarı Muhiddin'di.

Halk Hekimliği *mad. IL518b. İlgili maddeler:*

Halk İlaçları III:521a

Kurşun Dökme V:125c **Halk Hikâyeleri** *mad. IIL519b. İlgili maddeler:*

Cevrî Çelebi Hikâyesi II:422c

Hançerli Hanım Hikâyesi III: 547a

Letaifname V:203c

Masallar V:304c

Sansar Mustafa Hikâyesi VI:454a

Tayyarzade Hikâyesi VII:229c

Tıflî ile İki Biraderler Hikâyesi

VH:265a

Halk İlaçları *mad. III:521a. İlgili madde:*

Halk Hekimliği III:518b **Halk Kitapları** *mad. III:522a.*

Halk Opereti Süreyya Opereti dağıldıktan sonra (1935) oyuncular tarafından kurulan yeni topluluk. 1935-1936 sezonunda Fransız Tiyatrosu'nda, 1936-1937 sezonunda Maksim'de oynadılar. Topluluk bir ara dağılır gibi olduysa da CHP'nin maddi desteğiyle toparlanıp Mülânâ Rûş salonunda oynamaya başladı. Oyuncuları arasında İrma Toto (Karaca), Nebahat, Lutfullah, Meh-med Karaca, Yaşar Özsoy yer alıyordu. Raşit Rıza Samako ve Zozo Dal-mas bu toplulukta rejisör olarak yer aldılar. Son oyununu 1940'ta sergiledi.

Halk Sineması I:540b.

Halk Takvimi *mad. III:523c, IV:65a. Halk Tiyatrosu* III: 54c. **Halka** VII:498b.

Halka Doğru Haftalık gazete. 1911-1912 yıllarında 52 sayı yayımlandı. Türk Yurdu tarafından yayımlanan gazetenin müdürü Celal Sahir'di.

Halkalı *mad. IIL524b, IL234c, 514a, III:382c, 384c, 385b, 447a, IV:148b, V:65b, VII:498b.*

İlgili maddeler: Halkalı Suları III:524c Halkalı Ziraat Mektebi III:527b

Halkalı Bahçesi 16. yy'ın son çeyreğinde İstanbul'un kara surlarının batısında yer alan Halkalı Köyü ile güneybatısında bulunan Cebeciköy'ün güneyinde kalan bölgedeki hasbahçe. Yöreden kaynaklanan ve Halkalı Suları diye adlandırılan memba sulan ile ün kazanan bu bahçenin adına rastladığımız en eski belge 1574 tarihli olup, Safevi hükümdarı Şah Tahmasb'ın elçisi Tokmak Han'ın burada bir süre kalmasına ve avlanmasına işaret etmektedir. Vakanüvis Selanikî Mustafa Efendi III. Murad'ın Halkalı Sarayı'nda sık sık kaldığını kaydetmiştir. III. Mu-rad 1579'da halkın burada avlanmasını yasaklamıştı. 1583 tarihli bir meva-cib defterinde de Halkalı Hasbahçe-si'nin ustası ve neferleriyle ilgili bilgi bulunmaktadır. Evliya Çelebi bu bahçede I. Süleyman (Kanuni) zamanında Mimar Sinan tarafından inşa edilmiş yapılar bulunduğunu kaydetmektedir.

Ancak bu yapılar hakkında yeterli bilgiye sahip değiliz.

I:547c.

Halkalı Merkez Mahallesi Küçükçek-mece İlçesi'nde yer alır. Atatürk, İstasyon, Söğütlü Çeşme, İnönü mahalleleri ve Bağcılar İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 26.672'dir.

Halkalı Suları *mad. III:524c, I:8a, 49a, II:319b, III:524b, IV:234c, 507c, 534c, VII:47b, 54c.*

İlgili madde: Mazul Kemer V:313b

Halkalı Ziraat Mektebi *mad. III:527b, I:47b, III:139a, 194c, 524c, V:159b, VI:138b.*

Halkalı Ziraat ve Baytar Mektebi

ILIIIc, III:527c.

Halkalı Zirai Üretim İşletmesi

III:527b.

Halke Büyük Saray'ın ana girişi. Bu ad bronz süslemeleri ya da bronz kapısı yüzünden verilmişti. I. Anastasios döneminde (491-518) mimar Aitherios tarafından yapıldı. 532'de Nika Ayaklanması sırasında yandı, I. İustinianos (hd 527-565) tarafından yenilendi. Zemin, imparatorun Vandallara ve Got'lara karşı kazandığı zaferleri sembolize eden mozaik panolarla süslendi.

Tamamı ya da bazı bölümleri 7-8. yy'da hapishane olarak kullanılmaya başlandı, I. Basileios döneminde (867-886) mahkeme salonuna dönüştürüldü. I. Romanos'un (hd 920-944) restorasyonları sırasında eklenen şapel, 1204'e kadar varlığını korumuştur.

I:325c.

Halkedon *bak. Kadıköy Halkedon Nekropolü* VT:64c.

Halkedon Konsili *mad. III:528b, I:146c, 147a, 264c, 274c, II:549c, III:226b, IV:153c, 331a, V:21c, VI:292a.*

Konsiller V:55c

Halkevleri *mad. III.-528c, II:387c,*

III:140a, 517b. *İlgili maddeler:*

Halk Bilgisi Haberleri III:514b

Yeni Türk VII:468a **Halki** I:66b, IV:54c, VII:492b.

Halki Palas Oteli *mad. III:530a, IV:55c.*

Halkidia VII:492b.

Halkokondiles, Laonikos *mad. III:530c, V:109c, VI:207c, 546a, VII:283a.*

Halkoprateia Kilisesi Bizans döneminde Konstantinopolis'in Bakırcılar Çarşısı'ndaki kilise. Yerebatan Sarnıcı'mn hemen kuzeyindeydi. 449/450'de Pul-heria tarafından Meryem Ana adına, muhtemelen daha eski tarihli bir sinagogun yerine yaptırılmıştı. II. İustinos döneminde (565-578) onarıldı ve iki şapel eklendi. Bunlardan birinde Meryem Ana'nın kuşağı, diğerinde Yakup Zekeriya ve başka azizlere ait rölikler saklanıyordu. 1453'ten sonra kilisenin doğu bölümünde Küçük Acem Ağa Mescidi inşa edildi. Günümüze çok küçük bir parçası kalmıştır. Aziz Yakup Şapeli'nin halen mevcut olan kalıntılarından anlaşıldığına göre burası önce bir vaftizhane iken sonradan röliklere hasredilmiştir.

I:552a.

Halkım Tetrapilon Constantinus Forumu (Çemberlitaş) ile Tauri Forumu (Beyazıt) arasında, şehrin en önemli caddesi Meşe üzerindeki dört cepheli tak. Kaynaklarda 450-561 arasında çıkan çeşitli yangınlar dolayısıyla zikredilmiş, ayrıca kilise takviminde bazı kiliselerin konumlarını tanımlamakta kullanılmıştır. Tariflere bakılırsa Ane-modulion'la aynı şey olmalıdır.

Hallac-ı Mansur III:531c. **Hallaç Baba Tekkesi** *mad. III:530c*, VL395c.

Hallaçlık *mad. III:531b*. **Haller** *mad. IIL532a*. **Hahnan, Defne** IV:527c **Halman, Talaş** S. V:464c.

Halter *mad. IIL532c. İlgili madde:*

Üstünidman, Ali Faik VTI:353c **Halter Kulübü** III:49c.

Halvetîlik *mad. III:533b*, 1:1 la, 17a, 21b, 43c, 118c, II:104b, 467c, III:49c, 57c, 166c, 167a, 277c, 294c, 362a, 442a, 444a, IV:105b, 125a, 125b, 325c, 367c, 372b, 438c, 440c, V:70b, 95c, 304b, 356a, 381a, 396b, VL96a, 123a, 301a, 309c, 394c, 533b, 567c, VII:6a, 24c, 105c, 107c, 121a, 214a, 236b, 330b, 445b, 516c, 537b.

İlgili maddeler: Celvetîlik II:394b Cemaleddin Halvetî II:398a Cemaleddin Uşşakî II:399a Cerrahîlik II:414a Gülşenîlik III:442a Nureddin Cerrahî VI:96a Sinanîlik VII:6a Sünbülîlik VII:107c Şabanîlik VII: 121a Uşşakîlik VII:329c

Hamal, Ferit (1877, İstanbul - ?, ?) Hukukçu. Hukuk Mektebi'ni bitirdi. Savcılık, il genel meclisi üyeliği yaptı. 7. dönem (1943-1946) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Hamal Taşı Şehir içinde yük taşıyan hamalların yüklerini koyup dinlenmeleri için vakıf olarak yaptırılırdı. Yaklaşık 1 m yüksekliğinde ve 50-60 cm çapındaki silindirik gövdeli bu taşlar daha çok yük trafiğinin yoğun olduğu güzergâhlarda belirli aralıklarla kaldırım kenarlarına konurdu. Çeşmelerin yanında bulunan örnekleri de vardı.

Hamallar *mad. III:535c*.

Hamam Camii *mad. III:536b, VL359b.*

Hamam Gelenekleri *mad. III:536e, 143a.*

Hamamcı Hafız Bey Yahşi Beykoz İlçesi'nde, Beykoz Koyu'nun güney kıyısında. Geleneksel ahşap yapısı, köşe çıkmaları, deniz ve sokak girişleri, kesik piramidal damı ile yakınlarındaki Hamıacı Halil Ağa Yalısı ile büyük benzerlik gösterir. 1990'da restore edilerek yörenin en güzel binalarından biri haline geldi.

Hamam-ı Kebir II:95a.

Hamam-ı Küçük III:11b.

Hamamî Hatun Camii Fatih İlçesi'nde, Samatya'da, Sancaktar Hayrettin Mahallesi'nde, Hatuniye Camii Sokağı'nda olduğu bilinen yapının bânıyesi Hac-ce Hamamî Fatma Hatun'dur. Hatuniye Mescidi veya Hamamî Hatun Camii adları ile anılan bu yapı uzun bir süre bakımsız halde kaldıktan sonra 1933'te yıkılmış ve ardından bulunduğu yere apartman yapılmıştır. Bir Mimar Sinan yapısı olduğu bilinen caminin bir de mektebinin olduğu ve bânıyesinin cami haziresinde gömülü olduğu *Hadîka'da*. belirtilmiştir.

Hamami Muhittin Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Kasım Günani, Hızır Çavuş, Tevkii Cafer ve Derviş Ali mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.583'tür.

Hamamlar *mad. III:537c, VII:88b. İlgili maddeler:* Acemoğlu Hamamı I:62b Acı Hamam I:62c Ağa Hamamı (Beyoğlu) I:91c Ağa Hamamı (Samatya) I:92c Ağa Hamamı (Üsküdar) I:93a Ahilleus Hamamı I:105b Akarçeşme Hamamı I:149a Akbıyık Hamamı I:154a Alaca Hamam I:174b Arabacılar Hamamı I:288b Ayakapı Hamamı I:437b Balat Hamamı II:12c Beylerbeyi Hamamı II:205a Çağaloğlu Hamamı II:371c

Çandarlı İbrahim Paşa Hamamı

II:468b

Çardaklı Hamam II: 471 a

Çemberlitaş Hamamı II:484c

Çinili Hamam II:516b

Çukur Çeşme Hamamı II:537c

Çukur Hamam II: 538a

Çukurcuma Hamamı II:539b

Dagisteos Hamamı II:541c

Davutpaşa İskelesi Hamamı III:11a

Dökmeciler Hamamı III: 101a

Eski Hamam III:202c
Galatasaray Hamamı III:3ö9a
Hamam Gelenekleri III:536c
Haseki Hamamı IV:4a
Honorianai IV:88b
İshak Paşa Hamamı IV:197c
Kadırga Hamamı IV: 367a
Kızlarağası Hamamı V:15c
Mimar Sinan Hamamı V:468a
Molla Çelebi Hamamı V:484b
Nişancı Hamamı VI:84c
Ortaköy Hamamı VI:144b
Safa Hamamı VI: 397a
Sofular Hamamı VII:24b
Sultan Hamamı VII:ölb
Şengül Hamamı VII:ölöa
Şifa Hamamı VII:178c
Tahta Minare Hamamı VII: 191a
Tahtakale Hamamı VII: 192a
Üsküplü Camii ve Hamamı VII:352b
Vezneciler Hamamı VII:386c
Yeşildirek Hamamı VII:509c

Hamazaspyan, Tateos

184

185

Hanımlar Âlemi

Zeuksippos Hamamı VII:548b **Hamazaspyan, Tateos** V:87a. **Hamdi** (Hafız)
III:58c. **Hamdi** (Mimar) V:402b.

Hamdi (ö. 1503, Akşemseddinzade) *mad. III:542a*.

Hamdi (ö. 1911, Kavuklu) *mad.*

III:542b, I:54b, 91b, II:418a, III:60a, IV:213a, VI:147c, 202b.

Hamdi Bey (Damat) VII:317a.

Hamdi Bey (ö. 1945, Manastırlı) VI:129c.

Hamdi Efendi (ö. 1735) VL383c.

Hamdi Efendi Kıraathanesi *bak.* Kıraathaneler

Hamdi Efendi Tekkesi Beyoğlu İlçe-si'nde, Okmeydanı'nda, Sinan Paşa Mahallesi'nde, inşa tarihi tespit edilemeyen ancak 18. yy'ın ortalarında mevcut olduğu bilinen bir Kadirî tekke-sidir. 19. yy'ın ikinci çeyreğinden itibaren tekke listelerinde ortadan kalkmış olduğu (yerinin arsa olduğu) belirtilmekte, günümüzde de izine rastlanmamaktadır. Ayin günü *Asitâne'âe* (1840) cumartesi, *Mecmua-i Tekâyâ'da* (1889) çarşamba olarak verilmiştir.

Hamdi Karabasan Vapuru Şehir Hatları işletmesi yolcu vapuru. 1980'de Haliç Tersanesi'nde inşa edildi. Haliç Tersanesi'nin ve Haliç Tersanesi Yapı Meslek Lisesi'nin eski müdürlerinden Hamdi Karahasan'ın adını taşımaktadır. 456 grostonluk olup, 1.500 yolcu almaktadır. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 10,2 m, sukesimi 2,4 m'dir. Hollanda yapımı, her biri 750 beygircüğünde 2 dizel motoru vardır. Çift uskurludur. Saatte 14 mil hız yapmaktadır. 14 Şubat 1985 sabahı, Kanlıca İskelesi'nin yanı başındaki eski Seher Hanım Yalısı'na bindirerek kazaya neden olmuştur.

Hamdi Paşa (1826, İstanbul -1885, Beyrut) Sadrazam. Evkaf-ı Hümayun ve maliye nazırlıklarında bulundu. Rus ordularının Rumeli'de ilerlediği 1878' de sadrazamlığa getirildi. Komutanlara müdahale edilmesine karşı çıktığı için görevden alındı, İstanbul'dan uzaklaştırılarak Aydın ve ardından Suriye valiliğine atandı.

Hamdi Paşa (Kiraz) (1862, İstanbul -1935, Köstence) Asker ve siyaset adamı. 1914'te askerlikten emekliye ayrıldıktan sonra İttihad ve Terakki'ye muhalefet etti. Anadolu'daki hareketi baltalamaya yönelik çeşitli cemiyetlerin kuruluşuna katıldı. Gürcistan'da bir paralı ordu kurmaya çalıştı. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Romanya'ya kaçtı. Yüzellilikler listesinde yer aldı.

IV:174b.

Hamdullah (ö. 1520, Şeyh) *mad. III:542c*, I:124b, 189c, 190a, II:87c, 367a, III: 17c, 562b, 568a, IV:17b, 17b, 446b, 447b, V:265c, 354b, VL158c, VII:165b, 413a.

Hamdullah (ö. 1798, Hoca) VL36b. **Hamdullah Efendi** (ö. 1864) VII:113b.
Hamdullah Müstevfî el-Kazvinî

(ö. 1350) IV:254c.

Hamdun Kassar (ö. 884) V:380c.

Hamenora 1923-1938 arasında Yahudi İspanyolcasımda yayımlanan aylık dergi. Türkiye'de faaliyet gösteren Bene Berit kuruluşunun yayın organıdır. Ortadoğu'da ve Balkanlar'da faaliyet gösteren tüm locaların merkezi

konumunda bulunan İstanbul'daki Bene Berit tarafından Yahudi tarihi ile ilgili çalışmaları, Dünya Yahudileri hakkındaki aktüel haberleri, kendi bünyesinde faaliyet gösteren locaların çalışmalarını diğer loca üyelerine ve o topraklarda yaşayan Yahudilere duyurabilmek amacıyla yayımlandı. Uzun bir dönem ayda bir, son dönemlerde üç ayda bir yayımlanan derginin yazı işleri müdürlüğünü David Markus üstlendi. Dergide, Yahudi tarihi ve Türk Yahudi tarihi üzerine birçok araştırma da yayımlandı.

Hamid (Kel) I:91b.

Hamid Ağa (Su Nazırı) III:145a.

Hamid Efendi (Moralızade) V:212c.

Hamid Efendi (ö. 1726, Bandırmak) IV:15b.

Hamid Efendi (ö. 1758, Şeyh Bandırma-10 IL396a, 497c, IV:15b, VI:492a.

Hamid Efendi Medresesi Fatih İlçe-si'nde, Zeyrek-Fil Yokuşu'nda, 16. yy şeyhülislamlarından "Çivizade Damadı" olarak bilinen Konyalı Hamid Mah-mud Efendi (ö. 1577) tarafından Bizans döneminden kalma bir alt yapı üzerine bir cami ile birlikte yaptırılmıştır. Yapı günümüze ulaşmamıştır. *Hadîka'da* ve Evliya Çelebi'nin *Seyahatname'sinde* anılmasına rağmen inşa tarihinden ve mimarisinden söz edilmez. Hamid Efendi'nin ölüm tarihi olan 1577'den daha önce yapılmış olmalıdır. Mimar Sinan'ın eseri olan bu medrese 1918'de harap bir durumda olsa da kullanılıyordu. Bugün hiçbir izi kalmamıştır.

Hamid Hüsnü Bey VI:474b.

Hamid Karamanî (ö. 1496) III:167a.

Hamid Mahmud Efendi (Konyalı) (1494, Konya - 1577, İstanbul) Şeyhülislam. Özel öğrenim gördü. İlmiye aşamalarında görev yaptıktan sonra 1574'te atandığı şeyhülislamlığı ölünceye kadar sürdürdü. Şeyhülislam Çivizade Muhyieddin Mehmed Efendi'nin damadıdır.

Hamid Paşa Yahşi Üsküdar İlçesi'nde, Beylerbeyi'nde, vapur iskelesinin kuzeyindedir. Sahipleri Mehmed Ali Bey, Ömer Fuad Paşa ve Hamid Paşa'dır. Klasik Boğaziçi yapı tarzında, simetrik iki bölümlü ve üç katlıdır.

Hamidiye Alayları I:40a.

Hamidiye Camii *bak.* Yıldız Camii

Hamidiye Camii (Büyükkada) *mad.* III:543c.

Hamidiye Çeşmesi ve Sebili *mad.* III:544a, VI:482a.

Hamidiye Etfal Hastanesi *bak.* Etfal Hastanesi

Hamidiye Gemisi II:30c. Hamidiye İmaretı I:35a, 373a.

Hamidiye İmaretı Korusu Emırgân Korusu, I. Abdülhamıd'in (hd 1774-1789) tesis ettiği Hamidiye İmaretı'ne ve vakfına bağlanarak uzun zaman, adı geçen imaretin odun gereksinimi buradan sağlanmıştır. Bu nedenle de koru bir süre Hamidiye İmaretı'nin adıyla anılmıştır.

Hamidiye Kütüphanesi V:176c.

Hamidiye Medresesi *bak.* Abdlhamıd I Kllyesi

Hamidiye Sebili VI:340b.

Hamidiye Suyu Tesisleri *mad.*

111544e, I:39a, 42a, IV:234c, 507c.

Hamidiye Tekkesi *bak.* Abdlbki Efendi Tekkesi

Hamidiye Ticaret Mekteb-i lisi

IV:155a.

Hamidiye Türbesi I:35a. *ilgili madde:* Abdlhamıd I Kllyesi I:36a

Hamidddin Efendi (Seyyid Efdalzade) (? , ? -1503, İstanbul) şeyhülislam. Babası Hamıd Hüseyni'nin yanında yetişti. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1496'da atandığı şeyhülislamlık görevini ölünceye kadar sürdürdü. Fatih'te Efdalzade Medresesi'ni ve ar-şamba'daki Nişancı Mehmed Paşa Ca-mii'nin karşısındaki Keskin Dede Mescidi adıyla da anılan mescidi yaptırmıştır.

V:31a.

ilgili madde: Eftalzade Medresesi III:133b

Hamiyet On beş günlük edebiyat ve fen gazetesı. 1866'da 17 sayı yayımlandı. Sahibi ve müdürü Mustafa Razi, muharriri Halil Edib'di.

Hamiyet Hlisi IV:354c.

Hamlacı Halil Ağa Yahşi Beykoz İlçesi'nde, İbrahim Kelle Caddesi'nde, no. 18'dedir. 1820'ye tarihlenen yalı, st katı harem, alt katı selamlık olmak üzere iki esas kattan oluşur ve sekiz oda, iki büyük sofa ile iki helası vardır. Ne-oklasik *tarzda*, ve ahşap/bağdadi teknikle inşa edilen yapı, 1981-1988 arasında orijinal planına bağlı kalınarak yeniden yapılmıştır.

Hamlacılar Ocağı II:393b.

Hamlin, Cyrus I:316c, VI:287c, 335c, 338a.

Hammer, Joseph von *mad.* *III545b*, II:62b, 298c, 323a, III:148c, 171c, 235b, IV:107b, 218c, V:127b, 206a,

321c, VI:298a, 556a, VII:518c. **Hammerschmidt Sirki** VII:14b. **Hammond** III:96c.

HamzaBli(. 1561, Bosnalı) I:13b,

44b, IV:49b, 81a, 215a, V:383b,

VL383b. Hamza Bey (ö. 1460, Donanma kumandanı) III:303a. **Hamza Fakih** ilgili madde:

Kaymak Mustafa Paşa Camii IV:505c

Hamza Mahir Paşa (1727, Kayseri -1768, Gelibolu) Sadrazam. Vezir rütbesiyle çeşitli idari ve askeri görevlerde bulundu. 1768'de getirildiği sadrazamlık görevi ancak 28 gün sürdü.

V:552c. **Hamza Paşa** V:552a.

Hamza Paşa (?, ? - 1605, ?) Sadrazam. Re-isülküttablık ve nişancılık gibi görevlerde bulundu. 1585'te sadrazamlığa getirildi. Görevden alındıktan sonra aralıklarla üç kez nişancılık ve Anadolu beylerbeyliği yaptı.

Hamza Paşa Mescidi Çemberlitaş yakınında Köprülü Külliyesi'nin Marmara tarafında, az aşağısında bulunuyordu. *Hadika'da* "Peykhane Mescidi" adıyla kaydedilen mescit camiler haritasında "Tahta Minare Mescidi" olarak işaretlenmiştir. Esasının Bizans dönemine ait bir kilise veya şapel kalıntısı olduğu belirtilen bu ibadet yeri Dergâh-ı Âli sercebeciyanı Hacı Mehmed Ağa (ö. 1738) tarafından 11347 1721'de fevkani bir mescit haline getirilmiştir. Daha 1930'lu yıllarda bu mescitten hiçbir iz kalmamıştır. Yerine inşa edilen apartmanın temel kazısı sırasında, sütun kaideleri, sütun gövdesi parçaları, sütun başlıkları ile eski duvar kalıntılarına rastlanmıştır.

Hamza Rüstem III:331a.

Hamza Zafir Efendi (ö. 1903, Şeyh) , VTI:140b, 140e.

İlgili madde:

Ertuğrul Tekkesi III:196b **Hamzavîlik** I:44b, IV:215a, V:125a. *ilgili madde:*

Melamîlik V:380c

Hamzazade Seyyid Velayet Tekkesi II:415b.

Hamzazade Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Ni-şanca'da, Beyceğiz Mahallesi'nde bulunmaktaydı. Halvetîliğin Sivasî kolundan Bolulu Şeyh *Hamza* Efendi (ö. 1700) tarafından 17. yy'ın ikinci yarısında kurulmuş, *Hamza* Efendi'den sonra meşihat görevi 1237/1821'e kadar kendi neslinden gelenlerce yürütülmüş, bu tarihten itibaren tekke Halvetîliğin Cerrahî koluna intikal etmiştir. "Şeyh *Hamza* Efendi Tekkesi" olarak da anılan tekkenin ayin günü *Asi-tâne'de* (1840) pazar, *Mecmua-i Tekâ-*

yâ'da (1889) salı olarak belirtilmiştir. Günümüzde tamamen ortadan kalkmış bulunmaktadır.

Hancı, A. II:453a. **Hancıoğlu, Ülay** IV:356c.

Hancıyan, Levon *mad.* III:546b, I:302a, II:557a, III:295c, VL134b, 199a, 299a, VII:137c, 349c.

Hancıyan, Zabel IV:354c.

Hañerli Hamam Fatih İlçesi'nde, Eğri-kapı'da, Avcı Bey Mahallesi'ndedir. II. Bayezid'in şehzadesi olan Sultan Mah-mud'un kızı Hañerli Fatma Sultan (ö. 1556) tarafından yaptırılmıştır. Küçük ölçüde bir kuşluk hamamı olan yapı asli işlevim bugün de sürdürmektedir.

I:494c, II:263a.

Hañerli Hanım Hikâyesi *mad.*

W:547a, 515c, 520a, V:204b, VI:454b,

VH:229c, 265a. Hañerli Meyhane II:27a.

Hañerli Sultan Türbesi Eyüb Sultan Camii'nin Beybaba Sokağı ve Bostan İskeleyi Caddesi'ne açılan kapısının solunda, çevre duvarının içindedir. Türbeye adını veren Hañerli Sultan'ın kişiliği hakkında değişik görüşler olmakla birlikte, II. Bayezid'in (hd 1481-1512) oğlu Şehzade Mahmüd'un kızı olduğu kabul edilir. Bu duruma göre türbe 16. yy'a ait olmalıdır. Yapının üslubu da bu tarihe uygun düşmektedir. Kare planlı açık türbe, düzgün kesme taştandır. Dört sütuna dayanan sivri kemerler, sekizgen kasnaklı kubbeyi taşırlar. Giriş mermer söveli asma kapıdandır. Yapının dört cephesi de lok-malı geçme demir kafeslerle kapatılmıştır. Bu kafeslerde giriş cephesinde kapı, yan cephelerde pencereler açılmıştır.

Hañerli Yahşi (Akıntıburnu) II:191b.

Hañerlioğlu, Orhan (1916, İstanbul -1991, İstanbul) Yazar. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Çeşitli yerlerde kaymakamlık yaptı, İstanbul Belediyesi'nde, Emniyet Müdürlüğü'nde, İETT'de, Şehir Tiyatroları'nda çalıştı. Roman ve hikâyeler yazdı. İstanbul Radyosu'nda konuşmalar yaptı, dünya edebiyatından hikâye örnekleri sundu. Edebiyattan başka, felsefe ve düşün üzerine yazılar yazdı. Başlıca kitapları; *Karanlık Dün-ya*(195D, *Büyük Balıklar* (1952), *tn-sansız Şehir* (1955), *Oyun* (1953), *Ali* (1955), *Kutu Kutu İçinde* (1956), *Yedinci Gün* (1957), *Bordamıza Vuran Deniz* (1960), *Erdem Açısından Düşünce Tarihi* (1963), *Mutluluk Düşüncesi* (1965), *Özgürlük Düşüncesi* (1966), *Düşünce Tarihi* (1970), *Felsefe Ansiklopedisi Kavramlar ve Akım-lar'dır* (7 c., 1976-1980).

III:509b, VII:146a.

Handan Ağa Camii Beyoğlu İlçesi'nde, Hasköy'de, sahilde yer almaktadır. "Kuşkonmaz Camii" de denilen bu ya-

pının banisi II. Mehmed (Fatih) döneminde (1451-1481) yaşamış olan Handan Ağa'dır. Yanında bulunan Tersane Sarayı bütünüyle yıkılıp, cami tarafına Tersane Eminleri Yalısı'nın inşa edilmesi sırasında Kiblelizade Mehmed Bey tarafından yenilenmiştir. III. Selim döneminin (1789-1807) başında, padişah tarafından ihya edilmiş,

ayrıca yapıya hünkâr mahfili eklenmiştir. Kagir bir subasman üzerinde yükselmektedir. Harimi dikdörtgen planlı, çift kat pencerelidir. Önünde son cemaat yeri bulunmakta, onun bir köşesinde kısa gövdeli, tek şerefe-li taş minare yer almaktadır. Cami düz çatıyla örtülüdür. Mihrap iç duvarının toplama, çok renkli çinilerle bezendi-ği görülür. Çok süslü ahşap minberi ve ampir üslubundaki başlıklarında Osmanlı mimarisinin geç devir özellikleri görülmektedir.

Handan Mehmed III:543c.

Handan, Mehmet AH IV: 176b, VI:267a.

Handanyan, Agop I:4b, II:222a, III:342b.

Hande Haftalık edebi-siyasi gazete. 1916-1917 yıllarında yayımlandı. Sahibi Sedat Simavi, müdürü Yakup Aziz'di.

Handehane-i Osmani Kumpanyası

Abdürrezzak Efendi'nin 1880'lerde kurduğu tuluat topluluğu. Daha çok tuluat oynamak üzere kurulmuşsa da sonraları metinli oyunlar da sergilenmiştir. Abdürrezzak Efendi'nin saraya alınmasından sonra yönetim Küçük İsmail'e geçmiştir. Topluluk varlığını 1890'ların sonuna kadar sürdürmüştür.

I:200a. *İlgili madde:* Abdürrezzak Efendi I:54b

Hanefi Mehmed Efendi (?, Nahçıvan -1658, İstanbul) Şeyhülislam. Sultan İbrahim'in tahttan indirilmesinde (1648) etkili olmuştur. Rumeli kazaskeri iken Hocaşade Mesud Efendi'nin yerine 1656'da şeyhülislamlığa atandı. Yaşlılığı ve ağır işitmesi sebebiyle 4 ay sonra görevden alındı.

IV:123a, V:97c.

Hanım Aylık kadın, salon ve aile gazetesi. 1919'da Sedat Simavi tarafından yayımlandı.

IV:346b.

Hanım Hatun Sultan VLSOOc. Hanım Kadın Mescidi II:170b.

Hanım Sultan Padişah kızlarının kızlarına verilen unvan. Hazineden maaşları vardı. Evlendikleri *zaman* nikâhlarını Rumeli kazaskeri kıyardı. Kocalarından padişahın izni olmadıkça ayrılamazlardı. Erkek çocuklarına "bey" denir ve saray hizmetine alınırlardı.

Hanımlar IV:344c.

Hanımlar Âlemi (1914) IV:346a.

Hanımlar Âlemi

186

187

Hasan Ağa

Hanımlar Âlemi (1929) IV:346c.

Hanımlara Mahsus Gazete *mad. m-.547c*, IV:344c.

Hanımlara Mahsus Malumat IV:344c.

Hanlar *mad. III:548a*, VII:268a. *ilgili maddeler:* Abed Hanı L57â Adamopulo Hanı L78a Ağa Hanı L93c

Ali Paşa Hanı (Kapalıçarşı, Tığcılar Sokak) I:195c

Ali Paşa Hanı (Kapalıçarşı, Çadırcılar Caddesi) I:196b

Ali Paşa Hanı (Küçükpazar) I:196c

Andrea Hanı I:267c

Astarcı Ham I:358a

Balkapanı Ham II:30c

Baltacı Ham II:32c

Beşinci Vakıf Ham II:173b

Birinci Vakıf Hanı II:243a

Bodrum Hanı II:265a

Burmalı Han II:339c

Büyük Çorapçı Hanı II:345c

Büyük Şişeci Han II:348c

Büyük Yeni Han II:349b

Cebeci Hanı II:389c

Çituri Ham II:523c

Çuhacı Ham II:535b

Çukur Han II:538c

Değirmen Han III: 18a

Dördüncü Vakıf Hanı III:102b

Elçi Hanı III: 148e

Elhamra Ham III: 154a

Fransız Hanı ve Geçidi III:334c

Hasan Paşa Hanı III:566b

Havyar Ham IV:25a

ikinci Vakıf Hanı IV:147c

İrnameli Han IV:161c
Kalcılar Hanı IV:394a
Kamondo Ham IV:405b
Kaşıkçı Han LV:488a
Kızıl Han V:13c
Kızlarağası Hanı V:16c
Kilit Ham V:23a
Kumrulu Han V:121b
Kurşunlu Han V: 126a
Kuşakçı Ham V:135b
Küçük Yeni Han V:154b
Kürkçü Hanı V:171b
Leblebici Ham V:199c
Liman Hanı V:213b
Metro Han V:414c
Milli Reasürans Hanı V:463c
Narmanlı Ham VI:47b
Nordstem Ham VL39a
Rumeli Hanı VI:355a
Rüstem Paşa Hanı (Küçük Çukur Han) VL373c
Rüstem Paşa Hanı (Büyük Çukur Han) VI:374b
Sabuncu Ham VI:382c Saksı Hanı VI:421b Serpuş Hanı VI:532b Silahdar Hanı
VI:551b Sofcu Hanı VII:23a Sorguçlu Ham VII:36c Şeker Hanı
VII:157a Union Hanı VII:324c Üçüncü Vakıf Ham VII:334c Valide
Ham VH:362c Vezir Ham VII:382c Yağcı Hanı VII:396b Yıldızlı
Han VII:414b Yelkenciler Hanı VII:463c

Hanly, John Laftan IV: 174a, VII:43c.

Hanrakıdag III:189c.

Hanzade Sultan V:544c.

Hapishane-i Umumi II:424a.

Haraççı Hanı III:101b.

Haraççı Kara Mehmed Camii II:429a.

Haraççı Kara Mehmet Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Küçük Mustafa Paşa, Haydar, Kasap Demirhun mahalleleri, Eminönü İlçesi ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.787'dir.

Haralambos (Ayios) Ayazması

VII:490b.

Haralambos (Ayios) Kilisesi Bebek'te, inşirah Sokağı'ndadır. Yapını tarihi belirsiz olup, Athos'taki İviron Manas-tırı'na bağlı bulunduğu sırada oradan gelen yardımlarla onarılmıştır. Bazi-likel plan tipindeki yapı, dışta çift yüzlü kırma çatı ile örtülüdür.

Haralambos (Ayios) Şapeli. III:56b.

Haralambos Bahçesi VI: 90a.

Harami Bahçesi I:547c.

Haramidere Büyükçekmece'nin kuzeydoğusunda yer alan yeni yerleşim birimi Beylikdüzü'nün doğusundan, ku-zey-güney istikametinde geçen derin bir vadinin adıdır. Haramîdere, eski Edirne yolu üzerindeki köprüsüyle, yöredeki kır gazinoları ve lokantala-rıyla, mesireleriyle ünlüdür. Eskiden E-5 Karayolu, vadinin içine inip çıktığından, karlı havalarda ya da sel baskınlarında ulaşım aksardı. TEM Otoyolu yapılıncaya, Haramidere'nin trafik yükü azalmıştır.

I:425c, 428b, IIL447a.

Haramidere Bahçesi Küçükçekmece ile Büyükçekmece arasındaki Haramîdere Vadisi'nde yer alan hasbahçe. Arşiv belgelerinde adı "Bağçe-i Vadi-i Haramı" olarak geçer. Hakkındaki en eski belge 1583 tarihli bir mevacib defteridir. Onarımlarla ilgili 1702 tarihli belgelerden, burada harem odaları,

şadırvanlı oda, divanhane, hamam, kasr-ı hümayun gibi birimleri olan bir saray yapısı bulunduğu anlaşılmaktadır.

Harbiye mad. IH:550a, IV:527a, 545c, VL88c, 165a, VII:184c, 186c, 200b, 499c.

İlgili maddeler: Açık hava Tiyatrosu I:65a

Cemal Reşit Rey Konser Salonu II:397c

Nötre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi Vt:94c

Pangaltı Ermeni Lisesi VI:217b Saint Esprit Kilisesi VI:413c Sinan Paşa Çeşmesi VII: la Spor ve Sergi Sarayı VTI:43b **Harbiye Ambarı** L350a.

Harbiye Mektebi *bak.* Mekteb-i Harbiye

Harbiye Nezareti Binası *mad.* IILSSOc, I:24a, 498b, II:41a, 90b, 561b, VII:95a.

Harbiye Nezareti Ecza Deposu

III:256b.

Harbiye Orduevi III:550b, IV:163c, VI:135c.

Harborne IIL149c.

Hareket Ordusu *bak.* Otuz Bir Mart Olayı

Harem *mad. III:552b, IV:360a. İlgili maddeler:* Selamlık VI:493a Topkapı Sarayı VII:28.0c

Harem (Semt) *mad. IIL551c, VII:348a, 500b, 501a.*

İlgili madde:

Tahir Efendi Camii VH:190b **Harem Araba Vapuru** Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1965'te Camial-tı Tersanesi'nde motorlu araba vapuru olarak inşa edildi. 900 grostonluktur. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 14,5 m, sukesimi 3 m'dir. Her biri 520 beygir-gücünde İtalya yapımı 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurludur. Saatte 9 mil hız yapmaktadır.

Harem Dairesi III: 173a.

Harem Dokuma Tezgâhları 18. yy'ın sonunda Harem'deki küçük hanlarda sayıları giderek artan el tezgâhlarında, Üsküdar çatmaları, ipekli kumaşlar dokunmaktaydı. Bu tezgâhlar Tanzimat döneminde kapandı.

Harem İskelesi IV:204b. **Harem Otogarı** VI: 181a. *İlgili madde:* Otogarlar VLISla

Haremağası Saray haremünde güvenliği sağlayan, hadım edilmiş siyahi köle. "Hadımağası" olarak da anılır. Afrika'dan ve 1517'den sonra Mısır'dan

getirilen bu köleler sarayda amaca göre eğitilir, yetiştirilirdi. Osmanlı sarayında bu görev I. Bayezid döneminde (1389-1402) başlayıp, II. Mehmed (Fatih) döneminde (1451-1481) ayrı bir ocak olarak düzenlenmiştir. Haremağaları çeşitli görev aşamalarından sonra darüssaade ağası; bunların içinden en seçkini de padişahın musahip ağası olurdu. Asıl görevleri haremın disiplinini sağlama, nöbet, cariyelerin tutum ve davranışlarının denetimi, padişahların hareme geliş gidiş güvenliği idi. Diğer yetkileri hazinedar ağalığı, oda lalalığı, hazine vekilliği, valide sultan başağalığı, şehzade lalalığıydı.

Harem-i Has III:172c.

Harff, Arnold von *mad. III:556b, 349a,*

IV:532c, VI:540b. **Harıp Kapısı** I:500c. **Hari, Anna** III:530b. **Hari, Grigous** III:530b. **Hariciye Konağı** I:465b. **Hariciye Nazırı Konağı** VL89a, 222c.

Harikzedegân Apartmanları *bak.* Tayyare Apartmanları

Harirî Mehmed Efendi Tekkesi *bak.*

Pazar Tekkesi **Harışçirasvili, Petre** III:453c.

Haritalar *mad. IIL556c. İlgili maddeler:* Ayverdi, Ekrem Hakkı I:498b Bruyn, Cornelius de II:325a Buondelmonti, Cristoforo II:333c Grelot, Guillaume-Joseph III:423c Kauffer, François IV:492c Nasuh (Matrakçı) VL49a Pervititch Planları VI:247c Schedel, Hartman VI:475c

Haritah Şehir Rehberi III:560c

Haritonidis, İoannis VL365c.

Harmandere Mahallesi Pendik İlçesi'nde yer alır. Kurtköy Mahallesi, Sultanbey-li İlçesi ve ilçe mücavir alanıyla çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.986'dır.

Harmanos IV: 179a.

Harmantepe Mahallesi Kâğıthane İlçesi'nde yer alır. Hürriyet, Çağlayan, Yahya Kemal, Şirintepe, Sanayi, Çeliktepe, Gültepe mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 15.154'tür.

III:382c.

Harmatios II:44la. **Harp Akademileri** *mad. III:561 a,*

I:354a, II:523b, III:6lc, 140a, 305b,

VII:513c.

İlgili madde: Mekteb-i Harbiye V:372c

Harputlu, Ali (1916, Kayseri) Hekim. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Sultanahmet İşçi Sigortalı Hastanesi başhekimisi olarak çalıştı; İstanbul

Belediyesi encümen azası seçildi. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Harputlu Hacı Mehmed Ağa Çayhanesi

II:482a. **Harrison, R. M.** VL277a.

Harsianeites Manastırı 14. yy'da VI. İo-annes Kantakuzenos'un yandaşlarından İoannes (manastır adı Job) Harsianeites tarafından kurulan manastır. Bakire Nea Peripleptos'a adanmıştı. Yeri tam olarak bilinmez fakat surların içinde olduğu sanılır. Manastırın hamisi olan imparator tahttan indirildikten (1354) sonra Yusuf adıyla buraya çekildi ve ünlü tarihini burada yazdı. Manastırın reislerinden ikisi, Neilos Kerameus ve Matthaëos (I) patrik olmuş, Bizans'ın yıkılmasından sonraki ilk patrik II. Gennadios Sholarios ise burada bir süre kalmıştır.

Hartofilakos, Hurmuzios (ö. 1840) V:522b.

Harunü'r-Reşid VII:343c.

Harutyun (Kartallı) V:218a.

Harutyun Hanesyan Oda Orkestrası

V:532c.

Harutyun I Vehabedyan IV:44lb, 552c.

Harutyun (Surp) Kilisesi Eminönü İlçesi'nde, Kumkapı'da, Çakmaktaşı Sokağı, no. 35'tedir. Semtte bulunan balıkçı esnaf nedeniyle halk tarafından "Balıkçıların Kilisesi" diye anılır. Özel izinle önce papaz odası ve vaftizhane kumlan (1832) yerde daha sonra Harutyun Amira Bezciyan'm çabalarıyla ahşap bir kilise yapıldı. 1855'te ise kilise

yeniden kagir olarak inşa edildi. 1907'de onarılan bir çan kulesi olan ve İsa'nın dirilişine ithaf edilen kilise herhangi bir dikkat çekici yöne sahip değildir.

III: 184a.

Harutyun (Surp) Kilisesi Taksim, Meşelik Sokağı no. 34'tedir. İnşa tarihi bilinmemekle birlikte, bazı kaynaklarda ahşap haliyle inşa tarihi olarak 1738 yılı kaydedilmektedir. 1846'da onarılmış, 1890'lı yıllarda yıkılma tehlikesi görüldüğünden, bir süre için ibadete kapatılmıştır. 1895'te Hovhannes ve Mıgırdiç Esayan kardeşler tarafından onararak bugünkü şeklini almıştır. Bazilik planlı bu ibadethaneye şapel demek daha doğrudur. Küçük bir nar-teksten sonra ana nefe girilir. Nartek-sin üzerinde, kilisenin güney tarafındaki merdivenlerle çıkılan galeri katı vardır. Beşik tonozla örtülü kilisenin kuzey yönündeki kemerli dört pencereden biri vaftiz kurnasına çevrilmiştir. Kolonlar duvarlara bitişiktir. Kilisedeki süsleme, kolonlardaki yivler ve du-var-tonoz sınırındaki kornişin süslemeleridir. Kilisenin güney duvarına bitişik, yine tonozla örtülü bir şapel daha vardır.

4a, V:21a. **Harutyun (Surp) Şapeli** I:342a, II:224a.

Has, Mehmet Ali (1927, İstanbul -1982, İstanbul) Futbolcu. Spora Beykoz'da başladı, daha sonra transfer olduğu Fenerbahçe'de yıldızlaştı. Özellikle mükemmel tekniği, kafa şutları, driplingleri ile hayranlık topladı. Fenerbahçe forması ile 274 maç oynadı. 76 gol attı. Fenerbahçe'den sonra Adalet, Beykoz ve Feriköy'de oynadı. Futbolu 1961'de Feriköy'de bıraktı. 22 kez milli oldu. Kardeşi Şeref Has da uzun yıllar Fenerbahçe'de futbol oynadı.

III:287a.

Hasahır bak. İstabl-ı Âmire **Hasan** (Deli) V:338a. **Hasan** (ö. 1803, Şeyh) IV:74b. **Hasan** (Seyyid Kulekapulu) II:96a,

III:101c, 558b. **Hasan** (Ulubatlı) III:305a, 307a.

Hasan Adlî Efendi (ö. 1617, Şeyh)

VII:100a, 110a, 125c. **Hasan Ağa** V:95a. **Hasan Ağa** (Katırcıoğlu) IV:489a. **Hasan Ağa** (Kazganî) VII:172b. **Hasan Ağa** (Mimar) IV:129c.

Hasan Ağa (ö. 1519, Halıcı, Kaliçeci) III:389a.

İlgili madde: Kaliçeci Hasan Ağa Mescidi IV:400a

Hasan Ağa (Benli) (1607, Edirne - 1662, İstanbul) Bestekâr. 1625'te Enderun'a alındı. IV. Murad'ın yakınlığını kazandı. Padişaha tanbur çalar, Rumeli türküleri söylerdi. Padişah musahipliğine kadar yükseldi. IV. Murad ölünce 1640'tamaaşbağlanarak saraydan uzaklaştırıldı. Günümüze "Rast Peşrev"i, "Rast Saz Semaisi", devri kebir usûlünde ve üç haneli diğer "Rast Peşrev"! ve "Pençgah Peşrev"i ulaşabilmiştir.

Hasan Ağa (?, ? - 1676'dan sonra, ?) Tarihçi. Fazıl Ahmed Paşa'nın mühürdarı oldu ve onun dikte ettiği resmi yazıları temize çekti. Onunla birlikte seferlere katıldı. *Cevahirü't-Tevarih* adlı eserinde Fazıl Ahmed Paşa'nın valilik ve sadrazamlık dönemlerindeki olayları anlatır. *Tarih-i Mühürdar* da denen bu eserin Hasan Ağa'nın değil, Erzurumlu Osman Dede adında bir başkasının olduğu da ileri sürülmüştür.

Hasan Ağa (Enfî) (1670 ?, İstanbul -1724, İstanbul) Bestekâr ve hanende. İlk müzik derslerini babasından aldı. 1704'te Enderun'a müzik öğretmeni ve başhanende olarak girdi. Enfîye tiryakisi ya da iri burunlu olduğundan "Enfî" ve "Burnaz" lakaplarıyla tanınan Hasan Ağa sesinin güzelliği ve müzik bilgisiyle ünlüydü. Aynı zamanda iyi bir tanburiydi. Şair yönü de olan Hasan Ağa'nın şiirleri yalnız kendisi tarafından değil döneminin diğer bestekârlarınca da bestelendi. 300'den fazla eser

Hasan Ağa

188

189

Hasan Rıza Paşa Çeşmesi

vermesine karşın bunlardan yalnızca 18'i günümüze ulaşabilmiştir.

V:185a.

Hasan Ağa (Rum) II:500b. **Hasan Ağa Bahçesi** V:26a. Hasan Ağa Çeşmesi III:364b, 365b.

Hasan Ağa Darülhadişi Eminönü İlçe-si'nde, Vezneciler'de, Kalenderhane Mahallesi'nde, Bozdoğan Kemerî yakınında Kalenderhane Camii'nin batısında, bugün Site Öğrenci Yurdu'nun olduğu yerde idi. Bina 1119/1707'de Kesriyeli Ahmed Paşa'nın kız kardeşinin mültezimi Hasan Ağa tarafından yaptırılmıştır. Bir fevkani mescit, dokuz bölümlü darülhadis, çamaşırhane, su kuyusu, dükkân, birkaç avlu ve iki heladan ibaret olan külliyyeden günümüze hiçbir iz ulaşmamıştır.

Hasan Ağa Kemerî VII:200a. **Hasan Ağa Medresesi** mad. III:561 b. **Hasan Aşık** (ö. 1905, Şeyh) IV:74b. **Hasan Aziz Efendi** (ö. 1837) VII:338b. **Hasan Baba** (Hacı) V:357c. **Hasan Baba** (Hacı Yedikuleli) II:130b. **Hasan Baba** (ö. 1756) II:395c, IV:15b. **Hasan Baba** (ö. 1857) VII:129c. **Hasan Baba** (Şeyhî) II:395c.

Hasan Basri (1892, İstanbul - 1922, İstanbul) Futbolcu. Spora Kadıköy'deki Saint Joseph Fransız Mektebi'nde başladı. 13 yaşında İstanbul'un ilk İngiliz futbolcularından James Lafontaine'in kurucusu olduğu Kadıköy kulübünün birinci takımında yer aldı. Fenerbahçe kulübünün kuruluş yıllarında bu kulübe katıldı. Galatasaray Lise-si'nde okumaya başlayınca Galatasaray'a geçti. Galatasaray'ın şampiyon takımlarında yer aldı. Daha sonra Yıldırım adıyla yeni bir kulüp kurdu. Ardından

Progre kulübünün kuruluşunda aktif rol oynadı. Anadolu kulübünde ve Altmordu kulübünde hocalık yaptı.

Hasan Bedreddin (1870, Kandiye -1926, İstanbul) İstanbul basınında "Beybaba" lakabıyla anıldı. Birçok gazetede çalıştı. Kendi adıyla ya da "Hasan Merzuk", "Nukş-ı Nur" takma adlarıyla yazdı. Fransızcadan çevirileri de vardır. Kişiliği ile de ünlenen Hasan Bedreddin'in "Otuz Senelik Gazetecilik Hayatımda Neler Gördüm?" başlıklı anı dizisi, II. Abdülmamid döneminin sansür olaylarını, gazetelerde çıkan yanlış ibarelerin neden olduğu olayları vermektedir.

Hasan Bedreddin Paşa (1850, Simav -1914, İstanbul) Asker. Harp Okulu'nda öğretmenlik yaptı. 1876'da Abdüla-ziz'in tahttan indirilmesinde önemli rol oynadı. II. Abdülhamid tarafından sürgün edildi ve rütbesi geri alındı. II. Meşrutiyet döneminde İstanbul'a döndü ve paşalığa terfi etti. Tiyatro eserleri, operet metinleri yazmıştır.

VI:134a.

Hasan Behçetî Efendi (?, Antep - 1776' dan sonra, ?) Vakanüvis. 1775-1776 arasında bir yıl vakanüvislik yaptıktan sonra bu görevden uzaklaştırıldı. Küçük Kaynarca Antlaşması öncesine ilişkin olayları ve gelişmeleri içeren notları, Enverî tarafından kullanılmıştır.

Hasan Beşe *bak.* Hasan Paşa (Cezayirli)

Hasan Bey IV: 5b.

Hasan Bey (Kolağası) II:488a.

Hasan Beyzade (?, ? - 1638, ?) Tarih yazarı. Asıl adı Ahmed'dir. Reisülküttab-lık, defterdarlık görevlerinde bulundu. *Târih-i Âl-i Osman* adlı eserinde, *Tacü't-Tevarib'ten* özetler önemli yer tutar. Ancak, eserinin I. Süleyman' dan (Kanuni) (hd 1520-1566) I. Mustafa'ya (2. saltanatı 1622-1623) kadar-ki olayları anlatan ikinci bölümü önemli bir kaynaktır.

Hasan Burhaneddin Cihangiri (ö.

1663, Şeyh) II:431a, 432c, IV:374c. *İlgili madde:*

Cihangir Tekkesi II:433a **Hasan Çavuş** (Ankaralı) V:525b. **Hasan Çelebi** (Aşçızade) III:368c.

Hasan Çelebi (Çerkez) *mad.* III:562a, IV:17c, VI:257b, VII:100c.

Hasan Çelebi (Lagari) III:235b.

Hasan Çelebi (ö. 1576, Tersane Emni) *İlgili madde-*. Hasan Çelebi Mescidi III:562c

Hasan Çelebi (Kınalızade) (1546, Bursa -1604, Reşid [Mısır]) Kadı, yazar. Bur-sa'da ve İstanbul'da öğrenim gördü. Fatih ve Süleymaniye medreselerinde ders okuttu. 1600'de Eyüp kadılığına atandı. Emekli olarak gittiği Mısır'da öldü. *Tezkiretü's-Şuara* adlı eseri, benzeri şuara tezkirelerinin (şair biyografileri) en kapsamlısıdır.

Hasan Çelebi (Şu'urî) VI:491b. **Hasan Çelebi Mescidi** *mad. III:562c*. **Hasan Dede** (ö. 1660) II:169a.

Hasan Dedebaba (Hacı Selanikli) V:357c.

Hasan Ecza Deposu IV:455c.

Hasan Efendi (19 yy, Muabbir) III:472b.

Hasan Efendi (Tıflî) (19. yy) Nüktedan. Enderun'da yetişti. Bandırma'da rüsumat müdürlüğü yaptı. Hazırcevaplığı ve nüktedanlığıyla tanındı. Sarayda nedim iken padişahın kızması üzerine öteki musahip ve nedimlerle askere gönderilmeleri buyruğu verilmiş, ancak her birine hangi alaya katılmak istedikleri sorulmuştu. Herkes üçüncü alay, beşinci alay derken sıra Tıflî Ha-san'a geldiğinde "Düğün alayı olsun efendim!" dediği rivayet edilir. Şiirleri de vardır. Sultan Abdülaziz döneminde (1861-1876) öldüğü sanılmaktadır. Aynı zamanda bir öykü kahramanı olan Tıflî ise IV. Murad döne-

minde (1623-1640) yaşamıştır.

Hasan Efendi (Hafız Aksaraylı Âmâ) III:563a.

Hasan Efendi (Hoca) V:178c. **Hasan Efendi** (Irakîzade) *İlgili madde:* Üçler Mescidi VII:334a

Hasan Efendi (Mezarcılar Kethüdası Hafız) IV:447a.

Hasan Efendi (Neyzen Şeyh) VII:563a.

Hasan Efendi (ö. 1623, Hatip-Zakirî) *mad. III:563a, 57c, V:524b*.

Hasan Efendi (ö. 1677, Şeyh Cedid) IV:373a, V:465c, VL235a, VII:6c, 338a.

Hasan Efendi (ö. 1690, Muabbir) VL34a.

Hasan Efendi (ö. 1708) VI:34a. **Hasan Efendi** (ö. 1724) VII:122c. **Hasan Efendi** (ö. 1731, Zülalî) VI:232b. **Hasan Efendi** (ö. 1752) IV:374b. **Hasan Efendi** (ö. 1766, Şeyh Tatar) III:442c.

Hasan Efendi (ö. 1795) VL235b, VILöc, 338b.

Hasan Efendi (ö. 1801, Gevrekzade) III:5a.

Hasan Efendi (ö. 1878, Hafız Behçeti) III:472b.

Hasan Efendi (ö. 1891) Vt:394b. **Hasan Efendi** (ö. 1903) VI:36b. **Hasan Efendi** (ö. 1929, Kel) *mad.*

III:563b, I:54c, 200a, II:294c, IILöOa,

110a, 135c, IV:420a.

Hasan Efendi (Seyyid) *İlgili madde:* Hatuniye Tekkesi IV:20c

Hasan Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Karagümrük'te, Hasan Fehmi Paşa Caddesi'nde, Abdullah Efendi Medresesi ile yan yana inşa edilmişti. Birkaç ay Rumeli kazaskerliği yapmış ve "Pir Biraderi" diye ünlü olan

Hasan Efendi tarafından yaptırılmıştır. Öğretime 1039/1630'da açılmış olan bu medresenin yerinde bugün Ahmet Rasim Ortaokulu bulunmaktadır.

Hasan Efendi Tekkesi *bak.* Cihangir Tekkesi

Hasan Fehmi Bey (Gazeteci) I:41c, VI: 184a.

Hasan Fehmi Efendi (Hafız Bafralı) IV:95b, V:44c.

Hasan Fehmi Paşa Konağı V:374c.

Hasan Fehmi Paşa Türbesi *mad. III:563c.*

Hasan Halife (Yeniçeri Ağası) II:114a.

Hasan Halife Bahçesi II: 114c, 116a, 191a.

İlgili madde: Bebek II:113c

Hasan Halife Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Hoca Üveyz, Kirmasti, Sofular, İskender Paşa, Murat Paşa, Molla Şeref ve Arpa Emîni mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.634'tür.

Hasan Hamdi Efendi (ö. 1833) IV:50a, VI:534a.

Hasan Hilmi Efendi (ö. 1888) VII:331a.

Hasan Hilmi Efendi (ö. 1911, Şeyh) III:448a, VI:37b.

Hasan Hoca (ö. 1788, Seyyid Cezayirli) VI:13c.

Hasan Hüsameddin Efendi (ö. 1864) *bak.* Hüsameddin Efendi

Hasan Hüsameddin Uşşakî (ö. 1592 veya 1594, Şeyh)

İlgili maddeler: Hüsameddin Uşşakî Tekkesi IV:105b Uşşakîlik VII:329c

Hasan Hüseyin Mescidi *bak.* Hoca Kasım Günanî Mescidi

Hasan Hüsnü (Karinabadlı) VII:449c.

Hasan Hüsnü Paşa (Amiral Bozcaada-lı) (1832, İstanbul - 1903, İstanbul) Devlet adamı. 1877'de donanma komutanlığına, ardından Şûra-yı Bahriye reisliğine ve 1880'de vezir rütbesiyle bahriye nazırlığına getirildi. Aralıksız 14 yıl sürdürdüğü nazırlığında adı birçok yolsuzluğa karıştı. Ayrıca denizciliğin gerilemesine yol açmakla suçlandı.

III:23a, 28a, 568c, IV:136a, 434a, VII:255b.

İlgili madde:

Hasan Hüsnü Paşa Tekkesi, Kütüphanesi ve Türbesi III:563c

Hasan Hüsnü Paşa Tekkesi,

Kütüphanesi ve Türbesi *mad. III:563c.*

Hasan Kabaduz (ö. 1601-02) IV:49b,

138c, V:382b, 382b, 383b. *İlgili madde:*

Melamîlik V:380c **Hasan Kâmil Efendi** (ö. 1912, Şeyh)

Hasan Kaptan V:35c.

Hasan Nazif Dede (ö. 1861) *mad. III:564c*, IL170c, IV:14c, 107b, V:428c.

Hasan Nazif Dede (ö. 1915) I:537c, III: 565a, V:428c.

Hasan Nuri Efendi (ö. 1688) VIIIIc. **Hasan Paşa** (Çakırcıbaşı) *İlgili madde:*
Çakırcıbaşı Camii II:46lc

Hasan Paşa (Hadım) (? - 1598, İstanbul) Sadrazam. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptıktan sonra 1597'de sadrazamlığa getirildi. Zamanında rüşvet ve yolsuzluklar aşırı bir düzeye vardı. Rüşvet defterinin ele geçirilip pa-dışaha verilmesinden sonra görevden alınarak öldürüldü. V:336b, VI:398c. *İlgili madde:*

Hadım Hasan Paşa Medresesi III:489a

Hasan Paşa (Yemişçi) (? - 1603, İstanbul) Sadrazam. Yeniçeri ağalığı, beylerbeyliği ve sadaret kaymakamlığı yaptıktan sonra 1601'de sadrazamlığa getirildi. Başarısız Avusturya seferi sırasında İstanbul'da sipahilerin ayaklanması sonucunda şeyhülislam fetvasıyla hakkında verilen idam hükmünden Safiye Valide Sultan'ın yardımıyla kurtuldu. Yeni şeyhülislamdan aldığı fetvayla yeniçerileri harekete geçirerek sipahilere karşı toplu bir kıyım ve yağmaya girişti. Koyduğu ağır vergilere gösterilen tepki üzerine görevden alındı. Yeniçerileri ayaklandırmaya kalkışınca öldürüldü.

IV: 129a, V:338a.

Hasan Paşa (Tiryaki) (? - 1611, Budin) Komutan. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptıktan sonra muhafızlığına atandığı Kanije Kalesi'ni Avusturya birliklerine karşı başarıyla savundu ve ardından saldırıya geçerek Ferdinand'ın ordugâhını ele geçirdi (1601). Bu zaferden dolayı vezirlikle ödüllendirildi. Celali ayaklanmalarının bastırılmasında yararlıkları görüldü.

III130a, V:338a, VII:109c. **Hasan Paşa** (ö. 1623, Nakkaş) *İlgili madde:* Nakkaş
Hasan Paşa Türbesi VI:30a

Hasan Paşa (Çatalcalı) (? - 1632, Tırha-la) Kaptan-ı derya. Başımrahor iken 1626'da kaptan-ı derya oldu. I. Ahmed' in kızı Fatma Sultanla evlendi. Karadeniz seferiyle Kazak tehlikesini etkisiz hale getirdi. Akdeniz seferi sırasında yeni Kazak akınlarını bahane eden saray çevresinin baskısıyla geri çağırıldı. Beylerbeyi olarak atandığı Budin'e giderken yolda görevden alındı.

VII:254c.

Hasan Paşa (Morali) (? - 1713, ?) Sadrazam. IV. Mehmed'in kızı Hatice Sultanla evlenerek saraya damat oldu. Muhafız olarak atandığı Sakız'ı Venedik kuvvetlerine teslim ettiği için bir süre hapiste tutuldu. Daha sonra

bağışlanarak sadrazamlığa getirildi. Yüksek mevkileri yandaşlarına dağıttığı için görevden alındı. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı.

V:344b. *ili madde:*

Nasuhî Tekkesi VL50a

Hasan Paşa (Seyyid) (?, ? - 1748, Diyarbakır) Sadrazam. Yeniçeri Ocağı'nda yükselerek çeşitli seferlere katıldı. Belgrad'ın yeniden alınmasında yararlıklar gösterdi. 1743'te getirildiği sad-

razamlık görevinden 1746'da alındı ve İstanbul'dan uzaklaştırıldı. IV:194c, V:250c.

İlgili madde: Seyyid Hasan Paşa Külliyesi VI:543c

Hasan Paşa (ö. 1790, Cezayirli) *mad. III:565c, I:32c, II:34a, 43c, 54a, 117a, 386c, 410e, 442c, IV:237a, V:35c, 211a, VI:357c, 505c, 506b, VII:200b, 254c, 409a. İlgili maddeler:* Cezayirli Hasan Paşa Camii II:425a

Cezayirli Hasan Paşa Çeşmesi II:425b

Cezayirli Hasan Paşa Çeşmesi II:425c

Kalyoncu Kışlası IV:401a

Hasan Paşa (Cenaze) (?, ? - 1810, Yenişehir) Sadrazam. Kölelikten vezirliğe kadar yükseldi ve 1788'de sadrazamlığa getirildi. Hastalığı nedeniyle bu görevde fazla kalamadı. Daha sonra idari ve askeri görevlerde bulundu.

VI:506a.

Hasan Paşa (Yedi-Sekiz) (?, Çorum -1910, İstanbul) Beşiktaş muhafızı. Hiç eğitim görmemesine karşın erlikten müşirliğe kadar yükseldi. Oruç yiyenlere ve sarhoşlara karşı çok sert davranmasıyla ünlüydü. Çırağan Olayı'nda (1878) Ali Suavi'yi sopayla öldürdü. II. Abdülhamid'i yıllarca başarıyla korudu. Lakabı, imzasını atmak için yedi ve sekiz rakamlarını yazıp birleştirmesinden gelir.

II:502c. **Hasan Paşa** (Pabuççu) IV:436b.

Hasan Paşa Çeşmesi Üsküdar-Doğancı-lar'da, Tunusbağı Caddesi'nde, Nasu-hî Tekkesi'nin avlu kapısı bitişiğinde-dir. 1117/1705'te Sadrazam Morali Hasan Paşa tarafından yaptırılmıştır. Cephesi mermerle kaplıdır. Sade bir sivri kemeri vardır. Küçük teknesi girintili çıkıntılı biçimde mermerden oyul-muştur.

Hasan Paşa Hanı *mad. III:566b,*

II:185b, 187c, III:549b, V:50c, 187a.

Hasan Pehlivan (Yozgaüi) III:454a. **Hasan Refet Efendi** (el-Hac) V:223b.

Hasan Refet Efendi Tekkesi *bak.* Lokmacı Tekkesi

Hasan Rıza *mad. III:567a, V:177a, VI:204b.*

Hasan Rıza Bey III:220b.

Hasan Rıza Efendi (ö. 1884, Şeyh) IV:7a, 9a.

Hasan Rıza Efendi (ö. 1889, Mevlithan) II:122b, III:58b.

Hasan Rıza Paşa Çeşmesi Beşiktaş-Ye-nimahalle'de, Jandarma Mektebi ve Salnameci sokakları kavşağında yer alan, dört cepheli bir çeşmedir. Hasan Rıza Paşa (ö. 1877) tarafından

Hasan Safvet Efendi

190

191

Hastaneler

1271/1854'te yaptırılmıştır. Cephelerinden ikisinde birer küçük mermer aynataşı ve kitabe vardır. Mermer tekneleri molozla doldurulmuştur. Haznesi sıva ile kaplıdır. Aynataşı üzerinde beyzi biçimli bir madalyon vardır.

Hasan Saffet Efendi (ö. 1894) VL327a. Hasan Samsunî V:331a.

Hasan Sezai Efendi (ö. 1737) II:399a,
III:442b, VII:330b. Hasan Sırrı Bey VI:196a.

Hasan Sırrı Efendi (ö. 1907, Hafız)

YI:411b.

Hasan Suphi Bey VII:252a. **Hasan Tahsin** *mad. III:567b*. **Hasan Tahsin Bey** (Aynîzade) *İlgili madde-*.

Kabataş Arkek Lisesi IV:327b **Hasan Tahsin Hilmi** *mad. III:567c*.

Hasan Tasin Efendi (ö. 1927, Şeyh Seyyid) V:232b.

Hasan Tebrizî (Seyyid) III:259b. **Hasan Tefvîk** III:58c.

Hasan Üsküdarî (ö. 1614) *mad. III 568a*.

Hasan Üsküdarî (? , İstanbul - 1732, İstanbul) Hattat. Şeyh Hamdullah ekolüne bağlı olan "Eski" Hasan Üsküda-rî'den (ö. 1614) ayırmak için "Üskü-darî-i Sani" unvanıyla anılır. Hat sanatım Hafız Osman'dan öğrenmiş ve icazetname almış, Eski Saray'da yazı hocalığı yapmıştır.

Hasan Zarifi Efendi (ö. 1576 ?) III:442b, 442c, V:267b, 495a.

ilgili madde: Durmuş Dede Tekkesi III:106a

Hasanâbâd Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Sütlüce Mahallesi'nde bulunmaktaydı. Evliya Çelebi tekkeyi, IV. Murad döneminde (1623-1640) Perviz Ağa'nın azatlılarından Hasan adında bir kişinin yaptırdığını belirtir. Yakınındaki Caferâbâd Tekkesi gibi, mesire niteliğinde bir kuruluş olduğu anlaşılan bu tekkenin yeri ve ortadan kalktığı tarih tespit edilememiştir.

VILIISc.

Hasanbey Gazozları 20. yy'ın başında Çubuklu'da, börekçi Hasan Bey'in kurduğu ilk gazoz imalathanesi olup gazozlar buradaki Göztepe Suyu'ndan hazırlanmaktaydı. Göztepe Madensu-yu da yine "Hasanbey Maden Suyu" adıyla şişelenip satılıyordu.

Hasanpaşa *mad. III:568b*, VII:497c. *İlgili madde:* Osman Ağa Çeşmesi VLLöOa

Hasanpaşa Deresi II:164b.

Hasanpaşa Fırını Koska'da, Ordu Caddesi ile Vezneciler arasında uzanan Büyük Reşit Paşa Caddesi'nin üzerindeki ünlü bir fırın. Adını, Beyazıt ile

Vezneciler arasındaki Seyyid Hasan Paşa Külliyesi'nden alan fırın, 1970'le-rin sonlarında bir güneydoğu tatlıcısına dönüşmüş, 1980'lerin ikinci yarısında ise onun da yerinde "bavul turiz-mi"ne göre ticaret yapan bir dükkân açılmıştır.

Hasanpaşa Gazhanesi III:378a, IV:335a. **Hasanpaşa Karakolu** II:164b.

Hasanzade Medresesi Fatih İlçesi'nde, Haydar'da, Hacı Hasan ve Hasan Baba sokaklarının kesiştiği yerde bir cami ile birlikte yapılmıştır. Bu küçük külliye'nin banisi 882-911/1487-1505 arasında Rumeli kazaskerliği görevi yapan ve dedesine nispetle "Hasanzade" diye ün kazanmış olan Hacı Meh-med Câmî Efendi'dir. Aynı isimle anılan cami bugün mevcut ise de medrese yok olmuştur.

Hasbahçe Kasrı veya Köşkü III:69b, 232c.

İlgili madde:

Aynalıkavak Kasrı I:485a **Hasbahçe Ocağı** L543c. **Hasbahçeler** I:485a, VII:289a, 524a. *İlgili madde:* Bahçeler I:542c

Hasdal Kâğıthane'nin kuzeybatısına, Sey-rantepe'nin batısına düşen yöre. Fatih Sultan Mehmet Köprüsü çevre yolunun doğu-batı doğrultusunda kestiği Hasdal, kentin Rumeli yakasındaki bazı askeri birliklerle kaplı yerleşim dışı bir bölge özelliğindedir.

Haşefe, Melike Tugay (1933, İstanbul) Meslek lisesini bitirdi. Beşiktaş belediye meclis üyeliği yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

IV:356a.

Haseki *mad. IV: la*, III:443a, IV: 104a,

VII:496c. *İlgili maddeler:* Arkadios Forumu I:306a Arkadios Sütunu I:306b

Başçı Mescidi, Tekkesi ve Çeşmesi II:79a

Bayram Paşa Külliyesi II:101a Haseki Külliyesi IV:4c

Haseki Darüşşifası ve Hastanesi IV: 2b

Hüseyin Paşa Çeşmesi IV:108b **Haseki Bimarhanesi** III:5a.

Haseki Bostan Hamamı Fatih İlçesi' nde, Haseki'de, Hekimoğlu Ali Paşa Caddesi'ndedir. Yapı II. Mehmed (Fatih) dönemine (1451-1481) ait olsa da, I. Süleyman (Kanuni) döneminde (1520-1566) Mimar Sinan tarafından onarılmıştır. Bu çifte hamamın en önemli özelliği kadınlar bölümünün erkekler bölümünden daha büyük olmasıdır. Kadınlar bölümünün soyun-

malığı dikdörtgen planlıdır. Ilıklık, üzeri bir kubbecikle örtülü sofa, bunun solunda hela ve sağında "Evliya Kurnası" adı verilmiş olan bir halvet yer alır. Sıcaklık büyük bir kubbe altında sekizgen göbektaşı, üçer kurnalı üç sofa ve birer kubbecikle örtülü halvetlerden oluşur. Benzer bir plana sahip olan erkekler bölümünde ılıkılık iki kubbeyle örtülü, sıcaklık ise dört hah/etlidir. Fakat bu halvetlerden biri kapatılmıştır.

IV: Ib, Ic.

Haseki Darüşşifası ve Hastanesi *mad. IV:2b, 5c.*

Haseki Hafsa Sultan Türbesi *mad. IV:3c, VII:91c.*

Haseki Hamamı (Sultanahmet) *mad. IV:4a, I:415a, III:541a, IV:4b, VII:65c, 86c.*

Haseki Hastanesi IV: Ib, la, 2a, 395a, 565a.

Haseki Hastanesi Nurettin Bey Pavyonu V:487b.

Haseki Hürrem Sultan Hamamı *bak. Haseki Hamamı*

Haseki Kadınlar Hastanesi IV:3a.

Haseki Külliyesi *mad. IV:4c, III:3a, IV:1a, 13c, 104c, VII:86c.*

ilgili madde:

Haseki Darüşşifası ve Hastanesi IV: 2b

Haseki Mecanin Müşahedehanesi

IV:3a.

Haseki Nisa Hastanesi II:418c. **Haseki Sultan** *bak. Hürrem Sultan* **Haseki Sultan Hamamı** Eminönü İlçesi'nde, Yeni Cami Külliyesi'nin arkasında, türbenin karşısında, bugün Vakıflar Bankası binasının bulunduğu yerdeydi. 16. yy'ın ortalarında Haseki Hürrem Sultan'ın (ö. 1558) yaptırdığı hamam Mimar Sinan'ın eseri idi. Büyük boyutlarda bir çifte hamam olan yapının kadınlar kısmı diğerinden daha küçüktü. En büyük özelliği sıcaklık kısmının iki sütunla bölünerek altı tane kubbe ile örtülmüş olmasıydı. Erkekler kısmında üç, kadınlar kısmında iki halvet bulunmaktaydı. Hazne ve külhan halvetlerin bulunduğu duvara komşu, dikdörtgen mekânlar halindeydi. Kare planlı, üzeri büyük bir kubbeyle örtülü olan so-yunmalık kısmım izleyen kadınlar kısmı yan yana iki, erkekler kısmı ise dört kubbecikle örtülü, enlemesine dar mekânlar halindeki ılıkılıklara sahipti.

Haseki Sultan Meydan Çeşmesi

IV:6a.

Haseki Tarlası Sarayı *mad. JV:6b. Haseki Zindanı* IV:2c. **Haseneyn el-Ahmedî** (Şeyh) IV:209c. Hasır Beykoz'un merkezinde içkili bir lo-

kanlayken, bugün Abraham Paşa Ko-rusu'nun içinde geniş bir alan üzerinde -ve genellikle turist gruplarının getirildikleri- lüks bir müzikli restorandır.

Hasır Beyoğlu'nda Kalyoncu Kulluğu Caddesi'nde mütevazı bir Rum mey-hanesidir. Meyhane bugün kurucusu Sokrates'in vârisleri tarafından işletilmektedir.

VL9c. **Hasır İskeleyi III: 159a.**

Hasırcılar Hasır, kurumuş bitki saplarının, özellikle hasıraltı denilen bir tür saz ve söğüt çubuklarının birbirine geçirilmesiyle örülen yaygıdır. Hasır, eskiden evlerde, çadırlarda ve camilerde yaygın olarak kullanıldığı için hasırcılık önemli bir meslek sayılırdı. İstanbul'da Eminönü'nde bir zamanlar hasırcı esnafının topluca bulunduğu bir Hasırcılar Çarşısı vardı. Asmaaltı Caddesi yakınında, Tahmis Caddesi ile Çarşı Caddesi'ni birleştiren çarşı, bugün Hasırcılar Caddesi adıyla bu meslek erbabının adını yaşatmaktadır.

II:476a.

Hasırîzade Tekkesi *mad. IV:6c, 103b, VI:392b, VILII Sc, 140a, 239c, 480c, 480c.*

Hasırîzadeler IV: 7a.

Hasib Efendi (ö. 1834) VI:330a.

Hasib Efendi Tekkesi IL121b, 121c

Hasib Paşa Yahşi *mad. IV:9c, II:201c, III:70b, 233a, VII:421a.*

Hasibe Hanım (ö. 1784) V:94c.

Hasköy *mad. IV: 10a, III:405a, 502b, VII:398a, 494b, 5ö7a.*

İlgili maddeler: Aynalıkavak Kasrı I:485a Hasköy Ayazması IV:IIb Hasköy Tersanesi IV:12b Kumbaracı Kışlası IV:96c Karay Sinagogu IV:464b Paraskevi (Ayia) Kilisesi VI:220a

Silahdar Yahya Efendi Çeşmesi VI:552a

Hasköy Amerikan Kız Okulu VI:288b. **Hasköy Ayazması** *mad. IV: 11 b.*

Hasköy Bahçeleri 19. yy'a değin, Hasköy meyve bahçeleriyle ünlüydü. Daha çok Yahudi bahçıvanların ve bahçe sahiplerinin yetiştirdikleri limon, turunç, nar, İstanbul'da makbuldü. Küpeliogullarının, Mordehayların, Ni-simlerin bağ ve bahçelerinde, kaliteli misket üzümü yetiştirilirdi. Bu semtin iskâna ve sanayiye açılmasıyla bağ ve bahçe kültürü de kayboldu.

Hasköy Caddesi IV: 11a.

Hasköy Çeşmesi Hasköy'dedir. Yasef adında bir Musevi tarafından 931/1524' te,

klasik üslupta, kesme taştan inşa ettirilmiştir. Aynataşı çizgili mermerden ve üzerindeki parçalar kabartma çi-

çeklerle süslü olarak üç kısımdan oluşuyordu. Kitabesi kemerin altına yerleştirilmişti. Cephesinde küçük tas yuvaları bulunuyordu. Büyük tonoz kemerli haznesinin cephesi gibi diğer üç yüzü de kesme taştan yapılmıştı. Üstü çatısızdı. Daha sonra haznesinin üç yüzü sıvayla kapatılmış, çeşmenin oldukça derin kemeri içinde bir ayakkabı tamircisi baraka yaparak çalışmaya başlamıştır.

Hasköy Ermeni Kilisesi IV:548c **Hasköy Ermeni Mezarlığı** III:185b

Hasköy Hamamı Beyoğlu İlçesi'nde, Hasköy'de, Hasköy Caddesi'ndedir. "Pirî Paşa Hamamı" adıyla da anılır. Banisi Sadrazam Pirî Mehmed Paşa'dır (ö. 1532). Evliya Çelebi bu hamamı şehir dışındaki hamamlar içinde sayarak, çifte hamam olduğunu yazar. Oysa, *Hadîka'da*. tek taraflı olduğu belirtilmiştir. Günümüzde de tek taraflı olarak işlevini sürdürmektedir.

Hasköy Mezarlığı V:444c. **Hasköy Rıhtımı** VI:333c.

Hasköy Tersanesi *mad. IV:12b*, I:24b, VII:254a.

Hasköy Vapuru Şehir Hatları İşletmesi'ne ait motorlu yolcu vapuru. 19öO'ta Hasköy Tersanesi'nde inşa edildi. Mart 1962'de hizmete kondu. 511 grostonluktur. 750 kişi almaktadır. Uzunluğu 47,1 m, genişliği 8,5 m, sukesimi 2,4 m' dir. Fiat yapımı her biri 520 beygirgü-cünde iki adet dizel motoru vardır. Çift uskurludur. Saatte 14 mil hız yapmaktadır. Son yıllarda İzmir Körfez hattında kullanılmaktadır.

II:200a, V:99a.

Hasnun Galip (1891, İstanbul - 1915, Çanakkale) Futbolcu. 1910'lu yıllarda Galatasaray takımında oynadı. Futbola Galatasaray Lisesi'nde öğrenciyken başladı. Devrinin en iyi futbolcularından biri olarak tanındı. Çanakkale Sa-vaşlan'nda şehit düştü. 1933'te Beyoğlu Parmakkapı'da Galatasaray Kulü-bü'nün bulunduğu sokağa onun adı verildi. Tanınmış gazetecilerden Sa-dun Galip Savcı'nın ağabeyidir.

Hasoda IIL172c, VI:449c, VII:286c. **Hasoda Kasrı** I:486c, III:69b.

Hassa Mimarları Ocağı *mad. IV:12c*, II:36a, V:354c, 355a, VI:169a.

Hassa Ordusu Hassa Ordu-yı Hümayunu da denirdi. 19. yy'ın ortalarına doğru bu adı alan, İstanbul'daki nizamiye birlikleri, Taşkışla ile diğer büyük kışlalarda olup başlıca görevleri sarayı, padişahı korumaktı. Bu ordunun komutanı hassa müşiri ya da Hassa Ordu-yı Hümayunu müşiri unvanını taşırdı. Üsküdar yakasındaki nizamiye birlikleri ise Dersaadet Ordusu olarak İstanbul'daki ikinci büyük silahlı kuvvetler topluluğunu oluşturmaktaydı.

Hassa Silahşorları Padişahların özel ko-

rumalarına verilen unvan. Silahşoran-ı hassa da denmiştir. Bunlar, atıcılıkları ile ün yapan askerlerdi. 19. yy'da ise onursal bir unvan olarak İstanbul' da ve taşrada kimi saygın kişilere verildi. Hassa silahşorluğu görevi ve unvanı 1908'de kaldırıldı.

I:369a.

Hassan, Nevin (1913, İstanbul, 1954, İstanbul) Kürekçi. Spora 1929'da başladı. Galatasaray Lisesi ve Galatasaray Spor Kulübü adına yarışmalara katıldı. İstanbul şampiyonu oldu. 1935'te Almanya'ya gitti. Galatasaray'ın yüzme takımında da yer aldı. Yurda döndükten sonra antrenörlük yaptı.

Hastabakıcı Mektebi Hemşire yetiştirmek amacıyla 1925'te Kızılay Derne-ği'ne bağlı olarak Haseki'de kuruldu. Öğrenim süresi iki yıl üç ay olan okulda öğrenciler öğleden önce hastanelerde pratik, öğleden sonra da teorik eğitim alıyorlardı. Başlangıçta okuma-yazma bilenlerin alındığı okul 1928' de ilkokul, 1933'ten başlayarak da ortaokul mezunlarını kabul etmeye başladı ve öğrenim süresi de üç yıla çıkarıldı. Okul daha sonra Kızılay Hemşirelik Lisesi'ne dönüştü.

Hastalar Dairesi IV:13c. Hastalar Ocağı ve Bimarhanesi

IV:13c.

Hastaneler *mad. IV:13c. İlgili maddeler:* Alman Hastanesi I:21 la

Altıncı Daire-i Belediye Hastanesi I:224a

Amerikan Bristol Hastanesi I:243c Askeri Hastaneler I:334c

Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi II: la

Balat Musevi Hastanesi II:13c Balıklı Rum Hastanesi II: 24a

Baltalimam Kemik Hastalıkları Hastanesi II:34b

Beyoğlu Belediye Hastanesi II:220c Beyoğlu Nisa Hastanesi II:222a Bulgar Hastanesi II:329b Cerrahpaşa Hastanesi II:418c Cüzamhaneler II:456a Esnaf Hastanesi III:218c Etfal Hastanesi IIL220b

Fransız Lape (La Paix) Hastanesi LU:335a

Fransız Pastör (Pasteur) Hastanesi III:335c

Gureba Hastanesi III:430c

Haseki Darüşşifası ve Hastanesi IV:2b

Haydarpaşa Numune Hastanesi IV:32b

Heybeliada Sanatoryumu IV: 59a İngiliz Hastanesi IV:173b

Hastürk, Yılmaz

192

193

Hayasdan

İstanbul Tıp Fakültesi Hastanesi IV:24la

İtalyan Hastanesi (Ospedale Italiano) IV:303b

Kuduz Hastanesi V:112b Rus Hastanesi VI:370b Sağlık Hizmetleri VI:400b
Sampson Ksenonu VI:435a Sankt Georg Hastanesi VI:452a
Süleymaniye Darüşşifası VII:95c Toplası Bimarhanesi VII:295a
Yedikule Ermeni Hastanesi VII:460a Zeynep Kâmil Hastanesi
VII:551c Zootikos Cüzamhanesi VII:566c

Hastürk, Yılmaz (1938, İstanbul) Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'ni bitirdi. Türk Ziraat Mühendisleri Birliği' nin genel başkanlığında bulundu. Tarım, Orman Bakanlığı'nda bakanlık müşaviri oldu. Halkçı Parti'nin kurucu üyelerindendir. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekilliği yaptı.

Haşim Ali Bey III:266a, IV:447a.

HaşimBey *mad. IV:14c*, II:130c, V:561c, VL11c, 99c, I60b.

Haşim Efendi *mad. IV:15a*, I:302a, V:263c, VII:412c.

Haşim Efendi (Hafız) VII:455a. **Haşim Efendi** (Kanuni) III:4a.

Haşim Efendi (ö. 1677, Seyyid Bursalı) L28a, V:384c.

Haşim Efendi Tekkesi *mad. IV:15b*, II: 137a, 395c, IV:446c, 506b, VII:414c.

Haşim İşcan Geçidi I:383a, IV:280a. **Haşim Paşa Yalısı** II:201c. **Haşimî Çelebi** VI:151b.

Haşimî Osman Efendi Tekkesi *bak.* Saçlı Emir Tekkesi

Haşimîlik IV:15b, 506c, VII:216c. *ilgili madde:* Celvetîlik II:394b

Haşmet *mad. IV:16c*, III:66c, 508b, 515b, V:549c.

Hat Sanatı *mad. IV:16c. İlgili maddeler:* Abdî (Derviş) L11c Abdullah (Yedikuleli) I:14a Abdullah Bey (Muhsinzade) L14c

Abdûlbâki Arif Efendi (Kazasker, Hattat) I:28c

Abdûlfettah Efendi (ö. 1896) I:30b

Abdûlkadir Bey I:44c

Abdûlmecid I:45a

Ahmed (Durmuşzade) I:117c

Ahmed Karahisarî I:124a

Ahmed Nailî L128a

Ahmed Siyahîl:133a

Akdik, Kâmil I:156a

Alaeddin Bey I:175c

Ali (Derviş) I:189c Ali (Derviş, Anbarîzade) I:190a Ali Efendi (Çırçırılı) L191c Ali Haydar Bey I:193b Ali Sofî I:201c

Altunbezer, İsmail Hakkı L228a Arif Bey (Çarşambalı) I:302a Arif Efendi (Bakkal) I:302c Arif Hikmet Bey I:303a Ayral, Macid I:488a Aytaç, Hamid I:491a Aziz Efendi I:504b Babîâli Rık'ası L526a Barın, Emin II:55c Batanay, Kemal II:80c Beşir Ağa II: 174a Düzgünman, Mustafa III:113a Esmâ İbret Hanım III:207a Ferhad Paşa III:291c Hamdullah (Şeyh) III:542c . Hasan Çelebi (Çerkez) III:562a Hasan Rıza III:567a Hasan Tahsin III:567b Hasan Tahsin Hilmi III:567c Hasan Üsküdarî III:568a Haşim Efendi IV: 15a Korman, Nuri V:70a Mahmud Celaleddin Efendi V:263c Mehmed (Şekerzade) V:354b Mehmed Esad Yesarî V:361c Mehmed Nazif Bey V:363a Mehmed Rasim (Eğrikapılı) V:364b Mehmed Refi (Kâtipzade) V:365b Mehmed Şefik Bey V:366c

Mustafa İzzet Efendi (Kazasker) V:561a

Mustafa İzzet Efendi (Yesarîzade) V562a

Mustafa Rakım V:566b Okyay, Necmeddin VI:127b Osman (Hafız) VI:158a Özyazıcı, Halim VI:204a Sami Efendi (Hattat) VI:432c Şevki Efendi VILLöSa

Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi VII:315c

Vahdetî Efendi VII:354b Velîyüddin Efendi VII: 378a Yahya Fahreddin VII:412c Yahya Hilmi VII:412c Yahya Sofî VII:413c Yazgan, Hulusi VII:449c Yusuf (Demircikulu) VII:536c

Hat Sanatları Müzesi *bak.* Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi

Hataylı, Mahmud III:58c.

Hatem Efendi (ö. 1754) III:66b, 508b. **Hatemî** VI:504b.

Hatiboğlu, Aydın (1940, Urfa) Şair. İstanbul Haydarpaşa Lisesi'ni bitirdi. İlk şiirleri *Yelken* ve *Ataç'ta* yayımlandı. *Yeni Gerçek* adıyla kısa ömürlü bir şiir dergisi çıkardı. Şiirlerini *Çömçe Gelin* (1966), *Hoyrat* (1973), *Beynim ve Yüreğim* (1978), *Ben Size Konuk Gelende* (1979), *Son Değil* (1983) kitaplarında topladı.

Hatibzade Ahmed Ağa Çeşmesi Kaynaklarda Süleymaniye'de Hoca Ham-za Camii'nin yakınında olduğu belirtilmektedir. Yeri tespit edilememiştir. Kayıtlardaki 1192/1778 tarihli kitabesinden Dergâh-ı Âli serçavuşların-dan Hatibzade Ahmed Ağa'nın ruhu için yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Hatice Canan Hanım (ö. 1907) III:564a.

Hatice Canan Hanım Türbesi Eyüp'te, Boyacı Sokağı'nda, Hasan Hüsnü Paşa Türbesi'nin solundaki açık türbe. 29 Zilhicce 1324/13 Şubat 1907

tarihli kitabesinden anlaşıldığına göre, Kaptan Hasan Hüsnü Paşa'nın gelinine aittir. Küçük bir hazire niteliğinde olan türbenin cephesi, art nouveau üslu-bundadır. Mezar kitabesi, hazire içinde demir parmaklığa yerleştirilmiş, demir çerçeveli mermer bir levha üzerindedir.

Hatice Hanım VL99c.

Hatice Hanım Sultan (Beyhan Sultan'ın kızı) II: 190c, 192c, 193a.

Hatice Hesna Hatun Mescidi Üsküdar îl-çesi'nde, Sultantepe'de, aynı adla anılan mahallede, Hacı Hesna Camii Sokağı'nda bulunmaktadır. Bâniyesi Hacı Hatice Hesna Hatun'dur. Siyahi bir köle olduğundan "Yanık" lakabıyla anılan Hesna Hatun'un mezarının, mihrabın önünde olduğuna dair *Hadî-ka'da* bilgi bulunmaktadır. Sözü edilen yerde bugün iki mezar mevcuttur, ancak Hesna Hatun'un sandukası mescidin içinde mihrabın yanındaki kapalı bir odacıkta bulunmaktadır. Türbe haline getirilmiş olan bu mekânın hacet penceresi üzerinde dört satırlık manzum kitabede yapının bir yangın sonucunda yanması üzerine 1318/ 1900'de II. Abdülhamid'in yardımıyla yeniden inşa edildiği ve eski yapının bundan 100 yıl önceye ait olduğu belirtilmiştir. Eski yapı ahşap ve iki katlıydı. 20. yy'ın başına ait olan yapı da yanmış ve 1957'de onarılmıştır. Bugünkü mescit, yarım silindirik formlu basit bir mihrabı ve yan cephesinde üç, mihrap duvarında iki penceresi olan küçük ölçüde bir yapıdır. Batı ve kuzey cephesinden ek mekânlarla genişletilerek planı bozulmuştur. Üzeri dört yöne eğimli ve kiremit kaplı bir çatıyla örtülüdür. Tek şerefeli kalın ve bodur gövdeli minaresinin külahı da taştandır.

Hatice Kadın Çeşmesi Çemberlitaş'ta,

Peykhane Sokağı'nın köşesindedir. Mektubî Halil Efendi'nin annesi Hatice Kadın tarafından oğlunun ruhu için yaptırılmıştır. 1193/1779'da inşa edilmiştir. Kesme taştan üç cepheli, orta cephesinde aynataşı ve teknenin yer aldığı bir çeşmedir. Sonradan yapılan beton ilavelerle ilk biçimini yitirmiştir.

Hatice Refik IV:346b.

Hatice Semiha IV:344c.

Hatice Sultan (II. Bayezid'in kızı) VII:61b.

Hatice Sultan (ö. 1536'dan sonra, I. Se-lim'in kızı) VI:500c.

Hatice Sultan (ö. 1743, IV. Mehmed'in kızı) V:344b, 492c, VII:121c, 444b.

Hatice Sultan (III. Mustafa'nın kızı)

I:84c, 85a, II:190b, III:420b, IV:18c,

V:460b. *İlgili madde:*

Hatice Sultan Sahilsarayı IV:19b **Hatice Sultan Camii** I:204b. **Hatice Sultan**

Çeşmesi (Eminönü) *mad.*

IV:18c.

Hatice Sultan Çeşmesi Üsküdar-İhsa-niye'de, Çit Sokağı'ndadır. IV. Mehmed'in kızı Hatice Sultan (ö. 1743) tarafından yaptırılmıştır. Hazne duvarı, iki sıra tuğla ve muntazam kesilmiş taştan örülmüştür. Cephesi mermer kaplıdır. Girintili çıkıntılı oyulmuş bir kemerin altında aynataşı, bunun üstünde ise kitabe bulunmaktadır.

Hatice Sultan Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Kariye, Derviş Ali, Keçeci Karabaş, Neslişah mahalleleri ve Eyüp İl-çesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.203' tür.

Hatice Sultan Sahilsarayı *mad.* *IV:19b*, II:190b, III:248c, V:131a, 387b, VI:141c, VII:420a.

Hatice Sultan Sebili ve Çeşmesi Ayvan-saray Caddesi'ndedir. 1123/1711'de yaptırılmıştır. Banisi IV. Mehmed'in kızı Hatice Sultan'dır (ö. 1743). Sebil üç pencerelidir. Baklava şekillerden oluşan şebekelerinde su vermeye mahsus, üstleri sivri kemerli altı göz vardır. Kemerlerin altında kitabeler bulunmaktadır. Sebilin yanındaki çeşme klasik üslupta inşa edilmiştir. Her iki yapının da Mimarbaşı Bekir Ağa tarafından yapıldığı sanılmaktadır.

Hatice Sultan Türbesi *mad.* *IV:20b.*

Hatice Sultan Yahşi (Eyüp) I:535c, IL192b.

Hatice Sultan Yahşi Üsküdar İlçesi'nde, Çengelköy'de, Kuleli Caddesi'ndedir. Bazı kayıtlarda Fatih Haremi Yalısı olarak geçmesinden dolayı tarihinin çok eskilere gittiği düşünülür. Hatice, II. Mehmed'in (Fatih) eşi değil, gelenek uyarınca mülk vererek çırak çıkardığı bir kadın olmalıdır. Her yüz senede bir yenilenerek 20. yy'a kadar var-

lığını sürdüren yalı iki katlı, dört salon luydu. 1973'te çok harap olduğu gerekçesi ile yıktırılmıştır.

Hatice Turhan Sultan Türbesi *bak.* Yeni Cami Külliyesi

Hatice Turhan Valide Sultan *bak.* Turhan Hatice Valide Sultan

Hatice Usta Çeşmesi Beyazıt'ta, Yahni-kapan Mescidi'nin altındaydı. 1162/ 1748'de Hacı Beşir Ağa'nın cariyelerinden Hatice Usta tarafından yaptırılmıştı. Üzerindeki ikinci kitabede Rah-valı Mustafa Efendi tarafından 1295/ 1878'de tamir ettirildiği yazılıydı. Çeşme, İETT tarafından yaptırılan idare binası nedeniyle mescitle birlikte ortadan kaldırılmıştır.

Hatip Emiroğlu Hanı *bak.* Ağa Hanı

Hatip Muslihiddin Camii Fatih İlçesi'nde, Sultan Selim Camii civarındadır. 973/1565-66 tarihli olan yapı Sinan kulu Hafız Muslihiddin Efendi tarafından yaptırılmış olup, mimarı bilinmemektedir. "Çukurbostan Mescidi" olarak da anılan yapının duvarları kagir, tavanı düz beton ve

üzeri ahşap çatılı olarak inşa edilmiştir. 1950'li yıllarda yıkılan camiden geriye yalnız yıkılan minaresi kalmış iken 1987-1989 arasında yeniden inşa edilmiştir.

I:357a, VII:448a.

Hatip Muslihittin Mahallesi Fatih İl çesi'nde yer alır. Tevkii Cafer, Abdi Subaşı, Müftü Ali, Şeyh Resmi ve Koca Dede mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.556'dır.

Hatman, Sümer III:207a.

Hattat Beşir Ağa Çeşmesi VII:317c.

Hattat, Emin V:72b.

Hatuniye Tekkesi *mad. IV:20c*, III:311a, IV:7a, VI:33a, VII:238a, 479b.

Haunalth, Nicolas von III:531c. **Hava Harp Okulu** *mad. IV: 21 a*,

Hava Ulaşımı *mad. IV:22b. İlgili madde-*. Atatürk Havalimanı I:383c

Havaalanı Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Turgut Reis, Karabayır, Birlik, Kemer mahalleleri ve askeri bölgeyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 20.144'tür.

Havacılık Müzesi *mad. IV:23b*.

Havadis Varakası Meşrutiyet döneminde (1908-1918) birbiri ardınca önemli olayların yaşanması, savaş, işgal, suikast haberleri, İstanbul halkım çok duyarlı hale getirmişti. Bu nedenle günlük gelişmeleri verebilmek için gazeteler genellikle akşamları çıkıyordu. Ancak akşam baskısından sonra ortaya çıkan, ertesi gün beklenmeden verilmesi gereken çok önemli gelişmeler, gazete matbaalarında, küçük kâğıtlara elle yazılarak çoğaltılıp dağıtılırdı. Örneğin, "Lazkiye Mebusu Emin Arslan Bey Ayasofya Meydanı'nda Hü-

seyin Cahit Bey sanılarak öldürülmüştür" gibi. Bunlara havadis varakası deniyordu.

Havagazı *bak.* Gazhaneler

Havaî III:64a.

Hava-İş VI:526b.

Havariyun Kilisesi *mad. IV:23c*, I:181c, 265b, II:255a, 333c, 376c, 437b, 439c, III:137c, 261b, 264c, 265c, IV:142a, 528c, V:18c, 482b, VI:351c, 400c, VII:245a, 262b, 394c.

Havas III:465a.

Havass-ı Konstantiniye II:228b.

Havass-ı Konstantiniye Kadıları

II:472c.

Havass-ı Refia II:228b. **Havayolları Devlet İdaresi** IV:22c.

Havuzbaşı Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Kuleli, Bahçeli Evler, Güzel-tepe, Kirazlıtepe, Küplüce, Beylerbeyi mahalleleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir.

Havuzbaşı Parkı II:487a.

Havuzbaşı Tekkesi *bak.* Şeyh Nevruz Tekkesi

Havuzlu Bahçe Köşkü I:115b.

Havuzlu Hamam Fatih İlçesi'nde, Ciba-li'de, Gül Camii'nin yakınındadır. Küçükmustafapaşa Hamamı diye de anılan yapının banisi Nurbânu Valide Sultan'dır (ö. 1583). Kapı üzerindeki kitabeden anlaşıldığına göre 973/1565'te yapılmıştır. Evliya Çelebi çift taraflı olduğunu belirttiği hamamı "hepsinden ışıklıdır" diye tanımlamıştır. Bugün oldukça harap durumdaki hamam kereste deposu olarak kullanılmaktadır.

Havuzlu Hamam *bak.* Ayakapı Hamamı **Havuzlu Köşk** L519c, VII:287a. **Havuzlu Sofa** III:173a **Havuzlu Yalı** *bak.* İsmail Paşa Yalısı

Havyar Hanı *mad.* IV:25a, I:57a, II:50b, 300a.

Hawkins, J. W. IV:468b.

Hay Kırışaratz Ingerutyun (Ermeni Dizgiciler Derneği) III: 183a.

Hayal L190b,II:70a.

Hayalhane-i Osmanî Kumpanyası Kel

Hasan'ın 1880'lerde kurduğu tiyatro topluluğu. Kışları Şehzadebaşı'nda, yazları ise Kadıköy ve Üsküdar'da tem-siler veren toplulukta Agâh, Todorî, Külhanyan, Baba Asım, Manol, Büyük Asım, Kambur Mehmed, Refet, Arsak gibi oyuncular ile Bayzar, Küçük Vir-jin, Küçük Amelya, Aznif ve Alis gibi oyuncu ve kantocular vardı. Komedilerin yanında dramlar da oynamıştır.

L200a, III:542c, 563b. *İlgili madde?*

Hasan Efendi (Kel) III:563b **Hayalî Bey** (Şair) I:168c. **Hayasdan** III:188c.

Hayasdanyaytz Dıbaran

194

195

Hayriye Medresesi

Hayasdanyaytz Dıbaran (Ermeni Basımevi) III: 183a.

Hayat Haftalık aktüalite dergisi. Türkiye'de ilk kez tıfdruk yöntemiyle iyi resim basarak rekor tiraj elde etti. Vedat Nedim Tor ile Şevket Rado'nun 1952-1955 arasında çıkardıkları *Resimli Hayat* dergisinin devamı olarak 6 Nisan 1956'da Şevket Rado'nun yönetiminde yayımlanmaya

başladı. Bol resimli tarihi anıları, ünlü romanların çevirileri, Hikmet Feridun Es'in dünyadan gezi notları büyük ilgi topladı. Televizyonun henüz belirmedığı dönemde, Türk sinemasının, tiyatro ve müzik çevrelerinin hızla gelişme gösterdiği bir aşamada bu konuları ustaca işleyerek evlerin vazgeçilmez dergisi oldu. Baskısı için ithal özel kâğıt gereksinen *Hayat*, ülkenin döviz sıkıntıları çektiği dönemlerde yayımına ara vermek durumunda kaldı. Temmuz 1978'de başlayıp 2 yıl süren işçi grevi sebebiyle hiç çıkmadı. Kemal Uzan tarafından devralınan dergi bir daha eski etkenliğine dönemedi. Ofset baskı tekniğinin yaygınlaşması sonucu, 1990'lara varmadan piyasadan çekildi.

Hayati (Patriyot) IV:145a.

Haydar Fatih İlçesi'nde, Cibali ile yamacın üst kısımlarına düşen Çırçır arasındaki semt ve mahalle. Çırçır ile Cibali İskelesi arasında uzanan caddenin, buradan geçen kısmı Haydar Caddesi adını taşır. Güneyinde, kentin tarihi mahallelerinden Zeyrek yer almaktadır. Diğer komşu mahalleler Haraççı Kara Mehmet ve Sinan Ağa'dır.

VII:496c. *ilgili maddeler:* Haydar Paşa Çeşmesi IV:25a Mimar Sinan Tekkesi V:469a Tahir Ağa Tekkesi VII:189b

Haydar (Reis) VL73c.

Haydar Bey *bak.* Yuluğ, Ali Haydar

Haydar Dede Tekkesi Kadıköy İlçesi'nde, Rasim Paşa Mahallesi'nde, Haydarpaşa Garı'ndan çıkıldığında tren hattı üzerinde bulunmaktaydı. Nakşibendî tarikatından Buharalı Şeyh Haydar Dede (ö. 1700) tarafından 17. yy'ın ikinci yarısında yaptırılmış olması gereken bir mescit-tekkedir. Yapı 19. yy' dan önce ortadan kalkmış, Haydar Dede'nin kabri, garın inşa edilmesinden sonra tren hattı kenarında muhafaza edilmiştir.

Haydar Efendi (1825, İstanbul -1884, İstanbul) Şehremini. Mekteb-i Maarif-i Adliye'yi bitirdi. Çeşitli dış görevlerde bulundu. 1865'te Viyana elçisi oldu. Ağustos 1870-Ağustos 1871 arasında İstanbul şehreminliği yaptı. Daha sonra Ankara valisi ve posta telgraf nazırı oldu.

VH:150a.

Haydar Hamamı Fatih İlçesi'nde, Hay-dar'da, Haydar Caddesi ile Haydar Hamamı Sokağı'nın kesiştiği yerde bulunmaktadır. Banisi Vezirazam Haydar Paşa olup, 977/1569'da Mimar Sinan tarafından yapılmıştır. Oldukça büyük ölçülerde tasarlanmış bir çifte hamam olan yapı, çift katlı olarak inşa edilmiş kare planlı büyük bir soyunmalığa sahiptir. Bu bölüm altlı üstlü yerleştirilmiş sivri kemerli pencerelerle aydınlanır. Örtü sistemi soyunmalığa oranla daha sağlam durumdaki ılıkılık ve sıcaklık bölümleri tonoz ve kubbecik-lerle kaplıdır. Yapının duvarlarında düzgün kesme taş ve tuğla bir arada kullanılmıştır. Bugün harabe halindeki hamamın bir kısmı mesken olarak

kullanılmaktadır.

VII:554a.

Haydar Kethüda Mescidi Fatih İlçesi'nde, Koca Mustafa Paşa Caddesi'nde, Cerrahpaşa Hastanesi'nin çevre duvarı içinde yer almaktadır. Banisi I. Süleyman (Kanuni) döneminde (1520-1566) Yeniçeri Ocağı'nda kethüda beyi olan Haydar Ağa'dır. Ahşap çatılı kagir bir bina olarak inşa edilen mescit, 1982'de kötü bir restorasyon sonucu eski haliyle ilgisi olmayan bugünkü görüntüsünü almıştır. Yuvarlak kemerli büyük pencerelerle aydınlanmakta olan dikdörtgen planlı harimin üzerini kiremit kaplı kırma çatı örtmekte; batı duvarına bitişik halde, kalın gövdeli, tek şerefeli bodur bir taş , minare bulunmakta; mescide bitişik durumda müezzin meşrutası yer almaktadır.

Haydar Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Müftü Ali, Küçük Mustafa Paşa, Haraççı Kara Mehmet, Kasap Demir-hun ve Sinan Ağa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.504'tür.

Haydar Paşa (Akağa) ilgili madde: Haydar Paşa Çeşmesi IV:25a

Haydar Paşa (1512, Gelendost - 1595, Bükreş) Vezir. Mimar olarak tersane, köprü ve kışlalar yaptı. İran ve Macaristan seferlerindeki askeri başarılarıyla vezirliğe yükseldi. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. Eflâk voyvodasının ayaklanmasını bastırmaya yönelik sefer sırasında çarpışırken öldü.

ilgili madde:

Haydar Paşa Medresesi IV:25b **Haydar Paşa Çeşmesi** *mad. IV:25a.*

Haydar Paşa Medresesi *mad. IV:25b, VII:554a.*

Haydar Taşkendî Tekkesi *mad. IV:26b, VI:34c, 39b.*

Haydarhane Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Saraçhanebaşı'nda, Baba Hasan Âlemi Mahallesi'nde, Horhor Caddesi ile Kırma Tulumba Sokağı'nın kavşağında, Subhi Paşa Konağı'nın yanında bulunmaktaydı. II. Bayezid döneminde

(1481-1512) Alemdar Ali Haydar Dede tarafından kurulmuş, vakfiyesi oğlu Hacı Hüseyin adına 936/1529-30' da tescil edilmiştir. 19. yy'ın ilk çeyreğinden itibaren İstanbul tekkelerinin listelerinde Kadirîliğe bağlı olarak gösterilen ve ayın günü *pazar* olan Haydarhane Tekkesi "Alemdar Haydar Dede, Haydar Dede, Haydarî Ali Dede" gibi adlarla da anılmaktadır. Haziresi dışında tamamen ortadan kalkmıştır.

Haydarpaşa *mad. IV:27a, III:447a,*

IV:51b, VH:500c. *ilgili maddeler-*.

Haydarpaşa Askeri Hastanesi IV: 29a Haydarpaşa Garı IV: 30a Haydarpaşa İskeleyi
IV:30c Haydarpaşa Limanı IV:31c

Haydarpaşa Numune Hastanesi IV:32b

İngiliz Mezarlığı IV: 174a

Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane Binası V:377b

Haydarpaşa Askeri Hastanesi *mad. IV:29a, VII:296a.*

ilgili madde:

Askeri Hastaneler I:344c **Haydarpaşa Botanik Bahçesi**

İlgili madde: Botanik Bahçeleri II:311c

Haydarpaşa Demirspor Kulübü 1922' de Sirkeci'de, Şark Şimendiferleri Kulübü adıyla kurulmuştur. Forma renkleri mavi-laciverttir. 1936'da çıkan Beden Terbiyesi Kanunu'na göre yeniden tescil edilip, bugünkü ismini aldı. 1954'te yüzme ve su sporları şubesi kulüp bünyesinden ayrılarak Deniz Spor Kulübü adı altında örgütlendi. Kulüp 1937'de Sirkeci'deki yerinden Haydarpaşa'ya taşındı. Bugün başkanlığını Ömer Yılmaz'm yaptığı kulüpte güreş, judo ve futbol branşları faaliyette olup, kız judo takımı Türkiye ikincisi, futbol takımı da 2. amatör küme lideridir. Kulübün Kadıköy-Haydarpa-şa'da kendisine ait bir lokali, bir halı sahası ve lokalinin alt katında Hamit Kaplan'ın adını taşıyan bir spor salonu bulunmaktadır. Türk sporuna, özellikle güreş branşında hizmet eden kulübün yetiştirdiği sporcular arasında Dünya, Olimpiyat ve Avrupa şampiyonları Hamit Kaplan, Salih Bora ve Remzi Öztürk vardır.

Haydarpaşa Demiryolu III:424b. **Haydarpaşa Eğitim Hastanesi** IV:29c.

Haydarpaşa Erkek Lisesi *bak.* Haydarpaşa Lisesi

Haydarpaşa Garı *mad. IV:30a, I:6a, III:21c, IV:27a, 31c, 545c, V:348c, VII:462b.*

Haydarpaşa İskeleyi *mad. IV:30c, 31c, 204c, VII:232c.*

Haydarpaşa Kasrı I:80a.

Haydarpaşa limanı *mad. IV:31 c, 27a, 546a, V:216c.*

Haydarpaşa Lisesi *mad. IV:32a, I:230a, V:219b, VI:474b.*

Haydarpaşa Lisesi'ni Bitirenler Cemiyeti 1935'te kurulmuş, üyeleri arasında dayanışmayı ve ulusal kültür düzeyini yükseltmeyi amaçlayan dernek. Merkezi Şehzadebaşı'nda, Letafet Apartman'ındaydı. 1947'de yöneticileri Füzüzan Selcen (başkan), Tarık Erer, Muammer Çarkacı, A. Ham-di, Fazlı Akkaya, Senih Tongsir, Erdoğan Kırdar, Nami Kırğız'dı.

Haydarpaşa Mescidi Kadıköy İlçesi'nde, Haydarpaşa Çayırı'nda, bugünkü Haydarpaşa Demirspor Kulübü binasının bulunduğu yerdeydi. Banisi Meh-med Efendi camiyi III. Mustafa döneminde (1757-1774) Cebthane Ocağı memuru olan babası Ömer Efendi'nin ruhu için yaptırmıştı. Cami Anadolu-Bağdat demiryolu yapılırken 1873'te yıktırılmıştır. Haydarpaşa kıyısında bulunan ve 1991'de yapımına başlanan yeni Haydarpaşa Camii'nin yapımı bitmek üzeredir. Yeni

camii temel inşaatı 21,30x16,30 m boyutlarında olmak üzere 347 m2 üzerine kurulmuş fevkani bir yapıdır. Eklektik unsurların gözlendiği yapıda klasik devir ve geç devir Osmanlı mimari ve süsleme özellikleri bir aradadır.

Haydarpaşa Mesiresi V:408b.

Haydarpaşa Numune Hastanesi *mad. IV:32b, II:550c, VI:404b.*

Haydarpaşa Rıhtımı VL333c. **Haydarpaşa Selimiye Askeri Hastanesi**

L346a.

Haydarpaşa Tıp Fakültesi II:419a. **Haydarpaşa Vapuru** *mad. IV:33a.* **Hayden, Billy** VII: 14a.

Hayderi Dervişlerce giyilen kolsuz ve omuz başlarında üçgen biçimli parçası bulunan ve dizkapaklarına kadar inen çeşitleri de bulunan giysi. Hayde-riye de denilirdi. Aba ya da çuhadan yapılan hayderi kolsuz olduğu için abdest alınırken sırttan çıkarılmazdı. Omuzla boyun arasındaki kısmından başlayarak göğüs hizasına kadar inen on iki dikiş, On İki İmam'ı simgelerdi. Derviş giysisi olarak bilinmekle birlikte halk tarafından da kullanılmıştır.

Haye, Jean de la VII:461a.

Hayette, Francois-Claude (1838, Lyon -?, ?) Fransız ressam. 1852-1858 arasında Lyon Güzel Sanatlar Okulu'nda öğrenim gördü. 1863'te Paris Güzel Sanatlar Okulu'na girdi. Bonnefond, Le-on Cogniet ve Pus gibi sanatçılarla çalıştı. 1860'larda İstanbul'a geldi. 1868-1890 arasında Mekteb-i Sultani'de (Galatasaray Lisesi) resim öğretmenliği yaptı. Portreler ve İstanbul'un günlük yaşamını canlandırdığı resimleriyle ta-

nındı.

Haymdım Gecesi Oyunları İstanbulluların kış gecelerinde tertitledikleri helva sohbetlerinde erkekler arasında oynanan oyunlara verilen ad. Bunların bazıları kimi kişilerin özel yeteneklerine bağlı iken bazıları da gelenekseldi. Örneğin, Lüleci Mehmed adlı biri bir kâse, birkaç ceviz ve bir kaşık alıp yüklüğe girer; dışarıdakilere değirmen sesi dinletirdi. Geleneksel haym-dım gecesi oyunları ise "yüzük", "tura", "leb" vb idi.

Hayırlı Apartmanı 1:466a. **Hayırsever Eğitim Derneği** II:329c. **Hayırsız Adalar** *mad. IV:33b, VII:492b. İlgili maddeler:*

Neandros Adası VI: 58a

Sivriada VII: 17b

Yassıada VII:442a **Hayim Yapacı Efendi** VII:402a. **Haylayf Plaj Gazinosu** III:380a. **Haylayf Plajı** III:326a. **Hayrâbâd** IV:384b.

Hayratiye Köprüsü *bak.* Unkapanı Köprüleri

Hayreddin (Mimar) (15. yy -16. yy) Mimar. II. Bayezid döneminin mimarla-

rındandır. Mimar Murad'ın oğlu ve Mimar İlyas'ın halefi olduğu sanılmaktadır. Başta Bayezid Külliyesi olmak üzere Anadolu'da birçok yapı Mimar Hayreddin'e izafe edilmiştir. Ancak, bu varsayımlar sağlam verilere dayanmamaktadır. 1522'de tamamlanan İstanbul Selimiye Camii'nin plan kuruluşu ile benzerlik gösteren Edirne Bayezid Camii, Hayreddin'in hassa mimarı olduğu sırada inşa edilmiştir. 1511 tarihli kayıtlarda İstanbul ve Bayezid Camii suyolcularının başı (ser-rah) olarak adı geçmektedir. Ayrıca, Mimar Kemaleddin ile birlikte Firuz Ağa ve Atik Ali Paşa Camii'nin inşasında bulunmuştur. Mezarı eski Irgat-pazarı'nda Sinan Paşa Medresesi'nin karşısında, kendi adına yaptığı cami ve medresenin önünde bulunmaktaydı. 1871'deki yol açma çalışmalarında kaybolan mezarın yeri bugüne kadar bulunamamıştır.

IL85c.

lül madde:

Mimar Hayreddin Mescidi V:467c **Hayreddin** (Molla) V:331a. **Hayreddin Efendi** (Hoca) *İlgili madde:*

Üç Mihraplı Cami VII:333a **Hayreddin Efendi** (ö. 1579) VII:121b.

Hayreddin Paşa (Barbaros) (1473/76, Midilli - 1546, İstanbul) Denizci. Akdeniz'de korsanlık yaparak Cezayir'e egemen olduktan sonra 1519'da Osmanlı hizmetine girdi. Avrupa kıyılarını vurarak büyük ganimet elde etti ve filosunu büyüüttü. Vezir rütbesiyle 1533' te kaptan-ı deryalığa getirildi. Tunus' un yanısıra Akdeniz'deki birçok adayı ele geçirdi. Avrupa devletlerinin Andre Doria komutasındaki donanmasını Preveze'de (1538) ağır bir yenilgiye uğratarak Akdeniz'in Osmanlı egemenliğine girmesini sağladı. Son iki yılını Beşiktaş'taki yalısında geçirdi.

L293b, IL162a, III:352a, IV:435b, V:210a, 369b, VI:74a, VII:84c, 85b, 254c.

İlgili maddeler: Barbaros Anıtı IL52b

Barbaros Hayreddin Paşa Türbesi II:54a

Çinili Hamam II:516b

Hayreddin Paşa (Tunuslu) (1819, Kafkasya - 1890, İstanbul) Sadrazam. Tunus'ta askeri ve diplomatik görevlerde bulunduktan sonra Osmanlı hizmetine girdi. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın ardından sadrazamlığa getirildi. Yönetimde çeşitli reformlar yaptı ve yolsuzlukları önlemeye çalıştı. Yetkilerini artırma girişimlerinin II. Abdülhamid'i rahatsız etmesi nedeniyle 1879'da görevden alındı. Avrupa ülkelerindeki gözlemlerinin yanısıra Osmanlı Devleti'nin yeniden yapılanmasına ilişkin görüşlerinin yer aldığı *Ak-vemü'l-Mesalik* adlı yapıtı yasaklandı.

İlgili madde:

Hayreddin Paşa Çeşmesi IV:33c **Hayreddin Paşa Çeşmesi** *mad. IV:33c*.

Hayrettin Çavuş Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. İnkılap, Toygar Ham-za, Valide-i Atik, Tabaklar, Kefçe Dede ve Gülfem Hatun mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.387'dir.

Hayri Bey (Kolsuz) III:271a.

HayriBey(ö. 1893, Şeyh) IV:125a, V:223b.

Hayri Efendi III:544b. **Hayri Efendi** (ö. 1921, Şeyhülislam) II:564c.

Hayri Efendi (Ürgüplü) II:243a, III:431a.

Hayriye Medresesi Fatih İlçesi'nde, Çarşamba'da yer alan bu yapı "Hafız Sey-yid Efendi Medresesi" olarak da anılmaktaydı. Yeri ve mimari özellikleri hakkında yeterli bilgi bulunmayan medrese 1914'teki kayıtlardan anlaşıldığı kadarıyla ahşap ve sağlık koşullarına hiçbir şekilde uymayan bir binaydı. Ne zaman ve ne şekilde yok olduğu da bilinmemektedir.

Hayriye Medresesi Fatih İlçesi'nde, Çır-çır'daki yapının yeri tam olarak bilinmese de, Tutî Kadı (Abdüllatif) Medresesi yakınında olduğu anlaşılmaktadır. 1914'te düzenlenmiş raporlardan anlaşıldığı üzere, yedi hücreli olan medresenin bu odacıklarından hepsinin içi çok dar ve sağlık yönünden çok elverişsizdi. 1918'de harap durumda

Hayriye Talat Hanım

196

197

Hepgüler, Muzaffer

olan medrese Fatih yangınında tamamen yanmıştır. **Hayriye Talat Hanım** IV:354b.

Hayriye Tüccarı Çoğu İstanbul'a mal ve zahire getiren, Avrupa ile ticaret yapan, ayrıcalıklı, beratlı Müslüman sermaye sahipleri. Avrupa tüccarlarına tanınan haklar, Osmanlı Devleti tarafından bunlara da tanınmış olup büyük çapta ticaret yapmaktaydılar. Devletin tanıdığı olanaklara ve verdiği berata karşılık hayriye tüccarları da gerektiğinde, özellikle de savaş zamanlarında İstanbul'un zahiresini, ordunun gereksinimlerini karşılamada kolaylık gösterirlerdi. Çoğu yelkenli gemilere sahipti. Zamanla sermayeleri *azalan* ve modern taşımacılık yöntemlerini benimsemeye zorlanan bu tüccarların imtiyazları 1876'da kaldırıldı.

III:30c.

Hayrullah Ağa (Şehremini) II: 191a. **Hayrullah Efendi** (ö. 1844, Hekimbaşı)

I:31a. *ilgili madde-*.

Hekimbaşızadeler IV:42c **Hayrullah Efendi** (ö. 1866, Hekimbaşı)

mad. IV:33c, 34a, 41a. ilgili madde:

Hekimbaşızadeler IV:42c

Hayrullah Efendi (ö. 1898, Şeyhülislam) V:511b.

Hayrullah Efendi (Şehremini) IV:434a. **Hayrullah Paşa** (ö. 1822) II:415c.

Hayrullah Taceddin (Yalım) Efendi

(Şeyh) V:125b.

Hayrullah Zekâi Efendi II: 397a. **Hayuhyats Okulu** I:533c.

Hayvan Sağlığı Küçük Sıhhiye Memurları Mektebi Veterinerlere yardımcı sağlık elemanı yetiştirmek amacıyla 1930'da Üsküdar-Selimiye'deki Yüksek Baytar Mektebi binasında bu okula bağlı olarak açıldı. Bir yıl süreli okula ortaokul mezunları kabul ediliyordu. Okulu bitirenler Ziraat Vekâleti bünyesinde çalışmaya başlıyorlardı. Yüksek Baytar Mektebi 1933'te Ankara'ya taşınınca bu okul da öğrenim faaliyetini Ankara'da sürdürdü.

Hayvan Türleri *mad. IV:34b. İlgili maddeler:*

Balıklar II:21c

Kediler IV: 516a

Köpekler V:87c

Hayvanat Bahçesi *mad. IV:36a. Hayvancılık bak. Tarım Hayvansaray* VII:496b.

Hayyim Alazraki L187c. **Hazar, Yomtov** VII:401c. **Hazarlar** IV: 10a.

Hazine Sarrafı Osmanlı Devleti'nin mali işlemleriyle doğrudan ilgileri olan

ve "kuyruklu sarraf da denen, istanbul'un beratlı bankerleri. Özellikle de öşür ve vergi ihalelerinde artırmaya girenler, hazine sarraflarından kefil göstermek durumundaydılar. Her hazine sarrafının, Hazine-i Hassa Nezareti tarafından verilmiş beratları vardı. Ölümeleri halinde de yerlerini alan oğullarına yine berat verilirdi. Bu sarraflar, çoğu *zaman*, devletin iç ve dış borçlanmalarında da kefillik üstlendiklerinden padişah ve devlet erkânı üzerinde nüfuzları vardı. Sıradan sarraflar, zamanla büyük servet edininip güven uyandırdıktan sonra Hazine-i Hassa Neza-reti'ne başvurarak hazine sarraflığı beratı alabilirlerdi. Yabancı tüccarlar, hayriye tüccarları da berat alarak hazine sarrafı olabilmekteydiler. Bankaların açılmasından sonra hazine sarraflığı tarihe karışmıştır.

Hazinedar Fesahat Usta Çeşmesi (Kasımpaşa) *mad. IV:36c.*

Hazinedar Fesahat Usta Çeşmesi Banisi Nakşidil Valide Sultan'ın hazinedarı Fesahat Usta'dır. Fatih İlçesi'nde, Samatya'da, Mirza Baba (Etyemez) Tekkesi avlusundaki bu çeşmeden günümüze sadece, orta bölümdeki aynataşı ulaşmıştır. Güzel bir sülüs yazı ile üç satırlık 1230/1815 tarihli kitabesi bulunmaktaydı. Eski resimlerinden anlaşıldığına göre,

bitkisel motiflerle süslü, üç bölümlü ve mermer kaplamalı bir cephesi vardı.

Hazinedar Hoşnâdî Usta Çeşmesi Eyüp' te, Takyeci ve Arpacı camileri arasında bulunduğu bilinmektedir. Kaynaklarda Esmâ Sultan'ın hazinedarı Hoşnâdî Usta tarafından yaptırıldığı, bir yangınla harap olduğundan Nesim Saba Usta tarafından 1258/1842'de tamir ettirildiği yazılmaktadır.

Hazinedar Usta Çeşmesi *mad. IV:3 7a.*

Hazine-i Âmire Osmanlı devlet hazinesi. "Hazine-i Maliye", "Hazine-i Devlet", "Hazine-i Hümayun", "Bîrun Hazinesi", "Dış Hazine" olarak da anılır. Çeşitli vergilerden sağlanan gelir, me-vacip ve merkezi yönetimin harcamaları olarak kullanılırdı. Gelir fazlası, padişahın özel hazinesi olan "Hazine-i Hassa"ya aktarılırdı. Bazen açıkları kapatmak üzere avarız, peşin tahsil ve müsadere şeklinde gelirler de sağlanmıştır. 1793'te, İrad-ı Cedid, Tersane ve Darphane hazineleri de kurularak, harcamalara yeni bir düzenleme getirilmiştir. Hazine, başdefterdar yönetiminde ruznamçe, muhasebe ve mukabele kalemleriyle iş görürdü. 1838'de Maliye Nezareti kurulunca tüm yetkiler bu kuruma devredildi.

II:552b, VII:284c.

Hazine-i Evrak I:41a, 522c, III:326c. *ilgili madde:* Başbakanlık Osmanlı Arşivi II:76c

Hazine-i Evrak Binası *mad. IV:37b, IIT:326c.*

Hazine-i Hassa Nezareti II:553c.

Hazine-i Hassa Vapurları İdaresi

III:31b, VII:255b.

Hazireler *mad. TV:38b.*

Haznedar Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1990'da, İzmir Alaybey Tersanesi'nde motorlu araba vapuru olarak inşa edildi. 1.077 grostonluktur. 62 otomobil almaktadır. Uzunluğu 63,4 m, genişliği 20,5 m, su-kesimi 2,9 m'dir. Pendik-Sulzer yapımı, her biri 624 beygircüğünde 2 dizel motoru vardır. Çift uskurludur. Saatte 11 mil hız yapmaktadır.

Haznedar Çiftliği (Ayazağa) I:469c, 470b, 471a.

Haznedar Çiftliği (Topkapı) I:299c.

Haznedar Hanı Eminönü İlçesi'nde, Ka-palıçarşı'nın güneydoğu tarafında Tavukpazarı'nda, Nuruosmaniye Kapısı Sokağı'nda yer almaktaydı. Günümüzde bu yapıya ait tek bir duvar kalmıştır. Duvarın örgüsünden taş ve aralarda tuğla hatıllı bir işçiliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Haznedar Konağı V:54c.

Haznedar Mahallesi Güngören İlçesi'nde yer alır. Mareşal Çakmak, Akıncılar, Güven mahalleleri ve Bahçeliev-ler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 17.157'dir.

Hazret-i Cabir Camii *bak.* Atik Mustafa Paşa Camii

HBB VII:243c.

Hebdomon *mad.* IV.-39b, I:555a, III:318c, 324b, IV:512c, 530b, VI:462c, VII:247b, 492c, 557b.

ilgili madde: Hebdomon Hipojesi IV:39c

Hebdomon Hipojesi *mad.* TV:39c, VI:64b.

Nekropoller VI:62c **Hebdomon Limanı** V:215c.

Hebdomon Manastırı *bak.* İoannes Prodromos en to Hebdomo

Hebdomon Sarayı L 555a, IV:39c.

Heberer, Michael III:418c, IV:535a, VII:535a.

Hediye Sırrı IV:354b. **Heilbronn, Alfred** II:312b.

Hekim Arab III:4c, V:331b.

Hekim Çelebi (ö. 1566) I:120c, III:167a, VI:33b.

Hekim Çelebi Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Laleli-Koska'da şimdiki Tayyare Apartmanları'nın bulunduğu bölgede yer alıyordu. I. Süleyman (Kanuni) döneminde (1520-1566) Hekim Mehmed Çelebi adına yapılmış olup, bugün hiçbir izi kalmamıştır. Evliya Çelebi medreseden söz etmekte ise de yerini yanlışlıkla Küçük Karaman olarak vermektedir.

Hekim Çelebi Tekkesi I:120c, III:166b.

Hekim Dükkânları Osmanlı döneminde özellikle büyük mahallelerde hekimler, günümüzün muayenehanelerine benzeyen dükkânlar açarlardı. Hekimler günün belli saatlerinde buralarda bekler, dükkânına gelen hastaları muayene eder, ilaç yazar ya da verir; gelemeyecek kadar ağır olanlar için ise evlere kadar giderlerdi. Dükkânında olmadığı *zaman* gelen hastalar ya da hasta sahipleri bulundukları yerin adresini yazdıkları kâğıdı oradaki bir kutuya *atarlar*, hekim de döndüğü *zaman* yazılı olan adrese giderdi. Bu hizmet için kurulmuş vakıflar bile vardı.

Hekim İsmailpaşazadeler *mad.* IV:40b. *İlgili maddeler:*

Saz, Leyla VI:475a

Tek, Vedat VII:232b **Hekim Kutbeddin** III:4c. **Hekimbaşı Bahçeleri** I:547a. *ilgili madde:*

Botanik Bahçeleri 11:31 Ic **Hekimbaşı Behçet Efendi Yahşi**

mad. IV:41a, I:31b, 547a, II:312b,

V:560b.

Hekimbaşı Çöplüğü II:493c, 532c. *İlgili madde:* Çöp II:531a

Hekimbaşı İzinnamesi Tanzimat'a (1839) kadar İstanbul'da berberlik, dişçilik, hacamatçılık vb işler yapmak isteyenler hekimbaşından izin almak zorundaydılar. Ancak halkın, kimin izinna-meli kimin kaçak olduğunu anlaması için de izinnamelilerin sarıklarına veya feslerine cerrahlık, dişçilik simgeleri (örneğin kerpeten) takmaları zorunluydu.

Hekimbaşı Ömer Efendi Medresesi

mad. IV:41b.

Hekimbaşı Salih Efendi Yahşi *mad. IV.-41c, II:312b.*

Hekimbaşıhk *mad. IV:42a, VI:427a.*

Hekimbaşızadeler *mad. FV:42c, I:133c, VL252b, 494a.*

ilgili maddeler: Abdülhak Molla I:31a Hayrullah Efendi IV:33c Mustafa Behçet Efendi V:559c

Hekimoğlu Ali Paşa Camii I:10c, IV:101a, 103a.

İlgili madde: Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi IV:43c

Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi *mad. IV:43c, III:526c, IV539a, V:38a, 482c.*

İlgili madde: Abdal Yakub Tekkesi I:10c

Hekimoğlu Ali Paşa Meydan Çeşmesi

mad. TV:46a, 326a.

Hekimoğlu Ali Paşa Suyolu III:526c,

IV:124b.

Hekimoğlu Ali Paşa Tekkesi *bak. Abdal Yakub Tekkesi*

Hekimoğlu Ali Paşa Validesi Çeşmesi

mad. IV:46c. Hekimoğlu, Nurhan IV:250a

Hekimyan Yahşi Sarıyer İlçesi'nde, Bü-yükdere'de Çayırbaşı Caddesi'ndedir. Art nouveau karakterli eklektik, ahşap/bağdadi bir yapıdır. 19. yy'm ortalarında inşa edilmiştir. Bina, avluyu takip eden bahçenin nihayetindedir. Üç katlı yalının ikinci katı destekli cumba, üçüncü kat ise cumba halindedir.

Hekler, Anton V:234b. **Heksahippion III: 5 la. Helbig Ailesi** III:79c. **Helbig Apartmanları** III:79c. **Helbig Hanı** II:50a.

Hele Sâ Yele Sâ Eski ramazanlarda İstanbul çocuklarının topluca camiye giderken ve dönüşte, ellerinde renkli küçük fenerler, el ele tutuşarak söyledikleri bir türkünün nakaratıydı. Söz konusu türkünün sözleri şöyleydi: *Uzunçarşı çamur olmuş / Baklavalara hamur olmuş/Tiryakiler mahmur olmuş/Hele sâ yele sâ.*

Helena III:375a, IV:47b, 308b, V:461c. **Helena Kantakuzene** V:299b. Keleni (Piyanist) II:559b.

Helenianai Sarayı *mad.* IV:47b, VI:462b, 549b.

Helios V:477c. **Hellert, J.J.** IIL558b. **Hellmann, Kari** IV:248b.

Helva *mad.* IV:47c, VI:543a. *İlgili maddeler:* Helva Sohbetleri IV:48b

Helva Sohbetleri *mad.* IV:48b, I:126b, 380c, IV:47c, 126c, V:183b, VH:385a.

İlgili madde:

Yüzük Oyunları VII:540c **Helvacioğlu, Artin** III:447c.

Helvacioğlu, Firdevs (Gümüšoğlu)

IV:358a. **Helvahane** IV:47c.

Helvaî Baba *bak.* Yakub Helvaî Efendi (Şeyh)

Helvaî Tekkesi *mad.* IV:49a, I:13a, II:105c, 414e, V:381c, VI:35b, 329a, 383a, VII:239c. *İlgili maddeler:* Bayramîlik II:104b Melamîlik V:380c

Hemdat İsrail Sinagogu *mad.* IV:51b, VII:462c.

Hemdem (Bosnalı) IV:295b.

Hemşeri, Talat Mithat (1902, İstanbul -1959, İstanbul) Gazeteci, yayımcı. Gazeteciliğe spor yazarı olarak *Cumhu-*

riyet gazetesinde başladı ve bu gazetenin müessese müdürlüğünü uzun yıllar sürdürdü. *Vakıl, Tevhid-i Efkâr, Son Saat, Son Telgraf* gazetelerinde çalıştı. Bir süre *Hemşeri* adında haftalık köylü gazetesi de çıkardı. *Kırrn-zı-Beyaz, Türk Spor* ve *Artist* dergilerini yayımladı.

VII:43a. **Hemşire ve Laborant Okulu** IV:33a.

Hendek Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Tophane sutlarında, Lüleci Caddesi ile Ali Hoca Sokağı'nın kavşağında yer almaktadır. Banisi Kaptan Hoca Ali'nin adıyla da anılmaktadır. İnşa tarihi bilinmeyen yapı, son kez 1984'te onarılmıştır. Küçük avlusunda cümle kapısının tam karşısında abdest muslukları, bunun sağında tuvalet, solunda eski bir taştan su teknesi yer alır. Mihrap duvarının önünde küçük haziresi, avlu kapısının sağında minareye çıkış yer alır. Fevkani olarak inşa edilmiş, kagir bir yapıdır. Basit bir son cemaat yerini takiben bir kapı harime, soldan bir merdiven ise üst mahfile yol verir. Mihrap, minber ve vaiz kürsüsü mermerdendir. Cami çok sayıda pencere ile aydınlanmaktadır. Bodur gövdeli minaresi taştandır. Hazire duvarına bitişik 11457 1732 tarihli çeşmenin haznesi çevre duvarının içinde bulunmaktadır.

Hendekler *bak.* Surlar **Hendel, Arnolt** V:480c.

Hendesehane *bak.* Mühendishane-i Berri-i Hümayun

Hendesehane-i Bahrî V:257c.

Hendese-i Mülkiye Mektebi *mad. IV:51c, 238a, VI:15c.*

Henri Habib I:358a, VI:231a. **Henry** (hd 1206-1216) V:197b. **Hentbol** *mad. IV:52a. Hepbir, Ziya* VI:458c.

Heper, Sadettin (1899, İstanbul - 1980, İstanbul) Musiki araştırmacısı, besteci. 10 yaşında Ahmet Irsoy'dan meşke başladı, başta Mevlevî ayinleri olmak üzere pek çok dini ve dindışı eser öğrendi. 1925'te mevlevîhaneler kapatıldığı *zaman* kudümzenbaşısıydı. 1953'ten sonra Konya'da düzenlenen Mevlana'yı anma haftalarında Mevle-vî ayinlerini yönetti. Belediye Konser-vatuvarı Tasnif ve Tespit Heyeti'nde, İstanbul Radyosu Repertuvar Kuru-lu'nda çalıştı, Türk Musikisi Devlet Konservatuvanı'nda dini musiki dersleri verdi. Geleneğin son temsilcilerinden meşk ettiği Mevlevî ayinlerini yayımladı. Klasik yolda eserler besteledi.

IV:443a, V:421c, VI:309b. **Hepgüler, Metin** II:453a. *İlgili madde:* Manifaturacılar Çarşısı V:297a

Hepgüler, Muzaffer (1918, İstanbul -1979, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyun-

Hepgür, Aslan

198

199

Hisar Çeşmesi

cusu. 1934'ten başlayarak Kadıköy Hal-kevi'nde, Ses Tiyatrosu'nda, Muammer Karaca Topluluğu'nda sahneye çıktı. 1953'te İstanbul Tiyatrosu'nun kurucuları arasında yer aldı. 1969'da kendi adıyla kurduğu toplulukta çalışmalarını sürdürdü. Sinemada daha çok 1950' lerde görüldü. "Meşhedî" tipiyle başladığı radyo programlarında taklide dayalı, döneminde çok sevilmiş skeçler sundu.

IV:241c.

Hepgür, Aslan VL295b. **Heptaburgon** VII:497a.

Heptaskalon Limanı *mad. IV:52c, V:215a, 215b, VII:476b.*

Hera V:477c. **Hera Kayalığı** VII:497b. *İlgili madde-*. Fenerbahçe III:283b

Herakleios *mad. IV:52c, I:492b, II:262c, 314e, IV:53c, 71b, 359a, 530a, V:56a, 136c, VI:435b, VII:23c, 78c, 567a.*

İlgili maddeler:

Eufemia (Ayia) Kilisesi (Sultanahmet)

II:226c

Herakleios Hanedanı IV:53c

Herakleios Hanedanı *mad. IV:53c, 309c.*

ilgili maddeler:

Herakleios IV:52c

Iustinianos II IV:309c **Herakleios Suru** bak. Surlar **Herakles** V:477c. **Heraklonas** IV:53c. **Heredot** II:260b.

Hereke Di Araba Vapuru Şehir Hatları işletmesi araba vapuru. 1986'da, Pendik Tersanesi'nde motorlu araba vapuru olarak yapıldı. 1.596 grostonluktur. 112 otomobil almaktadır. Uzunluğu 80,7 m, genişliği 22 m, sukesimi, 3,9 m'dir. Her biri 1.200 beygircücünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskur-ludur. Saatte 11 mil hız yapmaktadır.

Hereke Dokumahanesi III:86a.

Hereke Fabrika-i Hümayunu IILSöa, 86b.

Hereke Halı Dokuma Fabrikası

II:54la.

Hereke İpekli Dokuma Fabrikası

II:54la.

Hereke İplikhanesi II:54la. **Herkül Heykeli** II:113b. **Hermon Basımevi** III:183b. **Herodion** IL258a.

Hersek Bodrumu Mescidi Eminönü 11-çesi'nde, Alemdar Caddesi'nde, Zey-neb Sultan Camii'nin yanında Soğuk-çeşme Askeri Rüşdiyesi binasının yerindeydi. I. Selim (Yavuz) döneminde (1512-1520) saray terzilerinin bulunduğu bölgede yapılmıştı. Bundan do-

layı Evliya Çelebi bu yapıdan "Terziler Kârhanesi Mescidi" diye söz eder. 19. yy'm ikinci yarısında yıkılmıştır.

Hertman, Henıy VII: I4b.

Hesed Le'Avraam Sinagogu Büyüka-da'da, Pancur Sokağı'ndadır. 1904'te ibadete açılan sinagogun mimarı Gab-riel Tedeschi'dir.

Heshius (Miletli) II:258a.

Hesperos II:154c.

Hestai I:313c.

Hestia VII:493a.

HethumniII:190c.

Hevra Sinagogu II: 11 a.

Hey (Dergi) V:540b.

Heyal III:190b.

HeybeUada mad. IV:52c, I:533a, II:342c, 354a, III:25c, IV:546c, VII:492b.

ilgili maddeler:

Abbas Halim Paşa Köşkleri L8b Deniz Harp Okulu III:25b Deniz Lisesi III:27c Halki Palas Oteli III:530a Heybeliada Ruhban Mektebi IV:57c Heybeliada Sanatoryumu IV: 59a Hulusi Bey Köşkü IV:95c İlyasko Yalısı IV:161a Spiridon (Ayios) Manastırı VII: 40a

Heybeliada Güzelleştirme Cemiyeti

II:354b.

Heybeliada İskeleyi IV:206a.

Heybeliada Ruhban Mektebi *mad. IV:57c, I:70a, 74b, IV:55a, VI:366a.*

Heybeliada Rum Erkek Lisesi I:504a, IV:57c, VI:349a.

Heybeliada Sanatoryumu *mad. IV:59a, 14a, 56c, 59b, VI:404a, 424c, VII:424c.*

Heybeliada Su Sporları Kulübü IV:55a. **Heybeliada Vapuru** *mad. JV:59b, 344a, 393c, V:482a.*

Heybeliada Yetimhanesi I:70a, 74b. **Heyet-i Müttefika** VI:186c. **Heyet-i Müttefika-i Osmaniye** VII: 18b. **Hezar Esrar** V:560a. **Hezarfen Havaalanı** IV:22b. **Hıdiv Ailesi** *mad. IV:59c. İlgili maddeler:*

Hıdiv İsmail Paşa Korusu IV:61b

Hıdiv Kasrı IV:61c

Hıdiva Sarayı IV:63c **Hıdiv İsmail Paşa Korusu** *mad. IV:61 b.*

Korular V:71b

Hıdiv Kasrı *mad. IV:61c, II:535a, III:437a, IV:60c, 61b, VII:317c. Hıdiv Sarayları* I:330c. **Hıdiva Sarayı** *mad. IV:63c, 60c, VI:465a, VII:421a.*

Hıdrellez *mad. IV:65a, II:507c, III:523c.*

Hıfzısıhha Müessesesi II:6a, V:112c. **Hınçak Derneği** II:MS1b. **Hınçak Komitesi** III:193b. **Hınçer, Bora** VII:312c.

Hınçer, İhsan III:514c, V:540b, VII:312c, 313a.

Hıramı Ahmed Paşa Mescidi (Çarşamba) *mad. IV:66c.*

Hıramı Ahmed Paşa Mescidi *bak. Ce-maleddin Uşşakî Tekkesi*

Hırka-i Saadet Dairesi I:304a, III: 173a,

VII:282a, 287a. **Hırka-i Saadet Ziyareti** *mad. IV:67b, I:179b, V:140c.*

Hırka-i Şerif Camii *mad. IV: 68a, I:35b, 412e, III:263b, IV:101b, 103a, 453b, V:140b.*

ilgili madde: Hırka-i Saadet Ziyareti IV:67b

Hırka-i Şerif Fatih İlçesi'nde semt. Edirne-kapı ile Saraçhanebaşı arasında ku-zeybatı-

güneydoğu doğrultusunda *uzanan* ve Fatih'in ana aksını oluşturan, büyük bir bölümü Fevzi Paşa Caddesi olarak adlandırılan caddeyi doğu-batı doğrultusunda kesen Hırkaîşerif Caddesi'nin, Sarıgözel, Akseki, Eski Ali Paşa caddeleri ve Mütercim Kasım, Muhzır ve Mevkûfatçı sokakla-rıyla kesiştiği küçük meydan ve çevresi Hırkaîşerif diye adlandırılır. Bu yöre adını oradaki Hırka-i Şerif Camii'nden alır. Mesih Ali Paşa Camii de Hırkaîşeriftedir. *ilgili maddeler:* Hırka-i Şerif Camii IV:68b

Mehmed Şemseddin Efendi Tekkesi V:367a

Hıyamiye Kasrı *bak.* İbrahim Paşa Sarayı

Hızal, Ahmed III:58c. Hızır Bey

ilgili madde:

Hacı Kadın Camii III:477b **Hızır Bey** (Kemençenevaz) V:525b. **Hızır Bey Camii** *bak.* Hacı Kadın Camii

Hızır Bey Çelebi *mad.* IV:69c, II:228b, IV:226b, 331a, 341b, V:328b, VII:72c, 79b.

Hızır Bey Mescidi V:457c. **Hızır Çavuş Camii** II:480b.'

Hızır Çavuş Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Kasım Günani, Molla Aşki, Ba-lat Karabaş, Tahta Minare, Tevkii Cafer ve Hamami Muhittin mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.708'dir.

Hızır Efendi (ö. 1586, Şeyh Yayabaşıza-de) V:356a.

Hızır İlyas (Hıdrellez) IV:65a.

Hızır İlyas Efendi (ö. 1864, Hafız)

III:454a, IV:43a. Hızırhk Mesiresi II: 163a, 164e.

Hızlan, Doğan (1937, İstanbul) Edebiyat eleştirmeni. Pertevniyal Lisesi'nden sonra bir süre hukuk öğrenimi yaptı. *Cumhuriyet, Yeni Gazete, Hürriyet* gazetelerinde çalıştı. *Bayram Gömleği* (1980) adlı bir çocuk hikâyeleri antolojisi yayımladı. Yazılarından bazılarını *Yazılı ilişkiler (1988)* ve *Günlerde Kalan* (1983) başlıklı kitaplarda topladı.

Hızlı Tramvay *mad.* IV:70b, I:542c, IV:526b, VII:300b.

İlgili maddeler: Tramvay VII:299b Ulaşım VII:319c

Hibetullah Sultan Yahşi L535c, II:192b.

Hibetullah Valide Sultan II:192b, III:210b, VI:56c.

İlgili madde:

Hibetullah Valide Sultan Çeşmesi IV:70c

Hibetullah Valide Sultan Çeşmesi

mad. IV: 70c.

Hiçiz (Heciz) Deresi Şile'nin batısında Karadeniz'e dökülür. Darlık ve Yeşil-vadi

derelerinin birleşmesiyle oluşur. Darlık Deresi üzerinde kurulup 1989'da hizmete giren Darlık Barajı İstanbul'un su ihtiyacının bir bölümünü karşılar; yıllık su sağlama hacmi yüz milyon m³'ten fazladır. Baraj gölünün suları gerektiğinde bir boru hattıyla Ömerli Baraj Gölü'ne aktarılır.

I:152a, II:51c, III:79c. **Hiç, Süreyya** IV:356b, 356c.

Hiç, Vahit Ramiz (1902, İstanbul -1981, İstanbul) Gazeteci. 1919'da *Alem-dar'da* gazeteciliğe başladı. *İstiklal, İkdam, Tanin, Son Telgraf, Tan, Tasvir, Milliyet* ve *Journal d'Orient* gazetelerinde çeşitli görevler üstlendi, yazılar yazdı.

Hiç, Vasıf IL331c, III:39a, VII:301a.

Hidayet Camii *mad. IV: 71a*, III:1ölç, VII:364c.

Hidivyal Palas Beyoğlu'nda, İstiklal Caddesi'nin Kumbaracı Yokuşu ile kesiştiği köşede (şimdiki ABC Kitabevi'nin karşı köşesinde) bulunan Hidivyal Palas adlı apartman daha önceden Pera'nın ünlü otellerinden Ho-tel d'Angleterre idi.

Hieria Konsili *bak.* Konsiller

Hieria Sarayı *mad. IV: 71 b*, III:283c, IV:392c, V:56b, VI:463a.

Hieria Sarayı Limanı V:215c. **Hierion** IV:496b, VII:493c. **Hieromonakus, Gabriel** V:522a.

High School-İngiliz Kız ve Erkek Liseleri *mad. IV:65c*, VI:89c, VII:257b.

Hikmet Bey (Tanburi) VII:137c. **Hikmet Fuad Bey** IV:515b. **Hikmet Nâzım Bey** VI: 54a, VII:115a. **Hilair, Jean-Baptiste** *mad. IV:66b, c*, VI:528c, VII:2b, 279b.

Hilal (Gazete) I:132c.

Hual Spor Kulübü 1912'de Erenköy'de kuruldu. Vişneçürüğü formalı futbol takımı, kulübün kurucularından Halit Galip Bey'in (Ezgü) kişisel çabalarıyla kısa zamanda büyük varlık gösterdi. Kulübün Erenköy İstasyonu yanındaki futbol sahasında pek çok ünlü futbolcu yetişti. Futbol takımı uzun yıllar İstanbul 1. Futbol Ligi'nde yer aldı. Kulüp daha sonra sportif faaliyetten uzak kalmasına rağmen hayatini sürdürdü. Semt sakinleri kulübü tekrar canlandırmak için yeniden çaba harcamaktadırlar.

Hüalci Odaları II:123b.

Hilal-i Ahmer Cemiyeti (Kızılay) *mad. IV: 72a*, I:21a, 136a, 147b, II:29c, 178c, 463a, III: 19c, 222c, IV:114a, 173c, V:301c, 352a, VII:438a.

HUav, Selahattin (1928, İstanbul) Yazar. İstanbul Üniversitesi'nde ve Paris'te Sorbonne Üniversitesi'nde felsefe öğrenimi yaptı. İstanbul'da çeşitli gazete ve dergilerde yazılar, deneme ve çeviriler yayımladı. Özellikle

felsefe alanında tanındı. Çok sayıda kitap çevirdi. Ansiklopedilerde görev aldı.

Hilmi (İştirakçi) *mad. IV: 73a*, III:425a,

FV:242b, 246b, 281c, 289b. **Hilmi Bey** (Santuri Miralay) VLIIc. **Hilmi Kitabevi** II:500a.

Hilton OteU *mad. IV: 73c*, II:388c, 452c, III:152c, 550b, IV:163c, V:392b, VI: 180a, 360c.

Himaye-i Etfal Cemiyeti I:147b.

Himmet Efendi (ö. 1683, Şeyh Bolulu) II: 106a, 107a, VI:426b.

Himmetîlik I:21c, II:106a. *ilgili madde:*

Bayramîlik 104b

Himmetoğlu, Ayşe Nilgün IV:357c. **Himmetullah Çelebi** (Şeyh) *İlgili madde:* Babanakkaşzadeler I:518a

Himmetzade Baha Efendi Tekkesi Fa-

tih İlçesi'nde, Şehremini'de, Odabaşı Çarşısı civarında bulunmaktaydı. Yeri ve kuruluş tarihi tespit edilemeyen tekkenin adına Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'nde bulunan ve 19. yy'm ilk çeyreğine tarihlenen yazma bir listede rastlanmakta ve burada "muhte-rık" (yanmış) olduğu belirtilmektedir. Tekkeye adını vermiş olan ve büyük bir ihtimalle banisi olan kişi Yenibah-çe'de Bayramîliğin Himmeti kolunun merkezi olan Himmet Efendi (Himmetzade) Tekkesi'nin beşinci post-nişini Himmetzade Şeyh Seyyid Ba-

haeddin Efendi (ö. 1805) olmalıdır. Kısa bir müddet faaliyet gösterdiği anlaşılan tekkenin yangından sonra tekrar ihya edilmediği söylenebilir.

Himmetzade Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Şehremini-Yenibahçe arasında, Arpa Emini Mahallesi'nde, eski adı "Himmetzade Dergâhı Sokağı" olan Muska Sokağı'nda, Çapa Tıp Fakültesi Has-tanesi'nin arazisinde bulunmaktaydı. Tekke Bayramîliğin Himmeti kolunun piri Bolulu Şeyh Himmet Efendi' nin (ö. 1683), IV. Murad dönemi defterdarlarından İbrahim Efendi'nin yaptırdığı mescidin bünyesinde tarikat faaliyetinde bulunmaya başlamasıyla kurulmuş, vakfiyesi 1135/1722-23 te Himmet Efendi'nin torunu ve tekkenin üçüncü postnişini Himmetzade Şeyh Abdüssamed Efendi (ö. 1737) tarafından düzenlenmiştir. Him-metîliğin merkezi olan tekkenin postuna Himmet Efendi'nin soyundan gelen ve "Himmetzadeler" olarak anılan şeyh ailesinin fertleri oturmuş, vefatlarında Üsküdar'da, aynı kola bağlı Salı Tekkesi'nin naziresine gömülmüşlerdir. Ayin günü perşembe olan ve "Himmet Efendi Tekkesi" olarak da anılan bu tesis tamamen ortadan kalkmış bulunmaktadır.

II:106a.

Hindiler Tekkesi (Aksaray) mad. IV: 74a, VI:32b.

Hindiler Tekkesi (Üsküdar) mad. IV: 74c. Hindîye Hastanesi II:29c. Hippios V:477b

Hippodrom mad. IV:75a, 1:177c, 182c, 264c, II:151c, 252b, 258c, 347a, 437c, 439c, IILSla, 51c, 140e, IV:491b, 568c, V:310c, 404b, 462a, VI:74b, 528c, 549c, VII:28c, 4la, 55a, 64c, 189a, 262b, 271a, 532c.

ilgili maddeler: Atmeydam I:414b Ayaklanmalar I:438c Burmalı Sütun II:340b
Büyük Saray II:346b Dikilitaş III:51c Hippodrom Sarnıcı IV:77c
Katisma IV:491b Örme Sütun VI:196b **Hippodrom Sarayı bak.**
Büyük Saray

Hippodrom Sarnıcı mad. IV: 77c, VII:65a.

Hirisokeras II:260b. Hirsch, Ernst IV:248b. Hirsch, Julius IV:248b.

Hisar, Abdülhak Şinasi mad. IV: 78a, I:73a, II:176b, 273b, 286b, 287a, 465b, III:394a, 4llc, 436c, 556a, IV:ille, 145a, 223a, 223b, 340b, V:229c.

Hisar Çeşmesi Rumelihisarı'nda, Baltalı-manı yolu üzerinde bulunmaktaydı.

Hisarüstü Mahallesi

200

201

Hrlpsimyantz Kilisesi

Banisi bilinmemektedir. 1052/1642'de inşa edilmişti. Kesme taştan, klasik üslupta bir yapıydı.

Hisarüstü Mahallesi III:271c, 384a.

Hisus Pırğıç (Sürp) Ermeni-Katolik Kilisesi Beyoğlu İlçesi'nde, Kara-köy'dedir. II. Mahmud'un 7 Ekim 1831 tarihli fermanıyla 12 Mayıs 1832' de Başpiskopos Andon Nuriciyan ve Nazır Agopos Çukuryan tarafından temeli atılan kilise 13 Ocak 1834'te ibadete açıldı. Kagir olarak inşa edilen kilisenin ana mihrabından başka dört küçük mihrabı daha vardır. Ka-raköy'dedir. II. Mahmud'un 7 Ekim 1831 tarihli fermanıyla 12 Mayıs 1832' de Başpiskopos Andon Nuriciyan ve Nazır Agopos Çukuryan tarafından temeli atılan kilise 13 Ocak 1834'te ibadete açıldı. Kagir olarak inşa edilen kilisenin ana mihrabından ayrıca dört küçük mihrabı daha vardır

Hizmet Sektörü mad. IV:79c, III:147c. Hobhouse, J. B. III:90a, 423a, IV:97a.
HobinaIII:190b.

Hobyar (Cerrah Paşa) Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Seyit Ömer, Nev-bahar, Keçi Hatun, Kürkçübaşı, Kasap İlyas ve Davut Paşa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.258'dir.

İlgili madde: Cerrahpaşa II:417b

Hobyar Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Hoca Paşa, Alemdar, Molla Fe-nari, Taya Hatun, Sururi, Rüstem Paşa mahalleleri ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 265'tir.

Hobyar Mescidi *mad. IV:80b*, III: 10a, VII:232b.

Hoca Ali Mescidi Fatih İlçesi'nde, Ba-lat'ta, Molla Aşki Mahallesi'nde, Şam-dancıbaşı Sokağı'ndadır. Banisi Hoca Ali Efendi olup, minberini II. Selim (hd 1566-1574) koydurmuştur. Cami 16. yy'm ortalarına aittir. Hoca Ali Efen-di'nin kabri mescidin haziresinde bulunmaktadır. Harabe halinde iken 1964' te mahalle halkı tarafından onartılan mescit, önünde küçük bir son cemaat yeri olan, kare planlı harime sahip, kagir bir yapıdır. Ahşap çatının üzeri kiremit örtülüdür. Sokağa taşan bodur gövdeli, tek şerefeli minaresi ile bunun önünde musallası bulunmakta, yüksekte olan cümle kapısına iki yandan bir merdivenle ulaşılmaktadır.

Hoca Attar Halil Ağa Mescidi II: 109c,
477a.

Hoca Gıyaseddin Camii *bak.* Mehmed Paşa Camii

Hoca Gıyasettin Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Yavuz Sinan, Demir-taş, Süleymaniye, Molla Hüsrev ve Hacı Kadın mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.387'dir.

Hoca Hamza Medresesi *bak.* Siyavuş

Paşa Medresesi

Hoca Hamza Mescidi *mad. IV:80c.* **Hoca Hanı** V:50b.

Hoca Hüsam Efendi Tekkesi *bak.* Ha-tuniye Tekkesi

Hoca Kasım Günani Mescidi *mad.*

IV:81b, VI:405c. **Hoca Paşa** (Sinan Paşa) IV:70a.

Hoca Paşa Mahallesi Eminönü İlçesi'nde mahalle ve semt. Adını İbni Kemal Caddesi ile Hoca Paşa Sokağı' mın kesiştiği köşedeki Hoca Üveys Paşa (ya da Hoca Paşa) Camii'nden alır. Cami, İstanbul vilayet binasının bulunduğu duvarla çevrili alanın kuzeybatısına düşmektedir. Vilayet binası da bu mahallenin içinde kalır. Mahallenin nüfusu (1990) 271'dir.

II:190a. *İlgili madde:* Hocapaşa Camii IV:81c

Hoca Rüstem Medresesi *bak.* Mehmed Ağa Medresesi

Hoca Üveys Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Aksaray-Langa'da, Şeyh Ferhat Mahallesi'nde olduğu bilinen medresenin yeri tam olarak bilinmese de, 19. yy'a ait İstanbul haritasında Musalla Caddesi üzerinde, Musalla Camii'nin yanında "Mustafa Efendi Medresesi" olarak

işaretlenmiş olan yapının Hoca Üveys Medresesi olması muhtemeldir.

Hoca Üveyz Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Mimar Sinan, Muhtesip İskender, Koca Dede, Şeyh Resmi, Kirmas-ti, Hasan Halife, Molla Şeref ve Arpa Eminî mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.387'dir.

Hocapaşa Camii *mad. IV: 81 c.*

Hocapaşa Hamamı Eminönü İlçesi'nde, Sirkeci'de, Hocapaşa Hamamı Soka-ğı'nda, aynı adlı caminin yakınındadır. Sinan Paşa Hamamı diye de anılan bu çifte hamamın banisi Hızır Bey Çelebi'nin oğlu Sinan Paşa'dır (ö. 1486). Büyük ölçülerde yapılmış hamamın erkekler kısmının girişi binanın ekseninde yer alır. Köşelerde dilimli tromplarla geçişleri sağlanmış olan büyük bir kubbeyle örtülü so-yunmalığının ortasında zarif bir şadırvan vardır. Çift katlı olarak düzenlenmiş olan bu kısım dar bir kapıyla ılıkliğa bağlanır. Ortasında sekizgen biçimli göbektaşı bulunan sıcaklık üç eyvanlı ve dört hah/etlidir. Orta sofayı büyük bir kubbe, halvetleri ise birer küçük kubbe örter. Girişi yan cepheden açılmış kadınlar kısmının soyunmalığı diğeriyle aynı plandadır. Çifte tonoz örtülü ılıklığın ardından dikdörtgen formlu göbektaşı bulunan küçük bir kubbeyle örtülü sıcaklığa geçilir. Üzerleri birer kubbecikle örtülü üç halveti vardır. Hamamın restore edilerek pasaj halinde düzenlenmesi

çalışmaları sürmektedir. **Hocapaşa Hanı** II:123c.

Hocasaryan, Markaryan Öksen

III:182C.

Hocazade V:331a. **Hocazade Tekkesi** VII:331a. **Hochberg, Sami** VII:399b. **Hoçi, İskender** IV:236b.

Hodegetria Manastırı ve Ayazması

mad. IV:82a, II:437c, V:290a, VI:549b.

İlgili madde:

Ayazmalar I:472a **Hofinann, Anton** IL158c. **Hohenzollern, Karl** von I:23a.

Hokasyan, Nişan VI:250c. **Hokey** *mad. IV:82c.* **Hokkabazlık** *mad. IV:83a.*

İlgili madde:

İllüzyon IV: 159a **Holden, Thomas** V:113b. **Holdingler** *mad. IV:84a, III:147c.*

Holiday Inn Crown Plaza Oteli

VLİSOB.

Hollanda Elçiliği Binası *mad. IV: 86a, II:216a, III:327a, IV:86c, 268c.*

Hollanda Elçiliği Kilisesi V:21a. **Hollanda Tarih ve Arkeoloji Enstitüsü**

mad. IV:86c.

Hollanda Tarih ve Arkeoloji Enstitüsü Kütüphanesi V:175b.

Holobolos (1245, ? - 1310- 1314, Kons-tantinopolis) Bizanslı hatip, öğretmen ve kiliselerin birleşmesi politikalarının ateşli düşmanı. VIII. Mihael'in (hd 1259-1282) başkâtibi idi fakat onun politikalarını tümüyle desteklemediği için 1261'de dudakları ve burnu kesildi, bunun üzerine İoannes Prodromos Manastırı'na girdi ve Maksimos adını aldı. 1265-1266 arasında Ayios Paulos Yetimhanesi'nin okulunda hocalık yaptı. 1273'te dinsel görüşleri yüzünden Megalu Agru'ya sürüldü. Mihael'in ölümünden sonra Konstantinopolis'e döndü. 1283 ve 1285 Blahernai konsillerine katıldıktan sonra "hatip" unvanını aldı ve ölümüne dek öğretmenlik görevini sürdürdü.

Holtay, A. Hikmet II:450a. Homann, J. B. III:557c.

Home School for Giriş at Constantinople L316c.

Homeros II:113b.

Hommaire de Hell, Adele IV:88a.

Hommaire de Hell, Ignace-Xavier Morand *mad. IV:87a, II:331a, VII:535b.*

Honiates, Niketas *mad. IV:88a, III:321a, IV:24c, 478a, V:11a, 24b, 198a, 388b, VI:1a, VII:41a, 427a.*

Honig, Richard IV:248b.

Honorianai mad. IV:88b.

Honorius I:305c, II:87c, V:56a, VII:262b.

Hora (Khora) VII:496c. Hora Manastırı *bak. Kariye Camii* **Hora Manastırı Kütüphanesi V:172b. İlgili madde:**

Metohites, Teodoros V:411b Horasanlı, Osman IV:247c. Horen I Aşıkyan (Keremetli) IV:312c.

Horhor Fatih İlçesi'nde semt. Aksaray Meydanı'nın kuzeyine, Valide Camii ile Pertevniyal Lisesi'nin batısına düşer. Buradan kuzeye doğru, Saraçhanebaşı'na çıkan yol Horhor Caddesi adını taşır. Horhor uzun bir dönem için İstanbul'un gözde semtlerinden birisi olmuş, eski önemini 1920'lerde yitirmeye başlamıştı.

I:281a.

Horhor Üsküdar'da semt. Hâkimiyeti-milliye, Selami Ali Efendi ve Selmanı-pak caddeleri ile Atlas ve Karacaoğlan sokaklarının kesiştikleri, Selman Ağa Camii'nin bulunduğu yöre, doğuya, Bağlarbaşı yönüne doğru uzanan kesimiyle Horhor adını alır.

Horhor Camii *bak. Selman Ağa 'Camii* **Horhor Tekkesi** *bak. Hindiler Tekkesi* **Hormisdas Sarayı II:253a, 346b. Horologion I:461a, II:113b. Horologion Kapısı I:45 Ib.**

Horoz Dede Unkapanı'nda, cadde üzerinde, etrafı parmaklıklı bir mezardı. Taşın

üzerinde "Horoz Baba" yazılıydı. Buraya ziyarete gidenlerin mum götürüp mezarın başucuna dikmeleri âdetti. Mezarın bakımını ve temizliğini Unkapanı esnafı ile ziyarete gelenler yaparlardı. Horoz Dede'ye her dilek için gidilir, mezarın başında ihlas ve fatiha okunur, dileğin yerine gelmesi durumunda da tekrar ziyarete gelinerek mum dikilirdi. Halk arasındaki inanışa göre Horoz Dede Fatih'in ordusundaki askerlerdendi. Her sabah horoz gibi öterek askeri namaza kaldırdığı rivayet edilir. İstanbul'un fethedildiği gün kılıcıyla savaşa savaşa mezarının olduğu yere kadar gelmiş orada şehit düşmüştü. Horoz Dede'nin mezarı, bulvar açılırken kaldırılmıştır.

IL389c, V:319c.

Horozcu Kahveleri *mad. IV:88c. Horticole de Therapia* IV:475a. **Hoşgör, Bedriye** VI:69a.

Hoşkadem Medresesi *bak. Ankaravî*

Mehmed Efendi Medresesi **Hoşkadem Mescidi** *bak. Sekbanbaşı*

Mehmed Ağa Mescidi

Hoşses, Sadi (1912, İstanbul -1994, İzmir) Bestekâr ve ses sanatçısı. "Ela gözlüm sana billah can mı dayanır" mısraıy-la başlayan sözleri de kendisine ait ilk

bestesini 17 yaşında yaptı. Ankara ve İstanbul radyolarında ses sanatçısı olarak çalıştı. "Hicranı açmıştır sinede yara", "Aşkın ile gündüz gece giryanım efendim", "Şarap mahzende yıllanır" gibi beğeni kazanan şarkılar besteledi.

VL295a, VII:331c. **Hoşsu, Mustafa** VI:295c. **Hotel d'Angleterre** *bak. Londra Oteli* **Hotel de France** II:216c. **Hotel Imperial** L355b. **Hotel Kroecker** VL95b **Hotel Richmond** V:201a.

Hotoz Osmanlı döneminde kadınların yemeni, krep, bürümcük, sorguç ve değerli taşlarla yaptıkları baş tuvaleti. Hotoz, her yaşta kadın ve kızın Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar ev içinde yaptığı baş tuvaletiydi. Hattâ sokağa bile hotozla çıkılabilir, ancak yaşmağın başı örten parçası mutlaka hotozun üstüne atılıp bağlanırdı. Hotozların yapılış biçimine ve malzemesine göre "felek tabancası", "Zeyrek Yokuşu", "kayık", "küp kapağı", "tandır" gibi ad ve sıfatlarla anılan çeşitleri vardı.

Hovagiml *mad. IV:89a, III:188a, IV:552c, VI:431a.*

Hovagimyan Hanı I:552a. **Hovagimyan, Melkon** III:183b. **Hovannesyan, Arlstakes** V:218a. **Hovannesyan, Hagop** VII:460a. **Hovarda'nın Meyhanesi** II:32b.

Hovhan Vosgeperan (Surp) Ermeni-Katolik Kilisesi Beyoğlu İlçesi'nde, Taksim'de, Fransız Konsoloslugu'nün arkasındadır. 1837'de ahşap olarak, 600 kişinin ibadet edebileceği büyüklükte inşa edilmişti. Geçirdiği bir yangından sonra Garabed ve Andon Tül-bentçiyen adlı

mimar kardeşlerce yeniden yapıldı ve 1863'te ibadete açıldı. Masrafları Agop Köçeoğlu tarafından karşılandı. Yüksekliği 29 m, uzunluğu 31 m ve genişliği 16,81 m olan yapının yüksek bir kubbesi vardır. Eklektik bir tarzda inşa edilmiştir.

III:184b, V:21a.

Hovhannes IX (Golod) *mad. IV:89a*, I:533c, III:187a, 482c, IV:441b, V:107a, VI:275c.

Hovhannes (İstanbul) VII:504a. **Hovhannes Amira** (Pingianlı) VII:505b.

Hovhannes Avedaraniç (Surp)

Kilisesi (Gedikpaşa) III: 184a, 389a.

Hovhannes Avedaraniç (Surp) Kilisesi (Narlıkaptı) III: 184a.

Hovhannes Gabudigyan (Episkopos) IV:312c.

Hovhannes Mıgırdıç (Surp) Ermeni-Katolik Kilisesi Sarıyer İlçesi'nde, Yeniköy'dedir. Sultan Abdülaziz'in 2 Nisan 1864 tarihli fermanıyla 24 Haziran 1866'da inşa edildi. Yapım gider-

lerini Ohannes Tıngıryan'ın karşıladığı kilise gotik özellikler gösterir. Yüksekliği 11,50 in, uzunluğu 25 m'dir. Üç adet mermer mihrabı vardır. Kilisede 297x195 cm boyutlarında ve Hz İsa'nın Ürdün Nehri kıyısında kalabalık bir topluluğa vaaz verişini betimleyen yağlıboya bir tablo vardır.

Hovhannes, Mineci V:218a.

Hovhannes (Surp) Kilisesi Eminönü İlçesi'nde, Gedikpaşa'da, Sarayıçi Sokağı no. 7'dedir. Kilise İncil yazarı Aziz Yuhanna'ya (Hovhannes) ithaf edilmiştir. Bu yüzden tam adı "Surp Hovhannes Avedaraniç"tir. İlk inşası Patrik Hagopos Seropyan'ın dönemine rastlar (1849). Bir yangında kül olan kilise Patrik Nerses Varjabedian döneminde yeniden inşa edilerek 1876'da ibadete açıldı. Patrik Madteos İzmirliyan'ın döneminde bir onarım daha geçiren kilise yandı. Yangın sonrasında kısmi bir onarımla ibadete açılan kilise 1986'da ise son köklü onarımını geçirdi. Bu son onarım sırasında sunak varakla kaplandı. İstanbul Ermeni kiliselerinde çamlara sahte vitray yapılışı bu kilisede başlamıştır.

Hovhannes (Surp) Kilisesi (Yedikule) *mad. IV:89b*.

Hovhannes Umed Beyzad I:341b, III:483a, IV:441c.

Hovhannesyan, Taniel III:183b. **Hovivyan, Amira** (Çoban) VII:504a. **Hovivyan, Hovhannes III: 1 89a. Hovsep Abdullah** L15a. **Hovsep Ağa** IV:452b. **Hoyi, Esin** VII:346b.

Högg, Hans II:187c, 280a, 497c, IV:164a, V:391a.

Hratcya, Aznif I:512a, V:238c.

Hreşdagabet (Surp) Kilisesi (Balat)

mad. IV:90b, II: 1 la, III: 184a, VI:472a. İlgili madde:

Alboyacıyan, Arşag L 181a **Hrimyan, Mıgırdiç** *mad. IV:91a.*

Hripsimyantz (Surp) Kilisesi Büyük-dere'dedir. Kevork Yeramyanyan (Kara-kâhya, 1816-1900) ve kardeşi Büyük-dere'deki ünlü Garabed Bey Bahçe-si'ni tesis eden Garabed Bey Yeramyanyan (Karakâhya) tarafından inşa edilen kilise. 1848'de meshedilerek Aziz Hripsimyan Bakireler'in adına atfedilir. 1886'da kagir olarak yeniden inşa edilir. 1893'te ise büyük bir onarım geçirerek tavanı ve çatısı yenilenir. 1894 depreminde duvarı ve papazevi yıkılır, kubbesi ise zarar görür. Kevork Yeramyanyan'ın oğlu Apraham Paşa Yeramyanyan (1833-1918) tarafından onardır. Bazilik plandaki kilise beşik tonozla örtülü, galeri katlı, mimari bakımdan özelliği olmayan bir yapıdır.

II:36lb, IIL184a.

.L

Hrisafios

202

203

Hürriyet ve İtilaf Fırkası

Hrisaflos VII:247a.

Hrisaphos, Manuel V:522a.

Hrisobalanton Manastırı Sultan Selim Külliyesi'nin bulunduğu tepe civarında kurulu Bizans dönemi kadınlar manastırı. Melek Cebrail adına kurulu kilisenin yanındaydı. Manastır hakkındaki başlıca kaynak, manastır reisi Ei-rene'nin (9. yy) yaşamöyküsüdür. Buna göre manastır İkonoklazma döneminden (726-843) önce kurulmuştur. "Altın kesesi" demek olan Hrisobalanton adı *Patria'da* nakledilen ünlü efsaneden derlenmiş olmalıdır. Efsaneye göre inşaat için ihtiyaç duyulan bir kese altının yerini bir melek ifşa etmişti. Manastırın 10. yy'dan sonraki durumu hakkında bilgi yoktur.

Hrisoberges Ailesi 10. yy'dan beri bilinen Bizans ailesi. Ailenin adı "altın asa" anlamına gelmektedir. Bazı üyeler hâkim ve maliye memurları, bazıları yüksek dini görevlilerdir. Konstanti-nopolis'in iki patriği II. Nikolas ve Lu-kas Hrisoberges'in dışında Antakya, Ohri, Naupaktos, Korint'te metropo-litlik yapan aile üyeleri vardır. Stefan Hrisoberges 12. yy'da Ayasofya'da "kartofilaks" idi.

Hrisokeras II:260b, III:502a.

Hrisokra Ramos IL200c.

Hrisopolis (Altın Şehir) VII:343c, 500b.

Hrisovergis, Yorgos VI:365c.

Hristaki'nin Meyhanesi Beyoğlu'nda, istiklal Caddesi'ne açılan sokaklardan - Karaca Çıkmazı ile Kumbaracı Yokuşu arasındaki- Postacılar Sokağı'nın zemin katında, sütunlu ve geniş, içkili Rum lokantası. 1880'lerde aynı yerde açılan "Konstantin'in Birahanesi", 1900'lerin başlarında bir Almanca geçti ve yeni sahibinin adıyla Zowe Birahanesi oldu. Sonraları Yorgo'nun Meyhanesi, nihayet Hristaki'nin Meyhanesi'ne dönüştü. Dönemin bazı edebiyatçılarının sevdikleri yerlerden olan Hristaki'de akordeon, banjo ve gitardan oluşan müzik grubu solis-tiyle, hem çalan, hem de vokal yapan vokalistleriyle şimdilerde "taverna müziği" diye adlandırılan Rumca şarkılar söylerlerdi. Hristaki 1970'lerin başında kapandı.

Hristaki Pasajı *bak.* Çiçek Pasajı

Hristo (Lavtacı) V:83b.

Hristos Eminönü İlçesi'nde, Süleymaniye' nin batısına, Vefa ve Şehzadebaşı'nın doğusuna, Beyazıt'ın kuzeyine düşen mahalle. Güneyinde istanbul Üniversitesi Fen, Edebiyat ve Kimya fakültelerinin bulunduğu binayı da içeren Balaban Ağa Mahallesi bulunmaktadır.

II:335b.

Hristos Analipsis Kilisesi *mad.* IV:92a, VI:431a.

Hristos Analipsis Kilisesi Bakırköy'de, Rum Ortodoks Mezarlığı'nda yer alır.

19. yy'm sonunda inşa edilmiştir. Mimarı Ahilepsos Aleksios'tur. Bazili-kal plan tipinde ve iki yüzölçü kırıma çatı ile örtülü kilisenin naosu, altışar sütunlu sıralarla, üç nefli olarak düzenlenmiştir.

Hristos Manastırı *bak.* Hristos (Meta-morfosis) Kilisesi (Burgazadası)

Hristos (Metamorfosis) Kilisesi (Burgazadası) II:336a, 337c.

Hristos (Metamorfosis) Kilisesi (Kandilli) IV:410a. **Hristos (Metamorfosis) Kilisesi**

(Kınalıada) I:68c, II:337c, IV:560b.

Hristos (Metamorfosis) Kilisesi Şişli' de, Büyükdere Caddesi'nde, Rum Ortodoks Mezarlığı içindedir. 1888'de inşa edilmiştir. Haç planlı yapının doğusunda, dışta yarım yuvarlak apsis çıkıntılıdır. Batıda kareye yakın planlı giriş mekânı yer alır. Yapı dışta haç kollarının kesim yerinde, sekizgen kasnak üzerine oturan yüksek kubbe ile örtülüdür. Düzgün kesme taştan inşa edilmiş yapının ibadet mekânı olan naos, doğu haç kolunda içte yarım yuvarlak apsis, batı haç kolunda kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlı narteks ile sınırlanır. Kilisenin girişleri, haç kollarında eksende bulunan eş boyutlu ve yuvarlak kemerli açıklıklardır.

Hristos Tepesi (Burgazadası) IL335b.

Hristos Tepesi (Büyükada) II:350b,
354a.

Hrom Burnu I:250c. **Hubb  Hatun**

 lgili madde: Hubb  Hatun Türbesi IV:92c

Hubb  Hatun Türbesi *mad. IV:92c*, III:15b.

Huber, Auguste IV:93a. **Huber Korusu** *bak. Korular* **Huber K    ** *mad. IV:93a*,
II:551a, V:73a, VI:468b.

Huber, R. III:559a.

Hubyar (Hoca) VII:495b.

Huguet, Victor (1835, Le Lude -1902, Paris) Fransız ressam, ilk resim çalışmalarını
Emile Loubon ile Marsilya'da, Eugene Fromentin ile Paris'te yaptı.
1852'de Mısır'a gitti. Sivastopol ku atmasından önce 1853'te deniz
ressamı Jean-Baptiste-Henri Durand Brager ile beraber Kırım'da
bulundu. Resimleri genellikle Mısır, Libya, Cezayir ve istanbul'u
yansıtır.

Hukuk Mektebi *mad. IV:94c*, II:421a, III:139a, IV:170b, VI:135a, 199a.

Hukukçu Kadınlar Derneği IV:352c

Hulusi Bey (Miralay) III:455c. **Hulusi Bey** (  retmen) III:545a.

Hulusi Bey K     *mad. IV:95c*, 56a, 401a.

Hulusi Efendi VII:l65b.

Hulusi Efendi ( . 1783,  eyh el-Hac Etyemezzade) V:474b, 474c.

Hulusi Efendi ( . 1871) VI:394b. **Hulusi Efendi** ( . 1898,  eyh) III:58a.

Hulusi Maksud Efendi ( . 1929) V:386c.

Hulv  Efendi Tekkesi ( ehremini) III:442c, VII:7b.

ilgili maddeler: G l    lik IIL442a Sinan lik VIL a

Humbaracı K  lası *mad. IV:96c*, V:8b, 45c, VLSlOc, VII:l63a.

Kumbaracı K  lası Camii *bak. Mihri- ah Valide Sultan Camii*

Kumbaracı Yoku u L224b.

Humbarahane *mad. IV:97b*, III:138b, IV:237a, 432c, 540c, V:249a, VL14b.

ilgili madde:

Ahmed Paşa (Kumbaracı) L129b **Humbarahane K  lası** V:376a.

Humbarahane-i Mamure Hastanesi

I:346b. **Humnaina, Eirene** VL206a.

Humnos Ailesi 11. yy'dan itibaren dinsel ve sivil görevlerde yükselmiş Bizans ailesi. Georgios Humnos ve Mi-hael Humnos Ayasofya'da nomofilaks ve kartofilaks idiler. I. Andronikos'un (hd 1183-1185) yüksek memurlarından Teodoros Humnos aynı zamanda ordu komutanıydı. Nikeforos Hum-nos'un kızı Eirene, 14. yy'da başkent'in dinsel yaşamında önemli rol oynadı. Oğullarından loannes bir komutan, Teodoros ise yargıçtı. Makarios Humnos adlı bir üye ise 1370'lerde Studi-os Manastırı'nın hegumenos'u idi.

Humnos, Nikeforos Bizanslı yazar ve devlet adamı. 1275'te Moğol hanına elçi olarak gönderildi, 1293-1305 arasında mezasonluk (vezir) yaptı. 1320'lerde kendisi gibi entelektüel Teodoros Metohites ile büyük bir polemige girdi. 1326'da Soter Filantropos Ki-lisesi'nde inzivaya çekildi. Konstan-tinopolis'te Teotokos Goroepokoos Manastırı'nı kurdu.

Hunç, Hayriye Melek IV:346b, 355a. **Hunlar** I:265a.

Hunlinger van Yngue, Anderas Magnus *mad. IV:97c.*

Hurmalı Han V:50c **Hurmuzis, Mihail** VL353c.

Hurşid Bey (Abdülaziz'in başmabeyin-cisi) III:253c, V:86b.

Hurşid Paşa V:255c.

Hurşid Paşa Çiftliği III:524c, 527c.

Hurufflik V:327c.

Huşyar Kadın Çeşmesi Kasımpaşa'da, Kurtoğlu Sokağı'ndadır. Abdülmecid' in ikinci kadını Huşyar Kadın tara-

fından ölen kızı Mihrimah Sultan'ın ruhu için 1256/1840'ta yaptırılmıştır. Bugün yol seviyesinin yükselmesi sonucu yarısına kadar toprağa gömülmüş durumdadır.

Huyot, Jean-Nicolas IIL332a.

Huzur Dersleri *mad. IV:98a*, III: 139a, VI:523a.

Huzur Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Ayaz Ağa Mahallesi ile Kâğıthane ilçesi ve askeri bölgeyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.583'tür.

Huzurevleri *bak. Sosyal Hizmetler Hübsch, Baron de* VL370a. **Hüdaî Âsitânesi** IL394c. **Hüdaî Dergâhı** III:58a.

Hüdaîye Tekkesi *bak. Cafer Ağa Mescidi*

Hüdaverdi, Kirkor IV:315b

Hülle İslam hukukunda, kocası tarafından telak-ı selase (üç defa boşama) ile boşanan kadının, aynı erkekle yeniden evlenmesi için bir başka erkekle evlenip boşanması. Kocasından "ta-lak-ı selase" ile boşanmış bir kadın, başka bir erkekle yeni bir evlilik yapmadan ve yeni kocası ölmeden ya da boşamadan eski kocasıyla evlenemez-di. Boşanma şartını yerine

getirmek için toplumda "hüllecî" olarak tanınan tipler ortaya çıkmıştı. Özellikle yaşlı erkekler para karşılığında bu işi yapardı. Hülle din adamlarınca hoş karşılanmayan bir tür "hile-i seriye" idi.

Hüma Hatun IL27b.

Hüma Hatun (II. Mehmed'in annesi) V:327c.

Hümapervaz Vapuru III:31c. **Hümaşah Ayşe Hanım Sultan** III:459a. **Hümaşah Sultan** IIL291c. **Hümayunâbâd** *bak.* Bebek Kasrı

Hün, Agâh (1918, İstanbul -1990, istanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu, yönetmen. Ankara Devlet Konservatuva-n Tiyatro Yüksek Bölümü'nü bitirdi (1942). Tatbikat Sahnesi'nde, Devlet Tiyatrosu'nda oyunculuk yaptı. 1951' de istanbul'da kurulan Küçük Sahne' ye geçti. 1961'de girdiği istanbul Şehir Tiyatrolarından 1983'te emekli oldu. 100'den fazla oyunda başrol oynadı, birçok piyesi yönetti. Türkiye'de çevrilen ilk renkli film *Halıcı Kız'da* oynadı (1953), ayrıca bazı filmlerin rejisörlüğünü üstlendi. Aktör Hadi Hün'ün kardeşidir.

Hün, Hadi (1907, istanbul - 1969, İstanbul) Tiyatro oyuncusu ve yönetmen. Sahneye ilk kez Topkapı Gençler Mah-fili'nde çıktı. 1932'de istanbul Şehir Tiyatrosu'nda çalışmaya başladı. Bir ara H. Kemal ve Raşit Rıza topluluklarında oynadı. Tekrar Şehir Tiyatroları'na döndü. 1932'de *Bir Millet Uyaniyor* adlı filmle sinema oyuncululuğuna başladı. *Kızılırmak Karakoyun, Canavar, Ka-*

panan Gözler gibi filmlerin rejisörlüğünü yaptı.

Hünername V:472b.

Hünkâr Çayırı *bak.* Beykoz Çayırı

Hünkâr Hamamı III:173a, 541c.

Hünkâr İmamı Köşkü *mad. IV:99c, III:70b.*

Hünkâr İskeleyi Anıtı 1833'te Hünkâr İskeleyi Antlaşması'nın anısına, Ruslar tarafından Serviburnu'na dikilen taş olup üzerinde Rusça ve Türkçe yazıtlar vardı. 20. yy'a doğru harap olan ve yazıları okunamaz duruma gelen anıtın Türkçe kitabesi *Bu.... misafir*

geldi gitdi askeri/Bu kûh-ipeyker

yadigar olsun sân kalsun / Vefakı devletinin böyle dursun sabit ve muhkem / Lisân-ı dostânede destanı çün [çok] sân kalsun" dizelerini içermekteydi. Anıt, Boğaziçi'nin kara taşından, 3 m boyunda, 1 m2 tabanlı ve yekpareydi.

II: 194a, 194c, 196a. **Hünkâr İskeleyi Antlaşması** *mad. IV:99b, V:258c.*

Hünkâr İskeleyi Vapuru *mad. W: 100a, V:163b, VII:120a.*

Hünkâr Kasırları *mad. IV:100b.* **Hünkâr Lokantası** VI:9b. **Hünkâr Mahfilleri** *mad. IV: 102a.* **Hünkâr Sofası** VII:288b. **Hünkâr Suları** III:77c, IV:508b.

Hünkârbeğendi Közde pişirilmiş patlıcan, un, yağ, süt, tuz ve çok ince rendelenmiş kaşarpeyniriyle hazırlanan ezme. Yağda kavrulmuş un, iyice ezilmiş patlıcanla karıştırılır ve bu karışım biraz daha ezilir. Sıcak süt eklenerek yeniden karıştırılan ezmenin üzerine rendelenmiş kaşarpeyniri serpilir. Genellikle kuşbaşı etle birlikte verilir. İlk kez Osmanlı padişahlarından biri için sarayda hazırlandığı ve padişah tarafından çok beğenildiği için bu adla anıldığı rivayet edilir.

Hür İşçi Sendikaları Birliği IV:225b. **Hürbilek** IV:225b. **Hürcam-İş** VL526c.
Hürmüzyan, Astvazadur L14c.

Hürrem Çavuş (ö. 1560) *ilgili madde:*

Hürrem Çavuş Camii rV:103b **Hürrem Çavuş Camii** *mad. IV:103b.*

Hürrem Sultan (ö. 1558) *mad. IV: 104a*, II:386b, IV:1a, 13c, V:199c, 453a, VLS01a, VTI:83b.

ilgili maddeler: Haseki Hamamı IV:4a Haseki Külliyesi IV:4c

Hürrem Sultan Türbesi *bak.* Süleymaniye Külliyesi

Hürremâbâd IV:384b.

Hürriyet Günlük gazete. 1908'de yayım-

landı. Kurucuları Mustafa Mazhar ve Mehmed Kâzım'di. Başyazarı Cenap Şahabeddin'di.

Hürriyet *mad. IV:105a*, L214a, III:451c, VTI:457c.

ilgili madde: Simavi, Sedat VI:559b

Hürriyet Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1960'ta, Haliç Tersanesi'nde buharlı araba vapuru olarak inşa edildi. 811 grostonluktu. 32 otomobil alıyordu. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 16 m, sukesimi 2,8 m idi. Batı Almanya yapımı, her biri 640 bey-girgücünde 2 adet tripil buhar makinesi vardı. Çift uskurluydu. Saatte 10 mil hız yapıyordu. 1988'de kadro dışı bırakılarak satışa çıkarıldı. Daha önce Haliç Tersanesi'nde inşa edilen 1954 yapımı Kartal ile 1956 yapımı Kabataş adlı araba vapurlarının eşiydi.

L286b. **Hürriyet Haber Ajansı** (HHA) III:465c.

Hürriyet Kırathanesi *bak.* Kırathaneler

Hürriyet (Kurfah) Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. Yeşil Bağlar, Yalı, Topselvi, Cumhuriyet, Çarşı mahalleleri ve Pendik İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 27.585'tir.

Hürriyet Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Bağlar, Evren, Mahmutbey Merkez, Fevzi Çakmak, Barbaros mahalleleri ve Bahçelievler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 17.339'dur.

I:528a.

Hürriyet Mahallesi Bahçelievler İlçesi'nde yer alır. Zafer, Kocasinan Merkez, Şirin Evler mahalleleri ve Bakırköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 21.785'tir.

L548b.

Hürriyet Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Yeni Mahalle ile Barbaros, Şemsi Paşa mahalleleri ve Bayrampaşa İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 21.760'tır.

Hürriyet Mahallesi Kağıthane İlçesi'nde yer alır. Gürsel, Çağlayan, Harmante-pe, Gültepe mahalleleri ve Şişli İlçesi'y-le çevrilidir. Nüfusu (1990) 15.712'dir.

VII:498a.

Hürriyet ve İtûaf Fırkası 21 Kasım 1911'de İstanbul, Şehzadebaşı imaret Caddesi, no. 19'da kurulan, dönemin İttihad ve Terakki karşısındaki en önemli muhalefet partisi. Kurucu ve ilk yöneticileri arasında Amasya Mebusu ismail Hakkı Paşa, Sivas Mebusu Dr. Dagavaryan, Sinop Mebusu Dr. Rıza Nur, Damat Ferid Paşa, Müşir Fuad Paşa, Miralay Sadık Bey, şair Hüseyin Siret de (Özsever) vardı, ittihatçıların giderek Türkçülüğe kayan ideolojileri karşısında Osmanlıcılığı, adem-i merkeziyetçiliği, meşrutiyet-çiliği, liberal ekonomiyi savunmuştur.

Hüsam Bey Mahallesi

204

205

Hüseyin Hüsnü Bey

1913'te Mahmud Şevket Paşa suikastına katıldıkları gerekçesiyle yandaşları sürülmüş, tutuklanmış, kimileri idam edilmiş, kimileri ülke dışına kaçmış ve 1913'ten itibaren Mütarekeye kadar siyasal yaşamdan silinmiştir. Ocak 1919'da, eski müşir, mebus ve yüksek bürokrasiden oluşan bir kadroyla yeniden kurulmuştur. Bu kuruluştta Müşir Nuri Paşa, Müşir Zeki Paşa, *Sabah* gazetesi başyazarı Ali Kemal, yazar Refik Halid (Karay), eski maarif nazırı Rıza Tevfik de yer almıştır. Mütareke döneminin en önemli siyasal partisidir. Bu dönemin hükümetlerine katılmış, Anadolu hareketine kesinlikle karşı olmuş, Milli Mücadele hareketinin zaferiyle birlikte, 1922'den sonra siyaset hayatından silinmiştir.

II:242b, VII:18b.

Hüsam Bey Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Kirmasti, Sinan Ağa, Kırkçeş-me ve Sofular mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.901'dir.

Hüsam Efendi (Hoca) IV:20c.

Hüsameddin (Çelebi) V:422c.

Hüsameddin Ağa Çeşmesi *mad. IV:105b*, VI:340b.

Hüsameddin Ankaravî (ö. 1556) IV:49b, 138b, V:382b, 383b.

Hüsameddin Bey (Doktor) II:5c.

Hüsameddin Bey (Kaşıyarık) VL199a, VII:137c, 563a.

Hüsameddin Dede (ö. 1900) V:421c.

Hüsameddin Efendi (1796, İstanbul -1881, İstanbul) Şehremini. Divan-ı Hümayun kaleminden yetişti. Hazine-darlık, balıkhane, tuz ve su nazırlıkları, tophane müdürlüğü, gümrük emniyeti görevlerinde bulundu. Kasım 1855-Şubat 1857 arasında İstanbul şeh-reminliği yaptı. Daha sonra Meclis-i Vâlâ üyeliğine atandı.

Hüsameddin Efendi (Hacı) *İlgili madde:*

Kadı Hüsameddin Mescidi IV:328b **Hüsameddin Efendi** (Kapıcıbaşı Hacı) III:568b, IV:334a.

Hüsameddin Efendi (ö. 1864, Mesne-vihan) III:473b, IV:7a, 20c, VL33a, 38c, 394b.

Hüsameddin Efendi (ö. 1911) IMOTb. **Hüsameddin Efendi** (Paşmakçı) *İlgili madde-*.

İbn Meddas Mescidi IV:119c **Hüsameddin Efendi** (Şeyh) IV:20c.

Hüsameddin Uşşakî Tekkesi *mad. IV:105b*, II:121b, IV:109a, 481c, VH:329b, 330b, 330c.

Hüsameddin Vacid Çelebi (ö. 1342) V:423a.

Hüseyin (Âşık) I:36lc. **Hüseyin** (Galatalı) I:185c. **Hüseyin** (Hacı Bedestenî) V:85a.

Hüseyin Ağa (Böcekçibaşı) III:542b.

Hüseyin Ağa (Cebeciler Başkethüdası) II:390c.

Hüseyin Ağa (Darüssaade Ağası) IV:430a.

İlgili madde:

Küçük Ayasofya Camii V:146c **Hüseyin Ağa** (Eyübefendizade) 11:51 la. **Hüseyin Ağa** (Galatalı) VII:301c. **Hüseyin Ağa** (Hacı Kethüda) III:158b.

Hüseyin Ağa (Hacı, Tersane Emni, ö. 1753) II:165a, IV: 11 la, 438c.

Hüseyin Ağa (Kapı Ağası) II:471a.

Hüseyin Ağa (Mehmed Eminzade) VII:374b.

Hüseyin Ağa (ö. 1715, el-Hac) II: 196a, IV:550a.

Hüseyin Ağa (Rusçuklu) III:220a. **Hüseyin Ağa** (Şeyhülharem) I:91b. **Hüseyin Ağa** (Uzun) III:238c.

Hüseyin Ağa Çeşmesi Kadıköy'de, Serasker Sokağı'nda bulunmaktadır. Yeniçeri Ağası **Hüseyin Ağa** tarafından 1180-1766'da yaptırılmıştır. Tuğla

ayaklar üzerine oturtulmuş üç kemerden oluşmaktadır. Kemerlerin içi sıva ile örtülüdür. Diğerlerine göre daha büyük olan aynataşı orta kemerin içindedir. Teknesi bozulmuştur. Üst kısımda yine tuğladan bir korniş üzerinde kitabe yer almaktadır.

Hüseyin Ağa Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Kamer Hatun, Kalyoncu Kulluğu, Çukur, Şehit Muhtar, Kâtip Mustafa Çelebi, Kuloğlu, Tomtom ve Aşmalı Mescit mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.388'dir.

II:221a.

Hüseyin Ağa Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Laleli'de olduğu bilinen bu medresenin 19. yy İstanbul haritasında "Koska Medresesi" adıyla işaretlenmiş olan yapıyla aynı olması mümkündür. Hüseyin Ağa'nın kimliği hakkında kesin bir bilgi bulunmasa da, *Sicitt-i Osmanî*'de adına rastlanan ve Çanaklı Liman Mescidi'ni yaptıran Nazır Hüseyin Ağa'nın bu yapıyı da yaptırmış olması muhtemeldir. 1914'te binanın harap durumda olduğuna ilişkin kayıttan yapının 1911'deki yangında zarar gördüğü anlaşılmaktadır.

Hüseyin Ağa Mescidi Fatih İlçesi'nde, Draman'da, Tercüman Yunus Bey Sokağı'ndadır. "Kara Halil Mescidi" ve "Kızıl Mescit" adlarıyla da anılmaktadır. Asıl mescit 16. yy'da Hüseyin Ağa tarafından yaptırılmışsa da bu yapı günümüze ulaşmamıştır. Evliya Çelebi' nin Sinan'ın eseridir dediği bu mescidin mimarisi hakkında bilgi bulunmamaktadır. Bu yapının yerine yapılmış olan bugünkü mescit kare planlı betonarme bir yapıdır. Çatısı dört yana meyilli ve kiremit kaplıdır. Avlusu ve minaresi yoktur. Son onarımını 1965-

1966'da gören mescidin mihrabı seramikle kaplanmıştır. Minber ve vaiz kürsüsü ahşap ve çok yalındır. Müezzin ve kadınlar mahfili de bulunmaktadır.

Hüseyin Ağa Türbesi I:367a.

Hüseyin Avni Paşa (1820, İsparta -1876, İstanbul) Devlet adamı. Birkaç kez seraskerlik, bahriye ve harbiye nazırlıkları ile sadrazamlık (1874-1875) görevlerinde bulundu. Devlet ileri gelenlerinin desteğiyle Abdülaziz'i tahttan indirdi ve güçlü bir konum kazandı. Ab-dülaziz'in kuşkulu ölümünden sonra Midhat Paşa'nın konağında Çerkeş Hasan tarafından vurularak öldürüldü.

I:25c, II:488b, III:561b, V:511b, 511c.

Hüseyin Avni Paşa Çeşmesi *mad. IV:106b*, II:489a.

Hüseyin Avni Paşa Korusu III:20c. *İlgili madde:* Korular V:71b

Hüseyin Ayvansarayî *mad. IV: 107a*, I:36a, 494a, II:309a, 375c, 547c, III:546b, IV:5b, 233a, 388a, V:321c, 364a, 457c, VL171b, 195b, 218a, VII:273b.

Hüseyin Baba (ö. 1883, Hacı) VL243a. **Hüseyin Baba (Sarı)** II:134a, 135a.

Hüseyin Baki Baba (Hüseyin Mazyum) IV:476a.

Hüseyin Bey (İhtisab Ağası) IV:144c.

Hüseyin Bey (Maanzade) IV:3ö9a, VI:28c.

Hüseyin Bey Hanı Üsküdar İlçesi'nde, Doğancılar'daydı. 19- yy'ın ortalarında ihtisab ağası ve daha sonra şehremini olan Hüseyin Bey (ö. 1871) tarafından yaptırılmıştı. Günümüzde yapıya ait hiçbir iz kalmamıştır.

Hüseyin Cahit IL29b, 71a. **Hüseyin Çelebi** VII:97a.

Hüseyin Çelebi (Nisan) (? , İstanbul -1664, İstanbul) Şair, tarih yazar. Eb-ced hesabıyla manzum tarih düşürmedeki becerisiyle ünlendi. Şiirlerinde "Nisarî" mahlasını kullandı. Emir Buharî Tekkesi'nin haziresinde gömülü olan Nisarî'nin *Tevarih-i Nisarî* adlı kısa Osmanlı tarihi 1654'e kadardır.

Hüseyin Çelebi Mescidi Fatih İlçesi'nde, Sultanselim'de, Çarşamba Caddesi'nde bulunuyordu. Banisi Bezzazistan Kethüdası Hüseyin Çelebi'dir. 16. yy'a ait küçük bir külliye şeklinde, medrese ile bitişik vaziyette inşa edildiğinden hakkında başka herhangi bir bilgi bulunmamakta, ne zaman yıkıldığı da bilinmemektedir.

Hüseyin Daim Paşa (Çerkez) V:118b. **Hüseyin Dede** (ö. 1660) V:425c. **Hüseyin Dede** (ö. 1718) III:58b. **Hüseyin Dede** (ö. 1740) V:421b.

Hüseyin Dede (ö. 1782) III:3ö2c, V:428c.

Hüseyin Efendi (Ahîzade) (1572, İstanbul - 1634, İstanbul) Şeyhülislam. Kazasker Mehmed bin Nurullah Efendi' nin oğludur. Osmanlı tarihinde idam edilen üç şeyhülislamın ilkidir. Hoca Sadeddin Efendi'den icazet aldıktan sonra (1588) ilmiye aşamalarını geçti ve 1632'de şeyhülislamlığa atandı. IV. Murad'ın İznik kadısını astırmasına, Kösem Sultan'a yazdığı mektupla tepki gösterdi. Padişahı tahttan indirme çabası içinde olduğu yolunda söylentiler de çıkınca, IV. Murad oğlu İstanbul Kadısı Mehmed Çelebi'yle birlikte Kıbrıs'a sürgüne gönderilmelerini emretti. Daha sonra hırsını alamayarak katledilmelerini buyurunca gemiden indirilerek Florya civarında idam edildi. Nereye gömüldüğü bilinmediği için medresesinin yanındaki türbesi boş kaldı. Vakfettiği mescide idam edilmiş olmasından ötürü Şüheda Mescidi adı verilmiştir.

V:97a, VII:322b. *İlgili madde:* Şüheda Mescidi VII:188c

Hüseyin Efendi (Hacı Manîzade) VII: 228a.

(Kadı Kırımı) III:498c. (Kefeli, Tatar İmam)

(Müneccimbaşı) (ö. 1648, Kazasker)

:435b

(ö. 1674, Şeyh Fennî)

(ö. 1675, Şeyh) VL33c. (ö. 1693, Esircizade)

Hüseyin Efendi

Hüseyin Efendi

IV:368c.

Hüseyin Efendi

V:340a.

Hüseyin Efendi *İlgili madde:*

Cinci Hoca II: **Hüseyin Efendi**

VI:301c.

Hüseyin Efendi Hüseyin Efendi

Hüseyin Efendi (ö. 1716, el-Hac) IV:440c.

Hüseyin Efendi (ö. 1723) IV:373b. **Hüseyin Efendi** (ö. 1738, Gözoğlu)

VI:392a, VII:223c. **Hüseyin Efendi** (ö. 1767) VI:41c. **Hüseyin Efendi** (ö. 1774)
IV:440c.

Hüseyin Efendi (ö. 1786, Şeyh Zerde-cizade) II:415a, VII:547c.

Hüseyin Efendi (ö. 1814, el-Hac Hin-dî) IV:74b.

Hüseyin Efendi (ö. 1821, Şeyh) V:514c.

Hüseyin Efendi (ö. 1847, Hacı Kapanî) IV:125a.

Hüseyin Efendi (ö. 1863) V:397c, VL301c, VILIIIc.

Hüseyin Efendi (ö. 1900, Şeyh) VIL446b.

Hüseyin Efendi (ö. 1901, Hafız) II:397a, 417a.

Hüseyin Efendi (ö. 1904, Hafız Malak)

VI:331b. **Hüseyin Efendi** (ö. 1930, Küçük)

VI:200a.

Hüseyin Efendi (Şamî) V:339b. **Hüseyin Efendi** (Kethüda) III:310c. **Hüseyin Efendi Tekkesi** II: 121b, 121c. **Hüseyin el-Hadî** (ö. 1852) VI:328c.

Hüseyin Elvan Efendi (ö. 1845) VI:326c.

Hüseyin Fahreddin Dede *mad.*

IV:107b, I:44b, 299a, II:136c, 171a, III:254b, 565a, V:81c, 386a, 428c, VI:262c, 308c, 327b, 330c, VH:113a, 545a.

Bahariye Mevlevîhanesi I:537a

Hüseyin Hablî (? , Akçakavak/ Ankara -1774, İstanbul) Hattat. İstanbul'da ip-çilikle uğraştığı sırada ünlü hattat Am-barîzade Derviş Ali'den 42 yaşında yazı öğrenmeye başladı ve 1708'de icazetname aldı. Eski Saray'a meşk

hocası oldu. 1732'de saray hattatlığına getirildi. Ayrıca Ayasofya Mektebi'nde de hat dersleri verdi. Eserleri müze ve özel koleksiyonlardadır. Hafız Osman ekolünden çok Şeyh Hamdullah ekolüne yakındır.

VII:412c.

Hüseyin Hâkî Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1963'te, Haliç Tersanesi'nde buharlı araba vapuru olarak inşa edildi. Şirket-i Hayriye'yi yeniden yapılandırarak batmaktan kurtaran ve ikinci kurucusu olarak tanınan yöneticisi Hüseyin Hâkî Efen-di'nin adını taşımaktaydı. 1.072 grostonluktu. 60 otomobil alıyordu. Uzunluğu 67,2 m, genişliği 20,5 m, sukesi-mi 3,1 m idi. İngiltere yapımı, her biri 750 beygirgücünde 2 adet tripil buhar makinesi vardı. Çift uskurluydu. Saatte 10 mil hız yapıyordu. 1980'li yıllarda kadro dışı bırakılarak satıldı.

I:286b, I

Hüseyin Hâkî Efendi (?, Kandiye -1895, İstanbul) Şirket-i Hayriye'nin yöneticisi. Genç yaşta Girit'ten Mısır'a giderek Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın hizmetine girdi. Daha sonra damadı Yusuf Kâmil Paşa'nın kethüdası olarak İstanbul'a geldi. Uzun yıllar Şirket-i Hayriye'de yönetim kurulu üyesi, yönetim kurulu başkanı ve genel müdür olarak görev yaptı. Hem filonun genişlemesinde hem de şirketin mali ve idari yapısının güçlenmesinde büyük rol oynadı. Şirket-i Hayriye'nin ikinci kurucusu sayılmıştır.

I:285b, III:416c, IV:326c, VI:409b, VII:53a, 182a.

Hüseyin Halife (Sipahi) V:338a.

Hüseyin Halis Efendi (ö. 1919, Hafız) IV:378c.

Hüseyin Hamdi Efendi (ö 1841)

L57c, VI:394a.

Hüseyin Hamdi Efendi (ö. 1859) VI:329a.

Hüseyin Hasib Bey (1802 ?, İstanbul -1871, İstanbul) Şehremini. 1834'te ihtisab nazırı oldu. Esnaf üzerinde sıkı denetim uygulamasıyla ünlendi. 1839'da alındığı bu göreve 1849-1851 ve 1852-1855 arasında iki kez daha atandı. Haziran 1858-Mayıs 1859 ve Haziran 1861-Mart 1868 arasında da iki kez şehreminliği yaptı.

Hüseyin Hasib Efendi III:372a

Hüseyin Haşini Bey (Şerif Abdülkadir-zade) VI:176c.

Hüseyin Hazim Efendi (ö. 1908) VI:328c.

Hüseyin Hezarfen Efendi (?, İstanköy -1691, İstanbul) Babasının adının Cafer olduğu bilinmektedir. Zengin bir kütüphane oluşturdu. Avrupa'dan gelen gezginlerle görüştü. Yabancı dil (İbranice ve Grekçe) ve tıp

eğitimi aldı. Tüm bunlardan dolayı da kendisine hezarfen (bin fenli) denildi. Mezarı bilinmemektedir. Yazdığı eserler uzun bir liste oluşturur. Roma ve Bizans'tan söz eden ilk Osmanlı tarihçisi sayılır. *Tenkîh-i Tevarih-i Mülûk*, IV. Mehmed'e kadar gelen büyük bir dünya tarihidir. *Telhisü'l-Beyânfi Kava-nîn-i Âl-i Osman* adlı eserinde de Osmanlı yasalarını toplamıştır. Ayrıca bu eserinde Osmanlıların soy kütüğü, İstanbul'un kuruluşu, Bizans imparatorlarının İstanbul'daki anıtları, Osmanlı yapıları, Topkapı Sarayı, Kutsal Emanetler, saray örgütü, divan-ı hümayun, saray gelenekleri ve eğlenceler, kamu gelirleri, ordu vb konulan etraflıca ele alınmıştır.

Hüseyin Hıfzı Efendi (Seyyid) *İlgili madde-*.

Şeyh Hüseyin Efendi Tekkesi VII:167b

Hüseyin Hilmi (ö. 1923) *bak.* Hilmi (İştirakçi)

Hüseyin Hilmi Paşa (1855, Midilli -1922, Viyana) Sadrazam. İttihad ve Terakki'nin isteğiyle 1908'de dahiliye nazırlığına atandı. İstifasını izleyen ayrılmalarla hükümetin düşmesi üzerine Şubat 1909'da getirildiği sadrazamlık görevini Otuz Bir Mart Olayı'n-dan sonra bıraktı. Mayıs 1909'da ikinci kez sadrazam oldu, ama İttihad ve Terakki'yle anlaşmazlığa düştüğü için Aralık 1910'da yeniden çekildi. Ekim 1912'de atandığı Viyana büyükelçiliğini I. Dünya Savaşı'nın sonuna değin sürdürdü.

IV:72c, V:344c. **Hüseyin Hüsameddin Efendi** IV: 179a.

Hüseyin Hüsameddin Efendi (ö. 1734) VI:235b, VII:6c, 338b.

Hüseyin Hüsnü Bey (1882, Kavala - ?, ?) İdadiyi bitirdi. 3. dönem (1927-1931)

Hüseyin Hüsnü Efendi

206

207

Hyatt Regency Oteli

istanbul milletvekilliği yaptı.

Hüseyin Hüsnü Efendi (ö. 1909, Şeyh Seyyid) VI:426c.

Hüseyin Hüsnü Efendi (Çelebizade) (1849, İstanbul - 1912, istanbul) Şeyhülislam, hukuk bilgini, iyi bir eğitim aldıktan sonra çeşitli devlet hizmetlerinde bulundu. 1910'da evkaf kadısı iken şeyhülislam oldu. 6 ay sonra azledildi. Hukukla ilgili kitapları vardır.

Hüseyin Hüsnü Efendi Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Çubuklu'da bulunmaktaydı. Bina aslında Mahmud Celaleddin Paşa Yalısı'nın müştemilat diyebileceğimiz bir kısmıydı. Birbirinden ayrı beş bölümlü ve üç katlı olan yapının kagir katı altında bir kayıkthane girişi bulunmakta,

kayıkhaneinin arkasında ise aşçı ve hizmetkârlara ait olduğu sanılan iki küçük mekân yer almaktaydı. Yalı, 1969'da yıkılmış ve yerine iki apartman yapılmıştır.

Hüseyin Hüsnü Paşa (ö. 1918, Ferik) VL420c, VII:255b.

Hüseyin Hüsnü Paşa (1850, İstanbul -1926, İstanbul) Asker ve devlet adamı. İttihad ve Terraki'ye girdi. Otuz Bir Mart Olayı'ndan sonra İstanbul'a gönderilen Hareket Ordusu'nda görev aldı. Mütarekenin ardından İttihad ve Terakki'nin yerini alan Teced-düd Fırkası'nın başkanı oldu. Kurtuluş Savaşı'na katıldı.

VI:186c.

Hüseyin Kâzım Bey Yahşi Üsküdar İlçesi'nde, Beylerbeyi'ndedir. Fahrettin Kerim Yalısı olarak da bilinir. İlk sahibi Hüseyin Kâzım Bey'di (1870-1934). Muhtemelen 20. yy'tn başlarında inşa edilmiştir. Yalı son yirmi yıldır Doğa-nay Lokantası olarak kullanılmaktadır. 1993'te büyük bir restorasyon geçirmiştir.

Hüseyin Kâzım Kadri Bey III:478c, V:122b, VII:205a.

Hüseyin Lamekânî (ö. 1625) IV:125c, V:383c, VI:123a, VII:109c, 125a, 477b.

Hüseyin Lebiba (ö. 1812) VI:329a.

Hüseyin Paşa (Ohrili) (?, ? - 1622, İstanbul) Sadrazam. Yeniçeri ağalığında-ki başarısıyla vezir rütbesi aldı. II. Osman tarafından 1621'de sadrazamlığa getirildi. Lehistan'a bir sefer düzenledi. Karakaş Mehmed Paşa'nın öldürülmesine neden olduğu için görevden alındı.

VL151b. *İlgili madde:* Beşiktaş Mevlevîhanesi II:l68c

Hüseyin Paşa (Mere) (?, ? - 1623, İstanbul) Sadrazam. Aşçıyken sipahiliğe girerek yükseldi ve 1619'da vezir rütbesi aldı. 1622'de I. Mustafa'nın ikinci kez tahta çıkışının yol açtığı karışıklıktan yararlanarak sadrazam oldu, ama 24 gün görevde kalabildi. 1623'

te yeniçerilerin desteğiyle ikinci kez getirildiği sadrazamlık görevi 7 ay sürdü. IV. Murad'ın tahta çıkmasından sonra idam edildi. Lakabı, öldürülmesini istediği adamlar için cellatlarına Arnavutçada "alın" anlamında "mere" diye seslenmesinden gelir.

V:542a, 542c.

Hüseyin Paşa (Nasuhpaşazade) (?, ? -1645, Sivas) Vezir. Saray hizmetlerinin ardından 1635'te vezir rütbesi aldı. Budin, Erzurum, Halep ve Sivas beylerbeyliği yaptı.

IV:120c.

Hüseyin Paşa (Deli) (?, ? - 1659, İstanbul) Devlet adamı. Aralıklarla üç kez kaptan-ı deryalık ve çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. Karadeniz'de ticareti engelleyen Kazak korsanlarını yenilgiye uğrattı. Girit serdarı olarak adada Osmanlı yönetimini yerleştirmeye çalıştı. 1656'da sadrazamlığa

atandı, ama altı gün sonra Çınar Olayı olarak bilinen yeniçeri ayaklanması nedeniyle görevden azledildi. Rumeli beylerbeyliği sırasında usulsüz vergi topladığı gerekçesiyle görevden alınarak idam edildi.

, V:92c, 34lc,

I:371a, IL11öa, VII:461a.

Hüseyin Paşa (Mezomorta) (? - 1701, Paroş/Eğriboz) Kaptan-ı derya. Korsan olarak üne kavuştu. Cezayir dayılığı ve beylerbeyliği yaptı. Kaptan-ı derya olarak Ege Denizi'nde Osmanlı egemenliğinin yeniden sağlanmasında önemli rol oynadı. Ayrıca kalyon tipi gemilerle donanmayı yenileştirdi. İtalyan-cada "yarı ölü" anlamına gelen lakabı, bir çarpışmada ölü sanılarak bırakılmasından gelir.

V:210c, 546a.

Hüseyin Paşa (ö. 1702, Amcazade) I:109b, V:546c, VI:28b, 56b.

İlgili maddeler:

Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi I:236b

Amcazade Hüseyin Paşa Yalısı I:239c

Hüseyin Paşa Çeşmesi V:95b Köprülüler V:91c

Hüseyin Paşa (Küçük) (1758, ? - 1803, İstanbul) Kaptan-ı derya. 1792'de vezir rütbesiyle kaptan-ı deryalığa getirildi ve I. Abdülhamid'in kızı Esmâ Sultanla evlenerek saraya damat oldu. Ege ve Akdeniz'de korsanlarla mücadele etti. Fransız kuvvetlerinin Mısır'ı dan çıkarılmasında önemli rol oynadı. Yeni düzenlemelerle Osmanlı denizciliğinin modernleşmesine öncülük etti.

IL386c, III:207c, 211c, VI:13c, 14b, 128b, VII:254c.

Hüseyin Paşa (Ağa) (1776, Edirne - 1849, Vidin) Vezir. Yeniçeri ağalığı sırasında giriştiği temizlik hareketinden dolayı

vezirliğe yükseltildi. Yeniçeri Ocağı' nın kaldırılmasında önemli rol oynadı ve Asâkir-i Mansure-i Muhamme-diye'nin ilk seraskeri oldu. Rus ordusuna karşı Balkanlar'ı savunma ve Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın ayaklanmasını bastırma görevlerinde başarılı olamadı.

IV:395c, VII:357b. **Hüseyin Paşa Çeşmesi** *mad. IV:108b.*

Hüseyin Rahmi Gürpınar Lisesi

I:74b.

Hüseyin Rahmi Gürpınar Müzesi

I:125c.

Hüseyin Ramiz Efendi (Arapzade) (? - Balçık [Bulgaristan] - 1785, İstanbul) Tarih yazarı. *Salim Tezkiresi* 'ne *Âdâb-ı Zürefâ* adını verdiği bir zeyl ile *Ha-*

dikatü'l-Vüzerâ'ya. ve Devhatü'l-Me-şayib'e zeyiller yazmıştır. III. Mustafa' nın (hd 1757-1774) son altı yıllık saltanatını anlatan *Zubdetü'l-Vâkiat* adlı bir de tarihi vardır.

Hüseyin Remzi IV:346b.

Hüseyin Remzi Bey (İlm-i hayvanat muallimi) V:112b.

Hüseyin Rıfkı Efendi (Kırımlı) VI:14c. **Hüseyin Rıfkı Tamanî** IV:195c.

Hüseyin Sadi *bak.* Karagözoğlu, Sadi Fikret

Hüseyin Şakir Efendi (?, ? 1744, Ha lep) Vakanüvis. İlmiye eğitimi gördü. Müderrislik yaptı. Mustafa Sami'nin yerine 1733'te vakanüvis oldu. Bu görevini 1742'de Halep kadılığına atanıncaya kadar sürdürdü. Bir *Divan'ı* da vardır. Vakanüvis Subhi, tarihini 1730'dan başlatmış ve Şâkir'in yazdıklarını da kendi tarihi içinde kullanmış olduğundan Hüseyin Şâkir'in yazdığı Osmanlı tarihi *Subhi Tarihi* ile karışmıştır.

Hüseyin Tevfik Paşa (Vidinli) (1832, Vidin -1901, İstanbul) Matematikçi. Askeri okullarda matematiğin çeşitli dalları ile mekanik ve astronomi dersleri verdi. Fransa'da balistik ve tüfek üretimi üzerine araştırmalar yaptı. ABD'de sipariş edilmiş tüfeklerin üretimini denetledi. Mühendishane-i Berri-i Hümayun, ticaret ve nafia, maliye nazırlıklarının yanı sıra çeşitli komisyon üyeliklerinde ve Divan-ı Muhasebat reisliğinde bulundu. En önemli yapıtı İngilizce olarak yazdığı *Linear Algeb-ra*'dır (Doğrusal Cebir). Bu kitapta matematiğin yeni alanlarına ilişkin özgün araştırmalar yer alır.

IV:564a.

Hüseyin Vassâf *mad.* IV:108c, II:196c, IV:470c, VL449a, VII:189b.

Hüseyin Vecihî (?, Kırım - 1660, İstanbul) Kara Mustafa Paşa'nın mühürdarı oldu. Onunla Bağdat seferine katıldı. *Tarih-i Vecihî* 1Ö38-1Ö56 olaylarını kapsar. Özellikle 1656 yılına ilişkin olarak verdiği bilgiler istanbul tarihi için çok önemlidir. Şair de olan Vecihî'nin *Divan 'ı* vardır. Mezarı Edirnekapı'dadır.

VL29a.

Hüseyin Vehbi III:217c. **Hüseyin Zekâi Paşa** *bak.* Zekâi Paşa

Hüsman, Hadi (1904, Gümölcine -1987, İstanbul) Siyaset adamı. Siyasal Bilgiler Okulu'nu bitirdi. Etibank mali müşaviri ve inhisarlar genel müdürü olarak çalıştı. 9-11. dönem (1950-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Gümrük ve tekel bakanlığı yaptı.

HüsnîBaba (ö. 1894) VL243a. **Hüsniye Hanım** VI:197a. **Hüsnü Bey** (Muallim) IIL206c. **Hüsnü Bey** (Veteriner) V:112b. **Hüsnü Efendi** (ö. 1894) VII:113a.

Hüsnü Efendi (Hafız Enderunî) (1858, İstanbul - 1919, İstanbul) Hafız, mevlithan, besteci. Sesi çok güzel olduğu için küçük yaşta Enderun'a alındı, daha

sonra Topkapı Sarayı'nda Hırka-i Saadet Dairesi imamlığına getirildi. Ah-med Muhtar Paşa'nın kurduğu Mehter-hane'de musiki dersleri verdi. Çok güzel mevlit okurdu, İstanbul'un en çok aranan mevlithanlarından. Değerli şarkılar da besteledi. Eyüp'te bir sokak "Bestekâr Hafız Hüsni Efendi Sokağı" adını taşır.

III:58c, 295c.

Hüsni Efendi (Şeyh) V:474c. **Hüsrev** (Kâtip) VL225c.

Hüsrev (ö. 1480, Molla) I:460b, IL228b, IV:226c, V:330a, VII:24a, 322a.

İlgili maddeler: Molla Hüsrev Mescidi (Vefa) V:485b

Molla Hüsrev Mescidi (Küçükmustafapaşa) V:485c

Sofular Camii VII:24a

Hüsrev Ağa Mescidi Üsküdar İlçesi'nde, Kavak İskele Sokağı'ndadır. Banisi Da-

rüssaade Ağası Hüsrev Ağa olup, mezarı mihrap duvarı önündedir. İnşa kitabesi yoktur. Yapılan onarımlar özgün durumunu büyük ölçüde değiştirmiştir. Taş ve tuğladan inşa edilmiş olan yapının duvarları ve kuzeybatıda yer alan tuğla minarenin üzeri sıvalıdır, ilk haliyle ahşap olan, bugün ca-mekânla kapatılmış son cemaat yerine, mermer basamaklı merdivenle çıkılır. Harime yan mahfiller ve üst kat mahfilini taşıyan iki ahşap direktten sonra girilir. Mahfillerde simetrik kapılar olup, sağdaki minareye açılır. İçi sonradan mermer kaplanmış, tuğla örgülü mihrap yarım yuvarlak dışa taşkındır. Harim mihrabın iki yanında bir, doğu ve batı duvarlarda ikişer sivri kemerli pencereyle aydınlanır. Ka-lınoğlu Hacı Ahmed Ağa'nın koydurduğu ahşap minberin yerinde bugün mermerden bir minber, ahşap tavanda yıldız ve baklava motiflerinden oluşan girift süslemeler vardır. Son cemaat yerinin solundaki merdivenden çıkılan mahfil dilimli üç kemerle harime açılır.

Hüsrev Çelebi (Bezirgan, Hacı) *İlgili madde-*.

Ramazan Efendi Camii ve Tekkesi VI:301a

Hüsrev Kethüda IV:437a, VL141c. *ilgili madde:*

Ortaköy Hamamı 144b **Hüsrev Kethüda Darülkurrası** II:565c.

Hüsrev Kethüda Sebili Vefa'da, Ekmek-çizade Ahmed Paşa Türbesi'ne bitişiktir. 973/1565'te inşa edilmiş olan sebinin çatısı çökmüş ve harap durumdadır. Birbirinden mermer sütunlarla ayrılmış üç penceresi ve her pencerenin beşer su verme yeri bulunmaktadır. Şebekeler yıldız ve altıgen motiflerle oluşturulmuştur. Pencerelemin üzerinde kilit taşları vardır. Sivri kemerlerin aralarındaki boşluklarda birer rozet bulunmaktadır. Stalaktitli bir korniş kemerlerin üzerinden tüm ya-

pıyı dolanmaktadır. VI:481b.

Hüsrev Mehmed Paşa (Koca) (1756, ? - 1855, İstanbul) Sadrazam. Çeşitli yerlerde

beylerbeyliği ve seraskerlik, iki kez kaptan-ı deryalık (1811-1818, 1822-1827) yaptı. Asâkir-i Mansure-i Muhammediye seraskeri olarak yönetimde büyük ağırlık kazandı. Abdül-mecid'in tecrübesizliğinden yararlanarak 1839'da sadrazamlığı ele geçirdi, ama Tanzimat Fermanı'nın ilanından sonra görevden alındı.

III:296b, IV:550a. *ilgili madde:*

Hüsrev Paşa Külliyesi 109a **Hüsrev Paşa** (ö. 1544, Bosnalı) *ilgili madde:*

Hüsrev Paşa Türbesi IV: 110a

Hüsrev Paşa (?, ? - 1630, Tokat) Sadrazam. Yeniçeri ağalığı (1623-1626) ve kubbealtı vezirliğinin ardından 1628'de sadrazamlığa getirildi. Abaza Hasan Paşa'nın ayaklanmasına son verdi. Bağdat'ı yeniden ele geçirme gi-rişimindeki başarısızlık nedeniyle 1631'de görevden alındı ve Tokat'a sürüldü. Adı İstanbul'daki sipahi ayaklanmasına karıştığı için idam edildi.

IV:490c, V:505a, VII:207a. **Hüsrev Paşa Külliyesi** *mad. IV: 109a. Hüsrev Paşa Kütüphanesi* III:250b. **Hüsrev Paşa Türbesi** *mad. IV: 110a. Hüsrevâbâd* IV:381a, 538c, V:183a.

Hyatt Regency Oteli Beyoğlu İlçesi'nde, Elmadağ'da, Divan Oteli ile İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakülte -si'nin bulunduğu Taşkışla binası arasında yer alan (girişi Taşkışla'nın karşısına düşen) ve uluslararası Hyatt Regency zincirinin İstanbul halkasını oluşturan lüks bir oteldir. Eskiden yerinde Tenis, Eskrim ve Dağcılık Kulübü tesisleri vardı. 1994'te açılmıştır.

III:550c, VLİSOB.

_i

Ihlamur

208

209

Iturbi, Jose

Ihlamur *mad. IV: 11 la, VL82c. İlgili maddeler:* Ihlamur Kasrı IV:ille Süslü Karakol VII: 117a Zübeyde Hanım Çeşmesi VII:567c

Ihlamur Kasrı *mad. IV. ille, I:48a, 426c, II:38b, 38c, III:4lla, IV:illa, VI:66b, VII:206b.*

Ihlamur Menzili L529c. **Ihlamur Mesiresi** II:165a. **Ihlamur Tepe 1:15 la.**

İlgaz, Afet (1937, Ezine) Yazar. İstanbul Eğitim Enstitüsü'nden sonra Edebiyat Fakültesi'nde felsefe ve klasik diller okudu. Edebiyat yaşamına hikayeleriyle girdi. Başlangıçta kitaplarını o zamanki soyadı Muhteremoğlu imzasıyla yayımladı. *Eşiktekiler* (1960) romanıyla

Habib Edib Törehan Roman Ödülü'nü kazandı. Kitapları *Bedriye* (1963), *Başörtülüler* (1964), *Toprak* (1968), *Annem Annem* (çocuk kitabı, 1971), *Çeribaşı Aptullah 'la İdamlık İsmail* (1974), *Değişen Sevgiler* (çocuk kitabı, 1976), *Aşamalar* (roman, 1977), *Ölü Bir Kadın Yazar* (1988), *Sendika* (1987) başlıklarını taşır.

III:520c.

İlgaz, Rifat (1911, Cide - 1993, İstanbul) Yazar, şair. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nü bitirdi. Çeşitli illerde öğretmenlikten sonra *Sınıf* adlı bir şiir kitabı nedeniyle hapsedilince, meslekten ayrılarak gazeteciliğe geçti. Daha ziyade mizah yazılarıyla ve komedi türü oyunları ile tanındı. *Çığır*, *Oluş*, *Yücel*, *Hamle* ve *Varlık* dergilerinde şiirler, öyküler yayımladı. Aziz Nesin'in çıkardığı *Markopa-şa*, *Mâlûmpaşa*, *Merhumpaşa* dergilerinde yazdı. *Adem Baba* diye bir mizah dergisi çıkardı. En ünlü eseri *Hababam Sınıfı* (1959) romanı, daha sonra oyunlaştırıldı, sinemaya aktarıldı ve ülke çapında büyük ilgi topladı. Başlıca şiir kitapları *Yarenlik* (1943), *Sîm* (1944), *Yaşadıkça* (1947), *Üsküdar'da Sabah Oldu* (1954), *Güvercinim Uyur mu?* (1974), *Kulağımız Kirişte* (1983); romanları *Karartma*

Geceleri (1974, filmleştirildi), *San Yazma* (1976), *Yıldız Karayel* (1981, Orhan Kemal ve Madaralı 1982 roman ödülleri); oyunları *ibiş* (1971); mizahi hikâyeler *Don Kişot İstanbul'da* (1957), *Bizim Koğuş* (1959), *Kesmeli Bunları* (1962), *Garibin Horozu* (1962), *Çalış Osman Çiftlik Senin* (1984) adlarını taşır. Yazar çok sayıda çocuk kitabı da yayımlamış, Babiâli anılarını *Yokuş Yukarı* 'da (1982) toplamıştır.

II:449a, IV:232c, V:169c, 302a, 406a. **İlcak Yahısı III: 152c. Indicatore Bizantino VII:319b. Institut des Hautes Etudes Orientales**

III:99b.

Intartzag Oratzuytz Surp Pırgiç Azkayin Hivanta Azkayin Hivantanotzi
III:189c.

Interflora (Uluslararası Çiçekçiler Örgütü) 11:51 la, VI:382a.

Ionian Bank Limited II:48b.

Irgat, Cahit (1916, Lüleburgaz -1971, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu, şair. Ankara Devlet Konservatuarı'n-da okudu. İstanbul Şehir ve Ankara Devlet tiyatrolarında, ayrıca çok sayıda filmde oynadı. Bir süre aktris Ca-hide Sonku ile birlikte "Cahiller Tiyatrosu" da denilen Cahit-Cahide Tiyatro-su'nu kurdular. Oyuncululuğunun yanı sıra şiir, hikâye ve roman yazdı, ama edebiyat alanında daha çok şair olarak tanındı. Şiir kitapları *Bu Şehrin Çocukları* (1945), *Rüzgârlarım Konuşuyor* (1947), *Ortalık* (1952), *Ir-gadın Türküsü* (1969); romanları *Geri Dönemezsin* (1948), *İnsan Kafesi* (1971) adlarını taşır. Cahit Irgat, tiyatro oyuncusu Zeynep Irgat ile ressam Mustafa Irgat'm babasıydı.

II:448a, III:441c, IV:527c, VII:36b.

Irgat Hamamı Fatih Külliyesi'nin batısında Şekerci Hanı çevresindeydi. II. Mehmed'in (Fatih) evkafından olan hamama "Karaman Hamamı" da deniliyordu. İstanbul'un fethinin arkasından yapılan bu tür tesislerden ilki olan Irgat Hamamı, Evliya Çelebi tarafından saray hademelerine mahsus olduğu bildirilerek sadece isim olarak anılmaktadır. E. H. Ayverdi'ye göre hamamın 1928'e kadar duran son kalıntısı bu tarihten sonra bütünüyle ortadan kaldırılmıştır. Bugün hiçbir izi ortada olmadığı gibi yeri de belli değildir.

III:539c.

Irmak, Mustafa Nafiz (1903, İstanbul -1975, İstanbul) Güfte şairi ve besteci. Sanayi-i Nefise Mektebi'nin resim bölümünü bitirdi. 1931'de besteciliğe başladı. Asıl şarkılar için yazdığı güftelerle üne ulaştı. Düzgün, temiz bir Türkçeyle yazdığı güfteler çok beğenildi, zamanının en ünlü bestecilerin-ce bestelendi. Güftelerinde genellik-

le aruz, seyrekçe hece vezni kullandı.

Irsoy, Ahmed (Zekâî Dedeade) (1869, İstanbul -1943, İstanbul) Musiki araştırmacısı, besteci. Zekâî Dede'nin oğludur. Bahariye ve Yenikapı mevlî-hanelerinde kudümzenbaşılık etti. Da-rülbedayi'de ve Darü'l-Elhân'da musiki dersleri verdi. Başta Darüşşafaka olmak üzere İstanbul'un çeşitli okullarında uzun yıllar öğretmenlik yaptı. Dini ve dindışı klasik eserleri babasından meşk ettiği için Türk musikisi repertuarı konusunda en yetkili musiki adamlarından biri sayıldı. Tasnif ve Tespit Heyeti'nin yayınlarına büyük emeği geçti. Pek çok öğrenci yetiştirdi. Daha çok dini eserler besteledi. Plaklara klasik eserler ve gazeller okudu.

L538a, II:80c, 142a, 557a, III:254c, V:69a, 410e, 421c, 539b, VI:löla, 308c, 496b, 496c, VII:137c, 209b, 210a, 455a, 545a.

Isauria Hanedanı IV:193b.

Isdepanos (Surp) Kilisesi Bakırköy 11-çesi'nde, Yeşilköy'de, İnci Çiçeği Sokağı, no. 4'tedir. İlk kez Barutçubaşı Simon Bey Dadyan'ın maddi desteğiyle yaptırılmıştır. 1843-1846 arasında Barutçubaşı Boğos Bey Dadyan tarafından yeniden inşa ettirilmiştir. Çok sade olan dış görünüşüyle tezat teşkil eden bir iç görünüşe sahiptir. Tüm pencereler, kapılar üzerindeki ve absid tavanındaki rozetler, yanal sunaklar üzerindeki işlemler, kiliseyi içten çepeçevre saran korniş altındaki korint yaprakları vb öğeler zaten küçük olan iç mekânı boğucu hale getirmektedir. Kilise bahçesinde Dadyan ailesinin bireylerinden birkaçı gömülmüştür.

III: 184a.

Islahat Fermanı *mad. IV:112b*, I:25a, 45b, 48a, II:47a, III: 193a, IV:567c, V:118a, VI:177a, 365b, VII:396a, 405b.

Islah-ı Nesl-i Feres Cemiyeti I:374a, VII:377c.

İlgili madde:

Sipahi Ocağı VII: 10e **Islah-ı Sanayi Komisyonu** III:86b.

Islahat-ı Turuk Komisyonu *mad. IV:113b*, VI:535b, VIL30a, 435c.

Ispartalı, Mustafa Niyazi (1912, İstanbul - 1978, İstanbul) Gazeteci. Gazeteciliğe 1946'da başladı. *Haber, Havadis, Tan, Yeni Sabah, Tercüman, Yeni Gazete* ve Anadolu Ajansı'nda muhabirlik, sekreterlik yaptı ve haber müdürlüğü görevlerinde bulundu.

Istabl-ı Amire Sarayın binek hayvanlarının yetiştirildiği ve bakımının yapıldığı yer. "Istabl-ı has", "ıstabl-ı hümayun" ve "hasahır" olarak da anılır. Başında mirahur-ı evvel adında bir yönetici bulunurdu. Padişahın atlarından sorumlu olan görevliye serahur veya salahur denirdi. Görevlileri sa-

ray dışından olurdu. II:210a, VII:286a.

Istepanos (Surp) Kilisesi (Halıcıoğlu) III: 184a.

Istranca Dağları III:78a.

Istranca Deresi İlin batı kesiminde akarsu. Yıldız Dağları da denen Istranca Dağları'nın güneydoğu eteklerinden doğan küçük akarsuların birleşmesiyle oluşur. En önemli başlangıç kolu Şeytandere'dir. Genellikle kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda akarak Ter-kos (Durusu) Gölü'ne dökülür. İstanbul kentinin su ihtiyacının önemli bir bölümünü sağlayan Terkos Gölü'ne yılda yaklaşık 100 milyon m³ su taşır.

I:150c, III:79c. **Işık, Ayhan** VIL303b.

Işık, Esat *mad. IV:114a*, III:271a, IV:72b, V:351b, 352a.

Işık, Hüseyin Hüsnü (1880, Gebze -1960, ?) Müftü. Medrese eğitimi gördü. Gebze müftülüğü yaptı. 1. dönem (1920-1923) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Işık Lisesi *mad. IV:114b*, VI:89a, VII:257b.

Işık Mühendislik Yüksekokulu

VII:528c.

Işıklar Holding VL317c. **Işıközlü, Fazıl** II:78b. **Işıksel, Cemal** III:331a.

Işılay, Sadi (1899, İstanbul - 1969, İstanbul) Kemancı, besteci. Türk musikisinde son dönemin en iyi kemancılarından biridir. Makamların özelliklerini başarıyla gösterir, uzun yay kullanır, perdelere falsosuz basardı. Sevilen saz ve söz eserleri besteledi; sulta-niyegâh sirtosu çok ünlüdür. İstanbul Belediye Konservatuarı İcra Heye-ti'nde, İstanbul Radyosu'nda, piyasada çaldı, plaklar doldurdu. İlk eşi Deniz Kızı Eftalya'dır.

I:527a, III:135b, IV:519b, V:186c. Işın, Akil ıV:411b.

Işman, Rıza Maksut (1914, İstanbul) Atlet. Spor hayatına 1936'da Güneş kulübünde başladı. Daha sonra Fenerbahçe ve Galatasaray kulüplerinde atletizm yaptı. 1936-1948 arasında 27 Türkiye rekoru kırdı. 1936'da 5.000 m' de Balkan ikincisi, 1940'ta 800 m'de Balkan şampiyonu, 1.500 m'de de Balkan ikincisi oldu. 65 yaşına kadar

koştı. 1976'da Amerika'nın Toronto kentinde yapılan uluslararası yarışmada 1.702 yaşlı atlet arasında 800 m ve 3.000 m yarışlarında yaşlılar dünya rekorları kırarak birinciliği kazandı. Uzun yıllar antrenörlük de yaptı.

İtrî *mad. IV:114c, III:254c, V:527c, VII:477c.*

İtriyatçılar Güzel koku imal eden ve satan esnafa verilen ad. Eskiden misk yağcı da denilirdi. Çeşitli yöntemlerle çiçeklerden çıkarılan yağlar fildişi-den yapılma, fındık büyüklüğünde, vidalı kutucuklar içinde saklanırdı. Karanfil, gül, tarçın, misk, tefarik gibi adlarla anılan bu kokulardan başka, miskkuyruğu, amber gibi kokulu maddeler de vardı. Bunlardan bazıları şurup, macun içerisine koku ve tat verici olarak da konulurdu. Eski İstanbul'da itriyatçılar topluca Fincancılar Yokuşu'ndan Beyazıt'a çıkan yol üzerinde ve Mısır Çarşısı'nda bulunurlardı. Ayrıca aktarlar da bu tür maddeleri satarlardı. İtriyatçı esnafının gezici olanları da vardı. Günümüzde de görülen gezici esans satıcıları bunların son örnekleridir.

Iturbi, Jose VI: 296a.

İane Sergisi Piyangosu

210

211 İbrahim Hanoğlu Medresesi

İane Sergisi Piyangosu VL259c.

İasonion ILlölç, VII:493a.

İaşe *mad. IV:116a, I:32c, V:8c, 313a,*

VI:46c, VII:267a. *İlgili maddeler:*

Fırınlr III:312a

Kasaplar IV:478a

Kıtlıklar V:8c

Manavlar V:294b

Mezbahalar V:446a **İbadethane Sokağı Sarnıcı** VII:554a.

İbadullah Camii Kasımpaşa'da, Seyit Ali Mescidi Sokağı'ndadır. 997/1588'de Seydî Ali Reis (ö. 1563) tarafından yaptırılmıştır. 1984'te yeniden yapılır-casına onarılmıştır. Banisinin adıyla da anılan ve eğimli bir arsa üzerinde yer alan caminin altına, batıdaki avlu kapısının yanında

bulunan çeşmenin su haznesi yerleştirilmiştir. Beton bir tavanın örttüğü kapalı son cemaat yerini izleyen kare planlı harim, iki katlı pencerelerle aydınlanmaktadır. Duvarlar alt pencerelerin hizasına kadar fayansla kaplanmış, üst kesimleri ile kubbe yüzeyi hat kompozisyonları ve bitkisel bezemelerle süslenmiştir. Son onarımda harini örten ahşap kubbe iptal edilerek mekânın üstü betonarme bir tonozla örtülmüş, kuzey kesiminde, iki sütuna oturan fevkani bir kadınlar mahfili tasarlanmıştır. Silindir gövdeli bodur minare sıvayla kaplıdır.

İbn Battuta (ö. 1369) *mad. IV:119a, II:408b, IV:255a, 530c, VL540b.*

İbn Hurdadbih (ö. 912) IV:253c.

İbn Kemal (Kemalpaşazade) (1468, Tokat - 1534, İstanbul) Şeyhülislam. Asıl adı Şemseddin Ahmed'dir. Babası san-cakbeyiydi. Öğrenimini Edirne Darül-hadisî'nde tamamladı, ilmiyenin çeşitli aşamalarını geçti. Şiilik karşıtı fetvasıyla L. Selim'in (Yavuz) ilgisini çekti. Mısır seferine katıldı. 1526'da getirildiği şeyhülislamlık görevini ölünceye kadar sürdürdü. Mezarı Edirnekapı'da-dır. Tarih, fıkıh, tefsir, hadis ve dille ilgili iki yüzü aşkın Türkçe, Arapça ve Farsça eserinin yamsıra şiirleriyle de

zamanında büyük ün ve saygınlığa erişmiştir. II. Bayezid'in isteği üzerine kaleme aldığı *Tevarih-i Âl-i Osman*, 1526'ya kadar olan olayları kapsar. Edebi yönüyle de dikkati çeken bu eserin "defter" denen her bir cildi, bir padişaha ayrılmıştır. II. Mehmed (Fatih) dönemini (1451-1481) anlatan VII. Defter'den itibaren, İstanbul'un fethine ve başkentteki olaylara geniş yer ayrılmıştır. VII. Defter'de İstanbul'un fethi tüm ayrıntıları ile ve olabildiğince yansız bir bakışla, ayrıca manzum parçalarla zenginleştirilerek verilmiştir. Eserin tamamı on defterdir.

IV:367c, V:524b, VII:322a. **İbn Meddas Mescidi** *mad. W:119b.*

İbnülemin Ahmed Ağa Çeşmesi Üsküdar'da, İnadiye Camii'nin önündedir. Banisinin kimliği bilinmemektedir. 1134/1721'de kesme taştan, klasik üslupta inşa edilmiştir. Aynataşı mermerdendir. Teknesi ve setleri sağlamdır. Suyu kesilmiştir.

İbnü'l-Esir (ö. 1210) IV:254c.

İbrahim (Âşık, Sivaslı) III:41a. **İbrahim** (Fındıklık, Kanlı) V:210c. **İbrahim** (Kavasoglu Pehlivan) III:454b.

İbrahim (Sultan) *mad. IV: 120a, I:18a, 27b, 109a, 189c, 442c, 462c, II:435b, IV: 11a, 120a, V:96c, 97a, 339a, VII:89c, 303c. ilgili maddeler: Cinci Hoca II:435b*

Mustafa I-Sultan **İbrahim Türbesi** V:543b

Sepetçiler Kasrı VT:527a **İbrahim** (ö. 1679, Şehzade) V:544c. **İbrahim** (ö. 1714, Şehzade) V:544c.

İbrahim (Teknecizade) (? , istanbul -1688, İstanbul) Hattat. Yazıyı Halid Erzurumî'den öğrendiği sanılıyor. Özellikle celi yazıda tanınmıştır. Yeni Cami'nin bütün yazıları onundur. Çiniye geçirilmiş olan bu yazıların yapımı sırasında İznik'e kadar giderek titizlik göstermesi .takdir edilmediği için yazıdan vazgeçtiği bilinir. Celi sülüsün gelişmesine katkısı büyüktür.

İbrahim Ağa (Bâbüssaade Ağası) *ilgili madde:* İbrahim Ağa Çayırı Mescidi IV:123c

İbrahim Ağa (Frenk) *bak.* İbrahim Paşa (ö. 1536, Makbul, Maktul)

İbrahim Ağa (Hacı) IV:512a. **İbrahim Ağa** (Kapı Ağası) *ilgili madde:* İbrahim Ağa Çeşmesi IV: 124a

İbrahim Ağa (Karacehennem) VII:468a.

İbrahim Ağa (Mimarbaşı) I:236b.

İbrahim Ağa (ö. 1496-97, Şekbanbaşı) VI:489c.

İbrahim Ağa (ö. 1732) VTI:123c. **İbrahim Ağa** (Üskübî) VII:343a. **İbrahim Ağa Çayırı** V:408b, VII:81a.

İbrahim Ağa Çayırı Mescidi *mad. TV:123c, V:79a.*

İbrahim Ağa Çeşmesi *mad. IV: 124a.* **İbrahim Ağa Mescidi** IV:272c. **İbrahim Baba** II:134a.

İbrahim Baba (ö. 1873, Kaygusuz) IV:375c, 446c, 500a.

İbrahim Baba-iVeli (ö. 1847) V:385b. **İbrahim Bey** (ö. 1712) II:529c.

İbrahim Bey (ö. 1930?, Pirîzade) VL252c.

İbrahim Beyefendi (İvazpaşazade) (1719, istanbul - 1797, istanbul) Şeyhülislam. Sadrazam Arnavut İvaz Pa-şa'nın oğlu, Sadrazam Halil Paşa'nın kardeşidir. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra iki kez (1774-1775, 1785) getirildiği şeyhülislamlık görevinde toplam 1 yıl 21 gün kaldı. İkinci azlinden sonra arpalığının bulunduğu Ankara'ya sürüldü. Sürgün yeri sonradan Bursa'ya çevrildi. III. Selim tahta geçtikten (1789) sonra bağışlanarak istanbul'a dönmesine izin verildi ve ölünceye kadar Beykoz'daki yalısında yaşadı. Paşazade olduğu için "bey", ilmiyeden olduğu için de "efendi" diye hitap edilirdi. Mezarı Bayezid Camii'nin haziresindedir.

İbrahim bin Abdülbaki (Seyyid Uşşakî-zade) (? , istanbul - 1723, istanbul) Seyyid İbrahim adıyla da tanınır. Halveti tarikatına mensuptu. Mezarı Fatih'te Keskin Dede Mezarlığı'ndadır. Nev'îzade Atâî'nin tezkiresine bir zeyl yazmıştır. *Zeyl-i Atâî* de denen bu eser, IV. Murad döneminden (1623-1640) II. Ahmed (1691-1695) dönemine kadar yaşayan sadrazamların, din bilginlerinin, şeyhlerin biyografilerim vermektedir. Eserde 527 biyografi vardır.

İbrahim Çallı Atölyesi IV:311c. **İbrahim Çavuş**

ilgili madde:

Takkeci İbrahim Ağa Camii VII:194b **İbrahim Çavuş Mahallesi** Fatih İlçe-si'nde yer alır. Melek Hatun, Ereğli, Deniz Abdal, Seyit Ömer, Uzun Yusuf ve Veled-i Karabaş mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.368'dir.

İbrahim Dede (ö. 1638) IV:483a, V:425b.

İbrahim Dede (Şeyh Toklu) II:389c *ilgili madde:*

Toklu Dede Mescidi VII:272c **İbrahim Edhem** (ö. 777) V:380c.

İbrahim Edhem Ağa (ö. 1862, Katırcı-oğlu) IV:489b.

İbrahim Edhem Efendi (ö. 1792) Iılla, IV:374c.

İbrahim Edhem Efendi (ö. 1877) FV:373c.

İbrahim Edhem Efendi (ö. 1878, Sandıkçı)

Sandıkçı Edhem Efendi Tekkesi VI:450a

İbrahim Edhem Efendi (ö 1904) VI:200b.

İbrahim Edhem Paşa (Nafia Nazırı) II:54b.

İbrahim Edhem Paşa (1818, Sakız -1893, İstanbul) Sadrazam ve bilim adamı. Fransa'da madencilik öğrenimi gördü. 1856'da vezirliğe yükseldikten sonra valilik, elçilik ve nazırlık görevlerinde bulundu. Kısa sadrazamlık döneminde (1877-1878) Heyet-i Mebusan ilk toplantısını yaptı. Jeolojinin bir bilim dalı olarak yerleşmesinde önemli rol oynadı. *Elbise-i Osmaniye* ve *Usûl-i Mimari-i Osmani* adlı kitaplar kaleme aldı.

II:54b, 529b, 559c, III:512c, V:457b, VI:25c, 161c.

ilgili madde:

İbrahim Edhem Paşa Türbesi

IV:124b **İbrahim Edhem Paşa** (ö. 1905, Maarif

Nazırı) V:309c. **İbrahim Edhem Paşa Türbesi mad.**

IV:124b. İbrahim Edhem Zühdi Efendi (ö.

1845) VI:328b.

İbrahim Edib Efendi III:130b **İbrahim Efendi** (Bahriye Nazırı, Hacı)

V:556a.

İbrahim Efendi (Bosnavî) V:251a. **İbrahim Efendi** (Hacı) *ilgili madde:*

Vefa Bozacısı VII:373a

İbrahim Efendi (Hafız-ı Kütüb) III:268b.

İbrahim Efendi (İstanbul Kadısı) *ilgili madde:*

Kadı Mescidi IV:328c **İbrahim Efendi** (İstanbulî) *bak.* Cevrî

Çelebi **İbrahim Efendi** (Kaptanbaşızade)

VI: 14a. **İbrahim Efendi** (ö. 1632, Kırımlı)

V:70b, I49b. **İbrahim Efendi** (ö. 1642, Filibeli)

V:149b.

İbrahim Efendi (ö. 1655, Olanlar Şeyhi) *mad. IV:125b, II:394c, V:383c, VL123a. ilgili madde:*

Oğlanlar Tekkesi VI: 123a

İbrahim Efendi (ö. 1664, Saçlı) I:43c,

II:395a. İbrahim Efendi (ö. 1678, Üftadezade)

II:395a.

İbrahim Efendi (ö. 1687, Tavis) IL106a, V:383a, VI:383b.

İbrahim Efendi (ö. 1719, Şeyh) V:485a.

İbrahim Efendi (ö. 1722, Karababaza-

de) V:513c. **İbrahim Efendi** (ö. 1752, Fındıkzade)

İbrahim Efendi (ö. 1779, Şeyh Seyyid Eyüplü) II:415a, VI:97c.

İbrahim Efendi (ö. 1780) VL393c.

İbrahim Efendi (Karahisarlı) (1701, Şebinkarahisar - 1783, İstanbul) Şeyhülislam. Kadı Şebinkarahisarlı Osman Efen-di'nin oğludur. İlköğrenimini memleketinde yaptıktan sonra 1715'te İstanbul'a geldi ve amcası (sonradan kayınpederi) Kazasker Zeynelabidin Efen-di'nin hizmetinde bulundu, ilmiye aşamalarını geçtikten sonra 1783'te getirildiği şeyhülislamlık görevini sürdürürken aynı yıl öldü.

İbrahim Efendi (ö. 1793, Şeyh) III:443b.

İbrahim Efendi (ö. 1822, Hilalci) IV:376c.

İbrahim Efendi (ö. 1829, Şeyh Rumelili) VL393b, VII:397a.

İbrahim Efendi (ö. 1831, Geredeli Semerci) VL519c, VII:122c.

İbrahim Efendi (ö. 1831, Seyyid Kırımlı) IL396a, VI:469a.

İbrahim Efendi (ö. 1845, Kuşadalı) *mad. IV:124c, III:534b, 223b, 386c, VI:41c, 544c, VII:122c, 123a.*

ilgili madde:

Kuşadalı Tekkesi V:134c

İbrahim Efendi (ö. 1849) IV:50b, VL35b.

İbrahim Efendi (ö. 1850, Arap Şeyh) VI:326c.

İbrahim Efendi (ö. 1872, Şamlı) V:134c.

İbrahim Efendi (ö. 1897) IV:376c.

İbrahim Efendi (Klarnet) (?, istanbul -1925, Bağdat) Klarnet sanatçısı. Ankara Radyosu keman sanatçılarından Naci Tektel'in babasıdır. Piyasadan yetişti. Yaşadığı yıllarda klarnet henüz incesaz fasıl musikisine girmemişti. Klarneti temiz bir üslupla çalarak bu sazın incesaza girmesini ve yaygınlaşmasını sağladı.

İbrahim Efendi (Rumeli Kadısı)

V:309a.

İbrahim Efendi (Sarım) III:266a. **İbrahim Efendi (Şair)** IV:447a.

İbrahim Efendi (Şeyh Göynüklü)

VI:492a.

İbrahim Efendi (Şeyh Hafız) IV:209c. **İbrahim Efendi** (Udi, Mısırlı) III:260c.

İbrahim Efendi Çeşmesi Rumelihisa-rı'nda, Ali Pertek (Hamam) Camii'nin yukarısındadır. Banisinin kimliği bilin-

memektedir. 1145/1732'de kesme taştan, klasik tarzda inşa edilmiştir. Esas biçimini kaybetmiştir. Aynataşı istiridye kabuğu motiflidir. Teknesi yol seviyesinin altında kalmıştır. Üstü beşik çatı ile örtülmüş ve kiremit kaplanmıştır. Aynataşının iki yanında birer tas yuvası, üzerinde de kitabe bulunmaktadır.

İbrahim Efendi Tekkesi *bak.* Kuşadalı Tekkesi

İbrahim Efendi Tekkesi *bak.* Oğlanlar Tekkesi

İbrahim el-A'zeb (ö. 1212) VI:326a. **İbrahim Ethem Kimya Evi TAŞ**

VH:319c. **İbrahim Ethem Tahlilhanesi**

VII:319b, 319c. **İbrahim Ethem Ulagay İlaç Sanayii**

TAŞ VII:319c.

İbrahim Gülşenî (ö. 1534, Şeyh) V:495a.

nli madde:

Gülşenîlik III:442a **İbrahim, H.** (Çanakkaleli) III:58c. **İbrahim Hakkı** (ö. 1875, Şeyh) IV:74b.

İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi

Üsküdar İlçesi'nde, Selimiye Camii Hünkâr Kasn'ndadır. istanbul Vakıflar Başmüdürlüğü'ne bağlıdır, İbrahim Hakkı Konyalı'nın bağışladığı kitaplarla 1979'da hizmete açılmıştır. Dermesi 3.500 kadar yeni harfli Türkçe basma, 3.000 kadar eski harfli Türkçe-Arap-ça-Farsça basma, 700 yazma, 5.500 kadar fotoğraf, not, kupür, mektup gibi belgelerden oluşur. Ayrıca Vakıflar Genel Müdürlüğü teşkilatından toplanan bir

kısım derme de "Teberrukat" başlığı altında tasnif edilmiştir. Biri yönetici iki personeli, 90 kişilik okuma salonu vardır.

ilgili madde:

Konyalı, İbrahim Hakkı V:68b

İbrahim Hakkı Paşa (1863, İstanbul -1918, Berlin) Sadrazam. II. Meşrutiyet döneminde maarif ve dahiliye nazırlıklarının ardından 1910'da sadrazamlığa getirildi. Trablusgarp'a yönelik İtalyan saldırısı üzerine 19H'de istifa etti. Daha sonra çeşitli diplomatik görevlerde bulundu. Berlin büyükelçi-siyken öldü. Tarih ve hukuk alanında kitapları vardır.

V:345b.

İbrahim Han (ö. 1622) IIL210c. **İbrahim Han Ocağı** III:210c.

İbrahim Hanoğlu Medresesi Eyüp İlçesi'nde, Sokollu Mehmed Paşa Türbesi'nin arka kısmında yer almaktadır. "Yazılı Medrese" adıyla da bilinen yapı, II. Selim'in kızı İsmihan Sultan (ö. 1585) ile Sokollu Mehmed Paşa'nın (ö. 1579) oğlu İbrahim Hanzade'nin adını taşımaktadır. Yapı bir avluyu kuşatan on dokuz odadan oluşmaktadır.

İbrahim Hanzade

212

213

İbret Taşı

Bir Mimar Sinan yapısı olan İbrahim Hanoğlu Medresesi bugün bakımlı durumdadır ve dispanser olarak kullanılmaktadır.

İbrahim Hanzade VII:35a.

İbrahim Hayranî (ö. 1844, Şeyh) VI:37c, 38b, VII:189c.

İbrahim HUmî (Tüccarzade) I:142a.

İbrahim HUmî Efendi (ö. 1864, Laren-deli Tatar) VL324c, 327c.

İbrahim HUmî Paşa (Sadrazam) IV:447a.

İbrahim Hurrem Efendi (ö. 1897, Şeyh) VII:221a.

İbrahim İsmet Efendi (ö. 1857, Pirîza-delerden) VI: 252a.

İbrahim Kami Ağa (18. yy - 19. yy) Mimar. 1797-1803 arasında mimarbaşılık yaptı. III. Selimin kız kardeşi Şah Sultan için 1800'de, Eyüp'te, türbe, sebîl ve mektepten oluşan bir külliye inşa etti. Ayrıca, Bozdoğan Kemeri'ni onardığı, yeni su havuzları tasarladığı bilinmektedir.

İlgili madde:

Şah Sultan Külliyesi VII: 127a **İbrahim Kethüda** IV:324a

İbrahim Kethüda Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Süleymaniye'de, Şeyh Vefa Mahallesi'nde olduğu kaydedilen bu yapının tam yeri bilinmemektedir. Gene bu semtte Medrese Sokağı'nda bulunduğu bilinen Yoğurtçuoğlu Med-resesi'nin İbrahim Kethüda Medrese-si'nin diğer bir adı olduğu ve banisinin de büyük bir olasılıkla Yoğurtçular Kethüdası İbrahim olduğu kabul edilmektedir. Yapının inşa tarihi bilinmemektedir. Şadırvanlı küçük bir avlusu, ikisi büyükçe sekiz odasının bulunduğu kaydedilen yapı 16. yy'ın ikinci yarısına ait olmalıdır. Yapıdan günümüze hiçbir iz ulaşmamıştır.

İbrahim Kırımı V:354b. İbrahim Maşukî Efendi (ö. 1854)

VL316c. **İbrahim Menteşevî IV:l67a.**

İbrahim Mülhemi Efendi (?, Erzurum -1650, ?) İstanbul medreselerinde müderrislik etti. Aynı zamanda matematikçiydi. IV. Murad'ın emriyle *Şahin-şabnamea.dlı* bir şehname yazdı. Farsça olan bu eserin önsözü Türkçedir. Eser IV. Murad'ın saltanatını anlatmaktadır. Mülhemî'nin sonradan kaybolan *Tarih-i Mülûk-i Rum ve Efrene, Muradname* ve *Fetihname-i Kara Buğdan* adlı eserleri de bilinmektedir.

İbrahim Müteferrika *mad. IV:125c, I:35b, V:184c, 308b, VL13a, 29a, VII:448a.*

İbrahim Necati Efendi (ö. 1865, Şeyh el-Hac) VII:125c.

İbrahim Nesim Efendi (ö. 1807, Ara-bacızade) VII:170b.

İbrahim Paşa (Aşçı, Kaptan-ı Derya)

III:393c.

İbrahim Paşa (Hacı) *İlgili madde:*

İbrahim Paşa Sebili IV: 131a **İbrahim Paşa** (Keçiboynuzu) IV:323c.

İbrahim Paşa (ö. 1499, Çandarlı) III:237c. ' •

İlgili maddeler:

Çandarlı İbrahim Paşa Camii ve Medresesi II:468a

Çandarlı İbrahim Paşa Hamamı II:468b

İbrahimPaşa(Makbul, Maktul) (1493, Par-ga - 1536, İstanbul) Sadrazam. 1523'te sadrazamlığa getirildi ve ertesi yıl I. Süleyman'ın (Kanuni) kız kardeşi Hatice Sultanla evlendi. Mısır'da Osmanlı egemenliğini pekiştirdi ve Anadolu'daki Kalenderoğlu ayaklanmasını bastırdı. Rumeli beylerbeyliğini ve geniş yetkilerle seraskerliği de üstlenerek çıktığı Avusturya seferi sonunda Macaristan'ın büyük bölümünün Osmanlı Devleti'ne bağlanmasını sağladı. İran seferinde Tebriz ve Bağdat'ı ele geçirdi. İstanbul'da Fransız temsilcileriyle kapitülasyonlara ilişkin ilk görüşmeleri yürüttü. Gücünün artmasından kaygı duyan I. Süleyman'ın emriyle boğduruldu.

8a, IV:128c, V:237a, 495a, VII:83c, 84b, 85a.

ilgili maddeler: İbrahim Paşa Sarayı IV:128b İbrahim Paşa Sarayı Mektebi IV:130c
Makbul İbrahim Paşa Camii V:277a Orta Camii VLI4_Qc **İbrahim Paşa (ö. 1562, Hadım)**

ilgili maddeler:

Esekapı Mescidi ve Medresesi III:199c

Hadım İbrahim Paşa Camii III:490b

İbrahim Paşa (Bosnalı) (? - 1601, Belgrad yakınları) Sadrazam. Yeniçeri ağalığı, çeşitli yerlerde beylerbeyliği ve kaptan-ı deryalık yaptı. Mısır ve Lübnan'daki karışıklıkları bastırdığı için ikinci vezirliğe yükseltildi ve saraya damat oldu. Sadaret kaymakamlığı sırasında Sadrazam Ferhad Paşa'nın görevden alınarak öldürülmesinde rol oynadı ve 1596'dan sonra aralıklarla üç kez sadrazamlığa getirildi. Avusturya seferlerinde önemli başarılar kazandı ve Tiryaki Hasan Paşa'nın yardımıyla Kanije Kalesi'ni ele geçirdi.

IV:129a, V:503a. *İlgili madde:* İbrahim Paşa Türbesi IV:131c

İbrahim Paşa (ö. 1641'den sonra, Def-

terdar) IV:439c. *İlgili maddeler:* Defterdar İbrahim Paşa Medresesi

III: 17b

İbrahim Paşa Mescidi IV:127c

İbrahim Paşa (Melek) (1597 ?, Divriği -1685, Belgrad) Devlet adamı. Başdefterdarlık ve çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. Budin'i başarıyla savunduğu için Macaristan seraskerliğine getirildi. Kurnazlığından dolayı konmuş olan "Şeytan" lakabı, bu zafer üzerine IV. Mehmed tarafından "Melek" olarak değiştirildi. Bir süre sonra Osmanlı kalelerinin düşmesi'karşısında Avusturya komutanından barış istedi. Hasımlarının bunu padişaha ihanet olarak ilet-mesiyle idam edildi.

V:340a.

İbrahim Paşa (Kara) (1620, ? -1687, Rodos) Sadrazam. Gençliğinde Abaza Hasan Paşa'nın ayaklanmasına katıldı. Kara Mustafa Paşa'nın maiyetinde yükseldi ve onun öldürülmesinden sonra 1683'te sadrazamlığa getirildi. Kötü giden Avusturya seferine katılmamakta direttiği için görevden alınarak Rodos'a sürüldü.

V:343b.

İbrahim Paşa (ö. 1725, Hacı Kaptan-ı Derya) IV:434c.

İlgili maddeler: İbrahim Paşa Sebili IV: 131a Kaptan İbrahim Paşa Camii IV:433c
Kaptan Paşa Konağı IV:434c

İbrahim Paşa (ö. 1730, Damat Nevşehirli) *mad. IV:126b*, I:28b, 116a, 191a, II:114c, 116b, 163e, 169c, 457a, 501b, 503b, 546a, 546b, 546c, 547c, 553c, ' III: 17b, 85c, 173b, 202c, 238a, 273a, 324c, IV:48b, 81a, 381a, 384a,

416c, 423a, 431c, 493c, 504c, V:11c, 179a, 275a, 308b, 336a, 355b, 384c, 500a, VI:56b, 60c, 231b, 308a, 385c, 388b, 515a, VII:73b, 79c, 163a, 301c, 415c, 432c.

İlgili maddeler: Çuhacı Han II:535b

Damat İbrahim Paşa Çeşmesi (Fatih) II:545c

Damat İbrahim Paşa Çeşmesi (Ortaköy) II:546b

Damat İbrahim Paşa Çeşmesi (Üsküdar) II:546c

Damat İbrahim Paşa Darülhadiisi II:546c

Damat İbrahim Paşa Külliyesi II:547c

Lale Devri V:182b Şerefâbâd Kasrı VII:162c

İbrahim Paşa (Kabakulak) (? , ? -1742, ?) Sadrazam. Çeşitli idari görevlerin ardından Bosna ve Halep beylerbeyliği yaptı. 1731'de getirildiği sadrazamlık görevinden yedi ay sonra alındı ve Eğriboz muhafızlığına gönderildi.

II:175a, V:248b. **İbrahim Paşa** (ö. 1707, Vezirâzam Ma-

latyalı) *İlgili madde:* İbrahim Paşa Mektebi IV:127c .

İbrahim Paşa (1789, Kavalâ - 1848, Kahire) Mısır valisi. Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın oğludur. Hicaz'daki Vehhabî ayaklanmasını bastırdı ve Yunan kuvvetlerine karşı Mora harekâtına katıldı. Babasının Osmanlı yönetimiyle çatışmaya girmesinden sora Suriye'yi denetim altına aldı. Osmanlı ordusunu Konya'da (1833) ve Nizip'te (1839) iki kez bozguna uğrattı. Londra Antlaşması'yla (1840) Mısır yönetiminin babadan oğula geçmesinin kabul edilmesiyle Suriye'den vazgeçti. 1848'de babasının yerine Mısır valisi oldu. Ama kısa bir süre sonra öldü.

IV:59c, 99b, VI:344c.

İbrahim Paşa (Hekim) (1861, İstanbul -1926, İstanbul) Hekim. Almanya'da ihtisas gördü. Dönüşünde Hamidiye Et-fal Hastanesi'nin başhekimisi oldu; tıbbi tedavide birçok yeniliğe öncülük etti. İlk çocuk hastanesinin ve ilk sanatoryumun kurucuları arasında yer aldı.

III:220b.

İbrahim Paşa (Puçinli, Kara) V:95a. **İbrahim Paşa** (Tırnakçı) V:344b.

İbrahim Paşa Çeşmesi Sötlüce'de, Mah-mud Ağa Mezarlığı'nın karşısındadır. Sadrazam Bosnalı Damat İbrahim Paşa tarafından 1008/1589'da kesme taştan, klasik tarzda yaptırılmıştır. Oymalı aynataşının yanlarında tas koymaya mahsus yuvalar vardır. Teknesi bozulmuş, içi molozla dolmuştur. Suyu akmamaktadır.

İbrahim Paşa Hamamı Fatih İlçesi'nde, Silivrikapı'da, Hadım İbrahim Paşa Camii ile bağlantılı olan hamamın inşa tarihi 958/1551 olmalıdır. Bir çifte hamam olarak düzenlenmiş olan bu yapıdan günümüze sadece bazı

duvar parçalan ulaşmıştır. 1754'teki şiddetli depremde zarar gören yapının daha sonra onanılmamış olması mümkündür. Yapının harabe halini yansıtan 1930'lu yıllara ait fotoğrafları, özenli bir duvar işçiliğine sahip, büyük boyutlarda bir yapı olduğunu göstermektedir.

İbrahim Paşa Hamamı Eminönü İlçesi'nde, Şehzadebaşı'nda, Haşim İşcan Geçidi'nin bulunduğu yerdeydi. Saraç-başı Hamamı da denilen bu yapı Atatürk Bulvarı açılırken ortadan kaldırılmıştır. Banisi Sadrazam Çandarlı İbrahim Paşa'dır (ö. 1499). Bir çifte hamam olan yapıyı H. Glück'ün çizdiği plan aracılığıyla tanıyoruz. Zamanında caddeye dik olarak inen sokağa bakan cephede yer alan girişi erkekler kısmına, caddeye paralel cephedeki kapı ise kadınlar kısmına açılıyordu. Kare planlı camekân kısmından, enlemesine gelişen ılıkliğa oradan da kare planlı halvetleri olan sıcaklığa geçilmekteydi. Arka cephede ince uzun beşik tonozlu mekân halinde su haznesi yer almaktaydı.

IV:272c.

İbrahim Paşa Hanı Eminönü İlçesi'nde, Beyazıt'ta, Bayezid Camii'nin doğusunda yer alıyordu. Cornelius Gurlitt' in verdiği bilgiye göre 1536'da Sadrazam İbrahim Paşa tarafından inşa ettirilmişti. Günümüzde izi dahi kalmamıştır.

İbrahim Paşa Külliyesi *bak.* Damat İbrahim Paşa Külliyesi

İbrahim Paşa Mektebi *mad. IV:127c.*

İbrahim Paşa Mescidi *mad. IV:127c, 127c.*

İbrahim Paşa Sarayı *mad. IV:128b, I:85b, 118b, 521a, II:206b, 424a, 492a, III:107b, IV:128b, 130c, 535b, V:499c, VI:49b, 463c, 479a, 493a, VII:55b, 65a, 83c, 471c, 562a.*

ilgili maddeler: Atmeydanı I:414b İbrahim Paşa Sarayı Mektebi IV:130c

Türk ve İslam Eserleri Müzesi VII:316a

İbrahim Paşa Sarayı Medresesi *bak.* İbrahim Paşa Sarayı Mektebi

İbrahim Paşa Sarayı Mektebi *mad. IV:130c, I:351c, III:138b, 174b, 367b, IV:13a.*

İbrahim Paşa Sarayı Ocağı *bak.* İbrahim Paşa Sarayı Mektebi

İbrahim Paşa Sebili *mad. IV: 131a, L376b, IV:434a.*

İbrahim Paşa Türbesi *mad. IV: 131 c. İlgili madde-. Şehzade Külliyesi VII: 152a*

İbrahim Peçevî (1574, Pecs - 1650 ?, Pecs) Macaristan'da Pecs'te doğduğu için Peçevî mahlasını alan İbrahim, Kara Davut'un soyundandır. Sokollu Mehmed Paşa'nın ve Ferhad Paşa'nın akrabası olan İbrahim Peçevî, Macaristan seferlerinde bulundu. Anadolu'da tahrir işleriyle görevlendirildi. 17. yy'ın ilk yarısında İstanbul'da sık sık yinelenen ayaklanmaları gözlemledi. Ayaklanmalarda başdefterdarla-rın öldürüldüklerini de gördüğünden kendisine önerilen bu görevi kabul

etmedi. Adıyla anılan *Peçevî Tarihi* için, pek çok yaşlı devlet adamının ve aydının sözlü bilgilerini derledi. Yabancı kaynaklardan da yararlandı. Tarihi, 1520-1639 dönemini kapsar. IV:388a, VI:29a.

İbrahim Refet Efendi (ö. 1903) VL202a.

İbrahim Sabî Efendi (ö. 1755) VI:36b.

İbrahim Sabri Efendi (ö. 1806, Şeyh Kolancı) I:56c, IV:373c, V:474c.

İbrahim Sabri Efendi (ö. 1827) VL326c. **İbrahim Sarım Paşa** (1801, İstanbul - 1853, İstanbul) Sadrazam. Londra ve Tahran elçiliği, ticaret nazırlığı ve sadaret müsteşarlığı yaptı. 1847'de getirildiği sadrazamlık görevinde üç buçuk ay kaldı. *Takvim-i Vekayi'nin* ilk sayısında II. Mahmud'un Çanakkale gezisini anlatan yazısından dolayı ilk Türk gazetecisi sayılır.

IV:447a.

İbrahim Sırrî (? , Üsküdar - 1699, Girit) Şair, tarihçi. Maliye memurluklarında bulundu. Girit defterdarı oldu. Hiciv şairi olan Sırrî, kasidelerini ve eb-ced hesabıyla düşürdüğü tarihleri *Di-van'mda*. topladığı gibi, II. Mustafa döneminin 1695-1699 yıllarını *Tarih-i Vakâ-i Sultan Mustafa Hân-ı Sâni der Edirne* adlı tarihinde anlatmıştır.

İbrahim Şefik Efendi (Kadı Müderris) IV:447a.

İbrahim Şükrullah Efendi (ö 1895) VII:338b.

İbrahim Tennurî (ö. 1482) I:171b, IL104c, VII:445b.

İlgili madde:

Bayramîlik II:104b **İbrahim Tevfik Efendi Sahüsarayı**
III:294b.

İbrahim Ümmî Sinan (ö. 1568, Şeyh) III:443b, IV:105c, 367c, 373a, VI:235a, VIIöa, 330a, 336c.

İlgili maddeler: Sinanîlik VIIöa Ümmî Sinan Tekkesi (Fatih) VII338a

İbrahim Vehbî (ö. 1835) VL328b. **İbrahim Vehbî Efendi** (ö. 1710, Enfî)
1:1 la, IV:374c.

İbrahim Zahid-i Geylanî IL394b. **İbrahim Ziya Bey** VI:69a. **İbrahim Zühdi Efendi** (Hafız) VII:544c.

İbrahimağa Kadıköy'de Haydarpaşa Ga-rı'nın bulunduğu alanın doğusuna düşen ve eskiden Haydarpaşa Çayırı diye bilinen yeşil alanın uzantısı olan yöre. Adını oradaki dereden alır. İbra-himağa'nın batısından ve doğusundan akan Seyit Ahmet Deresi ile İbrahim Ağa Deresi birleşerek Haydarpaşa Deresi adıyla Haydarpaşa Koyu'na akardı. Bugün bu dereler kurumuştur.

İbrahimîlik V:134c.

İlgili maddeler: Halvetîlik IIL533b Kuşadah Tekkesi V:134c

İbret L125a, IL70a, IIL123c, 482b, VI:44c.

İbret Taşı Seng-i ibret olarak da bilinir. Taşrada veya İstanbul'da idam edilen Celalilerin, yol kesenlerin, vezirlerin ve diğer yöneticilerin kesik başlarının konulduğu taş setlerdi. Topkapı Sara-yı'nın Bâb-ı Hümayun adlı cümle kapısı ile Bâbüsselam da denen Orta

İbrişim Berberleri

214

215

İkindi Divanı

Kapı önündeki ibret taşlarında, yılın bütün günlerinde kesik başlar görülürdü. Bu şekilde teşhir, Tanzimat'ın ilanından (1839) sonra yasaklandı.

İbrişim Berberleri II:155b. İbşir Paşa I:6c.

İcadiye Üsküdar ilçesi'nde, Kuzguncuk ile onun güneydoğusundaki Bağlarba-şı arasında uzanan semt ve mahalle. Batısında ünlü Fethi Paşa Korusu bulunur, doğusundan ise Boğaziçi Köprüsü çevre yolu geçer, tcadiye Mahallesi Kuzguncuk, Burhaniye, Altuniza-de, Selami Ali ve Hacı Hesna Hatun mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 21.544'tür.

İcadiye Hamamı Üsküdar ilçesi'nde, İcadiye'de, İcadiye Hamamı Sokağı'n-da bulunmaktadır. Bir kuşluk hamamı olup, kadınlar ve erkekler tarafından nöbetleşe olarak kullanılmaktadır. Banisi ve inşa tarihi bilinmeyen yapı Şeyhülislam Arif Hikmet Bey'in (ö. 1859) vakıfları arasındadır. "Dağ Hamamı" diye de bilinen yapı klasik Türk hamamı mimarisinde inşa edilmiştir. Kare planlı soyunmalığına giriş yan cepheden olup, küçük bir bahçe içinden geçilerek buraya ulaşılır. Dikdörtgen biçimli pencereleri olan soyunmalığın üzeri dört yana eğimli, üzeri kiremit örtülü bir çatı halinde olup, ortasında aydınlık feneri yeri bulunmaktadır. Enlemesine dikdörtgen planlı ılık küçük bir mekân halindedir. Kare planlı sıcaklığın üzerini ise büyük bir kubbe örter.

İcadiye Kasrı Vaniköy sırtlarında, Kenan Efendi Çiftliği'nde, Kenan Efendi tarafından 1833'te yaptırılarak arazisiyle birlikte II. Mahmud'a hediye edilen bir kasırdır. 1853'e dek Osmanlı hanedanına ait emlak arasında sayılan kasır ve *arazisi* duvarlarla çevriliydi. Kasrın bahçesinde fıstık ağaçları bulunuyordu. Kırım Savaşı sırasında ise Osmanlı Devleti'nin müttefikleri İngiliz ve Fransız subayları burada kalmışlardı. Savaşın sona ermesi üzerine bu subayların buradan ayrılmadan bir hafta önce çıkardıkları kasıtlı bir yangında kasır tahrip olmuştur. Yerinde bugün Kandilli Rasathanesi bulunmaktadır.

İclaliye Gemisi III:23a. **İç Bedesten** bak. Kapalıçarşı **İç Cebeci Hanı** IV:426b. **İç Cebehane** II:390c, 391a. **İç Hazine** III:71b.

İçerenköy Kadıköy ilçesi'nde semt ve mahalle. Fatih Sultan Mehmet Köprüsü çevre yolunun D-100 (E-5) Otoyo-lu'yla kavşak yaptığı Kozyatağı KöprülÜ Kavşağı adım alan mevkiden ve -gene oradan geçen- Kayışdağı Caddesi'nden güneye doğru, Küçükyalı'ya kadar olan yöredir. Sahrayıcedit, Ethemefendi, Tüccarbaşı gibi semt-

lerin doğusuna, Küçükbakkalköy ile Kozyatağı'nın güneyine, Aydmeyler ile Kayışdağı'nın batısına düşer. Adı İçerenköy olmakla birlikte, Erenköy semtine komşu değildir. PTT hastanesi bu semttedir. Mahallenin nüfusu (1990) 40.677'dir.

İlgili madde:

Erenköy III:177c **İçerenköy Mezarlığı** V:445a. **İçinger, Ali** III:260c.

İçki mad. IV: 132a. ilgili maddeler: Âb Âlemi I:la Balozlar II:32a Barlar II:56b Bomonti Bira Fabrikası II: 296a

Mecidiyeköy Likör ve Kanyak Fabrikası V:318a

Meyhaneler V:434c

Paşabahçe Tekel İçki Fabrikası VI:229a

İçli, Melahat (1917, İstanbul -1983, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu. Ortaokuldan sonra öğrenimine devam etmedi. İlk kez Raşit Rıza (Samako) Topluluğu'nda sahneye çıktı. Turnelere katıldı. 1940'ta Mahmut Yesari'nin *Yalı Uşağı* adlı oyunu için yapılan yarışmada başarı göstererek, Şehir Tiyatroları'na girdi. 1946'dan başlayarak sinemada daha çok "felaket kadını" tiplerini canlandırdı.

İçli, Selahattin IV:249c.

İçli, Şerif mad. IV:134a, III:260c.

İçmeler Mahallesi Tuzla İlçesi'nde yer alır. Aydıntepe, Aydınlı, Şifa, İstasyon, Yayla ve Postane mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.839'dur.

İçöz, Canan Evcimen II:148c.

İçöz, Talat (1947, Bursa) Yönetici. Orta Doğu Teknik Üniversitesi İdari İlimler Fakültesi'ni bitirdi. Özel sektörde yöneticilik yaptı. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

İdadiler mad. IV:134c, III:138c, VII:69a.

İdare-i Aziziye mad. IV: 136a, I:24b. ilgili maddeler:

Fevaid-i Osmaniye İdaresi III:307c Seyr-i Sefain İdaresi VI:54lc

İdare-i Inhisariye-i Duhan II:429a.

İdare-i Mahsusa III:32b, 307c, 424c, IV:136a, VI:54lc.

İdari Yapı mad. IV: 136a. ilgili maddeler: Muhtarlık V:495c Belediye II:137c

İdealtepe Küçükaly ile Maltepe arasında yer alan semt. Bostancı-Maltepe arasında sahil yoluna paralel geçen demiryolunun İdealtepe İstasyonu ve çevresi ile iç kısımda ona paralel Bağdat Caddesi arasında ve Büyükyalı Deresi'nin kuzey ve kuzeydoğusuna doğru uzanır. Güneyinde Süreyyapa-şa mevkii yer alır. Marmara kıyılarında denize girilebildiği 1970'li yıllara kadar İdealtepe ve Süreyyapaşa plajları-yla tanınan ve daha çok yazlık semt olarak bilinen yörelerdi. İdealtepe Ma-hallesi'nin nüfusu (1990) 11.153'tür.

İdman Haftalık spor gazetesi. 1913-1914 arasında yayımlandı. Sahibi Cemî Ha-lit'ti.

İdris Ağa Çeşmesi Dolmabahçe'den Taksim'e çıkan yokuşun sol başında bulunmaktaydı. Banisi Darüssaade Ağası İdris Ağa'dır. 1200/1785'te kesme taştan sade bir üslupta inşa edilmişti ve kitabesi İdris Ağa'nın teber-darı Velîyüddin Şakir'e aitti.

İdris-i Muhtefî *mad. IV:138b, I:13b, IV:125c, 215a, 3ö7c, V:383c, 426b, VI: 123a, 426b, VII:477b.*

İdrisköşkü Eyüp'te, mezarlığın kuzeyine düşen mevki. Karlitepe Mahallesi sınırlan içindedir. Kuzeyinde Yıldız-tabya başlar. Güneyinde İslam Bey Mahallesi yer alır.

İdrisköşkü Mevlevîhanesi Eyüp İlçe-si'nin, Merkez Mahallesi'nde, İdrisköşkü mevkiinde, Piyer Loti Kahvesi'nin yakınlarında bulunmaktaydı. *Hadîkd* da Mevlevî tarikatından Dolana Derviş Mehmed'in (ö. 1824) 1230/1814-15' te burada bir mevlevîhane yaptırdığı, "kendine Konya'dan şeyhlik getirttiği" ancak İstanbul'da bulunan Mevlevî şeyhlerinin itirazı üzerine tekkesinde ayin icra etmeye ve herhangi bir tarikat faaliyetinde bulunmaya cesaret edemediği, binanın da kendi haline terk edilerek harap olduğu ifade edilmektedir. Dolancı Derviş Mehmed'in Kasımpaşa Mevlevîhanesi'nin hazire-sinde gömülü olduğu aynı kaynakta bildirilmekte, gerek söz konusu hazire gerekse de İdrisköşkü'ndeki mevlevîhane tarihe karışmış bulunmaktadır.

İETT *mad. W: 139a, III:176b, 378b,*

IV: 139a, 525b, V:415b, VI:180b, 555a, VII:300a, 301a, 309a.

İlgili maddeler: Aydınlatma I:474c Gazhaneler III:377b Otobüs VI: 180b Tramvay VII:299b Tünel VII:308c

İETT İşletmeleri Genel Müdürlüğü İşçileri Yardım Cemiyeti 19 Şubat 1944'te kuruldu. Açık adı İstanbul Elektrik, Tramvay ve Tünel İşletmeleri Genel Müdürlüğü İşçileri Yardım Cemiyeti'ydi. Genel merkezi işyerin-deydi. 1947'de üye sayısı 1.840'tı. Tüzüğüne göre ölen üyelere ve geride kalan ailelerine ölüm yardımı yapmayı amaçlayan dernek, gerek üye sayısı gerekse işkolunun niteliği nedeniyle,

döneminde İstanbul'un en güçlü işçi derneklerinden biriydi. 1946 sonrasında aynı işkolunda kurulan sendikalara önemli bir birikim sağladı.

İETT İşletmeleri Genel Müdürlüğü Memur ve Müstahdemleri Yardım Cemiyeti
25 Haziran 1942'de kuruldu. Benzeri kuruluşlar gibi, tüzüğünde amacı üyelerin ölümü halinde cenaze masraflarını karşılamak ve ailelerine yardım etmek olarak belirlenmişti. Genel merkezi işyerindeydi. 1944'te kurulan İETT İşletmeleri Genel Müdürlüğü İşçileri Yardım Cemiyeti'ne ilham vermiş, deneyim ve kadro aktarımında bulunmuştu.

İftar Âdetleri *mad. IV: 140a, III:62b, VI:304b.*

İftar Köşkü II:97a.

İftariye Kameriyesi VII:288c.

İgnatiedis, Nikola I:275a.

İgnatiev (Kont) I:467a, IV:421c.

İgnatios (Patrik) *mad. IV:141b, II:54c, 74b, 323a, 337a, III:328c, V:56b, 451c, VI:486c.*

İlgili madde:

Fotios III:328b **İgnatius, Smolenskli** *mad. IV:142a.*

İğneci Hanı Eminönü İlçesi'nde, Mer-can'da Uzunçarşı Caddesi'ndeydi. Kim tarafından ve hangi tarihte yapıldığı bilinmeyen bu yapının yerinde şimdi yeni bir işhanı bulunmaktadır.

İhap Hulusi *bak. Görey, İhap Hulusi* **İhmal Paşa Camii** *bak. İbrahim Paşa*

Mescidi İho (Yankı) VL354b.

İhram Aslında, hac ve umre için Mekke'ye gidenlerin giydiği yün, pamuk ya da keten kumaştan dikişsiz olarak hazırlanmış giysi. Eski İstanbul'da da çarşaf, car ve feraceyle birlikte kadın giysisi olarak kullanılmıştır.

İhramcı Mehmed Sadık Efendi Çeşmesi Küçükmustafapaşa'da Vakıf Mektebi Sokağı'ndadır. İnşa tarihi ve ilk banisi bilinmeyen çeşmenin kitabesinde, 1890'da ihramcı el-Hac Mehmed Sadık Efendi tarafından tamir ettirildiği belirtilmektedir. Çeşmenin kübik su haznesi kesme taş levhalarla kaplıdır. Haznenin, Gül Camii'ne bakan doğu cephesinde, antik bir lahit-ten bozma olduğu izlenimini uyandıran geniş bir mermer yalak, bunun üzerinde de sırayla aynataşı ve kitabe yer almaktadır. Mermerden yontulmuş olan dikdörtgen aynataşı yanlarda sütunçelerle yumuşatılmış, yuvarlak bir alınlıkla taçlandırılmıştır. Mermer bir levha üzerine sülüs hatla yazılmış olan mensur kitabenin ilk satırı bir ayete, alttaki üç satırı da çeşmeyi ihya edenin kimliğini açıklayan cümleye ayrılmıştır.

İhsan (Hamamîzade) III:198c, IV:144c,

V:43b.

İhsan (Yelfe) IV:145a. **İhsan Aziz** (Neyzen) III:4a, VL264b. **İhsan Bey** (ö. 1946) VI:42a.

İhsan Bey Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Beylerbeyi İskeleyi'nin güneyindedir. Şû-ra-yı Devlet azası İhsan Bey tarafından yaptırılmıştır. Çukur Yalı olarak da bilinir. 1980'de büyük bir restorasyonla alt katı, bahçesi ve arka bölümü turistik tesis haline getirilmiştir.

İhsan Kiraathanesi *mad. IV:142b*, 564c.

İhsan Mahvî (Balkır) III:478c.

İhsan Raif (1877, Beyrut - 1926, Paris) Şair. Belirli bir okul eğitimi görmedi, özel öğretmenler tarafından yetiştirildi. Babası Osmanlı vezirlerindendi. Edebiyata divan şiiriyle başladı. Hece veznine geçti, halk edebiyatının zaten hece vezni şiirlerini saymazsak, İstanbul şairleri arasında heceyle şiir yazan ilk Osmanlı kadın şairidir. Müzik yeteneği ve eğitimi de bulunan İhsan Raif Hanım şarkı ve ninnileriyle de tanınmıştı. Aruzdan heceye geçmiş kendi çağdaşı şairler gibi Milli Edebiyat akımına katılmış olan şairin, basılı *Gözyaşları* (1914), *Kadın ve Vatan* (1914) adlı iki şiir kitabı bulunmaktadır.

İhsan Vapuru *mad. IV:142c*.

İnsaniye Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde, Harem Otobüs Terminali'nin ve araba vapuru iskelesinin bulunduğu sıfır kotunun arkasında yükselen ve Karlık Bayırı adını alan ağaçlıklı yarın üst kısmından başlayıp kuzeye doğru uzanan semt ve mahalle. İmrahor-Salacak, Tavaşi Hasan Ağa, Aşçıbaşı, Selimiye mahalleleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.746'dır.

VII:501a. *İlgili madde:*

Hibetullah Valide Sultan Çeşmesi IV:70a

İnsaniye Camii Üsküdar İlçesi'nde, Doğancılar'da, İhsaniye Mahallesi'nde-dir. Banisi olan III. Osman (hd 1754-1757) İhsaniye adıyla evler, dükkânlar ve çarşıdan oluşan bir yerleşim yeri kurmuştur. 1169/1755'te camiye ve bugün mevcut olmayan İhsaniye Mes-cidi'ni yaptırmıştır. Cami 1277/1860'ta yanmıştır. Bundan 10 yıl sonra yeniden yapıldığı kitabesinden anlaşılmaktadır. Daha sonra da onarımlar geçirmiş olan yapı iki katlı ve kiremit çatı örtülüdür. Mihrabı hafif dışa taşkın, harimi kare planlıdır. Kûlahımsı bir tavanla örtülü harimin tüm cepheleri pencere bitimine kadar fayansla kaplıdır. Batı ve doğu cephelerinde üçer, kuzey ve güney cephelerinde ikişer pencereyle aydınlanan yapının üst mahfili kadınlara ayrılmıştır, minareye buradan geçiş sağlanmıştır. Minaresi kare kaide üzerinde kısa ve silin-diriktir. Orijinalliğini koruyan minare-

nin tek şerefesinin üzerinde kabartma çiçek motifleri bulunmakta, minare yivli kûlahla sonuçlanmaktadır. Caminin sağında Ferik Cemil Paşa tarafından 1301/1883'te, bugün suyu akmayan beş musluklu bir çeşme yaptırılmıştır. Caminin güneydoğusundaki hazirede III. Mustafa'nın ikballerinden Habibe Hatun ve ceyb-i hümayun hazinedarı Hacı

Ahmed Efen-di'nin mezarları bulunmaktadır.

İHıSla.

İhsaniye Çeşmesi Üsküdar-İhsaniye'de, Çit Sokağı'ndadır. Banisi bilinmiyor. 1240/1824'te yapılmış olan çeşme harap durumdadır. Yuvarlak kemeri iki ince mermer sütunun üzerine oturtulmuştur. Hazne duvarının sıvalan yer yer dökülmüştür. Mermer aynataşın-da, üstü yapraklarla süslü, içi boş bey-zi bir madalyon vardır. Lülesi koparılmıştır. Teknesi parçalanmıştır.

İhsaniye Köyü L151c. **İnsanoğlu, Ekmeleddin** IV:210c. **İhtifalci Ziya Bey** bak. Mehmed Ziya Bey

İhtisab *mad. IV:143a*, 218c, 291b, 430c, V:330a, VI: 192a, 522b, VII:267a.

İhtisab İskelesi IV: 144a. **İhtisab Nezareti** IV: 137a, I44b. **İhtiyarlar Yurdu** IV:10b. **İhtiyat Zabitleri Mektebi** I:353c. **İkasia Manastırı** 11:441 a.

İkbal Osmanlı sarayında padişahın gönlünü çelen ve kişisel hizmetinde bulunan cariye. En gözde olanına "başık-bal" denilirdi. Padişahın kadınlarından biri ölür ya da gözden düştüğü için Eski Saray'a gönderilirse başıkbal "ka-dın"lar arasına katılırdı. Padişah'tan çocuk doğuranlar, doğrudan doğruya "kadın" unvanını alırdı. Padişahın ölümü üzerine ikballer devlet ricalinden biriyle evlendirilerek ya da aylık bağlanarak saraydan çıkarılırdı.

İkbal Kiraathanesi *mad. IV:144c*, V:406a.

İkbal Kütüphanesi VII:449a

İkdam *mad. W-.145b*, I:130b, 137c, 201a, II:71a, 236c, IV:448a, VI:135a, VII:323a, 448c.

İkdam Vapuru IV:178b. **İki Kapılı Eczane** III:128a **İki Numaralı Park** I:65a. **İkiler, M. Tahir** V:114a.

ikinci Dünya Savaşı'nda İstanbul

mad. IV:145c.

İkinci Meşrutiyet I:2a, 8b, 38a, 41b, 44c, I43b, 413a, 497a, II:127a, 233b, 526c, VLT:241c.

İkinci Vakıf Hamı *mad. IV:147c.*

İkindi Divanı Topkapı Sarayı'nda olağan Divan-ı Hümayun toplantılarından ayrı olarak, sadrazam başkanlığın-

ikitelli

216

r

217

İnas Darülfünunu

da kurulan divan. İkinci vakti kurulmasından dolayı, bu adla anılmaktadır. Bu divanda, Divan-ı Hümayun'da sonuçlanmayan konular ele alınırdı. Sadrazam cephede ise, bu divan da cephede kurulurdu. 18. yy'da önemli bir kurum haline gelerek, Divan-ı Hümayun kalemleri, Paşa Kapısı'na taşındı. Bu gelişme Babîâli'nin oluşumuna yol açtı.

İkitelli *mad. IV:148b, II:371b, V:159c. ilgili madde:*

Güneşli 111:45 Ic **İkiz Konaklar** I:254a. **İkiz, Yiğit** III:560c. İklim *mad. IV:148c, III:76b. İkonalar mad. IV:151c. İlgili maddeler:*

Bizans Sanatı II:251a

İkonoklazma IV:153b

İkonoklazma *mad. IV:153b, I:434c, 439c, 447b, II:251b, 314c, 440c, III:328c, IV:193b, V:21c, 30c, 56b, 57c, 202c, 311 c, 462a, 477b, VI:127a, 211c, 277b, VII:248a. ilgili maddeler: İkonalar IV:151c Konstantinos V V:57c Teodora VII:245b*

İkonomidi, Yorgi VI:354a.

İkramiyeli Gazete Haftalık ziraat, sanayi, ticaret gazetesi. Sahibi Yusuf Sıddık, sorumlu müdürü M. Razi'ydi.

İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV) IV:300c.

İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi

mad. IV: 155a, III:140a, IV: 156a, V:303b.

İktisat Anonim Şirketi II:48a.

İl Halk Kütüphanesi *mad. IV:156b, V:175a, 463b, VI:561b.*

İlan Haftada 4 kez yayımlanan ilan gazetesi. Ermenice, Rumca, Fransızca dillerinde her türlü ilan yayımlanıyordu. Sahibi Yusuf'tu.

İlaydın, H. III:519b.

İleri, Celal Nuri II:127c, 442b.

İleri, Rasih Nuri IV:145a.

İleri, Selim (1949, İstanbul) Yazar. İstanbul Atatürk Erkek Lisesi'nden sonra başladığı hukuk eğitimini yarıda bıraktı. Edebiyatta hikâye ve romanla-nyla tanındı. *Papirüs, Yeni Ufuklar, Yeni Dergi, Gösteri, Sanat Olayı, Yeni Edebiyat* dergilerinde, çeşitli gazetelerde hikâyeler, denemeler yazdı, röportajlar yayımladı. Hikâye kitapları *Cumartesi Yalnızlığı* (1968), *Pastırma Yazı* (1971), *Dostlukların Son Günü* (1975), *Bir Denizin Eteklerinde* (1980), *Eski Defterlerde Solmuş Çiçekler*(1982), *Son Yaz Akşamı* (1983); romanları *Destan Gönülleri* (1975), *Her Gece Bodrum* (1976), *Ölüm İlişkileri* (1979),

Cehennem Kraliçesi (1980), *Bir Akşam Alacası* (1980), *Yaşarken Ölürlen* (1981), *Yalancı Şafak* (1984), *Saz Caz Düğün Varyete* (1985), *Kafes* (1987), *Mavi Kanatlarınla Yalnız Benim Olsaydın* (1993) şeklinde sıralanabilir. Ayrıca inceleme ve denemelerini topladığı kitapları ve *Hatırlıyorum* (1984) adlı bir de anı kitabı vardır.

I:73b, IL449a, IV:340b. **İleri, Suphi Nuri** IV: 156a, VII:464b. **İleri, Tevfik** VL310b.

İleri Türk Musikisi Konservatuvarı Derneği *mad. IV:156b.*

İlgili madde: Arel, Hüseyin Saadettin I:299b

İlerici Kadınlar Derneği (İKD) IV:353a, 356a.

İlhami Bekir (1906, Trablusgarp - 1984, İstanbul) Şair, yazar. İstanbul'da Darülmuallimin'i bitirdi. Çeşitli illerde öğretmenlik yaptı. İlk şiirlerini *Milli Mecmua'Ali* yayımladı. Siyasi görüşlerinden ötürü kovuşturmalara uğradı. Şiirlerini *24 Saat* (1929), *Herhangi Bir Şiir Kitabıdır* (1931), *Hürriyete Kaside* (1945), *En Güzel Şarkı* (1960), *Yetmiş Yaşın Melankolisi* (1975), *Unuttum* (1976) vb kitaplarda topladı. Romanları *Taşlı Tarladaki E,v* (1944), *Herhangi Bir Roman Kitabıdır* (1965) adlarını taşır. Yazarın soyadı Tez idi.

IL447c, VII:464b. **İlhami Paşa** III:307c. **İlhan, Attilâ** *mad. IV:156c, II:288a, 448a.*

İlhan, Çolpan IV:527c. **İlim Kültür Ocağı** IV:321b. **İlim Yayma Cemiyeti** I:410c, IV:161c. **İlim Yayma Vakfı Yüksek Tahsil**

Talebe Yurdu III:146c. **İlisin, S.** VI:13b.

İlkokullar *mad. IV-.157c, III:139c. ilgili madde:*

İptidailer IV:187c

İlköğretim Okulları *mad. IV: 159a, III:140a, VL146a.*

ilgili madde:

İlkokullar IV: 157c **İller Bankası** II:48b

İllos (5. yy) Bizans imparatoru Zenon' un (hd 474-475, 476-49D asi komutanı. Aslen İsauralıdır (Afyon-Konya civarı). Zenon'un tahtı ele geçirmesine yardımcı olmuştu. Tarihçi Malalas'a göre "magister militum" sıfatıyla neredeyse tüm imparatorluğu idare ediyordu. Zenon'un karısı Ariadne ile kayınvalidesi Verina, İllos'a karşı 477-478'de başarısız darbe girişimlerinde bulundular. 482-484 arasında İllos, Verina ile ittifak kurarak Zenon'a karşı ayaklandı; yandaşı Leontios'u tahta geçirdi fakat ikisi de yenildi ve dört yıl haptiden sonra 488'de idam edildi-

ler. İllos'un Konstantinopolis'te İllou denen mahalledeki evi sonradan İo-anıes Prodromos adına yapılmış bir kiliseye dönüştürülmüştü.

İllos Bazilikası II:113b. **İllüzyon** *mad. IV: 159a. İlgili madde:* Hokkabazlık IV:83a

İlmen, Süreyya *mad. IV:160a, I:284b, IV:21b, 216a, V:6b, 282a, VII:115a, 138a, 300a.*

ilgili maddeler:

Başbüyük Camii II:79c

Süreyya Opereti VII:114b

Süreyya Sineması VII:115a **İlmî Efendi** V 562a. **İlm-i Hukuk Dershanesi** IV:95a.
İlter, Altan II:388c.

İlter, Ferruh (1917, İstanbul) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. ABD'de mahalli idare ihtisası yaptı. Ulaştırma Bakanlığı'nda müsteşar oldu. Anavatan Partisi kurucu üyelerindendir. 17. dönem (1983-1987) ve 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekilliğinde bulundu.

İlyada ve Odisseia II:113b. **İlyadis, Lefter** IV:171b. **İlyas Ağa** (Hacı)

Yatağan Camii VII:442c **İlyas Bey** (İmrahor) *ilgili madde:* İmrahor Camii IV: 166a

İlyas Bey Yahşi Beykoz İlçesi'nde, Ana-doluhisarı ile Göksu arasındadır. 1880' lerde inşa edildiği sanılmaktadır. 1920 sonrasında birkaç kez onarım gören yalı, renginden dolayı Pembe Yalı olarak da tanınır.

İlyas Çelebi (Hacı Kazancı) VII:442c.

İlyas Çelebi (Kalyoncular Defterdarı) I:147c.

İlyas Efendi (Kasap) *İlgili madde:*

Kasap İlyas Camii IV:477b **İlyas Paşa** V507a. **İlyas Suca Çelebi** (Edirneli) *İlgili madde:*

Revanî Çelebi Mescidi VI:320c **İlyasko, Konstantinos** IVlölâ. *ilgili madde:* İlyasko Köşkü IVlölOb İlyasko Yalısı IV:16lc **İlyasko Köşkü** *mad. IV:160b.*
İlyasko Yahşi *mad. JV:161a, 55b.*

İlyaszade Mescidi Topkapı'da, sur dışında, İlyaszade Sokağı'nda bulunuyordu. "İlyas Efendi Mescidi" ve "Sakine Hatun Mescidi" isimleri ile de ta-

nınmaktadır. Banisi *Hadîka'da*. II. Ba-yezid dönemi müderrislerinden İlyas Şücaeddin (ö. 1514), vakıf kayıtlarında Sakine Hatun olarak geçmektedir. Tezkirelerde Mimar Sinan yapısı olarak gösterilmiştir. Harap durumdaki mescit, 1956'da yol açılırken yıktırılmıştır.

İmad (ö. 1615) VII:378a.

İmalat Sanayii *bak.* Sanayi

İmalat-ı Harbiye Sanayi Mektebi I:353a.

İmam Ali Mescidi *bak.* Naili Mescit

İmam Camii II:225c.

İmam Hanı Mescidi Beyazıt'ta, Çadırcılar Caddesi'ne bağlanan Hacı Memiş Sokağı üzerindeki Camili Han'ın içinde bulunmaktadır. Banisi II. Bayezid'in sakası olduğu rivayet edilen Horasan kökenli AhîDurmuş Baha'dır (ö. 1505). Hanın avlusundaki çeşmenin de banisi olan Durmuş Baba'nın

kabri söz konusu çeşmenin yanındadır. Vakfiye tarihi 902/1496 olan mescit, 18. yy'da Darüssaade Ağası Hacı Beşir Ağa tarafından minber konmak suretiyle camiye çevrilmiştir. Depo ve dükkân türünden mekânların üzerine oturan fevkani mescide, hanın avlusundan demir bir merdivenle çıkılır. 19. yy'ın ikinci yarısında yenilendiği anlaşılan mescit 1958'de de onarım geçirmiş, bu arada içine bir asma kat eklenmiştir. Merdivenin ulaştığı came-kândan, neogotik üslupta sivri kemerli pencerelerin aydınlatıldığı harime girilmektedir. Mescidin minaresi olmadığından ezan, güney cephesindeki pencerelerden birinin önündeki demir balkondan okunmaktadır.

İmam Hatip Liseleri *mad. IV: 161 b, IL424c.*

İmam Hatip Mektebi

ilgili madde:

İmam Hatip Liseleri IVlölöb İmameli Han *mad. IV:l6lc, 426b.*

İmamevi İstanbul'da büyük mahalleler-deki kadınlara mahsus tutukevleri olup mahalle imamının denetim ve gözetimindeydi. Ancak, mahalle ortamından ayrı kadın hapishanesi söz konusu olmadığından, mahkûm olan kadınlar, mahalle imamına teslim edilir ve onun evinde cezalarını çekerlerdi. Bu nedenle 19. yy'da da kadın hapishanelerine halk arasında İmamevi denilmiştir.

İmamoğlu Fidanlığı III:314c.

İmamzade Çeşmesi Eyüp'te, Baba Haydar Camii yakınındadır. Banisi Anadolu kazaskeri payeli İmamzade Meh-med Emin Efendi'dir. 1187/1773'te inşa edilmiştir. Haznesinin sıvaları dökülmüş, bir sıra taş, iki sıra tuğla ile örülmüş yapısı ortaya çıkmıştır. Ayna-taşı oymalıdır. Teknesi ve suyu yoktur.

İmar Planları *mad. IV: 162a, II:279c,*

VI:266a. *ilgili maddeler:* Agache, Alfred I:89c Elgötz, Herman III:153c Lambert, Jacques H. V:194b Moltke, Helmuth von V:486a Planlama VI:2ö5b Prost, Henri VI:285c Wagner, Martin VII: 392a **İmar ve Planlama Müdürlüğü** II:280a.

İmaret Çeşmesi Fatih'te, Mıhçılar Caddesi üzerinde, Nakşidil Sultan Külli-yesi'nin yan duvarındadır. 1233/1818' de II. Mahmud'un annesi Nakşidil Valide Sultan tarafından yaptırılmıştır. Etrafı kesme taştan, ortası mermerdendir. Aynataşım kabartma bir sorguç süslemektedir. Bunun üzerinde Mustafa Rakım'ın *yazdığı* bir levha, kemerin üzerinde de beyzi bir madalyon içinde besmele bulunmaktadır.

İmaret Kasrı II:184b. **İmaretler** *mad. IV:164c.*

İmogene İstanbul'daki İngiltere Elçiliği'nin maiyet gemisinin adı olup, bu geminin mürettebatından da yararlanılarak kurulmuş futbol takımı. İstanbul'da futbolun yeni yeşermeye başladığı 20. yy'ın başlarında bu takım gerek

azınlık gerekse Türk takımlarıyla çeşitli maçlar yapmıştır.

İmrahor Eminönü İlçesi'nde, Aksaray Meydanı'nı Yenikapı'ya bağlayan Mustafa Kemal Bulvarı'nın doğusuna, Büyük Langa'nın kuzeyine ve Laleli'nin güneyine düşen mevki. Doğusunda Nişanca semti bulunmaktadır. İmrahor, Büyüklanga semti kapsamında sayılır.

İmrahor Üsküdar'da, Salacak, Ahmet Çelebi, Gülfem Hatun ve Ayazma mahalleleri arasında yer alan mahalle ve semt. İsmi oradaki İmrahor (ya da Mirahur) Mehmed Ağa Mescidi'nden gelmektedir.

İmrahor Camii *mad. IV:166a, I:14a, 439a, II:255a, 298c, 437c, V19a, 491c, VI:285a, 368c, 431a, VII:458c.*

İmrahor Hamamı Eminönü İlçesi'nde, Yenikapı Langa'da, Mustafa Kemal Caddesi ile İmrahor Hamamı Sokağı'nın kesiştiği yerde idi. Cadde genişletilmesi sırasında ortadan kaldırılmıştır. Banisi İmrahor İlyas Bey'dir. 1546 tarihli *Vakıf Tahrir Defteri'nde* yıllık geliri 41.000 akçe olarak görülen ve II. Bayezid dönemine (1481-1512) ait olan hamamın banisi, Ye-dikule'deki Studios Manastırı'nın kilisesi olan yapının bir kısmım da mescide çevirmişti.

İmrahor Köşkü *mad. IV: 168a, 384a, V184a, 355b, VL385c, 388a.*

İmrahor Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Hacı Evhadettin, Abdi Çelebi, Hacı Hüseyin Ağa mahalleleri, Zeytin-

burnu İlçesi ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.361'dir. VIL496c.

İmrahor Mescidi *mad. IV:168b, VI:422a.*

İmrahor Mevlevîhanesi *bak. Üsküdar Mevlevîhanesi*

İmrahor Salacak Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Ayazma, Ahmet Çelebi, Kefçe Dede, Tavaşi Hasan Ağa, İnsaniye mahalleleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.510'dur.

İmrahor Tekkesi III:443a, 534a, IV1ö7a, VII:459a.

ilgili madde:

Gülşenîlik III:442a **İmros** IV:496b.

İmroz Lokantası Beyoğlu'nda Sahne Sokağı ile Dudu Odaları Sokağı arasındaki eski Krepn Pasajı'nda Yorgo ve İspiro adlı iki kardeş tarafından işletilen içkili bir lokantaydı. Pasaj 1981'de tahliye edilince kapanan lokantanın garsonlarından Yorgo, Nevi-zade Sokağı'nda aynı adla bir lokanta açtı. İmroz halen Beyoğlu'nun revaçtaki meyhanelerinden birisidir.

V:222c.

İnadiye Üsküdar'da semt. Karacaahmet Mezarlığı'nın kuzeybatı köşesinden, Tunusbağı'mn doğusundan Alımedi-ye'ye inen Gündoğumu Caddesi'nin güneyde Büyük Selim Paşa, kuzeyde ise Dönme Dolap

Sokağı adını alan yokuşlarla yaptığı makaslar arasında kalan yöre İnadiye adını alır. Üsküdar'ın cuma pazarının önemli bir bölümünün kurulduğu semt Tavaşi Hasan Ağa Mahallesi sınırları içindedir.

ilgili maddeler: Haşim Efendi Tekkesi IV:15b Nalçacı Tekkesi VI:4lb Rıfâî Âsitânesi VI: 324a

İnadiye Tekkesi *bak.* Haşim Efendi

Tekkesi **İnal**, Fevziye III:45a.

İnal, İbnülemin Mahmud Kemal

mad. IV:169a, I:9b, 128a, II:77c, III:177b, 199a, 547a, 567c, V29a, 169b, 530a, 539c, VII:189c, 413a, 455b.

İnalcık, Halil V:205a, VI:109a.

İnaltekin, Kasım VI:295b.

İnan, Tuncer II:144c, VL296a.

İnançalp, Mehmet Cevdet *mad. IV:169c*, I:385c, IV:169c.

ilgili madde:

Başbakanlık Osmanlı Arşivi II:7öc **İnanoğlu, Berker** III:319a. **İnanoğlu, Türker** I:413a, III:319a.

İnas Darülfünunu *mad. IV: 170a*, II:561b, VII:235b.

L,

İnas İdadisi

218

219 **İoannes Prodomos Kilisesi**

İnas İdadisi IV:228c.

İnas İttüiad-ı Osmani Mektebi

IV:135b.

İnas Numune Mektebi III:179b. **İnas Sanayi Mektepleri** V:12c.

İnas Sanayi-i Nefise Mekteb-i Âlisi

mad. IV:170c, VI:447b. İnas Sultanisi *bak.* Bezmiâlem Sultanisi. **İnbisat Vapuru** *mad, IV: 171a*. **İnce, Celal** VII:204c. **İnce, Kirkor** III:447c. **İnce, Tefîlk** IILlOb. **İncegiz Köyü** I:151a.

İnci Aylık kadın gazetesi. 1919'da Sedat Simavi tarafından yayımlandı.

İnci Pastanesi *mad. IV: 171a*.

İnciburnu Vapuru Şehir Hatları işletmesi yolcu vapuru. 1973'te Camialtı Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak inşa edildi. 610 grostonluktur.

2.100 yolcu alabilmektedir. Uzunluğu 67 m, genişliği 12,2 m, sukesimi 2,6 m'dir. Her biri 990 beygirgücünde Hollanda yapımı 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurludur. Saatte 14 mil hız yapmaktadır. Bostancı ve Sedefadası adlı iki eşi vardır.

II:307c.

İnciciyan, Ğugas (ö. 1833) *mad.*

IV.-171b, I:340c, 342c, II:193b, 194a, 228b, 261c, 483c, 503b, IV:223b, 253c, 276a, V:87c, VI:142c, 359c, VII:27a, 73a, 208a, 434c, 456c, 486a, 535a.

İncili Çavuş *mad. IV.-172b. İncili Köşk bak.* Sinan Paşa Köşkü

İncili, Osman (1916, İstanbul - 1990, İstanbul) Futbolcu. Spora 1930'da Kadıköy'ün ünlü Kuşdili Çaym'nda başladı. İstanbul Spor Kulübü'nde yetişti. 1933-1936 arasında bu takımın kaleciliğini yaptı. 1936-1938 arasında An-karagücü takımında oynadı. 1938'de Galatasaray'a geldi. 1949'a dek aralıksız olarak sarı-kırmızılı kaleyi korudu. "Kova Osman" lakabıyla tanındı.

IV:561c.

İncirköy Beykoz İlçesi'nde, Paşabah-çe'ye komşu semt. 17. yy'da Sultaniye Bağ'nm güneyine düşen yaklaşık 300 haneli bir köyken zamanla çevrede yapılan fabrikalar yüzünden bahçeler, konak ve yalılar ortadan kalkmıştır. Eskiden İncirköy asıl, Paşabahçe ikincil konumdayken, sonradan Paşabahçe öne çıkmış ve İncirköy onun bir mahallesi haline gelmiştir. İncirköy Mahallesi'nin nüfusu (1990) 14.913'tür

II:198b, 199a, III:383a, VII:494a.

İncirli D-100 (E-5) Otoyolu'nun, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastane-si'nin bulunduğu ve kuzey-güney yönünde Bakırköy merkezine, güney-kuzey yönünde ise Bahçelievler'e giden yolların, D-100'le kavşak yaptığı

yöre. Kavşak da bu adla anılmaktadır. Kuzeyinde Bahçelievler, kuzeybatısında Şirinevler, güneyinde Kartalte-pe, doğusunda Osmaniye, batısında ise adı geçen hastane ile Zuhuratba-ba yerleşmeleri bulunur. Bakırköy İl-çesi'ne bağlıdır.

İncirli Baba (15. yy) Kabri Fatih'te Çırçır semtinde Bıçakçı Çeşmesi Sokağı'nda-dır. Taşından beşinci sekbanbaşı olduğu öğrenilen zatın İstanbul'un fet-hedildiği gün Cibali tarafından gelerek burada şehit olduğuna inanılır. Kitabesinde *Sultan Mehmed/gününde Cebe Ali'den / buraya gelince beşinci sekbanbaşısı olan /şehid rubu-na / el-Fatiha* yazılıdır. Eskiden başu-cunda bir incir ağacı bulunduğundan çevre halkı yatıra İncirli Baba adını vermiştir.

İnci/Yeni İnci IV:346b. **İndicatore Bizantino** IV:306a. **İne Ayazma** IVtllb.

İne Bey Mahallesi Fatih İlçesi'nde, Aksaray Meydanı'nın güney-güneybatı-sında

bulunan ve Yenikapı'ya kuzey-güney yönünde inen Namık Kemal Caddesi'nin her iki yanında yer alan mahalle. Gureba Hüseyin Ağa, Murat Paşa, Çakır Ağa, Yalı mahalleleri ve Eminönü ilçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.304'tür.

İngerutyan, Azkaniver Hayuhyaç

IV:354c.

İngiliz Bahriye Hastanesi I:224c. *İlgili madde:* Beyoğlu Belediye Hastanesi II:220c

İngiliz Eczahanesi *mad. IV: 173a, VII:264a.*

İngiliz Elçiliği Kilisesi V:21a.

İngiliz Hastanesi *mad. JV:173b,*

I:349c. **İngiliz Kanzuk Eczanesi** *bak. İngiliz*

Eczahanesi

İngiliz Kemal *bak. Tomruk, Esat* **İngiliz Kulübü** V:480c **İngiliz Kültür Heyeti**

mad. IV:173c. İngiliz Mezarlığı *mad. IV: 174a.*

İngiliz Muhipleri Cemiyeti *mad. IV:174b.*

İngiliz Sirki VII: 14a. ^

İngilizce Basın *mad. IV:174c.*

İngiltere Eczahanesi *bak. İngiliz Eczahanesi*

İngiltere Elçiliği Binası *mad. IV: 175a, 269b, V:203a.*

İngiltere Elçiliği Korusu *bak. Korular* **İngiltere Konsolosluğu** III:149c. **İnkaya,**
Şemsi III:413c, VII:323c. **İnkılap** IV:448a.

İnkılap Kitabevi *mad. IV. 175b, VII:449a.*

İnkılap Mahallesi Ümraniye İlçesi'nde

yer alır. Aşağı Dudullu, Çakmak, İstiklal, Atatürk, Kâzım Karabekir mahalleleri ve Üsküdar, Beykoz ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 19.276'dır.

İnkılap Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Selman Ağa, Solak Sinan, Toygar Hamza, Hayrettin Çavuş, Kefçe Dede, Gülfem Hatun ve Rumi Mehmet Paşa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.752'dir.

İnkılap Tiyatrosu 1930'da kurulan tiyatro topluluğu. Merkezi Şehzadeba-şı'nda Letafet Apartmanı'ndaydı. Topluluk oyunlarını Millet (Şehzadebaşı), Park (Beşiktaş) ve Mısırlıoğlu (Kadıköy) tiyatrolarında sahneledi.

İnkılap Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1961'de, birbirinin eşi 9 vapurdan biri olarak İskoçya, Glas-gow'da, Govan-Fairfield tezgâhlarında buharlı yolcu vapuru olarak inşa edildi. 781 grostonluktur. 1.952 yolcu almaktadır. Uzunluğu 69,9 m, genişliği 13,6 m, sukesimi 2,6 m'dir. Her biri 800 beygirgücünde, 2 adet tiripil buhar makinesi vardır. Kazanı akaryakıtla ısıtılmaktadır. Çift uskuiiu

olup saatte 15 mil hız yapmaktadır. Daha çok, Kadıköy-Adalar hattında çalıştırılmaktadır.

İnkılap ve Aka Kitabevleri *bak.* İnkılap Kitabevi

İnönü Anıtı *mad. IV: 176a, VII: 198a.* **İnönü Gezisi** *bak.* Taksim Gezisi

İnönü, İsmet I:70a, 253b, III:305b, 561b, IV:56c, VI:188a, 293c, VII:197c.

İnönü Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Kâzım Karabekir, Fevzi Çakmak, Yavuz Selim, Sancaktepe, Bağcılar Merkez, Yıldıztepe mahalleleri ve Bahçelievler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.341'dir.

I:528a.

İnönü Mahallesi Kadıköy İlçesi'nde yer alır. İç Erenköy, Küçük Bakkalköy, Kayış Dağı mahalleleri ve Ümraniye, Maltepe ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.322'dir.

İnönü Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. Halkalı Merkez, İstasyon, Söğüdü Çeşme, TevfikBey mahalleleri ve Bağcılar İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 23.619'dur.

İnönü Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Eskişehir, Ergenekon, Harbiye mahalleleri ve Beyoğlu İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.942'dir.

İnönü Stadyumu *mad. JV-.176b, 146a, 565b, VII:162c.*

İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı

I:146b.

İnsaniyet IV:344c.

İnsel, Avni VII:449b.

İnsel, İsmail VI:481a.

İnsel Kitabevi VII:449b.

İnşaat İşçisi ve Teknisyenleri Derneği

16 Ocak 1947'de İstanbul'da kuruldu. Amacını tüzüğünde, üyelere maddi ve manevi yardımlarda bulunmak olarak açıklayan dernek bir sendika çekirdeği görünümündeydi. 1947 sonunda feshedildi. İnşaat Sektörü *mad. IV:177a, III:147c.*

İnşirah Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. Şirket-i Hayriye'nin 53 baca numaralı vapuruydu. 1905'te, eşi İnbisat ile birlikte İngiltere, Newcast-le'da Armstrong Shipb. Cop. tezgâhlarında buharlı yolcu vapuru olarak inşa edildi. 255 grostonluktu. 548 yolcu alabiliyordu. Uzunluğu 38,4 m, genişliği 7,2 m, sukesimi 2,6 m idi. 330 beygircüğünde tripil buhar makinesi vardı. Tek uskurlu olup saatte 10,5 mil hız yapıyordu. 62 yıl çalıştıktan sonra 26 Temmuz 1907 günü sökülmeğe üzere Akın Ticaret firmasına satıldı.

İntepe Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1982'de Haliç Ter-

sanesi'nde motorlu araba vapuru olarak inşa edildi. 1.047 grostonluktur. 62 otomobil almaktadır. Uzunluğu 67,2 m, genişliği 20 m, sukesimi 3,1 m'dir. Her biri 700 beygirgücünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 14 mil hız yapmaktadır.

İnter Star III:451c, VII:243c. **İntizam Vapuru** *mad. IV:178b.*

İntizam-ı Şehir Komisyonu *mad. IV: 179a, I:220b, VII:30a, 148a.*

İoanidis, Hristos VI:368a.

İoannes I Tzimiskes *mad. IV: 179a, I:178a, V:220c, 278a, VII:41a, 567a.*

İlgili madde: Makedonyalılar Hanedanı V:277c

İoannes n Komnenos *mad. IV: 179c, I:166b, II:255c, V:24b, 47b, 205a, 298c, VL1a, 218a, 400c, 519b, VH:41a, 555a.*

İlgili madde: Komnenos Hanedanı V:47c

İoannes HI Dukas Vatatzes V:197c, 452c.

İoannes IV Laskaris V:452c.

İoannes V Paleologos *mad. IV: 180a, I:270a, 276a, II:81b, 2ö2c, 314b, IV:180c, 181a, 417b, V:57b, 299b, VL206b, 207b, 453b, VH:79b.*

İlgili madde: Paleologos Hanedanı VL207a

İoannes VI Kantakuzenos *mad. IV:180c, I:183a, II:262c, IV:52c, 136c, 180a, 417b, 478b, V:57a, 57b, 138c, VI:206a, 472c, VII:76a, 344a.*

ili maddeler: İoannes V Paleologos IV: 180a Kantakuzenos Ailesi IV:417b

İoannes VH Grammatikos (9. yy) 837 ?-

843 arasında Konstantinopolis patriği. Konstantinopolis'te doğdu. Ermeni asıllı Morokardanos ailesindendi.

Dinsel kariyerine Hodegon Manastı-rı'nda başladı. Bazı kaynaklarda aslında ikona ressamı olduğu kaydedilir fakat 814'te İkonaklazma (tasvirkırcı-cılık) hareketini başlattı. 815 Konstantinopolis Konsili'nde bu politikanın onaylanmasını sağladı. 829-830'da Te-ofilos'un (hd 829-842) elçisi olarak Bağdat'a, Halife Me'mun'un sarayına gitti. 843'te İkonaklazma'nın son bulmasıyla aforoz edildi. 867'den önce Boğaziçi kıyılarında bir yerde öldü. II:322c, IV:154b, VII:245b, 248a.

İoannes Vn Paleologos *mad. IV.181a, I:276a, II:81b, 314b, IV:142b, V:299b, VI:93c. İlgili madde:* Paleologos Hanedanı VI:207a

İoannes VIII Ksifilinos (11. yy) 1064-1075 arasında Konstantinopolis patriği. 1010'da Trebizond'da doğdu, Kons-tantinopolis'te eğitimini tamamladı. Mauropous ve Psellos gibi seçkin aydınların çevresine girdi, hukuk mektebinde önemli bir mevki edindi, çok sayıda hukuk metni kaleme aldı. IX. Konstantinos'la (hd 1042-1055) düştüğü anlaşmazlık sonucu Psellos'la beraber sürgüne gönderildi, burada

Psellos'la arası açıldı. Patrik Leikhoudes'in ölümü üzerine (1064) patrik oldu.

III:137c, V:59a.

İoannes VHI Paleologos *mad.*

IV:181b, IL261c, III:393b, IV:198a, V:59c, 298c, VI:546a, \TI:79b.

İlgili madde: Paleologos Hanedanı VI:207a

İoannes X Kamateros (12. yy - 13. yy) 1198-1206 arasında Konstantinopolis patriği. Ünlü bir ailenin üyesi, III. Aleksios'un (hd 1195-1203) karısı Eufrosine'nin yakın akrabasıydı. Edebiyat, felsefe ve hitabet alanında sivrildi, yüksek kilise görevlerine atandı. 1198-1200 arasında Papa III. Innocentius ile kiliselerin birleşmesi konusunda yazıştı. Papalığın üstünlüğü teorisine ve Filioque doktrinine eleştiriler getirdi. IV. Aleksios döneminde de (1203-1204) patrik kaldı, hattâ onunla birlikte papalığa bağlılık yemini ettikleri ileri sürüldü. Konstantinopolis'in Latinlerin eline geçmesiyle (1204) Di-metoka'ya sürgün edildi, 1206'da öldü.

İoannes XI Bekkos (13. yy - 14. yy) 1275-1282 arasında Konstantinopolis patriği. Adı ilk kez Ayasofya'nın kar-tofilaksı olarak geçti. VIII. Mihael (hd 1259-1282) adına Sırbistan (1268) ve Tunus'a (1270) elçi olarak gitti. Doğu ve Batı kiliselerinin birleşmesine karşı çıktığı için hapsedildi (1273), görüşünü değiştirince serbest bırakıldı. İmparatorla anlaşmazlığa düştüğü için birkaç kez görevinden ayrıldı. Miha-el'in ölümü üzerine durumu iyice bozuldu. 1283 Konstantinopolis Sino-du'nda ve 1285 Blahernai Konsili'nde

aforoz edildi ve hapse atıldı. 1330-1340 arasında Nikomedia'da (İzmit) öldü.

İoannes (Kapadokyalı) IV:309a. **İoannes (Ayios) Kilisesi** L102c.

İoannes (Ayios) Prodomos Kilisesi

(Bakırköy) VII:247c.

İoannes (Ayios) Prodomos Kilisesi

(Fatih) IV:67a.

İoannes (Ayios) Prodomos Manastırı

V:292a.

İoannes Dukas (Kayser) VI:344a.

İoannes Evangelista Kilisesi I:102c, IV:39c.

İoannes Grammatikos *bak.* İoannes VII Grammatikos

İoannes Hrisostomos *mad.* *IV: 181c, I:277a, 305c, IL324c, III:226a, V:48a, VI:400c.*

İoannes Hrisostomos (Ayios) Kilisesi

Kalamış'ta, İskele Caddesi'ndedir. Yapım tarihi bilinmeyen kilisenin bulunduğu yerin önceleri mezarlık olduğu kabul edilir. Bazilikal plan tipindeki yapı dışta iki yüzlü kırma çatı, içte orta nefte tonozla örtülüdür. Naos üç nefli olup nefler altışar taşıyıcıyla belirlenir. Naosun batısında yer alan narteksin üzerinde galeri vardır.

İoannes Mauropus V:59a. **İoannes Orfanotrofos** V:452a, 452b. **İoannes Pikridios** IV: 10a. **İoannes Prodromos Ayazması** (Büyük-
langa) V:196b. **İoannes Prodromos en to Hebdomo**
mad. IV:182b, 39c, V:18c, 293c,
294a, VL285a.

İoannes Prodromos Kapısı II:441a.

İoannes Prodromos Kilisesi Burgaza-dası'nda, Takımağa Sokağı'ndadır. Vaf-tizci Yahya'nın (İoannes Prodromos) kafasının kesilerek öldürülmesine (Apokefalistis) ithaf edilmiştir. Bizans döneminde İkonoklazma karşıtı Patrik I. Metodios ile ilgili bir kilisenin yerinde 1896'da inşa edilmiştir. Haç planlı yapıda dört taşıyıcının belirlediği merkezi mekân kubbe ile örtülüdür.

II:337b.

İoannes Prodromos Kilisesi (Fener) III:280c.

İoannes Prodromos Kilisesi (Karaköy) *mad. IV:182c, V:20c.*

Tili madde:

Türk Ortodoks Patrikhanesi VII:315a

İoannes Prodromos Kilisesi (Kuruçeşme) *mad. IV: 183a.*

İoannes Prodromos Kilisesi Sarıyer' de, Yeni Mahalle'de, İbni Sina Sokağı'ndadır. Vaftizci Yahya'nın (İoannes Prodromos) doğumuna ithaf edilmiştir. Eski bir kilisenin genişletilmesi suretiyle 1834'te yenilenmiştir. Dışta kırma çatı ile örtülü kagir yapı, bazili-

İoannes Prodromos Kilisesi 220

221

İskeleler

kal plan tipinde olup üç nefli naos batıda narteks ile sınırlanır.

İoannes Prodromos Kilisesi (Yediku-le) *bak. İmrahor Camii*

İoannes Prodromos Manastırı (Çu-

kurbostan) IV:142a.

İoannes Prodromos Metohion Kilisesi *mad. IV:183c, I:30b. İoannes Prodromos Yortusu IV:166c. İoannes Teologos Manastu-ı II:35b.*

İoannidis, VasUaki (Mimar) VII:521c, 523c.

ilgili madde-.

Trias (Ayia) Kilisesi VII:300b **İoasaf** IV:180c. **İohakim II** V:59c. **İpar Korusu** *bak. Korular İpar Köşkü II:513a. İpek Film III:318c, IV:184b. İpek Film Stüdyosu IV:184c. İpek Kapanı IV:430c.*

İpek Kârhanesi Lale Devri'nde (1718-1730) faaliyete geçen bu fabrikada diba (kalın canfes), telli hatayi, sade ha-tayi, telli kanaviçe, hare, atlas tezgâhları kuruldu. Daha sonra keremsud, sandal tezgâhları da eklenerek genişletildi. Fabrika için Bursa'dan ipek getirilmekteydi. Burada dokunan İstanbul zerbefti (sırmalı kumaş), beyaz üstüne al, yeşil, hurda nakışlı, sincabi üzerine al yeşil çiçekli vb desenliydi. İpekli kumaşlar, dokunuş rengine ve desenine göre zerbeftin, son zer-beft, firengi çiçekli nevzuhur gibi adlar almaktaydı. Ayrıca bu fabrikada İstanbul şalı, telli İstanbul bürümcüğü, İstanbul'a özgü sandal kumaşı da dokunuyordu. Bunlardan, yabancı hükümdarlara hediyeler de gönderilirdi.

İpek Sineması (Çemberlitaş) II:217c,

IV:184c. **İpekçi, Abdi** V:464c.

İpekçi Kardeşler *bak. Lale ve Nergis Hanımlar*

İpekçi Kardeşler *mad. IV:184b.*

İpekçi, Neyyire V:186c.

İpekçi, Osman IV:184c.

İpekçilik III:84c

İpek-İş Şirketi Memur ve Müstahdemleri Sağlık Koruma Yardım Cemiyeti 26 Mayıs 1944'te İstanbul'da kurulan bu cemiyetin özelliği üyelerden topladığı aidatlar ve sağladığı hekim ve sağlık bakım olanaklarıyla, üyelerine bir çeşit özel sağlık sigortası hizmeti vermeyi amaçlamasıydı.

İpekkaya, Ani III:441c.

İpekkaya, Çetin I:228a, III:441c,

IV:527c, VII:146b. **İplikçi Hanı** Eminönü İlçesi'nde, Çem-

berlitaş'ta, Yeniçeriler Caddesi'ndedir.

Kara Mustafa Paşa Medresesi'nin kar-

şısında olan hanın kitabesi yoktur. Orijinal halini yitirmiş olan hanlardan olan İplikçi Hanı tek avlulu ve iki katlı hanlar grubuna dahildir. Bulunduğu yer ve yolun durumu sebebi ile düzgün bir plana sahip olmamasına karşın,

avlusu düzgün bir dikdörtgen form vermektedir. Yapının özgün mimarisine ilişkin tek veri düzgün taş ve tuğla hatıllı duvarlarıdır.

İplikhane Hastanesi I:247b.

İplikhane-i Amire *mad. IV:184c, I:558b, III:85c, V:257c, VL535c.*

İPRAŞ III:176b.

İpsilanti, Aleksandros III:290a, V:256b. *ilgili madde:*

İpsilanti Yalısı IV:185c

İpsilantiler IV:186b

İpsilanti Yahşi *mad. IV:185c, V:73a, VII:208a.*

İpsilantiler *mad. IV:186b, 562a. İpsilantis, Aleksandros* IV:186c. **İpsilantis, Atanasios** IV:186b. **İpsilantis, Konstandinos** IV:186c.

İpşir Mustafa Paşa Olayı *mad. IV: 187a, V:34lc.*

İpşiroğlu, Mazhar Şevket VII :9b.

İptida Medreseleri Medreselerin ilk dereceleri. Hariç ve dahil seviyeleri olduğu gibi, buralarda ders okutan müderrislerin kadro ve maaş dereceleri de bu sınıflar üzerinden tespit edilirdi. İptida-i hariç (ilk mertebe) ve iptida-i dahil (orta mertebe) ellili dereceden sınıflardı. Bu sınıflandırma ilkin Fatih Medresesi'nde uygulanmıştır. En yüksek derece ise sahn-ı seman medresesiydi. On iki dereceli Süley-maniye medreselerinde ilk derece ip-tida-i hariç ile başlar, iptida-i dahil üçüncü sırada, iptida-i altmışlı denem sınıf ise yedinci sırada yer alırdı.

İptidai Darühnuallimat II:567a.

İptidailer *mad. IV:187c, III:138c, VI:377a, 547b, VII:69b.*

ilgili maddeler:

İlkokullar IV:157c

Mahalle Mektepleri V:24lb

Sıbyan Mektepleri VI:546c **İran Elçiliği Binası** *mad. IV:189c,*

IL371b. **İran İslam Cumhuriyeti İlkokulu**

bak. İran Okulu

İran Okulu *mad. IV:190b. İranlılar* *mad. IV:191c, 537a. ilgili maddeler:*

İran Okulu IV:190b

İranlılar Mescidi IV: 192a

Muharrem Âdetleri V:493a

Nevruz Âdetleri VI:69b

İranlılar Mescidi *mad. IV: 192a, 191b, 446a.*

İrdelp, Neşet Ömer *mad. IV:192c*,

248a. **İrfan Bedri** IV:354b.

İrtika Haftalık edebiyat, askerlik, denizcilik, tarih, ticaret, tarım, sanayi, maarif ve bayındırlık gazetesi. 20 Mart 1899-14 Mart 1902 tarihleri arasında yayımlandı. Sorumlu müdürleri Mehmet Tahir ve Memduh'tu.

İsa Ağa (Hafız, Hazine Vekili) V:476b.

İsa Ağa Çeşmesi Üsküdar'da, Karacaah-met'i İbrahimağa'ya bağlayan caddenin biraz gerisinde, mezarlığa bitişik bir konumdadır. Banisi II. Mahmud'un hazinedarı Hafız İsa Ağa'dır. 12267 1811'de inşa edilmiştir. Haznesi dikdörtgen biçiminde yontulmuş taşlardan örülme dört duvar içindedir. Bugün mevcut olmayan aynataşının yerinde mermerden düz bir çerçeve bulunmaktadır. Teknesi ve setleri toprağa gömülmüştür. Kitabesini şair Vasıf hazırlamış, hattat Mustafa Rakım yazmıştır.

İsa Bali bin İlyas (Arnavut) IV:295b.

İsa Behzat Bey VII:515c.

İsa Çelebi II:83a.

İsa Dede (ö. 1771) III:362c, V:428a.

İsa Efendi (ö. 1021, Tatar Kırım) V:149b.

İsa Efendi (ö. 1627, Bestekâr Sütçüza-de) VII:8a.

İsa Efendi Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Vatan Caddesi'nde, Bizans dönemine ait bir manastır olan Fenarî İsa Camii'nin içinde faaliyet gösteren bu tekkenin banisi caminin imamı olan, Halveti tarikatından Şeyh İsa el-Mahvî Efen-di'dir (ö. 1715). Bu arada manastır hücrelerinin dervişlere tahsis edildiği, caminin ise aynı zamanda tevhidhane olarak kullanılmaya başladığı anlaşılmaktadır. 19. yy'da Halveti ve Sa'dî tarikatları arasında el değiştiren tekke kaynaklarda "Kilise Tekkesi" olarak da anılmıştır. Ayın günü *Âsitâne'de* (1840) pazar, *Mecmua-i Tekâyâ'da* (1889) cuma olarak gösterilmektedir.

İsa el-Mahvî (Şeyh) III:277c.

İsa Filantropos Manastırı V:289c.

İsa Geylanî (ö. 1790, Şeyh) IV:487a.

İsa Kilisesi I:326a.

İsa Kulesi II:408a, III:359c.

İsa Tepesi II:338a.

İsaac, Alfred IV:248c.

İsaakios I Komnenos I:439b, II:256c,

263b, IV:166c, 466c, V:47c, 45 Ib, VII:272c.

İsaakios H Angelos (1156, ? -1204, Kons-tantinopolis) Bizans imparatoru (hd 1185-1195,1203-1204). 12 Eylül 1185'te Konstantinopolis halkının desteği ile I. Andronikos'u alaşağı ederek imparator oldu. Bürokratlara dayanarak, aristokratlara karşı mücadele etti. Büyük Saray'a ve Blahernai Sarayı'na

hamamlar ve daireler ekledi, Marmara Denizi'nde yapay adalar oluşturdu, fakat Büyük Saray'daki genikon'u (hazine dairesi), Mangana Manastı-n'nı ve Nea Eklesia'yı yağmalamaktan da geri kalmadı. 1186'dan itibaren Ulahlar ve Bulgarlara yenildi. Venedikliler, Cenevizliler ve Pisalılarla barış antlaşmaları yaptı; III. Haçlı Seferi'nin başkente zarar vermesini önledi. 1195'te III. Aleksios'un adamlarınca gözlerine mil çekildi; 1203'te hapisten kurtularak oğlu IV. Aleksios'la müştereken Ocak 1204'e kadar tahtta kaldı.

I:183a, 269c, II:252a, 2ö3b, 31 Ib, 321c, III: 190c, 320c, 487c, V:197a.

ilgili madde:

Angelos Hanedanı L271b **İsaakios** (Aziz) *ilgili madde:*

Dalmatu Manastırı II:544b

İsaakios Angelos Kulesi *bak. Anemas*

Zindanı ve Kulesi **İsaia**s (Ayios) Kilisesi VII:168c. *ilgili madde:*

Parmakkapı Mescidi VI:225b

İsaias'ın **Rölikleri** Peygamber İsaia'sın (İşaya) kutsal emanetleri (rölik) Balat ve Fener arasındaki Ayios Laurenti-os Kilisesi'nin şapelinde saklanırdı. Bunların Konstantinopolis'e ne zaman getirildiği bilinmez. Kilise 5. yy'ın ortalarında inşa edilmiş olup I. tusti-nianos (527-565) ve I. Basileios (867-886) dönemlerinde onarım görmüş, 1204'e kadar da varlığını sürdürmüştü.

İsauria Hanedanı *mad. IV:193b, I:264c. ilgili maddeler:* Eirene III:145c
Konstantinos V V:57c Leon III V:201b

İshak Ağa (Gümrük Emni) II:194b, 196a, V:26a.

İlgili maddeler: İshak Ağa Çeşmeleri IV:193c İshak Ağa Çeşmesi IV:194b İshak Ağa Çeşmesi IV: 195a

İshak Âğa Çeşmeleri (Beykoz Çayırı) *mad.IV:193c, II: 194a.*

İshak Ağa Çeşmesi (Beykoz Camii karşısı) *mad. IV:194b, V:26b.*

İshak Ağa Çeşmesi (Beykoz Yalıköy Camii karşısı) *mad. W: 195a.*

İshak Ağa Çeşmesi Kireçburnu Camii'nin önündeki meydanda yer alır. 11637 1749'da İstanbul Gümrüğü Emni Seyyid İshak Ağa tarafından yaptırılmıştır. Günümüzde bakımsız durumda olan çeşme mermer bir aynataşın-dan, bunun üzerindeki sülüs hatlı, iki satırlık kitabeden ve önündeki teknedden ibarettir.

İshak Ağa Çeşmesi Suyu IV: 508a.

İshak bin Abdullah (Hacı Saraç) *İlgili madde-*.

Saraç İshak Mescidi ve Tekkesi VL456c

İshak bin İbrahim (? , Üsküp - 1537, Şam) Tarih yazarı. *Selimname* ya da *İsbakname* adlı eseri 1512'de Yavuz Selim'in tahta çıkışına kadar geçen olayları, özellikle de II. Bayezid ile Yavuz'un ve Şehzade Ahmed'in siya-sal-askeri mücadeleleri ile Selim'in ve oğlu Süleyman'ın (Kanuni) İstanbul'a gelişlerini anlatır.

İshak Buharî Hindî IV:74a

İshak Efendi (Başhoca) *mad. IV:195b*, VI:15a.

İshak Efendi (Ebu İshakzade) (1679, İstanbul - 1734, İstanbul) Şeyhülislam. Şeyhülislam Ebu İshak İsmail Efen-di'nin oğludur. Eğitimi babasından aldı. 1723'te İstanbul kadılığına atandı. 1733-1734 arasında şeyhülislamlık yaptı. I. Mahmud kendisine Bahçeka-pı'da bir saray bağışlamıştır. Türkçe, Arapça, Farsça şiirlerinin yer aldığı *Divari* ve bazı çevirileri vardır. Mezarı babasının Fatih Çarşamba'da yaptırdığı Şeyhülislam İsmail Efendi Camii'nin haziresindedir.

IV:46a.

İshak Karaman Tekkesi *bak.* Koruk Tekkesi

İshak Karaman Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Sötlüce'de Hamam Soka-ğı'nda, Çavuşbaşı Camii'nin karşısında yer almaktaydı. İstanbul'daki en eski Halvetî tekkelerinden olan bu tesis, Sadrazam Pirî Mehmed Paşa (ö. 1532) tarafından, mensubu bulunduğu Şeyh Cemaleddin İshak Karama-nî (ö. 1526) için 16. yy'ın başlarında inşa ettirilmiştir. Devrinin ileri gelen Halvetî şeyhlerinden olan C. İshak Karaman için aynı kişi tarafından biri Fındıkzade'de (Koruk Tekkesi), diğeri Zeyrek'te olmak üzere iki tekke daha yaptırılmış, C. İshak Karaman vefatında Sötlüce'deki bu tekkede bulunan türbesine gömülmüş, ancak naaşı 1922'de Merkezzade Mehmed Zekâi Efendi (ö. 1924) tarafından, meşihatını üstlendiği Koruk Tekke-si'ne taşınmıştır. İshak Karamanî Tek-kesi'nin postuna geçen şeyhler hakkında hemen hiçbir şey bilinmemekte, ayin günü *Âsitâne'de* (1840) pazartesi, *Mecmua-i Tekâyâ'dz* (1889) cuma olarak belirtilmektedir. 19. yy'ın ortalarına kadar faaliyetini sürdüren tekke daha sonra ortadan kalkmış, yeri *Mecmua-i Tekâyâ'da* arsa olarak belirtilmiştir. Tekkeden arta kalan yegâne yapı son yıllarda büyük ölçüde yenilenmiş olan, dikdörtgen planlı ve beton kırma çatılı türbedir. Duvarındaki bir kitabeden 1873'te onarım gördüğü anlaşılmaktadır. VILlSc

İshak Paşa (ö. 1487) -VT:79a. *ilgili maddeler:* İshak Paşa Camii IV:197b İshak Paşa Hamamı IV:197c

İshak Paşa Camii *mad. IV:197b.*

İshak Paşa Hamamı *mad. TV:197c.*

İshak Paşa Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Sur-i Sultani boyunca Ahırka-pı'ya inen yol üzerinde bulunan cami, tek hamam ve sıbyan mektebi ile bir külliye meydana getiren medrese, külliyenin diğer parçaları gibi II. Mehmed (Fatih) ve II. Bayezid döneminde sadrazamlık yapmış olan İshak Paşa (ö. 1487) tarafından 15. yy'da inşa edilmiştir. Ahşap ve dört odalı bir medrese olduğu bilinen yapı 1918'de harabe durumuna gelmiş, cami 1951'de onarılmış ise de, medrese yıkılmıştır.

İshakiye Köşkü Topkapı Sarayı'nın Marmara Denizi'ne bakan dış bahçelerinde II. Mehmed (Fatih) ve II. Bayezid dönemlerinde iki kez sadrazamlık yapan (1469-1472 ve 1481-1482) İshak Paşa tarafından inşa ettirilmiştir. Kaynaklarda "Sultan Mehmed Köşkü" olarak da geçer. Kesin yeri tespit edilemeyen köşk Cirit Meydanı'nın Sa-rayburnu tarafında olmalıdır. 19. yy'ın ikinci yarısında bölgede bulunan diğer köşklerle birlikte yıktırılmıştır. VII:289a.

İshakpaşa Eminönü İlçesi'nde, Sultanahmet'te, III. Ahmed Çeşmesi'nden güneye doğru bayır aşağı uzanan ve Sur-ı Sultani'nin batısında kalan mevki. İshakpaşa adı oradaki camiden gelmektedir. Sultanahmet'in bir parçasıdır, güneyinde ise Cankurtaran bulunur.

İsidoros (Genç) I:447b, IV:198b.

İsidoros (Kiev Metropoliti) *mad. V:198a, I:276b, V:22c, 59c, 203a.*

İsidoros (Miletli) *mad. IV:198b. İlgili madde:*

Ayasofya 1:447a **İsis Kitabevi** V:29a. **İskeçe, İbrahim** IIL287a. **İskele Camii** *bak. Mustafa III Camii*

İskele Resmi Eskiden limanda ayakbastı parası adı altında, yolcu ve eşyalardan alınan vergi. İstanbul'un Kum Kapısı, Çatladıkapı, Ahır Kapısı, Dimitri Kapısı gibi deniz kapıları sıkı denetim altındaydı ve giriş için iskele emninden icazet almak gerekirdi. Her iskelenin farklı tarife ve kuralı vardı. 1908'de kaldırıldı.

İskeleler *mad. IV: 198a, IL274c, 308c,*

VLT:142c. *ilgili maddeler:* Beşiktaş İskelesi II:167a Bostancı İskelesi II:305a
Büyükkada İskelesi II:353c Deniz Ulaşımı III:30b

JL*

İskender

223

İsmail Paşa

Haydarpaşa İskelesi IV:30c Kadıköy İskelesi IV:342b Moda İskelesi V:481a
İskender (Şamlı) V:140a.

İskender Ağa Mescidi Fatih İlçesi'nde. Yenibahçe'de, Simkeşbaşı İskender Ağa tarafından 945/1538'de yaptırılmıştır. Lutfi Paşa Çarşısı ve Halıcılar Medresesi'nin yakınında olduğu bilinen mescit 17. yy'da bir yangında tahrip olmuştur. Daha sonra onarılan yapı "Simkeş Camii" adıyla anılmış, 1957-1958'de Vatan Caddesi'nin genişletilmesi sırasında yıkılmıştır.

İskender Baba Tekkesi *bak.* Kaymakçı Tekkesi

İskender Bey VI:67a.

İskender Bey Çeşmesi Ayvansaray'da, Kuyu Sokağı'nda, Korucu Camii altındadır. Yeniçeri ağalığı yapmış İskender Bey tarafından 975/1567'de kesme taştan, klasik üslupta inşa edilmiştir. Aynataşı düzdür. Lülesi koparılmış, suyu kesilmiş, teknesi doldurulmuştur.

İskender Boğazı II:281c. **İskender Çelebi** (Debbağ) I:9öc.

İskender Çelebi (ö. 1535, Defterdar) III:324c.

İskender Çelebi Bahçesi 1525 1534 ara sında defterdarlık yapan ve devrinde gösterişli yaşam *tarzıyla*, dikkati çekmiş olan İskender Çelebi'ye atfedilen bahçe, Kazlıçeşme ile Bakırköy arasında, deniz kıyısında bulunmaktaydı. Evliya Çelebi'nin, içinde Mimar Sinan tarafından inşa edilmiş köşkler ve kasırlar bulunduğunu söylediği bahçe, Osmanlı saray teşkilatına bağlıydı. 1698'de burada bir de baruthane inşa edilmişti. Aynı tarihte Florya (Florina) Bahçesi'nin de İskender Çelebi Bahçesi'ne bağlı bulunduğu anlaşılmaktadır. 1833'te bahçe alanında Surp Agop Manastırı ile Yedikule Veba Hastanesi'nin şubesi olarak bir hastane ve bir de yetimhane inşa edildi. Bu yapıların yerini daha sonra bir fabrika binası almıştır.

II:68b, V:97b.

İskender Çelebi Mescidi *bak.* Ağaçkakan Mescidi ve Sıbyan Mektebi

İskender Efendi (ö. 1666, Karabaş) IV:440c.

İskender Lahti İstanbul Arkeoloji Müze-leri'nde bulunan ve adını üstündeki kabartmalar arasında Büyük İskender'in figürünün de bulunmasından alan lahit. MÖ 4. yy'ın sonlarında yapıldığı sanılmaktadır. Aslında kime ait olduğu bilinmiyor. Büyük İskender'in lahti olmadığına ise kesin gözle bakılıyor. Osman Hamdi Bey'in 1887'de yaptırdığı Sayda (Lübnan) kazıları sırasında bulunmuştur. Lahtin tepesi beşik çatılıdır. Dikdörtgen prizma şeklindeki gövdenin dört yanında ve çatının üçgen alınlıklarında kabartmalar var-

dır. Uzun yüzlerden birindeki, Yunanlılarla Persler arasındaki bir savaşı canlandıran kabartmanın sol köşesinde, at üstünde İskender tasvir edilmiştir. Diğer uzun yüzde ise bir aslan ve geyik avı kabartması görülmektedir.

İskender Paşa (?, ? - 1506, ?) Vezir. II. Bayezid döneminde (1481-1512) vezirliğe getirildi. Venedik'le yapılan savaşlarda yararlıklar gösterdi.

İstanbul'un Fatih semtinde bugün adını taşıyan mahallede bir cami yaptırdı.

İlgili jnadde: ~

İskender Paşa Camii IV:206c

İskender Paşa (ö. 1515) III:362a, VI:124b.

İlgili madde:

İskender Paşa Mektebi ve Türbesi IV:208c

İskender Paşa (ö. 1570, Gazi) *ilgili madde:*

İskender Paşa Külliyesi IV:207a **İskender Paşa Camii** *mad. IV:206c*, II:28c, III:263a.

İskender Paşa Çeşmesi L 496a.

İskender Paşa Külliyesi *mad. IV:207a*, 416a.

İskender Paşa Mektebi ve Türbesi

mad. IV:208c.

İskenderpaşa Fatih İlçesi'nde semt ve mahalle. Aksaray Meydanı'ndan Edir-nekapı istikametinde uzanan Adnan Menderes Bulvarı (Vatan Caddesi) üzerinde, bulvarın Fatih merkezine doğru yükselen bayırın başlangıç kısımlarında yer alır. Vadinin karşı yakasında ise Muratpaşa bulunmaktadır. Semte ve mahalleye adını veren cami ise mahallenin içinde değil, kuzeyde tepenin üst kısmında, Sarıgüzel Caddesi üzerindedir. Kuzeyinde Sofular Mahallesi yer alır. Nüfusu (1990) 7.512'dir.

İskerlet Sarı Bey (Kalimaki Beyzade) III:499a.

İSKİ *bak.* İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi

İskit, Server (1894, İstanbul - 1975, İstanbul) Gazeteci ve basın tarihçisi. Gazeteciliğe Konya'da başladı. Milli Mücadele'ye katıldıktan sonra Ankara'da Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nde görev aldı. 1950'de İskit Yayınevi'ni kurdu. Tarih dergileri yayımladı. İstanbul Gazetecilik Enstitüsü'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Türk basın tarihine ilişkin çok sayıda eseri vardır.

III: 377a.

İslah-ı Medaris Nizamnamesi II:564c. **İslam Bey**

İlgili madde:

İslam Bey Mescidi ve Tekkesi IV:209c

İslam Bey Çeşmesi Eyüp'te, İslam Bey Caddesi ile İslam Bey Çeşmesi Sokağı'nın birleştiği yerdedir. Arkasında İs-

lam Bey Camii ve haziresi, karşısında ise İslam Bey İlkokulu vardır. Büyük bir

hazneye sahip olan çeşmenin kemeri üzerindeki kitabeden 1112/1700'de yapıldığı anlaşılmaktadır.

İslam Bey Mahallesi Eyüp ilçe merkezinde yer alır. Eyüp Merkez. Nişanca, Düğmeciler, Rami Cuma mahalleleri Rami Yeni Mahalle ve Gaziosmanpaşa İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.494'tür.

İslam Bey Mescidi ve Tekkesi *mad. IV.-209C, II:121c.*

İslam Mecmuası On beş günlük dergi. 1913-1918 arasında yayımlandı. Sorumlu müdürü Halim Sabit'ti.

İslam Tarih, Sanat ve Kültür

Araştırma Merkezi *mad. IV:210c, II:523c, V:175a.*

İslambol IV: 256a. İslambol Boğazı II:281c.

İsmail (Nefeszade) (? , İstanbul -1679, İstanbul) Hattat. Seyyid İsmail olarak da bilinir. Hattı Halid Erzurumî'den öğrendi ve ondan icazetname aldı. Ünlü hattat Hafız Osman da talebesi-dir. Eserleri Kuran'lar ve kıt'alardan ibarettir. Şeyh Hamdullah ekolüne mensuptur.

İsmail (Ağakapılı) (? , İstanbul - 1706, İstanbul) Hattat. Büyük Derviş Ali'den icazetname aldı. Çağının büyük hattatı Hafız Osman'a büyük saygısı ve hayranlığı vardı. Vefatında mezar taşını, İsmail Ağakapılı yazdı. Nesih yazıda çok usta idi. 40'tan fazla Kuran yazdığı bildirilen sanatçının bildiğimiz celi yazı eseri, Fatih'teki Feyzul-lah Efendi Medresesi üzerindeki kitabeleridir.

İsmaü (ö. 1636, Tab'î) VII: 151a. **İsmail** (Paçavracı) III:542b. **İsmaü Ağa** (Kara) V:185a. **İsmail Ağa** (Malatyalı) I:93a.

İsmail Ağa (ö. 1739, Topçubaşı)

IV:369c. *ilgili madde-*.

Saliha Sultan Çeşmesi (Topkapı)

VI:427c

İsmail Ağa (ö. 1752, Hacı) IV:107a. **İsmail Ağa Camii** IV:272c.

İsmail Ağa Çeşmesi Fatih Camii ile Ge-lenbevi Ortaokulu arasındaki yol üzerindeydi. Banisi Yeniçeri Ocağı kâtiplerinden Surre Emîni İsmail Ağa'dır. Kayıtlardan 1235/1819'da, kesme taştan inşa edildiği, aynataşının üzerinde üç satırlık kitabesi olduğu bilinmektedir.

İsmail Ağa Çeşmesi Üsküdar'da, Şemsi Paşa Caddesi ile Eşref Saat Sokağı'nın birleştiği köşede bulunmaktadır. 11157 1703'te kesme taştan, klasik üslupta inşa edilmiştir. 1976'da aslına sadık kalınarak tamir edilmiştir. Oymalı ay-nataşı yenidir. Sivri kemerinin üzerin-

de iki rozet arasında kitabesi bulunmaktadır.

İsmail Ağa Vakfı IV:321c.

İsmaü Arif Bey (ö. 1872) V:94c.

İsmaü Asım Efendi (Küçükçelebizade) (1685, İstanbul - 1760, İstanbul) Şeyhülislam, vakanüvis, şair. Reisülküt-tab Küçük Çelebi Mehmed Efendi'nin oğludur. Medrese öğrenimi gördü. Bir süre müderrislik yaptıktan sonra vakanüvis oldu (1723-1730). İlmiye aşamalarını geçip 1759-1760 arasında 7 ay kadar şeyhülislamlık yaptı. 1722-1728 arasını kapsayan ve 1740'ta basılan *Tarih-i Raşid'e* yazdığı zeyli İstanbul tarihi açısından önemlidir. *Divan'*ı da 1852'de basılmıştır. II:114c, 117a, III:273c, VI:231c, 308a.

İsmaü Aşkî Efendi (ö. 1848) IV:37öa.

İsmaü Baba (ö. 1796) II:135c, VTI:129c.

İsmaü Bedreddin Efendi (ö. 1914)

IV:328a, VI:393a. **İsmail Bey** (İsfendiyyar Beyoğlu)

III:304b. **İsmaü Bey (ö. 1941, Pirîzadelerden)**

VI:252c.

İsmaü Bey (Şair Fedayî) III:512b. **İsmaü bin Mehmed** (Malatyalı Derviş) *ilgili madde-*.

Malatyalı İsmail Ağa Camii ve Tekkesi V:279a

İsmail Canbulat Bey (1880, İstanbul -1926, Ankara) Şehremini. Mekteb-i Harbiye'yi bitirdi. II. Meşrutiyet döneminde siyasete atıldı. İttihad ve Terak-i'nden mebus seçildi. 1914'te Emni-yet-i Umumiye müdürü oldu. Şubat 1915-Nisan 1915 arasında şehreminli-ği yaptı. Daha sonra Stockholm elçiliği ve Dahiliye Nezareti müsteşarlığında bulundu. Atatürk'e suikast davasından yargılanarak idam edildi.

I:150b, II:240b, V:351a.

İsmaü Cenânî IV:236a.

İsmaü Çorumî (ö. 1647) IV:125a.

İsmaü Dede Efendi (ö. 1846, Bestekâr Hammamîzade) *mad. IV:211b*, I:194c, III:255a, IV:211b, 212c, V:83b, 218a, 528c, 561a, VT:69a, 75c, 301b, 511a, VII: 113a, 132b, 478c, 544c, 547a.

İsmaü Dede Efendi (ö. 1861 ?, Deli) V:81c, VL330c.

İsmaü Efendi (Ağakapılı) VI:158c.

İsmaü Efendi (Hafız) IIL567c.

İsmaü Efendi (Hekimbaşı) V:375b.

İsmaü Efendi (Nefeszade) VL158c, 161a.

İsmaü Efendi (ö. 1611) I:437a, VL34b. İsmâü Efendi (ö. 1636, Tab'î) III:65b.

İsmaü Efendi (ö. 1642, Filibeli) II:394c,

V:149b, VL492c. **İsmaÜ Efendi** (ö. 1679, Şeyh Çelebi)

V:465c.

İsmaÜ Efendi (ö. 1685) VILlIOc, 125c.

İsmaÜ Efendi (Kara, Ebu İshak) (1643, İstanbul - 1724, Sinop) Şeyhülislam. Kazasker Alaiyeli İbrahim Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1716-1718 arasında şeyhülislamlık yaptı. Sadrazamların işlerine, atanma ve azillerine müdahale etmeye kalkıştığı için görevden alınıp Si-nop'a sürüldü. 1720'de affedilerek İstanbul'a dönmesine izin verildi. Şiirlerini "Naim" mahlasıyla yazmıştır. Mezarı Fatih Çarşamba'da yaptırdığı Şeyhülislam İsmail Efendi Camii'nin hı-ziresindedir.

ilgili madde:

Şeyhülislam İsmail Efendi Camii VII: 177a

İsmaü Efendi (ö. 1732, Seyyid) II:396a, VI:469a.

İsmail Efendi (ö. 1751-52, Hacı)

VTI:273b. **İsmail Efendi** (ö. 1780, Şeyh Seyyid)

V:465c, VILlla.

İsmaÜ Efendi (ö. 1783, Şeyh Seyyid)

III:443a, VI:469a. **İsmaü Efendi** (ö. 1790, Gelenbevî)

I:35b, III:390b, V:309a, VL14a. **İsmaü Efendi** (ö. 1807) VIL122b. **İsmaü Efendi** (ö. 1812, Şeyh) VI:492c. **İsmaü Efendi** (ö. 1822, Şeyh) II:416c.

İsmaÜ Efendi (ö. 1824, Büyük) III:542b, IV:50a.

İsmaÜ Efendi (ö. 1839, Şeyh Kambur Hafız) IL416c.

İsmaü Efendi (ö. 1840, Şeyh Seyyid) V:397c, 466a, VILllla, ille, 446b.

İsmaü Efendi (ö. 1845, Şeyh Seyyid) VII: 548a.

İsmaÜ Efendi (ö. 1848) L29a, VI:394c.

İsmaÜ Efendi (ö. 1869, Besteci Dellal-zade) *mad. IV:212c*, III:255a, IV:212a, V:267a, 528c, 561b, 561c, VLllc, 56b, 75c, 99c.

İsmaÜ Efendi (ö. 1888, Şeyh) VII:559a.

İsmaü Efendi (ö. 1931, Küçük) *mad. IV:213a*, L54b, 91b, III:60a, 60a, 542b, 563b, VI: 133a, 147c, 176a.

İsmaü Efendi (ö. 1936, Hafız) VII:8b. **İsmaÜ Efendi** (Reisülküttab Alioğlu) *ilgili madde:*

Reisülküttab İsmail Efendi Sıbyan

Mektebi VI:314a

İsmaü Efendi (Şeyh Hafız) II:415a. **İsmaü Efendi** (Terlikçi) IV:213a. **İsmaÜ Efendi**

Çeşmesi VII:27a.

İsmaÜ Efendi Kıraathanesi *bak.* Kıraathaneler

İsmaü Ferruh Efendi II:136a, 165b,

V:257b, 307b. **İsmaü Gaspıralı VII:224a.**

İsmaü Hakkı (Bereketzade) VI:482b. **İsmaÜ Hakkı** (İzmirli) II:564b. **İsmaÜ Hakkı** (ö. 1912, Manastırlı)

VI:482b. **İsmail Hakkı** (Tuluatçı) L91b.

İsmail Hakkı Bey (Bahriye yüzbaşısı)

VL:20c. **İsmaÜ Hakkı Bey** (Milashlı) VII:67b.

İsmaÜ Hakkı Bey (ö. 1927, Muallim) *mad.* IV:214a, I:200c, II:142a, 557a, 557c, III:135c, 296a, IV:421a, V:69a, 140a, VL11c, 134a, 299a, 308c, 539b, VIL563a.

İsmaÜ Hakkı Bey (Ressam) IL122b.

İsmaÜ Hakkı Bursevî (ö. 1724) L136a, IL395a, 397a.

ilgili madde:

Celvetîlik IL394c

İsmaü Hakkı Efendi (Kütahyavî, Evli-yazade) Vü:172c.

İsmaÜ Hakkı Efendi (ö. 1819) VIL111b.

İsmaÜ Hakkı Efendi (ö. 1841) VL38c,

60a. **İsmaü Hakkı Efendi** (ö. 1878) IV:377a.

İsmaÜ Hakkı Efendi (ö 1911, Hacı Hafız) VL39c, 395c, VIL548a.

İsmaü Hakkı Efendi (ö. 1981, Şeyh)

IV:210a. **İsmaü Hakkı Paşa** (Amasya Valisi)

V:5c. **İsmaÜ Hakkı Paşa** (Debre Mebusu)

IV:215b. **İsmaÜ Hilmi Efendi** (ö. 1824) IV:373b,

VI:329a, VIL559a. **İsmaÜ Hilmi Efendi** (ö. 1909, Küçük)

VL329a. **İsmaÜ Hulusi Dede** (ö. 1804) V:429a,

VII:348b.

İsmaÜ Kudsî Efendi (ö. 1645) VII:121c. **İsmaü Mahir Efendi** II:559a.

İsmaü Maşukî (ö. 1529, Oğlan Şeyh) *mad.* IV:214c, I:13b, 44b, 171b, 191a, 417b, II:104c, IV:49a, 125c, 499a, V:380c, 381c, VLL334b.

İsmaÜ Necati Efendi (ö. 1789) VL392b, VIL223c.

İsmaü Necati Efendi (ö. 1918, Şeyh)

III448a, VL37b. **İsmaÜ Nimetullah Efendi** (ö. 1914,

Şeyh) VL99a.

İsmaÜ Paşa (Gürcü) (?, ? - 1737, Sakız) Sadrazam. Kölelikten yetişti. Bağdat beylerbeyiyken 1735'te sadrazamlığa getirildi. Rüşvet ve yolsuzluk nedeniyle 5 ay sonra görevden alınarak Sakız'a sürüldü.

V:249a.

İsmaü Paşa (ö. 1879, Hekim) IV:40b.

İsmaÜ Paşa (1830, Kahire - 1895, İstanbul) Mısır hıdivi. Amcası Said Paşa' mn ölümü üzerine 1865'te Mısır va-

İsmail Paşa Yalısı

224

225

İstanbul Hastanesi

lisi oldu ve 18ö7'de hıdiv unvanı alarak içişlerinde bağımsızlık kazandı, Sudan'ı denetim altına alma girişimi ve büyük harcamalar gerektiren projeleri dış borçları yüksek düzeye çıkardı ve Mısır'ın İngiliz egemenliğine girmesine zemin hazırladı. II. Ab-dülhamid tarafından 1879'da görevden alındı.

I:23a, 51b, 69b, III:170c, IV:59c, VI:531b, VII:442b.

İsmail Paşa Yalısı (Beylerbeyi) *mad. IV:215b*, II:201c, 203b.

İsmail Paşa Yalısı (Kandilli) *mad. IV:215c*.

İsmail Paşa Yalısı (Sarıyer) *mad. IV: 2 16a*.

İsmail Rıfat Efendi III:391a.

İsmail Rumî (ö. 1631, Şeyh Tosyalı) IV:369c.

İlgili -maddeler:

Kadirîhane Tekkesi IV:3ö9c

Kadirîlik IV:372a **İsmail Rumî Âsitânesi** IV:373a. **İsmail Rumî Efendi** (ö. 1899) VII:331a.

İsmail Rumî Tekkesi *bak.* Kadirîhane Tekkesi

İsmail Rusûhî Dede (ö. 163D III:362a, 364b, IV:482c, V:425a, VII:166b.

İsmaU Rusûhî Dede Türbesi III:363a, 365a.

İsmaU Safa VI:299a, 397a, VII:359b.

İsmail Sıdkî Efendi (ö. 1830, Şeyh Seyyid el-Hac) V:474c, VI:392c.

İsmaU Ümidî Efendi (ö. 1694) V:149b.

İsmaU Ziyaeddin Efendi (Ziyaî) (?, ? -1765, İstanbul) Tarihçi, şair. Heki-moğlu Ali

Paşa'nın oğludur. Müderrislik ve kadılık görevlerinde bulundu. "Ziyaî" mahlası ile şiirler yazdı. *Vekayiname* adlı tarihi 1727-1757 arasındaki olaylarını kapsar. Ayrıca babasının yaşamını anlatan kısaca *Ta-rih-i Ali Paşa* denen *Metâliü'l-Aliyye fî Gurretü 'l-Gâliyye* adlı bir eseri daha vardır. Babasının türbesine gömülüdür.

İsmaU Zühdi (?, İstanbul - 1731, İstanbul) Hattat. Yedikuleli Seyyid Abdullah'tan ders aldı. Daha sonra Ambarî-zade Derviş Ali'den de yazı meşk etti. Hocalarının ölümü üzerine Suyol-cuzade Mehmed Necib Efendi'den icazetname aldı. Çok güçlü bir hattat olmasına rağmen eserleri azdır. Bunda hastalıklı olmasının rolü olduğu zannedilmektedir. Şeyh Hamdullah ekolüne bağlıdır. Yazıdaki ustalığı dolayısıyla "şeyh-i sani" unvanını kazanmış, ayrıca 1806'da ölen İsmail Zühdi' den ayırmak için Eski Zühdi veya Zühdi Ağa gibi adlarla da anılmıştır.

VII:165b.

İsmaU Zühdi (?, Ünye - 1806, İstanbul) Hattat. Ünlü hattat Mustafa Rakım'ın ağabeyidir. Hattı, Ahmed Hıfzı Efendi'den öğrendikten sonra saraya hat hocası oldu. Eyüp'teki Şah Sultan Tür-besi'nin yazıları onun eseridir. Celi yazının gelişmesinde rolü olmuştur. Eserleri müze ve koleksiyonlardadır.

VTI:412c.

İsmaU Zühdi Efendi (ö. 1766, Seyyid) VH:7a.

İsmaU Zühdi Efendi (ö. 1855, Şeyh Hoca) I:55b.

İsmaU Zühdi Efendi (Şeyh Körükçü) *İlgili madde*: Körükçü Tekkesi V:95c

İsmaU Zühdi Paşa (Altunîzade) *mad. IV:216b*, I:227c, I

İlgili maddeler: Altunîzade I:229c Altunîzade Köşkü I:230b Altunîzade Külliyesi I:230c

İsmaU Zühdi Bey III:254b.

İsmen, Muvaffak V:480c.

İsmet (Müstecabîzade) IV:564a, VI:459b.

İsmet Ağa (?, ? - 1870, İstanbul) Bestekâr ve tanburi. Enderun'da yetişti. II. Mahmud, Abdülmecid ve Abdülaziz dönemlerinde sarayın fasıl heyetinde sazendeydi. Aynı zamanda Enderun'da musiki hocası olarak görev yaptı. II. Mahmud'un musahipliğine kadar yükseldi. Mevlevî olan İsmet Ağa üç Mev-levî ayini bestelediye de bunlar günümüze ulaşmamıştır. Günümüze ulaşan eserlerinin sayısı 60 kadardır. Kendi düzenlediği rahatfeza makamında da eserler vermiştir. "Suzidil "Ülfetin geçti efendim arası...", nihavent "Seni tenhada bir bulsam" en sevilen iki sarkışıdır.

V:421b.

İsmet Bey (1847, İstanbul - 1917, İstanbul) Şehremini. Babasının vali olduğu

Beyrut'ta öğrenim gördü. Beyoğlu mutasarrıflığında, belediye meclisi üyeliğinde, şehremini yardımcılığında bulundu. 1914'te İstanbul mebusu seçildi. Kasım 1914-Şubat 1915 arasında İstanbul vali vekilli ve şehreminliği yaptı.

VILISOB.

İsmet Bey Medresesi Fatih İlçesi'nde, Fındıkzade civarında, Yüksekaldı-rım'da, Defterdar Ahmed Çelebi Ma-hallesi'nde İsmet Bey Camii'nin yanında dört odacıktan ibaret küçük bir medreseydi. 1918'de harabe halindeki medrese, cami ile birlikte küçük bir külliye meydana getiriyordu.

İsmet Efendi (Fındıklık) (1845, İstanbul -1904, İstanbul) Saray kitapçısı olduğundan yaşamım İstanbul kütüphane-lerindeki değerli eserleri ve yazmaları incelemekle geçirdi. Osmanlı bilginlerinin biyografilerini derledi. Taşköp-rüzade'nin *Şakaikü'l-Nu'maniyye* adlı eserme sonuncu zeyli *Tekmiletü's-Şa-*

kaikfi Hakk Ehlü 'l-Hakaik adıyla yazdı. Bu eser, 1721 yılından 1896 yılına kadar yaşayan bilginlerin, şeyhlerin biyografilerini vermektedir.

IV:445a.

İsmet Efendi Tekkesi *mad. IV:216c, VI:37a.*

İsmet Paşa Mahallesi Bayrampaşa İlçesi'nde yer alır. Kocatepe, Murat Paşa, Yeni Doğan, Altın Tepsi mahalleleri, Orta Mahalle ve Esenler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.088'dir. II: 110a.

İsmetî (?, İstanbul - 1665, İstanbul) Divan şairi. Medrese eğitiminden sonra müderrislik, kadılık ve kazaskerlik yaptı. *Divan'ı*, 1974'te Latin harfleriyle yayımlandı. Kendi çağının önde gelen ve yazdıkları yoğun duyguyla yüklü bir şairiydi.

İsmihan Sultan *bak. Esmahan Sultan*

İsmihan Sultan Medresesi Eski kayıtlarda Fatih İlçesi'nde, Çarşamba Pazarı civarında, Katip Muslihiddin Mahal-lesi'nde olduğu bilinen medrese II. Se-lim'in kızı İsmihan (Esmahan) Sultan (ö. 1585) için, kocası Sokollu Mehmed Paşa (ö. 1579) tarafından yaptırılmıştır. "Hemşire Sultan" ve "Yazılı Medrese" de demlen yapının Sinan Paşa (Fethiye) Medresesi'nin yanında ve Fethiye Camii'nin avlusunda yer aldığı sanılıyor.

İspanya Elçiliği Korusu *bak. Korular İspanya Elçüiği Yazlığı mad. IV-.21 lc.*

İspirtizma İki aylık ruhlar âlemi dergisi. 1909-1911 arasında yayımlandı. Müdürü Bahaeddin'di.

İspirto ve İspirtolu İçkUer İnhisarı İdaresi IV:133c.

İstanbul *bak. Stamboul*

İstanbul Haftada üç kez yayımlanan dergi. 24 Eylül 1867-15 Mayıs 1869 tarihlerinde Mehmed Arif tarafından yayımlandı.

İstanbul Günlük gazete. 1868-1869 arasında Mehmed Arif tarafından yayımlandı.

İstanbul Günlük gazete. 1919'da Said Molla tarafından yayımlandı.

İstanbul On beş günlük dergi. 1921'de Emraz-ı Cildiyye ve Efrenkiye Cemiyeti tarafından yayımlandı.

İstanbul 1943-1948 arasında Eminönü Halkevi tarafından çıkarılan dergi. *Yeni Türk* dergisinin kapanmasından sonra doğan boşluğu doldurmak için çıkarıldı ve tek bir halkevinin değil de İstanbul'da faaliyette bulunan halkevlerinin yayın organı olarak planlandı. İlk dönem halkevi dergilerinden farklı olarak, magazin haberleri ile güncel konu ve haberlere daha fazla yer verdi. İmtiyaz sahibi Hamit Ongunsu, yayın müdürü Neşet Halil Atay idi. İlk serisi 75 sayı çıktı. İkinci seri de 24 sa-

yı yayımlandıktan sonra kapandı. Faz-la bir etki yaratmayan dergi popüler dergicilik alanında öncü sayılabilir. Kapaklarında bulunan fotoğraflar da bugün için yarı belge değerindedir.

İstanbul Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı tarafından yayımlanan üç aylık dergi. Nisan 1992'de Zeynep Avcı yönetiminde çıkmaya başladı. İçeriğini İstanbul'la ilgili tarih, sosyoloji, şehircilik, mimarlık alanlarında yazılar oluşturdu.

İstanbul Adliyesi L326a, III:152c. *ilgili madde:* Adliye Sarayı I:85a

İstanbul Ağası *mad. IV:218a*, I:61c.

İstanbul-Ankara Devlet Yolu II:499a.

İstanbul-Ankara Uçağı İstanbul'dan Ankara'ya ilk deneme uçuşu 14 Şubat 1925'te gerçekleşti. İlk sivil posta ve yolcu uçak taşımacılığı ise 3 Mart 1933'te başlatıldı. Amerika'dan alınan King Bird tipi çift motorlu ve 4 yolcu taşıyabilen bir uçak Amerikalı pilot ve mürettebat tarafından güçlükle Ankara'ya götürülebildi. 15 Nisan 1933'ten itibaren ise İstanbul-Ankara arasında tarifeli posta seferleri başlatıldı. O gün saat 8.30'da İstanbul'dan kalkan uçak 2,5 saatte Ankara'ya ulaştı. Öğleden sonra İstanbul'a döndü.

İstanbul AnsiklopedUeri *mad.*

IV:218c, I:172a, 176a, 176b, V:43a.

ilgili maddeler: Bozcah, Sabiha II:318c Koçu, Reşad Ekrem V:41b **İstanbul Araştırmaları** IV:251c.

İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü

I:383c. **İstanbul Atatürk Yüksek Öğretmen**

Okulu I:383c. **İstanbul A-Z Rehber-Atlas** III:560c.

İstanbul Bakırköy Emraz-ı Akliye ve Asabiye Hastanesi II: 1 a.

İstanbul Balıkhanesi Merkez

Müdürlüğü III:43c. İstanbul Bankası II:47b, 48a, 48b. İstanbul Barosu Cemiyeti II:59b, 60b.

İstanbul Barosu Yardımlaşma Sandığı

II:61a.

İstanbul Baruthanesi *bak.* Bakırköy Baruthanesi

İstanbul Belediyesi Memur ve Müstahdemler Yardım Cemiyeti 5 Ocak 1933'te kuruldu. Ölüm yardımı başta olmak üzere üyelerine ve ölüm halinde geride kalan ailelerine maddi desteği amaçlıyordu. Merkezi İstanbul Belediyesi'nde olan cemiyetin üye sayısı kuruluşundan iki yıl sonra 200'e varmıştı.

İstanbul Bienali IV:230b.

İstanbul Cebeci Ocağı II:390b.

İstanbul Çarşısı Aylık dergi. Ali Hayri tarafından 1928'de tek sayı yayımlandı.

İstanbul Çiğdemi Bilimsel adı *Crocus olivieri subsp. Istanbulensis* olan 1-4 yapraklı, sarı çiçekli, çokyıllık ve yumrulu bir bitkidir. Yumrunun üzeri lifli bir kabukla kaplıdır. İlkbahar mevsiminde (mart) çiçek açar. Türkiye'de yalnız Alemdağ ormanlarında yetişmektedir.

İstanbul Dağcılık İhtisas Kulübü

II:542b.

İstanbul Darülfünunu II: 561a. İstanbul Darülmüallimi II:568c. İstanbul Defterdarlığı I:523a, II:371a.

İstanbul Defterdarlığı Memurları Yardım Cemiyeti 19 Temmuz 1944'te kuruldu. Genel merkezi İstanbul Defterdarlığı'nda bulunan cemiyetin amacı üyelerine maddi yardım sağlamaktır.

İstanbul Deniz Hastanesi *bak.* Bahriye Merkez Hastanesi

İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Galerisi (Beyoğlu) VI:437b.

İstanbul Devlet Konservatuvarı

III:45a.

İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi VII:528c.

İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası

bak. Devlet Senfoni Orkestrası

İstanbul Dünya Yerel Yönetim, Demokrasi Akademisi III: 1 8a.

İstanbul Ebe Okulu IILISb.

İstanbul Efendisi Opereti I:200c,

VI:198c. **İstanbul Eğitim Enstitüsü I:383c,**

VI:58b. **İstanbul Ekspres Gazetesi** L214a.

İstanbul Elektrik İşleri Umum Müdürlüğü I:479b.

İstanbul Elektrik, Tramvay ve Tünel İşletmeleri *bak.* İETT

İstanbul Enstitüsü III:61c, IV:221b,

223a. **İstanbul Enstitüsü Dergisi** *mad.*

IV:221b.

İstanbul Erkek LiselÜer Vakfı I:212a. **İstanbul Erkek Lisesi** *bak.* İstanbul Li-
sesi **İstanbul Erkek Muallim Mektebi**

II:568b, 568c.

İstanbul Eski Eserleri Koruma Encümeni *mad. IV: 222a, V:369b, VL197b,*
VII:235c.

ilgili madde:

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma

Kurulu V: 170a

İstanbul Esnaf Bankası II:48b. **İstanbul Esnaf Cemiyetleri Hastanesi**

İstanbul Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği IIL216a.

İstanbul Esnaf ve Zanaatkarlar Birliği

II:76b.

İstanbul Etibba Muhadenet ve Teavün

Cemiyeti VL26c. **İstanbul Festivali** III:68c. *ilgili maddeler:*

İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı LV:229c

İstanbul Fetih Cemiyeti *mad. IV222c, IL87b, 175c, IIL272a, VII:413a.*

ilgili maddeler:

Ayverdi, Ekrem Hakkı I:498b

Fetih Bayramı III:305b

İstanbul Enstitüsü Dergisi IV:221b

Yahya Kemal Müzesi VII:413a **İstanbul Fuarmoni Oda Orkestrası**

V:533a.

İstanbul Film IIL318c. **İstanbul Fotoğraf Günleri** IV:223b.

İstanbul Fotoğraf ve Sinema

Amatörleri Derneği *mad. IV223b.*

İstanbul Gaz Dağıtım Sanayii ve Ticaret AŞ (İGDAŞ) III:76a, 176b.

İstanbul Gazete Sahipleri Cemiyeti

IL73a.

İstanbul Gelişim Orkestrası V:534c.

İstanbul Golf Kulübü 1895'te kuruldu. Okmeydam'nda 12 delikten oluşan bir golf sahası vardı. 1911'de Boğaziçi Golf Kulübü adıyla yeni bir kulüp daha kuruldu. Varlığını 1923'e kadar sürdüren bu kulübün 30 üyesi vardı. İstanbul Golf Kulübü 1920'de Maslak'ta yeni bir sahaya kavuştu. 1922'de kulüp binası inşa edildi ve delik sayısı 18'e çıkarıldı. 1923'te üye sayısı 60'a ulaştı. İstanbul Golf Kulübü 1952'de Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nce tescil edilerek Tenis Federasyonu'na bağlandı. Bugün Yeni Levent'te bulunan golf sahası, arazinin 1972'de Harb Akademileri Komutanlığı'na geçmesiyle daraltıldı ve 9 delikli oldu. Günümüzde İstanbul Golf Spor İhtisas Kulübü adıyla faaliyet göstermektedir. Tur sayısı 2.405 m olan sahanın halen standart par sayısı 34'tür.

İstanbul Göğüs-Kalp ve Damar Cerrahisi Merkezi Haydarpaşa'da Tıbbiye Caddesi'ndedir. 1962'de Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı olarak kuruldu. Kardiyoloji ve göğüs-kalp-damar cerrahisi alanında uzmanlaşmış bir özel dal hastanesidir. Toplam yatak sayısı 200'dür. Yataklar bir bütün olup servislere ayrılmamıştır. Ayrıca 15 yataklı bir ameliyat sonrası bakım odası ile 11 yataklı bir koroner yoğun bakım ünitesi bulunmaktadır. Doğrudan doğruya başvuran veya bağlı alt kuruluşlardan şevkle gelen hastaları kabul etmektedir.

İstanbul Haberleri IV:252a

İstanbul Hastanesi Samatya'dadır. Sosyal Sigortalar Kurumu'na bağlı olarak 1960'ta faaliyete geçti. Tam teşekküllü bir ihtisas hastanesidir. Toplam yatak sayısı 804'tür. Dermatoloji, fizik tedavi, genel cerrahi, göz hastalıkları, iç

istanbul Hatırası

226

227

İstanbul Süseni

hastalıkları, kadın hastalıkları ve doğum, kulak-burun-boğaz, nöroloji, ortopedi ve üroloji olmak üzere toplam 10 servisi bulunmaktadır.

İstanbul Hatırası Üzerinde bu ibare de yazılı olan, çiçekler, saksılar, havuz, çardak, Kız Kulesi, cami, kuş, bayrak, köşk resimleri ve manzaraları ile desenli siyah dekor bezlerinin önünde, sokak fotoğrafçısına veya fotoğrafhanede çektirilen resimler, anı olarak saklanır; memlekete gönderilirdi. İstanbul'da askerlik yapanlarla iş için gelen gençlerin çektiydikleri İstanbul hatıraları için bazı hilelere de başvurulur, örneğin fotoğrafçılar, resim çektirenlere, kravat, takım elbise temin

ederler, isterlerse önlerine kitap yığarlar, şapka (daha eskiden fes) giydirebilirler, kâtip gibi gözükmek isteyenlerin önlerine yazı masası takımı, sumen koyarlar hatta fotomontaj tekniği ile yanı başına ünlü bir artistin veya güzel bir hanımın portresini eklerler, bazen de fotoğraf çektirenin portresini, İstanbul manzaralı bir kartpostalın köşesine tab ederlerdi.

İstanbul Hisarlar Müdürlüğü III:177c. **İstanbul Hokey Ligi** IV:82c.

İstanbul İktisat Kongresi *mad. IV:223c*, II:76b.

İstanbul İlkokullarında Okuyan Çocuklara Yardım Cemiyeti 29 Şubat 1940'ta, İstanbul'da, ilkokullarda okuyan öğrencilere yardım amacıyla İstanbul'un çeşitli ilçelerinde aynı adla kurulmuş derneklerin bağlı olduğu üst kuruluş. Tüzüğünde amacı "İlkokullarda okuyan çocuklara yardım maksadıyla kurulmuş cemiyetlerin faaliyetini tanzim, muhtaç çocuklara yardım etmek" olarak belirtilmişti. CHP'nin bir yan örgütüydü. Merkezi CHP il merkezi binasındaydı. 1947'de başkanı Ha-mit Ongunsu'ydu.

İstanbul İşçi Sendikaları Birliği *mad. IV.-225a*, 284a, 290a, VL458b, 524b.

İstanbul İşçi Tesanüt ve Teavün Cemiyeti IV:242b.

İstanbul İşçi Teşkilatları Heyet-i Müttehidesi *mad. IV:225c*, 289c.

İstanbul İşveren Sendikaları Birliği

mad. IV:226a, 300b.

İstanbul Kadılığı *mad. IV:226b*, 137a, 257c, VII:149c, 364b.

Bâb Nâibliği L513a

İstanbul Kâğıdı Divan-ı Hümayun kalemlerinde kullanılan, kalın, dayanıklı özel bir kâğıt türü. Gerek İstanbul'da imal edilen bu kâğıt, gerekse, battal kâğıt, Habeşi kâğıt, fıstıklı kâğıt, telhis kâğıdı, abadi kâğıt vb, Divan-ı Hümayun'da hazırlanan name, hüküm, ferman, kaime, tahrirat, telhis için ayrı ayrı hazırlanıp boyutlandırılırdı.

İstanbul Kartpostalı IIL34la.

İstanbul Kaymakamı *bak.* Sadaret Kaymakamı

İstanbul Kemhası Kemha denen kumaşın İstanbul'daki tezgâhlarda dokunan türü. İpekten ve havsız kadife görünümünde çok kaliteli bu kumaş, Avrupa'dan ithal edilen kemha-yı frengiye göre daha pahalıydı.

İstanbul Kısa Film Şenliği IV:223b.

İstanbul **Kız** Lisesi *mad. W-.228c*, I:95b,

II:371b, V:219a, VII:69b. **İstanbul Kız Muallim Mektebi** II:5ö7a. İstanbul Kız Sultanisi IV:229a, VII:69b. İstanbul Kitaplığı *mad. W-.229a*, V:175a.

Gülersoy, Çelik IIL463c

İstanbul Klasik Türk Müziği Korusu

III:45a.

İstanbul Konferansı Sırbistan olayları nedeniyle İstanbul'daki Fransız elçi-siyle görüşmeler yapılarak 8 Eylül 1862'de İngiltere, Avusturya ve Sırbistan delegelerinin de katıldığı İstanbul Konferansı sonunda bir antlaşma imzalandı. Buna göre, Osmanlı Devleti Sokod ve Oujtza kalelerini Sırlara bırakmayı kabul etti.

İstanbul Konferansı Fransa'nın isteği üzerine, Mısır'daki Fransa ve İngiltere çıkarlarının görüşülmesi için İstanbul'da toplanan (23 Haziran 1882) bu konferansa, II. Abdülhamid Osmanlı Devleti adına delegelerin katılmasını istemedi. Böylece Osmanlı Devleti'nin başkentinde ve bu devleti doğrudan ilgilendiren konularda toplanan konferans, Osmanlı delegeleri olmaksızın çalışmaya başladı. Bu konferansın sonucu beklenmeden de İngiltere donanması Mısır'ı resmen işgal etti.

İstanbul Konferansı Said Paşa'nın başkanlığında İstanbul'da toplanan (5 Kasım 1885) bu konferansta büyük devletlerin elçileri de bulundular. Gündem, Doğu Rumeli sorunlarından oluşmaktaydı. Görüşmeler sürerken 14 Kasım'da Sırbistan, Bulgaristan'a savaş ilan etti. 25 Kasım'da sonuçlanan konferansta alınan karar gereği II. Abdülhamid Doğu Rumeli'ye bir komiser atayacakken Bulgaristan Sırbistan'ı yenilgiye uğrattı. Konferans kararları da uygulanamadı. Bu yüzden ikinci kez bir konferans toplandı ve 5 Nisan 1886'da yeni kararlar alındı.

İstanbul Konferansı Osmanlı-Yunan Savaşı 20 Mayıs 1897'de imzalanan mütareke ile sona erdi. Barış için de İstanbul'da devletlerarası bir konferans toplanması kabul edildi. Konferans 4 ay sürdü. Teselya'da bir kısım toprakların Osmanlı Devleti'ne bırakılması koşulu ile 13 Kasım 1897'de barış imzalandı. Gerek savaş sırasında kazanılan zaferler gerekse İstanbul Konferansı, II. Abdülhamid'in saygınlığını ayrıca Osmanlı ordusunun yeniden yapılanmasında etkili olan Alman-

ya'nın nüfuzunu artırdı.

İstanbul Konservatuarı *bak.* Belediye Konservatuarı

İstanbul Konservatuarı İcra Heyeti

III:296a.

İstanbul Kulübü 8 Ocak 1914'te "üyeleri arasında içtimai münasebetlerin inkişafına çalışmak, okuma salonlarında kitap ve gazeteler bulundurmak" amacıyla kurulmuş; zaman zaman faaliyetlerine ara vermiş, 1950'lere kadar yaşamış kulüp. Merkezi Taksim' de, Ağaçalı Caddesi'ndeydi. 1947'de yöneticileri Etem Soysal (başkan), J. W. Kernick, Dr. Suphi Nejat, Muhlis Erdener, Ragıp Özdemiroğlu, Kenan Şeşbeş, K. Mavridis, E. C. Taylor, J. H. Valton, Lorain Rebul, J. W. Perkins'ti.

İstanbul Kültür Sarayı *bak.* Atatürk Kültür Merkezi

İstanbul Kültür Sevenler Derneği 28

Mart 1947'de, tüzüğüne göre "üyelerinin manevi şahsiyetini yükseltmek, muhtaç öğrencilere maddi ve manevi yardımda bulunmak" amacıyla kurulmuş azınlık derneği. Merkezi Beyoğlu'nda Bekâr Sokağı'ndaydı. Kurucuları Hristaki Angelidis (başkan), Alek-sandros Koroginidis, Yorgi Elefropu-los, Sotiri Konturopolis, Mihalis Papa, Yorgi Karapecas, Yani Amasdidis, Va-sil Mecis, Mihael Nikolaidis'ti.

İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi

bak. İstanbul Ansiklopedileri

İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı *mad.*

IV:229c, I:470b.

İlgili madde:

Eczacıbaşı, Nejad IIL126a **İstanbul Lepra Hastanesi** II:456c. **İstanbul Leyli İdadisi** IV: 232a. **İstanbul Liman İnhisarı** TAŞ V:216b. **İstanbul Liman İşleri Türk Anonim**

Şirketi IL76b, V216b.

İstanbul Liman İşleri Umum Müdürlüğü V:216c.

İstanbul Liman İşletmesi III:424c, V:216c.

İstanbul Limanı IIL26c.

İstanbul Limanı ve Mülhakatı Maden Kömürü Yükleme ve Boşaltma Kömür İşçileri Cemiyeti 18 Mayıs 1944'te kuruldu. Amacını "işçilerin çalışmalarını intizam altına almak" olarak belirleyen dernek, gerçekte liman hamalları arasında sık sık çıkan olayları ve huzursuzlukları önlemeyi; liman hamallarının ağır iş koşulları ve ücret sorunları yüzünden sık sık baş vurdukları kısa süreli iş bırakma eylemleri sırasında dışardan hamal getirerek çalıştırılmasını engelleyerek yükleme-boşaltma işçilerinin haklarını korumayı amaçlıyordu. ' ^

İstanbul Lisesi *mad.* *IV:232a, L5b, IL371b, V:219a, VI:119b.*

Babahindi Süha I:518a

İstanbul Maarif Kitaphanesi

IV:232b, VII:449a.

İstanbul Macar Tebaası Cemiyeti 4 Haziran 1941'de, İstanbul'da bulunan Macar tabiyetindeki kişilere yardım amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Beyoğlu, İstiklal Caddesi'nde, Lüksemburg Apartmanı'ndaydı.

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası

II:301a.

İstanbul Mensucat İşçileri Sendikası

Ekim 1947'de, yeni sendikalar yasasının çıkmasından sonra İstanbul'da kurulan ilk sendikalardandır. Kurucuları İlyas Hasan Yeşilırmak, Ahmet Galip Üstün, İbrahim Hasan Özatilla, Hüseyin Dokur, Osman Çalışkan, Bekir Osman Kan, Hüseyin Kemal Yolsal, Nuri Hayri Kutlu, Ahmet Sefer Hoş-renk, Hüseyin Haydar, Ali Rıza Gör-cek adlı işçilerdi.

İstanbul Milli İşçi Sendikaları Birliği

IV:225b.

İstanbul Muahedesi 1649'da Avusturya ile imzalanan anlaşma. Daha önce Viyana'ya gönderilmiş bulunan Kapıcı-başı Hasan Ağa, Avusturya'nın İstanbul elçisi Schmidt de Scharzenhorn ile İstanbul'a döndü. Süresinin bitimine üç yıl kalan Zıttorok Antlaşma-sı'nın (1606) 20 yıl daha uzatılması amacıyla yapılan görüşmeler sonunda söz konusu antlaşmanın yenilenmesini öngören İstanbul Muahedesi 1649'da imzalandı.

İstanbul Muahedesi 1700'de Rusya ile imzalanan anlaşma. Karlofça Antlaşması'ndan (1699) sonra, Rus Çarı Büyük Petro, Azak'ta yaptırttığı kalyonlardan biriyle 1700'de İstanbul'a bir orta elçi gönderdi. Rus elçisi, Ayasof-ya'daki Silahdar Mustafa Paşa Kona-ğı'nda Reisülküttab Ramî Mehmed Efendi, Baştercüman İskerletzade Mav-rokordato Efendi ile görüşmeler yaptı. Rusya ile 14 maddelik bir antlaşma imzalandı.

İstanbul Muallimleri Yardımlaşma Birliği 16 Aralık 1946'da kuruldu. İstanbul'daki her çeşit öğretim kurumunda çalışan öğretmenleri birleştirmeyi, aralarında irtibat kurmayı, gelir düzeylerini yükseltebilmek için bir baskı grubu haline getirebilmeyi amaçlıyordu. Tüzüğünde amacım "yardım ve dayanışma" olarak belirtiyordu. Birlik, "İstanbul Öğretmenleri Yardım Ce-miyeti"nin çalışmalarım yetersiz görmüş ve iktidara bağımlı sayılan bu cemiyete karşı alternatif olarak kurulmuştu.

İstanbul Muhafızlığı Dairesi II:126c.

İstanbul Mukataası İstanbul'da elde edilen hazine gelirlerindendi. Özel kişilere, belirli süreler veya malikane olarak iltizama verilen topraklardan elde edilirdi. İpekten alınan "mizan resmi", altın ve gümüşten alınan

"damga resmi" de buna eklenirdi. İstanbul mukataası ile ilgili idare İstanbul ve Edirne'nin zahiresini, Yenişehir ve Tırhala mukataalarından sağlama işini de yürütürdü.

İstanbul Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti

VII:18b.

İstanbul Müftülüğü I:95b. İstanbul Oda Korosu VII:402b.

İstanbul Oda Orkestrası V:532c, VII:145a.

İstanbul Operet Heyeti 1911'de kurulan, repertuvarında daha çok müzikli oyunlara, operetlere yer veren topluluk. Kaptanzade Ali Rıza Bey'in desteğiyle çalışmalarına başlayan topluluk ilk olarak Musahipzade Celal'in *İstanbul Efendisi*, *Yedekçi*, *Kaşıkçılar*, *Macun Hokkası*, *Demirbaş Sari* gibi yapıtları olmak üzere, doğrudan doğruya Türk yaşamından alınma konuları geleneksel müzikle birleştirmeyi denedi ve başarılı oldu. Muhlis Sabahattin (Ezgi), Kaptanzade Ali Rıza Bey, Mehmet Ferid, Ali Nihad ve başka birçok yazarın yapıtları ilk kez bu topluluk tarafından sahnelendi. Çalışmalarını 10 yıl kadar sürdüren toplulukta Hakkı Necip (Ağrıman), Cemal Sahir (Kehlibağcıoğlu), İsmail Hakkı, Agopyan, Peruz, Virjin gibi dönemin tanınmış ve sevilen sanatçıları yer almıştı.

I:200c, VI:134a, 202c. **İstanbul Opereti** III:154c, IV:214b,

241c, 444a. **İstanbul Otelcilik Okulu** I:255c.

İstanbul Öğretmenleri Yardım Cemiyeti 13 Ağustos 1936'da kuruldu. Amacını üyelerin ölümü durumunda ailelerine yardım etmek şeklinde belirlemişti. Merkezi İstanbul Maarif Müdürlüğü olan cemiyet, üyelerinin haklarını yeterince koruyamamakla sık sık eleştiriliyordu. 1947'de üye sayısı 900'ü buluyordu. 1946'da kurulan İstanbul Muallimleri Yardımlaşma Birli-ği'nin kuruluşdaki iddiası cemiyetin yerine getiremediği görevleri başarmaktı.

İstanbul Örgütü VT:3ö5a.

İstanbul Özel Okul Öğretmenleri Yardım Sandığı 5 Ekim 1946'da kuruldu. İstanbul özel okulların en fazla olduğu kenti. Öğretmen örgütlenmesinin İstanbul'daki ilklerinden olan sandık, amacını üyelere maddi yardımda bulunmak ve dayanışmayı sağlamak olarak belirlemişti.

İstanbul Payesi İlmiye sınıfında bir rütbe. Haremeyn kadılığı rütbesinden bu onursal aşamaya yükselenler, bekleme süresi dolduğunda İstanbul kadılığına veya Anadolu kazaskerliğine yükselirdi. İstanbul kadılığından açığa alınanlara ise İstanbul mazulü denirdi.

İstanbul Piyasa Gazetesi (*Stamboul Pi-*

assa Gazettası) Haftada iki kez yayımlanan gazete. Sosyal, iktisadi, ticari konularda ve fen alanında makaleler yayımlayan gazete Dr. Sabit tarafından Türkçe ve Fransızca olarak çıkarıldı. İstanbul Belediye Kütüphanesi'nde 1924 tarihli dört nüshası bulunmaktadır.

İstanbul Polis Müdürlüğü III:458c. **İstanbul Polis Okulu** III:458c. **İstanbul Radyoevi** bak. Radyo **İstanbul Radyosu** bak. Radyo **İstanbul Rasathanesi** mad. IV:233a, V:503b, VI:307a, 379b.

İlgili madde:

Kandilli Rasathanesi IV:41lc **İstanbul Rehberi** III:560c. **İstanbul Rıhtımları Şirketi** V:216b.

İstanbul Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü

II:553c, IV:511a.

İstanbul Rum Edebiyat Derneği *bak.* Elinikos Filologyikos Siloğos Konstantinopoleos

İstanbul Salonu Sergileri VII:565c.

İstanbul Sanat Bayramı 1977'de ilki, 1979'da ikincisi düzenlenen, o zamanki adıyla Devlet Güzel Sanatlar Akademi'nin organize ettiği sanat etkinlikleri. Etkinlik boyunca Türk sanatının sorunların gündemine alan bilimsel toplantılar, çeşitli sergiler, kent mekânlarının canlandırılması, perde ve sahne gösterileri ile bir güzel sanatlar parkının gerçekleştirilmesi bayramın amaçları arasındaydı.

İstanbul Sanatları Çarşısı II:392c. **İstanbul Sanayi Nâzım Planı** II:280b. **İstanbul Saraçhanesi** VI:457b. **İstanbul Satranç Derneği** *mad.* IV:233b. **İstanbul Sergi Sarayı** VII:252a.

İstanbul Seririyatı Aylık dergi. 1919-1951 arasında her yıl 12 sayı olarak yayımlandı. Sahibi ve başyazarı Prof. Mazhar Osman Usman'dı.

İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesi

IV:147b.

İstanbul Spor Kulübü *mad.* IV:234a.

İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi

(İSKİ) *mad.* IV:234b, I:481a, II:492c, VII:48b, 48c.

ilgili maddeler: Atıksu I:400a Su VII:47a Terkos VII:252c **İstanbul Sultanisi** FV:232a.

İstanbul Süseni Bilimsel adı *iris susiana L.* olan, 30-40 cm yükseklikte, dar yapraklı ve rizomlu bir bitkidir. Çiçekleri büyük (10-15 cm çapında), beyaz veya açık gri üzerine koyu mor damarlı ve noktalıdır. Dış periant parçalarının dibinde siyah bir leke ve koyu mor renkli tüyler bulunur. Her bir

İstanbul Şehir Rehberi

228

229

İstimplakle

sap üzerinde yalnız bir çiçek oluşur. Osmanlı döneminde İstanbul bahçelerinde bol olarak yetiştirilirdi. Bugün hemen hemen hiç kalmamıştır. Avusturya Elçisi O. G. de Busbecq tarafından 1573'te Viyana'ya götürülmüş ve

bu yolla Avrupa ülkelerine yayılmıştır. Halen Avrupa'da süs bitkisi olarak yetiştirilmektedir.

İstanbul Şehir Rehberi III:180b, 560c. İstanbul Şehri Muhipleri Cemiyeti

mad. IV:236a, I:355a, II:156b, IILölc, 308c, IV:236c, V:369b, VI:317b.

İstanbul Teknik Okulu Radyosu

VI:294a.

İstanbul Teknik Üniversitesi (iTÜ) *mad. IV:236c, III:140a, IV:52a, 415a, V:237a, VI:465b, VII:222a, 243a, 539a.*

İlgili maddeler: Mühendishane Matbaası VI: 13a

Mühendishane-i Bahri-i Hümayun VI:13b

Mühendishane-i Berri-i Hümayun VI:14b

Taşkışla VII:221a

Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı VII:314b

İstanbul Teknik Üniversitesi Denizcilik Fakültesi VII:539a.

İstanbul Teknik Üniversitesi Radyosu

VI:294a.

İstanbul Teknik Üniversitesi Spor Kulübü 1953'te kuruldu. Kulüp, okulun renkleri olan bordo-beyazı kendine forma rengi olarak seçti. Önceleri tamamen okul bünyesi içinde kalan kulüp daha sonra dışarı da açıldı. Basketbol takımı kısa zamanda güçlendi. 1967-1973 arasında 5 kez Deplasmanlı Basketbol Ligi şampiyonluğunu kazandı. Milli basketbol takımına pek çok eleman verdi. Daha sonra ekonomik nedenlerle eski gücünü yitirdi. Bir ara 2. lige düştüyse de tekrar 1. lige döndü. Kulüp bugün okulun çatısı altında yetişen mühendisler tarafından sağlanan maddi destekle ayakta durmaktadır.

İstanbul Teknik Üniversitesi Talebe Birliği I:226a.

İstanbul Televizyonu - TRT VII:243b. İstanbul Tersanesi I:500c.

İstanbul Tıp Fakültesi Hastanesi

mad. IV:241a.

İstanbul Ticaret Borsası IL300b.

İstanbul Ticaret Odası *bak. Ticaret Odaları*

İstanbul Ticaret ve Zahire Borsası

II:300c.

İstanbul Tiyatro Kumpanyası 1918-1919 sezonunda kumlan gezici tiyatro topluluğu. Kumpanya direktörü Baha Bey'di. Oyuncuları Atıf (Kaptan),

Rıfkı, Turgut, Adnan, Ulvi, Saffet, Necati, Suzan, Fehmi, kantocuları Mar-gerit ve Virjin'di.

İstanbul Tiyatrosu (Beyoğlu) *mad. IV:241c*, III:154c, IV:444a, VILSlc.

İstanbul Tiyatrosu (Direklerarası) III:60b.

İstanbul Tiyatrosu (Gedikpaşa) III:390a.

İstanbul Tramvay Amelesi Cemiyeti

mad. IV:242a.

İlgili madde:

İstanbul Umum Amele Birliği IV:246b

İstanbul Tramvay Şirketi VTI:299c.

İstanbul Tramvay Şirketi İşçileri Tesanüt ve Teavün Cemiyeti

IV:242c.

İstanbul Tüccar Derneği II:76b, IV:223c.

İstanbul Türk Anonim Su Şirketi

IV:234c, VII:48b.

İstanbul Türk İdman Birliği Ligi

II:210c.

İstanbul Türk Satranç Kulübü

IV:233b.

İstanbul Türkçesi *mad. IV:243a.* **İstanbul TV** VII:243c.

İstanbul Umum Amele Birliği

mad. IV:246b, 225c, 242b, 289c, VI:23b.

İstanbul Umum Sigorta VI:550b.

İstanbul Üniversitesi *mad. IV:247a*, I:425c, II:34c, 187b, III:140a, 165b, 305b, 347b, 550c, IV:95a, VI:400a. *ilgili madde:* Darülfünun II:559b

İstanbul Üniversitesi Çocuk Sağlığı Enstitüsü I:146b.

İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi III:63b.

İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Radyosu VI:294a.

İstanbul Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi II: 186a, 187b, 512c, III: 152a.

ilgili madde-. Zeyneb Hanım Konağı VII:549c

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi

IV:95b.

İstanbul Üniversitesi Korosu *mad. IV:249c.*

İstanbul Üniversitesi Merkez

Kütüphanesi *mad. IV:250b, IL308a, V:174c, 327b.*

İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Fidanlığı III:314b.

İstanbul Üniversitesi Öğrenci Kültür Merkezi IV: 250a.

İstanbul Üniversitesi Spor Birliği Kulübü İstanbul Üniversitesi'nin çatısı altında, 1955'te sarı-yeşil forma renk-

leriyle kuruldu. Özellikle bayanlar basketbol dalında büyük varlık gösterdi. Bayan basketbol takımı istanbul ve Türkiye şampiyonlukları kazandı. İstanbul Üniversitesi'nin çatısı altında her yıl düzenlenen spor bayramları da kulübün faaliyetine ayrı bir renk katmaktadır. Bayan basketbol takımı bugün de kulüp başkanı Prof. Dr. Kaya Çilingiroğlu ile yönetim kurulu üyesi eski milli basketbolcu Prof. Erdal Poyrazoğlu'nun da yakın ilgileriyle Deplasmanlı Bayanlar Basketbol Ligi'nde varlığını sürdürmektedir.

IL542b.

İstanbul Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi IV:33c.

İstanbul-Üsküdar Tünel Kumpanyası

I:120a.

İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri

II:375c.

İstanbul Valde Taşkızaklar *bak. Taş-kızak Tersanesi*

İstanbul Valiliği IH:l65b, 305b.

İstanbul ve Anadolu'ya Seyahat Günlüğü III:37a.

İstanbul Verem Mücadelesi Cemiyeti

II:463b.

İstanbul Vilayeti Gazetesi Osmanlı Dev-leti'nin tarihe karışması, resmi gazete *Takvim-i Vekayi'nin* kapanması ve İstanbul'un Ankara hükümetinin yönetimine girmesi üzerine Aralık 1922'de yayıma sokuldu. Ankara'dan gelen yeni kanun ve nizamnameler yanında vilayetin sıhhiye, polis, nafia, umur-ı ticaret müdürlükleri, borsa, icra tapu daireleriyle mahkemelerden gelen ilan ve kararlara sütunlarında yer verdi. Cumadan başka her gün, genellikle 4, gerektiğinde 6-8 sayfa olarak yayımlandı. Mart 1928'de 1.605. sayısında yayımına son verildi.

İstanbul Yelken Kulübü *mad. JV:251a. İlgili madde-. Yelken* VII:463a

İstanbul Yunan Spor Federasyonu

II:223a.

İstanbul Yunan Tebası Hayır Cemiyeti

27 Aralık 1933'te, İstanbul'daki Yunan Tebaası Rumların haklarını korumak ve dayanışmalarını sağlamak üzere kurulmuş, amacını tüzüğünde "içtimai, edebi ve hayır sahalarında münasebet temin etmek, muhtaç üyelere maddi ve manevi yardımda bulunmak, iş bulmak" olarak ifade eden dernek. Merkezi Beyoğlu, Meşrutiyet Caddesi, Turing Palas'taydı. 1947'de yöneticileri Dimitris Varsanis (başkan), İlya Lamyo Mustakas, Spridon Spiro, Vik-tor Kazilas, Dimitri Madiksanos, Di-onis Vonortas, Yannis Svraakis, Kostan-tin Kaptanakis, Dimitrios Manikas'tı.

İstanbul Yüksek Tahsil Gençlik Derneği 2 Temmuz 1946'da, İstanbul'da tüzüğüne göre yükseköğrenim genç-

ligine yararlı olmak amacıyla kurulmuş demek. Yönetim yeri Süleymani-ye, Mimar Sinan Caddesi, no. 114'tey-di. Genel başkanı İlhan Arda'ydı. Yönetim kurulu Nihat Sargın, Turgut Pu-ra, Zeki Pakyürek, Nevzat Özmeriç, Necati Aksoy, Moris Gabay'dan oluşuyordu. Üye sayısı 117 idi. Dernek 1951-1952'deki Türkiye Komünist Partisi tutuklamaları sırasında, partinin yan örgütü olmakla suçlanarak kapatıldı.

İstanbul Yüzme İhtisas Kulübü *mad. IV: 251 b, VI:421b, VII:540c.*

İstanbul Zer-i Mahbubu 1729'da, III. Ahmed'in adına kesilen altın paraya verilen ad. O zaman bu yeni altın için, gümüş kuruş olarak 8 kuruşluk bedel öngörülmüş, fazlaya veya noksana bozdurulması yasaklanmıştı.

İstanbul'dan Çizgiler VI:137a. **İstanbuler Forschungen** *mad. IV:251c, I:207c.*

İstanbuler Mitteilungen

IV:252a, I:208a, VI: 19a.

İstanbulin *mad. IV:253a, VI:311c, VII:385a.*

ilgili madde: Giyim Kuşam III:396c

İstanbulkâri III. Selim döneminde (1789-1807) İstanbul'daki el tezgâhlarında dokunan diba türünden bir kumaş. "İstanbul dibası" da denilen ve ince olarak dokunanı giysilik, kalınları ise döşemelik olarak kullanılıyordu. Özellikle saraydaki sedir, koltuk, kanepeler türünden eşyanın yüzü ile perdeler, kalın istanbulkâriden yapılıyordu.

İstanbulu, Garbis VII:376a. **İstanbul'u Sevenler Grubu** *bak. İstanbul Şehri Muhipleri Cemiyeti*

İstanbul'un Adları *mad. IV:253b. ilgili madde: Kostantiniyye V:77b*

İstanbul'un Ortası Eski bir rivayete ya da inanca göre suriçi İstanbul'un merkez noktası Şehzade Camii'nin Ve-fa'ya dönen köşesi idi. *Hattâ*, Mimar Sinan'ın bu köşeye yerleştirdiği somaki mermer sütundan köşe çalığına, herkes, İstanbul'un ortasına dikilen taş gözüyle bakmaktaydı. Malik Ak-sel, anılarını, izlenimlerini topladığı eserine, bu köşe

çalışının bulunduğu Vezneciler, Direklerarası, Şehzadeba-şı semtlerinin, eski İstanbul kültürünün merkezi olmasından dolayı *istanbul'un Ortası* adını vermiştir.

İstasyon Mahallesi Küçükçekmece İlçe-si'nde yer alır. Cumhuriyet, Söğütlü Çeşme, İnönü, Halkalı Merkez, Atatürk, Altınşehir mahalleleri, askeri bölge ve Küçük Çekmece Gölü'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.949'dur.

İstasyon Mahallesi Tuzla İlçesi'nde yer alır. Cami, Yayla, İçmeler, Şifa mahalleleri, Kocaeli İli ve Marmara Denizi' yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.450'dir.

İstavrakı Bey III:289c.

İstavroz Bahçesi L547b, II:200b, 200c.

İstavroz Camii *mad. IV:256c, 256c.*

İstavroz Deresi II:200c.

İstavroz Sarayı I:107b, 108a, illa. *ilgili madde:* Beylerbeyi Sarayı II:206b

İstefenaki Yahşi Arnavutköy'de bulunuyordu. Fenerli Rum beylerinden İstefenaki tarafından 19. yy'm başında yaptırılmıştı. II. Mahmud'un (hd 1808-1839) daha sonra da Abdülmecid'in (hd 1839-1861) konuk oldukları yalıda İstefenaki ve Aleko beyler oturmaktaydılar. II. Mahmud, İstefenaki'ye bir de yağlıboya portresini hediye etmiş ve bu resim yalının büyük salonuna asılmıştı. Aile Hristiyan olmasına karşın, yalının cümle kapısı üzerinde "en-necatü fi's-Sıdk" yazılı bir levha vardı. Yaz kış oturulan ve mimari açıdan da Boğaziçi'nin önemli yapılarından olan yalayı, Arnavutköy Amerikan Kız Koleji Mütevelli Heyeti yıktırmıştır.

İstek Vakfı Okulları *mad. IV:257a.*

İstihdam *mad. IV:257b, III:147c, IV:291c, 298c, 364b.*

İstihlak-ı Milli Cemiyeti Aralık 1912'de, İstanbul'da, Milli Meşrutiyet Fırkası kurucuları, yüksekokulların ve liselerin iktisat muallimleri, iktisat yazarları, bankacılar tarafından kurulmuş dernek. İlk yönetim kurulu başkam Mahmud Esad Efendi'ydi. Yerli malların üretimini ve tüketimini artırma amacını taşıyordu. Cemiyetin faaliyetleri arasında İstanbul'da Sirkeci'de 30 kadar yerli malı satan mağaza açılması, terzilik okulunun kuruluşuna öna-yak olmak vardı. Kadınlar kolu da bulunuyordu. Uzun ömürlü olmadı, bir süre sonra faaliyetlerini durdurdu.

İstihlak-ı Milli Cemiyeti Hastanesi

L348c. **İstikamet Eczahanesi** III:414a.

İstikbal Günlük gazete. 9 Ağustos 1875-15 Eylül 1876 tarihleri arasında 195 sayı olarak Teodor Kasap tarafından yayımlandı.

İstiklal Caddesi *mad. IV:265c, I:222c, II:212c, 216b, IV:543a, VII:533c.*

li maddeler:

Ağa Camii I:191b Alkazar Sineması I:205b Anadolu Pasajı I:256a Atlas Sineması
I:412c Avrupa Pasajı I:431b Aznavur Pasajı I:511 c Baker Mağazaları
I:551c Borsa Lokantaları II:299c Botter Apartmanı II:312c

Cercle d'Orient II:409a

Concordia Tiyatrosu ve Bahçesi

II:439a

Çiçek Pasajı II:508a

Degüstasyon Lokantası III: 17c

Elhamra Hanı III:154a

Elhamra Sineması III:154b

Eptalofos Kahve ve Gazinosu III: 177a

Fransız Kültür Merkezi III:334c Galatasaray Lisesi III:3ö9c Galatasaray Postanesi
III:371c Hacıpulo Pasajı III:481c Halep Pasajı III:497c Hollanda
Elçiliği Binası IV:86a İnci Pastanesi IV:171a İngiliz Eczanesi IV:
173a İngiliz Kültür Heyeti IV:173c İsveç Elçiliği Binası IV:278c
İtalya Elçiliği Binası IV:300c Karlman Pasajı IV:470a Lale Sineması
V:185c Lazzaro Franco V:199a Lebon V:200a Lion Mağazası V:218c
Markiz Pastanesi V:300c Metro Hanı V:414c Mısır Apartmanı V:448c
Narmanlı Hanı VI:47b Odakule VI:120b Olivo Geçidi VI: 129a Palais
de Cristal VI:205b Rumeli Hanı VI:355a Rus Elçiliği Binası VI:368a
Saint Antoine Kilisesi VI:411c Santa Maria Draperis Kilisesi VI:455c

Saray Sineması VI:459c Ses Tiyatrosu VI:538a Tokathyan Otelı VII: 272a Tünel
VII:308c Yeşilçam Sokağı VII:509b **İstiklal Eczanesi** III:128b.

İstiklal Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Piyale Paşa, Kaptan Paşa, Küçük
Piyale, Sururi, Hacı Ahmet mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir.
Nüfusu (1990) 8.214'tür. II:221a.

İstiklal Mahallesi Ümraniye İlçesi'nde yer alır. İnkılap, Çakmak, Mustafa Kemal,
Namık Kemal ve Atatürk mahallele-riyle çevrilidir. Nüfusu (1990)
28.315' tir.

İstimlakler *mad. IV:272a, II:26c, VII:275a.*

ilgili madde: Menderes ve İstanbul V:389a

İstinbol-İstinpol

230

231

İyd-i Milli-yi Osmani

İstinbol-İstinpol IV:255a.

İstinye mad. IV:275c, I:35a, III:25a, IV:534b, V:40b, VII:499a.

//gz'/z maddeler: Afif Paşa Yalısı I:87a

Ahmed Şemseddin Efendi Çeşmesi I:133a

Boğaziçi II:266a ismail Paşa Yalısı IV:216a İstinye iskele Çeşmesi IV:277b İstinye Tersanesi IV:277c Kürkçübaşı Mescidi V:172b Osman Reis Camii VI:164a **İstinye Devlet Hastanesi** 1968'de Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyete geçen tam teşekküllü hastane. Anestezi, çocuk hastalıkları, dermatoloji, fizik tedavi, genel cerrahi, kalp-damar cerrahisi, beyin cerrahisi, asabiye, göz hastalıkları, iç hastalıkları, kadın hastalıkları ve doğum, ku-lak-burun-boğaz, nöroloji, bakteriyoloji ve intani hastalıklar, cildiye, psikiyatri, ortopedi ve üroloji servislerinde toplam 200 yatakla hizmet vermektedir.

II:276c, VI:404b.

İstinye İskele Çeşmesi mad. IV:277b.

İstinye İskelesi IV:202c.

İstinye Tersanesi mad. IV:277c, 277a.

İstinye Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1951'de, Hollanda, Amsterdam'da, Verschure-Co's Scheeps tezgâhlarında motorlu yolcu vapuru olarak inşa edildi. 483 grostonluktur, 789 yolcu almaktadır. Uzunluğu 46,9 m, genişliği 9,8 m, sukesimi 3,1 m'dir. Hollanda yapımı, her biri 450 bey-girgücünde 2 adet Sulzer dizel motoru vardır. Çift uskurludur, saatte 12 mil hız yapmaktadır. Beylerbeyi ve Yeniköy adlı iki eşi vardır. Ayrıca, Şir-ket-i Hayriye'nin 7 baca numaralı vapuru da İstinye adını taşıyordu. 1857' de yapılıp 1864'te hizmet dışı bırakılan bu ahşap tekneli, yandan çarklı yolcu vapuru, İngiltere, East Cowes'te John Robert White tezgâhlarında inşa edilmişti. 288 grostonluk olup 41,1 m uzunluğunda, 6 m genişliğindeydi. Sukesimi 3 m idi. 60 beygirgücünce Compound buhar makinesi vardı. II:210c, V:98c.

İstipol Sinagogu Balat'ın üst kesiminde, Kasım Günani Mahallesi'ndedir. Bizans döneminde de varlığı bilinen sinagog birkaç yangın geçirmiş, 1899' da son kez gene ahşap olarak yenilenmiştir. Bugün kullanılmayan sinagog koruma altına alınmıştır.

II:11b.

İsvan, Ahmet (1923, İstanbul) Belediye başkanı. Robert Kolej'i bitirdikten sonra Amerika Birleşik Devletleri'nde tarım öğrenimi gördü. Yurda döndükten sonra meyve tarımıyla uğraş-

tı. 9 Aralık 1973'te yapılan seçimde Cumhuriyet Halk Partisi adayı olarak belediye

başkanlığına seçildi. 11 Aralık 1977'de yenilenen seçimde partisince aday gösterilmedi. **İsveç Araştırma Enstitüsü** *mad. IV:278c*.

İsveç Elçiliği III:84a.

İsveç Elçiliği Binası *mad. JV:278c*,

II:216a, IV:267b, 278c. **İsveç Jimnastiği** IV:320a.

İsviçre Kulübü 19 Kasım 1931'de Türkiye'de, özellikle İstanbul'da yaşayan İsviçrelilere toplanma ve eğlence yeri sağlamak, İsviçre tebaasının sosyal ilişkilerini düzenlemek amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Beyoğlu'nda, İstiklal Caddesi'nde bulunan kulübün başkanı Paul Ziegler, yönetim kurulu üyeleri Ernest Buchmann, Paul Keller, Verner Vanmoos, Willy Baet-ting'di.

İş Bankası II:48a.

İş ve İşçi Bulma Kurumu IV:299a, VII:37a.

İşbaşaran, Feyzi (1956, Elazığ) Turizmcisi. Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü'nü bitirdi. Turizm işletmeciliği, Cumhurbaşkanlığı halkla ilişkiler danışmanlığı yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

İşcan, Haşım *mad. IV:280a*, I:382c, II:144c, IIL361a, V:236b, VI:458a. **İşçen, Fatma Hikmet** IV:415a.

İşçi Hareketi *mad. IV:280b*, 292c, 299c, VL523b. :-,

İlgili maddeler: Bir Mayıs Kutlamaları II:236b Grevler III:424a Hilmi (İştirakçi) IV:73a İşçi Örgütlenmesi IV:288c

On Beş-On Altı Haziran Olayları VI:130a

Saraçhanebaşı Mitingi VL458a Sultanahmet Mitingleri VII:66c **İşçi Kulübü** IV:225a, 284a.

İşçi Örgütlenmesi *mad. IV:288c*, 292c, 299c.

İlgili maddeler: Amele Teali Cemiyeti I:241a Değmer, Şefik Hüsnü III: 19c Galata Sosyalist Kulübü III:368a Hilmi (İştirakçi) IV: 73a

İstanbul İşçi Sendikaları Birliği IV:225a

İstanbul İşçi Teşkilatları Heyet-i Müttahidesi PV:225c

İstanbul Umum Amele Birliği IV:246b

Sendikalar VI:523b

Siyasal Örgütlenmeler VII: 17b

İşçi Sağlığını Koruma Derneği 29

Ocak 1947'de, işçi ve ailesinin sağlığını korumak, hastane, dispanser vb kurmak ve aynı amaçlı kuruluşlarla ortak işler yapmak amacıyla kurulmuş

dernek. Kurucuları Ahmet Kara (başkan), Cevdet Düzen, Dr. Cudi Birtek, Sadık Digat, Dr. Tevrîk Menemencioğ-lu, Ali Nuri Malta, Fuat Taylan, Yakup Çıkvaşvili, Cevat Emece, Refik Bezmen, Akif İlmen, Yaşar İyidoğan'dı. Merkezi Karaköy'de, Karaköy Pa-las'taydı.

İşçiler *mad. IV:291a, 298c, 299c, 364b. İlgili maddeler:*

Gecekondu III:381a

Gedikler III:386a

İstihdam IV:257b

İşçi Hareketi IV:280b

İşçi Örgütlenmesi IV:288c

İşsizlik IV:298b

Sanayi VI:437b

Sendikalar VI:523b **İşlemeler** *mad. IV:295a. İsmen, Lemi* VL120b.

İşportacılar İşporta, İtalyancada "tezgâh" anlamına gelir. Mallarını tezgâh ya da el arabasında sergileyerek sattıkları için bu adla anılan gezici esnafın İstanbul'da farklı adlar taşısalar da eskiden beri var olduğu belgelerden anlaşılmaktadır. Gezici esnaf mallarını, dükkân sahiplerine göre daha ucuza sattıklarından her zaman rağbet görmüştür. Günümüzde de sokak ve pazar piyasalarında önemli bir ticari potansiyele sahiptir.

İşsizlik *mad. IV:298b. İştirak* II:236b, IV:73a. **İştirakçi Hilmi** *bak. Hilmi (İştirakçi) İşveren Örgütleri* *mad. IV:299c. İlgili madde:*

İstanbul İşveren Sendikaları Birliği IV:226a

İtalya Elçiliği Binası *mad. IV:300c, 268c, V:487b, VII:257b.*

İtalya Elçiliği Yazlığı *mad. IV:301c, II:551a.*

İtalya Evi (Casa d'Italia) *mad. IV:303a, II:16b, 216b, IV:304c, VII:249a.*

İtalyan Elçiliği VII:380a.

İtalyan Elçilik Konutu III:327a

İtalyan Hastanesi (Ospedale Italiano) *mad. IV:303b, I:349c, IV:14b, VI:402a.*

İtalyan Katolik Kız Mektebi (Yeşil köy) IV:491c.

İtalyan Kültür Merkezi *mad.*

İlgili maddeler: Garibaldi III:374b İtalya Evi (Casa d'Italia) IV:303a

Societa Operaia VII:22c **İtalyan Lisesi** *mad. IV:305a, VII:379a. İtalyan Salesiani Okulu* VL521a.

İtalyan Sinagogu Beyoğlu'nda, Şair Ziya Paşa Caddesi'ndedir. İtalyan kökenli Yahudiler tarafından yaptırılmıştır. 1886'da ibadete açılan sinagogun

bir adı da Kal de loş Frankos'tur.

İtalyanca Basın *mad. IV:305c.*

İtfaiye *mad. IV:306b, VII:302c. İlgili maddeler:* Gerçek Davud Ağa III:393c İtfaiye Müzesi IV:307c Tulumbacılık VII:301c

İtfaiye Memurları Mektebi İtfaiye memurlarının mesleki bilgilerini artırmak için 1937'de Saraçhane'deki İtfaiye Müdürlüğü binası içinde açıldı. Öğretim süresi 9 aydı. Diğer illerin itfaiye örgütlerinden de öğrenci kabul ediliyordu. Kursiyerler amir sınıfına mensupsa orta, er ise ilköğrenim görmüş olmaları şartı aranırdı. Okul daha sonra yalnız İstanbul Belediyesi itfaiye örgütü elemanlarının eğitildiği bir kursa dönüşmüştür.

İtfaiye Müzesi *mad. IV:307c.*

İtibar-ı Umumi Osmanlı Şirketi II:47b.

İttifak Çeşmesi Kâğıthane'de bulunduğu ve 1958'de yıkıldığı bilinmektedir. 1913'te' yöredeki askeri birlik tarafından yaptırılan çeşme, zarif bir tak şeklindeydi. Üstü saçak ve kubbecikler-le örtülüydü. Cephesini mozaik bir kemer süslemekteydi ve aynataşı düz bir mermerden ibaretti. Teknesi zeminden yarım metre yüksekti, biri Arapça olmak üzere iki kitabesi vardı.

İttifak-ı Hamiyet Cemiyeti VI:44b.

İttihad L125b.

İttihad Spor Kulübü III:287b.

İttihad ve Terakki Cemiyeti I:41b, 44c, 167e, 255b, 523b, II:371b, 558c, III:124a, 388a, IV:114a, V:308a, 344b, VI:184a, VH:17c, 18b.

İlgili maddeler:

Birinci Dünya Savaşı'nda İstanbul

IL239c

Tanin VII: 205a

İttihad-ı Milli Hanı *bak. Union Hanı İttihad-ı Milli Sigorta Şirketi* VI:550a.

İttihad-ı Muhammediye Fırkası 5 Nisan 1909'da, İstanbul'da *Volkan* gazetesi idarehanesinde kurulan siyasal örgüt. "Fırka-i Muhammediye" olarak da bilinirdi. Kurucuları ve Dersaadet merkez yönetim kurulu üyeleri arasında "Bediüzzaman" Said-i Kürdî, Süheyl Paşa, Mehmed Emin Hayreti Efendi, Şeyhülhac Mehmed Emin Efendi, Ferik Rıza Paşa, Halvetî tarikatından Şeyh Seyyid Müslim Penah Efendi, *Volkan* gazetesi yazarı Derviş Vah-detî gibi kişiler vardı. 31 Mart 1325/13 Nisan 1909) olaylarından on gün ka-

dar önce kurulmuş dini hüviyetli, gizli yanı olan bir partiydi. Kuruluşu 3 Nisan 1909'da Ayasofya Camii'nde okunan mevlitten sonra Derviş Vahdetî

tarafından ilan edilmişti. Yayın organı *Volkan'ât*. 31 Mart Olayı'ndan sonra kapatılmıştır.

VI: 184a, VII: 18b.

İttihad-ı Osmani İttihad ve Terakki Ce-miyeti'nin temeli kabul edilen kuruluş. Cemiyet ilk olarak İstanbul'da, Sirkeci Demirkapı'da Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne'de faaliyete geçmiştir. Kuruluş tarihi 3 Haziran 1889'dur. Kurucuların amacı istibdat yönetimine son vermek ve Osmanlı Devleti'nin çöküşünü engellemektir. Tıbbiye talebeleri bu gençler İbrahim Temo, Abdullah Cevdet, İshak Sükuti, Mehmed Reşid, Hüseyinzade Ali (Turan), bazı kaynaklara göre de ayrıca Edip Servet ve Hakkı Baha'dır. Yine bazı kaynaklarda bu son iki kurucu gencin yerine Yüzbaşı İsmail Hakkı ve Süleyman Fehmi Bey'in adına rastlanır. Başlangıçta bir öğrenci kuruluşu niteliğinde olan cemiyet ülke içinde ve dışında çeşitli ilişkilere girmiş, kurulduğu yıl Paris'teki Jön Türkler'in lideri Ahmed Rıza Beyle temasa geçmiş ve yine aynı yıl Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti adını almıştır. İstanbul grubunun II. Abdülhamid'i tahttan indirme niyetleri Paris'tekilerce benimsenmemiş; kimi öğrencilerin verdikleri jurnallar ve yapılan ihbarların ardından tutuklamalar başlamış; pek çok öğrenci Trablusgarp ve Fizan'a sürgün edilmiş; hareketin İstanbul ve ülke içi kanadı hemen hemen dağılmış, Ahmed Rıza önderliğindeki Paris şubesi başta olmak üzere, Avrupa ve Balkanlar'daki şubeler etkin olmaya başlamıştır.

İttihat Spor Kulübü Altınordu İdman Yurdu'nun kurucularından Aydınoğlu Raşid Bey tarafından Kasım 1920' de kuruldu. Altınordu, Fenerbahçe, Galatasaray ve Darüşşafaka kulüplerinin gözde futbolcularını transfer ederek katıldığı 1921 Pazar Ligi'nde şampiyon oldu. Kısa ömürlü olan kulüp, 1924'te kapandı.

İuliane (Ayia) Kilisesi I:438a.

İulianus *mad.* IV:308a, II:187a, 314c, VI:293a, VII:23c, 262a, 567b.

İulianus Limanı IV:116b. **İustinianopolis** VTI:494c.

İustinianos I *mad.* IV:308c, I:205a, 277a, 433a, 446c, II:24b, 113b, 151c, 200c, 228a, 251b, 256c, 261b, 262b, 541c, III:136b, 348b, IV:24b, 198b, 359a, 365c, 529c, V:48b, 56a, 201c, 278c, VI: 275a, 285b, 343c, 522c, 549b, VII:168c, 244c, 503a, 538c, 566a.

İlgili maddeler: Nika Ayaklanması VL74b

Teodora VII:244c Yerebatan Sarayı VII: 503a

İustinianos H *mad.* IV:309c, I:68b, II:228a, 314c, IV:54a, V:56b, VII:79a.

İlgili madde:

Herakleios Hanedanı IV:53c **İustinianos Evi** II:253a, IV:236b. **İustinianos, Flavius** *bak.* İustinianos I

İustinos I (450 ya da 452, Bederiana [Balkanlar'da] - 527, Konstantinopo-lis) Bizans imparatoru (hd 518-527) Yoksul bir köylü çocuğuydu; 470'te Konstantinopolis'e göç etti ve orduda kariyer yaptı. Perslere ve İsaerialılara karşı savaflara katıldı, Vitilianus'un isyanını bastırarak kahraman oldu. I. Anastasios'un (hd 491-518) ölümünden sonra ordu tarafından 9 Temmuz 518'de tahta geçirildi. Halkedon Kon-sili kararlarına sadık kaldı ve Akakios hizipçiliğine son verdi. Papalıkla bir ittifak kurdu ve Papa L İoannes'in Kons-tantinopolis'i ziyaret etmesini sağladı. Prokopios'a göre sıkıcı ve cahil bir adamdı.

IV:309a.

İustinos n (? , ? - 578, Konstantinopolis) Bizans imparatoru (hd 565-578). I. İustinianos'un karısı Teodora'nın yeğeni Sofia ile evlenerek genç yaşta yükselmeye başladı. 15 Kasım 565'te imparator oldu. Türklerle ittifak yaparak İran'a karşı savaştı. Yayımladığı fermanlar sonradan ünlü Basilika yasalarına eklenmiştir.

I:68a, II:113a, 113b, 228a, 319a, 347b, 351b, IV:116a, 365c, V:214b, VL282c.

İvaz Efendi (ö. 1586, Kazasker) *İlgili madde:* İvaz Efendi Camii IV:310a

İvaz Efendi Camii *mad. IV:310a*, I:183a, 269b, 493a, 493b, II:263a, III:411a.

İvaz Fakih Türbesi Büyük Çamlıca Tepe-si'ndedir. Türbede yatan kişinin gerçek kimliği tartışmalıdır. Bazı kaynaklara göre II. Mehmed (Fatih) döneminde (1451-1481) yaşamıştır. Bazı kaynaklara göre ise, I. Mehmed'in (Çelebi) (hd 1413-1421) hocasıdır ve padişah Çamlıca'dan Çengelköy'e kadar bu bölgeyi ona bağışlamıştır. Türbesi daha sonra duvarlarına tuğla parçaları yapıştırılarak niyet tutulan bir ziyaret yeri olmuştur.

İyas (Molla) V:331a.

İyd-i Milli-yi Osmani İstanbul'da ve taşradaki vilayet, sancak ve kaza merkezlerinde 1909'dan başlayarak kutlanan ilk Osmanlı resmi bayramı. 23 Temmuz 1908'de Meşrutiyet'in yeniden ilan edilmesi olayının yıldönümünde kutlanır, o gün başta Beyoğlu'nda Cadde-i Kebir (İstiklal Caddesi) olmak üzere İstanbul'un anayolları bayraklarla, gece de fenerlerle donatılır, okullar ve askeri birlikler geçit tören-

İyicil, Nuri

232

233

Jurnalcilik

lerine katılırlardı. **İyicil, Nuri** III:45a. **İyisan, İhsan** (Şeyh) VII:124c.

İyison, Celal (Müzicali) II:559b, VII:349c.

İz, Mahir VI:421a. İz, Necla VII:204c.

İzak (Tanburi) *mad. IV:311b*, V:218a,

VI:511a, VII:547a. **İzbudak, Veled Çelebi** VII:252c **İzer, Fuat** VII:464b.

İzer, Zeki Faik *mad. IV:311c*, II:540a, III:331b, 459c, V:170a, VII:464b.

İzmir Lokantası Beyoğlu'nda, Tepeba-şı'nda, Meşrutiyet Caddesi üzerindeki Bristol ve Büyük Londra otelleri arasında yer alan içkili lokanta. 1940'lı, 1950'li yıllarda sanatçılar, edebiyatçılar arasında rağbettediydi.

İzmir Palas *mad. IV:312a*. **İzmir Şehir Tiyatrosu** III:54c.

İzmirli Ali Paşa Çeşmesi Üsküdar-Do-ğancılar'da, Çakırcıbaşı Hasan Paşa Camii'nin önündedir. Mısır valiliğinde bulunmuş İzmirli Ali Paşa tarafından 1114/1702'de yaptırılmıştır. Bulunduğu yol genişletilirken sökülerek biraz geri çekilmiştir. Kabartma nakışlarla süslü mermer aynataşının iki yanında tas koymaya mahsus birer yuva bulunmaktadır. Kitabesi düşmüştür. Teknesi sağlam vaziyettedir. Suyu akma-maktadır.

İzmirli, Mübeccel (1934, Çorlu - 1982, İstanbul) Hikayeci, şair. Lise öğreniminden sonra çalışmaya başladı. İstanbul'da *Otağ* dergisini çıkardı, *Yelken'de* yöneticilik yaptı, *Milliyet* Ya-yınları'nda çalıştı. Kitapları *Gök Katında Kaza* (şiiirler, 1963), *Sabah Ge-çidi* (hikâyeler, 1967), *Ay Kız İle Gün Oğlan* (çocuk kitabı) adlarını taşır.

İzmirli, Necmeddin Hakkı V:530a, 531a.

İzmirlioğlu, Nezih IV:218c **İzmirliyan, İsdepan** III:389c.

İzmirliyan, Madteos *mad. IV:312b*, VL48a.

İzmit Çuhahanesi IL541a.

İzn-i Sefine İstanbul Boğazı'ndan geçen ticaret gemilerine verilen geçiş izni karşılığında alınan vergi. 1452'de Rumeli Hisarı'nın yapılmasından, 1910'a kadar aynı ad altında alınan bu verginin oranları kapitülasyon belgelerinde de belirtilmekteydi. Kimi zaman da bu vergi için "hakk-ı mürur" deyiimi kullanılmaktaydı.

İzzeddin Ahmed es-Sayyad (ö. 1271)

VI:326a. **İzzet** (Mesrur) VII:515c.

İzzet (ö. 1797, Divan Şairi) *mad. IV:313a*,

II:286a, III:67a. **İzzet Âdil** III:514b.

İzzet Ali Paşa (Damat Mehmed Paşazade) (?, ? - 1734, Revan) Devlet adamı ve şair. Defterdarlık ve sadaret kaymakamlığı yaptı. Bağdat üzerine gönderilen orduda görevlendirildi. Doğu seraskeriyken öldü. *Divan'* vardır.

VI:492b.

İzzet Ali Paşa Çeşmesi Kasımpaşa'da, Cami-i Kebir'in karşısında bulunduğu ve 1957'den önce yerinden kaldırıldığı bilinmektedir. Banisi Başdefterdar ve Anadolu Valisi İzzet Ali Paşa'dır. 1144/1731'de inşa edilmişti. Kesme taştan yapılmış haznesinin bir yüzündeki çeşme, klasik Osmanlı mimari üslubundaydı. Mermer aynataşı kabartma şekillerle süslenmişti. İki buçuk kıtalık kitabe metni Seyyid Vehbî'ye aitti.

İzzet Bey (1872, İstanbul - 1906, Amasya) Bestekâr, udi. Posta ve Telgraf Nazırı Hasan Ali Efendi'nin oğluydu. Bahriye Mektebi'ndeki eğitimini müziğe olan ilgisi nedeniyle bıraktı ve babasından çekindiği için Mısır'a kaçtı. Büyük bir ustalıkla çaldığı uduyla hayatım kazandı. Tanbur ve yaylı tan-buru da ut kadar iyi çalardı. 1894'te İstanbul'a döndü. Edirne ve Amasya'da telgraf müfettişliği yaptı. En bilinen eseri suzinak makamındaki "Saklayıp kalb-i mükedderde seni..." mısraıyla başlayan şarkısıdır.

İzzet Efendi (1841, İstanbul - 1904, İstanbul) Hattat. Mekteb-i Tıbbiye'nin lise sınıflarına güzel yazı hocası olarak atandı. 1868'de Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi) yazı hocası oldu. Çıkardığı *Rehber-i Sıbyan* ve *Hutut-ı Osmaniye* adlı yazı meşki mecmuaları öğrenciler için çok faydalı olmuştur. Düzensiz ve kaidesiz olan rık'a yazısını bir sanat yazısı haline getirmiş, bu rık'a üslubuna "İzzet Efendi rık'ası" adı verilmiştir.

I:209c.

İzzet Efendi (ö. 1891, Posta ve Telgraf Nazırı) III:564a.

İzzet Efendi Türbesi *mad. IV:313b*. **İzzet Fuad Paşa** (Keçecizade) IV:515c. **İzzet Mehmed Bey** IIL266a.

İzzet Mehmed Efendi Darülhadişi Fatih İlçesi'nde, Darüşşafaka Ön Soka-ğı'nda, Defterdar Yahya Efendi Med-resesi'nin yanındaydı. Banisinin Şeyhülislam Debbagzade Mehmed Efendi'nin (ö. 1702) kayınpederi Vişne-zade İzzetî Şeyh Mehmed Efendi olduğu sanılmaktadır. Bina 1918'de harap durumdaydı. Bugün hiçbir izi kalmamıştır.

İzzet Mehmed Paşa (1723, Çarşamba -1784, Belgrad) Sadrazam. Saray hizmetlerinin ardından iki kez sadrazamlık (1774-1775, 1781-1782) ve çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. Muhafız olarak atandığı Belgrad'da öldü.

I:32b, III:220a, IV:554b.

İzzet Mehmed Paşa Çeşmesi Arnavut-köy'de, Tevfikiye Camii'nin arkasındaki sokağın köşesindeydi. Banisi Sadrazam İzzet Mehmed Paşa'dır (ö. 1812). 1206/1791'de inşa edilmişti. Gösterişli haznesinin yüzü tamamen mermer kaplıydı. Aynataşını çerçeveleyen sütunlardan birinin yansı düşmüştü. Üç kıtalık kitabe metni Reisülküttab Ra-şid Mehmed Efendi tarafından yazılmıştı.

İzzet Molla (ö. 1829, Keçecizade) *mad.*

IV:314a, I:358c, IILlc, 67b, 145a,

499a, 508b, V:25a, 212c, 257a, 262a,

VL306c, VII:358b, 482b. İlgili madde:

Keçecizadeler *IV:514b İzzet Nezih II: 142b.*

İzzet Paşa (Holo, Arap) (?, ? -1924, Mısır) Vezir. II. Abdülhamid'in (hd 1876-1909) güvenini kazanarak kısa sürede yükseldi ve yönetimde büyük nüfuz kazandı. Yabancı şirketlerle ilişkileri sayesinde büyük servet edindi. II. Meşrutiyet'in ilanından (1908) sonra rüşvetçilikle suçlanınca yurtdışına kaçtı.

III494a, IV:160b, VII:10c.

İzzet Paşa (ö. 1925, Keçecizade) *VL477c, VII:393a.*

İzzet Paşa Çiftliği Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Kuştepe, Şişli Merkez mahalleleri ve Kâğıthane İlçesiyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.480'dir.

İzzetâbâd Köşkü Arnavutköy'den Bebek'e dönülen noktada, Hasan Halife Bahçesi'nin üst platosunda, Sadrazam Safranbolulu Hacı Mehmed İzzet Paşa'nın (ö. 1812) inşa ettirdiği köşk. Zamanla "İzzetâbâd" ismi unutulurken halk arasında "Vezir Köşkü" veya "Boyalı Köşk" diye tanınmaya başlamıştır. 1791'de yapıldığı tespit edilen köşk 1798'de yanmış, yerine bilinmeyen bir tarihte "Çifte Köşk" denen, haklarında hemen hiçbir şey bilinmeyen yapılar yapılmıştır. 19. yy haritalarında da "Mehmed Paşa Köşkü" veya "Biniş Köşkü" olarak gösterilen ve fotoğraflarına göre 1865-1870'e kadar ayakta duran yapı bu Çifte Köşk olmalıdır. S. H. Eldem'in yaptığı restitüs-yonda, iki katlı olan köşkün alt katında, ortada büyük bir sofa ve dört köşesinde odalar gösterilmiştir. Üst kattaki sofalar iki yönde Boğaziçi manzarasına açılmaktaydı. Pencereleri yatay kapaklıydı. Üstlük alçı pencereleri yoktu. Konumu itibariyle, tepe üzerinde düzeltilerek elde edilmiş platformun bir ucunda yer alıyordu; karşı uçta fıstık ağaçları vardı. Muhtemelen arkada bir havuz ile çiçek tarhları bulunuyordu.

IL191b, V:54c.

İzzî Efendi Tekkesi *bak.* Aydınoglu Tekkesi

İzzi, Hüseyin *V:106c.*

Jacoby, D. *VI: 108a.*

Jale Haftalık edebiyat dergisi. 1909'da Mı-sırlızade Ali Süreyya tarafından yayımlandı. Sorumlu müdürü Şehabeddin Süleyman'dı.

Jale Sineması *L540c.*

Jamanag Hantes Hayrenanwer *III: 189a.*

Jamanak *mad. IV:315a, I:284c, III: 190a.*

Jamanak Basımevi III: 183a.

Jandarma Dairesi III:62c.

Jandarma Dikimevi II:31c.

Jandarma-Zabit Mektebi I:353c.

Janet ve Jak Esim Topluluğu VII:400c, 402b.

Janin, P. Raymond *mad. IV:315b*,

I:216b, II:282a, 441a, 534a, IV:415c,

466b, V:215a, 288a, 388b, VI:344b,

435b, 469c, VII:168c, 273a, 476b,

566a, 567a. **Jansen, Kari** I:42a. **Japon Elçiliği Binası** *mad. IV:317a*,

I:465c.

Jardin des Fleurs I:431b. **Jaschke, G.** IV:476a. **Jasmund, A.** *mad. IV:317b*, I:127a,

IV:521a, 545c, VI:149b. *İlgili maddeler:*

Rağib Paşa Köşkleri VI:296c

Sirkeci Garı VII 13b **Jasomirgott, Heinrich** III:487b. **Jason** II:283c. **Jean Botter**

Köşkleri *mad. IV:318b*,

II:551a, IV:319a. **Jeanned'Arc Fransız Hastanesi**

II:178b.

Jeremya Hastanesi IV:14b. **Jerphanion, Guillaume de** V:284a. **Jeune Türe**

II:442b. **Jibid** III: 190a. **Jilderim** I:213c. **Jimnastik** *mad. IV:320a*.

İlgili madde-

Üstünidman, Ali Faik VII:353c

Joaillier, Policarpe III:330c, VI:480c.

Sebah ve Joaillier VI:480c Job (Antiokheia'lı) IV:153c. **Joğovırtagan Daretzuytz**

III:189c.

Jolande (? - 1219, Konstantinopolis) Konstantinopolis'in Latin imparatori-çesi (1217-1219). Kocası Courtenay'-lı Pierre'in bir sefer sırasında kaybolması üzerine tahta geçti ve başarılı bir yönetici olarak sıvrıldı. Kızı Agnes'i Haçlı prenslerinden II. Geoffrey Vil-lehardouin ile, Marie'yi de İznik İmparatoru I. Teodoros Laskaris'le evlendirerek Latin İmparatorluğu'nu güvence altına aldı. V:197b.

Jordania, Noe III:453c.

Jorgulescu VII:197a.

Jouannin-van Garfer VII:2b.

Journal de Constantinople *mad. IV:320a*, II:225b, VII:263c.

Journal d'Orient, le *mad. IV:320b, III:337c.*

Jubalice VII:496a.

Juchhoff, Rodolg IV:248b

Judo-Karate *mad. IV:320c.*

Juris Prudenza Bizantino IV:306a.

Jurnalcilik III:493c.

r

Ka'b Türbesi

234

r

235

Kadın Yaşamı

Ka'b Türbesi *mad. IV:321a, VI:405c.*

Kaba Halil Efendi Medresesi *mad. IV:321b.*

Kabaağaçh, Cevad Şakir VII: 544a.

Kabadayılar *mad. IV-.322b.*

Kabakçı III:54a.

Kabakçı Mustafa Ayaklanması *mad. IV:323a, I:122c, II:190c, 359c, III:40b, 11 Ib, 207c, IV:497a, V:254a, 309b, 555c, VI:14c, 92b, 491a, 508c, 515a.*

İlgili maddeler: Alemdar Olayı I:185a Ayaklanmalar I:438c

Kabakulak Tekkesi *bak. Resmî Efendi Tekkesi*

Kabare III:144a. Kabare Parisiana II:56c. Kabare Tiyatroları *mad. IV:325b.*

Kabasakalyan, Krikor V:217c. Kabataş *mad. IV:325c, II:272a, VII:494c. İlgili maddeler:* Bağdoları Mescidi I:534b

Hekimoğlu Ali Paşa Meydan Çeşmesi IV:46a

Kabataş Camii IV: 327a Karabalî Bahçesi IV:440b Koca Yusuf Paşa Sebili V:35c

Silahdar Yahya Efendi Çeşmesi VI:552b

Kabataş Araba Vapuru *mad. IV:327a, I:286a.*

Kabataş Camii *mad. IV:327a.*

Kabataş Deniz Otobüsü İskelesi

IV:201c.

Kabataş Erkek Lisesi *mad. IV:327b, II:505b, III:294a, IV:326b, V:219b. İlgili madde:* Fer'iye Sarayları III:294a

Kabataş İdadisi IV:135b.

Kabataş İskelesi IV:201a, 326c.

Kabibay, Orhan (1918, Üsküdar) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Kurmay albay rütbesin-deyken 27 Mayıs 1960 askeri müdaha-

lesine katıldı. Milli Birlik Komitesi üyesi oldu. Brüksel Büyükelçiliği nezdin-de devlel müşavirliği yaptı. 14. dönem (1969-1973) istanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kabile Mektebi III:115b.

Kablo Plajı IV:55a

Kablolu Televizyon VII:243c.

Kabulî Paşa (1812, istanbul -1877, İstanbul) Şehremini. Divan-ı Hümayun kaleminden yetişti. Mekteb-i Maarif-i Ad-liye'de okudu. Hariciye Nezareti'nde çeşitli iç ve dış görevlerde çalıştı. 1863' te Sayda, 1864'te İzmir valisi oldu. Daha sonra Meclis-i Vâlâ üyeliği ve ticaret nazırlığı yaptı. 1873'te Viyana elçisi oldu. Haziran 1874-Ağustos 1874 arasında İstanbul şehreminliğinde bulundu. Daha sonra yeniden ticaret nazırı oldu. Petersburg elçiliği ve Meclis-i Ayan üyeliği yaptı.

Kaçar, Kemal (1917, Eskişehir) Tüccar. Lise eğitimi gördü. Ticaret ve sanayi sektörlerinde çalıştı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kaçan, Metin II:448b, 516a. **Kaçelidis, Dimitrios** VL353c. **Kaçmaz, Ahmet** II:239a.

Kadastro Memurları Mektebi Gayrimenkul malların sınırlarını bilimsel olarak tespit edecek, bölge haritalarını hazırlayacak eleman yetiştirmek amacıyla Defter-i Hakani Nezareti'ne bağlı olarak 1911'de kuruldu. Okula lise , mezunları alınıyordu. İki yıllık riyaize ve bir yıllık hukuk şubesi olmak üzere iki bölüm olan okul, 1912'de Kadastro Mekteb-i Âlisi adını aldı. 1914'te I. Dünya Savaşı çıkınca kapanmak zorunda kaldı. 1925'te Ankara'da yeniden açıldı.

Kadem Tekkesi *bak.* Kadem-i Şerif Tekkesi

Kadem-i Şerif Tekkesi *mad.* JV:327c, III:10a, 225b, V:474b, VL392a, 395b.

Kader Basımevi III: 183a, 183b.

Kadı Çeşmesi Mescidi *bak.* Yarhisar Mescidi

Kadı Hüsameddin Mescidi *mad.* IV:328b, 216c.

Kadı Kunırlu Hanı Eminönü İlçesi'nde, Kapalıçarşı'nın kuzey tarafında, Tığ-cılar Sokağı'nda Yıldızlı Han'ın bitişiğinde bulunmaktadır. Kitabesi bulunmayan hanın yapım tarihi ve banisi bilinmemektedir. Düzgün bir planı olmayan han tek avlulu ve çift katlı hanlar grubundandır.

Duvarları düzgün taş ve tuğla sıralarından oluşan bir işçiliğe sahiptir. Orijinal biçimini kaybetmiş olan hanın; kapılar, revaklar ve mekân parçalarına ilişkin bilgi yoktur.

Kadı Mehmed Efendi Mescidi VL159a.

Kadı Mehmet Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Kulaksız, Küçük Piya-
le ve Cami-i Kebir mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.061'dir. II:221a.

Kadı Mescidi (Fındıklı) III:3Ha.

Kadı Mescidi (Taksim) *mad. W:328c*.

Kadıköy *mad. IV:329a*, I:45c, 281a, II:260b, 271b, 319a, III:343c, IV:69c, 160a,
528a, 530b, 539c, V478b, VI:360c, VII:497b, 498a.

İlgili maddeler: Atatürk Fen Lisesi I:383c Ayrılık Çeşmesi I:488b Ayrılık Çeşmesi
Mezarlığı I:488c

Aziz Berker Halk Kütüphanesi I:504a

Bahariye L536a Cafer Ağa Camii II:365c Darü'l-Feyz-i Musiki II: 559a Fenerbahçe
Stadyumu III:287a Fikirtepe Kültürü 111:315c Halid Ağa Çeşmesi
III:510b Hemdat İsrail Sinagogu IV:51b

Kadıköy Belediyesi Kültür ve Sanat Merkezi IV:340b

Kadıköy İlçesi IV:341a Kadıköy İskelesi IV:342b Kadıköy Mitingi IV:343b
Kurbağah Dere V:124b Kuşdili Çayırı V:139a Mustafa III Camii
V:554a Mühürdar VI:18b Osman Ağa Camii VI:159a Osman Ağa
Çeşmesi VL159c Salı Pazarı VI:425c Sürmeli Ali Paşa Çeşmesi
VTİ:115c Takavor (Surp) Kilisesi VII:193c

Kadıköy Acıçığdemi Bilimsel adı *Colc-hicum chalcedonicum* olan, sonbaharda
çiçek açan, yumrulu, otsu, çok-yıllık ve yabani bir bitkidir. Çiçekler
morumsu-pembe renkli ve parke biçiminde desenli, yapraklar 3-9
tane, 1 cm kadar genişlikte, kenarları dalgalı ve toprak üstüne yatık
şekildedir. İstanbul civarında Yakacık, Aydos Dağı ve Şamandıra
arasında kalan bölgedeki taşlık sırtlarda yetişir. Çiçek açma mevsimi
eylül-ekim aylarıdır.

Kadıköy Anadolu Lisesi L254b.

Kadıköy Belediyesi Kültür ve Sanat Merkezi *mad. IV:340b*.

Kadıköy Deniz Otobüsü İskelesi

IV:205a.

Kadıköy Elektrik ve Havagazı Kumpanyası (Satzagel) I:479a.

Kadıköy Erkek İlkokulu IV:492a. **Kadıköy Ermeni Mezarlığı** III:185b.

Kadıköy Futbol Kulübü Fuad Hüsnü Bey'in (Kayacan) önderliğinde 1901' de
kurulmuş futbol kulübü. Bu kulü-

bün ömrü istibdat rejimi nedeniyle sadece iki ay olmuş, ancak bir yıl sonra aynı adla

İngiliz ve Rumların kurdukları takıma izin verilmiştir. James Lafontain ve arkadaşları tarafından kurulmasına rağmen Fuad Hüsni, Büyük Hasan ve Dalaklı Hüseyin gibi Türk oyuncular da takımda oynamıştır. Düz beyaz forma giyen Kadıköy takımının göğsünde ise kalp içinde Kadıköy'ün İngilizce yazımında baş harfi olan "C" bulunan bir arma vardı. Kulüp 1905 ve 1906'da İstanbul Futbol Ligi şampiyonluğunu kazanmıştı. Kaleci Nikolas, so-laçık Simon, Murco, sağış Toto ve kardeşi Lokumcu Yorgo Kadıköy kulübünün en ünlü sporcularıydı. 1912'de oyuncularından bir bölümünü rakip takımlara kaptıran kulüp güç durumunda kalmış ve dağılmıştır.

III:345c.

Kadıköy Gaz Şirketi I:478a.

Kadıköy Gazhanesi III:378a, IV:337a.

Kadıköy Hal Binası Kadıköy meydanın-dadır. 19. yy'ın sonu, 20. yy'ın başlarında inşa edildiği sanılan yapı, hal binası olarak yaptırılmıştır. 1938'de Belediye İmar Bürosu müşavirlerinden Sabri Oran'ın Kadıköy ve çevresi için hazırladığı plan çerçevesinde Kadıköy'ün kimliğine uymadığı gerekçesiyle yıkılması önerildiyse de, bugün halen ayaktadır. 1950'li yıllarda yapılan imar çalışmaları kapsamında ele alman Kadıköy Meydanı Projesi içinde, hal binasının otogar olacak şekilde tadil ve restore edilmesi planlanmış, fakat bu plan gerçekleştirilmemiştir. 1970'li yılların ortasına doğru boşaltılan ve kullanım dışı kalan bina, bugünkü kültürel işlevini, 1978-1980 arasında Çağdaş İstanbul Cemiyeti'nde çalışan uzman kişiler tarafından İstanbul'un çeşitli bölgeleri ve yapıları için önerilen fonksiyon değişiklikleri kapsamında almıştır. O yıllarda Devlet Konservatuarı'na tahsis edilmiş olan bina, halen bu fonksiyonunu sürdürmekte, buna ek olarak da, giriş katında Şehir Tiyatrolarından Haldun Taner Sahne-si'ni barındırmaktadır.

Kadıköy Halk Eğitim Merkezi IV:340c,

VI:81a. **Kadıköy İlçe Halk Kütüphanesi** 1:504a.

Kadıköy İlçesi *mad. IV:341a*, 138a,

VII:498a. *İlgili maddeler:*

Abdülbâki Efendi Tekkesi I:29a Acıbadem I:62c Bağdat Caddesi L528c Bahariye
I:536a Bostancı II: 301 c Caddebostan II:365a Caferağa II:369c
Çiftehavuzlar II:513a Erenköy III:177c

Fenerbahçe III:283b

Feneryolu Camii III:290b

Fikirtepe III:315a

Göztepe III:414c

Hasanpaşa III:568b
Haydarpaşa IV: 27a
Haydarpaşa Limanı IV:31c
İbrahim Ağa Çayırı Mescidi IV:123c
Jean Botter Köşkleri IV:318b
Kadıköy IV:329c
Kadıköy-Pendik Sahilyolu IV:343c
Kalamış IV: 392a
Kayış Dağı IV:504c
Kayışdağı Caddesi IV: 505a
Kızıltoprak V:14a
Koşuyolu V:78b
Kozyatağı V:80c
Kurbağah Dere V:124a
Küçükbakkalköy V:155b
Merdivenköy V:394c
Moda V:478c
Mühürdar VL18b
Sahrayıcedit VI:410b
Selami Çeşmesi VI:492c
Suadiye VII:49a
Şaşkınbakkal VII:138b
Yeldeğirmeni VII:462b

Kadıköy İskele Camii *bak.* Mustafa III Camii

Kadıköy İskelesi *mad. IV:342b, 199c, 204c.*

Kadıköy Kazası İlkokullardaki Yoksul Çocuklara Yardım Cemiyeti 25 Aralık 1939'da, Kadıköy'deki ilkokullarda okuyan yoksul öğrencilere yardım amacıyla kuruldu. Diğer ilçelerdeki aynı adlı derneklerin benzeriydi. Merkezi Kadıköy CHP binasındaydı. 1947'de başkanı Rıdvan Kurur'du.

Kadıköy Kız Lisesi II:369c, V:479c. **Kadıköy Kız Sanat Enstitüsü** II:369c.

Kadıköy Maarif Koleji I:254a. **Kadıköy Mitingi** *mad. IV:343b, 351a,*

V:351b, VII:67a. **Kadıköy Mühendislik Yüksekokulu**

VII:528c.

Kadıköy Nötre Dame de Sion Okulları

LV:492b.

Kadıköy-Pendik Sahilyolu *mad. IV:-343c, IL304b, V:164a, VLI:534b.*

Kadıköy Tiyatrosu VL133c.

Kadıköy Ustası Bostancı Ocağı mensuplarından olup Kadıköy'deki bağ ve bahçelerle çayirlara bakan, 19. yy'a değin bir köy olan bu semtin güvenliğınden de sorumlu kişilerin unvanıydı.

Kadıköy Vapuru *mad. IV:344a, II:335a, V:482a, VI:542a.*

Kadıköyü Haftada üç kez yayımlanan gazete. 1907'de Nebil Ziya tarafından yayımlandı. Başyazarı Mehmed İhsan'dı.

Kadın Osmanlı döneminde İstanbullu zengin kişilerin, haremleindeki carıye olan eşlerine verilen ad. Hanım yerine kadın denmesi, "kul" (köle) asıllı olduklarını vurgulamak içindi. Bunlara "kadınım" diye hitap edilmesi de âdetti. IV:345c.

Kadın Dergileri *mad. IV:344b, 350b. İlgili madde: Kadınlar Dünyası IV:364c*

Kadın Dernekleri Federasyonu

IV:352c.

Kadın Efendi Cariyelikten yetişme padişah eşlerine verilen unvan. 18. yy'a değin çocuk doğuran ve padişahın ilk sıradaki eşleri arasında yer alanlara "haseki" denilirken, daha sonra kadın efendi sanı verilmeye başlandı. Kadın efendiler, valide sultandan sonra, kendi aralarındaki protokol sırasına göre haremden en saygın konumdaydılar. Kadın efendilerin ayrı daireleri vardı. Başlarına bağtak ve tüylü tepelik koyarlar, saçlarını topuz yaparak değerli taşlarla süslerlerdi. Altın işlemeli kürklü sevai, simsimiye giyer, çok değerli kemer ve takılar kullanırlardı. İstanbul'da kadın efendi sanını başkaları kullanamaz, vezir eşlerine ise "hanım efendi" denirdi.

Kadın Efendi Çeşmesi (Kuruçeşme) *mad. W-.348a.*

Kadın Efendi Köşkü VII:355c.

Kadın Efendi Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Vanıköy'de, sahil yolu üzerindedir. V. Mehmed'in (Reşad) (hd 1909-1918) Kadın Efendisi Dildirib Kadın (ö. 1953) tarafından yaptırılmıştır. Üç katlı selamlık, tek katlı haremden oluşur.

Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı IV:354a.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi *mad. IV:348a, 354a, 358a, V:175b.*

Kadın Gazetesi IV:347a.

Kadın Haklarını Araştırma ve Geliştirme Derneğı IV:356c.

Kadın Haklarını Koruma Derneğı

IV:356a.

Kadın Hareketi *mad. IV:349a. İlgili maddeler:* Kadın Dergileri IV:344b Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi IV:348a

Kadın Örgütleri IV:354b **Kadın İşçi Taburu** II:242c. **Kadın Örgütleri** *mad. IV:354b. İlgili madde:*

Fatma Aliye IIL272b **Kadın Yaşamı** *mad. IV:358c, VII88b. İlgili maddeler:* JI*.

Kadın Yolu/Türk Kadın Yolu 236

237

Kaleci, Nedim

Aile I:139a

Avrat Pazarları I:430a

Doğum Âdetleri III:82b

Giyim Kuşam III:396c

Harem III:552b

İşçiler IV: 292a

Kadın Dergileri IV:344b

Kadın Hareketi IV:349a

Kadın Örgütleri IV:354b **Kadın Yolu/Türk Kadın Yolu** IV:346b. **Kadınca** IV:347b.

Kadınlar Âlemi/Osmanlı Kadınlar Âlemi IV:346a.

Kadınlar Dünyası *mad. IV:364c, 346a.*

Kadınlar Manastırı (Büyükkada) I:68c, IL351c, 352c.

Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslamiyesi IL242c.

Kadınlarımız Fikir ve Kültür Derneği

IV:356b.

Kadınların Sesi IV:347a. **Kadınlık Hayatı** IV:346a.

Kadırga *mad. IV:365c, V:214c. ilgili maddeler:*

Bostancıbaşı Ali Ağa Camii II:307c Buhara Tekkesi II:325b Çardaklı Hamam II:471a Dizdariye Camii III:73b

Esmâ Sultan Meydan Çeşmesi ve Namazgahı IIL208a

Esmâ Sultan Sahilsarayı III:210b Kadırga Hamamı IV: 367a Küçük Ayasofya Camii V:146c Küçük Ayasofya Tekkesi V:149a Mehmed Efendi Çeşmesi V:359a

Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi

VII:32a

Kadırğa Botanik Bahçesi *İlgili madde-*.

Botanik Bahçeleri II:311c **Kadırğa Hamamı** *mad. IV:367a. Kadırğa Limanı*
IV:365c, V:216a,

VII:23c.

Kadu-ga Sarayı IV:366c. **Kadırğa VUadethanesi** III:115b. *ilgili madde:*

Viladethane VII:388c

Kadızzade Çeşmesi Eyüp'te, Lokmacı İbrahim Sokağı'ndadır. Banisinin kimliği bilinmiyor. 169/1755'te inşa edilmiştir. İlk şeklini kaybetmiştir. Muntazam kesme taştan yapılmış büyük bir haznenin önünde iki mermer levhanın çerçevelediği düz bir aynataşı ile bunun üzerinde büyük bir kitabe taşından ibarettir. Teknesi sokak seviyesinden aşağıda kalmıştır.

Kadızzade Efendi (Çırçır) Darülkurra

II:566a.

Kadızzade Mescidi *bak. Çırçır Mescidi Kadızzadeliler* I:507a, III:263a.

Kadızzadeliler-Sivasîler *mad. IV:367b, I:128b, III:535b, V92b, 340b, 507c.*

Kadir Alayı *mad. IV:369b, I:179b, 186a, IV:408b.*

Kadir Ferdi V: 122a.

Kadirî Tekkesi (Âşîyan) I:371a.

Kadirîhane Tekkesi *mad. IV:369c, II:415b, IV:39a, 373a, V:561c, VI:60a, 427c, VII:239c.*

Kadirîlik *mad. IV:372a, L1a, 55a, 96a, III:166c, IV:20c, 74c, 123c, 367c, 398c, 440c, 441a, 470c, 498c, 500a, V:96a, VI:316b, 326b, 331b, 391c, 394c, VII:7b, 170a, 170c, 221a, 236b, 477b.*

ilgili maddeler:

Kadirîhane Tekkesi IV:309c

Tarikatlar VII:213a **Kadoorie, Laura** II:14a. **Kadri** (Pehlivan) VII:323a.

Kadri Bey (ö. 1846, Melekpaşazade) V:96a.

Kadri Çavuş Çeşmesi Kasımpaşa'da, Küçük Piyale Camii'nin yakınındaydı. Banisi tersane çavuşlarından Abdülka-dir Ağa'dır. 1115/1703'te klasik tarzda kesme taştan inşa edilmişti. Üstü çatılı ve kiremit örtülüydü. Kemerinin üzerinde üç beyitlik kitabesi vardı.

Kadri Efendi (Çukurcumalı) VL195c. **Kadri Efendi** (Şeyh) VII:383c.

Kadri Paşa (1832, Gaziantep - 1885, Edirne) Şehremini. Babîâli kalemelerinden

yetişti. 1865'te posta nazırı oldu. Çeşitli meclis üyeliklerinden sonra Ocak 1871-Temmuz 1873 arasında Altıncı Daire-i Belediye reisliği, Ağustos 1874-Eylöl 1875 ve şubat 1876-şubat 1877 arasında iki kez şehreminliği yaptı. Da-ha. sonra valiliklerde ve nazırlıklarda bulundu. Haziran 1880-Eylöl 1880 arasında sadrazamlık yaptı. Edirne valisi iken öldü.

II:140c.

Kadri Paşa Yalısı *mad. IV:379a*. Kafeler III:143c.

Kafes Pencere önlerine yerleştirilen, ince çıtalardan yapılma kafesler, içeriden dışarısının görünmesine engel olmazken, dış perde görevi yapar ve içerinin görünmesini önlerdi. Kafeslerin ortasına ayrıca yavru kafes yapılır, gerektiğinde burası açılarak el uzatılır, dışarıya bir şey verilir veya bir şey alınırdı. Dışarıya doğru taşmtılı (karınlı) kafeslere ise çiçek saksıları konulurdu. Pencereleri kafesli odalara ise kafes odası denirdi.

Kafes Kasrı I:31c, IV:123b. **Kafesli Kasır** (Kandilli) IV:410b. Kafesli Köşk (Beşiktaş Sarayı) II: 173a. **Kafesli Meyhane** II:27a.

Kafesoglu, İbrahim IV:221c. **Kâfiristan** IV:536c. **Kafkaryadi Ailesi** VII:499a.

Kafkaslıgil, Mehmet (1922, Kars) Çiftçi. Meslek okulu mezunudur. Çiftçilik, İstanbul İl Genel Meclisi üyeliği yaptı. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kafı, Kadircan VII:468a. **Kaftan, Fikri** III:331a. **Kagir Tiyatro** III:60b. **Kâğıd Ham** V:50b. **Kâğıtçılar** *mad. IV:379a*.

Kâğıthane *mad. IV:380a*, I:413a, II:461a, 514a, III:410a, 502b, IV:126c, VI:385b, VII:160c,;498a.

İlgili maddeler: Abdülhamid II Çeşmesi I:42c Ahmed III Çeşmesi I:115a Çadır Köşkü II:457a Çağlayan Kasrı II:461a İmrahor Köşkü IV:168a Kâğıthane Âlemleri IV: 382a Kâğıthane Mescidi IV:383c Kâğıthane Mesiresi IV: 384a Mirahur Ağa Çeşmesi V:473b Poligon Kasrı VI:277b Sa'dâbâd VL385b Sa'dâbâd Sarayı VL388a

Kâğıthane Âlemleri *mad. IV:382a, 322b, V:407c*.

Kâğıthane Askeri Hastanesi I. Dünya Savaşı sırasında açılan yardımcı hastanelerdendir. Kâğıthane Kasrı ve yöresindeki binalarda faaliyete geçmiş, Çanakkale Savaşları'ndan sonra kapatılmıştır.

Kâğıthane Baruthanesi II:68b.

Kâğıthane Deresi Rumeli yakasında akarsu. Halic'e dökülen akarsulardan biri olan derenin Bizans dönemindeki adı Barbisos'tu. Taşlı Dere ve Acielma De-resi'nin birleşmesiyle oluşur. Hamidi-ye, Kırkçeşme ve Taksim Suyu tesisleri, sularını Kâğıthane Deresi'nden alır. Acielma Deresi'nin kolları üzerindeki II. Mahmud ve Valide bentleri ile Topuzlu Bent

Taksim Tesisleri'ne; Taşlı Dere'nin kollan üzerindeki Ayvat Bendi, Büyük Bent, Karanlık Bent ve Kirazlı Bent de Kırkçeşme Tesisleri'ne su verir.

I:152a, 495b, III:79a, 79c, IV:168b, VI:385b.

Kâğıthane İlçesi *mad. IV:382c, III:444c,*

IV:138b, VII:187b, 498a. *ilgili maddeler:*

Çağlayan II:459c

Gültepe III:444c

Kâğıthane IV: 380a **Kâğıthane Memba Suyu** IV:508c.

Kâğıthane Merkez Mahallesi Kâğıthane İlçesi'nde yer alır. Seyrantepe, Yahya Kemal, Çağlayan, Gürsel, Talat Paşa mahalleleri ve Beyoğlu, Eyüp, Şişli ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 25.392'dir.

Kâğıthane Mescidi *mad. IV:383c, 384c.*

Kâğıthane Mesiresi *mad. IV:384a, I:26a, 38b, IV:380b, 382c, V407b.*

Kâğıthane Sarayı I:23a, IV:440b,

V:355b. **Kağnıhca** VII:493c.

Kahhar Baba Halıcıoğlu'nda Turşucu Mahallesi'ndedir. Bu harap türbenin arkasında bir de Kahhar Baba Tekkesi vardı. İstanbullular, Kahhar Baha'nın her gece kalkıp sabaha kadar zikir ve ibadette bulunduğuna "Ya Kahhar!" dediğine, coşunca sesinin Okmeyda-nı'ndan duyulduğuna inanırlardı. Kadınlar Kahhar Baba Türbesi'nin hacet penceresi önünde durup dualar okurlar, dilekte bulunurlar ve bez bağlarlardı. Dileği yerini bulanların ise Kahhar Baha'nın ruhuna Kuran okutmaları, hatim indirmeleri âdetti. Kahhar Baba Türbesi yıkılmakla birlikte mezar yeri halen ziyaret edilmektedir.

VH:443b.

Kâhî Çarşı böreği olarak da bilinen üçgen biçimli bir poğaça. Yeniçeri Ocağı geleneklerine göre terfi sırası gelen seğirdim ustaları aşçılığa geçerlerken sakal bırakır ve pişirdikleri kâhîleri zengin esnafa ve ricale dağıtıp para toplar, sermaye edinirlerdi. Ocak disiplini bozulunca, bu gelenek bir soygun aracı oldu. İşi azıtan yeniçeriler ikide bir, çarşı esnafına kâhî dağıtıp haraç almaya başladılar. III. Selim döneminde (1789-1807) bu yolsuzluk önlenmeye çalışıldıysa da İstanbul'a özgü bu haraç yöntemi 1826'da Yeniçeri Oca-ğı'nın kaldırılmasına kadar sürdü.

Kahkaha I:192a.

Kahveci, Adnan (1949, Trabzon - 1993, Gerede) Siyaset adamı. Kabataş Erkek Lisesi'ni bitirdi. ABD'de Misso-uri Üniversitesi'nde biyomedikal mühendisliği eğitimi gördü; aynı üniversitede doktora yaptı ve

yardımcı profesör olarak çalıştı. TÜBİTAK Marmara Araştırma Enstitüsü'nde araştırmacı, Boğaziçi Üniversitesi'nde öğretim görevlisi oldu (1987). ANAP kurucuları arasında yer aldı. 18. dönem (1987-1991) ve 19. dönem (199D İstanbul milletvekiliydi. Devlet bakanı, maliye ve gümrük bakanı oldu. Ankara-İstan-bul otoyolunda geçirdiği trafik kazasında öldü.

Kahveci Baba Kemer III:526a. **Kahvecibaşı Konağı** *mad. IV:385b.*

Kahvehane Ukalası Tanzimat'tan sonra kahvehanelerde oturup yönetimi, sadrazamı, nazırları, şehremini eleştiren siyasal yorumlar yapan kişilere deniyordu. Bunlar genellikle aile ge-

liriyle geçinen, yarı aydın kimselerdi. Kahvehane ukalalığı II. Meşrutiyet döneminde taşraya da yayıldı. Siyasal ve askeri gelişmeler nedeniyle bunların çevrelerinde daha kalabalık kümeler oluşmaya başladı.

Kahvehaneler *mad. IV: 386a, II: 185a, c, VII:140b, 141a.*

İlgili maddeler:

Eptalofos Kahve ve Gazinosu III:177a

Esrar Kahveleri III:219b Horozcu Kahveleri IV:88c Kırathaneler IV:563c Küllük Kahvesi V:169a Nargile VI:45c Piyer Loti Kahvesi VI:260a Semai Kahveleri VI:518c

Kâhya Saray ve konaklarda ev işlerini ya da daire hizmetlerini idare eden görevli. Büyük konak kâhyaları, ev sahibi adına konağın ev işlerinden sorumluydu. Konakta ayrı bir odası ve emrinde birçok hizmetlisi bulunurdu. Bir de esnaf kâhyalığı vardı. Bunlar temsil ettiği esnaf zümreyle yönetim arasındaki münasebeti sağlayan görevlilerdi. Esnaf tarafından seçilir, kadılar tarafından hüccet verilerek göreve başlatılırdı.

Kâhya Kadın Saraydaki kalfa kadınların yöneticisi. Saray mensupları arasında "saray ustası" diye de anılırdı. Haremdeki hizmetli kadınların ulaşabileceği en yüksek görev buydu. Acemilik, küçük kalfalık, oda kalfalığı yaptıktan sonra bu göreve getirilirler ve haremde büyük itibar görürlerdi. Sadrazamlarla vezirlerin ve diğer ricalin konaklarında da harem kısmının yöneticisi olarak hizmet veren kâhya kadınlar bulunurdu.

Kâhyahan, Kirkor II:462c.

Kaid Mustafa Ağa Çeşmesi Kocamusta-fapaşa'da, Hacı Hamza Camii'nin yakınında bulunmaktadır. Banisinin kimliği bilinmiyor. 978/1 570'te kesme taştan inşa edilmiştir. Girintili çıkıntılı bir kemeri olduğu anlaşılmaktadır. Aynataşı ve teknesi yok olmuştur.

Kainupolis I. Constantinus döneminde (324-337) Konstantinopolis'in genişletilmesi sırasında şehir surlarının batısında oluşturulan yeni mahallenin adı. Kainupolis (Yeni Mahalle) Marmara kıyısında, bugünkü Kumkapı

civarında olmalıdır. Adı yalnızca 4. yy yapısı olan Ayios Agatonikos Kilise-si'nin adlarından biri olarak zikredilir. Kilisenin en azından 1204' 'e kadar ayakta kaldığı düşünülmektedir.

II:180c. **Kaisarios Limanı** V:215a.

Kakınç, Tarık Dursun (1931, İzmir) Yazar, sinemacı. Ortaokuldan sonra öğrenimini sürdürmedi. Basında ve si-

nema dünyasında çalıştı. Röportajlar yaptı, senaryo ve film eleştirileri yazdı, film yönetti. Edebiyatta Tarık Dursun K. imzasıyla hikâye ve romanla-rıyla ünlendi, senaryo ve sinema eleştirilerinde ise Tarık Kakınç adını kullandı. Nesirlerinde daha çok işçileri, emekçileri öyküledi. Türk Dil Kurumu 1961 Öykü Ödülü'nü, Sait Faik 1967 ve 1985 hikâye armağanlarını, Orhan Kemal 1985 roman, Yunus Na-di 1991 roman armağanlarını kazandı. Başlıca eserleri şöyle sıralanabilir: *Hasangiller* (1955), *İnsan Kurdu* (1959), *Güzel Avrat Otu* (1960), *Yabanın Adamları* (1966), *Sabah Olmasın* (1967), *Denizin Kanı* (1968), *36Kısım Tekmili Birden* (1970), *Gün Döndü* (1974), *Bahriyeli Çocuk* (1976), *Kurşun Ata Ata Biter* (1983), *Bağışla Onları* (1989)-Süngercilerin yaşamını anlattığı *Denizin Kanı*, TRT tarafından 1980'de filmleştirildi.

III:520c.

Kaktüs Beyoğlu'nda İmam Adnan So-kağı'nda 1990'ların başlarında açılan kafe-bistro. Sanatçılar ve sanatseverler arasında rağbet görmektedir.

Kal de Abaço VII:347c.

Kal de Ariva V:146b, VII:347c.

Kal Kadoş Sinagogu bak. Zülfaris Sinagogu

Kalafat Meydanı I:491c.

Kalagru VII:497a.

Kalamanos Sarayı bak. Botaneiates Sarayı

Kalamış mad.W:392a, III:283b, VII:497c. **Kalamış Koyu** V:124a.

Kalamış Vapuru mad. IV:393c, 59b, 344a, V:482a.

Kalamış Yat Limanı III: 447a. **Kalamisya** VII:497c. **Kalamos** VII:493a, 497c.

Kalaycı Bahçe Sinagogu IV:10b.

Kalaycılık Eskiden yiyecekler geniş ölçüde bakır kaplarda pişirildiği, saklandığı ve yenildiği için kalaycılık önemli bir iş koluydu. Çarşı kalaycıları daha çok Beyazıt'taki Bakırcılar Çarşısı'na yakın yerlerde dükkân tutarlardı ve çoğunluğu Karadeniz kökenlilerden oluşurdu. Mahalle aralarında da kalaycı dükkânları bulunurdu. Gezici kalaycılık ise genellikle Çingeneler tarafından yapıldı. Günümüzde bakır kap kullanımı büyük ölçüde azaldığından, ancak bakır evaniden vazgeçmeyen ev ve

kurumların ihtiyacı için tek tuk kalaycı dükkânları varlıklarını korumakta, yaz aylarında mahalle aralarında dolaşan az sayıda gezgin kalaycıya rastlanmaktadır.

Kalcılar Hanı *mad. IV:394a. Kaldırımcılık mad. IV:394b. Kale Bahçesi* L547b.

Kaleci, Nedim (1900, İstanbul -1981, İs-

l

Kadın Yolu/Türk Kadın Yolu

236

r

237

Kaleci, Nedim

Aile I:139a

Avrat Pazarları I:430a

Doğum Âdetleri III:82b

Giyim Kuşam III:396c

Harem III:552b

işçiler IV: 292a

Kadın Dergileri IV-:344b

Kadın Hareketi IV:349a

Kadın Örgütleri IV:354b **Kadın Yolu/Türk Kadın Yolu** IV:346b. **Kadınca** IV:347b.

Kadınlar Âlemi/Osmanlı Kadınlar Âlemi IV:346a.

Kadınlar Dünyası *mad. IV:364c, 346a.*

Kadınlar Manastırı (Büyükkada) I:68c, II:351c, 352c.

Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslamiyesi II:242c.

Kadınlarımız Fikir ve Kültür Derneği

IV:356b.

Kadınların Sesi IV:347a. **Kadınlık Hayatı** IV:346a. **Kadırga** *mad. IV:365c, V:214c. ilgili maddeler:*

Bostancıbaşı Ali Ağa Camii II:307c

Buhara Tekkesi II:325b

Çardaklı Hamam II: 471 a

Dizdariye Camii III:73b

Esma Sultan Meydan Çeşmesi ve Namazgahı III: 208a

Esma Sultan Sahilsarayı III:210b Kadirga Hamamı IV: 367a Küçük Ayasofya Camii
V:146c Küçük Ayasofya Tekkesi VI 49a Mehmed Efendi Çeşmesi
V359a

Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi VII:32a

Kadirga Botanik Bahçesi

j/z madde-, Botanik Bahçeleri 11:311 c **Kadirga Hamamı** mad. IV:367a.

Kadirga Limanı IV:365c, V216a, VII:23c.

Kadn-ga Sarayı IV:366c. **Kadirga Viladethanesi** III:115b. *İlgili madde:*
Viladethane \TI:388c

Kadıze Çeşmesi Eyüp'te, Lokmacı İbrahim Sokağı'ndadır. Banisinin kimliği bilinmiyor. 1169/1755'te inşa edilmiştir, ilk şeklini kaybetmiştir. Muntazam kesme taştan yapılmış büyük bir haznenin önünde iki mermer levhanın çerçevelediği düz bir aynataşı ile bunun üzerinde büyük bir kitabe taşından ibarettir. Teknesi sokak seviyesinden aşağıda kalmıştır.

Kadıze Efendi (Çırçır) Darülkurrası

IL566a.

Kadıze Mescidi bak. Çırçır Mescidi **Kadızeliler** I:507a, III:263a.

Kadızeliler-Sivasiler mad. IV:367b, I:128b, III:535b, V:92b, 340b, 507c.

Kadir Alayı mad. IV:369b, I:179b, 186a, IV408b.

Kadir Ferdi V 122a.

Kadiri Tekkesi (Âşîyan) I:371a.

Kadirîhane Tekkesi mad. IV:369c, II:415b, IV39a, 373a, V:56lc, VI:60a, 427c,
VII:239c.

Kadirîlik mad. IV:372a, I:1 la, 55a, 96a, III:166c, IV:20c, 74c, 123c, 367c, 398c,
440c, 441a, 470c, 498c, 500a, V:96a, VI:316b, 32öb, 331b, 391c, 394c,
VII:7b, 170a, 170c 221a 236b, 477b.

İlgili maddeler:

Kadirîhane Tekkesi IV:369c

Tarikatlar VH:213a **Kadoorie, Laura** II: 14a. **Kadri** (Pehlivan) VII:323a.

Kadri Bey (ö. 1846, Melekpaşazade) V96a.

Kadri Çavuş Çeşmesi Kasımpaşa'da, Küçük Piyale Camii'nin yakınındaydı. Banisi tersane çavuşlarından Abdülka-dir Ağa'dır. 1115/1703'te klasik tarzda kesme taştan inşa edilmişti. Üstü çatılı ve kiremit örtülüydü. Kemerinin üzerinde üç beyitlik kitabesi vardı.

Kadri Efendi (Çukurcumalı) VL195c.

Kadri Efendi (Şeyh) VII:383c.

Kadri Paşa (1832, Gaziantep -1885, Edirne) Şehremini. Babiâli kalemlerinden yetişti. 1865'te posta nazırı oldu. Çeşitli meclis üyeliklerinden sonra Ocak 1871-Temmuz 1873 arasında Altıncı Daire-i Belediye reisliği, Ağustos 1874-Eylül 1875 ve Şubat 1876-Şubat 1877 arasında iki kez şehreminliği yaptı. Daha sonra valiliklerde ve nazırlıklarda bulundu. Haziran 1880-Eylül 1880 arasında sadrazamlık yaptı. Edirne valisi iken öldü.

II:140c.

Kadri Paşa Yalısı *mad. IV:379a. Kafeler* III:143c.

Kafes Pencere önlerine yerleştirilen, ince çıtalardan yapılma kafesler, içeriden dışarısının görünmesine engel olmazken, dış perde görevi yapar ve içerinin görünmesini önlerdi. Kafeslerin ortasına ayrıca yavru kafes yapılıp, gerektiğinde burası açılarak el uzatılır, dışarıya bir şey verilir veya bir şey alınırdı. Dışarıya doğru taşınırdı (karınlı) kafeslere ise çiçek saksıları konulurdu. Pencereleri kafesli odalara ise kafes odası denirdi.

Kafes Kasrı I:31c, IV:123b.

Kafesli Kasır (Kandilli) IV:41Ob.

Kafesli Köşk (Beşiktaş Sarayı) II:173a.

Kafesli Meyhane II:27a.

Kafesoğlu, İbrahim IV:221c.

Kâfiristan IV:536c.

Kafkaryadi Ailesi VII:499a.

Kafkaslıgil, Mehmet (1922, Kars) Çiftçi. Meslek okulu mezunudur. Çiftçilik, İstanbul 11 Genel Meclisi üyeliği yaptı. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kafı, Kadircan VII:468a.

Kaftan, Fikri III:331a.

Kagir Tiyatro III:60b.

Kâğıd Hanı V:50b.

Kâğıtçılar *mad. IV:379a.*

Kâğıthane *mad. IV:380a, I:413a, II:461a, 514a, III:410a, 502b, IV:126c, VI:385b, VII:löOc, 498a.*

İlgili maddeler: Abdülhamid II Çeşmesi I:42c Ahmed III Çeşmesi I:115a Çadır Köşkü II:457a Çağlayan Kasrı II:461a İmrahor Köşkü IV: 168a Kâğıthane Âlemleri IV: 382a Kâğıthane Mescidi IV:383c Kâğıthane Mesiresi IV:384a Mirahur Ağa Çeşmesi V:473b Poligon Kasrı

VI:277b Sa'dâbâd VI:385b Sa'dâbâd Sarayı VL388a

Kâğıthane Âlemleri *mad. IV:382a, 322b, V:407c.*

Kâğıthane Askeri Hastanesi I. Dünya Savaşı sırasında açılan yardımcı hastanelerdendir. Kâğıthane Kasrı ve yöresindeki binalarda faaliyete geçmiş, Çanakkale Savaşları'ndan sonra kapatılmıştır.

Kâğıthane Baruthanesi II:68b.

Kâğıthane Deresi Rumeli yakasında akarsu. Halic'e dökülen akarsulardan biri olan derenin Bizans dönemindeki adı Barbisos'tu. Taşlı Dere ve Acıelma De-resi'nin birleşmesiyle oluşur. Hamidi-ye, Kırkçeşme ve Taksim Suyu tesisleri, sularını Kâğıthane Deresi'nden alır. Acıelma Deresi'nin kolları üzerindeki II. Mahmud ve Valide bentleri ile Topuzlu Bent Taksim Tesisleri'ne; Taşlı Dere'nin kolları üzerindeki Ayvat Bendi, Büyük Bent, Karanlık Bent ve Kirazlı Bent de Kırkçeşme Tesisleri'ne su verir.

I:152a, 495b, III:79a, 79c, IV:168b, VI:385b.

Kâğıthane İlçesi *mad. IV:382c, III:444c,*

IV:138b, VH:187b, 498a. *ilgili maddeler:* ,

Çağlayan II:459c N->

Gültepe III:444c

Kâğıthane IV: 380a **Kâğıthane Memba Suyu** IV:508c.

Kâğıthane Merkez Mahallesi Kâğıthane İlçesi'nde yer alır. Seyrantepe, Yahya Kemal, Çağlayan, Gürsel, Talat Paşa mahalleleri ve Beyoğlu, Eyüp, Şişli ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 25.392'dir.

Kâğıthane Mescidi *mad. IV:383c, 384c.*

Kâğıthane Mesiresi *mad. IV:384a, I:26a, 38b, IV380b, 382c, V:407b.*

Kâğıthane Sarayı I:23a, IV:440b,

V:355b. **Kağnıhca** VII:493c.

Kahhar Baba Halıcıoğlu'nda Turşucu Mahallesi'ndedir. Bu harap türbenin arkasında bir de Kahhar Baba Tekkesi vardı. İstanbullular, Kahhar Baha'nın her gece kalkıp sabaha kadar zikir ve ibadette bulunduğuna "Ya Kahhar!" dediğine, coşunca sesinin Okmeyda-m'ndan duyulduğuna inanırlardı. Kadınlar Kahhar Baba Türbesi'nin hacet penceresi önünde durup dualar okurlar, dilekte bulunurlar ve bez bağlarlardı. Dileği yerini bulanların ise Kahhar Baha'nın ruhuna Kuran okutmaları, hatim indirmeleri âdetti. Kahhar Baba Türbesi yıkılmakla birlikte mezar yeri halen ziyaret edilmektedir.

VII:443b.

Kâhî Çarşı böreği olarak da bilinen üçgen biçimli bir poğaça. Yeniçeri Ocağı

geleneklerine göre terfi sırası gelen seğırdim ustaları aşçılığa geçerlerken sakal bırakır ve pişirdikleri kâhîleri zengin esnafa ve ricalle dağıtıp para toplar, sermaye edinirlerdi. Ocak disiplini bozulunca, bu gelenek bir soygun aracı oldu. İşi azıtan yeniçeriler ikide bir, çarşı esnafına kâhî dağıtıp haraç almaya başladılar. III. Selim döneminde (1789-1807) bu yolsuzluk önlenmeye çalışıldıysa da İstanbul'a özgü bu haraç yöntemi 1826'da Yeniçeri Oca-ğı'nın kaldırılmasına kadar sürdü.

Kahkaha I:192a.

Kahveci, Adnan (1949, Trabzon - 1993, Gerede) Siyaset adamı. Kabataş Erkek Lisesi'ni bitirdi. ABD'de Misso-uri Üniversitesi'nde biyomedikal mühendisliği eğitimi gördü; aynı üniversitede doktora yaptı ve yardımcı profesör olarak çalıştı. TÜBİTAK Marmara Araştırma Enstitüsü'nde araştırmacı, Boğaziçi Üniversitesi'nde öğretim görevlisi oldu (1987). ANAP kurucuları arasında yer aldı. 18. dönem (1987-1991) ve 19. dönem (1991) İstanbul milletvekiliydi. Devlet bakam, maliye ve gümrük bakanı oldu. Ankara-İstan-bul otoyolunda geçirdiğı trafik kazasında öldü.

Kahveci Baba Kemer III:526a.

Kahvecibaşı Konağı *mad. IV:385b.*

Kahvehane Ukalası Tanzimat'tan sonra kahvehanelerde oturup yönetimi, sadrazamı, nazırları, şehremini eleştiren siyasal yorumlar yapan kişilere deniyordu. Bunlar genellikle aile ge-

liriyle geçinen, yarı aydın kimselerdi. Kahvehane ukalalığı II. Meşrutiyet döneminde taşraya da yayıldı. Siyasal ve askeri gelişmeler nedeniyle bunların çevrelerinde daha kalabalık kümeler oluşmaya başladı.

Kahvehaneler *mad. IV: 386a, II: 185a, c, VII:140b, 141a.*

ilgili maddeler: Eptalofos Kahve ve Gazinosu III: 177a

Esrar Kahveleri III:219b Horozcu Kahveleri IV:88c Kırathaneler IV:5ö3c Küllük Kahvesi VI 69a Nargile VI:45c Piyer Loti Kahvesi VI:260a Semai Kahveleri VI:518c

Kâhya Saray ve konaklarda ev işlerim ya da daire hizmetlerini idare eden görevli. Büyük konak kâhyaları, ev sahibi adına konağın ev işlerinden sorumluydu. Konakta ayrı bir odası ve emrinde birçok hizmetlisi bulunurdu. Bir de esnaf kâhyalığı vardı. Bunlar temsil ettiği esnaf zümreyle yönetim arasındaki münasebeti sağlayan görevlilerdi. Esnaf tarafından seçilir, kadılar tarafından hüccet verilerek göreve başlatılırdı.

Kâhya Kadın Saraydaki kalfa kadınların yöneticisi. Saray mensupları arasında "saray ustası" diye de anılırdı. Haremdeki hizmetli kadınların ulaşabileceğı en yüksek görev buydu. Acemilik, küçük kalfalık, oda

kalfalığı yaptıktan sonra bu göreve getirilirler ve haremde büyük itibar görürlerdi. Sadrazamlarla vezirlerin ve diğer ricalin konaklarında da harem kısmının yöneticisi olarak hizmet veren kâhya kadınlar bulunurdu.

Kâhyahan, Kirkor II:462c

Kaid Mustafa Ağa Çeşmesi Kocamusta-fapaşa'da, Hacı Hamza Camii'nin yakınında bulunmaktadır. Banisinin kimliği bilinmiyor. 978/1 570'te kesme taştan inşa edilmiştir. Girintili çıkıntılı bir kemeri olduğu anlaşılmaktadır. Aynataşı ve teknesi yok olmuştur.

Kainupolis I. Constantinus döneminde (324-337) Konstantinopolis'in genişletilmesi sırasında şehir surlarının batısında oluşturulan yeni mahallenin adı. Kainupolis (Yeni Mahalle) Marmara kıyısında, bugünkü Kumkapı civarında olmalıdır. Adı yalnızca 4. yy yapısı olan Ayios Agatonikos Kilise-si'nin adlarından biri olarak zikredilir. Kilisenin en azından 1204'e kadar ayakta kaldığı düşünülmektedir.

II:180c. Kaisarios Limanı V215a.

Kakınç, Tarık Dursun (1931, İzmir) Yazar, sinemacı. Ortaokuldan sonra öğrenimini sürdürmedi. Basında ve si-

nema dünyasında çalıştı. Röportajlar yaptı, senaryo ve film eleştirileri yazdı, film yönetti. Edebiyatta Tank Dursun K. imzasıyla hikâye ve romanla-rıyla ünlendi, senaryo ve sinema eleştirilerinde ise Tarık Kakınç adını kullandı. Nesirlerinde daha çok işçileri, emekçileri öyküledi. Türk Dil Kurumu 1961 Öykü Ödülü'nü, Sait Faik 1967 ve 1985 hikâye armağanlarını, Orhan Kemal 1985 roman, Yunus Na-di 1991 roman armağanlarını kazandı. Başlıca eserleri şöyle sıralanabilir: *Hasangiller*(1955'), *insan Kurdu* (1959), *Güzel Avrat Otu* (.1960), *Yabanın Adamları* (1966), *Sabah Olmasın* (1967), *Denizin Kanı* (1968), *36Kısım Tekmili Birden* (1970), *Gün Döndü* (1974), *Bahriyeli Çocuk* (1976), *Kurşun Ata Ata Biter* (1983), *Bağışla Onları* (1989). Süngercilerin yaşamını anlattığı *Denizin Kanı*, TRT tarafından 1980'de filmleştirildi.

III:520c.

Kaktüs Beyoğlu'nda İmam Adnan So-kağı'nda 1990'ların başlarında açılan kafe-bistro. Sanatçılar ve sanatseverler arasında rağbet görmektedir.

Kal de Abaço VII:347c. Kal de Ariva VI46b, VII:347c. Kal Kadoş Sinagogu bak. Zülfaris Sinagogu

Kalafat Meydanı I:491c. Kalagru VII:497a.

Kalamanos Sarayı bak. Botaneiates Sarayı

Kalamış mad.IV:392a, III:283b, VII:497c. Kalamış Koyu V:124a.

Kalamış Vapuru mad. IV:393c, 59b, 344a, V:482a.

Kalamış Yat Limanı III:447a. **Kalamisya** VII:497c.

Kalamos VII:493a, 497c.

Kalaycı Bahçe Sinagogu IV:10b.

Kalaycılık Eskiden yiyecekler geniş ölçüde bakır kaplarda pişirildiği, saklandığı ve yenildiği için kalaycılık önemli bir iş koluydu. Çarşı kalaycıları daha çok Beyazıt'taki Bakırcılar Çarşısı'na yakın yerlerde dükkân tutarlardı ve çoğunluğu Karadeniz kökenlilerden oluşurdu. Mahalle aralarında da kalaycı dükkânları bulunurdu. Gezici kalaycılık ise genellikle Çingeneler tarafından yapılırdı. Günümüzde bakır kap kullanımı büyük ölçüde azaldığından, ancak bakır evaniden vazgeçmeyen ev ve kurumların ihtiyacı için tek tuk kalaycı dükkânları varlıklarını korumakta, yaz aylarında mahalle aralarında dolaşan az sayıda gezgin kalaycıya rastlanmaktadır.

Kalcılar Hanı *mad. IV:394a*. **Kaldıncılık** *mad. IV:394b*. **Kale Bahçesi** I:547b.

Kaleci, Nedim (1900, İstanbul -1981, İş-

239

Kaledipli Ahmed Efendi Tekkesi 238

tanbul) Futbolcu. Spora İstanbul Altı-nordu takımında başladı. 1926'da Fenerbahçe'ye transfer oldu. Kalede yer tutuşu, uzun boyu sayesinde hava toplarına olan hâkimiyeti ile ün yaptı. 5 kez milli oldu. 1928'de futbolu bıraktı. 1949-1952 arasında Futbol Federasyonu asbaşkanlığı yaptı.

Kaledipli Ahmed Efendi Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Mevlanakapı'da bulunan bu tekkenin inşa tarihi tespit edilememekte, ancak adına BOA'da bulunan 1199/1784 tarihli bir belgede rastlanmaktadır. Söz konusu belgede "Şeyh Ahmed Kadirî Tekkesi" olarak zikredilen tekkenin 1307/1889-90 tarihli *Mec-mua-i Tekâyâ'da* yerinin arsa durumunda olduğu, postnişinininŞeyh Hüsnü Efendi olduğu belirtilmiştir. Kadirîliğe bağlı olan tekkenin ayin günü çarşamba idi.

Kalekas XIV (Patrik) IV: 180a, VL206a.

Kalem İstanbul'daki idari, dini, askeri dairelerin yazı işleri bürolarına verilen ad. 19. yy'dan önce ise İstanbul'da üç kalem vardı. Bunlar, Divan-ı Hümayun, Hazine-i Âmire, Defterhane-i Ha-kani bürolarıydı. Tanzimat döneminde bu kalemlerin yamsıra, Babıâli'de âme-di ve mektubi kalemleri de oluşturuldu. Daha sonra bunlara yemleri eklendi. Bu buralardaki kamu görevlileri "kalemiye silki" adı altında ayrı bir sınıf oluşturmaktaydılar. Bunların önde gelenlerine kalemiye ricali deniyordu.

Kalem Haftalık dergi. 1906-1909 arasında Selah Cimcoz tarafından yayımlandı. Sorumlu müdürü Reşid bin Ayaz'dı.

Kalem Efendisi Kalemlerin yönetimini Üstlenen ve haccgân rütbesini almış olan şefler. Bunlar arasında başkâtip, mümeyyiz sanlarını taşıyanlar da vardı. Kalem efendilerinin ortak bir özelliği, Osmanlı resmi yazışma kurallarını çok iyi bilmelerinin yamsıra, İstanbul görgüsünü de en iyi şekilde temsil etmeleri idi. Kalem efendileri, bürolarında çalışan kâtipleri, şakirt denen adayları yetiştirmekle de görevliydi.

Kalemcioğlu, Ali Süreyya *mad. IV:395a, V:71a, VII:264a.*

Kalemcioğlu, Fahreddin V:71a.

Kalemkârlık *mad. IV:395a, VL473c. ilgili madde: Savat VI:473c*

Kalemtırışçı Kamış kalemlerle yazı yazıldığı dönemlerde bunları açmak için kullanılan sabit ağızlı küçük bir bıçak olan kalemtırış, yazı takımının ayrılmaz bir parçasıydı. Bu yüzden de ka-lemtırışçılık eskiden önemli el sanatları içinde anılırdı. Ustalar yaptıkları kalemtırışlara adlarını ya da mahlaslarını yazarlardı. Baba, Recai, Yüm-nî, Kemali, Sıdkî, Azmi gibi usta ka-lemtırışçıların adları eserlerindeki imzalardan öğrenilmiştir.

Kalender VII:499a.

Kalender Çavuş IV:395b.

Kalender Kasrı ve Bahçesi *mad. IV:395b, II:41a.*

Kalender Orduevi VL135c.

Kalender Vapuru *mad. IV:396a, III:464a.*

Kalenderhane Camii *mad. IV:396b, II:174b, 255c, V:19c, 424a, VII:155c, 214a, 555c.*

Kalenderhane Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Molla Hüsrev, Süleyma-niye, Balaban Ağa, Mimar Kemalettin, Mesih Paşa mahalleleri ve Fatih İlçesi'y-le çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.081'dir.

Kalenderhane Tekkesi *mad. IV:398c, I:28a, 57c, II:132a, III:248b, IV:485c, V:385a, VI:35c.*

Kalenderîlik I:17c, IV:26c, VII:213b. *ilgili maddeler: Kalenderhane Camii IV:396b Kalenderhane Tekkesi IV:398c*

Kalensüve "Serpüş" olarak da adlandırılan kavuk, külah, takke, fes, kalpak ğ'ibi başa giyilen şeyler için kullanılan Arapça sözcük. "Kalensiye" biçiminde de geçirdi.

Kalfa Saray ve konaklarda "cariye" yerine kullanılan bu sözcük, Arapça "hali-fe"den gelmektedir. Sarayda kalfalık, kıdeme ve liyakata göre birbirini izleyen mevkilere ayrılmıştı. Konaklarda ise yalnız yaşlı olanlara kalfa denilir, diğerlerine "kız" diye hitap edilir; çoğu zaman adıyla çağrılırdı. Kalfanın geleneksel esnaf hiyerarşisinde de yeri vardı. Bir mesleğe çırak olarak giren çocuk, ustasının yanında gerekli bilgi ve

beceri *kazanıp* olgunlaşınca özel bir törenle kalfalığa yükseltildi. Mahalle mekteplerinde hocalara yardım eden görevliye de kalfa adı verilirdi.

Kalfanın Bağı Tiyatrosu L534a.

Kalfayan Kız Yetimhanesi ve Okulu

1866'da, Sırpuhi Kalfayan (1822-1889) tarafından Hasköy'ün Halıcıoğlu semtinde kuruldu. Kurucusunun ölümünden sonra yerine, Yeranuhi Hovanesyan geçti ve 1902'ye kadar görevde kaldı. Ondan sonra gelen Kristine Pa-pazyan 1919'da ölünce yerine Ağavni Köseyan seçildi. 1966'da, 100. kuruluş yıldönümü kutlandı ve bu münasebetle bir hatıra kitabı neşredildi. 1972' de, çevre yolunun inşaatı sebebiyle istimlake uğradığından, Üsküdar'ın Altu-nizade semtine taşındı.

I;533c, III:194a.

Kalfayan Rahibeler Topluluğu 1865'te Rahibe Sırpuhi Kalfayan (1822-1889) tarafından kurulan İstanbul'daki tek Ermeni rahibeler topluluğu. Ettikleri yeminle, evlenmeden hayatlarını yetim kız çocuklarını eğitip büyütmeğe adanmışlar. Kalfayan Kız Yetimhanesi ilk gününden itibaren topluluğun bakımına verilir. Rahibelerden birkaçı, Surp Pırgiç Ermeni Hastanesi'nde

hastabakıcılık görevinde de bulunurlar. Kuruluşundan günümüze topluluğun en önemli üyeleri arasında Kristine Papazyan, Ağavni ve Mariam Köseyan kardeşler, Zarmuhi Mehrabyan sayılabilir. Topluluğun son temsilcisi Rahibe Hripsime Sasunyan'dır.

Kalın Ali Paşa Çeşmesi Fatih İlçesi'nde, Karagümrük'te, Fevzi Paşa Bulvarı ile Nureddin Tekkesi Sokağı'nın kesiştiği köşededir. 973/15ö5'te "Kalın" ve "Semiz" lakaplarıyla tanınan Sadrazam Ali Paşa (ö. 1505) tarafından yaptırılmıştır. Klasik üslupta, kesme taştan yapılmış olan çeşmenin özelliği, hafif sivri olan kemerin iç yüzeyinin üzengi taşından itibaren dilimli olmasıdır. Çeşme birbirinden farklı ölçülerdeki silmelerle nihayetlenmektedir. En üstte sekiz beyitlik kitabesi yer almaktadır.

Kaliadis, K. III:155b.

Kalibia 11:31 Ib.

Kaliçeci Hasan Mescidi *mad. IV-AOOa.*

Kaligaria VII:496b.

Kalimahi, Yanko V:256b.

Kalipolis IV:254b.

Kalitarya III:324c.

Kalivis, Panayot III:177a.

Kalkavan, Peri-Han VII:323c.

Kalkıratya Köyü I:467c.

Kallikles, Nikolas (12. yy) yaşamış Bizanslı hekim ve şair. 1118'de I. Alek-sios ölüm döşğinde iken saray başhekimliğine atandığı rivayet edilir. Soylular için yazdığı kasideleriyle tanınır. Hicviyelerinden biri Pantokrator Ma-nastırı'nda bir Hz İsa ikonunun üzerindedir. Muhtemelen hekimlikle ilgili ünlü Bizans hicviyesi *Timarion'un yazandır.*

Kallimakes, Skarlatos II:293a. **Kallinikos** (Patrik) IV:310a. **Kallinikos (Ayios)** Köprüsü I:495b. **Kalmuk, Ferit** IV:224c.

Kalmukoğlu, Naci (1896, Harkov [Ukrayna] - 1971, İstanbul) Ressam. Babasının, ticaretle uğraşması isteğine karşın resme yönelerek 4,5 yıl Harkov Güzel Sanatlar Akademisi'ne devam etti. 1917 devrimiyle eğitimini tamamlayamadı ve Kırım'a yerleşti. 1920'de İstanbul'a geldi. Lokanta, sinema, otel gibi mekânlarda dekoratif panolar yaptı. Peyzajları son dönem Türk peyzaj resminin önemli örneklerini oluşturur. Portre ve bazı kompozisyonlarında dekorasyona yönelik çalışmalarının etkisini taşıyan ilüstratif değerler hâkimdir. Portrelerinde "Çingeneler" ana konularındandır. İstanbul'u konu alan eserlerinden *bazıları* şunlardır: "Adadan", "Dolmabahçe", "Bezini Âlem Sultan Camii", "Boğaz'dan Görünüm", "Takalar".

Kaloş Eskiden ayakkabıyı yağmurdan ve

çamurdan korumak için sokakta potin üstüne giyilen yarım kunduraya verilen ad. Potinle birlikte "kaloş potin" diye de adlandırılırdı. Arkasındaki yayla potine kenetlenen kaloş, lastiğin yaygınlık kazanmasıyla kullanılmaz olmuştur.

Kalpak Tersine çevrilmiş kesik koniye benzeyen, deri kürk ya da kumaştan yapılan siperliksiz başlık. 1908'den sonra kuzu postundan kalpak Osmanlı Ordusu subayları için başlık olarak kabul edildi. Tepesinde rütbe ve sınıflara göre değişik renkli çuhalar bulunan kalpakların bir başka biçimi İstanbul'da polisler de giydirilmiştir. Kurtuluş Savaşı'nın başlarında Mustafa Kemal Paşa da kalpak giymiş ve "kemalî" adı verilen bu başlık o yıllarda sivil ve askeri erkânın resmi serpuşu olmuştur. Şapka Kanunu'na kadar (1925) halk arasında da yaygınlık *kazanan* kalpak, , bu tarihten sonra yasaklanmıştır.

Kalpakciyan, Ardaşes IV:315a.

Kalpakcioğlu, Cevdet IIL372c.

Kalpakcioğlu, Kemal Rifat (1900, İstanbul -1975, İstanbul) Futbolcu. *Galatasaray* takımındaki oyunuyla tanındı. Onun oynadığı dönemde (1924-1929) Galatasaray 4 kez lig şampiyonu oldu. Milli takımda 8 kez yer aldı. *Galatasaray'dan* ayrıldıktan sonra Güneş kulübünün kurucuları

arasına katıldı ve takımın teknik yöneticisi oldu. Uzun yıllar hakemlik ve Futbol Federasyonu üyeliği yaptı. *Fotospor* dergisinde spor yazıları yazdı.

Kalpazankaya II: 336a. Kaludi Laskaris Kalfa VII:40b. Kalust Kalfa IL35c.

Kalustyan, Hermine III:199c, 395c. Kalustyan, Şınorhk mad. IV:400b, 44lc, 553a, V:107a, VII:504b.

Kalvokoresis, Dimitri IV:400c. Kalvokoresis Köşkü mad. IV:400c. Kalyon, Salih III:413c, VLSla.

Kalyoncu Kışlası mad. IV-AOla, III:565c, IV:481c, 540c, V:8a.

ilgili madde: Kalyoncular IV:401c

Kalyoncu Kulluğu Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Sururi, Bostan, Çukur, Hüseyin Ağa ve Kamer Hatun ma-halleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.084'tür.

II:221a.

Kalyoncular mad. IV:401c. İlgili madde: Kalyoncu Kışlası IV:401a

Kalyoncular Kışlası Camii bak. Cezayirli Hasan Paşa Camii

Kam, Ferit (ö. 1944) I:191b, V:169b.

Kam, Ruşen Ferit (ö. 1981, Kemeñeci) V:530c, VL294c, 496c.

Kamacı, Cemal II:294a. Kamariotissa Manastırı Kilisesi

II:256b, 257b.

Kamateros Ailesi Konstantinopolis'in ünlü memur ailelerinden biri. Kelime anlamıyla "çalışkan" ya da "amele öküz" demektir. 9. yy'dan itibaren bilinirler. 10. ve 11. yy'larda yargıda ve mali işlerde görev aldılar. 12. yy'da daha yüksek görevlerde bulundular, bir kolu da kilisede yükseldi. Basileios Kamateros 1183-1186 arasında, X. İoannes Kamateros ise 1198-1206 arasında Konstantinopolis patriği oldu. And-ronikos bir dinbilimciydi; İoannes ise astronomi üzerine risaleler yazmıştı. Bir başka İoannes Kamateros, II. İsa-akios'un (hd 1185-1195, 1203-1204) maiyetinde belagat hocası idi. 13. yy' dan itibaren önemli politik roller oynamamışlardır.

Kambur, Boğos III:533a.

Kamelya Çiçekevi II:511c.

Kamelya Hanım IV:420a.

Kamer Hatun Camii mad. IV:402b.

Kamer Hatun Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Yahya Kâhya, Sururi, Kalyoncu Kulluğu, Çukur, Hüseyin Ağa, Aşmalı Mescit ve Evliya Çelebi mahal-leleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.964' tür.

II:221a.

Kamer Vapuru *mad. IV:402c, VI:298c. Kameiça Suyu* II:150a.

Kameriye Ay (kamer) ışığında oturmaya mahsus, dörtgen veya çokgen planlı, özenli sütuncuklara bağlı parmaklıklı, üstünün kafes örtüsü sarmaşık veya asma gülleri ile örtülü, bahçe köşeleri ve köşklerine verilen ad. 19. yy' in ikinci yarısından başlayarak İstanbul'da kameriye modası yaygınlaştı ve buralar romantik ilişkilerin başlıca mekânlarından oldu.

Kamerşah Hatun (ö. 1513) VII: 184a. **Kamhi Apartmanı** 1:355a. **Kamili. Eliyahu ben Yitzhak**

ilgili madde:

Etz ha-Hayim Sinagogu III:225b **Kamhi, Jak** IV:85c. **Kâmî** (ö. 1724) *mad. IV:403a. Kâmı* (ö. 1805) III:67a. **KâmÜ** (Otello) *mad. IV:403b, VI:430c. Kâmil Dede* (ö. 1875) V:421c. **Kâmil Efendi** (Şeyh) VI:163c, 195c. **Kâmil Efendi** (Şeyh Hacı) IV:431b. **Kâmil Efendi Tekkesi** *mad. IV:403c,*

II:418a, VII:170c. **Kâmil Efendi Tekkesi** (Edirnekapı)

bak. Şeyh Türlü Tekkesi

Kâmil Paşa (Kıbrıslı) (1823, Lefkoşa -1913, Lefkoşa) Sadrazam. II. Abdülhamid döneminde evkaf ve maliye nazırlıklarının ardından iki kez sadrazam-

Kananos, İoannes

lık (1885-1891, 1895) yaptı. Aydın valisi olarak 1907'ye değin İstanbul'dan uzak tutuldu. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Ağustos 1908'de getirildiği sadrazamlık görevi, İttihad ve Terak-i'yle anlaşmazlığa düştüğünden altı ay sürdü. Ekim 1912'de Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın desteğiyle yeniden sadrazam oldu, ama Ocak 1913'te Babıâli Baskını'yla düşürüldü. Üç ciltlik *Tarih-i Siyasi-i Devlet-i Âliyye-i Osmaniye* ve *Hatırat-ı Sadr-ı Esbak Kâmil Paşa* gibi kitapları vardır.

L523c, II:30b, IILISlb, V:346c. **Kâmil Paşa Çeşmeleri** Fatih İlçesi'nde, Edirnekapı'da, Niyazi Mısri Sokağı'n-da, Şeyh Türlü Tekkesi'nin kapısının iki yanında yer almaktadır. Banisi Kâmil Paşa'dır. 1294/1877 tarihli olan bu çeşmeler, kapının iki yanında yer alan pencerelerin altına yerleştirilmiştir. Günümüzde muslukları koparılmış, yalıkları yok olmuştur. Her ikisinin de ikişer satırlık olan kitabelerinden sağdaki şair Sabit'e, soldaki ise şair Arife aittir.

Kâmil Rıza *bak. Kamil* (Otello)

Kâmile İsmail IV:354b.

Kamondo, Abraham *de bak. Kamon-*

do, Avram Kamondo, Avram *mad. IV:404c, 179a,*

VII:402c, 405b.

ilgili madde: Kamondo Hanı IV:405b

Kamondo Hanı *mad. IV:405b, II:46a.*

Kamondo, Isak III:355c.

Kamondo, J. IIL355b.

Kamondo Merdivenleri IV:405b.

Kampman, A. A. IV:87a.

Kamres Kadın V:344b.

Kamsoy, Münir Mazhar V:530c, VII:225b.

Kanaat Kitabevi 1898'de Babıâli Yoku-şu'nda (Ankara Caddesi) İlyas (Eliya) Bayar (1880-1945) tarafından kuruldu. Kısa *zamanda* kendini kabul ettirmeyi başardı. Başta Namık Kemal olmak üzere bazı Jön Türklerin yazılarını gizlice basıp dağıtmakla ün kazandı. Asıl büyük atılımını Latin harflerinin kabulünden sonra yaptı. İlyas Bayar'ın ölümünden sonra işi devralan oğlu Leon Bayar'm yönetiminde daha çok okul kitabı, atlas ve sözlük alanında yayımcılığı sürdüren kitabevi, 1970'lerin sonlarında yayınlarına son verip kırtasiye işine döndü. 1994 sonunda tamamen tasfiye edildi.

Kanaat Lokantası *mad. IV:405c, VI:9b.*

Kanal 6 VIL243c.

Kanal D VII:243c.

Kanal 7 Vıl:243c.

Kanalizasyon *bak. Atıksu*

Kananos, İoannes (15. yy'm ilk yarısı) 1422'de Konstantinopolis'in II. Murad

Kanarya

240

241

Kapitol

tarafından kuşatılmasına tanık olduğu bilinen yazar. Yazmada kullanılan dilden anlaşıldığına göre eğitimsiz biriydi. Hatıralarının büyük bölümü basit ve gündelik dilde yazılmasına karşın bir dizi Batı kökenli askeri terimi kapsar; kuşatma ile ilgili ayrıntılı bir kronoloji verir; Osmanlıların kuşatma, Bizanslıların da savunma tekniklerim detaylı biçimde anlatır; Osmanlıların uğradığı başarısızlığı şehrin koruyucusu Meryem Ana'ya atfeder.

Kanarya *mad. IV:406a, II:409a, III:384c, VU:498b.*

Kanavis, Nikolaos

İlgili madde-.

Dimitrios (Ayios) Kanavis Kilisesi III:55a

Kancabaş Kütükten büyük, şaykadan küçük bir donanma gemisi. İstanbul'da ise padişahın Boğaziçi ve Haliç gezilerinde bindiği bir tür saltanat kayığına da kancabaş denmekteydi. Bir kırlangıç da deniz binişlerinde padişahın maiyetini taşır, başka birçok saltanat kayığı, önden, yanlardan ve arkadan giderdi.

Kandil Uçurma Eskiden ramazanlarda büyük camilerin minarelerinden cami avlusuna ipe bağlı kandil indirerek yapılan eğlenceli gösteri. Minarenin şerefesiyle avluda bulunan yüksekçe bir yer arasına ip gerilir, teravih namazından sonra avluya biriken cemaat, mahyacıların şerefeden saldıgı ve kayan yıldızı andıran kandili izlerdi. Mahyacılar bu eğlenceli gösteriden sonra bahşış verilmesi de âdettendi.

Kandili Güzel Mescidi *bak.* Parmakka-pı Mescidi

Kandiller *mad. IV: 408a.*

Kandilli *mad. W-.408c, L158c, IV:534b, VII:501b.*

U maddeler: Abud Efendi Yalısı I:60b Âdile Sultan Sarayı I:83c Boğaziçi IL266a Edib Efendi Yalısı III:130b İsmail Paşa Yalısı IV:215c Kandilli Bahçesi IV:41Ob Kandilli Camii IV:41Oc Kandilli Kız Lisesi IV:41la Kandilli Rasathanesi IV:41lc Kandilli Yazmaları IV:412b Kıbrıslılar Yalısı IV:554b Kont Ostrorog Yalısı V:62b Mahmud I Çeşmesi V:253c

Kandilli Bahçesi *mad. W:410b, II:236a, IV:409a.*

ilgili madde:

Bahçeler I:542c

Kandilli Camii *mad. IV:410c, 410a.* **Kandilli Çeşmesi** *bak.* Mahmud I Çeşmesi

Kandilli Ermeni Mezarlığı III:185b. **Kandilli Hastanesi** L348b. **Kandilli İskeleyi** IV:203c. **Kandilli Kız Lisesi** *mad. IVAlla,*

41Ob, V:73c, 219b, VII:347c. *ilgili madde:*

Âdile Sultan Sarayı I:83c **Kandilli Kız Lisesi Korusu** *bak.* Korular **Kandilli Mezarlığı** V:444c. **Kandilli Ortaokulu** VII:69b.

Kandilli Rasathanesi *mad. IV. 411 c,*

410a, V:117c, VH:347c, 368a. *ilgili maddeler:* Boğaziçi Üniversitesi II:289c İstanbul Rasathanesi IV: 233a Rasathane-i Âmire VI: 307a

Kandilli Sarayı I:81c, IV:409a, V:183a.

Kandilli Yazmaları *mad. IV:412b, 410a.*

ilgili madde:

Yazmacılık VTI:455c

Kaner, Esat (1914, İstanbul) Futbolcu. Moda Atlas Rum takımında futbola başladı. 1932'de Fenerbahçe'ye geçti. Bu takımda 1946'ya kadar oynadı. 1936-1937 sezonunda gol kralı oldu. 5 kez İstanbul ligi, 3 kez milli küme, 3 kez de Türkiye birinciliği kazanan ekibin kadrolarında yer aldı, kaptanlığını da yaptı. Futbolu 1948'de Vefa'da bıraktı. Daha sonra Kıbrıs ve Fenerbahçe'de antrenörlük yaptı.

Kangalcı İstanbul'da Bedesten civarında sırma satan esnafa verilen ad. Bunların on iki gediği vardı.

Kanık, Adnan Veli (1916, İstanbul - 1972, İstanbul) Gazeteci. Galatasaray Lisesi'nden mezundur. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde bir süre eğitim gördü. Bu yıllarda gazeteciliğe başladı. 1950'den sonra mizah yazarlığına yöneldi. En ünlü eseri *Mapusane Çeşmesi'âvc* (1952). Şair Orhan Veli'nin kardeşidir.

Kanık, Orhan *Velîmad. IV:413b, II:447n, 465b, IIL509a, V:169c.*

Kanlı Bektaş Hikâyesi VI:454b, VII:229c.

Kanlı Çeşme *bak.* Sineperver Valide Sultan Çeşmesi (Fatih)

Kanlı Fırın Mescidi I:104b.

Kanlı Kilise *bak.* Panayia Muhliotissa (Kimisis) Kilisesi

Kanlı Pazar *mad. IV:414c, L226c.*

Kanlıca *mad. IV:415b, II:198b, IV:493a, 534b, VII:493c.*

ilgili maddeler:

Amcazade Hüseyin Paşa Yalısı I:239c

Ataullah Efendi Tekkesi I:397b Boğaziçi IL266a

Hekimbaşı Salih Efendi Yalısı IV:4lc İskender Paşa Külliyesi IV: 207a Kadri Paşa Yalısı IV:379a Kavacık IV:493a Prenses Rukiye Yalısı VI:283c Saffet Paşa Yalısı VL397c **Kanlıca Gözlemesi** Bu Boğaz köyünün yoğurdu kadar gözlemesi de meşhurdu. İstanbullular, yalnız yoğurt için değil, gözlemeyle yoğurt yemeye gelirler, dahası eskiden beri süregelen bir âdet olarak kentin boğazına düşkün kişileri "şu kadar gözleme ve yoğurt yemesine" bahse tutuşup Şirket-i Hayriye vapuru ile veya kayıkla Kanlıca'ya giderlerdi.

Kanlıca İskelesi IV:203b. **Kanlıca Mezarlığı** V:445a. **Kanlıca Suları** IV:509b.

Kanlıca Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1960'ta, İskoçya, Glasgow'daki Govan-Fairfield tezgâhlarında buharlı yolcu vapuru olarak inşa edildi. Eşi Kuzguncuk'la birlikte, birbirinin eşi 9 yolcu vapurundan İstanbul'a gelen ilk ikisi oldu. Adını taşıdığı Kanlıca İskelesi'nde yapılan bir törenle hizmete girdi. 781 grostonluktu. 1.952 yolcu alıyordu. Uzunluğu 69,9 m, genişliği 13,6 m, sukesimi 2,6 m idi. Her biri 800 beygirgücünde, 2 adet 3 genişlemeli 2 buhar makinesi vardı. Kazanı akaryakıtla ısıtılıyordu. Çift uskurlu olup

saatte 15 mil hız yapıyordu. Daha çok Köprü-Haydarpa-şa-Kadıköy ile Köprü-Adalar-Yalova arasında çalıştı. 12 Aralık 1993'te Haliç Tersanesi'nde bakımda iken kaptan köşkünde çıkan yangının büyümesi sonucu elden çıktı.

Kanhca Yoğurdu Kanlıca eskiden bağlık bahçelik, mandıraları ve dolayısıyla sütü, yoğurdu, kaymağı ile ünlü bir semtti. Tatil günlerinde İstanbul'un uzak yakın her yerinden Kanlıca'ya yoğurt yemeye gidilir, aynı zamanda deniz kenarında bir mesire olan bu semt insanlarla dolup taşardı. Bu gelenek azalarak da olsa sürmektedir.

Kanhkavak Deresi II:316b.

Kansu Gavri (ö. 1516) III:442b.

Kansu, Şevket Aziz III:316b, V:169b.

Kantakuzene, Teodora IV:359c.

Kantakuzeno, Mihail II:292c.

Kantakuzeno, Şerhan II:292c.

Kantakuzenos Ailesi *mad. IVA17b. İlgili madde:* İoannes VI Kantakuzenos IV:180c

Kantarcı, Vahan VII:185c.

Kantarcılar Mescidi **ynad. IVA17c.*

Kantemiroğlu *mad. IVA1Sa, II:292b, III:289a, 289c, 557c, V:211b, 507c, 509b, 523b, 525c, 541b, 546c, VI:214c.*

Kanto *mad. IVA19b, I:25b, V:534a.*

Kantorowicz, Alfred III:63a, IV:248b.

Kanun-ı Asesan I:343c.

Kanun-ı Esasi III:90c, VII: 18a.

Kanun-ı Esasi'nin İlanı *mad. IVA21b.*

Kanuniesasi Kıraathanesi *mad. IVA22b, 564c.*

Kanuni Berber Şemsi'nin Heyeti III:260b.

Kanunname-i Âl-i Osman V:332b.

Kanzuk Eczahanesi *bak. İngiliz Ecza-hanesi*

Kapaçelli, Karlo W:241c.

Kapahçarşı *mad. IVA22c, I:3c, 227b, II:474c, 475c, IV:532a, V:135b, 144e, 273a, 393a, 445b, VI: 100a, VII:268a, 508c.*

ilgili maddeler: Ağa Hanı I:93c Ali Paşa Ham I:195c Ali Paşa Hanı I:196b
Antikacılık I:277b Astarıcı Hanı I:358a Baltacı Hanı II:32c Bedesten
Esnaflı ILII Sc Bodrum Hanı II:2ö5a Cebeci Ham II:389c Çukur Han
II:538c Hacı Beşir Ağa Çeşmesi III:468b Hacı Beşir Ağa Sebili

III:473a İmameli Han IV:161c Kalcılar Hanı IV: 394a Kaşıkçı Han
IV:488a Kızlarağası Hanı V:16c KuşakçıHanı V:135b Sorguçlu Ham
VII:36c Yağcı Ham VII:396b

Kapamacılar İstanbul'da Direklerara-sı'ndaki Kapamacılar Çarşısı'nda hazır elbise diken terzilere verilen ad. Bunlar daha çok medrese öğrencileri için "kapama" denen uzun ve düz biçimli üstlüğü diktiklerinden bu adla anılmaktaydılar. Kapalıçarşı'daki Kapamacılar Sokağı'nda da bu tür hazır elbise satanlar vardı.

Kapan, Ayla (Alpdoğan) IV:358a.

Kapan Hacıları Kapan tüccarları da denen ve İstanbul'a gemilerle zahire getiren toptancılardı. 18. yy'ın sonlarında, bunlardan Avrupa ile iş yapanlara Avrupa tüccarı, Osmanlı sınırları içinde çalışanlara da hayriye tüccarı denildi.

Kapan Naibi Osmanlı İmparatorluğu'n-da İstanbul'da zahire alım ve satımını denetleyen memur. İstanbul halkıyla resmi daireler için gerekli zahire, Zahire Nezareti tarafından tedarik edilir, miri ihtiyaç ayrıldıktan sonra fazlası fırıncılara satılırdı. Un Kapanı ya da Yağ Kapanı gibi yerlerdeki

bu satış kadılar tarafından tayin edilen kapan naiplerinin kontrolü altında yapılırdı. Kapan naibi aynı zamanda tüccarın satmak üzere getirdiği yiyecekleri de denetlerdi.

Kapan Taciri Kapan hacıları da denen ve İstanbul'a un, zahire getiren gemi sahibi tüccarlara verilen ad. Bunlara, gemi sahibi oldukları için "sefain rüesası" da deniyordu. Asıl kapan taciri sanını, Yağ Kapanı'na ve Bal Kapanı'na mal getirenler taşımaktaydılar. 18. yy' in sonunda Bal Kapanı'nda 34, Galata Yağ Kapanı'nda 19, Un Kapanı'nda 20 kapan taciri vardı.

Kapanlar mad. IVA30b. İlgili maddeler: İhtisab IV: 143a Unkapanı VII:325c

Kapı Ağası Çeşmesi Sultanahmet'te, Kapı Ağası Mahmud Ağa Camii civarındadır. Klasik tarzda, kesme taştan yapılmıştır. Aynataşmın yanlarında iki tas yuvası bulunmaktadır. Ahşap çatısı yıkılmış ve teknesi dağılmıştır. Kitabesi yoktur.

Kapı Ağası Hüseyin Ağa Türbesi mad. IVA31a.

Kapı Ağası Mescidi ve Tekkesi mad. IV:431c, 11:415a.

Kapı Ağası Yakub Ağa Sıbyan Mektebi

Üsküdar İlçesi'nde, Toptaşı'nda, Zeynep Kâmil Hastanesi yolu üzerindedir. Mektep, altındaki çeşme ile beraber 1098/1678'de Kapı Ağası Yakub Ağa tarafından yaptırılmıştır. Muntazam kesme taştan yapılmış olan mektebin, söveleri mermer olan kapısının kemeri üzerinde tek satırlık sülüs bir kitabe yer alır. Kapı önünde yer alan revaklı bulum ile mektebin kubbesi oldukça haraptır. Yapı sağ ve sol cephelerde açılan

ikisi altta ikisi üstte dörder pencere, kapı tarafında ise yalnız altta iki pencere ile aydınlatılmıştır. Soldaki kapıdan geçilen küçük oda hocaya aittir. Bu oda sağa doğru bir niş ile dışa taşar. Odanın altı, cephede yer alan çeşmenin haznesini oluşturur. Sivri kemerli çeşmenin üzerinde üç beyitlik bir kitabe yer alır. Medrese ile aynı malzemeye sahip olan çeşme aynalık kısmında ve kemer boşluklarında bitkisel bezemelere ve aynalık yanlarında küçük birer nişe sahiptir.

Kapı Çukadarı III:149b.

Kapı Halkı Vezir konaklarındaki görevlilere verilen ad. Bunlardan bir bölümü resmi işlere baktıklarından "daire halkı" olarak da anılmaktaydılar. Kapı halkından en kalabalık sınıfı ise "ağalar" oluşturmaktaydılar. Bunlar da "gedikli ağalar", "sakallı ağalar" olarak ayrılmaktaydılar. Gedikli ağalar vezirin özel hizmetlerini görürlerken, sakallı ağalar güvenlik birimini oluşturmaktaydılar.

Kapı Kethüdası Eyalet valilerinin, Ef-

lâk ve Boğdan beylerinin İstanbul'daki kefillerine verilen ad. Bunlar Babîâlî'ye karşı sorumluluk taşımakta, kefil oldukları kişinin yükümlülüklerini karşılamaktaydı. Patriklerin de Babîâlî nez-dinde birer kapı kethüdaları vardı. Kapı kethüdalığı, 1908'de kaldırıldı.

Kapı Yoldaşı Osmanlı döneminde İstanbul'daki devlet dairelerinin kalem denet bürolarında çalışan ve aynı görevleri yapanların aralarındaki hizmet ilişkisini anlatan bir deyim. Kapı yoldaşı konumunda olanların birbirlerinin sorunlarıyla yakından ilgilenmeleri, vefalı olmaları gelenektir. Mısır hıdivleri ise İstanbul'daki vezirleri "kapı yoldaşı" sayarlar ve her birine "kapı yoldaşı hediyesi" adı altında harçlık ve hediye gönderirlerdi.

Kapıcı Çeşmesi Eyüp'te, Yusuf Muhlis Paşa Caddesi üzerindedir. 1015/1606' da yapılmış olan çeşmenin oymalı ay-nataşının büyük kısmı ve teknesi toprağa gömülmüştür.

Kapıcı Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Do-ğancılar'da, Ahmet Çelebi Mahallesi'n-de, Kapıcı Çıkmazı'nda, Celvetîliğin merkezi olan Aziz Mahmud Hüdâî Külliyesi'nin yanında bulunmaktaydı. Söz konusu külliyeğe bağlı bir zaviye niteliğinde olan bu tekke, Celvetîliğin piri Şeyh Aziz Mahmud Hüdâî' nin (ö. 1628) mensuplarından Sadrazam Maraşlı Halil Paşa (ö. 1629) tarafından 17. yy'ın ilk çeyreği içinde kurulmuş, aynı arsaya Halil Paşa ile oğlu Mahmud Bey'e ait yan yana iki türbe, Halil Paşa Türbesi'nin altında da bir sebîl inşa edilmiştir. Az sayıda dervîş hücrelerini barındırdığı tahmin edilen bu tekke tamamen ortadan kalkmış bulunmaktadır.

L510b.

Kapıcılar *mad. IVA32a.*

Kapıkulu Ocakları *mad. IVA32c. İlgili maddeler:* Acemi Ocağı I:61c Cebeci Ocağı II:390a Humbarahane IV:97b Sipahi Ocağı VILlOc Yeniçeriler VII:472b

Kapitol Erken Bizans dönemine ait kamu binası. Laleli Külliyesi'nin bulunduğu yerde olduğu sanılmaktadır. Büyük olasılıkla I. Constantinus (hd 324-337) tarafından, imparatorluk kültürünü sembolize eden bir tapınak olarak kurulmuştu. İlk kez 425 tarihli bir fermanla, yüksekokul olarak adı geçer. Kare şeklinde bir bina olup. güneyde bir eksedraya sahipti. Daha sonra varlığına çok az değinildi, 10. yy'dan itibaren ise söz edilmez oldu. Kapitol'un anıtsal girişi olduğu düşünülen Fila-delfion yüzyıllarca yaşamıştır.

II:182a.

r

Kapitülasyonlar

242

243

Karagözyan, Mihran

Kapitülasyonlar I:221b, 223a, VII:267a.

Kaplanoğlu, Şengün (1936, Ankara) Bas-ketbolcu. Basketbola Ankara'da, Yenişehir kulübünde başladı. Modaspor ve Galatasaray takımlarında yer aldı. 112 kez milli oldu. Bu maçlarda 58 kez takım kaptanlığı yaptı ve 1,353 sayı kaydetti.

Kaplıca Tepe I:150c. **Kapoçelli, Karlo** VII:115a. **Kapsali, Eliya ha-Yavani** IV:433b.

Kapsali, Moşe Ben Eliya *mad. IV:433b, III:494b, VII:400c, 404a.*

Kaptan Bey Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Bü-yükdere Caddesi'ndedir. Neoklasik üsluptaki yalı, 1866'da inşa edilmiştir. İlk sahibi Kılıç Kaptan'dan Nemlizade ailesine geçen yalının girişi sütunlu, orta kısmı üç, yan kısımları ikişer katlıdır. T planlı olup sokak-deniz doğrultusunda 18 m cepheye sahiptir. İç duvarları ahşap/bağdadidir, dışı sonradan kagire çevrilmiştir. Merdiven biçimi, kapı pervazı ve başlığı, dışta ve içteki yarım kemerler, yivli kolonlar, came-kân süslemeleri ile Avrupa etkilerini taşır. 1974'te ek binalar yapılmıştır. Halen Sarıyer Lisesi olarak kullanılmaktadır.

Kaptan Hasan Paşa Aile Mezarlığı

VI:66a.

Kaptan Hasan Paşa Camii Fatih İlçesi'n-de, Haydar'da, Bıçakçı Alaeddin Sokağı'ndadır. Yerinde daha önce Divitdar Keklik Mehmed Efendi

Camii'nin bulunduğu bilinmektedir. İnşa tarihi tespit edilemeyen bu ilk yapı bir yangın sonucunda ortadan kalkmış, uzun süre boş kalan arsasına 1300/1882'de ~ Bahriye Nazırı Bozcaadalı Hasan Hüsnü Paşa (ö. 1903) tarafından ahşap ve kubbeli olan bir cami inşa edilmiş, 1972'de bu yapı sekizgen planlı ve beton kubbeli olarak yenilenmiştir. **Kaptan İbrahim Ağa Camii** Beşiktaş İlçesi'nde, Akaretler'de, Köprübaşı So-kağı'ndadır. "Sormagir Odaları Mescidi" adı ile de bilinmektedir. Kaptan İbrahim Ağa tarafından 1622'de yaptırılmış, kapı kitabesine göre II. Ab-dülhamid tarafından 1899'da tamir ettirilmiştir. Kagir duvarlı ve ahşap çatılıdır.

Kaptan İbrahim Paşa Camii *mad. IV:433c, I:117c, IV:434c, V:355c. İlgili madde:*

İbrahim Paşa Sebili IV: 131a **Kaptan Köşkü** III:28a.

Kaptan Mustafa Paşa Çeşmesi Üsküdar'da, Kaptan Paşa Mahallesi'nde, Kaptan Paşa Sokağı üzerindedir. 1142/ 1729'da inşa edilmiştir. Mermerle kaplıdır. Esas cephesinde klasik tarzda kemer ve oymalı aynataşı bulunmaktadır. Sivri kemeri beyaz ve renkli taşlarla örülmüştür. Kemerin altında kitabe ve bunun altında da süslü aynata-

şı bulunmaktadır. Teknesi iyi durumdadır ve suyu akmaktadır. Yan cephesinde ve iki yüzü birleştiren köşede kabartma motiflerle süslü iki ufak çeşme daha yer almaktadır. Kitabe şair Nedim'e aittir.

Kaptan Paşa Camii *bak. Divitdar Keklik Mehmed Efendi Camii*

Kaptan Paşa Camii (Eyüp) *mad. IV:434a, V:355c.*

Kaptan Paşa Camii (Üsküdar) *bak. Kaymak Mustafa Paşa Camii*

Kaptan Paşa Divanhanesi I:549c, IV:435c.

Kaptan Paşa Konağı *mad. IV:434c.*

Kaptan Paşa Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Piyale Paşa, İstiklal, Küçük Piyale, Kulaksız ve Fetihtepe mahalle-leriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 12.959' dur.

II:221a.

Kaptan Paşa Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Halide Edip Adıvar, Halil Rifat Paşa mahalleleri ve Kâğıthane İl-çesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.051' dir.

Kaptan Paşa Yahşi II:163b. **Kaptan Şükrü Vapuru** VL409a. **Kaptan-ı Derya** *mad. IV: 435a.*

Kaptan-ı Derya Hacı Hüseyin Paşa Çeşmesi *mad. IV:436c.*

Kaptan-ı Derya Piyale Paşa Camii

bak. Piyale Paşa Camii

Kaptan-ı Derya Sinan Paşa Sarayı

bak. Sinan Paşa Sarayı

Kaptanoğlu, AJi IV:156c. Kapucu, Sara IV:357b.

Kara Ahmed Paşa Külliyesi *mad. IV:437a.*

Kara, Ahmet III:36b.

Kara Baba Tekkesi *mad. IV:437b, VL327b.*

Kara Davud Paşa Camii *mad. IV:438a.*

Kara Dolap Mahallesi Eyüp ilçe merkezinde yer alır. Yeşilpınar, Çırçır, Ali-beyköy Merkez, Esentepe mahalle-' leri ve Gaziosmanpaşa İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.645'tir. I:204a.

Kara Harp Okulu V:372c.

Kara İbo IIL454b.

Kara İmam Camii *bak. Sahaf Muhittin Camii*

Kara Kemer III:526a, VII:54a.

Kara Kethüda Camii *bak. Büyükdere Camii*

Kara Mehmed Paşa Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Aksaray'da, Gureba Hüseyin Ağa Mahallesi'nde bulunmaktaydı. Önce defterdarlık, sonra Mısır ve Vidin valiliği görevlerinde bulunan Kara Mehmed Paşa tarafından 1114/1702' de, Celveti Âsitânesi'nin (Üsküdar'da

Aziz Mahmud Hüdâî Tekkesi) onuncu postnişini Şeyh Abdülhay Efendi (ö. 1705) için inşa ettirilmiş bir cami-tek-kedir. Başlangıçta Celvetîliğe bağlı olan tekke tespit edilemeyen bir tarihte Sa'dîliğe intikal etmiş, 19. yy'm ikinci yarısında ise Halvetîliğin Sünbülî koluna bağlanmıştır. Ayin günü cuma olan bu tekke tamamen ortadan kalkmış bulunmaktadır. **Kara Mimar V:552a.**

Kara, Mustafa (1911, Kemaliye) Tüccar. Rüştüeyi bitirdi. 15. dönem (1973-1977) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kara Mustafa Paşa Çeşmesi Süleymani-ye'de, Kepenekçi Sinan Camii'nin yakınındadır. 1088/1677'de Kara Mustafa Paşa tarafından sarayının altında yaptırılmıştır. Kitabede 1215/1800 tarihinin yer alması, sonradan onandığına bir işaret sayılabilir. Kesme taştan yapılmıştır. Teknesi parçalanmış, musluğu koparılmıştır.

Kara Mustafa Paşa Mescidi I:330a.

Kara Mustafa Paşa Sarayı I:l62a.

Kara Mustafa Paşa Yahşi I: I l6a.

Kara Mühendishanesi VL14b.

Kara Nohut Mescidi ve Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Halıcılarköşkü'nde, Molla Sefer Mahallesi'nde, Dede Paşa Sokağı ile Nakibüleşraf Sokağı'nın

kavşağında yer almaktaydı. I. Süleyman (Kanuni) dönemi ricalinden, Tophane-i Âmire dökümcübaşı Suca Ağa'nın (ö. 1590) yaptırdığı Kara Nohut Mescidi'ne 19. yy'ın ikinci yarısında Rıfâî tarikatından meşihat konulması sonucunda kurulmuştur. Ayin günü çarşamba olan bu mescit-tekke 20. yy'da ortadan kalkmış, arsasına 1989'da, Hacı A. Rıza Er-taş adında bir hayırsever tarafından kagir duvarlı, kırma çatılı, bodur minareli bir mescit inşa ettirilmiştir.

Kara Surları VTI:77b.

Kara Tepe I:151c.

Karaabah Tekkesi *mad. IV:438b, II:396b.*

Karaağaç Kasrı IV:538c. **Karaağaç Kurumları** V:446c. **Karaağaç Sahilsarayı ve Bahçesi** *mad.*

IV:439c, I:544a, VL554b, VII:118c. Karaağaç Tekkesi II: 134a, VII:214b.

Karaağalar Koğuşu VII:287c. **Karabali Bahçesi** *mad. IV:440b,*

II:163b, 164e, 171c.

ilgili madde: Bahçeler I:542c

Karabali Bostancıları Hasbahçelerden olan, Kabataş'taki Karabali Bahçesi'n-de görevli bostancı bölümü^ Bu bölük, hasbahçenin bakımını, buradaki köşkün ve iskelenin güvenliğini üstlenmişti.

Karabâlî Medresesi II:310b.

Karabâlîzade (ö. 1535) IIolOc.

Karabaş Ahmed Efendi Türbesi Eyüp te, Defterdar Caddesi'ndedir. *Tecvit* yazarı Karabaş Ahmed Efendi'nin gömülü olduğu kare planlı yapı, bir sıra kesme taş, üç sıra tuğla duvar örgüsüne sahiptir. Üzeri manastır tonozuyla örtülüdür. Caddeye bakan cephesi iki katlı düzendedir. Üst katta sivri kemerli üç pencere, aşağıda ise kemersiz iki pencere ile basık kemerli kapı yer alır. Diğer cephelerde altlı üstlü birer pencere vardır. Yapı yakın tarihlerde yeniden inşa edilircesine onarılmıştır ve bakımlı durumdadır. Kapı üzerindeki mermere işlenmiş ayet kitabesi 1950'li yıllarda yapılan bu tamir sırasında yazılmıştır ve hattat Hamid Aytaç'ın (ö. 1982) imzasını taşır. III:252b.

Karabaş Tekkesi Sarıyer İlçesi'nde, Ru-melihisarı'ndaydı. Günümüzde ortadan kalkmış olan tekkenin kuruluş tarihi tam olarak tespit edilememekte, bazı kaynaklar II. Mehmed (Fatih) dönemine (1451-1481) ait olduğunu kaydetmektedir. 19. yy'ın başlarında Halvetîliğe bağlı ve ayin gününün de perşembe olduğu bilinen Karabaş Tekkesi 19. yy'm ikinci yarısında Halvetîliğin Cerrahî koluna bağlanmıştır.

Karabaş Tekkesi (Tophane) *mad. IV:440c, III:534a, VII:108b, 412c.*

Karabaş-ı Veli (ö. 1685) *bak. Ali Ala-*

eddin el-Atvel

Karabaşılık I:410c, VII:215c. *ilgili maddeler:*

Halvetîlik III:533b

Şabanîlik VII:121a

Karabayır Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Turgut Reis, Havaalanı, Birlik, Kâzım Karabekir, Fatih mahalleleri ve Bağcılar İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 17.637'dir.

Karabekir, Kâzım (1882, İstanbul - 1948, Ankara) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Kurtuluş Sa-vaşı'nda Doğu Cephesi komutanlığı yaptı. Korgenerallikten emekliye ayrıldı. 2. dönem (1923-1927), 5. dönem (ara seçimde 1938-1939), 6. dönem (1939-1943), 7. dönem (1943-1946) ve 8. dönem (1946-1950) İstanbul milletvekilliği yaptı. TBMM başkanı iken öldü.

, VI:188a. **Karabet (Surp) Kilisesi** *mad. IV:441b,*

I:533c. **Karabetyan Okulu** I:533c.

Karabey, Laika (1909, İstanbul - 1989, İstanbul) Tanburi. 8 yaşında tanbur çalmaya başladı. Tanburi Cemil Bey, Tanburi Hikmet Bey, Levon Hancı-yan, Hafız Ahmed Irsoy, Rauf Yekta Bey ve Rahmi Bey' den dersler aldı. Subhi Ezgi ve Saadettin Arel'den Türk

Müziği nazariyatı ve Batı müziği biçimlerini öğrendi. Birçok okulda öğretmenlik yaptı. Belediye Konservatu-varı İcra Heyeti'nde çalıştı. İleri Türk Müziği Konservatuvarı'nın kurucuları arasında yer aldı. İstanbul Radyosu'n-da koro şefliği, Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı'nda nazariyat hocalığı yaptı.

III:254c, 546c, IV:156c, V:530c, 540b, VI:69a, 295a, VII:137c.

Karabeyoğlu, Enver Turgut (1922, Gümüşhane) Maliyeci. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni bitirdi. Maliyecilik ve kooperatifçilik yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Karabıçak Veli Tekkesi *bak. Mirza Baba Tekkesi*

Karaca Ahmed Türbesi ve Tekkesi

mad. IV:442a, I:118c, IV:447a, VI:390b, VII:443b.

Karaca Arboretumu

ilgili madde:

Botanik Bahçeleri 11:31 Ic **Karaca Bey** III:302c. **Karaca, Cem** V:534b, VL2ö5a, VII:323c.

Karaca Fidanlığı III:314c. **Karaca, Hayrettin** II:312b.

Karaca, Kani *mad. IV:443a, II:418b,*

III: 58c. **Karaca, Konstantin** VII:462b.

Karaca, Mehmet (1900, İstanbul - 1980, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. 1927'den itibaren Raşit Rıza, Muhlis Sabahattin topluluklarında ve Halk Opereti'nde sahneye çıktı. 1934'te girdiği Şehir Tiyatroları'nda Musahipzade Celal'in hemen bütün oyunlarında rol aldı. "Eski Hamam" ve "Şirin Teyze" adlı iki operet, *Sakallı Gelin*, *Aşık Misafir* gibi bazı uyarlama oyunlar yazdı. 1968' de geçirdiği beyin kanaması üzerine emekliye ayrıldı. Toto Karaca'nın eşidir.

FV:444a.

Karaca, Muammer *mad. IV:443b, II:75c, IV:443c, VI:51c, 538a, VII:114c.*

ilgili madde-.

Karaca Tiyatrosu IV:443c **Karaca Opereti** IV:443b. **Karaca Tiyatrosu** *mad. IV:443c, 268c,*

526c, VI:81a.

ilgili madde-. Karaca, Muammer IV:443b

Karaca, Toto (İrma) *mad. IV: 444a, 241c, 443b, VII:115a.*

Karacaahmet VII:500c. *ilgili madde-*. Selim III Çeşmesi VLS11c

Karacaahmet Mezarlığı *mad. IV:444b, 543b, 565a, V:442c, 444a, 445a, VII:347c.*

ttgili maddeler:

Ayrılık Çeşmesi Mezarlığı I:488c İranlılar Mescidi IV: 192a

Karacan, Ali Naci *mad. IV-.447c, I:167a, IV:145b, V:405c, 464c, VI:135b, VH:42c, 359a.*

Karacan, Ercüment V:464c. **Karacan, Hidayet** VH:244b. **Karacanlar, Yusuf Kenan** IV:145a. **Karacehennem İbrahim Paşa Konağı**

I:537b, II:168c. **Karadağ, Naciye** IV: 476a.

Karadeniz, Ekrem (1904, Rize - 1981, İstanbul) Bestekâr ve müzik kuramcısı. 12 yaşındayken ut ve keman dersleri alarak musikiyle uğraşmaya başladı. Hukuk öğrenimine devam ederken müzik kuramcısı Abdülkadir Töre'nin öğrencisi oldu. 1934'te fakülteyi bitirdikten sonra Tekel müfettişliği yaptı. 1944'te bir trafik kazası sonucu gözlerini kaybedince emekliye ayrıldı ve Sahafıar Çarşısı'nda babadan kalma dükkânında kitapçılığa başladı. *Türk Musikisinin Nazariye ve Esasları* adlı eseri ölümünden sonra yayımlandı. Az sayıda beste çalışması da yaptı.

V:531a.

Karadeniz Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Yeni Mahalle ile Ellinci Yıl, Barbaros mahalleleri ve Bayrampaşa, Esenler ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 22.172'dir.

III:384a.

Karadeniz Medreseleri *bak.* Fatih Külliyesi

Karadeniz, Sıdika III:496b. **Karaduman, Safiye** IV:356a.

Karagöz *mad.* IV:448c, III:142c, 517a,

VI:146b, 559b. **Karagöz Kabare Tiyatrosu** IV:325b.

Karagöz Mehmed Paşa Çeşmesi Siliv-rikapı'da, Karagöz Tekkesi'ne bitişiktir. 1065/1654'te, kesme taştan, klasik üslupta inşa edilmiştir. Üstü ahşap çatılı ve kiremit örtülüdür. Teknesi zamanla aşınmıştır.

Karagöz Tekkesi *bak.* Zerdecizade Hüseyin Efendi Tekkesi **Karagözlü, Hikmet** VI: 538a.

Karagözoğlu, Sadi Fikret *mad.* IV: 451a, V:95b, 488c, VL70a, 253c, 491a, 539a.

Karagözü Sevenler Cemiyeti I:200c. **Karagözyan, Aram** IV:452a. **Karagözyan, Dikran** IV:451c.

Karagözyan Erkek Yetimhanesi

III: 194a, IV:452b.

Karagözyan, Garabed IV:451c, 452a.

Karagözyan, Hovhannes (Ağa) IV:451c.

Karagözyan, Krikor IV:451c. **Karagözyan, Mihran** IV:452a.

r

Karagözyan, Nazaret

244

245

Kargılı, Vahdettin

Karagözyan, Nazaret IV:452b. **Karagözyan, Takvor** IV:452a. **Karagözyan, Yetvart** IV:452a. **Karagözyanlar** *mad.* IV: 451 c. **Karagümrük** *mad.* IV:452c, I:34b,

II:414a, 415a, III:131b, 264c, IV:533b,

V:559c, VII:496a. //gz'/z maddeler:

Aetios Sarnıcı I:86a

Cedid Ali Paşa Medresesi II:391c

Karagümrük Medresesi IV:453b

Karagümrük Sarnıcı IV:453c

Karagümrük Spor Kulübü IV:454b

Kasım Ağa Camii IV:479c

Kefeli Mescidi IV:517c

Mustafa Ağa Meydan Çeşmesi V:559c

Mustafa Rakım Efendi Türbesi ve Medresesi V:567a

Nureddin Cerrahî Tekkesi VI:97a

Petra VL248b

Resmî Efendi Tekkesi VI:316b

Şüheda Mescidi VII:188c

Üçbaş Medresesi VII:333b

Üçbaş Mescidi VII:333c

Vefa Stadyumu VII:376a

Karagümrük Camii *bak.* Atık Ali Paşa Camii

Karagümrük-Çukurbostan III:346b. **Karagümrük Gençlik Kulübü** IV:321b.

Karagümrük Medresesi *mad. IV:453b.*

Karagümrük Sarnıcı *mad. IV:453c, 480b, VI:470c.*

ilgili madde: Aetios Sarnıcı I:86a

Karagümrük Spor Kulübü *mad. IV:454b, VII:376a.*

Karagümrük Yoksullara Yardım Cemiyeti 9 Aralık 1931'de yoksul ve muhtaçlara yardım amacıyla kurulmuş hayır derneği. Merkezi Karagümrük CHP binasındaydı. Başkanı Fuat Tezer'di.

Karahan, Edip IV:145a. **Karai** IVr1Ob. **Karaimler** IV: 1 Oa. **Karakâhya Bahçesi** II:364a.

Karakaş, Ercan (1945, Çanakkale) Siyaset adamı Makine yüksek mühendisidir. Almanya'da Fachhochschule deş Lan-des Rheinland-Pfalz'ı bitirdi. Gazetecilik ve yazarlık yaptı. 19. dönem de (1991-) istanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. Kültür bakanı oldu (1995).

Karakaş, Fethi VI:437a.

Karakaş Mehmed (Galata Voyvodası) II:500b.

Karakaş, Şavarş Boğos (1874, İstanbul -1941, istanbul) Tiyatro oyuncusu. Büyük amcası Serope Benliyan ile halala-

n Vernike Karakaşyan ve Yeranuhi Ka-rakaşyan'nın yanında yetişti. Sahneye ilk kez 1892'de çıktı. Başlangıçla operet sanatçısı iken daha sonra dramlarda da roller aldı. Çeşitli turnelere katıldıktan sonra İstanbul'a dönüşünde M. Minakyan'ın Osmanlı Dram Kumpan-yası'nda çalıştı. 1911'de Reşad Rıdvan ve Arsak Benliyan'ın kurdukları Operet Kumpanyası'na katıldı. Bu topluluğun sahneye koyduğu *Leblebici Hor-hor* operetinde tenor olarak Hurşid rolünü üstlendi. 1923-1924'te Kınar Ha-nım'la birlikte kurduğu melodram grubuyla İstanbul'da ve çevresinde birçok oyun sahneledi.

VI:549b.

Karakaşyan, Verkine (1856, İstanbul -1933, Atina) Ermeni asıllı kadın tiyatro oyuncusu. İlk defa 1869'da, Üsküdar'ın Tepe mevkiindeki Aziziye Tiyatrosu'nda sahneye çıktı. Önce Güllü Agop'un topluluğuna katıldı, sonra da Benliyan'ın Operet Topluluğu'nda faaliyette bulundu. Burada soprano rolleriyle başarı kazandı. 1914'te sahneden çekilmiş halde, İzmir'de evli olarak yaşamaktaydı.

Karakaşyan, Yeranuhi (1848, İstanbul -1924, Tiflis) Ermeni asıllı kadın tiyatro oyuncusu. Verkine'nin ablasıdır. İlk defa Şark Tiyatrosu'nun 1864-1865 sezonunda sahneye çıktı. Ardından Güllü Agop'un Gedikpaşa'daki temsillerine katıldı. Bazen de Üsküdar'daki Aziziye Tiyatrosu'nda sahneye çıktı. 1868'de, Gedikpaşa Tiyatrosu'nun primadonnası oldu. 10 yıl kadar burada faaliyetini sürdürdü. Namık Kemal'in *Zavallı Çocuk* oyununda büyük başarı kazandı. 1878'de, Benliyan'ın Operet Kumpanyası'nın Edirne turnesine katıldı. 1881'de, Minakyan'ın topluluğu ile Kafkasya'ya gitti. Dönüşünde, Benliyan Kumpanyası ile Mısır'da bulundu.

Karakoç, Sezai (1933, Ergani) Şair. Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Maliye müfettişliği yaptı. *Yeni İstanbul ve Babiâli'de Sabah'gazetelerinde* köşe yazıları yazdı. *Diriliş* dergisini çıkardı. Türkiye'de İslamcı akımın önde gelen şairi olarak ün yaptı. Şiir kitapları: *Körfez* (1959), *Şah damar* (1962), *Bızırda Kırk Saat* (1967), *Gül Muş-tusu* (1969), *Leyla ile Mecnun* (1981), *Ateş Dansı* (1987); denemeleri *İslam'ın Dirilişi* (1967), *İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü* (1967), *Makamda* (1980); hikâye kitapları *Meydan Onaya Çıktığında* (1979), *Portreler* (1982) adlarını taşır. II:448a.

Karakol Cemiyeti *mad. IV:454b, III:271a, V:352c, VL20b, 200b. ilgili maddeler:*
Kemal Bey (Kara) IV:519c Sultanahmet Mitingleri VTI:66c

Karakoyunlu, Yılmaz II:448b.

Karaköy *mad. IV:455a, I:16b, III:502b, IV:13c, V:216a, VII:495a, 539c.*

İlgili maddeler: Abed Hanı L57a Aziziye Karakolu I:510c Bankalar Caddesi II:49c
Çituri Hanı II:523c Galata IIL348a Galata Köprüleri III:357b
Getronagan Ermeni Lisesi IIL395a İoannes Prodromos Kilisesi
IV:182c Karaköy Mescidi IV:456c Karaköy Palas IV:458a Kastellion
IV:485b

Kemankeş Mustafa Paşa Camii IV: 522a

Kemankeş Mustafa Paşa Çeşmesi IV:522c

Rrikor Lusavoriç (Surp) Kilisesi V:106c

Kurşunlu Mahzen Köşkü V:12öc Liman Lokantası V:213c Makbul İbrahim Paşa
Camii V:277a Nordstern Hanı VI:93a Osmanlı Bankası Binası
VI:166b Panayia Kafatiani Kilisesi VI:212c

Reisülküttab İsmail Efendi Sıbyan Mektebi VL314a

Tünel VII:308c

Türk Ortodoks Patrikhanesi VLT:315a

Yeraltı Camii VII: 502a Yüksekaldırım VII:539c Ziraat Bankası Binası VII:562b
Zülfaris Sinagogu VII:568c

Karaköy Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1951'de Fransa, Nantes'da S. A. de Anciens Chantiers Dubigeon tezgâhlarında motorlu araba vapuru olarak inşa edildi. Kuruçeşme adlı eşi vardı. Dört köşesinde, ikisi bir başında, ikisi öteki başında dört adet kaptan köşkü olduğu için halk arasında bu vapurlara "kuleli" vapurlar adı takıldı. 813 grostonluktu. Uzunluğu 55 m, genişliği 13 m, suke-simi 3 m idi. Her biri 800 beygircücün-de 2 adet Sulzer dizel motoru olup ikisi bir başında, ikisi öteki başında, dört uskurluydu. Saatte 10 mil hız yapıyordu. 1952'de hizmete girdi. Son yıllarda Çanakkale'de çalıştırılmaktaydı.

I:286a. **Karaköy Balık Lokantası** \T:9b.

Karaköy Deniz Otobüsü İskelesi

IV:201a.

Karaköy Eczanesi I:323c

Karaköy Hamamı Beyoğlu İlçesi'nde, Karaköy'de, Necati Bey Caddesi üzerinde bulunuyordu. II. Mehmed (Fatih) dönemine (1451-1481) ait olan yapı

Muhasebe Defteri'nden öğrenildiğine göre Küçük Hamam diye anılıyordu. Evliya Çelebi'nin, "yeri hoş, latif, eski bir hamamdır" diye söz ettiği yapı bir çifte hamamdı. Soğukluk kısmının büyük bir kubbeyle örtülü olduğu bilinen bu yapının, yerinde bugün Karaköy Palas bulunmaktadır.

Karaköy İskelesi IV:200c. **Karaköy Köprüsü** bak. Galata Köprüleri **Karaköy Mescidi** mad. IV-.456c, 562b.

Karaköy Palas mad. JV:458a, II:45c,

IV:455c, V:487b. **Karaköy Rıhtımı** VI:333c. **Karaköy Yeraltı Geçidi** IV: 280a.

Karaköy Yolcu Salonu III: 447a. Karakulak Suyu II:195a, IV:510c.

Karakullukçu V:119c.

Karakurt, Ali (1917, İstanbul - 1974, İstanbul) Gazeteci, polisiye roman yazarı. 1948'de *Son Saat* gazetesinde polis muhabiri olarak gazeteciliğe başlayan Karakurt, *Hergün*, *Gece Postası*, *Yeni İstanbul* gazetelerinde çalıştı. Zamanının en başarılı polis ve adliye muhabiri olarak tanındı. Yayımlanmış polisiye romanlarından bazıları *Korkunç Gemi*, *Ankara Suikastı*. *Elmas-yan Faciası*, *Stad Canavarları*, *Cinayet Zinciri*, *Karacaahmet Çetesi'dir*.

Karakurt, Esat Mahmut (1902, İstanbul -1977, İstanbul) Yazar. Darülfünun Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Gazetecilik yaptı, Galatasaray Lisesi'nde uzun

yıllar edebiyat öğretti. 1954-1960 arasında Urfa'dan iki dönem milletvekili, 1961-1966 arasında da bir dönem senatör oldu. Popüler türdeki aşk ve serüven romanları defalarca basıldı, filme alındı. *Vahşi Bir Kız Sevdim* (1926), *Çölde Bir İstanbul Kızı* (1926), *Dağları Bekleyen Kız* (1936), *Allahısmarladık* (1936), *Son Gece* (1938), *Kadın Severse* (1939), *İlk ve Son* (1949), *Sokaktan Gelen Kadın* (1945), *Ankara Ekspresi* (1946), *Bir Kadın Kayboldu* (1948), *Ömrümün Tek Gecesi* (1950), *Son Tren* (1954), *Kadın isterse* (1960) başlıca eserleridir. IL447a, III:320b, IV:339c, VII:468a.

Karakurum Sokağı I:4c.

Karakuş, Tahsin (1840, Balıkesir - 1959, İstanbul) Hanende, besteci, istanbul' da Hafız Kemal'den dini ve dindışı musikiyi öğrendi. Çeşitli gazinolarda uzun yıllar fasıl hanendesi olarak okudu. İstanbul ve Ankara radyolarında da görev aldı. Repertuarı çok geniş, eski üslupta fasıl okuyan, başarılı bir hanendeydi. "Şu İzmir'in dağlarında..." diye başlayan acemaşiran zeybeği çok sevilmiştir.

Karal, Enver Ziya V:169c. Karamahmutoğlu, Fethi IV:250a. Karamanbey, Çetin III:318c

Karamandere L150c. Karamam, Ayfer VI:530a.

Karamanlılar mad. JV:458b, II:4b, 119c, VI:368a, VII:315a, 459a.

ilgili maddeler: Anatoli I:266a

Konstantinos (Ayios)-Eleni (Ayia) Kilisesi V:60c

Karamehmet, Mehmet Emin IV:85b.

Karamursal, Ziyaeddin (1873, İstanbul -1957, İstanbul) Rüştüyeyi bitirdi ve özel eğitim gördü. 2-7. dönem (1923-1946) İstanbul milletvekilliği yaptı.

Karamürsel Çektiri türünden küçük tekneler. Marmara Denizi iskeleleri ile İstanbul arasında çalışır, daha çok yaş sebze ve meyve taşımacılığında kullanılırdı. Karamürsellers, 1,5 direkli, üçgen yelkenli, aynı zamanda kürekliy-di. Marmara civarı halkı da İstanbul'a geliş gidişlerinde bu taşıma teknelerine binmekteydiler.

Karamürsel, Abdülkadir III:318a.

Karamürsel Araba Vapuru mad.

IV:458c, IL76a. Karanlık Bent mad. IV:459a, II: 150a, 345a, 513b, V:3a, VII:48a, 360a.

ilgili maddeler: Çiftehavuzlar Kasrı II:513b Osman II Bendi IV:459a **Karanlık Mescit bak.** Hacı Mimi Mescidi

Karantina mad. IV:459c, V:45c, 258c, 560a, VI:401c, 423b.

Karaokcu, Vedat IV:24lc, VL538a.

Karaosmanoğlu, Yakup Kadri *mad. IV:461a, I:72c, II:136c, 137b, 217b, 286c, 446a, III:275b, 556a, IV:145b.*

Karasarıklı Elyan Dede Türbesi

IL428b.

Karasavas, Dimitri VI:354a. Karaso, Emanuel VII:406a. Karasu, Albert
Vfl:399c. nli madde:

Journal d'Orient, le IV:320b

Karasu, Büge (1930, İstanbul) Yazar, çevirmen. İstanbul Üniversitesi'nde felsefe öğrenimi yaptı, hikâye ve çevirile-riyle edebiyat hayatında tanındı. Türk Dil Kurumu 1963 Çeviri Ödülü'nü ve Sait Faik 1970 Hikâye Armağanı'nı kazandı. Kitapları *Troya'da Ölüm Vardı* (1963), *Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı* (1970), *Kismet Büfesi* (1982), *Gece* (roman, 1985), *Kılavuz'dur* (roman, 1990). I:73a, II:288a, 449a, IV:340b.

Karasu Deresi Çatalca Yarımadası'nın iç kesimlerinden doğan küçük akarsuların birleşmesiyle oluşur. Başlıca kollan olan Delice, Hamzalı ve Sarısu dereleri Ahmediye Köyü yakınlarında birleştikten sonra Karasu adını alır. De-

re, sularını kuzeyden Büyükçekmece Gölü'ne boşaltır. İstanbul'a su sağlamak amacıyla baraja dönüştürülen bu göle en çok su taşıyan akarsudur.

I:150b, III:79c. **Karasu, Jourdor IV:320c. Karataş, Bahadır II:148c. Karatay, Fehmi Ethem V:174c. Karatay, Hasan Fehmi IV:156a, 223a.**
Karate *bak. Judo-Karate*

Karateodori, Aleksandr (Paşa) (1833, İstanbul - 1906, İstanbul) Rum asıllı devlet adamı. Ali Paşa'nın yardımcısı olarak hariciyede çalıştı. Roma elçiliği yaptı. Berlin Kongresi'ne (1878) Osmanlı temsilcisi olarak katıldı. Daha sonra Girit valiliğine atandı. Rum ayaklanmasının başladığı 1896'da istifa etti.

III:290a, IV:462a, V:319a, VI:366a. **Karateodori, Andon IV:462a.**

Karateodori, İstefan (Etienne) I:31b, III:155b, 290a, IV:462a, 462b, VII:264c.

Karateodori, Konstantin *mad. IV: 462a,*

III:290a, V:376a. **Karay Köy VII:495a.**

Karay, Refik Halit *mad. IV:462c, I:153a, II:287a, 447a, III:206b, 275b, IV:78a, 336b, 340a, V:169c, VI:4b, 380c, VII:202b.*

Ugili madde:

Ay dede I:474b

Karay Sinagogu *mad. IV464b. Karayanidis, G. VI:296b.*

Karayığit, Ali İhsan (1928, Salihli) Futbolcu. Spora memleketinde başladı. Ününü

1949-1956 arasında oynadığı Beşiktaş takımında kazandı. 18 kez milli oldu. Futbolu bıraktıktan sonra antrenörlük yaptı. Bir süre de çeşitli gazetelerde spor yazarı olarak görev aldı.

Karaylar *mad. IV:464c, 455b, VII:401b,*

406b, 494b, 539c. *İlgili maddeler:* Karay Sinagogu IV:464b Yahudiler VII:403a

Karbunaria VII:373c.

Karcı Süleyman Mescidi *bak.* Süleyman Subaşı Mescidi

Kardeşlik Kulübü 4 Kasım 1946'da kurulmuş, üyeleri arasında dayanışma sağlamayı ve eğlence imkânları yaratmayı hedefleyen Musevi ağırlıklı dernek. Merkezi Beyoğlu'nda, Minare Soka-ğı'ndaydı. Kurucuları Isak Bahar (başkan), Nesip Kirespi, Salaman Missa, Moiz Kayar, Yasef Amaris, Hazday Sa-doka, Astar Zokara'ydı.

Karemidie IV: 10a. **Kargılı, Fuat** IV:405c. **Kargılı, Kenan** IV:405c. **Kargdı, Vahdettin** IV:405c

Kargopoulo, Basile

246

247

Kasım Paşa

Kargopoulo, Basile *mad. IV:465a, Ll6b, III:330b.*

Karhadon VII:497c.

Karhane istanbul'da *Eyüp* sırtlarındaki kar kuyularına deniyordu. Bu kuyulara kışın kar doldurulup üzeri örtülür, yazın sıcak günlerinde çıkarılan karlar kalıplar halinde satılırdı. *Eyüp* karha-neleri, kentin ihtiyacını karşılamadığında Bursa'dan (Uludağ'dan) da kar getirilirdi.

Kârhane-i Amire III:85a. **Kârhane-i Kâşî** I:113c. **Karılar Tekkesi**

ilgili madde:

Hatuniye Tekkesi IV:20c **Kanncaezmez Şevki** *mad. IV:465b.*

Karianu Ayvansaray ile Balat arasında, 587'de inşa edilen saray ve hamam. 9. yy'm ortalarında bir manastıra ve yaşlılar evine dönüştürüldü. Adı, Karianos adlı bir kişiden ya da duvarların dış yüzeyinde kullanılan Karya mermerinden gelmiş olabilir. Ayvansaray Kapısı'nın güneydoğusuna bitişik, 29x18,3 m boyutlarında, üç nefli bir Bizans yapısının kalıntıları, bazı bilim adamlarınca yeterli bilimsel kanıt olmadığı halde Ka-rianu'ya ait kabul edilmiştir. Kalıntılar 1950'ye kadar görülebiliyordu.

Karides Kabuklular sınıfının öneyaklılar grubundandır. Gövde yapıları ufak farklarla ıstakozla aynıdır. En makbulü, "kanal karidesi"dir. Bu tür, istanbul

Boğazi'nın kanal bölgesinde ve Marmara Denizi'nin kanal eteklerinde yaşar. "Teke" veya "çalı karidesi" olarak adlandırılan küçük boydaki türü ise kıyılarda, sığlık, sazlık yerlerde, tatlı sulara yakın sahalarda yaşar. Aşırı avlanma ve deniz kirlenmesi sonucu gün geçtikçe azalmaktadır.

Karikatür I Ocak 1936-1 Nisan 1948 arasında 640 sayı yayımlanan mizah dergisi. Sedat Simavi'nin sahibi olduğu dergi, Cumhuriyetle başlayan devrimlerin kökleştiği, yeni bir insan tipinin iyice belirginleştiği, dönemde yayın hayatına girmiş, savaş yıllarının özelliklerini, topluma yansıyışını sütunlarına aktarmıştır. Bu niteliğiyle İstanbul yaşamındaki büyük değişimin belgeseli olarak algılanabilir. Siyasal eleştirilere girilemediği için daha çok hayat pahalılığı, belediye faaliyetleri, savaş zenginleri, etkisi giderek artan Amerikan filmlerinden kopya edilen giyim modaları gibi konuları işlemiştir. Münif Fehim, Necmi Rıza Ayça, Ramiz Gökçe, Salih Erimez gibi dönemin ün yapmış çizerlerinin yanısıra genç karikatüristlere de sayfalarında yer verdi. Yazarları arasında Ercüment Ekrem Talu, Sermet Muhtar Alus, Reşat Nuri Güntekin, Kemal Tahir, Tahsin Öztin gibi ünlüler de vardı.

Karikatür ve Mizah Müzesi III:375c. **Kariye Camii** *mad. IV:466a, I:403b, II:256c. V:19b, 47c. 290a, 370a, 411c, VI:368c, 371a, 401a, 405c, VII:393c, 496a. ilgili madde:* Metohites, Teodoros V:491c

Kariye Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Avcı Bey, Kasını Günani, Derviş Ali, Hatice Sultan mahalleleri ve Eyüp İlçe-si'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.116' dır.

Kariye Medresesi Hora Manastırı Kilise-si'niri (Kariye Camii) Atık Ali Paşa tarafından camiye çevrildiğinden ve paşanın burada bir medrese inşa ettirdiğinden *Hadîka* 'da bahs olunmakta, ancak vakfiyelerde böyle bir kayda rastlanmamaktadır. Günümüze hiçbir kalıntısı ulaşmamış olan bu yapının caminin yakınında olması gerekirse de, yeri hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Kari VIII: 146a. **Karlıdağ** III:76c.

Karlıktepe Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. Esentepe, Çavuşoğlu, Kordon-boyu, Petroliş mahalleleri ve Yukarı Mahalle ile çevrilidir.

Karlıktepe Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Sarıgöl, Yeni Doğan, Yıldız Tabya mahalleleri ve Eyüp İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.868'dir.

Karhnan (Carlmann) Ailesi IV:470a.

Karhnan Pasajı *mad. IV-AJOa, II:216b, 298a, VT:120b, 226b, 446c.*

Karmona, İsak VII:399a. **Karnavallar** *mad. IV:470b. ilgili madde:*

Apukurya I:285a :

Karol, Firsek VI:47c.

Karpiç Lokantası George Karpitch'in 1921'de Galatasaray'da "Bön Goût" (İyi Lezzet) adıyla açtığı, Rus ve Fransız mutfağından örnekler sunduğu lokanta. Emsallerinin hepsinin ötesine geçmiş, 1925'te "Moscovite" in yerine taşınarak Restaurant Georges Karpitch adıyla İstiklal Caddesi'nde altın devrini yaşamıştı. Üç yıl sonra Atatürk'ün ısrarıyla Ankara'da Ulus semtine taşınan Karpiç Lokantası, çok uzun yıllar devlet erkânının devam ettiği yer olmuştu. Karpiç'in İstanbul yaşamı, sadece yedi yıl sürmesine rağmen ardında güçlü izler ve etkiler bırakmıştır.

Karsan, Ali III:437c. Karsan, Ivon III:437c.

Karsan, Sadi (1902, İstanbul -1977, İstanbul) Futbolcu. Spora Mekteb-i Sulta-ni'de (Galatasaray Lisesi) okurken başladı. 1916'da A takımına alındı. Ufak tefek olması yüzünden "Sıçan Sadi" lakabıyla anıldı. Futbol oynamayı bıraktıktan sonra hakemlik yaptı. 1943-1948 arasında Futbol Federasyonu başkanlığında bulundu.

Karşıyaka Vapuru Şehir Hatları İşletme-

si yolcu vapuru. İzmir Körfez hattı için yapılmışken, sonradan İstanbul' da hizmet vermeye başladı. 1985'te Haliç Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak inşa edildi. 490 grostonluk olup 1.500 yolcu almaktadır. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 10,6 m, sukesimi 2,4 ın'dır. Pendik-Sulzer yapımı, her biri 780 beygircüğünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskuiu olup saatte 15 mil hız yapmaktadır. Şehit tipi vapurlardandır. Öndeki üst güvertesi, benzerlerinin aksine kapalıdır.

Kartal II:131c, III:25a, 103a, VTI:16a.

Kartal Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1954'te Haliç Tersanesi'nde buharlı araba vapuru olarak inşa edildi. Planları Ata Nutku tarafından çizildi. 893 grostonluktu. 32 otomobil alıyordu. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 16 m, sukesimi 2,80 m idi. 1914 yapımı Maltepe yolcu vapurundan çıkma, 1904 yapımı, her biri 650 beygircüğünde 2 adet tripil buhar makinesi yerleştirildi. Biri başta, öteki kıçta olmak üzere çift uskurluydu. Saatte 11 mil hız yapıyordu. 1985'te kadro dışı bırakıldı.

I:286b, IV:327a. **Kartal Baba Camii** IV:470c. **Kartal Baba Tekkesi** *mad. IV:470c.*

Kartal Camii Kartal İlçesi'nde, Kartal'dadır. Semtin merkez camii konumunda olup "Sultan Mahmud Camii" ve "Hacı Ahmed Camii" adlarıyla da anılmaktadır. İlk yapının 19. yy'ın başla--rında inşa edildiği sanılıyor. Bu yapı 1818'de yanmış ve II. Mahmud tarafından ihya ettirilmiştir. Bu cami de 1915' te yanınca Hacı Ahmed Efendi'nin miras bıraktığı para ile tekrar yapılmıştır. Duvarları kagir, çatısı ahşap ve minaresi tuğla bir yapıdır.

Kartal Deniz Otobüsü İskelesi IV:205c.

Kartal İlçesi *mad. IV:471b*, 137b, 138a,
138b, VII:498a. *ilgili maddeler:*

Büyükbakkalköy IL354c

Maarifi Tekkesi V:232a **Kartal İskelesi** IV:205b. **Kartal Mezarlığı** V:445a. **Kartal, Numan** VII:313a.

Kartal Vapuru *bak.* Maltepe Yolcu Vapuru

Kartalimen (Büyük Liman) IV:472a, V:215c, VII:498a.

Kartaltepe IL148c.

Kartaltepe Camii *mad. IV:473b*, ILLöb, V:70a.

Kartaltepe Mahallesi Bakırköy İlçesi'nde yer alır. Zuhurat Baba, Zeytinlik, Osmaniye mahalleleri, Yeni Mahalle ve Bahçelievler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 37.156'dır.

Kartaltepe Mahallesi Bayrampaşa İlçesi'nde yer alır. Yıldırım, Murat Paşa, İsmet Paşa, Kocatepe mahalleleri ve Eyüp, Esenler ilçeleriyle çevrilidir." Nüfusu (1990) 29.605'tir.

ILLIa.

Kartaltepe Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. Tevfik Bey, Kemal Paşa, Gültepe, Beşyol mahalleleri ve Bakırköy, Bağcılar ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.317'dir.

Kartpostallar *mad. IV:473c. İlgili madde-*.

Fruchterman, Max III:341a **Karyağdı Tekkesi** *mad. IV:475c*, IL130c,
134a, III:249c, VI:325a, VII214c.

ilgili madde: Bektaşilik II: 131a

Kasap Demirhan Mescidi

mad. IV:476c, VII:554a.

Kasap Demirhan Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Haraççı Kara Mehmet, Haydar, Sinan Ağa mahalleleri ve Eminönü İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.296'dır.

Kasap İlyas Camii *mad. IV:477b*, IIL9c, VII: ille.

Kasap İlyas Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Sancaktar Hayrettin, Davut Paşa, Hobyar, Kürkçübaşı, Yalı mahalleleri ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.861'dir.

Kasap Mehmed Ağa Konağı IIL273a.

Kasapbaşı Hasan Efendi Çeşmesi Fatih İlçesi'nde, Edirnekapi'da, surların önünde bulunmaktadır. Dört beyitlik kitabesi 1231/1815 tarihim taşır. Kesme

taştan yapılmış haznesinin ön yüzünde yer alan çeşme kısmı ileri doğru çıkıntı teşkil eder. Dikdörtgen bir çerçeve içine alınmış olan aynataşı ve kitabesi mermerdir. Uçları kıvrımlı yuvarlak kemerli aynataşı üzerindeki musluk koparılmıştır. Önündeki su teknesi bozulmuş fakat setleri korunmuştur. Haznesinin üstü çatısızdır. Taştan bir saçak yapının etrafını dolanmaktadır.

Kasapbaşı Mehmed Ağa Çeşmesi Ka-

dırğa'da, Şahsuvar Bey Çıkmazı'nda-dır. 1314/1896'da Müşir Asaf Paşa tarafından yenilenmiştir. Oluklu iki sütunla çerçevelemiş, üzerine, iki başında büyücek iki rozet ve bunların arasına yine oluklu silindir biçiminde kabartma bir süs yerleştirilmiştir. Kitabesi mermer üzerine güzel bir sülüsle yazılmıştır.

Kasaplar *mad. IV:478a. İlgili madde:* İaşe IV: 116a

Kasaplar Mescidi *bak.* Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Mescidi

Kasapoğlu, Işıl III:44lc.

Kasapoğlu, Sema TV:356b, 356c.

Kasapyan, Osep I:388c.

Kasaroğlu, Doğan (1933, Sivas) Gazeteci. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakülte-si'ni bitirdi. Basın yayın genel müdürlüğü, TRT genel müdürlüğü yaptı. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kasavet Hamamı Fatih İlçesi'nde, Aksaray'da, Gureba Hüseyin Ağa Mahalle-si'nde, Şekerci Sokağı'nda bulunuyordu. Hamamın banisi Kasavet Hacı İbrahim Ağa'dır. Yapı 1894'teki depremde yıkılmış ve günümüze kalıntısı dahi ulaşmamıştır.

Kasef Kasrı IV:123b.

Kasım (d. 1614, Şehzade) V:97a.

Kasım Ağa (Koca) (1570 ?, Berat ya da Vlore [bugün Arnavutluk'ta] - 1660, İstanbul) Mimar. Asıl adı Mehmed Ka-sım'dır. Saray'da yetişti. Hasbahçe hizmetlisi oldu. III. Mehmed döneminde saray mimarlarının yanında çalıştı. Valide Hamamı'nın 1597'deki onarımı sırasında adı ilk kez hassa mimarı olarak anıldı. 1644'te Gelibolu'ya sürüldü. Bir yıl sonra eski görevine iade edildi. 1651'de Valide Turhan Sul-tan'ın kethüdası oldu. 1652'de Yedi-kule Zindanı'na kapatıldıktan sonra Kıbrıs'a sürüldü ve mallarına el konuldu. Valide Turhan Sultan'ın isteğiyle İstanbul'a dönmesine izin verildi. Köprülü Mehmed Paşa'nın sadrazamlığı sırasında eski nüfuzunu yeniden kazandı. Günümüze 1624 tarihli minberi kalmış bulunan Okmeydanı Namazgahı, günümüze ulaşmamış bulunan Üsküdar Sarayı'nın Baltacılar Koğuşu (1639), Üsküdar'daki Çinili Külliyesi (1640), Topkapı Sarayı'nda-ki Sepetçiler Köşkü (1643) ile Revan Köşkü ve Bayram Paşa Külliyesi

Kasım Ağa'nın eserlerindendir.

L462c, 531c, II:435c, 519c, IV:447a, VII:304a, 461b.

ilgili maddeler: Bayram Paşa Külliyesi II: 101a Revan Köşkü VI:319c

Kasım Ağa Camii *mad. IV:479c, II:254b, IV:454a, VII:188c.*

Kasım Ağa (Sekbanbaşı) Suyolu

III:527a.

Kasım Bey bin Abdüllahü'l Kâtip

VII:495c.

İlgili madde:

Kâtip Kasım Camii IV:491a **Kasım Çavuş** *ilgili madde:*

Kasım Çavuş Camii IV:480b **Kasım Çavuş Camii** *mad. IV:480b.*

Kasım Çavuş Mescidi *bak. Ağaçayırı Mescidi ve Tekkesi*

Kasım Çavuş Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Yahya Kâhya Mahallesi'nde, Yahya Kethüda Camii'nin yanında bulunmaktaydı. 18. yy'ın ilk

yarısında Kasım Çavuş adında bir hayır sahibi tarafından tesis edildiği tahmin edilen tekkenin ilk postnişini Halveti tarikatından Şeyh Seyyid Yahya Efendi'dir (ö. 1766). Dördüncü postnişini, "Yahu Baba" lakaplı Şeyh İsmail Aşkî Efendi'nin (ö. 1849) 12547 1838'de posta geçmesiyle Kadirîliğe bağlanan tekke kaynaklarda "Yahya Kethüda, Şeyh Yahya Efendi, Yahu Baba" gibi adlarla da anılmaktadır. Ayin günü çarşamba olan Kasım Çavuş Tekkesi Cumhuriyet döneminde ortadan kalkmıştır.

Kasım Çelebi (?, ? - 1417, Konstantino-polis) Şehzade. I. Bayezid'in (hd 1389-1402) en küçük oğludur. 1402 Ankara Savaşı yenilgisinden sonra Bizans'a sığınan ağabeyi Süleyman Çelebi tarafından imparatorlardan gördüğü yardımlara karşılık olarak Konstantino-polis'te rehin bırakıldı. Kenti kasıp kavuran veba salgını sırasında öldü. Ayios İoannes Prodromos Kilisesi'nin (günümüzdeki İmrahor Camii) avlusuna gömüldü.

Kasım Çelebi (ö. 1509, Şeyh) II:398c, III:534a, VII:IOSb.

Kasım Çelebi Tekkesi I:405b, II:395a.

Kasım Dede (ö. 1641) IV:483a, V:425b. **Kasım Efendi** (Hacı) IV:232b.

Kasım, Gubarî (?, Diyarbakır - 1624, İstanbul) Hattat. Şerif Abdullah'ın öğrencisidir. Medresede hocalık yaptı. Çok küçük kalemle bir pirinç tanesi üstüne İhlas suresini işlediği için kendisine Gubarî denildi. Celi sülüs hatta da ustaydı. Sultanahmet Camii'nde yazıları vardır.

Kasım Günanî (Hoca) *ilgili madde-*. Hoca Kasım Günani Mescidi IV:81b

Kasım Günani Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Avcı Bey, Molla Aşkî, Hızır Çavuş, Hamami Muhittin, Derviş Ali ve Kariye mahalleleriyle

çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.771'dir.

Kasım İzzeddin IV:460c.

Kasım Paşa (Güzelce) (? - 1532/1533, Gelibolu) Asker ve devlet adamı. Anadolu ve Rumeli beylerbeyliği yaptı. Mısır valiliğinde bulundu. Bu görevi Ahmed Paşa'ya devrederek İstanbul'a döndü. 1524'te ikinci kez Mısır valiliğine gönderildi. Buradaki karışıklıkları bastıramadığı için görevden alındı. 1526'da I. Süleyman'ın (Kanuni) Budin seferine katıldı. İkinci vezirliğe yükseltilerek İstanbul'a döndü. Sadaret kaymakamı oldu ve kentte yeni yerleşim bölgeleri kurmakla görevlendirildi. 1515'ten beri bitirilmesine çalışılan tersane yapımını tamamlattı ve adıyla anılan Kasımpaşa semtini kurdu. 1531'de Mora sancakbeyliğinden emekliye ayrılarak Gelibolu'ya yerleşti. IV481a.

r

Kasım Paşa

248

249

Kavuk

İlgili madde:

Güzelce Kasım Paşa Camii III:46lc **Kasım Paşa** (ö. 1543, Koca Cezerî) *ilgili madde-*

Cezerî Kasım Paşa Camii II:426b **Kasım Paşa** (Vezir) I:105c.

Kasım Paşa Camii *bak.* Cezerî Kasım Paşa Camii

Kasım Paşa Camii Sebili Kasımpaşa'da, Bahriye Caddesi'nde, Güzelce Kasım Paşa Camii'nin güneydoğu köşesinde, muvakkithanenin önündeki alanda yer almaktadır. Güzelce Kasım Paşa tarafından, cami ile birlikte 9407 1533-34'te çokgen planlı olarak Mimar Sinan tarafından yapılmıştır. Daha sonra çeşitli onarımlar görmüştür. 19. yy'da bir yangında harap olan sebil, 1309/1881-82'de yeniden onarılmıştır. Ampir üslubunda ve çokgen planlı olan yapı, bugün özgün planını korumasına rağmen işlevini yitirmiş bulunmaktadır. Pencere altlarına kadar mermer malzeme kullanılan sebilde bölümlerin üç tanesi pencereli olup bunlar demir parmaklıklarla çevrelenmiştir. Bu üç pencerenin üstünde kitabeler vardır. Pencere aralan Dor düzeninde sütunlar ile belirtilmiştir. Kurşun kaplı olan çatısı ve geniş ahşap saçağı vardır.

Kasımoğlu Fidanlığı IIL314c.

Kasımpaşa *mad.* IV:480c, II:309c, 514a, III:23a, 502b, IV:10c, 109a, 532a, Vt:254b.

ilgili maddeler:

Adam Mickiewicz Müzesi I:77c Aynî Ali Baba Tekkesi I:486c Bahriye Merkez

Hastanesi I:548c Bahriye Nezareti Binası I:549c Bedreddin Mescidi II:122c

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi IL225b

Camialtı Tersanesi II:375a Cezayirli Hasan Paşa Camii II:425a Cezayirli Hasan Paşa Çeşmesi II:425b Cezayirli Hasan Paşa Çeşmesi II:425c Çorlulu Ali Paşa Camii II:527b Ebu'r-Rıza Tekkesi III:122b Güzelce Kasım Paşa Camii III:461c Hacı Hüsrev Camii III:477a Hasan Çelebi Mescidi III:502c

Hazinedar Fesahat Usta Çeşmesi IV:36c

Hüsameddin Uşşakî Tekkesi IV:105b Kalyoncu Kışlası IV:401a

Kaptan-ı Derya Hacı Hüseyin Paşa Çeşmesi IV:436c

Kasımpaşa Mevlevîhanesi IV:482c Kasımpaşa Spor Kulübü IV:485a Piyale Paşa Külliyesi VI:254c Saçlı Emir Tekkesi VL383a

Sahaf Muslihiddin Mescidi VI:406a Süleyman Kaptan Çeşmesi VII:93c Taşkızak Tersanesi VII:223a Tersane-i Âmire VII:253c

Kasımpaşa Araba Vapuru Şehir Hatları işletmesi araba vapuru. 1952'de, Fransa, Nantes'da, S. A. de Anciens Chan-tier Dubigeon tezgâhlarında motorlu araba vapuru olarak inşa edildi. Kız Kulesi adında bir eşi vardır. Dört köşesinde, ikisi başında, ikisi de öteki başında, dört kaptan köşkü olduğu için halk arasında bu vapurlara "kuleli" vapurlar adı verildi. 1.013 grostonluktu. Uzunluğu 60 m, genişliği 14 m, sukesimi 3 m idi. Her biri 1.050 bey-girgücünde 2 adet Sulzer dizel motoru vardı. Dört uskurlu olup ikisi önde, ikisi arkada idi. Saatte 12 mil hız yapıyordu. Önceleri İstanbul'da çalış-tırıldıysa da son yıllarda Çanakkale'de hizmet görmekteydi.

I:286a.

Kasımpaşa Cibayeti II. Bayezid vakfı müstemilatından Kasımpaşa civarındaki yerlere verilen ad. Cibayet tabiri vakıf yerlerinin bulundukları semtlere göre adlandırmalarıyla ortaya çıktı. Galata'dakilere "Galata Cibayeti", Beşiktaş'tan Rumeli Feneri'ne kadar olan yerlerdekilere de "Uskumru Cibayeti" adı verilirdi. Bu üç cibayetteki kiralılar her üç kısmın kâtipleri tarafından tahsil edilir, bu görev kâtibin ölümünde evlatlarına geçerdi. 1827'de Evkaf Ne-zareti'nin kurulması üzerine kâtiplerin görevleri sonra erdi, bu deyim de ortadan kalktı.

Kasımpaşa İskeleyi IV:200b.

Kasımpaşa Mevlevîhanesi *mad. IV:482c, I:121c, III:129b, 302a, IV:481c, V:425b, VL330c, VII:166b, 239c.*

Kasımpaşa Spor Kulübü *mad. IV: 485a.*

Kasımpaşa Yoksullara Yardım Derneği

28 Şubat 1944'te, yoksullara yardım amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi

Kasımpaşa'da Yahya Kâhya Mahal-lesi'ndeydi. Başkanı 1947'de Selahat-tin Kitapçioğlu'ydü.

Kasımpaşa Zindanarkası Mezarlığı

IV: 10a.

Kaskan, Selçuk (1918, istanbul - 1978, İstanbul) Oyun yazarı. Galatasaray Li-sesi'ni bitirdi. Çeşitli işlerde çalıştıktan sonra yazarlığa geçti ve çok sayıda komedi türü radyo skeci yazdı. Özellikle de, uzun yıllar İstanbul Radyosu'nda Kent Oyuncuları (Yıldız Ken-ter, Müşfik Kenter, Şükran Güngör, Reşit Baran vb) tarafından temsil edilen "Uğurluğu Ailesi" adlı radyofonik skeç dizisiyle ünlendi. Ayrıca, *Dolap Beygiri* ve *Almanya'dan Bir Yar Gelir Bizlere* adlı iki uzun oyunu da İstanbul'da sahneye kondu.

I:521 c, VII:204c.

KasparAğa VI:409a. **Kasparyan, Ohannes** VTI:13c.

Kasr-ı Âdil Topkapı Sarayı'nda divan yerinin üstünde, divan müzakerelerinin, bazen padişahça izlendiği, kapısı harem tarafında olan köşk. "Âdil Köşkü", "Kafes" ve "Tehlikeli Pencere" adlarıyla da anılır. Pencereleri siyah perdeli olup, içerisi görülmediğinden, burada padişah olmasa da, müzakereler ciddiye içinde geçerdi.

III:71b. *İlgili madde:*

Topkapı Sarayı VII:280a **Kasr-ı Cihannüma II: 172c. Kasr-ı Onan** IV:384b. **Kasr-ı Dilküşa** VII:520b. **Kasr-ı Hümayun ilgili madde:**

Maslak Kasırları V:306a **Kasr-ı Neşat** III:69b. **Kasr-ı Süreyya** V:183a. **Kastellion** mad. IV:485b, III:504a.

Kastorya Sinagogu Edirnekapı'da, Hoca Çakır Caddesi'ndeydi. Kuruluşu 1450'lerdedir. Son yapı 1893 tarihliydi. Ana bina dışında biri büyük, diğeri küçük iki midraşı (dini okul) vardı. Semtteki Yahudi sayısının azalmasıyla 1937'de kapanan sinagog 1992'de yıkıldı.

Kastorya Sinagogu (Balat) ILIOb, IIb. **Kastro, Leon de Hayim** VII:398c. **Kaşgarî Tekkesi** mad. IV:485c, I:28b,

III:252b, V:385a, VL35c, VH:239c. **Kaşgarlı Mahmut Lisesi** IV: 257a. **Kaşıkadasi** mad. IV:487b, II:338c.

Kaşıkcı Elması Topkapı Sarayı Müzesi Hazine Dairesi'nde korunan 86 kıratlık elmas. Etrafı kırk dokuz pırlantayla çevrilidir. Hazineye devriyle ilişkili çeşitli öyküler vardır. Tekfur Sarayı civarında çocuklar tarafından çöplükte bulunduğu söylenir. Tarihçi Raşid Meh-med Efendi'ye göre yoksul bir balıkçı, elması üç kaşık karşılığında bir kuyumcuya satmış, sonradan IV. Meh-med tarafından Hazine-i Hümayun'a alınmıştır. Başka bir öyküye göre ise Pigot adlı bir Fransız tarafından 1774'te satın alınmış, birkaç kez el değiştirdikten sonra

Napoleon'un annesine, ondan da Tepedelenli Ali Paşa'ya geçmiştir. Ali Paşa'nın ölümünden sonra tüm mallarıyla birlikte hazineye aktarılmıştır.

Kaşıkcı Han *mad. IV:488a, 488c. Kaşıkcılar Çarşısı IV:488c. Kaşıkcılık mad. IV:488b.*

Kâşif (ö. 1699) III:65b. ,

^~\

Katağikos, Nerses Şınorhali V:217c.

Katakum *mad. IV:488c. Katalanlar I:380a, V:198b. Katamaran III:29b.*

Katarcis-Fotiadis, D. VI:364c.

Katerina (Aya) Ayazması V:41a.

Katır Hanı V:50c.

Katircioğlu III:453a.

Katircioğlu Hanı L511b, V:487b.

Kattircioğulları *mad. IV: 489a.*

Kâtib III:64c, VII:150c.

Kâtibi Tanzimat döneminde (1839-1876) istanbul'da yaygın bir moda ve üslup. Giyimleri, kültürleri, incelikleriyle genç aydın tipini temsil eden "kâtib"lerden dolayı, Avrupa esintili bu akıma kâtibî denilmiştir. Kâtibî yürüyüş (kısa ve zarif adımlarla ve baston şemsiye taşıyarak), kâtibî yen (gençlerin tercih ettikleri dar kollu pardesü), kâtibî sarık (fes üzerine ince ve ensiz tülbent sargısı), kâtibî bıyık (ince ve uçları kalkık), kâtibî sakal, kâtibî setre ve ünlü "Kâtibim Türküsü" bu akımın getirdiği yeniliklerdendi, istanbullu zenginlerin bindikleri atlı özel arabalara da zarifliklerinden dolayı kâtib odası deniyordu.

Kâtibî (Âşık) III:40a.

Kâtibim Türküsü *mad. IV:489c, VII:318c.*

Kâtip Çelebi *mad. IV:490b, I:54b, III:519c, 557c, IV:126a, 143a, 522a, V:209c, 504a, VL29a, 154a, 523a, VIL93a.*

Kâtip Kasım Camii *mad. IV: 491a, V:195c.*

Kâtip Kasım Mahallesi Eminönü İlçe-si'nde yer alır. Mesih Paşa, Mimar Kemalettin, Nişanca mahalleleri, Marmara Denizi ve Fatih İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.764'tür.

Kâtip Mektebi I:352c, 353c. **Kâtip Mekteb-i Bahriyesi** III:26a.

Kâtip Muslihiddin Çeşmesi Aksaray'da, Cerrahpaşa Caddesi'nden Kâtip Muslihiddin Sokağı'na girildiğinde sağ koldadır. 1133/1720'de kesme taştan, klasik tarzda inşa ettirilmiştir. Teknesi bozulmuş, suyu kesilmiş durumdadır.

Kâtip Muslihiddin Mescidi *mad. IV:491a.*

Kâtip Muslihittin Mahallesi Fatih İl-çesi'nde yer alır. Derviş Ali, Tevkii Cafer, Koca Dede ve Beyceğiz mahal-leleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.928'dir.

Kâtip Mustafa Çelebi Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Şehit Muhtar, Gümüşsüyü, Cihangir, Kılıç Ali Paşa, Finiz Ağa, Kuloğlu ve Hüseyin Ağa ma-halleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.478'dir.

II:221a.

Kâtip Mustafa Efendi Çeşmesi Üsküdar'da, Çavuşdere Caddesi üzerindedir. 1193/1779'da Kalyonlar Kâtibi Dereli Mustafa Efendi tarafından kesme taştan, klasik üslupta inşa ettirilmiştir.

Teknesi çukurda kalmıştır. Suyu akma-maktadır.

Kâtip Sinan Mescidi *bak. Daltaban Mescidi*

Katışma *mad. IV: 49 I b, II:347c, IV:76a, VI:74c.*

ilgili madde: Hippodrom IV:75a

Katolik İtalyan Okulu (Bakırköy) IV:491c.

ilgili madde:

Katolik Okulları IV:491c, **Katolik Okulları** *mad. IV:491c, VII:395a.*

Katolik Takımı İstanbul'da yaşayan İspanyol, İtalyan, Fransız asıllı zümrelere deniyordu. Bunlar, Levantenlerden yaşam pratikleri bakımından, yerli gayrimüslimlerden de kiliseleri (mezhepleri) ile ayrıldıkları için bu adla anılmaktaydılar. Bu zümreden olanlar istanbul'da misyoner, bankacı, tüccar, elçilik mensubu olarak bulunmaktaydılar.

Katolikon Mouseion III: 1 38a.

Kauçuk-İş Sendikası IIL35b.

Kauffer, François *mad. IV:492c, I:161c, II:279c, 427a, III:546a, 557b, IV:66b, 541a, V:322b, 388a, 486a, VII:497c.*

Kavacık *mad. IV:493a, II:198b, III:271c, 383a.*

Kavaflar Kundura ve terlik gibi ayağa giyilen nesneleri hazırlayıp satan esnaf. Bu tür ayakkabılara, "kavaf işi" denilirdi. Bu söz sonradan "özensiz, kalitesiz" ayakkabı anlamında yaygınlık kazanmıştır. Kapalıçarşı'da bir zamanlar bu esnafın topluca bulunduğu yer bugün Kavaflar Sokağı adını taşımaktadır.

Kavafyan, Hosep IIL182c. **Kavafyan, Keğam** III:395b. **Kavafyan Konağı** *mad. IV:493b,*

Kavak, Altan (1936, Silvan) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakülte -si'ni bitirdi. Sanayi ve ticaret şirketlerinde yöneticilik yaptı. 17. ve 18. dönem (1983-1991) istanbul milletvekili olarak parlamentoda

bulundu.

Kavak, Cavit (1949, İstanbul) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fa-kültesi'ni bitirdi. İşletmecilik ve bankacılıkla uğraştı. Anavatan Partisi kurucularındandır. 17. ve 18. dönem (1983-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kavak İskeleyi Mescidi Üsküdar'da, Ha-rem'de IV. Mehmed'in hazinedarlarından Lala Beşir Ağa tarafından 10777 1666'da yaptırılmış, darüssaade ağalarından Beşir Ağa (ö. 1752) tarafından 1166/1752'de minber ilavesiyle camiye çevrilmiş, 1959'da Harem İskeleyi'nin yapımı sırasında yıktırılarak arsası yola katılmıştır. İ. H. Konyalı mescidin taş ve tuğla malzeme ile inşa

edilmiş, fevkani bir yapı olduğunu bildirmektedir.

Kavak İskeleyi Namazgahı VI: 44a.

Kavak Sarayı *mad. IV:494a*, I:346a, III:552a, IV:496c, VI:409c, 422b, 463b, 515a, VII:418c, 501a.

ilgili maddeler: Kavak Sarayı Bahçesi IV:495c Üsküdar Sarayı IV:494a **Kavak Sarayı Bahçesi** *mad. IV:495c*.

Kavak Sarayı Camii Üsküdar'da, Harem iskeleyi ile Haydarpaşa Lisesi arasındaki sahilde, eski gümrük (kavak) bölgesi içinde yer almaktaydı. Kavak İskeleyi'nin ve Kavak Sarayı'nın yakınında bulunan cami I. Ahmed (hd 1603-1617) tarafından yaptırılmış ve günümüze gelememiştir.

Kavaklar *mad. IV:496a*, L32c, II:437c, V:46a, 50a, VII:493c, 499a.

İlgili maddeler: Anadolukavağı I:260b Rumelikavağı VI:359b

Kavakpınar Mahallesi Pendik İlçesi'nde yer alır. Şeyhli, Esenyalı, Güzelyalı, Çamçeşme ve Yayalar mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 15.379'dur.

Kavala, Necla IV:356a. **Kavalahlar** *bak.* Hıdiv Ailesi

Kavas Kelimenin aslı Arapça "kavvas" yani okçudur. İlk zamanlarda boyunlarında yay (kavs) asmalarından dolayı, bu hizmetlilere kavas denilmiştir. Devlet adamlarının önlerinde, onlara yol açıp, silahlarını taşıyarak yürürlerdi. Kavaslar İstanbul'un tüm çarşı ve pazarını da denetleyip, suçlu bulduklarını mahkeye götürürlerdi. Ayrıca İstanbul kadısının 12 gümüş değnekli kavası bulunurdu.

Kavas, Ayhan IV:527c.

Kavasbaşı Ahmed Ağa Çeşmesi *mad.*

IV:497c.

Kavel Grevi *mad. IV:497c*, VI:458c. **Kavel Kablo Fabrikası** III:426a, 426c.

Kavsara Mescidi Üsküdar ilçesi'nde, Bağ-larbaşı'na çıkan caddenin başında yer alıyordu. Türbesi mescidin yanında bulunan Kavsarazade Mustafa

Dede (ö. 1656) tarafından yaptırılmıştır. Her iki yapı da birer kubbe ile örtülüydü. Günümüzde mevcut olmayan türbe 1125/1713'te Kavsara Mustafa De-de'nin bir torunu tarafından tamir ettirilmiştir. Mescit ise 1257/1841'de Abdülmecid'in annesi Bezmiâlem Valide Sultan tarafından tamir ettirilmiştir. İ. H. Konyalı 1940'larda mescidin duvarlarının yıkık, sadece mihrabının ayakta olduğunu, türbenin yanında bulunan taş minare ve üç meşruta odanın da sağlam durumda bulunduğunu yazar. Günümüzde yapıya ait hiçbir iz kalmamıştır.

Kavuk Çuhadan yapılan ve üzerine sarık

f

Kavuklu

250

251

Kazhçeşme Camii

sarılan eski erkek başlığı. İlk kez I. Bayezid döneminde (1389-1402) kullanılmaya başlanılmış ve zamanla yaygınlık kazanmıştır. Daha çok çeşitli devlet görevlileri ve bazı tarikat mensuplarınca kullanılan, halk arasında pek giyilmeyen kavuk, II. Mahmud'un 1828'deki kılık kıyafet düzenlemeleri sırasında kaldırılmıştır. Horasanî, kallavi, kâtibî, molla kavuğu, mücevveze, örfî, selimî, yusufî gibi birçok çeşidi vardır.

Kavuklu Ortaoyununun ana kişilerinden-dir ve oyunun komik tipidir. Kavuklu gölge oyunundaki Karagöz'le özdeşir. Pişekâr'ın oyunu başlatmasından sonra peşinde "kavuklu arkası" denilen tiple birlikte oyuna girer, bilgiç Pişekâr'a verdiği nükteli ve tekerlemelerle dolu yanıtlarıyla halkı güldürürdü. Abdürrezzak Efendi, Kavuklu Haindi, Kavuklu Ali Bey, Kel Hasan, Naşit Özcan ve İsmail Dümbüllü son yüzyılın en ünlü kavuklularındandır.

Kavuklu Hamdi *bak.* Hamdi (Kavuklu) **Kavukluk** Eski başlıklardan olan kavuk, kullanılmasında olduğu gibi saklanılmasında da özen gerektiriyordu. Kavuklar giyilmediği zamanlar bir tülben-te ya da bohçaya sarılarak duvara asılan ya da duvara oyulmuş bir girintinin içinde duran kavukluğa konulurdu. Kavukluk, önünde kavuk konulabilecek genişlikte rafı bulunan bir duvar askısıydı. Değerli ahşap malzemeden yapılan kavukluklar fildişi, sedef ve bağa kakmalarla bezenirdi. Oymalı, yaldızlı ve yazılı olanları da vardı. Bir tür lake olan ve Edirnekâri ya da Edirne işi de denilen teknikle süslenmiş kavukluklar İstanbul'da bir dönem hayli ün kazanmıştı.

Kavur, Ömer III:319a. **Kaya, Ahmet** V:537a.

Kaya, Enver (1916, Adana) İnşaat mühendisi, şehirci. Yıldız Teknik Okulu İnşaat Mühendisliği Bölümü'nü bitirdi. Serbest mühendis ve müteahhit

olarak çalıştı. İstanbul Belediyesi encümen azası seçildi. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu."

Kaya Ham V:50c. Kaya, Menekşe IV:358a.

Kaya, Nihat (1929, Terkos) Sendikacı. Özel eğitim gördü. Türkiye Su İş Sendikası genel başkanlığı yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kaya, Osman (1937, Yalova) Tüccar. İlkokul mezunudur. Serbest ticaretle uğraştı. İstanbul İl Daimi Encümeni üyeliği yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kaya, R. IV:412b. Kaya, Sennur IV:356c.

Kaya Sultan I:128b, II:169b, V:544c,
VII:518c.

Kaya Sultan Yahşi IIL273b. Kaya, Şükrü VL310b.

Kayabal, Kadri (1921, İstanbul - 1981, İstanbul) Gazeteci. Kabataş Erkek Li-sesi'ni bitirdi. Gazeteciliğe 1939'da *Ha-fer* gazetesinde başladı. *Tasvir-i Efkâr, Tasvir, Yeni Sabah, Milliyet, Tan, En Son Dakika, Son Telgraf ve Cumhuriyet* gazetelerinde muhabir, sekreter, istihbarat şefi, yazı işleri müdürü gibi görevlerde çalıştı ve fıkra yazarlığı yaptı. 1950'de Türk Haberler Ajan-sı'nı kurdu. Uzun yıllar İstanbul Gazeteciler Cemiyeti ikinci başkanlığı görevinde bulundu.

III:465b. :

Kayacan, Feyyaz (1919, İstanbul -1994, Londra) Yazar. İstanbul Saint Joseph Lisesi'ni bitirdi. Paris'te siyasal bilimler, Londra'da ekonomi öğrenimi yaptı. Uzun süre BBC'de çalıştı. Türk Dil Kurumu 1963 Hikâye Ödülü'nü kazandı. *Şişedeki Adam* (1958), *Sığınak Hikâyeleri* (1962), *Cehennemde Bir Yusuf* (1964), *Mutlu Azmhk* (kısa oyunlar, 1968), *Kagık Havası* (şiirler, 1976), *Benim Örümceğim Başka* (1982), *Çocuktaki Bahçe* (roman, 1982) başlıca kitaplarıdır.

Kayacan, Fuat Hüsnü (1879, İstanbul -1963, istanbul) İlk Türk futbolcusu ve bilardo şampiyonu. Amiral Hüseyin Hüsnü Paşa'nın oğludur. Ağabeyi, Fenerbahçe kulübü kurucu üyelerinden ve başkanlarından Dr. Hamid Hüsnü Kayacan'dır. Mekteb-i Bahriye'de okudu. Futbola Kadıköy'de İngilizlerin kendi aralarında yaptıkları maçları izleyerek heves etti. 1900'de Mekteb-i Bahriye öğrencisiyken arkadaşı Reşat Danyal Bey ile birlikte ilk Türk futbol takımını kurdu. Ancak dönemin koşullarında takıma İngilizce Black Stockings (Siyah Çoraplılar) ismini verdiler. Buna rağmen takımın foyası daha ilk maçta ortaya çıktı. Bu ke/ İngilizlerin Kadıköy kulübünde Bobby adı altında futbola devam etti fakat bu kez kendini gizlemeyi başardı. Daha sonra Galatasaray ve Fenerbahçe'de de futbol oynadı, idarecilik ve antrenörlük yaptı. Uzun yıllar çok iyi bir bilardocu ve Türkiye'nin ilk

bilardo şampiyonlarından biri olarak tanındı. Deniz albaylığından emekli oldu.

II:260c, VII:244b. **Kayacan, Hamit Hüsnü** IL559b.

Kayahan V:534c, 537a. **Kayalar Köyü** I:370c, IL282b. *ilgili madde:* Aşıyan L370c

Kayalar Mescidi ve Tekkesi *mad. IV:498c, L371a, II:115a.*

Kayalar Mezarlığı IL122c, VL358c.

Kayar, Seyhan IV:357a.

Kaygılı, Osman Cemal *mad. IV:499a,*

II:129b, 448b, 515c, IIL206b, 509b, 515b, IV:145a, 448a, V:169c, 298a, VI:236b, VIL71a, 201c, 303b, 359b.

Kaygun, Şahin I:89b. **Kaygusuz Tekkesi** *mad. IV:500a. Kayıkçılık* *mad. IV:501a. İlgili madde:*

Kayıklar 503a **Kayıkhaneler** *mad. IV:502a.*

Kayıklar *mad. IV:503a, III:31a, IV:524c,*

VIL1S1b. *İlgili maddeler:*

Kayıkcılık IV:501a

Kayıkhaneler IV: 502a

Pazar Kayıkları VI:234b **Kayır, Zekiye Gülser** IV:357c. **Kayış Dağı** *mad. IV:504c, IIL76c.*

Kayış Dağı Mahallesi Kadıköy İlçesi'nde yer alır. İnönü, İç Erenköy, Küçük Bakkalköy, Atatürk mahalleleri ve Ümraniye İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.849'dur.

Kayış Dağı Suları IIL77c, IV:508c. *İlgili madde:* Kayış Dağı IV:504c

Kayış Mustafa Ağa Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Sirkeci'de, Hüdavendigâr Caddesi'nde, Hüseyin Efendi Camii' nin karşısındaydı. Banisi Saray Ağası Mustafa Ağa'dır. 999/1591'de inşa edilmiş olan yapı 1938'de yıktırılmış ve yerine maliye binası yapılmıştır.

Kayışdağı Caddesi *mad. IV:505a. Kayioğlu, Mihail* VL368a

Kaymak Mustafa Paşa Camii (Çengelköy) *bak. Kuleli Bahçe Camii*

Kaymak Mustafa Paşa Camii (Üsküdar) *mad. IV:505c, II:486b.*

Kaymakam Emin Bey Çeşmesi Üsküdar'da, Toptaşı Cezaevi'nin karşısında, Sokollu Mehmed Paşa İlkokulu' nün alt tarafında bulunmaktaydı. Acı Çeşme de denilmekteydi. Yan tarafında hayvanları sulamaya mahsus geniş yalakları vardı.

Kaymakam Mehmed Paşa Çeşmesi

Eyüp'te, Kara Süleyman Tekkesi So-kağı'nda bulunmaktadır. Banisi Rikab

Kaymakamı Mehmed Paşa'dır. 11857 1771'de inşa edilmiş, 1315/1897'de tamir görmüştür. Kesme taş ve tuğla dizilerinden oluşanJaaznesini örten sıva dökülmüş, sol tarafı da yıkılmıştır. Yuvarlak kemeri tuğladan örülmüştür. Bunun altında kabartma çiçek ve meyve motifleri ile süslü büyük bir ay-nataşı vardır. Teknesi bozulmuştur.

Kaymakçı Tekkesi *mad. IV:506b, H:396a, IV:506b.*

Kaymakçızade Tekkesi *bak. Kaymakçı Tekkesi*

Kaymakdonduran Suyu II:195a, IV:510c.

Kaynak, Sadeddin *mad. IV: 507a, I:527a, III:58b, IV:443a, 519b, V:530c, 534a, 535c, VL250a, 264a, VIL189c, 209b, 331c, 455b.*

Kaynak Suları *mad. IV:507c, IL195a.*

Kaynar, Reşat IV: 1 56a.

Kaynarca Pendik İlçesi'nde semt ve mahalle. Pendik Koyu 'nün ve Pendik merkezinin doğusuna düşer ve demiryolu ile D-100 (eski E-5) Otoyolu arasında kalır. Doğusunda Güzelyalı, kuzeyinde ise Dumlupınar Mahallesi bulunur. Nüfusu (1990) 15.926'dır.

Kaynardağ, Arslan (1923, İstanbul) Yazar, yayımcı, istanbul Üniversitesi'nde felsefe öğrenimi yaptı. Çeşitli dergilerde denemeler yayımladı. 1960-1965 arasında *Kitap Belleten* adlı bir tanıtma ve bibliyografya dergisi yayımladı; Elif Yayınları'nı kurdu. 40 yıldır Beyazıt'ta Sahaflar Çarşısı'nda Elif Kitabevi'ni işletiyor. Şiirlerini *Sevgiler de Gündemdedir* (1980) kitabında topladı.

I:215a. **Kayra, Rasim** IIL379c.

Kayserili Ahmed Paşa Konağı

mad. IV: 5 1 la.

İlgili madde:

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu V:169c

Kaysunîzade Mescidi *mad. IV:511c, VILIISc.*

Kazablanka Gazinosu III:380a. **Kazaklar** I:260c, IL272b, VII:207c.

Kazan Tatarları Kültür ve

Yardımlaşma Derneği VII:224c.

Kazancı Dede Kumkapı'da, Nakilbend Camii Sokağı'nda, II. Mehmed'in (Fatih) cerrahbaşısı İshak Velî'nin (Cerrah İshak) yaptırdığı günümüzde yıkılmış olan mescidin yanındaki mezara yöre halkının verdiği ad Kazancı Dede'dir. Oysa mescidin cümle kapısının sağ tarafındaki mezar kitabesinde, *Merhum ve mağfurunleh / Ebu'l-feth Sultan Mehmed / Han-ı Gazi Hazretlerinin / Cerrahı İshak Velî/ ruhiyçün*

fatıha /S57yazılıdır. Kabirde yatana Kazancı Dede denmesinin nedeni mescidin, bir zamanlar Kazancı Yusuf Efendi tarafından tamir ettirilmiş ve bundan sonra onun adıyla anılmaya başlanmış olmasıdır.

Kazancı, Mazhar II:167c, IIL533a, IV:320a.

Kazancı Mescidi *mad. IV:512a. Kazancıbaşı el-Hac Ali Ağa Camii*

Kazancılar Camii *bak. Üç Mihraplı Cami*

Kazancıoğlu Bahçesi II:163a, 163e, 164e, 169b, 503a, VII:518c, 520b.

Kazancıyan, Karekin III:395c. **Kazancıyan, Rapayel VI: 1 6a. Kazançel, Ersun** IIL100b. **Kazankaya, Hasan** III: 180a.

Kazasker Kadıköy İlçesi'nde semt. Erenköy'ün doğusuna; Sahrayıcedit, Ethemefendi ve Tüccarbaşı semtlerinin güneyine düşer. Doğusunda Kozyatağı, güneyinde ise Ayşekadın bulunur. Fahrettin Kerim Gökay (eski Kayışdağı) Caddesi'ni Bostancı'ya bağlayan Şemsettin Günaltay Caddesi, Kazas-ker'in ortasından geçer.

Kazasker Ali Rıza Efendi Konağı

IV:2a.

Kazasker Camii Kadıköy İlçesi'nde, Erenköy'dedir. Cümle kapısı üzerinde yer alan altı satırlık kitabeye göre 1321/1903'te ölen ve caminin naziresinde gömülü bulunan Kazasker Süleyman Sırrı Efendi tarafından yaptırılmıştır. Caminin Sinan Ercan Soka-ğı'na bakan avlu girişinin hemen sol tarafında ufak bir hazire bölümü ve abdest muslukları, sağ tarafında ise tuvaletler bulunur. Bina kagir olup tavanı düz ve ahşap malzemedendir. Kareye yakın dikdörtgen planlı yapı yan cephelerde, ortadaki yuvarlak kemerli olmak üzere yay kemerli pencerelerle, mihrap cephesinde iki yuvarlak, giriş cephesinde ise iki yay kemerli pencere ile aydınlatılmaktadır. Sağda yer alan mahfil girişi aynı zamanda minareye girişi de sağlamakta olup, sonradan mahfil için dıştan, basamaklı bir giriş daha konulmuştur. Cephe, pencerelerin tuğla söveleri ile hare-ketlendirilmiştir. Ayrıca ufak bir son cemaat bölümü de bulunmaktadır.

Kazasker Feyzullah Efendi Camii *İlgili madde: Feyzullah Efendi Külliyesi* IIL308b

Kazasker Hamamı Vakfiyesinde Eminönü İlçesi'nde, Kumkapı'da ve Fatih Camii vakfı olduğu kaydedilmiş olan Kazasker Hamamı, *Muhasebe Defterinde* eski Kazasker Ali Fenarî adıyla geçmektedir. Bulunduğu yerin tam olarak bilinmediği bu yapının bir çifte hamam olması muhtemel görülmektedir.

Kazasker Mescidi Üsküdar İlçesi'nde, Divitçiler Sokağı'nda bulunuyordu. Banisi Anadolu ve Rumeli kazaskerliği yapmış Muallimzade Kazasker Ahmed Efendi'dir (ö. 1572). Mescit 1927' de yanmış, 1941'de haziresindeki bir grup mezar taşı ve kesme taştan yapılmış

minaresinin sağlam durumda olduğu İbrahim Hakkı Konyalı tarafından tespit edilmiş ise de, bugün bu kalıntılara dahi rastlamak mümkün değildir.

Kazıklı Yol IV:274c. Kâzım Bey IV:515b. Kâzım Bey Çeşmesi IL418a. Kâzım Karabekir Köşkü III: 178c.

Kâzım Karabekir Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Barbaros, Fevzi Çakmak, Yavuz Selim, İnönü, Yıldıztepe mahalleleri ve Bahçelievler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.502'dir.

Kâzım Karabekir Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Birlik, Fevzi Çakmak, Menderes, Fatih ve Karabayır mahalle-leriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.541' dir.

Kâzım Karabekir Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Yeni Mahalle ile Zübeyde Hanım, Fevzi Çakmak mahalleleri ve Eyüp İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.837'dir.

Kâzım Karabekir Mahallesi Ümraniye İlçesi'nde yer alır. İnkılap, Atatürk mahalleleri ve Üsküdar İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 26.400'dür.

Kâzım Paşa (1821, Konice [bugünkü Yunanistan'da] - 1890, İstanbul) Şair. Çeşitli idari ve askeri görevlerde bulundu. Yaşamının büyük bölümünü sıkıntı içinde geçirdi. Ustalıkli yergilerinin yamsıra münacat ve mersiyeleriyle tanınır. *Divan'ı* 19. yy'da sönmeye yüz tutan divan şiirinin tipik özelliklerim taşır. Bir başka önemli yapıtı Kerbelâ Olayı'na ilişkin mersiyelerin yer aldığı *Makalid-i Aşk'tu*. Ferik rütbesinden emekli olmuştu. Mezarı Üsküdar'da Aziz Mahmud Hüdaî Tekkesi'nin ha-ziresindedir.

II:122b, V:358a.

Kâzım Pasa (Sakızlı) (1839, Sakız -1936, İstanbul) Asker ve devlet adamı. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Plevne savunmasına katıldı. 1894'te müşirliğe yükseldikten sonra ordu komutanlığı yaptı. 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı sırasında umumi müfettiş olarak Yanya'ya gönderildi. Çeşitli idari ve askeri görevlerin ardından 1910'da emekliye ayrıldı.

VII:40b.

Kâzım'in Kırathanesi *bak.* Kırathaneler

Kazh Çeşme Kazlıçeşme'dedir. Deri atölyelerinin kaldırılmasıyla ortaya çıkmıştır. Aynataşımın üzerinde kabartma kaz resmi vardır. 953/1546'da inşa edilmiştir. Banisinin, Üsküp'te ölen müderris ve kadı Âşık Pir Mehmed Çelebi olduğu sanılmaktadır.

IV:513a.

Kazhçeşme *mad.* IV:512b, III: 13b, 36a, VL135c, VII:458a, 501c, 557b.

İlgili maddeler: Abdi İpekçi Spor Salonu I:12c DebbağlıkIII:13b Dericilik III:35c

Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Mescidi V:403c

Perişan Baba Tekkesi VL242b Pırğıç (Surp) Kilisesi VI:250a Seyyid Nizam Tekkesi VI:544a Yedikule Ermeni Hastanesi VII:460a Zoodohos Piyi Kilisesi VII:565c **Kazhçeşme Camii** IV:513c.

253

Kazhçeşme Debbağhanesi 252

Kazlıçeşme Debbağhanesi III:424c. **Kazlıçeşme İdrofil Pamuk** III:426a. **Kazlıçeşme Şehitliği** IV:513c.

Kazlıçeşme Tekkesi *bak.* Perişan Baba Tekkesi

Kebapçı Hanı II:32c.

Kebeciler Hanı V:50b.

Keçeci, Ali Şevket Fuad IV:515c.

Keçeci Karabaş Mahallesi Fatih İlçe-si'nde yer alır. Neslişah, Hatice Sultan, Derviş Ali, Beyceğiz, Muhtesip İskender ve Mimar Sinan mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.790'dır.

Keçeci, M. Hayreddin Fuad IV:515b.

Keçeci, Mehmed Fuad IV:515c.

Keçeci, Nâzım IV:515b.

Keçeci Pirî Camii Beyoğlu İlçesi'nde, Hasköy'de, Keçeci Piri Camii Soka-ğı'ndadır. Keçeci Mehmed Ağa tarafından mescit olarak inşa ettirilen yapı, daha sonra Uncu Halil Ağa'nın minber koydurması ile camiye çevrilmiş, III. Ahmed'in başkadını Emetul-lah Kadın eliyle yeniden inşa ettirilmiş, bu arada yanına bir sıbyan mektebi yaptırılmıştır. 19. yy'da elden geçirildiği anlaşılan, son olarak 1980'de onarım gören cami fevkani olarak tasarlanmıştır. Moloz taş örgülü temel duvarları üzerine oturan duvarları ahşaptır. Kıрма çatıyla örtülü olan yapının biri kuzeyde, diğeri doğuda olmak üzere iki girişi bulunmakta, dikdörtgen planlı harimi on üç adet pencere ile aydınlanmakta, harimin kuzeyinde fevkani, ahşap kadınlar mahfili yer almaktadır. Batı cephesindeki minaresi silindir gövdelidir.

IV:453a.

Keçeci Piri Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Piri Paşa, Fetihtepe, Kulaksız, Cami-i Kebir mahalleleri ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.108'dir.

IV: 10a.

Keçeci, Salih Fuad (1893, İstanbul -1955, İstanbul) Yönetici. Mülkiye Mekte-bi'ni bitirdi. Nahiye müdürlüğü ve kaymakamlık yaptı. 9. dönem (1950-1954) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Sadrazam Keçe-cizade Fuad Paşa'nın torunu, Reşad Fuad Bey'in oğludur.

ilgili madde: Keçecizadeler IV:514b

Keçecioğlu, Rıfat (1861, İstanbul -1939, İstanbul) Ressam. Zekâî Paşa'nın kuşağındandır. Yarı klasik, gerçekçi anlayışla gerçekleştirdiği kompozisyonlarında Türk resminde çok rastlanmayan figürü, kümeler halinde kullanmıştır. Geleneksel kıyafetler içindeki figürlerde belgeci bir ifade hâkimdir. Hayatı memuriyetle geçen sanatçı, sergilere katılmamış, bu nedenle pek tanınmamıştır. Resim ve Heykel Müzesi'nde bulunan "Amin Alayı", "Bayram Yeri"

ve "Mahmut Paşa Camii Avlusu" önemli çalışmalarındandır.

Keçecizade Fuad Paşa Yahşi II:361c. Keçecizadeler mad. IV:514b.

Keçi Hatun Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Nevbahar, Molla Şeref, Murat Paşa, Çakır Ağa, Kürkçübaşı ve Hob-yar mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.218'dir.

Keçyan, Aşod III:189c. Keçyan, Baruyr III:189c, IV:315b. Keçyan, Püzant III:183a, 189c. Kediler mad. IV:516a. Kefalas, Mihail VII:565a.

Kefçe Dede Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. İnkılap, Hayrettin Çavuş, Tabaklar, Tavaşi Hasan Ağa, İm-rahor-Salacak, Ahmet Çelebi ve Gül-fem Hatun mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.098'dir.

Kefçe (Kepçe) Hoca Mescidi I:136a. Kefeli Han V:275a.

Kefeli Mescidi mad. IV-.517c, II:292c, III:556b, VI:121a, 548c.

Kefeli Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Kara-gümrük'te, Derviş Ali Mahallesi'nde, Bizans dönemine ait bir yapı olan Kefeli Mescidi'nin içinde faaliyet göstermiş bir Nakşibendî tekkesidir. Tekkenin banisi ve kuruluş tarihi tam olarak tespit edilememiştir. Zakir Şükrî Efendi'nin *Mecmua-i Tekâyâ'sındaki* ilk postnişin olarak Şeyh Mustafa Hikmet Efendi'nin halifesi Şeyh İbrahim Tal'atî Efendi (ö. 1815) gösterilmekte, diğer taraftan BOA'da bulunan 11997 1784 tarihli bir listede "Kefeli Camii de-rununda Şeyh Salih Nakşibendî Tekke-si'nin" adı verilmektedir. Ayin günü salı olan bu tekke "Hikmetî Tekkesi", "Kefevî Tekkesi" ve "Keşfi Efendi Tekkesi" adlarıyla da anılmaktadır.

Kefeliköy II:272a, 277a, 282c, VII:499a. ilgili madde: Kireçburnu V:25c

Keharitomene Manastırı 12. yy'ın başlarında I. Aleksios'un karısı Eirene Du-kaina tarafından kurulan kadınlar manastırı. Keharitomene (Lütufkâr) Te-otokos'a (Meryem Ana) adanan manastır Topkapı Sarayı civarındaki So-ter Filantropos Manastırı ile bitişikti. Tarihçi Arına Komnena kocasının ölümünden sonra buraya çekildi; babası I. Aleksios dönemim anlatan ünlü eseri *Aleksiad'ı* burada kaleme aldı. 15. yy' da Rus diyakon Zosima manastırı ziyaret etmişti. Günümüze hiçbir kalıntısı ulaşmamıştır.

V:47b.

Kehlibağcıoğlu, Cemal Sahir *mad. IV:518c, V:312a, VI:202c, V*

Kehr, Dietrich I:400a. **Kehribar** III:69a. **Kekaumenos** (Sofu) VI:1a.

Kel Hasan *bak.* Hasan Efendi (Kel) **Kel Hasan Efendi Topluluğu** VL538b.

Kela VII:493a.

Kelebek Haftalık edebi mizah mecmuası. 1921-1922 arasında yayımlandı. Müdürü Mahmud Esad, sorumlu müdürü Ahmed Şefik'ti.

VI:198c.

Kelekyan, Diran (1862, Kayseri - 1915, Sivas) Gazeteci, dilci ve eğitimci. 1880 de Marsilya'ya giderek, Ticaret Mek-tebi'nde okudu. 1884-1885'te İstanbul'da, Ermeni harfli Türkçe *Cihan* adlı bir dergi çıkardı. 1896'da Londra'ya gitti. Bir müddet de Viyana'da yaşadı. 1897'de, bir aften istifade ederek, İstanbul'a döndü ve *Sabah* gazetesinin yazı işlerini yönetti. Ardından Hazine-i Hassa Nezareti'nde kalem müdürü oldu. 1904'te Kahire'ye gitti ve orada *Yeni Fikir* adlı Türkçe bir dergi çıkardı. 1909'da İstanbul'a döndü ve *Sabah* gazetesinin başyazarı oldu. Aynı zamanda, Mülkiye Mekte-bi'nde siyasi tarih dersleri verdi ve Tarih-i Osmani Encümeni'ne üye seçildi. Başlıca eseri, *Kamus-ı Franse-vî* adlı Türkçe-Fransızca sözlüktür (1911, İst). IV:236a, VL380c.

Kelemiş (Kalamış) Burnu III:285c, IV:393a.

Kelle, İbrahim *mad. IV:519a. İlgili madde:*

Beykoz Gençlik Kulübü II: 198a **Kemal** (Alaiyeli Âşık) VII:426c.

Kemal (ö. 1939, Hafız) *mad. IV:519b, III:58b, V:530c, VL1ölc, VII:331c.*

Kemal (ö. 1943, Hafız) III:58c. **Kemal** (Sansür) III:494a.

Kemal Ahmed Dede (ö. 1601) V:424c, VII:477a.

Kemal Atatürk Lisesi IV:257a.

Kemal Bey (Kara) *mad. IV:519c, I:523c, II:29b, 127c, 240a, 242b, 559a, I\M54b, V:351a.*

Kemal Efendi (ö. 1913) III:58b, V:386b,

Kemal Efendi (Şeyh) VI:492a. **Kemal Efendi** (Şeyh Hafız) IV: 2a. **Kemal Film** III:318c. **Kemal Midhat** VII:67b. **Kemal Muhtar Özden Konağı** VI:250c.

Kemal Paşa (1808, İstanbul - 1888, İstanbul) Devlet adamı. Çeşitli kamu görevlerinde bulunduktan sonra 1847' de kurulan Mekâtib-i Umumiye Nezareti muavini oldu. Ertesi yıl bu örgütün başına getirildi. 1849'da Avrupa okullarında incelemeler yapıp İstanbul'a döndü. Darülmaarif'in açılmasını gerçekleştirdi. Darülmuallimin'in açılmasında da etkili oldu. Elçilik ve

nazırlık görevleri ile geçen uzun hizmet döneminde 6 kez maarif nazırı oldu. Abdülaziz'in annesi Pertevni-yal Valide Sultan'ın Aksaray'da adını taşıyan külliye kapsamında bir okul yaptırmasını teşvik etti. İstanbul medreselerini yenileştirme girişiminde bulunması üzerine gerici kesimin tepkisini çekti. Okullara ders araçları, halitalar sokulması Kemal Paşa'nın çabasıyla olmuştur. Mezarı Süleymani-ye Camii'nin haziresindedir.

Kemal Paşa Camii Eminönü İlçesi'nde, Laleli'de, Genç Türk Caddesi yakınındadır. *Hadîka'âz* banisinin, Kemal Paşa olduğu yazılıdır. 1546 tarihli *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri*'nde, Kemal Paşa Türbesi Mahallesi olarak kaydedilen bu mahallede iki mescit olduğu, ancak hiçbirinin II. Mehmed (Fatih) dönemi (1451-1481) ricalinden Kemal Paşa tarafından yaptırılmadığı, *Hadîka'mn* bu konuda yanıldığı E. H. Ayverdi tarafından belirtilmiştir. Bu mescitlerden biri Kırımîoğlu Mevlana Şeydi Ahmedoğlu tarafından yaptırılmış olup Kemal Paşa Mescidi olarak, ikinci mescit ise Kemal Paşa'nın azatlısı Ahmed Bey tarafından yaptırılmış olduğu için, belki de efendisinin adıyla anılmıştır. Bugünkü cami 1902'de Selanik Valisi Hasan Fehmi Paşa'nın eşi Zeyneb Feride Hanım (ö. 1903) tarafından eski caminin yangında harap olması üzerine yaptırılmıştır. Duvarları kagir, çatısı ahşap ve tek şe-refeli minaresi devrinden kalan yapının, yanında Hasan Fehmi Paşa'nın ve Zeyneb Feride Hanım'ın türbesi bulunmaktadır.

V:187a.

Kemal Paşa Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Yüzüncü Yıl, Göztepe, Demirkapı, Bağcılar Fevzi Çakmak mahalleleri ve Esenler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 16.485'tir.

L528a.

Kemal Paşa Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Kalenderhane, Balaban Ağa, Mimar Kemalettin, Mesih Paşa mahalleleri ve Fatih İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.556'dır.

Kemal Paşa Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. Kartaltepe, Tevfik Bey, Fevzi Çakmak, Sultan Murat, Gültepe, Beşyol mahalleleri ve Bakırköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.724'tür.

Kemal Reis II:84a, 428a, V:210a.

Kemal Tahir *mad. IV:520b*, I:215a, II:446b.

Kemaleddin Baba (ö. 1785) VL329a.

Kemaleddin Bey (ö. 1927, Mimar) *mad. IV:521a*, I:58a, 64a, 464b, 538c, II:87c, 303b, 441a, III:431a, IV:318a, 433c, 546b, V:187a, 326c, VI:172c, 567c, VII:63b, 334c, 480b.

İlgili maddeler:

Abdülhamid I Medresesi I:37c Ahmed Ratib Paşa Köşkü I:131c Bebek Camii ILLöa
Beşinci Vakıf Hanı II:173b Birinci Vakıf Hanı II:243a Bostancı Camii
II:304b Cevad Paşa Türbesi II:419c Dördüncü Vakıf Ham III:102b
Fethiye Medresesi III:301c Gazi Osman Paşa Türbesi IIL378c
Göztepe Mektebi III:416a İbrahim Paşa Mescidi IV:127c İkinci Vakıf
Ham IV:147c Kamer Hatun Camii IV:402b Kartaltepe Camii IV:473b
Mahmud Şevket Paşa Türbesi V:272c Mecidiye Camii (Yeşilköy)
V:316a Mehmed V Türbesi V:349b Reşadiye Mektebi VL318c
Tayyare Apartmanları VII:228a Üçüncü Vakıf Hanı VII:334c
Kemaleddin Dede IV:107c.

Kemaleddin Efendi (ö. 1453, Akseki) I:165a.

Kemaleddin Efendi (ö. 1657) II:395a. **Kemaleddin Efendi** (Şehzade) V:307c.

Kemaleddin Mehmed Efendi (Taşköp-rülü) (1552, İstanbul - 1621, İshakçı [Romanya]) Şair, tarih yazarı. Taşköp-rülüzade Ahmed Efendi'nin oğludur. Müderrisliklerde ve kadılıklarda bulundu. Üsküdar ve Galata kadılığı yaptı. 1603'te İstanbul kadısı oldu. Ölümü sırasında Rumeli kazaskeriydi. "Kemalî" mahlası ile şiirler de yazdı. Babasının yazdığı *Şakayık-ı Numani-ye'yi* Türkçeye çevirdi. II. Osman'ın (hd 1618-1622) buyruğu ile de *Şah-name* adında manzum bir tarih yazmıştır.

Kemaleddin Taşkendî (Hoca Hafız)

Kemalyeri, Mucip (1895, İstanbul - ?, ?) Asker. Kara Harp Okulu'nu bitirdi. Rize ve Kadıköy belediye başkanlığı yaptı. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kemani Tatyos'un Heyeti III:260b.

Kemankeş Kara Mustafa Paşa Çeşmesi

Fatih'te, Kıztaşı'nda, İskender Paşa Camii'nin karşısındaydı. Banisi Sadrazam Kara Mustafa Paşa'dır (ö. 1644). 1047/ 1637'de klasik üslupta, kesme taştan inşa edilmişti.

Kemankeş (Kemankeş Mustafa Paşa) Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Arap Camii, Müeyyetzade, Hacı Mimi, Firuz Ağa, Kılıç Ali Paşa mahalleleri, İstanbul Boğazı ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 371'dir.

II:221a.

Kenar Mahalle

Kemankeş Mustafa Paşa Camii *mad. IV:522a, 522c.*

Kemankeş Mustafa Paşa Çeşmesi

mad. FS:522c, 522a, VL314a. **Kemankeş Mustafa Paşa Külliyesi**

Eminönü İlçesi'nde, Beyazıt-Çarşıka-pı'daydı. Medrese, bunun dershanesi olan mescit, türbe, sebil, çeşme ve hazireden oluşuyordu. Sadrazam Kemankeş Mustafa Paşa (ö. 1644) tarafından 1051/1641-42'de

yaptırılmış olan medresenin dershanesi mescit olarak kullanılmaktayken binanın ön cephesi kesilmiş ve zamanla çift katlı odalar yapılmıştır. 1957'de Divanyolu Cad-desi'nin genişletilmesi sırasında medrese ve hazire ortadan kaldırılmıştır. Mescidin minaresi yoktu. Mustafa Paşa 1053/1643'te idam edilmiş, medreseye komşu durumdaki türbesine gömülmüştü ve ikisinin arasında tunçtan bir parmaklık bulunuyordu. Paşanın oğlu da yanında gömülüdür. Çeşmenin inşa tarihi ise 1051/1641-42'dir.

Kemankeş Mustafa Paşa Mescidi *bak.* Odalar Camii

Kember, Lütfi Arif VII: 520a.

Kemer Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Fevzi Çakmak, Birlik, Havaalanı mahalleleri, askeri bölge ve Bayrampaşa İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.306'dır.

Kemerburgaz *mad. IV:523a, III:385b. ilgili maddeler:* Atatürk Arboretumu I:381b Ayvat Bendi I:496b Mağlova Kemer V:239a

Kemha Bir tür ipekli kumaş olan kemha desenli, ağır ve kalındı. En belirgin özelliği yüzeyinde atkı ipliklerinin bütünüyle egemen olmasıydı. Osmanlılarda 15. yy'dan itibaren daha çok kaftan dikiminde kullanılan kemha üretimi 19. yy'a doğru hayli azalmıştı. 1850'lerde Hereke'de üretilerek yeniden yaygınlık kazanmasına çalışılmışsa da yeni kumaşlarla rekabet edememiştir. Saray için gereken kemha, Kâr-hane-i Âmire'de bulunan ayrı tezgâhlarda dokunurdu.

Kemhacılar Kârhanesi Mescidi Eminönü İlçesi'nde, Çakmakçılar Yoku-şu'nda bulunduğu bilinen bu yapının yeri hakkında Evliya Çelebi *Seyahatname'de* Kumkapı dışında bulunduğunu yazar. Hangi tarihte ve kim tarafından yaptırıldığı ve mimarisi bilinmeyen bu yapı 16. yy'a ait olmalıdır.

Kemik ve Mafsal Tüberkülozu ve Güneşle Tedavi Hastanesi II:34c.

Kenan Rıfâî (ö. 1950, Büyükaksoy)

VI:331c. *ilgili madde:* Ümmü Kenan Tekkesi VTİ1338b

Kenar Mahalle İstanbul'un dış mahallelerine deniyordu. Buralardaki ya-tâ...

r

Kenar Mahkemeler

254

255

Kevork

şanı, kent yaşamına göre farklıydı. Komşuluk ilişkileri, erkek ve kadın giyimleri, evler, taşra kasabalarını hatırlatmaktaydı. İstanbul'daki incelik, görgü kuralları da kenar mahallelerde yaygın değildi. Buna karşılık samimiyet ve dayanışma güçlüydü. Kenar mahalle kadınları ferace yerine maşlah ve yeldirme kullanmakta, yaşlı erkekler ise aba, yelek, işlik, bol pantolon giymekte feslerine abani sarmaktaydılar. Eyüp'ün, Üsküdar'ın uzak semtleri kenar mahallelerden sayılıyordu.

Kenar Mahkemeler Yalnız İstanbul'da bulunan ve şimdiki sulh mahkemeleri gibi küçük davalara bakan mahkemelere verilen ad.

Kenç, Faruk III:318c.

Kenesset Sinagogu Beyoğlu'nda, Büyük Hendek Caddesi'ndeydi. 1923'te Apollon Sineması'nın ibadethaneye dönüştürülmesiyle kuruldu. Yakınında Neve Şalom Sinagogu'nun yapılması ve bina sahipleriyle ihtilaf sonucu 1982'de kapandı.

I:284b.

Kenif Galat olarak kenef denmiştir. Bitişik düzendeki evlerin içindeki helalara verilen ad. Yakın yer anlamına gelen kenif, İstanbul'un ve başlıca büyük kentlerin evlerine mahsustu. Eski tapu kayıtlarından 17. ve 18. yy'larda bile İstanbul evlerinde alt ve üst katlarda ayrı ayrı kenifler olduğu anlaşılmaktadır.

Kennedy Caddesi

ilgili madde:

Sirkeci-Florya Sahil Yolu VII: 12c **Kennedy, John** VL338b. **Kent İçi Ulaşım** mad. IV:524c, VII:320a. *ilgili maddeler:*

Arabacılar I:287c

Arabalar I:289a

Dolmuş IIL97c

Hızlı Tramvay IV:70b

Kayıkcılık IV:501a

Metro V:412a

Otobüs VI: 180b

Toplutaşımacılık VII:294a

Trafik VII:297c

Tramvay VII:299b

Tünel VII:308c

Ulaşım VII:319c

Kent Oyuncuları mad. IV:526c. **Kenter, Celal** VII:439b. **Kenter, Kadriye**

IV:527c.

Kenter, Müşfik (1932, İstanbul) Tiyatro oyuncusu, yönetmen. 1955'te Ankara Devlet Konservatuvarı Tiyatro Yüksek Bölümü'nü bitirdi. Devlet Tiyatrosu'nda sahneye çıktıktan sonra istifa ederek ablası Yıldız Kenter'le birlikte İstanbul'a geldi. Bir süre Karaca,

Site, Dormen tiyatrolarında çalıştı. 1902'de Şükran Güngör ve Yıldız Kenter'le birlikte Kent Oyuncuları'm kurdu. İngiltere ve ABD'de tiyatro incelemeleri yaptı. Kent Oyuncuları'nda, İstanbul Şehir ve Devlet tiyatrolarında birçok oyun sahneye koydu. Oyuncu ve yönetmen olarak 1960 İlhan İskender Armağanı'nı, 1966 Antalya Film Festivali'nde En İyi Yardımcı Erkek Oyuncu Ödülü'nü, 1981 ve 1985 Ulvi Uraz, 1981, 1985 ve 1986'da Ankara Sanat Kurumu ödülleri aldı. Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü'nde ders vermektedir. Oynadığı oyunlardan bazıları şunlardır: *Salıncakta iki Kişi* (1959), *Aptal Kız*, (1961), *Üç Kuruluşluk Opera* (1964), *Mikado'nun Çöple-ri* (1967), *Hamlet* (1968), *Günden Geceye* (1976), *Bir Garip Orhan Veli* (1981), *Arzu Tramvayı* (1983), *Konken Partisi* (1992).

III:45a. ilgili madde: Kent Oyuncuları IV:526c

Kenter, Yıldız (1928, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu, yönetmen. 1948'de Ankara Devlet Konservatuvarı'm bitirdi. Aynı yıl ilk olarak *On ikinci Gece* adlı oyunla sahneye çıktı. 1955-1956'da ABD'de tiyatro eğitimi gördü. Ankara Devlet Tiyatrosu'ndan istifa ederek, İstanbul'da Karaca, Site, Dormen tiyatrolarında sanat yaşamını sürdürdü. 1962'de Kent Oyuncuları'nın kurucuları arasında yer aldı. İstanbul Belediye Konservatuvarı'nda sahne öğretmenliği yaptı. Türk ve yabancı yazarlardan birçok yapıtı sahneye koydu. 1981'de devlet sanatçısı oldu. İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü başkanlığı yaptı. 1986'da profesör oldu. *Salıncakta İki Kişi* (1960), *Nahınlar* (1961), *Pembe Kadın* (1964) oyunlarındaki rolleriyle üç kez İlhan İskender Armağanı'na; *Ağaçlar Ayakta Ölüyor* (1964), *İsyancılar* (1966), *Elmacı Kadın* (1970) filmlerindeki rolleriyle Antalya Film Festivali'nin En İyi Karakter oyuncusu ödülleri; *Arzu Tramvayı* i ndaki oyunuyla 1983-1984 Avni Dilligil; *Ben Anadolu* 'daki oyunuyla 1986 Ulvi Uraz ödülleri değer görüldü. Birçok TV dizisi ve filmde de rol aldı.

ilgili madde: Kent Oyuncuları IV:526c

Kentin Gelişmesi mad. IV:527c, 524c, VI:443b.

ilgili maddeler.

Metropolitan İstanbul V:415b

Planlama VI:265b **Kentmen**, Hulusi VI: 538a. **Kentmen**, Saime VII:204c. **Kenzi** (Şair) III:491c. **Kepeci**, Kâmil IL78b.

Kepenek, Süleyman Sami (1881, Çanakkale - 1955, İstanbul) İdareci. Biga belediye başkanlığı yaptı. 17 Ekim 1924'te İstanbul valiliğine atandı. Bu görevi 23 Aralık 1927'ye kadar sürdürdü. Daha sonra Aydın valisi oldu.

VII:364b. **Kepenekçi Sinan Medresesi** *mad.*

IV: 547a.

Kepenekçi Sinan Mescidi

mad. IV:548a.

Kerameddin Efendi (ö. 1641, Şeyh Seyyid) VII:106a, 110a.

Kerameddin Efendi (ö. 1933, Nasuhî-zade) VI:50c.

Kerameus V:471c, VII:195c. **Keramî Efendi** (ö. 1909, Hacı) V:530b. **Keramik-İş** VI:526c. **Keratry, Comte de** V:511b. **Keresteciyan, Kevork** *mad. IV:548c.*

Kerim, Sadi (1900, İstanbul - 1977, İstanbul) Araştırmacı. Asıl adı Ahmet Nevzat Cerrahoğlu'dur. İstanbul Tıp Fakültesi'ndeki öğrenimini yarıda bıraktı. *Aydınlık, Resimli Ay, Resimli Cumartesi, Yeni Adam, Baştan ve Katkı* dergilerinde yazıları yayımlandı. İstanbul dışında ikâmete mecbur tutuldu ve birçok kez tutuklandı. *İnsaniyet Kütüphanesi Serisi* adı altında siyasal tarih ve sosyalizm sorunları konularında 38 broşür yayımladı. 1941'de *Osmanlı İmparatorluğu'nün Dağılma Devri ve Tarihi Maddecilik*, 1960'ta *Georges Sorel, Devrimci Sendikaliz-min Nazariyesi*, 1964'te *Mehmet Akif, Bir İslam Reformatörü*, 1964'te *islamiyet ve Osmanlı Sosyalistleri-İslami-yet ve Yöncü Sosyalistler*, 1966'da *Şeyh Bedrettin*, 1965-1968 arasında dört ciltlik *Türkiye Sosyalizmi*, 1975'te *Türkiye 'de Sosyalizmin Tarihine Katkı* kitaplarını yayımladı. 1969'da yayımlanan *Nâzım Hikmet'in İlk Şiirleri* adlı bir çalışması da vardır.

VII:464b.

Kerime Hatun Camii Üsküdar İlçe-si'nde, Çengelköy'de, Mezarlık Sokağı ile Kalantor Sokağı'nın birleştiği köşededir. Kapısının üzerindeki üç satırlık sülüs kitabeye göre 1068/1657' de Kapı Ağası Mehmed Ağa tarafından, annesi Kerime Hatun adına yaptırılmıştır. Son yıllarda büyük ölçüde onarım gören cami, kareye yakın dikdörtgen planlı olup düz çatılıdır. Önde iki sütuna oturan kadınlar mahfilinin arkasında (son cemaat yerinin üzeri) ek bir bölüm bulunmaktadır. Son cemaat yerinin sağından girilen minare küfeki taşından olup ve gövdesi dışa taşkındır. Avlu girişinin hemen sağında küçük bir şadırvan, solunda ise duvara bitişik olarak küçük bir çeşme bulunur.

Kerime Nadir *mad. IV:549a, II:288a, 447a, IV:339c, V:236a.*

Kerimüddin Halveti II:394c. Keroessa II:259a, III:50İc. **Kervan Pastanesi** I:552a.

Kerzi Nikola I:435b.

Kese İçine para, saat, mühür ve tütün vb konulan ve cepte ya da kuşak içinde taşman, küçük torba. Çeşitli ipliklerden elle örülen ve eski insanların günlük hayatında önemli işlevi olan keseler, üzerlerindeki süslemelerle ayrıca bir sanat eseri değeri de taşırlardı. Keselerin ince meşin ya da deriden, değerli kumaşlardan yapılanları da varsa da en çok yaygın olanı ibrişim, yn vb malzemededen rlenleridir.

Kesebir, şakir (1889, Köprülü - 1966, İstanbul) İdareci. 1910'da Mekteb-i Mülkiye 'yi bitirdi. Kaymakamlık, mutasarrıf vekilliği, Mülkiye müfettişliği yaptı. Son Osmanlı Meclis-i Mebusan'ına Gelibolu'dan mebus seçildi. TBMM' de 2. dönem (1923-1927) Çatalca milletvekilliği yaptı. İktisat bakanlığında ve ziraat bakanlığında bulundu.

Kesedar Varlıklı kimselerin para işlerine bakan ve harcamalarını yöneten kimse. Bu terim ayrıca esnaf teşkilatında arşı ya da han esnafının paralarını bir ücret karşılığında saklayan ve istenildiği takdirde geri veren kimselerle devlet teşkilatında resmi evrakı keseler içinde saklayan, getirip götüren memurlar için de kullanılırdı.

Keseroğlu, Ziya (1906, İstanbul - 1973, İstanbul) Ressam. 1930'da Güzel Sanatlar Akademisi'ni bitirdi. 1932'de Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği'ne katıldı ve başkan seçildi. Resim slubunda ve doğaya yaklaşımındaki şiirsellikte Eşref ren'le benzer bir tutum içinde oldu. Resimlerinde İstanbul kenti ve İstanbul havasını dolaylı olarak aktardı. Yurtiçinde ve yurtdışında çeşitli sergilere katıldı, kişisel sergi dzenlemedi.

Keskin, Erol (1932, İstanbul) Tiyatrocu, yönetmen. İç mimari eğitimi gördü. Öğrenciyken Akademi, Cep ve Gençlik tiyatrolarında sahneye çıktı. 1957'de Dormen Tiyatrosu'nda profesyonel oldu. Oraloğlu ve Gen-Ar tiyatrolarında konuk oyuncu ve yönetmen olarak çalıştı. 1957'den itibaren İstanbul şehir Tiyatrolarında alıştı. İlhan İskender ve Avni Dilligil dllerini kazandı. Karagöz ve minyatür sanatı konusunda iki belgesel film yaptı. Antalya Film şenliği Senaryo dl'nü iki kez kazandı.

III:100b.

Keskin, Suna (1940, Biga) Tiyatro ve sinema oyuncusu. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nin grafik bölümünden mezun oldu. Dormen, Gen-Ar, şehir ve Enis Fosforoğlu tiyatrolarında ve bazı filmlerde rol aldı.

Keskiner, Abdurrahman 111:3 19a.

Keskiner, Arif 111:319a.

Keskiner, Ziya III:413c, \T:52a.

Keşler, Said (1901, İstanbul - 1975, İstanbul) Gazeteci. Mühendis Mekte-bi'ni

bitirdi. Gazeteciliğe 1919'da başladı ve *Tevhid-i Efkâr, Cumhuriyet, Milliyet, Son Saat, Politika, Tan, Son Posta, Yeni Gazete ve Akşam* gazetelerinde yazarlık, sekreterlik yaptı. *Türk İşçisi* gazetesini yayımladı. İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nin kurucuların-dandı ve ilk yönetim kurulu üyesiydi. Uzun süre Topkapı Fukaraperver Cemiyeti'nin yöneticiliği yaptı. Tefrika edilmiş romanları ve öyküleri vardır.

Kessler, Gerhard IV:248c, V:169b. **Kestane Suyu** II:195a, IV:508b. **Kestanelik Köyü** I:151a. **Kestelli, Raif Necdet** III:276a.

Keşfi Cafer Efendi Tekkesi *mad. IV:549c*, V:397c, 466a, VIMIOb, 113b.

Keşişyan, Karabet (1850, Kayseri -1910, İstanbul) Ermeni asıllı matbaacı, yayımcı ve kitapçı. 35 yıl sayısız okul kitabı ile telif ve tercüme eserler bastı. *Resimli Gazete, Mektep, Resimli Ziraat Gazetesi* ve *Yeni Gazete* gibi dergi ve gazeteler yayımladı. İki adet de Ermenice dergi çıkardı. Bunlar Ga-zar Polad'ın (1861-1927) *Hanrakidak* (Ansiklopedi) (1896-1899) ile Aram Andonyan'ın (1875-1951) *Luys* (Işık) (1907-1908) adlı sanat dergisidir.

Keşişyan, Parseh VII:448c, 449a.

Keşköl Eskiden gezgin dervişlerin ve bunların bozulmuş örnekleri olan dilencilerin kollarına takarak taşıdıkları, rastladıklarına dilenmek için uzattıkları hindistancevizi kabuğundan ya da abanozdan yapılmış çanak. 20-30 cm boyunda ve kayık biçiminde bir tas olan keşkölün, üzerine ayetler, özdeyişler, beyitler yazılmış ve çeşitli motiflerle süslenmiş olanları da vardı. Sufilerin "selmana çıkmak" diye adlandırdığı keşkülle dilenme sonrasında toplananlar tekkeye getirilerek ilgiliye teslim edilirdi.

Keşkölüfukara Süt, pirinç unu, patates unu, şeker, hindistancevizi, nişasta ya da subye ve dövülmüş badem, şam-fıstığı ile hazırlanan tatlı. Halk arasında yalnızca "keşköl" de denilen bu tatlının pişirilmesi muhallebiye benzer. Piştikten sonra içine hindistancevizi tozu dökülür, kâselere konulduktan sonra da üzerine dövülmüş badem, fıstık vb serpilir.

Keten Hanı V:50c. **Keten İmalatı** III:84c. **Ketenciler Çarşısı** III:162a.

Ketenciler Mescidi *bak.* Marpuççular. Mescidi

Kethüda Devlet adamlarının resmi ve özel işlerine yardımcılık edenlerle tersane, ordu, hazine vb kuruluşların so-

rumluluklarını taşıyan görevliler. Sadrazam kethüdasına "kethüda-yı sadrı ali", "kethüda bey" demliyordu. Yeniçeri Ocağı'nı saraya karşı temsil eden ocak zabiti kethüda bey (kul kethüdası) idi. Tersane kethüdası, hazine kethüdası, defterhane kethüdası, kapıcılar kethüdası İstanbul'daki başlıca kethüdalar idi. Eyalet valileri ile bağlı beyliklerin ve elçiliklerin de İstanbul'da kapı kethüdaları vardı.

Kethüda Âşub Kadın Çeşmesi Beyazıt'ta, Yeniçeriler Caddesi ile Tabanca Sokağı kavşağındaydı. Banisi III. Ah-med'in kızı Fatma Sultan'ın kethüdası Âşub Kadın'dır. Beyazıt Meydam'nın tanzimi sırasında buradaki setlerden birinin altına nakledilmiştir 11357 1722'de inşa edilmiştir. Günümüzdeki görünümü ile kesme taştan yapılmış basit bir dikdörtgen biçimindedir. Teknesi yoktur. Aynataşı üzerinde yuvarlak bir madalyon içindeki 13407 1921 tarihli ikinci kitabe, tamiri belirtmek için konmuş olmalıdır.

Kethüda Çeşmesi *mad. IV:551a.*

Kethüda Hacı Hüseyin Ağa Çeşmesi

Küçükpazar'da, Bodrum Camii'nin alt tarafında, sokak içerisinde yer almaktaydı. 1185/1771'de Kaymakam Melek Mehmed Paşa'nın kethüdası Hacı Hüseyin Ağa tarafından yaptırılmış ve 1306/1889'da yangın sonucu harap olduğundan 1906'da tüccar Samakov-lu Hacı Ali Ağa tarafından ihya edilmişti.

Kethüda Mehmed Paşa Çeşmesi

(Mahmutpaşa) *mad. IV:551 c.*

Kethüda Mehmed Paşa Çeşmesi (Üsküdar) *mad. IV:552a.*

Kethüda Mescidi *bak.* Sefer Kethüda Mescidi

Kevkeb-i Osmanî Haftada iki kez yayımlanan gazete. 1898-1899 arasında 88 sayı yayımlandı. Sahibi ve başyazarı Mahmud Zeki'ydi.

Kevkeb-i Şarkî Özellikle kadınlara yönelik olduğunu açıklayan ilk gazete. 20 Aralık 1869'da çıkan birinci sayısında, kadınlarca bilinmesi gerekli olan ev işleri ve insani konuları ele alacakları kaydedilmiştir. Ayrıca kadınların ülke tarihini öğrenmelerinin yararı düşünülerek Taşköprülüzade Kemal Efendi'nin öykülerle dolu Osmanlı tarihi de tefrika edilmiştir. Her hafta pazar günleri çıkan gazete, "Kadınlara erkekler gibi ilm ve marifet lazım mıdır?" sorusunu da sorup bunun gerekli olduğunu ispat yolunda yazılar yayımladı. Kısa ömürlü olmuştur.

II:70a.

Kevkeb-i Ulum On beş günlük mecmua. 1886'da Necib Nadir tarafından yayımlandı.

Kevork V (Surenyantz) VI:48a. **Kevork** (Mühendis) VI:15c. **Kevork** (Saatçi) IV:185a.

r

Kevork Abdullah

256"

257

Kışlalar

Kevork Abdullah L15a.

Kevork (Surp) Kilisesi (Samatya) *IV:552b*, III: 184a, V:20a, 291a, VL408c, VII:369a.

İlgili madde-. Araboğlu, Melidon I:292a

Kevorkyan, Haçik (1856, İstanbul -1932, İstanbul) Harf dökümcüsü. 1870-1880 arasında, Dikran Aslanyan'm Vezir Hanı'ndaki dökümhanesinde çalıştı. Bir müddet sonra burasını devren satın aldı. Dökümhanesini daha sonra Osmanbey'e, Babıâli'ye, Sanayi-i Nefise Mektebi'ne ve İkdam (Reşadiye) Hanı'na nakletti. Mühendisyan'dan aldığı ve kendisinin icat ettiği harfler şunlardır: Nesih, 8, 12, 24 (siyah), 18 (harekeli) ve 36 punto; rık'a, 18 punto; kufi, 16 punto.

Keyci Hatun IV: 1a.

Keyci Hatun Camii IV: 1b.

Khigar III:189c.

Khile VII:493a.

Khrimyan, Mıgırdiç III:182b, 188c.

Kiblelizadeler V:91c, 93a.

Kıbrıs Türktür Cemiyeti I:215b.

Kıbrıslı Mustafa Paşa Yahşi III:233a.

Kıbrıslılar Yahşi *mad. IV:554b*, III:69b, IV:410a, V:162c, VII:347c.

Kılavuz Han VI:446c. **Kılavuz Kaptan** III:26c.

Kılıcıyan, Andon (veya Antuan) (1819, İstanbul - 1884, İstanbul) Ermeni Katolik devlet görevlisi. Kırkor Kılıcı-yan'ın (1789-1837) oğludur. Soyadı Türkçe kaynaklarda yanlışlıkla Kılıç-yan şeklinde yazılmıştır. 1852'den sonra, Şirket-i Hayriye'nin idaresi, 6 yıl süreyle kendisine ve Hagop Bilezik-ciyan'a ihale edilmiştir. 1870'te Avus-turya-Macaristan İmparatorluğu İstanbul Elçiliği bahriye kısmının başyö-netmeni olarak adı geçmektedir. Mid-hat Paşa'nın da şahsi sekreterliğinde bulunmuştur.

Küçük Alayları *mad. IV:555a*, I:38b, 179b, V:142a, VII:322b.

Kıhç Ah Paşa Camii VII:275b.

Kıhç Ah Paşa Külliyesi *mad. IV:55 7a*, 534b.

Kıhç Ah Paşa Mahallesi Beyoğlu İlçe-si'nde yer alır. Kemankeş, Hacı Mimi, Firuz Ağa, Cihangir, Pürtelaş mahalleleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.464'tür.

IL221a.

Kıhç, Cafer V:169b. **Kıhç**, Cemal III:253c. **Kıhç**, **Gündüz** *mad. IV:559a*.

Kıhç, Nurullah (Şeyh) II:161b, V:70c, 71a, 397c, VILlllc, 113c.

Kıhç, Talat IV:145a. **Kıhç**, Zülal IV:357b.

Kıhçbahçı *mad. IV:559a*, IL23c.

Kıhççı Mehmed Efendi Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Mevlanakapı'da, Melek Hatun Mahallesi'nde, eski adı "Kılıçlı Tekke Sokağı" olan Sezai Hasan Sokağı'nda yer almaktaydı. İnşa tarihi tespit edilemeyen tekke 19. yy'ın ikinci çeyreğine tarihlenen bir listede Halvetîliğe bağlı, ayin günü pazartesi olan bir tekke olarak gösterilmekte, yerinin de arsa durumunda olduğu belirtilmektedir. 19. yy'ın ikinci yarısında Rıfâîliğe bağlı olarak ihya edildiği anlaşılan tekkenin bu dönemde ayin' günü pazara dönüştürülmüş, Cumhuriyet döneminde haziresi dışında ortadan kalkmıştır. "Kılincî Dede", "Kılincî Baba" ve "Kılıççı" adlarıyla da anılmaktaydı.

Kılıççılar Bugün de aynı adla anılan, Nu-ruosmaniye Camii'nin altındaki sokakta, iki yanlı dükkânlarda eskiden her türlü kılıç yapılmakta ve satılmaktaydı. Ayrıca bu dükkânlarda makaslar, kalemtırâşlar, usturalar, diğer kesici aletler de sipariş üzerine murassa kabızlı olarak imal edilmekteydi.

Kılıçhane *mad. IV:559b*, I:350a, III:138b, VI:444c.

Kılıchoğlu, Safa VII:468a. **Kılınç Deresi** L150c. **Kılınçer**, Fehmi II:463a.

Kılınçöte, Hilmi III:331a. **Kılhyan**, Hagopos VII:159e **Kına Gecesi** *mad. IV:559c*, III:143a. *ilgili madde:*

Düğün Âdetleri III:108b **Kınah-Sakarya Otoyolu** II:499a.

Kınahada *mad. IV:560b*, I:216a, II:263b, VII:492b.

İlgili madde: Kınahada Camii IV:562b

Kınahada Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1971'de Haliç Tersanesi'nde motorlu araba vapuru olarak inşa edildi. 1:077 grostonluktur. 62 otomobil almaktadır. Uzunluğu 67,2 m, genişliği 20,5 m, sukesimi 3,1 m'dir. Alman yapımı her biri 750 bey-girgücünde 2 dizel motoru vardı. 1987' de bunların yerine Pendik-Sulzer yapımı, her biri 848 beygirgücünde 2 dizel motoru takıldı. Çift uskurlu olup saatte 11,5 mil hız yapmaktadır.

Kınahada Camii *mad. IV:562b*, 561b. **Kınahada Ermeni Mezarlığı** III:185b.

Kınahada Hamamı Kınalıada'da, Hamam Sokağı no. 5'te yer almaktadır. 1873'te Noradunkyan Efendi tarafından, Nersesyan Ermeni Okulu'na gelir sağlamak amacıyla yaptırılmış ve kiliseye vakfedilmiştir. 1935'e kadar hamam olarak işletilmiştir. Moloz taş duvar örgülü ve kiremit çatılıdır. İçi beyaz mermer kaplı ve üç kurnalıydı. Halen depo olarak kullanılmaktadır.

Kınahada İskelesi IV:205c.

Kınahada Vapuru *mad. IV:563b, V:282c, VI:542a.*

Kınahzade Ali Çelebi I:140b. **Kınar Hanım** *bak. Sıvacıyan, Kınar Kınay, Cahit V:170a.*

Kinci Baba Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Pazarbaşı-Nuhkuyusu civarında, halen Aşçıbaşı Mahallesi'ne dahil edilmiş bulunan Arakiyeci Hacı Mehmet Mahallesi'nde yer almaktaydı. Bektaşî tarikatı şeyhlerinden "Kinci Baba" lakaplı Feyzullah Baba (ö. 1826) tarafından 18. yy'ın sonlarında veya 19. yy'ın ilk çeyreğinde kurulduğu anlaşılan bu tekkenin yeri tam olarak tespit edilememiştir. Banisi ve ilk postni-şini olan Kinci Baba Vak'a-i Hayriye'de (1826), Yeniçeriler!' kışkırttığı gerekçesiyle idam edilmiş, bu arada tekkesi de yıktırılmıştır. Vak'a-i Hayriye'den sonrasına ait tekke listelerinin hiçbirisinde adı geçmemekte, diğer birçok Bektaşî tekkesinden farklı olarak 19. yy'ın ortalarından itibaren tekrar canlandırılmadığı anlaşılmaktadır.

Kıpçak, Gülen IV:527c.

Kıpçak, Kani (1912, Üsküp - 1984, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu, yönetmen. İstanbul Belediye Konser-vatuvarı Müzik Bölümü'nü bitirdi. 1931'den itibaren Şehir Tiyatrolarında sahneye çıktı, birçok oyunun başrolünü oynadı, bazılarını sahneye koydu. Tiyatronun yanı sıra sinemayla da ilgilendi. 1947'de *Yuvamı Yıkamazsın* adlı filmle başlayan sinema çalışmalarını senaryo yazarı, rejisör ve oyuncu olarak sürdürdü. Yerli ve yabancı filmlerin seslendirilmesinde en başarılı sanatçılardan biri olarak tanındı. Kızı Güler Ökten de tiyatro ve sinema oyuncusudur.

Kıraathane-i Osmâni *bak. Kıraathaneler*

Kıraathaneler *mad. JV.563c. İlgili maddeler:* Arifin Kıraathanesi I:305a Fevziye Kıraathanesi IIL307c İhsan Kıraathanesi IV:142b İkbâl Kıraathanesi IV:144c Kanuniesasi Kıraathanesi IV:422b Meserret Kıraathanesi V:405b Sarafim Kıraathanesi VT:459a

Kırca, Coşkun (1927, İstanbul) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakülte-si'ni bitirdi. Paris Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde bilim uzmanlığı derecesi aldı. *Hür Vatan* gazetesi ve *Kim* dergisinde, *Milliyet* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Birleşmiş Milletler Cenevre Ofisi'nde temsilci, NATO ve Birleşmiş Milletler nezdinde daimi temsilci, Ottawa'da büyükelçi olarak çalıştı. 12. dönem (1961-1965), 13. dönem (1965-1969) ve 19. dönem (1991-) İstanbul

milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Halen *Yeni Yüzyıl gazetesinde* yazıları yayımlanıyor.

Kırca, Fikret (1920, İstanbul) Futbolcu. Spora Fenerbahçe Spor Kulü-bü'nde başladı. Fikret Arıcan ile aynı dönemde oynadığından "Küçük Fikret" adıyla anıldı. 1935'te Fenerbahçe genç takımından A takımına geçti. 1956'ya kadar Fenerbahçe formasını 412 kez giyerek rekor kırdı. Bu

süre içinde takımı 6 kez lig şampiyonu oldu. Milli takımda 8 kez oynadı. Futbol Federasyonu'nda ve Fenerbahçe kulübünde çeşitli görevler aldı. Spor yazarlığı yaptı.

III: 287a.

Kırdar, Lütfi *mad. IV:564c*, 1:372a, 382c, 385c, II:332c, 445a, III:163a, 305b, 318a, 326a, IV:3a, 145e, 176c, 272c, 301a, 337a, V:434b, VI:286b, VII:43b, 137b, 197a, 200a, 219a, 249c, 274a, 353c, 364b, 390a.

İlgili madde: Taksim Gezisi VII:197b

Kırdar, Sami (1910, Kerkük -1964, ?) Mimar. Paris Yüksek Mimar ve Mühendislik Okulu'ndan mezun oldu. Güzel Sanatlar Akademisi'nde profesör olarak öğretim üyeliği yaptı. 1901-1964 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Kırgül, İhsan III:533a. **Kırgül, Şevket** III:533a.

Kırım Kilisesi *mad. IV:565c*, V:21b,

VI:65c, 287b. **Kırım Savaşı** I:45b, II:260a, 3öOb, 4IOc,

III:465a, 552b, IV:565c, V:26a, 117a,

376b, VI:72c, 354b. **Kırım Savaşı'nda İstanbul** *mad.*

IV:566a, II:260a, 360b, 4IOc.

Kırım Türk Tatarları Müh Merkezi

VH:224c.

Kırimer, Cafer Seydahmet VII:224b. **Kırımı Camii** IV:216c.

Kırımî Çeşmesi Eyüp-Otakçılar'da, çevre yolunun yakınında bulunmaktadır. 1147/1734'te kesme taştan, klasik üslupta inşa edilmiştir. Bir rozetle süslü küçük bir aynataşı vardır. Teknesi ve setleri bozulmamıştır. Kaynaklarda bahsedilen çatı ve saçağı yok olmuştur.

Kırımî Hüseyin Efendi Türbesi *mad. IV:567c*.

Kırımı Tekkesi *bak.* Cafer Paşa Külliyesi

Kırk Bekâr Odaları İstanbul'daki bekâr odalarının başlıcalarından olup bu adla şehrin muhtelif yerlerinde bekâr uşaklarının barındığı hanlar vardı. Bunlar Süleymaniye'de Kırk Bekâr Odaları, Atpazarı'nda Kırk Büyük Bekâr Odaları, Karaman'da Kırk Büyük Bekâr Odaları idi.

Kırk Bekârhane II:123b.

Kırk Hamamı *mad. IV:568a. İlgili maddeler:*

Doğum Âdetleri III:82b

Kırklama V:4b **Kırk Odalar** II:123b. **Kırk Şehitler Kilisesi** VI:282c. *İlgili madde-*

Kırk Şehitler Sarnıcı IV:5ö8c **Kırk Şehitler Sarnıcı** *mad. IV:568c. Kırkağaç* II:364a.

Kırkambar I:125a. **Kırkçeşme** II:344c, 488c, IV:272c.

Kırkçeşme Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Sinan Ağa, Hüsam Bey, Sofular, Baba Hasan Âlemi mahalleleri ve Eminönü İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 468'dir.

Kırkçeşme Tesisleri *mad. Via*, I:114c, 174c, II:26a, 223c, IV:234c, 534c, V:25a, 239a, 330c, VI:227b, 343a, VII:48a, 54b, 86c, 360a.

İlgili maddeler:

Ayvat Bendi I:496b

Büyük Bent III:108b

Güzelcekemer III:463a

Karanlık Bent IV: 459a

Kirazlı Bent V:25a

Kovuk Kemer V:79c

Mağlova Kemer V:239a

Paşa Kemer VI:227b

Uzun Kemer VII:331c **Kırklama** *mad. V4b. İlgili madde:*

Kırk Hamamı IV: 568a

Kırmızı Dipli Mum Daveti İstanbul'da düğünlere davetin, mum gönderilerek yapılması âdetti. Düğün davetiyesi yerine geçen bu kırmızı mumlar, Eminönü Balıkpazarı'ndaki bazı dükkânlarda satılırdı. Bunun anlamı davetlinin geceli gündüzlü kalabileceği, ağırlanacağı demek olduğundan, davetsiz gelen ve ev sahibine ağırlık veren konuklar için "Sanki kırmızı dipli mumla davet edilmiş!" denilirdi.

Kırmızı Kuleli Köşk *bak. Mizzi Köşkü*

Kırşan, Nizamettin (1900, İstanbul - ?, ?) Eğitimci. İstanbul Öğretmen Oku-lu'nu bitirdi. Almanya'da lisan ve pe-dogoji, İsveç'te beden terbiyesi eğitimi gördü. Beden terbiyesi umum müdürlüğü yaptı. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kırtikyan, Parunag Feruhan III:187b. **Kırzioğlu, M. Fahrettin** VII:313a.

Kısakürek, Necip Fazıl (1905, İstanbul -1983, İstanbul) Şair, yazar. Bahriye Mektebi'nden sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde okudu. Maarif Vekaleti tarafından gönderildiği Paris'ten öğrenimi sona ermeden dön-

dü. Bankalarda çalıştı, öğretmenlik yaptı, sonuçta gazeteciliğe geçti. *Ağaç* ve *Büyük Doğu* adlı dergileri çıkardı, ikincisini belirli aralıklarla uzun yıllar sürdürdü. İlk şiirlerini *Yeni Mecmua* 'da yayımladı. Başlangıç yılları sayılmazsa, Türkiye'de muhafazakâr kanadın önde gelen şairi ve yazarı oldu. *Büyük Do-ğ*'dan dolayı çeşitli kovuşturmalara uğraşdı. Siyasal iktidarlara arası bazen iyi oldu, bazen kötü. 1940'ta yazdığı

Sabırtaşı oyunuyla 1947'de CHP Piyes Armağanı'nı kazandı. Yıllar sonra 1980'de Kültür Bakanlığı büyük ödülüyle ödüllendirildi. *İman ve İslam Atlası* ile Milli Kültür Vakfı tarafından kendisine Kültür Armağa'm verildi. Başlıca şiir kitapları, *Örümcek Ağı* (1925), *Kaldırımlar* (1928), *Ben ve Öteki* (1932), *Çile* (1962), *Şiirlerim* (1969); hikâye kitapları; *Birkaç Hikâye*, *Birkaç 7«M/(1933)*, *Ruh Burkun-tulanımdan Hikâyeler* (1965); oyunları, *Tohum* (1935), *Bir Adam Yaratmak* (1938), *Künye* (1940), *Para* (1942), *Nam-ı Diğer Parmaksız Salih* (1949), *Ahşap Konak* (1964), *Abdülhamid Han* (1969); makale kitapları, *Halkadan Pırıltılar* (1948), *Türkiye'nin Manzarası* (1968), *Yılanlı Kuyudan* (hapishane anıları, 1970) adlarını taşır.

I:200b, II:286b, 346a, 446a, IV:232c, V:169b, 411a.

Kısıkh mad. V4c, I:35a, VILSOla. *İlgili maddeler:*

Aydınlatma ve Isıtma Araçları Müzesi I:481b

Çamlıca II:464a

Kısıklı Camii V:6c

Millet Bahçesi V:462a

Selami Ali Efendi Tekkesi VI:492b

Kısıkh Camii mad. V:6c, 5a, 5c, VI:195c.

Kısıkh Suyu IV:508c. **Kısıkh Tekkesi** II:395b. **Kısırlık Âdetleri mad.** V:7a,III:82b.
İlgili madde:

Doğum Âdetleri III:83b **Kısmet Kuyusu** IIL242a, 243c. **Kışlalar mad.** V: 7c. *İlgili maddeler:*

Davutpaşa Kışlası III: 1 Ic

Eski Odalar III:203c

Gümüşsüyü Kışlası III:450b

Humbaracı Kışlası IV:9öc

Kalyoncu Kışlası IV:401a

Maçka Silahhanesi V:237a

Orhaniye Kışlası VI:137b

Rami Kışlası Vt:306b

Reşadiye Kışlası VI:318b

Selimiye Kışlası VI:515a

Taşkışla VII:221a

Topçu Kışlası VII:274a

Kıtlıklar

Yeni Odalar VTI:467a **Kıthklar** *mad. V:8c, VI:46b, VII:267b. ilgili madde:*

İaşe IV: 116a **Kıvanç**, Ümit II:448b.

Kıvılcımh, Hikmet (1902, Priştine -1971, Belgrad) Yazar, politikacı. Balkan Savaşı'nda ailesiyle Türkiye'ye göçtü (1912). Çine'de Kuva-yı Milliye çetelerine katıldı. İstanbul Vefa İdadi-si'ni ve Haydarpaşa Tıp Fakültesi'ni bitirdi. *Aydınlık* gazetesinin gençlik nüshalarını çıkardı. Takrir-i Sükûn'la birlikte Türkiye Komünist Fırkası mensubu olmaktan hüküm giydi. 1927, 1929, 1938, 1957 yıllarında benzeri hükümler tekrarlanınca, 20 yıla yakın zamanı hapislerinde geçti. 1933'te Kıvılcımlı soyadını aldı, 1957'de Vatan Partisi'ni kurdu. *Alev, Bolşevik, Kıvılcım, Çaltı* ve *Sosyalist* (iki kez) dergilerini çıkardı. *Aydınlık, Türk Solu, Ant vb* dergilerde yazılar yayımladı. 1961'de arkadaşı Sadık Göksu'nun adıyla Milliyet yarışmasına yolladığı Türkçe'yle ilgili bir incelemesi ikincilik ödülü kazandı. Çok sayıda eseri bulunan Kıvılcımlı sürgünde ölmüştür. Başlıca kitapları: *Emperyalizm: Geberen Kapitalizm* (1935), *Tarih, Devrim, Sosyalizm* (1965), *Türkiye'de Kapitalizmin Gelişimi* (1965), *K. Marx'ın Özel Dünyası* (1966), *Metafizik Sosyoloji Eleştirileri* (1970), *Tarih Tezi* (1974), *Osmanlı Tarihinin Maddesi* (2 c., 1974), *TKP'nin Eleştirel Tarihi* O c., 1978-1985).

Kıyamet-i Suğra Bu deyim ilk olarak 1509'daki İstanbul depremi için kullanıldı. Daha sonra İstanbullular, yaşanan her büyük depreme, kıyamet-i suğra ya da aynı anlamda "küçük kıyamet" demişlerdir.

Kıyasî (Kastamonulu Kadı) III:65a, VII: 151a.

Kız Kulesi *mad. V.-IOb, L 113a, 345c, II:174b, 305c, III:134c, VI:421c, 521a, VII:347C.*

Kız Kulesi Feneri III:23b. **Kız Kulesi Mat'unin Hastanesi** I:345c. **Kız Meslek Liseleri** *mad. V:12a. ilgili madde: Kız Sanayi Mektepleri V:12c*

Kız Sanayi Mektepleri *mad. V:12c, I:88c, 143a, V:12a.*

Kızıl Adalar II:350a, VII:492b. **Kızıl Han** *mad. V:13c.*

Kızıl Mescit *bak. Sinan Paşa Mescidi (Küçükmustafapaşa)*

Kızılay *bak. Hilal-i Ahmer Cemiyeti*

Kızdca köy Mağaraları Ksenefon Mağaraları olarak da bilinen; Anadolu yakasında, Karadeniz kıyısında, Şile'nin batısında yer alan doğal mağaralar. Kıyı batıya doğru izlenirse 2 saatlik yaya yürüyüşle varılabilen bu mağar-

ralar, sahildeki Sofular Köyü'ne yakındır. İçlerinde sarkıt ve dikitlerin yer aldığı mağaralarda, giriş olarak nitelenebilecek küçük bir kısımdan daha geniş ve çember şeklinde bir mekâna geçilir. Buradan başlayan ve 40 m kadar uzunlukta olan bir geçit, ancak sürünerek ilerlenebilecek 20 m uzunlukta bir dehlize kavuşur. Mağaralara Ksenefon Mağaraları denmesinin nedenini, "Onbinlerin Dönüşü"nde anlatılan olaylarda Ksenefon'un 10.000 adamıyla bu civarda konaklamış olmasına bağlayan kaynaklar vardır. Mağaranın ağzında çok yıpranmış olmakla birlikte elle işlenmiş olduğu anlaşılan bir taş, içinde de birkaç basamak bulunması buranın bir tapınak olarak kullanıldığını, basamağın hemen üstünde de akıbeti bilinmeyen bir heykelin varlığını düşündürmektedir.

Kızdok, Fikret V:534b. Kızdsavaş, Orhan VII:350b.

Kızıltoprak mad. V-.14a, IV:332c, VII:497c.

İlgili madde: Zühdî Paşa Camii VII:567c

Kızıltoprak Csurüilyak. Zühdî Paşa Camii

Kızıltoprak Fatma Şadiye Toptani Öğretmen Evi VL191c.

Kızıltoprak Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1988'de İstinye Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak inşa edildi. 307 grostonluktur. 750 yolcu almaktadır. Uzunluğu 47,3 m, genişliği 8,97 m'dir. Pendik-Sulzer yapımı, her biri 635 beygircüğünde 2 dizel motoru vardır. Çift uskurludur. Saatte 14 mil hız yapmaktadır.

V:99a.

Kız Kulesi Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1952'de, Fransa, Nantes'da S. A.[^]des Anciens Chan-tier Dubigeon tezgâhlarında motorlu araba vapuru olarak inşa edildi. Kasımpaşa adında bir eşi vardır. Dört köşesinde, ikisi bir başında, ikisi öteki başında, dört kaptan köşkü olduğu için halk bu vapurlara "kuleli" vapurlar adını vermişti. 1.013 grostonluktur. Uzunluğu 60 m, genişliği 14 m, sukesimi 3 m'dir. Her biri 1.050 beygircüğünde 2 adet Sulzer dizel motoru vardır. İki başta, öteki ikisi kıçta, dört uskurludur. Saatte 12 mil hız yapmaktadır. Sonraları Çanakkale'de çalıştırılmaya başlandı.

I:286a. **Kızlarağası Hamamı mad. V:15c, I:7b,**

Kızlarağası Hanı mad. V:16c, IV:426b.

Kıztaşı mad. V:17a, IL252c, III:52c, 261b.

Kıztaşı (Semt) I:34a.

Kıztaşı Hamamı Fatih İlçesi'nde, Kızta-şı'nda küçük bir mahalle hamamı ol-

duğu bilinen bu yapının bâniyesi II. Bayezid'in oğlu Şehzade Mehmed'in validesi olan Ferruhşad Sultan'dır (ö. 1529'dan sonra). Hamam, çevresindeki pek çok yapı ile birlikte 1908'deki Çırçır yangınında tamamen

yanmıştır. Yapının mimari özellikleri hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Kianae II:283b.

Kiarahori IV:455a, VII:495a.

Kibar, Melih V:534c.

Kibar-ı Müderrisin İstanbul'da kalabalık bir sınıf oluşturan ilmiye mensupları içinde, Musıla-i Süleymaniye ile bundan daha üst düzeydeki medreselerde ders okutan kıdemli müderrislere "büyük müderrisler" anlamında verilen ad. Bunlar, resmi ve dini törenlerde ulemanın en alt sırasında yer almaktaydılar.

Kibariye V:537a. Kidaros III:501c, IV:237a. Kidaros Deresi II:260b.

Kidones, Demetrios ve Prohoros 14.

yy'da önemli etkileri olmuş Bizanslı kardeşler. Demetrios Kidones (1324, Selanik-1398, Girit), devlet ve bilim adamı olarak ün yaptı. 1347-1354 arasında tahtı elinde tutan VI. İoannes Kantakuzenos'un emrine girdi. V. İoannes (hd 1341-139D ve II. Manuel'in (hd 1391-1425) nasihatçısı olarak görev yaptı. Dönemin önemli dinsel akımı Palamizme karşı tutum takındı. Aquinas'lı Thomas'ın görüşlerinin savunucu oldu. 1357'de Katolikliği kabul etti ve Dominiken mezhebinin Konstantinopolis'te yayılmasını sağladı. Kardeşi Prohoros Kidones (13337 1334, Selanik-1369, Konstantinopolis) keşiş olarak Athos (Aynaroz) Dağı'nda yaşadı. 13ö7'de Palamizme karşı olduğu için manastırdan atıldı, 1368'de aforoz edildikten bir süre sonra öldü.

Kievski Ugolok Beyoğlu'nda, İstiklal Caddesi ile Yeniçarşı Caddesi'nin kesiştiği yerdeki Galatasaray Pasajı'nda kısa bir dönem için faaliyet gösteren, içinde Rus ve Ukrayna ile Fransız mutfağının sunulduğu lokanta.

Kifidis, Andrea V:18a. Kifidis, Atanas V:18b. Kifidis, Hristo V:18b. Kifidis Ortopedi mad. V:18a. Kifidis, Tanaş V:18a Kifidis IV:271c. Kilidiyon VII:493a.

Kilim ve Düz Dokuma Yaygılar Müzesi bak. Halı Müzesi

Kiliseler mad. V:18b. ilgili maddeler: Ermeni Kiliseleri III:183b Protestan Kiliseleri VI:287a Rum Ortodoks Kiliseleri VI:349b

Kiliselerin Birleşmesi mad. V:21c,

I:379c, III:393b, V:59b, 451c, 453a, VI:207c. *ilgili madde:* Konsiller V:55c

Kilit Hanı mad. V:23a, 50b.

Kilit Sokağı I:4c.

Kilyos mad. V.-23b, II:272b, 493a, VI:468a.

Kilyos ü! Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1988'de Haliç Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak inşa edildi. 304 grostonluktur. 750 yolcu

almaktadır. Uzunluğu 47,3 m, genişliği 8,9 m'dir. Pendik-Sulzer yapımı, her biri 636 beygircüğünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurludur. Saatte 14 mil hız yapmaktadır.

V:99a.

Kilyos Turistik Tesisleri 1950'li yıllarda Kilyos'ta plaj, otel-motel, gazino, lokanta, çay bahçesi vb olarak Turizm Bankası tarafından inşa edilen, daha çok yaz tatiline dönük dinlenme ve eğlence işletmesidir.

Kimon Palamidis Evyanidis Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Tarabya-Yeniköy Caddesi'ndedir. Art nouveau karakterde, kare planlı yalının deniz cephesini, çift konsollu, ferforje balkonlar süsler. 1950'lere dek arka tarafında sarnıç ve yeldeğirmeni bulunuyordu.

Kinegion *mad. V:24a, II:258c, VII:496b.*

Kinigos VII:496a.

Kinnamos, İoannes *mad. V:24b, 198a.*

Kionia II:161c.

Kip, Feridun I:386a.

Kiparodes VII:499a.

Kiper, Müfit (1912, Manastır - 1974, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu. Saint Benoit Fransız Lisesi'ni bitirdi. 1931'de Şehir Tiyatroları'nda *Mucize* adlı oyunla sahneye çıktı. Yüzü aşkın oyunda rol aldı. Romain Rolland'ın *Büyük İhtilal* adlı yapıtını çevirdi. Rol aldığı oyunlardan bazıları *Gülünç Kibarlar*, *Anna Karenina*, *Şamdancı*, *Vaprak Dökümü*, *İhtiras Tramvayı*, *On İki Öfkeli Adam'dır*. 1934'te *Bataklı Damın Kızı Aysel* filmiyle başladığı sinema oyunculuğunu 1960'la-rın sonuna kadar sürdürdü.

Kira Arabası Kira arabacısı denen esnaf tarafından çalıştırılan tek veya iki at koşulu, kapalı arabalardı. Bugünkü anlamda taksilerin işlevinde olan kira arabaları İstanbul'da en yaygın ulaşım aracıydı. 19- yy'in ikinci yarısından sonra bunların yerini faytonlar almıştır.

Kira Marta Kadınlar Manastırı *mad. V:24c, 291c, VL489c.*

ilgili madde:

Manastır Mescidi V:287b **Kirâmî Efendi** (Hacı) (1840, İstanbul -1909, İstanbul)
Hanende ve musiki hocası. Hacı Faik Bey ile Bolahenk Nu-

ri Bey'den meşk etti. Belleğindeki eserlerin çokluğuyla tanındı. Kendine özgü bir üslubu olan çok usta bir hanende ve dairezendi. V. Mehmed'in veliahtlığında müezzınbaşıydı. Tekkelerde duraklar ve ilahiler okurdu. Birçok ünlü besteci ve icracıya hocalık etmiştir.

III:255a, V:45b, 69a, VI:199a, 433a, VII:159c, 563a.

Kiraz Hanı III:lölb.

Kirazlı III:384c.

Kirazlı Bent *mad. V:25a, I:381c, II:150a, V:3a, VII:360a.*

Kirazlıdere Barajları IV:236a.

Kirazhtepe Üsküdar İlçesi'nde, Beyler-beyi'nin kuzeybatı sırtlarında bir tepenin adıyla, yakın yıllarda yoğun bir yapılaşma sonucu semt haline gelmiştir. Doğusunda kendisi gibi yeni yerleşim bölgesi olan Güzeltepe, batısında ise Küplüce mahalleleri bulunmaktadır. Kirazlıtepe Mahallesi'nin nüfusu (1990) 6.310'dur.

II:202c.

Kireçburnu *mad. V:25c, VII:499a. ilgili madde: Boğaziçi II:266a*

Kireçburnu Camii Sarıyer İlçesi'nde, Kireçburnu'nda, Kireçburnu-Tarabya caddesi yakınında Ağaçalı Sokağı'nda bulunmaktadır. "Ağaçalı Camii" diye de anılan yapı Mehmed Bey tarafından 1320/1902'de yaptırılmıştır. Beykoz'da da çeşmeleri bulunan Gümrük Emni Ishak Ağa'nın Kireçburnu'na yaptırmış olduğu 1163/1749 tarihli çeşme caminin ön kısmında bulunmaktadır. Ahşap bir yapıdır. Tavanı aynalı tonoz şeklinde, minberi ahşaptır. Minaresi yoktur. V:26b.

Kireççi, Ahmet (Mersinli Ahmet) IV:485b.

Kiremitçi Ahmed Çelebi Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Hasköy'dedir. "Kırmızı Minare Mescidi" diye de bilinmektedir. 860/1455-56'da Kiremitçi Ahmed Çelebi'nin inşa ettirmiş olduğu mescit 1317/1899-1900'da yeni baştan yapılmıştır. Üzeri tonoz örtülü, minare gövdesi çokgen kesitli ve tuğla örgülüdür.

Kiremitçi, Hilmi (1934, İstanbul) Futbolcu. Önce İstanbulspor'da, sonra Vefa'da oynadı. 1960'ta Fenerbahçe'ye geçti. Tekrar Vefa'ya döndükten sonra Sivas'a gitti. 1968'de futbolu bırakana kadar Sivasspor'da hem antrenör, hem de oyuncu olarak görev yaptı. 13 kez milli formayı giydi.

VII:376a.

Kiriake (Ayia) Kilisesi Edirnekapı ile Topkapı arasında, kara surlarına yakın bir yerde, Ayia Kiriake'ye adanmış Bizans kilisesi. Adı 1422'de, II. Murad'ın Konstantinopolis'i kuşatmasını nakleden tarihçi İoannes Kananos'un eserinde geçer. Ayia Kiriake'ye atfedilen ikinci Rum Ortodoks kilisesi ise Kumkapı yakınlarında halen varlığını sürdürmektedir. Bu kilise orijinali 1480'lerde çizilmiş olan Vavassore'nin panoramasında yanlış olarak St. Kate-rina adıyla zikredilmiştir. Mevcut kilise birçok restorasyon geçirmiştir.

Kiriks Apartmanı I:511b.

Kirişciyan, Boğos IIL182c.

Kiriz (Gürüz) Nikola V:1a, 2c, 501a.

Kirkor (Kemani) VL199a, VII:563a.

Kirkor Ağa (Pişmişoğlu) *ilgili madde:* İlyasko Yalısı IV:16la

Kirkor Kalfa IV: 185a.

Kirkoryan, Ohannes VII:531b.

Kirkoryan, Reteos VI:45a.

Kirmastı Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Vefa'da, Kâtip Çelebi Caddesi'ndeki Mimar Ağa Camii'nin arkasında bulunuyordu. II. Bayezid döneminde İstanbul ve Bursa kadılığı görevi yapan Sinaneddin Yusuf bin Hüseyin Kirmastı tarafından 900/1494-95'te yaptırılmış olan bu medrese Mimar Sinan tarafından etraflı bir şekilde yenilenmişti. 1918'deki Vefa yangınından sonra bakımsız kalmış, daha sonra da yıkılmıştır.

Kirmasti Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Hoca Üveyz, Şeyh Resmi, Sinan Ağa, Hüsam Bey, Sofular ve Hasan Halife mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.474'tür.

Kiros (Eparhos) *mad. V:26c*, I:398b, VII: 247a.

Kiryaki (Ayia) Ayazması VI:216a.

Kiryaki (Ayia) Kilisesi *mad. V:27b*.

Kiryakidi, Konstantin I:58b.

Kiryako (Dr.) IV:2c.

Kiryakos (Ayios) Kilisesi *mad. V:28a*.

Kiryazis, Hristaki VL134a.

Kitap Fuarları *mad. V:28a*.

Kitap Müzayedeleri *mad. V:28c*.

Kitapçılar *mad. V:29a. ilgili maddeler:* Arakel Kitaphanesi I:292b İnkılap Kitabevi IV:175b İstanbul Maarif Kitaphanesi IV:232b Kitap Fuarları V:28a Kitap Müzayedeleri V:28c Kitaphane-i Ebüzziya V:30a Remzi Kitabevi VI:314c

Kitapçılar Çarşısı V:30a.

Kitaphane-i Ebüzziya *mad. V:30a*, III: 124a, VII:448b.

Kitaphane-i Sudi VQ:449a.

Kitt, Eartha IV:490a.

260

Kiyorkof, Ohannes

Kiyorkof, Ohannes VI:239b. **Klassis Oteli** II:455a, VI:180b. **Kleides kai kleithra Pontou** V:25c, VII:499a.

Klüb X III:380a.

Koca Dede Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Beyceğiz, Kâtip Muslihittin, Tevkii Cafer, Hatip Muslihittin, Şeyh Resmi, Hoca Üveyz ve Muhtesip İskender mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.708'dir.

Koca Mustafa Paşa Âsitânesi *bak.* Sünbül Efendi Tekkesi

Koca Mustafa Paşa Külliyesi *mad. V:-30c, II:256b, 398c, V:19c, 31c, 36b, 288c, 396c, VI:481b, VILIOSc. ilgili madde:* Sünbül Efendi Tekkesi VII:105c

Koca Mustafa Paşa Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Ali Fakih, Arabacı Beyazıt, Sancaktar Hayrettin ve Hacı Hüseyin Ağa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.721'dir.

Koca Mustafa Paşa Suyolu III:525c.

Koca Ragıp Paşa Çeşmesi Koska'da, Koca Ragıp Paşa Külliyesi'nin avlu-sundadır. 1176/1762'de mermerden yaptırılmıştır. Yuvarlak kemeri renkli taşlarla süslenmiştir. Düz bir aynata-şşı vardır. Teknesi sağlam durumdadır ve suyu akmaktadır.

Koca Ragıp Paşa Külliyesi *mad. V:34c, 75c, 167a, 187a, VI:481b.*

Koca Sinan Paşa Külliyesi *bak.* Sinan Paşa Külliyesi

Koca Sinan Türbesi IIL252b.

Koca Yusuf Paşa Sebili *mad. V:35c, VI:340b.*

Kocabaş, Hüseyin VI:390a.

Kocadere Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1982'de Haliç Tersanesi'nde motorlu araba vapuru olarak inşa edildi. 1.077 grostonluktur. 62 otomobil almaktadır. Uzunluğu 67,2 m, genişliği 20 m, sukesimi 3,7 m'dir. Almanya yapımı, her biri 700 beygir-gücünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurludur. Saatte 14 mil hız yapmaktadır.

Kocaeli Yarımadası III:76b. **Kocaer, Remzi** (ö. 1977) III: 128a. **Kocaman, Aykut** III:287a. **Kocanıaz, Hasan** II:388c. **Kocamaz, Ufuk** IV:358c
Kocamemi, Hasan Sami IIL286b. **Kocamemi, Samiye** VI: 5 38a.

Kocamemi, Zeki (1900, İstanbul - 1959, İstanbul) Ressam. 1922'de Sanayi-i Nefise Mektebi'ni bitirdi. Münih'e giderek 5 yıl Heinmann ve Hans Hofmann atölyelerinde çalıştı. Kübist ve yapısalcı anlayışı benimsedi ve yeni bir anlayışın temsilcisi olarak yurda döndü. 1936'dan ölümüne kadar Güzel Sanat-

lar Akademisi'nde hocalık yaptı. Peyzajlarında Cezanne'ın yığmacı tuş tekniğini bir ölçüde Leopold Levy'nin akılcı ve serbest çizgisiyle örtüştüren yeni bir farklılaşma gözlenir. II:540b.

Kocamustafapaşa *mad. V:36b, I:34c, VII:497a.*

İlgili maddeler: Abbas Ağa Çeşmesi L8a Abdi Çelebi Camii L 12a Ağaçaym
Mescidi ve Tekkesi I:95b

Ağačkakan Mescidi ve Sıbyan Mektebi I:9öc

Ağačkakan Tekkesi I:97a Ali Fakih Camii L193a Altımermer L216b

Arakiyeci Ahmed Çelebi Mescidi I:292c

Duhanîzade Mescidi III:104c Kevork (Surp) Kilisesi IV:552b Koca Mustafa Paşa
Külliyesi V:30c Küçük Efendi Külliyesi V:150a Panayia Kilisesi
VL213b

Ramazan Efendi Camii ve Tekkesi VI:301a

Sahakyan-Nunyan Ermeni Lisesi VL408c

Sünbül Efendi Tekkesi VILIOSc **Kocamustafapaşa Âsitânesi** IIL534a. **Kocareşit,
Salih Nurettin III:318a.**

Kocasinan Merkez Mahallesi Bahçeli-evler İlçesi'nde semt ve mahalle. Mahalle
Yenibosna Merkez, Zafer, Hürriyet, Şirin Evler, Siyavuş Paşa, Soğan-
; 11, Cumhuriyet mahalleleri ve Bağcılar İlçesi'yle çevrilidir.
Bahçelievler merkezi, Kocasinan'ın doğusunda kalır. Çavuşbaşı
Deresi, Kocasinan'ın doğusundan, kuzey-güney doğrultusunda akar.
Kentin, 1970'ler ve sonrasında oluşmuş yeni yerleşim yörelerinden
birisindedir. Mahallenin nüfusu (1990) 38.425'tir.

I:548b, III:382c, 384c.

Kocatarla Tepesi IL230a.

Kocataş Mahallesi Sarıyer İlçesi'nde yer alır. Maden, Sarıyer Merkez ve Büyük-dere
mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.822'dir.

Kocataş, Necmettin *mad. V:39a,*

L226c, III:496b, IV:12b, V39a, 163a. *İlgili madde:* Şirket-i Hayriye VILISlb

Kocataş Suyu III:77c, IV:508b, V39a.

Kocataş Tepesi III:76c.

Kocataş Vapuru *mad. V:39a, IV:12b.*

Kocataş Yahşi *mad. V:39b, I:59c, V:39a.*

Kocatepe Mahallesi Bayrampaşa İlçesi'nde yer alır. Kartaltepe, Murat Paşa, İsmet
Paşa mahalleleri ve Esenler il-çesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990)
11.022'

dir.

Kocatepe Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Bülbül, Şehit Muhtar, Gümüş-suyu
mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.808'dir.

II:221a.

Koch, C. H. 111:3 13b. **Koç Özel Lisesi** *mad. V:40a.* **Koç, Rahmi** III:402c. **Koç,**

Sadberk İlgili madde:

Sadberk Hanım Müzesi VL390a **Koç Topluluğu I:385b Koç Üniversitesi mad.**
V:40b. **Koç, Vehbi** III:68c, IV:85a. **Koçak, Ekrem** III:287a.

Kocal, Ahmet Turan (1931, Yalova) Tüccar. Lise mezunudur. Ticaret ve müteahhitlik yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Koçer, Sadettin Vedat VII:464b.

Koçi Bey (? , Görice [Arnavutluk] - 1650' ye doğru, ?) Risale yazarı. Asıl adı Mustafa'dır. Enderun'da yetişen Koçi Bey, IV. Murad'a hizmet etti ve onun nedimleri arasında yer aldı. *Risale-i Koçi* ya da *Koç i Bey Risalesi* olarak anılan ve Osmanlı Devleti'nin gerilemesinde-ki nedenleri tahlil eden eserini de adı geçen hükümdara sundu. Devlet örgütünün geleneksel yapısıyla ilgili benzeri bir eseri de Sultan İbrahim'e sundu. Görice'de Mirahor İlyas Bey Camii'nin haziresinde gömülüdür.

V:504a, 509c.

Koçman, Ali IV:230a.

Koçmar, Selmin VI: 538a.

Koço mad. V:40c, 40c, 438a, 480b.

Koço Çiçekevi 11:51 1c.

Koçu, Mehmet IV219c.

Koçu, Reşad Ekrem mad. V:41b, I:31b, 16le, 170b, 174c, II:308b, 309c, 331c, 349a, 371a, 428a, 446b, 465c, III:293b, 312c, 515b, IV:218c, 222a, 223a, V:169c, VL208a, VII:301a, 342c, 468a, 476a.

ilgili madde:

İstanbul Ansiklopedileri IV:218c **Koçunyan, Ara** IV:315b. **Koçunyan, Araksi** IV:315b. **Koçunyan, Manuk** III:183a. **Koçunyan, Mardiros** IV:315b. **Koçunyan, Melik** IV:315b. **Koçunyan, Misak** (Gürünlü)

ilgili madde:

Jamanak IV: 3 1 5a **Koçunyan, Nadya** IV315b. **Koçunyan, Sarkış**

ilgili madde:

Jamanak IV:315a

Kodinos, Georgios bak. Pseudo-Kodi-nos

Koğacı Dede Medresesi Fatih İlçesi'nde, Çarşamba'da, aynı adla anılan mahallede bulunuyordu. Şeyh Sevindik Şücaeddin Halvetî (ö. 1495) tarafından II. Mehmed (Fatih) döneminde (1451-1481) inşa ettirilmiş, 1049/1639'da medreseye çevrilmiştir. Şeyh Şücaeddin mescidin mihrap duvarı önündeki açık türbede gömülüdür.

Koğacı Dede Tekkesi *bak.* Abdüsselâm Tekkesi

Koğacılar Hamamı Fatih İlçesi'nde, Kırkçeşme mevkiinde, Sekbanbaşı Hüsrev Ağa Mescidi'nin karşısında bulunuyordu. Mimarisi hakkında kesin bilgi bulunmayan yapıya ait olması muhtemel bir plan, Bozdoğan Kemerî yakınındaki hamam tarifi ile Glück'ün İstanbul hamamları ile ilgili kitabında yayımlanmıştır. Buna göre hamam bir kuşluk hamamıydı ve sıcaklık kısmında Roma hamamlarında olduğu gibi hücreler halinde halvetler yer almaktaydı. Günümüze ulaşmamıştır.

III:538a.

. Revanî Çelebi

Koğacılar Mescidi

Mescidi

Koğacızadeler L56c.

Koğtan Kilise Korosu III:185a.

Kohen, Albert VII:399c.

Kohen, Sami VII:399c.

Koiliomene Porta I:493a.

KolGezmek *mad. V.-43c*, 119c, VII:385b.

Kolancı Mehmed Efendi Tekkesi Eyüp İlçesi'nde, Otakçılar'daydı. Günümüzde tarihe karışmış bulunan bu tekkenin yeri, kuruluş tarihi, banisi ve zaman içinde geçirdiği değişimler aydın-latılamamıştır. BOA'da bulunan 1199/ 1784 tarihli bir belgede "Otakçılar'da Çayırbaşı'nda Kolancı Şeyh Mehmed Efendi Tekkesi" kaydı vardır. 19. yy' m ikinci çeyreğine ait *Hankahna-me'de*, ayin günü salı olan tekkeler arasında "Paşmakçı Emin Efendi-Sa'di-der-Kurb-i Eyüb" olarak geçer. 1256/ 1840 tarihli *Âsitâne'de* bu tesis mükerrer olarak zikredilmiştir: "Halvetiy-yeden Kolancı Şeyh Emin Efendi Tekkesi der Otakçılar der Çayırbaşı arsadır" - "Sa'diyyeden Şeyh Emin Efendi Tekkesi der Paşmakçı Çayırı arsadır". Dahiliye Nezareti'nin 1301/1885-86 tarihli istatistik cetvelinde "Kolancı Emin Efendi Dergâhı'nın Halvetiliğin Cerrahî koluna bağlı olduğu, içinde dört erkekle beş kadının barındığı belirtilmektedir. Böylece 19. yy'm üçüncü çeyreğinde tekrar faaliyete geçtiği anlaşılan tekke *Mecmua-i Tekâyâ'da.*, ayin günü cumartesi olan Kadirî tekkeleri arasında yer almakta, Şeyh Nuri Efendi adında bir postnişinin adı ve-

rilmektedir. B. Turnalı ile E. Yücel, Otakçılar'da, Abdurrahman Şeref Bey Caddesi üzerinde, Ferruh Dede Tür-besi'nin karşısında, 19. yy'm sonlarında faaliyete geçtiği ve Kadirîliğe bağlı olduğu anlaşılan Çadırcı Tekkesi'nin Kolancı Mehmed Efendi Tekkesi'nin devamı olması ihtimali üzerinde durmuşlardır.

IL415b.

Kolaylı, Tevfik (Neyzen) *mad. V:44c, II:136c, V:44c, I69b, VL294c, 496c, VII:563a.*

Kolbe, Georg I:211a. **Kolçak, Eşref** VL538a.

Kolera Salgınları *mad. V:45c, IL29c, VI:423c.*

ilgili madde:

Karantina IV:459c **Kollwitz, J.** VI:75a. **Kolmodin, Johannes** IV:278c.

Koltuk Eski İstanbul düğünlerinde damadın kız evinde avludan gelini alıp, davetliler arasından geçerek odasına kadar götürmesi. Gelinle damat ilk kez bu tören sırasında birbirlerine bu kadar yakın olurlar; gelin ilk kez bu sırada damadın koluna girer ve odasına birlikte giderlerdi. Bu tören sırasında gelinle damadın başından paralar serpilir ve seyirciler de bunları kapışırdı.

Koltuk Eski İstanbul yaşamında, çoğunlukla tulumbacıların, yeniçerilerin gittikleri, kaçak çalıştırılan randevu evlerine verilen ad. Koltukların, piyasada gezen ve müşteri bulan ayakçı kadınlarına "çöpçatan" denirdi. Bunların bazıları bohçacı gibi dolaşırlar; kadınla erkek arasında muhabbetname-ler getirip götürdükten sonra koltukların birinde buluşmalarını sağlardı.

Koltuk Kapısı Saraylarla büyük vezir konaklarının ve sahilhanelerin törenlere konuk kabullerine mahsus görkemli cümle kapılarından, ayrıca servis işlerinde kullanılan küçük kapılarına verilen ad. Servisler bu kapılardan yapıldığı gibi, uşaklar da koltuk kapılarını kullanırlardı. Ayrıca akşamla sabah arasında cümle kapısı kapalı tutulduğundan, geceleyin koltuk kapıları kullanılırdı.

Kolu, Zuhuri IV:213a

Koman, Mahmut Mesut *mad. V:47a.*

Komedi Tiyatrosu VII:251a.

Komik Hayri Bey Tiyatrosu III:54b.

Komisyon Han II:300a.

Komnena, Arına *mad. V:47b, I:68c, I66b, 183a, 2ö9c, 299c, III:484a, IV:179c, 359b, V24b, 198a, 296a, VI:344b, 346a, VII:272c.*

ilgili maddeler: Eski İmaret Camii III:203b Komnenos Hanedanı V47c

261 Konstantinopolis Patrikliği

Komnenos Hanedanı *mad. V:47c, II:251b, 407c, V:295b, 452c, VL209c, VII:172a, 266a, 555a.*

ilgili maddeler: Aleksios I Komnenos 1:182a Dalassene, Anna IL542c İoannes II Komnenos IV:179c İpsilantiler IV:186b Komnena, Anna V:47b

Manuel I Komnenos V:298c

Komodor Remzi Bey Yahşi Beykoz İlçesi'nde, Anadoluhisarı ile Göksu arasındadır. Neoklasik üslupta, katları değişik zamanlarda inşa edilmiş izlenimi veren yalı 20. yy'm başlarında yapılmıştır. 1992'de aslına uygun olarak yenilenmek üzere yıkıldı ve tuğ-la-beton karışımı olarak inşa edildi. Son sahibinden dolayı Erdal İnönü Yalısı olarak da tanınır.

Kompanaki, Patrocle (Mimar) *ilgili madde:*

Haseki Darüşşifası ve Hastanesi IV: 2b

Komyanos, Foti II: 173a.

Konak Yaşamı *bak.* Harem; Selamlık

Konaklama *mad.* V:48a, IL278c, VI:179b.

Konaklar *mad.* V:50c, VI:494c, VII:422a.

Konaklar Mahallesi Beşiktaş İlçesi'nde yer alır. Akatlar, Levent mahalleleri ve Kâğıthane, Şişli ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.061'dir.

II:l66a.

Kondakçı, Lokman IIL319a. **Kondüktör Mekteb-i Âlisi** VII:527c **Konegliano, İsrail** (Konian) VII:404c. **Kongar, Emre** II: 449a. **Konos, Vasil** VI:368a. **Konrad m** III:487b.

KonsUler *mad.* V:55c, II:440a, IV:54a, 309c, V:202c, VI:206a.

ilgili maddeler: Halkedon Konsili III:528b Kiliselerin Birleşmesi V:21c

Konsolid Hanı *bak.* Havyar Hanı

Konstans H IV:53c, V138a.

Konstantianai *mad.* V:57c.

Konstantin Fotiades IV:462b.

Konstantin Krepano Efendi VII:299b.

Konstantin Musurus Paşa IV:462a.

Konstantiniye Boğazı IL281c.

Konstantiniye Muhasarası Ruznamesi IL52b.

Konstantinopler Handelsblatt L213b.

Konstantinopol IV:254b.

Konstantinopolis (Konstantin Kenti) I:233c, II:437c, 439c, III:302b, IV:254b, 528a.

Konstantinopolis Patrikliği III: 136a.

İL

263

Konstantinopolis Üniversitesi 262 Konstantinopolis Üniversitesi

Konstantinos n II:2üüç, 206b, VL343b. Konstantinos IH

İlgili madde: Herakleios Hanedanı IV:53c

Konstantinos IH Leihudes (İlahiyatçı) V:59a.

Konstantinos IV IV:54a, 309c, V:56a, 138a.

İlgili madde: Herakleios Hanedanı IV:53c

Konstantinos V mad. V:57c, II:263b, 319a, 347b, III:145c, IV:193b, 466c, V:56b, 314b, 462a, VI:74c, VII:248b.

ilgili maddeler:

İkonoklazma IV:153b

İsauria Hanedanı IV:193b Konstantinos VI I:68c, III:145c, V:138b. *ilgili madde-*.

İsauria Hanedanı IV:193b

Konstantinos VH Porfirogennetos

mad. V:58b, II:322c, 346b, 347b, III:13a, 137b, IV:71c, V:56c, 220b, 295b, VI:196c, 217a, 313a, 345c, 435a, VII:248a.

İlgili madde: Makedonyalılar Hanedanı V:277c

Konstantinos vm V:278a, VH:79b, 245c, 564c.

Konstantinos IX Monomahos mad. V:59a, I:439a, II:321a, 514a, III:137c, 320c, V:278a, 295b, 451a, 451b, 452c, VI:217b, 289a, VH:22b, 245c, 564c.

ilgili madde: Makedonyalılar Hanedanı V:277c

Konstantinos XI Paleologos mad. V:59b, I:285a, III:393b, V:22c, 328a, VI:93c.

ilgili maddeler: Fetih III: 302a Paleologos Hanedanı VI: 207a

Konstantinos (VIII. Mihail'in oğlu) III:277c.

Konstantinos (Mimar) V:60c. Konstantinos (Rodoslu) IV:24c.

Konstantinos (Ayios)-Eleni (Ayia) Kilisesi (Beyoğlu) mad. V:59c.

Konstantinos (Ayios)-Eleni (Ayia) Kilisesi Paşabahçe'de, Çağatay Soka-ğı'ndadır. Kitabesine göre 26 Ekim 1894'te tamamlanmıştır. Bazilikal plan tipindeki kagir yapının naosu üç nefli olup nef ayrımı beşer taşıyıcılı iki sıra ile sağlanmıştır. Yapının örtüsü, dışta kırma çatı, içte beşik tonozdur.

Konstantinos (Ayios)-Eleni(Ayia) Kilisesi (Samatya) mad. V:60b, VL351a.

Konstantinos (Ayios)-Eleni (Ayia) Kilisesi Tarabya'da, Rum Ortodoks Mezarlığı içindedir. Kitabesine göre, 1875'te Yorgi Zafiri tarafından inşa ettirilmiştir. Mimarı N. Fusta'dır. Dikdörtgen planlı, tek nefli kagir yapı, dışta iki yüzlü kırma çatı ile örtülüdür.

Konstantios I (Patrik) mad. V:61b, II:298c, 374a, VII:195c, 567a.

Kont Ostrorog Yalısı *mad. V:62b, IV:409c, V:369b, VII:347c.*

Kont Otel I:329c.

Kontoskalion Limanı V: 120b, 215a, VII:24a.

Konuk, Ahmed Avni (ö. 1938) I:538a, V:421c, 529b, VII:545a.

Konukman, Ercüment (1933, Gebze) Dış hekim. İstanbul Üniversitesi Dış Hekimliği Fakültesi'ni bitirdi. Aynı fakültede ağız hastalıkları profesörü oldu. Anavatan Partisi kurucusudur. 17. (1983-1987), 18. (1987-1991) ve 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Devlet bakanlığı yaptı.

Konuralp, M. II:454c.

Konut *mad. V:62c. İlgili maddeler:* Apartman I:281c Ev Mimarisi III:227c
Gecekondu III:381a Konaklama V:50c Konut Kooperatifleri V:65c
Siteler VII: 15c Toplukonut VII:293c

Konut Kooperatifleri *mad. V:65c, 65a, VII:294a.*

İlgili madde-.

Siteler VII: 15c

Konya Lezzet Lokantası *bak. Konyalı '-. Konyalı* *mad. V:68a, 222a, VI:9c.*

Konyalı, İbrahim Hakkı *mad. V:68b, I:52c, II:2c, 78a, 331c, III:166b, IV:438a, VI:515a, 564a, VII:342c.*

Koperler, Tevfik Kamu (1889, Selanik -1964, İstanbul) Hukukçu ve diplomat. Mülkiye Mektebi'ni ve Paris Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 2. ve 3. dönem (1923-1931) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Daha sonra Dışişleri Bakanlığı'nda görev aldı, büyükelçilik yaptı.

Kopp, Alfred V:538c. **Kopp, Kari** V:538c.

Kopuklar Külhanbeylerine, kabadayılara yanaşıp bir süre onların yanında "kırık" sam ile gezip dolaşan, daha sonra her türlü serseriliğe, dalaşmaya gruplar halinde koşan işsiz güçsüz gençlerdi. Henüz 15-18 yaşlarında iken kopukluğa özenenler arasında sayılı ailelerin çocukları, okullardan atılanlar, mirasyediler de bulunurdu. Kopuk kıyafeti, siyah sıfır Beyoğlu fesi, yaz kış siyah ceket, siyah pantolon, siyah yelek, ipek Trablus kuşağı veya daha aşağı tabakadan olanlar için kapamacı işi aba ve beyaz

yün kuşağı. Ceket giyilmeyip kartal kanadı denen tarzda omza alınır, iskarpin ya da yemeninin ökçesi bastırılır ve kollar, adımlar açık yürünürdü. Kopukların her birinin ayrı lakapları vardı: Kavanoz Ahmed, Seyrekba-san Osman, İskete Hakkı, Raconcu Cafer, Parmaksız Yorgi vb. Kopuklar ceketlerin koyun cebinde, kuşaklarında türlü silahlar saklardı. Aralarından gözü pek olanlar bir semti haraca kesmeyi, kısa zamanda kabadayı olmayı başarır, fakat çoğu kopuklar da bıçaklı,

falçatalı, kurşunlu dalaşmalarda kim vurduya giderlerdi. Her birinin mutlaka bir fahişeyi sevmeleri, sarhoşluğu, kumarı, dolandırıcılığı, karmanyolacılığı mubah saymaları kuraldı.

Kopuz, Fahri *mad. V:69a, I:200c, III:4a, 254c, IV:214b, VL134b, 264b, VII:209b.*

Kopuz, Fethi V:69a.

Kora Manastırı *bak.* Kariye Camii

Koral, Füreya *mad. V:69b, 297b, VI:530a, VII: 544a.*

Koraman, Bedri (1928, Bafra/Samsun) Karikatürist. Güzel Sanatlar Akademi-si'nde okurken çeşitli dergi ve gazetelere karikatürler ve resimler yapmaya başladı. 1951'de *Deve* adlı bir mizah dergisi çıkardı. *Hafta, Tef, Vatan, Dolmuş, Kırkbirbuçuk, Milliyet, Güneş* gibi dergi ve gazetelerde çalıştı. 1960'lı yıllarda *Milliyet'teki* "Cici Can" adlı çizgi romanı geniş ilgi topladı, daha sonra film haline getirildi. Politikacıların seçim gezilerim yerinde izleyerek gözlemlerini çizgi-haber biçiminde yayımladı. Çeşitli basın yarışmalarında ve karikatür dalında katıldığı yarışmalarda 10'dan fazla ödül aldı.

Koray, Erkin V:534c.

Koray, Feridun (1915, İstanbul - 1986, İstanbul) Basketbolcu ve spor adamı. Basketbola 1929'da Galatasaray Lise-si'nde başladı. Daha sonra Saint Be-noit Fransız Okulu'nda devam etti. 1936'da Galatasaray'a transfer oldu. Bu takımda parladı. 1936'da ilk milli basketbol takımında yer aldı. Basketbolü bıraktıktan sonra uzun yıllar hakem ve antrenör olarak çalıştı. Ayrıca İstanbul bölgesi basketbol ajanlığı, Spor Oyunları Federasyonu üyeliği görevlerinde bulundu. 1968-1970 arasında Basketbol Federasyonu başkanlığı yaptı.

Koray, Kenan Hulusi IV:340a, V:169b.

Koray, Yaman (1934, İstanbul) Yazar. Saint Joseph Lisesi'ni bitirdi. *Cumhuriyet* ve *Akşam* 'daki hikayeleriyle ve *Milliyet'teki* roman tefrikalarıyla, denizi ve deniz insanlarını anlatan roman ve hikayeleriyle tanındı. Konularını Marmara Denizi'nden, balıkçı köylerinden ya da adalarından seçti. *Deniz Ağacı* (1962), *Gelin Taşı* (1963), *Sığırcıklar* (1967), *Mola* (1970), *Büyük Örf öz* (1979), *Badanalı Yüzler* (1983) kitaplarındandır. Ro-

manacı Mebrure Sami Koray'ın (Meb-rure Alevok) oğludur.

Korcan, Kerim (1918, Adapazarı -1987, İstanbul) Yazar. İlköğrenimini yarıda bıraktıktan sonra çıraklıktan başlayarak çeşitli işlerde çalıştı. 20 yaşında tutuklanıp, TCK 141. maddesinden hapisyanede kaldığı on yıl içinde kendi kendisini yetiştirdi. 1957'de yeniden tutuklanıp iki yıl daha cezaevinde kaldı. Kamuoyu Korcan'ı *Milliyet* gazetesindeki bir röportaj yarışmasında aldığı ikincilik derecesiyle tanıdı. Başlıca kitapları *Linç* (1967), *Tatar Ramazan* (1969), *İdamlıklardık*, *Yer*

Adamları (1978), *Patrona* (1983) ve *Kanlı Bayraklar* (1985) adlı romanlarıdır.

Kordonboyu Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. Orhantepe, Rahmanlar, Petro-liş, Yukarı, Karlıktepe, Çavuşoğlu mahalleleri, Yeni Mahalle, Pendik İlçesi ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.814'tür.

Kordova, Moiz VII:401c.

Kordova Sinagogu IV:10b.

Korgunal, Muharrem Zeki III:523a, 523b.

Koridaleus, Teofilos III: 283a.

Korkmaz, Ergen III:45a.

Korkmazgil, Hasan Hüseyin II:449a.

Korkud (Şehzade) II:84a, III:543c.

Korman, Nuri *mad. V:70a*, 122c, 326b, VI:39c, 395c.

Korman, Tülin V:70a.

Kornfilt, Guido II:387c.

Koroğlu I:360c.

Korok, Remzi Daniş III:523b.

Korontos, Konstantinos (Koço) *ilgili madde:* Koço V:40c

Korrado, Benvenuto VII:143c.

Kortay, Göksel III:413c, IV:527b, VT:81a.

Kortel, Hüsnü (1890, İstanbul -1954, İstanbul) Elektrik mühendisi. Belçi-ka'daki Liege Teknik Okulu'nu bitirdi. Yüksek Mühendis Mektebi'nde hocalık yaptı. Nafia Vekaleti müsteşarı oldu. 7. dönemde (1943-1946) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. V:72c.

Kortel Korusu *bak.* Korular

Korucu Mehmed Mescidi *bak.* Ayvan-saray Mescidi

Koruk Tekkesi *mad. V:70a*, III:534a, V:397c, VI:33c, VII:111a, 113c.

Korukent Sitesi VII:löa. **Korular** *mad. V:71b*, VI:508c, VII:347c. *ilgili maddeler:*

Abraham Paşa Korusu I:60a

Arifi Paşa Korusu I:304c

Ayşe Sultan Korusu I:490c Emirgân Korusu III:170c Fethi Paşa Korusu III:299c
Hıdiv İsmail Paşa Komşu IV:61b Vahideddin Korusu VII:354b

Korum, Sevil (1939, İzmir) İktisatçı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Michigan Üniversite-si'nde doktora yaptı. Devlet Planlama Teşkilatı'nda çalıştı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Korutürk, Fahri III:56lb, VIL26a.

Koryürek, Enis Behiç (1891, İstanbul -1949, Ankara) Şair, yazar. 1913'te Mülkiye Mektebi'ni bitirdi. Bir süre öğretmenlik yaptı. Ankara'da çeşitli bakanlıklarda çalıştı. Önceleri aruz ölçüsüyle şiirler yazan şair, Ziya Gökalp'le tanıştıktan sonra milli edebiyat akımına katıldı ve Hecenin Beş Şairi'nden biri oldu. Zamanın gazete ve dergilerinde yazılar yazdı. Özellikle "Vatan Mersiyesi" adlı şiiriyle tanındı. Şiirleri toplu olarak *Miras ve Güneşin Ölümü* adıyla ölümünden sonra yayımlandı (1951). III:275b, IV:144c.

Kosal, Cüneyd IV:249c, VII:350a.

Kosinitza bak. Kuzguncuk

Koska mad. V:75b, L7b, 34c, II:415b, V:187a, 404c, VII:495c.

İlgili maddeler:

Abdüsselâm Tekkesi I:55c

Kızlarağası Hamamı V:15c

Koska Helvacısı V:76a

Laleli II: 187a

Zeyneb Hanım Konağı VII:549c **Koska Helvacısı** mad. V: 76a. **Kosmas ve Damianos Manastırı** bak.

Kosmidion

Kosmidion mad. V:76b, I:535c, III:15a, IV:528a, 530b, V:293b, 293c, VL1b, 84a, 400b, VII:496a.

Kospoli IV:254b. **Kostaki Efendi** IV:95b. **Kostantin** (Kapıdağlı) mad. V: 76c. **Kostantiniye** mad. V:77b, 138a, 330b.

Kostantiniye Haberleri Aylık siyasi gazete. İlk sayısı Mayıs 1989'da yayımlandı. İstanbulluluk bilinci yaratmayı hedefleyen gazete, Cüneyt Ayrıl'ın yönetiminde çıktı. Geçmişi, bugünü ve gelecekteki kültürü ile İstanbulluların şehirlerine sahip çıkmalarını, çocukların yarına yetişmelerini sağlayacak bir içeriği planladı. Hilmi Yavuz, Orhan Duru, Cahit Kayra, Jak Deleon gibi yazarlar sürekli katkıda bulundu. İsmine resmi makamlarca yapılan itiraz yüzünden 18. sayıdan başlayarak *Bizim Şehir Haberleri* adıyla çıktı. Kasım 1993'te 50. sayısında yayımına son verdi.

Koyutürk, Özden

Koşalay, Ömer Besim mad. V: 78a. **Koşan, Mine** VI:265a. **Koşar, Hakkı** IV:320c. **Koşar, Pekcan** IV:527b. **Koşay, Hamit Zübeyr** V:174c.

Koşuyolu mad. V: 78b, I:81c, IV:337b, V:64c, VII: 15c, 497c.

İlgili maddeler: Abdülaziz Av Köşkü I:26b Âdile Sultan Kasrı I:82a **Koşuyolu Kalp**

ve Araştırma Hastanesi

1985'te, Koşuyolu Kalp ve Astım Hastanesi adıyla faaliyete geçen tek dal hastanesidir. Astım, kardiyoloji, kardi-yovasküler cerrahi ve yoğun bakım servislerinde toplam 137 yatağı vardır.

VI:404b. **Kotanca, Melih** *mad. V:79b*, III:287a.

Kotil, Aytakin (1934, Rize - 9 Ağustos 1992, İstanbul) Belediye başkanı. İlk ve orta öğrenimini Rize'de yaptı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Avukatlıkla uğraştı. 11 Aralık 1977'de yapılan seçimde Cumhuriyet Halk Partisi adayı olarak belediye başkanı seçildi. 12 Eylül 1980'de ordunun yönetime el koymasıyla görevine son verildi. 1987-1991 arasında Sosyal Demokrat Halkçı Parti'den İstanbul milletvekili olarak TBMM'de bulundu ve başkan vekilliği yaptı.

Kotku, Mehmed Zaid VL37b.

Kovuk Kemer *mad. V:79c*, 4a, VI:227b, VII:54c.

Koyun Dede Galata'da eski Balıkpazarı içindeki bir meyhaneden geçerek girilen Koyun Dede Türbesi'ne eski İstanbul hanımları yaramaz çocuklarını götürürler ve uslanmaları için yakarıda bulunurlardı. Bu ziyaret için kandil yağı alınır, ziyaret yerinde dua edildikten sonra bu yağ meyhaneciye verilirdi. İnanişâ göre Koyun Dede'nin başucundaki kandil yandıkça yaramaz çocuğun da yavaş yavaş uslanması umulurdu.

VII:443b.

Koyun Emini İstanbul'un et gereksinimini karşılamakla yükümlü görevli. Celeplerin getirdikleri büyükbaş ve küçükbaş hayvanların, kapıkulu ocaklarına, kentteki toptancı kasaplara dağıtılmasından, mezbahalarda kesilmesinden sorumluydu. İhtiyacın karşılanamaması yüzünden et fiyatlarının yükselmesi durumunda da cezalandırılırdı.

Koyunoğlu, Arif Hikmet III:331a, V:265b, 487b, VI:412a.

Koyutürk, Erdener VII:204c.

Koyutürk, Necdet *mad. V:80b*, 534a, VI: 296a.

ilgili madde:

Tango VII:203c **Koyutürk, Özdener** VII:204c.

Kozakçioğlu, Hayri

264

265

Kristal-İş

Kozakçioğlu, Hayri (1938, Alaşehir) Yönetici. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler

Fakültesi'ni bitirdi. Kaymakamlık, mülkiye müfettişliği ve başmüfettişlik yaptı. Sırasıyla Erzurum valiliği, istanbul emniyet müdürlüğü, Adana, Sakarya, Diyarbakır valilikleri ve olağanüstü hal bölge valiliği görevlerini üstlendi. 1991'de istanbul valiliğine atandı.

VII:364b.

Kozanoğlu, Abdullah Ziya (1906, İstanbul - 1966, istanbul) Yazar. Kabataş Lisesi'nden sonra istanbul Sanayi-i Nefise Mektebi'nde mimarlık öğrenimi yaptı. Mimar ve müteahhit olarak çalışırken bir yandan da tarihi romanlar yazdı, yirmiyi aşkın eseriyle bu türde Türkiye'nin en ünlü yazarı oldu. Çoğu gazetelerde tefrika da edilen romanlarından en ünlüleri şunlardır: *Kızıltuğ* (1923), *Türk Korsanları* (1926), *Gültekin* (1928), *Kozanoğlu* (1929), *Kolsuz Kahraman* (1930), *Mal-koçoğlu* (1933), *Patronahlar* (1934), *Battal Gazi Destanı* (1937), *Fatih Feneri* (1949), *Hilal ve Haç* (1958), *Ku-bilay Hanın Gelini* (1966).

Kozanoğlu, Cevdet VI:295a. **Kozar, Kemal** IV:223b.

Kozbekçiler Sarayın bekçiliğiyle görevli ocak. Bostancı Ocağı'na bağlıydılar. Yerleri Darphane Kapısı yanındaydı. II. Mehmed (Fatih) döneminde (1451-1481) harem duvarlarından kaçabilecek cariyelere engel olmak amacıyla oluşturulmuş bir sınıftı. Kozbekçiba-şı ve kozbekçileri halifesi adında yöneticileri bulunurdu. Sonraları padişah ve darüssaade ağalarının selamlık günleri, hazinedarın mesireye çıkışı ve hasbahçeye inişi sırasında, elbise ve diğer eşyalarını taşımak; ocakta padişahın kahvesini pişirmekle görevlendirildiler. 1830-1831'de ocağın personel sayısı 50-60 kişiydi.

Kozlu, Can II:389a.

Kozlu, Cem (1946, İstaftbul) işletmeci. Denison Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nü bitirdi. Stanford Üniversite-si'nden yüksek lisans, Boğaziçi Üni--versitesi'nden doktora derecesi aldı. Aynı üniversitede öğretim üyeliği, THY yönetim kurulu başkanlığı, çeşitli sanayi ve banka kuruluşlarında yönetim kurulu üyeliği yaptı. 19. dönemde (1991-) istanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Kozlu Mezarlığı V:444c.

Kozluca, Hüseyin (1938, izmit) Basket-bolcu. Spora Fenerbahçe'de başladı. 3 yıl genç takımda oynadıktan sonra 1956'da Galatasaray'a geçti. 1963'te tekrar Fenerbahçe'ye döndü ve 1972'de basketbolü bırakana kadar bu takımda oynadı. 86 kez milli oldu ve bu maçlarda 751 sayı kaydetti. 1969'da Türkiye liginde 736 sayı ile sayı krallığını elde etti. Basketbolü bıraktıktan sonra *Hürriyet* gazetesinde spor ya-

zarlığı yaptı.

Kozyatağı mad. V:80c, Vthlōa, 49a. *İlgili madde-*.

Kozyatağı Tekkesi V:81b **Kozyatağı Kavşağı** V:81b. **Kozyatağı Tekkesi** mad.

V:81b,

VL327b, 330b.

Köçekçeler *mad. V:82c. Köçekler* *mad. V:83c, VL300b.*

Köçeoğlu, Agop (1820, istanbul - 1893, istanbul) Sarraf. Önce Darphane'de göreve başladı. Abdülmecid döneminde kuyumcubaşı oldu. 18ö9'da, Şirket-i Umumiye-i Maliye-i Osmaniye'nin idare meclisine üye seçildi. Credit General Ottoman Bankası'nın başlıca kurucuları arasında bulundu. 1870'te Sadrazam Âli Paşa'nın sarrafı oldu. Aynı yıl, sonradan Atlas Sinema-sı'na çevrilen, Beyoğlu'ndaki köşkünü yaptırdı. 1875 ve 1881'de Osmanlı Dev-leti'ni mali krizden kurtarmak için, bütün devlet tahvillerini satın aldı ve büyük zarara uğradı. 1887'de II. Abdülhamid tarafından Varna'ya sürgün edildiyse de beş ay sonra geri döndü. Bebek'teki 18. yy'dan kalma 70 odalı yalının ve Galata'daki Köçeoğlu Ham'nın da sahibiydi.

Köçeoğlu Yalısı (Çengelköy) III:355c

Köçeoğlu Hamamı Kadıköy İlçesi'nde, Bahariye'de, Cafer Ağa Mahallesi'nde, General Asım Gündüz Caddesi ile Nevzemin Sokağı'nın kesiştiği köşede bulunuyordu. Bugün sokağa paralel bir duvarı ile bu cepheye ait kemerli giriş ve bitişik duvarın bir köşesi kalmıştır. Banisi ve inşa tarihi hakkında bilgi bulunmayan hamam moloz taş ve tuğla kullanılarak inşa edilmiştir. Bir kuşluk hamamı olan yapıyı kadınlar ve erkekler nöbetleşe olarak kullanıyorlardı. Üst katında küçük bölmeleri olan şirvanlı soyunmalık, bunu takip eden dar bir ılıklik mekânı ve üzeri büyük bir kubbeye örtülü, ortasında mermer bir göbekteşi bulunan halveti! sıcaklıktan meydana geliyordu. 1960'larm başında yıkılan hamamın arsası bugün otopark olarak kullanılmaktadır.

Köçeoğlu Köşkü *mad. V:84b, I:63c, III:70b.*

lûi maddeler:

Vahideddin Korusu VII:354c

Vahideddin Köşkü VTI:356c

Köçeoğlu Yalısı (Bebek) *mad. V:85a, II:115a, III:69b, 233a, VII:421a.*

Köçeoğlu Yalısı (Çengelköy) *mad.*

Köçeoğulları V:84c. **Köçeyan, Andon** III:494a.

Köftüncü Mehmed Ağa Çeşmesi Haydarpaşa'da, Feridiye (Feridun Paşa) Camii'nin kible yönündeki vadide,

Acıbadem yakınında olduğu kaydedilmiştir. Bânsinin kimliği bilinmiyor. 1263/1847 ve 1336/1917'de tamir gördüğü, kesme taştan yapılmış olduğu ve haznesinin çatısız, tekne ve set taşları ile aynasının mermerden olduğu bilinmektedir.

Kökçüler Yerli bitkilerden elde ettikleri ilaç yapımında kullanılan maddeleri yaş veya kurutulmuş halde pazarlarda satan esnafa verilen ad. Bunlara "esnaf-ı ispençiyaran" veya "ot bulucular esnafı" da denilmektedir. Dükkânları yoktur ve ilaç hazırlama işi ile ilgilenmezlerdi. Kökçü esnafı daha çok Bayezid Camii'nin etrafında toplanmıştı. Pazarlarda ise güneyik kökü, labada kökü, meyankökü ve sığırdili kökü gibi bitkisel drogları satarlardı. Bugün İstanbulda kökçü esnafı kalmamış, yerini aktarlar almıştır.

Kökdeş, Neveser *mad. V:86b, III:253c. Köken, Meliha IV:356b. Köknar, Ergun I:228a, VII:146b.*

Köknar, Sait (1901, istanbul - 1944, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu. Bazı tiyatro topluluklarında, Naşit'in yönetimindeki Şark Tiyatrosu'nda ve kendi kurduğu toplulukta çalıştı, turnelere çıktı. 1929'da Şehir Tiyatroları'na girdi. Tiyatro çalışmalarının yanında sinemada da oynadı. *Kaçakçılar, Milyon Avcıları, Bataklı Damın Kızı, Kıvırcık Paşa, Nasrettin Hoca Düğünde* rol aldığı filmlerden bazılarıdır. Oynadığı tiyatro oyunlarından bazıları ise *İstanbul Efendisi, Leblebici Horhor, Bir Kavuk Devrildi, Mac-beth, Büyük Şehir, Kafatası'dır*. Oğlu Ergun Köknar da tiyatro ve sinema oyuncusudur.

Köksaloğlu, Abdurrahman (1930, Suşehri - 1980, istanbul) Tüccar. Liseyi bitirdi. 15. dönem (1973-1977) ve 16. dönem (1977-1980) istanbul milletvekili seçilerek parlamentoda bulundu. Bir suikast sonucu öldürüldü.

Köktürk, Kutay VII:323c.

Köktürk, Ziya (1906, Çatalca) idadiyi bitirdi. Ticaretle uğraştı ve müteahhitlik yaptı, istanbul 11 Genel Meclisi üyesi oldu. 10. dönem (1954-1957) istanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kölelik I:46c, 80c, 114b.

Kömürçiyan, Eremya Çelebi *mad. V:86c, I:69a, 103a, 542a, II: 194a, 309c, 514c, 533c, 559b, III:34b, 57a, 89c, I62b, 182a, 187a, 191a, 192a, 210c, 216c, 283c, 389c, 482c, 531c, IV:275c, 366b, 381a, 458c, 496a, V:106c, 344a, VL208a, 209c, 220a, 359c, VII:186c, 307c, 456c, 504a, 560c.*

Kömürçiyan, Hovannes V:87b. Kömürçiyan, Kirkor IV: 156a.

Kömürçiyan, Kozmas Komitas

mad. V.-87a, III:419c.

Kömürçiyan, Mardiros V:86c. **Kömürcü Bendi** *bak. Karanlık Bent Kömürcüoğlu, Asım I:85b, II:187a.*

Koni, Osman Nuri (1884, İzmir - ?, ?) Hukukçu. İstanbul Hukuk Mektebi'ni bitirdi. Temyiz Mahkemesi başsavcısı, İstanbul Asliye Mahkemesi reisi ve Temyiz Mahkemesi azası olarak çalıştı. 8. dönem (1946-1950)

istanbul milletvekilliği yaptı.

Koni, Yunus Kâzım IV:145a, V:169b.

Köpek Yaylası I:203b.

Köpekler *mad.* V:87c, VII: 17b.

Köprü-Haliç İskelesi IV: 200a.

Köprü Koyu IV: 55a.

Köprübaşı Camii *bak.* Sokollu Mehmed Paşa Mescidi

Köprüler *bak.* Ayvansaray Köprüleri; Boğaziçi Köprüsü; Fatih Sultan Mehmet Köprüsü; Galata Köprüleri; Haliç Köprüleri; Unkapanı Köprüleri.

Köprülü Konak Ayrı olarak inşa edilmiş harem ve selamlık bölümlerinin, birbirine üstü kapalı bir köprüyle birleştirilen konak çeşidi. Eski istanbul'da bu tür konaklara çok sık rastlanırdı. Günümüze çok azı ulaşan örneklerden biri Üsküdar İhsaniye'de Abdülaziz'in başmabeyincisi Mehmed Bey'e ait olan konaktır.

Köprülü Külliyesi *mad.* V-.89a. *İlgili madde:* Vezir Hanı VII:382c

Köprülü Kütüphanesi *mad.* V:90c, II:484a, V:89a, 173a.

Köprülü, MehmedFuad (1890, İstanbul-1966, İstanbul) Tarihçi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde profesörlük ve dekanlık yaptı. 8. dönem (1946-1950), 9. dönem (1950-1954) ve 10. dönem (1954-1957) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Dışişleri ve devlet bakanlıkları ile başbakan yardımcılığı yaptı.

I:215a, 385h, III:275b, 305c, 514c, IV:144c, V:94c, 169b. **Köprülü Mehmed Paşa Medresesi**

II:484a.

Köprülü Suyolu III:526b. **Köprülüler** *mad.* V:91c, 321c, 339b,

VII:90a. **Köprülüzade Ahmed Paşa Çeşmesi**

IV:512a.

Körmükçü, Hazım *mad.* V:95b, VI:322c. **Köroğlu** III:519c. **Körükçü, Çetin** IV:156c. **Körükçü Tekkesi** *mad.* V:95c.

Köseleciler Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Anadoluhisarı İskelesi'nin sağındaki ilk yalıdır. 1870-1880 arasında inşa edilen ismail Hakkı Bey Yalısı'nın yerinde yükselir. Yalının önünden "ye-dekçi hakkı" denen kesme taştan dar bir yol geçirdi. I. Dünya Savaşı'ndan

sonra yalı değişiklik geçirmiş, yol kaldırılmış, bodrum kayıkhaneye dönüştürülmüş, birinci katın ortası açılarak balkon salon haline getirilmiştir.

Kösem Sultan (ö. 1651) *mad.* V:96c, L27b, 128b, 436a, II:435b, 520a, IV:120a, 496c, V:339b, 504a, VII:2c, 16b, 58c, 89c, 303c. *İlgili maddeler:* Çinili Külliyesi II:519c Valide Hanı VII:362c

Kösemihal, Halit Şazi *ilgili madde:* Dişçi Mektebi ffl:62c

Kösemihal, N. Şazi V:481a.

Köseoğlu, Leyla Yeniay (1926, istanbul) Tüccar. Amerikan Kız Lisesi'ni bitirdi. Serbest ticaret yaptı. Anavatan Partisi kurucusudur. 17. (1983-1987), 18. (1987-1991) ve 19. dönem (199D İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. IV:356a.

Köseoğlu, Murat I:157b, III:318c, 319a.

Köstek I:313b.

Köstepen, Kaya (1934, İzmir) Futbolcu. Aydın'da başladığı futbolu, İzmir'in Altay takımında başarıyla sürdürdü. 1958-1968 arasında yer aldığı Beşiktaş kulübünde 492 kez forma giydi. Beşiktaş'ta iki kez lig şampiyonluğu yaşadı. Futbolu 1971'de bıraktıktan sonra antrenörlük yaptı.

Köşe Sarraflığı 20. yy'a kadar İstanbul'da geçerli bir tür değerli kâğıt ve para ticareti. Kuyruklu sarraflara oranla daha az sermaye ile çalışan ve beratları olmayan köşe sarrafları, Kapalıçarşı ile Galata'da tahvil alım satımı, altın para bozma işi yapmaktaydılar.

Köşk Hamamı *bak.* Şengül Hamamı **Köşklüler** *mad. V-.98b. İlgili madde-*

Tulumbacılık VII:301c **Köy Tipi Vapurlar** *mad. V:98c. Köyler* *mad. V:99a.* Kraft, A. VI:298a. **Kral, Alaeddin** IV:347a. **Kral, Reha** VI:538a. **KralTVVII:243c. Kraus, Fritz** IV:248b. **Kredi ve Yurtlar Kurumu** VI:191a. **Krenides** VII:494a. **Krepen Pasajı** *mad. V:105c, II:216b,*

IV:269b, V:222c. **Kreşler** *bak.* Sosyal Hizmetler **Kriket** *mad. V:106b.* Krikor (Rahip, Kemahlı) III: 192a.

Krikor Lusavoriç (Surp) Katolik Kilisesi Beşiktaş İlçesi'nde, Ortaköy'de-dir. Burada daha önce bulunan ahşap şapelin yerine kagir olarak inşa ettiril-

miş ve 6 Ocak 1839'da Başpiskopos Boğos Maruşyan tarafından ibadete açılmıştır. Üslup olarak bir Romen bazilikasını andırır. Bir merkezi ve iki yan şahından ibarettir. Yarım tonoz biçimindeki tavanı ana şahın içindeki sekiz sütun üzerine dayalıdır. Erkekler ve kadınlar için ayrı bölümleri bulunmaktadır. 1857'de onarım görmüştür.

Krikor Lusavoriç (Surp) Kilisesi (Ka-raköy) *mad. V:106c, III:184a, 483b, V:20c, VII:398a.*

Krikor Lusavoriç (Surp) Kilisesi Kına-lıada'da, Akgünlük Sokağı no. 8'de-dir. 1854'te verilen fermanla 1855'te yapımına başlanan kilise 1857'de tamamlanarak ibadete açılmıştır. 1894' teki depremde çatlayan kilise ibadete kapatılmıştır. Yeni bir şapelin inşası için başvurular yapılmışsa da sonuç elde edilememiştir. Daha sonra kilise onarılarak tekrar ibadete sunulmuştur. 1988'de son ve köklü onarımını geçiren kilisenin çan kulesi yeniden inşa edilmiştir. Bahçesindeki küçük

mezarlıkta kilisenin ilk din adamı olan Başpapaz Samatyalı Dionisios Çizme-ciyan ile birkaç hayırsever aile gömülmüştür. Patriklik yazlığının yanı sıra, Adalar bölgesi ruhani önderliğinin de merkezi olan bu kilise adaların tek Ermeni Gregoryen kilisesidir.

Krikor Lusavoriç (Surp) Kilisesi

(Kuzguncuk) *mad. V:108c, I:340c, III:184b, IV:91c, V:146b, VII:347c.*

Krikoryan, Kevork III:188c. **Krillos Yakup** I:340a. **Kriotissa Manastırı** IV:398b. **Krippel, Heinrinck** I:385a. **Krisai Pliai** I:216b. **Krisopolis** III:80b, IV:528a.

Kristal Gazinosu Taksim Meydan'ının Talimhane tarafında bulunan bir gazinoydu. 1928'de açılmıştı. Her tarafının camlarla çevrili olmasından dolayı Kristal Gazinosu adı verilen binanın alt katında dükkânlar bulunuyordu, üzerindeki kat kafe, daha üstündeki kat da dönemin şarkıcılarının (muganniye) sahnede program sundukları gazino niteliğindeydi. Kristal Gazinosu özellikle II. Dünya Savaşı yıllarında Anadolu'dan gelen tüccarların, taşralı harp zenginlerinin uğrak yeri olmuştu. 1950'lerin sonlarında kapandı. Daha sonra bina da yıkıldı. Yerine apartman yapıldı. 1970'li yıllarda Tak-sim'de Kristal Büfe diye ün yapan hamburger ve tost büfesi de adını eski Kristal Gazinosu'ndan almıştı. 1986-1987'de Tarlabası Bulvarı açılırken, üzerindeki apartmanla birlikte burası da yıkıldı.

II:56c, 217c, III:379c, VII:199b. **Kristal-İş** VI:526b.

L

Kristofer

266

267

Kurtköy Mahallesi

Kristofer (Aleksandreia'lı) IV:153c. **Kristoforos** III:145c.

Kristos Pantepoptes Manastırı

V:292c.

Kritobulos, Müiael *mad. V:109c, I:276b, III:204b, IV:422c, V:209a, 329a, VI:108b, 207c, VII:283a.*

Krizes VII:343c. **Ksenefon** II:258a, VII:343c. **Ksenis, Dimitros** VI:353c. **Ksenodohion** VII:501b.

Kserolofos I:216b, 306a, 306b, II:441a, III:9b, VII:496c.

Ksilokerkos VII:497a. **Ksiloporta** I:492c.

Kuas, Rıza (1926, Kocaeli - 1981, İstanbul) Sendikacı. Ortaokulu bitirdi. Gis-laved

Lastik Fabrikası'nda işçiliğe başladı. 1954'te Lastik-İş Sendikası'nın genel başkanlığına seçildi. 1956'da İstanbul işçi Sendikaları Birliği Yönetim Kurulu üyesi oldu. TİP'in kurucularından olan Kuas, 1965'te bu partiden Ankara milletvekili seçildi. 1967'de DİSK'in kurucuları arasında yer aldı. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak ikinci kez parlamentoda bulundu.

I:225b, IV:225b, 290c. **Kübalı, Hüseyin Naili** VII:529b.

Kuban, Doğan *mad.* V:110a, II:320a, VI:109b, VII: 15a, 29b, 509a.

Kubbe Odası IV:410b **Kubbe Tekkesi** II:415b, 418a.

Kubbe Vezirleri Divan-ı Hümayun üyesi olan ve kademlerine göre "ikinci, üçüncü, dördüncü..." sanlarını alan vezirler. Bunlara "kubbe-nişin" de denirdi. Sadrazam sefere çıktığında bunlardan biri "sadaret kaymakamı" sanı ile İstanbul'un yönetimini üstlenirdi. 1731'den sonra kubbe veziri atamasına son verildi.

Kubbealtı *ma'd.* V:IIIb, I:303c, III:69a, 71b, VI:493a, VII:282b, 284c.

ilgili madde:

Topkapı Sarayı VII:280c **Kudbeddin-i Acemî** (Hekim) V:331b. **Kudmani, Selim** IV:420a.

Kudret, Cevdet II:448c, III:542c, IV:340b.

KudretuUah Dede (ö. 1871) II:170b, III:363a, V:430b.

KudretuUah Efendi Türbesi III:364c.

Kudsizade Tekkesi *bak.* Altuncuzade Tekkesi

Kuduz Hastanesi *mad.* V:112b, IV:14a, 173c, VI:402a.

Kuduz Tedavi Merkezi *bak.* Kuduz Hastanesi

Kudüs Ermeni Patrikhanesi Misafirhanesi II:400c.

Kûfî IV: 17a.

Kuka Yeniçeriler tarafından başa giyilen dört çeşit börkten birinin adı. Üsküfû ve süpürge sorgucu yerine arka kısmında turna teli bulunan kuka, Yeniçeri Ocağı ileri gelenleri ve Eflâk voyvodaları tarafından giyilirdi.

Kuklacılık *mad.* V:113a, III:517a.

Kukuletalı Sako Abdülaziz'in (hd 1861-1876) enli vücut yapısına uygun ve kendi buluşu olan başlıklı ve bol üstlük. Gerek bu gerekse yine aynı padişahın tercihi olan basık Aziziye fes, kısa zamanda İstanbul'da moda oldu. Bu padişahın tahttan indirilmesinden sonra da unutuldu.

Kukuzelis, Yoannis V:522a.

Kul Ahmed (ö. 1580) V:527c. **Kul Camii** *bak.* Atpazan Tekkesi

Kul, Emin (1935, Rize) Sendikacı. Ortaokul mezunudur. Türk-İş Konfederasyonu genel sekreterliği ve genel başkan vekilliği, Türkiye Denizciler Sendikası genel başkanlığı yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Kulaksız Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da Taşkızak ve Camialtı tersanelerinin kuzey yöresine düşen bir mahalledir. Keçeci Piri, Fetihtepe, Pi- yale Paşa, Kaptan Paşa, Küçük Piya- le, Kadı Mehmet ve Cami-i-Kebir mahalleleriyle çevrilidir. Mahallenin bir bölümünü Tersane ve Zindanarkası Mezarlığı kaplar. Nüfusu (1990) 8.224'tür. ...;

II:221a, IV:10a. **Kulaksız Mescidi** IV:481b. **Kulaksız Mezarlığı** V:444c.

Kulaksızoğlu, Galip V:106c, VII:244b. :

Kuledibi mad. V:114a, L224a, 281a, VH:494b, 539c.

ilgili maddeler: Bereketzade Çeşmesi II: 156a Ceneviz Sarayı II:407a Cenevizliler II:407c Galata Kulesi III:359c Galata Sosyalist Kulübü III:368a Neve Şalom Sinagogu VI:67c

Kule-i Zemin İstanbul ve Galata'da zamanla yıkılan kale duvarlarının arsalarına verilen ad. Doğrusu kule zemini olup ilk kez, Galata Kulesi'nin Bayezid Mahallesi cihetindeki surları yıkılarak arsasına ev ve dükkânlar yapılmasına izin verilmişti. Kırım Sava-şı'ndan (1853-1856) sonra ise isteklilerin artması üzerine devletçe harabe sur ve kuleler satıldığı gibi, kimileri de burçları, beden ve hendekleri kule-i zemin hukuku ile işgal ederek mülkiyetlerine geçirdiler. Ancak 1884'te yayımlanan bir irade-i seniyye ile surların "âsâr-ı atika" kapsamına alınması ve bir ölçüde korunması sağlandı. Ancak bu tarihe gelinceye değin Galata surlarının hemen hemen tamamı or-

tadan kaldırılmış bulunuyordu.

Kulekapı Mevlevîhanesi bak. Galata Mevlevîhanesi

Kuleli Askeri Hastanesi I:346c.

Kuleli Askeri Lisesi mad. V:115c, I:146b, II:354a, 486b, III:140a, V:118a.

Kuleli Askeri Lisesi Binası V:8b. **Kuleli Baba Türbesi** V:118a.

Kuleli Bahçe Camii mad. V:117b, 355c. **Kuleli Bahçesi** mad. V:117c, VII:367b. **Kuleli Kışlası** I:338c.

Kuleli Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Vaniköy, Emek, Küçüksu, Bahçeli Evler, Havuzbaşı mahalleleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.103'tür.

III:25a, VILSOOb. **Kuleli Manastır** V:118a. **Kuleli Namazgahı** V:118a.

Kuleli Olayı mad. V:118a, I:47a, IV:113a, VI: 177a, VII: 17c.

ilgili madde:

Ayaklanmalar I:438c **Kulemeydanı Tekkesi** VII:IIIc. **Kulen, Ekrem** V:199b. **Kuli, Yaakob ben Meir** VII:405a. **Kulis** (Dergi) *mad. V:118c*, III:190a. **Kulis Basımevi** III:183b.

KuUuklar *mad. V:119a*, VII:473b, 494c.

Kuloğlu I:360c, III:40a.

Kuloğlu Camii *bak.* Bostancı Camii

Kuloğlu Camii (Beyoğlu) VII:334c.

Kuloğlu Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Aşmalı Mescit, Hüseyin Ağa, Şehit Muhtar, Kâtip Mustafa Çelebi, Firuz Ağa ve Tomtom mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.115'tir.

II:221a.

Kulüp 12 II:58b, III:44a. **Kulüp Onay** III:44a. **Külüpler III: 143e. Kum Meydanı** I:522a. Kum, N. N. VII:313a. **Kumaş, Konstantin** III:283a. **Kumaşçılar Şirketi** III:86c. **Kumbarahane Caddesi IV: 1 la. Kumbaros Burnu** II:336a. **Kumburgaz Vapuru** V:99a.

Kumkapı *mad. V:120a*, III:24c, 25a, 188c, V:495a.

İlgili maddeler:

Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi I:34lc Çadırcı Mescidi II:458c Halil Çevgân Çeşmesi III:512b Kiryaki (Ayia) Kilisesi V:27b

Muhsine Hatun Mescidi ve Tekkesi V:495a

Nişancı Hamamı VI:84c

Nişancı Mehmed Paşa Camii VI:87a

Panayia Elpida Kilisesi VI:210b

Saraç İshak Mescidi ve Tekkesi VI:456c

Sofia Limanı VII:23b **Kumkapı Güreş Kulübü** I:301b, II:317b. Kumluca 1:102a.

Kumru Eski İstanbul'da ahşap evlerin pencerelerinden, çatı aralarından, saçak diplerinden eksik olmayan ve Bizans döneminde Hıristiyan halk arasında kutsallığına inanıldığı gibi, kentin Türk-Müslüman halkınca da kutsal sayılan ve öldürülmeyen kumruların "hu! hu!" seslerini andıran ötüşlerle dönüşleri ise dervişlerin zikirlerine benzetilmiştir.

Kumru Mescidi Üsküdar'da, Küçük Yokuş başında bulunmaktaydı. Banisi *Hadtk'a'du* Hacı Mehmed Efendi olarak belirtilmiştir. Tahsin Öz *istanbul Camileri* adlı eserinde Kumru Mehmed Ağa tarafından yaptırıldığını belirtir ki, her iki kişinin aynı şahıs olması gerekir. Fevkani bir yapı olan mescidin duvarları kagir, çatısı ahşaptı. Minberi olmayan yapının minaresi, sağında bulunan Aslan Ağa Çeşme-si'nin üstüne doğru açılmaktaydı. Mihrap ve sağ duvarda ikişer, sol duvarda birer pencere vardı. Müezzin mahfili ahşaptı. Yapı 1941'de

yıktırılmıştır.

KumruluHan *mad. V:121b, IL331a. Kumrulu Kemer* III:526a, VII:54c.

Kumrulu Mescit Fatih İlçesi'nde, Yavuz Selim Caddesi ile Müstakimzade Sokağı'nın kesişimindedir. Yapı Mimar Sinan-ı Atik (ö. 1471) adına yapılmıştır. Banisinin adı ile andırsa da, "Kumrulu Mescit" adını, yapının bir köşesindeki kuru çeşmenin aynataşında bulunan ve bir çanaktan su içen kuşların betimlendiği kuş rölyeflerinden almıştır. Son onarımını 1963-1964'te görmüş olan yapı dikdörtgen planlı basit bir mimari karaktere sahiptir. Mihrabında çini süsleme kullanılmıştır. Üzeri kiremit kaplı bir çatıyla örtülü kagir bir yapıdır. Tek şerefeli taş minaresi 19. yy'dan kalma olup küçük naziresinde mescidin banisi ve aynı zamanda Fatih Camii'nin mimarı olan Sinan-ı Atik'in kabri bulunmaktadır.

VII:6a.

Kumyazıcı, Adnan VII:439b.

Kundak Bağlamak Eskiden kadınların yemeniyle baş bağlama biçimlerinden biri. Kundağa benzetilerek sarıldığı için bu ad verilmiştir.

Kundak Takımı III:82c.

Kune Petro (1450'ler, İstanbul -1526, İstanbul) Hahambaşı. Din eğitimi dışında matematik ve astronomi ile ilgilendi. Moşe Kapsali'den sonra yerine geçen ve istanbul Yahudilerinin seçtiği ilk hahambaşı olan Mizrahi'nin bu sı-

fatı resmi bir atamadan çok toplumun kişiliğini ve kudretini fiilen tanınması şeklinde belirlendi. Osmanlı topraklarına gelen Sefaradlar'a yardım için çaba harcadı. Varlıklılardan para toplayarak göçmenleri yerleştirdi.

VII:493a. **Kunhî Dede** (ö. 1831) VII:479a.

Künos, Ignâcz *mad. V:121c, II:231c, III:515a, 519b, V:297c, 304c, VII:261a.*

Kunt, Bekir Sıtkı (1905, Antakya -1959, istanbul) Yazar, gazeteci, istanbul Üniversitesi'nde hukuk öğrenimi yaparken, gazeteciliğe başladı, *Vakıfta*. çalıştı. 1939-1946 arasında Hatay milletvekilliği yaptı. Daha sonra hâkimliğe döndü, Anadolu'da ve uzun süre İstanbul'da hâkimlik yaptı. Edebiyatta hikayeleriyle tanındı, mesleği gereği dolaştığı kasaba ve küçük kent yaşamını istanbul'un mütevazı kesiminden kişileri veya yakından tanıdığı adliye çevresini öyküledi. *Memleket Hikâyeleri* (1933), *Herkes Kendi Hayatını Yaşar* (1944), *Yataklı Vagon Yolcusu* (1948), *Ayrı Dünya* (1952) yazarın bilinen kitapları arasındadır.

Kunt, Burhan IV:251a. **Kunt, Rikkat** *mad. V:122b. Kuntay, Midhat Cemal* *mad. V:123a, IL288b, 446b, IILöOc.*

Kuppas, P. (Rum mimar) IV:468a, VI:104c.

Kural, Ali Rıza IV:250a

Kural, Muhteşem (1915, İstanbul - 1976, İstanbul) Futbolcu. Vefa takımında oynarken ün kazandı. Formunun zirvesinde olduğu yıllarda uluslararası karşılaşmaların yapılmaması nedeniyle milli olamadı. Bacağının kırılması nedeniyle futbolu bıraktı.

Kuran, Alp III:155c. **Kuran, Aptullah** II:27c, 289c, V:321b. **Kuran Kursları** *mad. V:123b*, III:140a. **Kuran, Üzeyir** IV:225b, VI:458c, 523c. **Kurátoros Manastırı** II:9b.

Kurbağalı Dere *mad. V:124a*, IIc, IV:329c, VI:426a.

ilgili madde: Kuşdili Çayırı V:139a

Kurban Bayramı Eskiden daha çok kadınlar arasında Arabi ayların on ikincisi olan zilhicceye verilen ad. Kurban Bayramı'nın ilk günü zilhiccenin onuncu gününe rastlar.

Kurban Nasuh Mescidi ve Tekkesi

mad. V:125a, I:408c.

Kurban Pazarı II:185b **Kurdoğlu, Cengiz** V:537a. **Kurdoğlu, Haluk** IV:527c.

Kurenâ Kurenâ-i hazret-i şehriyârî de denen, saray mabeyninde görevli sivil ve asker yüksek zümre. Bunların başı, ser-kurenâ da denen başmabeyin-

ciydi. Bendegân zümresi içinde daha seçkin ve yüksek bir grup oluşturan kurenâ kadrosu, her padişah değişikliğinde yenilenirdi. II. Abdülhamid dönemi (1876-1909) kurenâsı, bu padişahın koruması ve sağladığı olanaklarla İstanbul'un en zengin ve nüfuzlu kesimini oluşturmuşlar, ancak 1908'de II. Meşrutiyet ilan edilince hepsinin rütbeleri alınmış, kendileri de sürgün edilmişlerdir.

Kurnaz, İbrahim II:434c. **Kurnaz, Tülay** IV:357b. **Kurşun Dökme** *mad. V:125c*.

Kurşunlu Han *mad. V:126a*, VI:532c,

VII:463c.

Kurşunlu Kasır IV:410b. **Kurşunlu Mahzen** IV:559b, VII:502b. **Kurşunlu Mahzen Camii** *bak. Yeraltı*

Camii Kurşunlu Mahzen Köşkü *mad. V:126c*.

Kurt Çelebi Camii Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Kurt Çelebi Mahalle-si'nde, Kulaksız Caddesi'ndedir. Kaptan Kurt Çelebi (ö. 1611) tarafından yaptırılmıştır, *Hadika'da* fevkani, kagir duvarlı, ahşap çatılı ve tuğla minareli olarak tanımlanan cami, günümüzde özgün biçimini tamamen yitirmiş, betonarme olarak yenilenmiştir.

Kurt Film III:318c.

Kurt, İsmail (1935, İstanbul) Futbolcu. Fenerbahçe genç takımında yetişti. Karagömrük'te oynarken ününü yay-gımlaştırdı. Galatasaray'da ve

1960'tan sonra da Fenerbahçe takımında oynadı. 11 kez milli oldu. 1966'da futbolu bırakarak antrenörlüğe başladı. *Tercüman* ve *Bulvar* gazetelerinde spor yazarlığı yaptı.

Kurt, Kasım (1895, İstanbul - 1960, İstanbul) Yüzücü, İstanbul Boğazı'nı yüzerek geçme, Adalar, hattâ Yalova'ya kadar yüzmede rekorlar kırdı. Doğup büyüdüğü senit olan Kasımpaşa'da tatlıcılık yaptığı için "Tatlıcı Kasım" adıyla tanındı. 40 yıla yakın süre yüzme sporuyla uğraştı. 65 yaşındayken, 12 Temmuz 1960'ta Bostancı'dan Kınalıada'ya yüzerken, hedefe pek yakın bir mesafede kalp krizi sonucu öldü.

Kurt Kemer I:49öb.

Kurt, Naci (1920, Midyat - 1992, Ankara) Sendikacı. Ankara Sanat Enstitüsü'nü bitirdi. Türkiye işçi Sendikaları Konfederasyonu genel başkanlığı yaptı. 10. dönem (1954-1957) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kurtiz, Tuncel III:44lc, IV:527b. **Kurtkemer** Fidanlığı IIL313c.

Kurtköy Mahallesi Pendik İlçesi'nde yer alır. Şeyhi, Harmandere mahalleleri, Sultanbeyli, Tuzla ilçeleri ve ilçe mücavir alanıyla çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.377'dir.

Kurtoglu, Melda

268

269

Kuzguncuk

Kurtoglu, Melda IL481b. **Kurtulan, Feride** IV:357b.

Kurtuluş *mad. V:127a*, III:19c, 87c, IV:545c, VI:165a, VII:186c, 499c.

İlgili maddeler:

Atanasios (Ayios) Kilisesi I:280b Dimitrios (Ayios) Kilisesi III: 56b Elefterios (Ayios) Kilisesi III:153a Kurtuluş Gençlik Kulübü V:129a **Kurtuluş Bayramı** *mad. V:128c*.

Kurtuluş Camii Şişli İlçesi'nde, Kurtuluş' tadır. Türkiye Anıtlar Derneği tarafından 1959'da yaptırılan cami bir alt yapı üzerinde yükselmektedir. Tamamen kesme taştan inşa edilmiş olan caminin hariminin üzerini, sekizgen kasnak üzerine oturan kurşun kaplı bir kubbe örtmektedir. Alt sıradaki pencereleri dikdörtgen, üst sıra pencereleri sivri kemerli ve alçı şebekelidir. Yüksek bir kaide üzerinden yükselen minaresi tek şerefelidir.

Kurtuluş Fukaraperver Cemiyeti 15

Aralık 1913'te semtteki yoksul ve muhtaç Rumlara yardım amacıyla kurulmuş; daha sonra dönem dönem faaliyetlerine ara verip dönem dönem

canlandırılmış dernek. Yönetim adresi Kurtuluş, Safa Meydanı, no. 80'di. 1947' de başkanı Aleko Oreopulos, yönetim kurulu üyeleri Mihalaki Nikolaidi, Mihalaki Zibinoğlu, Manol Strangilos, Haralambos Manakidis, Sala Aslanoğ-lu, Anastas Karayuvan, Yorgi Zam-boğlu'ydu. *t*

Kurtuluş Gençlik Kulübü *mad. V:129a,*

128b, VI:366a.

Kurtuluş Mahallesi (Alibeyköy) III:384a. **Kurtuluş Sineması** I:157b.

Kurubalık Hamamı Eminönü İlçesi'nde, Kadırga'da, Üçler Hamamı So-kağı'nda, Sokollu Mehmed Paşa Ca-mii'nin yakınında bulunmaktaydı. Diğer adı olan "Üçler Hamamı" adı bulunduğu sokakta yaşamasına rağmen, yapıdan günümüze hiçbir iz ulaşmamıştır.

Kuruç, Bozkurt III:47b.

Kuruçeşme *mad. V:130a, II:166a,*

III:25a, VI:56c, VII:493a. *ilgili maddeler:* Boğaziçi II: 266a Dimitrios (Ayios) Kilisesi III:57a İoannes Prodromos Kilisesi IV: 183a Kuruçeşme Akademisi V:132b Naciye Sultan Yalısı VI:25c Nazime Sultan Yalısı VL56c

Tezkireci Osman Efendi Camii VII:261b

Yerevman Surp Haç Kilisesi VII:504a

Kuruçeşme Adası Kuruçeşme'de, kıyıdan 300 m kadar açıktadır. Yüzölçümü 6.900 m²'dir. Abdülmecid vakfına aitken Abdülaziz tarafından has-

sa mimarı Sarkis Balyan'a (1831-1899) verilmiş, o da burasını düzelterek iki katlı bir konut yaptırmıştı. Ölümünden sonra vârislerince Şirket-i Hayriye'ye kiralanarak ada, yıllarca kömür deposu olarak kullanıldı. 1945'ten sonra Galatasaray Spor Kulübü'ne geçti. Yüzme ve kürek sporu etkinliklerinin yapıldığı adada sosyal tesisler de yer almaktadır.

II:81a.

İlgili madde: Kuruçeşme V:130a

Kuruçeşme Akademisi *mad. V:132b, I:503a, V:130c.*

Kuruçeşme Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1952'de, Fransa, Nantes'da S. A. des Anciens Chantiers Dubigeon tezgâhlarında motorlu araba vapuru olarak inşa edildi. Karaköy adlı eşi vardı. Dört köşesinde, ikisi bir başında, öteki ikisi de diğer başında dört adet kaptan köprüsü olduğu için halk bu vapurlara "kuleli" vapurlar adını taktı. 813 grostonluktuk. Uzunluğu 55 m, genişliği 13 m, sukesimi 3 m idi. Her biri 800 beygircücünde, 2 adet Sulzer dizel motoru da Fransız yapımıydı. İkisi bir başında, öteki ikisi diğer başında dört uskuru vardı. Saatte 10 mil hız yapıyordu. Ocak 1993'te jandarma dışı bırakılarak satışa çıkarıldı. I:286a.

Kuruçeşme Camii *bak.* Tezkireçih Osman Efendi Camii **Kuruçeşme Camii**
(Bağlarbaşı) I:533c.

Kuruçeşme Gençlik Kulübü 5 Eylül 1946'da, tüzüğündeki ifadeye göre "gençliğin sıhhat ve kuvvetini artırmak, yurt sevgisini yükseltmek" amacıyla kurulmuş spor ve kültür derneği. Merkezi, Kuruçeşme, Tramvay Caddesi, no. 116'daydı. Yönetim kurulu Yani Devletoğlu, Hüseyin Kutay, Etem Er'den oluşuyordu.

Kuruçeşme Mektebi *bak.* Kuruçeşme Akademisi

Kuruçeşme Rıhtımı VI:333c.

Kuruçeşme Üniversitesi *bak.* Kuruçeşme Akademisi

Kurudere II:148c. **Kurukahveci, Ahmet Rıza**

İlgili madde:

Kurukahveci Mehmet Efendi Mahdumları V:129b

Kurukahveci, Hasan Selahattin

İlgili madde:

Kurukahveci Mehmet Efendi Mahdumları V:129b

Kurukahveci, Hulusi

İlgili madde-.

Kurukahveci Mehmet Efendi Mahdumları V:129b

Kurukahveci, Mehmet

ilgili madde:

Kurukahveci Mehmet Efendi Mahdumları V:129b

Kurukahveci Mehmet Efendi Mahdumları *mad. V:129b.*

Kurukavak Camii *bak.* Semiz Ali Paşa Camii

Kuruyazıcı, Hasan I:227c, III:44lc. **Kuruyemişçiler** *mad. V:132c.* **Kuş Çeşmesi**
V:34b. **Kuş Evleri** *mad. V:133a, II: 29a.*

Kuş Kafesi Eski İstanbul evlerinin, ahşaptan ve genel dış görünümü ile çok güzel olanlarına verilen ad. Bu tip evler küçük olmakla birlikte, saçak, pervaz, pencere, cumba, kapı, alınlık süslemeleri, aşı boyaları, pencerelerindeki kafesler ile dantel gibi süslü ve çekici yapıları. Çoğu zaman da varlıklı aileler, evlenip ayrı oturmasına izin vermek istedikleri çocukları için bu tür evler yaptırırlar; kız istemelerde de damat adayının meziyetleri sayılırken "Âmedi odasında kâtip, efendi babası Zeyrek'te kuş kafesi misali ev-ceğinizi de yaptırttı, tepeden tırnağa donatıp döşetti" denilirdi.

Kuşadah Tekkesi *mad. V:134c, II:106c,*

VII:123a.

Kuşadavîlik IV:124c, V:223b, VII:216a. *ilgili maddeler:*

Halvetîlik III:533b

Kuşadah Tekkesi V:134c

Şabanîlik VII:121a **Kuşakçı Hanı** *mad. V:135b.*

Kuşatmalar *mad. V:135c, II:182c, 2ö2c,*

271c, IV:54a, V:201c, VI:46c, 345c. *ilgili maddeler:* Bayezid I ILS1b Boğaziçi
II:266a Fetih III: 302a Haçlı Seferleri III:483a Latin İmparatorluğu
V:197a Mehmed II V:327c

Kuşçu Çarşısı Kuşçular da denen bu pazar yeri, Eminönü'nde, Yeni Cami'nin arkasında, Mısır Çarşısı'nın yanındaydı. Buradaki 8-10 dükkânda kanarya, güvercin, papağan, dolap çalgısı ile türkü söyleyen boğmaklı kuşlar, sülün, tavus, hacıkadın, ispenç, Hint, Gerede, paçalı Varna tavuk ve horozları, dövüş horozları, ispinoz, flurya, iskete, saka kuşları, kuşbazlarca terbiye edilip türlü hünerleri olan başka ötücü kuşlar alınıp satılır; bunlar için kafesçilerin yaptıkları her çeşit kafes de burada bulunurdu. Çarşının yakınındaki kahvelerde İstanbullu ve taşradan gelen kuş tutkunları, horoz dövüştürürler; ötücü kuşları yarıştırlar, bahse tutuşurlardı. Söz konusu yerde günümüzde de kuşçuluk yapılmaktadır.

Kuşcuoğlu, İsmail Zühdü III:254b, V:532a.

Kuşdili Kadıköy'de, kuzey-güney doğrultusunda Kalamış Körfezi'ne akan ve denize vardığı yerde bugün De-reağzı diye anılan yörenin batı kesimini Yoğurtçu, kuzeybatı, kuzey ve kuzeydoğusunu ise çayır olan Kuşdili oluşturur. Burası eskiden kentin en ünlü mesire yerlerinden birisiydi. Bugün üzerinde yeni belediye binası ile İETT Müzesi bulunan ve salı günleri kurulan pazarla hayli hareketlilik kazanmış bir yöredir.

III:346b. *İlgili madde:* Abdülbâki Efendi Tekkesi I:29a

Kuşdili Çayırı *mad. V:139a, IV:332b, VL425c.*

ilgili madde: Kurbağalı Dere V:124a

Kuşdili Havacılık Mektebi Türkiye'de havacılığın öncülerinden olan Veci-hi Bey (Hürkuş), 1923'te marangoz Şaban Efendi ile ilk Türk uçağını İstanbul'da yaptıktan sonra sivil havacılık çalışmalarını Kuşdili'nde açtığı özel okulda başlattı. Burada istekli gençlere havacılık dersleri verildi. Ve-cihi Bey uçak yapma çalışmalarını aynı yerde 1930'lara değin sürdürdü.

Kuşdili Mesiresi V:408b **Kuşdili Sineması** I:540b. **Kuşdili Tiyatrosu** V:139c.

Kuşhane I:102c.

Kuşhane İşi Saray mutfağından İstanbul'a ve taşraya yayılan yemek pişirme ve servis usulü. Sarayda padişah ile valide sultan için, özel küçük tencerelerde pişirilen yemekler, tenceredeki biçimi bozulmadan ters

çevrilerek tabağa boşaltılır, üzerine sahan kapağı kapatılarak servise hazırlanırdı. Bu tarz pişirmede kullanılan tencereler "kuşhane" denen küçük bakır kaplardı. Bu nedenle halk arasında da küçük tencerelere kuşhane deniyordu.

Kuşlu Saray I:465b. **Kuşluk Bahçesi** I:517a.

Kuşluk Hamamı *bak.* Nişancılar Hamamı

Kuşluk Taamı Osmanlı sarayında yenilen öğünlerden birinin adı. Sarayda iki öğün yemek yenilir; bunlardan ilkinde "kuşluk taamı", ikincisine de "akşam taamı" denilirdi. Kuşluk taamı sabahleyin erkenden, akşam taamı ise ikindi namazından sonra yenirdi.

Kuşoğlu, M. Zeki III:447c.

Kuştepe Şişli İlçesi'nde semt ve mahalle. Mecidiyeköy'ün kuzeyine düşer. Güneyinde Ermeni, Rum ve İtalyan Yahudi mezarlığı bulunmaktadır. Kuştepe Mahallesi Mecidiyeköy, Şişli Merkez, İzzet Paşa Çiftliği mahalleleri ve Kâğıthane İlçesi'yle çevrilidir. 1950'ler-

de bir gecekondulu semti olarak oluşmaya başlamıştır. Mahallenin nüfusu (1990) 15.917'dir. II:514a, III:382c, 410a.

Kut, A. Turgut V:28c, VI:6a.

Kut, Halil (Paşa) II: 128a, IV:454b.

Kut, Tevfik V:169b, VII:375c.

Kutbay, Akagündüz VII:350b.

Kutlar, Onat (1936, Gaziantep -1995, İstanbul) Yazar, sinema eleştirmeni. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakülte-si'nde okudu. Paris'te felsefe öğrenimine başladı; dergilerde şiir ve öyküler yazdı. *İshak* adlı kitabıyla 1960'ta Türk Dil Kurumu Hikâye Ödülü'nü aldı. İstanbul'da Türk Sinematek Der-neği'nde kurucu ve yönetici olarak aktif rol oynadı. Ferit Edgü'nün bir uzun hikâyesinden yola çıkarak *Hakkâri'de Dön Mevsim* adlı sinema uyarlamasını yaptı. 1984 ve 1985'te *Düşün* dergisinde yayımladığı yazılarını *Yeter ki Kararmasın* ve *Sinema Bir Şenliktir* adlı kitaplarda topladı. Bir kısım şiirlerini topladığı *Peralı Bir Aşk İçin Divan* (1981) adlı bir şiir kitabı da bulunmaktadır. Taksim'deki Cafe Opera' ya konulan bir saatli bombanın patlamasıyla ağır yaralandı, hastanede öldü.

II:448a, VII:9b. **Kutlu, Ayla** II:447c. **Kutlubey Köyü** I:518b. **Kutluğ, Fikret** IV:249c, VII:350b. **Kutman, Hüseyin** VLSOc. **Kutman, Perran** (Kanat) VLSOc,

VII:323c.

Kutmani, Ferid V:140a. **Kutmani, İskender** *mad. V:140a*, 538c.

Kutnu Başlangıçta yalnızca pamuktan, sonraları ipekle karışık olarak dokunan adaş türünde desenli kumaş. "Kut-ni" de denilirdi. Dokunduktan sonra

tahta tokaçlarla dövölerek yumuşatılan bu kumaşın Bağdat, Bursa ve Şam kutnusu diye anılan çeşitleri de vardı. Osmanlı döneminde kadın ve erkekler için entari dikiminde kullanılmış; İstanbul'da ve diğer büyük kentlerde döşemelik olarak da yaygınlık kazanmıştır.

Kutsal Emanetler *mad. V:140b, I:35c, VI:498a, VII:287a.*

ili maddeler:

Hırka-i Saadet Ziyareti IV:67b Hırka-i Şerif Camii IV:68a Sancak-ı Şerif VL449b
Topkapı Sarayı VII:280c **Kutu Bar** II: 58a.

Kutu Fabrikası Derneği 30 Aralık 1946' da İstanbul'da kuruldu. Tüzüğünde amacı işyerindeki işçilerin çıkarlarını korumak ve işçiler arasında her türlü yardımlaşmayı sağlamak olarak belirtiliyordu. Merkezi fabrikadaydı. Sendikalaşmaya doğru adımların bir baş-

langıcıydı.

Kutucu Han II:330c.

Kutucular Eski bir esnaf kolu olan kutucular, Eminönü'nde Kantarcılar Çarşısı'nın yanında toplu olarak bulunmaktaydı. Burada ağaçtan, tahtadan çeşitli eşya ve araç yapılmaktaydı. Fırın kürekleri, yemek tablaları, seyyar satıcı (helvacı, yufkacı, lokmacı vb) tablaları, şeker, tadı, helva kutuları, aktarlara mahsus ilaç kutuları, börekçi, gözlemeci, pideci esnafı için cam kapaklı, davul biçimli kapalı tablalar yapılmaktaydı. Bu geleneksel işkolu faaliyetini bugün de aynı adı taşıyan caddede sürdürmektedir.

Kutup İbrahim Efendi Mescidi *bak. Kadı Mescidi*

Kuva-yı Havaiye IV:21c. **Kuva-yı İnzibatiye** V:351c. **Kuva-yı Milliye** V:351c

Kuyruklu Yıldız Her 76 yılda bir dünyaya yakın geçen ve keşfedicisinin adını taşıyan Halley Kuyruklu Yıldızı' nın 1910'daki geçişi öncesinde dünyada ve Türkiye'de görülmedik bir korku yaşanmış, Halley'in milyonlarca kilometre uzunluğundaki kuyruğunun dünyaya çarpacağı konusunda iddialar ortaya atılmıştı. İstanbul'da ise özellikle mahalle kadınları, akıl erdiremedikleri kuyruklu yıldız, saçlı bir melek olarak algılamışlar; kıyametin kopacağını sanarak yakarışlarda bulunmuşlardı. İstanbul'un kenar mahalle yaşamını romanlarında işleyen Hüseyin Rahmi Gürpınar *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç* adlı romanında İstanbul kadınlarının bu korkusunu ve onlara bilimsel açıklamalar yapmaya kalkışan genç İrfan Galib'in kendisini dinleyenlerden Feriha ile aşkını anlatmıştır.

Kuyucu Murad Paşa Külliyesi *mad.*

V:142b, I:498b. Kuyumcular Hant IV:426b.

Kuyumcular Kârhanesi Mescidi Eminönü ilçesi'nde, Beyazıt'ta, Çakmakçılar Yokuşu'nda olduğu bilinen 16. yy'a ait bu mescit 18. yy'da yıkılarak

yerine bir han yapılmıştır. Hakkında başka bir bilgi bulunmamaktadır.

Kuyumculuk *mad. V:144c.*

Kuzey Deniz Saha Komutanlığı

L262a, 549c, IIL305b, IV:401c.

Kuzey Haliç Kolektörü ve Tüneli

II:496c, IV:236a.

Kuzguncuk *mad. V:145c, IL309c, III:405a, IV:534b, VII:501a.*

ilgili maddeler: Ahmed Efendi Çeşmesi I:122a Boğaziçi IL266a Fethi Ahmed Paşa Yalısı IIL299a

Krikor Lusavoriç (Surp) Kilisesi V:108c

Nakkaştepe Mezarlığı VT:31c

Kuzguncuk İskelesi

270

271

Külliyeler

Üryanîzade Mescidi VTI:342c **Kuzguncuk İskelesi** IV: 204a. **Kuzguncuk Korusu**
bak. Fethi Paşa

Korusu

Kuzguncuk Panayırı Her yıl 27 Temmuz' da başlayan ve üç gün süren bu panayır, Rumların Ayios Pantaleymon Kilisesi Ayazması gününe denk getirilir ve çok rağbet görürdü.

Kuzguncuk Vapuru Şehir Hatları işletmesi yolcu vapuru. 19öO'ta, İskoçya, Glasgow'da, Govan-Fairfield tezgâhlarında inşa edildi. Birbirinin eşi olan 9 yolcu vapurundan İstanbul'a ilk gelenler, eşi Kanlıca ile bu vapur oldu. İsmi taşıdığı iskelede yapılan törenden sonra hizmete girdi. 781 grostonluktu. 1.952 yolcu almaktadır. Uzunluğu 69,9 m, genişliği 13,6 m, sukesimi 2,6 m'dir. Her biri 800 beygircüğünde, 2 adet 3 genişlemeli buhar makinesi vardır. Kazanı akaryakıtla ısıtılmaktadır. Çift uskurlu olup saatte 15 mil hız yapmaktadır. Daha çok Köprü-Haydar-paşa-Kadıköy ile Köprü-Adalar-Yalova arasında çalışmaktadır.

Kuzu Kesme Yasağı Seyyid Mehmed Paşa'nın sadrazamlığı sırasında (1779-1781) konulan yasak gereği, hıdrellezden önce İstanbul'a kesilmiş veya canlı kuzu getirilmesi, kentte kuzu kesilmesi önlenmeye çalışıldı. Kuzu eti yemek için hıdrellezi beklemek durumunda kalan İstanbul halkı, önceye oranla hıdrellezi daha coşkulu kutlamaya, kuzu yemek, kuzu ziyafetlerine katılmak için mesirelere gitmeye başladılar.

Küçük Abdullah Baba Tekkesi *bak.* Perişan Baba Tekkesi

Küçük Ağa Hamamı Eminönü İlçesi'nde, Sirkeci-Salkımsöğüt'te, Karaki Hüseyin Camii'nin arkasında Kargılı So-kağı'nda bulunuyordu. Banisi Darüssaade Ağası Abbas Ağa'dır (ö. 1672' den sonra). Pek çok hayır eseri olan Abbas Ağa Laleli'de de bir çifte hamam yaptırmıştır. 17. yy'ın ortalarına ait olan Küçük Ağa Hamamı bir tek hamamdı. Evliya Çelebi, bazı diğer tek hamamlarda olduğu gibi bunumda yanlış olarak "çift taraflıdır" diye zikreder. Eski plan ve krokilerden anlaşıldığına göre; planı yamuk biçiminde olan'so-yunmalık kısmı çift katlı olarak düzenlenmişti. Ahşap bir merdivenle altı kabinli şirvana çıkılmaktaydı. Girişe dik vaziyette uzanan ılıklik bir çapraz tonoz ve kubbecikle örtülü, yandaki asimetrik mekânlar hela ve halvetti. Tek kubbeli, enlemesine dikdörtgen planlı sıcaklık dokuz kurnalı olup, bir göbektaşı vardı. 1979'a kadar işlevini sürdüren hamam, daha sonra terk edilmiş, bir süre harap halde kaldıktan sonra yıktırılmıştır. Bugün yelinde apartmanlar bulunmaktadır.

I:7b. Küçük Ayasofya Camii *mad. V:146c,*

c, II:255a, 347a, 480a, IV:367a, V:19b. 146e, VI:49c, VII:495c. *İlgili madde:*

Kapı Ağası Hüseyin Ağa Türbesi IV:431a

Küçük Ayasofya Tekkesi *mad. V:149a.* VII: 123a, 175c.

Küçük Çeşme Edirnekapı'da, Neslişah Camii'nin yakınındadır. 1074/1663'te inşa edilmiştir. Asıl şeklini kaybetmiştir. Sıva ile örtülü bir duvarda sivri bir kemer ile bozulmuş bir aynataşından ibarettir. Teknesi ve setleri bozulmuştur.

Küçük Çiftlik Parkı VI: 150a.

Küçük Çukur Han *bak.* Rüstem Paşa Hanı

Küçük Efendi Külliyesi *mad. V:150a.*

Küçük Efendi Tekkesi VII:239c. *İlgili madde:* Küçük Efendi Külliyesi V:150a

Küçük Galeri VI:437a.

Küçük Hamam Üsküdar'da, II. Mehmed (Fatih) ve II. Bayezid dönemi ricalinden Kara Davud Paşa'nın (ö. 1505) yaptırdığı külliyenin bir parçası olarak inşa edilmiştir. Hamamın yeri ve mimarisi tam olarak bilinmemektedir.

Küçük İsmail Efendi *bak.* İsmail Efendi (Küçük)

Küçük Kagir Tiyatro III:60b.

Küçük Levent Çiftliği Köşkü Dolma-bahçe'de, İnönü Stadyumu'nun bulunduğu düzlükten Maçka'ya doğru yükselen yamaçta yer almaktadır. II. Selim döneminden (1566-1574) beri hanedana ait bahçelerin bulunduğu bu yamaçta, aşağı yukarı aynı yerde daha önce başka köşkların inşa edildiği bilinmektedir. III. Selim döneminde (1789-1807) bugünkü

Levent semtine adını veren Büyük Levent Çiftliği tesislerinden ayırt edilmesi için bu yapıya Küçük Levent Çiftliği Köşkü dendiği anlaşılmaktadır. Bugünkü bina 19. yy'm ortalarına ya da Abdülaziz döneminin (1861-1876) başlarına aittir. Abdülaziz'in oğlu Şehzade 'Yusuf İz-zeddin Efendi'ye (ö. 1916) tahsis edilen yapının önündeki düzlükte Cumhuriyet döneminin ünlü eğlence yerlerinden Küçük Çiftlik Gazinosu kurulmuş, 1960'lara kadar çalışan gazino daha sonra yerini bugünkü lunaparka terk etmiştir. Uzun süre adı geçen gazinonun idare binası olarak kullanılan, 1994'te onarım gören köşk yüksek bir sete oturmaktadır. Vadi yönünden üç, set üzerinden ise tek katlı olan kagir köşk yarım sekizgen planlı bir çıkma ile bunun gerisindeki dikdörtgen planlı bir kanattan oluşur. Ampir üslubunu yansıtan cephelerde herhangi bir bezeme görülmez. İkinci kat çıkmasının yuvarlak kemerli pencereleri dışında kalan bütün diğer pencereler dikdörtgen açıklıklıdır.

Küçük, M. Kemal *mad. V:152a, II:527a.*

Küçük Mahfel Cemiyeti 6 Ağustos 1925'te, Beyoğlu Levantenler! tarafından sosyal, kültürel, eğlence faaliyetleri amacıyla kurulmuş kulüp. Merkezi Beyoğlu'nda, İstiklal Caddesi, Hoz-zapolo Apartmanı, no. 4'teydi. Yöneticileri Zira Benson, Albert Tiyano, İsak Modiyano, Davut Samandan, Jak Danun, Yako Toledo'ydu.

Küçük Mecidiye Camii IV:101b, 103a, VI:65c.

Küçük Mevlit Eskiden daha çok kadınlar arasında Arabi ayların dördüncüsü olan rebiyülahıra verilen ad. Bu ayda doğan erkek çocuklara Mevlit adı verilmesi eski bir gelenektir.

Küçük Mustafa Paşa Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Abdi Subaşı, Müftü Ali, Haydar, Haraçç'ı Kara Mehmet ma-halleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.888'dir.

Küçük Opera IL231a. **Küçük Pazar** IV:118a.

Küçük Piyale Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Kulaksız, Kaptan Paşa, İstiklal, Sururi, Yahya Kâhya, Cami-i Kebir ve Kadı Mehmet mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.633'tür.

II:221a.

Küçük Piyale Paşa Camii Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Büyük Piyale Paşa Camii civarındadır. Yapı 1560'a doğru Piyale Paşa tarafından yaptırılmıştır. Vakfiyesi 1564'te düzenlenen cami *Hadîka'du* duvarları kagir, ça-v tısı ile son cemaat yeri ahşap, dört pencere, kulübecik şeklinde şerefeli ve bir sütun şeklinde minareli olarak

C tanımlanmaktadır. Yakın geçmişte yıktırılarak orijinalinden tamamen farklı yüksek bir girişten sonra kare planlı ve tek kubbeli olarak yenilenmiştir.

IV:481b. **Küçük Safran Hanı** IV:426c.

Küçük Sahne *mad. V:152b, I:199a, c, 441a, IV:270c.*

Küçük Sanayi *bak. Sanayi*

Küçük Sanayi Siteleri *mad. V:153a.*

Küçük Yalı II:206c.

Küçük Yeni Han *mad. V:154b, II:331a, III:161b, V:274c.*

Küçük Zabit ve Numune Taburu

I:353b.

Küçükandoniadis, Lefter *mad. V:154c, III:287a.*

Küçükarmutlu *mad. V:155a, III:384c.*

Küçükayasofya Eminönü İlçesi'nde semt. Sultanahmet'in güneyinde, Cankurtaran ile Kadirga arasında yer alır. Eski bir Bizans kilisesinden dönüştürülmüş cami ve tekke semte adını vermiştir. Küçük Ayasofya Mahalle-si'nin nüfusu (1990) 5.304'tür.

İlgili maddeler: Buhara Tekkesi II:325b'

Çardaklı Hamam II:471a

Kapı Ağası Hüseyin Ağa Türbesi IV:431a

Küçükayasofya Hamamı *bak. Çardaklı Hamam*

Küçükbakkalköy *mad. V:155b, II:514a. Küçükbebek II:110a. Küçükcamhca VII: 501 a. Küçükçamhca Korusu* *bak. Korular Küçükçamhca Suyu IV:508c.*

Küçükçekmece *mad. V:156c, II:228b,*

III:384c, IV:144b, VII:498b. *İlgili madde-*

Region VI:312b **Küçükçekmece Gölü** *mad. V:158b,*

III:413a, V:156c, 159a.

İlgili madde: Samlar Bendi VII: 135a

Küçükçekmece İlçesi *mad. V:159a, IV:137b, 138b, VII:498b.*

İlgili maddeler: Ambarlı I:235b Cennet Mahallesi II:408c Halkalı III:524b İkitelli IV:148c Kanaya IV:406a Küçükçekmece V:156c Küçükçekmece Gölü V:158b Yarımburgaz Mağarası VII:440a **Küçükçekmece Nükleer Araştırma Merkezi** IV:412b.

Küçükköy Gaziosmanpaşa İlçesi'nde semt. Eski Edirne yolunun TEM Oto-yolu'na yakın yöresinde, asfaltın kuzeyinde, Karadeniz ve Barbaros mahalleleri yer alır. Güneyindeki semt ise Küçükköy olarak bilinmektedir. Şemsi Paşa, Kocatepe mahallelerine komşudur.

III:382b, 385b. **Küçüklanga III:9b, ila.**

Küçükmustafapaşa *mad. V:160a, I:113b, II:67c, 398c, 428b, III:502a.*

İlgili maddeler: Âdile Sultan Mektebi L83a Ayakapı I:436b

Kücükmustafapaşa Hamamı *bak.* Havuzlu Hamam

Küçükpazar *mad. V:l60c, IIL502a, VH:333a.*

ilgili maddeler: Ali Paşa Hanı I:196c Hoca Hamza Mescidi IV:80c Kantarcılar Mescidi IV:417c Üç Mihraplı Cami VII: 333a **Küçüksu** *bak.* Göksu

Küçüksu Camii Üsküdar İlçesi'nde, Kan-dilli-Göksu caddesinde, Kandilli Mezarlığı'nın yakınındadır. 1975'te yapılmış olan cami tek kubbe altında top-

lanmış bir harim ve üç kubbeli bir son cemaat yerine sahip, on sekiz pencereli ferah bir camidir. Küçüksu'nun asıl eski camii kasrın girişinin tam karşısında bulunuyordu. Mihrişah Valide Sultan (ö. 1805) tarafından kagir duvarlar üzerine ahşap çatılı olarak inşa ettirilen bu cami 1956'da yıktırılmıştır.

Küçüksu Çeşmesi *mad. V:l61a, 111:41 Ib.*

Küçüksu Kasrı *mad. V:l62a, I:23a, 230b, 240a, II:38b, III:69b, 41 Ib, V:53c, 16la, VI:66b, 463b, VII:420a.*

Küçüksu Kasrı Selsebili VL518b.

Küçüksu Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Bahçeli Evler, Kuleli, Kandilli mahalleleri ve Beykoz İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.499'dur.

Küçüksu Mesiresi I:26a, V:407c. **Küçüksu Plajı** *mad. V:l62c, L226c.* **Küçüksu Vapuru** *mad. V:l63b, IV:100a.* **Küçükyalçm, Dora** IV:357b. **Küçükyalı** *mad. V:l63b, VII:498c. ilgili madde-.*

Brias Sarayı IL322c **Küçükyalı Mezarlığı** V:445a. **Küçükyalı Namazgahı** VL44a. **Küçükyalı Öğretmen Lokali** VI: 191 c. **Küçükyazıcı Sokağı** I:4c. **Küçümen, Zihni** VII:146b, 323c.

Küfelik Kendini kaybedecek kadar içtiğinden eve gidemeyenler için kullanılan eski bir söz. Eski meyhanelerin önünde bu hizmet için küfeciler bekler; birçok ayyaşın evini bilen bu kimseler, sarhoşları küfeye oturtarak evlerine kadar götürürlerdi. İstanbullu ünlü ayyaş ve fıkra tipi Bekri Mustafa'nın küfe ile ilgili birçok fıkrası bulunmaktadır.

Kül Fukarası İstanbul'da sık sık çıkan yangınlar, zengin veya yoksul, evi konağı yanan herkesi bir anda eşitler ve sokakta bırakırdı. Evleri, eşyaları yanıp kül olduğu için bunlara kül fukarası ya da yangın felaketine uğrayanlar anlamında harikzedegân denir, kampanyalar başlatılarak yeniden ev bark sahibi olmaları için çalışılırdı.

Küley, Müfide IV:356c. **Külhanbeyi Edebiyatı** *mad. V:l64a.* **Külhanbeyleri** *mad. V:l64c. İlgili madde-.*

Külhanbeyi Edebiyatı V:l64a **Külhânî-i Layhâr** V:l64c. **Külliyeler** *ilgili maddeler:* Abdülhamid I Külliyesi L3öa

Ahmediye Külliyesi I:136a

Altunizade Külliyesi I:230c

Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi I:236b

Âşık Paşa Külliyesi I:364c Atik Ali Paşa Külliyesi I:403c Atik Valide Külliyesi I:407c

Aziz Mahnıud Hüdâî Külliyesi I:507b

Bâlâ Külliyesi II:6b Bayezid Külliyesi II:87a Bayram Paşa Külliyesi II: 100a Cafer Paşa Külliyesi II:367c Cerrah Mehmed Paşa Külliyesi

Çinili Külliyesi II:519c

Çorlulu Ali Paşa Külliyesi II:527c

Damat İbrahim Paşa Külliyesi II:547c

Davud Paşa Külliyesi IIL7a Dırağman Külliyesi III:49b Eyüb Sultan Külliyesi III:237a Fatih Külliyesi III:265c Feyzullah Efendi Külliyesi III:308b Gazanfer Ağa Külliyesi III:375c Hacı Beşir Ağa Külliyesi III:469c Hacı Evhad Külliyesi III:479b Hafız Ahmed Paşa Külliyesi III:492a Haseki Külliyesi IV:4c Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi IV:43c Hüsrev Paşa Külliyesi IV: 1 09a İskender Paşa Külliyesi IV: 207a Kara Ahmed Paşa Külliyesi IV:437a Kılıç Ali Paşa Külliyesi IV:457a Koca Mustafa Paşa Külliyesi V:30c Koca Ragıb Paşa Külliyesi V:34c Köprülü Külliyesi V:89a Kuyucu Murad Paşa Külliyesi V:142b Küçük Efendi Külliyesi V:150a Laleli Külliyesi V:190c Mahmud Paşa Külliyesi V:268c Mehmed Ağa Külliyesi V:355c Merkez Efendi Külliyesi V:396b

Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi V:402a

Mihrimah Sultan Külliyesi (Edirne-kapı) V:454a

Mihrimah Sultan Külliyesi (Üsküdar) V:456a

Mihrişah Valide Sultan Külliyesi V:459b

Murad Paşa Külliyesi V:518a Nakşidil Sultan Külliyesi VI:41a Nuruosmaniye Külliyesi VL100a Piri Mehmed Paşa Külliyesi VL251a Piyale Paşa Külliyesi VI:254c Seyyid Hasan Paşa Külliyesi VL543c Sinan Paşa Külliyesi (Beşiktaş) VII: 2c

Sinan Paşa Külliyesi (Çarşıkapı) VII:4a

Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi

Küllük Kahvesi

272

273

Lata

(Eyüp) VII:31c

Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi (Kadırga) VII:32a

Sultan Ahmed Külliyesi VII: 55a Sultan Selim Külliyesi VII:62a Süleymaniye Külliyesi VII:96b Şah Sultan Külliyesi VII: 127a Şehzade Külliyesi VII: 152a Şemsi Paşa Külliyesi VII:157c Şeyh Vefa Külliyesi VII:173c Yeni Cami Külliyesi VII:464c Yeni Valide Külliyesi VII:468a Zal Mahmud Paşa Külliyesi VII: 542a

Küllük Kahvesi *mad. V:169a, I:6a,*

IL185b, 187b, 187c, 244c. **Kültür Basımevi** III:183b.

Kültür Mahallesi Beşiktaş İlçesi'nde yer alır. Ortaköy, Akatlar, Bebek, Arnavut-köy ve Kuru Çeşme mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.778'dir.

IL166a. **Kültür ve Sanat Ürünleri Ticaret AŞ**

VII:210b.

Kültür ve Tabiat Varhklarını Koruma Kurulu *mad. V:169c, I:139a, II:292a, III:236b, VIIOb, 170b, 392a, VII:487a.*

ilgili maddeler:

İstanbul Eski Eserleri Koruma Encümeni IV:222b

Kayserili Ahmed Paşa Konağı IV:511c **Kümeevler** III:383a. **KüpeU, Erdal III 18a.**

Küplü Meyhane Galata'nın izbe köşelerinden birinde ayaktakımdan kimselerin devam ettiği eski bir meyhane. S. M. Alus'a göre Arkadi Sokağı'nda bulunan bu meyhane, küpte saklanmış rakı sattığı için bu adla anılmış, daha sonra genelleşen bu söz aynı tarz meyhaneler için de kullanılır olmuştur. Küplü meyhane, eski Galata batakhanelerinin en ünlülerinden biriydi. Bu meyhanelerin müdavimlerine küplü takımı denirdi.

Küplüce Camii Üsküdar İlçesi'nde, Bey-lerbeyi'nde, Küplüce Sokağı'ndadır. Cami 1327/1909 tarihlidir. Minaresini Fatma Remziye Hanım yaptırmıştır. Avlusunda şadırvan ve bir kuyu bulunmaktadır. Cami kagir, çatısı ahşap ve kiremit kaplıdır. Minberi ve müezzin mahfili ahşaptır.

Küplüce Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Beylerbeyi, Havuzbaşı, Kiraz-litepe, Ferah, Emniyet, Burhaniye ve Abdullah Ağa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.399'dur.

II:200b, VII:501b. **Küplüce Mezarlığı** V:445a. **Kür, Pınar** II:448b.

Kürdî Hotoz Eski kadın başlıklarından hotozun bir çeşidi. Kürt kadınlarının başlarına sardıkları sargılara benzediği için bu adla anılmıştır.

II:501c.

Kürdistan TeaU Cemiyeti VII: 19a. **Kürek** *mad. V:170c, VII:41c.*

Kürekçiler Galata'da Balık Pazarı yanında küçük bir çarşı olup burada kalyon,

çektiri, kadirga türü gemilerle ala-bana kayıklarına kürekler yapıyordu. Galata surlarının aynı yerdeki deniz kapısı da Kürekçiler Kapısı olarak anılıyordu.

Küreman, Eleni VL354b. Kürkcüyan, Rupen III:182c.

Kürkçü Hanı *mad. V:171b, 50b, 274a. Kürkçübaşı Camii* *mad. V:172a.*

Kürkçübaşı MahaUesi Fatih ilçesi'nde yer alır. Hobyar, Keçi Hatun, Çakır Ağa, Yalı ve Kasap İlyas mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.777'dir.

Kürkçübaşı Mescidi Eminönü İlçesi'nde, Kumkapı dışında olduğu bilinen ve bugün hiçbir izi kalmamış olan yapının banisi Kürkçübaşı Süleyman Ağa'dır. *Hadîka'âs.* "Kumkapı Mescidi" diye anılan bu mescidin mimarisi hakkında bilgi bulunmamaktadır.

VI:334a. _

Kürkçübaşı Mescidi (Topkapı) *mad. V:172b, VII:459a.*

Kürkçübaşı Sokağı Çeşmesi Aksaray' da, Küçüklanga civarında, Kürkçübaşı Külhanı Sokağı'nda yer almaktadır. 1145/1732'de inşa edilmiştir. Kesme taştan, klasik üslupta yapılan çeşmenin hazne sıvası dökülmüş, bir sıra taş, iki sıra tuğla ile örülmüş duvarı ortaya çıkmıştır. Teknesi toprak altında kalmıştır. Kitabesi kısmen tahrip olmuştur.

Kürsü Şeyhleri "Katar şeyhleri", "selatin şeyhleri" de denen ve İstanbul'daki selatin camilerde cuma vaazları veren hocalar. Osmanlı döneminde hutbeler Arapça okunduğu için hutbe konularının namazdan sonra vaazlarla cemaate anlatılması gelenektir. Bu görevi, padişahların yaptırdıkları büyük camilerde yerine getiren vaizler, kendi aralarındaki bir kıdem sıralaması ile kürsü şeyhleri sanını taşımaktaydılar. Bunların en kıdemlisi Ayasofya kürsü şeyhiydi. Onu aşağıya doğru Sultan Ahmed, Süleymaniye, Bayezid, Fatih, Sultan Selim ve Eyüp Sultan kürsü şeyhleri izlemekteydiler.

V:297b. **Kürt Teavün Cemiyeti** VII: 19a.

Kürtler I:497a, VII: 19a.

Küşad Merasimi II. Mahmud'un (hd 1808-1839) yeni yapılan kışla, mektep, köprü vb'nin açılışlarına katılmasıyla son dönem Osmanlı gelenekleri arasında yer alan ve alayları hatırlatan törenler. Tanzimat'ın ilanından (1839) sonra küşad merasimleri da-

ha da önem kazandı. Yeni açılan okullara, hizmete giren kamu yapılarına padişah, sadrazam, nazırlar, tören birlikleri, mızıkacı takımları gitmekte, halkın da toplanmasıyla gündeminde dua, padişahın "nutk-ı hümayun" denen söylevinin okunması, marşlar çalınması bulunan açılış törenleri yapılmaktaydı. Küşad merasimleri İstanbul'a koşturularak vilayet ve kaza merkezlerinde de yapılmaya başlandı.

Kütükoğlu, M. S. V:322a. **Kütüphane-i İctihad** VII:449a.

Kütüphane-i Umumi-i Osmani *bak.* Beyazıt Devlet Kütüphanesi

Kütüphaneler *mad. V:172b, III:138b. ilgili maddeler:*

Ahmed III Kütüphanesi I:115b Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi

Âşir Efendi Kütüphanesi I:3ö8c Atatürk Kitaplığı I:385b Atıf Efendi Kütüphanesi
I:399a Ayasofya Kütüphanesi I:459c Aziz Berker Halk Kütüphanesi
I:504a

Bakırköy Halk Kütüphanesi I:557b Beyazıt Devlet Kütüphanesi II: 189a

Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi

II:290a

Esad Efendi Kütüphanesi III:198b

Hacı Selim Ağa Kütüphanesi III:478b

Hakkı Tarık Us Kütüphanesi III:496a

Hasan Hüsnü Paşa Tekkesi, Kütüphanesi ve Türbesi III:563c

İl Halk Kütüphanesi IV:156b İstanbul Kitaplığı IV: 229a

İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi IV:250b Kadın Eserleri Kütüphanesi ve
Bilgi Merkezi IV: 348a

Köprülü Kütüphanesi V:90c Millet Kütüphanesi V:463a

Mirzazade Camii ve Kütüphanesi

V:475a

Murad Molla Tekkesi ve Kütüphanesi V:516c

Nuruosmaniye Kütüphanesi VI: 1 04a Ragıp Paşa Kütüphanesi VI:297b Süleymaniye
Kütüphanesi VII: 104a Şehit Ali Paşa Kütüphanesi VII:146c

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi VII:293a

Veliyüddin Efendi Kütüphanesi VTI:378b

Kyriakides (Mimar) *İlgili madde-*. Milli Reasürans Ham V:463c

La Constitution IV:422b.

La Vera Luz (Gerçek Işık) VII:399c.

Labder Tiokinyan III:189b.

Laç, Abdurrahman Şeref (1908, Prizren -1982, İstanbul) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. İstanbul Belediyesi Meclis Kava-nin Encümen başkanlığı, yazarlık ve serbest avukatlık yaptı. 13. ve 14. dönem (1965-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Laçın, Berna IV:527c. **Ladinatzi, Bedros** III:182b. **Lafontaine, James** III:345b.

Lâga, Mehmet Ali *mad. V:177a, III:82b.*

Lagari Mehmed Efendi Tekkesi *bak.* Taşlıburun Tekkesi

LaGro, H. E. IV:87a

Lagün III:78c.

Lağımçı Kışlası III:355c, VI:510c.

Lahana Çeşmesi II:486c.

Lahanah Çeşme *bak.* Mustafa Paşa Çeşmesi

Lahanodrakon, M. IV:154b. **Lahitler Müzesi** I:308c

Lakerda *mad. V:177b.*

Lala Şehzadelerin maiyetinden, güvenilir, ilim ve erbab sahibi görevli. Şehzadelerin, bir yaşında süttten kesilişinden itibaren, maiyetlerine hasodalıla-rından bir başlala atanırdı. Ayrıca atanan "ağa" adında üç lala ve başlala şehzadelerin yetişmesinde rol sahibi kişilerdi. Ayrıca şehzadelerin valilikleri sırasında, lalalar, onların işlerini yürütürlerdi. Saraydaki acemilerin eğitimi ve danışmanlığı ile ilgili memurlara da lala denirdi. Bazen üç-dört aceminin bir lala eğitimine verildiği olurdu. Şehzade lalalarından pek çok vezir ve sadrazam olan vardır.

Lala Hayreddin Mescidi *bak.* Acem Ağa Mescidi

Lala Mustafa Paşa Türbesi *mad. V:178a, III:241a, 252b.*

L'album bizantino VII:319b. **Lale** *mad. V:178a, II:510c, V182b.*

İlgili madde: Çırağan Eğlenceleri II:501a

Lale Bahçesi III: 173a

Lale Bayramı III:171b.

Lale Çeregânı I:476a.

Lale Devri *mad. V:182b, I:2a, 28a, 46b, 476a, II:36a, 61b, 169c, 345b, 501b, 509a, 546b, 548b, III:119b, 142a, 324c, 509a, IV:45b, 48b, 126b, 132c, 381a, 382a, 416c, 436c, 538b, V:187a, 211c, 355b, 383b, 407b, 434a, 548c, 560b, VI:56b, 493b, VII:415c, 486b, 519a, 541b.*

ilgili maddeler:

Lale V:178a

Nedim VI:60c

Patrona Halil Ayaklanması VL231b

Sa'dâbâd VL385b

Sa'dâbâd Camii VI:386b **Lale Film** III:320b. **Lale Sineması** (Bakırköy) I:540c. **Lale Sineması** (Beyazıt) I:540c. **Lale Sineması** (İstiklal Caddesi) *mad.*

V.-185c, VII:9b. Lale ve Nerkis Hanımlar *mad. V:186b,*

VI:69a, 264a.

LaleU *mad. V:187a.*

İlgili maddeler:

Amastrianon Fortumu I:234b

Balaban Ağa Mescidi II:9b

Bodrum Camii II:263b

Bodrum Camii Sarnıcı II:264c

Çukur Çeşme Hamamı II:537c

Filadelfion III:317a

Kâtip Kasım Camii IV:492a

Koca Ragıp Paşa Külliyesi V:34c

Koska V:75b

Laleli Baba Türbesi V:189c

Laleli Külliyesi V:190c

Ragıp Paşa Kütüphanesi VL297b

Tayyare Apartmanları VII:228a **LaleU Baba** III:235c *ilgili madde:*

Laleli Baba Türbesi V:189c

Laleh1 Baba Türbesi *mad. V:189c, 187a, 190c.*

LaleU Camü *bak.* Laleli Külliyesi **LaleU Çeşme** I:330b, V:190c. **LaleU Hamamı** II:537c.

LaleU KülUyesi *mad. V:190c, I:498b, II:64c, 185b, IV:101a, 103a, 166a, 539b, V:134c, 167a, 187a, 368a, 548c, VL509a. ilgili madde:* Taş Han V:192c

LaleU Suyolu III:525c.

Lalezar IV:384a.

La'U Efendi (ö. 1598, Reisülküttab)

VII:16b.

La'lî Hacı Mustafa Efendi Çeşmesi

mad. V:193a.

La'lî Mustafa Ağa Namazgahı VI:44b.

La'lîzade Abdülbâkî *bak.* Abdülbâkî (La'lîzade)

La'lîzade Abdülbâkî Efendi Tekkesi

bak. Kalenderhane Tekkesi

La'İter Hanım (ö. 1878) IV:470c.

Lamartine, Alphonse de

mad. V:193b, I:48b, 206a, IV:IIIc, VI:54la.

Lambert, Jacques H. *mad. V:194b, I:90a, II:279c, III:153c, IV:162c, 336c, VI:266a, 286b.*

Lamiî Çelebi (ö. 153D I:120c, VI:33b. **Langa** *mad. V:195a, I:34b, VII:497a. ilgili maddeler:*

Bostanlar II: 309a

Eleutherius Limanı III:153a

Theodosius Limanı VII:263a

Yenikapı VII:476a

Langa Özel Rum İlkokulu VII:245c. **Langa Yenikapısı** VII:476b. **Langevin, Marc** V:413b. **Langoso, Leonardo** I:494a. **Languschi, Jacopo** V:328c.

Lapçin Gaytanla bağlanan, meste benzeyen ancak ondan uzun konçlarıyla ayrılan eski bir ayakkabı türü. Ağzı, kısa bir çizme gibi baldıra kadar çıkan lapçinler, baldır üstünden bağlanır ve daima kundura ile giyilirdi. Bu yüzden bu ikiliyi anlatmak amacıyla lap-çin-kundura deyimini kullanılmıştır.

Lapçinciyan, Teotik (1873, İstanbul -1928, Paris) Araştırmacı. İstanbul Ermenilerinin tarihi ve kültürü hakkında çok önemli iki eserin yazarıdır. Birincisi, 1907-1929 arasında yayımladığı *Amenun Daretzuytzı* (Herkesin Salnamesi) adlı yıllıktır. İkincisi ise, *Dib u Dar* (İst., 1912) (Baskı ve Harf) adlı Ermeni matbaalarının tarihçesini ve matbaacılarının biyografilerini kapsayan çalışmasıdır.

IV:315a.

Lape Hastanesi *bak.* Fransız Lape (La Paix) Hastanesi

Larî (Hekim) V331b. **Lârî-İAcemî** III:4c. **Laroche, A.** VI:480c. **L'Assomption Kilisesi ve Manastırı**

V:479b. **Lastik-İş** III:35b, 48a, VL526c.

Lata Yakası ve kollan setre biçiminde olan ve ilmiye sınıfı ileri gelenlerince giyilen cüppe. Genellikle barut rengi ya da siyah çuhadan dikilirdi. Kolları biraz daha geniş olanlara "babayani lata" denilir, bunları yaşlılar giyerdi. Topuk hizasına kadar uzun olan etekler, giyildiği zaman hafifçe birbirinin üs-

k.

Latif Ağa

274

275

Liman Grubu

tüne gelirdi. Özel bir yere gidildiğinde çıkarılıp cüppe ile oturulur, resmi yerlerde ise çıkarılmazdı.

Latif Ağa (Suyolcu) (1815 ?, ? - 1885 ?, istanbul) Bestekâr. Enderun'da yetişti ve daha sonra burada ders verdi. Öğrencileri arasında İsmail Hakkı Bey, Medeni Aziz Efendi, Guatelli Paşa ve Kanuni Mehmed Bey sayılabilir. Yalnızca şarkı formunda eser vermiş ve bunlardan 33 tanesi günümüze ulaşmıştır. Evcara "Açıldı sineme bir taze yare"; mahur "Telif edebilsem feleği ah emelimle", "Düşün yine bir şuh-i sitemkâre gönül"; hicazkâr "Yoktur *zumun gel*" en sevilen şarkılarından.

VL11c.

Latife Bekir Hanım IV:352b, 356a. **Latife Hanım** (Uşşakîzade) IV:326b.

Latifi mad. V:196c, III:64c, IV:255a, V:434c.

Latin İmparatorluğu mad. V:197a, I:64b, II:322a, VI:277a, 361b.

ilgili madde-.

Haçlı Seferleri III:483c **Latin İtalyan Kilisesi** V:20c. **Latinler mad.** V:-198a, IV:88a, VL207c. *ilgili maddeler:*

Amalfililer L233c

Ankonalılar I:275c

Cenevizliler II:407c

Floransalılar III:323b

Pisalılar VI:253c

Venedikliler VII:380a **Launay, Marie de** II:407a, VII:325a. **Laurecisque, Pierre** III:149c, 332b.

Laurens, Jules (Ressam) IV:87b, VII:535b.

Laurentios (Ayios) Kilisesi V:19a,

VI:275a.

İlgili madde:

Şeyh Murad Mescidi VII:168b **Lausos Sarayı mad.** V:198c, I:85b, II:232b, 253b, VI:127a, 462a, 549b.

Lav, Ercüment Behzat (1903, istanbul -1984, istanbul) Şair, tiyatro oyuncusu. İstanbul Sultanisi'nde okudu. 1919-1921 arasında Darülbeyti'de aktörlük yaptı. Berlin'de Stern Müzik Kon-servatuvarı ve Reinhart Tiyatro Akade-misi'nde öğrenimine devam etti (1921-1925). Emekli olana dek radyoda spikerlik, yayın şefliği, tiyatro yönetmenliği, İstanbul Belediye Konservatuva-rı'nda öğretmenlik yaptı. Cumhuriyet dönemi şiirinde serbest veznin ilk uygulayıcılarından biri oldu. Yapıtları, 505(193D, *Kaos* (1934), *Açıl Kilidim Açıl*(1940), *MauMau* (1962), *ÜçAna-dolu* (1964), *Altın Gazap'tut* (1971).

Lazaref (Visamiral) V:258c.

Lazaros (Ressam) IV:154b.

Lazzaro Franco *mad. V:199a*, I:256b,

IV:270c, V:448c. **Le Brun** VI:14a. LeRoy VI:14a.

Leb-i Derya "Deniz kenarı" anlamında eski bir söz. İstanbul'da leb-i derya ev, bahçe ya da arsalar her zaman değerli olmuştur. Bu yüzden eski tapu kayıtlarında ve diğer belgelerde gayrimen-kullerin "leb-i derya" sıfatıyla belirtilmesi eski bir âdetti. Günümüzde de kullanılmaktadır.

Lebib (Şair) III:363a.

Leblebi, Mehmet *mad. V:199c*.

Leblebici Hanı *mad. V:199c*.

Lebon *mad. V.-200a*, I:390c, IL98a, 216c, VII:364c.

ilgili madde:

Markiz Pastanesi V:300c **Lebon, Edouard** IV:268a. *İlgili madde:*

Lebon V:200a

Lecomte, Pretextat I:280b, 554b, IV:412b.

Lefter Beyoğlu'nda, Nevizade Sokağı'nda demir kapıyla girilen bir avlu içindeki iki katlı, küçük ama dönemin edebiyatçıları arasında ünlü Rum meyhanesi idi. 1950'li, 1960'lı yıllarda rağbet gören meyhanenin sahibi Lefter, daha sonra bu yerden çıkmak zorunda kalınca, lokantasını 1970'li yıllarda Sahne Sokağı'na taşıdı, 1980'ler-de de kapattı. Meyhanenin özelliklerinden birisi İstanbul'daki laternalı meyhanelerin sonuncusu olmasıydı. Alt ve üst kattaki laternalar, gecenin belli bir saatinden sonra tef eşliğinde çalınırdı.

Lefter Bey (Miralay) IIL449c.

Lehmann, Jean I:358a, VL231a.

Lehinden, Anton VI:453c.

Lello, Henry fl:149c.

Lemaitre, Augustin François VII:261a.

Lenas, Harry II:98b.

Lenas, Michael II:98b.

Lenas, Philippe IL98a.

Lengerhane Beyoğlu İlçesi'nde, Hasköy' de, Haliç kıyısında yer alan kubbeli tarihi bina. Gemiye yerinde tutmak için denize atılan zincir ve zincirin ucundaki çipa anlamına gelen "lenger" in yapıldığı tesis olarak III. Ah-med döneminde (1703-1730) inşa edilen yapı, 1951'den sonra bir süre Tekel ispiro deposu olarak kullanılmıştır. Daha sonra boşaltılan

bina restore edilmiş 1994'te Rahmi M. Koç Sanayi Müzesi olarak yeniden işlev kazanmıştır.

Lenoir, A. VIL373c.

LeonIII:24a, 113c, 261b, 263a, 549c, IV:182b, V:22a, 283b, VIL77a, 248b.

ilgili madde:

Zoodohos Piyi Kilisesi VII:565c **Leon H** VII:77a. **Leon m** *mad. V:201b*, L265b, 439c,

II:113b, IV:153c, 193b, V:57c, 138b,

VII:79a.

İlgili madde: İsaoria Hanedanı IV:193b

LeonVIII:145c, IV:154b, V:58a, VII:247c.

Leon V (Ermeni) (? - 820, Konstantino-polis) Bizans imparatoru (hd 813-820). Ermeni asıllı "Patrikios" Bardas'ın oğludur. 22 Temmuz 813'te Ayasof-ya'da taç giydi. İkonoklazma hareketine yeni bir ivme kazandırdı, bu tavrı yüzünden Bizans kaynaklarında düşmanca ele alınmasına karşın, mükemmel bir komutan, dürüst bir insan olarak ün yapmıştı. Surların Blahernai bölümünü onarttı. Kilisede Noel ayini sırasında öldürüldü, gövdesi Hippodrom'da halka teşhir edildikten sonra Proti'de (Kınalıada) gömüldü.

L492c, IV:154b, 166c, 193b, 562a, V:56b, 137a, VII:78c.

Leon VI *mad. V:202a*, L552b, IL3a, 256c, III:328c, IV:359a, V:56c, 58b, 63a, VI:345c, VIL23c, 266a.

ilgili maddeler: Eparhos tes Poleos IIL176c Makedonyalılar Hanedanı V:277c
LeonLS V:21c.

Leon (Matematikçi) *mad. V:202c*, * I:247b, II:55a.

Leon Diakanos IV:179b **Leon Lutfi** VII:449a. **Leon Makelos Manastırı** IIL246c.

Leonardo (Sakızlı) *mad. V:202c*, I:276b. **Leone, Luigi** *mad. V:203a*.

Leoni, Giacomo II:217a. *İlgili madde:*

Amerika Birleşik Devletleri Elçiliği

Binası I:243a

Leonidas Arnioti Topluluğu VII: 14a. **Leontios** IV:309c, 310a. **Leosthenion**

VII:499a. **Lepere, Jean-Baptist** IV:494c, VII:279a. **Lercari,**

Vincenzo VII:534c, 535b. **Lessing, Gotthold Efraim** III:47a.

Letafet Apartmanı *mad. V:203b*, II:556b.

Letafet Apartmanı Hastanesi I:349c. **Letafet Kiraathanesi** *bak. Kiraathaneler*

Letaif-iÂsâr IL70a, V:3ö8c. **Letaif-i Rivayat** L 125a.

Letâifname *mad. V:203c*, IIL515c, 520a, 547a, VI:454b, VII:229c, 2ö5a.

Levant Herald İstanbul'un en uzun ömürlü günlük İngilizce gazetesi. Kırım Savaşı sırasında *Daily News'in* muhabiri-

ri olarak İstanbul'da bulunan James Carlile McCoan tarafından, İngiltere Elçiliği'nin maddi desteğiyle 1856'da yayıma başladı. Osmanlı toprakları ile ticareti artan İngiliz tüccarlarının haber ihtiyacını karşılamak amacını güdüyordu. Yarısı, aynı haberlerin Fransızcasını içeriyordu. İngiltere'nin çıkarlarına aykırı düşen Babıâli'nin politikalarını eleştirince sık sık kapatıldı. McCoan 1870'te gazeteyi devretti. Ondan sonra gazeteyi yöneten G. Fuller, Edgar Whittaker, Mizzi gibi kişiler de Babıâli ile hep çatıştılar. Zaman zaman kapatıldığında yayımını *Cons-tantinople Messenger* ve *Eastern Exp-ress* gibi isimlerle devam ettirdi. Babıâli'den en çok ödenek alan gazete oldu. Mizzi'nin yönetimindeyken, İttihatçılarla çok çatışan gazete, 1914'te I. Dünya Savaşı patlayınca yayımına son verdi.

II:55b.

Levantenler *mad. V:204c*, I:48a, II:46c, IIL349c, IV:537a, VI:510a.

ilgili maddeler-. Alleon Ailesi I:205c Balyos II:41a Beyoğlu IL212a Donizetti, Giuseppe IIL99c Garibaldi, Giuseppe III:374b Glavani Ailesi III:402b Gritti Ailesi IIL428b Santa Maria Draperis Kilisesi VT:455c

Levazım Mahallesi Beşiktaş İlçesi'nde yer alır. Nispetiye, Ortaköy, Balmumcu mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir.

Levazım-Maliye Okulu ve Eğitim Merkezi L354c.

Levazım Okulu IV:97b.

Levazımat-ı Umumiye-i Askeriye Bez

Fabrikası L558b, IILSöc. **Levend, Agâh Sırrı** IV:l44c, V:l69b.

Levent *mad. V:207b*, ILLööa, IIL223a, V:64c, 68a, 317c, VI:267a, VII: 15c, 200b, 493b. *İlgili maddeler:* Levent Camii V:209a Şişli Terakki Lisesi VII: 188a

Levent Camii *mad. V:209a*, 209a.

Levent Çiftliği II:34a, III:566a, V:207c, 211a, VL510c, VIL200a.

Levent Çiftliği Hastanesi I:345a. **Levent Çiftliği Kışlası** VI:491a.

Levent 4 V:64c.

Levent Spor Kulübü 1950'de adını taşıdığı semtte kuruldu. Forma renkleri kırmızı-siyahdır. Futbol ve basketbol branşlarında faaliyet gösteren kulübün 178 lisanslı sporcusu vardır. En büyük başarısı, bayan basketbol takımının 1993-1994 sezonunda İstanbul şampiyonu olarak Deplasmanlı Birin-

ci Lig'e terfi etmesidir. Başkanlığını Mehmet Şenozan'ın yaptığı kulübün 313 üyesi bulunmaktadır. Lokali Hacı Adil Sokağı'ndadır.

Leventler *mad. V:209c, 207c.*

Levi, Mario II:448b.

Levi, Moşe *mad. V:211a, VI:27c,*

VII:406a, 568c. **Levi, Viktor** VII: 399a. **Levitis, Grigori** V:522b.

Levnî *mad. V:211b, I:361a, III:173b, 217c, V:548b, VI: 195a, VILlöl*b.

ilgili madde:

Minyatürde İstanbul V:472a **Levon Efendi** (Barutçubaşı) VII:20b.

Levon (Surp) Ermeni-KatoUk Kilisesi

Kadıköy'dedir. 14 Mayıs 1905 tarihli II. Abdülhamid fermamıyla kagir olarak inşa edilmiş ve yapımı 19H'de tamamlanmıştır. Uzunluğu 28,25 m, genişliği 10,88 m ve yüksekliği 15,75 m'dir. Ana mihrabın yanlarında küçük mihraplar bulunur. Sütunlar üzerine oturtulan nef Romen bazilikası tarzındadır. Hassa Mimarı Boğos Bey Makasdar tarafından inşa edilmiştir.

Lewis, B. IV:221c, 567a, VI: 109a.

Lewis,JohnFrederick *mad. V:212b, III:361a, 422c.*

Leyla Hanım *bak. Saz, Leyla*

Leyla Hanım (ö 1848) *mad. V:212c, III:508c, VI:202a.*

Leyla Vacid IV:354b. **Leyli İnas Sanayi Mektebi** II: 567a. **Leyli-Nehari İnas Sultanisi** IV:135c. **Leyli Tüccar Kaptan Mektebi** VIL539a.

Leyon, Avram (1912, İstanbul - 1985, İstanbul) Gazeteci. 1928'de *Cumhuriyet* gazetesinde çalışmaya başladı. Daha sonra matbaacılık mesleğine atıldı. Matbaasının yamsıra 1947'de İzak Ya-eş ile birlikte *Şalom* gazetesini kurdu. Gazetesini seneler boyunca sadece Yahudi İspanyolcası dilinde yayımladı. Uzun süre Türk Yahudi toplumunun tek gazetesi olarak yayımlanan *Şalom*, okur kitlesine dünya Yahudileriyle ilgili haberlerin yamsıra Türkiye'nin siyasi ve ekonomik yaşamı ile ilgili haberleri de Yahudi İspanyolca-sıyla iletmeye çalıştı. Türk Yahudi cemaatinin kurumlarını ve kurum yöneticilerini yazılarında hiç çekinmeden eleştirdi. 1976'da "Basın Şeref Kartı" aldı. 1983'te Basın Yayın Genel Mü-dürlüğü'nce "50 Yıl Hizmet Plaketi" ile ödüllendirildi.

VTI:399c.

L'Hermite, Pierre L182b, III:485a. **Lıro Kir Medzi Derutyanın Osman-yan** III:188c.

Libadiye Üsküdar İlçesi'nde semt. Bulgurlu Mahallesi sınırları içindedir. Osmanlı döneminde varlıklı kişilerin yazlık köşklerinin bulunduğu Liba-diye'de bugün yeşil alan kısmen korunmuştur. Kuzey-güney doğrultusundaki

Libadiye Caddesi, Libadiye ile D-100 (E-5) Otoyolu'nun Göztepe köprülÜ kavşakđı arasında uzanır.

İlgili madde:

Bulgurlu II:331b **Libdiya** VII:498c.

Liberal Demokrat Partisi 11 Mart 1946' da İstanbul'da kurulmuş siyasal parti. Kurucuları mimar Kâzım Demirars-İan, Sabri Manyas, gazeteci Abdülka-dir Aytaç, M. Suphi Kula idi. İstanbul'dan başka Bursa'da da örgüt kurmuş; kurucu sayısı üçten aşakđı düşünce münfesiİ sayılmıştır.

Liberal Köylü Partisi 1950'de İstanbul' da kurulmuş siyasal parti. "Toprak-Emlak ve Serbest Teşebbüs Partisi" ve "Müstakiller Birliği" kurucularının katılımıyla oluşmuştur. Türkiye Köylü Partisi'ne katılmak üzere kendisini feshetmiştir.

Liberal Yazdı ve Basık Eserler Ltd.

V:29a.

Librairie de Pera (Beyoğlu Kitapçılık) V:29a, VI:92c.

Lido Ortaköy-Kuruçeşme arasındaki beton yüzme havuzu. 1942'de yapımına başlanan havuz 22 Mayıs 1943'te hizmete girdi. Türkiye'nin ilk modern yüzme tesisi kabul edilebilecek olan havuz, 33,33 m uzunluğunda, 14 m genişliğindedir. Deniz tarafındaki bölümü 2,50 m, cadde tarafındaki bölümü de 1,25 m derinliktedir. Havuzun etrafında soyunma kabinleri, trampİn, gazino, lokanta, otel gibi tesisler vardır. Tesisin projesini Yüksek Mimar Halit Pamir çizmiş, inşaatını ise Yüksek Mühendis Emin Vafi gerçekleştirmiştir. Havuzun çevresindeki mozaik panolar, Bedri Rahmi Eyüboğlu'na aittir. İstanbul Yüzme İhtisas Kulübü, 1943'te bu tesiste kurulmuştur.

IV:251b, VII:540c. **Liepmann, Wilhlem** IV:248b.

Lim, Sami (1905, İstanbul - 1986, İstanbul) Ressam. 1919'da girdiği Sanayi-i Nefise Mektebi'nde 3 yıl okudu. 1923'ten emekliye ayrıldığı 1954'e kadar Devlet Demiryolları İşletmesi'nde ressam ve desinatör olarak görev yaptı. 1944'te Güzel Sanatlar Birliği'ne üye oldu, 1946'da birlikten ayrılarak çalışmalarını bağımsız olarak sürdürdü. Yurtdışında eğitim almamakla birlikte izlenimcilikten etkilendi, izlenimci fırça vuruşlarına sahip doğacı-gerçekçi bir anlayışta çalıştı. Renge önem verdi. Ölüdoğa, manzara ve portre çalışmalarıyla tanındı. Çeşitli dergi ve gazetelerde sanat üzerine yazıları ve görüşleri yayımlandı.

Liman III:30b. **liman Grubu** III:59a.

Uman Hamı

276

277

Lykos Deresi

Uman Hanı *mad. V:213b, VII:232c. liman Lokantası* *mad. V:213c. limancı Hamdi*
bak. Başar, Ahmed Hamdi

liman-ı Kebir Hastanesi L346c.

Limanlar *mad. V:214b, III:30b, V:392a,*

VI:66b, VII:458c. *ilgili maddeler-*. Bukoleon Limanı II:327b Eleutherius Limanı
III:153b Haliç III: 501 a Haydarpaşa Limanı IV:31c Heptaskalon
Limanı IV:52c Sofla Limanı VII:23b Theodosius Limanı VII:2ö3a

Limon İskelesi Eminönü Balıkpazarı'n-da, meyhaneleri ile ünlü iskele mahalliydi.
Buradaki gedikli meyhanelerin müşterileri, gece yarısına dek
gazeller, dörtlükler, rubailer, humariye matlaları, sakinameler
şarabiyeler, âlem-i harabat manzumeleri, esrar-ı aşklar okurlar; sıkça
da *Meyhaneye serdik postu / bir kadeh ver aman Kos-ti* nakaratını
yineler, küfelik oluncaya kadar içerlerdi.

Limon İskelesi Karakolu IIL326c.

limonciyan Eczanesi Eczacı Hırant Ed-vard Limonciyan (ö. 1943), 1878'de
Kadıköy'de ilk eczanesini açmış ve 1902'de Beyoğlu'na (Pera Caddesi
no. 82) taşınmıştır. Ölümünden sonra eczanenin yönetimi, oğlu eczacı
Nerses Limonciyan'a (Limoner) (d. 1913) geçmiştir. N. Limonciyan
eczaneyi çağdaş bir duruma getirmiş, dolaplar ve malzemeyi
yenilemiştir. 6-7 Eylül 1955 olaylarında eczane tamamen tahrip
edilince N. Limonciyan istanbul'u terk ederek isviçre'ye yerleşmiştir.

Limonciyan, Hampartzum *mad.*

V:217c, III:186b, V:529a, VL15c, 511b.

Lim-Sen VL527a. **Limter-İş** VL526c. **Lion Mağazası** *mad. V:218c. Liotard, Jean*
Etienne *mad. V:213a. Lips, Konstantinos* (ö. 917) *İlgili madde:*
Fenarî İsa Camii III:277b

Lips Manastırı Kilisesi *bak. Fenarî İsa r Camii*

Lipschitz, Werner IV:248b.

Lisan Mektebi Tanzimat döneminde artan dış ilişkiler dolayısıyla başta Hari-• ciye
Nezareti görevlileri olmak üzere devlet memurlarına yabancı dil
öğretmeyi amaçlayan okul. İlk 1864'te açıldı. İki yıl kadar sonra
kapatıldı. İkinci kez 1883'te Mekteb-i Mülkiye bünyesinde öğretime
başladı. Daha sonra Cağaloğlu'nda bu okul için yapılan binaya (bugün
Cağaloğlu Kız Meslek Lisesi) taşındı. Okul 1892'de bir jurnal sonucu
kapatıldığında 600'e

yakın öğrencisi vardı. II:568c, V:374c.

Lîsânî (19. yy) Türkçe destanlarıyla tanınmış Ermeni aşuğ. Hayatıyla ilgili bilgi
yoktur. Osmanlı ordusunda görevli olarak Yemen'e giden bir
Hristiyan hekimin, sahte rapor vermediği için öldürülmesi üzerine

yazdığı "Yemen Destanı", İstanbul'un bu tür şiirlere meraklı muhitlerinde bir hayli etki bırakmıştır. Lîsânî'nin ayrıca 1865 Hocapaşa Yangını için yazdığı "Destan-ı Temurkapı Yangını" ise yangınlarıyla ünlü bu semtin neler yaşadığını anlatması bakımından ilginçtir.

III:39b, VI:535c, VII:426c. **Liseler** *mad. V:219a*, III:139c, VII:69b. *ilgili maddeler:*
Alman Lisesi I:212b Amerikan Robert Lisesi I:244a

Anadolu Denizcilik Meslek Lisesi I:250a

Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi I:250c Anadolu Liseleri L254a

Anadolu Otelcilik ve Turizm Lisesi I:255c

Arnavutköy Amerikan Kız Koleji I:316c

Atatürk Fen Lisesi I:383c Çamlıca Kız Lisesi II:466a / Darüşşafaka III: 1a Deniz
Lisesi III:27c

Denizcilik ve Su Ürünleri Meslek Lisesi III:33b

Endüstri Meslek Liseleri IIL174b Erenköy Kız Lisesi III:179b Esayan Kız Ermeni
Lisesi IIL199a Fener Rum Erkek Lisesi III:283a Galatasaray Lisesi
III:369c Getronagan Ermeni Lisesi IIL395a Haydarpaşa Lisesi IV:32a

High School-İngiliz Kız ve Erkek Liseleri IV:65c

Işık Lisesi IV: 1 I4b İmam Hatip Liseleri IV:161b İstanbul Kız Lisesi IV:228c İstanbul
Lisesi IV: 232a İtalyan Lisesi IV: 305a Kabataş Erkek Lisesi IV:327b
Kandilli Kız Lisesi IV:411a Kız Meslek Liseleri V:12a Koç Özel Lisesi
V:40a Kuleli Askeri Lisesi V:115c

Nötre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi VI:94c

Pangaltı Ermeni Lisesi VI:217b Pertevniyal Lisesi VI:244c Robert Kolej VI:335c

Sahakyan-Nunyan Ermeni Lisesi VI:408c

Saint Benoît Fransız Lisesi VL412c Saint Joseph Lisesi VI:414b Saint Michel Lisesi
VI:415c

Sankt Georg Avusturya Kız ve Erkek Liseleri VI:541a

Sultaniler VII:69a

Şişli Terakki Lisesi VII: 188a

Ticaret Liseleri VII:268b

Üsküdar Amerikan Kız Lisesi VII: 346a

Vefa Lisesi VII:375a Yapı Meslek Lisesi VII:439a Yoakimyon Rum Kız Lisesi
VII:532b Zoğrafyon Rum Erkek Lisesi VII:564c

Lisippos IL113b.

Liszt, Franz V:533b, VI:278c.

Litman, Enno IV:490a.

Litoloji III:76b.

Litopoulos, Kosti V:201a.

Liutprand (Cremona'lı) *mad. V:220a*,

I:233c, IV:478a, VI:345c. **Livadariler** V:205c. **Livaneli, Zülfü** V:534b

Lodosçuluk Eskiden deniz kıyılarında dolaşarak genellikle lodosla ya da diğer fırtınalarla kıyıya vuran değerli eşyaları toplama, sığ yerlerdeki kumları elekten geçirerek para edecek şeyleri ayıklama işine verilen ad. Eski İstanbul'un kendine özgü mesleklerinden olan arayıcı esnafı da benzer işlerle uğraşmıştır. Lodosçuluk bir aile mesleği olarak dikkati çeker. Her ailenin kıyının belli yerlerini dolaşması gelenek haline gelmişti. Lodosçular kıyıda çalışırken bellerine kadar çıkan çizmeler giyerler, kumun inceliğine göre değişen elekler kullanırlardı. Halk arasında bunların denizden çok değerli eşyalar topladıkları, bunlar arasında benzersiz taşlar, altın paralar ve ziynet eşyaları da olduğu söylenirdi.

Logos, Marko VII:119c. **Lohmer, Gerd** IL289a. **Lohusa** III:83a.

Lohusa Kadın Türbesi IL221c, VII:443b.

Lohusa Sultan Türbesi VII:443b. **Loir, du** III:552a. **Lokantalar** *mad. V:220c. İlgili maddeler:*

Abdullah Efendi Lokantası I:16b

Beyti Et Lokantası II:223b

Borsa Lokantaları II:299c

Degüstasyon Lokantası III: 17c

Kanaat Lokantası IV:405c

Konyalı V:68a

Liman Lokantası V:213c

Meyhaneler V:434c

Pandeli Vt:216c

Rejans VL314a

Lokmacı Tekkesi *mad. V:223b*, VII:123a. Lokman (Seyyid) VI:157c. **Lokmanoğlu, Hayrettin** III:560c. **Lokumculuk** *mad. V:224a. İlgili madde-*

Hacıbekir III:479c

Lomellino, Angelo Giovanni *mad. V:224b*, II:408b.

Loncalar *mad. V:224c*, III:85b, 147e, VII:37a.

ilgili maddeler: Esnaf IIL212a Gedikler III:386a **Londra Asfaltı** II:409a.

Londra Oteli *mad. V:226c*, II:216c, III:402b, VI:521a, VII:249a.

Longinus (Prefekt) II:113b.

Longo, Alviso III: 304a.

Loos, Cornelius IL232c, III:281c, 282a.

Lorano, Roberto VII:204c.

Lordoğlu, Kuvvet III:428b.

Loreley, Angele FV:320c.

Loria, Jak VII:399b.

Lorichs, Melchior *mad.* V:227b, I:94b, 405b, 516a, II:440c, III:101a, 146a, 229a, 418e, V:472c, 490c, VI:49c, VH:87b, 88a, 97b, 394c, 562a.

Loryan *bak.* Baylan Pastaneleri

Los Paşaros Sefaradis Müzik Topluluğu VII:400c, 402b.

Loti, Pierre *mad.* V:228b, III:245b, 252b, 258c, 508c, IV:79a, V:201b, 345c, 369b.
İlgili madde: Piyer Loti Kahvesi VI:260c

Lotus Çiçek Mağazası II:511c.

Louis VH III:487b.

Louisa Botter Köşkü *bak.* Jean Botter Köşkleri

Louvre Mağazası IL297c.

Lozan Kulübü II:369c.

Löwenklau, Johannes IIL211b.

Luçika Hanım IV:420a.

Ludwigsohn, J. IV:474c, 475a.

Lugal, Necati II:189a, IV:221c.

Luğinyan, Armen III:189c.

Luigi, Giuseppe V:203a.

Lunapark Gazinosu IIL380a.

Lusavorcyan Mektebi V:217c.

Luschan, Feliks von IV:490a.

Lusigyan, Hrant II:387c, 388c.

Lutfi (Molla) I:417b, V:331b.

Lutfi Efendi (Vakanüvis) *mad.* V:229c, I:20a, IL94a, 147a, 420c, 504c, III:357c, IV:195c, V:229c, 309c, VI:109c, VII:207a, 302a, 326a, 435b.

Lutfi Paşa (1488, ? - 1563, Dimetoka) Sadrazam ve tarihçi. Karaman, Anadolu ve Rumeli beylerbeyliklerinin ardından 1539'da sadrazamlığa getirildi. I. Selimin kızı Şah Sultanla evlenerek saraya damat oldu. Bir kadına

uyguladığı cezadan dolayı 1541'de boşanmak zorunda bırakıldı ve görevden alınarak Dimetoka'ya sürüldü. Sonraki yaşamını tarih, kelam ve fıkıh çalışmalarıyla geçirdi. Başlıca yapıtları devlet yönetimi ilkelerini işleyen *Asafna-me* ile *Tevarih Al-i Osman'dır*.

VII:85a.

Lutfî Paşa Hamamı Fatih İlçesi'nde, Ye-nibahçe'de, Oğuzhan Caddesi yakınında, Saray Hamamı Sokağı'nda bulunuyordu. I. Selim'in (Yavuz) kızı, Sadrazam Lutfî Paşa'nın (ö. 1563) eşi Şah Sultan'ın yaptırmış olduğu hamamın mimarisi hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır, sadece Evliya

Çelebi bir çiftte hamam olduğunu bildirmektedir.

Lutfî Simavi (Başmabeyinci) V:349a.

Lutfullah (Seyyid) III:279a.

Lutfullah Efendi Çeşmesi *mad. V:230a.*

Luys III:190a.

Lüfer *mad. V:230a. İlgili maddeler:* Balıkçılık II: 17a Balıklar IL21c

Lüks Sineması II:217c.

Lüksemburg Oteli L78a.

Lüküs Hayat VL322c.

Lülecilik *mad. V:230c, VI:46a. ilgili madde:* Ağzılıkçılık I:98c

Lütfi Kırdar Spor Salonu *bak. Spor ve Sergi Sarayı*

Lutfî Paşa Mescidi *mad. V:231b.*

Lutfullah Hanı Eminönü İlçesi'nde, Beyazıt'ta, Çadırcılar Caddesi'nde yer almaktadır. "Paçavracılar Hanı" olarak da anılır. 1748'de ölen Anadolu Kazaskeri Lutfullah Efendi tarafından yaptırılmıştır. Yapının inşa tarihi 1736'dır. 1841'deki depremde büyük ölçüde zarar görmüştür. Bugün asıl yapıdan hiçbir mimari iz bulunmamaktadır.

IV:426b.

Lutfullah Pasajı Beyoğlu'nda, ana girişi Galatasaray'dan Kasımpaşa yönüne inen Hamalbaşı Caddesi üzerinde bulunan, diğer ucu ise Dudu Odaları Çık-mazı'na açılan pasaj. 19. yy'ın sonlarında önce işhanı olarak inşa edilen, sonra da pasaja dönüştürülen yapıda bugün Krepen Pasajı'nın yıkılmasından sonra taşınmış kundura mal-zemecileri bulunmaktadır.

Lykos Deresi *bak. Bayrampaşa Deresi*

M. Nezihi Özmen Mahallesi

278

279

Mahmud n Çeşmesi

M. Nezihi Özmen Mahallesi Güngören İlçesi'nde yer alır. Tozkoparan, Sanayi, A. Nafiz Gürman mahalleleri ve Bahçelievler, Bakırköy ilçeleriyle çevrilidir.

Maalem Sinagogu IV:IOb, 10e, ila. Maarif Nezareti mad. V:232a, III: 139a.

Maarif Vekaleti III:139c. Maarifi Tekkesi mad. V:232a, VI:328c.

Maarif-i Umumiye Nizamnamesi

II;559c, 566b. **Maarifilik V:232a.**

Mabeyin Ara yer, ara bölüm anlamında, selamlık ile harem daireleri ya da binaları arasındaki bölmeye, binaya deniyordu. Küçük evlerde mabeyin, sadece bir oda veya dar bir sofa iken, konak ve saraylarda, selamlık kadar büyük mabeyin daireleri bulunurdu. Mabeyin, selamlıktaki erkeklerle haremdeki kadınların karşılaşmalarını önleyen bir ara bölüm olmakla beraber aynı zamanda ailenin söz konusu iki dairedaki bireylerinin bir araya geldikleri mekândı. Sarayda ise ma-beyn-i hümayun denen daire, padişahın günlük yaşamını geçirdiği, çalıştığı, kimi görevlileri kabul ettiği özel bölümdü.

Mabeyin Hastanesi IV:13c.

Mabeyin Köşkü (Beşiktaş) II: 173a, 173b.

Mabeyin Terliği Ev içinde erkekler tarafından giyilen, orta kısmı iki yandan daire biçiminde oyuk olan, alçak topuklu siyah renkte terlik.

Mabeyinci Osmanlı sarayında teşrifat görevlisine verilen ad. Başmabeyincilik, başkâtiplik gibi sarayın en önemli görevlerinden idi. İlk kez III. Selim döneminde (1789-1807) ortaya çıkmış daha sonra büyük önem verilen bir mevki olmuştu. II. Abdülmecid döneminde (1876-1909) sarayda mabeyinci dairesi vardı. Bu daire başmabeyinci, ikinci mabeyinci ve diğer mabeyincilerden oluşuyordu. Görevleri mabeyne gelen vükela, vüzera ve devlet er-kânıyla diğer ziyaretçilerin geliş sebeplerini padişaha arz etmek, aldığı iradeleri gereken yerlere tebliğ etmektir.

Yıldız Sarayı'nda merasim dairesinin üst katında biri başmabeyinci, diğeri ikinci mabeyinciye mahsus olmak üzere iki oda vardı. Öteki mabeyincilerin odaları da ikinci kattaydı. Mabeyinciler sarayda nöbetleşe kalırlar, nöbetçi oldukları geceler odalarında yatarlardı. 1908'den sonra nüfuzları azalmakla beraber saltanatın sonuna kadar mabeyincilik devam etti.

Mac Carthy, J. W. IV:462b. Mac Farlane, Charles mad. V:233a. Macar Burnu bak. Argironion Macar Eczahanesi mad. V:234a. Macar Enstitüsü mad. V:234a. Macchi, Giannina IV:305c. MacidBey(ö. 1910) IV:514c.

Macid Mehmed Karakaş Kuşak Fabrikası IILSöc.

Macmaü'l-Bahreyn II:281c.

Macuncu Hamamı Fatih İlçesi'nde, Ça-pa'da, Ahmet Vefik Paşa Caddesi'nde, Macuncu Camii'nin yanında idi. "Müftü Hamamı" da denilen bu hamamı Şeyhülislam Ebussuud Efendi (ö. 1575) yaptırmıştır. Mimar Sinan'ın eseri olan bu çifte hamamın mimarisi hakkında bilgi yoktur. Yalnız *Hadika* 'da bir zamanlar bu hamarmn.. kiracısı olan Halil Ağa'nın bir bahaneyle buradan çıkarılması üzerine Cafer Ağa Camii'nin yanına bir hamam yaptırdığı, Halil Ağa' mn inadından dolayı bu hamama "İna-diye Hamamı" denildiği belirtilmektedir. 1890'lı yıllarda yanan Macuncu Hamamı bir süre harap vaziyette kaldıktan sonra yıkılmıştır.

Macuncular *mad. V:234c.*

Maçka Beşiktaş İlçesi'nde semt. Beşiktaş' m kuzeybatısında, yükselen sırtlar üzerinde kurulmuştur. Bir bölümünü Taşlık Parkı'nın kapladığı semtte eskiden Taşlık Gazinosu ve tenis kortları da yer alıyordu. Tepenin Dolmabahçe'ye bakan yamacına 1980'lerin sonlarında Swissôtel binası inşa edildi.

VL88c, VII:186c, 500a. *İlgili maddeler:* Abdülhamid II Çeşmesi I:43a Aziziye Camii I:519c İnönü Anıtı IV: 176a İtalya Elçiliği Binası IV:300c İzmir Palas IV:312a Maçka Palas V:235a Maçka Parkı V:236a Maçka Silahhanesi V:237a Mahmud I Çeşmesi V:253a Ramiz Ağa Çeşmesi VI:307a Şark Kahvesi VII: 137a Valide Çeşmesi VII:362a Vişnezade Parkı VII:390a

Maçka Demokrasi Parkı *bak. Maçka Parkı*

Maçka Hastanesi I:348c, 349c.

Maçka İlkokulu VII:257b.

Maçka Küçük Çiftlik Parkı Gazinosu

III:380a.

Maçka Mevlevîhanesi II:171b. **Maçka Palas** *mad. V:235a, 464a, 487b. Maçka Parkı* *mad. V:236a, VI:224c. Maçka Sanat Galerisi* V:69c.

Maçka Silahhanesi *mad. V:237a, I:24a, IL36b, 37a, 40c, 41a, V:8b, VI:322a, VII:186c.*

ilgili madde-. Askeri Müze I:350b

Maçka Taşlık Parkı VL224c.

Maçoro, İzak VII:401c.

Madam Binemeciyan ve Kumpanyası TV:451b.

Madam Elmasyan Yahşi Sarıyer İlçesi'nde, Büyükdere Caddesi'nde Mesar Burnu mevkiindedir. Art nouveau karakterdeki cephesi, kornişli ve üzeri kafesli kapısı, köşelerdeki sütunçeleri ile dikkat çeker. İkinci katı elips

cumbalı, gömme balkonludur.

Madat, Aşot (1886, Tahran - 1965, İstanbul) Tiyatro oyuncusu ve yazar. 1903' te Mınakyan topluluğunda sahneye çıktı. 1925-1927 arasında Darülbedayi' de çalıştı. Raşit Rıza Topluluğu'nun 1931-1932'deki Yunanistan turnesine katıldı. 1935-1938 arasında ise Halk Opereti'nin yönetmeni olarak çalıştı. 1943'te yayımladığı ve Türk tiyatrosunun ilklerinden 38 kişiyi anlattığı iki ciltlik *Sahnemizin Değerlen* adlı çalışması alanının ilklerinden ve önemli kaynaklardandır.

Maden Mahallesi Sarıyer İlçesi'nde yer alır. Rumeli Kavağı, Sarıyer Merkez, Kocataş, Büyükdere mahalleleri ve ilçe mücavir alanıyla çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.486'dır.

Madeni Eşya Sanayicileri Sendikası

(MESS) IV:300b, VI:525b.

Maden-İş Sendikası V:410a.

Madenler *mad.* V:238a.

Mâdiyân Oğlu Yanko Efsanesi

mad. V:238b, I:458a.

Madonna di Costantinopoli VI:121a.

Madrabaz Kayığı Ucuza alıp pahalıya sattıkları için madrabaz denilen balık karaborsacılarının, ıgırları, dalyanları dolaşarak ucuza aldıkları balıkları istifledikleri kayıklara verilen ad. Madrabazlar, bu şekilde Boğaziçi'nde topladıkları balıkları anlaşmalı iş gördükleri İstanbul balıkçılarına pahalıya devrederler ve haksız kazanç sağlarlardı.

Madteosyan, Hagop III: 183a. **Madteosyan, Vahan** III: 183a

Magakyan, Bedros *mad.* V:238c, I:512b, V:447b.

Magnaura Sarayı II:330b, III: 137a. *ilgili madde-*.

Büyük Saray II:346b

Mağribî Ali Dede Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Tophane Kapısı dahilinde, Sultan Beyazıt Mahallesi'nde bulunduğu anlaşılan ancak tam olarak yeri ve inşa tarihi tespit edilemeyen bu tekkenin adı BOA'da bulunan 1199/1784 tarihli bir belgede geçmektedir. Söz konusu belgede şeyhi Hamid Efendi'nin vefatı üzerine, meşihatının 1201/1786-87' de Mehmed Atâullah Efendi'ye, bu zatın da vefatı üzerine 1208/1793-94'te, Aziz Mahmud Hüdâî Tekkesi imamı olan ve Celvetî tarikatından olması kuvvetle muhtemel görünen Hafız Şeyh İbrahim Efendi'ye "ba işaret-i âliyye" tevcih olduğu kayıtlıdır. 19. yy'm ikinci çeyreğine ait *Hankahname* ile *Âsitâne'de* "Kadiri Tekkesi (Tekke-i Kadiri) der derun-i Bâb-ı Tophane" olarak anılmakta ve ayin gününün çarşamba olduğu belirtilmektedir. 19. yy' in ikinci yarısında tarihe karıştığı anlaşılan tekkenin günümüzde izine rastlanmamıştır.

Mağakya Çelebi III: 192a.

Mağazacıyan-Terziyan, Kınar *bak.* Sı-vacıyan, Kınar

Mağlova Kemer *mad.* V:239a, 4a,

VI:227b, VII:54c. **Mağribiler III:**405a.

Mağsel Eski İstanbul evlerinde oda içindeki banyo dolaplarına verilen ad. Mermer, taş, çini veya çinko kaplı mağ-seller, haremın yatak odalarında yer alır, bunların bazılarında, su ısıtmaya mahsus duvara gömülü bir küp ve altında da ateşlik bulunurdu.

Mahalle Baskını *mad.* V:240a, 241a. **Mahalle İmamı** *mad.* V:240c, 240a.

Mahalle Mektepleri *mad.* V:241b, III:138c, IV:187c, V:241a, 379c. *ilgili maddeler:* Amin Alayı I:244b Sıbyan Mektepleri VI:546c

Mahalleler *mad.* V:242a.

Mahasin IV:345b.

Mahbube Hanım (ö. 1738) V:466c.

Mahflruz Valide Sultan (ö. 1620)

III:238a, VI:150b.

Mahir, Cemalettin *bak.* Kemal Tahir **Mahleve** V:239a.

Mahmud I *mad.* V:247c, I:28a, 537a, II:97a, 175a, 201a, 206c, 23öa, 345a, 375a, III:238b, 405c, IV:132c, 194c, 410e, 416c, V:11c, 145a, 162a, 308c, 354b, VI:154c, 157a, 233b, 359a, 428b, 527a, VII:104b, 198a, 230c, 276a, 280c, 295b.

ilgili maddeler: Ayasofya İmareti I:458c Ayasofya Kütüphanesi I:459c Ayasofya Sıbyan Mektebi I:463a Ayasofya Şadırvanı I:463c

Cağaloğlu Hamamı II:371c

Mahmud I Çeşmesi (Beyoğlu-Taşlık) V:253a

Mahmud I Çeşmesi (Cağaloğlu) V:253b

Mahmud I Çeşmesi (Kandilli)

V:253c

Nuruosmaniye Külliyesi VI: 100a

Saliha Sultan Sebili ve Çeşmesi VI:438b

Taksim Suyu Tesisleri VII:200a Tophane Çeşmesi VII:276a Topuzlu Bent VII:295b

Mahmud I Bendi *bak.* Topuzlu Bent

Mahmud I Çeşmesi Üsküdar İlçesi'nde, Beylerbeyi'nde, Abdullah Ağa Caddesi'nde idi. 1167/1753'te I. Mahmud tarafından yaptırılmış, 1909'da Boğaziçi Köprüsü'nün inşası dolayısıyla ortadan kaldırılmıştır. Kesme taşın inşa edilmiş olup kemeri klasik üsluptaydı. Kitabe levhası ise

kemerin üstündeydi. Aynataşları mermerden ve kabartma tezyinatlıydı.

Mahmud I Çeşmesi (Beyoğlu-Taşlık)

mad. V:253a, VL340b. Mahmud I Çeşmesi (Cağaloğlu) *mad.*

V:253b. Mahmud I Çeşmesi (Kandilli) *mad.*

V:253c, IV:410a.

Mahmud I Çeşmesi Koska'da, Hasan Paşa Hanı kapısının iki yanında yer alıyordu. Kaynaklardan birer mihrapçığı andırdıkları ve 1160/1747'de inşa edildikleri bilinen çeşmeler bugün mevcut değildir.

Mahmud I Çeşmesi (Taksim Maksemi'n-de) VII:198a.

Mahmud I Kemer VII:55a, 200b. **Mahmud I Kütüphanesi** *bak.* Fatih Külliyesi

Mahmud I Sıbyan Mektebi *bak.* Ayasofya Sıbyan Mektebi **Mahmud I Vakfı** VI:25c.

Mahmud U *mad. V:253c, I:3c, 17a, 22a, 35a, 45a, 63a, 79c, 91b, 95a, 97b, 101e, 122b, 184c, 186a, 218a, 287c, 290c, 304b, 41 Ib, 515c, II:34a, 37a, 61c, 97a, 135a, 159a, 164a, 170b, 172c, 190a, 201b, 203b, 206c, 236a, 274a, 286a, 303a, 341a, 359c, 364a, 364a, 365a, 374b, 395c, 423a, 503c, 553a, III:67c, 72b, 168c, 207c, 239a, 241c, 274a, 296b, 329a, 360c, 387a, 438c, 445c, 448c, 454a, 493b, 493c, 498c, IV:6a, 7c, 132c, 136c, 216b, 253a, 314c, 370a, 440b, 462b, 503c, V:5b, 25a, 32a, 77a, 88c, 116e, 264c, 372c, 407b, 486a, 496a, 561a, 566c, VI:40a, 41a, 82c, 88b, 105a, 106b, 306c, 389a, 424b, 530c, 532a, VII:107b, 117b, 132b, 190b, 206c, 208a, 223c, 348a, 357a, 360a, 405a, 468a, 483a.*

ilgili maddeler: Alay Köşkü I:177a

Alemdar Olayı I:185a

Asâkir-i Mansure-i Muhammediye I:337b

Darphane Köşkü II:533a Davutpaşa Kışlası III:11c Hünkâr İskeleyi Antlaşması IV:99b

Kabakçı Mustafa Ayaklanması

IV:323a

Mahmud II Bendi V:260a

Mahmud II Çeşmesi (Beylerbeyi) V:261a

Mahmud II Çeşmesi (Beylerbeyi)

V:261b

Mahmud II Çeşmesi (Çemberlitaş)

V:261c

Mahmud II Çeşmesi (Eyüp) V:261c

Mahmud II Meydan Çeşmesi

(Beylerbeyi) V:262a

Mahmud II Meydan Çeşmesi

(Boyacıköy) V:262b

Mahmud II Sebili V:262c

Mahmud II Sıbyan Mektebi ve

Muvakkithanesi V:263a

Mahmud II Türbesi ve Sebili V:263b

Nusretiye Camii VI: 105a

Pertevniyal Valide Sultan VI: 245a

Samlar Bendi VII:135a

Vak'a-i Hayriye VII:357a

Mahmud H Bendi *mad. V:260a, I:35c, 133b, II:39c, 149c, VII:200b.*

Mahmud n Çeşmesi Beykoz'da, Karakulak Suyu'nun kaynağı altındadır. 1252/1836'da inşa edilmiştir. Mermerden iki yuvarlak ve kısa sütunun arasında düz bir aynataşı ve altında tekne bulunmaktadır. Yine mermerden, köşeli iki uzun sütun, çeşmenin sağını ve solunu sınırlamakta ve kitabe taşını taşımaktadır. Altı satırlık kitabe üçer satır halinde yanlara yerleştirilmiştir. Ortada beyzi bir madalyon içinde II. Mahmud'un tuğrası yer almaktadır.

Mahmud n Çeşmesi (Beylerbeyi) *mad. V:261a.*

Mahmud II Çeşmesi (Beylerbeyi) *mad. V:261b.*

Mahmud II Çeşmesi Boyacıköy'de, Hekim Ata Caddesi ile Safsaf Sokağı kavşağı civarında bulunmaktadır. Mermer kaplı büyük bir meydan çeşmesidir. 1253/1837'de yaptırılmıştır. Deniz tarafındaki cephesinde düz dört sütun, ikişer ikişer büyük fakat sade ayna-taşını çerçevelemekte ve kitabe taşını taşımaktadır. Kitabenin üzerinde madalyon içinde II. Mahmud'un tuğrası görülmektedir. Teknesi ve setleri sağlamdır.

Mahmud n Çeşmesi Üsküdar'da, Büyük-çamlıca'da, su başındadır. 1071/1661' de IV. Mehmed tarafından yaptırılmış, 1251/1835'te II. Mahmud tarafından yenilenmiştir. Birkaç basamak merdivenle inilmektedir. Büyük haznesi sı-

Mahmud n Çeşmesi

280

r

281

Mahmud Şevket Paşa

va ile örtülmüştür. Haznenin önünde iki pencere arasında yekpare büyük bir mermer levha üzerine yazılmış kitabesi, bunun üzerinde de süslü bir madalyon içinde II. Mahmud'un tuğrası bulunmaktadır. En aşağıda suyun devamlı olarak aktığı lüleyi taşıyan düz bir mermer vardır.

Mahmud n Çeşmesi (Çemberlitaş) *i. V:26lc.*

Mahmud n Çeşmesi Çengelköy'de, Hacı Ömer Camii Sokağı'nın köşesinde-dir. 1247/1831'de yaptırılmıştır. Haznesi tuğla ve taşla örülmüş, önüne iki sütun arasında kabartma motiflerle süslü büyük bir aynataşı yerleştirilmiştir. Teknesi çukurda kalmıştır. Suyu akmaktadır. Üzerinde II. Mahmud'un tuğrası bulunmaktadır. 1974'te onarılmıştır.

Mahmud n Çeşmesi (Eyüp) *mad. V:26lc.*

Mahmud n Çeşmesi (Kandilli) IV:41Oa.

Mahmud n Çeşmesi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Kasımpaşa Mevlevîhanesi'nin avlusundaydı. 1253/1837'de yaptırılmıştı ve bir sütun biçimindeydi. 1942'de ortadan kaldırılmıştır.

Mahmud n Çeşmesi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Hasan Çelebi (Emin Bey) Camii civarında bulunan ve günümüze ulaşmamış olan bu çeşme 1246/1830'da II. Mahmud tarafından yaptırılmıştır. Eski fotoğraflarda, almasıık örgülü ve tonozlu bir hazne ile üç bölümlü bir nişe sahip olduğu, pilastr-larla kuşatılan mermer aynataşımın kabartmalarla süslü olduğu, bunun üzerinde kitabe levhası ile II. Mahmud tuğrasının yer aldığı görülmektedir. Kitabenin metni Rifat Hüseyin Efendi'ye aittir.

Mahmud n Çeşmesi (Kocamustafapa-şa) *bak. Küçük Efendi Külliyesi*

Mahmud II Çeşmesi Mahmutpaşa'da, Mahmud Paşa Camii'nin avlu orta kapısı dışında, yan yana iki çeşme halindedir. 1244/1828'de sade bir üslupla inşa edilmiştir. Bütünüyle mermer kaplıdır. Birbirlerinden kare kesitli geniş bir sütunla ayrılmıştır. İki yanda da bu sütunun eşleri bulunmaktadır. Çeşmelerin yuvarlak kemerleri üzerinde kitabenin birer kıtası, orta sütunun üstünde ise II. Mahmud'un tuğrası yer almaktadır. Tekneler bozulmuşsavda suları akmaktadır.

Mahmud n Çeşmesi Üsküdar'da, Şem-sipaşa'da, yıkılan Adliye Camii'nin yanındaydı. Kaynaklarda 1229/1814'te yapıldığı kaydedilmektedir.

Mahmud n Çeşmesi (Talimhane) II:490c.

Mahmud n Çeşmesi Tarabya'da, deniz kenarındaki parkın içindedir. 1248/ 1832'de yaptırılmıştır. Dört köşe bir mermer sütun şeklindedir. Tepesinde oyma bir süs ve her cephesinde kitabesinin birer beyti bulunmaktadır.

Mahmud H Çeşmesi Üsküdar'da, Bül-bülderesi-Bağlarbaşı yolu üzerindedir. 1248/1832'de inşa edilmiştir. Kaba taştan yapılmış büyük bir haznenin bir yüzüne konmuş mermer bir aynataşı ile iki mermer sütunun tuttuğu

bir korniş üzerine oturtulmuş kitabe taşından ibarettir. Suyu akmadığından Kuru Çeşme adı ile anılmaktadır. Kitabesini Yesarîzade Mustafa İzzet Efendi yazmıştır.

Mahmud H Kasrı *bak.* İmaret Kasrı

Mahmud n Meydan Çeşmesi (Beylerbeyi) *mad. V:262a.*

Mahmud n Meydan Çeşmesi (Boyacı-köy) *mad. V:262b.*

Mahmud H Sebili *mad. V:262c.*

Mahmud H Sıbyan Mektebi ve Muvakkithanesi *mad. V:263a.*

Mahmud H Türbesi ve Sebili *mad. V:263b, I:31b, 42a, 248b, II:484b, 492a, IV:39b, VI:482a.*

Mahmud (Mimar) L190c.

Mahmud (ö. 1495, Hacı) II:79a, III:443a.

Mahmud (Şeyh) V:341a.

Mahmud (Tophaneli) (? , İstanbul -1669, İstanbul) Hattat-Derviş Abdî'den icazetname aldı. Enderun'a hattat olarak girdi. Hazine de bulunan Şeyh Hamdullah'ın bir Kuran'ını takliden yazdığı Kuran'ı IV. Mehmed'e hediye etti. Padişah da onu sır kâtipliğine getirdi. Bu yüzden yazılarının altına "Kâtib-i Sırr-ı Sultani Mahmud" diye imza atardı. Aklam-ı sittede Şeyh Hamdullah, talikte Derviş Abdî, yani İran ekolüne bağlıdır.

Mahmud Abdülbakî *bak.* Bakî **Mahmud Ağa** II:480c. **Mahmud Ağa** (el-Hac) *ilgili madde-.*

Kaptan Paşa Camii IV:434a **Mahmud Ağa** (Hadım) *ilgili madde:*

Mahmud Ağa Camii V:265b **Mahmud Ağa** (ö. 1522) :'*madde-.*

Mahmud Ağa Türbesi V:265c **Mahmud Ağa Camii** *mad. V:265b.*

Mahmud Ağa Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Ahırkapı'daydı. Banisi Kapı Ağası Mahmud Ağa'dır. Medresenin cami, mektep ve çeşme ile beraber küçük bir külliye teşkil ettiği *Hadîka* 'da yazılıdır. Medrese günümüze ulaşmamış olup yerinde bugün yeni binalar bulunmaktadır.

Mahmud Ağa Türbesi *mad. V:265c.*

Mahmud Baba (ö. 1793) II:135c, 136a, VII:129c.

Mahmud Bedreddin Ağa IV:325c. **Mahmud Bedreddin Efendi** (ö 1783)

„ II:399b, VH:330c.

I Mahmud Celaledin (Muharrir) / IV:344c.

[**Mahmud Celaledin Bey** III:394a. **Mahmud Celaledin Efendi** (ö. 1829, Hattat) *mad. V:265c, I:48a, III:207a, V:460a.*

İlgili madde:

Mahmud Celadeddin Efendi Türbesi V:266a

Mahmud Celaleddin Efendi (ö. 1918, Şeyh) VI:544c.

Mahmud Celaleddin Efendi Türbesi

mad. V:266a, III:252b.

Mahmud Celaleddin Konağı

VII:188b.

Mahmud Celaleddin Paşa (ö. 1884, Damat) III:298c, 500b.

Mahmud Celaleddin Paşa (ö. 1899) *mad. V:267a, II:529c, IV:423b, V:530a.*

Mahmud Celaleddin Paşa (Damat) (1853, İstanbul -1903, Brüksel) Devlet adamı. Abdülmecid'in kızı Seniha Sultanla evlendi. Vezir rütbesiyle adliye nazırlığına getirildi (1877). II. Abdül-hamid yönetimini eleştirdiği için görevden alındı. Oğulları Sabahaddin ve Lutfullah beylerle birlikte Avrupa'ya kaçtı (1899). Yürüttüğü çalışmalar nedeniyle rütbesi alınarak gıyabında idama mahkûm edildi. "Asaf" mahlasıy-la yazdığı şiirlerden oluşan bir *Divan* 'ı vardır.

V:266c.

Mahmud Cemaleddin Hulvî

mad. V:267b.

Mahmud Çelebi (Baba Nakkaş'ın oğlu) VI:31a.

Mahmud Çelebi (ö. 1531) VI:33b.

Mahmud Çelebi (ö. 1546, Defterdar, Nazlı) III: 16e.

Defterdar Nazlı Mahmud Çelebi Türbesi III: 17c

Mahmud Çelebi (ö. 1584) III: 166a.

Mahmud Çelebi (ö. 1589, Defterdar)

V:473c.

Mahmud Çelebi (ö. 1598, Fenarîzade) III:279a.

Mahmud Çelebi (ö. 1603) V:527c.

Mahmud Dede (ö. 1548, Mesnevîhan) IIL362a, V:424c.

Mahmud Dede (ö. 1818) II:170b, IIL363a, V:428c.

Mahmud Defterî (Şeyh) III:543c. *İlgili madde:*

Babanakkaşzadeler I:518a **Mahmud Efendi** (İngiliz) IV:324a. **Mahmud Efendi** (ö. 1574, Ebul-Fazl) *İlgili madde:* Ebul-Fazl Mahmud Efendi Camii

III:120c

Mahmud Efendi (ö. 1579) VL34a. **Mahmud Efendi** (ö. 1609) Vtl:109c, 331a.

Mahmud Efendi (ö. 1652, Ebul-Fazl) *İlgili madde-*.

Ebul-Fazl Mahmud Efendi Medresesi

Mahmud Efendi (ö. 1667, Gelibolulu Gafurî) VI:468c, 519c.

Mahmud Efendi (ö. 1715) VII:109c.

Mahmud Efendi (İmam-ı Şehriyarî) (? , İstanbul - 1717, İstanbul) Şeyhülislam. II. Mustafa'nın (hd 1695-1703) saray imamı olduğu için "İmam-ı Şehriyarî" lakabıyla anılır. 1713'te atandığı şeyhülislamlık görevinden yolsuzlukları görüldüğü için 1714'te alınarak sürgüne gönderildi. Mezarı Fatih' te Boyacıkapı Mezarlığı'ndadır.

Mahmud Efendi (ö. 1730, Şeyh)

V:485a. **Mahmud Efendi** (ö. 1737, Şeyh)

III:390c.

Mahmud Efendi (ö. 1748, Zakirbaşı) IV:378b.

Mahmud Efendi (ö. 1749, Şeyh) VII:125c.

Mahmud Efendi (ö. 1769, Şeyh) VI:568a.

Mahmud Efendi (ö. 1812) V:564c,

VI:35b. **Mahmud Efendi** (ö. 1836 veya 1850)

VII:330c. **Mahmud Efendi** (ö. 1842, Şeyh)

VII:548a. **Mahmud Efendi** (Şair, Bursalı Müder-

ris) IV:46b. **Mahmud Efendi** (Şeyh, Resmî) II:364b.

Mahmud Efendi (Yorgancılar Kethüdası, Hacı) VL432c.

Mahmud Efendi Çeşmesi Söğüt'de, Kapı Ağası Mahmud Ağa Camii'nin önündedir. Banisi camiyi de yaptıran Bâ-büssaade Ağası Mahmud Ağa'dır. 9457 1538'de inşa edilen çeşme gördüğü tamirlerle asıl şeklini yitirmiştir. Bugün cephesi demir parmaklıklı, üstü betonla örtülü, yan tarafında kapısı bulunan bir yapı görünümündedir. Çeşmeye iki-üç basamak merdivenle inilmektedir. Eski kitabeleri yan yana duvara yapıştırılmıştır.

Mahmud Efendi Çeşmesi Tophane'de, Defterdar Yokuşu'ndadır. Banisinin kimliği bilinmiyor. 1099/1687'de, klasik üslupta, mermerden inşa edilmiştir. Teknesinin üst kenarı kırılmış ve musluğu koparılmıştır. Aynataşında kabartma süsler vardır. Stalaktitli bir korniş, cephenin üst kısmını sınırlandırmakta ve dar bir saçak teşkil etmektedir.

MahmudMuhtarPaşa(Katırcıoğlu) (1866, İstanbul - 1935, Messina-Napoli arasında gemide) Asker ve devlet adamı. Ga-

zi Ahmed Muhtar Paşa'nın oğludur. Meşrutiyet yanlısı görüşleri nedeniyle 1903'te Mısır'a yerleşti. 1908'de ferik rütbesiyle Hassa Ordusu komutanlığına getirildi. Daha sonra rütbesi mirlivalığa indirildi. İki kez bahriye

nazırlığı yaptı. 1913'te atandığı Berlin elçiliğinden 1915'te ayrılarak İsviçre'ye yerleşti. 1922'de geri döndü, ama nazırlık dönemine ilişkin bir mahkûmiyet üzerine 1929'da yurtdışına kaçtı.

IV:489c, VI: 185a.

Mahmud Münir Paşa (1844, İstanbul -1899, İstanbul) Devlet adamı. Paris'te öğrenim gördü. Diplomatik görevlerin ardından 1874'te Divan-ı Hümayun tercümanlığına ve 1878'de vezir rütbesiyle teşrifat-ı umumiye nazırlığına getirildi.

Mahmud Necmeddin Efendi (ö. 1913, Şehzade) IV:348a, V:349b.

Mahmud Nedim IV:448a, VI:6a.

Mahmud Nedim Bey VII:325a.

Mahmud Nedim Paşa (1818, İstanbul -1883, İstanbul) Sadrazam. Valilik, bahriye ve dahiliye nazırlığı, iki kez sadrazamlık (1871-1872, 1875-1876) yaptı. Rusya yanlısı bir dış politika izledi. Reform karşıtı tutumuyla padişahın kişisel otoritesini güçlendirdi. Bütçe açığını kapatmak için başvurduğu önlemler iç ve dış tepkilere yol açtı. İkinci sadrazamlığından medrese öğrencilerinin gösterisiyle alındı ve sürgüne gönderildi. II. Abdülhamid döneminde bağışlandı. Şiirlerini topladığı *Divan* 'inin yanısıra hakkındaki suçlamalara cevap verdiği *Reddiye* adlı bir risalesi vardır.

c, V:211a, 489b, 511b, VII:518a.

Mahmud Nedim Paşa Türbesi *mad. V:267c.*

Mahmud Nedim Paşa Yahşi *mad. V:268a, VII:347c.*

Mahmud Paşa (Vezir) (?, ? - 1474, İstanbul) Sadrazam. İstanbul'un fethine katıldı ve 1453'te Çandarlı Halil Paşa'nın yerine sadrazamlığa getirildi. Belgrad, Mora, Trabzon ve Eflâk seferlerinde büyük yararlıklar gösterdi. 1466'da görevden alındıktan sonra deryabeyi olarak Eğriboz'un alınmasında önemli rol oynadı. 1472'de başlayan ikinci sadrazamlığı sırasında Otlukbeli Savaşı kazanıldı. Uzun Hasan'ın izlenmesine karşı çıktığı için görevden alındı ve hasımlarının etkisiyle II. Mehmed tarafından idam ettirildi. İstanbul'da birçok hayrat yaptırdı.

III:62b, 463a, IV:435a, V:330a. *ilgili maddeler:* Kürkçü Ham V:171b Şengül Hamamı VII:160a

Mahmud Paşa (Güzelce) (?, ? - 1605, İstanbul) Vezir. Yeniçeri ağalığı ve muhafızlık görevlerinin ardından 1600' de üçüncü vezir oldu. Eflâk Voyvodası Mihal'ı yenilgiye uğrattı. Sadaret kaymakamlığı sırasında yeniçerileri ayaklandırarak Sadrazam Yemişçi Hasan Paşa'yı devirme girişimi sonuçsuz kaldı.

IV: 129a, V:338a. *ilgili madde-*.

Güzelce Mahmud Paşa Çeşmesi III:462c

Mahmud Paşa (ö. 1643) ilgili madde-

Cağalazadeler II:370a **Mahmud Paşa** (Zal) IV: 129a. *ilgili madde:*

Zal Mahmud Paşa Külliyesi VII:542a **Mahmud Paşa Camii** IV:103b. *ilgili madde-*

Mahmud Paşa Külliyesi V:268c **Mahmud Paşa Hamamı** IIL540c. *İlgili madde-*

Mahmud Paşa Külliyesi V:268c **Mahmud Paşa Hanı** bak. Kürkçü Hanı **Mahmud Paşa Külliyesi** mad. V:268c,

II:184c, V:274a, VL529b. **Mahmud Paşa Suyolu** III:525c, V:331a. **Mahmud Pehlivan** (Ahıskalı) III:454a. **Mahmud Raci Efendi** (ö. 1724) L137a.

Mahmud Raif Efendi IV:492c, VI: 13a, 14e, VII:279b.

Mahmud Resmî Efendi Tekkesi bak. Âbid Çelebi Tekkesi

Mahmud Sadık (1864, İstanbul - 1930, İstanbul) Gazeteci. Mekteb-i Mülki-ye'den mezun olduktan sonra bir süre memuriyet yaptı. Daha sonra *Ce-ride-i Havadis, Tarik, Sabah, Saadet, ikdam, Tercüman-ı Hakikat* gazeteleri ve *Servet-i Fünun* dergisinde çalıştı. Bazı yazılarında "Osman Galib" ve "Kadri" takma adlarını kullandı. II. Meşrutiyet'ten sonra *Yeni Gazete'de* fıkralar yazdı. 1916'da Matbuat Cemiyeti başkanı oldu. "Şeyhülmuhammaddin" unvanı alan yazarın birçok yayımlanmış eseri vardır.

IV:448a, VI:380c, 536b.

Mahmud Şevket Paşa (1856, Bağdat -1913, İstanbul) Asker ve devlet adamı. Kosova valiliği sırasında Makedonya sorununu çözmeye yönelik çabalarıyla tanındı. II. Meşrutiyetin ilanından sonra 3. Ordu komutanlığına getirildi. Hareket Ordusu'nun komutanı olarak Otuz Bir Mart Olayı'nın bastırılmasını sağladı. Harbiye nazırlığının ardından Ocak 1913'te İttihad ve Terakki'nin gerçekleştirdiği Babıâli Baskını'yla sadrazam oldu. İttihad ve Terakki'yle çekişmeleri reform programını uygulamasını engelledi. Bir suikast sonucunda öldü. Ders kitaplarının yanı sıra *Osmanlı Teşkilatı ve Ki-*

Mahmud Şevket Paşa Suikastı 282

283

Manda Arabası

yafet-i Askeriyesi'ni yazdı.

I:127c, II:29c, 30b, 197b, I IV:499b, V:346c, 350a, VL185b, 187a, VIMOc.

Mahmud Şevket Paşa Suikastı mad.

V:271b, IV:462c, V:347a, VII:323a.

Mahmud Şevket Paşa Türbesi mad.

V:272c, I:58c. **Mahmud Şükrü Bey** (Mühendishane-i Hümayun Hocası) III:221c.

Mahmud Urfî (Ağazade) II:422b. **Mahmudiye Köprüsü** *bak.* Unkapam Köprüleri
Mahmut Ragıp Gazimihal V:539c.

Mahmut Şevket Paşa Mahallesi Şişli II-çesi'nde yer alır. Halil Rifat Paşa, Paşa mahalleleri ve Beyoğlu, Kâğıthane ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.471 'dir.

Mahmutbey Bağcılar İlçesi sınırları içinde, D-100 (eski E- 5) ile TEM otoyollarını birbirine bağlayan bağlantı yolu üzerinde yer alan, yeni yerleşim birimlerinden biri. Çevresinde Piri Reis, Demirkapı, Yüzüncü Yıl, Kemal Paşa mahalleleri ve kuzey-güney doğrultusunda akan Tavukçu Deresi bulunur.

I:528a,

Mahmutbey Merkez (PiriReis) Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Göztepe, Demirkapı, Fevzi Çakmak, Hürriyet, Evren mahalleleri, Yeni Mahalle ve Küçükçekmece, Esenler ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.790'dır.

Mahmutpaşa *mad. V:273a, 171b. ilgili maddeler:* Baba Ali Şalı Tekkesi L514a
Büyük Çorapçı Hanı II:345c Çuhacı Han II:535b Dâye Hatun Camii
III: 1 2b Eirene Kulesi III: 1 46a

Güzelce Mahmud Paşa Çeşmesi III:462c

Kürkçü Hanı V:171b Mahmud Paşa Külliyesi V:2ö8c Valide Hanı VII:362c
Mahmutşevketpaşa Köyü II:195a.

Mahpeyker Kösem Sultan *bak.* Kösem Sultan

Mahpeyker (Kösem) Valide Sultan Suyolu VII:351a.

Mahrec-i Aklâm Rüştîye öğretimi üstünde memur yetiştirmeyi amaçlayan okul. Temmuz 1862'de Mekteb-i Maarif-i Adliye'nin yerine açıldı. Bir yıl olan öğrenim süresi daha sonra üç yıla çıkarıldı. 1876'da daha yüksek seviyedeki Mekteb-i Fünun-ı Mülkiye'nin açılması üzerine kapatıldı.

Mahrec-i Mekâtib-i Askeriye Askeri idadilere girecek öğrenciler için açılan ortaokul. 1864'te askeri okulların idadi

sınıflan Galatasaray'da İdadi-i Umumi adı altında birleştirilince mahreç sınıfları da Mahrec-i Mekâtib-i Askeriye adlı rüştiyede toplandı. Dört yıllık olan okul 1875'te askeri rüştiyelerin açılmasına kadar öğretimini sürdürdü.

Mahremi (ö. 1535, Tatavlahı) III:368c. **Mahrusa-i İstanbul Kanunnamesi**
IV:143c.

Mahsulat Ma'mulat Sergisi Osmanlı topraklarında yetişen ürünlerin, sanayi kuruluşlarında imal edilen her türlü eşya ve araç gerecin sergilendiği

fuar. II. Abdülhamid'in 30. saltanat yılı münasebetiyle 1906'da istanbul'da açıldı. Yerli tarım ve sanayi üretimlerinin en geniş kapsamda sergilendiği fuar büyük ilgi gördü.

Mahsul-i Hümayun istanbul çevresindeki ve dışındaki Osmanlı Hanedanı çiftliklerinde, bostan, bağ ve bahçelerinde yetiştirilen ürünlerin sarayın gereksiniminden fazlası İstanbul halkına, İstanbul'a getirilemeyenler de taşrada satılır; "mahsul parası" denen bedelleri Hazine-i Hümayun'a teslim edilirdi. Mahsul-i hümayunun sebze, meyve, çiçek cinsinden her türü, İstanbul-lularca çok makbul sayılırdı.

Mahyacılık *mad. V:275a, I:476a, VT:303c.*

Mahzen-i Evrak Mümeyyizliği II:77c. **Mair de Botton** III:79c. **Maison Leon Rosenthal** II:298b. **Maison Parret** III: 17c. **Maison Psalty** *mad. V:276b.* **Maiyet Köşkü** IV: 112a.

Maiyet Vapuru 19. yy'da, İstanbul'daki yabancı elçiliklerin Boğaziçi'nde ve Osmanlı karasularında bulundurdıkları askeri gambotlar. Maiyet vapurlarında ilgili devletin silahlı deniz piyadeleri bulunurdu. Istasyonlar de denen bu vapurlar, kıyılarda ve Marmara'da araştırmalar yapar; bazen suçlanan kimi devlet adamları da elçilikler aracılığıyla bu gemilere sığınır ve yurtdışına kaçarlardı.

Majestik Beyoğlu'nda, Yüksekaldırım'da 1913'te açılan sinema. 1934'te el değiştirip adı Astorya oldu. 1949'da ise tekrar el değiştirip Sancak adını aldı. Bir süre daha açık kaldıktan sonra 1960' larda kereste deposuna dönüştürüldü.

Majik Sineması *mad. V:276c.*

Makabi II:75b.

Makal, Tahir Kudsi V:169b.

Makaracılar Osmanlı döneminde, Gala-ta'da Arap Camii ile Mumhane İske-lesi'ne yakın, gemi (yelken) makaralarının yapıldığı dükkânlardı. Burada, Karadeniz, Kastamonu ormanlarından getirilen şimşirlerden her çeşit makara yapılıyordu.

Makarios Tepesi IV:55a. **Makarnacılar Yahşi** Beykoz İlçesi'nde,

Kanlıca Körfezi kıyısındadır. 19. yy'ın son çeyreğinde inşa edilmiştir. Esas bina semer damlı, çatı altı çıkmalı, ahşap/bağdadi bir yapıdır. İnce bordürlü kat silmesi ve pencere kornişleri Avrupa etkisi taşır. Deniz üzeri giriş taşılığı geleneksel yapı tarzındadır. Bitişindeki kayıkhanesi 1975'te müstemilata dönüştürülmüştür. Halen kat kat kullanılmaktadır.

Makaveon (Ayios) Kilisesi IV:369c.

Makbul ibrahim Paşa Camii *mad.*

V-.277a.

Makbule Leman Hanım IV:350b.

Makedonyalılar Hanedanı *mad. ,r V:277c, II:74b, VII:245c, 564c. İlgili maddeler:*

Basileios I II:74b

Basileios II II:74c

İoannes I Tzimiskes IV: 179a

Konstantinos VII Porfirogennetos

V:58b

Konstantinos IX Monomahos V:59a

Leon VI V:202a

Mihael IV V:452a

Romanos III Argiros VI:343b

Teodora VH:245c

Zoe VII:564c

Makine Gedildi Mektebi III:23a. **Makri Hori** Vtl:492c.

Makri Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Mü-eyyedzade Mahallesi'nde, Hocaali Sokağı'ndadır. Bozacı Sokağı Mescidi adıyla da bilinir. Banisi Makrizade Hacı Hüseyin Kaptan'dır (ö. 1709). Mescit harap durumdayken son yıllarda yenilenmiştir. Bugünkü mescit beton bir yapı olup, iri çanak şerefeli ve beton külahlı minaresi vardır.

Makridi, Teodor (1872, İstanbul - 1940, İstanbul) Rum asıllı müzeci. Doktor Konstantin Makridi Paşa'nın oğludur. Fener Rum Lisesi ve Mekteb-i Sultani' de eğitim gördü. 1892'de Âsâr-ı Atika Müzesi'nin (Arkeoloji Müzesi) Fransızca kâtipliğine atandı. Burada arkeoloji bilgisini geliştirdi. 1919'da müze tasnif memurluğuna, daha sonra da Roma, Bizans ve Yunan eserleri uzmanlığına atandı. 1930'da emekliye ayrıldıktan sonra Atina'daki Benaki Müze-si'nde müdür olarak çalıştı.

III:116b, IV:40a, 236b. **Makriköy** I:374a, 555b, VII:492c.

Makriköy Gaziler Askeri Hastanesi

I:349a.

Makriköy Yarış Sendikası I:374c.

Makro Hori I:555b, VII:492c.

Makros Embolos (Uzun Çarşı) II:475a, V:404c, 449a.

Makruhyan Ermeni Okulu *mad.*

V:278a, II:41a, 164c, VI:48b.

Maksemeler *mad. V:278b.*

ilgili maddeler: Eğrikapı Maksemi III:144b Nimfaion VI:79c Taksim Maksemi VII:

198a **Maksim Gazinosu** (Caddebostan) III:380a.

Maksim Gazinosu (Taksim) III:379c, 380a, FV:134a.

Maksim Sahnesi III:45c. **Maksudyan, Sebu** III:193b.

Malalas, İoannes *mad.* V:278c, II:112c, III:342b, 397b, IV:308c, VI:74c, VII:259b.

Malatyah İsmail Ağa Camii ve Tekkesi

mad. V:279a.

Malatyahoğlu, Semiha VII:346b. **Malche, Albert** II:56lc, IV:247a. **Malhasyan, Kevork** IV:89c. **Maliye Defterhanesi** III:71b.

Maliye Memurları Mektebi Hem bilgili maliye memurları yetiştirmek, hem de görevdeki memurları eğitmek amacıyla 1910'da Beyazıt'taki Maliye Nezareti binasında (bugün İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi) açıldı. Tahrirat memuru, mal ve tahsil memuru ve hazine memuru olmak üzere üç şubeye ayrılan okulun öğretim süresi tahrirat şubesinde dört ay, diğerlerinde iki yıldır. Okul dört yıl kadar eğitim faaliyetim sürdürdükten sonra 1914 sonlarında I. Dünya Savaşı dolayısıyla kapanmak zorunda kaldı.

Maliye-SenVL527a.

Malkoçoğlu Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Habibler, Cebeci, Sultan Çiftliği mahalleleri ve Esenler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.554'tür.

Malta Köşkü *mad.* V:280a, II:41a, 457c, III:437a, VII:520a, 524b.

ilgili madde: Çırağan Olayı ILSOlç

Maltepe Bayrampaşa İlçesi'ne bağlı semt. Topkapı'da, surların dışında, Topkapı ve Edirnekapi mezarlıklarının batısına düşer. Tarihi Maltepe Kışlası, semtin ortasında yer alır. Burada bir dönem var olan Maltepe Askeri Lisesi, semtin adının ününü oluşturmuştu.

Maltepe Askeri Hastanesi II:109b, VI:26b.

Maltepe Gençlik Spor Kulübü Topkapı Maltepe'de 1923'te kurulmuş, 1951'de federe olmuştur. Futbol takımı 1951-1952 sezonunda İstanbul 4. amatör kümede şampiyon olarak 3. kümeye yükselmiş, bunu 1955-1956'da 2. kümeye, 1958-1959'da da baraj maçları sonucu şampiyonlukla 1. kümeye yükselmesi izlemiştir. 1972-1973, 1975-1976, 1980-1981 ve 1983-1984 sezonlarında beş kez 1. amatör küme şampiyonu olmuş, bu ulaşılması güç rekorla Türkiye Amatör Futbol şampiyon-

larına katılmıştır. Futbol dışında boks ve voleybol branşlarında da faaliyet gösteren kulübün voleybol takımı, 1976-1977 sezonunda hiç yenilmeden İstanbul 1. küme şampiyonu olmuş ve terfi maçlarında bir tek yenilgi bile almadan Türkiye şampiyonu unvanı ile Deplasmanlı Voleybol Ligi'ne yükselmiştir. Bu ligde elde ettiği üçüncülüklerle üç kez

Türkiye'yi Avrupa Kupalarında temsil etme hakkını kazanmıştır.
VI:6a.

Maltepe Hastanesi I:345b.

Maltepe Hava İstasyonu IV: 21 c.

Maltepe İlçesi *mad. V:281b*, III:25a, IV:138b, 160a, VII:16a, 498c.

ilgili maddeler. Başıbüyük Camii II:79c Beşçeşme II:159c Cevizli II:421b Daver
Baba Tekkesi III :5b Dragos III:103a

Feyzullah Efendi Külliyesi III:308b Küçükalyalı V:163b **Maltepe Kışlası** I:39c.

Maltepe Mahallesi Zeytinburnu İlçesi'nde yer alır. Fatih, Eyüp, Bayrampaşa, Esenler, Güngören ilçeleri ve Seyit Nizam, Merkez Efendi mahalleleriyle çevrilidir.

Maltepe Mezarlığı V:445a.

Maltepe Yolcu Vapuru *mad. V:282c*, I:286b, VI:542a.

ilgili madde:

Kınalıada Vapuru IV:563b **Malul Gaziler Millet Tiyatrosu** III:60b. **Malul Gaziler Yurdu**

ilgili madde:

Tophane Kasrı VII:277a **Malulzade Medresesi** *mad. V:282c*.

Malumat *mad. V:283a*, I:130b, V:538c, VI:536b, VII:448c.

Mamas (Ayios) Limanı V:215c.

Mamas (Ayios) Manastırı Ksilokerkos Kapısı (bugünkü Belgrad Kapısı) yakınlarında bulunduğu sanılan Bizans manastırı. I. Iustinianos'un (hd 527-565) mabeyincisi Farasmanes tarafından ya da imparator Mavrikios'un (hd 582-602) kız kardeşi Gordia tarafından kuruldu. Kilisesi Mavrikios ailesinin mozolesi olarak kullanıldı. 10. yy'ın sonlarında Mamas bölgesi ihmal edildi. 12. yy'da manastır kompleksi tekrar tahrip oldu. I. Manuel döneminde (1143-1180) onarılan manastıra kaynaklar en son 1399'da değinirler.

Mamas (Ayios) Sarayı ve Hipodromu *mad. V:283b*, III:246c, VI:463a.

Mamat, Suat (1930, İstanbul) Futbolcu. 1954-1964 arasında Galatasaray'da, 1964-1908 arasında da Beşiktaş'ta oynadı. Futbolu Vefa'da bıraktı. Galatasa-

ray'la 5, Beşiktaş'la ise 2 kez lig şampiyonluğu yaşadı. 26 kez milli formayı giydi. 1954 Dünya Kupası'na katılan milli takımda yer aldı. Futbolu bıraktıktan sonra antrenörlük yaptı. Kırıkka-lespor'u 2. ligde şampiyon yaparak ilk kez bir ilçe takımının 1. lige katılmasını sağladı.

Mamboury, Ernest *mad. V:283c*, II:253a, 323a, 346c, 346b, 374b, III:71a, V:295c, VI:104c, 312b, 435b, VII:169b, 516a.

Manars, Tevflk

ilgili madde:

Rejans VL314a **Manas Ailesi** *mad. V:286a. Manas, Aleksandr* (Aleko) V:286a. **Manas, Aleksi** V:286a. **Manas, Antuan** V:286a. **Manas, Boğos** V:286a.

Manas, Edgar (ö. 1964) I:299a, IIL395c, V:286a.

Manas, Edvar (ö. 1927) V:286b. **Manas, Greguar** V:286b. **Manas, Jozef** V:286b. **Manas, Kasbar** V:286b. **Manas, Manase** V:286b. **Manas, Rafayel** (Rapayel) V:286c. **Manas, Rupen** (Rubens) V:286c. **Manas, Sebu** V:286b. **Manas, Srapion** V:287a. **Manas, Zenop** V:286a, 286c. **Manasse, Serafim** VI: 133a.

Manastır Mescidi *mad. V:287b, 291c,*

VI:489c.

Manastırlar *mad. V:288a. İlgili maddeler:*

Dalmatu Manastırı II:544b

Damianu Manastırı II:549b

Evergetes Manastırı III:234b

Hodegetria Manastırı ve Ayazması IV: 82a

Kira Marta Kadınlar Manastırı V:24c Kosmidion V:76b

Manastırlı İsmail Hakkı Bey Yahşi Beykoz İlçesi'nde, Anadoluhisarı İskele-si'nin güneyindedir. II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) kayıkhane olarak kullanılıyordu. Patrikumlu, dar taş rıhtımla açılan tuğla bir kat üzerinde ahşap iki kat ve simetrik ayatoma-lı cihannüması ile dikkati çeker. Üçüncü kattaki balkonlar ve geniş pencereler 20. yy'ın başlarında eklenmiştir.

Manavlar *mad. V:299b. İlgili madde:*

İaşe IV: 116a **Manço, Barış** V:534b.

Manda Arabası Bir çift manda tarafından çekildiği için bu adla anılan yük arabası. Bu arabaların eşya konulan kısmı uzun sıriklardan yapıldığı için ar-

Mandas

284

285

Maşuk Paşa Konağı

ka tekerlekler geriye çekilip uzatılırdı. Taş, odun, ev eşyası gibi şeyler bu tür arabalarla taşınırdı. Aynı arabanın öküzlerle çekileni ise "öküz arabası" diye adlandırılırdı.

Mandas II:56c. **Mandrokles** II:288b.

Mangal Odası Geçen yüzyıllarda İstanbul'un başlıca sorunlarından biri de ısınmak için odun teminiydi. Zenginler bile yangın tehlikesi nedeniyle odunla ocak yakmak yerine mangalla idare etmek durumundaydılar. Evlerin asma kat denen ve iki kat arasındaki basık ara katındaki küçük odalar mangallar ve seyyar tandırlarla ısıtılır, ev halkı da günün çoğu zamanım burada geçirirdi.

Mangana Sarayı *mad. V:295a, II:253b, 347b, V:59b, VL46la, 462b, VII:289a.*

Mango, Cyril II:113a, 180c, 319a, V:451b, VII:259a.

Mango, Leonardo de *mad. V:296a.*

Manifaturacılar *mad. V:296b.*

Manifaturacılar Çarşısı *mad. V:296c, II:477a, IV:273c, V:535a, VI:265a.*

Manüer *mad. V:297b, III:516a.*

Manisalı Mehmed Paşa Camii *bak. Atpazarı Tekkesi*

Manisalı Mehmed Paşa Hanı Fatih İlçe-si'ndeydi. Gurlitt'e göre 15. yy'ın ikinci yarısında II. Mehmed'in (Fatih) sadrazamı Mehmed Paşa tarafından yaptırılmış olup, iki katlı uzun bir binaydı. E. H. Ayverdi'ye göre ise Molla Hüsrev'in talebesi olan Manisalı Mehmed Paşa (ö. 1495) tarafından yaptırılmıştı ve yirmi beş dükkân ile iki ahırdan ibaretti. Yapı günümüze ulaşmamıştır.

Mankut, Fatma Gülhis (1928, İstanbul) Avukat. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 15. dönem (1793-1977) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Manokyan, Artin VL239b. **Manoli Körfezi** IV:415c.

Mansel, Arif Müfid I:208b, III:236b, IV:222b, V:170a, 284b. '

Mantin Canfese benzeyen bir tür ipekli kumaş. Elbise ve ferace yapımında kullanılan mantin, dayanaksız olduğu ve su damlayınca leke yaptığı için pek makbul sayılmazdı.

Mantran, Robert III:333c, IV:536a, VI:109a.

Manuel I Komnenos *mad. V:298c, I:166b, 275c, 493a, IL263a, 321c, 343a, 482c, III:320c, 487b, V:11a, 24b, 57a, 198b, VI:122a, 359c, VII:41a, 77a, 380c.*

İlgili maddeler: Komnenos Hanedanı V:47c Tekfur Sarayı VII:233b

Manuel n Paleologos *mad. V:299b, I:276a, 494a, ILS1b, 314a, 437c, III:300b, rV:142b, 181b, V:59b, 138c, VI:93c, 546a.*

ilgili madde:

Paleologos Hanedanı VI: 207a **Manuel Hrisoloras** VII:45b. **Manuel Kantakuzenos** IV:417b. **Manuelyan, Agop** II:400c. **Manugyan, Hovhannes** III:

183a.

Manyaluka Küçük kumaş parçalarının bir kadife zemin üzerine dikilmesiyle yapılan seccadelere verilen ad. Her parçanın etrafı ipek iplikler ya da ince sırma tellerle işlenirdi. Kadife yerine keçe üzerine işlenmiş olanlarına da rastlanırdı.

Manzara Haftalık dergi. Fen, edebiyat, sağlık, seyahat ve haber dergisi. 1887' de 16 sayı yayımlandı. Sahibi Mehmed Ramiz'di.

Manzini, Guiseppe IV:304c.

Manzoni (18. yy - 19- yy) Fransız gezgin. Ankonalıdır. Republicain gemisinin subayı olarak Toulon'dan hareketle 23 Şubat 1796'da İstanbul'a geldi. Kentte 2 yıldan fazla kaldıktan sonra, Bonaparte'ın Mısır seferinden dolayı Osmanlı-Fransız ilişkilerinin kesilmesiyle tevfik edilerek Sinop Ka-lesi'ne kapatıldı. Fransa'ya dönüşünde Türkiye'de yapmış olduğu desenleri *Costumes Orientaux inedits des-sines d'apres nature en 1 796, 1 797, 1 799, graves à l'eau forte, termines à lapointe seche et colories avec deş exp-lications* adıyla gravür olarak 1813'te Paris'te basıldı. 17 levhasında İstanbul'a ait deniz piyadesi, Kırım tüccarı, Ermeni tüccar, Doğu dilleri tercümanı, Tatar ulak, jandarma subayı, topçu piyade eri, top arabacısı, süvari bayraktarı, haremağası, saray kadını, kadın sultan, İstanbullu Türk kadın, İstanbullu Bâtılı kadın, saka, hamal tipleri yer alır.

Manzume-i Efkâr III:190b. **Marabetlerin Yeri** II:336a, 338c.

Maraşlı Rum İlkokulu Fener'de, Sadrazam Ali Paşa Caddesi'ndedir. 1901' de Patrikhane Örnek İlkokulu adıyla kuruldu. Okul binası Odessa Belediye Başkam Grigorios Maraşlı'mn bağışıyla inşa edildiğinden daha sonra onun adı verildi. Günümüzde çok az sayıda öğrenciyle eğitim faaliyetini sürdürmektedir.

Marcello, Bartolomeo II:41b, III:304a. **Marcello, Girol** II:41c. **Marchebeus** *mad*. V:299c, VL541a. **Marcheville, Gournay** de III: 33 1 c.

Marcillinus Comes (6. yy) Latin asıllı tarihçi. Üsküp civarında doğduğu sanılır. Konstantinopolis'e geldiğinde I. İustinianos'un maiyetine girmeyi başardı ve yazıları sayesinde "vir claris-simus" unvanını elde etti. Tarih eseri 379-518 arasını kapsar. 534'te kendisi tarafından; 548'de ise başka bir yazar tarafından esere ek yapıldı. Eserin odak noktasını Konstantinopolis oluşturur. III:52a.

Marco Polo I:534c.

Mardin, Arif II:388a.

Mardin, Yusuf II:288a.

Mardiros (Episkopos) (1603 ?, Kefe -1683, Mısır) İstanbul Ermeni patriği ve şair. Kudüs Patriği Astvadzadur Başpiskopos'un talebesidir. 1655'te rahip

takdis olundu. 1658'de, Kırım Ermenilerine ruhani reis atandı. 25 Mayıs 1659-Aralık 1660 arasında İstanbul patriği oldu. 14 Temmuz 1660'ta başlayan İstanbul'un büyük yangınında, aldığı önlemler sayesinde, Meryem Ana Kilisesi ve Patrikhane yanmaktan kurtuldu. 1661'de, Eçmiadzin'de epis-kopos takdis edildi. 1667-1683 arasında, üç defa Kudüs patriği oldu. Ermeni harfli Türkçe şiirleri de vardır.

III:192a, V:86c. **Mardirosyan, Takvor** III:183b.

Mareşal Çakmak Mahallesi Güngören İl-çesi'nde yer alır. Güneştepe, Güngören Merkez, Akıncılar, Haznedar mahalleleri ve Bahçelievler, Bağlar ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 21.085' tir.

Mari Ferah Hanım V:312a.

Maria Draperis (St.) Kilisesi *bak.* Santa Maria Draperis Kilisesi

Maria Paleologina VI:214b. **Mariani, Angelo** V:532a. **Marie, Auguste C.** V:112c.

Marie Botter Köşkü *bak.* Jean Botter Köşkleri

Marie Josephine Botter Köşkü *bak.* Jean Botter Köşkleri

Marika Hanım IV:420a **Marimare** VI:222c. **Marina** (Arkadios'un kızı) VI:345a.

Marinis, Montani de II:407a. **Mark, Hayganuş** III: 190a. **Marki-Necib Bey Yahşi** *mad. V:300b.*

Markianos (İmparator) II:257a, 261b, III:528b, V:56a, VII:168b, 247b.

Markianos Sütunu *bak.* Kızıtaşı **Markiz Pastanesi** *mad. V:300c, II:98a, 216c, IV:268b. İlgili madde:*

Lebon V:200a

MarkoPaşa *mad. V:301c, III:155b, IV:72b, VI:366a.*

Markopaşa *mad. V:302a.*

Markos (Ayios) Kilisesi Tauri Forumu (Beyazıt) yakınlarında, Ayios Markos adına inşa edilmiş Bizans kilisesi. I. Theodosius döneminde '(379-395) ya-

pıldı, I. Romanos Lekapenos döneminde (920-944) restore edildi. 1947'de İstanbul Üniversitesi'nin yeni binalarının inşası sırasında ortaya çıkarılan üç kilise kalıntısından "A" diye adlandırılanın orijinal yapı, "B" diye adlandırılanın ise 10. yy restorasyonundan sonra inşa edilen yapı olduğu sanılır.

Markus, David *mad. V:302b, VII:403a.*

Marlah, Arif (1863, Akseki -1938, ?) Özel eğitim gördü. Üsküdar Meclis-i İdare azalığı yaptı. 1. dönem (1920-1923) İstanbul milletvekili olarak TBMM'de yer aldı.

Marmara *mad. V:303a, III: 190a. Marmara Basımevi* III:183b.

Marmara Çırası Marmara Denizi adalarından kesilip hazırlanarak İstanbul pazarlarında satılan ve çok iyi yandığı için makbul tutulan çıra.

Adalarda reçinesi bol çam yetiştiği için başka yerlerden gelen her çeşit iyi çıraya da Marmara çırası denirdi. Halk arasında "Marmara çırası gibi tutuşmak" deyiimi de vardır.

Marmara Denizi III:77a. **Marmara Kulesi** II:321c. *ilgili madde:*

Mermer Kule V:400b **Marmara Surları** VII:76c.

Marmara (The) Oteli Taksim Meyda-nı'nda, eski ünlü Pamuk Eczanesi'nin yanındaki Osmanlı Sokağı ile bugünkü Vakıflar Bankası'nın yanındaki Dünya Sağlık Sokağı'nın (eski adı Mezarlık Sokağı) arasında ve Tak-ı Zafer diye adlandırılan caddenin üzerinde yer alan bloktaki binalar 1960'larm sonlarında yıkılarak yerine gökdelen türü lüks bir otel yapıldı. Bina daha sonra Intercontinental otelleri zincirine kiralandı. Aynı sıralarda Tepeba-şı'nda Pera Palas'ın karşısındaki bir başka yüksek binada da Etap Marmara açılmıştı. Taksim'deki otelin Intercontinental ile yaptığı kontrat 1980'de dolunca, bina Etap Marmara'nın sahibi olan firmaya kiralandı ve adı önce Etap Marmara oldu, sonra da baştaki "Etap" sözcüğü kaldırıldı, yerine bir "The" konuldu, otelin adı The Marmara oldu. Tepebaşı'ndaki eski Etap Marmara'nın ise adı bugün Pullman'dır.

VLİSOB.

Marmara Üniversitesi *mad. V:303b, I:259b, III:140a, VII:56a, 347c.*

ilgili madde-,

İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi IV:155a

Marmara Üniversitesi Fransızca Kamu İdaresi Bölümü IV:185c.

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi I:533c.

Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi VIL257b.

Marmara ve Boğazları Belediyeler

Birliği III: 18a.

Marmara Yat Kulübü 14 Mayıs 1945'te, Çiftehavuzlar'daki Ragıp Paşa Yalısı'n-da kurulmuş, tüzüğünde amacını "üyeleri arasındaki münasebetlerin gelişmesini temin ve kütüphane kurmak" olarak belirten sosyal dernek. Yönetim kurulu, Falih Rıfkı Atay, Saffet Tuncay, Burla Danyal, İbrahim Ali Erberk, Ra-gıp Özdemiroğlu, Rıza Derviş, Selim Osman Seynur, Mehmet Ali Bilgisin, Fethi Sait Güran, Mümtaz Fazlı Taylan, Vakıf Çakmur'dan oluşuyordu.

Marpuççular Eminönü'nde, Mısır Çar-şısı'na yakın bu çarşıda İstanbul'a özgü marpuçlar yapılırdı. Renk renk meşinlerden kesilen şeritler, özel bıçaklarla tıraşlanır, demir çubuk üzerine sarılır, bunun üzerine de sarı ince tellerle desen işlenir, kuruma işlemi tamamlanınca içteki demir çubuk çıkarılır ve nargile marpucu yapılmış olurdu.

Marpuççular Mescidi *mad. V:304a.*

Marta Koyu *bak.* Halik Koyu

Martayan-Dilaçar, Hagop V:303a.

Martelli, Carlo III:323c.

Martina IV:359a.

Maruffo, Baldassare (Podesta) III:360b.

Maruflu, Selçuk (1939, İzmir) Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. İngiltere London School of Economics ile University of York'ta ihtisas yaptı. Devlet Planlama Teşki-latı'nda uzman ve grup başkanı oldu. 19. dönem (199D İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Marules Ailesi Konstantinopolis'in yerlisi olduğu sanılan Bizanslı aile. "Marul" anlamına gelen adına bakılırsa, aile sebze ticareti ile uğraşıyordu. Bilinen ilk Marules, VII. Konstantinos döneminde (913-959) komutandı. Ba-sileios Marules, 1143'te Konstantinopolis Konsili'ne katıldı. 14. yy'da Komutan Marules başkenti ve Balkanlar'ı talan eden Katalanlarla savaştı. Fokas Marules 1328-1341 arasında imparatorun yakınıydı ve Konstantinopolis'te Meryem Ana adına bir manastır kurmuştu. Ailenin diğer üyeleri ise Te-salya ve İtalya'da önemli görevler üstlenmişlerdir

Marx,JosephIM42c, I42b, I43b, 143a.

Marzivanetzi, SKrikor (Merzifonlu)

III: 182a. **Marzmanyen (Mazmanyen), Hacı Sar-**

kis (1807, Harput - 1897, İstanbul) Hassa mimarı. Daha çok hamam inşa ettiğinden, "Hamamcıbaşı" lakabıyla anılmıştır. Camiler de yapmıştır. Üsküdar'ın İcadiye Mahallesi'nde oturmuştur. Bağlarbaşı Ermeni Mezarlığı'nda gömülüdür.

Masa Tenisi *mad.* V:304b. **Masallar** *mad.* V:304c, III:515b. *ilgili maddeler:*

Halk Hikâyeleri III:519b

Künos, Ignâcz V:121c **Masis** III:188c. **Maskara Akıntısı** II:267c. **Maslak** *bak.*

Ayazağa

Maslak Askeri Hastanesi Askeri prevantoryum ihtiyacı üzerine Maslak kasır-lanıyla müştemilatının ordu emrine verilmesi sağlanmıştır. Kasırlar onarılarak 1938'de 50 yatakla faaliyete geçti. Erler için bir istirahat ve nekahetha-ne olan kurum, yavaş yavaş bir hastane durumuna sokulmuş ve 1940'ta subaylar da kabul edilmeye başlanmıştır. Yatırılan hastaların bakım ve tedavileri, Gülhane ve diğer askeri hastanelerden görevlendirilen hekimlerce yapılmıştır. Hastanenin tarihçesini içeren bir albüm Çamlıca Göğüs Hastalıkları Hastanesi'ndedir.

Maslak Binicilik Tesisleri Modern binicilik Maslak'ın Ayazağa mevkiinde bulunan Süvari Mektebi'nde başladı. Okulun yanında meydana getirilen alanda süvari subayları modern konkurhipik çalışmalarına başladılar. Ayazağa maneji uzun yıllar binicilik sporunun merkezi oldu. Ordudan süvari sınıfının kalkmasından sonra binicilik sporu faaliyetini sivil kulüpler üstlendiler. Bu kulüpler de Maslak ve çevresini yeğlediler. İstanbul Binicilik Kulübü, Sipahi Ocağı ve Galatasaray kulübü, binicilik faaliyetini bu çevredeki manejde ve lokallerde sürdürmektedir.

ilgili madde: Sipahi Ocağı VII: 10e

Maslak Kasırları *mad. V:306a, II:4la, VI:468b.*

Maslak Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Ayaz Ağa Mahallesi, askeri bölge ve Sarıyer İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.574'tür.

Masonluk *mad. V:307a, I:24a, II:137b.*

Maşallah Levhası Yapıları nazardan ve yangından korumak için saçağa, kapı alınlığına yerleştirilen levhalar. Bu camlı levhalarda maşallah dışında Allah'ın "koruyucu" sıfatı olan "Ya Hafız" veya "Maşallahu kâne" de yazılı olurdu. Levhanın yanma veya saçağın uygun bir köşesine dağ keçisi boynuzundan, at kafasından, delikli taşlardan çocuk ayakkabısından nazarlıklar asmak da âdetti.

Maşlah Altı üstü aynı ölçüde, kolsuz kadın üstlüğü. Arap giysisidir. Ancak İstanbul'da ferace ve çarşaf yerine kullanılmıştır. İstanbul hanımları 19. yy' in sonlarından I. Dünya Savaşı sonlarına kadar sokakta, mesirede, yazlıkta maşlah kullanmışlardır.

Maştotz, Mesrop (Surp) IIL185c. Maşuk Bey IV:335a. **Maşuk Paşa Konağı** III: 1a.

Mataracı, Celil

286

287

Meclis-i Meşayih

Mataracı, Celil IV:250a.

Matbaa Meslek Lisesi 1946-1947 öğretim yılında Ankara'da açıldı. 1951'de İstanbul Sultanahmet Sanat Enstitüsü bünyesine alındı. 1954'te bu okuldan ayrılarak 3 yıl süreli Matbaacılık Okulu adını aldı. 1967'de Matbaa Sanat Enstitüsü, 1974'te de Matbaa Meslek Lisesi adını aldı. Öğrenciler ofset, baskı, dizgi, tipo baskı, klişe ve ciltçilik bölümlerinde öğrenim görmekteydiler. Kütüphanecilik ve grafik bölümlerinin de açılmasıyla bölüm sayısı 7'ye çıktı. 1994-1995 öğretim yılında okulda 27 öğretmen görev yapmakta, 610 öğrenci öğrenim görmektedir.

Matbaa-i Âmire IIL258a, V:309c. **Matbaa-i Devlet** V:309c. **Matbaa-i Ebüzziya III: 124a. Matbaa-i Milli** V:309c. **Matbaa-i Osmaniye** IIL149a. **Matbaalar** *mad. V:308b*, VII:448a. *ilgili maddeler:* Ermeni Basımevleri IILISlc Yahudi Basımevleri VII:398b **Matbaa-yi Atika** II:568b.

Matbah-ı Amire Saray mutfağı. "Matbah-ı hümayun" da denirdi. Topkapı Sarayı'nda alay meydanının sağındaki yerde bulunur; hemen önünde de mutfak görevlilerinin daire koğuşları yer alırdı. Her gün dört-beş bin, resmi günlerde de on beş bin kadar kişiye yemek çıkardı. Matbah-ı âmire emininin idaresinde, matbah kâhyalığı, matbah emini yardımcılığı, masraf kâtipleri, kilerci ve maiyeti, ustalar ve kalfalar görev zincirini oluşturlardı. 17. yy'ın ortalarında personel sayısı 1.370'ti. Her türlü tadının pişirildiği helvahane, mutfağın en büyük ve önemli bir bölümüydü. Burada güzel kokulu sabunlar da yapılırdı. Padişahların yemekleri ise "matbah-ı has" veya "kuşhane" demlen özel bir mutfakta yapılırdı.

Matbuat Kanunu VI:455b.

Matcovich, Adolphe *ilgili madde:* Macar Eczahanesi V:234a

Matcovich, Adolphe Jean V:234a.

Matcovich, Jean V:234a.

Mateev, Petır II:330c.

Matlube Ömer IV:355c.

Matrai VII:495a.

Matrak Üzeri yumuşak deri ile kaplanmış, baş tarafı yuvarlakça oyun değneği ve bu değnekle oynanan savaş oyunu. Lobuta benzemekle beraber oyunda lobut ustalar, matrak acemiler tarafından kullanılırdı. Evliya Çelebi, *Seyahatname* 'de matrak oyunundan söz eder ve IV. Murad'ın bu oyunda çok usta olduğunu kaydeder. Abdülmecid döneminde (1839-1861) saray kızlarının da müzik eşliğinde

"matrak oyunu" adıyla değişik bir oyun oynadığını Balıkhane Nazırı Ali Rıza Bey anlatmaktadır. Raks ederek bir direğe asılı duran, kendi giysisi rengindeki kurdeleyi örme esasına dayanan bu yarışmalı oyun Avrupa'dan gelmiş olmalıdır.

Matrak Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Mev-lanakapı'da, Melek Hatun Mahalle-si'nde bulunan Arpacı (Arpa Emni) Mescidi'ne 1251/1835-36'da Sa'dî tarikatından "Şeyh Matrak" lakaplı Mısırlı el-Hac Hasan Kudsî Efendi'nin (ö. 1844) meşihat koydurması suretiyle kurulmuştur. 1849-1876 arasında Rı-fâiliğe bağlanan, 1876'dan sonra tekrar Sa'dîlerin denetimine geçen tekkenin ayin günü *Âsitâne'de* (1840) pazar, *Mecmua-i Tekâyâ'dz* (1889) salı olarak verilmektedir. Kaynaklarda "Arpacı, Arap Hasan Efendi, Hacı Matrak, Hasan Kudsî, Hasan Kudsî

Efendi, İz-zî Efendi, Şeyh Matrak" adlarıyla da anılmaktadır.

Matsouka VII:500a.

Matteo Ham I:552a.

Ma'tuh Çelebi (ö. 1611) III:279a.

Maurandi III:17c.

Mavi Saray V:388a.

Maviler ve Yeşiller *mad. V:310c, I:216b, 264c, 439c, IL262c, VII:17c, 41a.*

ilgili maddeler: Hippodrom IV:75a Nika Ayaklanması VL74b C

Mavrianos Revağı *bak. Domninos Re-vağı*

Mavrikios II:263b, IV:568c. **Mavro, Stelyo** V:41a. **Mavrogeni, Nikola** III: 290a.

Mavrokordato, Aleksandr (tskerletza-de) III:283a, 289b, IV:418a.

Mavrokordato, Nikola III:289c. **Mavrokordatos, Yorgi** V:256b. **Mavromolos Manastu-ı** VI:359c.

Mavroyani Paşa (1817, İstanbul - 1902, İstanbul) Hekim. Viyana'da öğrenim gördü, Paris'te mesleki araştırmalar yaptı. Haydarpaşa Askeri Hastanesi başhekimliği, saray hekimliği ve askeri hastaneler başmüfettişliği görevlerinde bulundu. Sıtma, kolera, dizanteri gibi hastalıklarla mücadele konusunda ki-- laplar yazdı ve konferanslar verdi. V:88c.

Mavroyenis, Aleksandros VL366a.

Maxim 1920'lerde önce Şişli'deki Fransız La Paix Hastanesi'nin yanında açılan, sonra da Taksim'e taşınan Rus bar-restoranı. Sahibi Amerikalı bir siyahtı. Rus şarkıları, folklor ve balesi ile siyahilerden oluşan caz orkestrasıyla bir dönemin çok gözde eğlence yerlerinden birisiydi.

Maximus I:217 a..

Maxuca VII: 500a.

May, Şevkiye *mad. V:312a, VILIMc.*

Maya Sanat Galerisi II:435c, VI:437a.

Maya Sitesi VII: 16a.

Mayakon, İsmail Müştak II:233c.

Mayer, Luigi *mad. V:312b, III:419c.*

Mayer Mağazası Beyoğlu'nda İstiklal Cad-desi'nde, no. 377-379'da (bugünkü İSKİ binası) bulunan konfeksiyon mağazası. 1930'da inşa edilen Amato Apartmanı'nın altında açıldı. Sahibi Ab-raham Mayer'di. Daha sonra George Mayer ve ortağına geçti. Binanın 1943' te Sular İdaresi'ne geçmesinden sonra uzun süren tahliye 1963'te sonuçlandı ve mağaza kapandı.

Mayor Sinagogu IV:10b. **Mayorkas, Marko** VIL399a. **Mayr Tıbradun** (Basımevi) IIL182b. **Mayr Varjaran Ermeni İlkokulu**

II:223c.

Mazhar-Fuat-Özkan Üçlüsü V:535a. **Mazhar Hüsnü** III:62c.

Mazhar Osman *bak.* Usman, Mazhar Osman

Mazhar Paşa (ö. 1892) *mad.* V:312c, VII:150c, 518a.

Mazul Kemer *mad.* V:313b, II:254a, 319a, III:525b, 526a, VL342b, VII:47b, 54a.

McCocn,J. C. IV:174c. **Me-am Lo'ez** VII:405a.

Mecalis-i Âliye 1853'te Abdülmecid'in buyruğu ile oluşturulan ve birçok komisyonu olduğu için "yüksek meclisler" anlamında Mecalis-i Âliye denen bu kurulun asıl adı Meclis-i Âli-i Tanzimat'tı. Görevi, Tanzimat'ın öngördüğü yeniliklere ilişkin yasa ve tüzükleri hazırlamaktı. Mecalis-i Âliye, daha önce kurulmuş bulunan Meclis-i Ah-kâm-ı Adliye'nin bazı görevlerini de üstlenerek 1861'e değin bağımsız çalıştı. Bu tarihte Meclis-i Ahkâm-ı Adliye ile birleştirildi.

Mecalis-i İmariye Ülke genelinde yapılacak yenilikleri ve düzenlemeleri görüşüp karara bağlamak üzere Abdülmecid'in (hd 1839-1861) buyruğu ile vilayetlerden çağrılan temsilcilerin katıldığı kurul. İstanbul'da toplanmakla birlikte çalışma gündemi taşraya dönüktü.

Mecalis-i Tanzimat Tanzimat döneminde (1839-1876) İstanbul'da oluşturulan konsey ve kurullar. Bunların başhcala-rı Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye, Meclis-i Maarif-i Umumiye, Dar-ı Şûra-yı Askeri, Meclis-i Tophane-i Âmire, Meclis-i Bahriye, Divan-ı Muhasebat, Meclis-i Ziraat, Meclis-i Maadin, Meclis-i Zabtiye, Meclis-i İmalat-ı Harbiye idi.

Mecdi Sadrettin IV:145b. **Mecid Efendi Köşkü** V:54c.

Mecidiye Mecidi de denen ve Abdülmecid'in (hd 1839-1861) adına çıkarılan altın ve gümüş paralar. Ayrıca İstanbul'da ve taşrada bazı semtlere, kasaba ve köylere, camilere verilen addır. İstanbul'da Mecidiyeköy, Mecidiye Köşkü Camii bunlardandır. 1844'te çıkarılan 7,2 gr, 22 ayar altına mecidiye dendiği gibi, 1852'de çıkarılan büyük Osmanlı nişanına da "Mecidiye Nişanı" denmiştir. Yine, Abdülmecid'in buyruğu ile halka ilk kez verilen kimlik belgelerine de o dönemde mecidiye deniyordu.

Mecidiye Camii (Çırağan) *mad.* V:314c,

II:36c. **Mecidiye Camii** (Yeşilköy) *mad.*

V:316a. **Mecidiye Kışlası** *bak.* Taşkışla

Mecidiye Köşkü *mad.* V:316c, II:38b, a, VH:289a, 292c.

ilgili madde:

Topkapı Sarayı VII:280c **Mecidiye Mahallesi** Beşiktaş İlçesi'nde yer alır. Yıldız,

Balmumcu, Ortaköy mahalleleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir.
Nüfusu (1990) 1 1.073 'tür.

Mecidiye Şirketi III:31b, VII:255b.

Mecidiye Tekkesi *bak.* Abdülbâki Efendi Tekkesi

Mecidiyeköy mad. V:31 7a, I:46c, 281a, II:l66a, VII:186c, 200b, 499c.

İlgili maddeler: Ali Sami Yen Stadyumu I:201b

Mecidiyeköy Likör ve Kanyak Fabrikası V:318a

Mecidiyeköy Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1990'da, Camialtı Tersanesi'nde motorlu araba vapuru olarak yapıldı. 1.077 grostonluktur. Uzunluğu 67,2 m, genişliği 20,5 m, sukesimi 3,7 m'dir. Pendik-Sulzer yapımı, her biri 848 beygörgü-cünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 11 mil hız yapmaktadır. 62 otomobil almaktadır.

Mecidiyeköy Camii Şişli İlçesi'nde, Mecidiyeköy'de, Mecidiye Caddesi ile Mor Sömböl Sokağı'nın kesişiminde bulunuyordu. Avlusundaki kuyu bileziğinde yazılı tarihten 1306/1888'de inşa edildiği anlaşılmaktadır. Banisi Peres-tu Valide Sultan'dır. Duvarları kagir, çatısı ahşap ve kalın gövdeli taş minaresi olan bu ufak yapı yıkılarak yerine 1971 'de aynı isimle büyük bir cami yapılmıştır. Mecidiyeköy'ün merkez camisi olan bu yapı bir set üzerinde yükselmektedir. Beş kubbecikle örtölü son cemaat yerine iki yandan merdivenlerle ulaşılır. Harim, pandantifli büyük bir kubbeyle örtölüdür. Paye ve sütunlar üzerine oturan ikinci kat "U" şeklinde bir galeri oluşturan kadınlar mahfilidir. Mihrap çok renkli Kütahya çinileri ile kaplıdır. Duvarlarda kalem işi süslemeler görölmektedir. Minber

ve vaiz kürsüsü mermerdendir.

Mecidiyeköy Kır Kahveleri 1930'lara değin şehrin dışında kırılık bir alan olan Mecidiyeköy, dutlukları kadar kır kahveleri ile de önlüydü. Önceleri hafta tatili cuma olduğı için cuma günleri, daha sonra da pazar günleri halk kadınlı erkekli Mecidiyeköy kır kahvelerine gelmekteydiler.

Mecidiyeköy Likör ve Kanyak Fabrikası *mad.* V:318a, IV:133c, V:317c.

Meclis-i Ahkâm-ı Adliye 1853-1861 arasında İstanbul'da çalışan ve temyiz mahkemesi konumunda yüksek yargı kurulu. Daha önce Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'nin bünyesinde iken 1853'te ayrılmış, 1861'de yeniden birleşmiştir.

Meclis-i Âli-i Hazain Kamu hazinesi ve bütçe işleriyle ilgili yeni düzenlemeler yapmak üzere Abdölaziz'in buyruğı ile 1864'te kurulan maliye kurulu. Başkanlığına Mısırlı Prens Mustafa Fazıl Paşa atandı. Üyeliklere ise deneyimli devlet adamları getirildi. Fakat yararlı bir çalışma yapmadan dağıtıldı.

I:24a.

Meclis-i Âli-i İcraat Kısaca Meclis-i İcraat da denen bu kurul, Abdülaziz'in (hd 1801-1876) son saltanat yılında yürütme yüksek konseyi görevini üstlendi. Asıl görevi Hersek için yayımlanan Adalet Fermam'nm öngördüğü reformları hazırlamaktı. Abdülaziz'in tahttan indirilmesinden sonra dağıtıldı.

L 24a.

Meclis-i Âli-i Umumi Abdülmecid'in buyruğu ile 1855'te oluşturulan olağanüstü kurul. Sadrazamın başkanlığında toplanmakta ve Meclis-i Vüke-la'ya, ülke sorunlarıyla ilgili görüşler vermektedir. Konseyin üyeleri arasında nazırlar, Meclis-i Tanzimat, Meclis-i Vâlâ üyeleri, Babîâli ricali de vardı. Gerekğinde oturumlara İstanbul'daki ruhani reisler de çağrılıyordu.

Meclis-i Ayan Hey'et-i Ayan da denen ve senato görevini yapan kurul. 1877' de Meclis-i Mebusan'la birlikte oluşturulan bu kurul, padişahın seçtiği eski sadrazamlardan, nazırlardan, şeyhülislam, kazasker ve paşalardan oluşmaktaydı. 1878'de Meclis-i Mebusan'ın dağıtılmasına karşılık; toplanmasına izin verilmeyen Meclis-i Âyân'ın ya-şamboyu seçilen üyeleri bu unvanlarını korudular. 1890'da 18 ayan üyesi vardı. 1908'de II. Meşrutiyet ilan edilince Heyet-i Ayan 34 üye ile yeniden oluşturuldu.

II:512c.

Meclis-i Dar-ı Şûra-yı Askeri 1836'da II. Mahmud'un buyruğu ile askeri işlerin düzene konulması için İstanbul'da oluşturulan kurul. 1843'te Seraskerlik'e bağlı olarak kadrosu genişletildi ve yüksek askeri şûra konumuna getirildi.

rildi.

Meclis-i Emanet Emanet Divanı da denmiştir. İstanbul'da 1855'te Şehremaneti adıyla kurulan belediyenin, üyeleri Meclis-i Vükela tarafından atanan encümeniydi. 1878'de Cemiyet-i Umu-miye-i Belediye dağıtılarak bunun görevleri de Meclis-i Emanet'e verildi. Üye sayısının çoğaltılmasına koşut olarak seçim esası da getirildi. İstanbul Belediye Meclisi'nin tarihi, Meclis-i Emanet'e dayanmaktadır.

I:24a.

Meclis-i Fevkalade II. Abdülhamid'in buyruğu ile 1881'deki Yıldız Mahkemesi'nden sonra oluşturuldu. Padişahın güvendiği kişilerin görevlendirildiği bu yüksek yargı kurulu Yıldız sanıklarının cezalarını onayladı. Ancak Abdülhamid, Meclis-i Fevkalade'nin onayladığı idamları sürgüne ve müebbet hapse çevirdi.

Meclis-i İdare-i Emval-i Eytam L24a.

Meclis-i Maarif-i Umumiye 1841 'de Abdülmecid'in bir fermanı ile İstanbul' da

çalışmaya başlayan eğitim-öğretim yüksek kurulu. Yeni açılmaya başlanan ilk ve orta dereceli okullar için programlar, Avrupa'ya tahsile gönderilecek öğrenciler için talimatname hazırlamak, Darülfünun'un açılması hazırlıklarını yürütmek başlıca görevleriydi. Oturumlara Meclis-i Vâlâ reisi başkanlık ederdi. Maarif Nezareti kuruluncaya (1857) kadar Osmanlı eğitiminin en yetkili karar organıydı.

Meclis-i Maliye VILISOc.

Meclis-i Mebusan 1876'da ilan edilen Ka-nun-ı Esasi, uyarınca ilk kez 20 Mart 1877'de Sultanahmet'teki Darülfünun binasında toplanan Osmanlı parlamentosunun seçimle gelen kanadı. Atamayla oluşan kanat Meclis-i Ayan' dır. İki dönem olarak 14 Şubat 1878'e kadar çalıştı. II. Abdülhamid'in buyruğuyla kapandıktan sonra yeniden ancak II. Meşrutiyet'in ilanı ile 17 Aralık 1908'de açıldı. Dört dönem (1908-1912, Nisan 1912-Ağustos 1912, 1914-1918, 1919-1920) çalışan meclis 16 Mart 1920'de İstanbul'un işgali üzerine tatil edildi. II. Meşrutiyet döneminde çalışmalarını Fındıklı'daki Çifte Saray-lar'da (bugün Mimar Sinan Üniversitesi) sürdürdü.

Llöc, 25c, 38c, II:505b, 512c, V:351a.

Meclis-i Meşayih 1868'de Şeyhülislam-lık'ta bir daire olarak kuruldu. Amacı tarikatlar arası ilişkileri, tarikatların devletle ilişkilerini düzenlemek, sorunları çözmekti. İlk başkanı Yeni-kapı Mevlevîhanesi Şeyhi Osman Se-lahaddin Dede'dir. Zaman içinde yapılan değişikliklerle üye sayısı artıp azalan meclis II. Meşrutiyet döneminde tarikat rekabetinin yarattığı sert çatışmalara da sahne oldu. 1918'de yeniden örgütlendi ve birtakım sosyal ça-

İL

Meclis-i Meşveret

288

289

Mehmed

lışmalar yapmayı da amaç edindi. Ama bunları gerçekleştirilmeden 1922'de dağıldı.

W:7b.

Meclis-i Meşveret 18. yy'ın sonlarından başlayarak önemli devlet sorunlarının görüşülmesi için padişahların toplantıya çağırdığı danışma kurulu. Genellikle Topkapı Sarayı'nda Kubbealtı'n-da, bazen de sadrazamın veya şeyhülislamın konaklarında toplanan meclis-i meşveretlere, vezirler, kaptan paşa, yeniçeri ağası, İstanbul'a gelen eyalet valileri katılırlardı. Toplantı gündemleri çoğu zaman, savaş ve cephe sorunları, serasker ve serdar atama, İstanbul'u etkileyen kıtlık,

hastalık, karışıklık, ayaklanma konularıydı. II. Mah-mud (hd 1808-1839) Meclis-i Meşveret yerine "Meclis-i Şûra" ve "Meclis-i Hass-ı Vükela" adıyla daha düzenli çalışan, sadrazamla nazırlardan oluşan bir kurul oluşturdu.

Meclis-i Milli 22 Nisan 1909'da, Yeşilköy' deki kulüp binasında toplanan Meclis-i Mebusan'a denilmiştir. 31 Mart Olayı nedeniyle dağılma tehlikesiyle karşı karşıya kalan Ayan ve Mebusan meclislerini, Talat Bey (Paşa) ve arkadaşları Yeşilköy'de toplamayı başardılar. Meclis-i Milli'nin bir özelliği, Ayan ve Mebusan üyelerinin tek kurul oluşturmalarıydı. Başkanlığını eski sadrazam Küçük Said Paşa'nın yaptığı bu meclis, 27 Nisan 1909'da II. Abdülhamid'in tahttan indirilmesini, V. Mehmed'in (Reşad) padişah ilan edilmesini de kararlaştırmıştır.

Meclis-i Şûra II. Mahmud'un (hd 1808-1839) iradesiyle oluşturulan bu kurul, sadrazamın başkanlığında, şeyhülislamın, vezirlerin, kazaskerlerin katılımıyla toplanmakta, savaş açma, barış karan verme gibi önemli kararları, oybirliği sağlanmak koşuluyla alabilmekteydi. II. Mahmud daha sonra bu kurulun adını Meclis-i Hass-ı Vükela olarak değiştirdi.

Meclis-i Şükûfe II:510b.

Meclis-i Tedkikat-ı Şer'iye Şeyhülislam lık dairesinde 1873'te kurulan, görevi taşra şer'iye mahkemelerince düzenle nen ilamları incelemek olan şer'i temyiz mahkemesi. Bu mahkemenin çalışma ilkeleri için bir de talimatname çıkarılmıştı. Kurul, bu işlevini 1922'ye değin sürdürmüştür. -

L245a.

Meclis-i Tophane-i Âmire Tophane Müşirliği'nin örgütlenmesinden sonra 1832' de kurulan bu meclisin görevi Tophane'deki çalışmalar ve üretimle ilgiliydi. Bir başkanı ve sekiz üyesi olan kurulun siyasal ve yargısal bir yetkisi yoktu.

Meclis-i Umumi-i Milli VI:187c.

Meclis-i Umur-ı Nafia II. Mahmud döneminde (1808-1839) öncelikle istanbul'da eğitim alanında yapılacak ye-

nilikleri ve açılacak modern okulları belirlemek üzere oluşturulan kuruldu. Kurulun çalışma yöntemleri için 1839'da *Meclis-i Umur-ı Nafia Layihası* adı ile bir de program yayımlandı. Tanzimat'ın ilanından sonra 1841' de kurulan Meclis-i Maarif-i Umumiye, bu kurulun yerini aldı.

Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye 1837' de çalışmalarına başlayan ve günümüzdeki Yargıtay'la Danıştay'ın temelini oluşturan idari ve adli yargı kurulu. Tanzimat'ın ilanından (1839) sonra ise bir anlamda "meclis" görevini de üstlenmiş; Tanzimat'ın gerektirdiği kanun, nizamname ve talimatnameler bu kurulca hazırlanmıştır. Daha önceki dönemde kamu görevlilerinin yargılanmadan cezalandırılmaları söz konusu iken Meclis-i Vâlâ her düzeydeki memurların yargılanmaları görevini de

üstlendi. 1853'te Meclis-i Âli-i Tanzimat kurulunca yasa ve tüzük hazırlama işini buraya devretti. Buna bağlı olarak kurulun adı da Meclis-i Ahkâm-ı Adliye oldu. 1861'de iki kurul yeniden birleştirildi ve ayrı işlere bakan komisyonlar oluşturuldu. 1867'de ise Divan-ı Ahkâm-ı Adliye ve Şûra-yı Devlet adları ile yeniden ikiye ayrıldı. Halk Meclis-i Vâlâ'ya "mahkeme-i küb-ra" demektedir.

Meclis-i Vükela Tanzimat döneminde Osmanlı bakanlar kuruluna verilen ad. En kalabalık kadrosu ile toplandığında "Meclis-i Mahsus-ı Vükela", iç kabine konumundaki en dar kadrosuna da "Meclis-i Hassü'l-Has ya da "Meclis-i Hass-ı Vükela" deniyordu. Normal çalışmalarını Babîâlî'de sadrazamın başkanlığında yapan kurulda, şeyhülislam, serasker, Tophane müşiri, kaptan paşa, adliye, hariciye, dahiliye, maliye, evkaf, maarif nazırları, zaptiye müşiri, sadaret müsteşarı, valide sultan kethüdası bulunuyordu. Meclis-i Hass-ı Vükela toplantıları ise çoğu zaman sadrazamın ya da hariciye nazırının konağında yapılırdı. II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) Meclis-i Vükela yerine "Heyet-i Vükela" deyimi yerleşti.

Mecma-i Âsâr-ı Atika I:350b, 433b. **Mecma-i Esliha-i Atika** I:350b, 433b.

Mecmua-i Ahbar IIL190b. **Mecmua-i Cevâmi** IL375c.

Mecmua-i Devair 19. yy'ın sonlarına doğru, Avrupa'daki benzerleri örnek alınarak İstanbul'da yapılmaya başlanan ilk apartmanlara "konutlar topluluğu" anlamında verilen Osmanlıca ad. Fakat çok geçmeden, Fransızca apartman sözcüğü yerleşti.

Mecmua-i Ebüzziya Ebüzziya Tevfik'in yayımladığı dergi, ilk sayısı 22 Ağustos 1880'de, son sayısı 16 Ağustos 1912'de çıktı. Önce ayda iki, sonra haftalık olarak yayımlandı. 32 yıllık süre içinde çıktığı süre 11 yıldır. 1886'da 53. sayı-

sından sonra Ebüzziya'nın Konya'ya sürülmesi sebebiyle yayımı durmuştur. 5 Mayıs 1911'de 94. sayıyla başlayan üçüncü dönem 159. sayıda sona erdi. Dönemin fikir adamlarının da yazı ve mektuplarını içermekle birlikte mecmuanın büyük kısmını dolduran Ebüzziya Tevfik'ti. Tarih, fen, edebiyat gibi konularda kendi düşünceleri kadar Avrupa basınından çevirdiklerini kendi yorumlarıyla aktardı. Böylece dergi tam bir ansiklopedik yayın niteliği taşıdı.

Mecmua-i Fünun *mad. V:319a*, IL70a,

Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye II:404a **Mecmua-i Havadis** III:190b. **Mecmua-i**

Kavanin IIL190b. **Mecmua-i Saz ü Söz** L202c. **Mecmua-i Ulum** »ft *madde:*

Cemiyet-i İlmiye II:403b

Mecruhîn-Zuafâ-i Askeriyeye

İmdad-Muavenet Cemiyeti IV:72b.

Mecsup Memiş (19. yy) Memiş Paşa da denen İştanbul'un bu ũnlũ meczubu 19. yy'ın ikinci yarısında İştanbul şarşılarının renkli bir simasıydı. Başında armudi biçimli iki kariş fes, setresinin ũnũ tenekeden kesilmiş madalya ve nişan taklitleriyle dolu, belinde uzun bir kılıç, ayaklarında teki tekine uymayan kunduralar, daima gũleř, *gezer* dolaşırdı. "Paşa, sana bu kılıcı kim verdi?" diye sorulduğunda, gururla "Moskof Kralı verdi!" der ve eklerdi: "Hele vermeyeydi!.." O durumda ne yapacağı sorulunca da iri gũzlerini devirir: "Tacım tahtını başına geşirirdim!.." diye kũkrerdi. "Sallan Paşa!.." sũzũnũ duyunca da tıpkı baba hindiler gibi şi-şinir, poflar, gerdanını karnını ıkarır, kollarını açar, teneke nişanlarını şingır-datırdı.

Mecsuplar *mad.* V:319b, VII:88c. **Medaris-i Semaniye** III :4c. **Medaris-i Sũleymaniye** III:4c. **Meddah Kahveleri** V:320a. **Meddahlık** *mad.* V:320a, III: 517a. **Medici, Andrea de III:323c. Mediha Sultan** II:34c, VI:25c. **Mediko, Mois Dal** VII:399a.

Medinetũ'1-Kahr 7. ve 8. yy'da İştanbul'u kuşatmaya gelen Arapların Ga-lata'ya verdikleri ad. Kimi araştırmacılar a gũre Galata'nım kıyısında gelişen kasaba "Karakũy" adını, Medine-tũ'1-Kahr'ın karşılığı olarak almıştır.

Medre Eskiden meyhanecilerin şarap taşımak ve saklamak ũzere kullandıkları altı okkalık kaplara verilen ad. "Metre" sũzcũęũnden bozmadır. Halk arasında "hububat ũlřeęi" anlamında da kulla-

nılmaktaydı. Ancak bazı kaynaklarda kesin bir ũlřeũ olmadığı, şarap ve hububat ũlřmek işin kullanılan medrenin her eyalette değiştiği belirtilmektedir.

Medreseler *mad.* V:320c, I:405a,

ilgili maddeler: Abdũlhamid I Medresesi I:37c Ankaravũ Mehmed Efendi Medresesi I:275a

Ayasofya Medresesi I:460b Cafer Ağa Medresesi II:365c Cedid Abdurrahim Efendi Medresesi II:391a

Cedid Ali Paşa Medresesi II:391c Cedid Mehmed Efendi Medresesi II:392c

çandarlı ibrahim Paşa Camii ve Medresesi II:468a Darũ'l-Hilafetũ'l-Åliyye Medresesi II:564b

Defterdar ibrahim Paşa Medresesi III:17b Ebu'1-Fazl Mahmud Efendi Medresesi Efdalzade Medresesi III:133b

Ekmekçizade Ahmed Paşa Medresesi

III:146b

Eşekapı Mescidi ve Medresesi

III:199c

Fethiye Medresesi III:301c

Feyzullah Efendi Medresesi III:308c
Hadım Hasan Paşa Medresesi
III:489a
Haliliye Medresesi III:514a
Hasan Ağa Medresesi III:561b
Haydar Paşa Medresesi IV:25b
Hekimbaşı Ömer Efendi Medresesi
IV:41b
Kaba Halil Efendi Medresesi
IV:321b
Karagümrük Medresesi IV:453b
Kepenekçi Sinan Medresesi IV: 547a
Malulzade Medresesi V:282c
Medresetü'l-Eimme ve'l-Huteba
V:326b
Medresetü'l-Hattatin V:326b
Medresetü'l-İrşad V:326c
Medresetü'l-Kuzat V:326c
Medresetü'l-Mütehassisin V:327b
Medresetü'l-Vaizin V:327b
Mehmed Ağa Medresesi V:356b
Mu'id Ahmed Efendi Medresesi
V:496b
Mustafa Rakım Efendi Türbesi ve
Medresesi V:5ö7a
Nişancı Mehmed Bey Medresesi
VI:85a
Rüstem Paşa Medresesi \T:374c
Siyavuş Paşa Medresesi VII:20b
Sultan Selim Medresesi VII:63c
Şeyhülislam Esad Efendi Medresesi
VII:176b
Tetimmeler VII:258b

Üçbaş Medresesi VII:333b **Medresetü'l-Eimme ve'l-Huteba** *mad.*

V:326b, III:139b, V:326c. **Medresetü'l-Hattatin** *mad.* *V:326b*,

I:228a, IIL139b, V:70a, VI:127b,

204a, VII:342b, 449c. **Medresetü'l-İrşad** *mad.* *V:326c*,

III:139b, V:326b, 327c. **Medresetü'l-Kuzat** *mad.* *V:326c*,

I:498b, III:139b, IV:433c, V:324b.

Medresetü'l-Mütehassisin *mad.* *V:327b*, I:368c, III:139b.

Medresetü'l-Vaizin *mad.* *V:327b*, III:139b, V:326c.

Medved Beyoğlu'nda, Galatasaray'da, Hammalbaşı Caddesi üzerinde, ingiliz Sarayı'mn karşı köşesinde, 1930' larda faaliyet göstermiş, Rus bar-res-toranı.

Mega Reva VII:493a.

Megali İdea VI:367a.

Megalipolis IV:254a.

Megarahlr *İlgili maddeler:* Bizantion IL258a Bizas II:260a

Megu III:188c.

Mehmed I V:5a, VII:344a.

Mehmed H *mad.* *V:327c*, I:17b, 62b, 97b, 120b, 151b, 171a, 179a, 217c, 251c, 27lc, 284a, 343b, 350a, 448b, 546a, 549c, II:26a, 83b, 104c, 114a, 152b, 193c, 197a, 200c, 272a, 282b, 319a, 341a, 390b, 408b, 434b, 551b, ni:13b, 64a, 138b, 172c, 188a, 204c, 264a, 265c, 270b, 288b, 305b, 307a, 404c, 446c, 451a, 463c, 494b, 504a, 525b, IV: 1a, 10a, 74a, 89a, 422c, 433b, 512c, 531a, V:1a, 319c, VI:78c, 355a, 457b, 458c, 519b, 561a, VII:72b, 73a, 80b, 253c, 279a, 281a, 291c, 305c, 333a, 344a, 516b. *İlgili maddeler:* Alaca Hamam I:174b Amirutzes, Georgios I:246c Ayasofya Medresesi I:460b Çinili Köşk IL517c Eyüb Sultan Külliyesi IIL237a Fatih Darüşşifası III: 264a Fatih Külliyesi III:265c Fatih ve istanbul III:272a Fetih III:302a Hindiler Tekkesi IV:74a Rumeli Hisarı VI:355a Simkeşhane VI:561a Tahtakale Hamamı VII: 192a Tersane-i Âmire VII:253c

Yedikule Hisarı ve Zindanı VII:460b **Mehmed n Türbesi** *bak.* Fatih Külliyesi

Mehmed m *mad.* *V:333c*, I:21c, 105b, 435c, 441b, II:394c, 411a, IV:440b, V:336b, 503a, 540c, VI:398a, VII:72a.

İlgili madde:

Mehmed III Türbesi V:338b **Mehmed m Köşkü** VII:80c. **Mehmed m Türbesi** *mad.* *V:338b*,

Mehmed IV *mad.* *V:339a*, I:7b, 18a, 28a, 110e, 121c, 2ö8c, 553b, II:3c, 500a, 551c, III:156c, IV:114c, 123a, 368c, 439c, 489a, V:92a, 96c, 545a, VI:132b,

308b, VII:89c, 229c, 288c, 303c, 465a. *ilgili madde:* Çinili Köşk (Beşiktaş) II:517a

Mehmed IV Çeşmesi Büyükçamlıca'da-dır. Aynasının etrafını çerçeveleyen üç parça kesme taş üzerine oturtulmuş kitabesi ile bir sarnıç kapısı görünümündedir. içeride mermer havuzu vardır. Aslında II. Mehmed (Fatih) tarafından yaptırılmıştır. 1071/1660 tarihli kitabesi, çeşmenin IV. Mehmed tarafından tamirini göstermektedir.

Mehmed IV Çeşmesi Edirnekapı'da, Emir Buharî Camii'nin avlu kapısı dı-şındaydı. 1087/1676'da kesme taştan inşa edilmiş, 1285/1868'de tamir ettirilmişti.

Mehmed IV Çeşmesi Üsküdar'da, Küçük-çamlıca Suyu başındadır. 1064/1654'te kesme taştan, klasik üslupta inşa ettirilmiştir. Oymalı, küçük bir aynataşı vardır. Sivri kemeri değişik renkte taşlarla örülmüştür. Kilit taşında ve yanlardaki boşluklarda rozetler görülmektedir. Üst pervazı baklava motifleri ile süslü bir korniş ile çevrilmiştir.

Mehmed V *mad. V:344b, I:156b, 464b, 523c, 537c, ILLola, 386b, 401c, 444a, 505b, III:267a, 567b, IV:133a, VT:188b, 318b, VII:329a, 484c.*

ilgili maddeler:

Mecidiye Camii (Yeşilköy) V:316a Mehmed V Türbesi V:349b Reşadiye Mektebi VI:318c **Mehmed V Türbesi** *mad. V:349b, III:252b, VI:195c.*

Mehmed VI (Vahideddin) *mad.*

V:349c, I:268c, II:455b, III:91a,

255a, V:84c, VI:23b, 129c. **Mehmed** (Âşık, Konyalı) III:41a. **Mehmed** (Avcı) *bak.* Mehmed IV **Mehmed** (Bosnalı) IV:295b.

Mehmed (Derviş) (? , İstanbul - 1591, İstanbul) Hattat. Tophanelidir. Yazıyı, Ahmed Karahisarî'den öğrendiği için Karahisarî Dervîşi, Dervîş Çelebi ve Mütevellizade unvanlarıyla anılır. Hocası yolunda yazmaya gayret etmiştir. Eserleri çok olan hattat, Ahmed Karahisarî ekolüne bağlıdır. Ölümünde Süt-

Mehmed

291

Mehmed Bey

lûce'deki Caferabad Tekkesi'nde hocasının yanına gömüldü.

II:358c, VII:536c. **Mehmed** (Efşancı) II:510c.

Mehmed (Hafız Berberzade) (? , İstanbul - 1710 ? , İstanbul) Hattat. Hafız Osman'dan icazetname aldı. Cami hocasıydı. Birçok Kuran, hilye, delail ve kıt'a yazmıştır. Hafız Osman ekolüne bağlıdır.

Mehmed (Kavanoz) IV:323a. **Mehmed** (Kavuklu Kör) IV:213a. **Mehmed** (Mumcuzade) II:174b. **Mehmed** (ö. 1640, Şeyh) IV:442b.

Mehmed (ö. 1641, Şah Fenarîzade) III:279a.

Mehmed (Pir) (?, İstanbul -1738, İstanbul) Hattat. Önce Valide Sultan Camii kâtibi olan babası Abdullah'tan meşk etti ise de Kazasker Abdülbâki Arif Efen-di'den icazetname aldı. Medrese eğitimi gördü ve müderris oldu. Edirne payesi ile Üsküdar kadılığına getirildi. Pirî mahlasıyla şiir de yazdı.

Mehmed (Resulzade) (?, İstanbul - 1719, ?) Hattat. Siyahî Ahmed Efendi'den meşk ederek icazetname aldı. Galata ve Mısır kadılıklarında bulundu. Mekke Kadılığı'ndan dönerken Mısır yakınlarında öldü. İran ta'lik ekolüne bağlıdır.

Mehmed (Şehzade) VII: 152a.

Mehmed (Şekerzade) *mad. V:354b.*

Mehmed (Şeyh) *ilgili madde:* Babanakkaşzadeler I:518a

Mehmed (Zülüflü Kuşçu) V:98a.

Mehmed Abdi Baba (Seyyid) II:134b.

Mehmed Abdullah Efendi (Musazade) (?, ? - 1782, İstanbul) Çeşmizade'ye vakanüvis halifesi (yardımcı) oldu. Yaşadığı dönemin önde gelen kişileriyle ilişki kurdu. Sonradan kaybolan *Ve-kayiname* adlı eserinde gözlemlediği olayları ve kişileri anlattı. Tarihçi Ahmed Vasıf *Vekayiname*'yi kendi eserinde kullandığından içerdiği bilgiler, dolaylı olarak günümüze ulaşmıştır.

Mehmed Abdülkerim Efendi (Bostan-zade) II:310c.

Mehmed Abdünnafî Efendi (ö. 1857) I:88a. ;

Mehmed Abdünnebi Efendi VI: 127b.

Mehmed Abdürreşid Efendi (ö. 1837) V:150a.

Mehmed Abud Efendi I:60b, 187a.

Mehmed Afvî (?, ? - 1732, İstanbul) Mir Mehmed adıyla da tanınır. Doğancı Boşnak Hüseyin Paşa'nın oğludur. Defterdarlığa kadar yükselmiş, mevkuf atçı iken ölmüştür. Mezarı Sinan Paşa Türbesi yanındadır. *AynîTaribi'nin* Türk-çeye çevrilmesi çalışmalarına katılmış, tamamlayamadığı geniş bir Osmanlı

tarihi kaleme almıştır.

Mehmed Ağa (Bektaşî, Kara Abalı) II:163b, IV:440b.

Mehmed Ağa (Cebecibaşı) II:390c.

Mehmed Ağa (Darüssaade Ağası) VI:396c.

Mehmed Ağa (Hacı, Kasapbaşı) III:498c.

Mehmed Ağa (Hacı, Kavak ustası) IV:496b.

Mehmed Ağa (Kethüda, Divitdar) VI:143a.

Mehmed Ağa (Mirahur) *ilgili madde:*

İmrahor Mescidi IV:168b **Mehmed Ağa** (Mirahur-ı Sani) III:11c. **Mehmed Ağa** (ö. 1543, Arakiyeci, Hacı) • *madde:*

Kapı Ağası Mescidi ve Tekkesi IV:431c

Mehmed Ağa (ö. 1590, Hacı) V:356b. **Mehmed Ağa** (ö. 1598, Habeşî) *ilgili madde:*

Mehmed Ağa Külliyesi V:355c **Mehmed Ağa** (16. yy, el-Hac) IV:550a.

Mehmed Ağa (ö. 1622 ?, Sedefkâr) *mad.* V:354b, II:377c, III:3c, 146b, IV:129c, V:397a, VI:85c, 169a, VII:56a.

ilgili madde: Sultan Ahmed Külliyesi VII:55a

Mehmed Ağa (Fmdıklılı) (1658, İstanbul -1723, İstanbul) Hocaşade Mehmed Ağa, Silahdar Fmdıklılı Mehmed Ağa olarak da tanınır. Sarayda çuhadarlığa ve en son silahdarlığa yükselmiş ve emekli olmuştur. *Silahdar Tarihi* adıyla bilinen eseri, Kâtib Çelebi'nin *Fezleke-i Tevarih* 'ine yazılmış bir zeyl-dir. Bu eser, 1654-1695 arası olaylarını kapsamaktadır.

I:110a, II: 172a, IV:440a, V:548b. **Mehmed Ağa** (ö. 1742, Kayserili Mimar) *mad.* V:355a, L117a, II:184b, IV:483a.

ilgili madde-.

Yıldız Dede Tekkesi VII:516c **Mehmed Ağa** (19. yy, el-Hac) IV:551b. **Mehmed Ağa** (Sekbanbaşı)

ilgili madde:

Sekbanbaşı Mehmed Ağa Mescidi VI:490c

Mehmed Ağa (Şamlı) II:500b. **Mehmed Ağa** (Şatırcıbaşı) VII:503a. *ilgili madde:* Üskübiye Mescidi 343a

Mehmed Ağa (Şemdanî Hacı, Tokadı) VII:93a.

Mehmed Ağa (Teberdar) II:333a. **Mehmed Ağa Bahçesi** II: 364a. **Mehmed Ağa Camii** III:10b.

Mehmed Ağa Çeşmesi Küçükayasofya' da, Medrese Sokağı'ndadır. Banisinin kimliği bilinmiyor. 1133/1720'de taş ve tuğla ile örülmüş bir haznenin önünde, kesme taştan klasik tarzda inşa edilmiştir. Teknesi kırılmıştır.

Mehmed Ağa Çeşmesi Üsküdar'da, Balcılar Yokuşu ile Tabaklar Camii Sokağı'nın kesiştiği köşededir. Darüssaade Ağası Mehmed Ağa tarafından 9957 1586'da klasik tarzda, kesme taştan yaptırılmıştır. Aynataşı oymalıdır. Teknesi ve setleri sağlam durumdadır. Üst kenarında işlemeli bir korniş bulunmaktadır. Üstü piramit şeklindedir. Sivri kemerinin

ortasında bir rozet ve üzerinde kitabe taşı vardır.

Mehmed Ağa Çeşmesi Üsküdar'da, At-pazarı'ndadır. Kemeraltı Çeşmesi de denir. Üçüzlü çeşmedir. Darüssaade Ağası Mehmed Ağa tarafından 9897 1581'de klasik üslupta, kesme taştan inşa ettirilmiştir. Üstü çatısızdır. Kitabesi, kemerinin üzerinde, baştan başa tek satır halinde, sülüs hatla yazılmıştır. Yarıya kadar toprağa gömülü durumdadır.

Mehmed Ağa Hamamı III :6b.

Mehmed Ağa Külliyesi *mad. V:355c, I:21c, VI:426b, VII:16b.*

Mehmed Ağa Medresesi Eminönü ilçe-si'nde, Cağaloğlu'nda, Divanyolu ile Babiâli caddelerinin kavşağında bulunuyordu. 990/1582-83'te Bâbüssaade Ağası Mehmed Ağa tarafından yaptırılmış olup, 19. yy'm sonlarından önce tamamen ortadan kalktığı anlaşılmaktadır.

Mehmed Ağa Medresesi (Sultanahmet) *mad. V:356b.*

Mehmed Ağa Sebili Çarşıkapı'da, Makas-çılar'da olduğu ve bakkal dükkânı olarak kullanıldığı bilinmekte olan sebil, III. Murad'm darüssaade ağası Mehmed Ağa tarafından yaptırılmıştı. Mermer sütunlarla ayrılmış dört penceresinde beşer su verme deliği bulunuyordu. Pencereleleri dökme demir şebekeliydi. II. Abdülhamid tarafından 1308/1890da tamir ettirilmişti.

Mehmed Ağa Sebili Divanyolu'nda, Medrese Sokağı'nın başında bulunmaktaydı. 988/1580'de Darüssaade Ağası Mehmed Ağa tarafından Mimar Davud Ağa' ya yaptırılmıştı.

Mehmed Ağa Tekkesi I:21b, ILIOöb. *ilgili madde:*

Mehmed Ağa Külliyesi V:355c **Mehmed Ağa Türbesi** III:6b.

Mehmed Akif Efendi (? , ? 1758, İstanbul) Mirmiran Ebubekir Paşa'mn oğludur. Teşrifatçılık görevinde bulundu. Salacak'ta bir mescit yaptırdı. Mezarı Üsküdar'dadır. *Tarih-i Cülus-i Sultan Mustafa Han bin Sultan Ahmed Han* adlı eserini sade bir dille kaleme almıştır. Bu eser, III. Mustafa'nın (hd 1757-1774) ilk saltanat yıllarını

vermektedir.

Mehmed Alaeddin Efendi (ö. 1680, Şeyh Seyyid) VII: 106a, 110a.

Mehmed Ali Alemleri (ö. 1887) VI:329a.

Mehmed Ali Baba (ö. 1544, Seyyid Karyağdı) II:134a.

ilgili madde: Karyağdı Tekkesi IV:475c

Mehmed Ali Bey (Musahibzade) V:520b.

Mehmed Ali Bey (1836 ? , İstanbul -1895, İstanbul) Besteci, klarnetçi, bando yöneticisi. Türkiye'nin ilk klar-netçisidir. Muzıka-i Hümayun'un bando bölümünde Guatelli Paşa'mn yardımcılığım yaptığı için ilk Türk bando yöneticisi olarak da anılır. "Plevne Marşı" ve "İzmir

Marşı" en bilinen eserleridir.

V:532a, VI:12a. **Mehmed Ali Bey** (Siverekli) IV:335a.

Mehmed Ali eş-Şükrî (ö. 1810) VI:328b.

Mehmed Ali Hilmi Dedebaba (ö. 1907) *mad. V.-357c*, II:131a, 137a, III:131a, VL242c, VII: 129a, 130a.

Mehmed Ali Müştak Efendi (ö 189D IV:376c.

Mehmed Ali Paşa *bak.* Çalımlı, Mehmed Ali

Mehmed Ali Paşa (Kavalalı) (1769, Kavala - 1849, İskenderiye) Vezir ve vali. Napoleon'un kuvvetlerine karşı savaşta gösterdiği başarıyla 1805'te vezir rütbesiyle Mısır valisi oldu. İdari ve ekonomik reformlarla Mısır'ın modernleşmesi yönünde adımlar attı. Kendisine bağlı bir yönetimi pekiştirirken, Arabistan ve Yunanistan'daki ayaklanmaların bastırılmasına yardımcı oldu. Sarayla çatışmaya girdikten sonra Anadolu'ya düzenlediği iki seferde (1831-1833, 1839-1841) Osmanlı ordularını yendi. Avrupa ülkelerinin müdahalesiyle padişahın hükümlerini tanıdı, ama Mısır'ın yönetiminde ailesinin veraset haklarını kabul ettirdi.

I:8b, 45b, 59c, II:199c, III:258a, IV:59c, 99b, VII:414c, 549c.

Mehmed Ali Paşa (ö. 1868, Damat) I:80a, 81a, IV:436b.

Mehmed Ali Paşa (?, ? - 1915, İstanbul) Hekim. Mekteb-i Tıbbiye'de ilm-i nebatat (botanik) dersleri verdi. Ahırka-pı'da bir botanik bahçesi açtı. Cauvet' nin botanik kitabını *İlm-i Nebatat-ı Tıbbiye* adıyla çevirdi.

II:312a. Mehmed Ali Şemseddin Efendi (ö.

1885) VT:327a.

Mehmed Arif Ağa (18. yy) Mimar. 1793-1795 arasında hassa başmimarlığı görevinde bulundu. Beşiktaş Sarayı yakınındaki kayıkhanenin inşasını ve III. Selim döneminde, Küçüksu Kasrı'nın onarımını yönetti.

Mehmed Arif Dede Efendi (ö. 1813, Seyyid) IV:431c.

Mehmed Arif Dede Efendi (ö. 1822) II:415a, VI:98a, 534a.

Mehmed Arif Efendi (ö. 1810, Dürri-zade) IV:514b.

İlgili madde-. Dürri-zadeler IILlOc

Mehmed Arif Efendi (Arapzade) (1740, İstanbul - 1826, İstanbul) Şeyhülislam. İlköğrenimini babası Şeyhülislam Arapzade Ahmed Ataullah Efendi'den gördü. İlmîye aşamalarını geçtikten sonra Alemdar Olayı sırasında Ataullah Efendi'nin yerine şeyhülislamlığa getirildi (21 Temmuz 1808). IV. Mustafa'nın tahttan indirilmesi için gerekli fetvayı verdi. II. Mahmud'un tahta çıkışının 18. günü (15 Ağustos 1808) azledildi. Ta'lik yazıda usta bir hattattı.

Mehmed Arif Efendi (Meşrebzade) (1791, İstanbul - 1858, İstanbul) Şeyhülislam. Anne tarafından Kazasker Meşreb Ali Efendi'nin torunu, Müderris Şatırzade Emin Efendi'nin oğludur. 1816'da müderris oldu. Çeşitli devlet görevlerinde bulundu. 1845'te Mec-lis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye üyeliğine getirildi. Yetim mallarının korunması amacıyla Emval-i Eytam'ı kurdu. 1854-1858 arasında şeyhülislamlık yaptı. Bu dönemde kadı yetiştirmek için Mual-limhane-i Nüvvab adıyla Süleymani-ye'de bir okul açtı. Tanzimatın yeniliklerini destekledi. Bursalı Dede Efendi'nin *Siyasetnamesini* Türkçeye çevirmiştir. Türbesi Edirnekapı dışında, Mustafa Paşa Tekkesi'nin önündedir.

ili madde-

Şeyhülislam Mehmed Arif Efendi Türbesi VII: 177b

Mehmed Arif Efendi (ö. 1889, Şeyh) IV:377a, V:517a.

Mehmed Arif Efendi (ö. 1902) VI:329b.

Mehmed Arif Efendi (ö. 1908, Şeyh Yorganî) V:466a, VILlllb.

Mehmed Arif Efendi (Şeyh) IV:2a.

Mehmed Arif Hilmi Efendi (ö. 1909) VI:392c.

Mehmed Arif Paşa (?, ? - 1879, İstanbul) Şehremini. Zaptiye'den yetişti. Tomruk müdürlüğü ve Beyoğlu zaptiye müdürlüğü yaptı. Üsküdar ve Beyoğlu mutasarrıflıklarında bulundu. Ocak 1878'de zaptiye nazırı oldu. Mayıs 1879'da şeh-reminliğine getirildi. Bu görevde iken Eylül 1879'da öldü.

Mehmed Asaf IV:346a, 346c. **Mehmed Asım Bey** (ö. 1816) V:94c.

Mehmed Âşir Efendi (ö. 1903) IV:485c.

Mehmed Âşir Efendi (ö. 1905, Şeyh Seyyid) VI:393b, VII:397a, 397b. **Mehmed Aş kî Efendi** (ö. 1854, Tiryaki) IV:376c.

Mehmed Ata III:545c, VI:380c. **Mehmed Ataullah Aşkî Efendi** (ö. 1932) I:97b.

Mehmed Ataullah Bey (Kapıcıbaşı) IV:554b.

Mehmed Ataullah Dede (ö. 1910) III:363b, 364c, IV: 108a, V:422a, 430b, VL308c.

Mehmed Ataullah Efendi (ö. 1785, Seyyid) III: 11 la.

Mehmed Ataullah Efendi (ö. 1788) I:397b, VI:38c.

Mehmed Ataullah Efendi (Şeyh Seyyid)

İlgili madde: Ataullah Efendi Tekkesi I:397b

Mehmed Ataullah Efendi (Tersane Emmini) VI:13c.

Mehmed Ataullah Hasbi Efendi (ö. 1890) IV:50c, VL329b.

Mehmed Avni Nureddin Bey VI:496b.

Mehmed Baba (ö. 1799, Seyyid) II:135a.

Mehmed Baha IV:448b **Mehmed Baha Dağ** VI:380a.

Mehmed Bahaeddin Efendi (ö. 1866) IV:377a.

Mehmed Bahaeddin Efendi (Şeyh) IV:416a.

Mehmed Bahaeddin Nadi Efendi (ö.

1879, Seyyid) VII:170c.

Mehmed Bahaî Efendi (ö. 1654) IV:368b.

Mehmed Bakır Efendi (ö. 1589, Dök-mecizade) VII:496a.

İlgili madde: Düğmecibaşı Mescidi III: 107a

Mehmed Bey (Eyyubî) (1804, İstanbul -1850, İstanbul) Besteci ve musiki hocası. 12 yaşında Dede Efendi'nin öğrencisi oldu, bu dersleri hocasının ölümüne kadar sürdürdü. Musiki hocalığı ve bu alandaki bilgisi ile tanınır. Geleneğin Dede'den öğrendiği musiki inceliklerini, aralarında Zekâî Dede, Hacı Arif Bey, Rifat Bey gibi çok ünlü bestecilere öğreterek hocasından sonraki meşk zincirinin ana halkalarından biri oldu. Az ama çok güzel eserler besteledi. Eyüp'te bir sokak onun adını taşır.

II:417a, V:528c, VU:544c. **Mehmed Bey** (Feyzibeyzade) VII:163c.

Mehmed Bey (İbrahim Paşazade) V:181a.

Mehmed Bey (Mabeyinci Hafız) VII:349c.

Mehmed Bey (Mihaloğlu) V:139a. **Mehmed Bey** (ö. 1566, Eğri Abdizade) *ilgili madde:* Nişancı Mehmed Bey Medresesi

Mehmed Bey

252

253

Mehmed Efendi

VI:85a

Mehmed Bey (ö. 1924) V:386b. **Mehmed Bey** (Pir Mustafa Paşazade)

lili madde-.

Sultaniye Çayırı Çeşmesi ve Namazgahı VII:69c

Mehmed Bey (Şehrizer Beylerbeyi Mustafa Paşazade) VII:70a.

Mehmed Bey (Şekercizade) VII:343b. **Mehmed Bey** (Topkapılı Hakimzade) VI:20c.

Mehmed Bey Çeşmesi Beykoz'da, Sultaniye Çaym'nda, namazgah yakınındadır. Banisi Pir Mustafa Paşa'nın oğlu Mehmed Bey'dir. 1179/1765'te inşa edilmiştir. Dört cephelidir. Cephelerin ikisi geniş, ikisi dardır. Mermerle kaplıdır. Yalakları bozulmuştur.

Mehmed Beybaba Tekkesi Fatih İlçesi'n-de, Şehremini'de, Deniz Aptal Mahallesi'nde, 19. yy'ın ikinci yarısında Bektaşî şeyhlerinden Çanakkaleli Mehmed Beybaba (ö. 1895) tarafından kendi evinde tesis edilmiş, günümüzde tamamen ortadan kalkmıştır. Mehmed Beybaba son dönem Bektaşî şairlerindendir.

Mehmed bin Ahmed (Nerkesî) (1592 ?, Saraybosna - 1635, Gebze) IV. Mu-rad'ın maiyetinde vakanüvis olarak seferlere katıldı. Gerek inşa kitabı gerekse *Vasi el-Kâmilfi Ahvalü 'l- Vezi-rü'l-Âdiladh* tarihi, İstanbul'da yüksek zümrenin kullandığı Osmanlıca'nın en ağır ve anlaşılmaz örneği sayılır. Bu nedenle de anlaşılması güç, Arapça ve Farsça tamlamalarla bezeli, tumturaklı yazılara eskiden Nerkesî lisanı denmekteydi.

Mehmed bin Ahmed (Teşrifatzade) (?, ? - 1696'dan sonra, ?) II. Mustafa döneminde (1695-1703) *Defter-i Teşrifat* adıyla çok önemli bir protokol kuralları kitabı yazdı. Eserinde cülus, kılıç kuşanma, umum hıPatı, ulufe dağıtımı, sancak-ı şerif çıkarılması, sefer-i hümayun, veladet (şehzade doğumu), şehzade sünneti, divan ve meşveret toplantıları vb gibi İstanbul yaşamını da yakından ilgilendiren resmi ve dini gelenekleri açıkladı.

Mehmed bin Ahmed Ubeydî II:510c.

Mehmed bin Ebu'l-Kasım III:451a, V:172b.

Mehmed bin Hüseyin (Nasuhpaşazade) (?, ? - 1670'ten sonra, ?) Tarih yazarı. Yaşamı hakkında fazla bilgi bulunmayan Nasuhpaşazade, *Zeyl-i Tevarih-i Âl-i Osman* adını verdiği tarihinde 1639-1670 arasındaki olayları anlatmıştır.

Mehmed bin İbrahim (ö. 1765, Tokadı) III:5a.

Mehmed bin İbrahim es-Said el-Askeri

İlgili madde: Dizdariye Camii IH:73b

Mehmed bin Mehmed (?, Edirne - 1640, İstanbul) Tarih yazarı. İstanbul'da Beylerbeyi (Emirülümera) Medresesi müderrisliğinde bulundu. *Nuhbetü'l-Te-varih ve'l-Abbara.dh* bir tarih yazmıştır. İki ciltlik bu eser, I. Ahmed'in 1617'de ölümüne kadar gelmektedir.

Mehmed bin Mustafa (Derviş) (?, İstanbul -1592, İstanbul) Hattat. Şeyh Hamdullah'ın torunudur. Hattı, babası Mustafa Dede'den öğrendi ve icazetname aldı. Şehla idi. İyi görmediği için çok eğilerek yazardı. Birçok kuran yazmıştır. Vefatında Karacaahmet Mezarlığı'n-da dedesi

ve babasının yanma gömüldü. Yazıda Şeyh Hamdullah ekolüne bağlıdır.

Mehmed bin Ömer (Arapzade) (?, İstanbul - 1715, İstanbul) Hattat. Hat sanatını, Hocazade Mehmed Efendi'den öğrendi ve icazetname aldı. 1.000 Kuran yazdığı bildiriliyorsa da bunun doğru olup olmadığı belli değildir. Babası Halepli olduğu için imzalarında "Arapzade" lakabını kullanırdı. Şeyh Hamdullah ekolüne bağlıdır.

IV:7c.

Mehmed bin Ömer (Ressam) (?, İstanbul - 1744, İstanbul) Hattat. Darphane idaresinde sikke ressamı olan hattat Ömer Efendi'nin oğludur. Yazıyı babasından öğrendi ve icazetname aldı. Babası gibi o da sikke ressamı oldu. Hekimoğlu Ali Paşa Camii'ndeki mihrap ayeti ile dört halifenin isimleri onun eseridir. Hafız Osman ekolüne bağlıdır.

Mehmed bin Sadeddin (ö. 1611) VL391c.

Mehmed Birgivi VI:13a.

Mehmed Burhaneddin Efendi (Şehzade)

Şehzade Burhaneddin Efendi Yalısı VU:151b

Mehmed Celal *mad.* V:358a, I:72b, III:308a, 372c.

Mehmed Celaleddin Dede (1849, İstanbul - 1908, İstanbul) Bestekâr, tan-buri ve müzik kuramcısı. Abdülbâki Nasır Dede'nin torunudur. Yenikapı Mevlevîhanesi'nde yetişti. Mehmed Ataullah Dede ve Hüseyin Fahred-din Dede ile birlikte Türk müziğinin ses sistemi üzerinde çalıştı. Ayrıca Rauf Yetka Bey'le birlikte tanburun perdeleri üzerine yaptığı çalışmalar daha sonra Subhi Ezgi ve Hüseyin Saadettin Arel tarafından devralındı ve bu çalışmalar bugün uygulanan, eşit olmayan yirmi dört aralıklı Türk dizisinin temelini oluşturdu. 1886'da babası Osman Selahaddin Dede'nin ölümü üzerine Yenikapı Mevlevîhanesi şeyhi oldu. En önemli bestesi "Dügâh-ı Cedid Mev-levî Ayini"dir.

I:44b, IV:108a, V:385c, 421c, 430b, VT:75c, 160e, 308c, VII:480a.

Mehmed Celaleddin Efendi (Kadı) IV:226b.

Mehmed Celaleddin Efendi (ö. 1666) VL301c.

Mehmed Cemal Efendi (ö. 1893) V:134c.

Mehmed Cemaleddin *bak.* Cemaleddin Uşşakî

Mehmed Cemaleddin Efendi (ö. 1917, Karsîzade) VI:135a.

Mehmed Cemaleddin Efendi (ö. 1937) IV:377a, VII:331c.

Mehmed Cemalî Efendi (ö. 1830, Sey-

yid) II:399b, VII:330b, 331c. **Mehmed Cemil Paşa** V:319a.

Mehmed Coşkun Efendi (ö. 1864) IV:50c.

Mehmed Çelebi (Derviş)

Babanakkaşzadeler I:518a **Mehmed Çelebi** (Fennî) II:511a. **Mehmed Çelebi** (Galata Kadısı) V:340a. **Mehmed Çelebi** (Hafız) V:525b. **Mehmed Çelebi** (Pirîpaşazade) III:368c. **Mehmed Çelebi** (Şeyh) III:279a.

Mehmed Çelebi Medresesi Eminönü 11-çesi'nde, Laleli-Koska'da olduğu kaynaklarda belirtilmiş olan bu medrese 16. yy'da Hekim Mehmed Çelebi tarafından yaptırılmıştır. Bulunduğu yerin büyük bir ihtimalle İstanbul Üniversitesi Fen-Edebiyat fakültelerinin kapladığı alan içinde olduğu sanılmaktadır.

Mehmed Çelebi (Taib) VII:469b.

Mehmed Çelebi Türbesi III:239c,
252b.

Mehmed Dâniş (1805, İstanbul - 1830, İstanbul) *Neticetü'l-Vekai* adlı eserinde 1824 yılı olaylarını anlatmıştır. İstanbul'daki Nusretiye Camii'nin tamamlanması, donanmanın İstanbul'dan denize açılışı, yeniçeri birliklerinin durumu bu kitabın ana konularıdır. Şiirleri de vardır.

Mehmed Dede (ö. 1529, Divanî) III:362a, V:424b, VII:166c, 214b.

Mehmed Dede (ö. 1664, Arzî) III:362b, V:427a, VI:56a.

Mehmed Dede (ö. 1717) V:425b.

Mehmed Dede (ö. 1718, Seyyid) IV:483a.

Mehmed Dede (ö. 1723, Eyyubî) II:169b, III:565a.

Mehmed Dede (ö. 1732, Keresteciza-de) V:427b, VII:478a.

Mehmed Dede (ö. 1746, Küçük) VII:478a.

Mehmed Dede (ö. 1796, Seyyid Mevla-nazade) IV:483a, V:428b.

Mehmed Dürri Efendi (ö. 1899)

III:111b. **Mehmed Edib Efendi** (ö. 1805)

VII:330c. **Mehmed Efendi** (Bâkizade) II:511a.

Mehmed Efendi (Balıkesirli Küçük Ka-dızade) IV:367b, 367c.

Mehmed Efendi (Derviş) IV:324c. **Mehmed Efendi** (Evliya) *ilgili madde*: Evliya Camii III:234b

Mehmed Efendi (Hacı Hasanzade,

Mustafazade) III:476c. **Mehmed Efendi** (Hafız) IV:449a.

Mehmed Efendi (Hafız Kevkeb)

V:365b. **Mehmed Efendi** (Hafız Şühudî)

III:58b.

Mehmed Efendi (Hayalî) IV:515a. **Mehmed Efendi** (Hezarfen) VII:469a. **Mehmed Efendi** (Kadıköylü Kadı)

V:560b. **Mehmed Efendi** (Kadızaade) III:234b,
IV:417c, VL152c.

Mehmed Efendi (Kamî) III:308a. **Mehmed Efendi** (Mimar) II: 173a,
VL317b. **Mehmed Efendi** (Molla) V:185a.

Mehmed Efendi (ö. 1453, Seyyid) IV:453a.

Mehmed Efendi (15. yy, Aşkî) *İlgili madde-*.

Molla Aşkî Mescidi V:483a **Mehmed Efendi** (ö. 1535, Şeyh)
VII:552c.

Mehmed Efendi (ö. 1544) VII:125b. **Mehmed Efendi** (ö. 1548) IV:506b.

Mehmed Efendi (ö. 1573, Birgili) I:22a, IV:367c.

Mehmed Efendi (Seyyid Malulzade) (1534, İstanbul -1584, İstanbul) Şeyhülislam. Kazasker Malul Mehmed Efendi'nin oğlu, Ebussuud Efendi'nin damadıdır. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1580-1582 arasında şeyhülislamlık yaptı. Fatih'te 1582'de Malulzade Medresesi'ni yaptırdı.

III:167a, VI:33b. *İlgili madde-*. Malulzade Medresesi V:282c

Mehmed Efendi (ö. 1587, Şeyh Çiviza-de) III:443c.

İlgili madde: Çivizadeler II:524b

Mehmed Efendi (ö. 1596, Kâtip) VII:7a.

İlgili madde: Pazar Tekkesi VI:235a

Mehmed Efendi (ö. 1598, Şeyhülislam Bostanzade) II:310b, IV:387a, V:336b.

Mehmed Efendi (Ta'likzade) (?, ? - 1599, ?) Seyyid Lokman'dan sonra şehnameci oldu. *Şohname-i Hümayun* ad-

lı eserini III. Murad'a sunmak üzere hazırlamıştır.

Mehmed Efendi (ö. 1611, Kaysunîzade) *nli madde:*

Kaysunîzade Mescidi IV:511c Mehmed Efendi (Hocazade) (1568, Bursa - 1615, İstanbul) Şeyhülislam. Hoca Sadeddin Efendi'nin büyük oğludur. Babasından ve dönemin önde gelen bilginlerinden ders alarak yetişti. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1601-1603 arasında şeyhülislamlık yaptı. 1608'de yeniden atandığı bu görevi ölünceye dek sürdürdü. Babasının *Tacü 't-Tevarih* 'ine zeyl yazdıysa da bitiremedi. Şiirleri vardır.

Mehmed Efendi (Cerrahzade) (?, İstanbul- lolo, Diyarbakır) Şeyhülislam Çi-vizade Mehmed Efendi'den ders aldı. Sinan Paşa Medresesi'nde ders okuttu. Taşra kadılıklarında bulundu. İzlenimlerini yazdığı risalelerini I. Ah-

med'e sundu.

Mehmed Efendi (ö. 1617, Şeyh Koğa-cızade) III:563a, VII:25a.

Mehmed Efendi (ö. 1625, Bostanzade) *ilgili madde:*

Bostanzadeler II:310b **Mehmed Efendi** (ö. 1640, Şeyh Harirî)
VI:235a, VII:7a, 338a.

Mehmed Efendi (ö. 1643) VI:329b.

Mehmed Efendi (ö. 1647, Şeyh) VI:568a.

Mehmed Efendi (ö. 1651, Şeyh) II:524c.

Mehmed Efendi (ö. 1651, Şeyh Çuhadar) VII:7b.

Mehmed Efendi (ö. 1656'dan sonra, Üstüvanî) IV:368b.

Mehmed Efendi (ö. 1663, Devezade) VII:110c.

Mehmed Efendi (ö. 1682, Belgradlı La-garî) II: 106a, VI:392a, VII:223b.

Mehmed Efendi (Ankaralı) (1619, Ankara - 1687, İstanbul) Şeyhülislam. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1686-1687 arasında şeyhülislamlık yaptı. Fetvalarının toplandığı *Fetâvâyı An-karavîve* Şemseddin Muhammed'in fıkıhla ilgili *Tenvitrü'l-Ebsâr'ırun* haşiyesi başlıca eserleridir.

Mehmed Efendi (ö. 1688 civarı) VI:568a.

Mehmed Efendi (ö. 1696, Seyyid Fena-rîzade) III:279a.

Mehmed Efendi (Debbağzade) (?, İstanbul -1702, İstanbul) Şeyhülislam. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1687'de Rumeli kazaskeri oldu. IV. Mehmed'in tahttan indirilmesinde (1687) önemli rol oynadı ve aynı yıl şeyhülislam oldu. Köprülü Fazıl Mustafa Paşa'nın katline ferman vermeyince azledildi (1688). İkinci kez 1688-1689 arasında şeyhülislamlık yaptı. *Reşahatü 'n-Na-*

sîh Mine'l-Hadis-i Sahih adlı eseri ve fetvalarının bir araya getirildiği fetva mecmuası vardır. Fatih'te yaptırdığı, adıyla anılan medreseyle birlikte bu medresenin haziresindeki mezarı da ortadan kalkmıştır.

Mehmed Efendi (ö. 1702, Seyyid) VII:7a.

Mehmed Efendi (ö. 1707, Şeyh La'lî) I:13c, 28a.

Mehmed Efendi (ö. 1715, Kılıncî) VII:223c.

Mehmed Efendi (ö. 1718, Hamidî)

VI:301c. **Mehmed Efendi** (ö. 1718, Nasuhî)

VI:41c, VII:121c.

Mehmed Efendi (ö. 1730) VII:446b.

Mehmed Efendi (Şeyhî) (?, ? - 1732, İstanbul) Şeyh, yazar. Yaşamının büyük

bölümünü Edirnekapı'da geçirdi. Babası buradaki Mahmud Çelebi Tekke-si'nin şeyhiydi. Onun ölümünden sonra kendisi şeyh oldu. Ölüncü bu tekkenin haziresine gömüldü. En önemli eseri *Ataî Tezkiresi'ne* yazdığı ve 22 yıllık bir çalışmanın ürünü olan *Ve-kayîü'l-Fuzala'dır*. Bunda 1633-1718 arasında yaşayan fıkıh bilginleri ve şeyhlerin biyografileri vardır. Bu eserdeki 1800 biyografiye, Şeyhî'nin ölümünden sonra oğlu Hasan da 1718-1730 arasındaki dönem için 330 biyografi daha eklemiştir.

IILlööb.

Mehmed Efendi (ö. 1732, Yirmisekiz Çelebi) II:6lc, V:182c.

Mehmed Efendi (Mirzazade) (? , İstanbul -1733, İstanbul) Şeyhülislam. Şeyhülislam Mirza Mustafa Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1730'da şeyhülislam atandı. Yaşlılığı sebebiyle 7 ay sonra affını isteyerek istifa etti ve Üsküdar Sultantepe'deki çiftliğine çekildi.

İlgili madde:

Mirzazade Camii ve Kütüphanesi

V:475a

Mehmed Efendi (ö. 1736, Dürrî) *ilgili madde:* Dürrîzadeler IILlIoc

Mehmed Efendi (ö. 1740, Şeyh Niksar-lı el-Hac) VI:492b.

Mehmed Efendi (ö. 1742) II:399a, VI:4lc.

Mehmed Efendi (ö. 1751, Arapzade) VI:59c, VII: 16e.

Mehmed Efendi (ö. 1754) VII:125c.

Mehmed Efendi (ö. 1755, Muradzade) V:564c, VI:35a.

Mehmed Efendi (ö. 1759, Şeyh) VI:568a.

Mehmed Efendi (ö. 1765) IV:373c.

Mehmed Efendi (ö. 1765, Bağdadî) IV:373b.

Mehmed Efendi

294

295

Mehmed Hasib Efendi

Mehmed Efendi (ö. 1770, Şeyh Yumurtacı) VL533c.

Mehmed Efendi (ö. 1773, Ebrucu)

Mehmed Efendi (ö. 1773, Kaymakçıza-de) II:396a, IV:15c, 506b.

Mehmed Efendi (ö. 1775) VIIlllb.

Mehmed Efendi (ö. 1776, Seyyid) VII:516c.

Mehmed Efendi (ö. 1784, Şeyh Çanak-hisarh el-Hac) V:514c.

Mehmed Efendi (ö. 1786) IV:373c. **Mehmed Efendi** (ö. 1792) IV:374c. **Mehmed Efendi** (ö. 1793) V:514c.

Mehmed Efendi (ö. 1794, Moravî) VL97c.

Mehmed Efendi (ö. 1794, Seyyid) VI:36a.

Mehmed Efendi (ö. 1797, Küçük) IV:373c.

Mehmed Efendi (Mekkî) (1714, Mekke -1797, istanbul) Şeyhülislam. Mekke Mollası Halil Efendi'nin oğludur, ilmiye aşamalarını geçtikten sonra iki kez (1787-1788, 1791-1792) şeyhülislamlık yaptı. *Divan* 'ı ve değişik konularda eserleri vardır.

Mehmed Efendi (ö. 1801, el-Hac) V:564c, VI:35b, 492c.

Mehmed Efendi (ö. 1804, Palabıyık) VI: 14a.

Mehmed Efendi (ö. 1811, Şeyh Derunî) *ilgili madde-*.

Derunî Mehmed Efendi Tekkesi III:37b

Mehmed Efendi (ö. 1813, Türbedar) II:106b.

Mehmed Efendi (ö. 1845, Şeyh) II:396a, IV:15c, VII:414c.

Mehmed Efendi (ö. 1859, Şerif) L29a, VI:394c.

Mehmed Efendi (ö. 1863, Şeyh Hafız Abacı) VII: 139a.

Mehmed Efendi (ö. 1871, Aydı) IV:125a.

Mehmed Efendi (ö. 1873, Şeyh Hafız) II:416c.

Mehmed Efendi (ö. 1892) VI:328c.

Mehmed Efendi (ö. 1892, Şeyh Seyyid) V:232b.

Mehmed Efendi (ö. 1900, el-Hac) •-

IV:399b.

Mehmed Efendi (ö. 1900, Zakirbaşı, Paşa Mehmed) III:58b.

Mehmed Efendi (ö. 1916, Eğrikapılı) IV:550b, VII:545a.

Mehmed Efendi (Silahşor)

İlgili madde:

Silahî Mehmed Bey Mescidi VL553a **Mehmed Efendi** (Şeyh Çamlıcalı)

İlgili madde:

Çamlıcah Mehmed Efendi Tekkesi II:467b

Mehmed Efendi (Şeyh Kalemcioglu) IV:395a.

Mehmed Efendi (Şeyh Sinanzade) V:341b.

Mehmed Efendi (Tabib-i Ruhani Hacı) VI:402c.

Mehmed Efendi (Testerecizade) IV:400a.

Mehmed Efendi (Tütüncü) IV:334b.

Mehmed Efendi (Vânî) II:169a, 243a, V:344a, 545a, VL55c.

İlgili maddeler: Vanıköy VII:367a Vanıköy Camii VII:368a

Mehmed Efendi (Yümnî, Selanikli müderris ve şair) IV:6a.

Mehmed Efendi (Zakir Hacı Kalburcu-zade) II:397a.

Mehmed Efendi (Zeynî) *İlgili madde:*

Mimar Ağa Mescidi V:467a **Mehmed Efendi Çeşmesi** *mad. V:359a.*

Mehmed el-Eyyubî (ö. 1628, Şeyh Seyyid) VII: 106a.

Mehmed Elif Efendi (ö. 1927, Şeyh) IV:7a, 7b, 8a, 8b, 8c, 9a, VI:393c, 394b.

Mehmed el-Kırımî (ö. 1856, Şeyh Sa-haf) V:223b.

Mehmed Emin (ö. 1922, Hafız) VII:66b.

Mehmed Emin Ağa (Mimarbaşı) VI:107b, VII:274a.

Mehmed Emin Ağa (Sipahiler Ocağı Ağası) IV:370a.

İlgili maddeler:

Mehmed Emin Ağa Çeşmesi V:359b Mehmed Emin Ağa Sebili V:359c

Mehmed Emin Ağa Çeşmesi *mad. V:359b.*

Mehmed Emin Ağa Sebili *mad. V:359c, VI:340a.*

Mehmed Emin Behiç Efendi (Rusçuk-lu) IV:381b.

Mehmed Emin Bey IV:30c.

Mehmed Emin (Candan) Efendi (ö.

1938) V:361b, VII:331a.

Mehmed Emin Çelebi (ö. 1815, el-Hac) VII:166c.

Mehmed Emin Dede (ö. 1812, Seyyid el-Hac) V:429a, VII:348b.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1585) V:70b.

Mehmed Emin Efendi (Sunîzade) (?, ? -1665, İstanbul) Şeyhülislam. Halep Kadısı Kara Sunullah Efendi'nin oğludur. Rumeli kazaskerliğine kadar ilmiyenin bütün aşamalarını geçtikten sonra 1658'de azledilince arpalık olarak verilen Tırnova'ya çekildi, lööl'de

ikinci kez Rumeli kazaskeri, 1662'de şeyhülislam oldu. Yeni Cami'nin yapımı için gerekli istimlaklerle ilgili fetva vermeyince Yahudi dükkân sahiplerinden rüşvet aldığı söylenerek aynı yıl azledildi. Mezarı Üsküdar'da Aziz Mahmud Hüdaî Külliyesi'nin hazire-sindedir.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1748, Şeyhülislam Hayatizade) VTI:367c.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1756, Şeyh Seyyid) V:465c, VTMIÖc, illa.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1758, Serta-rikzade) I:56c, II:414b, 414c, 415a, VL97c.

ilgili madde: Sertarikzade Tekkesi VI:533b

Mehmed Emin Efendi (ö. 1762) IV:373b.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1765) VL301c.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1794, Şeyh) VI:97a.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1813) IV:375a.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1822, Şeyh Hafız el-Hac) VII:106b.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1829, Şeyh) *İlgili madde:*

Mehmed Emin Efendi Tekkesi V:360b

Mehmed Emin Efendi (ö. 1833, Şeyh Ispartalı) VII:177c.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1835, Koğa-cı Şeyh) I:56c, V:474c, VL392c.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1846) I:96a, IV:375b.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1873) VIIlllc.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1873, Hafız) V:397c.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1879) VL393b, YII:397a.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1899, Şeyh) ILLl6lb.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1904) IV:377a.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1907, Şeyh el-Hac) VII:139a.

Mehmed Emin Efendi (Şeyh Kırkağaç-lı) V:361a.

Mehmed Emin Efendi Tekkesi (Aksa-ray-Gureba) *mad. V:361a*, VII:331a.

Mehmed Emin Efendi Tekkesi (Beykoz) *mad. V:360b*.

Mehmed Emin Paşa (Divitdar) (? -1753, Kahire) Sadrazam. İdari görevlerin ardından 1749'da sadaret kethüdası, 1750'de sadrazam oldu. Boğaz kıyısındaki Küçüksu Kasrı'nı yaptıırarak I. Mahmud'a sundu. Yeniçeri ağa-sıyla anlaşmazlığa düştüğü için 1752' de görevden alınarak Girit'e sürüldü.

I:257b, V:162a, 251c, VII:367c, 368a.

Mehmed Emin Paşa (Hacı Yağlıkçızade) (1723, İstanbul - 1769, Edirne) Sadrazam. Vezir rütbesiyle Mora ve Aydın beylerbeyliği yaptı. 1768'de sadrazamlığa getirildi. Rusya'ya karşı savaşta başarılı olamayınca görevden alındı. Sürüldüğü Dimetoka'ya giderken Edirne' de idam edildi.

V:552c.

Mehmed Emin Paşa (Kıbrıslı) (1813, Kıbrıs - 1871, İstanbul) Sadrazam. Londra ve

Paris'te öğrenim gördü. Askeri, idari ve diplomatik görevlerin yanı sıra kaptan-ı deryalık (1854, 1858-1859), Meclis-i Âli-i Tanzimat başkanlığı (1855-1856, 1858) ve üç kez sadrazamlık (1854, 1859, 1860-1861) yaptı.

IV:554b.

Mehmed Emin Paşa (ö. 1908) V:530a.

Mehmed Emin Rauf Paşa (1780, İstanbul -1860, İstanbul) Sadrazam. II. Mahmud ve Abdülmecid dönemlerinde beş kez sadrazamlık yaptı (1815, 1833-1839, 1840-1841, 1842-1846, 1856). Meclis-i Vâlâ başkanlığında ve Meclis-i Âli-i Tanzimat üyeliğinde bulundu. Genelde reform yanlılarının gücünü sınırlamak üzere bir denge unsuru olarak göreve getirildi.

III:499a, V:255c.

Mehmed Emin Sırrî Efendi (ö. 1790) IV:375a.

Mehmed Emin Şükuhî IV:42c, V:559c.

Mehmed Emin Tevfik Efendi (ö. 1914) VIL331a.

Mehmed Emin Tokadî (ö. 1745)

III:165c, VI:33c, 36b.

Mehmed Emiri Çelebi (Tesbihçizade) V:185a.

Mehmed Esad Dede *bak.* Şeyh Galib **Mehmed Esad Efendi** IV:460a.

Mehmed Esad Efendi (Kazasker Hafız) Vt:195c.

Mehmed Esad Efendi (ö. 1625, Hoca-zade) *bak.* Esad Efendi

Mehmed Esad Efendi (Vassafzade) (1707, İstanbul - 1778, İstanbul) Şeyhülislam. Şeyhülislam Abdullah Vas-saf Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1776-1778 arasında şeyhülislamlık yaptı. Çok çabuk öfkelendiği için "Hindi Molla" diye anılırdı. Mezarı Eyüp'te Mirimiran Mehmed Paşa Türbesi'nin yanındadır.

Mehmed Esad Efendi (ö. 1844, Şeyh) V:514c.

Mehmed Esad Efendi (ö. 1848, Sahaf-larşeyhizade) *bak.* Esad Efendi

Mehmed Esad Efendi (1846, İstanbul -1918, İstanbul) Şeyhülislam. Süleymaniye Medresesi'nde öğrenim gördü. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1913' te atandığı şeyhülislamlıktan İttihad ve Terakki Cemiyeti ile anlaşmazlığa düştüğü için 1914'te istifa etti. Karacaah-

met Mezarlığı'nda gömülüdür. **Mehmed Esad Erbüî** (ö. 1931) VL37b.

Mehmed Esad Yesarî (ö. 1798) *mad.* V:36lc, III:544b, V:460c, 562a, VII:506c.

Mehmed Eşref Efendi (ö. 1852, Melek hocazade) V:70c.

Mehmed Eşref Efendi (ö. 1880) V:399c.

Mehmed Eşref Sabri Efendi (ö. 1904, Şeyh el-Hac) V:485a.

Mehmed Eyyubî Efendi (ö. 1628) VILlIOa, 110e.

Mehmed Fahreddin Efendi (ö. 1750) VI:50b, VII:122b.

Mehmed Fahreddin Efendi (ö. 1812) IV:375b.

Mehmed Fahreddin Efendi (ö. 1893) II:395c, IV:15c.

Mehmed Fahri Efendi (ö. 1735) V:70b, 397c, VII: 11 la.

Mehmed Fazlı Efendi (ö. 1812) VI:309c.

Mehmed Fazlı Efendi (ö. 1898) VI:327b, 456c.

Mehmed Fazlullah Efendi (ö. 1796) VI:50c, VII:122a.

Mehmed Fenayî (Şeyh) VII:7b.

Mehmed Fethullah Efendi (Seyyid) V:280a.

Mehmed Feyzullah Efendi (ö. 1737, Şeyh) V:485a.

Mehmed Feyzullah Efendi (ö. 1869) VI:38b, VII:189c.

Mehmed Fuad Efendi (ö. 1901) VII:172c.

Mehmed Galib Efendi (ö. 1783) I:56b, VL393b.

Mehmed Galib Efendi (ö. 1831, Şeyh Seyyid) II:395c, IV:15c, 506b, VII:414c.

Mehmed Galib Efendi (ö. 1863) VI:393c.

Mehmed Galib Efendi (ö. 1911, Küçük) II:395c, 396a, IV:15c, 506c.

Mehmed Garib Efendi (ö. 1742) VII:122c.

Mehmed Geylanî (Şeyh) II:340c.

Mehmed Giysudar Geylanî (ö. 1569, Şeyhî) I:437a, V:160b.

Mehmed Habib Efendi (ö. 1817, Şeyh Seyyid) V:466a, VII: 11 la.

Mehmed Hadidî (ö. 1756) VI:326c, VII:215a.

ilgili madde-. Rıfâî Âsitânesi VI:324c

Mehmed Hakiki Dede (ö. 1652, Ağa-zade) ILLöSc, V:425c.

Mehmed Hâkim Efendi (Seyyid) (?, İstanbul - 1770, İstanbul) Kalemîye sımfındandı. Cebeci, sipahi kâtiplikleri ve maliye tezkireciliği yaptı. 17ö2'de

vakanüvis atandı. Mezarı Üsküdar'da Ayrılık Çeşmesi'nin yanındadır. *Hâkim Tarihiye* da *Tarib-i Vekayidenen* eseri 1747-1766 arasını kapsar. Hâkim'in, 1755 kışında Halic'in donmasına düşürdüğü tarih ünlüdür.

IV:371b.

Mehmed Halife (17. yy) Tarihçi. Doğum ve ölüm tarihleri, yaşamı bilinmeyen Mehmed Halife, *Tarih-i Sultan Mustafa* adlı, I. Mustafa dönemini (1.

kez 1617-1618, 2. kez 1622-1623) anlatan bir eser yazmıştır.

II:397a.

Mehmed Halife (Enderunlu) V:342b, 344a.

Mehmed Halife Efendi (? , Bosna 1659 dan sonra, İstanbul ?) Tarihçi. Hüseyin adlı bir Bosnalının oğludur. *2a-rih-i Mehmed Halife* adlı eserinde IV. Murad (1623-1640), İbrahim (1640-1648) dönemlerini ve IV. Mehmed'in saltanat döneminde (1648-1687) 1659' a kadar geçen olayları anlatmaktadır. Tarihi, özellikle İbrahim dönemi İstanbul olayları bakımından önemlidir.

Mehmed Halife Efendi (Ülfetî) (? , ? -1665'ten sonra, ?) Tarihçi. Enderun'da yetişti. Koca Kenan Paşa, Süleyman Paşa, Köprülü Mehmed Paşa gibi devlet ricalinin maiyetinde bulundu. İbrik-dar oldu. Venedik'e karşı yapılacak seferin hazırlıklarında bulundu, 1650' de Çanakkale Savaşı'na katıldı. *Tarih-i Gılmani* adlı eseri 1650-1655 arası olaylarını verir ve bu dönem için *Na-ima Tarihi'nin* de kaynağı olmuştur. Mehmed Halife (ö. 1659'dan sonra) ile Mehmed Ülfeti'nin aynı kişiler olması ihtimali vardır. Ancak birinin anlattığı olaylar 1659'da son bulurken, diğzerinin 1665'te son bulmaktadır.

Mehmed Halis Efendi (Tütüncü) *İlgili madde:* Göztepe Camii III:415c

Mehmed Hamdi (Seyyid, Karalamacı) (? , Erzincan -1784, İstanbul) Hattat. Gençliğinde geldiği İstanbul'da Hüseyin Habli'den yazı öğrendi ve icazetname aldı. Galata Sarayı'nda yazı hocalığı yaptı. Yaşadığı çağda Hafız Osman ekolü hâkim olduğu için bu üslubu benimsemişti fakat yaşlı zamanında Şeyh Hamdullah üslubuna döndü. Fazla karalama (egzersiz) yaptığı ve her karalamasının altına imzasını attığı için hattatlar arasında "Karalamacı" unvanıyla anılırdı.

Mehmed Hamdi Bey (ö. 1771) V:94c.

Mehmed Hamdi Efendi (ö. 1733) II:399a, VII:330a.

Mehmed Hamdi Efendi (ö. 1811)

VII: I ila. **Mehmed Hasib Dede** (ö. 1886)

V:429b, VII:348c.

Mehmed Hasib Efendi (ö. 1891) VL38b, VII:177c.

Mehmed Haşitn Çelebi

296

297

Mehmed Paşa

Mehmed Haşim Çelebi (ö. 1842) VIL11 la, 446b.

Mehmed Haşım Efendi (ö. 1785, Şeyh Seyyid el-Hac) VII:106a, 110e.

Mehmed Haşım Efendi (ö 1815) IV:377a, VI:384a.

Mehmed Haşım Efendi (ö. 1817, Şeyh Seyyid) VIIIOöb.

Mehmed Hazin IIL218a.

Mehmed Hemdemî Efendi (Solakzade) (? , istanbul - 1657, İstanbul) Tarihçi. Miskalî Çelebi olarak da anılır. *Solakzade Tarihi* adıyla bilinen eserinin asıl adı *Fihrist-i Sahan'dır*. Bu eser uzun zaman çok beğenilen ve okunan bir Osmanlı tarihi olmuştur. Besteleri de vardır.

Mehmed Hidayetullah Efendi (ö.

1871, Şeyh) VI:517a.

Mehmed Hilmi (Tirnovalı) IIL268b.

Mehmed Hilmi Efendi (Şeyh, Kara Baba)

İlgili madde-. Kara Baba Tekkesi IV:437c

Mehmed Hilmi Efendi (Şeyh Vekili) VI:492a.

Mehmed Hulusi Efendi (ö. 1940) II:400b.

Mehmed Hüsameddin Dede (ö. 1801) V:429a, VII:348b.

Mehmed Hüsameddin Efendi (ö.

1916) IV:50c.

Mehmed Hüsameddin Turabî (ö. 1754, Şeyh) II:414b, 414c, VI:96b, 97c.

Mehmed Hüsni Dede (ö. 1829) V:429c, VII:479a.

Mehmed Hüsni Efendi (ö. 1890) V:70c. **Mehmed Hüsni** (Kolağası) IIL330c.

Mehmed İhlasî Baba (ö. 1899) IV:476a.

Mehmed İzzet Efendi (ö. 1858, Şeyh Hafız) VII:548a.

Mehmed İzzet Efendi (ö. 1904) I:20a, III:567c, 568a, IV:18b, VI:127c.

Mehmed İzzet Molla (ö. 1829, Keçeci-zade) III:168a.

Mehmed İzzet Paşa VII:357b.

Mehmed İzzet Paşa (Safranbolulu) (1743, Safranbolu - 1812, Manisa) Sadrazam. Saray hizmetlerinin ardından vezir rütbesiyle çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. 1794'te sadrazamlığa getirildi. 1798'de görevden alındıktan sonra Sakız'a, ardından Manisa'ya sürüldü.

ilgili madde: Vezir Tekkesi VII:383b

Mehmed İzzî Bedreddin Efendi

(ö. 1918) IV:376c.

Mehmed Kadri Dede (ö. 1850) II:170b.

Mehmed Kâmî Efendi (1649, Edirne -1724, İstanbul) Müderrislik ve Galata kadılığı yaptı. Kahire kadısı ve son olarak da Mekke Mollası oldu. Mezarı Üsküdar'dadır. *Tuhfetü'l-Vüzerâ Behce-tü'l-Nü'ema* ve *Firuzname* adlı eserleri ile *Divan* 'ı vardır.

Mehmed Kâmî Efendi (ö. 1890, Neyzen) II:131a.

Mehmed Kâmil Bey (Mahşer Midillisi) L221a.

Mehmed Kâmil Efendi (*Melceü't-Tab-bahin* yazarı) II:321b, FV:48a, VLöa.

Mehmed Kâmil Efendi (Seyyid) (1728, İstanbul - 1800, İstanbul) Şeyhülislam. Kazasker Osman Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1788-1789 arasında şeyhülislamlık yaptı. III. Selim'in yenilikçi yaklaşımlarıyla uyuşmadığı için azledilip arpalığı olan Keşan'a sürüldü. Bağışlandıktan sonra (1791) İstanbul'a dönerek Üsküdar'daki yalısına çekildi.

Mehmed Kâmil Efendi (Şeyh) IV:403c. **Mehmed Kasım** VII:449a.

Mehmed Kasım Çelebi (ö. 1509) IV: 375a, 440c.

Mehmed Kemal *bak.* Namık Kemal **Mehmed Kemaleddin** IIL558c.

Mehmed Kemaleddin Efendi (ö.

1881) V:386b.

Mehmed Kemalî *mad.* V:362b, III:39a, 41b, V:568b, VI:236c.

Mehmed Kethüda Camii V:355c.

Mehmed Kethüda Cami-i Şerifi *bak.* Ortaköy Camii

Mehmed Kethüda Çeşmesi Cerrahpaşa' da, bugün mevcut olmayan Şeyhülha-rem Camii'nin ilerisinde yer alıyordu. Banisi Kethüda Kara Mehmed Ağa'dır. 1109/1697'de klasik tarzda, kesme taştan inşa edilmişti.

Mehmed Kethüda Çeşmesi Eyüp-Nİ-şanca'da, Murad Molla Tekkesi kapı-sındaydı. 1145/1732'de inşa edilmişti. 1951'de çekilen bir fotoğrafından, çiçek motifleriyle süslü bir aynataşının, stalaktitli bir korniş altında, yarım daire içine alınmış yelpaze biçiminde bir kemerinin bulunduğu ve kitabe taşının kornişin üzerine yerleştirildiği, teknesi ve setlerinin ortadan kalkmış olduğu görülmektedir.

Mehmed Kethüda Çeşmesi (Mevlana-kapı) *mad.* V:362c.

Mehmed Kırımı Efendi (ö. 1857) IV:125a, VII:123a.

Mehmed Kutbeddin Efendi (ö. 1913, Şeyh Seyyid) VILlOöb, illa, 113b.

Mehmed Lalezari (Şeyh Serşükûfeci-yan) V:179a.

Mehmed Lebîb Efendi(ö. 1867) III:364b.

Mehmed Ledünnî Efendi (ö. 1708) VI:383c, VII:122c.

Mehmed Lutfî Efendi (ö. 1902) V:70c.

Mehmed Maarifi (ö. 1824, Şeyh Seyyid)

VL328c. *ilgili madde:*

Maarifi Tekkesi V:232a

Mehmed Memduh Paşa (1839, İstanbul -1925, İstanbul) Devlet adamı, yazar ve şair. İdari görevlerin ardından 1894'te vezirliğe yükseltildi ve 1895'te dahiliye nazırlığına getirildi. II. Meşrutiyet'in ilan edilmesi üzerine istifa etti. Bir süre taşrada gözetim altında kaldıktan sonra genel aften yararlanarak İstanbul'a döndü. Gazel ve kasidelerim içeren *Berk-i Sebz'm* yanısıra çoğunlukla anılarından oluşan kitapları vardır. IV:174b.

Mehmed Memiş Dede (ö. 1723) V:427c.

Mehmed Meylî (?, İstanbul -1563, İstanbul) Hattat. Şeyhülislam Ebussuud Efendi'nin oğludur. Muhiddin Fena-rî'den dini bilgiler okuduktan sonra, güzel yazı yazmaya merak edince Hacı Çelebi unvanıyla tanınan Şeyh Ab-durrahim Bayramî'den meşk aldı. Bir müddet hocalık yaptıktan sonra Şam ve Halep kadılıklarında bulundu. Genç yaşta öldü. Orta derecede bir hattattır. Şeyh Hamdullah ekolüne bağlıdır.

Mehmed Mısırî Efendi IV:42c. **Mehmed Muhiddin** III:480a.

Mehmed Muhyî Efendi (ö 1616) ILOöa.

Mehmed Muhyieddin Efendi (ö. 16li, Bezcizade) III:563a, IV:138c, V:384a, VI:426b.

Mehmed Muhyieddin Efendi (ö. 1862) V:367a.

Mehmed Muhyieddin Efendi (ö. 1898) VII:122a.

Mehmed Murad Buharî *bak.* Murad Buharî

Mehmed Murad Efendi (ö. 1778) *ilgili madde:*

Murad Molla Tekkesi ve Kütüphanesi V:517a

Mehmed Murad Efendi (ö. 1848, Şeyh Hafız el-Hac) IV:7a, V:513c, 517a, VI:33a, 37c.

İlgili madde:

Mesnevîhane Tekkesi V:408c **Mehmed Mustafa Müştak Efendi** (ö.

1831) IV:376c, MII:170c, 221a.

Mehmed Münib (? Antep -1823, Aydın) İstanbul'da eğitim görerek saray hocası oldu, kadılık yaptı. Müstakimza-de'nin *Devhatû 'l-Meşayih* adlı eserine bir zeyl' yazdığı gibi *Hulasatü 'l-Ke-lamfîReddû'l-Avamm* adlı risalesinde de Nizam-ı Cedid'i savunmuş ve Yeniçeri Ocağı'nın bozuk durumunu açıklamıştır. Mezarı Aydın'dadır.

Mehmed Müstakim Efendi (ö. 1709) VII:7c, 8b, 25a.

Mehmed Müştak Efendi (Kerküklü) IV:372b, VI:163c.

Mehmed Nadirî Efendi (1572, İstanbul -1627, İstanbul) Şehnameci. 1608'de İstanbul kadılığına getirildi. Rumeli kazaskerliğine kadar yükseldi. II. Osman' m buyruğu ile bir *Şehname yazdı*. Bu kısa ve özgün eserinde adı geçen padişahın hükümdarlığını, Hotin seferini ve acıklı sonunu anlatmıştır.

Mehmed Nafl Efendi Tekkesi *bak*, Afife Hatun Tekkesi

Mehmed Nasreddin (ö. 1856) 1:1 la, IV:374c.

Mehmed Nasuhî Efendi (ö. 1718) *bak*. Nasuhî Mehmed Efendi

Mehmed Nâzım Paşa (1840, İstanbul -1926, İstanbul) Şair. Çeşitli devlet memuriyetlerinde ve valiliklerinde bulundu. Mensup olduğu Mevlevîliğin bir şairi oldu ve paşa unvanına, yüksek bürokrasi görevlerine rağmen haksızlık ve adaletsizlikleri dile getiren şiirler, yazılar yazmıştır. Emekliliğinde Üsküdar Mevlevîhanesi'ne çekilmiştir. Belli-başlı eserleri: *Terceme-i Esrar-ı Tevhid*, *Kerbelâ*, *Muhatabe*, *Yek Azar*, *Ahd-i Şebriyari* *Nizamü'lHas Tercemesi* adlarını taşır. Nâzım Hikmet'in dedesidir.

VI:54a. **Mehmed Nazif Bey** *mad. V:363a*.

Mehmed Nazif Efendi (ö. 1792) II:395b, VII:414c.

Mehmed Nazmi Efendi (ö. 1623, Şeyh) V:465c.

Mehmed Nebi Efendi (ö. 1775) VILlllb. **Mehmed Necib Baba** (Matbaacı) II:136c.

Mehmed Necib Efendi (ö. 1848, Seyyid) VII:7b.

Mehmed Necib Efendi (ö. 1889) IV:125a.

Mehmed Necib Efendi (Suyolcuzade) VI:429a, VII:412c.

Mehmed Nesib (ö. 1813) VI:36b.

Mehmed Nizameddin Efendi (ö. 1784) II:399a, VII:330b.

Mehmed Nizameddin Suzî Efendi (ö.

1823) VI:393b, VII:397a.

Mehmed Nizamî Efendi (ö 1722) VILllOc, 125c.

Mehmed Nureddin Çelebi (ö. 1876) VII:lllb, 446b.

Mehmed Nureddin Efendi (ö. 1747,
Şeyh Seyyid)V:465c, VI:96c, VII:106a, 110a.

Mehmed Nureddin Efendi (ö. 1802) VI:393c.

Mehmed Nureddin Efendi (ö. 1807) VI:534a.

Mehmed Nureddin Efendi (ö. 1849, Şeyh) VII:25a.

Mehmed Nuri Efendi (ö. 1747, Şeyh) V:397c, VILlllb.

Mehmed Nuri Efendi (ö. 1822, Neyzen) VII:331a.

Mehmed Nuri Efendi (ö. 1856, Şeyh)

V:81c, 125a, VI:327a, 330c. **Mehmed Nuri Efendi** (ö. 1864, Şeyh Seyyid) II:399c, VII:516c.

Mehmed Nuri Efendi (ö. 1879, Şeyh) VI:568a.

Mehmed Nuri Efendi (1859, İstanbul -1927, İstanbul) Şeyhülislam. Kazasker ve Müneccinbaşı Kâmil Efendi'nin oğludur. Mekteb-i Nüvvab'ı bitirdi. 1907'de Meclis-i Tetkikat-ı Seriyeye üyeliğine atandı. 26 Eylül 1920'de Damat Ferid Paşa'nın 5. kabinesinde şeyhülislamlığa getirildi. Ardından Ahmed Tev-fik Paşa'nın sonuncu kabinesinde de bu makamda kaldı. 1922'de İstanbul hükümetinin son bulmasıyla şeyhülislamlık makamı da kalktığı için "son şeyhülislam" olarak anılır.

Mehmed Nuri Şemseddin Efendi (ö.

1866, Türbedar) VII:409c.

Mehmed Nurullah Efendi (ö. 1569)

VI:34b. **Mehmed Nurullah Efendi** (ö. 1775)

VI:309c. **Mehmed Nurullah Efendi** (ö. 1778)

Mehmed Nurullah Efendi (ö. 1782,

Şeyh Seyyid) V:397c. **Mehmed Nurullah Efendi** (ö. 1917)

VI:492b.

Mehmed Ömer Efendi III: 53c. **Mehmed Paşa** (Ateş) III:357c. **Mehmed Paşa** (Haydarağazade) III:453b. **Mehmed Paşa** (İnce) IV:324a.

Mehmed Paşa (Kethüda, Genç) IV:505a, V:183c, VI:232b.

ilgili madde: Genç Mehmed Paşa Çeşmesi III:391c

Mehmed Paşa (Rum) (? , ? - 1470, İstanbul) Sadrazam. Rüşvet suçlamasıyla görevden alınmasını sağladığı Mah-mud Paşa'nın yerine 1466'da sadrazam oldu. Karamanoğullarını hedef alan yoğun bir baskıya girişti. Bu amaçla başlattığı harekâta yenilince 1469'da görevden alındı. Eğriboz seferindeki yararlıklarına karşın, Mahmud Paşa ve Karamanı Mehmed Paşa'nın etkisiyle idam edildi. V:329a, 330a, VII:344a. *ilgili madde:*

Rum Mehmed Paşa Camii ve Türbesi VI:346c

Mehmed Paşa (Karamanı) (? , ? - 1481, İstanbul) Sadrazam ve yazar. Mevlana'nın soyundandır. Uzun süre nişancılık yaptıktan sonra 1478'de sadrazamlığa getirildi. Fatih Kanunnamesi'nin hazırlanmasında önemli rol oynadı. II. Mehmed'in ölümünü gizleyerek Cem Sultan'ın daha önce İstanbul'a varıp tahta çıkmasını sağlamaya çalıştı. Durumu öğrenen yeniçerilerin düzenlediği ayaklanma sırasında öldürüldü. İki

risaleden oluşan yapıtı *Osmanlı Sultanları Tarihi* (1949) adıyla yayımlanmıştır.

I:440b, II:83b, 84a, 398b, V:329c, 330a, 333b.

ilgili madde:

Nişancı Mehmed Paşa Camii, (Kumkapı) VI:87a

Mehmed Paşa (Pirî) (?, ? - 1532, Edirne) Sadrazam. Defterdar olarak katıldığı Çaldıran Savaşı'ndaki (1514) hizmetlerinden dolayı üçüncü vezirliğe getirildi. Mısır seferi sırasında İstanbul muhafızlığıyla görevlendirildi. 1516'da atandığı sadrazamlık görevini 1523'e değin sürdürdü. 200 bin akçalık ve-zaret haslarıyla emekliye ayrıldı. Yemden göreve çağırılmasmdan kuşku duyan İbrahim Paşa'nın girişimiyle zehirlenerek öldürüldü.

II:398a, VI:218a, 499a, VII:83c.

Koruk Tekkesi V:70a

Mehmed Paşa (Sokollu) (1505, Bosna -1579, İstanbul) Sadrazam. Saray hizmetlerinin ardından 1546'da kaptan-ı deryalığa, 1550'de Rumeli beylerbeyliğine atandı. Serdar olarak katıldığı seferlerde büyük yararlıklar gösterdi. Şehzade Selim'in veliahtlığa seçilmesinde önemli rol oynadı. I. Süleyman tarafından 1561'de ikinci vezirliğe, 1565'te sadrazamlığa getirildi. II. Selim döneminde de (1566-1574) sadrazamlığı sürdürerek devlet işlerini büyük ölçüde eline aldı. Akdeniz'de Osmanlı egemenliğini pekiştirirken, ticaret yolları boyunca fetihlerin gelişmesini sağladı. III. Murad döneminde (1574-1595) yakınlarının görevden uzaklaştırılmasıyla etkisi azaldı. Konağında bir Boşnak tarafından öldürüldü.

II:488b, III:173b, 210b, IV:233a, 366c, 435b, V:369b, 498b, VI:95c, 501a, VII:24a, 86b, 404c.

ili maddeler:

Sokollu Mehmed Paşa Camii VII:30c

Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi (Eyüp) VII:31c

Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi (Kadırga) VII:32a

Sokollu Mehmed Paşa Mescidi VII:34a

Sokollu Mehmed Paşa Sarayı VII:34c Yeşildirek Hamamı VII:509c **Mehmed Paşa** (ö. 1588, Mesih) *Hgili madde:*

Mesih Mehmed Paşa Camii, Türbesi ve Çeşmesi V:406b

Mehmed Paşa (Mirimiran) (?, ? - 1589, İstanbul) Devlet adamı. Amasya'da hizmetinde bulunduğu Şehzade Selim' in (II. Selim) 1566'da tahta çıkışından sonra büyük mirahur oldu. 1583'te yeniçeri ağalığına getirildi. 1584'te miri-miran, 1587'de vezir rütbesi aldı. Padişahın

güvenini kazandığı için paranın ayarını düzeltmekle görevlendirildi.

Hgili;

Mehmed Paşa

298

299

Mehmed Raşid Efendi

Mirimiran Mehmed Paşa Türbesi V:520a

Mehmed Paşa (Nişancı) (? , Merzifon -1594, istanbul) Devlet adamı. Sarayda reisülküttablığa kadar yükseldikten sonra 15ö7'de nişancılığa getirildi. Maraş ve Halep beylerbeyliği yaptıktan sonra iki kez daha nişancılık, ayrıca kubbealtı vezirliği görevlerinde bulundu. *Tarih-i Nişancı Mehmed Paşa* (1862) adlı bir Osmanlı tarihi yazdı.

II:310c, IV:162a. *HU maddeler:*

Nişancı Hamamı VI:84c

Nişancı Mehmed Paşa Camii (Çarşamba) VL85c

Nişancı Mehmed Paşa Türbesi VI:87b

Mehmed Paşa (Manisalı) (? , ? - 1595, istanbul) Devlet adamı. Manisa valilikleri sırasında Şehzade Murad'ın (III. Mu-rad) ve Şehzade Mehmed'in (III. Mehmed) hizmetinde bulundu. III. Mehmed'in tahta geçmesiyle 1595'te vezir, ardından sadrazam oldu.

I:420a.

Mehmed Paşa (Cerrah) (? , ? - 1604, istanbul) Sadrazam. III. Murad'ın oğlu Şehzade Mehmed'i ustalıkla sünnet ettiği için yeniçeri ağalığına getirildi. Vezirlik ve sadaret kaymakamlığının ardından 1598'de sadrazam oldu. Divan toplantılarına katılamayacak kadar hastalandığı için ertesi yıl görevden alındı.

III:526b, V:336b, VII:496b. *İlgili madde-*.

CerrahMehmed Paşa Külliyesi 11:41 la Mehmed Paşa (Lala) (? , ? -1606, istanbul) Sadrazam. Çeşidi yerlerde beylerbeyliği ve muhafızlık yaptı. Batıdaki seferlerde gösterdiği üstün başarılarından dolayı 1602'de üçüncü vezirliğe, 1604'te sadrazamlığa getirildi. Macaristan'da bir dizi kaleyi ele geçirdi. 1606'da doğu serdarlığına atandı, ama İran cephesine hareket edemeden öldü.

V:334a.

Mehmed Paşa (Öküz) (1550, istanbul -1619, Halep) Sadrazam. Mısır beylerbeyliği sırasında Celali önderlerinden Kalenderoğlu'nun üzerine güçlü bir ordu gönderdi, istanbul'a dönüşünde ikinci vezirliğe ve kaptan-ı

deryalığa getirildi. Sadaret kaymakamlığının ardından 1614'te sadrazam oldu. İran seferinde Revan'ı alamadığı için 1616'da azledildi. 1619'da ikinci kez getirildiği sadrazamlık görevi, Güzelce Ali Pa-şa'nın entrikaları nedeniyle kısa sürdü. V:5a, VL150c.

Mehmed Paşa (Çerkez) (?, ? - 1625, Tokat) Sadrazam. Şam beylerbeyiyken kubbe vezirliğine, 1624'te sadrazamlığa getirildi. Ayaklanmış olan Erzurum Beylerbeyi Abaza Mehmed Paşa'yi yendikten sonra bağışlayarak görevinde bıraktı. İran seferi için kışladığı Tokat'ta öldü.

V:504b.

Mehmed Paşa (Gürcü) (?, ? -1625, istanbul) Sadrazam. Beylerbeyliği, muhafızlık ve sadaret kaymakamlığı görevlerinde bulundu. I. Mustafa'nın 1622' de ikinci kez tahta çıkışından sonra sadrazamlığa getirildi ve karışıklıkları bastırarak güvenliği sağladı. Mere Hüseyin Paşa'nın kışkırttığı kapıkulu askerlerinin girişimiyle 1623'te görevden alındı. Daha sonra Bağdat kuşatmasın-daki başarısızlıkta kusurlu görülerek idam edildi.

III:243a, 452c, V:504b, 542a, VI:126b.

Mehmed Paşa (Abaza) (?, ? -1634, istanbul) Vezir. Erzurum beylerbeyliği sırasında 1622'de II. Osman'ın öldürülmesi üzerine ayaklandı; sonunda yenilmesine karşın görevinde bırakıldı. 1627'deki İran seferi sırasında başlattığı ikinci ayaklanma sırasında ele geçirildi, ama IV. Murad tarafından bağışlanarak Bosna beylerbeyliğine atandı. Savaşlardaki yararlıklarının ardından istanbul'da musahipliğe getirildi. Padişahın davranışlarından kuşkulandığı için Anadolu'ya kaçmaya çalışırken yakalanarak idam edildi. Kendine özgü giyimiyle de ünlüydü.

I:13a, V:143c, 505b, 508a, 542b, VI:154a.

İlgili madde: Abaza. Paşa Modası I:7a

Mehmed Paşa (Tabanıyassı) (1588, Arnavutluk - 1639, İstanbul) Sadrazam. Mısır beylerbeyliği ve Kubbealtı vezirliğinin ardından 1632'de sadrazamlığa getirildi. IV. Murad'ın düzeni sağlamasında önemli rol oynadı. İran'dan geri alınan Revan Kalesi'nin düşmesi üzerine 1637'de görevden azledildi. Daha sonra sadaret kaymakamlığı sırasında kendi başına Eflâk ve Boğdan voyvodalarını görevden aldığı için idam edildi.

V:507a.

Mehmed Paşa (ö. 1642, Cağaloğlu Sinan Paşazade) V:143c.

Mehmed Paşa (Sofu) (?, ? - 1649, Malkara) Sadrazam. Yeniçeri ağalığı, beylerbeyliği ve başdefterdarlığın ardın-

, dan 1648'de sadrazamlığa getirildi.

i IV. Mehmed'in küçük olması nedeniyle yönetimde tek söz sahibi oldu. İbrahim döneminde büyük nüfuz kazanmış olan Cinci Hoca'yı öldürttü. Hazinesinin aşırı harcamalarını azalttı. Sipahilerin ayaklanmasını yeniçerileri kullanarak bastırdı. Kösem Sul-tan'ın etkisiyle, donanmanın Sakız'daki yenilgisi gerekçe gösterilerek görevden alındı ve sürgünde öldürüldü.

I:27b, IV:122c, V:339b, 540c, VI:150c.

Mehmed Paşa (ö. 1656, Defterdar Karagöz) V:92b.

Mehmed Paşa (Topal) (?, ? - 1657'den sonra, ?) Kaptan-ı derya. Temeşvar beylerbeyliği yaptı. 1656'da kaptan-ı deryalığa getirildi. Limni Adası'm Venediklilerden geri almayı başardı. Ertesi yıl görevden alınarak Sakız'a sürüldü.

V:92b.

Mehmed Paşa (ö. 1661, Köprülü) I:6c, III:263a, 289a, 526b, IV:369a, V:342a, VII:304a.

İlgili maddeler: Köprülü Külliyesi V:89a Köprülü Kütüphanesi V:90c Köprülüler V:91b

Mehmed Paşa (Boynuyaralı, Boynueğri) (1578, Samsun - 1665, İstanbul) Sadrazam. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği ve muhafızlık yaptı. 1655'te sadrazamlığa getirildi; dedikodular üzerine görevden alınarak Malkara'ya sürüldü. Daha sonra Eyüp'te oturmasına izin verildi. Venedik kuvvetlerinin Limni ve Bozcaada'yı işgal etmesi üzerine, yıldırıcı bir önlem olarak İstanbul'un surlarını beyaza boyatma-sıyla tanınır.

ILSOOc, IV:368c, V:89a, 92a, 341c, VII:73a, 79c.

Mehmed Paşa (Gürcü) (?, ? - 1665, Bu-din) Devlet adamı. Saray hizmetlerinin ardından çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. Hotin, Revan ve Bağdat seferlerine katıldı. Bir ara getirildiği sadrazamlık görevi başarısızlığı yüzünden kısa sürdü.

V:340c.

Mehmed Paşa (Katırcıoğlu) (?, ? -1668, Girit) Devlet adamı. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. Bir ara yönetime başkaldırıysa da bağışlandı. Fazıl Ah-med Paşa'yla birlikte katıldığı Girit seferi sırasında çarpışırken öldü.

IV:489a.

Mehmed Paşa (ö. 1668, Samipaşazade-lerden) VI:433c.

Mehmed Paşa (ö. 1690) IV:489b.

Mehmed Paşa (Elmas) (1662, Cide -1697, Zenta) Sadrazam. Silahdarlık, nişancılık ve rikab-ı hümayun kaymakamlığının ardından 1695'te sadrazamlığa getirildi. Avusturya seferinde bazı kaleleri aldı. Zenta Savaşı'nda

uğranan yenilgiden kendisini sorumlu tutan yeniçerilerce öldürüldü.

V:545c.

Mehmed Paşa (Rami) (1654, istanbul -1706, Rodos) Sadrazam ve şair. Reisülküttablığa yükseldi. Avusturya ile barış görüşmelerinde sınırlı bir toprak kaybıyla Karlofça Antlaşması'nın (1699) imzalanmasını sağladığı için vezirliğe ve ardından sadrazamlığa getirildi. TT. Mustafa'nın tahttan indirilmesiyle

Kıbrıs'a sürüldü (1703). Daha sonra Mısır beylerbeyiyken görevden alınarak idam edildi. Şair Nabî'nin yakın dostuydu. Ustalıkli şiirlerden oluşan bir *Divan'ı* vardır.

III:65c, V:548a, VI:305b.

Mehmed Paşa (Baltacı) (1660, Osmancık/Çorum - 1712, Limni) Sadrazam. Saray hizmetlerinin ardından 1704'te vezir rütbesiyle kaptan-ı deryalığa ve aynı yıl sadrazamlığa getirildi. Kendine çıkar sağladığı ve devlet ileri gelenleriyle çekiştiği için 1706'da görevden alındı. 1710'da ikinci kez sadrazam oldu. Ertesi yıl serdar olarak katıldığı Prut Savaşı sırasında Rusya'nın barış önerisini kabul etti. Bunun üzerine görevden alınarak Midilli'ye, ardından Limni'ye sürüldü ve orada idam edildi.

VI:25a.

Mehmed Paşa (Damat) (?, ? - 1717, Niş)

Vezir. Mevkufat Kalemi Baş Halifesi Ahmed Efendi'nin evlatlığıdır. Vezirlik rütbesine ve defterdarlığa kadar yükseldi. Kubbe vezirliğinde bulundu. Seferde iken Niş'te öldü. *Abdi Paşa Taribi'ne* yazdığı *Zübdetü'l-Ve-kaiya* da *Zübdetü'l-Tevarih* adlı eseriyle tanınmıştır. Bu eserin asıl bölümü 1670'lerden 1713'e kadar yaklaşık yarım yüzyılın tarihini içerir. Ayrıca *Nesâ'ihü'l-Vüzera ve'l-Ümera* adlı bir eseri vardır.

II:548a.

Mehmed Paşa (Canım Hoca) (1660, ? -1737, Kütahya) Kaptan-ı derya. Korsanlıktan yetişti ve 7 yıl Venedik gemilerinde kürek mahkûmluğu yaptı. Osmanlı donanmasında yükselerek 1714' te kaptan-ı derya oldu. Çeşitli adaları, Mora ve Girit'teki Venedik kalelerini aldı. Korfu kuşatmasını kaldırdığı için 1717'de görevden alındı. Daha sonra iki kez kaptan-ı deryalık yaptı (1730-1731, 1733-1736). Rusya ile savaşta kışı Kırım'da geçirme emrine uymadığı için Kütahya'ya sürüldü.

VI:234a.

Mehmed Paşa (Hacı ivaz) (?, ? -1743, Ine-bahtı) Sadrazam. Avusturya seferinde-ki başarılarından dolayı 1739'da sadrazamlığa getirildi. Daha önce yitirilmiş toprakların bir bölümünü Belgrad Antlaşması'yla geri aldı. Pahalılığın ve iâşe sorununun yol açtığı yeniçeri ayaklanmasını önleyemeyince 1740'ta görevden alındı.

V:249c.

Mehmed Paşa (Yeğen) (? , ? -1745, Kars) Sadrazam. Avusturya'yla savaşın sürdüğü 1738'de sadrazamlığa getirildi. Barışa yanaşmadığı için öteki devlet ileri gelenleriyle arası açıldı ve 1739' da görevden alınarak Sakız'a sürüldü. Daha sonra Anadolu beylerbeyliği sırasında İran ordusuyla savaşta öldü.

IV:559c, V:249b. **Mehmed Paşa** (Tiryaki) (1680, İstanbul -

1751, Resmo) Sadrazam. Tersane eminliğinin ardından 1746'da sadrazamlığa getirildi. Yönetimde geniş çaplı değişikliklere gitti; ayaklanma ve karışıklıkları bastırdı, İran'la savaşa son verdi; Avusturya ve Rusya ile eski antlaşmaları yeniledi. Memurlara kötü davrandığı gerekçesiyle görevden alınarak Sakız'a sürüldü. Daha sonra Bağdat beylerbeyliğinden başka bir yere atanmayı kabul etmediği için Girit'te Resmo Kalesi'ne hapsedildi.

V:251a.

Mehmed Paşa (Muhsinzade) (1706, İstanbul - 1774, Karınabad) Sadrazam. Vezir rütbesiyle çeşitli yerlerde beylerbeyliği ve muhafızlık yaptıktan sonra 1765'te sadrazamlığa getirildi. Beylerbeylerinin ayan seçimine karışmasını yasakladı. Rusya ile savaşa karşı çıktığı için 1768'de görevden alındı. Yenilgiler üzerine 1771'de ikinci kez sadrazam oldu. Cephede geçirdiği üç yılın sonunda Küçük Kaynarca Antlaşması'm imzaladı, İstanbul'a dönerken yolda öldü.

I:32a, II:415c, III:207b, V:552a, 553a, VI:97a.

Mehmed Paşa (Silahdar, Seyyid) (1710, İstanbul - 1788, Kandiye) Sadrazam. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği ve muhafızlık yaptı. 1770'te sadrazamlığa getirildi, ama savaşlarda başarılı olamadığı için ertesi yıl görevden alındı. Hakkında idam kararı veren Yeğen Mehmed Paşa'nın sadrazamlıktan alınmasıyla son anda infazdan kurtuldu. Daha sonra çeşitli yerlerde valilik yaptı.

II:399c, IV:111c, IIIb, V:248a, 249a, 553a.

Mehmed Paşa (Kethüda) (18. yy) Devlet adamı. Kethüdalığın ardından kaptan-ı deryalığa getirildi (1762). Daha sonra Bekir Paşa'nın ölümüyle boşalan Mısır beylerbeyliğine atandı.

İlgili maddeler:

Kethüda Mehmed Paşa Çeşmesi (Cağaloğlu) IV:551c

Kethüda Mehmed Paşa Çeşmesi (Üsküdar) LV:552a

Mehmed Paşa (Damat, Kara) (? , ? -1811, İstanbul) Kaptan-ı derya. Sarayda kethüdalık ve başmirahurluk yaptı. Vezir rütbesiyle kaptan-ı deryalığa getirildi. Bu görevi sırasında öldü.

IV: 129a.

Mehmed Paşa (Derviş) (1765, Mora -1837, İskenderiye) Sadrazam. II. Mah-mud tarafından 1818'de sadrazamlığa getirildi. Başarısızlığı yüzünden 1820' de görevden alındı. Daha sonra Anadolu beylerbeyliği ve İskenderiye şey-hülharemliği yaptı, İstanbul ve Bur-sa'da vakıflar kurdu.

V:126c, VI:517a.

Mehmed Paşa (Rumeli Beylerbeyi) II:201a, 206a, 206b.

Mehmed Paşa (Sadrazam) *İlgili madde:*

Vezir Mehmed Paşa Çeşmesi ve Namazgahı VII:383a

Mehmed Paşa (Seyyid, Tophane Müşiri) IV:8b, 9a.

Mehmed Paşa (Tunuslu) V:5c. **Mehmed Paşa** (Vezirazam) IV:490c. **Mehmed Paşa Camii** *mad. V:363a.*

Mehmed Paşa Çeşmesi Eyüp İlçesi'nde, Kalenderhane Caddesi'ndedir. Banisi Sokollu Mehmed Paşa'dır (ö. 1579). Klasik üslupta kesme taştan yapılmıştır. Geniş bir cepheye sahip olan çeşmenin önündeki yol seviyesi yükseltildiğinden teknesi çukurda kalmıştır. Kemerinin altındaki kitabeden 9777 1569'da yaptırılmış olduğu anlaşılmaktadır. Kitabe metni Sokollu Mehmed Paşa'nın yaptırdığı öbür çeşmelerin kitabelerini de yazan Prizrenli Nihadî Çelebi'nindir. Bugün, bakımsız durumdadır. III: 15c.

Mehmed Paşa Kasrı LV:494b.

Mehmed Paşa Sarayı VII:55b.

Mehmed Pehlivan (Bursalı, Suhteoğlu) III:454a.

Mehmed Perişan Baba II:130b, VL242c.

Mehmed Pertev Paşa (Seyyid) (1785, Darıca - 1837, Edirne) Devlet adamı ve şair. Reisülküttab olarak Avrupa devletlerinin müdahalelerine karşı koymaya çalıştı. Ağır hükümler içeren Edirne Antlaşması'nın imzalanmasından sonra 1830'da görevden alındı. Daha sonra Kavalalı Mehmed Ali Paşa' dan mali destek alınmasını sağladığı için sadaret kethüdalığına getirildi. Veliaht Abdülmecid'i tahta geçirmeyi tasarladığı gerekçesiyle 1837'de görevden alındı; sürüldüğü Edirne'de boğduruldu. Döneminin tanınmış şairle-rindendi. Bir *Divariu* vardır.

IV:484b, V:117b, 150c, VI:516c, 517a. **Mehmed Pirî Paşa Tekkesi** III:167a.

Mehmed Raif Bey *mad. V:363c, IV:445b, V:370c.*

Mehmed Raif Efendi (ö. 1885) I:55b, IV:375c.

Mehmed Raif Efendi (Seyyid) VL163c. **Mehmed Rasih Efendi** VII:177c.

Mehmed Rasin (Eğrikapılı) *mad. V:364b, 365b, VI:429a, VII:412c.*

Mehmed Rasim (Hassa Başmimarı)

IV:167a. **Mehmed Rasim** (Hattat) VL102b:

Mehmed Raşid Efendi (ö. 1735, Vaka-nüvis) *bak.* Raşid Mehmed Efendi

Mehmed Raşid Efendi (ö. 1834) II:396a, VI:492b, 492c.

Mehmed Raşid Efendi (ö. 1878) L19c,

Mehmed Raşid Efendi

300

301

Mehmed Şem'î

IV:377a.

Mehmed Raşid Efendi (ö. 1945) VI:533b, 534a.

Mehmed Rauf *mad.* V:364c, I:73a, II:286b, III:276a, IV:79a, 345b, 346b, V:405c, VI:536c.

Mehmed Razi Efendi (ö. 1852, Şeyh Seyyid) VILlOöb, illa.

Mehmed Receb Efendi (ö. 1816, Şeyh

Buharah) VI:36a, 199c. **Mehmed Refî** (ö. 1720, Hacı) VL36b.

Mehmed Refî (ö. 1769, Kâtipzade) *mad.* V:365b, L 10a, 238c, V:364c, VI:402c, VII:177a, 178a.

Mehmed Refik Bey (Süleymanpaşaza-de) VI:491a.

Mehmed Refik Efendi (Hacı) (1813, Bosna - 1872, İstanbul) Şeyhülislam. Küçük yaşta yetim kaldığı için Bosna Kadısı Ispartalı Hüseyin Efendi'nin himayesinde yetişti, daha sonra da onun damadı oldu. Kayınpederiyle birlikte gittiği Şam'da 1838'de Nakşibendî tarikatına girdi. Çeşitli devlet kademelerinde görev yaptı. Derin fıkıh bilgisiyle genç yaşta fetva eminliğine atandı. 1865'te Meclis-i Intihab-ı Hükkâm başkanlığına ve Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye üyeliğine getirildi. 1866-1868 arasında şeyhülislamlık yaptı. Mezarı Fatih Camii'nin haziresindedir.

Mehmed Rifat (ö. 1879, Hattat) III:170b, VII:482a.

Mehmed Rifat Bey (Manastırlı) VI: 134a. **Mehmed Rifat Mısırî** IV: 106a. **Mehmed Rıfkı Efendi** (ö. 1854) VI:38b.

Mehmed Rıza Efendi (ö. 1749) I:lla, IV:374c.

Mehmed Rıza Efendi (ö. 1889) VI:38c.

Mehmed Rızaeddin Efendi (ö. 1891, Şeyh Seyyid) VILlOöb, 110a.

Mehmed Rızaeddin Yaşar Efendi

(ö. 1913, Şeyh) VI:97b, 98a.

Mehmed Ruhi Dede (ö. 1810) IL170b, III:363a, V:429a.

Mehmed Ruşen Efendi (el-Hac) II:395b.

Mehmed Ruşen Efendi (ö. 1794, Mu-danyalı) II:395b, VI:60a.

Mehmed Ruşen Efendi (ö. 1891)

II:395b.

Mehmed Rüşdî III:275b. **Mehmed Rüşdî Efendi** (ö. 1816) VI:41c.

Mehmed Rüşdî Efendi (Reisülküttab)

III:498c. **Mehmed Sabir Efendi** (ö. 1764)

II:399b, VII:189b. **Mehmed Sabri Efendi** (ö. 1826)

V:394c, VI:327c. **Mehmed Sabri Efendi** (ö. 1862)

V:394c, VT:327c.

Mehmed Saburî Efendi (ö. 1717) II:396a, VI:468c.

Mehmed Sadeddin Efendi (ö. 1765, Eğrikapılı) IV:49c, VI:533c.

Mehmed Sadeddin Efendi (ö. 1791) VILIIOc.

Mehmed Sadeddin el-Saidü'1-Enverî (ö. 1813) V:474c, VI:392c.

Mehmed Sadeddin Süheyl Efendi (ö.

1924) rV:376c.

Mehmed Sadık Bey (ö. 1765) V:94c. **Mehmed Sadık Dede** (ö. 1764) II:169b.

Mehmed Sadık Dede (ö. 1778) III:362c, IV:483a, V:428a.

Mehmed Sadık Efendi (ö. 1776) VI:393c.

Mehmed Sadık Efendi (ö. 1801, Şeyh) VL98a, 533c.

Mehmed Sadık Efendi (ö. 1821, Şeyh) V:394b, VI:327a, 327c.

Mehmed Sadık Efendi (Zaimzade) (? , istanbul - 1823, İstanbul) Muhasebecilik, mukabelecilik, Humbarahane nazırlığı gibi görevlerde bulundu. I. Abdülhamid'in (hd 1774-1789) saltanatını anlatan *Vak'a-i Hamidiyye* adlı bir eseri vardır. Mezarı Selimiye'dedir.

Mehmed Sadık Efendi (ö. 1846, Şeyh, Ali Efendi oğlu) IV:506b.

Mehmed Sadık Efendi (ö. 1846, Şeyh,

M. Recep Efendi oğlu) VI:199c. **Mehmed Sadık Efendi Çeşmesi** I:83b.

Mehmed Sadık Hilmi Efendi (1826) VI:324c, 327c, VII:331a.

Mehmed Sadık Paşa VL278c. **Mehmed Safvet** III:39a, 41b.

Mehmed Safvetî Efendi (ö. 1778)

II:399b, VII:330b.

Mehmed Sahib Beyefendi (ö. 1910, Pirîzade)

ilgili madde: Pirîzadeler VL252c

Mehmed Sahib Efendi (ö. 1675, Pirîzade)

ilgili madde:

Pirîzadeler VI:251c **Mehmed Said** *bak.* Halet Efendi

Mehmed Said *bak.* Said Bey (Kemalpa-şazade)

Mehmed Said (Dedezade) (?, istanbul -1759, ?) Hattat. Rumeli kazaskerliğinden emekli Seyyid Mehmed Dede'nin kızının oğlu olduğu için "Dedezade" olarak anılır. Ta'lik yazıyı ismail Re-, fik'ten yazdı. Üç yabancı dil bilirdi. Mehmed Esad Yesarî'nin hocasıdır. İran talik ekolüne bağlıdır.

V:362a. **Mehmed Said Bey** (ö. 1937) III:391a.

Mehmed Said bin Ahmed (?, İstanbul -1721, istanbul) Hattat. Mehmed Rasim Efendi'den meşk etti, icazetname aldı, gene ondan Fars edebiyatı konusunda faydalandı. Yanya'lı Esad Hoca Efendi'den de Arapça öğrendi. Bilgili bir kişiydi. Yazıda usta idi. Boş vakit-

lerini yazı çalışmaları yapmakla geçirirdi. Birçok Kuran ve delail yazdı. Şiirle de uğraştı. Hafız Osman ekolüne bağlıdır.

Mehmed Said Dede (ö. 1799) V:429a. **Mehmed Said Dede** (ö. 1853) II:170c, 170b.

Mehmed Said Efendi (Şehrizade) (1730, İstanbul -1764, İstanbul) Tarihçi. Birçok eseri olmasına karşılık yaşamına ilişkin bilgi yoktur. Eserlerinden bazıları İstanbul tarihiyle ilgili ve önemlidir. *HeştBibiştkısa* bir istanbul tarihi olduğu gibi, *Nevpeyda* adlı eserinin son bölümü de 1591'e değin Osmanlı tarihini içermektedir. *Zubdetü'l-Te-varih* yaratılıştan I. Mahmud'a (hd 1730-1754) kadar bir dünya tarihidir. *Tuhfetü 'l-Mustafaviyyefi Beyânı Ka-pudananü 'l-Devletü'l-Âliyye'de* ise Osmanlı kaptan paşalarının biyografileri vardır. *Zubdetü 'l-Muta'allike* adlı eseri de yine Baltaoğlu Süleyman' dan Soğanyemez Mahmud Paşa'ya kadar kaptan paşaları anlatmaktadır.

V:147a.

Mehmed Said Efendi (Mirzazade) (1710, İstanbul -1774, İstanbul) Şeyhülislam. Şeyhülislam Mirzazade Mehmed Efendi'nin oğludur, ilmiye aşamalarını geçtikten sonra 1770-1773 arasında şeyhülislamlık yaptı. Üç buçuk yıl kadar yürüttüğü şeyhülislamlık görevinden yaşlılık nedeniyle istifa etti. Karacaah-met Mezarlığı'nda gömülüdür.

Mehmed Said Efendi (ö. 1792, Şeyh

Seyyid) VL393b, VII:397a. **Mehmed Said Efendi** (ö. 1802, Şeyh)

II:79a, III:443a.

Mehmed Said Efendi (ö. 1811) FV:374a. **Mehmed Said Efendi** (ö. 1827) VL329b.

Mehmed Said Efendi (ö. 1856, Gelen-bevî) ni:391a.

Mehmed Said Efendi (ö. 1857) VII:331a.

Mehmed Said Efendi (ö. 1876, Şeyh Seyyid) VII: 548a.

Mehmed Said Efendi (ö. 1895, Şeyh) VI:517a.

Mehmed Said Efendi (Pirîzade) IV:97b, 237a.

Mehmed Said Efendi Çeşmesi Kanlıca' da, Yenimahalle'de, Hacı Muhiddin Caddesi ile Fikirtepe Sokağı'nın kesiştiği yerdedir. Kazasker Mehmed Said Efendi tarafından 1194/1780'de inşa ettirilmiştir. Haznesi sıvalıdır. Üstü kiremit örtülüdür. Önünde mermerden basit bir aynataşı vardır.

Mehmed Said Paşa (ingiliz) V:319a.

Mehmed Said Paşa (Yirmisekiz Çelebiza-de) (?, ? - 1761, Maraş) Devlet adamı, İbrahim Müteferrika ile birlikte Türkçe kitap basan ilk matbaayı kurdu. Diplomatik görevlerde ve saray hizmetlerinde bulundu. 1755'te sadrazamlığa getirildi, ama ertesi yıl bilinmeyen bir ne-

derde görevden alınarak İstanköy'e sürüldü. Daha sonra çeşitli yerlerde valilik yaptı. Botanik ve zooloji sözlüğü niteliğinde bir kitabı ve İsveç'teki elçiliğine ilişkin anılarının yer aldığı bir sefaretnamesi vardır.

VLIola. *ili madde:*

Yuşa Mescidi ve Tekkesi VII:538c

Mehmed Said Paşa (Damat) (?, ? - 1868, İstanbul) Devlet adamı. 1840'ta kap-tan-ı deryalığa getirildi. II. Mahmud'un kızı Mihrimah Sultan'la evlendi. Ab-dülmecid'in önerdiği sadrazamlık görevini kabul etmedi. 1847'de ticaret nazırı oldu.

II:191b, VI:331a.

Mehmed Said Paşa (Küçük) (1838, Erzurum - 1914, İstanbul) Sadrazam. Ha-zine-i hassa ve adliye nazırlıklarında bulundu. Savcılık kurumunun oluşturulmasını, ceza ve ticaret usulü kanunlarının çıkarılmasını sağladı. 1879'dan başlayarak dokuz kez sadrazamlık yaptı. Düyun-ı Umumiye'yi kurdu, bürokrasiye yeni düzenlemeler getirdi ve yeni okullar açtırdı. İttihad ve Terak-i'nin desteğiyle Aralık 1911'de getirildiği son sadrazamlık görevinden Arnavutluk'taki ayaklanma nedeniyle Temmuz 1912'de ayrıldı. Anılarını içeren kitapları vardır.

II:189a, 560c, III:181b, 377a, 494a, IV:421b, V:345c.

Mehmed Said Ziver Bey (ö. 1873) VI:200c.

Mehmed Salahaddin Efendi (Şeyh) VII:25a.

Mehmed Salih (?, ? - 1820, İstanbul) Hattat. Özellikle nesih ile uğraştı. Yazıyı Akmolla Ömer Efendi'den öğrendi. Enderun'a yazı hocası oldu. Eli çok metin olduğundan ağaçların en sağlamı şimşir demek olan "Çemşir Hafız" lakabıyla tanınmıştır. 366 Kuran yazdığı söylenirse de hattat Muhsinzade Abdullah Bey, 454. Kuran'ım gördüğünü söylemiştir. Atmeydanı ve Yeni-bahçe'de iki çeşmenin kitabeleri onun elinden çıkmıştır. Hafız Osman ekolüne bağlıdır.

Mehmed Salih Baba (ö. 1917, Hafız) IV:476a.

Mehmed Salih Efendi (?, ? 1761, İstanbul) Şeyhülislam. Galata ve Mısır kadılıklarında bulunmuş Kırımlı Yahya Efendi'nin oğludur, ilk eğitimini Kırım civarında aldıktan sonra İstanbul'a gelmiş ve Şeyhülislam Yenişehirli Abdullah Efendi'nin yanında yetişmiş, ardından onun damadı olmuştur, ilmiye aşamalarını geçtikten sonra 1758-1759 arasında şeyhülislamlık yapmıştır.

Mehmed Salih Efendi (ö. 1800) IV:314a, 514b.

Mehmed Salih Efendi (ö. 1823) VII:548a. **Mehmed Salih Efendi** (ö. 1854) VII:331a.

Mehmed Salih Efendi (ö. 1865) VII: 139a.

Mehmed Salih Efendi (ö. 1869, Şeyh)

VI:235a, VII:7a. **Mehmed Salih Efendi** (ö. 1893) FV:375b.

Mehmed Salih Sahvî (ö. 1759, Şeyh İsazade) III:49c.

Mehmed Salih Sırrı Efendi (Şeyh el-Hac) IL368a.

Mehmed Salih Şem'î (Çavuşzade) (?, İstanbul - 1757, İstanbul) Hattat. Yazıda hocası Mehmed Rasim Efendi'dir. Şiirle de uğraştı. 40 yaşına gelmeden ölen hattatın mezarı Eğrikapı dışındadır. Hafız Osman ekolüne bağlıdır.

Mehmed Salim Ağa (Kaftancı) IIL207a. **Mehmed Selahaddin Efendi** V:513b.

Mehmed Selim Efendi (?, ? - 1726, İstanbul) Saraybosna Kadısı Gülpazarlı Hüseyin bin Abdülhalim'in oğludur. İstanbul'da öğrenim gördü ve müderris oldu. Daha sonra nişancılık ve Galata kadılığı görevlerinde bulundu. Mezarı Karacaahmet'tedir. Arapça bir eserinden başka *Tarih-i Feth-i istanbul* adlı Türkçe bir eseri daha bilinmektedir.

Mehmed Selim Paşa (Sadrazam) (1773, Bender - 1831, Şam) Sadrazam. Saray hizmetlerinin ardından 1819'da vezir, 1824'te sadrazam oldu. Yeniçeri Oca-ğı'nın kaldırılması, yerine Asâkir-i Mansure-i Muhammediye'nin kurulması onun dönemindedir. 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı'nın başlarında askeri yenilgiler üzerine görevden alındı ve bir süre sürgünde kaldı. Şam beylerbeyliği sırasında eşkıya tarafından öldürüldü.

VII:357a.

Mehmed Seyfeddin Efendi (ö. 1883) IV:375c.

Mehmed Sıddık Efendi (ö 1794)

VI:38c, 59c. **Mehmed Sıdkı Efendi** (ö. 1828)

VI:394b. **Mehmed Sıdkı Efendi** (ö. 1855, Seyyid

Edirneli) VII:331a. **Mehmed Sıdkı Efendi** (ö. 1856, Şeyh)

IV:105c.

Mehmed Sırrı Efendi (ö. 1729) IV:373b, 373c.

Mehmed Sırrî Efendi (ö. 1811)

IV:375b. **Mehmed Sinan Efendi** (ö. 1924, Şeyh)

VH:113b, 124c. **Mehmed Siyahkalem** V:331c, 332c.

Mehmed Subhi Çelebi (Talikîzade) IIL565b.

Mehmed Subhi Efendi (1711, İstanbul -1769, Babadağı) Vakanüvis. Beylikçi Halil Fehmi'nin oğludur. Darphane eminliği, defter eminliği yaptı. 1735'te vakanüvisliğe atandı. Sefer nedeniyle Babadağı'nda sadrazam karargâhında iken öldü. *Tarih-i Vekayi* ya da *Subhi Tarihi* denen eseri 1730-1743 ara-

sındaki olayları kapsamaktadır. **Mehmed Sultan Efendi** IV:108c.

Mehmed Sururi Baba (ö. 1885, el-Hac) IV:500a.

Mehmed Süreyya (ö. 1909) *mad. V:365c*, IV:440b, 445a.

Mehmed Süreyya Baba (ö. 1930)

VT:384a.

Mehmed Şah Efendi (ö. 1523) III:279a. **Mehmed Şâhî Efendi** (Okçuzade, ö.

1629) II:394c. **Mehmed Şakir Bey** IV:490a.

Mehmed Şakir Bey (Yanyalı Müftizade) VII:562c.

Mehmed Şakir Dede Efendi (ö 1847)

V:70c. **Mehmed Şakir Efendi** (ö. 1812) VI:34b.

Mehmed Şakir Efendi (ö. 1849, Kavaklı) VII:548a.

Mehmed Şakir Efendi (ö. 1859, Hop-çuzade) IV:378c.

Mehmed Şakir Efendi (ö. 1862, Seyyid) II: 396a, IV:15c, 506c.

Mehmed Şakir Efendi (ö. 1884) II:395b.

Mehmed Şakir Paşa (?, ? - 1905, istanbul) Asker. Paris'te öğrenim gördü. Müşirliğe kadar yükseldi. Diplomatik görevlerle birkaç kez Almanya'ya gitti, istanbul'u ziyaretinde II. Wil-helm'i karşıladı ve Kudüs'te mihmandarlığını yaptı.

V:366a, 530a. **Mehmed Şakir Paşa Türbesi** *mad.*

V:366a. Mehmed Şefik Bey mad. V:366c, 562a.

Mehmed Şefik Efendi (Eryuvası, Şeyh) IV:109b.

Mehmed Şefik Efendi (Mutasarrıfzade) (?, İstanbul - 1715 ?, İstanbul) Vakanüvis. Hacegânlık rütbesini elde etmiş ve Divan-ı Hümayun'da kalem şefliği görevinde bulunmuştur. Vakanüvisliğe atandığı yıl öldüğü sanılmaktadır. *Tarih-i Abdullah* adlı eserinde 1703 olaylarını (Edirne Vak'ası) anlatmıştır. *Şe-fikname* adlı eseri ise anlaşılamaya-cak kadar

ağır bir Osmanlıca ile yazılmıştır ve yine 1703 olaylarını içermektedir.

Mehmed Şehabeddin Efendi (ö. 1911) II:395b.

Mehmed Şem'î (Molla, Meşrepzade) (1808, Maraş - 1882, İstanbul) İstanbul'da okudu, İstanbul'da ve taşrada müderrislik ve kadılık yaptı. Kazaskerliğe kadar yükseldi. İlaveli *Esma-rü't-Tevarih* adlı ayrıntılı eserinde 1878 tarihine kadarki Osmanlı padişahlarının, sadrazamların, şeyhülislamın, seraskerlerin, kaptan paşaların, seyitlerin, kazaskerlerin, İstanbul kadılarının, evkaf müfettişlerinin kısa biyografileri, bunlarla ilgili tarihler yer almaktadır. Mezarı Üsküdar Atik Valide Camii'nin avlusundadır.

Mehmed Şemseddin

302

303

Mekteb-i Sultani

VI:380a.

Mehmed Şemseddin (ö. 1741, Ebu'r-Rıza) II:121a, VII:215a.

ilgili madde:

Ebu'r-Rıza Tekkesi III:122b **Mehmed Şemseddin Dede** (ö. 1760) III:362c, IV:483a, V:428a.

Mehmed Şemseddin Dede (ö. 1858) IV:483b, V:428b.

Mehmed Şemseddin Dede (ö. 1909) IV:483b, V:428b.

Mehmed Şemseddin Efendi (Hafız) III:295c.

Mehmed Şemseddin Efendi (ö. 1812) IV:374a.

ilgili madde:

Mehmed Şemseddin Efendi Tekkesi V:367a

Mehmed Şemseddin Efendi Tekkesi

mad. V:367a, VI:519c.

Mehmed Şemsi Efendi (ö. 1893) VI:392c.

Mehmed Şerafeddin Efendi (ö. 1884) IV:375b.

Mehmed Şerefeddin Efendi (ö. 1892)

IL396a, IV:15c, 506c. **Mehmed Şerif** VII:252a.

Mehmed Şerif Efendi (Şerifzade) (1710, İstanbul -1779, İstanbul) Şeyhülislam. Kadı Yenişehirli Şerif Efendi'nin oğludur. Medrese öğrenimi gördü. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1773'te III. Mustafa tarafından şeyhülislamlığa atandı. 6 ay kadar sonra I. Abdülhamid tarafından

azledildi. Talik yazıda usta bir hattattı. Fetvaları *Fetâvâ-yi Şerifzade* adı altında toplanmıştır.

Mehmed Şerif Efendi (Esadefendizade) (1717, İstanbul - 1789, İstanbul) Şeyhülislam. Babası Şeyhülislam Ebuis-hakzade Mehmed Esad Efendi'den ders aldıktan sonra Sahn-ı Seman Medresesi'nde öğrenimini tamamladı. 21 yaşında müderris oldu. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1778-1782 arasında şeyhülislamlık yaptı. 1789'da ikinci kez getirildiği bu görevden iki ay kadar sonra azledildi. Şair Fitnat Hanım'ın kardeşidir. *Divan'i* ve *Fu-sulü'l-Ârâfi Şanü'l-Mülük ve'l-Vü-zera* adlı bir eseri vardır.

Mehmed Şerif Efendi (ö. 1861) IILIIIb.

Mehmed Şerif Efendi (ö. 1885) IV:50c. **Mehmed Şevki Bey** (Albay) III:560a.

Mehmed Şevki Efendi (ö. 1914) V:421c. *İlgili madde:*

Babanakkaşzadeler I:518a **Mehmed Şevki Efendi**(ö. 1917) VI:331a. **Mehmed Şeyhî Efendi** (ö. 1731) VL36b.

Mehmed Şeyhî Efendi (ö. 1775) I:96a, V:70b.

Mehmed Şükrî Efendi (Şeyh Hacı)

V:304b.

Mehmed Şükrullah Efendi (ö. 1868) VILIIIb, 446b.

Mehmed Şükrullah Şirvanî V:331b.

Mehmed Şükrü Bey (Kadıoğlu ailesi) VI:197a.

MehmedTahir (?, İstanbul -1845, İstanbul) Hattat. Celi sülüs *yazıda* bir ekol kurmuş olan Mahmud Celaleddin'in en usta öğrencisidir. Bu yüzden kendisine Celaleddin-i Sani denmiştir. Bir müddet Abdülmecid'e yazı hocalığı etmiştir. Harem İskelesi yakınındaki Defterdar Camii ile Galata'da Kapuçi Camii'nin yazıları onundur. Pek çok eseri vardır. Hepsî hocasının üslu-bundadır.

Mehmed Tahir (İbnülhakkı) IV:344c.

Mehmed Tahir (Baba) (1864, İstanbul -1909, İstanbul) Gazeteci ve yayımcı. 1894-1895 yıllarında *Malumat ve Servet* dergilerini yayımladı. Yenilikçi edebiyata karşı geleneksel edebiyattan yana oldu. Journaller yazarak saraydan çıkar sağladı. Avrupa'ya sahte nişan ve beratlar sattığı anlaşılnca İstanbul dışına sürüldü. II. Meşrutî-yet'ten sonra affedildi.

IV:344c. *ilgili madde:* Malumat V:283a

Mehmed Tahir Ağa (ö. 1781, Seyyid Kapıcıbaşı)

ilgili madde: Tahir Ağa Tekkesi VII:189b

Mehmed Tahir Ağa (18. yy, Mimar) *mad.* V.-367c, II:64c, 378a, IV:539b, V:467b, 552a.

ilgili maddeler: Abdülhamid I Külliyesi I:36a Beylerbeyi Camii II:203b Beylerbeyi Hamamı II: 205a Laleli Külliyesi V:190c Mustafa III Camii V:554a Yusuf Ağa Sıbyan Mektebi VII:536b

Zeyneb Sultan Camii ve Sıbyan Mektebi VII:550b

Mehmed Tahir Bey (Bursalı) (1861, Bursa - 1925, İstanbul) Bursalı Tahir Bey olarak da tanınır. Harbiye'de okudu. Askeri okullarda öğretmenlik yaptı. II. Meşrutiyet'te Bursa Mebusu oldu. Yaşamının son yıllarını İstanbul'da bi-yografya ve bibliyografya çalışmaları ile geçirdi. Çengelköy'deki köşkünde öldü. Osmanlı bilgin, şair ve şeyhlerinin biyografilerini toplayarak 3 ciltlik *Osmanlı Müellifleri'm yazdı*. Bu büyük eserdeki kişilerin çoğu İstanbullu ya da yaşamlarının bir bölümünü İstanbul'da geçirmişlerdir. Bu bakımdan *Osmanlı Müellifleri*, İstanbullu aydınları, bilim ve fikir adamlarını, bunların eserlerini tanıtan başlıca kaynaklardanır.

V:386b. **Mehmed Tahir Bey** (ö. 1960) IV:50c.

Mehmed Tahir Efendi (ö. 1812, Hoca-zade) VI:324c, 327c.

Mehmed Tahir Efendi (ö. 1817) ILLöla.

Mehmed Tahir Efendi (Kadıze) (1747, Tokat -1838, İstanbul) Şeyhülislam. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1825-1828 tarihleri arasında şeyhülislamlık yaptı. 1826'da Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması için fetva verdi. *Fetva Mecmuası*, *Kelime-i Tevhid Şerhi*, *Sure-i İhlas Tefsiri* ve on iki tarikat hakkında *Nuriye* adlı eserleri vardır.

VII:357a.

Mehmed Tahir Efendi (ö. 1846) II:396a, VI:469a.

Mehmed Tahir Efendi (ö. 1894) VL36b. **Mehmed Tahir Efendi** (Seyyid) *ilgili madde:* Tahir Efendi Camii VII:190b

Mehmed Talib Efendi (ö. 1679, Deva-tîzade) II:395b, 395c, 397a.

Mehmed Taşkendi (ö. 1795) VL36a.

Mehmed Tayyar Bey (ö. 1910) VI:42a, VII: 123a.

Mehmed Tayyib V:94c.

Mehmed Tevfik *bak.* Ebüzziya Tevfik

Mehmed Tevfik (Çaylak) *mad.* V:368c, II:27a, 32a, III:515a, V:304c, VII:540c.

Mehmed Tevfik Bey (Mabeyin Başkâtibi) III:494a.

Mehmed Tevfik Bosnavî (ö. 1866) IV:125a, VI:4lc, VTI:123a.

Mehmed Tevfik Efendi (ö. 1843) II:399b, VII:189c.

Mehmed Tevfik Efendi (ö. 1901, Çerkeş Şeyhîzade) VTI:25c.

Mehmed Tevfik Efendi Çeşmesi Siliv-rikapı'da, Lalezar Camii ve Yeni Tavanlı Çeşme sokaklarının kesiştiği yerdedir. 1298/1880'de kesme taştan,

klasik tarzda yapılmıştır. Aynataşmın yanlarında tas yuvaları bulunmaktadır. Teknesi ve setleri yok edilmiş, musluğu koparılmıştır.

Mehmed Tuluî Efendi (ö. 1756, Şeyh) VT:41c.

Mehmed Turabî (?, İstanbul -1718, İstanbul) Hattat. Kocamustafapaşalıdır. Hafız Osman'dan icazetname aldı. 1690" daki Belgrad seferinde bir gözü kör olduğu için Yekçeşm (tek gözlü) olarak anılırdı. Celi müsenna yazı ile fazla meşgul olmuştur. Kaptan İbrahim Paşa Camii'ndeki levhaları o yazmıştır. Nidayî mahlasıyla şiirleri vardır. Hafız Osman ekolüne bağlıdır.

Mehmed Turabî (ö. 1812) IV:374b. **Mehmed Vahyî Efendi** (ö. 1718)

viLioc.

Mehmed Vamık I:91b.

Mehmed Vasfî (Kebecizade) (?, İstanbul -1831, İstanbul) Hattat. Yazıyı Ebube-kir Raşid Efendi'den meşk etti. Sarayda yazı hocasıydı. II. Mahmud'a da yazı dersleri verdi. Aklam-ı sittede Hafız Osman ekolüne bağlıdır. Çok eser vermiştir.

Mehmed Vusulî Efendi (ö. 1590)

III:322c. *ilgili maddeler-*. Molla Çelebi Camii V:483a Molla Çelebi Hamamı V:484b Molla Çelebi Tekkesi V:484c

Mehmed Yahya Efendi (ö. 1880) V:564c, VI:35b.

Mehmed Yazıcı Çeşmesi Ahırkapı'da, Akbıyık Camii'nin avlusunda kitabesi duvara yerleştirilmiş olan bu çeşmenin vaktiyle nerede olduğu ve esas şekli hakkında bilgi yoktur. Banisinin kimliği de bilinmiyor. 1208/1793'te inşa edilmiştir.

MehmedYesarî Baba(Türbedar) V:357c.

Mehmed Zaifî Efendi (Şeyh) II:397a.

Mehmed Zaim Efendi (1531, ? - 1578' den sonra, ?) Tarihçi. Divan-ı Hümayun kâtiplerindendi. Sokollu Mehmed Paşa'nın teşvikiyle bir Osmanlı tarihi kaleme aldı. Eserini 1578'de bitirdi *Humâ-i Câmî'ü't-Tevarih* adını verdiği eserinin beşinci bölümü Osmanlı tarihine ayrılmıştır.

Mehmed Zekâî Efendi (ö. 1924) V:70c,

397c.

Mehmed Zeki Dede (ö. 1881) VII:348b. **Mehmed Zeki Efendi** (ö. 1836) VII: 177c.

Mehmed Zeynelabidin Efendi (1667, İstanbul - 1750, İstanbul) Şeyhülislam. Kazasker Ak Mahmud'un oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1746'da şeyhülislamlığa atandı. Yaşlılığı nedeniyle 1 yıl 8 ay sonra azledildi. Kanlıca'daki yalısında öldü. Hekimlik de yapardı. Mezarı Eyüp'te Ayaş Mehmed Paşa Türbesi'nin yanındadır.

Mehmed Zeyrek Efendi (Molla) II: 105a,
V:331b. *İlgili madde-*.

Zeyrek VII:553b **Mehmed Zıllî** (Kuyumcubaşı, Derviş)

III:234c, V:144c. **Mehmed Ziya Bey** (İhtifalci) *mad.*

V:369a, L 187a, II:87c, 341a,

IV:236b, VII:27a, 73c, 169b, 342c.

Mehmed Ziyad Efendi (ö. 1790, Şeyh

Seyyid) IV:328a, VI:392a, 392c. **Mehmed Ziyaeddin** (Müdür) IV:344c.

Mehmed Ziyaeddin Efendi (ö. 1818, Şeyh) II:399b, VII:189c.

Mehmed Ziyaeddin Efendi (1846, İstanbul -1917, İstanbul) Şeyhülislam. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra Şubat 1909'da şeyhülislamlığa atandı. II. Ab-dülhamid'i tahttan indiren fetvayı verdi. Mayıs 1909'da istifa ettikten son-

ra Ayan Meclisi azalığına getirildi.

Mehmed Ziyaeddin Efendi (ö. 1938, Şehzade) V:349b.

Mehmet (Kambur, ortaoyuncu) VI:147c. **Mehmet** (Kör, ortaoyuncu) VI:147c.

Mehmet Akif Ersoy Ormaniçi Dinlenme Tesisleri II:229c.

Mehmet Akif Ersoy Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1988'de Haliç Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak yapıldı. 307 grostonluktur. Uzunluğu 43,7 m, genişliği 9 m, suke-simi 2,1 m'dir. Pendik-Sulzer yapımı, her biri 636 beygirgücünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurludur. Saatte 14 mil hız yapmaktadır. Yazları 900, kışları 700 kişi almakta olup birbirinin eşi 10 yolcu vapurundan biridir.

V:99a.

Mehmet Akif Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. Ziya Gökalp, Atatürk mahalleleri ve Bağcılar, Esenler ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 12.749'dur.

Mehmet Akter Kuarteti VL296b.

Mehmet Burhanettin *bak.* Felek, Burhan

Mehmet Nurettin (Hâkimzade) IV:246b. **Mehmet Rüşdü** III:275b. **Mehtabiye** (Topkapı Sarayı) III:173a. **Mehtabiye Köşkü** VII:543c. **Mehter Takımı** I:350c.

Mehterhane *mad.* *V:371b*, L351c, III:138b, V:524c, 531c.

ilgili madde:

Muzıka-i Hümayun VL11b **Mehterhane Kasrı** *bak.* İbrahim Paşa Sarayı

Mehterhane-i Hakanı V:371c. **Mehterhane-i Hümayun** V:371c. **Meinecke, Max**

VII:144a, 146a. **Meizzonet, Louis** V:413b. **Mekâtib-i Âliye** II:5öOb.

Mekâtib-i Rüştîye Nezareti 1838 de rüştiyelerin açılmasıyla birlikte şeyhülislamlığa bağlı kurulan okullar yöneticiliği. Maarif Nezareti'nin çekirdeğini oluşturan bu kuruluş, 1847'de Mekâtib-i Umumiye Nezareti kuruluncaya kadar çalışmalarını sürdürdü.

Mekâtib-i Umumiye Nezareti Mekâtib-i Rüştîye Nezareti'nin yerine 1847'de kuruldu. İlk, orta ve yüksek düzeydeki bütün okulların idari ve öğretim işlerini yürütmekle görevlendirildi. 1857' de Maarif-i Umumiye Nezareti'nin kuruluşuna kadar görev yaptı.

Mekin, Ahmet III:44lc.

Mekkâre Yük taşımada kullanılan hayvanlara verilen ad; Arapça "mükâ-rî'den bozma olup "mekâri" biçiminde de geçer. Eskiden yük taşıma işi için at, deve, katır gibi hayvanlar bulun-

durulur; savaş sırasında bunlar yetmediği takdirde satın alma ya da kiralama yöntemiyle hayvan temin edilirdi. Bu işlerle uğraşan ordu mensuplarına ya da şehirde taşımacılık yapanlara "mek-kâreci", bunların yöneticilerine de "mekkâreci başı" denilirdi.

Mekkizade Poyrazı İstanbul'un seçkin ilmiye ailelerinden olan Şeyhülislam Mekkî Mehmed Efendi (ö. 1797) ile oğlu Şeyhülislam Mekkîzade Mustafa Efendi'nin (ö. 1846) Rumelihisarı'n-daki yalıları, Karadeniz'den Boğaziçi' ne esen poyrazın en hafif ve okşayıcı alındığı bir noktadaydı. İstanbulluların "nesim" dedikleri bu poyrazın, nefes darlığına, hattâ cilt güzelliğine iyi geldiği kabul edilmişti. O nedenle de Boğaziçi'nin yukarı kesimlerine, Mekkizade poyrazı teneffüs etmeye, açılmaya gidenler olurdu.

Mekteb-i Bahriye II:55b.

Mekteb-i Bahriye Nekahethanesi

IV:59a.

Mekteb-i Bahriye-i Şahane III:26a.

Mekteb-i Fünun-ı İdadiye IV:134c, V:116a.

Mekteb-i Fünun-ı Maliye Divan-ı Muhasebat memurlarının yetişmeleri için Said Paşa'nın girişimiyle, 1878'de açılan maliye meslek okulu. Okulda ekonomi, vergilendirme yöntemleri ve buna ait mevzuat, muhasebe kuralları ile birlikte örgütlenme dersleri okutulurdu. 1881'de kapatıldı.

Mekteb-i Fünun-ı Mülkiye *bak.* Mekteb-i Mülkiye

Mekteb-i Fünun-ı Nücum Astronomi kurallarını bilen, güneşe *bakmak* namaz vakitlerini tespit edebilecek eleman yetiştirmek için 1840'lı yıllarda açıldı. Ne zaman kapatıldığı bilinmemektedir.

Mekteb-i Harbiye *mad.* V:372c, I:338a, 352b,352c, III:138c, 206c, 550a, 561a, V:177a, 259a, 3ö3c, VI: 138a, VII: 10e, 186c, 545b.

Mekteb-i Harbiye Ağır Mecruhın Hastanesi L346b.

Mekteb-i Harbiye Hastanesi I:346b. **Mekteb-i İdadi-i Tıbbi** I:352c, IV:134c.

Mekteb-i İdadi-i Umumi I:353a, III:27c.

Mekteb-i İrfan *bak.* Mekteb-i Maarif-i Adliye

Mekteb-i Kebir *bak.* Fener Rum Erkek Lisesi

Mekteb-i Maarif-i Adliye *mad.* V:374a, IIL138c, V:379c, VL377a.

Mekteb-i Mülkiye *mad.* V:374b, L20b, 25b, 41a, 370a, II:371b, III: 139a, VI:135a, VII:235b.

Mekteb-i Rüşdiye-i Bahri IIL28a.

Mekteb-i Sanayi II:128c, IIL327a.

Mekteb-i Sanayi-i Şahane III:430c.

Mekteb-i Sultani L20b, 23c, 202b,

Mekteb-i Tıbbiye

304

305

Menteşoğlu, Feridun Osman

347b, 413a, II:55c, 59a, 75b, 560b, IIL1a, IV:320a, V:369a, VII:41c, 26üa, 341c.

ilgili maddeler-. Galatasaray Lisesi III:369c Tevfik Fikret VII:259c Üstünidman, Ali Faik VII:353c

Mekteb-i Tıbbiye IL311c, IIL11Sa,

IV:29b, 34a, V:373a, VII:319a, 221a. **Mekteb-i Tıbbiye Nazırhğı** IV:42b.

Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane

IL159a, 311c.

Mekteb-i Tıbbiye-i Askeriye IL55b.

Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye *mad.* V374c, L23c, I47b, II:405b, III:62a, 139a, VI:26b, 401c.

ilgili madde:

Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane V:375b **Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane** *mad.*

V375b, I:31a, 41a, 147a, 352c, II:5c, 239a, III: 139a, 256a, 440a, IV:40b, 114a, V:301c, VL399b, 401c, 426c, VII:296a, 319b, 319b, 328a, 389a.

ilgili maddeler: Bernard, Kari Ambros IL158c Cerrahhane-i Mamure II:413c Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye V:374c

Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane Binası

V:377b

Tıbhane-i Âmire VII:264b **Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane Binası**

mad. V:377b, II:550c, VI:149b, VII:347c, 365a.

Mekteb-i Ulûm-ıBahriyeIII:25b, VI:14a. Mekteb-i Ulûm-ı Edebiye *mad.*

V:379c, III:138c, VI:377a, VII:220b. ilgili madde:

Mekteb-i Maarif-i Adliye V:374a **Mekteb-i Ulûm-ı Harbiye I:352b. *İlgili madde:***
Mekteb-i Harbiye V:372c

Mektep İmtihanları Tanzimat'tan sonra İstanbul'da açılan rüştiye ve sultanilerin sınıf geçme ve bitirme sınavları her yıl törenlerle yapılmaya başlandı. Bu törenlere padişah, sadrazam ve nazırlar da katılmaktaydı. Her okul kendi mektep imtihanlarında, öğrencilerini en iyi şekilde yetiştirdiğini kanıtlamak için denk konumdaki diğer okullarla sınav yarışmaları düzenlerdi. Bu törenlerde davetliler de soru yöneltirler ve başarılı öğrencilere çeşidi ödüller verirlerdi.

Mektep Seyirleri *mad. V:380a.*

Melamîlik *mad. V:380c, I:13a, 17c, 28a, 44a, 118c, 191a, II:105c, III:362c, IV:15b, 49a, 125a, 125c, 138b, 367c, 398c, V:429a, VL32b, 123a, 383a, VII:122c, 166e, 477b.*

ilgili maddeler: Ahmed Amiş Efendi L118c

Ali Efendi (Paşmakçızade) I:190c Bayramîlik II:104b Helvaî Tekkesi IV:49a ismail Maşukî IV:214c Saçlı Emir Tekkesi VL383a Tarikatlar VII:213a Taşlıburun Tekkesi VII:223b **Melek Apartmanı** L327a.

Melek Hatun Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Beyazıt Ağa, Ereğli, İbrahim Çavuş, Veled-i Karabaş mahalleleri ve Zeytinburnu İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.830'dur.

Melek Hatun Mescidi *mad. V:386c.*

Melek Meliha IV:346a.

Melek Sineması *bak. Emek Sineması*

Melekgirmez Mahallesi II. Mahmud dönemine (1808-1839) kadar Bahçekapı' daki bekâr odalarının bulunduğu semte verilen ad. 31. Yeniçeri Odası cemaatinin yerleştiği burada her türlü cinayet, fuhuş, yolsuzluk suçu işlenir; kimse buradan geçmeye cesaret edemezdi. Her biri birer külhanbeyi ve zorba olan ocaklılar, güpegündüz, çarşı pazardan namuslu kadınları kaldırıp buraya getirirler; fakat işledikleri suçlardan dolayı cezalandırılmazlardı. Üsküdar'da da yine halkın Melekgirmez adını verdiği bir semt vardı. II. Mahmud, Yeniçeri Ocağı'nı kaldırılmasından (1826) sonra buralara yerleşen kaçak yeniçerileri, taşradan gelen suçluları toplatıp cezalandırdığı gibi, vebanın bu mahallelerden İstanbul'a yayıldığı gerekçesiyle bekâr odalarını yıktırttı. Bahçekapı'da açılan arsaya da Hidayet Camii'ni yaptırttı.

Melekî Kadın II:500c. **Melekler Köyü** I:313c. **Meleksima Suyu** II:332c.

Melidosyan, Krikor Kalfa III:188c, VL250b.

Melihe Cenana IV:365a.

Melkisetek (Episkopos) (17. yy -18. yy) İstanbul Ermeni patriği (1698-1699 ve 1700-1701). Subhi mahlası ile Türkçe şiirler de yazmıştır. Patrikliğinin her iki döneminde de Ermeni Katoliklere karşı yumuşak davranmıştır. Bu arada bazı dini eserler Latince'den Ermeniceye çevrilerek İstanbul'da basılmıştır.

III: 192a.

Melkonyan, Mıgırdiç (1810 ?, ? - 1881' den sonra, ?) Ressam. 1846'da tahta parçalarıyla hazırladığı İstanbul ve Boğaziçi manzaralarını Paris'e götürerek sergilemiştir. Diğer eserleri arasında, Beşiktaş'taki Deniz Müzesi'nde bulunan ve kabartma tekniğiyle hazırlanan, Galata, Tophane, Beşiktaş, Eminönü ve Sarayburnu manzaraları kayda değerdir. Başka önemli bir eseri de Topkapı Sarayı'nda bulunan, Beşiktaş Sarayı'nın görünümüdür.

Melkonyan, Nikoğos VL75c.

Melling, Antoine-Ignace *mad.* V:387a, I:1b, 85a, 328c, 486c, 544a, II:97c, 117b, 163c, 171c, 172c, 192c, 285a, 345b, 427b, 517b, 553a, III:90a, 209b, 232b, 360c, 420c, IV:19b, 130a, 185c, 217c, 440a, 539a, V:387a, VL261a, 370a, 388c, 510c, 515c, VII:279b, 419a.

Melodi Likör ve Kokteyl Salonu II:58b. **Meludion Sarayı** *mad.* V:388b.

Memalik-i Şarkîye Fransız Bankası

II:48b.

Memalik-i Şarkîye Ticaret Odası

VII:270c.

Memduh Efendi (Kemani) (1868, İstanbul - 1938, İstanbul) Bestekâr ve kemani. İlk müzik derslerini babası Emin Ağa'dan aldı. Keman çalışmadaki ustalığıyla ün yaptı. Abdülaziz döneminde (1861-1876) saray fasıl heyetinde çalıştı. Daha sonra çalgılı gazinolarda fasıllar yönetti. Şarkî formunda 10 kadar bestesi vardır. Birçok taksimi de plağa alınmıştır.

III:307c. **Memduh Paşa V:5c.**

Memduh Paşa Köşkü ve Bahçeleri

I:546c, 546c, III:178b.

Memduh Paşa Yahşi Sarıyer İlçesi'nde, Kireçburnu'nda, Kireçburnu Caddesi üzerindedir. 1900'de inşa edilmiştir. Art nouveau karakterli ahşap/bağdadi bir yapıdır. İlk sahibi II. Abdülhamid'in dahiliye nazırı, şair vezirlerden Memduh Paşa'dır. 3.100 m²'lik bahçe içinde, bodrum kat üzerinde yükselen iki kattan oluşur. İkinci katta iki cumba vardır. Tavanları tekne tavan şeklinde ve çıtalarla süslenmiştir. Halen

lokanta/gece kulübü olarak kullanılmaktadır.

Memet Fuat (1926, İstanbul) Yazar, eleştirmen. İstanbul Üniversitesi'nde İngiliz dili ve edebiyatı okudu. İlk hikâyelerini 1946'da, ilk deneme ve eleştirilerini ise 1951'de yayımladı, sonra da bu alanda yoğunlaştı. Yazılarının yanı-sıra çok sayıda çeviri yaptı. *Yedi Tepe, Varlık, Yeni Ufuklar, Forum, Vatan, Yön, Politika, Ant, Somut*'ta yazdı. *Kitaplar* adıyla bir dergi çıkardı, sonra De Yayınevi'ni kurdu. 1964-1975 arasında *Yeni Dergi* adında bir edebiyat dergisi çıkardı. 1980-1983 arasında *Yazko Edebiyat*, 1985'ten sonra da *Adam Sanat* dergisini yönetti. 1963-1972 arasında *Türk Edebiyatı-Memet Fuat'ın Seçtikleri* adıyla yıllıklar hazırladı. Diğer kitaplarından bazıları şunlardır: *Türk ve Dünya Tiyatro Tarihi* (1961), *Çağım Görebilmek* (1982), *Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi* (1985), *Unutulmuş Yazılar* (1986). 1960'lı yıllardan itibaren edebiyat eleştirmeni ve kuramcısı olarak Türkiye'de sayılı otoritelerden birisi olan yazarın tam adı Memet Fuat Engin Bengü'dür. Nâzım Hikmet'in ikinci eşi Pirayc Altınoğlu ile

tiyatro, sinema sanatçısı, romancı Vedat Örfi Bengü'nün oğludur.

Memi Kethüda Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Galatasaray'da, Hacı Mimi Sokağı'ndaydı. Eski Saray Pazarbaşı Memi Kethüda tarafından 16. yy'ın ikinci yarısında yaptırılmış, 1870'teki Beyoğlu yangınında harap olan bina 1959'da yeniden inşa ettirilmiştir. Moloz taştan duvarları, çatı hizasında testere dişi saçakları, tuğla kemerli alınlığı olan pencereleri, önünde ahşap direkli son cemaat yeri bulunan yapının yerine inşa edilen mescidin eski haliyle hiçbir ilgisi kalmamıştır.

Memi Paşa (?, ? - 1639, Eğriboz) Asker. Çeşitli yerlerde mirlivalık ve beylerbeyliği yaptı. 1635'te İran kuvvetlerine tutsak düştü. Daha sonra muhafız olarak bulunduğu Eğriboz'da bir mektep ve cami yaptırdı.

VI:433c. **Memis Kahya** IV:324c.

Memiş Paşa (?, ? - 1809, Sakız) Sadrazam. Çavuşbaşıyken 1808'de önce sadaret kaymakamlığına ve ardından sadrazamlığa getirildi. Bu görevde yalnızca 40 gün kaldı. Bursa'ya, ardından Sakız Adası'na sürüldü.

V:254c. **Memmo, Andrea** II:42a, VII:380a.

Menas (6. yy) 13 Mart 536-Ağustos 552 arasında Konstantinopolis patriği ve aziz. Aleksandria'da (İskenderiye) doğdu. Kariyerine Konstantinopolis'teki Sampson Ksenonu'nda rahip ve yönetici olarak başladı. Bir rivayete göre I. İustinianos'u (hd 527-505) tehlikeli bir hastalıktan kurtarmıştı. 544 ve 550'de Roma ile anlaşmazlığa düştü; iki kez aforoz edildi. "Konstantinopolitan Roma patriği" olarak bir süre görev yaptı. İmparatorun başkentteki inşaat faaliyetlerini destekledi. Ayasofya, Havariyun ve Galata'da-ki Aya İrini kiliselerine bağışlarda bulundu.

Menas (Ayios) Ayazması VL208b.

Menavino, Giovantonio III:204b,

VI:71a. **Mençikof** IV:566a.

Mençikof un İstanbul'a Gelişi Rus Çarı I. Nikola'nın olağanüstü elçisi olarak Bahriye Nazırı, Finlandiya Genel Valisi, Amiral Prens Mençikof un, 15 Mart 1851'de maiyetindeki prens, general ve amiraller olduğu halde bir savaş gemisiyle İstanbul'a gelişi, kenti işgale gelen bir komutan edasıyla 'Tophane' de karaya çıkışı, gayrimüslim cemaatlerce tezahüratla karşılanması büyük bir olay oldu. Mençikof, yalnızca sadrazamla görüştü; dönemin hariciye nazır Fuad Paşa ile dahi görüşmeyi kabul etmedi. Bu yüzden Fuad Paşa istifa etti. Mençikof, sözlü bir nota ile Ortodoks Kilisesi'nin istekleri doğrultusunda kutsal yerler sorununun çö-

zümünü, Ortodoks uyrukların korunmasının Rusya tarafından sağlanacağını bildirdi. Mençikof iki yıl kaldığı İstanbul'da Babıâli'ye çok sıkıntılı bir dönem yaşattıktan sonra İngiltere ve Fransa elçilerinin çabaları sonunda (Osmanlı-Rusya ilişkileri kesilmiş olarak) 21 Mayıs 1853'te İstanbul'dan ayrıldı. Kırım Savaşı gelişmelerden sonra patlak verdi.

Menda, İlyezer VII:399c. **Mendel, Gustave** *mad.* V:388b.

Menderes, Adnan I:163a, 214c, II:26c, IV:273a, 562b, VII:199b.

ilgili madde: Menderes ve İstanbul V:389a

Menderes Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Fatih, Kâzım Karabekir, Fevzi Çakmak, Nene Hatun mahalleri ve Güngören İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.660'tır.

Menderes ve İstanbul *mad.* V:389a, 434b, 463a, VII:219a, 275a.

ilgili maddeler: Metropoliten İstanbul V:415b Sirkeci-Florya Sahil Yolu VII: 12c
Mendor III:190b.

Menemencioğlu, Ethem (1878, İstanbul - ?, ?) Hukukçu. Hukuk Mekte-bi'ni bitirdi. Mülkiye Mektebi'nde amme hukuku ve devletler hukuku ordinaryüs profesörü olarak görev yaptı. Hariciye Vekaleti müsteşarlığı ve hukuk müşavirliği görevlerinde bulundu. 1961-1964 arasında Cumhuriyet Sena-tosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Menemencioğlu, Haldun (1912, İstanbul - 1972, İstanbul) Kemençeci, çalgı yapımcısı, besteci. 7 yaşında başladığı kemani 20 yaşında bırakarak ke-mençeye başladı. Ankara (1938-1939) ve İstanbul (1950-1971) radyolarında Haluk Recai takma adıyla kemence çaldı. Kemençeyi süslü, bol geçkili bir üslupla çalardı. Ayrıca iyi bir çalgı yapımcısıydı. Değerli tanbur ve kemen-çeler imal etti, büyük ustaların elinden çıkmış değerli sazları onardı, Türk musikisi sazlarını küçülterek minyatür örneklerini yaptı. Usta bir fildişi işleyi-cisi ve sedefkârdı. Peşrev, saz semaisi ve şarkı şekillerinde 40'a yakın eser besteledi.

II:463a, V:530c.

Menemencioğlu, Muvaffak (1884, İstanbul - 1969, Ankara) Spor yöneticisi. Namık Kemal'in torunudur. Fenerbahçe kulübü başkanlığı, futbol ve bisiklet federasyonu başkanlığı yaptı. Spor basınına da yazılarıyla katkıda bulundu.

II:246a.

Menemencioğlu, Numan (1898, Bağdat -1958, Ankara) Diplomat. Lise öğrenimini Fransa'da yaptı; Lozan Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Paris, Ati-

na ve Budapeşte elçiliklerinde çalıştı. Hariciye Vekaleti genel sekreterliği yaptı. 6. ve 7. dönemde (1939-1946) İstanbul milletvekili seçildi; 1942-1946 arasında dışişleri bakanlığı yaptı. 11. dönemde (1957-1960) yeniden İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoda bulundu.

Menemencioğlu, Şehsuvar VI:487a.

Menemenli Mustafa Paşa Konağı

II:312a, III:62c, 125a.

Mengenciler Mahmud Paşa Camii altında aynı adla anılan bir sokak boyunca sıralanan Mengenciler Çarşı-sı'nda kumaşları harelendiren esnaf vardı. Bunlar, Ankara sofı, ipekli, yünlü kumaşları mengeneden geçirip menevişlendirdikten sonra satarlardı.

Mengerler Şirketi VI:223a. **Mengi, Güngör** VL381a.

Mengli Giray H (ö. 1739) III:442c.

Men-i Züvvar Tanzimat yenilikleri ile İstanbul'a gelen gidenlerin, özellikle de Babiâli'ye ve saraya başvurarak sorunlarını çözmek isteyenlerin artması üzerine devlet dairelerinde işler görülemez hale geldi. Kimileri de değerli hediyeler sunmak bahanesiyle yetkilileri ziyaret etmek istemekteydiler. Tüm bunları önlemek ve kamu işlerini sağlıklı yürütmek isteyen Sadrazam Mustafa Reşid Paşa, 1846'da "men-i züvvar" (ziyaretçi yasağı) koydu. Buna göre, devlet ricalinin pazartesi ve perşembe sabahları dışında konaklarında veya dairelerinde ziyaret edilmesi yasaklandı.

Menije Hanım

ilgili madde: İstanbul Maarif Kitaphanesi IV:232b

Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsası II:300b.

Menşe-i Küttab-ı Askeriye I:352c.

Menşe-i Muallimin Askeri idadilere ve rüştiyelere öğretmen yetiştirmek amacıyla 1875'te açılan okul. İdadi kısmının programı askeri idadilerle aynıydı. 5 yıllık okulda öğrenciler beşinci sınıfta fen ve edebiyat şubelerine ayrılırlardı. İdadiyi bitirenler yüksek kısma gitmek isterlerse olgunluk denen bir sınavdan geçirilirdi. 2-4 yıllık yüksek bölümde 11 ayrı şube vardı. Okul öğrenci azlığı yüzünden 1884'te kapandı.

Menteşeoğlu, Feridun Osman (1902, İstanbul -1958, İstanbul) Gazeteci,yazar. Ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. Yükseköğrenimine başladığı yıllarda *Yeni Gün* gazetesinde muhabir olarak gazetecilik mesleğine atıldı. *Cumhuriyet, Tan, ikdam, Son Posta* gazetelerinde çeşitli görevlerde bulundu. 1943-1946 arasında 7. dönem milletvekilliği yaptı. Dış politika konularında başarılı köşeyazıları yazan Menteseoğlu'nun yayımlanmış öykü ve romanları vardır.

Meram, Ali Kemal

306"

307 **Metropolitan Alan Nâzım Planı**

Meram, Ali Kemal (1915, İstanbul -1992, İstanbul) Gazeteci, yayımcı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nden mezun olduktan sonra *İstiklal* gazetesinde çalışmaya başladı. *Yolların Sesi, Yarım Ay, Servet-i Fünun, Uyanış, Vakit, Kurun, Son Posta, Cumhuriyet, Tan, Hürriyet, Güneş'te* çeşitli görevler yaptı. 1949'da *Müli Vicdan*, 1953'te *Büyük Mücadele* isimli haftalık gazeteleri, ayrıca günlük *İktisat* gazetesini çıkardı. Çoğu tarihi konularda yayımlanmış eserleri vardır.

Merasim Köşkü IV:112a.

Mercan mad. V:393a, L555a, V:404c, VII:94c, 191b, 495c.

ilgili maddeler: Ali Paşa Konağı I:198a

Çandarlı İbrahim Paşa Camii ve Medresesi II:468a

Mercan Ağa Camii V:393c Mercan Odaları V:394a Valide Hanı Vü:362c

Mercan Ağa Camii mad. V:393c, 393a.

Mercan Ağa Hanı Eminönü İlçesi'nde, Kapahçarşı'da Büyük Safran Hanı, Çukur Han ve Perdahçılar Hanı arasındaydı. II. Mehmed (Fatih) dönemi (1451-1481) eseri olduğu belirtilen hanın yapım tarihi ve banisi bilinmemektedir. 1927'de yangın sonucu tamamıyla harap olmuştur.

IV:426b.

Mercan Çukur Hanı Eminönü İlçesi'nde, Kapalıçarşı'nın kuzey tarafında yer almaktadır. Tıgıcılar Sokağı'nda bulunan han, III. Ali Paşa Mani'nin bitişiğinde-dir. Kimin tarafından yaptırıldığı bilinmeyen yapının kitabesi yoktur. 18. yy yapısı olması muhtemeldir. Yapı iki katlı ve tek avlulu hanlar grubundan-dır. Duvarları taş ve aralarda tuğla dizileri ile inşa edilmiştir. Hanın iç bölümleri tamamen değişmiş, orijinal mimarisini yitirmiştir. Eski karakteristik özelliklerini gösterecek: herhangi bir iz yoktur.

Mercan Hastanesi I:349c. **Mercan İdadisi** I:198c.

Mercan Odaları *mad. V:394a, II:123b, V:393b.*

Mercan Sarayı *bak. Ali Paşa Konağı* **Mercan Terliği** Eskiden evlerde giyilen topuksuz ve açık terliklere verilen ad. Her evde, kadın ve erkekler için giriş kapılarının yanında birkaç çift terlik bulundurulurdu. Terlik imalatçıları, Beyazıt'ta Mercan Yokuşu'nda (Uzun-çarşı Caddesi) toplanmış olduğundan bu adla anılmıştır. Daha sonra Kapa-lıçarşı içinde yapılan terliklere de bu ad verilmiştir.

MercimekTekkesi *mad. V:394b, VL327c. Mercü'l-Bahreyn II:281c. Merdivenköy* *mad. V:394c, III:385a,*

VIL497c. *İlgili madde:* Şahkulu Sultan Tekkesi 128c

Merdivenköy Bektaşî Tekkesi *bak. Şahkulu Sultan Tekkesi*

Merdivenköy Mezarlığı IV:38c, V:445a.

Merdivenli Hamamı *bak. Mihrimah Sultan Külliyesi*

Merey, Lemi VII:523a. **Mergen, İfakat** III:207a.

Merhaba Fatih İlçesi'nde, Samatya ile Ye-dikule'nin İmrahor yöresi arasında kalan semt. Hacı Hüseyin Ağa Camii, buradaki dini yapıların en önemlisidir. Merhaba'dan Yedikule istikâmetine giden (eski tramvay yolu) cadde İmrahor İlyas Bey adını alırken, buradan sırtı doğru tırmanarak Belgrad Kapısı yönüne uzanan Merhaba Caddesi, semtin eksenini oluşturur.

Meriç, Nezihe II:449a.

Meriç, Rıfkı Melul II:88a, IV:144c, 221c, 445b, V:lö9b, VT:5ö3c.

Meriç, Zuhul IV:357b. Merit Oteli VI: 180b. *tlgili madde:*

Tayyare Apartmanları VII: 2 28a **Merkez Basımevi** III:183b.

Merkez Efendi (ö. 1552) *bak. Musa Musliheddin Efendi (Merkez)*

Merkez Efendi Külliyesi *mad. V:396b, III:534a, V:400a, VII:106c, 106c, 538a, 557b.*

Merkez Efendi Mahallesi Zeytinburnu İlçesi'nde yer alır. Maltepe, Seyit Nizam mahalleleri ve Fatih İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.162'dir.

Merkez Efendi Tekkesi IV:102a.

Merkez Efendi Türbesi VII:354c, 443b.

Merkez Kıraathanesi *bak. Kıraathaneler*

Merkezefendi *mad. V:400a. İlgili maddeler.* Merkez Efendi Külliyesi 396b Yenikapı Mevlevîhanesi VTI:476c

Merkezefendi Mezarlığı IV:38c, 5ö5a, V:444a.

Mermer Köşk *bak. Serdab Köşkü*

Mermer Köşk (Beşiktaş Sarayı) II: 173a, 173b.

Mermer Kule *mad. V:400b, Vtl:458b.*

Merrill IV:73c.

Mersiye |II:563a.

Merter *mad. V:400c, II:239a, 514a.*

Merter, Ahmet *mad. V-AOOc.*

Merter Çiftliği V:400c.

Meryem Ana Süryani Kadim Kilisesi

V:21a.

Meryem Kadın Çeşmesi Çamlıca'da, Yusuf İzzeddin Efendi Köşkü'nün önündeki gazino bahçesinin içindeydi. III. Selim'in çukadar ağası Süleyman Ağa

tarafından 994/1585'te annesi Meryem Kadın adına yaptırılmıştır. 1975' te Büyükçamlıca Suyu'nun aktığı çeşmenin yanına nakledilerek tamir edilmiştir. Büyük haznesinin yüzü mermerle kaplanmış, aynataşı kabartma süslerle şekillendirilmiş ve iki sütun ile bir kemer çerçevesi içine alınmıştır. Teknesi ve setleri mermerdendir.

Meryem Kilisesi (Silivrikapı) IV:153b. **Meryem Kilisesi ve Ayazması** III:247a. **Merzifonlu Camii** IL551a.

Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi *mad. V:402a, 173a.*

İlgili madde:

Yahya Kemal Müzesi VTI:413a **Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Medresesi** IV:222c, VI:282c.

Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Mescidi *mad. V:403c, IV:513c, VTI:557b.*

Merzifonluzadeler V:91c.

Mesarites, Nikolas (1163/1164, ? -1214' ten sonra, ?) Yazar. 1200'lerin başında Konstantinopolis'teki Faros Kilise-si'nde yüksek görevliydi. 1207'de başkenti terk ederek Ephesos (Efes) metropoliti oldu. 1214'te, Konstantinopo-lis'e gelerek Kardinal Pelagius'la görüşen bir heyete başkanlık etti. Bu yolculuklarını ve Havariyun Kilisesi'ni canlı biçimde betimleyen eserlerinde geleneksel kalıplara uymayan bir dil kullanmıştır.

Meşe *mad. V:404a, I:177c, 216b, 271b, 412b, 535a, II:24c, 439c, 472a, 475a, III:51a,72b,IV:76c, 524c, 528b, V:75c, 187a, 461c, VI: 127a, 282c, 457a, VII:28c, 259a, 458c.*

ili maddeler:

Divanyolu III:72b Yollar VII:532c

Meserret Kıraathanesi *mad. V:405b, IV:145a.*

Meserret Oteli V:405b Meserrethane-i Osmani III:542c.

Meserrethane-i Osmani Kumpanyası

Tiyatro topluluğu. 1896'da Ali Rıza Efendi tarafından kuruldu. Genellikle ramazanlarda oyunlar sergileyen topluluğu ertesi yıl Hamdi Efendi ve Ali Rıza Efendi birlikte yönettilerse de 1899' dan sonra gene Ali Rıza Efendi tarafından yönetildi. 1896'da Mehmed Sadık ve Hamdi efendilerle birleşen topluluğun adı kısa bir süre Osmanlı Meserret Kumpanyası da olmuştur. 1900' de Ali Rıza Efendi'nin Osmanlı Komedi Kumpanyası'm kurmasıyla Meserrethane-i Osmani'nin son bulduğu sanılmaktadır.

Mesguich, FeliII:148b. **Mesguisch, R.** IV:236b.

Mesih Mehmed Paşa Camii, Türbesi ve Çeşmesi *mad. V:4Ö6b*, III:6b, 263a.

Mesih Paşa (? , ? - 1501, İstanbul) Sadrazam. 1480-1491 arasında kaptan-ı deryalıkta bulundu. Rodos seferinden sonuç alamayınca vezirlikten alınarak Gelibolu sancakbeyliğine gönderildi. Daha sonra vezirliği geri verildi ve 1499'da sadrazamlığa getirildi. Bu görevdeyken öldü.

IV:435a, V:329a, 330a, 519a.

Mesih Paşa (Hadım) (? , ? -1587, İstanbul) Sadrazam. Kilercibaşıyken Mısır'a beylerbeyi olarak gönderildi. Hizmeti be-ğenildiğinden dönüşünde ikinci vezirliğe getirildi. Yaşının 90'a yaklaşmasına karşın 1585'te sadrazam oldu. Re-isülküttabı görevden alma isteği kabul edilmediği için beş ay sonra sadrazamlığı bıraktı.

V:500a. **Mesih Paşa Camii** *bak.* Bodrum Camii

Mesih Paşa Mahallesi Eminönü İlçesi'nde, Aksaray Meydam'ın güneydoğusuna düşen bir mahalledir. Doğusunda Nişanca bulunur. Batısından Mustafa Kemal Bulvarı, kuzeyinden Ordu Caddesi geçer. Yöre olarak Büyüklân-ga ve Yenikapı'ya komşudur. Nüfusu (1990) 1.432'dir.

Mesihî (ö. 1512) III:64c.

Mesire İftarları Ramazanın yaz aylarına rastladığı yıllarda İstanbul esnafı ve diğer zümreler kendi aralarında kır iftarları düzenlerlerdi. Bu gelenek en çok Kâğıthane'de, Eyüp çayırılarında ve Boğaziçi köylerinde düzenlenir, özellikle de ramazanın on beşinden itibaren mehtaplı gecelere rastlatılan Eyüp ve Kâğıthane iftar cemiyetlerinde yemekten ve açıkta kılınan teravihten sonra santur, kemence çalınır, saz şairleri atışırılar, sahura kadar eğlenilirdi.

Mesire Tiyatrosu 1903'te Reşad Rıdvan'ın teşvikiyle Mikael Çaprastçıyan tarafından kurulan vodvil topluluğu. Oyunlarını Beyoğlu'nda Concordia Tiyatro-su'nda sahneledi. Fransız komedi ve vodvillerim düzenli bir şekilde sahneye koydu. Bisson'dan çevrilen *Müteveffa*

Toupinel vodvili ilk oynadıkları oyundur. Rejisör olarak Paris'ten Saint-Martin Tiyatrosu'nun ikinci rejisörü Göne Levi'yi getirdiler. Şehremini Rıdvan Paşa tarafından 1964'te çalışmalarına son verildi.

Mesire Ustaları İstanbul'un mesirelerinde o yerin bakımını, temizliğini, kıra eğlenmeye gelenlerin güvenliğini sağlayan ve çoğu Bostancı Ocağı'ndan yetişme ya da emekli birer usta vardı. Mesire ustaları, oradaki kahveyi de işletirler; yanlarında yeter sayıda çırak bulundurlardı. Mesire ustaları, kıra eğlenmeye gelenlerin edebe aykırı hareketlerini, konuşmalarını, birbirlerine sataşmalarını da önlerler, kendilerine ayrılan ağaçlıklarda oturan kadınlara erkeklerin, gençlerin yaklaşmalarına izin vermezler, hattâ is-

tek gelirse kadınlara çırakları ile kahve dahi gönderirlerdi.

Mesire-i Efkâr Tiyatrosu 1886'da İstanbul'da, Şehzadebaşı'nda, Kâzım'ın Kıraathanesi'nin bahçesinde yapılan bir binada açılan tiyatro. İdarecisi Magak-yan'dı. Açılışı "Pembe Kız" adlı operet ile yaptı ve beğenildiği için bir süre tekrarlandı.

VI:134c.

Mesireler *mad. V:407b, III:142b. ilgili maddeler:* Beykoz Çayırı II: 196a Çamlıca IL464a Çırpıcı Çayırı II:507b Göksu IIL41 Ib Kâğıthane Âlemleri IV: 382a Kâğıthane Mesiresi IV: 384a

Mesken Tarz-ı Tebeddülü Tanzimat döneminde (1839-1876) İstanbul'da başlayan ve büyük kentlere de yayılan yeni konut biçimine ve buna bağlı olarak yaşama geleneğindeki değişmelere deniyordu. Bu süreçte, konaklar, sahilha-neler ve evler, dış görünüşleri, kullanılan malzeme ve planları ile hızla değişti. Sokağa cepheli konut modası, giderek haremın selamlıkla bütünleşmesi, "karnıyarık" denen ve uzun orta sofanın iki yanına sıralanan odalardan kurulu ev planları yayıldı. Geleneksel sedir, makat ve yer yatağı düzeni de terk edilerek taşınabilir mobilya, karyola, yatak odası göreneği yerleşti. Üç, dört, hattâ beş katlı konaklar yapıldı.

Meslek Hastalıkları Hastanesi 1980'de, Kartal'da açılmıştır. Sosyal Sigortalar Kurumu'na bağlı olarak özel hizmet veren bir bölge hastanesidir. Marmara, Ege, Batı Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinde toplam 22 ile hizmet vermektedir. Genel cerrahi, iç hastalıkları, ko-roner bakım, meslek hastalıkları, rehabilitasyon ve üroloji servislerinde toplam 350 yatağı vardır.

Mesnevîhan Evleri II:244b.

Mesnevüane Tekkesi *mad. V:408c, IV:7a, V:513c, 517a, VI:33a, VII:238a.*

MESS Grevleri *mad. V:409c, III:48b, 428a.*

Messina Sinagogu II:10b.

Mesud Cemil *mad. V:410b, I:527a, II:142b, 143c, 401c, III:44c, 254c, IV:250a,*

V:169b, 186c, 539b, VI:161c, 294c, 308c, 474c, 496c, VTI:455b. *İlgili madde:* Cemil Bey (Tanbuii) II:401b

Mesud Efendi (Hocazade) (?, ? - 1656, Bursa) Şeyhülislam. I. Ahmed'in hocası ve imamı olan Aydınlı Mustafa'nın oğludur. Osmanlı tarihinde idam edilen üç şeyhülislamdan ikincisidir. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra Anadolu kazaskerliğine kadar yükseldi. Çı-

nar Olayı'nda (Mart 1656) yeniçerilerin isteğiyle şeyhülislamlığa getirilince pek çok kişiyi görevden aldırdı, idam ettirdi. Kendi tavsiyesiyle sadrazamlığa atanan Boynueğri Mehmed Paşa'y-la da geçinemedi. Sadrazamı görevden aldırtma ve Şehzade Süleyman'ı tahta geçirme girişimi üzerine azledilerek (Temmuz 1056) Bursa'ya gönderildi. Kadılığa atandığı Diyarbakır'a giderken yanına 250 adam alması başkaldırıya hazırlık diye İstanbul'a bildirilince öldürüldü.

V:342a, VTi:322b. **Mesud Efendi** (ö. 1878, Şeyh) IV:378c,

VII:124b. **Mesudî** (ö. 956) IV:253c.

Meşeli Mescit *bak.* Arakiyeci Ahmed Çelebi Mescidi

Meşhur Sultanahmet Halk Köftecisi

VI:9b. **Meşruta Yalı** *bak.* Amcazade Hüseyin

Paşa Yalısı **Meşrutiyet Camii VI:89b.**

Meşrutiyet Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. On Dokuz Mayıs, Fulya, Teşvikiye, Harbiye, Halaskar Gazi, Cumhuriyet ve Şişli Merkez mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.805'tir.

Meşrutiyet Tiyatrosu III:60b.

Meşrutiyet-i Osmaniye Kulübü II. Meşrutiyet'in ilk yıllarında çoğunlukla Bulgar, Rum ve Ermeniler tarafından aynı adla kurulmuş örgütler arasında, 1908'de İstanbul'da kurulmuş olan bir dernek. Yayımladığı bir bildiride adı "Meşrutiyet-i Osmaniye Ermeni Cemiyeti" olarak geçmekte ve reisi Sis (Kozan) Mebusu Hamparsum Boyacıyan olarak görünmektedir.

Metamorfosis Ayazması I:473a,

VTI:488c.

Metanet Vapuru *mad. V:411b. İlgili madde:*

Resanet Vapuru VI:315a **Mete, Gökhan** VII:323c **Mete, Kemal** III:331a.

Metodios I:68c, IL337a, 337c, IV:154c, VII:248b.

Metohites, Georgios V:411c.

Metohites, Teodoros *mad. V:411b, II:256c, IV:466c, V:172b, VL207c.*

ilgili madde:

Kariye Camii IV:466a **Metris Cezaevi**

İlgili madde:

Ceza ve Tutukevleri II: 424a **Metris Çiftliği** L425a. **Metro mad.** V:412a, VII:294c, 320b. **Metro Gross Market** III:451c. **Metro Han mad.** V:414c, IV:267b. **Metron** VII:495a. **Metropolitan Alan Nâzım Planı**

Metropolitan İstanbul

308

309

Midhat Paşa

IV:164b.

Metropolitan İstanbul mad. V:415b, IV:547a, V:389a.

İlgili maddeler: Menderes ve İstanbul V:389a Planlama VL265b **Metzger, Henri** III:333c.

Mevkib-i Hümayun Padişahın dini, resmi törenler için saraydan çıkışında, önünde, yanında ve arkasında yer alan üniformalı kortej. Atlı ve yaya askeri birliklerden, sarayın enderim ve birun görevlilerinden, solak ve peyklerden oluşan mevkib-i hümayun, padişahın gücünü yansıttı. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında İstanbul'un düşmesi tehlikesi doğunca kentin 20-40 yaşlarındaki erkeklerinden örgütlenen özel savunma birliğine de o zaman "Mevkib-i Hümayun Asâkiri" adı verilmişti.

Mevlan, N. Ulviye IV:355c, 365a, 365a.

Mevlana Celaleddin Rumî (ö 1273) I:57b, V:422c, VL33a.

Mevlana Efendi Camii Üsküdar'da, Mimar Sinan'ın inşa ettiği yapılardan biri olduğu bilinmektedir. Caminin banisi olan Anadolu Kazaskeri Ahmed Çelebi'nin (ö. 1567) mezar taşının yanındaki bir onarım yazıtından öğrenildiği üzere, cami 1560'lı yıllarda yapılmış, 1181/1767-68'de onarılmıştı. Duvarları kagir, üzerinde kiremit örtülü ahşap çatısı olan, ahşap minareli bir cami idi. Bir yangın sonucu tamamen tahrip olan bu caminin yerine, 20. yy'ın başında bugün görülen cami yapılmıştır.

Mevlana Emin Nureddin Osman

İlgili madde-

Burmali Mescit II:340a **Mevlana Muhiddin Efendi** (Sarı Timurci) *İlgili madde:* Kantarcılar Mescidi IV:417c

Mevlanakapı Fatih İlçesi'nde, Topkapı' nın güneyine, suriçine düşen ve adını oradaki sur kapısından alan semt. Bu ad da 1597'de inşa edilen Yenikapı Mevlevîhanesi'nden gelmektedir. Sur dışındaki batı bölümünü Merkezefendi Mezarlığı kaplar. Güneyinde Silivrikapı bulunur, İbrahim Çavuş, Şehremini, Melek Hatun, diğer komşu

mahalle ve semtleri oluştururlar.

VII:497a. *İlgili maddeler:* Emine Sultan eşmesi III:158b Evliya Camii III:234b
Mehmed Kethüda eşmesi V:362c Melek Hatun Mescidi V:386c

Mimar Acem Camii ve Tekkesi V:465b

Mustafa Ağa eşmesi V:559a

Mevlevî Musikisi ve Sema *mad. V:420a.*

Mevlevihane V:348c. **Mevlevihane Kapısı** *bak. Surlar* **Mevlevîlik** *mad. V:422c,*
I:11c, 57b, 122b, III:219a, 255a, 444a, IV:7a, 7b, 7c, 14e, 107c, 114e,
367c, V:212c, 344b, VI:54a, 195c, VII:162a, 236b.

İlgili maddeler: Ali Nutkî Dede L194b Bahariye Mevlevîhanesi I:537b Beşiktaş
Mevlevîhanesi II:168c Galata Mevlevîhanesi III:362a Kasımpaşa
Mevlevîhanesi IV:482c Mevlevî Musikisi ve Sema V:420a şeyh
Galib VII: 166a Tarikatlar VII:213a Üsküdar Mevlevîhanesi VII:348a
Yenikapı Mevlevîhanesi VII:476c

MevUt Alayı *mad. V:431a, 1:179a, IV:408a, VII:385c.*

Meydan Dayağı Eskiden askeri okullarla kışlalarda uygulanan cezalardan biri.
Arkadaşını dövme, hoca ve zabitlerine karşı gelmek gibi suçlar için
verilen bu ceza, bir meydana toplanmış öğrencilerin ve askerlerin
karşısında uygulandığı için bu adla anılmıştır.

Meydan Günü Okmeydanı'nda ok atma yarışmalarının yapıldığı günlere verilen ad.
Okçular arasında "menzil atmak" diye de adlandırılan bu yarışmalar,
bir tür meydana atılma sayıldığı ya da gerçek anlamda "meydan"a
çıkıldığı için böyle adlandırılmış olmalıdır.

Meydan İskelesi III:160c.

Meydan Mahallesi Mezarlığı VL358c.

Meydan Şairleri *mad. V:431b, 529c.*

Meydancık Mescidi *bak. Hoca Kasım Günani Mescidi*

Meydan-ı Siyaset istanbul'da suçluların asılmak, boynu vurulmak veya işkence
edilmek suretiyle idam edildiğı yerlere verilen ad. Parmakkapı,
Gümrü-könü (Eminönü), Ayasofya ve Sultanahmet meydanları başlıca
meydan-ı siyasetlerdi. Tanzimat ilan edildikten sonra işkence suretiyle
idamlar yasaklandı. İdam infazları da azaldı. Buna karşılık II.
Meşrutiyet .döneminde (1908-1918) Beyazıt, Sultanahmet ve
Eminönü meydanlarına kurulan dara-ęaçlarında hemen her gün idam
infazları yapılmaya başlandı. Tanzimat öncesinde buralarda görevli
cellatlara da meydan-ı siyaset ustası denmekteydi.

Meydanlar *"mad. V:432c. İlgili maddeler:* Amastrion Forumu L234b Arkadios
Forumu I:306a Atmeydanı L414b Augesteion 1:42 2a Bous Forumu
II:314c Strategion VII:45a Taksim Meydanı VII:198b

Tauri Forumu VII:225a Tepebaşı Meydanı VII:251a

Meyer, Emil VI:380a.

Meyer, Hugo II:240b.

Meyer, Johann VL380a.

Meyer, Wolfgang VL380a.

Meyhaneler *mad. V:434c*, III:142c, 143e, 352c, IV:132b, V:221b, VII:88c.

İlgili madde:

Balozlar II: 32a **Meyit Kapısı** \TL74a. **Meyitzade Türbesi** II:221c.

Meyvehoş Gümrüğü istanbul'un çevresinde, Marmara kıyılarında yetiştirilen her çeşit sebze ve meyvenin mevsiminde getirildiği ve gümrüklendirildiği Eminönü'nde Yemiş İskelesi'ndeki haldi. Manavlar her çeşit meyve ve sebzeyi buradan alarak semtlerdeki dükkânlarında satarlardı.

Mezar Taşları *mad. V:438a*.

Mezarcı, Hasan (1954, Düzce) Ankara Üniversitesi ilahiyat Fakültesi'ni bitirdi. Ümraniye müftülüğü yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Mezarlık Burnu *bak.* Kumbaros Burnu

Mezarlıklar *mad. V:442a. İlgili maddeler:*

Abbasğa Mezarlığı ve Parkı L 10a Ayaspaşa Mezarlığı I:466b Ayrılık Çeşmesi Mezarlığı I:488c Beyoğlu Mezarlığı II:221c Edirnekapi Mezarlığı III:132b Ermeni Mezarlıkları III: 185a Eyüp Mezarlığı III:252a Hazireler IV:38b İngiliz Mezarlığı IV: 174a Karacaahmet Mezarlığı IV:444b Mezar Taşları V:438a Nakkaştepe Mezarlığı VI:31c Nekropoller VI:62c Topkapı Mezarlığı VII:280b Yahudi Mezarlıkları VII:400c Zincirlikuyu Mezarlığı VILSöOb

Mezason Bizans'ta yüksek bir makam. 11-12. yy'dan itibaren yarı resmi nitelik kazandı. İlk mezason III. Konstantinos Leuhides'tir. Mezasonluk Paleologos Hanedanı döneminde (1261-1453) ku-rumsallaştı fakat Pseudo-Kodinos gibi yazarlara bakılırsa hiyerarşide özel bir yere sahip değildi. Dukas'a (15. yy) göre ise Osmanlılardaki vezire eşdeğerdi. 13-14. yy mezasonları arasında Demetrios Kidones, Teodoros Muza-lon, Nikeforos Humnos, Teodoros Me-tohites ve İoannes Apakaukos önemlidir. Son mezasonlar Lukas Notaras ve Demetrios Paleologos Kantakuzenos' tur.

Mezatlar *mad. V:445a. Mezbahalar* *mad. V:446a*, III:36b. *İlgili maddeler:*

iaşe IV:116a

Sütlüce Mezbahası VII:119c

Mezbelekeşan Ocağı Sarayın çöp toplama, kaldırma ve dökme işiyle görevli sınıf.

Yerleri, Gülhane'de Sinan Paşa Köşkü yakınlarındaydı. İstanbul'un tüm çöplerini toplayan örgütün adı ise çöplük subaşılığı idi. İstanbul kadısına bağlı olarak görev yaparlardı.

L102b, 298b, VII:73c.

Mezburyan, Arto (1879, İstanbul - 1957, İstanbul) Araştırmacı ve yazar. Şair Dr. Nerses Mezburyan'ın (1842-1880) oğludur. 1903'te, Paris Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Balkan ve I. Dünya savaşlarında askeri hizmette çalıştı. İstanbul Ermeni basınında, bilhassa Ermeni tabipler hakkında araştırmaları yayımlandı. Kitap halinde de 3 eseri basılmıştır. Üçüncüsü, 1688-1864 arasında yetişen Ermeni tabipler hakkında çok önemli bir çalışmadır. İkinci cildi yayımlanmamıştır.

Meziki Köşkü *mad. V:446c. Mıgırdiç* (Resimci) VII: 182a. **Mıgırdiç I** (Patrik, Vanlı) IV:91b, 312c. **Mıgırdiç, Asayan** VI:239c. **Mıgırdiç Kalfa** *İlgili madde:*

Takavor (Surp) Kilisesi VII:193c **Mıgıryan, Mıgır I**:413a. **Mihitaryan Lisesi** *bak.* Pangaltı Ermeni

Lisesi **Mınakyan, Aram** VI: 176a.

Mınakyan, Mardiros *mad. V:447b, I:91a,128a,512c,II:153c,470c,III:260c, V:520c, VI:133a, 179a, 549a, VII:145c.*

Osmanlı Dram Kumpanyası VI:175c **Mınakyan Tiyatrosu** II:233b, IILöOb. **Mıntzuri, Hagop** *mad. V:447c.*

Mırmıryan, Harutyun (1860, İstanbul -1926, İstanbul) Araştırmacı ve yazar. Samatyalı kuyumcu Kevork Mırmır-yan'ın oğludur. İstanbul Ermenilerinin tarihi, edip, tarihçi ve eğitimci Hovan-nes Deroyentz (1801-1888), şair Ha-çadur Misakyan (1815-189D hakkında yayımlanmış monografileri vardır. Boğaziçi hakkında kaleme aldığı *Vospo-rikon* adlı çalışması ise, 1920'lerde İstanbul'da çıkmış olan *VerçinLur*(*Son Haber*) adlı gazetede tefrika edilmiştir.

V:87c.

Mısır Apartmanı *mad. V:448c, 199b. İlgili madde:* Aznavur, Hovsep 1:51 la

Mısır Arap Cumhuriyeti İstanbul Başkonsolosluk Binası IV:64a.

Mısır Başkonsolosluğu Binası *bak.*

Hıdiva Sarayı

Mısır Çarşısı *mad. V:449a, I:279b, II:26c, 475c, III:160b, 504b, IV:117b, 145e, 533b, V:134c, VII:191b, 268a, 303c, 465a. nli maddeler:*

Aktarlar I:172a

Baharatçılar I:534c

Pandeli VI:216c **Mısır Çarşısı Kapısı** III:162a. **Mısu- Elçiliği Binası** IILIIIc. **Mısır, Fevzi** III:58c.

Mısır Hazinesi "Mısır irsaliyesi", "hazi-ne-i Mısır" da denmiştir. Saliyaneli eyaletlerden olan Mısır'ın Osmanlı hazinesine her yıl, eyalet valisince gönderilen toplu vergiye verilen ad. Bu para saray, ordu ve kamu harcamaları için önemli bir kaynaktı ve Mısır hazinesinin İstanbul'a gelmesi bir bakıma herkesi sevindirirdi. Başlangıçta 400.000 altın iken I. Süleyman (Kanuni) döneminde (1520-1566) bu miktar 600.000 altına çıkarılmıştı. Kanuni aradaki 200.000 altınlık farkı hazineye koydurmayarak İstanbul'un suyollarına ve sukemelerine harcatmıştı. Sonraki dönemlerde de Mısır hazinesinin gönderilmesi; bölgesel ayaklanmalar, valilerin beceriksizliği gibi nedenlerden dolayı aralıklarla 19. yy'a kadar sürmüştür. *Tarihi-i Cevdet'te* 18. yy'ın sonlarına doğru Mısır hazinesinin İstanbul'a gönderilişi anlatılırken toplanan paraların bir müste'men (Avrupa tüccarı) gemisi ile ilkin İzmir'e ulaştırıldığı, buradan karayolu ile Üsküdar'a getirtildiği, bir çekirtiyeye yüklenip Bahçekapı İskelesi'ne, oradan da alayla (resmi tören) Hazine-i Âmire'ye taşındığı açıklanmaktadır.

Mısır Malı İstanbul'un gereksinimi için Mısır'dan ithal edilen yiyecek ve baharat. İskenderiye'den İstanbul'a baharat ve diğer emtianın gönderilmesi Roma döneminde düzene bağlanmıştı. Bu gelenek, Bizans döneminde de sürdü. İstanbul'un fethinden (1453) sonra, Osmanlı-Memluk ilişkilerine bağlı biçimde, kente Mısır malı gelişinde de aksamalar oldu. 1517'de Mısır'ın Osmanlı topraklarına girmesinin ardından, ticaret yeniden canlandı. Mısır Çarşısı, Mısır'dan gelen türlü baharatın, pirincin, şeker türlerinin en büyük pazar yeri olduğundan bu adı almıştır. I. Dünya Savaşı sırasında, Mısır'ın Osmanlı topraklarından ayrılması üzerine İstanbul'a Mısır malı sevkıyatı durdu. Bu yüzden birçok tüccar ve Mısır Çarşısı esnafı iflas ettiği gibi, kentte de önemli düzeyde yiyecek sıkıntısı yaşandı.

Mısırlı Fuat Bey Yahşi Sarıyer İlçesi'nde, Yeniköy'de, Köybaşı Caddesi'n-dedir. 18. yy'ın son çeyreğinde inşa edildiği sanılır. Neobarok üsluptaki yalı, taş servis katı üzerinde yükselen iki

kattan oluşur, iki akslı klasik yalı planına sahiptir. 1980'deki restorasyonda, kagir dış cephesi ahşap kaplama ile orijinaline benzetilmiş, asma kat ve yüzme havuzu ilave edilmiştir.

Mısırlı İbrahim Efendi Tekkesi Eminönü İlçesi'nde, Sultanahmet'te, Cankurtaran Mahallesi'nde, Ayasofya ile Haseki Hamamı'nın arasında bulunmaktaydı. II. Meşrutiyet döneminde Sultanahmet Meydanı'nın açılması sırasında, çevresindeki meskenlerle birlikte yıktığı anlaşılan bu tekke 12867 1869-70'te Hacı Mustafa kızı Hacce Fatma Hanım tarafından, Kadirî tarikatından Mısırlı Şeyh İbrahim Efendi için yaptırılmıştır. Dış görünümüyle ahşap bir meskeni andırdığı tespit edilen tekkenin ayin günü cuma idi.

Mısırlı, Kemal III:207a.

Mısırlı Kıyafeti II. Mahmud'un (hd 1808-1839) gerçekleştirdiği kıyafet yeniliğinde, kendisi için uygun gördüğü geniş tepelikli püsküllü fes ile pelerin ve şalvarımsı pantolondan oluşan üniforma. Bu kıyafet kısa zamanda istanbul'da moda olmuştu.

Mısırh Osman Ağa Çeşmesi *bak.* Güzelce Mahmud Paşa Çeşmesi

Mısırh, Seyyit IIL207a. **Mısırh Trikotaj** II:295c. **Mısırhoğlu Sineması** I:540b. **Mısırhyan, Boğos** III:355b. **Mızıka Mektebi** L352c, 354a.

Mızraklı Süvari Alayı II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) Yıldız'da düzenlenen cuma selamlıklarında mevkib-i hümayunda yer alan, atlı ve mızraklı birlik. Kısaca "Mızraklı Alayı" da deniyordu. Bu tören birliğinin askerleri sağ ellerinde uzun birer mızrak taşımaktaydılar. Alay, 1909'da dağıtıldı.

Michelini, Giuseppe VI:414a.

Mickiewicz, Adam *bak.* Adam Micki-ewicz Müzesi

Midhat Paşa (1822, İstanbul - 1884, Taif) Sadrazam. Çeşitli idari görevlerde bulundu. Rumeli'deki karışıklıkları bastırdı. Avrupa'da altı aylık bir inceleme gezisine çıktı. 1861'de vezir rütbesi aldı. Tuna valiliği (1864-1867) sırasında idari reform programının uygulanmasına öncülük etti. Ziraat Bankası'nın çekirdeği sayılan Memleket Sandığı'nı kurdu. Şura-yı Devlet başkanı olarak eğitim ve maliye alanlarında yeni düzenlemeler getirdi. Sadrazamlık (1872) ve adliye nazırlığı (1873, 1875) görevlerinde, Abdülaziz ve öteki yöneticilerle anlaşamadığı için fazla kalamadı. Abdülaziz'in tahttan indirilmesinde (1876) önemli rol oynadı. II. Abdülhamid tarafından Aralık 1876'da sadrazamlığa getirildikten sonra meşrutî monarşiye geçilmesini sağladı. Şubat 1877'de görevden alındı. Suriye ve Ay-dın'da valilik yaptı. Yıldız Mahkeme-si'nde (1881) suçlu bulundu. Ömür

Midhat Paşa Konağı

310

311

Mim Mim Grubu

boyu hapse mahkûm edilerek gönderildiği Taif te Abdülhamid'in emriyle öldürüldü.

I:25c, 38c, 58c, II:47b, 420c, III:454b, IV:421b, V:12c, 511b, VI:443c.

7/gz/z madde:

Yıldız Mahkemesi VTI:517c **Midhat Paşa Konağı** II:488a.

Midhat Paşa Stadyumu *bak.* inönü Stadyumu

Midye *mad.* V:450b. *Migros* *mad.* V:450c.

Mihael I Kerularios (Patrik) *mad. V:-451a*, 21c, 56c, 59b, 295b, VII:245c.

Mihael I Rangabe II:54c, 440c, IV:141b, 154b, VII:247c.

Mihael H IV:154b, VII:75c, 77a, 248a.

Mihael m *mad. V:-451b*, II:54c, 74b, 549b, III:320c, V:277c, 311a, VII:245b, 248c.

İlgili madde: Amorion Hanedanı I:247b

Mihael IV *mad. V:452a*, 59a, 278a, 451a, 452b, VI:343c, VII:22b, 245c.

İlgili maddeler:

Makedonyalılar Hanedanı V:277c Zoe VII:564c

Mihael VKalafates *mad. V:452b*, I:68c, 439a, II:262c, IV:166c, V:59a, 278a, 452b, VII:245c.

ili madde:

Zoe VII:564c

Mihael VÜDukas (1050'ler, ? - 1090'lar, Konstantinopolis) Bizans imparatoru (hd 1071-1078). X. Konstantinos'un en büyük oğludur. IV. Romanos Diogenes (hd 1068-1071) ve karısı Eu-dokia Makrembolitissa ile birlikte ortak imparatorluk yaptı. Devlet adamı ve düşünür Mihael Psellos'un etkisi altında yaşadı, onun adına Robert Guiscard ve Papa VII. Gregorius ile ittifaklar kurdu. Mali danışmanı Nike-foritzes'in katı politikaları yüzünden halk tarafından sevilmedi. 31 Mart 1078'de III. Nikeforos Botaniates tarafından tahttan indirildi, bir manastıra kapatıldı; karısı Alanyalı Maria ise Nikeforos'la evlendi.

IV:166c, 517c, VI:289a. *İlgili madde:* Dukas Hanedanı III: 105a

Mihael Vm Paleologos *mad. V:452c*, , 379c, II:252a, 322b, 408a, c, IV:166c, 417b, 552c, V:22b, 197c, VI:205a, 401b, 435b, VII:24a, 77a, 79b.

Paleologos Hanedanı VI:207a **Mihael IX Paleologos** III:190c. **Mihael Apostoles** III:138a. **Mihael (Ayios) Kilisesi** (Arnavutköy)

I:313c.

Mihael (Ayios) Kilisesi (Çengelköy) I:473a.

MihaÜ (Piskopos) IV:142a.

Mihail (Sinitçioğlu, Rum, kalemkâr) IV:395a.

Mihail (Zoloho Petra) Ayazması

VII:195c.

Mihrâbâd Kasrı V:73c.

Mihrâbâd Korusu *bak.* Korular

Mihrabî Baba II:130b.

Mihran Efendi VL380c.

Mihrî Müşfik Hanım III:124c, IV:170c.

Mihrimah Sultan (ö. 1578) *mad.* V:453a, I-AlJa., IV:104a, V:499b, VI:371c, 376a, 376c, 501a, 504b, VH:83b, 350c.

İlgili maddeler:

Mihrimah Sultan Külliyesi (Edirnekapı) V:454a

Mihrimah Sultan Külliyesi (Üsküdar) V:456a

Mihrimah Sultan (ö. 1838) II:97a, 191b, V:26lc, VI:40b.

Mihrimah Sultan Camii (Edirnekapı) IV:452c.

Mihrimah Sultan İlkokulu IV:453a.

Mihrimah Sultan Külliyesi (Edirnekapı) *mad.* V:454a, II:431c.

İlgili madde: Güzel Ahmed Paşa Türbesi III:459a

Mihrimah Sultan KülUyesi (Üsküdar) *mad.* V:456a, II:377b, VII:344b, 347b.

Mihrimah Sultan Sarayı II:191b, VI:463b.

Mihrimah Suyolu IIL526a. **Mihrişah Emine Kadın** V:555b. **Mihrişah Hanım**

İlgili madde:

Mihrişah Hatun Camii V:457c **Mihrişah Hatun Camii** *mad.* V:457c. **Mihrişah Kadın** (ö. 1732) V:548c.

Mihrişah Kadın Çeşmesi Galata'da, Lüleci Hendek Caddesi'ndedir. III. Mustafa'nın annesi Mihrişah Kadın tarafından 1145/1732'de kesme taştan, klasik tarzda yaptırılmıştır. Yayvan bir yapıdır, iki yanında birer niş bulunmaktadır. Bakımsız bir durumdadır. Kitabesi Seyyid Vehbî'ye aittir.

Mihrişah Sultan VII:536c. **Mihrişah Suyolu** VII:352a.

Mihrişah Valide Sultan (ö. 1805) *mad.* K-45S«,II:190bIII:483a, 531a, IV:97a, 483a,V:161a, 460b, VI:505b, VII:165b, 359c, 486a, 520b.

İlgili maddeler: Küçüksu Çeşmesi V:16a

Mihrişah Valide Sultan Külliyesi V:459b

Mihrişah Valide Sultan Camii V:458b Valide Bendi VII:359c

Mihrişah Valide Sultan Camii *mad.* V:458b.

Mihrişah Valide Sultan Çeşmesi Eminönü İlçesi'nde, Balıkpazarı'na giden yol üzerinde, Taşçılar Caddesi'nin başında, Çarşnır Zeyneb Usta'mn ruhunu şad etmek için, Mihrişah Valide Sultan (ö. 1805) tarafından inşa ettirilmiştir. Tek cepheli olan bu duvar çeşmesi günümüzde yıkılmıştır. Şair Vehbî'ye ait olan kitabesi 1211/1796 tarihli'dir.

Mihrişah Valide Sultan Çeşmesi (Küçüksu) *bak.* Küçüksu Çeşmesi.

Mihrişah Valide Sultan Çeşmesi Üsküdar'da, Nuhkuyusu Caddesi'nde, Ina-diye

Camii Sokağı kavşağında bulunmaktadır. 1206/1791'de III. Selim'in annesi Mihrişah Valide Sultan tarafından, ölen kızı Fatma Sultan'ın ruhu için inşa ettirilmiştir. Rokoko tarzında ve üç cephelidir. Orta cephe mermer, yan cepheler ise derzli kesme taşla kaplanmıştır, iki ince sütun arasında uzanan ve kabartma motiflerle süslü kemerin altında aynataşı yer almaktadır, iki yanında dinlenmek isteyenler için birer niş bulunmaktadır. Sütunların başlıklarının üzerinden geçen sade bir kornişten sonra, ince sütunların devamı olan oymalı iki taş arasında kitabe yer almaktadır. Çeşmenin üstü beton bir saçakla çevrilmiştir.

Mihrişah Valide Sultan Çeşmesi

(Yeniköy) V:459b.

Mihrişah Valide Sultan İmareti

II:192b.

Mihrişah Valide Sultan Külliyesi *mad. V:-459b*, III:248b, IV:166a, VI:482a.

Mihrişah Valide Sultan Türbesi II:190c, 193a, III:252b, V:266a.

İlgili madde:

Mihrişah Valide Sultan Külliyesi V:459b

Mikayelyan, Simeon III:182c. **Mikhailoviç, Mikhail** IV:470a, VL314a **Mikra Asia** I:266b.

Milion Taşı *mad. V:461c*, II:475a, IV:528b, V:404b, 433a, VL127a, 312b, VII:271a.

İlgili madde:

Augusteion IV:422a **Miliopulos, J.** VII:567a.

Millet Tanzimat'ın ilanından sonra istanbul'da ve taşrada, gayrimüslim topluluklara Rum milleti, Ermeni milleti (veya Millet-i Sadıka) dendiği gibi bu toplulukların ruhani reislerine, mahalle ve bölge temsilcilerine de millet başı dendi. Buna karşılık, Müslümanlara, etnik fark gözetilmeksizin "ümme", bazen de "millet-i hâkime" denmekteydi. Bu deyim, Türk, Arap, Arnavut asıllı Osmanlı Müslümanlarını kapsamaktaydı. 1876'da Kanun-i Esasi'nin yürürlü-

ğe girmesi tartışılırken bağnaz çevreler, "millet" denen ve istanbul'da kalabalık topluluklar halinde yaşayan gayrimüslimlerin "millet-i mahkûme" (millet-i mağlube) sayılmaları gerektiğini, seçimlere katılmamalarını ve açılacak meclise mebus göndermemelerini savunmuşlardı. Yine aynı yıllarda, Osmanlı Devleti'nin ulusal ayaklanmalarla dağılmasını önlemek için de Müslim, gayrimüslim ayrımları yapılmaksızın tüm Osmanlı topluluklarına "Millet-i Muazzama-i Osmaniye", "Millet-i Osmaniye" denilerek aynı ülkeler etrafında kaynaşmasını savunan aydınlar da vardı.

Millet Askeri I:38c.

Millet Bahçesi *mad. V:462a, II:115c, VI:223c.*

Millet Caddesi *mad. V:462b, I:164a, II:469b, IV:1a, Ib, V:390c, VII:534b.*

Millet Kütüphanesi *mad. V:463a, I:117c, 238a, II:308a, IV:156b.*

İlgili maddeler:

Ali Emirî Efendi I:192c

Feyzullah Efendi Medresesi III:308c **Millet, Martha** VII:346b. **Millet Mektepleri** I:168a, II:507a. Millet Partisi VII:19a.

Millet Tiyatrosu Direkterarası'nın en meşhur tiyatrolarındandı. 20. yy'm başında bu tiyatroda Burhaneddin (Tepsi) Kumpanyası'nın sahneye koyduğu oyunlar, özellikle de *Neron* o vakte göre gişe rekorları kırıyordu.

III:60b. **Millet-i Rum Talimhanı** V:132c.

Milli Ahrar Fırkası 4 Mayıs 1919'da, İstanbul'da kurulmuş siyasal parti. Kurucuları arasında *Söz* gazetesi başyazarı Asaf Muammer (Kütayis), aynı gazetenin sahibi İsmail Subhi (Soysallıoğlu), Ağâh Mazlum, Bekir Sami, Cami (Baykurt), Tevfik Hamdi Bey de vardı. Sadece İstanbul'da örgütlenebilmiş, Anadolu hareketinin gelişmesi karşısında, memleketin kaderi hakkında söz sahibi olanın Anadolu hükümeti olduğunu ilan ederek 1920'de kendini feshetmiştir.

Milli Eğitim Basımevi V:309c.

Milli Emlak Müdürlüğü Memur ve Müstahdemleri Yardımlaşma Derneği 7 Nisan 1947'de, İstanbul'da kuruldu. Aynı yıllarda kurulan, kamu işyerlerinde çalışan memur ve hizmetlilerin yardımlaşma derneklerine benzer bir yapıdaydı. Sendika kurma hakkı olmayan kesimlerin sendikalaşma ihtiyacına verilmiş bir cevaptı. Tüzüğünde amacı üyelerine maddi ve manevi yardımlarda bulunmak olarak görünüyordu.

Milli Fabrikacılar Cemiyeti IV:226a

Milli Güvenlik Konseyi (MGK) IV:287a.

Milli Hafif Müzik Orkestrası V:534b.

Milli Heveskâran Cemiyeti II. Meşru -tiyet'in ilanından sonra (1908) Reşad Rıdvan'ın girişimiyle kurulan tiyatro topluluğu. Oyuncuları arasında Nured-din Şefkati, İbnürrefik Ahmed Nuri (Sekizinci), Rıza Fazıl, Abdürrezzak, Kınar Hanını, Raşit Rıza (Samako) yer alıyordu, ilk olarak İttihad ve Terakki Cemiyeti yararına Beyazıt Meydanı'nda *Vatan yahut Silistre*'yi oynadı. Oyun sırasında seyircinin önünden gerçek topların geçirilmesi etkili bir sahneleme yeniliği oluşturdu.

Milli İktisat Bankası II:48a, IV:520a.

Milli Kalkınma Partisi 18 Temmuz 1945'te, İstanbul'da kurulmuş siyasal parti. 1945'te çok partili rejime geçilirken ilk kurulan partidir. Kurucuları

Nuri Demirağ (başkan), Hüseyin Avni Ulaş, Cevat Rıfat Atilhan'dır. Devletçiliği reddeden, islam birliğinden yana, tek parti CHP'ye muhalif bir yapıdadır. 1946 seçimlerine girmiş, ancak varlık gösterememiştir.

III:21a.

Milli Kongre 29 Kasım 1918'de Binbirdi-rek'te, Milli Talim ve Terbiye Cemiyeti merkezinde oluşturulmuş siyasal kuruluş. Kendisini bir siyasal parti olarak değil, ulusal çıkarları korumak üzere partiler arasında birlik çalışmaları yapacak partilerüstü bir kuruluş olarak tanımlamıştır. Milli Talim ve Terbiye Cemiyeti başkam göz hekimi Esad Paşa'nın (Işık) girişimiyle kurulmuş olan Milli Kongre, Anadolu hareketine ve Milli Mücadele'ye yandaş olmuş; 1919'da meclisin feshinden sonra faaliyetini tatil etmiştir.

Milli Korunma Kanunu IV:146c. Milli Meclis VI: 187b.

Milli Meşrutiyet Fırkası 5 Temmuz 1912' de kurulmuş siyasal parti. Merkezi Babiâli'de, *İfham* gazetesi idarehanesin-deydi. Kurucuları *İfham* gazetesi başyazarı eski Kütahya mebusu Ferid Bey (Tek), Akçuraoglu Yusuf, Müderris Zühdü, eski Fizan mebusu Cami (Baykurt) ve Mehmed Ali beylerdi. İtilafçı cepheleşmesinin şiddetlendiği günlerde kurulmuş olan parti II. Meşrutiyet döneminin ilk açık Türkçü siyasal par-tisiydi. Yayın organı *İfham* gazetesi-ydi. 1913'te mali olanaksızlıklar ve kadro yoksunluğu yüzünden siyaset sah-" nesinden silinmiştir.

VII: 18b. **Milli Mimari Semineri** II:450b.

Milli Osmanlı Operet Kumpanyası

1910'da Küçük Benliyan tarafından kurulan operet topluluğu. Beyoğlu'ndaki Odeon Tiyatrosu'nda bir süre Dikran Çuhacıyan'ın, Ali Haydar Bey'in yapıtlarını ve bazı Fransız operetlerini oynadılar. Yalnız başına bir operet kumpanyası kendini idare edemeyeceğinden Burhanettin Tepsi, Kınar ve Bine-meciyan hanımların kurduğu Osmanlı Tiyatrosu ile işbirliği yaptılar. Oyun-

cuları arasında Baltazar, Karakaş, Bülbül Simon, Yervant, Karayan, Ekrem ve kadınlardan Rozali Benliyan, Agav-ni, Hakkı Necip (Ağrıman), Vahanoş Karayan, Büyük Lusi, Anjel, Virjin gibi ünlü isimler yer alıyordu.

Milli Piyango İdaresi

İlgili madde:

Piyangolar VI:259a **Milli Reasürans Hanı** *mad. V:463c. Milli Reasürans Kompleksi mad.*

V-.464a.

Milli Sinema (Kadıköy) I:540b. **Milli Sinema** (Şehzadebaşı) I:192b.

Milli Talim ve Terbiye Cemiyeti 21 Nisan 1916'da Binbirdirek'te kuruldu. Kurucu ve yöneticileri arasında Sıhhiye Müdürü Dr. Esad Paşa (Işık), Temyiz Reisi Hacı Evliya Efendi, Maarif Nezareti Telif ve Tercüme Dairesi azası Sami Bey, ismail Hakkı (Baltacıoğlu), Midhat Şükrü de (Bleda) vardı. Cemiyetin amacı Türkçülük akımını eğitim alanında temsil etmekte.

IV: 114a.

Milli Türk Cemiyeti 6 Kasım 1914'te, istanbul, Divanyolu'nda, Müdafaa-i Milliye Cemiyeti'nin genel merkez binasında kurulmuş dernek. Kurucu ve yöneticileri arasında Darülfünun muallimlerinden Halil Nimetullah (Öztürk), Halil Fahri (Ozansoy), Vefa Sultanisi Müdürü Mehmed Sadi Bey de vardı. Cemiyet milliyetçilik akımına siyasal ve ekonomik içerik kazandırmayı amaçlayan bir düşünce kulübü niteliğindeydi. Müdafaa-i Milliye Cemiyeti ile organik bağı vardı.

Milli Türk Fırkası 9 Aralık 1919'da, Mah-mutpaşa'daki *İfham* gazetesi idarehanesinde kurulmuş siyasal parti. Kurucuları arasında Ahmed Ferid (Tek), şair Mehmed Emin (Yurdakul), Ahmed Hikmet, Akçuraoğlu Yusuf, Abdülhak Adnan (Adıvar) da vardı. Milliyetçi-Türkçü akımın siyasal alana yansımasıydı. Yayın organı *İfbam'dı*. Kurucuları Anadolu'da gelişen milli hareketi desteklediler ve bir bölümü 1920'de Ankara'ya gitti.

Milligen, Alexander van bak. Van Milligen, Alexander

Milliyet mad. V:464c, I:137c, II:71b, =, VH:323a.

İlgili madde:

Karacan, Ali Naci IV:447c **Milliyet Haber Ajansı** (MILHA) III:465c.

Milliyetçi İşçi Sendikaları

Konfederasyonu (MİSK) IV:287a.

Mim Mim (Müdafaa-i Milliye) Grubu

Mütareke döneminde, gizli Müdafaa-i Milliye teşkilatına bağlı, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Erkan-ı Harbiye-i Umumiye'nin istanbul'daki kolu olan örgüt. 23 Nisan 1920'de kurulduğu sanılmaktadır. Anadolu'ya silah ve cep-

Mimar Acem Camii ve Tekkesi 312

313

Mizrahi Sinagogu

hane gönderilmesi, düşman kuvvetlerine, zararlı kişi ve faaliyetlere ilişkin haber toplamakla görevliydi. Doğrudan doğruya Ankara'ya bağlı çalışan ve

Milli Mücadele'ye hizmeti amaç edinmiş diğer kuruluşlar gibi 1923'te Ankara'nın emriyle lağvedilmiştir.

III:124b, VL20b, VII:18b.

Mimar Acem Camii ve Tekkesi *mad.*

V:465b, I:189b, VII:446b. **Mimar Ağa Mescidi** *mad.* *V:467a*. **Mimar Ayaş Camii** I:445c, IV:272c.

Mimar Hayreddin Mescidi *mad.* *V:467c*.

Mimar Hayrettin (Çadırcı Ahmet) Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Beyazıt, Molla Fenari, Emin Sinan, Küçük Ayasofya, Şehsuvar Bey, Muh-sine Hatun, Saraç İshak ve Mimar Ke-malettin mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.754'tür.

Mimar Kasım Medresesi Eski kaynaklarda Şehzadebaşı'nda, Hoşkadem Mescidi ile Ankaravî Medresesi yakınında olduğu belirtilmiş olan bu yapının yeri tam olarak saptanamamış olsa da, Laleli'deki Mimarbaşı Sokağı'na, medreseye izafeten bu adın verilmiş olabileceğine Mübahat Kütükoğlu işaret eder. Medresenin banisi Köprülü Mehmed Paşa'nın (ö. 1661) sadarete gelişinde önemli bir rolü olan mimar Kasım Ağa'dır. Bu durumda yapı 17. yy'ın ortalarında yapılmıştır. Ahşap bir yapı olduğu bilinen medrese 20. yy'm başında harap durumda da olsa meskûn idi. Yıkılış tarihi bilinmemektedir.

Mimar Kemalettin Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Balaban Ağa, Süleymaniye, Beyazıt, Mimar Hayrettin, Saraç İshak, Nişanca, Kâtip Kasım, Mesih Paşa ve Kemal Paşa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.767'dir.

Mimar Sinan *bak.* Sinan (Mimar)

Mimar Sinan Çarşısı *V:468b*.

Mimar Sinan Hamamı *mad. y : 468a*.

Mimar Sinan Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Fevzi Çakmak, Yavuz Selim, Davut Paşa ve Nene Hatun mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.854'tür.

Mimar Sinan Mahallesi Eyüp İlçesi'nin, Kemerburgaz yerleşme merkezinde yer alır. Mithat Paşa Mahallesi'ne komşudur. Nüfusu (1990) 2.183'tür.

Mimar Sinan Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Fatma Sultan, Neslişah, Keçeci Karabaş, Muhtesip İskender, Hoca Üveyz ve Arpa Emni mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.640'tır. '

Mimar Sinan Mescidi *mad.* *V:468c*. **Mimar Sinan Tekkesi** *mad.* *V:469a*. *İlgili madde:* Âşık Paşa Külliyesi L364c

Mimar Sinan Türbe ve Sebili *mad.* *V:470a*.

Mimar Sinan Üniversitesi *mad.*

V:470b, II:167a, 512b, 512c, III:45a, 331b, 461a, IV:9c, VTI:280b, 548c.

ili madde:

Tophane Kasrı VII:277b

Mimar Sinan Yusuf Efendi Medresesi

Fatih İlçesi'nde, Âşık Paşa Mahallesi'n-de, Esrar Dede Sokağı ile Şair Baki Sokağı'nın kesiştiği köşede, Asude Hatun Türbesi'nin karşısında bulunuyordu. Banisi Mimarbaşı Sinan-ı Atik'tir (ö. 1471). Bir tanesi fevkani olmak üzere ahşap ve altlarında bodrum olduğu bilinen on hücreden oluşan yapı 1918 Fatih yangınında tamamen yanmıştır.

Mimarlık Yüksek Okulu IV:9c Mimaroglu, İlhan II:387c, 388a, V:539c.

Mimaroglu, Nüzhet Fehim VL198c. Mimarsinan Köyü II:355c.

Minas Ağa (Hamamcıbaşı, Ördek Minas) *İlgili madde:* Yerrortutyun (Surp) Kilisesi VII:505b

Minas (Ayios) Kilisesi *mad. V:471b, I:103a, VI:351a.*

Minas Kalfa II:37a, IV:552c, V:107a.

Minatto, Girolamo II:41b.

Minerva Hanı IV:455c.

Minibüs *bak.* Dolmuş

Minibüs Caddesi *bak.* Kayışdağı Caddesi

Minibüs Yolu *bak.* Kadıköy ilçesi

Minibüsler IV:525b.

Minkarîzade Yahya Efendi Medresesi

Üsküdar İlçesi'nde, Doğancılar'da, Açık Türbe Sokağı ile Sümbülzade So-kağı'nın kesiştiği noktada yer almaktaydı. Bütünüyle yıkılmış olan medresenin bugün temel hizasında birkaç sıra kesme taş ve tuğla dizisi görülmektedir. Medresenin yanında bulunan türbe de yok olmuş, kabirde bulunan kemikler Kaptan Paşa Camii haziresine nakledilmiştir. Medresenin banisi Minkarîzade Yahya Efendi (ö. 1678) 1662-1674 arasında şeyhülislamlık yapmıştır.

Minkarîzadeler Osmanlı ilmiye ailesi. Alanyalı Minkarîzade Ömer Efendi'nin (ö. 1625) soyundan gelen ailenin İstanbul'daki atası, Ömer Efendi'nin oğlu Yahya Efendi (1609-1678), 1662-1674 arasında şeyhülislamdı. Üsküdar' da medrese yaptırmıştır. Oğlu Kazasker Abdullah Efendi (ö. 1687), damadı Kazasker Mustafa Rasih Efendi'dir (ö. 1684), Onun oğlu Şeyhülislam Da-madzade:Ebülhayr Efendi'nin (ö. 1742) oğlu Şeyhülislam Feyzullah Efendi (ö. 1761) ile onun oğlu Kazasker Mehmed Murad Efendi (ö. 1777) ve torunları da ilmiye sınıfındandılar. Nizam-ı Cedid'in kuruluşunda hizmeti olan Kadı Abdurrahman Paşa (ö. 1808) da bu aileye mensuptur, istanbul'un bazı

semtlerine mektep, medrese yaptırtan, konak ve yalı yaşamlarıyla Osmanlı kültürünü 20. yy'a değin temsil

eden ailenin yakın dönemdeki torunları arasında nazır, vali, mutasarrıf ve meclis azaları vardır. Bunlardan, Su-ruri Paşa'nın torunları ve onların çocukları 20. yy'da İstanbul'da operet ve tiyatro sanatının önde gelen oyuncularını olmuştur. Minkarîzadelerin günümüzdeki kuşakları "Türegün" ve "Eru-luç" soyadlarını taşımaktadırlar.

Minotto, Girolamo VII:381a. **Minyatür'de İstanbul** *mad. V:472c. İlgili maddeler:* Levnî V:211b Matrakçı Nasuh VI: 49a **Miquez, Agostinho** (Samuel) VI:48b.

Mirahur Sarayın ıstabl-ı âmire de denilen hasahırlarının amiri. "Mirahur-ı evvel", "büyük mirahur", "emir-i ahur" ve "im-rahur" adlarıyla da anılırdı. Mirahur ayrıca hasahırlara ait çayır ve koruların da nazırıydı. Kâğıthane'deki çayırda köşkleri; zeamet derecesinde arpalık gelirleri mevcuttu. Düzenli olarak ulufe alırlardı. Sancakbeyi ve vezirlik rütbesine ulaşabilirlerdi. Mira-hurlar hükümdara yakın rikab veya üzenği ağaları arasından seçilirdi.

Mirahur Ağa Çeşmesi *mad. V:473b, IL489b.*

Mirahur Ali Ağa Çeşmesi Büyükde-re'de, Çayırbaşı'nda, Cerrah Mahmud Efendi Camii'nin yakınındaydı. 9667 1558'de I. Süleyman'ın mirahuru Ali Ağa tarafından yaptırılan çeşme bugün mevcut değildir. Kitabesi Cerrah Mahmud Efendi Camii'ne taşınmıştır.

Mirahur Hacı Paşa Hamamı Üsküdar İlçesi'nde, Doğancılar'da, Doğancılar (Çakırcıbaşı) Camii'nin karşısında bulunuyordu. Yapı İsfandi-yaroğulla-rından Doğancı Hacı Ahmed Paşa tarafından 993/1585'te Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. Çakırcıbaşı, mirahur, beylerbeyi ve daha sonra Şam valiliği yapan Ahmed Paşa'nın türbesinin tam karşısına yapılmış olduğu bilinen bu hamamda Aziz Mahmud Hüdâî'nin yıkandığı özel bir kurnanın olduğu, daha sonra bu halvetin sadece şifa arayan hastalara açıldığı bilinmektedir. Bu çifte hamamın Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar faal olduğuna t. H. Konyalı işaret etmektedir. Daha sonra harap olan binanın bazı duvar parçaları yakın zamana kadar duruyordu. Yakın bir tarihte bunlar da yıkılarak yerine apartmanlar yapılmıştır.

Mirahur Hasan Ağa Çeşmesi Çakmak-çılar'da, Giritli Mustafa Paşa Hanı'nın yakınındaydı. 1937'de, Süleymani-ye'de Yavaşça Şahin Mescidi'nin ilerisine taşındı. Bugün mevcut değildir. 1133/1720'de kesme taştan inşa edilmiş, çıkma teşkil eden saçağı da köşebentler üzerine yontma taştan oturtulmuştu. Kitabesinin Galatalı şair Ha-fız'a ait olduğu bilinmektedir.

Mirahur Mescidi *bak. İmrakor Mescidi*

Miralay Muhittin **Bey** Yahşi Beykoz İlçesi'nde, Beykoz Iskelesi'nin yanındadır. 249

ırfılık alana sahiptir. Biri ahşap, diğeri ise kagir olmak üzere iki bölümlü yalının alt katındaki rokoko göbekler ve torna işi merdiven trab-zanları ilgi çekicidir.

Miralem Halil Ağa Çeşmesi Galata'da, Kumbaracı Yokuşu'ndadır. Kumbaracı Çeşmesi de denilmektedir. Banisi ka-pııcıbaşı, çavuşbaşı ve sipahi ağası Halil Ağa'dır (ö. 1746). 1142/1729'da kesme taştan, klasik üslupta yaptırılmıştır. Oymalı ufak bir aynataşı vardır. Teknesi kısmen yol seviyesinin altında kalmıştır. Suyu akmaktadır. İki yanında aynataşları oymalı birer küçük çeşme daha vardır. Bunların yalakları yüksekte ve kurna biçimindedir. Hazne esas şeklini kaybetmiştir. Kemerin kilit taşında bir ufak, köşe boşluklarında ise birer büyük rozet taşı vardır. Kitabe kemerin üstündedir.

Miramar Otel L465c, VI:222c. **Mirasyedi, Fatma** IV:357a. **Mi'rat-ı İstanbul** I:148b, II:375c. *İlgili madde-*. Mehmed Raif Bey V:363c.

Mirelaion Kadınlar Manastırı II:263b, V:292a.

Mirelaion Kilisesi V:19c. **Mirelaion Manastırı** *bak.* Bodrum Camii **Mirelaion Manastırı Sarnıcı** *bak.* Bodrum Camii Sarnıcı **Mirgûn** IILlÖSc, 170c. **Mirgûn Hastanesi** I:347a.

Miri Beylik de denirdi. Kamu malı, hükümete ve devlete ait anlamındaki bu sözcük İstanbul'daki resmi binalar, araziler ve çiftlikler için de kullanılmaktaydı. Miri fırın, miri hazine, miri mal, miri matlubat (devlet alacağı), miri kâtibi, mirilü (paralı asker), miri mu-kataat, miri ambar vb bunlardandır.

Miricanyan, Şınorhk Mığırđıç Amira III:182b, 192c.

Mirimiran Mehmed Paşa Türbesi *mad.* V:473c.

Mirkelam Konağı II:418b.

Mirsad Haftalık "siyasetten başka her şeyden bahseden" gazete. 26 Mart 1891-10 Eylül 1891 tarihleri arasında 25 sayı yayımlandı. Sahibi Halil İbrahim'di.

Mirza Agâh Han IV:191a. **Mirza Baba** (Derviş) *İlgili madde-*. Mirza Baba Tekkesi V:474a

Mirza Baba (İbni Ömerü'l-Buharî, Derviş) III:225b.

Mirza Baba Tekkesi *mad.* V:474a, IILlOa, VL392a, 431b, VII:108c.

İlgili madde:

Bayezid-i Cedid Mescidi II:96b **Mirza Habib İsfahanî** (ö. 1893) IV:191c.

Mirza Hüseyin Han (Hacı) IV:189c,

191b. **Mirza Melkom Han** (ö. 1908) IV:191a.

Mirza Mustafa Efendi (1631, Batum -1720, İstanbul) Şeyhülislam. Kazasker Abdür-rauf Efendi'nin oğludur, ilmiye aşamalarını geçtikten sonra

1714' te şeyhülislam atandı. Kendisine rakip gördüğü Anadolu ve Rumeli kazaskerleri hakkında iftiraya dayalı kötüleme kampanyası düzenlediği ortaya çıkınca 1715'te azledilerek Trabzon'a sürüldü. 1720'de Emirgân'daki yalısından çıkmamak şartıyla İstanbul'a dönmesine izin verildi.

Mirza Siracüddin Hâkim (ö. 1914) IV:399a.

Mirzazade Camii ve Kütüphanesi

mad, V:475a.

Mirzazadeler Osmanlı ilmiye ailesi. İstanbul Kadısı Mirzazade Mehmed Efendi'nin (ö. 1682) oğlu Şeyhülislam Şeyh Mehmed Efendi (ö. 1734), bunun damadı Şeyhülislam Mehmed Esad Efendi'dir (ö. 1752). Oğulları Kazasker Ahmed Neyli Efendi (ö. 1748) ve Şeyhülislam Mehmed Said Efendi'dir (ö. 1775). Ailenin Fatih'te konağı, Üsküdar Sultantepe'sinde köşkleri vardı. Mirzazadeler adını taşıyan İstanbullu bir başka aile de Şeyhülislam Mirza Mustafa Efendi'den (ö. 1720) sürmüştür. Mustafa Efendi'nin oğlu Mirzazade Kazasker Mehmed Efendi (ö. 1743) hattat, şair ve tezkire yazarıydı.

Mirzeban Sultan Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Küçükayasofya'da Cinci Meydanı'nın güneyinde, demiryolu yakınında, Hisar Sokağı ile Marmara Denizi arasındaki arazi üzerinde yer aldığı bilinen medresenin banisinin kimliği hakkında hiçbir bilgi yoktur. Yapı yıkılmış ve yerine Belediye Temizlik İşleri Bürosu yapılmıştır.

Misafir Odası Eski İstanbul evlerinde ve konaklarında bir veya birkaç oda, gelecek konuklar için her zaman hazır tutulur ve yatılı misafirlere tahsis edilirdi. Misafir odalarının, evin en değerli eşyası ile donatılması gelenektir. Elişi örtülerin, kıymetli kumaşlarla kaplı şilte, minder ve yastıkların, seccade, namazlık ve havluların hazır bulundurulduğu misafir odalarında ilginç dekorlar, yazılı eşya da olurdu. Örneğin, kible tarafına asılan eliş peşkirde *Ey misafir kıl namazın kible bu caniptedir/İşte leğen işte ibrik, peşkir dahi iptedir* yazılı olur, başka bir örtüde *Safa geldin gözüme nuru kusura hiç nazar etme/Bu yaz burda ye iç eğlen sakın kış gelmeden gitme* beyti okunur veya duvarda, *Misafirim sefa geldin başın kaldır tavana bak / Şükür gerdanını gördüm otur artık sefana bak* örneği latifeler içeren levhalar bulunurdu.

Misafirhane-i Askeri II:94a.

Misafirlik *mad. V:475b.*

Misailidis, Evangelinos I:266a, V:222a,

VI:353c. **Misailidis, Hristos** I:266b.

Misak Perker Hafif Müzik Orkestrası

VI:296a.

Misakyan, Haçadur VI:15c. Mises, Richard Edler von IV:248b. Miskinler

Çeşmesi *mad. V:476a. Miskinler Tekkesi II:1a, V:476a. İlgili madde:*
Cüzamhaneler II:456a

Miskyağcılar Çoğu Mısır Çarşısı'nda iş yapan bu esnaf, eskiden İstanbul'da pek makbul olan esansları satardı. Fındık büyüklüğündeki özel kutularda, küçük koku şişelerinde karanfil, gül, tarçın, misk, tefarik vb kokular bulunur; ayrıca, kurumuş pastırmayı andıran, muska gibi koyunda gezdirilen ve vücut ısısı ile güzel koku yapan miskkuy-ruğu satılırdı. Amber, bu dükkânların en pahalı kokuşuydu. Miskyağcılarda türlü amber macunları, amberli şerbet hulasaları da satılırdı. Miskyağcılar, Mısır Çarşısı dışında Fincancılar Yoku-şu'nda da iş yapmaktaydılar.

Mislî Ali Efendi Darülharisi Fatih İlçesi'nde, Otlukçu Yokuşu'nda, Şeyh Resmî Mahmud Efendi Camii'nin hemen yanında bulunuyordu. "Minkî Ali Efendi Medresesi" diye de anılan yapının Pervititch'in İstanbul planının 36. paftasında işaret edildiğine göre, 1933' te kalıntıları mevcuttu. Herhalde 1918' deki yangında bu hale gelmiş, uzun süre bakımsız bir halde kaldıktan sonra yıkılmıştır.

Mismârî Suca Mescidi *mad. V:476c.*

Mithat Bey VII:364b.

Mithat Paşa Mahallesi Eyüp ilçesi'nin, Kemerburgaz yerleşme merkezinde yer alır. Mimar Sinan Mahallesi'ne komşudur. Nüfusu (1990) 2.762'dir.

Mitolojide İstanbul *mad. V:477a, Vil:74c.*

İlgili maddeler: Bizas II:260a Efsaneler III:134b

Mizan Günlük gazete. 1888-1909 arasında yayımlandı. Sahibi Mehmed Murad'dı.

Mizrahi, Edouard (ö. 1932) VI:260b.

Mizrahi, Eliyahu (1450'ler, İstanbul -1526, İstanbul) Hahambaşı. Din eğitimi dışında matematik ve astronomi ile ilgilendi. Moşe Kapsali'den sonra yerine geçen ve İstanbul Yahudilerinin seçtiği ilk hahambaşı olan Mizrahi'nin bu sıfatı resmi bir atamadan çok toplumun kişiliğini ve kudretini fiilen tanıması şeklinde belirlendi. Osmanlı topraklarına gelen Sefaradlara yardım için çaba harcadı. Varlıklılardan para toplayarak göçmenleri yerleştirdi.

VII:400c. Mizrahi Sinagogu IV:10b, 10e.

Mizzi, George

314

315

Mortaş, Ali

Mizzi, George

ilgili madde:

Mizzi Köşkü V:478b **Mizzi, Giovanni** V:478c. **Mizzi Köşkü** *mad. V:478b. Mocan Korusu* *bak.* Fethi Paşa Korusu **Mocan, Şevket** III:299b, 299c.

Mocan Yalısı *bak.* Fethi Ahmed Paşa Yalısı

Moda *mad. V:478c, IIL25a, VII:497c. ilgili maddeler:*

Koço V:40c

Moda Deniz Kulübü V:480c

Moda iskelesi V:481a

Saint Joseph Lisesi VL414b **Moda Askeri Hastanesi** I:349a. **Moda Bahçesi** IV:160a. **Moda Burnu** IV:329b. **Moda Deniz Kulübü** *mad. V:480c, II:369c, 388a, V:479c, VII:463b.*

Moda Futbol Kulübü Kadıköy Futbol Kulübü'nden ayrılan İngilizler tarafından 1903'te kuruldu, istanbul'da futbolla uğraşan en eski ikinci kulüptür. 1907-1908 sezonunda İstanbul şampiyonluğunu kazanan kulübün formasını giyen en ünlü futbolcular, Comber, Haytung ve Jackson'dır.

III:345c.

Moda Havuzu Moda deniz hamamında, erkekler kısmı yanında, denize tahta kazıklar çakılıp üzeri ahşap kaplanmak suretiyle yapılan, yaklaşık olarak 25 m eninde ve 50 m uzunluğunda bir havuzdu. Yaz aylarında faaliyet gösteren, kışın ise sökülen havuzu, eski yüzücü ve yüzme federasyonu başkam Fehiman Akdağ'ın babası İhsan Akdağ işletmiştir. Daha önce Büyük-dere'de inşa edilen benzer havuzun kapatılmasının ardından 1936'da açılan bu havuz sayesinde yüzme sporunun kalbi Moda'da atmaya başlamıştır. Sovyetler Birliği'ne, müsabakalara gönderilmek üzere milli takıma ilk kez bu havuzda yapılan seçmelerle sporcu alınmış, yine ilk milli temas da 1937' de bu havuzda Macaristan'la yapılmıştır. İlk milli sutopu takımı da bu havuzda ortaya çıkmıştır. Havuzda spor yapan Kadıköy ve Modalı yüzücüler, daha sonra bir araya gelip Moda Spor Kulübü'nü kurmuşlardır.

Moda İskelesi *mad. V:481a, VTI:232c. Moda Koleji* IL369c.

Moda Kültür Derneği Moda'da Neşe Sokağı no. 12'de bulunan Rum kültür derneği. 1946'da kuruldu. Derneğin bulunduğu bina, 1871'de inşa edilmiş Özel Rum İlkokulu'nun kız kısmı olarak 1910'da yapıldı. 1942'ye kadar okul olarak hizmet veren bina, II. Dünya Savaşı'nda askeri erzak deposu yapıldı. Savaşın sonra tekrar Rum cemaatine geri verilen bina dernekçe kulla-

nılmaya başlandı. 1980'li yıllarda kapanan dernek 1991'de tekrar kuruldu. Bugün faaliyetlerine yaklaşık 50 üyesi ile devam etmektedir.

Moda Park Lokantası V:40c. **Moda Plaj Gazinosu** III:380a. **Moda Plajı** V:479c.

Moda Sineması I:536c, VII:9b.

Moda Spor Kulübü 1946'da İhsan Akdağ, Nihat Yavaş, Fahri Ayat, Kadri Genday, Sabri Ethem Tonguç, Ali Rıza Güçlü ve arkadaşları tarafından Kadıköy'ün Moda semtinde kuruldu. Forma renkleri mavi-beyazdır. Önceleri su sporlarına ağırlık veren kulüp, İbrahim Sulu, Nejat Nakkaş Lazo, Haldun Oskar ve Güler Tüzünel gibi Türkiye'nin en başarılı yüzücülerini yetiştirdi. 1952' den itibaren basketbola ağırlık verdi. 1954,1955 ve 1958'de Türkiye Basketbol şampiyonu, 1958-1959'da da İstanbul lig şampiyonu oldu. Turan Tezol, Şengün Kaptanoğlu, Altan Dinçer, Türel Aygün, Erdoğan Karabelen ve Nejat Diyarbakirli kulübün formasını giyen ünlü basketbolculardır. Altyapıya verdiği önem sayesinde genç ve yıldız takımlar seviyesinde başarılı sonuçlar alan Moda Spor Kulübü'nde halen sutopu, basketbol ve hentbol dallarında faaliyet göstermektedir. Başkanlığını Şerafettin Dinçer'in yaptığı kulübün, Mühürdar Caddesi no. 101' de bir lokal-sosyal tesisi ve Moda Camii yanında basketbol ve futbol halı sahaları vardır.

II:67a, V:480b.

Moda Vapuru *mad. V:482a*, II:335a, IV:344a, 393c, VI:542a.

Modern Folk Üçlüsü V:534b. **Modern Sinema**

ili madde:

Asri Sineması I:357c **Modestus Sarnıcı** *mad. V:482b*.

Modiano Cam Fabrikası *mad. V:482b*, VL229b.

ilgili madde: Camcılık II:372b

Modiano, SaulD. II:199c, 374a, V:482b. *ilgili madde:* Modiano Cam Fabrikası V:482b

Modion Buğday tartımında kullanılan ölçü aleti kileyi sembolize eden kova. ,10. yy'da yazılmış *De Ceremoniis'te* (Seremoniler Kitabı), Amastrianon (Laleli) ile Tauri Forumu (Beyazıt) arasında, dönemin anacaddesi Meşe üzerinde bulunuyordu. *Patria* adlı kaynakta ise Amastrianon'un giriş kapısının üzerinde olduğu ve Valens döneminde (364-378) yapıldığı kaydedilir. Amastrianon'un kalıntısı olan Bodrum Camii Sarnıcı'nda yapılan çalışmalardan çıkan sonuca göre, forum ancak 5. yy'ın ikinci yarısında yapılmış olduğundan, buraya ya sonradan getiril-

mişti ya da *De Ceremoniis'te* belirtilen yerde duruyordu.

I:235a.

Moğol Kilisesi VL214a. **Moğollar** V:534b.

Moğultay, Mehmet (1945, Tunceli) Hukukçu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 18. (1987-1991) ve 19.

'önem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Çalışma ve sosyal güvenlik bakanlığı, adalet bakanlığı yaptı.

Mohsin Han II:409a.

Moiroux, M. III:532c, IV:320a.

Moisson, Charles II:148b.

Moiz (Şapçı) IV:324c.

Mokios (Ayios) Manastırı Antik Bizan-tion'un az sayıdaki bölgesel azizlerinden Ayios Mokios'a adanmış kilise. 4. yy'da, bugünkü Altımermer bölgesinde, Zeus ya da Herakles Tapına-ğı'nın yerine yapıldığı kabul edilir. I. İustinianos (527-565) ve I. Basileios (867-886) dönemlerinde onarım gördü. 1204'e kadar ayakta idi, sonra ihmal edildi. Kalıntıları 1391'de kara surlarının onarımında kullanıldı.

Mokios (Ayios) Kilisesi II:439c.

Mokios Sarnıcı (Altımermer) *mad. V:482c, L216b, II:469c, IIL311b, VI:343a, 469c, VH:47b, 458a.*

Molato Enfiyesi Enfiye tekeli kurulmazdan önce İstanbul'daki enfiyehaneler-de üretilen bir enfiye türü. Aynı kalitede enfiye Yanya'da da üretilmekte ve buna "çam enfiyesi" denmekteydi. Molato enfiyesi üretimi gedik nizamına bağlı olduğundan üretimi ve satışı kontrollü yapılmaktaydı.

Molin, Alvise II:42a.

Molla İlmiye sınıfında mevleviyet derecesine ulaşmışların adlarının başına eklenen sıfat. Müderrislikten yargı sınıfına geçen ve kadılıkta mevleviyet derecesi alanlar bu sıfatı kullanırdı. Osmanlı döneminde en ünlü kadılık, İstanbul mollalığı veya İstanbul efendiliği idi. Padişah, ilmiye sınıfından olmayanlara da molla unvanı verebilirdi.

Molla Aşki (Aşkı) Mahallesi Fatih tlçe-si'nde yer alır. Avcı Bey, Atık Mustafa Paşa, Balat Karabaş, Tahta Minare, Hızır Çavuş ve Kasım Günani mahalle-leriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.703' tür.

Molla Aşkî Mescidi *mad. V:483a. Molla Çelebi Camii* *mad. V:483a,*

Molla Çelebi Hamamı *mad. V:484b,*

Molla Çelebi Tekkesi *mad. V:484c. Molla Fenarî* *bak. Fenarî* (Molla) **Molla Fenari Mahallesi** Eminönü İlçesi' nde, Babıâli Caddesi'nin hemen batısından başlayıp doğuya, Alemdar'a

kadar uzanan mahalle. Batıdan Divan-yolu'nun Türbe mevkiine komşudur. Kuzeyinde Hobyar ve Taya Hatun mahalleleri vardır. Söz konusu mahallenin adı II. Mehmed döneminde (1451-1481) burada kendi adıyla anılan cami yaptırmış olan Molla Fenarî'den gelmektedir. Yakın yıllara kadar basın merkezi olan Babıâli'nin kalbini bu mahalle oluşturmaktaydı. Bugün yayınevi, kitabevi, toptan ve perakendeci

kâğıt, kırtasiye dükkânları ile halıcıların ve turistik eşya satıcılarının bulunduğu bir yöredir. Nüfusu (1990) 400'dür.

Molla Fenarî Mescidi *bak.* Çatalçeşme

Mescidi **Molla Güranî** *bak.* Güranî (Molla)

Molla Güranî Camii *bak.* Vefa Kilise Camii

Molla Güranî Hanı Eminönü İlçesi'nde, Bahçekapı'da, Daye Hatun Mahallesi'n-de bulunmaktaydı. Şeyhülislam Molla Güranî Ahmed Şemseddin Efendi (ö. 1488) tarafından II. Mehmed (Fatih) döneminde yaptırılmış bulunan ve günümüze ulaşmamış olan yapının mimari özellikleri hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Molla Güranî Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Vefa'da, Molla Şemseddin Camii Sokağı ile Divan Efendi Sokağı arasındaki Vefa Kilise Camii'nin müstemilatından bir bölüm II. Mehmed'in (Fatih) hocası ve dönemin şeyhülislamlarından Molla Güranî Ahmed Şemseddin Efendi (ö. 1488) tarafından medrese olarak vakfedilmiş, vakfiyesi 8897 1494'te tescil edilmiştir. Biri fevkani dört muhdes baraka ile altı esas odadan oluşan, altları menfezli ve yerden bir miktar yüksekte inşa edilmiş olan medresenin arka cephesinde pencere bulunmadığından içerisi loş ve havasız, sıhhi koşullara uygun olmayan bir mimarisi olduğu bilinmektedir. Medreseye ait bazı temel kalıntılarına rastlanmıştır.

Molla Hüsrev Mahallesi Eminönü İlçesi'nde, Süleymaniye'nin batısına, Vefa ve Şehzadebaşı'nın doğusuna, Beyazıt' m kuzeyine düşen mahalle. Güneyinde İstanbul Üniversitesi Fen, Edebiyat ve Kimya fakültelerinin bulunduğu binayı da içeren Balaban Ağa Mahallesi bulunmaktadır. Nüfusu (1990) 2.469' dur.

Molla Hüsrev Mescidi (Fatih) *bak.* Sofular Mescidi

Molla Hüsrev Mescidi (Küçükmustafa-paşa) *mad. V:485c.*

Molla Hüsrev Mescidi (Vefa) *mad. V:485b.*

Molla İlahî *bak.* Abdullah İlahî

Molla Kabız Olayı Kabız-ı Acemi Vakası da denmiştir. I. Süleyman'ın (Kanuni) (hd 1520-1566) ilk saltanat yıllarında yeni bir öğretiyle ortaya çıkan ve taraftar toplayan İranlı Kabız, Hz İsa'

nın, Hz Muhammed'den üstünlüğünü ileri sürdü. Anadolu'da propaganda yaparken yakalanıp İstanbul'a getirildi. Rumeli Kazaskeri Fenarîzade Mu-hiddin ve Anadolu Kazaskeri Kadiri efendiler tarafından yargılandı ve serbest bırakıldı. İkinci kez Şeyhülislam İbn Kemal tarafından sorguya çekildi ve dinsizliğine karar verilerek 1527'de İstanbul'da idam edildi. **MollaKestel Medresesi** Eminönü İlçesi'nde, Laleli'de, Fethi Bey Caddesi ile Ağa Yokuşu'nun köşesindeki Molla Kestel Camii'nin içindeydi. Banisi Kadı He-kimzade Muhyiddin Efendi olup, 9427 1535-36'da inşa edilmişti. 23-24 Temmuz 1911'deki büyük

yangında yanmış, 1914'te harap durumda olduğu tespit edilmiştir. Mimari bakımdan sadece yedi hücreli olduğu bilinmektedir.

Molla Şeref Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Ördek Kasap, Arpa Emni, Hoca Üveyz, Hasan Halife, İskender Paşa, Murat Paşa, Keçi Hatun, Nevbahar ve Deniz Abdal mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.811'dir.

Moloz Burnu II:33öa. **Moloz Feneri** II:336a.

Moltke, Helmuth von *mad. V:486a, I:211a, 338a, II:279c, 362c, IIL558c, IV:162c, 542c, V:259b, VII:298b, 534a.*

Mondoros, Pavlaki IIL290a. **Mondragon, Eugene** VII:231c. **Moneta** L216b.

Mongeri, Giulio *mad. V:487b, II:444c,*

IV:458a, V:21a, VI:65c. İlgili maddeler:

İtalya Elçiliği Binası IV:301a

Maçka Palas V:235a

Majik Sineması V:27öc

Saint Antoine Kilisesi VI:41lc

Mongolion Kilisesi *bak.* Panayia Muh-liotissa (Kimisis) Kilisesi

Moni tu Libos III:277b

Moniteur Oriental Bir adı da *Oriental Advertiser'dir.* 1882'de D. A. Bellis tarafından kurulmuş ve uzun süre yarısı Fransızca, yarısı İngilizce yayımlanmış günlük siyaset, ekonomi, maliye ve ticaret gazetesi. Avrupa ticaret ve maliye çevrelerinin yararına hizmet verdiği gibi genelde Yunan çıkarlarını da açıktan olmasa da savunmuştur. II. Meşrutiyet döneminde genel yayın müdürlerinin Rum, yazı işleri yönetmenlerinin ise Fransız kökenli olduğu dikkati çeker. Mütareke döneminde Yunanlıların savunucusu olduğu kadar Türkiye için Fransız mandası taraftarlığı da yapmış, ancak bu politikaları ilgi toplamayınca 1920'de yayımına son vermiştir.

Moniteur Ottoman

ilgili madde: Blacque, Alexandre IT:261a

Monparnas II:58a.

Montagu, Lady Mary Wortley *mad. V:487c, I:415c, II:149a, 182c, IIL202a, 229c, IV:539a, VI:221a, 423c.*

Montani, Pierre IV:304c.

Montferrat, Boniface de IIL488b.

Montias Sinagogu II:10b.

Monument Sirki VII: 14b.

Mor Bizans'ta imparatorluk gücünü ve sarayı simgeleyen renk (Grekçe: Por-fira, blatta). Peloponnes ve Tir sularında yaşayan mollusk denen bir tür yumuşakçanın kabuğundan elde edilen mor renkle boyanmış kumaşçılığın merkezi 7. yy'dan sonra Konstantino-polis'ti. İmparatorlar mor giysilerle tahta çıkar, imzalarını mor parşömenlerin üzerine mor mürekkeple atar, mühürler mor kurdeleyle tutturulur-du. İmparatorlar seremonilerde mor zemin üzerinde dururlar; imparatoriçeler çocuklarını mor eşyalarla dekore edilmiş odalarda doğururlardı ve burada doğan veliahta porfirogen-netos (prenseslere porfirogenneta) denirdi.

Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı IV:354a.

Moral, Şaziye *mad. V:488b.*

Morali Geçidi I:356c.

Morali, Mahmut *mad. V:488c.*

Moran, Naili *mad. V:489a.*

Moran, Yıldız III:331b.

Moravî Osman Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Çarşamba'da, 19. yy İstanbul haritasında Otlukçu Yokuşu ile Altı Boğaca Caddesi arasında, Kadı Çeşmesi civarında gösterilen yapının bu medrese olduğu tahmin edilmektedir. Buna göre yapının konumu şimdiki Haliç Caddesi ile Şebnem Sokağı'nın kesiştiği köşedir. Banisi Moravî el-Hac Osman Efendi'dir. Yapı 1914'te tamire muhtaç durumdaydı. 1918'deki Fatih yangınında tamamen yanmış olmalıdır. Çünkü bu yangından sonraki durumu "arsa halindedir" şeklinde rapor edilmiştir.

Moraviç Apartmanı II:294b.

Mordtmann, Andreas David (Baba) *mad. V:489b, II:301b, 311b, 346b, VLT:27a.*

Mordtmann, Andreas David (Oğul)

mad. V:490b. Mordtmann, Johannes Heinrich

V:489c.

Morgan, Helen VII:346b. **Morhaim, İzi** VII:402b. **Mori,Angiolo**IL152b. **Morigi, Edmondo** III:17c.

Morkaya, Burhan Cahid IL288b, IV:448b.

Mortaş, Abidin II:449c.

Mortaş, Ali (1906, Trabzon -1970, İstanbul) Futbol antrenörü, atlet. Spor ha-

Mortraye, Aubry de

316

317

Mukayese Zahiresi

yatına istanbul'da başladı. 100 ve 200 m İstanbul şampiyonluklarını *kazandı*. 1940'ta İstanbul Spor Kulübü genç futbol takımını çalıştırmaya başladı. Ayrıca Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğü antrenörü olarak pek çok futbolcu yetiştirdi.

Mortraye, Aubry de III:202a. **Moryson, Fynes** IIL149c.

Moshos, Ahilya (1884, Yanya - ?, ?) Hukukçu. Hukuk Mektebi'ni bitirdi. Hâkim ve serbest avukat olarak çalıştı. 9. dönem (1950-1954) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

VI:368a.

Moskof Çalgısı II:32b. **Motola, Bernard**

ilgili madde:

Neve Şalom Sinagogu VI:67c **Motraye, A. de la** III:90a. **Moulin Rouge** VI: 150a.

Mour, Jean-Baptiste van *bak.* Van Mour, Jean-Baptiste

Mouroux, M. IV:320a. **Moustier, A. de** III:330a. **Mozaik** *mad. V:491a*, I:449b, 453b. *ilgili madde:* Mozaik Müzesi V:491c

Mozaik Müzesi *mad. V:491c*, 491b, VII: 56a, 65a.

İlgili madde: Büyük Saray II:346b Mozaik V:491a **Mövenpick Oteli** VI:180b.

Muabbir Hasan Efendi Tekkesi Fatih II-çesi'nin, Osmanlı döneminde "Eskiali-paşa" veya "Cumartesipazarı" olarak anılan mevkiinde bulunmaktaydı. Yeri ve inşa tarihi tespit edilemeyen bu tekke, büyük bir ihtimalle 17. yy'ın ikinci yarısında, Nakşibendî tarikatına bağlı Hekim Çelebi Tekkesi'nin yedinci postnişini Kayserili Şeyh Muabbir Hasan Efendi (ö. 1690) tarafından kurulmuştur. Tekke listeleri içinde yalnızca *Âsitâne'de* (1840) Halvetîliğe bağlı olarak gösterilmekte ve yerinin arsa durumunda olduğu belirtilmektedir. 19. yy'ın ikinci yansında, yine Nakşibendîliğe bağlı olarak ihya edildiği anlaşılan tekke günümüzde tamamen tarihe karışmış bulunmaktadır. Ayin günü *Âsitâne'de* pazartesi, *Mecmua-i Te-kâyâ'da* ise perşembe olarak verilmiştir. Şeyhlerinden ancak Saliha Sultan'ın (ö. 1843) düğününe (1834) davetli olan Seyyid Mehmed Eşref Efendi ile *Mecmua-i Tekâyâ'du* kayıtlı Şeyh Ba-haeddin Efendi'nin adları tespit edilebilmektedir.

Mualla, Fikret *bak.* Saygı, Fikret Mualla **Mualla Mukadder** IV:507b.

Muallim Cevdet *bak.* İnancalp, Mehmet Cevdet

Muallimhane-i Nüvvab FV:95a.

Muallimler Mecmuası Aylık meslek dergisi. 22 Eylül 1922-9 Mayıs 1935 tarihleri arasında İstanbul Muallimler Birliği tarafından yayımlandı.

Muamma Asmak Âşıkların uğrak yeri olan kahvehanelerde, yeni gelen âşığın bir

muamma yazarak kahvehanenin görülen bir yerine asması. Çözümü kapalı bir zarf içinde kahvecinin çekmecesinde saklanan muamma, belirlenen süre içinde çözülmediği takdirde düzenleyen tarafından manzum bir biçimde çözülürdü. Çözen biri bulunursa "saçı" da denilen toplanan para pay edilir, çözülmezse soran âşık tamamını hak ederdi. Muammanın bir başka âşık ya da söz meraklısı tarafından görülüp manzum bir biçimde açıklanmasına da "muamma indirmek" denilirdi.

Muammer Paşa (1812, Erzurum - 1875, İstanbul) Devlet adamı. Askeri görevlerin ardından vezir rütbesiyle çeşitli yerlerde valilik yaptı. Şûra-yı Devlet ve Muhacirin Komisyonu başkanlıklarında bulundu.

Muayede Resmi *bak.* Bayram Alayı

Muazzef Mutfak Hanı Üsküdar İlçesi'nde, İskele Meydan'ındaydı. "Han-ı Sebil" adıyla da anılan han 1940'ta yıktırılmıştır.

Muazzez Hanım Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Çengelköy'de, Çengelköy Çadde-si'ndedir. Art nouveau esintili, 20. yy yapısı yalı, güneyindeki merdiven kulesinden dolayı Fenerli Yalı diye de anılır. Bahçesinde mermer fiskiyeli bir havuz ve selsebil vardır.

Muazzez Yusuf IV:346b.

Mudanya Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1940'ta, İngiltere, Newcastle'de Swan Hunter & Wigram Richardson tezgâhlarında çıkarma gemisi olarak yapıldı. 691 grostonluktu. Uzunluğu 57,2 m, genişliği 12,2 m, sukesimi 3,3 m kadardı. 700 beygirgücünde tripil buhar makinesi vardı. Tek uskurluydu. Saatte 9 mil kadar hız yapıyordu. II. Dünya Savaşı sırasında, Müttefiklerin Sicilya çıkarmasında hizmet gören bu tekne yardım faslından Türkiye'ye verilince araba vapuru olarak kullanılmaya başlandı. Başında ve kışında birer kapağı olan, baş tarafı yuvarlak, sağlam bir tekneydi. Yazları 140, kışları da 70 yolcu alabiliyordu. Uzun bir süre Çanakkale-Eceabat arasında da çalıştırıldıktan sonra Temmuz 1986'da satıldı.

Muhabbet Dili Kadın erkek ilişkilerinin ve anlaşmalarının çok güç, hattâ imkansız olduğu eski dönemde icat edilmiş anlaşma, randevulaşma, sevişme usulüydü. Bu işaret dilinin, işmar, parola, sözleşme gibi teknikleri vardı. Arabada, kayıkta veya yaya iken, akşam ve gece piyasalarında, kaldırımdan kaldırıma, uzaktan veya omuz sür-

tecek kadar yakından, muhabbet dili farklıydı. Paça düzeltmek, potin bağı bağlamak, öksürmek, kibrit, çakmak çakmak, kuvvetli ayak vurmak, elde mendil veya kâğıt bulundurmak, muhabbet dilince ifadelerdi. Kadınlar ise yaşmak tutuşları, peçeleri, hattâ saç topuzu ile her şeyi anlatabilirlerdi. Örneğin bir kadın yüzü gözü kapalı hizmetçi havasında yürüyüşle "beni takip et!" mesajını verebilir; yaşmak altındaki tarağının sağda

veya solda oluşu ile kaynanasına ya da annesine ziyarete gittiğini; zülfünü taranmamış bırakarak "gece boyunca aşkından uyuyamadığım" anlatır, sağ gözünü kırparsa dalga geçtiğini, sol gözünü bir kez kırparsa saat birde, iki kırparsa ikide bekleyeceğini, feracesinin eteğini öne doğru tutarsa adım adım izlenmesini, şemsiyesini eğerse gücendiğini, yüzünü büsbütün kaparsa çok kırıldığını anlatmış olurdu. Erkeklerin, fes düzeltmeleri, bıyık burmaları, göz süzmeleri, iç çekmeleri, düğme çözmeleri, çiçek, mektup atmaları da muhabbet dilinin başlıca işaretlerindendi.

Muhacirin-i İslamiye 19. yy'ın başından itibaren Balkan ve Rumeli topraklarının hızla yitirilmesi sürecinde bu bölgelerde yaşayan Türk ve Müslüman nüfus İstanbul'a, oradan da Anadolu'ya göçmeye başladı. Bunlara muha-cirin-i İslamiye deniyordu. Bu süreç 20. yy'ın başında Balkan Savaşı ve I. Dünya Savaşı yıllarına değin aralıklarla yaşandı. Göçler yerleşim, nüfus artışı, iâşe ve barındırma, salgın vb sorunlar bakımından en çok İstanbul'u etkiledi. Başkentte yeni göçmen mahalleleri, göçmen köyleri kurulurken göçmenlere yardım amaçlı resmi ve özel kurum ve kuruluşlar da yardım kampanyaları başlattılar.

Muhacirköy VII: 500a.

Muhafaza-ı Abidat Encümeni I:324b.

Muhafaza-i Asâr-ı Atika Encümeni

V:170a.

Muhakkak IV: 16c. Muhallebiciler mad. V:492a.

Muhamat Aylık meslek dergisi. 1909-1924 arasında Dersaadet Barosu tarafından yayımlandı.

Muhammed III4c.

Muhammed Âşir Efendi (Şeyh) IV:209c.

Muhammed Bahaeddün Erzincanî

II:398b, III:533c.

Muhammed Bakibillah (ö. 1603) VI:32b. **Muhammed bin Sadeddin (ö. löll)** VI:391c.

Muhammed Cerrahî (ö. 1721, Şeyh

Seyyid) VI:97a. **Muhammed el-Ensarî V:492c.**

Muhammed el-Ensarî Türbesi mad.

V:493c, VI:406a. **Muhammed Fazlî Efendi (ö. 1898)**

VI:327a.

Muhammed İhlasî (Şeyh) IV:490c. Muhammed Masum (ö. 1668) VL32b.

Muhammed Nur (ö. 1887) I:17c, 44b, V:386a, VI:328b.

Muhammed Nur Halveti (ö. 1313, Şeyh) III:533b.

Muhammed Parsa (ö. 1419) VL32a. **Muhammed Tahir Tebrizî** III:259b.

Muhammed Tevfik Bosnavî (ö. 1866) *bak.* Mehmed Tevfik Bosnavî

Muhammed Zafir Efendi (ö. 1904)

III:196c, VII:140c. *ilgili madde:* Ertuğrul Tekkesi III:196b

Muharrem (Sultanhamamlı, meczup) V:319c.

Muharrem Âdetleri *mad. V:493c. İlgili maddeler:* Aşure I:372c İranlılar IV: 191c

Muharrem Kararnamesi Osmanlı Dev leti'nin 19. yy'ın ikinci yarısından başlayarak iç ve dış borçlanmaya gitmesi; 1881'e gelindiğinde faizleriyle birlikte ödenmesi olanaksız bir borç yükünün doğmasına neden olmuştu. "Rüsum-ı sitte" denen altı tür vergi gelirlerinin toplanabildiği oranda alacaklılara devredilmesi sağlıklı bir sistem olarak işletilmediğinden Osmanlı hükümeti Muharrem 1299/Kasım 1881' de bir kararname yayımlayarak merkezi İstanbul'da olmak üzere Düyun-ı Umumiye'nin kurulmasını ve rüsum-ı sittenin, yabancı ve yerli alacaklı bankaların yöneteceği bu yeni örgüt tarafından doğrudan tahsil edilmesi koşulunu kabul etti.

Muharrem Nuri Birgi Yalısı *mad. V:494a.*

Muharrir Aylık edebiyat, sanayi, tarih, coğrafya ve seyahat mecmuası. 1877-1880 arasında Ebüzziya Tevfik tarafından yayımlandı.

Muhayyeş, Ferit VI:240a.

Muhayyeş, Misbah III:221a, VI:240a.

Muhbir Haftalık dergi. 2 Ocak 1867-31 Ağustos 1868 tarihleri arasında Ali Su-avi tarafından yayımlandı.

I:202a, II:69c, 70a.

Muhiddin Çelebi Camii *bak.* Çukurcu-ma Camii

Muhiddin Hüsnü IV: 173a. **Muhiddin Karamanî** (Şeyh) III: 123a.

Muhiddin Mehmed (Hekimbaşı) IV:42a.

Muhiddin Mehmed Efendi

ilgili madde:

Çukurcuma Camii IL539a **Muhlis Mustafa** (ö. 1738) III:66c.

Muhlis Sabahattin *bak.* Ezgi, Muhlis Sabahattin

Muhsin Çelebi IL331c.

Muhsin Ertuğrul Tiyatrosu III: 196a, 550b.

Muhsin Ertuğrul ve Arkadaşları

Topluluğu III:195b.IV:443b, V:488c.

Muhsin Kitabevi V29a.

Muhsine Hatun Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Nişanca, Saraç İshak, Mimar Hayrettin, Şehsuvar Bey mahalleleri ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.448'dir.

Muhsine Hatun Mescidi ve Tekkesi

i. V:495a.

Muhsinzadeler 18. ve 19- yy'larda, vali, serasker, vezir ve sadrazam bireyleriyle tanınan aile. Halepli Muhsin Çe-lebi'nin (ö. 1670) oğlu olan Muhsinza-de Hacı Mehmed Paşa (ö. 1705) Cidde beylerbeyiydi. Oğlu Muhsinzade Abdullah Paşa başdefterdarlık, darphane eminliği, sadaret kethüdalığı, nişancılık, yeniçeri ağalığı ile Mora, İne-bahtı, Selanik, Bosna, Rumeli, Ben-der muhafızlığı gibi önemli görevlerde bulundu. İstanbul'da Bahçekapı'da sarayı vardı. Oğlu Muhsinzade Mehmed Paşa (ö. 1774) Rumeli'de ve Anadolu'da valiliklerde bulunduktan sonra 1665-1668 ve 1771-1774 arasında iki kez sadrazamlık yaptı. III. Ahmed'in kızı Esmâ Sultanla (ö. 1788) evliydi. Aile, kızları Zeyneb Hanım Sultan'ın Mehmed Said Bey'le evliliğinden sürmüştür.

Muhsinzadeler Yahşi V:131b.

Muhtar Efendi (ö. 1888, Şeyh) VL331b, 492c.

Muhtar Özkaya Halk Kütüphanesi

I:504b. **Muhtarlık mad. V:495c.**

Muhtelit Ticaret Mahkemesi Yabancı tüccarlarla Türkler arasında doğan ticari nitelikli davalara bakan yargı kurulu. 1840'ta kuruldu. Osmanlı hükümetince atanan bir reis ile iki, ayrıca davada taraf kişinin uyruğu olduğu devletin İstanbul'daki elçiliğinden gönderilen iki olmak üzere dört azası vardı. Sonraki yıllarda başka vilayetlerde de benzeri mahkemeler kurulunca İstan-bul'dakine "Birinci Meclis-i Ticaret" de denilmiştir.

Muhterem Efendi I:91b.

Muhtesip Çardağı IV:144a.

Muhtesip İskeleyi IV:117b.

Muhtesip İskender Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Keçeci Karabaş, Derviş Ali, Beyceğiz, Koca Dede, Şeyh Resmi, Hoca Üveyz ve Mimar Sinan mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.701'dir.

Muhyi Efendi Tekkesi *bak.* Mehmed Şemseddin Efendi Tekkesi

Muhyiddin (Şeyh Bezcizade) III:563a. **Muhyiddin Efendi IV:8a. Muhyiddin Efendi** (ö. 1548, Fenârîza-

de) II:310b, V:335a, VTI:322a. *ilgili madde:*

Fenarîzadeler III:278c **Muhyiddin Mehmed** (İzmitli) V:331b.

Muhyiddin-i Kocavî Medresesi Fatih İlçesi'nde, Haydar'da, Çibali Mescidi Sokağı'nda, "Karanlık Mescit" adıyla da anılan Şeyh Muhyiddin-i Kocavî Mescidi'nin yanındaydı. Dört tane ahşap odadan oluşan bu medrese, zaviyeden medrese haline getirilmiştir. Kuruluş tarihi 1655 olan yapıdan bugün hiçbir iz kalmamıştır.

Muhyieddin bin Alaeddin Ali (el-Ce-

malî) (?, ? -1550, Edirne ?) Tarih yazarı. Ünlü şeyhülislam Zenbilli Ali Efendi'nin oğludur. İstanbul'da Murad Paşa ve Fatih medreselerinde ders okuttu. Osmanlı tarih yazıcılarının geleneğini izleyerek *Tarih-i Âl-i Osman* adlı bir eser yazdı.

Muhyieddin Efendi (ö. 1604) VII:121c. **Muhyieddin Efendi** (ö. 1898) VI:50c.

Muhyieddin Mehmed Efendi (ö. 1545, Bahaeddinzade) V:382c, VII:446a.

Muhyieddin Mehmed Efendi (ö. 1547, Çivizade)

ilgili madde: Çivizadeler II:524b

Muhyieddin Mehmed İskilibî (ö. 1514) I:171b, II:105b, V381c.

ilgili madde:

Yavsi Baba Tekkesi VII:445b **Muhyieddin Üftade** (ö. 1580) II:394b.

Muhzır Ağa Yeniçeri Ocağı subaylarından olup vezirazamın maiyetinde ve kol gezmelerinde görevli amirlerdendi. Divan-ı Hümayun ile Ağa Kapısı arasındaki ilişkileri de yürüten muhzır ağa kendi bölüğündeki yeniçerilerle Paşa Kapısı'nda güvenlik işlerine bakar, kola çıkan vezirazama eşlik eder, vezirazamın kararlarını uygulatırdı. Yeniçeri Ocağı'nın 1826'da kaldırılmasından sonra muhzır ağa unvanı da yasaklandı ve tomruk ağalığı adıyla yeni bir görev öngörüldü. Tomruk ağalığına getirilenler, İstanbul'daki hapishanelerin genel güvenlik ve kontrol işlerinden sorumluydular. Şer'îye mahkemelerinde ise muhzırbaşı denen ve davacıların duruşmaya çıkarılmasını sağlayan görevliler vardı.

Mu'id Ahmed Efendi Medresesi *mad. V:496b.*

Muin-i Zafer Gemisi III:23a. **Muk'ad Hızır Dede** (ö. 1456) II:394b.

Mukayese Zahiresi İstanbul'un iâşe gereksinimi için kara ve deniz yoluyla sevk edilen her çeşit zahireye verilen ad. Bu adın verilmesindeki neden, her yılki gereksinimin ve bölgelerden talep edilecek zahirenin bir önceki yılın alımlarıyla oranlanarak istenmesinden dendi. Mukayese zahiresinin önemli bir bölümü, Tuna yalıları vali ve muta-

Mum Donanması

318

319 **Musiki ve Sahne Sanatkârları**

sarıflarınca gemilerle sevk edilirdi. Bunun için ilgili yöneticilere "sene-i sabık mukayesesı tertibi üzere âsitâne-i saadete ecnas-ı zahire" göndermeleri için fermanlar yazılırdı. Bu yöntem Tanzimat'ın ilanından sonra kaldırıldı.

Mum Donanması İstanbul surları önündeki Osmanlı ordusunun fetihten önceki son gece düzenlediği gece şenliğidir. Hava karardıktan sonra "sur" (şenlik) ilan edilmiş büyük borular çalınarak mum donanması başlatılmıştır. Marmara kıyısından Halic'e kadar kara surları önünde, ayrıca Kasımpaşa ve Galata sırtlarında kandiller, büyük mumlar, çıralar, meşaleler, ateşler yakılarak İstanbul'un çevresinde âdeta ateşten bir kuşak gerçekleştirilmiş, ateşin verdiği heyecanla ordu tekbir getirmeye başlamıştır. Bu ilginç moral gecesini anlatan Tâcizade "Ahşam olub felek ordusunda nücûm-ı münevverden hezerân şem'-i ziyâ-küs-ter zuhur edicek Ordu-yı Hümayun'da dahi şenlikler ve şâdilikler suretin gös-terüb âmme-i leşger çadurları önünde firâvân semler yakub her kuşeden tehli ü tekbîr avazı göklere direk direk oldu" der.

Mumculuk *mad. V:497a.*

Mumhane Sarayın matbah-ı âmire denilen mutfağında mum yapımı ile ilgili bölüm. "Şemhane" de denirdi. Şehirdeki mumhaneler, salhane denilen kesim yerlerinin hemen yanında kuruluurlardı. Balmumu da İstanbul'a kervanlarla gelirdi. Ayrıca İstanbul'da kasap-larca kesilen hayvanların yağlarının mumlıanelere verilmesi kadılara hük-medilmişti. Kaynaklar, Galata semtinde bir mumhane ve bu adla anılan bir cadde ile ayrıca Üsküdar'da, III. Selim' in annesinin yaptırdığı bir şemhane olduğunu belirtmektedirler.

İlgili madde: Mumculuk V:497a

Mungan, Murathan II:449a.

Murad I I:270a, II:330c, IV:444b, V:138c.

Murad II II:24c, 389b, 456a, III:307a, V:327c, VII:566a.

Murad m *mad. V:498a*, I:61c, 417a, 441a, II:15c, 383b, 394c, III:237b, 300c, 301c, IV:105c, 332a, 387a, V:333c, VI:95c, 132b, 157c, 398a, 472c, 504a, Vtl:404c.

İlgili madde:

Murad III Türbesi V:503c **Murad m Köşkü** VI:487b *İlgili madde:*

Topkapı Sarayı VII:280c

Murad m Türbesi *mad. V:503c*, VI:487b, VII:156c.

Murad m Yatak Odası VII:287a.

Murad IV *mad. V:504a*, I:7a, 11c, 13b, 27a, 63a, 71a, 121a, 128b, 3öOc, 387a, 435c,

436a, 442b, 506c, II:89b,

91a, 114a, 201a, 206c, 338a, 394c, 422c, III:235a, IV: 120a, 132c, 387a, 496c,
V:96c, 97a, 525b, 543a, VI:62a. 454b, VII:58c, 207c, 229c, 230c,
265a, 518c.

ilgili maddeler: Bağdat Köşkü I:531c Revan Köşkü VI:319c

Murad V *mad. V:510a*, I:38b, 47b, II:501c, 502a, 505a, IV:132c, 465b, V:280b,
307c, 531c, VI: 12a, 313b, VII:517c.

Murad V Köşkleri Kadıköy İlçesi'nde, Kurbağlıdere'de, V. Murad Çiftliği'nde, büyük ve küçük olarak anılan iki köşk bulunmaktaydı. Köşkların her ikisi de 19. yy'ın ikinci yarısına tarihlendiril-mektedir. Büyük köşk olarak anılan yapı Kayışdağı yolundaydı. Köşkte, orta sofanın iki yanında ikişer sütunla ayrılmış birer merdiven sofası yer alıyordu. Diğer iki yanda da birer eyvan vardı. Köşelerde hem eyvandan, hem de merdiven sofasından girişleri bulunan köşe odaları bulunuyordu. Tek katlı küçük köşk "Çiftlik Köşkü" olarak da anılır. Bahçeye bakan, üç tarafı pencerele büyük bir divanhanesi vardı. Yapıya giriş büyük selamlığın olduğu taraftaydı. Son derece yalın bir mimariye sahip olan yapıyı S. H. El-dem ampir üslubunun bir örneği olarak değerlendirmektedir. Cephe düzenlenmesi yalın ve ahenkliydi.

Murad V Türbesi *bak.* Yeni Cami Külliyesi

Murad Ağa (Kara) V:340a.

Murad bin Hayreddin (Mimar) I:190c, III:360b.

Murad Buharı (ö. 1720) *mad. V:513b*, I:13c, 28a, 44b, V:384b, 564a, VI:34c.

ilgili madde- Murad Buharî Tekkesi V:514a

Murad Buharî Tekkesi *mad. V:514a*, I:44a, III:248b, V:513c, 564a, VI:84b.

Murad Efendi (Kutbü'l Ulemai'l-Ârifin) V:336c.

Murad Halife II: 27a.

Murad Molla Tekkesi ve Kütüphanesi

mad. V:516c, I:38a, II:244b, IV:7a, V:513c.

Murad Paşa (Kaptan-ı Derya) IV: 187a.

Murad Paşa (Has) (? , ? - 1474, ?) Vezir. Rumeli beylerbeyliği sırasında Akko-yunlu Hükümdarı Uzun Hasan'a karşı açılan sefere katıldı. Öncü kuvvetlerin komutanı olarak Fırat Irmağı'nı geçerken pusuya düşürölüp öldürölldü. Aksaray semtinde yaptırdığı kül-liyesiyle tanınır.

V329a. *ilgili madde:* Murad Paşa Külliyesi V:518a

Murad Paşa (Kuyucu) (? , ? - 1611, Diyarbakır) Sadrazam. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptıktan sonra 1605'te dördüncü vezirliğe, 1606'da da sadrazamlığa getirildi. Anadolu'da Celali ayaklanmalarını bastırdı ve büyük ölçüde

düzeni sağladı. 1610'da çıktığı İran seferinde Tebriz yakınlarına kadar ilerledi. Kışı geçirmek için çekildiği Diyarbakır'da barış görüşmelerini yürütürken öldü. Lakabı, öldürttüğü Celalile-ri çukurlara attırmasından gelir.

ilgili madde:

Kuyucu Murad Paşa Külliyesi VI42b

Murad Paşa (Kara) (? - 1655, Hama) Sadrazam. Yeniçeri ağası olarak sipahi ayaklanmasını bastırdıktan sonra 1649'da sadrazamlığa getirildi. Ertesi yıl bu görevden çekilerek kendi isteğiyle Bu-din beylerbeyliğine atandı. Kaptan-ı deriye olarak 1654'te Venedik donanmasını yendi. Bir yeniçeri ayaklanması sonunda 1655'te yeniden sadrazam oldu. İç sorunlar karşısında hacca gitme bahanesiyle bu görevi bıraktı.

III:453a, IV:489a, V98a, 34lc. **Murad Paşa Camii** 111:41 la *ilgili madde:* Murad Paşa Külliyesi V:518a

Murad Paşa Hanı Eminönü İlçesi'nde, Beyazıt'ta, Bakırcılar Çarşısı civarında bulunmaktaydı. 15. yy'da Vezir Murad Paşa tarafından yaptırılmış olan binadan bugün hiçbir iz kalmamıştır.

Murad Paşa Külliyesi *mad. V:518a*, I:162c, 164a, II:314c, V:167a.

nli madde:

Şirmerd Çavuş Türbesi VII184a

Murad Reis Camii Üsküdar İlçesi'nde, Pazarbaşı'nda, adını taşıyan mahallede, Tahtırevana ve Çinili Mescit sokaklarının başlangıcı arasındadır. Banisi, 1012/1603'te Rodos'ta ölen Murad Reis'tir. Caminin ilk yapılışı 1579'dur. 1935'te çıkarılan 2845 sayılı kanunla hizmet dışı kalmış, 1973'te yeniden yapılmıştır. Bugünkü cami iki katlı olup, kiremit kaplı çatıyla örtülüdür. Kuzey cephesindeki bir açıklıkla yapıya girilir. Harim kare planlı, düz tavanla örtülüdür. Kadınlar mahfili balkon çıkması şeklinde olup, iki payeyle taşınır. Mihrap ve sağındaki minber mermerdendir. Her cephede altı üstü ikişer tane olmak üzere on altı pencere bulunan yapıda tepe pencereleri renkli camlarla yapılmış alçı vitraylara sahiptir. Doğu cephesine bitişik kare kesitli mermer kaide üzerinde, betonarme silindir gövdeli minaresi vardır.

Muradiye Camii *mad. V:519b*, VII:257a.

Muradiye Hanı VII:232c.

Muradiye Mahallesi Beşiktaş İlçesi'nde yer alır. Vişnezade, Türkali mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.341'dir. II:166a.

Muradiye Sebili *mad. V:520a*. **Muradoğlu, Harutyun** VI:409a. **Muradyan, Apraham** III: 189a.

Muradyan, Avidis (1895, Sivas - ?, ?) Ermeni asıllı ressam. Bir süre Sanayi-i Nefise Mektebi'ne devam etti. 1918' den sonra Ermeni ressam Panos Terlemezyan'la birlikte Lübnan'a gitti. Bu dönemden sonraki hayatı hakkında bilgi yoktur. Muradyan'ın Kudüs, Kahire, İskenderiye ve Ronya'da sergiler açtığı bilinmektedir. Çeşitli cami içi ve peyzaj çalışmaları yanında ağırlıkla İstanbul ve Doğu tiplerini günlük yaşantı içinde yansıtan gerçekçi ve belgeci çalışmalarıyla tanınır.

Muradyan, Garabet (Erzurumlu) VII:193c.

Murafaa Divanı Tanzimat'tan önce, taşra seriye mahkemelerinde sonuçlanmayan davalar, davalı, davacı ve şahitler İstanbul'a gönderilmek suretiyle Rumeli ya da Anadolu kazaskerinin huzurunda yeniden ele alınır ve kesin karara bağlanırdı. İstanbul'daki bu üst yargılamaya murafaa divanı deniyordu.

Murat Paşa Mahallesi Bayrampaşa İlçesi'nde yer alır. Kartaltepe, Kocatepe, İsmet Paşa, Yeni Doğan mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 21.807'dir. II: 110a.

Murat Paşa Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Molla Şeref, Hasan Halife, İskender Paşa, Sofular, Gureba Hüseyin Ağa, İne Bey, Çakır Ağa, Keçi Hatun ve Nevbahar mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.716'dır.

Murat Reis Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Selami Ali, Pazarbaşı, Arakiye-ci Hacı Mehmet ve Valide-i Atik mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.827'dir.

Murat Sümbül (d. 1884) II:462c. **Murathanoğlu, Ragıp** III:533a. **Murtaza Efendi** (ö. 1753) VI:35c.

Murtaza Efendi (ö. 1753, Şeyh el-Hac Yekçeşm)

ilgili madde: Kaşgarî Tekkesi IV:485c

Murtaza Efendi (Feyzullahzade) (1694, İstanbul - 1757, İstanbul) Şeyhülislam. Şeyhülislam Erzurumlu Feyzullah Efendi'nin oğlu, Şeyhülislam Mustafa Efendi'nin kardeşidir. Babasının öldürüldüğü Edirne Vakası sırasında küçük yaşta olması sayesinde felaketten kurtuldu. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1750-1755 arasında şeyhüislamlık yaptı.

Murusi, Kostaki V:256b. **Muruzis, Konstantinos** VL366a. **Musa Dede** (ö. 1732) IV:483a. **Musa Dede** (ö. 1787) V:428a. **Musa Efendi** (ö. 1747, Şeyh el-Hac To-

katlı) VII:177c.

Musa Kâzım Efendi (1858, Tortum/Erzurum - 1920, Edirne) Şeyhülislam. Erzurumlu İbrahim Efendi'nin oğludur. 1888'de icazet alarak Fatih Camii'nde ders vermeye başladı. Hukuk Mektebi'nde mecelle müderrisliğine getirildi. Mekteb-i Sultani, Darülfünun ve Darülmuallimin'de hocalık yaptı. Meclis-i Kebir-i İlmi üyeliğine atandı. Bu arada İttihad ve Terakki mensubu olarak Ayan Meclisi'ne

seçildi. Değişik kabinelerde dört kez (12 Temmuz 1910-29 Eylül 1911, 30 Eylül 1911-31 Aralık 1911, 8 Mayıs 1916-3 Şubat 1917, 4 Şubat 1917-8 Ekim 1918) şeyhülislamlık yaptı. Mütareke döneminde sürgüne gönderildiği Edirne'de öldü. Telif ve tercüme birçok eseri vardır.

IL127c, 564a, V:348c. **Musa Kâzını Efendi Konağı** II:418a. **Musa Musliheddin Efendi** (ö. 1552,

Merkez Efendi)III:235c, 534a, IV:367c,

VI:544b, 568a, VII:106a, 108c, 125b,

443b, 538a.

İlgili madde: Merkez Efendi Külliyesi V:396b

Musa Paşa (Köse) (?, ? - 1808, İstanbul) Devlet adamı. Yenilik yanlısı görünerek getirildiği sadaret kaymakamlığı sırasında, Kabakçı Mustafa Ayaklanması'nın başarıya ulaşmasına yardımcı oldu. Öldürülmesini sağladığı devlet adamlarının mallarını Şeyhülislam Ataullah Efendi'yle paylaştı. Alemdar Mustafa Paşa'nın temizlik hareketi sırasında öldürüldü.

IV:323a, 323c, V:555c, 556a.

Musa Safî Dede (ö. 1744) V:425b, 427c, VII:478a.

Musa Süreyya Bey II: 144e, 557a, 557c.

Musa Şükûri Efendi (ö. 1678) II:396b, VL301c.

Musahibzade Celal *mad.* V:520b, I:200c, 244b, II:321b, III:254c, 257a, 547a, V:182b, VI:3b, 198c.

Musahip Padişahın maiyetinden olup, onun hoş vakit geçirip eğlenmesini sağlayan saray ağaları. Padişahça vezir, beylerbeyi ve saray ağaları arasından seçilirlerdi. Hoşsohbet nitelikli bu kişilerin önemli diğer özellikleri, nükte-dan, güvenilir, kültürlü, hazırcevap ve ince ruhlu olmalarıydı. Hadımağaların-dan, dilsizlerden ve hattâ cücelerden de seçildikleri olurdu. Kıdemlisine baş-musahiplik derecesi verilirdi.

Musahip Abdi Bey Yahşi II:170b.

Musahip Ali Ağa Çeşmesi Harem'de, Selimiye Kışlası'nın yanından inen yolun bitiminde yer almaktadır. Banisi musahip ve darüssaade ağası Ali Ağa' dır (ö. 1658'den sonra). Daha önce Haydarpaşa Lisesi ile Selimiye Kışlası arasında, Kavak İskelesi'ne inen vadinin ortasında olduğu bilinmektedir.

1064/1654'te kesme taştan, klasik üslupta inşa edilmiş, 1262/1846'da Ab-dülmecid'in eşlerinden Şeminur Kadın tarafından tamir ettirilmiştir. Teknesi sağlamdır.

Musalla Mescidi Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Küçükçamlıca'da, Bulgurlu Mahallesi'nde, Çilehane Sokağı'nda yer almaktadır. Celvetîliğin piri

Şeyh Aziz Mahmud Hüdâî (ö. 1628) tarafından, bir süre inzivaya çekilerek çileye girdiği bu mevkide, 17. yy'ın başlarında inşa edilmiş küçük bir mescit-tekkedir. "Hüdâî Çilehanesi Tekkesi" olarak da anılan tekkeye II. Mah-mud'un kadınlarından Aşubcan Kadın Efendi (ö. 1870) 1285/1868-69'da bir kuyu, Sadrazam Yusuf Kâmil Paşa (ö. 1876) 1291/1874-75'te bir abdest teknesi vakfetmiş, Kadriye Tanrıverdi adında bir hayır sahibi de 1958'de minare ekletmiştir. Ayin günü perşembe olan tekkenin mescit-tevhidhane-si günümüzde cami olarak kullanılmaktadır. II:394c.

Musavver Fen ve Edeb Haftalık resimli dergi. 31 Ağustos 1899-1 Kasım 1900 tarihleri arasında yayımlandı. Sorumlu müdürü Mehmed Tahir'di.

Musavver Kadın IV:345b. **Musevi Lisesi** V:302c.

Museviler *bak.* Yahudiler

Musi IV:3Hb.

Musiki Encümeni II:556c.

Musiki Hayatı *mad. V:521a, III:142a. ilgili maddeler:*

Âşık Musikisi I:3ö3a

Bektaşî Musikisi II:129b

Caz II: 387a

Dini Musiki III: 57b

Ermeni Musikisi III:185c

Fasıl Musikisi III:259c

Kanto IV:419b

Köçekçeler V:82c

Mehterhane V:371b

Mevlevi Musikisi ve Sema V:420a

Musiki Yayımcılığı V:538b

Operet VI: 133b

Tango VII:203c

Yahudi Musikisi VII:401b **Musiki Mecmuası** V:540b. **Musiki Muallim Mektebi** VII:314b.

Musiki ve Sahne Sanatkârları Cemiyeti

1930'da İstanbul'da kuruldu. Musiki ve sahne sanatçılarının yoğun olduğu İstanbul'da, bu alanda çalışanların sosyal güvenlik, özellikle de emeklilik haklarından bütünüyle yoksun oldukları gerçeğinden hareket ederek kurulan cemiyetin amacı üyelerini mesleki açılardan bilgilendirmek ve dayanışma içinde bulunmaktı.

Musiki Yayımcılığı

320

321

Mustafa Efendi

Musiki Yayımcılığı *mad. V:538b.*

Musiki-i Osmani Cemiyeti III:546c, V:69a, 538c.

Musiki-i Osmani Mektebi Şehzadebaşı'nda, Fevziye Kıraathanesi'nin üzerindeki bir dairede Muallim ismail Hakkı Bey tarafından, 1909'da kurulmuş olan özel musiki okulu. 1. Hakkı Bey ve yardımcısı İzzettin Hümayî Bey'in (El-çioğlu) yönetimindeki uygulamalı çalışmaların yanında fasıllar ve yaprak notalar şeklinde birkaç farklı boyda eser de yayımlayan bu kurumdan pek çok öğrenci yetişmiştir. Bir ara Eyüp'te de şubesi açılmış, şubenin basma da Ali Rıza Bey (Şengel) geçmiştir. İstanbul'un tiyatrolarında, mesire yerlerinde, konak ve köşklerinde sıklıkla konserler veren bu heyetten, günümüze ulaşan bir meşk silsilesinin kolu olarak söz edilebilir.

IV:214a.

Musliheddin (Usta) *flgili madde:* Eski Saray III:204a

Musliheddin Efendi (ö 1573, Nured-dinzade) II:394b, 394c.

Musliheddin Efendi (ö. 1576, Cerrah-zade) I:22a, VII:446a.

Musliheddin Mehmed el-Lârî (1510, Lar [İran] - 1572, Diyarbakır) Tarihçi. Hindistan'ı ve başka ülkeleri dolaştıktan sonra İstanbul'a geldi. Şeyhülislam Ebussuud Efendi ile dostluk kurdu. 1559'da Diyarbakır'a yerleşti. *Mir'atü'l-Edvârve Mirkatü'l-Abbâra.dh* Farsça eseri bir dünya tarihi olmakla birlikte I. Süleyman'ın (Kanuni) ölümüne (1566) değin Osmanlı tarihini de içermektedir. Ayrıca her padişah dönemindeki devlet adamları, bilginler ve yazarlar da listeler halinde verilmiştir. Bu eser Hoca Sadeddin Efendi tarafından ekler ve düzeltmelerle Türkçeye çevrilmiştir.

Musliheddin Musa Efendi (ö. 1552) *bak.* Musa Musliheddin Efendi

Musliheddin Mustafa Efendi (ö. 1490) *bak.* Vefa (Şeyh)

Musliheddin Mustafa Efendi (ö. 1657) VI:33c.

Musliheddin Sirozî (ö. 1519) V:382c, Vü:445c.

Muslihî IIL49c.

Muslihiddin (Hocazade) V:331b. **MusUhiddin bin Halil Tirger** (Kâtip) *ilgili madde:* Kâtip Muslihiddin Mescidi FV:491a

MusUhiddin Çavuş Mescidi *bak.* Tatlı-kuyu Mescidi

MusUhidein Efendi (Molla Niksarî) IV:227a.

MusUhidein Efendi (ö. 1571, Nured-dinzade) III:57c. **Muslihiddin Mektebi** III:273c.

MusUhidein Mustafa Efendi (ö. 1565, Hatip) VII:448b. **MusUhidein Mustafa Muslu** (ö. 1648, Şeyh) III:165c.

Muslu Beşe VL232b.

Mustafa I mad. V:540c, I:449a, 516b, II:394c, V:338b, 504b, VII:467c.

ilgili madde:

Mustafa I-Sultan İbrahim Türbesi V:543b

Mustafa I-Sultan İbrahim Türbesi

mad. V:543b.

Mustafa H mad. V:545a, I:190c,

II:319c, III:156b, 289b, V:247c, 344b, VI:154c, 158c, 308b, 472c, VII:230c.

Mustafa m mad. V:548c, I:32a, II:120a, 190a, 201a, 372a, 373b, IIL207b, 263a, 266a, IV:495c, V:190c, 367c, 458a, VI:91a, 156c, 228a, 388c, 505b, VII:172b, 230c, 297a.

nli maddeler:

Ayazma Camii I:471b Büyük Yeni Han IIL349b Mustafa III Camii V:554a Mustafa III Mektebi V:555a Rami Kışlası VI:306b

Mustafa m Camii mad. V:554a, IV:332a, V:548b.

Mustafa III Camii Eminönü İlçesi'nde, Çakmakçılar Yokuşu'nda bulunmaktadır. "Çakmakçılar Mescidi" ve "Saka Çeşmesi Camii" adlarıyla da anılır. Banisi III. Mustafa olup, 1174/1761'de inşa edilmiştir. Burada daha önce bulunan Kuyumcular Kârhanesi Camii'nin yıkılarak yerine han yapılması üzerine inşa edilmiştir. Meyilli araziden dolayı zemini düzleyen bir alt yapı üzerine moloz taş ve tuğladan inşa edilen cami fevkani bir yapıdır. Üç sıra pencereli, büyük bir kubbeye sahip ve tek şerefeli taş bir minaresi vardır. Son onarımını 1954'te görmüştür. Caddenin Sandalyacılar Sokağı ile kesiştiği yerde caminin duvarına komşu Saka Çeşmesi denilen bir çatal çeşme bulunmaktadır.

Mustafa m Çeşmesi bak. Laleli Külliyesi

Mustafa IH Çeşmesi Paşabahçe'de, İskele Meydam'ndadır. 1177/1763'te yapılmış olan çeşme, esas şeklini kaybetmiş ve çukurda kalmıştır. Yuvarlak kemerinin altında küçük bir kitabesi vardır. Suyu akmaktadır.

Mustafa fll Mektebi mad. V:555a. **Mustafa D3 Suyolu** VII:352a. **Mustafa m Türbesi bak.** Laleli Külliyesi

Mustafa IV *mad. V:555c, I:35a, 37c, 186b, IV:36lc, VI:508c.*

İlgili maddeler: Alemdar Olayı I:185a

Kabakçı Mustafa Ayaklanması IV:323a **Mustafa** (Arslanağazade)

ilgili madde:

Devatî Mustafa Efendi Tekkesi III:42c

Mustafa (Bosnavî Derviş) IV:475c. **Mustafa** (Büyük Seyyid) VI:14a. **Mustafa** (Cerrah Frenk) II: 551 c.

Mustafa (Dervişefendizade Derviş) VLT:434b.

Mustafa (Fennî) (? , İstanbul -1745, İstanbul) Şair. *Divan* 'ında yer alan 63 be-yitlik "Sevahilname" adlı mesnevîde İstanbul Boğazı'nın iki yakasını anlattı.

Mustafa (Hacı) IV:43c, VI:427b. **Mustafa** (Hafız) II:174b. **Mustafa** (Kabakçı) *ilgili madde:*

Kabakçı Mustafa Ayaklanması IV:323a

Mustafa (Kampel) I:35b. **Mustafa** (Kayıkçı, Kul) I:360c, III:40a. **Mustafa** (Küçük Seyyid) VI:14c. Mustafa (Mimarbaşı) II: 191 a. **Mustafa** (ö. 1569, Celalzade) III:64c. **Mustafa** (Seyyid) VI: 13a. **Mustafa** (Seyyid) VI:13b. **Mustafa Ağa** III:49b, V:449c. **Mustafa Ağa** (Bostancıbaşı) II:194b.

İlgili madde:

Beykoz Camii II:195c **Mustafa Ağa** (Çarşeb) V:185a. **Mustafa Ağa** (Çelebi, Mimarbaşı)

ilgili madde:

Seyyid Hasan Paşa Külliyesi VI:543c **Mustafa Ağa** (Destanağazade) V:561a.

Mustafa Ağa (Hassa mimarı) II: 173a, III:269a.

Mustafa Ağa (Hezarfen) V:550a. **Mustafa Ağa** (İhtisab Nazırı) IV:144b. **Mustafa Ağa** (Kayserili) *İlgili madde:*

Saliha Sultan Sebili ve Çeşmesi VI:428b

Mustafa Ağa (ö. 1512, Kapıcıbaşı Hacı) *bak.* Mustafa Paşa (Koca)

Mustafa Ağa (ö. 1530, Korkud Beyzade Karabaş)

ilgili madde: Karabaş Tekkesi IV:440c

Mustafa Ağa (ö. 1623, Darüssaade Ağası) III:242c.

Mustafa Ağa (Silahdar) IV:129b.

Mustafa Ağa (Silahdar Kethüdası)

V:559a.

Mustafa Ağa (Su Nazırı) III:145a. **Mustafa Ağa** (Taşkondurmaz) VII:469a.

Mustafa Ağa (Topçubaşı, mimar) VH:279a.

Mustafa Ağa Çeşmesi Edirnekapi'da, Kariye Müzesi'nin karşısındadır. Banisinin kimliği bilinmiyor. 1079/1668'de yaptırılmış, 1978'de Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu tarafından onartılmış, bu sırada yeni bir tekne konulmuş ve üstü geniş saçaklı bir çatı ile kapatılarak kiremitle örtülmüştür.

Mustafa Ağa Çeşmesi Fındıklı'da, Molla Çelebi Camii'nin ilerisindeydi. Banisi Ağa Kethüdası Harputlu Mustafa Ağa' dır. 1175/1761'de inşa ettirilmiş olan çeşmenin, etrafı kabartma şekillerle süslü bir aynataşına sahip bulunduğu ve kitabesi bilinmektedir.

Mustafa Ağa Çeşmesi Hasköy'de, Kırmızı Minare Camii'nin karşısındadır. 1028/1618'de II. Osman'ın darüssaade ağası Mustafa Ağa tarafından kesme taştan, klasik tarzda yaptırılmıştır. Teknesi yol seviyesinin altında kalmıştır.

Mustafa Ağa Çeşmesi (Mevlanakapı) *mad. V:559a.*

Mustafa Ağa Meydan Çeşmesi (Eyüp) *mad. V:559b.*

Mustafa Ağa Meydan Çeşmesi (Kara-gümrük) *mad. V:559c.*

Mustafa Anî Resmî Efendi (ö 1793)

VI:316c. **Mustafa Aksarayî** VI:380a.

Mustafa AU (Gelibolulu) (1541, Gelibolu -1600, Cidde) Tarihçi. Osmanlı ülkelerini gezmiş, seferlere katılmıştır. Defterdarlık, yeniçeri kâtipliği, defter emin-liği gibi önemli görevler alan Ali'nin 30 dolayında eseri bulunmaktadır. 1569' da İstanbul'daki korkunç yangını izlemesi ve anlatması yanında 1582'de Atmeydanı'nda düzenlenen Şehzade Mehmed'in (III) sünnet düğününü de ayrıntılarıyla anlatmış olması İstanbul tarihi bakımından önemlidir. Söz konusu sünnet düğününü anlatan eseri *Câmiü'l-Buhur* adını taşır. *Künhü'l-Ahbar* en büyük eseri olup genel bir dünya tarihidir. *Menakıb-i Hünerve-rân* ise, çoğu İstanbullu olan 285 sanatçıyı tanıtır. Bunlar arasında tespih-çiler, dilciler, nakkaşlar, basmacılar vb de vardır.

V:524b, VI:8a, 135a, 157c. **Mustafa Asım Bey** (Müneccim) VI:44b.

Mustafa Asım Efendi (Mekkîzade) (1773, İstanbul -1846, İstanbul) Şeyhülislam. Öğrenimini babası Şeyhülislam Mek-kî Mehmed Efendi'nin yanında tamamladı. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra üç kez (1818-1819,1823-1825, 1833-1846) atandığı şeyhülislamlık görevini toplam 17 yıl 6 ay sürdürdü. Öldükten sonra 40.000 keseye yaklaşan serveti vasiyeti gereğince Ayasofya'nın tamirine harlandı.

II:415c, IV:460a.

Mustafa Âşir Efendi (Reiszade) (1728, İstanbul - 1804, İstanbul) Şeyhülislam. Reisülküttab Mustafa Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten

son-

ra 1798-1800 arasında şeyhülislamlık yaptı. Sülüs ve nesihthe usta bir hattattı. Bahçekapı'da yaptırdığı Âşir Efendi Kütüphanesi'nin yanına gömülmüştür.

İlgili madde- Âşir Efendi Kütüphanesi I:368c

Mustafa Baba (ö. 1682) II:135c,

VII:129c.

Mustafa Baba (ö. 1780, Şeyh) II:106b. **Mustafa Baba** (ö. 1812, Mazlum) II:135a.

Mustafa Baba (ö. 1872) VL242c.

Mustafa Bahir Paşa *bak.* Bahir Mustafa Paşa

Mustafa Behçet Efendi *mad.* V:559c, III:5b, IV:33c, 4la, 43a, VI:40a, VII:264b.

Mustafa Beşanî Efendi (ö. 1597, Şeyh Rusçuklu) VII:25a.

Mustafa Bey (Duhanî) *ilgili madde-*

Duhanîzade Mescidi III:104c **Mustafa Bey** (Kuloğlu) *ilgili madde:*

Bostancı Camii II:304b **Mustafa Bey** (ö. 1599) II:400b. **Mustafa Beybaba** (ö. 1885)

VI:243a. **Mustafa bin Hacı Hasan** *ilgili madde-* Hacı Hasanazade

Mescidi IIL47ÖC

Mustafa bin İbrahim (Safî) (? , Krupichta [Makedonya] - 1616, ?) Tarihçi. İstanbul'da Cerrah Mehmed Paşa Camii'nin ilk imamıdır. Daha sonra sultan imamlığı görevine getirildi. I. Ah-med'in (hd 1603-1617) buyruğu üzerine Hoca Sadeddin Efendi'nin *Tacü't-Tevarih'me, Zübdetü't-Tevarih* adlı bir zeyl yazdı. Bu eser, I. Ahmed dönemi olaylarını anlatmaktadır.

Mustafa bin Mehmed II:89c.

Mustafa Çavuş (İncili, Selam Çavuşu) *bak.* İncili Çavuş

Mustafa Çavuş (ö. 1760 ?, Tanburi) *mad.* V:560b, 528b, VI:69a.

Mustafa Çavuş Mescidi *bak.* Manastır Mescidi

Mustafa Çelebi (Bostanzade) II:310c. **Mustafa Çelebi** (Mimar) II:185b. *İlgili*

madde: Hasan Paşa Hanı III:566b

Mustafa Çelebi (ö. 1552, Papaszade) VI:392a.

Mustafa Çelebi (Celalzade) (? , Tosya -1567, İstanbul) Tarihçi. "Koca Nişancı" olarak da tanınmıştır. İstanbul'a gelerek Vezirazam Makbul İbrahim Paşa'ya kâtip oldu. Reisülküttablığa yükselerek Divan-ı Hümayun'da çalıştı. 1566'ta nişancı oldu. Eyüp'te cami, hamam ve tekke yaptırttı. Ölümünde kardeşi Salih'in yanına gömüldü. Eserlerinden en ünlüsü ve kapsamlısı *Ta-*

bakatü 'l-Memâlik ve Derecâtü 'l-Mesâ-lik adını taşıyan tarihidir. Bu tarihin en önemli bölümü ise I. Süleyman (Kanuni) dönemini (1520-1566)

anlatan kısmıdır. *Selimname* adlı eseri ise I. Selim (Yavuz) dönemine (1512-1520) ait olayları içermektedir. İstanbul'la doğrudan ilgili olarak da Farsça *Ta-rih-i Kal'a-i İstanbul ve Ma 'bet-i Aya Sofya'yı* Türkçeye çevirmiştir.

Mustafa Çelebi (ö. 1572, Şeyh) *ilgili madde:*

Babanakkaşzadeler I:518c **Mustafa Çelebi** (Şehla) V:185a.

Mustafa Çerkeşî (ö. 1814) IV: 125a,

VL519c, VTL122c. **Mustafa Dede** (ö. 1684, Köçek Derviş)

V:421b, 528a.

Mustafa Dede (ö. 1753, Şeyh Seyyid Sinoplu) VII:516c.

Mustafa Dede (Şeyh, Şeyh Hamdullah'ın

babası) III:542c. **Mustafa Dede** (Şeyh, Şeyh Hamdullah'ın

oğlu) III:543c.

Mustafa Dede Tekkesi Fatih ilçesi'nde, Büyükkaraman'da bulunan bu Nakşibendî tekkesinin 19. yy'ın ortalarında veya üçüncü çeyreğinde faaliyete geçtiği tahmin edilebilir. Ayin günü cumartesi olan tekke ortadan kalkmış bulunmaktadır.

Mustafa Efendi (Abdülganîzade) II:414c. **Mustafa Efendi** (Buhurîzade) IV:114c.

Mustafa Efendi (Çorbacızade) V:185a.

Mustafa Efendi (Hacı, Çamaşırcı) IV:328b.

Mustafa Efendi (Hocazade) II:414c.

Mustafa Efendi (Kâtipzade, İzmirli) III:297b.

Mustafa Efendi (Keçecizade) IV:514b. **Mustafa Efendi** (Malatyalı Kadı) VI:307c.

Mustafa Efendi (Müderriş ve Kadı) II:524c.

Mustafa Efendi (Nalbantzade) V:68b. **Mustafa Efendi** (ö. 1570, Bostan) II:310b.

Mustafa Efendi (ö. 1571, Nakşibendî-zade) VI:34a.

Mustafa Efendi (ö. 159D V:397c.

Mustafa Efendi (Sâ'î) (? - 1595, İstanbul) Taş ustası, ressam, şair ve yazar. Mimar Sinan'ın yakın dostuydu. Ondan dinlediklerini *Tezkiretü'l-Bün-yan* adlı eserinde anlatmıştır. Mezarı Silivrikapı'dadır.

Mustafa Efendi (ö. 1599) V:397c.

Mustafa Efendi (Ebulmeyamin) (1546, Bursa - 1606, İstanbul) Şeyhülislam. İstanbul kadılığı sırasında narh işlerinde gösterdiği titizlik ve doğruluk nedeniyle "Ebulmeyamin" (bereketler babası) lakabıyla anıldı. 1603-1604 arasında şeyhülislamlık yaptı. İkinci kez 1606'da atandığı şeyhülislamlığı sırasında öldü.

Mustafa Efendi

322

323

Mustafa Paşa

IV: 139a, V:384a.

Mustafa Efendi (ö. 1628, Şeyh) IV:105c. Mustafa Efendi (ö. 1650, Devatî) II:395c.
İlgili madde-

Devatî Mustafa Efendi Tekkesi III:42c

Mustafa Efendi (Bâlîzade) (? , İstanbul -1662, İstanbul) Şeyhülislam. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1656'da şeyhülislamlığa getirildi. Ancak çevresine topladığı gençlere ilmi payeler dağıttığı ve makamına yakışmayan davranışlarda bulunduğu söylentilerinin yaygınlaşmasıyla 1657'de azledilerek Filibe'ye sürüldü. 1661'de affedilince İstanbul'a dönerek Sütlüce'deki yalısına çekildi.

Mustafa Efendi (ö. 1676) VI:468c. **Mustafa Efendi** (ö. 1687, Damat) VL35a.
Mustafa Efendi (ö. 1693, Şeyh) III:390c. **Mustafa Efendi** (ö. 1694, Fındık) III:311c. **Mustafa Efendi** (ö. 1702) VII:122b.

Mustafa Efendi (ö. 1711, Erzincanlı) IV:15b, VI:469a.

Mustafa Efendi (ö. 1720, Hacı) III:58b. **Mustafa Efendi** (ö. 1732, Molla) IV:378b.
Mustafa Efendi (ö. 1741, Hacı Lâ'lî) *ilgili madde:*

Lâ'lî Hacı Mustafa Efendi Çeşmesi V:193a

Mustafa Efendi (Feyzullahzade) (1679, İstanbul - 1745, İstanbul) Şeyhülislam. Eğitimini babası Şeyhülislam Erzurumlu Feyzullah Efendi'den aldı. Babası sayesinde ilmiye aşamalarını hızla geçip Anadolu kazaskerliğine yükseldi (1703). Edirne Vakası sırasında babasının öldürülmesinden sonra Yedikule'de hapsedildi, ardından Bursa'ya sürüldü. Burada geçirdiği 28 yıllık sürgün hayatından sonra affedilerek İstanbul'a dönmesine izin verildi. 1736-1745 arasında şeyhülislamlık yaptı. Eyüp Nişanca'daki Şeyhülislam Tekkesi'ni yaptırmıştır.

ilgili madde: Şeyhülislam Tekkesi VII:177c

Mustafa Efendi (ö. 1751, Attar-ı Sani) V:513c.

Mustafa Efendi (ö. 1757, Şeyh Çalak-zade) II:107b, III:58b, V:70c.

Mustafa Efendi (ö. 1759) VL3"29a.

Mustafa Efendi (ö. 1759, Saçlı Şeyh) II:414c.

Mustafa Efendi (ö. 1762, Şeyh Gelibolulu) V:514c.

Mustafa Efendi (ö. 1766) VL235b, VII:6c, 338b.

Mustafa Efendi (ö. 1767, Kazasker Seyyid) VII:177c.

Mustafa Efendi (ö. 1774, Dürrîzade) V:552a.

İlgili madde:

DürrîzadelerIII:110c

Mustafa Efendi (ö. 1775, Karakullukçu) rV:373c.

Mustafa Efendi (ö. 1785) IV:373c.

Mustafa Efendi (ö. 1785, Şeyh Ahıska-h) V:517a, VI:38a.

Mustafa Efendi (ö. 1790, Şeyh Attarza-de) IV:438c, VL59c.

Mustafa Efendi (ö. 1791, Şeyh Hafız) VII:25a.

Mustafa Efendi (ö. 1792, Şeyh Bedes-tanî) II:414c, IV:49c.

İlgili madde: Helvaî Tekkesi IV:49a

Mustafa Efendi (ö. 1793, Hafız el-Hac) II:203b, 414c.

Mustafa Efendi (ö. 1793, Hamidîzade) III:390c.

Mustafa Efendi (ö. 1799, Şeyh Nizamî) VII:6c, 338b.

Mustafa Efendi (ö. 1804, Makarnacı) VI:98a.

Mustafa Efendi (ö. 1807, Seyyid) IV:441a, Vf1:108b.

Mustafa Efendi (ö. 1809, Şeyh Seyyid) VI:469a.

Mustafa Efendi (ö. 1816, Şeyh Seyyid) VII:516c.

Mustafa Efendi (ö. 1824) VL329b. **Mustafa Efendi** (ö. 1827, Şeyh) II:416c.

Mustafa Efendi (ö. 1832, Şeyh Silistre-li) V:564c.

Mustafa Efendi (ö. 1844) VL394c. **Mustafa Efendi** (ö. 1849, Şeyh Hafız)

III:443a. **Mustafa Efendi** (ö. 1876) VU:113b.

Mustafa Efendi (ö. 1876, Şeyh Kısıık) IV:550b, VII:113b.

Mustafa Efendi (ö. 1892, Şeyh) VII:397b. **Mustafa Efendi** (ö. 1915, Şeyh) IL417a.

Mustafa Efendi (Reisülküttab) VII:512c. **Mustafa Efendi** (Sakazade, hattat) I:14a.

Mustafa Efendi (Selanikî) *bak.* Selanikî Mustafa Efendi

Mustafa Efendi (Seyyid Hafız) VL449a.

Mustafa Efendi (Şehreminili Frenk) VL147c.

Mustafa Efendi (Şeyh) V:466a.

Mustafa Efendi (Tavukçu, Reisülküttab) III:478b.

Mustafa Efendi Medresesi Fatih İlçesi'n-de, Çarşamba'da, Koğacı Dede (Koca Dede) Mahallesi'nde, Beyceğiz ve Koğacı Dede sokakları arasındaki adada, Koğacı Dede Medresesi'nin hemen karşısında, bugünkü

Çarşamba Ka-rakolu'nun civarındaydı. Banisi Şeyhülislam Esirî Mehmed Efendi'nin kardeşi, Anadolu ve sonra Rumeli kazaskeri olan Mustafa Efendi'dir. Yapının inşa tarihi 1088/1677'dir. 1914'te çevre duvarının yıkık durumda olduğu bili-

nen bu yapıdan günümüze hiçbir iz kalmamıştır.

Mustafa Efendi Tekkesi VII:331b. **Mustafa Enver Bey** VII:342b.

Mustafa Enverî (ö. 1872, Şeyh) IV:125a, VI:41c, VII:123a, 124c.

Mustafa Erzincanî (ö. 1711) II:395b, 395c.

Mustafa Eyyubî (Suyolcuzade) (?, İstanbul - 1685, İstanbul) Hattat. *Devha-tü 'l-Küttab* adlı kitabın yazarı Suyolcuzade Mehmed Necib'in dedesidir. Derviş Ali'den icazetname aldı. Hafız Osman gibi bir dahiye hocalık ederek gelişmesinde rol oynadı. 50'den fazla Kuran, 100'e yakın en'am, evrad yazmıştır. Yazısı nadir görülmektedir. Şeyh Hamdullah ekolünün takipçile-rindendir.

VI:158b. **Mustafa Fani Efendi** (ö. 1710) VII:122b.

Mustafa Fazıl Paşa (1829, Kahire - 1875, İstanbul) Devlet adamı. Mısır Hıdivi İsmail Paşa'nın kardeşidir. Babîâlî'nin hizmetine girerek vezir rütbesi aldı. Abdülaziz'le anlaşmazlığa düşünce, Avrupa'ya kaçarak Yeni Osmanlılar hareketini destekledi. Abdülaziz'in Fransa gezisi sırasında bağışlanma isteğinin kabul edilmesiyle 18ö7'de geri döndü, maliye ve adliye nazırlıkları gibi görevlerde bulundu.

I:23a, 25b, II:442b, III:172b, IV:60b, V:460c.

Mustafa Fazıl Paşa Köşkü II:464c.

Mustafa Ferid Efendi (ö. 1896) V:474c, VI:392c.

Mustafa Fevzi Efendi (ö. 1865) VI:302a.

Mustafa Feyzi Efendi (ö. 1926, Şeyh) III:448a, VI:37b.

Mustafa Galib Bey III:344c.

Mustafa Galib Efendi (ö. 1925) VI:235a.

Mustafa Gavsî Efendi (ö. 1756) IV:374b.

Mustafa Haşini Efendi (ö. 1782) II:395c, IV:15b, VI:492b, 492c.

Mustafa Haydar Efendi (ö. 1791) I:56b, VI:393b.

Mustafa Hayri Efendi (Ürgüplü) V:32öb. **Mustafa Hayrullah Efendi** III:391a.

Mustafa Hilmi Bey (Hekim) III:440c. **Mustafa Hilmi Efendi** IV:108c.

Mustafa Hulvî Efendi (ö. 1800, Şeyh) III:442c.

Mustafa Hüsameddin Efendi (ö.

V:70c.

Mustafa İtrî (Buhurîzade) III:57c.

Mustafa İsmet Efendi (ö. 1872, Şeyh) VI:37a.

ilgili madde-

İsmet Efendi Tekkesi IV:216c **Mustafa İzzeddin Efendi** V:5c, VI:492b.

Mustafa İzzet Efendi (ö. 1849, Yesarîza-de) *mad. V:562a*, L11c, 30c, 193c, 302b, II:109b, 400b, 553c, I 169a, 363a, 493b, FV:18a, 484a, V:2öOb, 261a, 261b, 262b, 362b, 398b, 493a, 561b, VI:107c, 127c, 432c, VII:107a, 506c.

Mustafa İzzet Efendi (ö. 1876, Kazasker) *mad. V:561a*, I:48a, 175c, 191c, 228a, III:364b, IV:68c, 370a, 378c, V:366c, 562b, VI:16a, 39c, 56b, 474b, VII:354b, 482b, 544c.

Mustafa İzzî Efendi (ö. 1824, Şeyh Ha-sırîzade) IV:7a, VI:392b, 393c.

ilgili madde: Hasırîzade Tekkesi IV:6c

Mustafa Kemal (Bir Mayıs) Mahallesi

Ümraniye İlçesi'nde yer alır. Namık Kemal, İstiklal, Çakmak mahalleleri ve Kadıköy, Üsküdar ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 19.068'dir.

III:384a. **Mustafa Kemal Caddesi** Vtl:534b.

Mustafa Kemal Paşa Mahallesi Avcılar İlçesi'nde yer alır. Firuzköy, Üniversite, Avcılar Merkez, Cihangir mahalleleri ve Büyükçekmece İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.749'dur.

Mustafa Muhsin Efendi (ö. 1795, Şeyh) IV:375a, 440c.

Mustafa Muslihiddin Efendi (ö. 1500, Yarhisarlı) *nli madde:*

Yarhisar Mescidi VII:439c **Mustafa Muslihiddin Efendi** (ö. 1571, Nureddinzade) III:53a, V:70b, I49b. **Mustafa Muslihiddin Efendi** (ö. 1660) Mustafa Münif Paşa (Kocaolçun) III:62c, 115a, 125a.

Mustafa Nakşî Dede (ö. 1854) V:421b. **Mustafa Necati Bey** II:558a.

Mustafa Necib. (?, İstanbul - 1831, İstanbul) Ruznamecilik yaptı. *Tarih-i Mustafa Necib* adlı eserinde 1803-1808 kısa döneminin olaylarını anlatmaktadır. Mezarı Eyüp'te Kutbeddin Mekte-bi'nin yanındadır.

Mustafa Necib Çelebi IV:201a, VII:494c.

Mustafa Nevzat *bak.* Pısak, Mustafa Nevzat

Mustafa Nevzat İlaç Sanayii AŞ VL250c. **Mustafa Nuri Bey** (ö. 1923) FV:40c.

Mustafa Nuri Paşa (Müşir) II: 199a.

Mustafa Nuri Paşa (1824, İzmir - 1890, İstanbul) Devlet adamı ve tarihçi. Mabeyin başkâtipliği, Divan-ı Muhasebat ve Temyiz Mahkemesi reislikleri ile defter-i hakani, maarif ve evkaf nazırlıklarında bulundu. En önemli yapıtı olan dört ciltlik *Netâyicü'l- Vukuat* sadeleştirilerek, *Kurumlan ve Örgütleriyle Osmanlı Tarihi* (1979-1980) adıyla basılmıştır.

II: 189a. **Mustafa Paşa** (Damat) TI:548a.

Mustafa Paşa (Demircioğlu Şehit Kara) III:234c.

Mustafa Paşa (Destarî) *İlgili madde:*

Mustafa Paşa Türbesi V:565c **Mustafa Paşa** (Kaptan) II:206c. **Mustafa Paşa** (Kasım) V:344b.

Mustafa Paşa (Koca) (?, ? - 1512, Bursa) Sadrazam. Kapıcıbaşıyken II. Bayezid tarafından Roma'ya gönderildi. Bazı kaynaklara göre papayla görüşerek Cem Sultan'ın zehirlenmesi konusunda anlaştı. Dönüşünde ikinci vezirliğe, 1511'de de sadrazamlığa getirildi. I. Selim'e karşı el altından Şehzade Ah-med'i desteklediği için idam edildi. İstanbul'da iki kiliseyi camiye çevirttiği ve bir külliye yaptırdığı semt onun adını taşır.

II:398c, III:526a, 534a, V:449c, VI:498c, VII:108b.

Hgili maddeler:

Atik Mustafa Paşa Camii I:406a Koca Mustafa Paşa Külliyesi V:30c Sünbül Efendi Tekkesi VII:105c **Mustafa Paşa** (ö. 1522 ?, Bulak)

ilgili madde: Bulak Mustafa Paşa Türbesi II:327c

Mustafa Paşa (ö. 1567, Nişancı Celalzade) VII:496a.

ilgili madde: Nişancı Mustafa Paşa Camii VI:87c

Mustafa Paşa (Lala) (?, ? -1580, İstanbul) Vezir. Lalalığına atandığı Şehzade Selim'in (II. Selim) tahtın tek vârisi olmasında önemli rol oynadı. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptıktan sonra Kubbealtı vezirliğine getirildi. Kıbrıs'a sefer kararının çıkmasını sağladı. Serdar olarak 1571'de adanın fethini tamamladı. 1578'deki İran seferinde Tiflis ve Şirvan'ı ele geçirdi.

IL428a, III:239b, V:499a. *ilgili madde:* Lala Mustafa Paşa Türbesi 178a

Mustafa Paşa (Kilis Sancakbeyi, 16. yy) V:453c.

Mustafa Paşa (Silahdar) (?, ? - 1641, Te-meşvar) Devlet adamı. Silahdarlığın ardından 1635'te vezir rütbesiyle padişah musahibi oldu. Buna ek olarak 1637' de Şam beylerbeyliğine, 1638'de kap-tan-ı deryalığa getirildi. 1640'ta Sultan İbrahim'in tahta çıkmasıyla görevden alındı. Daha sonra Temeşvar muhafızıyken IV. Murad'a bağlılığı nedeniyle idam edildi.

Mustafa Paşa (Kemankeş, Kara) (1592, Avlonya - 1644, İstanbul) Sadrazam. Yeniçeri ağası olarak Revan kuşatmasında gösterdiği yararlıktan dolayı 1635'te kaptan-ı deryalığa, 1637'de bu görevinin yanısıra sadaret kaymakamlığına atandı. Ertesi yıl Bağdat kuşat-

ması sırasında sadrazamlığa getirildi. 1639'da Kasr-ı Şirin Antlaşmasıyla Osmanlı-İran savaşlarına son verdi. İdari, askeri ve mali reformlarının yarattığı tepkiler üzerine görevden alınarak idam edildi.

IV:120a, 522a, V:508c. *ilgili maddeler:*

Kemankeş Mustafa Paşa Camii IV: 522a

Kemankeş Mustafa Paşa Çeşmesi IV:522c

Odalar Camii VL120c Yelkenciler Ham VII:463c

Mustafa Paşa (Lefkeli) (?, ? - 1648, İstanbul) Devlet adamı. Devşirme olmamasına karşın Enderun'da yetişti. 1622'de Mere Hüseyin Paşa'dan sonra getirildiği sadrazamlıkta kısa bir süre kaldı.

V:542a.

Mustafa Paşa (İpşir) (?, ? -1655, İstanbul) Sadrazam. Sivas beylerbeyliği sırasında Abaza Hasan Paşa'nın ilk isyanını destekledi. Halep beylerbeyiyken 1654' te Şeyhülislam Ebu Said Mehmed Efendi'nin desteğiyle sadrazamlığa getirildi. İstanbul'dan uzaklaştırmaya çalıştığı Kara Murad Paşa tarafından kışkırtılan yeniçeri ayaklanması sırasında öldürüldü.

V:341b.

Mustafa Paşa (Zurnazen) (?, ? - 1657, Erzurum) Devlet adamı. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği, başdefterdarlık ve kaptan-ı deryalık yaptı. 1656'da sadaret kaymakamlığı sırasında Çınar Olayı olarak bilinen yeniçeri ayaklanmasını çıkararak sadrazamlığa getirilmesini sağladı, ama bu görevi yalnızca birkaç saat sürdü.

IL500a, V:341c.

Mustafa Paşa (Kaplan) (?, ? -1680, İzmir) Devlet adamı. Şam, Halep ve Diyar-bekir beylerbeyliği, iki kez kaptan-ı deryalık (1666-1072, 1078-1680) yaptı. Bu görevdeyken öldü. IV. Mehmed' in Lehistan seferinde yararlıklar gösterdi. V:95a.

Mustafa Paşa (ö. 1683, Merzifonlu Kara) IV:456c, V:44a, 342c.

ilgili maddeler: Köprülüler V:91c

Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi V:402b

Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Mescidi V:403c

Mustafa Paşa Köşkü V:562c

Mustafa Paşa (Musahip) (?, ? - 1685, ?) Devlet adamı. Vezirliğe yükseldikten sonra 1683'te kaptan-ı deryalığa getirildi. 1685'te görevden alındı. Mora

seraskeri olarak iki kez Venedik kuvvetlerine yenildi. Bunun üzerine Bo-

Mustafa Paşa

324

325

Mücevveze

gaz muhafızlığına atandı. VI:25a.

Mustafa Paşa (Bozoklu Küçük) (1638, Yozgat - 1698, Edirne) Sadrazam. Silahdarlık, vezir rütbesiyle kaptan-ı deryalık ve çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptıktan sonra 1693'te sadrazamlığa getirildi. Belgrad'ı Avusturya kuşatmasından kurtaran orduya komuta etti. Devlet işlerindeki başarısızlığı nedeniyle 1694'te görevden alındı. Daha sonra Kubbealü vezirliği ve sadaret kaymakamlığı görevlerinde bulundu.

V:160b.

Mustafa Paşa (Daltaban) (? - 1703, İstanbul) Sadrazam. Yeniçeri ağalığı, vezirlik, beylerbeyliği ve seraskerlik görevlerinin ardından 1702'de sadrazamlığa getirildi. Şeyhülislam Feyzullah Efendi'nin etkisini kırmak için Kırım hanım kışkırttığı anlaşılınca görevden alınarak idam edildi.

II:544b, V:547c.

Mustafa Paşa (Kaymak) (? - 1730, İstanbul) Kaptan-ı derya. Vezir rütbesiyle nişancılık ve İstanbul kaymakamlığı yaptıktan sonra 1721'de kaptan-ı deryalığa getirildi. Bu görevini asiler tarafından öldürüldüğü Patrona Halil Ayaklanması'na değin sürdürdü.

IV:505c, V:118a, 183c, VL232b. *ilgili madde:* Kuleli Bahçe Camii V:117b

Mustafa Paşa (ö. 1757, Sadrazam Maktul) VI:35a.

ilgili madde: Mustafa Paşa Tekkesi V:564a

Mustafa Paşa (Damat, Küçük) (? - 1764, ?) Devlet adamı. III. Ahmed'in kızı Zeyneb Sultanla evlendi. Selanik beylerbeyiyken 1762'de kaptan-ı deryalığa getirildi. Ertesi yıl görevden alındıktan sonra nişancılık ve Mora muhasıllı-ğında bulundu.

Mustafa Paşa (ö. 1765) *ilgili madde-*. Mustafa Paşa Tekkesi V:564c

Mustafa Paşa (ö. 1765, Köse Bahir) *bak.* Bahir Mustafa Paşa

Mustafa Paşa (Alemdar) (1765, Hotin -1808, İstanbul) Sadrazam. Rusçuk ayanıyken Rus ordusu karşısındaki başarısından dolayı vezir rütbesiyle Silist-re beylerbeyliği ve Tuna seraskerliğine atandı. Kabakçı Mustafa Ayaklanması'ndan (1807) sonra topladığı kuvvetlerle İstanbul üzerine yürüdü, sadrazamlığı ele geçirdi ve II. Mahmud'u tahta

çıkardı. Ayaklanmacıları şiddetle cezalandırarak düzeni sağladı. Sened-i İttifak'ın hazırlanmasına öncülük etti. Yeniçerilerin konağını basması üzerine cephaneliğini ateşleyerek yaşamına son verdi.

I:3a, III:207c, IV:325a, V:254a, 557a, 558b, VI:491a, 508c.

ilgili maddeler: Alemdar Olayı I:185a Kabakçı Mustafa Ayaklanması IV:323a
Mustafa Paşa Meydan Çeşmesi V:563b

Mustafa Paşa (Çelebi) (?, ? - 1811, Aydın) Sadrazam. Vezir rütbesiyle Çanakkale Boğazı muhafızıyken 1807'de sadrazamlığa getirildi. Alemdar Mustafa Paşa'ya destek vermesine karşın, sadaret mührü zorla elinden alındı. Bir süre Sakız'da sürgün kaldı. Aydın beylerbeyliği sırasında öldü.

V:556b.

Mustafa Paşa (Sadrazam, Halep Valisi) V:552a.

Mustafa Paşa (Sarıkcı) V:344c. **Mustafa Paşa** (Silahdar) IL190b, 192a. *ilgili madde:*
Silahdar Mustafa Ağa Çeşmesi
VL551c

Mustafa Paşa (Yanyalı) V:530a. **Mustafa Paşa Çarşısı IV: 118a.**

Mustafa Paşa Çeşmesi (Paşabahçe) *mad. V:562b.*

Mustafa Paşa Meydan Çeşmesi Edirne-kapı-Rami arasında, Rami Kışla Caddesi üzerindedir. 1166/1752'de inşa edilmiş, 1304/1886'da tamir görmüştür. Büyük haznesi adi taştan, esas cephesi ise kesme taştan yapılmıştır. Oymalı bir kemeri vardır. Aynataşı yok olmuş, teknesi tahrip edilmiştir.

Mustafa Paşa Hamamı I:494c. **Mustafa Paşa Köşkü** *mad. V:562c.*

Mustafa Paşa Meydan Çeşmesi *mad. V:563b.*

Mustafa Paşa Tekkesi *mad. V:564a, 514a, VII:177b, 239b.*

Mustafa Paşa Türbesi *mad. V:565c, VII:152b.*

Mustafa Pehlivan (Cezayirli) III:455a. **Mustafa Rahmi** (ö. 1751) III:66b, 508a, IV:255a.

Mustafa Rakım (Taş Mektepli) (?, istanbul -1767, istanbul) Hattat. Yedikule-li Abdullah Efendi'den icazetname aldı. Aşık Paşa Camii yakınında Taş Mektep'te yazı dersi verdiğiinden daha ziyade "Taş Mektepli Rakım" diye bilinir. Hekimbaşı Kazasker Ömer Efendi Medresesi'ndeki odasında haftada bir gün ders verirdi. Mürekkep, kâğıt ve kalem işleriyle de uğraşan hattat, 100'e yakın Kuran yazmıştır. Hafız Osman ekolüne bağlıdır.

V:254a, 265c, 476b.

Mustafa Rakım (ö. 1826) *mad. V:566b, I:48a, 61b, 202a, 302b, II:488c, III:241c,*

IV:7b, 15a, 17c, V:254a, 265c, 47öb, VT:127c, 195c, 432c.

Mustafa Rakım Efendi Türbesi ve Medresesi *mad. V:567a.*

Mustafa Raşid Efendi III:498c

Mustafa Resmî Efendi (ö. 1793) IV:372b, 373c, V:367a.

Mustafa Reşid (ö. 1936) L72c.

Mustafa Reşid Efendi (Çeşmizade) (?, Mekke ? -1770, İstanbul ?) Vakanüvis. Babası Mekke kadısıydı. Süleymaniye Darülhadişi müderrisi oldu. Bir süre Vakanüvis Hâkim'e yardımcılık etti. Vakanüvisliği döneminde topladığı 1766-1768 arasındaki bilgi ve belgelerle *Çeşmizade Taribi'ni* yazmıştır.

Mustafa Reşid Efendi Yahşi Üsküdar 11-çesi'nde, Beylerbeyi'nde, Beylerbeyi Caddesi üzerindedir. 1812'den önce inşa edilmiştir. 1910'larda İttihad ve Terakki Cemiyeti'nin lokali olarak kullanıldı. Denize doğru iki, bahçe yönünde üç katlı yalının güneybatı ucunda kayıkhanesi, bahçesinin güney köşesinde Horasan malzemeli hamamı, zemininde ise bir Bizans sarnıcı vardı. Birçok kere restorasyon geçirdi ve orijinal planını kaybetti, 1977'de yıkılarak yeniden inşa edildi.

Mustafa Reşid Paşa (Büyük) (1800, İstanbul - 1858, İstanbul) Devlet adamı. Paris ve Londra'da büyükelçi olarak bulundu. 1837'de hariciye nazırlığına getirildi. İngiltere'ye ticari ayrımlar tanıyan Baltalimanı Antlaşması'nı (1838) imzaladı. Bir reform programıyla Ba-tı'nın desteğini almaya yönelik Tanzimat Fermanı'nın (1839) hazırlanmasında ve Mısır sorununun Londra Antlaşmasıyla (1840) çözülmesinde önemli rol oynandı. Dört yıllık Paris büyükelçiliğinin ardından iki kez hariciye nazırlığı (1846, 1853-1855) ve altı kez sadrazamlık (1846-1848, 1848-1852, 1852, 1854-1855, 1856-1857, 1857) görevlerinde bulundu. Reformları uygulamada ancak sınırlı bir başarı gösterebildi. Ortaya çıkan ekonomik sorunların üstesinden gelemedi. Ali Paşa'nın hazırladığı Islahat Fermanı'na (1856) karşı çıktı.

L46c, II:34a, 34c, 76a, 90a, 316b, 420b, 426a, III:171b, 202b, 326c, 438c, IV:112c, 404b, 460b, V:307b, VILISOc, 181c, 354c.

ilgili maddeler:

Mustafa Reşid Paşa Türbesi V:567c Tanzimat'ın İlanı VII:206c

Mustafa Reşid Paşa Türbesi *mad. V:567c, II:90a, 93a, 185c, VI:66a, 149a, 459b.*

Mustafa Rıfat Efendi IV:400a.

Mustafa Rızaeddin Efendi (ö. 1746) III:58b, VI:38c, 39c.

ilgili madde:

Neccarzade Tekkesi VI:59c **Mustafa Sabri Efendi** (ö. 1873) IV:377a. **Mustafa Sabri Efendi** (ö. 1888) VL316c.

Mustafa Sabri Efendi (Tokatlı) (1869, Tokat - 1954, Kahire) Şeyhülislam. Ulemadan Ahmed Efendi'nin oğludur. 22 yaşında müderris olarak Fatih Ca-

mii'nde ders vermeye başladı. 1908'de Ittihad ve Terakki üyesi olarak Tokat mebusu seçildi. Kısa süre sonra muhalefet safına geçti. Ağustos 1908'de Cemiyet-i Ittihadiye-i Islamiye'yi kurdu. 1911'de Hürriyet ve itilaf Fırkası'nın kurucuları arasında yer aldı. 1913'te Mahmud Şevket Paşa suikastından sonra yurtdışına kaçtı. Mütarekeden sonra İstanbul'a dönerek İngiliz Muhipleri Cemiyeti'nde yer aldı. Damat Ferid Paşa'nın kabinelerinde şeyhülislamlık görevinde bulundu (4 Mart 1919-16 Mayıs 1919, 19 Mayıs 1919-20 Temmuz 1919, 21 Temmuz 1919-30 Eylül 1919, 31 Temmuz 1920-25 Eylül 1920). Milli Mücadele sonrasında "yü-zellilikler" listesine alındığı için yurtdışına çıktı.

Mustafa Safvet Efendi (ö. 1866) IIL474a, IV:370c.

Mustafa Safvet Efendi (ö. 1906) VI:568a.

Mustafa Sâ'i Çelebi (ö. 1620) III:283c, 463c, V:1c, VI:169c, 302b.

Mustafa Sefâî (?, İstanbul - 1725, İstanbul) Sadrazam Elmas Mehmed Paşa ile Sadrazam Nevşehirli İbrahim Paşa'nın nedimi oldu, Anadolu defterdarlığına kadar yükseldi. 1642-1720 dönemindeki 480 şairi tanıtan *Tezkiretü 'ş-Şuara*, ya da *Sefâî Tezkiresi* denen eseriyle tanındı.

Mustafa Selami Efendi (ö. 1813, Şeyh Seyyid) VII:170b.

Mustafa Selami Naci Efendi (ö. 1909) VII:170c.

Mustafa Sıdkî Efendi (ö. 1890) L57c,

VL394a. **Mustafa Silistrevî Efendi** (ö. 1832)

VL35b.

Mustafa Sufî Efendi (ö. 1867, Şeyh Yorgani el-Hac) V:466a, VII:IIIb.

Mustafa Sulbî Efendi (ö. 1883) VI:328c. **Mustafa Şerefeddin Efendi** (ö. 1854)

VI:492b. **Mustafa Şerif Paşa**

ilgili madde:

Mustafa Paşa Çeşmesi V:5ö2b **Mustafa Şevki Efendi** (el-Hac) IV:500a. **Mustafa Şevki Efendi** (ö. 1936) III: 58b. **Mustafa Şükri Efendi** (ö. 1806) VI:534a. **Mustafa Şükri Efendi** (ö. 1906) VI:302a.

Mustafa Şükrü (Eyüplü) *mad. V:568b,*

III:39a, 41b.

Mustafa Tevfik Efendi (ö. 1819) VI:394b. **Mustafa Vahyî Efendi** (ö. 1868) VL38c.

Mustafa Vasfî Paşa (1857, Erzurum -1905, İstanbul) Çini ressamı. Subaylığı sırasında hazırladığı haritaların padişahın dikkatini çekmesi üzerine,

Harbiye Matbaası resimhanesine ve ardından Yıldız Çini Fabrikası ressamlığına atandı. Daha sonra müşir rütbesiyle fabrikanın müdürü oldu. Yaptığı vazolardan ikisi II. Abdülhamid tarafın-

dan İngiltere kraliçesine hediye edildi. VII:516a.

Mustafa Vâsıf (Çömez) (? , Kastamonu -1852, istanbul) Hattat. Genç yaşta geldiği İstanbul'da Kebecizade Mehmed Vasfî Efendi'den yazı dersleri aldı. Hocası ona "Çömez" adını verdiği için bu sanla anılır. Ayrıca Laz Ömer Efendi'den de ders gördü. Kazasker Mustafa İzzet gibi bir hat ustasına hocalık etmiştir. Aklam-ı sittede Hafız Osman ekolüne bağlıdır.

Mustafa Vehbi Efendi (ö. 1858, Şeyh Seyyid el-Hac) V:474c, VT:392c.

Mustafa Zekâî Efendi (ö. 1812, Şeyh) VII:6c, 338b.

Mustafa Zekâî Efendi (ö. 1867) VII:338b.

Mustafa Zihni Paşa (1838, istanbul -1911, İstanbul) Devlet adamı, idari görevlerin ardından evkaf, ticaret ve maliye nazırlıklarında bulundu. Çeşitli yerlerde valilik yaptı. II. Meşrutiyet döneminde Şûra-yı Devlet başkanlığına ve Meclis-i Ayan üyeliğine getirildi.

VII:307a. *ilgili madde:*

Zihni Paşa Camii VII:559b **Musuris-Gikis, Vasilaki** VL366c. **Musuros, K.** VL366a. **Muşlu, Ahmet** IV:225b, 225c.

Mutatabbib Hekimlik öğrenimi almadan usta çırak ilişkisi ile yetişen, türlü yöntemler ve doğal ilaçlarla hasta tedavi edenlere verilen ad. Bunlar, istanbul' da kalabalık bir kesim oluşturmaktaydılar. Kimilerinin, kentin muhtelif semtlerinde tabip dükkânları vardı. Tibet'ten, Hindistan'dan, iran'dan, Arabistan'dan hattâ Çin'den gelen muta-tabbipler ise Karaköy'de seyyar olarak çalışmaktaydılar. Bunların arasında kehhaller (göz hekimi), cerrahlar, kırık çıkıkçılar, dişçiler, sara, sıtma bağlayanlar vb vardı, istanbul'da askeri ve sivil hekimlik okulları açıldıktan sonra bunların çalışmaları yasaklandı.

Mutedil Hürriyetperveran Fırkası Kasım 1909'da kurulmuş siyasal parti. Merkezi Babiâli'de *Tanzimat* gazetesi idarehanesindeydi. Kurucuları ve yöneticileri arasında Berat Mebusu ismail Kemal Bey (başkan), Halep Mebusu Nafî Paşa, Kerbela Mebusu Mehdi Bey, Priştine Mebusu Hasan Bey, Miralay İsmail Hakkı Bey vardı. II. Meşrutiyet döneminde parlamento içinde kurulmuş ilk siyasal partidir. Kurucuları 1908 genel seçimlerinde seçilmiş mebuslardı. 1911'e kadar fazla varlık gösteremeyen fırka, kendini ılımlı liberal olarak tanımlamış, Osmanlı ülkesindeki etnik unsurlar arasında eşitlik olmasını istemiş, Kasım 1911'de kurucuları arasında yer aldığı Hürriyet ve itilaf Fırkası'na katılmıştır.

VII:15b. **Mutfak** mad. VI: la, VII:88c, 286a.

Mutlu, Asım III:459c.

Mutlu, Necmi (1935, İstanbul) Futbolcu. Beykoz takımı kalesindeki başarılarıyla adını duyurdu. 1958'de Beşiktaş'a transfer oldu. 1971'e kadar 359 karşılaşmada yer aldı. Milli takım kalesini 5 kez korudu. Futbolu bıraktıktan sonra antrenörlük yapmaya başladı.

Mutlu, Ümit IV:250a. **Mutlu, Zafer** VL381a.

Muvaffak Gönen Yahşi Sarıyer İlçesi'n-de, Yeniköy'de, Yalılar Caddesi'nde-dir. 19. yy'ın sonlarında inşa edilmiştir. Venedik stili servis katı üzerinde yükselen üç kattan oluşur. Dışı kagir, içi Horasan/ahşaptır. Deniz cephesindeki yarım daire şeklindeki pencereleri dikkat çeker.

Muvahhit (Yüzbaşı) IV:320c. **Muvahhit, Ahmet Refet** VLI0a, 491a.

Muvahhit, Bedia *mad. VI: 10a, 70a, 538c, 549b, VII:564b.*

Muvakkithaneler *mad. VI:10c, I:405b, III:170a, 239a, V:265a, VLIOTb, 159b, 379a, VII:482b.*

ilgili maddeler: Ayasofya Muvakkithanesi I:461 a

Mahmud II Sıbyan Mektebi ve Muvakkithanesi V:263a

Muzaffer Bey (Mimar) I:58a. **Muzaffer Mecid Bey** II:87c.

Muzıka-i Hümayun *mad. W: 11 b, II:504b, IILIO0a, 138c, 295c, IV:212b, 212c, V:531c, VI:202b, 496c, 539b, VTI:164c.*

ilgili maddeler: Agop (Güllü) I:90c Mehterhane V:371b

Muzıka-i Hümayun Kışlası III:450b.

Muzurus Paşa (Kostaki) (1809, Sisam -1891, İstanbul) Rum asıllı Osmanlı hariciyeci. Sisam'ın güvenliğini sağlayarak Babıâli'nin gözüne girdi. Elçi olarak Londra'da bulundu (1851-1856); vezirlik payesi aldı (1864); Paris (1859) ve Londra (1871) konferanslarına katıldı, ikinci kez Londra elçiliği yaptı (1871-1883). III:290a.

Muzurus Paşa (İstefanaki) (1842, İstanbul -1907, Londra) Rum asıllı Osmanlı devlet adamı. Kostaki Muzurus Paşa'nın oğludur. Londra elçilik kâtipliği ve müsteşarlığı yaptı. Sisam beyliğinde ve Şûra-yı Devlet üyeliğinde bulundu. 1900'de Londra elçiliğine atandı. Attan düşerek öldü.

III:290a, IV:462a.

Muzurus Paşa Köşkü *mad. W:12c. Muzurus Paşa Yahşi* VT:12c. **Müceddidîlik** I:44a, V:514a. *ilgili madde:*

Tarikatlar VH:213a **Mücevveze** Ağzı yukarısına oranla daha

327

Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti 326

dar, tepesinde kırmızı renkte çıkıntısı bulunan, silindir biçiminde ve yarım endaze uzunluğunda (yaklaşık 32-33 cm) kavuk. Padişahlar, sadrazamlar ve

diğer ileri gelen devlet adamlarıyla yüksek memurlar uzun süre resmi başlık olarak mücevveze kavuk giymişlerdir.

Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Nisan 1919 da istanbul'da, Erenköy'de kurulan, kendisini daha sonra TBMM'deki Müdafaa-i Hukuk Grubu'nun İstanbul şubesi sayan örgüt. Yürütme komitesi Ali Haydar, Yakup Kadri (Karaosma-noğlu), Abdülbaki, Salazarzade Ziya beylerden oluşuyordu. Bu kişiler 1918' de, Mondros Mütarekesi'nin ardından "Müstakil Erenköy Kuvayı Milliye He-yeti"ni kurmuş ve bölge halkını silah-landırmışlardı. Nisan 1919'da yeni bir nizamname ile ortaya çıkan ve Ankara hükümeti tarafından da tanınan örgüt, diğerleri gibi 1923'te lağvedilmiştir.

Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti

1913'te İstanbul'da kurulmuş, kadın haklarını savunmayı amaçlayan kadın derneği. Başkanı Nuriye Ulviye Hanım' dır. Kadına hürriyetlerini kazandırmayı, kadınların iş hayatına atılmasını, sokaktaki sefaletlerini hafifletmeyi, okullar açarak, yayın yaparak, konferanslar düzenleyerek kültürel düzeylerini yükseltmeyi amaçlamıştır. Üyeleri arasında yabancı kadınlar da bulunan dernek, eylemleri sonucunda, telefon şirketinin kadın memurları da işe almasını sağlamış vb eylemlerle adını duyurmuştur.

Müdafaa-i Milliye Cemiyeti 1 Şubat 1913'te İstanbul'da kurulmuş paramili-ter örgüt. Kurucuları ve yöneticileri arasında Dahiliye Nazır Talat Bey, Harbiye Nazırı Enver Paşa, Şeyhülislam Hayri Efendi, Sadrazam Said Halim Paşa, Nafia Nazırı Mahmud Paşa, Maliye Nazırı Cavid Bey, Bahriye Nazırı Ahmed Cemal Paşa, Adliye Nazır İbrahim Bey, PTT Nazırı Oskan Efendi, Maarif Nazırı Şükrü Bey, Ticaret Nazırı Süleyman el-Bustanî Efendi gibi dönemin önde gelen kişileri vardı. Balkan Savaşı'nın yenilgi ve umutsuzluk günlerinde kurulmuş olan cemiyet kültür ve sağlık konularına eğilir görünse de, askeri özelliği vardı. Yurttaşları savaşa hazırlamayı ve cephe gerisinde korumayı amaçlıyordu. Giderek İttihad ve Terakki'nin yan kuruluşu durumuna geldi, 1 Nisan 1919'da kararname ile feshedildi.

IV: 114a.

Müdafaa-i Milliye Osmanlı Hanımlar Heyeti 1913'te, Darülfünun'da yapılan iki kadın toplantısından sonra kurulmuş kadın derneği. Müdafaa-i Milliye Cemiyeti'nin yan kuruluşu olmamakla birlikte aynı siyasal ortamın ürünüdür. Savaş koşullarında, kadınların ülke savunmasına katkıda bulunma amaçlarının örgütlenmeye dönüşmesi-

dir. Etkili olamamış, bir süre sonra dağılmıştır.

Müdafaa-i Milliye Teşkilatı V:352c, VI:20b.

Müderris Köyü I:425a.

Müderrisoğlu, Kemal VL310c.

Müdevvenat-ı Kanuniye IV:lö9b.

Müessesat-ı Hayriye-i Sıhhiye İdaresi

II:4l8c, IV:3a.

Müeyyedzadeler Osmanlı ilmiye ailesi. Divriğili Şeyh Evren'in oğlu Zeyned-din Siyavuş'un oğlu Şeyh Yar Ali Çelebi (ö. 1409) ile oğlu Müeyyed Çelebi (ö. 1447) Amasya Sarayı'nda Osmanlı şehzadeleri ile dostluk kurdular. Müeyyed'in oğlu Alaeddin Ali Çelebi (ö. 1483) ve torunu Abdurrahman Efen-di'dir (ö. 1516). Abdurrahman Efendi, Şeyhülislam Kemalpaşazade Ahmed ile Şeyhülislam Ebussuud Efendi'nin hocası olup İstanbul'da Galata'da bir mescit yaptırmıştır. Oğulları Abdülfet-tah (ö. 1517), Abdürrezzak (ö. 1530), Abdüsselam (ö. 1534), Mahmud (ö. 1517), Abdülvehhab (ö. 1562), Abdül-hay (ö. 1543) efendiler de ilmiye sını-fındandılar. Ailenin 17. ve 18. yy'lardaki kolları, Hısımpzadeler, Azimzadeler adlarıyla sürmüştür.

Müeyyetzade Mahallesi Beyoğlu İlçe-si'nde yer alır. Bereketzade, Şahkulu, Hacı Mimi, Kemankeş ve Arap Camii mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.378'dir.

II:221a.

Müezzinzade Mehmed Efendi Çeşmesi Sultanahmet'te, Nakılbent Camii ile Şifa Hamamı yakınındaydı. 1184/1770' te Cerrahbaşı Müezzinzade Mehmed Efendi tarafından yaptırılmıştı.

Müfid Ratib III:275b. **Müfide Kadri** III:513a.

Müftü Ali Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Hatip Muslihittin, Abdi Subaşı, Küçük Mustafa Paşa, Haydar, Sinan Ağa ve Şeyh Resmi mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.412'dir.

Müftü Hamamı Fatih İlçesi'nde, Kadiçeş-mesi'nde, Müfti Ali Camii'nin yakınındaydı. Banisinin Şeyhülislam Zembil-li Ali Efendi (ö. 1526) olduğu, *Vakıf Tahrir Defteri* 'nden ve *Hadîka'dun* öğrenilmektedir. Evliya Çelebi yapının çift taraflı olduğunu yazmaktadır. Mimari özellikleri hakkında bilgi sahibi olmadığımız yapı 1918'deki büyük Fatih yangınında yanmıştır.

VII:169a

Müftü Hüseyin Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Çarşamba'da, Darüşşafa-ka Caddesi üzerinde bulunuyordu. Yapı halk arasında "Çukur Medrese" diye anılıyordu. Adından da anlaşılacağı üzere medrese çukur bir arazide yer alıyordu. 16. yy'da Şeyhülislam Ahîzade Hüseyin Efendi (ö. 1634) tarafından yaptırılmıştır. Çukurda kalan

cephesi çift katlı, diğer cephesi zemin seviyesinde olduğu bilinen bu ahşap medrese 1918'deki Fatih yangınında yanmıştır. Bugün yeridahi tam olarak tespit edilememektedir.

Müftüoğlu, Ahmed Hikmet III:271a, VL433c, 536b, 536c.

Mühendis Ali Bey Çeşmesi Eyüp'te, Otakçılar'da, hamamın karşısındadır. 1169/1755'te kesme taştan, klasik üslupta inşa edilmiştir. Kırılan teknesi yenilenmiştir.

Mühendis, Kevork (1781, İstanbul -1831, İstanbul) Mühendis ve eğitimci. Mühendishane-i Bahri-i Hümayun'da * ve Mühendishane-i Berri-i Hümayun'da müderrislik yapmıştır. Daha sonra Hassa Mimarı Kırkor Balyan'ın kâtibi olmuştur. 1823-1826 arasında, Tophane'deki Nusretiye Camii'nin inşaatında ve Sultan Ahmed Camii'nin tamiratında onunla birlikte çalışmıştır. 1827'de inşa edilen Eyüp'teki İplikhane'nin de mimarıdır. 1828'de Kumkapı'daki Meryem Ana Kilisesi'nin ve 1829'da yapımına başlanan Beylerbeyi Sarayı'nın inşaatlarına da katılmıştır.

Mühendis Mekteb-i Âlisi *bak.* İstanbul Teknik Üniversitesi

Mühendishane Matbaası *mad.* VI: 13a, IV:237b, VI:14b.

Mühendishane-i Bahri-i Hümayun

mad. VM3b, I:35b, 352a, III:25c, 138b, 390c, IV:237a, VI:14b, 91c, VII:254c.

İlgili madde: Hendese-i Mülkiye Mektebi IV:51c

Mühendishane-i Berri-i Hümayun

mad. VI:14b, I:352a, 353a, III:138b, IV: 13a, 96c, 97b, 195b, 237a, VL91c, 138a, 507b, 510c, VII:297b.

İlgili madde: Hendese-i Mülkiye Mektebi IV:51c

Mühendishane-i Sultani IV: 237a,

VI:14b. **Mühendisyan, Ohannes** *mad.* VI:15c,

III:182b, V:218b.

Mühendisyan, Vahrani (1895, İstanbul-1953, İstanbul) Ermeni asıllı Türkiyeli orkestra şefi ve keman hocası. İlk müzik derslerini 14 yaşındayken H. Sinan-yan, Lola Terzi ve Zeki Bey'den (Öngör) aldı; ayrıca uzun süre Edgar Manasla çalıştı. Öğrenimini tamamladıktan sonra özel bir keman metodu geliştirerek bu metotla öğrenci yetiştirmeye başladı. 1918-1922 arasında Deniz Harp Okulu'nda müzik öğretmenliği yaptı. 1927'de Mühendisyan Senfoni Orkestrası'nı kurdu. Bu orkestranın 1953'e kadar İstanbul'un çeşitli salonlarında verdiği sürekli ve düzenli konserleri yönetti. 1934-1944 arasında da Şişli Halkevi Orkestrası'nı yönetti.

Mühimmat-ı Harbiye (Askeriye) Hastanesi I:345c.

Mühennan, F. T. VII:373c.

Mühürçülük *mad.* VJ:16b. *İlgili madde:* Hakkâklık III:495b

Mühürdar *mad. VI:18b, IV:332b, VII: 138a, 497c.*

İlgili madde: Sürmeli Ali Paşa Çeşmesi VILllöa

Mühürdar Kulübü 9 Mart 1921'de, Kadıköy'de, Mühürdar esnafı arasında birliği ve muhtaç kalanlara yardım sağlamak amacıyla kurulmuş dernek. Yönetim merkezi Kadıköy Muvakkithane Caddesi'ndeydi. Başkanı, esnaftan Rüştü Sakarya'ydı.

Müjdecî İstanbul'dan ve Osmanlı ülkesinin her tarafından hacca gidenlerin, soygun, salgın gibi felaketlere uğramadan Mekke'ye ulaştıklarını, hac farızasını tamamlayıp kabileler halinde Şam'a döndüklerini bildirmek üzere İstanbul'a gelen peyk ve silahşörlere verilen ad. Surre alayı ile İstanbul'dan yola çıkan müjdecibaşı (müjdecî-i evvel) ile ikinci müjdecî (müjdecî-i sani) ve müjdecilerin İstanbul'a dönüşleri sevinç nedeni olur, Mekke şerifinin ve Şam valisinin mektuplarını, Şam kadısının ilamını getiren müjdecibaşıya sadrazam tarafından Babîâlî'de hil'at giydirilirdi. Bu gelenek I. Dünya Savaşı'na değin sürdü.

Mükerrem Belkıs IV:350b, 365a.

Mülatefe Karşılıklı fıkralar anlatma, sohbeteye uygun öykülerle oturmaya renk katma geleneği. Lale Devri (1718-1730) eğlencelerinde Şükûhî Efendi, Raikî Efendi özellikle ramazan gecelerinde sadrazamın, vezirlerin konaklarındaki mülatefelerde mutlaka hazır bulunurlardı. Sonraki dönemlerde Süleyman Rakımî, Abdi, Necmi, Nasuhî, İlmî adlı ya da mahlaslı daha pek çok mülate-fecî, İstanbul konaklarındaki söyleşi ve eğlence gecelerine renk katmışlardır.

Mülazımlar Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Süleymaniye civarında, Dök-meci Medresesi'ne bitişik olduğu bilinen bu medrese yirmi dört hücreliydi. Temiz hava ve gün ışığı almaya müsait olmayan, sağlıksız bir yapı olan Mülazımlar Medresesi'nin bir kısmının harabe halindeyken 1910'larda yan-gınzedeler tarafından ikametgâh olarak kullanıldığı bilinmektedir. Bugün hiçbir izi kalmamıştır.

Mülki İdadi IV: 134c.

Mülkiye Baytar Mektebi II:ille.

Mülkiye Mektebi *bak.* Mekteb-i Mülkiye

Müller-Wiener, Wolfgang *mad. VI:18c, I:208c, 419e, IV:221a, VI:469c, 479c, VII:172b.*

Mümeyyiz 15 Ekim 1869'da yayımlanmaya başlayan ilk Türkçe çocuk gazetesi. Haftalık olarak 49 sayı çıkarılmıştır. Çocuğun yetişmesi için sadece okulda öğretilen ve ezberletilenlerin yeterli olmadığı, okul dışında da oku-

mak ve öğrenmek gerektiği gerekçesine dayanılarak yayımlanmıştır. Modern eğitim usullerinin yerleştirilmeye çalışıldığı bu dönemde başka milletlerin

çocuklarının 8-10 yaşına geldiklerinde her kitabı okuyup her şeyi anlayacak derecede olduğu belirtilip Türk çocuklarının da aynı düzeye gelmeleri istenmektedir. Derginin önemli bir davranışı dil konusuna yaklaşımında görülür. Sade Türkçe kullanılmakta ısrar edildiği gibi, önce Türkçe-nin öğrenilmesi sonra Arapça öğrenmeye geçilmesi önerilmiştir.

II:70a.

Münadi-i Erciyas III:190b. **Münakalat Vekâleti** IV:12b.

Müneccimbaşı Sarayda yıldız ilmi (astroloji) ile ilgili çoğu din bilginlerinden seçilen görevli. Padişahın tahta çıkışı (cülus), doğumu, savaş ilam, sadrazama mühür verilmesi, gemi indirilişi gibi önemli olaylar öncesi, müneccimbaşının uğurlu saati (zamanı) hesaplaması gelenektir. Müneccimbaşılar hekimbaşı kararıyla atanırlardı. Tertipledikleri zâyiçe denilen yıldızlar takvimi, padişaha sunulurdu. İmparatorluğun son zamanlarında müneccimbaşı-ların görevleri sadece takvim yapmakla sınırlı kalmıştı.

Münevver Saime Hanım IV:343c.

Münib (ö. 1890, Mollagüranili) III:58c. **Münib Efendi** (Aşçıbaşızade) III:469a. **Münib Mehmed Efendi** VI:40c.

Münif Fehim *bak.* Ozarman, Münif Fehim

Münif Paşa (ö 1910, Maarif Nazırı) IV95a, V:174b, 319a, VI:371a.

Münir Baba II:136c, IV:107c.

Münir Baba Tekkesi *bak.* Caferâbâd Tekkesi

Münir Bey Korusu *bak.* Korular **Münire Sultan** (ö. 1825) VI:40b. **Münire Sultan** (ö. 1862) II:512c.

Münire ve Cemile Sultan Sarayları

bak. Çifte Saraylar

Münzevi Mescidi *bak.* Süleyman Subaşı Mescidi

Mürebbi-i Hissiyat III:60b.

Mürekkepçi İzzet (19. yy) Hafız Efendi ile çağdaş olan ve 19. yy'ın ortalarında yaşayan İzzet, Beyazıt'taki Kâğıtçılar Çarşısı'nda mürekkepçilik yapardı. Hafız Efendi'nin hoşsohbet, fıkracı olmasına karşılık İzzet de muzipti. Sarık sarmasıyla da tanınan İzzet'in bir bayram öncesinde içine ciğer koyup sardığı ve Hafız Efendi'ye verdiği sarığın kokması İstanbul'da uzun zaman konuşulmuştu. Mürekkepçi İzzet'i, Hafız'ı, Yorgancı Zihni'yi, Keseci Ata' yi, Lüleci Mehmed'i, Kanto Salih'i bir araya getirmek ise İstanbul esnafının en büyük zevkiydi. Çünkü bunların bir araya gelmeleri gerçek bir oıtaoyunu-

Müstemen

nun sergilenmesi demekti.

Mürekkepçiler Osmanlı döneminde Beyazıt'taki Mürekkepçiler Çarşısı'nda kırk tane gedikli mürekkepçi dükkânı vardı. Bunlar, geleneksel yöntemlerle imal ettikleri siyah ve kırmızı mürekkepleri satarlardı. Avrupa mürekkeplerinin yaygınlık kazanması ve kâğıt ya da uçlu kalemler yerine dolmakalemler kullanılmaya başlanması eski usul mürekkeplerin daha az talep edilmesine yol açmıştır. Mürekkep, diğer yazı malzemeleriyle birlikte Kâğıtçılar Çarşısı'nda da satılırdı.

Müren, Zeki VI:265a, VII:204c. **Mürtoğlu, Zühtü** II:52c, 540a. **Mürşid Ali Baba** (ö. 1697) II:135c.

Mürur Tezkeresi Bulundukları yerden başka yere -bilhassa İstanbul'a- gitmek isteyenlere bir sene süreyle yerel yönetimlerinin verdiği izin belgesi. Harca tabi bu uygulama, II. Mahmud döneminde (1808-1839) başlamış, 1908' den sonra da kaldırılmıştır.

Mürüvvet IV:344c.

Müstakil Ressamlar Cemiyeti III:414a.

Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği I:157a, III:372b.

Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD) IV:300c.

Müstakil Sosyalist Fırkası 12 Haziran 1922'de, Beyazıt'ta Tramvay Caddesi, Türkiye Kiraathanesi'nin katında kurulmuş siyasal parti. Türkiye Sosyalist Fırkası'ndan ayrılmış tramvay işçileri tarafından kurulmuştur. 1.000 kadar üyesi olduğu sanılmaktadır. Beşiktaş ve Aksaray'da tramvay işçileri arasında örgütlenmiş, kısa süre sonra faaliyetine son vermiştir.

IV:242b, 246b, 289b.

Müstakil Türk Sosyalist Partisi 19 Eylül 1948'de Cağaloğlu'nda İzzettin Han'da kurulan siyasal parti. Kurucuları yazar Arif Oruç, gemi inşa ustası Nedim Celal Çelebi, Nurettin Kırılı, İbrahim Vefik Belendir'di. Faaliyette bulunamamış, lideri Arif Oruç ölünce dağılmıştır.

Müstakiller Birliği 5 Nisan 1950'de, Ka-raköy'de Galata Palas'ta kurulmuş siyasal örgüt. Kurucuları İsmail Hami Danişmend, Hazım Dağlı, Mehmet Semih Günür, Fuat Demiroğlu, Akif Erdemgil ve Hüsnü Emir Erkilet'ti. Amacı mevcut siyasal partileri birleştirici çaba göstermekti. Liberal Köylü Partisi'ne katılarak münfesihi sayılmıştır.

Müstecaphoğlu, Esat Adil IV:224c, VII:203a.

Müstemen Yabancı ülkelerle yapılan anlaşmalar kapsamında daha çok İstanbul'da oturan yeminli Hristiyan tüccarlara verilen ad. Bu deyim ve kurallar Osmanlı uyruklular için diğer ülkelerde de geçerliydi. Bir yıldan az kalanlara "harbi" denir ve bunlardan ver-

Müştakîlik

Nakkastepe Mezarlığı

gi alınmaz; daha fazla kalanlara "zim-mi" denir ve bunlardan cizye denilen vergi alınırdı.

Müştakîlik IV:372b,372b, VII: 170c, 221a. *ilgili madde*: Kadirîlik IV:372a

Müştakzade Tekkesi *bak.* Altuncuzade Tekkesi

Müşterek-ül Menfaa İnhisar-ı Duhan-ı Aliyye II:429b.

Mütareke Döneminde İstanbul *mad. VI:19c.*

ilgili maddeler: Beyaz Ruslar II:177c Bir Mayıs Kutlamaları II:236b Darülfünun Grevi II: 563a Fatih Mitingi III:271a Karakol Cemiyeti IV:454b Kurtuluş Bayramı V:128c On Altı Mart Olayı VI:129b **Müteferrika** Sarayda padişah ve diğer saray mensuplarının odacı veya hademelerine verilen ad. Vezir, nişancı ve beylerbeyi gibi rical çocukları da müteferrika olabilirlerdi. Vacibü'r-ri-aye denilen bu müteferrikalar, bir mü-teferrikabaşı emrinde, hükümdarın

özel hizmetinde bulunurlardı. Bunlara "hünkâr müteferrikaları" denir, sayıları 40 civarında olurdu. Saygın bir işti. Müteferrikalar vezirliğe kadar yükselirlerdi. Yeniçeri Ocağı ve Tersa-ne'de de müteferrikalar bulunurdu.

Müzayedeler *bak.* Mezatlar **Müze-i Askeri-i Osmani** I:127c. *ilgili madde*: Askeri Müze 350c

Müze-i Hümayun I:41a, II:519b, III:41c, 151b, 403c, VI:162a.

ilgili madde:

Arkeoloji Müzeleri I:307c **Müzeler** *mad. W:23c. İlgili maddeler*:

Adam Mickiewicz Müzesi I:77c

Arkeoloji Müzeleri I:307c

Askeri Müze I:350a

Âşiyân Müzesi I:372a

Atatürk Müzesi I:387b

Aydınlatma ve Isıtma Araçları Müzesi I:481b

Basın Müzesi II:73b

Deniz Müzesi III:28a

Divan Edebiyatı Müzesi III:68a

Eczacılık Tarihi Müzesi III:127c Eski Şark Eserleri Müzesi IIL205b Halı Müzesi III:499b Havacılık Müzesi IV:23b İtfaiye Müzesi IV:307c Mozaik Müzesi V:491c Resim ve Heykel Müzesi VI:315b Sadberk Hanım

Müzesi VI: 390a Sait Faik Müzesi VI:419b Serpuş Müzesi VI:532c
Şehir Müzesi VII:143c Tanzimat Müzesi VII:206b Topkapı Sarayı
Müzesi VII:291c Türbeler Müzesi VII:312a

Türk inşaat ve Sanat Eserleri Müzesi VII:313b

Türk Karikatür ve Mizah Müzesi VTI:314a

Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi VII:315c

Türk ve İslam Eserleri Müzesi VII:316a

Yahya Kemal Müzesi VII:413a Yeniçeri Müzesi VII:471c

Müzevvir Mescidi *bak.* Süleyman Subaşı Mescidi

Nabî(ö. 1712) *mad.* VI:25a, III:65c, IV:255a, VI:96b, 381b.

Nacar, İzrael VII:401c.

Naci (Limasollu) III:331b.

Naci (Muallim) (1850, İstanbul - 1893, İstanbul) Yazar, şair, gazeteci. Adı Ömer' di. Varna Medresesi'ni bitirdikten sonra rüştiyede öğretmenlik yaptı. İstanbul'a dönüp gazeteciliğe başladı. *Ter-cüman-ı Hakikat* 'te edebiyat sayfasını düzenledi. Sonra, *Saadet*, *Tarik*, *Mürüvvet*, *Vakit* gibi gazete ve dergilerde yazdı, *Mecmua-i Muallim* adıyla bir dergi yayımladı. Mekteb-i Sultani'de, Mekteb-i Mülkiye'de, Mekteb-i Hukuk'ta edebiyat öğretti. Nesir yazılarının yamsıra şiir kitapları da yayımladı, Arapça, Farsça ve Fransızcadan çeviriler yaptı. Döneminde İstanbul'un kültür ve basın hayatının renkli ve saygın simalarından olan, hakkında pek çok anı, anekdot anlatılan Muallim Naci'nin eserleri şunlardır: *Ateşpa-re* (1883), *Şerare* (1884), *Fürüzan* (1885), *Muallim* (1886), *Demdeme* (1887), *Ömer'in Çocukluğu* (1889), *Istilahat-ı Edebiye* (1889), *Lugat-ı Na-cz*(1890), *Es«mz*(1890), *Heder* (oyun, 1908). Ünlü gazeteci ve yazar Ahmet Midhat Efendi'nin kızı Mediha Ha-nım'la evliydi.

IV:95b, 564a, V:358a, VI:195a, 299a, 459b, VII:252c.

Naci Ahmed Dede (ö. 1710, Pendarî) II:169a, III:362b, V:425c, VII:477c.

Naci Bey Kuyusu IV:446a.

Naci, Elif *bak.* Elif Naci '

Naci Kasım Efendi IV:232b, VII:449a.

Naciye Sultan (Emine) II:229c, V:72a, 131a, 347a, VI:25c.

Naciye Sultan Konağı IV:114b, VI:89a.

Naciye Sultan Korusu *bak.* Korular

Naciye Sultan Yalısı *mad.* VI:25c, 5öc.

Nadir Ağa ÇiftUğı V:81a.

Nadir Nadi *bak.* Abalıoğlu, Nadir Nadi

Nadolski III:207a.

Nafia Fen Mektebi VII:528a.

Nafia Nezareti Binası *mad. VI:25c.*

Nafi Baba Mezarlığı VI:358c.

Nafl Baba Tekkesi *bak.* Şehitlik Tekkesi

Nafilyan, Levon (1877, İstanbul - 1937, Kahire) Mimar. Andon Paşa'nın oğludur. 1905'te Paris'teki Güzel Sanatlar Akademisi'ni birincilikle bitirdi. İstanbul'a döndükten sonra, Galata'daki Şir-ket-i Hayriye ve Milli Sigorta Şirketi'nin merkez binalarının, Agopyan Mani'nin ve Boğaziçi'ndeki kagir iskelelerin mimarlığını yaptı. 1906'da Mısır'a yerleşerek, orada da önemli binalar inşa etti.

Nafiz Bey (ö. 1897, Hacı Hafız) VI:42a. **Nafiz Dede** (ö. 1861, Şeyh) VL307a. **Nafiz Paşa** (ö. 1929, Hekim) *mad. VI:26b,*

Nagelmackers, Georges

ilgili madde: Şark Ekspresi VII:135c

Nahıl *mad. VI:27a.*

Nahid Bey Apartmanları III:79c.

Nahifi (1648, İstanbul - 1738, İstanbul) Divan şairi. Asıl adı Mehmed Süleyman'dır. Çeşitli memuriyetlerde bulundu. Şehit Ali Paşa'ya sadaret kâtipliği yaptı. Şıkkı-ı sani defterdarlığına kadar yükseldi. Bestesi günümüze değin ulaşan "Göz gördü, gönül sevdi ey yüzü mahım" gazelinin yazarı olan Nahifi iki ayrı *Divan's.* sahiptir. Ama şairin asıl değerli eseri, mensubu bulunduğu Mevlevîliğin piri Mevlana'nın *Mesnevi* 'sinin Farsçadan Türkçeye manzum olarak ve büyük bir ustalıkla yaptığı çevirisidir.

V:183c, VII:276b. **Nahum, Bernar IV: 230a.**

Nahum, Haim *mad. VI:27b, IV:51c, VII:403a, 406a, 568c.*

Naile Sultan V:71c, 131a.

Naile Sultan Korusu *bak.* Korular

Naile Sultan Yahşi V:131c.

Nailî (1610, İstanbul-1666, İstanbul) Divan şairi. Yüksek devlet memuriyetlerinde bulundu. Osmanlı şiirinde "Sebk-i Hin-dî" (Hint tarzı) akımının özelliklerini uygulamış bir şairdi. Divan şairlerinden, Nefî ile Nedim arasında yetişmiş en büyük şair olarak kabul edilir. Kasideler de yazmış olmasına rağmen, *Divan'ında.* yalnızca gazelleri yer almaktadır. Bazı Tanzimat kuşağı şairleri dahil, kendinden sonra gelmiş birçok şairi etkilemiştir.

Naim Bey (Kemani) II:559b.

Naima Mustafa Efendi *mad. VJ:28a, I:7a, II:394b, 422b, III:90a, IV:3ö9a, V:97b, 339b, 341b, 540c, 543a, 547b, VI:152a, 154b, 307c.*

'. VI:29b, 29b,

Naime Sultan Yahşi

14le.

Nakibü'l-Eşraf Osmanlı ülkesinde yaşayan seyitlerin ve şeriflerin (Hz Ali' nin soyundan geldikleri kabul edilen-

lerin) başkam olan ve İstanbul'da oturan din adamı. Ulema sınıfının en yüksek rütbelilerinden sayılan nakibü'l-eş-raf, törenlerde şeyhülislam ile Rumeli kazaskerinin arasında yer alır, çalışmalarını meşihat dairesinde sürdürür, seyitlerin ve şeriflerin kayıtlarını tutardı. Tahta çıkan padişahların kılıç kuşanma ve cülus törenlerinde, saraydaki bayramlaşmalarda nakibü'l-eşra-ın dua etmesi bir gelenektir. II. Abdül-hamid (hd 1876-1909) yerleştiği Yıldız Sarayı'nı yakınına özel bir konak yapıtırtarak burayı nakibü'l-eşraflık makamı yapmıştı.

Nakkaş Deresi İlin batı kesiminde akarsu. Küçük bir alanın sularını toplayan Küçükçekmece Gölü'ne dökülür. Göle yılda taşıdığı su miktarı yaklaşık 14 milyon m³'tür.

I:151b, III:79c.

Nakkaş Hasan Paşa Türbesi *mad. VI:30a.*

Nakkaş Köyü Camii *mad. VI:30b.*

Nakkaş, Nejat (1923, İstanbul) Yüzücü. Küçük yaşta yüzme sporuna başladı. Ankaragücü, Beykoz, Modaspor ve Fenerbahçe kulüplerinde spor yaşamını sürdürdü. Daha sonra İstanbul Yüzme İhtisas Kulübü'ne geçti. 150'yi aşkın şampiyonluk kazandı ve pek çok Türkiye rekoru kırdı. 1955'te maratona başladı. Anadolu kavağı-Kız Kulesi, Pendik-Kınalıada-Suadiye maratonlarında birinci, Lut Gölü maratonunda ikinci oldu. Uluslararası Varna yüzme maratonunda da gümüş madalya kazandı. Daha sonra İstanbul Yüzme İhtisas Kulübü'nde antrenörlük yaptı. Oğlu Ahmet Nakkaş da şampiyon yüzücülerdendir.

Nakkaş Paşa Hamamı Fatih İlçesi'nde, Yenibahçe'de, Gureba Hastanesi'nin alt kısmında bulunuyordu. Nakkaş Paşa Sarayı'na yakın olduğundan bu adla anılıyordu. Hamam Laleli Camii ve Üsküdar Ayazma Camii vakıflarına bağlıydı. 1918'deki yangında harap olan yapıdan bugün hiçbir iz kalmamıştır.

Nakkaşhane *bak. Arslanhane Nakkaşköy* I:518a.

Nakkaşlar Boya ile değişik zeminler üzerine resimler ve şekiller yapan sanatçılara verilen ad. Eskiden yazma kitapları renkli resimlerle bezeyen minyatür-cülere, tezhip yapan müzehhiplere, değişik kumaşlar ve

yapılar üzerine boyama işleri yapanlara nakkaş denilirdi. Enderun'da okul ve atölye niteliğinde Nakışhane vardı. Evliya Çelebi, *Seyahatname'de* "Esnaf-ı Nakkaşan-ı Musavviran" başlığı ile İstanbul'da dört dükkânda kırk ustanın nakkaşlık yaptığını yazar.

Nakkastepe II:511c.

Nakkastepe Mezarhğı *mad. VI:31c, V:444c.*

İlgili madde:

Nakkaşyan, Mihran

330

331

Nâzım Hikmet

Babanakkaşzadeler L 518a **Nakkaşyan, Mihran** VII:448c, 449a. **Nakl-i Hümayun** II. Mahmud'un (hd 1808-1839) ve sonraki padişahların, mevsime ya da diğer koşullara göre İstanbul'daki bir saraydan diğerine taşınmaları. Daha önceleri "göç-i hümayun" denen bu gelenek, Tanzimat döneminde *Takvim-i Vekayi* tarafından önemli bir olay olarak ilan edilir; sadrazam ve vezirler de padişahın nakline bağlı olarak sarayla ilişkilerini daha kolay yürütebilmek için konaklarına veya sahilhanelerine taşınırlar; ancak göç için de padişah tarafından bir ferman yayımlanırdı.

Nakliyat-İş VL526c.

Nakşibendîlik *mad. VI:31c, I:13c, 17b, 44a, 57b, 86c, 118c, 154a, II:104b, 121b, III:5b, 37b, 165c, 166c, 166b, 167e, 448a, 472b, 473b, IV:20c, 26c, 49a, 74a, 109b, 216a, 372b, 398c, 438c, V:360b, 381a, 408c, 423c, 514a, VI:67b, 199c, 331b, 517a, VII:140c, 170a, 170c, 189b, 189c, 214a, 236b, 383c, 409c, 538c. ilgili maddeler: Ahmed Buharî I:120b*

Emir Buharî Tekkesi (Ayvansaray) III:165c

Emir Buharî Tekkesi (Cibali) III:167c

Emir Buharî Tekkesi (Edirnekapı) III:166a

Emir Buharî Tekkesi (Fatih) III:167a Gümüşhanevî Tekkesi III:448a Kaşgarî Tekkesi IV:485c Murad Buharî Tekkesi V:514a Şeyhülislam Tekkesi VII:177c Tarikatlar VII:213a

Nakşidil Sultan *mad. W:40a, I:35a,*

V:253c, VI:126b. İlgili maddeler:

Nakşidil Sultan Çeşmesi VI:40c Nakşidil Sultan Külliyesi VI:41a

Nakşidü Sultan Çeşmesi *mad. VI:40c, VII:66a.*

Nakşidil Sultan Külliyesi *mad. VI:41a.*

Nakşidü Sultan Türbesi ve Sebili

I:248b, III:263b, VI:482a.

Nalbantyan, Mardiros III:395b.

Nalbur Mehmed Efendi Tekkesi Sarıyer İlçesi'nde, Rumelihisarı Mahallesi'nde, Rumeli Hisarı'nın içinde bulunmaktaydı. 18. yy'm son çeyreğinden önce, tespit edilemeyen bir tarihte Nakşibendî tarikatından Nalbur Şeyh Mehmed Efendi tarafından kurulmuş, muhtemelen 1950'lerin başında, Rumeli Hisarı'nın içindeki mahallenin ortadan kaldırılması sırasında tarihe karışmıştır. Ayın günü perşembe olan tekkenin, 1307/1889-90 tarihli *Mec-mua-i Tekâyâ* 'da Şükrü Ffendi adında

bir şeyhi olduğu belirtilmektedir. **Nalçacı Tekkesi** *mad. VI:41b, VII:123a.*

Nalıncı Dede Türbesi Unkapanı ile Cibali arasında, Küçükmustafapaşa'da yol üzerinde çok eski ve küçük bir zi-yaretgâhtı. Türbenin Nalıncı Mehmed Mimi Dede'ye ait olduğu bilinir. Yakın zamanlara kadar, akşamları mum yakılırdı. Çevresinde başka adsız kabirler de vardır. Bazı kaynaklarda İstanbul'un fethine tarihlenmektedir.

II:428b, VII:443b.

Nalın-ı Şerif Olayı Topkapı Sarayı Hır-ka-i Saadet Dairesi'ndeki kutsal emanetler arasında bulunan ve Hz Mu-hammed'e ait olduğu sanılan tek nalının diğer tekinin Samsun'da bulunduğu haberi İstanbul'a ulaşınca 1872'de törenler düzenlenerek Samsun'daki nalın İstanbul'a getirildi. Bu olay, İstanbul basınının gösterdiği ilgi nedeniyle geniş yankılar uyandırmıştı.

Naili Mescit *mad. VI:42a, I:519b, II:371b, VII:354c.*

Nalyan, Hagop *mad. VI:43a, III:482c, VI:275c.*

Namaz Odası Harem dairelerinin ibadete ve kız çocuklarının eğitim görmelerine ayrılan odalarına verilen ad. Kadınların cemaat olup namaz kılmaları söz konusu olmadığından, namaz vakti geldiğinde her kadın burada namazını kılar, diğer zamanlarda da yeni yetişenlere, harem bilgilileri ve yaşlı kadınlarınca ya da dışarıdan gelen "hoca hanım"lar tarafından ilmi dersleri verilirdi.

Namazgah Camii Ümraniye İlçesi'nde, Alemdağ Çaddesi'ndedir. Caminin bulunduğu yer önceleri namazgahtı. Caminin banisi Şişman Cavid Ağa'dır. I. Dünya Savaşı'ndan sonraki işgalde zarar gören cami 1960'ta orijinal durumuna uygun biçimde onarım görmüştür. Haziran 1994'teki bir yangında ahşap çatısı ve ahşap minaresinin hemen tamamı yanmıştır. Camiye sonradan yapılan ekler vardır. Son cemaat yeri ve doğusuna bitişik, bugün asıl cami olarak kullanılan bölümde namazgah taşf mihrap vazifesi görmektedir. Kuzeybatı köşedeki minare kare bir kaideden çokgen olarak gelişir. Sofadan, bodrum kat

üzerinde yükselen harime geçilir. Doğu ve batı duvarında simetrik ikişer pencere ve mihrap ile kapının iki yanında bulunan birer pencereyle aydınlanır. Yüksek mihrap yarım yuvarlak, dışa taşkındır. Minberi ahşaptır. Güneydoğu köşesinde vaaz kürsüsü yer alır. Müezzin mahfiline sağdaki merdivenle çıkılır. Ahşap tavanın kenarlarını diş kesimi dolaşır. Tavanda ise daireden çıkan yıldız biçimi süslemenin yarısı görülür.

Namazgah Mezarlığı II:332c. **Namazgahlar** *mad. VI:43b, II:303a, 303b. ilgili maddeler:*

Âdile Sultan Namazgahı I:83b Anadoluhisarı Namazgahı I:259c Esmâ Sultan Meydan Çeşmesi ve Namazgahı III: 208a

Sultaniye Çayırı Çeşmesi ve Namazgahı VII:69c

Vezir Mehmed Paşa Çeşmesi ve Namazgahı VII:383a

Namık İsmail IV:171a, VL22c, 176c, 421a, 436c, 437a, 447c.

Namık Kemal *mad. VI.-44b, I:23b, 38b, 90b, 125a, IL137b, 186a, 404a, 442b, III:73a, 123c, 148a, 482b, 556a, IV113a, 564a,V:201b,307c,510c, VL44b, 178b, 459b, VII:181a, 219c, 252a.*

Namık Kemal Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Davut Paşa, Çifte Havuzlar mahalleleri ve Zeytinburnu, Bayrampaşa ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.853'tür.

Namık Kemal Mahallesi Ümraniye İlçesi'nde yer alır. Atatürk, İstiklal, Mustafa Kemal mahalleleri ve Üsküdar ilçesiyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 20.493' tür.

Namık Paşa (Müşir) (1804, Konya -1892, İstanbul) Asker ve devlet adamı. Paris'te öğrenim gördü. Fırarî Ahmed Fevzi Paşa'yla birlikte Mekteb-i Harbiye'yi kurdu. Fransızca askeri nizamnameleri çevirdi. Diplomatik görevlerle yurtdışında bulundu. Tophane müşirliği, ticaret nazırlığı, çeşitli yerlerde valilik, Şûra-yı Devlet başkanlığı ve bahriye nazırlığı yaptı.

I:546c, III:551a, IV:326b.

Nâmî *mad. VI:45a, I:361c, ffl:39b, 41a, V:432a, VI:535c, VII:301b, 426b.*

Namoğlu, Yusuf (1947, Rize) İnşaat mühendisi. Yıldız Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Fakültesi'ni bitirdi. Serbest mühendislik yaptı. Uluslararası futbol hakemidir. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Namzet Mektebi I:354a.

Napoleon m II:34c.

Napolyon Konser Salonu I:534a.

Nargile *mad. VJ:45c. Narh* *mad. VT.-46b, VII:267a, 385c. ilgili maddeler:*

Doğal Afetler III:74c

İaşe IV:116a

Kıtlıklar V:8c

Kuşatmalar V:135c **Narin Basımevi** IIL183b. **Narh Bahçe** I:547b. **Narh Kapı Limanı** V:215a. **Narhyan, Misak Efendi** IILSOOb. **Narmanlı, Avni** VI:47c.

Narmanlı Hanı *mad. VI:47b*, I:16a,

IL216a, IV:268a, VI:369a. **Narmanh, Sıtkı** VI:47c.

Narmanh Yurdu *bak. Narmanlı Hanı Naroyan, Mesrop mad. VI: 48a. Narses* (Komutan) (480, Persamenia -574, Roma) Bizans komutanı. Saraya genç yaşta girdi. Hadım lakabı ile tanındı. 532'de Konstantinopolis'i tahrip eden Nika Ayaklanması'nı Belisari-os ile bastırdı. Diplomatik ve askeri yetenekleri ile sivrilen Narses, dinsel bakımdan monofizitliğe yakındı. Kariyerinin ileriki yıllarını imparatorluğun İtalya topraklarında geçirdi ve orada öldü.

IV:309a, VI:74c. **Narses I** (Piskopos) II:351b.

NâsıhEfendi (1813, İstanbul -1885, İstanbul) Hattat. 1829'da Divan-ı Hümayun kalemine girdi. 1844'te bu dairenin yazı hocalığına getirildi. Aklam-ı şiltede Hafız Osman ve bunların celisinde Mustafa Rakım ekolüne bağlıdır. Divani ile celi divanide de Divan-ı Hüma-yun'da geçerli olan üsluba ve Mümtaz Efendi şivesine bağlıdır. En değerli öğrencileri Şevket Vahdetî ve Sami Efendi'dir.

Nasrattinoğlu, İrfan Ünver VII:313a.

Nasreddin Hoca Haftada iki kez yayımlanan mizah gazetesi. 1927'de,yayım-landı. Sorumlu müdürü İsmail Hak-ki'ydı.

Nasrullah Efendi (ö. 1566) II:105c, V:382c, VII:446a.

Nassi, Dona Grasya VTI:404c. **Nassi, Jozef** *mad. VI: 48'b.*

Nasuh (Matrakçı) *mad. VI:49a*, III:229a, 353a, 557a, VII:84c.

İlgili madde: Minyatürde İstanbul V:472a

Nasuh Baba (ö. 1586, Kurban/Kurbağa) I:408c, V:125a.

Nasuh bin Karagöz bin Abdullah el-Bosnavî VI:49a.

Nasuh Dede VII:336c. **Nasuh Nevalî Efendi** V:334a.

Nasuh Paşa (?, ? - 1614, İstanbul) Sadrazam. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptıktan sonra löll'de sadrazamlığa getirildi. İran'la sağladığı barış (1612) bir süre sonra bozuldu. Sinop'a yönelik Kazak baskınını (1613) padişahıtan gizlediği için gözden düştü. Kırım hanını Osmanlı tahtına geçirmek istediğine ilişkin söylentiler üzerine öldürüldü.

II:163a.

Nasuh Paşa Sarayı IV: 187a. **Nasuhî Bey Köşkü** II:332c. **Nasuhî Dergâhı** bak. Nasuhî

Tekkesi

Nasuhî Mehmed Efendi (ö. 1718) VI:4lc, 125a.

Nasuhî Tekkesi *mad.* VI:50a, II:174b, III:58a, 81b, VII:121c.

Nasuhî Tekkesi Mescidi bak. Nasuhî

Tekkesi

Nasuhîlik IV:42c, VI:4lc, VII:216a. *ilgili maddeler-*. Halvetîlik III:533b Nasuhî Tekkesi VI: 50a Şabanîlik VII: 121a

Nasuhiye Hanı Eminönü İlçesi'nde, Çakmakçılar Yokuşu'ndaki Büyük Valide Ham'nın arkasında yer alıyordu. 17. yy yapısı olan hanın kesme taştan inşa edildiği bilinmektedir. Yapı uzun süre sandıkçı esnafı tarafından kullanılmış, 1841 'deki depremde üst katı yıkılmış, daha sonra da tamamen yok olmuştur.

Naşit bak. Özcan, Naşit

Naşit, Adile *mad.* VI:51c, IV:443b, VI:202c.

Naşit, Selim III:413c, IV:443b, VI:202c. **Naşit Tiyatrosu** III:60c.

Özcan, Naşit VI:202b **National** (Ajans) IIL465b. **Nato Yolu** II:275c, 487a. **Naum Efendi** bak. Duhani, Mihail Naum **Naum, Haim** I:224c, V:112c.

Naum Tiyatrosu *mad.* VI:52a, I:431c, II:16b, 152c, 153c, 216c, 508a, 536c, III:96b, 327a, 374c, IV: 159a, 419b, V:447b, VI:132b, 259a.

Naumann, R. III:227a, VII:226c, 259a.

Naya, Carlo (1816, Vercelli - 1882, Venedik) İtalyan fotoğrafçı. Pisa Üniversitesi'nde hukuk okudu. Babasının ölümünden sonra, İtalya'yı, Avrupa'yı ve Afrika'yı dolaştı. 1839'da Paris'ten Daguerreotype ekipmanları alarak fotoğraf öğrendi. 1840'ta Prag ve Viyana' yi gezerek bu kentlerin fotoğraflarını çekti. 1845'te İstanbul'a geldi ve Be-yoğlu'nda bir fotoğraf stüdyosu açtı. Özellikle portre üzerine çalışmalar yapmakla birlikte kentin çeşitli görüntülerini de çekti. 1857'de kardeşi Gi-ovanni'nin ölümü üzerine İtalya'ya dönerek Venedik'e yerleşti. Burada bir fotoğraf aletleri üretim atölyesi kurarak bu alanda üne kavuştu. 1866'dan ölümüne kadar fotoğraflarından hazırladığı albümleri satarak yaşamını- sür-f dürdü.

III:330b.

Nayır, Yaşar Nabi (1908, Üsküp - 1981, İstanbul) Şair, yazar, yayımcı. Galatasaray Lisesi'ni bitirdi, gazetecilik yaptı. Türk Dil Kurumu'nda, Milli Eğitim Bakanlığı Tercüme Bürosu'nda çalıştı. Cumhuriyet döneminde edebiyat yaşamında derin izler bırakmış *Varlık* dergisini 1933'ten itibaren yayımlamaya başladı. 1946'da kurduğu Varlık Yayınevi ise

yerli yazarların yanı-sıra, dünya edebiyatının klasik ve çağdaş ürünlerinin Türkçe olarak yayımında önemli bir işlev gördü. 1979'da

Kültür Bakanlığı büyük ödülünü aldı. Başlıca kitapları *Kahramanlar* (şiiirler, 1929), *Bir Kadın Söylüyor* (roman, 1933), *Onar Mısra* (şiiirler, 1932), *Adem ile Havva* (roman, 1932), *Beş Devir* (manzum oyun, 1933), *Bu da Bir Hikâyedir* (hikâyeler, 1935). *Edebiyatımızın Bugünkü Meseleleri* (inceleme, 1937), *Nereye Gidiyoruz* (inceleme, 1948), *Yıllar Boyunca* (1959), *Çağımıza Ters Düşenler* (1975) adlarını taşıır.

V:169c, VII:369a. **Nayiler Grubu** VI:190b. **Nazar** *mad. VI:53a. İlgili madde:*

Nazarlık VI:53b **Nazarlık** *mad. W:53b. ilgili madde:*

Nazar VI:53a **Nazaryan Ecza Deposu** I:374c.

Nâzım (Nâbizade) (1862, İstanbul -1893, İstanbul) Yazar. Mühendishane-i Ber-ri-i Hümayun'u bitirdi. Sonra kurmay oldu. Askeri okullarda öğretmenlik yaptı, bilim ve teknik konularındaki yazılarının yamsıra, genç yaşından başlayarak şiiirler yayımladı, hikâyeye ve roman yazdı. *Karabibik* (1890) ile Türk edebiyatının ilk "köy romancısı" sayılan Nâzım 31 yaşında öldüğünde, arkasında 14 kitap bırakmıştı. İstanbullu bir aileyi ve eski tulumbacıları ve kahveleri, Şehzadebaşı tiyatrolarını, tuluatçıları, o zamanki kadın kavgalarını anlattığı *Zehra* (1894) romanı da Türk edebiyatında ilk gerçekçi roman denemesi sayılmıştır.

VI:536b, VII:303b.

Nâzım Bey (Âmâ) (1884, İstanbul - 1920, İstanbul) Kanuni, besteci. Hanende ve santuri Nebile Soyak ile kanuni Naime İspahi'nin babası. 5 yaşında bir kaza sonucu görme yetisini kaybetti. Musi-ki-i Osmani'de, Darüttalim-i Musiki'de hem ders verdi hem kanun çaldı. Kadınlara musiki öğretmek amacıyla İnas Musiki Mektebi'ni kurdu. 20. yy'da İstanbul'da yeniden ilgi görmeye başlayan kanunun en büyük birkaç üstadından biridir. Şeref Hanım, Muazzez Hanım (Yurcu) gibi değerli kanuniler yetiştirerek kanun meşk zincirine de katkıda bulundu. Şeref Hanım eserlerini notaya alarak Şamlı İskender tarafından basılmasını sağladı.

III:4a, V:69a, 140a. **Nâzım Bey** (Sular Müdürü) IV:507c.

Nâzım Bey Çeşmesi Rami'de, Tantavi Ca-mii'nin önündedir. Banisinin kimliği bilinmiyor. 1343/1925'te inşa edilmiştir. Altı köşeli bir prizma biçimindedir. Cephelerden birine düz mermerden bir aynataşı ile tekne konulmuştur. Bugün çeşmenin üstü beton bir çatı ile örtülmüştür.

Nâzım Hikmet *mad. VI:54a, I:230c,*

Nâzım Paşa

Nev-Müslim

537a, II:446b, IV:144c, 184c, 340b, V:41la.

Nâzım Paşa (Harbiye Nazırı) (1850 ?, İstanbul -1913, İstanbul) Asker ve devlet adamı. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra orduyu siyasetin dışında tutması için harbiye nazırlığına getirildi. İt-tihad ve Terakki'nin tepkisini çeken bu atama Kâmil Paşa kabinesinin düşürülmesine yol açtı. Daha sonra Bağdat valiliği ve Hassa Ordusu komutanlığı yaptı. Balkan Savaşı sırasında yeniden harbiye nazırı oldu. Babıâli Baskım'nda öldürüldü. II:30b, 523c.

Nâzım Paşa (ö. 1926) *bak.* Mehmed Nâzım Paşa

Nâzım Plan *bak.* Planlama Nazif Ağa IV:8a.

Nazif Ahmed Paşa (1841, İstanbul -1905, İstanbul) Devlet adamı. Kâtip olarak girdiği maliyede müteşarlığa kadar yükseldi. 1890'da getirildiği maliye nazırlığını Cevad Paşa kabinesinde sürdürerek vezir rütbesi aldı. Daha sonra üç kez daha maliye nazırlığında bulundu (1897, 1904, 1905). VI:55c.

Nazif Dede VI: 307a.

Nazif Efendi (Neyzen Şeyh) VLIölc.

Nazif Paşa Yalısı *mad.* VI:55c.

NaziM Tekkesi VII:26a.

Nazîtn *mad.* VI:56a, III:66a.

Nazîm Yahya Çelebi VL56a.

Nazime Sultan (ö. 1895) I:198b.

Nazime Sultan Yalısı *mad.* W:56c, I:330c, VI:465a, VII:421a.

Nazmi Bebek'te, 19öO'lu yıllarda faaliyet göstermiş, kapalı yeri küçük olduğu için, yaz mevsimlerinde hayli rağbet gören, kışları ise daha çok Robert Kolej öğrencilerinin devam ettiği, yazar ve sanatçıların çokça gittikleri içkili lokanta. Sahil yolu üzerinde ve denize tümüyle hâkim bulunduğundan, çok yüksek arsa rantı nedeniyle mülk sahibi tarafından satılmış, yerine lüks bir apartman yapılmıştır.

Nazmi Ziya *bak.* Güran, Nazmi Ziya

Nazperver Kalfa Sıbyan Mektebi *mad.* VI:57b.

Nea Ekklesia *mad.* VI:57c, I:271b, II:347b, VII:41a.

Neandros Adası *mad.* VJ:58a, I:66b, IV:33b, VL58a, VII:492b.

Neapolis I:257a, VII:493c, 499a.

Nebatî Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Tophane'de, Hacı Mimi Mahallesi'nde, Lüleçiler Caddesi'nde, bugünkü İş ve İşçi Bulma Kurumu binasının yerinde bulunmaktaydı. İnşa tarihi ve banisi tespit edilemeyen tekke Kadirîliğe bağlı olup ayin günü çarşamba idi. Gerek *Âsitâne'de* (1840) gerekse de *Mecmua-i Tekâyâ'da*. (1889) yeri "ar-

sa" olarak gösterilmiştir.

Nebi Efendi Tekkesi *bak.* Keşfi Cafer Efendi Tekkesi

Nebil Sarper Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Ye-niköy'de, Kalender Caddesi'ndedir. 19. yy'ın son çeyreğinde inşa edilmiştir. Hizmet katı üzerinde yükselen üç ahşap kattan oluşan, geniş hacimli bir yapıdır. İç duvarlar bağdadi, çatı ve tavan dikmeleri ahşaptır. Bahçe kapısı mermer sütunlarla süslenmiştir.

Nebile Akif IV:365a.

Nebile Hanım (Santurî) III:4a.

Nebioğlu, Kemal III:48b.

Nebioğlu, Osman V:29c.

Necati (ö. 1509, Şair) V:181c.

Necatigil, Behçet *mad.* VI:58b, I:212a, III:509b, IV: 145a.

Neccarzade Tekkesi *mad.* VI:59c, 39c. **Necdet Koyutürk Orkestrası** VI: 150a.

Necib Baba (ö. 1876) IV:476a. **Necib Bey** (Mühendis) II:309c, III:560c. **Necib Dede** (ö. 1883) V:421c. **Necib Efendi** IV:184c. **Necib Efendi Konağı** I:521b.

Necib Melhame Paşa (1841, Beyrut -1911, Viyana) Maruni asıllı Osmanlı veziri. Maliye nazırlığının ardından 1880' de "serhafiye" unvanıyla gizli polis örgütünün başına getirildi. II. Meşrutiyet' in ilanından sonra Avrupa'ya kaçtı. III:494a.

Necib Paşa (Samipaşazade) *bak.* Ahmed Necib Paşa

Necib Paşa (Yesarîzade) *bak.* Ahmed Necib Paşa

Necip Bey Diş Macunu L147c.

Necip Celal *bak.* Antel, Necip Celal **Necipoğlu, Gülru** VII:2b. **Necmeddin Dede** *ilgili madde:* Yıldız Dede Tekkesi VII:516b

Necmeddin Dede Tekkesi *bak.* Yıldız Dede Tekkesi

Necmeddin Efendi *bak.* Mahmud Necmeddin Efendi

Necmeddin Efendi Yalıları Üsküdar İlçesi'nde, Vaniköy'le Çengelköy arasındadır. 19. yy'ın sonlarında yapılmıştır. Batı-doğu yönünde dikdörtgen yalı harem, selamlık ve hamlacı daireleriyle geniş bir alana yayılıyordu. 1977'de onarım geçirdi ve ortadaki oda tuğla bir duvarla bölündü,

kapılar değiştirildi, kayıkthane kapatıldı. Hamlacılar dairesinin önü balkonlu, altı kayıkthane idi. Yerinde bugün apartmanlar yükselmektedir.

Necmeddin Hasan Efendi (ö. 1610) III:442c, V:267b, VII:106a, 110a.

Nedim (ö. 1730) *mad.* VI:60c, I:28b, 116a, 122a, 417b, II:80a, Iö3c, 286a, 501c, III:64a, 66a, 508b, IV:48c, 255a,

Lale Devri V:182b

Nedim Bey (19. yy, İstanbul - 20. yy, İstanbul) Hanende. Üsküdarlıdır. 20. yy' m hemen başlarında öldüğü sanılıyor. Görülmemiş derecede etkileyici, güzel, geniş hacimli sesi yazılı kaynaklarda kaydedilmiştir. Ahmed Rasim, Üsküdar'da Aziz Mahmud Hüdaî Der-gâhı'nda okuduğu ezanın Cihangir, Fındıklı ve Kabataş'tan dinlenebildiğini anlatır. Gazel okumakta çok ustaydı. "Boğaziçi Bülbülü" sıfatıyla anılmıştır.

Nedim-i Kadim (?, İstanbul -1670, İstanbul) Divan şairi. Medrese eğitimi gördü. Değişik medreselerde ders verdi. Gazel ve şarkılarıyla devrinin gözde bir şairi oldu. Özellikle gazelleri, kendinden sonraki divan şairlerini ve adaşı Nedim'i (ö. 1730) etkiledi.

Nefî(ö. 1635) *mad.* VI:62a, I:189c, 344b, 399a, II:501b, III:65b, 508a, IV:314c, V:504a, 508a, VI:62a, 151c.

Nefise Hanım Çeşmesi Etyemez'de, Küçük Langa Caddesi üzerindedir. 12337 1817'de Yeniçeri Ocağı serçavuşların-dan Ali Ağa'nın eşi Nefise Hanım tarafından inşa ettirilmiştir. İki mermer sütunun tuttuğu oymalı bir kemer içindeki büyük boy aynataşında istiridye kabuğu ve girland motifleri vardır. Kemerin üstünde düz bir korniş altında kitabe bulunmaktadır. Kornişten sonra istiridye kabukları ile süslü ve ortasında beyzi bir madalyon içinde "Maşallah" yazılı bir taç yer almaktadır. Teknesi ve setleri sağlamdır.

Nefs-i İstanbul L74c, 220a. **Nehama, Joseph** VII:400a. **Nekropoller** *mad.* VI:62c. *İlgili madde:* Mezarlıklar V:442a

Nektar Bira Fabrikası IL57b, 360c, IV: 133a.

İlgili madde:

Bomonti Bira Fabrikası II: 296a **Nektar Birahanesi** II:508b. **NemUzade Galib Bey Konağı** VL89c. **Nemlizade Konağı** IV:228c. **NemUzade Tütün Deposu** VII:232c **Nemse, Bedros**

İlgili madde:

Sahakyan-Nunyan Ermeni Lisesi VI:408c

Nemize (Yan), Bedros (1830, Palu -1893, İstanbul) Hassa mimarı. Hagop Balyan'ın yetiştirmesidir. 1870'te, Hagop Balyan'ın başıyla inşa edilen Ortaköy'deki tiyatro binasının ve 1886'da yeniden onarılan Samatya'daki Surp Kevork Kilisesi'nin mimarıdır. Çırağan ve Beylerbeyi

saraylarının projelerini çizmiş ve inşaatlarına da nezaret etmiştir. Eskiden Karaköy'deki Ziraat Ban-kası'nın yerinde bulunan Hallaçyan Ham'nın da mimarıdır.

IV:552c. **Nemzur Hanım** IV:420a.

Nene Hatun Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Fatih, Menderes, Fevzi Çakmak, Mimar Sinan, Davut Paşa, Çifte Havuzlar mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 20.066'dır.

Neo Jordania III:453c.

Neogotik Mimari *mad. W:65a, 412a.*

Neoklasik Mimari *mad. V7:65c, I:432b,*

II:449c. ilgili madde-.

Cevrî Usta Camii II:423c **Neoklasik Üslup** III:89a.

Neologos 23 Temmuz 1866'da yayıma başlayan, 1922'de kapanan Rumca gazete. Kurucusu Stavros S. Vutiras (d. 1841) genç yaşta gazeteciliğe başladı, birkaç Rumca gazetede çalıştıktan sonra *Neologos'u* kurdu. Gazete dünyadaki bütün Yunanca basım içinde önde bir yer alarak, İstanbul'un evrensel kültür merkezi niteliğine de katkıda bulundu. Patrikhane yanlısı gazetelere karşı daha modern anlayışta olduğundan İstanbul Rumları tarafından tutuldu ve bu arada onların savunuculuğunu üstlendi. II. Meşrutiyet'te Yunan taraftarlığını açığa vurmaya başlamış, I. Dünya Savaşı sırasında yayımını kesmiş, Mütareke'de bütün gücüyle ve açıktan Yunan çıkarlarını savunmuştur.

VI:353c.

Neorion *mad. VI:66a, I:161a, 233c, II:407c, VI:253a, VII: 12a.*

Neorönesans Mimari *mad. W:66b,*

I:432a.

Nerdübanlı Han V:50b. Nerses V (Aşdaraglı) IV:549a. **Nerses Şınorhali** IV III:185c. **Nersesyan Yermoniyan İlkokulu**

I:533c.

Nerval, Gerard de *mad. VI:66c, IIL375a, VL541a.*

Nesih IV:16c.

Nesime İbrahim IV:355c.

Nesimî Efendi (ö. 1684, Şeyh Seyyid) V:397c.

Nesin, Aziz (1915, İstanbul) Yazar. Kara Harp Okulu'nu bitirdi. Subaylıktan ayrılarak gazeteciliğe başlamış, Sabahattin Ali ile birlikte birbiri ardı sıra kapatılan *Markopaşa*, *Malumpaşa* ve *Merhumpaşa* adlı mizah dergilerini çıkarmıştır. *Gene Zübük*, *Medet*, *Baştan*, *Yeni Baştan* da onun çıkardığı mizah dergi ve gazeteleri arasındadır. Aziz Nesin

"Düşün" yayınevini de kurmuştur. *Karagöz, Tan, Gerçek, Akbaba, Dolmuş, Yeni Gazete, Akşam, Ulus, Öncü, Tanin, Günaydın,*

Yeni Ortam, Milliyet, Cumhuriyet, Barış, Görüş ve daha birçok gazetede, dergide sayısız yazı ve röportaj yayımlamıştır. Yüzden fazla kitabı basılmış, bunların bir kısmı kırkı aşkın yabancı dile çevrilmiştir. 1972'de kendi adına bir vakıf kurarak eserlerinin tüm yayın hakkını bu vakfa devretmiş, kuruluşu ise kimsesiz, yoksul çocukların eğitimine vakfetmiştir. Görüşlerinden ötürü çeşitli kovuşturma ve tutuklamalara uğrayan ya da kendisine karşı olanların can kasdiyle saldırılarına maruz kalan Aziz Nesin mizah yazarı, ama aynı zamanda gazeteci, siyaset yazarı olarak da Türkiye'nin kültürel ve siyasi düşün hayatında seçkin bir yer kazanmış, Türkiye Yazarlar Sendikası genel başkanlığı yapmış, çok sayıda yerli ve yabancı ödüle layık görülmüştür.

I:73b, 167a, 215a, 487a, II:448a, IV:232c, V:209a, 302a, VII:202b, 203a.

Nesli-iCedid Kulübü 1908'de İstanbul'da kurulmuş dernek. Kurucuları Nafi Atuf (Kansu), Arnavut Mustafa, Mehmed Şerafeddin, Mühendis Mazhar (Neriman), Mehmed Ali Şevki (Sevündük), Adil beylerdi. Prens Sabahaddin'in Te-şebbüs-ü Şahsi ve Adem-i Merkeziyet Cemiyeti'nin II. Meşrutiyet dönemindeki devamcısıydı. Önemli bir varlık gösteremeyen örgüt 1911'de kapatıldı.

VII: 18b.

Neslişah Cami *mad. VJ:67a, VII:70c. Neslişah Hanım Sultan*

ilgili madde: Neslişah Camii VI:67a

Neslişah Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Hatice Sultan, Keçeci Karabaş, Mimar Sinan, Arpa Emini, Fatma Sultan mahalleleri ve Eyüp İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.323'tür.

Neslişah Sultan Mescidi İstinye'de, Değirmen Sokağı'ndadır. II. Bayezid'in torunu Neslişah Hanım Sultan tarafından 947/1540'ta yaptırılmış, daha sonra çeşitli onarımlar görmüştür. 1957' de yıktırılarak yeri yola katılmıştır. Daha sonra yerine aynı adı taşıyan yeni bir cami yapılmıştır. Kagir duvarlı, kırma çatılı caminin harimi sivri kemerli pencerelerle aydınlanmakta, silindir gövdeli minare kare tabanlı bir kaidenin üzerine oturmaktadır.

Nestle Çikolata Fabrikası II:295c, 296a. **Nestorion** III:528c.

Neşatâbâd Ortaköy'le Kuruçeşme arasında, Defterdarburnu'nda, 18. yy'ın sonunda "Hatice Sultan Sarayı" olarak ün kazanan sahilsarayın yerinde bulunmaktaydı. Bu mevkide ilk olarak I. Ahmed döneminde (1603-1617) defterdar olan Ekmekçioğlu Ahmed Paşa'nın (ö. 1619) sarayının bulunduğu bilinmektedir. Bu sarayın yerinde 1690'larda Boğ-dan Voyvodası Kantemiroğlu'nun yalı-

sı ve sonra gene defterdar olan İbrahim Paşa'nın sarayı yer almıştı. İbrahim Paşa'nın

sarayı daha sonra Sadrazam Ali Paşa'ya verilmişti. Ali Paşa'nın 1716'da şehit olması üzerine miriye geçen sarayın 1725'te Sadrazam Damat İbrahim Paşa'ya verildiği bilinmektedir. 1730'da Damat İbrahim Paşa'nın, 1735'te de eşi Fatma Sultan'ın ölümü üzerine tarih sahnesinden çıkan Neşatâbâd 1780'de doğan Rabia Sul-tan'a doğum armağanı olarak tahsis edilmişti. Ancak Rabia Sultan'ın yaşamının çok kısa sürmesi üzerine saray bu kez de III. Mustafa'nın kızı ve III. Selim'in kardeşi olan Hatice Sultan'a geçmiş ve 1793'te yenilenmişti. 18. yy' m sonunda İstanbul'u tasvir eden gra-vürleriyle tanınan Antoine-Ignace Mel-ling, komşu Selim Paşa Yalısı'nı da ekleyerek sarayı genişletti ve tüm iç dekorasyonunu ve bahçelerini yeniden düzenledi. Hatice Sultan'ın ölümü üzerine sahilsaray önce Kazasker Mustafa Rakım Efendi'ye, daha sonra da en büyük kızı Saliha Sultan'a ve diğer kızlarına geçti. II. Abdülhamid döneminde Zekiye ve Naime sultanlar için Neşatâbâcl'm yerinde iki yalı yapıldı.

IV:19b, V:183a, VI:141c. NeşatîVI:151b. Neşet (Hoca) *mad.* VI.-67b. Neşet (ö. 1807) III:67a. Neşet Atay Bey VI:48a. Neşet Bey (ö. 1889) IL529c. Neşet Suyu II:150a.

Neşet Süleyman Efendi (ö. 1749, Hoca) VII:166a.

NeşrîV:333a, VIL179c. **Neuen Türkei** I:213c. **Neumark, Fritz** IV:248b. **Neuner, Jakob Anton** II:158c.

Nevâbâd Kasrı Kandilli'de IV. Murad'ın yaptırdığı kasır. 1042/1032-33 tarihinde yaptırılmış, 18. yy'da bakımsızlıktan harap olduğu için yıktırılmıştı.

Nevbahar Camii IV:Ic.

Nevbahar Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Seyit Ömer, Deniz Abdal, Ördek Kasap, Molla Şeref, Murat Paşa, Keçi Hatun, Hobyar ve Davut Paşa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.632' dir.

Neve Şalom Sinagogu (Balat) IMOb, ila, VII:401a.

Neve Şalom Sinagogu (Kuledibi) *mad.*

VI:67c, I:187a, V:115a. **Neveser Vapuru** *mad.* VI:68b.

Nevfidan Kadın Efendi (ö 1855) V:408c.

Nevi VI: 154a.

Nevizade Sokağı IV:269b.

Nev-Müslinî Divan-ı Hümayun toplantılarında gündeme geçilmezden önce Müslüman olmak isteyen gayrimüs-

Nevnlhal Hatun Çeşmesi

334

335

Nişan Taşları

liniler varsa ilkin bunlarla ilgili işlem yapılırdı. Kanun ve gelenek gereği kişiye ilkin kelime-i şehadet getirtilir, sadrazam tarafından bir avuç akçe ihsan olunur, defterdara ayrıca elbise akçesi vermesi yine sadrazamca emredilir, bir divan çavuşu yeni Müslüma-m nöbetçi cerraha götürüp sünnet ettirir; kendisine Müslüman adı verilerek bir de destar hediye edilirdi. Ayrıca 50 akçe de merhem akçesi verilmesi kanundu. Böylece Müslüman olanlara halk nev-müslim, resmi ifadeyle de "şeref-i İslam ile müşerref olan" denirdi.

Nevnihal Hatun Çeşmesi (Tarabya)

II:488c.

Nevres Bey (Udi) *mad. VI:68c, III:308a. V:45b,186c,560c,VII:137c, 199a, 299a, VII:137c, 209c, 563a.*

Nevres Paşa (1826, istanbul -1872, Nice [Fransa]) Devlet adamı ve besteci. Enderun'da yetişti. Kayınpederi Kemani Rıza Efendi'den keman öğrendi. Abdü-laziz'in (hd 1861-1876) musahipliğinden başmabeyinciliğe yükseldi. Mec-lis-i Vâlâ üyeliği, maliye nazırlığı yaptı. Sözleri Bayburtlu Zihni'ye ait "Vardım ki yurdundan ayağ göçürmüş'le başlayan şehnaz divanı en tanınmış eseridir.

Nevres-i Kadim *bak. Abdürrezzak Efendi (Nevres)*

Nevruz Âdetleri *mad. VI:69b. Nevruz Efendi VII: 170a. Nevsal-ı Ermeniyan IIL190b. Newton, Charles T. III:52c, 429b. Neylî V:183c. Neyyir, Neyyire mad. VI: 70a, 538c,*

549b. **Neyzen Tevfik** *bak. Kolaylı, Tevfik*

(Neyzen)

Neyzi, Ali IV:40c.

Nezafet-i Fenniye Müdüriyeti

Nezih Neyzi IV:40b.

Nezihe Muhiddin II:288b, IV:346b, 351c, 354c, 355c.

Nezihe Veli IV:354b.

Nezir Ağa Çeşmesi Kasımpaşa'da, ibadullah Camii'nin altında bulunmaktaydı. 1114/1702'de darüssaade ağalarından Nezir Ağa tarafından, kesme taştan yaptırılmıştı. İki buçuk satırlık tarih kitabesini şair Nedim yazmıştı.

Nişan (Surp) Kilisesi Kartal İlçesi'nde, Kartal'da, Soğanlık Sokağı no. 6'dadır. Eremya Çelebi Kömürçian'a göre 1776'da yaptırılan kilise 19. yy'm başında Harutyun Amira Bezciyan tarafından yeniden inşa ettirilmiştir. 1857' de bir kez daha, kagir olarak yenilenmiştir. Bu inşanın banisi Ekmekciba-şı Hagop Noradunkyan'dır. Kilise

İstanbul'daki az sayıdaki çift galeri katlı ibadethanelerdendir. Ermeni toplu-

munun yerleşiminden uzak bir kilise olduğundan Meryem Ana'nın göğesinin yortusunun dışında yılda birkaç kez açılmaktadır.

II:223c, III:184b. **Nıvakık Osmanyen** III:189b.

Nıvart, Mari (1853, İstanbul -1884, İstanbul) Ermeni asıllı tiyatro oyuncusu. İlk kez 1873'te Bedros Mağakyan'ın topluluğunda sahneye çıktı. 1874-1878 arasında Güllü Agop'un Osmanlı Ti-yatrosu'nda, 1881'den ölümüne kadar da Mınakyan'la çalıştı. Sahne hayatının en parlak döneminde, Ahmed Mid-hat'ın onun için çevirdiği *Kamelyalı Kadın* oyununda başrolü oynarken zehir içerek intihar etti.

Nıvart Suat Hanım VII:114c. **Nicolaus I** (Papa) III:328c.

Nicolay, Nicolas de *mad.* VI:70c, L293c, II:120b, 120b, III:202a, 261c, IV:458b, VI:540c.

Nicolle, Maurice IL5c.

Nida Efendi (ö. 1927) VH:113b.

Niebermann, Franz (19. yy - 20. yy) Alınan kökenli mimar. 19. yy'ın sonlarında İstanbul'da yaşadı. Yıldız Sara-yı'nda ve Hazine-i Hassa'ya bağlı yapım çalışmalarında görev aldı. Bazı yazarlar Niebermann'ın aslında mimar olmayıp sarayda marangozluk yaptığını belirtmektedir. Padişah, Niebermann'ı küçük adıyla François olarak çağırdığı için Niebermann, İstanbul'da daha çok M. François olarak tanınmıştır. Etfal Hastanesi'nin yapımı sırasında mimar olarak adı geçen Niebermann'ın burada adı bilinmeyen bir Alman mimarla birlikte çalıştığı belirtilmektedir. Adına bazı belgelerde de rastlanmaktadır. Bu belgelere göre Yıldız Şale Köşkü yapımında çalıştığı gibi Etfal Hastanesi civarına nakledilen bir köşkün yeniden kurulmasında da görevlendirilmiştir. Yıldız Sarayı kompleksi içinde, bugün mevcut olmayan Yeni Saray'ın yapımının da ona ait olduğu söylenmektedir.

ilgili madde:

Etfal Hastanesi III:220b **Niebuhr, Carsten** *mad.* W: 71 c. **Niego, Joseph** V:302b.

Nifos VII:492c. **Nigâr binti Osman** III: 548a. **Nigâr Cemal** IV: 346a.

Nigâr Hanım *mad.* VI:73b, I:372b, II:287b, IV:350b,-'V:407c, VI:165a.

Nigârî *mad.* V7:73c, I:361a, III:40b, VI:504b.

Nightingale, Florence *mad.* VI: 72b, I:346a, IV:562a, 567a, VI:512b.

Nigoğos (Surp) Kilisesi Beykoz İlçesi'nde, Mehmet Yavuz Caddesi no. 14'tedir. Aziz Nikolaos'a (Saint Nicholas, Noel Baba, Surp Nigoğayos) ithaf edilmiştir. İlk kez 1776'da inşa edilen ki-

lise 1834'te Canik Amira'nın maddi katkılarıyla yeniden inşa edilerek ibadete açılır. 1838, 1946, 1962, 1974 ve 1982'de onarımlar geçirmiştir. Yalın bir

bazilik kilise olan Surp Nigoğayos, İstanbul'daki tüm sunağı sedef ile kaplı ilk ve tek kilisedir.

II:194a, I

Nigoğos (Surp) Kilisesi Topkapı'da, Pos-tayolu Caddesi, no. 159'dadır. Karagümrük'teki aynı adlı kiliseye el konmasından sonra 17. yy'ın başında Topkapı'daki bu kilise ahşap olarak inşa edildi. 1813 ve 1823 tarihlerinde onarımlar geçiren kilise 1831'de Vartan Kalfa Tıngıryan'ın eliyle yeniden inşa edildi. 1894'teki depremde hasar görerek onarıldı. I. Dünya Savaşı sırasında askeri karargâh olarak kullanılan kilise 1927'de bir onarım daha geçirerek tekrar ibadete açıldı. Duvarları taş örülü kilise İstanbul'daki yandan girişli az sayıdaki kiliselerden biridir. Taştan çan kulesi zariftir. Bunun dışında ilginç bir noktası yoktur.

III: 184a.

Nigoğosyan, Suhag III: 183a. **Nihanî** (ö. 1564, Torlak Çelebi) III:64b.

Nika Ayaklanması *mad.* VI: 74b, I:423b, 439a, 446c, II: 347a, IV:76c, V:311c, VI: 127a, 435a, 523a, VII:245a, 427a, 548b.

ilgili maddeler:

Ayaklanmalar I:438a

Belisarios II:151c

İustinianos I IV:308c

Maviler ve Yeşiller V:310c **Nike Kabartması** *mad.* VI: 75a. **Nikeforos** I IV:154b.

Nikeforos n Fokas II:74b, 74c, IV:71c, V:220c, 278a, VII:22b, 343c.

Nikeforos m Botaneiates I:439b.

İlgili madde:

Botaneiates Sarayı IL311b **Nikeforos** (Giritli) IV: 184a. **Nikeforos** (Kayser) III:145c. **Nikeforos** (Patrik) IV:153c. **Niketas** (Bitinyalı) IV:153c. **Niketiates** IV:154c, V:451c. **Nikitadis, Nikolaos** (Mimar)

İlgili maddeler: Yeoryios (Ayios) Kilisesi VII:488a

Yeoryios (Ayios) Kiparissas Kilisesi VTI:488c

Nikoğos Ağa *mad.* VI.-75c, V:529a, VI:475b.

Nikola (Grandük) I:38c, 467b. **Nikolaidis, Dimitrios** VI:354a. **Nikolaki** (Kemençeci) V:83b. **Nikolaki Kalfa** VII:133a. **Nikolaki Seferoğlu** IV:146c. **Nikolaos** (Ayios) IL293a. '

Nikolaos (Mimar) *bak.* Nikitadis, Nikolaos **Nikolaos (Ayios) Ayazması** VTI:195c.

Nikolaos (Ayios) Kilisesi (Ayakapı) *mad.* VI.-76c, IL429a, V:160c.

Nikolaos (Ayios) Kilisesi (Ayvansaray) I:494a, VII:273a.

Nikolaos (Ayios) Kilisesi Büyükkada'da, Ayios Nikolaos Manastırı'na aittir. Bizans döneminden beri varlığı bilinen ve 1868'de yeniden inşa edilen kilise, kubbeli bazilika plan tipinde, kagir bir yapıdır. Kubbe, naosta merkezi mekânı belirleyen dört mermer sütunu bağlayan kemerler üzerinde yükselir.

Nikolaos (Ayios) Kilisesi (Galata) *mad. VI:76a, V:20c.*

Nikolaos (Ayios) Kilisesi Heybeliada' dadır. Daha küçük bir kilisenin yerinde, 1857'de inşa edilmiş, 1894'teki depremde harap olunca büyük ölçüde onarılmıştır. Haç planlı, kagir yapının naosunda dört taşıyıcı ile belirlenen merkezi mekân, taşıyıcıları bağlayan kemerler üzerindeki kasnağa oturan kubbe ile örtülmüştür. Naosun batısında iki katlı galeri yer alır. Naosun doğusundaki mermer ikonostasis, ahşap ambon ve ahşap despot koltuğu oy-ma-kabartma tekniğinde bezenmiştir.

Nikolaos (Ayios) Kilisesi (Samatya) *mad. VI:77b, IV:153b.*

Nikolaos (Ayios) Kilisesi (Topkapı) *mad. VI: 78a.*

Nikolaos (Ayios) Kilisesi Yeniköy'de, Hamit Vehbi Sokağı'ndadır. 1772'de yanan kilise, 1812 ve 1839'da yenilenmiştir. Bazilikal plan tipindeki kagir yapının naosu üç nefli olup, nef ayrımı beşer sütun ile sağlanmıştır. Naosun batısında ahşap galeri yer alır. Orta nefin örtüsü tonozdur. Avluda bulunan, üst bölümü mermer çan kulesi 1888'de yaptırılmıştır.

Nikolas I Mistikos V:56c

Nikolas m Grammatikos (12. yy) 1084-1111 arasında Konstantinopolis patriği. Konstantinopolis'te eğitim gördü. Yaşamını burada tamamladı. I. Aleksi-os (hd 1081-1118) tarafından patrik olarak atandı ve başkenti etkisi altına alan birçok dinsel tartışmada aktif rol oynadı. Politik durum gereği Papa II. Urbanus ile ittifak kurmaya çalıştı. Şehirde İoannes Prodromos (Vaftizci Yahya) adına bir manastır kurdu. Studioslu Teodoros'u tasvir ettiği sanılan birçok resmin aslında Nikolas'a ait olduğu sanılır.

Nikoşi, Panayotaki III:289a, 290b.

Nil Apartmanı I:356c.

Nil Pasajı Beyoğlu'nda, Asmalımescit Sokağı ile bugünkü adıyla Gönül, eski adıyla Timoni Sokağı arasında yer alan pasaj. İlk yapıldığı sırada Fransız Pasajı adını taşıyordu. İstanbul'un ünlü lokantacılarından Rudolph Fischer, 1930'

lann sonlarında Tünel'deki lokantasını yakınlarına bırakıp, pasajın karşısında (bugünkü Yakup) Nil adıyla bir lokanta açtı ve zamanla bu lokantanın kazandığı ün nedeniyle, pasajın da adı Nil'e dönüştü.

I:355a.

Nilüfer V:534c. **Nilüfer Hatun Türbesi** IV:412b.

Nime'1-Ceyş *mad. VI: 78c, I:65c, VII:443b, 563b.*

Nimet Abla Gişesi *mad. VI: 79a, 1642e. nli madde:*

Piyango Bayileri VI:258a **Nimet Cemil** IV:350b, 365a. **Nimet Hanım**
(Katırcıoğullarından)

IV:489c. **Nimet Hanım** (Keçecizade Reşad

Fuad'ın annesi) VI:317a.

Nimet Özden Camii Şişli İlçesi'nde, Esentepe'de, Büyükdere Caddesi üzerindedir. Bâniyesi "Nimet Abla" olarak tanınan ünlü piyango bayii Hacı Nimet Özden'dir. Caminin inşasına 1964' te başlanmış, her şeyiyle tamamlanması 20 yıl kadar sürmüştür. Büyük bir avlu içinde yer alan cami, tamamen kesme taştan inşa edilmiştir. Ortada bir kubbe ve etrafında üç yarım kubbesi ile merkezi planlı bir yapıdır. Kubbesi onaltıgen bir kasnağa oturmakta, kasnakta yuvarlak kemerli pencereler yer almaktadır. Mihrap önü mekânı dikdörtgen bir bölüm halinde güney cephesinden taşkınlık gösterir. Tek şe-refeli taş minaresinin şerefe altı sta-laktitlidir. Avluda konik külahlı, dar saçaklı bir örtüye sahip mermer hazneli bir şadırvan bulunur. Yapının içi klasik bezeme örneklerinin kullanıldığı Kütahya çinileri ile süslenmiştir.

Nimet Abla Gişesi VI:79a **Nimet Remide** IV:355c.

Nimet Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. Şirket-i Hayriye'nin 58 baca numaralı vapuruydu. 1906'da, İskoçya Glasgow'da Fairfield Shipb. Cop. tezgâhlarında buharlı yolcu vapuru olarak inşa edildi. Tarabya adlı bir de eşi vardı. 122 grostonluktı, 30,4 m uzunluğunda, 5,9 m genişliğindeydi. Sukesimi 2,1 m kadardı. Tek uskur-lu olup saatte 10 mil hız yapıyordu. Yaz kış 250 yolcu alabiliyordu. 18 Nisan 1906 tarihinde hizmete girdi. Süvarisi ünlü Süreyya Kaptan, başmakinis-ti Mehmet Usta idi. Boğaz'da daha çok karşılıklı seferlerde kullanıldı. 16 Ekim 1964'te hizmet dışı bırakıldı.

Nimetullah Efendi (ö. 1817, el-Buharî)

VL38b, 516c.

Nimetullah Hanım II:229c, IV:489c. **Nimetullah Yatı** IV:60c.

Nimfaion *mad. W:79c, I:139b. İlgili madde:*

Maksemler V:278b **Nimfeum Maksimus** II: 180a, 319a. *ilgili madde:*

Nimfaion VI:79c **Ninniler** *mad. VI:80a.*

Nirven, Saadi Nâzım (1889, İstanbul -1980, İstanbul) Bakteriyolog ve araştırmacı. Askeri Tıbbiye'yi bitirdi. İstanbul Belediyesi Sular İdaresi'nde bakteriyolog olarak çalıştı (1930-1960). İstanbul'daki su tesisleri konusunda *istanbul Sulan* (1946) ve *Fatih Devri İstanbul Su Medeniyeti* (1952) adlı çalışmaları vardır.

IV:507c, V:4a. **Nirven, Suat** II:345b, IIIoöOb, VII:562b.

Nisa **Serezli Aşkîner Sevgi Evi Oyuncuları** VLSla.

Nisa Serezli-Tolga Aşkîner Tiyatrosu

mad. Vt:80c.

Nisan Yağmuru Eskiden nisan ayında yağan ilk yağmurun suyunun bereket ve sağlık verdiğine inanılırdı. Topkapı Sa-rayı'nda Kiler Koğuşu görevlileri bu yağmurun suyunu "nisan taşı" adı verilen ve üzerinde çeşitli dualar yazılı olan taslarda toplayıp padişaha sunarak bahşiş alırlardı. Nisan yağmuru suyu, tekkelerde ve evlerde de toplanır; hastalara, çocuklara ve yaşlılara içiri-lirdi.

Nisbetiye Kasrı *mad. VI:81a*, III:70b, 223b.

Nisbetiye Mahallesi Beşiktaş İlçesi'nde, Zincirlikuyu'nun doğusunda yer alır. I. Levent adı da verilen Levent merkezinin güneyinden başlayarak, Ortaköy' ün üstündeki sırtlara dek uzanır. Doğusunda Etiler bulunur. Nüfusu (1990) 12.105'tir.

II:166a.

Nisbetiye Olayı Tahttan indirilen Ab-dülaziz'in intihar etmesinden bir gece önce (3 Haziran 1876) yeni padişah V. Murad'ın, kardeşi şehzadelere, Bebek sırtlarındaki Nisbetiye Kasrı'nda vermeyi tasarladığı ziyafet. Ancak, Şehzade Abdülhamid (II.) aldığı bir ihbar üzerine bu davetin iptal edilmesine önayak olmuştu. Unutulan bu olay, 1881 'deki Yıldız Mahkemesi'nde II. Abdülhamid tarafından, Midhat Pa-şa'nın suçlanmasına bir gerekçe olarak gösterildi ve Abdülaziz'i öldürtmekle itham edilen Midhat Paşa'nın, Nisbetiye daveti sırasında da Osmanlı şehzadelerini öldürtmeyi tasarladığı iddia edildi.

Nissen, Rodolf IV:248b.

Nisuaz Pastanesi *mad. VI: 82a*, II: 98a, 217c.

Nişan Âdetleri *mad. W:82b*. **Nişan Taşları** *mad. VI:82c. İlgili madde:*

Nişanca

336

Nuri Demirağ Gök Okulu

Okmeydanı VL125c

Nişanca Eminönü ilçesi'nde, Beyazıt'tan Kumkapı'ya inen bayırın üzerindeki Soğanağa, Tavsaması gibi semtlerin batı-güneybatısında, Koska ve Laleli' nin güneyinde uzanan semt. Osmanlı döneminde gözde semtlerden biriydi. Semtin adı, burada bir cami yaptırmış olan Nişancı Mehmed Paşa'dan gelmektedir. Nişanca Mahallesi Muhsi-ne Hatun, Saraç İshak, Mimar Kemalet-tin, Kâtip Kasım mahalleleri ve Marmara

Denizi ile çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.808'dir.

Nişanca (Eyüp) *mad. VI:83b, I:44b, VII:16a, 170b, 496a.*

ilgili maddeler: Afife Hatun Tekkesi I:88a Davud Ağa Mescidi III:6c Defterdar Camii III: 16c Edhem Türbesi III:129c Hacı Beşir Ağa Darülhadişi III:467c Murad Buharı Tekkesi V:514a Seitarikzade Tekkesi VI:533b Sivasî Tekkesi VII: 16a Süleyman Subaşı Mescidi VII:94a Şeyh Selami Efendi Tekkesi VII:176b Şeyhülislam Tekkesi VII:177c

Nişanca (Fatih) *ilgili madde-*. Kaba Halil Efendi Medresesi IV:321b

Nişancı Hamamı *mad. VJ:84c.*

Nişancı Mehmed Bey Medresesi

mad. W:85a.

Nişancı Mehmed Paşa Camii (Çarşamba) *mad. VI:85c, II:310c, III:6b, 263a.*

'U madde:

Nişancı Mehmed Paşa Türbesi VL87b

Nişancı Mehmed Paşa Camii (Kumka-pı) *mad. VI:87a.*

Nişancı Mehmed Paşa Türbesi *mad. W:87b.*

Nişancı Mustafa Paşa Camii *mad. VI:87c, 84a.*

Nişancı Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Koca Dede Mahallesi'nde, bulunduğu semte adını veren, 997/1588-89 tarihli Nişancı Mehmed Paşa Camii'ne Halvetîliğın Sivasî kolundan Bülbülcüzade Şeyh Abdülkerim Fethi Efendi'nin (ö. 1694) meşihat koydurması suretiyle kurulmuş ve söz konusu caminin "derunun-da" faaliyetini sürdürmüştür. A. Fethi Efendi, 17. yy'ın ünlü mutasavvıflarından, Sivasî kolunun kurucusu Şeyh Abdülhade Nuri Efendi'nin (ö. 1651) halifelerindendir. Tekke "Boyalı Mehmed Paşa Tekkesi" olarak da tanınmıştır. Tekkenin meşihatı 19. yy'ın ilk çeyreğine kadar A. Fethi Efendi'nin neslinden gelen şeyhlerin denetiminde kalmış, kaynaklarda "Bülbülcüzade, Bülbülcüzade Efendi, Bülbülcüoğlu" gibi adlarla da anılan tekke 19. yy'ın ilk ya-

rısında kısa bir müddet Halvetîliğın Şa-banî-Nasuhî koluna, arkadan yine kısa bir müddet aynı tarikatın Cerrahî koluna bağlanmış, 1275/1858'de Şeyh Ab-dülhalim Zikri Efendi'nin (ö. 1903) posta geçmesiyle Kadirîliğe bağlanmıştır. Ayin günü cumartesi idi.

Nişancılar

ilgili madde: Süleyman Subaşı Mescidi VII:94a

Nişancılar Hamamı Eyüp ilçesi'nde, Nişanca'da, Zaireci Sokağı üe Nazır Ağa Çeşmesi Sokağı'nın birleştiğı yerde ve Nişancılar Meydam'nda idi. Bugün yerinde, gecekondular bulunmaktadır. Nazır Ağa Çeşmesi Sokağı tarafında, kesme taş temelleri hâlâ görölmektedir. Semtin

yaşlıları burasının eski bir mezarlık olduğunu, hamamın ise, Nişancı Mustafa Paşa Caddesi ile Nimet Sokağı'nın birleştiği yerde ve sokağın sol köşesinde olduğunu söylüyorlar. Burası bugün, etrafı yüksek duvarla çevrili bir arsa olup han kapısını andıran bir de kapısı vardır. *Tezkiretü 'l-Mi'marin'de* "Nişancı Paşa Hamamı", *Tezkiretü'l-Ebniye'de* de "Eyyûbî Ensâ-ri'de Nişancı Paşa Hamamı" adı ile kayıtlıdır. *Hadîka* 'da "Şeyh Murad Efendi Zaviyesi'nin karşısındaki Kuşluk Hamamı, Sadrazam Mehmed Said Paşa, kethüdâ-yı sadr-ı âli iken yaptırarak adı geçen zaviyeye ilhak eylemiştir" denmektedir. Bu iki hamamın aynı olup olmadığı ve önce Mustafa Paşa' mn (ö. 1507), harap olduktan sonra da Said Paşa'nın (ö. 1701) yaptırıp yaptırmadığı belirsizdir.

Nişantaşı *mad. VT:88a, L281a, IV:114c, 543b, 545c, VL82c, 165a, VII:184c, 186c, 499c.*

ilgili maddeler:

Amerikan Bristol Hastanesi I:243c

Işık Lisesi IV: 114b

Nişantaşı Karakolu VT:90c

Vedat Tek Evi VII:372a **Nişantaşı** (Beykoz) IIL383a. **Nişantaşı Anadolu Lisesi** IV:65c.

Nişantaşı Karakolu *mad. W:90c, VII:256b.*

Nişantaşı Kız Lisesi VII:257b. **Nişantaşı Parkı** VL224c. **Nişantaşı Sarayı** VI: 89a.

Nişantaşı Spor Kulübü 1914'te adını taşıdığı semtte kuruldu. Futbol dalında faaliyete geçen kulüp, daha sonra hokey dalında da' çalışmalar yaptı. Özellikle hokeyde 1910'lu yılların en güçlü takımlarından biri olarak görüldü. Zaman zaman duraklama dönemleri geçiren kulüp halen futbol dalında faaliyet göstermekte ve futbol takımı 3. profesyonel ligde yer almaktadır.

Niyazi (ö. 1927) IIL58c. **Niyazi** (Sarraf) IV:323a. Niyazi Bey (Resneli) II:69a, VL185b,

187b. **Niyazi Efendi** (Kasap Hoca) V:361a.

Niyazi Kaptan Yahşi Beykoz İlçesi'nde, Yalıköy mevkiindedir. Beykoz Kasrı' nın bahçesinin sınırında inşa edilmiş, geleneksel üslupta, kiremit damlı bir 19. yy yapısıdır. Aslı ahşap/bağdadi olup, kapı ve pencereleri klasik formdadır.

Niyazi-i Mısırî (ö. 1693) II:395b. **Niyego, Jozef** VTI:403a. **Nizam Koyu** IL350b.

Nizameddin Efendi (ö. 1550, Seyyid) VII:7a.

ilgili madde:

Seyyid Nizam Tekkesi VI: 544a **Nizameddin Efendi** (ö. 1737) III:58b. **Nizameddin**

Hasip IV:345c

Nizam-ı Cedid *mad. VI:90c, I:185a, 185c, 411a, II:34a, IV:96c, VI:13a, 491a, 507a.*

ilgili madde:

Kabakçı Mustafa Ayaklanması IV:323a

Nizamlı Gedik II. Mahmud döneminde (1808-1839) vakıf gediklere verilen ad. "Nizamlı Gedikat-ı Mevkufe" denir. Yeniden düzenlenen bu gediklerin bir kısmı, hükümdarın kendi vakıfların-dandı. Böylelikle daha önce ihtiyaç maddeleriyle ilgili gedik denen imtiyazlar kapsamına esnaf da alınmıştı. Bu gedikler vakıf mülkün sahibine, dondurulmuş kiralar öderlerdi. Mal sahibinin, buraları tahliye edemeyişinden dolayı ise, mülke iştirak edilmiş olurdu.

Nizamname-i Millet-i Ermeniyan

Noe, Friedrich Wilhelm (1798, Berlin 1858, İstanbul) Alman eczacı. 1831-1844 arasında Fiume'de (italya) eczacılık, müze ve botanik bahçesi direktörlüğü yaptı. 1844'te İstanbul'a geldi ve Mekteb i Tıbbiye-i Şâhâne'nin botanik bahçesi direktörlüğüne atandı. Bu okulda bir herbaryum kurdu. Türkiye'nin ilk herbaryumu olan bu bitki koleksiyonu 1848'de yangın sonucu, Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane binası ile birlikte, yok olmuştur. Noe, İstanbul civarından ve Uludağ'dan topladığı örneklerle dayanarak 1.697 tür ismi içeren bir liste hazırladı. Bu liste Lorenz Rigler'in (1815-1862) kitabında *Die Flora der Umgebung von Constantinopel* (İstanbul Çevresi Florası) adıyla yayımlanmıştır.

İlgili madde:

Botanik Bahçeleri 11:31 2a **Noel Ağacı Fidanlığı** III:313c.

Nohut Oda Bakla Sofa İstanbul'da küçük evler için bir tanımlama deyimiydi. Odası da sofası da çok küçük, konuk ağırlamaya, kalabalık aileleri barındırmaya elverişli olmayan evler için kullanılır, ancak bunların çok güzel,

manzaraya açık olanlarına "kuş kafesi" de denirdi. **Nointel, Charles-François Olier de**

III:374a, 423c, V:93b.

Nom, İbrahim (Avram Naum) VII:399a.

Nomidis, İsaak Miltiadis *mad. VI:92b,*

249a, 479c, VII:168c, 374b. **Nor Marmara** *bak.* Marmara Nor San III:190b. **Nor Tıbrotz** III:483b. **Nor Turkia (Yeni Türkiye) Basımevi**

III: 183a. **Noradunkyan, Harutyun** (Ekmekçiba-
şı) VII:193c.

Nordstern Hanı *mad. VI: 93a. Nori, Francesco Antonio* III:324a. **Normand, Alfred Nicolas** IIL329c. **Normandie, Robert de la** III:486c.

Normandiya (Gazino) Barı II: 58a, III:380a.

Normanlar Bizanslıların kuzey ülkelerinden gelenlere verdikleri genel isim. "Frankoi" denen Norman asıllı yarı bağımsız komutanlar 11. yy'dan itibaren Bizans ordusunda görev almaya ve evlilik yoluyla toplumla bütünleşmeye başladılar. En tanınmış Norman aileler Rogerioslar, Petralifaslar, Raoullar, Frankopuloslardır. Normanlar, 12. yy' da Konstantinopolis'e bir donanma ile saldırdılar fakat yüzyılın sonunda Bizans'la Almanya'ya karşı ittifak kurdular.

IL322a.

Norveç III:29b. **Nostaljik Tramvay** IV:526b.

Notaras, Lukas *mad. VI:93c*, III:304a, VI:362b.

Notaras, Nikholas VL93c

Notitia Urbis Constantinopolitanae

mad. W:94a, I:W5b, 422b, 492a, 493c, II:262b, 263a, 314c, V:62c, VI:66b, 265b, 282c, 292b, VII:23c, 263b.

Nötre Dame de Lourdes Kilisesi

V:21a. **Nötre Dame de Sion Fransız Kız**

Lisesi *mad. VI:94c*, II:233b,

IV:492b, VI:413c. **Nouveau Cirque** VII:14b. **Nova Baran Center** VII:9b.

nli madde:

Alışveriş Merkezleri I:187c **Nova Roma** IV:254a.

Novotny Birahanesi Beyoğlu'nda, As-malimescit Sokağı ile Minare Sokağı' nın kesiştiği yerde Çekoslovakyalı Jan Novotny'nin açtığı birahane. Novotny daha sonra Meşrutiyet Caddesi'nde "Novotny Otel ve Lokantası"nı işletmeye başladı. Haliç tarafındaki odalarının çoğu denizi gören, İstiklal Caddesi tarafının üst kat odaları ise Boğaziçi'ni de gören odalarıyla müzikli

lokantasıyla Novotny işletmeleri bir dönem için çok rağbet görmüştü.

VI:95b.

Novotny, Jan VL95b. **Novotny Oteli** *mad. VI:95b. Noyan, Bedri* VII:204c. **Noyan, İrincin** IV:172b. **Nuh Ağa** (Mirahur) *ilgili madde:*

Mirahur Ağa Çeşmesi V:473b **Nuh Efendi** (Hekimbaşı, Giritli) V:37b.

Nuh Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Kocamustafapaşa'da, Ali Fakih Mahallesi'nde, Cambaziye ve Ali Fakih sokakları arasında bulunan adadaydı. Banisi Hekimoğlu Ali Paşa'nın babası olan saray hekimi Giritli Nuh Efendi' dir. Medrese 18. yy'ın başına ait olmalıdır. Altı

hücre ve bir dersaneden meydana gelen bu medresenin sonradan tekkeye dönüştürüldüğü anlaşılmaktadır. Medrese günümüze gelememiştir. Fakat, içinde Nuh Efendi' nin de kabrinin bulunduğu nazirenin bir kısmı mevcuttur.

Nuhkuyusu Üsküdar İlçesi'nde semt. Karacaahmet Mezarlığı'nın kuzeyinde ve Zeynep Kâmil Hastanesi ile Tu-nusbağı ve Toptaşı semtleri arasında yer alır. Tunusbağı ile Bağlarbaşı arasında uzanan ve mezarlığın kuzeyinden geçen cadde semtin adıyla, Nuhkuyusu Caddesi diye anılır.

İlgili maddeler:

Hüsameddin Ağa Çeşmesi IV:105b Kartal Baba Tekkesi IV:471c

Nuhkuyusu Camii *bak.* Çevri Usta Camii

Nuhkuyusu Mezarlığı V:445a.

Numan Ağa (1750 ?, İstanbul - 1834, İstanbul) Besteci ve tanburi. III. Selim (hd 1789-1807) ve II. Mahmud döneminde (1808-1839) Enderun'da musiki öğretti, saray fasıl heyetinde tanbur çaldı. Günümüze 55 şarkısı, 6 peşrev ve 6 saz semaisi ulaşmıştır.

V:56lb, VI:160b, VII:546c. **Numan Efendi** (ö. 1780) IV:373c. **Numan Efendi**(ö. 1812) V:70c, VILlllb. **Numan Paşa** *ilgili madde-*.

Köprülüler V:91c **Nunyan Kız Okulu** VI:408c.

Nur Baba Tekkesi (Çamlıca) II:135b,

135a, 136c, VII:214c. **Nur Laboratuvarı** I:375a. **Nur, Nurhan** III:441c.

Nurbânu Valide Sultan *mad.* VI:95a, L345a, II:383b, 484c, III:5a, 478c, V:468a, 498a, VL504a, VII:295a, 350c.

ilgili maddeler: Atik Valide Külliyesi I:407c

Ayakapı Hamamı I:437b Mimar Sinan Hamamı V:468a Toptaşı Bimarhanesi VII:295a

Nurbânu Valide Sultan Camii *be,*

Atik Valide Külliyesi

Nurbânu Valide Sultan Çeşmesi

Atik Valide Külliyesi

Nureddin (Molla Cami) VL39c. **Nureddin Âsitânesi** *bak.* Nureddin Cerrahî Tekkesi

Nureddin Cerrahî (ö. 1721) *mad.* W:96a, II:417c, VI:97c, 309c, 326b, 533c, VII:516c.

İlgili maddeler: Cerrahîlik II:414a Nureddin Cerrahî Tekkesi VI:97a

Nureddin Cerrahî Tekkesi *mad.* VI:97a, II:414b, III:535b, IV:432c, VI:96b, 331b, 433c, 533c, VII:547c. *ilgili madde:* Cerrahîlik II:414a

Nureddin Efendi (ö. 1881) V:70c, 397c, VILlllc.

Nureddin Efendi (Şehzade) V:307c.

Nureddin Hamza Efendi (Müderris) *ilgili maddeler:* Üçbaş Medresesi VTI:333b
Üçbaş Mescidi VII:33c

Nureddin Hamza Medresesi *bak.* Üçbaş Medresesi

Nureddin Şefkati (1866, İstanbul -1936, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. 1908'de Reşad Rıdvan'ın Heveskâran Cemiye-ti'nin açtığı sınavı kazanarak *Vatan yahut Süistre'de* İslam Bey rolünü oynadı. Daha sonra Mınakyan, Raşit Rıza ve Milli Sahne gibi topluluklarda çalıştı. Benliyan'la operalarda, Cemal Sa-hir'le operetlerde rol aldı. I. Dünya Sa-vaşı'ndan sonra Darülbedayi'ye girdiyse de zaman zaman ve kısa aralıklarla özel topluluklarda da görev aldı. Daha sonra yeniden döndüğü Darülbedayi'den ve sahneden, bazı kişisel ve aile içi sorunlar nedeniyle 1930'da kesin olarak çekildi. IILöOc, IV:451b, VI:491a.

Nureddinzade (ö. 1573, Filibeli) V:383a, VI:383b.

Nuri (Kurabiyeci) V:319c.

Nuri (Otomobil) V:106c.

Nuri Baba Efendi (Çamlıcalı) II:131a.

Nuri Bey (ö. 1906, Menapîrizade)

Nuri Bey (ö. 1911, Bolahenk) *mad.* VI:99c, III:58b, IV:14c, V:421c, 530b, 539c, VI:308c, 433a, VII:455a.

Nuri Bey (Pilot) \TI:229b. **Nuri Bey** (Sakallı) VTI:349c. **Nuri Bey** (Sinekemani) V:530b. **Nuri Demirağ Çeşmesi** II:227a. **Nuri Demirağ Gök Okulu** III:20c.

Nuri Demirağ Gök Stadyumu 338

339

Okan, Aysel

Nuri Demirağ Gök Stadyumu IIL20c. **Nuri Efendi** (Fetva Emini, Hacı) IV:453b.
Nuri Efendi (ö. 1847) VII: 113a.

Nuri Efendi (ö. 1951, Beşiktaşlı Hacı) *bak.* Korman, Nuri

Nuri Efendi Konağı V:374b.

Nuri Paşa Konağı (Çemberlitaş) II:559c.

Nuri Paşa Konağı (Pangaltı) VII:188b.

Nuri Paşa Mahallesi Zeytinburnu İlçe-si'nde yer alır. Yeşiltepe, Gökalp, Yeni Doğan, Kazlı Çeşme ve Sümer ma-halleleriyle çevrilidir. Nüfusu

(1990) 13.932'dir.

Nuri Paşa Yalısı Beykoz ilçesi'nde, Kanlıca ile Anadoluhisari arasında. Art nouveau üsluptan etkilenmiştir. 1895'te inşa edilen yalı günümüzde son sahibi Rahmi Koç'un adıyla tanınır. Diğer Boğaziçi yalılarından farklı olarak organik balkonu, Fransız kepenkleri ile bir geçiş dönemi yapısıdır.

Nuri Şeyda L2a.

Nurican, Mikayel (1871, İstanbul -1956, İstanbul) Mimar ve mühendis. Dr. Hovsep Nurican'ın oğludur. Şişli Ermeni Katolik Mezarlığı'nda bulunan, Türkçe kabir taşının kitabesine göre, İstanbul'un ilk elektrikli tramvay hattını, telefon şebekesini, Metro Hanı'nı ve gümrük antrepolarını inşa etmiştir.

Nurîlik VI:32b.

Nuriye Ulviye Mevlan IV:345c.

Nuroğlu, Fevziye IV:357a.

Nuruosmaniye II:420c.

>ili madde:

İkbal Kiraathanesi IV:144c **Nuruosmaniye Camii** II:63a, IV:101a, 103a, VI:154c. ilgili madde:

Nuruosmaniye Külliyesi 100a **Nuruosmaniye Çeşmesi** VL340b.

Nuruosmaniye Külliyesi mad. VI: 100a, IV:166a, 539b, V:167a, 247c, 251b, VI:339c, 482a, 559c, VII:457c.

İlgili maddeler: Barok Mimari II:61b **Nuruosmaniye Kütüphanesi** VI: 104a

Nuruosmaniye Kütüphanesi mad. VI: 104a, I:14b, V:173c, VI:103b.

Nuruosmaniye Sarnıcı mad. VI:104b. **Nuruosmaniye Suyolu** III:527a. **Nusret Bey Hanı** I:511b.

Nusret Paşa (? - 1896, Bağdat) Asker ve devlet adamı. Avrupa'da öğrenim gördü. Çeşitli yerlerde valilik yaptı. Şû-ra-yı Devlet üyeliğinde bulundu. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda İşkodra ve Bosna cephelerinde görev aldı. 4. Ordu müfettişiyken öldü. Bir coğrafya atlası ve bir düzlem küre hazırladı.

VIL518a.

Nusretiye Camii mad. VI:105a, I:43a, 248b, 359a, II:37b, 38a, 38c, IIL323a, IV101b, 103a, V:257a, VII:275b.

ilgili madde:

Barok Mimari II:61b **Nusretiye Kasrı** V:471b.

Nusretiye SebUi mad. VI:107b, 482a. **Nutku, Ata** IV:458c.

Nutku, Özdemir (1931, İstanbul) Yazar, tiyatro kuramcısı. Robert Kolej'i bitirdikten sonra, Ankara Üniversitesi'n-de İngiliz dili ve edebiyatı okudu, Almanya'da tiyatro öğrenimi yaptı. Tiyatro dalında profesör oldu, Ankara ve Ege üniversitelerinde öğretim üyeliği yaptı. Çeşitli gazete ve dergilerde tiyatro yazıları yazdı, *Değişim* adlı bir dergi çıkardı. Başlıca kitapları *Tiyatro ve Yazar* (1960), *Modem Tiyatro Akımları* (1963), *Oyun Yazan* (1965); İstanbul Şehir Tiyatrolarının başlangıç tarihini anlattığı *Darülbe-dayinin Elli Yılı* (1969), *Dünya Tiyatrosu Tarihi* (1971, 1972), *IV. Meh-med'in Edime Şenliği* (1972), *Meddahlık ve Meddah Hikâyeleri* (1977), *Sahne Bilgisi* (1980, 1984) adlarını taşır.

II:422c, III:519b, V:203c, VL454a, VII:229c.

Nüfus *mad. W.-107c*, II:440a, VI:266b, VII:319a.

ilgili maddeler:

Göç III:405c

Nüfus Sayımları VI:118b **Nüfus Sayımları** *mad. VI:118b*. **Numune Eczahanesi** III:414a.

Numune Mektepleri *mad. VI: 119a*, II:420c, III:138c, VI:378c.

Nümune-i Terakki VI:119b. **Nüzhetiye** IV:112a. **Nüzhetiye Karakolu** IV:111b.

Obelisk III:51c, 52c.

Oben, Hilmi (1907, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademi-si'ni bitirdi. Tuğgeneralliğe kadar yükseldi. 12. dönem (1961-1965) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Oberskov, Aleksi VII:461a.

Ocak Talimhanesi Okmeydam'nda yeniçerilerin askerlik eğitimi ve spor yaptıkları alan. Ocak disiplininin korunduğu 17. yy'ın ortalarına değin yeniçeriler burada düzenli olarak ok ve tüfek atışları yaparlar; bazen bu çalışmalara padişahlar da izleyici veya atıcı olarak katılırlardı. Her perşembe günü burada atış yapılması ocak yasası gereğiydi. Ok atışlarını talimhanecibaşı, tüfek atışlarını da avcıbaşı yönetirdi. Haftanın diğer günlerinde de burada silahlı eğitimler ve sportif çalışmalar yapılırdı.

Ocaklar 1826'da Yeniçeri Ocağı kaldırılıncaya değin, her sınıftan askerin ve bazı saray görevlilerinin örgütlerine verilen ad. Kapıkulu ocakları kapsamında Yeniçeri Ocağı, Sipahi Ocağı, Topçu Ocağı, Cebeci Ocağı, Top Arabacıları Ocağı, Humbaracı Ocağı, Sakalar Ocağı, Acemioğlanlar Ocağı vardı. Saray örgütlerinden olan Bostancılar, Baltacılar, Hamlacılar, Sepetçiler vb de birer ocak olarak örgütlenmişlerdi.

Oda Tiyatrosu Beyoğlu'nda, Lale Sinema-sı'nın yanında, Ertem Galerisi'nde 27 Şubat

1958'de açıldı. Sahibi İrfan Ertem, sanat yönetmeni Mücap Ofluoğlu'ydu. Saime Bekhay, Orhan Çubukçu, Cahit Irgat, Altan Karındaş, Seden Kızıltunç, Pekcan Koşar, Mücap Oflu-oğlu, Suna Ofluoğlu (Dinçer), Lale Oraloğlu, Öztürk Serengil ve Ali Sert-taş topluluğun oyuncu kadrosunda yer alıyordu. *Misafir, Öteki, Madmazelju-li, Tersine Dönen Şemsiye, Erkeklerin Gecesi* ve *İş Becerenin* oyunlarını oynayan topluluk Mart 1959'da dağıldı.

Odabaşı Behruz Ağa Camii *mad. VI: 120a.*

Odabaşı Kasını Bey Çeşmesi Topkapı Sarayı'nda, Zülüflü Baltacılar Koğu-

şu önündedir. 1003/1594'te Odabaşı Kasım Bey tarafından yaptırılmış, Kasım Bey bölükbaşı olunca çinilerle süs-letmiş, 1170/1757'de de tamir ettirilmiştir.

Odabaşı, Nihat IV: 156a.

Odabaşı Tekkesi Beşiktaş İlçesi'nde, Çı-rağan'da, Yahya Efendi Tekkesi'nin civarında, 17. yy'ın ikinci yarısında Cel-vetî tarikatından "Odabaşı Şeyhi" lakaplı Fenaî Mustafa Efendi (ö. 1699) tarafından kurulmuştur. Yeri tam olarak tespit edilemeyen tekkenin kuruluş tarihi gibi ortadan kalkış tarihi de bilinmemektedir.

Odabaşyan, Garabet III:482c.

Odakule *mad. \T:120b, II:298a, 454c, IV:269a, 470b, VI:447a, VII:249a.*

Odalar İstanbul'da, yeniçeriliğin kaldırılmasından önce kapıkulu ocaklarına bağlı birliklerin, bölük ve birlik düzeyinde yerleştikleri kışla ve koğuşlara (Eski Odalar, Yeni Odalar), kent içinde ise taşradan çalışmaya gelenlerin yerleştikleri hanlara, iş yerlerindeki tek gözlü yerlere (bekâr odaları), sarayda da Enderun'un sınıflarına (büyük oda, küçük oda) deniyordu. Yine, kentin kenar semtlerinde çıkmaz bir sokağın iki yanındaki tek gözlü ev topluluklarına bey odaları, bağ odaları, selatin odalar, sultan odaları vb adlar verilmekteydi. Bunlar eski İstanbul'un bir tür gecekonduları olup taşradan gelen ve muhtelif işlerde çalışan aileler buralarda barınmaktaydılar.

Odalar Birliği IIL216b.

Odalar Camii *mad. VI:120c, IL292c.*

Odalık Eskiden evin erkeğine hizmet etmek üzere satın alınan kadınlara verilen ad. Erkeğin yatağına girenlere müstefreşe ya da cariyeye adı verilirdi. Odalıklar son zamanlarda Kafkasya' dan getirilen ve esirciler tarafından eğitilen Çerkez ve Gürcü kızlarından seçilirdi. Bazı odalıklar zamanla erkeğin nikâhlı karısı da olabilirdi. Yaşlananlar evde başka hizmetlere bakar ya da satılırlar, azat edilirdi.

Odeon Şirketi VI:263a. **Odeon Tiyatrosu** *mad. VI: 121c.* **Odo de Deuil** *mad. VI: 122a.*

Odunkapısı Eminönü İlçesi'nde, Sirkeci Meydanı ile Sarayburnu arasında yer alan Hatap Ambarı (Odun Ambarı) zamanla Odunkapı mevki adını almıştır. Bugün burada ambar ya da kapı bulunmamakta, Sirkeci-Florya sahil yolu (Kennedy Caddesi) ve demiryolu geçmektedir.

IV: 118a, VII:282c. **Odyan, Ervant** IV:315a.

Ofluoğlu; Mücap (1920, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. Haydarpaşa Lisesi'ni bitirdi. Tiyatro oyunculuğuna 1946'da İstanbul Şehir Tiyatrolarında başladı. Bir süre Avni Dilligil'in yönetimin-

deki İzmir Şehir Tiyatrosu'nda çalıştı. 1951'de Küçük Sahne'de, 1958'de Oda Tiyatrosu'nda oynadı. Bu tiyatrodaki sanat yönetmenliği yaptı. 1960'ta tekrar Şehir Tiyatroları'na döndü ve 1965'e kadar burada sahnelenen oyunlarda rol aldı. 1966'da Mücap Ofluoğlu Tiyatrosu'nu kurdu. 1971'de ABD'ye giderek tiyatro çalışmalarını burada sürdürdü. 1979-1980 yıllarında yine İstanbul Şehir Tiyatroları kadrosunda yer aldı. 1951'den başlayarak filmlerde de oynadı ve seslendirmede çalıştı. Tiyatro anılarını *Bir Avuç Alkış* (1985) ve *Aynada* (1991) kitaplarında topladı. **Oğan, Aziz** *mad. VI:122b, IV:236b, V:284b.*

İlgili madde:

Arkeoloji Müzeleri L307a **Oğan, Kemal** VI:538a. **Oğlan Şeyh** *bak. İsmail Maşukî*

Oğlanlar Tekkesi *mad. VI: 123a, IV:125b, V:518a, VII:239c.*

Oğuz, Ahmet (1912, Eskişehir - 1972, İstanbul) İktisatçı. Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu'nu bitirdi; Berlin Üniversitesi'nde doktora yaptı. Demokrat Parti'den 8. dönem (1946-1950) Eskişehir milletvekili seçildi. 12. dönemde (1961-1965) İstanbul milletvekili seçilerek yeniden parlamentoya girdi. 1962'de Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin genel başkanlığına getirildi. 1962-1963'te ticaret bakanlığı yaptı.

Oğuz, Ali (1928, Kayseri) Avukat. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukat olarak çalıştı. Milli Nizam, Milli Selamet ve Refah partilerinin kurucu üyeliğini yaptı. 1973-1980 arasında Cumhuriyet Senatosu'n-da İstanbul üyesi olarak yer aldı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Oğuz, Şükrü (1883, İstanbul -1953, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu bitirdi. Binbaşılığa kadar yükseldi. Kurtuluş Savaşı sırasında Kocaeli ve İstanbul havalisi Kuvayı Milliye kumandanlığı yaptı. 1. dönem (1920-1923) İstanbul milletvekili oldu. "Yenibahçeli Şükrü" olarak tanınır.

IV:454c.

Oğuzalp, Tomris III:47b, VI:81a. **Oğuzcan, Ümit Yasar** II:447c, IV:145a. **Ohan Basımevi** III:183b. **Ohannes Çelebi** (Düzoğlu) IV:324c. **Ohannes Efendi** V:319a. **Ohannes Kalfa** (Mimar) III: 1 a. **Ohia** I:66b. **Oitzinger, D.** VI:453c. **Ok, Mahmut** V:169b.

Okan, Aysel (19334Kars) Gazeteci. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde öğrenciyken 1954'te gazeteciliğe başladı. *Yeni Sabah, Tercüman, Aksani*

Okan, Tanju

340

341

Oran, Oğuz Alp

ve *Hürriyet* gazeteleri ile *Elele* dergisinde muhabir, istihbarat şefi ve yazar olarak çalıştı. *İstanbul Evliyalari* (1964) adlı bir kitabı vardır.

Okan, Tanju V:534b **Okan, Tuncan** VIL9b. **Okandan, R. G.** V:118b. **Okaner, Necib** III:286b. **Okatan, Vakkas** VI:125c.

Okçu Musa Camii Beyoğlu İlçesi'nde. Galata'da, Okçu Musa Caddesi ile Midilli Sokağı'nın kesiştiği köşede yer almaktadır. Bazı kaynaklar banisi Okçu-başı Musa Ağa'nın II. Mehmed (Fatih) dönemi (1451-1481) ricalinden olduğunu belirtirse de aslında 17. yy'da yaşadığı tespit edilebilmektedir. Günümüzdeki cami 1939'da yaptırılmış olup I. Ulusal Mimarlık Üslubu'nda, kagir duvarlı, kırma çatılı, iddiasız bir yapıdır. Cami yamuk planlı ve kapalı bir son cemaat yeri ile dikdörtgen planlı bir harimden meydana gelir. Her iki bölümde de duvarlar çiniyle kaplanmış, tavanlar klasik üslupta kalem işleriyle bezenmiştir. Harim sivri kemerli pencerelerle aydınlanmakta, silindir gövdeli minare konik bir külahla son bulmaktadır.

Okçular Kırathanesi bak. Sarafım Kırathanesi

Okçular Tekkesi mad. VI:124a, 125a, 126b, VII:41b, 238a.

Okçularbaşı Kahvehanesi bak. Kırathaneler

Okçuluk mad. VI: 125a. *İlgili maddeler:*

Ahmed Ağa (Tozkoparan) 1:118a Nişan Taşları VI:82c Okçular Tekkesi VI: 124a Okmeydanı VI: 125c Okyay, Necmeddin VI: 127a

Okçuoğlu, Hüsnü (1948, Okçular) İşletmeci. Atatürk Üniversitesi İşletme Fakültesi'ni bitirdi. Üretim planlamasıyla uğraştı. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Okday, Ahmet Tevfik bak. Ahmed Tevfik Paşa

Okeanos Triklinosu IL263a.

Okmeydanı mad. VI:125c, I:413a, IV:10b, 10e, 11a, V:328b, VI:43c, 125a, VII:41b, 72a, 160c.

İlgili maddeler: Darülaceze Binası II:555b Nişan Taşları VI:82c Okçular Tekkesi VI:124a

Okmeydanı Araba Vapuru Şehit Hatları İşletmesi araba vapuru. 1990'da, Camialtı Tersanesi'nde motorlu araba vapuru olarak yapıldı. 1.077 grostonluk olup uzunluğu 67,2 m, genişliği 21 m, sukesimi 3,1 m'dir. Pendik-Sulzer yapımı, her biri 1 .040 beygircücün-de 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurludur, saatte 11 mil hız yapmakta, 62 otomobil almaktadır.

Okmeydanı Hastanesi Sosyal Sigortalar Kurumu'na bağlı tam teşekküllü bir eğitim hastanesidir. 1971'de hizmete girdi. 1.179 kadro, 1.154 fiili yatağa sahiptir. Acil, beyin cerrahisi, çocuk hastalıkları, dermatoloji, enfeksiyon hastalıkları, fizik tedavi, genel cerrahi, göz hastalıkları, iç hastalıkları, kadın hastalıkları ve doğum, kulak-burun-boğaz, ortopedi, radyoterapi, üroloji olmak üzere toplam 15 servisi vardır. SSK'nın İstanbul'daki tek nöroloji merkezi ve Türkiye'deki tek onkoloji semsine sahip birimidir.

Oktar, Tiğince IV:358c Oktav, Mehmet IV:485b

Oktay, Ahmet (1923, Ankara) Şair, yazar. Liseden ayrıldı, memurluktan sonra gazeteciliğe başladı, İstanbul Radyo-su'nda uzun süre çalıştı. İkinci Yeni akımının içinde yer aldı. *Kaynak, Mavi, Şiirler Yaprağı, Seçilmiş Hikâyeler, Dünya, Pazar Postası, Emre, Yelken, Yedi Tepe, Ataç, Değişim, Papirüs, Cumhuriyet, Milliyet, Yeni Dergi, Dost, Beraber gibi* gazete ve dergilerde şiirler, yazılar yayımladı. Yedi Tepe 1965 Şiir Armağanı'nı kazandı. Kitapları şöyle sıralanabilir: *Gölgeleri Kullanmak* (1963), *Her Yüz Bir Öykü Yazar* (1954), *Dr. Kaligari'nin Dönüşü* (1966), *Sürgün* (1979), *Sürdürülen Bir Şarkının Tarihi* (1981), *Kara Bir Zaman Alınlık* (1983), *Yazılanla Okunan* (1983).

Oktay, Metin *mad. VI-126c.*

Oktay Rifat *bak. Rifat, Oktay*

Oktogon *mad. VI: 127a.*

Oktruva Resmi Duhuliye resmi veya yalnız duhuliye olarak da anılan bir giriş vergisi. Özellikle İstanbul'da, şehre dışarıdan giren ticaret malları için alınan bir vergiydi. 1826-1827'de yeniden gözden geçirilip düzenlenmiş ve Asâkir-i Mansure-i Muhammediye'nin masraflarını karşılayan "İhtisap rüsumu" olarak önemli gelirler arasına katılmıştır. Yeni düzenlemeyle İstanbul' dan diğer şehirlere gelen her tür maldan; ayrıca İstanbul'a çevre köylerden gelen sebze, meyve hattâ çiçekten dahi vergi alınmıştır.

Okur, Meliha IV:357a. Okur, Yaşar (Hafız) III:563a. **Okyanus, Muhiddin** III:206c.

Okyar, Ali Fethi (1881, Pirlepe - 1943, İstanbul) Asker ve siyaset adamı. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademi-si'ni bitirdi. 1910'da Paris'e askeri ataşe olarak gönderildi. Balkan Savaşı' nın başlamasıyla yeniden askerliğe döndü. 1913'teki Babıâli Baskım'n-dan sonra askerlikten ayrıldı ve

Sofya büyükelçiliğine atandı. 1917'de yur-

da döndü ve Osmanlı Meclis-i Mebu-san'ına İstanbul mebusu olarak girdi. 1918'de Ahmed İzzet Paşa kabinesinde dahiliye nazırı olarak görev aldı. Mart 1920'de tutuklanarak Malta'ya sürgüne yollandı. 1921'de Ankara'ya döndü ve ilk TBMM'de İstanbul milletvekili olarak yer aldı ve içişleri bakanı oldu. 2. dönemde (1923-1927) de İstanbul milletvekili seçildi. Cumhuriyet öncesi TBMM hükümetlerinin sonuncusunda (Ağustos 1923-Ekim 1923) İcra Vekilleri Heyeti reisliği (başbakanlık) görevim üstlendi. Cum-huriyet'in ilanından sonra TBMM başkanı seçildi. Kasım 1924-Mart 1925 arasında başbakanlık yaptı. Daha sonra milletvekilliğinden ayrıldı ve Paris büyükelçiliğine atandı. Çok partili düzene geçiş denemesi olarak 1930'da Atatürk'ün isteğiyle kurduğu Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın genel başkanlığını üstlendi. Kasım 1930'da partisini kapatarak milletvekilliğinden de istifa etti ve Londra büyükelçisi atandı. 1939'da 5. dönem (1939-1943) Bolu milletvekili olarak yeniden parlamentoya girdi ve 1939-1941 arasında adalet bakanlığı görevini üstlendi.

I:391a, II:128a, VI:188a. **Okyay, Nebi** VL127c.

Okyay, Necmeddin *mad.* VI:127b, I:156b, 228b, II:434c, III:113a, 117c, V:122c, 326b, VI:125c, 432c, VII:455b.

Okyay, Sacid II:434c, IILlSa, VL127c. **Okyay, Sami** IL434c, III:118a. **Olanlar Tekkesi** *bak.* Oğlanlar Tekkesi **Olcay, Olga** **Nuray** II: 16c. **Olca, Yavuz** II:144c.

Olga (?, ? - Temmuz 969'dan önce, ?) Konstantinopolis'i ziyaret eden ve burada vaftiz olduğu ileri sürülen Rus prensesi İgor'un eşi ve 945'ten itibaren halefi. Bizans kaynaklarında Elga olarak geçer. Hristiyan ismi Helena'dır. Bizans ile Kiev arasında ticari ve siyasal ilişkileri geliştirmek amacıyla Konstantinopolis'e bir ziyaret yaptı (946 ya da 957'de). 954-955'te veya Konstantinopolis'ten döndükten sonra Kiev'de ya da Konstantinopolis'te vaftiz olmuştu.

Olgun, Tahir (Tahirü'l-Mevlevî) II: 130a, VI:482b, VII:455b.

Olgunlaşma Enstitüleri *mad.* VI:127c, IV:271c.

Olibriu Kilisesi ve Sarayı Azize Eufemia adına yapılmış kilise ve saray. Bugünkü Şehzadebaşı civarındaydı. Adını ilk sahibi Olibrios'tan almıştır. Kilise, II. Teodosios'un (hd 408-450) kızı Eu-doksia tarafından vakfedilmişti. Kilisenin inşaatının Eudoksia'nın kızı Pla-kidia ve onun kocası Olibrios tarafından tamamlandığı bilinir. Aslen Romalı olan Olibrios, uzun süre Konstantinopolis'te yaşadıkten sonra ülkesine

dönmüş, 472'de Roma imparatoru ilan edildikten birkaç ay sonra da ölmüştü. Kilise 462-472 arasında inşa edildi, sonra da Olibrios'un kızı İuliane (ö. 527) tarafından bezendi. Yapıya son kez, VII. Konstantinos'un (hd 913-959) *De Ceremoniis* adlı kitabında değinilmiştir. Kilisenin yakınında,

Olibrios'un sarayı bulunuyordu. Burası 518'de manastıra dönüştürülmüştü. Yakın dönemlerde, Kemal Paşa Camii dolaylarındaki bir otelin altında bulunan sarnıcın bu saraya ait olduğu sanılmaktadır.

I:234c, V:289b. **Olimpias** IV:359a. **Olivier, Guillaume-Antoine** *mad.*

VI:128a, IV:538b, VL541a, VII:279b.

Olivo Geçidi *mad. W: 129a*, 314a. **Olivo Pasajı** II:216b. **Oluklubayır Tekkesi** L91c. **Omnibus** IV:306a, VII:319b.

On Altı Mart Olayı *mad. VI:129b*, VII:220a.

İlgili madde:

Mütareke Döneminde İstanbul VI:19c

On Beş-On Altı Haziran Olayları *mad. VI:130a*, IIL48a, 427a, VL525a, 548b.

On Dokuz Mayıs Mahallesi Kadıköy İlçesi'nde yer alır. Sahrayıcedit, Barbaros, Küçük Bakkalköy, İç Erenköy, Kozyatağı, Suadiye ve Erenköy mahalleleriyle çevrilidir.

On Dokuz Mayıs Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Fulya, Meşrutiyet ve Şişli Merkez mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.492'dir.

On İki Havari Kilisesi *bak.* Havariyim Kilisesi

On Sekiz Sekbanlar Haziyesi Şehza-debaşı'nda, fetih sırasında bu bölgede şehit olan on sekiz askerin gömülü bulunduğu büyük naziredir. Kadı Hüsameddin Mescidi'nin önünde bulunur. On sekiz sekbanların mezarlarının yerleri yangınlar, yapımlar vb ile belirsiz hale gelmiş, buraya hepsi adına, üzerinde "Fatih Sultan Mehmed Han Hazretleri ile maan teşrif buyurup bu mahalde şehiden vefat eden on sekiz nefer sekban aleyhi'r-rahmeti ve'l-gufran hazretlerinin ruhu pür-fütuhla-rına el-fatiha" yazısı bulunan tarihsiz bir taş dikilmiştir. Hazirenin başka yerlerindeki kitabelerde 857/1453 tarihi ve Sekbanlar Kethüdası Hızıroğ-lu Hamza adı okunmaktadır. Diğer on yedi askerin adı belli değildir. Daha sonra kabirlerin bir bölümü daha ortaya çıkarılarak onarılmıştır.

Onan, Kemal (1908, Serez - 1963, İstanbul) Gazeteci. 1926'da spor yazarı olarak gazeteciliğe başladı. *Türk Spor, Milliyet, Bugün, Tan, Akşam, Vatan* ve *Şehir* gazetelerinde çalıştı. *Spor Alemleri* ve *Şart Lacivert* dergile-

rini çıkardı. "Con Kemal" olarak tanınırdı.

Onan, Necmeddin Halil II:563a, IV: 145a, V:169b.

Onaner, Nezahat VII:204c.

Onar, SıddıkSami IV:156a, 223a, VII:529b.

Onat, Emin (1908, İstanbul - 1961, İstanbul) Mimar. Zürih Üniversitesi Politeknik Bölümü'nü bitirdi. Ordinaryüs profesör oldu; İstanbul Teknik

Üniversitesi rektörlüğü yaptı. 10. dönem (1954-1957) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

I:85b, II:187b, 451a, III: 152a, V:189b, 481a, VII:222a.

Onat, Hikmet *mad. VI: 131a*, III:82b, 437c, 452c, 513a, VL17öc, 436c.

Onay, Ersin III:45a.

Onçeşmeler *bak. İshak Ağa Çeşmesi*

Ongan, Abdullah I:16c.

Ongan, Emin (1906, Edirne -1985, İstanbul) Kemancı, musiki hocası, besteci. 1927'de Üsküdar Musiki Cemiyeti'ne girdi. 1938'de cemiyetin başkanlığını üstlendi. İstanbul'un musiki hayatına damgasını vuran bu musiki eğitim kuruluşunu ölümüne kadar yönetti, sayısız musikici yetiştirdi. Belediye Kon-servatuvarı İcra Heyeti ile İstanbul Radyosu'nda uzun yıllar keman çaldı. 80'i aşkın şarkı besteledi.

II:144a, 559b, IV:249c, VII:350a. **Onger, Beria** IV:347a, 353a, 356a, 357b.

Onger, Fahir (1920, İstanbul -1971, İstanbul) Yazar. Işık Lisesi'ni bitirdi, Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde ve Sultanahmet'teki Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu'nda okudu, bankacılık yaptı, Onger Yayınevi'ni kurdu. *Ser-vet-i Fünun-Uyanış, Sokak, Yaratılış, Yenilikler, Sanat ve Edebiyat, Edebiyat Dünyası, Fikirler, Hürses, Son Telgraf, Varlık, Tasvir, Kaynak, Genç Nesil, Beraber, Eylem, Yosun, Yeni İnsan, Cumhuriyet, Yeni Edebiyat, Türk Dili, Soyut, Kaynak* gibi dergi ve gazetelerde edebiyat yazıları yayımladı. Onger'in 1940 şairleri kuşağıyla ilgili önemli belgesel bir nitelik taşıyan *Bugünkü Şiirimiz* adlı bir antolojisi bulunmaktadır. Pek çok yazı yayımladığı halde bunlar bir kitapta toplanmamıştır.

IV:145a.

Ongunsu, Hamid III:306b. **Onikiler** *mad. VI: 132a*. **Onuncu Belediye Dairesi** IV:335a.

Onur, Doğan (1935, Ağrı) Sendikacı. Erkek Sanat Enstitüsü'nü bitirdi. Türkiye Yol İş Federasyonu teşkilatlandırma sekreterliği yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Onur, Hüseyin VII:529c.

Onur, Rüştü V:406a.

Opera *mad. VI:132b, V:532c. İlgili maddeler:*

Devlet Opera ve Balesi III:45b

Operet VI: 133c

Şehir Operası VII:143c **Opera Cemiyeti** VI:133a. **Opera Sineması** I:536c. **Opera Stüdyosu** VL133b. **Opera Tiyatrosu** VI:133a. **Operet** *mad. VI:133b, V:532c. İlgili maddeler:*

Ali Rıza Bey (Direktör) I:190b
Ali Rıza Bey (Kaptanzade) I:200c
Çuhacıyan, Dikran II:536c
Ezgi, Muhlis Sabahattin III:253c
Ezgi, Subhi III:254b
Hancıyan, Levon III:546b
İsmail Hakkı Bey (Muallim) IV: 214a
Kopuz, Fahri V:69a
Rey, Cemal Reşid VI:322a
Süreyya Opereti VII:203c **Opon** I:147c.

Or-Ahayim Hastanesi *bak.* Balat Musevi Hastanesi

Ör, Cezmi (1921, İstanbul - 1945, İstanbul) Sporcu. Atletizme Galatasaray Lisesi'nde başladı. 1939'da 50 m'yi 6 saniyede koştu. 100 m birinciliğini kazandı ve 100-200 m'lerde pek çok Türkiye rekoru kırdı. Adına uluslararası atletizm yarışmaları düzenlenmektedir.

Ör Hodeş Sinagogu III:453c. **Orak-Çekiç** VI:54a. **Oral, M. Z.** IV:222a. **Oral, Sudi Cavit** VII:375c.

Oraloğlu, Lale (1924, İzmir) Tiyatro oyuncusu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Filolojisi Bölümü'nü bitirdi. Bu sırada Belediye Konservatuvarı Tiyatro Bölümü'ne devam etti. 1951'de *Galatasaray* dergisinde, daha sonra *İstanbul Ekspres* ve *Yeni Sabah'tz* gazetecilik yaptı. Sporla ilgilendi. Yüzme ve kürek dallarında yarıştı. İstanbul kürek şampiyonu ve 400 m serbest yüzme şampiyonu oldu. Tiyatroculuk yaşamına 1951'de *Yarış* oyunuyla Küçük Sahne'de başladı. 1958'de Oda Tiyatrosu'na, 1959'da Karaca Tiyatro'ya geçti. Kenter Tiyatro-su'nda oynadı. 19öl'de kendi adına bir tiyatro kurdu. 1953'te sinema oyunculuğuna da başladı. Ayrıca senaryolar yazdı, yönetmenlik yaptı.

IV:527a.

Oran, Ahmed Cevdet *mad. VI: 135a, L125c, VI:563b, VII:448c.*

İlgili madde:

İkdam IV: I45b **Oran, Aydın** VL295b. **Oran, Oğuz Alp** (1919, İstanbul - 1969, İs

Oran, Sabri

342

343

Osman Ağa

tanbul) Avukat, istanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 12. dönem (1965-1969) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Oran, Sabri IV:337a.

Oran, Seyfi (1884, İstanbul - ?, ?) Maliyeci. Mülkiye Mektebi'ni bitirdi. Maliye Vekâleti müsteşarı, İnhisarlar genel müdürü ve Sayıştay 1. başkanı olarak çalıştı. 9. dönem (1950-1954) İstanbul milletvekilliği yaptı.

Oray, Aykut III:441c, VII:323c.

Orbay, Hüseyin Rauf (1881, İstanbul -1964, İstanbul) Asker ve siyaset adamı. Deniz Harp Okulu'nu bitirdi. ABD'de denizaltıcılık eğitimi gördü. 1911-1912 Osmanlı-İtalyan Savaşı'nda ve Balkan Savaşı'nda görev aldı. 1918'de kurulan Ahmed İzzet Paşa hükümetinde bahriye nazırı olarak bulundu; Mondros Mütarekesi'ni imzalayan heyette yer aldı. Kurmay albayken ordudan ayrılarak Anadolu'ya geçti ve Sivas ve Erzurum kongrelerine katıldı. 1920'de Osmanlı Meclisi Mebusan'ında Sivas mebusu olarak yer aldı. Daha sonra Malta'ya sürüldü; sürgün dönüşü TBMM' de 1. dönem (1920-1923) Sivas, 2. dönem (1923-1927) İstanbul milletvekilliği yaptı. 1922-1923 arasında kısa bir süre icra vekilleri heyeti reisliği (başbakanlık) görevini üstlendi. 1924'te Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kurucuları arasında yer aldı ve 1925'te kapatılana kadar bu partinin genel başkan vekilliği yaptı. 1926'da İzmir suikastı nedeniyle yargılanarak hapse mahkûm oldu ancak yurtdışında olduğundan cezadan kurtuldu. 1935' te genel aftan yararlanarak Türkiye'ye döndü ve 6. dönem (1939-1943) Kastamonu milletvekili seçilerek yeniden parlamentoya girdi. 1942-1944 arasında Londra büyükelçiliği yaptı.

V:351c.

Orbey, Gönül VLSla.

Ordu Şeyhi Tekkesi II:414c.

Orduevleri *mad. VI:135b*.

Örer, Neda IV:358c.

Organize Deri Sanayi Bölgesi III:13c. *İlgili madde:* Kazlıçeşme VI:135c

Organize Küçük Sanayi Bölgesi IV:148b.

Orgun, Zarif VI:3c, VII:73c.

Orhan (Süleyman Çelebi'nin oğlu) III:302c.

Orhan Erdenen Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1962' de, Haliç Tersanesi'nde buharlı araba vapuru olarak yapıldı. 1.072 grostonluktuktu. Uzunluğu 67,2 m, genişliği 20,5 m, sukesimi 3,1 m idi. Haliç Tersanesi yapımı, her biri 750 beygirgücün-de iki adet tripil buhar makinesi vardı. Çift uskurlu olup saatte 10 mil hız ya-

pıyordu. 62 otomobil almaktaydı. Haliç Tersanesi'nin müdürlerinden Orhan Edrenen'in adını taşıyordu.

Orhan Gazi II:131c, 271c, V:281c, VH:343c, 344c.

Orhan Kemal *mad.* VI:136b, II:446b, IV: 145a, V:406a.

Orhan Salaheddin Efendi VII:189c.

Orhaniye Kışlası *mad.* Vf:137b,
VII:525b.

Orhaniye Kışlası Camii VI:65c. **Orhantepe** *bak.* Dragos

Orhon, Cüneyt IV:249c, VI:295a, VII:314b, 350a.

Orhon, Seyfi Orhan (1890, İstanbul -1972, İstanbul) Şair ve yazar. Darülfünun Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Harp Okulu'nda ve İstanbul Erkek Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yaptı. *Akbaba, Papağan, Güneş, Ayda Bir* ve *Çı-naraltı* gibi dergileri çıkardı ve Beş Hececiler adlı edebiyat topluluğu içinde yer aldı. 8. dönem (1946-1950) Zonguldak ve 13. dönem (1965-1969) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

III:179c, IV:144c, V:169b. **Orhon, Sahabettin** (1920, Kayseri) Mimar. Güzel Sanatlar Akademisi'ni bitirdi. Müteahhitlik yaptı. 12. dönem (1961-1965) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Orhonlu, C. IV:538a.

Oribasios (325'ler, Pergamon [Bergama] -395/396, ?) Bizans hekimi. İulianus'un (hd 361-363) yakın dostu olarak onun pagan eğilimlerini destekledi. İmparatorun emri ile Galen'in çalışmalarını Grekçeye çevirdi; bazı medikal özetler hazırladı. İulianus'un ölümünden sonra İovianus (303-364) ya da Valens (364-378) dönemlerinde sürgüne gönderildi; 370'lerin ortasında Konstantino-polis'e dönmeyi başardı. Eserleri Bizans hekimliği ve eczacılığının en önemli kaynaklarıdır.

Orient Express *bak.* Şark Ekspresi **Orkestra** V:540b.

Orkoz II:267b, IV:149b.

Orkunt, Sezai (1918, İstanbul) Asker. Deniz Harp Akademisi'ni bitirdi. Tümamiralliğe yükseldi ve Genelkurmay İstihbarat Dairesi başkanlığı yaptı. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Orlof (Kont) IV:99c. **Orman Fakültesi** II:230a. **Orman Mekteb-i Âlisi** L381c.

Orman ve Maadin Mektebi *mad.*

VI:138a, III:139a. **Ormanlar** *mad.* VI:138c, II:278c. *İlgili maddeler:*

Belgrad Ormanı II:148c

Bitki Örtüsü II:247b

Ormanyan, Mağakya I (Patrik) *mad. VI: 140a*, III:188c, 193c.

Orosdi Back Mağazası I:41c, II:243a, 297c, IIL424c.

Orta Camii *mad. VI:140c*, VII:467a.

Orta Çeşme Mahallesi Beykoz ilçe merkezinde yer alır. Tokatköy, Çamlı Bahçe, Yalıköy, Beykoz Merkez, Gümüşsüyü mahalleleri ve ilçe mücavir alanıyla çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.549' dur.

II:193b, 195a, 198b, IIL346b, 383a.

Orta Mahalle Bayrampaşa İlçesi'nde yer alır. Yeni Doğan, İsmet Paşa, Altın Tepsi, Vatan, Terazidere mahalleleri ve Zeytinburnu, Eyüp ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.822'dir.

ILlIOa.

Orta Mahalle Kartal İlçesi'nde yer alır. Gümüşpınar, Çarşı, Cumhuriyet, Esen-tepe mahalleleri ve Soğanlık Yeni Mahalle ile çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.568' dir.

Orta Mahalle Pendik İlçesi'nde yer alır. Çınardere, Dumlupınar ve Bahçeli Evler mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.941'dir.

Ortabayır Mahallesi Kâğıthane İlçesi'nde yer alır. Telsizler, Çeliktepe mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 15.964'tür.

Ortaç, Yusuf Ziya (1895, İstanbul -1967, İstanbul) Vefa İdadisi'nden sonra Darülfünun'da ehliyet imtihanını kaza narak edebiyat öğretmeni oldu, İstanbul'da çeşitli yabancı okullarda edebiyat okuttu, şiire aruzla başladı ama sonradan "Hecenin Beş Şairi" arasına da yer aldı. 1946-1954 arasında Ordu milletvekilliği yaptı. Kendisi gibi hececi şair Orhan Seyfi Orhon'la çeşitli dergiler çıkardı ama Ortaç denince akla [^]İM5S&«eelecek kadar bu dergiyle özdeşleşti. Tanınmış bir şair idiyse de mizah yazarı olarak, özellikle de uzun yıllar süren *Akbaba* dergi siyle ve orada çizdiği "Portreler" (1960) ile genişleyen bir ün kazanmıştır. Ki tapları *Akından Akına*, *Cenk Ufuk ları*, *Aşıklar Yolu*, *Binnaz* (oyun, 1919), *Yanardağ* (1928), *Kuşwita-* /an(1938), *Beşik* (1943~), *San Çizme** *H Mehmet Ağa* (1946), *Gün Doğma-*] dan (1960), *Bizim Yokuş* (1966) adla/ rını taşır /

L72c, 123b, 153a, IV:144c, 232c, \ V:169b, VI:95a. **Ortaçağ Araştırmaları Kurumu**

III:430a.

Ortaçeşme Sarnıcı *bak.* Etmeydam Sarnıcı

Ortaçgil, Bülent V:534c. **Ortadere** I:496b.

Ortaköy *mad. VI:141b*, I:6a, 15a, 281a, II:166a, III:25a, 405a, IV:534b, VII:493a, 539a.

İlgili maddeler: Boğaziçi II:266a

Damat İbrahim Paşa Çeşmesi II:546b

Esmâ Sultan Sahilsarayı 111:21 Ib Etz ha-Hayim Sinagogu III:225b Fer'iye Karakolu III:293c Fer'iye Sarayları III:294a Hatice Sultan Sahilsarayı IV:19b İbrahim Paşa Mescidi IV:127c

İstanbul Yüzme İhtisas Kulübü IV:251b

Kabataş Erkek Lisesi IV:327b Naime Sultan Yalısı VI:29b Ortaköy Camii VT:143a Ortaköy Hamamı VI:144b Taut Evi VII:227a **Ortaköy Bulgar Karma Okulu** IL329c.

Ortaköy Camii *mad.* VI:143a, L193c, 248b, II:38b, 38c, IV:101b, 103a, VI:141c.

Ortaköy Ermeni Kilisesi IV:549a. **Ortaköy Ermeni Mezarlığı** III:185b.

Ortaköy Fıkaraperver Cemiyeti 5 Eylül 1933'te, Ortaköy çevresindeki yoksullara yardım amacıyla, diğer semtlerde-ki benzerleri gibi CHP tarafından kurdurulmuş, merkezi Ortaköy CHP binasında olan dernek. Emin Vafi başkanlığında, Namık Mortol, Baha Ergülen, Cavit Uras, Yani Küpeli, Ömer Uçansu, Necdet Gül, Niyazi Özbayır, Muammer Çağırdı, Halit Fehmi'den oluşuyordu.

Ortaköy Hamamı *mad.* VI:144b, 141 c. **Ortaköy İskeleyi** II:165b, IV:202b.

Ortaköy Karakolu III: 294a.

Ortaköy Spor Kulübü Adını taşıdığı semtin spor kulübü. 1910'da semtte Rumlar Ortaköy Spor Kulübü, Türkler de Ortaköy İdman Yurdu adıyla 2 ayrı kulüp kurmuşlardı. Ortaköy İdman Yurdu 1930'da resmi dernek statüsüyle Ortaköy Gençlik Kulübü adını aldı. Ortaköy Spor Kulübü de 1933'te bu kulübe katıldı. Futbol, masatenisi, aletli jimnastik, atletizm ve yüzme dallarında faaliyet gösterdi. 1984'te Dernekler Yasası'ndaki değişiklik nedeniyle, ismi Ortaköy Spor Kulübü Derneği oldu. 1988'de yapılan yeni tesislerinde basketbol, futbol, satranç ve voleybol dallarında faaliyet göstermekte, basketbol takımı Türkiye 1. Deplasmanlı Ligi'nde mücadele etmektedir.

II:524c.

Ortaköy Şifa Yurdu IV: 14b Ortaköy Tiyatro Kumpanyası II:66c. **Ortaköy Tütün Fabrikası** III:425c.

Ortaköy Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1958'de, İstinye Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak inşa edildi. 515 grostonluktur. Uzunluğu 48,2 m, genişliği 8,6 m, sukesimi

3,1 m'dir. Danimarka, Burmeister & Wain yapımı, her biri 450 beygirgü-cünde iki adet dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 14 mil hız yapmakta, 680 yolcu almaktadır. Zaman zaman İzmit Körfezi'nde de çalıştırılmıştır. Çengelköy adlı bir de eşi vardır.

V:99a.

Ortaokullar *mad.* VI:144c, III:139c, VL378c.

İlgili maddeler: İdadiler IV: 135c Rüştüyeler VI:337a

Ortaoyuncular 1980'de Ferhan Şensoy' un kuruculuğunu yaptığı tiyatro topluluğu. Ferhan Şensoy'un yazıp yönettiği ve Harbiye'de Yapı Endüstri Merkezi'nde sahnelenen *Şahlan da Vu-mr/«r*(1980-1985) topluluğun ilk oyunu oldu. 1980-1981 sezonunda Küçük Sahne'ye taşınan topluluk, 1989' da restorasyonunu gerçekleştirdikleri Ses Tiyatrosu'na taşındı. Topluluk 1994'te "İçinden Dalga Geçen Tiyatro" adını verdikleri katamaranlarında, demirledikleri Kuruçeşme'de ve Fenerbahçe'de *Seyircili Seyir Defteri* adlı oyun ve *Kırkambar* adlı kabare ile seyirci karşısına çıktı. Topluluğun içinden yetişen genç oyuncular da Küçük Sah-ne'de Nöbetçi Tiyatro adıyla Orta-oyuncular'a bağlı olarak oyunlar sahneledi.

IV:325b.

Ortaoyunu *mad. VI:146b, IIL517a. İlgili maddeler:* Abdürrezzak Efendi I:54b Hamdi (Kavuklu) III:542b İsmail Efendi (Küçük) IV: 213a

Ortodoks Kiliseleri *bak.* Rum Ortodoks Kiliseleri

Ortodoks Patrikhanesi *bak.* Rum Ortodoks Patrikhanesi

Oruç Beğ VII:73a.

Oruz, İffet Halim III:529b, IV:347a.

Orya Kapısı I:541c.

Oryan, Nurettin (1903, İstanbul - 1984, İstanbul) Gazeteci. Liseyi bitirdikten sonra 1920'de *Payitaht* gazetesinde muhabir olarak çalışmaya başladı. Daha sora *Yeni Şark, İleri, İkdam, Yılmaz, Tevhid-i Efkâr, Tanın, Haber, Tan, Akşam, Son Telgraf, Gece Postası* gazetelerinde çeşitli görevler üstlendi.

Oryantalist Mimari *mad. W: 148a,*

I:469c, VIL515a. *İlgili maddeler:*

Çırağan Sarayı II: 503a

Mustafa Reşid Paşa Türbesi V:567c

Sirkeci Garı VII: 13b

Topçu Kışlası VII:274a **Osep** (Kurban) *mad. VI:149c. Oskay, Sait* VI: 150a.

Oskay, Seyyan *mad. VI: 150a, 264a. ilgili madde:* Tango VII:203c

Oskiyam (Kuyumcu) (18. yy, İstanbul -19. yy, İstanbul) Ermeni asıllı tanburi, neyzen. Samatyalıdır. Tanburi İzak' tan geleneksel üslupta tanbur çalmayı öğrendi. Tanburi ve neyzen olarak genç yaşta parladı. II. Mahmud zamanında Enderun'a alındı. Tanbu-run icrasında eski tavrın en büyük temsilcilerinden biri olarak Türk musikisi tarihine geçti. Geleneksel tanbur üslubu Oskiyam'dan Kozyatağı Rıfâî Tekkesi Şeyhi Abdülhalim Efen-di'ye, ondan da Subhi Ezgi'ye aktarılarak günümüze

ulaşmıştır.

IV:311c, V:81c, VI:330c.

Osman H mad. VI: 150a, I:8a, 94b, 442a, II:394c, V:97a, 504b, 541c, VII:58c, 230c, 461a, 467c, 475a.

İlgili madde:

Karanlık Bent IV:459a **Osman n Bendi bak.** Karanlık Bent

Osman IH mad. VI:154c, LIOLc, 104a, II:97a, 97c, IV:361c, V:11c, 548c, VII:230c, 297a.

Osman ffl Köşkü mad. VI: 157a, LlöOc, II:63c, VII:287a, 288b.

ilgili madde:

Topkapı Sarayı VII:280c **Osman m Taşlığı** VII:288b. **Osman** (Burdurlu Hafız) V:562a. **Osman** (Derviş) I:186c, III:40b. **Osman** (İkiz) IIL454a.

Osman (ö. 1596'dan sonra, Nakkaş) *mad.* VI:157c, IL26a, 345a, III:217c.

Osman (ö. 1698, Hafız) *mad.* W:158a, I:14a, 48a, II4b, 190a, 302b, IIL543c, 567a, 567c, IV: 15a, 17b, V:45b, 265c, 545a, VI:127c, VIILOöc, l65b.

Osman (Deli) (? , İstanbul -1805, İstanbul) Hattat. Çengelköylü Ilacızade Mustafa Efendi'den yazı meşk etmiştir. Yaşadığı çağda Hafız Osman ekolü yürürlükte olmasına rağmen 15-16. yy'da yaşamış olan Şeyh Hamdullah'ın üslubunda yazmıştır. Bazı acayip hallerinden dolayı hattatlar arasında "Deli Osman" olarak tanınırdı.

Osman (Kayışzade) (1834, Burdur -1894, İstanbul) Hattat. Seyyid Hafız Osman Nuri Efendi diye tanınırsa da hattatlar arasında "Kayışzade" olarak ün salmıştır. Genç yaşta İstanbul'a gelerek Kazasker Mustafa İzzet Efendi' den icazetname aldı. Hocasının ölümü üzerine Muhsinzade Abdullah Bey'e de devam etti. Hayatını Kuran yazarak kazandı.

Osman (ö. 1873, Âşık) II:434c. **Osman** (Poyraz) V:338a. **Osman Ağa** (Buhurî) *İlgili madde:*

Osman Ağa

344

345 Osmanlı Donanma Cemiyeti

Osman Ağa Camii VI:159a

Osman Ağa (Fatih Darüşşifası Mütevellisi) III:269a.

Osman Ağa (Mısırî) III:463a, 568b, VI:159c.

Osman Ağa (ö. 1732-33) VII:486a. **Osman Ağa Camii** *mad.* VI: 159a, IV:332a, 341b, VILIISc.

Osman Ağa Çeşmesi (Hasanpaşa) *mad.* VI:160a.

Osman Ağa Çeşmesi (Kadıköy) *mad. VI:159c.*

Osman Ağa Sebili Fatih İlçesi'nde, Sa-ngüzel Caddesi'nin altında, Mesih Mehmed Paşa Camii'nin yakınında bulunmaktaydı. Saray cerrahlarından Osman Ağa'nın 994/1586'da yaptırmış olduğu bu sebil, klasik üslupta, kare planlı, kubbeli, pencereleri sivri kemerli bir yapı idi. Günümüzde tamamen ortadan kalkmıştır.

Osman Asaf VI:176c.

Osman Bey (II. Abdülhamid'in mabeyincilerinden) VT:165a.

Osman Bey (II. Abdülhamid'in serkâri-ni) IIL148C.

Osman Bey (Hacı Hammamîzade) II:375c, III:255a, IV:378c.

Osman Bey (Mirliva) VI: 154a.

Osman Bey (16. yy, Karahisar Sancakbeyi) V:453c.

Osman Bey (ö. 1885, Tanburi) *mad. VI:160b, VII:546c.*

Osman Bey (ö. 1892) IV:216a.

Osman Bey (1830 ?, istanbul - 1900 ?, istanbul) Besteci. "Küçük" lakabıyla anılır. Rast makamında ve curcuna usulündeki "Bin can ile sevdim seni" şarkısı en bilinen eseridir. Ayrıca peşrev ve saz semailer de ünlüdür.

Osman Bey (19. yy'm ilk yarısı) Tanzimat'tan önce İstanbul'da ihtisab ağılığı (belediye başkanlığı) yaptı. Bu görevi sırasında gece gündüz kentte dolaşır, dükkânını, dükkânının önünü temiz tutmayan esnafa türlü cezalar verirdi. Hayvansever olduğu için yük beygirlerine işkence edenlere aynı işkenceyi uygulattır, pazarda satılan tavuk ve hindilerin baş aşağı gezdirilmesine izin vermezdi. Sattığı tavukları aç bırakan köylüyü dayağa çektirirdi. Bir gün bir köylünün "Ağam, tavukların kursağını yoklu-yorsun, iyi de bir de onları satmaya çalışan benim kursağımı yoklasana! iki gündür ağzıma lokma koymadım!" demesi üzerine adamın tavuklarını kendisi satın almıştı. Medreseden yetişen Osman Bey, tumturaklı Os-manlıcaya meraklıydı. Yalın sözü sevmez, örneğin "Susadım" demek yerine "Derûnum âteş-i nâr ile püryân idüğün-den bir kadeh-i lebrîz ile âb-ı hoş-gü-vâr nûş eyleyerek teskin-i âteş eylemek..." gibi uzun ve Farsça tamlama-

larla dolu bir ifade kullanırdı. Bir gün mederesede hocası ders verirken mangaldan sıçrayan kıvılcım hocanın sarığına sıçramış, o zaman öğrenci olan Osman Bey hocasına bunu haber vermek için "Ey hâce-i bî-misâl, v'ey üs-tâd-ı zî-kemâl! Bu şakird-i pür-keîl sol veçhile arz-ı hâl eyler ki bi-hikmet-i müteâl nâr-ı mangaldan bir şerer-i cevval peitâb ile ser-i âlû'l-âlinizdeki sarığı iş'âl eyledi" deyinceye kadar sarığının yandığını fark eden hoca, can havliyle başındakini fırlatmış, Osman'a da "Bre oğlum, sarığın yanıyor, desene!" diye bağırarak.

Osman Bey (ö. 1932, Pirizade) VI:252c.

Osman Bey (Pazı) VL11c.

Osman Bey (Türkmenzade) VII:349c.

Osman bin Ahmed (Tercüman) (1657, Temeşvar - 1723'ten sonra, İstanbul) Yaşamının büyük bölümünü tutsak olarak Graz ve Viyana'da geçirdi. 1718' de Pasarofça Antlaşmasından sonra Temeşvar'a döndü. Elçilik görüşmelerinde çevirmenlik yaptı. Son yıllarında İstanbul'a gelerek Tophane'ye yerleşti ve anılarını yazdı. *Gâvurların Esiri* adıyla Latin harflerinde de basılan bu eser Osmanlı edebiyatının ender otobiyografilerindendir.

Osman Çelebi (Tanburi) IV:395a.

Osman Dede (ö. 1729, Kutb-ı Nayî) *mad. VI.-161a*, III:58a, 58a, 254c, 362b, V:427b, 528b.

Osman Dede (ö. 1918) V:421c. **Osman Efendi** (Arpa Emini) VI:432a. **Osman Efendi** (Bostanı) III:166b.

Osman Efendi (Hafız) *mad. VI: 161 b*, VII: 563a.

Osman Efendi (ö. 1569) VII:121b. **Osman Efendi** (ö. 1594, Haşimî)

II:105c, IV:377a, VI:383a, VII:122c. *İlgili madde:*

Saçlı Emir Tekkesi VI: 383a

Osman Efendi (ö. 1627, Hakikîzade) IV:125b, VII:7b.

Osman Efendi (ö. 1663) VL34a.

Osman Efendi (ö. 1674, Şeyh Bosnalı Karabaş) VII:7b.

Osman Efendi (ö. 1684, Şeyh) III:50a.

Osman Efendi (ö. 1690, Atpazarî) II:395a, V:70c.

Osman Efendi (ö. 1724) VI:33c. **Osman Efendi** (ö. 1821) VI:329b. **Osman Efendi** (ö. 1856) VL328b.

Osman Efendi (ö. 1878, Şeyh Dellal) III:58a.

Osman Efendi (ö. 1889) VII:553a.

Osman Efendi (Musullu) (1840, Musul -1918, Bağdat) Hafız, hanende, besteci. Genç yaşta İstanbul'a gelerek Zekâî Dede, Bolahenk Nuri Bey ve Hüseyin Fahreddin Dede'den dini ve dindışı musikiyi öğrendi. Mevlevîydi. Hutbe-

leri, Kuran okuması ve hanendeliğiyle İstanbul'da büyük ün kazandı. Hutbe okuduğu camiler dolup taşardı. Dindışı musikiyi de iyi bilir, ramazan aylarında Fevziye Kırathanesinde fasıllara katılırdı. Hüseyinî Mevlevî ayininin yalnızca 1 . selamı günümüze ulaşabildi. "Neş'e-yâb-ı lütfün olsun bu ser-i şûridemiz" güfteli hüzzam şarkısı çok beğenilmiştir.

V:530b.

Osman Efendi (Seyyid) VL13c. **Osman Efendi** (Şeyh Sarı) V:465c.

Osman Efendi (Tokat Meydan Camii imamı) IIL567b.

Osman Fazıl Efendi (ö. 1954) VII:172c.

Osman Fitrî VII:119c.

Osman Hamdi Bey (ö. 1910) *mad. VI: 16 I c*, I:125a, 429c, II:550a, III:115c, 151b, 151c, 205b, 395a, IV:335a, V:388b, 487b, VL122b, 436b, 445b, VII: 1 lc, 364b, 515c. *ilgili maddeler:* Arkeoloji Müzeleri I:307a Sanayi-i Nefise Mektebi VI:447b

Osman Haşimî Efendi (ö. 1594) V:383a.

Osman Hilmî Efendi (ö. 1874) VL327c, 329b.

Osman Himayetî Efendi (ö. 1796) VI:326c.

Osman Keşfi Efendi (Şeyh) IV:49c,

. VI:163c.

Osman Keşfi Efendi Tekkesi

W.-163b.

Osman Ma'nâ Efendi (ö. 1688)

IL396b, VL301c. **Osman Nevres** I:2a. **Osman Nihalî** VL73b. **Osman Nureddinjem Efendi** (ö.

1893) ^

Osman Nuri V:4a.

Osman Nuri Efendi (ö. 1854) VI:392c.

Osman Nuri Paşa (Ressam) (1839, İstanbul - 1906, İstanbul) Asker ressam. 1857'de ressam ve yaver olarak saraya girdi ve mirlivalığa kadar yükseldi. Mekteb-i Harbiye ve Kuleli Askeri İda-desi'nde öğretmenlik yaptı. Yağlıboyayla çalışan ilk Türk ressamlarından-dır. Çiğ renkler kullanarak fotoğrafik bir gerçekçilikle yaptığı deniz manza-ralarıyla tanınır.

VII: 1 la, 515c, 545b. **Osman Paşa** (Macar) VI:73b.

Osman Paşa (Özdemiroğlu) (1527, Kahire - 1585, Tebriz) Sadrazam. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. 1571' de Kıbrıs'ın fethine katıldı. 1578'de İran seferinde büyük yararlıklar gösterdi. 1584'te sadrazamlığa getirildikten sonra yeni bir İran seferine çıktı. Ele geçirdiği Tebriz'de öldü.

V:500a.

Osman Paşa (Küçük) (?, ? -1726, Sayda) Devlet adamı. Silahdarlığın ardından çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. İkinci vezirlik ve İstanbul kaymakamlığı görevlerinde bulundu.

V:344b.

Osman Paşa (Topal) (?, ? -1733, Kerkük) Sadrazam. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği, muhafızlık ve seraskerlik yaptı. 1731'de getirildiği sadrazamlıkta beş ay kaldı. Daha sonra Bağdat serdarı olarak İran kuşatmasını boşa çıkardı. Kerkük yakınlarındaki ikinci savaşta öldü.

IV:237a, V:248c. **Osman Paşa** (ö. 1874, Topal) V:386a.

Osman Paşa (Gazi) (1833, Tokat - 1900, İstanbul) Asker. Lübnan, Girit ve Yemen ayaklanmalarının bastırılmasında görev aldı; müşirliğe kadar yükseldi. 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı'nın başlarında Garp Ordusu komutanı olarak Rus kuvvetlerini durdurdu ve Plevne'ye girdi. Beş aylık parlak bir savunmanın ardından Rus kuşatmasını yarmaya çalışırken yaralanarak tutsak düştü. Serbest bırakıldıktan sonra hassa müşirliğine getirildi. 1878'de atandığı seraskerlikten savaş yanlısı olduğu gerekçesiyle 1885'te alındı. İki oğlunu II. Abdülhamid'in kızlarıyla evlendirdi.

II:432c.

Osman Paşa (Tatar) (?, ? - 1924, İstanbul) Asker. Avrupa'da öğrenim gördü. Yemen ordusu komutanlığı yaptı. Rumeli'deki karışıklıkları bastırmakla görevlendirildi (1908). II. Meşrutiyetin ilanından sonra emekliye ayrıldı. Mec-lis-i Ayan üyeliğinde bulundu.

II:307b.

Osman Raşid Paşa (1801, İstanbul -1880, İstanbul) Şehremini. Taşrada ve İstanbul'da çeşitli idari görevlerde bulundu. Şubat 1857-Haziran 1858 arasında İstanbul şehreminliği yaptı. Daha sonra İzmir ve Cezayir-i Bahr-ı Se-fid (Akdeniz Adaları) vilayetlerine vali oldu. VILISOa.

Osman Reis (ö. 1645) *ilgili madde:* Osman Reis Camii VI: 164a

Osman Reis Camii *mad. VI: 164a*, I:87a, VIL365a.

Osman Sahib Efendi (Pirîzade) VL252a. **Osman Salaheddin Dede** (ö. 1887)

IL170b, IV:7b, 107c, V:430a,

VII:479a, 544c.

Osman Sıdkî Efendi (ö. 1702) II:399a. **Osman Sadi Efendi** (ö. 1919) V:386b.

Osman Şems Efendi (ö. 1893) IV:372b, 447a.

Osmanağa Kadıköy İlçesi merkezinde, çarşının bulunduğu yerde, adını Osman Ağa Camii'nden alan mahalle ve

semt. Osmanlıların Konstantinopolis'i almasından sonra Halkedon'da (Kadıköy) başlatılan ilk Müslüman yerleşmesi olarak Kadı Hızır Bey tarafından yaptırılan cami etrafında oluşmuş mahalle, L Ahmed'in (hd 1603-1617) bâbüssaade ağası Osman Ağa tarafından yaptırılan cami nedeniyle, o tarihten sonra bu adla anılmaktadır. Mahallenin nüfusu

(1990) 7.814'tür.

Osmanbey *mad. VJ-.165a*, VIL1Söc, 500a.

Osmanbey Bahçe Sineması L540b. **Osmanbey Borsa Lokantası** VL9b.

Osmanischen Post L213b. **Osmanischer Iloyd** L213b.

Osmaniye Mahallesi Bakırköy İlçesi'nde, Veliefendi Hipodromu'nun kuzeybatısında, Kartaltepe Mahallesi'nin kuzeyinde yer alan mahalle. Önemli bir bölümü yeşil alan olan yörenin doğu kesiminde Haznedar ve Çırpıcı dereleri bulunur. Nüfusu (1990) 23.674'tür. I:557c, I1:382b, 385b. *ilgili madde:* Veliefendi Hipodromu VII:377c

Osmanlı *Günlük gazele*. 1876'da Mehmed Tevfik tarafından yayımlandı.

I:132c, V:369a.

Osmanlı *Günlük gazete*. 29 Temmuz 1880-19 Temmuz 1885 tarihleri arasında yayımlandı. Müdürü Tevfik II-hamî'ydi.

Osmanlı Ahrar Fırkası 14 Eylül 1908'de kurulan siyasi örgüt. 1900'lerde Paris'te oluşan Prens Sabahaddin önderliğindeki "Teşebbüs-i Şahsî ve Adem-i Merkeziyet Cemiyeti"nde somutlanan akımın Osmanlı ve İstanbul siyasi hayatındaki yansımasıdır. İlk girişimciler Nureddin Ferruh Bey'le 1910'da bir suikasta kurban giden gazeteci Ahmed Samim'dir. Kurucuları Nurettin Ferruh, Ahmed Fazlı, Kıbrıslı Tevfik Nâzım, Şevket, Celaleddin Arif, Mahir Said beylerdi. Merkezi Babıâli Caddesi, no. 66'da Hilal Matbaası'ndaydı. Ahrar "hür"ün çoğulu anlamını taşıyordu. Liberal bir siyasi çizgi benimsemişti. II. Meşrutiyetin ilk siyasi partilerinden olan Ahrar Fırkası 1908 seçimlerine sadece İstanbul'da katılmış, İttihad ve Terakki'ye muhalif olmuş, bölücülük ve kozmopolitlikle patrikhane ile ağız birliği etmekle suçlanmıştır. Parti 1909'daki Otuz Bir Mart Olayı'na dolaylı karışmış, ileri gelenleri tutuklanmış, yargılanmış ve varlığı fiilen sona ermiştir.

VII: 18b.

Osmanlı Amele Cemiyeti IV:281a, 288c.

Osmanlı-Avusturya Mobilya ve Hah Mağazası III:154b.

Osmanlı Bankası *mad. VI:165b*, II:47c, 47a, 50b, 294fo, 429b, IIL355b, IV:229>c.

ilgili maddeler: Bankacılık II:7.6c **Osmanlı Bankası Binası** VI:166b **Osmanlı Bankası Olayı** VL166c

Osmanlı Bankası Binası *mad. VI:166b*, II:217a, VII:365a.

Osmanlı Bankası Olayı *mad. W:166c*, I:40b, II:294b, IILISlc, 193b.

İlgili maddeler: Ayaklanmalar I:438c Ermeni Ayaklanması III: 181a

Osmanlı Beşiktaş Terbiye-i Bedeniye Mektebi II:167c.

Osmanlı Demokrat Fırkası 6 Şubat 1909'da, Sultanahmet'te Millet Bahçesi

karşısında Fuad Şükrü Bey'in evinde kurulmuş siyasal parti. "Fırka-i İbad" olarak da anılır. Jön Türklerin ileri gelenlerinden Dr. İbrahim Temo'nun "Selamet-i Umumiye Kulübü"nü bir siyasal partiye dönüştürmesiyle başlayan kuruluş aşamasında Selamet-i Umumiye Kulübü'nün üyeleri olan İbrahim Naci, Giritli Ali, Fuad Şükrü, Dr. Rıza Abut, Pertev Tevfik, Yenişehirli Salih, Mustafa Bey, sermakinist Rıza Bey, Dr. Abdullah Cevdet, Dr. İbrahim Temo (reis) kurucular arasında yer almışlardır. Fırka İttihatçıların sert baskılarına maruz kalmış olmasına rağmen, gerek resmi yayın organları *Türkiye, Feryad, Ahali* ve bunlar kapatıldıkça İstanbul'da peşpeşe çıkarılan *Selamet-i Umumiye, Hâkimiyet-i Milliye, Muahede, Yeni Ses, Genç Türk, Azad* gibi gazetelerde gerekse diğer platformlarda muhalefetini sürdürmüştür. 1911'den sonra yoğunlaşan baskılar karşısında gerileyen fırka 5 Aralık 1911'de kendini feshederek Hürriyet ve İtilaf Fırka-sı'na katılmıştır.

VII:18b.

Osmanlı Donanma Cemiyeti Osmanlı donanmasını güçlendirmek amacıyla kurulan ve Donanma Cemiyeti olarak bilinen dernek, Donanma-yı Osmani Muaveneti Milliye Cemiyeti adıyla 1909'da faaliyete geçmiştir. II. Meşrutiyet'in etkisi ve V. Mehmed'in (Re-şad) desteğiyle kısa sürede örgütlenmiş ve Almanya'dan iki zırhlı ile dört muhrip satın alınmış; İngiltere'ye iki savaş gemisi sipariş edilmiş ve bir İngiliz şirketine Gölcük'te tersane kurdurulmuştur. Bu etkinliklerinin yanısı-ra 1910'dan itibaren *Donanma* adlı bir de dergi çıkaran cemiyet Şubat 1919'da Vahideddin'in iradesiyle kapatılmıştır.

Osmanlı Donanma Cemiyeti Heyet-i Temsiliyesi 1914'te İstanbul'da Donanma Cemiyeti'nin müdürü Ziya Bey' in girişimiyle, cemiyete gelir sağlamak amacıyla kurulan tiyatro topluluğu. Toplulukta Ahmed Fehim, Muhsin Er-tuğrul, Mardiros Mınakyan, Nureddin Şefkatî, Eliza Binemeciyan ve Kınar Hanım gibi dönemin önde gelen oyun-

347

Osmanlı Donanma Cemiyeti 346

culan yer almaktaydı. Oyunlarını Şeh-zadebaşı'ndaki Millet Tiyatrosu'nda sahneleyen topluluk 1. Dünya Savaşı başladıktan sonra dağıldı. Oynadıkları oyunlar arasında İbnürrefik Ahmed Nuri'nin *Alemdar'ı*, Aka Gündüz'ün *Muhterem Katil'i*, Hüseyin Kâzım'ın *Midilli 'de Bir Facia* 'sı yer alır.

II:233b.

Osmanlı Donanma Cemiyeti Piyangosu VL260a.

Osmanlı Dönemi Mimarisi mad. VI:168c.

ilgili madde: Hassa Mimarları Ocağı IV:12c

Osmanlı Dram Kumpanyası *mad. VI:175c, IV:451b, VI:179a.*

ilgili madde: Ahmed Fehim I:123a

Osmanlı Eczacıları İttihat! Cemiyeti

I:123c.

Osmanlı Hürriyetperver Avam Fırkası

Kasım 1918'de İstanbul'da kurulmuş siyasi parti. İttihad ve Terakki'nin feshinden sonra, onun devamı olarak bilinir. Yayın organı Mz'nfeergazetesi idi. 1919'dan sonra kapandı. Üyelerinden bazıları Anadolu'ya geçti.

Osmanlı İpek, Keten Eşya AŞ III:86c. Osmanlı İtibar-ı Milli Bankası II:48a.

Osmanlı Komedi Kumpanyası

VI:318a.

Osmanlı Komedi ve Vodvil Heyeti

I:123a.

Osmanlı Matbuat Cemiyeti 1917'de İstanbul'da kurulmuş olan basın derneği. Kurucuları Mahmud Sadık Bey (reis), Yunus Nadi (Abalıoğlu), Ağa-oğlu Ahmed, Abdullah Zühdü, Mu-hiddin (Birgen), Ahmed Emin (Yalman) beylerdi. İlk kongresini 15 Şubat 1918'de yapan cemiyetin yönetim kurulu başkanlığına Hüseyin Cahit (Yalçın), ikinci başkanlığına Yunus Nadi seçildiler. Mondros Mütareke-si'nden sonra üyeleri arasında görüş farklılıkları beliren cemiyetin örgütsel yapısı fiilen sona erdiyse de üyelerinin etkinlikleri daha sonraki yıllarda da sürdü.

II:71a.

Osmanlı Mesai Fırkası 29 Ocak 1919'da, İstanbul'da kurulmuş siyasi parti. Kurucuları İmalat-ı Harbiye Fabrikaları ile diğer devlet fabrikalarında çalışanlardı. Başkanı makine mühendisi H. Mem-duh Bey'di. Mütareke döneminde İstanbul'da kurulmuş sosyalist ve işçi partilerinin karşısında, memur ağırlıklı bir yapıdaydı. 1920'de varlığı sona ermiştir.

IV:289c. **Osmanlı Mezarlığı** VL358c.

Osmanlı Milli Operet Kumpanyası

III:254a, VI:134c.

Osmanlı Milli Telgraf Ajansı III:465b.

Osmanlı Mimar ve Mühendis Cemiyeti IV:521c.

Osmanlı Mürettepler Cemiyeti VL23b. **Osmanlı Opera Kumpanyası** IV:213c.

Osmanlı Ressamlar Cemiyeti *mad. VJ:176b, I:156a, 199c, II:299a, 542a, VL436c, VII:546a.*

ilgili maddeler: Abdülmecid Efendi I:49a Galatasaray Sergileri III:372a **Osmanlı Ressamlar Gazetesi** II:299b.

Osmanlı Rus Savaşı'nda İstanbul

(1877-1878) *mad. VI: 177a, I:38c, 184a.*

Osmanlı Sivil Mimarisi II:553a.

Osmanlı Sosyalist Fırkası (OSF) Eylül 1910'da kurulmuş siyasal parti. Merkezi Nuruosmaniye'deki Hürriyet Matba-ası'ndaydı. Kurucuları *İştirak* gazetesi sahibi Hüseyin Hilmi (İştirakçi Hilmi), *Sosyalist* gazetesi sahibi Namık Hasan, *Muahede* gazetesi sahibi Pertev Tevfik, *insaniyet* gazetesi sahibi İb-nü'l-Tahir İsmail Faik, Baha Tevfik, Hamid Subhi'dir. Partinin kuruluşu, aynı çevrenin 1910 başından beri süren yoğun yayın faaliyetlerinin bir sonucu olmuştur. Türkiye'de "sosyalist" adıyla kurulan ilk partidir. Kuruluşundan itibaren çeşitli baskı ve engellere maruz kalmış, başkanı Hüseyin Hilmi defalarca tutuklanmış, 1911'de sesini fazla duyuramamış, 1912'de yayın faaliyetlerini yeniden başlatmışsa da, aynı yıl içinde siyasal hayattan silinmiştir.

IV:73a, 282b, 289b, VII: 18b. **Osmanlı Telgraf Ajansı** III:465b.

Osmanlı Tiyatrosu *mad. VI:178b, I:128a, II:153c, III:26la, 390a, VI:122a, 133a, 175c, 259a.*

ilgili maddeler: Agop (Güllü) I:90c Ali Bey (Direktör) L190b Osmanlı Dram Kumpanyası VI:175c

Osmanlı Türk Elektrik Anonim Şirketi VI: 555a.

Osmanlı Umum Sigorta VI:550a.

Osmanoğlu, Ayşe Hamide *bak. Ayşe Sultan (ö. 1960)*

Osmanoğlu, Şadiye I:42a.

Osmanyen Kordzagtzan Ingerutyun III:183a.

Ostrorog, Leon IV:236a, V:62b.

Ot Gecesi Osmanlı saray mutfağının (mat-bah-ı âmire) helvahanesinde macun yapılan günün akşamında düzenlenen eğlenceler. Yılda bir kez ilkbaharda, helvahanede nane, darıföf, havlıcan, gül, gelincik gibi bitkilerle, büyük kazanlarda macun kaynatılırdı. Macunun bir kısmı padişaha gönderilmek üzere başlala yeri ve başkullukçu yerine verilir, bir kısmı da saray erkânına ay-

rılırdı. O gece helvahane ocağı halkı için eğlenceler düzenlenir, ocağa ha-yalbaz, hokkabazlar ve incesaz takımları gönderilirdi.

Otağ-ı Hümayun Padişahlara mahsus görkemli ve konforlu sefer çadırları. Kırmızı renkli bu çadırı taşımak, kurmak, bozmak hayme mehterleri denen bir sınıf askerin göreviydi. Padişah sefere çıkacağı zaman, seferin

istikametine göre otağ-ı hümayun ilkin Çırpıcı Çayın, Davutpaşa Sahrası veya Do-ğancılar'a kurulur, önüne tuğlar dikilirdi. İstanbul'dan ayrılmazdan önce padişah bir süre otağ-ı hümayunda oturarak sefer yaşantısına intibak eder; bu sırada ordunun toplanması, hazırlıkların tamamlanması çalışmaları yürütülür; otağ-ı hümayun önünde geçit törenleri, atış talimleri yapılırdı. Sefer dönüşünde de padişah saraya gelmezden önce yine aynı yerlerde bir süre otağ-ı hümayunda kalır, tebrikleri, ziyaretleri kabul ederdi.

Otakçılar Eyüp İlçesi'nde Defterdar ile batısındaki Nişanca arasında kalan, ama Defterdar kapsamında kabul edilen semt. İki tarafından Edirnekapı Şehitliği ile çevrilmiştir. Üzerinden Boğaziçi Köprüsü'nü D-100 (E-5) Otoyolu'na bağlayan O-2 Otoyolu'nun viyadü-ğü geçer. Adını oradaki eski bir camiden alır.

ilgili madde:

Kırımî Hüseyin Efendi Türbesi IV:567c j

Otakçılar Camii Eyüp İlçesi'nde, Otakçı-lar'da, Fethi Çelebi Mahallesi'nde, aynı adlı caddenin Kırımı Çeşmesi Sokağı'y-... la kesiştiği yerdedir. "Fethi Çelebi Camii" ve "Gazanfer Ağa Camii" adlarıyla da anılır. *Hadika* 'da banisinin Fet/^ hullah Efendi olduğu, Bâbüssaade Ağası Gazanfer Ağa tarafından 1599'da/İh-ya edildiği, minberini Vezirazam Bayram Paşa'nın koydurduğu kayıtlıdır. Duvarları kaba taştan, çatısı ahşap olan caminin ön kısmında şadırvanı, onun arkasında sebili, bunun sağında hazi-resi vardı. 1980'de bunlar yıkılarak yerine meşruta, tuvalet ve gasilhane yapılmıştır. 10,68x10,45 m boyutlarındaki harimin önünde çift katlı son cemaat yeri bulunur. Minare kaidesi ve küpü kesme taştan, gövdesi taş ve tuğladandır. Son cemaat yeri yan cephesinin üst kat penceresinin iki yanında bulunan ahşap kuş evleri 1983'te yok edilmiştir.

Otakçılar Hamamı Eyüp İlçesi'nde, Otak-çılar'da, eski adı Otakçılar Caddesi olan şimdiki Abdurrahman Şeref Bey Caddesi üzerinde Yakub Ağa Sıbyan Mek-tebi'nin yanındaydı. Karşısında Mühendis Ali Bey Çeşmesi, sol tarafında ve biraz aşağıda ise Çadırcı Tekkesi vardı. Hamamın yerinde bugün apartmanlar bulunmaktadır. Hamam, Aziz Mahmud Hüdaî Efendi (ö. 1628) vakfından olup 1004/1595'ten sonra ya-

pılmıştı.

Otakçılar Mezarlığı Çeşmesi Eyüp'te, Alaca Tekke Sokağı'ndadır. Çevre yolunun açılışı sırasında Otakçılar Mezarlığı ortadan kalkmıştır. 1097/1685'te kesme taştan, klasik üslupta yaptırılmış, 1141/1729'da tamir edilmiştir. Bugün teknesi toprak altında kalmıştır ve harap durumdadır.

Otel Galata III: 14a.

Oteller mad. VI: 179a, V:49c. ilgili maddeler:

Divan Otelı ve Pastanesi III:68c Hilton Otelı IV:73c Konaklama V:48a Park Otel
VI:222c Pera Palas VI:239b Tokatlıyan Otelı VII: 272a

Otluk Kapısı LIOlb, 103c, VII:74a, 282c.

Otlukçu Kışlası II:4l4a.

Otlukçuyokuşu Fatih İlçesi'nde, Fatih Külliyesi'nden Fener'e inen Darüşşafa-ka Caddesi ile Ayakapı'ya inen Haliç Caddesi'nin, yamacın üst kısımlarında yaptıkları makas içinde kalan mevki. Darüşşafaka Lisesi burada bulunmaktadır. Yörenin adı lisenin güneyindeki bir sokakta yaşamaktadır.

II:4l4c. **Otobüs** *mad. W:180b*, II:275a, IV:139a,

525b, VII:294b. **Otogarlar** *mad. VI: 181a*.

Otomanikos Monitör VI:353b.

Otomobil *mad. VI: 182a*.

Otoparklar *mad. W: 183a*.

Otropo IV:392c.

Otto Keil Kitabevi IL301b.

Otoni, E. III:128b.

Otuz Bir Mart Olayı *mad. VI: 184a*, I:4lc, III:496c. V:271c, 344c, VL184a, 186a, 186b, 307b, 482b, VII:205a, 222c, 414a. *İlgili madde:* Ayaklanmalar I:438c

Otyam, Fikret IV:145a, V:406a.

Otyam, Nedim II:144c, VL295b.

Ovadya, Silvyo VII:400a.

Ovadya, Stella IV:357c.

Owings IV:73c.

Oxya VII:492b.

Oy, Aydın VII:313a.

Oya *mad. VI:188c*.

Oya Basımevi III:183b.

Oyak Sitesi VII: 16a.

Oygar, İsmail Hakkı VI:437a.

Oyuncu Loncaları Kahvesi Eminönü'n-de Alacahamam'da hayalci (Karagözcü) esnafının devam ettiği bu kahvehane 93 Harbi'ne (1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı) değin çalışıyordu. Karagözcüler örgütlü bir esnaf kesimi olarak her gün burada toplanırlar; çağrıldıkları yerlere giderlerdi. Esnaf kethüdası, kabzımalı, yiğitbaşısı, daima

Ozansoy, Halid Fahri

bu kahvede otururlardı. Oyuncu Loncaları dağıldıktan ve kahvehane kapandıktan sonra bu zümre bir süre Mısır Carşısı'nın Paçacılar Kapısı'na yakın Çavuşoğlu Çıkmazı'nda bahçeli bir kahvede, daha sonra Beyazıt'ta Sim-keşhane içinde, en son Galata'da bir kahvede toplanmaktaydı.

Ozak, Muzaffer II:417a.

Ozanözü, Tahir Nadi IV:144c

Ozansoy, Faik Ali (1875, Diyarbakır -1950, Ankara) Şair. Mülkiye Mektebi'ni bitirdi. Çeşitli memuriyetlerde, Diyarbakır valiliğinde bulundu, İstanbul'da Dahiliye Nezareti müsteşarlığı yaptı. İstanbul Saint Benoit Lisesi'nde edebiyat öğretmenliğinden emekliye ayrıldı, öldüğünde İstanbul'da, çok sevdiği Şair Abdülhak Hamid'in yanına gömüldü. Servet-i Fünun şairlerinden olup, daha sonra Fecr-i Âti Topluluğu'nun başına geçen Ozansoy'un şiirlerinde yoğun bir duygululuk egemendir. Kitapları *Fani Teselliler* (1900), *Temasil* (Timsaller, 1913), *Elhan-t Vatan* (Vatan Ezgileri, 1915), *Payitahtın Kapısında* (manzum piyes, 1918), *Nedim ve Lale Devri* (manzum piyes, 1920), *Şa-ir-iAzam'a Mektup* (Abdülhak Hamid için yazılmıştır, 1923) adlarını taşır. Ozansoy Diyarbakırlı yazar, şair Süleyman Nazif'in kardeşidir. Oğlu Munis Faik Ozansoy da şairdir.

III:275b, VI:536c.

Ozansoy, Halid Fahri *mad.* VJ:190b, II:286b, III:509a, IV:340a, V:169b, 405c.

Öcal, Figen

348

349

Önder, Mehmet

Öcal, Figen IV:357b.

Ödül, Atıf (1898, Lüleburgaz - 1983, İstanbul) Hukukçu. Siyasal Bilgiler ve Hukuk fakültelerini bitirdi. Lüleburgaz Asliye Hukuk hâkimi ve serbest avukat olarak çalıştı. İstanbul İl Genel Meclisi birinci başkanvekilliği yaptı. 8. dönem (1946-1950) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Ögelman, Kadri (1906, Denizli - 1986, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. 1924'te Kadıköy Yeni Operet Heyeti'nde sahneye çıktı. 1929'da Şehir Tiyatroları'na girdi ve 1969'da emekli oluncaya kadar 200 "ü aşkın oyunda rol aldı. 1940'lardan başlayarak 300'ü aşkın filmde karakter rolleri oynadı, senaryolar yazdı, yönetmenlik yaptı.

Öğrenci Yurtları *mad. VI: 191a*, ILL140a. **Öğreten, HulM IV:223b Öğretmen Evleri**
mad. VI: 191a. Öğretmenler Bahçesi bak. Küllük Kahvesi

Öğretmenler Derneği III: 194a. Öğretmenler Vakfı III: 194a.

Öğüne, Feridun Şakir (1920, Ankara) Sendikacı. Liseyi bitirdi. Türk Deniz Ulaş-İş Federasyonu genel başkanlığı, Türk-İş Yönetim Kurulu üyeliği ve genel başkanlık danışmanlığı yaptı. Ocak 1961-Kasım 1961 arasında Kurucu Meclis'te işçi sendikaları temsilcisi olarak yer aldı. 12 Eylül Harekâtı'n-dan sonra Milli Güvenlik Konseyi'nce Danışma Meclisi'ne (Ekim 1981-Kasım 1983) üye seçildi. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Öğütçü, Mehmed Raşit VI:136b.

Öke, Mim Kemal (1884, İstanbul -1955, İstanbul) Hekim. Askeri Tıbbiye'yi bitirdi. Gülhane Askeri Hastanesi Şirür-ji Kliniği şefliği yaptı. Albay rütbesine yükseldi. 8. dönem (1946-1950) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Öksüzce Baba Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Kocamustafapaşa'mn, Osmanlı döneminde "Akarca" olarak anılan kesiminde, Arabacı Beyazıt Mahallesi'nde, Ök-

süzce Camii Sokağı'nda bulunmaktaydı. Söz konusu tekke, inşa tarihi ve banisi bilinmeyen Öksüzce Baba (Öksüzce Hatip/Akarca) Mescidi'nin içinde faaliyet göstermekteydi. İstanbul Gümrüğü Başkâtibi Mehmed Efendi tarafından yenilenen bu mescit-tek-ke BOA'da bulunan 1199/1784 tarihli bir belgede de zikredilmekte, 19. yy' m ikinci çeyreğine ait olan tekke listelerinde Halvetîliğe bağlı olduğu ve yerinin arsa durumunda bulunduğu belirtilmektedir. *Mecmua-i Tekâyâ'âa.* (1889) ise Nakşibendî tarikatına bağlı faal bir tekke olarak kaydedilmiş, o tarihteki postnişininin adı (Şeyh Ahmed Efendi) verilmiştir. 19. yy'ın üçüncü çeyreğinde Nakşibendîliğe bağlı olarak ihya edildiği anlaşılan tekkenin ayin günü *Âsitâne'de* (1840) pazar, *Mecmua-i Tekâyâ'da* ise cuma olarak belirtilmektedir. Günümüzde ortadan kalkmış bulunmaktadır.

Ökte, Burhanettin VL309b, VII:350a.

Ökte, FaikIV:146c.

Ökte, İzzettin (1910, İstanbul - 1990, İstanbul) Tanburi. Udi Nail Ökte'nin oğlu, neyzen Burhanettin Ökte'nin kardeşidir. Birkaç dersten sonra kendi kendine tanburu ilerletti. Darüttalim-i Mu-siki'de, Riyaseti Cumhur Musiki Heyeti'nde, Belediye Konservatuarı İcra Heyeti'nde, İstanbul ve Ankara radyolarında tanbur çaldı. Kendine özgü, kişilikli bir üslup ve tavır geliştirdi. Tanburi Cemil Bey'den sonraki tanbur sanatçılarının en iyilerinden biri sayıldı. Taksimleri iki kasette toplandı.

Öktem, Hulusi II:142c.

Öktem, Naci (1913, Elazığ) Tüccar, sanayici. Ortaokulu bitirdi; ticaret ve sanayiyle uğraştı. 12. dönem (1961-1965) İstanbul milletvekilliği yaptı.

Öktem, Necdet (1924, İstanbul) Avukat, yazar. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. İl Genel Meclisi üyeliği ve serbest avukatlık yaptı. 15. dönem (1973-1977) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Öktem, Paki II:463a.

Ölçen, Ali Nejat (1922, Amasya) İktisatçı. İstanbul Teknik Üniversitesi'ni bitirdi. Kiel Üniversitesinde matematiksel ekonomi ihtisası yaptı. Devlet Planlama Teşkilatı Araştırma Dairesi başkanı ve Hacettepe Üniversitesi öğretim görevlisi olarak çalıştı. 15. dönem (1973-1977) ve 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekilliği yaptı.

Ölçüler *mad. VI: 191 c Ölüm Adetleri* *mad. VI:193c. Ömer bak. Nefî*

Ömer (Âşık) *mad. VI:19'/I~, I:3öOc, 364a, III:40a.*

Ömer Abed Hanı Beyoğlu İlçesi'nde, Karaköy'de, Kemankeş Caddesi ile Halil Paşa Sokağı'nın kavşağında yer almaktadır. 19- yy'ın sonlarında inşa

ettirilen, eklektik üsluptaki hanın mimarı Alexandre Vallaur'y'dir. Kesme taşla inşa edilen beş katlı yapının zemin katı bütünüyle dükkânlarla ayrılmış, Halil Paşa Sokağı üzerindeki ana girişin bulunduğu cephe, yoğun biçimde bezenmiştir. Bu cephe, zemin kattan itibaren, tekli ve ikili konsollara oturan bir çıkma ile ileri alınmış, üçlü gruplar halinde düzenlenen pencerelerin ayrıntıları ve çevrelerindeki yüzeyler her katta, farklı üsluplardan derlenen öğelerle (yumurta frizi, trig-lifler, İyon başlıklı sütunlar, paladyen korkuluklar, barok üslupta kartuşlu alınlıklar, Korint başlıklı pilastrlar vb) donatılmıştır.

I:57a.

Ömer Adil (1818, İstanbul - 1928, İstanbul) Ressam. Sanayi-i Nefise Mektebi'n-de okudu. Bir süre İtalya'da kalarak resim öğrenimini sürdürdü. Sanayi-i Nefise Mektebi'nde hazırlık sınıfı öğretmenliği yaptı. 1919'da İnas Sanayi-i Nefise Mektebi'nin müdürlüğüne atandı. Doğaya bağlı bir çalışma sergiledi, klasik İtalyan sanatına hayranlık duydu. Daha çok iç mekânve manzara resimleri üzerinde yoğunlaştı. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde bulunan resimleri arasında "Deniz Kenarında Eski Binalar", "İstirahat Zamanından İstifade", "Kızlar Atölyesi", "Ada'dan Manzara" gibi yapıtları sayılabilir.

c, IV:170c, VII:516a.

Ömer Ağa (Çuhadar) IV:43c. **Ömer Ağa** (Seksoncubaşı) IV:368b.

Ömer Ağa Çeşmesi Beyoğlu'nda, Çukur- cuma Camii'nin karşısındadır. 11447 1731 'de küfeki taşından, dört yüzlü olarak yapılmıştır. Bitişine inşa

edi-/ len binalar nedeniyle meydan Çeşme' si niteliğini yitirmiştir.
Aynataşı .ka bartma motiflerle süslüdür. /

Ömer Avni Camii *bak.* Kabataş Camii

Ömer Avni Efendi (Reisülküttab) IV:326a.

İlgili madde-. Kabataş Camii IV: 327a

Ömer Avni Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Gümüşsüyü, Cihangir, Pürte-laş mahalleleri ve Beşiktaş İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.631'dir.

II:221a.

Ömer Aydın VII: 1 15a. Ömer Bey III:390a. Ömer bin Fahreddin

ilgili madde-. Seyyid Ömer Camii VI:545b

Ömer Dede (ö. 1475, Bıçakçı) I:171a, II:104c.

Ömer Efendi (Gerdankıran) I:38b. **Ömer Efendi** (Hekimbaşı) *İlgili madde:*
Hekimbaşı Ömer Efendi Medresesi

IV:41b **Ömer Efendi** (ö. 1658, Mısır) IV:440c.

Ömer Efendi (ö. 1761, Şeyh Pazarbaşı el-Hac) VI:492c.

Ömer Efendi (ö. 1794, Seyyid) VII:516c.

Ömer Efendi (ö. 1813) II:397a.

Ömer Efendi (ö. 1872, Şeyh Yorgancı) II:416c.

Ömer Efendi (Şeyh) VI:152c.

Ömer Efendi (Şeyhî) I:221a, II:137c, IV:367c.

Ömer Efendi (Üryanîzade) V:145c. **Ömer Faik Efendi** (Hattat) IV:2a.

Ömer Fani Efendi (ö. 1624, Şeyh Hafız Tefsiri) III:50a.

Ömer Faruk Efendi (Şehzade) I:49b, V:354a.

Ömer Faruk Toprak Halk Kütüphanesi I:504b.

Ömer Fevzi Bey IV:192c.

Ömer Fuadî Efendi (ö. 1636) IV: 125a,

Ömer Fuadî Efendi (ö. 1857, Şeyh) VII:25a, 123a.

Ömer Halveti (ö. 1349 veya 1397, Şeyh)

İlgili madde: Halvetîlik III:533b

Ömer Hilmi Efendi (ö. 1935, Şehzade) V:349b.

Ömer Hulusi Efendi (Samanîzade) (1727, İstanbul - 1812, İstanbul) Şeyhülislam. Ulemadan Hüseyin Efendi' nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1800-1803 arasında şeyhülislamlık yaptı. Kabakçı Mustafa Ayaklanması sırasında Topal Ataullah Efendi' nin yerine ikinci kez şeyhülislam atandı, ancak bir gün sonra azledilerek Ataullah Efendi

görevine iade edildi. 1810-1812 arasında üçüncü kez şeyhülislamlık yaptı. Fatih'te adıyla anılan bir darülhadis ile bir tekke yaptırmıştır.

Ömer Hulusi Efendi (Dağıstanlı) (1857, Dağıstan - ?, İstanbul) Şeyhülislam. Dağıstan ulemasından Mehmed Ali Efen-di'nin oğludur. İlköğrenimini memleketinde gördükten sonra geldiği İstanbul'da Manastırlı İsmail Hakkı Efen-di'den icazet aldı. Bursa'da Darülmü-allimin'den mezun oldu. İstanbul'da Mekteb-i Nüvvab'a devam etti. 1910' da Mahkeme-i Evkaf kadılığına, 1912' de Meclis-i Tetkikat-ı Seriyeye reisliğine getirildi. 1917'de Mahkeme-i Temyiz Seriyeye Dairesi başkanlığına atandı. 14 Ekim 1918'de Ahmed İzzet Paşa kabinesinde şeyhülislamlık görevini üstlenmiş, ancak 8 Kasım 1918'de kabinenin istifasıyla bu görevden ayrılmıştır. Salih Hulusi Paşa kabinesinde evkaf nazırlığı da yapmıştır (1920).

Ömer Hulusi Efendi Darülhadisi Fatih İlçesi'nde, Darüşşafaka Caddesi üye-

rinde, Başhoca ve Musannif sokaklarının sınırladığı adadadır. Banisi üç kez şeyhülislamlık makamına getirilmiş ve "Samanîzade" lakabıyla meşhur olmuş Ömer Hulusi Efendi'dir (ö. 1812). Yapı bu sebeple "Samanîzade Darülhadisi" diye bilinir. 1918'deki Fatih yangınında tamamen yanmış olan yapının yerinde bugün bir öğrenci yurdu bulunmaktadır.

Ömer Hulusi Efendi Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Şeyh Resmi Mahallesi'nde, Ot-lukçu Yokuşu'nda yer almaktaydı. Şeyhülislam Samanîzade Ömer Hulusi Efendi (ö. 1812) tarafından 19. yy'ın ilk yıllarında tesis edildiği anlaşılan bu Nakşibendî tekkesinin ilk postni-şini Silistreli Şeyh Seyyid Mustafa Efendi 1236/1820-21'de meşihatı terk etmiş, yerine Nakşibendî ve Kadiri tarikatlarından icazetli Ebu't-Tevfik Seyyid İbrahim Sırrî Efendi (ö. 1836) geçmiştir. Tekkenin, Ömer Hulusi Efendi tarafından aynı yerde tesis edilen darülhadisle bir bütün teşkil ettiği tahmin edilebilir. "Samanîzade Tekkesi" olarak da anılan ve ayın günü perşembe olan bu tekke tamamen ortadan kalkmıştır.

Ömer Hüsameddin Efendi (Atıfzade) (1799, İstanbul - 1871, İstanbul) Şeyhülislam. Reisülküttab Atıfzade Mehmed Celaleddin Efendi'nin torunu ve Mevlana Cemal Efendi'nin oğludur. Çeşitli ilmiye kademelerinde görev yaptıktan sonra Encümen-i Dâniş ve Meclis-i Maarif üyeliklerine getirildi. Meclis-i İntihab-ı Hükâm başkanlığına yükseldi. 1863-1866 arasında 2 yıl 8 ay şeyhülislamlık yaptı.

Ömer, İffet VII:464b.

Ömer Lütfi Efendi (Bodrumî) (1817, Bodrum - 1896, İstanbul) Şeyhülislam. Öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 1849'da müderris oldu. Veliht Yusuf İzzeddin Efendi'ye hocalık yaptı. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1889-1891 arasında şeyhülislamlık yaptı. Mezarı Bulgurlu'da yaptırdığı ve adıyla anılan caminin yanındadır.

İlgili madde:

Bodrumî Ömer Lütü Efendi Camii IL265b

Ömer Lütü Efendi Konağı II:332c. **Ömer Osman Efendi** VI:30b. *ili madde:*

Babanakkaşzadeler I:518a **Ömer Refik Bey** II:142c.

Ömer Rızaî Efendi (ö. 1819, Şeyh) VII:383c.

Ömer Ruşenî (ö. 1487, Aydınlı Dede)

III:533c. **Ömer Seyfeddin** L73a, IV:144c.

Ömer Sıkkınî (ö. 1475) IV:125c, 214c, V:381a.

Ömer Vahid Efendi (Dilaverağazade) (?, İstanbul - 1759, İstanbul) Reisülküt-

taplığa kadar yükseldi. Ahmed Taib'in *Hadikatü'l-Vüzerâ* adlı eserine, *İc-nîl-i Vüzerâ-i izam* adlı bir zeyl yazarak Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'ya kadar olan sadrazamların yaşamlarını anlattı. Bu esere *Gülzibâ, Zeyl-i Hadikatü'l-Vüzerâ* da denilir.

Ömer Vasfî *mad. VI:195c, 432c, VLT:455c.*

Ömer Vasfî (Laz) (?, Trabzon - 1824, İstanbul) Hattat. Önce Hafız Yusuf tan, daha sonra Yamakzade Salih Efendi' den meşk alarak yetişti. Enderun'a yazı hocası oldu. Hafız Osman ve Mustafa Rakım ekollerine bağlıdır. Kasımpaşa'da kışla içindeki caminin, kışla kapılarının ve Hasan Paşa Çeşmesi'nin yazıları onun elinden çıkmıştır.

II:425b, 425c.

Ömerli Barajı I:152a, IV:235a. *İlgili madde-*. Barajlar ve Baraj Gölleri IL51b

Ömürlü, Yusuf V:539c, VII:350b.

Önal, Füsün III:441c.

Önal, İsmail Hakkı (1938, Mazgirt) Hukukçu, sendikacı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Genel İş Sendikası Yürütme Kurulu ve DİSK Genel Yönetim Kurulu üyeliği yaptı. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Önal, Maruf IV: 30 Ib. **Önaldı, Teoman** LV:250a. **Öncel, Halit** VL237b.

Öncü, Kemal (1941, İstanbul) Binici. Şampiyon binicilerden Eyüp Öncü' nün oğludur. Bir süre Beşiktaş genç takımında futbol oynadı. 1962'de babasının teşvikiyle binicilikte karar kıldı. 1965'te İstanbul Enternasyonal Konku-ripikleri'nde ilk kez milli oldu. İlk üç yıl içinde katıldığı yarışmalarda 76 kupa kazanmak suretiyle rekor kırdı. Bir ara babasının kurduğu Öncü Atlı Spor Kulübü'nde yarıştı. Bir süre de yurtdışında binicilik sporuyla uğraştı.

Öncü, Mahmut (1913, İstanbul - 1994, İstanbul) Hattat. Güzel yazı sevgisini ilkokuldayken müdür Süleyman Bey' den aldı. Güzel Sanatlar Akademisi yazı hocalarından Kâmil Akdik, Nuri Korman ve Halim

Özyazıcı'dan aldığı derslerle sanatını ilerletti. Asıl ustalığı celi sülüs yazıdadır. Dini musikiye de aşına olan hattatın başlıca eserleri şunlardır: Ankara Kocatepe Camii'nin 50 m uzunluğundaki kuşak ve kubbe yazısı, Beşiktaş'ta Kaptan İbrahim Paşa Camii'nin yazıları. Ayrıca Yıldız Camii'nin kufi kuşak yazısının harap olan yerlerini de tamir etmiştir. Hafız Osman ve Mustafa Rakım ekollerine bağlıdır.

Önder, Ali Rıza VII:313a. Önder, Mehmet VII:313a.

Öndeş, Hamit Naci

350

35,?

Özel, Recep

Öndeş, Hamit Naci VII:539a. Önen, Yaşar III:37a.

Önen, Yekta Ragıp (1905, İstanbul -1994, İstanbul) Gazeteci. Yüksek Ticaret Mektebi'ni bitirdi. 1923'te *Va-kı'tSL* başladığı gazeteciliğe *Haber, En Son Dakika* ve *Dünya* gazetelerinde devam etti. 1964-1970 arasında İstanbul Radyosu haber dairesi müdürlüğü yaptı.

Önen, Zafer III:44lc, VL538a. **Önengüt, Vâlâ IV:325b. Öner, Cemalettin IV:33a.**

Öner, Dikran V:140a. Öner, Haçık V:140a. Öner, Kenan Ömer III:533a.

Öney, Tülay (1939, Ankara) İktisatçı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. California Üniversitesi'nde ekonomi masteri yaptı. Devlet Planlama Teşkilatı'nda ve Çevre Müs-teşarlığı'nda çalıştı. 12 Eylül Harekâtı'n-dan sonra Milli Güvenlik Konseyi'nce Danışma Meclisi'ne (Ekim 1981-Kasım 1983) üye seçildi. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Öngören, Ferit IV:145a, VI: 137a.

Öngören, İbrahim Tali (1875, İstanbul -1952, İstanbul) Hekim, yönetici. Askeri Tıbbiye'yi bitirdi. Haydarpaşa Askeri Hastanesi'ne operatör oldu. 1911-1912 Osmanlı-İtalya Savaşı'nda sıhhiye reisliği, Balkan Savaşı'nda 10. Kolordu baştabipliği yaptı. Yıldırım Orduları sıhhiye müfettişi olarak Atatürk'ün yanında çalıştı. 1920'de Ankara hükümeti kurulduktan sonra Sovyetler Bir-liği'ne gönderilen ilk resmi heyete danışmanlık yaptı ve temsilci olarak Moskova'da kaldı. 1921'de Batum şebenderliğine, 1923'te Dışişleri Bakanlığı siyasal danışmanlığına, 1924'te Varşova elçiliğine atandı. 3. (1927-1931) ve 5-7. dönemde (1935-1946) Diyarbakır, 8. dönemde (1946-1950) Elazığ, 4. dönemde de (1931-1935) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Öngören, Vasıf (1938, Tavşanlı - 1984, Amsterdam) Oyun yazarı. İstanbul

Üniversitesi Fen Fakültesi Jeofizik Bölü-mü'nde okurken, Berlin'e giderek Ber-liner Ensemble Brecht Tiyatrosu'na devam etti. Yurda dönünce tiyatro yönetmenliği ve oyunculuğu yaptı. 1972-1974 arasını hapisanede geçirdi. 12 Eylül döneminde sürgünde öldü. Tiyatroda epik türü benimsemiş olan Vasıf Öngören daha çok kendi oyunlarını sahneye koydu, bazılarında rol aldı. Uluslararası 1970 Gençlik Tiyatro Festivali'nde ikincilik ödülünü, 1977 İsmet Küntay Ödülü'nü, 1984 Ulvi Uraz Tiyatro Onur Ödülü'nü aldı. Oyunları *Göç* (1967), *Asiye Nasıl Kurtulur* (1970), *Almanya Defteri* (1971), *Bu Oyun Nasıl Oynanmak* (1974), 15-16 Haziran 1970 olaylarını bir İs-

tanbul köşkü çevresinde konu alan *Zengin Mutfağı'ı* (1977). Vasıf Öngören, karikatürist, yazar Ferit Öngören ile edebiyat eleştirmeni Veysel Öngören'in kardeşiydi.

II:446c. Önhon, Saim II:234b.

Öniş, Yusuf Ziya (1892, İstanbul -1960, İstanbul) Spor yöneticisi. Futbola, Galatasaray Lisesi'nde başladı. Galatasaray kulübünde yetişti. Devrinin iyi bir forvet oyuncusu olarak tanındı. Yükseköğrenimini yaptığı yıllarda İsviçre'nin Servette takımında oynadı. Dönüşte Türkiye İdman Cemiyetleri İt-tifakı'nın kuruluşunda önemli rol oynadı. İlk Futbol Federasyonu'nü kurdu ve 1923-1927 arasında başkanlığını yaptı. Daha sonra Galatasaray kulübü yönetim kurullarında görev aldı, başkanlık yaptı. 1933'te bazı arkadaşlarıyla Galatasaray'dan ayrılıp Güneş kulübünü kurdu ve bu kulübün kısa zamanda parlamasında da önemli rol oynadı. Güneş'in kapanmasıyla tekrar Galatasaray'a döndü ve 1950-1953 arasında Galatasaray kulübü başkanlığını yaptı. Bu arada evinin bulunduğu Sarıyer semtinde Sarıyer Spor Kulü-bü'nün kurulmasında da önemli payı oldu. Ömrünün sonuna kadar bu kulübün işleriyle ilgilendi. Bugün Sarıyer'deki stat onun adını taşımaktadır.

III:276b. **Önus, Muammer** V:306a.

Ördek Kasap Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Arpa Emini, Molla Şeref, Nevbahar, Deniz Abdal ve Ereğli mahal-leleriyle çevrilidir. Nüfusu(1990) 5.766' dır.

Öreke Taşları Rumeli Feneri önündeki koyda görülen kayalar. Mitolojide Kya-nae veya Symplegadea kayaları denen bu küçük serpintilere Osmanlılar döneminde Kanlıkaya ve Öreke Taşları denilmiştir. Öreke taşları üzerinde Roma döneminden kalma Pompeius Sütunu (ya da sunağı) 1680'de parçalanmış ve denize yuvarlanmıştır.

II:267a, 283c.

Örik, Nahit Sırrı *mad. W:195c, II:286c, 446a, VII:369a.*

Örme Obelisk *bak. Örme Sütun*

Örme Sütun *mad. VI:196b, III:52c, IV:77a, VII:65a.*

Sütunlar VII:120a

Örnek Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Ünalın, Cumhuriyet, Esat Paşa mahalleleri ve Kadıköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.954'tür.

Örnekbağı I:64b.

Örnektepe Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Halıcıoğlu, Sötlüce mahalleleri, Kâğıthane, Eyüp ilçeleri ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.515'tir.

II:221a.

Örücüler Camii *bak.* Mercan Ağa Camii

Örücüler Hamamı Eminönü İlçesi'nde, Kapalıçarşı'nın Örücüler Kapısı yakınında bulunmaktadır. "Sırt Hamamı" diye de anılır. Hamamın adı Fatih Vakfı'nda geçmektedir. Büyük bir so-yunmalık kısmından ılıkliğa girilmektedir. Bu bölümün sağında hela, solunda kare planlı halvet yer alır. Çapraz tonoz örtülü bir mekân sıcakliğa yol verir. İki büyük, iki küçük kubbeli, kare planlı halvetler sıcakliğı oluşturmaktadır.

Örümceksiz Dede Mevlanakapı yakınlarında Mimar Acem Camii'nin karşısında, dört tarafı açık bir türbedir. Bir söylenceye göre burada Mimar Acem Ali (ö. 1537), halka göre de Örümceksiz Dede gömölüdür. Halk arasında türbenin örümcek tutmadığına inanılır.

Ötenel, Tuna II: 389a. **Ötüken, Adnan** V:174c. **Oyken, Aslı** IV:527c. **Öymen, Altan** V:465

Öymen, Fakihe (1900, İşkodraVi983, İstanbul) Eğitimci. Darülfünun Edebiyat Faköltesi Coğrafya Bölümü'nü bitirdi. Öğretmenlik yaptı. 5-7. dönemde (1935-1946) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

| **Öymen, Orsan** V:464c.

Öz, Erdal (1935, Yıldızeli) Yazar, yayım-cı. Ankara Üniversitesi Hukuk Faköltesi'ni bitirdi. Ankara'da kitabevi işlet-ti>J,.973'ten sonra İstanbul'a yerleşerek Can Yayınları'nı kurdu. Edebiyat dünyasında *Kaynak, Varlık, Seçilmiş Hikâyeler, Pazar Postası, Yenilik, Değişim, Yedi Tepe, Emek, Cumhuriyet, Milliyet, Yeni Ortam, Yeni a, Soyut, a vb* gibi dergi ve gazetelerde edebiyat yazıları, şiir ve öyküler yayımladı. Başlıca kitapları *Yorgunlar* (1960), *Odalarda* (1960) ve 12 Mart döneminde yaşadığı işkence ve hapisane izlenimlerini yansıttığı *Yaraksıdır* (1974).

Öz, Tahsin *mad.* VI:197a,I:147c, IL340c, 376a, IV:222b, 47öc, V:170a, VII:62b, 281a.

Öz, Vahi VI:52a, 538a.

Özacar, Ahmet (1937, Lüleburgaz) Futbolcu. İstanbul'un amatör kulüplerinden Altınok'ta oynadıktan sonra 1955' te Beşiktaş'a transfer oldu. Takım

arkadaşı Ahmet Berman'dan ayırmak amacıyla "Küçük Ahmet" sanıyla anıldı. Futbolu bıraktığı 1969'a kadar 559 kez forma giyerek rekor kırdı, 1 kez milli oldu.

Özal, Semra IV:354a, 356a.

Özal, Turgut (1927, Malatya - 1993, Ankara) Cumhurbaşkanı. İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Fakültesi'ni bitirdi. Devlet Su İşleri ve Elektrik İşleri

Etüt İdaresi'nde çalıştı. Aynı dairede genel müdür yardımcılığına kadar yükseldi. 1967'de Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) müsteşarlığına atandı. 12 Mart 1971 sonrası ABD'de Dünya Bankası'nda görev aldı. 1973'te yurda döndükten sonra Sabancı Holding' de çalıştı, Madeni Eşya İşverenleri Sendikası başkanı oldu. 1979-1980'de başbakanlık müsteşarlığı ve DPT müsteşar vekilliği yaptı. "24 Ocak Kararları"nı hazırladı. 12 Eylül 1980'de ordunun yönetime el koymasından sonra ekonomik işlerden sorumlu devlet bakanı ve başbakan yardımcısı oldu. 1983' te Anavatan Partisi'ni kurdu ve başkanı oldu. 17. ve 18. dönem (1983-1991) İstanbul milletvekili seçildi. 1983-1989 arasında başbakanlık yaptı. 31 Ekim 1989'da cumhurbaşkanı seçildi. Bu görevdeyken öldü. Mezarı İstanbul'dadır.

Özalp, Nazif II:339a. **Özaltay, Şinasi** IV:223b. **Özar, Nazmi** III:319a.

Özarar, Vahyi (1905, İstanbul) Kimyager. İstanbul Üniversitesi Eczacılık Oku-lu'nu bitirdi. Tıbbi kimya konusunda ihtisas yaptı. Ankara Belediyesi'nde kimyager olarak çalıştı ve ticaretle uğraştı. 12. dönem (1961-1965) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Ozan, Coşkun (1931, İstanbul) Futbolcu, spor yazarı, futbol antrenörü. Galatasaray genç takımında futbola başladı. Daha sonra A takımına geçerek 1959'a kadar takımda yer aldı. Galatasaray bu süre içinde 2 kez İstanbul lig şampiyonu oldu. 1959'da Galatasaray kulübü tarafından İngiltere'ye antrenörlük kurslarına gönderildi. Dönüşünde futbol oynamayı bırakarak Gündüz Kılıç'ın yanında antrenör olarak yetişti. Şekerspor, Adana De-mirspor gibi kulüplerde teknik direktörlük yaptı. Birkaç kez milli takım teknik direktörlüğü görevinde bulundu. Çeşitli gazetelerde spor yazarlığı yaptı.

Özarman, Münif Fehim *mad, VJ:198c, I:123b, 355a, III:331a, VII:359b, 457c.*

Özaydın, Fatma IV:358a. **Özbak, Vüdan** IV:356c. **Özbay, Fahreddin** VI:468b."

Özbay, Ferhunde III:406b. **Özbay, Hamdi** II:144c.

Özbay, İlhan (1930, Gönen) Avukat. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık ve İstanbul İl Genel Meclisi üyeliği yaptı. 15. dönem (1973-1977) ve 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Özbeğin, Ferdi V:537b.

Özbekkan, Suphi Ziya *mad. VI: 199a,*

III:546c, VI:69a, 49öc, VII:562c. **Özbekkangay, Necmeddin** VT:200a.

Özbekler Tekkesi *mad. VJ.-199c, IV:454c,*

VI:39b, 127b. **Özbilen, Soner** VL296a. **Özbolsoy, Nevzat** II:434c.

Özcan, Gazanfer (1931, İstanbul) Tiyatro oyuncusu, yönetmen. 1949'da İstanbul Şehir Tiyatrolarında sahneye çıktı. 1962'de eşi Gönül Ülkü ile birlikte kendi tiyatrosunu kurdu. 1994 sezonuna kadar topluluğunu yaşattı. 1953' te *Çeto Salak Milyoner filmiyle* başladığı sinemada aralıklarla görüldü, seslendirme sanatçılığı yaptı. 1980'lerde başta "Kuruntu Ailesi" olmak üzere çeşitli televizyon dizilerinde oynadı.

VI:52a. *ilgili madde:*

Gönül Ülkü-Gazanfer Özcan Tiyatrosu III:413b

Özcan, Naşit *mad. VI:202b, II:418a, III: 110a, 135c, 308a, VI:51c, 254a, 539a, VII:135c.*

Özçakmak, Ali

ilgili madde:

Kanaat Lokantası IV:405c **Özçelik, Mediha** IV:357b. **Özdamar, Zihni** VL368a.

Özdem, Ragıp V:169b.

Özdemir Asaf (1923, Ankara - 1981, İstanbul) Şair. Asıl adı Halit Özdemir Arun'dur. Üniversitede bir süre hukuk ve iktisat okudu, gazeteciliğe geçti. *Tanın ve Zaman* 'da çevirmenlik yaptı, basımevi işletti. Şiirde birinci tekil şahıs ile ikinci tekil şahsa hitap eden, somuttan soyuta doğru uzanan, mantık ve söz oyunları yaparak düşünmeye ve duyguları da irdelemeye zorlayan bir üslubu benimsemişti. Başlıca kitapları *Dünya Kaçtı Gözüme* (1955), *Sen Sen Sen* (1956), *Bir Kapı Önünde* (1957), *Yuvarlağın Köşeleri* (1961), *Nasılsın* (1970), *Yalnızlık Paylaşılmaz* (1978), *Benden Sonra Mutluluk'tu* (1984).

I:64b, II:448a, 465b. **Özdemir, Cavide** IV:357b.

Özdemir, Haydar (1924, Mazgirt) Avukat. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Özdemir, ibrahim (1949, Görele) Mimar. Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü'nü bitirdi. Toplu konut araştırmalarıyla uğraştı, mimarlık ve müteahhitlik yaptı. Anavatan Partisi kurucularındandır. 17. (1983-1987), 18. (1987-1991) ve 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Devlet bakanlığı ve ulaştırma bakanlığı yaptı.

Özdemir, Kaya (1931, Sivas) Sendikacı. Ankara Erkek Sanat Enstitüsü'nü bitirdi. Metal-İş Federasyonu başkanlığı yaptı. 13. dönem (1965-1969) İs-

tanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Özdemiroğlu, Atilla V:534b, 534c, 537a.

Özden, Âkil Muhtar (1877, İstanbul -1949, İstanbul) Hekim. Paris Gene-ve Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Ordinaryüs profesör oldu. İstanbul Üniversitesi Farmakodinami ve Tedavi Kliniği'nde görev yaptı. 8. dönem (1946-1950) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

VII:319c. **Özden, Cevher** I:413a.

Özden, Ekrem (1909, İstanbul - 1989, İstanbul) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Hâkimlik ve serbest avukatlık yaptı. 1961-1964 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Özden, Kemal Muhtar II:6a. **Özden, Nimet**

ilgili madde:

Nimet Abla Gişesi VI:79a **Özdenören, Rasim** V:169c. **Özdenses, Semahat** VI:475b. **Özdüer, Tahsin Nijat** IIL179c Özdoğru, Nüvit VII:146b. **Özege, M. Seyfettin** III:496b. **Özek, Metin** I:212a.

Özeke, Mehmet Kâzım (1917, Edirne -1988, İstanbul) İlkokulu bitirdi. İstanbul Şoförler ve Otomobilciler Cemiyeti başkanlığı ve Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu Yönetim Kurulu üyeliği yaptı. 14. (1969-1973), 15. (1973-1977) ve 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Özel Altunizade Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi I:256a.

Özel Birkan Yetkin Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi I:256a.

Özel Dershaneler ve Kurslar

mad. VI:202c, III:140a.

Özel Eğitim Okulları *mad. VI:203b.* **Özel Halk Otobüsleri** VI: 181a.

Özel Okullar *mad. VI:204a, IIL138c. ilgili maddeler:*

Alman Lisesi I:212b

Arnavutköy Amerikan Kız Koleji

I:316c

İtalyan Lisesi IV:305a

Robert Kolej VL335c

Saint Benoît Fransız Lisesi VL412c

Saint Joseph Lisesi VI:414b

Saint Michel Lisesi VI:415c

Sankt Georg Avusturya Kız ve Erkek

Liseleri VI:451a

Üsküdar Amerikan Kız Lisesi

VII:346a **Özel, Recep** (1946, Karaman) İnşaat mü-

Özel Saint Benoit Lisesi

352

353 Özzorluoğlu, Süleyman Tevfik

hendisi. Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi'ni bitirdi. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Özel Saint Benoit Lisesi *bak.* Saint Benoit Fransız Lisesi

Özel, Şükrü Ali (1886, İstanbul - 1973, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Tuğbaylığa kadar yükseldi. 5-7. dönem (1935-1946) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Özen, Hilmi (1948, Akseki) Dış hekimisi. İstanbul Üniversitesi Dış Hekimliği Fakültesi'ni bitirdi. Serbest dış hekimliği yaptı. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Özer, Bülent I:212a. **Özer, Enver** III:319a.

Özer, Kemal (1923, Merzifon -1986) Sendikacı. Ortaokul mezunudur. Türkiye Maden İşçileri Sendikası genel başkanlığı, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu başkan vekilliği yaptı. 17. dönem (1983-1987) istanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Özer, Kemal (1935, İstanbul) Şair. İstanbul Erkek Lisesi'nden sonra Edebiyat Fakültesi'nde bir süre okudu. Basında çalıştı, *a* dergisini çıkardı. Şiir ve yazılarını *Harika, Kaynak, istanbul, Türk Sanatı, Onüç, Salkım, Yenilik, Şairler Yaprığı, Yedi Tepe, Pazar Postası, a, Seçilmiş Hikâyeler, Şiir Sanatı, Yelken, Yeni Dergi, Varlık, Gösteri, Sanat Dergisi, Soyut vb* dergilerde yayımladı. Etaplar: *Gül Yorda-wz*(1959), *Ölü Bir Yaz* (1960), *Tutsak Kan* (1963), *Kavganın Yüreği* (1973), *Sen de Katılmalısın Yaşamı Savunmaya* (1975), *Geceye Karşı Söylenmiştir*(1978), *Kimlikleriniz Lütfen* (1981), *Araya Giren Görüntüler* (1983), *Çağdaş ve Boyun Eğmeyen* (şiirlerinden kendi seçtikleri, 1985) adlarını taşır. II:449a, VII:369b.

Özer, Osman (1926, İstanbul) Çiftçi ve tüccar. Ortaokulu bitirdi. İstanbul Belediye Encümeni üyeliği yaptı. 13-16. dönemlerde (1965-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Özer, Şükran IV:507b, VII:204c.

Özercan, Mehmet Neşet (1881, İstanbul -1944, İstanbul) İdareci. Mülkiye İda-disi'ni bitirdi. İzmit mutasarrıflığı yaptı. 1. dönem (1920-1923) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Özerdem, Suat VL538a.

Özergin, M. K. III:515b, V:321b.

Özgen, Necati 1:17a.

Özger, İhsan IV:246b, VL474c.

Özgüler, Zati VII:323c.

Özgür, Hale IV:357b.

Özgür, İbrahim II:387c, VII:204c.

Özgür, Necla IV:357b.

Özguven, Fatih II:448b. **Özhan, Ahmet** II:417a, III:563a. **Özipek, Güzin** III:441c.
Özis, Fazü V:480c. **Özkan, Akın** IV:249c. **Özkan, Hakkı** II:516a.

Özkan, Hüsamettin (1950, Develi) İşletmeci. Galatasaray İktisat ve İşletmecilik Yüksekokulu mezunudur. Özel sektörde işletmecilik yaptı. 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Özkan, Mustafa V:481a. **Özkasap, Yüksel** VL265a.

Ozkaya, Günseli (1931, Ankara) Yazar ve avukat. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Türk Kadınlar Birliği genel başkanlığı, Türk Basın Birliği konsey üyeliği, Dünya Kadınlar Birliği yönetim kurulu üyeliği yaptı. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Özkın, Haydar I:5a.

Özkınay, Fuat VII:393b.

Özkırım, Orhan (1920, Eskişehir - 1977, İstanbul) Gazeteci. İstanbul Erkek Lisesi'ni bitirdi. Tıp Fakültesi'nde öğrenciyken 1939'da gazeteciliğe başladı. *Vakit, Haber, Son Dakika, Zaman, Milliyet ve Havadis gazetelerinde* muhabir, sekreter, yazı işleri müdürü ve genel yayın müdürü olarak çalıştı. *Milliyet* gazetesinde köşe yazıları yazdı. Hüseyin Avni Şanda ile birlikte 1959'da *İstanbul Postası* adlı günlük ekonomi gazetesini çıkardı. 1960-1977 arasında Basın İlan Kurumu yönetim kurulu başkanlığı yaptı.

Özkul, Münir (1925, İstanbul) İstanbul Erkek Lisesi'nde eğitim gördü. Öğrenciyken Bakırköy Halkevi'nde sahneye çıktı. 1951'de Küçük Sahne'de oynamaya başladı. İstanbul Şehir ve Ankara Devlet tiyatrolarında sahneye çıktı. 1962-1965 arasında kendi adıyla kurduğu toplulukta oynadı. 1965'ten sonra tiyatroyu bırakmadıysa da sinema oyunculuğuna ağırlık verdi.

Özlü, Demir (1935, İstanbul) Yazar. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Gençlik yıllarından başlayarak, *Mavi, Yeni Ufuklar, Pazar Postası, Yeni Edebiyat, Soyut, Yeni Dergi* vb dergilerde şiir, öykü ve deneme yayımladı. 1980'den sonra İsveç'teyken, askeri rejim tarafından

yurttaşlıktan çıkartıldıysa da hakkı 1989'da iade edildi. Kitapları *Bunaltı* (1958), *Soluma* (1963), *Boğuntulu Sokaklar* (1966), *Öteki Günler Gibi Bir Gün* (1974), *Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları* (1979), *Bir Beyoğlu Düşü* (1985), *Berlin'de Sanrı* (1987), *Stockholm Öyküleri* (1988), uzun yıllardan sonra ilk kez geldiği İstanbul'daki izlenimleriyle yazdığı bir İstanbul roma-

nı olan *Bir Yaz Mevsimi Romansı* (1989) *Sürgünde On Yıl* (1990), *Kanallar* (1991) adlarını taşır. Yazar 1964 Türk Dil Kurumu Hikâye Ödülü'nü ve 1990 Orhan Kemal Roman Armağanı' nı kazanmıştır.

II:448a.

Özlü, Tezer (1943, Simav - 1986, Zürich) Yazar, çevirmen. İstanbul Avusturya Kız Lisesi'ni bitirdi. Hikayeleriyle ve Almancadan çevirileriyle edebiyat dünyasında tanındı. Kitapları *Eski Bahçe* (hikâyeler, 1978), *Çocukluğun Soğuk Geceleri* (roman, 1980), *Yaşamın Ucuna Yolculuk* (1984, önce Almanca yazdığı ve Almanya'da bir ödül aldığı romanın Türkçe basımı), *Leyla Erbil'e Mektuplar* (1995) adlarını taşır. Hikâye ve roman yazarı Demir Özlü'nün kız kardeşi olan Tezer Özlü, sinema yönetmeni Erden Kıral'la evli bulunduğu yıllardaki yapıtlarında Kıral soyadını kullanmıştı.

II:448a.

Özmay, Niyazi III:222c. **Özmedir, H.** VII:233a.

Özmenç, Eşref (1930, İstanbul) Futbolcu. Futbola Kadırga takımında başladı. Ününü 1949-1957 arasında yer aldığı Beşiktaş takımında oynarken kazandı. Beşiktaş'la 2 kez İstanbul ligi, 1 kez de Türkiye şampiyonluğu elde etti ve 8 kez milli formayı giydi. Vefa Spor Kulübü'nde oynarken futbolu bıraktı.

Özok, Bahir VI:125c. **Özok, Fazıl** VL125c. **Özok, İbrahim** VI:125c. **Özok, Said** (Şeyh) VII:124b.

Ozon, Mustafa Nihad III:519b, FV1lc, 145a, V:204b, VL314c.

Ozon, Nijat (1927, İstanbul) Sinema tarihçisi, eleştirmeni. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'ni bitirdi. Siyasal nedenlerle bir süre hapiste yattı. Çıkınca Adnan Ufuk imzasıyla yazarlığa başladı. Sinema eleştirileri yayımladı, *Sinema Dergisini* çıkardı. Siyasi görüşlerinden dolayı bir süre hapiste yattı. Türkiye'de boşluğu hissedilen sinema literatürü alanında kitaplar yayımladı. Bunlar *Sinema Sanatı* (1956), *Ansiklopedik Sinema Sözlüğü* (1958), *Türk Sinema Tarihi* (1962), *Sinema Terimleri Sözlüğü* (1963), *Sinema El Kitabı* (1964), *Türk Sinema Kronolojisi* (1968), *100 Soruda Sinema Sanatı* (1972), *Çağdaş Sinemanın Sorunları* (Andre Bazin' den çeviri, 1975), *Sinema: Uygulayım, Sanatı, Taribi'dir* (1985). Türkiye'de sinema sanatına katkılarından dolayı çeşitli ödüller almış olan Nijat Ozon, tanınmış edebiyat tarihçisi Mustafa Nihat Özön'ün oğludur.

VII:9b.

Özpekel, Osman Nuri III:546c, IV:250a. **Özpulat, Nedim** VII:531a.

Özsever, Hüseyin Siret (1872, İstanbul -1959, İstanbul) Şair. Mülkiye İdadisi'ni bitirdikten ve kısa bir memurluk döneminden sonra, siyasi nedenlerle uzun yıllarını sürgünde geçirmek zorunda kaldı. Yurda dönünce edebiyat öğretmenliği, matbuat umum müdürlüğü yaptı, hariciyede çalıştı. Cumhuriyet dönemindeki yıllarında İstanbul'da Darüşşafaka Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yaptı. Servet-i Fünun şairleri arasında şiirleri en lirik olandır, aruzu da, heceyi de kullanmıştır. Başlıca kitapları *Leyal-i Girizan* (1910), *Bağ Bozumu* (1928), *Kıvılcımlı Kül* (1937), *Kargalar'ât* (rhazm hicivler, 1942).

IL415c, VI:536c. **Özsoy, Namık** V:71c.

Özsoy, Yaşar Nezih (1902, Bitlis -1961, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. 1917'de öğretmen okulundaki eğitimini yarıda bırakarak sahneye çıktı. Üsküdar' da Dilküşa Tiyatrosu'nda, Burhanettin Tepsi Topluluğu'nda oynadı. Bir süre Şehir Tiyatroları'nda çalıştıktan sonra Ertuğrul Sadi (Tek) ve Raşit Rıza (Samako) topluluklarında çalıştı. Ardından Şehir Tiyatroları'na dönerek ölümüne kadar burada sahneye çıktı.

Öztan, Ata II:559b.

Öztan, Ziya VII:36c.

Öztekin, İbrahim FV:320c.

Öztekin, Neriman Hikmet IV:357b.

Öztelli, Cahit VII:313a.

Öztin, Tahsin (1912, İzmir - 1994, İstanbul) Gazeteci. İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nden mezun oldu. İlk olarak 1936'da *7 Gün* dergisinde röportajları yayımlandı. Uzun yıllar *Hürriyet* gazetesinde çeşitli görevlerde bulundu. Yurtdışı gezileriyle ilgili

ilginç yazıları ve röportajları vardır.

Öztoprak, Abdülhay IV:375c, VL123b, VII:409b.

Öztoprak, Sedat IL557c, V:69b, VL496c.

Öztuna, Ergun (1937, İzmir) Futbolcu. İzmir Karşıyaka futbol takımında ün kazandı. 1956'da Fenerbahçe'ye transfer olduysa da kısa bir süre sonra Karşıyaka takımına geri döndü. Nazillis-por'da kısa bir süre futbol oynadıktan sonra yeniden Fenerbahçe'ye geçti. 1971'de futbolu bırakıncaya kadar Fenerbahçe ile 2 kez İstanbul ligi, 4 kez de Türkiye ligi şampiyonluğu yaşadı. Avusturya'da da futbol oynadı. Futbolu bıraktıktan sonra antrenörlük yapmaya başladı. Milli takım antrenörlüğü görevinde de bulundu.

Öztuna, Yılmaz IIL44c, 254c, V:530c, VII:314b.

ilgili madde:

Babanakkaşzadeler L518a **Öztunah, Nursen** IV:357c.

Öztunç, Doğan (1937, Doğubeyazıt) Avukat. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 15. dönem (1973-1977) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Öztürk Lokantası VL9b.

Öztürk, Sabri (1950, Araklı) İnşaat mühendisi. İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi'ni bitirdi. İstanbul Gaziosmanpaşa belediye başkanlığı yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Oztürkçine, Rifat (1917, Çine - 1991, ?) Hekim. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Hükümet tabipliği ve serbest hekimlik yaptı. 1961-1973 ara-

sında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Özümert, Birnur IV:356b.

Özüstün, Yavuz VII:350b.

Özyağcılar, Erdal VII:323c.

Özyalçın, Cengiz (1938, Çatalca) Diş hekimi. İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi'ni bitirdi. Serbest diş hekimliği ve İstanbul Belediye Meclisi üyeliği yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. 1989-1994 arasında Kadıköy belediye başkanlığı yaptı.

Özyalçmer, Adnan (1934, İstanbul) Yazar. İstanbul Erkek Lisesi'nden sonra, Edebiyat Fakültesi'nde bir süre okudu, gazeteciliğe başladı. Hikayeleriyle tanındı, gazetelerde çalıştı. *Yazko Edebiyat, Gösteri* gibi sanat dergilerinde yönetmenlik yaptı. İlk hikâyelerinde anasız-babasız geçirdiği çocukluk yıllarını ve o yılların İstanbul'unu, kenar semtlerinin kendi halindeki insanlarını anlattı. Şiirde İkinci Yeni akımından etkilenerek, bu akımı hikâye dalında denemeye çalıştı. Yedek subay öğretmenliğim bir Doğu Anadolu dağ köyünde yapınca sonraki hikâyelerinde toplumcu gerçekçi ve halkçı etkiler şekillendi. Sait Faik 1964, 1978 ve Türk Dil Kurumu 1972 hikâye ödülleri kazandı. Kitapları *Panayır* (1960), *S«r* (1963), *Yağma* (1971), *Yıkım Günleri* (1972), *Gözleri Bağlı Adam* (1977), *Ölümsüzleşen Bahçe* (1980), *Cambazlar Savaşı Yitirdi* (1991) adlarını taşıyor.

II:447b.

Özyazıcı, Halim *mad.* VI:204a, L228c, 491b, V:122c, 326b, VII:185c, 449c.

Özzorluoğlu, Süleyman Tevfik III:523b.

Paçavracı Hanı

354

355

Partener, Erdoğan

Paçavracı Hanı *bak.* Lütfullah Hanı **Pagano, G. B.** IV:306a. **Pagea Kapısı** VII:496c.

Pahimeres, Georgios *mad. W:205a,*

L 183a, III:423c, VI:207c. Paisios H (Patrik) IV: 184a. **Pak, Nevhiz** VI:250c.

Pakalın, Mehmet Zeki (1886, Ohri - 30 Ocak 1972, istanbul) Osmanlı tarihi ile ilgili çalışmaları ile tanınmıştır. Askeri Tıbbiye'de okurken öğrenimini bıraktı. Bir süre İstanbul Şehemaneti'nde çalıştı, istanbul'da defterdar muavini iken 1950'de emekli oldu. Yayımlanan eserlerinin hemen hepsi İstanbul'la doğrudan veya dolaylı ilgilidir. *Türkiye Tera-cim-i Ahval Ansiklopedisi* (1929), *Tanzimat Maliye Nazırları* (1939), *Son Sadrazamlar ve Başvekiller* (1940-1948) ile *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü* (1946) ve basılmamış olan "Sicill-i Osmani Zeyli" bunlardandır.

I:399a, II:308b.

Paket Postanesi *bak.* Postaneler **Pakize Sadri** IV:355c.

Palais de Cristal *mad. VI:205b, IL439a.*

Palakasyan, K. III:183b. **Palakaşyan, Hovnan** III: 183a.

Palamızın *mad. VI:205c, I:380a, IV:180c, V:57a, VI:206a.*

Palamut Balığı *mad. VI:206c, II:22b.* **Palamutciyan, Misak** VII:449a. **Palation** *bak.* Büyük Saray **Palation** VII:496a.

Palazzo Corpi *bak.* Amerika Birleşik Devletleri Elçiliği Binası

Paleologos Hanedanı *mad. VI:207a, II:252a, III:396c, IV:136c, V:48c, 198a, 411b, 452c, VII:266a.*

İlgili maddeler: İoannes V Paleologos IV: 180a İoannes VI Kantakuzenos IV:180c
İoannes VII Paleologos IV: 181a İoannes VIII Paleologos IV:181b

Konstantinos XI Paleologos V:59a Manuel II Paleologos V:299b Mihael VIII
Paleologos V:452c

Pallavidis, Dimitri I:552a, IV:172b.

Pamir Apartmanı I:466a.

Pamir, Reşat VI:468b.

Pammakaristos Manastırı III:288c,

V:290b, VI:351c. *ilgili madde:* Fethiye Camii III:300b

Pammakaristos Manastırı Kilisesi

bak. Fethiye Camii

Pamuk, Orhan (1952, İstanbul) Yazar. Robert Kolej'den sonra bir süre İstanbul Teknik Üniversitesi'nde okudu. Gazetecilik Yüksek Okulu'nu bitirdi, ilk romanıyla 1979 Milliyet Yarışma-sı'nda birincilik ödülünü Mehmed Eroğlu ile paylaştı. Ayrıca 1983 Orhan Kemal Roman Armağanı'nı, 1984 Madaralı Roman Ödülü'nü kazandı. 1994' te yayımladığı son romanıyla olağanüstü bir satış dü^efine ulaştı. Romanları köklü bir/istanbul ailesini öykü-lediği *Cevdet Bey ve Oğulları* (1982), *Sessiz Ev* (1983), *Beyaz Kale* (1985), *Kara Kitap* (1989) ve *Yeni Hayat'ü* (1994).

II:448c.

Pamuk, Yusuf (1951, Kayabaşı) İnşaat mühendisi. İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi'ni bitirdi. Serbest mühendis ve müteahhit olarak çalıştı, istanbul II Genel Meclisi ve Daimi Encümen üyeliği yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Pamukciyan, Kevork *mad. VI:208a, II:400c, VL559c.*

Pamukciyan, Mikayel VL208a.

Panarmos II:335b.

Panayia Balinu Kilisesi *mad. VI:208b.*

Panayia Belgradu Kilisesi *mad. VI:209a.*

Panayia Blahernai Kilisesi *mad.*

VI:209b, I:493c. ilgili maddeler:

Blahernai Ayazması II:261b

Blahernai Kilisesi II:262a **Panayia Elpida KUisesi** *mad. W:210b.*

Panayia Evangelistria KUisesi *mad. VI: 2 ila.*

Panayia Hançeriotissa Kilisesi *mad, VI:211c, 351a.*

Panayia İsodion KUisesi (Galatasaray) *mad. VI:212b, III:481c, IV:269a.*

Panayia Kafatiani Kilisesi *mad. VJ:212c, V:20c, VII:315a.*

Panayia Kamariotissa Manastırı

IV:562a.

Panayia Kilisesi (Arnavutköy) IV:153b.

Panayia KUisesi (Kocamustafapaşa) *mad. VJ:213b.*

Panayia Kilisesi (Silivrikapı yakınında)

V:19b. **Panayia Muhliotissa Kilisesi** *mad.*

VJ:214a, III:280c, V:20b.

Panayia Pasajı Beyoğlu'nda, Emir Nevruz Sokağı'ndaydı. Adını oradaki Panayia İsodion Rum Ortodoks Kilise-si'nden alan pasaj, güneyindeki Olivo Pasajı ile arasındaki apartmanın çevresinde bir "U" çizmekteydi. 1803'te kiliseyle birlikte yapılmıştı.

Panayia Suda KUisesi *mad. VI:215b,*

VII:235a. **Panayia Teotokos Ayazması** VL211a.

Panayia Uranon Kilisesi *mad. W:216a, 351a.*

Panayia Vahsarai Kilisesi III: 279a. **Pancalti, Giovanni Batışta** VEI:499c.

Panciri (Madam) IV:354b, **Pandeli** *mad. VI:216c, II:27aX* **Panegiris** *mad. VI:217a.*
\\,

Pangaltı Şişli İlçesi'nde, Harbiye41e^Os-manbey semtleri arasına düşen ve Bomonti-Feriköy'den gelen Ergenekon, Dolapdere'den gelen Dolapdere caddelerinin Şişli-Harbiye arasındaki Ha-laskârgazi Caddesi'yle kesiştiği yöre. Harbiye, Nişantaşı ve Şişli'nin İstanbul'un en gözde semtleri arasında olduğu dönemde, Pangaltı merkez konumuyla seçkin bir yöreydi. Bugün, metro istasyonu mevkii olarak seçilmiş Pangaltı'nın adı, yörenin görkemli günlerinde burada bir italyan Levantenin kendi adıyla açmış olduğu Pankaldi Gazinosu'ndan gelmektedir.

II:236b, VII:186c, 499c.

Pangaltı Askeri Hastanesi I:349b.

Pangaltı Ermeni Lisesi *mad. VI:217b.*

Pangilis Bey IV:317a.

Panium Burnu VII:499a.

Pano Beyoğlu'nda, Galatasaray'dan Kasımpaşa'ya doğru inen Hamalbaşı Caddesi üzerinde, adını sahibi Panayot'tan alan Rum meyhanesi. Uzunca bir dönem, müşterilerin mezeyle birlikte ayaküstü afyonlu açık şarap (fıçı şarabı) ve fıçı birası içtikleri bir yer olarak faaliyet gösterdikten sonra, 1970'li yıllarda el değiştirdi.

Panorama Bar II: 58a.

Panosyan, Karabet (1826 veya 1828, Kayseri - 1905, İstanbul) Gazeteci. 1842'de İstanbul'a geldi. 1846-1847'de Askeri Tıbbiye'de, 1848-1850 arasında ise Halkalı Ziraat Mektebi'nde okudu. 1859'da gazeteciliğe başladı. 1859-1863 arasında, Ermeni harfli Türkçe *Münadi-i Erciyas*, 1866-1896 arasında ise yine Ermeni harfli Türkçe *Manzu-me-i Efkâr* gazetelerini yayımladı.

Pantaleon I:234a. **Panteleymon** (Aziz) IV:11b. **Panteleymon (Ayios) KUisesi** (Beykoz) I:300a.

Panteleymon (Ayios) KUisesi Kuzguncuk'ta, İcadiye Caddesi'ndedir. 1861'de yanan

kilisenin yerinde, çoğunluğunu duvarcı esnafın oluşturduğu Rum cemaati tarafından, 1896'da yeniden inşa edilmiştir. Kilise bazilikal plan tipinde, iki yüzölçü kırıma çatı ile örtülüdür. 1911'de inşa edilen üç katlı çan kulesi zengin motiflerle bezelidir.

V:146a, VII:347c. ,

Panteleymon (Ayios) Köprüsü

I:495b. **Pantepoptes Manastırı Kilisesi** *bak.*

Eski İmaret Camii

Pantokrator Manastırı *bak.* Zeyrek

Kilise Camii **Pantokrator Manastırı Hastanesi**

VI:401a.

Pantokrator Sarnıçları *mad.* VI:218a, II:254b, VI:470a.

Papadonisya VII:492b. **Papadopoulos, İoannis** *mad.* VI:219a,

II:311b, VII:168c, 273a. **Papadopulo Efendi** VI:380c. **Papadopulo Tarihi** VH:54la.

Papadopoulos, Hristos VI:353c. **Papadopoulos, İstefan** *ilgili madde:*

Apoyevmatini I:284c **Papadopoulos, J. B.** 11:31 lb.

Papağan Haftalık edebi mizah gazetesi. 1924-1927 arasında yayımlandı. Sahibi Orhan Seyfi'ydi.

Papajorji, Jorj D. V:539a.

Papaszade Ahmed Paşa Medresesi Fatih İlçesi'nde, Darüşşafaka Caddesi üzerinde ve Valide Medresesi'nin yanında olduğu bilinen bu medrese de herhalde 1918'deki yangında yanmış ve daha sonra yok olmuştur. 19. yy istanbul haritasındaki işarete göre bugünkü Yavuz Sultan Selim İlkokulu'nun bulunduğu yerde olmalıdır.

Papaz Dağı IV:55a.

Papazın Bağı I:529c, II:260c, III:4b, 287a, 346b, V:139c.

Papazın Çayırı *bak.* Papazın Bağı

Papazi Eskiden kadın giysilerinin yakalarına süs olarak konulan ya da hotoz yaparken kullanılan bir tür çok ince kumaş. Pembe, açık mavi, fıstıki renkte olurdu. Ayrıca fabrika üretimi olan ve gömlek yapımında kullanılan bürümcük türünde bir kumaşa da papazi denildiği bilinmektedir.

Papazoğlu Hanı III:101b.

Papazyan, Arusyak (1841, istanbul -1907, İstanbul) İlk Ermeni kadın tiyatro oyuncusu, ilk defa 1857'de, Naum Tiyatrosu'nda sahneye çıktı. 1861'den itibaren, Şark Tiyatrosu'nun temsilcilerine katıldı. Daha sonra İstefan Ekşi-yan'la İzmir turnesine çıktı. "Grande dame" rolleriyle başarı kazandı. Yakla-

şık 1868'de, ünlü saray dekoratörü So-pon Bezirciyan'la (1839-1919) evlendi. Bundan sonra sahne hayatına son verdi. 1900'den ölümüne kadar, Yedikule Ermeni Hastanesi'nde kaldı.

Papazyan Geçidi I:355a. **Papazyan, Karabet** III:390a, IV:419b, VII:39c.

Papazyan, Mihran III: 183a. **Papazyan, Sırpuhi** IV:452a. **Papazyan, V.** (Yayımcı) III: 189a. **Papazyan, Vahram** (Tiyatrocu) VI: 549a. **Papazyantz, Isdepan Boğos** III: 189a. **Pappi Bakkaliyesi** II:57a. **Paradisı** I:374a. **Parakene** VII:494b.

Parakoimomenos Bizans'ta imparatorun en yakın adamı. Sözlük anlamıyla "imparatorun yanında uyuyan" demektir. Bilinen ilk parakoimomenos, I. Constantinus'un (hd 324-337) parako-imomenosu Eufhratas'tır. 650-750 arasında kullanılan mühürlere göre parakoimomenos sarrafların da başıydı. Mevki 9-10. yy'da büyük önem kazandı. Samonas, Bringas, Piç Basileios etkili parakoimomenoslardır. 14. yy'dan itibaren bir bölüm parakoimomenos imparatorun özel koruyucusu; diğerleri devlet mühürlerinin gözeticisi oldular. 15. yy'a ait bir mühürde bir kadın parakoimomeneye rastlanır.

Paraskevi (Ayia) Ayazması IV:10b, IIc, 514a, VI:211c, VII:195b.

Paraskevi (Ayia) Kilisesi (Beykoz) *mad. VI:219c.*

Paraskevi (Ayia) KUisesi (Büyükdere) *mad. VI:219c, IL36lb.*

Paraskevi (Ayia) KUisesi (Hasköy) » *mad. VI:220a, IV:10b, 10a, VL351a.*

Paraskevi (Ayia) KUisesi (Samatya) IV:153b.

Paraskevi (Ayia) Kilisesi (Tarabya) *mad. VI:220c.*

Parasköy IV: 10a.

Parasteseis Sintomoi Kronikai Konstan-tinopolis'in anıtlarını tanımlayan anonim eser. Sözlük anlamıyla "Kısa Tarihsel Notlar" demektir. 717-829 arasında kaleme alınmış olan eser *Patria Konstantinopoleos'un* II. ve III. bölümlerine kaynaklık etmiştir. Günümüze ulaşan 11. yy'dan kalma bir nüshası tahrip olmuş ve anlaşılması güç bir üslupla yazılmıştır. Çoğu tanınmayan ya da tarihsel açıdan yanlışlarla dolu kaba anekdotlardan oluşur fakat modern araştırmacılar tarafından önemli bir çalışma kabul edilir. Kitabın ana teması I. Constantinus döneminin (324-337) eleştirisi. Yazıldığı ikonoklazma dönemine bakılarak dinsel propaganda metni olduğu düşünülür.

ilgili madde: Patria Konstantinopoleos VT:231b

Parça Bohçası FV:344c. **Pardo, Haim Eli** VII:398c. **Pardo, Rafael Haim** VII:398c.

Pardoe, Julia *mad. VI:221a, I:280a, II:67a, 97a, 186b, 191b, 332a, 503c, III:209a,211c,421b, VI:261a, VII:519a.*

Pargoire, Jules *mad. VJ:222a, II:323a, IV:71c.*

Paris Kıraathanesi Beyoğlu'nda, Galatasaray'da, Hamalbaşı Caddesi üzerinde, kıraathane ve bilardo salonu. Her ne kadar son zamanlarda Cafe Paris adını almışsa da, hâlâ alışıldık Türk kıraathanesinin tüm özelliklerini korumaktadır.

Parisiana II:56c.

Park Otel *mad. VI:222c, I:465c, 466a, VLISOa.*

Park Otel Gazinosu III:379c. **Park Sineması** (Beşiktaş) I:540c. **Park Sineması** (Doğancılar) I:540c. **Parklar** *mad. VI:223c. İlgili maddeler:*

Abbasğa Mezarlığı ve Parkı L 10a

Bahçeler I:542c

Doğancılar Parkı III:81c

Gülhane Parkı III:439b

Maçka Parkı V:236a

Sultanahmet Parkı VII:67c

Taksim Gezisi VII:197b

Vişnezade Parkı VII:390a

Yıldız Parkı VII:517c

Parlar, Mustafa (1925, Pazar - 1980, Ankara) Elektrik yüksek mühendisi. ABD Illinois Üniversitesi Mühendislik Bölü-mü'nü bitirdi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde öğretim üyeliği ve rektörlük yaptı. 15. dönem (1973-1977) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Parmakkapı Mescidi *mad. VI:225b, 225c, VII:16ac.*

Parmakkapı Sinagogu IV:10b. **Pars, Mehmed Baha** IV:448b, V:532a, VI:133a.

Pars, Melahat (1918, İstanbul) Besteci ve ses sanatçısı. Darü't-Talim-i Musiki'de yetişti. Gençliğinde "Bayan Ruhsat" takma adıyla plak doldurdu. 1944-1953 arasında Ankara Radyosu'nda, 1953-1975 arasında İstanbul Radyosu'nda ses sanatçısı olarak çalıştı. 1958-1965 arasında İstanbul Belediye Konservatuvan'nda öğretmenlik yaptı. 1975'te emekli oldu, ama 1982'den başlayarak istanbul Radyosu'nda kadınlar korosunu yönetti. Aralarında "Ben gamlı hazan, sense bahar..."in da bulunduğu 60'a yakın şarkı bestelemiştir.

Parseğyan, Onnig III: 183a.

Partener, Erdoğan (1929, Filibe) Basket-bolcu. Galatasaray Lisesi'nde öğrenciy-

Partenlos TTT

356"

357

Pehlivanlar Tekkesi

ken basketbola başladı. Galatasaray takımının en teknik oyuncusu olarak ün yaptı. A milli takımında 44 kez yer aldı. Galatasaray'da hentbol ve voleybol da oynadı.

Partenios m (Patrik) V:92b. **Parvillee, Leon** VL531b.

Pasadaios, Aristidis VI:352a. VII:273a, 273c.

Pasaj Français I:355a.

Pasajlar *mad.* VI-.226a. *İlgili maddeler:* Afrika Pasajı L89b Anadolu Pasajı I:256a Avrupa Pasajı I:431b Aznavur Pasajı 1:51 Ic Çiçek Pasajı II: 508a Fransız Hanı ve Geçidi IIL334c Fresko Pasajı IIL339c Hacopulo Pasajı III:481c Halep Pasajı III:497c Karlınan Pasajı IV:470a Krepen Pasajı V:105c Olivo Geçidi VL129a Tünel Pasajı VII:309c

Pasban Bekçi, gözcü anlamında kullanılır. Halk arasında "pazvant" olarak da bilinir. İstanbul'da esnafın toplu olarak bulunduğu yerin bir ya da birkaç pasbanı olurdu. Görevleri çarşı ve dükkânları süpürmek; gece ise dükkânların güvenliğini sağlamaktı.

Paschnus III:528b. **Pasifik Birahanesi** V:222c.

Paspatis, Aleksandros G. mad.

VI:226b, I:233c, 554b, IL261c, 293a, 311c, 408a, III:429c, IV:10b, VI:92c, 225c, 253a, 291a, 435b, VH:72c, 168b, 169a, 188c, 272c, 325a.

Pastırmacı Hanı Eminönü İlçesi'nde, Ka-palıçarşı'nın kuzey tarafında, Acıçeş-me Sokağı'nda yer almaktaydı. Tek avlulu ve iki katlı hanlar grubuna dahildir. Kalan tek duvarından taş ve tuğla hatıllı olarak inşa edildiği anlaşılmaktadır. Çevredeki hanların 18. yy'a ait olması Pastırmacı Ham'nın da bu yüzyıl yapısı olarak kabul edilmesine olanak sağlamaktadır.

IV:426b. Pastixa IL46a.

Paşa Baba Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Kâtip Mustafa Çelebi Mahallesi'nde, Sıraselviler Caddesi'nde, Taksim Has-tanesi'nin yanında bulunmaktadır. Üsküdar'daki Rıfâî Âsitânesi'nin üçüncü postnişini Hocaşade Şeyh Mehnîed Tahir Efendi (ö. 1812) tarafından 19. yy'ın başlarında kurulmuş ve 19. yy'm ikinci yarısında yenilenmiş, Cumhuriyet döneminde bir müddet son şeyhin ailesi tarafından ikametgâh olarak kullanılmış, 1965'ten sonra terk edilmiş,

1980'lerde onarım görmüş ancak herhangi bir fonksiyona tahsis edilmemiştir. Ayin günü çarşamba olan bu tekke "Hocaşade Tekkesi" olarak da anılmaktadır. Tekkenin tevhidhane, harem ve selamlık bölümleri dikdörtgen planlı, iki katlı, dış duvarları kagir, iç duvarları ahşap, kırma çatılı bir binanın içinde toplanmıştır. Yapının güneyini iki kat

yüksekliğinde olan ve sıradan bir mescidin niteliklerini arz eden tevhidhane işgal etmekte, kuzey kesiminde ise zemin katta selamlık, üst katta harem bölümleri yer almaktadır. Cadde üzerinde, tekkenin çevre duvarında, ampir üslubunda, kitablesiz bir çeşme, bunun arkasında küçük bir hazire görülmektedir.

Paşa Hamamı *bak.* Sultan Hamamı

Paşa Kapısı Sadrazamların ricalleriyle birlikte resmi çalışmalarını yaptıkları makam. "Paşa Sarayı", "Bâb-ı Asafi", "Sadrazam Kapısı", "Miri Saray", "Vezir Kapısı", Tanzimat'tan sonra Babîâli adlarıyla anılmıştır. 17. yy'ın ortalarına kadar Topkapı Saray«Tvarm-^ da, adına kapı denen sadrazam konağının selamlık kısmı kullanılırdı. İlk paşa kapısı Alay Köşkü karşısında, Derviş Mehmed Paşa'ya verilen saraydır. Sonraki sadrazamlar burada oturmaya başlamışlardır. 1654'te yarı resmi bu makam kurulana kadar sadrazam hangi semtte oturuyorsa paşa kapısı orası idi. Alay Köşkü karşısındaki bu yarı resmi daireye, 1826'da, II. Mahmud tarafından tamamen resmi hüviyet kazandırılmıştır.

I:177a, 303b, 416b, 418c, 520b, 521a, III:72a, V:44b.

Paşa Kapısı Divanhanesi IL472c.

Paşa Kemerı *mad.* VI:227b, II:345a, V:4a, VII:54c.

Paşa Kethüdası Ali Ağa Çeşmesi Haseki' de, Nevbahar Camii'nin arsası önündedir. Banisi Hüsrev Paşa'nın ve Taba-nıyassı Mehmed Paşa'nın kethüdası Macar Ali Ağa'dır. 1045/1635'te kesme taştan, klasik üslupta inşa edilmiş olup bugün harap durumdadır. Oymalı aynataşının yanlarında birer tas yuvası vardır. Teknesi yok olmuştur.

Paşa Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Mahmut Şevket Paşa, Halil Rifat Paşa, Halide Edip Adıvar, Cumhuriyet, Du-atepe, Feriköy, Yayla mahalleleri ve Beyoğlu İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.985'tir.

Paşa Mehmed (ö. 1900, Zakirbaşı) *bak.* Mehmed Efendi

Pasabahçe *mad.* VI:228a, II:198b, III:25a, VII:494a.

ilgili maddeler: Boğaziçi IL266a Modiano Cam Fabrikası V:482b Mustafa Paşa Çeşmesi V:562b Pasabahçe Cam Fabrikası VL228c

Pasabahçe Tekel İçki Fabrikası VI:229a

Pasabahçe Cam Fabrikası *mad.*

VI:228c, I:6a, III:424c, VL228a, 438c, 530a.

ilgili madde-. Camcılık II:372b

Pasabahçe Cam İmalathanesi *bak.* Pasabahçe Cam Fabrikası

Pasabahçe Cam Sanayii AŞ

ilgili madde:

Pasabahçe Cam Fabrikası VI:228c **Pasabahçe Camii** Beykoz İlçesi'nde, Paşabahçe'de, Paşabahçe-Çubuklu caddesi ile İskele Caddesi'nin kesişimin-de bulunmaktadır. III. Mustafa tarafından 1177/1763'te kagir duvarlı, ahşap çatılı olarak inşa ettirilmiştir. Minaresi tuğladan olan yapı yıktırılarak yerine 1971'de yeni bir cami yaptırılmıştır. Bu yeni cami kare planlıdır. Hariminin üzerini ortada merkezi kubbe, dört yanında birer yarım kubbe ve köşelerde birer küçük kubbe örtmektedir. "X Fevkani bir yapıdır. Cepheleri çift sıra pencerelidir. Harimin kuzey kısmı müezzin mahfili olarak ayrılmış, sekiz sütun tarafından taşınan ve yapıyı "U" şeklinde saran geniş üst kat mahfili kadınlara ayrılmıştır. Mihrabı mermerden yapılmış olup, mihrap duvarında Kütahya çinileri kullanılmış, klasik bezeme motiflerinin örnek alındığı kalem işleri ile iç süslemesi tamamlanmıştır. Mihrabı dış cepheden taşkınlık göstermekte, tek şerefeli taş minaresi köşede yer almaktadır. Camiye giriş, mermerden geniş basamakları olan çift taraflı merdivenler vasıtasıyla olup, son cemaat yeri ve harime giriş, normalden farklı olarak bir revak altını takiben caminin yan cephesine açılmış üç kapı ile sağlanmaktadır.

V:548c.

Pasabahçe Gençlik Kulübü 1950'de adını taşıdığı semtte, Cudi Baklavacı, Halil Aral ve arkadaşları tarafından kuruldu. Forma renkleri kırmızı-yeşildir. Şişe-Cam şirketinin sponsorluğu altında bir süre Türkiye Deplasmanlı 1. Basketbol Ligi'nde oynayan ve Türkiye Kupası'nı *kazanan* basketbol takımı, Şişe-Cam'ın 1992'de desteğini çekmesi sonucu dağılmış ve şube kapatılmıştır. Kulübün günümüzde tek faal şubesi futboldur. Minikler, yıldızlar, gençler ve A takımı kategorilerinde 120 civarında lisanslı sporcusu vardır. A takımı, İstanbul 1. amatör kümede oynamaktadır. Başkanlığım Erdoğan Çalışkan'ın yaptığı kulübün 250 üyesi, lig maçları için Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'ne tahsis ettiği bir stadı, kapalı spor salonu, çim-halı ve toprak futbol sahaları vardır.

Pasabahçe Hastanesi 1962'de, Sosyal Sigortalar Kurumu'nca hizmete sokulan yataklı bir sağlık kurumudur. Ço-

cuk, dermatoloji, genel cerrahi, göz hastalıkları, iç hastalıkları, kadın hastalıkları ve doğum, kulak-burun-boğaz, nöroloji, ortopedi, üroloji servislerinde, toplam 254 yatakla çalışmaktadır.

Pasabahçe İskeleyi IV:203a.

Pasabahçe Mahallesi Beykoz ilçe merkezinde yer alır. İncirköy, Çiğdem, Çubuklu mahalleleri ve İstanbul Bo-ğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.263'tür.

Pasabahçe Mezarlığı V:445a.

Pasabahçe Tekel İçki Fabrikası *mad. VI:229a, 228a, 439a.*

Pasabahçe Vapuru *mad. VI:229c, I:54lc.*

Pasakapısı I:6c, II:559b, VII:501a.

Paşakapısı Cezaevi II:424b, 424c, III:81a.

Paşalar Dairesi *ilgili madde:* Maslak Kasırları V:306a

Pasalimam Üsküdar İlçesi'nde, Üsküdar İskeleyi ile Kuzguncuk arasında yer alan mevki. İnce bir sahil şeridinin arkasında yükselen yamaçlar ve tepe üzerindeki Fethi Paşa Korusu, Paşalı-manı'nın önemli bir bölümünü kapsar. Yakınlığı nedeniyle, Üsküdar merkezi kapsamında sayılır.
VILSOla. *ilgili maddeler:*

Hüseyin Avni Paşa Çeşmesi IV:106b Pasalimam Camii VL230a

Paşalimanı Camii *mad. VI:230a.*

Paşalimanı Değirmeni 1863'te Pertev-niyal Valide Sultan tarafından Üsküdar'da yaptırıldı. Bir vakıf tesisi olan bu değirmen, İstanbul'un en büyük ve modern un fabrikalarından başlıcasıydı. 1880'de 3 buhar kazanı ile 14 öğütme aygıtı vardı. 1883'teki yangında harap olduğundan kapandı ve onarımına da gerek duyulmadı.

Pasalimanı Korusu III:299c.

Paşanın Bahçesi VI:228a.

Paşayan, Dacad (Papaz) III:482c.

Paşmakçı Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Küçükpiyale'de, Kurt Çelebi (ö. 1611) tarafından 16. yy'ın son çeyreğinde veya 17. yy'ın başlarında kurulmuş, uzun bir süre Bay-ramîliğe bağlı kalan ve özellikle Rumeli kökenli Bayramî Melamîlerinin merkezlerinden olan Paşmakçı Tekkesi 19. yy'a ait tekke listelerinde Kadirîliğe bağlı olarak gösterilmiştir. Tekkenin ilk postnişini olduğu bilinen Paşmakçı Ali Dede'nin (Efendi) lakabıyla anıldığı gibi mevkiinden ötürü "Küçük Piyale Paşa Tekkesi" olarak da tanınmıştır. Ayin günü cumartesi olan ve 20. yy'ın başlarında Ahmed Süreyya Bey ile eşi Şerife Hatice Atiyye Hanım tarafından yenilenen tekkenin

tevhidhanesi Cumhuriyet döneminde ortadan kalkmış, günümüze, mesken olarak kullanılan ahşap meşruta binası ile haziresi intikal etmiştir.

II:106a.

Paşmakçı, Yücel II:144c, VL295c, VII:314b.

Paşmakçızade Mescidi *bak.* İbn Med-das Mescidi

Pasmak-ı Şerif Tekkesi *bak.* Bayram Paşa Külliyesi

Paterakis, A. (Atinalı) III:56b.

Pathe Sineması *mad. VI:230c, I:358a, VII:8c, 251a, 393b.*

Patria Konstantinopoleos *mad. VJ:231b, II:180b, 232b, VI:127a, 254a, 275a, 289c,*

293a.

Patrie, le Kasım 1908-Haziran 1913 arasında yayımlanmış haftalık gazete. Sahibi ve yöneticisi Jak Minasyan'dı. Çok çeşitli konulara sütunlarında yer veren gazetenin önemi başta tiyatro, mimarlık ve resim olmak üzere dönemin kültür ve sanat hayatını yansıtmasından gelir.

Patrikhane Akademisi *bak.* Fener Rum Erkek Lisesi

Patriklik Kilisesi Korosu III:184c.

Patriklik Ruhani Meclisi IV:312c

Patriklik Yüksekokulu III:137c.

Patrona Halil Ayaklanması *mad. W.-231 b*, II:95a, IILIIIa, 405b, IV:323a, 382c, 539a, V:247c, 407b, 548c, VI:60c, 385c, 515a, VII:93a, 474a, 486b. *ilgili maddeler:* Ahmed III LIIOc Ayaklanmalar I:438c İbrahim Paşa (Damat) IV:126b Lale Devri V:182b

Patrona Hamamı II:94b, III:540c.

Paulos (Ayios) Kilisesi II:182c.

Paulos Kalfa (Mimar) *ilgili madde:*

Yeoryios (Ayios) Metohion Kilisesi VTI:489b

Paulos Silentiarios (6. yy) Bizanslı şair ve saray memuru. Arkadaşı ve muhtemelen damadı Agathias'ın anlattığına göre çok zengin ve soylu bir aileden geliyordu. Ayasofya'yı ve onu onaran I. İustinianos'u yücelten uzun bir şiir yazdı. Şiirlerinde paganlığa ve Hristiyanlığa ilişkin öğeler iç içe geçmiştir.

Pavlos (Ayios) Yetimhanesi L183a. **Pay-ı Taht-ı Saltanat** Osmanlı döneminde, saltanat merkezi anlamında İstanbul'a verilen bir ad. "Pay-ı taht-ı saltanat-ı seniye" veya kısaca "pay-ı taht" ya da "makarr-ı saltanat/mahrusa-i saltanat" deyimleri de kullanılıyordu. Buna karşılık, daha önce başkent olan Bursa ve Edirne için taht şehri

leri geçerliydi.

Pazar Kayıkları *mad. VI:234b*,

IV:503c. **Pazar Tekkesi** (Eyüp) *bak.* Sertarikzade

Tekkesi **Pazar Tekkesi** (Topkapı) *mad. VI:235a*,

V:465c, VII:338a.

ilgili madde: Sinanîlik VII:6a

Pazar Tekkesi Sebili Topkapı'da, Pazar Tekkesi'nin doğusunda yer almaktaydı. Bugün mevcut değildir. 1312/1896' da Nermidil Kalfa yaptırmıştı. Bir pencereliydi. 2,25 m yüksekliğinde ve 1,40 m genişliğindeki şebekesi dökme demirdendi. Su vermeye mahsus on deliği vardı. Üzeri düz ve

kurşun örtülüydü.

VI:482b.

Pazarbaşı Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Murat Reis, Altunizade, Barbaros ve Arakiyeci Hacı Mehmet ma-halleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.771'dir.

Pazarbaşı Mescidi Üsküdar İlçesi'nde, Pazarbaşı Mahallesi'nde, Kabzımal Sokağı'ndaydı. Banisi Mirza Ahmed'dir (ö. 1709). Tamamen yıkılmış olan mescitten günümüze hiçbir iz kalmamış, yerine 1980'de üç katlı bir cami yapılmıştır. Duvarları taş ve tuğla örgülü olan mescidin kuzeybatıda yer alan kısa gövdeli minaresi tuğladan yapılmıştı. Üç cephesinden ikişer tane pencere ile aydınlanan bu yapının minberi bulunmayıp, müezzin mahfili ve üst örtüsü ahşaptan idi. Mescidin haziresi bugün cami bahçesinin güneybatı köşesinde yer almaktadır.

Pazarola Hasan Bey *mad. VI:236b,*

V:319c.

Pears, Herry III:345b. **Peçevî** VII:86a.

Pediasimos, İoannes (1250, ? - 14. yy başı, ?) Bizanslı yazar ve öğretmen. Konstantinopolis'te Manuel Holobo-los ve Georgios Akropolites adlı düşünürlerle çalıştı. Pedagoji, mitoloji, mantık, geometri, astronomi, tıp ve müzik konularında risaleler yazdı.

Pedram, Hüseyin Daniş II: 563a,

V:327c.

Pegai VII:494a.

Pegai Psihra Hidata IV:480c, 481a.

Pehlivan, Osman (Tanburacı) IL260c, V:81c, VI:294c.

Pehlivan, Şeyda IL148c.

Pehlivanlar Tekkesi Eminönü İlçesi'nde, Unkapam'nda, Hacı Kadın Mahallesi'nde, Voynuk Sokağı'nda, halen yeri Manifaturacılar Çarşısı'nın arsasına katılmış olan Voynuk Suca Mescidi'nin yanında bulunmaktaydı. Güreş sporunun öğretildiği merkezlerden olan bu tesisin kuruluş tarihi ve banisi tespit edilememekte ancak II. Mehmed (Fatih) döneminde (1451-1481) faaliyete geç-

Pekcan, Erol

358

359

Pesah, Moşe

tiği bilinmektedir, *istanbul Vakıfları TahrirDefteri'nde* (953/1546), başka hayır

eserlerine ilişkin vakfiye özetlerinde bu tekke "Tekye-i Güreşçi-yân", "Zâviye-i Keştîkârân" ve "Güreşçiler Tekyesi" adlarıyla zikredilmiştir. Evliya Çelebi de *Seyahatname'de* aynı tesisten "Küçükpazar'daki Suca Tekkesi" olarak söz etmektedir. Bundan hareketle Pehlivanlar Tekkesi'nin yanındaki mescitle birlikte 878/1473'te Voynuk Suca Bey tarafından yaptırıldığı bir varsayım olarak ileri sürülebilir. 19. yy'a kadar faaliyetini sürdüren tekke tamamen ortadan kalkmış, yanındaki mescit de 1956'da yıktırılmıştır.

VII:238a. **Pekcan, Erol** II:387c.

Pekel, Birol (1938, İstanbul) Futbolcu. Spora önce basketbolcu olarak başladı. Beylerbeyi Spor Kulübü'nde futbol oynadı. 1959'da Beşiktaş Jimnastik Kulübü'ne transfer oldu. Takım arkadaşı Şenol'la attığı gollerden dolayı "Şenol, Birol, gol" biçimindeki tezahüratın doğmasına sebep oldu. 1963'te Şenol ile birlikte Fenerbahçe'ye transfer oldu. 12 kez milli formayı giydi. 1968'de futbolu bıraktı. 1975-1976 arasında Antalyaspor'da antrenörlük yaptı. Daha sonra spor yazarlığına başladı.

Pekelman, Mehmet Reşat V:106c, VII:244b.

Peker, Ayhan (1931, Gündoğdu - 1974, ?) Hukukçu, istanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı, istanbul Belediye Meclisi üyeliğine seçildi. 1973-1974 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Peker, Recep (1888, İstanbul - 1950, İstanbul) Asker ve siyaset adamı. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Kurmay yarbay rütbesine yükseldi ve Anadolu'ya geçerek 1920-1923 arasında TBMM sekreterliği görevini üstlendi. 2-7. dönem (1923-1946) Kütahya, 8. dönem (1946-1950) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. İçişleri, maliye, savunma ve bayındırlık bakanlıklarında bulundu. Çok partili döneme geçilme aşamasında 1946-1947'de başbakanlık yaptı.

III:528c.

Peker, Remzi V:296c. **Pekin, Cemal Ahmet** V:277a. **Pekkan, Ajda** V:534b.

Pekmezian, Sarkis IV:452c. **Peksayar, Cahit** Vtl:350a. **Peksayar, Orhan** III:560c. **Pekten, Bekir** VL127c, 204c. **Pelagin Mezarlıkları** VI:63c. **Pelekanon** V:281c **Pelekanon Savaşı** II:131c, IV:472a.

Pelin, Beşir Kemal *mad.* VI:237a, I:123c,

Pelin, Mahmut Cevat VL237a. **Pellini, F.** III:222a. **Peloponisos, Petros** V:522a.

Pembe Konak Cağaloğlu'nda halen *Cumhuriyet* gazetesi tesislerinin bahçesinde bulunan tarihi bina. II. Meşrutî-yet'te. Pembe Konak diye ünlenen bu yapı İttihad ve Terakki Cemiyeti'nin Merkez-i Umumi binası olduğu için, Babıâli Baskım'ndan I. Dünya Savaşı'na girilmesi kararına kadar önemli birçok görüşme burada yapıldı. Matos-yan Matbaası

mülkiyetine geçen bina, Cumhuriyet'in ilanından sonra Yunus Nadi tarafından satın alınarak *Cumhuriyet* gazetesi burada çıkarılmaya başlandı.

Pembe Köşk III: 171a, 437a. **Pendik** II:239a, III:25a, VII:16a.

Pendik İlçesi *mad.* VI:237b, IV:138b, VII:498c.

ilgili maddeler: Koç Özel Lisesi V:40a

Pendik Tersanesi VL239a

Pendik Mezarlığı V:445a.

Pendik Tersanesi *mad.* VI:239a, VII:306c.

Pendik Tersanesi ve Ağır Sanayi Tesisleri Müdürlüğü

ilgili madde: Pendik Tersanesi VI:239a

Pendik Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1914'te, Seyr-i Sefain İdaresi tarafından Almanya, Danzig'de J.W. Klanvitter tezgâhlarında yolcu vapuru olarak yapıldıysa da, I. Dünya Savaşı yüzünden ancak 1921'de teslim edilebildi. Kınalıada ve Maltepe adlı iki de eşi vardı. 504 grostonluk olup uzunluğu 50,9m, genişliği 7,9 m, su-kesimi 3,4 m idi. 650 beygirgücünde 2 adet tripil buhar makinesi vardı. Çift uskurlu olup saatte 12 mil hız yapıyor, 930 yolcu alabiliyordu. 1961'de kadro dışı bırakılıp kazam ve makineleri, o sıralarda yapılmakta olan Kabataş adlı araba vapurunda kullanıldı, teknesi de sökülmeğe üzere satıldı. Şehir hatlarında bir Pendik yolcu gemisi daha vardır. 1960'ta, İskoçya, Glas-gow'da, Govan-Fairfield tezgâhlarında inşa ettirilen 9 vapurdan biriydi. 781 grostonluktu. Uzunluğu 69,9 m, genişliği 13,6 m, sukesimi 2,6 m idi. Her biri 800 beygirgücünde 2 adet tripil buhar makinesi olup çift uskurluydu. Saatte 15 mile yakın hız yapıyordu. 28 Ağustos 1992'de Karaköy'deki Kadıköy İskelesi'ne bağlandığı sırada sabotaj sonucu yanarak yeni yapılmış olan Galata Köprüsü'ne kadar sürüklendi ve köprüde zarara yol açtı. Salacak önlerine çekildi, sonra hurda olarak satıldı.

I:286b, IV:563b, V:282c, VL542a. **Pensoy, İzzet** IV:230a.

Pepagomenos Ailesi Sivil görevlerde yükselmiş Bizans ailesi. 11. yy'dan beri bilinen ailenin adı, mühürlerde genellikle Pagomenos şeklinde yazılıdır. Çoğu yargıçlık, saray kâtipliği ve kilise yöneticiliği yapmıştır. 1141-1186 arasında Ankona Mahallesi'ndeki manastırda yaşayan bir Teodoros Pepagomenos bilinir. Demetrios Pepagomenos Konstantinopolis'te hekimdi; İ. Hor-tasmenos, İ. Eugenikos ve Bessarion gibi düşünürlerin arkadaşı; 1415-1416' da II. Manuel'in kâtiibi idi. Teodoros Pepagomenos ise avcılık, köpekler ve gut hastalığı üzerine yazılarıyla bilinir.

Pepeyi, Haluk Nihat (1898, Katerin [bugün Yunanistan'da] - 1972, İstanbul) İdareci. Mülkiye'yi bitirdi. Kaymakamlık, İstanbul emniyet müdürlüğü,

Erzurum, Antalya ve Kütahya valiliği, emniyet genel müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı müsteşarlığı görevlerinde bulundu. 10. dönem (1954-1957) Kütahya, 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

^era III:143a, 342b, IV:2ö5c, VII:494a. **Pera Bağları** III:350c. **PeraHouse** IV: 175a.

Pera Palas *mad.* VI:239b, IL216c, 217a, III:424c, VL4b, 179c, VII:136a, 249a, 304b, 365a.

Pera Sirki III:497c.

Pera Spor Kulübü IL223a.

Perama Kapısı III:158c, \TI:495b.

Peramatis I:233c.

Perayton I:116c.

Perdahçılar Hanı Eminönü İlçesi'nde, Kapalıçarşı'da, Perdahçılar Sokağı'nda bulunuyordu. Günümüzde yapıya ait hiçbir iz yoktur. Binanın geçmişiyile ilgili eski kaynaklarda da bilgiye rastlanmamaktadır. Ancak çevredeki diğer hanlar gibi 18. yy eseri olduğu ileri sürülebilir.

IV:426b.

Perde ve Sahne Aylık tiyatro dergisi. İlk sayısı Mart 1941'de yayımlandı. Yayın hayatı, Muhsin Ertuğrul'un yönettiği dönemde 25 sayı, Vasfi Rıza Zobu'nun yönettiği dönemde 31 sayı olmak üzere iki dönem sürdü. 1945'te kapandı. Dönemin İstanbul'unun tiyatro ve sinema hayatını yansıtmaları bakımından önemli bir kaynaktır.

Pereme III:31a.

Perestu Kadın Efendi Çeşmesi *bak.* Bâlâ Külliyesi

Peride Celal *mad.* VI:241c, I:73b, II:449a, IV:339c.

Perihan Ataman Holden Yahşi Sarıyer İlçesi'nde, Büyükdere'de, Çayırbaşı Caddesi üzerindedir. 18. yy'da inşa edilmiş, geleneksel üslupta bir yalıdır. 1989'dan sonra önünden kazıklı yol geçtiğinden bu karakterini yitirmiştir.

Dikdörtgen planlı, denize yatay, iki katlı, basık piramidal damlı, geleneksel pencere/kepenk ölçülerine sahip bir binadır. 1971 restorasyonu sırasında balkonları ve saçak furuşları kagir/ betona dönüştürülmüştür.

Perin, Günnur II:388c.

Perin, Mithat (1917, Nevrekop) Gazeteci. Belçika'da iktisat öğrenimi yaptı. Gazeteciliğe 1938'de *Son Posta*'da başladı. *Vatan*, *İkdam*, *Tasvir-i Efkâr*, *Son Telgraf*, *Demokrat İzmir*, *Yeni İstanbul*, *Son Havadis* ve *Dünya* gazetelerinde çalıştı. *İstanbul Ekspres* gazetesini ve *Durum* dergisini yayımladı. 1950-1960 arasında 9-, 10. ve 11. dönem İstanbul

milletvekilliği yaptı. İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nde ikinci başkanlık görevinde bulundu.

VII:220b.

Peripleptos (Sulu Manastır) Kilisesi

IV:142a, V:291a, VI:343c.

İlgili madde: Kevork (Surp) Kilisesi IV:552b

Perişan Baba Tekkesi *mad.* VI:242b, II:130b, 135a, IV:514a, VII:214c.

Perizad Hatun

İlgili madde:

Keşfi Cafer Efendi Tekkesi IV:549c **Pernot, Maurice** III: 333a. **Perpa** *mad.*

VI:243c, I:501b, VI:254c. **Perpinyani** VI:480c. **Perret, Auguste**

I:385c. **Personel Okulu** I:354b. **Perşembepazarı** I:501b, II:476b,

III:502b.

Pertev (ö. 1807, şair) III:67a. **Pertev** (Şair) III:360c. **Pertev Apartmanı** I:327a.

Pertev Laboratuvarı IV:395a.

Pertev Mehmed Paşa Türbesi *mad.*

VI:244b. **Pertev Müstahzarat Laboratuvarı**

III:222c. **Pertev Paşa** III:478c.

Pertev Paşa (?, ? - 1574, İstanbul) Vezir. Yeniçeri ağalığı ve Rumeli beylerbeyliğinin ardından 1555'te vezirliğe yükseltildi. 1566'daki Zigetvar seferinde yararlıklar gösterdi. Donanma serdarı olarak Kıbrıs seferine katıldı. Akdeniz' de bazı adaları ve kıyı kalelerini aldı. İnebahtı yenilgisinden (1571) sonra vezirlikten alındı.

Pertev Paşa (Şair) *bak.* Mehmed Pertev Paşa

Pertevniyal Kadın Efendi Çeşmesi

Eyüp İlçesi'nde, Defterdar İskelesi yakınında, Feshane ile Yavedûd Tekkesi arasında Haliç Köprüsü'nün ayağının yanında bulunmaktadır. Yapı daha önce Yavedûd Caddesi yanında bulunan Çamur İskelesi Sokağı'nda iken Haliç Köprüsü'nün yapımı sırasında-

da bugünkü yerine taşınmıştır. II. Mah-mud'un kadını ve Abdülaziz'in annesi olan Pertevniyal Valide Sultan (ö. 1883) tarafından 1273/1856'da yaptırılan çeşme ampir üslubunun güzel bir örneğidir. Cephesi mermer kaplı ve büyük haznelidir. Ampir üslubunun özelliklerini yansıtacak şekilde bezenmiş ayna-taşınm iki yanı oluklu sütunlarla şekillendirilmiştir. Sütunların üzerinde İyonik başlıklar görülmektedir. Ayna-taşının tam ortasında -girlandlarla süslü yuvarlak- bir madalyon içinde 1273/1856 tarihi ve bir hadis yer alır. Ayrıca sütunların üzerinde ve çeşmenin altında beş satır halinde bir kitabe mevcuttur.

Pertevniyal Lisesi *mad. VI:244c, V:219b.*

Pertevniyal Valide Sultan (ö. 1883) *mad. VI:245a, I:22a, II:225a, III:510c, VI:244c, 378c, 490a, VII:259c, 409b, 444b.*

İlgili maddeler:

Pertevniyal Valide Sultan Çeşmesi (Defterdar) VI:245b

Pertevniyal Valide Sultan Türbesi

VI:246b

Valide Camii VII:360b

Pertevniyal Valide Sultan Camii *bak. Valide Camii*

Pertevniyal Valide Sultan Çeşmesi

(Eyüp) *mad. VI:245b.*

Pertevniyal Valide Sultan Çeşmesi Fatih İlçesi'nde, Aksaray'da, Pertevniyal Valide Sultan'ın (ö. 1883) yaptırmış olduğu külliye'nin kuzeybatı yönündeki asıl giriş cephesindedir. Kapının iki yanında sıralanan ikişerden dört adet çeşme, giriş cephesiyle adeta bütünleşmiştir. Birer sütunçenin taşıdığı "C" ve "S" kıvrımlı nişler, uçları aşağıya doğru işlenmiş birer palmetle son bulmaktadır. Bitkisel tezyinatla dekorlanmış olan bu bölüm birkaç sıra profilin oluşturduğu çerçeve ile nihayetlenmektedir. Bunların arkasında içbükey alanlar oluşturulmuştur. Sivri kemerli nişlere sahip olan bu simetrik çeşmelerin 1288/1871 tarihli ikişer satırlık kitabeleri vardır.

Pertevniyal Valide Sultan Çeşmesi Fatih İlçesi'nde, Aksaray'da, Pertevniyal Valide Sultan'ın (ö. 1883) yaptırmış olduğu külliye'nin batı yönündeki avlu kapısının sol tarafındadır. Asıl zeminden aşağıda kalmış ve önü duvarla kapatılmıştır. Sersikkeken Abdül-fettah Efendi'nin 1284/1867 tarihli, iki satırlık kitabesi mevcuttur. Avlu duvarının derinliği içine inşa edilmiş olan çeşmenin yalağı duvarın dış cephesi ile sınırlandırılmıştır. Hiçbir süslemeye sahip olmayan çeşme günümüzde harap haldedir.

II:491a.

Pertevniyal Valide Sultan Çeşmesi Fatih İlçesi'nde, Karagümrük'te, Karabu-

lut Sokağı'nda, Karagümrük İlkokulu' nün güneybatı köşesinde yer almaktadır. İki tane kare kesitli mermer sütunçenin arasında bulunan basık kemerli aynataşmı, kabartma dalga motifli bir bordur çepeçevre dolanmaktadır. Silmeli kornişlerin arasında kitabe panosu bulunur. Sağlı sollu iki bölüm halinde yazılmış olan sekiz mısralık sülüs kitabenin ortasında, defne dalları ile çevrelenmiş olarak Abdülaziz'in tuğrası yer almaktadır. Yüksek kabartmalı, barok üslupta bitkisel süslemeli taç kısmı, çeşmeyi tamamlamaktadır. Su haznesi kesme taştan iken daha sonra yapılan çeşitli tamirler sırasında sıvanmış ve

tüm özelliğini kaybetmiştir.

Pertevniyal Valide Sultan Kütüphanesi

Fatih İlçesi'nde, Aksaray'da, 1288/ 1871'de Pertevniyal Valide Sultan (ö. 1883) tarafından cami ile birlikte yaptırılmıştır. Camiye bitişik olarak inşa edilen kütüphane binası, daha sonra ara duvarlar kaldırılarak camiye ilave edilmiş, kütüphanede bulunan 886 yazma kitap ise 1945'te Süleymaniye Kütüphanesi'ne devredilmiştir.

Pertevniyal Valide Sultan Türbesi

mad. VI:246b.

Pertevpaşa Odaları II:123b.

Pertusi, Agostino *mad. VI:246c,*

VII:381a. **Pertusier, Charles** *mad. VI:247b,*

II:97c.

Peruz Hanım (?, Sivas - ?, İstanbul) Kantocu. 1880'lerde 14 yaşında sahneye çıktığı söylenir. Bir süre çeşitli topluluklarda tiyatro oyunlarında oynadı. Daha sonra şarkı ve dansa ağırlık verdi. Kısa zamanda büyük üne kavuştu. Kantolarını kendisi yazıyor ve besteliyordu. 1900'lerde eski yerini koruyamamakla birlikte Balkan Savaşı (1912) öncesine kadar sahnede kaldığı sanılmaktadır. Kaynaklara göre 54 yaşında ölmüştür. Peruz Hamm'ın kantoları *Neşe-i Dil* adıyla 1908'de yayımlanmıştır.

IV:420a.

Pervititch, Jacques III:211a, 560a, IV:547b, V:322c.

İlgili madde:

Pervititch Planları VI:247c **Pervititch Planları** *mad. VI:247c, L56c, II:445a.*

Perviz Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Otlukçu Yokuşu'nda, Şeyh Mahmud Resmi Efendi Mahallesi'ndeydi. Anadolu Kazaskeri ve Mekke Kadısı Perviz Efendi tarafından 987/1579-80'de Mimar Sinan'a yaptırılmış, II. Ab-dülhamid döneminde (1876-1909) ahşap olarak yenilenmişti. 1918'deki Fatih yangınında tamamen yanan bu medresenin yeri dahi tam olarak tespit edilememiştir.

Pesah, Moşe VII:398c.

Pesen, Nevzat

360

361

Plakldianai

Pesen, Nevzat III:319a.

Pesendî (1864, Sivas - 1926, İstanbul) Türkçe ve Ermenice şiirleriyle tanınan aşuğ. Asıl adı Mardiros Kimpetyan'dır. Zileli Ceyhunî'nin aşıklık geleneği uyarınca yetiştirdiği çok sayıda ıraktan biridir. Güzel saz çalardı. 1894'te İstanbul'a yerleşti. 1895-1896 Ermeni olayları sırasında yurtdışına çıktı. 1905'e kadar Rusya'nın çeşitli şehirlerinde fırıncılık, kahvecilik yaptı; aynı yıl Bulgaristan'a geçerek Rusçuk ve Varna şehirlerinde bulundu. 1909'da Sivas'a, 1910'da da İstanbul'a geldi. *Kusanı Davığı* (Ozanın Sazı) adlı Türkçe ve Ermenice âşık tarzı şiirlerden oluşan divanı İstanbul'da basılmıştır (1910).

Peştahtacılar Eskiden işyerlerinde kucağa alınıp masa gibi kullanılan küçük sandık ya da çekmecelerle, sarrafların üzerinde para saydığı tahtayı yapan usta marangozlara verilen ad. Peştahtalar sedef kakma tekniği ile de be-zenirdi.

Peştamal Kuşanma III:218a.

Peştamalcılar Hamamda örtünmek, bazı mesleklerde iş başındayken önlük yerine bele bağlamak üzere kullanılan dikdörtgen biçiminde nakışlı kumaş parçasını dokuyan ya da satan esnaf. Peştamaldan şal ve havlu da dokurlardı.

Peştemalcıyan (Dr.) IV:72a. **Peters, Wilhelm** IV:248b. **PetitAlcazar I:205b. Petit Champs deş Morts** VII:494b. **Petra** *mad. W:248b*, 249a. **Petra Manastırı** V:292b, VI:248c. **Petra Thermatis** IV:325c.

Petrafilas Ailesi Norman asıllı Bizans ailesi. Kont Bohemund'la I. Aleksios arasında imzalanan Devol Antlaşma-sı'nda ismi görülen Alıfalı Peter bilinen ilk üyesidir. Aile ismi Grekleşe-rek Petrafilas şeklini aldı. 12. yy'ın ikinci yarısından itibaren aile üyelerine "sebastokrator" gibi yüksek unvanlar verildi. 1204-1261 Latin İmparatorluğu döneminde Bizans'a sadık kaldılar. 13. yy'ın ortalarından itibaren ya ortadan silindiler ya da başka isimler kullandılar. 15. yy'a ait bir şarkının iki kahramanından biri Petrafilas adını taşır.

Petrion *mad. II:249a*, I:438a. **Petrion Kalesi** VL249a. **Petrion Manastırı** II:542c, VIL245c. **Petro, Kiros** II:330a.

Petrograd Pastanesi *bak.* Ankara Pastanesi

Petrol-ış IV:287c, VL526b.

Petroliş Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. Esentepe, Karlıktepe, Yukarı, Kordonboyu ve Rahmanlar mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 17.386'dır.

Petronas IV:154c, V:451c, VII:245b.

Petros Barinianos VI: 249a. **Petros Barsimes** IV:309a. **Petros ve Markos Kilisesi** I:406a. **Peyam-ı Sabah** I:200b, VL380c. **Peyk Dede Tekkesi** III:443a.

Gülşenîlik III:442a **Peyk-i Şevket Gemisi** III:31b. **Peykler** Haber getirici demek

olan peyk sözcüğü, Osmanlı merkez ordusunun posta sınıfını oluşturmaktaydı. Peykler yaya olup hızlı koşmalarıyla ünlüydüler. Bunların asıl görevleri, padişahın buyruklarını en seri biçimde yerine ulaştırmaktı. Peykler aynı zamanda padişahın maiyet askerlerinden sayıldıkları için çok süslü uniformaları, sorguç-lu serpuşları ile dikkati çekerlerdi. Padişah alayla saraydan çıkıp bir yere gittiği zaman peykbaşının komutasında en önde yürürlerdi. Bunların kışlaları Sultanahmet'e yakın olup Peykhane adını taşımaktaydı. Bu kışlanın olduğu yerden günümüzde Peykhane Sokağı geçmektedir. Peyk örgütü 1828'de kaldırıldı.

Peynircioğlu, Hamdi IV:238c.

Pferschy, Othmar (1898, Graz - 1984, Münih) Avusturyalı fotoğrafçı. I. Dünya Savaşı'nda, Avusturya-Macaristan ordusunda asker olarak İtalya cephesinde savaşa katıldı. 1926'da İstanbul'a yerleşerek, Photo Français fotoğrafhanesinin sahibi Jean Weinberg'in yanında 6 yıl çalıştı. 1935'te Matbuat Umum Müdürlüğü'nün sözleşmeli fotoğrafçısı oldu. 5 yılı aşkın bir süre bu görevde kaldı. Bütün Türkiye'yi dolaşarak binlerce fotoğraf çekti. *La Turquie Kemaliste* adlı dergide onun fotoğrafları kullanıldı. Münih'te basılan *Fotoğrafla Türkiye* adlı albüm de onun fotoğraflarından oluşmaktaydı. Taksim' de Cumhuriyet Caddesi'nde stüdyosu da vardı.

Phebus bak. Tarkulyan, Bogos **Philadephia, Jakob IV: 159a. Pijışgyan, Aram III:185a. Pijışkyan, Minas V:218b.**

Pınar Birahanesi Beyoğlu'nda, İstiklal Caddesi'nde, şimdiki Lale Sineması' nın altında, girişin yan bölümünde iç alanı geniş olmayan iki kadı birahane tipi meyhane. 1953'te açılan Pınar Birahanesi, 1950'lerin sonlarında kapandı. O yıllarda İstiklal Caddesi üzerinde, Balo Sokağı'nın köşesinde Pınar adıyla bir başka birahane daha açıldıysa da, 1960'ların sonlarına doğru o da kapandı.

Pınar Mahallesi Sarıyer İlçesi'nde yer alır. Derbent, Poligon, Reşit Paşa mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.526'dır.

Pınar, Selahattin mad. VI:249c,

L391a, IL559b, III:4a, 260c, V:530c, VIL209b. Pırğıç (Surp) Ermeni Hastanesi Şapeli

(Yedikule) III: 184a, VI:140c.

Pırğıç (Surp) Ermeni Katolik Kilisesi

V:20c.

Pırğıç (Surp) Hastanesi bak. Yedikule Ermeni Hastanesi

Pırğıç (Surp) Kilisesi (Kazlıçeşme) *mad. VI:250a.*

Pırpıri 19. yy'ın ortalarına kadar İstanbul'da kimi gençlerin kendileri için uygun

gördükleri bir kıyafetti. Esnaf kalfa ve çıraklarının tercih ettiği pırpırı, kalıpsız dal fes, camedan, salta marka, cüppe, dökme şalvardan ibaretti. Kimi gençler şalvarın üstüne şal veya Trablus kuşağı da sararlardı. Ayrıca, pırpırilerini, feslerine "yardan ayrıldım" denen tarzda yazma sararak zenginleştirenler de olurdu.

Pısak, Mustafa Nevzat *mad. VI:250b,*

VII:264b. **Picard, M. C.** IV:40a.

Piccianato, Luigi IL187c, 280b, III: 16a, 249a, IV:164a, V:297a, 391a, VL270a.

Pide VII:492b. **Pierantoni Sirki** VII: 14a. **Pigi Kapısı** VII:496c. **Pikadelli** II:58b.

Pikridion IV: 10a, VII:494b. **Pilai VILSOlc.** **Pilarinos, Aleko** IV: 171a

Pilostorgios (368, Kapadokya - 439, ?) Bizanslı kilise tarihçisi. Yaşamının büyük bölümünü Konstantinopolis'te geçirdi; Kaesarea'lı (Filistin'de) Eusebios'un tarihine ek niteliğinde bir kilise tarihi yazdı. 12 ciltlik eser 300-425 arasını kapsar. Ariusçu (İsa'nın insani doğasını öne çıkaran Hristiyan hizbi) eğilimi yüzünden eserinin ancak bazı parçaları günümüze ulaşmıştır.

PimenIV:142a.

Pina Apartmanı I:329c.

Pinto Han II:46a.

Pir Mehmed Çelebi Sıbyan Mektebi

Fatih ilçesi'nde, Keçeciler Caddesi'nde, Hırka-i Şerif Camii'nin karşısındadır. İnşa tarihi bilinmemektedir. Dikdörtgen planlı, fevkani mektep, moloz duvarlar üzerinde ahşap olarak inşa edilmiş, kiremit kaplı ahşap bir çatıyla örtülmüştür. İnce uzun dikdörtgen pencerelerin çevrelediği üst kat dersane bölümüdür. Orijinal durumu bozulmuş olan zemin katı günümüzde konut olarak kullanılmaktadır.

Piraye VL54b.

Pirgos IV:523c.

PirîAğaVI:251c.

Pirî Çelebi (ö. 1545) III:279a.

Pirî Mehmed Paşa Külliyesi *mad.*

VI:251a, I:189b, V:50c.

Pirî Mehmed Paşa Medresesi Fatih İlçesi'nde, Zeyrek'te, Piri Mehmet Paşa Yokuşu'ndaydı. Medrese, mescit (So-ğukkuyu Mescidi), imaret ve tabhane ile birlikte Bizans dönemine ait bir sarnıcın altyapı olarak kullanılmasıyla inşa edilmiştir. Caminin banisi I. Selim (Yavuz) ve I. Süleyman'ın (Kanuni) vezirazamı Pirî Mehmed Paşa (ö. 1532) olup, "Kanlı Medrese" diye de anılan medrese İshak Karama-nî için zaviye

olarak inşa edilmiş, 933/1526-27'de medreseye çevrilmiştir. Evliya Çelebi'nin *Seyahatname'sinde* ve *Hadika'da*. medreseden söz edilirse de, mimarisi hakkında bilgiye rastlanmaz. 1918'de harap durumda olduğu bilinen yapının bugün sadece bazı duvar kalıntıları görülmektedir.

VII:554a.

Pirî Mehmed Paşa Tekkesi *bak.* Koruk Tekkesi

Pirî Paşa Hamı V:50b.

Piri Paşa Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde, Hasköy'de, Hasköy Tersanesi'nin kuzeyine düşen ve batı kesimi deniz kıyısından başlayan mahalle. Sötlüce, Fetih-tepe, Keçeci Piri mahalleleri ve Haliç'le çevrilidir. Aynı ad, bu mahalledeki iki sokakta da yaşamaktadır. Nüfusu (1990) 6.400'dür.

IV: 10a, 11b.

Pirî Paşa Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Ha-lıcıoğlu'nda bulunan, günümüzde ortadan kalkmış olan bu mescit, 1520' lerde Sadrazam Pirî Mehmed Paşa (ö. 1532) tarafından yaptırılmış, minberini, başçavuşlardan Hatibzade Ah-med (ö. 1778) koydurmuştur.

Pirî Reis L541c, II:337a, 428a, III:557a, V:472a.

Pirîzade Osman Sahib Efendi Çeşmesi

Üsküdar'da, Balaban İskelesi'nde bulunmaktaydı. 1181/1767'de Şeyhülislam Pirîzade Osman Sahib Efendi tarafından tamamen mermerden yaptırılmıştı. Oymalarla süslü aynataşı, üzerinde girintili çıkıntılı bir kemer bulunan iki sütunun arasına yerleştirilmişti. Kitabesi kemerin üzerindeki iki kornişin arasında bulunuyordu.

Pirîzadeler *mad. VI:251c.*

Pisahlar *mad. W.-253c, I:234b, V:198b, 205a, 299a, VI:346a, VII:380c.*

Pisani, Nicola IL271c.

Pisi Pisi Kabare Tiyatrosu IV:325b.

Piskariye Kapısı II:26c.

Pişekâr Ortaoyununun iki ana tipinden biri. Diğer Kavuklu'dur. Oyunu başlatan ve bitiren kişi olan Pişekâr, Karagöz oyunundaki Hacivat'ın karşılığıdır. Konuşmalarıyla Kavuklu'ya güldürücü söz söyleme fırsatı hazırlar. Oyunu kuran kişi olarak zaman zaman sahneye gelerek gelişmeleri yönlendirir. Son dönemin en ünlü pişekârı

Küçük İsmail Efendi'dir.

Pişkin, Halide *mad. VI:253c, 51c, 202c, 538a.*

Pişmaniye Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Küçük Piyale Mahalle-si'nde, Pişmaniye Sokağı ile Fişekhane Caddesi'nin kesiştiği yerde

bulunmaktadır. Günümüzde "Mumcuzade Camii" olarak bilmen yapı Mumcuzade Yorgancı Mehmed Efendi (ö. 1601) tarafından yaptırılmıştır. İnşa tarihi bilinmeyen ve son dönemde görmüş olduğu onarım sonucu hiçbir orijinal özelliği kalmayan yapıda göze çarpan tek unsur, tavana kadar yükselen, Kütahya çinileriyle kaplanmış mihrap duvarıdır. Kare bir plan gösteren ana mekânı çevreleyen duvarlar ve minare betondandır. Çatısı kiremit kaplıdır.

Pişmişyan, Mikael Amira III:482c, IV:89c, VII:460a, 505a.

Pita I:66b, IV:487b, VII:492b.

Pittakia

. VI:254a, III:225c.

Piyade İnce uzun, güzel görünümlü bir kayık türü. İstanbulluların, kadınlar ayrı, erkekler ayrı piyadelere binerek Boğaziçi'nde gezintilere, yaz gecelerinde de mehtap seyrine çıkmaları 19. yy'ın ikinci yarısında moda olmuştu. Saraya ait aynı tip kayıklara piyade-i hümayun deniyordu. Bu kayıklardan daha ince uzun olanlarına ise hanım iğnesi denmekteydi.

III:31a, IV:503c. **Piyade Okulu** L354b.

Piyale Paşa (?, ? -1578, İstanbul) Kaptan-ı derya. Sarayda kapıcıbaşılığa kadar yükseldikten sonra 1554'te kaptan-ı deryalığa getirildi. Akdeniz'e iki sefer düzenleyerek başarılar kazandı. 1562' de II. Selim'in kızı Gevherhan Sultanla evlendi. 1566'daki Zigetvar seferi öncesinde Sakız'ı aldı. 1568'de üçüncü vezirliğe, donanma komutam olarak katıldığı Kıbrıs seferinin (1571) ardından ikinci vezirliğe yükseltildi. Savaş ganimetleriyle büyük servet edindi. Kasımpaşa'da Mimar Sinan'a bir külliye yaptırdı.

II:346a, 370a, IV:121a, 435b, 481a. *İlgili madde:* Piyale Paşa Külliyesi VL254c

Piyale Paşa Bulvarı *mad. VI:254b.*

Piyale Paşa Camii IV:481b, 541c. *İlgili madde-*. Piyale Paşa Külliyesi VL254c

Piyale Paşa Külliyesi *mad. VI:254b, 481c.*

Piyale Paşa Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Fetihtepe, Kulaksız, Kaptan Paşa, İstiklal mahalleleri ve Şişli, Kâğıthane ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 15.260'tır.

Piyale Paşa Sebili Kasımpaşa'da, Piyale Paşa Camii'nin kapısı dışında yer alı-

yordu. 981/1573'te inşa edilmiş olan sebil, 1947'de ortadan kaldırılmıştır. Üç -\ pencere ve dört mermer sütunluydu. Demir şebekeleri 2,20 m yüksekliğinde ve 1,20 m genişliğindeydi. Her pencerede su vermeye mahsus sekiz delik bulunuyordu. Söveleri mermerdendi. Kurşun kaplı bir kubbesi vardı.

Piyalepaşa Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'nın kuzeylerine düşen, Okmeydanı'nın

eteklerinde, Piripaşa Deresi vadisinde yer alan semt. Adı II. Selim'in damadı Kaptan-ı Derya Piyale Paşa'nın orada Kozludere mevkiine yaptırdığı külliyyeden gelmektedir. Çağlayan merkezi ile Pangaltı arasında uzun bir yay çizen yolun batıdaki bölümü, kuzey-güney doğrultusunda inen kesimi Piyalepaşa Bulvarı adını alır. Bu cadde Küçük Piyale Mahallesi'nde Dolapde-re adıyla kuzeydoğuya kıvrılarak devam eder. Doğusunda Hacı Hüsrev, kuzeyinde Mahmut Şevket Paşa, güneyinde ise Küçük Piyale mahalleleri bulunur.

Piyango Bayileri *mad. VI:258a. li maddeler:*

Nimet Abla Gişesi VI:79a Piyangolar VI: 259a Uzun Ömer VII:332b **Piyangolar** *mad. VI:259a.*

Piyango Bayileri VI:258a

Piyer Loti Kahvesi *mad. VI:260c, V:47b. lili madde:*

Loti, Pierre V:228c **Piyi Sarayı** IIL24c. **Placidie** (I. Theodosius'un karısı) VI:265b.

Plaj Oteli Eski adı "Hôtel de la Plage" olan bu yapı Büyükdada'da, Altınordu Caddesi, no. 23'tedir. 1992'de yangın sonucunda ortadan kalkmıştır. Dört katlı, otuz odalı, bahçeli ahşap yapı, ilk sahibi Nikolai Seferoğlu tarafından, 1870' te otel olarak yaptırılmıştır. İlk sahibinden 1937'de Sait Ağa'ya satılan otel, 1938'de Avni Bey'e, daha sonra da Remzi Akdağ'a geçmiştir. Geniş bir lobi, lokanta, berber dükkânı, camlı köşk, üç katta ayrı oturma salonuna sahip olan otel, zamanla harap hale gelmesine karşın, geçirdiği yangına dek, otel olarak kullanılmıştır.

Plajlar *mad. VI:261b, III:143b, VII:71b. İlgili maddeler:*

Altinkum Plajı I:226c

Deniz Hamamları IIL24c

Florya Plajı III: 326a

Küçüksu Plajı V:162c **Plakcdık** *mad. VI:262a. İlgili madde:*

Manifaturacılar Çarşısı V:296c **Plakidianai** *mad. VI:265b.*

Planhol, Xavier de

36-2

363

Prusis, Hrisantos

Planhol, Xavier de III:333c.

Planlama *mad. VI:265b, II:279c, IV:164c. V:416c, VI:443b, VII:298b.*

ilgili maddeler: Arsa Spekülasyonu I:319a Elgötz, Herman III:153c İmar Planları IV:162a Prost, Henri VI:285c Sit Alanları VII: 14e Wagner, Martin VII:392a

Planudes, Maksimos (1260, Nikomedia [İzmit] - 1310'lar, Konstantinopolis) Ortodoks ilahiyatçı ve bilim adamı. Doğduğunda Manuel adı verildi. Konstan-tinopolis'te eğitim gördü. Maksimos adını alarak keşişliğe başladı ve başkentte bir okulu yönetti. 1283'te II. Andronikos'un maiyetinde kâtip olarak çalıştı. Auksentios'taki (Kayışdağı) manastırı yönetti. Hora Manastm'nda (Kariye Camii) hocalık yaptı. 1295-1296'da Venedik'e elçi olarak gitti. Dilbilimden dinbilime, matematikten astronomiye uzanan akademik bilgi ve tecrübeye sahipti. Plutarch, Ptolemy, St. Augustine, Boethius, Caesar, Ca-to, Cicero ve Ovidius gibi düşünürlerin eserlerini Grekçeye çevirdi. Bir hiciv antolojisi hazırladı, Grek atasözlerini derledi.

Platea Manastırı VII:442a.

Plateia *mad.* VI: 275a. **Plati** I:66b, VII:442a, 492b.

Pleurodictyum Constantinopolitanum

mad. VI:275b.

Plinius (ö. 113, Genç) IV:253c. **Podima** VII:417c.

Pokuzyan, Zakarya *mad.* W:275c, VII:504a.

PolHadaş Sinagogu II:11a. **Pol Yaşan Sinagogu** II:11a. **Polat Renaissance Oteli** VI:180b. **Polat Sitesi** VII: 16a. **Polatkan, Oğuz** IV:304a. **Polatkan, Sainı** II:234b. **Poleatikon Limanı** V:215c. **Poleatikon Senti ve Köşkü** *mad.*

VI:276a, II:301c, VII:497b. **Poli** IV:254b.

Poliandri Kapısı IV:528b. **Poliçis, Ahileus** II:438b.

Polieuktos (10. yy) Nisan 956-Şubat 970 arasında Konstantinopolis patriği. Konstantinopolis'te doğdu, çocuk yaşta hadım edildi. Patrikliğe atanmasında tartışmalar olmuş, VII. Konstanti-nos'un desteği sayesinde bu makama atanmıştır. Sofu biri olarak İmparator II. Nikeforos Fokas'ı, eski imparator II. Romanos'un karısı Teofano ile evliliğinden dolayı şiddetle kınadı. I. İoan-nes Tzimiskes ve Teofano'nun komp-

losu sonucu Romanos'un öldürülmesi üzerine Teofano'nun manastıra sürülmesi koşuluyla Tzimiskes'i takdis etti. Son yıllarında Antiokheia (Antakya) Patrikliği'ni kontrolü altına aldı. 9ö8'de Bizans kilisesinin İtalya'daki etkisinin sonucu olarak Otranto metropolitliği-ne atandı.

Polieuktos (Ayios) Kilisesi *mad.* VI:276b, I:234c, 274c, II:257b, III:261b, V:19b, VI:457a.

Poligon Kasrı *mad.* VI:277b.

Poligon Mahallesi Sarıyer İlçesi'nde yer alır. Ferah Evler, İstinye, Emirgân, Reşit Paşa, Pınar ve Derbent mahallele-riyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.942'dir.

Poliorkites, Dimitrios I:68a, II:337a.

Polis *bak.* Güvenlik Hizmetleri

Polis 19. yy'ın sonunda ve 20. yy'ın başında İstanbul'daki bazı karakol ve tutukevlerindeki işkence hücrelerine verilen ad. Polis, yan yana iki kişinin sığamayacağı kadar dar bir dolaptı. Tavanında küçük bir kapak, altında da ızgara vardı. Polise kapatılan, oturamaz, çömelemez, sürekli ayakta durmak zorunda kalır, yukarıdan verilen su ve ekmekle yetinirdi.

Polis Hastanesi Çamlıca'dadır. 1960'ta kurulmuştur. 1985'ten beri bu isimle hizmet veren tam teşekküllü bir kuruluş hastanesidir. Bulaşıcı hastalıklar, çocuk hastalıkları, dermatoloji, genel cerrahi, göğüs hastalıkları, göz hastalıkları, iç hastalıkları, kadın hastalıkları ve doğum, kulak-burun-boğaz, nöroloji ve üroloji servislerinde toplam 230 yatakla hizmet vermektedir. Acil poliklinik, bakteriyoloji, biyokimya, hematoloji, nükleer tıp, patoloji ve röntgen laboratuvarları vardır. Hastalar çalıştıkları birimlerden sevk edilmektedir.

Polis Koleji III:458c. **Polis Okulları** *mad.* VI:277c. **Polis Radyosu** VL294a. **Politika** IV:448a.

Polo Kulüp Beyoğlu'nda, Mis Sokağı'nda, bir işhanının bodrum katında 1955'te açılan ve içi eski İngiliz hanlarındaki masa ve iskemleleri andıran tarzda döşenmiş içkili bir yerdi. Genellikle tiyatro sanatçılarının oyundan çıktıktan sonra, bazı tanınmış gazeteci yazarların ise daha erken saatlerden başlayarak geldikleri Polo Kulüp'te sabaha kadar süren siyaset, sanat, edebiyat sohbetleri, toprak kâselerde içilen afyonlu sıcak şaraplar, çorba çeşitleri ve hafif yiyecekler oranın özellikleri arasındaydı. 1960'larm sonlarına doğru kapandı.

Polonezköy *mad.* V7.-278b, I:184b, II:195a, 198b, 493a, VII:493c. IV:179b.

Pompeius Sütunu II:283c. **Ponte Piccolo** VII:498a.

Porfirogennetos Bizans'ta saraya ait bir deyim. Kelime anlamı "mor doğan" demek olup, bir kişinin imparator olmasından sonra doğan çocukları için kullanılırdı (kızlara porfirogenneta denirdi). Unvanın, imparatoriçelerin meşru çocuklarını mor eşyalarla dekore edilmiş odalarda doğurmaları geleneğinden ya da mor rengin imparatorluk rengi olmasından geldiği kabul edilir. 6. yy'dan beri bilinir; sonraları taht vârislerinin meşruluğunun bir kanıtı olmaya başladı; VII. Konstantinos'un (hd 913-959) lakabı oldu. İmparatorluğun sonuna dek kullanılmıştır.

Porselen Köşkü III:90b. **Porta Aurea** *bak.* Altın Kapı

Porta Aurea (Altın Kapı) Limanı

V:215a.

Porta del Pozzo IL428a.

Porta di San Antonio I:500c.

Porta Drungari III:159b, VII:495b.

Porta Fari III:279b.

Porta Feros VII:497a.

Porta Hebraica L541c.

Porta İspigas II:389b.

Porta Jubalica II:428a.

Porta Judeca I:541c.

Porta Neorion I:541c, II:407c.

Porta Oreat L541c.

Porta Peramatis I:233c.

Porta Piscaria III: 159a, VII:495b.

Porta Piyi ü:24a.

Porta Putea II:389b, 428a.

Porta Region VII:497a.

Porta Rhesium VII:497a.

Porta Selymbria II:24a.

Porta Veteris Rektoris I:276a.

Portakalyan Yahşi Sarıyer İlçesi'nde, Bü-yükdere'de, Piyasa Caddesi'ndedir. 19. yy'ın sonlarında inşa edilmiş, neokla-sik karakterli bir yalıdır. 1990 restorasyonundan sonra ahşap/bağdadi yumuşak hatları kaybolmuştur.

Portas Milierium II:35a. Porter,J. VII:279b. **Portus Novus** V:214c. **Poseidon Tapınağı** II:258c, V:477c.

Posta ve Telgraf Nezareti Binası *mad.*

VI:279a, VII:232b. **Postacılar** *mad.* VI:279c. *İlgili maddeler:*

Haberleşme III:465c

Postaneler VL280b

Postane Mahallesi Tuzla İlçesi'nde yer alır. Aydın-tepe, İçmeler, Yayla, Cami mahalleleri, Marmara Denizi ve Pendik İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.043'tür.

Postaneler *mad.* VI:280b, ITI:467a,

VI:279c, VII:244a. *ilgili maddeler:* Galatasaray Postanesi IIL371c Posta ve Telgraf Nezareti Binası VI:279a

Postacılar VI:279c PTT VI:289c **Postel, Guillaume** L293c.

Posalar Ermenice konuşan Hristiyan Çingeneler. İstanbul posalarının kaynağı Kastamonu-Sinop çevresi ve Tokat havzasıdır. Tip olarak orta boylu, sarımtırak tenli, yuvarlak başlı, uzun yüzlü, dar ve geriye düşük alınlı, siyah gözlü ve siyah saçlı insanlardır. E. Ç. Kömürçiyan Posaların, Topkapı'da toplu halde ikamet ettiklerini kaydeder. Yine ona göre 17. yy'da Posaların bir bölümü Müslümanlığı kabul etmiştir. Bu din değiştirmenin tarihini S. T. Saraf-Hovhannesyan III. Ahmed dönemi (1703-1730) olarak kaydeder. Göçebe bir hayat yaşayan Posa erkekleri küçük sanatlar (başta elek imalatı vb), tarım ve biraz da hayvancılık, kadınları ise değıştokuş, alışveriş, falcılık ve dilencilikle uğraşırlardı. 19. yy'ın sonlarına değin yarı göçebe yaşayan Posalar, günümüzde tümüyle yerleşik hayatı benimsemişlerdir.

II:514c. **Potemkin** (Rus Elçisi) I:32c.

Potur Üst kısmı ve özellikle arkası geniş, dizkapağından başlayarak bacağı sıkıca saran bir tür eski pantolon. Arka kısmı şalvarı andıran ve diz hizasına kadar sarkacak uzunlukta olan poturlar, dizkapağından başlayarak bacağı sarardı; ayak üzerinde tozluğu andıran bir diltikle biterdi.

Poturoğulları Devşirme düzeninin sürdüğü yüzyıllarda Bosnalı Müslüman halktan devşirilen çocuklara verilen ad. Bunların eğitime, Galata Sarayı, İbrahim Paşa Sarayı ve Enderun mekteplerinde daha fazla önem verilir, saray içoğlanları çoğunlukla bunlar arasından seçilirdi.

Poujoulat, Babtistin *mad. W:282a*. **Poutchadjian, Onnik** III:497c. **Poyracık** I:32c. **Poyraz Limanı** I:32c.

Poyraz, Nuri Halil (1885, İnebolu -1956, İstanbul) Besteci. 9 yaşında İstanbul'a geldi. Sesi güzel olduğu için alındığı Muzika-i Hümayun'da binbaşı rütbesine kadar yükseldi. Ankara ve İstanbul radyolarında çeşitli görevlerde bulundu. İstanbul Radyosu'nda Kadınlar Korosu'nu yönetti. Belediye Konservatuvarı Tasnif Heyeti'nde çalıştı. Sevilen şarkılar besteledi. Bazı eserleri fasıllarda sık sık okundu. "Çamlıca yolunda", "Meclise gelirsın neşe saçarsın", "Kına mı yaktın eline Emine" güfteli şarkıları geniş bir dinleyici kit-lesince günümüze kadar sevildi.

, 143e, IV:214b, VI:496c.

Poyraz, Vefa (1917, Nevşehir) Asker ve idareci. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Albaylıktan emekliye ayrıldı. 1966-1973 arasında İstanbul valiliği yaptı. 1973-1980 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı. Köy işleri bakanlığı yaptı.

VII:364b. PoyrazköyII:198b, 277a.

Poyrazoğlu, Ah III:413c, 44lc, IV:527c, VII:323c.

ilgili madde:

Ali Poyrazoğlu Tiyatrosu I:199a **Poyrazoğlu, Hadi** IV:84a, V:114a. **Pozantıy**
IV:253c. **Praetorium** *mad.* VI:282c, V:404c. **Pratik Kız Sanat**
Okulları *ilgili madde:*

Akşam Okulları I:167b **Preault, M. C.** IV:97a.

Preaubt, Michel Francois *mad.* W:283b, III:360c.

Preger, Th. VI:323b.

Prens Adaları *bak.* Adalar

Prens Sabahattin Korusu *bak.* Korular

Prenses Rukiye Yahşi *mad.* VI:283c, I:511b, III:70b.

Prevuayans Hamı I:552a.

Preziosi, Amadeo *mad.* VI:284b, III:480a.

Princess Oteli VLİSOB. **Prinkipo** I:66b, VII:492b. **Prinkipo (Büyükada) Limanı**
V:215c. **Prinkopo Palas** II:354a.

Prinkopo Yacht Club Company Limited I:71a, 253b.

Printemps Mağazaları I:188a.

Priscian (?, Moritanya - 530'dan sonra, Konstantinopolis) Latin şair ve gramer öğretmeni. Eğitimini Konstantinopolis'te tamamladıktan sonra Latince gramer hocası olarak çalışmaya başladı. 18 cildik kitabını soylu İulianus'a adadı. Kitap daha sonraki yıllarda ve özellikle ortaçağda önemli bir kaynak olarak kullanıldı.

Prizini, Gilberto IV:306b. **Prodromos Kiliseleri** *mad.* VI:285a. *ilgili maddeler:*

İoannes Prodromos en to Hebdomo IV:182b

İoannes Prodromos Kilisesi (Karaköy) IV:182c

İoannes Prodromos Kilisesi (Kuruçeşme) IV: 183a

İoannes Prodromos Metohion Kilisesi IV:183c

Prodromos, Teodoros (1100, ? - 1165, ?) Bizanslı şair. Eirene Dukaina'nın, II.

İoannes'in ve I. Manuel'in resmi şairidir. Manuel döneminde bu konumunu yitirdi; Nikolas adını alarak inzivaya çekildi. Helenistik tarzda kaleme aldığı "Rhodanthe ve Dosikles", "Kedilerle Farelerin Savaşı" adlı manzum eserlerin; uzun bir astronomik şiirin, çok sayıda hicviyenin ve şiirin yazarıdır. Prodromos imzası taşıyan çok sayıda felsefî ve dilbilim yazısı bulunmaktadır.

Profiterol IV:171b.

Profitis İlyas Ayazması III:55a.

Profitis İlyas Kilisesi (Bağlarbaşı) I:533c.

Prokopios *mad.* VI:285b, L305b, 422c, II:24b, 113a, 152a, 228a, 319a, 324c,

III:247a, 342a, IV:71b, 309c, V:311a, VI:74c, 435a, 462a, VII:244c, 566a.

Prokopius (336, Korikos - 366, Frigya) Bizans taht gaspçısı. Muhtemelen annesi dolayısıyla İmparator İulianus'la akrabaydı. Önce noter, sonra da önemli bir komutan oldu. 8 Eylül 365' te Valens'in kötü politikalarına karşı çıkarak emrindeki orduyla Konstanti-nopolis'i kuşattı ve Valens'i alaşağı etti. Vergileri yükseltmesi halkın tepkisini çekti. 27 Mayıs 366'da, Valens'e sadık güçlerce tahttan indirilerek idam edildi. Kendisini destekleyen Halke-don (Kadıköy) halkının isyanı bir süre daha sürmüştür.

Promio, Alexandre II:148b. **Promotu** L313c. **Prosforion** IL258c, VII:12a.

Prost, Henri *mad.* VI:285c, I:65a, 429b, 451a, IL187b, 279c, 320a, 3öOc, 442a, 445a, IIL153c, 178b, 248c, 280b, 436c, IV:163a, 272c, 337a, 547a, 565a, V:194b, 236b, 390a, 417b, VL266a, VII: 137a, 197c, 219a, 298b, 320a, 353b, 508a.

Prost Planı IV:73c, 383a. *İlgili madde:*

Prost, Henri VI:285c **Prostostikos** VII:501b. **Protestan Kiliseleri** *mad.* VI:287a. *ilgili madde:* Kırım Kilisesi IV:565c

Protestan Okulları *mad.* VI:287b, VII:395b.

'ili maddeler:

Arnavutköy Amerikan Kız Koleji

I:316c

Robert Kolej VI:335c

Üsküdar Amerikan Kız Lisesi

VII:346a

Proti I:66b, IV:560b, VII:492b. **Protoppova, Veronika** *ilgili madde:*

Rejans VL314a **Prusis, Hrisantos** (ö.1843) V:522b.

Prusya Elçiliği

364

365

RaifDede

Prusya Elçiliği II:216a. Psalty,Jean(Yani) II:298b, V:276b. *İlgili madde:*

Maison Psalty V:27öb **Psalty, Kosta** V:27öc. **Psamathion** VII:497a.

PseUos, Mihael *mad.* VI:289a, III:137c, IV:88a, V:59a, 451a, 452b, VI:217b, 344a, VII:22b, 564c.

Pseudo-Kaisarios VI: Ib.

Pseudo-Kodinos *mad.* V7:289b, I:216b, II:258b, 262a, VI:435a, VII:226b.

Pteron I:492c, II:321c, VII:75c. **PTT** *mad.* VI:289c, III:467a, VI:290a,

293b. *İlgili maddeler:*

Haberleşme VII:438c

Postacılar VI:279c

Postaneler VI:280b

Telefon VII:241b

Telgraf VII:243c

PTT Sanatoryumu ve Hastanesi 1952'de Bostancı'da kuruldu. Ulaştırma Bakanlığı PTT İşletme Genel Müdürlüğü'ne bağlı tam teşekküllü bir hastanedir. Dermatoloji, fizik tedavi, genel cerrahi, göğüs hastalıkları, göğüs cerrahisi, göz hastalıkları, iç hastalıkları, kadın hastalıkları, kulak-burun-boğaz, nöroloji, ortopedi ve üroloji servislerinde toplam 400 yatakla hizmet vermektedir.

V:81a. **Pucinlizadeler** V:91c.

Pul Derneği Mecmuası İki ayda bir yayımlanan dergi. İstanbul Pul Derneği tarafından Türkçe ve Fransızca olarak 1914'te yayımlanmaya başladı.

Pulgher, D. *mad.* VI-.290c, I:432a, IV:279b, VII:366a.

Pulhan, Ali Nusret VI:48a.

Pulheria *mad.* VJ-.291c, I:61a, 277a, 398a, 493b, IL261b, IV:359a, V:56a, VI:275a, 345a, 5ölc, VILlöSb, 247a, 247c, 262b.

Pulherianai Sarayı II. Teodosios'un (hd 408-450) kız kardeşi Pulheria (ö. 453) tarafından yaptırılan saray. 5. yy'ın ilk çeyreğinde yazılmış *Notitia Urbis Constantinopolitanae*'je göre, Fener' in biraz güneyinde, Constantinus surlarının yakınlarında ama Haliç kıyılarında değildi. 9. yy'a kadar varlığını sürdürdü. Pulheria tarafından Ayios Laurentios adına bir kilise de eklendi. I. Basileios (hd 867-886) tarafından onarılan kiliseden 1200'de söz ediliyordu.

Pullarda İstanbul *mad.* VI:292b. **Pullman, George Mortimer** VII:135c. **Pulman Oteli** VII:249a.

Pulur, Hasan (1932, İstanbul) Gazeteci. Kabataş Erkek Lisesi'ni bitirdi. *Son Saat, Yeni İstanbul, Vatan, Havadis, Akşam, Milliyet* ve *Hürriyet* gazetelerinde muhabir, yazar, yazı işleri müdürü olarak çalıştı. İstanbul Gazeteciler Cemiyeti yönetim kurulu üyeliği yaptı. "Olaylar ve İnsanlar" başlıklı yazılarıyla ün kazandı.

V:464c. **Pür, Necla** IV:358c.

Purkuyu Mescidi *bak.* Parmakkapı Mescidi

Pürad, Vağınag III: 183a. Püragın III:189b.

Pürtelaş Hasan Efendi Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Cihangir'de, kendi adıyla anılan mahallede, Alçakdam Soka-

ğı'nda bulunuyordu. Banisi Kılıç Ali Paşa Camii'nin bina emini Pürtelaş Hasan Efendi olup, 16. yy'da inşa edilmişti. 1946'da harap durumda olduğu bilinen yapının yerine yeni bir cami yapılmıştır. Bu yapı kare planlı harimi olan, kagir duvarlar üzerine ahşap çatılı, tuğla minarelidir.

III:3Ha.

Pürtelaş Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Kılıç Ali Paşa, Cihangir, Gümüşsüyü, Ömer Avni mahalleleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.376'dır.

Püskül Nizamı 1846'da yayımlanan bir yönerge ile sivillerin ve askerlerin feslerindeki püsküller için ölçü ve biçimler belirlendi. Buna göre, ordu mensuplarının feslerine ilâştirecekleri püskülün örme ve belli bir gramda olması, ayrıca püskülün ilâştırıldığı tepede metal ferahi bulunması; sivillerin ise feslerine tel ipek püskül yerine örme püskül takmaları öngörüldü.

Püsküllü Bela İstanbul halkının fese taktığı adlardandı. İlk kullanılmaya başlandığı 19. yy'ın ortalarına doğru geniş tepelikli feslerin, fırdolayı ibrişim püskülleri, rüzgârla karışır, düzeltilip taranması gerekirdi. Bunun için köşe başlarında ellerinde tarak, püskül tarayıcıları türemiştir. Bunlar ücret karşılığı püsküle nizam vermekteydiler. Halk, sevmediği ve zorla giydiği fese bundan dolayı püsküllü bela demiştir. Bu, bir deyim olarak dilimize yerleşmiştir.

Püzantion Basımevi III:183a. **Püzantion Gazetesi** I:16b, 181a,

Pyramid I:189a.

Pythio Thermai VII:501b.

Rabanit IV:10c.

Rabdos Mahallesi *mad. VI:293a*, 431a.

Rabia Hanı Eminönü İlçesi'nde, Kapa-lıçarşı'nın içinde, Kürkçüler Soka-ğı'nda bulunmaktadır. "Rubiye Hanı" olarak da bilinmektedir. Yapı tek avlulu, iki katlı hanlar grubuna girmektedir. Günümüzde tamamen değişmiş durumda olan yapıda orijinal mimarisini ortaya koyacak hiçbir iz görülmemektedir. IV:426b.

Rabia Kadın Kahvesi VL261a.

Rabia Kâmile IV:344c

Rabia Sultan (I. Abdülhamid'in annesi) I:31c, II:203b, 205a.

Radikal Avam Fırkası 22 Ekim 1918'de, Divanyolu'nda Müdafaa-i Milliye Cemiyeti binası karşısında kurulmuş siyasal parti. Nizamnamesine göre "Osmanlıcılık" ve "milliyetçilik" prensiplerini uzlaştırmayı amaçlayan partinin kurucuları Mevlanzade Rıfat (başkan), Emin Ali, muharrir

Mazlum, tüccar Mehmet Faik, *Müdafaa* gazetesi sahibi Ragıp beylerdi. Kısa süre sonra, 1919'da, Demokrat Fırka'ya katıldığını ilan ederek siyaset sahnesinden silindi.

Rado, Şevket (1913, Radovişte -1988, İstanbul) Yazar, şair, gazeteci. Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Uzun yıllar *Akşam* gazetesinde köşeyazan olarak çalıştı. Daha sonra *Resimli Hayat*, *Hayat* ve *Ses* dergilerini çıkardı. Gençlik yıllarında *Varlık* dergisinde "Şevket Hıfzı" imzasıyla yayımlanan şiirlerini *Şiirler* adı altında bir kitapta topladı (1970). Dergilerde yayımlanan söyleşilerinden oluşan kitapları ve diğer yapıtları şunlardır: *Eşref Sa-öft'*(1956), *Ümit Dünyası* (1957), *Hayat Böyledir* (1962), *Aile Sohbetleri* (1967), *50. Yılında Sovyet Rusya* (1968).

V:169c.

Rado, Türkân IV:356c. **Radolfo Pierantoni Sirki** VII: 14a.

Radost Bulgar Cemiyeti 17 Ekim 1928' de, İstanbul'da yaşayan Bulgarların, yoksul öğrencilere yardım amacıyla kurdukları dernek. Merkezi Beyoğlu, Ağaçesme Sokağı'ndaydı. Yöneticileri, İvan Simonof, Vlada Fakarsko, Poliksana Martinova, Bilagay Çifliya-nof, Marya İvanova, Eleni Georgiyo-va, Dobra Cidrova'ydı.

Radyo mad. VI:293a, II:387c, 459c, 482b, III:296a, 372a, 467b, V:410c, VL281a, 322b, VII:350b. ,

Radyolin Diş Macunu I:147c. **Radyolin Laboratuvarı** I:147c. **Ragıp Ağa Kahvesi** VL261a.

Ragıp Mehmed Paşa (Koca) (1699, İstanbul -1763, İstanbul) Sadrazam, yazar ve şair. Defterdarlık, reisülküttab-lık ve vezir rütbesiyle çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptıktan sonra 1757'de sadrazamlığa getirildi. Barışçı bir dış politika izledi. Özellikle mali ve askeri alanlarda yeni düzenlemelere gitti, geniş çaplı imar çalışmaları yürüttü. Nabî tarzındaki felsefe ağırlıklı şiirlerinin yer aldığı *Divan'ımm* dışında düzyazılarıyla bazı risalelerini içeren *Mec-mua-i Ragıp Paşa* ve *Sefinetü'r-Ra-gıp* gibi yapıtları vardır.

III:66c, 515b, IV:46a, 395c, V:549a, VI:156c, 297c.

Koca Ragıp Paşa Külliyesi V:34c

Ragıp Paşa (Sarıcazade, Eğribozlu) (1857, Eğriboz - 1920, Midilli) Devlet adamı. Saray mabeyincisi olarak II. Abdülhamid'in büyük güvenini kazandı. Bu görevde vezirliğe yükseldi; sadrazam ve nazır atamalarına yön verecek kadar büyük bir nüfuz kazandı. Ticaret ve madencilikle uğraşarak yüklü bir servet edindi. Umurca'da rakı fabrikası, İstanbul'da üç han ve köşkler yaptı. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra rütbeleri alınarak Midilli'ye sürüldü.

I:256a, IV:317c, V:277a. *İlgili maddeler:* Ragıp Paşa Köşkleri VI:296c Rumeli Hanı

VI:355a **Ragıp Paşa Köşkleri** *mad. VI:296c.*

Ragıp Paşa Kütüphanesi *mad.*

VI:297b, II:185b, V:134b, 174a, 188b, 368a.

Rağbet Vapuru *mad. VI:298c, IV:403a.*

Rahikîzade Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Mahmutpaşa'da, Tarakçılar So-kağı'nda, Dâye Hatun Camii'nin karşısında bulunuyordu. Medresenin banisinin Rahikîzadelerden hangisi olduğu bilinmese de, Tabip Yusuf Sinan Rahikî olabileceği ihtimali üzerinde durulmaktadır. Eğer böyleyse yapı 16. yy'ın ortalarına aittir. Medrese dört odacıktan oluşan, ahşap ve avlulu bir yapıydı.

Rahime Perestu Kadın V:460b.

RahimîV:183c.

Rahimullah Şah (ö. 1779) IV:374c.

Rahkamer Hanım (Saraylı) V:559a.

Rahmanlar Mahallesi Kartal İlçesi'nde, Kartal merkezi ile Dragos'un arasına düşen ve deniz kıyısından kuzeye doğru uzanan mahalle. 1970'li yıllara kadar sebzeleriyle ünlü Kartal bostanlarının bir bölümünün ve bazı yazlık evlerin bulunduğu Rahmanlar, kuzey kesimindeki Kültür Park hariç bugün bir yerleşim bölgesi haline gelmiştir. Banliyö istasyonu vardır. D-100 (E-5) Otoyolu kuzeyinden geçer. Nüfusu (1990) 14.061'dir.

Rahmi ILSOlç.

Rahmi Bey *mad. VI:298c, II:556c, III:295c, V:529a, VII:159c.*

Rahmi Koç Evi III:152c.

Rahmizade Bu adla tanıtılan ve asıl adı bilinmeyen bir divan kâtibi, 1582'de Şehzade Mehmed (III. Mehmed) için İstanbul'da düzenlenen sünnet düğününü bütün ayrıntılarıyla *Surname-i Hümayun* adlı eşsiz eserinde tasvir etmiştir. Bu eser, İstanbul için olduğu kadar kültür tarihi bakımından da eşsiz bir kaynak sayılır. *Surname-i Hümayun*, sur-ı hümayun denen sultan düğünlerini anlatan ve betimleyen eserlerin ilkidir.

Raht Hazinesi Topkapı Sarayı'nda, Has-ahır'a ait süslü, kıymetli eyer takımlarının saklandığı yer. "Hasahır Murassa-at Hazinesi" veya "Raht-ı Hümayun Hazinesi" de denilirdi. Padişah ve devlet adamlarına hediye olarak gelen, hazinedeki -raht denilen- bu eşyaların defterleri çok dikkatli şekilde tutulur; bir örneği de defterdarlık başmuha-sebesi için hazırlanırdı. Raht hazinedarı denen memur, hazinenin üst yöneticisiydi. Hazinenin kapısı padişahın mührüyle kapalı tutulurdu.

Rahtree, Bau IILISOc.

Rahtvan Ağası Padişahın "raht-ı hümayun" denilen mücevherli eyer takımlarına bakanların başına verilen ad. Rahtvan-ı has da denilirdi. Sarayın saraç cemaatinin amirlerindendi. Bu görevde iki kişi bulunurdu. Bunlardan birine rahtvan-ı evvel ya da büyük rahtvan, diğerine rahtvan-ı sani ya da küçük rahtvan denilirdi. Rahtvan-ı evvelin amiri mirahur-ı evvel, rahtvan-ı saninin amiri ise mirahur-ı sani idi.

RahviraIII:189c.

Raif Ağa Camii Beşiktaş İlçesi'nde, Viş-nezade Mahallesi'nde, Hüsrev Gerede Caddesi'ndedir. Yapının banisi Hacı Mehmed Raif Ağa'dır. 1876'da inşa edilen cami II. Abdülhamid tarafından 1891'de yeniletilerek genişletilmiştir. Fevkani bir yapı olan cami "İclaliye Camii" adıyla da anılmaktadır. Kagir duvarlı, ahşap çatılıdır. Minaresi taştandır.

VII:257a. **RaifDede** VU:455a

Raife Hanım Yalısı

366

36-7

Recep Paşa

Raife Hanım Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Beylerbeyi'ndedir. Dikey planlı olup, 19. yy yapısıdır. Subasmam üzerinde ikisi ahşap, beş katlıdır. 1988'de tümüyle restore edilmiştir. Halen son sahibinden dolayı Reha Poroy Yalısı olarak tanınır.

Rakım Efendi Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Karagümrük'te, Fevzi Paşa Caddesi ile Hasan Fehmi Paşa Caddesi arasında bulunan ve ünlü hattat Kazasker Mustafa Rakım Efendi'nin (ö. 1826) adına, vefatından sonra yaptırılan medrese ve türbenin yanında bulunduğu anlaşılan bu tekkenin adı 1249/1840 tarihli *Âsitâne'de, pazar* günü ayin icra edilen Nakşibendî tekkeleri arasında geçmektedir. Diğer tekke listelerinde zikredilmeyen tekkenin medrese ile aynı binayı paylaştığı ve kısa ömürlü olduğu tahmin edilebilir.

Rakım Mehmed Paşa (? , İstanbul -1770, Mısır) Devlet adamı, İstanbul'da Tophane nazırlığı, defter eminliği, tersane eminliği, şehreminilik, defterdarlık gibi görevlerde bulundu. Vezir rütbesiyle 1767'de Mısır ve 1786'da Cidde valiliğine getirildi.

VL299c.

Rakım Paşa Çeşmesi *mad. VI:299b, III:536b.*

Râk6czyniV:126a.

Raks *mad. VI:299c, III:142a. İlgili maddeler: Çengiler II:487b Köçekler V:83c*

Ralli, Adele II:153a.

Ralli, Alexandre II:153a, III:355b.

Ralli Köşkü *mad. W:300b.*

Ralli, Yorgo (ö. 1936) *İlgili madde-*. Ralli Köşkü VI:300b

Ramada Oteli *bak.* Tayyare Apartmanları

Ramazan Ağa Sıbyan Mektebi III:292a.

Ramazan bin İsmail (? , İstanbul - 1680, İstanbul) Hattat. Yayla Camii'nin imamıydı. Hat sanatını Abdullah bin Cez-zar'dan öğrendi ve icazetname aldı. Özellikle nesih yazı üzerinde çalıştı ve 400'e yakın Kuran yazdı. Ünlü hattat Çinicizade onun öğrencisidir. Üslubu daha çok Hafız Osman ekolüne yakındır.

Ramazan Efendi (ö. 1576, Nazırzade) L505c, IL394b.

Ramazan Efendi (ö. 1609, Karabaş) IV:440c. .

Ramazan Efendi (ö. 1616) VL301b. **Ramazan Efendi Camii ve Tekkesi**

mad. W.-301a, II:396b, VII:239b. Ramazan Gelenekleri mad. VI:303b, I:107c.

ili maddeler:

Bekçi Manileri II:124c Diş Kirası III:62b İftar Âdetleri IV:140c

Ramazan Kararnameleri İlki 1858'de yayımlandı ve toprak mülkiyeti hukukunun kapsamını genişletmekle birlikte toprağın rehin edilmesi ilkesini de getirdiğinden borçlanmaların, rehinli arazilerin satılıp el değiştirmesinin buna bağlı olarak tefeciliğin de artmasına neden oldu. İkinci Ramazan kararnamesi 30 Ekim 1875'te yayımlandı ve bir anlamda Osmanlı Devleti'nin parasal açıdan iflasını ilan etti. Buna göre devlet tahvillerinin yarısı için "ramazan" adı altında yeni tahviller verilirken diğer yarısının beş yıl süreyle ertelenmesi öngörüldü. Bu karar, özellikle İstanbul'da iş ve ticaret dünyasını altüst etti. Her iki karar da ramazan ayında çıkarıldıkları için bu adla tarihe geçmiştir.

Ramazan Seyyahları Sınırları içinde Mekke, Medine ve Kudüs'ün de yer aldığı en büyük İslam imparatorluğunun başkenti olan İstanbul'a, kutsal kentlerden biri gözüyle bakıldığından, ramazanda İslam ülkelerinden pek çok gezgin İstanbul'a gelir; yine pek çok hacı adayını da Türkistan, İran, Kafkasya ve Rumeli'den İstanbul'a gelip camileri, Eyüb Sultan Türbesi'ni ziyaret eder; buradan Konya'ya Hz Mevlana ziyaretine, oradan da hac için Arabistan'a giderlerdi. İstanbul'a gelen ramazan seyyahları giyim kuşamları ile ilgi uyandırırılar, tekkelerde, imaretlerde, rical konaklarında konuk edilirdi.

Ramazanîlik VI:301a, VII:215c, 516c. *ilgili maddeler:* Halvetîlik III:533b

Ramazan Efendi Camii ve Tekkesi VI:301a

Ramazanoğlu, Celal (1896, Tarsus - ?, ?) Hekim. Tıp Fakültesi'ni bitirdikten sonra

iç hastalıkları dalında ihtisas yaptı. Adana Devlet Hastanesi baştabibi ve serbest hekim olarak çalıştı. Tarsus belediye başkanlığı yaptı. 8-9. dönem (1946-1954) İçel, 10. dönem (1954-1957) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Ramazanoğlu, Gülseren IV:356c.

Rami mad. VI.-305a. İlgili maddeler: Davutpaşa Kışlası IILlc Hacı Ali Paşa Camii III:467c

Rami Cuma Mahallesi Eyüp İlçe merkezinde yer alır. Rami Yeni, İslam Bey, Düğmeciler ve Topçular mahallele-riyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.338'dir.

Rami Çiftliği VL305b.

Rami Çiftliği Kışlası bak. Rami Kışlası

Rami Kışlası mad. W:306b, V:257c,
VI:305c.

Rami Mehmed Paşa Sıbyan Mektebi

Eyüp İlçesi'nde, Eyüp-Nişancılar Caddesi ile Nimet Sokağı'nın birleştiği köşede, Nişancılar Mustafa Paşa Camii'nin doğu duvarına bitişiktir. Binisi, 1703'te vezirazam bulunan Rami Mehmed Paşa'dır. Yapı bir sıra taş, bir sıra tuğla ile almasıık örgülüüdür. Ahşap çatının altında iki sıra kirpi saçak dolaşmaktadır. Yapıya kuzeyden merdivenlerle girilir. Mektep, küfeki taşından söveli, sivri hafifletme ke-merleriyle hareketlendirilmiş dikdörtgen pencerelerle aydınlatılmaktadır. Fevkanî yapının doğu cephesindeki üç büyük kemerle açılan dükkânların biri kapatılarak, buraya II. Mah-mud'un kızı Mihrimah Sultan için yaptırdığı çeşme inşa edilmiştir. "S" ve "C" kıvrımlarla biçimlenen, yumurta biçimli madalyonların süslediği çeşme Türk barok üslubu özellikleri göstermektedir.

Rami Yeni Mahallesi Eyüp ilçe merkezinde yer alır. İslam Bey, Rami Cuma, Topçular mahalleleri ve Bayrampaşa, Gaziosmanpaşa ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.878'dir.

Ramirez, L. R. VII: 14a.

Ramiz Ağa (Başmusahib) *İlgili madde-*. Ramiz Ağa Çeşmesi VL307a

Ramiz Ağa Çeşmesi mad. VI:307a.

Ramiz Paşa V:5c.

Raoul Ailesi 12-15. yy'larda önemli görevler üstlenmiş Norman asıllı Bizans ailesi. Ralles ailesi olarak da bilinirler. İlk üye Robert Guiscard'ın elçisi olarak III. Nikeforos Botaniates'i (hd 1078-1081) ziyaret eden Rudolfus Pe-el de Lan (ya da Peeldelau) idi. 1195'te Konstantinos Rhaoul, II. İsa-akios'un sebastosu; babası Dukas Ha-nedam'nın damadı; Raoul Dukas, VI-II. Mihael'in (hd 1259-1282) yeğeni

Teodora'nın kocası idi. Bir süre gözden düşen aile 1282'den sonra yeniden parladı. "İoannes Dukas Angelos Paleologos Raoul Laskaris Tornikes Filantropenos Asan" adına bakılırsa birçok soylu Bizans ailesi ile arkabay-dılar.

Raoulaina, Teodora (?, ? - 1300, Kons-tantinopolis) Bizans prensesi. Kantakuzenos ailesinin üyesidir. Sıradışı eğitimi ve kültürü ile sivrildi; evlilik yoluyla Norman asıllı Raoul ailesiyle akraba oldu. Patrik Arsenios'un hayranı olarak, VIII. Mihael'in kiliselerin birleşmesi politikalarına karşı çıktı ve Krisis'teki (Kocamustafapaşa) Ayios Andreos Manastırı'na sürüldü, burada rahibe olarak öldü. Grek edebiyatını çok iyi bilirdi. Çoğunu bizzat kopya ettiği kitaplardan oluşan zengin bir kitaplığa sahipti. Nikeforos Humnos, Manuel Holobolos ve Maksimos Planudes gibi dönemin aydınları ile ya-

kın dostluk içindeydi. **Rapayel, Diratzu** (Çelebi) VI:312a. **Rapayelyan, Kirkor** VLl6b.

Rasathane-i Amire *mad. VI:307a, II:216b.*

ilgili maddeler: İstanbul Rasathanesi IV: 233a Kandilli Rasathanesi IV:41lc

Rasih (Divan şairi) III:67c.

Rasih Efendi (Zahire Nazırı) III:498c.

Rasim IV:551b.

RasimBey V:118b.

Rasim Paşa Camii Kadıköy İlçesi'nde, Yeldeğirmeni'nde, Kırkahve Sokağı ile İskele Sokağı'nın kesiştiği yerde yer alır. 1835-1836'da II. Mahmud tarafından yaptırılan yapı tahrip olunca 1905' te bahriye nazırlarından Rasim Paşa adına eşi İkbâl Hanım tarafından yeniden yaptırılmıştır. Kitabesi girişi üzerindedir. Kare planlı bir bodrum katı üstünde yükselen camiye bir merdivenle çıkılır. Basamakların sonunda sağda bodrum kata paralel direk ve duvarlar üzerinde yer alan bölüm, sonradan dernek odası olarak kullanılmıştır. Hemen solda harim kapısı, içerde iki yanda birer mahfil -sağdaki müezzin mahfili- ve ana mekân yer alır. Kapı ekseninde yer alan mihrap oldukça derin yarım yuvarlak formlu ve dışa taşkın olup, sade bir görünüme sahiptir. Vaiz kürsüsü güneybatı köşededir. Minber ahşap ve sade oymalıdır. Sağ mahfilden ahşap merdivenlerle üst kattaki mahfile çıkılır. Mihrabın yanında birer, doğu ve batı cephelerinde ise üçer sivri kemerli pencere mekânı aydınlatır. Caminin duvarları kagir, çatısı ahşaptır. Minaresi kuzeyde, ana mekânla dernek odası arasında bulunup, tek şerefeli ve kagirdir. Dış cephesinde pencere kenarlarını silmeler dolaşır. Caminin güney ve batı cephelerinde yapılan yeni cami inşaatı ve kuzey ve doğu cephelerinde asimetrik ek bölümlerle mimarisi çok bozulmuştur.

Rasim Paşa Mahallesi Kadıköy İlçesi'nde yer alır. Koşuyolu, Acıbadem, Hasan Paşa, Osman Ağa mahalleleri, Marmara Denizi ve Üsküdar İlçe-si'yle

çevrilidir.

IV:27a. **Rasim Paşa Yahşi** *mad. VI:307b.*

Rasime-i Diniye Osmanlı padişahlarının da katıldıkları dini törenlere verilen ad. Her hafta cuma günü yinelenen selamlık resm-i âlisi, bayram alayları, mevlit alayı, kılıç alayı, hırka-i saadet ziyareti bunlardandı. Padişahın katıldığı bu törenlere devlet, ilmiye, ordu ricali de katılır; halk ise hem töreni izlemek hem de sevap kazanmak ve ibadet etmek için rasime-i diniyeler-de bulunmayı amaçlardı. Özellikle II. Meşrutiyet döneminde (1908-1918) İt-

tihad ve Terakki Fırkası, rasime-i di-niyeye özel önem vermiş; dönemin başında da bu tür törenlere ilişkin yazılar ve resimler çokça yer almıştır.

Raşid Efendi (Beylikçi) V:309a, VI: 13a.

Raşid Efendi (Hanende) IV:214a.

Raşid Efendi (Kolağası Hacı) FV:564a.

Raşid Efendi (ö. 1868) II:434c.

Raşid Efendi (ö. 1884, Hacı Yekçeşm) IV:50c.

Raşid Efendi Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Şehremini'de bulunan bu tekke 1299/ 1881-82'de Sa'dî tarikatından Şeyh Mehmed Raşid Efendi tarafından kurulmuştur. Ayın günü pazartesi olan tekke iki binadan meydana gelmektedir. Günümüzde cami olarak kullanılan ahşap mescit, köşesi pahlı kırık cephesi ve pahlı köşede yükselen, balkon görünümündeki minyatür minaresi ile dikkati çeker. Tevhidhane, harem ve selamlık bölümlerini bünyesinde toplayan esas tekke binası ise mescidin doğusunda yer almakta, iki yapının arasında küçük bir ha-zire bulunmaktadır. Asıl tekke binası iki katlı olup zemin kat duvarları *kagir*, üst kat duvarları ahşap olarak tasarlanmış, üstü bir beşik çatıyla örtülmüştür. Dış görünümüyle 19. yy'a ait bir meskeni andıran binada üst katın güney kesimi, kareye yakın dikdörtgen planlı tevhidhaneye ayrılmış, dışa taşkın bir mihrapla donatılmış bulunan tevhidhanenin doğu duvarında, kadınlar için fevkani ve kafesli bir mahfil tasarlanmıştır.

VII:169b.

Raşid Mehmed Efendi *mad. VI:307c, 11:1723., V:183c.*

Raşit Bey V:304b. **Raşit Rıza** *bak. Sanıako, Raşit Rıza Raşit Rıza Tiyatrosu* III:54b. **Raşit Rıza ve Arkadaşları** V:488c. Rauf Paşa (Sadrazam) II:420b, VI:25c.

Rauf Yekta Bey *mad. VI:308c, I:299b, II:80c, 14le, 557a, 558a, 559b, III:254b, 308a, IV: 108a, V:41Ob, 422a, 529b, 539c, VI:31c, 99c, 199a, 299a, 496b, VII:455a, 480a, 545a, 563a.*

Raufî Tekkesi Beykoz İlçesi'nde, Merkez Mahallesi'nde, Beykoz Camii Sokağı ile

Hacı Ali Bey Caddesi'nin kavşağında, Beykoz Parkı'nın yakınında bulunmaktaydı. Halvetîliğin Raufî koluna bağlı iki zaviyeden biri olan bu tesis muhtemelen 18. yy'ın ortalarında Şeyh Hafız Mehmed Efendi tarafından kurulmuş, 19. yy'da Halvetîliğin Sabam ve Cerrahî kollarına intikal etmiş, Cumhuriyet döneminde, yol genişletme çalışmaları yüzünden yıktırılmıştır. Tevhidhanesinin kagir duvarlı, kırma çatılı, basık kemerli pencerelere sahip bir yapı olduğu *Encümen Arşivi'ndeki* 1939 tarihli fotoğ-

raflarda görülebilir. "Raufî Efendi", "Hafız Efendi" ve "Şeyh Hafız Efendi" adlarıyla da anılan tekkenin ayin günü *Âsitâne'de* (1840) pazar, *Mecmua-i Tekâyâ'da* (1889) pazar ve perşembe olarak verilmektedir. Tekkeden günümüze yalnızca haziresi intikal etmiştir.

Raufî Tekkesi (Doğancılar) *mad.*

VT.-309c.

Raufîlik VI:309c, VII:216a. *İlgili maddeler:*

Halvetîlik III:533b

Raufî Tekkesi VI:309c **Razgrad Olayı** *mad.* VI:310a, VII:354b. **Razî** (Âşık) III:39a, 41a, VH:301a. **Raziye Kadın** VL398b. **Reben, J. B.** III:557c. **Reboul, Jean Cesar** *mad.* VI:310c. **Rebul Eczanesi** III:128b, IV:271a. *ilgili madde:*

Reboul, Jean Cesar VI:310c

Recai Efendi (1803, İstanbul - 1873, İstanbul) Hattat, vakanüvis ve şair. Di-van-ı Hümayun kaleminden yetişti. *Takvim-i Vekayî'de* çalıştı. 1848-1853 arasında vakanüvislik yaptı. Takvim-hane nazırlığında ve Meclis-i Maarif üyeliğinde bulundu. Hat sanatını Filibeli Mehmed Efendi'den öğrendi ve icazetname aldı. Ayrıca musikiyle de ilgiliydi. Hafız Osman, Mustafa Rakım ve Yesarîzade ekollerine bağlıdır. Oğlu ünlü edebiyatçı Recaizade Ekrem'dir.

VLS11b, 380a, VII:241b. **Recai Mehmed Efendi** Çeşmesi VI: 340b.

Recai Mehmed Efendi Sıbyan Mektebi ve Sebili *mad.* VI:31 la.

Recaizade Ekrem Bey Yahşi İstinye koyundaki bu ünlü yalıyı yaptırtan, Beykoz Şişe Fabrikası ustabaşısı Mösyö Pigeon'du. Recaizade Mahmud Ekrem Bey yalıyı adı geçenden satın *alarak bazı* ilavelerle daha da zarif bir görünüm kazandırdı ve buraya yerleşti. Tanzimat ve Servet-i Fünun edebiyatlarının gelişme dönemine rastlayan o yıllarda bu yalı âdeta bir edebiyat kulübü gibiydi. Devrin şairleri, edipleri sıkça gelmekte, edebi meclisler düzenlenmekteydi. Yalı ince bir zevkle döşenmişti. Ünlü şairin oğulları Nijat'ın, Ercümend Ekrem'in doğdukları bu yalıyı, 1900'e doğru Ekrem Bey hafiyelerin Yıldız'a verdikleri bir jurnal sonucunda boşaltmak zorunda kaldı. II. Abdülhamid, Mabeyn Başkâtibi Tahsin Paşa aracılığı ile

romatizmasına dokunacağı için yalıdan çıkmasını irade etti. Oysa Ekrem Bey' in romatizma şikâyeti yoktu.

Recaizade Ekrem Bey Yahşi (Vani-köy) *mad. W:311 b, VII:347c.*

Recep Paşa (Topal) (?, ? -1632, İstanbul) Sadrazam. Saray hizmetlerinin ardından 1623'te kaptan-ı derya oldu. Ka-

Recin Olayı

368

369

Rıfat Bey

radeniz'de Kazak korsanlarına karşı kazandığı başarıdan dolayı sadaret kaymakamlığına getirildi. Birçok devlet adamının öldürüldüğü bir yeniçeri ayaklanması sonunda 1632'de sadrazamlığı ele geçirdi. Bu atamayı istemeyerek yapan IV. Murad'ın emriyle üç ay sonra öldürüldü.

IV:129b, V:506b.

Recm Olayı Şeriata göre zina yapan kadının taşlanarak öldürülmesidir. Osmanlı tarihinde sadece bir kez 1680'de Aksaray'da oturan Haffaf Abdullah'ın karısının bir Yahudi ile zina yaptığı seri kurallara göre kanıtlandığından Rumeli Kazaskeri Beyazzade Ahmed Efen-di'nin yargılaması sonucu zâniye kadın, Atmeydanı'nda, Dikilitaş yanında kazılan çukura yarı beline kadar gömüldükten sonra halkın attığı taşlarla recm edilmiş; IV. Mehmed de bu olayı Fazlı Paşa Sarayı'ndan izlemiştir.

I:417c. **Redcliffe** (Lady) IV:65c.

Redcliffe, Stratford *bak. Canning, Stratford Redcliffe de*

Redhouse III:171c.

Redif Paşa Konağı IV:229a, V:374c.

Redingot *mad. VI:311c, VII:385a.*

Reel, Ahmet Hidayet (1895, İstanbul -1971, İstanbul) Gazeteci. Darülfünun Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. *Tercü-man-ı Hakikat, ileri, İkdam* gazetelerinde çeşitli yazılar yazdı. Milli Mücadele'ye katıldı ve Matbuat Umum Müdürlüğü'nde görev yaptı. Daha sonra uzun yıllar *Cumhuriyet* gazetesinde çalıştı.

Refail *mad. VI:312a.*

Refet Efendi III:498c.

Refet Kadın (ö. 1867) V:460b.

Refia Sultan V:510c.

Refî-i Kalayı (ö. 1821) III:67b.

Refik Beyoğlu'nda, Sofyalı Sokağı'nda bulunan içkili lokanta. Fischer Restaurant' m personelinden Refik tarafından kendi adıyla 1950'li yıllarda Sofyalı Sokağı'nda açılmıştı. 19öO'lı yıllardan itibaren birçok yazar ve sanatçının müdavimi oldukları lokanta, daha sonra As-malimescit Sokağı'na taşındıysa da, 1990'da gene eski yerine geçti.

I:356b. Refik Bey VII:252a.

Refik Bey (? , ? - 1878, istanbul) Şehremini. Babiâli kalemlerinden yetişti. Çeşitli nezaretlerde müsteşarlık ve Hazine-i Hassa nazırlığı görevlerinde bulundu. Ocak 1876-Şubat 1876' da şehreminliği yaptı. Daha sonra sadaret müsteşarı ve Şûra-yı Devlet üyesi oldu.

Refik Bey (Evliyazade) I:374a.

Refik Bey (ö. 1909, Manyasîzade) VL277c.

Refik Efendi (Şeyh) ILLölb. **Refik Nevzat** IV:282b. **Refik Talat Bey** (Bebekli) II:556c. **Regia** III:72c.

Region *mad. VI:312b*, III:324b, V:156c, VII:498b.

Regla, Paul de *mad. VI:313a*.

Rehabula Kadın Sebili Vefa'da, Atıf Efendi Kütüphanesi'nin karşısındadır. Kim olduğu bilinmeyen Rehabula Kadın (ö. 1734) tarafından yaptırılmıştır. 1972'de aslına uygun olarak yenilenmiştir. Üç pencerelidir, üstü kubbe ile örtülüdür, kitabesi yoktur.

Rehber (Ermeni harfli gazete) III:190b. **Rehber Vapuru** VI:68b.

Rehberlik ve Araştırma Merkezleri

mad. VI:313b, III:140a.

Rehnüma III:190b. **Rehnüma-i Ticaret** IIL190b. **Reichenbach, Hans** IV:248b. **Reissner** VII:406a.

Reisülküttab Divan-ı Hümayun kâtiplerinin başına verilen ad. Nişancı maiyetinde çalışır, devletin bürokratik işlemlerini yürütürdü. Divan hükümlerini uygulama, yabancı mektupları çevirme, cevaplama; dilekçeleri Di-van'da okuma da reisülküttaba ait olmakla birlikte, kendisi Divan toplantılarına katılmazdı. 18. yy'da dış ilişkiler ve yabancı elçiliklerle ilgili işlerle de görevlendirilen reisülküttabların bu yönü giderek öne çıktı. 1836'da kaldırılarak yerine Umur-ı Hariciye Nezareti kuruldu.

Reisülküttab ismail Efendi Sıbyan Mektebi *mad. VI:314a*, IV:522c.

Rejans *mad. VI:314a*, II:179c, IV:269a, V:222c, VI:129b.

Reji İdaresi I:137b, II:429b.

Reji Tütün İşçileri Cemiyeti VI:23b.

Rekor Pastanesi I:552a.

Reks Sineması I:284a, 536c, VII:9a.

Remzi Bey Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Kanlıca Vapur İskelesi'nin yakınındadır. 19. yy'ın sonunda Mehmed Muhtar Bey Yalısı olarak tanınırdı. 1980' deki restorasyondan sonra Feyyaz Maraşlı Yalısı adını aldı. Yanındaki Nevres Paşa Yalısı ile ortadaki fener kulesi aracılığıyla birleşmiş gibidir.

Remzi Efendi (Şair) III:158b.

Remzi Kitabevi *mad. VI:314c, VII:449a.*

Rengigül Hanım III: 170a.

Rengigül Hanım Çeşmesi Emirgân Ca-mii'nin karşısındaydı. 1322/1904'te Mısır Valisi Kavalalı Mehmed Ali Pa-şa'nın eşlerinden Mümtaz Kadın Efendi'nin kalfası Rengigül Hanım'ın vakfıydı. Bir şadırvan gibi çardak örtüsü altına alınmış, dört cephesine birer musluk ile tekne konulmuştu.

Republique, la II:444b.

Resanet Vapuru *mad. VI: 31 5a, V:411b.*

Resim Sergileri *bak. Sanat Galerileri*

Resim ve Heykel Müzesi *mad. VI:315b, II:318c, III:16b, 459c, V:471a, VI:24b, 284c, VII:546a.*

Resimli Ay Şubat 1924-Ocak 1931 arasında yayımlanmış aylık dergi, imtiyaz sahibi Nebizade Hamdi idi. Yayın işlerini Zekeriya ve Sabiha (Sertel) yönetiyordu. Cumhuriyet' in ilanıyla başlayan köklü değişme sürecinde, yeni kültürel oluşuma katkıda bulunmayı hedefliyordu. Uzun süre kapak resmi olarak renkli kadın portreleri kullanan dergide kadının çalışması, moda, eğlence konuları çok işlenmiştir. Sabiha Sertel kadınların şahitliğinin kabul edilmemesi konusundaki kampanyasıyla dikkati topladı. 1928' den sonra daha sola açık bir çizgi izlemeye başladı. Sadri Edhem ve Nâzım Hikmet'in yazıları görüldü. Bir ara kapatıldı ve *Sevimli Ay* adıyla çıktı. Sonra 15 günlük oldu. Nâzım Hikmet'in başlattığı "Putları Yıkıyoruz" kampanyası yine kapatılmasına sebep oldu. Ortaklar arasındaki anlaşmazlık sonucu kapandı. VI:54a, 534c, 535a, VII:449a.

Resimli Cuma Haftalık gazete. 21 Temmuz 1927-28 Teşrinievvel 1927 tarihleri arasında Ahmed Süleyman tarafından yayımlandı. Başyazarı Habib Adem'di.

Resimli Gazete Haftalık gazete. 1923-1928 yılları arasında yayımlandı. Sorumlu müdürü Sedat'tı.

Resimli İstanbul Haftalık gazete. 1909'da yayımlandı. Sahibi ve sorumlu müdürü Mustafa Refik'ti.

Resimli Kitap Eylül 1908-Şubat 1914 arasında 51 sayı yayımlanmış aylık resimli

dergi. Yayın organlarının çok çabuk piyasadan çekildiği ortamda muntazaman çıkabilmesi, siyaset ve polemikten uzak durması sayesinde olmuştur. Kapaklarındaki renkli resimlerin ya-nısıra iç sayfalarında da aktüaliteyle ilgili bol resim kullanmış, ancak bunları pek nadiren yazı konusu yapmıştır. Daha çok kültür, sanat ve eğitim konularına eğildi. Ubeydullah Esad Efendi'nin yönettiği dergide başyazarlığı bir süre Faik Sabri (Duran), daha sonra M. Rauf yapmıştır.

Resmî Efendi (ö. 1901) VII:113b.

Resmî Efendi Tekkesi *mad. VJ:316b*, II:415b.

Resm-i Tahlif Babîâli'de sık sık yinelenen yemin törenleri. 1850'den sonra sadrazamlığa atananlardan en _alt kademede ki kamu görevlilerine kadar herkes için ant içme kuralı getirildi. Bu törenin ilkin i Mustafa Reşid Paşa ile o sırada nazır olan paşalar, Babîâli'de, Padişal\Abdülhamid'in huzu-

runda yaptılar. Yemin, Kuran'a el basılarak ve padişaha bağlı kalınacağına söz verilerek yapılmaktaydı.

Resmî ve Tarihi Evrak Tasnif Heyeti

II:78a, IV:169c.

Resmîlik IV:372b, VL316b. *İlgili madde:*

Kadirîlik IV:372a **Resmî**, **Mazhar** V:301b.

Resna Fotoğrafhanesi *bak.* Bediz, Ba-haeddin

Restaurant Milano III: 17c. *Reste*, du VI: 14a. **Restoranlar** III:143c. *İlgili madde:*

Lokantalar V:220c **Reşad** (Sultan) *bak.* Mehmed V **Reşad Bey** (Kayazade) III:123c.

Reşad Bey (ö. 1877, Mevlevî) IV:447a. **Reşad Efendi** IV:514c

Reşad Fuad Bey (Keçecizade) *mad. VI:317a*, IV:515b.

Reşad Paşa Konağı I:20a. **Reşad Paşa Köşkü** *mad. VI:317b*.

Reşad Rıdvan *mad. VT:318a*, II:556b, VII:145c.

Reşad Rıza III:440c. **Reşadiye** VII:501c.

Reşadiye Kırathanesi Fatih Külliyesi' nin yakınında Yavuz Sultan Selim Caddesi'yle kesişen Fatih Caddesi üzerinde eski bir kırathane. Meddah kahvehanesi olarak tanınmıştı.

Kırathaneler IV:563c **Reşadiye Kışlası** *mad. VI:318b*, L557a, II:1a.

Reşadiye Mektebi *mad. VI:318c*, 195c. **Reşat Enis** *mad. VI:319b*, II:449a. **Reşid Ağa** (Hacı) II:482a. **Reşid Çelebi V: 185a**. **Reşid Galib** II:561c, IV:247c.

Reşid Mümtaz Paşa (1857, İstanbul -1922, İstanbul) Şehremini. Babîâli kalemlerinden yetişti. Dahiliye Nezareti müsteşarlığında, Şûra-yı

Devlet üyeliğinde, Beyrut ve Bursa valiliklerinde bulundu. 1906-1908 arasında şehremini yaptı. Mütareke döneminde (1918-1922) bir süre dahiliye nazırı oldu.

VII:150b.

Reşid Paşa (1840, Van - 1889, Musul) Şehremini. Babîâli kalemlerinden yetişti. Taşrada çeşitli görevlerde bulundu. 1878'de birkaç ay İstanbul şehremini yaptı. Daha sonra mutasarrıflıklarda ve valiliklerde bulundu. Musul valisi iken öldü.

Reşid Paşa Camii Sarıyer İlçesi'nde, Emirgân'da, kendi adını taşıyan mahallede yer alan bu cami, büyük bir

ihtimalle, karşısındaki çeşme gibi, 1277/1860'ta Sadrazam Mustafa Reşid Paşa'nın (ö. 1858) ruhunu şad etmek için oğulları tarafından yaptırılmıştır. Cumhuriyet döneminde yenilenmiş olan cami fevkani olup kagir duvarlı ve ahşap çatılıdır. Klasik üslubun özelliklerini yansıtan binada harim mekânı, alttakiler dikdörtgen, üsttekiler sivri kemerli olmak üzere, iki sıra halinde düzenlenmiş pencerelerle aydınlanır.

Reşid Paşa Çiftliği I:235c.

Reşid Paşa Yahşi (Baltalimam) III:327a.

Reşidî I:362a.

Reşit Paşa Mahallesi Sarıyer İlçesi'nde yer alır. Pınar, Poligon, Emirgân, Armutlu mahalleleri ve Beşiktaş, Şişli ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.825'tir.

Reşitpaşa Sarıyer İlçesi'nde, Emirgân'ın batısında yükselen, halk arasında Maslak Yokuşu diye anılan Şişli-İstin-ye Caddesi'nin güneyine düşen yamaçlar üzerindeki semt. Burada aynı adlı bir koru bulunmaktadır. Güneyindeki semt Boyacıköy'dür.

Reuter III:465a.

Revâbıt-ı Kalbiye-i Vatandaşî Tanzimat'ın ilanından sonra İstanbul'da, çeşitli dinlerden ve kavimlerden toplulukların bir arada yaşadıkları diğer kentlerde benimsetilmeye çalışılan bir ilkeydi. Herkesin, dil, din, ırk birliğiyle değil, Osmanlılık ülküsü ve gönül bağıyla birbirlerine bağlanmalarını, iyi geçinmelerini öngörmektedir. Bu yaklaşım, eskiden beri süregelen ilişkilerin de etkisiyle 19. yy'ın sonlarına değin toplumun barış içinde yaşamasında rol oynadı.

Revan Köşkü *mad. VJ:319c*, III:69b, 173a, V:504a, VII:287a.

Topkapı Sarayı VII:280c **Revanî Çelebi Mescidi** *mad. VJ:320b*. Revelaki IV:179a.

Revnakoğlu, Cemaleddin Server

mad. VI:320a, IV:445c.

Revoil, M. IV:236a.

Revue Commerciale du Levant

VII:270b. **Revue de Constantinople** *mad.* VI:321 c.

Revue Orientale İstanbul'da 1885'te Fransızca olarak yayımlanan *Revue Orientale*'in alt başlığında, edebiyat, sanat ve fen dergisi (*Journal litteraire, artisti-que et scientifique*) olduğu belirtilmiştir. İlk sayısının başında, derginin yayımlanmasına izin veren Sultan II. Abdülhamid'e saygı ve teşekkürler ifade edilmiştir. İçinde az sayıda Latin harfleriyle dizilmiş ve Fransızca tercümeleri verilmiş Türk şiirlerinin bulunduğu ve Adolphe Thalasso tarafından

çıkarılan dergi, tam bir Fransız edebiyat dergisi olarak yayınıni sürdürmüş, her sayıda Beyoğlu'ndaki sanat hareketlerine dair bazı haberler de vermiştir. Namık Kemal'in tiyatro hakkındaki bir yazısı ile 1877 Türk-Rus Savaşı sırasında Türklerin karşılaştıkları facialara dair yazılar dikkate değer. Dergi fazla yaşamamış, görülebilen sayılardan anlaşıldığı kadarı ile 1886'da kapanmıştır.

Rey, Cemal Reşit *mad.* VI: 322a, II:142b, 143a, III:45a, 46a, 317c, 318a, IV:490b, 507a, V:410c, 532c, VI:134c, 296a, 538c, VII:144c.

Rey, Ekrem Reşid II:446c, VI:134c,

296a, 538c. **Reyhani** IV:16c. **Reyna Malka** VL48b. **Rhea** (veya Rheia) V:477b.

Rhodes, Foster III:31b, VII:255a.

Rıdvan Paşa (1856, İstanbul - 1906, İstanbul) Şehremini. Beyazıt Rüştüye-si'ni ve Mahrec-i Aklam'ı bitirdi. Çeşitli idari görevlerde bulundu. Kaymakamlık, nezaret müsteşarlığı ve mabeyin kâtipliği yaptı. II. Abdülhamid'in sadık adamı olarak Aralık 1890'da şehreminliğine getirildi. 16 yıl kadar kaldığı bu görevde iken öldürüldü. Oğlu Reşad Rıdvan ünlü bir tiyatro adamıydı.

I:39b, 40b, VI:318a, VII:150b.

Rıdvan Paşa Köşkü *mad.* VI:323b, c, VII:365a.

Rıfaa el-Hasan el-Mekkî (ö. 943)

VI:326a. **Rıfâi Âsitanesi** *mad.* VI:324a, III:323b,

VI:326a.

Rıfâilik *mad.* VI:325a, I:19c, I 443a, IV:49a, 403c, 437c, V:81b, 125a, 232a, 394c, VL391c, 450a, VII:139b, 170c, 214a, 236b, 559a.

İlgili maddeler:

Aynî Ali Baba Tekkesi I:486c

Aziz Efendi Tekkesi L504c

Rıfâi Âsitanesi VL324a **Rıfat Bey** (Kadıköy Belediye Reisi)

IV:335a. **Rıfat Bey** (Mevlânâzade) IV:365a.

Rıfat Bey (1820, İstanbul - 1888, İstanbul) Besteci. Babası Tamburi Arif Mehmed Ağa, annesi İsmail Dede Efendi'nin kızı Hatice Hanım'dır. Enderun'da yetişti. Uzun süre sarayda musahiplik, müezzinbaşılık yaptı, saray fasıl topluluğunu yönetti. Batı müziğine de ilgi duydu, marşlar besteledi. Güateılı Paşa, Rıfat Bey'in bazı şarkılarına çok sesli düzenlemeler yaptı. "Gülşen-i hüsnüne kimler varıyor", "Karlı dağı aşım geldim" en tanınmış eserlerindendir.

II:130b, V:529a, 561c, VL11c, VH:56.3a.

Rıfat Bey

370

371

Rum Ortodoks Kiliseleri

Rıfat Bey (Şehlevendimzade) VL1öOb. **Rıfat Efendi** (Hafız) V:185a. **Rıfat Efendi** (Şeyh) VI:449a.

Rıfat Efendi (Yağlıkçızade) *bak.* Ahmed Rıfat Efendi

Rıfat Osman I:348a.

Rıfat Paşa Francalası 19. yy'da Çubuk-lu'da ad bırakan ve bir ara buradaki semte "Rıfat Paşa Mahallesi" denilmesine neden olacak düzeyde Çubuk-lu'yu etkileyen Sadık Rıfat Paşa'nın ve yakınlarının yalıları ve köşkleri mutfaklarında pişen nefis yemeklerle ünlüydü. Ayrıca Rıfat Paşa'nın inşa ettirdiği özel fırında has undan pişirilen francala Çubuklu halkına da dağıtılırdı. Bu francala uzun süre Rıfat Paşa' nın adıyla anılmıştır.

Rıfat Paşa Sebili *bak.* Koca Mustafa Paşa Külliyesi

Rıfkı Mahmud Efendi V:262a.

Rıhtımlar *mad. W:*332b. Rık'aIV:16c. **Rıza** (Şair) IV:438a. **Rıza Bey Çeşmesi** I:193c. **Rıza Bey Yahşi** *mad. VI:*333c. **Rıza Efendi** (Hafız) IIL58b. **Rıza Efendi** (ö. 1827[^] VI:324a.

Rıza Efendi (Kemani) (1780, İstanbul -1852, İstanbul) Bestekâr ve kemancı. Beşiktaş'ta doğduğu için "Beşiktaşlı" lakabıyla da tanınır. Enderun'da yetişti. Sarayın gözde bestecilerinden ve kemanilerindendi. II. Mahmud döneminde (1808-1839) saray fasıl heyetine katıldı. Abdülmecid döneminde (1839-1861) haremdeki fasıl topluluğuna keman dersleri verdi. Özellikle tahirbuselik peşrevi ile tanınan Rıza Efendi'nin 40 kadar eseri günümüze ulaşabilmiştir. Bayatı "Ne semtten canım bu geliş", şehnaz "Meramı an-delibin vasl-ı güldür" ve hüzzam "Meyledip ağyarı aldın yanına" sevilen eserlerinden birkaçıdır.

Rıza Efendi (ö. 1904, Zakirbaşı) VL331a. **Rıza Efendi** (Şeyh Hopçuzade) VII:455a.

Rıza Efendi Tekkesi *bak.* Neccarzade Tekkesi

Rıza Nur I:523c, V:272b, VII:67b, 67c.

Rıza Paşa (1826, İstanbul - 1895, İstanbul) Şehremini. Babıâli Tercüme Odası'ndan yetişti. Çeşitli iç ve dış görevlerde bulundu. Petersburg ve Tah-ran'da elçilik yaptı. Aralık 1878-Ocak 1879 ve Mart 1880'de kısa bir süre olmak üzere iki kez İstanbul şehremini oldu. Daha sonra Muhacirin Komisyonu reisliğinde bulundu.

Rıza Paşa (Serasker) (1844, İstanbul -1920, İstanbul) Asker. Ayaklanma ve savaşlarda yararlıklar gösterdi. 1866' da saray muhafız komutanlığına getirildi. 1885'te müşir rütbesiyle serasker oldu. 1897 Osmanlı-Yunan Sava-

şındaki başarısıyla II. Abdülhamid'in güvenini kazandı. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra rütbeleri geri alındı.

I:12b, V:5c, 203b, VII:107b. **Rıza Paşa Konağı** L376c, II:164b. **Rıza Tevfik** *bak.* Bölükbaşı, Rıza Tevfik **Rızaeddin Efendi** (Hacı) IV:500a.

Rızaeddin Efendi (Neccarzade, Şeyh) IL286a, III:66b.

Rical Yönetime ve iktidar sorumluluğuna en üst düzeyde katılan Osmanlı kamu görevlilerine verilen ad. Bu anlamda rical-i memleket, rical-i askeriye, evliya-ı umur vb deyimler de kullanılıyordu. Rical-i Babıâli denen kesimi, müsteşar ve eş düzeydeki bürokratlar oluşturmaktaydılar. Saraydaki yüksek görevlilere rical-i hademe-i saltanat-ı seniye deniyordu ve bunlar mabeyin erkânını oluşturmaktaydılar. Rical-i devlet-i âliye ise sadrazamı, nazırları, müşirleri kapsıyordu. Rical-i ilmiye ulemanın, rical-i askeriye ordunun, rical-i kalemiye bürokratların önde gelenlerine deniyordu.

Ricault, I. M. VII:281a. **Ricci, RafaeUo** IV:304c.

Rice, D. Talbot II:263c, 346c, 348a, VII:226c.

Richter, Jean-Paul *mad.* VI:323a, VII:324a.

Rider, Georges le III:334a.

Rieder, Robert III:439c, IV:29b, 32b. **Rıfat** *bak.* Rıfat

Rifat, Oktay *mad.* VI:334a, II:288a, 447a, IV:340b, 413c, V:169c.

Riggs, Elias VI:287c.

Rigotti, Annibale *mad.* VI:331c.

Rikâbdar Padişahın atla bir yere gidişinde üzengisini tutarak binmesine ve inmesine yardımcı olan, atının yanında yaya yürüyen saray ağası. Ayrıca bütün gün padişahın yanında bulunur, silahdar ve çuhadarla birlikte özel buyruklarını yerine getirirdi. Sadrazamın, vezirlerin de rikabdar denen yardımcıları vardı.

Rikâb-ı Hümayun Sözcük anlamı "padişahın üzengisi" olan deyim, padişahların

maiyeti için kullanılırdı. Bu anlamda "rikâb-ı kâmyâb-ı hazret-i zıllullahı" (Allah'ın yeryüzündeki gölgesi sayılan padişahın maiyeti) deyimi de geçerliydi. Padişaha her zaman yaklaşabilen, hizmetini gören, alaylarda özel üniformaları ile yanında yer alan, yaver, solak, peyk, mabeyinci vb, rikâb-ı hümayunun asıl kadrosunu oluşturmaktaydı. Padişahın saraydan çıkışlarında iki yanında yürüyen ve güvenliğini sağlayan hassa görevlilerine de rikâb ağalan denmekteydi. Ayrıca padişahlar sık sık rikâb merasimleri düzenleterek devlet adamlarını huzurlarına kabul ederlerdi.

Risale-i Mimariyye Mimar Sedefkâr

Mehmed Ağa'nın biyografisi hakkında yakınlarından olan fakat hakkında başka bilgi bulunamayan Cafer Efendi tarafından 1614-löl5'te yazılmış eser. Bilinen tek nüshası Topkapı Sarayı Kitaplığı'ndadır. Eser, Sinan için yazılan biyografik yapıtlara göre çok daha ayrıntılı ve hem Mehmed Ağa'yı hem de sanatını daha iyi tanıtan bir yapıttır. Bir hassa mimarbaşısının yaşamı ve Osmanlı mimari sözlüğü açısından çok değerli bilgiler içermektedir. Yapıtın tümü değerlendirildiği zaman mimari ile iç içe yaşayan bir Osmanlı aydınının mimariyi nasıl değerlendirdiği görülür. Mimari alana ilişkin sözcükleri içeren bölümler ise büyük tarihi değer taşımaktadır. Osmanlı mimari tarihi için en önemli kaynaklardan biridir.

Risali, Geri III:323c. **Ritter, Helmut** IV:248b. **Ritter, Otto** IV:30b.

Riva (Çayağzı) *mad. VI:335a*. **Riva Deresi LI52a**, 184a, II:51b, III:78c, 79c, VII:179c.

Riyaset-i Cumhur İnce Saz Heyeti

III:260b, 296a. **Riyaset-i Cumhur Musiki Heyeti**

VI:12c.

Riyaziyeci İzzet Bey Yahısı Beykoz İlçe-si'nde, Anadoluhisan'nda Toplarönü mevkiindedir. 19. yy'm sonlarında inşa edilmiştir. Art nouveau karakterde, asimetrik cephe, tepesi alınlıklı, direkli tahtaboşu ve alt çıkması ile bütünlük arz etmeyen bir yapıdır.

Robert, Christopher Rhineland

VI:335c.

Robert de Clari VI:463a.

Robert Kolej *mad. VJ:335c*, I:134c, 316c, 371b, 413a, II:75b, 115a, 290a, VI:288b, 358b, VII:42b, 260a, 365c.

ilgili madde:

Robert Kolej Binaları \T:338a **Robert Kolej Binaları** *mad. VI:338a*. **Robert Kolej Korusu** *bak. Korular Robertson, James mad. VI:338c*,

II:98a, 191b, 431a, IV:434c. **Rochat, E. F.** IV:475b.

Rodosîzade Fethi Ahmed Paşa Camii

bak. Ahmed Ağa Camii

Rodoslu Yalısı II:170a. **Rodriguez, Alfred** III: 46a. **Roe, Thomas** I:218a.

Roemer VI:275b.

Rogieros Ailesi Norman asıllı Bizans ailesi. Rogeres ve Rokerios da denen ailenin bilinen ilk üyesi Robert Gu-iscard'ın ordusunda görevli bir Norman şövalyesi idi. Rogerios adlı bir üyesi Bizans sarayında etkili oldu. Konstantinos Rogerios, Pantokrator Manastırı'nda yapılan törenlerde yılda üç kere hayırsever biri olarak zik-

redildi; kardeşi Ioannes Rogerios Da-lassenos, II. İoannes'in kızı Maria ile evlendi, "kayser" unvanını aldı; 1143' te 400 kadar Norman askeri ile iktidarı ele geçirmeye teşebbüs etti; oğlu Andronikos (Rogerios) Komnenos 1191'de Blahernai Sarayı'nın muhafız alayının başındaydı ve Teotokos Hrisokamariotissa Manastırı'nın kurucusuydu. Aleksios Rogerios 1166'da Konstantinopolis Konsili'ne katıldı.

Rogier, Camille III:422c.

Rokoko mad. *W*:339a, II: 191a.

Roma Kulübü 1 Aralık 1931'de, İstanbul'da yaşayan İtalyanlar tarafından "siyasetle meşgul olmaksızın üyeler arasında dostane ve kültürel münasebetlerin teminine çalışmak" amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Tepebaşı'nda, Casa d'Italia binasındaydı. 1947' de yöneticileri Giuseppe Violi, Fransis-co Cornacchini, Mattio Marinoviç, Edu-ardo de Nari, Umberto Polizio'ydu.

Roma Orientum IV:254a.

Roma Sarnıcı VII:317c.

Roma Suyolları mad. *VI*:341c.

Roman II:514a.

Roman Han I:501b.

Romano, Fresko *bak.* İzak (Tanburi)

Romanos (5. yy - 6. yy) Yahudi asıllı, Suriyeli ilahi yazarı ve aziz. I. Anas-tasios döneminde (491-518) Konstantinopolis'e geldi ve Kirou bölgesindeki Bakire Meryem Kilisesi'ne girdi. Bizans söylencelerine göre ilhamını bizzat Meryem Ana'dan alarak 1.000 kadar ilahi besteledi. Romanos'un adıyla tanınan 85 ilahiden 59'unun orijinal çalışması olduğu sanılır. 555'te ölen Romanos'un yortu günü 1 Ekim'dir.

Romanos I Lekapenos I:64b, II:298c, 299a, V:48b, 58b, 277c.

İlgili maddeler: Bodrum Camii II:263b Bodrum Camii Sarnıcı II:264c **Romanos H** II:2ö3b, V:277c, VL196c.

Romanos İÜ Argiros *mad. VI:343b, II:261c, 262b, IV:552c, V:278a, 452a, VII:79b, 245c, 564c. İlgili madde-* Makedonyalılar Hanedanı V:277c

Romanos IV Diogenes *mad. VI:344a, I:68c, II:261c, IV:71c, 562a.*

İlgili madde:

Aretas Sarayı I:299c **Romatizma Vakfı** VL57c. **Rona, Aliye** III:441c, VL538a.

Rona, Zihni IV:527a **Roodenberg, J. J.** IV:87a. **Rosaccio, Giuseppe** III:418c.

Rosanes, Ribi Abraham ben Meir

VII:398c.

Rosenthal, Alice VII:401 c.

Ross, Denison (ö. 1940) IV:174b. **Royal Oteli** *mad. VI:344c.* **Rozika Hanım**

IV:420a. **Roznuvar** II: 58a. **Römmeler-Jonas** IV:475b. **Röpke,**

Wilhelm IV:248c. **Ruacan,** Neşet II:388c. **Ruacan, Nilüfer** II:388c.

Ruacan, Nükhet II:388c. **Rubinstein, N.** IV:221c. **Ruffin, Pierre**

Jean V:309b.

Rufinianai Sarayı *mad. VI:345a, I:305c, VI:463a.*

Rufiniande IV:331b. **Rufinianes** VII:497b. **Rufinianes Limanı** V:215c.

Rufinus IV:331b, VI:344c.

Ruhban Mektebi (Heybeliada) I:8b, IV:57c.

Ruhî (Edrenevî) III:204a.

Ruhi Sultan Camii *bak.* Zeyneb Sultan Camii ve Sıbyan Mektebi

Rukiye (ö. 1952, Prenseler) IV:9c, VI:284a.

Rukiye Kadın Çeşmesi *mad. VI:345b.*

Rukiye Seniha Hanım (ö. 1952) IV:95c.

Rum Abdalları

İlgili madde: Bektaşîlik II:131a

Rum Ateşi *mad. VI:345c, VII: 248a, 248b.*

İlgili madde:

Kuşatmalar V:135c **Rum Ayazması** (Etiler) IV:153b. **Rum Edebiyat Kurumu** III:430a.

Rum Mehmed Paşa Camii ve Türbesi

mad. VI:346c, II:431b, VII:162c, I63b, 344a, 347b.

Rum Mehmed Paşa Hamamı Üsküdar İlçesi'nde, Şemsipaşa'da yolun kenarında bulunuyordu. Rum Mehmed Paşa Camii'ne bağlı olarak inşa edildiği bilinen hamamdan günümüze hiçbir kalıntı gelmemiştir. 1950'lerde bu hamamın cami yakınındaki enkazı görülebiliyordu. Son yıllarda

çevrede yapılan kazılarda kilden yapılmış künkler ortaya çıkmıştır. Sadi Nirven, hamamda kullanılan suyun kaynağının Doğancılar'da bulunan yerli bir su olduğunu yazmaktadır.

Rum Mehmed Paşa Medresesi Üsküdar'da Boğaz'a hâkim bir tepe üzerinde Rum Mehmed Paşa (ö. 1470 ?) tarafından yaptırılan aynı adlı caminin yanında yer alıyordu. Caminin oldukça harap olduğu 1940'larda medresesi çoktan yıkılmıştı. Bugün medresenin bulunduğu arsada apartmanlar bulunmaktadır.

Rum Milleti İspitalyası II:25a.

Rum Okulları

İlgili maddeler:

Elinikos Filoloyikos Siloğos Konstantinopoleos III:155a

Fener Rum Erkek Lisesi III:283a Yoakimyon Rum Kız Lisesi VII:532b

Zoğrafyon Rum Erkek Lisesi VII:564c

Rum Ortodoks Kiliseleri *mad. W:349b*, IV:92a.

İlgili maddeler: Atanasios (Ayios) Kilisesi I:380b

Dimitrios (Ayios) Kanavis Kilisesi

III:55a

Dimitrios (Ayios) Kilisesi

(Edirnekapı) III:55c

Dimitrios (Ayios) Kilisesi (Kurtuluş)

III:56b

Dimitrios (Ayios) Kilisesi

(Kuruçeşme) III:57a

Dodeka Apostoli Kilisesi III:74a

Elefterios (Ayios) Kilisesi III: 153a

Hristos Analipsis Kilisesi IV:92a

İoannes Prodromos Kilisesi (Karaköy) IV:182c

İoannes Prodromos Kilisesi (Kuruçeşme) IV: 183a

İoannes Prodromos Metohion Kilisesi

IV:183c

Kiryaki (Ayia) Kilisesi V:27b

Kiryakos (Ayios) Kilisesi V:28a

Konstantinos (Ayios)-Eleni (Ayia) Kilisesi (Beyoğlu) V:59c

Konstantinos (Ayios)-Eleni (Ayia) Kilisesi (Samatya) V:60b

Minas (Ayios) Kilisesi V:471b

Nikolaos (Ayios) Kilisesi (Ayakapı) VI:76c

Nikolaos (Ayios) Kilisesi (Galata) VI:76a

Nikolaos (Ayios) Kilisesi (Samatya) VI:77b

Nikolaos (Ayios) Kilisesi (Topkapı) VI:78a

Panayia Balinu Kilisesi VI:208b Panayia Belgradu Kilisesi VI:209a Panayia
Blahernai Kilisesi VI:209b Panayia Elpida Kilisesi VL210 Panayia
Evangelistria Kilisesi VL211a Panayia Hançeriotissa Kilisesi VI:211c
Panayia İsodion Kilisesi VL212b Panayia Kafatiani Kilisesi VI:212c
Panayia Kilisesi VI:213b Panayia Muhliotissa Kilisesi VI:214a
Panayia Suda Kilisesi VL215b Paniyia Uranon Kilisesi VI:216a

Paraskevi (Ayia) Kilisesi (Beykoz)

VI:219c

Paraskevi (Ayia) Kilisesi (Büyükdere)

Rum Ortodoks Mezarlıkları

372

373

Rüzgârlı Bahçe Mahallesi

VI:219c

Paraskevi (Ayia) Kilisesi (Hasköy) VI:220a

Paraskevi (Ayia) Kilisesi (Tarabya) VI:220c

Taksiarhes Kilisesi (Arnavutköy) VII:195b

Taksiarhes Kilisesi (Balat) VII:195c Teodoros (Ayios) Kilisesi VII:245c Trias (Ayia)
Kilisesi VII:300b Yeoryios (Ayios) Kilisesi VII:488a

Yeoryios (Ayios) Kiparissas Kilisesi VII:488c

Yeoryios (Ayios) Metohion Kilisesi VII:489b

Yeoryios (Ayios) Patrikhane Kilisesi VII:490a

Yeoryios (Ayios) Potiras Kilisesi

VII:491b

Zoodohos Piyi Kilisesi VII:565c **Rum Ortodoks Mezarlıkları V:445a. Rum
Ortodoks Patrikhanesi *mad.***

VI:351c, I:32c, 76b, 216a, 284a,

II:328a, III:279c, 280c, IV:153b,

VI:351b.

İlgili maddeler:

Rum Ortodoks Patrikleri VL352a Rumlar VL360c

Yeoryios (Ayios) Patrikhane Kilisesi VII:490a

Rum Ortodoks Patrikhanesi Kütüphanesi V:172c.

Rum Ortodoks Patrikleri *mad. VI:352a. ilgili madde:* Gennadios II Sholarios III:393b

Rum Patrikhanesi *bak.* Rum Ortodoks Patrikhanesi

Rumca Basın *mad. VI:353b. Rumeli Bahçesi* L1Oöb.

Rumeli Feneri *mad. VI:354b, L250c, TTT:23b.*

Rumeli Hanı *mad. VJ:355a, I:91b, IV:317c.*

RumeU Hisarı *mad. VI:355a, II:33c, III:302b, 307b, IV:532c, V:328a, VL468b, VII:306a, 562a.*

Rumeli Kırathanesi Galata Köprüsü üzerindeki ünlü kırathanelerden biri. Diğeri Anadolu Kırathanesi'ydi. Yazın serin olduğu için çok müşteri çeken bu kahvelerin, Galata Köprü-sü'nün 1870'te yenilenmesinden sonra açıldığı sanılmaktadır.

RumeU Pasajı II:216b, VL226a.

Rumeli Tiyatrosu 1861'de Beyoğlu'nda açılan tiyatro binası. Güzel bir yapı olan Rumeli Tiyatrosu Naum Tiyatro-su'na komşuydu. 1862'de kapandı.

Rumelifeneri Köyü II:272b, VII:499b.

Rumelifeneri Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1988'de İstinye Tersanesi'nde yapıldı. 307 groston-

luktur. Uzunluğu 47,3 m, genişliği 8,9 m'dir. Pendik-Sulzer yapımı, her biri 635 beygircüğünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurludur. 14 mil hız yapmakta olup 750 yolcu almaktadır. V:99a.

Rumelihisarı *mad. W:357b, VII:499a. ilgili maddeler:* Boğaziçi II: 266a Durmuş Dede Tekkesi III:106a Hamam Camii III:536b Kayalar Mescidi ve Tekkesi IV:498c Robert Kolej Binaları VL338a Rumeli Hisar.ı VI:355a Santukhd (Surp) Kilisesi VI:456b Serpuş Müzesi VI:532c Zeki Paşa Yalısı VII:547a

Rumelihisarı Ermeni Mezarlığı

Rumelihisarı Hamamı I:190c. *İlgili madde:*

Ali bin Abdullah I:190b **Rumelihisarı Mezarlığı** V:444c.

Rumelihisarı Vapuru Şehir Hatları işletmesi yolcu vapuru. Beş adet eşi daha vardı. 1949'da Hollanda, Schiedam'da N. V. Verf. Gusto tezgâhlarında buharlı yolcu vapuru olarak yapıldı. 561 grostonluktu. Uzunluğu 54,4 m, genişliği 10,9 m, su kesimi 3,3 m idi. Her biri 340 beygircüğünde 2 adet tripil buhar makinesi vardı. Çift uskurlu olup saatte 13 mil hız

yapıyor, 1.150 yolcu alıyordu. 1985'te kadro dışı bırakıldı. 1994 Türk Loydu'nda, Il-Tur ileri Turizm ve Yat İşletmesi AŞ'nin gemisi olarak gözüktüyordu.

Rumelikavağı *mad. VI:359b, IV:496a, V:40b, VII:499a.*

İlgili maddeler: Altınkum Plajı I:226c Boğaziçi IL266a **Rumelikavağı İskelesi** IV:202c.

Rumelikavağı Vapuru *mad. Vf:360b, V:99a.*

Rumî Mehmed Efendi Tekkesi Beykoz İlçesi'nde, Anadoluhisarı'nda, Otağte-pe Caddesi'nde yer almaktaydı. Günümüzde ortadan kalkmış bulunan bu tekke 1212/1797-98'de Nakşibendîliğe bağlı Rumî Mehmed Efendi tarafından kurulmuş, 1253/1837-38'de Serasker Hasan Rıza Paşa (ö. 1877) tarafından, Halvetî-Cerrahî şeyhlerinden el-Hac Ali Efendi (ö. 1863) için ihya edilmiş, sonra tekrar Nakşibendîliğe intikal etmiştir. Ayin günü perşembe olan tekke kaynaklarda "Ana-doluhisarı Tekkesi", "Ata Efendi Halifesi Tekkesi", "Rumî Tekkesi" ve "Nazif Dede Tekkesi" gibi çeşitli adlarla anılmaktadır.

II:415b.

Rumi Mehmet Paşa Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Selman Ağa, İnkılap, Gülfem Hatun, Ahmet Çelebi, Ayazma mahalleleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.688'dir.

Rumlar *mad. VJ:360c, IV:10b, 13a, 536c.*

İlgili maddeler:

Azınlık Okulları I:503a

Fenerliler III: 288a

Karamanlılar IV:458b

Rum Okulları VI:347c

Rum Ortodoks Kiliseleri VI:349b

Rum Ortodoks Patrikhanesi VL351c

Rum Ortodoks Patrikleri VI:352a

Rumca Basın VL353b **Runciman**, S. IV:221c. **Rupen Basımevi** IIL183b.

Rus Arkeoloji Enstitüsü *mad. W:368b,*

III:115c, IV:167a. Rus Elçiliği III: 150a.

Rus Elçiliği Binası *mad. VI:368c, III:326b, IV:268a, VI:66a, 521a.*

İlgili madde:

Rus Elçiliği Yazlığı VL370a **Rus Elçiliği Korusu** *bak. Korular Rus Elçiliği Yazlığı mad. VI:370a.*

Rus Hastanesi *mad. VI:3 70b, 402a, 424c.*

Rus Kiliseleri V:20c, 21a.

Rus Lokantası Ayaspaşa'da İnönü Caddesi üzerindedir. 1943'te açılmış bir lokanta iken daha sonra Rus lokantasına dönüşmüştür. Ayaspaşa Rus Lokantası, Russian Restaurant adıyla bugün de varlığını sürdürmektedir.

Rus Okulları Osmanlı döneminde İstanbul'da 2 Rus okulu bulunuyordu. İlki 1891'de Harbiye'deki Rus Hastanesi bünyesinde açılmıştı. İkinci Rus okulunun yeri tanı olarak tespit edilememekle birlikte Terkos Köyü civarında olduğu sanılmaktadır. 1904 tarihli belgede, önceleri burada bir Rum okulunun inşa edildiği, daha sonra _boşaltıldığı, boşaltılan bu binanın Ruslar tarafından okul olarak kullanıldığı, ancak binanın mülkiyetinin Terkos Metropolitliği'ne ait olduğu görülür.

Rusça, Alessanro VI:369a.

Ruso, Benyamin ben Moşe VII:398c.

Ruso, Nesini VII:568c.

Russack, Hans Herman *mad. VI:3 71a.*

Russeloğlu, Misel III: 177a.

Ruşen Efendi (Hüdaî şeyhi) IL122b,
III:58b.

Ruşen Efendi (ö. 1794, Büyük) IV:15c. **Ruşen Tevfikî Efendi** IL397b. **Rutin, Erich** III:431c. **Rutkay, Fuat** III:319a.

Ruyidü Hatun VI:491b.

Ruzmerre Sarık Eskiden ilmiye sınıfı mensuplarının, sadrazamların ve bazı devlet görevlilerinin günlük giyimlerinde kullandıkları sarık. Vezirler yangın çıktığını haber alıp, yangın yerine giderken bu sarığı kullanırlardı.

Ruzname I:122c, II: 193a, VLSIOc.

Ruzname-i Ceride-i Havadis II:4IOc.

Ruzname-i Masis III:190b.

Rüdel, Alexander *mad. VI-3 71a.*

Rüesa-yı Milel Osmanlı gayrimüslim azınlıklarının dini liderlerine verilen ad. 19. yy'da başlıcaları şunlardı: İstanbul ve Tevabii Rum Patriği, Mısır ve Tevabii Rum Patriği, Antakya Rum Patriği, Kudüs-i Şerif Rum Patriği, İstanbul Ermeni Patriği, Kilikya, Ahta-mar, Kamame Ermeni Patrik ve Kato-ğikosları, Süryani-i Kadim Patriği, Kel-dani Patriği ve İstanbul'daki Bulgar Ek-sarhı. Bunlardan aşağı dini rütbelerde olan ve çoğu İstanbul'da olanlara da rüesa-yı ruhaniye deniyordu.

Rüstem Paşa (Sadrazam) (1500, Saray-bosna yakınları - 1561, İstanbul) Sadrazam. Silahdarlık, beylerbeyliği, üçüncü ve ikinci vezirlikten sonra

sadrazamlığa getirildi (1544). Kaynanası Hürrem Sultanla işbirliği yaparak Şehzade Mustafa'nın öldürülmesini ve Şehzade Selim'in tahtın vârisi olmasını sağladı. Bu olayın ardından yeniçerilerin baskısıyla görevden alındı (1553); iki yıl sonra Hürrem Sultan'ın desteğiyle yeniden sadrazam oldu ve ölümüne değin bu görevde kaldı. Padişah haslarını iltizama verme uygulamasını başlattı. İstanbul'da geniş çaplı imar çalışmaları yürüttü.

I:435b, IV:104b, 437a, V:1a, 126b, 453a, VII:85b, 86a.

ilgili maddeler: Rüstem Paşa Camii VL371b

Rüstem Paşa Hanı (Küçük Çukur Han) VI:373c

Rüstem Paşa Hanı (Büyük Çukur Han) VI:374b

Rüstem Paşa Medresesi VI:374c

Rüstem Paşa Sıbyan Mektebi VI:376a

Rüstem Paşa Türbesi VI:376c

Rüstem Paşa Camii *mad.* VI:371b, II:431b, III:160a, 504b.

Rüstem Paşa Çeşmesi Eminönü İlçesi'nde, Küçükayasofya Camii Sokağı'nda, Çardaklı Hamam'ın önündeki köşe başında bulunmaktadır. Banisi sadrazam Rüstem Paşa'dır. Klasik üsluptaki çeşmenin 962/1554 tarihli manzum kitabesi sivri kemerli nişin içinde yer almaktadır. Kesme taştan yapılmış hazneli çeşmenin ön yüzü dikdörtgen bir çerçeve içine alınmıştır. Büyük sivri kemer bir niş oluşturmaktadır. Aynataşı bozulmuştur, üzerinde musluk yoktur. Teknesi yol seviyesinin altında kalmıştır. Haznesinin üstü çatısızdır. Tanışık, *İstanbul Çeşme-/erz'*nde aynataşında hazneye açılır bir demir kapak olduğunu ve teknesinin bir parça taştan oyulma olduğunu kaydetmektedir. Çeşme bugün bakımsız durumdadır.

Rüstem Paşa Hanı (Büyük Çukur Han)

mad. VI:374b. **Rüstem Paşa Hanı** (Küçük Çukur Han)

mad. V7.-373c, V:50c. **Rüstem Paşa Kervansarayı** V:50c.

Rüstem Paşa Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Hobyar, Sururi, Tahta-kale, Demirtaş, Sarı Demir mahalleleri ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 123'tür.

Rüstem Paşa Medresesi *mad.* VI:3 74c, II:371b.

Rüstem Paşa Mescidi Sadrazam Rüstem Paşa'nın (ö. 1561) Eminönü'ndeki caminin yapılması için buradaki II. Mehmed (Fatih) dönemine (1451-1481) ait mescit yıkılmış, bunun yerine Fatih İlçesi'nde, Yenibahçe'de yeni bir mescit inşa edilmiştir. Bu yüzden "Rüstem Paşa Camii" diye

de anılan bu küçük ahşap yapı 1957'de Vatan Caddesi'nin açılması sırasında yıkılmıştır.

Rüstem Paşa Sarayı VI:463b.

Rüstem Paşa Sıbyan Mektebi *mad. VI: 376a.*

Rüstem Paşa Türbesi *mad. VI:3 76c. İlgili madde:*

Şehzade Külliyesi VII: 152a **Rüstem Paşa Yahşi** V131b. Rüstempaşa III:502a.

Rüstow, Alexander IV:248c.

Rüsumat Emaneti Gümrük işleriyle ilgili kurum. Rüsumat emininin yönetiminde çalışırdı. 1840'ta İstanbul ve Galata'da olmak üzere, Maliye Nezareti'ne bağlı olarak iki gümrük kuruldu. 1860'ta "İstanbul Emtia Gümrüğü", Rüsumat Emaneti adını aldı. 1908'de "Rüsumat Müdüriyet-i Umumisi" olarak yeniden örgütlenen kurum 1922'ye kadar varlığını sürdürdü.

III:447a.

Rüsumat Memurları Mektebi Gümrük Darüttalimi'nin devamı olarak 1908' de bir İngiliz uzmanın yönetiminde açıldı. Bir kurs niteliğindeki okula yabancı dil bilen memurlar arasından seçimle öğrenci alınıyordu. 1914'te Tarife Dershanesi adını alan okul 1917'de kapanmak zorunda kaldı. Cumhuriyet'in ilanından sonra Gümrük Tatbikat Mektebi adıyla yeniden öğrenime başladı. 1934'te Ankara'ya taşındı.

Rüşdi Paşa (Mütercim) (1811, Ayandon, 1882, Manisa) Sadrazam. Lakabı Fransızca askeri nizamnameleri Türkçe-ye çevirmesinden gelir. Hassa Ordusu müşirliğinde ve üç kez seraskerlikte bulundu. Beş kez sadrazamlık yaptı (1859-1860, 1866-1867, 1872-1873, 1876, 1878). II. Abdülhamid'le anlaşmazlığa düştüğünden Manisa'ya çekildi. Yıldız Mahkemesi'nde yargılan-dıysa da cezaya çaptırılmadı.

II:421a, IV:41a, 421c, V:511b, VII:518a.

Rüşdiye-i Bahriye ve Menşe-i Küttab-ı Askeri I:352c.

Rüştiyeler *mad. VI:377a, III:138c, IV:134c, 187c, VII:69b.*

ilgili madde: Mekteb-i Ulum-ı Edebiye V:379c

Rüştü Uzel Kız Meslek Lisesi

VII:257b.

Rüya Apartmanı I:466a. **Rüya Sineması** IV:270a.

Rüya Tabiri I:506c.

Rüzgârlı Bahçe Mahallesi Beykoz ilçe merkezinde yer alır. Soğuksu, Çubuklu, Kavacık mahallesi ve ilçe mücavir alanıyla çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.549'dur.

II:198b.

Saadet

374

375

Sadullah Paşa

Saadet I:130b. **Saadet Apartmanı** III:340a. **Saatçilik** *mad. VI:379a. İlgili madde-*
Ahmed Eflakî Dede I:122b **Saatli Maarif Takvimi** IV:232b

Saba, Ziya Osman *mad. W:380b, II:288a, 447c, III:509a, IV:340a.*

Sabah (1876) *mad. W.-380c, I:130b, II:71a, 241a, VI:135a, VII:329a.*

Sabah (1985) *wa<i W;381a, III:451c. Sabah, Coşkun* IV:250a.

Sabah Mektebi Mekteb-i Mülkiye'de 1869'da açılan kurs nitelikli okul. Buraya, Babıâli ile diğer kurumlarda görevli memurlardan devam edenlere kamu yönetimi, yazışma, yasa vb konularda dersler veriliyordu. Sabah erkenden başlayan ve kuşluk vaktine kadar süren çalışmalarından sonra görevliler asıl işlerini yapmak üzere dairelerine dağılırlardı.

Sabahaddin Bey III:500b. Sabahattin AH VH:202b, 203a. *İlgili madde:*

Markopaşa V:302a **Sabahattin Volkan ve Arkadaşları**

Orkestrası VL296a. **Saban, Rafael** (Hahambaşı) VI:68a. **Sabancı, Hacı Ömer** IV:85a. **Sabancı, Sakıp** IV:85b.

Sabancı Spastik Çocuklar Eğitim ve Tedavi Merkezi I:64a.

Sabancı, Türkân IV:356a. **Sabetay Sevi** I:138c, VII:404c.

İlgili madde:

Selanikliler VI:495c **Sabetaycılık**

İlgili madde:

Selanikliler VI:495c **Sabiha Nuri** IV:354b. **Sabiha Sultan** V:354a. **Sabiha Süleyman** IV:354c. Sabit (ö. 1712) *mad. VI:381b, m:65c,*
508a, IV:255a.

Sabit, Behçet 0933) III:63a. **Sabit Bey** (Dr.) VII:67a. **Sabit, Fuat** VII:464b.
Saboungi, Georges III:330b. **Sabra, M. Vedit** VI:133a. Sabri Bey (Kalkandelenli) IV: Ic. **Sabri Bey** (Vefa Spor Kulübü) VII:375c.
Sabri Mahir *İlgili madde:*

Boks II:293b **Sabuncakis** *mad. VI:381c, I:431c,*

Sabuncakis, İstrati VI:381c. **Sabuncakis Köşkü** *mad. VI:382a. Sabuncakis, Yorgi*

İlgili madde: Sabuncakis Köşkü VI:382a

Sabuncu, Başar (1943, İstanbul) Yazar, tiyatro sanatçısı, İstanbul Saint Joseph Lisesi'ni bitirdi. Tiyatrolarda oyuncu ve yönetmen olarak çalıştı. Çok

sayıda romanı radyofonik oyun haline getirmesi, oyun yazarlığına geçmesinde rol oynadı. Tiyatro ve sinema yazarlığında çeşitli ödüller kazandı. Başlıca oyunları *Kargalar* (1962), *Şe-refiye* (1968), *Memurlar* (radyo oyunu, 1968), *Zemberek* (radyo oyunu, 1969), *f arfe* (1970), *Mutemet Ali Rıza Bey* (1972), *İşçi Babası Ömer Ağa ile Küçük Hanımın Şoförü Recep* (1975), *İşgal ya da Talihli Amele Mehmet Ali'nin Harikulade Maceraları'dır* (1977).

Sabuncu Hanı *mad. VI:382c, VII:192a.*

Sacide IV: 365a.

Saçlı Abdülkadir Efendi Camii Eyüp 11-çesi'nde, Kalenderhane Caddesi'nde-dir. Banisi Şeyhülislam Abdülkadir Efendi olup, babası Sivasî Tekkesi'nin şeyhi Abdürrahim Efendi'nin kabri üzerine 944/1537'de yaptırılmıştır. Fevkani bir yapı olan bu caminin alt katı türbedir. Bugün Saçlı Abdülkadir Efendi Camii denilen yapı ise Hoca Sadeddin Efendi'nin (ö. 1599) bu yapının yakınına yaptırdığı darülkurra-dır. Çift katlı, kare planlı ve tromplu bir kubbeye sahip bir yapıdır. Kesme taştan yapılmış olan yapının kible duvarındaki bir pencere mihraba dönüştürülmüştür. Geniş bir haziresi olup, minaresi yoktur.

Saçlı Emir Tekkesi (Hocapaşa) I:482c.

Saçlı Emir Tekkesi (Kasımpaşa) *mad. VI:383a, V:383a, VII:122c, 239c.*

İlgili madde: Melamîlik V:380c

Saçlı Hüseyin Efendi Tekkesi Üskü dar Üçesi'nde, Ahmediye'de, Kefçe Dede Mahallesi'nde, Toptaşı Caddesi ile Halk Caddesi'nin kavşağında bulunmaktadır. Halvetîliğin Buhurî

kolundan Saçlı Şeyh Hüseyin Efendi (ö. 1768) tarafından muhtemelen 18. yy'ın ilk yarısında kurulmuş, 1864-1873 arasında Sa'diliğe bağlanmış, 1873'ten itibaren Halvetîliğin Sümbü-lî koluna intikal etmiş, Cumhuriyet döneminde tamamen ortadan kalkmıştır. "Hacı Hüseyin Efendi Tekkesi" olarak da anılan kuruluşun ayin günü *Âsitâne'de* (1840) cuma, *Mecmua-i Tekâyâ'dst* (1889) pazartesi olarak gösterilmiştir.

Saçlı Şeyh Mustafa Efendi Tekkesi

II:414c.

Sa'dâbâd *mad. VI:385b, L535c, II:36c, IV:126c, V:183b.*

İlgili madde: İmrahor Köşkü IV: 1 68a

Sa'dâbâd Camii *mad. VI:386b, IV:101b, 127b.*

Sa'dâbâd Kasrı IV:381b, 382c, 384b.

Sa'dâbâd Sarayı *mad. W:388a, III:230a, IV:538c, V:255c, VI:385b, 410a, 463b.*

Sadak, Adriel VII:244b.

Sadak, Muhittin (1900, istanbul - 1982, istanbul) Viyolonselci ve orkestra şefi.

Mekteb-i Sultani'de (Galatasaray Lisesi) ve fen fakültesinde okudu. Müziği özel dersler alarak öğrendi, ilk konserini 1920'de verdi. 1922'de istanbul Belediye Konservatuarı'na öğretmen oldu. istanbul Şehir Koro-su'nu kurdu ve yönetti. İstanbul Şehir Operası'nda koro şefliği yaptı. Müzik kuramı üzerine bir kitabı vardır.

II:142b,

V:41Oc, 530c,

VLISOa, VII:144a.

Sadak, Necmeddin Sadık IV:448a, VII:359a.

Sadaka Arzuhali Sadaka istemek amacıyla padişaha verilen dilekçe. Fakirlerin verdiği bu dilekçe üzerine kendilerine durumlarına göre sadaka dağıtılırdı. Abdülmecid (hd 1839-1861) akşamları Tophane Kasrı'na geldiğinde kendisine bu dilekçeler sunulur, sadaka dağıtımı ise hünkâr yaverle-rince yapılırdı. Memurlara verilen aylıklar da padişahın sadakası sayıldığından bu deyim maaş istemek anlamında da kullanılırdı.

Sadaka Taşı Müslümanlıkta fakirlere verilmesi caiz olan sadakayı verenin ve alanın bilinmemesi için bulunmuş bir yoldur. Daha çok cami, türbe ve tekke yakınlarına konulan sadaka taşı genellikle bir insanın koluyla erişebileceği yükseklikte, üstü çukur, silin-dirik gövdeli bir sütundur. Bu çukura bırakılan sadakalar ihtiyaç sahiplerince alınırdı. Değişik formları da görülen sadaka taşlarının ilginç bir örneği Beşiktaş'taki Yahya Efendi Tekke-si'ndedir. Taştan bir havan formundaki bu taşın üstünde metal bir kapak bulunmaktadır.

Sadaret Alayı Sarayda padişah'tan "mühr-i hümayun" denen sadrazamlık mührünü alan yeni sadrazamın, yanında şeyhülislam olduğu halde saraydan Babıâli'ye gelmesi münasebetiyle düzenlenen tören. Önceleri Topkapı Sarayı ile Paşa Kapısı arasında yapılan bu tören, 19. yy'da padişahların Beşiktaş saraylarında oturmaya başlamalarından sonra Beşiktaş-Sirke-ci arasında denizyoluyla, Sirkeci'de-ki Vezir İskeleyi'nden Babıâli'ye kadar da atla veya arabayla yapılmaya başlandı. Babıâli'ye kalabalık bir kortej eşliğinde gelen sadrazam, Divan-hane'de düzenlenen törende padişahın atama hatt-ı hümayununu dinler; tebrikleri kabul ettikten sonra görevine başlardı.

Sadaret Dairesi 1840'ta yeniden örgütlenen Babıâli'de "sadaret", "hariciye", "dahiliye", "şûra-yı devlet" vb bölümler oluşturuldu. Bunların her birine "daire" dendiğinden, sadrazamlık makamı ile buraya bağlı birimleri kapsayan bölüme de sadaret dairesi denmekteydi. Bu daire günümüzde İstanbul Valiliği'dir.

Sadaret Hatt-ı Hümayunu Vezirazamm değişmesi nedeniyle padişah tarafından çıkarılan ferman. Kırmızı atlas kese içinde bulunan bu fermanla değişme nedeni belirtilirdi. Düzenlenen sadaret alayına katılan

mabeyin başkâtibi fermanı içeren keseyi göğsünün üstünde taşır, Babiâli'nin divan odasına geldiğinde öpüp başına koyduktan sonra sadaret mektupçusuna verirdi. Sadaret mektupçusu fermanı yüksek sesle okuduktan sonra hazır bulunanlar yeni vezirazamı tebrik ederlerdi.

Sadaret Kaymakamı *mad. VI:389a, IV:227a, VII:364b, 384b.*

Sadaret Kethüdası II. Mahmud döneminde (1808-1839) sadrazamın birinci yardımcısına verilen unvan. Kethü-da-yı Sadr-ı Âli de denmekteydi. 1835' te bu görev Umur-ı Dahiliye nazırlığına dönüştürüldükten sonra, Tanzimat'ın ilk yıllarında sadrazam yardımcılığı olarak "müsteşar-ı Sadr-ı Âli" adıyla yeni bir makam öngörüldü.

Sada-yı Millet I:132c

Sadberk Hanım Müzesi *mad.*

VI:390a, IV:296a, V:491b, VL24b.

İlgili madde:

Azıyan Yalısı I:502c **Sadeddin Bey** ffl:5Ha.

Sadeddin Efendi (Hoca) (1536, istanbul -1599, istanbul) Şeyhülislam, tarihçi. Yavuz Sultan Selim'in nedimi Hasan Çan'ın oğludur. Şehzade Murad'a (III.) hocalık etti ve 1574'te hünkâr hocası sanını aldı. III. Mehmed döneminde de (1595-1603) saraydaki nüfuzunu korudu. III. Mehmed'i Eğri Seferi'ne teşvik etmesi ve düşman ordusu karşısında kazanılan zaferde et-

kili olması bu nüfuzunun kanıtıdır. 1598'de şeyhülislam oldu. Bu görevde iken ölmüştür. Eyüp'te gömülüdür. *Tacü't-Tevarih* adlı eseri kapsamlı bir Osmanlı tarihi olup önceki "Tevarih-i Âl-i Osman'lardan farklı bir yöntemle ve çok geniş olarak kaleme alınmıştır. Babası Hasan Can' dan aldığı bilgilere dayanarak yazdığı bir de *Selimname'si* vardır.

III:65a, V:78a.

Sadeddin Efendi (ö. 1627, Şeyh) VI:391c.

Sadeddin Efendi (ö. 18. yy, Hoca)

IV:447a.

Sadeddin Efendi (Seyyid) (1798, İstanbul - 1866, İstanbul) Şeyhülislam. Müderris Abdülhamid Efendi'nin oğludur. Öğrenimini tamamladıktan sonra kadılık mesleğine girdi. Tanzimat'tan sonra Ziraat Meclisi üyeliği, evkaf müfettişliği, Maliye Muhasebe Meclisi üyeliği yaptı. 1858'de Meclis-i Vâlâ üyeliğine atandı. 1858-1863 arasında şeyhülislamlık yaptı. Mezarı Üsküdar'da Karaca Ahmed Türbesi ile sebil arasındadır.

II:161a, IV:447a.

Sadeddin Efendi (ö. 1872) I:57c, VI:394a.

Sadeddin Efendi (ö. 1901) VI:392b,
VIL223c.

Sadeddin Efendi (ö. 1927) VII:113b. **Sadeddin Efendi** (Şeyh) VI:449a.

Sadeddin Efendi Çeşmesi Beyoğlu İlçe-si'nde, Kabataş setinin merdiven alt başında bulunuyordu. 1940'ların ikinci yarısında harap durumda olan çeşme daha sonra ortadan kalkmıştır. Şair Samizade Sadi Mehmed Efendi'ye ait kitabesine göre, Molla Sadeddin Efendi (ö. 1632) tarafından 1039/1629'da yaptırılmıştır. Çeşme klasik üslupta, kesme taştan ve set duvarından hafif dışa taşkın olarak inşa edilmişti. Cephe kademeli silmelerle kuşatılmıştı ve üstte dışa taşkın bir saçakla son buluyordu. Musluk nişi yuvarlak kemerli olup kilit taşı ve alın-lıklardaki çiçekli iri rozetler dışında bezemesi yoktu. Bir buçuk kıtalık tarih kitabesi nişin içinde yer alıyordu.

Sadeddin Efendi Sebili ve Çeşmesi

mad. VI:390b, II:489c, VI:340a.

Sadık (Prizrenli) *İlgili madde:*

Vefa Bozacısı VII:373a **Sadık Ağa** (Defterdar) V:213b. • **Sadık Baba** (ö. 1852) VII:129c. **Sadık Bey** (Tayyareci) VIL229b. **Sadık Efendi** (Hacı)

Vefa Bozacısı VII:373a . **Sadık Efendi** (ö. 1797) V:421b. **Sadık Efendi** (ö. 1832) VI:394b.

Sadık Efendi Tekkesi *bak.* Alacaminare Tekkesi

Sadık Mehmed Efendi (Sadreddinzade) (1630, ? -1709, İstanbul) Şeyhülislam. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1694-1695 arasında şeyhülislamlık yaptı. 1707'de ikinci kez bu göreve atandı, ancak bunamaya başladığı için III. Ahmed'in kızlarından Hatice Sultan'm cenaze namazım bayram namazı gibi kıldırınca azledildi (1708). Dini konularda çeşidi eserleri vardır.

Sadık Nazif Bey IV:29c. **Sadık Rıfat Paşa** (ö. 1857) IV:207a. **Sadi** (ö. 1902, Şair) III:478a. **Sadi** (Sirozlu) III:64b, IV:255a.

Sadi Güleçlik Spor Tesisi *mad. VI:391b.*

Sadi Tek Tiyatrosu IIL54b.

Sa'dîlik *mad. W:391b, I:56b, IIMOa, 255a, 531a, IV:7a, 7c, 8c, V:280a, VI:326b, 449a, VII:214a, 236b, 331c, 396c.*

İlgili maddeler: Âbid Çelebi Tekkesi I:57b Abdüsselam Tekkesi I:55c Hasırîzade Tekkesi IV:6c Kadem-i Şerif Tekkesi IV:327c Mirza Baba Tekkesi V:474a Yağcızade Tekkesi VII:396c

Sadrazam *bak.* Vezirazam

Sadrazam Daltaban Mustafa Paşa Çeşmesi (Aksaray) II:544b.

Sadreddin Çelebi (ö. 1881) IV:107c. **Sadri Sema** I:524b.

Sadullah Ağa (Hacı) *mad. VI:396a*, IV:311b.

Sadullah Çavuş Mescidi II:415a.

Sadullah Efendi (Şeyh Seyyid) Vtl:221a.

Sadullah Efendi Çeşmesi Fındıklı Deresi içinde, Alçakdam Camii'nin (Pür-telaş Hasan Efendi Mescidi) bitişiğın-deydi. Banisi müderris Karamanlı Sadullah Efendi'dir (ö. 1744). 11457 1732'de yaptırılmıştı.

Sadullah Enverî (?, Trabzon - 1794, İstanbul) Vakanüvis. Babıâli kalemlerinde yetişti. 1769'da vakanüvis oldu. 1776'da bu görevden alındı. 1777'de ikinci kez aynı göreve getirildi. 1783'te büyük tezkireciliğe atanınca vakanüvisliği Ahmed Vasıf'a bıraktı. 1788'de üçüncü kez aynı görevi üstlendi. *Enverî Tarihi* 1769-1792 yıllarının olaylarını verir ve beş bölümden oluşur.

Sadullah Hulusi Efendi (ö. 1801, Şeyh Seyyid) V:474c, VL392b.

Sadullah Paşa (1838, Erzurum - 1891, Viyana) Devlet adamı, yazar ve şair. Özel ders alarak çok iyi bir eğitim gördü. Defter-i Hakani nazırlığı, Temyiz Mahkemesi başkanlığı, ticaret na-

Sadullah Paşa Yalısı

376

377

Said Paşa

zırlığı ve mabeyin başkâtipliği gibi görevlerin ardından 1877'de Berlin ve 1883'te Viyana büyükelçiliğine atandı. Viyana'da intihar etti. Yurtdışı gezilerini aktardığı kitapları, *On Dokuzuncu Asır* adlı kasidesi ve Lamarti-ne'den yaptığı *Göl* şiir çevirisiyle ünlüdür. VI:396c, 459b.

Sadullah Paşa Yalısı *mad. VI:396c*, II:486c, III:70b, 233a, IV:9c, VII:347c.

SaduUah Sadi Çelebi Efendi (?, Daday -1538, İstanbul) Şeyhülislam. Medrese öğrenimi gördü. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1533'te şeyhülislam oldu ve ölene kadar bu görevini sürdürdü. Başlıca eserleri şunlardır: *Haşiye Âlâ Şerh-i Hidaye*, *Tefsir-i Beyza-vî Haşiyesi*, *Fetâvâ-i Sadiye*.

SAE (Societe Auxiliaire d'Entreprises) III:76a.

Saf Yeniçeriliğin kaldırılmasından sonra İstanbul'da tertip adıyla oluşturulan askeri teşkilatta bölük yerine kullanılan deyim. Sekiz tertip vardı. Bunlardan ikisi Bâb-ı Seraskeri'de, altısı da Davutpaşa ile Üsküdar'daki kışlalarda hazır bulunurlardı. Mevcudu 1.256 kişi olan her tertip on beş safa bölünmüş ve yüzbaşı rütbeli bir subayın emrine verilmişti. Her yüzbaşının emrinde iki yüzbaşı mülazimi, bir sancaktar, bir çavuş

ve on onbaşı ile birer top vardı. 1827'de Asâkir-i Man-sure-i Muhammediye örgütlendiğinde tertipler "alay", saflar da "bölük" adını aldı.

Safa Hamamı *mad. VI:397a.*

Safa, İlhamı VII:468a.

Safa, Peyami *mad. VI:397a, IL286b, 288a, 445c, III:377a, IV:340a, 453b, V:169b, 411a, 464c, VI:397c, VII:468a.*

SafaîDede (ö. 1533) III:362a, V:424c.

Saffet Paşa (1814, İstanbul - 1883, İstanbul) Devlet adamı. On yıl mabeyin kâtipliğinde, ardından hariciye ve sadaret müsteşarlıklarında bulundu. 1862' de vezir rütbesi aldı. Altı kez hariciye nazırlığı, üç kez maarif nazırlığı, ayrıca kısa sürelerle ticaret nazırlığı, adliye nazırlığı, sadrazamlık (1878) ve iki kez Paris büyükelçiliği yaptı.

I:307c, 467a, IL561b, III:369c, 403c, IV:421c, VI:24a, 397c.

Saffet Paşa Bağı L547a, IV:416c. **Saffet Paşa Yahşi** *mad. VI:397c, I:547a,*

III:233a, IV:416c, VII:421a. **SaffetîZiya** VI:536c. **Safi Efendi** (Şeyh) V:134c.

Safi, İbrahim (1898, Nahcivan -1983, İstanbul) Ressam. Resim konusundaki ilk bilgileri lise yıllarında aldı. Bir yıl Moskova Güzel Sanatlar Akademisi'ne devam etti. 1917 Devrimi nedeniyle eğitimine ara vermek zorunda kaldı.

Daha sonra İstanbul'a geldi. 1923'te Güzel Sanatlar Akademisi'ni bitirdi. Kendisi gibi Sovyetler Birliği'nden göç ederek İstanbul'a yerleşen Naci Kalmukoğlu ile birlikte geç izlenimci anlayış doğrultusunda genellikle İstanbul'u konu alan peyzajlar gerçekleştirdi.

V:301b.

Safiye Ayla *bak. Targan, Safiye Ayla* **Safiye Biran** IV: 365a. **Safiye Hatun** II:332b. **Safiye Hatun Türbesi** V:33c. **Safiye Rukiye Hanım** VII:342b.

Safiye Sultan (ö. 1605) *mad. VI:398a, IV:442b, V:333c, 498b, 503a, VI:96a, VII:464c.*

Safiye Sultan Çeşmesi Fatih İlçesi'nde, Vatan Caddesi'nin arkasında, Halıcı-lar'da, Sultan Selim Medresesi'nin ya-kımındaydı. II. Mustafa'nın (hd 1695-1703) kızı Safiye Sultan tarafından 1163/1749'da yaptırılmış olan çeşme, mevcut değildir. Çeşmenin ön cephesi mermer kaplamalıydı. Aynataşı geniş ve yüksek bir niş şeklindeydi. Bunun içinde kabartma süslemeler vardı. Bunlar vazodan çıkan kıvrık dallı bitki motiflerinden oluşan zarif bir kompozisyon meydana getiriyorlardı. Yarım yuvarlak şekilli kavislerden oluşan oymalı ayna kemeri barok üslubun özelliklerini gösteriyordu. Bu kemerin üzerinde yer alan büyük bir kitabeye sahipti.

Safiye Sultan Çeşmesi Paşabahçe-Tepe-köy arasındadır. 1194/1780'de inşa

edilmiştir. İlk biçimini yitirmiştir. Bugün yüzü sıva ile örtülü, beşik çatılı bir yapı görünümündedir. Yanında sutera-zisi vardır. Aynataşı yuvarlak kemerinin içindedir. Suyu akmaktadır.

Safiye Sultan Çeşmesi Üsküdar'da, Ça-vuşdere Caddesi'nde, Bulgurlu Mes-cidi'nin karşısındadır. Banisi II. Mustafa'nın (hd 1695-1703) kızı Safiye Sultan'dır. 1141/1728'de kesme taştan, klasik üslupta inşa edilmiştir. Ahşap bir evin altındadır. Üzerindeki ay-nataşı sonradan konmuştur. Teknesi çukurda kalmıştır. Sivri kemerinin üzerindeki kitabe Rahmi'ye aittir.

Safiye Sultanzadeler V:91c.

Safiyüddin ErdebUî (ö. 1334) IL394b. **Safraköy III:382c.**

Safvet Nezihi (1871, İstanbul - 1939, İstanbul) Yazar, gazeteci. Galatasaray Sultanisi'nde okudu. *İkdam*, *Semet-i Fünun*, *Malumat*, *Resimli Kitap* gibi gazete ve dergilerde hikâyeleri, makaleleri yayımlandı, roman yazdı. Edebiyat-ı Cedide yanlısı bir yazardı. Romanları, özellikle de *Zavallı Necdet* (1902) çok popüler oldu, halka okuma zevki aşılamağa rol oynadı. Asıl adı Ömer Lütfi olan yazar, Bakırköy Akıl Hastanesi'nde öldü. Mec-

lis-i Mebusanı hicvettiği *İzah ve İstizah* (1911) adlı oyun dışta tutulursa diğer kitapları romandır: *Kadın Kalbi* (1903), *TeahülÂleminde* (1903), *Kadınlar Arasında* (1908), *Hemzad* (1909), *Müsebbib* (1911). **Safvetî Tekkesi** bak. Ağaçayırı Mescidi ve Tekkesi

Safvetî Tekkesi Eminönü İlçesi'nde, Hoca Paşa Mahallesi'nde, Ebussuut Caddesi, Saffeti Paşa Sokağı, İbni Kemal Caddesi ve Orhaniye Caddesi'nin kuşattığı arsa üzerinde bulunmaktadır. Tanzimat dönemi ricalinden Musa Safvetî Paşa (ö. 1864) tarafından, 19. yy'ın ortalarında Nakşibendîliğin Ha-lidî koluna bağlı olarak kurulmuştur. Ayin günü perşembe olan tekkenin *Mecmua-i Tekâyâ'da* (1889) adı geçen şeyhi Ali Rıza Efendi'dir. Avlulu, kagir duvarlı, ahşap çatılı, büyükçe bir tesis olan Safvetî Tekkesi Cumhuriyet döneminde bir müddet İbrahim Müteferrika İlkokulu olarak kullanılmış, sonra Milli Eğitim Müdürlüğü'ne ve Vakıflar Bölge Başmüdür-lüğü'ne tahsis edilmiştir. Tekke binası, önemli ölçüde tadil edilmiş olarak durmaktadır.

Safvetî Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Do-ğancılar'da, Nasuhî Tekkesi'nin yakınlarında bulunmaktaydı. Muhtemelen 18. yy'ın son çeyreğinde kurulmuş olan bu tekkede, Halvetîliğin Şabanı koluna bağlanan Nasuhî kolunun kurucusu kendi adıyla anılan tekkenin türbesinde gömülü Şeyh Nasuhî Mehmed Efendi'nin (ö. 1718) torunlarından Hacı Mesud Efendi' nin, Mesud Efendi'nin oğlu Abdürre-lim Şukri Efendi'nin ve onun oğulları Mesud Efendi (ö. 1873) ile Said Efendi'nin (Özok) şeyhlik yaptıkları, bunlardan son ikisinin dini musiki alanında ünlü kişiler oldukları bilinmektedir. Yakınında bulunan ve Na-suhîliğin âsitânesi olan Nasuhî Tek-kesi'ne bağlı, Nasuhîzadeler tarafından

tasarruf edilen bu tekke "Mes'ud Efendi Tekkesi" olarak da anılmakta, ayın günü *Âsitâne'de* (1840) perşembe, *Mecmua-i Tekâyâ'da* (1889) pazar olarak belirtilmektedir.

Safvetî Ziya (1875, İstanbul -1929, İstanbul) Yazar. Galatasaray Sultanisi'ni bitirdi. Hariciye Nezareti'nde çalıştı. Büyükelçilik yaptı. Servet-i Fünun akımında yer aldı, hikâye ve romanlar yazdı. Soylu ve zengin kesimin yeni kuşaklarının, levantenlerin ve yabancı misyonların oluşturduğu Osmanlı son dönemindeki "yüksek sosyete", *Salon Köşelerinde* (1910) romanıyla, gene zengin beyzadelerin Beyoğ-lu'ndaki eğlence ve savurganlıklarını anlatan *Haralambos Tankiyadis* (1911) adlı oyunuyla ün yaptı. Diğer bazı eserleri şunlardır: *Hanım Mektupları* (hikâyeler, 1911), *BirSa/ha-i Kalb* (hikâyeler, 1912), *'Kadın Ruhü* (hikâyeler, 1914), *Silinmiş Çehreler*, *Beliren Simalar* (hikâyeler, 1924).

Sağdıç, Ozan III:331b. **Sağiroğlu, Duygu** VII:146b. **Sağışman, Muzaffer** VII:528c.

Sağlam, Tefvîk *mad. VI:399b*, II:55c, III:431c, 440c.

Sağlık Hizmetleri *mad. W:400b. ilgili maddeler:* Cüzamhaneler II:456a Hastaneler IV:13c

Hilal-i Ahmer Cemiyeti (Kızılay) IV:72a

Karantina IV:459c Sağlık Okulları VI:404c Tebhirhaneler VII:231c Viladethane VII:388c **Sağlık Okulları** *mad. VI:404c. İlgili madde-*.

Amiral Bristol Hemşirelik Okulu I:246a

Sağlıklı Yaşam Parkuru IL150b. **Sağhk-Sen** VL527a.

Sağmalcılar I:203a, III:381c, 382c, VII:492c.

Sağmalcılar Devlet Hastanesi IL109a, VI:404b.

Sağnak, Faruk (1924, İstanbul) Futbolcu, yönetici. Beşiktaş Kulübü'nde yetişti, bu takımda oynadığı 273 maçta 25 gol attı. Milli takımda 2 kez oynadı. 1956'da futbolu bıraktıktan sonra, Beşiktaş Kulübü'nün yönetim kurulunda çeşitli görevler yaptı.

Sağyaşar, Mustafa VI:295b.

Sahabe *mad. VI:405a*, I:65c, 515c, V:333a, VH:443b, 563b.

İlgili maddeler: Baba Cafer I:515a Ebu Eyyub el-Ensârî III: 118a **Sahaf Muhiddin Camii** IL225b.

Sahaf Muslihiddin Mescidi *mad. VI: 406a.*

Sahaf Süleyman Efendi Mescidi

II:371a, 546c.

Sahaflar Çarşısı *mad. VI:406c*, II:185b, 476b, IIL495c, IV:232b, V:28c, 29c, VH:448c.

Sahaflar Şeyhi Sahaf adı verilen kitap satıcıları arasındaki anlaşmazlıkları çözmek

ve bunların devletle olan işlerine bakmakla görevli, esnaf tarafından seçilen kişi.

Sahakyan-Nunyan Ermeni Lisesi *mad. W.-408c.*

Sahakyan Okulu VI:408c.

Sahib (ö. 1749) III:66b.

Sahib-i Devlet Devletin sahibi anlamında, saygı ifade eden ve sadrazamlar için kullanılan bir deyim.

Sahibinin Sesi VL263c, VII:393a.

Sahib-kıran Padişahlar için zamanının egemeni anlamında kullanılan bir deyim. "Kıran" bir sikke adı olduğu için zamanında para basılan anlamına da gelmektedir.

Sahih Ahmed Dede

İlgili madde: Aşçı Ahmed Dede Türbesi I:358b

Sahilbent Araba Vapuru *mad. VI:408c, VII:53b.*

ilgili madde:

Araba Vapurları L285b **Sahilnameler** *mad. V2:409c. Sahilsaraylar* *mad. W:409c.*

İlgili maddeler: Baltalimanı Sahil Sarayı II:34c Barok Mimari II:61b

Beyhan Sultan Sahilsarayı (Arnavutköy) II: 1 91a

Beyhan Sultan Sahilsarayı (Çırağan)

Beyhan Sultan Sahilsarayı (Eyüp) II:192b

Çifte Saraylar 11:51 2b

Esmâ Sultan Sahilsarayı (Eyüp) III:208b

Esmâ Sultan Sahilsarayı (Kadırga) III:210b

Esmâ Sultan Sahilsarayı (Ortaköy)

Fer'iye Sarayları III:294a "Hatice Sultan Sahilsarayı IV:19b

Karaağaç Sahilsarayı ve Bahçesi IV:439c

Sahir Opereti IV:444a, 519a. **Sahne-i Edebiyatı: 123a. Sahne-i Heves** III:60b.

Sahne-i Musiki-i Osmani Tiyatrosu

III:60b.

Sahrayıcedit *mad. VI:410c, III:383b, VII:497c.*

ilgili madde: Sahrayıcedit Camii VI:410c

Sahrayıcedit Camii *mad. VI:410c, III:341c.*

Sahrayıcedit Mezarlığı V:445a.

Saî Çelebi (Nakkaş) III:463c.

Saib Paşa Kaimesi İlk kez 1840'ta çıkarılan ve elle yazılmış olan devlet tahvili. O sırada maliye nazırı bulunan Saib Paşa'nın adını taşıyan bu tahvillere "kaime-i nakdiye-i mutebere" de denilmiştir.

Saib Paşa Konağı IL567a, V:374b.

Said (Hayali Berber) IV:449a.

Said Bey (Arapzade, Sait Adapazarlı)

Said Bey (ö. 1836, Hızırağazade) III:67c.

Said Bey (ö. 1921, Kemalpaşazade) *mad. VI:418b*.

Said Bey (ö. 1937, Gelenbevîzade) IV:155b.

Said Bey Konağı VI: 176b.

Said Çelebi (Çelebizade Said Tevfik Bey) VII:42c, 199c.

Said Dede (Şeyh) (? , İstanbul - 1853, İstanbul) Neyzen, besteci. Beşiktaş Mevlevîhanesi şeyhi Mahmud De-de'nin oğlu, Neyzen Salih Dede'nin (1823-1888) üvey kardeşi, Neyzen Yusuf Paşa'nın (1821-1884) babasıdır. 1851'de Beşiktaş Mevlevîhanesi'ne şeyh oldu; aynı zamanda neyzenba-şıydı. 19. yy'da İstanbul'un en büyük neyzenlerinden biri olarak tanındı. Az ama değerli saz eserleri besteledi. Şevkefza saz semaisi Türk saz musikisinin şaheserlerindendir.

V:428c.

Said Efendi (Bediüzzaman Said-i Nursî) II:564b, VI:185c.

Said Efendi (ö. 1869, Hacı) II:434c. **Said Halet Efendi** IV:567c

Said Halim Paşa (1863, Kahire - 1921, Roma) Sadrazam. Mısır prenslerinden Abdülhalim Paşa'nın oğludur. II. Ab-dülhamid döneminde kovuşturmaya uğradığı için Avrupa'ya, ardından Mısır'a yerleşti (1902). İttihad ve Terak-ki'nin merkez komitesine seçilmekle birlikte etkili bir rol üstlenmedi. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Meclis-i Ayan üyesi oldu. 1913'te Mahmud Şevket Paşa kabinesinde hariciye nazırı olarak yer aldı. Onun ölümünden sonra bu görevin yanısıra sadrazamlığa atandı. Şubat 1917'de görevinden ayrıldı. Mütarekeden sonra iki yıl Mal-ta'da sürgün kaldı. Yerleştiği İtalya'da bir Ermeni komitacı tarafından öldürüldü. Batılılaşma eğilimini eleştiren ve İslami temellerin çağdaş bir yorumla canlandırılmasını savunan risaleler yazdı.

II:30b, 127c, IV:60c, 236a, V:349a, 353b, VII:551c.

Said Halim Paşa Korusu (Yapı ve Kredi Bankası Korusu) *bak.* Korular

Said Halim Paşa Yahşi *mad. W:418c*, II: 115a, VI:468b.

Said Hemdem Çelebi (ö. 1858) II:170c, III:565a, IV:107c, VI:330c.

Said Mehmed Bey IV:554b.

Said Mehmed Efendi (Yirmisekiz Çelebizade) V:184c, VI: 156a.

Said Molla Bey IV:174b.

Said Paşa *bak.* Mehmed Said Paşa (Küçük)

Said Paşa (1822, Kahire - 1863, İskenderiye) Mısır valisi (1854-1863). Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın dördüncü oğludur. Mısır'ın toprak düzeninde ve vergi sisteminde köklü değişiklikler yaptı. Yeni bir belediye sistemi kurma ve köle ticaretini yasaklama girişimleri sonuçsuz kaldı. Bir Fransız şir-

Said Paşa Geçidi

378

379

Salih Paşa

ketine Süveyş kıstağında kanal açma izni verdi (1856).

IV:59c.

Said Paşa Geçidi II:508b. Said Paşa Konağı VL89a. Said Paşa Sarayı II:191b.

Said Paşa Yalısı I:314c, II:191b. Said Servet Efendi VI:535b. Saint Antoine Kilisesi (Beyoğlu) *mad.*

VI:411c, IL215c, 439a, III:338b,

IV:269b, V:20c, 21a, 487b, VI:65c,

521a.

Saint Antoine Kilisesi (Eminönü) I:542a.

Saint Benoît Fransız Lisesi *mad. VI:412c, IV:491c, VI:413b.*

Saint Benoît Kilisesi ve Manastırı

mad. VI:413a, II:436b, V:20c, VI:412c.

Saint Esprit Fransız Erkek Okulu

(Pangaltı) IV:492b, 492a.

Saint Esprit Kilisesi *mad. VI:413c, III:328b.*

Saint Georges Dil Oğlanları Koleji

IV:492a. **Saint Georges Okulu** IV:492a.

Saint Jean Baptiste Fransız Okulu

(Taksim) IV:492a.

Saint Jean Chrysostome (Feriköy) IV:492a.

Saint Joseph Lisesi *mad. VI:414b, IL433c, IV:492a.*

Saint Joseph Yüksek Ticaret Enstitüsü

IV:492a.

Saint Louis deş Français Kilisesi

IV:536c.

Saint Louis Dil Oğlanları Koleji (Beyoğlu) IV:492a.

Saint Louis Fransız Erkek Koleji

(Haydarpaşa) IV:492a.

Saint Louis Ruhban Okulu (Beyoğlu) IV:492a.

Saint Michel Lisesi *mad. VI:415c*, IV:492a.

Saint Nicolas Rus Hastanesi *bak. Rus Hastanesi*

Saint Pierre Fransız Okulu (Galatasaray) IV:492a.

Saint Pierre Hamı *mad. VI:416c*, V:115a, VI:417b.

Saint Pierre Kilisesi V:115a. **Saint Pierre ve Paul Kilisesi** *mad. VI:417b*, V:20c, VI:416c.

Saint-Priest III:332a.

Sainte Elisabeth Fransız Katolik

İlkokulu IV:491c. **Sainte Jeanne d'Arc Koleji** IV:492b,

VI:416b. **Sainte Pulcherie Erkek Koleji** IV:492a.

Sainte Pulcherie Fransız Kız

Ortaokulu II:216a, 437a, IV:492a. **Saip Molla Özel Ormanı** II:493a.

Sait Cemil Bey III:63a.

Sait Çiftçi Dispanseri VII:514a.

Sait Çiftçi İlkokulu VII:257b.

Sait Faik Müzesi *mad. VT.-419b*, II:337b, 339a, VI:24b.

Sait Hikmet (1883, İstanbul -1930, İstanbul) Bir İstanbul tipi. Dâhi denecek düzeyde zekâsı, nüktedanlığı ve hazırcevaplığı olan biriydi. İstanbul'da Hukuk ve Mülkiye mekteplerinde okuduktan sonra Paris'ten de siyasal bilimler diploması almıştı. Dönüşünde kamuda görev almakla birlikte içki düşkünlüğü yüzünden düzensiz bir yaşama yöneldi. Ağır hastalıklar geçirdi. Ailesinden koptu. 1908'de Meşrutiyet ilan edilince Sermet Muhtar Alus'la *el-Üfürük* adlı mizah gazetesini çıkartmıştı. Piyesler, makaleler, öyküler yazdı. Gençliğinde vapur ve tren tarifelerini bir bakışta ezberle-mesiyle ün yapmıştı. Milli Mücadele'de İnebolu'dan Ankara'ya yaya gidenlerdendir. Yoksulluk içinde öldü.

Sait İbrahim Esi Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Tarabya-Yeniköy yolundadır. 1880'ler-de inşa edilmiştir. Art nouveau karakterde, ahşap/bağdadi yapının bazı

bölümlerinde ampir ve barok parçalara rastlanır. Yandıktan sonra 1942-1943'te restore edilmiş, 1970'lerde üç katlı apartmana dönüştürülmüştür.

Sait, Mehdi III:198c.

Saka, Orhan (1919, İstanbul - 1974, İstanbul) Yüzücü. Özellikle kısa mesafeli sürat yarışlarında dikkati çekti. Antrenör Tagethoff tarafından yetiştirildi. 1934'te Sovyetler Birliği'ne giden ilk milli takımda yer aldı. Su sporlarında uluslararası hakemlik yaptı. Türkiye'de su sporlarının gelişmesi için çaba gösterdi. Yelken Federasyonu başkanlığı da yaptı.

Sakalar *mad. W:420a.*

Sakalar Ocağı Yeniçeri Ocağı'nda su ihtiyacını karşılayan askeri örgüt. Ordunun seferde ve barışta su ihtiyacını sağlayan ocak, beygirler üzerinde sağlı sollu asılı duran kırba ya da tulumlarla su taşıma hizmetini görürlerdi. 1826'da Yeniçeri Ocağı kapatılınca yeni kurulan orduda su taşıma hizmeti için "sebilci" adıyla yeni bir örgüt kuruldu.

Sakallı Yorgo'nun Balozu II:32b. **Sakaoğlu, Necdet** III:522b. **Sakaoğlu, Saim** VII:313a. **Sakar, Atıf** VII:43a.

Sakarya, Abbas *mad. VI:421b*, II:168b, IV:251b.

Sakarya, Fatma Tansu IV:357b.

Sakarya Mahallesi Eyüp ilçe merkezinde yer alır. Esentepe, Alibeyköy Merkez, Emniyettepe, Silahtar Ağa mahalleleri ve Gaziosmanpaşa İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.531'dir.

Sakarya Sineması III:154c.

Sakayan, Rokos III: 183a.

Sakayan-ı Matbah-ı Âmire Saray mutfağı sakaları anlamına gelir. Saray mutfağına su taşırıldı. Bir bölüğü suyu gümüş kaplar içinde taşıdığından bunlara "sakayan-ı sim-i hassa bölüğü" denilirdi. Sim sakalar gümüş kaplarda getirdikleri suyla Hırka-i Saadet Dairesi'nin taşlığını yıkarlardı. Koğuşları Bâb-ı Hümayun'dan girilince sol taraftaydı.

Sakıb Mustafa Efendi (1787, Ankara -1842, İstanbul) Besteci ve şair. Çalışmak için geldiği İstanbul'da sesiyle III. Selim'in (hd 1789-1807) dikkatini çekince Enderun'a alındı. Sarayda fasıllara katıldı, besteler yaptı. Ancak bunların hemen hepsi kayboldu. Güfteleri ise zamanın bestekârlarınca çok tutuldu. "Ey saki-i cem neşe-i mül taze yetiştî" diye başlayan güftesini Şa-kir Ağa müstear makamında besteledi.

Sakıp Sabancı Lisesi VII:514a.

Sakızağacı Kadıköy'de İskele Meyda-nı'nın güneyine düşen Mühürdar ile daha güneydeki Moda arasında kalan mevki. Caferağa Mahallesi kapsamına girer. Hemen doğusunda Saint Joseph Lisesi'ne ait alan bulunmaktadır.

Sakızağacı Bahriye Hastanesi I:548c.

Sakızağacı Mahallesi Bakırköy İlçesi'nde yer alır. Cevizlik Mahallesi, Yeni Mahalle, Zeytinburnu İlçesi ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Veli-efendi Hipodromu'nun güneyi ile deniz kıyısı arasında kalan bu alanda Sümerbank'a ait Bakırköy Pamuklu Sanayii İşletmesi ile Sümerbank Merkez Hastanesi bulunmaktadır. Nüfusu (1990) 7.102'dir.

I:557c. **Sakızlı, Enis Rıza** II:148c.

Sako Halktan kimselerin giydiği kısa palto biçiminde, kalın kumaşlardan yapılan üstlük. Günümüzün kabanlarını anımsatan sakolar, zamanla unutulmuştur.

Saksı Hanı *mad. VI:421b, 532c.*

Salacak *mad. VI:421c, III:25a, 80b,*

VII:501a. ilgili maddeler:

Muharrem Nuri Birgi Yalısı V:494a Silahdar Mustafa Ağa Çeşmesi VI:551c

Salacak Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1966'da Cami-altı Tersanesi'nde motorlu araba vapuru olarak inşa edildi. 900 grostonluktur. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 14,5 m, sukesimi 3 m'dir. Her biri 520 beygirgücünde, İtalya, Fiat yapımı 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurlu-dur. Saatte 9 mil hız yapmaktadır. Eminönü ve Harem adlı iki eşi vardır.

Salacak Camii Üsküdar İlçesi'nde, Sa-lacak'ta, İskele Arkası Sokağı'ndadır.

Günümüzde sahilden içerde kalmış olan Salacak İskeleyi'nden yukarı çıkarken sol tarafta yer alır. Cami II. Mehmed (Fatih) dönemine (1451-1481) tarihlenmektedir. Moloz taştan bir alt yapı üzerine zeminin düzlenmesiyle yapılmış fevkani bir yapıdır. Önde küçük bir hazırlık mekânından sonra, doğu ve batı duvarında ahşap pervazlı büyük dikdörtgen pencerelerin bulunduğu son cemaat yerinden kare planlı harim kısmına geçilir. Bu mekân her duvarında dörder pencereye sahiptir. Alt seviyedeki pencereler dikdörtgen, üsttekiler ise yuvarlak kemerli ve sarı, yeşil, kırmızı renkli vitraylara sahiptir. Girişin üst kısmı mahfil olarak düzenlenmiştir. Minberi mermerden yapılmıştır. Kalın gövdeli, tek şerefeli bir minaresi vardır. Şerefe korkulukları demir parmaklıklı, külahı kurşun kaplıdır. Cami dört yana eğimli, üzeri kiremit örtülü ahşap bir çatı ile kaplıdır. Geniş ahşap bir çatı binanın dört bir yanını kuşatmaktadır. Yapı günümüzde oldukça bakımlı bir durumdadır.

SalahCehdiVII:114c.

Salahaddin Bey (?, ? - 1921, Ankara) Eğitimci. İzmir İttihad ve Terakki Lisesi müdürlüğü ve Eskişehir Maarif müdürlüğü görevlerinde bulundu. 1. dönem (1920-1923) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda yer

aldı.

Salahaddin Bey (ö. 1930) *I:51 c*, VI:394a.

Salahaddin Efendi (Şeyh) IV:328a. **Salcı, Vahit Lütfü** VII:313a. **Salgar, Fatih** IV:250a. **Salgınlar** *mad. VI:423a. İlgili maddeler:*

Karantina IV:459c

Kolera Salgınları V:45c

Tebhirhaneler VII:231c

Sah Pazarı *mad. VI:425c, V:140a, VL522c.*

Sah Tekkesi (Fatih) II:415a.

Sah Tekkesi (Üsküdar) *mad. VI:426a, II:106a, VI:516c.*

Sahpazarı Beyoğlu İlçesi'nde, Tophane ile Fındıklı arasında yer alan semt. Adını eskiden orada salı günleri kurulan pazardan almaktadır. Bugün Denizcilik İşletmeleri'ne ait bina ve antrepoların bulunduğu semtin Kabataş'a uzanan ucunda Mimar Sinan Üniversitesi yer alır.

II:272a, 282b, III:24c, 25a, 29c. *ilgili madde:*

Tophane Saat Kulesi VII:278a **Sahpazarı Rıhtımı** VL333c. **Salih** (Kâtip) IV:449a. **Salih** (ö. 1922, Terlikçi) V:38öb, VI:328b. **Salih Abdülal** (ö. 1332) IL121a. **Salih Ağa** III:389b.

Salih Ağa Çeşmesi Kasımpaşa'da, Ha-cihüsrev'de, Sakızağacı Camii'nin köşesindedir. Sahaf Muhiddin tarafından yaptırılmış ve 1229/1813'te valide sultan başağası Salih Ağa tarafından yenilenmiştir. Kesme taştan, ahşap bir saçağı ve kiremit örtülü bir çatısı bulunan basit ve sade biçimli bir çeşmedir. Teknesi sağlamdır.

Salih Aslan Fidanlığı III:314c. **Salih Baba II:134a. Sahlı Bey** (Miralay) III:449c. **Salih Bey** (Yeşilzade) VII:189c.

Salih Çelebi (Celalzade) (? , Tosya - 1565, İstanbul) Tarihçi. Celalzade Mustafa Çelebi'nin kardeşidir. Kadılıklarda bulundu. Yaşamının son yıllarını İstanbul'da geçirdi ve Eyüp Medrese-si'nde ders okuttu. Eyüp'te gömülüdür. Yazdığı tarihlerden *Tarih-i Sultan Süleyman*, 1520-1528 arasında geçen olayları içerir.

Salih Efendi (Kemani, Bülbul) IV:421a, VLölöc.

Salih Efendi (ö. 1780, Şeyh) VI:492c. **Salih Efendi** (ö. 1828) VII:223c. **Salih Efendi** (ö. 1852, Şeyh) II:416c.

Salih Efendi (ö. 1869, Şeyh Yağlıkçılar kâhyası) II:416c.

Salih Efendi (ö. 1878) VI:327a.

Salih Efendi (Dede) (1823, İstanbul -1888, İstanbul) Neyzen, besteci. Beşiktaş Mevlevîhanesi şeyhi Mahmud Dede'nin oğlu, Said Dede'nin (ö. 1853) üvey kardeşidir. Ağabeyinden ney üflemeyi öğrendi. Muzıka-i Hüma-

yun'a neyzen olarak girdi. Çile çıkarıp dede oldu. Beşiktaş (sonra Maçka), Bahariye, Kasımpaşa mevlevîhanele-rinin neyzenbaşısıydı. Peşrevleri klasik repertuvarın en güçlü saz eserleri arasında yer aldı. Şedaraban makamında bir de Mevlevi ayini besteledi.

V:421c.

SaUh Efendi (ö. 1895, Hekimbaşı) *mad. VI:426c, I:533a, II:312b, IV:42b.*

Hekimbaşı Salih Efendi Yalısı IV:4lc

Salih Efendi Sokağı Sarnıcı Fatih İlçesi'nde, İskender Paşa Mahallesi'nde, Hacı Salih Efendi Sokağı'ndaki bir arsada bulunmaktadır. 7. yy'a ait olduğu tahmin edilen sarnıç, muhtemelen Kırk Havariler Kilisesi'ne ait bir yapı idi. Osmanlı döneminde üzerine Kambur Mustafa Paşa Cami-i (Yayla Camii) yapılmıştır. 19. yy'ın sonlarında içinde su bulunmadığı, Ermeni ip-likçüer tarafından atölye olarak kullanıldığı bilinmektedir. Cami, 1916 yangınında tamamen yanmca, uzun bir süre harap durumda kalmış, 1940'ta Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından koruma altına alınmıştır. Uzun bir süredir boş ve ka-

palı vaziyettedir. Tamamen tuğla ve harçla inşa edilmiş olan yapı 23,60x 12,20 m boyutlarında, dikdörtgen bir plan gösterir. İçinde yükseklikleri 4 m olan kırmızı granitten 10 sütun bulunmaktadır. Bunlara ait başlıklar mermerden yapılmış olup oldukça kaba işlenmişlerdir. Güney duvarındaki pencere ile sütunlardan birinin etrafındaki örme kılıf Türk dönemine ait olup bugün üst kısmı toprak seviyesinin oldukça üzerinde, betonlanmış durumdadır.

Salih Efendi Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, İhsaniye'de, Salih Baba Türbe-si'nin yanında bulunduğu anlaşılan bu tekkenin banisi, *Mecmua-i Tevâ-rih'e* göre Mağrip kökenli olan, bilgisini artırmak amacıyla birçok yolculuğa çıkan ve Medine'de Nakşibendî şeyhlerinden Muhammed Hayat'a intisap eden, ayrıca Şam'da Bedevî ve Şazelî şeyhleri ile de görüştüktan sonra Üsküdar'a gelip yerleşen Şeyh el-Hac Salih Efendi'dir (ö. 1772). Aynı kaynakta 111. Mustafa'nın kendisine teveccühü olduğu ancak Salih Efen-di'nin padişahın ikramını kabul etmeyip kendi imkânlarıyla bir bina satın alarak burasını zaviye olarak vakfettiği, mütevellî olarak müderris Hafız İbrahim Efendi'yi tayin ettiği, kendisi için de bir "lahd-i tabnak" yaptırdığı kayıtlıdır. 18. yy'ın ortalarından itibaren İstanbul tekkelerinin dökümünü içeren kaynakların hiçbirinde adı geçmeyen bu küçük tekkenin kısa ömürlü olduğu ya da mütevazı bir türbe-tekke olarak bir müddet faaliyet gösterdiği tahmin edilebilir. Halk arasında "Salih Baba" olarak anılage-len baninin türbesi ise bu tesisten artakalan yegâne izdir.

Salih Hulusi Paşa (1864, İstanbul - 1939, İstanbul) Asker ve devlet adamı. Ferik rütbesiyle 2. Ordu komutanıyken 1909'da harbiye nazırlığına getirildi. 1911'de Meclis-i Âyân'a girdikten sonra bahriye ve nafia nazırlıklarında bulundu. Mütareke sonrası kabinelerde bahriye nazırı

olarak yer aldı. 1920'de getirildiği sadrazamlık görevi İstanbul'un işgaliyle kısa sürdü. İstanbul ve Ankara hükümetleri arasındaki Amasya ve Bilecik görüşmelerine katıldı. Cumhuriyet döneminde "Kez-rak" soyadını aldı.

III:56lb, V:352a, VI:129b. **Salih Münir Paşa** (Çorlu) (1859, İstanbul-1939, İstanbul) Devlet adamı. Babası Mahmud Celaleddin Paşa'nın II. Ab-dülhamid'e yakınlığı nedeniyle memurlukta kısa sürede yükseldi. Paris büyükelçiliğine atandı; bu görevinin yamsıra Bern ve Brüksel elçiliklerini üstlendi. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra görevden alındı. Cumhuriyet döneminde "Çorlu" soyadını aldı.

II:315a, 316a, 529c. **Salih Paşa** (Sadrazam) (1607, Nevşehir -

Salih Paşa

380

381

Sanatsevenler Topluluğu

1647, İstanbul) Sadrazam. Yeniçeri ağalığı, kubbe vezirliği ve başdefter-darlığın ardından 1645'te sadrazamlığa getirildi. Sultan İbrahim'in emriyle boğularak öldürüldü.

V:97b.

Salih Paşa (Hacı) (?, İzmir - 1833, Konya) Sadrazam. Kapıcıbaşıyken 1821'de sadaret kaymakamlığına, aynı yıl da sadrazamlığa getirildi. Halet Efendi'yle geçinemediği için 1822'de görevden alındı. Daha sonra çeşitli valiliklerde bulundu.

V:256c.

Salih Paşa (1813, İstanbul - 1870, İstanbul) Şehremini. Askerlikten yetişti. 1852'de Canik (Samsun), 1853'te Amasya mutasarrıflığına getirildi. Temmuz 1855'te İstanbul'un ilk şehremini oldu. Kasım 1855'te bu görevden alındıktan sonra Anadolu'da çeşitli mutasarrıflıklarda bulundu.

II:140b, VII:150a.

Salih Paşa (Damat Tunuslu) (?, ? - 1913, İstanbul) Devlet adamı. Çeşitli yerlerde valilik ve elçilik görevlerinde bulundu. Meclis-i Ayan üyeliği ve Maliye Komisyonu başkanlığı yaptı. Mahmud Şevket Paşa'nın öldürülmesi olayına karıştığı için idam edildi.

V:272b.

Salih Paşa Çeşmesi Sarıyer'de, Maden yolu üzerindedir. Banisi sadrazam Salih Paşa'dır. 1238/1822'de, klasik üslupta, kesme taştan yapılmıştır. Çeşme yol seviyesinin altındadır ve teknesi çukurda kalmıştır.

Salih Paşa Konağı IV:2c.

Salih Zeki (1864, İstanbul - 1921, İstanbul) Matematikçi. Darüşşafaka'da okudu. Burayı birincilikle bitirerek Posta ve Telgraf Nezareti'nde görev aldı. Paris'e elektrik mühendisliği tahsiline gönderildi. Dönüşünde mühendislik, Rasathane-i Âmire müdürlüğü, 1890'dan sonra ise Maarif Meclisi aza-lığı, Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi) müdürlüğü, Darülfünun eminli-ği (rektör) yaptı. Darülfünun'un gelişmesinde emeği olan Salih Zeki Darülfünun ve sultaniler (lise) için fen ve matematik kitapları yazdı. En önemli eseri *Âsar-ı Bakiye'dir*. İkinci evliliğini Halide Edip Adıvar'la yapmıştı. Mezarı Fatih Camii haziresindedir.

III:370c. **Saliha Dilaşub Sultan** (ö. 1690) VII:89c.

Saliha Sultan (ö. 1739, I. Mahmud'un annesi) I:294c, II:175a, 206c, III:478a, V:247c, VI:427c.

İlgili maddeler:

Saliha Sultan Çeşmesi (Defterdar) VI:427b

Saliha Sultan Çeşmesi (Silivrikapı)

VL427c

Saliha Sultan Sıbyan Mektebi

VI:429a

Saliha Sultan (ö. 1843) II:97a, 368a, V:259a, 266c.

Saliha Sultan (ö. 1942 ?) I:198b.

Saliha Sultan Çeşmesi (Defterdar) *mad. VI:427b.*

Saliha Sultan Çeşmesi (Silivrikapı) *mad. VI:427c.*

Saliha Sultan Çeşmesi (Tophane) *mad. VI:427c.*

Saliha Sultan Sebili ve Çeşmesi *mad. VI:428b, 111:41 la, V:355b, VII:200b.*

Saliha Sultan Sıbyan Mektebi *mad. VI:429a.*

Saliha Valide Sultan (ö. 1739) IV:369c. **Saliha Yegâne Hanım** VI:487a.

Salim (1688, İstanbul - 1739-, Müfrik/ Şam) Asıl adı Mehmed Emin'dir. Şeyhülislam Mirza Mustafa Efendi'nin oğludur. Özel eğitim ve medrese öğrenimi gördü. 1722'de İstanbul kadı-sıydı. 1733'te Rumeli kazaskerliği payesi verildi. Şam kadılığına giderken öldü. Babasının Şehzadebaşı'ndaki mezarının yanına Salim için de sembolik bir taş dikilmiştir. Salim, Lale Devri'ndeki çeviri çalışmalarında, bazı dini eserleri Türkçeye çevirip şerh etmiş, Türkçe-Farsça bir sözlük yazmıştır. Cihad konusuyla ilgili bir eseri ve 1720'de tamamladığı 410 şairin biyografisini içeren *Tezkiretü'ş-Şu-ara'sı* (Salim Tezkiresi) vardır.

Salim Bey (Neyzen) IIL255a. **Salim Efendi** (ö. 1818) VII:109c. **Salime Servet Seyfi** IV:346a. **Salis, Rodolphe** IV:488c **Salisbury** (Lord) IV:421c.

Salkunsöğüt Eminönü İlçesi'nde, Alemdar Mahallesi'nde, Yerebatan Sarayı ile Alay Köşkü Caddesi arasına düşen mevki. Adını oradaki bir sokaktan, o da eskiden var olduğu sanılan bir sal-kımsöğütten almaktadır. İstanbul'un ünlü hamamlarından Şengül Hamamı Salkımsöğüt'teydi.

I:482c. **Salla, Edouard III: 154a.**

Salma Çuhadarı Tebdil gezen ve güvenliği denetlemekle görevli amir. Yeniçeri zabıtları arasından seçilirdi. Maiyetinde yirmi kadar tebdil neferi bulunurdu. Salma çuhadan pazar yerlerinde dolaşır, kahvelerle berber dükkânlarında afyon içilmesini, kumar oynanmasını engeller ve yapanları cezalandırırdı. Salma çuhadarının bir başka görevi de ezan okunduğunda camiye gitmeyen esnafı camilere yollamak, kışkallarından izinli çıkmış yeniçerilerin inzibatını ve hamama gittikleri vakit gürültü çıkarmamalarını temin etmektir. Salma çuhadarları kışkallarında bulundukları sırada "pirpiri" denilen kırmızı cüppe ve dövme şalvar giyerler, başlarına da

etrafı siyah kuzu derisinden, tepesi yeşil çuhalı kalpak takarlardı. Salma Tomruk İstanbul'daki hapishanelerin, mahkûmlara tanınan haklar bakımından en rahatça olanıydı. İç avlularında gezip dolaşma olanağı bulunduğundan "salma" (salıvermek' ten) denilirdi. Tomruk denen kapalı ve içinde mahkûmların zincirlere vurulduğu hapishanelerden bu yönüyle farklı ve rahattı. Salma tomrukların en meşhuru Karagümrük'teydi.

Salman, Yusuf (1888, Selanik - 1960, İstanbul) Muhasebeci. Liseyi bitirdi. Ticaretle uğraştı ve Vilayet Umumi Meclisi azası seçildi. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Salmatomruk Fatih İlçesi'nde, Fevzi Paşa Caddesi ile Haliç sırtlarındaki Draman Caddesi arasında kalan Salmatomruk Caddesi adlı yokuşun her iki yanında uzanan ve Karagümrük ile Edirnekapi'ya yakın Kariye arasında yer alan semt. Esas olarak Dırağman (Draman) semti kapsamında sayılır.

Salta Cepken ve camedana benzeyen, ancak kollu oluşuyla ondan ayrılan eski bir üstlük. Yakası ve kol kenarları sırma ya da kaytanla işlenir, çiçek vb motifleriyle süslenirdi. Saltanın kadınlar tarafından giyilen biçimi ipekli kumaştan yapılırdı. Etrafı sırma ile işlenen ve geniş hırkaya benzeyen kadın saltaları sarayda da kullanılmıştır.

Saltanat Arabası Osmanlı Devleti'nin son döneminde padişahların şehir içindeki gezinti ve törenlerde bindikleri atlı arabalar. Daha önceleri "ger-dune-i saltanat" denen, al kumaş kaplı, sırma işlemeli süslü arabaların yerini alan saltanat arabaları, dört ya da altı at koşulan özenli birer faytondu. Tanzimat döneminden itibaren kullanılan saltanat arabalarının seyisleri ve arabacıları sırma işlemeli üniformalar giyerler, ayrıca padişahın bindiği arabanın önünde, yanlarında ve arkasında çok sayıda mızraklı süvari askeri, teberdar, hademe-i hassa yer alırdı.

Saltanat arabasına binmek salt padişahın ayrıcalığıydı. İzleyenler yaya veya atlıydılar.

Saltanat Kayığı On üç çifte kürekli, kış tarafında padişaha mahsus süslü tentesi (köşkü) bulunan gezinti kayıkları. Bu kayıklar yapılarına göre kancabaş ve kırlangıç olmak üzere iki tipti. Genellikle padişah kancabaşa biner, saray halkı kırlangıçla kendisim izlerlerdi. Boğaziçi ve Haliç'te yapılan gezintilerde saltanat kayıkları ile refakat kayıklarının, bunlara binmiş olan bostancıların ve saray halkının görünüşü görkemli ve renkli tablolar oluştururdu.

IV:503c.

Saltiel, A. IIL1Söa. **Salute de Constantinople** IV:475a.

Salzenberg, Wilhelm *mad. VI:429c,*

VII:373c.

Sam, Leman VII:402b. **Sam, Selim** VII:402b. **Samako, Raşit Rıza** *mad. VI:430b,*

II:233b, III:54b, 60c, IV:451c, 499c,

V:95b, VL253c, 491a.

Samancı, Asil (1870, İstanbul -1942, Atina) Rum asıllı fotoğrafçı. Ressam ve dekoratör Jacob Samancı Efendi'nin oğludur. Babasının yanında çalışırken, Abdullah Biraderler'den de fotoğrafçılığı öğrendi. Onların aracılığıyla saraya girmeyi başararak şehzadelere fotoğrafçılık dersi verdi. Fotoğrafa meraklı olan Sadrazam Cevad Paşa'nın yardımcısı oldu. II. Abdülhamid'in portrelerini çekti. İstanbul'un eski eserlerinin bir fotoğraf koleksiyonunu hazırladı. 1925'e kadar çalışmalarını sürdüren Apollon adlı stüdyosunu kapattıktan sonra, Gülmez Biraderler'den aldığı negatiflerle birlikte kendi negatiflerini de Atina'ya götürdü.

Şamandıra Kartal İlçesi'nin kuzey kesiminde yer alan yeni bir yerleşim bölgesidir. 1970'li yıllara değin çiftliklerin bulunduğu, askeri bölgenin ve onun içinde pervaneli uçaklar için uçak pistinin yer aldığı Şamandıra, Sultanbeyli'ye komşudur. Güneyinde Yakacık bulunmaktadır.

IIL384c. **Samanlı Dağları** L152b, III:78a.

Samanviran Hanı Eminönü İlçesi'nde, Samanviran Mescidi'nin yanında bulunuyordu. Kaynaklardan, II. Mehmed (Fatih) dönemi (1451-1481) Saman Emni Hoca Sinan tarafından yaptırıldığı bilinen handan günümüze hiçbir iz kalmamıştır.

Samanyolu VII:243c. **Samarcidis, Efrosini** VI:354a. **Samarcidis, Hristoforos** I:266b.

Samatya *mad. VI:430c, L34b, III:25a, 405a, VI:478c, 549b, VTI:497a.*

ilgili maddeler;

Arapkapısı Mescidi ve Tekkesi I:296b

Bayezid-i Cedid Mescidi II:96b Dalmatu Manastırı II:544b Etyemez III: 225a Gastria
Manastırı III:374c Helenianai Sarayı IV:47b Hristos Analipsis
Kilisesi IV:92a Kadem-i Şerif Tekkesi IV:327c Kâmil Efendi Tekkesi
IV:403c Kasap İlyas Camii.IV:477b

Konstantinos (Ayios)-Eleni (Ayia) Kilisesi V:60b

Mihrişah Hatun Camii V:457c Minas (Ayios) Kilisesi V:471b

Mirza Baba Tekkesi V:474a Nikolaos (Ayios) Kilisesi VI:77b Rabdos Mahallesi VI:
293a

Sancakdar Hayreddin Mescidi ve Tekkesi VI:448b

Studios Sarnıcı ve Ayazması VII:47b Taşçı Tekkesi VII:220c

Yeoryios (Ayios) Kiparissas Kilisesi VH:488c

Samatya Hamamı III:541c. **Samatya Limanı** V:215a.

Samatya Yoksullara Yardım Cemiyeti

8 Aralık 1934'te, Samatya'daki yoksullara yardım amacıyla kurulmuş hayır derneği.
Merkezi Yedikule'de CHP binasında idi. Başkanı Nuri Ergin'di.

Sami (ö. 1730, Divan şairi) II: 104a, III:508a, IV:256a.

Sami (ö. 1733, Arpaeminizade) *mad. VI:432a.*

Sami (Bahriyeli) (? - 20. yy'ın başı, ?) II. Abdülhamid döneminde (1876-1909)
İstanbul'un ünlü taklitçilerindendi. Çarkçı mülazimliğinden (teğmen)
emekli oldu. Es'ad, Ali Şamil, Deli Fu-ad paşaların konaklarından
eksik olmazdı. Keyfi yerindeyse herkesi gülmekten kırıp geçiren
taklitler yapar, diş kirası, bahşiş alıp Beyoğlu'nun kumarhanelerine,
bitirimhanelerine koşar, Çerkez Kâmil, Arap Ferhad gibi adamlarla
yer içerdi. "Konaklarda kazanıp kumarhanelerde kaybetmediğim gün
yoktur!" derdi.

Sami Bey (Çörçöp) V:530c. **Sami Bey** (Hoca) VII:255b.

Sami Bey (ö. 1939, Udi) II:559a, 559b, V:530c, VII:349c.

Sami Bey (Süleymanpaşazade) IV: 170a. **Sami Bey** (Evranoszade) VII:455b.

Sami Efendi (ö. 1912, Hattat) *mad. VI:432c*, L156a, 191c, 193c, 228a, 302a, 404b,
504b, III:58b, V:326b, 363a, VI:127b, 195c, VII:225a, 449c, 455b.

Sami Efendi (ö. 1943, Hafız) *mad. VI:433a*, III:58b, V:45b, 530c, VI:99c, 16le.

Sami Paşa V:5c.

Sami Paşa (Ferik) V:344c.

Sami Yusuf Efendi (İmam-ı Sultani) V:339b.

Samih Rıfat (1874, İstanbul - 1932, Ankara) Şair, yazar. İstanbul'da rüştiye
öğreniminden sonra çeşitli yabancı diller öğrendi; memuriyete girdi.

Ku-va-yı Milliye hareketine katıldı. Kurtuluştan sonra Maarif Vekâleti telif ve tercüme başkanlığı, vakâlet müsteşarlığı, Türk Dil Kurumu başkanlığı, Tarih Kurumu üyeliği, Çanakkale milletvekilliği yaptı. *Hazine-i Fünun*, *Maarif*, *Mektep*, *îrtika* dergilerinde şiirler yayımladı, Sate^gazetesinde başyazar oldu. Kurtuluş Savaşı'na değgin bazı

destansı şiirler, çeşitli inceleme kitapları yayımladı. Başlıca kitapları *Nadim* (roman), *Selam Nedir*, *Türk Parklan*, *Osmanlılarda Din Anlayışı*, *Milliyet Düsturları*, *Türk Lügati 'dır*. Samih Rıfat Bey, tanınmış şair Oktay Rıfat'ın babasıydı.

a, 458c, VI:334a.

Samipaşazadeler *mad. VI:433b*, 494a, 545c, VII:51c.

Samizade Efendi (Reisülküttab) II:307c.

SampsonKsenon'u *mad. VI:435a*, 401a.

Samsa Baklava yufkasıyla hazırlanan bir tür hamur tatlısı. Üzerine yağ gezdirilmiş baklava yufkasının ortasına ince ince dövülmüş ceviz, fındık vb serpilir. Bu yufka, serpilmiş iç dökülmeden ince bir oklavaya sarılır ve iki parmak kalınlığında kesilerek bir tepsiye yerleştirilir. Üzerine çok hafif yağ gezdirildikten sonra fırında kızartılır ve sıcak şerbet dökülerek servise hazır hale getirilir.

Samsunhane I:465a.

Samuel Bar David IV:464c, VII:407a.

San Benedetto Kilisesi II:408b.

San Francisco Kilisesi II:408a, III:338a.

San Giorgio Kilisesi II:408a.

San, Haluk (1911, İstanbul) Gazeteci. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni ve Dişçilik Okulu'nu bitirdi. 1931'de *Türk Spor* dergisinde spor yazarı olarak çalışmaya başladı. Daha sonra sırasıyla *Kmnızı-Beyaz* dergisi ile *Vakit*, *Haber*, *Tasvir*, *Son Saat*, *Akşam*, *Cumhuriyet*, *Milliyet* ve *Hürriyet*, gazetelerinde mesleğini sürdürdü. *Türk Futbol Tarihi*, *Spor Ansiklopedisi*, *Türk Spor Tarihinde Atatürk* adlı kitapları yazdı. Türkiye Spor Yazarları Derneği'nin kurucularındandır.

San Michele Kilisesi II:408b. **San Nikola Kilisesi** II:408b. **San Paola Kilisesi** I:294a, II:408a.

San Pietro İtalyan Katolik Okulu

(Galata) IV:491c.

San Pietro Kilisesi III:327a, VI:417b. **San Pietro Manastırı** III:99b. **San Sebastian Kilisesi** II:408b.

San Stefano Palas Oteli Yeşilköy'de, kıyıdaydı. Yerinde, daha önce İran'ın Viyana

elçisi Neriman Han'ın evi olduğu ve bu evin 1894'te yıkıldığı biliniyor. Yapımına 1899'da başlanan otel, 1900' de tamamlanmıştır. Yapının ana malzemesi ahşaptı ve giriş üzerine iki katlıydı. Girişte, gerektiğinde dans salonu, bir köşede bilardo salonu ve bir küçük salon, diğer köşede de iki küçük salon daha bulunmaktaydı. Birinci katta 40 oda yer almaktaydı.

Sanal, Haydar IV:156c, 221c. Sanat Galerileri mad. VI:435c. Sanatsevenler Topluluğu V:447b.

Sanay, Samime

382

383

Saraylar

Sanay, Samime V:537a.

Sanayi mad. Vt:437b, III:147c, IV:262a, 292a.

İlgili maddeler: Küçük Sanayi Siteleri V:153a Sanayi Odası VI:446c

Sanayi Mahallesi Güngören İlçesi'nde yer alır. Güven, Güngören Merkez, Genç Osman mahalleleri ve Esenler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 12.459'dur.

Sanayi Mahallesi Kâğıthane ilçesi'nde, Çağlayan'ın kuzeydoğusunda, Çelik-tepe'nin kuzeyinde yer alır. Doğusundan kuzey-güney doğrultusunda Büyükdere Caddesi geçer. Şişli İlçe-si'ne bağlı olan 4. Levent'in kuzey-batısındadır. Sanayi Mahallesi'nin kuzey sınırından Fatih Sultan Mehmet Köprüsü çevre yolu geçer. Önceleri tamirhanelerin, küçük sanayi atölyelerinin bulunduğu yöre, çevresindeki yerleşmeler sonucu giderek meskûn bir mahalleye dönüşmüştür. Nüfusu (1990) 20.594'tür.

Sanayi Mektebi mad. VI:413c, VII:56a. ilgili madde-. Sanayi Mektebi Binaları VI:444c

Sanayi Mektebi Binaları mad. VI:444c, , IV:155c, VI:444c.

Sanayi Mektepleri III: 139a, 174b.

Sanayi Odası mad. VI:446c, IV:300b, VH:269c.

ilgili madde:

Odakule VI:120b Sanayi Sergüeri II:438a. Sanayi ve Maadin Bankası II:197b. Sanayi-i Nefise Encümeni II:558b.

Sanayi-i Nefise Mektebi mad. VI:447b, L25b, 430a, II:152b, 316c, 342c, 463c, 542a, III:139a, 151b, 205b, 452c, 513a, V:369a, 470b, 487b, VI:122b, 131a, 162b, 436c, 488c, VII: 11c, 232b, 359b, 364c, 506c, 515c, 564a.

İlgili maddeler:

Güzel Sanatlar Akademisi III:459c Osman Hamdi Bey V Llölç Sanayi-i Nefise
Mektebi Binaları VI:447c

Sanayi-i Nefise Mektebi Binaları

mad. VI:447c, I:310a, VI:447b.

Sanayi-i Nefise Mektebi Tiyatrosu

III:60b. **Sanbole Zindanı** VII:562a.

Sancak, İsmail (1954, Maçka) Öğretmen ve yönetici. Edirne Eğitim Enstitü-sü'nü bitirdi. Şişli ve Kâğıthane belediyelerinde şube müdürlüğü yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Sancak, Jale II:448b. **Sancak Köşkü** III:8b. **Sancakcıyan, Takvor** III:183a.

Sancakdar Baba Tekkesi *bak.* Abdur-

rahman Sami Tekkesi **Sancakdar Hayreddin Mescidi ve**

Tekkesi *mad. W.-448b.*

Sancak-ı Şerif *mad. VI:449b, VII:357c, 385b, 475a.*

Sancaktar Hayrettin Mahallesi Fatih İl-çesi'nde yer alır. Hacı Hüseyin Ağa, Koca Mustafa Paşa, Arabacı Beyazıt, Davut Paşa, Kasap İlyas mahalleleri ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.371'dir.

Sancaktar Mescidi II:255b.

Sancaktepe Mahallesi Bağcılar İl-çesi'nde yer alır. Bağcılar Fevzi Çakmak, Yavuz Selim, İnönü, Bağcılar Merkez, Çınar mahalleleri ve Esenler İl-çesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.231'dir.

I:528a.

Sancar, İlhami (1909, Gördes -1986, İstanbul) Hukukçu. Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Hâkimlik, savcılık ve serbest avukatlık yaptı. 12-15. dönem (1961-1977) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. 1961-1965, 1973-1974 ve 1974-1975 arasında üç kez milli savunma bakanlığı yaptı.

Sandal İpek ve pamuktan karışık olarak yol yol dokunan, değerli bir eski kumaş. Sandalların bir yolu ipek bir yolu pamuktan dokunur; küçük dallı ve benekli cinsleri de olurdu. İstanbul'da daha çok Kapalıçarşı'da Sandal Bedesteni adı verilen yerde alınıp satılırdı.

Sandal Bedesteni *bak.* Kapalıçarşı

Sandalcıyan Yalısı Sarıyer İl-çesi'nde, Bü-yükdere'de, Piyasa Caddesi'ndedir. Neobarok, art nouveau karışımı eklektik tarzda olup üç katlıdır. 1822-1823 yıllarında sarayın kuyumcubaşısı Sandalcıyan tarafından inşa ettirilmiş, ondan Karlo Tokater ailesine geçmiştir. Ahşap oyma süslemeleri, zarif alçı tezyinatı ve pencere üstlerindeki ahşap dantel

yaşamakları dikkati çeker. 1990'larda restore edilmiştir.

Sander, Necdet V:30a.

Sanderson, John L277c, V:499c, VI:109a.

Sandık Odası İstanbul yaşamında sandığın özel bir önemi vardı. Gardrop ve gömme elbise dolabı kullanılmadığından, elbiselerin katlanıp bohçala-nıp sandıklara konulması, mevsimi veya sırası gelince çıkarılıp kullanılması âdetti. Büyük küçük hemen her evde, küçük bir mekân sandık odası olarak ayrılır, buraya bireylere mahsus sandıklar, ayrıca kürk sandığı, çamaşır sandığı, çarşaf sandığı, hamam takımı sandığı konur, duvarlara lavanta çiçeği, misk sabun torbaları asılırdı.

Sandıkçı Edhem Efendi Tekkesi

î. VI:450a, 330b.

Sandıkçılar Camii *bak.* Atik Ali Paşa Külliyesi

Sandys, George *mad.* VI:450c, 54la. **Saner, Hulki** IL387c, TTI:319a.

Sangar, Nuri (1909, İstanbul - 1981, İstanbul) Futbolcu. İstanbul Erkek Lise-si'nde okurken Beşiktaş kulübüne girdi. 1931-1939 arasında siyah-beyaz forma altında yer aldı. Topu "tereyağından kıl çeker gibi" rakip oyuncuların ayağından aldığı için "Tereyağı Nuri" lakabıyla tanındı. Daha sonra yargıçlık görevi nedeniyle Ankara'ya gitti, futbolu Demirspor takımında sürdürdü ve orada bıraktı. Yargıç olarak yurdun çeşitli yerlerinde görev yaptıktan sonra Ağır Ceza Mahkemesi başkanı olarak İstanbul'a atandı. Bu görevden emekli oldu.

II:168b. **Saniye Muhtar** IV:354c.

Sankt Georg Avusturya Kız Lisesi

V:115a.

Sankt Georg Avusturya Kız ve Erkek Liseleri *mad.* VI:451a, II:336a, 338c.

Sankt Georg Hastanesi *mad.* VI: 452a,

V:115a, VL521a. **Sankt Georg Kilisesi** *mad.* VI:453a,

V:20c, VI:451b. **Sansar Mustafa Hikâyesi** *mad.* VI:454a,

III:520b, 547a, VII:229c, 265a.

Sansaryan Hanı I:511b, 542c.

Sanson, G. III:557c.

Sansür *mad.* VI:454c, I:123b, VII:448c.

Santa Maria di Costantinopoli

VI:121a.

Santa Maria Draperis Kilisesi *mad.* VI:455c, II:159a, 215c, 217c, 408b, IV:268b, V:20c, VI:521a.

Santa Maria Hanı IV:268b.

Santa Maria İtalyan Okulu (Beyoğlu)

IV:491c.

Santral Bar IL58a. Santral Dikiş Sanayii I:536a. **Santukhd(Surp) Kilisesi** *mad.* VI:456b,

III: 184a. **Santur, Fikri** VII:185c.

Saraçoğlu, Hamît (Osmanlı Bankası Azası) IV:233b.

Saraç İshak Mahallesi Eminönü İlçe-si'nde yer alır. Mimar Kemalettin, Mimar Hayrettin, Şehsuvar Bey, Muhsi-ne Hatun ve Nişanca mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.917'dir.

Saraç İshak Mescidi ve Tekkesi *mad.* VI:456c.

Saraçhane Çarşısı II:476b, IV:532a.

Saraçhane Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Hasköy'deydi. 1520'lerde inşa edildiği tahmin edilen mescit Mimar Sinan tarafından yenilenmişti. Banisinin kim olduğu ve mimarisi bilinmeyen yapı yıkılmış, hiçbir izi kalmamıştır.

Saraçhanebaşı *mad.* VI:457a, II:239a, 414c, IIL261b, VI:458c, VII:155c.

lili maddeler:

Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi I:236b

Ankaravî Mehmed Efendi Medresesi I:275a

Belediye Sarayı II:144c Bozdoğan Kemerli II:319a Çandarlı İbrahim Paşa Hamamı

II:468b Fatih Belediye Binası III:263c Gazanfer Ağa Külliyesi

III:375c İtfaiye Müzesi IV:307c Polieuktos (Ayios) Kilisesi VI:276b

Saraçhanebaşı Mitingi VI:458a Saraçlar VI:458c

Sekbanbaşı İbrahim Ağa Mescidi VI:489c

Subhi Paşa Konağı VII:51c

Süleyman Halife Sıbyan Mektebi ve Çeşmesi VII:93b

Tauri Forumu VII:225a Tayyare Şehitleri Anıtı VII:229b

Türk Karikatür ve Mizah Müzesi VH:314a

Saraçhanebaşı Bahçesi

Saraçhanebaşı Geçidi *bak.* Haşim İş-can Geçidi

Saraçhanebaşı Mitingi *mad.* VI. 458a, IV:285a.

Saraçlar *mad.* VI:458c, 457c. **Saraçlar Çarşısı** I:296a. **Saraçlar Namazgahı** VI:

44a. **Saraçoğlu, Cemaleddin** VII: 468a. **Saraçoğlu, Tugan** IV:445c.

Sarafim Kiraathanesi *mad.* VI: 459a, II:186a, IV:564a, V:345b.

Sarafyan, Krikor III:395c. **Sarakiotis, Vassilaki** VII:325a. **Saranzo, Jacobo**

II:358b.

Saray Ağaları Önceleri sarayın enderun bölümlerde 19. yy'da ise saray mabeyninde görevli ağa unvanlı zümre. Silahdar, çuhadar, rikâbdar, tûlbent ağası, kapıağası, darüssaade ağası ve ikinci düzeydeki harem ağası bu gruba mensuptular. Bunların emekli olanlarından çoğu İstanbul'un muhtelif semtlerine yerleşmişler; çeşme, mescit, cami, mektep yaptırmış-lar, semtlere, sokaklara (Silahdarağa, Kapıağası, Firuzağa vb) adlarını vermişlerdir.

Saray Bostancıları Ocağı IL43c. **Saray Çeşmeleri** III:526c.

Saray Francalası Sarayda şehzadelerle sultanlar için özel olarak pişirilen ekmek. Devletliler denilen bu kesim için susamsız simit de denilen özel çörekler yapıldı. Saraylılarla, kalfalar ve diğer müstahdemlere verilen ekmeğe fodla denirdi.

Saray Hamamı I:494a.

Saray Hatıratı VL198c.

Saray Muhallebicisi (Bahariye) I:537a.

Saray Muhallebicisi Cadde-i Kebir (İstiklal Caddesi) üzerindeki Lüksemburg Apartmanı'nda 1913'te Gaumont adıyla açılan sinemanın bulunduğu yer daha önce Cafe Luxembourg idi. Binanın alt katı sinema için yeniden düzenlenirken cadde üzerindeki küçük bir bölümü kafe için bırakıldı. 1930'da Glorya, 1933'te ise Saray adını alan bu kafe de zamanla İstanbul'un en ünlü muhallebici dükkânlarından birisine dönüştü. Bina 1986'da Erdoğan Demi-rören tarafından satın alınınca, Saray Sineması da, muhallebicisi de, binanın Yeşilçam Sokağı köşesindeki bölümünde bulunan Lüks Sineması da kapatıldı.

Saray Sineması *mad. VI:459c, II:217c, III:318a, 320b, IV:271a, VI:460a, "VTLSc, 509b.*

Saray Tiyatroları *mad. VI: 460a. İlgili maddeler;*

Dolmabahçe Sarayı Tiyatrosu III:96b Yıldız Sarayı Tiyatrosu VII:527b

Saray Ustası Saraydaki kalfaların başı. Hünkâr defterindeki resmi adı "Kahya Kadın"dır. Haremdeki cariyelerin en yüksek rütbesiydi. Acemilik, küçük kalfalık, oda kalfalığından sonra bu rütbeye geçilebilirdi. Saray ustası padişah huzuruna çıkarken ya da resmi günlerde kadife ya da ipekli kumaştan kenarı sırma ile işlenmiş bir giysi giyer ve kabak çiçeğine benzeyen beş yapraktan oluşan beş tane mücevher iğne takardı. Elinde amirlik alameti olarak gümüş kaplama bir değnek bulunurdu. Saray ustasının yanında hünkâr dairesindeki çeşitli eşyayı mühürlemek için bir mühür-i hümayun bulunurdu. Saray ustasının bir görevi de teşrifatçılıktı.

Sarayburnu *mad. VI:460c, III:502a, VII:39a, I65b.*

İlgili maddeler: Atatürk Heykeli I:385a Gotlar Sütunu III:404a Kinegion V:24a Mangana Sarayı V:295a Sepetçiler Kasrı VI:527a Soter Filantropos Kilisesi VII:39a Şevkiye Köşkü VII:165b Topkapı Sarayı Bahçesi VII:291a **Sarayburnu Askeri Hastanesi** Gülhane Tatbikat Mektebi ve Seririyat Hastanesi (Gülhane Askeri Tıp Akademisi), 1941'de Ankara'ya nakledilince, ondan boşalan eski Gülhane Askeri Rüşdiyesi binasında kuruldu. 1946'da başlayarak Sarayburnu Askeri Verem Hastanesi olarak hizmetini sürdürdü. Daha sonra, binalar onarılmaz hale geldiğinden hastane hizmetleri yeter-sizleşmiş, 1964'te hastane Çamlıca As-

keri Hastanesi ve Sanatoryumu'na nakledilmiştir.

Sarayburnu Parkı VL224a. **Sarayburnu Rıhtımı** VL333c.

Sarayburnu Vapuru *mad. VI:46lc, II:98a, 290b.*

Saraydar Osmanlı döneminde İstanbul'daki kibar konaklarında mutfak işlerinde çalıştırılan çoğu Vanlı Ermeni ya da Kürt gençler. Bunlar, ayvazlara göre giyim kuşamları, gördükleri işler bakımından daha iyi konumdaydılar. Salta, yelek, şalvar, renkli ve desenli çorap ve siyah yemeni giyen saraydarlar, başlarına da fes üzerine abani sararlardı. Çalışırken, ayvazlar gibi önlerine futa kuşanırlar, boyunlarına da beyaz Bursa havlusu sararlardı.

ilgili madde:

Ayvazlar 1:497a **Saray-ı Atik** *bak.* Eski Saray **Saray-ı Cedid** *bak.* Topkapı Sarayı **Saray-ı Cedide-i Âmire** II:245a. **Saray-ı Hümayun** VII:280c. **Sarayiko Sinagogu** LV:10b. **Saraylar** *mad. VI: 462a. İlgili maddeler:*

Âdile Sultan Sarayı I:83c

Aleksios Sarayı 1:183a

Aretas Sarayı I:299c

Beylerbeyi Sarayı II:206b

Blahernai Sarayı II:263a

Boğdan Sarayı ve Şapeli II:292b

Bonos Sarayı II:298c

Botaneiates Sarayı 11:31 lb

Brias Sarayı II:322c

Bukoleon Sarayı II:327b

Büyük Saray II:346b

Ceneviz Sarayı II:407a

Çırağan Sarayı II:503a

Davud Paşa Sarayı III:8b
Dolmabahçe Sarayı III:89c
Eleutherius Sarayı III:153c
Eski Saray III:204a
Fer'iye Sarayları III:294a
Filopation Sarayı III:320c
Haseki Tarlası Sarayı IV:6b
Helenianai Sarayı IV:47b
Hıdiva Sarayı IV:63c
Hieria Sarayı IV:71b
İbrahim Paşa Sarayı IV:128b
Kavak Sarayı IV:494a
Mamas (Ayios) Sarayı ve Hippodromu V:283b
Mangana Sarayı V:295a Meludion Sarayı V:388b Rufinianai Sarayı VI:345a
Sa'dâbâd Sarayı VI:388a

Saraylı

384

385

Sarma

Sahüsaraylar VI:409c
Sokollu Mehmed Paşa Sarayı VII:34c
Tekfur Sarayı VII:233b
Topkapı Sarayı VII:280c
Venedik Sarayı VII:379a
Yerebatan Sarayı VII:503a
Yıldız Sarayı VII:520b

Saraylı Saraya mensup ya da bir *zamanla*:: sarayla ilgisi olup da artık orada yaşamayan kadınlar için kullanılan eski bir tabir. Osmanlı sarayına her seviyede kadın, küçük yaşta Hristiyan ülkeleriyle Kafkasya'dan gelir ve burada yetiştirilerek carie, ikbal, haseki gibi unvanlarla padişah ya da şehzadelerin hizmetinde bulunurdu. Bunlardan birçoğu yaşlanınca ya geri hizmetlere alınır ya da saray dışında uygun biriyle evlendirilirlerdi. Daha çok orta ve yüksek düzeyde memurlarla evlenen, yaşama biçimleri, davranışları ve giyim kuşamlarıyla "saraylı" olduklarını her *zaman* belli eden bu kadınlar, çevrelerinde de

büyük saygı görürler, görgü ve bilgileriyle başkalarına yardımcı olurlardı. Saraylı kadınlar, sarayla olan ilişkilerim hiçbir *zaman* kesmez, özellikle yetişmesinde etkili olduğu şehzade ya da sultanlarla, onların çocuklarıyla uzaktan *uzağa* da olsun görüşürler; onlardan yardım görürlerdi.

Saraylı, Mehmet Ali VII:439b.

Saraylı Şirin Kadın Çeşmesi Topkapı' da, Kara Ahmed Paşa ve Eminicev camileri arasındaki yol üzerinde bulunmaktaydı. Kitabesi Topkapı Sarayı Müzesi'ndedir. Çeşme I. Ahmed'in kızı Fatma Sultan tarafından yaptırılmış, 1179/1765'te Saraylı Şirin Kadın tarafından tamir ettirilmiştir.

Sarban Padişahların develerine bakan kişilere verilen ad. Bunların başına sarbanbaşı denilirdi. Dişi develeri idare edenlere "sarban-ı made", erkek develere bakanlara "sarban-ı ner" denilirdi. Dişi deveçiler yirmi dokuz bölüktü. Birinci bölüm deveçiler kethüdasının yönetimindeydi. Bu kethüda bölümünde ser nefer, korucu, duacı ve muhafızlar bulunurdu. Dişi deveçilerin her bölümünde iki de fil bakıcısı vardı. Erkek deveçiler on iki bölüktü.

Sargın, Burhan (1929, Ankara) Futbolcu. Futbola Ankara Hacettepe kulübünde başladı. 1951'de Fenerbahçe'ye geçti. 1955'te Adalet kulübüne transfer olup beş yıl bu takımda oynadıktan sonra 1960'ta tekrar Fenerbahçe'ye döndü ve futbolu 1961'de bıraktı. 8 kez milli oldu. 1954'te dünya kupası elemelerinde İspanya'ya karşı Türkiye'ye 1-0'lık galibiyeti getiren ve final yolunu açan golü attı. Hücum oyuncusu olarak hızlı top sü-rüşüyle gol fırsatı yaratması nedeniyle "Canavar Burhan" adıyla tanındı.

III:287a.

Sarhoş Bâlî Efendi Tekkesi *bak.* Al-tuncuzade Tekkesi

Sarı Baba Tekkesi Sanyer İlçesi'nde, aynı adı taşıyan mahallede, Sarıyer Hamamı Sokağı'nda bulunmaktaydı. Kuruluş tarihi tespit edilemeyen tekke 1307/1889-90 tarihli *Mecmua-i Tekâ-yâ'da*, *ayin* günü pazar olan Nakşibendî tekkeleri arasında gösterilmiş, o tarihteki postnişinin adı Şeyh Hüseyin Efendi olarak verilmiş, "Kara Baba Tekkesi" adıyla da anıldığı belirtilmiştir. Günümüzde halkın ziyaret ettiği Sarı Baba Türbesi dışında tekkeden iz kalmamıştır. Söz konusu türbe, ufak boyutlu, iddiasız bir yapıdır.

Sarı Bayezid Camii Eminönü İlçesi'nde, Küçükpazar'da, Sarı Beyazıt Caddesi'ndedir. Banisi II. Mehmed (Fatih) dönemi (1451-1481) bilginlerinden Sarı Bayezid'tir. 1460'ta yapılmış olan caminin minberini Darüssaade Ağası Beşir Ağa (ö. 1752) koydurmuştur. Köşe başında bulunan yapının duvarları kagir, çatısı ahşaptır. Mihrabı mermer, kürsü ve minberi ahşaptır. Son cemaat yeri küçük olan yapı

on bir pencereden ışık alır. Tuğladan yapılmış, tek şerefeli bir minaresi vardır. Dış kısmı ve minaresi olduğu gibi kalmış olup, 1747'de ve 1860'ta onarım görmüştür. Cami son olarak 1962'de onarılmıştır.

Sarı Demir Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Rüstem Paşa, Demirtaş, Hoca Gıyasettin, Yavuz Sinan mahalleleri, Fatih İlçesi ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 105'tir.

Sarı Köşk II:206c, III:171a, 437a, VII:317c. *ilgili madde:*

Beylerbeyi Sarayı II:206b **Sarı Saltuk** I:365a. **Sarı Timurci Mescidi** bak.
Kantarcılar

Mescidi

Sarıalp, Ayşe IV:356c. **Sarıalp, Ruhi** mad. VI: 465a.

Sarıbeyzadeler Divan-ı Hümayun'a tercüman yetiştiren bir Rum ailesi. Diğer meşhur aileler Yanakizadeler, Kalma-kizadeler, îpsilantizadeler, Mihalzadeler ve en çok tercüman yetiştirmiş olan İsterletzadeler'dir.

Sarıca, Ayşegül FV:340c.

Sandal, Mehmet Vehbi (1886, İstanbul -1969, İstanbul) İktisatçı. Hukuk Mektebi'ni bitirdi. İstanbul Yüksek Ticaret ve Ekonomi Okulu'nda iktisat profesörü oldu. 7. dönemde (1943-1946) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Sarıgazi Ümraniye İlçesi'nde, Küçük-çamlıca Tepesi ile Kısıklı'nın doğusuna, Bulgurlu'nun kuzeyine düşen semt. 1970'lere kadar Alemdağ'a giden yol üzerinde ve kent dışında bir mevki iken, Bulgurlu'nun yoğun bir yerleşim bölgesi olarak yayılmasına paralel olarak Sarıgazi de bir semt haline gelmiştir.

III:384c, VII:501b.

Sarıgazi Mescidi Ümraniye İlçesi'nde, Sarıgazi'de, çocuk parkı yakınındadır. *Hadîka'da* "San Kadı Köyü Mescidi" adıyla anılan buradaki ilk yapıyı Nur-bânu Valide Sultan (ö. 1585) yaptırmıştı. III. Selim döneminde (1789-1807) onarılmıştı. Günümüze ulaşamayan bu mescidin yerine 1972'de aynı isimle yeni bir cami inşa edilmiştir. Tek kubbeli, kagir binanın dış görünüşü oldukça sadedir. Son cemaat yeri ve üst katında mahfili vardır. Mihrabı dış duvarından taşkınlık yapmaktadır. Mihrabı ve mihrap iç duvarının alt seviyesi çok renkli yeni çinilerle kaplanmıştır. Minberi ve vaiz kürsüsü ahşaptır. Caminin kuzeybatı kısmında Şeyh İlyas Bey, Sarıka-dı Mehmed Dede ve Mustafa Dede'nin medfun bulunduğu, kare planlı, çift yöne eğimli bir ahşap çatısı bulunan türbe yer alır. Bu türbenin duvarının kenarında 1275/1858 tarihli kitabesi olan ayna, şadırvan parçaları ve kuyu bileziği durmaktadır.

Sarıgöl Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Gaziosmanpaşa Merkez, Bağlarbaşı, Yeni Doğan, Kar-litepe mahalleleri ve Eyüp ilçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 22.469'dur.

Sarıgül, Mustafa (1956, Erzincan) Belediyeci. Eğitim Fakültesi'ni bitirdi. Kâğıthane ve İstanbul belediyelerinde çalıştı. 18. dönem (1987-1990) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Sarıgüzel Fatih İlçesi'nde, Fatih Külliyesi mevkiinden Adnan Menderes Bulva-rı'nın (Vatan Caddesi) bulunduğu eski Bayrampaşa Deresi yatağına inen yamacın yukarı kısmında, Fevzi Paşa Caddesi'ne paralel Sarıgüzel Caddesi çevresinde yer alan semt.

Sarıgüzel Hamamı Fatih İlçesi'nde, Sarıgüzel Caddesi üzerindeydi. IV. Mu-rad'ın sadrazamı Bayram Paşa'nın (ö. 1638) yaptırdığı hamam 1918'deki büyük Fatih yangınında harap olmuştur.

Sarık Eskiden başa giyilen kavuk, fes, börk, külah gibi başlıkların üzerine sarılan tülbent, abani ya da şala verilen ad. Sarılış biçimine göre *dardağan*, silme, burma gibi adlar da alan sarıklar, meslek, sosyal çevre ve mevkilere göre değişiklik gösterirdi. İlmiye sınıfının her derecesinin, diğer resmi görevlilerin, tarikat mensuplarının ayrı sarık biçimleri vardı. Sarığın sarkık olarak bırakılan kısmına "tay-lasan" adı verilirdi. Sarık 1925'te çıkarılan bir yasayla kaldırılmış, ancak son yıllarda yasağa karşın, herhangi bir düzen ya da kurala bağlı olmadan sarıkla dolaşan kimselere rastlanmaktadır.

Sarık Alayı Cuma günleri, padişahın gideceği camiye törenle sarık götürülmesi geleneği. Bu tören, o günkü selamlık alayının hangi camide yapılacağından İstanbul halkının haberdar kılınması ve güzergâh boyunca toplanmasını sağlamak içindi. Sarık alayı korteji, kırk has ağa, on iki sarıkçı ve müezzin ile ellerinde şimşir değnekler bulunan kırk-elli bostancı hasekisinden oluşurdu. Sarıkçıları, yol boyunca ve nöbetleşe padişahın sorguçlarla süslü bir sarığını, sağlı sollu halka göstererek ilerlerlerdi. Sarık alayına II. Mahmud döneminde (1808-1839) son verilmiştir.

I:180a.

Sarık Odası Topkapı Sarayı'nda padişahların sarık sardıkları oda. Bu odada sarıklar gümüş ve altın kaplamalı şimşir sandıklar içinde saklanırdı. Padişahın sarığını sarıkçıbaşı sarardı.

Sarık Sandalı Padişahların Boğaziçi ve Haliç'te çıktıkları gezintilerde ve denizyoluyla düzenlenen selamlık alaylarında, sarık alayında olduğu gibi, önden padişahın bir sarığını götürmek âdetti. En önde giden altı büyük sandala içoğlanları binerler; bunları, sağda ve solda bostancı hasekilerinin bindiği birer sandal izler; padişahın sarığını taşıyan sarıkçıbaşı sandalda ve *ayakla* olarak ilerlerken geriden gelen yine içoğlanlarının bindiği altı kayıkla sarık sandalı korteji tamamlanırdı.

Daha geriden ise saltanat kayıkları gelirdi.

Sarıkaya Köşkü III. Selim'in annesi Mih-rîşah Valide Sultan tarafından Çamlı-ca'nın eteğine yaptırılmış yazlık köşk. I. Abdülhamid'in kızı Esmâ Sultan'a geçen köşkte, 1839'da II. Mahmud öldü. Adını bulunduğu mevkiden alan köşk daha sonra yıkılmıştır.

Sarıkaya, Salih IV:527c.

Sarıklı Sikke Mevlevîlerin sikke denilen ince uzun başlıklarının sarık sarılmış biçimine verilen ad. Her Mevlevî, sikkesine sarık saramazdı. Ancak çelevî efendi izin verdikten ve tekbir-ledikten sonra sarık sarılabilirdi. Çelebilerin, şeyh efendilerin, izinli mes-nevîhanların; neyzenbaşı, kudümzen-başı gibi görevlilerle dergâh imamlarının belli renk ve kurallarla sarık sarma hakları vardı.

Sarım Bey IV:459c. **Sarisözen, Muzaffer** VI:295c.

Sarısu Deresi İstanbul'un Rumeli yakasında, Kestanelik yöresinin sularıyla beslendikten sonra güneye doğru akan ve Karasu ile birleşerek Büyük-çekmece Gölü'ne dökülen akarsu. Yaklaşık 25 km uzunluğundadır. Su toplama alanı 143 kırf'dir. Ortalama debisi 1.886 m³/sn, yıllık ortalama su hacmi, normal iklim koşullarında 86 milyon m³tür.

Sarıyan, Mikayel III: 183a.

Sarıyer mad. VI:465b, I:lc, 45c, II:493a, VII:499b.

İlgili maddeler:

Ali Kethüda Camii I:193c

Boğaziçi II: 266a

Kocataş Yalısı V:39b **Sanyer Astsubay Orduevi** VI:135c. **Sarıyer Camii** bak. Ali Kethüda Camii **Sarıyer Hastanesi** L349c.

Sarıyer İlçesi *mad. W:466c, IV: 138a, 138b, VI:357b, 465b, VII:499b.*

ilgili maddeler: Boğaziçi II:266a Boyacıköy II:316b Büyükdere II:359a Emirgân III:441a Güller Vadisi III:441a İstinye IV:275c Kilyos V:23b Kireçburnu V:25c Küçükarmutlu V:155a Maslak Kasırları V:306a Rumeli Hisarı VI:355a Rumelihisarı VI:357b Rumelikavağı VI:359b Sanyer VI:465b Tarabya VII:207c Topuzlu Bent VII:295b Yeniköy VII:485c Zekeriyaköy VII: 546a

Sanyer İlçesi Yoksulları Koruma Yurdu

10 Mart 1933'te, Sarıyer'de, yoksullara maddi yardım amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Yenimahalle Caddesi, no. 2'deydi. Başkam Haydar Doğu, yönetim kurulu üyeleri Kâzım Esen, Fahri Hamiş, Şakir Şatır, İzzet Ağa-tan'dı. **Sanyer İskeleyi** IV:202c.

Sarıyer Karakolu Binası Sanyer İlçesi'nde, Büyükdere Caddesi'ndedir. 8 satırlık

kitabesi ve tuğrasından, 1327/ 1911'de yapıldığı anlaşılmaktadır. Eklektik tarzda, kagir bir binadır. İki katlı olup, kalın taş duvarları, iki küçük kulesi ve üst *mazgalları* bir ortaçağ şatosu etkisi yaratır. Teras abartılı dendanlar ile askeri bir ifadeye kavuşturulmuştur. Yakın tarihlerde gazinoya dönüştürülürken, giriş ve yanlarına pergolalar ve ön saçak eklenmiştir. Bugün orduevi olarak kullanılmaktadır.

Sarıyer Kazası İlkokullardaki Yoksul Çocuklara Yardım Cemiyeti 23

Ocak 1940'ta Sarıyer'deki ilkokullarda okuyan yoksul öğrencilere yardım ve koruma amacıyla, diğer ilçelerdeki benzer adlı kuruluşlar gibi CHP tarafından kurdurulmuş dernek. Merkezi, Sanyer CHP binasındaydı. Baş-

kanı Salih Özden'di.

Sarıyer Kirazı Evliya Çelebi'nin anlattığına göre Sarıyer'in "lâ'l-gûn kiraz-ı âb-dar"ı (sulu kırmızı kiraz) meşhurdu ve her bir kirazdan 100 damla su çıkardı. İstanbullular 17. yy'da kiraz mevsimi gelince Sarıyer'e kiraz yemeye giderlerdi. IV. Murad (hd 1623-1640) ve IV. Mehmed (hd 1648-1687) de Sarıyer'deki Çelebi Solak Bahçesi'nde "kiraz faslı" düzenletmekteydiler.

Sanyer Merkez Mahallesi Sarıyer İlçesi'nde yer alır. Büyükdere, Kocataş, Maden, Rumeli Kavağı mahalleleri ile Yeni Mahalle ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.824'tür.

Sanyer Mesiresi V:408a. **Sanyer Orduevi** VI:135c. **Sanyer Spor Kulübü** *mad. VI:468b.*

Sanyer Şükran Ülgezer Uygulamak Sanatlar Anadolu Kız Meslek Lisesi

1992-1993 ders yılında kız meslek lisesi bünyesinde hazırlık sınıfı ile öğretime başladı. Daha sonra Naci Ülge-zer'in eşi adına yaptırdığı binada öğretimi sürdürdü. Tekstil tasarımı, moda tasarımı ve grafik bölümlerinde uygulamalı öğretim vermektedir. Hazırlıkla birlikte öğretim süresi dört yıldır. Öğrenciler bilgi ve beceri kazanmanın yanında tasarımlarını bilgisayarla da uygulayabilen teknik eleman olarak yetiştirilirler. 1994-1995 öğretim yılında 3 dal, 15 öğretmen bulunmakta, 200 öğrenci öğretim görmektedir.

Sarıyer Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. Şirket-i Hayriye'nin 76 baca numaralı son yolcu vapuruydu. 75 baca numaralı Kocataş adlı bir de eşi vardı. 1938'de, Şirket-i Hayriye'nin yönetim kurulu başkanı Necmeddin Kocataş'ın önyak olmasıyla Has-köy'deki fabrikada buharlı yolcu vapuru olarak inşa edildi. Bu iki eş vapura da Hıdiv Abbas Hilmi Paşa'mn Ni-metullah adlı özel yatından çıkarılan iki buhar makinesi yerleştirildi. 157 grostonluk olup uzunluğu 33 m, genişliği 6,6 m, sukesimi de 2,6 m idi. 1913 yapımı, 330 beygircüğünde, tripil buhar makinesi vardı. Tek uskurlu olup saatte 10 mil hız yapıyordu. Yaz kış 373 yolcu alıyordu. 1983'te satışa çıkarıldı. Yeni sahibi tarafından *kazam* ve makinesinin yerine dizel motoru

yerleştirildi, teknesi de yüzer lokanta haline getirildi; adı da Rainbow olarak değiştirildi. Son sahibi olarak Çare Turizm ve Ticaret AŞ gözüktüyordu.

IV:12b, V:39b. **Sarkis** (Çelebi) III: 114a.

Sarkis Kalfa (Kayserili) II:35c, III:482c, IV:441b.

Sarkis (Surp) Kilisesi III: 191a. **Sarkis (Surp) Şapeli** (Balıklı) III: 184a.

Sarma Daha çok kadife cinsi kumaşlar üzerine kabartma tekniğiyle çiçek motifleri işlenmesi. Gergefe gerilmiş ku-

Sarmaşık Tekkesi

386

387

Seden, Kemal

maş üzerine işlenerek motifler çizilir ve iplikle kabartma yapıldı. Daha sonra, kabartılan kısım ipek, sırma vb malzemeye örtülürdü. "Dival" adı verilen ve sarmaya çok benzeyen bir başka kabartmada ise gergef üzerine mukavva ya da deriden kesilerek hazırlanmış motifler teyellenir ve üzeri sırma ya da kılaptan ile örülürdü. Sarma tekniği ile gelin elbiseleri, oda takımları, minder vb örtüler süslenirdi.

Sarmaşık Tekkesi *mad. VI:468c*, II:396a, III:443a.

Gülşenîlik III:442a **Sarmat Denizi** II:266c. **Sarnıçlar** *mad. VI:469b*, VII:47b. *ilgili maddeler:*

Acımusluk Sokağı Sarnıcı I:64b

Aetios Sarnıcı I:86a

Aspar Su Haznesi I:356c

Atpazarı Sarnıcı I:419c

Baltalimam Sarnıcı II:35a

Binbirdirek Sarnıcı II:232b

Bodrum Camii Sarnıcı II:289c

Büyükotlukçu Yokuşu Sarnıcı IL364b

Divan-ı Âli Sokağı Sarnıcı III:71a Dizdariye Sarnıcı III:73c Etmeydanı Sarnıcı III:224c Fildamı III:318b Hippodrom Sarnıcı IV:77c Karagümrük Sarnıcı IV:453c Kırk Şehitler Sarnıcı IV:568c Modestus Sarnıcı V:482b Mokios Sarnıcı V:482c Nuruosmaniye Sarnıcı VI:104b Pantokrator Sarnıçları VI:218a Soğukçeşme Sokağı Sarnıcı VII: 27a Studios Sarnıcı ve Ayazması VII:46b Su VII:47a

Unkapanı Sarnıcı VII:327a Yerebatan Sarayı VII:503a

Sarnıçlı Han Eminönü İlçesi'nde, Ka-palıçarşı'nın batı tarafında, Çadırcılar Caddesi'nde bulunmaktadır. Kim tarafından yaptırıldığı bilinmeyen bu yapının kitabesi yoktur. Oldukça değişmiş olan hanın orijinal mimarisini anlayabilmek mümkün değildir. Bulunduğu bölgedeki diğer 18. yy hanlarının karakter ve üslubunu taşımaktadır. Tek avlulu ve iki katlı hanlar grubundandır. Duvarları taş ve tuğla sıralan ile oluşmuştur. Yapının iç kısmı daha fazla değişikliğe uğramıştır. Avlu şeklini kaybetmiştir. Girişin karşısındaki avlu cephesi galerisi üç sıra halindedir. Her iki kattaki kemerlerde tuğladan basık formlar görülür. Bunlar taştan kare kesitli payeleri birbirine bağlar. Yapının örtü sistemi,

kapı ve pencereleri de özgün biçimlerini kaybetmişlerdir. Binada süsleme görülmemektedir.

IV:426b.

Sarol, Mükerrerem (1909, Gediz) Hekim. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Serbest hekim olarak çalıştı. 9-

10. dönem (1950-1957) İstanbul, 11. dönem (1957-1960) Edirne milletve kili olarak parlamentoda bulundu. Devlet bakanlığı yaptı.

Saron Deresi VII:498c.

Sarper, Selim (1899, İstanbul -1968, İstanbul) Diplomat ve siyaset adamı. Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi ve Berlin Üniversitesi'nde doktora yaptı. Dışişleri Bakanlığı'nda görev alarak Moskova ve Roma büyükelçiliği, Birleşmiş Milletler Türkiye daimi delegeliği ve NATO Konseyi Türkiye daimi temsilciliği yaptı. 27 Mayıs 1960'tan sonra dışişleri bakanlığı ve Kurucu Meclis üyeliği görevlerini üstlendi. 12-13. dönem (1961-1969) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Sarrafi Hanı IV:426b.

Sarrafi-Hovannesyanyan, Sarkis *mad. VI:472a, II:26lc, V:286c, VII:193c, 307c, 456c.*

Sarrafi İskender Mescidi II:371a.

Sarrafi başı Mescidi Zeytinburnu İlçesi'nde, Mevlanakapı Caddesi'nin sur dışında, Merkezefendi bölümünde olduğu bilinen yapı 16. yy'a aitti. Evliya Çelebi'nin *Seyabatname'sinde* adı "Sarrafi zade Mescidi" diye geçmektedir. Mescit bilinmeyen bir tarihte yıkılmış ve izi kalmamıştır.

Sarrafi dis Kardeşler V:218c. **Sarrafi lar** *mad. VI.-472b, II:46c, III:355a.*

Sanıca Paşa (?, ? - 1454, Gelibolu) Vezir. Lalalığını yaptığı II. Mehmed'in tahta çıkmasıyla Divan-ı Hümayun'a girdi. Rumelihisarı'nda adıyla anılan burcu yaptırdı. İstanbul kuşatmasında ordunun sol kanadına komuta etti. İstanbul'un fethinden sonra görevden alındı.

VL355c.

Satı Bey II:568c, IV:114b. **Satıcı Sözleri** *mad. VJ:473a*, 542b. **Satir Limanı** V:215c. **Satorninos** II:544b. Saussey, E. IIL519b.

Sav, Nizamettin Ali (1896, İstanbul -1959, Ankara) Yüksek mühendis. Berlin ve Heidelberg üniversitelerinde eğitim gördü. Başvekâlet Umum Murakabe Heyeti başkanlığı yaptı. 10. ve

11. dönem (1954-1960) İstanbul millet vekili olarak parlamentoda bulundu.

Sava Paşa II:5öOb, III:370c, IV:95a. **Savaş, Turgut** III:47b. **Savaşır, Vehbi** II:234b.

Savat *mad. VI:473c*. **Savcı Bey** L270a.

Savman, Hüsnü (1908, İstanbul - 1945, İstanbul) Futbolcu. Spora öğrenimini yaptığı Kadıköy Darüleytamı'nda başladı. Bursa Erkek Öğretmen Oku-lu'nu bitirdikten sonra Balıkesir'e atandı. Balıkesir İdman Yurdu'nda futbol yaşamını sürdürürken Beşiktaşlı Şeref Bey'in dikkatini çekti. Beşiktaş kulübüne alındı. 1927-1941 arasında Beşiktaş takımında oynadı, takım kaptanlığı yaptı ve "Baba Hüsnü" adıyla tanındı. Bu arada 7 kez milli oldu. Türk futbolunun gelmiş geçmiş en başarılı savunma oyuncularından biri olarak tanındı. Futbolu bıraktıktan sonra kısa bir süre futbol hakemliği de yaptı.

II:168b.

Sayar, Nihat IV: 156a. **Sayar, Vecdi** VH:9c. **Sayar, Zeki Selah** II:449c. **Saydam, Erdoğan** VI:296b. **Saydam, Ergican** III:45a.

Saydam, Refik (1881, İstanbul - 1942, İstanbul) Hekim. Askeri Tıbbiye'yi bitirdikten sonra Berlin Askeri Tıp Aka-demisi'nde uzmanlık eğitimi gördü. Balkan Savaşı ve I. Dünya Savaşı'nda askeri hekim olarak çalıştı. Kurtuluş Savaşı sırasında da ülkenin sağlık sorunlarıyla ilgilendi. 1. dönemde (1920-1923) Doğubayazıt milletvekili oldu. Daha sora 2-6. dönem (1923-1943) İstanbul milletvekili seçildi. 1921'den başlayarak beş kez sağlık ve sosyal yardım bakanlığına getirildi ve 1938'de üç ay kadar içişleri bakanlığı yaptı. Ocak 1939'da atandığı başbakanlığı ölümüne kadar sürdürdü.

IV:146c, VII:219a. **Saydhane Odası** IV:410b.

Saydıcanan Kalfa Medresesi Fatih İlçesi'nde, Mevlanakapı'da, Aydın Kethüda Mahallesi'nde idi. Bulunduğu yerin neresi olduğu tam olarak tespit edilmemiş ise de, bu yapının Aydın Kethüda Camii'nin yanından geçen Yayla Caddesi ile Yaylak Sokağı'nın köşesindeki arsa üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. 1914'te harap durumda olduğu bilinmektedir. Günümüzde yapıya ait hiçbir iz bulunmamaktadır.

Saye Ocağı Rumeli'den, saray gereksinimi için İstanbul'a getirilen kesimlik ve kurbanlık koyunları besleyen bir örgüt. İstanbullular "Saya Ocağı" demektedir. Sâyelu denen ocaklılar, Rami'ye yakın Küçükköy'deki kagir kışlada yaşamaktaydılar. Aynı yerde bunlar için yapılmış bir de

camî vardı. Kışlalarının bir adı da "Mirî Ağnam Odası" idi. Burada beslenip semirtilen koyunlar, her gün sarayın gereksinimine göre mirî mezbahaya gönderilip kestirilirdi. Ayrıca Kurban Bayra-

mı'nda da padişah ve saray halkı için kurbanlık koyunlar hazırlanırdı. Saye Ocağı 1908'den sonra dağıtıldı ve bu ocağa ait yerler de Hazine-i Hassa'dan maliyeye devredildi.

Sayeban-ı Hümayun II:172c.

Saygı, Fikret Mualla *mad.* VI:474a, VII:464b.

Saygısızlıkla Savaş Derneği 18 Temmuz 1945'te, İstanbul'da, kentte yaşayanların birbirlerine ve kent yaşamına saygılı olmalarını sağlamak amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Ankara Caddesi, no. 57'deydi. Yöneticileri: Zeki Zeren, Sami Gürsoy, Sudi Pekler, Muharrem Nail, Mehmet Arıncı, İhsan Karlıklı'ydı.

Saygun, Ahmet Adnan II:142c, I44b, III:45a, IV:490b, VI: 133a, 296a.

Saygun, Hüseyin (1920, İstanbul - 1993, İstanbul) Futbolcu. Spora doğup büyüdüğü Kadırga semtinde başladı. Daha sonra Kurtuluş kulübüne geçti. 1937'de Beşiktaş'a alındı. 1953'e kadar (Vefa'da oynadığı 1947-1949 arası hariç) Beşiktaş birinci takımında 388 maçta yer aldı. Devrinin en başarılı orta saha oyuncularından biri olarak "Çengel Hüseyin" adıyla tanındı. 13 kez milli formayı giydi/ Daha sonra Beşiktaş genç takım antrenörü olarak çalıştı.

II:168b.

Sayımer, Fahrettin (1916, İstanbul) İktisatçı. Yüksek İktisat ve Ticaret Oku-lu'nu bitirdi. Tel Çivi Sanayii TAŞ'de muhasebe müdürü olarak çalıştı. 9. dönem (1950-1954) İstanbul milletvekilliği yaptı.

Sayın, Niyazi *mad.* VI:474b, IIMISc, IV:249c, V:531a, VII:350a.

Sayın, Nuran IV:358b.

Sayın, Suat V:535b.

Saylan, Türkân II:456c, IV:354a, 356b.

Saz, Leyla *mad.* VI:475a, I:81b, II:16a, III:202b, 548a, IV:40c, V:140a, 530b, VI:198c, 202a, VII:232b.

Saz ve Söz Haftalık dergi. 12 Nisan-30 Temmuz 1910 tarihleri arasında 11 sayı yayımlandı. Sahibi ve yazarı Udi Afet'ti.

Sazak, Derya V:465a. **Sazer, Mustafa** II:463a. **SazhDere**I:151b, II:52a, III:79c, VII:135a. **Sazlı Kahve** I:361a. **Sazlıdere Barajı** IV:235c. *ilgili madde-*.

Barajlar ve Baraj Gölleri II:51b **Scala Sycena** IIL159a. **Schauffler, William G.** VL287c. **Schede, Martin** I:207b.

Schedel, Hartman *mad.* VI:475c, III:418c, 556c, IV:366a, VII:284a.

Schiltberger, Johann *mad. VJ:476c.*

Schlumberger, Gustave *mad. VJ:477a, VII:468a.*

Schneider, Alfons-Maria *mad. W:478a, I:208a, 438b, II:113c, 311b, IV:219b, VII:169b, 172b, 188c, 273a.*

Schvvarserhorn, Schmid von V:178c. **Schwartz, Philipp** IV:248b. **Schwarz, Andreas Z.** IV:248b.

Schweigger, Salamon *mad. VI: 480a, III:149b, 300c, 418e, IV:440b, V:290c.*

Sciuto, Lucien VII:399b.

Scognamülo, Giovanni II: 448a, V:205c.

Scotti (Ressam) VL369a. Scutarii VII:500b.

Seba, Süleyman (1926, Adapazarı) Futbolcu. Spora Kabataş Lisesi'nde okuduğu yıllarda başladı. 1943'te Beşiktaş'a transfer oldu. Aralıksız olarak 12 yıl siyah-beyaz formayı giydi. Sağış ve santrfor mevkiinde oynadı. 2 kez milli oldu. Futbolu bıraktıktan sonra Beşiktaş kulübünde yöneticilik yaptı. 1984'ten beri (1994) kulüp başkanıdır.

Sebah, Pascal I:16b, III:330b, VI:480c.

SebahveJoailMer *mad. W.-480c, I:16b, III:330c.*

Sebastiani (General) IV:185c.

Sebastios (Ayios) Ayazması III:55c.

Sebati, Muhittin II:463c.

Seber, Cemal Süreya *bak. Cemal Süreya*

Sebilci, Hüseyin (ö. 1975) III:58b, 58c.

Sebiller *mad. W.-481a. İlgili maddeler:*

Ahmed III Sebili ve Çeşmesi I:116c Ali Paşa Camii ve Sebili I:195a Ayasofya Sebilleri I:462c

Ebubekir Ağa Sıbyan Mektebi, Sebili ve Çeşmeleri III: 120a

Hacı Beşir Ağa Sebili III:473a

Halil Paşa Türbesi, Sebili ve Çeşmesi III:513b

Hamidiye Çeşmesi ve Sebili III:544a İbrahim Paşa Sebili IV: 131a Koca Yusuf Paşa Sebili V:35c Mahmud II Sebili V:262c Mahmud II Türbesi ve Sebili V:263b Mehmed Emin Ağa Sebili V:359c Mimar Sinan Türbe ve Sebili V:470a Muradiye Sebili V:520a Nusretiye Sebili VI:107b

Recai Mehmed Efendi Sıbyan Mektebi ve Sebili VI:3Ha

Sadeddin Efendi Çeşmesi ve Sebili VI:390b

Saliha Sultan Sebili ve Meydan Çeşmesi VI:428b

Selsebiller VI:518a

Şeyhülislam Arif Hikmet Sebili ve Çeşmesi VII:176a

Sebilü'r-Reşad *mad. VI:482b.*

Sebuh (Kemani) (19. yy, İstanbul) Ermeni asıllı kemancı, besteci. Doğum ve ölüm tarihleri kesin olarak bilinmiyor. Âmâydı. Bir süre Muzıka-i Hümayun' da bulundu. Abdülaziz'den yakınlık gördü. Uzun yıllar Unkapanı ve başka semtlerdeki çalgılı kahvelerde keman çaldı. Çok parlak, süslü bir keman üslubu vardı. Bu üslup coşkuncu bir özellik taşıyan İstanbul işi oyun havalarına da yansımıştır. Kürdilihi-cazkâr longası, hicazkâr longa ve sirtosu en güzel oyun havaları arasında yer alarak günümüze kadar sık sık çalındı.

VII:225b. **Sebuhyan Hanı** 1:51 Ib.

Sebzehane Bostancıbaşının yönettiği saray bostanlarında yetiştirilen sebzelerin satıldığı sebze hali. Sarayın ve bostanlarda çalışanların gereksiniminden fazla olan mevsim sebzeleri, burada açık artırma ile kabzımallara devredilir; satış kayıtlarını ise sebze-hane kâtibi tutardı. İstanbul'da, saray bostanlarında üretilen sebzeleri satan gedik nizamında 200 dolayında sebzeçi vardı. Sebzehane'de satılan sebzelerin bedeli, masraflar çıktıktan sonra defteriyle birlikte padişaha takdim edilir; bu para padişahın cep harçlığı sayılırdı.

Secunda Roma IV:254a. **Seçeni Paşa** IV:307a. **Seçimler** *mad. VI:482c.* **Seda-ı Hakikat** III:190b. **Sedat Nuri** VL293b.

Sedef, Vasıf (1876, İstanbul -1940, İstanbul) Sedefkâr. 1898'de Bahriye Mek-tebi'ni bitirdi. İtalyan Glavenni'den sedefkârlık öğrendi. Yıldız Sarayı'nda çalıştı. 1912'de askerlikten ayrılarak Beşiktaş'ta Şark Sanayi Meşheri adıyla bir atölye açtı. 1936'da Güzel Sanatlar Akademisi'ne sedef hocası oldu. Yurtiçinde ve yurtdışında birçok sergiye katıldı.

Sedefadası *mad. W.-486b, VII:492b.*

Sedefadası Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1973'te, Camialtı Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak inşa edildi. 610 grostonluktur. 2.100 yolcu alabilmektedir. Uzunluğu 67 m, genişliği 12,2 m, sukesimi 2,6 m'dir. Her biri 990 beygirgücünde, Hollanda yapımı 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurludur, saatte 14 mil hız yapmaktadır. Bostancı ve İn-ciburnu adlı iki de eşi vardır.

II:307c.

Sedefçiler Camii *bak. Atik Ali Paşa Külliyesi*

Sedefçiler Çarşısı II:476b. **Sedefkârlık** *mad. W:487a.* **Seden, Kemal** I:192b

Sedes, Halil

388

389

Seldüz, Sacit

Sedes, Halil III:494a.

Sedes, Selami İzzet (1896, İstanbul -1964, İstanbul) Yazar, gazeteci. Galatasaray Sultanisi'nde ve bir süre Edebiyat Fakültesi'nde okudu. *Servet-i Fünun* ve *Yeni Mecmua* 'da şiir, yazı ve öykü yayımladı. Maurice Leblanc ve Sir Canon Doyle'dan dilimize yaptığı çevirilerle Batı'nın "Arşen Lüpen" ve "Şarlok Holmes" gibi iki popüler polisiye kahramanını ilk tanıtan çevirmen oldu. Eserlerinden bazıları şunlardır: *Geceye Âşık* (1922), *Gönül Avcısı* (1926), *Aşkım Günahımdır* (1926), *Küçük Hanımın Kısmeti* (1933), *Canım Ayşe* (1933), *Fadime* (1933), *Bir Kadın Geçti* (1934), *Okşanmayan Kadın* (1944). Ayrıca tiyatro üzerine yazdığı üç kitabı da bulunan Selami İzzet Sedes, ünlü romancı Mehmed Rauf Bey'in kızıyla evliydi.

Seele Kethüdalığı III: 53c.

Sefa Yedikule'de, Merhaba mevkiinde geleneksel İstanbul meyhanelerinin son örneklerinden olan ve o âdetleri, töreleri sürdüren mütevazı bir içkili lokantadır. Müdavimleri yöre sakinleri ile eski meyhane alışkanlıklarını koruyan ve kentin çeşitli yerlerinden gelen müşterilerdir.

Sefa Bahçe Sineması I:540b. Sefa Bahçesi III: 179a. **Sefa Tepesi** I:481b, V:6c.

Sefaköy Küçükçekmece İlçesi'nde, Kü-çükçekmece merkezinin doğusunda, Halkalı merkezinin güneyinde yer alan geniş bölge. D-100 (eski E-5) ve TEM otoyollarını birbirine bağlayan, kuzey-güney doğrultusundaki bağlantı yolunun doğusunda basın sektörünün yeni merkezi Güneşli bulunurken, batısında Sefaköy uzanır. Sefaköy'ün güneyinden doğu-batı doğrultusundaki D-100 Otoyolu geçmektedir.

III:384c. **Sefaköy Kolektörü** IV:236a.

Sefarad Yahudileri I:138b, IV:10b, VH:401b, 404a.

Sefarethaneler bak. Elçilikler

Sefer Ağa Çeşmesi Süleymaniye'de, Kirazlı Mescit Sokağı'ndadır. Banisi Tersane Kethüdası Sefer Ağa'dır. 1029/ 1620'de kesme taştan, klasik üslupta yaptırılmıştır. Sivri kemerinin içinde bozulan aynataşının yanında bir tas yuvası vardır.

Sefer Dede V:319c.

Sefer Kethüda Mescidi mad. VI:489a. **Sefercioğlu, Nejat** VI:6c. **Seferoğlu Apartmanı** I:281c.

Sefir III:149b.

Sefer, Martin III:560c.

Seğirdim Aşçıları Yeniçerilerin gereksinimi olan etleri salhaneden hayvanlara

yükleyerek, Etmeydanı'ndaki kasaphaneye teslim eden ustalara verilen ad. Bunlar taşıma sırasında koşar adımla hareket ederler, önlerinden kimsenin geçmemesi için "savulun" nidasıyla bağırlardı. Seğirdimler, etleri önceleri Edirnekapı ve Yedikule'den getirirken, sonraları yalnızca Yedikule'den getirir olmuşlardır. Etleri, usta çavuş denilen bir zabıt, belirli ölçülere göre dağıtır; yine seğirdim aşçılarınca bu etler kışlaya götürülürdü. Seğirdim aşçılarının diğer bir işi de, altı ayda bir saraya ve Babîâli'ye börek, poğaça sunup, bahşiş almalarıydı. Bu bahşişleri, dışarıda ayrıca gördükleri işlere sermaye yaparlardı.

Sehî Çelebi (? , Edirne -1548, Edirne) Şair ve biyografi yazarı. *Heşt Behişt* adlı tezkiresinde tanıttığı 216 şairden pek çoğu İstanbulludur. Sehî'nin bu eseri, Osmanlı Türkçesi ile yazılmış ilk şair biyografileri kaynağı kabul edilir.

Sehreng-i İstanbul İstanbul'da imal edilen bir tür ipekli kumaş. Sehreng-i Bursa denilen bir türü daha vardı. Genellikle üç renkli olduğu için bu adı almıştır. Çiçekli ya da benekli olanları da vardı.

Seidell, Robert IV:490b.

Sekban Yeniçeri Ocağı'nın başlıca üç zümresinden biri olup ağa bölükleri ve cemaat ortalarından sonra gelirdi. 196 yeniçeri ortasından 34'ü sekban ortasıydı. Yaya olan sekbanlar sefer olmadığı zamanlarda padişahın maiyetinde ava çıkarlar veya padişah için avlanmak üzere Istranca Dağla-n'na giderlerdi. Büyük subayları sek-banbaşıydı. Taşrada ise eyalet valilerinin maiyetlerinde sekban, sarıca, levend denen birlikler bulunurdu.

Sekban Ali Bey Medresesi Fatih İlçesi'nde, Sultanselim'de, Salih Zeki Sokağı'ndaydı. Sekban Ali Efendi'nin yaptırmış olduğu medreseden bugün hiçbir iz kalmamış olup binanın yapım tarihi ve mimari özellikleri hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Sekbanbaşı Abdurrahman Ağa Türbesi *bak.* Ayakapı Mescidi

Sekbanbaşı Ferhad Ağa Mescidi *mad. VI:489b.*

Sekbanbaşı İbrahim Ağa Mescidi

mad. VI:489c.

Sekbanbaşı Kara Halil Medresesi Fatih İlçesi'nde, Atık Ali Paşa Mahallesi'n-deydi. I. Süleyman (Kanuni) dönemi (1520-1566) sekbanbaşılardan Kara Halil tarafından Mimar Sinan'a inşa ettirilmişti. Yapı hakkında daha fazla bilgi bulunmadığı gibi, yeri dahi tam olarak belirsizdir.

Sekbanbaşı Mehmed Ağa Mescidi

mad. VJ:490c.

Sekbanbaşı Yakub Ağa Mescidi Eminönü İlçesi'nde, Beyazıt'ta, Yakup Ağa Fırın Sokağı'nda, Hasan Paşa Ham'nın arkasında yer alan bu fevkani cami,

II.

Mehmed (Fatih) dönemi sekbanbaşılardan Yakub Ağa (ö. 1461) tarafından yaptırılmış, son halini 19. yy'da almıştır. Kagir, dört ağaç direk ile taşınan, ahşap çatılı bir yapıdır. Son cemaat yerinin üstünde de boydan boya bir mahfil bulunmaktadır. Bakır külahlı minber, Hamamı Halil Ağa tarafından konulmuştur, minber de vaaz kürsüsü gibi sade ve basittir. Harim kısmında süsleme olarak sadece ortadaki avizenin asılı olduğu, iri yapraklı tavan göbeği görülmektedir. Tuğla minaresi erken devir Osmanlı mimarisinin özelliklerini taşımaktadır. Yapının batı tarafında bir meşrutası vardır.

II:184b.

Sekban-ı Cedid *mad. VI:491a, I:3a, 185c.*

Sekbanlar Fırını Yeniçeri Ocağı'ndaki sekban ortalarının besledikleri tazı ve diğer köpeklerin ekmeklerini pişirmek için yapılmış olan fırın. Bu köpeklere sekban tazıları denirdi.

Sekizinci, İbnürrefik Ahmet Nuri *mad. VI:491a, 198c.*

Sekreterlik Meslek Lisesi İki yıllık bir okul olarak 1959'da açıldı. 1971'de Sekreterlik Meslek Lisesi adını aldı. 1991'de Anadolu Sekreterlik Meslek Lisesi haline dönüştürüldü. Halen Milli Eğitim Bakanlığı Ticaret ve Turizm Öğretim Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak Mecidiyeköy'deki binasında öğretim faaliyetini sürdürmektedir.

Seksoncular Yeniçeri Ocağı'nın 71. cemaat ortası erleri. Sansoncu da denen bu zümre, seksoncubaşının .buyruğunda padişah için av köpekleri, tazı yetiştirirlerdi. Tophane sırtlarında av hayvanlarına mahsus bir çiftlikleri vardı. İstanbul civarındaki av partilerine köpeklerle katılırlar; padişah, Edirne'ye gittiği zaman da köpekleri oraya götürürlerdi. Ayrıca Atmeyda-m'nda ve saray avlusunda, avlaklarda, yetiştirdikleri hayvanlara padişah huzurunda av talimleri, yarışları yaptırırlardı. 16. yy'dan sonra Bostancı Oca-ğı'ndan da zağarcılar ve seksoncular yetiştirdiği için, 71. Orta eski fonksiyonundan uzaklaştı.

Sel, Niyazi (1908, İstanbul - 1990, İstanbul) Futbolcu. Spora Kadıköy Sultanisi'nde öğrenciyken başladı. 1925 'te Fenerbahçe kulübüne girdi ve genç takımlardan yetişti. 1929-1938 arasında Fenerbahçe birinci takımında 216 maç oynadı, 79 gol attı. En parlak döneminde ayağı kırılarak futbol sahalarından uzaklaşmak zorunda kaldı. Futbolu bıraktıktan sonra Fenerbahçe kulübünde idari ve teknik hizmetlerde bulundu. Futbol Federasyonu'nun çeşitli kademelerinde de görevler aldı. Anadolu Ajansı ve TRT'de çalıştı.

Selahattin Adil Paşa (1882, İstanbul -1961, İstanbul) Asker ve siyaset adamı. I. Dünya Savaşı'nda Çanakkale ve

doğu cephelerinde görev aldı. Kurtuluş Savaşı sırasında güney cephesi komutanlığı, batı cephesinde 2. Kolordu komutanlığı ve İstanbul komutanlığı

(1922) yaptı. 1923'te emekliye ayrıldı. Demokrat Parti Ankara milletvekili olarak TBMM'de bulundu (1950-1954). Anıları *Hayat Mücadelen* (1982) adıyla yayımlandı.

VI:23c. **Selahattin Pınar** VII:349c.

Selahî Efendi (Hazine-i Hassa Kâtibi) VII:54lb.

Selam Ağası Padişah bir yere gittiğinde yanında bulunan ve onun adına selam veren saray görevlisi. Vezirlerin de selam ağaları bulunurdu.

Selam Çavuşu Alaylarda padişah ve ve-zirazam atına binerken veya inerken alkışlamakla görevli çavuş. Maiyette bulunanlar bu alkışa "hu" diye karşılık verirdi. Fatih Kanunnamesi'nde belirtilmesi eskiden beri var olan bir görev olduğunu göstermektedir.

Selamet Basımevi III:183b.

Selamet-i Amme Heyeti 9 Kasım 1918' de İstanbul'da Rıfat Sabit, eski dahiliye nazırlarından Mustafa Arif ve Mehmed Ali, muharrir Fazıl Ahmed (Aykaç) ve Asaf Muammer (Kütayis) tarafından kurulmuş siyasal örgüt. I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin uğradığı yenilginin yarattığı bozgun havasını dağıtmak, muhtemel bir işgal karşısında, işgal kuvvetlerine karşı milli varlığı temsil etmek amacıyla kurulan örgüt, kısa süre sonra dağıldı.

Selamet-i Osmaniye Fırkası 17 Aralık 1918'de Sirkeci'de Ananyadis Hanı'n-da kurulmuş siyasal parti. Kurucuları Amasya Mebusu İsmail Hakkı Paşa, ulemadan Fazıl Efendi, emekli Ferik Ferid Paşa, tüccardan Kudret Haki, eski İstanbul polis müdürü Mehmed Ali beylerdi. Milli Kongre'nin kurucuları arasında yer almış, Osmanlı Sulh ve Selamet Cemiyeti ile birleşerek Sulh ve Selamet-i Osmaniye Fırkası'nı oluşturmuştur.

Selamet-i Umumiye Kulübü 1906 veya 1907'de, İstanbul'da, çoğunluğu Hukuk Mektebi'nde okuyan öğrenciler tarafından kurulmuş gizli dernek. Kurucuları arasında İbrahim Naci, Giritli Ali, Fuad Şükrü, Abdullah Abud, Dr. Rıza Abud, Yenişehirli Salih, Pertev Tevfik, Mustafa (Demokrat), Hereke Fabrikası sermakinisti Rıza beyler vardı. Faaliyeti, başlıca Jön Türk yayınlarını İstanbul'da dağıtmakla sınırlıydı. 1908'de II. Meşrutî-yet'in ilanından sonra gizliliği bırakan dernek, daha sonra Osmanlı Demokrat Fırkası'nın çekirdeğini meydana getirmiştir.

VII: 17c.

Selami Ali Baba Türbesi VII:443b. **Selami Ali Efendi** (ö. 1692) II:395a,

395b, VI:59c, VII:414c. *İlgili maddeler:*

Selami Ali Efendi Tekkesi (Fıstıkağacı) VI:492a

Selami Ali Efendi Tekkesi (Kısıklı) VI:492b

Selami Ali Efendi Tekkesi (Selamsız) VI:492b

Selami Ali Efendi Çeşmesi *mad. VI:491b.*

Selami Ali Efendi Suyolu VI:491c, VII:351a.

Selami Ali Efendi Tekkesi (Fıstıkağacı) *mad. VI:492a, VII:516c.*

Selami Ali Efendi Tekkesi (Kısıklı) *mad. VI:492b.*

Selami Ali Efendi Tekkesi (Selamsız) *mad. VI:492b, II:414a.*

Selami Ali Mahallesi Üsküdar ilçesi'nde yer alır. İcadiye, Altunizade, Pazarbaşı, Murat Reis, Valide-i Atik, Toygar Hamza, Solak Sinan ve Hacı Hesna Hatun mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 20.711'dir.

Selami Çeşmesi *mad. VJ:492c, I:530a.*

Selami Tekkesi *bak. Şeyh Selami Efendi Tekkesi*

Selamiceşme Kadıköy İlçesi'nde, Bağdat Caddesi üzerinde, Çiftelhavuzlar-Feneryolu arasında yer alan semt. Burada bir çeşme ve namazgah bulunmaktaydı. Eskiden hacca gidenler yola çıkmadan önce çeşmede abdest alıp, namazgahta namaz kılarlardı, bu açıdan Selamiceşme de Haydarpaşa Çaym'ndaki Ayrılık Çeşmesi benzeri bir özelliğe sahipti. Bugün Selamiceşme Namazgahı yerinde durmamakta, rokoko tarzındaki zarif çeşme ise suyu akmasa da Bağdat Caddesi üzerindeki yerini korumaktadır.

I:529c, VII:16a.

Selamiceşme Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1988'de, Camialtı Tersanesi'nde motorlu araba vapuru olarak inşa edildi. 1.077 grostonluktur. 62 otomobil almaktadır. Uzunluğu 67,2 m, genişliği 20,5 m, sukesimi 3,7 m'dir. Türkiye, Pendik-Sulzer yapımı, her biri 840 beygirgü-cünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurludur, saatte 14 mil hız yapmaktadır.

Selamîlik VI:492a, 492c.

Celvetîlik II:394b **Selamiye** I:534b. **Selamlık** *mad. VI:493a. ilgili madde:*

Harem III:552b **Selamlık Alayı** *bak. Cuma Selamlığı*

Selamlık Köşkü (Neşatâbâd Sarayı) III:69b.

Selamsız İJsküdar İlçesi'nde, Üsküdar'ın

merkezinin kuzeyine düşen Fethi Paşa Korusu'nün doğusundaki Sultante-pe ile Bağlarbaşı ve Bülbülderesi arasında kalan semt. Kuzeyinde İcadiye bulunur. Üsküdar'ın merkezi ile Bağlarbaşı arasındaki birbirine paralel iki caddeden güneyde olan Selami Ali Efendi (ve onun devamı Gazi Caddesi) eskiden Selamsız Caddesi adıyla anılmaktaydı.

I:534b, II:514a, IIL383a. **Selamsız Tekkesi** II:395b. **Selanik** IV: 10a. **Selanik Bankası** II:47b. **Selanik Bonmarşesi** IV:184b.

Selanikî Mustafa Efendi *mad. VI:495a, II:206b, III:210c, V:337b, VII:lc, 286b.*

Selanıkliler *mad. W:495c, 535a. Selaniko Sinagogu II: l la.*

Selatin Meyhane Esnafın gedik usulüne göre çalıştığı ve dükkân sayısının sınırlı olduğu yıllarda "gedikli meyhane" yerine kullanılan söz. Selatin meyhaneler, İstanbul'un sayılı meyhaneleri olduğu için tertip, düzen ve temizlik bakımından özen gösterilirdi. Aşçısı, temizlikçisi ve sofru uşağıyla; yemek, meze ve içkileriyle; müşteri ve müdavimleriyle; hizmet ve muamele-siyle dikkati çeken selatin meyhanelerde ayaktakımıyla düşkün ayyaşlar barınamazdı.

Selçuk Hatun II:93a. *ilgili madde:* Selçuk Sultan Camii VI:497c

Selçuk Hatun Camii *bak. Selçuk Sultan Camii*

Selçuk Hatun Türbesi *bak. Bayezid Külliyesi*

Selçuk, Münir Nurettin *mad. VJ:496b, I:481a, 527a, II:143c, 559b, III:296a, IV:392b, 443b, 507b, V:45b, 481a, 530c, VI:68c, 264b, VII:50b, 137c, 204c.*

Selçuk Sanayi Mektebi VI:283a. **Selçuk, Selim** II:388c, 389a. **Selçuk, Sevgi** IV:358b.

Selçuk Sultan Camii *mad. VI:497c, IV: lb.*

Seldüz, Sacit (1929, İstanbul) Voleybolcu, basketbolcu. Galatasaray kulübünde 1945-1946 sezonunda başladığı voleybolda başarı göstererek yılın en iyi kütörü seçildi. Daha sonra oynadığı Vefa takımı Türkiye şampiyonu oldu. 1948'de milli takıma seçildi. Basketbola geçerek bu sporda da başarı kazandı ve Fenerbahçe kulübüne transfer edildi. Bu takımı 2. kümeden 1. kümeye geçiren kadroda yer aldı. Basketbolda 48 kez milli formayı giydi. 1957'de basketbolü bıraktıktan sonra Fenerbahçe'de antrenörlük yaptı.

Selek, Sabahattin

390

391

Sepetçi Hanı

SeUm H Türbesi *mad. VI.-504b, 487b. Selim Baba* (ö 1782) *rv:15b.*

Selek, Sabahattin IV:225b. **Sehşık, Çiğdem** IV:527a.

Selim I (Yavuz) *mad. W:498a, I:424a, 435b, 553b, II:92c, 114a, 117a, 331c, 375a, 443b, IV:3c, 10e, 67b, 132c, V:140c, 145a, 396c, VI:498a, VILSOB, 83b. nli maddeler:*

Bayezid II II:83b

Sultan Selim Külliyesi VTI:62a

Yavuzselim VII:447a

Selim I Türbesi *bak.* Sultan Selim Külliyesi

Selinin *mad.* VI: 501a, I:168c, 441a, 449a, II:359c, 364a, III:210b, W: 104a, 132c, 387a, V:333c, 498a, VI:48c, 74a, 95c, 157c, 398b, YII:287a, 404c, 542a.

İlgili maddeler;

Büyükçekmece Köprüsü II:358a Selim II Türbesi VI:504b

Selim m *mad.* VI:505b, I:33a, 63a, 103b, 122c, 168e, 344c, 444b, II:24c, 34a, 172c, 190a, 190c, 197a, 236a, 286a, 294b,316b,345b,373b, 503b, III:238c, 405a, 417b, 508b, IV:6c, 19b, 132c, 185c, 211c, 237a, 3Hb, 323a, 381b, 494c, V:71b, 76c, 132c, löla, 189a, 254a, 421b, 458a, 555c, VI:14b, 81a, 88b, 105a, 132b, 356a, 396a, VTI:132b, I65b, 167a, 230c, 257b, 280a.

ilgili maddeler: Alemdar Olayı 1: 185a

Kabakçı Mustafa Ayaklanması IV:323a

Mihrişah Valide Sultan Camii V:458b Nizam-ı Cedid VL90c Selim III Çeşmesi VL511c Selimiye Camii VI:512c Selimiye Tekkesi VI:516c Şevkiye Köşkü VII:165b Teşvikiye Camii VII:257b

Selim IH Çeşmesi Beşiktaş'ta, Uzunca-ova Caddesi'ndedir. 1205/1790'da inşa edilmiştir. Beşik örtülü, cephesi sıvalı, büyük bir haznenin önündedir. Mermerden yapılmıştır. Aynataşı kabartma bir çerçeve içindedir. Teknesi sağlamdır.

SeUm in Çeşmesi (Çiçekçi) *mad.* VI:511c.

SeUm IH Çeşmesi Eminönü İlçesi'nde, Kumkapı'da, Nişanca Mahallesi'nde, Mabeyinci Yokuşu'ndadır. Kaba yontulmuş kesme taştan 5x5x3 m boyutlarındaki, üç bölümlü tonoz örtülü büyük bir su haznesine sahip çeşmeyi III. Selim 1214/1799'da inşa ettirmiştir. Su haznesine açılmış mihrap şeklindeki bir oyuk ve oyuğa yerleştirilmiş sade bir aynataşından ibarettir. Oyuğun hemen üzerinde kitabe, kitabenin de üzerinde III. Selim'in tuğrası yer almaktadır. Tuğranın sa-

ğında ve solunda, alternatif olarak yerleştirilmiş ay-yıldız motifleri ve bu motiflerle birlikte tuğrayı çerçeveleyen oval biçimli, girland benzeri bir süsleme bulunmaktadır. Bu süslemenin etrafında ince bir silme ve silmenin tepesinde iki kademeli açılmış yelpaze şeklindeki stilize yaprak desenleri ile tuğra, çerçeve içine alınmıştır. Bugün suyu akmamaktadır ve harap durumdadır.

Selim m Çeşmesi (Yıldız Sarayı) VII:524a.

SeUm m Türbesi *bak.* Laleli Külliyesi **Selim m Yatak Odası** VTI:288b. SeUm (ö. 1669, Şehzade) V:544c. **SeUm** (ö. 1924, Şamlı) V:538c. **SeUm Ağa** (Hacı) *ilgili madde:*

Hacı Selim Ağa Kütüphanesi III:478c

SeUm Baba Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Toygartepesi'nde, Tembel Hacı Mehmet Mahallesi'nde bulunmaktaydı. Nakşibendî tarikatı şeyhlerinden "Selim Baba" lakaplı Hacı Selim Efendi tarafından 1226/1811'de vakfedilmiş olan tekke "Şeyh Selim", "Şeyh Selim Efendi" gibi adlarla da anılmaktadır. Söz konusu tekkenin, aynı mahallede bulunan ve *Mirat* 'ta (13147 1896) içinde Nakşibendî ayini icra edildiği bildirilen Toygar Hamza Mes-cidi'nin "demnunda" faaliyet göstermiş olması ihtimal dahilindedir. Ayin günü perşembe olan tekke ortadan kalkmış bulunmaktadır.

SeUm Dede (ö. 1743) IV:442b.

SeUm Dede (ö. 1777) III:362c, V:428a.

Selim Efendi (ö. 1719, Şeyh) V:485a.

SeUm Faris III:258a.

Selim Giray I:32c.

SeUm Melhanie II:550a, III:494a.

Selim Paşa (Ferik) III:512c.

SeUm Paşa (?, ? - 1872, istanbul) Asker ve devlet adamı. Vezir rütbesiyle çeşitli yerlerde valilik yaptı. Kırım Savaşı (1853-1856) sırasında Batum'u kuşattı. Hassa Ordusu müşirliğine kadar yükseldi. V:386a.

Selim Paşa (?, ? -1888, istanbul) Asker ve devlet adamı. Mekteb-i Harbiye'nin kuruluşunda bazı genç subaylarla birlikte Avrupa'ya gönderildi. Harbiye ve mühendishane nazırlıklarında, Tophane Meclisi üyeliğinde bulundu. Yazdığı ders kitapları uzun süre Mekteb-i Harbiye'de okutuldu.

Selim Sabit Efendi (1829, Vize - 1910, İstanbul) Eğitimci. İstanbul'da hem medresede hem Darülmuallimin'de okudu. Daha sonra Paris'e gitti. 1859' da İstanbul'a döndü. Memurluk, Mek-

teb-i Sultani'de (Galatasaray Lisesi) müdür yardımcılığı, Meclis-i Maarif azalığı, reisliği, Mekâlib-i Rüşdiye müdürlüğü, Encümen-i Teftiş ve Muayene reisliği görevlerinde bulundu. Emekli olunca Darülmuallimin'de metodoloji ve psikoloji (usul-i tedris ve ruhiyat) muallimi oldu. Okuma ve yazmayı kolaylaştıran ilk alfabenin ya-msıra çeşitli ders kitapları yazdı. İstanbul okullarında ve buradan yayılmak suretiyle de Türkiye'de usul-i cedit denen yeni öğretim metodunun uygulanmasına öncülük etti. II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) yazdığı tarih ders kitabında "tahttan indirme" anlamına gelen "hal" sözcüğünü kullandığı için saraya jurnal edildi ve öğretmenlikten atıldı. Yaşamını sıkıntılar içinde sürdürdü.

IV: 188a.

Selim Satı Paşa (? , ? -1847, İstanbul) Devlet adamı. Kâtip olarak gittiği Mısır'da Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın hizmetine girdi ve damadı oldu. Nizip Sava-şında (1839) Osmanlı tarafına geçerek ferik rütbesi aldı. Mekteb-i Harbiye nazırlığı, Aydın valiliği ve Şûra-yı Askeri reisliği görevlerinde bulundu.

IV:460a.

Selim Sırrı Efendi (ö. 1812, Şeyh Ha-ce) IV:20c, 374b, VL38c.

SeUm Şidyak II:420a.

Selimbria II:24a, VII:499b.

Selime Hatun Camii *bak.* Kadı Mescidi

Selime Hatun Mescidi III:311a.

Selimî I. Selim (Yavuz) (hd 1512-1520) tarafından kullanıldığı için onun adıyla anılan eski bir kavuk. Boyu "müce-vezze"den daha uzun olup yaklaşık 65 cm'di. Tepesi düz ve yukarısı ağzından geniş bir başlıktı. Yeniçeri Oca-ğının kaldırılışına kadar (1826) her padişah, bazı küçük değişikliklerle bu kavuğu giymiştir. Bazı yüksek devlet görevlilerinin de önceden belirlenmiş çeşitli resmi görev ve toplantılarda "se-limî" kavuk giymeleri kılık kıyafete de yer veren kanunnamelerde emredilmiştir.

Selimiye *mad.* VI:512a, VII:30a. *ilgili maddeler:*

Abdülmeccid Meydan Çeşmesi I:52c Ahmed Ağa Camii I:118c Selimiye Camii VI:512c Selimiye Tekkesi VI:516c

Selimiye Üsküdar'ın Selimiye semtinde dokunduğu ya da III. Selim'e nispet edildiği için bu adla anılan eski bir kumaş. Bunların çok güzel işlemeli olanları vardı. Açık pembe ya da tahir renginde selimiyeler oldukça değerliydi. Yollu ve düz çiçekli örnekleri de vardı. Bohça, yorgan yüzü ve entari yapımında kullanılmıştır.

Selimiye Camii *mad.* VI:512c,

IV:101b, 103a, 539b, V:134b, VI:508b, 510c, 512a, 516c, VII:347b.

ilgili maddeler:

Altunbezer, İsmail Hakkı I:228a Barok Mimari II:61b

Selimiye Cami-Tekkesi VII:239b.

Selimiye Halk ve Çocuk Kütüphanesi 1969'da, Üsküdar'da, Kışla Caddesi no. 54'te açıldı. Bina 1801-1805 arasında III. Selim tarafından sıbyan mektebi olarak inşa ettirilmiştir. 1969'da açılan çocuk bölümünden sonra 1976'da da üst katında halk kitaplığı bölümü hizmete girdi. Kütüphanenin toplam kitap sayısı 12.985'tir.

Selimiye Hastanesi L346a.

Selimiye Kışlası *mad. VI:515a*, I:193c, 215c, II:36b, 37a, 37b, 37c, 239a, 425a, III:552b, IV:539c, 566c, V:8b, 372c, VI:73a, 491a, 510c, 512a, VII:29c, 347c.

Selimiye Orduevi VI:135c.

Selimiye Spor Kulübü Adını taşıdığı semtte 1946'da kuruldu. Forma renkleri kırmızı-laciverttir. Bir dönem voleybol, basketbol, güreş, atletizm ve su sporlarıyla da meşgul olan kulüp günümüzde sadece futbol dalında faaliyet gösterebilmektedir. Kulübün minik, genç (B), genç (A), yıldız ve A takımları 1992-1993 sezonunda 1. amatör kümede grup şampiyonu olmuş, A takımı grup şampiyonluğunun ardından İstanbul ikincisi olma başarısını göstermiştir. Başkanlığını Muharrem Cenk Kalaycı'nın yaptığı kulübün 200'ün üzerinde lisanslı sporcusu, 125 civarında üyesi vardır. Kulüp lokali, Kadıköy-Üsküdar yolu üzerinde, Tıbbiye Caddesi'nde, Selimiye futbol sahasının yanındadır.

Selimiye Suyolu VII:352a.

Selimiye Tekkesi *mad. VI:516c*, IV:103b,

VI:426c, VII:177c, 189c. **Selimoğm, Zeyyat** I:73a, II:448b.

Sellimandıra Deresi Yalova İlçesi'nde akarsu. Armutlu Yarımadası'nın iç kesimlerindeki Samanlı Dağları'ndan kaynaklanır. Yalova'nın batısında Marmara Denizi'ne dökülür. Önemli bir su kaynağı olan dere üzerinde Yalova'ya su sağlamak amacıyla Gökçe Barajı kurulmuştur. 1990'da İstanbul'da yaşanan su sıkıntısı, Yalova'ya borularla indirilip tankerlerle taşınan Gökçe Baraj Gölü'nün sularıyla kısmen de olsa giderilmeye çalışılmıştır.

I:152b, III:79c.

Selman Ağa Camii Üsküdar İlçesi'nde, İskele Meydanı'ndan Bağlarbaşı'na giden Selmampak Caddesi'nin başında, sağ köşededir. II. Bayezid'in kapı ağalarından Selman Ağa (ö. 1508) tarafından 912/1506'da yaptırılmış, 1973'te Süleyman Çakır adlı bir hayırsever eliyle bütünüyle yenilenmiştir. Yapı, ahşap duvarların sınırladığı bir

son cemaat yeri ile almaşık duvarlı (bir sıra kesme taş ve iki sıra tuğla), kırma çatılı bir harim bölümünden meydana gelmekte, harim duvarlarında, klasik üsluptaki düzene uygun olarak, iki sıra halinde düzenlenmiş pencereler sıralanmaktadır. Alttaki pencereler dikdörtgen, tepe pencereleri ise sivri kemerli ve alçı şebekelidir. Mihrapta çini kaplama, duvarlarda kiremit renginin hâkim olduğu, klasik üslupta kalem işleri bulunmaktadır. Ahşap, fevkani bir mahfille donatılan caminin önünde, "Horhor Çeşmesi" olarak anılan bir çeşme bulunmaktadır. İnşa tarihi ve banisi bilinmeyen bu üç yüzlü çeşme, neogotik üsluptaki sivri kemerlerinden dolayı 19. yy'ın ikinci yarısına tarihlenebilir.

ilgili madde: Başkadın Meydan Çeşmesi II:80a

Selman Ağa Mahauesi Üsküdar'ın merkezinde, Mihrimah Sultan Külliyesi'nin doğusunda kalan mahalle. Adını çarşı içindeki Selman Ağa Camii'ni yaptırmış olan kişiden alır. Kuzeyinde Fethi Paşa Korusu ve Hacı Hesna Hatun Mahallesi, doğusunda ise Bülbüldere-si yer alır. Üsküdar çarşısı ile Bağlarba-şı arasında uzanan caddenin bir bölümünü oluşturan Selmampak Caddesi, mahallenin güneyinden geçmektedir.

Selsebüler *mad. VI:518a.*

Selzani, Jacques IL50a.

Semahat Ömer Dede (ö. 1786) IV:483a.

Semai Kahveleri *mad. VI:518c, I:362b, 363a, V:432b, VI:304c.*

Semerci İbrahim Efendi Tekkesi

mad. VI:519b, VII:122c. **Semercioğlu, Nerses** (1914, İstanbul -1982, İstanbul) Ermeni asıllı sedefkâr. 1928'de Kapalıçarşı'da Mihran Ağa' nın çırağı olarak sedefkârlığa başladı. 1937'de kendi atölyesini kurdu ve Vasıf Sedefden yararlandı. 1943'ten ölümüne kadar Zincirli Han'da çalıştı ve daha çok eski eserlerin onarımıyla ilgilendi.

Semerciyan-Cemaran ilkokulu I:533c, IL401a.

Semih Lutfi Kitabevi VII:449a. **Semih Mümtaz S.** I:23b, II:90a, IV:515b. **Semiha Şakir Lisesi** IV:257a. **Seminati, Delfo** (Mimar) IV:62a, V:203a. **Semiz Ali Paşa Camü** *mad. VI:520a.* **Semiz AU Paşa Çeşmesi** *mad. VI:520b.*

Semiz AU Paşa Medresesi *bak. Cedid Ali Paşa Medresesi*

Semprini, GugUelmo *mad. VI:521a, II:217a, V:21a, VI:369b, 412a.*

ilgili madde:

Santa Maria Draperis Kilisesi VI:455c

Semt Pazarları *mad. VI:521b. İlgili maddeler.-*

Beşiktaş Pazarı II:171b

Çarşamba Pazarı II:473b

Salı Pazarı VI:425c **Senar, Müzeyyen** IV:507b, V:536c, VII:349c.

Senato *mad. VI:522c.* **Sencer, İsmail Saib** *mad. VI:523a,*

II: 189a. **Sendikalar** *mad. VI:523b, IV:290a, 290c.*

nli maddeler:

Amele Teali Cemiyeti L 241 a

İstanbul İşçi Sendikaları Birliği IV:225a

İstanbul İşçi Sendikaları Heyet-i Müttehidesi IV:225c

İstanbul Umum Amele Birliği IV:246b **Sened-i İttifak** I:185b. *ilgili maddeler:*
Alemdar Olayı L 185a

Kabakçı Mustafa Ayaklanması IV:323a

Sene-i Cedide Rikâb Resmi 19. yy'ın ikinci yarısına doğru sarayda yapılmaya başlayan yeni yıl kabul resmiydi. Padişah, protokole dahil mülkiye, ilmiye, ordu vb sınıflardan kamu görevlilerini sadrazamdan başlayarak sarayda kabul eder ve her birini konumlarına göre nişan ve madalyalarla ödüllendirirdi. Bu tören münasebetiyle ilk kez madalya ve nişan verilmesi 1845'tedir.

Senekerim Kalfa (1817, İstanbul - 1892, İstanbul) Ermeni asıllı hassa mimarı. Babasının adı Karabet'tir. Bu nedenle Karabetyan soyadı ile de anılmıştır. 1803-1873 arasında, Ayasofya Camii' nin çevre duvarlarını inşa etmiştir. Üsküdar'daki Surp Karabet Kilisesi'nin arka sokağında bir çeşme yaptırmıştır. Cemaat yönetim görevlerinde de bulunmuştur. Üsküdar Ermeni Mezarlı-ğı'nda medfundur. Araştırmacı ve müzisyen Hrant Papazyan (d. 1913), Kohar adlı kızının torunudur.

Senin (ö. 1900, Şair) I:231a, II:431a, III:438b, IV:438a, VII:168b.

Seniha Sultan (ö. 1912) V:266a. **Seniye** IV:355c. **Seniye Sultan** IL31c. **Seon, Gustave** IV:306a.

Sepet Ardından Gelme Yeniçerilikle ilgileri olmadığı halde, bir yolunu bulup ocağa katılanlara denilirdi. Fazıl Mustafa Paşa'nın vezirazamlığı sırasında (1689-1691) sıkı yoklamalar sonucunda ocaktan çıkarılmışlardı.

Sepet Köşkü IV:121a.

Sepetçi Hanı Eminönü İlçesi'nde, Kapa-lıçarşı'nın güney tarafında, Kalpakçılar Caddesi'ne açılan Çarşıkapı Sokağı'n-da bulunmaktadır. Kimin tarafından ve hangi tarihte yapıldığı bilinmeyen hanın kitabesi yoktur. Yapı iki katlı ve

Sepetçiler Kasrı

352

393

Seyahatnameler

tek avlulu hanlar grubunda yer almaktadır. Orijinal durumunu büyük ölçüde yitirmiş ise de, dış cephe duvarlarından kesme taş ve tuğla ile inşa edildiği anlaşılmaktadır.

IV:426b.

Sepetçiler Kasrı *mad. VI:527a*, III:6b, 69b, IV:12c, 123c, VI:409c, 461a, VII:12c, 74a, 282b, 418c.

ili madde:

Topkapı Sarayı VII:280c **Sepetçioğlu, Muazzam** IV:249c.

Septimius Severus m«d. W>52Sc,II:113b, 180b, 252b, 259b, 439c,440c,III:538a, IV:75a, 528a, V:24a, 136a, VI:62c, VH:75a, 532c. *ilgili maddeler:*
Bizantion II: 2 58a Zeuksippos Hamamı VII:548b

Septimius Severus Portiği VII:28b.

Septimius Severus Suru *bak.* Surlar

Sera Bayoğlu (Seba Ticaret) Fidanlığı IIL314c.

Seramik *mad.* VI:529a.

Serap Sedat Çocuk Kütüphanesi

I:504b.

Serapieion IV:496b. **Serasker Kapısı** IL185c. *ilgili madde:*

Harbiye Nezareti Binası III:350c **Serasker Rıza Paşa Köşkü** II:332c.

Serasker Rıza Paşa Türbesi *bak.* Koca Mustafa Paşa Külliyesi

Serasker Rıza Paşa Yalısı Üsküdar İlçe-si'nde, Vaniköy'dedir. II. Abdülhamid' in seraskeri Rıza Paşa tarafından 1899' da, Evkaf Nazırı Mustafa Nuri Paşa'ya ait yalının yerine yaptırılmıştır. II. Meş-rutiyet'ten sonra İttihad ve Terakki hükümeti tarafından yalıya el konulmuş ve Rehber-i İttihat adıyla I. Dünya Sa-vaşı'nın sonuna kadar okul olarak kullanılmıştır. 1925'te yıkılan yalının yalnızca selamlık bölümü günümüze ulaşmıştır. 1990'da onarım gören yalıda art nouveau ve Endülüs-Mağrip kökenli eklektik ayrıntılar görülmekte, yapı geniş saçaklarıyla dikkati çekmektedir.

Serbest Bölgeler *mad.* VI:530b.

Serbest Cumhuriyet Fırkası 12 Ağustos 1930'da İstanbul'da kurulan siyasi parti. Tek parti döneminde, Atatürk ile Paris büyükelçisi, eski başvekillerden Ali Fethi Bey (Okyar) arasındaki görüşmelerden sonra, Atatürk'ün isteğiyle kurulmuş, ancak ömrü çok kısa olmuştur. Kurucuları arasında Ali Fethi (Okyar), Kütahya Mebusu Nuri (Conker), Bursa Mebusu Semih (Yürüten), Elaziz Mebusu Nakiyeddin (Yücekök), Kars Mebusu Ağaoğlu Ahmed, şair Mehmed Emin (Yurdakul), İstanbul Mebusu Süreyya Paşa da (İlmen) vardı. Kısa sürede gelişme

göstermesi ve her türden muhalefetin odak noktası olabileceği kuşkusunu nedeniyle, yine Atatürk'ün isteğiyle 18 Aralık 1930'da kapatılmıştır.

VII: 19a.

Serbest Sahne II:233b.

Serbostanî Mustafa Ağa Camii II:194b, F/:195a.

Serbölük Ahmed Efendi Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Divitçiler'de, Arakiyeci Hacı Cafer Mahallesi'nde, Divitçiler Caddesi ile Harmanlık Sokağı'nın kavşağında yer almaktaydı. 1268/1851-52'de Kadirî tarikatından "Serbölük" lakaplı Şeyh Ahmed Keşfi Efendi tarafından kurulmuştur. Ayın günü perşembe olan ve "Ahmed Keşfi Efendi Tekkesi" olarak da anılan bu tekke tarihe karışmıştır.

Şercini Sarayda matbah-ı âmirenin kuşhane denenen kısmında padişahın özel yemeklerini yapan başaşçıya verilen ad. Bu aşçının denetimindeki on iki aşçı yemekleri hazırlar, padişahın gittiği yere bunlar da beraber giderlerdi.

Serdab Farsça yer altında olan serin ya da soğuk oda anlamına gelir. Padişah saraylarının sağ ya da sol kanatlarında bir odası bulunan üç köşeli sofalara verilen ad. Sarayın musiki meclisleri bu mekânlarda yapılırdı. Bu mekânlar yazın sıcağın korunmak amacıyla kullanılırlardı. Burada yapılan saz âlemlerine "serdab âlemi" adı verilirdi.

Serdab Köşkü *mad. W:530c, II:206c, VL518b.*

İlgili madde:

Beylerbeyi Sarayı II:206b **Serdar** (ö. 1787, imam) IV:74c. **Serdaroğlu, Emin Bülent** III:275b, 372c.

Sere Karıştan küçük eski bir uzunluk ölçüsü. Başparmağın ucundan şahadet-parmağının ucuna kadar olan uzunluk bir sereydi. Dört sere bir arşın sayılırdı. Ayrıca tuğrada, tuğranın yarısını kaplayan metin kısmına da "sere" adı verilirdi.

Serencebey II: 164b.

Serencebey Mescidi *bak.* Süleyman Ağa Mescidi

Serezli Faik Bey Yahşi II:486c. **Serezli, Metin** III:441c.

Serezli, Nisa (1928, İstanbul - 1992, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu. Lozan Üniversitesi Mimarlık Bölü-mü'nü bitirdi. Gençlik Tiyatrosu ve Oda Tiyatrosu'nda sahnelenen oyunlarda rol aldı. Daha sonra Dormen Tiyatrosu'nda sahneye çıktı. 1968-1969 sezonunda Ayfer Feray'la çalıştıktan sonra Tolga Aşkîner'le evlenerek kendi tiyatrosunu kurdu. *Şahane Züğürtler* ve *Tatlı Kaçık* oyunlarındaki rolleriyle 1963 ve 1964'te İlhan İskender Armağanı'nı kazandı. Birçok oyu-

nu Türkçeye çevirdi. 1960'larda başladığı sinemada az ama seçkin filmlerde oynadı.

IV:527b, VL50c.

Sergi-i Umumi-i Osmani *mad. VI:531b, I:23a, 416a, II:373c, VII:65b.*

Sergion II:161c, VII:493a. Sergios (Patrik) II:262c, IV:53a. **Sergios Niketiates** VII:245b.

Sergios ve Bakhos Kilisesi *bak.* Küçük Ayasofya Camii

Serhazin Mustafa Ağa Çeşmesi Sirkeci' de, Salkımsöğüt'te, Karaki Hüseyin Çelebi Camii'nin karşısında, Serhazin Mustafa Ağa Medresesi'nin kapısının daydı. Bugün mevcut değildir. 9997 1590'da inşa edilmiştir.

Seririyat Hastanesi V:376c.

Serkis (Âşık) VII:301a. **Serkldoryan** *bak.* Cercle d'Orient

Sermed (ö. 1848) *mad.* VI:532a, II:286a,

III:67c, 508c. **Sermet, Cüneyt** II:388a.

Sermimar Hacı Mustafa Ağa Çeşmesi

Fatih İlçesi'nde, Eğrikapı'da, İvaz Efendi Camii'nin yakınında, Dervişzade Caddesi'ndedir. Sermimar Hacı Mustafa Ağa tarafından yaptırılmış, oğlu İsmail eliyle 1179/1765'te tamir ettirilmiştir. Günümüzde oldukça bakımsız durumda olan çeşme, kemerine kadar toprağa gömülmüştür. Köşeleri kum saatli sütunçelerle donatılmış olan dikdörtgen cephesi silmelerle çerçevelenmiş, yuvarlak kemerinin üzerine onarım kitabesi yerleştirilmiştir.

Sermiyasoğlu, Cemil IV:225c. **Sernakkaşan Kârhanesi** I:102c. **Serol Basımevi** III:183b. **Serope Kalfa** I:340a.

Serpuş Her türlü başlık için kullanılan eski bir sözcük. Serpuşlar dinsel farklılıklara, resmi görevlere, mensup olunan sosyal sınıfa, yaşa ve cinsiyete göre değişiklikler gösterirdi.

II:263c.

Serpuş Hanı *mad.* VI:532b. **Serpuş Müzesi** *mad.* VJ:532c.

Sertarikzade Tekkesi (Eyüp) *mad.*

VJ:533b, II:415a. **Sertarikzade Tekkesi** (Fatih) II:414c.

Sertel, Mehmet Zekeriya *mad.* VI:534c, V:480b, VI:54a, 535a, VII:202b, 449a.

Sertel, Necla (1902, İstanbul - 1970, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. 1923'te Zi-ya'nın Tiyatrosu adlı gezginci bir toplulukta sahneye çıktı. Daha sonra Ertuğrul Muhsin ve Arkadaşları Toplu-luğu'nun Ferah Sineması'nda oynadığı *Renkli Fener* oyununda yer aldı. Bu oyundaki rolü meslek yaşamının dönüm noktası oldu. 1925'te Darül-bedayi'ye (sonradan Şehir Tiyatroları) girdi ve 1960'h yılların ortalarına

kadar burada sahneye çıkarak emekli oldu. 1938'de başlayarak sinema filmlerinde de önemli roller oynadı.

Sertel, Sabiha Zekeriya *mad.* VI:535a, IV:352b, VI:54a, 534c, VII:202b, 449a.

Sertel, Yıldız VI:535b.

Sertoğlu, Mithat II:78b, IV:7a, 476a, VI:3c, VII:468a.

Sertoğlu, Murat (1910, Kozan -1989, İstanbul) Gazeteci, yazar. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 1931'de *Hergün* gazetesinde

başladığı gazeteciliğe *Cumhuriyet, Son Posta, Tan, Yeni Sabah, Tanin, Vatan, Son Telgraf, Gece Postası, Tercüman* ve *Hürriyet* gazetelerinde devam etti. Pehlivan tefrikaları ve tarihi romanları ile tanınır.

IV:233c, VII:457c. **Server Bedi** *bak.* Safa, Peyami

Server Bey Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Çengelköy'de, Çengelköy Caddesi üzerindedir. Kagir servis katı üzerine, iki ahşap kattan oluşur. Ayatomalı damında cihannüması vardır. Restore edilmiştir.

Server Dede (Defter-i Hakani Emini) IV: 130a.

Server Emin Bey VI:321a. **Server Kâmil** IV:59a. Server Paşa *mad. VJ:535b, I:224a. ilgili madde:* Altıncı Daire-i Belediye I:220a

Serverî *mad. VI:535c, I:361c, V:432a, VI:45a.*

Serveryan, Harutyun (1822, İstanbul -1889, İstanbul) Ermeni asıllı hassa mimarı. Ohannes Serveryan'ın büyük oğludur. 1849'da, Abdülmecid, inşa ettiği binalar ve sadıkane hizmetleri için, kendisini murassa bir nişanla ödüllendirmiştir. 1854-1855'te Ortaköy Camii' nin kalfalığını, kardeşi Hassa Mimarı İstapan Serveryan (1824-189D üe beraber ifa etmiştir.

Serveryan, Ohannes Amira (1786, Kayseri - 1858, İstanbul) Ermeni asıllı hassa mimarı. Terzi Kevork Serveryan'ın oğludur. Bundan dolayı önceleri Kevorkyan soyadını taşımıştır. Mimarlık eğitimini, kayınpederi Kirkor Balyan'ın yanında yapmıştır. 1831'de, onun ölümünden sonra, kayınbiraderi Karabet Balyanla beraber, hassa mimarlığına atanmıştır. 1843-1856 arasında inşa edilen Dolmabahçe Sarayı'nın mimarlığını, Karabet Balyan'la birlikte yapmıştır. Diğer eserleri ise şunlardır: Ermeni Patrikhanesi (1819), Üsküdar Surp Haç Kilisesi (1830), Hasköy Surp İstepannos Kilisesi (1831), Yedikule Ermeni Hastanesi (1833) ve bütün giderlerini de üstlendiği Kuzguncuk Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi (1835). İkinci önemli hayratı da 1838' de Üsküdar'da açılan, Ceylan adlı

yüksek Ermeni okuludur. Kayseri'de-ki Surp Karabet Manastırı'nın, Beşiktaş Kilisesi'nin ve Üsküdar, İcadiye' deki Su Vakfı'nın mütevelliliğini de yapmıştır.

II:400c, III:188c, 482c, V:108c, VII:505b.

ilgili maddeler:

Yedikule Ermeni Hastanesi VII:460a Yerrortutyun (Surp) Kilisesi VII: 505a **Servet Efendi** (Tarakçı) VH:164c.

Servet Yesarî (1877, İstanbul - 1943, İstanbul) Besteci. Mekteb-i Sultani'yi (Galatasaray Lisesi) ve Hukuk Mekte-bi'ni bitirdi. Savcı yardımcılığı, noterlik yaptı. Amcası Necib Paşa'dan musiki dersleri aldı, besteciliği de kendi kendine öğrendi. Saz eserleri ve şarkıları vardır.

V:308b.

Servet-i Fünun *mad. VI:536a, I:137c, 329a,II:70c, III:275b, V:538c, VL536c, VII:42c, 260a, 328c, 414a, 448c.*

ilgili madde-. Tokgöz, Ahmed İhsan VII:272b

Servet-i Fünun Edebiyatı *mad. VI:536c, I:329a, VTİ:329a, 414a.*

ilgili maddeler:

Servet-i Fünun VT:536b

Tevfik Fikret VII:259c Servi Burnu II: 193c. **Serviburnu** 111:447'a.

Serviburnu Askeri Hastanesi I:347c, III:254b.

Serviburnu Tahaffuzhanesi II:418c.

Servili Orman (Kyparades) IIL170c. **Servilik Köşkü** II:172c.

Ses Opereti *mad. VI:537c, II:75c, V:312a, VL539a.*

Ses Sinema ve Tiyatrosu *bak. Ses Tiyatrosu*

Ses Tiyatrosu *mad. \T:538a, II:217c, III:54b, 498a, IV:269c, VL133c, 254a, VII:114c, 251a.*

Ses Tiyatrosu 1885-Ortaoyuncular

VI:539b.

Sesigür, Mecit IIL58b. **Sesigüzel, Nuri** VI:2ö5a.

Sesydmaz, Burhan *mad. VI:539b, I:391a, III:4a, 58b, VI:264a, 539b, VII:204c.*

Şeş IV:149a. **Setüstü** IV:327a. **Setyan, H. M.** IH:183b. **Seutter, M.** III:557c.

Seval, Nevin (1920, İstanbul -1958, Adana) Tiyatro oyuncusu. 1939'da İstanbul Şehir Tiyatroları'na girdi. Çeşitli oyunlarda sahneye çıktı. 1955-1956 sezonunda Küçük Sahne'de oynadı. Sinema filmlerinde de rol alan sanatçı öldüğünde Adana Şehir Tiyatro-

su'nda çalışıyordu.

Sevel, İbrahim (1920, İstanbul) Bankacı ve muhasebeci. Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu'nu bitirdi. Ticaretle uğraştı ve mali müşavirlik yaptı. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Sevengil, Refik Ahmet *mad. VI:539c, II:16a, V:169c, VI:259a.*

Severyan, Amira Ohannes II:37a.

Sevigen, Mehmet (1954, Malatya) Tüccar. Lise mezunudur. Serbest ticaret yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoya girdi.

Sevik, Namık (1926, İstanbul - 1986, İstanbul) Gazeteci, spor adamı. Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. 1950'de *Son Saat* gazetesinde spor yazarı olarak çalışmaya başladı. *İstanbul Ekspres* ve *Akis* dergisinde yazdı. Türkiye Spor Yazarları Derneği'nin kurucuları arasında yer aldı, başkanlık

görevini üstlendi. *Milliyet* gazetesinde spor sorumlu müdürü olarak uzun yıllar çalıştı. Türkiye'de spor gazeteciliğinin gelişmesine önemli katkıları oldu, basın kuruluşlarının düzenlediği yarışmalarda ödüller aldı.

Sevilen, Muhittin (Hayali Küçük Ali) FV:449a.

Sevimli Mecmua On beş günlük çocuk mecmuası. 1925'te M. Zekeriya tarafından yayımlandı. Başyazarı Sabiha Zekeriya idi.

Sevük, ismail Habib (1892, Edremit -1954, İstanbul) Edebiyat tarihçisi, gazeteci. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Çeşitli liselerde ve Galatasaray Lisesi'nde uzun süre edebiyat öğretmenliği, bir dönem de Sinop milletvekilliği yaptı. Kurtuluş Savaşı yıllarında iki gazeteyi yönetti. Kitapları *Türk Teceddüd Edebiyatı Tarihi* (1925), *O Zamanlar* (Milli Mücadele anıları, 1936), *Edebi Yeniliğimiz* (1940), *Avrupa Edebiyatı ve Biz* (1942), *Edebiyat Bilgilen* (1942), *Tanzimattanberi Edebiyat Tarihi* (1942), *Tanzimat Devri Edebiyatı* (1942), *Dil Davası* 'dır (1950).

II:422c, IV:223a, VI:454a, VII:229c. **Seyahatnameler** mad. VI: 540a. *İlgili maddeler:* Alberti, Tommaso I:181a Andreossy, Antoine François 1:269a

Angiolello, delli Angionelli Giovanni Maria I:271c

Bassano, Luigi II:76a Bertrandon de la Broquiere II:159b Bruyn, Cornelius de II:325a Buondelmonti, Cristoforo II:333c Busbecq, Augier Ghislain de II:342a Bünyamin (Tudelalı) II:343a Cassas, Louis-François II:386b Choiseul-Gouffier, Comte de II:426c

Şeyda, Mehmet

394

395

ShowTV

Clavijo, Ruy Gonzalez de II:437b Craven, Elisabeth II:442b De Amicis, Edmondo III: 12c Dernschwam, Hans III:36c Ebu'l-Hasan Ali III:122a Flaubert, Gustave III: 323a Fresne-Canaye, Philippe du III:340b Galland, Antoine III:374a Gautier, Theophile III:375a Gerlach, Stephan III:394b Grelot, Guillaume-Joseph III:423c Gudenus, Philipp Ferdinand III:430a Harff, Arnold von III:556b Hommaire de Hell, Ignace-Xavier Morand IV:87a

Hunlinger von Ynghe, Anderas Magnus IV:97c

İbn Battuta IV: 119a

Lamartine, Alphonse de V:193b

Lewis, John Frederick V:212b
Mac Farlane, Charles V:233a
Marchebeus V:299c
Moltke, Helmuth von V:486a
Montagu, Lady Mary Wortley V:487c
Nerval, Gerard de VI:66c
Niebuhr, Carsten VI:71c
Olivier, Guillaume Antoine VI:128a
Pardoe, Julia VI:221a
Poujoulat, Babtistin VL282a
Regla, Paul de VI:313a
Sandys, George VL450c
Schweigger, Salomon VI:480a
Tafur, Pero VII: 189a
Tavernier, Jean-Baptiste VII:227b
Texier, Charles VII:260c
Thevenot, Jean VII:263b
Tott, François Baron de VII:296c
Tournefort, Joseph Pitton de
VIL297b

Ubicini, Jean-Henri VII:319a **Şeyda, Mehmet** VII:464b. **Şeydi Baba Tekkesi** IV:1c.

Şeydi Bey Çeşmesi Fatih İlçesi'nde, Halı-cılar'da, yıkılan Şeydi Bey Camii'nin önündeydi. Banisi Süleymaniye su yolları bina emini Şeydi Bey'dir. Bugün mevcut değildir. 999/1590'da inşa edilmişti.

Şeydi Bey Mescidi ve Tekkesi Fatih II-çesi'nde, eski adı "Mollagürani" olan Fındıkzade semtinde, Molla Sefer Ma-hallesi'nde, Fındıkzade otobüs durağının yakınında bulunmaktaydı. Süleymaniye sularının bina emini Şeydi Bey tarafından 1558'de mescit olarak yaptırılmış, tespit edilemeyen bir tarihten itibaren tekke olarak kullanılmıştır. II. Mahmud'un kızlarından Sa-liha Sultan'ın (ö. 1843) 1834'teki düğününe davetli Halveti şeyhleri ara-

sında "Mollagürani kurbünde Şeydi Bey Tekkesi şeyhi Ali Efendi'nin" adı geçmekte, 1256/1840 tarihli *Âsitâ-ne'de* de, perşembe günü ayin icra olunan tekkeler arasında "Nakşiben-diyye'den Şeydi Bey Tekkesi der kurb-i Yüksekaldırım" ibaresi yer almaktadır. Günümüzde bu mescit-tekeden hiçbir iz bulunmamaktadır.

Seyfeddin Bey (Okçubaşı) VL127b. **Seyfeddin Efendi** (Şehzade) V:5c. **Seyfeddin Efendi Sahilsarayı** III.294b.

Seyfullah Kasım Efendi (ö. 1601, Şeyh Seyyid) VI:544b, VII:7a, 7b.

Seyhun, Kemal Niyazi (1885, Akka -1967, istanbul) Kemençeci ve besteci. Musiki derslerini Kanuni Garbis, Kemani Aleksan Ağa, Tophaneli Sab-ri Bey ve Üsküdarlı Ziya Bey'den aldı. İstanbul Belediye Konservatuvan Türk Musikisi icra Heyeti'nde ve istanbul Radyosu'nda kemençeci olarak çalıştı. En ünlü eserleri hicazkâr saz semaisi ve Yahya Kemal'in "Leylâ" şiirinden bestelediği fantezisidir.

VII:137c.

Seyhun, Vecdi (1915, istanbul -1984, İstanbul) Besteci. Musiki derslerini San-turi Ziya Bey ve Kaptanzade Ali Rıza Bey'den aldı. istanbul Radyosu'nda ve istanbul Belediye Konservatuarı Türk Musikisi icra Heyeti'nde ut ve viyolonsel çaldı. Zengin koleksiyonu nota, plak ve müzik yayınlarını içeriyordu. "Dübeştenim, meşhurunum..." ile başlayan şarkısı başta olmak üzere pek çok saz eseri ve şarkısı vardır.

IV:249c, VII:350a. **Seyir Kasrı** II:294c.

Seyit Nizam Mahallesi Zeytinburnu İlçesi'nde yer alır. Merkez Efendi, Kaz-lı Çeşme, Telsiz, Beştelsiz, Çırpıcı mahalleleri ve Bakırköy, Güngören, Fatih ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.136'dır.

Seyit Ömer Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Uzun Yusuf, İbrahim Çavuş, Deniz Abdal, Nevbahar, Hobyar, Davut Paşa ve Arabacı Beyazıt mahalleleriyle çevrülüdür. Nüfusu (1990) 17.497' dir.

Seyit Paşa Çeşmesi IIL178c.

Seyranî III:40b.

Seyrantepe Mahallesi Kâğıthane İlçesi'nde, Kâğıthane merkezinin kuzeydoğusuna ve Kâğıthane Deresi'nin doğusuna düşen mahalle. Kuzeyinden Fatih Sultan Mehmet Köprüsü çevre yolu geçmektedir. Güneyinde Şirintepe bulunur. Batısı ise Hasdal olarak bilinen yeşil alan ve askeri bölgedir. Seyrante-pe'de geniş bir alan üzerinde polis lojmanları inşa edilmiştir. Buradan doğuya gidildiğinde, Büyükdere Caddesi' ne ve onun çevre yolu ile yaptığı Harp Akademileri Köprülü Kavşağı'na gelinir. Nüfusu (1990) 9.226'dır.

VII:

Seyr-i Bahar İstanbulluların ilkbaharda kırlara çıkması âdetine verilen ad. Bu adet, Lale Devri'nde (1718-1730) bir tutku halini almıştı. Nedeni İstanbulluların doğa sevgisi kadar, kentin ve çevresinin ilkbaharda büründüğü eşsiz güzellik ve hüküm süren ılık havaydı. Kâğıthane, Boğaz köyleri, tepeler, Küçüksu ve Göksu vadileri, Çubuklu Sultaniye, Baltalımanı Çayırı, seyr-i bahar için tercih edilen başlıca yerlerdi. Seyr-i bahar deyimi yerine "bahar âlemi" de denir; kırlara

gidenler grup halinde oturur, şarkılar, türküler söylerler, yenip içilir, şairler yeni yazdıkları kasideleri, bahariyeleri okurlardı. Kâğıthane'ye gidenler bir gelenek olarak ilkin Eyüb Sultan'ı ziyaret ederler, çarşıdaki aşçı dükkânlarında Eyüp kebabı, üzerine de Eyüp kaymağı yedikten sonra yanlarına da yeterince yemiş ve nevale alıp Karaağaç ve Bahariye kırıklıklarında kendilerine yer seçerlerdi. Bahar gezintilerine gidiş dönüş, yaya, kağrı, araba veya kayıklarla olurdu.

Seyr-i Sefain İdaresi *mad. VI:541c, II:354b, 375a, III:32c, 425c.*

ilgili maddeler:

Fevaid-i Osmaniye İdaresi III:307c İdare-i Aziziye IV: 136a Şehir Hatları işletmesi VII:142b **Seyyah Eren Dergâhı** *bak. Aziz Efendi Tekkesi*

Seyyale IV:346a. **Seyyale Vapuru** III:497b. **Seyyan Hanım** *bak. Oskay, Seyyan Seyyar Satıcılar* *mad. VI:542b. İlgili maddeler:*

Bozacılar II:317c

Börekçiler II:321a

Ciğerciler II:429c

Macuncular V:234c

Sakalar VI:420a

Satıcı Sözleri VII:473a

Simitçiler VI:560a

Seyyid Abdullah Ağa Çeşmesi Halıcı-oğlu'nda, Turşucu Sokağı'nda, Turşucu Hüseyin Çelebi Camii'nin avlusun-dadır. Banisi III. Selim'in silahdarı De-dezade Seyyid Abdullah Ağa'dır. Harap vaziyettedir. 1207/1792'de inşa edilmiştir.

Seyyid Ahmed Deresi Mescidi *bak. İranlılar Mescidi*

Seyyid Baba Tekkesi II:106b, IV:1c.

Seyyid Bey (Adliye Vekili) 111:51 la.

Seyyid Halife Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Topkapı'da, halen Seyit Ömer Mahal-lesi'ne katılmış bulunan Fenayi Mahal-lesi'nde yer almaktaydı. *Hadîka'dz "Kız Ahmed Efendi Tekkesi Mescidi"* adıyla anılan bu tesisin istanbul'un fet-

hine katılanlardan (nime'l-çeyş) Seyyid Ali Halife tarafından yaptırıldığı ve mahallesinin olduğu belirtilmektedir. Nitekim 1546 tarihli *istanbul Vakıfları TahrirDefteri'nde* de "Mahalle-i Mescid-i Şeydi Halife" başlığı altında "vakf-ı sahibü'l-mescidin" tarihsiz bir vakfiye özeti yer alır. Başlangıçta mescit olarak vakfedilen bu yapının, tespit edilemeyen bir tarihte (18. yy'm ortalarından önce), muhtemelen Kız Ahmed Efendi adında bir şeyhin meşihat koymasıyla tekke niteliği kazandığı söylenebilir. 18. yy'ın ortalarına tarih-lenen *Dergebname'de*

adı geçmekte, 19. yy'm ikinci çeyreğine ait *Hankah-nameile* 1256/1840 tarihli *Âsitâne'de*, çarşamba günleri ayin icra olunan bir Halveti tekkesi olarak zikredilmektedir. Ayrıca *Âsitâne'de* yerinin arsa olduğu belirtilen bu mescit-tekke günümüzde tamamen ortadan kalkmış bulunmaktadır.

Seyyid Halil Ağa Çeşmesi Fatih'te, Orta Cami yakınındaki bostan karşısında bulunmaktaydı. Banisinin kimliği bilinmiyor. Bugün mevcut değildir. 1226/ 1811'de inşa edilmiş, 1325/1907'de tamir görmüştü. Kesme taştan, büyük haznesinin cephesi zarif kemerli, klasik üslupta bir çeşmeydi.

Seyyid Hasan Paşa Çeşmesi Zeyrek'te, Voynuk Şücaeddin Mescidi'nin karşısındaki hazirenin biüşüğündeydi. Bugün Atatürk Bulvarı'nda, Manifaturacılar Çarşısı önünde, aslına uygun biçimde yeniden kurulmuştur. Bu sırada teknesi yenilenmiştir. Kesme taştan, kemersiz bir çeşmedir. Aynataşı kabartmalarla süslenmiştir. Üzerindeki iki kitabeden, I. Süleyman'a (Kanuni) ait bir çeşmenin 1157/1744'te Sadrazam Seyyid Hasan Paşa tarafından ihya edildiği, 1343/1925'te de Seni-ye Hanım'ın ruhu için annesi Necibe Hanım tarafından tamir ettirildiği anlaşılmaktadır.

Seyyid Hasan Paşa Külliyesi *mad. VI:543c, II:185b.*

Seyyid Hasan Paşa Medresesi V:134b. *İlgili madde:* Seyyid Hasan Paşa Külliyesi VL543c

Seyyid Lokman Efendi (?, ? - löl'ü'den sonra, ?) 1570'e doğru şehnamecilik görevine getirildi ve 1596'da azledildi. Saray şairi olarak yazdığı eserlerden *Mücmilü'l-Tumar*, üç bölümlü bir Osmanlı tarihidir. Daha önemli ve belgesel değerde bir başka eseri Osmanlı padişahlarının giyim kuşamlarını, fiziki özelliklerini tanıtan *Kıyafetti 'l-İnsaniyyefi Şemalü 'l-Osmaniy-ye* 'sidir. Yine manzum olarak *Şabna-me-iÂl-i Osman* adlı bir Osmanlı kroniği yazdı. *Selimname* ve *Şahinşab-name* de onun eserlerindendir. En önemli yapıtı III. Murad'a sunduğu *Hünemame* 'dir.

Seyyid Mehmed Ağa (Kethüda) Çeşme-

si Ahırkapı Meydam'nda, bir yapının altında bulunmaktadır. 1226/1811'de Hazine-i Hassa Kethüdası Mehmed Ağa tarafından yaptırılmıştır. Mermer bir korniş altına alınmış oymalı bir ay-nataşı ile yine mermer bir teknedен oluşmaktadır. Dört mısralık kitabesi Enderunlu Vasıf'a aittir.

Seyyid Mehmed Baba Tekkesi

VI:242b.

Seyyid Mehmed Uyûnî Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Sötlüce Mahallesi'nde, Çavuşbaşı Camii'nin yakınında bulunmaktaydı. *Mecmua-i Tevarib'te* Seyyid Mehmed Uyûnî'nin önce, Hal-vetîliğın Karabaşî kolunun kurucusu, "Karabaş Veli" lakaplı Şeyh Ali Alaeddin el-Atvel'in (ö. 1685) halifesi ve Aydınoglu Tekkesi'nin üçüncü postnişini Şeyh Ünsî

Hasan Efen-di'den (ö. 1724), sonra Halvetîliğin Sünbülî kolunun âsitânesi Sünbül Efendi (Koca Mustafa Paşa) Tekkesi'nin on birinci postnişini, "Koca Nu-reddin Efendi" olarak bilinen Şeyh Seyyid Mehmed Nureddin Efendi'den (ö. 1747) "ahz-ı tarikat ettiği, Sütölüce'de Kapı Ağası Mahmud Ağa (Çavuşbaşı) Camii kurbünde vâki mektebinde muallim ve zaviyesinde zâviye-dar olduğu", "Hâtîme-i sulehâ" ter kibinin ebcedle karşılığı olan 1166/1752-53'te de vefat ettiği belirtilmektedir. 18. yy'ın ilk yarısında kurulmuş olması muhtemel bu tekkenin adı aynı yüzyılının ortalarına tarihlenen manzum *Dergebname'de* geçmektedir. Ayrıca BOA'da bulunan 1199/1784 tarihli bir belgede de "Sütölüce'de Özbek Şeyhi Uyûnî Tekkesi" olarak kayıtlıdır. Bu tarihten sonraki hiçbir tekke listesinde adı geçmeyen tekkenin pek uzun ömürlü olmayıp 18. yy'ın sonlarında veya 19. yy'ın başlarında tarihe karıştığı tahmin edilebilir.

Seyyid Mustafa Efendi Çeşmesi Erenköy'de, Sahrayıcedit-Merdivenköy yolu üzerindedir. 1226/1811 tarihli çeşme, Sultan Bayezid Vakfı kâtibi Seyyid Mustafa Efendi tarafından yaptırılmıştır. Yedi beyitlik bir de kitabesi bulunan çeşmenin üzeri boyanmış, yer yer taşları dökülmüş, oldukça harap durumdadır. Cephesinde, sivri kemerli bir musluk nişi ile bir de küçük tas yuvası bulunan çeşme, yarıya kadar toprağa gömülüdür.

Seyyid Nizam Tekkesi *mad. VI: 544a, VII:8b, 123a, 557b.*

İlgili madde:

Sinanîlik VII: 6a **Seyyid Ömer Camii** *mad. VI:545b,*

Seyyid Üryan bin Seyyid Mehmed Zaviyesi Eminönü İlçesi'nde, Şehzade-başı'nda, Kemal Paşa Mahallesi'nde, Onsekiz Sekbanlar Sokağı'nda bulunduğu anlaşılan bu zaviyenin, *İstanbul Vakıftan Tahrir Defteri* 'nde (953/

1546) 897/1491 tarihli vakıf kaydı bulunmaktadır. 18. ve 19. yy'lara ait tekke listelerinde adının geçmediğine bakılırsa nispeten erken bir tarihte faaliyetini durdurduğu, ancak Seyyid Üryan Türbesi'nin bir ziyaretgâh olarak çevre halkınca korunarak günümüze kadar gelebildiği anlaşılmaktadır. Hangi tarikata bağlı olduğu tespit edilemeyen tekkenin, banisinin adından hareketle Kalenderîlik ya da Haydarîlik gibi, dervişlerinin çıplak (üryan) gezdiği, heterodoks nitelikli bir tarikata mensup bulunduğu tahmin edilebilir. Seyyid Üryan Türbesi'nin ufak boyutlu, kare planlı ve kubbeli türbesi de özgün mimarisini büyük ölçüde yitirmiştir.

Seyyid Vehbi (?, İstanbul - 1936, İstanbul) Divan şairi. Adı Hüseyin'di. Medreseyi bitirdikten sonra müderrislik ve kadılık yaptı. III. Ahmed ve Sadrazam İbrahim Paşa (Damat) zamanında himaye ve ikbal gördü, Lale Devri'nin üstat şairleri arasına girdi. Yazdıkları o dönemin İstanbul'u hakkında değerli bilgileri içerir. Özellikle 1720' de dört şehzadeyle birlikte beş bin yoksul çocuğun 15 gün süren sünnet şenliklerini

öykülediği *Surname* adlı nesir eserinde, kentin özelliklerini, insanlarını, esnaflarını tasvir eder, o devrin çeşitli geleneklerini anlatır. Gene o dönemde Ayasofya Meydanı'na yapılan III. Ahmed Çeşmesi için yazdığı musammat kaside Seyyid Vehbi'nin ünlü şiirlerindendir.

Seyyid Velayet Tekkesi *bak.* Âşık Paşa Külliyesi

Seyyid Velayet Türbesi I:368b. **Seza Poh** IV:346b.

Sezai (Samipaşazade) *mad.* VI:545c, III:202c, IV:339a, V:407c, VI:434a.

Sezen, Enver Kemal VI:415a. **Sezen, Lebibe İhsan** V:186c. **Sezen, Merih** III:207a.

Sezen, Raşit Vecihi II:288b. **Sezer, Mete** VII:323c. **Sezgin, Ahmet** V:535c. **Sezgin, Özer** III:45a. **Sezgin, Şevki** III:533a. **Sezin, Ali** II:142b. **Sforakion** VII:373c. **Sforza, Carlo** VII:380a.

Sfrantzes, Georgios *mad.* VI:546a, 93c, 207c, 346a.

Shehrazad Vapuru *bak.* Rumelikavağı Vapuru

Shell Genel Müdürlüğü II:455a.

Sheraton Oteli II:454a, IV:163c, VII: 196a.

Sherwood, Ian IV:566a. **Shorter, Frederic** I:140c. **ShowTV** VII:243c.

Shrantz, Joseph

396

397

Sinan

Shrantz, Joseph 11:19 lc.

Sıbyan Bölükleri 1832'de süvari subayı yetiştirmek üzere Hassa Müşiri Ah-med Fevzi Paşa'nın girişimiyle Selimiye Kışlası'nda eğitime alınan Hassa 4. Alayı 2. Taburu bölükleri. Bu girişim başarılı sonuçlar verdiği için II. Mah-mud'un buyruğu ile iki yıl sonra Harbiye Mektebi açılmıştır.

Sıbyan Mektebi Darülmuallimini

II:568b.

Sıbyan Mektepleri *mad.* Vf:546c, III:138b, V:241b, 379c, VI:377a, VII:127b.

Ağaçkakan Mescidi ve Sıbyan Mektebi L96c

Ayasofya Sıbyan Mektebi I:463a

Bakî Efendi Camii ve Sıbyan Mektebi II:2c

Çevri Kalfa Sıbyan Mektebi ve Çeşmesi II:423a

Ebubekir Ağa Sıbyan Mektebi, Sebili ve Çeşmeleri III: 120a

Gedikpaşa Camii ve Sıbyan Mektebi III:389a

İskender Paşa Mektebi ve Türbesi IV:208c

Mahmud II Sıbyan Mektebi ve Muvakkithanesi V:2ö3a

Recai Mehmed Efendi Sıbyan Mektebi ve Sebili VT.311a

Reisülküttab ismail Efendi Sıbyan Mektebi VL314a

Rüstem Paşa Sıbyan Mektebi VI:376a Saliha Sultan Sıbyan Mektebi VI:429a

Süleyman Halife Sıbyan Mektebi ve Çeşmesi VII:93b Şah-ı Huban Hatun Türbesi ve Sıbyan Mektebi VH:127c

Şebsefa Kadın Camii ve Sıbyan

Mektebi VII:141a

Taş Mektep VII:220b

Yusuf Ağa Sıbyan Mektebi VII:536b

Zenbilli Ali Efendi Sıbyan Mektebi

VTI:547b

Zevki Kadın Sıbyan Mektebi Vü:549a

Zeyneb Sultan Camii ve Sıbyan Mektebi VII:550b

Sıdal, Yusuf VI: 523c. Sıdika Ali Rıza IV:365a.

Sıdkı Ahmed Paşa (ö. 1662, Nişancı) IV:498c.

Sıdkı Bey (Şeyh) V:96b.

Sıgri Sinagogu Balat'ta, Demirhisar Cad-desi'ndedir. II. Mehmed (Fatih) döneminde (1451-1481) Selanik'ten göç eden Yahudilerce yaptırıldığı sanılıyor. Bu yüzden Selanik Sinagogu adıyla da anılır. Birkaç kez yenilenen yapı, 1926 ve 1956'da onarım gördü. 1975'te çatısı çökünce ibadete kapatıldı.

.Sıkıyönetimler *mad. VI:547c.*

Sıkma III. Selim döneminde (1789-1807) kurulan Nizam-ı Cedid ile II. Mahmud döneminde (1808-1839) Yeniçeri Ocağı kaldırıldıktan sonra (1826) kurulan Asâkir-i Mansure-i Muham-mediye askerlerine giydirilen şalvar biçiminde pantolona verilen ad. Paçaları dize kadar dar ve yukarısı biraz bolca olan sıkmaların üstüne uzun bir mintan giydirilmiştir. Bele kemer takılması, başa barata giyilmesi de bu kıyafetin tamamlayıcı öğeleriydi.

Sılay, Celal V:169c.

Sinai Yatırım ve Kredi Bankası AO

IV:229c.

Sinai, Hamparsum III:395c. **Sıral, İsmet** II:388a, 388c. Sırça Saray *bak.* Çinili Köşk

Sırmakeş Gümüş ve altını haddeden geçirerek sırma çeken sanat erbabına verilen ad. istanbul'da bu iş Simkeşhane' de ve Kapalıçarşı etrafındaki hanlarda yapılırdı.

Sırmakeş Hanı V:355c.

Sırmakeş Suyu IL195a, III:77c, IV:510c. **Sırrı Efendi** (Eşrefzade) IV:447a. **Sim Efendi** (ö. 1878, Şeyh) IH:58a.

Sırrı Paşa (Giritli) (1844, Kandiye -1895, İstanbul) Devlet adamı ve yazar, idari görevlerin ardından çeşitli yerlerde valilik yaptı. Şair Leyla Hanım'la (Saz) evlendi. Başlıca yapıtları *Şerhi Akaid Tercümesi, Nakdü'l-Kelam, Arai Millet* ve *Nuru 'l-Hüda* 'dır.

IV:40c, VI:475b, 475a, VII:232b.

Sırrî Ali Efendi (Şeyh, ö. 1755) V:514c, VI:35a.

Sıtkı (Musiki) III:4a. **Sıvacıyan, Harutyun** III: 189a. **Sıvacıyan, Karabet** IV:234c. **Sıvacıyan, Theodor** III:372a. **Sıvacıyan, Arsak** VI: 549a. Sıvacıyan, Kınar *mad. VI:549a*, III:183a.

Sıyman, Ahmet Hilali (1892, Girit - 1965, istanbul) Gazeteci. *Hâkimiyet-i Milliye* gazetesinde başladığı mesleğine *Zaman, Tanin, Sabah, Tercüman, Hakikat, Vakit, Milliyet, Anadolu* gazetelerinde devam etti. *Akşam* gazetesinde öldüğü güne kadar yazı işleri müdürlüğü yaptı. Çevirileriye tefrikaları da vardır.

Sibbern, Georg IV:279b. **Sidera** VH:495b, *Sigma mad. VI:549b*, IV:365c. **Sigortacılık mad. VI:549c**, III:147c.

Silahdar Silahdar ağa, silahdar-ı hassa olarak da bilinir. Enderun'da hasoda-nm en büyük amirlerinden, törenlerde padişahın kılıcını taşıyan ve yaverliğini yapan içağasıydı. Silahdarlık 1830' da kaldırılarak yerine 1831'de mabeyin müşirliği konulmuştur. Kapıkulu ocak-

larından ikinci süvari bölüğü de silah-dar bölüğü adını taşımakta olup bunlara taşıdıkları bayrağın renginden dolayı "sarı bayrak bölüğü"de deniyordu.

Silahdar Abdullah Ağa Çeşmesi *mad. VI:550c*.

Silahdar Abdullah Ağa Vakfı III:382c

Silahdar Abdurrahman Ağa Camii

bak. Paşalimam Camii

SUahdarHanı *mad. VI:551a*, II:123c.

Silahdar Hazinesi Topkapı Sarayı'nda, hırka-i şerif dairesinin bitişiğinde arz-hane denilen dairenin içinde, silahdar ağanın korunması altındaki kıymetli eşya ve silahların bulunduğu yer. Hazinedeki eşyanın listesi sır kâtibi ile hazine başyardımcısı tarafından deftere geçirilip mühürlendikten sonra padişaha verilir ve onun izni olmadan hazineden eşya

çıkarılamazdı. Saltanat değişikliklerinde yeniden sayım yapıldı.

Silahdar Kethüdası Çeşmesi *bak.* Mustafa Ağa Çeşmesi

Silahdar Mehmed Ağa Çeşmesi Fındıklı'da, Kazancı Yokuşu'nda bulunmaktadır. Tarihçi ve Silahdar Fındıklılı Mehmed Ağa'nın (ö. 1723) ruhu için ailesince yaptırılmıştır. 1138/1725'te inşa edilen çeşmenin kesme taştan büyük haznesi bugün mevcut değildir. Cephesi kabartma çizgi ve süslerle şekillendirilmiş ve oymalı kemerinin üzerine kitabesi konmuştur. Servi motifleriyle süslü aynataşındaki rozetten iki tane de kemerin köşelerinde görülmektedir.

Silahdar Mustafa Ağa Çeşmesi *mad.* VJ:551c.

Silahdar Tarihi V:210c, VII:431b.

Silahdar Yahya Efendi Çeşmesi

(Eyüp) *mad.* VI:552a.

Silahdar Yahya Efendi Çeşmesi (Kabataş) *mad.* VI:552b.

Silahdar Yakub Ağa Çeşmesi Kasımpaşa'da, Yakub Ağa Sokağı'nda, bir evin altındadır. 1145/1732'de III. Ahmed'in kızı Esmâ Sultarım damadı Yakub Ağa (Paşa) tarafından klasik üslupta kes-

-, - me taştan inşa ettirilmiştir.

Silahdar Yusuf Paşa Çeşmesi Kâğıthane'de, Kâğıthane Köyü Câmiî'nin karşısında yer aldığı bilinen, günümüzde tamamen ortadan kalkmış bulunan bu çeşme, Sultan İbrahim'in silahdarı Yusuf Paşa tarafından yaptırılmış, III. Mustafa tarafından 1178/1764'te onartılmış ve Mihrişah Valide Sultan (ö. 1805) eliyle yenilenmiştir. Çeşmenin, İzmir Mollası Arif Mehmed Efendi tarafından söylenen ve sülüs hatla yazılan 1209/1795 tarihli ihya kitabesi, halen Kâğıthane Köyü Câmiî'nin ab-dest musluklarının yanındaki duvarda asılıdır. Kesme küfeki taşı ile inşa edilen çeşme enine yerleştirilmiş, dikdörtgen şeklindeki cephesi oldukça sade tutulmuş, bir kırık kaş kemerle bezeli olan mermer aynataşının yanla-

rına birer tnaşrapalık yerleştirilmiştir. : IV:383c. _•"•"

Silâhdarağa Köşkü I:304b.

Silahî Mehmed Bey Mescidi *mad.* VI:553a.

Silaşşoran-ı Hassa *bak.* Hassa Silaşşorları

Silahtar *bak.* Silahtarağa

Silahtarağa *mad.* VI:553c, üT.502b. *ilgili maddeler:*

Silahdar Abdullah Ağa Çeşmesi VL550c Silahtarağa Elektrik Santralı Vî:554c

Silahtarağa Elektrik Santralı *mad.* VI:554c, III: 176a, VI:554b.

Aydınlatma I:474c **Silahtaroglu, Semin** IV:357a. **Silivri** *mad.* VI:555a. **Silivri**

Cezaevi II:425a.

Silivri Devlet Hastanesi 1983'te hizmete girmiş bir bölge hastanesidir. Çocuk hastalıkları, genel cerrahi, iç hastalıkları ile kadın hastalıkları ve doğum servislerindeki toplam 50 yatakla hizmet vermektedir.

Silivri İlçesi *mad. VI:557b, IV: 138a,*

138b, VII:499b. *ilgili maddeler:*

Pirî Mehmed Paşa Külliyesi VT.251a Silivri VI:555a

Silivri Kapısı *bak. Surlar*

Silivri Kazası İlkokullarda Okuyan Yoksul Çocuklara Yardım Cemiyeti 6 Nisan 1942'de, Silivri'deki ilkokullarda okuyan yoksul öğrencilere yardım ve koruma amacıyla, diğer ilçelerde aynı adı taşıyan benzerleri gibi CHP tarafından kurdurulmuş dernek. Merkezi Silivri CHP binasında idi.

Silivrikapı Fatih İlçesi'nde kara surlarının içinde ve Mevlanakapı'nın güneyinde bulunan ve adını oradaki sur kapısından alan semt. Batısını oluşturan kesim, Merkezefendi Mezarlığı'dır. Silivri-rikapı'dan geçen caddenin sur içinde kalan batı-doğu doğrultusundaki kesimi de kapının adını taşımaktadır.

I:5c, III:443a, VH:497a. *İlgili maddeler:*

Arabacı Bayezid Mescidi.I:287b Bâlâ Külliyesi II:6b Balıklı Ayazması II: 24a Balıklı Rum Hastanesi II:25a

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi II:226a

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi II:226b

Hadım İbrahim Paşa Camii III:490b Körükçü Tekkesi V:95c Saliha Sultan Çeşmesi VI:427c

Silivrikapı Hipojesi VI:558c

Zerdecizade Hüseyin Efendi Tekkesi

VII:547c

Zihgirci Kemaleddin Mescidi ve

Tekkesi VH:558c

Silivrikapı Hipojesi *mad. VI:558c. Silivrikapı Mezarlığı V.444a, 444c.*

Silivri, Ahmet Kemal (1892, Silivri -1959, İstanbul) Rüştüyeyi bitirdi. Ticaret ve çiftçilikle uğraştı. Silivri belediye başkanlığı yaptı. 8. dönem (1946-1950) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Silivri, Akşün (1935, Silivri -1987, İstanbul) Çiftçi ve tüccar, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

SUvelli, İtelo V:532b. **Sim, Mürüvvet** VL538a.

Sim Sakalar *bak.* Sakayan-ı Matbah-ı

Amire

Simavi, Erol IV:105a, 347b. **Simavi, Haldun** III:496c, IV: 105a, VI:461c.

Simavi, Sedat *mad.* VI:559b, I:284c,

II:447a, IV:105a, 346b, 347b, 448c,

VII:506c. *İlgili maddeler:*

Hürriyet Gazetesi IV: 105a

7 Gün VII:457b **Simeon** (Polonyalı) *mad.* VI:548c,

III:388b, P/:536a, VII:29b. **Simeon, Ayios** (İhtiyar) II:549c.

Simeon (Ayios) Stylites II:549c, V:130a.

Simeon I II:330b.

Simeon Kalfa *mad.* V2:559c, II:64b. *İlgili madde:* Nuruosmaniye Külliyesi VI:100a

Simeon Metafrastes (10. yy) Bizanslı hagiografer (azizlerin yaşamöyküleri-ni yazan kimse). II. Nikeforos (963-969), I. Ioannes (969-976) ve II. Basileios (976-1025) dönemlerinde "Iohannes" olarak hizmet gördü. Yaptığı çevirilerden dolayı "metafrastes" (tercüman) lakabını aldı. Sayısız şehadet öyküsünü günlük dilden klasik Yunancaya kazandırdı, çoğunu edebi bir dille yeniden yazdı. *Menologion* (Yortular Takvimi) diye anılan eseri Ortodoks kilisesinin temel yapıtlarındandır.

Simitçiler *mad.* VI:560a.

Simkeşbaşı İskender Bey Çeşmesi

I:494c.

Simkeşhane *mad.* VI:561a, II:95a, 184b, III1a, VII:225c, 533a.

İlgili maddeler: II Halk Kütüphanesi IV:156b Tetrapilon VII:259a **Simmans, G.** V:127c.

Simon (Barutçubaşı) IV:185a.

Simon (Cüce) VI:259a.

Simon Kalfa Apartmanı VI:142c.

Simon, Paul L. II:6a.

Simonyan, Amira (Canik) VII: 505a.

Simplegadae II:283b.

Sinadenos, Teodoros (14. yy) Bizanslı asker. 1320'den itibaren III. Andronikos (hd 1328-1341) ile büyükbabası II. Andronikos (hd 1282-1328) arasındaki iç savaşa III. Andronikos'un ateşli yandaşı olarak katıldı. 1328'de savaş bitince Konstantinopolis valisi, 1340'ta Teselya valisi

oldu. Tahtı zorla ele geçirmek isteyen VI. İoannes'in (hd 1347-1354) yakın arkadaşı olarak olaylara katıldı fakat yenildi ve Tesel-ya'dan kaçmak zorunda kaldı, 1345'te öldü. Annesi Teodora Paleologina'nın başkentte kurduğu Bebaias Elpidos Manastır'ında bir portresi vardı.

Sinagoglar *mad.* VI:561c, VII:405c. *İlgili maddeler:* Ahrida Sinagogu L 138a Etz ha-Hayim Sinagogu III:225b Hemdat-İsrail Sinagogu IV:51b Karay Sinagogu IV:464b Neve Şalom Sinagogu VI:67c Zülfaris Sinagogu VII:568c

Sinan (Mimar) *mad.* V7:563a, I:12b, 91c, 115b, 118a, 496a, II:26a, 28b, 89a, 184c, 309a, 344c, 376b, 414c, 424c, 431a, 431c, 441b, 537b, III:3a, 6a, 6c, 15a, 15b, 146e, 200a, 282a, 310b, 405a, 463c, 526a, 541a, 541c, IV:1a, 3c, 4b, 5a, 6a, 129c, 165b, 366c, 437a, 494b, 533b, 534c, 550a, V:1a, 126b, 166e, 321b, 354c, 369b, 396b, 406b, 501a, VI:141c, 169b, 431b, 503b, 504b, VII:48a, 54b, 83b, 96b, 239b, 286a, 333b, 352b, 472c. *İlgili maddeler:*

Abdurrahman Çelebi Camii ve Türbesi I:18c"

Ağa Hamamı I:92c Ahî Çelebi Camii I:104a

Arakiyeci Ahmed Çelebi Mescidi I:292c

Âşık Paşa Külliyesi I:3ö5a Atik Valide Külliyesi I:407c Avasköy Kemerı I:425a

Ayakapı Hamamı I:437b Bâlî Paşa Camii II:27b Büyükçekmece

Kervansarayı II:357c Büyükçekmece Köprüsü H:358a Cafer Ağa

Medresesi II:3ö5c Cedit Ali Paşa Medresesi II:391c Cihangir Camii

II:431a Çavuşbaşı Camii II:480c Çemberlitaş Hamamı II:484c Çinili

Hamam II:516b

Sinan Ağa

398

399

Sirkeci Araba Vapuru

Çivizade Kızı Mescidi II: 524a Çukurcuma Camii II:539a Darülkurrarlar II:565b

Defterdar Camii III: 16c Dırağman Külliyesi III:49b Dökmeciler

Hamamı III:101a Duhanizade Mescidi III:104c Düğmecibaşı Mescidi

III: 107a Ebu'l-Fazl Efendi Camii III:120c Emir Buharî Tekkesi

(Edirnekapı) III:166a

Esmâ Sultan Sahılsarayı (Kadırga) III:210b

Fener Köşkü III:282a Ferhad Paşa Camii III:291c Feridun Ahmed Paşa Türbesi

III:293a Ferruh Kethüda Camii III:294b Güzelce Kasım Paşa Camii

III:461c Güzelce Kemer III:463a Hacı Ahmed Paşa Türbesi III:467b

Hacı Evhad Külliyesi III:473b Hadım İbrahim Paşa Camii III:490b

Hasan Çelebi Mescidi III:562c Haseki Hamamı IV:4a Haseki

Külliyesi IV:4c Hassa Mimarları Ocağı IV:12c Hüsrev Paşa Türbesi
IV: 11 Oa İskender Paşa Külliyesi IV: 207a Kara Ahmed Paşa
Külliyesi IV:437a Kaysunizade Mescidi IV:511c Kepenekçi Sinan
Medresesi IV: 547a Kılıç Ali Paşa Külliyesi IV:558a Kırkçeşme
Tesisleri V:1a Kovuk Kemer V:79c Kurşunlu Han V: 126a Mağlova
Kemer V:239a Malulzade Medresesi V:282c Mehmed Ağa Medresesi
V:356c

Mesih Mehmed Paşa Camii, Türbesi ve Çeşmesi V:406b

Mihrimah Sultan Külliyesi (Edirnekapı) V:454a

Mihrimah Sultan Külliyesi (Üsküdar) V:456a

Mimar Sinan Hamamı V:468a Mimar Sinan Mescidi V:468c Mimar Sinan Türbe ve
Sebili V:470a Molla Çelebi Camii V:483a Molla Çelebi Hamamı
V:484b

Muhsine Hatun Mescidi ve Tekkesi V:495a

Nişancı Mehmed Bey Medresesi

VI:85a

Nişancı Mehmed Paşa Camii VL85c

Nişancı Mustafa Paşa Camii VL87c

Odabaşı Behruz Ağa Camii VI:120a

Ortaköy Hamamı VL144b

Paşa Kemer V:227b

Pertev Mehmed Paşa Türbesi VI:244b

Piyale Paşa Külliyesi VI:254c

Ramazan Efendi Camii ve Tekkesi VI:301a

Rüstem Paşa Camii VI:371b Rüstem Paşa Hanı (Küçük Çukur Han) VL373c

Rüstem Paşa Hanı (Büyük Çukur Han) VL374b

Rüstem Paşa Medresesi VL375a Rüstem Paşa Türbesi VI:376c Semiz Ali Paşa Camii
VL520a Sinan Paşa Külliyesi (Beşiktaş) VII: 2c Siyavuş Paşa Köşkü
VII:20a Siyavuş Paşa Türbesi VTI:21c Sokollu Mehmed Paşa Camii
VII:30c

Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi (Eyüp) VII:31c

Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi

(Kadırga) VII:32a

Sokollu Mehmed Paşa Mescidi

VII:34a

Sokollu Mehmed Paşa Sarayı VII:34c Sultan Selim Medresesi VII:63c Süleyman

Subaşı Mescidi VII:94a Süleymaniye Külliyesi VII:96b

Şah-ı Huban Hatun Türbesi ve Sıbyan Mektebi VII:127c

Şehzade Külliyesi VII:152a Şemsi Paşa Külliyesi VII:157c Uzun Kemer VII:332a

Üçbaş Medresesi VII:333b Üçbaş Mescidi VII:333c Yeşildirek

Hamamı VII:509c Zal Mahmud Paşa Külliyesi VII:542b **Sinan Ağa**

ilgili madde: Soğanağa Mescidi VII:25c

Sinan Ağa Camii Fatih İlçesi'nde, Sinan Ağa Mahallesi'ndedir. II. Mehmed (Fatih) döneminde (1451-1481) yapılmıştır. Banisi Fatih Camii bina emini Sinan Ağa'dır. Mescitten günümüze bitişiğindeki mezarlığın bir kısmı, Damat Mehmed Efendi Medresesi ve hamamının duvar kalıntıları ulaşmıştır.

Sinan Ağa Mahallesi Fatih ilçesi'nde yer alır. Kırkçeşme, Hüsam Bey, Kırmastı, Şeyh Resmi, Müftü Ali, Haydar, Kasap Demirhun mahalleleri ve Eminönü İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.007'dir.

Sinan Ağa Medresesi V:559c.

Sinan Bey (Matbah-ı Âmire kâtibi)

Daltaban Mescidi II:544b

Sinan Çavuş (16. yy) I. Süleyman'ın (Kanuni) emriyle Barbaros Hayreddin Paşa'nın yasanımı yazan bir halk ozanı-

dır. Sinan Çavuş'un, Barbaros'un dikte ettiği biçimde ve halk diliyle yazdığı "Gazavat-ı Hayreddin Paşa" uzun zaman İstanbul kahvelerinde kıssahanelerle okunmuş veya anlatılmıştır.

Sinan Çavuş Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Langa'da olduğu bilinen, fakat bulunduğu yer tam olarak tespit edilemeyen bu yapının banisinin kimliği hakkında da bilgi yoktur. On bir hücreden ibaret olan medrese bir yangın sonucu harap olmuş ve ardından yıkılmıştır.

Sinan Efendi (Hoca) *ilgili maddeler:*

Kepenekçi Sinan Medresesi IV: 547a Kepenekçi Sinan Mescidi IV: 548a

Sinan Efendi (ö. 1659, Şeyh Ümmîsi-nanzade) V:267c, VII:7c, 8a.

Sinan Efendi (Solak) *ilgili madde:* Solak Sinan Camii VII:35b

Sinan Efendi (Sünbül) *bak.* Yusuf Sinan Efendi

Sinan Erdebili (Şeyh) *bak.* Yusuf Sinan Erdebili

Sinan Erdebili Tekkesi *mad.* VI:567b, III:534a, VII:105b.

Sinan Paşa (?, ? -1553, İstanbul) Kaptan-ı derya. Sadrazam Rüstem Paşa'nın kardeşidir. Hersek sancakbeyliğinin ardından 1550'de kaptan-ı deryalığa getirildi. Trablus'un Osmanlı egemenliğine girmesini sağladı.

VLöOb.

ilgili maddeler:

Sinan Paşa Külliyesi (Beşiktaş) VTI:2c Sinan Paşa Mescidi VII:5a

Sinan Paşa (Koca) (1520, Topoyani [Arnavutluk] - 1596, İstanbul) Sadrazam. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. Yemen ve Tunus'un alınmasındaki yararlıklarından dolayı 1574'te dördüncü vezirliğe yükseltildi. Beş kez sadrazamlık görevinde bulundu (1580-1582, 1589-1591, 1593-1595, 1595, 1595-1596). İran'la savaşa son vererek çıktığı Avusturya seferlerinde pek başarılı olamadı. Darphaneler açarak paranın ayarını düzeltti. Sakarya Irmağı' nı Marmara Denizi'ne bağlama tasarısı, rakiplerinin padişahı etkilemesiyle sonuçsuz kaldı.

IL162b, III:237c, 301c, V:334c, 499c, 500b, 502a, VI:499a, 503c, VLT:4a.

ilgili maddeler: Sinan Paşa Köşkü VII: Ib Sinan Paşa Külliyesi (Beyazıt) VII:4a

Sinan Paşa (Ciğalazade) (?, ? - 1605, Diyarbakır) Devlet adamı. Yeniçeri ağalığı ve çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptıktan sonra 1591'de kaptan-ı deryalığa, 1596'da kubbealtı vezirliğine getirildi. Ertesi yıl sadrazam oldu, ama bu görevde ancak iki ay kadar kalabil-

di. 1598'de ikinci kez kaptan-ı derya oldu. Daha sonra serdar olarak katıldığı İran seferinde başarılı olamayınca görevden alındı. İstanbul'da bir saray ve hamam yaptırdığı semte daha sonra Cağaloğlu adı verildi.

II:370c, VII:495b. *ilgili madde:* Cağalazadeler II: 370a

Sinan Paşa Camii *bak.* Sinan Paşa Külliyesi

Sinan Paşa Çeşmesi *mad. VII: la.*

Sinan Paşa Hamamı *bak.* Hocapaşa Hamamı

Sinan Paşa Köşkü *mad. VII:lb, I:102a, 103b, II:325b, IILöb, V:501a, VI:409c, 461a, VII: Ib, 39b, 74a, 282c, 394b, 418e, 541b.*

ilgili madde: Topkapı Sarayı VII:280c

Sinan Paşa Külliyesi (Beşiktaş) *mad. vn.-2c, L39a, 91c, 175c, III:6b, 322c, IV:481b.*

Sinan Paşa Külliyesi (Beyazıt) *mad. VII:4a.*

Sinan Paşa Mahallesi Beşiktaş İlçesi'nde yer alır. Vişnezade, Türkali, Cihannü-ma, Yıldız mahalleleri ve İstanbul Bo-ğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.900' dür.

II:166a.

Sinan Paşa Mescidi (Küçükmustafapa-şa) *mad. WI:5a, I:436c.*

Sinan Paşa Mescidi Üsküdar İlçesi'nde, Sinan Paşa Mahallesi'nde, Halk Dershaneşi Sokağı'nda bulunmaktadır. Yemen fatihi Sinan Paşa tarafından yaptırılmıştır. Tahsin Öz'ün *istanbul Camileri* adlı eserinde caminin yapım tarihi 954/1547 olarak verilmiş, caminin kadro dışı kaldıktan sonra harap duruma düştüğü, 1959'da onarılıp ibadete açıldığı

belirtlmifltir. Cami taş ve tuğladan yapılmıştır. Yapının mihrap yönünde sağ ve sol tarafta altlarda ikişer, üstlerde dörder pencere vardır. Denize bakan cephenin bitişiğinde minare ve önünde eşmesi bulunmaktadır. Yapı 1975'te elden geçirilmiş, yıkık minaresi on altı köşeli olarak yenilenmiştir.

Sinan Paşa Mescidi Fatih İlçesi'nde, Ye-nibahe'de, Gureba Hastanesi civarındaydı. Banisi Kaptan-ı Derya Sinan Pa-şa'dır (. 1554). Yapım tarihi bilinmemektedir. Mescit 1915'te yanmıştır.

Sinan Paşa Sarayı I:415a.

Sinan Paşa Sebili *bak.* Sinan Paşa Kllyesi

Sinan Paşa Tekkesi *bak.* Neccarzade Tekkesi

Sinaneddin Yusuf *bak.* Yusuf Efendi (. 1565, Sinaneddin)

Sinaneddin Yusuf bin Abdullah *bak.* Sinan-ı Atik

Sinan-ı Atik (. 1471) *mad.* VII:5c, I:364c, 445c, II:376c, III:3a.

ilgili maddeler: Fatih Kllyesi III:265c Krk Hanı V:171b Mimar Sinan Tekkesi V:469a

Sinanlik *mad.* VII:6a, III:443b, 534a, VI:235a, VII:124b, 215c, 338a.

ilgili maddeler: Halvetlik III:533b

mm Sinan Tekkesi (Eyp) VII:336c

mm Sinan Tekkesi (şehremini) VII:338a

Sinekli Medrese *bak.* şahkulu Medresesi

Sinekli Mescit *bak.* Kâtip Muslihiddin Mescidi

Sineklitepe III:385b. **Sinema Günleri** IV:230b.

Sinema Mecmuası/Le Courier du Ci-nema Haftalık Türkçe-Fransızca sinema dergisi. 1924'te yayımlandı. Sahibi Hikmet Nâzım, başyazarı Vedat rfi'ydi.

Sinemacılar ve Filmciler Cemiyeti 27

Kasım 1946'da, "filmciliğin ve sinemacılığın terakki ve inkişafına çalışmak, cemiyet üyelerinin i ve dış piyasadaki işlerinin gelişmesini sağlamak" amacıyla, Beyoğlu, Yeşil Sokak, no. 17'de kurulmuş dernek. Başkam şakir Sevan, yöneticileri Cemal Pekin, İhsan İpekçi, Murat Köseoğlu, Cemil Filmer, Cevat Boyar, Fuat Kuntkay'dı.

Sinemalar *mad.* VII:8c. *İlgili maddeler:*

Akın Sineması I:157b

Alemdar Sineması I:186c

Ali Efendi Sineması I:192b

Alkazar Sineması I:205b
Apollon Sinemaları 1:284a
Asri Sineması I:357c
Atlas Sineması I:412c
Azak Sineması I:500b
Bahçe Sinemaları I:540b
Elhamra Sineması III:154b
Emek Sineması IILİSöa
İstanbul Fotoğraf ve Sinema
Amatörleri Derneği IV:223b
Lale Sineması V:185c
Majik Sineması V:276c
Pathe Sineması VI:230c
Saray Sineması VI:459c
Sinematek Derneği VII:9b
Süreyya Sineması VII:115a **Sinematek Derneği** *mad. VII:9b.*

Sineperver Valide Sultan Çeşmesi

(Fatih) *mad. VII:9c.* **Sineperver Valide Sultan Çeşmesi**

(Üsküdar) *mad. VII: 10a.* SİNESEN VI:526c. **Siniosoğlu, Simeon** VI:365c.

SEVTAŞ (Sinema işleri Türk Anonim Şirketi) IV:184c.

Sinüs Phidaliae II:35a, VII:499b. **Sinyora Sinagogu** IV:10b.

Sipahi Ayaklanmaları *bak. Ayaklanmalar*

Sipahi Çarşısı I:297a.

Sipahi, Muzaffer (1941, Ankara) Futbolcu. Ankara Demirspor'da futbola başladı. 1960'ta Eskişehir Şekerspor'da kısa bir süre oynadıktan sonra Demirspor'a geri döndü. Bu takımda oynarken 5 kez, daha sonra transfer olduğu Galatasaray'da da 15 kez milli takıma seçildi. 1975'te futbolu bıraktı, daha sonra Futbol Federasyonu'nda birkaç kez görev aldı.

Sipahi, Naime III:4a.

Sipahi Ocağı *mad. VII-IOc,* II:234a, IV:432c, VII:42b.

Sipahi Ocağı Kulübü I:374a. *ilgili madde:*

Binicilik II:234a

Sipahiler Hanı *bak. Laleli Külliyesi* **Sirac** III:123c. **Siraceddin Halebi** V:331a.

Sirel, Nijad III:459c. **Sirer, Reşad Şemseddin** II:563a. **Siret, Tahsin** VII: 10e.

Sirkeci *mad. VII.-llc*, III:447a, 502a,

IV:145c, V:68a, VII:43c, 45a. *ilgili maddeler-*. Abdülhamid II Çeşmesi I:43b Acem Ağa Mescidi I:60c Ahilleus Hamamı I:105b Ali Efendi Sineması L192b Babıâli Caddesi I:524a Birinci Vakıf Ham II:243a Liman Hanı V:213b Meserret Kiraathanesi V:405b Milli Reasürans Ham V:463c Muradiye Sebili V:520a

Posta ve Telgraf Nezareti Binası VI:279a

Sanayi Odası VI:446c Sirkeci Garı VII: 13b Yalı Köşkü VII:416c

Sirkeci Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1964'te, Haliç Tersanesi'nde buharlı araba vapuru olarak inşa edildi. 1.072 grostonluktuk. Uzunluğu 67,2 m, genişliği 20,5 m, su-kesimi 3,1 m idi. Haliç Tersanesi yapımı, her biri 700 beygirgücünde 2 adet buhar makinesi vardı. Çift uskur-luydu. 1986'da kadro dışı bırakılarak satıldı.

Sirkeci Dede Tekkesi

400

401

Softalar Olayı

I:286b.

Sirkeci Dede Tekkesi II:415b. **Sirkeci-Florya Sahil Yolu** *mad. VII: 12c*,

V:390c, VII: 12b, 458a, 476b, 534b,

558b.

Sirkeci Garı *mad. VII: 13b*, III:21c,

IV:317c, VI:149b, VII:llc. **Sirkeci-Harem Araba Vapuru İskelesi**

IV:200a.

Sirkeci Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Kulaksız Mahallesi'nde, Nalınca Bayın Caddesi ile Zincirlikuyu Caddesi'nin kavşağında yer alır. İlk olarak 17. yy'da Sirkeci Muslihiddin tarafından, kare planlı, ufak bir yapı olarak inşa edilen yapının minberi daha sonraki yıllarda Hacı Hasan Ağa tarafından koydurulmuştur. 1821'de paşa hamamcısı Mehmed Ağa tarafından yaptırılan tulumba ile musluklar bugün tamamen ortadan kalkmıştır. 1950'li yıllarda yeniden yapılracasına onarım gören yapı, kare bir plan şeması göstermektedir. Batı yönündeki giriş kapısından hemen harime girilmektedir. Girişten sağ tarafta kalan kuzey yönü ibadet alanının genişletilmesi amacıyla yükseltilmiş ve yandaki apartman ile bitişecek şekilde uzatılmıştır. Bu genişletilen alandan bir merdivenle kadınlar mahfiline çıkılmaktadır. Güneyde ve batıda altta iki dikdörtgen, üste sivri kemerli üç pencere

ile ana mekân aydınlatılmıştır. Vaaz kürsüsü, mihrabı ile minber mermerdendir. Tavanda bitkisel süslemeler yer almaktadır. Tamamen yenilenmiş olan minare, yüksek kaideli, köşeli gövdenin üzerinde yer alan tek şerefesiyle oldukça belirgindir.

Sirkeci Spor Kulübü 1957'de adını taşıdığı semtte kuruldu. Forma renkleri mavi-kırmızıdır. 1970'lerde Süleyma-niye kulübü ile birleşerek adını Süleymaniye Sirkeci'ye çevirmiştir. Futbol takımı bu isimle liglerde mücadele ettikten sonra kısa bir süre önce iki kulübün yolları tekrar ayrılmıştır. Futbol takımı bugün yine kurulduğu renkler ve isimle 1. amatör kümede mücadele etmektedir. Başkanlığını Ergin Demirören'in yaptığı kulübün 350 üyesi, futbol, hentbol, basketbol ve voleybol branşlarında faaliyet gösteren 300'ün üzerinde lisanslı sporcusu vardır.

Sirkeci Şimendifer Atölyesi III:424c.

Sirkeci Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Sıraselviler Caddesi'ndedir. 1082/1671-72'de Sirkeci Mustafa Ağa ve Hatice Hatun tarafından inşa ettirilmiştir. Ahşap olan ve Cumhuriyet döneminde kadro harici bırakılarak harap düşen mescit 1963'te, çevre halkının desteği ile kagir olarak yeniden inşa edilmiştir. Herhangi bir mimari özelliği kalmamış olan mescidin duvarları, mihrabı, minberi ve vaaz kürsüsü klasik üslupta Kütahya çinileriyle süslüdür.

Sirkler *mad. VII: 13c.*

İlgili madde:

Souillier Sirki VII: 39c **Sirmen, Ali** V:465a.

Sirmen, Fuat (1899, İstanbul - 1981, İstanbul) Hukukçu. İstanbul ve Roma üniversiteleri hukuk fakültelerini bitirdi; hukuk doktorası yaptı. Adliye müfettişliği ve savcılık görevlerinde bulundu. 5. dönem (1935-1939) Erzurum, 6-8. (1939-1950) ve 12. dönem (1961-1965) Rize, 13. dönem (1965-1969) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. 1943-1946 arasında iktisat bakanlığı, 1948-1950 arasında adalet bakanlığı ve 1961-1965 arasında Millet Meclisi başkanlığı görevlerinde bulundu.

Sirmen, Mehmet Rauf V:277a. **Sirmen, Osman Rauf** V:277a. **Siroçkin Kardeşler** I:540b. **Siropulos** IV:88a.

Sisa, Sami I:470b, II:453a. *İlgili madde:*

Manifaturacılar Çarşısı V:296c **Sit Alanları** *mad. VJL-Mc*, II:290c.

Site Tiyatrosu Şişli'de, Site Sineması'nın üst katında yer alan tiyatro. Muhsin Ertuğrul, Muammer Karaca, Cemil Fil-mer, Yıldız Kenter ve Müşfik Kenter 1959'da Yeni Oda Tiyatrosu adıyla bir topluluk oluşturarak, oyunlarını Site Tiyatrosu'nda sahnelemeye başladılar. Daha sonra çeşitli tiyatro toplulukları bu sahnede temsiller verdi. İstanbul Şehir

Tiyatroları tarafından stüdyo olarak da kullanıldı.

IV:527a. **Siteler** *mad. VII: 15c, V:65c.*

Sitti Hatun Camii Fatih ilçesi'nde, Si-livrikapı'da, bu semtin adını taşıyan cadde üzerindedir. Saniyesi Zembil-li Ali Efendi'nin kızı Sitti Hatun'dur. Mimarı ve yapıldığı tarih tam olarak bilinmezse de 16. yy'da yaptırıldığı kesindir. Zamanla harap bir hale gelen mescit, 1952'de semt halkı tarafından ihya edilmiştir. Bu tamir sırasında ana duvarlar dışındaki her şey yenilenmiş ve bunlara ek olarak küçük bir son cemaat yeri eklenmiştir. Mescit geniş bir bahçe içindedir. Bahçede tarihi değeri olmayan bir şadırvanın iki yanında bulunan tek katlı evler imam meşrutasıdır. Kagir duvarlı, kırma çatılı mescidin dışa açılan iki kapısı vardır. Bu kapılardan soldaki dokuz basamakla kadınlar mahfiline çıkışı sağlar. Mescidin diğer kapısı ise son cemaat yerine ve harime girişi sağlar. Karimin her cephesinde iki kat halinde sıralanan dörder pencere vardır. Bu pencerelerin altta olanları iki kanatlı metal çerçevelerle dışa açılır. Üsttekiler ise revzenlidir. Minber ahşap, mihrap ve vaaz kürsüsü taştır. Mihrap nişi içten beş yüzlüdür. Minare kürsüsü kesme taş, gövdesi ve şerefesi tuğla, külahı

ise betonarmedir. **Sitti Mükrime Hatun** V:328a.

Sivasî Tekkesi *mad. VII: 16a, I:14a, II:414c.*

Sivasî Tekkesi *bak. Yavsî Baba Tekkesi Sivasüik I:21b, III:49c, IV:440c, VII:215c. ilgili maddeler:*

Halvetîlik IIL533b

Sivasî Tekkesi VII: 16a

Sivastopol Köşkü Büyükkada'da, Nizam semtinde, Hamlacı Sokağı'ndadır. Geniş bir bahçe içinde bulunan bu kagir köşk 1884'te Sivastopol ailesi tarafından yaptırılmış, L. Troçki (ö. 1940) kısa bir süre burada oturmuştur. Halen bakımsız durumda olan köşk, dış görünümüyle II. Abdülhamid dönemi eklektizmini yansıtan ilginç bir yapıdır. İngiliz şatolarına özenilerek giriş cephesinin ortasında, ileri doğru çıkan kesimin köşelerine tuğla örgülü, çokgen planlı ve mazgallı kuleler oturtulmuş, ayrıca diğer köşeler kule görünümünde çıkıntılarla donatılmıştır. Dikdörtgen pencerelerin yanısıra ne-ogotik üsluba bağlanan sivri kemerli pencereler ile romanesk ve Bizans üsluplarını hatırlatan yuvarlak kemerli pencereler cephelerde sıralanır. Pencerelerin çoğu tuğlalarla kuşatılmış, kat aralarında ve saçaklarda, tuğladan, damlalık frizi niteliğinde silmeler kullanılmıştır.

Sivri Tepe II:230a.

Sivriada *mad. WL17b, IV:33b, V:88c.*

Sivrikoz Çeşmesi Cibali'de, Abdüleziz Paşa Caddesi üzerinde, Sivrikoz Ca-mii'ne giden sur kapısı yanındadır. Banisinin kimliği belli değildir. 972/1564'

te inşa edilmiştir. Aynataşı yoktur. İlk şeklini yitirmiştir. Kitabesi Farsçadır.

Sivrikoz Mescidi Fatih İlçesi'nde, Cibali'de kendi adını taşıyan sokaktadır. Sivrikoz (Seferikoz) Mehmed Efendi tarafından yaptırılmış, vakfiyesi 900/1495'te tescil edilmiştir. 19. yy'ın son çeyreğinde çeşitli onarımlar geçiren mescit fevkani, kagir duvarlı ve ahşap çatılıdır. Girişi doğu cephesinde bulunan yapı bir Bizans sarnıcı üzerine oturmakta, yuvarlak kemerli büyük pencerelerden ışık almaktadır. Çıkmalı bir kadınlar mahfili vardır.

II:429a, VII:168c. **Siyasal Bilgiler Okulu** V:374c.

Siyasal Örgütlenmeler *mad. VII: 17b*, IV:290c, VII:224b.

Siyaset Çeşmesi Topkapı Sarayı'nın Alay Meydanı denen büyük avlusunda, eskiden Çizme Kapısı'nın bulunduğu yere yakın suterazisi önündeki çeşmedir. Cellat Çeşmesi olarak da bilinir. Siya-seten idamı emredilen suçluların, bu çeşme önünde boyunları vurulur; cellat ve yamağı, ellerini, satır ve bıçaklarını bu çeşmede yıkarlar; kesilen başı da ibret taşına koyarlardı.

, II:393c.

Siyavuş Paşa (Kaniجلي) (? , ? - 1602, İstanbul) Sadrazam. Yeniçeri ağalığı ve Rumeli beylerbeyliğinin ardından kubbe vezirliğine getirildi. İkinci vezirlik ve sadaret kaymakamlığı görevlerinde bulundu. 1582-1593 arasında üç kez sadrazamlık yaptı.

Siyavuş Paşa Köşkü VII:20a **Siyavuş Paşa Medresesi** VII:20b **Siyavuş Paşa Türbesi** VII:21c

Siyavuş Paşa (Sadrazam) (? , ? - 1656, İstanbul) Sadrazam. Silahdarlık, kubbe vezirliği, kaptan-ı deryalık ve çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptıktan sonra 1651'de sadrazam oldu, ama kısa bir süre sonra görevden alınarak Malkara'ya sürüldü. İkinci kez sadrazamlığa atanmasından 50 gün sonra öldü.

I:129a, II:206a, 500b, V:98a, 340b, 341c, 499c, 501b.

Siyavuş Paşa (Abaza) (? , ? - 1688, İstanbul) Sadrazam. Köprülü Mehmed Pa-şa'nın damadıdır. Saray hizmetlerinde ve askeri görevlerde bulundu, çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. Avusturya seferi sırasında orduyu ayaklandırarak sadrazamlığa getirilmesini sağladı. Kayınbiraderi Fazıl Mustafa Pa-şa'yla anlaşarak 1687'de IV. Mehmed' in yerine II. Süleyman'ı tahta çıkardı. İstanbul'a dönüşünde isyan eden askerlerce öldürüldü.

V:95a, 343c. **Siyavuş Paşa Bahçesi** VII:20a.

Siyavuş Paşa Çeşmesi Eyüp'te, Siyavuş Paşa Türbesi'ne bitişiktir. Paşanın ölümünden (1602) sonra ruhunu şad etmek amacıyla yaptırılmıştır. Kitabesinde Siyavuş Paşa'nın ölüm tarihi (1011/ 1602) bulunan

çeşmenin barok üslubu yansıtan ayrıntıları, 18. yy'ın son çeyreğinde veya 19. yy'ın başlarında yenilendiğini kanıtlar. Mermerden yontulmuş dikdörtgen aynataşı dilimli bir kemerle bezenmiş, aynataşının üzerindeki yarım daire biçimindeki kitabe, içbükey yüzeylerin ve silmelerin zenginleştirdiği geniş bir yuvarlak kemerle taçlandırılmıştır.

Siyavuş Paşa Köşkü *mad. VII:20a.*

Siyavuş Paşa Mahallesi Bahçelievler İlçesi'nde mahalle. Şirin Evler, Kocasinan Merkez, Soğanlı, Bahçelievler Merkez mahalleleriyle çevrilidir. D-100 (E-5) Otoyolu güneyinden geçer. 1970'li yıllarda oluşmuş yerleşim birimlerinden-dir. Nüfusu (1990) 45.874'tür.

I:548b. **Siyavuş Paşa Medresesi** *mad. WI:20b.*

Siyavuş Paşa Sarayı I:415a, II:183c, VII:20c, 21b.

Siyavuş Paşa Türbesi *mad. VLI-.21c.*

Siyavuşgil, Sabri Esat (1907, İstanbul -1968, İstanbul) Şair, yazar. İstanbul

Hukuk Fakültesi'nde okurken Fransa' da psikoloji öğrenimi yaptı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Umumi Psikoloji dalında profesör oldu. Merkezi Roma'da bulunan Akdeniz Akademisi üyeliği, Türk Psikoloji Cemiyeti ve PEN Kulüp başkanlığı yaptı. Şiirlerini *Güney* ve *Hayat* dergilerinde yayımladı. Cevdet Kudret, Muammer Lütfi, Vasfi Mahir (Kocatürk), Kenan Hulusi, Ziya Osman (Saba) ve Yaşar Nabi (Nayır) ile birlikte şiirlerini *Yedi Meşale* (1928) adlı bir kitapta toplayarak, edebiyat tarihimizde aynı adla anılacak şiir akımını başlattılar ve aynı yıl *Meşale* adında bir de dergi çıkardılar. *Muhit* ve *Varlık* dergilerinde de şiirlerini yayımladı. Bir süre sonra, şairin yaratıcı zihninin sınır tanımazlığıyla, bilimin akıl-mantık il-liyeti arayan ve ister istemez belli sınırlara, kurallara bağımlı kalan dünyasının bağdaşmadığını söyleyerek şiiri bıraktı, *Tan*, *Ulus* ve uzun yıllar da *Yeni Sabah* gazetesinde köşe yazıları yazdı. İncelemeleri arasında *İstanbul'da Karagöz ve Karagöz'de İstanbul* (1938), *Folklor ve Milli Hayat* (1943), *Roman ve Okuyucu* (1944) vardır. *Odalar ve Sofalar* (1933) adıyla çıkmış tek şiir kitabı bulunmaktadır. Ayrıca *Psikoloji ve Terbiye Bahisleri* (1940), *Tanzimatın Fransız Efkârı Umumiyesinde Uyandırdığı Yankılar* (1940), *Karagöz* (psiko-sosyolojik de-, neme) adlı eserleri de vardır. Siyavuş-gil'in Edmond Rostand'dan yaptığı ünlü *Cyrano de Bergerac* oyunu çevirisi olağanüstü denilecek denli başarılıdır. Sait Faik'in 41 hikâyesini Fransızcaya çevirmiştir (*UnPoint Sur la Cart* [Haritada Bir Nokta, 1962]). III:515b, VII:369a, 468a.

SkallaiII:113c.

Skalyeri, Kleanti II:502a.

Skating Palace (Paten Sarayı) IV:184b.

Skeufilekion II:174b.

Skidmore IV:73c.

Skilitzes, İoannes *mad.* VII:22b, IV:179b, VI:344a, VII:41a.

Skutari VII:343c. **Skutarion** IV:530b, VII:343c. **Skutarion Kışlası** VII:500b.

Skutariotes IV:88a. **Slade, Adolphus** III:353c, IV:436b, VI:3a.

Slaveykoy, Petro R. II:330a. **Sloane, Williams** VI:338c. **Smith, John Shaw** III:330a. **Smith, M.** VII:221C. **Smith, Thomas** V:60c.

Smith, William James (19. yy) İngiliz mimar. İngiltere Elçiliği binasının inşaatı ile görevlendirildi. 1841'de İstanbul'a geldi ve 1853'e kadar kaldı. İnşa ettiği bilinen ilk yapı Taşkışla'dır. 1847-

1849'da Gümüşsüyü Askeri Hastane-si'ni yaptı. 1848-1851'de Selimiye Kış-lası'nın Harem'e ve kuzeye bakan bölümleri, hazırladığı projelere göre kagir olarak tamamlandı. Tophane Kasrı' m inşa etti. İstanbul'un ilk kagir konaklarından olan, ancak günümüze ulaşamayan Eminönü Kantarcılar'daki İbrahim Edhem Paşa Konağı'nı yaptı. 1847'deki yangında hasar gören Naum Tiyatrosu'nu yeniledi ve Dolmabahçe Sarayı'nda Alay Köşkü'nün inşaatına başladı.

III:450a, V:375b, VI:53a. *İlgili maddeler:*

İngiltere Elçiliği Binası IV: 175a Tophane Kasrı VII: 277a

Societa Operaia *mad.* VII:22c, II:216b, III:374c, VII:249a.

Societe Anonyme de Fabrication Ye-dikule'deki bu tekstil fabrikası 1886' da faaliyete geçti ve ilk yıllarda büyük zarara uğradı. Bir İngiliz şirketince işletilen fabrikada 9.000 iş vardı. Ancak sistem kısa zamanda demode olduğundan fabrika kapandı.

Societe de Barreau de Constantinople

II:59b. **Societe de Pharmaciens de**

Constantinople *bak.* Cemiyet-i Ec-zacıyan der Âsitâne-i Aliyye

Societe Imperiale de Medecine de Constantinople II:405c.

Sofa Geçen yüzyıllarda Boğaziçi'nde, çevresi ağaçlıklı çimenli düzlüklere sofa ve teferrücgâh deniyordu. Buralar, Boğaz manzarası seyretmek, gezmek, oturmak, çalgılı, içkili âb âlemleri düzenlemek, esnaf teferrücleri yapmak için elverişli yerlerdi. Evliya Çele-bi'nin anlattığına göre Büyükdere'de-ki Çimen sofaları, Mısır sofaları yaz günleri için en çok aranan yerlerdi.

Sofa Camii VII:292c. **Sofa Köşkü** III:173a, VII:292c. **Sofa Mescidi** III: 173a. **Sofcu Hanı** *mad.* VII:23a. **Soffa-i Hümayun** III: 173a. **Sofla** V:462a.

Sofla Limanı *mad.* VII:23b, V:216a, VI:66b, VII:263b.

Sofianae VII: 501a.

Sofianai IV:530c.

Soflîna Gazhanesi I:478c, III:377c.

Sofregaz III: 76a.

Softa *bak.* Suhte

Softalar Olayı Kırım Savaşı öncesinde, Osmanlı Devleti'nin Rusya'ya karşı İngiltere ve Fransa ile anlaşması, bu devletlerin orduları ve donanmaları ile Osmanlı ordu ve donanmasının ortaklaşa Rusya'ya savaş açması kararı, tutucu çevrelerin tepkisine neden oldu. 1853' te İstanbul'daki pek çok cami ve mescidin imamı, medrese softaları bir ara-

Sofu, Melek Celal

402

403

Sözen, Metin

ya gelerek bir "mahzar" hazırladılar ve dinsizlerle anlaşmanın şeriata aykırı olduğunu, islam askerinin, dinsiz askerleriyle aynı safta savaşmalarının caiz olmadığını ileri sürdüler. Sadrazam Mustafa Reşid Paşa'ya karşı halkı ayaklanmaya çağırdılar. Olayın arkasında ise, sadaret makamına gelmek isteyen Damat Mehmed Ali Paşa vardı. Olay bir eyleme ve ayaklanmaya dönüşmeden yatıştırıldı.

Sofu, Melek Celal IV: 171a. Sofular Camii *mad. VII:24a. Sofular Hamamı* *mad. VII:24b.*

Sofular Mahallesi Fatih İlçesi'nde, Aksaray ile Edirnekapı arasındaki Adnan Menderes Bulvarı'nın (Vatan Caddesi) geçtiği eski dere yatağının kuzey yamacında, İskender Paşa Mahalle-si'nin kuzeyinde, yamacın orta kesimlerini içeren mahalle. Kuzeyinde, yokuşun üst kesiminde ise Kızıtaşı mevkiî bulunur. Nüfusu (1990) 6.764'tür.

ilgili madde: Orta Camii VL140c

Sofular Mescidi Eyüp İlçesi'nde, Sofular Caddesi'nde, Balcı Yokuşu üzerindedir. *Hadika* 'da İstanbul'un fethine katılan çavuşlardan Sofu Ali Ağa tarafından yaptırıldığı kaydedilmiştir. 16. yy' da Şeyhülislam Hoca Saadeddin Efendi (ö. 1599) tarafından onartılan mescide Şeyh Abdullah Efendi de minber koydurmuştur. Duvarları kagir, minaresi kesme taş ve tuğla, çatısı ahşaptır. Kareye yakın dikdörtgen planlı harimin önünde, duvarında küçük mihrabıyla son cemaat yeri bulunmaktadır. Yıkılmış olan son cemaat yeri 1975'te binanın bütünüyle birlikte onarılmıştır.

Sofular Tekkesi (Fatih) *mad. VII:24c,*

III:443a, 534a, VII:7c. *ilgili maddeler:*

Gülşenîlik III:442a

Sinanîlik VII: 6a **Sofyalı Sokağı** I:355a. **Soğanağa Mescidi** *mad. VII:25c.*

Soğanlı Mahallesi Bahçelievler İlçesi'nde, Bahçelievler'in merkezinin kuzeybatısında yer alan mahalle. Güneyinde Siyavuşpaşa, batısında Kocasinan bulunur. Doğusunda Güngören İlçesi'ne bağlı Haznedar yer almaktadır. Soğanlı ayrı bir mahalle olmasına rağmen, genellikle Kocasinan kapsamında kabul edilir. Nüfusu (1990) 36.008'dir.

I:548b.

Soğanlık Kartal İlçesi'nde, D-100 (E-5) Otoyolu'nün Cevizli ve Kartal köprülÜ kavşakları arasında kalan bölümünün kuzeyine düşen, 1970'lerin başlarına kadar köyken, sonra yeni bir yerleşim bölgesi olarak genişleyen, gene o tarihlerden beri belediye örgütüne sahip bir beldedir.

III:385b.

Soğanlık Yeni Mahalle Kartal İlçesi'nde yer alır. Orta Mahalle, Gümüşpınar, Esentepe, Cevizli mahalleleri ve Maltepe İlçesi'yle çevrilidir.

Soğomonyan, Gomidas III:186c.

Soğukçeşme Askeri Rüştîyesi V:374c.

Soğukçeşme Kapısı LIOSc, VII:74a.

Soğukçeşme Sokağı *mad. VII:26a,*

III:437a, VII:317c. *ilgili maddeler:* İstanbul Kitaplığı IV: 229a Soğukçeşme Sokağı Sarnıcı VII:27a

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu VII:316c

Soğukçeşme Sokağı Sarnıcı *mad. VII: 27a.*

Soğukkuyu Camii VL218a.

Soğuksu Mahallesi Beykoz ilçe merkezinde yer alır. İncirköy, Çiğdem, Çubuklu, Rüzgârlı Bahçe mahalleleri ve ilçe mücavir alanıyla çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.559'dur.

II:198b. **Sokak Fotoğrafçıları** *mad. VII: 27c,*

VI:543a.

Sokaklar *mad. VII: 28a. Sokaklara Dair Nizamname* II:145b. **Sokollu Köşkü** I:63c. **Sokollu Mehmed Paşa Camii** *mad.*

VH.-30C, I:501a, II:492a, V:70a,

VI:428b, VH:509c. *İlgili madde:*

Azapkapı Camii I:30c **Sokollu Mehmed Paşa Köşkü** III:178c.

Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi

(Eyüp) *mad. VII:31c.*

Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi (Kadırga) *mad. VII:32a, IV:367a, VII:239b.*

Sokollu Mehmed Paşa Mescidi *mad. VII:34a.*

Sokollu Mehmed Paşa Sarayı *mad. vn.-34c, I:415a, 520c, VI:463b.*

Sokollu Mehmed Paşa Türbesi

III:252b.

SokoUu Mehmed Paşa Yahşi IV:439c. **Sokrates** II: 113a, 180a.

Solak Mevkib-i hümayun denen saltanat kortejinde, sarayda yapılan törenlerde, padişahın ululuğunu ve gücünü yansıtır koruma kadroları arasında yer alan bir sınıf. Solakan-ı hassa da denilmiştir. Atlı olan solaklar, padişahın atının ya da arabasının her iki yanında yürürler; sorguuları ve parlak giysileri ile dikkati çekerlerdi. 1829'da kaldırılan solaklığın yerine "hademe-i ri-kab-ı hümayun" örgütü kuruldu.

Solak Sinan Camii *mad. VII:35b.*

Solak Sinan Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Hacı Hesna Hatun, Se-lami Ali, Toygar Hamza, İnkılap ve Selman Ağa mahalleleriyle çevrilidir.

Nüfusu (1990) 3.642'dir. **Solak Sinan Suyolu** VII:350c. **Solaryum Plajı** III:326a.

Solmaz, İbrahim VII:204c.

Somer, Fahri (1916, İstanbul) Spor yöneticisi, gazeteci. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Bir süre futbol oynadıktan sonra 1933'ten itibaren spor yöneticiliği yaptı. Futbol Federasyonu'nda görev aldı. Adalet kulübünde fahri olarak 10 yıl genel kaptanlık yaptı. Bu takımı 4. kümeden 1. kümeye çıkardı. Uzun yıllar spor yazarı olarak gazetecilik yaptı. Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü merkez danışma üyeliğinde bulundu.

Somer, Selçuk VII:528c. **Somersan, Nermin** IV:356c. **Son Havadis** VI:397a. **Son Posta** II:71c. **Sonat, Selma** III:413c. **Songülen, Ziya** III:286b. **Sonku, Canide** *mad. VII:36a, IV:184c.* **Sonsino, Israel Natan** VII:398b. **Sonsino, Yesua** VII:398b. **Sonumut, Asım Teflik** III:372c. **Sor, Nejat** VII:376a. **Soranzo, Giacomo** VII:382a. **Sorguç, Fuad** II:559b, VII:349c. **Sorguçlu Hanı** *mad. VII:36c, II:32c, IV:426b.*

Soriano, Hanri (1882, Rodos - ?, ?) Sigortacı. Rodos İdadisi ve Süleymani-ye Medresesi'ni bitirdi. 10. dönem (1954-1957) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Soros (Ayios) Triklinosu II:263a. **Sosthenion** VII:499a.

Sosyal Adalet Partisi 28 Şubat 1946'da, Zeytinburnu'nda kurulmuş siyasal parti. Kurucuları mürettip İhsan Te-melveren, ev kadını Ziyneti Temelveren, yazar Muharrem Zeki Korgunal'di. Emekçi çoğunluğunun haklarını savunmayı amaçladığını belirten parti, "zümre

demokrasisinden sosyal demokrasiye geçişi" hedefliyor, iktisadi hayatta reform istiyor, Müslümanların birliğini savunuyordu.

Sosyal Demokrat Fırkası 23 Aralık 1918' de Galata'da Mader Hanı'nda kurulmuş siyasal parti. Sosyal demokrat ilkeleri savunan fırkanın başkanı Dr. Hasan Rıza'ydı. Güçsüz kalmış, önemli faaliyet gösterememiş, 1920'de feshedilmiştir.

Sosyal Güvenlik mad. VII:37a. Sosyal Hizmetler mad. VII:38a, III:140a. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme

Kurumu VII:38c. Sosyal Sigortalar İstanbul Hastanesi

III:10a. Sosyal Sigortalar Kurumu

İlgili madde:

Sosyal Güvenlik VII:37a **Sosyal Sigortalar Kurumu Binası** Fatih İlçesi'nde, Zeyrek'te, Atatürk Bulva-rı'ndadır. Mimarı Sedat Hakkı Eldem' dir. Bina, 1963'te dispanser, çarşı, banka şubesi ve bürolardan oluşan bir kompleks olarak tasarlanmış, 1972'de bitiminden sonra yalnızca büro binası olarak kullanılmıştır. Betonarme karkas olarak inşa edilen yapının çarşı katları dışı kapalı olarak tasarlanmış olmasına karşın, üst katların suni taş plaklarla kaplı cephesinde prefabrik elemanlarla birbirinden ayrılmış pencereler yer almaktadır. Unkapanı'ndan Saraçhane'ye doğru topografyaya bağlı olarak artan bina yükseklikleri, bölümlenmiş cepheleri ve geniş saçakları ile tarihi çevreye uyum kaygısı taşımaktadır.

İlgili madde:

Eldem, Sedat Hakkı III:10a **Soter Filantropos Kilisesi mad. VII:39a.**

Soteros Ayazması I:473a.

Soteros (Kristos) Akataleptos Manastırı V:292b.

Soteros Manastırı II:323c. Souillier, Louis VII:39c.

SouilMer Sirki mad. VU:39c, II:16b, III:390a.

Sirkler VII:13c

Soydan, Mahmut V:464c, VII:202b. Soydan, Selim III:319a. Soydanses, Cevdet (Hafız) III:58b. **Soydanses, Necati III:58b. Soylu, Doğan VI:296b.**

Soylu, Gürol (1949, Ardahan) İnşaat mühendisi. Yıldız Üniversitesi Mühendislik Fakültesi'ni bitirdi. İstanbul belediye başkanlığı danışmanlığı yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoya girdi.

Soyman, Saadet VL538a. Soysal, İlhami V:464c. Soysal, Mümtaz V:464c.

Soysal, Sevgi (1936, İstanbul -1976, İstanbul) Yazar. Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Klasik Filoloji Bölü-mü'nden mezun oldu, Göttingen Üniversitesi'nde arkeoloji ve tiyatro okudu. TRT'de çalıştı, *Dost, Değişim, Yelken, Ataç, Papirüs, Yeni Dergi, Yeni Ufuklar, Yedi Tepe*'de yazılar,

hikâyeler bazı günlük gazetelerde tiyatro eleştirileri yayımladı. 12 Mart döneminde iki kez tutuklandı; Siyasal Bilgiler Fakültesi dekanıyken tutuklanan Mümtaz Soysal ile askeri cezaevinde evlendi. Yazı veya kitaplarında Sevgi Sabuncu, Sevgi Nutku ve Sevgi Sosyal adlarını kullanan yazarın başlıca kitapları şunlardır: *Tutkulu Perçem* (hi-

kâyeler, 1902), *TanteRosa* (hikâyeler), *Yürümek* (roman, 1968), *Yenigehirde Bir Öğle Vakti* (1974), *Şafak* (1975), *BanşAdh Çocuk* (.1976), *Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu* (Mamak Askeri Cezaevi'nden anılar, 1976), *Bakmak* (1976), *Hoş Geldin Ölüm* (1980). TRT 1970 Roman Başarı Ödülü'nü ve Orhan Kemal 1974 Roman Ödülü'nü kazanmış olan Sevgi Soysal ile kendisi gibi genç yaşında kanserden ölen koreograf Duygu Aykal kız kardeşiler.

Soytarı Padişahların ve vezirlerin hizmetlerinde bulunan, onları güldürüp eğlendiren kimse. Mukallit, maskara gibi adlarla da anılan soytarılar, hizmetinde olduğu kişilerden, komik söz ve davranışlarından dolayı ilgi görseler de genel olarak değersiz bir varlık olarak kabul edilirlerdi.

Sozomenos (400, Gazze - 450, Kons-tantinopolis) Bizanslı kilise tarihçisi. Filistin'de doğdu, Konstantinopolis'te hukukçu oldu ve 439'da dokuz kitaplık *Kilise Tarihi'ni* yazmaya başladı. II. Teodosios'a (hd 408-450) adanan eserin ilk ve son bölümleri kayıp olup diğer bölümler 324-425 arasını kapsar. Üslubu açısından yaşlı çağdaşı Sokra-tes'e öykünen yazar, Batılı kaynaklardan haberdardır ve erken dönem kilise tarihçiliğinde özel bir yere sahiptir.

IV:308c.

Söğüt ve Ertuğrul Alayları Osmanoğul-larının tarihine ilgi duyan ve Osmanlı Devleti'nin doğduğu Söğüt ve çevresini imar ettiren II. Abdülhamid, (hd 1876-1909) bu yöreden toplattığı gençlerden tören birlikleri oluşturmuştu. Bu birlikler, Yıldız'daki cuma selamlıklarında yer alırlar, kışlalarından Beşiktaş'a geliş gidişleri halkta heyecan uyandırırdı.

Söğütlü Çeşme Mahallesi Küçükçekme-ce İlçesi'nde yer alır. İnönü, Halkalı Merkez, İstasyon, Cumhuriyet, Fevzi Çakmak ve Tevfik Bey mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 19.926'dır.

Söğütlüçeşme Kadıköy İlçesi'nde, Kızıl-toprak'm güneyinde, Fenerbahçe Stad-yumu'nun doğusunda yer alan semt. Boğaziçi Köprüsü çevre yolu ile Kadıköy'ün iki ana aksı olan Bağdat ve Kayışdağı (Fahrettin Kerim Gökay) caddelerinin birleştiği yer olan ve iki cadde arasında kalan Söğütlüçeş-me'deki tren istasyonu, Haydarpaşa'ya en yakın banliyö istasyonudur. 1960' ların sonlarında Anadolu yakasındaki otobüs terminalinin Harem'den Söğüt-lüçeşme'ye kaydırılması, böylece çevre yolu ve inşaat halindeki Boğaziçi Köprüsü aracılığıyla Topkapı termina-liyle doğrudan irtibatlandırılması düşünülmüş, aynı şekilde

Anadolu trenleri için istasyonun da Haydarpaşa'dan Söğütlüçeşme'ye alınması öngürüldü-ğünden, burada yeni bir istasyonun yapımına başlanmıştır. Ama projeden sonradan vazgeçilmiştir. Bugün yol

kavşaklarıyla ve yoğun oto trafiğiyle kaplı Söğütlüçeşme, semt olarak varlığını yitirmiştir.

IV:332c.

Söğütlüçeşme Hamamı Kadıköy İlçesi'nde, Söğütlüçeşme Tren İstasyonu' nün yakınında, Hasanpaşa-Kadıköy kavşağının bulunduğu yerde, demiryolunun kenarındadır. Dikdörtgen planlı olan hamamın soyunmalık kısmına, yan cephesine açılmış olan bir kapıdan ve demir bir merdivenle inilir. Kapının karşısına gelen kapalı iki küçük bölme hela ve usturalıktır. Dar bir kapının açıldığı sıcaklığı büyük bir kubbeyle örtülüdür. Kubbesinde filgözleri bulunmaktadır. Kare planlı sıcaklığın kuzey duvarında sathi dikdörtgen nişler olup, diğer duvarlar düzdür. Bugün bir parkın içinde harap bir durumda olan hamam çevre yolu bağlantısının yapımı için kamulaştırılmasından beri kullanılmaktadır.

Söğütlüçeşme Namazgahı VL44a.

Sökmen, İhsan (1873, İstanbul -1955, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Tümgeneralliğe kadar yükseldi. Yeniköy belediye başkanlığı, İzmir valiliği yaptı. 2. ve 3; dönemde (1923-1930) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Sönmez, Yusuf Kenan (1948, Zonguldak) İşletmeci. İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ni bitirdi. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Söylemezoğlu, H. Kemali II:450c, V:170a.

Sözen, Metin (1936, Elazığ) Sanat tarihçisi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü'nü bitirdi. İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde mimarlık tarihi profesörü oldu. İstanbul'da ve Anadolu'da bugünkü Türkiye'nin devraldığı kültürel birikimin sanat tarihi ve mimari yönü üzerinde pek çok çalışma yaptı, bunları yazılı ya da görsel olarak ve-rileştirdi. Anadolu kenüeri, medreseleri üzerine yaptığı yayınlardan Cumhuriyet tarihinin ilk elli yılının mimarisi, Mimar Sinan'ın mimari üzerindeki etkileri ya da Türkiye'nin sanat tarihi konusunda kitaplar, makaleler yazdı. İstanbul'un saraylarından Dolmabah-çe, Beylerbeyi ve Yıldız'da (Şale), Kü-çüksu, Aynalıkavak, İhlamur, Maslak kasırlarında ve Yalova'daki Atatürk Köşkü'nde yapılan onarım, yenileme çalışmalarına katıldı. Birçok televizyon belgeseline imza koydu. *Boğaziçi Yalıları* (1964), *Anadolu'da Konutun Öyküsü* (1984), *Kültürlerin Yeşerdiği Ülke Türkiye* (1986), *Türk Mimarisi* (1986), *Karadeniz'den Çeşitlemeler* (1986), *Bin Türü Mavi Akar Boğaziçi'nden* (1987), *Eski Konaklar-Yeni Konaklar*

(1987), *Suyla Gelen Kültür*

Sözen, Nurettin

404

405

Suat Derviş

(1988), *Dünya Durdukça Mimar Sinan* (1988).

Sözen, Nurettin IV:235c, VI:244a, VII:43b.

Sözer, Mithat (1913, Mora) Liseyi bitirdi. Ticaretle uğraştı. 9. dönem (1950-1954) istanbul milletvekilliği yaptı.

Sözer, Onay (1936, İstanbul) İstanbul Erkek Lisesi ve Hukuk Fakültesi'nden sonra, Edebiyat Fakültesi Felsefe Bö-lümü'ne öğretim üyesi olarak girdi. *Edmund Husserl'in Fenomenolojisi ve Nesnelerin Varlığı* (1977) ve *Anlayan Tarih* (1981) adlı iki kitabının yamsıra, hikâye, roman, dil kuramı konusunda denemeler yazdı, YAZKO'nun 1981 Roman Özendirme Ödülü ile İnceleme Büyük Ödülü'nü kazandı. *Öteki* (1981) adlı bir romanı vardır.

Sözer, Vural V:539c. **Spandugino, Teodoro** VII:283a.

Spanudis Köşkü bak. Sait Faik Müzesi

Sperco, Willy (1887, İzmir- 1970 ?, Roma) İtalyan asıllı yazar. Yaşamının büyük bölümü İstanbul'da geçti. Bir İtalyan vapur şirketinin temsilciliğini ve turizm acenteliği yaptı. *Journal d'Orient* ve *Stamboul* gazetelerinde yazılar yazdı. İstanbul'un Levantenleri-ni anlatan eserler, tarih incelemeleri, anılar ve polisiye romanlar kaleme aldı. *Leş Turcs d'hier et d'aujourd'hui* adlı eserinin bir bölümü *Yüzyılın Başında İstanbul* (İsi., 1989) adıyla Türk-çeye çevrildi.

IV:320c.

Spies, O. III:519b.

Spiridon (Ayios) Manastırı mad. VU-AOa.

Spiridon Tiberius III: 17c.

Spitzer, Leo IV:248b.

Splendid Oteli mad. VIMOb.

Sponeck Birahanesi VILSc.

Spon-WhelerV:17b.

Spor mad. VII:40c. ilgili maddeler: Abdi İpekçi Spor Salonu I:12c Adalet Spor Kulübü I:11 c Alemdar Gençlik Kulübü I:185a Ali Sami Yen Stadyumu I:201b Altinyurt Spor Kulübü I:227c Amigoluk I:244b

Anadolu Spor Kulübü I:256c Anadoluhisarı İdman Yurdu I:259c At Yarışları I:374a Atıcılık I:398c Atletizm I:413a Basketbol II:75b

Beşiktaş Jimnastik Kulübü II:167c Beykoz Gençlik Kulübü II: 198a Beylerbeyi Spor Kulübü II:210c Beyoğlu Spor Kulübü II:223a

Binicilik II:234a Bisiklet II:246a Black Stockings II:260c Boks II:293b

Burhan Felek Spor Sitesi II:339b Dağcılık II:542b Darüşşafaka Spor Kulübü III:2a Eczacıbaşı Spor Kulübü III:126b Efes Pilsen Spor Kulübü III:134b Eskrim III:206c Eyüp Spor Kulübü III:253c Fenerbahçe Spor Kulübü III:286b Fenerbahçe Stadyumu III:287a Feriköy Gençlik Kulübü III:293c Futbol III:345b

Galatasaray Spor Kulübü III:373c Güreş III:454a Halter III:532c Hentbol IV:52a Hokey IV:82c İnönü Stadyumu IV:170b İstanbul Satranç Derneği IV:233b İstanbul Spor Kulübü IV: 234a İstanbul Yelken Kulübü IV:251a İstanbul Yüzme İhtisas Kulübü IV:251b

Jimnastik IV:320a Judo-Karate IV:320c Karagümrük Spor Kulübü IV:454b Kasımpaşa Spor Kulübü IV:485a Kurtuluş Gençlik Kulübü V:129a Kürek V:170c Masa Tenisi V:304b Maviler ve Yeşiller V:310c Okçuluk VI:125a Sadi Gülçelik Spor Tesisleri VI:391b Sarıyer Spor Kulübü VI:498b Sipahi Ocağı VII: 10e Spor Basını VII:42c Spor ve Sergi Sarayı VII:43b Stadion VII:43c Sutopu VII:83a Şeref Stadyumu VII:162b Taksim Stadyumu VII:199c Tenis VII:244b Vefa Spor Kulübü VII:375c Vefa Stadyumu VII:376a Voleybol VII:390c Yelken VII:463a YMCA VII:531a Yüzme VII:540b

Spor Âlemi 1919-1928 arasında yayımlanmış 15 günlük spor dergisi. Sahibi Sa'id Çelebi'ydi. Mütareke döneminde milli bir nitelik kazanan spor karşılaşmalarını yansıtmak ve dünyadaki spor hareketlerini aktarmakla toplumumuz-

da bu alana ilgiyi önemli ölçüde artırdı. Yazarları arasında Burhan Felek, Fuad Hüsnü (Kayacan), Vildan Âşir (Savaşır), Rıza Salih, Suad Hayri (Ürgüplü) gibi isimler vardı. Bol resim kullanarak, sporcu röportajlarına yer vererek, İstanbul'dan bütün ülkeye yayılacak olan kulüp rekabetlerini kökleştirmeyi başardı.

VII:199c. **Spor Basını** *mad. VII:42c.*

Spor ve Sergi Sarayı *mad. VII:43b, III:550b, IV:272c, 565b.*

Sporel, Hasan Kâmil (1894, İstanbul -1969, İstanbul) Futbolcu ve yönetici. Zeki Rıza Sporel'in ağabeyidir. Fenerbahçe kulübünde yetişti. Önce forvet oynadı, sonra defansta karar kıldı. 1911-1923 arasında Fenerbahçe birinci takımında 108 maç oynadı. Takım kaptanlığı yaptığı gibi 1923'te ilk milli takımın kaptanlığını da üstlendi. Amerika'da yükseköğrenimini yaparken orada da futbolunu sürdürdü. Geçilmez bir defans oyuncusu olarak kendini gösterdiğinden orada "Dardanelle" (Çanakkale) lakabıyla anıldı. Uzun yıllar Fenerbahçe yönetim

kurullarında görev aldığı gibi 1902-1966 arasında başkanlık da yaptı.

V:106c.

Sporel, Zeki Rıza (1898, İstanbul - 1969, İstanbul) Futbolcu ve yönetici. Fenerbahçe genç takımından yetişti. 16 yaşındayken birinci takım kadrosuna alındı, 1934'e kadar Fenerbahçe takımında 352 maç oynadı, 470 gol attı. 16 kez milli oldu. Milli takımın ilk golünü attığı gibi 1924'te Helsinki'de Türkiye-Finlandiya milli maçında elde ettiği 4 gollük rekoru 70 yıldan beri kınlamadı. Futbolu bıraktıktan sonra Fenerbahçe yönetim kurullarında görev aldı, 1955-1958 arasında kulüp başkanlığı görevinde bulundu.

I:301a, III:287a, V:480c, VII:244b.

Srapyan, Bedros (1831 veya 1833, İstanbul - 1898, Sofya) Ermeni asıllı saray ressamı. Roma'da resim eğitimi gördü. Dönüşte Balyan ailesinin yanında çalıştı ve saraylarla resmi binaların tavan ve duvar tezyinatını yaptı. 1867' de, Osmanlı Devleti'ni temsilen iki yağlıboya tablo ile Paris Sergisi'ne katıldı. Birincisi Hz İsa'nın haçtan indirilmesi, ikincisi ise Eyüp Sebili idi. Üsküdar'daki Berberyan Mektebi'nde ve Robert Kolej'de resim hocalığı yaptı. Tezyin ettiği yapılar arasında, Beyoğlu'ndaki Yeni Tiyatro binası, Yunanistan Elçiliği, Üsküdar, İcadiye'deki Vasıf Paşa Konağı ve Yıldız Sarayı'nda, Alman İmparatoru II. Wilhelm'in birinci ziyareti münasebetiyle inşa edilen pavyon bulunmaktadır. Abdülaziz'in yağlıboya portresini de hazırlamıştır. 1896'da, Sofya'ya yerleşmiştir.

St. Casson VII:226c.

St. Helena Şapeli L272b.

St. Louis Kilisesi V:21a.

St. Petersburg Cafe-Restaurant

II:216c.

St. Pierre Kilisesi *bak.* Saint Pierre ve

Paul Kilisesi

St. Stephen Kilisesi I:275c, 276a. **Stackelberg, Grafvon** III:3öOc. **Stadion** *mad.* VII:43c, II:258c.

Stadt Hamburg Beyoğlu'nda, Mis So-kağı'nda küçük ama Batı mutfağından iyi örnekler sunan bir restorandı. 1950'lerin başından, 1960'ların sonlarına kadar açık kaldı. Adı Almanca (Hamburg Kenti) olmasına, Viyana ve Alman-Avusturya mutfağına özgü yemekleriyle tanınmasına rağmen, mönüsünde İngiliz, Fransız mutfağından da yemekler bulunurdu.

Stamboul *mad.* VTI.-43c, II:55b, III:12c, 337c, IV:175a, V:286b, VI:416c.

Stambul Film III:195b. **Stampa, Ercole**

ilgili madde:

İtalyan Hastanesi (Ospedale Italiano) IV:303c

Stampa, Giorgio Domeniko (1836, İstanbul - 1890'dan sonra, Bedford [İngiltere])
İtalyan asıllı mimar mühendis. İtalya'da mimarlık eğitimi gördü. 1866'da İran Elçiliği binasını, 1872'de Mer-can'daki Bible House Hanı'nı 1873-1876'da kardeşi Ercole Stampa ile İtalyan Hastanesi'ni, 1873-1882 arasında Giacomo Leoni ile Palazzo Corpi'yi (bugün ABD Başkonsoloslugu binası) inşa etti. Daha sonra Almanya'ya, oradan da İngiltere'ye gitti.

IV:303c, V:203a. *İlgili madde-*.

Iran Elçiliği Binası IV:189c **Stanbol** IV:255a.

Stefan (Novgorodlu) (13. yy) Rus rahip. 1349'da bir hacı kafilesıyla Konstantinopolis'e geldi. Kentte kaldığı 7 gün boyunca gördüklerini kaleme aldı. İlk kez 1839'da basılan metnin Fransızca-sı M. de Khitrowo'nun *Itinéraires rus-sesen Orient* (Cenevre, 1889) kitabında, İngilizcesi G. V. Majeska'mn *Rus-sian Travelers to Constantinople in the Fourteenth and Fifteenth Centu-ries* (Washington, 1984) kitabında yayımlandı.

Stefan Kalfa 1:522a.

Stefan (Sveti) Kilisesi *mad. VII:44a*, I:8c, 29c, IL329b, III:280c, 505a, V:21b.

ilgili madde: Aznavur,Hovsep 1:51 la

Stefanos (Ayasofya Diyakonu) IV:153c.

Stefanos (Ayios) Kilisesi Yeşilköy'de, Mirasyedi Sokağı ve Kalemдар Sokağı arasındadır. 1845'te inşa edilen kagir yapı, bazilikal plan tipinde ve üç netlidir. Naosta nef ayırımını sağlayan

dörder taşıyıcı kemerle bağlanmıştır. Naosun batısında galeri vardır. Doğudaki ahşap ikonostasis, arnbon ve despot koltuğu bezemelidir.

Stefanos (Ayios) Manastırı IV:142a.

Stefanos (Genç, Aziz) IV:153c, 154a.

Stefanos Kilisesi VL549b.

Stenid VII:499a.

Stenon II:281c.

Stenos VII:499a.

Stephan, Walter II:312b.

Stimbol IV:255a.

Stokes, Olivia Phelps VI:338b.

Stolpe, C. IL279c, III:558c, IV:545b.

Storari, Luigi III:558c.

Stoyanidis, Andon (1869, İstanbul -1947, İstanbul) Eczacı. 1900'de Mek-teb-i Tıbbiye-i Mülkiye'nin eczacı sınıfını bitirdi. 1903'te "Şark İспенçiyari Laboratuvarı" adıyla bir tıbbi müstahzar laboratuvarı kurarak hazır ilaç ve enjeksiyon çözeltileri hazırlamaya başladı. Laboratuvar, 1937'de yeni binasına (Demirkapı, Darüssaade Sokağı no. 10) taşındı. Burada hazırlanan ampul ve serumlar zamanla büyük üne kavuşmuş ve laboratuvar Türkiye ve Balkan ülkelerinin serum ve ampul gereksinmesini karşılar bir duruma gelmiştir. Laboratuvar ölümünden sonra el değiştirmiş ve 1963'te kapanmıştır.

VII:264a. **Strabon** II:258a, 266b.

Strategion *mad.* VII:45a, II:258c, V:432c, 462a, VI:529a, VH:271a.

Strategopoulos, Aleksios (13. yy) Bizanslı asker. VIII. Mihael'in komutanı idi. Temmuz 1261'de, Konstantinopolis'te 55 yıl hüküm süren Latin hâkimiyetine son vererek şehri kurtarması ile tarihe geçti. Daha sonraki yıllarda askeri anlamda başarılı olamadı ve bir savaşta esir düşerek İtalya'ya götürüldü.

Strati (Ayia) Kilisesi

nli madde:

Hreşdagabet (Surp) Kilisesi IV:90b

Strati (Ayia) Kilisesi *bak.* Taksiarhes Kilisesi

Street, G. E. IV:565c. **Striker, C. L.** II:264a. **Struma Gemisi** IV:147c. **Strupp, Kari** IV:248b.

Strzygowski, Josef *mad.* VII: 45b, I:64c, 216c, II:364c, IV:454a, VL104c, 469c, VII:46c.

Studios (Konsül) IV:166b.

Studios Manastırı I:439a, II:254b, 255a, 298c, V:288b.

Studios Manastırı Kilisesi *bak.* İmra-hor Camii

Studios Sarnıcı ve Ayazması *mad.* VII:46b.

İlgili madde:

Ayazmalar I:472a Stüdyo İmge V:540b.

Su *mad.* VII:47a, JV:234c, VII:87a. *ilgili maddeler:* Barajlar ve Baraj Gölleri II:51b
Bentler II:154a Halkalı Suları III:524c Hamidiye Suyu Tesisleri
III:544c

İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi (İSKİ) IV:234b

Kaynak Suları IV:507c

Kırkçeşme Tesisleri V:1a

Maksemeler V:278b

Nimfaion VI:79c

Roma Suyolları VI:34lc

Sarnıçlar VI:469b

Sukemerleri VII:53c

Suterazileri VII:82b

Taksim Suyu Tesisleri VII:200a

Üsküdar Suları VII:350b **Su Ürünleri Meslek Lisesi** II:195b **Suad Hanım** ilgili madde:

Suadiye Camii VII:50c **Suad Reşad** IV:354b. **Suadiye** mad. VII:49a, 138b. ilgili maddeler:

Suadiye Camii VII:50c

Şaşkınbakkal VII:138b **Suadiye Camii** mad. VII:50c, 49c. **Suadiye Oteli** VII:50a. **Suadiye Plajı** VII:49c, 138b. **Suadiye Vapur İskelesi** VII:50a.

Suadiye Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1964'te, İstinye Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak inşa edildi. 588 grostonluktur. 2.100 yolcu almaktadır. Uzunluğu 67 m, genişliği 12,5 m, sukesimi 2,6 m'dir. İtalya, Fiat yapımı 2 adet 750 beygirgü-cünde dizel motoru vardır. Çift uskur-lu olup saatte 14 mil hız yapmaktadır. Maltepe adlı bir de eşi vardır.

V:282c. **Suadiye Yacht Kulübü VII:50b.**

Suat Derviş (1905, İstanbul -1972, İstanbul) Yazar. Berlin'de konservatuvarda ve Edebiyat Fakültesi'nde okudu. Çeşitli Alman gazete ve dergilerinde makaleleri, fıkraları, hikâyeleri yayımlandı. Aynı yıllarda İstanbul gazetelerine yazılar, tefrika romanlar gönderiyordu. 1932'de yurda dönünce gazetelerde röportaj ve yazılar yayımlamaya devam etti. 1940'ta *Yeni Edebiyat* adlı bir dergi çıkarmaya başladı. Siyasal görüşlerinden dolayı tutuklandığı, hapiste kaldığı oldu. Edebiyatta toplumcu gerçekçi akıma daha yakındı. Romanları *Son Posta*, *Vatan*, *GecePos-*

Suatpark Sineması

406

407

Sultaniye Bahçesi

tası, *Cumhuriyet* vb istanbul gazetelerinde tefrika edildi. Daha çok, Türkiye'de değişik sosyal katmanlardan kadınlara, onların sosyal sorunlarına, konumlarına ve iç dünyalarına eğilen yazarın romanları *Kara Kitap*

(1920), *Ne Bir Ses, Ne Bir Nefes* (1923), *Hiçbiri* (1923), *Behire'nin Talipleri* (1923), *Fatma'nın Günahı* (1924), *Beni mi* (1924), *Buhran Gecesi* (1924), *Gönül Gibi* (1928), *Emine* (193D), *Hiç* (1939), *Çılgın Gibi* (1945); yazan Türkiye'de yasaklı olduğu için ilk basımı Fransızca olarak Paris'te (1957), ilk Türkçe basımı ise 1968'de yapılan *Ankara Mahpusu* ile *Fosforlu Cevri-ye'dit* (1968). Asıl adı Saadet olan yazar, Tıp Fakültesi profesörlerinden İsmail Derviş Bey'in kızı, Türkiye Komünist Partisi yöneticilerinden Reşat Fuat Baraner'in eşi idi.

II:449a. **Suatpark Sineması** I:540c.

Subaşı Taşradaki miri ve tımar subaşıların-dan farklı olarak istanbul'da asesbaşı ile kol gezen, çarşı pazar ve mahalle aralarının temizliğini kontrol eden, bozuk kaldırımları onarttıran, yıkılma tehlikesi gösteren yapıları mimarbaşı-ya haber veren, uygunsuz yerlere baskın düzenleyen, suçüstü yakaladıklarına kırbaç ve kamçı cezası uygulayan, kuşkulandığı kişileri elini kolunu bağlayıp kadı ve naip huzuruna çıkaran subaşılar vardı. Bunlar istanbul, Galata, Üsküdar ve Eyüp kadılarının buyruğunda görev yapmaktaydılar. Ayrıca kentin genel temizliğine bakan, çöpleri imha ettiren çöplük subaşısı, vezir konaklarında da vezir subaşısı denen görevliler bulunuyordu, istanbul'daki tomruk, salma tomruk, zindan, banyon denen hapishanelerin müdürlerine de subaşı denmekteydi.

Subaşı Camii IV:272c. **Subaşı Lokantası** VI:9b. **Subay, Suat** VII:244b.

Subhi Bey (1863, Yanya -1943, istanbul) Şehremini. Mekteb-i Mülkiye'yi bitirdi. Çeşitli idari görevlerde bulundu. Mayıs 1910-Temmuz 1911 arasında şehreminliği yaptı. Cumhuriyet döneminde "Aslan" soyadını almıştır.

VILISOB.

Subhi Paşa Konağı raacI W:51c, III:70c, VI:434c.

Subhi Paşa Korusu II:332c.

Suç mad. WI:52a. *İlgili madde:* Güvenlik Hizmetleri III:457c

Sudi Efendi VII:449a.

Sudi Kitaphanesi Aslen Kırımlı bir aileye mensup olan yazar ve yayımcı Süleyman Sudi tarafından 1908'de kurulan kitabevi. Pek çok kitap da yayımlamış olan Sudi Kitaphanesi, Babıâli (Ankara) Caddesi üzerinde faali-

yet göstermiş, 1933'te kapanmıştır. Sudi, Nevzat V:l69b.

Suer, Cemal (1912, Rize) Asker. Deniz Harp Akademisi'ni bitirdi. Koramiralliğe yükseldi ve güney deniz saha komutanlığı yaptı. 15. dönem (1973-1977) istanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Sufyan Sevrî (ö. 777) V:380c. **Suguros, Aristidi** II:5c. **Suher, Hande** V:236b. **Suhr**

Sirki IIL390b.

Suhte Softa olarak da bilinir. Sözcük, Farsça "yanlış" anlamında olup, medreselerde okuyan ve ilim tutkusuyla yanan "talib"ler (öğrenci) için yakıştırılmıştı. Çoğul olarak suhtegân deniliyordu, İstanbul medreselerinde okuyan taşralı yüzlerce suhte olup bunlar kimi zaman İstanbul'da kimi zaman da Anadolu'ya geçip Celalilere katılarak yönetime karşı "kıyam" (ayaklanma) etmekteydiler. Osmanlı tarihinde bu tür olaylara "softa kıyamı", "talebe-i ulum kıyamı" denmiştir. Softa, suhtenin galatı olarak halk arasında daha yaygındı.

Suhulet Vapuru *mad. VII:53a, VI:409b. ilgili madde:*

Araba Vapurları I:285b **Sukemerleri** *mad. VII:53c. İlgili maddeler:*

Ali Paşa Kemer I:197b

Avasköy Kemer I:425a

Balıklikemer ve Balıklıhavuz II: 26a

Bozdoğan Kemer II:319a

Güzelce Kemer III:463a

Kovuk Kemer V:79c

Mağlova Kemer V:239a

Mazul Kemer V:313b

Paşa Kemer VI:227b

Uzun Kemer VH:331c

Sular İdaresi *bak. İstanbul Su ve Kanalizasyon idaresi (İSKİ)*

Sular İdaresi Memur ve Müstahdemleri Yardım Cemiyeti 25 Ocak 1943'te kuruldu. Genel merkezi Taksim'de Sular İdaresi'nde idi. Tüzüğüne göre amacı ölüm, doğum ve hastalık durumlarında üyelerine yardım etmektir. Bir sosyal yardım kuruluşu hüviyetin-deydi. Aynı dönemde kamu işyerlerinde kurulan derneklerin bir benzeriydi. Üye sayısı kuruluşunda 300'ün üzerindeydi.

Sulari, Davut VL295c.

Sulh ve Selamet-i Osmaniye Fırkası 14

Ocak 1919'da İstanbul'da kurulmuş siyasal parti. Osmanlı Sulh ve Selamet Cemiyeti ile Selamet-i Osmaniye Fırkası'nın birleşmesinden oluşmuştur. İttihad ve Terakki Fırkası'na karşıtlığı ile dikkati çeker. Mütareke ortamında, kendiliğinden sönmüş, kapanmıştır.

Suliotas-Nikolaides, Anastasios

VI:365a.

Sultan Osmanlı padişahları için isimden önce (örneğin Sultan Mehmed, Sultan Aziz)

gelen bu unvan padişah kızları için de adsız ya da addan sonra (örneğin Ayşe Sultan, Esmâ Sultan) kullanılıyordu. Tanzimat döneminde aile yaşamı olanağına kavuşan şehzadelerin kızlarına da sultan denildi. Sultanlar, padişah baba ya da amcalarının uygun gördükleri ve "damad-ı şehri-yarı" sanı verilen vezirlerle evlenerek kendilerine tahsis edilen saray, köşk ve yalılara yerleşerek İstanbul'un en üst sınıfını temsil etmekteydiler. Yaşamları, zenginlikleri, sarayları ile ünlü son dönem sultanları arasında Esmâ Sultan, Âdile Sultan, Cemile Sultan ilk akla gelenlerdir. Padişah analarına, eşlerine de sultan denirdi.

Sultan Ahmed Bimarhanesi III:5a.

Sultan Ahmed Camii *bak.* Sultan Ahmed Külliyesi

Sultan Ahmed Darüşşifası III:3c. *ilgili madde:* Sultan Ahmed Külliyesi I:55a

Sultan Ahmed İmareti I:415a.

Sultan Ahmed Külliyesi *mad.* VII:55a, I:108b, 505c, II:347c, IV100b, 103a, 165e, 535c, V:167a, 354b, VI:444c, 481b, VII:65b, 297c, 508c.

İlgili maddeler:

Atmeydanı I:414b

Hah Müzesi III:499b

Mozaik Müzesi V:491c **Sultan Ahmed Suyolu** III:526b. **Sultan Ahmet Arastası** I:279a, II:347c. *ilgili maddeler:*

Arastalar I:296a

Sultan Ahmed Külliyesi VII:55a **Sultan Bayezid Divanhanesi** II: 87a.

Sultan Bayezid Mescidi Beyoğlu ilçesi'nde, Karaköy-Tophane arasında, Necati Bey Caddesi'ndedir. II. Bayezid (hd 1481-1512) tarafından inşa ettirilen mescit, 18. yy'da Kızlarağası Hacı Be-şir Ağa'nın minber koydurmasıyla camiye dönüştürülmüş, 1292/1875'te büyük bir yangında harap olunca son biçimiyle ihya edilmiştir. İki yandan binalara bitişen fevkani mescit yuvarlak kemerli bir girişe sahiptir. Necati Bey Caddesi'ne açılan giriş, yanlardan yuvarlak kemerli birer nişle kuşatılmış, giriş ile soldaki niş kitabe levhalarıyla taçlandırılmıştır. Kapalı, dikdörtgen planlı son cemaat yerini izleyen harim yuvarlak kemerli ve kaş kemerli pencerelerle aydınlanmaktadır. Harim tavanı çıtalarla dikdörtgenlere taksim edilmiş, biri merkezde, dördü de bunun çevresinde olmak üzere, beş adet sekizgen göbekte basit bir bezeme meydana getirilmiştir.

Sultan Bayezid Meydanı II:90b.

Sultan Çiftliği Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Malkoçoğlu, Habibler, Cebeci, Ellinci Yıl mahalleleri ve Esenler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 20.553'tür.

Sultan Hamamı *mad. VII: 61 b.*

Sultan Hamamı Eminönü ilçesi'nde, Vasıf Çınar Caddesi ile Saka Mehmet Sokağı'nın kesiştiği yerde bulunuyordu. 15-16. yy'a tarihlenen hamam yıktırılarak yerine yeni bir iş hanı yapılmıştır. Hacı Köçek Camii'ne de yakın olduğundan Hacı Köçek Hamamı diye de anılmıştır.

Sultan Mahmud Güneşi III: 170a. Sultan Murad Çiftliği IV:333c.

Sultan Murat Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. Fevzi Çakmak, Cumhuriyet, Kanarya, Yeşilova, Gültepe, Kemal Paşa mahalleleri ve Yeni Mahalle ile çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.075'tir.

Sultan Odaları II: 124a, V:274c.

Sultan Osman Tekkesi Eyüp İlçesi'nde, Orakçılar'da, Defterdar Mahallesi'nde, Alaca Tekke Sokağı'ndadır. 15. yy'm sonlarında Nakşibendî şeyhlerinden Taşköprülü Seyyid Ahmed Efendi tarafından kurulmuş, daha sonra bir yangın sonucunda harap olarak uzun zaman böyle kalmış, 1754'te III. Osman tarafından yeni baştan inşa ettirilmiştir. İkinci kuruluşunda, hünkâr mahfiline sahip bir cami-tekke niteliğine kavuşan, 19. yy'da onarım geçiren tekke Cumhuriyet döneminde kendi haline terk edilmiş, günümüze ancak cami-tevhidhanenin mihrap duvarından bir parça ile küçük haziyesi intikal edebilmiştir. Başlangıçta Nakşibendîliğe, ikinci kuruluşundan 1840'a kadar Sa'dîliğe, bu tarihten sonra da Rıfa-îliğe bağlanan tekkenin ayin günü bazı kaynaklarda perşembe, bazılarında da cuma olarak verilmekte, söz konusu tesis birçok başka adla da (Ahmed Efendi, Alaca, Şeyh Seyyid Ahmed Efendi, Sa'dîler, Sıraserviler, Şeyh Salih, Yanık Minare) anılmaktadır.

VI:331b. **Sultan Reşad** *bak. Mehmed V*

Sultan Reşad Türbesi *bak. Mehmed V Türbesi*

Sultan Sarayları III:294b.

Sultan Selim Camii IV:3c, 4a, 103a.

Sultan Selim Külliyesi *mad. VII: 62a, I:48a, III:548b, IV:3c, 4a, VI:487b, 498b, 533c, VU:83c, 447a, 458a.*

Sultan Selim Medresesi *mad. VII:63c, 83c.*

Sultan Suyu IV:508b.

Sultan Veled (ö. 1312) V:422c.

Sultanahmet *mad. VII:64c, L23a,*

III:52c, IV:145c, 155c, 190b, V:113a. *ilgili maddeler:*

Abdurrahman Şamî Tekkesi I:19c Adliye Sarayı I:85a

Ahmed III Sebili ve Çeşmesi I:116c Akbıyık Hamamı I:154a Akbıyık Mescidi ve Tekkesi I:154b Alemdar Sineması I:186c Alman Çeşmesi I:208c

Atmeydanı I:414b Ayasofya I:446b Ayasofya imareti I:458c Ayasofya
Kütüphanesi I:459c Ayasofya Medresesi I:460b Ayasofya
Muvakkithanesi I:461 a Ayasofya Sebilleri L462c Ayasofya Sıbyan
Mektebi I:463a Ayasofya Şadırvanı I:463c Ayasofya Üçüzlü Çeşmesi
L464b Aziz Efendi Tekkesi L504c Baltacı Konağı II:33a Baytar
Mektebi Binası-II:112a Binbirdirek Sarnıcı II:232b Büyük Saray
II:346b Cafer Ağa Medresesi II:365c

Cedid Mehmed Efendi Medresesi II:392c

Çevri Kalfa Sıbyan Mektebi ve Çeşmesi II:423a

Darülfünun Binası II:562a

Dihippion III:51a

Dikilitaş III:51c

Divanyolu III:72b

Dizdariye Sarnıcı III:73c

Düğümlü Baba Tekkesi III:107b

Esad Efendi Kütüphanesi III:198b

Eufemia (Ayia) Kilisesi III:226c

Firuz Ağa Camii III:321a

Fuad Paşa Camii III:341b

Fuad Paşa Türbesi III:341c

Hacı Hasan Efendi Çeşmesi III:476b

Halı Müzesi TTT:499b

Haseki Hamamı IV:4a

Hippodrom IV:75a

Hippodrom Sarnıcı IV:77c

İbrahim Paşa Sarayı IV:128b

İran Okulu IV:190b

İshak Paşa Camii IV:197b

İshak Paşa Hamamı IV:197c

İskender Paşa Mektebi ve Türbesi IV:208c

Kaygusuz Tekkesi IV: 500a Kuduz Hastanesi V:112b Lausos Sarayı V:198c

Marmara Üniversitesi V:303b Mehmed Ağa Medresesi V:356b

Milion Taşı V:461c Mozaik Müzesi V:491c Nakşidil Sultan Çeşmesi

VI:40c Oktagon VI: 127a

Pittakia VI:254a Sampson Ksenonu VI:435a Sanayi Mektebi Binaları VI:444c Sinan

Erdebili Tekkesi VI:567a Soğukçeşme Sokağı VII:26a Sultan Ahmed

Külliyesi VII:55a Sultanahmet Cezaevi VTI:65c Sultanahmet Parkı
Vü:67c Şehzadeler Türbesi VII:157c Şifa Hamamı VII:178c Talat
Paşa Konağı VTI:201a Topkapı Sarayı VTI:280c Türbeler Müzesi
VII:312a

Türk ve islam Eserleri Müzesi VII:316a

Üçler Mescidi VII:334a Üskübiye Mescidi VII:343a Yerebatan Sarayı VII:503a
Yeşil Ev VII:508c Zeuksippos Hamamı VII:548b **Sultanahmet
Cezaevi** *mad. WI:65c, II:424b, VII:65c.*

Sultanahmet Meydanı *bak. Atmeydanı*

Sultanahmet Mitingleri *mad. VII: 66c, IV:282c, 343c, 351a, V:351b, VII:65b.*

ilgili madde:

Adivar, Halide Edip I:78b **Sultanahmet Parkı** *mad. VII: 67c.*

Sultanbeyli İlçesi *mad. WL68a, I:320b, III:384c, IV:138b.*

Sultançayırı (Çayırova) Namazgahı

VI:44a.

Sultançiftliği III:313c.

Sultanhamam Eminönü İlçesi'nde, Mısır Çarşısı'nın ve Marpuççular'ın güneyine düşen yöre. Tahtakale ve Mer-can'ın doğusunda, Mahmutpaşa'nın ise kuzeyinde yer alır. Doğusunda ise Bahçekapı ve Sirkeci bulunur. Tüm bu semtler bir bütün olarak istanbul'un geleneksel ticaret merkezini oluştururlar. Toptancı tüccarlar, konfeksiyon atölyeleri, eski işhanları, kumaş ve iplik depolan, çoğunluğu giyim üzerine iş yapan küçük dükkânları ve seyyar satıcılarıyla aynı zamanda kendine özgü bir perakende alışveriş yöresidir.

II:476b. *ilgili madde:*

İkinci Vakıf Ham IV:147c

Sultanhamam Meydanı III:164c.

Sultaniler *mad. VH:69a, III:138c.*

ilgili madde:

Galatasaray Lisesi III:369c

Sultaniye Bahçesi Paşabahçe'nin kuzeyinde, İran'daki Sultaniye şehrine atfen Sultaniye adı verilen bir hasbah-çe ve köşk. Bu mevkinin I. Süleyman'ın kadınlarından Hançerli Sultan'a atfen Sultaniye olarak adlandırılmış ol-

Sultaniye Çayırı Çeşmesi

408

409 **Süleyman Abdülhalim Efendi**

düğü da rivayet edilmektedir. Evliya Çelebi Acem Köşkü olarak tanınan köşkün III. Murad döneminde (1574-1595) Özdemiroğlu Osman Paşa tarafından İran'dan getirilen kubbe, pencere, cam gibi yapı elemanlarıyla yapıldığını söyler. Arşiv belgelerinde 1763-1764'te kaydedilen köşk, çeşme ve havuz 18. yy'da yapılmış olan ikinci köşk olmalıdır. Köşkün yakınında, bir grup ağaç altında da bir çift çimen sofa bulunuyordu. Melling 18. yy'ın sonunda bahçeyi ziyaret ettiğinde burada yalnızca duvar kalıntıları ve iskele ile rıhtım taşlarını bulabilmiştir.

II:194a, 282c, VII:69c.

Sultaniye Çayırı Çeşmesi ve Namazgahı *mad. VII: 69c.*

Sultaniye Vapuru Şirket-i Hayriye'nin 61 baca numaralı yolcu vapuru. 1909'da, Fransa, Dunkerque'de Ati. & Chant. De France tezgâhlarında buharlı yolcu vapuru olarak inşa edildi. 521 grostonluktu. Uzunluğu 44,2 m, genişliği 7,3 m, sukesimi 3 m idi. De France yapımı, toplam 540 beygircüğünde, 2 adet tripil buhar makinesi vardı. Çift uskurlu olup saatte 10,5 mil hız yapıyordu. Yazları 876, kışları 726 yolcu alabiliyordu. Hünkâr iskelesi, Sötlüce ve Küçüksu adlı üç de eşi vardı. Dördü de şirketin ilk kez İngiltere ve İs-koçya dışındaki tezgâhlarda inşa ettirdiği ilk vapurlardı. Baş ve kış kısımları hayli yüksek olduğu için göze hoş görülmemiş, çok sayıda yolcu almalarına rağmen Boğaz halkı tarafından pek beğenilmemişti. I. Dünya Savaşı'n-da ordu emrine verilen gemi 10 Temmuz 1916'da, Karadeniz'de, Sakarya ağzı açıklarında Rus muhripleri tarafından batırıldı.

IV:100a, V:163b, VII:120a. **Sultanselim** *bak. Yavuzselim*

Sultantepe Üsküdar İlçesi'nde, Üsküdar İskelesi'nin kuzeyine düşen Paşalima-m yöresindeki sırtlarda yer alan semt. Fethi Paşa Korusu ile Selamsız arasındadır. Adından da anlaşılacağı gibi yüksekte olan bir semttir. Kuzeyinde İcadiye bulunmaktadır.

' *madde-*.

Özbekler Tekkesi VI:199c

Sultantepe Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1989'da, Ca-mialtı Tersanesi'nde motorlu araba vapuru olarak inşa edildi. 1.077 grostonluktur. 62 araba alabilmektedir. Uzunluğu 67,2 m, genişliği 20,6 m, sukesimi 3,7 m'dir. Pendik-Sulzer yapımı, her biri 848 beygircüğünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurludur. Saatte 11 mile yakın hız yapmaktadır.

Sultantepe Spor Kulübü 1951'de Üsküdar'da adını taşıdığı semtte kuruldu. Forma renkleri sarı-mavidir. Futbol branşında faaliyet gösteren kulübün amatör yıldız, genç ve A takımları vardır. A takımı düzeyindeki en büyük

başarısı Türkiye beşinciliğidir. Başkanlığını Turgay Palas'ın yaptığı kulübün 378 üyesi ve 60 lisanslı sporcusu olup, A takımı istanbul 2. amatör kümede oynamaktadır.

Sultanzade Padişahların kızlarından olma torunlarına verilen unvandı. Bunların da okumalarına, son dönemlerde ise özellikle askeri eğitim görmelerine veya Mekteb-i Sultani'de okumalarına özen gösterilir; her birine genç yaşta yüksek rütbeler ve görevler verilirdi. Osmanlı tarihinde, sultanzadelerden vezir, sadrazam olanlar vardır. Son dönemin en ünlü sultanzadesi Prens Sa-bahaddin Bey'dir.

V:95b.

Sultanzade Mehmed Bey Türbesi

mad. VII: 70a.

Sulu Konak IV:3a.

Sulu Manastır *bak*, Kevork (Surp) Kilisesi

Sulukule *mad. VII:70b, II:514a, III:131b, VII:496c.*

Sulukule Kapısı *bak. Surlar Sulzbach, Berthavon III:487b. Suman, Nusret II:540b. Summer Palace mad. VII: 71a. Sun, Selçuk II:388a. Suna, Hilmi V:41a. Suna Kırac Yalısı III:152c. Suna, Sait IV:250a. Sunal, Kemal VII:323c.*

Sunar, Mustafa (Eyyubî) (1881, İstanbul -1959, istanbul) Kemancı ve besteci. Kemani Tatyos Efendi, Kemani Mem-duh gibi keman ustalarından ders aldı, ünlü bestecilerle usul ve kuram çalıştı. Bahriye Nezareti Kalemî memurluğundan emekli oldu, daha sonra ilk ve orta okullarda musiki öğretmenliği yaptı. İstanbul Belediye Konservatuva-rı Türk Musikisi İcra Heyeti'nde çalıştı. Eyüplü olduğu için Eyyubî diye de anılır. Saz semailerî, peşrevlerî, ilahilerî ve marşları vardır.

III:260c, IV:214b, VL99c, VII:209b, 225b.

Sunay, Cevdet III:561b.

Sungur, Mehmet Emin (1936, Hekimhan) Mimar ve işletmeci. iTÜ Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nü ve istanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İşletme İktisadî Ens-titüsü'nü bitirdi. Belediyecilik yaptı. 15. dönem (1973-1977) istanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi ve 1979-1980 arasında Cumhuriyet Senatosu istanbul üyesi olarak görev aldı. 1984-1989 arasında Şişli belediye başkanlığı yaptı.

Sungur, Zati IV:84a, 160a, VI:539a.

Sunullah Efendi (Caferzade) (1552, iskilip -1612, istanbul) Şeyhülislam. Kazasker İskilipli Cafer Efendi'nin oğlu-

dur. Ebussuud Efendi'nin en gözde öğrencilerinden biri olarak ilmiye aşamalarını geçtikten sonra 1599'da atandığı şeyhülislamlıktan 1601'de azledildi.

1603'te yeniden bu göreve getirildi. Aynı yıl "Zorba Ayaklanması" denen olayda Sadrazam Yemişçi Hasan Paşa'ya karşı Güzelce Mahmud Paşa ile işbirliği yaptığı için ayaklanma bastırıldıktan sonra azledildi. 1604'te üçüncü kez atandığı şeyhülislamıktan 1606' da Zitvatorok Antlaşması'na karşı çıktığı için azledildi. 4 ay sonra tekrar aynı göreve getirildi. Bu kez Kuyucu Murad Paşa'ya karşı çıktığı için 1608'de azledildi. Saraçhanebaşı'nda adıyla anılan camiyi yaptırmıştır.

I:27a, V:338a.

Sunullah Efendi Camii Fatih İlçesi'nde, Saraçhanebaşı'nda, itfaiye Caddesi'n-dedir. "Hüsam Bey Camii" ve "Tezgâh-çılar Camii" diye de anılan yapı 10217 I612'de Şeyhülislam Sunullah Efendi tarafından yaptırılmıştır. *Hadîka'da*. ise banisinin Kaptan Ali Paşa'nın babası Hüsameddin Hasan Efendi olduğu yazılı ise de, bu şahsın yapıyı ihya ettirmiş olacağı ya da minberini koydurmuş olduğu varsayılır. Bir yangında tahrip olduktan sonra 1329/ 19H'de Halil Efendi tarafından yeniden yaptırılmıştır. Kare planlı, kagir bir yapıdır. Üzeri dört yana eğimli, kiremit örtülü basık bir çatı ile kaplıdır. Tek şerefeli minaresi taştandır. Son cemaat yerinin bir kapıyla bağlantılı olduğu harim konsantrik kemerli büyük pencerelerle aydınlanmaktadır. Minber, vaiz kürsüsü ve mahfili ahşap, mihrabı stukko bezemelidir. Ca-. mi ek bir mekânla genişletilmiş olup, merkezi planlı, çokgen gövdeli mektebi bugün meşruta olarak kullanılmaktadır.

Surbantag Püzantyan Lırakir Derutyann III:188c.

Sur-ı Hümayun *mad. VII: 71c, I:416b, VLSOla, VII:13c, 83c.*

İlgili madde: Şehrayinler VI:147b

Sur-ı Sultani *mad. VII:72b, I:101b, 177a, 344b, 433a, II:305c, 500b, 554c, V:329b, VII:26a, 74b, 281a.*

ilgili madde:

Topkapı Sarayı VII:280c **Suriye Hanedanı** *bak. İsaoria Hanedanı*

Suriye Hanı Beyoğlu İlçesi'nde, istiklal Caddesi'ndedir. 1908'de yapılmıştır. Binanın, Gönül ve Piremeci sokaklarına açılan iki kapısı daha vardır. İlk yapıldığı tarihlerde yine bitişik fakat ayrı girişleri olan üç apartman iken, Gönül Sokağı'na bakan girişe asansör konulmuş ve binaları farklı noktalardan birbirine bağlayan köprüler eklenmiş ve bina bugünkü biçimini almıştır. Sonraları Zafer Sineması adını alan eski Santral Sineması da alttaki pasaj

içinde yer almaktaydı, iç mekânları oldukça sade olan binanın zemin ve birinci kat cephesindeki taş kaplamalar, cepheyi yatay bölümlere ayıran geniş kat silmeleri ile bilinci katın altında yer alan büyük boyutlu çıkmaları özellikle dikkat çekicidir. Bunların dışında çıkma cephesinde iki kat boyunca devam eden ve pencere kenarlarında yer alan farklı boyutlu, Korint başlıklı pilastrlar, pencere üzerlerindeki üçgen ve kesik

alınlıklarla genelde neoklasik düzendeki cephe, 19- yy'ın sonu ve 20. yy'ın başının seçmeci özelliklerini yansıtmaktadır.

I:284c, II:216b, IV:269a, VI:226b.

Surlar mad. VII: 74b, II:27a, 428b, III:131b, 162a, IV:118a, VII:233b, 247b, 282c, 282c, 459b.

ilgili maddeler:

Anastasios Suru I:265b

Brahialion II:321c

Constantinus Suru II: 441 a

Septimius Severus Suru VII:74b

Sur-ı Sultani VII:72b **Surname-i Hümayun** VTİ:161b. **Surname-i Vehbî** VII:161b.

ilgili maddeler:

Levnî V:211b

Vehbî (Seyyid) VII:376b **Surp Eçmiadzin** (Basımevi) III:182a.

Surp Haç Lisesi Üsküdar'da Selamsız'da-dır. 1678'de kuruldu. 1932'de kapanan okul 1954'te orta, lise ve ilahiyat bölümleriyle ve Surp Haç Tıbre-vank Ermeni Ruhban Okulu adıyla yeniden açıldı, ilahiyat bölümü 1967'de kapatıldı. Adı da 1969'da Surp Haç Ermeni Lisesi oldu. 1994-1995 öğretim yılında hazırlık, orta ve lise sınıflarında 71 kız, 98 erkek olmak üzere 169 öğrencisi bulunmaktadır.

I:533c, III:483c. **Surp Pirgiç** (Dergi) III: 190a. **Surp Sarkis Zoravar** (Basımevi)

III: 182a.

Surre Alayı mad. *VILSOB*, I:179a, VU:73b.

Sururî (ö. 1814) IIL508b. **Sururi Ailesi** mad. *VILSlc. nli madde:*

Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosu IIL441a

Sururi, Alev

ilgili madde:

Sururi Ailesi VII:81c **Sururi, Ali** VI:538a. *ilgili madde:*

Sururi Ailesi VH:81c **Sururi, Celal** IV:241c, 443b. *İlgili madde:* Sururi Ailesi VTİ:81c

Sururi, Gülriz I:199a, VI:538a. *ilgili maddeler:*

Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosu III:441a

Sururi Ailesi VII:81c **Sururi, Lütfullah** IV:241c, VII:114c. *ilgili madde:* Sururi Ailesi VII:81c

Sururi Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Rüstem Paşa, Hobyar, Taya Ha- tun, Mercan ve Tahtakale mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990)

180'dir.

Sururi, Nazif (Kadıpaşazade) *İlgili madde:* Sururi Ailesi VII:81c

Sururi (Sururi Mehmet Efendi) Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Küçük Piyale, istiklal, Hacı Ahmet, Bostan, Kalyoncu Kulluğu, Kamer Hatun ve Yahya Kâhya mahalleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.726'dır.

Sururi Topluluğu III:154c.

Sururi, Yusuf IV:24lc. *ilgili madde:* Sururi Ailesi VII:81c

Suterazileri *mad. VH-.82b.*

Sutopu *mad. WI:83a.*

Sutzu, Mihail III:290a.

Suvak Vapuru Bir ara istanbul'da da çalışmış olan küçük yolcu vapuru. 1905' te Macaristan'da yapıldı. 145 grostonluktu. Önceleri izmir'de körfez hattında çalıştı. 18 Şubat 1943'te İstanbul-Izmit hattının açılması üzerine, bu hatta verildi, 1 Mart 1958 günü Üsküdar Vapuru'nun şiddetli bir fırtınada Gölcük önlerinde batarak büyük bir faciaya yol açması üzerine, aynı hatta çalışmakta olan yaşlı ve bakımsız Suvak da aynı akıbete uğramaması için hizmet dışı bırakıldı.

Suvat Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1938'de, Almanya Bremen' de, Atlas-Werge A. G. tezgâhlarında buharlı yolcu vapuru olarak inşa edildi. 923 grostonluktu. Uzunluğu 62,5 m, genişliği 10 m, sukesimi 3,4 m idi. Her biri 850 beygircüğünde iki adet istim türbini vardı. Çift uskurluydu. Yazları 1.603, kışları 1.400 yolcu alabiliyordu. Ülev adlı bir de eşi vardı. Büyüklüğü, hızı ve sağlamlığıyla, döneminin en beğenilen vapurlarındandı. Uzun süre Köprü-Haydarpaşa-Kadıköy, Köp-rü-Adalar-Yalova hatlarında çalıştırıldı. 1965'te baştan sona yenilendi, kazanı da akaryakıtla ısıtılır duruma getirildi. Son döneminde bile saatte 14 mil hıza erişebiliyordu. 1990'da kadro dışı bırakılarak satıldı. Tuzla'daki tersanelerin birinde turistik amaçla kullanılmak üzere tadil ediliyordu.

Suyolcuzade Şeyh Mustafa Naci Efendi Tekkesi II:415a.

Suyolu Kazası IV:137b.

Suzan Lütfullah Hanım VI:264b, VII:114c, 115b.

ilgili madde-.

Sururi Ailesi VII:81c **Süer, Nevzat** IV:234a. **Süheyl** (el-Hac) III:470a.

Süheyl Bey Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Salıpazarı'ndaydı. 1591'de Süneyi Bey tarafından Mimar Sinan'a yaptırılmış, yol genişletilmesi sırasında yıkıldığından 1873'te Abdülaziz tarafından yemden inşa ettirilmiş, 1957'de cadde genişletme çalışmaları nedeniyle ortadan kaldırılmıştır. Fevkani, sekizgen planlı ve kubbeli olan mescit, yeniden yapıldığı

Abdülaziz döneminin eklektik zevkini yansıtan mimari ayrıntılara sahipti.

Süheyl Denizci Triosu VL296b.

Süheyl Ünver Arşivi ve Nakışhanesi

II:413c.

Süleyman I *mad.* WI:83b, I:168c, 289c, 440c, II:2b, 26a, 183c, 184a, 193c, 218c, 319b, 344c, 375a, 406c, 431a, 438a, 537b, III:63c, 123a, 204c, 442b, 446c, 463c, 524b, 526a, IV:3c, 5a, 13c, 104a, 330c, 363c, 380b, 384a, 392c, 481a, 494b, V:1a, 97a, 382b, 453a, 495a, VI:48b, 71a, 74a, 157c, 498b, 501a, VII:62a, 63c, 73a, 83b, 128a, 152a, 230b, 408b, 485c.

ilgili maddeler:

Büyükçekmece Kervansarayı II:357c Büyükçekmece Köprüsü II:358a Cihangir Camii II: 431 a Emir Buharî Tekkesi III:166a Hürrem Sultan IV:104a Kırkçeşme Tesisleri V:1a Sultan Selim Külliyesi VII:62a Sultan Selim Medresesi VII:63c Süleymaniye Külliyesi VII:96b Şehzade Külliyesi VII:152a

Süleyman I Çeşmesi Eminönü'nde, Mar-puççular Sokağı'nda, Alaca Mescit'in (Çelebioğlu Alaeddin Camii) avlu kapısında bulunuyordu. 974/1566'da yaptırılmıştır.

Süleyman I Çeşmesi Aksaray'da, Horhor Caddesi'nde, Kızıl Minare Ca-mii'nin karşısında olduğu bilinmektedir. 1939'da yıktırılmıştır. 974/1566'da klasik üslupta inşa edilmişti.

Süleyman I Türbesi *bak.* Süleymaniye Külliyesi

Süleyman H *mad.* WI:89c, I:109a, II:551c, V:339b, 343c, VI:308b, VII:230c.

Süleyman (Bayburtlu) IV:325a. **Süleyman** (d. 16li, Şehzade) V:97a. **Süleyman** (ö. 1892, el-Hac) V:394c. **Süleyman Abaî** (Şeyh) III:403c.

Süleyman Abdülhalim Efendi (ö.

1896, Şeyh) VI:327b, 330b.

Süleyman Ağa

410

411

Sümer, Güner

ili madde:

Kozyatağı Tekkesi V:81b Süleyman Ağa (Bâlâ) II:6b. Süleyman Ağa (Hazinedar) II:332c. **Süleyman Ağa Mescidi** *mad.* VII:92b. **Süleyman Belhi** (ö. 1877) V:514c. **Süleyman Besim** IV:107b.

Süleyman Bey (Baltaoğlu) (15. yy) Kap-tan-ı derya. 1449'da, II. Murad döneminde (1421-1451) Midilli'de Kolone (Callone) Kalesi'ni aldı. 1451'de kap-tan-ı derya oldu. II. Mehmed'in (Fatih) istanbul kuşatması sırasında Adalar'ı ele geçirdi. 400 parçalık donanması Baltalimam'nda üslendi. Bizans'a yardım için gelen dört Ceneviz ve bir Bizans gemisinin Halic'e girmesini engel-leyemediği için görevinden alındı.

I:69a, II:33c, 351c, III:302c, IV:56b, 435a, VII:499b.

Süleyman Bey (Başmimar) VII:255a. **Süleyman Bey** (Karıştıran) V:328b.

Süleyman Çelebi (Anadolu Defterdarı) VII:352b.

Süleyman Çelebi (ö. 1422) III:58a.

Süleyman Dede (ö. 1654) II:169a, V:425c.

Süleyman Efendi (d. 1821, Şeyh) II:325c.

Süleyman Efendi (el-Hac) VII:93b.

Süleyman Efendi (Fındıklık) *mad.*

VII:93a, I:180b, V:321c. **Süleyman Efendi** (Hamamcı) IV:449a. **Süleyman Efendi** (Keçeci) IV:514b. **Süleyman Efendi** (ö. 1703) IV:373b. **Süleyman Efendi** (ö. 1746) III:443a. **Süleyman Efendi** (ö. 1778) VL326c.

Süleyman Efendi (ö. 1799, Şeyh Be-şikçizade) II:161a, VII:122c.

Süleyman Efendi (Ömerzade) (?, ? -1807, istanbul) Vakanüvis. Ahıskalı Ömer Efendi'nin oğludur. Şişman Molla, Şişman Süleyman, Çarköşeli gibi lakaplarla da anılmaktaydı. Dönemin renkli bir kişisi olup müderrislik, kadılık görevlerinde bulundu. 1776-1777 arasında kısa bir süre vakanüvis-lik yaptı. 1801'de istanbul kadısı oldu. Fındıklı'daki köşkünde öldü. Topladığı bilgiler ve notları *Enveri Tarihi'nde* kullanılmıştır.

Süleyman Efendi (ö. 1892, Şeyh el-Hac) V:394c, VI:327c.

Süleyman Efendi (ö. 1909, Şehzade) VI:81a.

Süleyman Efendi (Şeyh) V:121c. **Süleyman Efendi Tekkesi** III:443a. **Süleyman Ferit Bey** IV:85c. **Süleyman Halife** (Şeyh) VII:172b.

Süleyman Halife Sıbyan Mektebi ve Çeşmesi *mad.* VII:93b, VI:457c.

Süleyman Heykeli II:113b.

Süleyman Hikmeti Efendi (Hattat Hafız) VII:544c.

Süleyman Hüseyinî Efendi (ö. 1877) V:385c, VI:35c.

Süleyman İzzî Efendi (?, ? - 1755, İstanbul) Vakanüvis. Baltacılar kâhyası Halil Ağa'nın oğludur. Divan-ı Hümayun kalemlerinde çalıştıktan sonra 1745'te Subhi'nin yerine vakanüvis atandı. 1747'de teşrifatçılık görevine getirildi. İzzî mahlası ile şiirler yazdı. Divanından başka 1744-1751 yılları olaylarını veren ve çoğu kez kendi adıyla *İzzî Tarihi*

denen, *Tarih-i Vekai* adlı bir Osmanlı tarihi vardır. Bu kısa dönemin olaylarını iki ciltte ve çok ağır bir dille anlatmıştır. Bu yüzden eleştirilen İzzî, hattatlığı ve tarih düşürmesi ile de ünlenmiştir.

Süleyman Nahifi (ö. 1738) III:66b, 508a.

Süleyman Nazif (1870, Diyarbakır - 1927, İstanbul) Şair ve yazar. Özel öğrenim gördü. Farsça, Arapça, Fransızca öğrendi. Namık Kemal ve Ziya Paşa'dan etkilendi. 1897'de Paris'e gittiyse de uzun süre kalmadı. Dönüşünde padişah tarafından Bursa mektupçuluğuna atanarak orada ikamete mecbur kılındı. II. Meşrutiyet'te (1908) Ebüzziya Tevfik Beyle *Tasvir-i Efkâr'ı* çıkardı. Beş yıl süreyle başkent dışında, çoğu uzak vilayetlerin valiliklerinde bulunduktan sonra İstanbul'a yerleşti. Gazetecilik ve yazarlık yaptı. Mondros Mütarekesi hakkında *Hadisat* gazetesinde ünlü "Kara Bir Gün" başlıklı makalesini yazdı. Piyer Loti'yi anma gününde yaptığı bir konuşmada işgal kuvvetleri için sert ifadeler kullandığı gerekçesiyle, Malta'ya sürgüne gönderildi. Cumhuriyet döneminde İstanbul'da gazeteciliğe devam etti. Kitapları II. Abdülhamid rejimine karşı yazdığı şiirlerin bazılarını içeren ve Mısır'da basılan *Gizli Figânlar* (1906), 1918'de yayımladığı *Firak-ı Irak* ve Süleyman Nazif'in iki şiir kitabıdır. Diğer eserleri *Batarya ile Ateş* (1918), *Âsüan-ı Tarih-teGaliçya*{1919}, *Tarihin Yılan Hikâyesi* (1922), *Çal Çoban Çal* (1923), *Malta Geceleri* (nesir, nazım karışık, 1924) adlarını taşır. Şair ve yazar Diyarbakırlı Sait Paşa'nın büyük oğlu ve şair Munis Faik Bey'in (Ozansoy) kardeşidir.

II:127b, 217b, VL536b.

Süleyman Nesib (Süleymanpaşazade Sami) IV: 170a, VI:536c.

Süleyman Niyazi Efendi (ö. 1892) VL329b.

Süleyman Numan (Miralay) III:449c.

Süleyman Numan Paşa (1868, Selanik -1925, İstanbul) Hekim. Berlin'de öğrenim gördü. Dönüşünde Gülhane'de ve Mekteb-i Tıbbiye'de ders verdi. Balkan ve I Dünya savaşlarında çeşitli cephelerde görev aldı; bulaşıcı ve salgın hastalıklara karşı başarılı bir mücadele-

le yürüttü. Mütarekeden sonra iki yıl Malta'da sürgün kaldı. Gureba Hasta-nesi'nde başhekimliğin yanısıra Tıp Fakültesi'nde müderrislik yaptı.

III:440c, VI:399b, VII:319b. **Süleyman Nuri** II:5c. **Süleyman Nutki Bey** (Yüzbaşı) IIL28a.

Süleyman Paşa (Kaptan-ı Derya) V:210c.

Süleyman Paşa (Kör) VII:303c.

Süleyman Paşa (Mekteb-i Harbiye Nazırı) IV:421b, 564a, V:511c.

Süleyman Paşa (Hadım) (?, ? - 1548, Malkara) Sadrazam. Mısır beylerbeyliği (1525-1535) sırasında bu eyaletin vergi gelirlerinin devlet

bütçesindeki payını artırdı. İrakeyn seferinde büyük yararlıklar gösterdi. Portekiz birliklerinden Aden ve Yemen'i aldı. Bunun üzerine vezirliğe yükseltildi, 1541'de de sadrazamlığa getirildi. Hindistan seferinde serdar olmasına karşı çıkan Hüsrev Paşa'yla padişahın huzurunda kavga ettiği için 1544'te görevden alınarak Malkara'ya sürüldü.

VII:85b.

Süleyman Paşa (Ermeni, Koca) (?, ? -1687, İstanbul) Sadrazam. Vezir rütbesiyle çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptıktan sonra 1655'te getirildiği sadrazamlıkta yalnızca altı ay kalabildi. Daha sonra iki kez İstanbul kaymakamlığında bulundu; her ikisinde de yangın nedeniyle görevden alındı.

V:341c.

Süleyman Paşa (Sarı) (?, ? - 1687, istanbul) Sadrazam. Saray hizmetlerinin ardından 1684'te vezir rütbesiyle sadaret kaymakamlığına getirildi. Lehistan cephesi serdarlığındaki başarılarıyla ertesi yıl sadrazam oldu. Avusturya seferindeki yenilgileri kapıkulu ocaklarının ayaklanıp Siyavuş Pa-şa'yı sadrazam ilan etmesine yol açtı. Sadaret mührüyle birlikte kaçtığı İstanbul'da padişah tarafından boğduruldu.

V:343b.

Süleyman Paşa (1838, istanbul - 1892, Bağdat) Asker ve yazar. Mirliya rütbesiyle 1874'te mekâtib-i askeriye nazırlığına getirildi. Ders programlarını çağ-daşlaştırdı. Abdülaziz'in tahttan indirilmesinde önemli rol oynadı. II. Abdülhamid tarafından ordu komutanlığıyla İstanbul'dan uzaklaştırıldı. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında Şip-ka Geçidi'ni başarıyla savundu, ama Edirne'nin düşmesinden sorumlu tutuldu ve yaşamının sonuna değin Bağdat'ta sürgün kaldı. Tarih ve dil alanındaki kitaplarıyla Türkçülük akımının öncüleri arasında yer aldı.

Süleyman Paşa Camii III:81b.

Süleyman Paşa Çeşmesi Ayvansaray'da, Yavedud Tekkesi karşısında bulunuyordu. Bugün surların yakınında, açık-

ta yer almaktadır. Banisi çeşitli valiliklerde bulunmuş olan vezir Süleyman Paşa'dır. 1075/1664'te inşa edilmiştir. Bugünkü görünümü tamamıyla yenidir.

Süleyman Sabri Efendi (ö. 1880) IV:375c, 500a.

Süleyman Sadeddin Efendi (Müstakim-zade) (1719, istanbul -1787, İstanbul) Risaleler, şerhler, tezkireler yazdı. Mezarı Soğukkuyu Medresesi yakınındaki Zeyrek Camii haziresindedir. İstanbulla ilgili biyografik eserlerinin başlıcaları şeyhülislam biyografilerini içeren *Ravzatü'l-Meşayihü'l-Kibâr*, Ayasofya kürsî şeyhlerini tanıtan *Te-racim-i Ahvâl-i Şüyûh-i Aya Sofya*, Melamî-Bayramî şeyhlerinin biyografilerini

içeren *Menakib-i Melâmiy-ye-i Bayramiyye*, ünlü hattatları tanıtan, *Tuhfetü'l-Hattatin*, din bilginlerini veren *Riyazü'l-Ulemâ'dır*. Ayrıca *Ata'î Tezkiresi'ne Muhtasar Zeyl-i Ata'î adıyla*, bir ek yazmıştır. I:28b.

Süleyman Safî Efendi (ö. 1837) IV:374a, VI:316c.

Süleyman Safî Efendi (ö. 1856) IV:375c. **Süleyman Seyyid** VI:162a, VII:545b.

Süleyman Sıdkı Efendi (Hasırcızade) V:259a.

Süleyman Sıdkı Efendi (ö. 1777 veya 1782, Şeyh) IV:6c, 7c, VI:392b, VII:223c.

Süleyman Sıdkı Efendi (ö. 1837, Şeyh Sülün) IV:7a, VI:394a.

Süleyman Sıdkı Efendi (ö. 1890) VI:392b, VII:223c.

Süleyman Sim Bey (1874, Selanik -1925, Ankara) Mühendis. Mühendis Mekte-bi'ni bitirdi. 2. dönem (1923-1927) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Nafia vekilliği yaptı.

Süleyman Subaşı (Müzevvir) *İlgili madde:* Süleyman Subaşı Mescidi VII:94a

Süleyman Subaşı Mescidi *mad.*

VII:94a. Süleyman Subaşı Mescidi ve Medresesi

Eminönü İlçesi'nde, Süleymaniye'de, Kirazlı Mescit Sokağı'ndadır. Yapım tarihi bilinmemektedir. Banisi Eyüp'te Mimar Sinan'a kendi adıyla anılan camiyi yaptıran Süleyman Subaşı'dır. Mescidin duvarları tuğla ve taştan olup çatısı ahşaptır. Binanın hemen yanında bir çeşme, çeşmenin bitişiğinde medrese bulunmakta idi. Medreseden bugün hiçbir iz kalmamıştır. Mescit 1978 ve 1981'de onarılmıştır.

Süleyman Şah (Kutalmışoğlu) IV:331a.

Süleyman Tevfik IV:346b.

Süleyman Veliyeddin Baba Tekkesi Eyüp İlçesi'nde, Bahariye'de, 19. yy'm ikinci yarısında, Bektaşî şeyhlerinden Süleyman Veliyeddin Baba'nın kendi evinde tesis ettiği bu küçük kapsamlı tekke Cumhuriyet döneminde tamamen ortadan kalkmıştır.

Süleyman Veliyüddin (ö. 1745, Şeyh)

II:414b, 414c, VI:96b, 97c. **Süleyman-ı Rumî** (Şeyh) VII:25a. **Süleymaniye** *mad.*

VII:94b, III:323a. İlgili maddeler:

Ağa. Kapısı I:94b

Devoğlu Ali Ağa Çeşmesi III:47c

Dökmeciler Hamamı III: 101a

Esnaf Hastanesi III:218c

Ferid Paşa Konağı III:292c

Harbiye Nezareti Binası III:550c

Helvaî Tekkesi IV:49a

Kayserili Ahmed Paşa Konağı IV:511a

Kepenekçi Sinan Medresesi IV: 547a Kepenekçi Sinan Mescidi IV: 548a Mehmed Paşa Camii V:363a Mimar Sinan Türbe ve Sebili V:470a Süleymaniye Darüşşifası VII:95c Süleymaniye Külliyesi VII:96b Süleymaniye Kütüphanesi VII: 104a Süleymaniye Meydan Çeşmesi VII: 105a Tiryaki Çarşısı VII:271c

Süleymaniye Botanik Bahçesi *ilgili madde:* Botanik Bahçeleri 11:31 1c

Süleymaniye Camii I:30c, III:122b,

411a, IV:412b. *ilgili madde:* Süleymaniye Külliyesi VII:96b

Süleymaniye Darülkurrası II:565c.

Süleymaniye Darüşşifası *mad. VII:95c*, III:3b, VII: 103a.

Süleymaniye Doğum ve Kadın Hastalıkları Hastanesi 1948'de, kadın doğum ve bakımevi olarak kuruldu. Daha sonra kadın hastalıkları ve doğum alanında uzmanlaşmış bir hastane oldu. Toplam yatak sayısı 150' dir. Yataklar bir bütün olup servislere ayrılmamıştır. IV:565a, VI:404b, VII:95a, 96b.

Süleymaniye Gençlik Kulübü 19H'de adını taşıdığı semtte, Vefa ve Mercan idadilerinin öğrencileri tarafından "Süleymaniye Terbiye-i Bedeniye Kulübü" adıyla kuruldu. Forma rengi siyah-beyazdır. Futbol dışında atletizm ve bisiklet dallarında da faaliyet gösterdi. Futbol takımı 1924-1949 arasında istanbul 1. liginde yer aldıktan sonra 2. lige düştü. Profesyonellik döneminde de istanbul 2. liginde oynayan futbol takımı daha sonra Türkiye 2. ligine katıldı. Daha sonra 3. lige düşen takımı güçlendirmek için kulüp Sirkeci Spor Kulübü ile birleşti. 3. ligden de mahalli amatör kümeye düşülmesi üzeri-

ne iki kulüp yeniden ayrıldı. II:210c.

Süleymaniye Gençlik Kulübü 5 Mayıs 1914'te, Süleymaniye çevresindeki gençleri spora teşvik ve her türlü sporla uğraşmak üzere, Beyazıt, Vezneciler'de kurulmuş dernek.

Süleymaniye-Güzelbahçe III:346b. **Süleymaniye Kapısı** II: 184a.

Süleymaniye Külliyesi *mad. VII:96b*, I:297a, II:185a, 492a, 563b, 565b, III:122b, 548c, IV:5a, 103a, 165b, 534a, V:165b, 172c, VI:529c, VII:83b, 94b, 95c, 104a, 386c.

ilgili maddeler: Abdülfettah Efendi I:30b Dökmeciler Hamamı III: 101a Sinan (Mimar) VI:563a Süleymaniye Kütüphanesi VII: 104a Tiryaki Çarşısı VII:271c

Süleymaniye Küpü Genel su şebekesi yapılmadan önce İstanbul evlerinde kullanılan geniş karınlı ve büyük, musluklu küpler. Evlerin ve konakların ab-destliklerinde bulunur; el yüz yıkamada, abdest almada

yararlanılırdı.

Süleymaniye Kütüphanesi *mad. m 104a*, I:35a, 38a, 238a, 459c, V:172c, VI:104b, VII:147b.

İlgili maddeler:

Âşir Efendi Kütüphanesi I:368c Atıf Efendi Kütüphanesi 1:399a Hacı Selim Ağa Kütüphanesi III:478b

Köprülü Kütüphanesi V:90c Nuruosmaniye Kütüphanesi VI:104a Ragıp Paşa Kütüphanesi VL297b

Süleymaniye Meydan Çeşmesi *mad. VII: 105a*.

Süleymaniye Suyolları M97b, 425b, III:526a.

Sülüs IV:16c.

Sümbüllü Han Eminönü İlçesi'nde, Çakmakçılar Yokuşu'nda, Büyük Yeni Han' in karşısında bulunmaktadır. 18. yy yapılarından olup, III. Ahmed'in (hd 1703-1730) vakfidır. Duvarları taş ve tuğla hatıllarıyla örülüdür. Tek avlulu ve üç katlı hanlar grubuna dahildir. Avlusu düzgün dikdörtgen planlıdır. Avluya beşik tonozlu bir geçitle girilmektedir. 1894'teki depremde revakları büyük ölçüde yıkılmıştır. Günümüzdeki çok değişmiş biçimi özgün mimarisi hakkında fikir vermemektedir. Yapının girişi taş konsollar üzerine bindirme-liklidir. Pencerele düz taş hatıllıdır ve sağır sivri kemerler ile son bulmaktadır. Bindirmelikler, cephenin tuğla hatılları, taş konsollar yapının süsleme öğelerim oluşturlar.

II:331a. **Sümer, Güner** II:446c.

Sümer Korusu

412

413

Şahkulu Mescidi

Sümer Korusu VII:71a.

Sümer Mahallesi Zeytinburnu İlçesi'nde yer alır. Veli Efendi, Yeşiltepe, Nuri Paşa, Kazlı Çeşme mahalleleri ve Bakırköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 12.179'dur.

Sümer, Nurullah Esat (1899, izmir -1973, istanbul) iktisatçı. Berlin ve Frankfurt üniversitelerinde hukuk ve iktisat eğitimi gördü. Sümerbank genel müdürlüğü yaptı. 6-8. dönemlerde (1939-1950) Antalya milletvekilliği yaptı. Maliye ve devlet bakanlıklarında bulundu. 1961-1964 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Sümerbank II:48b.

Sümerbank Beykoz Spor Kulübü

İlgili madde: Beykoz Gençlik Kulübü II: 198a

Sümerbank Defterdar Mensucat Fabrikası III:298a, 425c.

Sümerbank Deri ve Kundura Sanayii Müessesesi II:197b.

Sümerbank Merkez Hastanesi 1945'te, Bakırköy'de kuruldu. Sümerbank Genel Müdürlüğü'ne bağlı tam teşekküllü bir özel hizmet hastanesidir. Dermatoloji, fizik tedavi, genel cerrahi, göz hastalıkları, iç hastalıkları, kadın hastalıkları, kulak-burun-boğaz, nöroloji ve üroloji servislerinde toplam 75 yatakla hizmet vermektedir.

Sümerbank Yünlü Sanayi Fabrikası

III:16a.

Sünbül Efendi *bak.* Yusuf Sinan Efendi

Sünbül Efendi Camii *bak.* Koca Mustafa Paşa Külliyesi

Sünbül Efendi Tekkesi *mad.* VI:105c, II:398c, 415b, III:294c, 534a, V:397b, 465c, VI:96c, 158c, 301c, VII:125c, 214e, 446b, 537c, 547c, III:294c.

Sünbül Efendi Türbesi V:33c, VII:107b, 443b.

Sünbül Sinaneddin Efendi (Şeyh) V:37a.

Sünbülîlik *mad.* VII:107c, I:22a, 96a, II:398c, III:49c, 294c, 534a, IV:167a, 438c, 441a, 549a, V:70c, 95c, 267b, 356a, 396b, 397b, 465c, VII:121a, 125b, 215c, 330b, 537c.

ilgili maddeler:

Alaeddin Mescidi ve Tekkesi I:176a

Halvetîlik III:533b

Sünbül Efendi Tekkesi VII:IOSc

Şah Sultan Camii ve Tekkesi

Vü:125b

Tarikatlar VII:213a

Yusuf Sinan Efendi VII:537c **Sünnet Âdetleri** *mad.* VII:113c, III:141c. **Sünnet Odası** I:304a, III:173a, VII:287a.

k. Hasan Paşa

Süpürgeçiler Hanı

Ham

Sürelsan, İsmail Baha VII:314b.

Süreyya Opereti *mad.* VH:114b, III:54b,

IV:160a, V:312a. Süreyya Paşa *bak.* ilmen, Süreyya

Süreyya Paşa Göğüs Hastalıkları Merkezi Maltepe İlçesi'nde Başbüyük Mahallesi ile Zümrüt Evler Mahallesi arasındadır. Sosyal Sigortalar Kurumu' na bağlı, göğüs hastalıkları alanında uzmanlaşmış özel dal hastanesidir. 1951'de hizmete girdi. Toplam yatak sayısı 1.500'dür. Astım, genel cerrahi, göğüs hastalıkları, tüberküloz ve onkoloji olmak üzere toplam 4 servisi vardır. Bakteriyoloji, biyokimya, bron-koloji, EKG, patoloji, solunum fonksiyon laboratuvarları bulunmaktadır.

LlöOa, V:282a.

Süreyya Paşa Mensucat Fabrikası

III425c.

Süreyya Paşa Plajı IVllöOa, V:282a.

Süreyya Paşa Sanatoryumu *bak.* Süreyya Paşa Göğüs Hastalıkları Merkezi

Süreyya Sineması *mad. VE: 115a, I:536c, 540c, IV:160a, VII:9a, 115a.*

Süreyya Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. Şirket-i Hayriye'nin 51 baca numaralı yolcu vapuruydu. 1905' te, İskoçya Glasgow'da, Fairfield Shipb. Cop. tezgâhlarında buharlı yolcu vapuru olarak inşa edildi. 116 grostonluktu. Uzunluğu 30,4 m, genişliği 5,8 m, sukesimi 2,1 m idi. 195 beygircüğünde 2 silindirli buhar makinesi vardı. Tek uskurlu olup saatte 10 mil hız yapıyordu. Yaz kış 250 yolcu alabiliyordu. Şi-hap adlı bir de eşi vardı. 1967" de hizmet dışı bırakıldı. 1968'de sökülme üzere satıldı.

Sürmeli Ah' Paşa Çeşmesi (Kadıköy) *mad. VII:115c.*

Sürmeli Ah' Paşa Çeşmesi (Mühürdar)

mad. VII: 116a. Sürurî (ö. 1814) IV:255a. Sürurî (ö. 1855, Silleli) I:361a.

Sürurî (1870, İstanbul -1934, Bursa) Meddah. Asıl adı Kemal'di ve iri yapısından dolayı arkadaşları arasında "Ayı Kemal" lakabıyla anılırdı. Bir süre konaklarda ve kapalı mekânlarda meddahlık yaptıktan sonra 1900'de ilk kez halk karşısına çıktı. Eğitimi olmamakla birlikte uyanık, zeki ve hazırcevaplığıyla tutulurdu. Yalnız ustalarından aldıkları değil, zamana uygun olarak kendisinin düzenlediği meddah hikâyeleri de vardı. Anlatımı sırasında çok başarılı taklitler yapardı.

Sürurî Osman (ö. 1814) *mad. Vllllöc,*

III:67b, 508b, IV:37a, 255a. **Süryaniler** I:340a. Süs IV:346b.

Süslü Karakol *mad. VII: 117a, rVllllb, VII:513c.*

Sütçüzade Hafız II: 107a.

Sütlüce *mad. VII:117c, III:13c, 502b, VU:494b.*

ilgili maddeler:

Abdüsselâm Camii ve Tekkesi I:55a Çavuşbaşı Camii II:480c Hasırîzade Tekkesi IV:6c

Karaağaç Sahilsarayı ve Bahçesi
IV:439c

Kaysunizade Mescidi IV:511c •

Sütlüce Mezbahası VII:119c

Sütlüce Beykoz ilçesi'nde, Beykoz-Yalı-köy ile Anadolu Kavağı arasında, Orta-çeşme'nin kuzeyinde bulunan mevki. Halen askeri bölge kapsamına girmektedir.

SüÜce Camii II:480c Sütlüce Hamamı VII: 119a.

Sütlüce Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Halıcıoğlu, Örnektepe, Fetihtepe, Piri Paşa mahalleleri, Kâğıthane ilçesi ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.233'tür.

Sütlüce Mezbahası *mad. VII:119c*, III:36c, V:446c, VII:119b, 29öc, 536a.

Sütlüce Vapuru *mad. VII:119c*, IV: 100a, V:163b.

Sütunlar *mad. VII: 120a. ilgili maddeler:*

Arkadios Sütunu I:306b

Burmali Sütun II:340b

Çemberlitaş II:482c

Dikilitaş III:51c

Dikilitaşlar III:52c

Diplokionion III:60a

Eudoksia Sütunu III:225c

Gotlar Sütunu III:404a

Kıztaşı V:17a

Örme Sütun VI:196b **Süvari Küçük Zabit Mektebi** I:470b. **Süzer, Hasan** VI:240a. **Sveti Kiril ve Metodiy Okulu** II:329b. **Swift** III:31a.

Swissotel-Bosphorus I:510c, VI:180b, VII:137b.

Sykai III:348b, IV:528a, VII:494a, 494c. **Syneodemus** II:46b. **Synvet, A.** VII:325a.

Şa Şa Şa Haftalık spor gazetesi. 1926'da yayımlandı. Sorumlu müdürü Suad

Hayri (Ürgüplü) idi. **Şaban Ağa Camii** I:557a. **Şaban Dede** II:396c. **Şaban Efendi** (ö. 1593) VI:34a. **Şaban Efendi** (ö. 1650) II:395a. **Şaban Şifâî** (ö. 1704, Ayaşlı) III: 5a. **Şaban-ıVeli**(ö. 1568-69, Şeyh)

IV:125a, VI:235c. *ilgili madde:*

Şabanîlik VII:121a

Şabanîlik *mad. VE: 121a, I:1a, 17a, 119a, 119b, 410c, III:534a, IV:124c, V:134c, 223b, VL395c, VII:7b, 330b.*

ilgili maddeler:

Halvetîlik III:533b

Tarikatlar VII:213a **Şadan, İzzettin** VII:464b. **Şadırvan Suyolu** III:525b. **Sadi Çelebi** III:235b. **Şadiye Hatun Teşhis Kliniği** VII:64a. **Şadiye Sultan** VI:89a. **Şafak Sineması** (Çemberlitaş) IV:184c. **Şah Ali Baba Türbesi** L515a. **Şah Çelebi** (ö. 1618 ?) III:279a. **Şah Sultan** (ö. 1572, I. Selim'in kızı)

VI:500c.

ilgili madde: Şah Sultan Camii ve Tekkesi VII:125b

Şah Sultan (ö. 1580, II. Selim'in kızı) VL56c, 504b.

ilgili madde:

Zal Mahmud Paşa Külliyesi VII:542a **Şah Sultan Camii** *mad. VII:124c.*

Şah Sultan Camii ve Tekkesi *mad. VII:125b.*

Şah Sultan Çeşmesi Yeşildirek'tedir. 1207/1792'de III. Mustafa'nın kızı, III. Selim'in kız kardeşi Şah Sultan tarafından yaptırılmıştır, iki sütun arasında, büyük boyda oymalı bir aynataşı vardır. Teknesi yok olmuştur.

Şah Sultan (III. Selim'in kız kardeşi)

İlgili madde: Şah Sultan Külliyesi VII: 127a

Şah Sultan Külliyesi *mad. VII: 127a, III:248b.*

Şah Sultan Medresesi Fatih İlçesi'nde, Davutpaşa'da, Sosyal Sigortalar Kurumu İstanbul Hastanesi'nin arka kısmında Tarhana Mektebi Sokağı ile Çavuş-zade Camii Sokağı'nın kavşağında bulunuyordu. Cami ve zaviyeden meydana gelen bir külliye halindeki bu yapılar topluluğunun bâniyesi I. Selim'in (Yavuz) kızı Şah Sultan'dır. Şeyh Ya-kub için mescidin etrafına yapılan zaviye hücreleri 981/1573-74'te medreseye çevrilmiştir. 1914'ten önce yıkılmış olan yapılardan bugün hiçbir iz kalmamıştır.

Şah Sultan Sebili V:134b.

Şah Sultan Tekkesi VII:239c.

Şah Sultan Yahşi III.208c

Şahane Osmanlı padişahlarının lakaplarından olup, 19. yy'da "zat-ı şahane" olarak kullanılmıştır. Sözcük "şaha yakışır" anlamına geldiğinden, İstanbul'da ve taşrada, padişaha nispet edilen büyük kurumlara ve okullara hattâ Osmanlı topraklarına şahane ya da aynı anlama gelen "mülukâne" sanları verilmekteydi. Örneğin "memalik-i şahane",

"teb'a-yı şahane", "mekteb-i fûnun-ı bahriye-i şahane" gibi.

Şahbaz, Yetvart VI:250b. *nli madde:*

Hovhannes (Surp) Kilisesi IV:89c **Şahenk, Hilmi** III:331a. **Şah-ı Huban Hatun Türbesi ve Sıbyan**

Mektebi *mad. VII:127c.*

Şah-ı Huban Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Sirkeci'de Ebussuud Cadde-si'nde idi. 971/1563-64'te I. Süleyman' m (Kanuni) kız kardeşi Şah-ı Huban Sultan (ö. 1572 ?) tarafından yaptırılmıştır. Evliya Çelebi'nin *Seyahatname'de* sözünü ettiği yapıdan günümüze, yalnızca küçük kare planlı ve kubbeli olan hoca odası kalmıştır. Medrese kesme taş ve tuğladan inşa edilmiştir.

I:522a. **Şah-ı Huban Odaları (Çelebi) Mescidi**

VII:554a.

Şahin (Galatah) VL380a. **Şahin, Abdullah** VI:81a. **Şahin Çelebi** VII:398a. **Şahin, Doğan** III:480b. **Şahin Giray** I:32c.

Şahin, Haluk (1941, Ağrı) Gazeteci, yazar. İstanbul Hukuk Fakültesi'nden sonra ABD'de iletişim doktorası yaptı. TRT' de edebiyat bölümünü yönetti. İstanbul gazetelerinde çalıştı, üniversitede ders verdi. Basın Konseyi genel sekreterliğinde bulundu, İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nin 1988 ve 1990 En

İyi Güncel Yazı armağanlarını kazandı. Yabancı gazetelerde makaleleri basıldı. *Soyut, Yeni Dergi, Devinim, Halkın Dostları* dergilerinde hikâye ve denemeleri, edebiyat yazıları, edebiyat ve iletişim alanlarında kitap çevirileri (*Medya ve Demokrasi* vb) yayımlandı. Kitapları: *Türk Olmak Kolay Değil* (1985), *Gece Gelen Mektup* (1988), *Ağrıya Dönüş* (1990, TRT tarafından filmleştirildi, 1994), *En Büyük Megaloman, Başka Büyük Yok* (1991, oyunlaştırıldı), *Basın Özgürlüğü ve Türkiye* 'dir (1992). Yabancı dilde monografileri de bulunan yazar, tiyatro oyuncusu Abdullah Şahin'le kardeşir.

Şahin, Şükran IV:357b. **Şahin, Zeki** VII:529b.

Şahinciyan-ı Hassa Çakırcılar da denen, padişah için av kuşları, şahin, atmaca vb yetiştiren bir sınıftı. Şahinciba-şının yönetimindeki bu sınıfın subayları arasında çakırcıbaşı, atmamacıba-şı ve avcıbaşılar vardı. Şahincibaşı, şikâr ağalarındandı. 1826'da Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması ile bu ocak da kapandı.

Şahingiray, Özel (1916, İstanbul -1990, İstanbul) Dilbilimci. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'ni bitirdi. Cumhurbaşkanlığı Kütüphanesi'nde çalıştı. 1961-1964 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak görev yaptı.

Şahingiray, Şinasi II:451a, VII:43b. *ilgili maddeler:* İnönü Stadyumu IV:176b Spor

ve Sergi Sarayı VII:43b

Şahinler, Orhan III:46la.

Şahkulu *mad. VII: 128a.*

Şahkulu Bektaşî Tekkesi IV:39a.

Şahkulu Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Emekyemez, Evliya Çelebi, Aşmalı Mescit, Tomtom, Hacı Mimi, Müey-yetzade ve Bereketzade mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.339'dur.

Şahkulu Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Çarşıkapı'da, Sinekli Medrese Soka-ğı'nda, Kemankeş Mustafa Paşa Med-resesi'nin karşısındaydı. "Sinekli Medrese" de denilirdi. Banisi III. Mehmed' in (hd 1595-1603) nedimi Mehmed Çelebi'dir. Mimar Sinan'ın eseri olduğu sanılan yapı 1950'lere kadar kısmen ayakta iken yol genişletme çalışmaları sırasında yıktırılmıştır.

IV:216c.

Şahkulu Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Galip Dede Caddesi'ndedir. III. Mehmed döneminde (1595-1603) padişahın nedimlerinden Mehmed Çelebi tarafından yaptırılmıştır. 1770'te ölen ve mescidin haziresine gömülen Şah-kulu'ndan sonra mescit bu adla anılmaya başlamıştır. Mescit 1874'te Şeyh Ataullah Efendi tarafından yenilenmiştir. Kagir duvarlı, kırma çatılı, sade bir

Şahkulu Sultan Tekkesi

414

415

Şehit Adem Yavuz Vapuru

yapıdır. II:212a.

Şahkulu Sultan Tekkesi *mad. VII:128c, II:130b, 131c, 135b, III:415a, IV:472a, V:357c, 395a, VI:242c, 325a, VII:214b, 238b, 239c.*

Şahnazaryantz, Arakel Nubar III:182c.

Şahnişin Eski evlerde bindirmelerle sokağa taşan çıkmaların kapalı balkon görünümündeki taşınıtları. Sokağa tam nezareti olan, karşılıklı iki kişinin oturabileceği büyüklükteki şahnişinlere halk arasında şahniş de deniyordu.

Şahrah Çeşmesi Fatih İlçesi'nde, Müftü Ali Mahallesi'nde, Esrar Dede So-kağı'nda, Bekir Ağa Camii'nin yakınında yer alır. Banisinin kimliği belli değildir. 967/1560'ta, küfeki taşından, klasik tarzda inşa edilmiş, sade bir çeşmedir. Banisi bilinmemektedir. Bir silme ile hareketlendirilen cephede sivri kemerin kilit taşındaki rozetten başka süsleme yoktur. Kemerin içinde çeşitli silmelerle hareketlendirilmiş mermer aynataşı

vardır. Aynataşının iki yanında, uzatılmış kaş kemerli tas yuvaları ve üzerinde iki beyitlik kitabesi yer alır.

Şakir (Şair) II: 104a, IV:48c. **Şakir**, AflfIII:198c.

Şakir Ağa (ö. 1840, Tanburi) *mad. VII:132b*, V:561b.

Şakir Bey (Boştancıbaşı) IV:324a. **Şakir Bey** (Hobcuzade) IV:441a. **Şakir Bey** (Hudadat) IV:519b. **Şakir Bey** (Turşucu) V:319c. **Şakir Efendi** (ö. 1860) IV:441a.

Şakir Efendi (ö. 1951, Küçük) II:396a, IV:15c.

Şakir Paşa (Müşir) *bak.* Mehmed Şakir Paşa

Şakir Paşa (1853, Bursa -1916, Afyonka-rahisar) Komutan ve tarihçi. Askeri ve diplomatik görevlerde bulundu. Askeri Teftiş Komisyonu üyeliğinden ferik rütbesiyle emekliye ayrıldı (1908). Bir süre Mekteb-i Sultani'de (Galatasaray Lisesi) tarih okuttu. Bir tartışma sırasında oğlu tarafından tabancayla vurularak öldürüldü. Cevat Şakir Kaba-ağaçlı (Halikarnas Balıkcısı), ressam Fahrünnisa Zeid ve ressam Aliye Berger'in babası, Sadrazam Cevad Paşa'nın kardeşidir. En önemli yapıtı *Yeni Osmanlı Tarihi'dir*.

VII:544a.

Şakir Paşa (Udi) VII:5ö3a. **Şakir Rasim** IV:242b, 246b. **Şakir, Semiha** IV:229b.

Şakirt Aday memur. Kaleme yeni girenler bu sanla anılırdı. Bunlara, Tanzimat'tan sonra "mülazim" denmiştir. Saray haremine yeni alman cariyelere de "şakirt" denilirdi. Ayrıca öğrenci ve çırak anlamında da kullanılmıştır.

Şakrakses, Fikriye VII:114c.

Şal Elbise, bohça ve daha başka eşyaların dikiminde yararlanılan bir tür yünlü kumaş. İran ve Hindistan'da dokunup Anadolu ve İstanbul piyasasına sunulan şal çeşitleri her dönemde değer taşımıştır. Keşmir, Kaşan, Trablus, Horasan ve Lahor şalları çok değerliydi. Horasan şalı çizgisiz ve serpme çiçekli iken diğer şallar çubukluydu. Atkı gibi omza ve başa örtülen dört köşe, büyük ve yün, ipekli ya da örgülere de "şal" adı verilirdi.

Şalaki Şala benzeyen, şal taklidi bir tür yünlü kumaş. Elbise, hırka ve yorgan yüzü yapımında kullanılmıştır. "Çerkeziye" ve "buhuiiu" diye anılan çeşitleri de vardır. Lahor'dan gelen ve lahori diye anılan şalların taklidi olarak piyasaya sürülen bir şal çeşidi de "lahorakî" adını taşımaktadır.

Şakıyan, Bedros Ağa V:108c.

Şalcıade Tekkesi *bak.* Cemaleddin Uşşakî Tekkesi

Şale Köşkü *mad. VII:132c*, L330b, IL41a, 550c, VII:521c, 524b.

Şalom Haftalık gazete. İlk sayısı 29 Ekim 1947'de çıktı. Avram Leyon ve İzak Ya-eş

tarafından yayımlanan gazete birkaç ay sonra İzak Yaeş'in ayrılmasıyla 1983'e kadar Avram Leyon tarafından çıkarıldı. Gazetenin isim hakkı aynı yıl, Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın AŞ'ye devredildi. Gazete uzun yıllar Latin harfleriyle Yahudi İspanyolcası yayımlandı. Gazetenin esas amacı o dönemde bu dili, Türkçeden çok daha iyi bilen ve konuşan İstanbul Musevi toplumuna dünya Yahudiliğiyle ilgili haberleri verebilmek, ayrıca İstanbul Musevi cemaati bünyesindeki haberleri topluma duyurmaktır. 1984'te yeni şekliyle Türkçe yayımlanmaya başladı. Sefarad Yahudilerinin 5 yy'dan beri kullanmakta oldukları Yahudi İspan-yolcasım yaşatmak amacıyla bir sayfası halen bu dilde yayımlanmakta olan *Şalom*, bu yönüyle dünyadaki tek örnek olma özelliğini taşımaktadır.

VH:399c, 406c. **Şalom, Marsel VII:399b.**

Şam Ekmeği Şam'daki çarşı fırınlarında pişirilen fodyaya benzer bir İstanbul ekmeği. Küçük francala biçiminde ve has undan yapılırdı. Beyaz ve lezzetli olmasına karşılık küçük ve pahalı olduğu için lüks ekmeklerdendi. Bu nedenle de zengin evlerinde tüketilirdi. Buna benzeyen ve hanedan mensupları için has fırınlarda pişirilen bir ekmek türüne saray francalası, bir başka beyaz ekmeğe ise Rıfat Paşa francalası deniyordu.

Şam Hırkası İstanbullu erkeklerin evde, yaz aylarında da entari üstüne mahalle arasında dışarıda giydikleri aba biçiminde, sarı ve desenli kumaşla kalın astarın yol yol dikilmesiyle yapılmış bir üstlüktü. Kolları bol, yakası

açıktı.

Şamdan İçine mum dikilip yakılan aydınlatma aracı. Mumun yaygın bir biçimde kullanıldığı yüzyıllar boyunca maden sanatının bir dalı olarak gelişmiş, ayrıca pişmiş topraktan, billurdan, fayanstan, porselenden, fildişinden ya da sert ağaçtan da şamdan yapılmıştır. Ayaklı şamdan, el şamdanı, gümüş şamdan, toprak şamdan, pirinç şamdan, duvar şamdanı, kollu şamdan gibi çeşitleri vardır. Camilerin mihraplarına sağlı sollu olarak dikilen ve büyük mumlar taşıyan mihrap şamdanları madenden yapılırdı. Bazı şamdanların uygun yerlerinde çeşitli tekniklerle yapılmış süslemeler, sahiplerinin isimleri, bazı ayet ve hadisler, güzel sözler yazılı olurdu. Aydınlatmada gazyağı ve elektrik yaygınlaşınca şamdanlar da eski yaygınlıklarını yavaş yavaş yitirmişler, ancak bütünüyle ortadan kalkmamışlardır. Bugün bir süs eşyası olduğu kadar mum ışığının sevildiği ortamlarda da işlev görmektedir.

Samlar Bendi *mad. VII: 135a. Şamhyan, Suren V:303a.*

Şamram Hanım *mad. VII:135b, IV:420a.*

Şan, Ömer VI:296a.

Şan Sinema ve Tiyatrosu II:143a, 388c, III:44c, 45c.

Şant Basımevi III: 183a.

Şanuvar II:58a.

Şaplı, Şamil Osman II:167c.

Şapolyo, Behnan V:169b.

Şark (Gazete) VL418c.

Şark Aynalı Pasajı *bak.* Şark Pasajı

Şark Birahanesi L249c.

Şark Demiryolları II:51a, III:21c.

Şark Deri Fabrikası III:13c.

Şark Ekspresi *mad. VII:135c*, 304b.

Şark Han II:300c.

Şark Kahvesi *mad. VII: 137a*, II:450c, V:127a.

Şark Merkez Ecza Deposu I:374c.

Şark Musiki Cemiyeti *mad. WL-137c*,

IL459a, III:546c, V:41Ob, VL496c. **Şark Musiki Heyeti** III:260b.

Şark Operet Heyeti Muhlis Sabahattin Ezgi tarafından 1927-1928 sezonunda kuruldu, ancak aynı sezon kapandı. "Gençlik Aşısı" adlı opereti ve eski operetleri sahneye koymuşlardı. Oyuncuları arasında Cemal Sahir Kehlibağ-cıoğlu ve Muammer Karaca da vardı.

Şark Pasajı Beyoğlu'nda, ana girişi İstiklal Caddesi üzerinde olan, Asmalımes-cit ve Gönül sokakları arasında yer alan pasaj. 1840'larda yapılmış, çeşitli defalar onarımdan geçmiştir. Lebon Pastanesi'nin bir dönem buranın girişinde bulunmasından dolayı, Lebon Pasajı adıyla da anılır. Lebon'un yerine daha sonra 1940'larda Avadis Onan-

yan'ın açtığı Markiz Pastanesi yerleşmiştir. Pasajın ana kapısının üstünde Passage Oriental, Şark Aynalı Çarşısı yazılıdır. I:355a, II:216b, VL226a.

Şark Salnamesi III:190b.

Şark Sigorta VI:550b.

Şark Sineması VII:509b.

Şark Şimendiferleri Piyangosu *İlgili madde:* Piyangolar VI:259a

Şark Tezyini Sanatlar Mektebi I:228b, VI:127b.

Şark Tiyatrosu Beyoğlu'nda, bugün yerinde Tokatlıyan Hanı bulunan Cafe Oriental'de gösteriler sergileyen tiyatro topluluğu. Aralık 1861'de kadrosunda Tomas Fasulyeciyan, Mardiros Mı-nakyan, İstapan Ekşiyen, Bedros Ma-gakyan, Serope Benliyan, Güllü Agop gibi

dönemin bütün önemli Ermeni tiyatrocuları görev yapmıştır. Ermenice ve Türkçe oyunlar oynanmıştır. Sahne, Şark Tiyatrosu'nün adıyla bütünleştiği için tiyatronun kapanmasından sonra da bu isimle anılmaya devam etti. Bir süre Alcazar de Bizance adıyla cambazhane olarak işletilen (1868) tiyatro salonunda Altınduryan kardeşler ve Simon Tıngıryan'ın girişimiyle Şark Tiyatrosu yeniden kuruldu ve 1874'e kadar oyunlar sergiledi.

I:205b, III:60b, 260c. *İlgili madde:*

Benliyan, Serope II:153c **Şark-ı Karip Bankası** II:223a. **Şarlken** bak. Kari V **Şartekin**, Işık IV:358b. **Şaşkınbakkal** mad. VII:138b, 497c.

'ili madde-

Suadiye VII:49a

Şatır Peykler gibi, sarayın habercilik ve kuryelik hizmetlerini gören bir asker sınıfı. Dibadan giysileri, değerli kemerleri vardı. Başlarında sorguçlu, altın yaldızlı miğfer bulunurdu. Törenlerde mevkib-i hümayun denen saltanat kortejinde yer almaktaydılar. Bu ocak, birkaç kez kapatılıp açıldıktan sonra 1828'de kaldırıldı.

Şatır Hasan Ağa Çeşmesi Fatih İlçesi'n-de, Ayvansaray'da, Çember Sokağı'n-da, Atik Mustafa Paşa Camii'nin cümle kapısının karşısındadır. Banisi saray görevlilerinden Hasan Ağa'dır. Kitabesi 1104/1692-93 tarihlidir. Kitabede, yazının dışında boş kalmış olan yerler, kabartma bitkisel bezemelerle süslenmiştir. Düzgün kesme taşlarla klasik üslupta inşa edilmiş olan çeşme, büyükçe bir haznenin önünde yer almaktadır. Sade bir mimarisi vardır. Çeşme nişi sivri bir kemerle taçlandırılmış, bu kemerin içine mermerden, bezemesiz düz bir aynataşı yerleştirilmiştir. Bunun iki yanında, yine siv-

ri kemerli iki tane maşrapalık açılmıştır. Mermerden yapılma teknesi de çok sadedir. Teknenin iki yanında testi koyma setleri bulunur.

I:407b.

Sav, SafvetV:169b.

Şayak Çuhadan daha seyrek, kalın yün ve pamuk iplikleri karışık olarak dokunan bir tür dayanıklı kumaş. Atkısı yün, çözgüsü pamuk ipliği olan şayaklar, "dimi" örgüsüyle dokunan ucuz kumaşlardır. Dinkleme işleminden sonra top halindeyken siyah, kahverengi ve lacivert renklere boyanır, bazı kaliteli şayaklarda atkı ve çözgü iplikleri yünden olurdu. Çuhaya oranla daha kaba olduğu halde sıcak tuttuğu ve ucuz olduğu için yaygınlık kazanmıştı.

Şayeste Kadın (ö. 1912) VII:356c. **Şazelî Tekkesi** mad. WI.-138c, 140a.

Şazelîlik mad. WL139b, II:121a, III:196b, IV:7a, VLT:214a, 236b.

İlgili maddeler: Ertuğrul Tekkesi III:196b Şazelî Tekkesi VII:138c

Şebsafa Kadın Camii ve Sıbyan Mektebi *mad. VII:141a*, IV:101b.

Şefik Bey (Hattat) I:191c, III:551b.

Şefik Bey Yahşi Beykoz İlçesi'nde, Kan-lıca-Cubuklu arasında, Yağcı Hacı Şefik Bey tarafından, II. Abdülhamid'in kız kardeşi Cemile Sultan'ın 1871'de yanan yalısının yerine, 1905'te inşa edilmiştir. İsmi bilinmeyen yabancı bir mimar tarafından yapılmıştır. Kagir zemin katı üzerinde, ahşap-bağdadi iki katlıdır. Art nouveau/eklektik üslupta geleneksel cumba yerine, zeminden saçağa kadar yükselen çokgen çıkıntılar cephelerde kule izlenimi vermektedir. Salonlarında manzara ve çiçek desenli özgün duvar ve tavan nakışları bulunmaktadır. 1988-1990 arasında restore edilmiştir. Selamlık bölümü, Cemile Sultan Yalısı'nın selamlık bölümünün yarısıdır. Altı kayık-haneli ve tek katlıydı. Son restorasyonda altı doldurulmuş ve iki katlı olarak yeniden inşa edilmiştir.

Şefik Hüsnü *bak.* Değmer, Şefik Hüsnü

Şehabeddin Efendi (ö. 1819) II:395b.

Şehabeddin Mercanı (ö. 1889) VLT:224a.

Şehabeddin Paşa III:302b, 304c.

Şehabeddin Paşa VI:355c.

Şehabeddin Süleyman III:275b.

Şehbal 14 Mart 1909-24 Temmuz 1914 arasında yayımlanmış 15 günlük magazin dergisi. Bol resim kullanmasıyla kendine özel bir yer edindi. Hüseyin Saadettin Bey'in (Arel) yayımladığı dergi edebiyattan müziğe, tarihten moda kadar geniş bir yelpazedeki konuları işledi. Hüseyin Saadettin'in müzik yazıları, Faik Ali (Ozan-soy), Halit Ziya (Uşaklıgil), Hıfzı

fık'ın (Gönensay) edebiyatla ilgili bahisleri, Bedi Nuri'nin sosyolojik ağırlıklı tetkikleri dergiye zenginlik kazandırdı. **Şehinşahname** V:472b.

Şehir Haftalık dergi. 1920'de yayımlandı. Sorumlu müdürü Seniha Muammer'di.

Şehir Armoni Orkestrası II:142c. **Şehir Hatları İşletmesi** *mad. VII: 142a*, II:354b, III:33a, 97b, 500c, VII:184a.

İlgili maddeler:

Akay I:152c

Fevaid-i Osmaniye İdaresi III:307b

İskeleler IV: 198a

Seyr-i Sefain İdaresi VI:541c

Şirket-i Hayriye VII:151b **Şehir Hatları Vapurları** IV:526c. **Şehir Mektupları** I:130c, II:32a.

Şehir Mimarı Önceleri Hassa Mimarları Ocağı'na 19. yy'da da Ebniye-i Hassa Müdüriyeti'ne bağlı olarak görev yapan mimarlar ve kalfalar. 19. yy'm ikinci yarısında belediyede de inşaatların fen ve teknik sorumluluğunu yüklenen şehir mimarları görevlendirildi.

Şehir Müzesi *mad. VII:143c.*

Şehir Operası *mad. VII:143c, III:45b, VL133b, VII:145a.*

İlgili maddeler:

Belediye Konservatuvarı II:141a Devlet Opera ve Balesi III:45b Şehir Orkestrası VII:144c

Şehir Orkestrası *mad. VII:144c, III:318a, V:532c, VII:144a.*

İlgili madde: Devlet Senfoni Orkestrası III:46c

Şehir Tiyatroları *mad. VH:145c, I:284b, 358a, II:233b, 556b, III:54b, 60c, 139a, 195b, 195c, 254a, 455b, 546c, IV:443b, 451c, 519a, V:95b, 312a, 488b, 520c, VI:10b, 70a, 122a, 133b, 253c, 254a, 318b, 538c, VII:36a, 115a, 145e, 201b, 250c, 564a. İlgili maddeler:* Antoine, Andre I:281a Arcan, İsmail Galip I:298c Butak, Behzat II:342c Ertuğrul, Muhsin III:195b Gürzap, Reşit III:457b Hancıyan, Levon III:546c Mınakyan, Mardiros V:447b Muhsin, Ertuğrul III:195b Rıdvan, Reşad VL138a Samako, Raşit Rıza VI:430c Zobu, Vasfi Rıza VII:564b

Şehir Yatı Mektepleri II:559a

Şehit Adem Yavuz Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1976'da, Haliç Tersanesi'nde motorlu yolcu va-

417

Şehit Ali Paşa Kütüphanesi 416

pürü olarak inşa edildi. 456 grostonluktur. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 10,6 m, sukesimi 2,4 m'dir. Hollanda, Stork Werkspoor ABC yapımı, her biri 750 beygirgücünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 14 mil hız yapmaktadır. "Şehit" sınıfı yolcu gemileri tipinin ilk vapurudur. 1974'te, Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında şehit düşen gazeteci Adem Yavuz'un adını taşımaktadır.

II:99a.

Şehit Ali Paşa Kütüphanesi *mad. VII:146c, V:355c.*

Şehit Caner Gönyeli Vapuru Şehir Hatları işletmesi yolcu vapuru. 1977'de, Haliç Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak yapıldı. 456 grostonluktur. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 10,6 m, sukesimi 10,6 m'dir. Hollanda, Stork Werkspoor ABC yapımı, her biri 750 beygirgücünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 14 mil hız yapmaktadır. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında balan Kocatepe muhribinde şehit olan Teğmen Caner Gön-yeli'nin adını taşımaktadır.

Şehit İlker Karter Vapuru Şehir Hatları işletmesi yolcu vapuru. 1980'de, Haliç Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak yapıldı. 456 grostonluktur. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 10,6 m, sukesimi 2,4 m'dir. isveç, Volvo Penta yapımı, her biri 750 beygircüğünde 2 adet dizel motoru vardır. Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında uçağıyla düşerek şehit olan pilot Üsteğmen İlker Karter'in adını taşımaktadır.

Şehit Karaoğlanoğlu Vapuru Şehir Hatları işletmesi yolcu vapuru. 1977' de, Haliç Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak yapıldı. 456 grostonluktur. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 10,6 m, sukesimi 2,4 m'dir. Hollanda yapımı, her biri 750 beygircüğünde iki dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 14 mil hız yapmaktadır. Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında şehit olan Albay İbrahim Karaoğlanoğlu'nun adını taşımaktadır.

Şehit Methi Sülüs Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1986'da, Haliç Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak yapıldı. 456 grostonluktur. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 10,6 m, sukesimi 2,4 m'dir. Pendik-Sulzer yapımı, her biri 750 beygircüğünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 14 mil hız yapmaktadır. Kıbrıs Barış Harekâtı'nda şehit düşen deniz subayı Metin Sülüş'ün adını taşımaktadır.

Şehit Muhtar Bey Caddesi III:496c.

Şehit Muhtar Mahallesi Beyoğlu İlçe-si'nde yer alır. Hüseyin Ağa, Çukur, Bülbül, Kocatepe, Gümüşsüyü, Cihangir, Kâtip Mustafa Çelebi ve Kuloğlu mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.725'tir.

Şehit Mustafa Aydoğdu Vapuru Şehir Hatları işletmesi yolcu vapuru. 1981' de, Haliç Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak yapıldı. 456 grostonluktur. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 10,2 m, sukesimi 2,4 m'dir. Danimarka, Stork Work ABC yapımı, her biri 750 beygircüğünde, 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 14 mil hız yapmaktadır. İstinye Tersanesi işçilerinden olup Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında şehit düşen Çavuş Mustafa Aydoğdu'nun adını taşımaktadır.

Şehit Necati Gürkaya Vapuru Şehir Hatları işletmesi yolcu vapuru. 1977'de, Haliç Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak yapıldı. 456 grostonluktur. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 10,6 m, sukesimi 2,4 m'dir. Danimarka, Stork Werkspoor ABC yapımı, her biri 750 beygircüğünde iki dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 14 mil hız yapmaktadır. Kıbrıs Barış Harekâtı'nda batan Kocatepe muhribinde şehit olan Üsteğmen Necati Gürkaya'nın adını taşımaktadır.

Şehit Sami Akbulut Vapuru Şehir Hatları işletmesi yolcu vapuru. 1977'de, Haliç Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak yapıldı. 456 grostonluktur. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 10,6 m, sukesimi 2,4 m'dir. Hollanda, Stork Werkspoor ABC yapımı, her biri 750 beygircüğünde iki dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 14 mil hız yapmaktadır. Kıbrıs Barış Harekâtı'nda şehit düşen Hava indirme Tugayı Serbest Paraşüt

Müfreze Komutanı Yüzbaşı Sami Akbulut'un adını taşımaktadır.

Şehit Temel Şimşir Vapuru Şehir Hatları işletmesi yolcu vapuru. 1977'de, İstinye Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak yapıldı. 456 grostonluktur. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 10,6 m, sukesimi 2,4 m'dir. Hollanda, Stork Werkspoor ABC yapımı, her biri 750 beygirgücünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 14 mil hız yapmaktadır. Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında şehit düşen Astsubay Temel Şimşir'in adını taşımaktadır.

Şehitlik Tekkesi Sarıyer İlçesi'nde, Ru-melihisarı'nda, Şehitlik mevkiinde, Boğaziçi Üniversitesi'nin üst girişinin yakınında bulunmaktaydı, İstanbul'un önemli Bektaşî merkezlerinden olan Şehitlik Tekkesi'nin kuruluşunu II. Mehmed (Fatih) dönemine (1451-1481), Rumeli Hisarı'nın inşa edilmesine kadar götüren rivayetler mevcut ise de tespit edilebilen en eski postnişini 1771'de vefat etmiş olan Ali Baba'dır. "Ali Baba, Gayyûr Baba, Nafî Baba, Şehitler" gibi adlarla da anılan tekke, Vak'a-i Hayriye'de (1826), Mahmud Baba'mn meşihatı sırasında kapatılmış, Abdülmecid döneminde (1839-1861) İsmail Baba (ö. 1855) tarafından canlandırılmış, Mahmud Baba'mn oğlu ve

halefi olan Mehmed Abdünnafî Baba'mn (Nafî Baba) (ö. 1899) uzun meşihatı boyunca en parlak devrini yaşamıştır. Eski fotoğraflardan kâğır bir bodrum üzerine tek katlı, ahşap bir bina olduğu anlaşılan tekke Cumhuriyet döneminde ortadan kalkmış, geriye kalan naziresi Boğaziçi Üniversitesi tarafından korumaya alınmıştır.

I:371a, II:134c, 136c, VI:330b, VII:214c.

Şehitlikleri İmar Cemiyeti III: 1 33a.

Şehnaz Longa III:129c. **Şehrayinler** *mad. VLI-.147b.*

Şehremaneti *mad. VII:147c, II:T37c, III:215a, 312c, IV:137c, 226b, 258c, 291b, VII:231c, 364b.*

İlgili maddeler: Altıncı Daire-i Belediye I:220a Belediye II:137c

İntizam-ı Şehir Komisyonu IV: 179a Şehremaneti Mecmuası VII:149a Şehreminleri VII:149c

Şehremaneti Haseki Nisa Hastanesi

IV:3a.

Şehremaneti Mecmuası *mad. VII: 149a,*

Şehremini Fatih İlçesi'nde, Çapa ile Top-kapı arasında yer alan semt. Adnan Menderes Bulvarı'nın (Vatan Caddesi) geçtiği kurumuş Bayrampaşa (Lykos) Deresi ile güneydeki Marmara Denizi arasında yer alan sırtın üzerinden geçen Millet (Turgut Özal) Caddesi boyunca uzanır. Cafer Ağa Mescidi, Deniz Abdal Mahallesi'ne düşen, ama semt olarak Şehremini'de kabul edilen Deniz Abdal Mescidi ve Türbesi, Odabaşı

Behruz Ağa Camii, Tatlıkuyu Mescidi ve Ümmî Sinan Tekkesi semtteki bellibaşlı tarihi ve dini yapılar arasındadır.

III:442c. *İlgili maddeler:* Cafer Ağa Mescidi II:366c

Deniz Abdal Mescidi ve Tekkesi III:22a

Odabaşı Behruz Ağa Camii VI: 1 20a

Tatlıkuyu Mescidi VII:224c

Ümmî Sinan Tekkesi VII:338a **Şehremini Baruthanesi** II:68b. **Şehreminleri** *mad.* VII:149c, 364b. *İlgili maddeler:*

Belediye Başkanları II:140b

Mazhar Paşa V:312c

Server Paşa VI:535b

Topuzlu, Cemil VII:296a

Şehrengizler *mad.* VII:SOc, III:64c, VII:408b.

Şehri 19. yy'm sonlarına değin, doğma büyüme istanbullu olanların lakabı. Suriçi istanbul yerlilerine mahsus bu lakap aym zamanda incelik, soyluluk,

r

kadınılık bildirir; sözcük ya ismin önüne (Şehri Mehmed Efendi) veya sonuna (Mustafa eş-Şehri) getirilirdi. Bunun gibi Galatalılar "Galatavi", Üsküdarlılar "Üsküdari" lakabını alırlardı.

Şehsuvar Bey Çeşmesi Topkapı Sarayı Baltacılar Koğuşu'nun önündedir. Banisi saray teberdarlarından Şehsuvar Bey'dir. Çeşmenin iki kitabesi vardır. 996/1587'de inşa edilmiştir. 997/1588 tarihli diğer kitabe, banisinin ölümüne ait olduğuna göre sonradan konmuş olmalıdır.

Şehsuvar Bey Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Muhsine Hatun, Saraç Ishak, Mimar Hayrettin, Küçük Ayasofya mahalleleri ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.942'dir.

Şehsuvar Camii Beyoğlu İlçesi'nde, Galata Kulesi civarında, Büyük Hendek Caddesi ile Lakerdacı Sokağı'nın birleştiği köşededir. *Hadika'da* banisinin II. Mehmed (Fatih) dönemi (1451-1481) denizcilerinden Şehsuvar Bey olduğu belirtilir. Zamanla harap olan mescit 1954'te halk tarafından fevkani ve ahşap çatılı olarak ihya edilmiştir. Kagir olan yapı iki katlıdır. Mescit kısmı ikinci katta olup, doğu-batı doğrultusunda uzanan küçük bir dikdörtgen plan gösterir. Düz ahşap tavanlı olan yapının dıştan ikinci saçak hizasına kadar yükselen duvarlar enine ve boyuna duvar parçalarıyla hareketli bir görünüş sağlamaktadır. Birinci katta kullanılan sivri kemerler ve sivri kemerli kapı gotik etkilidir. Yapıda kullanılan at nalı kemer, yonca şeklinde pencereler, mazgal dişleri ise Endülüs mimarisinden etkilenmiştir. Kuzeybatı köşede yer alan minaresi küçük ölçüde olup, caminin

arkasına gizlenmiştir. Yeni bir mahfil katı vardır. Mihrabı düz bir niş şeklinde olup üst kısmı yarım yuvarlak bir şekilde son bulur.

Şehsuvar Sultan Türbesi bak. Nuruos-maniye Külliyesi

Şehsuvar Valide Sultan V:11c, VL103a, 154c.

Şehsuvaroglu, Bedi FV:223b.

Şehsuvaroğlu, Haluk (1912, istanbul -1963, istanbul) Müzeci, yazar, istanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Askeri yargıç oldu. Daha sonra askeri öğretmen sınıfına ayrıldı. Deniz Harp Okulu'nda ve Deniz Harp Akademisi'nde hocalık yaptı. 1946-1960 arasında Deniz Müzesi müdürlüğünü, 1952-1961 arasında da bu görevine ek olarak Topkapı Sarayı Müzesi müdürlüğünü yürüttü. Uzun yıllar başta *Cumhuriyet* gazetesi olmak üzere birçok gazete ve dergide tarihe ve özellikle istanbul'a ilişkin çok sayıda makale ve dizi yazılar yazdı. *Asırlar Boyunca'İstanbul*(1953), *Tarihi Odalar'*(1958) başlıca kitaplarıdır. Yazılarının bir bölümü ölümünden sonra *Bo-*

ğaziçi 'ne Dair (1986) adlı kitapta toplandı.

II:200c, 201b, 287b, III:294a, IV:223a. **Şehsuvaroğlu, Reyhan** VI:487a.

Şehzade Padişahın erkek evladı. Önceleri "çelebi" denirdi. Şehzade doğar doğmaz, kendisine bir maiyet belirlenir; başlala, maiyetin önemli kişisi sayılırdı. Beş-altı yaşlarında, tayin edilen özel hocalardan ders görmeye başlar, ata binip, silah kullanmak da öğretilirdi. İdareciliği de sancakbeyi olarak gönderildiği yerde öğrenirdi. 17. yy'da sancağa çıkma âdeti terk edilmiş, IV. Mehmed 1652'den başlayarak kardeşlerini "şimşirlik" denen, sarayın özel bir bölümüne hapsedtirmiştir. Burada bir süre çocuk sahibi olmaları da yasaklanmış olan şehzadelerin, orada sanat öğrenmeleri tek yararlı işleriydi. I. Abdülhamid döneminde (1774-1789) şehzadeler üzerindeki bu insanca olmayan uygulamaların çoğu kaldırılmıştır.

Şehzade Alayı 16. yy'ın sonlarına kadar, Osmanlı şehzadelerinin yönetim deneyimi kazanmaları için sancakbeyli-ğine gönderilmeleri münasebetiyle istanbul'da yapılan törenlere verilen ad. Bu tören için, vezirazam, vezirler ve devlet ricali saraya gelirler; önünde valilik sancağı, başında sorguçlu mü-cevveze olduğu halde saraydan çıkan şehzadeyi karşılayıp önünce yürüyerek kapıdan çıkarırlar; yürüyüş sırasında padişah hocası, vezirler, kazaskerler, şehzadeye ayrı ayrı yaklaşıp öğütlerde bulunurlardı. Şehzade, maiyetine verilen yeniçeri, sipah, silahdar, sekban, solak, peyk askerleri hasahır hademeleri, mutfak, kiler hizmetlileri, hoca, musahip, lala vb ile Sirkeci'ye iner, iskelede kaptan paşa tarafından karşılanırdı. Burada kaptan paşa bastardasına binerek Üsküdar'a geçip kendisi için hazırlanan otağa yerleşir, ertesi gün sadrazamı ve devlet adamlarını kabul ederek hediyelerini alır, daha sonra sancağına hareket ederdi.

Şehzade Burhaneddin Efendi Yahşi

mad. VII: 15' b. Şehzade Camii bak. Şehzade Külliyesi

Şehzade Külliyesi *mad. VII: 152a, I:30b, 291a, II:310b, 311a, 377b, 492a, III:323a, 548b, IV:5a, 103a, I65b, 533c, V:167a, VL371c, VII:85b, 155c. İlgili maddeler:* İbrahim Paşa Türbesi IV:131c Mustafa Paşa Türbesi V:565c Rüstem Paşa Türbesi VL376c Sultanzade Mehmed Bey Türbesi VII:70a Şehzade Mahmud Türbesi VII:155a

Şehzade Mahmud Türbesi *mad.*

VII:155a, 152b. Şehzade Mehmed Türbesi bak. Şehza-

Şehzadebaşı

de Külliyesi

Şehzade Mustafa Çeşmesi Üsküdar'da, Aziz Mahmud Efendi Sokağı'ndadır. Klasik üslupta, taştandır. III. Ahmed' in oğlu Mustafa (III) adına 1141/1728' de inşa edilmiştir. Sonradan üstüne beton bir saçak yapılmıştır. Bugün harap durumdadır.

Şehzade Numan Çeşmesi Üsküdar'da, Toplası Caddesi yakınındaki Beygir-ciler Sokağı'ndadır. III. Ahmed'in oğlu Şehzade Numan adına 1141/1728' de kesme taştan, klasik üslupta yaptırılmıştır. Bugün taşları sıvayla örtülmüş, aynası bozulmuş durumdadır.

Şehzade Seyfeddin Çeşmesi Üsküdar' da, Ayazma'da, Kaymak Mustafa Paşa Camii'nin avlu kapısı bitişiğindedir. 1141/1728'de III. Ahmed'in oğlu Şehzade Seyfeddin adına yaptırılmıştır. Klasik üslupta, kesme taştan olan çeşmenin bugün yarısı toprağa gömülmüştür.

Şehzade Sineması III:291b.

Şehzade Süleyman Validesi Çeşmesi

Üsküdar'da, Selamsız Caddesi'nin alt başındadır. 1141/1728'de III. Ahmed' in oğlu Şehzade Süleyman için, annesi Mihrişah Kadın tarafından, klasik üslupta, kesme taştan yaptırılmıştır. Harap durumda, yarısına kadar toprağa gömülü iken, 1991'de meydana çıkarılmış ve onarılmıştır.

Şehzade Yusuf İzzeddin Korusu *bak.*

Korular **Şehzadebaşı** *mad. VII:155c, I:6a, 296c,*

II:556b, 556c, III:142c.

İlgili maddeler: Acemoğlu Hamamı I:62b Altuncuzade Tekkesi I:228c Ayşe Sultan Çeşmesi I:489c Belediye Sarayı II:144c Burmak Mescit II:340a

Damat İbrahim Paşa Külliyesi

II:547c

Direklerarası III:60a

Ebu'l-Fazl Mahmud Efendi Medresesi

Eski Odalar III:203c
Ferah Tiyatrosu III:291b
Fevziye Kıraathanesi III:307c
Filadelfion III:317a
Hasan Fehmi Paşa Türbesi III:563c
Hatice Sultan Türbesi IV:20b
İbrahim Paşa Türbesi IV:131c
Kadı Hüsameddin Mescidi IV:328b
Kalenderhane Camii IV:396b
Letafet Apartmanı V:203b
Mustafa Paşa Türbesi V:565c
Rüstem Paşa Türbesi VL37ÖC
Sekbanbaşı Mehmed Ağa Mescidi
VI:490c
Seyyid Hasan Paşa Külliyesi VI:543c
Şehzadebaşı İbrahim Paşa 418
419 Şerifzade Efendi Medresesi

Sultanzade Mehmed Bey Türbesi VII:70a
Şehzade Külliyesi VII:152a Şehzade Mahmud Türbesi VII: 155a
Şehzadebaşı İbrahim Paşa Çeşmesi
II.-489b.

Şehzadebaşı Karakolu VI:129c. **Şehzadebaşı Mescidi** I:445c.
Şehzadegân Mektebi *mad. VJL156c*, I:41a, 49b, III:139a, VII:288a.
ilgili maddeler: Harem III:551c Topkapı Sarayı VII:280c
Şehzadeler Türbesi *mad. VII:156c*, I:449a, IV:4a.

Şeker Bayramı Eskiden daha çok kadınlar arasında Arabi ayların onuncusu olan şevvale verilen ad. Şeker Bayramı da denilen Ramazan Bayramı'nın ilk günü aynı zamanda şevval ayının da ilk günüdür.

Şeker, Fahri V:41a. **Şeker Hanı** *mad. VII:157a*. **Şeker, Yavuz** VII:323c. **Şekerci Hanı** V:50c.

Şekerci Sokağı Tekkesi *bak.* Mehmed Emin Efendi Tekkesi

Şekerpere Kadın I:19b.

Şekib Memduh Bey (1884, ? - 1938, İstanbul) Besteci. Hariciye Nazırını Şekib

Paşa'nın torunudur. Mekteb-i Sulta-ni'yi (Galatasaray Lisesi) bitirdi. Ticaret Odası'nda uzun yıllar çalıştı. Ağabeyi, Cemile Sultan'ın oğlu Celaleddin Efendi'nin kethüdası olduğundan konağa gelenlerden ut ve piyano öğrendi. Türk musikisine Batı üslubu kazandırmaya çalıştı. "Udi Bebekli Şekib Bey" diye anılırdı. "Gönlümle oturdum da hüznümlendim ben yine" mısraıyla başlayan nihavent şarkısı çok ünlüdür.

Şekibe Ali IV:346a.

Şellefyan, Mıgırdıç (1914, Adapazarı -1987, ?) Tüccar. Liseyi bitirdi. Ermeni Cemaati Merkez Mütevelli Heyeti başkanlığı yaptı. 11. dönem (1957-1960) istanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Sem Tov Şikar I:187c.

Şemdanizade V:550a, VL155a, 231c.

Şem'î (Konyalı) I:361a.

Şeminur Hanım (ö. 1863) VII:414a.

Şemmas İšo I:340a.

Şems Kıraathanesi *bak.* Kıraathaneler

Şems Kulübü Ocak 1909'da, Beyoğlu çevresindeki Rum azınlıkların kurduğu, "üyeler arasında iyi münasebetlerin temini, üyelerinin ilmi ve ticari hususlarda inkişafını sağlamayı" amaçlayan kulüp. Merkezi İstiklal Caddesi, Lüksemburg Apartmanı'ndaydı. Başkanı Atanas Kukulis, yönetim kurulu üyeleri Anatoni Zohoriadi, Tomas

Naiçnes, Nikolas Lagutis, Mişail Mişa-ilidis, Yorgi Fotyadis, Leanidas Hazapiya'ydı.

Şems Tiyatrosu IILöOb.

Şemseddin Abid Çelebi (ö. 1338) V:423a.

Şemseddin Ahmed Efendi (Kemalpa-şazade) *bak.* Ibn Kemal

Şemseddin Efendi (Şeyh) V:280a, 361a.

Şemseddin Sami (1850, Fraşeri/Yanya -1904, İstanbul) Yazar, etimolog. Yan-ya'da bir Yunan lisesini bitirdi. Lisede Fransızca, İtalyanca, eski Yunanca, medresede ise Arapça, Farsça öğrendi. İstanbul'a gelip gazetecilik, Matbuat Kalemi mütercimliği yapmaya başladı. *Hadîka* ve *ibret* gazetelerinde yazdı. *Sabah*, *Tercüman-ı Şark*, *Aile*, *Hafta* gibi gazete ve dergileri çıkardı. Makale ve oyunları hoşla gitmemiş olacak ki, Trablusgarp'a sürüldü, ertesi yıl affedilip, sarayda bir göreve getirildi ve el altında, göz önünde tutuldu. Erenköy'deki köşkünde öldü. Şemseddin Sami büyük bir dil bilgini idi, hazırladığı sözlüklerle Türkçe üzerinde önemli etkilerde bulunmuştu. *Lisan-i Türkî-i Osmanî* (1880), *Ka-mus-i-Fransevî*(188Ö), *Kamus-i Türkî* (1900), *Kamusu'l-*

A'lâm (6 c., 1889-1993) onun hazırladığı sözlükler arasındadır. Ayrıca Orhun yazıtları *Ku-tadgu Bilig'i* günümüz Türkçesine çevirmiştir. Batı edebiyatından çeviriler yapmıştır (Hugo'nun *Sefillerdi*, De-foe'nun *Robinson Cruseo'su* gibi). Şemseddin Sami Bey'in "ilk"lerinden birisi de ilk Türk romanı sayılan *Ta-aşuk-i Tal'at ve Fitnat'ı* yazmasıdır (1872). *Seyyid Yahya* (1875), *Besa Yahut Ahde Vefa* (1875) ve *Gâve* (1876) adlı üç de oyunu vardır. Şemseddin Sami, çevirmen Belkıs Çorakçı'nın de-desidir.

I:530c, IV:344c, VL380c, VII:464a.

Şemseddin Sivasî (ö. 1597, Şeyh) L21b, VL533c.

Şemseddin Ziya Bey (1882, İstanbul -1925, İstanbul) Besteci. Besteci Çor-luluzade Mahmud Celaledin Paşa'nın oğludur, ilk musiki bilgilerini babasından öğrendi. Tanburi Cemil Bey'den tanbur, kemence dersleri aldı. Kusursuz güzellikteki şarkılarıyla Türk musikisinin en değerli şarkı bestecileri arasında sayıldı. 20. yy başı İstanbul'unun hüznünlü duyarlılığını yansıtan içli şarkılarından birçoğu şarkı repertuvarının vazgeçilmez örnekleri arasında yer aldı. Genç yaşta ölümü gerçek bir kayıp sayıldı.

II:529c, V:267b.

Şemsi Ahmed Paşa (ö. 1580) VII:162c. *'ili madde:*

Şemsi Paşa Külliyesi VII:157c **Şemsi Dede** (ö. 1790) III:362c, Vü:167a.

Şemsi Efendi (Akşemseddinzade) IV:92c. **Şemsi Efendi** (Muallim) *ilgili madde:* Şişli Terakki Lisesi VII: 188a

Şemsi Molla (Ada Beyi) (? , ? - 20. yy'ın başı, İstanbul) Avrupa'da tıp öğrenimi gördü. "Molla'lıkla ilgisi yoktu. Giyim kuşamı ile mollalara benzetilmiş ve bu lakap verilmişti. Ada Beyi lakabını ise ona, Recaîzade Mahmud Ekrem Bey vermişti. Dik başlı, çabuk öfkelenen, canının istediğini yapan, yaz kış oturduğu Büyükkada'nın bir bakıma derebeyi olan ilginç bir tipti. Adada esnafı ve köy halkını âdeta yıldırılmış-tı. Buranın belediye başkam gibiydi. Görevi gereği İstanbul'a geliş gidişlerinde vapurun ağır gidişinden yakınır, "Biz adada değil, vapurda ikâmet ediyoruz" derdi.

Şemsi Paşa III:467b.

Şemsi Paşa (19. yy, Konya Valisi) VII:255b.

Şemsi Paşa Halk Kütüphanesi Üsküdar' da, Şemsi Paşa Külliyesi'nin medresesinde 1953'te kuruldu. Kütüphanede 25.687 kitap mevcuttur. 64 süreli yayın ve 7 günlük gazeteye abonedir. Çinili Çocuk Kütüphanesi, Mihrimah Sultan Çocuk Kütüphanesi, Selimiye Halk ve Çocuk Kütüphanesi, 23 Nisan Ulusal Egemenlik Çocuk Kütüphanesi de bu kütüphaneye bağlı birimlerdir.

Şemsi Paşa Külliyesi *mad. VII:157c,*

LV:534c, VII:344b, 347b, 500c. *ilgili madde-*. Altunbezer, İsmail Hakkı I:228a

Şemsi Paşa Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Yeni Mahalle ile Hürriyet, Fevzi Çakmak, Bağlar-başı, Gaziosmanpaşa Merkez mahalleleri ve Bayrampaşa İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 15.887'dir.

Şemsicemal Usta VTI:444b.

Şemsîlik I:53a, VI:519c. *İlgili maddeler:* Abdülmecid Sivasî I:52c Sivasî Tekkesi VII: 16a

Şemsipaşa Üsküdar ilçesi'nde semt. Üsküdar İskeleyi'nin güneyinden başlayarak Salacak'a doğru uzanır. Adını burada bir külliye yaptırmış olan Şemsi Paşa'dan alır. Şemsipaşa ile Salacak arasındaki sırt Ayazma Mahallesi'dir. Kıyıda, iskele meydanı ile Şemsi Paşa Külliyesi arasındaki depo ve binalar, 1985-1986'da Üsküdar-Harem sahil yolu inşaatı dolayısıyla yıktırılarak yöre açık alan haline getirilmiştir. İdari bakımdan Rumi Mehmet Paşa Mahallesi sınırları içindedir.

VII:500c.

Şemsi Paşa Külliyesi VTI:157c **Şemsipaşa Araba Vapuru** Şehir Hatları

İşletmesi araba vapuru. 1965'te, Haliç Tersanesi'nde buharlı araba vapuru olarak yapıldı. 1.072 grostonluktu. Uzunluğu 67,2 m, genişliği 20,5 m, sukesimi 3,1 m idi. Haliç Tersanesi yapımı, her biri 740 beygircüğünde 2 adet tripil buhar makinesi vardı. Çift uskurluydu. 1980'li yıllarda kadro dışı bırakılarak satıldı.

I:286b.

Şemsipaşa Muhacirin Hastanesi I:347c. **Şemsiruhsar** (ö. 1613) V:503a. **Şen, Bilge** VII:323c. **Şen, Bimen** *mad. VII:159c*, I:302a,

III:260c, V:140a. **Şençalar Plak** VL265a. **Şendil, Sadık** II:446c.

Şenesenevler Kadıköy İlçesi'nde, Üst-bostancı'nın kuzeyinde yer alan semt. Ayşekadın, Kazasker, Kozyatağı ve İçerenköy semtlerine komşudur.

Şengel, Ali Rıza (Eyyubî) (1880, İstanbul -1953, İstanbul) Musiki hocası, nota yazarı, besteci. Eyüp'te doğduğu için "Eyyubî Ali Rıza Bey" diye anılır. Muallim İsmail Hakkı Bey'den Batı notası, solfej, nazariyat öğrendi. Belediye Konservatuvarı İcra Heyeti'nde şeflik; Musiki-i Osmani Cemiyeti'nin Eyüp şubesinde hocalık yaptı. Pek çok öğrenci yetiştirdi. Zakirlik ettiği Rıfâî ve Ka-dirî tekkelerinde dini eserleri, özellikle ilahileri notaya alarak geniş bir koleksiyon oluşturdu. Topladığı koleksiyon Yusuf Ömürlü tarafından yayımlandı. Şehnaz-kürdi ve tahir-kürdi makamlarını düzenleyerek bu makamlarda eserler besteledi.

IV:249c, 378c, VI:39c, 331b. **Şengil, Saime** VII:204c. **Şengül Hamamı** *mad. VII: 160a.*

Şenlik Dede Mescidi Beşiktaş İlçesi'nde, Vişnezade Mahallesi'nde, Şenlik Dede Dere Sokağı'ndadır. Yapı "Maçka Tekkesi" diye de anılıyordu. *Hadîka'* da bu başlıkla anılan cami bir Şabanî tekkesiydi. Yapının inşa tarihi kesin olarak bilinmese de, 1092/1680'de yapıldığı kabul edilir. 1316/1898 yılını taşıyan bir yenileme kitabesi vardır. Minare kaidesinde ise 1216/1797-98 tarihli dört satırlık bir kitabe bulunmaktadır. Son onarımını 1984'te görmüştür. Tek şerefeli minaresi tuğladan yapılmış olup, şerefe korkuluklarında yıldız kabartmaları vardır. Harim dikdörtgen planlı ve uzun duvarlarında üç, mihrap duvarında iki pencereye sahiptir. Mihrabı cepheden taşkınlık gösterir. Bir ' platform üzerinde yükselmekte olup, bu alt yapı imam evi olarak kullanılmaktadır. Binaya kuzeyden bitişik çift katlı komşu mekânın yan cephesindeki kapıdan camiye girilmektedir.

Şenlikköy (Florya) Mahallesi Bakırköy İlçesi'nde, Florya'nın güneydoğusunda ve deniz kıyısında yer alan mahal-

le. Yeşilyurt ile Florya arasında olmasına rağmen, Florya'ya daha yakındır ve Florya kapsamında kabul edilir. Büyükşehir belediyesine ait dinlenme tesislerinin bir bölümü bu mahallenin kıyı kesimine düşer. Şenlik-köy, Galatasaray Spor Kulübü'ne ait Metin Oktay Spor Tesisleriyle ve Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğü'ne ait futbol stadyumuyla tanınmaktadır. Nüfusu (1990) 8.132'dir.

I:557c.

Şenlikler *mad. VII:160b*, III: 14le, IV: 144a. *ilgili maddeler:*

Alaylar I:177c

Esnaf Alayları III:216b

Sur-ı Hümayun VH:71c

Şehrayinler VTI:147b **Şenol, Faik** III:331b.

Şenozan, Şükrü (1874, İstanbul - 1957, İstanbul) Besteci. Midilli, Muğla ve İzmir'de hekimlik yaptı. TBMM'nin 5. döneminde (1935-1939) Kastamonu milletvekili oldu. Musikiyi Zekâî Dede, Hafız Ahmed Bey (Irsoy) ve Kel Ali Bey'den öğrendi. "Bu sevda ne tatlı ne tatlı yalan..." gibi pek çok sevilen şarkısı vardır.

Şenses, Rahmi III:58c.

Şensoy, Alaeddin VI:295b.

Şensoy, Ferhan III:498a, IV:325b, VL81a, 539b.

Şensoy, Hamdi III:152c.

Şentürk, Namık Kemal (1922, Merzifon) İdareci. Ankara Siyasal Bilgiler Oku-lu'nu bitirdi. Kaymakamlık ve mülkiye müfettişliği görevlerinde bulundu; sırasıyla Van, Diyarbakır, İzmir ve İstanbul valisi oldu. Ekim 1977-Eylül 1980 arasında cumhurbaşkanınca seçilen üye sıfatıyla

Cumhuriyet Senatosu'nda görev yaptı. 1983'te Milliyetçi Demokrasi Partisi'nin kurucuları arasında yer aldı. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

VII:364b.

Şerhan Cantacuzino IV:418c. **Şerbetçi, Mefkure** VI:437a. **Şerbethane Balozu** II:32a.

Şeref Hanım *mad. VII: 162a.*

Şeref Stadyumu *mad. VII:162b, IV:176b.*

Şerefâbâd Kasrı *mad. VII:162c, III:70b,*

V:183a. **Şerefâbâd Su Taksimi** III:80c.

Şerefeddin Efendi (Mir Şeref) (?, ? -1640, İstanbul) Üsküdar kadılığından emekli olmuş ve İstanbul'da ölmüştür. Farsça tarihi *Enfâsü'l-Ahbâr* adını taşır ve bunun 8. bölümü Osmanlı Hanedanı'na ayrılmıştır.

Şerefiye (Maksima) Sarnıcı IL484a.

Seren, Turgay (1932, Ankara) Futbolcu. Spora Galatasaray Lisesi'nde oynadı-

ğı yıllarda başladı. Önceleri santrfor oynadı, daha sonra kaleye geçti. Galatasaray'da 3 kez İstanbul profesyonel ligi, 2 kez Türkiye ligi, 4 kez de Türkiye Kupası şampiyonlukları yaşadı. 51 kez milli olurken 35 kez kaptan olarak sahaya çıktı. 1954 Dünya Kupası finallerine de katılan milli takımın da ka-lecisiydi. 1967'de futbolu bıraktıktan sonra bir süre antrenörlük yaptı. Bugün spor yazarlığını sürdürmektedir.

V:236a.

Şerif Abdullah Paşa Yahşi III:168c **Şerif Abdülmecid Efendi** V:410b. **Şerif Efendi** (Ataullahefendizade)

Şerif Efendi (Nakibüleşraf) VI:152c.

Şerif Hasan Paşa (Çelebizade) (?, ? - 1791, Şumnu) Sadrazam. Rusya ve Avusturya'ya karşı savaflara serasker olarak katıldı. Sadrazam Cezayirli Gazi Hasan Paşa'nın ölümü üzerine, ordu komutanlarınca serdar-ı ekrem kaymakamlığına getirildi. III. Selim'in vezirler arasında çektiği kura sonucunda 1790' da sadrazam oldu. Cephelerdeki yenilgiler üzerine görevden alınarak öldürüldü.

VI:506b.

Şerif Mehmed Efendi (ö. 1614, Şeyh Arab Halepli) IV:373a, VL235b, VII:6c.

Şerif Paşa (1865, İstanbul, 1944, Kahire) Siyaset adamı. Fransa'da öğrenim gördü. Askeri ataşeliklerde ve Stockholm elçiliğinde bulundu. Islahat-ı Esasiye-i Osmaniye Fırkası ile Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın başkanı olarak İttihad ve Terakki 'ye karşı sert bir muhalefet yürüttü. Paris Barış Konferansı'na (1919) Kürt temsilcisi olarak katıldı. Hatıralarım *Meşrutiyete Doğru Ben ve Hayatım* (1911) adlı kitapta kaleme

almıştır.

Şerifali Çiftliği IL332b, III:385b. **Şerife Emine Teslime Hatun** VL96b.

Şerife Fatma Hanım Çeşmesi Anadolu-hisarı'nda, Otağtepe Caddesi'nin üst başındadır. Banisi Valide Kethüdası Yusuf Ağa'nın torunu Şerife Fatma Hanım'dır. 1274/1858'de inşa edilmiştir. Harap durumdadır. Üstünü örten kiremitli çatısı ile teknesi yok olmuştur. Kaba taştan yapılmış haznesinin önünde, yuvarlak bir kemerin içinde, mermer bir aynataşı ve kitabesi vardır.

Şerife Hediyeullah Hanım V:125b. **Şerife Nefise Hanım** IV:505c **Şerife Revnak Hanım** VL321a. **Şerifler Hanedanı** IV:373a.

Şerifler Yahşi *mad.* VII:163c, I:240a, III:69b, 168e, V:388a, VI:468b, VII:137b.

Şerifzade Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Çarşamba'da, Kurtağa Çeşmesi Sokağı ile Dolaplı Bostan Sokağı'nın kesiştiği köşededir. Başdefterdar

Şerifzade Efendi Mescidi

420

421

Şikâr Ağaları

Şerifzade İbrahim Efendi tarafından 16. yy'da bir mescitle birlikte yaptırılmıştır. Bugün bazı bölümleri ayakta, fakat çok harap bir durumdadır.

Şerifzade Efendi Mescidi Fatih İlçesi'n-de, Çarşamba'da, Defterdar Şerifzade Efendi'nin Kadiçeşmesi'ndeki medresesinin bitişiğinde bulunuyordu. Evliya Çelebi ise Karagümrük'te olduğunu yazmaktadır. 16. yy'a ait olan bu mescit hakkında başka bilgi bulunmamaktadır.

Şer'iye Sicilleri Osmanlı döneminde kadıların yönetimindeki şer'i mahkemelerde verilen her türlü kararın işlendiği defterler, İstanbul'da bulunan 27 mahkemeye ait 9-883 defter bugün Süleymaniye'deki müftülük arşivinde korunmaktadır. Bu defterlerde en eski tarihli karar 1483, en yeni tarihli karar ise 1924 yılına aittir.

Şermi I:361b. **Şerope İšo** 1:340a. **Şevçenko, Ihor** VL277a.

Şevkâbâd Kasrı Bugünkü Beylerbeyi Sarayı'nın yerinde olan İstavroz Bah-çesi'nde bulunan bu köşk I. Ahmed (hd 1603-1617) tarafından inşa ettirilmiştir. Sultan köşk ile birlikte bir mescit ve maiyet memurları için daireler yaptırmıştı. Şevkâbâd Kasrı II. Mah-mud döneminde (1808-1839) ya büyük bir onarım geçirmiş ya da yeniden yapılmış olmalıdır. 1851'de yeni Beylerbeyi Sarayı inşa edilirken Şevkâbâd Kasrı ortadan kaldırılmış olmalıdır. Kasrın mimarisiyle ilgili bilgi verecek resim ve kaynak bugüne kadar tespit edilememiştir.

II:206c, IV:384b.

Şevkefza Kadın Efendi V:510a. **Şevket Bey** (Emin Paşazade) V:41b. **Şevket Bey** (Kâmil Paşazade) IV:174b. **Şevket Bey** (Muallim)

Şevket Bey (1827, İstanbul - 1878, İstanbul) Şehremini. Babiâli kalemlerinden yetişti. Şûra-yı Devlet üyesi oldu. Mart 1874-Mayıs 1874 arasında şehre-minliği yaptı. Daha sonra yine Şûra-yı Devlet üyeliğinde bulundu.

Şevket Bey Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Beylerbeyi'ndedir. Yapılış yılı ve mimarı bilinmeyen yalı ile ilgili en eski belge 1812 yılına ait bulunduğundan, yalı bu tarihten önceye ait olmalıdır. 1914'te yalının sahibi olarak görülen Şevket Bey, yalıyı yaptıran Mustafa Reşid Efendi'nin ailesindendir. Yalı daha sonra birkaç kez el değiştirmiştir. Güney cephesi sağır olan yalı, geleneksel Türk sivil mimarisinin orta so-falı plan tipine girmekteydi. Sofanın iki yanında yer alan odaları bu mekâna açılmakta, sofanın denize bakan tarafında da tek eyvanı bulunmaktaydı. 1960'lı yıllarda harap bir durumda olan yalı, 1976'da tamamen yıkılmış, 1980'li yıllarda dış görünüşü korunarak yeni-

den inşa edilmiştir. Yalı bir bodrum katı üzerine iki katlıdır. Her katta altı oda, birer mutfak ve tuvalet-banyo bulunur. Deniz cephesinde, güney kanadının altında bir kayıkhanesi vardır. Bodrum katının kare pencereleri üzerinde, ampir üslubunun üzdüklerini yansıtan, dikdörtgen açıklıklı, iki sıralı giyotin pencereler mevcuttur. Bahçenin güneyinde görülen Horasan harcı ile yapılmış duvar parçaları yalının eski hamamına aittir.

Şevket Cenani Bey II:168a.

Şevket Efendi (Başmüezzîn Besteci) III:58c.

Şevket Gavsî Bey (Özdönmez) VII:455a. **Şevket Yücesaz Orkestrası** VI: 296a.

Şevki (Âşık) III:40b.

Şevki Bey mad. VII:164c, I:2a, 185a, 302a, III:260c, V:529a, VI:31c, 299b, VH:159c, 225b, 545a, 545a, 563a.

Şevki Efendi (Komik) I:200a, III:60a, 144a, IV:420a, V:312a.

Şevki Efendi (ö. 1874, Kanbur) VL330c.

Şevki Efendi (ö. 1897, Hattat) *mad.* VU:165a, IV:2a, VII:342b.

Şevki Efendi Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Mevlanakapı'nın Osmanlı döneminde "Kalas" olarak anılan kesiminde, Mimar Acem Camii ve Tekkesi'nin yakınında bulunmaktaydı. İnşa tarihi tespit edilemeyen tekkenin adı BOA'da bulunan 1199/1784 tarihli bir belgede geçmekte, 19. yy'm ilk çeyreğinde Rı-faîliğe, daha sonra Halvetîliğe bağlandığı anlaşılmaktadır. Gerek *Asitâne'âe* (1840) gerekse de *Mecmua-i Tekâyâ'* da (1889) yerinin arsa durumunda olduğu belirtilmiş, ayin gününün salı olduğu ifade edilmiştir. "Şeyh Şevki Mustafa Efendi?", "Şevki", "Şevki Mustafa Efendi", "Kalas" gibi adlarla da anılan tekke

ortadan kalkmış bulunmaktadır.

II:415b. **Şevki Mustafa Efendi** VL297c.

Şevki Mustafa Efendi Tekkesi *bak.* Şevki Efendi Tekkesi

Şevkiye Köşkü *mad.* VII:165b, III:70b, VII:282b.

ili madde:

Topkapı Sarayı VII:280c **Şevkiye Ocağı** VII:165b.

Şeyh Arif Efendi Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Sarıgözel'de, Hacı Üveys Mahalle-si'nde, Bali Paşa Caddesi ile Hoca Efendi Sokağı'nın kavşağında yer almaktadır. 19. yy'm ikinci yarısında Rı-faî tarikatından Bahçıvan Şeyh Arif Efendi tarafından kurulmuştur. Ayin günü çarşamba olan tekkenin tevhid-hanesi Cumhuriyet döneminde ortadan kalkmış, harem bölümü tadil edilerek son şeyhi Abbas Efendi'nin ailesi tarafından mesken olarak kullanılmış, Şeyh Arif Efendi'nin türbesi ise

yenilenmiş olarak günümüze kadar gelebilmiştir. Söz konusu tekke, ayin günlerinde şeyhlerinin gösterdiği burhanlar ile ünlüydü.

Şeyh Camii Tekkesi *bak.* Devatî Mustafa Efendi Tekkesi

Şeyh Cevher Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Piyale Paşa Külliye-si'nin yakınında bulunmaktaydı. Konumu ve tarihçesi tam olarak aydınlatılmamış bulunan bu tekkenin Sa'dî tarikatından Şeyh Mehmed Cevher (Cevherî/Cevahir) Efendi adında bir kişi tarafından 18. yy'm ikinci yarısında tesis edildiği anlaşılmaktadır. Şeyh Mehmed Cevher Efendi'den sonra yerine halifelerinden Şeyh Abdürrahim Efendi'nin geçtiği, tekkede salı günleri Sa'dî ayini icra edildiği, 19. yy'm ikinci çeyreğinde ortadan kalkarak yerinin arsa haline geldiği ve bir daha ihya edilmediği tespit edilebilmektedir.

Şeyh Davud Hanı Eminönü İlçesi'nde, Unkapanı semtinde, Devoğlu Yokuşu ile Bestekâr Basri ve Şeyh Davut sokakları arasında yer alıyordu. 15. yy'da inşa edilmiş olan yapının banisi Me-şaleci ve Seyisler Şeyhi Davud Efen-di'dir. Yapı 1809'da yeniden inşa edilmiştir. Giriş kapısı üzerinde ikinci yapılışı gösteren kitabesi yer almaktaydı. Duvarları taş ve aralarda tuğla hatılları olan yapı 1962'de Devoğlu Yokuşu'nün (bugün Cemil Bilsel Caddesi) genişletilmesi sırasında yıktırılmıştır.

Şeyh Derviş Efendiler VL152c Şeyh Ferhad Mescidi Eminönü İlçesi'nde, Kumkapı'da, Musalla Caddesi'nde-dir. Banisi Sadrazam Ferhad Paşa'dır (ö. 1595). 1590 tarihli mescit bir yangında harap olmuştur. "Musalla Mescidi" olarak da anılan yapının mimari özellikleri hakkında bilgi yoktur.

ŞeyhGalib(ö. 1799) *mad.* VII:166a, I:194c, II:286a, 501c, III:66c, 219a, 362c, 364b, 498c, 508a, IV:108c, V:429a, 461a, VL511b, VH:478c.

Şeyh Hafız İsmail Efendi Tekkesi

II:415a.

Şeyh Halim Efendi Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Unkapanı'nda, Haraççı Kara Mehmet Mahallesi'nde, Yeşil Tulumba So-kağı'nda bulunmaktaydı. 19. yy'm ikinci yarısında Rıfâî tarikatından Şeyh Ab-dülhalim Efendi tarafından kurulmuş, Cumhuriyet döneminde tamamen ortadan kalkmıştır. Ayin günü cuma olan tekke "Yeşil Tulumba Tekkesi" olarak da anılmaktaydı.

Şeyh Hıfzı Efendi Tekkesi Unkapanı'nda, yeri ve inşa tarihi tespit edilemeyen bir Nakşibendî tekkesidir. Büyük bir ihtimalle 19. yy'm üçüncü çeyreğinde Şeyh Hıfzı Efendi tarafından kurulan tekkede perşembe günleri ayin icra edildiği, yerinin arsa durumunda olduğu tarihli *Mecmua-i Te-kâyâ'da* (1889) belirtilmiştir.

Şeyh Hulusi Efendi Tekkesi Eminönü İl-

çesi'nde, Alemdar Mahallesi'nde, Zey-neb Sultan Camii'nin yakınında bulunmaktaydı. 1280/1863-64'te Rıfâî tarikatından Şeyh Mustafa Hulusi Efendi tarafından kurulmuş, tesis edilmesinden az bir müddet sonra Kadirîliğe intikal etmiş, Cumhuriyet döneminde ortadan kalkmıştır. Ayin günü çarşamba olan tekkenin tarihli *Mecmua-i Tekâyâ'da*. (1889), postnişini Şeyh Raşid Efendi olarak belirtilmiştir.

Şeyh Hüseyin Efendi Tekkesi *mad. VII:167b.*

Şeyh Mehmed Cerrah Paşa Camii *bak.* Cerrah Mehmed Paşa Külliyesi

Şeyh Mehmed Geylanî Mescidi *bak.* Bursa Tekkesi Mescidi

Şeyh Mehmed Haffaf Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Altımermer Küçükhamam' da, Seyit Ömer Mahallesi'nde bulunmaktaydı. "Kadıze Tahir Efendi Tekkesi" olarak da anılan bu tesis 18. yy'm ortalarından itibaren İstanbul tekkelerine ilişkin kaynaklarda zikredilmektedir. Ayin günü cumartesi olan ve Kadiri tarikatına bağlı bulunan tekkenin Encümen Arşivi'nde bulunan 1948 tarihli fotoğraflarında, geniş bir bahçe içinde yer aldığı, 19. yy'm sonlarında veya 20. yy'm ilk çeyreğinde yenilendiği anlaşılan, ulusal mimari üslubunda, anıtsal bir cümle kapısına sahip olduğu, kagir duvarlı, kırma çatılı, mescit görünümünde bir tevhidhane ile buna bitişen iki katlı bir ahşap binadan meydana geldiği görülür. Tevhidhane, yuvarlak kemerli büyük pencerelerle aydınlanmakta, konak görünümü arz eden ve harem-selamlık bölümlerini barındırdığı anlaşılan ahşap kanadın, kafesli dikdörtgen pencerelerle donatıldığı belli olmaktadır. Saliha Sultan'ın (ö. 1843) düğününe (1834) davetli Kadiri şeyhleri arasında bu tekkenin postnişini Mustafa Efendi'nin adı geçmekte, ayrıca *Mecmua-i Tekâyâ'da* (1889) Şeyh Rıza Efendi'nin adı verilmekte, *Sefine'de* de son postnişin olarak Şeyh Naci Efendi'nin kaydı bulunmaktadır. Cumhuriyet döneminde harap düşen tekke 1980'de geçirdiği bir yangında tarihe karışmıştır.

Şeyh Murad Mescidi *mad. VII:168b.*

Şeyh Murad Tekkesi *bak. Murad Buharî*

Tekkesi Şeyh Nevruz Tekkesi *mad. VII:169c.*

Şeyh Nuri Tekkesi *bak. Kurban Nasuh*

Mescidi ve Tekkesi Şeyh Osman Efendi Tekkesi *bak. At-*

pazarı Tekkesi Şeyh Resmi Mahallesi Fatih İlçesi'nde

yer alır. Muhtesip İskender, Koca De-- de, Hatip Muslihittin, Müftü Ali, Sinan

Ağa, Kirmasti ve Hoca Üveyz mahalle-

leriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.662'

dir. Şeyh Said Efendi Tekkesi Beyoğlu 11-

çesi'nde, Fındıklı-Dereiçi'nde, günümüzde Cihangir Mahallesi'nin sınırları içinde kalan Kazancı Mahallesi'nde bulunmaktaydı. Nakşibendî tarikatından Şeyh Seyyid Mehmed Said Efendi tarafından 1219/1804-05'te vakfedilmiş, muhtemelen 20. yy'm ilk çeyreğinde, bulunduğu bölgeyi tahrip eden yangınların bilinde ortadan kalkmıştır. Ayin günü pazar idi.

Şeyh Selamı Efendi Tekkesi *mad. VII:170b, II:396a.*

ilgili madde:

Nakşibendilik VI:31c Şeyh Seyyid İsmail Tekkesi V:465b.

Şeyh Sırrı Efendi Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Kızıtaşı'nda 1290/1873-74'te Rıfâî tarikatından Şeyh Mehmed Sırrı Efendi tarafından kurulmuş, son döneminde Kadirîliğe bağlanmıştır. Ayin günü pazar olan bu tekke tamamen ortadan kalkmış bulunmaktadır.

Şeyh Süleyman Mescidi *mad. VII: 172a, II:255b, VII:554a, 556c.*

Şeyh Taha Efendi Tekkesi IV: 1c

Şeyh Türlü Tekkesi *mad. VII: 172c, VI:469a.*

Şeyh Vefa Külliyesi *mad. VII: 173c, IV:216c, VII:372b, 552b.*

Şeyh Vefa Tekkesi *bak. Şeyh Vefa Külliyesi*

Şeyh Zafir Türbesi, Kitaplık ve Çeşmesi I:330b, II:551a.

ilgili madde: Ertuğrul Tekkesi III:196b

Şeyhî Efendi (Şeyhülislam) II:206a.

Şeyhli Mahallesi Pendik İlçesi'nde, Pendik'in kuzeybatısında yüzölçümü olarak bir hayli geniş ve nüfus olarak gelişmekte olan bir mahalledir. Doğusunda Kurtköy, batısında Yayalar ve Kavacık, güneyinde ise Pendik'e bağlı Esenyalı, Güzelyalı mahallesiyse Tuzla İlçesi'ne bağlı Aydıntepe ve İçmeler mahalleleri bulunur. Nüfusu (1990) 12.512'dir.

Şeyhülislam Osmanlı Devleti'nde en yüksek din makamına atanan ilmiye mensubu. Önceleri "müfti", "müfti'l-enam" denen şeyhülislam, protokolde sadrazamla eşit sayılır; padişahın tahttan indirilmesi, hattâ boğulması için fetva verebildiğinden, bu makama atananlardan, başta padişah olmak üzere herkes çekinir; ayrıca din konusundaki bilgileri, erdemleri ile de herkesten saygı görürlerdi. 19. yy'a değin, konaklarına şeyhülislam kapısı denirken, daha sonra şeyhülislamlık için eski Ağa Kapısı tahsis edildi. Buraya da "Şeyhülislam Kapısı", "Meşihat-ı İslamiye", "Bâb-ı Meşihat" vb adlar verildi.

Şeyhülislam Arif Hikmet Bey Sebili ve Çeşmesi *mad. VII: 176a.*

Şeyhülislam Bostanzade Mahmud

Efendi Türbesi VII:152b.

Şeyhülislam Cetnaledin Efendi Korusu *bak. Korular*

Şeyhülislam Esad Efendi Çeşmesi Fatih'te, Sinan Ağa Camii'nin karşısında, medrese bahçesi altında yer alıyordu. Banisi Şeyhülislam Salihzade Ahmed Esad Efendi'dir (ö. 1814). 1220/1805' te kesme taştan inşa edilmişti.

Şeyhülislam Esad Efendi Medresesi

mad. VII:176b. **Şeyhülislam Esad Efendi Türbesi**

Eyüp'te, Camükebir Caddesi'nde, Siya-vuş Paşa Türbesi'nin bitişiğindedir. 1878'de şeyhülislam olan Üryanîzade Ahmed Esad Efendi, ölümüne kadar (1889) bu görevi yürütmüştür. Ampir ve neogotik üslup özelliklerini taşıyan türbe, oldukça sadedir. Kare planlı ve kubbeli yapının cephelerinde silmelerle ayrılan dikdörtgen bölümlerde sivri kemerli pencereler yer alır. Kubbe içi, devrinin kıvrık dal desenli kalem işleri ile süslüdür.

Şeyhülislam İsmail Efendi Camii *mad. VII: 177a.*

Şeyhülislam Kapısı II:183c.

Şeyhülislam Mehmed Arif Efendi Türbesi *mad. VII:177b, V:564b.*

Şeyhülislam Mustafa Efendi Çeşmesi

L238c. **Şeyhülislam Tekkesi** *mad. VII:177c,*

VI:84b, VII:239b, **Şeytan Akıntısı** II:2ö7c. **Şeytandere** I:150c. **Şınorhk Mıgırdiç Amira Miricanyan**

III: 187a.

Şifa Baba VII: 178c. **Şifa Hamamı** *mad. VII:178c.*

Şifa Mahallesi Tuzla İlçesi'nde yer alır. İstasyon, İçmeler, Aydınli mahalleleri ve Kocaeli İli'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.127'dir.

Şihap Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. Şirket-i Hayriye'nin 52 baca

numaralı vapuruydu. 1905'te İs-koçya'da, Glasgow, Fairfield Shipb. Cop. tezgâhlarında, buharlı yolcu vapuru olarak yapıldı. 116 grostonluk olup uzunluğu 30,4 m, genişliği 5,8 m, sukesimi 2,1 m idi. 195 beygörgücünde 2 silindirli bir buhar makinesi vardı. Tek uskurluydu, 10 mil kadar hız yapıyor, yaz kış 250 yolcu alıyordu. Süreyya adlı bir de eşi vardı. Şirketin ilk us-kurlu vapuru olan 47 baca numaralı Tarz-ı Nevin'in sisteminde inşa edilmişti. 1965'te hizmet dışı bırakıldı. 1967' de sökülme üzere satıldı.

Şiir ve Şarkı Mecmuası I:202c.

Şikâr Ağaları İstanbul'da, Üsküdar, Kâğıthane ve Sarıyer gibi yerlerde avlanan padişahın yanında bulunan avcılıkta uzman saray görevlileri. Önceleri, atlı ve yaya 400'ün üzerinde yeniçeri askerinin oluşturduğu "zağarcılar" denilen

Şikar, Şemtov

422

423

Şükûfezar

bir sınıf aynı işi üstlenmişti. **Şikar, Şemtov VII:401c. Şile Cezaevi II:425c.**

Şile Feneri Şile ilçe merkezine yakın bir mevkide, denize hâkim bir tepede yer alır. 1869'da inşa edilmiştir. Düzgün kesme taştan, dairesel planda yapılmış fenerin ışığı, normal hava koşullarında 36 mil uzaklıktan görülebilmektedir. Bu özelliğiyle İstanbul'un en geniş alana sinyal veren feneridir.

III:24a. **Şile İlçesi** *mad. WI:179b, IL493a,*

IV:137b, 138a, 138b, VTI:499b. *ilgili madde:*

Ağva I:99a **Şile Kalesi** IL82b, 271c.

Şile Okullarındaki Yoksul Çocuklara Yardım Cemiyeti 6 Ocak 1941'de, Şile'de, diğer ilçelerdeki aynı adı taşıyan dernekler gibi CHP tarafından kurdurulmuş yardım derneği. Merkezi Şile CHP binasındaydı.

Şilepçilik İşletmesi III:33a. Şimşirlik Kasrı I:109a, 436a.

Şinasi *mad. VILISOc, II:442b, IV:567a, V:201b, VI:44b, VLT:252a.*

Tasvir-i Efkâr VIII:219c

Şinasi Mehmed Ağa (?, ? - 1648'den sonra, ?) Tarihçi. Yeniçeri Ocağı'nda yetişti. Sultan İbrahim döneminde (1640-1648) *Tezkiretü's-Selâti* ve *Mecâlisü 'l-Kavanin* adlı dört ciltlik bir tarih yazdı. Ancak bu kitabın içeriği konusunda bir bilgi yoktur. Yaratılıştan Hz Muhammed'e kadar geçen zamanı anlatan birinci cildi mevcut olup diğer ciltleri kaybolmuştur.

Şirin, Abdurrahman VI:314a.

Şirin Kemer I:197c.

Şiriner, Mehmed Niyazi V:469b.

Şirinevler Bahçelievler İlçesi'nde, merkezin batı dolaylarına düşen yeni ve yoğun yerleşim merkezlerinden birisidir. Batısında Hürriyet Mahallesi, kuzeyinde Koca Sinan Merkez Mahallesi, doğusunda Siyavuşpaşa bulunur. Güneyinden D-100 (E-5) Otoyolu geçer ve yol doğu-batı doğrultusunda Şirinevler ile Ataköy'ü (9. ve 10. kısım) ayırır. Şirinevler'in güneydoğusunda ise Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nin de yer aldığı sağlık ünitelerine ait alan uzanır. Şirin Evler Ma-hallesi'nin nüfusu (1990) 40.098'dir.

I:548b, III:382c.

Şirintepe Mahallesi Kâğıthane İlçesi'nde yer alır. Seyrantepe, Sanayi, Harman-tepe ve Yahya Kemal mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.281'dir.

Şirinyan, Vahram (1904, Adapazarı -1992, İstanbul) Tenisçi. 1925-1936 arasında 11 kez aralıksız Türkiye tek er-

kekler şampiyonu oldu. *Tanin* gazetesi tarafından düzenlenen challenge turnuvasını 1925, 1926 ve 1927'de tüm İngiliz rakiplerini yenerek kazandı. 1927'de Mehmet Karakaş ile birlikte uluslararası Roma turnuvasına katıldı. 1930'da Sedat Erkoğlu ile birlikte Balkan şampiyonası çift erkeklerde şampiyon oldu. 1931'de yine Sedat Erkoğlu ile birlikte üçüncü olup bronz madalya kazandı. Cumhurbaşkanlığı Türk sporu şeref belgesi ile ödüllendirildi (1970). Uzun yıllar tenis öğretmenliği yaptı.

VII:244b. **Şirinyer I:374a.**

Şirket-i Hayriye *mad. VU:181b*, I:24b, 46c, 152c, II:167a, 178a, 274a, 354c, 360a, 420b, III:32a, 54c, 424c, IV:12b, 142e, 544c, V:39a, 407b, VII:142b, 391b, 540b, 562c. *ilgili maddeler-*. Akay I:152c Altinkum Plajı I:22öc Kocataş, Necmettin V:39a Küçüksu Plajı V:162c Şehir Hatları İşletmesi VII:142a Vükela Vapuru VH:391b

Şirket-i İtibariye Anonim ortaklık anlamında kullanılmış bir terimdir. Ba-tı'daki örneklerinin yararlı olduğu görülerek, bu yolda, İstanbul'da da uygulama başlatılmıştır. İlk olarak 1850' de Şirket-i Hayriye kurulmuştur.

Şirket-i Maliye-i Osmaniye Bankası

II:47a. **Şirket-i Osmaniye** III:31b, VII:255b.

Şirket-i Umumiye-i Osmaniye Bankası II:47a.

Şirmerd Çavuş (ö. 1514) *ilgili madde:*

Şirmerd Çavuş Türbesi VII: 184a **Şirmerd Çavuş Camii** IV: Ib, VII: 184a.

Şirmerd Çavuş Türbesi *mad. VII: 184a, V:518a.*

Şirvan Hamamı Fatih İlçesi'nde, Fener' de, Abdi Subaşı Mahallesi'nde, Vodina Caddesi'nde bulunuyordu. "Fener Kapısı Hamamı" ve "Fener İskelesi Hamamı" adlarıyla da anılır. 1970'te belli belirsiz kalıntılarının olduğu kaydedilen hamamın banisi Şirvanlı Şükrullah Mehmed Çelebi'dir. Daha sonraları Kılıç Ali Paşa vakfına geçmiştir. Evliya Çelebi bu hamamdan çift taraflıdır diye bahseder. Bugün hiçbir izi kalmamıştır.

Şirvani, Reşat III:372c. **Şişe ve Cam Fabrikaları** II:491c. *ilgili madde:*

Paşabahçe Cam Fabrikası VI:228c **Şişeci Han** II:348c.

Şişhane Şişe yapılan imalathane veya fabrika. İstanbul'da Beykoz, Ayvansaray ve Tekfur Sarayı'nda kurulmuştu. Galata'da "Şişhane" denen yokuşun adının, burada bir şişhane bulunmasından kaynaklandığı sanılmaktadır.

Şişhane Camii *bak.* Âdilşah Kadın Camii

Şişhane II:122c, VH:494b. *ilgili madde:*

Altıncı Daire-i Belediye Binası I:223b

Şişhane Sarnıcı Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Bedrettin Mahallesi'nde, 1968'de kanser hastanesinin yapımı sırasında, temel kazısı yapılırken ortaya çıkarılmıştır. Bu Bizans sarnıcı gerekli incelemeler yapıldıktan sonra ortadan kaldırılmıştır. İnşaat özelliklerinden hareketle 6. yy'a tarihlendirilen bu sarnıcın bazilikal planlı bir kilisenin alt yapısı olma ihtimali vardır. Dikdörtgen planlı sarnıcı tuğla örgülü duvarlar kuşatmakta, köşelerde, su basıncını azaltmak amacıyla pahlı yüzeylerin tasarlandığı bilinmektedir. Sütunlar düzgün işlenmiş Marmara Adası mermerinden yapılma devşirme malzemeler olup bunlardan beş tanesi sağlam vaziyette bulunmuştu. Sütun gövdeleri birbiri üzerine oturan iki parçadan oluşmakta, sütunlar üzerine oturan kemerler yan duvarlarda payandalara istinat etmekteydi. Sarnıcın üzerim pan-dantifli kubbeler örtmekteydi.

Şişli *mad. W:184b,I:8b,V:317c, VI:165a,*

VH:200b, 500a. *İlgili maddeler:* Âbide-i Hürriyet I:58a Atatürk Müzesi I:387b
Bulgar Eksarhhanesi Binası II:328c Etfal Hastanesi III:220b

Fransız Lape (La Paix) Hastanesi III:335a

Halaskargâzi Caddesi III:496a Şişli Camii VII:185c

Şişli Camii *mad. VII:185c, I:491c, III: 136a.*

Şişli Çocuk Hastanesi *bak.* Etfal Hastanesi

Şişli Ermeni Katolik Mezarlığı

UI:185b. **Şişli Ermeni Mezarlığı** III:185b.

Şişli Gençlik Kulübü 1926'da Ermeni gençler tarafından "Yeni Şişli Ermeni Atletik

Kulübü" adı altında kuruldu. Si-yah-kırmızı renkleri taşıyan kulüp çeşitli spor dallarında faaliyet göstermiş bu arada futbol, halter ve atletizm dallarında büyük varlık ortaya koymuştu. 1939'da Beden Terbiyesi İntibak Kanunu hükümleri uyarınca Güneş kulübünün İstinye'deki denizcilik şubesi ve Kalespor adını taşıyan amatör kulüple birleşti. 1940'ta Taksim Gençlik Spor Kulübü adını aldı.

III: 194a.

Şişli Gençlik Kulübü 16 Aralık 1946'da, Şişli'de, gençliğin spor faaliyetlerini geliştirmek ve her türlü sporu yapmak amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Taksim Lamartin Caddesi, no. 1'dey-di. Yöneticileri Parsih Kürekçyan, Gar-bis Andonyan, Garbis Makisyan, Ara Akmoğlu, Kevork Kevorkyan, Arsak Peruhan'dı.

Şişli Halkevi II:16c, 231a.

Şişli Hastanesi 1966'da kuruldu. Sosyal Sigortalar Kurumu'na bağlı bir sağlık birimidir. Genel cerrahi, iç hastalıkları, kulak-burun-boğaz servislerinde toplam 74 yatakla hizmet vermektedir.

Şişli İlçesi *mad. VII:186b*, III:445a, IV:138b, VI:165a, VII:500a.

ilgili maddeler: Âbide-i Hürriyet I:58a Ayazağa L469a Bomonti II:295b Bulgar Hastanesi II:329b Dolapdere III:87b Feriköy III:293a Halaskargâzi Caddesi III:496c Harbiye III:550a Kurtuluş V:127a Maçka Palas V:235a Maçka Silahhanesi V:237a Mahmud Şevket Paşa Türbesi V:272c

Mecidiyeköy V:317a Nişantaşı VI:88a Okmeydanı VI:125c Osmanbey VI:165a Şark Kahvesi VII:137a Şişli VII:184b Taşkışla VTİ:221a Teşvikiye VII:256b Yapı Meslek Lisesi VII:439a Zincirlikuyu Mezarlığı VII:560a

Şişli Merkez Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. İzzet Paşa Çiftliği, Kuştepe, Mecidiyeköy, Fulya, On Dokuz Mayıs, Meşrutiyet, Cumhuriyet, Halide Edip Adı-var mahalleleri ve Kâğıthane İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.780'dir.

Şişli Terakki Lisesi *mad. VII: 188a*, VI:89a, VII:257b.

Şişli Terakki Lisesi'ni Bitirenler Derneği 11 Nisan 1946'da, Şişli Terakki Lisesi mezunları arasında tanışma ve dayanışmayı sağlamak, kültür ve spor faaliyetlerini güçlendirmek amacıyla kurulmuş dernek. Derneğin 150 üyesi vardı. Merkezi Teşvikiye'de Kuyulu

Bostan Sokağı'ndaydı.

Şişman, Bilal (1930, Rize) Sendikacı. TEKSİF genel sekreterliği ve genel başkan yardımcılığını yaptı. İşletmeler Bakanlığı müşavirliğinde bulundu. Halkçı Parti kurucusudur. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Şişman, S. IV:221c.

Şmilyon Burnu VII:499a.

Şoğagat III: 190a.

Ştatzer, Ferdi II:142b.

Şuaeddin Efendi (ö. 1918, Şeyh) VL544c, VII:7c, 8b.

Şuayb Şerafeddin Efendi (Gülşenî Şeyhi) IV:108c.

Şûra-yı Devlet 1868'de kurulan danışma konseyi. O tarihe kadar görev yapan Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'nin ikiye ayrılması ile Şûra-yı Devlet ile Meclis-i Ahkâm-ı Adliye oluşturuldu. Şûra-yı Devlet'e, Batı'daki benzerlerine göre yeni yasa ve tüzükler hazırlama görevi verildi. 1872'de Tanzimat, Mu-hakemat, Dahiliye dairelerine ayrıldı. Bunların her biri 8'er üyeliydi. O yıl, Muhakemat Dairesi Meclis-i Ahkâm-ı Adliye'ye bağlandı. Şûra-yı Devlet Daire-i Celilesi olarak da anılan konseyin reisten başka bir reis-i sanisi, başkâtibi vardı. Reisliğe vezir veya bâlâ rütbelilerden atama yapılıyordu. Danıştay'ın temeli sayılır.

I:24a, 520a.

Şûra-yı Mahsus 1826'da Yeniçeri Ocağı kaldırıldıktan sonra, Topkapı Sara-yı'nın avlusunda kurulan çadırlarda bir süre kalan ve II. Mahmud'un buyruğu gereği bir dizi toplantılar yaparak ıslahat çalışmalarını bir programa bağlayan vezirlerin ve devlet adamlarının oluşturduğu kurul. Bunlar her günkü toplantılarını Kubbealtı'nda yaparak kararlarını padişaha bildirmekteydiler. II. Mahmud, olağanüstü durumdan sonra konaklarına dönen devlet ricalinden, daimi görev yapan ve yine Şûra-yı Mahsus adını taşıyan bir danışma kurulu oluşturdu.

Şûra-yı Saltanat Osmanlı Devleti'nin son döneminde kimi padişahların, olağanüstü durumları gerekçe göstererek topladıkları konseyler. Şûra-yı Saltanat'a, sadrazam, nazırlar, ordu komutanları, müşirler, ilmiye ileri gelenleri çağrılıyorlardı. Sonuncusu 1919'da İzmir'in işgali haberi üzerine Yıldız Sarayı'nda VI. Mehmed'in (Vahideddin) başkanlığında 8 Haziran 1919'da toplanmıştır.-:

Surdum, Mesut III:533a.

Şücabağı Mescidi Tekkesi *bak.* Selami

Ali Efendi Tekkesi **Şücaeddin** (Mismarcı) *ilgili madde:*

Mismârî Şücâ Mescidi V:476c **Şücaeddin** (Paşmakçı) II:34a. **Şüheda Mescidi** *mad.* VII:188c.

Şükrî (16. yy başı) Tarihçi. I. Selim'in (Yavuz) yaşamını ve saltanatını anlatan *Selimname/Selimîname* adlı eseriyle tanınır. Bu eser, Yavuz'un Trabzon valiliği ile başlar, 1521'e değin geçen olayları kapsar. Şükrî

bu eserini I. Süleyman'a (Kanuni) sunmuş ve ondan caize almıştır.

Şükriye Sultan VII:536c. **Şükriye Ulviye Hanım** VII:151b. **Şükrullah Efendi** IV:439a. **Şükrullah Halife** III:543c.

Şükrü Bey (Hacı) III:475c.

Şükrü Bey (ö. 1926, Maarif Nazırı) I:263b, IV:170a.

Şükrü Efendi (Zakir) L29a, IV:74c, 485c, VI:519c.

Şükrü Naili Paşa (1876, Selanik - 1936, Edirne) Asker ve siyaset adamı. Çanakkale'nin savunulmasında yararlıklar gösterdi. Kurtuluş Savaşı'nda 3. Kolordu komutanlığı yaptı. İstanbul'a giren ilk birliklerin başında yer aldı. Korgeneralliğe yükseldikten sonra 1934'te emekliye ayrıldı. Ertesi yıl İstanbul milletvekili seçildi. Gökberk soyadını almıştı. VL23c.

Şükrü Paşa Konağı VL89c.

Şükûfe Nihal (Başar) (1896, İstanbul -1973, İstanbul). Şair, yazar, İstanbul Üniversitesi'nde coğrafya öğrenimi yaptı, çeşitli okullarda coğrafya ve edebiyat okuttu. Şiire aruzla başladı, Milli Edebiyat akımına girince hececiler arasına katıldı. Şiirlerini, *Nedim*, *Güneş*, *Şair*, *Aydabir*, *Çınaraltı*, *Şadırvan* gibi dergilerde yayımladı. Başlıca kitapları *Yıldızlar ve Gölgele* (1919), *Tevekkülün Cezası* (hikâyeler, 1928), *Hazar Rüzgârları* (şiirler, 1928), *Renksiz İstirap* (roman, 1928), *Şile Yolcu-lan* (şiirler, 1935), *Yalnız Dönüyorum* (roman, 1938), *Sabah Kuşları* (şiirler, 1943), *Çölde Sabah Oluyor'âur* (roman, 1951). IV:355c, V:209a, VII:67b.

Babanakkaşzadeler I:518a **Şükûfeciyân** II:509a. **Şükûfezar** IV:344c.

Tababet-i Askeriye Tatbikat 424

425

Taksim Stadyumu

Tababet-i Askeriye Tatbikat Mektebi

I:352c.

Tabaklar Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Toygar Hamza, Valide-i Atik, Arakiyeci Hacı Cafer, Tavaşi Hasan Ağa, Kefçe Dede ve Hayrettin Çavuş mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.939'dur.

Tabanhoğlu, Hayati I:384c, 386c.

Tabhane Tavhane olarak da bilinir. Selatin külliyelerin bir ünitesi olup İstanbul'daki darüşşifalarda tedavi gören hastalar nekahet dönemini buralarda geçirdikleri gibi, kente iş bulmak için gelenler de iş buluncaya kadar buralarda konuk edilirdi. Vakıfların düzenli çalıştığı yüzyıllarda İstanbul'da sürekli hizmet veren 20 dolayında tabha-ne vardı. Bunlar

büyük külliyyelerin kapsamında, camiye, imarete, darüzzî-yafeye yakın konumda kurumlardı, istanbul'a gelen yoksullar, kalacak yeri bulunmayanlar, geçim olanağını yitirenler, kimsesizler buralarda muayyen süre kalıp kendilerini toparlama olanağı bulmakta fakat hiçbir ücret ödememekteydiler, istanbul tabhanelerinin ilkinin II. Mehmed (Fatih), en büyüğünü ise I. Süleyman (Kanuni) yapdırtmıştı. V:258c.

Tabhane Mescidi VII:73c.

Tabla istanbul'da saray yaşamına özgü yemek servisi usulü. 19. yy'da hanedan bireylerinin, Fındıklı'dan Ortaköy'e ve Yıldız'a kadar muhtelif saray, fer'iye dairesi ve köşklere yerleşmiş olmaları nedeniyle sarayın matbah-ı âmire denen mutfağında pişen yemekler yüzlerce tepsiye (tablaya) sahanlarla yerleştirilir; her tepsi bir tertip olarak tab-lakâr denen saray hademelerince dairelere dağıtılırdı. Hattâ, sembolik bir ücretle semt sakinleri de tabla usulünden yararlanabilmekteydiler. Her tablada 6 kişi için 12 kap yemek bulunurdu. Abdülaziz döneminde (1861-1876) saray mutfağından her gün 600 tabla (3.600 kişilik) yemek tevzi edilmekteydi. II. Meşrutîyet'te (1908-1918) tabla usulü kaldırıldı ve sarayda alafranga yemek servisine geçildi.

Tabya Karakolu III: 294a. Tacar, Ali Emel III:318a.

Taceddin ibn Ataullah Abbas (ö. 1309) VII:139C.

Tacir Osmanlı döneminde istanbul'a, Kayseri ve iskilip'ten sahtiyan, ayakkabı köselesi, Eflâk ve Boğdan taraflarından, mum yapmada kullanılan donyağı, çerviş yağı, ayrıca yemeklik sade yağ ve türlü bakkaliye getirenlere deniyordu.

Tacitus II:258b.

TAÇ Spor Kulübü 1947'de Bostancı'da kuruldu. Forma renkleri san-mavidir. Tenis, basketbol ve futbol branşlarında faaliyet gösteren kulübün futbol takımı, istanbul 2. amatör kümede, basketbol takımı ise Deplasmanlı I. Türkiye Ligi'nde mücadele etmektedir. Başkanlığını Mahmut Naibi'nin yaptığı kulübün 600 civarında lisanslı sporcusu, 1.950 de üyesi bulunmaktadır. Kulübün Bostancı'da, bir lokalinin dışında altı açık, iki kapalı tenis kortu vardır. Kulüp, yakın bir gelecekte Kadıköy Belediyesi tarafından Küçükbakkal-köy'de tahsis edilen 20 dönümlük arazi üzerinde yapacağı yeni tesislerine taşınacaktır.

II:258b

TAÇ Vakfı VıllOb, VII:79c. Taçkın, Erkut V:534b. TadronIII:189b. Taeschner, Franz IL474b. Tafferter, P. VI:75a. Tafur, Pero mad. VII:189a, IL334a. Tagay, Şevket III:63a. Taha Efendi (ö. 1845) IV:375b. Tahir (Baba) III:494a. Tahir (Seyyid) IV:346b.

Tahir Ağa (?, ? -1800, istanbul) Besteci ve kemençeci. Çok usta bir kemençeci-di

ve III. Selim'e (hd 1789-1807) yakınlığıyla bilinirdi. En bilineni "Gönlümü bir tıfl-ı dilbaz..." diye başlayan hicaz-kâr şarkısı başta olmak üzere 12 şarkısı günümüze ulaştı.

Tahir Ağa Tekkesi *mad. VII:189b, II:399b, VII:239b, 330c.*

Tahir Baba Tekkesi *bak. Nur Baba Tekkesi*

Tahir Bey (Bursalı) *bak. Mehmed Tahir Tahir Bey Matbaası V:310b. Tahir Efendi* (Defterdar) IIL552b. **Tahir Efendi** (Hoca) III:464b. **Tahir Efendi** (Müneccim-i Sani) V:309c. **Tahir Efendi** (Şeyh) IV:438c. **Tahir Efendi Camii** *mad. VII:190b. Tahir Hanı VII:232c. Tahir Paşa II: f 70a.*

Tahir Paşa (Çengeloğlu) (? , ? - 1851, Bosna) Asker ve devlet adamı. 1827' de Donanma-yı Hümayun komutanı

oldu. Navarin Deniz Savaşı'ndaki yenilgi üzerine görevden alınarak Edirne'ye sürüldü. Ertesi yıl Sakız'ı Yunan kuvvetlerinden geri aldı. Tersane-i Âmire nazırlığı, Tophane müşirliği ve iki kez kaptan-ı deryalık (1832-1836, 1841-1843) yaptı. IV:483a, VII:501b.

Tahmasb Kulu Han (Emirgûneoğlu) *bak. Yusuf Paşa*

Tahmis Eminönü İlçesi'nde, Mısır Çarşısı'nın batısında, Eminönü Meydanı ile Marpuççular arasında bulunan sokak ve Rüstempaşa'ya doğru uzanan mevki. Özelliği, sebze, meyve, et, balık ve diğer gıdaların satıldığı daimi bir perakende pazarı olmasındadır. Bu nedenle, İstanbul'un en hareketli çarşılarından birisidir. Kurukahveciler'in burada bulunmasından dolayı kahve kavrulan yer anlamına gelen "tahmis" sözcüğüyle adlandırılmıştır, İstanbul'un en tanınmış kurukahveci dükkânı olan Kurukahveci Mehmet Efendi ve Mahdumları'nın merkezi buradadır.

Tahmisler Osmanlı döneminde kahvenin kavrulduğu, dövüldüğü ve satıldığı yerlere verilen ad. Tahmislerde kahve, ücret karşılığında hem kavrulur hem de elekten geçtikten sonra dövülerek sahiplerine verilir. Ayrıca hazır kahve de satılırdı. Tahmisleri Arap kökenli kişiler çalıştırırdı. Eminönü'nde tahmislerin yoğun olarak bulundukları yer bugün de bu adla anılmaktadır.

Tahsin Bey (Hacı, Lavtacı Müzikali)

II:559b. , sn\ 'n'---:

Tahsin Efendi (Hoca)a;29a,:II:189a" U

560a. '- 'x_ ,u/1

Tahsin Fazıl Bey III:271b. **Tahsin Nahid** I:72b, III:275b, 372c.

Tahta Minare Hamamı *mad. VII: 191 a, II:11a, VII:61c.*

Tahta Minare Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Balat Karabaş, Molla Aşki, Hızır

Çavuş, Tevkii Cafer, Abdi Subaşı mahalleleri ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.496'dır.

Tahta Minare Mescidi Fatih İlçesi'nde, Balat'ta kendi adını taşıyan mahallede, Vodina Caddesi üzerindedir. II. Mehmed (Fatih) (hd 1451-1481) tarafından 863/1458'de yaptırılmış, zamanla harap olan yapı 1282/1865'te Tahta Minare Hamamı'nın sahibi Kantarizade Sivaslı Halil Ağa tarafından yenilenmiş, bu arada minaresi kagire dönüştürülmüştür. Minberi 1292/1875'te onarım gören mescit 1957'de restorasyon geçirmiştir. Üstü meşruta olarak kullanılan bir giriş taşlığının gerisindeki son cemaat yerinin sol kesimi kapatılarak oda haline getirilmiştir. Dikdörtgen planlı, kapalı son cemaat yerini izleyen harimin duvarlarında yuvarlak kemerli büyük pencereler sıralanmaktadır.

Tahtaboş Ahşap eski İstanbul evlerinin çevresi kafesli veya parmaklıklı işliğine verilen ad. Burada günlük bazı işler görülür, meyve sebze kurutulur, kışlık yiyecekler saklanır, iplere çamaşır asılırdı. Evin kullanılmayan eşyası da burada veya tavan arasında olurdu.

Tahtakadı Camii Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Bahariye Caddesi, Tahtakadı Sokağı'ndadır. Banisi II. Meh-med'in taht kadısı Mehmed Efendi'dir (ö. 1468). 1895'te Bahriye Nazırı Boz-caadalı Hasan Hüsnü Paşa tarafından tamir ettirilen yapı, günümüzde tamamen yenilenmiş bir semt camii olarak işlevini sürdürmektedir.

Tahtakale *mad. VII:191b*, II:184a, c, IV:118a, VI:371b.

İlgili maddeler: Balkapanı Hanı II:30c Leblebici Hanı V:199c Marpuççular Mescidi V:304a Sabuncu Hanı VI:382c Silahdar Ham VI:551a Tahtakale Hamamı VII: 192a

Tahtakale Çarşısı II:476b.

Tahtakale Hamamı *mad. VII: 192a*, III:159c, 54lc.

Tahtakale Mahallesi Avcılar İlçesi'nde yer alır. Küçükçekmece, Büyükçek-mece ilçeleri, Firuzköy Mahallesi ve Küçük Çekmece Gölü'yle çevrilidir.

Tahtakılıç, Ahmet (1909, Uşak - ?, ?) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Kaymakamlık, Ticaret Bakanlığı müfettişliği, Milli Koruma Dairesi reisliği ve serbest avukatlık yaptı. 8. dönem (1946-1950) Kütahya, 12. dönem (1961-1965) Uşak ve 13. dönem (1965-1969) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Ocak-Mart 1961 'de çalışma, Mart-Kasım 1961'de milli eğitim bakanlığı görevlerini üstlendi. Cumhuriyetçi Millet Partisi genel başkanlığına getirildi. 1975-1980 arasında Cumhuriyet Sena-tosu'nda Uşak üyesi olarak yer aldı.

Tahtalı Han V:50b.

Tahtan! Şadırvanı Kasır IV:410b.

Tahtelarz Demiryolu Şirketi

İlgili madde:

Tünel VII:308c

Tahtel-Kal'a II: 184a, VII:495b. *İlgili madde:*

Tahtakale VII:191b **Tahte'l-Kal'a Hamamı** II:184c. *İlgili madde:*

Tahtakale Hamamı VII: 192a **Taht-ı Külle** VII:496a. *İlgili madde:*

Tahtakale VII:191b **Taib Ahmed** (Osmanzade) (1660?, istan-

bul - 1724, Kahire) Divan şairi. Önceleri "Hamdî" mahlasını kullanmış ama hicviyeleri yüzünden şimşekleri üzerine çekince, artık bu "kötü huyundan" vazgeçtiğini ihsas etmek için kendisine "Taib" (tövbe eden) mahlasını edinmiştir. Yazdığı mizahi şiirleri günümüze değin ulaşmıştır. Şiirleri edebi değerinden çok, hicviyle, mizahıyla ve betimledikleriyle halkın yaşantısından, o dönemin insanların dünyalarından, istanbul'undan kesitler, görünümeler sunmasıyla önemlidir. Diğer önemli yapıtları, sadrazamların biyografilerini içeren *Hadîkatü'l-Vüzerâ* (1875) ile çeşitli padişahların hayat öykülerini, savaşlarını, menkıbelerini anlatan bir çeşit Osmanlı tarihi olan *Hadîkatü'l-Müluk'lüt*.

I:14b, III:66a, IV:48b, V:183c.

Takavor (Surp) Kilisesi (Kadıköy) *mad. VII:193c*, III: 184a, 483b, IV:332c.

Takesyan, Serkis II:58a.

Takiyeddin IV:233a, VL379b.

Takiyeddin Paşa Konağı II:418a, 418e.

Takkeci Ahmed Çelebi Mescidi *bak.* Arakiyeci Ahmed Çelebi Mescidi

Takkeci İbrahim Ağa Camii *mad. VII:194b*, VI:481c.

Takrir-i Sükûn Kanunu I:241a, III:425b, VI:455b.

Taksi IV:525b.

Taksiarhes Kilisesi (Arnavutköy) *mad. VII:195b*.

Taksiarhes Kilisesi (Balat) *mad. VII:195c*.

Taksiarhes Kilisesi İstinye sırtlarında, Blahernai Ayazması'nın yanındaydı. Yeniköy Ayios Nikolaos Kilisesi yönetim kuruluna bağlıydı. 20. yy'ın başlarında yıkılmıştır.

Taksim VII:28a, 198a, 198b, 219a, 300b, 494b.

İlgili maddeler: Esayan Kız Ermeni Lisesi III: 199a

Gümüşsüyü Askeri Hastanesi

III:449b

Gümüşsüyü Kışlası III:450b

Hafız Ahmed Paşa Çeşmesi III:491c

Kazancı Mescidi IV: 512a

Taksim Meydanı VII:198b

Taksim Bahçesi *mad. VII: 196a, I:388b, II:216c.*

Taksim Belediye Bahçesi *bak. Taksim Bahçesi*

Taksim Belediye Gazinosu *mad.*

VII:197a, II:143a, 144a, 217c, 387c, IIL379c, IV:147b, 565c, VII:197a. Taksim Belediye Parkı VL224b.

Taksim Erkek lisesi'ni Bitirenler Derneği 1945'te Taksim Erkek Lisesi mezunları arasında yardımlaşmayı sağla-

mak, konferanslar, konserler, geziler düzenlemek amacıyla kurulmuş dernek. Şubesi Beyoğlu'nda Taksim Erkek Lisesi yanındaydı. 131 üyesi vardı.

Taksim Fransız Hastanesi I:349c.

Taksim Gençlik Kulübü 1 Mart 1941'de, her türlü sporla uğraşmak amacıyla kurulmuş, gençlik ve spor derneği. Başkanı Fazıl Harmankaya olan derneğin yönetim kurulu, Naci Ülgen, ihsan Öztunç, Zenop Zenopyan, Dr. Ha-rutyan Veylayan'dan oluşuyordu.

Taksim Gençlik Spor Kulübü 1926'da kurulan Yeni Şişli Ermeni Atletik Kulübü'nün devamıdır. 1940'ta bu adı alınca forma renklerini sarı-kırmızı olarak değiştirdi. Futbol takımı istanbul amatör 1. liginde bir kez, mahalli profesyonel ligde üç kez şampiyon oldu. 1967-1968 sezonunda Türkiye 3. Ligi'nde yer alan takımı daha sonraları mahalli lige düştü.

III: 194a.

Taksim Gezisi *mad. VII:197b, I:201b, II:445a, IV:73c, 164a, 280a, 565b, VI:224b, VII:196a, 199c.*

ilgili maddeler:

Divan Oteli ve Pastanesi III:68c Taksim Belediye Gazinosu VII: 197a

Taksim Hastanesi Sağlık Bakanlığı'na bağlı tam teşekküllü eğitim hastanesi. 1938'de Siraselviler'de Beyoğlu ilkyardım Hastanesi adıyla hizmete girdi. 1976'da Taksim Hastanesi adını aldı. Toplam yatak sayısı 360'tır.

Taksim Kışlası II:445a, VTİ:274a.

Taksim Maksemi *mad. VII: 198a, V:134b, VII:200b.*

ilgili madde: Maksemeler V:278b

Taksim Meydanı *mad. VII:198b, III:346b, IV:271c, 414c, V:434a, VII:200a. İlgili*

maddeler: Atatürk Kültür Merkezi I:385c Cumhuriyet Anıtı II:444c
Cumhuriyet Caddesi II:445a

Eptalofos Kahve ve Gazinosu III: 177a

Fransız Kültür Merkezi IIL335c

istiklal Caddesi IV:265c

Taksim Bahçesi VII: 196a

Taksim Belediye Gazinosu VII: 197a

Taksim Gezisi VII:197b

Taksim Maksemi VII: 198a

Taksim Stadyumu VTI:199c

Top u Kışlası VII:274a

Trias (Aya) kilisesi VII:300b **Taksim Sanat Galerisi** VL437b. **Taksim Sineması**
bak. Majik Sineması

Taksim Stadyumu *mad. VII:199c, I:201b, IV:176b, VII:197c.*

Taksim Suyu Tesisleri

426

427

Tarabya

Taksim Suyu Tesisleri *mad. VH:200a, I:115a, II:229c, 425b, III:544c, IV:234c,
V:260a, VI:307a.*

ilgili maddeler: Mahmud II Bendi V:260a Taksim Maksemi VII: 198a Topuzlu Bent
VII:295b Valide Bendi VII:359c

Taktakyan, Bo os IV:312b, VII:541b.

Taktikon Bizans'ta unvanlar ve memuriyetler hakkındaki listelere verilen genel ad.
Erken döneme ait *Notitia Dig-nitatum* ve 14. yy'da Pseudo-Kodinos'un eseri hariç hepsi 9-10. yy'a aittir. En  nemlileri, *Uspenskiy Takti-konu* (842/843), *VI. Leon'un Taktiko-nu* (910'lar), *Filoteos'un Kletorologi-onu* (899), *Benesevic Taktikonu* (934-944) ve *Escorial/Oikonomides Tak-tikonu'dur* (971-975).

VI:345c.

Takvim-i Vekayi *mad. VII:200c, I:125b, 292b, 295a, II:69b, 260c, III:190b, V:258c,
VI: 135a, 353b, VII:252a, 398c, 541c.*

Talat Arif Bey III:440c.

Talat Bey (Üsküdarlı) VII:349c.

Talat Efendi ( . 1920) VI:331b.

Talat Paşa (1874, Edirne - 1921, Berlin) Osmanlı siyaset adamı. Posta idaresinde çalışırken İttihad ve Terakki'ye katıldı. Partinin ülke içinde örgütlenmesinde önemli rol oynadı. II. Meşruti-yet'in ilanından sonra Edirne mebusu seçildi; kısa sürelerle dahiliye ile posta ve telgraf nazırlıklarında bulundu. İttihad ve Terakki'nin en etkili yöneticisi durumuna geldi. Öncülük ettiği Babıâli baskınından sonra dahiliye nazırlığını üstlendi. 1917'de vezir rütbesiyle sadrazam oldu. I. Dünya Savaşı'ndaki yenilgi üzerine Ekim 1918'de istifa etti. Mütarekeden sonra Rusya'ya, oradanda da Almanya'ya geçti. Bir Ermeni tarafından öldürüldü.

I:58c, 523c, II:29b, 30b, 241a, 242b, III: 181a, V:308a, 346b, 349a, 350b, 353b.

Talat Paşa Konağı *mad. VII:201a.*

Talat Paşa Mahallesi Kâğıthane İlçe-si'nde yer alır. Kâğıthane Merkez, Gürsel mahalleleri ve Şişli, Beyoğlu ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 25.596'dır.

Talay, Ferha V:530c. **Talay, Rasim Ferid** V:530c.

Talebe Defteri On beş günlük dergi. 1913-1918 arasında 52 sayı yayımlandı. Kurucusu ve müdürü Muallim Ah-med'di.

Talebe-i Ulûm İstanbul medreselerinde okuyan öğrencilere daha eskiden softa, suhte dendiği gibi 19. yy'da da ta-lebe-i ulûm, talib-i irfan, talib-i ilim deniliyordu. Siyasal gelişmeler, Ba-tı'ya açılış ve yeniliklerle basının etki-

si sonucu giderek duyarlı bir kesim oluşturdular ve siyasal amaçlı ilk öğrenci eylemlerini başlattılar.

Talebe-i Ulûm Ayaklanması 10 Mayıs 1876'da medrese öğrencilerinin Babıâli'ye yürüyerek Sadrazam Mahmud Nedim Paşa ile Şeyhülislam Hasan Fehmi Efendi'nin azlini istemeleri. Aslında Abdülaziz'in politikalarına karşı bir protesto olan olayın arkasında Midhat Paşa ve yandaşlarının olduğu ileri sürülmüştür. Abdülaziz ayaklanmacıların isteklerine boyun eğerek sadrazamı ve şeyhülislamı görevden almış, ama yeni gelişmeleri önleyememiş ve 30 Mayıs'ta tahttan indirilmiştir.

I:25c, 445a. **Talibî** (Zileli) I:361a.

Talimhane Beyoğlu İlçesi'nde, Taksim-Harbiye arasındaki Cumhuriyet Cad-desi'nin, Taksim Meydanı ile Elmadağ arasındaki bölümünün batısına düşen yöre. 1960'lı yıllara kadar kentin gözde semtlerinden olan Talimhane, oto yedek parçacıları buraya taşıdıktan sonra yavaş yavaş yerleşim bölgesi olmaktan çıkmış, apartmanlar, çeşitli işyerleriyle dolmuştur. Son zamanlarda yedek parçacılar buradan taşınmışlar, Taksim'in turizm bölgesi olmaya yönelmesiyle de, Talimhane'de birbiri ardı sıra oteller inşa edilmiştir. Eskiden Taksim'deki Topçu Kışlası erlerinin talim alanı olduğu için bu adla anılırdı.

III:346b, VII:199c.

Talimhane Kadıköy İlçesi'nde, Yeldeğir-meni ile Kadıköy çarşısının Osman Ağa Camii mevki arasında yer alan yöre eskiden Talimhane diye adlandırılırdı. Doğusuna Mısırlıoğlu, batısına ise Rıhtım denirdi. Talimhane idari bakımdan Rüstem Paşa Mahallesi sınırları içinde kalmaktadır.

Talimhane Köşkü VI:65c. **Talimhane Meydanı** III:224c. *ilgili madde:*

Etmeydam 224b **Talmud** IV: 10a. **Talu, Çiğdem** V:534c.

Talu, Ercüment Ekrem *mad. VII:201b, IL465c, III:148a, 377a, V:164b, 169b, VI:95a, VII:393a.*

Talu, Muvakkar Ekrem (1905, İstanbul -1963, İstanbul) Spor yazarı ve maç spikeri. Yazar Ercüment Ekrem Talu'nun oğludur. Kızı Çiğdem Talu da bir şarkı sözü yazarı olarak tanınır. Galatasaray Lisesi'nde futbola başladı. İlk kulübü Kumkapı oldu. Sonra Beşiktaş'a girdi. Bu takımda oynadığı bir maçta ciddi biçimde sakatlanarak sahalardan ayrılmak zorunda kaldı. 1930'da başladığı spor yazarlığını ömrü boyunca sürdürdü. 1947'den itibaren maç spikerliğinde de ayrı bir üne erişti. Spor

mizahı konusundaki yazılarıyla meslek yaşamında büyük başarı sağladı.

Talu, Şeyda IV:357b.

Talu, Umur V:465a.

Tamer, Cahide (1915, İstanbul) Mimar. Güzel Sanatlar Akademisi'nin mimarlık bölümünden 1943'te mezun olduktan sonra Sedat Çetintaş yönetimindeki rölöve bürosunda çalışmaya başladı. Eski Eserler Genel Müdürlüğü bünyesinde çeşitli görevler üstlendi. Rumeli Hisarı restorasyonunu 1954'te devraldı. 1956 sonunda Vakıflar Genel Müdürlüğü'nde başmimar olarak çalışmaya başladı. Emekli olduğu 1974'e kadar aralarında Yediku-le Hisarı, Haseki Hamamı ve Topkapı Sarayı Harem Dairesi'nin de bulunduğu pek çok restorasyon çalışmasını yürüttü.

I:218a, IV:222b, VII:141a, 281a, 461c.

Tamer, Ülkü (1937, Gaziantep) Şair, çevirmen. İstanbul'da Robert Kolej'den sonra Gazetecilik Enstitüsü'ne devam etti. İstanbul Tiyatrosu topluluğunda sahneye çıktı. *Kaynak, Pazar Postası, Yedi Tepe, Yelken, Papirüs, a, Yeni Dergi, Varlık, Yeni a* gibi dergilerde ve çeşitli günlük gazetelerin eklerinde şiirler yayımladı. 1965 Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülü ile 1967 Yedi Tepe Şiir Armağan'm kazandı. Eserleri *Soğuk Otların Altında* (şiirler, 1959), *Gök Onları Yanıltmaz* (1960), *Ezra ile Gary* (şiirler, 1962), *Virgülün Başından Geçenler* (şiirler, 1965), *içime Çektiğim Hava Değil Gökyüzüdür* (şiirler, 1966), *Sıragö'ller'dir* (şiirler, 1974). Ülkü Tamer, ayrıca çocuklar için çeşitli kitaplar yazmıştır.

Tameşvar Tekkesi II:415a. **Tamöz, Nazan** P/:356c. Tan II:72c, IV:448a, 520b, VII:202a. **Tan, Ahmet** VI:381a.

Tan, M. Turhan (1886, Sivas - 1939, İstanbul) Gazeteci, yazar. Gerçek adı Samih Fethi'dir. Edebiyat öğretmenliği, kaymakamlık ve mutasarrıflık yaptı. Bir yandan da çeşitli gazetelerde yazılar yayımladı. Memuriyetten ayrıldıktan sonra *Cumhuriyet*, *Tan*, *Milliyet* ve *Yeni Mecmua*'da yazıla.! yazdı. Birçok tarih kitabı vardır.

Tan, Naü VII:313a.

Tan Olayı *mad. VII:202a*, H:72c, VI:535a, 535b.

Tan, Turhan II:288b, V:169c, VII:457c. **Tandelidis** IV:57b

Tandırbaşı Alemleri Tandır tahtadan yapılmış dört kısa ayaklı bir masanın altına konulmuş mangalla kurulan, bir ısınma ve toplu halde oturma yeri idi. Üzerine bir örtü veya yorgan serilerek sıcaklık içeriye hapsedilir, etrafına da minderler dizilerek oturulurdu. Kibar evlerinde tandır masası yüksek

yapılır, etrafı sedirlerle kaplanırdı. Kışın, başında sohbet ve eğlenceler düzenlenirdi. İplik bükme, dikiş nakış işleri görülürdü. Konuşmalar, günlük dedikodular, mahallede ve etrafta olan bitenler, tandır başında anlatılırdı. Mevsim meyveleri, kuruyemişler ortaya gelirdi. Tandır başında fincan, yüzük oyunu gibi oyunlar da oynanırdı.

Tandırname Tandır başında söylenen batıl inanç mahsulü hikâyelere ve sözlere "tandırname edebiyatı" denirdi. Çarşamba karısı masalları, gulyabani hikâyeleri, hamamanası efsaneleri, tandırname edebiyatının en tanınmış örnekleridir. Bazı aydınların, kadınlar arasında oluşturulan bu sözlü edebiyata "tandırname" adını vermeleri, araştırmacılara bu adda bir kitabın varlığını çağrıştırmıştır.

Taner, Ali

İlgili madde: Odakule VI:120b

Taner, Güneş (1949, İstanbul) Sanayi işletmecisi, bankacı. Yıldız Üniversitesi Mühendislik Fakültesi'ni bitirdi. Anavatan partisi kurucularındandır. 18. (1987-1991) ve 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Taner, Haldun *mad. VII:203b*, I:212a, 250a, II:288a, 447c, III:44a, IV:145a, 325b, V:406a, 464c, VI:31c.

Taner, Yavuz IV:234a.

Tango *mad. vn.-203c*, V:534a. *ilgili maddeler:*

Antel, Necip Celal I:276b

Ege, Fehmi III:135b

Ezgi, Muhlis Sabahattin III:253c

Koyutürk, Necdet V:80b

Oskay, Seyyan VI: 150a **Tanıg, Suphi** IV:239a. **Tanık, Hüseyin Fahri** VI:474b.
Tanık, İbrahim Aşki IIL26a. **Tanın, Turan** IIL395c.

Tanışık, İbrahim Hilmi (1892, Bursa -1967, Medine) Araştırmacı. Uzun yıllar Devlet Matbaası'nda (bugün Milli Eğitim Basımevi) çalıştı. İstanbul'un Osmanlı dönemi çeşmeleriyle ilgili geniş araştırmalar yaptı. *İstanbul Çeşmeleri*(2 c., 1943-1945) adlı eseri, alanında büyük bir boşluğu doldurmuştur. Hac için bulunduğu Medine'de öldü.

III:157a, 468b, 477b, 512a, VI:277c, 299b.

Tanın mad. VII:205a, II:71a, VH:323a, 329a, 414a.

Tanman, Fahri IV:95c.

Tanman, Sabahattin (1909, Serez -1988, İstanbul) İktisatçı. Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu'nu bitirdi. Paris'te, Milletlerarası İktisadi İşbirliği Örgütü'nde Türkiye delegesi olarak

görev yaptı. 1961-1964 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Tanman, Saffet IV:95c.

Tanpınar, Ahmet Hamdi mad.

VII:205b, I:9b, II:176b, 217c, 287c, 446a, 465c, III:60c, IV:144c, 223a, V:170a, VI:380a, VII:455b.

Tanrıkorur, Mecdi Nevin II:434c. **Tanrıkulu, Ayşe Meral** III:402c.

Tantiöver, Hamdullah Suphi (1886, İstanbul -1966, İstanbul) Yazar ve diplomat. Mekteb-i Sultani'yi (Galatasaray Lisesi) bitirdi. Ayasofya Rüşdiyesi, Darülmuallimin ve Darülfünun'da öğretmenlik yaptı. Türkçülük akımının öncüleri arasında yer aldı ve Türk Ocakları'nın başkanlığını üstlendi. Son Osmanlı Mebusan Meclisi ve ilk TBMM'de Antalya milletvekili olarak yer aldı. 2-3. (1923-193D, 8. (1946-1950) ve 10. dönem (1954-1957) İstanbul; 7. dönem (1943-1946) İçel; 9. dönem (1950-1954) Manisa milletvekili olarak parlamentoya girdi. 1920-1921 arasında ve 1925'te maarif vekilliği yaptı. Fecr-i Âti topluluğu içinde yer alan Tanrıöver, daha sonra milli edebiyat akımım benimsemiştir. Edebiyattaki asıl ününü ise ulusal sorunlar, kahramanlık konulan ve kültür değerleri gibi konulardaki coşkulu söylevlerine borçludur. Bu söylevleri *Dağ Yolu, Güne Bakan* adlı kitaplarda toplamıştır.

I:20c, III:275b, 529c, IV:78a, V:346a, VI:434b, VII:51c, 67b, 67c.

Tanrısever, Mehmet III:319a.

Tanrıyar, Ali (1914, Kavala) Hekim. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Beyoğlu İlk Yardım (bugün Taksim) Hastanesi başhekimliği yaptı. Anavatan Partisi kurucularındandır. 17. ve 18. dönem (1983-199D

İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Tanürek, Sevim VL265a.

Tanyeri, Ömer (1900, İstanbul - 1967, İstanbul) Futbolcu. İstanbul Altınordu takımında parladı. 1919-1921 arasında Almanya'da futbol oynadı. 1921'de Fenerbahçe'ye girdi. İyi bir forvet oyuncusuydu. Beklenmedik anlarda gol attığı için "Beleş" lakabıyla anıldı. Fenerbahçe'de 70 maçta 52 gol attı. Futbolu bıraktıktan sonra hakemlik yaptı.

Tanyerli, Şecaattin VI:296b, VII:204c.

Tanyolaç, Necmi (1928, İskeçe) Gazeteci. 1950'de *Zaman* gazetesinde çalışmaya başladı. Daha sonra *Son Posta*, *Tercüman*, *Spor* ve *Milliyet* gazetelerinde görev aldı. Adliye, polis ve vilayet muhabirliği yaptı, istihbarat şefi oldu. Spor yazarlığında karar kıldı. 1963'te Türkiye Spor Yazarları Der-neği'nin kurucuları arasında yer aldı. *Spor Ansiklopedisi* 'nin yayımlanması-

na katkıda bulundu. *Güneş* gazetesinin spor yönetmeni oldu. Gazeteciler Cemiyeti başkanlığı yaptı. Yazılarını bir araya getirdiği *Arka Pencere* adlı bir kitabı vardır.

Tanzifat Resmi 1860'taki yeni bir uygulamayla, İstanbul halkından alınan temizlik ve çöp vergisi. Beyoğlu'nda kurulan Altıncı Daire-i Belediye'de uygulanmıştır. Bundan önce çöpler, ücret karşılığı evlerden alınıp denize dökülürdü. Tanzifat resmi yürürlüğe konduktan sonra, halkın, çöplerini sokaklara rasgele bırakması İstanbul'u daha da pis hale getirmiştir.

Hgili madde: Çöp II:531a **Tanzimat Ailesi** I:142c.

Tanzimat Anıtı Proje aşamasında kalan bu anıtın Gülhane Meydanı'nda Mustafa Reşid Paşa'nın Tanzimat Ferma-nı'nı okuduğu yere dikilmesi tasarlanmıştır. Buna benzer ikinci bir anıt için de Beyazıt Meydanı uygun görülmüştü. Seng-i Adalet de denen anıtlar için, özenli ve Avrupai üslupta birer kaide üzerinde altıgen bir sütun, bunun da üstünde Sultan Abdülmecid'in tuğrasını içeren birer arma düşünülmüş ve buna göre resimler çizilmiştir. Hattâ, bu anıtlar yapıldıktan sonra her yıl Tanzimat'ın ilanının yıldönümü törenlerinin de Gülhane'de ve Beyazıt'ta bu anıtların önünde yinelenmesi öngörülmüştü. Anıtların dikilmesine ilişkin kararlar *Takvim-i Vekayi'de* 1840'ta yayımlandı. Ancak sonraki yıllarda türlü gerekçeler yüzünden yapılamadı. İkinci kez 1855'te gündeme gelen ve üzerine Gülhane Hatt-ı Hümayunu'nun da aynen yazılacağı yeni bir Tanzimat Anıtı projesi mimar Bilezikçiyan tarafından yapılmış ve bu ilginç tasarım 1855'te Paris Sergisi'nde teşhir edilmiştir.

Tanzimat Fermanı *bak.* Tanzimat'ın İlam

Tanzimat Müzesi *mad.* WI:206b, II:458a, IV:112b.

Tanzimat'ın İlanı *mad. VII:206c,*

I:25a, IL274a, 424b, V:118a, VI:365b.

Hünkâr İskeleyi Antlaşması IV:99b **Taptas, Nikolas** VI:368a. **Tapu ve Kadastro Dairesi** IV: 130a. **Tara, Şarık** IV:85b, VI:391b.

Tarabya *mad. VII:207c, I:38b, II:437c, III:25a, VII:499a.*

ilgili maddeler:

Alman Elçiliği Yazlık Köşkleri I:210c Boğaziçi II:266a Huber Köşkü IV:93a
İpsilanti Yalısı IV:185c İtalya Elçiliği Yazlığı IV:301c Kalender Kasrı
ve Bahçesi IV:395b

Taştekneler Dergâhı

430

431

Tek, Vedat

Taştekneler Dergâhı II:418a, IV:2a.

Tatar III:466b.

Tatar Cemiyet-i Hayriyesi VII:224b.

Tatar Hanı III:148c.

Tatarian IV: 171a.

Tatarlar *mad. VII: 224a, 20b.*

Tatavla *bak. Kurtuluş*

Tatavla HerakUs Jimnastik Kulübü

I:205a, 413a.

İlgili madde:

Kurtuluş Gençlik Kulübü V:129a **Tatbikat Mektebi** V:376c. **Tatbikat-ı Tıbbiye-i Askeriye Mektebi**

I:352c. **Tatbiki Güzel Sanatlar Akademisi**

VI:530a. **Tateos-Partoğimeos (Surp) Kilisesi**

Eminönü İlçesi'nde, Yenikapı'da, Al-boyacılar Sokağı, no. 57'dedir. Aziz Tateos ve Partoğimeos'a ithaf edilen kilisenin inşasına 1846'da başlanmış, 1848'de ibadete açılmıştır. En önemlisi 1969'daki olmak üzere birkaç onarım geçirmiştir.

III: 184a. **Tatiatus**

ilgili madde: Kıztaşı V:17a

Tatko-Otomobil, Lastik ve Makine

Ticaret AŞ IV:229c.

Tatlıkuyu Mescidi (Şehremini) *mad. VII:224c.* *

Tatlıkuyu Mescidi "Esir Kemal Mescidi" adıyla da anılan yapı, Eminönü İlçesi'nde, Gedikpaşa'da, Tiyatro Caddesi ile Tatlı Kuyu Hamamı Sokağı' nın kesiştiği köşededir. Banisi Esir-ci/Halayıkçı Kemal'dir. 953/1546 tarihli *Vakıf Tahrir Defteri*"nde bu yapı için 874/1469 tarihli bir başka vakıftan söz edildiğine göre yapının II. Mehmed (Fatih) dönemi (1451-1481) eserlerinden olma ihtimali kuvvetlidir. "Tatlıkuyu" ismini ise civarda bulunan bir kuyudan aldığı yolunda rivayetler vardır. Mescit uzun zaman harap durduktan sonra 1939'da Hacı Tevfik Aza-koğlu tarafından tamir ettirilmiştir. Mescit yaklaşık 10x12 m boyutlarında ve duvar kalınlığı 1 m kadar olan, çatılı bir yapıdır. Cümle kapısı sol yan duvardadır. Her duvarda ikişer alt ve üst penceresi vardır. Alt pencerelerin kemerleri boşaltılarak yuvarlatılmış ve üst pencereler de bir hayli uzun tutulmuştur. Mihrap duvarı arkasında da içinde bakımsız kalmış 8 kabir bulunan bir naziresi vardır. Gündük ve yuvarlak olan minare, sağ köşede, çatı üzerinde bulunmaktadır.

Tathses, ibrahim V:537a. **Tathsu Frengi** *bak.* Levantenler **Tathyay, Haydar** II:515b, V:535b. **Tatton, Albert** II:234b.

Tatyoş Efendi *mad. VII:225b, I:185a,*

III:307c, 379a. **Tauri Forumu** *mad. VII:225a, I:271a,*

306a, II:17b, 87c, 113c, 319a, 475a,

IV:531a, V:187a, 404c, VII:28b, 262a,

262b.

ilgili madde:

Tetrapilon VII:259a **Taut, Bruno**

İlgili madde: Taut Evi VII:227a

Taut Evi

'. VII:227a.

Tavaşî Hasan Ağa Camii Üsküdar İlçesi'nde, İnadiye'de, Gündoğumu Caddesi ile İnadiye Mektebi Sokağı'nın kesiştiği yerde bulunmaktadır. Cami, Tavaşî Hasan Ağa tarafından 995/1586' da yaptırılmış, 1310/1892'de Hatice Hanım tarafından tamir ettirilmiştir. Kagir duvarlı, kırma çatılı bir yapı olan mescit, kapalı bir son cemaat yeri ile çift sıralı dikdörtgenlerin aydınlattığı bir harimden meydana gelmektedir. Yüksek bir kaideye oturan bodur minare, tek şerefeli olarak tasarlanmıştır. Doğu yönünde, hazire duvarına bitişik bir namazgah vardır.

Tavaşî Hasan Ağa Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Hayrettin Çavuş, Tabaklar,

Arakiyeci Hacı Cafer, Aşçıbaşı, İnsaniye, İmrahor Salacak ve Kefçe Dede mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.069'dur.

Tavaşî Mescidi Eminönü İlçesi'nde, Kumkapı Tren İstasyonu'nun karşısında, Babayiğit Sokağı'ndadır. 17. yy'ın başında Tavaşî Süleyman Ağa tarafından yaptırılmıştır. Altı bodrum, kagir duvarlı, ahşap çatılı ve ahşap minarelidir. 20. yy'ın başında onarım görmüştür.

Tavaşîler Osmanlı sarayında hizmet eden hadım edilmiş erkek zencilere verilen ad. Genellikle küçük yaşta hadım edilerek saraya satılan tavaşîler, en alt görevlerden başlayarak birçok kez denenip izlendikten sonra hareme gönderilirdi. Burada da kendini gösteren ve haremağası olabilen tavaşî daha yüksek makamlara da çıkabilirdi. Bunlar arasında vezir ve sadrazam olanlar bile vardı.

Tavernalar III:144a.

Tavernier, Jean-Baptiste *mad.*

VII:227b, III:175c, V:344a.

Tavû Mehmed Efendi Tekkesi Fatih İl çesi'nde, Altımemier'de, Nevbahar Mahallesi'nde, Cevdet Paşa Caddesi'nde bulunmaktadır. Sadrazam Tekfurdağ-ı (Tekirdağlı) Mustafa Paşa (ö. 1689) tarafından, muhtemelen 17. yy'ın ortalarında veya üçüncü çeyreği içinde Bay'ramî tarikatından Tavîl Şeyh Mehmed (veya Mahmud) Efendi için yaptırılmış, 19. yy'ın ikinci yarısında yenilenmiş ve Cumhuriyet döneminde bakımsız kalarak harap olmuştur. Gü-

nümüzde çatısı çökmüş bulunan tev-hidhane dikdörtgen planlı, kagir duvarlı, kırma çatılı bir yapıdır. Yuvarlak kemerli büyük pencerelerden ışık alan tevhidhanenin kuzey duvarının ekseninde dikdörtgen açıklıklı giriş, güney duvarının ekseninde de yuvarlak kemerli mihrap bulunmakta, kuzey kesiminde fevkani kadınlar mahfilinin izleri seçilmektedir. Duvarlarda ve mihrapta eklektik kalem işleri bulunmakta, tevhidhanenin kuzeyinde son yıllarda yenilenen türbe, bunun arkasında da bakımsız bir hazire uzanmaktadır. Tekkenin ayin günü salı idi.

ILIOöc,

Tavityan, S. III:189b. **Tavşan Adası** *bak.* Neandros Adası

Tavşan Ağa Sebili Sultanahmet'te, Yere-batan Sarayı'nın karşısında, Üskübiye Camii'nin yanındadır. 1080/1669'da Üsküplü Dilsiz Tavşan Ağa tarafından yaptırılmıştır. Harap durumdayken 1980'lerde onarılmıştır.

Tavşantaşı Eminönü İlçesi'nde, Beyazıt Meydam'ın bulunduğu üçüncü tepeden, Marmara kıyısındaki Kumka-pı'ya inen yamaç üzerinde ve Soğana-ğa adlı semtin güneyine düşen mevki. İdari bakımdan Saraç İshak Mahallesi kapsamındadır.

I:34b, II:552a. **Tavtu, Logofet İon** IL292b.

Tavukpazarı Eminönü İlçesi'nde, Kapa-lıçarşı'nın Nuruosmaniye Camii tarafındaki güneydoğu ucu ile Atık Ali Paşa Külliyesi arasında kalan mevki. Nuruosmaniye ya da Çemberlitaş kapsamında kabul edilir. İdari bakımdan Molla Fenari Mahallesi sınırları içindedir.

I:361c, 363a.

Taya Hatun Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Sururi, Hobyar, Molla Fenari, Beyazıt, Mercan ve Tahtaka-le mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 117'dir.

Tayfur, Ferdi V:536c. **Tayfur, Ferdi** (ö. 1958) IV:184c. **Taygun, Meral** IV:527b. **Tayla, Hüsrev** I:138b, VILISlb. **Tayla, Said** III:207a. **Taylan, Gönül** IV:357b.

Taylasan Eskiden başa giyilen kavuk, fes, börk, taç, külah gibi başlıklara sarılan sarıkların ucundan sarkan kısma verilen ad. Taylasan bırakmanın göreve, mensup olunan tarıkata göre değişik usulleri vardı.

Taymas, Abdullah Battal VII:224c. **Tayşih, A. İhsan** V:540b. **Tayyar** (Tüysüz) III:494a. **Tayyar Efendi** (Şeyh) VII:124c.

Tayyar Mahmud Paşa (?, ? - 1808, Hacı-oğlupazarı) Devlet adamı. Beylerbeyliği ve sadaret kaymakamlığı yaptı. İdama mahkûm edilince Kırım'a kaçtı. IV. Mustafa tarafından bağışlanarak İstanbul'a çağrıldı; getirildiği sadaret kaymakamlığından 1808'de Şeyhülislam Ataullah Efendi'nin etkisiyle alındıktan sonra sürgünde öldürüldü.

V:557a.

Tayyar Mehmed Paşa (?, ? - 1638, Bağdat) Sadrazam. Diyarbakır beylerbeyi ve Musul muhafızıyken sadrazamlığa getirildi. Kuşatmanın uzaması üzerine IV. Murad'ın emriyle serdengeç-tilerin başında saldırıya girişti; ele geçirdiği burçlarla kentin düşmesinde önemli rol oynadı. Vurularak öldü.

V:508c. **Tayyare Apartmanları** *mad. VII:228a,*

I:281c, V:189a, VII:293c. **Tayyare İstasyonu** IV: 21 c. **Tayyare Piyangosu** VL260b.

Tayyare Şehitleri Anıtı *mad. WI:229b,*

III:263b, VI:224a, VII:232c. **Tayyarecilik Mektebi** IV:22b.

Tayyarzade Hikâyesi *mad. VII:229c, III:515c, 520a, 547a, VI:454b, VII:265a.*

Tazıcılar Ahır Üsküdar, Doğancılar'da bulunan ve sarayın tazılarının yetiştirildiği ahır. Bostancı Ocağı'na bağlıydı.

Tbir, Madteos III:182b. **Tbir, Sarkis** III: 182a.

TCDD Yakacık Hastanesi 1974'te, Kartal'da kuruldu. Tam teşekküllü bir bölge hastanesidir. Çocuk hastalıkları, fizik tedavi, genel cerrahi, göz hastalıkları, iç hastalıkları, kadın hastalıkları ve doğum, kulak-burun-

boğaz, nöroloji ve üroloji servislerinde toplam 120 yatakla çalışmaktadır.

Tchihatchef, Pierre de (1808, St. Peters-burg -1890, Floransa) Rus doğabilimci, coğrafyacı ve gezgin. Adı Rusça Piotr Aleksandroviç Çihatçof olarak okunur. Freiburg, Münih, Berlin ve Paris te jeoloji öğrenimi gördü. 1845-1847 arasında İstanbul'da Rus Elçiliği'nde görevli olarak çalıştı. 1847-1858 arasında Anadolu'da çok yönlü incelemeler yaptı. Bunların sonuçlarını *Asie Mi-neure* (5 c., 1853-1869) adlı eserde topladı. 1864'te yayımladığı *Le Bosp-hore et Constantinople* adlı kitabı İstanbul hakkında doğabilimleri açısından yapılmış en kapsamlı çalışmadır.

Teali-i İslam Cemiyeti 19 Şubat 1919' da, İstanbul'da, Süleymaniye'de kurulmuş dernek. Önce "Cemiyet-i Müderrisin" adıyla ortaya çıkmış ve genel kurulunda Teali-i islam adını almıştır. Amacı din ve devlet ayrılığını engellemek, siyasal hayatı kendi fikirleriyle etkilemekti. Kurucularının tümü müderris, eğitimci ve din ulema-sıydı. Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nı desteklemiş, Anadolu hareketine cephe almıştır.

Teali-i Nisvan Cemiyeti 1908'de kurulduğu kabul edilir. Amacı kadınların kültür düzeylerinin yükseltilmesidir. Halide Edip'in (Adivar) çevresinde ve yönetiminde kurulmuş olan derneğin üye kabul şartları arasında İngilizce bilmek de vardı.

Teali-i Nisvan Cemiyeti Hastanesi

I:349b. **Tebdil Gezmek** *mad. VH:230b, V119c.*

Tebdil-i Câme Meselesi İlk II. Mah-mud'un (hd 1808-1839) daha sonra da Tanzimat dönemi (1839-1876) yöneticilerinin öngördüğü kıyafet yeniliklerinin, sarık yerine fesin, cüppe ve şalvar yerine setre, pantolon ve hırva-ni giyilmesinin kabul edilmesiyle yaşanan huzursuzluklar. Özellikle de İstanbul'daki tutucu kesimler bu değişikliği benimsemedikleri gibi, bu tür kararları verenleri dinsizlikle suçlamaktaydılar. Aynı süreçte Osmanlı ordusu için de "tebdil-i kisve-i asâkir-i Osmaniye" adı altında bir dizi üniforma yeniliği öngörüldü. Erden müşire kadar askeri kıyafetler, Avrupa'daki asker kıyafetlerine benzetildi.

V:293a.

Teberdar Silahları teber denen ay şeklindeki baltalar olan, aynı zamanda Osmanlı sarayına yakacak odun, içilecek su taşınması hizmetlerinde istihdam edilen ocağın mensupları. Teberda-ran-ı hassa, saray baltacıları, zülüflü ve yakalı baltacılar da denen bu ocak bireyleri, Topkapı Sarayı ile Eski Saray'da iki ayrı bölük oluşturmaktaydı. Bunların, sancak-ı şerif taşımak, ölen padişahların cenazelerini taşımak gibi görevleri de vardı. 1839'da "hademe-i rikab-ı hümayun" adını aldılar.

Tephirhaneler *mad. VTI:231c, VI:403a. Tebi Luys* (Işığa Doğru, ABC) III:183b.

Tecco, Romualdo (Baron) II:407a.

Teceddüt Fırkası 11 Kasım 1918'de İstanbul'da kurulmuş, İttihad ve Terakki'nin devamı sayılan siyasi parti. Kumcuları kendisini feshetmiş olan İttihad ve Terraki'nin son kongre üyeleri idi. Yönetim kurulunda ayan azası Hüsnü Paşa (reis), ayandan Seyid Bey ve Mavro-kordato Efendi, Aydın Mebusu Yunus Nadi, Dr. Tefik Rüştü (Araş), eski dahiliye nazırı İsmail Canbulat da vardı. Fırka kurulduğu sırada henüz varlığını korumakta olan Meclis-i Mebu-san'da önemli bir gruba sahipti. İttihad ve Terraki'nin devamı olduğunu reddetmiştir. Önemli bir faaliyette bulunamamış, üyelerinin bir bölümü daha sonra Anadolu'ya geçmiştir.

Tecer, Ahmet Kutsi VII:313a. **Tecimen, Kaya**

İlgili madde:

Odakule VI:120b **Tedaldi, Jacobo** III:323c. **Tedesçi, Gabriel** II:14a.

Tedü, Perihan (1927, İstanbul -1992, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Şehir Tiyatroları Çocuk Bölü-mü'nde öğrenciyken sahneye çıktı. Daha sonra profesyonel olarak 1989' da emekli olana kadar birçok oyunda rol aldı ve çeşitli oyunlar sahneye koydu. Eşi Suavi Tedü'nün çektiği filmlerde de oynadı.

Tedü, Suavi (1915, İstanbul -1959, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu. Gazi Eğitim Enstitüsü ve Güzel Sanatlar Akademisi'nde eğitim gördü. 1937'de Şehir Tiyatroları'na girdi. Ölümüne kadar çok sayıda oyunda sahneye çıktı. Birçok filmde başrol oyuncusu olarak yer aldı. Film yönetmenliği yaptı ve senaryolar yazdı.

Tef Kabare Tiyatrosu IV:325b. **Tefeyyüz Kitaphanesi** VTI:449a. **Teğin, Cihat** III:207a.

Teğmen Ali İhsan Kalmaz Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1961' de, İskoçya'da, Glasgow Govan-Fairfi-eld tezgâhlarında buharlı yolcu vapuru olarak yapıldı. 781 grostonluktur. Uzunluğu 69,9 m, genişliği 13,5 m, su-kesimi 2,6 m'dir. Fairfield yapımı, her biri 800 beygircücünde 2 adet 2 geniş-leşmeli buhar makinesi vardır. Kazanı akaryakıtla ısıtılmaktadır. Çift uskur-lu olup saatte 14-15 mile yakın hızı vardır. 1.952 yolcu almaktadır. 8 adet eşi daha vardı. 27 Mayıs Harekâtı sırasında şehit olan Teğmen Ali İhsan Kalmaz'ın adını taşımaktadır. Önce adı İhsan Kalmaz iken, sonra Teğmen Ali İhsan Kalmaz olarak değiştirilmiştir.

Tek, Ahmet Ferit (1877, Bursa - 1971, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Politikayla uğraştığı için ordudan çıkarılarak Trablusgarp'a sürüldü. Oradan Fransa'ya kaçtı ve siyasi bilgiler eğitimi gördü. Aynı zamanda çeşitli gazetelerde yazılar yazdı ve *Şûra-yı Ümmet* gazetesini çıkardı. II. Meşrutiyet'ten sonra yurda

döndü. *İfham* gazetesinde başyazarlık ve Türk Ocakları başkanlığı yaptı. Osmanlı Meclis-i Mebusan'ın-da Kütahya ve İstanbul mebusu olarak görev aldı. Damat Ferid Paşa hükümetinde nafia vekilliği yaptı. 1. dönem (1920-1923) İstanbul milletvekili seçilerek TBMM'ye girdi ve kabinede maliye vekilliği görevini üstlendi. 1923-1924 arasında ise içişleri bakanıydı. Daha sonra sırasıyla Londra, Varşova ve Tokyo büyükelçiliklerinde bulundu.

Tek, Ertuğrul Sadi IILöOc, V:488c, VI:202c, 254a.

Tek, Müfide Ferit IV:356c. Tek, Sadi V488c.

Tek, Vedat *mad. VII:232b*, I:58a, II:116b, III:180c, LV:40c, 236b, 521c, 546b, V:481a, 487b, VI:475a, VII:66a.

Tekçe, İsmail Hakkı

432

433

Telgraf Mektebi

i maddeler: Elhamra Ham IIL154b Haydarpaşa iskelesi IV:30c Hobyar Mescidi IV:80b Liman Hanı V:213b Moda iskelesi V:481a

Posta ve Telgraf Nezareti Binası VL279a

Tayyare Şehitleri Anıtı VII:229b

Vedat Tek Evi VII:372a **Tekçe, İsmail Hakkı** V:530c. **Tekel Genel Müdürlüğü** IV:133c.

Tekel Genel Müdürlüğü Mensupları Yardım Cemiyeti 11 Şubat 1944'te İstanbul'da kuruldu. Devlete bağlı kamu işyerlerinde kurulan benzeri yardım derneklerinden biriydi. Tüzüğüne göre amacı üyelerine ve üyelerin yasal mirasçılarına ölüm ve para yardımı yapmaktır. Daha çok maddi yardım sağlamayı amaçlayan bir kuruluştur. Merkezi işyerindeydi.

Tekel İstanbul İçki Fabrikası

ilgili madde:

Paşabahçe Tekel İçki Fabrikası VI:229a

Tekel Kibrit Fabrikası II:360c. **Tekeli, Doğan** I:470b, II:453a, V:268a. *ilgili madde-*.

Manifaturacılar Çarşısı V:29öc **Tekeli, İlhan** VI:13b.

Tekeli Mustafa Ağa Çeşmesi Ortaköy Hamamı'nın karşısındaydı. Banisi yeniçeri ağası ve daha sonra paşa olarak beylerbeyliği, valilik ve kaptan-ı deryalık yapan Mustafa Ağa'dır. 1050/1640' ta, kesme taştan, klasik tarzda yaptırılmıştır. Bugün mevcut değildir.

Tekeli, Şirin IV:348b. **Tekerlemeler** *mad. VH:232c*.

Yamlımacalar VII:438c **Tekeyan, Vahan** IV:315b.

Tekrar Sarayı *mad. WL233b*, I:113c, 459c, 493a, II:153a, 253a, 2ö3b, 426b, III:227c, 323a, VI:462a, 529c, VII:365c, 394b.

'ili maddeler:

Camcılık II:372b Manuel I Komnenos V:298c **Tekgıda-İş** VI:526b.

Tekil, Füzuran (1913, İstanbul -1994, İstanbul) Atlet, spor adamı. Kardeşlerinden Süleyman Tekil futbolcu; Neriman Tekil ve Kâmrân Tekil atlet; Fahiman Tekil de yüzücüydü. Füzuran Tekil atletizme 1928'de Fenerbahçe kulübünde başladı. 1932'de milli atletizm ekibine seçildi. Atletizm hayatını kapattıktan sonra Fenerbahçe kulübü yönetim kurullarında görevlerde bulundu. Bu arada çeşidi gazete ve der-

gilerde çalıştı. 9. ve 11. dönem (1950-1960) İstanbul milletvekilliği yaptı.

TekU, Kâmrân (1923, İstanbul -1986, İstanbul) Atlet, spor adamı. Fenerbahçe kulübünde atletizm yaptı. 1946-1960 arasında kulübün atletizm şubesini yönetti. Daha sonra İstanbul atletizm ajanlığı yaptı. Atletizmle ilgili kitaplar yayımladı. *Fenerbahçe Spor dergisini* çıkardı.

TekU, Muzaffer (1923, İstanbul - 1990, İstanbul) Spor hakemi. Neriman Tekil'in eşidir. 1946'da atletizm hakem kursunu bitirdi. 1964'te sınav vererek Türkiye'nin ilk kadın atletizm hakemi oldu. Ölümüne kadar bu görevi sürdürdü.

TekU, Neriman (1918, İstanbul) Atlet, spor adamı. Spora 1932'de Fenerbahçe kulübünde başladı. 200 m engellide Türkiye rekoru kırdı. Daha sonra İstanbul'da çeşitli liselerde beden eğitimi öğretmenliği, spor yazarlığı ve spor yöneticiliği yaptı. 1962'de *Atletin Sesi* dergisini yayımladı. Atletizmle ilgili kitaplar yazdı. Bugün *Fenerbahçe Spor* dergisini yönetmektedir.

TekU, Süleyman (1916, İstanbul - 1992, İstanbul) Futbolcu, gazeteci, yazar. Futbola Fenerbahçe'de başladı. 1932' de Alaattin Baydar'ın futbolu bırakmasıyla onun sağışteki yerini aldı. 1936-1941 arasında da Galatasaray'da oynadı. 1940'ta *Tasvir-i Efkâr* 'da başladığı basın hayatım otuz yılı aşkın bir süre spor yazarı, yazı işleri müdürü ve fıkra yazarı olarak sürdürdü. *Galatasaray Düinden Bugüne* (1982 ve 1985) ile *Galatasaraylılar ve Galatasaray Tarihi* adlı kitapları vardır.

Tekin, İhsan VII:364b. **Tekin, Latife** II:447c.

Tekindağ, Ş. III:404c, IV:221c.

Tekinel, İsmâU Hakkı (1925, Babaeski -1991, İstanbul) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Hâkimlik ve serbest avukatlık yaptı. 12-16. dönem (1961-1980) İstanbul milletvekili olarak

parlamentoda bulundu ve devlet bakam (1973-1974) olarak görev yaptı.

Tekinel, Necla (1921, İstanbul) Avukat. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Şerbet avukatlık yaptı. 11. (1957-1960) ve 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Tekiner, Efdaleddin *mad. VII:235b, I:168a, IV:222b, 236b.*

Tekkeler *mad. VII:236a, IIL57c, 138b. ilgili maddeler:* Abdal Yakub Tekkesi I:10c Abdurrahman Şamî Tekkesi I:19c Abdülbâki Efendi Tekkesi I:29a Abdüsselâm Camii ve Tekkesi I:55a Abdüsselâm Tekkesi L55c

Âbid Çelebi Tekkesi I:57b Afganiler Tekkesi I:86b Afife Hatun Tekkesi I:88a Ağaçayırı Mescidi ve Tekkesi I:95b Ağaçekan Tekkesi I:97a Akarca Mescidi ve Tekkesi I:147c Akbaba Tekkesi I:153b Akbıyık Mescidi ve Tekkesi I:154b Alacaminare Tekkesi I:174c Alaeddin Mescidi ve Tekkesi I:176a Altuncuzade Tekkesi I:228c Ataullah Efendi Tekkesi L397b Atpazarı Tekkesi I:420a Aydmoglu Tekkesi I:482c Aynî Ali Baba Tekkesi I:486c Aziz Efendi Tekkesi I:504c Aziz Mahmud Hüdâî Külliyesi I:507b Baba Ali Şah Tekkesi I:514a Baba Sungur Tekkesi I:517b Bahariye Mevlevîhanesi I:537a Balçık Tekkesi II:14c

Başçı Mescidi, Tekkesi ve Çeşmesi II:79a

Beşikçizade Tekkesi IILöla Beşiktaş Mevlevîhanesi II:168c Beykoz Çayırı Tekkesi II:196b Buhara Tekkesi II:325b Cemaleddin Uşşakî Tekkesi II:399c Cihangir Tekkesi II:433a

Çamlıcalı Mehmed Efendi Tekkesi II:467b

Daver Baba Tekkesi III:5b

Deniz Abdal Mescidi ve Tekkesi IIL22a

Derunî Mehmed Efendi Tekkesi III:37b

Devatî Mustafa Efendi Tekkesi III:42c

Durmuş Dede Tekkesi III:106a Düğümlü Baba Tekkesi III:107b Ebu'r-Rıza Tekkesi III:122b

Emir Buharî Tekkesi (Ayvansaray) IIL165c

Emir Buharî Tekkesi (Edirnekapı) III:166a

Emir Buharî Tekkesi (Fatih) III:167a

Emir Buharî Tekkesi (Unkapı) III:167c

Ertuğrul Tekkesi III:196b Galata Mevlevîhanesi III:362a Gümüşhanevî Tekkesi III:448c Hacı Evhad Külliyesi III:473b Hallaç Baba Tekkesi III:530c

Hasan Hüsnü Paşa Tekkesi, Kütüphanesi ve Türbesi III:563c

Hasırîzade Tekkesi IV:6c Haşim Efendi Tekkesi IV:15b

Hatuniye Tekkesi IV:20c Haydar Taşkendi Tekkesi IV:26b Helvaî Tekkesi FV:49a

Hindiler Tekkesi (Aksaray) IV:74a Hindiler Tekkesi (Üsküdar)
IV:74c Hüsameddin Uşşakî Tekkesi IV:105b

İsmet Efendi Tekkesi IV:216c Kadem-i Şerif Tekkesi IV:327c Kadirîhane Tekkesi
IV:369c Kalenderhane Tekkesi IV:398c Kâmil Efendi Tekkesi
IV:403c

Kapı Ağası Mescidi ve Tekkesi
IV:431c

Kara Baba Tekkesi IV:437b

Karaabah Tekkesi IV:438b

Karabaş Tekkesi IV:440c

Karaca Ahmed Türbesi ve Tekkesi
IV:442a

Kartal Baba Tekkesi IV:470c

Karıyağdı Tekkesi IV:475c

Kasımpaşa Mevlevîhanesi IV:482c

Kaşgarî Tekkesi IV:485c

Kaygusuz Tekkesi IV: 500a

Kaymakçı Tekkesi IV:506b

Keşfî Cafer Efendi Tekkesi IV:549c

Koruk Tekkesi V:70a

Kozyatağı Tekkesi V:81b

Körükçü Tekkesi V:95c

Kurban Nasuh Mescidi ve Tekkesi
V:125a

Kuşadalı Tekkesi V:134c

Lokmacı Tekkesi V:223b

Maarifi Tekkesi V:232a

Mehmed Emin Efendi Tekkesi
(Beykoz) V:360b

Mehmed Emin Efendi Tekkesi
(Fatih) V:361a

Mehmed Şemseddin Efendi Tekkesi
V:367a

Mercimek Tekkesi V:394b

Merkez Efendi Külliyesi V:396b
Mesnevîhane Tekkesi V:408c
Mimar Acem Camii ve Tekkesi
V:465b
Mimar Sinan Tekkesi V:469a
Mirza Baba Tekkesi V:474a
Molla Çelebi Tekkesi V:484c
Murad Molla Tekkesi ve Kütüphanesi
V:516c
Mustafa Paşa Tekkesi V:564a Nalçacı Tekkesi VI:41b Nasuhî Tekkesi VI:50a
Neccarzade Tekkesi VL59c Nureddin Cerrahî Tekkesi VI:97a
Oğlanlar Tekkesi VI:123a Okçular Tekkesi VI: 124a
Osman Keşfi Efendi Tekkesi
VI:163b
Özbekler Tekkesi VI:199c
Pazar Tekkesi VI:235a
Perişan Baba Tekkesi VL242b
Ramazan Efendi Camii ve Tekkesi
VII:301a
Raufî Tekkesi VI:309c
Resmî Efendi Tekkesi VI:316b
Rıfaî Âsitanesi VI: 324a
Saçlı Emir Tekkesi VL383a
Sah Tekkesi VI:426a
Sancaktar Hayreddin Mescidi ve
Tekkesi VI:448b
Sandıkçı Edhem Efendi Tekkesi
VI:450a
Sarmaşık Tekkesi VI:468c
Selami Ali Efendi Tekkesi
(Fıstıkağacı) VI:492a
Selami Ali Efendi Tekkesi
(Kısıklı) VI:492b
Selami Ali Efendi Tekkesi (Selamsız)

VI:492b

Selimiye Tekkesi VI:516c

Semerci İbrahim Efendi Tekkesi

VI:519b

Sertarikzade Tekkesi VI:533b

Seyyid Nizam Tekkesi VI:544a

Sinan Erdebilî Tekkesi VL567b

Sivasî Tekkesi VII:16a

Sofular Tekkesi VII:24c

Sünbül Efendi Tekkesi VII:105c

Şah Sultan Camii ve Tekkesi VII:125b

Şahkulu Sultan Tekkesi VII:128c

Şazelî Tekkesi VII:138c

Şeyh Hüseyin Efendi Tekkesi

VII:167b

Şeyh Nevruz Tekkesi VII:169c

Şeyh Selami Efendi Tekkesi

VII:170b

Şeyh Türlü Tekkesi VII:172c

Şeyh Vefa Külliyesi VII:173c

Şeyhülislam Tekkesi VII:177c

Tahir Ağa Tekkesi VII:189b

Taşçı Tekkesi VII:220a

Taşlıburun Tekkesi VII:223b

Ümmî Sinan Tekkesi (Eyüp)

VII:336c

Ümmî Sinan Tekkesi (Şehremini)

VII:338a

Ümmü Kenan Tekkesi VII:338b

Üsküdar Mevlevîhanesi VII:348a

Vezir Tekkesi VII:383b

Yağcızade Tekkesi VII:396c

Yahya Efendi Tekkesi VII:409a

Yaldızlı Tekke VII:414c

Yavedûd Tekkesi VII:444a

Yavsî Baba Tekkesi VII:445b

Yenikapı Mevlevîhanesi VII:476c Yıldız Dede Tekkesi VII:516b Zerdecizade
Hüseyin Efendi Tekkesi VII:547c

Zihgirci Kemaleddin Mescidi ve Tekkesi VII:558c

Tekkemer III:526a, VII:54c. **Tekla** (Ayia) VII:248a. *nli madde:*

Toklu Dede Mescidi 272c **Tekla (Ayios) Kilisesi** bak. Atik Mustafa Paşa Camii

TeknecUer Mescidi Eminönü İlçesi'nde, Zindankapı'da, Yemiş İskelesi'nin karşısında bulunuyordu. II. Mehmed (Fatih) döneminde (1451-1481) yaptırılmış mescitlerdendi. Önce tek katlı olan mescit *Hadîka'dan* öğrenildiğine göre daha sonra bulunduğu yerin değer kazanması üzerine fevkani olarak yenilenmiştir. Mescit 1894'teki depremde zarar görmüş, bunun üzerine 1908'de Mustafa Ağa tarafından iki dükkân üzerine yemden yapılmıştır. Caddenin genişletilmesi sırasında yıktırılmıştır.

Teknik Liseler III:174c.

Teknik Okul III: 140a

Tekniker, Suphi IV:527c.

Teksif Sendikası VL524c.

Teksoy, Rekin VII:9c.

Tekstil Sendikası VI:526c.

Tektaş, Afif III:318a, IV:230a.

Tektaş, Ekrem Besim II:142b.

Tekyay, Nubar (1905, İstanbul - 1955, İstanbul) Ermeni asıllı kemancı. Udi Arşak Çömlekiyan'ın oğlu, piyanist Va-lentin Tekyay'ın kardeşidir. İlk musiki derslerini babasından aldıktan sonra babasının çalıştığı topluluklarda keman çalmaya başladı. Batı musikisi yöntemlerine.göre öğrendiği kemana Türk musikisine uyarladı. Radyolarda ve İstanbul piyasasında çaldı, plaklar doldurdu. Olağanüstü yay tekniği ve parmak baskılarıyla Türk musikisinin tanındığı en usta kemancılardan biri kabul edildi. V:186c, VI:496c.

Tel, Mesut Cemü V:169b.

Telci, Emine VII:188a.

Telefon mad. VII:241b, III:467a, VI:290c.

Televizyon mad. VII:243a.

Telgraf mad. VII:243c, III:467a, VI:290b.

Telgraf Fen Mektebi III: la.

Telgraf Mektebi Telgraf haberleşmesini yürütecek memur yetiştirmek amacıyla 1862'de Soğukçeşme'de, Zeyneb Sultan Camii'nin bitişiğindeki ahşap bir binada Telgraf Memur Mülazımı Mektebi adıyla açıldı. Kısa bir süre sonra kapatılan okul 1871'de yeniden öğretime açıldı. Dört yıl süreli bu okul

Telgrafhane-i Âmire

434

435

Tepebaşı Tiyatrosu

da 1880'de *yararı* görülmeyerek kapatıldı. 1909'da bu kez Posta-Telgraf Nezareti bünyesinde Telgraf Mekteb-i Âlisi adıyla yeniden örgütlenen okul birkaç kez açılıp kapandıktan ve Cumhuriyet döneminde bir ara Ankara'ya taşındıktan sonra Yüksek Mühendis Mektebi'nin (1944'te İstanbul Teknik Üniversitesi) bir şubesi haline getirildi. Daha sonra da kaldırıldı.

Telgrafhane-i Âmire I:177b, III:327a.

Telkikhane-i Şahane 1892'de, çiçek aşısı üretmek amacıyla kurulmuş labora-tuvar. Önceleri Mekteb-i Tıbbiye-i Şâ-hâne'deki tufeylat-ı hayvaniye (parazitoloji) laboratuvarını kullanmış, 1894'te Topkapı Sarayı dış bahçesindeki Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne'nin yanında inşa edilen binasına taşınmıştır. Çiçek hastalığı ile mücadelede büyük rol oynayan kurumda 1892-1922 arasında toplam 36.566.041 kişilik çiçek aşısı hazırlamıştır. Cumhuriyet'ten sonra Tel-kihane, Bakteriyolojihane, Daülkelp Tedavihanesi ve Kimyahane, İstanbul Hıfzıssıhha Müessesesi adı altında birleştirilmiştir. İstanbul Hıfzıssıhha Müessesesi, 1929'da İstanbul Bakteriyoloji ve Serum Müessesesi adını almıştır. Bu bünyede yer alan Telkikhane 1934' te lağvedilmiş, bu tarihten sonra çiçek aşısı artık Ankara'da üretilmeye başlanmıştır.

Tellaklar Hamamlarda müşterilerin vücutlarını sabunlayarak yıkayan kimselere verilen ad. Tellaklar, hamam içinde Tanzimat'a kadar beyaz üzerine siyah çizgili peştamalla dolaşırlar, bu halleriyle değişik renklerde peştamal giymiş müşterilerden ayrılmış olurlardı. Evliya Çelebi, 17. yy'ın ortalarında İstanbul'daki tellak esnafının 2.000 kişi olduğunu ve ibrişim peştamal giydiklerini yazmaktadır. Tellakların hamamlar-daki görevleri, yaş durumları, müşteriye nasıl hizmet edecekleri 17. yy'ın başından itibaren çıkarılan değişik nizamnamelerle tespit edilmişti. İstanbul hamamlarında çalışan tellakların çoğu eskiden Arnavutlu. 1730'daki Patrona Halil İsyan'ından sonra Sivas, Tokat ve Kastamonu dolaylarından gelen kişilerce yürütülen bir meslek olmuştur.

Tellallar Bir malın satılmasına yardımcı olan, alıcı ile satıcı arasında aracılık yapan kimseler. Tellallar Osmanlı döneminde lonca halinde örgütlenmişlerdi ve başlannda da bir emin vardı. Tellalların tayinleri ve azledilmeleri de kanunlarla belirlenmişti. Fatih Kanunna-mesi'nde tellalların yolsuzluk yapmaları halinde azledilip beratlarının ellerinden alınması hükmü bulunmaktaydı. Hem alıcıdan hem de satıcıdan malın belirli bir yüzdesini "tellaliye" olarak alan tellallar, iç ticaretin yanında dış ticarete de önemli bir rol oynarlardı. Taraflar arasında sözleşmeleri düzenleyen hukuki bir sıfatları olurdu. İkinci el malların alım satımı, te-

reke satışlarındaki görevleri tellalları ticaret hayatında vazgeçilmez hale getirmişti. Günümüzde iletişim araçlarının ortaya çıkmasıyla haberci tellallar tarihe karışmışlardır. Çarşılarda bulunan tellallar ise alım satım işlerinde hâlâ aracılık yapmaya devam etmektedirler.

III:466c.

Telli Baba Türbesi Sarıyer'den Rumelika-vağı'na doğru giden yolun deniz tarafında, yol seviyesinden biraz aşağıdadır. Evlenmek isteyen kızlar veya kızı olan analar burada evlilik dileği diler, Telli Baba'ya tel adarlar. Dilekleri gerçekleştiğinde, düğün veya nikâh öncesinde gelip adanan teli takmak âdettir. İstanbul'un günümüzde de yoğun olarak ziyaret edilen ve telli duvaklı gelinlerle damatlık kıyafetleriyle damatların sık sık görüldüğü ünlü ziyaret yerlerinden biridir. Telli Baha'nın gerçek kimliği bilinmemektedir.

III:235c, VII:443b. **Teknen, Orhan** VL497b.

Telsiz Mahallesi Zeytinburnu İlçesi'nde yer alır. Seyit Nizam, Kazlı Çeşme, Gökalp ve Beştelsiz mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 23.138'dir.

Telsizler Mahallesi Kâğıthane İlçesi'nde yer alır. Gültepe, Çeliktepe, Ortabayır mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.628'dir.

Tem, Etem IIL331a. **TEM Otoyolu** II:499b.

Temaşahane-i Osmani Kumpanyası

Küçük İsmail'in 1883'te kurduğu tiyatro topluluğu. Toplulukta Kavuklu Ham-di de yer alıyordu. Tuluat dışında, geniş kadrosuyla dramlar da sergileyen topluluk 1892'de dağılmış, Küçük İsmail Handehane-i Osmani Kumpanya-sı'nı yönetmeye başlamıştır. Ancak 1897'de bir ara gene Temaşahane adıyla da oyunlar sergilemiştir.

III:542c, IV:213c.

Tembel Hacı Mehmed Efendi Tekkesi

Üsküdar ilçesi'nde, Tembel Hacı Mehmet Mahallesi'nde, aynı adı taşıyan sokakta, 22. İlkokul'un yerinde bulunduğu bilinen bu tekke 17. yy'ın sonlarında veya 18. yy'ın başlarında Nakşibendî tarikatından "Tembel" lakaplı Halimi Şeyh el-Hac Mehmed Efendi (ö. 1721) tarafından kurulmuş,

Mec-mua-i Tekâyâ'da. (1890) Celvetîliğe bağlı olarak gösterilmiştir. Ayın günü perşembe olan tekke Cumhuriyet döneminde tarihe karışmıştır.

ilgili madde: Darü'l-Feyz-i Musiki II:559a

Tembel Hacı Mehmet Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Barbaros, Ara-kiyeci Hacı Mehmet, Arakiyeci Hacı Cafer, Aşçıbaşı, Selimiye mahalleleri ve Kadıköy ilçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.836'dır.

Temiz, Okay II:388c.

Tengizman, Esat Nedim III:331a. **Tengizman, İnal** III:331b.

Tenis *mad. VII:244b.*

Tenis, Eskrim ve Dağcılık Kulübü 1933' te "Dağcılık, Yürüyüş ve Kış Sporları Kulübü" adıyla kuruldu. 1940'ta adı Tenis, Dağcılık Kulübü, 1941'de ise Tenis, Eskrim ve Dağcılık Kulübü olarak değiştirildi. Renkleri yeşil-beyaz ve mavidir. Özellikle tenis branşında birçok sporcu yetiştirmiştir. Taksim'deki tenis kortlarının ve kulüp binasının bulunduğu alan 1988'de belediyece kamulaştırılmış, yerine Hyatt-Regency Oteli yapılmıştır.

II:542b, III:207a, VII:208c.

Teodor Kasap (1835, Kayseri - 1905, İstanbul) Gazeteci. Kuruçeşme Rum okulunda eğitim gördükten sonra Paris'te öğrenimini tamamladı. 1870'te *Diyojen* adlı mizah dergisini çıkarmaya başladı. Dergi, konularım doğrudan İstanbul yaşamı ve Osmanlı politikasından alıyordu. Bu sebeple çok ilgi gördü. *Diyojen* 1873 başında kapatılınca aynı çizgide *Çingiraklı Tatar'ı* ve Rumca *Kudunatos'u* çıkardı. O da aynı yılın temmuzunda kapatılınca Ekim 1873'ten Temmuz 1877'ye kadar devam eden *Hayal'i* ve Rumca *Momos'u* yayımladı. Bu arada 1875'te *istikbal* adında bir günlük gazeteyi de yayıma soktu. Genellikle özgürlüklerden yanaydı ve Midhat Paşa'ya sempatisi vardı. 1877'de *Hayal'de* yayımlanan, elleri zincirli basım "kanunlar çerçevesinde serbesttir" lejandıyla sunan karikatür sebebiyle üç yıl hapse mahkûm edilince İtalya'ya kaçtı. 1880 başında II. Abdülhamid tarafından affedildi ve Yıldız Sarayı'nın kitaplığında verilen görevi kabul edip yaşamının sonuna kadar bu işte kaldı. Moliere'den iki uyarlaması *Pinti Hamid* (1873) ve *işkilli Memo* (1874) adlarıyla yayımlanmıştır.

III:73a, VI:354a. **Teodora** (I. İoannes'in karısı) IV:179b.

Teodora (ö. 548, I. İustinianos'un karısı) *mad. VII:244c*, IIL342a, IV:309a, 359a, VI:74b.

Teodora (ö. 856, Teofilos'un karısı) *mad. Vtl:245b*, I:247b, II:54c, 262c, 337a, III:328b, 375a, IV:141b, 154c, 179b, V:56b, 451b, VII:248a.

Amorion Hanedanı I:247b

Teodora (ö. 1056, Zoe'nin kız kardeşi) *mad. VII:245c*, I:439a, IV:359b, V:59a, 278a, VI:289a, 343c, VII:564c.

İlgili madde-. Makedonyalılar Hanedanı V:277c

Teodora (VIII. Mihael'in karısı) III:277c.

Teodora Komnene Raulaina IV:359c, V:288c.

Teodore Graptos IV:154b. **Teodoros I Laskaris** V:197c. **Teodoros H Laskaris** V:452c. **Teodoros** (Ayios) I:68c. **Teodoros** (Konsül) II:113a. **Teodoros (Ayios) Ayazması** VII:245c.

Teodoros (Ayios) Kilisesi (Vefa) VII:373c.

Teodoros (Ayios) Kilisesi (Yenikapı) *mad. VII:245C*, V:196b.

Teodoros Prodromos III:137c.

Teodoros Studites (759, Konstantinopolis - 826, Konstantinopolis) Bizanslı keşiş, ilahiyatçı ve aziz. Eğitimini tamamladıktan sonra Marmara Bölgesi'ndeki Sakkoudion Manastırı'na girdi. 798'de müritleriyle beraber başkente dönerek ihmal edilmiş Studios Manastırı'nı (İmrahor Camii) örnek bir kurum olarak yeniden örgütledi. 795'te VI. Konstantinos'la, 815'te ise İkonoklast V. Leon'la çatışmaya girdi, 826'da sürgünde öldü. Günümüze ulaşan 550 kadar mektubu dönemin siyasal, dinsel olayları ve günlük yaşamı hakkında değerli bilgiler içerir. Batı ve doğu kiliselerince de aziz olarak hürmet edilir.

IV:153c, 154b.

Teodoros (Surp) Ayazması I:342b.

Teodoros Tiron Kilisesi VII:373c.

Teodosia I:68c.

Teodosia (Ayia) Ayazması *ilgili madde:* Ayazmalar I:473a

Teodosia (Ayia) Kapısı I:436b.

Teodosia (Ayia) Kilisesi *bak.* Gül Camii

Teodosios H *mad. VII:247a*, I:217a, 274b, 306a, 446c, II:113b, 252b, 327c, 441b, III:136b, IV:136b, 359a, 478b, 529c, V:27a, 136a, 462a, VI:62c, 291c, 345a, VII:77b. *ilgili maddeler:* Atenais-Eudokia I:398a Bukoleon Sarayı II:327c Teodosios II Anıtı VII:247b

Teodosios H Anıtı *mad. VII:247b*, II:94c, 181b, 187c, V:75c.

Teodosios m I:265b, V:138b, 201b.

Teodosios Bazilikası

Bazilikalar II: 112b

Teodosios Forumu I:306a, IV:528b. **Teodosios Gölü** II:180b. **Teodosios Kemer** II:181b.

Teodosios Surları I:283c, IV:530b,

VII:74b, 247b. **Teofanes** *mad.* VII:247c, IV:153c, 193b,

VI:312c, VII:22b. **Teofanes** (Medealı) I:90c. **Teofano** (9. yy - 10. yy) VI. Leon'un (hd

886-912) karısı, Bizans imparatoriçe-si. Leon'la ikisi de çocukken evlendiler. Aşırı sofuluğu yüzünden imparator 886'da tahta çıkınca, Teofano'dan ayrıldı. 896'da henüz 20 yaşında ölen Te-ofano'nun anısına Leon bir kilise yaptırdı. Bugün Fatih Camii'nin bulunduğu yerde yükselen Havariyun Kilise-si'ne doğu yakasından bitişik olan yapı, ileriki yıllarda Bütün Azizlerin Kilisesi olarak tanındı. Geç Bizans dönemlerinde harabe halindeydi. 1391' de kalıntıları kara surlarının onarımında kullanıldı. Teofano'nun kemikleri bugün Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin kilisesindedir.

Teofano (10. yy - 11. yy) Bizans impara-toriçesi. 95ö'da müstakbel imparator Romanos (II) (hd 959-963) ile evlendi. II. Basileios'un (hd 976-1025) ve VI-II. Konstantinos'un (hd 1025-1028) annesi oldu. Romanos'un ölümünden (963) sonra General Nikeforos Fokas" la (II) (hd 963-969) evlendi, başka bir general İoannes Tzimiskes'le (I) (hd 969-976) ona karşı bir komploya katıldı. Nikeforos'un öldürülmesinden sonra İoannes Tzimiskes'le evlenmeyi umduysa da bir manastıra çekilmeye zorlandı, İoannes Tmizkes'in ölümüyle serbest bırakıldı. Teofano'nun sonraki durumuna ilişkin bilgi yoktur.

IV:179b. **Teofanos** III:176c.

Teofilaktos Simokattes (7. yy'ın ilk yarısı) Bizanslı tarihçi. Adı "kalkık burun" anlamına gelir. Aleksandria'dan (İskenderiye) Konstantinopolis'e hukuk eğitimi görmek için göç etti. Herakleios' un (hd 610-641) maiyetinde çalıştı. Günümüze ulaşan tarihinde, Mavrikios (hd 582-602) dönemini ele alır. Üslubu süslemeli olmasına karşın anlattıkları inandırıcıdır.

Teofilos *mad.* VII:248a, I:68c, 447b, II:54c, 253c, 322c, 327c, 337a, IV:154b, V:311a, 451b, VI:400c, 462b, VII:23c, 41a, 75c, 77a, 78c, 79a, 245b, 272c, 442a.

ilgili maddeler: Amorion Hanedanı I:247b Brias Sarayı II:322c

Teofilos Surları VII:75c.

Teoktistos (9. yy) Bizanslı asker ve devlet adamı. II. Mihael'in (hd 820-829) sadık adamı, Teofilos'un (hd 829-842) bakanı ve posta işlerinin başı olarak görev yaptı. Teofilos'un ölümü (842) üzerine dul imparatoriçe Teodora'ya danışmanlık yaptı, ikonoklazma'nın yok edilmesine önayak oldu. Başarılı askeri ve mali politikalar izledi, devlet hazinesini güçlendirdi. Konstantinopolis Üniversitesi'nin gelişmesini ve Slavların Bizans kültürüyle bütünleştirilmesini destekledi. 855'te Teodora'nın kardeşi Kayser Bardas tarafından öldürüldü. Bizans

kilisesince din şehidi kabul edilmiştir.

IV:154c, V:451c, VII:245b.

Teotokos Bebaias Elpidos Manastırı

Bugünkü Vefa dolaylarında bulunan geç Bizans dönemi manastırı. Türkçe-de adı "Tanrı'nın anası" anlamına gelen manastır, VIII. Mihael Paleologos'un (hd 1259-1282) yeğeni Teodora Si-nadene tarafından 1320'ler ya da 1330' larda kurulmuştu. Teodora'nın vakfiyesinden manastırın, Halic'in bugün Atatürk Bulvarı tarafından kesilen bölgesinden başlayarak Bozdoğan Keme-ri'ne dek uzanan büyük bir araziyi kapladığı anlaşılmaktadır. Manastırın, 1392 ve 1401'de iki kez restore edildiği bilinmektedir fakat bu tarihten sonra herhangi bir bilgi yoktur.

Teotokos Halkoprateia Kilisesi

II:255a, V:18c. **Teotokos Keharitomenes Manastırı**

V:289c.

Teotokos Manastırı I:160b.

Teotokos ton Blahernon Kilisesi

I:178b, 492c, 493b, II:2ö2b.

ilgili madde: Blahernai Kilisesi II:262a

Tepebaşı mad. VII:248c, III:402b, VT:191a, 344c, 446c, VH:324b, 494b, 531b.

ilgili maddeler:

Amerika Birleşik Devletleri Elçiliği Binası I:243a Asri Sineması I:357c Bristol Otelii
II:324a İtalya Evi IV:303a Kanuniesasi Kıraathanesi IV:422b Londra
Otelii V:226c Maison Psalty V:276b Novotny Otelii VI:95b Odakule
VI:120b Pathe Sineması VI:230c Pera Palas VL239b Royal Otelii
VI:344c Societa Operaia VII:22c Tepebaşı Bahçesi VII:249b
Tepebaşı Kışlık ve Yazlık Tiyatroları VII:250a

Tepebaşı Meydanı VII:251a Union Française VII:324b

Tepebaşı Bahçesi mad. VII:249b, II:216c, VII:249a.

Tepebaşı Dram Tiyatrosu VII:144a.

Tepebaşı Gazinosu II:217c, III:379c, VI:150a.

Tepebaşı Kışlık ve Yazlık Tiyatroları

mad. VII:250a.

Tepebaşı Meydanı mad. VII:251a,

248c. **Tepebaşı Tiyatrosu** L511b, II:217c,

V:45b, VI:133c, 134c.

ilgili madde:

Tevs, Sevinç

Tepebaşı Kışlık ve Yazlık Tiyatroları VII: 250a **Tepedelenlioğlu, Nizamettin Nazif** (1901, Taşoz - 1970, İstanbul) Gazeteci. Bahriye Mektebi'nde, Hukuk Fa-kültesi'nde, Yüksek Ticaret Okulu'nda ve Moskova Üniversitesi'nde eğitim gördü. Gazeteciliğe 1917'de başladı. İstanbul'un işgali üzerine Anadolu'ya geçerek Milli Mücadele'ye katıldı. *Hâ-kimiyet-i Milliye* gazetesinde çalıştı. Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası'nın organı olan *Yeni Hayat* dergisinin yönetiminde bulundu. Ölümüne kadar birçok gazetede fıkra yazarlığı ve başyazarlık yaptı. Yayımladığı *Hür Nizam* dergisinde ilgi çekici anılarını aktardı. Tarihi romanlar da kaleme aldı.

V:169c.

Tepeköy III:383a.

Tepsi, Burhanettin (1882, İstanbul -1947, İstanbul) Tiyatro oyuncusu ve yönetmeni. Mekteb-i Sultani'yi bitirdi. Paris'e giderek tiyatrocu Eugene Sil-vain'in derslerine katıldı. 1908'de Türkiye'ye döndü ve Burhanettin Tiyatrosu'nu kurarak Abdülhak Hamid'in eserlerini sahneye koydu. Muhsin Er-tuğrul ve Afife Jale gibi sanatçılar ilk kez bu tiyatrodaki sahneye çıktılar. Mütareke yıllarında (1918-1922) Avrupa'ya giderek 1940'a kadar yurtdışında kaldı. Dönüşünde eşi Seniye Tepsi ile birlikte daha çok okullarda öğretici nitelikte gösterilere çıktı.

IV:451b.

Terakki 15 Kasım 1868-16 Ekim 1870 arasında haftada 5 kez yayımlanmış gazete. Ali Raşid ve Filip Efendi tarafından çıkarıldı. Yeni Osmanlıların düşüncesine yakın bir çizgi izliyordu. Uzun yaşamamasına ve çok etkili olmamasına karşılık ilk kez kadın ve mizah ekleri vererek gazeteciliğe yeni bir boyut ekledi. Kadın eki 1869-1870'te, mizah eki ise haftalık olarak 1870'te yayımlanmıştır. Bu ek daha sonra *Letaif-i Asar* adıyla ilk mizah dergisi olarak ortaya çıkmış, yaşamı sınırlı olmuştur.

V:368c. **Terakki Vakfı**

lili madde-.

Şişli Terakki Lisesi VII:188c

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası

VII: 19a.

Terapon (Ayios) Ayazması Sultanahmet'te Alemdar Caddesi üzerinde Sur-ı Sultani'ye bitişik ayazma. Kaynaklarda adı geçen ama artık bugün

mevcut olmayan Ayios Terapon Kilisesi'nin ayazmasıydı. Bir din şehidi olan Terapon, sağlığı koruyan bir aziz olarak saygı görmüştür. Bugün de ziyarete açık olan ayazmanın suyunun şifalı olduğuna inanılır. Bir merdivenle içine inilen ayazmanın ortasında 11 m derinliğinde bir kuyu vardır. 1739-1747

mum parası kütüklerinde bu ayazmanın adı "Metamorfosis" olarak geçmektedir. Muhtemelen bu isim bugün artık olmayan kiliseye aitti. Bina 1956' da onarım görmüş ve bugünkü halini almıştır. Üç katlı ve sur bedenine bitişik olan binanın ikinci katında ayinler yapılmaktadır.

Terazibaşı Çeşmesi IV:193c.

Terazidere Mahallesi Bayrampaşa 11-çesi'nde yer alır. Altın Tepsi, Vatan mahalleleri, Orta Mahalle ve Zeytin-burnu, Esenler ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.522'dir.

ILlI0a. **Tercüman** IV:219c.

Tercüman Yunus Camii ve Tekkesi

bak. Dırağman Külliyesi

Tercüman-ı Ahval *mad.* VII:252a,

I:295b, II:69c, 70a, VILISOc, 448b. *ilgili madde:* Agâh Efendi I:90a

Tercüman-ı Efkâr III:190b.

Tercüman-ı Hakikat *mad.* VII:252b, I:130b, 200b, 201a, III:190b, VI:135a.

ilgili maddeler: Ahmed Midhat Efendi I:124c Altınay, Ahmed Refik I:218b

Terebintos I:66b, VII:492b.

Tereza Hanım IV:420a.

Terk-i Dünya (Tarik-i Dünya) Kilisesi

bak. Spiridon (Ayios) Manastırı

Terkim Camii *bak.* İskender Paşa Camii

Terkos Gölü *mad.* W7.-25.2c, I:150b, II:248b, III:413a, IV:234c.

Terkos Kazası II:228b, IV:137b.

Termal Kulübü 2 Nisan 1947'de, Yalova kaplıcalarına gelen ziyaretçilerin dinlenmelerini ve eğlenmelerini sağlamak amacıyla kurulmuş kulüp. Yönetim yeri, kışları Yalova Termal Ote-li'nde, yazları Yalova Büyük Otel yanındaki özel dairedeydi. Kurucuları Osman Belir, Dr. Rıza Remzi Renen, Safa Tüzünataç, Kemal Yıldırım, İsmail Baykut, Cihat Kentmen'di.

Termal Oteli *mad.* Vü:253c, L152c,

Terre-Sainte İspanyol Kilisesi V:21a. **Tersane** III:424b.

Tersane Bahçesi İstanbul'daki en eski hasbahçelerdendir. Haliç kıyısında,

Kasımpaşa sırtlarını Okmeydanı'na doğru kaplayan koru, II. Mehmed'in en sevdiği yerlerdendi. I. Selim döneminde Kasımpaşa'daki tersanenin yapımına başlanmış, yanındaki bahçe de Tersane Bahçesi olarak anılmıştır. Bahçeye Kaptan-ı Derya Kayserili Halil Paşa 1613'te padişah için bir köşk yaptırmıştır. III. Ahmed döneminde köşk onarılarak genişletilmiştir. Ayna-lıkavak Sarayı adıyla da anılmaya baş-

lanan köşkün bir bölümü III. Selim tarafından 1805'te yıktırılmış ve bahçenin deniz tarafındaki geniş bir parçası tersaneye devredilmiştir. Günümüze, Aynalıkavak Sarayı'nın Hasoda Kasrı denilen bölümü ile bahçenin küçük bir kısmı ulaşmıştır.

I:485a, II:190c, 389c, IV: 11a, 538c. *ilgili madde:*

Bahçeler I:542c **Tersane Bahçesi Kasrı** I:108a.

Tersane Halkı Haliç'teki Tersane'de görevli her sınıftan görevlilere verilen ad. Donanma kaptanları, azep reisleri, dümenci, yelkenci, kalafatçı, dülger, topçu, kumbaracı, vardiyacı, marangoz vb tersane halkındandı. Ancak donanmada ve Tersane'de görevli si-lahendazlar bu kesimden sayılmamaktaydılar. Tersane, İstanbul'un en büyük sanayi tesisi olduğu gibi, Tersane halkı da kentin en kalabalık işkolu-nu oluşturmaktaydı. Tersane halkının genel disiplininin Tersane kethüdası sorumlu olup, Tersane emini, Tersane ağası, liman reisi, Tersane kâtibi, Tersane reisi ve Tersane defter emini de Tersane ricali denen yönetici zümreyi oluşturmaktaydılar. Hepsinin üstünde ise kaptan-ı derya vardı.

Tersane Konferansı 23 Aralık 1876'da, Haliç'teki Bahriye Nezareti binasında toplandı. Bosna-Hersek, Bulgaristan ayaklanmaları ile savaşlarının sonuçlarıyla gündeme alındığı konferansın açılışı, Kanun-i Esasi'nin ilan edildiğine ilişkin top seslerine rastlatıldı. Bu mizansenin kullanmak isteyen Hariciye Nazır Saffet Paşa ayağa kalkarak din ve milliyet farkı gözetilmeksizin bütün Osmanlı uyruklarına eşitlik tanındığını ve Meşrutî-yet'in ilan edildiğini duyurdu. Rus Elçisi İgnatiev, pazarlık olanağını engelleyen bu açıklamaya itiraz etti. Çok tartışmalı geçen oturumlar 15 Ocak 1877'de elçilerin Babıâli'ye verdikleri ultimatolarla sona erdi. Bir adı da İstanbul Süfera Konferansı olan bu toplantıdan bir süre sonra Osmanlı-Rus Savaşı başlamıştır. I:38c, IV:421c.

Tersane Sarayı *bak.* Aynalıkavak Kasrı **Tersane Zindanı** *bak.* Zindanlar

Tersane-i Âmire *mad.* VII:253c, L24b, 549a, III:31b, IV:12b, 435c, V:216a, VI:437c, VII:24a, 223a, 254a. *ilgili maddeler:* Camialtı Tersanesi II:375a Hasköy Tersanesi IV:12b Taşkızak Tersanesi VII: 223a

Tersane-i Amire Hastanesi I:548c.

Tersaneler *bak,* Camialtı Tersanesi; Hasköy Tersanesi; İstinye Tersanesi; Pendik

Tersanesi; Taşkızak Tersanesi; Tersane-i Amire

Tertemiz, Şerefeddin Tevfik II:312a. **Tertib-i Ecza** V:560a. **Terzaghi, Kari von** IV:238c. **Terzi, İbrahim** II:434c. **Terziler Kârhanesi Mescidi** *bak.* Hersek Bodrumu Mescidi **Terziler Sinagogu** V:115a.

Terzilik Okulu 1929'da Sultanahmet'te öğretime başladı. 1936'da eğitim-öğretim ortaokul düzeyine çıkarıldı ve Erkek Orta Terzilik Okulu adını aldı. 1948'de Tepebaşı Meşrutiyet Cadde-si'ndeki bugünkü yerine taşındı. 1979'da ortaokula dayalı ve 3 yıl süreli Terzilik Meslek Lisesi olarak yeniden örgütlendi. Okul bünyesinde üç ay süreli ve gece eğitimi yapılan biçki kursları da açılmaktadır.

Terzioğlu, Nâzım II:95b. **Terziyan, N.** III:183b. **Terziyan, S.** IIL183b. **Terziyan, Y.** *ilgili madde:*

Fatih Belediye Binası III:263c **Terzontz Eram Amira** I:59c. **Terzyantz, Apraham Amira** IIL182b. **Teshilat Basımevi** III: 183b. **Teşrifat-ı Kadime** IL98c, III:71c.

Teşrifat-ı Umumiye Nazırı Osmanlı protokol genel müdürü. 19. yy'ın ilk yarısına değin unvanı "teşrifatı efendi" idi. Görevleri sarayın ve Babıâli'nin tüm tören programlarını hazırlamak, geleneklere uygun biçimde icra edilmesini sağlamaktı. Bu konuda teşrifat defteri denen ve protokol listeleri ile kurallarını içeren kayıtlardan yararlanırdı.

Teşvik-i Sanayi Kanunu III:86c, 215b.

Teşvikiye mad. VII:256b, I:45c, 46c, IV:540a, 545c, VL82c, 88b, VIL186c, 499c.

ilgili maddeler: High School IV:65c Işık Lisesi IV:114b İtalya Elçiliği Binası IV:300c Milli Reasürans Kompleksi V:464a Teşvikiye Camii VIL257b

Teşvikiye Camii mad. VII:257b, I:46c, IL363a, VI:83a, 88b, VII:186c, 256b.

Tetey, Zühtü IV:225c.

Tetimmeler mad. WI.-258b, III:138b. *tlgili madde:*

Medreseler V:320c **Tetradesion Oktagonon** II:113b.

Tetrapilon mad. VII:259a, I:422b, V:461c, VII:373c.

tlgili madde: "Theodosius I Anıtı VII:262b

Tetrastoon mad. VII:259b, I:422b, II:259c, VI:529a, VII:28b.

Teutonia Alman Kulübü mad.

VII:259c, I:212a, II:216b, VI:521a.

Tevekkül Hamamı Fatih İlçesi'nde, Yu-sufpaşa'da, Millet Caddesi üzerindeydi. Bu küçük boyutlu yapının mahalle hamamı ya da konak hamamı olması mümkündür. Tavaşi Mustafa Ağa ve Kasım Ağa vakfından olan bu hamam 1957'de yol genişletilmesi sebebiyle yıktırılmıştır.

IV: Ib.

Tevfik (Borazan) (? - 20. yy'ın başları, İstanbul) Mesleği denizcilik olan Tevfik, boru çaldığı için "boru-zen" sanını, bundan galat olarak da "Borazan" lakabını almıştır. 1908'de bahriye yüzbaşılığından emekli oldu. Emekliliğinde Galata Köprüsü'nün Karaköy ayağında bir lostra (ayakkabı boyacısı) dükkânı açmıştı. Son yıllarında ise sahnelere çıkıp taklitler yapmakta, monolog oynamaktaydı. Bahriyeli Sami, Kambur Nazif en yakın arkadaşları idi. Darülbedayi oyuncularını ile de hem dostluğu hem sahne arkadaşlığı vardı. Borazan Tevfik'in ince nükteleri ve takılışları İstanbullular arasında uzun zaman konuşulurdu. O ve Şaşı Hafız, ramazan ayında zengin konaklarında ve paşa yalılarında gösteri yaparlar, ikisinin de sesi güzel olduğundan hanendelik eder, ilahiler okurlardı. Borazan Tevfik'in uzun zaman unutulmayan bir esprisi, İstanbul Belediye Başkam Cemil Paşa'nın park yapma sevdasıyla kentte şurayı burayı kamulaştırdığı günlerde, bıyığını niçin kestirdiğini soran bir arkadaşına "Cemil Paşa istimlak etti!" demesi olmuştu.

Tevfik (Selanikli) VII:252c. **Tevfik** (Topal) IV:323a. **Tevfik Bey** (Hacı) III:234b. **Tevfik Bey** (Sarı) VII:252a.

Tevfik Bey Çeşmesi Kadirga'da, Sokol-lu Mehmed Paşa Külliyesi'nin alt tarafındadır. 1282/1865'te kesme taştan inşa edilmiştir. İlk şeklini yitirmiştir. Haznesinin yüzü sıva ile örtülmüş, yuvarlak bir kemer yapılmıştır. Kemerin içinde, kenarları oymalı, mermer bir aynataşı vardır. Üstü ve yanları büyük boyda rozetlerle süslenmiştir. Asıl kitabesinden başka 1308/1890 tarihli bir tamir kitabesi vardır.

Tevfik Bey Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. İnönü, Söğütlü Çeşme, Fevzi Çakmak, Kemal Paşa, Kartal-tepe mahalleleri ve Bağcılar İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 16.574'tür.

Tevfik Efendi (ö. 1899, Şeyh) V:125b. **Tevfik Efendi** (ö. 1902) VL327a.

Tevfik Fikret *mad.* VII:259c, I:20c, 72c, II:176c, 244c, 286b, 295b, III:370c, IV:79a, VI:95a, 299a, 536b, 536c, VII:205a, 414a.

ilgili maddeler:

Âşîyan I:371 b Âşîyan Müzesi I:372a Servet-i Fünun VI:536a Servet-i Fünun Edebiyatı VI:536c **Tevfik Nevzad** VII:328c.

Tevfik Paşa (1879-1892, Hıdiv) I:16a, IV:59c.

Tevfik Paşa (ö. 1936, Sadrazam) *bak.* Ahmed Tevfik Paşa

Tevfik Paşa (Vidinli) *bak.* Hüseyin Tevfik Paşa

Tevfik Paşa Yalısı Beykoz ilçesi'nde, Paşabahçe'de, İncirköy mevkiindedir. Geniş arazisi ve bahçesiyle tanınan yalı arkeolog Arif Müfit Mansel'e geçtikten sonra kültürel toplantılara ev sahipliği yaptı. Tepeye doğru yükselen geniş arazisinin bir bölümüne Paşabahçe Hastanesi ve apartmanlar inşa edilmiş, yolun genişletilmesi amacıyla arazi ikiye

bölünmüştür.

Tevfikiye Camii Beşiktaş İlçesi'nde, Arna-vutköy, Akmtıburnu'ndadır. II. Mah-mud döneminde, 1832'de bir bodrum üzerine, duvarları ve minaresi kagir, çatısı ahşap olarak inşa edildi. Son cemaat yeri, hünkâr mahfilî ve muvakkit-hanesi vardır. Akıntıburnu Camii adıyla da bilinir.

Tevhide Osman IV:354b. Tevhid-i Efkâr III:124b.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu II:56lb,

565a, 568a, III:28a, 139c. **Tevhit Bilge Tiyatrosu**

ilgili madde:

Bilge,Tevhid II:231a **Tevki IV:16c.**

Tevkii Abdurrahman Paşa Kanunnamesi I:18c, III:71c.

Tevkii Cafer Çelebi Camii Fatih İlçesi'nde, Sultanselim'de, aynı adla anılan mahallede, İsmail Ağa Sokağı'ndadır. Cafer Çelebi Camii veya Eski Nişancı Camii adlarıyla da anılır. Banisi Taciza-de Nişancı Cafer Çelebi'dir (ö. 1515). 1258/1842'de onarılmış olan yapı daha sonra bir yangın sonucu harabe haline gelmiş, fakat son yıllarda tamir edilerek ibadete açılmıştır. Duvarları taş ve tuğla örgülü yapının ahşap çatısı kiremit örtülüdür. Yeni yapılan tek şe-refeli taş minaresinin kaidesi kesme taş, gövdesi tuğladandır. Kare planlı harimin önünde üç kubbecikle örtülü son cemaat yeri bulunur. Mihrabı mermer, minber ve vaiz kürsüsü ahşaptır. Bakımsız durumdaki haziresi caminin güney kısmında yer alır.

Tevkii Cafer Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Hamami Muhittin, Hızır Çavuş, Tahta Minare, Abdi Subaşı, Hatip Muslihittin, Koca Dede, Kâtip Musli-hittin ve Derviş Ali mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.162'dir.

Tevs, Sevinç IL388b

Texier, Charles

438

439

Tiyanşan, Hüsametdin

Texier, Charles *mad. VIL260c,*

II:538a, VII:374b.

Tez, İlhami Bekir *bak. İlhami Bekir Tezcan, ibrahim Fuat II:364b. Tezcan, Sabri III:207a.*

Tezcan, Şazi (1907, İstanbul - 1962, İstanbul) Futbol hakemi. Darüşşafaka, Kasımpaşa ve Beykoz kulüplerinde kaleci olarak futbol oynadı.

Jimnastik öğretmenliği de yaptı. 1928'de futbolu bıraktı ve hakem kurslarına katıldı. 1948'de FIFA listesine girerek milli maçları yönetmeye başladı. Aralıksız 20 yıl futbol hakemliği yaptı. Uzun yıllar İnönü Stadyumu ve Güneş Spor Kulübü müdürlüklerinde bulundu.

Tezel, Naki *mad. VU:261a, II:232a, , V:305a, VII:233b, 312c.*

Tezgâhçılar Maksemi V:2c, 278c.

Teziş, Sami (1897, İstanbul - 6 Mart 1954, İstanbul) Gazeteci. Devlet Demiryolları'nda çalışırken gazetecilik mesleğini seçtiği için Babıâli'de "Şimendifer Sami" olarak tanındı. Uzun yıllar *Son Posta* gazetesinde çalışan Sami Teziş 1919'da da *Nedim* adlı bir dergi yayımlamıştı. *Vatan, Tan, Tanin* gazetelerinde çeşitli görevlerde bulundu.

Tezkireci Osman Efendi Camii *mad.*

VII: 26 I b, V:130b. Tezkireci Osman Efendi Medresesi

Eminönü İlçesi'nde, Kumkapı'da, Tür-keli Caddesi ve Nişancı Mehmet Paşa Sokakları arasında, Nişancı Mehmed Paşa Camii'nin yanında bulunuyordu. Karşısında çifte hamam ve dükkânlarla bir yapılar topluluğu oluşturan caminin yanındaydı. 1688'den önceki kayıtlarda "Nişancı Medresesi" diye geçen yapı 880/1475-76'da yapılmış olmalıdır. 1688'de medresenin yeniden inşası gerekmiş, bu yenilemeyi Ahmed Taib Efendi'nin babası Tezkireci Osman Efendi gerçekleştirmiştir. Medresenin bu yemleme kitabesi caminin kapısı üzerindedir. 1914'te faal durumda ve on üç öğrencisi olduğu bilinen medrese 1918'de arsa olarak kaydedilmiştir.

Tezkire-i Osmaniye Osmanlı kimlik belgesi. İsim, şöhret, lakap, baba ve ana adı, memleket, mahalle, köy adları, doğum tarihi ile fiziksel özelliklerin yazıldığı tek yapraklık bu belgeler, 1863'te ilkin İstanbul halkına dağıtıldı. Halk bu kimliklere "kafa kâğıdı" dedi. Nedeni, fes altında başın üstüne konmasıydı. 1908'de seçimlerin yapılması gündeme geldiğinde Rumlar Babıâli önünde toplanarak oy kullanacakların tezkire-i Osmaniye -lerini göstermelerini istediler. Bununla Türk ve Müslüman ahalinin çoğunun kimlik kâğıdı bulunmadığından bunların oy kullanmalarını engellemek ve seçimi kendi lehlerine etkilemek istemişlerdi.

Tezol, Turhan (1932, İzmir) Basketbol-cu. İzmir'de başladığı basketbola İstanbul'da Modaspor'da devam etti. Daha sonra döndüğü İzmir Altınordu kulübünde basketbolü bıraktı. 71 kez milli formayı giydi. 26 kez milli takım kaptanlığı yaptı.

Tezveren Dede Divanyolu'nda, Sultan Mahmud Türbesi'nin yanındaki ara sokaktaki yatır. İstanbullular Tezveren Dede'ye her istekleri için giderlerdi. Ziyaret için mum, kuru üzüm, yazma, mendil, yemeni, şal, seccade götürülmesi âdeti. Türbeye girilince iki rekât nafîle namaz kılınır,

namazdan sonra dua edilip dilekte bulunulurdu. Eskiden burada bir türbedar kapıda bekler ve ziyarete gelenleri içeri alır, sürekli Kuran okurdu. Ziyaretçiler çıkışlarında türbedara da sadaka verirlerdi.

VII:443b. **TGRT VII:243c. TGS VI:526b. Thalassolar V:205c. The Bank of Constantinople II: 47a.**

The Commercial Bank of Smyrna

II:47a.

The Metropolitan Railway of Constantinople

İlgili madde:

Tünel VII:308c **Thelot, J. G. III:430b. Thenon-Lemaitre, L. III:360c. Theodoros Studites V:521c.**

Theodosius I *mad. VII:261c, I:216c, 271b, 305b, II:262b, 319a, III:404a, IV:181c, 234c, 330c, V:1a, 18c, 55c, VI:265b, VII:40c, 226a, 259a, 332a, 567b.*

ilgili maddeler:

Dikilitaş III:51c

Tauri Forumu \TI:225c

Tetrapilon VII:259a

Theodosius I Anıtı VII:262b **Theodosius I Anıtı** *mad. VII:262b. ilgili madde:*

Tetrapilon 259a

Theodosius I Forumu *bak. Tauri Forumu*

Theodosius I Obeliski *bak. Dikilitaş*

Theodosius Limanı *mad. VII:263a, V:195a, 214e, VII:23c, 476b.*

Theodosius Sütunu II: 182a, V:404c. **Therapia** VII:499a.

Thevenot, Jean *mad. VH:263b, III:142b, V:88a.*

Thibaut, J. B. (Araştırmacı) IV:40a.

Thibaut, Jacques (Müzisyen) VL296a.

Thiers, A. IIL11öa.

Thobie, Jacques IIL334b.

Tıbbi Gazeteciler Cemiyeti 11 Aralık

1946'da, İstanbul'da tıbbi yayın yapmak amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Üçüncü Mıntıka Etıbbı Oda-sı'ndaydı. Başkanı Dr. Mazhar Osman Usman, yönetim kurulu üyeleri Dr. Nuri Fehmi Ayberk, Dr. Süreyya Kadri Gör'dü.

Tıbbi Müstahzarlar *mad. VII:263c. Tıbbiye Mektebi* I:41a, IV:32a.

Tıbhane-i Amire *mad. VII:264b, L31b, 352b, II:413c, III:138c, V:257c, 375b, 560a,*

VI:401c.

ilgili madde: Askeri Hastaneler L344c

Tıfli üe İki Biraderler Hikâyesi mad.

VII:265a, III:520b, 547a, VI:454b,

VII:229c. **Tımariye Tekkesi** IL121c.

Tıp Ailesi Yardımlaşma Cemiyeti 9

Mayıs 1943'te, "Türk hekim, dış tabibi ve eczacılar arasında yardımlaşmayı sağlamak" üzere kurulmuş, mesleki dernek. Başkanı Prof. M. Kemal Öke olan derneğin merkezi Cağaloğ-lu'ndaki Etibba Odasıydı.

Tıp Derneği 1946'da, "gençlik muhitinde milliyetçi fikirleri yaymak ve te-sanüdü sağlamak" amacıyla kurulmuş dernek. Üye sayısı 308 olan derneğin merkezi Ankara Caddesi'nde İzzettin Han'daydı. Başkam Rehai İslam, yönetim kurulu üyeleri Doğan Can, Ümit Gökçe, Nuri Ural'dı.

Tıp Fakültesi Hastanesi I:349c. **Tıpçileşkov, Hristo** II:330a.

Tıpçileştov, Nikola P. II:329c, 330c, 331a.

TırçnigüT:190b.

Tırnakçı Yahşi bak. Esmâ Sultan Sahil-sarayı (Ortaköy)

Tırnakçızadeler V:494a. **Tısoğlu, Hacer** IV:250a. **Tiadis, Periklifio**

İlgili madde:

Kiryaki (Ayia) Kilisesi V:27b **Tiberios I** IV:116a, 568c. **Tiberios H** IV:309c, 485b, VII:77a. **Tiberios m** VII:75c. **Tibrevank Rahip Okulu** I:533c.

Ticaret mad. VII:265c, IIL147b, IV:257b.

ilgili maddeler: Alışveriş Merkezleri L187c Arastalar I:296c Çarşılar II:475a Esnaf III:212a Gedikler III:386a Hanlar III: 548a İaşe IV:116a İhtisab IV: 143a Kapalıçarşı IV:442c

Loncalar V:224c

Mısır Çarşısı V:449a

Narh VI:46b

Ticaret Odaları VII: 269a **Ticaret Kanunnamesi** (1850) VI:365b. **Ticaret Liseleri** mad. VII:268b. **Ticaret Mektebi** III: 139a.

Ticaret Odaları mad. VII:269a, II:241c, IV:300b, VII:269c.

Ticaret ve İtibar-ı Umumi Milli Bankası II:48a.

Ticaret ve Sanayi Türkiye ve İran

Bankası II:48b.

Ticaret ve Ziraat Meclisi VII: 269a. **Ticaret-i Bahriye Kaptan ve Çarkçı**

Mektebi VIL539a. Ticaret-i İtibar-ı Umumi Milli Bankası

II:48a.

Ticari Han L501b.

Tiempo, el 1871-1930 arasında Raşi harfleriyle ve Yahudi İspanyolcası yayımlanmış gazete. İzak Hayim Karmona tarafından haftada iki defa olmak üzere çıkarılmaya başlandı. Yeniliklere açık bir yayın politikasıyla cehaletle savaşmayı ön plana almıştı. Osmanlı Devleti'ne bağlılık temel politikalarından biriydi. Yönetimi 1880'lerde ele alıp uzun süre götüren David Fres-ko da (1850-1933) aynı politikayı devam ettirmiştir. 1957-1959 arasında Moşe Levi Belman ve İsak Kohen tarafından aynı adla haftalık bir gazete daha yayımlanmıştır.

Tietz, Friedrich (1803, Königsberg -1879, Berlin) Alman gezgin. Prusyalı bir yüksek memur olan Tietz, 1833-1834'te Rusya, İstanbul ve Atina seyahatine çıkıp hatıralarını yazmıştır. *Erinnerungen-Skizzen aus Russland, des Türkei und Griechenland, ent-worfen tuâhrend des Aufenthalts in jenen Ländern in demjahren 1833 und 1834, von Regierungsrath Tietz* (Coburg, 1836) adıyla basılan kitabın 1836'da yapılmış iki ciltlik bir İngilizce çevirisi de vardır. 6 Ocak 1834'te İstanbul'a gelen Tietz, İstanbul'da bir hafta kalır. Kitabında bir İtalyan mimar tarafından inşa edildiğine inandığı Süleymaniye'yi, Topkapı Sarayı'nı, Boğaziçi'ni ve Büyükdere'deki Rus sefaretini, Avrupa kolonisinin villalarının bulunduğu Belgrad Köyü'nü Kemerburgaz'ı, Kâğıthane'yi, Halic'i ve Adalar'ı gezer, hamallardan, koçu arabalarından ve hanımların sokaklarda ayakları çamura batmasın diye giydikleri yüksek takunyalardan söz eder.

Tihe mad. VII:271a, IV:308b, V:24c, 46lc.

ilgili madde: Bazilikalar 11:112b

Tihtab Hamamı Fatih İlçesi'nde, Çarşamba'da, Kefeli Mescidi'nin karşısın-

da, şimdiki Draman Palas Apartma-nı'nın bulunduğu yerdeydi. Evliya Çelebi yapı hakkında "kefere asrından kalma bir çifte hamamdır" şeklinde bilgi verir. II. Mehmed (Fatih) döneminde (1451-1481) belki de bu çevredeki pek çok Bizans yapısından birinin kalıntıları üzerine yapılmıştı. 1940'larda yıktırılmıştır.

TU, Enis Tahsin (1899, İstanbul - 1964, İstanbul) Gazeteci. Genç yaşta *Tan* gazetesinde muhabir olarak başladığı gazeteciliğe *Cumhuriyet*, *Son Posta*, *Akşam* gazetelerinde devam etti. 1923-1925 arasında Ahmet Emin Yalman ile birlikte *Vatan* gazetesini yayımladı.

VI:380a, VII:359a.

Tilgen, Nurullah (1907, İstanbul - 1968, İstanbul) Gazeteci, yazar. Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra *Vakit'te* çalışmaya başladı. *Haber*, *Son Dakika*, *Son Telgraf*, *1001 Roman*, *Yeni Yıldız*, *Ekonomi*, *Sanat*

Dünyası, Kadın, Boğaziçi, Türk Tiyatrosu, Yaşayan Sanat gazete ve dergilerinde çalıştı, yazılar yazdı. Gazetecilik Enstitüsü Mezunlar Cemiyeti ile Türk Basın Bir-liği'nde görevler üstlendi. Birçok telif ve çeviri kitabı vardır.

TUmaç, Sümer III:413c. **Timiazoni Ayazması** VL215b.

Timisi, Mustafa (1936, Divriği) İktisatçı. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ni bitirdi. Çeşitli devlet hizmetlerinde bulundu, Bayındırlık Bakanlığı müfettişliği yaptı. Birlik Par-tisi'nde siyasal yaşama atıldı ve 14-15. dönem (1969-1977) Sivas milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. 1969'da Birlik Partisi genel başkanlığına seçildi. 18. dönemde (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda-bulundu.

Timoni Sokağı I:355a.

Timuçin, Afşar (1939, Akhisar) Yazar, şair. İstanbul Erkek Lisesi'nden sonra Edebiyat Fakültesi'nde Fransız Dili ve Edebiyatı öğrenimi yaparken Ka-nada'ya giderek felsefe öğrenimi gördü. Yurda döndükten sonra bu dalda öğretim üyesi oldu. Genç yaşında edebiyata başlayan, arkadaşlarıyla *Yelken* dergisini çıkaran Afşar Timuçin, 1970'li yıllarda *Felsefe Dergisi*'ni de yayımlamıştı. Şiir, hikâye ve denemelerini *Ataç, Yelken, Gençlik, May, Dönem, Papirüs, Yeni Edebiyat, Yeni Gerçek, Felsefe Dergisi, Varhk, Soyut, Yeni Ufuklar, Düşün* dergilerinde yayımladı. 1971'de TRT Şiir Başarı Ödü-lü'nü, Türk Dil Kurumu 1979 Eleştiri Ödülü'nü kazandı. Başlıca eserleri şunlardır: *Çöl* (şiirler, 1968), *Ayrılıkta Söylenmiş Bir Yaz Türküsü* (şiir, 1971), *Yağmur inceden Yağar* (roman, 1972), *Böyle Söylenmeli Bizim Türkümüz* (şiirler, 1974), *Yarına Başlamak* (roman, 1975),

Türküler (şiirler, 1980), *Descartes Felsefesine Giriş* (1980), *Denizli Pencere* (hikâyeler, 1980), *Kıyılar Durunca* (roman, 1980), *Gerçekçi Düşüncenin Kaynakları* (1984), *Neden Bazı Akşamlar* (hikâyeler, 1985). III:45a, 520c. **Timurtaş Ağa**

Timurtaş Mescidi VII:271a **Timurtaş Mescidi** *mad. VII: 27 la*,

Tipi, Nail Halit (1886, İstanbul - 1957, İstanbul) Eczacı. 1907'de Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye'nin eczacı sınıfını bitirdi. 1916'da Beşiktaş'ta açtığı eczaneyi ölümüne kadar yönetti. 1911-1927 arasında *Eczacı, Resimli Eczacı Gazetesi* ve *Eczacı Gazetesi* adlarıyla mesleki bir gazete çıkardı. 1912'de de *Musavver Eczacı Nevvali* adıyla bir yıllık yayımladı.

Tipikon Bizans manastırlarına ait vakfiyelere verilen ad. Günümüze ulaşan 50 kadar vakfiye, 9- yy'dan 15. yy'a kadarki döneme, bunlardan 18'i ise Konstantinopolis manastırlarına aittir. En ünlüleri Evergetis Manastm'nın ve Ayasofya'nın tipikonlarıdır. Ayasof-ya tipikonu 9-10. yy kilise yaşamına ilişkin çok değerli bir belgedir; 10, 11 ve 14. yy'larda yazılmış kopyaları günümüze ulaşmıştır.

VL217a.

Tirali, Naim III:155c. **Tirimüjgan Kadınefendi** I:38b. **Tiritoğlu, Alaeddin** VTI:203b.

Tiryaki VII:400a.

Tiryaki Çarşısı *mad.* VII:271c, I:297a, 475c, VH:94c, 102a, 297a.

Tiryakyan, Hayg III:183a. **Tiryal Hanım** I:137a, V:5b.

Tiryal Hanım Çeşmesi Çamlıca'da, Yusuf İzzeddin Efendi Köşkü'nün duvarında bulunduğu bilinmektedir. Çeşmenin kitabesinin bulunduğu ay-nataşı Büyükçamlıca'da su başındaki setlerden birine dayalı olarak durmaktadır. 1288/1871'de II. Mahmud' un ikballerinden Tiryal Hanım tarafından yaptırılmıştır.

Tis Bazilikis II:112c.

Titiz, Mustafa Tınaz (1942, İstanbul) Elektrik mühendisi. İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Fakültesi'ni bitirdi. Mühendislik, şirketlerde yöneticilik yaptı. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Devlet bakanlığı, kültür ve turizm bakanlığı yaptı.

Tiyanşan, Hüsamettin (1927, Manastır) Liseyi bitirdi. Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Federasyonu ve Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu başkanlığı yaptı. 12. (1961-1965) ve 15-16. dönemlerde (1973-1980) İstanbul millet-

Tiyatro

440

441

Topkapı

vekili olarak parlamentoda bulundu.

Tiyatro Haftada iki kez yayımlanan tiyatro dergisi. 1874-1875 arasında Agop Baronyan tarafından yayımlandı.

Tiyatro Meslek Mektebi III:195c.

Tlabar, Nazlı (1918, İstanbul - 1971, İstanbul) Gazeteci. Almanya'da felsefe eğitimi gördü. Serbest gazetecilik yaptı. 9-11. dönem (1950-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Toderini, Giambatista (Rahip) V:286b, VI:13b.

Todoraki (Çelebi) IV:324c. **Todori Bey** IV:420a. **Todori Gazinosu** VI:249c.

Todori Kalfa II: 173a, 173b. **Todorini** (Bilim adamı) VI:298a.

Tofre Begadim Sinagogu Galata'da, Felek Sokağı'ndadır. Aşkenaz Terziler Birliği tarafından 1894'te inşa ettirildi. 1964'te Yüksekaldmm'daki Aşkenaz

Sinagogu ile birleşilmesinden sonra dua evi oldu. Bugün Aşkenaz cemaatinin yönetim yeri olarak kullanılmaktadır.

Togan, Zeki Velidi VII:224c.

Togay, Rifat IL530c.

Tok, Şükriye (1927, İstanbul) Öğretmen. Liseyi bitirdi. 15. dönem (1973-1977) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Tokat Bahçesi L546b, II:193c, 282c. Tokat Deresi II: 195a. **Tokat Köşkü** (Beykoz) II:41a.

Tokatköy Mahallesi Beykoz ilçe merkezinde yer alır. Anadolu Kavağı, Yalı-köy, Çamlı Bahçe, Orta Çeşme mahalleleri ve ilçe mücavir alanıyla çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.149'dur.

II:198b, III:383a. **Tokatkyan Gazinosu** II:242a. **Tokathyan İşhanı** IV:269c. **Tokatkyan, Mıgırdıç** VII:272b.

Tokathyan Oteli *mad. VII:272a*, II:178c, 216c, 387c, III:424c, VI:4a, 179c, VII:365a, 505b.

Tokay, Fehmi (1889, İstanbul - 1959, İstanbul) Besteci. Musiki derslerini babasından ve ünlü müzikçilerden aldı. Ankara, Bolu, Çankırı ve Kocaeli' de memurluk yaptı. Musiki dersleri verdi. "Gün doğdu gönül beklemede cılve-i yarı..." gibi 100'e yakın bestesi vardır.

V:530c, VII:189c. **Tokay, Mahir** III:63a.

Toker, Arif Sami III:254c, VI:295b, VII:350a.

Toker, Metin V:464c.

Tokgöz, Ahmet İhsan *mad. VII:272b*,

I:125c, III:308a, VII:448a. *ilgili madde-*.

Servet-i Fünun VI: 536a

Tokgöz, Naime İkbāl (1912, Naslıç) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Yargıtay'da çalıştı; 5. Hukuk Dairesi raportörlüğü ve serbest avukatlık yaptı. Ankara İl Genel Meclisi üyeliğine seçildi. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Toklu Dede *bak.* İbrahim Dede (Şeyh Toklu)

Toklu Dede Mescidi *mad. VII:272c*, I:406b, 492c, 494b.

Tokmak Dede VII:496a. **Tokmakçıoğlu, Halim** III:207a.

Toksan, İhsan (1934, Keskin) Din adamı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni ve İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nü bitirdi. Diyanet İşleri Trakya bölge vaizi olarak çalıştı. 15. (1973-1977) ve 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekilliği yaptı.

Toksan, Zehra IV:357a. **Tokses, Celal** III:4a. **Tokyay, Necati** II:559b, VII:349c.
Tolayan, Hovhannes III: 183a. **TOLEYİS** VI:526b. **Tolgay, Hayri**
T. III:331a. Tollu, Cemal II:540a.

Tolstoy, Piotr Andreyeviç IV:418c, VII:461a.

Torna (Gaskonyah) II:27a. **Tomaidi, Dimitraki** VI:354a.

Tomak Köşkü Topkapı Sarayı'nın Marmara Denizi'ne bakan dış bahçelerinde III. Ahmed tarafından inşa ettirilmiştir. 1730'da köşkün döşendiğine dair bir kayıt vardır. Köşk Cirit Meydanı'nın mutfakların altına rastlayan tarafında olmalıdır. S. H. Eldem d'Oh-sonn'un yayımladığı bir köşk resmini Tomak Köşkü olarak teşhis etmiştir. Ne zaman ortadan kalktığı bilinmeyen köşkün yerine Gülhane Kas-n'ının inşa edildiği düşünülür.

Tomak Oyunu Tomak adı verilen, kadın saçı gibi örülmüş, üstü meşin, içi keçe bir araçla oynanan eski bir oyun. Altışar kişiden oluşan iki takım halinde ve yaya olarak oynanırdı. Her takımda bir tomak bulunur, "tomak-çı" da denilen oyuncuların bu araçla karşı takımın oyuncularına vurması esasına dayanırdı. Tomak oyunu saraylarda da padişah huzurunda oynanır; bir atiklik, çeviklik gösterisi olduğu için ilgiyle izlenir; oyunculara bahşişler de verilirdi.

Tomba, Abdullah (1926, İstanbul -1986, İstanbul) Armatör. Lise mezunudur. Armatörlük, serbest ticaret yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Tombala ile Mücadele Derneği

II:76b.

Tomris, Aliye Muazzez III:515b, V:305a.

Tomruk Dairesi I:519b.

Tomruk, Esat (İngiliz Kemal) (1894, İstanbul -1966, İstanbul) Boksör. Spora Londra'da Navy College'de okuduğu yıllarda başladı. Londra Yacht Clup, Racing Clup, National Sporting Clup' da yelken, boks ve yüzme branşlarında spor yaptı. Profesyonel boks yaptığı yıllarda hafif sıklet şampiyonlukları kazandı. Kurtuluş Savaşı sırasında haber alma servisinde başarılı görevler yaptı. "İngiliz Kemal" takma adıyla tanındı.

ilgili madde:

Boks II:293b **Tomruk Suyu** III:77c.

Tomtom Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Tophane'de, Babaocağı Sokağı ile Yeniçarşı Caddesi'nin kavşağındadır. 17. yy'da kaptan Mehmed Ağa tarafından yaptırılmış, bestekâr Tomtom Abdullah Efendi'nin (ö. 1715) burada uzun süre imamette bulunması nedeniyle "Tomtom Mescidi" adıyla tanınmıştır. Başlangıçta ahşap olan minaresi 1173/1765'te Fatma

Hanım adında bir hayır sahibi tarafından tuğlaya çevrilmiş, 19. yy'da çeşitli onarımlar geçiren mescit özgün tasarımını tamamen yitirmiştir. Kagir duvarlı, ahşap çatılı mescidin doğu cephesinde bulunan basık kemerli giriş kapısı, yuvarlak kemerli iki pencere arasına alınmıştır. Harim, büyük boyutlu, yuvarlak kemerli pencerelerle aydınlanmakta, mihrabın üzerinde, içleri renkli camlarla bezeli üç adet beyzi tepe penceresi bulunmaktadır. Kuzeye açılan bağımsız bir girişe sahip fevkani kadınlar mahfili kavisli bir çıkma ile genişletilmiştir. Silindir gövdeli ve tek şerefeli minare çatının içinden yükselmektedir.

Tomtom (Tomtom Kaptan) Mahallesi

Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Şahkulu, Aşmalı Mescit, Hüseyin Ağa, Kuloğlu, Firuz Ağa ve Hacı Mimi mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.567'dir.

Toner, Süha VII:529a. Tonguç, Sabahattin V:125b. Tongur, Hikmet Nuri II:144c. Top Arabacıları Kışlası VII:279c. Top, Hüseyini III:58c. Top Kapısı VII:73b, 282b.

Top Kapısı Sahilsarayı *bak.* Topkapı Sahilsarayı

Top, Refik Osman (1897, İstanbul -1957, İstanbul) Futbolcu. Spora Beşiktaş Valideçeşme takımında başladı. Türkiye'nin en iyi savunma oyuncularından biri olarak tanındı. Oynadığı ince futbol nedeniyle "Şiir" lakabıyla anıldı. Aynı zamanda Türkiye'nin en çok kulüp değiştiren futbolcusu oldu. Sırasıyla Valideçeşme, Beşiktaş,

Progress, İttihatspor, Altınordu, Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş takımlarında oynadı. 1924'te bir kez milli oldu. Başyazarı olduğu *Gol* dergisinde dönemin spor örgütü Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakları aleyhine yazdığı yazılar nedeniyle ebedi boykot cezasına çarptırıldı. Futbolu bıraktıktan sonra antrenörlük, hakemlik ve gazetecilik yaptı. Soyadı Ka-nunu'nun çıkmasından sonra çok sevdiği "Top"u soyadı olarak seçti. Türkiye'de üç büyüklerin hepsinde forma giymiş tek futbolcudur.

VII:42c.

Topağacı Şişli İlçesi'nde, Teşvikiye'de bir mevkidir. Yamaçta yer alan Topağacı, Aşağı Teşvikiye *olarak* da tanımlanabilir. Doğusunda, dere yatağına doğru olan yöre İhlamur diye adlandırılmaktadır. Topağacı, Teşvikiye Camii'nin arkasından İhlamur'a inen yolun ve bayırın çevresini kapsamaktadır. İdari bakımdan Teşvikiye Ma-hallesi'ne dahildir.

VII: 257a.

Topaloğlu, Turgut (1927, İstanbul) Tüccar, gazeteci ve yazar, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ndeki öğrenimini yarım bıraktı. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekilliği yaptı.

Topalyan Hanı L511b. Topay, Salahattin V:169b.

Topçu, Ahmet (1912, Şile) İşçi. İlkokulu bitirdi. Paşabahçe Şişe ve Cam Fab-

rikası'nda çalıştı. 9-10. dönem (1950-1957) İstanbul milletvekilliği yaptı.

Topçu Harbiyesi I:353a.

Topçu Kışlası *mad. VE: 274a, IV:540c, V:8a, 8b, VI: 149a, VII:199c, 279c.*

ilgili maddeler. Taksim Gezisi VII:197b Taksim Stadyumu VII:198c **Topçu Ocağı** III:457c.

Topçubaşı İsmail Ağa Çeşmesi *bak, Saliha Sultan Çeşmesi*

Topçular I Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi *araba vapuru.* 1986'da, Pendik Tersanesi'nde motorlu *araba vapuru* olarak yapıldı. 1.595 grostonluktur. Uzunluğu 80,7 m, genişliği 22 m, sukesimi 3,9 m'dir. Her biri 1.200 beygirgücünde 1 adet ABC dizel motoru vardır. Çift uskurludur. 112 otomobil almakta, Saatte 12 mil hız yapmaktadır.

Topçular Mahallesi Eyüp İlçesi'nde Topkapı'nın kuzey ve kuzeybatısına düşen mahalle. Doğusunda Eyüp'ün Nişanca, Düğmeciler, kuzeyinde ise Rami mahalle ve semtleri bulunur. Batıda ise Bayrampaşa İlçesi'nin Ye-nidoğan ve Orta mahalleleri, güneydoğusunda ise Topkapı Mezarlığı vardır. Nüfusu (1990) 6.054'tür.

, VII:496a.

Topçular Mescidi Eyüp İlçesi'nde, Rami' de, Yenimahalle'de, Kışla Caddesi üzerindedir. Banisi, I. Süleyman (Kanuni) dönemi (1520-1566) topçubaşılardan Esad Ağa'dır (ö. 1558). Minberini oğlu İsmail Ağa koydurmuştur. 16. yy'ın ikinci yarısında inşa edilen yapı kagirdir. Çatısı ahşaptır. Mihrap ve minberi mermerdendir. Yapı harabe halinde iken 1974'te bitişğine yeni bir cami inşa edilmiş, sonra her ikisi birleştirilmiştir. Minaresinin kaidesi kesme taştan, gövdesi ise tuğladandır.

Topçular Ocağı II:89a.

Topçuoğlu, Alaettin Cemil (1889, İstanbul - ?, ?) Hukukçu. İstanbul ve Paris'te hukuk eğitimi gördü. İstanbul Belediyesi iktisat müdür muavinliği yaptı. 4. dönem (1931-1935) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Tophane *mad. VII:274c, I:23b, 45c, II:282b, III:442c, IV:440c, 540c, V:216a, VI:437c, VII:494b.*

ilgili maddeler:

Ebu'l-Fazl Efendi Camii III:120c Firuz Ağa Camii III:321b Fransız Hanı ve Geçidi IIL334c İstanbul Rasathanesi IV: 233a

İtalyan Hastanesi (Ospedale Italiano) IV:303b

Kadirîhane Tekkesi IV:369c Karabaş Tekkesi IV:440c Kılıç Ali Paşa Külliyesi IV:557a Nusretiye Camii VI: 105a Nusretiye Sebili VI:107b Saliha Sultan Çeşmesi VI:427c Sefer Kethüda Mescidi VI:489a Tophane

Çeşmesi VII:276a Tophane-i Âmire VII:278b Tophane Kasrı
VII:277a Tophane Saat Kulesi VII:278a Venedik Sarayı VII:379a
Tophane Camii VII:275c.

Tophane Çeşmesi *mad.* VII:276a, V:355b, VII:275a.

Tophane Gazhanesi I:478c.

Tophane Hamamı *bak.* Kılıç Ali Paşa Külliyesi

Tophane İskelesi III:323a.

Tophane Karakolu Beyoğlu İlçesi'nde, Karaköy'de, Kemankeş Caddesi'nde-dir. Günümüzde Karaköy Karakolu olarak adlandırılan iki katlı kagir bina, Tanzimat döneminde inşa edilmiştir. Giriş eksenini cepheden dışarıya taşkın, yoğun süslemeli bir modülle belirir. İki yanda iri akantus yaprakla-nyla süslenmiş pilastrların sınırladığı dikdörtgenler içinde dört Osmanlı arması bulunur. İki katı ayıran kıvrımlı yaprak motifli friz bütün cepheleri

dolaşır. Mermer söveli dökme demir giriş kapısının açıldığı geniş mekân ile üst kat sofasının yüksek ahşap tavanları, altın varaklı bitkisel süsleme-leriyle dikkati çeker.

Tophane Kasrı *mad.* VII:277a, 275a. **Tophane Kışlası** III:355b, VL510c. **Tophane Müşiriyeti** I:337b, III:458a.

Tophane Saat Kulesi *mad.* VII:278a, II:38b, VII:275c.

Tophane Tekkesi *bak.* Kadirîhane Tekkesi

Tophane-i Âmire *mad.* VII:278b, 83b, 91c, 275a, 308a.

Tophane-i Amire Arabacılar Kışlası

Camii VI: 105a.

Tophane-i Âmire Hastanesi I:344c.

Tophanelioğlu Üsküdar İlçesi'nde, Üsküdar'ın merkezi ile Bağlarbaşı arasında batı-doğu doğrultusunda uzanan birbirine paralel iki caddenin arasına, Selamsız'ın güneyine düşen semt. İmrahor'un hemen doğusundaki Atlamataşı, Tophanelioğlu'nun batısında kalır. İdari bakımdan Tembel Hacı Mehmet Mahallesi'ne dahildir.

Tophanelioğlu Suyolu VII:351c.

Topkapı Fatih İlçesi'nde, kara surları üzerindeki en önemli kapılardan Top Kapısı çevresinde, surun iç ve dış kesimlerinde yer alan semt. Surun dışında yeşil alan ve kuzeye doğru Topkapı Mezarlığı uzanır. Suriçinde kalan yerleşim yöresi olarak semtin ağırlığı, kuzey kesime, Edirnekapı ile Topkapı arasındaki yöreye düşer. Doğusunda ise Çapa ve Şehremini yer alır. Topkapı'nın çok hareketli bir mevki olmasının iki nedeninden birisi kentin Trakya kesimindeki yerleşim merkezleriyle bağlantısını sağlayan minibüsler için başlangıç ve bitiş duraklarının burada

bulunmasıdır. Yakın *zamanlara* değin ikinci nedeni oluşturan Anadolu ve Trakya otobüs terminallerinin Ferhatpaşa'daki yeni otogara taşınmasıyla Topkapı'nın yükü azlamışsa da sayısız seyyar satıcısıyla, *baraka* tipi dükkânlarıyla ve *pazar* günleri kurulan, içinde eski eşyalar, hurdalar, turistlerin getirdikleri mallar dahil pek çok şeyin satıldığı kendine özgü pazarıyla son derece hareketli, ama o ölçüde de bakımsız bir yöre görünümündedir.

I:5c, VII:496c. *İlgili maddeler*: Bayezid Ağa Camii II:87a

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi II:226c

Haseki Sultan Meydan Çeşmesi IV:6a

Kara Ahmed Paşa Külliyesi IV:437a Kürkçübaşı Camii V:172a Manastır Mescidi V:287b Millet Caddesi V/162b

r

Topkapı Araba Vapuru

442

443

Toy, Erol

Nikolaos (Ayios) Kilisesi VI:78a

Pazar Tekkesi VI:235a

Safa Hamamı VI:397a

Takkeci İbrahim Ağa Camii VII:194b

Topkapı Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1971'de, Ca-mialtı Tersanesi'nde motorlu araba vapuru olarak yapıldı. 1.047 grostonluktur. Uzunluğu 67,2 m, genişliği 20,5 m, sukesimi 3,1 m'dir. Batı Almanya, Kloeckner Humboldt Deutz yapımı, her biri 800 beygircüğünde 2 dizel motoru vardır. Sonradan bu motorlar, 1987 Pendik-Sulzer yapımı, her biri 750 beygircüğünde 2 dizelle değiştirildi. Çift uskurlu olup saatte 11 mil hız yapmakta, 62 otomobil almaktadır.

Topkapı Fakirlere Yardım Cemiyeti

1940'ta, muhitte muhtaçlara yardım etmek ve toplumsal dayanışma ve yardım duygusunu uyandırmak amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Topkapı Tramvay Caddesi'nde idi.

Topkapı Gençler Mahfili Mütareke döneminde (1918-1922) Mim Mim Gru-bu'nda çalışmış olan Mehmet, Bican (Bağcıoğlu), Müçteba Selahattin (Ör) ve arkadaşları tarafından 27 Mart 1925'te kuruldu. Burada on beş günde bir Türk ve Batı müziği konserleri veriliyor, oyunlar sahneleniyordu. Topluluğu oluşturan gençler kendi yazdıkları oyunları sahneye

koyuyorlardı. Talat Artemel ve Hadi Hün gibi sonradan ün kazanan oyuncular ilk kez bu toplulukta sahneye çıktılar. 1928'de kapandı.

Topkapı Hastanesi 1:346a. **Topkapı Mezarlığı** *mad. VII:280b*, V:444a.

Topkapı Sahilsarayı VII:165b, 282b, 289b, 541b.

Topkapı Sarayı *mad. VII:280c*, I:21a, 46a, 161a, 272a, 498c, II:184a, 393c, 455b, 503c, 517c, 552a, III:69a, 71b, 72c, 151b, 204b, 204b, 204c, 451a, 541c, 552a, IV:12c, 13c, 47c, 67b, 104c, 532c, V:68a, I40b, 255c, 329b, 355c, 384c, VI:24b, 245b, 462c, 463b, VII:55a, 156c, 280c, 306a, 508c, 546a. *i maddeler:*

Ağalar Camii I:97c Ahmed III Kütüphanesi I:115b Alay Köşkü I:177a Arslanhane I:325c Arzodası I:333b Bağdat Köşkü I:531c Çinili Köşk II:517c Darphane Köşkü II:553a Darphane-i Âmire Binası II:553c Eski Saray III: 204a Gotlar Sütunu III:404a Gülhane Kasrı III:438c

Gülhane Parkı III:439b

Gülhane Tatbikat Mektebi ve Seririyat Hastanesi III:439c

Harem III:551c Hırka-i Saadet Ziyareti IV:67b Kubbealtı V:111b Kutsal Emanetler V:104b Mecidiye Köşkü V:316c Mustafa Paşa Köşkü V:562c Osman III Köşkü VI:157a Pittakia VI:254a Revan Köşkü VL319c

Sanayi-i Nefise Mektebi Binaları VI:447c

Sinan Paşa Köşkü VII: 1b Sur-ı Sultani VII:72b Şehzadegân Mektebi VII:156a Şevkiye Köşkü VII:165b Topkapı Sarayı Bahçesi VII:291a Topkapı Sarayı Müzesi VII: 291 c

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi VII:293a

Yalı Köşkü VII:416c **Topkapı Sarayı Bahçesi**

İlgili madde: , Gülhane Parkı III:439b

Topkapı Sarayı Enderunu III:172c.

Topkapı Sarayı Hastaneleri Topkapı Sarayı inşa edilirken harem kısmında yapılan Cariyeler Hastanesi, bugüne gelebilen en eski saray hastanesidir. Haremden "kırkayak adı verilen merdivenle inilen hastane harem en uç köşesindedir. Hastane, hastalar kethüdası veya hastalar ustası unvanını taşıyan bir kadın tarafından yönetilirdi. Bâb-ı Hümayun'dan birinci avluya girince, sağ tarafta Enderun Hastanesi bulunmaktaydı. Her gün iki saray hekimi ve iki saray cerrahı belirli saatlerde buradaki hastaları ziyaret eder ve tedavilerini yaparak gerekli ilaçları verirdi. Bu hastane 1856-1857'deki bir yangında yanmıştır. Bunlardan başka, enderunun içinde kiler-i hassa odası için ayrı bir hastane, sahilde Değirmenkapı tarafında Yıldızlı Kapı yanında, birundaki bostancılar için, üç koğuştan ibaret Hastalar Odası vardı. 1831'de buraya, Cerrahhane-i Mamure nakledilmiştir.

Topkapı Sarayı Hekimbaşı Odası Başlala Kulesi Hekimbaşılarm oturmasına ve

ilaçların saklanması tahsis edilen bu yapı, II. Mehmed döneminde (1451-1481) inşa edilmiştir. Padişaha ve saray ileri gelenlerine ait ilaçlar burada, diğer saray mensuplarının ilaçları ise enderun bölümündeki Mabeyin-i Hümayun Eczahane-si'nde yapıldı. Bazı padişahların zehirlenerek öldürüldükleri söylentileri nedeniyle padişahların ilaçları, hekimbaşının gözetiminde, sıkı güven-

lik önlemleri altında eczacıbaşı tarafından hazırlanırdı. Topkapı Sarayı'nda ilaç yapılan diğer bir yer de Helvaha-ne'ydi. Burada üretilen macun, şurup, tiryak, hap ve pastiller ile saç boyası, sabun ve pudralar da Başlala Kule-si'nde saklanır, gerektiğinde kullanılırdı.

Topkapı Sarayı Kütüphanesi III:173a, V:172c.

Topkapı Sarayı Müzesi *mad.*

VIL291C, I:122b, II:322c, III:242b, IV:296a, VI:189b, 197b, 284c, 379b, 449b, 487c, VII:456c.

İlgili madde:

Kutsal Emanetler V:140b **Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi**

ilgili madde: Ahmed III Kütüphanesi I:115b

Topkapı Spor Kulübü 1921'de Topkapı' da bordo-beyaz renklerle kurulan İstiklal İdman Yurdu, Topkapı Spor Kulübü'nün nüvesini oluşturur. İstiklal İdman Yurdu, siyasi nedenlerle kapatılmak istenince Maltepe kulübü ile birleşerek Topkapı İdman Yurdu adını almış ve bu şekilde faaliyetlerine devam etmiştir. Futbol, atletizm, güreş ve bisiklet dallarında faaliyet gösteren kulübün futbol takımı, 1935'te İstanbul 2. lig şampiyonu olarak 1. lige yükselmiş ve 6 yıl 1. ligde yer almıştır. 1941' de önce 2. lige düşen takım, daha sonra amatör lige kadar inmiştir. Bugün amatör ligde mücadele eden kulüp, forma rengini bordo-griye çevirmiştir.

Toplarönü Telgrafhanesi 20. yy'ın başında Anadoluhisarı'ndaki postanenin adı olup Toplarönü denen yerdeki bu postanenin özelliği, su altından bir kablo ile Rumelihisarı'ndaki postaneye, dolayısıyla da İstanbul Postanesi'ne bağlı olmasıydı.

Toplukonut *mad. WL293c*, V:65a. *ilgili maddeler:*

Konut Kooperatifleri V:65c

Siteler VII: 15c

Toplutaşımacılık *mad. VII:294a*, 320a. *ilgili maddeler:*

Banliyö Trenleri II:50c

Deniz Ulaşımı III:30b

Dolmuş III:97c

Dolmuş Motorları III:98c

Hızlı Tramvay IV:70b

Metro V:412a

Otobüs VI: 180b

Tramvay VII:299b

Trolleybüs VII:300c

Tünel VII:308c

Ulaşım VII:319c **Topoi** *mad. VII:294c. Toprak, Burhan Ümit* II:98a, III:459c,

V:169b, 411a. **Toprak, Ömer Faruk** (1920, İstanbul -

1979, İstanbul) Şair. İstanbul Erkek Lisesi'nde ve üç yıl da İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde okudu, memuriyete geçti. 1940'lı yıllar Türkiye'sinde toplumsal gerçekçilik kuşağı şairleri arasında yer alan ve bir ara *Yürüyüş* dergisini (1942-1943) çıkarmış olan Ömer Faruk Toprak, şiirlerini *Servet-i Fünun-Uyamış, Varlık, Yürüyüş, Pınar, Ant, Yığın, Yeni Sanat, Fikir ve Sanat, Beraber, Şairler Yaprakları, Seçilmiş Hikâyeler, Kaynak, Pazar Postası, Dost, Yelken, Ataç, Yeni Ufuklar, Yedi Tepe* vb dergilerde yayımladı. Şiir kitapları *insanlar* (1943), *Dağda Ateş Yakanlar* (1955), *Susan Anadolu* (1968), *Ayışığı'dır* (1973); *Tuz ve Ekmek* (1973) adlı bir romanı vardır.

V:169c, 406a. **Topraklı Sokağı I:4c.**

Topselvi Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. Yeni Mahalle ile Hürriyet, Yalı mahalleleri ve Pendik İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.857'dir.

III:383b.

Toptaşı Üsküdar İlçesi'nde semt. Karaca-ahmet Mezarlığı'nın kuzey kesimi ile Zeynep Kâmil Hastanesi'nin bulunduğu tepeden, Üsküdar'ın merkezine inen yamacın üzerindedir. Duvardibi ile Bağlarbaşı arasında uzanan Nuhku-yusu Caddesi ile Zeynep Kâmil'i Ahmediye'ye bağlayan Toptaşı Caddesi' nin her iki yanına yayılır. İdari bakımdan Arakiyeci Hacı Mehmet ile Tabaklar mahalleleri kapsamındadır.

VII:500b, 501b. *İlgili maddeler:* Atik Valide Külliyesi I:407c Hallaç Baba Tekkesi III:530c

Kapı Ağası Mescidi ve Tekkesi IV:431c

Sandıkçı Edhem Efendi Tekkesi VI:450a

Toptaşı Bimarhanesi *mad. VII:295a, II:456b, III:3c, 5a, 51b, VII:328b.*

İlgili madde:

Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları

Hastanesi II: 1a

Toptaşı Cezaevi I:41 Ib, II:424c. **Toptaşı Darüşşifası** *mad. VII:295a.*

Topuz, Ali (1932, Rize) Mimar. İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakülte-si'ni bitirdi. 15-16. (1973-1980) ve 18. dönem (1987-1990) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. İmar ve iskân, köy-işleri ve kooperatifler bakanlıkları yaptı.

Topuz Deresi IL344a.

Topuz, Hıfzı (1923, İstanbul) Yazar, gazeteci. Galatasaray Lisesi'nden sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk" Fakülte-si'ni bitirdi. Strasbourg'da gazetecilik doktorası yaptı. Babiâli'de çeşitli gazetelerde çalıştı. UNESCO'da önemli

görevlerde bulundu. UNESCO adına çalışma yaptığı ve yaşadığı Kongo'dan dönünce Afrika üzerine kitaplar yazdı, Ankara ve İstanbul'da basın ve iletişim dallarında öğretim üyeliği yaptı. *Akşam*, *Öncü*, *Vatan*, *Cumhu-riyet*'le yazılar yazdı. Başlıca kitapları şunlardır: *Basında İstihdam Meselesi* (1950), *Yukarı Afrika* (1971), *Türk Basın Tarihi* (1973), *Kara Afrika* (1974), *Konuklar Geçiyor* (1975), *Afrika'dan Geliyorum* (1975), *Televizyon*, *Radyo*, *Basın ve Afişle Seçim Savaşları* (1977), *Güney Amerika* (1978), *Dumumba* (199D), *Parisli Yıllar* (1994).

Topuzer, Hikmet (?, İstanbul - 1958, İstanbul) Futbolcu. 1909-1915 arasında Fenerbahçe futbol takımında sağa-çık olarak oynadı. 113 kez sarı-lacivert-li formayı giydi ve toplam 32 gol attı. Futbol hayatı boyunca attığı bütün penaltıları gole çevirmekle ün yaptı. Bu nedenle "Penaltı Kralı" lakabıyla anıldı. Futbolun yamsıra güzel sanatlara ve özellikle resme olan yatkınlığı ile de tanınırdı. Fenerbahçe Spor Ku-lübü'nün armasını tasarlayıp çizmiştir. III:287a.

Topuzlu Bent *mad. VII:295b*, II:37b, 150a, VI:428b, VII:200b.

Topuzlu, Cemil *mad. VII:296a*, I:266c, 273b, 281b, 348a, II:29c, 371a, 532a, III:62c, 180c, 220c, 287a, 436c, 439b, IV:29b, 33b, 174b, 189a, 222a, 222c, 272c, 335a, V:89a, 112c, 346b, 375b, 377b, 446c, VI:461b, VII:145c, 150b, 536a, 551c.

ilgili maddeler:

Cemil Topuzlu Köşkü II:402c

Dişçi Mektebi III:62c

Eczacı Mektebi III: 125a

Gülhane Parkı III:439b

Sütlüce Mezbahası VII:119c **Topuzluyan, Arekel** I:292b. **Toran, Mardiros J.** V:119a.

Torkal, Selahattin (1925, Ankara) Futbolcu, teknik direktör. Ankara De-mirspor'da başladığı futbola 1944'te transfer olduğu Fenerbahçe'de devam etti. Fenerbahçe'nin 208 maçında yer aldı. 1952'de Adalet kulübüne geçti. 9 kez milli formayı giydi. Futbolu bıraktıktan sonra teknik direktörlük

yaptı.

III:287a.

Torkomyan, Vahram (1858, İstanbul -1942, Paris) Ermeni asıllı araştırmacı ve yazar. 1884'te, Paris Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. Aynı yıl İstanbul'a döndü ve Cemiyet-i Tıb-biye-i Şâhâne'ye başkan vekili seçildi. Bir süre sonra, Belediye Sıhhiye Mec-lisi'ne üye atandı. Cemaat görevlerinde de bulundu. 1922'de Paris'e yerleşti. Başlıca eseri, geniş notlarla ve kitabelerle yayıma hazırladığı Eremya Çelebi Kömürçüyan'ın *İstanbul Tari-*

bi'dü. (I-III, Viyana, 1913-1938).

III:398c, IV:441b. **Tornikes, Mihael** IV:468a. **Tornikios, Leon** II:321c. **Toros, Anta** VLSla. **Toros, Zeki** V:531a. **Torosyan, Nişan** VT:409a. **Torrini** IV:159a. **Torunoğlu, Nuri** III:533a.

Toskay, Tunca (1939, İstanbul) İktisatçı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakülte-si'ni bitirdi. Aynı fakültede profesör oldu. TRT genel müdürlüğü, Başbakanlık başmüşavirliği, Özel Çevre Koruma Kurumu başkanlığı yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Tosun Efendi III:542b. **Tosun, Gülin** IV:358c.

Tosuncuk, Vedii (1921, İstanbul) Futbolcu. Spora İzmir'de, Karşıyaka kulübünde başladı. Tıp öğrenimi için İstanbul'a geldiği yıllarda Beşiktaş'a transfer oldu. 1945-1956 arasında 340 maçta Beşiktaş forması giydi ve 6 lig şampiyonluğu yaşadı. 10 kez milli takımda oynadı ve bir kez kaptanlık yaptı.

Tosunyan, Muradcan *bak.* D'ohsson, İgnatius Mouradgea

Tott, Baron de *mad.* VII:296c, I:35b, 450a, II:503b, III:332a, VI:13b, VII:519a.

İlgili madde:

Tophane-i Âmire VII:278b **Touring Club de Turquie** I:376a. *ilgili maddeler:*

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu VII:316c

Tournefort, Joseph Pitton de *mad.* VII:297b, III:202a, IV:516c, V:88a.

Toy, Erol (1936, Alaşehir). Yazar, gazeteci. Ortaokuldan sonra okumadı, çeşitli işlerde çalıştı. Ali Naci Karacan adına açılmış bir röportaj yarışmasında üçüncülük kazandı; Babıâli'de gazetecilik yaptı, *Akşam*, *Yön*, *Cumhuriyet*, *Milliyet*, *Yeni Ortam'da* fıkralar, yazılar yayımladı. Roman, hikâye ve oyun yazdı. Piyeslerinden *Pir Sultan Abdal'ın* (1969) temsili, bu halk ozanından hoşlanmayan kesimlerin engellemeleriyle, ölümle sonuçlanmaya varacak olaylarla karşılaştı ve oyun yasaklandı. YAZKO başkanlığı yapan ve *Soyut* dergisini de yöneten Erol Toy'un başlıca eserleri şunlardır: *Toprak Acıkınca* (roman, 1968), *Acı Para* (roman, 1970), *Türk Gerilla Tarihi*

(inceleme, 1970), *Gazap Ortakları* (roman, 1973), *imparator* (Vehbi Koç'u konu edindiği roman, 1973), *Iğırıp* (uzun hikâye, 1977), *Kördüğüm* (roman, 1980), *Zor Oyunu* (roman, 1980), *Günü Gününe* (denemeler, 1981).

Toydemir, Cemil Cahit

444

445

Turan Emeksiz Vapuru

Toydemir, Cemil Cahit (1883, İstanbul -1958, istanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Orgeneralliğe kadar yükseldi. 8. dönem (1946-1950) istanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Toygar Hamza Mahallesi Üsküdar İlçe-si'nde yer alır. Solak Sinan, Selamı Ali, Valide-i Atik, Tabaklar, Hayrettin Çavuş ve İnkılap mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.869'dur.

Tozan, SatvetLütfi III:171a, V:272b.

Tozkoparan Beyoğlu İlçesi'nde, Şişhane ile Tepebaşı arasında ve Meşrutiyet Caddesi'nin güneyinde yer alan, Kasımpaşa sırtlarındaki yöre. Yakınlığı nedeniyle Şişhane kapsamında sayılan yöre uzunca bir dönem bir Yahudi semti olarak bilinmişti.

Tozkoparan Mahallesi Güngören İlçesi'nde yer alır. A. Nafiz Gürman, M. Nezihi Özmen, Sanayi mahalleleri ve Esenler, Zeytinburnu, Bakırköy ilçeleriyle çevrilidir. Kuzey-güney yönünde akan Çırpıcı ve *Haznedar* derelerinden, doğudaki Çırpıcı Deresi'ne daha yakın olan semt Tozkoparan, Haznedar Deresi'ne yakın olanı ise Merter diye adlandırılır. D-100 (eski E-5) Otoyolu'nun Merter Köprüsü Kavşağı mevkiinin kuzeydoğusuna düşer. Nüfusu (1990) 22.983'tür.

Tozkoparan Mezarlığı II:221c. **Tozluyan, Arekel** VTI:448b. *ilgili madde:*

Arakel Kitaphanesi I:292b **Tököli, İmre** IV:418c.

Tor, Edip Servet (1880, *Adapazarı* -1960, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. 2> ve 3. dönem (1923-1931) İstanbul milletvekilliği ve 4-8. dönem (1931-1950) Gümüşhane milletvekilliği yaptı.

V:308b. **Tor, Vedat Nedim** IV:346c, V:532c.

Töre, Abdülkadir (1873, Kaşgar - 1946, İstanbul) Musiki kuramcısı, musiki hocası, besteci. 5 yaşında İstanbul'a geldi. Batı türü keman öğrenerek musikiye başladı. İstanbul'un orta dereceli okullarında musiki müfettişi olarak görev aldı. 1918'de Cerrahpa-şa'daki evinde Gülşen-i Musiki Mek-tebi'ni açarak 9 yıl boyunca musiki öğretti, yetiştirdiği

öğrencilerle birlikte konserler verdi. Türk musikisinde ilk keman metodunu yazdı. Türk musikisinin ses sistemi üzerinde çalıştı. Öğrencisi Ekrem Karadeniz (1904-1981) onun çalışmalarını geliştirerek ses sistemi konusunda yeni bir kuram olarak ortaya attı. Çeşitli beste şekillerinde 200'den fazla eser besteledi.

II:418a, 556c, V:69a, 530c, VII:124c, 225b.

ilgili madde-. Gülşen-i Musiki Mektebi III:44lc

Tözem, Kemal (1906, İstanbul -1976, İstanbul) Tiyatro oyuncusu ve yönetmeni. 1922-1925 ve 1927-1930 yılları arasında Milli Sahne'de, 1931-1932 arasında Raşit Rıza Topluluğu'nda sahneye çıktı. 1933'te Şehir Tiyatroları'na katıldı. İstanbul Radyosu için birçok radyo piyesi ve skeci yazdı. 1970'te emekli oldu.

Tözüm, İrfan III:319a.

Trabzonlu Şükrü Efendi Kırathanesi

bak. Kırathaneler

Trafik mad. WI.-297c, 320a. *ilgili maddeler:*

Kent İçi Ulaşım IV:524c

Toplulaşım VII:294a

Ulaşım VII:319c **Traianus Anıtı** I:307b. **Trakion Kapısı** II:258c, VII:74a. **Trakya Otogarı** II:108c, VLISla. **Trakya Serbest Bölgesi** III:447a.

Tramvay mad. WT.-299b, I:119c, II:275c, 445b, IV:140a, 525a, 544c, VI:535b, VII:294b.

ilgili maddeler:

Hızlı Tramvay IV:70b

İETT IV: 139a **Tramvay Müzesi** V:139c. **Tramvay Şirketi** III:424c.

Tramvaylarda Perdelerin Kaldırılması

İstanbul tramvaylarında kadınlarla erkekleri ayıran kara perdeler, Cumhuriyet'in ilanından 5 gün önce 24 Ekim 1923'te kaldırıldı. İstanbul Polis Müdürü Sadettin Bey'in bir genelgesi ile başlatılan uygulama tutucular tarafından bir kıyamet belirtisi sayılırken basından olumlu tepkiler geldi. Bunun, sağlık bakımından olduğu kadar kadınların toplumdaki yeri yönünden de önemli bir karar olduğu vurgulandı. *Vatan* gazetesi'nde ise "... maddi perdeler kalkarken araya manevi bir perde girmiştir. Bu da tramvaylarda vapurlarda gelip giden bütün namuslu insanların denetlemesidir. Perdelerin kalkması kadınların erkekler karşısında daha vekarlı, daha düzenli hareket etmelerini gerektirdiği gibi erkeklerin de kadınlara daha saygılı, daha ciddi davranmalarını zorunlu kılacaktır" denilmişti.

Transitus Sycharum III:158c.

Travaux de Ville (Şehir İşleri) III:183a.

Trias (Aya Triada) Manastırı (Heybe-liada) IV:57c.

Trias (Aya Triada) Manastırı Kütüphanesi V:172c.

Trias (Ayia) Kilisesi Kadıköy'de, Hacı Şükrü Sokağı'ndadır. 1902'de Patrik III. İoakim zamanında inşa edilmiştir. Haç planlı kilisenin naosunda taştan dört sütunun belirlediği merkezi mekân, yüksek kasnak üzerindeki kubbe ile örtülüdür. Kubbe kasnağını bir

sıra pencere dolandır. I:537a, V:479b.

Trias (Ayia) Kilisesi (Taksim) *mad. VII:300b*, III:177a, IV:153b, 271b, V:21a, VII:199b.

Tribonian (6. yy) Bizanslı hukukçu. Pamfilya'da doğdu, Konstantinopolis'te yaşadı. I. İustinianos'un (hd 527-565) başkâtibi ve "kutsal sarayın yargıcı" unvanı ile görev yaptı, Roma yasalarının "Codex İustinianos" adı altında derlenmesi çalışmalarına başkanlık etti. İmparatorun maiyetindeki nadir putperestlerden biri olmasına rağmen Bizans İmparatorluğu'nün Hristiyanlaşmasında önemli rolü olmuştur. 545'te öldü.

Tribonianos IV:309a. **Trifon Ayios Manastırı** I:160b. **Trocadores** II:56c. **Troçki, Lev Davidoviç** I:70a, II:352a. *ilgili madde:*

İlyasko Köşkü IV:160b **Trolleybüs** *mad. VILSOOc. ilgili madde:* İETT IV: 139a

Tropikal Hastalıklar Hastanesi

VI:404b.

Truhelka, C. IV:221c. **Trullonum Konsili** IV:309c. *ilgili madde:*

Konsiller V:55c **Tsankov, Dragan** II:330a.

Tsarigradski Vestnik (İstanbul Gazetesi) II:330a.

Tschumi, Elisabeth VL222c. **Tubini Evi** I:243b. **Tuç, Nurten** IIL10Oc.

Tudela, Benjamin de *bak.* Bünyamin (Tudelah)

Tugay, Emine Fuad IV:489c **Tugay, Rifat** II:530c.

Tuği Çelebi (17. yy) Tarihçi. Tam adı Hüseyin Tuği Çelebi'dir. Divan kâtipliği yaptı. *Vak'a-i Sultan Osman Han* adlı eseri 1622'de II. Osman'ın tahttan indirilmesi ve öldürülmesi ile sonuçlanan Genç Osman Olayı'nı anlatır.

VI:152b, 153c, 154a.

Tuğlacı, Pars (1933, İstanbul) Ermeni asıllı dilci, araştırmacı ve yazar. ABD' de filoloji eğitimi gördü. Geniş çaplı sözlük ve ansiklopedi çalışmaları yaptı. İstanbul'a ilişkin *Osmanlı Döneminde İstanbul Kadınları* (İst., 1984); *Osmanlı Saray Kadınları* (İst., 1985); *Mehterhane'den Bando'ya* (İst., 1986); *Tarih Boyunca İstanbul Adaları* (2 c., İst.,

1989-1992); *İstanbul Ermeni Kiliseleri Çİsi.*, 1991) adlı kitapları vardır.

Tuğlacıbaşı Camii Kadıköy İlçesi'nde, Feneryolu'nda, Kuyubaşı Mahallesi'n-de, Feneryolu Caddesi'ndedir. Bâni-

si Tuğlacıbaşı Hacı Mustafa Şevki Efendi'dir (ö. 1899). Yapı 1286/1869-70'te inşa edilmiş olup, kitabesi harim kapısı üzerinde yer almaktadır. Dar bir avlunun sol kısmında abdest muslukları, sağda ise Mustafa Şevki Efen-di'nin mezarının da bulunduğu küçük hazire yer alır. Dar bir mekân halindeki son cemaat yerini takiben kare planlı harime geçilir, içi çok sade, mihrap nişi yarı-silindirik formludur. Mihrap dış cepheden taşkınlık göstermektedir. Güney ve batı cephelerinde ikişer pencere yer alır. Bina doğudan ek mekânlarla büyütülmüştür. Kagir olan yapının üzerini kiremit kaplı meyilli bir çatı örter. Tek şerefeli taş minaresi 1966'da yeniden yapılmıştır. Tahsin Öz *İstanbul Camileri* adlı eserinde bu yapıyı Feneryolu'ndaki Recai Yahya Camii (İstasyon Camii) ile karıştırmış, bazı yanlış bilgiler vermiştir.

Tuğrul, Semih (1918, İstanbul - 1977, İstanbul) Gazeteci, eleştirmen, çevirmen. 1939'da *Son Posta*'da gazeteciliğe başladı. Daha sonra Anadolu Ajansı'nda ve *Yeni Sabah*, *Tercüman*, *Ta-nin*, *Havadis* gazetelerinde çalıştı. Çeşitli dergilerde sanat yazıları ve sinema eleştirileri yayımlandı. Fransız-cadan birçok kitap çevirdi. TRT'de Televizyon Dairesi başkanlığı, programcılık görevlerinde bulundu.

VII:9b, 9c. -

Tuğsavul, Raşit Tahsin (1870, İstanbul -1936, İstanbul) Türkiye'de psikiyatri ve nörolojinin kurucusu. 1892'de Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne'yi bitirdikten sonra, ihtisas yapmak üzere Almanya'ya gönderildi. 1896'da dönerek mezun olduğu okula emraz-ı akliye ve asabiye muallimi olarak atandı. Gülhane Tatbikat Mektebi ve Seri-riyat Hastanesi'nin açılışında önemli hizmetleri oldu. Burada yataklı bir klinik açtı ve elektrikle teşhis ve tedavi dersleri verdi. Ayrıca Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye'de fahri muallim, Darülaceze ve Hamidiye Etfal hastanelerinde fahri hekim olarak çalıştı. 1910'da müderrisliğe yükseldi. 1933' te emekli oldu.

Tuğtekin, Ragıp (1892, İstanbul - 1982, İstanbul) Hattat ve Karagöz tasviri yapımcısı. Mercan İdadisi'ni bitirdi. Çeşitli yerlerde öğretmenlik ve bucak müdürlüğü yaptı. Emekliliğinde Mimar Sinan Üniversitesi Geleneksel Sanatlar Bölümü'nde hat dersleri verdi. Kültür Bakanlığı'nın açtığı Karagöz tasviri yapım kurslarını yönetti. Yaptığı tasvirler yabancı ve yerli müzelerde ve özel koleksiyonlardadır.

Tuhfetü'l-Mimarın II:89a.

Tulga, Refik (1907, Kütahya -1981, İstanbul) Asker. Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Vichy ve ^ashing-ton'da ataşemiliterlik yaptı. 27

Mayıs 1960'tan sonra İstanbul belediye başkanlığı ve valiliğine atandı.
Bu görevi

26 Kasım 1962'ye kadar sürdürdü. Daha sonra 2. ve 3. Ordu komutanlıkları, genelkurmay ikinci başkanlığı ve NATO Türk Askeri Kurulu başkanlığı görevlerinde bulundu. Orgenerallikten emekliye ayrıldı.

VI:458b, VII:364b. **Tulgar, Nejat** III:207a. **Tuliyakova, Vera** VI:54b. **Tulla, Della J.** VII:516a.

Tulumbacı Destanları *mad. WI:301a*, III:40b.

ilgili maddeler: Tulumbacılık VU:301c Yangın Destanları VII:425c

Tulumbacı Ocağı II: 190a.

Tulumbacıbaşı Konağı II:413c.

Tulumbacılık *mad. VU:301c*, II:136b, III:80c, IV:306c, VII:301a, 428a.

ilgili maddeler: Gerçek Davud Ağa IIL393c İtfaiye P/:306b Köşklüler V:98b
Tulumbacı Destanları VII:301a Yangınlar VII:426c

Tuna Birahanesi Beyoğlu'nda, Asmalı-mescit Sokağı'nda, o zamanki adıyla Atlas Apartman'ın altında bir dönem ünlü edebiyatçıların da devam ettikleri, 1950'li yılların ortalarına kadar revaçta olan içkili lokanta.

I:355b. **Tuna, Kerim** VL538a.

Tunar, Şükrü (1883, İstanbul - 1961, İstanbul) Klarnetçi. 7 yaşında klarnete başladı. 1923'te İstanbul'a geldi. Üsküdar Musiki Cemiyeti'nde, mehter takımında, Ankara, İstanbul radyolarında ve piyasada çalıştı. Çok üstün bir teknikle çaldığı klarnette virtüözlüğe erişti. Türk musikisinin en iyi klarnet sanatçılarından biri sayıldı. İcra ettiği oyun havaları ve taksimler zevkle dinlenirdi. Eşlikte de aranan bir sanatçıydı.

II:515b, 559b, IV:134a, VII:350a. **Tunara, Girizan** III:515b, V:305c. Tunca, Eşref V: 112c. **Tuncer, Gülsen** IV:527b. **Tunç, Arto** II:388c.

Tunç, Mustafa Sekip IV: 145a, V:169b, 411a.

Tunç, Onno II:388c, V:534c.

Tunçalp, Talat (1915, İstanbul) Bisikletçi. Spora lise yıllarında Ankara'da başladı. 1933-1938 arasında 6 yıl üst üste Türkiye şampiyonluğu kazandı. 1936 Berlin, 1948 Londra olimpiyatlarına katıldı. 1936 Berlin Olimpiyatları'nda 116 bisikletçi arasında 7. oldu. 1956-1967 arasında Bisiklet Federasyonu başkanlığı yaptı. Türkiye turunun ilk düzenleyicisi oldu.

II:247a.

Tunçarslan, Muharrem III:546c. **Tunçtan, Coşkun** III:441c.

Tunuslu Mahmud Paşa Konağı Eminönü İlçesi'nde, Kadirga'da, Sokollu Meh-med Paşa Sarayı'nın arazisinde, muhtemelen 19. yy'ın ortalarında Tunus

kökenli Ben Ayyad (Ayyadzade) ailesinden Mahmud Paşa tarafından yaptırılmıştır. Günümüzde bütünüyle ortadan kalkmış bulunan konak hakkındaki görsel belgeler S. H. Eldem'in yayımladığı rölövelerden ibarettir. Yanlardan kalın ve yüksek duvarlar tarafından kuşatılan, iki katlı ahşap yapının zemin katında büyük boyutlu bir sofa bulunmakta, havuzlu arka bahçe yönünde yarım sekizgen planlı bir çıkma ile genişletilen sofanın çevresinde farklı boyutta odalar ile üst kat sofasına ulaştıran üç kollu merdiven sıralanmakta, yine bu sofadan, tek halvetli hamamın soğukluğu niteliğindeki hamam odasına geçilmektedir. Üst katta aynı plan aşağı yukarı tekrar edilmekte ancak ön bahçeye bakan odalardan birisi, iki ahşap sütuna oturan bir çıkma ile genişletilmiş, hamamın üzerine de eski İstanbul konaklarında "taş oda" tabir edilen, kagir duvarlı ve ocaklı bir mekan yerleştirilmiş bulunmaktadır.

II:IIIc, V:54c. *ilgili madde:*

Baytar Mektebi Binası II:112a **Turahan Bey** (Koca) III:304c. **Tural, Cemal** IV:395c.

Turan, Berç Sahak (1920, Maraş) Mimar. İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'ni bitirdi. Serbest mimarlık ve müteahhitlik yaptı. 1961-1964 arasında Cumhuriyet Senato-su'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Turan, Cemil III:287a.

Turan, Dürrü (1883, İstanbul - 1961, İstanbul) Besteci. Darü'l-Elhân'da, Belediye Konservatuarı İcra Heyeti'nde ve Tasnif Heyeti'nde çalıştı. 1925'te Belediye Konservatuarı'ndan bir kurulla Anadolu'ya giderek ilk türkü derleme çalışmalarına katıldı. Dügâh, hicaz, bayati, rast makamlarında bestelediği Türkçe güfteli ezanlar Diyanet İşleri'nce kabul edilerek 1950'ye kadar camilerde okundu. Saz semaisi ve şarkı formlarında eserleri vardır. İyi bir tanbur yapımcısı olarak da tanınmıştı.

VL496c.

Turan Emeksiz Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1961'de, tskoç-ya'da, Glasgow, Govan-Fairfield tezgâhlarında buharlı yolcu vapuru olarak yapıldı. 781 grostonluktur. Uzunluğu 69,9 m, genişliği 13,5 m, sukesimi 2,6 m'dir. Fairfield yapımı, her biri 800 beygircüğünde 2 adet, iki genişlemeli buhar makinesi vardır. Kazanı akar-

Turan, İlhan

446

447

Türel, Sudi

yakıtla çalışmaktadır. Çift uskurlu olup satte 14-15 mil hız yapmaktadır. 1.952 yolcu alabilmektedir. 8 adet eşi daha vardı. 28 Nisan 1960'ta Beyazıt Meyda-nı'ndaki gösteriler sırasında polis tarafından açılan ateşle ölen orman fakültesi öğrencisi Turan Emeksiz'in adını taşımaktadır. 28 Temmuz 1972 gecesi Sarayburnu önlerinde "Sönmezler" adı şileple çarpışması sırasında 4 kişi öldü, 25 kişi de yaralandı.

Turan, İlhan IV:340b. **Turan, Osman** V:170a. **Turan Sineması** III:60c. **Turasan Bey** VII:343c. **Turgut, Demir** VII:463b.

Turgut, Leyla Asım (1910, istanbul) Yüzücü. 1928'de başladığı yüzme sporuna bir süre yurtdışında devam etmek zorunda kaldı. Yurtdışında kaldığı sürece oldukça ilerleme kaydetti. 1933' te Türkiye'ye dönerek Fenerbahçe'ye girdi. 1934'te yüzme milli takımına davet edilen ilk bayan sporcu oldu ve Moskova'da SSCB'ye karşı milli mayoyu giydi. 100 ve 400 m Türkiye rekorlarını 22 yıl elinde tuttu.

Turgut Özal Caddesi I:164c. *nli madde:*

Millet Caddesi V:462c

Turgut Reis Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Karabayır, Birlik, Havaalanı mahalleleri ve askeri bölgeyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 38.003'tür.

Turgut Reis Zırhlısı III:23b.

Turhan Bayçu-Orhan Baycu Yahşi Sarıyer İlçesi'nde, Kefeliköy'de, Kefeli-köy Caddesi üzerindedir. Art nouveau karakterli eklektik yalı, 1882'de inşa edilmiştir. 1960'larda Kefeliköy Ote-li'nin bir parçası olarak kullanılmıştır» Küçük bir bahçe içinde iki katlı yalının planı, önden arkaya doğru daralır. Cadde yanında cumba şeklinde, direkli ve üzeri kapalı, güney ve kuzey cephelerinde ahşap, üzeri açık balkonları vardır. Duvarlar ahşap/bağdadi, giriş holünün döşemesi mozaik, pencereler giyotin tarzı, panjurludur.

Turhan Hatice Valide Sultan (ö. 1683) *mad. VU:303c, I:21 c, III:156c, IV:496c, V:92a, 98a, 339a, VLI00c, 123c, VII:89c, 465a. ilgili maddeler:* Mısır Çarşısı V:449a Yeni Cami Külliyesi VII:464c

Tur-ı Sina Manastırı Temsilciliği *bak.* İoannis Prodromos Metohion Kilisesi

Turizm *mad. VJI:304b, III:147c. ilgili maddeler:* Oteller VI: 179a

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu VII:316c

Turkay, Fuat III:45a. **Turquie, La** VII:203a.

Turquoise Lokantası Bir zamanlar Be-yoğlu'nun en gözde bar-restoranla-rından birisiydi, ilk kez Olivo Pasa-jı'nda, şimdiki Rejans Lokantası'nın bulunduğu yerde Rus Mihail Mihailo-vic tarafından 1924'te açılmış, 1926'da şimdiki Odakule'nin bulunduğu yerdeki Karlman Pasajı'nın birinci katına, Bön Marche Mağazası'mn üstüne taşınmıştı. Üç ayrı bölümden oluşan 250 masa kapasiteli bu ünlü lokalde, yemek müziği,

vaiyete ve dans orkestrası bulunmakta, özel balolar, davetler, suareler de düzenlenmekteydi. Karlman Pasajı gibi, hem İstiklal Cad-desi'ne, hem de Meşrutiyet Cadde-si'ne açılan kapıları vardı. 1933'te kapandı, sahibi yeniden eski yerde Rejans (Regence) Lokantası'nı açtı.

IV:470a. **Tursun Beğ** *mad. WL305c*, II:266a,

389b, 517c, III:204b, 305a, 353b,

IV:422a, V:11a, 329c, VI:461a,

VII:72c. **Turşucu Deresi** II:301c.

Turşucuzade Hüseyin Çelebi Camii

Beyoğlu İlçesi'nde, Halıcıoğlu'nda, Veznedar Sokağı'nda yer almaktadır. Turşucu Hüseyin Ağa tarafından 17. yy'da inşa ettirilmiş, 19. yy'ın ikinci yarısında yenilenmiştir. Ahşap duvarlı ve kırma çatılı yapı kagir bir bodrumun üzerine oturmakta, dikdörtgen planlı harimin önünde, ufak boyutlu, kapalı bir son cemaat yeri bulunmaktadır. Son cemaat yerinin üstü kadınlar mahfili olarak değerlendirilmiş, harimin duvarlarına dikdörtgen açık-lıklı pencereler yerleştirilmiştir. Yapının kuzeydoğu köşesinde bulunan, silindir gövdeli minare kare tabanlı bir kaide üzerinde yükselmektedir. Külahın eteğinde gözlenen perde motifleri minarenin 18. yy'ın son çeyreğinde veya 19. yy'm ilk yarısında yenilendiğini kanıtlar. Tasarım açısından ahşap mescitler grubuna giren camide bundan başka herhangi bir süsleme ögesine rastlanmaz.

Tunik ve Ebniye Nizamnamesi

II:145c.

Turunçlu Suyolu III:525b, V:331a. **Turyan, Yeğişe** VI:48a.

Tuti Kadı Medresesi Fatih İlçesi'nde, Yerhisar Caddesi'nde bulunuyordu. Banisi Hocaade Abdüllatif Efen-di'dir. *Hadika'da* bu zatın medresesinde inzivaya çekilerek tasavvufla uğraştığı ve orada gömülü olduğu yazılıdır. Medrese 1909'daki Çırçır yangınında yanmış olup, bugün yerinde evler vardır. Küçük ve avlulu bir yapı olduğu bilinir.

Tutmosis m III:52b.

Tutucu, Özen III: 100b.

Tutya, M. Hüseyin Vtl:449a.

Tuvalo, M. Bülend III:560b.

Tuz Baba Beşiktaş'ta, Uzuncaova'da, Tuz

Baba Mescidi'nin içinde bulunan türbenin II. Mehmed'in (Fatih) tuzcuba-şısı Rum Ali'ye ait olduğu söylenir. Türbede bir tuz değirmeni de vardı. Günümüzde hâlâ en fazla ziyaret edilen adak yerlerindendir. Dilek dilenip Tuz Baba'ya tuz adanır ve dilek yerine geldiğinde türbeye paketle tuz götürülür.

Tuz Baba Mescidi Beşiktaş'ta, Şehit Asım Caddesi'ndedir. II. Mehmed'in (Fatih) (hd 1451-1481) tuzcubaşısı Tuz Baha'nın adıyla anılan mescide "Uzun-caova Mescidi" ve "Rum Ali Mescidi" de denilir. Tuz Baha'nın adının Rum Ali olduğu da söylenir. Caminin banisi olarak gösterilen Rum Ali'nin kabri belirsizdir. Bugünkü yapı bir set üzerinde olup yanında Tuz Baba'nın türbesi ve hacet penceresi vardır. Mescidin duvarları kagir, çatısı ve minaresi karakteristik ve ahşaptır. Mihrabı yuvarlak kemerli bir nişten ibarettir. II. Meşrutiyet döneminde yemlenmiş, etrafı silmeli, dönemine özgü pencereler yapılmıştır.

Tuzcu, Şadan (1939, Rize) Makine mühendisi, istanbul Teknik Üniversitesi Makine Mühendisliği Fakültesi'ni bitirdi. Serbest mühendis ve müşavir olarak çalıştı. 18. dönem (1987-1991) Rize ve 19. dönem (1991) istanbul milletvekili seçilerek parlamentoda bulundu.

Tuzla Askeri Hastanesi Balkan ve I. Dünya savaşları sırasında Tuzla Tahaffuzhanesi yakınlarında kuruldu. Tuzla Sevkıyat Hastanesi olarak da bilinir. 1914'te ordu zührevi hastalıklar hastanesi şekline sokulmuş, 1918-1919'da tahaffuzhanede bulunan sıhhiye bölüğüne devredilmiş, bir süre sonra Çamlıca'ya nakledilerek, 1920'de lağvedilmiştir.

I:348c.

Tuzla Burnu ilgili madde:

Akritas I:160b

Tuzla Dericiler Kolektörü IV;236a. **Tuzla Harp Hastanesi** I:348c.

Tuzla İlçesi mad. VE:306a, III: 13b, 25a, 36c, 402c, 447a, IV:138b, 316a, VII:500a.

ilgili maddeler: Akritas LlöOb Deniz Harp Okulu III:25c Glikeria Adası ve Manastırı III:402c

Organize Deri Sanayi Bölgesi VL135c

Pendik Tersanesi VI: 239a Yüksek Denizcilik Okulu VII:539a **Tuzla Sevkıyat Hastanesi** I:348c.

Tuzla Vapuru Şehir Hatları işletmesi yolcu vapuru. 1988'de, izmir'de, Alaybey Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak yapıldı. 307 grostonluktur. Uzun-

luğu 47,3 m, genişliği 8,9 m'dir. Pen-dik-Sulzer yapımı, her biri 636 beygir-gücünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 14 mil hız yapmaktadır. 9 adet eşi vardır.

V:99a.

Tüccarbaşı Camii mad. VII:307a, 307a.

Tüfekçi, Neriman Altındağ VL295c, VII:314b.

Tüfekçi, Nida VL295c. **Tüfenkhane mad.** VU:307c. **Tüfenkhane Kapısı bak.** Surlar

Tüfenkhane Mescidi Fatih İlçesi'nde, Unkapanı'nda, Abdüleziz Paşa Caddesi'nde idi. *Hadika'da* fevkani olduğu ve altındaki dükkânların gelirinin caminin masraflarına ayrıldığı, minberini 18. yy'da Mustafa Ağa'nın koydurduğu yazılıdır. I. Süleyman'ın (Kanuni) (hd 1520-1566) yaptırdığı mescit Tüfenkhane karşısında bulunduğu için bu adla anılıyordu. Günümüzde hiçbir izi kalmamıştır.

Tülbentciyan, Corci III: 128a.

Tülbentçi, Feridun Fazıl (1912, istanbul - 1982, istanbul) Gazeteci, yazar. VefaLisesi'nde ve Yüksek Ticaret Oku-lu'nda okudu. *Ulus, Vatan, Cumhuriyet, Hürriyet gazetelerinde yazarlık*, istanbul Radyosu'nda müşavirlik ve program müdürlüğü yaptı. Edebiyata şiirle başlayan Tülbentçi daha sonra birçok tarihi roman kaleme aldı.

Tüm-Banka-Sen VI:527a. **Tüm-Gıda-Sen** VT:527a. **Tüm-Haber-Sen** VL527a. **Tüm-Sağhk-Sen** VL527a. **Tümbel-Sen** VI:527a. **Tümer, Muazzez** IV:358b. **Tümertekin, Erol** *mad. VII:308a*. **Tümertekin, Fatma S.** III:395c. **Tümka-İş** VI:526c. **TÜMTİS** VI:526b.

Tünel *mad. VII:308c*, I:24a, II:294b, III:353b, IV:140a, 525a, V:412a, 414c, VII:294b, 539c.

ilgili madde:

iETT IV: 139a

Tünel (Semt) I:6a, IV:267a. *tlgüi maddeler:*

Adamopulo Hanı I:78a

Alman Kültür Merkezi I:212a

Alman Lisesi I:212b

Divan Edebiyatı Müzesi III:68a

Doğan Apartmanı III:79c

Galata Mevlevîhanesi III: 362a

Metro Han V:414c

Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi

VH:210b

Tünel Pasajı VII:309c

Tünel Eczanesi V:234a. **Tünel Hanı** *bak.* Metro Han

Tünel Pasajı *mad. VH:309c*, II:216b, VI:226a.

Türabî Efendi VI:6a.

Türbeler *mad. WI:310b. İlgili maddeler:* Abdullah el-Hudrî Türbesi I:17a

Abdurrahman Çelebi Camii ve Türbesi I:18c

Abdurrahman Paşa Türbesi I:19b Abdülmecid Türbesi I:53b Abidin Paşa Türbesi
I:59a Adile Sultan Türbesi I:84b Alaeddin Ali Çelebi Türbesi I:175c
Aşçı Ahmed Dede Türbesi I:358b Ayaş Mehmed Paşa Türbesi I:446a

Baba Cafer Türbesi ve Tekkesi I:515b

Barbaros Hayreddin Paşa Türbesi II:54a

Bulak Mustafa Paşa Türbesi II:327c Cevad Paşa Türbesi II:419c Çifte Gelinler
Türbesi II:512a

Defterdar Nazlı Mahmud Çelebi Türbesi III: 1 7c

Ebu Şeybetü'l-Hudrî ve Hamdullahü'l-Ensarî Türbeleri

Ebu Zerrü'l-Gıfarî Türbesi III:119a Ebu'd-Derda Türbesi III:120b Edhem Türbesi
III:129c Ferhad Paşa Türbesi III:292b

Feridun Ahmed Paşa Türbesi
III:293a

Fitnat Hanım Türbesi III:322b

Fuad Paşa Türbesi III:341c

Gazi Osman Paşa Türbesi III:378c

Gülüştü Kadın Efendi Türbesi III:445b

Güzel Ahmed Paşa Türbesi III:459a Hacı Ahmed Paşa Türbesi III:467b Hafır Türbesi
III:493b

Halil Paşa Türbesi, Sebili ve Çeşmesi III:513b

Hasan Fehmi Paşa Türbesi III:563c Hasan Hüsnü Paşa Tekkesi, Kütüphanesi ve
Türbesi III:563c

Haseki Hafsa Sultan Türbesi IV: 3c Hatice Sultan Türbesi IV:20b Hubbî Hatun
Türbesi IV:92c Hüsrev Paşa Türbesi IV: 1 1 Oa İbrahim Edhem Paşa
Türbesi IV:124b

İbrahim Paşa Türbesi IV:131c

İskender Paşa Mektebi ve Türbesi IV:208c

İzzet Efendi Türbesi IV:313b

Ka'b Türbesi IV:321a

Kapı Ağası Hüseyin Ağa Türbesi IV:431a

Karaca Ahmed Türbesi ve Tekkesi IV:442a

Kırımî Hüseyin Efendi Türbesi IV:567c

Lala Mustafa Paşa Türbesi V:178a Laleli Baba Türbesi V:189c Mahmud II Türbesi
ve Sebili V:263b Mahmud Ağa Türbesi V:265c

Mahmud Celaleddin Efendi Türbesi V:266a

Mahmud Nedim Paşa Türbesi V:267c

Mahmud Şevket Paşa Türbesi

V:272c

Mehmed III Türbesi V:338b Mehmed V Türbesi V:349b Mehmed Şakir Paşa Türbesi
V:366a

Mesih Mehmed Paşa Camii, Türbesi ve Çeşmesi V:406b

Mimar Sinan Türbe ve Sebili V:470a

Mirimiran Mehmed Paşa Türbesi

V:473c

Muhammed el-Ensarî Türbesi V:493c

Murad III Türbesi V:503c

Mustafa I-Sultan İbrahim Türbesi V:543b

Mustafa Paşa Türbesi V:565c

Mustafa Rakım Efendi Türbesi ve Medresesi V:5ö7a

Mustafa Reşid Paşa Türbesi V:567c Nakkaş Hasan Paşa Türbesi VI:30a

Nişancı Mehmed Paşa Türbesi VI:87b

Pertev Mehmed Paşa Türbesi VI:244b

Pertevniyal Valide Sultan Türbesi VI:246b

Rum Mehmed Paşa Camii ve Türbesi VI:346c

Rüstem Paşa Türbesi VL376c

Selim II Türbesi Vt:504b

Siyavuş Paşa Türbesi VII:21c

Sultanzade Mehmed Bey Türbesi

VTI:70a

Şehzade Mahmud Türbesi VII:155a

Şehzadeler Türbesi VII:156c

Şeyhülislam Mehmed Arif Efendi Türbesi VTI:177b Şirmerd Çavuş Türbesi VII:
184a Türbeler Müzesi VTI:312a **Türbeler Müzesi mad. VE:312a.**

Türel, Sudi (1929, Antalya) Mühendis. Yıldız Üniversitesi Harita Mühendisliği
Bölümü'nü bitirdi, istanbul Grubu Tapu Sicil müdürü olarak çalıştı.
Anavatan Partisi'nin kurucu üyeleri arasın-

Türk Ali Mahallesi

448

449 Türkiye İşçi ve Çiftçi Partisi

da yer aldı. 17. dönem (1983-1987) Antalya ve 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. Enerji ve tabi kaynaklar bakanlığı yaptı.

Türk Ali Mahallesi II:166a. Türk Anneler Derneği IV:352c. Türk Basın Birliği II:73a. Türk Beşleri VL322b.

Türk Derneği 18 Ocak 1908'de İstanbul'da kurulmuş, Osmanlıcılığa karşı Türkçü fikirleri savunan dernek. Kurucuları Ahmed Midhat Efendi, Em-rullah Efendi, Necib Asım (Yazıksız), Korkmazoğlu Celal, Akçuraoglu Yusuf, Akyiğitoğlu Musa, Fuad Raif (Köse Raif), Rıza Tevfik (Bölükbaşı), Ahmed Ferid (Tek) beylerdi. Gaspıralı İsmail Bey, Mehmed Emin (Yurdakul), Köprülüzade Mehmed Fuad, Ağaoğlu Ahmed, Hüseyin Cahit (Yalçın), Halid Ziya (Uşaklıgil) gibi ünlü şair ve yazarlar dernek üyeleri arasın-daydılar. 1912'de çalışmalarına son vermiş, üyelerinin bir bölümü Türk Ocağı'na katılmışlardır.

VII:224a.

Türk Edebiyatı Vakfı II:423b. Türk Eğitim Vakfı III:126a. Türk El Sanatları Merkezi VII:317c.

Türk Folklor Araştırmaları *mad. VII:312C, V:305c, 540b, VII:261a.*

ilgili maddeler: Bayrı, Mehmet Halit II: 11 la Halk Bilgisi Haberleri III:514b Tezel, Naki VII:261a

Türk Haberler Ajansı III:465b.

Türk Halk Bilgisi Derneği III:514b.

Türk Hava Kurumu IIL20c, 61c.

Türk Hava Kurumu Piyangosu

VI:260c.

Türk Hava Kuvvetleri IV:22a, 23b.

Türk Hava Yolları IV:23b.

Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi

mad. VII:313b, I:86b. İlgili madde:

Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi L236b

Türk Kadını IV:346a.

Türk Kadını Tanıtma ve

Güçlendirme Vakfı IV:354a, 356a.

Türk Kadınlar Birliği IV:352a, 355c. Türk Karikatür ve Mizah Müzesi

mad. VII:314a. Türk Kodeksi III:222c.

Türk Kültür Ocağı 23 Temmuz 1947'de, tüzüğüne göre "Türk dilinin çeşitli yönlerinden manasını belirtmek ve bu manayı fikir âlemine yaymak"

amacıyla kurulmuş; merkezi Fatih, Fevzi Paşa Caddesi, no. 93'te olan dernek. Başkam Ali Hatipoğlu olan kuruluşun yöneticileri, Nevin İrdem, Rıza Gür,

Turgut Atasoy, Suat Vural, Cevdet Akçalı, Muharrem Erlin'di.

Türk Kültürüne Hizmet Vakfı II:366c.

Türk Kütüphaneciler Derneği

V:175c.

Türk Maden-İş III:48a.

Türk Matbuat Cemiyeti II:73a.

Türk Muhafazakâr Partisi 3 Mayıs 1947' de, tüzüğündeki ifadeyle "Çocuk ve aileye, milli ahlak ve ananeye ehemmiyet vererek memleketi kısa bir zamanda ve yapıcı metotlarla maddeten ve manen yükseltmek" amacıyla kurulmuş siyasal parti. Merkezi Gala-ta'da, Veli Alemdar Han'daydı. Üye sayısı 7.251'di. Cevat Rıfat Atılhan'ın başkanlığındaki yönetim kurulu, Şükrü iş-değer, Behçet Demirgil, M. Nuri Yıldız, Mehmet Barlas'tan oluşuyordu.

Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı

mad. VII:314b, II:459c, III:44c, IV:443a, VI:474b.

Türk Musikisi İcra Heyeti III:44c, 260b.

Türk Musikisi Ocağı II:459a.

Türk Müzik Aletleri Müzesi Aynalıkavak Kasrı'nın bodrum kalındadır. Kasrın Türk Müzik Aletleri Müzesi olarak tasarlanması, aynı zamanda büyük bir besteci olan III. Selim'in musiki ile ilgili çalışmalarını burada yaptığı yolundaki bilgilerden kaynaklanmıştır. Müzede Türk musikisinde kullanılan lavta, kemence, ney, tanbur, rebap, sinekemanı, ut, kanun, santur, çeng, ney, musikâr, girift, zurna, kaval, tulum, mey, kabak kemane, zil, çalpara, darbuka, tef, davul gibi mızraplı, üflemeli ve vurmali çalgı örnekleri *şenlenmektedir*. Kasırda ayrıca bir de Türk Müziği Araştırma Merkezi bulunmaktadır.

I:486c.

Türk Nöro-Psikiyatri Cemiyeti

VII:328c.

Türk Ocağı 3 Temmuz 1911'de faaliyete başlayan, 22 Mart 1912'de resmen kurulan, merkezi Sultanahmet'te Di-vanyolu'nda bulunan dernek. Kurucuları, aralarında Hüseyin Ragıp (Bay-dur), Tevfik Fikret de olan Askeri Tıbbiye öğrencileriydi. Resmi kuruluş için hükümete sunulan bildirimin altında Mehmed Emin (Yurdakul), Ağaoğlu Ahmed, Dr. Fuad Sabit beylerin imzaları vardı. Daha sonraki yıllarda Hamdullah Suphi (Tanrıöver), Halide Edip (Adıvar), Ziya Gökalp, Köprülüzade

Mehmed Fuad gibi önemli yazar ve Türkçüler de dernek çalışmalarına katıldılar. Kuruluşu Türkçü ideolojinin iktidar partisi İttihad ve Terakki'yi sarmaya başladığı yıllara rastlar. Türk Yurdu Cemiyeti ve dergisinin vb Türkçü derneklerin katılımıyla güç kazanmış, İstanbul dışında da 28 şube açmıştır. 1918'de İstanbul'da üye sayısı 2.743'e yükselmiş, döneminin en güç-

lü derneği olarak 1918'e kadar gelmiş, mütareke döneminde İttihatçılarla yakınlığı yüzünden tahribata uğramış, 1931'e kadar yaşamış, 1931'de yerini halkevlerine bırakmış, 1949'da ise yeniden açılmıştır.

I:167c, III:528c, V:346a, VII:19a, 66c. **Türk Okutma Kurumu** (1935) III: Ib.

Türk Opereti 1928'de Lütfullah Sururi, Celal Sururi ve bazı operet oyuncularının kurduğu gezginci tiyatro topluluğu. Topluluk ilk olarak Vedat Örfi Bengü'nün *Balo Kaçakları* adlı eserini sahneledi. Daha sonra Ses Tiyat-rosu'nda "Leblebici Horhor" operetini oynadı. Topluluk aynı yılın sezon sonunda Cemal Sahir ve Nıvart'la birlikte Şark Opereti adıyla İzmir turnesine çıktı.

Türk Ortodoks Başpiskoposluğu

IV:182c, VI:76a, 351b.

Türk Ortodoks Patrikhanesi *mad. VII:315a*, IV:153b.

Karamanlılar IV:458b Panayia Kafatiani Kilisesi VT:212c **Türk Sanat Tarihi Enstitüsü** IV:312a.

Türk Sanat Tiyatrosu 1932'de Orta-köy'deki Halk Tiyatrosu'nda oyunlar sahneleyen topluluk. Topluluğun idarecisi S. Papasyan, rejisörü ise H. Ne-simi idi. Topluluk başlıca *Kör Ressam*, *Taş Parçası*, *Arapça Değil mi? Uydur, Uydur Söyle* adlı oyunları sahneledi.

Türk Sanayici ve İşadamları Derneği

(TÜSİAD) III: 126a, IV:300c. **Türk Sanayi-i Nefise Birliği** VI:436c.

Türk Seyyahin Cemiyeti IV:236b, VII:317a.

İlgili maddeler: Atabinen, Reşid Safvet I:375c

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu (TTOK) VII:316c

Türk Sosyal Demokrat Partisi 26 Nisan 1946'da, İstanbul'da kurulmuş siyasi parti. Kurucuları Cemil Alpay, Sadık Acarlı, Mustafa Yıldız, Yakup Savaş'tı. Mütareke döneminde kurulmuş Sosyal Demokrat Fırkası'nın devamı olduğunu açıklamıştır. Örgütlenememiş, başkanı Cemil Alpay'ın ölümü üzerine kısa zamanda feshedilmiştir.

Türk Tarih Encümeni IV: 169b, VII:235c.

Türk Tarih Kurumu III:151b, 236b, 347b, VII:235c.

Türk Telsiz Telefon Anonim Şirketi

VI:293b. **Türk Temaşa Heyeti** VL202c.

Türk Tezyini Sanatlar Mektebi 1928' deki harf devrimi üzerine kapanan Medresetü'l-Hattatin'in yerine 1929'da Şark Tezyini Sanatlar Mektebi adıyla kuruldu. Okulda halı deseni, tezhip, minyatür ve ciltçilik bölümleri vardı.

1931'de hat sanatı bölümü eklenerek Türk Tezyini Sanatlar Mektebi adını alan okul Güzel Sanatlar Akademi-si'ne bağlandı. Okula ortaokul mezunlarından yetenek sınavını kazananlar alınıyordu. Belli bir öğrenim süresi yoktu. Fındıklı'daki Zevkî Kadın Sıbyan Mektebi binasında faaliyet gösteren okul, 1937'de Güzel Sanatlar Akademisi'nin bir bölümü haline getirildi.

Türk Tıp Cemiyeti VII:328c.

Türk Tıp Encümeni IV: 193a.

Türk Ticaret Kanunu III:215b.

Türk Tiyatrosu Şehir Tiyatroları'nın yayın organı. İlk sayısı 15 Şubat 1930'da *Darülbedayi* adıyla çıktı ve 1935'e kadar bu isimle devam etti. 1980'den sonra da *Şehir Tiyatrosu* adını aldı. Amacı sadece oynanan oyunları tanıtmak değil, Türk seyircisine bir tiyatro" kültürü vermektir. Tiyatronun kurumlaşma ve toplumda saygın bir yer kazanma çabasında, bazen polemikler de yaparak, önemli bir rol oynadı.

nli madde:

Binemeciyan, Eliza IL233b **Türk Umumi Tiyatro Anonim Şirketi**

Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği

IV:356c.

Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi

mad. VII:315c, II:93b, VII:64a.

Türk ve İslam Eserleri Müzesi *mad. VII:316a, III:177b, 242b, IV:128c, 296a, VL24b, 190a, 317b, 487c, VII:65b, 413a, 456b.*

Türk Yurdu Türkçülük ideolojisinin yayın organı. Türk Yurdu Cemiyeti'nin yayın organı olarak ilk sayısı 7 Aralık 1911'de çıktı. Daha sonra Türk Ocağı'nın yayın organı haline geldi. Yusuf Akçura'nın yönettiği dergi dönemin Türkçülük akımının en etkili aracı oldu. Cumhuriyet döneminde Türk Ocakları'nın merkezi Ankara'ya taşınınca, Ekim 1924'ten 1931'e kadar Ankara'da aylık olarak çıktı. Bu tarihte Türk Ocağı kapatılınca dergi de kapandı. Bundan sonra değişik dönemler geçirdi. Eylül 1942-Arahk 1943 arasında Hamdullah Suphi Tanrıöver yönetiminde 15 günlük olarak çıktı. Temmuz 1954-Haziran 1957 arasında Hamdullah Suphi ve Abdülhak Şinasi Hi-sar'ın işbirliğiyle yayımlandı. 1959-1961 arasında Enver Bilgiç tarafından çıkarıldı. Bundan sonra düzensiz olarak 1970'e kadar yayımlandı. Şubat

1987'de Türk Ocakları genel merkezinin yayın organı niteliğiyle aylık olarak yayıma yeniden başladı.

V:346a.

Türk Yurdu Cemiyeti 31 Ağustos 1911' de İstanbul'da kurulmuş dernek. Kurucuları şair Mehmed Emin (Yurdakul), Müftü oğlu Ahmed Hikmet, Ağaoğlu Ahmed, Hüseyinzade Ali (Turan), Dr. Akil Muhtar (Özden), Akçuraoğlu Yusuf beylerdi. *Türk Yurdu* adlı yayın organım çıkaran dernek 1912' de çalışmalarına son vermiş, tüm üyeleri Türk Ocağı'na katılmıştır.

VII:224b.

Türk Yürüyücülük, Dağcılık ve Kış Sporları Kulübü II:542b.

Türkali Mahallesi Beşiktaş İlçesi'nde yer alır. Dikilitaş, Abbas Ağa, Cihan-nüma, Sinan Paşa, Vişnezade, Muradiye mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevridir. Nüfusu (1990) 6.358'dir.

Türkali, Vedat (1919, Samsun) Yazar. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. Askeri okullarda edebiyat öğretmenliği yaptı. Kuleli Askeri Lisesi'nde yüzbaşı rütbesiyle edebiyat öğretmeniyken TCK'nun 141. maddesinden yedi yıl hapiste kaldı. Film senaryoları yazdı (*Karanlıkta Uy ananlar* [1965], *Kara Çarşafı Gelin* [1977]). *Dallar Yeşil Olmalı* oyunuyla 1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışması'nda başarı armağanı aldı. 1974' te Milliyet Roman Yarışması'nı kazanan, aynı romanla (*Bir Gün Tek Başına*, 1975) Orhan Kemal 1976 Armağanı'yla da ödüllendirilen yazarın diğer bazı kitapları şunlardır: *141. Basamak* (oyun, 1970), *Bu Ölü Kalkacak* (oyun, 1976), *Eski Şiirler*, *Yeni Türküler* (şiirler, 1976), *Üç Film Birden* (senaryolar, 1979), *Mavi Karanlık* (roman, 1983), *Yeşilçam Dedikleri Türkiye* (1986), *Tek Kişilik Ölüm* (1990). Asıl adı Abdülkadir (Demirkan) Pirhasan olan yazar, müzik ve tiyatro sanatçısı Deniz Türkali ile senaryo yazarı ve şair Barış Pirhasan'ın babasıdır.

II:448b.

Türkay, Hasan (1917, Aydos) Sendikacı. İlkokulu bitirdi. Türk-İş başkanvekilliği yaptı. 13. dönem (1965-1969) Ankara, 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Türkdoğan, Semih (1912, İstanbul -1994, İstanbul) Sporcu. Galatasaray Lisesi'nde öğrenciyken 13 yaşında atletizme başladı. 15 yaşındayken milli forma giyerek Bulgar atletleriyle yarıştı. 1928 Amsterdam Olimpiyatları'na katıldı. 9 Türkiye rekoru kırdı. 100 m'de kıldığı 10.6.10'luk derecesi 25 yıl geçilemedi. 1931'de Atina'daki Balkan Oyunları sırasında çıkış hakemi ile ortaya çıkan bir anlaşmazlık nedeniyle yarışmaya katılmadığı için sürekli boykotla cezalandırıldı. Daha sonra bu ceza kaldırıldı. 1938'de atletizmi bıraktı. Galatasaray Spor Kulübü yönetiminde ve Atletizm Federasyonu'nda görev aldı. 1948 Londra

Olimpiyatları'na katılan atletizm takımının antrenörlüğünü yaptı.
Milliyet gazetesinde spor yazıları yazdı.

Türkeş, Sezai (Mühendis) IV:85b.

Türkgeldi, Ali Fuad V:349a, 35 Ic.

Türkgeldi, Celal (1904, İstanbul - 1966, İstanbul) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Hâkimlik ve Yargıtay üyeliği yaptı. 9-10. dönem (1950-1957) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Türkische Post I:213c.

Türk-İş *bak.* Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Türkiye Aile Planlaması ve Sağlığı

Vakfı L146b.

Türkiye Amele Birliği IV:283b **Türkiye Belediye-İş** VI:526b. **Türkiye Deniz İşçileri Sendikası**

IV:225a, VI:526b.

Türkiye Denizcilik İşletmeleri Hastanesi 1941'de Karaköy'de faaliyete geçmiştir. Türkiye Denizcilik İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı, doğum ve nöroşirurji hariç bütün servisleri olan tam teşekküllü bir hastanedir. Çocuk hastalıkları, dermatoloji, fizik tedavi, genel cerrahi, göz hastalıkları, iç hastalıkları, kadın hastalıkları, kulak-burun-boğaz, nöroloji, ortopedi ve üroloji servislerinde toplam 80 yatakla hizmet vermektedir.

Türkiye Denizcilik İşletmesi Genel Müdürlüğü (TDİ) III:33a, V:216c, VL54lc.

Türkiye Denizcilik Kurumu V:216c.

Türkiye Denizcilik Kurumu Genel Müdürlüğü (TÜDEK) III:33a.

Türkiye Eczacıları Cemiyeti IIL222c.

Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı III: 18a, V:110b, 175a.

Türkiye Elektrik Kurumu I:480b.

Türkiye Esnaf-Sanatkârlar Teşkilatı Konfederasyonu III:216a.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti *bak.* Gazeteciler Cemiyeti

Türkiye Gemi Sanayii AŞ III:33a,

VII:256a. **Türkiye Genç İşadamları Derneği**

(TÜGIAD) IV:300c.

Türkiye Hanı *bak.* Milli Reasürans Hanı **Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı**

III:276b. **Türkiye İmar Bankası** II:48b.

Türkiye İşçi Partisi L225b, II:239a, III:48a, 426a, IV:290c, VI:458b, 525a.

Türkiye İşçi Sendikaları

Konfederasyonu III:35b, 48a, IV:225b, 284c, 290a, VL130a, 524c.

Türkiye İşçi Sosyalist Fırkası

IV:289b.

Türkiye İşçi ve Çiftçi Partisi 17 Haziran 1946'da İstanbul'da kurulmuş siyasi parti. Kurucuları Etem Ruhi Balkan, Selahattin Yomlmazoğlu, Mehmet Şükrü Sekban, Necmettin Deliorman, İrfan Recep Nayal, Ali Esenkova, İbrahim Tokay'dı. 1946 ve 1950 seçim-

Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist 450

451

Tzubali

lerine İstanbul'dan katılmış, ancak sonuç alamamıştır.

Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası

(TİÇSF) 22 Eylül 1919'da, İstanbul'da kurulmuş siyasi parti. Kurucuları arasında Ednem Nejat ve Dr. Şefik Hüsnü vardı. Nizamnamesinde amacı, "ilmi sosyalizm esaslarına göre Türkiye işçi ve çiftçilerinin iktisadi hukuk ve menfaatlerini sıyanet ve müdafaa" olarak belirtiyordu. Sosyalist fikirlere eğitim gördükleri Almanya'da yakınlık duymaya başlamış gençler tarafından kurulmuştu. *Kurtuluş ve Aydınlık dergilerini* yayımlamış, Anadolu hareketini desteklemiş, 1924'te feshedilmiştir.

III:20a, IV:289c.

Türkiye İşçiler Derneği IV:224c, 225c, 284a, VL23a.

Türkiye İşveren Sendikaları

Konfederasyonu (TİSK) IV:226b, 300b, VL525a.

Türkiye Jokey Kulübü I:374c, VII:378a.

Türkiye Kıraathanesi *bak.* Kıraathaneler

Türkiye Komünist Partisi (TKP) IL238c, III:20a, IV:282b, 289c, V:410a.

Türkiye Milli Bankası II:47c. **Türkiye MiUi Gençlik Teşkilatı**

(TMGT) I:225a.

Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi

III:276b.

Türkiye Milli Talebe Federasyonu

(TMTF) I:225a.

Türkiye Sınai Kalkınma Bankası AŞ

IV:230a.

Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi 20 Haziran 1946'da İstanbul'da kurulmuş siyasi parti. Kurucuları Dr. > Şefik Hüsnü Değmer, Ragıp Vardar, Fuat Bilge, İstefo Papadopoulos, Emin Aydınlatan, Dr. Habil Amato, Münta-kim Öçmen, Hayrettin Emin Manoğ-lu'ydu. 16 Aralık 1946'da İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından kapatıldı. Yöneticileri komünizm propagandası yapmaktan mahkûm oldular.

III:20a, IV:284a, 290a.

Türkiye Sosyalist Fırkası (TSF) 20 Şubat 1919'da, Sirkeci'de, Hocapaşa Hamamı Sokağı'nda kurulmuş siyasi parti/ 1910'da kurulmuş, sonra kapanmış Osmanlı Sosyalist Fırkası'nın Mütareke dönemindeki devamıdır. Kurucu ve yöneticileri Hüseyin Hilmi (İştirakçi) ve Mustafa Fazıl'dır. Programını yenilemiş ve klasik sosyalist parti programlarına yaklaştırmıştır. Mütareke dönemi İstanbul'unda işçi kesimlerinde en fazla etkinlik göstermiş siyasi kuruluştur. Özellikle 1920'de ve 1921'in ilk yarısında İstanbul işçi hareketini yönlendirmiş, 1921'in ortalarından itibaren etkinliği azalmış, 1922 sonlarında başkanı Hüseyin Hilmi'nin öldürülmesinden sonra tümüyle çök-

müştür.

II:236c, III:425a, IV:73a, 246b, 283a, 289b, VI:23b.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi II:239a, VII: 20a.

Türkiye Sosyalist Partisi 14 Mayıs 1946' da İstanbul'da kurulmuş siyasi parti. Kurucuları Esat Adil (Müstecaplıoğlu), Macit Güçlü, İhsan Kabaloğlu, Aziz Uçtay'dı. Çok partili rejime geçildikten sonra kurulan ilk sosyalist partidir. Yayın organı *Gerçek* gazetesi idi. Programında sosyalist, milliyetçi, beynelmilelci ve laik olduğunu bildiren parti Aralık 1946'da İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nın emriyle kapatılmış, yöneticileri komünizm propagandası yaptıkları gerekçesiyle tutuklanmış, beraat etmişler, parti 1950'de tekrar faaliyete geçmiş, 1952'de yöneticileri yine aynı gerekçeyle tutuklanmış ve fiilen kapanmıştır.

IV:224c, 284a, 290a. **Türkiye Spor Yazarları Derneği**

VII:43b.

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu

(TTOK) *mad. V7L316c*, I:273c, 356c, II:392c, 458a, 467a, III:104c, 171a, 305b, 436c, IV:61c, 62c, 229b, 229c, V:281a, VII:26a, 27a, 206b, 304b, 520a.

ilgili maddeler: Atabinen, Reşid Safvet L375c

Cedid Mehmed Efendi Medresesi II:392c

Çadır Köşkü II:457a

Gülersoy, Çelik III:436c

Hıdiv Kasrı IV:61c

Malta Köşkü V:280a

Soğukçeşme Sokağı VII: 26a

Yeşil Ev VII:508c **Türkiye Yayınevi VII:449a. Türkiye Yeşilay Cemiyeti VII:328c.**

Türkiye'de İngiliz Muhipleri

Cemiyeti *bak.* İngiliz Muhipleri Cemiyeti

Türkkan, Ali Galip (1868-1949) V:530b.

Türkler, Kemal III:48b, IV:225c, 290c, 498a, V:401a, VI:458c.

Türküler *mad.* VII:318a, III:515c, V:529c.

Tursan, Tonguç (1927, İstanbul) Kürek-çi. Spora 1945'te Galatasaray'da başladı. Daha sonra Taksim ve Fenerbahçe kulüplerinde spor yaptı. En parlak dönemim Fenerbahçe'de yaşadı. 1951' de yükseköğrenim için gittiği Almanya'da, Fenerbahçe adlı fitası ile tek çiftede en büyük ödül olan "Gold Skiffi" kazandı. Fenerbahçe'de ve milli takımda defalarca kaptanlık yaptı. 1955 Akdeniz Oyunları'nda gümüş madalya kazandı. 1958'de sporu bıraktı.

III:287a, V:171a.

Türsen, Salahaddin VII.540b.

Tütengil, Cavit Orhan (1921, Tarsus -1979, İstanbul) Yazar, sosyolog. İstanbul'da Haydarpaşa Lisesi'ni bitirdi. Üniversitede felsefe öğrenimi yaptı. Köy Enstitülerinde, Antalya, Diyarbakır liselerinde felsefe öğretmenliğinden sonra İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde sosyoloji dalında akademik kariyere başladı. Burada profesörlük, *Cumhuriyet* gazetesi yönetim kurulu üyeliği yaparken, 7 Aralık 1979'da silahlı bir saldırıyla öldürüldü. Edebiyat alanındaki çalışmaları 21 yaşındayken "Cavit Orhan Öz" imzasıyla yazdığı yazılarla ve arkadaşlarıyla birlikte bir süre yayımladıkları *Değirmen* dergisiyle başlar. Bellibaşlı eserleri şunlardır: *Köy Enstitüleri Üzerine Düşünceler* (1948), *Diyarbakır Basın Tarihi Üzerine Notlar* (1954), *Ziya Gökalp Üzerine Üç Kitap*, *Mon-tesquieu 'nün Siyasi ve İktisadi Fikirleri* (1956, Türk Dil Kurumu 1957 Bilim Armağanı), *Diyarbakır Basını ve Bölge Gazeteciliğimiz* (1966), *Az gelişmiş Ülkelerin Toplumsal Yapısı* (1966), *Sosyal ilimlerde Araştırma ve Metod* (1969), *Türkiye'de Köy Sorunu* (1969), *Az Gelişmenin Sosyolojisi* (1970), *Kırsal Türkiye'nin Yapısı ve Sorunları* (1975), *Temeldeki Çatlak* (1975).

Tütsü Nazar değdiği için hastalandığına inanılan kişileri iyileştirmek veya canlı ve cansız varlıkları nazara karşı korumak amacıyla yapılan işlem. Bunun

için üzerlik, çöreotu, karanfil, günnük, tuz, biber, soğan, sarmısak kabuklan, nazarı değdiğine inanılan kişinin saçından veya elbisesinden alınan bir parça ve nazarı değdiğine inanılan kişinin oturduğu evin sokak kapısı eşiğinden kesilen yonga ateşe atılarak kişi veya cisim, dumanına tutulurdu. Çocukların tütsülenmesinde çöreotu, üzerlik ve yedi dükkândan alınan süp-rüntü kullanılırdı. İstanbul'da en çok üzerlik oluyla tütsü yapılırdı. Evlerde bu otun saklandığı üzerlik kutuları bulunurdu. Tütsüleme yapılırken tekerlemeler de söylenirdi.

Tütün L1Oöc.

Tütüncü Mehmed Efendi Camii *bak.*

Göztepe Camii **TÜYAP** V:28b. **Tuzun, Bediye** VII:204c. **Tuzun, Ferit** III:45c.

Tuzun, Metin (1936, Erzincan) Maliyeci. İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ni bitirdi. Mali müşavirlik yaptı. 15. ve 16. dönem (1973-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Tuzun, Rıza (1920, İstanbul -1979, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. İstanbul Erkek Lisesi'ni bitirdi ve hukuk öğrenimi yaptı. 1934'te tiyatro yaşamına başladı ve çeşitli topluluklarda çalıştı. 1952'de İstanbul Şehir Tiyatroları'na

girdi ve burada 200'ü aşkın oyunda rol aldı. 1950'lerden başlayarak az sayıda filmde oynadı, seslendirme sanatçısı olarak çalıştı.

Twain, Mark (30 Kasım 1835, Florida - 21 Nisan 1910, Redding) Amerikalı yazar. Asıl adı Samuel Langhorne Clemens' tir. California'nın en büyük gazetesi *Alta California* adına gezgin muhabir olarak Kutsal Topraklar'a düzenlenen bir gezi sırasında İstanbul'a da uğramıştı. Ağustos 1867'de Quaker City adlı gemiyle şehre gelen Twain, sonradan *The Innocents Abroad or The New Pilgrim's Progress (1869*)* adlı kitapta topladığı gezi notlarında, doğuya ve İstanbul'a ilişkin izlenimlerini canlı bir dille anlatır. Ayasofya'yı, Kapalıçarşı'yı, Binbirdirek Sarnıcı'nı, I. Mahmud Türbesi'ni gezen, muhte-

melen Galata Mevlevîhanesi'nde bir sema ayinini izleyen, Haseki ya da Cağaloğlu Hamamı'na giden, Haliç boylarıyla Üsküdar civarında uzun yürüyüşler yapan Twain İstanbul'u abartı ve alay dolu bir üslupla ele alır. İstanbul'un gezi kitaplarında okurken düşlediği o eski, garip ama çekici, soylu kent olduğunu söylerken, şehrin pisliğinden, sıkışıklığından, kargaşa ve gürültüsünden söz etmeyi de ihmal etmez.

Tzetzes, İoannes (1110, Konstantinopolis - 1180, Konstantinopolis) Bizanslı bilim adamı. Gençliğinde yerel yöneticilerden birinin sekreteri iken, imparatoriçeye yaptığı bir saygısızlık yüzünden görevini kaybetmişti. Sonradan Konstantinopolis'te seçkin ailelerin himayesi altında öğretmen ve ya-

zar olarak çalıştı. Buna rağmen yoksul bir yaşamı seçti. Çok yönlü ve yaratıcı bir yazar olarak 60 kadar kitap yazdı, Homeros, Hesiodos ve

Aristoteles'in görüşlerini yorumladı. Günümüze ulaşmış 107 mektubu ve Troya Savaşı ile ilgili bir başka şiiri vardır.

Tzikalareia Örme sütunlarla dekore edilmiş Bizans anıtı. Milion (Sultanahmet'te) ile Topoi (Cankurtaran) arasında bir yerde duruyordu. Yalnızca *Pat-ria* adlı kaynakta sözü edilen Tzika-lareia'nın görünümü ve "çömlekçilik" anlamına gelen adı konusundaki açıklamalar yeterli değildir.

Tzikalareia Kapısı VII:74a. **Tzikanisterion** IL347b, VTI:41a. **Tzubali** VII:496a.

Ubeyd Dede Efendi

452

453

Uras, Ali

Ubeyd Dede Efendi (ö. 1837) VII:125c. **UbeyduUah Ahrar** (ö. 1490) VI:32a.

Ubeydullah Efendi (ö. 1770) VL36a.

Ubicini, Jean-Henri A. mad. VII:319a, III:375a, VI:298a, 370a.

Uca, Reşat IL463a, VII:350b. **Uçarı, Ercüment** II:448c. **Uçaroğlu, Vasfi** II:388c, V:534b.

Uçuk, Cahit (1911, İstanbul) Yazar. Eğitimini özel öğretmenlerin yardımıyla ya da kendi kendine yaptı. Babasının memuriyeti dolayısıyla onunla birlikte Anadolu'nun pek çok yöresinde bulundu. Çocuk kitapları yazarı olarak da tanınan ve bu alandaki kadın yazarlar arasında adı en önde anılanlardan birisi olan Cahit Uçuk, Uluslararası Çocuk Kitapları Birliği 1937 Armağanı ile Hans Christian Andersen Ya-rışması'nda (1958) Onur Armağanı'na layık görüldü. Kendi soyadıyla bir de yayınevi bulunan yazarın başlıca romanları *Kirazlı Pınar* (1936), *Kırmızı Balıklar* (1946), *Küçük Ev* (1947), *Siyah Dantelli Şemsiye* (1956), *Gecenin Bu Saatinde* (1968); hikâye kitapları *Cennet Bahçesi* (1967), *Bir Işıklı Pencere* (1969), *Değişen Sensin* (1970); çocuk kitapları *Türk İkizleri* (1937), *Kırmızı Mantarlar* (1943), *Türk Çocuğuna Masallar* (1946), *Ateş Gözli Dev* (1946), *Kurnaz Tilki'dir* (1946).

Ucuruk Tekkesi IV: Ic, 2a.

Uğur Mumcu Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. ilçe mücavir alanı, Yakacık Yeni Mahalle ve Maltepe ilçesi'yle çevrilidir.

Uğur, Necdet (1923, Mecitözü/Çorum) Yönetici. Ankara Siyasal Bilgiler Oku-lu'nu bitirdi, işleri Bakanlığı'nda çalıştı, izmir ve İstanbul emniyet müdürlüklerinde bulundu. 1963'te İstanbul belediye başkanlığına atandı. 1968'de CHP İstanbul il başkanı oldu. 14., 15. ve 16. dönem (1969-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Bülent Ecevit hükümetlerinde işleri ve milli eğitim bakanlıkları

yaptı.

Uğurlu, Nurer IV:145a, V:406a, VL136c. **Uğurluyan, Gomidas III: 183a.**

Uhuvvet Osmanlı Halk AŞ İplik Fabrikası III:86c.

Ulagay, İbrahim Ethem *mad. VII:319b,*

264a.

Ulagay, İlhan VII:319c. Ulagay, Nezih VII:319c. Ulagay, Osman V:465a. Ulagay,
Rasin VII:319c. **Ulagay, Seyide VII:319c. Ulagay, Suat VII:319c.**
Ulak III:466b. Ulange VII:497a. Ulanka VII:497a. ilgili madde:
Langa V:195a

Ulaş, Fahrettin (1911, İstanbul - 1980, İstanbul) Bankacı. Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebi'ni bitirdi. 10. ve 11. dönem (1954-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Devlet bakanlığı, iktisat ve ticaret bakanlığı yaptı.

Ulaşım *mad. VII:319c, III:147c. İlgili maddeler:*

Boğaziçi II: 266a

Deniz Ulaşımı III:30b

Dolmuş III:97c

Hava Ulaşımı IV:22b

Hızlı Tramvay IV:70b

Kent İçi Ulaşım IV:524c

Metro V:412a

Otobüs VLISOb

Otogarlar VI: 181a

Toplutaşımacılık VII: 294a

Trafik VII:297c

Tramvay VII:299b

Trolleybüs VII:300c

Tünel VII:308c **Ulema** *mad. VII:321c. Ulu, Nesrin IV:357b. Uluç, Hıncal VI:381a.*
Uluçay, Çağatay IV:222a. Uludağ, Derya IV:358b. Uludağ, Osman
Şevki V:530c. Uludağ, Seher VL265a. Uludere I:152a. Uluengin,
Fatih IV:223a. Ulueren, Orhan III:379c. Uluergüven, Selçuk
VI:80c.

Ulufe Divanı Galebe divanı olarak da bilinir. Kapıkulu ocaklarına üç ayda bir ulufe (maaş) verilmesi münasebetiyle sarayda yapılan törenler. Salı gününe rastlatılan bu törenlerde saray mutfağında pişirilen çorba, pilav ve zerde saray avlusunu dolduran yeniçerilere ikram edilir, bu sırada sadrazamın başkanlığında Kubbealtı'nda divan toplanır; bir yandan da

askere dağıtılacak

maaş keseleri hazırlanırdı. Divan çalışmaları ve yemek dağıtımı bittikten sonra ulufe keseleri getirilip onarlı tertipler halinde divan heyetinin önüne koyulurdu. Vezirizam, Arzodası'n-daki padişah'tan dağıtma iznini içeren hatt-ı hümayun geldikten sonra muhızır ağa ulufelerin dağıtılacağını ilan eder, yeniçeriler orta orta çağrılıp gelenek uyarınca keseleri onar onar kapışmalarına müsaade edilirdi. Ulufe keselerini alan ocak mensupları kışlalarına dönerlerdi. Dağıtım bitince, Arzodası'nda padişah tarafından kabul edilen sadrazama hilat giydirilirdi. İstanbul'a gelen elçilerin sadrazam ve padişah tarafından kabulleri de ulufe divanı gününe rastlatılır, bu münasebetle törenin daha görkemli ve düzenli olması sağlanır; elçilere devletin gücü gösterildiği için de törene galebe divanı denirdi.

I:159a.

Uluğ Bey IV: 233a. Uluğ Bey Lisesi IV:257a. Uluğ, İsmet mad. VII:322c. Uluköy III:168c. Ulukut, Rauf VI:538a

Ulu-ı Âliye-i Ticariye Mektebi

IV:155c.

Uluay, Refi Cevat mad. VII: 323a, II:446b, 510a, V:164b, 240c, 464c, VI:132a, VII:468a.

Uluocak, Nihal IV:358b.

Ulus Beşiktaş İlçesi'nde semt. Zincirlikuyu'dan Etiler'e uzanan Nispetiye Caddesi'nin, Otelcilik Yüksek Okulu ve Akmerkez adlı alışveriş sitesinin bulunduğu mevkiden güneye doğru uzanan yörede yer alır. Son 20-25 yıl içindeki hızlı yapılaşma sonucu oluşmuştur. Kuruçeşme ve Arnavutköy'ün sırtlarında yer alan kesimi ise lüks konutlarla dolmuştur.

Ulus Sitesi VII:16a.

Ulusay, Nâzım (1896, Selanik - 1961, İstanbul) Gazeteci, yazar. İlk ve orta öğrenimini Hadîka-i Hamidiye'de ve Selanik Askeri Rüşdiyesi'nde tamamladı. Bir süre Fransızca öğretmenliği yaptı. 1923'te *Vatan* gazetesinde muhabir olarak gazeteciliğe başladı. *Millet*, *Milliyet*, *Son Posta* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde çeşitli görevlerde bulundu. Birçok dergi ve gazetede hikâyeleri, piyesleri, tefrikaları ve röportajları yayımlandı.

Ulusay, Osman Nuri (1914, Kırşehir -1987, İstanbul) Avukat. Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık ve İstanbul Belediye Meclisi üyeliği yaptı. 13. dönem (1965-1969) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Uluslararası Ağa Han Mimari Ödülü III: 153a.

Uluslararası Çalışma Örgütü VL525a.

Uluslararası İstanbul Caz Festivali

bak. İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı

Uluslararası İstanbul Festivali *bak.* İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı

Uluslararası İstanbul Film Festivali

bak. İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı

Uluslararası İstanbul Müzik Festivali

bak. İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı

Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivali

bak. İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı

Uluslararası Kızılhaç Konferansı

IV:72a.

Ulusoy, Ahmed Tevhid VII:93b. Ulusoy, Galip III:546c.

Ulus, Bülent (1923, Üsküdar) Asker. Deniz Harp Okulu'nu ve Deniz Harp Akademisi'ni bitirdi. Oramiralığe yükseldi. Deniz Kuvvetleri komutanı oldu. 12 Eylül 1980'de ordunun yönetime el koymasından sonra başbakanlığa getirildi (1980-1983). 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Ulvî (Şair) IV: 557a.

Ulvi Uraz Tiyatrosu *mad. VII:323a.*

Ulviye Sultan V:354a.

Uman, Fevzi (1911, İstanbul -1978, istanbul) Futbolcu. Beşiktaş futbol takımında parladı. 1923-1943 arasında 272 maçta oynadı. Beşiktaş'la 5 kez İstanbul ligi şampiyonluğu, 1 kez Türkiye birinciliği yaşadı. Futbolu bıraktıktan sonra Futbol Federasyonu'nda görev aldı.

Umpertopulos Ailesi Norman asıllı Bizans ailesi. Kurucusu Humbert ya da Hubert adlı biriydi. İlk kez 11. yy'da adları duyuldu. 13. yy'da ortaya çıkan Umpertopularm ilki ile bağlantısı kesin değildir. Bu kolun IV. Haçlı Seferi dolayısıyla Konstantinopolis'ten geçen aynı adlı bir başka Norman'dan türemesi muhtemeldir.

Umum Amele Birliği II:236b. Umum Mekâtib-i Askeri Nezareti

I:353b.

Umum Sigorta Hanı II: 46a. Umumi Kütüphane II: 94a. Umur Sığlığı II:267a

Umur-ı Hafiye III:493b. Unat, Ekrem Kadri IV:221a, V:46c. Unat, Nermin Abadan IV:350a, 352c.

Uncu Hafız Medresesi Fatih İlçesi'nde, Sarıgözel'de, Çıkrıkçı Kemalettin Mahallesi'nde, Ocaklı Sokağı'ndaydı. 1942' de yıkılmıştır. Mimarisi

hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Underwood, Paul A. (1902, Puerto Rico -1968, Tennessee) Harvard Üniversite-si'nin Dumbarton Oaks Bizans Araştırmaları Enstitüsü'nde Bizans mimarisi ve arkeolojisi profesörü oldu. Öğrenimini Princeton Üniversitesi'nde yap-

tı. 1938-1943'te Cornell Üniversitesi'nde çalıştı. 1946'da Dumbarton Oaks Enstitüsü'nde görev aldı, 1960'ta profesörlüğe yükseldi. 1950'den itibaren enstitünün arazi çalışmaları başkanı olarak, İstanbul'da Ayasofya ve Kariye camilerindeki duvar resimlerinin açılması, temizlenmesi ve restorasyon işlerini yönetti. Birçok makale ve bildirileri dışında, Kariye'deki mozaik ve freskolara dair *The Kariye Djami* (Bol-lingen Series, LXX, New York, 1966, 3 c., 4. c. 1975'te basıldı) adlı büyük eserini yayımladı.

IV:468b.

UNESCO Kurtarma Projesi 17 Eylül 1976'da Strasbourg'da toplanan Avrupa Konseyi İstanbul'u "uluslararası çabalarla desteklenmesi gereken tarihi kent" kabul etti. Bundan sonra konuyla UNESCO ilgilendi. Bir dizi bilimsel hazırlık yapıldı. 19 Temmuz 1979'da UNESCO ile Türkiye Dışişleri Bakanlığı arasında bir proje üzerinde anlaşıldı. Bu proje, İstanbul'daki sit alanlarını kapsıyordu. 1980'de UNESCO tarafından İstanbul ve Göreme'deki tarihsel çevreler ve eserler için koruma kararı alındı. UNESCO genel sekreteri 10 Mayıs 1983'te İstanbul'da bir basın toplantısı yaparak projeyi açıkladı ve uluslararası bir kampanya başlattı. Herkesten katkı beklediklerini ilan etti. UNESCO'nun öncelikle kurtarmayı amaçladığı tarihsel çevre ve eserler Topkapı ve Yıldız sarayları, Süleymaniye Camii ve çevresi, Haliç, Bozdoğan Kemerli, kara surları, Zeyrek'tir. UNESCO'nun çabaları ile Bozdoğan Kemerli'nin, kara surlarının bir bölümünün restorasyonları yapılmıştır.

Ungay, Hurşit VII:350b. **Unger, Eckhard** III:205b.

Unger, Friedrich Wilhelm *mad. VII.-323c, 373c.*

Ungnad, David III:394b. **Union Club** IV:176b, V:106b. **Union Club Futbol Takımı** IV:335b. **Union Club Sahası**

İlgili madde:

Fenerbahçe Stadyumu III:287a

Union Française *mad. VII:324b, II:16b, 216b, 293b, 387b, V:410c, VII:249a, 365a.*

Union Hamı *mad. VII:324c, II:45c.* **United Press** III:465b. **Univers** *mad. VII:325a.*

Unkapanı *mad. VII:325c, III: 19a, 167c, 502a, VI:275a, VII:548a.*

İlgili maddeler:

Askeri Tahiniye Fabrikası I:354b Emir Buharî Tekkesi III:167c Hacı Halil Mescidi

III:475c

Hafız Ahmed Ağa Meydan Çeşmesi III:491c

Heptaskalon Limanı IV:52c İbn Meddas Mescidi IV:119b Şazeli Tekkesi VII:138c
Unkapanı Köprüleri VII:326a Unkapanı Sarnıcı VII:327a Yavuz Er
Sinan Camii VII:446c Zeugma VII:548a

Unkapanı Çarşısı IV: 118a.

Unkapanı Geçidi I:382c, IV:280a.

Unkapanı İskelesi IV:117b

Unkapanı Köprüleri *mad. VII:326a, III:357c, 358a, 510a, VH:219a, 326a, 326b, 327a.*

Unkapanı Sarnıcı *mad. VII:327a.*

Unkapanı Sinagogu Unkapan-Cibali arasında, Abdüleziz Paşa Caddesi'n-deydi. 1698'de Avram Paşa tarafından yaptırılmıştı. Birçok yangın ve onarım geçiren sinagog, 1985'te Haliç çevre düzenlemesi dolayısıyla yıkıldı.

Unutma B'zi Dolması İstanbul'da eskiden bir ramazan boyunca meyhaneye gidemeyen gedikli müşterilerin evlerine arife ya da bayram günlerinde meyhaneciler tarafından gönderilen dolmalara verilen ad. Bu hatırlı müşterilere meyhaneciler mevsimine göre biber ya da uskumru dolması gönderirler, bayramdan sonra beklediklerini ima ederlerdi.

UPI III:465c.

Ural, İbrahim Halil (1929, Urfa) Yönetici. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Ankara ve İstanbul emniyet müdür yardımcılığı, Ankara emniyet müdürlüğü, Kocaeli valiliği yaptı. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Ural, Orhan (1913, İstanbul - 1978, İstanbul) Karikatürist, ressam. İstanbul Erkek Muallim Okulu'nu ve Güzel Sanatlar Akademisi'ni bitirdi. İlk olarak *Son Posta* gazetesinde ressam ve karikatürist olarak çalışmaya başladı. Bu dergide "Pazarola Hasan Bey" tipini yarattı. *Köroğlu* ve *Hemşeri* haftalık gazetelerinde çalıştı ve *Nasrettin Hoca* adlı mizah dergisini çıkardı. Bu dergi kapatılınca *Tanin*, *Vakit*, *Haber*, *Tercüman* ve *Tasvir* gazetelerinde karikatürleri yayımlandı. Amerikan ve Fransız mizah dergilerinde de karikatürleri çıktı.

IV:347a.

Ural, Suphi III:287a. **Uralh, Salih** II:540b. **Uralh, Sami** V:171a. **Uranon (Ayios) Kilisesi** VI:351a. **Uranos** V:477c.

Uras, Ali (1923, Sinop) Basketbolcu. Bas-ketbola Kabataş Lisesi'nde öğrenciyken başladı. 1942'de Galatasaray'a geçti. 1946'da milli takıma seçildi. Galatasaray takımında ve milli takımda kaptan-

Uraz, Murat

Uzunova

lık yaptı. 40 kez milli oldu. 1954'te basketbolü bıraktı. Galatasaray Spor Kulü-bü'nde yöneticilik ve başkanlık yaptı. Çapa Tıp Fakültesi'nde cerrahi profesörü oldu. **Uraz, Murat** VII:313a.

Uraz, Sadettin (1894, Lapseki - 1943, ?) Tüccar. Ortakokulu bitirdi. Ticaretle uğraştı, istanbul il genel meclisi üyeliği yaptı. 4-6. dönem (1931-1943) istanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Uraz, Ulvi (1921, istanbul - 1974, İstanbul) 1943'te Ankara Devlet Konserva-tuarı Tiyatro Bölümü'nü bitirdi. Tatbikat Sahnesi'nde ve Devlet Tiyatro-su'nda çalıştı. 1951'de tiyatro eğitimi amacıyla Paris'e gönderildi. Dönüşünde Türkiye Komünist Partisi üyesi olduğu savıyla yargılanarak bir süre hapis yattı. Daha sonra Dormen Tiyatro-su'nda ve Şehir Tiyatrolarında rol aldı. 1960'ta Dost Oyuncular topluluğunu kurdu. Bu topluluk 1964'te Ulvi Uraz Tiyatrosu adını aldı. Özellikle telif eserleri sahneledi. Çeşitli tiyatro ödülleri kazandı. Ölümünden sonra adına Ulvi Uraz Tiyatro Ödülü verilme ye başlandı. 19öO'tan başlayarak sinemada da önemli karakter rollerini canlandırdı.

Ulvi Uraz Tiyatrosu VII: 323a **Urbis Imperiosum IV: 2 54a.**

Urgancılar Eminönü'nde, Zindankapı-sı'nda, Baba Cafer Türbesi Sokağı'nda-ki Urgancılar Çarşısı'nda ketenden sicim, halat ve ip yapılmaktaydı. Bu çarşıda imal edilen ip, halat, urgan ve sicimleri gemiciler, hayvan sahipleri almaktaydılar. Burada, hayvan yularları, yem torbalan, at köstekleri de yapıp satılıyordu.

Us, Hakkı Tarık *mad. WL327b, III:496a, VL407c, 539c, VII:359a.*

ilgili madde-. Hakkı Tarık Us Kütüphanesi III:496a

Us, Mehmet Asım (1884, Gördes - 1967, istanbul) Gazeteci, siyaset adamı. Mülkiye Mektebi'ni bitirdi. Gazeteciliğe *Tanin* gazetesinde "Dereden Tepeden" başlıklı yazılar yazarak başladı. 1917'de kardeşi Hakkı Tarık Us'la *Vakit* gazetesini yayımlamaya başladı ve gazetenin başyazarlığını üstlendi. 1927-1950 arasında altı dönem Artvin ve Çoruh milletvekili olarak TBMM'de bulundu.

VII:205a, 327b, 359a. **Uskumru** *mad. VII:327c, IL22c. ilgili madde:*

Çiroz II:522c **Uskumruköy** II:493a. **Uslu, Didem** II:448c. **Uslubaş, Hüseyin** IV: 2.25e. **Usluer, Kâmrân** VLSla, VII:323c. **Usman, Mazhar Osman** *mad. VII:328a,*

II:456b, V:l69c, VII:295b, 552a. *ilgili madde:*

Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi II: la

Usmanbaş, İlhan III:45a. **Uspenski, F. İ.** VI:368c.

Usta, Numan (1884, Köstence -1934, İstanbul) Teknisyen. Sanayi İdadisi'ni bitirdi. İmalat-ı Harbiye Fişek Fabrikaları teknik işleri kontrol şefliği yaptı. Son Osmanlı Meclis-i Mebusan'ın-da İstanbul mebusu oldu. 1. dönem (1920-1923) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

IV:226a.

Usulî (?, ? - 1590, İstanbul) Tarihçi. Adını "Vusulî" olarak veren kaynaklar da vardır. II. Selim'in (hd 1566-1574) mu-sahiplerindendi. 1566'da İstanbul kadısı oldu. Bu göreve ikinci kez 1571' de getirildi. 1580 ve 1590'da birer yıl İstanbul kadılığı yaptı. Eyüp'te gömülüdür. Fındıklı'da bir cami ve mektep yaptırmıştır. II. Selim dönemini anlatan *Selimname* adlı bir eserin olduğu sanılmaktadır.

Usuoğlu, Sadri (1906, İstanbul -1979, İstanbul) Futbolcu, basketbolcu. Futbola Rumelihisarı'nda başladı. Robert Kolej ve Beşiktaş takımlarının kalesini korudu. Koyu esmerliğinden dolayı "Arap Sadri" diye adlandırıldı. Basketbolcu olarak 1936 Olimpiyatları'na katıldı. Basketbol oyuncusuyken 5 kez milli oldu. Beşiktaş Jimnastik Kulübü'nde uzun yıllar yöneticilik yaptı. 1952'de milli takımın tek seçicisi oldu.

Uşaklı, Ömer Bedrettin (1904, Uşak -1946, İstanbul) Şair. İstanbul'da Kabataş Lisesi'ni ve Mülkiye Mektebi'ni bitirdi. Çeşitli ilçe ve illerde kaymakamlık, maiyet memurluğu, mülkiye müfettişliği, Kütahya İli'nden milletvekilliği yaptı. Şiirlerini *Milli Mecmua*, *Hayat*, *Var/zjfedergilerinde* yayımladı. Anadolu'nun doğa güzelliklerini, çeşitli görünümlemlerim şiirine yansıtmaya çalıştı; yakınlarının ölümünden duyduğu elemi ve gurbet duygusunu verdi. Şiirlerini *Deniz Sarhoşları* (1926), *Yayla Dumanı* (1934), *Sankız Mermerleri* (1940) adlı kitaplarda topladı.

Uşaklıgil, Halit Ziya *mad.* VII:328c, I:21a, 73a, II:233c, 286b, 445c, III:317c, 318a, 508c, 556a, IV:79a, 564a, V:345c, 349a, 350a, 405b, VI:459b, 536b, 536c, VILSIb, 220c,

Uşakhgil Köşkü III:152c

Uşşakî Tekkesi Çeşmesi *mad.* WI.-329b, II:488c, VII:459a.

Uşşaküik *mad.* WI:329c, II:121b, III:22b, 534a, IV:105b, 108c, VII:140c, 189c, 215c.

İlgili maddeler: Cemaleddin Uşşakî II:399a Halvetîlik III:533b

Hüsameddin Uşşakî Tekkesi IV:105b

Utandı, Münip FV:250a. **Utkular, İsmail** II:451a, VL293c.

Uyansoy, Emin (1932, Eskişehir) İhracatçı. Ankara Üniversitesi Ziraat Fa-kültesi'ni bitirdi. Yalova Ziraat Odası başkanlığı yaptı. 1979-1980 yıllarında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Uyar, Tomris (1941, İstanbul) Yazar. İstanbul'da Amerikan Kız Koleji'nden sonra Gazetecilik Enstitüsü'nü bitirdi. Hikâye, deneme ve çevirileriyle tanındı. İnsan duyarlılığını, yüzeyselleşme içindeki insan ilişkilerini ve burukluğunu, sıradanlaşan kent yaşamının pa-naroması içinde işleyen olayları, kişileri, gerçeği açık bir akılla irdeleyen yazar *Dost, Papirüs, Yapraklar, Yeni Dergi, Düşün, Yazko Edebiyat* gibi dergilerde yazdı. Sait Faik (1980) Hikâye Armağanı'nı aldı, Haldun Taner 1987 Hikâye Ödülü'nü Murathan Mungan ve Nedim Gürselle, Türk Dil Kurumu 1974 Çeviri Ödülü'nü eşi Turgut Uyar'la paylaştı. Başlıca eserleri şunlardır: *ipek ve Bakır* (1971), *Ödeşmeler ve Şahmeran Hikâyeleri* (1973), *Diz Boyu Papatyalar* (1976), *Yürekta Bukağı* (1979), *Sesler, Yüzler, Sokaklar* (1981), *Rus Ruleti* (1985), *Yaza Yolculuk* (1986), *Sekizinci Günah* (1990), *Otuzların Kadını* (1992).

II:448b, III:520c.

Uyar, Turgut (1927, Ankara - 1985, İstanbul) Şair. Askeri liseyi ve Askeri Memurlar Okulu'nu bitirdikten sonra, Kara Kuvvetleri'nde, sonra da sivil devlet memurluklarında bulundu. İstanbul'a yerleşti. Yazarlar Sendika-sı'nda yöneticilik yaptı. *Kaynak* dergisinde açılan bir şiir yarışmasında derece almasıyla girdiği edebiyat yaşamında, *Varlık, Yenilik, Yedi Tepe, Pazar Postası, Dost, Değişim, Dönem, Türk Dili, Papirüs, Yeni Dergi, Düşün* vb dergilerde şiir ve yazılar yayımladı. Edip Censever ve Cemal Süreya ile "İkinci Yeni" akımının önde gelen üç isminden birisi oldu. Bireyin özgürlüğünü ve bu arayışın toplumsal kalıplarla, törelerle çatışkısını, yenilgi ve yalnızlıklarını, kuşatılmışlığını usta bir Türkçeyle işleyen Uyar'ın şiir kuramı ve Türk şiiri üzerinde de önemli yazıları vardır. 1963 Yedi Tepe Şiir Armağanı'nı, 1981 Behçet Necatigil Şiir Ödülü'nü, Sedat Simavi Vakfı 1984 Edebiyat Ödülü'nü ve eşi Tomris Uyar' la birlikte Türk Dil Kurumu 1974 Çeviri Ödülü'nü kazanmış olan şairin başlıca kitapları *Arz-ı Hal* (1949), *Tür-kiyem* (1952), *Dünyanın En Güzel Arabistanı* (1955), *Tütünler Islak* (1962), *Her Pazartesi* (1968), *Kayayı Delen İncir* (1981), *Büyük Saat* (tüm şiirleri, 1984), *Bir Şiirden* (düz yazılar, 1984) adlarını taşır.

II:448b. **Uyaroğlu, Turhan**

İlgili madde-.

Kmaliada Camii IV:562b **Uycan, Nureddin** II:434c.

Uyguç, Nedret (1940, Bursa) Basketbolcu. Spora Darüşşafaka Lisesi'nde başladı. 1960'ta Galatasaray kulübüne transfer oldu. 1972'de basketbolü bıraktı. 61 kez milli oldu.

Uygur, Nermi (1925, İstanbul) Yazar, felsefeci. Galatasaray Lisesi'ni ve Edebiyat Fkültesi'ni bitirdi, aynı fakültenin felsefe bölümünde akademik kariyere girdi, profesör oldu. Felsefe alanındaki çalışmalarının bazılarını kitaplaştırdı. Türk Dil Kurumu 1959 Bilim Armağanı'nı,

kazandı. Kitapları *Edmund Husserl'de Başkasının Ben 'i Problemi* (1958), *Dilin Gücü* (deneme, 1962), *Felsefenin Çağrısı* (deneme, 1962), *Dünya Görüşü* (deneme, 1963), *insan Açısından Edebiyat* (1969), *Gü-neşler* (denemeler, 1970), *Kuram-Ey-lem Bağlamı* (çözümleyici bir felsefe denemesi, 1975), *Dil Yönünden Fizik Felsefesi* (1979), *Yaşama Felsefesi* (denemeler, 1981), *Kültür Kuramı* (1984), *Çağdaş Ortamda Teknik* (.1989), *-Bunalımdan Yaşama Kültürü* 'dür (1989).

Uysal, Nahid I:65b, II:451a. **Uysal, Sermet Sami** IL176b.

Uz, Kâzım (ö. 1938) V:421c, 530c, VI:134b, VII:545a.

Uz, Muzaffer III:45a.

Uzdilek, Salih Murat IL143b, III:254c, 318a, LV:156c, 223a, 249c, V:530c.

Uzel, Rüştü IV:247c.

Uzelli, Ahmet (1904, İstanbul -1978, İs-

tanbul) Ressam. 1923'te İstanbul Da-rülmuallimini'ni bitirdi. Aynı yıllarda Sanayi-i Nefise Mektebi'ne devam ederek Şevket Dağ ve İbrahim Çallı'nın öğrencisi oldu. Kastamonu Öğretmen Okulu ve İstanbul Kabataş Erkek Lisesi'nde uzun yıllar resim öğretmenliği yaptı. İlk dönemlerinde portre ve natürmort konulu çalışmalar gerçekleştirdi. İzlenimci anlayış doğrultusunda gerçekleştirdiği peyzajlarda zamanla kendine özgü bir çizgiye ulaşmıştır. Tutkunu olduğu İstanbul'a 1952'de dönen sanatçı, henüz kaybolmamış İstanbul pitoreskine yönelik çalışmalar gerçekleştirmiştir.

Uzkınay, Fuat (1888, İstanbul - 1956, İstanbul) Sinemacı. Mekteb-i Sulta-ni'yi (Galatasaray Lisesi) ve Darülfünun Fizik-Kimya Bölümü'nü bitirdi. Sinemayla ilgilendi. 1914'te yedeksubay olarak askere alınınca ordu adına Ayastefanos'taki Rus Abidesi'nin yıkılışını çekti. 1915'te Merkez Ordu Sinema Dairesi'ni kurdu ve savaşla ilgili belgesel filmler çeken ilk Türk sinemacısı oldu. 1916'da başladığı ilk konulu Türk filmi olan "Leblebici Hor-hor"u bitiremedi. 1919'da *Mürebbiye* ve *Binnazndlı* filmlerde, 1922'de Muhsin Ertuğrul'un yönettiği *Nur Baba'da*. görüntü yönetmenliği yaptı. 1922'de *Zafer Yollan* adlı belgeseli çekti. 1954' te emekli olana kadar Ordu Film Merkezi Laboratuvarı'nda çalıştı.

L123b, 468c, 540c, II:148b, I 319c, VII:9c.

ilgili madde:

Ali Efendi Sineması I:192b **Uzman, Emin Necip** VII:528c. **Uzun Hafız Efendi** (ö. 1845, Şeyh)

VI:163c. **Uzun Kahve** IV: 564a.

Uzun Kemer *mad.* VII:331c, I:496b, V:4a, VTI:54b.

Uzun, Numan (1923, İstanbul) Tüccar. Lise mezunudur. Serbest ticaret yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Uzun Ömer *mad. WL332b, VL259a.*

Uzun Piyale Paşa Çeşmesi Kasımpaşa'da, Kulaksız'da, Saçlı Emir Camii'nin yakınındadır. Banisi Kaptan-ı Derya Piyale Paşa'dır. 1048/1638'de kesme taştan, klasik üslupta yapılmıştır. Ay-nataşınm iki yanında birer tas yuvası vardır. Teknesi çukurda kalmıştır. Cephesi renkli fayansla kaplanmıştır.

Uzun Suca Mescidi *bak. Fuad Paşa Camii*

Uzun Yusuf Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. İbrahim Çavuş, Seyit Ömer, Arabacı Beyazıt, Cambaziye ve Ve-led-i Karabaş mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.358'dir.

Uzunbahçe Sineması I:540c.

Uzunçarşı Caddesi Eminönü İlçesi'nde ve üçüncü tepeyi oluşturan Beyazıt'ın İstanbul Üniversitesi merkez binalarının bulunduğu alanın kuzeydoğusundan SultanhamamveTahtakale'ye inen cadde. Özellikle saraç esnafının toplandığı geleneksel bir alışveriş merkezidir.

I:553a, 555a, III:99c.

Uzunçarşıh, İsmail Hakkı II:78b, IV:221c, V:169b, 525a, VII:284c.

Uzundere I:152a. **Uzunkahve** *bak. Kıraathaneler Uzunova* IL228b.

Üç Aylar

456

457

Üsküdar İlçesi

Üç Aylar Hicri takvime göre yılın yedinci ayı olan "recep"ten başlamak üzere "şaban" ve "ramazan" aylarını içine alan üç kutsal aya verilen ad. Aynı anlama gelen Arapça "şuhur-ı sela-se"den çeviridir. Bu aylardan ilk ikisini oruç ve ibadetle geçiren kimselere "üç aylan tutuyor" denilir; bu süre içinde özenle hareket edilirdi. Medreseler bu aylarda tatil edildiğinden, medrese talebeleri memleketin dört bir yanına dağılırlar, gittikleri kasaba ve köylerde Kuran okuyup vaaz verirler ve halktan topladıkları parayla yıl boyunca geçinirlerdi.

III:84b.

Üç Horan Kilisesi *bak. Yerrortutyun (Surp) Kilisesi*

Üç Hürel V:53;4b.

Üç Maymun Kabare Oyuncuları

IV:325b.

Üç Mihraplı Cami *mad. VII: 333a. Üçbaş Medresesi* *mad. VII:333b, 334a. Üçbaş Mescidi* *mad. VII:333c. Üçler Mescidi* *mad. WL334a, I:417b.*

Üçler Tekkesi Fatih ilçesi'nde, Silivri-kapı'da bulunmaktaydı. Yeri, kuruluş tarihi ve banisi tespit edilemeyen bu tekke tamamen ortadan kalkmıştır. Tekkenin adına ilk olarak 18. yy'm ortalarına tarihlenen *Dergebname'de* rastlanmakta, gerek *Âsitâne'âe* (1840) gerekse de *Mecmua-i Tekâyâ* 'da (1889) yerinin arsa olduğu ve Halvetîliğe bağlı bulunduğu belirtilmiştir.

Üçüncü Daire-i Belediye I:220c, II:25a. **Üçüncü Vakıf Hanı** *mad. WL334c, II:304b.*

Üfürükçülük-Cincilik *mad. VII:335b. ilgili maddeler:*

Büyücülük II:343b

Cinci Hoca II:435b

Ülev Vapuru Şehir Hatları işletmesi yolcu vapuru. 1938'de, Almanya'da, Bremen'de, Atlas-Werge A. G. tezgâhlarında buharlı yolcu vapuru olarak yapıldı. 923 grostonluktı. Uzunluğu 62,5 m, genişliği 10 m, sukesimi 3,4 m idi. Her biri 850 beygircüğünde 2 makine-

si olup çift uskurluydu, saatte 12-13 mil hız yapıyordu. Suvat adlı eşi gibi şehir hatlarının en sağlam ve yollu vapuru olarak Köprü-Kadıköy, Köprü-Adalar-Yalova hatlarında kullanıldı. 1990'da kadro dışı bırakılarak satıldı.

Ülgen, Ali Sairn *mad. WL335c, II:89a, 376b, III:200a, 236b, V:170a, 468c, VI:497c, VII:394c.*

Ülgenalp, Refet III:207a.

Ülken, Hilmi Ziya (1901, İstanbul -1974, İstanbul) Yazar. İstanbul Erkek Lisesi'ni ve Mülkiye Mektebi'ni bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde felsefe ve sosyoloji ordinaryüs profesörü oldu. Yazı yaşamına genç yaşta başladı, *Mihrab, Anadolu, Kültür Haftası, Tan, Cumhuriyet, Sosyoloji Dergisi, Her Ay, Türk Düşüncesi, Yeni İnsanlık* gibi dergi ve gazetelerde yazdı. *insan* dergisini çıkardı. Otuzun üstünde kitap yazdı. Eserlerinden bazıları şunlardır: *Aşk Ahlakı* (1931), *iktisadi Doktrinler Tarihi* (1941), *Posta Yolu* (roman, 1942), *Yarım Adam* (roman, 1942), *Şeytanla Konuşmalar* (deneme, 1943), *Türk Tefekkür Tarihi* (1940), *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi* (1966), *Varlık ve Oluş* (1969) vb. III: 199a, V:169b.

Ülker, Fehamet IV:356b.

Ülker, Reşit (1919, İstanbul) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakülte-si'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 12-15. (1961-1977) ve 17-18.

dönemler (1983-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Ülker, Şenova II:389a.

Ülkü, Gönül (1929, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. Şehir Tiyatrolarında başladığı profesyonel tiyatro yaşamını 1962' den sonra eşi Gazanfer Özcan ile kurduğu toplulukta 1994 sezonu sonuna kadar sürdürdü. Ayrıca gene eşiyle birlikte televizyon dizilerinde rol aldı.

İlgili madde:

Gönül Ülkü-Gazanfer Özcan Tiyatrosu III:413b

Ülkümen, İsmail Hakkı (1901, İstanbul -?, ?) Maliyeci. Mülkiye Mektebi'ni bitirdi. Maliye müfettişliği, Maliye Bakanlığı tetkik kurulu başkanlığı yaptı. 6. ve 7. dönem (1939-1946) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Ülman, Haluk (1931, İstanbul) Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakülte-si'ni bitirdi. Aynı fakültede siyasal tarih profesörü oldu. Çeşitli gazetelerde köşe yazarlığı yaptı. 15. ve 16. dönem (1973-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Ülman, Harun IV:251a, VII:463b.

Ülök, Nusret (1928, İstanbul) Futbolcu. Beykoz takımında oynarken ün kazandı. 1949'da Beşiktaş kulübüne

geçti. Futbolu bıraktığı 1957'ye kadar takımıyla 4 kez İstanbul ligi şampiyonluğu yaşadı. 6 kez milli oldu.

Ümit Tiyatrosu I:199a, VT:80c. **Ümit Usta Lokantası** VI:9b.

Ümmî Ahmed Efendi Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Çinili Külliyesi'nin yakınında bulunmaktaydı. Halvetî tarikatından Ümmî Şeyh Ahmed Efendi (ö. 1725) tarafından muhtemelen 18. yy'm ilk çeyreğinde kurulmuş, geçen yüzyılda yenilenmiş, Cumhuriyet döneminde ortadan kalkmıştır. Günümüzde tekkenin naziresinden artakalan ve çoğu kırık olan mezar taşlarından başka birşey görülmemektedir. Hal-vetîliğin Şabanî koluna bağlı olan tekkenin ayin günü çarşamba idi.

Ümmî Sinan (ö. 1568) *bak.* İbrahim Ümmî Sinan

Ümmî Sinan Tekkesi (Eyüp) *mad.* VII:336c.

ilgili madde: Sinanîlik VII:6a

Ümmî Sinan Tekkesi (Şehremini) *mad.* WL338a, V:465c, VI:235b, VII:239c.

ilgili madde: Sinanîlik VII:6a

Ümm-i Veled Medresesi Fatih İlçesi'nde, Hasan Fehmi Paşa Caddesi'nde, Nişancı Mehmed Paşa Camii'nin karşısında bulunduğunu *Hadika'das.* öğrendiğimiz bu medrese yok olmuştur. 16. yy yapısı olan medrese için Evliya Çelebi sadece "Fatih Sultan Mehmed yakınındadır"

demekte, fakat daha başka bir açıklamada bulunmamaktadır. Banisi Ümm-i Veledzade Abdü-laziz Efendi'dir.

Ümmîsinanzade *bak.* Hasan Efendi

(ö. 1677, Şeyh Cedid) **Ümmü Gülsüm Hatun** *İlgili madde:*

Çivizade Kızı Mescidi II:524a **Ümmü Gülsüm Hatun** (Dâye) *ilgili madde:*

Dâye Hatun Camii III: 12b **Ümmü Gülsüm Sultan** V:344b.

Ümmü Kenan Tekkesi *mad.* VJL338b,

VL331c.

Ümmügülsüm Çeşmesi *mad.* VII:339a. **Ümraniye Camii** *mad.* TL339b.

Ümraniye Çöplüğü *bak.* Hekimbaşı Çöplüğü

Ümraniye İlçesi *mad.* VII:340a, I:322a, II:198c, 514a, IV:138b, VII:500b.

Ugili maddeler:

Alemdağ I:183b

Dudullu III:103b

Ümraniye Camii VTI:339b **Ümraniye Köyü** III:383b. **Ün, Memduh** IIL319a.

Ünal Fidanlığı III:314c.

Ünalan Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Fetih, Bulgurlu, Cumhuriyet, Örnek mahalleleri ve Kadıköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 19.990'dır.

Ünaydın, Ruşen Eşref *mad.* WL341c,

I:391a, II:287a, V:530c, VII:359a. **Ündüz, Fulya** III:413c. **Ündüz, Gazanfer**

III:413c. **Ünen, Fahriye** IV:358c. **Üngör, Beraat Zeki** IV:356c, 358b.

Üngör, Etem Ruhi V:540b.

Üngör, Osman Zeki II:557c, V:532a, 532b.

Üniversite Mahallesi Avcılar İlçesi'nde yer alır. Firuzköy, M. Kemal Paşa, Cihangir, Avcılar Merkez, Gümüşpala mahalleleri ve Küçük Çekmece Gölü'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.040'tır.

Üniversiteliler Müzik Kolu IV:249c.

Unsal, Behçet V:170a, 176a, 390a, VI:267a.

Unsal, Engin (1935, İzmit) Avukat, sendikacı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Cornell Üniversitesi'nde sendikacılık ihtisası yaptı. Serbest avukatlık, Dünya Kamu İşçileri Sendikası İcra Heyeti üyeliği yaptı. 15. dönem (1973-1977) milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Ünsî Hasan Efendi Tekkesi *bak.* Ay-dinoğlu Tekkesi

Ünsî Hasan Efendi Türbesi L483a. **Ünül, İrfan** IIL319a.

Ünver, Ahmet Süheyl *mad.* VJI:342b, I:172c, 385b, II:88a, 418a, IIL162b, IV:2a,

223a, VI:406a, 407c, 459c, VII:165a, 313a.

İlgili madde:

Babanakkaşzadeler I:518a **Üraz, Murat** III:523b. **Üren, Eşref** II:540b, III:82b.

Ürgüp, Fikret (1914, İstanbul - 1977, İstanbul) Yazar, ressam. Galatasaray Lisesi'ni ve İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Önce dahiliye ihtisası yaptı, bir süre sonra da yurtdışında psikiyatri üzerinde yoğunlaştı, dönünce ruh hekimi olarak çalıştı. Sanata resimle başladı, sergiler açtı, edebiyat alanında ilk yazılarını *Yedi Te-pe'de* yayımladı, hikâye ve denemeler yazdı, günümüz insanındaki yalnızlaşma ve yabancılaşmayı -kimi hikâyelerinde bir İstanbul panoraması içine oturtarak- işledi. Kitapları *Şizofreni* (monografi, 1964), *Van* (hikâyeler, 1966), *Kısa Lodos Hikâyeleri'dit* (1968).

Ürgüplü, Suat Hayri VII:42c. **Ürün, Sedat** IV:554c.

Üryanîzade Köşkü Üsküdar İlçesi'nde, Kuzguncuk'tadır. Şeyhülislam Üryanîzade Esad Efendi'nin oğlu Cemil Mol-

la'ya ait olan köşk, 19. yy'a tarihlen-dirilir. Üç katlı yapıda katlar kornişlerle ayrılmıştır. Dikdörtgen pencerelerin üzerleri silmelidir ve ahşap panjurlarla kapatılmıştır. Denize bakan cephede dört sütunlu, öne çıkmalı iki balkon vardır. İki yönlü merdivenlerden kapıya ulaşılır. Kuzguncuk yönüne bakan yan cephede ikinci katın önü bir teras şeklinde düzenlenmiştir. Camekânla kapatılmış bir çıkma, bunun üzerindeki katta da bir balkon yer alır. *Boğaz Köprüsü*'ne bakan yan cephenin köşesinde yapı boyunca yükselen cihannüma niteliğinde bir kule vardır.

Üryanîzade Mescidi *mad. VII:342c, V:145c.*

Üskübiye Mescidi *mad. VII:343a, ,503a.*

Üsküdar *mad. VII:343b, I:6b, 281a, II:159b, 415a, 437c, III:19b, 25a, 343c, IV:144a, 273a, 534c, VL95c, VII:346c, 501b.*

ilgili maddeler: Afganîler Tekkesi I:86b Ağa Hamamı I:93a Ahmed III Meydan Çeşmesi Lllöa Ahmed Çelebi Mescidi I:121a Ahmediye Külliyesi I:136a Alacaminare Tekkesi I:174c Atik Valide Külliyesi I:407c Ayazma Camii I:471 b Ayşe Hatun Çeşmesi I:489b Ayşe Sultan Çeşmesi L490a

Baki Efendi Camii ve Sıbyan Mektebi II:2c

Başkadın Meydan Çeşmesi II:80a

Bilad-ı Selase II:228a

Boğaziçi II:266a

Çevri Usta Camii II:423c

Çinili Külliyesi IL519c

Eski Hamam III:202c
Faik Bey eşmesi III:255b
Fethi Paşa Korusu III:299c
Genç Mehmed Paşa eşmesi
IIL391c
Gülfem Hatun Camii III:438a
Hacı Selim Ağa Kütüphanesi III:478b
Haç (Surp) Kilisesi III:482c
Haydar Taşkendî Tekkesi IV:26b
Hindîler Tekkesi IV:74c
İbrahim Edhem Paşa Türbesi IV:124b
İmrahor Mescidi IV:168b
Kanaat Lokantası IV:405c
Kara Davud Paşa Camii IV:438a
Kâtibim Türküsü IV:489c
Kavak Sarayı IV:494a
Kaymak Mustafa Paşa Camii IV:505c
Kız Kulesi V:10b
Mihrimah Sultan Külliyesi V:456a
Mimar Sinan Hamamı V:468a
Mirzazade Camii ve Kütüphanesi V:475a
Miskinler eşmesi V:476a Mustafa III Mektebi V:555a Rıfâî Âsitanesi VI:324a
Rum Mehmed Paşa Camii ve Türbesi VI:346c
Sadeddin Efendi Sebili ve eşmesi VI:390b
Sineperver Valide Sultan eşmesi VII: 10a
Şemsi Paşa Külliyesi VII:157c Şerefâbâd Kasrı VII:162c Üsküdar İlçesi VII:346b
Yağcızade Tekkesi VII:396c Yeni Valide Külliyesi VII:468a
Üsküdar Amerikan Kız Lisesi *mad. VII:346a, I:533c, VL288b.*
Üsküdar Anadolu Spor Kulübü *bak. Anadolu Spor Kulübü*
Üsküdar Atıksu Kuşaklama Kolektörü
IV:236a.
Üsküdar Bankası II:48b. **Üsküdar Cemiyeti** VII: 17c.
Üsküdar Cüzamhanesi *bak. Cüzamha-neler*

Üsküdar Çarşısı II: 477a.

Üsküdar Çatması III. Selim döneminde (1789-1807) ortaya çıkan Üsküdar kumaşları, padişahın buyruğuyla yapılmaya başlanmıştı. İlk atölye Üsküdar Ayazma Camii civarındaydı. 19. yy'm ikinci yarısında çok yaygın ve olan Üsküdar çatması 100'den fazla tezgâhta dokunmaktaydı. Bir kadife türü olan çatma, elbise, örtü, yastık ve perde kumaşı olarak kullanılırdı. Çatmalarda atkıda ve çözgüde ipek yanında sırma telin de kullanıldığı anlaşıyor. Üsküdar çatmasında küçük desenler ve eserin boyuna doğru uzanan yollar göze çarpmaktadır.

Üsküdar Ermeni Mezarlığı III:185b.

Üsküdar Halk Musiki Cemiyeti 4 Şubat 1946'da, "Türk milli musikisini tahriften vikaye ve terakkisini temin etmek, üyelerin musiki bilgisini artırmak" amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Üsküdar, Toplası CHP binasındaydı.

II:559b, VII:350a.

Üsküdar İlçesi *mad. VII:346a*, IV: 138a, VII:501b.

Ugili maddeler: Acıbadem I:62c Altunizade I:229c Bağlarbaşı I:533b Beylerbeyi II:200b Boğaziçi II:266a

Üsküdar İskelesi

458

459

Üveys Paşa

Brohtoi II:324c

Bulgurlu II:331b

Cemaran Ermeni Okulu II:400c

Çamlıca II:464a

Çamlıca Kız Lisesi II:466a

Çamlıca Tepeleri II:466a

Çamlıcalı Mehmed Efendi Tekkesi

II:467b

Çengelköy II:485b

Çinili Külliyesi II:519c

Damat İbrahim Paşa Çeşmesi II:546c

Devatî Mustafa Efendi Tekkesi

III:42c

Doğancılar III:80b

Halil Paşa Türbesi, Sebili ve Çeşmesi III:513b

Hallaç Baba Tekkesi III:530c Harem III:551c Haşim Efendi Tekkesi IV:15b
Haydarpaşa Limanı IV:31c

Hibetullah Valide Sultan Çeşmesi IV:70c

Hüsameddin Ağa Çeşmesi IV:105b Hüseyin Avni Paşa Çeşmesi IV:106b Kandilli
IV:408c

Kapı Ağası Mescidi ve Tekkesi LV:431c

Karaca Ahmed Türbesi ve Tekkesi IV:442a

Karacaahmet Mezarlığı IV:444b Kartal Baba Tekkesi IV:470c Kaymakçı Tekkesi
IV:506b Kısıklı V:4c

Kurban Nasuh Mescidi ve Tekkesi V:125a

Kuzguncuk V:145c

Malatyalı İsmail Ağa Camii ve Tekkesi V:279a

Nalçacı Tekkesi VL41b Özbekler Tekkesi VI:199c Paşalimanı Camii VI: 230a
Rüstem Paşa Sıbyan Mektebi VL376a Salacak VI:421c Sah Tekkesi
VL426a

Sandıkçı Edhem Efendi Tekkesi VI:450a

Selami Ali Efendi Çeşmesi VI:491b Selami Ali Efendi Tekkesi VI:492b Selim III
Çeşmesi VI:511c Selimiye VL512a

Silahdar Mustafa Ağa Çeşmesi VI:551c

Solak Sinan Camii VII:35b

Şeyhülislam Arif Hikmet Bey Sebili ve Çeşmesi VII: 176a

Ümmügülsüm Çeşmesi VII:339a

Üsküdar VII:343b

Üsküdar Mevlevîhanesi VII: 348a

Üsküdar Musiki Cemiyeti VII:349c

Vanıköy VII:367a

Yaldızlı Tekke VII:414c

Yusuf İzzeddin Efendi Köşkü

VII:536c

Zeynep Kâmil Hastanesi VII:551c

Üsküdar İskelesi III:323a, IV:199c, 204a.

Üsküdar İslam Abidelerini Koruma Cemiyeti LV:168c.

Üsküdar-Kadıköy Su Şirketi IV:234c.

Üsküdar-Kadıköy ve Havalisi Halk Tramvayları Şirketi IV:160a, VII:300a.

Üsküdar, Kadıköy ve Havalisi Tramvayları TAŞ Teavün ve Tasarruf Cemiyeti
Açık adı "Üsküdar, Kadıköy ve Havalisi Tramvayları Türk Anonim Şirketi Memur, İşçi ve Müstahdemleri Teavün ve Tasarruf Cemiyeti'dir. 23 Aralık 1944'te kuruldu. İETT işletmelerinde aynı dönemde kurulan yardım sandığı ve derneklerinin bir benzeriydi. Ana amacı üyelerine maddi yardımda bulunmaktı. 1947'de üye sayısı 321'di.

Üsküdar, Karacaahmet Havalisi Mezarlık ve Şehitliklerini Güzelleştirme Cemiyeti 5 Ocak 1936'da, Karacaahmet mezarlık ve şehitliğinin etrafını duvarla çevirmek, düzenlemek ve temizliğini sağlamak amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Üsküdar, Doğancılar Caddesi üzerindeki CHP bi-nasmdıydı.

Üsküdar Kazası İlkokullardaki Yoksul Çocuklara Yardım Cemiyeti 23 Aralık 1939'da, Üsküdar ilkokullarında-ki yoksul öğrencilere yardım amacıyla, diğer ilçelerdeki benzer adlı örgütler gibi CHP tarafından kurdurulmuş dernek. Merkezi, Üsküdar CHP bina-sındıydı.

Üsküdar Kervansarayı 895/1490'da yapılan bir onanma ait, *Ayasofya Vakıfları Muhasebe Defteri* 'ndeki bir kayıttan varlığı öğrenilen bu kervansarayın yeri ve kim tarafından yaptırıldığı bilinmemektedir. Fakat Rumeli ile Anadolu arasındaki yolcu ve yük taşımacılığının en yoğun noktası olan iskele civarında inşa edilmiş olması muhtemeldir.

Üsküdar Kız Rüşdiyesi I:316c. Üsküdar Mekteb-i İdadisi IV:135a.

Üsküdar Menzili İstanbul'un, Anadolu yakasındaki kasabası olan Üsküdar, doğuya giden yolların ilk menziliydi. *Burhan-ı Katı* adlı sözlükteki anlamına göre de "Üsküdar" sözcüğü, Farsça menzilhane, menzil atı demek olup buradaki büyük menzilde hazır tutulan atlı ulaklar, eyaletlere, kadılara yazılan buyrukları, bir sonraki menzile ulaştırıp dönerlerdi. Ayrıca Üsküdar'da, Anadolu'ya gidecek yolcuların kiraladıkları atı, arabalar vardı. İstanbul'da

suç işleyenler de çoğu kez, kira kayıkları ile Üsküdar'a geçer, burada kıyafet değiştirdikten sonra at kiralayıp süratle uzaklaşırlardı ki "Atı alan Üsküdar'ı geçti" sözü bununla ilgilidir.

Üsküdar Mevlevîhanesi *mad. VII:348a, III:81a, 362c, V:428c, VI:395b, . VH:166c, 239c, 455a.*

Üsküdar Mitingi (20 Mayıs 1919) İzmir'in Yunanlılar tarafından işgalini protesto için İstanbul'da yapılan mitinglerdendir. 20 Mayıs 1919'da Doğancılar'daki bu mitingde, Üsküdarlı şair Talat Bey, Asri Kadınlar Cemiyeti adına Sabahat Hanım, Doktor Fer-ruh Bey, Üsküdar Sultanisi muallimi Mazhar Bey, Naciye Hanım ateşli konuşmalarda

bulundular. Miting sonunda "Türklerle meskûn yerlerin paylaşımı olanaksız bir bütün olduğunu" içeren bir bildirge yayımlandı.

VII:67a. **Üsküdar Musiki Cemiyeti** *mad. VII:349c,*

IL559b, VL249c, 474b. **Üsküdar Mutasarrıflığı** IV: 138a. **Üsküdar Sarayı** *bak.*
Kavak Sarayı

Üsküdar Sarayı Hamamı *Tezkiretü '-Bünyan ve Tezkiretü'l-Ebniye'de,* Mimar Sinan'ın Üsküdar'da üç tane saray hamamı yaptığı yazılıdır. Bunlardan bir tanesinin III. Mustafa (hd 1757-1774) tarafından onartıldığı bilinmektedir.

Üsküdar Suları *mad. VII:350b, IV:507c.* **Üsküdar Şapeli** III:184b.

Üsküdar Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. Şirket-i Hayriye'nin 72 baca numaralı yolcu vapuruydu. 1927'de Almanya'da Elbing'de, F. Schichau GmbH tezgâhlarında buharlı yolcu vapuru olarak yapıldı. 148 grostonluktu. Uzunluğu 33,1 m, genişliği 6,6 m, sukesimi 2,1 m idi. Aynı tersanenin yapımı, 350 beygircücün-de tripil buhar makinesi vardı. Tek uskurlu olup saatte 8 mil yapıyordu. Yaz kış 344 yolcu alıyordu. 73 baca numaralı Rumelikavağı adlı bir de eşi vardı. Yıllarca Boğaz sularında, son olarak da İzmit körfez hattında çalıştı, 1 Mart 1958 Cumartesi günü öğleyin patlak veren şiddetli fırtınada su alması sonucu batarak büyük bir deniz faciasına yol açtı. Boğulan 240 yolcunun çoğu İzmit Lisesi'nin öğrencileriydi. Kısa bir süre sonra çıkarıldı ve 13 Temmuz 1959'da hurda halinde sökülmeğe üzere satıldı.

VL360b.

Üsküdar Yazması Üsküdar yazmacılığı ile ilgili belgeler 18. yy'a dayanır. III. Ahmed döneminde (703-1730), Ayazma mevkiinde inşa edilen 5 katlı, ahşap basmahane binasında 100'den fazla işçi çalışmaktaydı. Burada döşemelik kumaşlar, yatak takımları ve bohçalar, kökboya ve karakalem baskı tekniğiyle üretilirdi. Üsküdar'daki

yazma atölyeleri 1950'lere kadar Bağ-larbaşı'nda Ayazma'da, Yenimahalle'de, Miroğlu ve Şair Talat sokaklarında kümelenmişti. Kalem işi ve ka-lıp-kalem tekniği ile yorgan yüzleri, yastık, bohça ve yemeni üretirlerdi. Uyguladıkları desenler genelde çiçek demetleri ile bahar dallarıydı. Nadiren insan figürlü kompozisyonlara da yer vermişlerdir. Bu tür desenler "kokona-lı" adıyla tanınıp, Ermeni ve Rum atölyelerinde uygulanmıştır. 1920'lerde Üsküdar'ın en ünlü kalemkâr ustası Serkez Kütyan'dı.

ilgili madde: Yazmacılık VII:455c

Üsküdar Yenimahalle Fukaraperver Derneği 20 Temmuz 1946'da malullere, yoksullara, muhtaçlara her türlü yardımda bulunmak amacıyla semtteki azınlıklar tarafından kurulmuş dernek. Merkezi Üsküdar'ın Yenimahalle semtinde, Hacı Murat Sokağı, no. 10' daydı. Başkanı Oavli Markidis, yönetim kurulu üyeleri Prodromos Parli-dis, İlya

Francis, Kiryako Kalinoğlu, Torna Tomadis, Niko Kalyoncu, Dimit-ri Mavromati, Elefter Piagabey, Yani Stamatoss'tu.

Üsküdarî I:360c.

Üsküdarlı, Ali (Yeraltı Cami İmamı) III:58b, IV:443a.

Üsküf Yeniçeriler tarafından kullanılan, uzun ve boru şeklinde olup başa giyildiğinde yarısı arkaya sarkan börk adlı başlığın kenarları sırmalı olan cinsine verilen ad. I. Murad döneminde (1361-1389) orduda kullanılmaya başlanılmış, II. Mehmed (Fatih) döneminde (1451-1481) ise daha süslü ve sırmalı bir şekle konulmuş, kapıkulu piyadesi ve zabıtları tarafından kullanılmıştır. Silahdarlar da kırmızı kadifeden üsküf kullanırlar, iki tarafına birer zülûf takarlardı.

Üsküplü Camii ve Hamamı *mad. VII:352b.*

Üstün, Nevzat (1924, İstanbul - 1979, İstanbul) Şair, yazar. Ortaöğrenimini İstanbul Amerikan Koleji'nde, İstanbul Erkek ve Boğaziçi liselerinde yaptı, Paris'te bir süre kaldı. Dönüşünde "gazeteci oldu, *Tanin, Ekspres, Vatan, Yeni Tanin, İkdâm, Cumhuriyet, Yeni Ortam* gazetelerinde yazdı. Siyasi nedenlerle kovuşturmayla uğradığı oldu. Başlıca eserleri şunlardır: *Oluş* (şiirler, 1946), *Yaşadığımız Devre Ait Şiirler* (195D, *Yitikler Kapısı* (şiirler, 1960), *Güneş Ülkesi* (şiirler, 1964), *Akrep Üretim Çiftliği* (hikâyeler, 1969), *Boğaların Ölümü* (hikâyeler, 1976). Nevzat Üstün'ün gezi notlarını ya da çeşitli incelemeleri içeren kitapları da bulunmaktadır.

Üstün, Nursel IV:357b.

Üstündağ, Muhittin *mad. VII:352c, I:385b, II:139a, 14le, I43b, 144e, 419a, 542b, III:195b, VII:150c, 364b.*

Üstünel, Besim (1927, Gaziantep) İktisatçı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fa-kültesi'ni bitirdi, iktisat profesörü oldu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde öğretim üyeliği yaptı. 1975-1980 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı. Maliye bakanlığı yaptı.

Üstünidman, Ali Faik *mad. VII:353c, I:205a, III:532c, IV:320a, VII:42a, 42c.*

ilgili madde:

Jimnastik IV: 320a

Ütücüyan, Apisoğom III:193a, V:218a. **Ütücüyan, Garabed** III:188c. **Ütücüyan, Isdepan** III:189b. **Ütücüyan, Manuel Parunag** III: 189a. **Üveys bin Kayser** (Hoca) L 1 la, VII:495b. *İlgili madde:* HocaPaşa Camii IV:81c

Üveys Paşa (Hoca) (1529, Aydın - 1591, İskenderiye) Vezir. Kadılık, başdefterdarlık ve çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. Mısır valiliği sırasında eyaletin gelirlerini artırdığı için vezir pa-yesiyle ödüllendirildi.

IIMOA, IV:81c.

Vada, A. Cabir

Valle, Pietro della

Vada, A. Cabir 111:41 Ic. **Va'dî** (ö. 1649) V:383c. **Vadi-i Büzürk** II:364a. **Vafi**, **Hasan** IV:251b. **Vafi, Raşiha** VII:564b.

Vaftizci Yahya Kilisesi *bak.* İoannes (Ayios) Prodromos Kilisesi

Vagon-Li Olayı *mad.* VII:354a. **Vahan Efendi** III:370b, V:319a.

Vahdeti (Derviş) (1870, Lefkoşa - 1909, İstanbul) Gazeteci. İlk ve orta öğrenimini Kıbrıs'ta yaptıktan sonra 1902'de İstanbul'a geldi; devlet hizmetine girdi. 1904'te işlediği bir suçtan dolayı Diyarbakır'a sürüldü ve orada 3,5 yıl kaldı. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra İstanbul'a döndü ve İttihad ve Terakki karşıtı, İslamcı *Volkan* adlı gazeteyi yayımlamaya başladı; İttihad-ı Muhammedi Cemiyeti'nin kurucuları arasında yer aldı. Otuz Bir Mart Ola-yı'nın başlatılmasında belirleyici rol oynadı. Ayaklanmanın ardından İzmir'e kaçan Vahdetî yakalanarak İstanbul'a getirildi, divan-ı harpte yargılanarak ölüm cezasına çarptırıldı ve Ayasofya Meydam'nda asıldı.

VI:184b.

Vahdetî (1832, Burdur - 1986, İstanbul) Hattat. 1848'de İstanbul'a geldi ve Enderun'da yetişti. Harbiye Mektebi hattatlığında bulundu. Hat sanatında Abdullah Zühdü Efendi'den meşk alarak yetişti. Mehmed Nazif Bey gibi ünlü bir hattatın yetişmesinde rolü olmuştur. Aklam-ı şiltede Hafız Osman, celi sülüste Mustafa Rakım ekolüne bağlıdır.

Vahdetî Efendi *mad.* VII:354b, VI:456c. *İlgili madde:*

Zeyneb Hanım Konağı VII:549c **Vahdet-i Milliye Heyeti** VII: 18b.

Vahideddin *bak.* Mehmed VI (Vahi-deddin)

Vahideddin Korusu *mad.* VII:354c, 356c.

ilgili maddeler: Korular V:71b Köçeoğlu Köşkü V:84b

Vahideddin Köşkü VII:356c

Vahideddin Köşkü *mad.* VII:356c, V:84c, VII:355b, 365a.

Vak'a-i Garibe I:109c.

Vak'a-i Hayriye *mad.* VII:357a, I:17a, 154a, 162e, II:390c, III:40b, 204a, 220b, 224c, IV:433b, 475c, V:257a, VI:449c, VII:467a, 476a. *İlgili madde:* Mahmud II V:253c

Vak'a-i Vakvakiye *bak.* Çınar Olayı

Vakıf Korusu *bak.* Korular

Vakıflar Bölge Müdürlüğü VI: 191a.

Vakit *mad. VII:359a, L130b, VII:327b, 449a.*

Vakidî (ö. 823) IV:254c.

Vakit Yahut Mürebbi-i Muhadderat

IV:344c.

Vakko IV:271a.

Vakko Sanat Galerisi (Beyoğlu) VI:437b.

Vakvak Ağacı Eski adı Atmeydam olan Sultanahmet Meydanı'ndaki asırlık çınara deniyordu. 1656'daki ayaklanmada, asilerin isteğiyle öldürülen devlet adamlarının başları ve cesetleri bu ağacın dallarına asılmış, bunu gören bir din adamı da çınarı, meyveleri insana benzeyen ünlü mitolojik ağaca benzettiği için söz konusu ağaç bu adla anılır olmuştur.

I:273a.

VâlâNureddin (1901, İstanbul -1967, İstanbul) Gazeteci. Mekteb-i Sultani'yi (Galatasaray Lisesi) bitirdi. Viyana Ticaret Akademisi'nde bir yıl süreyle eğitim gördü. Kurtuluş Savaşı yollarında Anadolu'ya geçti. Daha sonra Moskova'ya giderek 1924'te Doğu Üni-versitesi'ni bitirdi. Yurda döndükten sonra *Vakıfla* yazılar yazdı. Rasim Us ile yayımladığı *Haber gazetesinden* sonra *Akşam*, *Cumhuriyet*, *Ülke*, *Tercüman*, *Havadis* gazetelerinde fıkra yazarlığı yaptı. Yazılarının adının kısaltması ile imzaladığı için "Va-Nu" olarak tanındı. Şiir, öykü, çeviri, fıkra, radyo oyunu, makale ve roman türünden İÖO'a yakın kitabı vardır.

I:215a, IV:144c, V:lö9c.

Valens II:253c, III:525a, IV:234c, 330c, VI:341a.

Valens Kemerî *bak.* Bozdoğan Kemerî **Valentinos Arsakuni** IV:53c. **Valeri, Salvatore** *mad. VII:359b. Valero, Isak* VII:398c.

Valide Bendi *mad. VII:359c, I:35c, 133b, II:37b, 38a, 149c, VII:200b.*

Valide Camii *mad. VII:360b, I:30c, II:41a, IV:101b, 103a, VI:65b, 245a.*

Valide Çeşmesi (Maçka) *mad. VII:362a, II:490c.*

Valide Hanı *mad. VII:362c, I:535a, II:331 a, V:50b, 98b, 273c, 274c, 393b, VII:561c.*

i madde: Eirene Kulesi III:146a

Valide Hanı Matbaası II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) yasak yayınların, yasaklanması olası kitapların ve broşürlerin basıldığı yerdi. İranlı matbaacılar bir yandan ruhsatlı basımev-lerini çalıştırırken burada da "muzır" eserleri bastırıp dağıtırlardı. Olasılıkla, Valide Hanı'nın vakıf koşullarına bağlı olması nedeniyle de buradaki baskı işleri

yasaklanamıyordu.

Valide Havuzu Köşkü Baron Philip Franz Gudenus'un *Collection des Prospects et Habillements en Turguie* adlı gravür albümünde krokisi ve görünüşü tespit edilen ancak yeri ve inşa tarihi bilinmeyen bu köşkün, Kırkçeşme ve Kâğıthane suyollarının birleştiği Başha-vuz'un civarında olduğu ve I. Mah-mud'un annesi Saliha Valide Sultan'm (ö. 1739) adına 1730'lu yıllarda inşa ettirildiği tahmin edilebilir. Günümüze hiçbir izi ulaşmayan bu ufak yapı, kare planlı bir çardak niteliğindeydi. Çepeçevre kare kesitli ahşap dikmelerle kuşatılmış, açıklıklarda dört tanesi basık kemerlerle taçlandırılarak kapı niteliğine kavuşturulmuş, diğer açıklıklar ise düşey çubuklu korkuluk duvarları ile kapatılarak bunların gerisine sedirler yerleştirilmişti. Alçak bir sete sırtını dayayan köşkün üzeri geniş saçaklı bir kırma çatı ile kapatılmıştı.

II:79b.

Valide Kethüdası Çeşmesi Üsküdar'da, Bülbülderesi'nde, Feyziye Camii'nin yakınındadır. Banisinin kimliği kitabede açıklanmamakla birlikte o tarihte valide sultan olan Emetullah Gül-nûş Valide Sultan tarafından yaptırılmış olması muhtemeldir. 1112/1700' de kesme taştan, klasik üslupta inşa edilmiştir. Harap durumdadır. Teknesi kırılmıştır. Sivri kemerinin üzerindeki kitabe yeri boştur. Kitabesi Top-kapı Sarayı Müzesi'ndedir.

Valide Kethüdası Mehmed Efendi Da-rülhadisi Beyoğlu İlçesi'nde, Galata' da, Kömürcü Aziz, Billur, Bereketzade ve Söğüt sokakları arasındaki adada bulunmaktadır. Banisi Gülnuş Emetullah Valide Sultan'm (ö. 1715) kethüdası el-Hac Mehmed Paşa'dır. Kitabesinden anlaşıldığına göre 1117/1705'te inşa edilmiş olan yapı 20. yy'da uzun süre işyeri olarak kullanılmış, 1975'te restore edilmiştir.

Valide Kırathanesi 20. yy'ın başında İstanbul'un en ünlü kahvehanesiydi. Eminönü'ndeki bu büyük ve o döneme göre lüks kahve, Pertevniyal Valide Sultan vakfındandı. Temizliğine özen gösterilir, günlük gazeteler, dergiler bulundurulur; aydınlar, devlet ricali, hattâ vezirler burada oturup, dinlenir, kahve içer, konaklarına gitmek üzere buradan arabaya binerlerdi. Eminö-

nü'nde ve Galata Köprüsü'nde yapılan törenler sırasında da protokole dahil zevat genellikle Valide Kırathanesi'n-de toplanırdı. Dört tarafı camekânlı olan kahvenin dışında da kira arabaları beklerdi. Eminönü'ndeki meydan, iskele düzenlemeleri sırasında yıkıldı.

LV:564c. **Valide Medresesi, Mescidi ve Sebili**

(Yavuzselim) V:98b.

Valide Mektebi *mad. VH:363b, II:225b, c, VI:377b.*

Valide Paşa Yahşi *bak. Hıdiva Sarayı*

Valide Sultan Alayı Tahta çıkan padişahın, Eski Saray'da ikamet eden annesinin törenle Topkapı Sarayı'na gelişi ve valide sultan dairesine yerleşmesi. Ölen padişahın şehzadeleri Topkapı Sarayı'nda kafes hapsine konulurken bunların anneleri de Eski Saray'a gönderilir, şehzadelerden birine taht sırası gelince de valide sultan sanım *kazanan* annesi, rikab-ı hümayun ve şikâr ağalarının, kapıcıbaşının, sultan kethüdalarının, selatin ve hare-meyn vakıfları mütevellilerinin, baltacıların, darüssaade ağası ile valide sultan kethüdasının katıldığı kalabalık bir kortej eşliğinde, mevsime göre tahtirevan veya arabayla Beyazıt'taki Eski Saray'dan alınıp Topkapı Sarayı'na getirilirdi. Bâb-ı Hümayun'dan girilince Has Fırın önünde padişah tarafından karşılanıp *araba* penceresinden eli öpülen valide sultan, haremın araba kapısından içeriye alınırdı. Alay ilk kez III. Murad'ın (hd 1574-1595) annesi Nurbanu Sultan için düzenlendi. III. Selim'in annesi Mihrişah, IV. Mustafa'nın annesi Ayşe Sineperver, II. Mahmud'un annesi Nakşidil sultanlardan sonraki *alaylar*, Beşiktaş'ta düzenlenmiştir.

Valide Sultan Hamamı *bak.* Ayakapı

Hamamı **Valide Sultan Köşkü** IV:538c.

Valide Sultan Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Bahçekapı'da, Çelebioğlu Ala-eddin Mahallesi'nde bulunuyordu. Cami, darülkurra, kütüphane, türbe, mektep, dükkânlar, çeşme ve sebilden oluşan bir külliyein içinde yer alan medresenin bulunduğu arazi 10067 1598'de III. Mehmed'in annesi Safiye Sultan adına kamulaştırılmış, binanın inşaatı uzun sürmüş, bir süre ara verilmesinin ardından IV. Mehmed'in annesi Turhan Valide Sultan (ö. 1683) tarafından tamamlanmıştır. Bulunduğu yerde bugün büyük bir banka binası vardır.

Valide Sultan Medresesi Fatih İlçesi'nde, Çarşamba'da, Yavuz Selim ve Darüşşafaka caddelerinin kavşak yaptığı yere yakın Valide Medresesi Sokağı'nda bulunuyordu. Banisi Özdemiroğlu Osman Paşa (ö. 1585) olup, daha sonra IV. Murad'ın annesi Kösem Sultan'm adıyla anılmaya başlamıştır. On altı

odası ve bir dershanesi olduğu bilinen yapının çamaşırhane, gusülhane ve helaları da vardı. 1920'lerde yıkılmış olup, bugün yerinde Muallim Yahya İlkokulu vardır.

Valide Sultan Odası IV:41Ob.

Valide Sultan Sarayı (Eyüp) IL37b, III:273a.

Valide Sultan Tekkesi Eyüp İlçesi'nde, Edirnekapı dışında, Kuyubaşı mevkiinde, Defterdar Mahallesi'nde, Savaklar Caddesi'nin üst başında yer almaktadır. Tekkenin bulunduğu yerde münzevi bir hayat süren Bektaşî şeyhlerinden Laz Emin Baba (ö. 1886) için 12847 1867-68'de Abdülaziz'in annesi Pertevniyal Valide Sultan (ö. 1883) tarafından yaptırılmıştır. Valide Sultan'm, oğlunun Haziran 1867'de çıktığı

Avrupa gezisinin uzaması üzerine endişeye düştüğü, II. Mahmud'un ikballerinden Tir-yal Hanım'ın (ö. 1886) tavsiyesi üzerine Emin Baba ile görüştüğü, Abdülaziz'in, Emin Baha'nın söylediği gün sağ salim istanbul'a dönmesi üzerine bu tekkeyi yaptırdığı *13- Asr-ı Hicride Osmanlı Ricali* adlı eserde nakledilir. Bektaşîlik 1826'dan itibaren resmen mülga addedildiği için, Abdülme-cid ve özellikle Abdülaziz döneminde faaliyete geçen diğer Bektaşî tekkeleri gibi, Valide Sultan Tekkesi de Nakşibendîliğe bağlı olarak gösterilmiştir ve "Emin Baba Tekkesi" olarak da anılan ayin günü perşembe olan tekke Cumhuriyet döneminde harap düşmüş, ahşap olan üst katı çökmüş, kagir zemin katı ise uzun müddet ahır olarak kullanılmıştır. Zemin kat duvarlarında sıralanan pencereler ile kitabe-li kapı dikdörtgen açıklıklı olup kesme taş sövelerle kuşatılmıştır. Tekkenin haziresinde Emin Baba ile haleflerine ait güzel mezar taşları bulunmaktadır.

Valide Sultan Türbesi Kütüphanesi

V:176c.

Valide Sultan Yahşi bak. Esmâ Sultan Sahilsarayı (Eyüp)

Valide Taşlığı VII:287a.

Validebağı (Valdebağı) I:533b, 533a, VI:191b.

Validebağı Anadolu Sağlık Meslek Lisesi Hemşire yetiştirmek amacıyla 1974' te Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak Validebağı Kampusu içinde açıldı. Okul ortaokula dayalı beş yıllık mesleki ve teknik eğitim yapmaktadır. 1992' den itibaren Anadolu lisesi statüsüne geçti. Okulda eğitim klasik sistemde sürdürülmekte, öğrenciler hastane vb kurumlarda hemşirelik uygulamasına katılmaktadır. Okul paralı ve parasız yatılı öğrenci almaktadır. 1994-1995 öğretim yılında 21 öğretmen ve 152 öğrenci ile öğretime devam etmektedir.

Validebağı Öğretmenler Hastanesi Kadıköy'de Koşuyolu'ndadır. 750.000 m²' lik bir alan içindedir. 1929'da kuruldu. 1950'de sanatoryum bölümü hizmete girdi. Günümüzde 400 yataklı bir hastanedir. Dahiliye, cerrahi, nöroloji, kulak-burun-boğaz, göz, fizik tedavi, üroloji, çocuk hastalıkları, ortopedi, göğüs hastalıkları, kadın doğum, cilt servisleri vardır. Milli Eğitim Bakanlığı' na bağlıdır. Bakanlık mensupları ve emeklileriyle parasız yatılı öğrencilere hizmet vermektedir.

Validebağı Prevanatoryumu I:81c, 230a, 230b.

Valideçeşme Kulübü II:168a.

Valide-i Atık Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Selami Ali, Murat Reis, Arakiyeci Hacı Mehmet, Arakiye-ci Hacı Cafer, Tabaklar, Hayrettin Çavuş ve Toygar Hamza mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.167'dir.

Valide-i Hıdiv Korusu ILllöa.

Valiler *mad. VII:364a. İlgili maddeler:* Belediye Başkanları II:140b Gökay, Fahrettin Kerim III:41Oc İstanbul Kadılığı IV:226b Kırdar, Lütfi IV:564c Sadaret Kaymakamı VI:389a Üstündağ, Muhittin VII:352c Yuluğ, Ali Haydar VII:536a

Vallaury, Alexandre *mad. VII:364c, I:51b, 58a, 87a, 308c, II:50c, 152c, 217a, 550a, III:161c, IV:71a, V:377c, VI:66a, 149b, 162b, 166b, 240c, 416c, 436c, VII:324b, 521c, 547a.*

İlgili maddeler:

— Abdülmecid Efendi Köşkü I:51b Afif Paşa Yalısı I:87a -Arkeoloji Müzeleri Binası I:310a Büyükaada Rum Yetimhanesi IL354a . • Cemil Topuzlu Köşkü II:402c Cercle d'Orient Binası II:409a Decugis Evi III: I4b Düyun-ı Umumiye Binası III:ille Hidayet Camii IV:71a İsmail Paşa Yalısı IV:215b Lebon V:200a

- Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane Binası

V:377b

Osman Reis Camii VI:164a Osmanlı Bankası Binası VI:166b Pera Palas VI:239b Rıdvan Paşa Köşkü VI:323b

Sanayi-i Nefise Mektebi Binaları VI:447c

Tokathyan Oteli VEI:272a Union Française VII:324b -Vahideddin Köşkü VII:356c Zeki Paşa Yalısı VII:547a **Vallaury, M.** V:200c, VI:66a.

Valle, Pietro della III:229b, IV: 535a, V:96c, 113b.

Valliadis, Yorgo

462

463

Vehbî

VaUladis, Yorgo III: 177a. **Valon, Aleads de** VII:249b. **Valturia, Roberto** V:331a. **Vamık Efendi** (Hafız) IV:519b.

Van Millingen, Alexander *mad.*

VII:365c, II:290a, VI:338c, VII:237a.

Van Mour, Jean-Baptiste *mad.*

Vtl-366c, II:345b, III:419b, IV:295b, V:185a.

Vandeuvre, Baron de I:60b, IV:409b. **Vanî Efendi Medresesi** II:243a.

Vaniköy *mad. VII:367a, 500c. ilgili maddeler:*

Boğaziçi IL266a

Kuleli Bahçesi V:117c

Mahmud Nedim Paşa Yalısı V:268a

Nazif Paşa Yalısı VL55c

Recaizade Ekrem Bey Yalısı VL3Hb

Vaniköy Camii VII:368a **Vaniköy Camii** *mad. VII:368a.*

Vaniköy Korusu (Eski Papaz Korusu) *bak. Korular*

Vaniköy Rasathane Korusu *bak. Korular*

Vaniköy Vapuru Şehir Hatları işletmesi yolcu vapuru. 1958'de Hasköy Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak yapıldı. 512 grostonluktur. Uzunluğu 46,4 m, genişliği 8,3 m, sukesimi 2,4 m'dir. İtalya, Torino Fiat yapımı, her biri 520 beygircüğünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup tecrübelerinde saatte 15 mile yakın hız yapmıştır. 750 yolcu almaktadır. Beykoz ile Hasköy adlı iki de eşi vardır. Bir süreden beri İzmir'de çalıştırılmaktadır.

II:200a, V:99a. **Vankın Bağı** I:533b. **Vapurlar**

ilgili maddeler: Altınkum Vapuru I:227a Anadoluhisan Vapuru I:260a

Anadolukavağı Vapuru I:263c Araba Vapurları I:285b Asayiş Vapuru I:339c Ataköy Vapuru I:379b Bahçe Tipi Vapurlar I:54lc Bahçekapı Vapuru I:542c Basra Vapuru II: 76a Bayraklı Vapuru II: 99a Bebek Vapuru II:118b Beykoz Vapuru II:200a Beylerbeyi Vapuru II:210c Boğaziçi Vapuru II:290b Bostancı Vapuru II:307c Burgaz Vapuru II:335a Büyükada Vapuru IL354b Büyükdere Vapuru II:364b Caddebostan Vapuru IL365b

Camialtı Vapurları II:375b Çengelköy Vapuru IL487a Dilnişin Vapuru III:54c

Dolmabahçe Vapuru III:97b Emirgân Vapuru III:171b Erenköy

Vapuru III:179c Fenerbahçe Vapuru III:287c Göksu Vapuru III:412b

Göztepe Vapuru III:416c Güzelhisar Vapuru III:464a Halas Vapuru

III:456b Hale Vapuru III:497b Halep Vapuru III:498b Haydarpaşa

Vapuru IV: 33a Heybeliada Vapuru IV:59b Hünkâr İskeleyi Vapuru

IV: 100a İhsan Vapuru IV:142c İnbisat Vapuru IV: 171a İntizam

Vapuru IV:178b Kadıköy Vapuru IV:344a Kalamış Vapuru IV:393c

Kalender Vapuru IV: 396a Kamer Vapuru IV:402c Kınalıada Vapuru

IV:563b Kocataş Vapuru V:39a Köy Tipi Vapurlar V:98c Küçüksu

Vapuru V:163b Maltepe Yolcu Vapuru V:282c Metanet Vapuru

V:411b Moda Vapuru V:482a Neveser Vapuru VI:68b Paşabahçe

Vapuru VI:229c Rağbet Vapuru VL298c Resanet Vapuru VI:315a

Rumelikavağı Vapuru VI:360b Sarayburnu Vapuru VI:461c Sötlüce

Vapuru VII:119c Şehir Hatları İşletmesi VII: 142a Şirket-i Hayriye

VII:181b

Var, Samim (1925, İstanbul -1976, İstanbul) Futbolcu, gazeteci. Fenerbahçe genç takımında ün kazandı. 1944-1951 arasında Fenerbahçe A takımında oynadı. İstanbul karmasına seçildi. 1952' de Adalet'e transfer oldu ve sporu bu takımdayken bırakarak spor yazarlığına başladı. Türkiye

Spor Yazarları Derneği'nin kurucuları arasında yer aldı; genel başkanlığını yaptı. Uluslararası Spor *Yaza.dan* Derneği (AIPS) yönetim kuruluna seçildi. Spor yazarı olarak çeşitli ödüller kazandı.

Varaeg Muhafız Alayı Bizans ordusunda, Normanlar ya da Vikinglerden oluşan birlikler. 11. yy'dan itibaren bunlara Anglo-Saksonlar da katıldı. Rusya yoluyla geldikleri için Ruslarla karıştırılmışlar, bazen İskitler sanılmış ve "baltalı adamlar" olarak anılmışlardı. İlk kez 907'de Bizans donanmasında

görev aldılar. 988'de Kiev Prensi Vla-dimir'in gönderdiği 6.000 asker II. Ba-sileios (hd 976-1025) tarafından bir tagma'da birleştirildi. 11-12. yy'larda Bizans ordusunun en seçkin birliği ve imparatorluk sarayının muhafız alayı oldular. Büyük Saray'da ve Blahernai Sarayı'nda (12. yy) birer karargâhları, Konstantinopolis, Girit ve Toronto'da birer kiliseleri vardı. Saray hiyerarşisinde Norman asıllı biri tarafından temsil edilirken, Akolouthos denen komutanları Grek asıllı olurdu.

II:75a.

Varaka-ı Havadis III: 190b. **Varakçı Hanı** I:227b. **Vardabet, Komitas** V:532b.

Vardacı Daha önceleri, kent içinde, taş, moloz, malzeme taşıyan küfeli tezkereli merkep, katır sürülerinin önünde 19. yy'ın ikinci yarısında ise atlı tramvayların önünde giden, sık sık elindeki boruyu çalarak yol açılmasını sağlayanlara verilen ad. Varda, İtalyanca bir sözcük olup, savulun, yol verin anlamındadır.

Vardar, Berke (1934, İstanbul -1989, İstanbul) Yazar, dilbilimci. Galatasaray ve Işık liselerindeki ortaöğreniminden sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Fransız Dili ve Edebiyatı okudu, aynı bölüme öğretim üyesi olarak girdi, profesör oldu. Etimoloji üzerinde yayınlar yaptı, Türkçedeki değişim ve yenileşim konusuna eğildi. İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü müdürü oldu. Fransa'dan iki şövalyelik, bir de subaylık (officer) nişanlarıyla ödüllendirildi. Kitapları *Fransız Edebiyatı* (3 c., 1965-1972), *Dilbilim Sorunları* (1967), *Kavramsal Alan incelemesi* (Fransızca, 1069), *Sesbilim* (Fransızca, 1975), *Dil Devrimi Üstüne* (1917), *Dilbilim, Temel Kavram ve ilkeleri* (1982) adlarını taşır.

Vardar, Mübeccel IV:527c.

Vardarhlar, Mehmet Sabri (1923, İstanbul -1991, İstanbul) Hukukçu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Emet cumhuriyet savcısı ve serbest avukat olarak çalıştı. 12. dönemde (1961-1965) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoda bulundu.

Varjabedyan, Nerses (Patrik) *mad. VII.-368C*, III:193b, 395b.

ilgili maddeler: Getronagan Ermeni Lisesi III:395a

Kevork (Surp) Kilisesi (Samatya) IV:552b **Varlık** *mad. VII:369a*, 449b.

Varlık Vergisi *mad. VII:369b, II:335c,*

IV:147a, VI:368a. **Varol Basımevi** III:183b. **Varol, Bülent** VII:376a. **Varol, Necdet** VT:295a.

Varon, İzak (1882, Gelibolu -1938, İstanbul) Yahudi asıllı besteci. Ortaöğrenimini Gelibolu'da tamamladıktan sonra Selanik'e, Selanik Yunanlıların eline geçince de İstanbul'a yerleşti. Pathe, Polydor plak şirketlerinde Türk musikisi yönetmenliğini üstlendi. 20. yy'ın iyi şarkı bestecilerinden biridir. Sağlam bir musiki anlayışıyla bestelediği şarkıları günümüze kadar ilgi gördü. "Seyretmek için seyrini ey ruh-i revanim", "Kalbimde açılmış dağılan bir kuru güldün", "Baygın suların göğsüne yaslandı da bîtab" güfteli ferahfeza, eve, hüseyini şarkıları fasıllarda ve solo programlarda sık sık okundu.

VII:401c.

Vartaks, Varki VII:151b. **Vartan Paşa** *mad. VII:3 70a.* **Vartan, Vartabed** IV:255a.

Vartanantz (Surp) Kilisesi Şişli İlçesi'n-de, Feriköy'de, Şahadet Sokağı, no. 13'tedir. Bağışlanan bir arsada Patrik Sarkış Kuyumcuyan zamanında inşa edilen ilk ahşap kilise 1861'de ibadete açılmış, 1903'te yeniden yapılmıştır. Bugünkü kilise ise 1931'de betonarme olarak inşa edilmiştir. Mimarı Keğam Kavafyan'dır. 1951-1955 arasında yapılan onarım ve genişletmelerden sonra kilise bugünkü durumunu almıştır. Mimari açıdan bir önem ve ilginç bir yön taşımamaktadır. Bazilik planlı kilisede dıştan tek dikkati çeken öge çan kulesidir. -

III:184a, 293b, V:21a. **Vartanyan, Hovsep** *bak.* Vartan Paşa **Vartovyan, Agop** L90c.

Varyete Tiyatrosu Bey oğlu'ndaki iki eski tiyatro salonunun adıdır. Biri 1875'te Lüksemburg Kahvesi'nin yerine Bar-borini tarafından yapılan, öteki ise 1892'de yapıldığı sanılan Halep Çarşısı içindekidir. İlki sırasıyla Eldorado, Verdi ve Odeon adlarını, ikincisi ise Fransız ve Ses adlarını almıştır. Bu salon bugün Ortaoyuncular tarafından kullanılmaktadır.

I:89b, III:498a.

Vasat Ali Paşa Camii *bak.* Atik Ali Paşa Camii

Vâsıf *mad. VII:370b, I:61b, II:191a, 286a, III:67b, IV:447a, V:476b.*

Vâsıf Bey (Kara) IV:454b, VI:20c, VII:67b.

Vâsıf Efendi I:35c.

Vâsıf Osman *bak.* Vasıf (Enderunlu)

Vasilaki (1845, İstanbul - 1907, İstanbul) Rum asıllı kemençeci. Musikiye Silivri'de klarnetle başladı. Fenerli Yorgi' den kemence öğrendikten sonra klarneti bıraktı; lavtacısı Andon ve Civan'ın saz takımına girerek büyük ün kazandı. Çok başarılı taksim eder, özellikle köçekçeleri, Rumeli

havalarını büyük ustalıkla çaldı. Türk musikisine en büyük katkısı, daha önce köçek ve tavşan takımlarında kullanıldığı için

"kaba saz" sayılan kemençenin icrasına getirdiği üslup inceliği ve perde zevkiyle onu klasik sazlardan kurulu incesaz fasıl musikisine kazandırmış olmasıdır. Fasıl kemençesinin ilk üstadıdır. Az sayıda ama değerli saz eserleri de bestelemiştir.

III:307c, V:45b, 83b, 267a, VLlölç, 199a, VII:225b, 563a.

Vasilaki Efendi (Tersane-i Âmire kalfası) II:555c.

Vasiliadis, Kostas II:223a **Vasiliadis, VasÛ** V:18b. **Vasiliki Pili** ILlOb, VII:496c. **Vasilios** I:68c. **Vasilyadis, Elly** VII:532c.

Vatan İsmi Ahmet Emin Yalman (1888-1972) ile özdeşleşmiş olan günlük gazete. İlk sayısı 26 Mart 1923'te çıktı. İlke olarak tam bir basın özgürlüğü yanlısıydı ve Cumhuriyet Halk Fırkası iktidarının icraatını eleştirmekten geri kalmadı. Takrir-i Sükûn Kanunu gereğince 12 Ağustos 1925'te kapatıldı. Yalman, 19 Ağustos 1940'ta *Vatani* yeniden çıkardı. Çok partili döneme girilince DP'yi destekledi. Özgürlükleri her şeyin üstünde tutan gazete, 1954'ten sonra DP'ye yönelik eleştirileriyle büyük ilgi topladı ve bir ara Türkiye'nin en çok satan gazetesi oldu. 1961'de gazetenin yönetimi Naim Tiralı'ye geçti ve giderek etkinliğini kaybetti. Bir ara Türkiye İşçi Partisi'ni destekledi. Sonra Ankara'da akşam gazetesi oldu. 1976-1978 arasında Nu-man Esin tarafından çıkarıldı fakat tutunamadı.

Vatan Caddesi *mad.* VII:371a, I:16lc, 164a, II:109c, 469b, III:224b, V:390c, 463a, VII:371a, 534b.

Vatan Kurtaran Şaban III: 44a.

Vatan Mahallesi Bayrampaşa İlçesi'nde yer alır. Altın Tepsi, Terazidere mahalleleri ve Orta Mahalle ile çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.039'dur.

II: 110a. **Vatan Mühendislik Yüksekokulu**

VII:528c. **Vatan Yahut Silistre** VI:44c.

Vathi Colpas Vatikolpos II:363c,

VII:498c. **Vatman İttihadı Cemiyeti** IV:242b.

Vavassore, Giovanni Andrea II:182a, 264c, III:204b, 418b, IV:366a, VI:49a.

Vavh Tekkesi *bak.* Ordu Şeyhi Tekkesi

Veba II: 126a, 342c, VII:87c.

Vecdi (ö. 1660) III:65b.

Vecihî (ö. 1660) *bak.* Hüseyin Vecihi

Vecihi Paşa Yahşi *bak.* Prenses Rukiye Yalısı

Vedat Bey *bak.* Tek, Vedat **Vedat Tek Evi** *mad.* VII:372a

Tek, Vedat VII:232b **Vefa** *mad. VII:372b*, III:346a, VII:155c. *ilgili maddeler:*
Atıf Efendi Kütüphanesi I:399a Beşinci Vakıf Hanı II:173b
Ekmekçizade Ahmed Paşa Medresesi III:146b
Konstantianai V:57c Mimar Ağa Mescidi V:467a Molla Hüsrev Mescidi V:485b
Recai Mehmed Efendi Sıbyan Mektebi ve Sebili VI:311a
Revam Çelebi Mescidi VL320b Şehit Ali Paşa Kütüphanesi VII:146c Şeyh Vefa
Külliyesi VII:173c Vefa Bozacısı VII:373a Vefa Kilise Camii
VII:373c Vefa Lisesi VII:375a Vefa Stadyumu VII: 376a

Vefa (Şeyh) III:235c, IV:367b, V:330a, VII: 174a.

Vefa Bozacısı *mad. VII:373a. ilgili madde:*

Bozacılar II:317c

Vefa Erkek Lisesi *bak.* Vefa Lisesi **Vefa Gençlik Kulübü** İlk kuruluşu 1908,
ikinci kuruluşu 1941 olan gençlik ve
spor kulübü. Merkezi Karagümrük'te
Fatih Stadı'ndaydı.

Vefa Hamamı III:539c. Vefa Hanı II:124a. **Vefa Hastanesi** I:349c. **Vefa İdadisi**
IV:135a. Vefa İdman Yurdu I:172a. **Vefa, İsmail** VII:373c.

Vefa Kilise Camii *mad. VII:373c*, I:368c, II:256a, V:20a.

Vefa Lisesi *mad. WL375a*, II:173c, V:219b, VI:298c, VII:146c.

ilgili maddeler: Beşinci Vakıf Ham II:173b Şehit Ali Paşa Kütüphanesi VII:146c
Valide Mektebi VII:363b Vefa Simtel *bak.* Vefa Spor Kulübü

Vefa Spor Kulübü *mad. VII:375c*, I:172a, VII:376a.

ilgili maddeler:

Aktansel, Saim Turgut I:172a

Vefa Stadyumu VII:376a Vefa Stadyumu *mad. VII:376a*, IV:454b. *ilgili madde:*

Aetios Sarnıcı L86a

Vehbî (ö. 1736, Seyyid) *mad. VII:376b*, II:229b, III:66b, 508a, IV:46b, 48c, V:183c,
VI:308a, 429a.

Vehbî (ö. 1809, Sünbülzade) *mad. VII:377a*, II:286a, III:67a, IV:255a, VI:195a,
VILLöc.

Vehbi, Ali

464

465

Virgöl Blahernatissa

Vehbi, Ali H:542b.

Vehbî Efendi (ö. 1905) V:386b.

Vehbi Koç Vakfı

İlgili maddeler: Koç Özel Lisesi V:40a Koç Üniversitesi V:40b Sadberk Hanım Müzesi VI:390a **Veladethane** bak. Viladethane

Veled-i Karabaş Mahallesi Fatih İlçe-si'nde yer alır. Melek Hatun, İbrahim Çavuş, Uzun Yusuf ve Cambaziye mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.230'dur.

Veli (Sivaslı) III:41a.

Veli Baba Mahallesi Pendik İlçesi'nde yer alır. Şeyhli, Yayalar, Çamçeşme, Fevzi Çakmak, Dumlupınar, Çınar-de-re mahalleleri ve Kartal ilçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.580'dir.

VeU Can IIL557b.

Veli Efendi Mahallesi Zeytinburnu İlçe-si'nde yer alır. Çırpıcı, Beştelsiz, Gö-kalp, Yeşiltepe, Sümer mahalleleri ve Bakırköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.660'tır.

Veli Efendi Medresesi Fatih ilçesi'nde, Fatih Külliyesi'nin yakınında, Akdeniz medreselerinin batı kısmında, Ayak Kurşunlu Medresesi'nin yanında bulunmaktadır. Kapısı bu medresenin avlusuna açılmakta, küçük bir kütüphane ve odacıklardan ibarettir. Banisi Cârullah Velîyüddin Efendi (ö. 1741) olup, 18. yy'ın ortalarına doğru inşa edilmiştir. Fatih Külliyesi'nin medreseleri ile birlikte onarım görmüş olan yapı taş-tuğla duvar işçiliğine sahip küçük bir medrese olup, bugün sağlam durumdadır.

VeU Mehmed Efendi (ö. 1603) V:178c.

Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet (1904, İstanbul - 1992, İstanbul) Yazar, hukuk bilimcisi. Ankara Üniversitesi Hukuk Fa-kültesi'ni bitirdi. Roma, Berlin ve Ne-uchatel'de (İsviçre) akademik çalışma yaptı. İstanbul'da Hukuk Fakültesi'nde Medeni Hukuk Kürsüsü'ne girdi. 1948' de ordinaryüs profesör oldu. Fakülteye dekan seçildi. Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne kâtip, 1961 Kurucu Meclisi'ne ise üye olarak katılan, Milli Mücadele'ye ve Cumhuriyetin yetmiş yılına tanık olan Velidedeoğlu, sadece hukuk ve demokrasi alanında ki titizliğiyle değil, Türkçedeki öze-niyle de bilinir, bir hayli eskimiş hukuk dilinin yenileşmesinde, anlaşılır kılınmasında önemli bir rol oynamıştır. *Cumhuriyetle* yarım yüzyıl boyunca makale yazan Velidedeoğlu'nün üniversite kapsamında yayımladığı bazı eserleri şunlardır: *Hayat, Hukuk ve Cemiyet, Şahsın Hukuku, Medeni Hukukun Esasları*. Diğer kitapları ise *Atatürk İlkeleri ve Türk Kadının Çilesi* (1971), *Milli Mücadele Anıları* (1971), *Türkiye'de Üç Devir* (2 c., 1972, 1973),

Sağsız, Solsuz Demokrasi (1974), *Devirden Devire* (Cumhuriyet devirlerinin

panaroması, 2 c., 1974, 1975), *Ailenin Çilesi Boşanma* (1976), *İnsancı Yolcular* (otobiyografi ve bibliyografya, 1976), *Anıların İzinde* (2 c., 1977, 1979), *Yol Kesen Irmak* (1983), *12 Eylül: Karşıdevrim* (1989), *12 Man: Faşizmin Felsefesi* (1990), *ilk Meclis, Milli Mücadelede Anadolu* (1990) adlarını taşır. 1985'te Türk Hukuk Kurumu'nun onur ödülünü almıştır.

IV:223a, V:169c.

Velidjanidis Eczanesi 1910'lu yıllarda Beyoğlu'nda, Jean Velidjanidis (Şer-bethane Sokağı, no. 8) ve Miltiyadis Velidjanidis (Pera Caddesi, no. 233) olmak üzere aynı adlı iki eczacı bulunuyordu. Miltiyadis Velidjanidis (Mil-tiyadi Velicanidis) 1902'de Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye'nin eczacı sınıfını bitirmiş ve 1908'de Beyoğlu'ndaki eczaneyi açmıştı. Bu eczaneyi 1933'te Ahmed Cevad Akıska'ya devretmiştir. Galatasaray Eczanesi adını alan eczanenin yönetimi A. C. Akıska'nın 1959' da ölümü üzerine oğlu Hüsrev Akıska' ya geçmiş. H. Akıska sağlık nedeniyle 1980'de eczaneyi kapatmıştır.

Veliefendi Bakırköy İlçesi'nde, Osmaniye Mahallesi'nde kuzey-güney doğrultusunda Marmara'ya akan Çırpıcı ile Haznedar derelerinin birbirlerine yaklaştıkları yörede, Çırpıcı semtinin (eski Çırpıcı Çayırı'nın) güneyine düşen semt. Burası kentin tek hipodromuyla ünlüdür. Önemli bir bölümünü yeşil alanlar oluşturur.

Veliefendi Çayırı I:374a

Veliefendi Hipodromu *mad. VI:3 77c, I:557a, VII:378a.*

İlgili madde: At Yarışları I:374a

Velieddin Dede (ö. 1820) V:564c, VI:35b.

Velieddin Dede Efendi (ö. 1614) V:397c.

Veliyüddin Efendi (ö. 1697, Tophaneli) IV:15b.

Veliyüddin Efendi (ö. 1768) *mad. VII:378a, L471b, II:89c, VII:178a, 377c.*

İlgili madde:

Veliyüddin Efendi Kütüphanesi VH:378b

Veliyüddin Efendi (ö. 1861, Şeyh) I:471b, II:89c, III:37c.

Veliyüddin Efendi Kütüphanesi

mad. VH:378b.

Velum Latincede perde anlamına gelen velum imparatorluk seromonilerinde önemli rol oynardı. *Filoteos'un Kleto-rologionu'na.* (899) göre Büyük Saray' m velum'undan "deuteros" sorumluydu. Velum'un çoğulu olan "vela" sözcüğü bir grup soyluyu sembolize ediyordu. 10. yy'dan itibaren "kritai tou

velou" (velum'un yargıçları) denen bir grup hâkimden ilk kez 971-975 tarihli *Escurial TakMkonu'nda*. söz edilir. Hip-podrom'da görev yapan grubun adı muhtemelen Hippodrom'un velum'undan gelmekteydi. Makama 14. yy'da nadiren değinilir.

Venedik Elçiliği VII:379b. Venedik Konağı III: 150a.

Venedik Sarayı *mad. VII:379a*, II:212b, 216a.

ilgili maddeler: Balyos II:41a Venedikliler VII:380a

Venedikliler *mad. VII:380a*, II:41b, 46c, 84a, 228a, 271c, 407c, III:348c, 504a, V:198b, 205a, 453a, VI:252c, VII:266a.

İlgili maddeler:

Gritti Ailesi III:428b

Venedik Sarayı VII:379a **Venramin, Francisco** II:42b. **Ventura, Eli** III:222c. *ilgili madde:*

Neve Şalom Sinagogu VI:67c **Ventura, Mişon** VII:406a. **Venüs Sineması** III:47b, VI:81a. **Verdi, Murat** II:388c. **Verdi Tiyatrosu** IL159b.

Verdinaz Kadın Çeşmesi Galata'da, Eski Yağkapanı Sokağı'ndadır. 1145/1732' de I. Mahmud'un dördüncü kadını Verdinaz Kadın tarafından kesme taştan, klasik üslupta yaptırılmıştır. Bugün çukurda kalmıştır ve bakımsız durumdadır.

Veremle Mücadele Osmanlı Cemiyeti 8

Haziran 1918'de kurulan ilk veremle mücadele cemiyeti. Cağaloğlu Cemi-yet-i Hayriye-i İslamiye binasının üst katında faaliyete geçti. Ancak İstanbul' un işgali üzerine çalışmalarını yürütemedi. 1927'de ilk kurucularının aldığı kararla ve İstanbul Verem Mücadelesi Cemiyeti adıyla yeniden kuruldu. Cemiyetin amacı İstanbul Vilayeti dahilinde veremle mücadele ederek halkı ve belediyeleri uyarmak, teşvik etmek, sanatoryum ve dispanser açılması için teşebbüste bulunarak yardım toplamaktı. İlk olarak Eyüp Dispanseri'ni açtı (1929). Bunu Beykoz (1941), Un-kapanı, Üsküdar, Şehremini (1943), Kasımpaşa, Edirnekapı (1945), Kuni-kapı, Erenköy, Süleymaniye (1946), Kocamustafapaşa (1948), Sultanahmet, Kadıköy, Balat (1949), Taksim (1951), Şişli (1952), İstinye, Sarıyer (1955), Kartal (1956), Zeytinburnu (1960), Taşlılarla, Gültepe (1964) dispanserleri izledi. 1954'te İstanbul Verem Savaş Derneği adını aldı.

I:147a.

Vergennes, Charles Gravier Comte de

II:360a, VI:13c.

Veria Sinagogu IL11a. **Vermendois, Hugue de** III:485b. **Verzone, P.** VII:226c.

Vesaik-i Tarihiye Tasnif Heyeti

IV:169b.

Vetus Tarsana II: 408a.

Veysel (Âşık, Şatıroğlu) I:362b, IV:232b, VI:265a, 295c.

Veysel Karanî (Üveys el-Karanî) IV:68b. **Veysî** (Akşehirli) III:65c. **Veysî Efendi Konağı** IV:68a.

Vezir Köprülü Mehmed Paşa'nın sadrazamlığına (1656-1601) değin İstanbul' da, kubbe vezirleri ya da kubbe-nişin denen divan üyesi vezirler bulunmaktaydı. Köprülü Mehmed Paşa'dan itibaren bir süre İstanbul'da vezir bulundurulmadı. Bu nedenle Divan-ı Hümayun çalışmaları da tatil edildi. Tanzimat döneminde ise nazırlara, önemli görevlere getirilenlere vezirlik veya buna yakın düzeyde sivil bir rütbe olan bâlâ rütbesi verilmeye başlandı. Padişahça verilen bir rütbe olan vezirliği alana "paşa" diye hitap edilirdi. Vezirlik rütbesinde olanların tümüne vüzera, bunların en kıdemlisine de şeyhü'l-vüze-ra denirdi.

Vezir Çayı IL52a.

Vezir Hanı *mad. VII:382c, L535a, IL441a, 484a, V:50c, 89a.*

Vezir Mehmed Paşa Çeşmesi Edirneka-pı-Topkapı arasında, surlar dışında, Sulukule Kapısı'nın tam karşısındaydı. 997/1588'de Rumeli Beylerbeyi Mehmed Paşa tarafından inşa ettirilmişti. Kesme taştan, oymalı kemerli, teknesi mermerden bir çeşmeydi. Hayvanları sulamak için ayrıca bir yalağı vardı. Üç kitabesinden biri aynataşının üstünde, diğerleri sağ yan cephesindeydi. Halil Hamid Paşa tarafından 1197/1782'de ihya edilmişti.

Vezir Mehmed Paşa Çeşmesi ve Namazgahı *mad. VII:383a.*

Vezir Tekkesi *mad. VII:383b. Vezirazam mad. WL384b, 364b. ili maddeler:*

Arife Divanı I:303a Arzodası I:333b Babıâli I:519a Çarşamba Divanı II:472c Divan-ı Hümayun III:71a Kol Gezmek V:43c Sadaret Kaymakamı VL389b

Vezirhanı Camii *bak. Atik Ali Paşa Külliyesi*

Vezneciler Eminönü İlçesi'nde, Beyazıt Meydanı'nın batısına, İstanbul Üniversitesi merkez binasının güneybatısına, Koska'nın kuzeyine, Şehzadebaşı'nın ise doğusuna düşen semt. Beyazıt Meydanı'ndan Şehzadebaşı yönünde çıkıştaki cadde Vezneciler Caddesi adı-

nı alır. Süleymaniye istikametindeki 16 Mart Şehitleri Caddesi, Koska'dan gelen Büyük Reşit Paşa Caddesi, Laleli Balabanağa'dan gelen Vidinli Tefik Paşa Caddesi ile Vezneciler Caddesi' nin Saraçhanebaşı'na devamının adı olan Şehzadebaşı Caddesi'nin oluşturduğu beş yol ağızı, küçük bir meydanlık olup, Vezneciler'in merkezi mevki-idir. Kalenderhane Camii, Derunî Mehmed Efendi Camii, Kuyucu Murad Paşa Külliyesi ve Osman Keşfi Efendi Tekkesi buradaki önemli tarihi yapılarıdır.

ilgili maddeler: Darü't-Talim-i Musiki III:4a

Derunî Mehmed Efendi Tekkesi III:37b

Kalenderhane Camii IV:396b Kuyucu Murad Paşa Külliyesi V:142b Osman Keşfi Efendi Tekkesi VI:163b

Vezneciler Hamamı *mad. VI:386c.*

Via Drungariu III:159b.

ViaEgnatia *mad. VII:387a, L216b, 555a, 555a,II:180a, ÜT:324c, IV:39b, V:156c, 404a, VH:532c, 557b.*

ilgili madde:

Yollar VII: 532 **Via Ricasoli** IV:306a. **Viaud, Louis-Marie Julien** V:228b. **Vicdan Hanım** (ö. 1888) VE:414c. **Victoria Han** III:79c. **Viçhen Abdullah** I:15a.

Vidalı Köşk *bak. Abbas Halim Paşa Köşkleri*

Vidos Bahçesi I:547c.

Vidos-Litros Topkapı'ya yakın ünlü Çingene köyleri. İstanbul'un keyfine düşkün kişileri, yaz mevsiminde buralara gelirler, çadırlı Çingenelere konuk olup ağaçların altında, temiz havada Çingenelere mahsus mezelerle şarap içerlerdi. Ayrıca Litros'ta panayır kurulur, İstanbul'dan akın akın insan gelirdi. Buralara konan göçebe Çingenele-rin davulcuları ve zurnacıları da meşhurdu.

Vietti-Violi, P. II:451a, VII:43b. *ilgili maddeler:* İnönü Stadyumu IV:176b Spor ve Sergi Sarayı VII:43b

Vieuxtemps, Henri V:533b

Viglentias I. İustinianos'un (hd 527-565) kız kardeşi ve II. İustinos'un (hd 565-578) annesi Viglentia'nın evi. İleriki yıllarda bir erkek adı olan Viglentios'tan geldiği sanılarak Viglentiu diye anıldı. Bazı kaynaklarda "Vigla'nın (gözet-leyiciler) yeri" olarak bilindi. Yakınlarında Ayios Prokopios'a adanan bir kilise ve Halkun Tetrapilon vardı. Evin, Süleymaniye Külliyesi'nin doğu ya da güneydoğusunda, 11. yy'dan beri "Vigla'nın Drungarios'unun (saray muhafız

alayı komutanlığı) yeri" olarak bilinen

mevkide kurulduğu sanılır. **Vigny, Vigne de** *İlgili madde:*

Fransa Elçiliği Binası III:331c **Viktor Bey** (Galimidi) IV:51b. **Viktorya** (Selanikli) IV:420a. **Viladethane** *mad. VII:388c, I*

nli madde:

Akalın, Besim Ömer L147a **Vilayet** *bak. İdari Yapı* **Vilayet Konağı** *bak. Babiâli* **Villa Etery** II:304a. **Villa Mon Plaisir** *mad. VII:389b.*

Villa Zarifis Sarıyer İlçesi'nde, Tarabya-Yeniköy yolu üzerindedir. 19. yy'ın ikinci çeyreğinde inşa edilmiştir. Barok motifleri taşımakla birlikte belirli bir üsluba sahip değildir. İlk sahibi Ni-kolas Zarifis Paşa'dan çeşitli kişilere geçen yalı, 1950'li yıllarda gece kulübü ve lokanta, 1963-1967 arasında pansiyon olarak kullanıldı. Dikdörtgen planlı yalıya, kenger yapraklı, gotik üsluplu, üzeri örtülü mermer merdivenlerle girilir. 1985'te tümüyle harap olan yalının dekoratif eşyaları ile bahçesini süsleyen dört tanrıça heykeli başka yalılara taşınmıştır.

Villanon, Christobal de IV:536a.

Villehardouin, Geoffrey de (1152'den önce, Troyes -1212-1218 arası, ?) Fransız asıllı asker ve tarihçi. Fransa'nın Champagne bölgesi kontunun yüksek bir memuru ve IV. Haçlı Seferi sırasında Venediklilerin altı komiserlerinden biriydi. Konstantinopolis'in Haç-lılarca ele geçirilmesinde ve daha sonra kurulan yönetimde anahtar rol oynadı, Latin İmparatorluğu'nun mareşali oldu. 1208'den itibaren eski Fransızca ile *Konstantinopolis'in Fethi* adlı anılarını yazmaya başladı. 1202-1207 arasını detaylı biçimde ele alan eser, İstanbul'un tarihsel coğrafyası, topografisi ve anıtsal eserleri, Gala-ta'daki Yahudi mahallesi, seremoniler, yağmalar hakkında ayrıntılı bilgiler içerir.

II:437b, VI:108b. **Villeneuve, Marquis de** V:249a, VI:232a.

Vinci, Leonardo da *ma d. VJI:387b*, II:86c, 288b.

Violet (Matmazel) IV:420a.

Virane Sinagogu Kuzguncuk'ta, Yakup Sokağı'ndadır. 1840'larda inşa edildi. Semtteki Yahudi nüfusunun azalmasından dolayı kapanan sinagog 1980' de onarılarak yeniden ibadete açıldı.

Virasina, Julius Andrea VII:461b.

Virgin Blahernatissa Blahernai Kilise-si'nde bulunan özel tip Meryem Ana ikonasına verilen ad. Kilisedeki Ayios Fotios Şapeli civarındaki ikonlardan biri (ellerinin arasından kutsal su

Virjin

466

467

Wulzinger, Kari

akan Meryem) Bizans dönemi boyunca çok ünlüydü. 11-12. yy'lar arasında ortaya çıkan efsaneye göre bu ikonlardan biri her cuma günü mucizevi biçimde yükselirdi. Virgin Blaherna-tissa, Konstantinopolis'in koruyucusu olarak düşman saldırıları sırasında şehir surlarının üzerinde gezdirilirdi.

İlgili maddeler:

Blahernai Ayazması II:261b

Blahernai Kilisesi II:262a **Virjin** (Huysuz) IV:420b. **Virjin Hanım** (Büyük) IV:420a. **Virjin Hanım** (Küçük, Minyon) IV:420a. **Visconti, Antoine** VI:48a.

Vişnezade Camii Beşiktaş İlçesi'nde, Maçka'da, Vişnezade Camiönü Sokağı ile Vişneli Tekke sokaklarının çatal yaptığı yerdedir. 1075/1664'te Kazasker Vişnezade Mehmed Efendi tarafından yaptırılmıştır. Yapı pek çok onarım geçirmiştir. Kagir duvarlı, üzeri ahşap kaplamalıdır. Ahşap çatısı kiremit örtülüdür. Tek şerefeli minaresi kesme taştan, kürsüsü kare, gövdesi si-lindirik formudur. Şerefe korkulukları yıldız kabartmalıdır. Enlemesine dikdörtgen planlı olan yapının ahşaptan bir son cemaat yeri vardır. Minber, vaiz kürsüsü, kasetli tavanı ve "U" şeklindeki galerisi ahşap olup, üst kat mahfili de ahşap kafeslidir. Cami üstte küçük, altta büyük dikdörtgen pencerelere sahip aydınlık bir yapıdır.

Vişnezade Mahallesi Beşiktaş İlçesi'nde yer alır. Muradiye, Türkali, Sinan Paşa mahalleleri, Beyoğlu, Şişli ilçeleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.382'dir.

II:166a, VII:493b. *ilgili maddeler:* Valide Çeşmesi VIL362a Vişnezade Parkı VII:390a

Vişnezade Parkı *mad. WL390a*, I:510c, VI:224c.

Vitalis, Pietro VI:414a.

Vivanbosna VII:492c.

Viyana Lokantası I:356a.

Vizant Kağak (Vizant Kenti) IV:253c.

Vizantion IV:253c.

Vizendoyne IV:253c.

Vlah Sarayı Kilisesi III:280c, VL352a, VII:489c.

Vlanga VII:497a. **Vlora Hanı** I:331a. **Vogoridis, İstefanaki** III:290a. **Vogt, Abbe Albert** III:190c. **Voleybol** *mad. VJL390c*. **Voli Yerleri**

ilgili madde:

Dalyanlar II:544c **Volkan** (Gazete) VI:184b. **Von Radowitz** VI:371a. **Vordonos Adası** *mad. VII:391 b*. **Vortvots (Surp) Kilisesi**

ilgili madde:

Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi (Kumkapı) I:341c

Voskeperan (Surp) Ermeni-Katolik Kilisesi IV:271c.

Voyvoda Caddesi *bak.* Bankalar Caddesi

Voyvoda Hanı Beyoğlu İlçesi'nde, Gala-

ta'da, Voyvoda Caddesi'ndedir. Üç yanından diğer binalarla çevrili olan yapı, ince uzun bir cepheyle sokağa açılmaktadır. Dört katlı hanın cephesi Batı mimarlığı tarihinin değişik üsluplarının bir arada kullanılmasıyla tasarlanmıştır. Zemin katta iki tarafı akroterli, yarım yuvarlak bir kemer, cepheyi hareketlendiren bir unsur olarak dikkati çeker. Birinci ve ikinci kadardaki ikişer adet pencere dizisi, pilastrlar tarafından taşınan iki yuvarlak kemer içine alınarak ikiye ayrılmıştır. Kemerlerin arası, vazodan çıkarak iki yana doğru yayılan bitkisel motiflerle bezelidir. Kalın konsollar üzerine oturan pilastr-ların üstlerine akantus yapraklarıyla süslenmiş İyon başlıklar oturmaktadır. Üçüncü kat ile dördüncü kat arasını profilli, zarif konsollarla taşınan bir korniş ayırmaktadır. Dördüncü katta eğrisel çizgileri ve keskin kıvrımlı hatlarıyla barok üslubu çağnştıran iki adet pencere sokağa açılmaktadır.

Vrancic, Anton III:36c.

Vucino Apartmanı I:511b, IV:268c.

Vulgaris, Evgenios III:283a.

Vuslat Kadın Çeşmesi Kasımpaşa'da, Bahariye Caddesi ile Ahmed Efendi Camii Sokağı'nın kavşak noktasındadır. Banisi L Mahmud'un (hd 1730-1754) kadınlarındanr. 1145/1732'de kesme taştan, klasik üslupta inşa edilmiştir. Kitabesi Seyyid Vehbi'ye aittir. Bugün kemerine kadar toprağa gömülmüş durumdadır.

Vutiras, Stavros VI:353c. **Vükela Vapuru** *mad. VII:391 b.*

Wagner, Martin *mad. WL392a*, II:279c, IV:163a, VI:266a.

Wagon-Lits VII:135c. *nli madde:*

Vagon-Lİ Olayı VII:354a

Walsh, Robert I:206c, IL25a, 191b, III:209a, IV:445a.

Warnia-Zarzecki, Joseph(1850, Nantes-?, ?) Ressam. Fransa'ya sığınmış bir Polonyalı generalin oğludur. Varşova'da ve Münih'te güzel sanatlar eğitimi gördü. 1883'te İstanbul'a geldi. Sana-

yi-i Nefise Mektebi'nde ve Robert Ko-lej'de hocalık yaptı. 1909'da Sanayi-i Nefise Mektebi'nde hocalık yapmaya devam ettiği bilinmektedir. Ressamın genellikle duyguların anlatımına önem veren bir üslubu olduğu kabul edilir. Bu nedenle İstanbul'da karşılaştığı doğanın, kozmopolit ortamın ve renkli giysilerin tablolarında önemli bir yeri vardır.

Warsberg, Alexander von VII:169c.

Weber, A. F. VI:108c.

Wehme, Zacharias III:211b.

Weidtmann VII:259c.

Weinberg, Jean III:331a.

Weinberg, Sigmund *mad. VII:393a*, I:358a, III:319a, VI:230c.

Weitz, Paul I:213b.

Wells, Georges III:358a.

Westholm, Alfred IV:278c.

White, C. IIL352c, VI:298a.

Whittal, Arthur V:480c.

Whittal, Rejinald V:480c.

Whittemore, Thomas *mad. VII:393b*, IV:468b.

Wiegand, Th. II:253a, 301b, 346b, 346c, V:284a.

Wieting, Julius III:440b. WÜhelm, August V:533b.

Wilhelm H I:39c, 160a, 213b, 416b, II:187a, VII:67c, 133a.

İlgili madde: Alman Çeşmesi I:208c

Wilson Prensipleri Cemiyeti 4 Ocak 1919'da, İstanbul'da Nuruosmaniye'de-ki *Zaman* gazetesi idarehanesinde kurulmuş siyasal dernek. Kurucuları ve yöneticileri arasında Halide Edip (Adı-var), Refik Halit (Karay), Ali Kemal, Celal Nuri (İleri), Necmettin Sadık (Sadak), Cevat, Mahmud Sadık, Ahmed Emin (Yalman), Yunus Nadi gibi tanınmış yazarlar da vardı. Cemiyet yenilginin getirdiği acıların ancak ABD Başkanı Wilson'un 14 maddesi ile giderilebileceğini savunuyordu. Mütareke yıllarında, kendiliğinden silindi.

Winterstein, Hans IV:248b. Wittek, Paul IV:221c. Woods, Henry F. IILISOc.

İlgili madde:

Bomba Olayı II:294b **Woods Paşa** *bak.* Woods, Henry F. **Wrancic, Anton II:342a.**

Wulzinger, Kari *mad. VII:394a*, II:3Hb.

Ya Vedûd

468

469

Yakıtıl, H. Mücteba

Ya Vedûd IIL307a.

Yabancı Okulları *mad. VII: 395a*,

İlgili maddeler: Katolik Okulları IV:491c Protestan Okulları VI:287b

Yabancı Sermaye Koordinasyon Derneği (YASED) IV:300c.

Yacht Club of Princes I:253b. **Yaeş, Salamon Aben** VII:404c. **Yafe, David** II:223a.

Yağ Parası Mum Parası Eski ramazanlarda mahalle çocukları bir çanağa mum ya da kandil koyarak kapı kapı dolaşır, "donanma" parası toplarlardı. Bu akşam gezmelerinde her evin önünde durup *Yağ parası mum parası /Akşam oldu kandil parası / Kömürlükte kömür hanımlara ömür /Merdivenden iniyor / Bize para veriyor/ Yağlı kapı ballı kapı/ Halkası büyük renkli kapı/ 'Amin Amin... tekerlemesini koro halinde yinelerlerdi. Para vermeyen evlerin kandilleri taşlanırdı.*

Yağcı Hanı *mad. VII:396b, IV:426b. Yağcızade Konağı* II:417c, VL96b. **Yağcızade Tekkesi** *mad. VTI:396c. Yağız, Avni* V:169b.

Yağkapanı Fatih İlçesi'nde, Balat'ta, Haliç kıyısında mevki. Adını Osmanlı devrinde oradaki yağ iskelesinden ve kapanından alır. Kente dışarıdan gelen çeşitli ihtiyaç maddelerinin toptan ve perakendecilere dağıtılmadan önce tartım, ölçüm ve vergilendirme işlemlerinin yapıldığı kapanlardan yer adı olarak günümüze kalmış olanlarından birisidir. Bugün tümüyle açık alandır.

IV:117c, 430c.

Yağlıkçı Hacı Bey Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Kanlıca-Hisar yolu üzerinde, no. 54'tedir. 1850'de, geleneksel tarzda ve ahşap/bağdadi teknikle yapılan yalının banisi Yağlıkçı Hacı Raşid Bey' dir. Sol tarafı selamlık, sağ tarafı harem olarak kullanılan yalı, kagir bir subas-man ve onun üzerindeki iki ahşap kat-

tan oluşur. 1984'te önemli bir restorasyon geçiren yalının sağ tarafında 19. yy'ın ortasından kalma bir hamam/ müştemilat yapısı vardır. Bu yapı, 1938-1939'da üzerine art nouveau tarzında bir kat daha ilave edilmek suretiyle bağımsız bir yalı (Avukat Emcet Ağıt Yalısı) haline dönüştürülmüştür.

Yağlıkçılar Eskiden, iç çamaşırlarına, don gömlek ve çevreye yağlık dendiğinden, İstanbul'da bu tür hazır çamaşırları, Bursa işi hamam takımlarını, gelinlik, tel-duvak ve sorguçları yapıp satan esnafa da yağlıkçı deniyordu. Yağlıkçılarda en kaliteli Trabzon, Şile bezleri, Kastamonu ketenleri, bürümcük ve basmalar satılır; ayrıca bunlardan dikilmiş hazır çamaşır da bulunurdu. Yağlıkçı esnafı da çoğunlukla Kapalıçarşı'daydı.

Yağubyan, Krikor *mad. VTI:397c.*

Yahnikapan Eminönü İlçesi'nde, Beyazıt Meydanı'nın batısında, Edebiyat Fakültesi'nin doğusu ile meydan arasında kalan eski yerleşim yeri. 1940' lardaki istimlaklerden sonra meskûn bir yer olmaktan çıkmıştır.

Yahşi Bey I:251c, VII:179c, 534c. **Yahudhane** *mad. VII:398a, II:428a. Yahudi Basımevleri* *mad. WI:398b. Yahudi Basını* *mad. VII:398c. Yahudi*

İspanyolcası *mad. VII: 400a.*

Yahudi Köprüsü *bak. Ayvansaray Köprüleri*

Yahudi Meyhanesi II:27a. **Yahudi Mezarlıkları** *mad. VIIA00c. Yahudi Musikisi*
mad. VII:401b. Yahudi Okulları *mad. VII:402c.*

İlgili madde: Alliance Israelite Okulları I:206a

Yahudiler *mad. VII:403b, II:84c, 374b, III:405a, IV:10b, 51b, 537a, VII:61c, 89a.*

ilgili maddeler: Algazi, İzak I:187a Alliance Israelite Okulları I:206a Balat II: 10a

Balat Musevi Hastanesi II:13c Bünyamin (Tudelalı) II: 343a Galante, Avram IIL347c
Hahambaşılık IIL494b Hasköy IV: 1 Oa Kamondo, Avram IV:404c
Kapsali, Moşe Ben Eliya IV:433b Karaylar IV:464c Levi, Moşe
V:211a Markus, David V:302b Nahum, Haim VI:27b Nassi, Josef
VI:48b Selanikliler VI:495c Sinagoglar VL56lc

Yahudhane VII:398a Yahudi Basımevleri VII:398b Yahudi Basım VII:398c Yahudi
İspanyolcası VII:400a Yahudi Mezarlıkları VII:400c Yahudi Musikisi
VTI:401b Yahudi Okulları VII:402c

Yahya (Taşlıcalı) *mad. VII:408b, III:64a, 65a, 368b, 368c, V:78a, VII:150c.*

Yahya Efendi (A. Vefik Paşa'nın dedesi) III:289c.

Yahya Efendi (Beşiktaşlı Şeyh) II:163a, 164e.

İlgili madde: Yahya Efendi Tekkesi VII:409a

Yahya Efendi (Bostanzade) I:108b, 442a, II:310c, VI:150c, 151a, 154a.

Yahya Efendi (Zekeriyyazade) (1553, İstanbul - 1644, İstanbul) Şeyhülislam, şair.
Şeyhülislam Bayramzade Zekeri-ya Efendi'nin oğludur. Medrese
öğreniminden sonra ilmiye aşamalarını geçerek aralıklarla toplam 20
yıl şeyhülislamlık yaptı (1622-1623, 1625-1632, 1634-1644). Şair
olarak özellikle de gazelleriyle çağdaşlarının ve daha sonrakilerin
beğenisini kazanmıştır. *Divan* 'ı ve *Sakiname* 'sinin yanısı-ra Muhsin
Kayseri'nin *Feraiz* 'ini şerh etmiş ve İbn Kemal'in *Nigâristan'mı*
Türkçeye çevirmiştir.

I:417b, II:104a, 286a, 435b, III:65b, IV:120a, 255a, 368b.

Yahya Efendi (ö. 1666, Arap) II:395c.

Yahya Efendi (Minkarîzade) (1609, İstanbul - 1678, İstanbul) Şeyhülislam. Mekke
Kadısı Minkarî Ömer Efendi' nin oğludur. İlmiye aşamalarını
geçtikten sonra 1662'de şeyhülislam atandı. Felç geçirince görevini bir
süre Ankaralı Mehmed Efendi vekâleten yürüttü. 1674'te azledildi.
TibyanfiAda-bi'l-Kuran adlı bir eseri vardır.

Yahya Efendi (ö. 1698) VIIII0c. **Yahya Efendi** (ö. 1740, Şeyh) I:21c. **Yahya**
Efendi (ö. 1761) VII: 125c.

Yahya Efendi (ö. 1770, Şeyh Moravî) VII:547c.

Yahya Efendi (ö. 1837, Pirîzadelerden) VL252a.

Yahya Efendi (ö. 1858) VL301c. **Yahya Efendi** (ö. 1898) V:564c. **Yahya Efendi** (ö. 1911) VI:393c. **Yahya Efendi** (Silahdar) *İlgili maddeler*:

Silahdar Yahya Efendi Çeşmesi (Hasköy) VI:552a

Silahdar Yahya Efendi Çeşmesi (Kabataş) VL552b

Yahya Efendi Bahçesi L546c.

Yahya Efendi Çeşmesi Cerrahpaşa'da, Çardaklı Hamam Sokağı'nda, bir evin altında yer almaktadır. Banisinin kim-

ligi bilinmiyor. 1148/1735'te kesme taştan, klasik üslupta inşa edilmiştir. Mermerden aynataşı, tabak içinde meyve motifleri ile süslü ve kabartmalı bir çerçeve içine alınmıştır. Teknesi toprakla doludur, kitabesi yer yer bozulmuştur.

Yahya Efendi Deresi II:l65b.

Yahya Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Çerağı Hamza Mahallesi'nde, Darüşşafaka Ön Sokağı'nda, İzzet Mehmed Efendi Darülhadişi'nin yanında bulunuyordu. Yapının banisi Defterdar Yahya Efendi'dir. İstanbul medreselerinin adlarının bulunduğu listelerde iki tane Yahya Efendi Medresesi'ne rastlanmaktadır. Diğer medrese ise Şeyhülislam Yahya Efendi tarafından yaptırılmıştır. 1914'te harap halde olan yapının yıktırılarak, yanındaki darül-hadis ile birlikte geniş bir alan üzerine yeniden yapılması tasarlanmış ise de, medrese 1918'deki Fatih yangınında tamamen yanmış, bugüne hiçbir izi kalmamıştır.

Yahya Efendi Tekkesi *mad. VII:409a*, II:l63a, V:70a, VI:331a, VII:l40c.

Yahya Fahreddin *mad. VII:412c*.

Yahya Galib Efendi (ö. 1897, Şeyh) VI:98a.

Yahya Galib Efendi (ö. 1942, Şeyh, Kargı) VII:7a, 336c.

İlgili madde: Ümmî Sinan Tekkesi (Eyüp) VII:336c

Yahya Güzel Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Vefa'da, Hacı Kadın Mahallesi'nde, Kâtip Çelebi Caddesi'nde, Yahya Güzel Sokağı'nda, Hoca Teberrük Mes-cidi'nin yanında idi. İlk inşası 15. yy'ın sonlarında olup, banisi "Hoca Teberrük" denilen İbrahim Hulusi Efendi'dir. Unkapam yangınında yanan bina Bağdat Ağası Osman Ağa tarafından 11307 1717-18'de yeniden yapılmış, 18. yy'ın sonlarına doğru tekrar yanan medrese Yeniçeri Ağası Sivaslı Mehmed Ağa tarafından 1200/1785-86'da yenilenmiştir. 1899'da Bedestanî Ali Efendi tarafından tamir ettirilmiş, ikinci bir tamir ise 1904'te yapılmıştır. 1324/1908'deki Vefa yangınında harap olmuş, kalıntıları 1961'de tamamen ortadan kaldırılmıştır.

Yahya Hilmi *mad. VII:412c*.

Yahya Kâhya Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Cami-i Kebir, Küçük Piya-le, Sururi, Kamer Hatun, Evliya Çelebi ve Çatma Mescit mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.146'dır.

Yahya Kemal Enstitüsü II:175c, IV:223a, VII:413a.

Yahya Kemal Mahallesi Kâğıthane İlçesi'nde yer alır. Kâğıthane Merkez, Seyrantepe, Şirintepe, Sanayi, Harmante-pe ve Çağlayan mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 12.982'dir.

Yahya Kemal Müzesi *mad. WL413a,*

II:175c.

Yahya Kemal'i Sevenler Cemiyeti

II:175c.

Yahya Kethüda Mahallesi II:221c.

Yahya Naci Efendi (Bulgarzade)

III:289c. **Yahya Paşa** (Mısır Valisi, Hatipzade)

IV:367a. **Yahya Paşa bin Abdülhay** IV:367a.

Yahya Paşa Sıbyan Mektebi Eminönü İlçesi'nde, Kadırga'da, Kadırga Hamamı' nın yakınındadır. Banisi, söz konusu hamamı da yaptıran II. Bayezid dönemi vezirlerinden Yahya Paşa'dır. 912/ 1506 tarihli vakfiyesinde İstanbul'da, Kadırga'da çifte hamamı ve mektebi kaydedilmiştir. Bu mektep için Tekirdağ'daki Müstecap Köyü, Gelibolu'daki dükkânlar ve Galata'daki bahçesini vakfetmiştir. Mektebin inşa tarihi belli değildir. Altı dükkân, üstü mektep olarak yapılmış, basit bir yapıdır. Bugün işyeri olarak kullanılmaktadır.

Yahya Sezai Efendi (Abdülhalim Efendi'nin oğlu) VI:433c.

Yahya Sofıma J. *VU:413c, I:201c, V:332c.* **Yahya Şerafeddin Moravî** (ö. 1770,

Şeyh Seyyid) II:414b, VI:97a, 97c,

VII:547c. **Yahya Şirvanî** (ö. 1457, Seyyid) II:398b,

415b, III:533b.

Yahya Tevfik Efendi (Seyyid) (1715, İstanbul - 1791, İstanbul) Şeyhülislam. Müderris Eyüp Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1791' de şeyhülislam atandı, ancak 13 gün sonra öldü. Fatih'te yaptırdığı, adıyla anılan medresenin bahçesine gömülmüştür. Matematik ve kimyaya meraklıydı. Şiirleri vardır.

Yahya Tevfik Medresesi Fatih İlçesi'nde, Başhoca Sokağı, Hafız Paşa Sokağı, Yusuf Ziya Paşa Sokağı ve Yedi Emirler Sokağı'nın sınırladığı adada yer alıyordu. Banisi Şeyhülislam Yahya Tevfik Efendi'dir (ö. 179D. 18. yy'ın sonlarına ait olan medrese dikdörtgen planlı büyük bir avlunun etrafını kuşatan on sekiz hücreden oluşuyordu. Girişin

yanında bulunan büyük mekânlardan biri kütüphane olarak kullanılıyordu. 1914'te harap durumda ve depremde zarar görmüş olan yapı 1918 Fatih yangınında tamamen tahrip olmuştur. Üzerinde bulunduğu geniş arazinin bir kısmında evler bulunmakta, bir kısmının üzerinden ise sokak geçmektedir.

Yahyaefendi Mezarlığı IV:38c.

Yahyazade Çeşmesi Draman'da, Yahya-zade Sokağı köşesindedir. 1128/1715' te Yahyazade Ahmed Efendi'nin vasiyeti üzerine, oğlu Feyzullah Efendi tarafından yaptırılmış, 1322/1904'te Aliye Hanım tarafından tamir ettirilmiştir. Harap durumdadır. Taş ve tuğla karışımı haznesi yer yer yıkılmıştır. Ka-

bartma süsleri bulunan aynataşı, ikisi dikey, biri yatay üç parça mermerle çerçevelenmiştir.

Yahyazade Tekkesi Eyüp ilçesi'nde, Merkez Mahallesi'nde, Kalenderhane Caddesi üzerinde, Eyüb Sultan Külliyesi' nin karşısında bulunmaktadır. Ünlü tarihçi Şeyhülislam Hoca Sadeddin Efendi'nin (ö. 1599) 16. yy'ın son çeyreğinde inşa ettirdiği darülkurranın, oğlu Şeyhülislam Mehmed Esad Efendi (ö. 1625) tarafından bir Halveti tekkesine dönüştürülmesi sonucunda kurulmuştur. İkinci postnişini Şeyh Yahya Efendi'nin (ö. 1698) vefatından sonra bu zatın neslinden gelen şeyhlerin denetiminde kalmış, başlangıçta Halvetîli-ğın Sünbülî ve Şemsî kollarına hizmet eden ve "Yahyazade, Yahya Efendi" adlarıyla tanınan tekke 1211/1796-97' de yine Yahyazadeler'den Şeyh Hasib Efendi'nin (ö. 1834) posta geçmesiyle Rıfâîliğe bağlanmış, bundan böyle "Şeyh Hasib Efendi Tekkesi" olarak şöhret yapmıştır. Ayin günü pazartesi olan tekkenin, kesme küfeki taşından inşa edilmiş, klasik üslupta, kare planlı, tromplu bir kubbeye sahip tevhid-hanesi (eski darülkurra) halen cami olarak kullanılmakta, tevhidhaneye bitişik olduğu anlaşılan muhdes türbenin duvar kalıntıları tespit edilmektedir.

Yakacık Kartal İlçesi'nin kuzey kesiminde yer alan semt ve mahalle. Doğusunda Sultanbeyli ve çevresi, kuzeyinde mücavir alan ve Şamandıra bulunur. Batısında Maltepe İlçesi'ne bağlı Bü-yükbakkalköy yer alır. Yakacık, üzeri ağaçlarla kaplı Yakacıktepe'den ve kıyıları piknik yapmaya elverişli Yakacık Deresi'nden dolayı uzun dönem bir mesire yeri olarak tanınmıştı. Yapılaşma nedeniyle artık bu özelliğini büyük ölçüde yitirmiştir.

Yakacık Çöplüğü II:493c. Yakacık Mezarlığı V:445a. Yakacık Suları III:77c.

Yakacık Vapuru İstanbul'da hizmet vermiş yolcu vapuru. 1903'te, İngiltere'de, North Shields'te Smith's Dock tezgâhlarında buharlı yolcu-yük vapuru olarak yapıldı. 146 grostonluktu. Uzunluğu 34,2 m, genişliği 5,89 m, sukesimi 2,3 m idi. MacColl+Pollch yapımı 155 beygirgücünde tripil buhar makinesi vardı. Tek uskurluydu. 1914'te Osmanlı Seyr-i Sefain

İdaresi tarafından satın alınmadan önce Mona adıyla çalışmıştı. 22 yıl İstanbul'da şehir hatlarında yolcu taşıdı. 11 Şubat 1936 günü Paşabahçe önlerinde battıktan sonra kurtarıldı, sökülmeğe üzere satıldı.

Yakacık Yeni Mahalle Kartal İlçesi'nde yer alır. Çarşı, Gümüşpınar, Uğur Mumcu mahalleleri, Kartal, Pendik ilçeleri ve ilçe mücavir alanıyla çevrilidir.

Yakar, Suzan IV:507b. **Yakarçelik, Tülin** VII:204c. **Yakıtıl, H. Mücteba** V:82c.

Yakıtıl, Mustafa Nuri

470

471

Yalova Vapuru

Yakıtıl, Mustafa Nuri V:82a, VL327b, 330c.

Yakovlef, Kolya II:387b.

Yakub Ağa (Kapı Ağası) I:92c, III:478c. **Yakub Ağa** (Sekbanbaşı) *ilgili madde-*.

Oğlanlar Tekkesi VL123a **Yakub Ağa Camii** I:195a.

Yakub Ağa Hamamı Fatih İlçesi'nde, Sa-matya'da, anacadde ile Cambaziye Sokağı'nın kesiştiği köşededir. Kapı Ağası Yakub Ağa tarafından 16. yy'ın ortalarında inşa ettirilmiş olan hamam bugün atölye olarak kullanılmaktadır. Birbirine tamamen simetrik olarak yapılmış kadınlar ve erkekler kısımlarına sahip olan bu çifte hamam Mimar Sinan'ın eserlerindendir. Kare planlı ve çift katlı soyunmalık kısmı dar bir kapıyla ılıkliğe açılır. Örtüleri değişik cinste tonozlardan oluşan ılıkliklar üç bölme halindedir. Haçvari planlı ve ortasında mermerden bir göbektaşı bulunan sıcaklığın dört köşesinde, üzeri kubbecikler ile örtülü halvetler yer alır. Kadınlar ve erkekler kısımlarının arka duvarları boyunca dar, dikdörtgen planlı, beşik tonozlu su haznesi uzanmaktadır.

Yakub Asım Efendi (ö. 1883) VLSla.

Yakub Baba Tekkesi *bak.* Helvaî Tekkesi

Yakub ben Asher VII:398b. **Yakub Cemil** I:523c, V:405c, VI:277b. **Yakub Cerhi** (ö. 1448) VL32a. **Yakub Efendi** (Güllü) I:91a.

Yakub Efendi (ö. 1582, İlahizade) VI:32c, 34a.

Yakub Efendi (ö. 1808, Şeyh Mudanya-h) VII:25a.

Yakub Efendi (ö. 1902, Şeyh) VII:25a, 123a.

Yakub Germiyanî (ö. 1571) VII:106a, 108c, 538a.

Yakub Helvaî Efendi (ö. 1588, Şeyh) II:105c, IV:215a, V:381c.

İlgili madde:

Helvaî Tekkesi IV:49a **Yakub Kethüda Çeşmesi** *mad. VII:413c. Yakub Paşa* (Esmâ Sultan'ın eşi) III:207b.

Yakub Paşa (?, ? - 1481, İstanbul) Yahudi asıllı Osmanlı hekim. Defterdarlık yaptı; vezir rütbesi aldı. Özel hekimi olduğu II. Mehmed'in hastalığı sırasında tedavinin sonuç vermemesi üzerine, öteki hekimlere danışarak yeni bir ilaç verdi. II. Mehmed'in ölümünü bu ilaca bağlayan yeniçerilerce parçalandı. Bazı Batılı yazarlar da bu iş için Venedik'ten para aldığını öne sürerler. II:84a, III:4c, V:331b.

Yakub Şah (1444 ?, Amasya ? - 1509, ?) Mimar. Bayezid Külliyesi'nin mimarıdır. Bu inşaatı halifeleri Ali bin Abdullah ve Yusuf bin Papas'la birlikte yürüttü. Başhalifesi mimar Ali bin Abdullah ile birlikte 1509'da Rumelihisarı Hamamı'nı inşa etti. Yerine başha-lifesi Ali geçti.

I:190b, IL377a. *ilgili madde:*

Bayezid Külliyesi II:87c **Yakub'un Çayhanesi** II:482a.

Yakubzade Mescidi ve Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Yayla semtinde bulunduğu bilinen ancak yeri tam olarak tespit edilemeyen bu mescit 1131/1719'da Seyyid Mustafa Efendi (ö. 1735) tarafından yaptırılmış, bilinmeyen bir tarihten itibaren de tekke olarak kullanılmıştır. BOA'da bulunan 1199/1784 tarihli bir belgede "Yakubzade Zaviyesi" olarak anılmakta, *Âsitâne'de* (1840), perşembe günü ayin icra olunan tekkeler arasında "Nakşîbendiyye'den Yakubzade Tekkesi" olarak zikredilmekte, *Mecmua-i Tekâyâ'da* da (1889) aynı bilgiler tekrarlanmakta fakat o tarihteki şeyhinin adı belirtilmemektedir. Günümüzde tamamen ortadan kalkmış bulunan bu yapıda 19. yy'ın sonlarına doğru tarikat faaliyetinin kesintiye uğradığı tahmin edilebilir.

Yakup Beyoğlu'nda Asmalımescit Soka-ğı'nda bulunan içkili lokanta. İstanbul'un ünlü Alman lokantası Fischer' in personelinde Refik'in daha sonra Sofyalı Sokağı'nda kendi adıyla açtığı lokantada çalışan akrabası Yakup tarafından açıldı, bulunduğu yerde bir zamanlar Nil Lokantası vardı. İki tane Yakup lokantasından birincisi bugün kapanmış olduğundan, şimdikinin adı "Yakup 2" kalmıştır.

I:356b. **Yakup** (ö. 1510, Şeyh Bulum) II:105a.

Yakup Ağa (Lağımcıbaşı Kara Osmanza-de) IV:185a.

Yakup Ağa Suyolu VII:351a. **Yakuplar Köyü** I:235c. **Yakuplu** I:99a, 428a.

Yakupyan, Yakup VII:182a. **Yakut** (ö. 1298, Şeyh) III:543b. **Yakut el-Hamavî** (ö. 1229) IV:254c.

Yalak Deresi Gemlik'in güneyindeki dağlık bölgelerden kaynaklanan ve Yalova'da Marmara Denizi'ne dökülen akarsu. Güneye doğru Sellimandıra Deresi'ne paralel olarak akar. Uzunluğu' 60 km civarındır. 363 km² su toplama alanına sahiptir. Ortalama debisi 4.585 m³/sn'dir. Yıllık

ortalama su hacmi normal iklim koşullarında 143 milyon m3 civarındır.

Yalaz, Ali III:413c, VLSoC, VII:323c. **Yalaz, Nevzat** VII:204c.

Yalaz, Tayyar (1901, İstanbul -1943, Ankara) Güreşçi. 1924 Paris Olimpiyatları'nda dördüncü oldu. Güreşi bırak-

tıktan sonra Güreş Federasyonu'nda yöneticilik ve başkanlık yaptı. Modern güreşin Türkiye'deki öncülerindendir. Adına daha sonra uluslararası bir turnuva düzenlendi.

II:168b.

Yalçın, Aydın (1920, Uluborlu - 1993, İstanbul) İktisatçı. Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi; Londra'da doktora yaptı; iktisat profesörü oldu. Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Colombia Üniversite-si'nde ders verdi. 13. dönem (1965-1969) ve 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Yalçın, Hüseyin Cahit *mad. VII: 414a*, I:125c, II:29b, 71a, 127c, 128a, 288b, V:351a, 405c, VL380c, 53öb, 53öc, VTf:69b, 359a, 457c, 468a.

ilgili madde:

Tanin VH:205a **Yalçın, Hüseyin Suat** III:276a, VI:536c.

Yalçın, Mehmet Ali (1925, Baku -1978, İstanbul) Gazeteci, yayımcı. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da yaptı. Gazetecilik Enstitüsü'nde okudu. 1941'de *Vakit* gazetesinde düzeltmen olarak işe başladı. Sonra *Tan*, *Milliyet*, *Vatan*, *Yeni Sabah*, *Havadis*, *Son Havadis* gazetelerinde ve Anadolu Ajansı'nda çeşitli görevler üstlendi. May Yayınevi'ni kurarak birçok kitap ve ansiklopedi yayımladı. Ölümünden sonra ailesi tarafından "May Roman Ödülü" verilmeye başladı.

Yalcın, Yasemin III:413c. **Yalçintas, Meliha** IV:357a **Yaldız Kiraathanesi** V:405c. **Yaldız, Mehmet** I:481b. **Yaldızlı Han** *mad. VII:414b*. **Yaldızlı Kapı** II:413c, VII:78b. *ilgili madde:* Altın Kapı I:216b

Yaldızlı Tekke *mad. VII:414c*, II:395b, VI:492c.

Yalgın, Ali Rıza VII:313a. **Yalgın, Hikmet** III:63a.

Yalı Hamamı Fatih İlçesi'nde, Yenikapı' da, Kâtip Kasım Mahallesi'nde, Mahramacı Sokağı'ndaydı. Bir deprem sonucunda yıkılmış, günümüze harabe halinde gelmiştir. 16. yy'a ait olarak gösterilen yapı büyük bir çifte hamam-'dır. Kadınlar ve erkekler bölümü birbirine komşu ve aynı plandadır. Kare planlı bir soğukluk, arada dar bir mekân halindeki ılıkılık, ortasında göbektaşı olan haçvari planlı sıcaklık ve köşelerdeki halvet hücreleri ile külhandan oluşan dengeli bir plana sahiptir.

Yalı Hamamı Eyüp İlçesi'nde, Defter-dar'dadır. IV. Mehmed'in kızı Hatice Sultan'ın (ö. 1743) sahil sarayının özel hamamı olması muhtemel görülen hamama ait hiçbir iz kalmamıştır. Hamam sarayla birlikte 1086/1675'te

Ha-

tice Sultan'ın Musahib Mustafa Paşa ile evlendiği yılda inşa edilmiştir. Hatice Sultan'ın vakfi olan mektep, sebil ve çeşme bu saray ve hamamın karşısında yer alıyordu.

IV:494a.

Yak Kasrı IV:41Ob. **Yalı Köşkü** (Çırağan Sarayı) *mad.*

VH:415c, III:69b. **Yak Köşkü** (Kanlıca) III:69b.

Yalı Köşkü (Topkapı Sarayı) *mad.* VII:415c, I:103b, II:305c, 442c, III:69b, IV:12c, 435c, VI:409c, 461a, 527a, VII:74a, 282b, 357c.

ilgili madde:

Topkapı Sarayı VII:280c **Yalı Köşkü Kapısı** *bak.* Surlar

Yalı Köşkü Makine Fabrikası Sirkeci'de yıkılmış bulunan eski Yalı Köşkü içinde açılan küçük imalathanede Tersane dokları için pompalar yapıyordu. 19. yy'ın ikinci yarısında tesis edilen bu fabrika, Sirkeci İstasyonu'nun ve buraya uzanan demiryolunun yapımı sırasında, 1890'a doğru yalıyla birlikte yıkılıp kaldırıldı.

Yalı Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Kasap İlyas, Kürkçübaşı, Çakır Ağa, İne Bey mahalleleri, Eminönü İlçesi ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.078'dir.

Yalı Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. Topselvi, Hürriyet, Yeşil Bağlar mahalleleri ve Pendik İlçesi'yle çevrilidir.

Yalı Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. Feyzullah, Bağlarbaşı, Cevizli mahalleleri, Kartal İlçesi ve Marmara Denizi'yle çevrilidir.

Yahköy *mad.* VII:417c, II:193b, 194a, 196a, 198b, 248b.

Yahköy Camii *bak.* Serbostanî Mustafa Ağa Camii

Yahköy Çayır Hamamı Beykoz İlçesi'nde, Yalıköy'deydi. Yapı 1925'te yıktırılmış, yerine daha sonra halkevi binası yapılmıştır. Bu bina halen Beykoz maliye ve adliye daireleri olarak kullanılmaktadır. *Hadika* 'da tarihi verilmemekte, ancak Uncubaşı Hacı Mehmed Ağa tarafından, yine o zaman yapılmış olan bir su değirmeni ile birlikte yaptırıldığı belirtilmektedir. Yine aynı kaynakta bu yapının değirmenle birlikte Yahköy Mescidi'ne vakfedildiğinden bahsedilmektedir, II. Mahmud döneminde (1808-1839) düzenlenmiş olan bir *Bostancıbaşı Defteri*'nde hamamın deniz kenarında bulunduğu belirtilmiştir.

Yahköy Mahallesi Beykoz ilçe merkezinde yer alır. Anadolu Kavağı, Tokatköy, Çamlı Bahçe, Orta Çeşme, Beykoz Merkez mahallesi ve İstanbul Boğazı'y-la çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.955'tir. IL198b.

Yahköy Mescidi Beykoz İlçesi'nde, Ya-

lıköy'de, Yahköy Çayırı Sokağı ile Gazi Yunus Sokağı'nın kesişimindedir. Taştan

bodur bir minaresi olan, kiremit çatı örtülü ufak bir yapıdır. *Hadika* 'ya göre banisi Bostancıbaşı Mustafa Ağa' dır. Minberini İzzet Ali Paşa koydurmuştur. Yanındaki hamam ve su değirmenini Uncubaşı Mehmed Ağa mescide vakfetmiştir. Mihrabının önünde bulunan İshak Ağa Çeşmesi bugün yerinde değildir. Cami 17. yy'a tarihle-nebilir. Padişahın kadın efendilerinden biri tarafından 1269/1853'te tamir ettirilerek oldukça değiştirilmiştir. Günümüzde ise alt kısmı pasaj haline getirilmiş, yanına müftülük binası yapılmış olup, yıkılarak yoldan daha geride yeniden inşası tasarlanmaktadır.

Yalılar *mad. VII:417c. İlgili maddeler:* Abud Efendi Yalısı I:60b Afif Paşa Yalısı L87a Ahmed Midhat Efendi Yalısı I:127a Amcazade Hüseyin Paşa Yalısı I:239c

Azaryan Yalısı I:502c Edib Efendi Yalısı III:130b Fethi Ahmed Paşa Yalısı III:299a Halil Edhem Eldem Yalısı III:512b Hasib Paşa Yalısı IV:9c

Hekimbaşı Behçet Efendi Yalısı IV:4la

Hekimbaşı Salih Efendi Yalısı IV:4lc Hıdiva Sarayı VII:421a İlyasko Yalısı IV:16la İpsilanti Yalısı IV:185c İsmail Paşa Yalısı (Beylerbeyi) IV:215b İsmail Paşa Yalısı (Kandilli) IV:215c İsmail Paşa Yalısı (Sarıyer) IV:216a Kadri Paşa Yalısı IV:379a Kıbrıslılar Yalısı IV:554b Kocataş Yalısı V:39b Kont Ostorog Yalısı V:62b Köçeoğlu Yalısı (Beyoğlu) V:85a Köçeoğlu Yalısı (Çengelköy) V:86a Mahmud Nedim Paşa Yalısı V:268a Marki Necib Bey Yalısı V:300b Muharrem Nuri Birgi Yalısı V:494a Naciye Sultan Yalısı VL25c ' Naime Sultan Yalısı VI:29b Nazif Paşa Yalısı VI:55c Nazime Sultan Yalısı VL56c-' Prenses Rukiye Yalısı VI:283c Rasim Paşa Yalısı VI:307b Rezaizade Ekrem Bey Yalısı VL311b Rıza Bey Yalısı VL333c Sadullah Paşa Yalısı VL396c Saffet Paşa Yalısı VI:397c Sahilsaraylar VI:409c Said Halim Paşa Yalısı VI:418c

Şehzade Burhaneddin Efendi Yalısı VII:151b

Şerifler Yalısı VII:163c Yılanlı Yalı VII:512c Zarif Mustafa Paşa Yalısı VII:543c **Yaûner, Tevfik** V:169b.

Yalman, Ahmet Emin (1888, Selanik -1973, İstanbul) Gazeteci, yazar. Alman Lisesi'ni bitirdi. Yükseköğrenimini New York'ta Colombia Üniversitesi'nde yaptı. İstanbul'a döndükten sonra *Va*-togazetesinde çalışmaya başladı. 1919' da İngilizler tarafından Malta 'ya sürüldü. 1923'te Ahmet Şükrü (Esmer) ve Enis Tahsin (Til) ile birlikte *Vatan* gazetesini kurdu. 1925-1940 arasında basın dışı işlerle uğraştıktan sonra 1940'ta tekrar *Vatan* gazetesini çıkarmaya başladı ve 1960'a kadar gazetenin başyazarlığını üstlendi. 1959'da *Vatan'da*. yayımlanan bir yazısı nedeniyle 15 ay hapse mahkûm oldu. Mahkûmiyeti bitince gazetesini *Hür Vatan* adıyla yeniden yayımladı. Anıları başta olmak üzere Yalman'ın birçok kitabı bulunmaktadır.

II:71a,III:377a,VI:380c,VII:202b,359a. **Yalman, Rıfat** VII:202b. **Yalman, Tunç** VII:9b, I46b. **Yalnız Servi** VII: 500a. **Yalnız Servi Camii** V:70a. **Yalova** IL225b, 312c, IV:35c. *ilgili madde:*

Yalova İlçesi VII:422b

Yalova Atatürk Bahçe Kùltürleri Araştırma Enstitüsü Fidanlığı

Yalova AtatürkKöşkleri m«d. VII:422a.

Yalova Devlet Hastanesi 1984'te hizmete girmiş tam teşekküllü bir bölge hastanesidir. Çocuk hastalıkları, genel cerrahi, göğüs hastalıkları, göz hastalıkları, iç hastalıkları, kadın hastalıkları ve doğum, kulak-burun-boğaz, nöroloji, ortopedi ve üroloji servislerinde toplam 100 yatağı vardır.

Yalova İlçesi *mad. VU:422b*, IV:36a,

138a, 138b, VII:422a, 501c. *ilgili maddeler:* Çınarcık II:500c Termal Oteli VII:253c
Yalova Atatürk Köşkleri VII:422a

Yalova İlkokullardaki Yoksul Çocuklara Yardım Cemiyeti 24 Ocak 1947' de, Yalova'daki ilkokullarda okuyan yoksul öğrencilere yardım amacıyla, diğer ilçelerdeki aynı adlı benzerleri gibi CHP tarafından kurdurulmuş yardım derneğı. Merkezi Yalova CHP bi-nasındaydı.

Yalova Kaplıcaları L152c, VII:425a.

Yalova Öğretmen Evi VI:191c.

Yalova Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1948'de, Hollanda'da, Ams-Yalova'yı Onarma

472

473

Yavuzselim

terdam'da Verschure & Co's Scheeps tezgâhlarında buharlı yolcu vapuru olarak yapıldı. 561 grostonluktu. Uzunluğu 54,4 m, genişliği 11 m, sukesimi 3,3 m idi. Aynı tersanenin yapımı, her biri 340 beygirgücünde 2 adet tripil buhar makinesi vardı. Çift uskurlu olup saatte 13 mil hız yapıyordu. 1.150 yolcu alabiliyordu. 5 eğı daha vardı. II. Dünya Savaşı'nın ertesinde gelen bu 6 vapurun arasında en uzun ömürlüsü oldu. Kömürle ısıtılan kazanları bir süre sonra akaryakıtla ısıtılır duruma getirildi. 1992'de kadro dışı bırakıldı. 1994 sonunda sembolik bir fiyatla Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'na satıldı.

Yalova'yı Onarma ve Güzelleştirme Derneğı 27 Haziran 1945'te, Yalova' yi tanıtmak, ilçeye rağbeti artırmak, tarihi eserleri korumak, yol yapmak ve güzelleştirmek amacıyla kurulmuş dernek.

Yaltırık, Faik (1930, Ereğli/Zonguldak) istanbul Üniversitesi Orman Fakültesi öğretim üyesi. 1952'de Orman Fakültesi'ni bitirdi. Aynı fakültede profesör oldu. Edinburgh'da hazırlanmış olan *Flora of Turkey* adlı 10 ciltlik eser için Türkiye'nin önemli odunsu cins ve türlerinin revizyonunu yaptı; birçok yeni tür buldu ve isimlendirdi. İstanbul' un yeşil örtüsü (flora ve vejetasyonu) üzerinde *Belgrad Ortnam Florası* (ist., 1966), *İstanbul Adalarının Doğal ve Egzotik Bitkileri* (.ist., 1993, "İstanbul Park, Bahçe ve Korularındaki Egzotik Ağaç ve Çalı Türlerinin Envanteri" (1994, TÜBİTAK Projesi, basıma hazır) gibi bilimsel incelemelerde bulundu.

Yaltkaya, Ömer Refik III:318a.

Yaltkaya, Şerefeddin IV:2a.

Yalvaç, Ö. Lütfi IL220b.

Yamacı, Ahmet VI:295c.

Yamaç Tepe I:150c.

Yamalı Hamamı Beyoğlu İlçesi'nde, Tophane'de, Meclis-i Mebusan Caddesi üzerinde, Karabaş Camii'nin önünde bulunuyordu. "Kemal Hamamı" da demlen bu hamam II. Bayezid döneminde (1481-1512) kızı Hatice Sultan tarafından yaptırılmıştır. Evliya Çelebi yapının çift taraflı bir hamam olduğunu yazmaktadır. 1958'de caddenin genişletilmesi sırasında yıktırılmıştır.

Yaman, Hüsnü (1890, Gördes - ?, ?) idareci ve siyaset adamı. Mülkiye Mekte-bi'ni bitirdi. İktisat vekâleti müfettişliği, teftiş ve murakebe daire başkanlığı, orman umum müdürlüğü ve ziraat vekâleti müsteşarlığı yaptı. 9. dönemde (1950-1954) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Yamanoğlu, İsmet (Tahtabacak) VII:376a.

Yamut, Nuri (1890, Selanik -1961, istanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Orgeneralliğe yükseldi ve Genel Kurmay başkanlığı yaptı. 10. ve 11. dönem (1954-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

V:372b.

Yan, Henry IV:488c.

Yanal, Nazimi VII:185c.

Yanardağ, Reşad Mahmut (1916, İstanbul -1976, İstanbul) Gazeteci. 1936'da gazetecilik mesleğine başladı. *Vakit, Tanin, Haber, Akşam* ve *Yeni Sabah* gazetelerinde muhabirlikten, sekreterlik, yazı işleri müdürlüğü ve başyazarlığa kadar çeşitli görevler üstlendi.

Yanbol Sinagogu Balat'ta, Lapçincılar So-kağı'ndadır. Bizans döneminde de var

olduğu bilinir. 17. yy'da geçirdiği yangından sonra yeniden yapılmış, 1865 ve 1895'te onarım görmüştür.

IL11a.

Yangın Destanları *mad. VII:425c,*

III:41a.

ilgili maddeler: Tulumbacılık VII:301c Yangınlar VII:426c

Yangın Kantosu İstanbul yangınlarından esinlenerek yazılıp bestelenen ve Direklerarası'ndaki Ferah Tiyatrosu'n-da sahnelenen meşhur kantoydu. Bunu Şamram Hanım söyler ve oynardı. Şamram Hanım kanto için sahneye geldiğinde kırmızı ışıklar yakılır, o da kırmızı giysili olarak ellerindeki zillerle şingır şingır üç kez sahneyi dolandır göbek atarak *Yangın var yan-gır var / Ben yanıyorum / Yetişin a dostlar/ Tutuşuyorum* kantosunu söyler, seyircileri çılgına çevirirdi. Ferah Tiyatrosu'nun yanması üzerine halk, kanto ile bu yangın arasındaki ilgiyi türlü yorumlar ve dedikodularla yıllarca konuşmuştur.

Yangın Köşkü (Beyazıt) II:37b.

Yangıncılar 1826'da Yeniçeri Ocağı kaldırılınca bu ocağın bir örgütü olan Tulumbacı Ocağı da dağılmış oldu. Ancak çok geçmeden çıkan Hocapaşa yangını, ivedilikle yeni bir örgüt kurulmasını gerektirdi. Mahalle gençlerinden her semt için birer tulumba örgütü oluşturuldu ve bunlara "yangıncı" denildi. 1839'da Abdülmecid'in tahta çıkışından sonra yine tulumbacı deyiimi kullanılmaya başladı.

Yangınlar *mad. VII:426c, I:24b, 34a, 34b, 34c, 94b, 109c, ille, 112a, 112c, 113a, 119c, 195a, 198c, 431a, 433a, 437a, 542b, 542a, II:9c, 190a, 217a, 219a, 263c, 293a, 312a, III:74c, IV:333a, 536a, VII:5b, 89a, 279c, 297a, 425c. ilgili maddeler:* Alemdar Olayı L 185a Balat II: 10a

Beyazıt Yangın Kulesi II: 190a Cibali II:428a Köşklüler V:98b

Nika Ayaklanması VI:74b Tulumbacılık Vü:301c Yangın Destanları VTI:425c
Yavuzselim VII:447a **Yanık Saraylar** I:198c.

Yanık Şeyh Ahmed Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'nın, Osmanlı döneminde "Karanlıkçeşme" olarak anılan kesiminde, halen Yahya Kâhya Mahallesi'ne katılmış bulunan Hacı Ferhad (Ferhad Ağa) Mahallesi'nde yer almaktaydı. Vakıf kaydında banî olarak Derviş Ahmed Ibn-i Selim'in adı, vakfiye tarihi olarak da 1181/1767-68 yılı verilmektedir. BOA'da bulunan 1199/1784 tarihli bir belgede "Hakkak Şeyh Musa Zaviyesi" olarak anılan tekke 19. yy'ın ilk yarısına ait listelerde "Yanık Şeyh Tekkesi" ve "Yanık Tekkesi" adlarıyla da anılmış ve Kadiri tarikatına bağlı olduğu belirtilmiştir. 19. yy'ın ikinci yarısında ortadan kalkmış bulunduğu anlaşılan tekkenin ayin günü çarşamba idi.

Yandtmacalar *mad. VII:438c, IIL516b. ili madde-*.

Tekerlemeler VII:232c **Yani** (Papa) IV:56b. **Yani Kiraathanesi** *bak.* Kiraathaneler
Yanko Bey (Başmimar) II:555c. **Yanko Mergen Orkestrası** VI:
296a. **Yannaros, Trasivolos** *bak.* Con Paşa **Yapanar, Ahsen**
III:460a. **Yapı Endüstri Merkezi** IILlOOc.

Yapı Kredi Beyoğlu Sanat Galerisi

VI:437b.

Yapı Merkezi Konsorsiyumu (ASEA) IV:70b.

Yapı Meslek Lisesi *mad, VII: 439a.*

Yapı Usta Okulu *bak.* Yapı Meslek Lisesi

Yapı ve Kredi Bankası V:75a. **Yaprak** IV:413c. **Yarar, Kemal** VI:468b. **Yarar,**
Selahattin VI:468b. **Yarar, Yusuf** VI:468b. **Yarasa, Süreyya**
VII:528c.

Yardımcı, Celal (1911, Doğubeyazıt -1986, İstanbul) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 9-11. dönem (1950-1960) Ağrı milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Devlet, milli eğitim ve adalet bakanlığı görevlerinde bulundu. 27 Mayıs 1960' tan sonra Yassıada'da yargılandı ve müebbet hapse mahkûm oldu. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili seçilerek tekrar parlamentoya girdi.

V:481a.

Yardımcı, Mehmet (1915, Doğubeyazıt -1992, Ankara) Hekim. Tıp Fakültesi'ni bitirdi; profesör oldu. 13. dönem (1965-1969) ve 14. dönem (1969-1973) İstan-

bul milletvekili olarak parlamentoda

bulundu.

Yargün, S. III:515b. **Yarhisar Mescidi** *mad. VII:439c.* **Yarım Taş Hanı** IV:426b.
Yarımburgaz Mağarası *mad. VfL440a,*

III:524b, V:159a.

ilgili madde:

Yazı Öncesi Çağlar VII:450a **Yarımca Baba Tekkesi II: 135b, 136b,**

VTI:214c. **Yasakçı** V:119c.

Yasin Efendi (Şeyh Şamlı) VL324c. **Yasinci Yahşi** *mad. VH:441c, III:69b.*
Yassıadaw«d. VII:442a, IV:33b, VIMTb. **Yassıada Mahkemeleri**
I:216a, VII:442c. **Yastıman, Şemsi** VL295c.

Yaşa, Memduh (1919, Siirt) İktisatçı, istanbul Üniversitesi iktisat Fakültesi'ni bitirdi. Aynı fakültede maliye teorisi profesörü oldu. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Yaşar Baba (ö. 1934, Hafız) II:130b, III:58c, IV:476a.

Yaşar Kemal (1922, Göğçeli Köyü/Osmaniye) Yazar. Öğrenimini ortaokulda bırakmak zorunda kaldı, sayıları kırkı bulan değişik işlerde çalıştı. TCK'nın 142. maddesinden bir süre hapiste yattı. 1951'de İstanbul'a gelerek *Cumhuriyet* gazetesinde çalışmaya başladı. Yazmaya gazetecilik röportajlarıyla ve folklor araştırmalarıyla başladı. Çukurova'da ve Toroslar'ın o yöresinde toprak çalışanlarını, Türkmen göçebeleri, yörenin flora ve faunasını, kızgın güneşini yansıtan röportajlarındaki şiirli anlatımıyla dikkatleri çekti. Bölge özelinde ve Anadolu genelinde benzeri toplumsallıkların, adaletsizliklerin ya da kan davalarının ve çeşitli sosyal boyutların yansıtıldığı romanlar, hikâyeler yazdı. Madaralı 1974 Roman Ödülü'nü, Fransa'nın 1982 Uluslararası Ci-no del Dunca Ödülü'nü, 1984'te "Legi-on d'Honneur" nişanını, TÜYAP 1984 Kitap Fuarı vesilesiyle düzenlenen halk oylamasında Edebiyat Halk Ödülü'nü, Orhan Kemal 1985 Roman Ödülü'nü aldı. 1951'deki ilk röportajı olan "Dünyanın En Büyük Çiftliğinde Yedi Gün" ile 1955'te Gazeteciler Cemiyeti Armağanı'nı kazandı. Başlıca eserleri şunlardır: *Çukurova Yana Yana* (1955), *Teneke* (1955), *İnceMemed* (1955), *Orta Direk* (1960), *Yer Demir Gök Bakır* (1963), *Ölmez Otu* (1969, son üç kitap üçlemedir), *Ağrı Dağı Efsanesi* (1970, 2 c.), *Binboğalar Efsanesi* (1971), *Demirciler Çarşısı Cinayeti* (1974), *Yusufoğlu Yusuf* (1975), *Yılanı Öldürseler* (1976), *Al Gözüm Sey-reyle Salih* (1976), *Deniz Küstü* (1978), *Kuşlar da Gitti* (1978) (son üç romanında İstanbul'un çeşitli yönlerine değinir, toplumsal ve siyasal olayları, bo-

zulmakta olan doğayı, kirlenen denizi, yasadışı çevrilen işleri vb anlatır).

II:448c, IV: 145a, 232c, V:406a.

Yaşar, Necdet (d. 1930, Tanburi) III:44c, IV:249c, V:411a, 531a, VT:474c.

Yaşar Nezihe IV:305a. **Yaşaroğlu, Ahmet Halit** VT:449a.

Yaşmak Bir üstlük olarak feracenin kadınlarca kullanıldığı dönemlerde iki parçalı baş ve yüz örtüsüne verilen ad. Fazlalık kısmı feracenin omuzlarından aşağı sarkıtıldığı gibi feracenin içine de sokulurdu. Yaşmaklanmış kadının gözü, burnu açıkta olduğu gibi ağzı ve kaşları da kısmen açık olurdu. Yaşmak, "açık ve kapalı" olmak üzere iki türlü bağlanırdı. Çarşafın yaygınlık kazanmasıyla ortadan kalkmıştır.

Yatağan Camii *mad. VII:442c.*

Yatağan Çeşmesi Eğrikapı'dadır. 965/ 1557'de kesme taştan, klasik üslupta inşa edilmiştir. Oymalı bir aynataşı vardır. Bir saçak ile korunmuştur. Kaynaklarda belirtilen Arapça kitabesi kaybolmuştur.

Yatalak Efendi (Eyüplü) V:319c. **Yatırlar** *mad. VII-443a, 563b. ilgili maddeler:*

Adak Yerleri I:65c

Ni'me'l-Ceyş VI:78c

Sahabe VI:405a **Yatman, Ahmet** VL294c.

Yavaş, Cemil (1919, Rize) Avukat. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 15. dönem (1973-1977) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Yavaşça, Alaettin (1927, Kilis) Besteci ve ses sanatçısı. Küçük yaşta keman dersleri aldı. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Kadın-doğum uzmanıdır. Mesut Cemil, Sadeddin Kaynak, Fehmi Tokay, Saadettin Arel gibi tanınmış müzisyenlerle çalıştı. İstanbul Radyosu'nda ses sanatçılığı, TRT Türk Sanat Müziği Denetim Kurulu üyeliği yaptı. Türk Müziği Devlet Konservatuvarı'nda öğretim üyesidir. "Ümitsiz bir aşka düştüm ağlarım ben halime...", "Boğaziçi şen gönüller yatağı..." gibi çok sevilen 250'den fazla bestesi vardır.

IV:249c, V:411a, 530c, 531a, VI:265a, 295b, VII:314b.

Yavaşça Mehmed Ağa Tekkesi

II:10öb.

Yavaşça Şahin Mescidi *mad. VII:443c*. **Yavedûd Sultan** III:235c, 307a.

Yavedûd Tekkesi *mad. VII:444a*, I:494c,

III:15b, 249c. **Yavedut** (Semt) II:510a.

Yaver, Sani (1880, İstanbul - ?, ?) Hekim. Kulak-burun-boğaz hastalıkları profesörü oldu. Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nde ders verdi ve serbest hekim olarak çalıştı. 9. dönem (1950-1954) İstanbul milletvekilliği yaptı.

Yaveran Dairesi Binası VII:522b. **Yaveridis, ligor** L284c. **Yavru Mehmed Çayhanesi** II:482a. **Yavsî Baba Tekkesi** *mad. VII: 445'b*,

I:21c, 53a, II:105b, VL533c, VTI:16b,

II:214e.

ilgili madde:

Bayramîlik II:104b **Yavuz Er Sunan Camii** *mad. VII:446c*.

Yavuz, Hilmi (1936, İstanbul) Yazar, şair. Kabataş Erkek Lisesi'ni bitirdi. Demir Özlü ve Hasan Pulur gibi arkadaşlarıyla birlikte *Dönem* adlı bir edebiyat dergisi çıkardı (1953-1954). Hukuk Fakültesi'ni yarıda bıraktı ve Oktay Ak-bal'ın teşvikiyle gazeteciliğe *Vatan*'da başladı. Londra Üniversitesi'nde felsefe öğrenimi yaptı. BBC Türkçe Yayınları Servisi'nde, yurda döndükten sonra ise *Milliyet*, *Yeni Ortam* ve *Varlık'ta* çalıştı, üniversite ve yüksekokullarda ders verdi. Yazarlığının, şairliğinin yanı sıra, felsefeci kimliğiyle de tanındı. Yazılarını, şiirlerini *Dönüm*, *Yedi Tepe*, *Şiir Sanatı*, *Varlık*, *Milliyet Sanat*, *Gösteri*, *Sanat Olayı*, *Yazko*, *Sanat Edebiyat 81* vb gibi dergi ve gazetelerde yayımlamıştır. Başlıca kitapları şunlardır: *Bakış Kuşu*

(şiiirler, 1969), *Bedrettin Üzerine Şiiirler* (1975), *Felsefe ve Ulusal Kültür* (1975), *Roman Kavramı ve Türk Romanı* (1977), *Doğu Şiiirleri* (1977,1978 Yedi Tepe Şiiir Ödülü), *Yaz Şiiirleri* (1981), *Güz Şiiirleri* (1984), *Söylen Şiiirler* (1989), *Taormina* (1990), *Fehmi K. nın Acayip Serüvenleri* (1991). Ayrıca *Felsefe Üzerine*, *Kültür Üzerine*, *Yazın Üzerine* gibi kitaplarında o konulardaki görüşlerini özetlemiştir.

II:448ç.

Yavuz Özbek (Yavuzer) III:234c. **Yavuz Selim Kız Enstitüsü** I:37c.

Yavuz Selim Mahallesi Bağcılar İlçe-si'nde yer alır. Fevzi Çakmak, Demir-kapı, Bağcılar Fevzi Çakmak, Sancak-tepe, Bağcılar Merkez, İnönü ve Kâzım Karabekir mahalleleri ve Yeni Mahalle ile çevrilidir. Nüfusu (1990) 12.105'tir. I:528a.

Yavuz Selim Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Fevzi Çakmak, Mimar Sinan, Davut Paşa mahalleleri ve Bayrampaşa İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.772'dir.

Yavuz Selim Türbesi IV:4a.

Yavuz Sinan Mahallesi Eminönü İlçe-si'nde yer alır. Sarı Demir, Hoca Gıya-settin, Hacı Kadın mahalleleri ve Fatih İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 756'dır.

Yavuz Sultan Selim Vakfı IV:334a **Yavuz, Şeref** V:4la. **Yavuzselim mad.** VII:447a.

Yavuztürk Mahallesi

474

475

Yeni Cami Külliyesi

\\iii maddeler: Abdülhamid I Medresesi I:37c Aspar Su Haznesi L356c Haseki Hafsa Sultan Türbesi IV: 3c Lokmacı Tekkesi V:223b Mismârî Şücâ Mescidi V:4?6c Sultan Selim Külliyesi VII:62a Yavsî Baba Tekkesi VII:445b

Yavuztürk Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Ferah, Güzeltepe, Bahçeli Evler mahalleri ve Ümraniye ilçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.830'dur.

Yayabaşı Mescidi Fatih İlçesi'nde, Fener' de, *Tezkiretü'l-Ebniyede* Fener Kapısı içinde olduğu belirtilen bu mescit 16. yy'a ait bir yapıdır. Mimar Sinan'ın eseri olan Yayabaşı Mescidi'nin adına *Ha-dîka'da* rastlanmaktadır. Çok önceleri yok olmuş yapılardan olmalıdır.

Yayak, Nami III:206c.

Yayalar Mahallesi Pendik İlçesi'nde yer alır. Şeyhli, Kavakpınar, Çamçeşme ve Veli Baba mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.151'dir.

Yayıncılık *mad. VII:448a. İlgili maddeler:* Ahmed Midhat Efendi I:124c Arakel Kitaphanesi I:292b Çığıracan, İbrahim Hilmi II:499c Ebüzziya Tevfik III:123b İbrahim Müteferrika IV:25c İnkılap Kitabevi IV:175b İstanbul Maarif Kitaphanesi IV:232b Kitaphane-i Ebüzziya V:30a Matbaalar V:308b Oran, Ahmed Cevdet VI:125a Remzi Kitabevi VI:314c Sansür VI:454c

Tokgöz, Ahmed İhsan VII:272b Varlık VII:369a

Yayla Fatih İlçesi'nde, Fındıkzade'nin batısına, Mevlanakapı semtinin güneydoğusuna düşen eski semt. Yörenin adı, oradan doğuya, Fındıkzade'ye doğru uzanan Yayla Caddesi'nde yaşamaktadır.

Yayla Mahallesi Pendik İlçesi'ne bağlı mahalle. Tuzla'nın kuzeyinde, İçme-ler'in güneyinde yer alır. Kuzeyinden geçen demiryolu ile ona paralel olan D-100 (E-5) Otoyolu'nun birbirlerine çok yaklaştıkları yöredeki İçmeler banliyö istasyonu her iki semtin de ortak istasyonudur. Bu işleklikten dolayı, otoyolu ile demiryolu arasında çok sayıda fabrika bulunmaktadır.

Yayla Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Paşa, Duatepe, Feriköy mahalleleri ve Beyoğlu İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.094'tür.

Yayla Mahallesi Tuzla İlçesi'nde yer alır. içmeler, İstasyon, Cami ve Postane mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.490'dır.

Yayla Mescidi Fatih İlçesi'nde, Mevlana-kapı'da, İbrahim Çavuş Mahallesi'n-de, Mimar Kasım Caddesi'ndedir. II. Bayezid dönemi (1481-1512) sadrazamlarından Davud Paşa'nın kethüdası Aydın Kethüda tarafından yaptırılmıştır. "Aydın Kethüda Mescidi" ve "Kurşunlu Camii" isimleri ile de tanınmaktadır. Mimarı ve kesin inşa tarihi bilinmemektedir. Kagir duvarlı, ahşap çatılı, tek şerefeli minarelidir. 19. yy'ın sonunda onarım görmüştür. Yuvarlak kemerli uzun pencereleri bu dönemde yapılmış olmalıdır.

Yayla Palas VL89a.

Yazar, Mehmet Behçet III:275b, 529b, V:169b.

Yazgan, Abdurrahman (1916, İstanbul -1989, İstanbul) Tüccar. Ortaokulu bitirdi. İthalat ve ihracat işleriyle uğraştı. 12. dönem (1961-1965) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Yazgan, Ercan VII:323c.

Yazgan, Hulusi *mad. WI:449c, II:80c, V:326b, VI:204b, 432c.*

Yazgan, Sabahattin VI:538a. **Yazı Öncesi Çağlar** *mad. VII:450a. ili maddeler:*

Fikirtepe Kültürü III:315c Yarımburgaz Mağarası VII: 440a

Yazıcı Baba Türbesi Fatih'te, Çarşamba' da, Fethiye Camii'ndedir. *Yazıcı* Ba-ba'nın İstanbul'un fethi sırasında burada şehit düştüğü söylenir. Her türlü şey adanabilen ve çok etkili olduğuna inanılan bir ziyaretgâhtır.

Yazıcı Camii Beyoğlu İlçesi'nde, Galata' da, Müeyyetzade Mahallesi, Kuleka-pısı civarındadır. Müeyyetzade Camii olarak da bilinir. Banisi Müeyyetzade Mehmed Efendi'dir (ö. 1582). Cumhuriyet dönemine dört duvar halinde yalnız minaresi ayakta olarak intikal etmiş, 1960'larda yeniden inşa edilircesi-ne onarılmıştır. Camii dikdörtgen plan gösterir. Güneyde bir mihrap, iki yanda iki pencere ve iki niş vardır. Düz çatıyla örtülü olan caminin altıgen kaide üzerinde silindirik minaresi kuzeybatı köşededir. Duvarları taş olan caminin pencerelerinin üzerindeki kemerler tuğlalarla birleştirilmiştir. Taş duvarların araları derz yapılmıştır.

Yazıcı, Emin (Neyzen) *mad. VII:455a, V:410b, 530c, VI:99c, 432c.*

Yazıcı, Mehmet Yaşar (1898, Trabzon -1980, İstanbul) Tesviye ustası. İlkokulu bitirdi. Seyr-i Sefain Fabrikası'nda çalıştı. 4. ve 5. dönem (1931-1939) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Yazıcı, Nuri VII:529b.

Yazıcı, Tahsin (1892, Manastır - 1970,

?) Asker. Kara Harp Okulu'nu bitirdi. Tuğgeneralliğe yükseldi. Kore Türk Silahlı Kuvvetleri komutanlığı yaptı. 10. ve 11. dönem (1954-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

II:234b, IV:221c. **Yazıcıyan, Hovsep** VI:133c. **Yazıcıyan, İsteban** III: 183a.
Yazıksız, Necib Asım V:29b.

Yazır, Hamdi (Elmalılı) VI:432c.

Yazlık Sinemalar *bak. Bahçe Sinemaları*

Yazmacılık *mad. VII:455c. ilgili madde:* Kandilli Yazmaları IV:412b

Yazman, Aslan Tufan (1913, Turgutlu -1995, İstanbul) Gazeteci, yazar. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. 1928'de izmir'de yayımlanan *Yeni Asır* gazetesinde çalışmaya başladı. Sonra İzmir *Ege Ekspres, Cumhuriyet, Tan, Bugün, Son Telgraf, Tasvir, Yeni İstanbul, Dünya, Ulus ve Zafer* gazetelerinde *Yeni Mecmua, Kır-ınzı-Beyaz, 7 Gün, Hafta, Sigorta Dünyası* dergilerinde muhabir, sekreter ve yazar olarak çalıştı. Tarihi konularda yayımlanmış kitapları da vardır.

Yedek Subay Okulu I:353c.

Yedekciler Odası II: 191a.

Yedi Emirler Mezarlığı Fatih'te Malta' da, İstanbulluların ziyaret ettikleri yatırıdır. Burada, İstanbul'un fethine katılan birer ermiş olduklarına inanılan Buharalı dervişlerin yattıkları rivayet edilmektedir.

7 Gün mad. VII:457b, II:72a, VII:506c. İlgili madde:

Sedat Simavi VI:559b **Yedi Kardeşler Çınarı** II:359b, 363c. **Yedi-Sekiz Hasan Paşa Fırını** II:164b.

Yedi-Sekiz Hasan Paşa Yahşi *bak.* Asaf Paşa Yalısı

Yedi Tepe *mad. VII:457c.*

Yedikule *mad. VII:458a, L34b, II:393c, III:443a, VII:497a.*

İlgili maddeler: Altın Kapı I:216b Balıklı Rum Hastanesi II:24a Debbağlık III:13b Dericilik III:35c Hacı Evhad Külliyesi III:473b Hovhannes (Surp) Kilisesi IV:89b İmrahor Camii IV:166a Kız Sanayi Mektepleri V:12c Kürkçübaşı Mescidi V:172b Mermer Kule V:400b Uşşakî Tekkesi Çeşmesi VII:329b Yedikule Hisarı ve Zindanı VII:460b

Yedikule Başı Samatya başı olarak da bilinir. Eski mezbahaların yakınındaki

Yedikule'de ve Samatya'da çok sayıda meyhane ve aşçı dükkânı olup buralarda koyun ve kuzu başı kızartılır, özellikle de tatil günleri akşamcılar buralara gelip baş kızartması ile âb âlemi yaparlardı.

Yedikule Ermeni Hastanesi *mad. VII:460a, II:38a, III:194a, IV:14b, 452b, VI:140c, 402a, VII:541c.*

ilgili madde- Bezciyan, Artta II:223c

Yedikule Gençlik Spor Kulübü 1944'te adını taşıdığı semtte kuruldu. Futbol takımı önceleri mahalli liglerde yer aldı. 1968-1969 sezonunda İstanbul mahalli lig şampiyonu olarak Türkiye 3. ligine katılma hakkı kazandı. 1973-1974 sezonunun sonunda 3. ligden mahalli lige düştü.

Yedikule Göğüs Hastalıkları Hastanesi 1950'de faaliyete geçmiş, Sağlık Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren, göğüs hastalıkları alanında uzmanlaşmış özel dal hastanesidir. 12 servisinde toplam yatak kapasitesi 620'dir.

VI:404b.

Yedikule Hamamı Fatih İlçesi'nde, Yedikule'de, Aynalı Bakkal Sokağı'ndaydı. Muhasebe Defterleri'nden anlaşıldığına göre Fatih vakıfları arasındadır. Daha sonra Vezirazam Koca Ragıp Paşa'nın (ö. 1763) kızı Rukiye Hanım'ın tasarrufuna geçmiştir. İradına göre küçük bir tek hamam olduğu tahmin edilen yapı harap durumda olduğundan yıktırılmış, yerine Sosyal Sigortalar Kurumu apartmanı yapılmıştır.

Yedikule Hastanesi I:349c. **Yedikule Hisarı ve Zindanı** *mad.*

VH:460b, I:217c, II:424a, III:204b,

VII:458c, 557b, 561c.

Yedikule İplik Fabrikası III:424c. **Yedikule Kapısı** *bak.* Surlar **Yedikule Mezarhğı** V:444c. **Yedikule Salhanesi** IV.117c. **Yedikule Şimendifer Atölyesi** III:424c. **Yedinci Daire-i Belediye** I:74a, 220b. **Yegmalyan, Magar** III:184c. **Yeğen, Ekrem Muhittin** VI:6b.

Yeğen Mehmed Paşa Çeşmesi Taksim-Gümüşsuyu'nda, Sarayarkası Soka-ğı'ndadır. Solak Çeşmesi de denmektedir. Sadrazamlığa kadar yükselen Yeğen

Mehmed Paşa tarafından 1145/ 1732'de inşa ettirilmiştir. Aynataşı ve teknesi sağlamdır.

Yeğen, Muhsin (Prens) VII:244b. **Yeğise, Diratzu** V:218a.

Yeğya (Surp) Kilisesi Eyüp İlçesi'nde, Nişanca Mahallesi'nde, Karayel Sokağı, no. 16'dadır. 18. yy'da var olduğu bilinen kilise 1766'da kapatılmış, 1800'de ise tekrar ibadete sunulmuştur. 1832'de Patrik II. Isdepanos Ağavni Za-karyan'ın döneminde Harutyun Âmi-

ra Bezciyan'ın ve kız kardeşi Hamas-pür'ün maddi yardımlarıyla yeniden inşa edilmiştir. Bazilik planlı bu yalın yapı İstanbul'daki tipik Ermeni kilise-lerindendir.

III: 184a.

Yektay, Yavuz VI:309b. **Yeldeğmneni** *mad.* \TI:462b, IV:332b,

VII:497c. *İlgili maddeler:*

Eufemia (Aya) Kilisesi III:227b

Hemdat İsrail Sinagogu IV:51b

Yeldeğirmeni Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Babadağı Yokuşu, Bahriye Hastanesi Yokuşu Sokağı ile Kadı Mehmet Caddesi'nin kesiştiği alanda yer almaktadır. 1591'de hünkâr imamı Abdülkerim Efendi tarafından yaptırılan mescit, 1883'te Bahriye Nazırı Bozcaadalı Hasan Hüsnü Paşa' mn kızı Sabiha Hanım tarafından yenilenmiştir. Kare bir plan şeması olan yapı bir sıra taş, iki sıra tuğla malzeme kullanılarak yapılmıştır. Kuzeybatı köşesinde yer alan minarenin malzeme--• si de taştır. Yüksek bir bahçe duvarı içinde yer alan mescit kırma çatı ile örtülüdür.

Yeldirme 20. yy'ın başına kadar İstanbul' da sayfiyelerde ve merkezden uzak semtlerde kadınların kullandığı bir üstlük. Mantoyu andıran, sadakor ya da keşmir dikosundan dikilen yeldirmeyi, ferace ve yaşırmaktan ayıran başlıca özellik, başörtüsü ile kullanılmasıydı.

Yelken *mad.* VH:463a. *İlgili maddeler:*

İstanbul Yelken Kulübü IV:251b Moda Deniz Kulübü V:480c

Yelkenciler Hanı *mad.* VII:463c.

Yelkenli Mavna III:31a.

Yehner, Mehmet III:533a.

Yelpaze IV: 347a.

Yemiş Eminönü ilçesi'nde, Eminönü ile Unkapanı arasındaki eski Yemiş İskelesi'nin, Yemiş Kapam'nın ve sebze-meyve halinin bulunduğu mevki. 1950' li yıllardaki düzenlemelerden önce Eminönü Balık Pazarı da burada bulunmaktaydı. Zindankapı ile komşudur. Son düzenlemelerle halin kent dışına çıkarılmasından sonra bugün açık alan halindedir.

Yemiş İskelesi III: 159a, 502a, rV:117b.

Yemiş Kapanı Hanı Eminönü İlçesi'nde, Tahtakale'de bulunuyordu. II. Mehmed (Fatih) dönemi (1451-1481) eseri olduğu bilinmektedir. Altta on bir tane mahzen, üstte yirmi yedi hücre ve dışında on altı dükkândan meydana gelen bir yapı idi. Günümüze hiçbir izi ulaşmamıştır.

Yemiş Odası VII:288c. Yemişçi Çadırları Suriçi'nde, Galata'da, Beyoğlu'nda, Boğaziçi köylerinde bay-

ramlarda ve karnavallarda kurulan daha çok çocuklara hitap eden satış yerlerine verilen ad. Bunların önünde zilli maşa, darbuka çalınır; büyüklerin ellerinden tuttuğu çocuklara badem şekeri, fındık, ceviz, kestane, nar, armut, kuru incir, *razakı*, diş bademi satılırdı. Her çadırın önünde, bir bıçkın veya kabadayı dururdu. Yemişçi çadırlarının içleri galibarda renginde kâğıtlardan süslerle bezenirdi. Yemişçi çadırları bir gelenek olarak en çok Galata cihetinde aralık sonu, ocak başında kentin gayrimüslim halkının kutladığı noel ve yılbaşı günlerinde kurulur; ancak İstanbul'un Müslüman halkı da çocuklarını giydirip kuşatarak ellerine kâğıt fenerler vererek yemişçi çadırlarına götürürlerdi.

Yen, Ali Sami *mad. VII:464a, III:276b, 372c.*

Ali Sami Yen Stadyumu I:201b

Yenal, Ulvi (1908, İstanbul - 1933, İstanbul) Atlet, voleybolcu, futbolcu ve idareci. Futbola Galatasaray Lisesi'nde öğrenci olduğu yıllarda başladı. Sınıf maçlarında güzel kurtarışlar yaptığı fark edilince önce Galatasaray, sonra da milli takım kalesine seçildi (1924). Milli takımda 6 kez görev aldı. Galatasaray dışında, öğrenim için gittiği İsviçre'de Servette takımında ve Ankara'da bulunduğu yıllarda da Gençler-birliği takımlarında kalecilik yaptı. 1931'de Türkiye'ye döndüğünde Galatasaray takımında bu kez orta haf olarak oynadı. 1932'de Galatasaray'dan ayrılarak Güneş Kulübü'nün kurucuları arasına katıldı. Futbolun dışında üç adım atlamada İstanbul birinciliğini kazandı. Galatasaray'da, Tenis ve Futbol federasyonlarında başkanlık yaptı. Beden Terbiyesi genel müdürlüğü, UEFA Profesyonel ve Amatör Komisyonu üyeliği, Gençlik ve Spor Bakanlığı müsteşarlığı görevlerini üstlendi. Ayrıca spor yazarlığı da yaptı.

Yenen, Ertuğrul V:481a.

Yenen, Midhat IV:164a, V:170a, VL2ö7a.

Yenen-Şark Çikolata II:295c.

Yener, Faruk V:540a, VI:296a.

Yener, Gani V.122b.

Yeni Adam *mad. VII:464a, I:230c.*

Yeni Ar Sineması II.217c.

Yeni Atlas Sineması I:157b.

Yeni Bent *bak.* Mahmud II Bendi

Yeni Cami I:43c, II:358b, III:6a, 323a, FV:10b, 100e, 103a, 145e, 534a, VH:297c.

İlgili madde:

Yeni Cami Külliyesi VII:464c **Yeni Cami Külliyesi** *mad.* VH:464c,

I:118b, 542a, III:6b, 160a, VII:303c. *İlgili madde:*

Mısır Çarşısı V:449a

Yeni Cami Kütüphanesi

476

477

Yeniköy

Yeni Cami Kütüphanesi V:173a. **Yeni Cami Suyolu** VTI:351b. **Yeni Çarşı** I:535a.

Yeni Doğan Mahallesi Bayrampaşa İlçe-si'nde yer alır. Murat Paşa, ismet Paşa, Altın Tepsi mahalleleri, Orta Mahalle ve Eyüp İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.407'dir.

IMlOa.

Yeni Doğan Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Sarıgöl, Kar-litepe, Yıldız Tabya mahalleleri ve Eyüp İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.445'tir. III:380a.

Yeni Doğan Mahallesi Zeytinburnu II-çesi'nde yer alır. Gökalp, Kazlı Çeşme ve Nuri Paşa mahalleleriyle çevridir. Nüfusu (1990) 7.164'tür.

Yeni Dünya VII:203a.

Yeni Felsefe Cemiyeti 21 Kasım 1947' de istanbul'da kurulmuş, felsefe ile uğraşanların haberleşmelerini, görüş alışverişinde bulunmalarını ve yayın yapmalarını teşvik ve kolaylaştırmayı amaçlayan dernek. Merkezi Nişantaşı'nda, Işık Lisesi'ndeydi. Başkanı M. Şefik Tunç, diğer yöneticileri Hilmi Ziya Ülken, Faik Türkmen, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Sadrettin Celal Anter, Vehbi Eralp, Cemil Sena Ongun, Ha-temi Senik Sarp gibi ünlü düşünür ve felsefecilerdi.

Yeni Fransız Tiyatrosu Beyoğlu'nda, bugünkü Tokatlıyan Hanı'nın yerindeydi. Daha önce Şark Tiyatrosu'nun bulunduğu arazide, 1884'te mimar Hovsep Aznavur tarafından, Nuriyan Efendi'nin desteğiyle 6 ayda bitirilen yapının, hem caddeye, hem arka sokağa çıkışı vardı. Yangın perdesi konmuş, havagazıyla aydınlatılmıştı. Tiyatroya 12 yer katı locası eklendi. Parter yükseltildi, orkestra çukuru ise parterin altına alındı. Böylece seyirciler, orkestradan etkilenmeden sahneyi daha rahat görebileceklerdi. Bina 1892'de yandı. Ermeni Surp Yerror-

tutyun (Üç Horan) Kilisesi'nin malı olan tiyatronun sigortadan alınan parayla yeniden yapılması düşünülüyordu. Ancak, bu gerçekleşmedi ve yerine Tokatlıyan Otelı yapıldı.

Yeni Gün I:130b.

Yeni Gün Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Bağcılar Merkez, Yıldıztepe mahalleleri ve Bahçelievler, Güngören ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.308'dir. L528a.

Yeni Hamam Fatih İlçesi'nde, Fatih Kül-liyesi'nin yakınında, Gelenbevi Ortaokulu'nun bulunduğu yerdeydi. Banisi Pir Mustafa Paşa'dır. Hamamın yerinde bugün yeni bir bina vardır.

Yeni İstanbul Günlük gazete. 1918'de Mehmed Said tarafından yayımlandı.

Başyazarı Süleyman Radi'ydi. **Yeni Kadıköy iskelesi** IV:205a. **Yeni Karaköy Hanı** VII:365a. **Yeni Komedi Tiyatrosu** 111:41 Ib.

Yeni Mahalle Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Demirkapı, Yavuz Selim, Fevzi Çakmak ve Mahmutbey Merkez mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.291'dir.

I:528a, IV:39c.

Yeni Mahalle Bakırköy İlçesi'nde yer alır. Osmaniye, Kartaltepe, Zuhurat Baba, Zeytinlik, Cevizlik, Sakızağacı mahalleleri ve Zeytinburnu İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 17.214'tür.

Yeni Mahalle Beykoz ilçe merkezinde , yer alır. Göksu, Göztepe mahalleleri ve Ümraniye, Üsküdar ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.394'tür.

II:198b, III:25a.

Yeni Mahalle Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Barbaros, Karadeniz, Ellinci Yıl, Gazi, Zübeyde Hanım, Kâzım Karabekir, Fevzi Çakmak," Şemsi Paşa ve Hürriyet mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 25.855'tir.

Yeni Mahalle Kartal İlçesi'nde yer alır. Kordonboyu, Çavuşoğlu, Esentepe, Hürriyet, Topselvi mahalleleri ve Pendik İlçesi'yle çevrilidir.

Yeni Mahalle Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. Fatih, Kanarya, Sultan Murat, Yeşilova, Cennet mahalleleri ve Bakırköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.259'dur.

Yeni Mahalle Pendik İlçesi'nde yer alır. Bahçeli Evler, Doğu, Batı mahalleleri ve Kartal İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 17.562'dir.

Yeni Mahalle Sarıyer İlçesi'nde yer alır. Sarıyer Merkez, Rumeli Kavağı mahalleleri ve istanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.986'dır.

VII:499a.

Yeni Mecmua Türk Ocağı'nın yayın organı, haftalık fikir dergisi. 12 Temmuz 1917'de yayıma girdi. 26 Ekim 1918' de 66. sayıda kapanmak zorunda kaldı, 1 Ocak 1923'te bu kez 15 günlük olarak çıktı. 20 Aralık 1923'te

90. sayıda kapandı. Ittihad ve Terrakki genel merkezince desteklenen dergi, Türkçülük akımının temellerini koymaya çalışıyordu. Kadrosunda Ziya Gökalp, Hamdullah Suphi (Tanrıöver), Celal Sahir (Erozan), Mehmed Fuad (Köprülü), Necmettin Sadık (Sadak), Yahya Kemal (Beyatlı), Ahmed Refik (Al-tınay) gibi dönemin en parlak yazarları bir araya gelmişti, içerik üzerinde ağırlığı en çok hissedilen Ziya Gökalp, burada kültürel Türkçülüğün yanısıra milli iktisat ve dayanışmacılık tezlerini sundu. Cumhuriyet Türkiye'sinin temelini oluşturan fikirlerin pek çoğu bu dergi çevresinde geliştirilmiştir.

I:137c, II:175b.

Yeni Mektep IV: 1 I4b.

Yeni Melek Sineması IV:184c, VII:9a.

Yeni Millet Parkı VII:67b.

Yeni Odalar *mad.* VII:467a, I:186a, III:202a, 224b, IV:433a, V:7c, VH:358a.

ilgili maddeler: Eski Odalar III:203c Yeniçeriler VII:472b

Yeni Operet Cemal Sahir'in gezici tiyatrosunda yer alan bazı tiyatro sanatçıları tarafından 1922'de kuruldu. Topluluk Kadıköy'de Hale Sineması'nda temsiller vermeye başladı. Ömer Aydın, Şeref, Nazik ve Garbis beyler ile Efruz Hanım topluluğun başlıca üyeleriydiler. Topluluğun orkestra şefi Muhittin Sadık'tı (Sadak). Topluluğun çalışmaları ancak bir mevsim sürdü.

Yeni Osmanlılar Cemiyeti Haziran 1865' te Ittihak-ı Hamiyet adıyla gizlice kurulan ve sonradan Yeni Osmanlılar Cemiyeti adını alan örgüt. Meşrutiyet rejiminin kurulmasını hedefleyen örgütün kurucuları Ayetullah, Nuri, Reşad, Mehmed Ali, Refik ve Namık Kemal beylerdi. Örgüte daha sonra Şinasi, Ali Suavi, Ziya Paşa, Mahmud Nedim Paşa ve Mustafa Fazıl Paşa da katıldı. Örgütün 1867'de Sadrazam Ali Paşa'yı öldürerek yerine Mahmud Nedim Paşa'yı geçirme planı açığa çıktı. Bazı üyeler tutuklandı, bazıları da yurtdışına kaçtı. Ali Suavi Londra'da cemiyetin yayın organı olarak *Mubbir'i* yayımladı. Namık Kemal ile Ziya Paşa ise *Hürriyet* gazetesini çıkarmaya başladı. Mustafa Fazıl Paşa zamanla cemiyetin fiili başkanı konumuna geldi. Mustafa Fazıl Paşa bir yandan da Sultan Abdü-laziz ile özel ilişkilerini sürdürdü ve ilişkilerini düzelterek İstanbul'a döndü. Cemiyet üyeleri 1871'den sonra İstanbul'a dönmeye başladılar.

I:24c, 202a, II:70a, VII:17c. *ilgili maddeler:* Agâh Efendi I:90a Ali Suavi I:202a EbüzziyaTevfikIII:123b Namık Kemal VI:44b Ziya Paşa VII:563c

Yeni Sabah *mad.* VE:468a, 323a.

Yeni Sahne Hizmet-i Umumiye Müesse-' sesi sahibi İsmail Faik tarafından 1920' de kurulan gezici tiyatro topluluğu. Topluluğun müdürü Mehmed Rauf, rejisörü ise Kemal Emin (Bara) idi. Tiyat-roseverlerden eczacı Hamdi

Nüzhet Ue Daloğlu Fuad da idare heyetinde yer alıyorlardı. Bu sırada Darülbedayi' den ayrılmış olan Behzad (Butak), İ. Galip (Arcan), Emin Belig (Belli), Raşit Rıza (Samako), Muvahhid, Onnik Binemeciyan, Eliza Binemeciyan, Kınar ve Aznif hanımlar da bu toplulukta sahneye çıkmaya başladılar. Ertesi yıl

Darülbedayi'den gelenlerin ayrılmasıyla topluluk zayıfladı ve Hizmet-i Umu-miye'nin iflas etmesiyle de dağıldı. **Yeni Sahra Mahallesi** Kadıköy İlçesi'nde yer alır. Barbaros, Sahrayıcedit, Merdivenköy mahalleleri ve Üsküdar İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 28.499'dur.

VII:497c.

Yeni Saray *bak.* Topkapı Sarayı **Yeni Ses Opereti** *bak.* Ses Opereti **Yeni Sinema** (Şehzadebaşı) IV:184c. **Yeni Süreyya Opereti** VII:115a. **Yeni Şark Kütüphanesi** VII:449a. **Yeni Tasvir-i Efkâr** III: 124a. Yeni Tiyatro VI:538c. **Yeni Tiyatro Heyeti** I:89b.

Yeni Türk mad. VII:468a, III:529c, VII:261a.

Yeni Türk Mensucat Fabrikası

II:295c.

Yeni Türkü V:535a. **Yeni Üsküdar Musiki Cemiyeti**

II:559b.

Yeni Valide Camii IV:101a, 103a, V:134a, 355c.

Yeni Valide Külliyesi *mad.* VII:468c, I:114c, 117c, III:157a, IV:166a, 539a, 539b, V:355b, VI:95c, VII:345a, 347b, 347c.

Yeni Valide Lokantası I:192c.

Yenibahçe Fatih İlçesi'nde, Adnan Menderes Bulvarı'nın (Vatan Caddesi) kara surlarına yakın bölümünde ve kuzeye doğru yükselen yamacın alt kısmında kalan semt. Bayrampaşa Deresi denilen ve kurumuş yatağından sonradan Vatan Caddesi'nin geçirildiği derenin buradaki bölümüne Yenibahçe Deresi de denildiği için bu adı almıştır.

Yenibosna *mad.* WI:470c, I:548b, III:384c.

Yenibosna Merkez Mahallesi Bahçelievler İlçesi'nde yer alır. Çobançeşme, Fevzi Çakmak, Zafer, Kocasinan Merkez mahalleleri ve Bağcılar İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.281'dir.

Yenicehisar I:251b.

Yeniçeri Ağası Yeniçeri Ocağı'nın komutanı olup, İstanbul'un asayişinden, sarayın ve padişahın güvenliğinden sorumluydu. Önceleri terfi eden sekbanbaşı yeniçeri ağası olurken, 17. yy' da Enderun ağalarından vezirlik verilerek yeniçeri ağası atanmaya başlandı, İstanbul'da, padişahın katıldığı her törende bulunur, padişah cuma selamlığına çıkmazsa o da çıkmaz, sefere gitmezse İstanbul'dan ayrılmaz ve

orduya katılmazdı. Vezir rütbesi alan yeniçeri ağasına "ağa paşa" denir ve aynı zamanda divan üyesi olurdu. Arada, istanbul'da kol gezer, denetimlerde bulunur, özellikle de esnafılık eden yeniçerileri ya da esnaf işlerine müda-

hale eden ocak zorbalarını denetler, suçlu gördüklerini tutuklatırdı. Ağa Kapısı'nda oturan yeniçeri ağasının kalabalık bir maiyeti vardı. Sekbanbaşı'nın, kul kethüdasının, zağarcıbaşının, seksoncubaşının, başçavuşun, istanbul ağasının, yeniçeri kâtibinin katıldığı ağa divanına başkanlık ederdi, istanbul'da çıkan ocaklı ayaklanmalarında, yangınlarda sorumluluğu artan yeniçeri ağası kusurlu görülürse idam edilir veya sürgüne gönderilirdi.

ilgili madde:

Ağa Kapısı L94b **Yeniçeri Ağası Sarayı** II:183c.

Yeniçeri Ayaklanmaları *bak.* Ayaklanmalar

Yeniçeri Kışlası *bak.* Yeni Odalar **Yeniçeri Müzesi** *mad.* VII:471c, I:330b, VI:444c.

Askeri Müze I:350a

Yeniçeri Ocağı III:203c, 220a, IV:143c 257c, V:372c, VI:491a.

Yeniçeriler *mad.* VU:472b, IV:432c. *ilgili maddeler:* /Acemi Ocağı I:6lc Ağa Kapısı I:94b Alemdar Olayı I:185a Ayaklanmalar I:478c Beylerbeyi Olayı II:205c Çınar Olayı ILSOOa Eski Odalar III:203c Etmeydanı III:224b Kabakçı Mustafa Ayaklanması IV:323a

Kuleli Olayı V:118a Kulluklar V: 119a

Patrona Halil Ayaklanması VL231b Vak'a-i Hayriye VII:357a Yeni Odalar VII:467a

Yeniçeriler Çınarı Topkapı Sarayı'nın birinci avlusunda Kozbekçüer Kapısı'na (Arkeoloji Müzeleri'ne) inen yol üzerindeydi. Fatih döneminden (1451-1481) kalma olduğu rivayet edilir. Bununla ilgili olarak bir de öykü vardır. Sarayın duvarlarından atlayıp avluya çıkan bir cariyeyi yakalayan görevli, kızı bu çınarın kovuğunda saklamış, daha sonra da kızlarağasma haber vermiş. Fatih olayı öğrenince adamı ödüllendirmiş ve isteği üzerine çınarın olduğu yerde "kız bekçileri" adlı yeni bir ocak kurulmasını buyurmuş. Bu deyim zamanla "kozbecikleri" olmuş. *Enderun Taribi'ndeki* bu bilgiden ayrı olarak Topkapı Sarayı'na gelen yabancı elçilerin gölgesinde resmi giyimli yeniçeri ortalarının sıralandığı bu çınara "Yeniçeri Çınarı" adını verdikleri bilinmektedir. 20. yy'ın başında kuruyan ağaç bir süre de o durumda korunmaya çalışılmış fakat daha sonra tama-

men ortadan kalkmıştır.

Yeniçeriliğin Kaldırılması *bak.* Vak'a-i Hayriye

Yenicesine Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa-Kulaksız'da, ibadullah So-kağı'ndadır. Banisinin adıyla Kadı Mehmed Camii olarak da anılan

yapı 16. yy'a aittir. Çok harap durumda iken, büyük Kasımpaşa yangınında tamamen yanmış, Hacı Faik Bey tarafından 1964'te yeniden yaptırılmıştır. Kagir, ahşap çatılı bir yapıdır. Dört basamaklı bir merdivenle ulaşılan son cemaat yeri küçük bir mekândır. Sağ parçası bir oda şekline sokulmuş, sol tarafı ahşap basamaklı bir merdivenle üstteki kadınlar mahfiline çıkmaktadır, iki ince sütunun desteklediği bu mahfil yarım daire formlu, cumba şeklinde bir çıkıntı yapmaktadır. Mihrabı dört kademeli basit bir niş olup, minber ve vaiz kürsüsü ahşaptır. Alt ve süt sıradaki pencereleri sivri kemerlidir. Tek şe-refeli taş bir minaresi vardır.

Yenidünya, Alexandre D. İlgili madde: Milli Reasürans Hanı V:463c

Yenihisar I:251b.

Yenikapı mad. VU:476a, I:3b, III:25a, 153b, 153c, VTI:297a, 497a.

nli maddeler:

Eleutherius Limanı III:153b Eleutherius Sarayı III:153c Heptaskalon Limanı FV:52c
Langa V:195a Mercimek Tekkesi V:394b Teodoros (Ayios) Kilisesi
VH:245c Theodosius Limanı VII:263a

Yenikapı Deniz Otobüsü İskelesi IV:206b.

Yenikapı Fidanlığı III:314b.

Yenikapı Hamamı Zeytinburnu İlçesi'nde, Merkez Efendi Mahallesi'nde, Yenikapı Mevlevihane Caddesi'ndedir. Merkez Efendi Hamamı diye de anılmaktadır. *Hadika'da* belirtildiğine göre hamamın iç kısmında Merkez Efendi'nin bir halveti vardı ve hasta olanlar orada yıkanarak şifa bulurlardı. Merkez Efendi Tekkesi vakfından olan yapı bir tek hamamdır ve halen kullanılmaktadır.

I:437b. **Yenikapı Kilise Korosu** III: 185a.

Yenikapı Mevlevîhanesi mad. VII:476c, III:362c, 565a, IV:7b, 39a, 103b, 107c, 114e, 21 Ib, V:348b, 410b, 424c, 528b, VL160c, 317b, VH:162a, 166b, 239c, 497a, 544c, 557b.

ilgili madde:

Ali Nutkî Dede I:194b **Yenikapı Mim Çakır Gazinosu** III:379c.

Yeniköy mad. VII:485c, IV:534b, VH:499a.

Yeniköy Ermeni Mezarlığı 4 78

4 79 Yeşilköy Fıkaraperver Cemiyeti

İlgili maddeler: Afif Paşa Yalısı T:87a Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi I:342c
Avusturya Elçiliği Yazlığı I:432b Boğaziçi II:266a Mihrişah Valide
Sultan Çeşmesi V:459b Said Halim Paşa Yalısı VT:418c

Şehzade Burhaneddin Efendi Yalısı VILİSlb

Yeniköy Ermeni Mezarlığı III:185b. **Yeniköy Hasbahçesi** I:547a. **Yeniköy Hastanesi** I:349c. **Yeniköy İskelesi** IV:202c.

Yeniköy Mukavelenamesi Rusya, İngiltere ve Fransa'nın baskıları sonucu, 1878'den beri askıda tutulan Vilayat-ı Şarkıyye'nin (Van, Bitlis, Erzurum, Mamuretülaziz, Diyarbakır, Sivas ve Trabzon) ıslahatı konusu, Said Halim Pa-şa'nın Yeniköy'deki yalısında 6 Şubat 1914'te görüşülmeye başlandı. Doğu Anadolu'da incelemeler yapan yabancı müfettişlerin hazırladıkları protokol bu görüşmeler sonunda değiştirilmeden aynen kabul edildi, izleyen günlerde de Yeniköy Mukavelenamesi gereği adı geçen illere yabancı gözlemci-müfettişler atandı.

Yeniköy Vapuru Şehir Hatları işletmesi yolcu vapuru. 1952'de, Hollanda' da, Amsterdam'da, Verschure & Co.'s Scheeps tezgâhlarında motorlu yolcu vapuru olarak yapıldı. 483 grostonluktur. Uzunluğu 46,9 m, genişliği 9,8 m, sukesimi 3,1 m idi. De Schelde N. V. Flushing yapımı, her biri 450 beygircüğünde 2 adet Sulzer dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 12 mil hız yapmaktadır. Beylerbeyi ile İstinye adlı iki de eşi vardır.

II:210c, V:98c.

Yenimahalle Sinagogu (Hasköy) TV:10b.

Yenimahalle Sinagogu (Ortaköy) VI:141c.

Yenişehir Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Hacı Ahmet, Bülbül mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfus (1990) 5.996'dır.

Yenişen, Üter II:388c.

Yenseni, Serap VII:564b.

Yeoryios (Ayios) Ayazması VI:210b.

Yeoryios (Ayios) Kilisesi Bakırköy'de, Ebüzziya Caddesi'ndedir. 1832'de Rum bahçıvan cemaati tarafından yaptırılmıştır. Bazilikal plan tipindeki yapının naosu üç nefli olup naosun batısında galeri bulunmaktadır. Doğuda yer alan ikonostasis, ambon ve despot koltuğu ahşaptır.

I:557a.

Yeoryios (Ayios) Kilisesi Çengelköy' de, Tanrıverdi Sokağı'ndadır. 1830'da, manastır arazisinde inşa edilmiş, kagir

bir yapıdır. Bazilikal plan tipinde, üç nefli olup önündeki yolun genişletilmesi sırasında, kuzeyde dört, güneyde üç taşıyıcı kalacak şekilde küçültülmüştür. Ahşap örtü sisteminde orta ne-fin örtüsü tonozdur.

II:486a.

Yeoryios (Ayios) Kilisesi (Edirnekapı) *mad. VII:488a.*

Yeoryios (Ayios) Kilisesi (Fener) III:227a, V:20b.

Yeoryios (Ayios) Kilisesi Kadıköy'de, Yeldeğirmeni'nde, Karakolhane Caddesi'ndedir. 19. yy'm sonunda okul olarak inşa edilmişken, yeni bir okul yapılması üzerine 1927'de kiliseye dönüştürülmüştür. Bazilikal planlı, ahşap bir yapıdır. Naosun doğusunda bulunan ikonostasis, ambon ve despot koltuğu ahşaptır.

VII:462c.

Yeoryios (Ayios) Kilisesi (Kuzguncuk) V:146b, VII:347c.

Yeoryios (Ayios) Kilisesi Ortaköy'de, Çevirmeci Sokağı'nda, Rum Mezarlığı içinde yer alır. Tarihi önemi olan aynı adlı ayazma üzerinde inşa edilmiştir. Dikdörtgen planlı, ahşap bir yapı olan mezarlık kilisesi, iki yüzlü kırma çatı ile örtülü, zemini mozaik döşelidir.

Yeoryios (Ayios) Kilisesi (Yedikule) IV:153b.

Yeoryios (Ayios) Kilisesi Yeniköy'de, Simitçi Salih Sokağı ile Valide Çeşme Sokağı arasındadır. Kudüs Patrikli-ği'ne bağlı olan kilise, kitabesine göre 1851'de temelden inşa edilmiştir. Bazilikal planlı, kagir yapının naosun-da, batıda ahşap galeri yer alır. Doğuda bulunan ahşap ikonostasis, ambon ve despot koltuğu, oyma ve kabartma tekniğinde bezelidir. Yapının ahşap olan narteksinde, Kudüs Patriği II. Kirilos'un mezarı vardır. Mezar kitabesi 18 Ağustos 1877 tarihli.

Yeoryios (Ayios) Kiparissas Kilisesi

mad. VII:488c, VI:351a.

Yeoryios (Ayios) Manastırı Burgazada-sı'nda, Kınalıada karşısındaki çamlık alandadır. Manastır yapılan arasında kilise; dikdörtgen planlı, iki katlı ve yedi bölümlü kagir yapı; iki katlı ahşap yapı; tek katlı ahşap yapı bulunmaktadır. Kilise, 1897'de inşa edilmiş, kubbeli bir yapıdır. Merkezi mekânı örten kubbe, naostaki dört taşıyıcıyı bağlayan kemerler üzerinde yükselen yüksek kasnağa oturur. Köşe mekânları da küçük kubbelerle örtülüdür.

II:336a, 338a.

Yeoryios (Ayios) Manastırı Büyüka-da'dadır. Bir avlu etrafındaki manastır yapıları arasında Ayios Yeoryios Kilisesi, Ayios Haralambos Kilisesi, Ayii Apostoli Kilisesi, Ayios Yeoryios Ayazması bulunmaktadır. Kilise, 1906'da kesme taştan yapılmış, dik-

dörtgen planlı, tonoz örtülü bir yapıdır.

II:352c.

Yeoryios (Ayios) Manastırı Heybeli-ada'da, Çamlımam yolundadır. Kudüs Patrikliği'ne bağlı olan manastırın aynı adlı kilisesi, daha küçük olan eskisinin yerinde, 1862'de yapılmıştır. 1945'te onarılan kagir yapının naosunda, dört taşıyıcının belirlediği merkezi mekân, taşıyıcıları bağlayan kemerler üzerindeki yüksek kasnağa oturan kubbe ile

örtülüdür. Naosun batısında narteks ve üstte galeri vardır.

FV:55a.

Yeoryios (Ayios) Mangana Manastırı

14-15. yy'larda Konstantinopolis'in en önemli manastırlarından biri. Topkapı Sarayı'nın kurulduğu bölgede, deniz kıyısındaydı. IX. Konstantinos Mono-mahos döneminde (1042-1055) inşa edildi, 1204-1261 arasında Latinlerin eline geçti, 1453'e kadar varlığını korudu. Fetihten sonra dervişler tarafından kullanıldı, Topkapı Sarayı'nın inşası için yıkıldı. Batılı yazarlar manastırdan dolayı Boğaziçi'ni "Ayios Ye-oryios'un kolu" olarak adlandırırlardı. Manastır azizin rölikleri ve gösterişli süslemeleri ile ünlüydü. Sinan Paşa Köşkü'nün ardından geçen demiryolu civarında görülebilen kalıntılara göre köşelerde küçük kubbeleri, "U" formu galerisi ve 10 m çapında bir kubbesi, sekizgen bir çeşmeyle süslenen ön avlusu vardı.

I:271b, IV: 142a, 180c, V:289a, 295b.

Yeoryios (Ayios) Metohion Kilisesi

mad. VII:489b, VI:351a.

Yeoryios (Ayios) Patrikhane Kilisesi

mad. VII:490a, III:279c. İlgili madde: Rum Ortodoks Patrikhanesi VL351c

Yeoryios (Ayios) Potiras Kilisesi

mad. VII:491b. Yer Adları mad. VII:492a.

Yer Mahyası Eskiden istanbul çocuklarının ramazan geceleri oynadıkları geleneksel oyunlardandı. Aynı mahallenin ya da sokağın çocukları buldukları midye kabuklarına veya testi çanak kırıklarına zeytinyağı koyup fitil salarlar bu uydurma kandilleri sokak ortasına dizip türlü şekiller, hattâ yazılar resme--derlerdi. Mahallenin yaşlıları da çocuklara ödül ve bahşiş verirlerdi.

Yeraltı Camii *mad. VE.-502a, III:348c, VL405b, 406a.*

İlgili madde:

Kastellion IV:485b **Yerebatan Mescidi** *bak. Üskübiye*

Mescidi

Yerebatan Sarayı *mad. Vff.-50.3fl, II: 254a, 319a, IV:412b, VI: 127a, VII:47b, 259b, 532c. İlgili maddeler:*

Baltacı Konağı II:33a

Bazilikalar II:112b Yerevag III: 189a. **Yerevantzi, Simeon III: 1 87a.**

Yerevman Surp Haç Kilisesi (Kuruçeşme) *mad. VII: 504a, III: 184a, IV:91c, VI:276a.*

Yerganyan, Harutyun Amira

VII:504a, 505b.

Yergodasan Arakelotz (Surp) Kilisesi

Üsküdar İlçesi'nde, Kandilli'de, Kurtbağrı Sokağı no. 17'dedir. Kiliseden fazla şapel denebilecek bu ibadethane İsa'nın on iki havarisine ithaf edilmiştir. Kitabesine göre 1841'de ibadete açılan kilise 1846'da Mıgırđıç Amira Aşmanyen'in ve 1892'de sobacı Parseğ Gazarosyan'ın maddi katkılarıyla genişletilerek onarılmıştır. 1962'de ve 1985'te de onarımlar geçiren kilise ahşaptır. Kilisenin en ilginç yanı vaftiz-hane olarak kullanılan şapeldeki çimlerdir. Kütahya'daki Ermeni ustalar tarafından yapılan bu eliş çinilerdeki renkler ve kabartmalar çok dikkat çekicidir. Asıl kilise bölümünde de, kolonlar üzerinde haç işlemeli çiniler yer almaktadır.

III:184b, FV:410a.

Yergrakund III:189b.

Yergim, Sabahat V:305a.

Yeritz Mangantz (Surp) Kilisesi Sarıyer İlçesi'nde, Boyacıköy'de, Aktar Apti Sokağı, no. 2/2'dedir. İlk kez 1840'ta Misak Amira tarafından ahşap olarak inşa ettirilmiştir. 1884'te kagir olarak yeniden inşa edilen kilise son kez 1984' te onarım görmüştür. Son derece yalın bir iç ve dış görünüşe sahip olan kilise sunağı düz mermerdendir. Gerek iç gerekse dış görünüşünde en küçük bir süsleme görülmez. Estetik olan tek öge çan kulesidir. Kilisenin banisi olan Misak Amira'nın mezarının da bulunduğu bahçesinde, yine Misak Amira' mn yaptırdığı çeşme yer alır.

III: 184a. Yeros/Yoros IV:496b.

Yerrortutyun (Surp) Ermeni-Katolik

KilisesiBeyoğlu İlçesi'nde İstiklal Caddesi'ndedir. Buradaki ilk kilise 1699'da Latinler tarafından inşa edilmiş ve 20 Eylül 1762'de yanmıştı. 1770'te kagir olarak yeniden inşa edilen kilise Latin papazları için bir tutukevi olarak kullanıldı. Kilisenin bir süre Avusturya Se-fareti'nin ibadet yeri olarak kullanıldığı, piskoposluk tahtının karşısında yer alan ve üzerinde Avusturya kartalını simgeleyen kabartmadan anlaşılmaktadır. Hangi tarihte Ermeni-Katolik cemaatine tahsis edildiği bilinmemektedir.

II:215c, I

Yerrortutyun (Surp) Kilisesi (Beyoğlu, Gregoryen) *mad. VII: 505a*, III: 184a, 483c, V:20c.

Yeruşalmi, Bünyamin Behar Eli

IV:465a, VII:407a.

Yesari, Afif (1921, İstanbul -1989, İstanbul) Gazeteci, yazar. Önceleri dergilerde

öyküler yazan Yesari, daha sonra *Servet-i Fünun*, *Ses*, *Varhk*, *Yenilik*, *Kelepçe*, *Yelpaze*, *Hafta* ve *Hayat* dergilerinde öyküler, şiirler ve sanat yazıları yayımladı. *Tasvir-i Efkâr*, *Vakit*, *Akşam*, *Yeni İstanbul*, *Dünya*, *Tanin*, *Hür Vatan*, *Son Havadis*, *Gece Postası* ve *Günaydın* gazetelerinde çalıştı. Muzaffer Ulusoy takma adıyla polisiye romanlar da yazdı. Dört dilden şiir sergileri düzenledi. Düşünce Ti-yatrosu'nu kurdu. Birçok öykü ve romanı vardır. Son olarak *İstanbul Hatırası* (1988) adlı kitabı yayımlandı.

VI:4c. **Yesarî Baba** (Batumlu) IIL385c.

Yesari, Mahmut *mad.* VII:506c, II:429c, 448c, IV:340a, VI:198c, 491b.

Yesarîzade Tekkesi *bak.* Ordu Şeyhi Tekkesi

Yesevîlik IV:26c, VII:213b.

Yesuriler Olayı Bu adla da anılan Cizvitler, Fransız elçisi Achille de Harley'in İstanbul'da bulunduğu sırada ayaklanma olarak nitelendirilebilecek eylemlerde bulundular. Rum Patrik vekiline de kendilerine yardım etmesi için Napoli kralına mektup yazdırdılar. Bunun öğrenilmesi üzerine 1616' da patrik vekili idam edildi. Yakalanan Yesuriler de tutuklandılar. Bir ay sonra, Fransız Elçisi Achille de Harley'in girişimiyle Yesuriler İstanbul' dan çıkarıldılar. Ancak, yerine gelen elçi ve kardeşi Philippe de Harley Ye-surilerin İstanbul Rumlarını Katolik yapma çalışmalarına yardımcı olduğu için tutuklandı.

Yeşü Alanlar *mad.* VH:507b. *İlgili maddeler:* Belgrad Ormanı II:148c Bitki Örtüsü II:247b Korular V:71b Ormanlar VI:138c

Yeşil Bağlar Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. Yalı, Hürriyet mahalleleri ve Pendik İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.559'dur.

III:383b.

Yeşil Ev *mad.* WL508c, II:392c, VII:65c. **Yeşil Horoz** II:58b. **Yeşil Tekke** *bak.* Ordu Şeyhi Tekkesi

Yeşilce Mahallesi Kâğıthane İlçesi'nde yer alır. Seyrantepe, Sanayi mahalleleri ve Şişli, Beşiktaş ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.002'dir.

Yeşilçam Sokağı *mad.* VII:509b, III:318c, IV:270b.

Yeşilçay *bak.* Ağva

Yeşilçay Regülatörleri FV:236a.

Yeşildirek Eminönü ilçesi'nde, Mahmut-

paşa Yokuşu ile Cağaloğlu'ndaki Hoca Hanı Sokağı arasında kalan yöredir. 1980'li yıllara kadar konfeksiyon atölyelerinin, kumaş toptancılarının bulunduğu Yeşildirek, Sultanhamam ve Mahmutpaşa'daki ana sektör olan giyim toptancıları, perakendecileri ile bütünlük oluşturmaktaydı. Konfeksiyoncuların bir bölümü Osmanbey'e, bir bölümü kent dışına taşınmış olmakla birlikte, Yeşildirek eski özelliklerini bir ölçüde

sürdürmektedir.

V:273b.

Yeşildirek Gençlik Kulübü 1951'de adını taşıdığı semtte kuruldu. Forma renkleri yeşil-sarıdır. İstanbul amatör liginde dört kez şampiyonluk yaşadı. 1960-1961'de İstanbul mahalli ligi şampiyonu oldu. 1961-1962, 1962-1963 sezonlarında Türkiye 1. liginde oynama başarısı gösterdi. 1963-1964 sezonundan itibaren Türkiye 2. liginde oynadı. Daha sonra 3. lige oradan da mahalli amatör kümeye düştü.

Yeşildirek Hamamı *mad. VII:509c, I:501b.*

Yeşilköy *mad. VII:510c, I:38c, III:25a, 447a, 527b, IV:22b.*

İlgili maddeler: Abdülmecid Çeşmesi I:49a Atatürk Havalimanı I:383c Ayastefanos Antlaşması I:467a Ayastefanos Rus Anıtı I:467c Havacılık Müzesi IV:23b Mecidiye Camii V:316a Yeşilköy Feneri VII:512b

Yeşilköy Askeri Hastanesi Balkan Savaşı sırasında baş gösteren kolera salgınında Yeşilköy (Ayastefanos) İstasyonu yakınındaki Rum Mektebi merkez olmak üzere, deniz kıyısında kurulan barakalar ile muhtelif bina ve çadırlarda açılmış, savaş sonunda tasfiye edilmiştir. Ancak I. Dünya Savaşı'n-da, I. Ordu 200 yataklı hafif yaralı menzil destek hastanesi olarak yeniden faaliyete geçirilerek muvazzaf asker hekimlerin yönetiminde ve Kızılay'ın denetiminde çalışmıştır. Çanakkale'nin İngilizler tarafından boşaltılmasından sonra Kızılay tarafından başka bir yere sevk edilmiştir.

Yeşilköy Çınar Plaj Gazinosu III:380a. **Yeşilköy Çivi Fabrikası** II:541a.

Yeşilköy Feneri *mad. VII:512b, III:24a, VII:510c.*

Yeşilköy Fıkaraperver Cemiyeti Yeşilköy'deki yaşlılara, yoksullara, yoksul öğrencilere yardım, hastalara doktor ve ilaç temini gibi hayır amaçları için kurulmuş azınlık derneği. Başkanı Dimitri Kapusuzoğlu, yönetim kurulu üyeleri Anesti Fakos, Aleko Sa-maros, Yani Dimnidis, Petro Maçika, Stefan Evangelidis'ti. Merkezi Yeşilköy, Kalemkâr Sokağı'daydı.

Yeşilköy Hava İstasyonu

480

481 Yoncaspor Gençlik ve Spor

Yeşilköy Hava İstasyonu IV:21c.

Yeşilköy Havaalanı *bak. Atatürk Havalimanı*

Yeşilköy İntaniye Hastanesi I:349c.

Yeşilköy Mescidi Bakırköy İlçesi'nde, Yeşilköy'de, Bademli Sokağı ile Çekmece Caddesi'nin kavşağında yer almaktadır. Yapının iki girişi olup

kapılarından birinin üzerinde "Yeşilköy Bezm-i Âlem Cami-i Şerifi 1966" yazmaktadır. Halk tarafından yaptırılan yapı 1969'da ibadete açılmıştır. Dükkânların üzerine oturan fevkani mescidin her iki kapısından da içeri girilince abdest alma muslukları, tuvalet ve meşrutaya çıkış kapısıyla karşılaşılır. Harim kısmı yamuk planlıdır. Cephelerde kubbe ile duvarın birleştiği yerde, bütün yapıyı çepeçevre dolaşan dikdörtgen pencereler yer alır. Kadınlar mahfili kuzey ve batı yönde çıkmalarla genişletilmiş, altı müezzin mahfili olarak değerlendirilmiştir. Vaaz kürsüsü ve minberi mermerdendir. Harimin tavanında, ortada yer alan kubbe, merkezinden çıkan ışınlarla on üç dilime ayrılmış, söz konusu mekânın duvarları, bitkisel ve geometrik desenli kalem işleriyle bezenmiştir.

Yeşiller IV:53a. YeşiUioğlu Sarayı II: 190a.

Yeşilova Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. Gültepe, Sultan Murat, Kanarya, Cennet mahalleleri ile Yeni Mahalle ve Bakırköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 15.456'dır.

Yeşilpınar Mahallesi Eyüp ilçe merkezinde yer alır*. Çırçır, Kara Dolap mahalleleri ve Gaziosmanpaşa İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.918'dir.

Yeşiltepe Mahallesi Zeytinburnu İlçesi'nde yer alır. Veli Efendi, Beştelsiz, Gökalp, Nuri Paşa ve Sümer mahalle-leriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 12.310'dur.

Yeşilvadi Deresi I:152a, II:51c.

Yeşüvadi Regülatörü IV:236a.

Yeşilyurt Mahallesi Bakırköy İlçesi'nde yer alır. Yeşilköy, Ataköy 7-11. Kısım, Ataköy 2-5. Kısım mahalleleri ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.451'dir.

IV:22a.

Yeşim, RagıpŞevki(1910, istanbul -1971, istanbul) Gazeteci. Mesleğe *Cumhuriyet* gazetesinde başladı. Çeşitli gazete ve dergilerde çalıştı. Ayrıca tarihi romanlar, öyküler kaleme aldı. Hadise Yayınevi'ni kurarak dergi ve kitap yayıncılığıyla uğraştı.

Yeten, Hakkı *mad. VII:512c, II:168b.*

Yetik, Sami (1878, İstanbul - 15 Ocak 1945, istanbul) Ressam. 1898'de Mek-teb-i Harbiye'yi, 1906'da Sanayi-i Nefise Mektebi'ni bitirdi. 1910-1912 arasında Paris'te Julian Akademisi'nde Jean Paul Laurens atölyesinde öğre-

nim gördü. Peyzajları ağırlıklı olarak istanbul'un çeşitli köşelerini konu alır. Bunlara örnek olarak "Beykoz'dan Bir Manzara", "Bebek'te Kış Sabahı", "Maçka'dan Bakış", "Çırpıcı Çayırı'nda Akşam", "Sarıyer Taş iskelesi", "Yuşa'ya Bir Bakış", "İstinye'de Kayık ve Havuz", "Yedikule'de Lodos", "Salacak", "Harem Iskelesi'nden Bakış"

sayılabilir.

II:317a, VI:176c, 176c, 436c. **Yetkin, Saffet** III:511a, VL123a. **Yetkiner, Ethem** VH:364b.

Yetkiner, Müjdat (1925, istanbul - 1994, istanbul) Futbolcu. Fenerbahçe genç takımında ün kazandı. Fenerbahçe forması ile 391 kez sahaya çıktı ve 116 gol attı. 8 kez milli takımda yer aldı. Fenerbahçe'de ve milli takımda kaptanlık yaptı.

III:287a.

Yılanlı Sütun *bak.* Burmalı Sütun **Yılanlı Yak** *mad.* VII:512c, I:371b,

Yıldırım, Cemal (1909, istanbul - 1988, istanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Albaylığa kadar yükseldi. 1964-1973 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda istanbul üyesi olarak yer aldı.

Yıldırım Mahallesi Bayrampaşa İlçesi'nde yer alır. Cevat Paşa, Kartaltepe mahalleleri ve Esenler, Gaziosmanpaşa ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 35.369'dur.

II: 1 10a.

Yıldırım, Mefharet II:144a, III:44c, 45a, V:41a.

Yıldız *mad.* VII:513b, II:166a, VII: 1 17a. *İlgili maddeler:* Ertuğrul Tekkesi III:196b Orhaniye Kışlası VL137b Süslü Karakol VII: 1 17a Yıldız Camii VII:514a Yıldız Çini Fabrikası VII:515b Yıldız Parkı VII:518c Yıldız Sarayı VII:520b Yıldız Sarayı Saat Kulesi VII:527a Yıldız Sarayı Tiyatrosu VII:527b Yıldız Teknik Üniversitesi VII:527c

Yıldız, Adnan (1946, Üsküp) Mühürat. İlkokul mezunudur. 18. dönem (1987-199D istanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Yıldız Arşivi

Başbakanlık Osmanlı Arşivi II:76c **Yıldız Askeri Hastanesi** L347c. **Yıldız Bostanı** II:164b.

Yıldız Camii *mad.* VH.-514a, I:30b, 39a, rV:101b, 103a, VLö5b, VII:513c, 527a.

Yıldız Çini Fabrikası *mad.* WL515b, II:551a, ni:21b, VL529b, VH:513c, 516b, 525b. *İlgili madde-*. Yıldız Sarayı W:520b

Yıldız Çini ve Porselen Sanayi

Müessesesi *bak.* Yıldız Çini Fabrikası

Yıldız Dede Hamamı I:542b, III:540c. **Yıldız Dede Tekkesi** *mad.* VII:516b, II:415a. **Yıldız Hamamı** L542b.

Yıldız Hanı Eminönü ilçesi'nde, Mahmut-paşa Yokuşu ile Yeşildirek Sokağı arasındaki adada yer alır. Dikdörtgen planlı, revaklı avlu etrafında üç kat olarak yükselen yapıda zemin kat mekânları birer kapı ile revak altına açılır, dışa ise dükkânlar nedeniyle açılmazlar. Üst iki kattaki

mekânlar da revak altına birer kapı ve birer pencere ile açılırlar. Cepheler taş, tuğla-derz hatıllardan oluşan bir dokuya sahiptir. Cephelere hâkim olan enine hatları, mekânları belirleyen çıkıntıların dikine hatları dengeler ve bu hareketli cepheler üstten tuğla saçak bordürü ile kavranır. 1817'de inşa edilen Yıldız Ham, üzerinde tarih kitabesi bulunan ender örneklerdendir.

I:195c.

Yıldız Hastanesi I:348a. **Yıldız Korusu** *bak.* Korular

Yıldız Mahkemesi *mad. VII:517c, I:39a.*

İlgili madde-,

Çadır Köşkü II:457b **Yıldız Meslek Yüksekokulu** VII:529a.

Yıldız Parkı *mad. VII:518c, V:71b, VII:317c, 513b.*

İlgili maddeler: Çadır Köşkü II:457b Çırağan Eğlenceleri II:501a Malta Köşkü V:280a **Yıldız Porselen Fabrikası** *bak.* Yıldız Çini Fabrikası

Yıldız Sarayı *mad. VII:520b, I:39a, 350b, II:164b, 523b, III:70c, 493b, 544c, IV:546b, V:280a, 374c, VI:65c, 137b, 463b, VII:132c, 513b, 514a, 519c, 528a. İlgili maddeler:* Çit Kasrı II:523b

İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi IV:210c

Şale Köşkü VII:132c Şehir Müzesi VII:143c Yıldız Camii VII:514a Yıldız Çini Fabrikası VII:515b Yıldız Mahkemesi VII:517c Yıldız Parkı VII:518c Yıldız Sarayı Saat Kulesi VII:527a Yıldız Sarayı Tiyatrosu VII:527b **Yıldız Sarayı Saat Kulesi** *ma d. VII: 527a.*

Yıldız Sarayı Şehzadegân Mektebi

III:561a. **Yıldız Sarayı Tiyatrosu** *mad. VII:527b,*
II:159b, VI:460a.

Yıldız Sarayı Yaveran Dairesi V:374c. **Yıldız, Şaban** IV:225b.

Yıldız Tabya Mahallesi Gaziosmanpaşa İlçesi'nde, Eyüp'ün kuzeyine düşen mahalle. Doğusunda Eyüp'ün, Şente-pe, batısında Gaziosmanpaşa'nın Yeni Doğan Mahallesi bulunur. Kuzeyinde ise gene Eyüp İlçesi'nin Alibeyköy semtindeki mahalleler yer almaktadır. 1950'den sonra oluşan sanayi semtlerinden biridir. Nüfusu (1990) 24.346' dır.

Yıldız Teknik Okulu VII:528b.

Yıldız Teknik Üniversitesi *mad. VII:527c, II:167a, III: 140a, 331b, VII:514a, 528c.*

Yıldız Teknik Üniversitesi Spor Birliği Dagcdık Kulübü II:542b.

Yıldız Ziyafeti II. Abdülhamid'in, İstanbul'da toplanan Meclis-i Mebusan'ın başkan ve üyeleri ile Heyet-i Vükela'ya (bakanlar kurulu) 31 Aralık 1908'de Yıldız Sarayı Merasim Köşkü'nde verdiği ziyafet. Bu, ilk kez, bir padişahın, seçilmiş ve atanmış kişilerle aynı sofrada yemek yemesi

olarak tarihsel bir olay sayıldığı gibi, yemek sırasında II. Abdülhamid kendisini hiç sevmeyen mebusların bile gönlünü kazanmaya çalışmıştı.

Yddıztepe Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Kâzım Karabekir, İnönü, Bağcılar Merkez, Yeni Gün mahalleleri ve Bahçelievler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 21.694'tür.

L528a.

Ydmabaşar, Jale VL530a. **Yılmaz, Celal** III:58c. **Ydmaz, Halil** VII:439b. **Ydmaz, Mustafa** V:41a. **Ydmaz, Turhan** IV:234a. **Ydmaz, Vahide** IV:357b. **Ydmaz, Zülfer** I:17a. **Ydmazer, Hasan** VT:458c.

Yınanç, Mükrimin Halil III:198c, 306b, IV:145a, V:169b.

Yirmi Sekiz Nisan Olayları *mad. VII:529b*, VL548b.

YMCA *mad. VII:531a*, IL75b, VL95b, VIL42b.

Voleybol VII:390c

Yoakimyon Rum Kız Lisesi *mad. VII:532b*, I:504a, III:281a.

Yoannidis, Hristaki (1916, istanbul) Tütün tüccarı, ithalat ve ihracatçı. Avusturya Lisesi ve Robert Kolej'de eğitim gördü. Galata Rum Kilise ve Okulları Merkez Mütevelli Heyeti reisliği yaptı ve Vilayet Meclisi umumi azası seçil-

di. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Yoel, Simon Aaron VII:401c.

Yoğurtçu Kadıköy İlçesi'nde, Kalamış Koyu'na kuzey-güney doğrultusunda dökülen Kurbağalı Dere'nin denize ulaştığı, Dereağzı denilen mevkinin batısında kalan yeşil alan ve çevresi. Kuzeyinde Kuşdili ve Bahariye, batısında ise Moda bulunur. Yörenin tanınmış okullarından Saint Joseph Lisesi, Kadıköy Anadolu Lisesi ve Özel Moda Lisesi, Yoğurtçu'nun güneyi ile Moda arasında bulunur.

Yoğurtçu Çayırı IV:332b.

Yoğurtçu Parkı Kadıköy'de, Fenerbahçe Stadyumu ile bugün Salıpazarı olarak bilinen Kuşdili Çayırı arasındadır. Kurbağalı Dere ile Yoğurtçubaşı Sokağı arasında, 60 m genişliğinde, 400 m uzunluğunda, dikdörtgen biçiminde, 24.000 m²'lik bir alan üzerinde uzanır. Büyük bir olasılıkla, Cumhuriyetin 10. yılında kurulmuştur. Parkın içinde, iki yürüme yolu vardır. Bu yolların kenarlarına da gölge yapması için çınar ağaçları dikilmiştir. Orta yerinde Atatürk'ün bronz büstü yer alır. Ayrıca çocuklar için bir oyun sahası ile bir basket sahası bulunmaktadır. Basket sahasının çevresi dişbudak ve fıstıkçamı ağaçları ile ağaçlandırılmıştır. Üç ayrı yerde çınar, kızılcam ve dişbudak ağaç grupları parkı gölgelendirmektedir. 1992'de Kadıköy Belediyesi'nce yeniden düzenlenmiştir.

I:537a, IV:160a.

Yoğurtçu Parkı Bahçe Sineması

I:541a.

Yoğurtçular Camii I:104b. Yola, İbrahim V:209a.

Yolaç, Malik (1922, Malatya) Armatör ve gazeteci. Liseyi bitirdi. 1957-1972 arasında *Akşam* gazetesinin sahipliğini yaptı. 12. dönem (1961-1965) istanbul milletvekili seçilerek parlamentoda bulundu ve devlet bakanlığı (1963-1965) yaptı.

Yolcuzade Camii L501b. Yoldaş, Ergüder V:534c. Yoldaş, Nur V:534c.

Yolgeçen Hanı Eminönü İlçesi'nde, Ka-palıçarşı'nın güneyinde, Makasçılar ve Balmumcular sokakları arasında yer almaktadır. Kimin tarafından ve ne zaman yaptırıldığı bilinmeyen yapının kitabesi yoktur. Yola uyum sağlamak zorunluluğundan dolayı genel planı ve avlusu düzgün değildir. Yapı çift katlı ve tek avlulu hanlar grubunda yer alır. İnşa tekniğinde taş ve tuğla hatıllı geleneksel tarzı sürdürdüğü görülmektedir. Diğer kısımlarda büyük ölçüde özgün hali değişmiştir. Revak ve örtü sistemi ile süslemesinin orijinal durumu hakkında bilgi bulunmamaktadır. R. E. Koçu'ya göre han bir avlu etrafında toplanmış Zeynel Abidin Dairesi (Ka-

ragöz Hanı), Yakub Ağa Dairesi, Ka-vukçu Hanı, Kostaki Dairesi, Kasap Dairesi, Mahmud Dairesi gibi yapılar topluluğunun adıdır.

IL32c, IV:426b.

Yolgeçen Hanı Eminönü'nde, Kapalıçarşı'nın güneyinde, Kalpakçılar Caddesi'ne açılan Çarşıkapı ve İskender Boğazı sokakları arasında bulunmaktadır. Kimin tarafından ve ne zaman yaptırıldığı bilinmeyen bu yapının kitabesi yoktur. Yapı iki katlı ve tek avlulu hanlar grubundadır. Duvar örgüsü taş ve tuğla hatıllıdır. Konumundan ötürü, yola uyma zorunluluğu ile planı düzgün değildir. Çevredeki hanların ortak üslup özelliklerini taşımaktadır. 18. yy yapısı olması muhtemeldir. Bugün özgün biçimini yitirmiştir. Bazı bölümlerinde yuvarlak tuğladan kemerler ve kare kesitli taş payelerin varlığı anlaşılmaktadır. Pencereleri düz hatıllı ve sağır yuvarlak kemerlidir.

Yolgeçen Odaları II:123b.

Yol-İş IV:287c. Yoll, Luce IV:488c.

Yollar mad. VII:532c. İlgili maddeler: Abdülezel Paşa Caddesi I:29c Atatürk Bulvarı I:382c Babıâli Caddesi L524a Bağdat Caddesi L528c Bakırcılar Caddesi I:554c Bankalar Caddesi II:49c Barbaros Bulvarı IL53b Büyükdere Caddesi II: 361 c Cumhuriyet Caddesi II:445a Çevre Yolları II:497b Divanyolu III:72b Halaskârgazi Caddesi III:496c Islahat-ı Turuk Komisyonu IV:113b İstiklal Caddesi IV:265c Kadıköy-Pendik Sahil Yolu IV:343c Kayışdağı Caddesi IV:505a

Meşe V:404a Millet Caddesi V:462b Piyale Paşa Bulvarı VI:254b
Sokaklar VII:28a Sirkeci-Florya Sahil Yolu VII:12c Tarlabası Bulvarı
VII:218c Vatan Caddesi VII:532c

Yolsal, Ertuğrul (1935, Maçka) Tüccar, ilkokul mezunudur. Serbest ticaretle uğraştı. 16. dönem (1977-1980) istanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Yon Burnu I:250c.

Yoncaspor Gençlik ve Spor Kulübü Derneği 1961'de Kadıköy'de kuruldu. Kurucuları Adnan Acar, Melih Acar ve Muammer Serdar'dır. Forma renkleri yeşil-beyazdır. Futbol, yüzme, masa

482

Yontunç, Kenan

tenisi ve atletizm branşlarında faaliyet gösteren kulübün 150 lisanslı sporcusu vardır. 2. amatör kümede oynayan futbol takımı başta olmak üzere faaliyet gösterdiği dallarda İstanbul şampiyonlukları kazanmıştır. Bugün başkanlığını Oktay Şimşekkan'ın yaptığı kulübün Kadıköy, Rıhtım Caddesi, Uzun Hafız Sokağı'nda üç katlı bir lokali vardır.

Yontunç, Kenan V:201b. **Yordan Lokantası** II:335c. **Yordan Muhallebicişi** V:492c. **Yorgi** (Arap) II:32a. **Yorgi** (Cerrah) VI:402c. **Yorgi Kalfa** II:173a.

Yoros Kalesi *mad. VII:534b*, I:260c, II:271c, IV:496b.

Yoros Kalesi Mescidi Beykoz İlçesi'n-de, Anadolukavağı'nda, Yoros Kale-si'nin içinde bulunuyordu. *Hadîka'âa*. mescidin II. Bayezid (hd 1481-1512) tarafından yaptırıldığı yazılıdır. Evliya Çelebi ise, *Seyahatname* 'sinde "Yıldırım Han'ın camii" diye söz etmektedir. Mescit harap durumda iken 1033/ 1623'te yenilenmiştir. *Hadîka'âa*, fevkani bir bina olduğu, yakınında çoğunluğu şehit mezarı olan bir hazire ile kale içinde bir çeşme ve Hacı Meh-med Ağa'nın yaptırdığı bir hamam bulunduğu yazılıdır. Mescidin mimarisi hakkında hiçbir bilgi mevcut değildir.

Yorulmaz, Şevket (1925, istanbul) Futbolcu. Spora öğrencilik yıllarında başladı. 1947'de Beşiktaş Jimnastik Ku-lübü'ne transfer oldu. 1954'e kadar bu takımda 173 maçta oynadı. 1952'de 14 maçta 12 gol *atarak* gol kralı oldu. Beşiktaş'ta oynadığı yıllarda takımıyla 4 kez istanbul ligi şampiyonluğu yaşadı. Daha sonra Bursa Acar Spor'a transfer oldu ve futbolu bu takımdayken bıraktı.

Yotto, Leonidas I:552a, IV:171b. **Young, George** IV:104b. **Young, J.** V:77a. **Yönetken, Halil Bedi** VI:295a.

Yöney, Fazıl Osman (1925, Çorum) idareci. 1946'da Ankara Siyasal Bilgiler Okulu'nu bitirdi. Çeşitli yerlerde kaymakamlık, istanbul vali yardımcılığı yaptı. 17. dönem (1983-1987) istanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Yöntem, Ali Canip III:275b, V:169b. **Yörük, Abdülhak Kemal** IV:156a, 223a.
Yörükali Koyu II:350b.

Yukarı Dudullu Mahallesi Ümraniye 11-çesi'nde yer alır. Kartal, Maltepe, Kadıköy ilçeleri, Çakmak, Aşağı Dudullu mahalleleri ve ilçe mücavir alanıyla çevrilidir. Nüfusu (1990) 36.929'dur.

III:384c.

Yukarı Mahalle Kartal İlçesi'nde yer alır. Karlıktepe, Kordonboyu ve Petroliş mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.144'tür.

Yuluğ, Ali Haydar *mad. VII:536a*, I:50c, II:90c, 187a, 557a, 111:51 la, VII:364b.
Yund, Kerim VII:313a. **Yunus Bey** (Has) IY:435a.

Yunus Bey (ö. 1551, Dırağman) III:429a.

İlgili madde: Dırağman Külliyesi III:49b

Yunus Çimento Fabrikası Memur ve Müstahdemleri Yardım Derneği 4

Mart 1946'da kuruldu. Merkezi Yunus Çimento Fabrikası'nın Kartal'daki işye-riydi. Tüzüğüne göre amacı üyelerini tasarrufa alıştırmak ve her türlü nakdi ve ayni yardımda bulunmaktı. 1947'de 268 üyeye sahip olan dernek sadece memur ve hizmetlileri kapsıyordu.

Yunus Emre Kültür Merkezi I:379b, II:68c, III:46c.

Yunus Gazi Beykoz'da Yalıköyü Mezar-lığı'nda gömülü, İstanbul'un fethinde bulunmuş askerlerdendir. Mezarının ve mescidinin II. Mehmed (Fatih) tarafından yaptırıldığı rivayet edilir. Eskiden ziyaret edildiği bilinmekle birlikte bu gelenek uzun süredir kalkmıştır.

Yunus Hilmi Efendi (ö. 1862, Şeyh) IV:550a, V:397c, 466a, VII:111b.

Yunus Paşa (? , ? - 1517, İstanbul) Sadrazam. Yeniçeri ağalığının ardından Anadolu ve Rumeli defterdarlığı yaptı. Daha sonra sadrazamlığa ve buna ek olarak Mısır beylerbeyliğine getirildi. Rüşvet ve haksız vergi toplama suçlamaları üzerine beylerbeyliğinden alındı. Mısır seferinden dönüş sırasında söylediği bir söz üzerine I. Selim tarafından öldürtüldü.

VI:499c. **Yurdakul, Ahmet** II:448b.

Yurdakul, Mehmed Emin IL127c, VII:67a, 67b.

Yurdatap, Kadri IIL319a.

Yurdatap, Selami Münir (1910, Trab-lusgarp -1987, İstanbul) Gazeteci, yazar, çevirmen. Babası subay olduğu için birçok şehirde bulundu. Şam'da başladığı öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 1927'de *Servet-i Fünun* dergisinin açtığı edebiyat yarışmasında ikincilik ödülü aldı. *İkdam*, *Penbe Gazete*, *Vakit*, *Bıldırcın*, *Haber*, *Şehir*, *Hürriyet*, *Son Havadis*, *Yeni İstanbul gazetelerinde* ve *Hafta*, *Yıldız*, *İnci*, *Aydabir*, *Akbaba* dergilerinde çalıştı. Tercüme ve telif çeşitli konularda 400'e yakın kitabı yayımlandı. IIL523b, 547a.

Yurdoğlu, Lebit (1915, İstanbul - 1978, Ankara) Hekim. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. İç hastalıkları dalında ihtisas yaptı. Serbest hekim olarak çalıştı. 12-13. dönem (196i-

1969) İzmir, 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Köy işleri bakanlığı yaptı.

Yurtçu, Aynur IV:356a. **Yurttaş, Savaş** VII:323c.

Yusuf (Demircikulu) *mad. WI:536c*, 412e.

Yusuf (Rus) IV:295b. **Yusuf Ağa**

ilgili madde:

Silahdar Abdullah Ağa Çeşmesi VI:550c

Yusuf Ağa (ö. 1807) I:302b, II:33c,

IV:399a, VII:549c. Yusuf Ağa (Sipahi) V:341a.

Yusuf Ağa Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Matbaa Arkası Sokağı ile Morali Yusuf Ağa Camii Sokağı'nın kesiştiği yerde bulunan yapının inşa tarihi tespit edilememiştir. Yusuf Efendi adında bir kişinin yaptırdığı mescit, bugün alt katı işyeri, üstü de ibadet alanı olacak şekilde tamamen yenilenmiştir.

Yusuf Ağa Sıbyan Mektebi *mad. WI.-536b*.

Yusuf Baba (ö. 1685) II:135c, VII:129c. **Yusuf Bâlî Efendi (ö. 1443)** III:278c.

Yusuf Bayramî(ö. 1512, Baba) IL104a.

Yusuf bin Abdullah (ö. 1471, Sinaned-din)

İlgili madde: Sinan-ı Atik VII:5c

Yusuf bin Ali bin Kaya Bey *bak. Yusuf Sinan Efendi*

Yusuf bin Hüseyin Razi (ö. 916) V:380c.

Yusuf bin Papas (15.yy -16. yy) Mimar. Bayezid Külliyesi inşaatında Başmi-mar Yakub Şah'ın ikinci halifesi olarak görev aldı. 1505 sonlarında temeli atılan Bayezid Medresesi'nin mimarlığını yaptı. 1509 depreminde yıkılan surların onarımında çalıştı.

II:88c, 93a.

Yusuf Çelebi (17. yy, İstanbul - 18. yy, İstanbul) Besteci. Köle olarak doğdu. Çok iyi bir musiki öğrenimi gördükten sonra azat edildi. Sultan Selim Camii'nde naathandı. Sesinin tizliği dolayısıyla "Hafız-ı Tiz-Nâm" diye anıldı. 17. yy'm sonlarıyla 18. yy'ın başlarının. en büyük bestecilerindendir. Naat, durak, tevşih ve ilahileriyle İstanbul'da dini musikinin olgunlaşmasında büyük katkısı oldu. Rast makamındaki naatı ("Afitâb-i sırr-ı mâ-evhâ Habîb-i Kibriya") ile eve durağı ("Tahtgâh etti vücudun şehrini sultan-ı aşk") dini musikinin şaheserlerindendir. Miraciyesi günümüze ulaşamamıştır.

Yusuf Çelebi (ö. 1562) III:279a. Yusuf Çelebi (Tophaneli) V:307b.

Yusuf Dede (Çengi) (? , Konya - 1669, İstanbul) Neyzen. Galata Mevlevîha-

nesi'nde neyzenbaşılık yaptı. IV. Mu-rad döneminde (1623-1640) sarayda çalıştı. Beşiktaş ve Galata mevlevîha-nelerinde şeyhlik yaptı. Çeng çalmadaki ustalığı nedeniyle Çengi Yusuf Dede diye de anılır.

II:169a, V:425c. Yusuf Efendi (Hacı) IV:184c.

Yusuf Efendi (ö. 1565, Sinaneddin) V:527c, VII:241b.

Yusuf Efendi (ö. 1675) VI:32c. Yusuf Efendi (ö. 1688) VI:33c. Yusuf Efendi (ö. 1740, Şeyh) I:43c.

Yusuf Efendi (ö. 1748, Tersane Emini) IV:105c.

İlgili madde:

Yusuf Ağa Sıbyan Mektebi VII:536b **Yusuf Efendi Bahçesi** I:486a, IV:440a.

Yusuf Efendi Çeşmesi Fatih İlçesi'nde, Fevzi Paşa Caddesi'ne açılan Başhoca Sokağı'ndadır. Şair Raif in yazdığı kitabeye göre 1171/1757 tarihli çeşmeyi, Arapkirli müderris Yusuf Efendi yaptırmıştır. Bir duvar çeşmesi olmasına rağmen, cephesinin içbükey hareketlen-mesiyle barok üslubun çarpıcı bir örneğini oluşturur. Mermer kaplamalı cephenin düzenlemesi, köşeli, ve yivli dört pilastrla üç kanada ayrılmaktadır. Orta kanatta "C" ve "S" kıvrımlı bir kemerle biçimlenen niş içine yerleştirilmiş aynataşı, 18. yy'ın ortalarında görülen akant yaprağı ve "C" kıvrımlı silme motifleriyle bezelidir. İki yanında birer niş yer almakta, nişlerin üzerinde bitkisel süslemelerle deniz kabuğunun yelpazeye benzer bir formda kullanıldığı motifler bulunmaktadır.

Yusuf Fahir Baba (ö. 1967, Ataer) I:29a, II:137a, 396a.

Yusuf Fakih (II. Mehmed dönemi)

II:366c. **Yusuf Hemedanî (ö. 1141) VI:32a.**

Yusuf İzzeddin Efendi (ö 1916, Şeh zade) II:488a, IV:72c, V:347a, 350a, VII:439a.

Yusuf İzzeddin Efendi Köşkleri Şişli İlçesi'nde, Zincirlikuyu'da, Büyükdere Caddesi'ndedir. Abdülaziz'in oğlu Şehzade Yusuf İzzeddin Efendi'nin (ö. 1916) av köşkü olarak kullandığı bu yapılar grubu selamlık, harem ve ben-degân binaları ile sera, havuz ve ahır bölümlerinden meydana gelmektedir. Sarkis Balyan (ö. 1889) tarafından tasarlanan bu kompleks 1876-1880 arasına tarihlenir. Üç katlı, kagir bir yapı olan selamlık, üçgen alınlıklı (fronton-lu) giriş cephesi, süslemeden arındırılmış, dikdörtgen açıklıklı pencereleri, yuvarlak kemerli girişi ile ampir ve neorönesans üsluplarının etkisini yansıtır. Orta sofalı plan tipinin uygulandığı iç tasarımında ise dönemin eklektik zevkine uygun, yoğun bir bezeme programı tercih edilmiştir. Üç kollu merdivenlerin birbirine bağlandığı ze-

min kat ve üst kat sofalarında, ayrıca bunlara açılan odalarda duvarlar ve tavanlar kalem işleri ile süslenmiş, bitkisel motiflerin arasına, beyzi madalyonlar içinde manzara resimleri yerleştirilmiştir. Kagir bir bodrum üzerinde yükselen iki katlı, ahşap harem binası da aşağı yukarı aynı özelliklere sahiptir. Ancak, dış görünüşüyle son dönem ahşap konaklarını andıran harem binasının cephelerinde, dikdörtgen pencereleri çerçeveleyen pervazlarda ve köşe pilastrlarında basit süsleme öğeleri bulunmaktadır. Köşkler günümüzde yapı meslek lisesi olarak kullanılmaktadır.

Yusuf İzzeddin Efendi Köşkü (Büyük-çamlıca) *mad. VII536c, V:5b.*

Yusuf Kâmil Paşa (1808, Arapkir - 1876, İstanbul) Sadrazam. Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın hizmetinde bulundu ve kızı Zeyneb Hanımla evlendi. İstanbul'a dönüşünde vezirliğe yükseltildi (1851). Ticaret nazırlığı ile Meclis-i Âli-i Tanzimat ve Meclis-i Ahkâm-ı Adliye başkanlıklarında bulundu. 1863'te getirildiği sadrazamlıkta yaklaşık beş ay kaldı. Daha sonra adliye nazırlığı ve Şûrayı Devlet başkanlığı yaptı. *Terceme-i Telemak'ia* (1862) Türkçeye ilk roman çevirisini kazandırdı. İstanbul'un Üsküdar semtinde karısıyla birlikte yaptırdığı hastane ikisinin adını taşır.

II:186a, V:5c, 512a, VI:531b, VII:549c, 551c.

Yusuf Kutbeddin Efendi, (ö. 1756, Şeyh Seyyid) VII:106a, 110a.

Yusuf Nesib Dede (ö. 1714) V:427b,

VII:477c. **Yusuf Nizameddin Efendi** (ö. 1752)

II:395c, IV:15b.

Yusuf Paşa (Adana Valisi, Esmâ Sul-tan'ın eşi) III:207b.

Yusuf Paşa (Maarif Nazırı) IV:564a, VI:459b.

Yusuf Paşa (Emirgüneoğlu) (?, ? - 1641, İstanbul) İranlı asker. Asıl adı Tahmasb Kulu Han'dır. Şah I. Abbas'ın konulanlarından Emirgüne Han'ın oğludur, lölö'da Revan Kalesi muhafızı iken IV. Murad tarafından kale kuşatılmış, karşı koyamayacağını anlayan Emirgüneoğlu kaleyi teslim ederek Osmanlılara sığınmıştır. Yusuf adını alarak önce Halep beylerbeyliğine atanan Emirgüneoğlu, daha sonra İstanbul'da düzenlediği eğlence âlemleriyle tanınmış ve padişahın desteğini *kazanarak* kub-bealtı vezirleri arasına katılmıştır. Kendisine IV. Murad tarafından Boğazi-çi'ndeki Feridun Bey Bahçesi bağışlanmış, Yusuf Paşa burada yaptırdığı köşkte sazlı sözlü eğlenceler düzenlemeye devam etmiştir. Emirgân semti adını bu bahçeden ve içindeki köşkten almıştır. IV. Murad'ın ölümünden sonra desteğini yitiren ve gözden düşen Yusuf Paşa, özellikle Sultan İbrahim'in tahta çıkmasını kutlamaya gelen

3 _ Yusuf Paşa Sıbyan Mektebi

İran elçisinin olumsuz telkinleriyle 1641'de idam edilmiştir.

, 170c, V:509c, VII:499a. Yusuf Paşa (ö. 1645, Gazi) IV:446b.

Yusuf Paşa (Silahdar) (?, ? - 1646, İstanbul) Vezir. Sultan İbrahim'in kızı Fatma Sultanla evlendi. 1644'te vezir rütbesiyle başmusahibliğe getirildi. Ertesi yıl kaptan-ı derya ve serdar olarak Girit seferine çıktı. Hanya'yı kuşatarak ele geçirdi. İstanbul'a dönüşünde hasımlarının etkisiyle idam edildi.

IV:120c, 129b, VII:496a.

Yusuf Paşa (Koca, Sadrazam) (?, ? - 1800, Cidde) Sadrazam. Mora valiliğinin ardından 1786'da sadrazamlığa getirildi. Avusturya karşısındaki yenilgi üzerine 1789'da görevden alındı. Seraskerlik ve kaptan-ı deryalık görevlerinde bulundu. 1791'de ikinci kez sadrazam oldu. Rusya'yla savaşa son veren Yaş Antlaşması'nı imzaladı. III. Selimin reformlarına karşı çıkması 1792'de görevden alınmasına yol açtı.

I:486a, VI:505c, 506b. *ili madde:*

Koca Yusuf Paşa Sebili V:35c

Yusuf Paşa (1820/21, İstanbul - 1884/85, İstanbul) Besteci, neyzen. Beşiktaş Mevlevîhanesi şeyhi neyzen Şeyh Said De-de'nin oğludur. Mevlevi çevrelerinde yetişti. Beşiktaş Mevlevîhanesi neyzen-başıydı. 19 yaşında girdiği Muzıka-i Hümayun'da ferik rütbesine kadar yükseldi. Abdülmecid'in mabeyincisi ve musahibi oldu. 19. yy'ın hem en büyük neyzenlerinden, hem de saz eseri bestecilerinden biri olarak ün kazandı. Özellikle neveser, segah peşrevleri ile neveser, hicaz, hicaz-hümayun saz semai, saz musikisi repertuvarının vazgeçilmez eserleri arasında yer aldı.

II:170c.

Yusuf Paşa Sıbyan Mektebi Fatih İlçesi'nde, Aksaray'da, Haseki Caddesi üzerindedir. Vakıf kaydına göre 1126/ 1714'te Yusuf Paşa'nın torunu Saadet Hanım tarafından yaptırılmıştır. Bir süre Yusuf Paşa İlkokulu olarak kullanılan mektep, bugün Kültür Bakanlığı'na bağlı Yusuf Paşa Halk Kütüphanesi olarak kullanılmakta, bir kısmı ise yine aynı adla anılan çocuk kütüphanesi olarak hizmet vermektedir. Fevkanî olarak inşa edilen binanın altında dükkân olarak kullanılan iki sıvri tonozlu mekân mevcuttur. Alt kat küfeki taşından, bina ise üç sıra küfeki, iki sıra tuğla ile örülmüştür. Basit çatıyı bir sıra kirpi korniş dolanır. Kuzey ve doğu cephelerinde ikişer dikdörtgen pencere bulunur. Giriş kapısı üzerinde iki kartuş ve yedi satırdan oluşan kitabe yer alır. İki kanattan meydana gelen yapıya giriş bu kapının devamı da merdivenlerle ulaşılan küfeki kemerli bir kapıdan olmaktadır. İki ana kısım simetrik. Sağdaki de diğer me-

Yusuf Paşa Yalısı

kân gibi dikdörtgendir.

Yusuf Paşa Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Vaniköy'dedir. Alınlığı, çatı katı arası katlan, balkon ve kornişleri ile 20. yy başının moda eğilimlerini yansıtır. 1983'te selamlık bölümü yandı, ileriki yıllarda, harem bölümünün yerine apartmanlar inşa edildi.

Yusuf Rıza Efendi (ö. 1827, Hafız Hacı) IV:446c.

Yusuf Sinan Efendi (ö. 1529, Şeyh) *mad. WI.-537b*, I:176a, II:398c, III:235c, 534a, IV:367c, V:31a, 396b, VL567c, VH:105c, 108a, 443b.

ilgili madde: Sünbülîlik VII:107c

Yusuf Sinan Erdebilî (ö. 1544, Şeyh) II:398c, III:534a, VII:108b.

ilgili madde: Sinan Erdebilî Tekkesi VL567c

Yusuf Sinan Paşa (ö. 1605) *bak.* Sinan Paşa

Yusuf Sineçak Dede (ö. 1546) III:443b. **Yusuf Şücaüddin Ambarî**

ilgili madde:

Yusuf Şücaüddin Camii VII:538a **Yusuf Şücaüddin Camii** *mad. VII:538a*. **Yusuf Zahir Efendi** (Şeyh) IV:7a, 7c. **Yusuf Ziya Bey** II:558a.

Yusuf Ziya Paşa (1826, İstanbul - 1882, Trabzon) Devlet adamı. İdari görevlerin ardından iki kez maliye nazırlığı yaptı. Defter-i hakani ve orman ve maadin nazırlıklarında bulundu. Trabzon valiliği sırasında öldü.

IL503b, IILla, V:254c, VL199a.

Yusuf Ziya Paşa Çeşmesi Üsküdar İlçesi'nde, Çengelköy'de, Hamam Çeşmesi Sokağı'nın köşesinde bulunmaktadır. Çeşitli valiliklerde ve nazırlıklarda bulunan Yusuf Ziya Paşa (ö. 1880) tarafından ölen eşinin hatırasına, II. Mahmud döneminde (1808-1839) yaptırılmış, 1279/1863'te Ayyadzade (Tunuslu) Mahmud Paşa tarafından yenilenmiştir. Üzeri sıvalı büyük bir su haznesinin önüne tamamen mermer malzeme kullanılarak ampir üslubunda yapılmış olan bu çeşme, form olarak antik çağ tapınaklarının cephesini andıran bir görünüme sahiptir. Çeşmenin en göz alıcı kısmı, oldukça hoş bir teyzinata sahip olan ve II. Mahmud tuğrasını içeren üçgen alınlığı ile onun altında yer alan oldukça geniş kornişidir. Kornişin tam ortasında çeşmenin, metni şair Fatin'e ait olan ve ta'lik bir hat ile 6 satır üzerine yazılmış kitabesi bulunur. Kitabenin her iki yanında, içinde hilal ve sekiz ışınlı yıldız motiflerinin bulunduğu birer madalyon vardır. Çeşmenin aynataşı, ucu aşağıya doğru bakan bir palet motifi ile süslü

kabartma teyzinata sahiptir. Çeşmenin 1960'lı yıllarda akar bir durumda olduğu, musluğunun ise 1976'ya değin mev-

cut olduğu bilinmektedir. Ancak, günümüzde çeşmenin musluğu bulunmamakta ve suyu da akmamaktadır.

Yusuf Zühdi Dede (ö. 1816) II:170a, V:428c.

Yusufpaşa Fatih İlçesi'nde, Aksaray Meydanı'nın hemen batısında bulunan ve adını oradaki Yusuf Paşa Camii'nden alan semt. Meydanın batı ucundaki Murad Paşa Külliyesi'nin adıyla anılan mahallenin sınırları içine girer. Hemen batısı ise Haseki semtidir.

Yusufyan IV:236b.

Yuşa Aleyhisselam Dergâhı *bak.* Yuşa Mescidi ve Tekkesi

Yuşa Mescidi ve Tekkesi *mad. VII:538b.*

Yuşa Nebi III:235c.

Yuşa Nebi Türbesi VII:443b.

Yuşa Tepesi L300a, II:277b, 284a, III:78a.

Yuvalar *bak.* Sosyal Hizmetler **Yuvan Avramidis** *bak.* Con Paşa

Yuvanidis, Koço (1938, İstanbul) Masa tenisçisi. Spora 10 yaşında başladı. 2 kez Türkiye şampiyonluğunu, 9 kez Türkiye çift erkekler şampiyonluğunu, 2 kez karma Türkiye şampiyonluğunu, 4 kez İstanbul ve 10 kez İstanbul çift erkekler şampiyonluğunu kazandı. 25 kez milli formayı giydi. 1972' de aktif sporu bırakıp yöneticiliğe başladı. Eczacıbaşı Spor Kulübü'nde masa tenisi teknik direktörü oldu.

Yüce, Abdullah V:536a. **Yüce, Kâmrân** IV:527a.

Yücel, Ali (1930, Tokat - 1981, İstanbul) Güreşçi. 52 kiloda Türkiye'nin en teknik güreşçilerinden biri olarak tanındı. 1950'de Dünya Grekoromen Şampiyonası'nda ikinci oldu. 1951'de de Helsinki'de düzenlenen Dünya Serbest Güreş Şampiyonası'nda altın madalya kazandı.

Yücel, Bahattin (1949, Nazilli) Turizmci. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nü bitirdi. Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB) yönetim kurulu başkanlığı yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Yücel, Can (1926, İstanbul) Şair, çevirmen. Ankara Üniversitesi'nde klasik diller (Latince-Yunanca) öğrenimi yaptı. Cambridge Üniversitesi'nde lisansüstü çalışmasıyla eğitimini sürdürdü. BBC Radyosu'nda çalıştı. Londra'dayken 1709 yılı taş baskısı Türkçe gramer kitabını bulması Türkiye çapında duyuldu. Yurda dönünce şiir ve çeviri ile uğraştı. Bir çevirisinden ötürü uzun süre hapishanede kaldı. Şiir ve yazılarını *Seçilmiş Hikâyeler, Yenilikler, Sosyal Adalet, Şiir Sanatı, Yön, imece, Ant, Papirüs, Yeni Dergi, Düşün* gibi dergilerde yayımlamış olan Can

Yücel'in başlıca şiir kitapları şunlardır: *Yazma (şiirler, 1950)*, *Her Boy-*

dan (dünya şiirinden bazı ünlü örnekler, 1959), *Sevgi Duvarı (.191 Ç>, Bir Siyasinin Şiirleri* (hapishane şiirleri, 1974), *Ölüm ve Oğlum* (1976), *Şiir Alayı* (1981), *Rengâbenk(1982)*, *Gök-yokuş(1984~)*, *Beşibiryerde (1985'e* dek yazdığı bütün şiirleri), *Çok Bi Çocuk* (1988), *Kısa Devre* (1990), *Kuzgunun Yavrusu* (1990), *Gece Vardiyası Albümü* (1991). Can Yücel'in Shakespeare oyunları dahil pek çok kitap çevirisi de bulunmaktadır.

II:448a.

Yücel, HasanÂli (1897, İstanbul -1961, İstanbul) Şair, eğitimci, bestekâr. Vefa İdadisi son sınıftayken, seferberlik nedeniyle askere alındı. Dönüşünde Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi. İzmir'de ve İstanbul'un Kuleli, İstanbul Erkek, Galatasaray liselerinde edebiyat ve felsefe okuttu, bakanlıkta maarif müfettişliği, genel müdürlük yaptı. İzmir milletvekili seçildi. Sekiz yıl süreyle milli eğitim bakanlığını yürüttü; bu sırada Müsteşar İsmail Hakkı Tonguç ile birlikte Köy Enstitülerinin kurulmasında, 580 kadar dünya edebiyat, düşün ve tiyatro klasiklerinin Türkçede yayımlanmasında birinci derecede rol oynayarak eğitim ve kültür yaşamına büyük bir hizmette bulundu. 1946'da bakanlıktan da, politikadan da ayrıldı. Öldüğünde 27 Mayıs harekâtından sonra oluşturulan Kurucu Meclis'in üyesiydi. Şiirlerini *Dergâh*, *Yeni Mecmua*, *Hayat*, *Milli Mecmua*. 'da.; yazılarını, *Akşam*, *Cumhuriyet*, *Dünya'da yazdı*. Başlıca kitapları şunlardır: *Mantık ve Metodoloji (ortak kitap, 1928)*, *Goethe: Bir Dehanın Romanı (1932)*, *Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış (1932)*, *Dönen Ses (şiirler, 1933)*, *Pazartesi Konuşmaları (1937)*, *Sizin için (çocuk şiirleri, 1938)*, *Türkiye'de Ortaöğretim (1938)*, *Hürriyete Doğru (1955)*, *iyi Vatandaş, İyi İnsan (1956)*, *Edebiyat Tarihimizden (1957)*, *İngiltere Mektupları (1958)*, *Hürriyet, Gene Hürriyet (2 c., 1960, 1966)*, *Dinle Benden (şiirler, 1960)*, *Allah Bir (şiirler, 1961)*. Arkadaşlarıyla ya da tek başına bazı ünlü şarkıların da bestekârı olan Hasan Ali Yücel, şair Can Yücel'in babasıydı.

III:305c, IV:144c, 239c, VL314c, VII:376a.

Yücel, Necmi Nuri (1919, Karamürsel) Hukukçu. Mülkiye Mektebi'ni ve Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Mali müşavirlik ve serbest avukatlık yaptı. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Yücel, Nihad I:65b, II:451a.

Yücel, Süreyya (1903, İstanbul - 1970, İstanbul) Mimar. 1926'da Sanayi-i Nefise Mektebi'ni bitirdi. Ankara, Trabzon, Afyon ve Maraş'ta çalıştıktan sonra Vakıflar Genel Müdürlüğü'nde gö-

rev aldı. Daha çok eski eserlerin restorasyonu ile uğraştı. İstanbul'da restorasyonunu yaptığı başlıca yapılar Şemsi Paşa Külliyesi, Fatih Camii, Yeni Cami Hünkâr Kasrı, Atık Ali Paşa Camii, Fethiye Camii, Bayezid Camii, Kara Ahmed Paşa Camii ve Zal Mahmud Paşa Külliyesi'dir.

Yücelman, Abdülkadir (1932, İstanbul) Spor yöneticisi, gazeteci. 1957'de İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ni bitirdi. Vefa ve Çırçır kulüplerinde basketbol oynadı. İstanbul Üniversitesi Spor Birliği'nde güreş dalının başkanlığını yaptı. Güreş antrenör seminerlerine katıldı. Milli Olimpiyat Komitesi masa tenisi temsilcisi oldu. *Cumhuriyet* gazetesinde spor yazarlığı ve spor servisi şefliği yaptı. Türkiye Spor Yazarları Derneği yönetiminde görev aldı.

Yüceses, Halil IV:320c.

Yüceses, Hamiyet IV:507b.

Yücesoy, Ahmet Tevfik (Önyüzbaşı) IV:233c.

Yücesünbül, Razi (ö. 1978, Şeyh) VILIIIa.

Yüksek Baloz II:32b.

Yüksek Deniz Ticaret Mektebi VII:539a.

Yüksek Denizcilik Okulu *mad. VII:539a*, II:505b, III:140a.

ilgili madde:

Anadolu Denizcilik Meslek Lisesi

VII:539a Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu

IV:155c. **Yüksek Mühendis Mektebi** IV:239a,

239c. **Yüksek Öğretmen Okulu** *mad.*

VII:539b, II:75b, I ilgili maddeler:

Darülmuallimat Binası II:5ö7a

Darülmuallimin II:568a **Yüksekkaldırım** *mad. VII:539c*, I:6a,

34c. Yüksel, Aydın II:95b, 37öb.

Yüksel, Mahmut (1920, İnebolu - 1978, İstanbul) İşçi. Akşam sanat okulunu bitirdi. Makine tamir ve motor ustası olarak çalıştı. İstanbul İşçi Sendikaları Birliği başkanı seçildi. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Yüngül, N. III:477b. **Yünkuş, Ayhan** II:388c.

Yürü, Mehmet (Nasibin) I:2a, IIL260c, VII:225b.

Yürüten, Senihi (1894, İstanbul - 1954, ?) Motor uzmanı. Ortaokulu bitirdi. Nakliyecilik ve istanbul Motorlu Kara Nakliyeciler Cemiyeti başkanlığı yaptı. 8. ve 9. dönem (1946-1954) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Yüzbaşıoğlu, Şerif V:534c.

Yüzme *mad. WL540b. İlgili madde:*

İstanbul Yüzme İhtisas Kulübü IV:251b

Yüzük Oyunları *mad. VII:540c, I:126b.*

Yüzüncü, Reşat Feyzi (1909, İstanbul -1956, İstanbul) Gazeteci. *Vakit* ve *Tasvir* gazetelerinde muhabir olarak mesleğe başladı. *Milliyet*, *Son Posta*, *Telgraf*, *Gece Postası*, *Tan*, *Yeni Sabah* gazetelerinde çeşitli görevler üstlendi, fıkra yazarlığı yaptı. Roman, ge-

zi, inceleme türlerinde birçok kitabı vardır.

Yüzüncü Yıl Mahallesi Bağcılar İlçesi'n-de yer alır. Göztepe, Kemal Paşa mahalleleri ve Esenler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 17.817'dir.

I:528a.

YWCA YMCA'nın kardeş kadın örgütü. 19H'de kuruldu. Osmanlı kadınlarına İngilizce, Fransızca, Almanca, görgü, dans, daktilo, steno ve yemek dersleri verdi. İstanbul'da Beyazıt ve Beyoğlu'nda iki şubesi vardı. 1921'de genç kızlar için Caddebostan'daki Saadet Bahçesi'nde ilk kız kampını açtı. 1924' te Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanarak "dershane" oldu. 1940'ta "Meslek Kadınları" adlı faal bir kulüp kurdu. 1945' te kadınlar için ortaokul düzeyinde ilk mesleki eğitim programını başlattı. Program daktilo, stenografi ve iş İngilizcesini kapsadı. 1950'de yoğun İngilizceyi de kapsayan, komple sekreterlik eğitim kursu başladı. 1954'te sekreterlik, iş, İngilizce, ev ekonomisi, dikiş, aşçılık, edebiyat, Türkçe, yaratıcı yazarlık, hitabet, müzik, drama, yakın dövüş kursları verildi. 1960'ta şirketlere yönelik ilk İngilizce kursunu düzenledi. 1992'de Fındıklı'daki modern binasına taşındı. İş idaresi alanında ilk erkek mezunlarını verdi. 1993'te Oxford Üniversitesi'nde okumak isteyen öğrencilere Business English sertifikası sınavı yapma yetkisi aldı. 1911'den beri 25.000 kişi iş idaresi bölümünden mezun oldu. 100.000'in üzerinde öğrenci İngilizce sertifikası aldı, 250.000' in üzerinde kursiyeri oldu.

ilgili madde: YMCA VII:531a

Zabita-yı Belediye Memurları 486

487

Zeyneb Feride Hanım

Zabita-yı Belediye Memurlar Mektebi

1924'te belediye zabita memurlarını eğitmek amacıyla Sultanahmet'teki Talat Paşa Konağı'nda açıldı. Ciddi bir programı olmayan okul, 1928'de yeniden düzenlendi. Ancak 1930'da belediye zabitasının görevi polise devredilince okul kapatıldı.

Zabitan Talimgahı L353b. **Zadil**, Ekmel I:212a. **Zaduryan**, Onmik V:539a.

Zafer I:215a.

Zafer Mahallesi Bahçelievler İlçesi'nde yer alır. Fevzi Çakmak, Yenibosna Merkez, Kocasinan Merkez, Hürriyet mahalleleri ve Bakırköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 35.935'tir.

I:548b.

Zağanos Paşa (?, ? - 1460, Balıkesir) Vezir. II. Murad'ın kızı Fatma Sultanla evlendi. Şehzadeliği sırasında eğittiği II. Mehmed'in tahta çıkmasıyla vezir oldu. İstanbul kuşatmasında Galata üzerinde şimdiki Beyoğlu kesimim tuttu. Gelibolu beylerbeyi ve kaptan-ı derya olarak Taşoz ve Semendirek adalarını aldı. Mora ve Trabzon seferlerine katıldı; fethedilen bu bölgelerde beylerbeyi olarak bulundu.

II:389b, III:302b, VI:79a, 355c.

Zağarcılar Yeniçeri Ocağı'nın 64. Ortası erleri olup yaya ve atlı iki bölüktüler. Asıl görevleri zağar denen av köpeklerini yetiştirmektir. Komutanları zağarcı-başıydı. Zağarcıların besledikleri köpekler için işkembeci esnafı ücretsiz işkembe vermekle yükümlüydü. 18. yy' da padişahlar ava çıkmadıkları için zağarcıların önemi kalmadı. Bununla birlikte peşlerinde köpekleriyle törenlere katılmaya devam ettiler.

Zaharya mad, VII:541a.

Zaharyan, Garbis (1930, İstanbul) Boksör. Spora 1943'te Beyoğlu Spor Kulübü'nde başladı. Taksim, Beyoğlu Halkevi, Galatasaray ve Boks İhtisas kulüplerinde spor yaptı. Türkiye şampiyonlukları kazandı. 1950'de profesyonel oldu. Yaptığı 51 maçta 36 galibiyet, 8 yenilgi, 7 beraberlik aldı.

Avrupa ve dünya klasmanında yer alma başarısı gösterdi. 1964'te Ortadoğu şampiyonluğunu kazandı. 1966'da boksu bıraktıktan sonra hakemlik, antrenörlük ve menajerlik yaptı.

II:294a.

Zahire Nezareti İstanbul'daki asker ocaklarının, Tersane, Tophane gibi kamu tesislerinin, fırınlarına ihtiyacı olan zahireyi, özellikle de ekmeklik buğdayı zamanında getirmekle yükümlü kuruluş. Zahire nazırının başında bulunduğu kuruluş, gerektiğinde çiftçiye tohumluk ve yemeklik buğday dağıtarak, yeni ürünün zamanında ve yeterince gönderilmesi önlemini de alırdı. 1837'de kaldırıldı.

Zaim, Turgut II:540b, III:82b. **Zaime Hayriye** FV:346a. **Zakaria I** (Vanlı) IV:441b.

Zakaryan, Isdepanos mad. VII: 541 b, 504a, 505a.

Zal Mahmud Paşa Külliyesi mad. VII:542a, II:193a, IH1Sb.

Zal Mahmud Paşa Türbesi IIL252b. **Zaliha** IV:355c.

Zaman I:130b, III:124c.

Zaman Kitaphanesi 1901'de Misak Ba-lamutoğlu (1875-1967) tarafından Ca-ğaloğlu'nda, Ankara Caddesi üzerinde açılmış olan eski kitabevi. Bir süre Asır Kütüphanesi'nde çalıştıktan sonra İstanbul Kütüphanesi'nin sahibi Yorgaki'ye ortak olan Misak Efendi, işi öğrendikten sonra kardeşi Garbis Ba-lamutoğlu'nun kurduğu Zaman Kitap-hanesi'ni devralmıştı. Kitabevi, kısa sürede yerli ve yabancı kitap meraklılarının, bilim adamlarının uğrak yeri haline geldi. Yurtdışına satış yapan, dışarıdan kitaplar getiren, telif ve tercüme kitaplar yayımlayan seçkin Babiâli kitabevlerinden biri olan Zaman Ki-taphanesi'ni bir süre genç yaşta ölen oğlujan Jak Balamutoğlu (1910-1961) ile birlikte yöneten Misak Balamutoğlu 1965'te dükkânım kapatmıştır. Bugün aynı yerde Serhend Kitabevi bulunmaktadır.

VII:449a.

Zambako Paşa (1831, İstanbul - 1913, Kahire) Rum asıllı hekim. II. Abdülha-mid ve Mısır Hıdivi Abbas Halim Pa-şa'nın hekimiydi. Paris Tıp Fakültesi'ni bitirdikten sonra bir süre Fransa'da çalışarak İstanbul'a döndü (1872). İstanbul'un en ünlü hekimlerinden ve cüzam uzmanlarından biriydi. Fransız Hastanesi'nde çalıştı. Atina Tıp Kong-resi'nde, şeyhülislamın oğlunun morfinman olduğunu ve bu yüzden öldüğünü söylemesi pek hoş karşılanmadı. Paris, St. Petersburg ve Viyana tıp akademilerinin üyesiydi.

Zamboğlu, Aleksander VL296b. **Zamboğlu Bahçesi** VIL 14a. **Zamoğlu Sineması** I:540c.

Zanni, Vincent (?, ? - 1885, İstanbul) Eczacı. Asıl soyadı Papazyan'dır. 1852'de Beyoğlu'nda (Pera Caddesi, Ağa Camii yanında, no. 67) Güneş Eczanesi (Phar-macie au Soleil) adında bir eczane açmıştır. Bir eczanesi de Eminönü semtinde bulunmaktaydı. Bu eczane sonradan yer değiştirmiş ve "Grande Ma-ison de Droguerie et Pharmacie au Soleil" (Köprü Meydanı, no. 1 ve 2) adını almıştır. V. *Zanni*, II. Abdülhamid'in veliahtlığında eczacılığını yapmıştır. Mezarı Feriköy Mezarlığı'ndadır.

Zanno, Cleanthe

ilgili madde-. Çiçek Pasajı II:508a

Zapa Basımevi III:183b.

Zappion Rum Kız Lisesi VL348c, 366a.

Zaptiye Kapısı Zaptiye Nezaret, Bâb-ı Zabtiye olarak da bilinir. 1869'da kurulan Osmanlı polis ve jandarma örgütü. Örgütün başında zaptiye nazırı denen müşir ya da ferik rütbesinde bir komutan bulunurdu. II. Abdülhamid (hd 1876-1909) kendi güvenliği nedeniyle bu göreve en sadık adamlarını getirmekteydi. Onun döneminde Zaptiye Nezaret'i'nin asıl görevi İstanbul'un her tarafını çok sıkı kontrol altında tutmaktı.

Bu nedenle de birçok müfettişlikler vardı. 22 müfettişten oluşan polis müfettişliği, 4 müfettişin görev aldığı tiyatro müfettişliği, 3 kişilik eczayı nariye müfettişliği, ayrıca İstanbul Polis Müdüriyeti ile merakiz (merkezler) komiserlikleri, Beyoğlu, Üsküdar mutasarrıflıkları, Zaptiye Nezareti örgütüne dahil olup başlıca görevleri hafiyelik ve denetimdi. 1908'de kaldırıldı.

I:46c, III:458a.

Zaptiye Müşirliği III:458a, IV:2c, 137a, I44b.

Zapyon Hastanesi I:349c, IV:14b.

Zarfçı, Arşen IV:303c.

Zarif Mustafa Paşa Yalısı *mad. VII:543c.*

Zarifi (Banker) III:355b.

Zarifi, Eleni II:354a.

Zarifis, Leonidas VI:365c.

Zarifis, Yorgo (1807, İstanbul -1884, İstanbul) Banker. Odessa'da öğrenim gördü. 1832'de Zafiropulos'un yanında iş hayatına başladı. 1856 Islahat Ferman'ından sonra Osmanlı mali yaşamı- . mn en etkili ismi oldu. Abdülaziz'in ve II. Abdülhamid'in bankerliğini yaptı. Rüsum-ı Sitte İdaresi ile Düyun-ı Umumiye İdaresi'nin kurulmasında rol oynadı. Birçok mali kuruluşun sahibi olan Zarifis'in işlerini ölümünden sonra oğlu Leonides Zarifis sürdürdü.

VI:220c.

Zaro Ağa (1777, Mutki/Bitlis -1934, İstanbul) Dünyanın en uzun yaşayan insanlarından. Genç yaşta İstanbul'a geldi. Hamallık, amelelik gibi işler yaptı. Selimiye Kışlası'nı (1800-1805?; 1825-

1827) ve Ortaköy Camii'nin (1853) inşaatında çalıştığını söylemiştir. Bir dönemde İstanbul Belediyesi'nde hademelik yapmıştı. Uzun yaşamının sırrını çözmek amacıyla Avrupa'da ve Amerika'da hekimlerce muayeneden geçirilen Zaro Ağa yaşamının sonuna kadar beden ve aklen sağlıklı kalmayı başarmıştı.

Zartaryan, Kevork (1834, Kayseri - 30 Mayıs 1888, İstanbul) Ermeni asıllı matbaacı ve yayımcı. 1870'te, Sultan-hamam'da bir basımevi, kısa bir süre sonra da mücellithane ve sigara kâğıdı imalathanesi kurdu. Matbaasını yeniliklerle geliştirerek, İstanbul'da ilk defa olarak 8 dilde bir duvar takvimini ölümüne kadar yayımladı. 1873-1880 arasında ise bir halk takvimiyle, mufassal ve muhtasar cep takvimleri çıkardı. Litografiyi ve tipografiyi geliştirdi, kro-molitografiyi gerçekleştirdi. Ali Paşa tarafından hazırlanan ve 24 paftadan mürekkep Osmanlı Devleti haritasını bastı. Oğulları Vahan Zartaryan (1872-1945) ile Bimen Zartaryan da (1880-1956) kitapçılık ve yayımcılıkla

uğraşmıştır.

Zatî (ö. 1547) IIL257b, 368b. **Zaven I** III:38c. **Zay, Perene** III:36c.

Zayne'l Abidin Meragi (ö 1911) IV:191a.

Zazadze, Pol III:453c. **Zazadze, Simon** III:453c.

Zeid, Fahrünnisa *mad.* VH:544a, II:540b.

Zeüier, Ottmar IV:474c.

Zekâi Dede (Bestekâr) *mad.* VII:544c, I:301b, II:417a, III:252b, 254b, 308a, V:528c, VL56b, 308c, 474b.

Zekâi Efendi (ö. 1924) VII: ille, 113c. **Zekâi Paşa** *mad.* VII:545b, VL17öb.

Zekeriya Efendi (Bayramzade) (1514, Ankara - 1593, İstanbul) Şeyhülislam. Çeşitli yerlerde müderrislik ve kadılık yaptı. 1581'de Anadolu kazaskeri, 1588'de Rumeli kazaskeri, 1592'de şeyhülislam oldu. Bu görevdeyken öldü. Zekeriya Efendi'nin İstanbul tarihi bakımından önemi 1577'de Halep kadısıyken denetim göreviyle geldiği İstanbul'da yaptırdığı bina sayımıdır. Üç yazma nüshası olan bu sayım defterindeki dökümler Prof. Dr. Zeki Arıkan tarafından incelenip değerlendirilmiştir.

Zekeriya Medresesi Fatih İlçesi'nde, Çarşamba'da, Darüşşafaka Caddesi'n-deydi. Banisi Şeyhülislam Bayramzade Zekeriya Efendi'dir (ö. 1593). *Hadîka'â&*, Zekeriya Efendi'nin medresenin bitişiğindeki türbeye gömülü olduğundan söz edilmektedir. Evliya Çelebi bu yapıdan "darülhadis" olarak söz eder. Medresenin kuruluş

yılı 1000/1592'dir. 1251/1835'te Şeyhülislam Mekkîzade Mustafa Asım Efendi (ö. 1846) tarafından onartılan yapı, 20. yy'in başlarına çok harap bir durumda gelmiş, bu haliyle 1918'de göçmenler tarafından ikametgâh olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Bugüne hiçbir izi ulaşmamıştır.

Zekeriyaköy *mad.* VII:546a, II:493a.

Zekeriyaköy Meydan Çeşmesi Sarıyer İlçesi'ne bağlı Zekeriyaköy'dedir. Hüseyin Ağa tarafından 1178/1764'te yaptırılmış, 1226/1811'de İsmail Efendi ve 1305/1887'de Zübeyde Hanım tarafından tamir ettirilmiştir.

Zeki Dede IV:7b. **Zeki Faik** VII:464b.

Zeki Mehmed Ağa *mad.* VII:546c, IV:311c, V:561b, VLIöOb.

Zeki Paşa (Tophane Müşiri) (1849, İstanbul - 1914, İstanbul) Asker ve devlet adamı. Yaver olarak saraya girdi. Liva rütbesiyle 1882'de mekâtib-i askeriye nazırlığına getirildi. Daha sonra Tophane müşirliği yaptı. II. Meşrutiyetin ilanından sonra rütbesi geri alındı.

L127a, VII:547a.

Zeki Paşa Yahşi *mad.* VII:547a. **Zekiye Sultan Sarayı** V:203a. **Zeliha Samiye Hanım** (ö. 1855) IV:9a. **Zellich, Antoine** IV:475a, V:310a. **Zen, Pietro** VII:382a.

Zenbilci Seyyid Ali Çeşmesi Eminönü İlçesi'nde, Yeşildirek'te, Tarakçı Cafer Sokağı'nda bulunmaktadır. 1082/ 1671'de Zenbilci Seyyid Ali tarafından yaptırılmış, 1309/1891'de Mehmed Necib Efendi tarafından yenilenmiştir. Kesme küfeki taşından inşa edilen çeşmenin, dikdörtgen çerçeveli aynataşı rozetlerle süslenmiş, istiridye kabuğu motifleri ile taçlandırılmış Çeşmenin, biri yapımına, diğeri onarımına ait olmak üzere iki adet kitabesi vardır. Yanlarda da vazo biçiminde kabartmalar görülür.

Zenbilli Ali Efendi Sıbyan Mektebi

VII:547b.

Zenneciler Kapalıçarşı'da, iç Bedestenin yanındaki Zenneciler Sokağı'nda kadın müşterilere dönük giyim kuşam malzemesi, iğne iplik, yatak takımları, sırma işlemeli döşemelikler, halı, Hint kumaşı, lahuri ve kaşmir işi şallar, sırma, inci, altın işlemeli nadide gelinlikler bulunur, bunlar dükkân önlerine dikilen sırtlara asılarak teşhir edilirdi.

Zenon (?, ? - 491, ?) Bizans imparatoru (hd 474-475; 476-491). İsaoria asıllı bir barbar olup Tarasikodissa adıyla tanınırdı. Konstantinopolis'e I. Leon (hd 457-474) tarafından Germen askerlerinin başkentteki gücünü kırmak üzere getirildi. Leon'un kızı Ariadne ile evlenerek tahta çıktı, Vandallarla antlaşma yaparak yaklaşık 60 yıl süreyle batı sınırını güvence altına aldı. Kayın-

validesi Verina'nın düşmanlığı yüzünden bir süre tahtı bıraktıysa da 476'da intikamını aldı. Dönemi sert dinsel tartışmalar içinde geçti. Tarafları uzlaştırmak amacıyla kaleme aldığı "Heno-tikon" adlı belge Papalık tarafından reddedilmiştir.

L264b, II:113b, V:137a. **Zenop** (Neyzen) V:218b.

Zerde Pirinç, safran, şeker, ararot ve su ile yapılan pelte türü bir tatlı. Pirinç haşlanır, suda ezilmiş safran ve şeker katıldıktan sonra ararot da eklenerek pelteleşinceye değin kaynatılır. Küçük kaselere konulduktan sonra üzerine kuşüzümü ve çamfıstığı serpilir. Başta İstanbul olmak üzere Türkiye'nin her yerinde düğün yemeklerindendir ve adı pilavla birlikte anılır. Günümüzde safran çok pahalı olduğu ya da çok az bulunduğu için değişik renklendirici-lerle yapılmaktadır.

Zerdecizade Hüseyin Efendi Tekkesi

mad. VII:547c, II:415a. Zeren, Lütfi VIL314c.

Zeren, Zeki (1900, İstanbul -1973, İstanbul) Hekim. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi; ordinaryüs profesör oldu. İstanbul Üniversitesi Anatomi Enstitüsü direktörlüğü yaptı. 12. dönem (1961-1965) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Zernigâr Kadın (ö. 1830) VI:40b. **Zeugma** *mad. VII:548a, L274c, VIL560b.*

Zeusippos Hamamı *mad. VII:548b,*

L423a, IL347a, IIL538a, V:404b,

VL74c, VII:259b. **Zeuksippos Kültü** IL258b, V:477b, 477b.

Zeukta Kionia IILöOa. **Zeus Tapmağı** L235a, IL258c. **Zeuve Alman Birahanesi** L388b. **Zevkî Kadın** IIL310a. *İlgili maddeler:*

Zevkî Kadın Çeşmesi VIL548c

Zevkî Kadın Sıbyan Mektebi VIL549a

Zevkî Kadın Çeşmesi *mad. VII:548c*, IL489c, VL340b, VLL549b.

Zevkî Kadın Sıbyan Mektebi

İlgili madde:

Zevkî Kadın Çeşmesi VIL548c **Zeybek, Haşmet** VII:323c.

Zeybek, Namık Kemal (1944, Gümüşhane) İdareci. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakütesi'ni bitirdi. Kaymakamlık, Tarım ve Toprak Reformu müsteşarlığı, teftiş kurulu başkanlığı, Gümrük ve Tekel Bakanlığı müsteşarlığı yaptı. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Kültür bakanlığı yaptı.

Zeyneb Feride Hanım (ö. 1903) *İlgili madde:*

Zeyneb Hanım Konağı

489

Ziraat Talimhanesi

Hasan Fehmi Paşa Türbesi III:563c

Zeyneb Hanım Konağı *mad. VII:549c*, I:498b, II: 186a, 561a, IV:95b, 248b, V:75b, 187a, VI:260b.

ilgili maddeler: Darü'l-Hayr-ı Âli II:563c İnas Darülfünunu IV:170b

İnas Sanayi-i Nefise Mekteb-i Âlisi IV:170c

Zeyneb Hatun Mescidi Eyüp İlçesi'nde, İdrisköşkü mevkiinde, Kerim Ağa Sokağı ile Gümüşsüyü Camii Sokağı arasındadır. Bâniyesi Zeyneb Hatun İdris-i Bitlisî'nin (ö. 1521) eşidir. 1538'de inşa edilen mescidin son cemaat yerinde biri 1203/1789, diğeri 1258/1842 tarihli iki tamir kitabesi vardır. Kesme taştan yapılmıştır. 1985'te her tarafı çimento ile sıvanmıştır. Yolun şekline göre uydurulmak istendiği için minaresi mihrap yönüne ve camiden ayrı olarak yapılmıştır.

Zeyneb Kâmil Hanım (ö. 1881) II: 186a,

VII:414c, 501a. *ilgili maddeler:*

Zeyneb Hanım Konağı VII:549c Zeynep Kâmil Hastanesi VII:551c **Zeyneb Sultan** (ö. 1774) *ilgili madde-*.

Zeyneb Sultan Camii ve Sıbyan

Mektebi VIL550b **Zeyneb Sultan Camii ve Sıbyan**

Mektebi *mad. VII:550b*, I:36a,

II:431b, V:368a. **Zeyneb Sultan Çeşmesi** Sirkeci'de, Sal-

kımsöğüt Caddesi, Taya Hatun Soka-

ğı'ndadır. Bâniyesi III. Ahmed'in (hd

1703-1730) kızı Zeyneb Sultan'dır.

1184/1770'te inşa edilmiştir. Kitabesi

süslü bir çerçeve içindedir. Teknesi

çukurda kalmıştır.

Zeyneddin Ebubekir Hafî (ö. 1435, Şeyh Tebrizli)

ilgili madde: Zeynîlik VII:552b

Zeynelabidin Efendi (Çelebizade) (1749, İstanbul -1823, İstanbul) Şeyhülislam. Halep kadılığı da yapmış olan Saray Hekimi Mehmed Said Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1815-1818 arasında şeyhülislamlık yaptı. II. Mahmud'un yenilikçi girişimlerini desteklediği için ulema arasında düşmanları çoğaldı ve iki softanın sürgün edilmelerinin ardından yükselen tepkileri yatıştırabilmek için azledilerek Bursa'ya sürüldü. 1819'da bağışlanarak İstanbul'a dönmesine izin verildi.

Zeynep Kâmil Hastanesi *mad. VII:551 c*, I:349c, III:51b, IV:14a, VI:426a.

Zeynep Kâmil Kulübü II:303c. **Zeynepkâmil** (Semt) VILSOla. **Zeynifelek** (ö. 1841) VI:40b.

Zeynîlik *mad. VII:552b*, 174b, 214a.

ilgili madde:

Tarikatlar VH:213a **Zeyrek** *mad. VII:553b*, III: 19b, V:330a.

İlgili maddeler: Bıçakçı Mescidi II:227b Çinili Hamam II:516b Çukur Hamam II:538a Eski İmaret Camii III:203b Hacı Eyübzade Çeşmesi III:475b Hacı Hasanzade Mescidi III:476c Haliliye Medresesi III:514a Haydar Paşa Çeşmesi IV:25a Haydar Paşa Medresesi IV:25b Kasap Demirhan Mescidi IV:476c Pantokrator Sarnıçları VI:218a

Sekbanbaşı Ferhad Ağa Mescidi

VI:489b

Semerci İbrahim Efendi Tekkesi

VL519b

Şebsefa Kadın Camii ve Sıbyan

Mektebi VII:141a

Şeyh Süleyman Mescidi VII:172a

Zenbilli Ali Efendi Sıbyan Mektebi VII:547b

Zeyrek Kilise Camii VII:555a

Zeyrek Camii *bak.* Şebsafa Kadın Camii ve Sıbyan Mektebi

Zeyrek Kilise Camii *mad. VII:555a*, I:171a, 300a, II:254b, 255b, 255c, 376c, 437b, III:261b, IV:13c, 142a, 142a, 180a, V:20a, 47c, 293a, 491c, VI:218a, 400c, VII:553b, 555a.

ilgili madde:

Semerci İbrahim Efendi Tekkesi VI:519b

Zeyrek Medresesi I:17b.

Zeyrek Sarnıcı *bak.* Pantokrator Sarnıçları

Zeyrek Tekkesi IL395a.

Zeyrek Yokuşu Hotoz İstanbul'un tanınmış yokuşlarından birinin adıyla anılan hotoz çeşidi. Biraz yüksekçe bir kadın başlığı olduğu için bu adla anılmış olmalıdır.

Zeytinburnu III:381c, 410a.

Zeytinburnu Araba Vapuru Şehir Hatları işletmesi araba vapuru. 1989'da, Camialtı Tersanesi'nde motorlu araba vapuru olarak yapıldı. 1.047 grostonluktur. Uzunluğu 63,4 m, genişliği 20,5 m, sukesimi 2,9 m'dir. Pendik-Sulzer yapımı, her biri 848 beygircüğünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 11 mil hız yapmaktadır. 62 otomobil almaktadır.

Zeytinburnu Askeri Hastanesi I:345c.

Zeytinburnu Demir Dökümhanesi

II:541a.

Zeytinburnu İlçesi *mad. VII:557a*, I:157c, 557c, IV:138b, VILSOlc.

ilgili maddeler: Abdi İpekçi Spor Salonu I:12c Aşçı Ahmed Dede Türbesi I:358b Kazlıçeşme IV:512b Merkezefendi V:400a Seyyid Nizam Tekkesi VL544a Topkapı Mezarlığı VII:280b

Zeytinburnu Silah Fabrikası 1845'te Zeytinburnu'nda kurulan makine fabrikası. Ohannes ve Bogos Dadyan tarafından Grande Fabrique adıyla işletmeye açılan bu fabrikada çeşitli makinelerin yapımına başlandı. Ancak Avrupa'daki 1848 bunalımından etkilendi ve ilk yıllar zarar etti. 1850'den sonra faaliyetini artırdı. Buhar makineleri, pompalar ve küçük işletmeler için gerekli cihazlar, top ve silah parçaları üretmekteydi. 19. yy'ın ikinci yarısında tamamen bir silah ve mühimmat fabrikasına dönüştürüldü. Bu tarihlerde buraya

Zeytinburnu Silah Fabrikası da deniyordu. İmalatını ise Tophane-i Amire'ye dönük yapmaktaydı. 1861'de Sultanahmet'te açılan bir sergide burada yapılan ürünler teşhir edildi. Yine aynı dönemde buraya bağlı bir de meslek okulu açıldı. 1900'de doğrudan orduya ait bir mühimmat fabrikası oldu. Bu özelliğini yakın yıllara kadar sürdürdü.

Zeytinburnu Spor Kulübü 1953'te adını taşıdığı semtte kuruldu. Forma renkleri lacivert-beyazdır. Futbol A takımı, 1989-1990 sezonunda Türkiye 1. ligine • yükselmiş, 1990-1991 sezonunda tekrar 2. lige düşmüş, iki sezonluk aradan sonra, 1993-1994 sezonundan itibaren tekrar 1. ligde oynama hakkını kazanmıştır. Halen 1. ligde mücadele etmektedir. Kulüp lokali, Zübeyde Hanım Caddesi, no. 1'dedir. Maçlarını 16.000 kişilik Zeytinburnu Stadı'nda oynamaktadır.

Zeytinlik Mahallesi Bakırköy ilçesi'nde yer alır. Zuhurat Baba, Kartaltepe, Cevizlik mahalleleri, Yeni Mahalle ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.009'dur.

I:557c.

Zıbın-ı Şerif Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Ha-seki'de, Keçi Hatun Mahallesi'nde, Selçuk Sultan Sokağı ile Millet Cadde-si'nin kavşağında, Haseki Hastanesi'nin arazisinde bulunmaktaydı. 18. yy' m son çeyreğinde ya da 19. yy'ın başlarında Nakşibendî şeyhlerinden Seyyid Mehmed Nuri Efendi (ö. 1818) tarafından kurulmuş, daha sonra sırayla Bayramîliğin Himmeti kolu, Nakşibendîlik, Halvetîliğin Sünbülî kolu, tekrar Nakşibendîlik ve Halvetîliğin Şemsî kolu arasında el değiştirmiştir. Banisinin adıyla da anılan ve ayin günü pazar olan Zıbın-ı Şerif Tekkesi tamamen ortadan kalkmış bulunmaktadır.

II:106c, IV: Ib. **Zıpçı, R.** II:453a.

Zırhçı Hamamı *bak.* Davutpaşa İskelesi Hamamı

Ziba Beyoğlu İlçesi'nde, Elmadağ Caddesi ile Dolapdere Caddesi'nin kesiştiği yere yakın bir mevki. Eskiden fuhuş yapılan evleriyle, kabadaylarıyla ün yaptığından adı bütün İstanbul'da bilinirdi. III:343c.

Ziem, Georges Philibert (1821 , Beaune -1911, Paris) Fransız ressam ve mimar. Felix François Georges Philibert Ziem, Dijon Mimarlık Okulu'nda öğrenim gördü. Rusya ve çeşitli Avrupa şehirlerinin yanı sıra Cezayir, Fas, Mısır ve Anadolu'ya geziler düzenleyen sanatçı, İstanbul'u ilk kez 1848'de görmüş, daha sonra 1856'da Beyrut ve Mısır'ı kapsayan gezisinde İstanbul'a uğramıştır. Işıklı atmosferin hâkim olduğu kompozisyonlarda sanatçının, bakir Doğu dünyasını tüm şiirselliği ile yansıtmaya çalıştığı görülmektedir. "Küçük-su'dan", "Kayık ve Sultan", "Boğaziçi'nin Girişi", "Boğaz'da Çam Ağaçları", "İstanbul Peyzajı", "Haliç'ten", Ziem'in İstanbul'u konu alan eserlerinden bazılarıdır.

Zigoris, Luka IV:171b.

Zihgirci Kemaleddin Mescidi ve

Tekkesi *mad. VII:558c. Zihnî* (Bayburtlu) I:361c. Zihni Çelebi (Kara Bâlî) II:163b, IV:440c.

Zihni Mehmed Efendi (Berberzade) (? , İstanbul - 1715'ten sonra, İstanbul) Ruznameci. Divan kâtipliği yaptı. Tersanede ruznameci oldu. *Tarih-i Misr el-Kahire* adlı bir Kahire tarihi yazdı. *Tezkiretü'l-Meşayih* adlı eserinde ünlü din bilginlerini ve şeyhleri tanıtmıştır. Ölümünden kısa bir süre önce görevinden azledildi.

Zihni Paşa Camii *mad. VII:559b,*

Zikri Baba (ö. 1889) VI:243a.

Zilciyan Ailesi Zil yapımı ile uğraşan dünyaca ünlü Ermeni asıllı aile. Karadeniz Bölgesi'nden göçerek İstanbul'da ikâmet ettiği bilinen ailenin tanınan en eski bireyi Kerope Zilciyan' dır. 1623'te Topkapı civarında ilk zil yapımevini kurdu. Oğlu Avedis ve torunu Kerope zil yapımını daha da geliştirdi. 19. yy'da yaptıkları ziller Avrupa'da iyice tanındı. I. Dünya Savaşı'n-da ABD'ye göç eden aile zil yapımını bugün de sürdürmektedir.

Zilciyan, Avedis V:524c. **Zincir Kulesi** II:408a.

Zincirli Han Eminönü İlçesi'nde, Tıgıcı-lar ve Tarakçılar sokakları ile Mah-mud Paşa Yokuşu arasındaki büyük ada üzerinde, İmameli Han ile bitişik nizam olarak Tıgıcılar Sokağı'na cephelenen bir yapıdır. Yaklaşık 47x 22,50 m ölçüsündedir. Revaklı bir avlu etrafında iki katlı olarak düzenlen-

miş olan yapıda, her mekân birer kapı ve pencere ile revak altına açılır. 18. yy'ın sonlarında inşa edildiği düşünülen yapının, kapı ve pencerelerinde söve ve kemerler taş olarak yapılmıştır.

IV:426b.

Zincirli Servi V:33c. **Zincirli Suyolu** III:526a.

Zincirlikuyu Şişli İlçesi'nde, Esentepe ile Levent arasında kalan, Boğaziçi Köprüsü çevre yolu, Barbaros Bulvarı ve Büyükdere Caddesi'nin kesiştiği, önemli bir bölümünü Zincirlikuyu Me-zarı'nın kapladığı mevki. Doğusunda Levent, batısında Esentepe yer alır. Güneyinde Balmumcu, kuzeyinde ise çeşitli ilaç fabrikaları bulunmaktadır.

İlgili maddeler: Yapı Meslek Lisesi VII:439a Zincirlikuyu Mezarlığı VILSöOa

Zincirlikuyu Camii *bak.* Atik Ali Paşa Camii

Zincirlikuyu Hamamı Fatih İlçesi'nde, Karagümrük'te Ali Paşa Hamam Sokağı'ndadır. II. Bayezid döneminde (1481-1512) Sadrazam Atik Ali Paşa tarafından Zincirlikuyu'daki caminin yanında yaptırılmıştır. İnşa edildiği dönemde erkekler ve kadınlar kısımlarına sahip bir çifte hamamdı. Erkekler ve kadınlar kısımları benzer plan özelliklerine

sahip olmakla birlikte 1930'lu yıllarda yapının bir kısmı kışlık-yazlık Aysu Si-neması'na dönüştürülmüştür. Günümüzde soyunmalık bölümü olarak kullanılan mekân, aslında kadınlar kısmının sıcaklık bölümüydü. Yeniden düzenlenen kadınlar sıcaklığına, ahşap bölmelerle ayrılan küçük soyunma odaları yerleştirilmiştir. Günün belirli saatlerinde erkekler ve kadınlar tarafından kullanılan hamamın sıcaklığı, soyunmalık bölümüyle benzer plan özelliklerine sahiptir. Pandantifli kubbe ile örtülü olan dikdörtgen planlı ılıkılık, yarım duvarlarla, birer kurnalı üç bölüme ayrılmıştır. Ilıklıktan sivri kemerle geçilen diğer iki bölüm bir aynalı tonoz ve iki kubbe ile örtülü temizlik mekanlarıyla, iki heladan oluşur. Sıcaklık bölümü, merkezinde kare planlı mermer bir göbektaşının bulunduğu, enine uzanan pandantif kubbeli orta mekân ile birer sivri kemerle ayrılan yan eyvanları düz tonozla örtülü bir mekândır. Girişin karşısında simetrik olarak, birer kapı ile bu mekâna açılan pandantif kubbeli iki halvet hücresi mevcuttur. Bu plan tipine sahip hamamların karakteristiği olan, iki halvet hücresi kapısı arasındaki duvarda bulunan mihrap biçimli niş burada da görülmektedir. Ayrıca sıcaklık giriş kapısının iki yanında simetrik birer niş daha mevcuttur.

'. VII:560b,

Zincirlikuyu Mezarlığı

I:565a, IV:565a, V:444c.

Zindan Hanı Eminönü İlçesi'nde, Galata Köprüsü ile Ahi Çelebi Camii arasında yer alır. 19. yy'm ikinci yarısında Batı mimari üslubuyla inşa edilmiş hanların en büyüğüdür. Baba Cafer Zindanı'na bitişik olarak inşa edilen Zindan Hanı'nın evvelce sadece batıya bakan cephesi açıktı. Hanın doğu duvarı dışında, yanından merdivenle içine çıkılan tonozlu bir cami bulunuyordu. Pervititch planında 55 ve 59 kapı sayılı parsellerin her ikisi de "evvelce cami" olarak kayıtlıdır. 1956-1957 arasındaki istimlakler sırasında hanın etrafındaki bütün binalar yıkılmış, han sahibi bu sırada bir restorasyon çabasına girilerek binanın yıkımdan kurtulmasına çalışmış ve bu sayede bina orijinaline nazaran çok "taze" bir görünüm kazanmıştır. 1984-1986 arasındaki istimlakler sırasında da belediye hanı yıktırmak için girişimlerde bulunmuştur. Bu sırada han, sahibinin ölümü üzerine satılmış, yeniden restorasyon görerek bugünkü turistik eşya satışı merkezine dönüştürülmüştür. Bu restorasyon sırasında hanın bitişigindeki Baba Cafer Kulesi de onarılarak Zindan Hanı'nın içinden de girilebilen bir hale getirilmiş ve hanın turistik eşya sergileme alanlarının bütünlüğüne katılmıştır.

I:515c. *ilgili madde:*

Baba Cafer Zindanı L516a **Zindan Kapısı** III:159b. **Zindan Kapusu Hanı** V:50c.

Zindankapı mad. WI:560b, I:3b. *H maddeler:*

Ahî Çelebi Camii I:104a

Baba Cafer Türbesi ve Tekkesi

I:515b

Baba Cafer Zindanı I:516a

Dagisteos Hamamı II:54lc

Değirmen Han III: 18a

Zindankapı İskelesi IV:117b.

Zindanlar *mad. VII:561 b. İlgili maddeler:*

Anemas Zindanı ve Kulesi I:269b Baba Cafer Zindanı I:516a Ceza ve Tutukevleri
II:424a Yedikule Hisarı ve Zindanı VII:460b

Ziraat Bankası II:47b.

Ziraat Bankası Binası *mad. VII:562b, II:47b.*

Ziraat Bankası Piyangosu VT:2öOa.

Ziraat Mektebi *bak. Halkalı Ziraat*

Mektebi **Ziraat Meslek Lisesi** III:527b.

Ziraat, Orman ve Maadin Nezareti Binaları *bak. Sanayi Mektebi Binaları*

Ziraat Talimhanesi IIL527b.

Ziver

490

491

Zümrütyuva Mahallesi

Ziver (Şair) *bak. Ahmed Sadık Ziver Paşa*

Ziver Bey (1844, İstanbul - 1917, İstanbul) Şehremini. Babıâli kalemlerinden yetişti.
Valiliklerde ve zaptiye nazırlığında bulundu. Temmuz 1908-Mart
1909 arasında şehreminliği yaptı.

VH:150b. **Ziver Bey Köşkü** IV:505c.

Ziver Efendi Çeşmesi Kasımpaşa'da, Hacı Ferhad Camii (Karanlık Mescit)
yakınındadır. Banisi Anadolu kazaskeri Ziver Efendi'dir.
1145/1732'de klasik üslupta, kesme taştan, hazneli olarak inşa
edilmiştir. Bugün teknesi çukurda kalmıştır.

Ziverbey Kadıköy İlçesi'nde, Söğütlüçeş-me'nin ve Kızıltoprak'ın kuzeyine, Fi-
kirtepe'nin batısına, Hasanpaşa'nın ise güneyine düşen, ilçenin belli
başlı iki aksından kuzeydekinin, Kayışda-ğı Caddesi'nin başladığı
yerde bulunan semt. Bu başlangıç noktasından dolayı cadde halk
dilinde "Ziverbey Yolu" olarak da anılır.

Ziya Bey (Bestenigâr) (1887, İstanbul -1923, Mersin) Musiki hocası ve besteci. Bestenigâr makamını çok sevdiği için bu lakapla anıldı. Şark Musiki Ce-miyeti'nde, Darü'l-Elhân'da, Üsküdar Musiki Cemiyeti'nde verdiği derslerle çok değerli musikiciler yetiştirdi. Hafız Sami, Hafız Kemal, Münir Nurettin Selçuk, Selahattin Pınar yetiştirdiği değerlerden sadece birkaçıdır. Çok geniş bir musiki birikimi ve musiki öğretmekte büyük yeteneği vardı, bu yüzden hep Hoca sıfatıyla anıldı. O dönemde İstanbul'da kendisinden ders almamış pek az sanatçı vardı. Gelişmiş musiki zevki, bestelediği şarkılara da yansımıştır.

II:557c, 559b, V:69a, 530c, VLölc, 199a, 433a, 496b, VII:137c, 349c, 563a.

Ziya Bey (Matbah-ı Âmire Emini) IV:442b.

Ziya Bey Sebili Üsküdar'da, Karaca Ahmed Türbesi'nin bitişiğindedir. 12837 1866'da Ziyaeddin Mehmed Bey tarafından, ölen karısı Fehmiye Hamm'ın ruhu için yaptırılmıştır. Demir parmaklıklı, büyük bir penceresi, su vermeye mahsus on iki deliği vardır.

Ziya Gökalp Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. Atatürk, Mehmet Akif mahalleleri, Esenler İlçesi ve askeri bölgeyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.943'tür.

Ziya Kalkavan Anadolu Denizcilik

Meslek Lisesi I:250b.

Ziya Paşa *mad.* VII:563c, L23b, 38b, 90b, II:556c, VL195a.

Ziya Paşa Köşkleri Büyükkada'da, Nizam semtinde, Ziya Paşa Sokağı'ndadır. Son dönem Osmanlı ricalinden, diplomat ve bestekâr Yusuf Ziya Paşa (ö. 1929) tarafından 19. yy'ın sonlarında yaptırılan ahşap köşklere harem dairesi

olan büyük köşk 1977'de yıktırılarak yerine kagir bir apartman inşa edilmiştir. İtalyan bir mimar tarafından, Viya-na'dan getirtilen planlara uyularak inşa ettirildiği söylenen bu yapı kagir bir zemin kat üzerine oturan iki ahşap kattan meydana gelmekte, ayrıca kısmi bir çatı katı ile kare planlı, bodur bir cihannüma odası (mehtabiye) bulunmaktaydı. Zemin katta servis birimleri, birinci katta kabul salonu (divanhane), yemek salonu ve kütüphane, ikinci katta da yatak odaları yer almaktaydı. Yapı, büyük boyudan, enine gelişen cepheleri ve ajurlu saçak konsolları ile dikkati çekerek. Ziya Paşa, oğlu Subhi Ziya Özbekkan (ö. 1966), diğer oğlu İbrahim Ziya Bey başta olmak üzere ailenin hemen bütün fertleri musiki ile haşırneşir olduğu için söz konusu köşk özellikle yaz aylarında bir konservatuvar gibi faaliyet göstermekte, Darü'l-Elhân'ın toplantıları burada yapılmaktaydı. Bunun yamsıra zemin katı ahır, üst katı seyislerin yatakhane olan, iki katlı kagir bir bina ile selamlık olarak kullanılan, nispeten ufak boyutlu bir yapı daha bulunmaktadır. Samipaşazade Sezai (ö. 1936) ile O. Seyfi Orhon (ö. 1972) harem dairesinde, H. Cahid Yalçın da (ö. 1957) selamlık

daireesinde kiracı olarak oturmuşlardır.

Ziya Seyftülâh II:5c.

Ziya Vapuru III:179c, 416c.

Ziyaeddin Ahmed (ö. 1602, Hoca) VL36b.

Ziyaeddin Efendi (Şehzade) III:254a, IV:336b.

Ziyaeddin Mehmed Efendi (ö. 1774)

IV:373c.

Ziyaeddin Ömer Efendi (ö. 1926/27, Dağıstanlı) III:448a, VL37b.

Ziyaret Yerleri *mad. VII:563b, 443b. İlgili maddeler:*

Adak Yerleri I:65c

Ni'me'l-Ceyş VI:78c

Sahabe VI:405a

Yatırlar VII:443a **Zobu, Fazıl** VL120b.

Zobu, Vasfi Rıza *mad. VII:564a, V:318b, 531a, VII:146b.*

Zobyan, Bedros V:107a, 303a. **Zobyan, Seta** V:303a.

Zoe *mad. VII:564c, I:68c, 439a, II:262c, IV:359b, V:59a, 278a, 452a, 452b, VL343c, VII:245c.*

Zoe Karbonopsina (9. yy - 10. yy) VI. Leoun'un dördüncü eşi, Bizans imparatoriçesi. Karbonopsis (kömür gözlü) adıyla da bilinir. Tarihçi Teofanes, General Fotinos, Amiral Himerios gibi kişiler yetiştiren bir ailedendi. 905' te Leon'un ilk oğlu Konstantinos'u (VII) doğurduktan sonra evlilik töreni yapıldı ve bu durum kilise çevrele-

rinde büyük bir çatışmaya neden oldu. Leon'un ölümü (912) üzerine saraydan çıkarıldı fakat 914'te askeri bir darbeye niyabeti ele geçirdi. Bulgarlara ve Araplara karşı yaşanan başarısızlar bahane edilerek iktidardan çekilmeye razı edildi (920).

V:58b.

Zoeros Paşa (1842, Beyrut - 1917, İstanbul) Rum asıllı Osmanlı hekim. Askeri Tıbbiye'de ders verdi. Cephelerdeki yararlılıklarıyla ferik rütbesine kadar yükseldi. Bir süre Paris'teki Pasteur Enstitüsü'nde çalıştı. Dönüşünde kuduz aşısı uygulamasına öncülük etti.

V:112b.

Zoğrafos, Hristaki (Bankacı) III:355b, 355c, VI:365c, VII:565a.

İlgili madde:

Çiçek Pasajı II:508a **Zoğrafos, Ksenofan** III:155b.

Zoğrafos Yahşi Sarıyer İlçesi'nde, Tarab-ya-Yeniköy caddesindedir. S. H. El-dem'e

göre ampir üslubunda, D. Ku-ban'a göre ise geleneksel üsluptadır. 18. yy'ın ikinci yarısında inşa edilmiştir. Sahibi Zoğrafos, III. Selim'in bankeridir. Üç katlı ahşap/bağdadi yalının tavan süslemeleri zamanla tahrip olmuştur.

Zoğrafos, Yiannis III:155b. **Zoğrafos, Zarifi** (Banker) II:429a.

Zoğrafyon Lisesi Mezunları Derneği

14 Haziran 1944'te, liseden mezun olanlar arasında arkadaşlık ve dayanışmayı güçlendirmek ve yoksul öğrencilere yardım amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Beyoğlu'nda Kurabiye Sokağı'ndaydı. Üye sayısı 230'du. Başkanı Dimitri Havyaropulos'tu.

Zoğrafyon Rum Erkek Lisesi *mad. VII:564c*, VI:348c, 366a.

Zohal III: 189a, 190b.

Zoiros, Aleksandros (Paşa) III:155b.

Zonaras, İoannes (12. yy) Bizans tarihçisi, kilise adamı ve I. Aleksios'un (hd 1081-1118) maiyetinde yüksek bürokrat. 1118'den sonra yerini kaybetti ve Glikeria Manastırı'nda keşiş oldu. 1159'dan sonra da öldü. Kroniğinin büyük bölümü Skilitzes ve Psel-los gibi yazarların eserlerinden derlenmiş, Aleksios dönemi Zonaras tarafından yazılmıştır. Aleksios'un kızı tarihçi Anna Komnena'nın babasını yüceltici tavrıyla polemiğe giren Zonaras, Aleksios'u halkın parasını yakınlarına dağıttığı gerekçesiyle eleştirir. "Zonaras'ın Lexikonu" diye bilinen eser ise başkasına aittir.

Zonaro, Fausto *mad. VII:565a*, VI:324b, VII:516a.

Zonta (İş ve Meslek Kadınları Derneği) IV:356c.

Zoodohos Piyi Ayazması *bak. Balıklı Ayazması*

Zoodohos Piyi Kilisesi *mad. VII:565c*,

557b. **Zoodohos Piyi Manastırı** V:293b.

Zootikos (Hagios) VII:567a.

Zootikos Cüzamhanesi *mad. VII:566c*, VI:400b.

Zorba'nın Balozu II:32b.

Zorlutuna, Halide Nusret (1901, İstanbul -1984, İstanbul) Şair, yazar. Erenköy Kız Lisesi'ni bitirdi. Edebiyat Fa-kültesi'ndeki öğrenimini tamamlamadı, çeşitli okullarda edebiyat ve Türkçe öğretmenliği yaptı. Mütareke yıllarından başlayarak şiirler yazdı, *Milli Mecmua*, *Çınaraltı*, *Aydabir*, *Hisar*, *Salon Mecmuası*, *Kadınlar Dünyası*, *Çağrı*, *Hilal*, *Defne* dergilerinde *Zafer*, *Vakit*, *Kudret*, *Haber*, *Sabah*, *Yeni İstanbul*, *Hürriyet* gazetelerinde yazı, şiir, fıkra vb yazdı. Başlıca eserleri şunlardır: *Küller* (roman, 1921), *Sisli Geceler* (roman, 1932), *Beyaz Selvi* (hikâyeler, 1945), *Yurdumun Dört Bucağı* (şiirler, 1950), *Ellerim*

Bomboş (şiiirler, 1967), *Büyükanne* (anı-roman, 1971), *Bir Devrin Romanı* (otobiyografik roman, 1974), *Benim Küçük Dostlarım* (öğretmenlik anıları, 1977).

Zosima (15. yy) Gezgin. 1411-1413'te müstakbel Bizans imparatoru İoannes Paleologos'a (VIII) eş olmak üzere Konstantinopolis'e gelen Moskovalı prensese eşlik etmişti. Bu seyahate ilişkin izlenimlerini *Ksenos* adlı eserinde topladı. Eserdeki bilgilerin çoğu Doğu Slav kaynaklarından derlenmiş olup Moskova-Konstantinopolis yolculuğu, para birimleri, Arapça, Grekçe ve La-

tince gibi diller, II. Manuel'in altı oğlu ve Ayasofya'da görev yapan dört yüksek görevli hakkında ayrıntılı bilgiler vardır.

Zosimos *mad.* *WI:567b*, *II:113a*, *VII:259b*.

Zotikos, **Aziz** *IV:11b*.

Zuhaf Alayı II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) İstanbul'a getirtilen Arap aşiret gençleri ile oluşturulan koruma ve tören birlikleri. Çoğu Irak, Suriye, Arabistan, Mısır, Trablusgarplı olan zu-haflar, Yıldız Sarayı'nı ve çevresini beklerler, II. Abdülhamid'in cuma selamlıklarına da gösterişli birlikler halinde katılırlardı. Zuhaf adı, Fransızların Cezayir'de yerlilerden örgütledikleri milislerden alınmıştı.

Zuhurat Baba *III:235c*.

Zuhurat Baba Mahallesi Bakırköy İlçesi'nde, Sağlık Bakanlığı'na ait çeşitli sağlık kurumlarının bulunduğu alanı da içine alan mahalle. Bağlarbaşı-İncirli Caddesi'nin kuzey-güney doğrultuda doğu sınırını teşkil ettiği Zuhurat Baba Mahallesi'nin doğusunda Kar-taltepe Mahallesi yer alır. D-100 (E-5) Otoyolu'nun kuzey sınırını oluşturur ve daha kuzeyde Bahçelievler yer alır. Batısında ise Ataköy mahalleleri başlar. Nüfusu (1990) 21.753'tür.

I:557c.

Zübeyde Fitnat Hanım (ö. 1780) *bak.* Fitnat Hanım

Zübeyde Hanım Çeşmesi *mad.* *VII:567c*.

Zübeyde Hanım Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Yeni

Mahalle ile Gazi, Kâzım Karabekir mahalleleri ve Eyüp İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 16.466'dır.

Zübeyde Sultan Sarayı *IL192c*. **Zühdi İsmail Ağa** *bak.* İsmail Zühdi (ö. 1806)

Zühdi Molla (Paşmakçızade) *IIL255c*. **Zühdi Nazif** *II:5c*. **Zühdi Paşa** *I:530b*, *V:14b*. **Zühdi Paşa Camii** *mad.* *WI:567c*, *V:15a*, *VI:65c*.

Zühtü Paşa Mahallesi Kadıköy İlçesi'nde, Söğütlüçeşme İstasyonu ile Ka-yışdağı (Fahrettin Kerim Gökay) Caddesi'nin başlangıç bölümünden güneyde Kalamış Koyu'na dek uzanan mahalle. Kuzeyinde Hasan Paşa, doğusunda Feneryolu ve Fenerbahçe, batısında ise Cafer Ağa

mahalleleri yer alır. Nüfusu (1990) 22.765'tir.

Zülfaris Sinagogu *mad. VII:568c. Zülüflü Baltacılar bak.* Teberdar **Zümrüdüanka** Haftalık resimli mizah gazetesi. 1923-1925 arasında 224 sayı yayımlandı. Sahibi ve müdürü Semih Lütfi, sorumlu müdürü Zeki Cemal (Bakiçelebioğlu) idi.

Zümrüt Evler Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. Başbüyük, Gülsu, Gülsuyu, Bağlarbaşı ve Girne mahal-leleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 20.427'dir.

Zümrütyuva Mahallesi Bakırköy İlçesi'nde yer alır. Şenlikköy, Yeşilköy mahalleleri ve Küçükçekmece İl-çesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.892'dir.

GÖRSEL DİZİNİ

Görsel dizinde kullanılan kısaltmalar:

Ç: çizim, F: fotoğraf, G: gravür, H: harita, M: minyatür, P: plan, R: resim.

Belirtilen tarihler fotoğrafın çekildiği, minyatür veya resmin yapıldığı tarihi göstermektedir. Belirtilen isimler ise fotoğrafı çeken

ya da harita, çizim, resim, gravür veya minyütürü yapanların adlarıdır. Gereken durumlarda görselin konusu hakkında açıklama

konulmuştur.

Âb Âlemi

G: Melling, 18. yy, ayrıntı 1:1 **Abacılık**

F: I:3a

Abani

F: N. Timuroğlu I:3c

R: Brindesi, 19. yy, ayrıntı I:3b **Abanoz Sokağı**

F: A. Güler III:393a

F: T. Kut, 1958 I:4b **Abasıyanık, Sait Faik**

F: A. Güler I:5b

F: Sait Faik'in evi, E. Emiroğlu, 1993 I:6a **Abbas Ağa Camii**

F: T. Okçuoğlu, 1993 I:7b **Abbas Halim Paşa**

F: I:14la **Abbas Halim Paşa Köşkleri**

F: Harem Köşkü, N. Celaloğlu I:8b

F: Selamlık Köşkü, M. Baha Tanman, 1993

I:9a **Abbasağa Parkı**

F: 1943 I:10b **Abdal Yakup Tekkesi**

F: M. Baha Tanman 1:1 la

P: M. Baha Tanman, 1982 I:10b **Abdî Çelebi Camii**

F: A. Neftçi, 1989 I:12a **Abdi İpekçi Spor Salonu**

F: N. Timuroğlu, 1993 I:13a **Abdullah Bey** (Muhsinzade)

Hat: VII:112c **Abdullah** (Sarı)

F: Mezar taşı, E. Işın, 1992 I:13b

F: Mezar taşı, E. Işın, 1992 V:385b **Abdullah** (Yedikuleli)

Hat 1:14a Abdullah Biraderler

F: Aşiret Mektebi I:369b

F: Aşiret Mektebi öğrencileri I:369b

F: Berberler II: 154a

F: Bir istanbul sokağı, 1870'ler 1:15a

F: Hacıbekir V:224a

F: Kâğıthane TV:380b

F: Levantenler, 1890 V:206a

F: Rumelihisarı VI:358a

F: Sirkeci Büyük Postane, 1893 VI:289b

F: Yerel giyimleriyle Aşiret Mektebi öğrencileri 1:370a

Fotoğraf kartı arkası I:15b **Abdullah Efendi Lokantası**

F: 1920'ler I:16b Abdurrahman Çelebi Camii ve Türbesi

P: D. Unsal I:18b

Abdurrahman Nafiz Paşa Kütüphanesi ve Türbesi

F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:483b **Abdurrahman Paşa Türbesi**

F: Y. Demiriz I:19b **Abdurrahman Sami Tekkesi**

F: M. Baha Tanman, 1993 I:19b **Abdurrahman Şeref**

F: I:20b **Abdulahad Nuri**

F: Türbe, E. Işın, 1992 I:21b **Abdülaziz**

F: Abdullah Biraderler, 1868 I:22b

R: Abdülaziz'in son cuma selamlığı I:24a

R: Abdülaziz'in cenaze töreni I:25a **Abdülaziz Av Köşkü**

F: Dış görünüm, N. Timuroğlu, 1993 I:26b

F: iç görünüm, E. Emiroğlu, 1993 I:27a **Abdülaziz Mecdi** (Tolun)

F: V:382a **Abdülbâki Efendi Tekkesi**

P: M. Baha Tanman, 1993 I:29b **Abdülezel Paşa Caddesi**

H: I:30a **Abdülfettah Efendi**

F: I:30c

Abdülhak Molla

F: I:31a **Abdülhamid I**

F: Türbe, A. Hikmet Varlık, 1993 I:35b

F: Yatak odası I:32a

R: Kostantin (Kapıdağlı) I:31c **Abdülhamid I Külliyesi**

F: Hamidiye Sebili, A. Güler I:37a

F: N. Timuroğlu, 1993 I:36a

F: Sıbyan mektebi ve sebil I:37a **Abdülhamid n**

F: Cuma selamlığı I:40a

F: I:41b

F: Yıldız Sarayı, Büyük Mabeyin I:40a

R: İngiliz elçisi üe I:39b

R: I:38b **Abdülhamid n Çeşmesi** (Maçka)

F: Onur Dirikan, 1993 I:43a **Abdülhamid H Çeşmesi** (Sirkeci)

F: N. Timuroğlu, 1993 I:43a **Abdülhamid H Çeşmesi** (Kâğıthane)

F: 1893 I:42b **Abdülmecid**

G: Dolmabahçe Sarayı'nda ziyafet III:90a

G: I:45a

G: Preziosi VI:284a

Liszt'e verdiği nişan beratı V:532b

R: I:51a

R: İngiliz karargâhını ziyareti IV:566b **Abdühnecid Efendi**

F: Merasimde, 1923 I:50a

F: I 49b

R: 1922'de yaptığı tablo I:51a **Abdühnecid Çeşmesi**

F: Z. Nur Sezen I:49a **Abdühnecid Efendi Köşkü**

F: E. Emiroğlu, 1993 I:52a **Abdühnecid Sivasî**

F: Abdülmecid Sivasî Türbesi, E. Işın,

1993 I:53a **Abdülmecid Türbesi**

F: A. Neftçi, iç görünüm I:54a

F: A. Neftçi, dış görünüm I:54a **Abdürrezzak Efendi**

F: I:54a **Abdüsselâm Camii ve Tekkesi**

F: M. Baha Tanman, 1993 I:55b

H: Pervititch I:56a **Abed Hanı**

F: N. Timuroğlu, 1993 I:57b **Âbide-i Hürriyet**

F: O. Dirikan, 1993 I:58a **Abidin Paşa Türbesi**

F: M. Baha Tanman, 1993 I:59a **Abraham Paşa Korusu**

F: E. Emiroğlu, 1993 I:60b **Abud Efendi Yalısı**

F: E. Emiroğlu, 1970 I:60b **Acem Ağa Mescidi**

F: Çeşme, N. Timuroğlu, 1993 I:61b **Acemoğlu Hamamı**

F: E. Emiroğlu, 1993 I:62b **Acı Musluk Sokağı Sarnıcı**

P: I:64a **Acıbadem**

H: I:Ö3a **Açikhava Tiyatrosu**

F: N. Timuroğlu, 1993 I:65a **Ada Köşkü** (Yıldız Sarayı)

F: E. Emiroğlu VII:525b **Adak Yerleri**

F: Tuz Baba, C. Kahraman, 1993 I:65c **Adalar**

F: Adalar VII:495b

F: Büyükada I:68a

F: Büyükada I:69b

F: E. Emiroğlu, 1993 I:68a

F: E. Emiroğlu, 1985 I:69b

F: E. Yazıcı, 1988 I:70a

F: Heybeliada I:66b

F: N. Timuroğlu I:72a

Adalet Örgütlenmesi

494

495

Anadolu Liseleri

F: S. Giz I:70b

G: Melling I:67a

H: I:73b **Adalet Örgütlenmesi**

R: I:75b

R: I:76a **Adamopulo Hanı**
F: N. Timuroglu, 1993 I:78b **Adıvar, Halide Edip**
F: I:78b
F: Sultanahmet Mitingi, 23 Mayıs 1919
VII:66c **Adü, Fikret**
F: A. Güler I:79a **Adile Sultan**
R: I:80a **Adile Sultan Kasrı**
F: E. Emiroğlu, 1993 I:82b **Adile Sultan Mektebi**
F: M. Baha Tanman, 1993 I:82b **Adile Sultan Namazgahı**
F: VI:44a **Adüe Sultan Türbesi**
F: N. Timuroglu, 1993 I:84b **Adliye Sarayı**
F: Adliye Sarayı yangını (1933) VII:436a
F: N. Timuroglu, 1993 I:85b-**Aetios Sarnıcı**
F: E. Emiroğlu, 1988 I:86a **Afganîler Tekkesi**
F: E. Işın, 1991 I:86c **Afif Paşa Yalısı**
F: O. Ceylan I:87b
F: O. Ceylan I:88a **Afife Hatun Tekkesi**
F: 1950 I:88b **Afife Jale**
F: I:89a **Afrika Pasajı**
F: N. Timuroglu I:89c **Agâh Efendi**
F: I:90b **Agâh Efendi Konağı**
P: V:51b **Agop** (Güllü)
F: I:91a Agop (Surp) Ermeni Kilisesi
F: C. Kahraman, 1994 V:21a **Ağa Hamamı** (Beyoğlu)
F: N. Timuroglu, 1993 I:92a
P: I:92a Ağa Hamamı (Samatya)
G: Allom I:93a **Ağa Hamamı** (Üsküdar)
F: E. Emiroğlu, 1993 I:93b **Ağa Hanı**
F: E. Emiroğlu, 1993 I:94a **Ağaçkakan Mescidi**
F: M. Baha Tanman, 1993 I:96b **Ağalar Köşkü**
F: Z. Tülin Özgen VII:355b **Ağaoğlu, Samet**
F: I:98b Ağva
P: I:99b **Ahırkapı**

F: I:101b
G: Allom I:103a
P: I:102a **Ahırkapı Feneri**
F: E. Emiroğlu, 1993 I:104b
F: E. Uca, 1994 VII:13a **Ahî Çelebi Camü**
F: N. Timuroglu, 1993 I:104b
F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:56la **Ahmedl**
F: Taht, A. Hikmet Varlık VII:292c
G: Allom, I:106a
R: Konstantin (Kapıdağlı) I:105c **Ahmedn**
M: Levnî, *Silsilename* I:lllb
M: Levnî, *Surname-i Vehbîl-.14a*
R: Kostantin (Kapıdağlı) I:109b **Ahmedm**
F: Yemiş Odası I:113b
M: Berberler alayı, Levnî, *Sumame-i Vehbîl-.1Ua*
M: III. Ahmed, sadrazam ve maiyeti V:184a
M: Levnî Llllb
M: Levnî VII:71b
M: Levnî, *Sumame-i Vehbil:114b*
M: Sünnet şenlikleri V:183b
R: Van Mour V:182b
R: Van Mour VH:336c **Ahmed m Çeşmesi ve Sebili**
F: Pascal Sebah, 1893 VI:481b **Ahmed m Kütüphanesi**
F: A. Güler I:115b **Ahmed m Meydan Çeşmesi**
G: BartletLllöb **Ahmed m Sebili ve Çeşmesi**
F: E. Yazıcı I:117a **Ahmed Ağa** (Dalgıç)
F: III. Murad Türbesi, sedef kakmalı
kürsü VI:488a **Ahmed Ağa Camii**
F: N. Timuroglu I:118c **Ahmed Amiş Efendi**
F: E. Işın, 1992 L119a **Ahmed Besim Paşa**
F: L119C **Ahmed Celaleddin Dede**
F: V:427a
F: V:427b **Ahmed Cevad Paşa**

F: Ahmed Cevad Paşa Türbesi, Y.
Çelenk, 1994 II:419c **Ahmed Çelebi** (Hezarfen)
R: I:121a **Ahmed Çelebi Mescidi**
F: M. Baha Tanman I:121c **Ahmed Efendi** (Hafız)
F: II:459a **Ahmed Emin** (Servili)
F: I:122b **Ahmed Fehim**
F: I:123a
F: VL175c **Ahmed Hamdi Bey**
F: I:123c **Ahmed Haşim**
F: VH:146a
F: A. Güler I:137b **Ahmed Karahisarî**
Hat I:124a **Ahmed Midhat Efendi**
F: I:125b **Ahmed Midhat Efendi Yalısı**
F: O. Ceylan I:127b **Ahmed Muhtar Paşa**
F: I:127c **Ahmed Necib Paşa**
F: VL11b **Ahmed Paşa**
M: *Meşairü's-Şuara*, 16. yy III:66a **Ahmed Paşa** (Kumbaracı)
F: I:129b
Ahmed Rasim
F: I:130b **Ahmed Ratib Paşa Köşkü**
F: Ayrıntı, E. Emiroğlu I:132a
F: Dış mekân I:132a **Ahmed Resmî Efendi**
Kitap: *Hülasatü'l-İtibar*V:}Ob **Ahmed Samini**
F: IIL275C **Ahmed Şemseddin Efendi Çeşmesi**
F: E. Emiroğlu, 1993 I:133a **Ahmed Şeyda**
Kitap: *Dâstan-ı Medhiyye-i istanbul*
I:133b **Ahmed Vefik Paşa**
F: I:134b
Ahmediye Külliyesi
F: E. Emiroğlu, 1993 I:136b **Ahrida Sinagogu**
F: N. Güler yüz I:138b
R: I:138b Arif Bey (Hacı)
F: I:301c **Aile**

F: I:140b

F: I:141a

F: I:143a

F: I:143c

F: I:144a

F: İstanbullu bir Rum ailesi VL3ö7b

G: Brindesi I:139c **Akalın, Besim Ömer**

F: I:147a

Akar, Necip

F: L147C **Akarca Mescidi ve Tekkesi**

F: M. Baha Tanman I:148a

P: M. Baha Tanman, 1983 I:148a **Akaretler**

F: O. Dirikan, 1993 I:149b **Akarsular**

H: I:151a **Akay İşletmesi**

F: F. Şenol I:152a

F: S. GİZ I:70b **Akbaba**

Akbaba dergisi kapağı, 8 Ocak 1924 I:153a

Akbaba dergisi kapağı, 12 Eylül 1936 L153b

Akbaba dergisi kapağı, 28 Mayıs 1953 L153c

Akbaba dergisi kapağı, 30 Haziran 1927

I:389b **Akbaba Tekkesi**

F: M. Baha Tanman, 1993 I:153b **Akbıyık Hamamı**

F: N. Timuroglu, 1993 I:154b **Akbıyık Mescidi ve Tekkesi**

F: E. Emiroğlu, 1983 I:155b **Akbulut, Ahmet Ziya**

R: 155b **Akdik, Kamu**

Hat I:156b

R: Feyhaman Duran I:156b **Akdik, Şeref**

R: 1:157a

Akıntılar

H: I:158a H: I:158a H: I:158a **Akide Şekeri**

F: I:159b

F: B. Dinç, 1992 I:159b

Aközer, Ali Sami

F: Phebus Atölyesi, 1888 I:160a
Kitap: *Mebadi-i Usul-i Fotoğrafya* III:329c
Akritas
H: I:160b
Akropolis
H: I:161a **Aksaray**
F: I:162a
F: I:163b
F: A. Güler I:164a
F: A. Güler, 1958 L164a
H: 1875 I:162a
H: 1993 I:163a **Akseki Kemâleddin Mescidi**
F: E. Naza, 1993 I:165a **Aksel, Malik**
F: A. Güler I:165c
R: I:166a
Hat: VI:38b **Akşam**
Gazete: 12 Haziran 1922 I:167b
Gazete: 13 Şubat 1932 L167b **Akşamcılık**
F: E. Eriml:169a
R: Münif Fehim I:169a **Akşemseddin Mescidi**
F: E. Emiroğlu, 1993 I:171c **Aktarlar**
F: E. Yazıcı I:172b
F: E. Yazıcı L174a **Alacaminare Tekkesi**
F: M. Baha Tanman, 1988 I:175a **Alâeddin AU Çelebi Türbesi**
P: Y. Demiriz L175c **Alâeddin Mescidi ve Tekkesi**
F: E. Emiroğlu, 1993 I:176b **Alay Köşkü**
F: B. Dinç I:177b
G: Allom I:177a **Alaylar**
G: Melling I:179a
R: Zonaro I:178b **Aleksios I Komnenos**
R: I:182a **Alemdağ**
H: S. Avcı I:183b **Alemdağı İspinozu**
R: I:184c **Algazi, İzak**

F: I:187b **Ahşveriş Merkezleri**
F: Capitol, E. Erim I:188b
F: Nova Baran, E. Erim I:188b Ali (Derviş)
Hat: I:189b **Ali Bey** (Direktör)
F: I:190b **Ali Bey** (Kavuklu)
F: VI:147a **AU Fakih Camii**
F: E. Naza, 1993 L 193a **Ali Haydar Bey**
F: Çeşme, E. Emiroğlu L193c **AU Kethüda Camü**
F: IV:502b
F: T. Okçuoğlu, 1993 I:194a **AU Paşa Camü ve SebiU**
F: N. Timuroglu, 1993 I:195b
F: N. Timuroglu, 1993 I:195c **AU Paşa Hanı** (Kapalıçarşı, Tığcılar)
F: N. Seçgin I:196a **AU Paşa Hanı** (Kapalıçarşı, Yorgancılar)
F: N. Seçgin L 196a
AU Paşa Hanı (Küçükpazar)
F: N. Timuroglu, 1993 L 197a
F: N. Timuroglu, 1993 I:197b **AU Paşa Kemerı**
F: K. Çeçen I:198a
F: K. Çeçen, 1986 HI:525b **AU Paşa Konağı**
F: I:198b **AU Rıza** (Hoca)
F: Hoca Ali Rıza imzalı çorba kâsesi VILSlöa
R: I:199b **AU Sami** (Bahriyeli)
F: I:201a **AU Suavi**
F: I:202a
R: Çırağan Olayı IL502a **AUbeyköyü**
F: E. Emiroğlu, 1993 I:203b
P: I:203b **AUbeyköyü Mescidi ve Çeşmesi**
F: E. Emiroğlu, 1993 I:204a **AUbrantis, Yorgo**
F: I:205a **Alkazar Sineması**
F: E. Emiroğlu I:205c **Allom, Thomas**
G: Ağa Hamamı I:93a
G: Ahırkapı L103a
G: Alay Köşkü L 177a

G: Anadolukavağı I:261a
G: Atmeydanı, 1838 I:207a
G: Balıklı Ayazması, IL24a
G: Bebek L545a
G: Cariyelerin satılışı IL385b
G: Esmâ Sultan Sarayı II:62a
G: Esmâ Sultan Sahilsarayı III:209b
G: Galata Köprüsü ve çevresi III:358a
G: Haliç girişi III:30a
G: Harem, 1838 III:553b
G: Kâğıthane 1:544a
G: Kâğıthane Mesiresi FV:384a
G: Kahvehane IV:388a
G: Kubbealtı V:IIIb
G: Kuleli Askeri Lisesi V:II6a
G: Mihrişah Valide Sultan Sebili II:235a
G: Selimiye Camii VI:514b
G: Seyyar satıcılar VI:543a
G: Sultan Ahmed Camii LIOöa **Alman Arkeoloji Enstitüsü**
F: I:208a **Alman Çeşmesi**
F: I:209a
F: A. Batur I:209b
F: A. Batur I:209a **Alman ElçiUğı Binası**
F: I:210a
F: I:210b **Ahnan Hastanesi**
F: I:211b
F: I:211b **Ahnan Kültür Merkezi**
F: I:212b **Ahnan Lisesi**
F: E. Uca, 1994 VII:395b **Ahnan Protestan Kilisesi**
F: B. Kutun V:20b **Alpman, Ayten**
F: 1961 II:388a **Altan, Çetin**
28 Nisan 1960 tarihli köşe yazısı VII:530b **Altı-Yedi Eylül Olayları**
F: I:214a

F: I:214a
F: I:215b **Altın Kapı**
R: I:217a
R: I:217b **Altınay, Ahmed Refik**
R: I:218b **Altıncı Daire-i Belediye**
Vergi makbuzu: I:221b **Altıncı Daire-i Belediye Binası**
F: N. Timuroglu, 1993 I:223b **Altıncı Daire-i Belediye Hastanesi**
R: I:224b **Altıncı Filo'yu Protesto Olayları**
F: I:225b
F: I:226a **Altınkum Vapuru**
F: S. Giz I:227a **Altınordu Spor Kulübü**
F: Kız Kürek Takımı, 1925 V:171a **Altınvarakçılık**
F: I:227b **Altınbezer, İsmail Hakkı**
Hat: I:228b **Altuncuzade Tekkesi**
P: M. Baha Tanman, 1982 L228b **Altunizade**
H: I:229a **Altunizade KülUyesi**
F: H. Arlı, 1993 I:231b
F: H. Arlı, 1993 I:232a **Alus, Sermet Muhtar**
F: I:232c **Ambarh Termik Santrah**
F: E. Emiroğlu, 1993 I:236a
F: III:175b **Amcazade Hüseyini Paşa KülUyesi**
F: A. Neftçi, 1990 I:237b
F: I:239a
P: A. Vefa Çobanoğlu L238a **Amcazade Hüseyini Paşa Yahşi**
F: A. Hızarcı III:231c
F: B. Dinç I:240a
G: Catenacci, 19. yy III:70a **AmeU Hayat Mektepleri**
F: I:242a **Amenasurp Yerrortutyun Kilisesi**
Ç: 1909 VI:287b **Amerika Birleşik Devletleri ElçiUği Binası**
R: I:243b **Amerikan Bristol Hastanesi**
F: I:243b
Amin Alayı

R: Salih Erimez I:245a **Amirol Bristol Hemşirelik Okulu**

F: II:246b **Ampir Üslubu**

F: Alay Köşkü, A. Batur I:247c

F: II. Mahmud Türbesi, A. Batur I:248a

F: Zübeyde Hanım Çeşmesi, A. Batur

I:249a **Anadolu Çimento Fabrikası** (Kartal)

F: VI:442b **Anadolu Feneri**

F: B. Dinç, 1992 I:250b **Anadolu Hisarı**

F: B. Dinç, 1992 I:253a

F: I:252a

G: Flandin L251a

R: Gabriel, 1942 III:347a **Anadolu Kulübü**

F: S. Genim, 1986 I:253b **Anadolu Liseleri**

F: Beyoğlu Anadolu Lisesi I:254a

Anadolu Otogarı

496

497

Ayasofya İmareti

Anadolu Otogarı

F: N. Timuroğlu, 1993 VI:181a **Anadolu Pasajı**

F: N. Timuroğlu, 1993 I:256b **Anadoluhisarı** F: FV:474a F: VII:493b

F: B. Dinç, 1993 I:321b F: N. Timuroğlu, 1993 II:82b F: O. Ekinci, 1993 IV:178a H:
I:257b **Anadoluhisarı Camii**

F: T. Okçuoğlu, 1993 I:259a **Anadoluhisarı Namazgahı**

F: I:260a **Anadoluhisarı Vapuru**

F: E. Tutel, 1975 I:260a **Anadolukavağı**

F: B. Dinç, 1993 I:262a F: E. Emiroğlu, 1993 I:262a G: IV:496a G: Allom I:261a H:
I:261b **Anadolukavağı İskelesi**

F: E. Köseoğlu IV:203a **Anaokulları**

F: C. Kahraman, 1993 I:263a F: C. Kahraman, 1993 I:263b F: C. Kahraman, 1993
I:264a **Anastasios Suru**

H: I:265c **Anday, Kadri Raşit**

F: I:266c **Anday, Melih Cevdet**

F: İ. Çelik I:267b **Andrea Hanı**

F: N. Timuroğlu, 1993 I:2ö8b **Andreomenos, Nikolai** F: I:269a

Fotoğraf kartı arkası I:2ö8c **Anemas Zindanı ve Kulesi** F: I:269b F: I:269c P: I:270a
Anıt Ağaçlar F: I:273b F: I:274a

G: Laurens I:272b **Ankaravî Mehmed Efendi Medresesi**

F: E. Emiroğlu I:275b **Antel, Necip Celal**

F: I:276b **Antikacı, Eşref**

F: II: 144a

Antikacılık

F: I:278a

F: I:279b

F: A. Hikmet Varlık, 1993 I:280b **Apartman**

F: Boğaziçi Sitesi, B. Hamzaoğlu I:282b F: Ceylan Apartmanı, A. Batur I:282b F:
Dere Apartmanı, A. Batur I:282c F: Dramalı Apartmanı, A. Kalay
I:282b F: Gümüşsüyü Palas, E. Emiroğlu I:282a F: Harikzedegân
Apartmanları, E.

Emiroğlu L282c F: L. Aytek, 1994 V:65a F: Maçka Palas, E. Emiroğlu I:282a F:
Mimarlar Sitesi, D. Kuban I:282a F: Şişli'de bir apartman, E. Özsüt
I:282a F: Teşvikiye Palas, E. Emiroğlu I:282b F: Tüten Apartmanı, E.
Emiroğlu I:282c **Apery, Pierre** F: I:283b

Apollon Sinemaları

El tlanı I:284b **Apukurya**

R: M. Fehim I:285b **Ar, Cezmi**

F: III: 196a **Araba Vapurları**

F: B. Dinç, 1993 L286b F: Esenköy, B. Dinç, 1993 I:286a F: Suhulet I:286a
Arabacılar F: I:288a **Arabacılar Hamamı**

F: Z. Nur Sezen, 1993 I:288b **Arabalar**

F: I:288a

F: Sebah ve Joaillier I:290a

R: Preziosi I:289b

R: Preziosi I:290a **Arabesk**

F: Dolmabahçe Sarayı saltanat kapısı, E. Yazıcı I:291b

F: Şehzade Camii, S. Mülayim I:291b **Arakel Kitaphanesi**

F: Arakel Tozluyan Efendi I:292c **Arakiyeci Ahmed Çelebi Mescidi**

F: A. Neftçi I:293a **Aramon, Gabriel de Luetz d'**

İmza I:293b **Arap Camii**

F: H. Okurer, 1993 I:294a

F: H. Okurer, 1993 I:294b **Arapça Basım**

Gazete: *el-Cevaib*, 31 Mayıs 1861 I:295b

Gazete: *Malumat*, 24 Ekim 1895 I:295c **Arapkapısı Mescidi ve Tekkesi**

F: A. Neftçi, 1993 I:296b **Arastalar**

F: H. Okurer, 1993 I:297b **Arca, Zati**

F: VI:12a **Arcan, İsmail Galip**

F: I:298b Ardit, Luigi

F: V:532a **Arduman, Refik Kemal**

F: "Delidolu" opereti, 1936 VI:133b **Arel, Hüseyin Saadettin**

F: II:144a **Aretas Sarayı**

F: I:299c Arifi Paşa Korusu

F: I:304b **Arkadios**

F: Büst I:305c **Arkadios Sütunu**

F: I:306b

R: I:430b **Arkeoloji Müzeleri**

F: A. Hikmet Varlık, 1993 I:309a

F: E. Uca, 1994 VI:65c

F: H. Okurer, 1993 I:309a

F: H. Okurer, 1993 I:309b

F: İskender Lahti, B. Dinç I:308a

F: Lahitler Salonu, B. Dinç I:308a

F: VII:365b **Arkeoloji Müzeleri Binası**

F: B. Dinç I:311a

P: I:310a **Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi**

F: B. Dinç I:312a

F: B. Dinç I:312b **Arnaudin**

R: I:313a

Arnavutköy

F: I:315a

F: A. Hızarcı, I:315b F: E. Yazıcı I:315c F: T. Acar, 1992 I:316a H: I:314a

Arnavutköy Amerikan Kız Koleji F: VI:288b

F: H. Okurer, 1993 I:317b F: H. Okurer, 1993 I:317b **Arnavutköy Karakolu**

F: E. Emiroğlu, 1993 I:318b **Arsa Spekülasyonu**

F: Anadoluhisarı, B. Dinç, 1993 I:321b F: Arifi Paşa Korusu, F. Yaltırık I:322b F: Bostancı, B. Dinç, 1993 I:320a F: Koru Sitesi, E. Erim I:322a F: Zekeriyaköy, B. Dinç, 1993 I:319a **Arsan, Hüseyin Hüsnü**

F: I:323c **Arslanhane**

G: İnciciyan I:325a **Art Deco**

F: A. Batur I:326b

F: Markiz Pastanesi, E. Emiroğlu, 1980

I:327a **Art Nouveau**

F: Ayrıntı, E. Emiroğlu I:331b F: Bilgin Evi, A. Batur I:328a F: Ferah Apartmanı, E. Emiroğlu I:330a F: Nazime Sultan Sarayı, 1903 I:329b F: Pina Apartmanı, E. Emiroğlu I:332a **Artemel, Talat** F: I:333a F: V:95b **Arzodası**

F: A. Hikmet Varlık, 1993 I:334a G: I:334a Dilekçe I:336a F: I:336a G: II:43a

R: Preziosi I:335b **Arzuhalciler**

R: Preziosi I:335b F: I:336a Dilekçe 1336a **Arzumanova, Krassa**

F: II:16a

Asâkir-i Mansure-i Muhammediye R: F. Dubois I:338a R: III:458c **Asayış Vapuru**

F: I:339b **Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi** (Beşiktaş)

F: H. Okurer, 1993 I:341a **Asdvadzın (Surp) Kilisesi** (Kumkapı)

F: E. Emiroğlu, 1988 III:192a **Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi** (Yeniköy)

F: H. Okurer, 1993 I:343a **Asesler**

R: I:343c

Asım Baba

F: I:372b

Asır Kütüphanesi Katalog VII:449b **Askeri Hastaneler** F: 1897 I:349a F: Selimiye Kışlası I:345a F: Serviburnu Askeri Hastanesi, L347a F: Yıldız Askeri Hastanesi, 1897 I:348a F: Zeytinburnu Askeri Hastanesi I:345b **Askeri Müze**

F: Aya İrini, 1940 I:351a F: H. Okurer, 1993 I:350b

Askeri Okullar

F: Beşiktaş Askeri Rüşdiyesi, E. Erim I:353b

F: Mekteb-i Fünun-u Bahriye-i Şahane, A. Sami I:352a

F: Soğukçeşme Askeri Rüşdiyesi, E. Erim

I:354a **Asmalımescit Sokağı**

F: T. Kut, 1993 I:356a

H: I:355a **Aspar Su Haznesi**

F: A. Neftçi, 1993 I:357a **Asri Sineması**

P: I:357b **Aşçı Ahmed Dede Türbesi**

F: M. Balta, 1981 I:358b **Aşçıbaşı Camii**

F: A. Vefa Çobanoğlu, 1993 I:359b **Âşık Cemal**

F: *Amasya Seyahatnamesi*, 1926 I:3öOb **Âşık Çelebi**

M: *Meşairü's-Şuara* 16. yy III:66b **Âşık Paşa Külliyesi**

F: İ. Tütüncü, 1982 I:366a

F: İ. Tütüncü, 1982 I:367b

F: I:366a

P: I:3Ö5b **Âşir Efendi Kütüphanesi**

F: T. Erkişi, 1994 V:175b **Aşiret Mektebi**

F: Abdullah Biraderler I:369b

F: Abdullah Biraderler L3ö9b

F: Abdullah Biraderler I:370a

F: Abdullah Biraderler I:370b **Âşiyân**

F: I:370b

R: I:371c **Âşiyân Müzesi**

F: E. Emiroğlu, 1993 I:372a **Aşkîner, Tolga**

F: VI:81a **Aşkî** (Meddah)

F: I:372b **Aşure**

F: H. Okurer I:373b **At Yarışları**

F: Askeri at yarışları, Kâğıthane IL234a

F: E. Emiroğlu I:374a **Atabay, Kemal**

F: I:375a **Atabey, E. Şefik**

F: I:375b **Atabeyoğlu, S. Enis**

F: I:375b **Ataköy**

F: A. Güler I:378b

F: B. Dinç I:379a

F: H. Okurer I:377b

F: N. Timuroğlu I:377b

H: I:378a **Ataköy Vapuru**

F: E. Tutel I:379b **Atanasios (Ayios) Kilisesi**

F: Z. Karaca I:380b **Atatürk Arboretumu**

F: F. Yaltırık I:382a

F: F. Yaltırık I:382b

F: F. Yaltırık I:382a **Atatürk Bulvarı**

F: A. Hikmet Varlık, 1993 I:383b

F: E. Yazıcı I:383a **Atatürk Havalimanı**

F: 1986 IV:22a

F: Ş. Güner I:384a

Atatürk Heykeli

F: O. Dirikan, 1993 I:385a **Atatürk Kitaplığı**

F: A. Kuzik, 1990 III: 152a **Atatürk Kültür Merkezi**

F: A. Kuzik I:386a

F: N. Timuroğlu I:38öa **Atatürk Müzesi**

F: E. Erim I:387c **Atatürk ve Gençlik Anıtı**

F: N. Timuroğlu I:387c **Atatürk ve İstanbul**

F: *Akbaba*, 30 Haziran 1927 I:389b

F: Arifiye İstasyonu'nda, 1928 L391b

F: Dolmabahçe'de I:394a

F: Florya Köşkü'nde, 1937 I:395b

F: Haydarpaşa Garı'nda, 1929 I:392a

F: Moda deniz yarışlarında, 1927 I:390a

F: Naaşı Yavuz Zırhlısı'na götürülürken I:395a

F: Nahlin Yatı'nda, 1936 I:394a

F: Pera Palas I:388a

F: Vilayette I:390a

F: Yalova'da, Ali Fethi Beyle, 1930 I:393a

F: Yalova'da, Yunus Nadi Bey'le, 1932

I:393b **Atâullah Etendi** (Şânizade)

F: I:396b

F: Mezar taşı I:397a **Atâullah Efendi Tekkesi**

F: M. Baha Tanman, 1983 I:398a

P: M. Baha Tanman, 1983 I:397b **Atay, Oğuz**
F: A. Güler II:447a **Atıcdık**
F: I:398b **Atıf Efendi Kütüphanesi**
F: E. Emiroğlu, 1973 I:399b
F: E. Emiroğlu, 1973 I:399b **Atışalanı**
F: I:402a **Atik Ali Paşa Camii**
F: A. Neftçi I:403b
G: M. Lorichs, 1576 I:405b
P: I:404a **Atik Ali Paşa Külliyesi**
F: A. Neftçi I:403c **Atik Mustafa Paşa Camii**
F: H. Okurer, 1993 I:407a
F: I:406b **Atik Valide Camii**
F: B. Dinç II:379b **Atik Valide Külliyesi**
F: A. Neftçi I:41 Ib
F: Tekke VII:122a
P: 1579 I:409a
P: 1951 I:408a
P: 1583 I:409b **Atlas Sineması**
F: 1950 I:412b **Atletizm**
F: 1932 I:413b
F: S. Giz VII:42a
F: Ş. Halil Dölek I:413c **Atmeydanı**
F: I:417b
G: Hilair I:416a
G: Allom I:207a
M: *Sumame-i Hümayun*, 1582 I:415b **Atpazarı Sarnıcı**
P: I:419c **Atpazarı Tekkesi**
F: M. Tanman, 1983 I:420b **Atpazarları**
F: A. Neftçi, 1983 I:421b **Augusteion**
H: I/123a **Avasköy Kemerı**
F: K. Çeçen I:425b F: K. Çeçen, 1986 HI:527a **Avcılar**
H: I:426a
Avcıhk

F: I:427b G: Melling I:427a **AvniLifij** F: I:429c R: I:429b **Avrat Pazarları**

M: 17. yy I:430b **Avrupa Pasajı**

F: A. Güler I:431b **Avusturya Elçiliği Yazlığı**

F: E. Emiroğlu, 1993 I:432a **Aya İrini Kilisesi** F: A. Güler I:433b F: Askeri Müze dönemi I:351a F: B. Dinç I:434a F: E. Yücel I:434b F: Hz. İsa'yı temsil eden haç, Y. Çelenk,

1994 IV: 154a P: I:433a **Aya Triada Kilisesi**

bak. Trias (Ayia) Kilisesi **Ayakapı**

F: H. Okurer, 1993 I:436b **Ayakapı Hamamı**

F: A. Neftçi I:437c **Ayakapı Karakolu**

F: M. Baha Tanman I:438b **Ayakapı Mescidi**

F: M. Baha Tanman I:438a **Ayaklanmalar**

F: 31 Mart Olayı I:443b

G: 1747 I:440a

G: 1747 I:441b

R: Patrona Halil Ayaklanması, Van Mour

VI:233b **Ayanoğlu, İ. Fazıl**

F: 1972 I:445b

Ayaş Mehmed Paşa Türbesi F: Y. Demiriz I:446a P: Y. Demiriz I:446a **Ayasofya** Ç: I:452a

Ç: Charles, Texier VII:260b F: Aziz mozaikleri, T. Aydoğmuş I:454a F: Çini pano, T. Aydoğmuş I:456a F: Galeri, B. Dinç I:451b F: Genel görünüm, A. Güler, 1970 I:447a F: Genel görünüm, T. Aydoğmuş IV:198b F: Hünkâr Mahfili, T. Aydoğmuş I:456c F: İç görünüm, A. Güler I:450a F: Mozaik, A. Güler I:454a F: Mozaik, A. Güler I:455b F: Mozaik, A. Güler II:440a F: Müezzin Mahfili, T. Aydoğmuş I:456a G: Grelot, 1680 III:422b M: Matrakçı Nasuh, 1537 I:449b P: I:452a P: I:453a

R: Eirene, T. Aydoğmuş III:45c R: Fossati 1:448a R: Fossati, iç görünüm I:448c **Ayasofya Efsaneleri**

F: T. Aydoğmuş I:457c **Ayasofya İmareti**

F: A. Hikmet Varlık I:459a

Ayasofya Kütüphanesi

498

499

Başkadın Meydan Çeşmesi

F: M. Baha Tanman I:458b **Ayasofya Kütüphanesi**
F: T. Aydoğmuş I:460a **Ayasofya Medresesi**
F: T. Aydoğmuş I:460b **Ayasofya Muvakkithanesi**
F: E. Uca, 1994 VLI Oc
F: T. Aydoğmuş I:461b **Ayasofya Müzesi Yıllığı**
Kitap: 1959 I:462b **Ayasofya Sıbyan Mektebi**
F: N. Sözgen, 1994 VI:546c
F: T. Aydoğmuş I:463b **Ayasofya Şadırvanı**
F: T. Aydoğmuş I:464a
G: Bartlett I:463a **Ayasofya Üçüzlü Çeşmesi**
F: E. Erım I:464b **Ayaspaşa**
H: I:465b
Ayaspaşa Mezarlığı
G: I:466a **Ayastefanos Antlaşması**
R: I:467b **Ayastefanos Rus Anıtı**
F: I:468a F: I:468b F: I:468a **Ayazağa Av Köşkü**
F: I:469b
F: I:470a
Ayazma Camii
F: B. Dinç I:471c
F: D. Kuban I:472a **Ayazmalar**
F: Ayia Katerina Ayazması, A. Kuzik I:473b
F: Ayios Panteleymon Ayazması, E. Karakaya I:472b
F: Ayios Yeoryios Kilisesi (dış), E. Karakaya I:473b
F: Ayios Yeoryios Kilisesi (iç), E. Karakaya I:473c
G: Blahernai Ayazması, 1877, II:262a **Aybar, Mehmet Ali**
F: S. Giz VII:42a **Aydede**
Dergi: 1 Ekim 1949 I:474b
Dergi: 5 Ocak 1922 I:474a **Aydınlatma**
F: I:477b
F: I:477a
F: I:477b
F: A. Güler I:479a

F: A. Güler I:480b
F: A. Kuzik I:477a
F: A. Kuzik I:477c
F: E. Erim I:477c
F: E. Erim I:477a
F: H. Okurer I:477b
F: H. Okurer I:477a
F: H. Okurer I:477b
F: H. Okurer I:477c
F: N. Timuroğlu I:477a
F: N. Timuroğlu I:477b
F: N. Timuroğlu I:477c
F: T. Aydoğmuş I:477b **Ayduilatma ve Isıtma Araçları Müzesi**
F: Dış görünüm I:481a
F: N. Timuroğlu I:481b **Aydınlık**
Gazete: 1 Mayıs özel sayısı II:236b
Gazete: 13 Aralık 1924 I:482a **Aydınoğlu Tekkesi**
F: 1944 I:483b **Aynalıkavak Kasrı** G: Ililair I:485a P: V:55a
G: Melling VI:463b **Aynî Ali Baba Tekkesi**
F: M. Baha Tanman, 1982 I:487b P: M. Baha Tanman I:487a **Ayral, Necdet Mahfi**
F: "Delidolu" opereti, 1936 VI:133b **Ayrılık Çeşmesi**
F: N. Timuroğlu, 1993 I:488b **Ayrılık Çeşmesi Mezarlığı**
F: A. Hikmet Varlık, 1993 I:489a **Ayrımcılığa Karşı Kadın Derneği**
F: Kariye Şenliği, 1987 IV:358a **Ayşe Hatun Çeşmesi**
F: E. Emiroğlu, 1981 I:489c **Ayşe Sultan Çeşmesi** (Şehzadebaşı)
N. Timuroğlu, 1993 I:490a **Ayşe Sultan Çeşmesi** (Üsküdar) F: Z. Nur Sezen, 1993
I:490b **Ayşe Sultan Korusu**
F: F. Yaltırık I:490b **Aytaç, Hamid**
F: E. Emiroğlu I:491a **Ayvansaray** F: I:494b F: VU:75b
F: A. Neftçi, 1989 I:493a F: H. Okurer, 1993 I:495a F: Sebahvejoallierl:493b H:
I:492a **Ayvat Bendi**
F: K. Çeçen I:496b **Ayvazlar**
F: I:497b **Ayvazovski, İ. Konstantinoviç**

R: "Mehtapta İstanbul", 1846 I:498a R: V. Murad V:510b **Ayverdi, E. Hakkı**
F: I:498c **Ayverdi, Samiha**
F: A. Güler I:499a **Azapkapı** F: I:500b
F: H. Okurer, 1993 I:501a **Azaryan Köşkü**
F: E. Emiroğlu, 1985 I:502a **Azaryan Yahşi**
F: A. Güler I:502c **Azınlık Okulları**
F: H. Okurer, 1993 I:503b **Aziz Berker İlçe Halk Kütüphanesi**
F: H. Okurer, 1993 I:504a **Aziz Efendi** (Hattat)
Hat: IV:374a **Aziz Efendi Tekkesi**
F: H. Arlı, 1988 I:505a **Aziz Mahmud Hüdaî** Hat: I:506a Kitap: I:505c
Aziz Mahmud Hüdaî Külliyesi F: B. Tosun, 1983 I:508b F: M. Baha Tanman, 1983
I:509a P: N. Ezel I:507b **Aziziye Karakolu**
F: I:510b
Aznavur, Kevork Viçen F: I:511c
Baba AU Şah Tekkesi
P: I:514a **Baba Cafer Zindanı**
F: E. Emiroğlu I:516a **Baba Haydar Mescidi ve Tekkesi**
F: M. Baha Tanman, 1980 I:517a
P: Ş. Aydemir I:517a **Baba Sungur Tekkesi**
F: M. Baha Tanman, 1993 I:518a **Babaoğlu, Alpaslan**
Ebru: Lale motifli V:181c **Babîâli**
F: I:520a
F: I:522b
F: A. Hikmet Varlık, 1993 I:523a
F: H. Okurer, 1993 I:521a **Babîâli Caddesi**
H: 1910 I:525b **Babîâli Rık'ası**
Hat: I:526b **Bâbüssaade**
R: Bâbüssaade önünde cülus töreni
II:455b **Bağcılar İlçesi**
P: I:528b **Bağdat Caddesi**
F: E. Erim, 1992 I:529a
H: I:530a
H: I:531a **Bağdat Köşkü**

F: A. Neftçi, I:532a
F: A. Neftçi I:532b **Bağdat Vapuru**
F: S. GİZ I:532b **Bağlarbaşı**
H: I:534a **Bahariye**
F: E. Erim, 1993 I:536b
G: Melling I:535a **Bahariye Mevlevîhanesi**
F: Hüseyin Avni Dede V:427b
F: 1933 I:539b
F: 1933 I:539b
P: B. Tanrıkorur I:538a **Bahçe Sinemaları**
El ilanı: 1920 I:541a **Bahçekapı**
F: A. Neftçi I:542a **Bahçekapı Vapuru**
F: E. Tutel, 1992 I:542c **Bahçeköy**
F: C. Kahraman, 1994 V:105b **Bahçeler**
F: I:547a
F: I:547b
F: A. Güler I:546a
F: G. Kara I:546a
G: Allom I:544a
G: Allom I:545a **Bahçelievler İlçesi**
H: I:548a **Bahriye Merkez Hastanesi**
F: H. Okurer, 1993 I:549a **Bahriye Nezareti Binası**
Ç: I:550a
F: E. Emiroğlu I:550c
F: T. Acar I:550a
P: I:551a **Baker Mağazaları**
F: 1931 I:552a
Reklam: II:298a **Bakırcılar**
F: E. Yazıcı I:554a
M: *Sumame-i Vehbî*, 18. yy I:553b
Bakırcılar Caddesi
F: İ. Gündâğ Kayaoğlu, 1983 I:554b **Bakırköy**
F: A. Neftçi, 1993 I:557a

H: I:556a **Bakırköy Deniz Otobüsü İskelesi**

F: M. Arıkan, 1994 IV:205b **Bakırköy Halk Kütüphanesi**

F: H. Okurer, 1993 I:557b **Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi**

F: H. Okurer, 1993 II:1a Baki

M: *Mesaini'ş-Şuara*, 16. yy III:66c **Baki Efendi Camii ve Sıbyan Mektebi**

F: T. Okçuoğlu, 1993 H:2b

F: T. Okçuoğlu, 1993 II:3a **Bakkallar**

F: S. Giz II:3b

F: Sebah ve Joaillier II:4a **Bâlâ KülUyesi**

F: Perestu Kadın Efendi Çeşmesi, S. Uygun, 1980 II:8a

F: S. Uygun, 1980 II:7a

F: S. Uygun, 1980 II:7b

P: M. Hattatoğlu II:6b **Balat**

F: H. Okurer, 1993 II:10b

H: II:11a **Balat Hamamı**

F: A. Neftçi II:13a **Balat Musevi Hastanesi**

F: II:13b **Balat Yangını (1911)**

F: VII:427b

F: VII:427a

F: VII:428a **Balcıoğlu, Semih**

Karikatür: II:14b **Balçık Tekkesi**

F: 1940 II:15a **Bale**

F: II:16a **Bahk Pazarları**

F: A. Kuzik II: 17a

F: E. Yazıcı II:17c **Balıkçılık**

F: A. Güler II:277b

F: E. Yazıcı II:21a

F: E. Yazıcı, 199UI:20a

F: H. Dinç, 1977 II:20c

F: Kumkapı IV:364a

F: Palamut VI:206b

F: Sarıyer'de balıkçı barınağı, B. Baki Aksu VI:465b

F: T. Aydoğmuş II:19b
F: T. Aydoğmuş II:19c
G: Melling II: 18a **Balıklar**
F: E. Yazıcı, 1988 II:23a
F: T. Acar, 1990 II:22a
F: Palamut VI:206b **Balıklı Ayazması**
G: Allom II:24a
R: V:291b **Balıklı Rum Hastanesi**
F: 1853 II:25b
F: 1901 II:25b **Balıklı Rum Mezarlığı**
F: H. Okurer, 1994 V:444a **Bahkhkemer ve Bahkhhavuz**
F: Bahkhhavuz, 1993 II: 26a
F: Balıklıkemer, 1993 II:26a **Bâlî Paşa Camii**
F: A. Neftçi II:27b
P: 1943 II:28a **Balkan Savaşı'nda İstanbul**
F: II:30a **Balkapanı Hanı**
F: Y. Çelenk, 1993 II:31a **Balhgerme Kemer**
F: K. Çeçen, 1993 VI:342b **Baltacı Hanı**
F: H. Okurer, 1993 II:32b **Baltacı Konağı**
Ç: II:33a
P: V:55a **Baltalimanı**
F: H. Okurer, 1993 II:34a **Baltalimanı Kemik Hastalıkları Hastanesi**
F: A. Kuzik II:35a **Balyan, Agop**
F: II:36b **Balyan Ailesi**
F: Agop Balyan II:36c
F: Beylerbeyi Sarayı, A. Batur II:37b
F: Çırağan Sarayı, E. Erim II:35b
F: Dolmabahçe Sarayı, A. Güler II: 38a
F: Garabet Balyan II:36b
F: İhlamur Kasrı, A. Kuzik II:40a
F: Levon Balyan II:36a
F: Nigoğos Balyan II:3öa
F: Ortaköy Camii II:39b

F: Sarkis Balyan II:36c **Balyan, Garabet**
F: II:36b **Balyan, Levon**
F: II:36a **Balyan, Nigoğos**
F: II:36a **Balyan, Sarkis**
F: II:36c **Balyos**
G: II:43a
R: 18. yy II:42a **Bamyacı-Lahanacı Müsabakaları**
F: H. Okurer, 1993 II:44a
F: H. Okurer, 1993 II:44b
F: H. Okurer, 1993 II:44b **Bankacılık**
F: S. Giz II:47b
Tahvil: II:49b **Bankalar Caddesi**
F: II:50a
F: II:50a **Banliyö Trenleri**
F: H. Okurer II:51a **Barbaros Anıtı**
F: E. Erim II:52c **Barbaros Bulvarı**
F: 1957-1958 V:416a
F: B. Dinç II:53a **Barbaros Hayreddin Paşa Türbesi**
F: E. Erim II:54a **Barborini, Giovanni Battista**
G: II:53b **Barın, Emin**
Hat II:5öa **Barlar**
F: A. Güler II:57a
F: H. Okurer, 1993 II:57b
istanbul Rakısı'nın etiketi II:56a
Kabare Parisiana antetli kâğıt II: 58a **Baro**
F: 1979 H:59b **Barok Mimari**
F: D. Kuban II:64a
F: D. Kuban II:64c
F: Nakşidil Sultan Türbesi II:61a
F: Nuruosmaniye, A. Güler II:63a
F: Nuruosmaniye, D. Kuban II:63c
F: Nusretiye Camii, D. Kuban II:65a
G: Allom II:62a **Baron Hübsch Yahşi**

G: Melling, 18. yy VII:419a **Bartlett, William Henry**
G: III. Ahmed eşmesi I:116b
G: Bayezid Camii II: 186a
G: Binbirdirek Sarnıcı II:233a
G: Binbirdirek Sarnıcı VI:470a
G: Boğaziçi II:283a
G: Bozdoğan Kemerı VII:54b
G: Bulgurlu Dağı II:322a
G: Büyükdere II:359a
G: Çemberlitaş VII:120b
G: Eyüp Mezarlığı III: 501 a
G: Gotlar Sütunu IH:404a
G: Kâğıthane III:143b
G: Kahvehane IV:389b
G: Kapalıçarşı IV:423a
G: Kervansaray VII:266c
G: Kız Kulesi V:10b
G: Kıztaşı VIL12ÛC
G: Mağlova Kemerı VI:567b
G: Nuruosmaniye, esir ticareti III:201b
G: Pera'dan istanbul IV:535a
G: Sadeddin Efendi Sebili ve eşmesi VI:391a
G: Saliha Sultan Sebili ve eşmesi VI:428b
G: Sultan Ahmed Camii VI:171b
G: Surlar, 1839 II:67a
G: Süleymaniye Camii ve Haliç IV:537b
G: Şadırvan ve Ayasofya I:463a
G: Tarabya VII:208a
G: Tophane eşmesi VII:276b
G: Topkapı Sarayı, üçüncü avlu ve Arzodası VII:287b
G: Topkapı Sarayı, dördüncü avlu VII:287b
G: Unkapanı Köprüsü IV:539a
G: Yeni Cami ve Eminönü III:159a

G: Yerebatan Sarnıcı VI:470b

Kitap kapağı: 1838 VI:221b **Baruthaneler**

F: E. Emiroğlu II:68a

F: E. Emiroğlu II:68c **Basımevleri**

F: S. Giz II:72a

F: S. Giz II:72a

Gazete: *Cumhuriyet*, 1 Eylül 1928 II:71b

Gazete: *İbret*, 22 Haziran 1872 II:70a

Gazete: *Letaif-i Asar*, 19 Mart 1871 II:70b

Gazete: *Tercüman-ı Ahval*, 21 Ekim 1860

II:69b **Basın Müzesi**

F. A. Neftçi, 1993 II:73b **Basileios H**

Sikke: II:75a **Başar, M. Fuad**

F: Çiçekli ebru III:117c

F: Hatip ebrusu III: 117a

F: Hatipli çiçek ebrusu V:181b **Başbakanlık Osmanlı Arşivi**

F: II:77a

F: II:78a **Başhavuz Köşkü**

Ç: II:79c **Başıbüyük Camii**

F: A. Vefa Çobanoğlu, 1993 II:80a **Başkadın Meydan Çeşmesi**

F: Z. Nur Sezen, 1993 II:80b

Batanay, Kemal

500

501

Bouvard, Joseph Antoine

Batanay, Kemal (Hafız)

F: II:557a **Bayezid Ağa Camii**

F: E. Naza, 1993 II:87a **Bayezid Hamamı**

F: H. Okurer, 1993 II:95a **Bayezid I**

F: Anadoluhisarı, N. Timuroğlu, 1993 II:82b

M: Osman (Nakkaş), 16. yy II:81c **Bayezid H**

Ferman: Okmeydanı VI: 126a

H: II:86a
M: *Hünemame*, 1584 II:84b
M: *Hünername*, 1584 II:85a
M: Osman (Nakkaş), 16. yy II:83c **Bayezid Külliyesi**
F: II:89b
F: II:90b
F: II:92a
F: A. Neftçi II:89b
F: A. Neftçi II:91a
F: E. Erim U:94a
F: H. Okurer, 1993 II:90b
F: H. Okurer, 1993 II:95a
F: H. Okurer, 1993 II:95b
G: Bartlett II:186a
P: II:88a
P: Bayezid Hamamı II:93b **Bayezid-i Cedid Mescidi**
F: T. Okçuoğlu, 1993 II:96a **Bayıldım Köşkü**
G: D'Ohsson II:97b **Baylan Pastaneleri**
F: H. Okurer, 1993 II:98c
İlan: 1948 II:98b **Bayraklı Vapuru**
F: H. Okurer, 1993 II:99a **Bayram Alayı**
G: Tancoigne, 1817 II:99a **Bayram Yerleri**
R: M. Fehim II:103a **Bayramîlik**
Ç: II:105b **Bayramlar ,**
F: II:107b
G: Topkapı Sarayı'nda bayram töreni, D'Ohsson III:419a
R: III. Selim bayram merasiminde
VL509b **Bayrampaşa İlçesi**
H: II:110a **Bayrampaşa Külliyesi**
F: A. Neftçi II:102a
F: H. Okurer, 1993 II: 102a
P: Z. NâyırII:101b **Baytar Mektebi Binası**
F: Dış görünüm II:112a

F: iç görünüm II:112b **Bebek**

F: II:115b

F: III:341a

F: B. Kargopoulo IV:465b

F: S. Giz II:279a

F: Y. Çelenk, 1993 II:115a

G: Allom I:545a

H: II:114a **Bebek Camii**

F: H. Arlı, 1990 II:116b

F: H. Arlı, 1990 II:116b **Bebek Kasrı**

G: Melling II: 117a **Bedayi-i Musiki Cemiyeti**

F: VL294a

Bedesten Esnafı

F: H. Okurer, 1993 II:119a

F: H. Okurer, 1993 II:119b **Bedevîlik**

Hat levha: II:121b **Bediz, Bahaeddin**

Foto Resna'nın sırt süslemesi II:122b **Behram Çavuş Camii**

H. Okurer, 1993 II:123a **Bekâr Odaları**

F: H. Okurer, 1993 II:123c **Bekçi Manileri**

Taşbasması kitap II: 125a **Bekirağa Bölüğü**

Ç: Fossati, eskiz II: 128a

R: Fossati II:127b **Bektaşîlik**

F: II:135b

F: E. Işın II: 134a

F: E. Işın II:134b

F: M. Baha Tanman, 1985 II:134c

G: D'Ohsson II:132b

G: D'Ohsson II:133b

G: D'Ohsson II:133c

G: P. Ricaut, 1670 II: 132a

Hat: II:131b **Bele, Refet**

F: I:50a **Belediye**

F: II: 138a

F: E. Erim II:139b **Belediye Konservatuvarı**

F: II:141a

F: II:141b

F: II:142a

F: II: 143a

F: II: 144a

F: II: 144a **Belediye Sarayı**

F: H. Okurer, 1993 II:145a **Belgrad Kapısı**

F: A. Hikmet Varlık, 1994 VII:80a **Belgrad Ormanı**

F: VI:139b

F: Karanlık Bent, B. Dinç II: 150a **Belisarios**

R: Mozaik pano II:151b **Belkıs Şevket Hanım**

F: IV:349b

F: IV:357c **Bellini, Gentile**

Ç: Tauri Forumu VH:226a

R: II. Mehmed V:328b **Berberler**

F: Abdullah Biraderler ü: 154a

M: Berberler alayı, *Surname-i Vehbî*

Bereketoğlu, Hasan Vecih

R: II:155b **Bereketzade Çeşmesi**

F: H. Okurer, 1993 II: 156a **Berggren, Guillaume**

F: II: 137a F: III:91a

F: Kâğıthane IV:380a F: Kahvehane IV:387b F: Karacaahmet Mezarlığı IV:444b F:
Mekanik atölyesi, 1884! VI:441b F: Saka VII:47b F: Sırık hamalları
IV:431a F: Sultanahmet VII:64b Fotoğraf kartı arkası 11:1. >7a **Berk,
İlhan**

F: N. Timuroğlu 11:157

Berksoy, ZeUha

F: III:101a **Beşçeşme**

F: A. Vefa Çobanoğlu, 1993 II:160a **Beşikçizade Tekkesi**

F: 1948 II:161b **Beşiktaş**

F: Belediye Başkanlığı binası, E. Erim I:353b

H: 1922 II:162a

H: 1994 II:163a **Beşiktaş Anadolu Lisesi**

F: 1994 III:139b **Beşiktaş Askeri Rüşdiyesi**
F: E. Erım I:353b **Beşiktaş İlçesi**
F: N. Timuroğlu, 1993 II:166a **Beşiktaş İskelesi**
F: E. Erım, 1993 II:lö7b **Beşiktaş Jimnastik Kulübü**
F: II:168a **Beşiktaş Mevlevîhanesi**
F: E. Emiroğlu, 1993 II:169b
F: E. Emiroğlu, 1993 II:170b **Beşiktaş Sahilsarayı**
G: D'Ohsson, 18. yy sonu I:34a Beşiktaş Sarayı
G: Çinili Köşk, Melling II:516b
G: L'Espinasse VI:464a
G: Melling II:172a **Beşinci Vakıf Hanı**
F: Y. Çelenk, 1993 II:173c **Beşir Ağa**
F: E. Erım II: 174a **Beth Yaakov Sinagogu** (Kuzguncuk)
F: N. Gülerıüz VI:562b **Beyatlı, Yahya Kemal**
F: II:175c
F: VII: 146a **Beyaz, Celal**
F: VI:525b **Beyaz Ruslar**
F: 1934 II: 178a
F: S. Giz II:179b **Beyazıt**
Ç: Y. Kâhya II: 184a
Ç: Y. Kâhya II:185a
F: II:107b
F: Othmar Pferschy II: 188a
G: Bartlett II: 186a
H: 19. yy II:182a
H: 1994 II:183a
H: 4. yy sonu, D. Kuban II: 180a
H: D. Kuban, Y. Kâhya II: 182a
R: Eskiz, J. A. Bouvard, 1902 II: 187a **Beyazıt, Ali Rıza**
R: II:188a **Beyazıt Devlet Kütüphanesi**
F: Sebah ve Joaillier II:189b **Beyazıt Meydanı**
F: III:63a
F: V:433b **Beyazıt Yangın Kulesi**

F: Gürol Kara II:190a **Beyhan Sultan Sahilsarayı**
G: Melling II:192b **Beykoz**
F: N. Timuroğlu, 1993 II:193b
F: N. Timuroğlu, 1993 II:193b
G: Melling II:18a
H: II: 194a **Beykoz Camii**
F: A. Hikmet Varlık II:195b **Beykoz Çayırı Tekkesi**
F: M. Baha Tanman, 1983 II:196b **Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası**
F: A. Hikmet Varlık, 1993 II:197b
F: E. Emiroğlu, 1993 II:197b **Beykoz Gençlik Kulübü**
F: 1934 II: 198a **Beykoz İşi**
F: II:199b **Beykoz Vapuru**
F: E. Tutel II:200a **Beylerbeyi**
F: N. Timuroğlu, 1993 II:202a
F: N. Timuroğlu, 1993 II:202b
F: T. Aydoğmuş, 1993 II:202a
G: Preziosi VI:284a
H: II:201a **Beylerbeyi Camii**
Ç: S. Batur II:203b
F: E. Emiroğlu II:380a
F: Sedef kakmalı abanoz kürsü, E. Emiroğlu VI:487a
P: S. Batur II:204a **Beylerbeyi Hamamı**
P: R. Çelebi II:205b **Beylerbeyi İskelesi**
F: N. Timuroğlu FV:203b **Beylerbeyi Sarayı**
F: A. Batur II:37b
F: A. Batur II:210a
F: A. Kuzik II:209b
F: Mavi Salon II:208a
F: N. Timuroğlu, 1993 H:207a
F: Selamlık deniz köşkü, A. Batur II:210a **Beylerbeyi Vapuru**
F: E. Tutel II:211a **Beylik Gezmeler**
R: Preziosi, 1896 11:21 Ib **Beylik Suyolu (Atışalam)**
F: K. Çeçen, 1986 III:525b **Beyoğlu**

F: IV:266a
F: A. Güler II:215a
F: A. Güler II:219a
F: A. Güler IV:270a
F: A. Güler, 1962 III:143b
F: N. Timuroğlu, 1993 II:216a
F: N. Timuroğlu II:217b
F: N. Timuroğlu, 1993 II:218a
F: S. Giz FV:267a
F: S. Giz FV:268a
H: II:213a
H: II:213b **Beyoğlu Belediye Hastanesi**
F: 1986 IV:14a
F: H. Okurer, 1993 II:220c **Beyoğlu Öğretmen Evi**
F: E. Uca, 1994 VI:191b **Beyoğlu Sedyesi**
F: II:222b Beyoğlu Ticaret Lisesi
F: E. Uca, 1994 VII:268b **Bezciyan, Artin**
F: 1930 II:223c **Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi**
(Gureba)
F: H. Arlı, 1993 II:226a **Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi**
(Kasımpaşa)
F: H. Arlı, 1993 II:225c **Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi**
(Silivrikapı)
F: Y. Çelenk, 1993 II:226b **Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi**
(Topkapı)
F: H. Arlı, 1993 II:227a **Bıçakçı Mescidi**
F: T. Okçuoğlu, 1993 II:227b **Biat Töreni**
F: VI. Mehmed V:351b **Bilal Ağa Çeşmesi**
F: Y. Çelenk, 1993 II:229c **Bilezikçi Çiftliği**
Fotoğraflar: T. Ayaşlıgil II: 230a **Binbirdirek Sarnıcı**
F: A. Güler II:253b
G: Bartlett II:233a
G: Bartlett VI:470a **Binemeciyan, Eliza**

F: 1921 II:233c **Binicilik**
F: II:234a **Biniş**
G: Allom II:235a **Bir Mayıs Kutlamaları**
Aydınlık Dergisinin kapağı II:236b
F: 1977 III:48a
F: A. Güler II:237a
F: Y. Tunca, 1994 IV:288a
F: Y. Tunca, 1994 IV:289a **Birgi, Z. Nuri**
F: II:239b **Birinci Dünya Savaşı'nda İstanbul**
F: II:241b **Birinci Vakıf Hanı**
F: Y. Çelenk, 1993 II:343a **Birsel, Salâh**
F: N. Timuroğlu II:243c **Bisiklet**
F: S. Giz II:247a **Bit Pazarları**
F: E. Yazıcı, 1991 II:249b
F: E. Yazıcı, 1988 II:250a **Bitki Örtüsü**
F: A. Hikmet Varlık, 1993 II: 248a **Bizans Sanatı**
F: Binbirdirek Sarnıcı, A. Güler II:253b
F: Büyük Saray, mozaik, T. Aydoğmuş II:257b
F: Hippodrom, A. Güler 1990 II:252a
F: Kariye Müzesi, fresk, A. Güler II:255a
F: Mevlevihane Kapısı, A. Güler 1990 II:251b
F: Silivrikapı, H. Okurer 1993 II:251b
F: Tekfur Sarayı, A. Güler II:256a
F: Zeyrek Kilise Camii, A. Güler II:254a **Bizantion**
H: D. Kuban II:259b **Blacque, Alexandre**
Moniteur Ottoman, 30 Ağustos 1834
II:261a **Blahernai Ayazması**
G: 1877 II:262a **Blumenthal Biraderler**
F: VI:264b **Bodrum Camii**
F: E. Emiroğlu, 1989 II:264a
P: II:263c **Bodrum Camii Sarnıcı**
F: Y. Çelenk, 1993 II:264b **Bodrum Hanı**
F: Y. Çelenk, 1993 II:265b **Bodrumî Ömer Lütfi Efendi Camii**

F: Y. Çelenk, 1994 II:2ö5c **Boğaziçi**
F: II:287a
F: A. Güler II:277b
F: B. Baki Aksu II:281a
F: B. Dinç, 1993 II:276a
F: E. Erim, 1992 II:278a
F: G. Kara III:32a
F: S. Giz II:279a
G. Bartlett II:283a
G: Flandin II:285a
H: II:267b
H: II:269a
H: Ç. Aysu, 1965 II:274b
H: Ç. Aysu, 1989 II:275a
H: M. Çubuk, 1990 II:270b **Boğaziçi Köprüsü**
F: A. Güler II:288b
F: Maket V:391b **Boğaziçi Üniversitesi**
F: H. Okurer, 1993 II:289b
F: Y. Çelenk, 1994 V:74a **Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi**
F: H. Okurer, 1993 II:290a **Boğaziçi Vapuru**
F: A. Güler II:290b **Boğaziçi Yasası**
H: 1983 II:291b **Boks**
F: II:293b
F: 1921, S. Giz VII:41b **Bomonti Bira Bahçesi**
F: IV:132b **Bomonti Bira Fabrikası**
F: II:296b
F: H. Okurer, 1993 II:296b **Bonanni**
R: Kanun çalan Türk kızı, 1723 V:530b **Bonkowski, Charles**
F: B. Kargopoulo II:297b **Bonmarşeler**
Reklam sayfası: II:298a **Bora, O. Asaf ' R: II:299b **Boran, Orhan****
F: VI:295b **Borsa Lokantaları**
F: A. Kuzik, 1994 H:299b **Borsalar**
F: II:300b **Bostancı**

F: I:320a

F: Deniz otobüsü iskelesi, G. Kara III:29b

F: G. Kara, 1993 II:302a

H: II:303a **Bostancı Camii**

F: A. Kuzik, 1994 II:304c **Bostancı İskelesi**

F: H. Okurer, 1993 II:305a **Bostancı Ocağı**

R: II:306b

R: II:306c **Bostancı Vapuru**

F: E. Tutel II:307c **Bostancıbaşı Köprüsü**

F: A. Kuzik, 1994 II:309a **Bostanlar**

F: H. Okurer, 1993 II:310a **Bostanzadeler**

Gül-i Sadberk'm ilk sayfası II:310c **Botanik Bahçeleri**

F: N. Rona 11:31 Ib **Botter Apartmanı**

F: E. Emiroğlu II:313a

F: E. Emiroğlu 11:313b

F: E. Emiroğlu II:314a **Bouvard, Joseph Antoine**

Ç: Beyazıt Meydanı II:187a

Ç: Eminönü Meydanı, 1902 II:315b

Ç: Galata Köprüsü, 1902 II:315b

Boyar, A. Sami

502

503

Çarşılar

Boyar, A. Sami

R: II:316b **Boyar, S. Pertev**

R: II:317a **Bozacılar**

F: N. Timuroğlu, 1993 II:318b

R: II:318a **Bozcalı, Sabiha**

F: E. Emiroğlu II:318c

R: 1940 IV:220b **Bozdoğan Kemerli**

Ç: Ş. Akıncı, 1989 H:319b

F: A. Neftçi, 1991 II:320a

F: E. Uca, 1994 VI:457a
F: E. Yazıcı I:383a
G: Bartlett VII:54b
H: 1748 III:526a **Böcekbaşı**
R: 1909 II:320c **Bölükbaşı, Rıza Tevfik**
F: III:20b **Börekçiler**
F: II:321b **Brias Sarayı**
P: II:323b **Brindesi, Giovanni**
R: Aile I:139c
R: Bebek evleri HI:230a
R: Bostancı başlığı, ayrıntı, I:3b
R: II:322a
R: III:458b
R: Galata III:353a
R: Göksu III:399b
R: Mısır Çarşısı V:450a
R: Piyade kayığı IV:504a
R: Talika IV:525b
R: Tersane-i Âmire VII:254a **Bristol Oteli**
F: P. Aykut II:324a **Bruyn, Cornelius de**
H: 1698 II:325b **Buhara Tekkesi**
F: A. Neftçi, 1990 II:326a
P: M. Baha Tanman, 1982 II:327a **Bulak Mustafa Paşa Türbesi**
P: Y. Demiriz II:328a **Bulgar Eksarhhanesi Binası**
F: E. Emiroğlu, 1973 II:328b
F: E. Emiroğlu II:329a **Bulgarlar**
F: E. Emiroğlu II:330b
F: E. Emiroğlu II:330c **Bulgurlu**
G: Bardett II:332a
H: II:331b Bulgurlu Mescidi
F: Y. Çelenk, 1994 II:333a **Buondelmonti, Cristoforo**
H: II:333b H: Galata HI:349b **Burak, Cihat**
F: A. Güler, 1972 V:106a R: II:334a **Burgaz Vapuru**

F: II:335a **Burgazadası**

F: II:336b

F: II:337b

F: E. Emiroğlu, 1985 I:68a

F: E. Emiroğlu II:339a

F: E. Yazıcı II:338a

F: G. Kara II:336b

F: H. Okurer, 1993 II:337b

H: H:335b

Burhaneddin (Hanende)

F: 1924 V:531a **Burmalı Han**

F: Y. Çelenk, 1994 II:339b **Burmak Mescit**

F: H. Okurer, 1993 II:340a **Burmalı Sütun**

F: N. Timuroğlu, 1993 II:340c **Bursa Tekkesi Mescidi**

F: M. Baha Tanman, 1985 II:341b **Bursalı, Şefik**

R: II:342a **Butak, Behzat**

F: II:342b

F: "Delidolu" opereti, 1936 VI:133b **Büyücülük**

Ç: II:343c **Büyük Bent**

F: K. Çeçen II:344b **Büyük Eczane**

Leon Fridman dönemine ait zarf III:256a **Büyük Mabeyin Köşkü** (Yıldız Sarayı)

F: VII:523a **Büyük Saray**

Ç: II: 347a

F: T. Aydoğmuş II:348a

F: T. Aydoğmuş II:346b

F: Mozaik II:257b **Büyük Yeni Han**

F: Y. Çelenk, 1993 II:349a

F: Y. Çelenk, 1993 II:349b **Büyükada**

F: I:68a

F: I:69a

F: II:352a

F: E. Yazıcı II:351a

F: N. Timuroğlu, 1993 11:353

H: II:350b **Büyükada İskeleyi**

F: II:353c

F: IV:206a **Büyükada Rum Yetimhanesi**

F: B. Dinç II:354a **Büyükada Vapuru**

F: E. Tutel, 1976 II:354c **Büyükbakkalköy**

H: II:355a **Büyükçekmece**

H: II:357a **Büyükçekmece Gölü**

F: B. Dinç II:356a **Büyükçekmece Kervansarayı**

F: II: 358a **Büyükdere**

F: II:360a

F: N. Timuroğlu, 1993 II:361a

G: Bartlett II:359a

G: Rus Elçiliği Yazlığı, Melling VI:370a

H: II: 360a **Büyükdere Caddesi**

H: Ç. Aysu II:362a **Büyükdere Camii**

F: Y. Çelenk, 1994 II:363c **Büyükgerme Kemerli**

F: K. Çeçen, 1992 VI:342b

Caddebostan Vapuru

F: H. Okurer, 1994 II:365b **Cafer Ağa Camii**

F: H. Okurer, 1994 II:365c **Cafer Ağa Medresesi**

F: II:366a

Cafer Ağa Mescidi

F: Y. Çelenk, 1994 II:366c **Cafer Paşa Külliyesi**

F: M. Baha Tanman, 1982 II:369a

F: Y. Çelenk, 1994 II:368a

P: İ. Rıfat Erkoğlu, 1970 II:3ö7b **Cağaloğlu**

F: H. Okurer, 1993 II:370b **Cağaloğlu Hamamı**

F: A. Güler III:538b

F: Y. Çelenk, 1994 II:371c **Cağaloğlu Kız Meslek Lisesi**

F: T. Erkişi, 1994 V:13a **Camcılık**

F: B. Dinç II:373b

F: Cam eşyalar II:372c

F: I. Çelik II:373a

M: *Surname-i Hümayun*, 1582 İI:373c **Camialtı I Vapuru**

F: İI:375b **Camialtı Vapurları**

F: İI:375b **Camiler**

Ç: Mihrimah Sultan Camii kesiti İI:378a

F: Atık Valide Camii avlusu, B. Dinç İI:379b

F: Beylerbeyi Camii, E. Emiroğlu İI:380a

F: Ferruh Kethüda Camii, A. Neftçi, 1990 İI:379b

F: Küçük Ayasofya Camii, Sebatı ve Joaillier İI:381b

F: Sultan Ahmed Camii, T. Aydoğmuş İI:377a

F: Süleymaniye Külliyesi, A. Güler

İI:376a **Canbazhane**

M: Levnî, *Surname-i Vehbîll*:383a. **Canfeda Kadın Çeşmesi**

F: Y. Çelenk, 1994 İI:384a **Canfeda Katlın Mescidi**

F: M. Baha Tanman İI:384a **Cansever, Edip**

F: A. Güler İI:384c **Capitol**

F: E. Eriml:188b **Cariye**

G: Allom İI:385b

M: Levnî İI:386a **Castellan, Antoine-Laurent**

R: Değirmen III: 19b

R: Fransız Elçiliği binası, 1811 İI:387a

R: Venedik Sarayı VII:379b

R: Yeni Cami, mahya V:276a Caz

F: Ayten Alpman ve Hırant Lusigyan, 1961 İI:388a

F: Dizzy Gillespie istanbul'da, 1988

İI:387b **Cedid Abdürrahim Efendi Medresesi**

F: Y. Çelenk, 1994 İI:391b **Cedid Ali Paşa Medresesi**

F: Y. Çelenk, 1994 İI:392a **Cedid Mehmed Efendi Medresesi**

F: Y. Çelenk, 1994 İI:392b **Cellat Çeşmesi**

F: A. Hikmet Varlık İI:394a **Cellatlar**

F: Cellat Çeşmesi, A. Hikmet Varlık İI:394a

R: H:393b Cem

Dergi: 18 Şubat 1911 İI:397b **Cemal (Cümbüş)**

F: VI:294a

Cemal Bey Lokantası

F: S. Giz V:222a **Cemal Reşit Rey Konser Salonu**

F: N. Timuroğlu, 1994 II:398a **Cemaleddin Uşşakî Tekkesi**

P: M. Baha Tanman II:399b **Cemil Bey** (Tanburi)

F: II:402b **Cemil Bey** (Viyolonselci)

F: V:533b **Cemil Bey Yalısı**

Ç: D'Aranco II:550b **Cemil Topuzlu Köşkü**

F: Y. Çelenk, 1994 II:403a **Cemile Sultan Sarayı**

F: E. Aksoy II:513a **Cenaze Alayı**

M: VI:193c

M: Osman (Nakkaş), 1579 II:406b

R: VanMourVI:193b **Cenevizliler**

H: II:407b **Cercle d'Orient**

F: Cercle d'Orient (Beyoğlu), N. Timuroğlu, 1994 II:409b

F: Cercle d'Orient (Çiftehavuzlar), A.

Kuzik, 1994 II:410a **Ceride-i Havadis**

Gazete: 28 Mart 1841 II:410b **Cerrah Mehmed Paşa Külliyesi**

F: A. Neftçi II:412a

F: Y. Çelenk II:413a

P: II:411a **Cerrahîlik**

F: Cerrahî tacı II:416a

F: Nureddin Cerrahînin sandukası, M. Baha Tanman II:414b

F: Nureddin Cerrahî Tekkesi, E. Uca, 1994 VI:97c

F: Şeyh İbrahim Fahreddin Efendi (Erenden) II:415c

Hat: Mahmud Öncü, 1963 VI:96c **Cerrahpaşa**

H: II:417a **Cerrahpaşa Hastanesi**

F: E. Emiroğlu II:419a **Cevad Paşa Türbesi**

F: Y. Çelenk, 1994 II:419c **Çevri Kalfa Çeşmesi**

F: N. Timuroğlu II:491 a **Çevri Kalfa Sıbyan Mektebi ve Çeşmesi**

F: E. Emiroğlu II:423b **Çevri Usta Camii**

F: Y. Çelenk, 1994 II:424a **Ceza ve Tutukevleri**

F: Sultanahmet Cezaevi, N. Timuroğlu

II:424c **Cezayirli Hasan Paşa Çeşmesi** (Kasımpaşa)

F: Y. Çelenk, 1994 II:425c **Cezerî Kasım Paşa Camii** (Eyüp)
F: H. Okurer II:426a **Cezzar, Engin**
F: VII:82a **Choiseul-Gouffier, Comte de**
G: Kâğıthane II:427a
G: Süleymaniye Külliyesi VII:99b **Cibali**
F: II:429b
F: Cibali Tütün Fabrikası, N. Timuroğlu, 1994 II:429b
H: II:428b **Cibali Tütün Fabrikası**
F: İşçiler, 1923 IV:283b
F: N. Timuroğlu, 1994 II:429b
Ciğerciler
F: II:430a
G: J. B. Hilair V:87c
R: Van Mour IV:516a **Cihangir**
F: E. Erım, 1992 II:430b **Cihangir Camii**
F: II:432a
F: E. Erım, 1992 II:432b
P: II:431b **Cihannüma Kasrı** (Yıldız Sarayı)
F: E. Emiroğlu VII:524a **Cihanoğlu, Salih Selahattin**
F: I:398b **CUtçilik**
F: M. Düzgünman'ın bir cildi, 1937
II:434a **Cimcoz, Adalet**
F: II:435a **Civanyan, Mıgırdıç**
R: "Kız Kulesi ve Sarayburnu" II:436a **Comidas, Comido**
Ç: Saint Benoit Kilisesi ve Manastırı
VI:413b **Con Paşa Köşkü**
F: E. Emiroğlu II:438b
F: E. Emiroğlu II:439a **Conrad Oteli**
F: G. Kara VI:179b **Constantinus I** (Büyük)
R: Mozaik II: 440a **Corbusier, le**
R: "Topkapı Sarayı'ndan Boğaziçi'nin
Görünümü" II:441b **Cornelius Loos**
R: Fener Köşkü III:282b **Craven, Elisabeth**

F: Gezi izlenimleri kitabının kapağı

II:442c **Cuma Selamlığı**

F: II. Abdülhamid cuma selamlığında I:40a

F: V. Mehmed ilk cuma selamlığı için Sarayburnu'nda V:346a

F: V. Mehmed'in Ayasofya'daki cuma selamlığı II:443b

F: 28 Mayıs 1909 II:443b

R: Abdülaziz'in son cuma selamlığı I:24a

R: II. Mahmud, Lewis V:258a **Cumhuriyet**

F: Mürettiphane, S. Giz II:72a

Gazete: 1 Eylül 1928 II:71b

Gazete: 7 Mayıs 1924 II:444b **Cumhuriyet Anıtı**

F: N. Timuroğlu, 1994 II:444c **Cumhuriyet Dönemi Edebiyatında İstanbul**

F: Can Yücel, E. Erim, 1990 II:447b

F: Halit Ziya Uşaklıgil II:446a

F: Hüseyin Rahmi Gürpınar II:446b

F: Kemal Tahir, A. Güler II:446c

F: Oğuz Atay, A. Güler II:447a

F: Rifat Ilgaz II:447c **Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı**

F: Çapa Yalısı, A. Batur II:452a

F: Çınar Oteli, G. Kara II:452a

F: 4. Levent Sitesi, N. Timuroğlu II:452b

F: Dr. Sani Yaver Villası II:450b

F: Hukukçular Sitesi, N. Timuroğlu, 1994 II:453b

F: İÜ Fen-Edebiyat Fakültesi binaları, N. Timuroğlu II:451a

F: İÜ Observatoryumu, A. Batur II:450a

F: İnönü Evi, A. Batur II:451a

F: Odakule, A. Batur II:454a

F: S. Sigortalar Kurumu binası,

N. Timuroğlu, II:453b F: Soyak Sitesi, A. Güler II:454b F: Şark Kahvesi II:451b F:
Taksim Belediye Gazinosu,

A. Batur II:451b **Cülus**

M: II. Bayezid II:84b

R: Bâbüssaade önünde cülus töreni

II:455b **Cüzamhaneler**

R: S. Ünver, 1957 II:456b

Çadır Köşkü

F: Kâğıthane II:457a

F: Yıldız Parkı II:458a **Çağatay, A. Rifat**

F: VII: 138a

F: 1927 II:459a **Çağla, Cevdet**

F: VI:294a **Çağlannan, Mustafa Zeki**

F: II:557a **Çağlayan**

H: II:460a **Çağlayan Kasrı**

Ç: II:461a **Çakırcıbası Camii**

F: T. Okçuoğlu, 1993 II:462a **Çalh, İbrahim**

R: II:463b **Çamlıca**

F: Büyükçamlıca Tepesi, A. Kuzik II:466a

H: II:464b **Çamlıca Tepeleri**

F: Büyükçamlıca Tepesi, A. Kuzik II:466a **Çamhcah Mehmed Efendi Tekkesi**

P: II:467a **Çandarlı İbrahim Paşa Camii ve**

Medresesi

F: Y. Çelenk, 1994 II:468b **Çankaya Oteli**

F: E. Emiroğlu, 1985 II:468c **Çapa**

F: C. Kahraman, 1994 II:470a

H: II:469a **Çapa Yalısı**

F: A. Batur II:452a **Çapanoğlu, Münir Süleyman**

F: A. Güler II:470b **Çardak Araba Vapuru**

F: II:471a **Çardaklı Hamam**

P: II:471b **Çarşamba**

H: 1875 II:472b **Çarşı Ressamları**

R: "Atmeydam'nda İki Dikilitaş", 17. yy II:473c

R: Ayasofya, 17. yy II:474a

R: Gelin ve çeyizi III: 109a

R: Esnafa ceza III:218b

R: İhtisab ağası, XVII. yy IV:143b

R: Kadı, 17. yy IV:137b

R: Mimarbaşı IV:13a
R: Muhtesip ağa terazicisi FV:118b
R: Mum satıcısı, 17. yy V:498a
R: Tatar ve ulak III:466a **Çarşılar**
F: Capitol, M. Çıtak, 1994 II:47öb
F: Mahmudpaşa Çarşısı, S. Giz II:475b
F: Mısır Çarşısı, E. Yazıcı II:476a

Çatal Çeşmeler

504

505

Dolmabahçe Camii

Çatal Çeşmeler

F: N. Timuroğlu, 1994 II:477b **Çatalçeşme Mescidi**
F: T. Okçuoğlu, 1993 II:479c **Çatladtkapı**
F: Sebah ve Joaillier II:479b **Çavuş Mescidi** (Balat)
F: Y. Çelenk, 1994 II:480b **Çekli, Nazmi** R: II:482b **Çelik, Necati**
F: Y. Tunca IV:289a **Çemberlitaş** (Anıt) Ç: 1574 II:483a G: BartlettVII:120b R:
Anonim, 16. yy III:141b **Çemberlitaş** (semt) F: A. Güler VII:294b F:
A. Güler, 1990 II:484b H: II:484a R: II:483c **Çengelköy**
F: E. Erim, 1991 II:485a F: E. Erim, 1990 II:486b H: II:486a **Çengelköy Vapuru**
F: II:487a **Çengiler**
R: 17. yy II:487b R: Anonim, 19. yy, VL300a **Çeşmeler**
F: Çevri Kalfa Çeşmesi, N. Timuroğlu,
1994 II:491a
F: Hacı Beşir Ağa Çeşmesi, Y. Çelenk, 1994 II:489b F: Hekimoğlu Ali Paşa
Külliyesi Çeşmesi,
Y. Çelenk II:490b F: III. Osman Çeşmesi, ayrıntı,
Y. Çelenk, 1994 II:490a F: Mihrişah Sultan Çeşmesi,
N. Timuroğlu, 1994 II:490c F: Rukiye Kadın Çeşmesi, Y. Çelenk, 1994
II:490a **Çeşmibülbül**
F: İ. Çelik II:491b F: N. Timuroğlu II:491b **Çevre Sorunları** F: II:495b F: Boğaz'da
deniz kazası, B. Çelebi
II:496a F: Independenta tanker kazası,

B. Çelebi II:496b F: Kilyos, Karaburun II:494a F: N. Timuroğlu, 1994 II:496a F:
Ortaköy sahili, A. Kuzik, 1994 II:497a F: Ömerli Barajı, B. Çelebi,
1994 II:493b F: Ümraniye Hekimbaşı Çöplüğü II:495b **Çevre Yolları**

F: 4. Levent'te çevre yolları VII:533b H: Karayolları Genel Müdürlüğü, R.

Akbulut II:498a **Çınar Oteli**

F: G. Kara II:452a **Çınarcık**

F: N. Timuroğlu, 1994 II:501a **Çırağan Olayı**

F: Ali Suavi I:202a R: *L'Illustration*, 1878 II:502a **Çırağan Sarayı**

F: A. Kuzik, 1994 II:503a F: E. Erim II:35b P: II:504a **Çiçek Pasajı**

F: A. Hikmet Varlık, 1994 II:508b

F: G. Gülbahar, 1992 V:437b

F: N. Timuroğlu, 1993 II:218a **Çiçekçilik**

F: B. Dinç II:509b

F: B. Dinç II:510a

F: O. Sabuncakis, 1939 II:511b

F: Y. Çelenk, 1994 II:509b **Çifte Gelinler Türbesi**

F: N. Timuroğlu, 1994 II:512b **Çifte Saraylar**

F: E. Aksoy II:513a **Çiftehavuzlar Kasrı**

P: II:513c

Çim Hokeyi

F: S. Giz VII:41b **Çingeneler**

F: II:515b

F: Sulukule II:515a **Çini**

Çini Pano: Ayasofya, T. Aydoğmuş I:456a

F: Sultan Ahmed Camii, ayrıntı, T. Aydoğmuş VII: 59a

F: Süleymaniye Camii, çini madalyon, D. Kuban VII: 103a

F: Valide Sultan Odası, A. Güler VII:291c **Çinili Hamam**

P: 1945 II:516a **Çinili Karakol**

F: Y. Çelenk, 1994 II:517a **Çinili Köşk** (Beşiktaş Sarayı)

G: Melling II:517b

P: III:229c **Çinili Köşk** (Topkapı Sarayı)

F: Ayrıntı, E. Yazıcı II:519b

F: E. Emiroğlu II:518b

F: Sebah ve Joaillier II:518b

F: Tavuslu çeşme, A. Neftçi II:519c **Çinili Külliyesi**

F: A. Vefa Çobanoğlu, 1993 II:520b

F: A. Vefa Çobanoğlu, 1992 II:521b **Çiroz**

F: A. Selçuk Sakaoğlu II:523a **Çit Kasrı**

F: A. Hikmet Varlık, 1994 II:523b **Çituri Hanı**

F: Y. Çelenk, 1994 II:524a **Çivizade Kızı Mescidi**

F: T. Okçuoğlu, 1993 II:524b **Çizgen, Abdullah**

R: II:525a **Çocuk Tiyatroları**

F: *Benim Arkadaşım Yok*, 1992- 1993

II:527a **Çorlulu Ali Paşa Külliyesi**

F: M. Baha Tanman, 1983 II:529a

P: II:528b Çömlekçilik

F: A. Kuzik, 1990 II:530a **Çömlekçiyan, Arsak**

Kitap kapağı: V:540a Çöp

Çöp Vergisi makbuzu, 1896 II:531b

F: D. Kuban V:416a

F: N. Gabeoğlu, 1993 II:531b

H: S. Budak II:532b **Çubuklu**

F: H. Okurer, 1993 II:534b

F: T. Aydoğmuş II:534b

H: II:533b **Çuhacı Han**

F: E. Emiroğlu, 1973 II:535b **Çuhacıyan, Dikran**

Büst: II:536c „„

Nota kapağı: VI: 134a

Çukur Çeşmeler

F: Y. Çelenk, 1994 II:537b **Çukur Hamam**

Ç: Texier II:538b **Çukurcuma Hamamı**

F: Y. Çelenk, 1994 II:530c

D Grubu

Sergi katoloğu, 1934 II:540a **Dadyan Ailesi**

F: Boğos Dadyan II:541b

F: Harutyun Paşa Dadyan II:541b

F: Hovhannes Dadyan II:541b **Dadyan, Boğos**
F: II:541b **Dadyan, Harutyun Paşa** (Artin)
F: II:541b Dadyan, Hovhannes
F: II:541b **Dağ, Şevket**
R: II:542a **Daltaban Mescidi**
F: Y. Çelenk, 1994 II:544c **Dalyanlar**
H: K. Deveciyan, 1924 II:545b **Damat İbrahim Paşa Çeşmesi** (Fatih)
F: Y. Çelenk, 1994 II:546a **Damat İbrahim Paşa Çeşmesi** (Ortaköy)
F: Y. Çelenk, 1994 II:546b **Damat İbrahim Paşa Darülhadişi**
F: Z. Ahunbay II:547b **Damat İbrahim Paşa Külliyesi**
F: Medrese, N. Sözgen, 1994 V:321b
F: Sebil, ayrıntı, D. Kuban H:549a
F: Tavan süslemesi, D. Kuban II:549a
G: Sebil, Allom VI:543a
P: D. Kuban-Z. Ahunbay II:548a **Damat İbrahim Paşa Kütüphanesi**
F: Y. Çelenk, 1994 V:173b **D'Aronco, Raimondo Tomasso**
Ç: Cemil Bey Yalısı (Kireçburnu) II:550b
Ç: Karaköy Mescidi FV:457c
Ç: Rıza Paşa Köşkü (Çamlıca) II:550b
Ç: Yıldız Çini Fabrikası VH:516a
Ç: Yıldız Sarayı Tiyatrosu eskizi VII:527a **Darphane**
F: Sikkeler, M. Çıtak II:552a **Darphane Köşkü**
F: Eldem, *Köşkler ve Kastrlar II:553b Darphane-i Amire Binası*
F: Atölye, C. Can, 1994 II:554a
F: C. Can, 1994 II:554a **Darülaceze**
F: F. Erentürk, 1994 II:555b **Darülaceze Binası**
F: II:555c
F: II:556a **Darü'l-Elhân**
Darü 'l-Elhân Külliyesi'nin 22. fasikül kapağı II:556b
F: II:557a
F: Fasl-ı Musiki Heyeti 11:558 **Darülfünun**
F: 1920 II:561a **Darülfünun Binası**
R: II:562b

R: II:562b **Darülkurralar**

P: Hüsrev Kethüda Darülkurrası II:566a

P: Ismihan Sultan Darülkurrası II:565c **Darülmualimat Binası**

F: A. Neftçi, 1990 II:5ö7b

F: Y. Çelenk, 1994 II:567b **Darüşşafaka**

Makbuz: III:1b

F: E. Emiroğlu III: 1b **Darüşşafakalı Ressamlar**

R: Şevki II:2b **Darüşşifalar**

F: Haseki Darüşşifası III:3a

F: Süleymaniye Darüşşifası III:3b **Darü't-Talim-i Musiki**

F: III:4a **Daryal, Vecibe**

F: II:557a

F: VI:294a **Daver Baba Tekkesi**

P: M. Baha Tanman HI:5c **Davud Ağa**

F: Mehmed Ağa Camii ve Türbesi (Çarşamba) A. Neftçi III:6a

F: Sadrazam Siyavuş Paşa Türbesi (Eyüp)

A. Neftçi IH:6b **Davud Paşa Külliyesi**

F: Dış görünüm, A. Neftçi III:7b

F: iç görünüm, A. Neftçi III:7b **Davutpaşa**

F: Kadem-i Şerif Tekkesi III:9b

H: 1875 III:10a **Davutpaşa İskelesi Hamamı**

F: Y. Çelenk, 1994 III:11b **Davutpaşa Kışlası**

F: III:12a **De Amicis, Edmondo**

R: III:12c **Debbağhk**

F: Kazlıçeşme, N. Gabeoğlu, 1990 III: 13a **Decugis Evi**

F: C. Can, 1994 III: 14b **Defterdar**

F: A. Neftçi, 1987 III:15b **Defterdar Camii**

F: A. Neftçi, 1990 III: 17a **Değirmen Han**

F: III:18b **Değirmenler**

R: CastellanIII:19b **Değmer Şefik Hüsnü**

F: III: 19c Demet

Dergi: IV:345a **Demirağ, Nuri**

F: III:20b **Demircilik**

M: Bizans, 9. yy V:225a **Demircioğlu, Yusuf Ziya**

F: II:141b **Demironat, Muhsin**

F: 1984 III:21b **Demiryolları**

F: Sirkeci, G. Kara III:21b **Demokrat Parti**

Afiş: VII: 19b **Deniz Abdal Mescidi ve Tekkesi**

F: 1940 III:22b **Deniz Fenerleri**

F: Şile Feneri, B. Dinç III:24a **Deniz Hamamları**

F: Moda Deniz Hamamı III:24b **Deniz Harp Okulu**

F: Tuzla'daki kampus III: 26b **Deniz Kazaları**

F: Independenta Tankeri II:496b

F: Koyun yüklü gemi II:496a **Deniz Lisesi**

F: Heybeliada, N. Başgelen III:28a

Deniz Müzesi

F: E. Uca, 1994 VI:22b

F: Y. Çelenk, 1994 IH:28b **Deniz Otobüsleri**

F: Bakırköy Deniz Otobüsü İskelesi, M. Arıkan, 1994 IV:205b

F: G. Kara III:29b **Deniz Ticaret Odası**

F: Y. Çelenk, 1994 III:30a **Deniz Ulaşımı**

F: Boğaz, G. Kara III:32a

F: Galata Köprüsü, S. Giz III:31a

F: Üsküdar iskelesi, B. Dinç, 1991 III:32a

G: Allom III:30a **Derby İşgali**

F: III:35c **Dericilik**

F: Sütlüce Mezbahası, 1990 IH:36a **Dersaadet**

Makbuz: III:37b

Osmanlı banknotu: Ayrıntı III:37b

Posta kartı: 6 Mart 1913 III:37a **Derunî Mehmed Efendi Tekkesi**

F: 1970 III:37b **Derviş Ali Mescidi**

F: A. Neftçi, 1990 III:38b **Der-Yeğyayan, Zaven**

F: 1914 III:38b **Destancıhk**

Kitap: M. Şükrü 1917 III:39b **Dethier, P. Anton**

Kitap: *Le Bosphore et Constantinople*,

1873 III:42a **Devatî Mustafa Efendi Tekkesi**

F: M. Baha Tanman, 1983 III:43b **Deveciyan, Karekin**
R: 1915 III:43b **Devekuşu Kabare Tiyatrosu**
F: P/:325b **Devlet Güvenlik Mahkemesi**
F: E. Erim I:354a **Devlet Klasik Türk Müziği Korosu**
F: S. Güner, 1991 III:44a **Devlet Senfoni Orkestrası**
F: S. Güner, 1990 III:47a **Devoğlu Ali Ağa Çeşmesi**
F: Y. Çelenk, 1994 III:47c **Devrimci İşçi Sendikaları**
Konfederasyonu
F: 1 Mayıs 1977 III:48a **Dındesyan, Yeğya**
F: III:182c **Dırağman Külliyesi**
F: Tevhidhane, mihrap duvarı, M. Baha Tanman, 1983 III:50a
F: Tevhidhane, M. Baha Tanman, 1983 III:50b
P: 1947 III:49a **Diehl, Charles**
F: 1930 III:49a **Dikilitaş**
F: E. Emiroğlu, 1982 III:51b
F: E. Yazıcı III:52b
F: N. Timuroğlu, 1983 III:52a **Dikilitaşlar**
F: III:53a **Dilenciler**
F: III:53c **Dilhüşin Vapuru**
F: S. Giz III:54b **Dimitrios (Ayios) Kilisesi** (Kurtuluş)
F: Dış görünüm, Z. Karaca, 1991 III:56b
F: iç görünüm, Z. Karaca, 1991 III:56a
F: T. Erkişi, 1994 V:20a
Dino, Abidin
F: A. Güler III:59b
R: III:59b **Direklerarası**
F: III:60b
F: Kantocular III:61a
F: S. Giz VII:9a **Dişçi Mektebi**
F: III:63a
F: 1924 III:139b **Divan Edebiyatı**
M: Ahmed Paşa, *Mesaini 'ş-Şuara*, 16. yy III:66a
M: Âşık Çelebi, *Meşairü'ş-Şuara*, 16. yy III:66b

M: Bakî, *Meşairü'ş-Şuara*, 16. yy III:66c
M: Kanuni, *Meşairü'ş-Şuara*, 16. yy III:63c
Şeyh Galib'in el yazısı, 18. yy III:67c **Divan Edebiyatı Müzesi**
F: F. Sayılan III:68a **Divan Oteli**
F: III:68b **Divanhaneler**
Ç: Hünkâr İmamı Köşkü III:70a
F: Amcazade Hüseyin Paşa Yalısı, D. Kuban III:231c
G: Amcazade Hüseyin Paşa Yalısı, H. Catenacci III: 70a
P: Sepetçiler Kasrı III:69c **Divan-ı Hümayun**
M: Kubbealtı, 16. yy III:71b **Divanyolu**
F: V:263b
F: N. Timuroğlu, 1994 III:72b **Divitçüer** (Zenaat)
M: *Surname-i Hümayun* V:22öa **Diyojen**
Mizah gazetesi, 24 Kasım 1870 III:73a **Dizdariye Camii**
F: E. Naza, 1993 III:73b **Dodeka Apostoli Kilisesi**
F: Z. Karaca III:74a **Doğal Afeder**
F: A. Güler, 1954 III:75a **Doğal Gaz**
F: Otobüs, N. Gabeoğlu, 1994 IV:139b **Doğal Yapı**
H: Jeolojik harita III:77a **Doğan Apartmanı**
F: III:80a **Doğancılar Maksemi**
F: VII:351a
H: VII:351b **Doğancılar Parkı**
F: A. Efe, 1993 III:81b **Doğançay, Adil**
R: "Kalamışta Çamlık" III:82a **Doğum Âdetleri**
M: Enderunlu Fazıl, *Hübânname-Zenanname* III:83b **D'Ohsson, Ignatus Mouradgea**
G: Topkapı Sarayı III:419a
G: Yalı Köşkü III:84a **Dokumacılık**
Elyazması, Bizans dönemi III:85a
F: Feshane, S. Giz III:87a
F: Feshane, S. Giz III:87a
F: Fatma Sultan'ın entarisi, A. Güler
III:86a **Dohnabahçe**

F: VII:499b **Dohnabahçe Camii**

F: B. Baki Aksu III:88b

Dolmabahçe Saat Kulesi

506

507

Ezgi, Subhi

P: S. Batur III:88b **Dolmabahçe Saat Kulesi**

F: N. Timuroğlu, 1993 III:89b **Dolmabahçe Sarayı**

F: A. Güler I:47a

F: A. Güler 11:38

F: Bahçe, A. Güler I:546a

F: Berggren III:91a

F: G. Kara III:93a

F: Kristal merdiven, E. Emiroğlu III:95a

F: V. Mehmed V:347b

F: Muayede Salonu kubbesi, E. Emiroğlu III:95b

F: N. Timuroğlu FV:162a

F: Resmi Daire, E. Emiroğlu III:94a

F: Resmi Daire, ayrıntı, E. Emiroğlu III:94a

F: Saltanat kapısı, ayrıntı, E. Yazıcı I:291b

F: Saltanat kapısı, A. Kuzik IH:93b

F: Valide Sultan Odası tavan süslemesi, E. Emiroğlu III:95b

G: Müzayede Salonu, 10 Haziran 1856 III:90a

P: Zemin kat III:92a **Dolmabahçe Sarayı Tiyatrosu**

F: S. GİZ ni:97a

R: Hammont, 19. yy III:96c **Dolmabahçe Vapuru**

F: E. Tutel III:97b **Dolmabahçe Gazhanesi**

F: A. Güler I:479a **Dolmuş**

F: E. Erim, 1990 III:98a **Dolmuş Motorları**

F: N. Timuroğlu III:98b **Donizetti, Giuseppe**

F: III:99c Dormen, Haldun

F: III:100a **Dormen Tiyatrosu**

F: Bulvar 1964-1965 sezonu III: 100a **Dostlar Tiyatrosu**

F: *Ben Bertholt Brecht*, 1986-1987 sezonu

IIILOla **Dökümcülük**

F: Nargile mangalı III:102â

F: Sahan III:102a

F: Y. Tunca, 1987 IV:259a

M: *Sumame-i Hümayun*, 16. yy III:101b **Dölek, Şükrü Halil**

F: I:413c 4. **Levent**

F: N. Timuroğlu II:452c **Dördüncü Vakıf Hanı**

F: E. Emiroğlu III:102b **Dubois, François**

R: Asâkir-i Mansure-i Muhammediye I:338a

R: II. Mahmud selamlık alayı V:259b **Duhani, S. Naum**

F: III:104b **Duhanizade Mescidi**

F: Y. Çelenk, 1994 III:105a **Durmuş Dede Tekkesi**

F: III:106b **Düğümlü Baba Tekkesi**

F: III:107b

F: Mihrap IH: 108a **Düğün Âdetleri**

F: Ermeni düğünü III:193b

F: Rum düğünü, 1927 III:110a

F: Sebah ve Joaillier, 1937 I:144a

G: Melling I:179a

M: Osman (Nakkaş), *Sumame-i*

Hümayun, 16. yy III:216b R: III: 109a

R: Paça günü, 18. yy IV:363b R: Van Mour, 1714 III:109b

Dümbüllü, ismail

F: A. Nihad Erman, 1961 IILlIOb

Düyun-ı Umumiye Binası F: E. Emiroğlu, 1982 III: 1 12a F: Kapı ayrıntısı, E. Emiroğlu, 1982

P: IILlllb **Düzgünman, Mustafa**

F: A. Suad Ürgüplü III:117c F: İ. Çelik, 1990 III:113b F: İ. Çelik III: 1 17a F: İ. Çelik, 1990 HI:113b **Düzyan Ailesi**

F: Hagop Çelebi Düzyan, 1910 III:114c F: Mikayel Çelebi Düzyan, 1910 III:114b F: Sarkis Çelebi Düzyan, 1910 III:1 14a

Ebersolt, Jean

F: III:115c **Ebru Sanatı**

F: Battal ebru, M. Düzgünman III:117a F: Çiçekli ebru, M. Fuad Başar, Suad Ürgüplü III:117c

F: Çiçekli ebru, A. Babaoğlu V:181c F: Mustafa Düzgünman III:113b F: İ. Çelik, 1990 III:113b F: Hatip ebrusu, M. Fuad Başar III: 1 17a F: Hatipli çiçek ebrusu V:181b F: Papatya ebrusu, M. Düzgünman

Ebu Eyyub el-Ensarî Türbeleri

F: A. Hikmet Varlık, 1994 IILlISb **Ebubekir Ağa Sıbyan Mektebi**

F: E. Naza, 1993 III:120a **Ebu'd-Derda Türbesi**

F: N. İşli VI:406a **Ebu'1-Fazl Mahmud Efendi Medresesi**

P: 1959 ni:121b **Ebüzziya, Tevfik**

F: 1876 III:124a

Mecmua-i Ebüzziya, 1911 III:123c **Ebüzziya, Velid**

F: 1911 **Ecevit, Nazh**

R: III:125a **Eczacı Mektebi**

Diploma: 1912 III:125b

F: 1924 III:139b **Eczacıbaşı Holding AŞ**

F: IV:85c

F: Fayans Fabrikası VI:443b **Eczacıbaşı, Nejat**

F: III:126a **Eczacıbaşı Spor Kulübü**

F: 1992-1993 sezonu III:126b **Eczacılık Öğretimi**

Diploma: Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye, 1887 III:127b

Diploma: Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane,

1908 III:127a **Eczacılık Tarihi Müzesi**

F: 1989 III:127b **Eczaneler**

Büyük Eczane'ye ait zarf: III:256a

Damga, 1757 III:128c

F: A. Güler, 1956 III:128b

F: Eczane-i Hamdi III: 1 29a **Edebiyat Fakültesi**

F: II:56la **Edhem Türbesi**

F: N. işli III:129b **Edib Efendi Yahşi**

F: H. Sezgin III:130b **Edirnekapı**

F: Kılıç alayı IV: 556a

F: Sebah ve Joaillier III:131b
H: 1875 III: 132a **Edirnekapı Hamamı**
P: Glück III:539b **Eftalya** (Deniz Kızı)
Plak kabı: Sahibinin Sesi III:135b **Eftalzade Medresesi**
P: Z. Ahunbay, 1980 III:133c **Ege, Fehmi**
F: III:135b
F: VII:204a **Eğitim**
F: Beşiktaş Anadolu Lisesi, 1994 III:139b
F: Eczacı ve Dişçi Mektepleri, 1924 III:139b
F: Numune Mektebi, 1910 III: 138a **Eğlence Hayatı**
F: A. Güler, 1962 III:143b
G: Harem, Van Mour III:142b
G: Kâğıthane, Bartlett III:143b
M: Levnî, 18. yy III:142a
R: Anonim, 16. yy III:141b **Eğri Kemer**
F: IV:522a **Eğrikapı Maksemi**
F: K. Çeçen, 1987 III:144c **Eirene**
F: T. Aydoğmuş III:145c **Ekmekçizade Ahmed Paşa Medresesi**
F: N. Sözgen, 1994 V:322a
P: Z. Ahunbay, 1974 III:146b **Ekrem** (Recaizade)
F: III:148b **Elçi Hanı**
R: 16. yy III:149a
R: Anonim, 16. yy III:141b **Elçilikler**
F: Fransa ve İngiltere elçilikleri, Tarabya
III: **150a Eldem, H. Edhem**
F: S. GİZ III:151b **Eldem, S. Hakkı**
F: Atatürk Kitaplığı binası, A. Kuzik, 1990 III: 152a
F: Rahmi Koç Evi, III:152b
F: Suna Kıraç Yalısı, D. Kuban, 1984 III: 152a
F: Şark Kahvesi VII: 137a **Elefterios (Ayios) Kilisesi**
F: Y. Çelenk, 1994 III: 153a **Elhamra Sineması**
F: Y. Çelenk, 1994 III: 155a
Broşür: III:154c **Emek Sineması**

F: N. Timuroğlu, 1994 III: 156a **Emetullah Gülnuş Valide Sultan**
F: Yeni Valide Külliyesi, Üsküdar,
A. Neftçi, 1989 III:157a **Emetullah Valide Sultan Çeşmesi**
F: Y. Çelenk, 1994 III:157b **Emin** (Çiftenaracı)
F: I:372b **Emin Bey Camii**
F: Y. Çelenk, 1994 III:158a **Emine Sultan Çeşmesi**
F: Y. Çelenk, 1994 III:158b **Eminönü**
F: III:406a
F: A. Güler III:163a
F: A. Güler III:164a
F: Eminönü Meydanı V:389b
F: Galata Köprüsü III:162a
F: S. Giz IV:272b
F: T. Aydoğmuş, 1993 V:417b
G: Bartlett III:159a
H: 1875 III:160a
H: 1985 III:161a
H: 1994 III:162a
R: Limon İskeleyi Karakolu, Fossati
III:327b **Eminönü İskeleyi**
F: E. Yazıcı IV:202a
F: Sebah ve Joaillier IV:202a **Eminönü Meydanı**
Ç: Bouvard, 1902 II:315b
F: Sebah ve Joaillier VI:480b **Emir Buharî Tekkesi** (Ayvansaray)
F: A. Neftçi, 1990 III:,166a **Emir Buharî Tekkesi** (Edimekapı)
F: 1936 III:166b **Emir Buharî Tekkesi** (Fatih)
Ç: III:167b
F: III:167b **Emirgân**
F: H. Okurer, 1994 III:168b **Emirgân Camii**
F: Dış görünüm, H. Arlı, 1994 III:169b
F: İç görünüm, H. Arlı, 1994 III:169b **Emirgân Korusu**
F: Sarı Köşk, E. Yazıcı III:170b **Emirgân Ortaokulu**
F: E. Uca, 1994VI:145b **Emirgân Vapuru**

F: III:171b **Enderun**

M: Seyyid Lokman, *Hünername*, 1584

III: 174a **Endüstri Meslek Liseleri**

F: Maçka Endüstri Meslek Lisesi, Y.

Çelenk, 1994 III: 175a **Enerji**

F: Ambarlı Termik Santrali III:175b

F: Yedikule Havagazı Fabrikası III:176a **Erbulak, Altan**

F: III: 100a **Erenden, ibrahim Fahreddin** (Şeyh)

F: II:415c **Erenköy**

F: İstasyon, A. Kuzik, 1992 III:178b **Erenköy İstasyon Çeşmesi**

F: A. Kuzik, 1992 III:179b **Erenköy Kız Lisesi**

F: Y. Çelenk, 1994 III:179b **Erenköy Vapuru**

F: 1914 III:180a **Erimez, Salih**

R: Amin alayı I:245a **Erkal, Genco**

F: HI:101a **Erkul, Emin**

F: III:181a **Ermeni Basımevleri**

Amblem: III:182b

F: Yeğya Dındesyan III:182c **Ermeni Kiliseleri**

F: Hripsimyantz (Surp) Kilisesi (Büyükdere) III:183b

F: Krikor (Surp) Lusaroviç Kilisesi

(Karaköy) III:184a **Ermeni Musikisi**

F: Gomidas Soğomonyan III:185c

Ermeni Okulları

F: Sahakyan-Nunyan Ermeni Lisesi, Y. Çelenk, 1994 VI:408c

F: Şınorhk (Mıgırdiç) Amira Miricanyan

III:187b **Ermeni Patrikliği**

F: E. Emiroğlu III: 188a **Ermenice Basın**

Ardzvi Vasburagan, 5- sayı, Ekim 1855 III:189b

Hayasdan, 50. sayı, 6 Haziran 1847 III: 189a

Jamanak, 1. sayı 30 Mart 1863 III:189c

Mecmua-ı Havadis, 306. sayı, 1 Ağustos

1859, III: 190a **Ermeniler**

F: Ayin, E. Emiroğlu, 1988 III: 192a

F: Dügün töreni III:193b
F: Kilise korosu III:191b
F: Osmanlı Bankası Olayı VI:167b
R: Van Mour IV:13b **Ersoy, M. Akif**
F: HI:194c
F: V:123a **Ertuğrul, Muhsin**
F: II:342b
F: III:196a
F: A. Güler III: 195c **Ertuğrul Tekkesi**
F: R. Dönmez, 1982 VII: 140a
F: III:197b
P: H. Rıza Ergezen III:197b **Esad Efendi Kütüphanesi**
F: A. Neftçi, 1993 IIL198a **Esayan Kız Ermeni Lisesi**
F: III:199b **Esekapı Mescidi ve Tekkesi**
P: III:199b **Esenköy Araba Vapuru**
F: B. Dinç, 1993 I:286a **Eser-i İstanbul**
F: Eser-i İstanbul damgalı tabak III:200c **Esir Ticareti**
G: Bartlett III:201b **Eski Hamam**
P: III:202b **Eski İmaret Camii**
F: V:290a
F: E. Emiroğlu III:203b **Eski Saray**
M: Nasuh (Matrakçı), 1537 III:204b **Eski Şark Eserleri Müzesi**
F: E. Emiroğlu III:205b **Eskiciler**
R: Yahudi eskici III:206b **Esma Sultan Meydan Çeşmesi ve Namazgahı**
F: Y. Çelenk, 1994 III:208a **Esma Sultan Sahilsarayı**
G: Allom III:209b
G: Allom II:62a
G: Flandin III:209b **Esnaf**
F: Kasap III:214a
F: Poğaçacı III:213a
F: Sebzeci III:213b
F: Süpürgeci III:213a

F: Terziler Cemiyeti İdare Heyeti, 1934 III:215b '
F: Yağcı III:213b
M: Bizans, 9. yy III:212b **Esnaf Alayları**
M: Levnî, *Sumame-i Vehbî*, 18. yy ITI:217b
M: Osman (Nakkaş), *Sumame-i Hümayun*, 16. yy III:216b **Esnaf Gelenekleri**
R: 17. yy III:218b **Esnaf Hastanesi**
F: 1973 III:219a **Etfal Hastanesi**
F: Y. Çelenk, 1994 IIL221a
F: III:220b **Etfal Hastanesi Saat Kulesi ve Mescidi**
F: Y. Çelenk, 1994 IH:222a
P: A. Batur III:221b **Ethem, Pertev**
F: III:222b **Etiler**
F: Y. Çelenk, 1994 HI:223b
H: III:223a **Etz ha-Hayim Sinagogu**
F: Y. Çelenk, 1994 III:225c **Eudoksia Sütunu**
F: Y. Çelenk, 1994 III:226a **Eufemia (Ayla) Kilisesi**
P: III:227a **Ev Mimarisi**
Ç: Bursa Muradiye Evi, 17. yy III:228a
F: Amcazade Hüseyin Paşa Yalısı, A. Hızarcı III:231c
F: Anadoluhisarı, D. Kuban III:231a
F: Ayvansaray, D. Kuban III:231b
F: Beylerbeyi, D. Kuban IIL231a
F: Eski Valide Sokağı, Üsküdar, D. Kuban III:230a
F: Fener evi, D. Kuban III:231a
F: Rukiye Sultan Yalısı, D. Kuban III:231a
F: Sultanahmet, D. Kuban III:231c
P: Bursa Muradiye Evi, 17. yy III:228a
P: Çinili Köşk, III:229c
P: Fatih Köşkü, III:229c
P: Hasip Paşa Yalısı, E. Kırağası IIL232a
P: Kavafyan evi, H. Turhaner III:232a
P: Yasinci Yalısı, A. Sergül Sayın III:233c

R: Bebek evleri, Brindesi IIL230a **Eyice, Sîmavi**
F: N. Topçuoğlu, 1990 III:236c **Eyüb Sultan Külliyesi**
F: E. Erım, 1983 III:237b
F: Kılıç alayı IV:555b
F: Mıhraptan ayrıntı, N. Timuroğlu, 1993 HI:240b
F: Şadırvanlı avlu ve hünkâr mahfili, N. Timuroğlu III:242a
F: Şebeke, Y. Çelenk, 1994 III:241b
F: Türbenin çini kaplı duvarı, N. Timuroğlu, 1993 III:241a
F: Y. Çelenk, 1994 III:239b
P: III:238a **Eyüboğlu, B. Rahmi**
F: A. Güler III:244b
R: III:244b **Eyüp**
F: III:246a
F: A. Neftçi, 1989 III:248a
F: A. Neftçi, 1989 III:249a
F: N. Timuroğlu, 1993 III:246a
F: N. Timuroğlu, 1993 111:248
H: III:247a **Eyüp Mezarlığı**
F: A. Güler III:252a
F: A. Neftçi, 1989 III:252b
F: N. Timuroğlu, 1992 V:443a
G: Bartlett III:501a **Eyüp Oyuncakçısı**
F: III:253a **Ezgi, Subhi**
F: III:254b
Faik Bey Çeşmesi
505
509
Göksu

Faik Bey Çeşmesi

F: Y. Çelenk, 1994 III:255b **Faik Bey ve Bekir Bey Yalıları**
F: K. Aktay, 1993 VII:420b **Faik Paşa**
Büyük Eczaneye ait zarf III:256a **Falaka**

R: Anonim, 16. yy III:25öb **Falcılık**
R: Zonaro III:257c **Farrere, Claude**
F: III:258b **Fatih** (semt)
F: A. Neftçi, 1990 III:261b
H:IH:262a
H: 1875 III:262a **Fatih Belediye Binası**
F: A. Neftçi, 1990 III:263b **Fatih Darüşşifası**
R: III:264a **Fatih Köşkü**
P: III:229c **Fatih Külliyesi**
F: A. Neftçi, 1989 III:266a
F: A. Neftçi, 1990 III:270a
F: Hünkâr Kasrı, A. Neftçi IV:100b
F: İç görünüm, E. Yazıcı III:270b
F: Karadeniz Çifte Kurşunlu Medresesi, N. Sözgen V:324a
F: N. Sözgen, 1994 V:165b
M: Nasuh (Matrakçı), 1537 III:267b
P: HI:268a
P: Darüşşifa III:269b
P: Tabhane ve Kervansaray III:269a **Fatih Mescidi**
F: E. Yazıcı
F: T. Okçuoğlu, 1994 III:270c **Fatih Rüşdiyesi**
F: VI:378a **Fatih Sultan Mehmet Köprüsü**
A. Hikmet Varlık, 1994 III:271b **Fatma Aliye**
F: III:272c **Fatma Sultan**
Mühür: VI:17c **Fauvel, Louis-François**
G: III:420a **Fazıl** (Enderunlu)
M: Hamam, *Zenânname*, 1789 III:274b
M: *Hübanname-Zenânname* III:83a **Fecr-i Âti**
F: Faik Ali III:275c **Felek, Burhan**
F: A. Güler III:276c **Feminist**
Dergi: IV:347a **Fenârî İsa Camii**
F: V:289b
F: A. Neftçi, 1990 III:278a

F: İç görünüm, A. Neftçi, 1990 III:278a **Fener**
F: IH:279b
F: III:280a
F: D. Kuban, 1980 V:244b
F: E. Emiroğlu, 1983 III:280b
F: T. Acar, 1992 III:279b **Fener İskeleyi**
F: N. Timuroğlu IV:203b **Fener Köşkü**
R: C. Loos, 1710 III:282b **Fener Rum Erkek Lisesi**
F: A. Neftçi, 1990 III:283a **Fenerbahçe**
F: III:285a
F: İstanbul Yelken Kulübü, A. Kuzik, 1994 FV:251a
G: M. François Preault, 1817 III:284a **Fenerbahçe Feneri**
F: A. Kuzik, 1992 III:286a **Fenerbahçe Spor Kulübü**
Amblem: III:286c
F: 1911 III:286b
F: 1928 **Fenerbahçe Stadyumu**
F: A. Kuzik, 1994 III:287b **Fenerbahçe Vapuru**
F: N. Gabeoğlu, 1989 III:287c **Fenerliler**
F: D. Kuban, 1984 III:289a
R: III:288a **Feneryolu Camii**
F: A. Kuzik, 1994 III:290c **Ferah Apartmanı**
F: E. Emiroğlu I:330a **Ferah Tiyatrosu**
F: III:291b **Ferdi Özbeğen Orkestrası**
F: V:538a **Ferhad Paşa Türbesi**
F: Y. Demiriz III:292b **Ferhatpaşa Otogarı**
F: VI:181b **Ferid Paşa Konağı**
Ç: III:292b **Feridun Ahmed Paşa Türbesi**
F: Y. Çelenk, 1994 III:293a **Ferik İsmail Paşa Yahşi**
F: E. Emiroğlu I:60b **Fer'iye Karakolu**
F: T. Okçuoğlu, 1994 III:294a **Fer'iye Sarayları**
F: E. Erim, 1990 III:294b **Ferrara, Constanza da**
Madalyon: II. Mehmed V:330b
R: II. Mehmed V:329a **Ferruh Kethüda Camii ve Tekkesi**

F: A. Neftçi, 1990 II:379b
F: Ayrıntı III:295c
F: Güneş saati, T. Aydoğmuş, 1993 III:451c
F: Y. Çelenk, 1994 III:295a
P: III:295b

Fersan, Refik

F: III:296a **Feshane**
F: 1892 VI:439b
F: S. Giz III:297b
F: A. Neftçi, 1987 III:298a
F: S. Giz III:87a **Fethi** (Udi)
F: 1924 V:531a **Fethi Ahmed Paşa**
F: III:299a **Fethi Ahmed Paşa Yahşi**
F: E. Erim, 1991 III:299b **Fethi Paşa Korusu**
F: A. Kuzik, 1994 III:300a
F: B. Baki Aksu II:281a
F: B. Kutun, 1994 V:74a **Fethiye Camii**
F: V:290a
F: A. Hikmet Varlık, 1994 III:301b
F: Ayrıntı V:292b **Fethiye Medresesi**
F: Y. Yavuz, 1975 III:302a **Fetih**
R: Tintoretto III:303b
R: Zonaro III:304b

Fetih Bayramı

F: III:306b **Feyzullah Efendi Medresesi**
F: A. Neftçi, 1990 III:309b
P: Z. Ahunbay III:309a **Fındıklı**
F: III:311a
F: HI:406b
H: 1926 III:310a
H: 1994 III:310a **Fındıkzade**
F: C. Kahraman, 1994 III:312a **Fidanhklar**
F: Bahçeköy III:313a

F: Beykoz, Y. Çelenk, 1994 III:313b **Fikirtepe**
H: III:315b **Fikirtepe Kültürü**
F: Bezekler III:316b
F: M. Özdoğan III:316a
F: M. Özdoğan, 1991 III:316a **Fil Damı**
P: III:318b **Filadelfion**
Heykel: III:317b **Filarmoni Derneği**
F: 1953 III:318a **Fihncilik**
Afiş: Kemal Film, *Kanlı Nigâr* III:319b
Afiş: Lale Film, 1953 IIL319b **Fihner, Cemil**
F: III:320a **Firuz Ağa Camii** (Divanyolu)
F: İ. Çelik III:321a **Finiz Ağa Camii** (Tophane)
F: Y. Çelenk, 1994 III:321c **Fitnat Hanım Türbesi**
P: Y. Demiriz III:322c **Flandin, Eugene Napoleon**
G: Anadolu Hisarı I:251a
G: Boğaziçi II:285a
G: Esmâ Sultan Sahilsarayı III:209b
G: Eyüp Mezarlığı III:422a
G: Harem III:551b
G: Şerefâbâd Kasrı VII:163a
G: Topkapı Sahilsarayı VI:410a
G: Üsküdar İskelesi III:323a **Florya Cumhurbaşkanlığı Köşkü**
F: R. Günay, 1991 III:325b
P: A. Batur III:325b **Florya Plajı**
F: III:326a
F: VI:261b **Fossati, Gaspere Trajano**
Ç: Bekirağa Bölüğü II:128a
Ç: Saint Pierre ve Paul Kilisesi VI:417b
F: Ayasofya, hünkâr mahfili I:456c
P: Hazine-i Evrak binası IV:38a
R: Bekirağa Bölüğü II:127b
R: III:326c
R: Eminönü Limon İskelesi Karakolu III:327b

R: Reşid Paşa Sahilsarayı III:327b
R: Rus Elçiliği binası VI:368b
R: Sur-ı Sultani VII: 74a **Fossati, Giuseppe**
Ç: Pedemonte Evi, Pera III:328a
R: Ayasofya I:448a
R: Ayasofya, iç görünüm I:448c
R: Darülfünun binası II:562a
R: Tasarım, Darülfünun binası II: 562a **Fotoğrafçılık**
F: Ahmed Emin (Servili) I:122b
F: Ali Sami (Bahriyeli) I:201a
F: Berggren II: 157a
F: Mühendishaneli fotoğrafçılar III:331a
F: Sebah ve Joaillier'in fotoğrafhanesi III:330a
F: Sokak fotoğrafçısı VII:27c
F: Sultanahmet, Robertson III:330a
Kart: III:329c
Kart: Foto Resna, B. Bahaddin II:122b
Kart: N. Andreomenos I:268c
Kitap: *Mebadi-i Usuli-i Fotoğrafya, A.*
Sami, 1893 III:329c **Fransa Elçiliği Binası**
F: III:332a **Fransa Elçiliği Yazhğı**
F: III:150a
F: IV:18öa **Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü**
F: III:333b
F: Kütüphane III:334a **Fransız Kültür Merkezi**
F: III:334b **Fransız Lape (La Paix) Hastanesi**
F: A. Kuzik, 1994 IIL335b **Fransız Pastör (Pasteur) Hastanesi**
F: III:336a **Fransızca Hasın**
Gazette Française de Constantinople, 1797 IIL337a
Le Courrier d'Orient, 1876 III:337a
istanbul, 19 Ağustos 1944 IIL337b **Frej Apartmanı**
F: E. Emiroğlu, 1973 III:339a **Fresko Pasajı**
F: Y. Çelenk, 1994 III:340a **Fresne-Canaye, Philippe du**

Kitap: *Voyage du Levantın* kapağı

III:340c **Fridman, Leon**

Zarf: III:256a **Fruchtermann, Max**

F: Bebek III:341a **Fuad Paşa** (Keçecizade)

F: IV:514c **Fuad Paşa Türbesi**

F: Y. Çelenk, 1994 III:342a **Fuhuş**

F: A. Güler III:343b

F: A. Güler III:393a **Futbol**

F: 1928 III:346a

F: S. Giz III:345b

Gabriel, Albert-Louis

R: Anadolu Hisarı, 1942 III:347a **Galante, Avram**

Kitap: III:348a **Galata**

F: G. Kara III:354a

F: Galata Rıhtımı VI:332b

F: Galata Rıhtımı, S. Giz VI:541b

F: N. Sözgen., 1993 V:114b

F: Yüksek Kaldırım, Sebah ve Joaillier III:352a

H: 1927 III:351a

H: Buondelmonti III:349b

M: Nasuh (Matrakçı), 1537 III:350a

R: Brindesi III:353a **Galata Bedesteni**

P: III:355c **Galata Borsası**

Hisse senedi: 10 Temmuz 1922 III:356b **Galata Köprüleri**

Ç: Bouvard II:315b

F: III:162a

F: III:357a

F: III:357b

F: FV:502a

F: VT:182a

F: S. Giz III:31a

F: A. Güler III:359a

F: E. Erim VI:566a

F: E. Yazıcı, 1991 II:20a
F: Kurtuluş Bayramı, 1923 V:128a
F: T. Aydoğmuş III:359a
F: T. Aydoğmuş, 1993 V:417b
F: Tramvay, A. Güler VH:300b
G: Allom III:358a **Galata Kulesi**
Ç: III:360a
F: B. Dinç III:361b
F: N. Sözgen, 1993V:114b
G: Melling III:361c
R: I:121a **Galata Mevlevîhanesi**
F: V:427b
F: A. Kuzik, 1994 III:367a
F: Ahmed Celaleddin Dede V:427a
F: Türbe, E. Işın VII:166b
G: III:363b
P: III:365a
R: Van Mour III:366a **Galatasaray**
F: A. Kuzik, 1994 III:368c
F: S. GİZ IV:267a **Galatasaray Hamamı**
F: A. Kuzik, 1994 III:369b
F: A. Kuzik, 1994 III:538b **Galatasaray Lisesi**
F: A. Kuzik, 1994 III:370a **Galatasaray Postanesi**
F: Dış görünüm. A. Kuzik, 1994 III:371a
F: İç görünüm, A. Kuzik, 1994 III:371b
F: İç görünüm, A. Kuzik, 1994 III:466a **Galatasaray Spor Kulübü**
F: 1908-1909 sezonu III:372b
F: Hokey, S. Giz IV:82b **Galib Paşa Camii**
F: A. Kuzik, 1994 III:373b **Galleria**
F: A. Güler I:378b **Garibaldi, Giuseppe**
F: III:374c **Gautier, Theophile**
R: VI:541b **Gazanfer Ağa Külliyesi**
F: Medrese, N. Sözgen, 1994 V:324a

P: II:376a **Gazhaneler**

F: Dolmabahçe Gazhanesi, A. Güler I:479a

F: Hasanpaşa Gazhanesi, A. Kuzik, 1994 III:377b

F: Yedikule Gazhanesi IIL377b

F: Yedikule Gazhanesi III:378a

F: Yedikule Gazhanesi, Y. Tunca, 1990

IV:293b **Gazinolar**

F: Maksim Gazinosu (Taksim), A. Kuzik, 1989 III:379a

F: Maksim Gazinosu (Caddebostan), A.

Kuzik, 1994 III:379b **Gecekond**

F: III:384a

F: 1990 III:408b

F: D. Kuban V:416a

F: E. Erim, 1985 III:381b

F: Y. Çelenk, 1994 III:382a

F: Y. Çelenk, 1994 III:383a

F: Y. Çelenk, 1994 V:64a **Gedikler**

F: III:387b **Gedikpaşa**

F: Y. Çelenk III:388b **Gedikpaşa Camii ve Sıbyan Mektebi**

F: Y. Çelenk, 1994 III:389b **Gedikpaşa Hamamı**

F: Y. Çelenk, 1994 III:388b **Gedikpaşa Tiyatrosu**

Amblem: III:390a **Gelenbevîzadeler**

Gelenbevî İsmail Efendi'nin makalesi

III:391a **Gencebay, Orhan**

F: 1972 V:535c **Genç Kadın**

Dergi: IV:345c **Genç Mehmed Paşa Çeşmesi**

F: E. Karakaya, 1994 III:392a **Genelevler**

F: A. Güler III:343b

F: A. Güler III:393a **Gerçek, Selim Nüzhet**

F: III:394a **Geröme, Jean-Leon**

R: "Saray Terası", 1886 III:394b **Getronogan Ermeni Lisesi**

F: Y. Çelenk, 1994 III:395b **Gillespie, Dizzy**

F: 1988 II:387b **Giyim Kuşam**

F: III:400b

F: Aşiret Mektebi öğrencileri, Abdullah Biraderler I:370a

F: Redingot III:400a

G: I. Süleyman, M. J. Jouannin, 1840. III:397b

R: C. Rogier, 1845 III:399a

R: G. Brindesi III:399b

R: Osmanlı Devlet görevlileri, 1864.

III:398a **Giz, Adnan**

F: III:401c **Giz, Salahattin**

F: III:402a **Glikeria Adası ve Manastırı**

H: III:402c **Glück, Heinrich**

F: III:403b **Gotlar Sütunu**

G: Bartlett III:404a **Göç**

F: Balkan Savaşı'nda İstanbul'a gelen göçmenler II:30a

F: Eminönü III:406a

F: Fındıklı III:406b

F: Gecekondu, 1990 III:408b

R: Osmanlı-Rus Savaşı VI:177b

Tablo: III:407a **Gökay, Fahrettin Kerim**

F: III:258b

F: 1962 IIL410C

F: Göztepe'deki evi, A. Kuzik, 1994

Gökdelenler

F: 4. Levent, B. Çelebi V:418a **Göksu**

F: E. Yazıcı, 1988 III:412a H: 1963 III:412a R: G. Brindesi IIL399b R: Mesire
V:408a

Göksu Vapuru

510

511

Hasköy

Göksu Vapuru

F: III:412c **Gölpınarlı, Abdülbaki**

F: Mezar taşı, E. Işın, 1992 V:385c **Görelle, Hamit**
R: HI:413b **Görkey, Şeref**
F: III:414c **Göztepe**
F: A. Kuzik, 1994 HI:415a
F: B. Kutun, 1989 V:247a **Göztepe Camii**
F: A. Kuzik, 1994 III:416a **Göztepe Mektebi**
Ç: III:416b **Göztepe Vapuru**
F: III:417a **Gravürler**
G: Eyüp Mezarlığı, E. Flandin III:422a
G: Gouffier III:420a
G: Grelot 1680 III:418a
G: Melling III:421a
G: Saray aşçısı, Van Mour III:417a
G: Silahdar ağa, Van Moor III:417b
G: Top Arabacıları Kışlası, Raczynski III:422a
G: Topkapı Sarayı, d'Ohsson III:419a **Grelot, Guillaume-Joseph**
G: Ayasofya, 1680 III:423b
G: Panorama, 1680 III:418a
R: Sepetçiler Kasrı, 1680 VI:527b **Grosvenor, Edwin Augustus**
Kitap: III:429c **Grevler**
F: Derby işgali, 1968 III:35c
F: Hava-İş grevi III:427b
F: Kavel grevi IV:498a
F: Mensucat Santral direnişi III:426b
F: Tramvay işçileri grevi, 1921 IV:242b
F: Samurkaş Fabrikası grevi FV:284b
F: Timsah Lastik işçileri grevi, 1963
IV:289b **Gudenus, Philipp Ferdinand**
H: III:430a **Gureba Hastanesi**
P: HI:431b
F: Poliklinik, 1970 III:431b
F: Y. Çelenk, 1994 III:432a **Gureba Hastanesi Camii**
F: A. Neftçi, 1990 III:433a **Gül Camii**

F: A. Neftçi, 1990 III:434b
F: iç görünüm, A. Neftçi III:435a
P: III:434b **Güler, Ara**
F: E. Yazıcı, 1988 III:436a **Gülersoy, Çelik**
F: III:437b **Güleryüz, Bedia**
R: III:438a **Gülfem Hatun Camii**
F: T. Okçuoğlu, 1994 III:438b **Gülhane Parkı**
F: Sarnıç, Y. Çelenk, 1994 III:439c
F: Y. Çelenk, 1994 III:439a **Gülhane Tatbikat Mektebi ve Seririyat Hastanesi**
F: Y. Çelenk, 1994 III:440a **Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosu**
F: *Kelepçe*, 1967-1968 sezonu III:441b **Gülseflik**
F: Peyk Dede Tekkesi III:443b
Hat: Şeyh Hasan Sezai'nin ismi HI:443c **Gültepe**
F: Y. Çelenk, 1994 III:444b
F: Y. Çelenk, 1994 V:64a **Gülüştü Kadın Efendi Türbesi**
F: Y. Çelenk, 1994 III:445c **Gülzârî**
Kitap: *Destan-ı Sivastopol*, 1855 III:446a **Gümrükler**
F: Eminönü Gümrüğü VII:266b
F: Haydarpaşa Gümrüğü HI:446b **Gümüşçülük**
F: Buhurdanlık ve tepsi, Bizans dönemi HI:447b
F: Mühür, M. Zeki Kuşoğlu I 11:448
F: Mushaf, Osmanlı dönemi, M. Zeki Kuşoğlu HI:448a **Gümüşhanevî Tekkesi**
F: IH:448b
F: 1936 III:448b **Gümüşsüyü Askeri Hastanesi**
F: III:449b **Gümüşsüyü Kışlası**
F: A. Kuzik, 1994 III:450b **Güneş Saatleri**
F: Ferruh Kethüda Camii, T. Aydoğmuş, 1993 III:451c
F: Mihrimah Sultan Camii, A. Kuzik, 1994 III:451a
F: Sultan Ahmed Camii, T. Aydoğmuş, 1993 III:451b
F: Topkapı Sarayı, 3. Avlu, T. Aydoğmuş
III:451b **Güngören İlçesi**

F: Y. Çelenk, 1994 III:452a **Gürcan, Tarık**
F: VI:295b **Güreş**
F: III:454b
R: Anonim, III:454b **Gürmen, Hüseyin Kemal**
F: I:298b
F: HI:455c **Gürpınar, Hüseyin Rahmi**
F: II:446b
F: III:456b **Gürses, Müslüm**
F: 1989 V:537b **Gürsoy, Bedri**
F: III:457b **Gürzap, Reşit**
F: III:457b **Güvenlik Hizmetleri**
R: Asâkir-i Muhammediye askerleri, III:458c
R: Brindesi III:458b
R: C. Deval, 1828, Karakullukçu III:458a **Güvercinlik Kasrı** (Yıldız Sarayı)
F: E. Emiroğlu VII:524b **Güzel Ahmed Paşa Türbesi**
P: III:459a **Güzel Sanatlar Akademisi**
F: III:460a
F: Ö. Küçükerman, 1988 III:460a **Güzelce Kasım Paşa Cami**
F: iç görünüm, Y. Çelenk, 1994 III:462a
F: Y. Çelenk, 1994 III:461b **Güzelcekemer**
F: K. Çeçen, 1988 III:463b **Güzelhisar Vapuru**
F: HI:464a
Haberleşme
F: Galatasaray Postanesi, A. Kuzik, 1994 HI:466a
R: Tatar III:466a
R: Ulak III:466b **Hacı Ahmed Bey Yahşi**
F: K. Aktay, 1993 VII:420a **Hacı Ali Paşa Camii**
F: Y. Çelenk, 1994 III:467b **Hacı Beşir Ağa Çeşmesi** (Kapalıçarşı)
F: Y. Çelenk, 1994 III:468c **Hacı Beşir Ağa Çeşmesi** (Koca Mustafa Paşa Camii)
F: Y. Çelenk, 1994 II:289b **Hacı Beşir Ağa Darülhadişi**
F: Z. Ahunbay, 1994 III:469a **Hacı Beşir Ağa Külliyesi**
F: Giriş, N. Sözgen, 1994 III:470c

F: N. Sözgen, 1994 III:470a
F: Sebil, N. Sözgen, 1994 III:470b
F: Tekke, N. Sözgen, 1994 III:471b **Hacı Evhad Külliyesi**
F: Cami, A. Neftçi, 1990 III:474a
F: Deı-viş hücreleri, 1941 III:475a
P: III:473b **Hacı Eyübzade Çeşmesi**
F: Y. Çelenk, 1994 III:475b **Hacı Halil Mescidi**
F: A. Vefa Çobanoğlu, 1993 III:476a **Hacı Hasan Efendi Çeşmesi**
F: Y. Çelenk, 1994 III:476b **Hacı Hasanzade Mescidi**
F: A. Neftçi, 1990 III:476 **Hacı Mehmed Ağa Çeşmesi**
F: H. Örcün Barışta, 1986 III:477c **Hacıbekir**
F: Abdullah Biraderler V:224a -
R: Preziosi III:479b **Hacıhüsrev**
F: Y. Tunca, 1993 III:480b **Hacopulo Pasajı**
F: N. Timuroğlu, 1993 III:481b **Haçaduryan, Karekin**
F: III:483b **Haç Seferleri**
M: Haçlı donanması Konstantinopolis önlerinde III:484b
M: Haçlı donanması Boğaz'da III:485b
M: Konstantinopolis surlarına saldırırken, V:137a
M: Kuşatma, 1350 HI:485b
M: Papa II. Urbanus, 1490 III:484a
M: Şövalye, 13. yy III:488a
R: III:486a **Hadım Hasan Paşa Medresesi**
P: Z. Ahunbay III:489b **Hadım İbrahim Paşa Camii**
F: Kubbe, ayrıntı, T. Okçuoğlu III:491a
F: T. Okçuoğlu III:490b **Hafız Ahmed Paşa Çeşmesi**
F: A. Akman III:491c **Hahambaşhk**
F: David Asseo HI:495a
F: Haim Moş Becerano III:494b **Hakkı Tarık Us Kütüphanesi**
F: E. Emiroğlu, 1980 III:496a **Halas Vapuru**
F: S. Giz III:496c
F: S. Giz VII:181b **Halaskârgazi Caddesi**
F: Y. Çelenk, 1994 III:497a **Hale Sineması**

F: VII:114b **Hale Vapuru**
F: III:497c **Halep Pasajı**
F: Y. Çelenk, 1994 III:498a **Halep Vapuru**
F: III:498b
F: F. Şenol I:152a **Hah Müzesi**
F: Y. Çelenk, 1994 III:499b **Halıcular**
F: IV:258a
F: IV:291b **Haliç**
F: III:502a
F: IV:475a
F: A. Güler III:506a
F: Odun İskelesi III:505b
F: Piyer Loti Kahvesi,
N. Timuroğlu, 1993 III:508b
G: Eyüp Mezarlığı, Bartlett III:501a
H: III:503b **Haliç İşi**
F: III:509c **Halid Ağa Çeşmesi**
F: A. Kuzik, 1994 III:510c **Halil Abdurrahman Çeşmesi**
F: Y. Çelenk, 1994 III:512a **Halil Çevgân Çeşmesi**
F: Y. Çelenk, 1994 III:512b **Halil-Hamid Apartmanı**
F: N. Timuroğlu, 1994 III:514a **Halil Paşa**
R: III:513a **Halil Paşa Türbesi, Sebili ve Çeşmesi**
F: A. Vefa Çobanoğlu, 1987 III:513c **Halk Bilgisi Haberleri**
Dergi: 1 Mayıs 1931 III:515a **Halk Edebiyatı**
Kitap: *Tabir ile Zühre*, 1924 III:516a
Kitap (taşbaskı): *Nasreddin Hoca*, 1822
III:517a **Halk Eğitimi Merkezleri**
F: Kadıköy Halk Eğitimi Merkezi, N.
Timuroğlu III:517b **Halk Hikâyeleri**
Kitap (taşbaskı): *Köroğlu*, 1885 III:519c
Kitap (yazma nüsha): *Ferhad ile Şirin*
III:520a **Halk İlaçları**
F: III:521b **Halk Kitapları**

Kitap: *Âşık Garip*, 1935 III:523b
Kitap: *Sürmeli Bey*, 1959 III:523a
Kitap (taşbaskı): *Seyfûlmülûk*, 1899
III:522b **Halkah Suları**
F: Ali Paşa Kemerî, K. Çeçen, 1986 III:525b
F: Avasköy Kemerî, K. Çeçen, 1986
F: Beylik Suyolu, K. Çeçen, 1986 III:525a
H: Bozdoğan Kemerî, 1748 III:526a **Halkah Ziraat Mektebi**
P: Onarım projesi III:527b
P: Vaziyet planı III:528a **Halkevleri**
F: Kadıköy Halkevi binası III:529a **Halkı Palas Oteli**
F: E. Emiroğlu, 1985 III:530a **Hallaç Baba Tekkesi**
Ç: M. Baha Tanman III:531a **Hallaçlık**
R: Malbeste, 1805 III:532a **Haller**
F: Unkapam Hali 1949 III:532b **Halveölik**
F: M. Baha Tanman, 1990 III:533c
F: Sünbül Efendi Türbesi, M. Baha Tanman, 1990 III:534b
G: D'Ohsson, N. Timuroğlu III:535a
Şema: M. Baha Tanman III:534b **Hamallar**
F: A. Güler III: 163a
F: A. Güler, 1950 IV:258a
F: Berggren IV:431a
F: Beyoğlu sedyesi II:222b
F: Sırık hamalları IH:387b
R: Preziosi, 1865 III:535c **Hamam Camii**
F: Y. Çelenk, 1994 III:536b **Hamam Gelenekleri**
M: Fazıl (Enderunlu), *Zenânname*, 1789
III:274b **Hamamlar**
F: Acemoğlu Hamamı, E. Emiroğlu, 1993 I:62b
F: Ağa Hamamı (Üsküdar), E. Emiroğlu, 1993 I:93b
F: Cağaloğlu Hamamı, A. Güler III:538b
F: Galatasaray Hamamı, A. Kuzik, 1994 III:538b
G: Ağa Hamamı, Allom I:93a

G: Raczynski III:537b
P: Ağa Hamamı I:92a
P: Ayasofya, Haseki Hamamı, A. Sami Ülgen III:540a
P: Edirnekapı Hamamı, Glück III:539b
P: Haseki Hamamı, Glück III:541a
P: İbrahim Paşa Hamamı, Glück III:541b
P: Şengül Hamamı VII:160b
P: Tahtakale Hamamı, Glück III:540a
R: Zonaro III:537a **Hamdi** (Kavuklu)
R: IV:213b
R: Muazzez III:542a **Hamdullah** (Şeyh)
Hat: IV:18a
Hat: Bayezid Camii kapısı III:543a **Hamidiye Camii**
F: T. Okçuoğlu, 1994 III:543c **Hamidiye Çeşmesi ve Sebili**
F: H. Örcün Barışta III:544b **Hamidiye Kütüphanesi**
F: Y. Çelenk, 1994 V:174a **Hamidiye Sebili**
F: IV:475a **Hamidiye Suyu Tesisleri**
F: 4. Levent'teki bir su deposu, K. Çeçen III:545a
F: K. Çeçen III:545b **Hammer, Joseph**
Kitap: 1834 III:546a **Hammont, M**
R: Dolmabahçe Sarayı Tiyatrosu III:96a **Hançerli Hanım Hikâyesi**
Taşbaskı III:547b **Hanım**
Dergi: IV:345c **Hanımlar Âlemi**
Dergi: IV:345a **Hanımlara Mahsus Gazete**
Gazete: 1903 III: 548a **Hanlar**
F: Hasan Paşa Hanı, Y. Çelenk, 1994 III:549a
F: Küçük Çukur Han, N. Timuroğlu, 1994 III:549b
F: Simkeşhane Hanı, A. Neftçi, 1984
III:548b **Harbiye Nezareti Binası**
F: A. Batur VI:148c
F: A. Bilban Yalçın HI:550a **Harbiye Orduevi**
F: Y. Çelenk, 1994 VI:135b **Harem**
F: A. Güler IH:555b

G: Allom III:553b
G: Van Mour III: 142b
M: Seyyid Lokman, *Hünemame*, 1584 III: 174a
R: Lewis V:212a
R: C. Rogier, 1847 III:554a
R: Swoboda III:555b **Harem** (Semt)
G: Flandin, III:551b **Harem Köşkü**
Ç: A. Vallaury VI:149b **Haritalar**
H: II:86a
H: Bruyn, Cornelius de II:325a
H: Buondelmonti II:333b
H: F. Kauffer, 1776 III:559b
H: G. Sanson, 1711 III:559b
H: H. Schedel VI:476a
H: H. Schedel, 1493 III:557a
H: Hogenberg, 1574 III:558a
H: J. B. Homann, 1707 III:559b
H: Nasuh (Matrakçı) III:558a **Hasan Ağa Medresesi**
F: Y. Çelenk, 1994 III:561c **Hasan Çelebi**
Hat: 1994 III:562a **Hasan Çelebi Mescidi**
F: Y. Çelenk, 1994 III:562c **Hasan Efendi** (Kel)
F: III:563b **Hasan Hüsnü Paşa Tekkesi, Türbesi ve Kütüphanesi**
F: M. Baha Tanman, 1994 III:564a **Hasan Paşa Hanı**
F: Y. Çelenk, 1994 III:549a
F: İç görünüm, Y. Çelenk, 1994 HI:566b **Hasan Rıza**
Hat: III:567b **Hasanpaşa**
F: N. Timuroğlu, 1994 III:568b **Haseki**
F: A. Neftçi IV: 1b **Haseki Darüşşifası**
F: III:3a **Haseki Darüşşifası ve Hastanesi**
F: IV: 2b
F: İç hastalıklar koğuşu IV:3b **Haseki Hafsa Sultan Türbesi**
F: Y. Çelenk, 1994 FV:4a

P: IV:3c **Haseki Hamamı**

F: A. Neftçi IV:4a

P: III:540a

P: Glück III:541a **Haseki Külliyesi**

F: A. Güler IV: 5a **Haseki Sultan Meydan Çeşmesi**

F: Y. Çelenk, 1994 IV:6a **Haseki Tarlası Sarayı**

P: Harem binasının üst kat planı FV:6b **Hasırîzade Tekkesi**

F: H. Tanman, 1976 IV:8b

P: M. Baha Tanman FV:7b **Hasib Paşa Yahşi**

F: E. Emiroğlu IV:9b

P: V:53b

P: E. Kırâğası III:232a **Hasköy**

Hasköy Ayazması

512

513

İnönü Stadı

F: A. Neftçi, 1993 IV:11a

F: Sebah ve Joaillier IV:10b **Hasköy Ayazması**

F: E. Karakaya, 1994 IV:11c

F: E. Karakaya, 1994 IV:12a **Hasköy Tersanesi**

F: IV:12a

F: VII:181b **Hassa Mimarları Ocağı**

R: IV: 13a

R: Van Mour IV:13b **Hastaneler**

F: Beyoğlu Belediye Hastanesi, 1986

rV:14a **Haşim Efendi**

Hat: VII: 108a **Haşim Efendi Tekkesi**

F: 1941 IV:16a **Hat Sanatı**

Hat: Mustafa İzzet Efendi IV:17b

Hat: Hamdullah (Şeyh) IV: 18a

Hat: Yahya Hilmi IV: 17a **Hatice Sultan Çeşmesi**

F: N. Timuroğlu, 1994 IV:18c

F: Y. Çelenk, 1994 IV:18b **Hatice Sultan Sahilsarayı**
G: Melling IV:19a
G: Melling V:387c **Hatice Sultan Türbesi**
F: Y. Çelenk, 1994 IV:20b **Hatuniye Tekkesi**
F: M. Baha Tanman, 1982 IV:21a **Hava Harp Okulu**
F: 1982 III:21b **Hava Ulaşımı**
F: Atatürk Havalimanı, 1986 IV:22a **Havacılık Müzesi**
F: A. Neftçi, 1994 IV:23a **Havariyun Kilisesi**
P:IV:24a **Haydar Paşa Çeşmesi**
F: Y. Çelenk, 1994 IV:25b **Haydar Paşa Medresesi**
F: Y. Çelenk, 1994 IV:26a **Haydarpaşa**
F: VII:498b
F: E. Yazıcı IV:27b
F: Gümrük III:446b
F: Haydarpaşa Çayırı IV:27b
H:IV:28a **Haydarpaşa Askeri Hastanesi**
F: IV:29b **Haydarpaşa Garı**
F: Atatürk, 1929 I:392a
F: Y. Çelenk, 1994 IV:30a **Haydarpaşa İskelesi**
F: A. Kuzik, 1990 IV:31b
F: İç mekân, H. Okurer, 1993 IV:31a **Haydarpaşa Limanı**
F: A. Güler V:217a
F: B. Çelebi IV:31b **Haydarpaşa Lisesi**
F: FV:32b **Haydarpaşa Numune Hastanesi**
F: A. Kuzik, 1994 IV:32b **Haydarpaşa Vapuru**
F: IV:33a **Hayrullah Efendi**
F: IV:34b **Hayvan Türleri**
F: Leylekler FV:35a **Hayvanat Bahçesi**
F: H. Alsancak, 1993 IV:36b **Hazinedar Fesahat Usta Çeşmesi**
F: Y. Çelenk, 1994 FV:37a **Hazinedar Usta Çeşmesi**
F: Y. Çelenk, 1994 FV:37b **Hazine-i Evrak Binası**
P: Gaspere Fossati FV:38a **Hazireler**
F: II. Mahmud Türbesi'nin haziresi, A. Hikmet Varlık IV:39a

F: Yeni Valide Camii'nin haziresi,
H. Okurer, 1994 V:443b **Hebdomon Hipojesi**
F: Lahit, E. Karakaya IV:40a **Hekhnbaşı SaUh Efendi Yalısı**
F: D. Kuban, 1984 IV:41b **Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi**
F: A. Neftçi, 1990 IV:44a
F: Çini pano, İ. Hattatoğlu IV:46a
F: E. Emiroğlu, 1975 IV:43b
F: İç mekân, D. Kuban, 1983 IV:45b
P: 1907 IV:44a **Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi Çeşmesi**
F: Y. Çelenk, 1994 II:490b **Hekimoğlu Ali Paşa Validesi Çeşmesi**
F: A. Hikmet Varlık, 1993 FV:46b
F: Y. Çelenk, 1994 IV:47a **Helva**
R: Sokak helvacısı ve saray helvacısı, Van
Mour IV:47b **Helvaî Tekkesi**
F: M. Baha Tanman, 1979 IV:50a
P: M. Baha Tanman IV:49b **Hemdat İsrail Sinagogu**
F: N. Gülerüz, 1992 IV:51b **Hendese-i Mülkiye Mektebi**
F: 1888 IV: 52a **Herakleios Hanedanı**
Soyağacı IV:53b **Heybeliada**
F:IV: 57a
F: Deniz Lisesi, N. Başgelen III:28a
F: E. Emiroğlu, 1985 I:69b
F: E. Emiroğlu, 1985 IV:55a
F: E. Emiroğlu, 1985 IV:55b
H: IV:54a **Heybeliada Ruhban Mektebi**
F: T. Okçuoğlu, 1994 IV:58a
F: Tören odası, E. Emiroğlu, 1985 IV:58a **Heybeliada Sanatoryumu**
F: E. Erim, 1988 IV:59 **Heybeliada Vapuru**
F: E. Tutel FV:59c **Hıdiv Kasrı**
F: G. Kara IV:62a
F: Havuzlu alan, E. Emiroğlu, 1981 IV:63a
F: Vitraylı tavan, A. Kuzik, 1989 IV:62b **Hıdiva Sarayı**
F: E. Emiroğlu IV:63b

F: E. Emiroğlu IV:64b **Hırka-i Saadet Ziyareti**

F: N. Timuroğlu, 1991 IV:67c **Hırka-i Şerif Camii**

F: A. Neftçi IV:68b

F: İç görünüm, Y. Çelenk, 1994 IV:69b **Hızır Bey Çelebi**

F: Mezar taşı, N. Timuroğlu, 1994 **Hibetullah Valide Sultan Çeşmesi**

F: A. Kuzik, 1994 IV:70c **Hidayet Camii**

F: A. BaturVI:148b

F: Y. Çelenk, 1994 IV:71b **High School-İngiliz Kız ve Erkek Liseleri**

F: Nişantaşı Anadolu Lisesi, Y. Çelenk, 1994 IV:66b

Hilair, Jean-Baptiste

G: Atmeydam I:416a G: Aynalıkavak Kasrı I:485a G: Ciğerci ve köpekler V:87c G: Kız Kulesi IV:66b G: Sepetçiler Kasrı, 1788 Vt:528a G: Sinan Paşa Köşkü VIIlb G: Top Kapısı Sahilsarayı VII:289b **Hilal-i Ahmer Cemiyeti**

F: 1912 LV:72b

Hilton Oteli

F: N. Timuroğlu, 1993 IV:74a **Hindüer Tekkesi**

F: Y. Çelenk, 1994 FV:74b **Hippodrom**

F: A. Güler, 1990 II:252a

G: Veronalı Panvinus IV:75a '

P: IV:76a

R: Sarnıca dönüşen kısım VI:470a **Hiramî Ahmed Paşa Mescidi**

F: A. Neftçi IV:67a **Hisar, A. Şinasi**

F: A. Güler IV:78b **Hizmet Sektörü**

F: N. Sözgen, 1994 IV:79b **Hobhouse,J. B.**

R: Kumbaracı Kışlası IV:96b **Hobyar Mescidi**

F: Y. Çelenk, 1994 IV:80c **Hoca Hamza Mescidi**

F: Y. Çelenk, 1994 IV:81a **Hoca Kasım Günani Mescidi**

F: Y. Çelenk, 1994 IV:81b **Hocapaşa Camii**

F: N. Sözgen, 1994 IV:82a **Hogenberg, G. A.**

H: 1574 III:558a **Hokey**

F: Galatasaray, S. Giz IV:82b **Hokkabazlık**

F: IV:159b

M: Gözbağcılık, 16. yy IV:83b

M: Tasbazların gösterisi, *Sumame-i*

Hümayun IV:83a **Holdingler**

F: Eczacıbaşı Holding IV:85c

F: Sabancı Holding, N. Timuroğlu, 1994

IV:84b **Hollanda Elciliği Binası**

F: A. Kuzik, 1994 IV:86b **Hollanda Tarih ve Arkeoloji Enstitüsü**

F: A. Kuzik, 1994 FV:86b **Homan, J. B.**

H: 1707 III:559a **Honimaire de Hell, Ignace-Xavier**

Morand

G: Rumeli Feneri IV:87b

G: Yoros Kalesi VII:535b **Horozcu Kahveleri**

F: A. Güler IV:88b **Hoşgör, Bedriye**

F: II:557a **Hovhannes LX** (Gold)

F: IV:89c **Hovhannes (Surp) Kilisesi** (Yedikule)

F: Y. Çelenk, 1994 IV:90a **Hreşdagabet (Surp) Kilisesi** (Balat)

P: V. K1-isep, 1931 IV:90b **Hrimyan, Mıgırdiç**

F: LV:91b **Hripsimyantz (Surp) KUisesi** (Büyükdere)

F: E. Emiroğlu III:183b **Hristaki** (Hanende)

F: 1924 V:531a

Hristos Analipsis Kilisesi (Samatya)

F: Z. Karaca IV:92a **Hristos Manastırı** (Kınalıada)

F: N. Gabeoğlu, 1994 IV:561b **Hubbî Hatun Türbesi**

F: Y. Çelenk, 1994 IV:92c **Huber Köşkü**

F: Çeşme, E. Emiroğlu, 1980 IV:94a

F: E. Emiroğlu, 1977 IV:93a

F: İç görünüm, E. Emiroğlu, 1980 IV:93c **Hukuk Fakültesi**

F: II:561a **Hukuk Mektebi**

F: Y. Çelenk, 1994 IV:95a **Hukukçular Sitesi**

F: N. Timuroğlu, 1994 II:453b **Hulusi Bey Köşkü**

F: M. Baha Tanman, 1989 FV:96a **Kumbaracı Kışlası**

R: J. C. Hobhouse, 1813 IV:96b **Hunglinger von Yngue, Andreas Magnus**

R: IV:97c **Hünkâr İmamı Köşkü**

P: IV:99a **Hünkâr İmamı Köşkü** (Acıbadem)

Ç: S. Hakkı Eldem HI:70a **Hünkâr Kasırları**

F: Fatih Camii, A. Neftçi IV:100b

F: Yeni Camii, A. Kuzik, 1994 IV:101b

P: IV:101b **Hünkâr Mahfilleri**

Ç: Yeni Cami, ayrıntı IV:102b

F: E. Emiroğlu, 1973 IV:103b

F: Fossati, Ayasofya I:456c **Hürrem Çavuş Camii**

F: A. Neftçi IV: 103c **Hürrem Sultan**

R: IV:104b **Hürriyet**

Gazete: 1 Mayıs 1948 FV:105a **Hüseyin Avni Paşa Çeşmesi**

F: K. Aktay, 1994 IV:106c **Hüseyin Fahreddin Dede**

F: IV:107b

F: V:427b **Hüseyin Paşa Çeşmesi**

F: Y. Çelenk, 1994 IV:108b **Hüsrev Kethüda Darülkurrası**

P: 1945 II:566a **Hüsrev Paşa Külliyesi**

F: Y. Çelenk, 1994 IV:109b **Hüsrev Paşa Türbesi**

Ç: 1939 IV:110b

Ihlamur Kasrı

F: A. Kuzik II:40a

F: Merasim Köşkü, A. Hikmet Varlık FV:112a

F: Y. Çelenk, 1994 IV: 112a **İlgaz, Rıfat**

F: II:447c **Irsoy, Ahmed**

F: IL459a **Islahat Fermanı**

Afiş: IV: 113a **Işık Lisesi** ^

F: K. Aktay, 1994 IV:114b

İaşe

F: Yağkapanı İskeleyi IV: 117a

R: IV: 118 İbn Meddas Mescidi

F: Y. Çelenk, 1994 IV:119c **İbrahim (Sultan)**

F: Topkapı Sarayı IV:121b

R: Kostantin (Kapıdağlı) IV:120b **İbrahim Ağa Çayırı Mescidi**

F: K. Aktay, 1994 IV:123c **İbrahim Ağa Çeşmesi**

F: H. Kargı, 1994 IV:124b **İbrahim Bey (Pirîzade)**

F: VI:252b **İbrahim Edhem Paşa Türbesi**
F: K. Aktay, 1994 FV:124c **İbrahim Müteferrika**
F: Büst, L. Aytek IV:126b **İbrahim Paşa (Damat)**
R: Van Mour, 1712, IV:127a **İbrahim Paşa Hamamı**
P: III:541b **İbrahim Paşa Mektebi**
F: K. Aktay, 1994 IV:127b **İbrahim Paşa Sarayı**
Ç: S. Çetintaş VI:464b
F: N. Sözgen, 1994 IV:129b
G: Melling IV: 128a
M: *Surname-i Hümayun* V:33öa
M: *Surname-i Hümayun* VILLöOc **İbrahim Paşa Sebili**
F: Y. Çelenk, 1994 IV:131b **İbret**
Gazete: 22 Haziran 1872 II:70a **İçki**
Etiket: İstanbul Rakısı II:56b
F: Bar, H. Okurer, 1993 II:57b
F: Bomonti Bira Fabrikası, H. Okurer, 1993 II:296b
F: Bomonti Bira Bahçesi II:29öb
F: Bomonti Bira Bahçesi IV:132b
Etiket: Mecidiyeköy Likör ve Kanyak
Fabrikası etiketleri IV:133b **İçli, Şerif**
F: IV:134b **İdadiler**
Kitap: 1892-1893 ders yılı IV:134c **İdari Yapı**
R: Kadı, 17. yy IV:137b İETT
F: Doğal gazlı otobüs, N. Gabeoğlu, 1994 IV:139b
F: Otobüs IV:139b
F: Tramvay, A. Güler IV:140a **İftar Adetleri**
G: D'Ohsson, IV: 141a **İgnatios (Genç)**
F: T. Aydoğmuş I:454a **İgnatios Teoforos**
F: T. Aydoğmuş L454c **İhap Hulusi**
Afiş: Kurukahveci Mehmet Efendi
Mahdumları V: 129b **İhsan Vapuru**
F: IV:142b
F: S. Giz VII:142b **İhtisab**

R: IV:143b **İkbal Kütüphanesi**

F: V:29b **İkdam**

Gazete: 25 Temmuz 1823 IV:145b **İkinci Dünya Savaşı'nda İstanbul**

F: S. Giz IV:146a

İkinci Vakıf Hanı

F: Y. Yavuz, 1971 IV: 148a **İkitelli**

F: Y. Çelenk, 1994 IV:148b

F: Y. Çelenk, 1994 V:153b **İkonalar**

F: Ayios Nikolaos IV: 152a

F: Kazan Meryem'i, Rus IV:152b

F: "Meryem'e Müjde" IV:152b

F: Vaftizci Yahya IV: 153a **İkonoklazma**

F: Aya İrini Kilisesi, Y. Çelenk, 1994

IV: **154a İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi**

F: F. Sayılan IV:155b **İl Halk Kütüphanesi**

F: Y. Çelenk, 1994 IV:156a **İlahiyat Fakültesi**

F: II:56la **İlhan, Atillâ**

F: N. Sözgen, 1993 IV:157c **İlkokullar**

F: Gazi Mustafa Kemal Paşa İlkokulu, K.

Aktay, 1994 IV:158a **İllüzyon**

F: Hokkabazlar IV:159b

F: Zati Sungur IV:159b **İlmen, Süreyya**

F: IV:160b **İlyasko Köşkü**

F: E. Emiroğlu, 1985 IV:160b **İmamelî Han**

F: Y. Çelenk, 1994 **İmar Planları**

F: Dolmabahçe Sarayı, N. Timuroğlu IV: 162a

F: Kadıköy, O. Ekinci, 1993 IV:lö3a **İmaretler**

F: Süleymaniye Külliyesi, T. Aydoğmuş IV: 166a

F: Şehzade Külliyesi, M. Baha Tanman,

1988 IV:165b **İmrahor Camii**

F: V:288b

F: E. Emiroğlu, 1980 FV:167b

G: 1877 IV:166b **İmrahor Köşkü**

F: FV:168b **İmrahor Mescidi**

F: K. Aktay, 1993 IV:168b **İnal, İbnülemia Mahmud Kemal**

F: IV:169b

İnançalp, Mehmed Cevdet

F: IV:169c **İnci Pastanesi**

F: N. Sözgen, 1994 IV:171b **İncili Çavuş**

F: Mezar taşı kitabesi, E. Emiroğlu

IV:172b **İngiliz Hastanesi**

F: N. Sözgen, 1994 IV:173c **İngiliz Mezarlığı**

F: K. Aktay, 1994 IV:174a **İngiltere Elçiliği Binası**

F: IV:175b **İngiltere Elçiliği Yazlığı**

F: IH:150a **İnönü Anıtı**

F: N. Sözgen, 1994 IV: 176a **İnönü Evi**

F: A. Batur II:451a **İnönü, İsmet**

F: I:395b **İnönü Stadı**

İnşaat Sektörü

514

515

Kâğıthane

F: A. Kuzik, 1990 IV:176b **İnşaat Sektörü**

F: Anadoluhisarı, O. Ekinci, 1993 IV:178a **İntizam Vapuru**

F: IV:178b **İoannes I Tzimlskes**

Sikke: IV:179b **İoannes n Komnenos**

Sikke: IV:180a **İoannes (Ayios) Kilisesi**

F: G. Kara II:336b **İoannes Prodromos en to Hebdomo**

P: IV:182a **İoannes Prodromos Kilisesi**

P: Z. Karaca IV:183a **İoannes Prodromos Metohion Kilisesi**

F: Z. Karaca IV:184a **İonnes Hrisostomos**

F: T. Aydoğmuş I:454b **İplikhane-i Âmire**

F: IV: 185a **İpsilanti Yalısı**

F: IV: 186a

F: IV: 186a **İptidadiler**

F: IV: 188a **İran Elçiliği Binası**
F: C. Can, 1993 IV:190a **İranlılar Mescidi**
F: K. Aktay, 1994 FV:192a **İrdelp, Neşet Ömer**
F: IV:193a **İshak Ağa Çeşmeleri**
F: Y. Çelenk, 1994 IV:194a **İshak Ağa Çeşmesi**
F: E. Karakaya, 1994 IV:194b **İshak Efendi (Başhoca)**
R:IV:195c
R: IV: 196a **İshak Paşa Camii**
F: C. Kahraman, 1994 IV:197b **İshak Paşa Hamamı**
F: T. Aydoğmuş, 1992 IV: 198a **İshakpaşa Yangını (1912)**
F: VII:428b
F: VII:431b
F: VII:433a
F: VII:434a **İsidoros (Miletli)**
F: T. Aydoğmuş IV:198b **İskeleler**
F: Eminönü iskelesi, E. Yazıcı IV:202a
F: Anadolukavağı iskelesi, E. Köseoğlu IV:203a
F: Bakırköy Deniz Otobüsü İskelesi IV:205b
F: Beylerbeyi iskelesi, N. Timuroğlu IV:203b
F: Büyükada iskelesi IV:206a
F: Eminönü İskelesi IV:202a
F: Fener iskelesi, N. Timuroğlu IV:203b
F: Kadıköy İskelesi IV: 204b **İskender Paşa Külliyesi**
F: Cami, iç görünüm, K. Aktay, 1994 IV:208a
F: K. Aktay, 1994 IV:207b
F: Kütüphane ve türbe, K. Aktay, 1994
IV:207b **İskender Paşa Mektebi ve Türbesi**
F: Sıbyan Mektebi, Y. Çelenk, 1994 FV:209a
F: Türbe, Y. Çelenk, 1994 IV:209a **İslam Bey Mescidi ve Tekkesi**
P: M. Baha Tanman IV:209b
İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi
F: Kütüphane IV:210b **İsmail Dede Efendi (Hammamîzade)**
R: IV:211c **İsmail Efendi (Küçük)**

F: VI: 147a

F: S. Giz VI: 147a

R: IV:213b **İsmail Hakkı Bey** (Muallim)

F: II:557a **İsmail Maşukî** (Oğlan Şeyh)

F: Mezar taşı, E. Işın, 1992 V:381b **İsmail Paşa Yahşi** (Beylerbeyi)

F: E. Emiroğlu IV:215b **İsmail Paşa Yahısı** (Sarıyer)

Ç: IV:216b **İsmail Rusuhi Dede Türbesi**

F: E. Işın VII: 166b **İsmet Efendi Tekkesi**

P: M. Baha Tanman IV:217a **İsmihan Sultan Darülkurrası**

P: II:565c **İspanyol Elçiliği Yazlığı**

F: IV:218a **İstabl-ı Âmire Binası**

F: Berggren III:91a **İstanbul Ansiklopedisi**

ilk fasikülü: 1944 IV:219a

R: S. Bozcalı, 1940 IV:220b **İstanbul Enstitüsü Dergisi**

Dergi: IV:221c **İstanbul Fetih Cemiyeti**

F: 1969 IV:222c **İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri**

Derneği

F: 1991 IV:223b **İstanbul Kadısı**

R: Arifi Paşa, IV:226c **İstanbul Kız Lisesi**

F: A. Hikmet Varlık FV:228b **İstanbul Kitaplığı**

F: IV: 229a **İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı**

Afiş: 1973 IV:230a

Afiş: Uluslararası İstanbul Film Festivali, 1985 IV:231b

Afiş: Uluslararası İstanbul Tiyatro

Festivali, 1989 IV:231c **İstanbul Lisesi**

F: E. Emiroğlu, 1982 III:112a

F: Kapı ayrıntısı, E. Emiroğlu, 1982

İstanbul Maarif Kitaphanesi

F: Naci Kasım Efendi IV:232c **İstanbul Rasathanesi**

R: IV:233b **İstanbul Spor Kulübü**

Amblem: IV:234b F: 1931-1932 sezonu IV:234a **İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi**

F: Y. Çelenk, 1994 IV:235b **İstanbul Teknik Üniversitesi**

F: IV:237b
F: IV:239a
F: İşletme Fakültesi IV:238a
F: Maçka Maden Fakültesi IV:237b
F: Taşkışla, A. Kuzik IV:238a **İstanbul Tıp Fakültesi Binası**
F: Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı binası, Y. Çelenk IV:241b
F: Dermatoloji Anabilim Dalı binası, Y.
Çelenk IV:241b **İstanbul Tiyatrosu**
F: *Zoraki Asker* IV: 242a **İstanbul Tramvay Amelesi Cemiyeti**
F: 1921 IV:242b **İstanbul Umum Amele Birliği**
Antet ve mühür: IV:246c **İstanbul Üniversitesi**
F: A. Güler IV:247b F: A. Neftçi, 1993 IV:247b **İstanbul Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi**
F: N. Timuroğlu II:451a **İstanbul Üniversitesi Korosu**
F: 1947 IV:249b **İstanbul Üniversitesi Observatoryumu**
F: A. Battır II:450a **İstanbul Yelken Kulübü**
Amblem: IV:251a F: A. Kuzik IV:251a **İstanbul Yüzme İhtisas Kulübü**
F: N. Timuroğlu IV:251b **İstanbuler Mitteilungen**
Dergi: 42. sayı IV:252a **İstanbulin**
F: IV:253b **İstavroz Camii**
F: K. Aktay, 1994 IV:256b **İstek Vakfı Okulları**
F: Semiha Şakir Lisesi, A. Kuzik IV: 257a **İstihdam**
F: Büro, N. Sözgen, 1993 IV:263b
F: Dökümhane, Y. Tunca, 1987 IV:259a
F: Halıcı IV:258a
F: Limanda hamallar, A. Güler, 1950 IV: 258a
F: Seyyar satıcı, 1961 IV:259c **İstiklal Caddesi**
F: IV: 266a
F: A. Güler II:57a
F: A. Güler II:215a
F: A. Güler IV:270a
F: G. Gülbahar, 1992 IV:271b
F: Mütareke döneminde VI:21b

F: N. Timuroğlu, 1993 II:217b
F: Nisuz Pastanesi, A. Güler II:219a
F: S. GİZ IV:267a
F: S. Giz IV:268a **İstimplakler**
F: Eminönü, Unkapanı IV:272a
F: Perşembe Pazarı, A. Güler, 1958 IV:275a
F: Surlar, A. Güler IV:273a
H:IV: 272a
H: IV:273a
H: IV:274a **İstinye**
F: B. Çelebi IV:276a
H: IV:276a **İstinye Tersanesi**
F: IV:277c
F: IV: 278a **İsveç Elçiliği Binası**
F: IV:279c
R: FV:279b **İşcan, Haşini**
F: IV:280b **İşçi Hareketi**
F: 1 Mayıs 1994 FV:288a
F: 1 Mayıs 1994 FV:289a
F: 15-16 Haziran Olayları IV:285b
F: 15-16 Haziran Olayları VI:130b
F: Cibali Tütün Fabrikası IV:283b
F: Derby işgali IIL35c
F: Hava-îş grevi III:427b
F: Kavel grevi IV:498a
F: Kazlıçeşme deri işçileri, Y. Tunca, 1989 IV:287b
F: Mensucat Santral direnişi III:427b
F: Samurkaş Fabrikası grevi LV:284b
F: Saraçhanebaşı Mitingi VI:458a
F: T.E.K. işçileri yürüyüşü, 1989 IV:287a
F: Tersane işçileri yürüyüşü, 1989 IV: 286a
F: Timsah Lastik işçileri grevi, 1963 IV:289b
F: Tramvay işçileri grevi, 1921 IV:242b **İşçiler**

F: Hah dokuma atölyesi IV:291b
F: Kadın işçiler IV:364a
F: Kazhçeşme, N. Sözgen, 1990 IV:292a
F: Y. Tunca, 1987 IV:259a
F: Yedikule Gazhanesi, Y. Tunca, 1990
IV:293b **İşlemeler**
F: II. Mahmud sayebandı, 1808-1809 IV: 296a
F: Makrama IV:297b
F: Saltanat kayığında işlemeli koltuk IV:296b
F: Yastık, IV:295b **İşsizlik**
F: IV:298b
F: E. Erkek, 1984 IV:299a **İtalya Elçüiği Yazlığı**
Ç: D'Aronco IV:302a
F: E. Emiroğlu IV:302a **İtalya Evi**
F: H. Tokay IV:303b **İtalyan Hastanesi**
F: IV:304a **İtalyan Kültür Merkezi**
F: Kütüphane, A. Kuzik, 1994 IV:305a **İtalyan Lisesi**
Ç: 1906 IV:305b **İtalyan Musevi Mezarlığı**
F: E. Uca, 1994 VII:401a **İtfaiye**
F: İtfaiyeciler IV:306b
F: K. Aktay, 1994 IV:307b
F: S. Giz IV:307b
F: Seçeni Paşa IV:306c **İtfaiye Müzesi**
F: K. Aktay, 1994 IV:308a **İttihad ve Terakki Cemiyeti**
Amblem: VII: 18b **İustinianos I**
Mozaik: II:151b
Sikke: IV:309b **İvaz Efendi Camii**
F: D. Kuban, 1988 IV:310b
P: IV:310b **İzer, Zeki Faik**
R: IV:3Hb **İzmirliyan, Madteos**
F:IV:312c **İzzet Efendi Türbesi**
F: Y. Çelenk, 1994 IV:313b **İzzet Molla**
R: IV:314b

Jamanak

Gazete: 30 Mart 1863, Sayı: 7 III:189c

R: Misak Koçunyan IV:315a **Janin, P. Raymond**

F: IV:315c **Japon Elçiliği Büası**

F: Y. Çelenk, 1994 IV:317b

Jean Botter Köşkleri

Ç: D'Aronco FV:318b

F: Ayrıntı, E. Emiroğlu IV:319b

F: E. Emiroğlu IV:318b

Ka'b Türbesi

F: Y. Çelenk, 1994 IV:321a **Kaba Halil Efendi Medresesi**

F: Y. Çelenk, 1994 IV:321b **Kabadayılar**

F: IV:322c **Kabare Tiyatroları**

F: IV:325b **Kabataş**

F: İskele IV:326a

F: Y. Çelenk, 1994 IV:326a **Kabataş Erkek Lisesi**

F: Y. Çelenk, 1994 IV:327b **Kadem-i Şerif Tekkesi**

F: E. Yücel III:9b

F: N. Sözgen, 1994 IV:328a **Kadı**

R: 17. yy IV:137b **Kadı Hüsameddün Mescidi**

F: N. Sözgen, 1994 IV:328c **Kadı Mescidi**

F: N. Sözgen, 1994 IV:329b **Kadıköy**

F: 1955 IV:331a

F: Bahariye IV:339b

F: Çarşı, N. Timuroğlu IV:333b

F: D. Kuban

F: Hal binası, N. Sözgen, 1994 IV:335b

F: İskele IV:332a

F: Meydan, N. Timuroğlu, 1994 IV:337b

F: Muvakkithane Caddesi, IV:333b

F: Mühürdar, IV:339b

F: Mühürdar, N. Timuroğlu, 1993 IV:336b

F: O. Ekinci, 1993 IV:163a

F: Rıhtım Caddesi, N. Sözgen, 1994 IV:335b
H: IV:330a **Kadıköy Halk Eğitim Merkezi**
F: Kütüphane, N. Timuroğlu, 1994
III:517b **Kadıköy Halkevi Binası**
F: III:529a **Kadıköy İskelesi** (Eski)
F: IV:332a
F: T. Aydoğmuş IV:342b **Kadıköy İskelesi** (Yeni)
F: T. Aydoğmuş, 1994 IV:204b **Kadıköy Kız Meslek Lisesi**
F: B. Kutun, 1994 V:12b **Kadıköy Vapuru**
F: IV:344a **Kadın Dergileri**
Dergi: *Demet* IV:345a
Dergi: *Feminist* IV:347a
Dergi: *Genç Kadın* IV:345c
Dergi: *Hamm* FV:345c
Dergi: *Hanımlar Alemi* IV:345b
Dergi: *Kadınca* IV:347c
Dergi: *Kaktüs* IV:347b
Dergi: *Mahasin* IV:345b
Dergi: *Süs* IV:345a **Kadın Efendi Çeşmesi**
F: N. Sözgen, 1994 IV:348a **Kadın Efendi Köşkü**
F: Z. Tülin Özgen VII:355c **Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi**
F: Kütüphane, L. Aytek IV:348c
F: L. Aytek IV:348b **Kadın Hareketi**
F: Belkıs Şevket Hanım IV:349b
F: Dayağa Karşı Dayanışma Yürüyüşü, 1987 IV:351b
F: Konser, 1987 IV:353b
F: "Mor İğne" Kampanyası, 1989 IV:351b
F: Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti IV:349b
F: Oy Hakkı, 1934 IV:350a
F: Yürüyüş IV:353b
Pullar: 1935 FV:351a **Kadın Örgütleri**
F: Ayrımcılığa Karşı Kadın Derneği, 1987 IV:358a
F: Belkıs Şevket Hanım IV:357c

F: Nezihe Muhiddin Hanını IV:355b

F: Nezihe Yaşar Hamm (şair) V: 355b

F: Osmanlı Türk Kadınları Esirgeme

Derneği IV:355b **Kadın Yaşamı**

F: 1957 seçimleri, S. Giz VI:485b

F: Balık ağlarını tamir eden kadınlar IV:364a

F: Çalışan işçi kadınlar IV:364a

F: Çalışan kadınlar, N. Sözgen, IV:263b

F: Feraceli kadın III:400b

F: İlk kez çalışma hakkı, 1914 IV:360b

F: Kadın taksi şoförü, S. Giz IV:362a

F: Kıyafet kanunundan sonra IV:361b

F: Nigâr Hanım VI:73b.

R: Kadın giysileri, 16. yy FV:363a

R: Paça günü, 18. yy IV:3ö3b

R: "Saraylı Kadın", Nicolas de Nicolay

VILJlb **Kadınca**

Dergi: IV:347c **Kadınlar Dünyası**

Dergi: 3 Ocak 1914 IV:365b **Kadınlar Halk Fırkası**

F: Nezihe Muhiddin Hanım IV:355b **Kadırga**

F: Y. Çelenk, 1994 IV:366b

H: IV:366a **Kadırga Hamamı**

F: N. Sözgen, 1994 IV:3ö7b **Kadırga Viladethanesi**

F: VII:389a

F: VII:389b **Kadirîhane Tekkesi**

Ç: IV: 370a

F: Y. Çelenk, 1994 IV:371b **Kadirîlik**

F: 18 köşeli yıldız kabartması, M. Baha Tanman IV:376a

F: ismail Rumî'nin türbesi IV:375b

F: Kadiri gülü, M. Baha Tanman IV:376a

F: Kadiri tacı, M. Baha Tanman IV:378a

F: Mezar taşı başlığı, M. Baha Tanman IV:377c

F: Rumî tacı, M. Baha Tanman IV:378a

G: D'Ohsson VII:216a

Hat: Aziz Efendi IV:374a **Kafesli Köşk**

M: Levnî V:53b **Kâğıtçılar**

F: Beyazıt Kâğıtçılar Çarşısı IV:379b **Kâğıthane**

F: Abdullah Biraderler IV:380b

F: Berggren IV:380a

F: Kâğıthane Deresi II:287a

F: Mesire V:408a

F: S. Giz IV:382a

Kâğıthane Deresi

516

517

Kevork Kilisesi

G: Allom I:544a G: Bartlett III:143b H: 19. yy F/:381c

M: *Hubanname-Zenâname* VL386a R: Preziosi 11:21 Ib **Kâğıthane Deresi**

F: II:287a

Kâğıthane Mesiresi F: IV:385a G: Allom IV:384a **Kahvecibaşı Konağı**

Ç: IV:385b **Kahvehaneler**

F: Bir İstanbul kahvehanesi, Berggren,

19. yy IV:387b F: Bir İstanbul kahvehanesi, 1930'lar, S.

Giz IV:391b

F: Esnaf kahvehanesi, IV:387b F: Köy kahvesi, C. Kahraman, 1994

V:102a

F: Piyer Loti Kahvesi VI:261a F: Tavla oynayanlar IV:390a G: Bir liman
kahvehanesi, Bartlett,

IV:389b G: Kahvehane ocağı, ayrıntı, Melling,

IV:386b G: Tophane'de bir kahvehane, Allom,

IV:388a R: Bir kahvehanenin içinden görünümü

IV:389b R: İstanbul'da bir kahvehane, Lewis,

IV:388a **Kaktüs**

Dergi: IV:347b **Kalamış**

F: N. Timuroğlu, 1994 IV:393b F: O. Bilgisiren, 1994 IV:392a H: IV:393a **Kalcılar
Hanı**

F: Y. Çelenk, 1994 IV:394a **Kalemcioğlu, Ali Süreyya**

F: IV:395a **Kalemcioğlu, Fahreddin**

F: M. Baha Tanman, 1977 VII: 110a **Kalender Kasrı ve Bahçesi**

F: Yıldız Albümleri IV:395b **Kalender Vapuru** F: S. Giz IV:396b F: S. Giz

VII:181b **Kalenderhane Camii** F: D. Kuban IV:396a F: İç mekân, D.

Kuban IV:398a F: Meryem Ana, D. Kuban IV:397c P: C. L. Striker-

D. Kuban IV:397b **Kalenderhane Tekkesi**

F: M. Baha Tanman, 1982 IV:399b **Kaliçeci Hasan Mescidi**

F: Y. Çelenk, 1994 IV:400a **Kalyoncu Kışlası**

F: IV:401b **Kamer Hatun Camii**

F: Y. Çelenk, 1994 IV:402b **Kamer Vapuru**

F: IV:403a **Kâmil** (Othello)

F: IV:403b **Kamondo, Avram**

F: Anıtmezar, Hasköy IV:404b F: Kamondo Merdivenleri IV:405a **Kamondo Hanı**

F: B. Kutun, 1994 IV:405b **Kanaat Lokantası**

F: B. Dinç IV:406a **Kandilli**

F: IV:408b

F: N. Timuroğlu, 1994 IV:409b H:IV:409b **Kandilli Rasathanesi**

F: O. Bilgisiren, 1993 IV:411b F: Teleskop, O. Bilgisiren, 1993 IV:412a **Kandilli Yazmaları**

F: Bohçadan detay, H. Örcün Barışta

IV:413b F: İstanbul manzaralı Kandilli

yazması IV:412b **Kanık, Orhan Veli** El yazısı IV: 414a F: A. Güler IV:413c **Kanlı Pazar**

F: IV:415b **Kanlıca**

F: IV:416a

F: Kanlıca İskelesi IV:417a H: IV:416a **Kantarcılar Mescidi**

F: Y. Çelenk, 1994 IV:417c **Kantemiroğlu**

R: IV:418b **Kanto**

F: Altınyurt Spor Kulübü'nde, 1965

I:227b

F: "Dondurmacı" III:61a F: Küçük Virjin IV:419c F: Peruz Hanım IV:420b Nota: IV:421a **Kanun-ı Esasi'nin İlanı**

R: IV:422a **Kapahçarşı** F: IV:425b F: IV:428a F: IV:429b F: Antikacı I:278a F: Antikacı dükkânı I:279b F: Cevahir Bedesteni, A. Hikmet Varlık,

1993 I:280b

F: Genel görünüm, A. Güler IV:426a F: Yangın, S. Giz, 1954 IV:427a G: Bartlett IV:423a H: IV:424a **Kapanlar**

F: Sırık hamalları, Berggren IV:431a **Kapıkulu Ocakları** R: Sipahi IV:433a R: Yeniçeri IV:433b **Kaptan İbrahim Paşa Camii** F: Y. Çelenk, 1994 IV:434a **Kaptan Paşa Camii**

F: Y. Çelenk, 1994 IV:434b **Kaptan Paşa Konağı** P: IV:435a P: V:54a **Kaptan-ı Derya**

G: Yalı Köşkü, d'Ohsson III:84a R: Arifi Paşa, 1864 IV:436a R: Van Mour IV:436a **Kaptan-ı Derya Hacı Hüseyin Paşa Çeşmesi**

F: T. Çobanoğlu IV:436c **Kara Ahmed Paşa Külliyesi**

F: T. Aydoğmuş, 1994 IV:437b **Kara Baba Tekkesi**

F: M. Baha Tanman, 1983 IV:437b **Kara Davud Paşa Camii**

F: T. Aydoğmuş FV:438b **Kara Kemer**

F: K. Çeçen, 1986 VII:54a **Karaabalı Tekkesi**

Ç: IV:438b

Karaağaç

G: Melling I:427b **Karaağaç Sahilsarayı ve Bahçesi**

G: Melling IV:439a **Karabaş Tekkesi**

F: M. Baha Tanman, 1983 IV:441a **Karaburun** F: II:494a **Karaca Ahmed Türbesi ve Tekkesi**

F: N. Timuroğlu, 1994 IV:442a **Karaca, Kani** F: IV:443a

Karaca, Muammer F: A. Güler IV:443c F: "Delidolu" opereti, 1936 VI:133b **Karaca, Toto** F: IV:444b

Karacaahmet Mezarlığı F: IV:445b F: B. Dinç IV:446a F: Berggren IV:444b F: Mezar taşları, E. Yücel IV:447a H: IV:445b **Karacan, Ali Naci**

F: IV:447c **Karadeniz, Harun**

F: I:226a **Karagöz**

F: Hayali Memduh Bey IV:449a R: Âşık Hasan IV:450a R: Karagöz, Hacıvat ve Çelebi IV:448b R: Tulumlu *Karagöz* IV:450b **Karagöz** (Dergi)

Dergi kapağı: IV:448b **Karagözyanlar**

F: Dikran Karagözyan IV:452b F: Yetimhane IV:452a **Karagümrük Sarnıcı** F: IV:453b P: VI:471c **Karakol Cemiyeti** Mühür: IV:454c **Karaköy**

F: A. Güler IV:456a

F: Karaköy meydanında yıkımlar, A.

Güler, 1958 V:392a F: Sebah ve Joaillier IV:455b F: T. Aydoğmuş, 1994 IV:457a
Karaköy Mescidi
Ç: D'Aronco, IV:457c F: A. Güler IV:457a **Karaköy Palas**
F: Y. Çelenk, 1994 IV:458a **Karaköy Rıhtımı**
F: A. Güler VI:333a **Karakullukçu**
R: C. Deval, 1828 III:458a **Karakuş, Tahsin**
F: VI:294a **Karamanlılar**
R: Nicolas de Nicolay IV:458c **Karanlık Bent**
F: B. Dinç II:150a F: K. Çeçen IV:459b **Karantina Binası**
F: B. Kutun, 1994 IV:459b **Karaosmanoğlu, Yakup Kadri** F: VII:146a F: A. Güler
IV:461a **Karay, Refik HaUt** F: III:320a F: IV:463a **Karay Sinagogu**
F: B. Kutun, 1994 IV:464b
Kargopoulo, Basile
F: Bebek Rıhtımı IV:465b
F: C. Bonkowski H:297b
İlan: 1880 IV:465a **Karıncaezmez Şevki**
F: FV:465c **Kariye Camii**
Ç: Pulgher, VI:291a
F: A. Güler IV:467a
F: Fresk, A. Güler II:255a
F: İç görünüm, E. Yazıcı IV:466b
F: Mozaik IV:467b
F: Mozaik, A. Güler IV:467a
F: Mozaik, T. Aydoğmuş IV:467a
F: N. Timuroğlu, 1994 IV:466b
P: IV:469a **Kartal Baba Tekkesi**
P: IV:471b **Kartal İlçesi**
F: IV:471b **Kartaltepe Camii**
F: IV:473b **Kartpostallar**
F: Anadoluhisarı IV:474a
F: Deniz surları IV:474a
F: Haliç IV:475a
F: Hamidiye Sebili IV:475a

F: Üsküdar IV:474a **Karyağdı Tekkesi**
F: M. Baha Tanman, 1982 IV:476b
F: Y. Çelenk, 1994 IV:476a **Kasap Demirhan Mescidi**
F: Y. Çelenk, 1994 IV:477a **Kasap İlyas Camii**
F: N. Sözgen, 1994 IV:477c **Kasaplar**
F: III:214a
F: IV:479a
M: Osman (Nakkaş), *Sumame-i Hümayun*, 16. yy IV:478a **Kasım Ağa Camii**
F: Y. Çelenk, 1994 IV:480a **Kasım Çavuş Camii**
F: Y. Çelenk, 1994 IV:480b **Kasımpaşa**
F: IV:481b
F: V:245c
F: İskele, H. Okurer IV:481a
F: T. Erkişi, 1994 IV:481b
H: IV:482a **Kasımpaşa Mevlevîhanesi**
Ç: IV:484a
F: B. Özkan, 1967 IV:483b **Kasımpaşa Spor Kulübü**
F: 1957 IV:485a **Kasr-ı Hümayun**
F: E. Uca, 1994 V:306b **Kaşgarî Tekkesi** F: 1942 IV:487b F: Y. Çelenk, 1994 IV:486b P: M. Baha Tanman FV:48öa **Kaşıkkadası**
F: IV:487b **Kaşıkcı Han**
F: Y. Çelenk, 1994 IV:488a **Kâtip Kasını Camii**
F: Y. Çelenk, 1994 IV:491a **Kâtip Muslihiddin Mescidi**
F: Y. Çelenk, 1994 IV:491b **Katolik Okulları**
F: Nötre Dame de Sion, A. Kuzik, 1994
FV:492a
F: Saint Benoit Fransız Okulu, A. Kuzik, 1994 IV:492a
Kauffer, Françoise
H: 1776, III:559b **Kavacık**
F: B. Kutun, 1994 IV:493a **Kavafyan Evi**
P: H. Turhaner III:232a **Kavafyan Konağı**
F: B. Kutun, 1994 IV:494a **Kavak Namazgahı**

F: VI:43b **Kavaklar**
G: FV:496a
G: Rumelikavağı, mezar taşları, Y.
Çelenk, 1994 IV:497a **Kavasbaşı Ahmed Ağa Çeşmesi**
F: B. Kutun, 1994 IV:497c **Kavel Grevi**
F: IV:498a **Kavak Sarayı**
G: Gouffier, 1822 IV:495a **Kayalar Mescidi ve Tekkesi**
F: B. Kutun, 1994 IV:499a **Kaygılı, Osman Cemal**
R: IV:499c **Kaygusuz Tekkesi**
P: M. Baha Tanman, 1980 IV:500b **Kayıkçılık**
F: IV:501a
F: IV:502a **Kayikhaneler**
F: Ali Kethüda Camii yanı IV:502b
F: Yalı IV: 503a **Kayıklar**
R: Pazar kayığı IV:504a
R: Piyade kayığı, Brindesi IV:504a
R: Saltanat kayığı, Preziosi IV: 504a **Kaymak Mustafa Paşa Camii**
F: B. Kutun, 1994 IV:506a **Kaymakçı Tekkesi**
F: IV:506b **Kaynak, Sadeddin**
F: II:557a
F: IV:507b **Kaynak Suları**
F: K. Çeçen IV: 508a
F: Tiryal Hanım Çeşmesi, K. Çeçen
IV:509b **Kayserili Ahmed Paşa Konağı**
F: T. Erkişi, 1994 IV:511b **Kaysunizade Mescidi**
F: T. Erkişi, 1994 IV:511b **Kazancı Mescidi**
F: Y. Çelenk, 1994 IV:512b **Kazhçeşme**
F: Paraskevi (Ayia) Ayazma ve Kilisesi, H. Yelmen FV:513b
F: Cami, H. Yelmen IV:513b
F: Çeşme, H. Yelmen, 1994 IV:512b
F: Hamam, H. Yelmen IV:513a
F: İş bırakma eylemi, 1989, Y. Tunca IV:287b
F: İşçiler, N. Sözgen, 1990 IV:292a

F: N. Gabeoğlu, 1990 III:13a

F: Y. Çelenk, 1994 VI:273b **Keçecizadeler**

F: Sadrazam Keçecizade Fuad Paşa IV:514c

F: Salih Fuad Bey IV:515c **Kediler**

F: C. Kahraman, 1994 IV:517a

F: E. Yazıcı II:338a

R: Van Mour IV:516a **Keere, Pieter von der** G: Panorama PV:530a

Kefeli Mescidi

F: Y. Çelenk, 1994 IV:518a **Kehlibağcıoğlu, Cemal Sahir**

F: FV:518c

Kemal (Hafız)

F: IV:519b

Kemal (Kara)

F: IV:520a

Kemal Tahir

F: A. Güler II:446c F: A. Güler IV:520c **Kemaleddin Bey**

F: IV:521c **Kemankeş Mustafa Paşa Camii**

F: Y. Çelenk, 1994 IV:522b **Kemankeş Mustafa Paşa Çeşmesi**

F: Y. Çelenk, 1994 IV:523a **Kemeraltı Caddesi**

F: V:390a **Kemberburgaz** F: IV: 524a **Kent İçi Ulaşım** F: IV:526a F: Sandallar

IV:523a R: Talika, Brindesi IV:525b **Kent Oyuncuları**

F: *Kim Korkar Hain Kurttan* IV: 527a **Kenter, Müşfik**

F: IV:527a **Kenter, Yıldız**

F: IV: 527a **Kentin Gelişimi**

F: Panorama, Sebah ve Joaillier IV:541a

F: Panorama, Sebah ve Joaillier FV:542a

F: Panorama, Sebah ve Joaillier IV:543a

G: Bartlett IV: 539a

G: Bartlett IV:537b

G: Bartlett IV:535a

G: Melling IV:531a

G: Panorama, Pieter von der Keere

IV: 530a

H: 15-18. yy arası, D. Kuban IV:544a H: 18. yy'da anıtsal yerleşmeler, D.
Kuban IV: 538a H: 19. yy, IV:540a H: 1918 IV:541a H: 20. yy, D. Kuban IV:545a H:
D. Kuban IV:529a H: Osmanlı döneminden önce, D. Kuban

IV: 544a

Kepenekçi Sinan Medresesi F: Y. Çelenk, 1994 IV:547b **Kepenekçi Sinan Mescidi**
F: T. Erkişi, 1994 IV:548c **Keramik İş Sendikası**

F: 1974 VI:526a **Kerime, Nadir**

F: IV:549b

Keşkül, Erol

F: III:100a

Keşfi Cafer Efendi Tekkesi Ç: IV:550b F: 1936 IV:549b **Kethüda Çeşmesi**

F: H. Örcün Barışta IV:551b **Kethüda Mehmed Paşa Çeşmesi** (Cağaloğlu)

F: H. Kargı, 1994 IV:552a **Kethüda Mehmed Paşa Çeşmesi**, (Üsküdar)

F: E. Karakaya IV:552b **Kevork (Surp) Kilisesi** (Kocamustafapaşa) F: C. Kahraman,
1994 IV:553b F: iç görünüm, Y. Çelenk, 1994 IV:553c

Kıbrıslılar Yalısı

518

519

Küçük Sahne

Kıbrıslılar Yalısı

F: N. Timuroğlu IV:554a **Kılıç Alayları**

F: IV:555b

F: IVöSöa **Kılıç Ali Paşa Külliyesi**

F: IV:557b

F: iç görünüm, A. Güler IV:557b

P: IV:558a Kılıçhane

F: IV:559b **Ktnahada**

F: H. Okurer, 1993 IV:560a

F: Hristos Manastırı, N. Gabeoğlu, 1994 IV:561b

F: N. Gabeoğlu, 1994 IV:561b

H: IV:560b **Kınahada Camii**

F: IV:562b **Kınalıada Vapuru**

F: IV:563b **Kırdar, Lütfi**

F: IV:565b **Kırım Kilisesi**
F: B. Dinç IV:565b **Kırım Savaşı**
Destan: Gülzârî, 1855 III:446a
R: I:45a **Kırım Savaşı'nda İstanbul**
G: Selimiye Kışlası IV:566a
R: IV:566b **Kırımî Hüseyin Efendi Türbesi**
F: Y. Çelenk, 1994 IV:567b **Kırkçeşme Tesisleri**
H: V:2a
M: Osman (Nakkaş), *Tarih-i Sultan Süleyman*, 16. yy V:3a **Kısıklı**
F: 1916 V:5b
F: B. Kutun, 1994 V:6a
F: Yol yapımı, 1967 V:5b **Kısıkb Camii**
F: B. Kutun, 1994 V:7a **Kışlalar**
Ç: Selimiye Kışlası V:8a
F: Orhaniye Kışlası VI:137b
F: Rami Kışlası, E. Uca, 1994 VI:306b
F: Reşadiye Kışlası, E. Uca, 1994 VI:318b
F: Selimiye Kışlası VI:515b
F: Taksim Topçu Kışlası V:8a
F: Topçu Kışlası VII:274a
G.- Top Arabacıları Kışlası, Melling VII:279b
R: ö Ocak 1855 I:346a
R: Nizam-ı Cedid Kışlası, 1792 VI:92a **Kız Kulesi**
F: A. Güler I:480b
F: N. Timuroğlu, 1993 V:11b
F: T. Aydoğmuş VI:422a
G: BartlettIV:10b
G: Hilair IV:66b **Kız Meslek Liseleri**
F: Kadıköy Kız Meslek Lisesi, B. Kutun, 1994 V:12b **Kız Sanayi Mektepleri**
F: Cağaloğlu Kız Meslek Lisesi, T. Erkişi, 1994 IV: 13a **Kızıl Han**

F: Y. Çelenk, 1994 IV: 14a **Kızıltoprak**
F: B. Kutun, 1994 V:15a **Kızlarağası Hamamı**
P: V:16b **Kızlarağası Hamı**
F: Y. Çelenk, 1994 V:16a Kızıtaşı
F: A. Bilban Yalçın, 1994 V:17b
F: Nike kabartması, A. Bilban Yalçın, 1994V:17c
G: Bartlett VII:120c **Kibariye**
F: Konserde, 1981 V:536a **Kifidis Ortopedi**
F: V:18a **Kiliseler**
F: Alman Protestan Kilisesi, B. Kutun, 1994 V:20b
F: Ayios Dimitrios Rum Ortodoks Kilisesi, T. Erkişi, 1994 V:20a
F: Saint Benoit Kilisesi, B. Kutun, 1994 V:19b
F: Surp Agop Ermeni Kilisesi, C.
Kahraman, 1994 V:21a **Kilit Hanı**
F: Y. Çelenk, 1994 V:23b **Kilyos**
F: Karaburun II:494a
F: T. Aydoğmuş, 1992 V:24a **Kirazlı Bent**
F: II. Mahmud tuğralı kitabe, K. Çeçen V:25a
F: K. Çeçen V:25b **Kirecburnu**
F: B. Kutun, 1994 V:26b **Kiryaki (Ayia) Kilisesi (Kumkapı)**
F: T. Aydoğmuş, 1994 V:27b **Kitap Fuarları**
F: V:28b **Kitap Müzayedeleri**
Katolog: V:28c **Kitapçılar**
F: ikbal Kütüphanesi V:29b
F: Y. Çelenk, 1994 V:30a **Kitaphane-i Ebüzziya**
Kitap kapağı: Ahmed Resmî Efendi V:30b **Koca Mustafa Paşa Külliyesi**
F: Camii, Y. Çelenk, 1994 V:31b
F: Medrese, Y. Çelenk, 1994 V:31b
F: Serasker Rıza Paşa'nın türbesi, Y, Çelenk, 1994 V:34a
P: V:32b **Koca Ragıp Paşa Külliyesi**
F: Y. Çelenk, 1994 V:35b
P: H. Tokay V:35b **Koca Yusuf Paşa Sebili**
F: Ayrıntı, S. Yüce, 1994 VI:340b

F: Y. Çelenk, 1994 V:36a **Kocamustafapaşa**

F: C. Kahraman, 1994 V:36b

F: C. Kahraman, 1994 VII:29b

F: İ. Ünkan, 1994 V:37b

H: V:38a **Kocataş, Necmeddin**

F: V:39a **Kocataş Yahşi**

F: V:39b **Koç Özel Lisesi**

F: V:40a **Koç Üniversitesi**

F: V:40b **Koço**

F: L. Aytek, 1994 V:41a **Koçu, Reşad Ekrem**

F: A. Güler V:41c **Kolaylı, Tevfik** (Neyzen)

F: II:557a

F: III:20b

F: V:45a

Kolera Salgınları

F: 1911 V:45b

F: 1911 V:46a

F: 1970 VI:425b

F: Gülhane'de kurulan pavyonlar, 1910 VI:424b

F: Köpekler, 1910 VI:424a

Madalyon: 1865 VI:423b **Komnenos Hanedanı**

Mozaik: V:48a **Konaklama**

F: Kervansaray (Büyükçekmece), E. Işın, 1994 V:50a

F: Taş Han, T. Erkişi, 1994 V:49b **Konaklar**

G: incili Köşk, Hilair V:52a

M: İH. Murad Köşkü, Seyyid Lokman, *Şehinşahname* V:52a

M: Kafesli Köşk, Levnî, *Surname-i Vehbî* V:53b

P: Agâh Efendi Konağı V:51b

P: Ayasofya'da bir konak V:51c

P: Aynalıkavak Kasrı V:55a

P: Baltacı Konağı V:55a

P: Beyazıt'ta bir konak V:55b

P: Hasib Paşa Yalısı V:53b

P: Hasköy'de bir konak V:54a
P: Kaptan Paşa Konağı V:54a
P: Köçeoğlu Köşkü V:55a
P: Nispetiye Kasrı V:53a
P: Sadullah Paşa Yalısı V:51c
P: Subhi Paşa Konağı V:54b
P: Yasinci Yalısı V:51b **Konstantinos V**
Sikke: V:58a **Konstantinos Vn Porfirogennetos**
Sikke: V:58c **Konstantinos Vm**
Sikke: IL75a **Konstantinos IX**
Mozaik: A. Güler I:455b **Konstantinos LX Monomahos**
Sikke: V:59b **Konstantios (Ayios)-Eleni (Ayia)**
Kilisesi (Beyoğlu)
F: Y. Çelenk, 1994 V:60a **Konstantinos (Ayios)-Eleni (Ayia)**
Kilisesi (Samatya)
F: C. Kahraman, 1994 V:61a **Konstantios I** (Patrik)
F: V:61c **Kont Ostrorog Yahşi**
F: N. Timuroğlu V:62a **Konut**
F: Apartmanlar, L. Aytek, 1994 V:65a
F: Bizans'tan kalma bir konut yıkıntısı V:63b
F: Gültepe, gecekondular, Y. Çelenk, 1994 V:64a
F: K. Aktay, 1993 V:63b
F: Villa, Y. Çelenk, 1994 V:65a **Konut Kooperatifleri**
F: Genelkurul V:67b
F: Kavaklı'daki uydukent yapıları V:67b
Şema: V:66a **Konyah**
F: V:68a
F: S. Giz V:222a **Konyalı, İbrahim Hakkı**
F: V:68b **Kopuz, Fahri**
F: V:69a **Koral, Füreyä**
F: A. Güler V:69c
Kornian, Nuri
Hat: V:70a **Koruk Tekkesi**

F: C. Kahraman, 1994 V:70b **Korular**
F: Abraham Paşa Korusu I:60a
F: Boğaziçi Üniversitesi Korusu, Y. Çelenk, 1994 V:74a
F: Emin ErKaylar Korusu, Y. Çelenk, 1994 V:71c
F: Fethi Paşa Korusu, B. Kutun, 1994 V:74a
F: Mihrabad Komşu, B. Kutun, 1994
V:71b **Koska Helvacısı**
F: N. Timuroğlu, 1994 V:7öa **Kostanthı** (Kapıdağh)
R: I. Abdülhamid I:31c
R: I. Ahmed I:105c
R: II. Ahmed I:109b
R: ibrahim (Sultan) IV:120b
R: III. Mehmed V:333b
R: IV. Mehmed V:340b
R: IV. Murad V:50öb
R: II. Selim VI:501c
R: III. Selim V:77a
R: L Süleyman VII:84b
R: II. Süleyman VII:91a **Koşalay, Ömer Besim**
F: V:78a **Koşuyolu**
F: B. Kutun, 1994 V:79a **Kovuk Kemer**
F: Ayrıntı, K. Çeçen V:80a
F: K. Çeçen V:80a **Koyutürk, Necdet**
F: V:80b **Kozyatağı**
F: B. Kutun, 1994 V:81b **Kozyatağı Tekkesi**
F: B. Kutun, 1994 V:82a **Köçekler**
M: Levnî, *Sumame-i Vehbî*V:84a
R: Van Mour V:84a **Köçeoğlu Köşkü**
F: Z. Tülin Özgen VIL355b
P: V:55a **Köçeoğlu Yahşi** (Bebek)
Ç: V:85a
F: V:85a **Köçeoğlu Yahşi** (Çengelköy)
P: V:86a **Kökdeş, Neveser**

F: V:86c **Köknar, Sait**
F: "Delidolu" opereti, 1936 VL133b **Kömürçyan, Kozmas Komitas**
Kitap kapağı: V:87b **Köpekler**
F: Kolera salgını, 1910 VL424a
F: Pera V:88a
F: Sivriada, 1911 V:88a
G: Hilair V:87c **Köprülü Külliyesi**
F: Avlu, Y. Çelenk, 1994 V:90a
F: Y. Çelenk, 1994 V:89b **Köprülü Kütüphanesi**
F: Y. Çelenk, 1994 V:91a **Köprülüler**
F: İsmail Arif Bey'in mezar taşı, Y. Çelenk, 1994 V:94a
F: Türbe V:93b
R: Köprülü Mehmed Paşa V:92a **Körmükçü, Hazım**
F: 1928 V:95b
F: "Delidolu" opereti, 1836 VI:133b **Körükçü Tekkesi**
P: M. Baha Tanman, 1980 V:96a **Köyler**
F: Bahçeköy, C. Kahraman, 1994 V:105b
F: Mahmutşevketpaşa Köyü, 1990 V:100a
F: Uskumruköy, C. Kahraman, 1994 V:102a
F: Zekeriyaköy, C. Kahraman, 1994 V:102a
H: V:103a **Krepen Pasajı**
F: A. Güler, 1972 V:106a **Krikor Lusaroviç (Surp) Kilisesi**
(Karaköy)
Ç: V:107b
F: B. Kutun, 1994 V:108a
F: E. Emiroğlu III:184a **Krikor Lusavoriç (Surp) Kilisesi**
(Kuzguncuk)
F: T. Aydoğmuş V:109a **Kuban, Doğan**
F: C. Baykuş V:110c **Kubbealtı**
F: A. Güler V: 112a
G: Allom, 1838 V:IIIb
M: 16. yy III:71b **Kuklacılık**
F: Kuklacı (Osman Çiçekoğlu) V:113b Kukla: İbiş V:113c **Kuledibi**

F: N. Sözgen, 1993 V:114b **Kuleli Askeri Lisesi**
F: K. Aktay, 1994 V:116a
G: Allom, V:116a **Kuleli Bahçe Camii**
F: T. Aydoğmuş V:117b **Kulis**
Dergi: tik sayısının kapağı V:118c **Kulluklar**
R: Cebehane karakullukçusu V:120a
R: Kulluk neferi V:120a **Kumarhdere Kemerı**
F: VI:342b **Kumkapı**
F: V:121a
F: B. Çelebi V:120b
F: Balıkçı tekneleri, E. Yazıcı II:21a
F: E. Erım I:169a
F: N. Timuroğlu, 1991 V:120a **Künos, Ignâcz**
F: V:122a
Kitap kapağı: Ninniler VI:80a **Kunt, Rikkat**
F: V:122c **Kuntay, Midhat Cemal**
F: V:123a **Kuntay, Vedat**
F: V:123a **Kuran Kursları**
F: Nuruosmaniye, T. Erkişi, 1994 V:123c **Kurbağah Dere**
F: N. Timuroğlu, 1994 V:124b **Kurban Nasuh Mescidi ve Tekkesi**
F: M. Baha Tanman, 1985 V:125b **Kurşunlugerme Kemerı**
F: K. Çeçen, 1992 VI:343a **Kurşunlu Han**
F: Y. Çelenk, 1994 V:12öa **Kurşunlu Mahzen Köşkü**
R: Meyer V:127a **Kurtuluş**
F: 1913 V:127b
F: T. Erkişi, 1994 V:128a **Kurtuluş Bayramı**
F: Galata Köprüsü, 1923 V:128a **Kuruçeşme**
F: V:130b
F: VII:508a
F: B. Kutun, 1994 V:130b
F: Kuruçeşme Parkı V:132a **Kurukahveci Mehmet Efendi**
Mahdumları
Afiş: İhap Hulusi V:129b

F: V:129b **Kuş Evleri**
F: Darphane V:134a
F: H. Örcün Barışta V:133c
F: Üsküdar Ayazma Camii, T. Aydoğmuş,
1993 V:133b **Kuşadah Tekkesi**
F: 1939 V:135a **Kuşakçı Hanı**
F: Y. Çelenk, 1994 V:135c **Kuşatmalar**
M: Arapların şehri kuşatmaları, Skilitzes Yazması V:136a
M: Avarlar ve Sasaniler Konstantinopolis önünde V:136a
M: Haçlılar Konstantinopolis Surlarına saldırıyor V:137a
M: Rum ateşi, Skilitzes Yazması V:139a
M: Rusların şehre saldırısı, 10. yy
Skilitzes Yazması V:137b **Kuşdili Çayırı**
F: V:139b **Kutmani, İskender**
F: V:140b **Kutsal Emanetler**
F: Liva-i şerif-i nebevi V:140b
F: Nakş-ı kadem-i şerif V:140c
F: Name-i saadet V:141b
F: Süyuf-ı nebevi V:141b **Kuyucu Murad Paşa Külliyesi**
F: A. Vefa Çobanoğlu, 1993 V:142b
F: Medrese, Y. Çelenk, 1994 V:144a
F: Sıbyan mektebi, A. Vefa Çobanoğlu, 1989 V:143b
F: Türbe ve sebil, A. Vefa Çobanoğlu, 1989 V:144a
P: V:143a **Kuyumculuk**
F: Mücevherli askı V:145a
F: N. Timuroğlu, 1993 V:145a
M: *Surname-i Hümayun* V:226a **Kuzguncuk**
F: E. Erım, 1992 II:278a
F: N. Timuroğlu, 1994 V:146a
H: V:146a **Küçük Ayasofya Camii**
F: V:148a
F: İç görünüm, A. Güler V:149a
F: Sebah ve Joallier II:381b

F: T. Aydoğmuş V:147b
P: V:148a **Küçük Ayasofya Tekkesi**
F: N. Sözgen, 1994 V:149b
F: N. Sözgen, 1994 V:150a **Küçük Çukur Han**
F: N. Timuroğlu, 1994 **Küçük Efendi Külliyesi**
P: V:151b **Küçük, Kemal**
F: V:152a **Küçük Mabeyin Köşkü** (Yıldız Sarayı)
F: VH:523b **Küçük Sahne**
Küçük Sanayi Siteleri
520
521
Medresetü'l-Kuzat

Amblem: V:152c
F: *Babayiğit*, 1953-1954 sezonu V:152b Küçük Sanayi Siteleri
F: 4. Levent Oto Sanayi Sitesi, Y. Çelenk, 1994 V:153b
F: ikitelli, Y. Çelenk, 1994 V:153b **Küçükandoniadis, Lefter**
F: V:154b **Küçükarmudu**
F: N. Sözgen, 1992 V:155a **Küçükbakkalköy**
F: B. Kutun, 1994 V:156a **Küçükçekmece**
F: E. Çağatay, 1978 V:157a **Küçükçekmece Gölü**
F: B. Dörter, 1980 V:158a **Küçükpazar**
F: C. Kahraman, 1994 V:161a
F: D. Kuban VII:15a **Küçüksu Çeşmesi**
F: V:161b
G: Preaubc VI:283b **Küçüksu Kasrı**
F: B. Dinç V:162b **Küçüksu Plajı**
F: V:163a **Küçükyalı**
F: B. Kutun, 1994 V:164a **KülUyeler**
Ç: N. Seçkin V:168a
F: Fatih Külliyesi, N. Sözgen, 1994 V:165b
F: Nuruosmaniye Külliyesi, S. Güner V:167b
F: Sultanahmet Külliyesi, S. Güner V:166a

F: Süleymaniye Külliyesi, A. Güler V:168a
F: Zal Mahmud Paşa Külliyesi, S. Güner V:166a
H: D. Kuban V:165b **Kürek**
F: Altmordu Kız Kürek Takımı, 1925
V:171a **Kürkçü Ham**
F: Y. Çelenk, 1994 V:171b
P: V:270a **Kürkçübaşı Camii**
F: T. Erkişi, 1994 V: 172a **Kütüphane-i İrfan**
Katalog: VII:449a **Kütüphaneler**
F: Aşir Efendi Kütüphanesi, T. Erkişi, 1994 V:175b
F: Damat İbrahim Paşa Kütüphanesi, Y. Çelenk, 1994 V:173b
F: Hamidiye Kütüphanesi, Y. Çelenk, 1994 V:174a
F: Şevket Sabancı Kütüphanesi, C. Kahraman, 1994 V:176a
F: Şehit Paşa Kütüphanesi, Y. Çelenk, 1994 V:173b
Lâga, Mehmet Ali
R: V:177a **Lala Mustafa Paşa Türbesi**
P: Y. Demiriz V: 178a **Lale**
Ebru: A. Babaoğlu V:181c
Ebru: M. Fuad Başar V:181b
F: Lale kabartması, Y. Demiriz, 1979
V:178c M: Levnî V:179b
R: İstanbul lalesi V:180a
R: Lale motifli çini V:180c
R: Laledan V:181b
R: *Şükûfenâme* V:179c **Lale Devri**
M: III. Ahmed, sünnet şenlikleri V:183b
M: III. Ahmed, sadrazam ve maiyeti V:184a
M: *Surname-i Vehbî* V:183a
R: III. Ahmed, Van Mour V:182b **Lale Sineması**
Film afişleri: V:186a **Lale ve Nerkis Hanımlar**
F: Lale Hanım V:186b
F: Nerkis Hanım V:186c **Laleli**
F: N. Timuroğlu, 1994 V:188a

F: Y. Çelenk, 1994 V:189a
H: 1875 V:188a
H: 1994 V:189b **Laleli Baba Türbesi**
F: Y. Çelenk, 1994 V: 190a **Laleli Külliyesi**
F: V:190b
F: E. Yazıcı V:192a
P: G. Tanyeli V:191b **Lâ'î Hacı Mustafa Efendi Çeşmesi**
F: A. tyianlar V:193a **Lamartine, Alphonse de**
R: V:193c
R: VI:540b **Lambo** (Hanende)
F: 1924 V:531a **Langa**
F: H. Okurer, 1994 V:196a
G: V:195b
H: 1936 V:196a **Lastik-İş Sendikası**
F: 1963 IV:289b **Lazzaro Franco**
İlan: V:199a **Leblebi, Mehmet**
F: V:199c **Leblebici Hanı**
F: H. Okurer, 1994 V:200a **Lebon**
F: Fayans pano V:200b **Leonm**
Sikke: V:201c **LeonVT**
M: Skilitzes yazması V:202a **L'Espinasse**
G: Beşiktaş Sarayı VI:464a
G: Sa'dabad, 18. yy VL385a **Letafet Apartmanı**
F: Ortaoyunu gösterisi, S. Giz VI:147a
F: S. Giz V:203b **Letaif-i Asar**
Gazete: 19 Mart 1871 IL70b **Letaifname**
Kitap sayfası: V:204a **Levantenler**
F: Abdullah Biraderler, 1890 V:206a
G: Nicolas de Nicolay V:204c
R: Frenk erkeği ve kadını, *Hubanname-*
Zenânname V:205b **Levent**
F: B. Baki Aksu V:208a
F: 4. Levent V:207a

F: 4. Levent, B. Çelebi V:4l8a **Levent Camii**

F: Y. Çelenk, 1994 V:209b **Leventler**

R: V:209c

Levi, Moşe

F: V:211b **Levnî**

M: 18. yy III:l42a

M: III. Ahmed, *Silsilename*, 18. yy 1:11 Ib

M: Canbazlar, *Surname-i Vehbî*IL383a

M: Gece gösterisi V:212a

M: Kafesli Köşk V:53b

M: Köçek V:84a

M: Lale V:179b

M: Nahıl, 1720 VI:27a

M: Ortaoyunu VI: 147a

M: Sarayda bir cariyeye II:386a

M: *Sur-t Hümayun* VII:71b

M: *Surname-i Vehbî*-.llfa

M: *Surname-i Vehbî*, XVIII yy III:217b

M: *Surname-i Vebbî*VII:l6lc **Lewis, John Frederick**

R: Harem, 1850 V:212a

R: Kahvehane IV:388a

R: Liman V:214b

R: Mahmud II, cuma selamlığı V:258 **Liman Hanı**

F: N. Sözgen, 1994 V:213c **Limanlar**

F: A. Güler, 1950 IV:258a

F: Haydarpaşa Limanı, A. Güler V:217a

G: Vavassore V:215a

H: Bizans dönemi V:216a

H: Halkedon ve Hieria V:217a

R: Lewis V:214b **Liotard, Jean Etienne**

R: Otoportre V:213a **Liseler**

F: Nişantaşı Kız Lisesi, T. Erkişi, 1994 V:219b

F: Sakıp Sabancı Lisesi, T. Erkişi, 1994

V:219b Lokantalar

F: Cemal Bey Lokantası, S. Giz V:222a

F: Konyalı Lokantası, S. Giz V:222a

F: Seyyar aşevi V:221b **Lokmacı Tekkesi**

F: M. Baha Tanman, 1983 V:223b **Lokumculuk**

F: Hacıbekir, Abdullah Biraderler V:224a **Loncalar**

M: Divitçi loncası, *Surname-i Hümayun* V:226a

M: Kuyumcu loncası, *Sumame-i Hümayun* V:226a

M: Noter ve demirci, Bizans, 9. yy V:225a **Londra Oteli**

F: N. Timuroğlu, 1994 V:227b **Lorichs, Melchior**

G: Atik Ali Paşa Külliyesi L405b

G: I. Süleyman VII:87b

G: Süleymaniye Külliyesi V:228a **Loti, Pierre**

F: V:229a **Lusigyan, Hrant**

F: 1961 II:388a **Lutfüah Efendi Çeşmesi**

F: Y. Tiryaki, 1993 V:230a **Lülecilik**

F: Tophane işi V:231a **Lütfi Paşa Mescidi**

F: N. Sözgen, 1994 V:231c

Mac Farlane, Charles

Kitap kapağı: V:233c **Macuncular**

F: V:234b

F: A. Kuzik, 1994 V:234c **Maçka Endüstri Meslek ve Anadolu Teknik Lisesi**

F: Y. Çelenk, 1994 III: 175a **Maçka Palas**

F: N. Sözgen, 1994 V:235b **Maçka Parkı**

F: H. Okurer, 1994 V:236a **Maçka Silahhanesi**

F: N. Sözgen, 1994 V:237b **Mağlova Kemerli**

F: K. Çeçen, 1977 V:239b

F: K. Çeçen, 1977 V:240a

G: Bartlett VI:5ö7b **Mahalle Baskını**

M: *Hubanname-Zenânname* V:240b **Mahalle İmamı**

M: V:241a **Mahalle Mektepleri**

F: V:241b **Mahalleler**

F: V:243b

F: V:245a
F: Fener, D. Kuban, 1980 V:244b
F: Göztepe, B. Kutun, 1989 V:247a
F: Tepebaşı ve Kasımpaşa V:245c
H: Bizans dönemi, A. Berger V:242b
R: Goble V:244a **Mahasin**
Dergi: IV:345b **Mahmud I**
F: Nadir Şah'ın hediye ettiği taht VII:292a
M: 18. yy V:248b
Tuğra: V:249b **Mahmud I Çeşmesi** (Beyoğlu)
F: B. Kutun, 1994 V:253a **Mahmud I Çeşmesi** (Cağaloğlu)
F: H. Kargı V:253b **Mahmud I Çeşmesi** (Kandilli)
F: B. Kutun, 1994 V:253c **Mahmud n**
R: Cuma selamlığı, Lewis V:258a
R: V:254b
R: Selamlık alayı, F. Dubois V:259b **Mahmud H Bendi**
F: V:260b
F: Kitabe, K. Çeçen, 1992 V:2öOc **Mahmud n Çeşmesi** (Beylerbeyi)
F: A. Kuzik, 1994 V:261b **Mahmud n Çeşmesi** (Eyüp)
F: E. Karakaya V:2ölc **Mahmud n Meydan Çeşmesi** (Beylerbeyi)
F: B. Kutun, 1994 V:262a **Mahmud n Meydan Çeşmesi** (Boyacıköy)
F: E. Uca, 1994 V:262c **Mahmud n Sıbyan Mektebi ve**
Muvakkithanesi
F: R. Baraz, 1985 V:2ö3b **Mahmud H Türbesi ve Sebili**
F: V:263a
F: A. Batur 1:248a
F: A. Hikmet Varlık, 1993 IV:39a
F: N. Sözgen, 1994 V:264a **Mahmud Ağa Camii**
F: T. Aydoğmuş, 1994 V:265b **Mahmud Celaleddin Efendi**
Hat: V:266a **Mahmud Celaleddin Efendi Türbesi**
F: Y. Demiriz V:266a **Mahmud Celaleddin Paşa**
F: V:267a **Mahmud Nedim Paşa Türbesi**
F: N. Sözgen, 1994 V:267c

Mahmud Nedim Paşa Yahşi

F: V:268a **Mahmud Paşa Hamamı**

P: D. Kuban V:270a **Mahmud Paşa Külliyesi**

F: N. Sözgen, 1994 V:2ö9a

P: Cami, D. Kuban V:271b

P: D. Kuban V:269b

P: Hamam, D. Kuban V:270a

P: Kürkcü Hanı V:270a **Mahmud Raif Efendi**

Kitap kapağı: VI:13b **Mahmud Şevket Paşa Suikastı**

F: V:271c **Mahmud Şevket Paşa Türbesi**

F: Y. Yavuz V:272c **Mahmutpaşa**

F: V:273b

F: N. Sözgen, 1994 V:274a **Mahmutşevketpaşa Köyü**

F: 1990 V:100a **Mahyacılık**

F: Sultan Ahmed Camii V:276a

R: 1578 V:275b

R: Yeni Cami, Castellan V:276a **Makbul İbrahim Paşa Camii**

F: T. Erkişi, 1994 V:277b **Makruhyan Ermeni Okulu**

F: N. Sözgen, 1994 V:278a **Maksim Gazinosu** (Caddebostan)

F: A. Kuzik, 1994 III:379b **Maksim Gazinosu** (Taksim)

F: A. Kuzik, 1989 III:379a **Malatyalı İsmail Ağa Camii ve Tekkesi**

F: B. Kutun, 1994 V:279b **Malta Köşkü**

F: N. Timuroğlu, 1994 V:280b **Maltepe İlçesi**

F: B. Kutun, 1994 V:281b **Malumat**

Dergi: Hacı Emin Efendi'nin yayımladığı nota kapağı V:539a

Dergi kapağı: 11 Mayıs 1311 V:283b **Mamas (Ayios) Sarayı ve Hipodromu**

M: 16. yy V:283 **Mamboury, Ernest**

F: V:285b **Manas Ailesi**

F: Edgar Manas V:286b

R: Refayel Manas V:287a **Manastırlar**

Ç: Saint Benoit Kilisesi ve Manastırı, C. Comidas VI:413b

Ç: Spiridon (Ayios) Manastırı VII:40a

F: Lips Manastırı (Fenarî İsa Camii) V:289b

F: Pammakaristos Manastırı V:290a
F: Pammakaristos Manastırı, ayrıntı V:292b
F: Pantepoptes Manastırı V:290a
F: Saint Pierre ve Paul Kilisesi VI:417b
F: Soterios Filantropos Manastırı, N. Sözgen, 1994 V:294a
F: Studios Manastırı V:288b
F: Zoodohos Manastırı'nın ayazması
(Balıklı Ayazma) V:291b **Manavlar**
F: V:295a
F: H. Okurer, 1994 V:294b Mangana Sarayı
P: V:295b **Manifaturacılar**
R: V:296b **Manifaturacılar Çarşısı**
F: V:297b **Manuel I Komnenos**
Sikke: V:299a **Marki Necib Bey Yalısı**
F: V:300a
Markiz Pastanesi
F: İç görünüm V:301a
F: N. Timuroğlu, 1994 V:301a
F: Vitray, ayrıntı, E. Emiroğlu, 1980 **Marko Paşa**
F: V:301c **Markopaşa** (Mizah Gazetesi)
Gazete: V:302a **Markus, David**
F: V:302c **Marmara Üniversitesi**
F: B. Kutun, 1994 V:303b **Marpuççular Mescidi**
F: N. Sözgen, 1994 V:304a **Marx, Joseph**
F: II: 143a **Masallar**
Kitap kapağı: I. Kûnos, *Boğaziçi Perileri*,
1923 V:304c **Maslak Kasırları**
F: Kasr-ı Hümayun, E. Uca, 1994 V:306b **Masonluk**
Mason mühürleri: V:307a **Matbaalar**
F: Forma kalıbı, N. Sözgen, 1884
Kitabe: Dârü't-tibâatü'l-Âmire V:309b **May, Şevkiye**
F: V:312b
F: VII:114b **Maya Sanat Galerisi**

F: N. Timuroğlu VI:435b **Mayer, Luigi**
G: Panorama V:312a **Mazul Kemer**
F: K. Çeçen, 1989 V:314a **Mecdî Efendi** (Hakkak)
Mühür defteri: VI:17c **Mecidiye Camii** (Çırağan)
F: S. Batur V:315b
P: S. Batur V:315b **Mecidiye Camii** (Yeşilköy)
F: Y. Yavuz V:316b **Mecidiye Köşkü**
F: A. Hikmet Varlık, 1994 V:317a **Mecidiyeköy**
F: Y. Çelenk, 1994 V:317b **Mecidiyeköy Likör ve Kanyak Fabrikası**
Etiketler: IV:133b
F: H. Özözlü, 1994 V:318b **Meclis-i Milli**
F: Yeşilköy'deki kulüp binası VI: 188a **Mecmua-i Ebüzziya**
Dergi: 110. sayı, 1911 III:123c **Mecmua-i Fünun**
Dergi kapağı: Ocak 1864, 20. sayı V:319b **Meddahlık**
R: Mustafa Baba (Bursalı), 16. yy V:320c **Medreseler**
F: Damat İbrahim Paşa Medresesi, N. Sözgen, 1994 V:321b
F: Ekmekçizade Ahmed Paşa Medresesi, N. Sözgen V:322a
F: Gazanfer Ağa Külliyesi, N. Sözgen, 1994 V:324a
F: Karadeniz Çifte Kurşunlu Medresesi, N. Sözgen V:324a
P: Medrese düzenlemeleri, Z. Ahunbay
V:325a **Medresetü'l-Kuzat**

Mehmed n

522

523 Modern Eğitim Fen Dershanesi

F: Y. Yavuz, 1970 V:327a **Mehmed n** (Fatih)
II. Mehmed'in mektubu VII:380c
M: *Hünemame*, 1584 V:332a
Madalyon: Constanza da Ferrara V:330b
R: Bellini V:328b
R: Constanza da Ferrara V:329a
R: Çocukluk defterindeki yazı ve resimleri V:331b
R: Zonaro I:178b

R: Gennadios Sholarios'a patriklik nişanı veriyor VI:353a

R: Sinan Paşa V:329c

Tuğra: V:333a **Mehmed m**

M: *Eğri Fetihnamesi*, 1609 V:337b

M: Osman (Nakkaş), *Sumame-i Hümayun*, 16. yy III:216b

M: *Sumame-i Hümayun* V:336a

M: *Sumame-i Hümayun* VII:160c

M: Sünnet düğünü, *Sumame-i Hümayun*, 16. yy III:101b

M: Sünnet düğünü, *Sumame-i Hümayun*, 16. yy IV:83a

R: Kostantin (Kapıdağlı) V:333a

Tuğra: V:337b **Mehmed m Türbesi**

F: V:338c

P: V:338c **Mehmed IV**

R: Kostantin (Kapıdağlı) V:340b

R: V:339b

R: Ricaut V:343b

Tuğra: V:341c **Mehmed V (Reşad)**

F: V:345b

F: V:345c

F: Cuma selamlığı, Sarayburnu V:346a

F: Dolmabahçe Sarayı'nda V:347b

F: Kılıç Alayı IV:555b

F: V:348b

F: Şiir ve portresi V:347b

Mönü: 1917'deki bir davet VLTb **Mehmed V Türbesi**

F: M. Baha Tanman V:349c **Mehmed VI (Vahideddin) "**

F: V:352a

F: Biat töreni V:351b

F: Malta'ya ayak basması V:353b

R: V:350b **Mehmed Ağa Camii ve Türbesi**

F: A. Neftçi III:6a **Mehmed Ağa KülUyesi**

F: V:356a **Mehmed Ağa Medresesi**

F: N. Sözgen, 1994 V:356b **Mehmed Ali Hilmi Dedebaba**

F: V:357c **Mehmed Celal**

F: V:358b **Mehmed Efendi eşmesi**

F: H. Erdoğan V:359b **Mehmed Elif Efendi**

F: VI:393b **Mehmed Emin Ağa eşmesi**

F: N. Sözgen, 1994 V:359b **Mehmed Emin Ağa Sebili**

F: N. Sözgen, 1994 V:360a

F: S. Yüce, 1994 VL340a **Mehmed Emin Efendi Tekkesi** (Aksaray)

F: V:361b **Mehmed Emin Efendi Tekkesi** (Beykoz)

F: M. Baha Tanman, 1993 V:3öOb **Mehmed Esad Yesarî**

Hat: V:362a **Mehmed Kethüda eşmesi**

F: E. Uca, 1994 V:362c **Mehmed Paşa Camii**

F: N. Sözgen, 1994 V:363b **Mehmed Raif Bey**

F: V:364a **Mehmed Rauf**

F: V:365b F: VII: 146a **Mehmed Sahib Efendi (Pirîzade)**

F: VI:252a **Mehmed Şakir Paşa Türbesi**

F: V:366b **Mehmed Şemseddûn Efendi Tekkesi**

F: M. Baha Tanman, 1983 V:367a **Mehmed Tahir**

F: V:382c **Mehmed Tevfik** (Çaylak)

F: V:368c

Mehmed Ziya Bey (thtîfalcî) F: V:369c Kitap kapağı: *istanbul ve Boğaziçi*

V:370a **Mehterhane**

R: 1577 V:371b R: Arifî Paşa V:372a **Mekteb-i Harbiye**

F: Mekteb-i Harbiye binası, S. Giz V:373b F: Son sınıf öğrencileri, 1911 V:373a F: Şehadetname V:374a **Mekteb-i Tıbbîye-i Mülkiye**

F: Kadırga'daki Menemenli Mustafa Paşa

Konağı V:375a Diploma: 1908 III:127b **Mekteb-i Tıbbîye-i Şahane** F: Demirkapı'daki hariciye ve

cerrahiye kliniğı V:376b F: Demirkapı'daki bina V:377a Diploma: 1887 III: 127a **Mekteb-i Tıbbîye-i Şahane Binası** F: V:378a

F: İç mekân V:379c **Melamîlik**

F: Abdülazîz Mecdî Tolun V:382a

F: Abdülbakî Gölpınarlı'nın mezar taşı

V:385c F: Ayşe Kadın'ın mezar taşı, E. Işın, 1992

V:385b

F: Bursalı Tahir Bey V:382c F: Damat Nevşehirli İbrahim Paşa'nın
mezar taşı V:385c F: El-Hac Ali Efendi'nin mezar taşı, 1752,
E. Işın V:385b F: İsmail Maşukî'nin mezar taşı, E. Işın,
1992 V:381b F: Sarı Abdullah'ın mezar taşı, E. Işın
V:385b F: Şair Nedim'in mezar taşı, E. Işın, 1992

V:385b Melek Hatun Mescidi

F: E. Uca, 1994 V:387a **Melling, Antoine-Ignace** G: Adalar I:67a
G: Aynalıkavak Sarayı VI:463b G: Bahariye I:535a G: Bebek Kasrı II: 117a G:
Beyhan Sultan Sahilsarayı II:192b G: Beykoz II: 18a G:
Büyükdere'deki Rus Elçiliği Yazlığı

VI:370a

G: Çinili Köşk II:517b G: Düğün alayı I:179a G: Galata Kulesi, ayrıntı III:36lc
G: Galata'dan panorama III:421a
G: Hatice Sultan Sahilsarayı IV: 19a
G: Hatice Sultan Sarayı V:387c
G: İbrahim Paşa Sarayı IV:128a
G: Kahvehane IV:386b
G: Karaağaç I:427a
G: Karaağaç Sahilsarayı ve Bahçesi IV:439a
G: Panorama IV:533a
G: Rumeli Hisarı VI:355b
G: III. Selim VL507b
G: Sultan Ahmed Külliyesi VII:57b
G: Top Arabacıları Kışlası VII:279b
G: Topkapı Sarayı VII:280a
G: Topkapı Sarayı, ikinci avlu VII:286a
R: Vigneron V:387b **Memduh Bey** (Hayali)
F: IV:449a **Mendel, Gustave**
Kitap kapağı: V:388c **Menderes, Adnan**
F: 1957 genel seçimleri VI:486a **Menderes ve İstanbul**
F: Aksaray, A. Güler, 1958 I:164a
F: Boğaz Köprüsü'nün maketi V:391b
F: Eminönü Meydanı V:389b
F: Karaköy Meydanı, A. Güler, 1958 V:392a

F: Kemeraltı Caddesi V:390a
F: Sirkeci-Florya yolu inşaatı V:389b
H: Menderes imarından önce Karaköy-Tophane V:390a
H: Menderes imarından sonra Karaköy-
Tophane V:391a **Menemenli Mustafa Paşa Konağı**
F: V:375a **Meral, Bayram**
F: Y. Tunca IV:289a **Mercan**
F: B. Kutun, 1993 V:393b **Mercan Ağa Camii**
F: B. Kutun, 1993 V:394a **Mercan Yangını (1911)**
F: VII:435a **Merdivenköy**
F: B. Kutun, 1994 V:395b **Merkez Efendi Külliyesi**
F: İç görünüm, M. Baha Tanman, 1980 V:399b
F: M. Baha Tanman, 1980 V:396b
F: Türbe, M. Baha Tanman, 1980 V:398a
P: 1966 V:397b **Mermerkule**
F: V:400b **Merter**
F: E. Uca, 1994 V:401a **Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi**
F: A. Hikmet Varlık, 1994 V:402b
F: Medrese odaları, A. Vefa Çobanoğlu,
1988 V:403a Meşe
H: D. Kuban V:405a **Meserret Kıraathanesi**
F: B. Kutun, 1994 V:406a **Mesih Mehmed Paşa Camii, Türbesi ve**
Çeşmesi
F: Çeşme, Y. Çelenk, 1994 V:407a F: E. Emiroğlu, 1988 V:406c **Mesireler**
F: Kâğıthane V:408a G: Kâğıthane, Allom I:544a R: Göksu V:408a **Mesnevîhane**
Tekkesi
F: M. Baha Tanman, 1991 V:409a
P: M. Baha Tanman, 1981 V:409b **Mesud Cemil**
F: II:141b F: V:411a F: VL295C **Metohites, Teodoros**
Mozaik pano: V:411c **Metro**
F: E. Köseoğlu V:413b
F: G. Özatay V:413c
F: N. Sözgen, 1994 V:412b

H: V:414a **Metro Han**
F: N. Timuroğlu, 1994 V:415a **Metropoliten İstanbul**
F: Barbaros Bulvarı inşaatı 1957-1958 V:41öa
F: D. Kuban V:416a
F: Galata Köprüsü ve Eminönü Meydanı, T. Aydoğmuş V:417b
F: 4. Levent ve gökdelenler, B. Çelebi V:418a
F: Kadıköy, D. Kuban V:418a
F: Şişhane Meydanı V:417b
F: Topografya tahribi, D. Kuban V:418b
H: Ç. Aysu V:419b **Mevlevi Musikisi ve Sema**
F: Musiki VII:240a
F: Musiki aletleri V:422a
F: Ney çalan Mevlevî V:420b
F: Neyzen dervişler V:421b
R: Sema yapan dervişler V:422a **Mevlevîlik**
F: Ahmed Celaleddin Dede V:427a
F: Bir grup Mevlevî şeyhi V:427b
F: Bir grup Mevlevî V:428a
F: Bir grup Mevlevî V:429a
F: Mesnevihan, neyzen ve semazen V:423b
F: Mücâhidîn-i Mevlevîye alayı V:430a
F: Sikke, M. Baha Tanman, 1982 IV:21a
G: Sema ayini, d'Ohsson VII:215b
Hat: V:425b
Hat levha: Mustafa Rakım V:426a
Hat levha: Yesarîzade Mustafa İzzet V:426a
R: Mevlevî şeyhi V:42öc
R: Mevlevî şeyhi VII:213b **Mevlit Alayı**
G: Sultan Ahmed Camii, 18. yy V:431b **Meydanlar**
Ç: Eminönü Meydanı, Bouvard, 1912 II:315b
F: Beyazıt Meydanı V:433b
F: Sultanahmet Meydanı, anonim, 1875 V:432b
F: Taksim Meydanı VII:198b

F: Üsküdar Meydanı V:434a **Meyhaneler**
F: Çiçek Pasajı, G. Gülbahar, 1992 V:437b
F: Panayot, G. Gülbahar, 1992 V:438a
F: Rum meyhanesi, S. Giz VI:367b
M: *Hubanname-Zenânname* V:436a
M: *îskendename* V:437b **Mezar Taşları**
F: Hâcegân-ı Divan-ı Hümayun, destarlı başlık V:438c
F: Kadın mezar taşı, N. Timuroğlu V:441b
F: Kadın mezar taşı, N. Timuroğlu V:442a
F: Kasım Beğ'e ait Burma sarıklı mezar taşı V:440a
F: Kâtibi kavuk, E. Işın, 1991 V:439c
F: Kavuklu mezar taşı, E. Işın, 1991
V:440a
F: Kethüda kavuğu, E. Işın, 1991 V:439b
F: Mahmudiye fesli mezar taşı, E. Işın, 1991 V:440c
F: Örfî kavuklu mezartaşı V:440a
F: Sersekban İsmail Ağa'nın mezar taşı, 1712 V:440b
F: Sünbülî, M. Baha Tanman VII:IIIb
F: Zerrin külah, E. Işın, 1994 V:438b
F: Zerrin külahlı mezar taşı, E. Işın, 1991
V:440b Mezarlıklar
F: Balıklı Rum Mezarlığı, H. Okurer, 1994 V:444a
F: Eyüp Mezarlığı, N. Timuroğlu, 1992 V:443a
F: Topkapı Mezarlığı, N. Timuroğlu, 1992 V:443b
F: Yeni Valide Camii'nin haziresi, H.
Okurer, 1994 V:443b **Mezatlar**
F: Antika müzayedesı, İ. Günel V:445b
F: Kitap müzayedesı, U. Günyüz V:445b **Mezbahalar**
F: Sütlüce Mezbahası, Y. Çelenk, 1994
V:446a **Meziki Köşkü**
F: V:447a **Mınakyan, Mardiros**
F: V:447c
F: VI:175c **Mintzuri, Hagop**

F: V:448b **Mısır Apartmanı**
F: N. Timuroğlu, 1994 V:448b **Mısır Çarşısı**
F: A. Hikmet Varlık, 1994 V:449b
F: Aktarlar, E. Yazıcı I:172b
F: Çiçekçiler, Y. Çelenk, 1994 II:509b
F: N. Timuroğlu, 1993 V:450a
G: G. Brindesi V:450a **Mickewicz, Adam**
F: A. Güler I:77a **Migros**
F: L. Aytek, 1994 V:451a **Mihaelm**
Sikke: V:451c **MihaelIV**
Sikke: V:452b **Mihal** (Kanuni Solak)
F: 1924 V:531a **Mihrabad Korusu**
F: B. Kutun, 1994 V:71b **Mihrimah Sultan**
R: V:453c **Mihrimah Sultan Camii** (Edirnekapı)
Ç: A. Sami Ülgen II:378a **Mihrişah Sultan Çeşmesi ve Sebili**
F: N. Timuroğlu, 1994 II:490c **Mihrimah Sultan Külliyesi** (Üsküdar)
F: E. Emiroğlu VI:170b
F: Güneş saati, A. Kuzik, 1994 III:451a
F: S. Güner V:456b
P: D. Kuban V:457a **Mihrimah Sultan Külliyesi** (Edirnekapı)
F: A. Hikmet Varlık, 1994 V:454b
F: İç görünüm, E. Yazıcı, 1994 V:455b
F: N. Timuroğlu VI: 170a
P: D. Kuban V:455b **Mihrişah Valide Sultan Camii**
F: N. Sözgen, 1994 V:458c **Mihrişah Valide Sultan Çeşmesi**
F: A. İyianlar V:459b **Mihrişah Valide Sultan İmareti**
F: Kapı, ayrıntı VI:340a **Mihrişah Valide Sultan Külliyesi**
F: Sebil ve çeşme V:460b
F: Türbe, Y. Demiriz V:460a
G: Allom II:235a
P: Türbe, A. Altun V:461b **Milion Taşı**
F: N. Sözgen, 1994 V:461c **Millet Caddesi**
F: A. Güler, 1958 V:462b

F: N. Sözgen, 1994 V:462b **Millet Kütüphanesi**
F: N. Sözgen, 1994 V:463b **Milli Reasürans Hanı**
F: N. Sözgen, 1994 V:464a **Milli Reasürans Kompleksi**
Ç: S. Hadi V:464b

Milliyet

F: F. Atalay, 1994 V:465a
F: S. Giz II:72a
Gazete: İlk sayı V:465a **Mimar Acem Camii**
F: H. Özer, 1994 V:466b
P: M. Baha Tanman, 1981 V:466a **Mimar Ağa Camii**
F: N. Sözgen, 1994 V:467b **Mimar Hayreddin Mescidi**
F: T. Erkişi, 1994 V:467c **Mimar Sinan Hamamı**
F: T. Aydoğmuş V:468a **Mimar Sinan Mescidi**
F: T. Erkişi, 1994 V:468b **Mimar Sinan Tekkesi**
P: M. Baha Tanman, 1981 V:469b **Mimar Sinan Türbe ve Sebili**
F: N. Sözgen, 1994 V:470b **Mimar Sinan Üniversitesi**
F: E. Aksoy II:513a
F: L. Aytek, 1994 V:470b **Minas (Ayios) Kilisesi**
F: Z. Karaca V:471b **Minyatürde İstanbul**
M: Osman (Nakkaş), *Hünername* V-A72b
M: Topkapı Sarayı ve Sur-ı Sultani,
Hünemame V:473a **Miricanyan, Şınork (Mıgırdiç) Amira**
F: III:187b **Mirimiran Mehmed Paşa Türbesi**
F: Y. Demiriz V:474a **Mirza Baba Tekkesi**
F: 1951 V:474b **Mirzazade Camii ve Kütüphanesi**
F: B. Kutun, 1994 V:475a **Miskinler Çeşmesi**
F: B. Kutun, 1994 V:476b **Mismârî Şücâ Mescidi**
F: L. Yalçın, 1994 V:476c **Mizzi Köşkü**
F: V:478c **Moda**
F: V:480a
F: L. Aytek, 1994 V:479b
F: N. Timuroğlu, 1993 V:479a
F: N. Timuroğlu, 1993 V:480a **Moda Deniz Hamamı**

F: II:24b **Moda Deniz Kulübü**

F: L. Aytek, 1994 V:481a **Moda İskelesi**

F: S. Giz I:532b

F: T. Aydoğmuş V:481b **Moda Vapuru**

F: V:482a **Modern Eğitim Fen Dershanesi**

Mokios Sarnıcı

524

525

Nuhkuyusu

F: E. Uca, 1994 VI:203a **Mokios Sarnıcı**

F: C. Kahraman, 1994 V:483a **Molla Çelebi Camii**

F: F. Sayılan V:484a **Molla Çelebi Hamamı**

F: V:484b

F: Kitabe, A. İyianlar, 1994 V:484c **Molla Hüsrev Mescidi**

F: N. Sözgen, 1994 V:485c **Moltke, Helmuth von**

F: V:486b **Moniteur Ottoman**

Gazete: Fransızca, 30 Ağustos 1834

II:26la **Montagu, Lady Mary Wortley**

R: G. Aksakoğlu V:488a **Moral, Şaziye**

F: V:488c

F: "Delidolu" opereti, 1936 VL133b **Morali, Mahmut**

F: V:489a

Mordtmann, Andreas David (Baba)

F: V:490a

Mordtmann, Andreas David (Oğul)

Kitap *kapağı* V:490c **Mozaik Müzesi**

F: T. Aydoğmuş II:348a

F: T. Aydoğmuş V:492a

F: T. Aydoğmuş VI:24a **Muazzez** (Ressam)

R: III:542a **Muhallebiciler**

F: V:492b **Muhammet! el-Ensarî Türbesi**

F: L. Yalçın, 1994 V:493a **Muharrem Âdetleri**

F: Z. Aknar, 1994 V:493c **Muharrem Nuri Birgi Yahşi**

F: K. Aktay, 1994 V:494b **Muhsine Hatun Mescidi ve Tekkesi**

F: L. Yalçın, 1994 V:495b **Muhtarlık**

F: 1977 V:496a **Mumculuk**

R: 17. yy V:498a •/

Muradm

M: Elçi kabulü, *Şehinşahname* V:502b

M: Elçi kabulü, *Şehingahname* V:503b

M: Portre V:498c

M: *Surname-i Hümayun* V:336a

Tuğra: V:499b **Murad JH Köşkü**

M: Seyyid Lokman, *Şehinşahname* V:52a **Murad IH Türbesi**

F: N. Sözgen, 1994 V:504a

F: Sedef kakmalı kapı VI:488a

P: VI:170b **Murad IV**

F: Kitabe V:509c

R: Kostantin (Kapıdağlı) V:506b

Tuğra: V:507b **Murad V**

Ferman: V:511c

R: Ayvazovski V:510b

Tuğra: V:511b **Murad Buharı Tekkesi**

Ç: Derviş hücreleri V:515a

F: M. Baha Tanman, 1980 V:516a

F: Mihrap, M. Baha Tanman, 1980 V:516b

R: A. Süheyl Ünver, 1944 V:514b **Murad Molla Tekkesi ve Kütüphanesi**

F: E. Uca, 1994 V:517b

F: M. Baha Tanman, 1983 V:517b **Murad Paşa Külliyesi**

F: E. Uca, 1994 V:518b

P: V:519a **Muradiye Camii**

F: N. Sözgen, 1994 V:519c **Muradiye Sebili**

F: N. Sözgen, 1994 V:520a **Musahibzade Celal**

F: V:520b **Musiki Hayatı**

Berat: Abdülmecid'in Listz'e verdiği nişan V:532b

F: V:533b
F: Arturo Stravolo V:533a
F: Ferdi Özbeğen Orkestrası V:538a
F: Kibariye, 1981 V:536a
F: Luigi Arditi V:532a
F: Müslüm Gürses, 1989 V:537b
F: Orhan Gencebay, 1972 V:535c
F: Saz takımı, 1924 V:531a
F: Şark Musiki Cemiyeti VII: 138a
G: D'Ohsson, 1788, V:528a
Kitap kapağı: Hrisantos V:523a
Nota: Aziz Romanos Melodos (6. yy) V:522b
Nota: Zahariyan V:529a
R: Bonanni, 1723 V:530b
R: Çeng V:523c **Musiki Yayımclıhğı**
Nota kapağı: Arsak Çömlekçıyan, *Hicaz Paslı* V:540a
Nota kapağı: Comendiger V:539b
Nota kapağı: Hacı Emin Efendi, V:539a
Nota kapakları: S. Christidis V:539a **Mustafa I**
M: Portre V:542b
Tuğra: V:542c **Mustafa I-Sultan İbrahim Türbesi**
F: T. Aydoğmuş, 1993 V:543c
F: T. Aydoğmuş, 1993 V:544a **Mustafa H**
Ferman: V:547c
M: V:546b
Tuğra: V:546b **Mustafa HI**
F: Türbe, N. Sözgen, 1994
Ferman: V:551b
M: V:554a
M: V:550b
Tuğra: V:550c **Mustafa m Camii**
F: B. Kutun, 1994 V:555a **Mustafa m Mektebi**
F: Y. Yavuz, 1970 V:555a **Mustafa IV**

M: V:556b

Tuğra: V:557b **Mustafa Ağa Çeşmesi**

F: E. Uca, 1994 V:559a **Mustafa Ağa Meydan Çeşmesi**
(Karagümrük)

F: B. Kutun, 1994 V:559c **Mustafa Baba** (Lâ'lin Kaba, Bursalı)

R: Meddah, 16. yy V:320c **Mustafa İzzet Efendi** (Kazasker)

Hat: IV:17b

Hat: V:561a

Hat: V:561c **Mustafa İzzet Efendi** (Yesarîzade)

Hat levha: V:426a **Mustafa Paşa Çeşmesi**

F: B. Kutun, 1994 V:562c **Mustafa Paşa Köşkü**

F: A. Hikmet Varlık, 1994 V:563b **Mustafa Paşa Meydan Çeşmesi**

F: E. Uca, 1994 V:563c **Mustafa Paşa Tekkesi**

F: Harem dairesi, 1935 V:565a

F: 1935 V:564b **Mustafa Paşa Türbesi**

F: A. Vefa Çobanoğlu, 1987 V:566a **Mustafa Rakım**

Hat: V:566b

Hat levha: V:426a **Mustafa Rakım Efendi Türbesi ve Tekkesi**

F: E. Uca, 1994 V:567b **Mustafa Reşid Paşa**

R: VII:206c **Mustafa Reşid Paşa Türbesi**

F: E. Uca, 1994 V:568a **Mustafa Şükrü** (Eyüplü)

Destan: 1917 III:39b **Mutfak**

F: Ayvaz I:497b

F: Çeşitli yemekler VI:9a

F: Kaşıklar ve bakır kapaklı sahanlar VI:6a

G: Van Mour, 1712 III:417b

Kitap: *Melceü't-Tabbâhîn*, ilk yemek kitabı VI:8b

Mönü: V. Mehmed'in 1917'de verdiği yemek daveti VI:7b

R: Çeşnicibaşı VI:4c

R: Çorba taşıyan yeniçeriler, O. Daluimarrt VI:3b

R: Dönerci, anonim VI:5b

R: Helvahaneli VI:4a

R: Hünkâr aşçıbaşısı VI:4b

R: Yemek yiyenler, 1578 VI:2a
R: Yemek yiyenler, anonim, 19. yy VI:2a **Muvahhit, Bedia**
F: VI:10b
F: Bedia Osman, 1914 IV:360b
F: "Delidolu" opereti, 1936 VI:133b
F: *Doktor İhsan*, 1931-1932 sezonu
VI:70a **Muvakkithaneler**
F: Ayasofya Muvakkithanesi, E.
Uca, 1994 VI:10c
F: Nusretiye Muvakkithanesi, E.
Uca, 1994 VI: 1 la
F: Yeni Cami Muvakkithanesi, E.
Uca, 1994 VI:11b **Muzıka-i Hümayun**
F: Ahmed Nedb Paşa VI:11b
F: Zati Bey VI: 12a **Muzurus Paşa Köşkü**
P: VI:12b **Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti**
F: IV:349b
F: Belkıs Şevket Hanım IV:349b
F: Belkıs Şevket Hanım IV:357c
F: Nezihe Yaşar Hanım IV:35öa **Mühendishane Matbaası**
Kitap kapağı: Mahmud Raif Efendi
VI:13b **Mühendishane-i Berri-i Hümayun**
R: VI: 15a Mühendisyan, Ohannes
F: VI:16a **Mühürcülük**
F: III:448b
Mühür: Fatma Sultan'a ait VL-17c
Mühür: Bizans dönemi VI:16c
Mühür defteri: Hakkak Mecdî Efendi VI:17c
Tılsım mührü: VI:17b
Mühürdar
F: IV:339b
F: VI:18b
F: N. Timuroğlu, 1994 IV:336a **Müller-Wiener, Wolfgang**

F: VI:19b **Münire Sultan Sarayı**

F: E. Aksoy II:513a **Mütareke Döneminde İstanbul**

F: VI:20a

F: 10 Eylül 1922 VI:22b

F: işgal kuvvetleri istiklal Caddesi'nde VI:21b

F: Sultanahmet Mitingi, 12 Ocak 1920 VI:22a

F: Şükrü Naili Paşa teslim alış

belgesini imzalarken VI:23b **Müzeler**

F: Deniz Müzesi, E. Uca, 1994 VI:24b

F: Mozaik Müzesi, T. Aydoğmuş VI:24a

Naci Kasım Efendi

F: IV:232c **Nadi, Berin**

F: III:258b **Nadi, Yunus**

F: 1932 I:393b **Nafia Nezareti Binası**

F: N. Sözgen, 1994 VI:26a **Nafiz Paşa**

F: VI:26c **Nahl**

M: Levnî, 1720 VI:27a **Nahum, Haim**

F: VI:27c **Naime Sultan Yalısı**

F: M. Tuğrul Acar, 1992 VI:29b **Nakkaş Hasan Paşa Türbesi**

F: E. Uca, 1994 VI:30b **Nakkaş Köyü Camii**

F: H. Aksu, 1991 VI:30b

P: VI:31a **Nakkaştepe Mezarhği**

F: B. Kutun, 1994 VI:31b **Nakşibendîlik**

F: Mezar taşları, E. Işın, 1991 VI:37b

F: Şeyhülislam Tekkesi (Eyüp), M. Baha Tanman, 1980 VI:33b

Hat: M. Aksel VI:38b

Hat: Nakşî tacı, M. Baha Tanman VI:35a

Hat: Nakşî tacı, M. Baha Tanman VL38a

Hat: Nakşibendî yazısı VI:34a

R: Nakşibendî şeyhi VI:35b **Nakşidil Sultan Külliyesi**

F: Sebîl ve türbe, A. Hikmet Varlık, 1994 VI:41b

F: Türbe, A. Hikmet Varlık, 1993 II:61a **Naili Mescit**

F: VI:42b

F: N. Sözgen, 1994 VI:42c **Nalyan, Hagop**
R: V. Seropyan VI:43a **Namazgahlar**
F: Adile Sultan Namazgahı VI:44a
F: Kavak Namazgahı VI:43b **Namık Kemal**
F: VI:44 **Nâmî**
Kitap kapağı: VI:45b **Nargile**
F: IV:387b
F: VI:45b
F: N. Sözgen, 1990 VL46a
F: Pierre Loti V:229a
F: S. Giz IV:391b **Narhkapı**
F: VII:76b **NarmanlıHanı**
F: N. Timuroğlu, 1994 VI:47b **Nasuh** (Matrakçı)
M: Ayasofya ve çevresi, 1537 I:449b
M: Eski Saray, 1537 III:204b
M: Fatih Külliyesi, 1537 III:267b
M: Galata, 1537 III:350a
M: tstanbul, 1537 III:558a
M: İstanbul, detay VI:49b **Nasuhî Tekkesi**
Ç: M. Özdemir VI:50b **Naşit, Adüe**
F: VI:51c **Naum Tiyatrosu**
F: Luigi Arditi V:532a
R: VI:52b
R: G. Fossati VI:52c **Nazarhk**
F: N. Timuroğlu, 1994 VI:53c **Nâzım Hikmet**
F: L. Özkök, 1959 VI:54b
F: Saime Yaltırım ile VI:54c **Nazif Paşa Yahşi**
F: G. Kara VI:55b **Nazikî Tekkesi**
F: VII:238a **Nazime Sultan Sarayı**
F: 1903 I:329b **Nazime Sultan Yahşi**
F: VI:57a **Neandros Adası**
F: VI:58a **Nebioğlu, Kemal**
F: Y. Tunca IV:289a **Necatigil, Behçet**

F: VI:58b **Neccarzade Tekkesi**

F: M. Baha Tanman, 1983 VI:59b **Necdet Bey** (Zenne)

F: S. Giz VI: 147a **Necip Aşkın Orkestrası**

F: VI:294b **Nedim**

F: Mezar taşı, E. Işın, 1992 V:385b **Nekropoller**

F: Hipoje, E. Karakaya, 1993 VI:64a

F: Lahit, Hz Isa ve havarileri, E. Karakaya VI:63b

F: Mermer lahit, MS 4. yy, E. Karakaya VI:62b

F: Mezar taşı, MÖ 2. yy, E. Karakaya

VI:63b **Neogotik Mimari**

F: Saint Antoine, E. Uca, 1994 VI:65a **Neoklasik Mimari**

F: Arkeoloji Müzesi, E. Uca, 1994 VI:65c **Neve Şalom Sinagogu**

F: A. Güler VII:407b

F: L. Yalçın, 1994 VI:67b **Neveser Vapuru**

F: VI:68b

F: S. Giz VII:142b **Nevruz Âdetleri**

Nevruziye kulağı: VI:69b **Neyyir, Neyyire**

F'-.*Doktor İhsan*, 1931-1932 sezonu

VI:70a **Nezihe Muhiddin**

F: IV:355b

Nicolay, Nicolas de

R: Deli VI:71a

R: Frenk kadını V:204c

R: Karamanlılar IV:458c

R: Saraylı kadın VI:71b **Nigâr Hanım**

F: VI:73b **Nigârî**

F: I. Süleyman VI:74a **Nightingale, Florence**

F: VI:72c **Nike Kabartması**

F: A. Akman VI:75b **Nikolaos (Ayios) Kilisesi** (Ayakapı)

F: E. Uca, 1994 VI:76b **Nikolas (Ayios) Kilisesi** (Galata)

F: L. Yalçın 1994 VI:76b **Nikolaos (Ayios) Kilisesi** (Samatya)

F: E. Uca, 1994 VI:77b

F: iç görünüm, E. Uca, 1994 VI:77c **Nikolaos (Ayios) Kilisesi** (Topkapı)

F: Z. Karaca VI:78a **Nilüfer Hatun Ortaokulu**
F: E. Uca, 1994 VI:145c **Nimet Abla Gişesi**
F: VI:79b **Ninniler**
Kitap kapağı: I. Kunos VI:80a **Nisa Serezli-Tolga Aşkîner Tiyatrosu**
F: *TathKaçık\l:8lz* **Nisbetiye Kasrı**
P: V:53a
P: VI:81b **Nisuaz Pastanesi**
F: A. Güler II:219a **Nişan Taşları**
F: Okmeydanı VI:83a
F: Topkapı Sarayı, H. Okurer, 1993 II:44a **Nişanca**
F: N. Sözgen, 1994 VL84a **Nişanca Hamamı**
F: N. Sözgen, 1994 VI:85a **Nişancı Mehmed Bey Medresesi**
F: VI:85a **Nişancı Mehmed Paşa Camii** (Fatih)
F: N. Sözgen, 1994 VI:86c
P: VI:86a **Nişancı Mehmed Paşa Camii** (Kumkapı)
F: N. Sözgen, 1994 VI:87a **Nişancı Mehmed Paşa Türbesi**
F: N. Sözgen, 1994 VI:87c **Nişancı Mustafa Paşa Camii**
F: Y. Çelenk, 1994 VL88a **Nişantaşı**
F: L. Yalçın, 1994 VI:90a
H: VI:89b **Nişantaşı Anadolu Lisesi**
F: Y. Çelenk, 1994 IV:66a **Nişantaşı Kız Lisesi**
F: T. Erkişi, 1994 V:219b **Nizam-ı Cedid**
R: VI:91b **Nizam-ı Cedid Kışlası**
R: 1792 VI:92a **Nomidis, İsaak Miltiadis**
F: VI:92c **Nordstern Hamı**
F: T. Taşçıoğlu VI:93b **Nötre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi**
F: 1944 VI:95a
F: A. Kuzik, 1994 IV:492a **Nova Baran Center**
F: E. Erim I:188c **Nuhkuyusu**

Nureddin Cerrahî

526

527

Perpa

F: Suterazisi, K. Çeçen VII:82b **Nureddin Cerrahî**
F: Sanduka II:414b
Hat: Mahmud Öncü, 1963 VI:96c **Nureddin Cerrahî Tekkesi**
Ç: A. Murat, 1976 VI:98a
F: E. Uca, 1994 VI:97c
F: Tevhidhane ve türbe, M. Baha Tanınan VII:237b
P: A. Muret, 1976 VI:99a **Nuri Baba** (Çamlıcalı)
F: II:135b **Nuri Paşa Yalısı**
F: K. Aktay, 1993 VII:420b **Nuruosmaniye Külliyesi**
F: A. Güler II:63a
F: Ayrıntı, D. Kuban II:63c
F: E. Emiroğlu, 1988 VI: 102a
F: İç görünüm, E. Uca, 1994 VI:103c
F: S. Güner V:167b
F: Şehsuvar Sultan Türbesi, D. Kuban VL103b
G: Bartlett III:201b
P: Cami, Gurlitt VI:101b
P: D. Kuban VI: 100b
P: Şehsuvar Sultan Türbesi VI:102c **Nuruosmaniye Kütüphanesi**
F: D. Kuban VI: 104a
P: VI:104a **Nuruosmaniye Sarnıcı**
F: VL10Sa **Nusretiye Camii**
F: VI:106b
F: D. Kuban II:65a
F: Hünkâr mahfili, E. Emiroğlu, 1973 IV:103b
F: S. Güner VI: 106a
G: Brindesi II:322a **Nusretiye Muvakkithanesi**
F: VL10Tb
F: E. Uca, 1994 VI:11a **Nusretiye Sebili**
F: VL10Tb **Nüfus Sayımları**
F: 1940 VI:118b **Numune Mektebi**
F: 1910 III: 138a

Odabaşı Behruz Ağa Camii

F: E. Uca, 1994 VI: 120a **Odakule**

F: A. Batur II:454a

F: E. Uca, 1994 VI:120c **Odalar Camii**

F: 1933 VI:121a **Oğan, Aziz**

F: VI:122c **Oğlanlar Tekkesi**

F: 1952 VI:123b **Okçular Tekkesi**

Ç: K. Nigâr-M. Nigâr VI:124b

F: 1949 VI:124b **Okçuluk**

Ç: Mustafa Kani VI:125b

F: Necmeddin Okyay VI:125c **Okmeydanı**

F: Nişan taşları VI:83a

Ferman: II. Bayezid VI: 126a

M: Levnî, *Surname-i Vehbî* VII:161c

P: VI:126a **Okyar, Aji Fethi**

F: I:393a

Okyay, Necmeddin

F: VT:125c

Hat: VI:127b **Olivo Geçidi**

F: L. Yalçın, 1994 VI: 129a **On Altı Mart Olayı**

F: VI:129b **On Beş-On Altı Haziran Olayları**

F: IV:285b

F: VI:130b

Onat, Hikmet

F: A. Güler VI: 131b

R: VI:131b **Opera**

F: "Delidolu" opereti, 1936 VI:133b

İlan: "La Traviata", 1934 VI: 133a

Kitap kapağı: "Aida" operası, 1847 VI:132c

Nota kapağı: Çuhacıyan VI:134a

Nota kapağı: Leblebici Horhor VI:134b **Oral, Tülin**

F: III: 100a **Orduevleri**

F: Harbiye Orduevi, Y. Çelenk, 1994

VI:135b **Orfeon Record Fabrikası**
F: 1912 VI:263b **Organize Deri Sanayi Bölgesi**
F: B. Çelebi VI:136a **Organize Küçük Sanayi Bölgeleri**
F: İkitelli, Y. Çelenk, 1994 IV:148b **Orhan Kemal**
F: A. Güler VI: 137a **Orhaniye Kışlası**
F: VI:137b **Ormanlar**
F: Belgrad Ormanı VI:139b **Ormanyen, Mağakya**
F: VI:140b
Orta Camii
F: E. Dişören, 1994 VI:141a **Ortaköy**
F: I:339b
F: VI:142a
H: 1927 VI:142a **Ortaköy CamU**
F: A. Kuzik II:39b
F: N. Timuroğlu, 1994 VI:143b **Ortaköy Hamamı**
F: E. Uca, 1994 VI:144c
P: VI: 144a **Ortaokullar**
F: Emirgân Ortaokulu, E. Uca, 1994 VI:145b
F: Nilüfer Hatun Ortaokulu, E. Uca, 1994
VI:145c **Ortaoyunu**
F: I:372b
F: İsmail Dümbüllü, A. Nihad Erman, 1961 111:1 10b
F: Kel Hasan Efendi III:563b
F: Ortaoyunu gösterisi, S. Giz VI:147a
F: Ortaoyunu topluluğu VI:147a
M: Levnî, 1720 VI:147a
R: IV:213b
R: Muazzez III:542a **Oryantalist Mimari**
Ç: Harem köşkü, Vallaury VI:149b
F: Harbiye Nezareti binası, A. Batur VI:148c
F: Hidayet Camii VI:148b **Oskay, Seyyan**
F: VII:204b **Osman n**
M: VI:150b

M: VI:154a

M: Saltanat kayığı VI:151b

Tuğra: VI:154b **Osman IH**

M: VI:155b

Tuğra: VI:155c **Osman İÜ Çeşmesi**

F: Ayrıntı, Y. Çelenk, 1994 II:490a **Osman m Köşkü**

P: VI:157b **Osman** (Hafız)

Hat: VI:159a **Osman** (Nakkaş)

M: I. Bayezid, 16. yy, II:81c

M: İstanbul, *Hünemame* V:472b

M: Kanuni Sultan Süleyman'ın cenaze alayı II:406b

M: Mimar Sinan, *Tarih-i Sultan Süleyman* VI:564a

M: *Sumame-i Hümayun*, 16. yy III:216b

M: *Sumame-i Hümayun*, 16. yy IV:478a

M: Süleymaniye Camii maketinin taşınması VI:158a

M: *Tarih-i Sultan Süleyman*, 16. yy V:3a

M: Topkapı Sarayı Bahçesi, *Hünemame*

VII:291b **Osman** (Üsküdarlı)

R: Sünbül Efendi Tekkesi VII:106a **Osman Ağa Camii**

F: T. Aydoğmuş, 1994 VI:159b **Osman Ağa Çeşmesi** (Gazhane)

F: H. Örcün Barışta VI:160a **Osman Âğa Çeşmesi** (Kadıköy)

F: H. Örcün Barışta VLlöOa **Osman Bey** (Tanburi)

R: VLlöOc **Osman Efendi** (Hafız)

F: VI:161b **Osman İlamcli Bey**

F: VI:162b R: VI:163b

Osman Keşfi Efendi Tekkesi

Ç: VI:163c **Osman Reis Camii**

F: H. Arlı, 1994 VI:164b **Osmanbey**

F: E. Uca, 1994 VI:165b **Osmanlı Bankası**

F: Pera şubesi çalışanları VLlööa **Osmanlı Bankası Binası**

F: 1893 VI:166b **Osmanlı Bankası Olayı**

F: VI:167b **Osmanlı Dönemi Mimarisi**

F: Mihrimah Sultan Camii (Edirnekapı), N. Timuroğlu VI: 170a

F: Mihrimah Sultan Camii (Üsküdar), E. Emiroğlu VI: 170b
F: Sultan Ahmed Camii, B. Baki Aksu VT: 173a
F: Bayezid Camii VI: 174a
P: III. Murad Türbesi VI: 170b
R: Sultan Ahmed Camii, Bartlett VI:171b **Osmanlı Dram Kumpanyası**
El ilanı: *Kumarbazın Encamı*, 1881 VI:176a
F: VI:175c **Osmanlı Ressamlar Cemiyeti**
Amblem: VI:176b **Osmanlı Tiyatrosu**
El ilanı: *Çezar Borciya*, 1882 VI:178c **Osmanlı Türk Hanımları Esirgeme Derneği**
F: İdare Heyeti IV:355b **Osmanlı-Rus Savaşı'nda İstanbul**
R: VI:177a **Oteller**
F: Park Otel VI: 223a
F: Park Otel, N. Gabeoğlu VI:223a
F: Pera Palas VI:240a
F: Pera Palas, N. Timuroğlu, 1993 VI:240b
F: Sheraton Oteli, E. Uca, 1994 VI:180b
F: Splendid Oteli VII:40c
F: Swissötel ve Conrad Oteli, G. Kara VI:179b
F: The Marmara, E. Uca, 1994 VI: 180a
F: Tokatlıyan Oteli, Sebah ve Joaillier
VII:272a **Otobüs**
F: VII:305b
F: 1928 VI:180b
F: Doğal gazlı otobüs, N. Gabeoğlu, 1994 IV:139b
F: Taksim-Yenimahalle hattı IV:139b **Otogarlar**
F: Anadolu Otogarı, N. Timuroğlu, 1993 VI:181a
F: Ferhatpaşa Otogarı VI:181b **Otomobil**
Diploma: VI: 183a
F: VI:182a **Otoparklar**
F: Karaköy katlı otoparkı, L. Aytek, 1994
VI:183b **Otuz Bir Mart Olayı**
F: I:443b

F: Hareket Ordusu VI: 184a
F: Hareket Ordusu VI:187b
F: Meclis-i Milli VI: 188a
F: Niyazi Bey ve gönüllü askerleri VI:186a
F: Şevket Turgut Paşa VI:185c Oya
F: Başörtü, ayrıntı VI:189c
F: Dal olarak hazırlanmış oyalar VI:188c
F: Panoda oya VI:189b **Ozansoy, Faik Ali**
F: III:275c **Ozansoy, Halit Fahri**
F: A. Güler VI:190c

Öğretmen Evleri

F: Beyoğlu Öğretmen Evi, E. Uca, 1994
VI:191b **Öktem, Hulusi**
F: II:142a **Ölçüler**
F: Dirhemler ve yarım arşın, L. Aytek
VI:192a **Ölüm Âdetleri**
M: Bir paşanın cenaze töreni, VI:193c
R: Cenaze alayı, Van Mour VL193b **Ömer (Âşık)**
Kitap: *Divan-ıÂşık Ömer* VI: 195a **Ömer Vasfl**
Hat: VI:195c **Ömerli Barajı**
F: II:493b **Öncü, Mahmud**
Hat: M. Baha Tanman VI:96c **Örik, Nahit Sırrı**
F: VI:196b **Örme Sütun**
F: VI: 197a

Ötügen, Hadiye

F: II:557a **Öz, Tahsin**
F: VI:197c **Özarman, Münif Fehim**
F: VI:198c
R: Akşamcılık I:169a
R: Apukurya I:285b
R: Bayram yerleri II:103b **Özbekkan, Subhi Ziya**
F: VI:199b **Özbekler Tekkesi (Üsküdar)**
F: K. Aktay, 1994 VI:201b **Özcan, Naşit**

F: III:61a

F: VI:202b **Özel Dershaneler ve Kurslar**

F: Modern Eğitim Fen Dershanesi, E.

Uca, 1994 VL203a **Özel Eğitim Okulları**

F: Erol Sabancı Spastik Çocuklar Eğitim Merkezi VL203b

F: Umut Zihinsel Engelliler Merkezi, B.

Kutun VI:203c **Özsoy, Yaşar Nezihi**

F: VI:294a **Öztoprak, Sedat** (Udi)

F: II:557a

F: II:558a **Özyazıcı, Halim**

Hat: VI:204b

Palais de Cristal

R: Balo VI:205b **Palamut Balığı**

F: VI:206b **Pamukciyan, Kevork**

F: VI:208b **Panayia Balinu Kilisesi** (Ayvansaray)

F: Z. Karaca VI:208c **Panayia Belgradu Kilisesi** (Fatih)

F: Z. Karaca VI:209b

P: VI:349b **Panayia Blahernai Kilisesi** (Ayvansaray)

F: E. Uca, 1994 VI:210a **Panayia Elpida Kilisesi** (Kumkapı)

F: Z. Karaca VI:210c **Panayia Evangelistria Kilisesi** (Dolapdere)

F: Z. Karaca VI:211b **Panayia Hançeriotissa Kilisesi** (Fatih)

F: Z. Karaca VI:211b **Panayia İsodion Kilisesi** (Galatasaray)

F: Z. Karaca VI:212c **Panayia Kafatiani Kilisesi** (Galatasaray)

F: E. Uca, 1994 VII:315b

F: Z. Karaca VI:213a **Panayia Kilisesi** (Kocamustafapaşa)

F: E. Emiroğlu VT:214a **Panayia Muhliotissa Kilisesi** (Fener)

F: Z. Karaca VI:214b **Panayia Suda Kilisesi** (Eğrikapı)

F: Z. Karaca VI:215b **Panayia Uranon Kilisesi** (Edirnekapı)

F: Z. Karaca, 1991 VI:216b **Panayot**

F: G. Gülbahar, 1992 V:438a **Pandeli**

F: A. Güler VI:217a **Pantokrator Manastırı Hastanesi**

P: VI:401b **Pantokrator Sarnıçları**

F: E. Uca, 1994 VI:218b

Papadopulos, İoannis

Kitap kapağı: VI:219a **Paraskevi (Ayia) Ayazına ve Kilisesi**
(Kazlıçeşme)

F: H. Yelmen IV:513b **Paraskevi (Ayia) Kilisesi** (Hasköy)

F: Z. Karaca, 1991 VL220a **Paraskevi (Ayia) Kilisesi** (Tarabya)

F: Z. Karaca, 1991 VL220c **Pardoe, Julia**

Kitap kapağı: 1838 VI:221b

R: VI:221c **Pargoire, Jules**

F: VI:222b **Park Otel**

F: VI:223a

F: N. Gabeoğlu, 1992 VI:223a **Park Sineması** (Moda)

El ilam: 1920 I:541a **Parklar**

F: 2 Numaralı Park, 1949 VI:224a

F: Kadıköy Sahil Parkı, N. Timuroğlu, 1993 VI:225b

F: Moda Çocuk Bahçesi, L. Aytek, 1994

VI:225a **Parmakkapı Mescidi**

G: Paspatis VI:225b **Paspatis, Aleksandros G.**

G: Toklu Dede Mescidi VII:273b

Kitap: VI:226c **Paşa Kemerı**

F: K. Çeçen, 1987 VL227b **Paşabahçe**

H: VL228C **Paşabahçe Cam Fabrikası**

F: VI:229a

F: İ. Çelik II:373a **Paşabahçe Tekel İçki Fabrikası**

Etiket: II:56b

F: E. Uca, 1994 VI:229b **Paşabahçe Vapuru**

F: VI:230a **Paşalimanı Camii**

F: T. Akın VI:230b **Patrona Halil Ayaklanması**

R: Van Mour VI:233b **Pazar Kayıkları**

F: IV:501a

F: VI:234b

R: IV: 504a **Pazar Tekkesi**

F: C. Kahraman, 1994 VI:235b **Pazarola Hasan Bey**

F: VI:236b **Pelin, Beşir Kemal**

F: VI:237a **Pendik İlçesi**

F: VI:237b **Pera**

F: IV: 266a

F: Köpekler V:88a **Pera Palas**

F: VI:240a

F: Atatürk'ün kaldığı oda I:388a

F: Kubbeli orta salon VI:241a

F: N. Timuroğlu, 1993 VI:240b **Perestu Kadın Çeşmesi**

F: S. Uygun, 1980 II:8a **Peride Celal**

F: C. Kurultay, 1993 VI:242a **Perişan Baba Tekkesi**

Ç: M. Baha Tanman VI:242b **Perpa**

F: E. Uca, 1994 VL243b

Perşembepazarı

528

529

Sağlam, Tevfik

F: E. Uca, 1994 VL244a **Perşembepazarı**

F: A. Güler, 1958 IV:275a **Pertev Mehmed Paşa Türbesi**

F: N. Timuroğlu, 1994 VL244b **Pertevniyal Lisesi**

F: E. Uca, 1994 VI:244c **Pertevniyal Valide Sultan Çeşmesi**

F: E. Karakaya VI:245c **Pertevniyal Valide Sultan Türbesi**

F: E. Uca, 1994 VI:246a **Pertusier, Charles**

Kitap kapağı: VI:247c **Peruz Hanım**

F: IV:420a **Pervititch Planları**

H: Abdüsselâm Tekkesi I:56a

H: Şişli, 1925 VI:248a **Peyk Dede Tekkesi**

F: III:443b **Phebus Atölyesi**

F: Ali Sami Bey, 1888 I:160a **Pınar, Selahattin**

F: VL250a **Pısak, Mustafa Nevzat**

F: VI:250c **Pina Apartmanı**

F: Ayrıntı, E. Emiroğlu I:332a **Pirî Mehmed Paşa Külliyesi**

F: E. Karakaya, 1994 VL-251a

F: iç görünüm, E. Karakaya, 1994 VI:251c **Pirîzadeler**
F: Mehmed Sahib Efendi (Şeyhülislam) VI: 252a
F: İbrahim Bey (Adliye Nazırı) VI:252b **Pişkin, Halide**
F: VI:253c **Piyade Kayığı**
R: Brindesi IV:504a **Piyale Paşa Külliyesi**
F: İç görünüm VI:255c
F: M. Baha Tanman VI:255b
P: VI:256a
P: Türbe, Y. Demiriz VI:257b **Piyango Bayileri »**
F: Nimet Abla Gişesi VI:79b
F: Tek Kollu Cemal ve Nimet Abla
gişeleri, 1937 VI:258b **Piyangolar**
F: Tayyare Piyangosu satış yerlerinden biri VI:2öOa
İlan: 1934 VI:259c
Promes örneği: 1903 VL260b **Piyer Loti Kahvesi**
F: N. Timuroğlu, 1993 III:508b
F: VI:261a **Plajlar**
F: Florya Plajı VI:261b
F: Suadiye Plajı VI:262a **Plakcılık**
F: Blumenthal Biraderler VI:264b
F: Orfeon Record Fabrikası, 1912 VI:263b
İlan: 1899 VI:262b
Plak kapağı: VI:263a **Planlama**
F: Boğaz sırtları, S. Yüce, 1993 VI:274a
F: Çevre yolları ve köprülü kavşak, N. Sözgen VI:271b
F: Genel görünüm VI:269a
F: Kazlıçeşme, Y. Çelenk, 1994 VI:273b
Harita: H. Suber VL266b **Pleurodictyum Constantinopolitanum**
F: M. Sakıncı VI:275b **Polieuktos (Ayios) Kilisesi**
F: VI:276b
F: Ayrıntı VI:276c
P: VI:277b **Polis Okulları**
F: 1913 VI:278a **Polonezköy**

F: VI:278b

F: Leonard Dohoda'nın evi VI:279a **Posta ve Telgraf Nezareti Binası**

F: VI:279b **Postacılar**

F: Posta tatarları VI:280b **Postaneler**

F: Bahçekapı'daki eski Büyük Postane VI:281b

F: Paket Postanesi VI:280c

F: Posta ve Telgraf Nezareti Binası VI:279b

F: Sirkeci Büyük Postane, Abdullah Biraderler VI:289b

Mektup zarfı: (Sansürlenmiş) VI:281b **Poujoulat, Baptistin**

Kitap kapağı: VI:282b **Poyraz, Vefa**

F:1907 VII:364a **Pratik Kız Sanatı Okulları**

F: Selçuk Kız Meslek Lisesi, C.

Kahraman, 1994 VI:283a **Preaubt, Michel François**

G: III:284a

G: Sa'dâbâd Sarayı VI:388b

G: Küçüksu Çeşmesi VI:283b **Prenses Rukiye Yahşi**

P: VI:284a **Preziosi, Amadeo**

F: Mezarı VI:285a

R: III:479b

R: Arzuhalci I:335b

R: Hamal III:535c

R: Kâğıthane 11:21 Ib

R: Kâtip odası arabası I:290a

R: Koçu arabası I:289b

R: Saltanat kayığı IV: 504a

R: "Sultan Mecid'in Beylerbeyi'ne Gelişi"

VI:284a **Prost, Henri**

F: VI:286b **Protestan KUiseleri**

Ç: Amenasurp Yerrortutyun Kilisesi

(Aynalıçeşme), 1909 VI:287b **Protestan Okulları**

F: Amerikan Kız Koleji VI:288b PTT

F: Sirkeci Büyük Postane, Abdullah Biraderler, 1893 VI:289b

Telgraf: VI:290a **Pulgher, D.**

Ç: Kariye Camii VI: 291 a **Pulheria**

Sikke: VI:292a **Pullarda İstanbul**

Pullar: VI:292b

Raczynski, E.

G: Erkekler hamamı III:537b G: Top Arabacıları Kışlası, 1824 III:422a **Radyo**

F: A. Hikmet Varlık, 1994 VI:293c F: Bedayi-i Musiki Cemiyeti VI:294a F: Mesut Cemil, 1927 VI:295c F: Necip Aşkın Orkestrası VI:294b F: "On Beş Günde Bir" eğlence

programı VI:295b **Ragıp Paşa Köşkleri**

F: Y. Demiriz VI:297a **Ragıp Paşa Kütüphanesi**

F: C. Kahraman, 1994 VI:297c

F: E. Emiroğlu VI:298a **Rağbet Vapuru**

F: S. Giz VI:298c **Rahmi Bey**

R: VI:299a **Kakım Paşa Çeşmesi**

F: E. Uca, 1994 VI:299b **Raks**

R: Çengi VI:300a **Ramazan Efendi Camii ve Tekkesi**

F: Çini, detay VI:529c

F: E. Uca, 1994 VI:301a

F: iç görünüm, E. Uca, 1994 VI:301c

F: Türbe, E. Uca, 1994 VI:301c

F: Bezirgan Tekkesi, M. Baha Tanman VII:236b

P: M. Baha Tanman, 1980 VI:302b **Ramazan Gelenekleri**

F: VI:303b **Rami**

H: VI:305b **Rami Kışlası**

F: E. Uca, 1994 VI:306b **Ramiz Ağa Çeşmesi**

F: B. Kutun, 1994 VI:307a **Rauf Yekta Bey**

F: II:459a

R: VI:309b **Reboul, Jean Cesar**

F: VI:310c **Recaizade Ekrem Bey Yahşi**

F: G. Kara VI:311b **Recaizade Mehmed Efendi Sebili**

F: E. Uca, 1994 VI:481c **Redingot**

F: III:400a

F: VI:311c **Region**

F: E. Karakaya VI:312b **Rejans**
F: 1934 II:178a
F: B. Kutun, 1994 VI:314b **Remzi Kitabevi**
F: B. Kutun, 1994 VI:315a **Resanet Vapuru**
F: VI:315a **Resim ve Heykel Müzesi**
F: A. Kuzik, 1992 VI:316a **Resmî Efendi Tekkesi**
F: 1936 VI:316b
F: 1936 VI:317a **Reşad Paşa Köşkü**
F: E. Karakaya VI:317b **Reşad Rıdvan**
F: VI:318a **Reşadiye Kışlası**
F: E. Uca, 1994 VI:318b **Reşadiye Mektebi**
F: Y. Yavuz, 1970 VI:319a **Reşat Enis**
F: VI:319c **Reşid Paşa Sahilsarayı**
R: Fossati III:327b **Revan Köşkü**
F: E. Uca, 1994 VI:320a **Revanı Çelebi Mescidi**
Ç: Y. Önge VI:320c **Revnakoğlu, Cemaleddin Server**
F: Ş. Akbatu VI:321b
Revue de Constantinople
Dergi kapağı: 1875 VI:321c **Rey, Cemal Reşit**
F: II:141b
F: A. Güler VI:322c **Rıfaî Âsitânesi**
P: M. Baha Tanman VI:325b
R: Aublet, 1891 Vî:324b
R: Devsiye törenleri, VI:329a **Rıfaüik**
F: VI:331c
F: Y. Çelenk, çeşitli burhan aletleri, VI:331c
G: D'Ohsson VII:216b
Hat: VI:328b
R: VI:328a **Rıhtımlar**
F: Galata Rıhtımı VI:332b
F: Galata Rıhtımı, S. Giz VI:541b
F: Karaköy Rıhtımı, A. Güler VI:333a **Rıza Bey (Eyüplü)**
F: II:557a **Rıza Bey Yalısı**

F: G. Kara VI:333b **Rıza Paşa** (Serasker)
F: Türbesi, Y. Çelenk, 1994 V:34a **Rıza Paşa Köşkü** (Çamlıca)
Ç: D'Aronco II:550b **Ricault, Paul**
G: Kalenden dervişi II: 132a
G: Seyyah dervişler VII:214a
R: IV. Mehmed V:343b **Richter, Jean-Paul**
Kitap kapağı: VI:323a **Rifat, Oktay**
F: A. Güler VL334 **Rigotti, Annibale**
Ç: 1896 VI:332a **Riva** (Çayağzı)
F: VI:335b **Robert, Christopher Rhineland**
F: VI:337b **Robert Kolej**
F: VI:335b
F: Christopher Rhineland Robert VI:337b
F: H. Okurer, 1993 I:317b **Robertson, James**
F: Sultanahmet Meydanı III:330a
F: Sultanahmet Meydanı VI:339a **Rogier, Camille**
R: 1845 III:399a
R: Harem, 1847 III:544a **Rokoko**
F: I. Abdülhamid Çeşmesi, D. Kuban VI:339c
F: Ayasofya İmaretı, ayrıntı, D. Kuban VI:339b
F: Koca Yusuf Paşa Çeşmesi, S. Yüce, 1994 VI:340b
F: I. Mahmud Çeşmesi (Maçka), B. Kutun, 1994 VI:340c
F: Mehmed Emin Ağa Sebili, S. Yüce, 1994 VI:340a
F: Mihrişah İmaretı (Eyüp) VI:340a **Roma Suyolları**
F: Ballıgerme Kemerı, K. Çeçen, 1993 VI:342b
F: Büyükgerme Kemerı, K. Çeçen, 1992 VI:342b
F: Keçıgerme Kemerı, K. Çeçen, 1992 VI:342a
F: Kumarlıdere Kemerı VI:342b
F: Kurşunlugerme Kemerı, K. Çeçen,
1992 VI:343a
F: Talaş Kemerı, K. Çeçen, 1992 VI:342a **Romanos m Argiros**
Sikke: VI:343c **Romanos IV Diogenes**
Fildişi levha: VI:344b **Royal Oteli**

G: 1876 VI:344b **Rukiye Kadın Çeşmesi**
F: Ayrıntı, E. Uca, 1994 VL345b
F: Y. Çelenk, 1994 II:491a **Rukiye Sultan Yahşi**
F: D. Kuban III:231a **Rum Ateşi**
Ç: VI:346a
M: Skilitzes Yazması V:139a **Rum Mehmed Paşa Camii ve Türbesi**
F: N. Timuroğlu VI:347a
P: VI:346c **Rum Okulları**
F: Galata Rum Okulu, S. Yüce, 1994
VI:347c **Rum Ortodoks KÜiseleri**
P: Ayios Dimitrios Kilisesi VI:349a
P: Ayios Yeoryios Kiparissas Kilisesi VI:349b
P: Panayia Belgradu Kilisesi VI:349b
P: Zoodohos Piyi Kilisesi VI:349a **Rum Ortodoks Patrikhanesi**
F: Z. Karaca, 1991 VI:351b
R: VI:363b **Rum Ortodoks Patrikleri**
R: Mozaik pano VI:353a
G: Hommaire de Hell IV:87b **Rumeli Feneri**
F: B. Dinç VI:354b
G: Hommaire de Hell IV:87b **Rumeli Hisarı**
F: N. Timuroğlu, 1994 VI:356a
G: Melling V7:355b
P: VI:355b
R: 1453 VII:381b **Rumelihisarı**
F: VI:357b
F: Abdullah Biraderler VI:358a
H: VI:359a **Rumelikavağı**
F: VI:360a
F: N. Timuroğlu, 1994 VL360b **Rumelikavağı Vapuru**
F: T. Aydoğmuş VI:360b **Rumlar**
F: Dügün, 1927 IIMlOa
F: Meyhane, S. Giz VI:367b
F: Rum ailesi VI:367b

R: Kadın ve çocuk VI:36lb
R: Rum Ortodoks Patrikhanesi VL3ö3b
R: Rum Ortodoks din adamları, 16. yy
VI:365b **Rus ElçUiği Binası**
F: VI:369a
R: Fossati VI:368b **Rus Elçiliği Yazlığı**
G: Melling V[I:418a **Rüdel, Alexander**
Kitap kapağı: VI:371b **Rüstem Paşa Camii**
F: D. Kuban VI:372a
F: İç görünüm, D. Kuban VI:372a
F: Mihraptan çini detayı V:180c
P: VI:373a **Rüstem Paşa Hanı**
F: Y. Çelenk, 1994 VI:374a **Rüstem Paşa Medresesi**
F: C. Kahraman, 1994 VI:375b P: VI:375b **Rüstem Paşa Sıbyan Mektebi**
F: E. Karakaya VI:376a **Rüstem Paşa Türbesi**
F: E. Uca, 1994 VI:37öc **Rüştiyeler**
F: Beşiktaş Askeri Rüşdiyesi, E. Erim
I:353b
F: Fatih Rüşdiyesi VL378a F: Soğukçeşme Askeri Rüşdiyesi I:354a
Saatçilik
F: Asma duvar saati, 17. yy VI:379c
F: Zümrüdü hançer VI:379c
R: Kum saati VI:379b **Saba, Ziya Osman**
F: VI:380b **Sabah**
F: İkitelli, E. Uca, 1994 VI:381a **Sabancı Holding A.Ş.**
F: N. Timuroğlu, 1994 IV:84b **Sabit** (Kemani Bülbül)
F: 1924 V:531a **Sabuncakis**
F: O. Sabuncakis, 1939 II:511b
F: istiklal Caddesi'ndeki dükkân VI:382a **Sabuncakis Köşkü**
F: M. Baha Tanman, 1994 VI:382a **Sabuncu, Başar**
F: III: 100a **Sabuncu Hanı**
F: E. Uca, 1994 VI:383a **Saçlı Emir Tekkesi**
F: M. Baha Tanman, 1989 VI:383c

P: M. Baha Tanman, 1980 VI:384a **Sa'dâbâd**
G: L'Espinasse, 18. yy VI:385a
M: *Hubanname-Zenânname* VI:386a **Sa'dâbâd Camii**
F: İç görünüm, E. Karakaya, 1993 VT:387b
F: S. Batur VI:387b **Sa'dâbâd Sarayı**
G: Preault VI:388b
M: *Hubanname-Zenânname* VI:387a **Sadak, Muhiddin**
F: VII:138a **Sadaret Dairesi**
F: H. Okurer, 1993 I:521b **Sadberk Hanım Müzesi**
F: A. Güler I:502c
.F: E. Uca, 1994 VI:390b **Sadeddin Efendi Sebili ve Çeşmesi**
G: Bartlett VI:391a **Sadi Güleçlik Spor Tesisi**
F: E. Uca, 1994 VI:391b Sa'dîUk
F: Mehmed Elif Efendi VI:393b
Hat: VI:394b
R: VI:394a **Sadrazam Siyavuş Paşa Türbesi** (Eyüp)
F: A. Neftçi III:6b **Sadullah Paşa Yahşi**
F: K. Aktay, 1993 VI:396b
P: V:51c **Safa, Peyami**
F: VI:397b **Saffet Paşa Yahşi**
F: E. Emiroğlu VI:398a **Sağlam, Tevfik**
F: VI:399c

530

Sağlık Hizmetleri

Sağlık Hizmetleri

F: Ders laboratuvarı VI:403b
F: Sağlık Müzesi, E. Uca, 1994 VI:404a
F: Tebhir (dezenfeksiyon) memurları, 1911 VI:402b
F: Tebhirhane (Gedikpaşa) VI:404a
F: Tedbirhanede kullanılan bir etüv cihazı, 1911 VI:402a
F: Yıldız Hastanesi ameliyat dairesi VI:403b
P: Pantokrator Manastırı Hastanesi
VI:401b **Sağlık Müzesi**

F: E. Uca, 1994 VI:404a **Sağlık Okulları**
F: Şişli Sağlık Meslek Lisesi, E. Uca, 1994
VI:405a **Sahabe**
F: Ebu'd Derda Türbesi, N. İşli VI:406a **Sahaf Muslihiddin Mescidi**
F: E. Uca, 1994 VI:406b **Sahaflar Çarşısı**
F: VI:407b **Sahakyan-Nuıyan Ermeni Lisesi**
F: Y. Çelenk, 1994 VI:408c **Sahibinin Sesi**
Plak kabı: Eftalya III:135b **Sahilbend Araba Vapuru**
F: VI:409b **Sahilsaraylar**
G: Beşiktaş Sahilsarayı, d'Ohsson, 18. yy sonu I:34a
G: Topkapı Sahilsarayı, Flandin VI:410a **Sahrayıcedit Camii**
F: Y. Meyveci, 1994 VI:411b **Said Bey** (Kemalpaşazade)
F: VI:418b **Said Halim Paşa Yalısı**
F: K. Aktay, 1994 VI:419a **Saint Antoine Kilisesi**
F: VI:411c
F: E. Uca, 1994 VI:65a **Saint Benoit Fransız Lisesi**
F: A. Kuzik, 1994 IV:492a
F: N. Timuroğlu, 1991 VI:4a2b **Saint Benoit Kilisesi ve Manastırı**
Ç: Cosimo Comidas VI:413a
F: B. Kutun, 1994 V:19b **Sakit Esprit Kilisesi**
F: C. Can, 1992 VI:414a **Saint Joseph Lisesi**
F: VI:414b
F: S. Yüce, 1994 VI:415b **Saint Michel Lisesi**
F: E. Uca, 1994 VL416a **Saint Pierre Hanı**
F: U. Yergün VI:417a **Saint Pierre ve Paul Kilisesi**
Ç: G. Fossati VI:417b
F: Manastırı VI:418a **Sait Faik Müzesi**
F: VL419C
F: E. Emiroğlu, 1993 I:6a **Sakalar**
F: Berggren VII:47b
F: Sebah ve Joaillier, 1900 VI:420b **Sakalh Celal**
F: VI:421a **Sakıp Sabancı Lisesi**
F: T. Erkişi, 1994 V:219b **Saksı Hanı**

F: Y. Çelenk, 1994 VL421c **Salacak**
F: VT:422b
F: T. Aydoğmuş VL422a **Salgınlar**
F: Kolera salgını, 1910 VI:424b
F: Kolera salgını, 1970 VI:425b
F: Köpekler, 1910 VI:424a
Madalyon: 1865 kolera salgını, VL423b **Salı Pazarı**
F: B. Kutun, 1994 VI:425b
F: L. Aytek VI:426a **Salih Efendi**
F: VI:427a **SaUh Fuad Bey** (Keçecizade)
F: IV:515c **Saliha Sultan Çeşmesi** (Eyüp)
F: H. Örcün Barışta VI:427b **Saliha Sultan Çeşmesi** (Tophane)
F: E. Uca, 1994 VL428a **Saliha Sultan Sebili ve Çeşmesi**
G: Bartlett VI:428b **Saltanat Kayığı**
F: İşlemeli koltuk IV:296b
M: Osman (Nakkaş) II VI:151b
R: Preziosi IV:504a **Salzenberg, Wilhekn**
Kitap kapağı: VI:430a **Samako, Raşit Rıza**
F: II:233c
F: VI:430c **Samatya**
F: VI:431b
F: C. Kahraman, 1994 VI:432a
H: VI:431a **Sami** (Arpaeminizade)
Divan: VI:432b **Sami Efendi** (Hattat)
F: VI:433a
Hat: VII:123b **Sami Paşa**
F: VI:433b **Samipaşazadeler**
F: Sami Paşa VI:433b
F: Samipaşazade Sezai V:123a
F: Samipaşazade Sezai VI:545c
F: Subhi Paşa VI:434a **Sanat Galerileri**
F: Maya Sanat Galerisi, N. Timuroğlu VI:435b
F: Taksim Sanat Galerisi, E. Uca, 1994

VI:436a **Sanayi**

Ç: Türkiye Milli Sanayi Sergisi, 1958 VI:438a

F: Eczacıbaşı Fayans Fabrikası VI:443b

F: Feshane, 1892 VI:439b

F: İhracat ve paketleme servisleri VI:441b

F: Kartal Anadolu Çimento Fabrikası VI:442b

F: Mekanik atölyesi, Berggren, 1884

VI:441b **Sanayi Mektebi**

F: IV:559b **Sanayi Mektebi Binaları**

F: Yeniçeri Müzesi VI:444b

F: Ziraat Maadin ve Orman Nezareti

binası VI:445b **Sanayi Odası**

F: VI:447a **Sanayi Sergileri**

Ç: 1958 YI:438a **Sanayi-i Nefise Mektebi Binaları**

F: VI:447b **Sancak-ı Şerif**

Ç: VI:449b Sancaktar Hayreddin Mescidi ve Tekkesi

G: VI:448b P: VI:449a **Sandıkçı Edhem Efendi Tekkesi**

Ç: M. Baha Tanman, 1980 VI:450a **Sani Yaver Villası**

F: II:450b **Sankt Georg Avusturya Kız ve Erkek**

Liseleri

F: F. Tuncer, 1994 VL451a **Sankt Georg Hastanesi**

F: VI:452a **Sankt Georg Kilisesi**

F: F. Tuncer, 1994 VI:453b **Sanson, G.**

H: 1711, III:559b **Sansür**

Gazete: VI:455b

Kitap kapağı: VI:454c

Mektup zarfı: VI:281b **Santa Maria Draperis Kilisesi**

F: E. Uca, 1994 VI:456a **Santukhd (Surp) Kilisesi**

F: E. Uca, 1994 VI:456b **Sarachanebaşı**

F: E. Uca, 1994 VI:457a

H: VI:457b **Sarachanebaşı Mitingi**

F: VI:458a **Saray Sineması**

F: VI:460a **Saray Tiyatroları**

F: Yıldız Sarayı Tiyatrosu VI:460b **Sarayburnu**
F: I:395a
F: G. Kara VI:461b
F: V. Mehmed ilk cuma selamlığı için Sarayburnu'nda V:346a
G: Flandin VI:410a
G: Grelot, 1680 III:418a
G: Waals, 17. yy VII:73a **Sarayburnu Vapuru**
F: VI:461c
F: S. Giz VH:181b **Saraylar**
Ç: İbrahim Paşa Sarayı, S. Çetintaş VI:464b
G: Aynalıkavak Sarayı, Melling VI:463b
G: Beşiktaş Sarayı, l'Espinasse VI:464a **Sarç, Ö. Celal**
F: III:258b **Sarı Köşk**
F: Emirgân Korusu, E. Yazıcı IH:170b **Sarıyer**
F: VI:466a
F: B. Baki Aksu VI:465b
F: B. Baki Aksu VI:465b **Sarıyer Orman Yangını (1994)**
F: VII:436b **Sarmaşık Tekkesi**
F: M. Baha Tanman, 1980 VI:469a **Sarnıçlar**
Ç: Hippodrom'daki sarnıç VI:470a
F: Aetios Sarnıcı, E. Emiroğlu, 1988 I:86a
F: Binbirdirek Sarnıcı, A. Güler II:253b
F: Bodrum Camii Sarnıcı, Y. Çelenk, 1993 IL264b
F: Soğukçeşme Sarnıcı, E. Karakaya, 1994 VII:27a
G: Binbirdirek Sarnıcı, Bartlett VI:470b
G: Yerebatan Sarnıcı, Bartlett VI:470a
P: Acı Musluk Sokağı Sarnıcı I:64a
P: Atpazarı Sarnıcı I:419c
P: Gülhane Hastanesi yakınındaki sarnıç VI:471a
P: Karagümrük Sarnıcı VI:471c P: Unkapanı Sarnıcı VII:327a Savat
F: VI:473c **Saygı, Fikret Mualla**
F: A. Güler VI:474a **Sayın, Niyazi**
F: F. Bertuğ VI:474c Saz, **Leyla**

F: VI:475a **Schedel, Hartman**
H: 1493 III:557a H: 1493 VI:476a **Schneider, Alfons-Maria**
F: VI:478b
Kitap kapağı: VI:479b **Schweigger, Salomon**
H: 16. yy VI:480a **Seba, Süleyman**
F: II:168a **Sebah, Pascal**
F: Ahmed III Çeşmesi ve Sebili, 1893
VI:481b **Sebah ve Joaillier**
F: Anadolu Hisarı I:252a
F: Ayvansaray I:493b
F: Beyazıt Devlet Kütüphanesi II:189b
F: Çinili Köşk II:518b
F: Edirnekapı III:131b
F: Eminönü Meydanı VI:480b
F: Fotoğrafhanesinin tabelası III:330a
F: Hasköy IV:10b
F: Karaköy IV:455b
F: Kupa arabaları I:290a
F: Mahalle bakkalı II:4a
F: Panorama, (I) FV:541a
F: Panorama (II) IV:542a
F: Panorama, (III) IV: 543a
F: Sakalar, 1900 VI:420b
F: Sirkeci Araba Vapuru İskelesi IV: 199a
F: Tokatlıyan Otelinde düğün, 1937 I:144a
F: Tokatlıyan Otel VII:272a
F: Tophane VII:275b
F: Yüksekaldırım III:352a
Fotoğraf kartı arkası: 1888 VI:481a **SebiUer**
F: III. Alımed Çeşmesi ve Sebili, Pascal Sebah VI:481b
F: Dolmabahçe VI:482a
F: Recaizade Mehmed Efendi Sebili, E.
Uca, 1994 VI:481c **Seçimler**

Afiş: Demokrat Parti VII: 19b
F: 1908 seçimleri VI:483a
F: 1908 seçimleri VI:483b
F: 1957 genel seçimleri, A. Menderes VI:486a
F: İkinci dönem TBMM İstanbul milletvekilleri VI:484b
F: Kadın seçmenler, S. Giz VI:485b **Sedefadası**
F: N. Gabeoğlu, 1991 VI:486a **Sedefkârhk**
F: Beylerbeyi Camii, hitabet kürsüsü, E. Emiroğlu VI:487c
F: Fatih Camii, kürsüden ayrıntı VI:488b
F: III. Murad Türbesi, Dalgıç Ahmed Ağa VI:488a
F: Saltanat kayığından ayrıntı VI:488a
F: Topkapı Sarayı Valide Sultan Odası,
ayrıntı VI:489a **Sefer Kethüda Mescidi**
F: E. Uca, 1994 VI:489a
Sekbanbaşı İbrahim Ağa Mescidi
F: VI:490a **Sekizinci, tbnürrefik Ahmet Nuri**
F: VI:491b **Selamı Ali Efendi Çeşmesi**
F: E. Karakaya VI:491c **Selamı Çeşmesi**
F: B. Kutun, 1994 VI:493a **Selamlık**
F: VI:494a
F: Eski bir İstanbul evi VI:493c **Selamlık Alayı**
R: II. Mahmud, F. Dubois V:259b **Selanikliler**
F: Mezarlık VI:496a **Selçuk Kız Meslek Lisesi**
F: C. Kahraman, 1994 VI:283a **Selçuk, Münir Nurettin**
F: II:144a
F: VII: 138a
F: A. Güler VI:496b **Selçuk Sultan Camii**
F: M. Koçak, 1994 VI:497c **Selim I (Yavuz)**
Ferman: 1513 VI:499b
M: VI:500a
M: Silahdarıyla VL500c **Selim H**
Ferman: Tuğralı VI:504a
R: 16. yy VI:501b

R: Kostantin (Kapıdağlı), VI:501c **Selim H Türbesi**
F: A. Güler VI:505a **Selim**
F: III. Selim ve III. Mustafa'nın türbesi, N. Sözgen VI:150b
G: Melling V:554a
M: V:554a
M: VI:509b
R: Bayram merasiminde VI:508a
R: Kostantin (Kapıdağlı) V:77a
Tuğra: VI:509b **Selim IH Çeşmesi**
F: E. Karakaya VI:511c **Selimiye**
H: VI:512a **Selimiye Camii**
F: İç görünüm, A. Batur VI:513b
F: S. Hasanoğlu, 1994 VI:513b
G: Allom VI:514b
P: S. Batur VI:514b **Selimiye Kışlası**
Ç. F. Muhtar Katırcıoğlu V:8a
F: VI:515b
G: IV:566a
R: 6 Ocak 1855 I:346a **Selimiye Tekkesi**
Ç: VI:517b
F: VI:516b **Selsebiller**
F: C. Kahraman, 1994 VI:518a **Selvelli, İtalo**
F: V:533b **Semiha Şakır Lisesi**
F: A. Kuzik, 1994 IV:257a **Semiz Ali Paşa Cami**
F: Y. Meyveci, 1994 VI:520a **Semiz Ali Paşa Çeşmesi**
F: E. Uca, 1994 VI:520c **Semt Pazarları**
F: A. Hikmet Varlık, 1994 VI:521c
F: Yeni Cami pazarı VI:522a **Sencer, İsmail Saib**
F: VI:523b
531 Seyyid Hasan Paşa Külliyesi
Sendikalar
F: Keramik-îş, 1974 VI:526a
F: Teksif VL525b **Seniha**

F: VI: 294a **Sepetçiler Kasrı**
F: T. Aydoğmuş VI:528a
G: Hilair, 1788 VI:528a
P: D. Kuban VI:527b
P: S. Hakkı Eldem III:69c
R: Grelot, 1080 VI:527b **Seramik**
F: Çinili Köşk, detay VI:529a
F: Ramazan Efendi Camii, detay VI:529c **Serbest Bölgeler**
F: Çatalca VI:530c **Serdab Köşkü**
F: VI:530b
P: VI:531a **Serezli, Metin**
F: HI:100a **Serezli, Nisa**
F: VI:81a **Sergi-i Umumi-i Osmani**
G: 1863 VI:531b
R: I:22a **Sermed**
Divan: VI:532b **Serpuş Hanı**
F: Y. Çelenk, 1994 VI:532c **Serpuş Müzesi**
F: E. Çağatay, 1993 VI:533a **Sertarikzade Tekkesi (Eyüp)**
F: R. Dönmez, 1982 VI:534a
P: M. Baha Tanman VL533b **Sertel, Mehmet Zekeriya**
F: VI:534c **Sertel, Necla**
F: "Delidolu" opereti VL133b **Sertel, Sabiha Zekeriya**
F: VI:535a **Serverî**
Kitap kapağı: VI:535c **Servet-i Fünun**
Dergi: İlk sayı VI:536b **Serviburnu Askeri Hastanesi**
F: Yıldız Albümleri I:347a Ses **Opereti**
Afiş: VI:537b Ses **Tiyatrosu**
F: VI: 539a
P: 1914 VI:538b **Sesyılmaz, Burhan**
F: VI:539b **Sevengil, Refik Ahmed**
F: VI:540a **Seyahatnameler**
R: Gautier VI:541b
R: Lamartine VI:540b **Seyhun, Kemal Niyazi**

F: II:144a **Seyr-i Sefain İdaresi**

F: S. Giz VI:541b **Seyyar Satıcılar**

F: VI:542b

F: 1961 IV:259c

F: Kasap III:214a

F: Poğaçacı III:213a

F: Sebzeci III:213b

F: Süpürgeci III:213a

F: Yağcı III:213b

G: Allom VI:543a

M: Bizans, 9. yy III:212b **Seyyid Hasan Paşa Külliyesi**

Seyyid Lokman Efendi

532

533

Sütlüce Mezbahası

F: H. Okurer, 1994 VI:543b **Seyyid Lokman Efendi**

M: *Hünemame*, 1584 III:174a

M: III. Murad Köşkü, *Şebînşabname*,

1581 V:52a **Seyyid Nizam Tekkesi**

P: M. Baha Tanman, 1981 VI:544b **Seyyid Ömer Camii**

F: Z. Tavşancıl, 1994 VI:545b Sezai (Samipaşazade)

F: V:123a

F: VI:545c **Shankar, Ravi**

F: A. Kuzik I:386a **Sheraton Oteli**

F: E. Uca, 1994 VLISOB **Sıbyan Mektepleri**

F: I. Mahmud Sıbyan Mektebi, N. Sözgen, 1994 VL546c

F: Silahdar Ahmer Ağa Sıbyan Mektebi,

E. Uca, 1994 VI:547b **Sıkıyönetimler**

F: 12 Eylül VI:548a **Sıvaciyan, Kınar**

F: VI:549a **Sigortacılık**

Hisse senedi: 1926 VI:550a **SUahdar Abdullah Ağa Çeşmesi**

F: Y. Meyveci, 1994 VI:550c **Silahdar Ahmed Ağa Sıbyan Mektebi**

F: E. Uca, 1994 **Silahdar Hanı**

F: E. Uca, 1994 VI:551b **Silahdar Mustafa Ağa Çeşmesi**

F: B. Kutun, 1994 VL551b **Silahdar Yahya Efendi Çeşmesi** (Hasköy)

F: H. Örcün Barışta VI:552a **Silahdar Yahya Efendi Çeşmesi** (Kabataş)

F: E. Uca, 1994 VL552b **Silahlı Mehmed Bey Mescidi**

F: Y. Meyveci, 1994 VI:553b **Silahtarağa**

F: Y. Meyveci, 1994 VI:553b **Silahtarağa Elektrik Santrah**

F: VI:554c **Silivri -**

F: C. Kozanoğlu, 1994 VI:557b

F: Y. Çelenk, 1994 VI:556b **Silivri Kapısı**

F: VII:75a **Silivrikapı Hipojesi**

F: B. Tosun VI:559a **Simavi, Sedat**

F: VT:559c **Simitçiler**

F: Pascal Sebah VI:5öOb **Simkeşhane**

P: VI:561a **Simkeşhane Hanı**

F: A. Neftçi, 1984 III:548b **Simon** (Cüce)

F: VII:114b **Simonet**

G: Surre alayı VII:81a **Sinagoglar**

F: Beth Yaakov Sinagogu, N. Güleriyüz
. VI:562b

F: Caddebostan ibadethanesi, N.
Güleriyüz VI:563a **Sinan** (Mimar)

F: Rüstem Paşa ve Süleymaniye camileri, E. Erim VL566a

F: Şehzade Külliyesi, S. Güner VI:565b

G: Mağlova Kemeri, Bartlett VI:567b

M: Nakkaş Osman, *Tarih-i Sultan*
Süleyman VI:564a **Sinan Erdebilî Tekkesi**

P: M. Baha Tanman, 1985 VL568b **Sinan Paşa Çeşmesi**

F: H. Kargı, 1994 VII: 1a **Sinan Paşa Köşkü**

F: N. Sözgen, 1994 VII:2a

G: Hilair V:52a

G: Hilair VII: 1b **Sinan Paşa Külliyesi** (Beşiktaş)

F: E. Erim, 1993 VTI:3b

F: İç görünüm, D. Kuban VII:3a
P: D. Kuban VII:4a **Sinan Paşa Külliyesi** (Beyazıt)
F: E. Uca, 1994 VII:4c
F: Sebil, E. Uca, 1994 VII:4a **Sinan Paşa Mescidi** (Küçükmustafapaşa)
F: VII:5c
P: VII:5a **Sinanîlik**
F: Kitabe, 1902 VII:6b
F: Tevhidhane, E. Uca VII:7b
R: Sinanî dervişi VII :6b **Sinemalar**
El ilanı: Moda Park Sineması I:54la
F: Alkazar, E. Emiroğlu I:205c
F: Atlas Sineması, 1950 I:412b
F: Direklerarası'ndaki iki sinema, S. Giz VII:9a
F: Emek Sineması, N. Timuroğlu, 1994 III:156a
F: Süreyya Sineması VII:115b
F: Taksim Sineması VII:8b
P: Asri Sineması I:357b **Sineperver Valide Sultan Çeşmesi** (Fatih)
F: E. Uca, 1994 VII: 10a **Sineperver Valide Sultan Çeşmesi**
(Üsküdar)
F: S. Hasanoğlu, 1994 VII: 10b **Siret, Tahsin**
R:VII:11a **Sirkeci**
F: VII:12a
F: Araba vapuru iskelesi, Sebah ve Joaillier IV: 199a
H: VII:11a **Sirkeci-Florya Sahil Yolu**
F: V:389b
F: Ahırkapı E. Uca, 1994 VII: 13a
F: Yenikapı VII: 12b **Sirkeci Garı**
F: VII: 13b
F: S. Giz IV: 146a **Sirkler**
Afiş: Tourniaire Sirki VII: 14b
F: VII: 14a Sit Alanları
F: Küçükpazar, D. Kuban VH:15a
F: Süleymaniye, D. Kuban VII:15b **Siteler**

F: Aydın Sitesi, F. Erentürk, 1994 VII:16a **Sivasî Tekkesi**
F: E. Uca, 1994 VII: löb **Sivriada**
F: 1911 V:88a **Siyasal Örgütlenmeler**
Afiş: Demokrat Parti VII: 19b
Amblem: İttihad ve Terakki Cemiyeti
VII:18b **Siyavuş Paşa Köşkü**
F: A. Hikmet Varlık VII:20b
P: VII:20a **Siyavuş Paşa Medresesi**
F: Z. Ahunbay VII:21a **Siyavuş Paşa Türbesi**
F: E. Uca, 1994 VII:22a **Skilitzes, İoannes**
M: 9. vy VII:22a **Societa Operaia**
Ç: H. Sezgin - H. Tokay VII:23a **Sofcu Hamı**
F: E. Uca, 1994 VII:23b **Sofular Camii**
F: E. Uca, 1994 VII:24b **Sofular Tekkesi**
F: Türbe, M. Baha Tanman VII:240a
P: M. Baha Tanman, 1980 VII:25a **Soğomonyan, Gomidas**
F: III:185c **Soğukçeşme Askeri Rüşdiyesi**
F: E. Erim I:354a **Soğukçeşme Sokağı**
F: VII:238a
F: E. Emiroğlu VH:26b
F: N. Timuroğlu VII:26b **Soğukçeşme Sokağı Sarnıcı**
F: E. Karakaya, 1994 VII:27a **Sokak Fotoğrafçıları**
F: VH:27c **Sokaklar**
F: Abdullah Biraderler, 1870'ler I:15a
F: Kocamustafapaşa, C. Kahraman, 1994
VII:29b
F: Tarlabası, G. Gülbahar, 1994 VII:30a
H: VII:28b **Sokollu Mehmed Paşa Camii**
F: E. Işın, 1989 VII:31b
F: E. Uca, 1994 VII:31a
P: VII:30b **Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi (Eyüp)**
F: E. Uca, 1994 VII:32a **Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi (Kadırga)**
Ç: D. Kuban VII:33a

F: iç görünüm, S. Güner VII:34a
F: T. Aydoğmuş, 1994 VII:33b
P: VII:32b **Sokollu Mehmed Paşa Mescidi**
F: E. Karakaya, 1992 VH:34b **Solak Sinan Camii**
F: Cami, E. Karakaya VII:35b
F: Çeşme, E. Karakaya VH:35c **Sonku, Cahide**
F: *Şehvet Kurbanı* VII:36a **Sorguçlu Hanı**
F: E. Uca, 1994 VII:36c **Sosyal Hizmetler**
F: Yakacık Çocuk Yuvası, S. Hasanoğlu,
1994 VII:38a **Sosyal Sigortalar Kurumu Binası**
F: N. Timuroğlu, 1994 II:453b **Soter Filantropos Kilisesi**
F: VII:39a **Soteros Filantropos Manastırı**
F: N. Sözgen, 1994 **Soyak Sitesi**
F: A. Güler II:454b **Spiridon (Ayios) Manastırı**
Ç: VII:40a **Splendid Oteli**
F: VII:40c **Spor**
F: Atletizm, S. Giz VII:42a
F: Boks, 1921, S. Giz VII:41b
F: Çim hokeyi, S. Giz VII:41b **Spor Basmı**
Dergi: *Spor Âlemi*, 1922 VII:43a **Spor ve Sergi Sarayı**
F: VII:43b **Sporel, Zeki Rıza**
F: S. Giz III:345b **Stamboul**
Gazete: 12 Mart 1885 VII:44a
Gazete: 19 Ağustos 1944 III:337b **Stampa, Ercole**
İtalyan Hastanesi (Ospedale Italiano)
IV:303c **Stefan (Sveti) Kilisesi**
F: E. Yazıcı VII:44b
F: İç görünüm, B. Dinç VII:44b **Stravolo, Arturo**
F: V:533a **Strzygowski, Josef**
R: VII:45c
Su
F: Saka, Berggren VII:47b **Suadiye**
F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:50a **Suadiye Camii**

F: E. Karakaya, 1993 VILSla **Suadiye Plajı**
F: VI:262a **Subhi Paşa**
F: VI:434a **Subhi Paşa Konağı**
Ç: VH:52a
P: V:54b
P: VII:51c **Suhulet Vapuru**
F: I:286a
F: VII:53a **Sukemerleri**
F: Kara Kemer, K. Çeçen, 1986 VII:54a
G: Bozdoğan Kemer, Bartlett VII:54b **Sultan Ahmed Külliyesi**
Ç: K. Kuzucular VII:57b
F: A. Kuzik, 1993 VII:58a
F: B. Baki Aksu VI:173b
F: Çini, ayrıntı, T. Aydoğmuş VII:59a
F: Güneş saati, T. Aydoğmuş, 1993 111:45 Ib
F: İç görünüm, T. Aydoğmuş VII:59b
F: Kubbe, T. Aydoğmuş VII:60b
F: Mahya, N. Timuroğlu V:276a
F: S. Güner V:166a
F: T. Aydoğmuş II:377a
G: Allom I:106a
G: Bartlett VL171b
G: Melling VII:57b
G: Mevlit Alayı 18. yy V:431b
P: D. Kuban VII:56b
P: Hünkâr Kasrı IV:101b
R: Asâkir-i Mansure-i Muhammediye
I:338a **Sultan Selim Külliyesi**
F: E. Uca, 1994 VII:62a
F: Sıbyan Mektebi VII:63a
F: Şadırvan VII:63a
P: VII:62b **Sultan Selim Medresesi**
F: S. Güner VII:64a

P: VII:63c **Sultanahmet**
F: Berggren VII:64b
H: VII:65b **Sultanahmet Arastası**
F: H. Okurer, 1993 I:297b **Sultanahmet Cezaevi**
F: H. Arlı VII:66a
F: N. Timuroğlu II:424c **Sultanahmet Meydanı**
F: Anonim, 1875 V:432b
F: J. Robertson III:330a
F: J. Robertson VI:339a **Sultanahmet Mitingleri**
F: 12 Ocak 1920 VI:22a
F: Halide Edip Adıvar, 23 Mayıs 1919
VII:66c **Sultanahmet Parkı**
F: B. Dinç VII:68a **Sultanbeyli İlçesi**
F: B. Çelebi VII:68b **Sulukule**
F: II:515a
F: E. Uca, 1994 VII:70c **Summer Palace**
F: VII:71b **Sur-ı Hümayun**
G: Willem van der Waals, VII:73a **Sur-ı Sultam**
G: Willem van der Waals, 17. yy VII:73a
M: *Hünername*, 1584 V:473a
R: Fossati VII:74a **Surlar**
F: Ahırkapı, A. Güler, 1957 IV:273a
F: Ayrıntı, A. Güler, 1990 II:251b
F: Ayvansaray VII:75b
F: Belgrad Kapısı VII:80a
F: Deniz surları FV:474a
F: Edirnekapı, E. Uca, 1994 VH:212a
F: Kara surları VIL77b
F: Narlıkapı VII:76b
F: Silivri Kapısı, A. Hikmet Varlık, 1994 VII:75a
F: Silivri Kapısı, H. Okurer, 1993 II:251b
F: Yedikule III:377b
G: Bartlett II:67a

H: VII:76a
M: Haçlıların saldırısı V:137a **Surre Alayı**
F: VII:81a
G: Simonet VII:81a **Sururi Ailesi**
F: VII:82a **Sururi, Celal**
F: VII:82a **Sururi, Gülriz**
F: VII:82a **Sururi, Lütfullah**
F: VII:82a
F: VII:114b **Sururi Osman**
Divan-ı Sürurîmn ilk sayfası VII:117a **Suterazileri**
F: Şehzadebaşı Camii, K. Çeçen VII:82c
F: Üsküdar Nuhkuyusu, K. Çeçen VII:82b **Süleyman I (Kanuni)**
F: Türbe, A. Güler VII:89a
G: VII:86b
G: M. J. Joannin, 1840 III:397b
G: M. Lorichs VII:87b
M: Cenaze alayı II:406b
M: *Meşairü'l-Şuara*, 16. yy III:63c
M: Nigarî VI:74a
M: VII:85c
M: *Süleymanname* VII:88a
R: Kostantin (Kapıdağlı) VII:84b
Tuğra: VII:89b **Süleyman I Türbesi**
F: İç görünüm, A. Güler VII:89a **Süleyman n**
R: Kostantin (Kapıdağlı) VII:91a
Tuğra: VII:91b **Süleyman Ağa Mescidi**
F: E. Uca, 1994 VII:92c **Süleyman Halife Sıbyan Mektebi**
F: E. Uca, 1994 VII:93b **Süleyman Kaptan Çeşmesi**
F: E. Uca, 1994 VH:94a **Süleyman Nazif**
F: V:123a **Süleymaniye**
F: D. Kuban VII:15b
F: D. Kuban VII:94b
F: H. Okurer, 1993 II:123c

H: VII:95b **Süleymaniye Botanik Bahçesi**
F: N. Rona II:311b **Süleymaniye Darüşşifası**
F: III:3b
F: E. Uca, 1994 VII:96a **Süleymaniye Külliyesi**
Ç: K. Kuzucular VII: 100a
F: VII:102a
F: A. Güler II:376a
F: A. Güler V:168a
F: Abdest muslukları VLLIOlb
F: Avlu kapısı, D. Kuban VILlOl b
F: D. Kuban VII:98a
F: E. Erim VI:566a
F: İç görünüm, E. Yazıcı VII:103b
F: İmaret, T. Aydoğmuş IV:l66a
F: Medreseler, A. Hikmet Varlık, 1984 VII:104a
F: Mihraptaki çini madalyon, D. Kuban VII:102a
F: Vitray, ayrıntı, D. Kuban VII:103b
G: Bartlett IV:537b
G: Choiseul-Gouffier VII:99b
G: Lorichs V:228a
M: Osman (Nakkaş) VI:158a
P: VIL97b **Süleymaniye Kütüphanesi**
F: VIL104b **Süleymaniye Meydan Çeşmesi**
F: E. Uca, 1994 VIL105b **Sünbül Efendi Tekkesi**
F: Sanduka, C. Kahraman VII: 107a
R: Salih Molla Aşkî VILlOöa
R: Üsküdarlı Osman VILlOöa **Sünbül Efendi Türbesi**
F: M. Baha Tanman, 1990 IIL534b **Sünbülîlik**
F: Fahreddin Kalemcioğlu, M. Baha Tanman, 1977VII:110a
F: M. Baha Tanman VIL112a
H: Muhsinzade Abdullah VII:112c
Hat: Haşim Efendi VTL108a
Mezar taşı: VILlllb

R: VII:109b **Sünnet Âdetleri**

F: VIL113C

M: Levnî VIL71b

M: *Surname-i Hümayun* VII: 16

M: *Sumame-i Hümayun*, 16. yy IILlOl**Süreyya Opereti**

F: VII:114b **Süreyya Sineması**

F: VILlISb **Sürmeli Ali Paşa Çeşmesi** (Osmanağa)

F: H. Örcün Barışta, 1987 VILllöa **Sürmeli Ali Paşa Çeşmesi** (Mühürdar)

F: E. Karakaya, 1992VILll6b Süs

Dergi: IV:345b **Süslü Karakol**

F: E. Uca, 1994 VII:117a **Sütlüce**

F: E. Uca, 1994 VILlISb **Sütlüce Mezbahası**

Sütlüce Vapuru

534

535

Tevfik, Feriha

F: 1990 III:36a

F: Y. Çelenk, 1994 V:446a **Sütlüce Vapuru**

F: VII:119b **Sütunlar**

G: Çemberlitaş, Bartlett VII:120b

G: Kızıtaşı, Bartlett, N. Timuroğlu

VII:120c **Swissotel**

F: G. Kara VI:179b **Swoboda, Sander Alexander**

R: "Harem'de Alışveriş" III:555b

Şabanîlik

F: Atik Valide Tekkesi VII: 122a

Hat: VII:124a

Hat: Sami Efendi VII:123b **Şah Sultan Camii ve Tekkesi**

F: E. Uca, 1994 VU:125a

F: E. Uca, 1994 VII:125b

F: Türbe ve Hünkâr Kasrı VII:126a

P: M. Baha Tanman, 1982 VII:126c **Şah Sultan Külliyesi**

F: E. Uca, 1994 VII:127b **Sahabettin, Cenap**
F: V:123a **Şah-ı Huban Hatun Türbesi**
F: E. Uca, 1994 VII: 128a **Şahkulu Sultan Tekkesi**
Ç: M. Baha Tanman VII: 130a
F: M. Baha Tanman, 1985 VH:128b
F: Meydan evinin örtüsü, M. Baha Tanman, 1985 VII:129b
F: Sütun kaidesi, M. Baha Tanman, 1985 VII:129c
P: M. Baha Tanman VII:131b **Şakrakeses, Fikriye**
F: VH:114b **Şale Köşkü**
F: A. BaturVII:133b
F: İç görünüm, A. Batur VII:133b
P: VII:134a **Şalom**
Gazete: 2 Mayıs 1993 VII:399b
Gazete: 9 Kasım 1994 VII:400b **Sanılar Bendi**
F: K. Çeçen, 1994 VII:135a **Şamram Hanım**
F: III:6la
F: IV:420b **Şark Ekspresi**
Afiş: VII:136b
Afiş: Vü:304b
Amblem: VII: 136a **Şark Kahvesi**
F: II:451c
F: VH:137a **Şark Musiki Cemiyeti**
F: VII: 138a **Şaşkınbakkal**
F: S. Hasanoglu, 1994 VII:138b **Şazelî Tekkesi**
Ç: VII: 139a
Şazelîlik
F: Ertuğrul Tekkesi, R. Dönmez, 1982
VE: 140a **Şebsefa Kadın Camii ve Sıbyan Mektebi**
F: E. Emiroğlu VII:141b **Şehbal**
Dergi *kapağı*: V:348b F: Mekteb-i Harbiye öğrencileri, 1911 V:373a
Şehir Hatları İşletmesi
F: Eminönü Kavaklar İskelesi VII:142b
F: İhsan ve Neveser vapurları, S. Giz VII:142b

F: Üsküdar İskelesi III:32a **Şehir Operası**
F: "Figaro'nun Düğünü", Y. Saraçoğlu, 1994 VII:144a
F: "Yarasa" opereti VII:144a **Şehir Orkestrası**
F: VII:145a **Şehir Tiyatroları**
Afiş: VII: 146a
F: VII: 146a
Rol dağıtım listesi: VII:145c **Şehit Ali Paşa Kütüphanesi**
F: E. Uca, 1994 VII:147a
F: Y. Çelenk, 1994 V:173b **Şehrayinler**
G: VII:147a **Şehremaneti**
F: E. Uca, 1994 VII: 148b
Makbuz: Çöp vergisi, 1896 II:531b **Şehremaneti Mecmuası**
Dergi: 1925 VII:149b **Şehsuvar Sultan Türbesi**
F: D. Kuban VI:103b
P: VI:102c **Şehzade Burhaneddin Efendi Yalısı**
F: Y. Suner, 1993 VII:151b **Şehzade Külliyesi**
F: VI: 174a
F: D. Kuban VII: 154a
F: İmaret, M. Baha Tanman, 1988 IV:165b
F: S. Güner VI:5ö5b
F: Sıbyan mektebi ve imareti, D. Kuban VII:153b
F: Suterazisi, K. Çeçen VII:82c
F: Şadırvan ve avlu VII:153b
F: Şehzade Mehmed Türbesi, D. Kuban VH:155a
P: VII:152b **Şehzade Mahmud Türbesi**
P: VII:155b **Şehzadebaşı**
F: VII:156a **Şehzadeler Türbesi**
F: E. Uca, 1994 VII:157a **Şeker Hanı**
F: E. Uca, 1994 VII:157b **Sekip** (Kaleci)
F: S. Giz III:345b **Şemsi Paşa Külliyesi**
Ç: VII:159a
F: VII: 158a
F: N. Timuroğlu VTI:159b

P: VII:158a **Şengül Hamamı**

P: VII:160b **Şenlikler**

M: Levnî, *Surname-i Vehbt* VII:161c

M: *Sumame-i Hümayun*, VII:160c Şeref (Klarnetçi)

F: VI:294a **Şeref Hanım**

Divan-ı Şeref Hanım'm başlık

sayfası VII: 162b **Şeref Stadyumu**

F: T. Güvenç VII: 162b **Şerefâbâd Kasrı**

G: Flandin VII:163a **Şerifler Yalısı**

F: F. Sayılan VII:164a

F: S. Giz VII:164a

P: VII:163b **Şevket Sabancı Kütüphanesi**

F: C. Kahraman, 1994 V:17öa **Şevket Turgut Paşa**

F: Otuz Bir Mart Olayı VI:185c **Şevki**

R: "Yıldız Sarayı Yemek Salonu" III:2b **Şevki Bey**

F: VII:165a **Şevki Efendi** (Hattat)

Hat: VII:165a **Şevkiye Köşkü**

P: VII: 166a **Şeyh Galib**

Yazı: III:67c

F: Türbe, E. Işın VII: 166b **Şeyh Hüseyini Efendi Tekkesi**

P: M. Baha Tanman, 1979 VII:lö7b **Şeyh Murad Mescidi**

G: Paspatis VII: 169a

P: E. Akpak W:168c **Şeyh Nevruz Tekkesi**

Ç: VII: 170a **Şeyh Selamı Efendi Tekkesi**

F: E. Uca, 1994 VII:171b

F: Tevhidhane, M. Baha Tanman VII:237a

P: M. Baha Tanman, 1985 a VII:171a **Şeyh Süleyman Mescidi**

F: T. Aydoğmuş VII:172b **Şeyh Talat Efendi Yahşi**

F: K. Aktay, 1993 VII:420a **Şeyh Türlü Tekkesi**

F: M. Baha Tanman, 1982 VII:173b

P: C. Yavuz VII: 173b **Şeyh Vefa Külliyesi**

F: E. Uca, 1994 VII:175b

P: VII: 174a **Şeyhülislam Arif Hikmet Bey Sebili ve**

Çeşmesi

- F: A. Hikmet Varlık VII:176b **Şeyhülislam İsmail Efendi Camii**
F: E. Uca, 1994 VII: 177a **Şeyhülislam Mehmed Arif Efendi Türbesi**
F: VII:177b **Şeyhülislam Tekkesi**
F: M. Baha Tanman, 1980 VI:33b
F: M. Baha Tanman, 1980 VII:178a
F: Y. Çelenk, 1994 VII:178a **Şile Feneri**
F: B. Dinç III:24a **Şile İlçesi**
F: T. Acar VU:179b **Şinasi**
F: VH:181a **Şirket-i Hayriye**
F: Hasköy Tersanesi VII:181b
F: S. Giz VII:181b
F: Yönetim kurulu VII: 184a **Şişhane**
F: V:417b
F: S. Giz FV:307b **Şişli**
H: VII:185a
P: Pervititch VI:248a **Şişli Camii**
F: L. Yalçın, 1994 VII:186a **Şişli Sağlık Meslek Lisesi**
F: E. Uca, 1994 VI:405a **Şişli Terakki Lisesi**
F: E. Uca, 1994 VII: 188b **Şükrü Naili Paşa**
F: 1923 VI:23b

Tabir Ağa Tekkesi

- P: M. Baha Tanman, 1981 VII:189b **Tahir Efendi Camii**
F: E. Karakaya VII:190b **Tahtakale**
F: A. Güler, 1966 VII:191b **Tahtakale Hamamı**
F: VII: 193a
F: D. Kuban VH:192c
F: D. Kuban VII:193b
P: Glück III:540a
P: Glück-D. Kuban VII:192b **Takavor (Surp) Kilisesi**
F: B. Kutun, 1994 VII: 194a **Takkeci İbrahim Ağa Camii**
F: E. Uca, 1994 VII: 194b **Taksiarhes Kilisesi** (Arnavutköy)
F: Z. Karaca, 1991 **Taksiarhes Kilisesi** (Balat)

F: Z. Karaca VII: 196a **Taksim Bahçesi**
F: S. GİZ VII:196b **Taksim Belediye Gazinosu**
F: II:451b
F: VII:197b **Taksim Gezisi**
F: A. Güler VII: 197b **Taksim Maksetni**
F: K. Çeçen, 1991 VU:198b **Taksim Meydanı**
F: II:138a
F: VII:198b
H: VII: 199a **Taksim Sanat Galerisi**
F: E. Uca, 1994 VI:436a **Taksim Sineması**
F: VII:8b **Taksim Stadyumu**
F: 1928 III:346a
F: S. Giz VII:200a **Takvinı-i Vekayi**
Gazete: İlk sayı VII:200c **Talaş Kemerı**
F: K. Çeçen, 1992 VL342a **Talat Paşa Konağı**
F: VII:201b **Talu, Ercüment Ekrem**
F: VII:201c **Tan Olayı**
F: 4 Aralık 1945 VH:202b
Gazete: *Vatan*, 5 Aralık 1945 VII:202c **Tancoigne, J. M.**
G: Bayram alayı II:99a **Taner, Haldun**
F: IV:325b
F: A. Güler VII:203c **Tango**
F: Seyyan Hanım (Oskay) VII:204b
F: Ş. Tanyerli ve F. Ege provada VII:204a **Tanin**
Gazete: 3 Aralık 1945 VII:205a **Tanpınar, Ahmet Hamdi**
F: A. Güler VII:205c **Tanyerli, Şecaattin**
F: VII:204a **Tanzimat Müzesi**
F: E. Uca, 1994 VII:206b **Tanzimat'ın İlanı**
R: VII:207b
R: Anıt VII:207b
R: Mustafa Reşid Paşa VII:206c **Tarabya**
F: VII:494b
F: Fransa ve İngiltere elçilikleri yazlıkları

III:150a

F: G. Kara VII:209a

G: Bartlett VII:208a **Targan, Safiye Ayla**

F: VII:209c **Targan, Şerif Muhiddin**

F: VII:210b **Tarhan, Abdülhak Hamit**

F: V:123a

F: VII:146a **Tarım**

F: Bostan, H. Okurer, 1993 II:310a

F: E. Uca, 1994 VII:212a **Tarikatlar**

G: Kadiri dervişleri, d'Ohsson VII:216a

G: Mevlevî dervişleri sema halinde, d'Ohsson VH:215b

G: Rıfâî dervişleri, d'Ohsson VII:216b

G: Seyyah dervişler, Ricaut VII:214a

R: VII:213b **Tarkulyan, Bogos**

F: VII:217b **Tarlabaşı**

F: G. Gülbahar, 1994 VII:30a

F: G. Gülbahar, 1994 VII:217c **Tarlabaşı Bulvarı**

F: E. Uca, 1994 VII:219b **Tasvir-i Efkâr**

Gazete: VII:220a Taş Han

F: T. Erkişi, 1994 V:49b **Taşçı, Tevfik Haccar**

F: I:413a **Taşkısla**

F: VII:221b

F: VII:222a

F: A. Batur

P: VII:221b **Taşkızak Tersanesi**

F: VII:223a

F: G. Kara VII:255b **Tathkuyu Mescidi**

F: E. Uca, 1994 VII:225a **Tatyos Efendi**

R: VII:225b **Tauri Forumu**

Ç: G. Bellini VII:226a

F: Bayezid Hamamı, ayrıntı, E. Uca, 1994

VII:226c **Taut Evi**

F: A. Batur VII:227a **Tavernier, Jean Baptiste**

Kitap kapağı: VII:227c **Tayfur, Ferdi**

F: *Şehvet Kurbanı VII:36a* **Tayyare Apartmanları**

F: İç görünüm, Y. Yavuz, 1978 VII:228b

F: Y. Çelenk, 1994 V:189a

F: Y. Yavuz, 1978 VII:228b

P: Y. Yavuz VH:229a **Tayyare Şehitleri Anıtı**

F: E. Uca, 1994 VII:229c **Tayyarzade Hikayesi**

Kitap kapağı: VII:230a **Tebhirhaneler**

F: Etüv cihazı VI:402a

F: Gedikpaşa VI:404a

F: Tophane, 1991 VII:231a

F: Üsküdar, 1991 VII:231b **Tek, Vedat**

F: VII:232b **Tekfur Sarayı**

F: VO:234a

F: 'A. Güler H:256a

P: VII:235a **Tekin Yayınevi**

F: E. Uca, 1994 VII:448b **Tekkeler**

F: Bezirgan Tekkesi, M. Baha Tanman VII:236b

F: Mevlevî Tekkesi VII:240a

F: Nazikî Tekkesi VII:238a

F: Nureddin Cerrahî Tekkesi, M. Baha Tanman VII:237b

F: Sofular Tekkesi, M. Baha Tanman VII:240a

F: Şeyh Selami Efendi Tekkesi, M. Baha

Tanman VII:237a **Teksif Sendikası**

F: VI:525b **Telefon**

F: 1914 IV:360b

Telefon Rehberi: 1928 VII:241c

Telefon Rehberi: Abone adlarının bulunduğu sayfa VII:241b **Telegraf, El**

Gazete: 29 Ekim 1888 tarihli sayısı

VII:399a **Televizyon**

F: İTÜ Maçka Stüdyosu, Yalçın Ateş

Orkestrası, 1968 VII:243a **Telgraf**

Telgraf: Posta ve Telgraf Nezareti'ne ait

bir örnek VI:290a **Telli Baba Türbesi**

F: VII:563b **Tenis**

F: VII:244a **Teodora** (I. İustinianos'un karısı)

Mozaik: VII:245a **Teodoros (Ayios) Kilisesi**

F: Z. Karaca, 1991 Vü:246a **Teodosia (Ayia) Ayazması**

P: VII:246b **Teodosios H**

Sikke: VII:247b **Teofilos**

Sikke: VII:248b **Tepebaşı**

F: V:245c

F: VH:248c

H: VII:249a **Tepebaşı Bahçesi**

F: VII:250a **Tepebaşı Kışlık ve Yazlık Tiyatroları**

F: 1930 VII:250b **Tepebaşı Meydanı**

F: VII:251b

F: S. GİZ VII:251b **Tercüman-ı Ahval**

Gazete: 21 Ekim 1860 II:69b

Gazete: 22 Nisan 1861 VII:252b **Terkos Gölü**

F: B. Çelebi VII:253a **Tersane-i Âmire**

F: VII:256a

F: Taşkızak Tersanesi, G. Kara VII:255b

G: Mahmud Raif Efendi VII:254a

R: Brindesi VII:254a **Teşvikiye**

F: L. Yalçın, 1994 VTI:256c **Teşvikiye Camii**

F: L. Yalçın, 1994 VII:258a

P: S. Batur VII:257c **Tetrapilon**

Ç: R. Naumann VII:259a **Tevfik, Feriha**

F: "Delidolu" opereti, 1936 VI:133b

Tevfik Fikret

536

537

Vezir Tekkesi

Tevftk Fikret

F: VII:260a
F: Âşiyân Müzesi I:370b
F: Çalışma odası, E. Emiroğlu, 1993 I:372a
R: Âşiyân 1:371 c **Texier, Charles**
Ç: Ayasofya'nın rölövesi VII:260b
Ç: Çukur Hamam, II:538b **Tezkireci Osman Efendi Camii**
F: Z. Özgen VII:261b **The Marmara Oteli**
F: E. Uca, 1994 VLISOa **Theodosius I**
Kabartma: VII:262a **Theodosius I Anıtı**
F: Bayezid Hamamı temelindeki taşlar, E.
Uca, 1994 VII:262b **Tıbbi Müstahzarlar**
İlan: Tiryak VII:264a **Tıbhane-i Âmire**
Maaş listesi: 22 Mayıs 1836 VII:264c **Ticaret**
F: Eminönü gümrük binası VII:266b
F: Yağ iskelesi, A. Güler VII:267a
G: Kervansaray, Bartlett VII:266c **Ticaret Liseleri**
F: Beyoğlu Ticaret Lisesi VII:268b **Ticaret Odaları**
F: İstanbul Ticaret Odası, N. Timuroğlu
VII:269b **Timurtaş Mescidi**
F: VII:271b **Tiryaki Çarşısı**
F: C. Kahraman, 1994 VII:271c **Tiryak Hanım Çeşmesi**
F: K. Çeçen IV:509b **Tokathyan Oteli**
F: Dügün, Sebah ve Joaillier I:144a
F: Sebah ve Joaillier VII:272a **Tokgöz, Ahmet İhsan**
F: VII:272c **Toklu Dede Mescidi**
G: Paspatis VII:273b **Tokses, Celal**
F: II:557a **Top Arabacıları Kışlası**
G: Melling VII:279b
G: Raczyński, III:422a **Topçu Kışlası**
F: VII:274a
F: Otuz Bir Mart Olayı VI:186a
F: 1921, S. GİZ VII:41b
F: V:8a Tophane

F: N. Timuroğlu VII:275b
F: Sebah ve Joaillier VII:275b
H: VII:276a
R: I:45a **Tophane Çeşmesi**
G: Bartlett VII:276b
G: Brindesi II:322a **Tophane Kasrı**
R: VII:277b **Tophane Saat Kulesi**
F: VII:278a **Tophane-i Âmire**
F: A. Aran, 1994 VII:278b
G: Top Arabacıları Kışlası, Melling VII:279b
R: I:45a **Topkapı Mezarhğı**
F: N. Timuroğlu, 1992 V:443b **Topkapı Sahilsarayı**
G: Flandin VI:410a
G: Hilair VII:289b **Topkapı Sarayı**
Ç: N. Seçkin VII:290a
F: IV:121b
F: Abdülhamid'in yatak odası I:32a
F: Arzodası, A. Hikmet Varlık, 1993 I:334b
F: Bâbüssaade, T. Aydoğmuş VII:284b
F: Bâbüsselam, T. Aydoğmuş VII:284b
F: Çinili Köşk, E. Emiroğlu II:518b
F: Çinili Köşk, Sebah ve Joaillier II:518b
F: Çinili Köşk, ayrıntı, E. Yazıcı II:519b
F: Çinili Köşk, tavuslu çeşme, A. Neftçi II:519c
F: G. Kara VII:288a
F: Güneş saati, T. Aydoğmuş, 1993 III:451b
F: Harem bölümünün avlusu, T. Aydoğmuş VII:289b
F: Yemiş Odası, A. Neftçi I:113b
G: Arzodası I:334a
G: Bâb-ı Hümayun, d'Ohsson VII:282b
G: Bâbüsselam, Gouffier VII:286a
G: D'Ohsson, N. Timuroğlu III:419a
G: Dördüncü avlu, Bartlett VII:287b

G: Grelot, 1680 III:418a
G: ikinci avlu, Melling VII:286a
G: Melling VII:280a
G: Top Kapısı Sahilsarayı, Hilair VII:289b
G: Üçüncü avlu, Bartlett VII:287b
G: Waals, 17. yy VII:73a
M: *Hünername*, 1584 V:473a
P: VII:283b
P: VII:285a
P: N. Seçkin VII:281b
R: Fossati VII: 74a
R: Jean-Leön Geröme, 1886 III:394b
R: III. Selim bayramlaşma merasiminde VI: 508a **Topkapı Sarayı Bahçesi**
M: Osman (Nakkaş), *Hünemame*
VII:291b **Topkapı Sarayı Müzesi**
F: I. Ahmed'in tahtı, A. Hikmet Varlık VII:292c
F: I. Mahmud'a hediye edilen taht, A. Hikmet Varlık VII:292a
F: Valide Sultan Odası, çini süslemeleri,
A. Güler VII:291c **Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi**
F: VII:293b **Toplukonut**
F: Ataköy, H. Okurer I:377b
F: Ataköy, N. Timuroğlu I:377b
F: Soyak Göztepe Sitesi VII:294a **Toplutaşımacılık**
F: A. Güler VII:294b **Toptaşı Bimarhanesi**
F: 1911 VII:295a **Topuzlu Bent**
F: K. Çeçen, 1992 VII:295c **Topuzlu, Cemil**
F: VII:296b **Tott, François Baron de**
Kitap kapağı: VII:297a **Tournefort, Joseph Pitton de**
Kitap kapağı: VII:297b **Töre, Abdülkadir**
F: II:557a **Trafik**
F: Kemeraltı Caddesi VII:298b **Tramvay**
F: IV:526a
F: A. Güler IV:140a

F: Aksaray I:162a
F: Çemberlitaş, A. Güler VII:294b
F: Elektrikli tramvay, A. Güler
F: G. Gülbahar, 1992 IV:271b
F: S. Giz IV:267a
F: Sirkeci VII: 12a
F: Tatavla (Kurtuluş) seferi yapan atlı
tramvay VII:300a **Trias (Ayia) Kilisesi** (Heybeliada)
F: E. Emiroğlu I:69b **Trias (Ayia) Kilisesi** (Taksim)
F: H. Okurer, 1993 VII:300b **Tulumbacı Destanları**
Eyyüb Sultan Tulumbasının Destanı, M.
Sabri Koz VII:301b **Tulumbacı**
F: Tatavlalı (Kurtuluş) tulumbacılar VII:302b
F: VII:302a
F: VII:303b
R: VII:301b **Turizm**
Afiş: Şark Ekspresi VII:304b
F: Türk Hava Kurumu otobüsü VII:305b **Turkuaz Lokantası**
F: S. Giz II:179b **Tuz Baba**
F: Adak yeri, C. Kahraman I:65c **Tüccarbaşı Camii**
F: Y. Çelenk, 1994 VII:307b **Tümertekin, Erol**
F: VII:308b **Tünel** (Semt)
F: 1884 VII:309b
F: iç görünüm VII:309b
F: N. Timuroğlu, 1993 II:216a **Tünel Pasajı**
F: E. Uca, 1994 VII:310a **Türbeler**
Ç: II. Selim Türbesi VII:311b
F: Abdülmecid Türbesi, A. Neftçi, iç
görünüm I:54b **Türbeler Müzesi**
F: E. Uca, 1994 VII:312b **Türk Folklor Araştırmaları**
Dergi kapağı: Ekim 1974 VII:313b **Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi**
F: Dekoratif parça, E. Yücel VII:314a
F: Kitabe, E. Yücel VII:313b **Türk Kadınlar Birliği**

F: Nezihe Muhiddin IV:355b **Türk Ortodoks Patrikhanesi**

F: Panayia Kafatiani Kilisesi, E. Uca, 1994

VII:315b **Türk ve İslam Eserleri Müzesi**

F: E. Uca, 1994 VII:316b **Türkali, Deniz**

F: Kadın hareketi, şenlik, 1987 IV:353b **Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu**
(TTOK)

Afiş: Türk Seyyahın Cemiyeti VII:317b **Türkler, Kemal**

F: 1974 VI:526a **Tyempo, El**

27 Mart 1930 tarihli sayısı VII:399b

Ulagay, İbrahim Ethem

F: VII:319b **Ulaşım**

F: Dolmuş, E. Erim III:98a

F: Dolmuş motorları, N. Timuroğlu, 1994
III:98b

F: istanbul içi ulaşımında kullanılan taşıtlar

VII:320a **Ulema**

R: Arifi Paşa, *Mecmua-i Tasvir Vll:321b* **Uludağ, Osman Şevki**

F: H:557a **Ulunay, Refi Cevad**

F: VII:323a **Ulvi Uraz Tiyatrosu**

Dergi kapağı: VII:323b **Union Hanı**

F: Y. Çelenk VII:324c **Univers**

Dergi: İlk sayı VII:325b **Unkapanı**

F: E. Yazıcı I:383a

F: S. Giz IV:272a

F: VII:325b **Unkapanı Hali**

F: 1949 IH:352b **Unkapanı Köprüleri**

F: 1936'da fırtınada parçalanan köprü VII:326b

F: 1940'da hizmete giren köprü VII:326b

F: Açılış IV:565b

G: Bartlett IV:539a **Unkapanı Sarnıcı**

P: VII:327a Us, **Hakkı Tarık**

F: VII:327c **Uskumru**

F: T. Acar, 1990 II:22a

F: Y. Meyveci, 1994 VII:328a **Uskumruköy**
F: C. Kahraman, 1994 V:102a **Usman, Mazhar Osman**
F: VII:328b **Uşaklıgil, Halid Ziya**
F: II:446a
F: VII:329a **Uşşakî Tekkesi Çeşmesi**
F: E. Karakaya, 1994 VII:329c **Uşşakîlik**
R: Uşşakî şeyhi VII:329c Uz, **Kâzım**
F: II:557a **Uzun Kemer**
F: K. Çeçen VII:331b **Uzun Ömer**
F: VII:332c
Üç Mihraplı Camii
F: E. Uca, 1994 VII:333a **Üçbaş Medresesi**
F: E. Uca, 1994 VII:333c **Üçbaş Mescidi**
F: E. Uca, 1994 VII:334a **Üçüncü Vakıf Hanı**
F: Y. Yavuz VII:335a **Ülgen, Ali Sami**
F: VII:336a **Ümmî Sinan Tekkesi** (Eyüp)
F: E. Uca, 1994 VII:337b
F: Tevhidhane, E. Uca, 1994 VII:7b **Ümmî Sinan Tekkesi** (Şehremini)
F: Kitabe, 1902 VII:6b **Ümmü Kenan Tekkesi**
F: VII:338c **Ümmügülsüm Çeşmesi**
F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:339a **Ümraniye İlçesi**
F: N. Timuroğlu VII:341b **Ünaydın, Ruşen Eşref**
F: VII:342a **Üngör, Osman Zeki**
F: V:533b **Ünver, Ahmed Süheyl**
F: N. Timuroğlu VII:342b
R: Murad Buharî Tekkesi, 1944 V:514b **Üryanîzade Mescidi**
F: N. Timuroğlu VII:343a **Üskübiye Mescidi**
F: N. Sözgen, 1994 VII:343b **Üsküdar**
F: FV:474a
F: VII:345b
F: B. Çelebi VII:345b
F: İskele, B. Dinç, 1991 III:32a
G: Flandin III:323a

H: VII:344b **Üsküdar Cüzamhanesi**

R: S. Ünver, 1957 II:456b **Üsküdar İskelesi**

F: N. Timuroğlu IV:204b **Üsküdar Mevlevîhanesi**

F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:348b

F: Türbe ve hazire, S. Hasanoğlu, 1994

VII:349a **Üsküdar Meydanı**

F: V:434a **Üsküdar Musiki Cemiyeti**

F: 1963 VII:350a **Üsküdar Suları**

F: Doğancılar Maksemi VII:351a

R: Doğancılar Maksemi VH:351b **Üsküplü Camii ve Hamamı**

F: E. Uca, 1994 VII:352b **Üstündağ, Muhittin**

F: VII:353a **Üstünidman, Ali Faik**

F: VII:353a

Vagon-Li Olayı

F: Taksim'deki öğrenci gösterisi, S. Giz

VII:354a **Vahdeü Efendi**

Hat VII:354c **Vahideddin Korusu**

F: Ağalar Köşkü, Zeynep Tülin Özgen VII:355b

F: Kadın Efendi Köşkü, Zeynep Tülin Özgen VII:355c

F: Köçeoğlu Köşkü, Zeynep Tülin Özgen VH:355a

F: Vahideddin Köşkü, Zeynep Tülin

Özgen VII:356a **Vahideddin Köşkü**

F: Z. Tülin Özgen VII:356a **Vakit**

Gazete: VII:359a **Valeri, Salvatore**

R: VII:359b **Valide Bendi**

F: Kâzım Çeçen VII:360a **Valide Camii**

F: I:162a

F: E. Emiroğlu I:163b

F: A. Hikmet Varlık, 1994 VII:362a

F: Ara Güler, 1954 VII:361b

P: Afife Batur VII:360b **Valide Hanı**

P: VII:363a **Valiler**

F: Vefa Poyraz, 1967 VH:364a **Vallaury, Alexandre**

Ç: Harem Köşkü, A. Batur VI:149b
F: Alexandre Vallauray VII:365a
F: Arkeoloji Müzesi VII:365b **Van Mour, Jean-Baptiste**
G: Saray aşçısı, 1712 III:417a
G: Silahdar ağa, 1712 III:417b
R: III. Ahmed VII:366b
R: Cenaze Alayı VI:193b
R: Ciğerci ve kediler IV: 516a
R: Düğün alayı, 1714 HI:109b
R: Ermeni mimar IV:13b
R: Harem HI:142b
R: İbrahim Paşa (Damat) IV: 127a
R: Kaptan Paşa IV: 436a
R: Köçek V:84a
R: Patrona Halil Ayaklanması VI:233b
R: Saray helvacısı IV:47c
R: Semah gösterisi, ayrıntı III:366a
R: Sokak helvacısı IV:47b **Vaniköy**
F: N. Timuroğlu VII:367a **Vaniköy Camii**
F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:368b **Varjabedyan, Nerses**
F: VI:3Ö8c **Varhk**
Dergi: VII:369a **Varhk Vergisi**
F: 1943 VII:369b Vâsıf (Enderunlu)
Hat VII:371a **Vasil** (Cüce)
F: I:372b **Vatan**
Gazete: 5 Aralık 1945 VII:202c **Vatan Caddesi**
F: E. Uca, 1994 VII:371b **Vedat Tek Evi**
F: E. Uca, 1994 VII:372b **Vefa**
F: E. Uca, 1994 VII:373a **Vefa Bozacısı**
F: E. Uca, 1994 VII:373b **Vefa Kilise Camii**
F: Ara Güler VII:374a **Vefa Lisesi**
F: A. Hikmet Varlık VII:375b **Vefa Spor Kulübü**
F: VII:375b **Vefa Stadyumu**

F: VII:37âb

F: E. Emiroğlu, 1988 I:86a **Vehbî** (Sünbülzade)

Hat: VII:377b **Veliefendi Hipodromu**

F: E. Emiroğlu I:473a **Veliyüddin Efendi** (ö. 1768)

Hat: VII:378b **Veliyüddin Efendi Kütüphanesi**

F: E. Uca, 1994 VII:378b

Hat: VII:378b **Venedik Sarayı**

F: VII:379b

R: VII:379b **Venedikliler**

II. Mehmed'in mektubu VII:380c

R: VII:380b

R: VII:381c **Vezir Hanı**

F: A. V. Çobanoğlu, 1992 VII:382b **Vezir Tekkesi**

Ç: Batı cephesi VTT:384a

Vezirazam

538

539 Zeytinburnu Askeri Hastanesi

P: VII:383b **Vezirazam**

R: VII:386a **Vezneciler Hamamı**

F: E. Uca, 1994 VII:386b **Vignerón**

R: Melling'in portresi V:387b **Viladethane**

F: VII:388c

F: Kadırga Viladethanesi'nin laboratuvarı VII:389a

F: Kadırga Viladethanesi'nin koğuşu

VH:389b **Vilayet Binası**

F: H. Okurer, 1993 I:521a **Villa Mon Plaisir**

F: E. Emiroğlu, 1989 VII:390a **Vinci, Leonardo Da**

Ç: Haliç Köprüsü VII:388a

Mektup: VII:387c **Virjin** (Küçük)

F: III:61a

F: IV:419c **Visnezade Parkı**

F: E. Uca, 1994 VII:390b **Vital** (Kanuni)

F: II: 557a **Vitray**

F: Markiz, ayrıntı, E. Emiroğlu, 1980 I:327a

F: Süleymaniye Camii, D. Kuban VII:103c **Vos, Lanibert de**

R: İki Yahudi kadın, 1574 VII:406b

R: İki Yahudi hekim, 1574 VII:406c **Vükela Vapuru**

F: VII:391b

Waas, van der Wülem

G: 17. yy VII:73a **Wulzinger, Kari**

Ç: VII:394b

Yağ İskeleyi

F: A. Güler VII:267a **Yağcı Hanı**

F: E. Uca, 1994 VII:396c **Yağcızade Tekkesi**

F: H. Arlı, 1988 VII:397b **Yağkapanı İskeleyi**

F: IV:117a **Yahudi Basını**

Gazete: *El Telegraf*, 29 Ekim 1888

VII:399a Gazete: *El Tyempo*, 27 Mart 1930

VII:399b

Gazete: *Şalom*, 2 Mayıs 1993 VII:399b **Yahudi Mezarlıkları**

F: İtalyan Musevi Mezarlığı, E. Uca, 1994

VH:401a Yahudiler

F: 20. yy başında İstanbul Yahudileri

VII:404a

F: Bir gelin ve damat, 1924 VII:404b F: Ergenlik töreni, İ. Keribar VII:407c F: Izak
Algazi I:187b F: Neve Şalom Sinagoğu'nda bir ayin, A.

Güler VII:407b F: İltica eden Yahudiler, 19301ar, S. Giz

IV: 146a R: 16. yy Yahudi tipleri VII:406a

R: Eskici III:206b

R: Yahudi kadınlar, 1574 VII:406b

R: Yahudi hekimler, 1574 VII:406c **Yahya Efendi Tekkesi**

F: M. Baha Tanman, 1989 VII:410b

F: M. Baha Tanman, 1989 VII:412a

F: R. Dönmez, 1982 VII:410b

Ç: VII:412a

P: VII:411b **Yahya Hilmi**

Hat: IV:17a **Yahya Kemal Müzesi**

F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:413a **Yahya Sofi**

Hat: VII:413c **Yalçm Ateş Orkestrası**

F: VII:243a **Yalçın, Hüseyin Cahit**

F: VH:414b **Yaldızh Tekke**

Ç: VII:415a **Yah Köşkü** (Çırağan Sarayı)

P: VII:416a **Yah Köşkü** (Topkapı Sarayı)

G: D'Ohsson III:84a

G: Gouffier VII:416b

P: VII:417a **Yahlar**

F: Abud Efendi Yalısı ve Ferik İsmail Paşa Yalısı I:60b

F: Abut Efendi Yalısı, E. Emiroğlu, 1993 I:60b

F: Faik Bey ve Bekir Bey yalıları, K. Aktay, 1993 VII:420b

F: Hacı Ahmed Bey Yalısı, K. Aktay, 1993 VII:420a

F: Nuri Paşa-Rahmi Koç Yalısı VH:420b

F: Şeyh Talat Efendi Yalısı, K. Aktay, 1993 VII:420a

G: Baron Hübsch Yalısı, Melling, 18. yy VII:419a

G: Rus Elçiliği Yazlığı, Melling, 18. yy VH:418a

G: Yılanlı Yalı, Bartlett, 19. yy VII:419b **Yalova Atatürk Köşkleri**

F: VII:422a **Yalova İlçesi**

F: Yalova İskeleyi, B. Baki Aksu, 1994 VII:423a

F: Yalova Kaplıcaları VII:423b

H: VII:424a **Yangınlar**

F: Adliye Sarayı yangını VII:436a

F: Babıâli yangını, 1911 II:77a

F: Balat yangını, 1911 VII:427a

F: Balat yangını, 1911 VII:427b

F: Balat yangını, 1911 VII:428a

F: Cibali yangını, 1918 I:366a

F: İshakpaşa yangını, 1912 VII:428b

F: İshakpaşa yangını, 1912 VII:431b

F: İshakpaşa yangını, 1912 VII:433a

F: İshakpaşa yangını, 1912 VII:434a
F: Kapalıçarşı yangını, 1954, S. Giz IV:427a
F: Mercan yangını, 1911 VII:435a
F: Sarıyer orman yangını, 1994 VII:436b
H: 1918 IV:540a **Yapı Meslek Lisesi**
F: E. Uca, 1994 VH:439b **Yarhisar Mescidi**
F: E. Uca, 1994 VII:439c **Yarımburgaz Mağarası**
F: M. Özdoğan, 1986 VII:441b **Yasinci Yahşi**
P: V:51b
P: A. Sergül Sayın III:233c **Yassıada**
F: N. Gabeoğlu, 1993 VII:442b **Yatağan Camii**
F: E. Uca, 1994 VII:443a **Yatırlar**
F: Zuhurat Baba Türbesi VII:443b **Yavaşca Şahin Mescidi**
F: E. Uca, 1994 VII:444a **Yavedûd Tekkesi**
Ç: VII:444b **Yavsî Baba Tekkesi**
F: E. Işın, 1991 VH:445b **Yavuz Er Sinan Camii**
F: E. Uca, 1994 VII:446c **Yavuz Zırhlısı**
F: I:395a
YavuzseUm
F: E. Uca, 1994 VII:447b H: VII:447b
Yayıncılık
Katalog: Asır Kütüphanesi VII:449b
F: Tekin Yayınevi, E. Uca, 1994 VII:448b
Katalog: Kütüphane-i İrfan'ın 1316 tarihli
katalogu VII:449a **Yazgan, Hulusi**
Hat: VII:449c **Yazı Öncesi Çağlar**
Ç: İstanbul'da kullanılan taş aletler VII:451a
H: Buluntu yerleri VII:453b **Yazıcı, Emin**
F: VH:455b
Hat: VII:455a **Yazmacılık**
F: H. Örcün Barışta VII:456a
F: H. Örcün Barışta VII:457a 7 Gün
Dergi: VTI:447b **Yedikule**

F: III:377b
F: VII:458b
F: E. Yazıcı, 1994 VII:458b **Yedikule Ermeni Hastanesi**
F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:460a **Yedikule Havagazı Fabrikası**
F: III:176a **Yedikule Hisarı ve Zindanı**
F: Fatih Mescidi çeşme ve minaresi, E. Yazıcı VII:462c
F: Y. Çelenk, 1994 VH:461b
G: Bartlett, 19. yy VII:461b
P: VII:460c **Yekta, Rauf**
F: II:459c
F: II:557a **Yeldeğirmeni**
F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:462b **Yelken**
F: T. Acar VII:463a **Yelkenciler Hanı**
F: E. Uca, 1994 VII:463b
F: E. Uca, 1994 VII:463c **Yen, Ali Sami**
F: VII:464a **Yener, Faruk**
F: VI:295b **Yeni Adam**
Dergi: VII:464b **Yeni Cami Külliyesi**
Ç: Hünkâr mahfili, ayrıntı IV:102b
F: VII:466a
F: D. Kuban VII:466a
F: D. Kuban VTi:466b
F: Hünkâr kasn, A. Kuzik, 1994 IV:101b
G: Grelot VTI:465b
G: Mahya, Castellan V:276a
P: D. Kuban VII:465b **Yeni Cami Muvakkithanesi**
F: E. Uca, 1994 VI: 1 Ib **Yeni Köşk** (Yıldız Sarayı)
F: VII:525a
F: VII:525b **Yeni Odalar**
F: VII:467b **Yeni Türk**
Dergi: 1933, 8. sayı VII:468b **Yeni Valide KülUyesi** (Üsküdar)
F: Hazire, H. Okurer, 1994 V:443b
F: Kubbe süslemeleri, T. Aydoğmuş VII:470a

F: Şadırvanlı avlu, T. Aydoğmuş VII:470a
F: Türbe ve sebil, A. Neftçi, 1989 III:157a
F: Yeni Valide Cami, E. Emiroğlu, 1988 VII:469b
P: N. Seçkin VII:468b **Yenibosna**
F: Y. Meyveci, 1994 VII:471a **Yeniçeri Müzesi**
F: VII:472a
F: E. Emiroğlu VI:444b **Yeniçeriler** VI:3b.
R: IV:433b
R: Yeniçeri ortalarının alametleri VII: 473a
R: Yeniçeri tipleri VII:473c
R: Yeniçeri tipleri VII:475b **Yenikapı**
F: VII:12b **Yenikapı Mevlevîhanesi**
F: VII:480a
F: VII:481b
F: VII:485b
F: Abdurrahman Nafiz Paşa Kütüphanesi ve Türbesi VII:483b
F: S. Hasanoğlu VII:479a
P: B. Tanrıkörür VII:484b **Yeniköy**
G: Bardett, 19. yy VII:486a
H: VII:487a **Yeoryios (Ayios) Kiparissas Kilisesi**
(Samatya)
E: Z. Karaca, 1991 VII:489a **Yeoryios (Ayios) Kilisesi** (Edirnekapı)
F: Z. Karaca VH:488b **Yeoryios (Ayios) Metohion KUisesi**
(Fener)
F: Z. Karaca VII:490a **Yeoryios (Ayios) Patrikhane Kilisesi**
(Fener)
F: Z. Karaca VH:491a **Yeoryios (Ayios) Potiras Kilisesi** (Fener)
F: Z. Karaca VII:491b **Yer Adları**
F: Adalar VII:495b
F: Anadoluhisarı VII:493b
F: Dolmabahçe VH:499b
F: Haydarpaşa VII:498b
F: Tarabya VII:494b **Yeraltı Camii**

F: Y. Çelenk, 1994 VII:502a
F: Y. Çelenk, 1994 VII:502b **Yerebatan Sarayı**
F: Medusa başı, T. Aydoğmuş VII:503c
F: Sebah ve Joaillier VII:503b
G: Bartlett VI:470b
P: VII:504a **Yerevman Surp Haç KiUsesi**
F: Y. Meyveci, 1994 VII:504b **Yerrortutyun (Surp) Kilisesi**
F: O. Bilgisiren, 1994 VII:505b **Yesari, Mahmut**
F: VII:506c **Yeşil Alanlar**
F: Kuruçeşme VII:508a **Yeşil Ev**
F: N. Timuroğlu VII:509a **Yeşildirek Hamamı**
F: O. Bilgisiren, 1994 VII:510a **Yeşilköy**
F: VII:511b
H: VII:511a
R: Osmanlı-Rus Savaşı VL177b **Yeşilköy Feneri**
F: O. Bilgisiren, 1994 VII:512b **Yeten, Hakkı**
F: VII:512c **Yılanh Sütun**
M: *Hünemame*, 1584, V:332a **Yılanh Yah**
F: G. Kara, 1994 VII:513a
G: Bartlett, 19. yy VII:419b **Yıldız Askeri Hastanesi**
F: 1897 I:348a
F: Bir yaralının röntgeni çekilirken, 1897
I:349a **Yıldız Camii**
F: I:40a
F: Sebah ve Joaillier VII:515a
P: S. Batur W:514b **Yddız Çini Fabrikası**
Ç: D'Aronco VII:516a
F: E. Emiroğlu VII:516a
F: E. Emiroğlu VII:516a **Yıldız Dede Tekkesi**
F: M. Baha Tanman, 1982 VII:517b **Yıldız Hastanesi**
F: Ameliyat dairesi VI:403b **Yıldız Mahkemesi**
Ç: VII:518a **Yıldız Parkı**
F: B. Dinç VII:519b

F: E. Emiroğlu VII:519a

F: G. Kara I:546a **Yıldız Sarayı**

F: Ada Köşkü VTI:525b

F: Büyük Mabeyin I:40a

F: Büyük Mabeyin VII:523a

F: Cihannüma Kasrı, E. Emiroğlu VII:524a

F: Güvercinlik Kasrı VII:524b

F: Küçük Mabeyin VII:523b

F: Yeni Köşk VII:525a

F: Yeni Köşk VH:525b

F: Yıldız Sarayı Hamamı, E. Emiroğlu VH:525a

P: VII:521a

R: "Yıldız Sarayı Yemek Salonu", Şevki

III:2b **Yıldız Sarayı Hamamı**

F: E. Emiroğlu VH:525a **Yıldız Sarayı Saat Kulesi**

F: E. Uca, 1994 VII:527a **Yıldız Sarayı Tiyatrosu**

Ç: D'Aronco VII:527b

F: VI:460b

Yıldız Teknik Üniversitesi

F: S. Hasanoğlu, 1994 VH:528b **Yirmi Sekiz Nisan Olayları**

Çetin Altan'ın 29 Nisan 1960 tarihli köşe

yazısı VII:530b F: VII:530b

YMCA

F: VH:532a

F: Boks müsabakası II:293b **Yoakimyon Rum Kız Lisesi**

F: O. Bilgisiren, 1994 VH:532b **Yollar**

F: 4. Levent'te çevre yolları, B. Çelebi

VTI:533b **Yoros Kalesi**

G: Hommaire de Hell VII:535b **Yusuf Ağa Sıbyan Mektebi**

F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:536b **Yusuf İzzeddin Efendi Köşkü** (Büyükçamlıca)

F: A. Kuzik, 1994 VII:537a **Yusuf Sinan Efendi**

F: C. Kahraman, 1994 VII:107a **Yusuf Şücaüddin Camii**

F: O. Bilgisiren, 1994 VII:538b **Yuşa Mescidi ve Tekkesi**

F: A. Kuzik, 1994 VII:538c **Yücel, Can**

F: E. Erim, 1990 II:447b **Yüksekkaldırım**

F: Sebah ve Joaillier III:352a

F: Y. Çelenk, 1994 VE:540a

Zaharya

R: VII:541a **Zakaryan, Isdepanos**

F: VH:541c **Zal Mahmud Paşa Külliyesi**

F: S. GünerV:l66a

F: Zal Mahmud Paşa Camii VII:543a

P: D. Kuban VII:542a **Zarif Mustafa Paşa Yahşi**

F: K. Aktay, 1994 VI!:543b **Zarifi** (Banker)

Tahvil: 4 Mayıs 1906 II:49b **Zati Sungur**

F: IV:159b **Zehra (Arap)**

F: II:558a **Zeid, Fahrünnisa**

F: 1989 VII:544a **Zekai Paşa**

R: VII:545b **Zekeriyaköy**

F: B. Dinç, 1993 I:319a

F: C. Kahraman, 1994 V:102a **Zenbilli Ali Efendi Sıbyan Mektebi**

F: S. Hasanoğlu, 1994 VTI:547b **Zevkî Kadın Çeşmesi**

F: O. Bilgisiren, 1994 VII:548c **Zevkî Kadın Sıbyan Mektebi**

F: O. Bilgisiren, 1994 Vü:549b **Zeyneb Hanım Konağı**

F: Sebah ve Joaillier VH:550a **Zeyneb Sultan Camii ve Sıbyan Mektebi**

F: T. Aydoğmuş, 1994 VII:551b

P: Zeyneb Sultan Camii VII:550c **Zeynep Kâmil Hastanesi**

F: S. Hasanoğlu VII:552a **Zeyrek**

F: E. Yazıcı VTI:554b

H: VE:554a **Zeyrek Kilise Camii**

F: A. Güler II:254a

F: T. Aydoğmuş, 1994 VII:556a

P: VII:555b **Zeytinburnu Askeri Hastanesi**

F: I:345b

Zihgirci Kemaleddin Mescidi 540

Zihgirci Kemaleddin Mescidi ve Tekkesi

F: Hazire duvarında Seyyid Ahmed er-Rıfâî levhası VII:559a
F: M. Baha Tanman, 1993 VII:558b **Zihni Paşa Camii**
F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:559b **Zincirlikuyu Mezarlığı**
F: Y. Meyveci, 1994 VII:560a **Zindan Hanı**
F: E. Emiroğlu I:516a
F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:561a **Zindankapı**
F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:561a **Ziraat Bankası Binası**
F: Y. Çelenk, 1994 VII:562b **Ziraat, Orman ve Maadin Nezareti Binası**
F: E. Emiroğlu VI:445b **Ziya Bey** (Santuri)
F: II:557a **Ziyaret Yerleri**
F: Telli Baba Türbesi VII:563b **Zobu, Vasfl Rıza**
F: "Delidolu" opereti, 1936 VT:133b
F: *Söyle Kimsin Sen* VTI:564a Zoe
Mozaik: A. Güler I:455b **Zonaro, Fausto**
R: Falcılık III:257c
R: Fetih III:304b
R: Hamam III: 537a
R: Kayığa Binen Kadınlar VII:565b
R: II. Mehmed'in Şehre girişi, I:178b **Zoodohos Piyi Kilisesi**
F: H. Okurer VII:566a
P: VI:349a **Zuhurat Baba Türbesi**
F: VII:443b **Zübeyde Hanım Çeşmesi**
F: I:249a **Zühdi Paşa Camii**
F: B. Kutun, 1994 VII:568a

YAZAR DİZİNİ

Abacı, Panayot

Devlet Senfoni Orkestrası 111:46 Filarmoni Derneği 111:317 Kurtuluş V:127

Acar, İsmail Hakkı

Trafik VII:297 Ulaşım VH:319

Ağu-, Aygiil

italyan Lisesi IV:305 (Kutluay Erdoğan)

Mehmed Ağa V:355

Mehmed Tahir Ağa V:367

Selim III Çeşmesi VL511

Silahdar Mustafa Ağa Çeşmesi VL551

Simeon (Simon) Kalfa VI:559

Ahunbay, Metin

Surlar (Kara Surları) VII:77, (Sur Onarımları) VII:79 (Zeynep Ahunbay)

Ahunbay, Zeynep

Ankaravî Mehmed Efendi Medresesi 1:275

Cafer Ağa Medresesi 11:365

Cedid Abdurrahim Efendi Medresesi 11:391

Cedid Ali Paşa Medresesi 11:391

Cedid Mehmed Efendi Medresesi 11:392

Damat İbrahim Paşa Darülhadisî 11:546

Defterdar İbrahim Paşa Medresesi 111:17

Efdalzade Medresesi 111:133

Ekmekçizade Ahmed Paşa Medresesi 111:146

Feyzullah Efendi Medresesi 111:308

Hacı Beşir Ağa Darülhadisî 111:468

Hadım Hasan Paşa Medresesi 111:489

Haliliye Medresesi 111:514

Hasan Ağa Medresesi 111:561

Haydar Paşa Medresesi IV: 25

Kaba Halil Efendi Medresesi IV:321

Karagümrük Medresesi IV:453

Kepenekçi Sinan Medresesi IV: 547

Malulzade Medresesi V:282

Medreseler V:320

Mehmed Ağa Medresesi V:356

Mu'id Ahmed Efendi Medresesi V:496

Mustafa Rakım Efendi Medresesi ve Türbesi

V:567

Nişancı Mehmed Bey Medresesi VI:85 Rüstem Paşa Medresesi VL374 Siyavuş Paşa
Medresesi VII:20 Sultan Ahmed Külliyesi VII:55 Sultan Selim
Medresesi VTI:63 Surlar (sur onarımları) VII: 79 (Metin

Ahunbay) Şeyhülislam Esad Efendi Medresesi VII: 176

Akad, Tanju

Balkan Savaşı'nda istanbul 11:29

Enerji 111:175

Hünkâr İskeleyi Antlaşması IV:99

Islahat Fermam IV: 112

İkinci Dünya Savaşı'nda İstanbul IV: 145

Kanun-ı Esasi'nin İlanı FV:421

Kırım Savaşı'nda İstanbul IV:566

Kuleli Olayı V:118

Mahmud Şevket Paşa Suikasti V:271

Nizam-ı Cedid VI:90

Osmanlı-Rus Savaşı'nda İstanbul (1877-78)

VI: 177 Tarım VII:210

Akahn, Şebnem

Hacı Beşir Ağa Çeşmesi 111:468 Kadın Efendi Çeşmesi IV:348 Ramiz Ağa Çeşmesi
VE:307 Zübeyde Hanım Çeşmesi (Abdülmecid Çeşmesi) VII:567

Akbayar, Nuri

Ahmed Midhat Efendi 1:124 (M. Sabri Koz) Ahmed Rasim 1:130 Nişantaşı VI: 88
Teşvikiye Vü:256

Akbulut, M. Rıfat

Agache, Alfred 1:89

Arnaudin 1:313

Bouvard, Joseph Antoine 11:315

Çevre Yolları 11:497

Gazhaneler 111:378 (Cem Sorguç)

Haydarpaşa IV:27

Kadıköy IV:329

Kayışdağı Caddesi IV:505

Kısıklı V:4

Koşuyolu V:78

Kozyatağı V:80

Lambert, Jacques H. V:194

Merdivenköy V:394

Moltke, Helmuth von V:486

Prost, Henri VI:285

Tarlabaşı Bulvarı VII:218

Vatan Caddesi VII:371

Wagner, Martin VII:392

Yalıköy VII:417

Akçura, Gökhan

Alemdar Sineması 1:186 Bakkallar 11:3 Deniz Hamamları 111:24 Filmer, Cemil
111:319 Kâmil (Othello) IV:403 Ses Tiyatrosu VL538 Süreyya
Opereti VII:114

Akgün, Fehmi

Antel, Necip Celal 1:276 Ege, Fehmi 111:135 Koyutürk, Necdet V:80 Oskay, Seyyan
VI:150

Akın, Günkut

Abdülmecid Türbesi 1:53 Mahmud II Türbesi ve Sebili V:203

Akın, Nur

Balat 11:10 Beyoğlu 11:212 Fener 111:279 Kumkapı V:120

Kuzguncuk V:145

Akın, Tülay

Mustafa III Camii V:554

Mustafa Ağa Çeşmesi V:559

Paşalimam Camii VI:230

Rüstem Paşa Sıbyan Mektebi VI: 376

Solak Sinan Mescidi VII:35

Sultaniye Çayırı Çeşmesi ve Namazgahı

VII:69 Ümraniye Camii VII:339

Akpolat, Mustafa Servet

Vallaury, Alexandre VII: 364

Aksakoğlu, Gazanfer

Montagu, Lady Mary Wortley V:487

Aksan, Tülay

Radjo VI:293

Aksel, Atillâ

Fatih İlçesi III: 264 Kadıköy İlçesi IV:341 Kâğıthane İlçesi IV:382 Kartal İlçesi

IV:471 Kilyos V:23 Kurbağah Dere V:124 Küçükçekmece V:156
Küçükçekmece İlçesi V:159 Maltepe İlçesi V:281 Pendik İlçesi
VI:237 Sarıyer İlçesi VI:466 Silivri İlçesi VL557 Sultanbeyli İlçesi
VII: 68 Şile İlçesi VII:179 Şişli İlçesi VII: 186 Tuzla İlçesi VIL306
Ümraniye İlçesi VII:340 Üsküdar İlçesi VII:346 Yalova İlçesi VII:422

Aksoy, Bülent

Algazi, İzak 1:187

Cemil Bey (Tanburi) 11:401

Itrî FV: 114

İsmail Dede (Hammamîzade) FV:211

İsmail Efendi (Dellalzade) IV:212

Karaca, Kani IV:443

Lale ve Nergis Hanımlar V:186

Musiki Hayatı (Bizans Musikisi) V:521, (Hafif

Müzik) V:533 Rey, Cemal Reşit VI:322 Selim III (Musiki yönü) VI:5H Zekâi Dede
VII:545

Aksu, Hatice

Nakkaş Köyü Camii VI:30

Aktunç, Hulki

Argo 1:300

Aktüze, İrkin

Radyo (Radyo'da Müzik) VI:294

Akyürek, Fatma

542

543

Batur, Afife

Şehir Orkestrası VII: 144

Akyürek, Fatma

Atatürk Heykeli 1:385

Ali, Filiz

Cemal Reşit Rey Konser Salonu 11:397

Alparslan, Ali

Abdi (Derviş), 1:11

Abdullah (Yedikuleli) 1:14
Abdullah Bey (Muhsinzade) 1:14
Abdülbaki Arif Efendi 1:28
Abdlfettah Efendi 1:30
Abdülkadir Bey 1:44
Ahmed (Durmuşzade) 1:117
Ahmed Karahisarî 1:124
Ahmed Nailî 1:128
Ahmed Siyah 1:133
Akdik, Kâmil 1:156
Alaeddin Bey 1:175
Ali (Dervif) 1:189
Ali Efendi (ırırlı) 1:191
Ali Haydar Bey 1:193
Ali Sofi 1:201
Altunbezer, İsmail Hakkı 1:228
Arif Bey (arşambalı) 1:302
Arif Efendi (Bakkal) 1:302
Arif Hikmet Bey 1:303
Ayrall, Macid 1:488
Aytaç, Hamid 1:491
Aziz Efendi 1:504
Babıâli Rık'ası 1:526
Barın, Emin 11:55
Batanay, Kemal 11:80
Esmâ İbret Hanım 111:207
Ferhad Paşa 111:291
Hamdullah (şeyh) 111:542
Hasan Çelebi 111:562
Hasan Rıza 111:567
Hasan Tahsin 111:567
Hasan Tahsin Hilmi 111:567
Hasan şkdar 111:568

Haşim Efendi IV: 15
Hat Sanatı IV: 16
Mahmud Celaleddin Efendi V:265
Mehmed (Şekerzade) V:354
Mehmed Esad Yesarî V:361
Mehmed Nazif Bey V:3ö3
Mehmed Rasim (Eğrikapılı) V:364 „
Mehmed Refi' Efendi (Kâtipzade) V:365
Mehmed Şefik Bey V:366
Mustafa İzzet (Kazasker) (Hattatlığı) V:5ö2
Mustafa izzet (Yesarîzade) V:562
Mustafa Rakım V:566
Okyay, Necmeddin VI: 127
Osman (Hafız) VI: 158
Özyazıcı, Halim VL204
Sami Efendi VI:432
Şevki Efendi VII:165
Vahdeti Efendi VII:354
Veliyüddin Efendi (Şeyhülislam) VII:378
Yahya Fahreddin VII:412
Yahya Hilmi VII:412
Yahya Sofî VU:413
Yazgan, Hulusi VII:449
Yusuf (Demircikulu) VII:536
Alpay, İ. Birol
Abdülhamid I Külliyesi 1:36
Alsaç, Üstün
Balcıoğlu, Semih II: 14
Altınölçek, Haşmet
Mehterhane V:371
Altuntaş, Yener
Köçekler V:83
And, Metin

Çarşı Ressamları 11:473
Çengiler 11:487
Gedikpaşa Tiyatrosu 111:390
illüzyon IV: 159
Katakum IV: 488
Meddahlık V:320
Nahıl VL27
Naum Tiyatrosu VI:52
Odeon Tiyatrosu VI: 121
Ortaoyunu VL146
Osmanlı Dram Kumpanyası VI: 175
Osmanlı Tiyatrosu VL178
Palais de Cristal VL205
Raks VI:299
Saray Tiyatroları VI: 460
Sirkler VII: 13
Souillier Sirki VII:39
Sur-ı Hümayun VII:71
Şehir Tiyatroları VII: 145
Şehrayinler VII: 147

Anlağan, Çetin

Azaryan Yalısı 1:502 (Doğan Kuban) Sadberk Hanım Müzesi VL390

Aran, Ahmet

Tophane-i Âmire (tarihçesi) VII:278

Arıkan, Mümtaz

iskeleler IV: 198

Arkan, Özdemir Kaptan

Lokantalar V:220

Arlı, Hakan

Ali Paşa Camii ve Sebili 1:195 Altunizade Külliyesi 1:231 Bebek Camii II: 116
Bostancı Camii 11:304 Cihangir Camii 11:431 Darülmuallimat Binası
11:567 Galib Paşa Camii 111:373 Göztepe Camii 111:415 Muradiye
Camii V:519 Suadiye Camii VII: 50 Sultanahmet Cezaevi VII:65
Tüccarbaşı Camii VII: 307 Zihni Paşa Camii VII:559

Arsebük, Güven

Yarımburgaz Mağarası VII:440 (Mehmet Özdoğan)

Arslan, Necla

Oğan, Aziz VI: 122 Sa'dâbâd Sarayı VL388 Sahilsaraylar VI: 409

Artan, Tülay

Abud Efendi Yalısı 1:60

Amcazade Hüseyin Paşa Yalısı 1:239

Anadoluhisarı 1:256

Arnavutköy 1:313

Âşiyân 1:370

Aynalıkavak Kasrı 1:485

Bahariye 1:535

Bahariye Kasrı 1:537

Bahçeler (Osmanlı Dönemi) 1:543

Baltalimam 11:33

Bebek Bahçesi 11:116

Bebek Kasrı 11:117

Beşiktaş II: 161

Beşiktaş Bahçesi 11:164

Beşiktaş Sarayı 11:171

Beyhan Sultan Sahilsarayı, Arnavutköy 11:191

Beyhan Sultan Sahilsarayı, Eyüp 11:192

Beyhan Sultan Sahilsarayı, Çırağan 11:191

Beykoz Kasrı 11:199

Boğaziçi (Tarihte Boğaziçi) 11:281

Boyacıköy 11:316

Çağlayan Kasrı 11:461

Çinili Köşk 11:517

Davutpaşa Bahçesi 111:10

Eski Saray 111:204

Esmâ Sultan Sahilsarayı, Ortaköy 111:211

Esmâ Sultan Sahilsarayı, Eyüp 111:208

Esmâ Sultan Sahilsarayı, Kadırga 111:210

Fener Bahçesi 111:281

Fener Köşkü 111:282

Hatice Sultan Sahilsarayı IV: 19

Ihlamur Kasrı IV: 111

İbrahim Paşa Sarayı IV: 128

Kadırga IV:305

Karaağaç Sahilsarayı ve Bahçesi IV:439

Karabali Bahçesi IV:440

Kavak Sarayı IV:494 (Christoph K. .

Neumann)

Kavak Sarayı Bahçesi PV:495 Kont Ostrorog Yalısı V:62 Köçeoğlu Yalısı, Bebek
V:85 Köçeoğlu Yalısı, Çengelköy V:86 Kuruçeşme V:130 (Z. Tülin
Özgen) Küçüksu Kasrı V: 162 Sadullah Paşa Yalısı VI:396 Siyavuş
Paşa Köşkü VII: 20 Sokollu Mehmed Paşa Sarayı VII: 34 Şerifler
Yalısı VII: 163

Atabeyoğlu, Cem

Abdi İpekçi Spor Salonu 1:12

Adalet Spor Kulübü 1:77

Ahmed Ağa (Tozkoparan) 1:118

Ahmed Robenson 1:132

Aktansel, Saim Turgut 1:172

Aleko (Tahtaperde) 1:181

Alemdar Gençlik Kulübü 1:185

Ali Sami Yen Stadyumu 1:201

Amigoluk 1:244

Anadolu Spor Kulübü 1:256

Anadoluhisarı İdman Yurdu 1:259

Arıcan, Fikret 1:301

Arıkan, Saim 1:301

Arman, Cihat 1:312

Aşeni, Ahmed Fetgeri 1:359

At Yarışları 1:374

Atabey, Eşref Şefik 1:375

Atıcılık 1:398

Atletizm 1:413
Ayad, Fahri 1:435
Ayetullah Bey 1:484
Aykaç, Eşfak 1:484
Babahindi Süha 1:518
Balkan, Enver 11:29
Bari, Nazmi 11:56
Basketbol 11:75
Batur, Suphi 11:80
Baturalp, Mehmet 11:81
Baydar, Alaeddin 11:81
Bedik, Nihat 11:126
Bekir Refet (Bombacı) 11:126
Beşiktaş Jimnastik Kulübü II: 167
Beykoz Gençlik Kulübü 11:198
Beylerbeyi Spor Kulübü 11:210
Beyoğlu Spor Kulübü 11:223
Binicilik 11:234
Bisiklet 11:246
Black Stockings 11:260
Boks 11:293
Boytomn, Nuri 11:317
Burhan Felek Spor Sitesi 11:339
Cihanoğlu, Said Selahaddin 11:433
Çelebi Said 11:482
Dağcılık 11:542
Darüşşafaka Spor Kulübü 111:2
Eczacıbaşı Spor Kulübü 111:126
Efes-Pilsen Spor Kulübü 111:134
Eskrim 111:206
Eyüp Spor Kulübü 111:253
Futbol 111:345
Galatasaray Spor Kulübü 111:372

Görkey, Şeref 111:414
Gülesin, Şükrü 111:438
Güreş 111:454
Gürsoy, Bedri 111:457
Halter 111:532
Hentbol IV: 52
Hokey IV:82
İstanbul Spor Kulübü IV: 234
İstanbul Yelken Kulübü IV:251
İstanbul Yüzme İhtisas Kulübü IV:251
Jimnastik PV:320
Judo-Karate IV:320
Karagümrük Spor Kulübü IV:454
Karıncaezmez Şevki IV:465
Kasımpaşa Spor Kulübü IV:485
Kelle, İbrahim IV:519
Kılıç, Gündüz IV:559
Koşalay, Ömer Besim V:78
Kotanca, Melih V:79
Kriket V:106
Kurtuluş Gençlik Kulübü V:129
Küçükandonyadis, Lefter V:154
Kürek V:170
Leblebi, Mehmet V:199
Masa Tenisi V:304
Moran, Naili V:489
Okçuluk VI: 125
Oktay, Metin VL126
Sadi Gülçelik Spor Tesisi VL391
Sakarya, Abbas VI:421
Sarıalp, Ruhi VI:465
Sarıyer Spor Kulübü VI: 468
Sipahi Ocağı VII: 10

Spor (Osmanlıdan Günümüze) VII:41

Spor Basını Vü:42

Sutopu VII:83

Şeref Stadyumu VII:162

Taksim Stadyumu VII:199

Tenis VII:244

Uluğ, İsmet VII:322

Üstünidman, Ali Faik VII:353

Vefa Spor Kulübü VII:375

Vefa Stadyumu VII:376

Veliefendi Hipodromu VII:377

Voleybol VII:390

Yelken VII:463

Yen, Ali Sami VII:464

Yeten, Hakkı VII:512

Yüzme VII:540

Avcı, Cavit

Türk ve islam Eserleri Müzesi VII:316

Avcı, Meral

Akarsular 1:150

Akıntılar 1:157

Barajlar ve Baraj Gölleri 11:51

Bitki Örtüsü 11:247

Büyükçekmece Gölü 11:356

Doğal Yapı 111:76

Terkos Gölü VII:252

Avcı, Sedat

Ağva 1:99 Alemdağ 1:183 Alemdağı 1:184 Bahçelievler İlçesi 1:548 Bakırköy İlçesi
1:557 Basınköy 11:73 Bayrampaşa İlçesi 11:110 Beşiktaş İlçesi H:166
Beykoz İlçesi II: 198 Beyoğlu İlçesi 11:220 Büyükçekmece İlçesi
11:356 Çatalca İlçesi 11:478 Dudullu 111:103 Eminönü İlçesi
111:164 Esenler İlçesi 111:200

Eyüp İlçesi 111:251 Gaziosmanpaşa İlçesi 111:380 Gültepe 111:444 Güngören İlçesi
111:452

Ayangil, Ruhi

Fasıl Musikisi 111:259

Kanto IV:419

Kâtibim Türküsü IV:489

Aykut, Pelin

Adamopulo Hanı 1:78 Afrika Pasajı 1:89 Anadolu Pasajı 1:256 Bristol Oteli 11:324
Çiçek Pasajı (mimari) 11:508 Mongeri, Giulio V:487 Splendid Oteli
VII:40 Summer Palace VII:71 Tokatlıyan Oteli VII:272

Aysu, Çiğdem

Büyükdere 11:359

Büyükdere Caddesi 11:361

Çamlıca 11:464

Çengelköy 11:485

Elgötz, Herman 111:153

Emirgân 111:168

îstinye IV:275

Kanlıca IV:415

Kavacık IV:493

Köyler V:99

Mahalleler (Cumhuriyet Dönemi) V:246

Paşabahçe VI:228

Riva VL335

Rumelihisarı VL357

Rumelikavağı VL359

Sarıyer VI:465

Tarabya VII:207

Vaniköy VTI:367

Yeşil Alanlar VII: 507

Aytek, Laleper

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi IV:348

Baltacıoğlu, Tuna

Altınyurt Spor Kulübü 1:227

Altunizade 1:229

Altunizade Köşkü 1:230

Bağlarbaşı 1:533

İsmail Zühdi Paşa (Altunizade) IV:216

Yeni Adam VII:464

Baraz, Rebii

istavroz Camii IV:256

Barkul, Ömür

Yeldeğirmeni VII:462

Barışta, Örcün

Emetullah Valide Sultan Çeşmesi 111:157 Hacı Beşir Ağa Çeşmesi 111:468 Hacı Beşir Ağa Sebili 111:473 Hacı Mehmed Ağa Çeşmesi 111:477 Halil Abdurrahman Çeşmesi 111:512 Hamidiye Çeşmesi ve Sebili 111:544 Hatice Sultan Çeşmesi IV: 18 Haydarpaşa İskelesi IV: 30 Hekimoğlu Ali Paşa Validesi Çeşmesi IV: 46 Hibetullah Valide Sultan Çeşmesi IV:70 İbrahim paşa Sebili IV:131 İşlemeler IV:295 Kadıköy İskelesi IV:342 Kandilli Yazmaları IV:412 Kethüda Çeşmesi IV:551 Kuş Evleri V:133 Moda İskelesi V:481 Mustafa Paşa Meydan Çeşmesi (Lahana Çeşmesi) V:563

Osman Ağa Çeşmesi, Söğütlüçeşme VI:159

Osman Ağa Çeşmesi, Hasanpaşa "VLlÖO

Oya VI: 188

Pertevniyal Valide Sultan Çeşmesi VI:245

Rukiye Kadın Çeşmesi VI: 345

Sadeddin Efendi Çeşmesi ve Sebili VL390

Sait Faik Müzesi VI:419

Saliha Sultan Çeşmesi VL427

Sedefkârlık VI:487

Silahdar Yahya Efendi Çeşmesi, Hasköy

VL552 Silahdar Yahya Efendi Çeşmesi, Kabataş

VI:552

Sinepserver Valide Sultan Çeşmesi VII: 10 Süleyman Kaptan Çeşmesi VII:93

Süleymaniye Meydan Çeşmesi VII:93 Sürmeli Ali Paşa Çeşmesi, Kadıköy VH:115 Sürmeli Ali Paşa Çeşmesi VII: 116 Şeyhülislam Arif Hikmet Sebili VII: 176 Yazmacılık VII:455 Zevki Kadın Çeşmesi VII: 548

Başarır, Başar

Bilsak Bilim Sanat Kültür Kurumu 11:232

Batur, Afife

Abdülaziz Av Köşkü 1:26

Abdülmecid Efendi Köşkü 1:51

Abide-i Hürriyet 1:58

Âdile Sultan Kasrı 1:82

Âdile Sultan Sarayı 1:83

Ahmed Ratip Paşa Köşkü 1:131

Akaretler 1:149

Alman Çeşmesi 1:208

Alman Elçiliği Yazlık Köşkleri 1:210

Amerika Birleşik Devletleri Elçiliği Binası

1:243 (Behzat Üsdiken) Arkeoloji Müzeleri Binası 1:310 Arnavutköy Karakolu
1:318 Art Deco 1:326 Art Nouveau 1:327 Âşiyân 1:371

Ayastefanos Rus Anıtı 1:467 Ayazağa Av Köşkü 1:469 Ayazağa Kasırları 1:470
Aziziye Karakolu 1:510 Bahriye Nezareti Binası 1:549 Balyan Ailesi
11:35 Baytar Mektebi Binası 11:112 Beyazıt Yangın Kulesi 11:190
Beylerbeyi Sarayı II: 206 Botter Apartmanı 11:312 Cemaran Ermeni
Okulu 11:400 Cemil Topuzlu Köşkü 11:402 Corbusier, Le 11:441
Cumhuriyet Dönemi Mimarisi 11:449 Çırağan Sarayı (mimari) 11:503
D'Aronco, Raimondo Tommaso 11:550 Darülaceze Binası 11:555
Darülfünun Binası 11:562 Dolmabahçe Camii 111:88 Dolmabahçe
Sarayı (mimari) 111:91 Düyun-ı Umumiye Binası 111:111 Etfal
Hastanesi Saat Kulesi ve Mescidi 111:221 Florya Cumhurbaşkanlığı
Köşkü 111:325 Frej Apartmanı 111:338 Halkalı Ziraat Mektebi
(mimari) 111:528 Hıdıva Sarayı IV: 63 Hilton Oteli IV:73 Huber
Köşkü IV:93 İtalya Elçiliği Yazlığı IV:301 Jasmund, A. IV:317 Jean
Botter Köşkleri IV:318 Karaköy Mescidi IV:456 Kuban, Doğan
V:110 Maçka Silahhanesi V:237 Mahmud II Bendi (mimari) V:260
Makruhyan Ermeni Okulu V:278 Markiz Pastanesi V:300 Mehmed
Sakir Pasa Türbesi V:366

Batur, Enis

544

545

Çoruhlu, Yaşar

Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane Binası V:377

Milli Reasürans Kompleksi V:464

Naime Sultan Yalısı VI:29

Nazime Sultan Yalısı VI: 56
Nişantaşı Karakolu VL90
Ortaköy Camii VI: 143
Oryantalist Mimari VI: 148
Park Otel VL232
Pera Palas (mimari) VL240
Sanayi-i Nefise Mektebi Binaları VL447
Sanayi Mektebi Binaları VI:444
Selimiye Kışlası VL515
Şale Köşkü VII:132
Taşkışla VII:221
Taut Evi VII:227
Teşvikiye Camii VH:257
Tophane Çeşmesi VII: 276
Union Française VII:324
Valide Camii VII:360
Vedat Tek Evi VII:372
Villa Mon Plaisir VII:389
Yıldız Sarayı VII:520
Yıldız Sarayı Saat Kulesi VII:527
Yıldız Sarayı Tiyatrosu VH:527

Batur, Enis

Burak, Cihat 11:334 Cansever, Edip 11:384

Batur, Selçuk

Beylerbeyi Camii 11:203 Mecidiye Camii V:314 Sa'dâbâd Camii VI:386 Selimiye
Camii VI:512 Yıldız Camii VII:514

Bayazoğlu, Ümit

Sakallı Celal VI:420

Baydar, Oya

Göç (1950'den soma) 111:406
İstanbul İşçi Sendikaları Birliği IV:224
İstihdam IV:257
İşçi Örgütlenmesi IV: 288

İşçiler IV:291

Levent V:207

Baykan, Sema

Hollanda Tarih ve Arkeoloji Enstitüsü IV:86 (H. Edouard Lagro)

Baytop, Turhan

Ahmed Hamdi Bey 1:123 Akar, Necip 1:147 Aktarlar 1:172 Apery, Pierre 1:283
Arşan, Hüseyin Hüsnü 1:323 Atabay, Kemal 1:374 Aznavur, Kevork
Viçen 1:511 Barut, Abdi İbrahim 11:67 Baylav, Naşit 11:98 Bernard,
Kari Ambros 11:158 Bonkowski, Charles 11:297 Botanik Bahçeleri
11:311 Calleja, Antoine 11:372 Eczacı Mektebi III: 125 Eczacıbaşı,
Nejat 111:126 Eczacılık Öğretimi 111:126 Eczacılık Tarihi Müzesi
111:127 Eczaneler 111:128 Ethem Pertev 111:222 Faik Paşa 111:256
Görgülü, Hasan Rauf 111:414 Güller Vadisi 111:441 İngiliz
Eczahanesi IV: 173 Kalemcioğlu, Ali Süreyya IV:395 Macar
Eczahanesi V:234 Mısır Çarşısı V:449 Pelin, Beşir Kemal VI:237
Pısak, Mustafa Nevzat VL250

Reboul, Jean Cesar VL310

Tıbbi Müstahzarlar (Hazır ilaçlar) VIL263

Tiryaki Çarşısı VII: 271

Ulagay, İbrahim Edhem VIL319

Bektaş, Cengiz

Fethi Ahmed Paşa Yalısı 111:299

Belli, Oktay

Bakırcılar (Osmanlı Dönemi) 11:553 (Gündağ Kayaoğlu)

Belge, Murat

Bahariye 1:536 Balıkpazarı 11:26 Caferağa 11:369 Moda V:478 Mühürdar VI: 18
Polonezköy VI:278

Berger, Albrecht

Ahilleus Hamamı 1:105

Bayrampaşa Deresi (Lykos) 11:109

Belisarios Kulesi 11:152

Biglentas 11:228

Bonos Sarayı 11:298

Bous Forumu 11:314

Brahialion 11:321

Bukoleon Limanı 11:327

Dagisteos Hamamı 11:541
Dalmatu Manastırı 11:544
Damianu Manastırı 11:549
Deutreon 111:42
Dihippion 111:51
Dionisios, Bizantion'lu 111:59
Diplokionion 111:60
Domninos Revağı 111:99
Firene Kulesi III: 146
Faros 111:258
Filadelfion 111:317
Gastria Manastırı 111:374
Helenianai Sarayı IV: 47
Heptaskalon Limanı IV:52
Hodegetria Manastırı ve Ayazması IV: 82
Honorianai IV:88
İoannes Prodromos en to Hebdomo IV: 182
Kastellion IV:485
Katisma IV:491
Kırk Şehitler Sarnıcı IV: 568
Kinegion V:24
Kira Marta Kadınlar Manastırı V:24
Konstantianai V:57
Lausos Sarayı V: 198
Mahalleler (Bizans Dönemi) V:242
Mamas (Ayios) Sarayı ve Hipodromu V:283
Mermer Kule V:400
Mezarlıklar (Bizans Dönemi) V:442
Milion Taşı V:461
Nea Ekklesia VL57
Neorion VI:66
Nimfaion VL79
Nüfus (Bizans Dönemi) VI: 107

Oktogon VI:127
Petra VL248
Pittakia VL254
Plakidianai VI:265
Plateia VL275
Praetorium VL282
Prodromos Kiliseleri VL285
Rabdos Mahallesi VI:293
Senato VL522
Sigma VI:549
Sofla Limanı VII:23
Soter Filantropos Kilisesi VII:39
Stadion VII:43
Strategion VII: 45
Tetrastoon VIL259
Theodosius Limanı VII: 263
Tihe VII:271
Topoi VII:294
Yollar (Bizans Dönemi) VII:532 Zeugma VII:548

Berker, Ercüment

Türk Musikisi Devlet Konservatuarı VII:314

Berköz, Eşher

İklim IV:148 (Gül Kocaaslan)

Bertuğ, Fikret

Kemal (Hafız) IV:519 Osman Efendi (Hafız) VI:161 Sami Efendi (Hafız) VI:432
Sayın, Niyazi VI:474

Bertuğ, İncila

Devlet Klasik Türk Müziği Korosu 111:44

Bozis, Sula

Aristarhis Ailesi 1:305 Elinikos Filoloyikos Silogos

Konstantinopoleos 111:155 Fener Rum Erkek Lisesi 111:283 Karamanlılar IV:458
Pandeli VL216 Yoakimyon Rum Kız Lisesi VII:532

Bozyiğit, Ali Esat

Bayrı, Mehmet Halit 11:111 Nargile VI:45

Budak, Sevim

Ambarlı Termik Santralı 1:235 Atıksu 1:400 Çöp 11:531

Binan, Can

Büyük Şişeci Han 11:348

Çankaya Oteli 11:468

Çit Kasrı 11:523

Malta Köşkü (mimari) V:281

Petrion VI:249

Birkan, Çelen

Çevre Sorunları 11:492

Burgaz, Gülay

Hüseyin Paşa Çeşmesi IV:108

Can, Cengiz

Altıncı Daire-i Belediye Binası 1:223 Barborini, Giovanni Battista 11:54 Bekirağa Bölüğü (mimari) 11:128 Bello, Philippe 11:152 Çerde d'Orient (mimari) 11:409 Darphane-i Amire Binası 11:553 Decugis Evi 111:14 Fossati, Gaspare 111:326 Fossati, Giuseppe 111:327 Harbiye Nezareti Binası 111:550 Hazine-i Evrak Binası IV: 37 Hollanda Elçiliği Binası IV:86 İran Elçiliği Binası IV: 189 İspanya Elçiliği *Yazlığı* IV:217 İtalya Elçiliği Binası IV: 300 İtalyan Hastanesi (Ospedale Italiano) (mimari) IV:304 Leone, Luigi V:203 Naum Tiyatrosu (mimari) VI: 52 Rigotti, Annibale VL331 Rus Elçiliği Binası VL3Ö8 Saint Antoine Kilisesi VI:411 Saint Esprit Kilisesi VI:413 Saint Pierre ve Paul Kilesesi VL417 Semprini, Guglielmo VL521 Tophane Kasrı m 277

Canberk, Eray

Berk, İlhan 11:157

Beyatlı, Yahya Kemal 11:175

Ekrem (Recaizade) 111:147 Encümen-i Şuara 111:172 Ersoy, Mehmed Akif 111:194 Fecr-i Atı 111:275 Felek, Burhan 111:276 Kanık, Orhan Veli IV:413 Kolaylı Tefvîk (Neyzen) V:44 Mehmed Celal V:358 Mehmed Rauf V:364 Nâzım Hikmet VI:54 Orhan Kemal VI:136 Servetifünun Edebiyatı VI:536 Talu, Encümend Ekrem VII:201 Tefvîk Fikret VII:259

Cantay, Gönül

Ağa Hanı 1:93

Ali Paşa Hanı (I), Küçükpazar 1:195

Ali Paşa Hanı (II), Kapalıçarşı 1:196

Ali Paşa Hanı (III), Kapalıçarşı 1:196

Astarcı Hanı 1:358

Balkapanı Ham 11:30

Baltacı Hanı 11:32

Bodrum Hanı 11:265

Burmak Hanı 11:339

Büyük Çorapçı Hanı 11:345

Büyük Yeni Han 11:349

Büyükçekmece Kervansarayı 11:357

Cebeci Hanı 11:389

Çukur han 11:538

Darüşşifalar 111:2

Hanlar 111:548

Hasan Paşa Ham 111:566

İmameli Hanı IV:161

Kalcılar Hanı IV:394

Kaşıkcı Han IV:488

Kızıl Han V: 13

Kızlarağası Hanı V:16

Kilit Ham V:23

Kumrulu Han V:121

Kurşunlu Ham V:126

Küçük Yeni Han V: 154

Kürkçü Hanı V: 171

Leblebici Hanı V:199

Rüstem Paşa Hanı (Küçük Çukur Han)

VL373 Rüstem Paşa Hanı (Büyük Çukur Han)

VL374

Sabuncu Hanı VI:382 Saksı Hanı VL421 Serpuş Hanı VI: 532 Silahdar Hanı VL551

Simkeşhane VI:561 Sofcu Hanı VIL23 Sorguçlu Hanı VIL36 Şeker

Hanı VII: 157 Valide Hanı VIL362 Yağcı Hanı VIL396 Yelkenciler

Hanı VII:463

Ceylan, Oğuz

Afif Paşa Yalısı 1:87 Ahmed Midhat Efendi Yalısı 1:124 Bulgar Eksarhhanesi Binası

11:328 Büyükada Rum Yetimhanesi II: 354 Çifte Saraylar 11:512

Cingöz, Meltem

Çeyiz Alayı 11:499

Düğün Âdetleri (Osmanlı Dönemi) 111:108

Gelin Alayı 111:391

Hamam Gelenekleri 111:536

Hıdrellez IV:65

Kına Gecesi FV:559

Nişan Âdetleri VI:82

Çağman, Filiz

Ehl-4 Hiref 111:145

Çalar, Serpil

Kadın Örgütleri (Osmanlı Dönemi) IV:354 Kadınlar Dünyası IV:364

Çalışır, Deniz

Osman Ağa Camii VL159 Vezir Mehmed Paşa Namazgahı ve Çeşmesi VII:383

Çavaş, Raşit

Abdürrezzak Efendi 1:54

Agop (Güllü) 1:90

Ahmed Fehim L123

Ali Rıza (Sepetçi) 1:200

Alkazar Amerikan Tiyatrosu 1:205

Antoine, Andre 1:281

Aşki (Meddah) 1:372

Benliyan, Serope 11:153

Bilge, Tevhit 11:231

Binemeciyan, EHza 11:233

Çaprastçıyan, Mikael 11:470

Direklerarası III :60

Dümbüllü, İsmail 111:110

Eğlencehane-i Osmani Kumpanyası III: 144

Fasulyeciyan, Tomas 111:260

Hamdi (Kavuklu) 111:542

Hasan Efendi (Kel) III: 563

İsmail Efendi (Küçük) IV:213

Magakyan, Bedros V:238

Mınakyan, Mardiros V:447

Morali, Mahmud V:488

Naşit, Adile VI:51

Neyyir, Neyyire VI:70

Opera VI: 132

Reşad Rıdvan VL318

Sekizinci, İbnürrefik Ahmed Nuri VL491

Sinematek Derneği VII:9

Sururi Ailesi VII:81

Yeşilçam Sokağı m 509

Çeçen, Kâzun

Ahmed III Bentleri 1:114

Ali Paşa Kemer 1:197

Avasköy Kemer 1:425

Ayvat Bendi 1:496

Balıkkemer ve Balıklıhavuz 11:26

Bentler 11:154

Büyük Bent 11:344

Eğrikapı Maksemi (Savaklar) III: 144

Güzelkemer 111:463

Halkalı Suları 111:524

Hamidiye Suyu Tesisleri 111:544

Hendese-i Mülkiye Mektebi IV:51

İstanbul Teknik Üniversitesi IV:236 (A. M.

Celal Şengör) Karanlık Bent IV:459 Kaynak Suları IV:507 Kırkçeşme Tesisleri V:1

Kirazlı Bent V:25 Kovuk Kemer V:79 Mağlova Kemer V:239

Mahmud II Bendi V:260 Maksemeler V:278 Mazul Kemer V:313

Mühendishane-i Bahri-i Hümayun VI:13 (A.

M. Celal Şengör) Mühendishane-i Berri-i Hümayun VI:14 (A.

M. Celal Şengör) Paşa Kemer VE:227 Roma Su Yolları VI: 340 Sukemerleri VII:53

Suterazileri VII:82 Samlar Bendi VII: 135 Taksim Suyu Tesisleri VII:

200 Topuzlu Bent VII:295 Uzun Kemer VII:331 Üsküdar Suları

VII:350 Valide Bendi VIL359

Çeçener, Besim

İstimplakler W:272

Çelebi, Bünyamin

Doğal Gaz 111:76

Hayvanat Bahçesi IV:36

Hızlı Tramvay FV:70

iETT IV: 139

İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi IV:234

İtfaiye IV: 306

hafiye Müzesi IV:307

Kadıköy-Pendik Sahil Yolu IV:343

Otobüs VI: 180

Çelebi, Rezan

Başbüyük Camii 11:79 Beşçeşme 11:159 Beylerbeyi Hamamı 11:205 Çinili Karakol
11:516 Ferhad Paşa Camii 111:291 Feyzullah Efendi Külliyesi
111:308 Kandilli Camii IV:410 Kaymak Mustafa Paşa Camii IV: 505
Kuleli Bahçe Camii V:117 Taksim Maksemi VII: 198

Çetin, Atilla

Başbakanlık Osmanlı Arşivi 11:76 Erdoğan, Abdülkadir 111:177 Erdoğan, Muzaffer
111:177 Fârisü's-Şıdyak 111:257 Hıdiv Ailesi IV: 59-61 İtalyanca
Basın IV:305 Reşad Fuad Bey (Keçecizade) VT.317 Tercüman-ı
Ahval VII:252

Çiloğlu, Fahrettin

Gürcüler 111:453

Çobanoğlu, Ahmet Vefa

Ahmed I Çeşmesi 1:108

Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi 1:236

Aşçıbaşı Camii 1:359

Cerrah Mehmed Paşa Külliyesi 11:411

Çinili Külliyesi 11:519

Gazanfer Ağa Külliyesi 111:375

Hacı Halil Mescidi 111:475

Hafız Ahmed Paşa Külliyesi 111:492

Halil Paşa Türbesi, Sebili ve Çeşmesi 111:513

İskender Paşa Mektebi ve Türbesi IV: 208

Kasap İlsay Camii IV:477

Köprülü Külliyesi V:89

Köprülü Kütüphanesi V:90

Kuyucu Murad Paşa Külliyesi V:142

Malatyalı İsmail Ağa Camii ve Tekkesi V:279

Mehmed Efendi Çeşmesi V:359

Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi V:402

Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Mescidi V:403

Mimar Ağa Mescidi V:467

Mustafa Paşa Türbesi V:565

Şifa Hamamı VII: 178

Vezir Hanı VII:382

Çobanoğlu, Tülay

Kaptan-ı Derya Hacı Hüseyin Paşa Çeşmesi

IV:436 , Kemankeş Mustafa Paşa Çeşmesi IV:522

Çoruhlu, Tülin

Kuleli Bahçesi V: 117 Mekteb-i Harbiye V:372 Orduevleri VL135 Orhaniye Kışlası
VL137 Reşadiye Kışlası VI:318 Selimiye VL512 Yeniçeri Müzesi
VII: 471

Çoruhlu, Yaşar

Macar Enstitüsü V:234

Mezarlıklar (Osmanlı Döneminden Bugüne)

V:442

Rus Arkeoloji Enstitüsü VL368 Serpuş Müzesi VI:532

r

Çubuk, Mehmet

546

547

Eyice, Semavi

Şehir Müzesi VII: 143

Topkapı Mezarlığı VII:280

Türbeler Müzesi VII:312

Türk Karikatür ve Mizah Müzesi VII:314

Yahya Kemal Müzesi VII:413

Çubuk, Mehmet

Boğaziçi 11:266

Damadyan, Krikor

Naroyan, Mesrob VI:48 (Vağarşag Seropyan) Takavor (Surp) Kilisesi VII:193
(Vağarşag Seropyan)

Davran, Sadettin

Caz 11:387

Deleon, Jak

Bale 11:15

Beyaz Ruslar 11:177

Demiriz, Yıldız

Abdurrahman Paşa Türbesi 1:19 Âdile Sultan Türbesi 1:84 Alaeddin Ali Çelebi
Türbesi 1:175 Ayaş Mehmed Paşa Türbesi 1:446 Bulak Mustafa Paşa
Türbesi 11:327 Çifte Gelinler Türbesi 11:512 Defterdar Nazlı
Mahmud Çelebi Türbesi

111:17

Ferhad Paşa Türbesi 111:292 Feridun Ahmed Paşa Türbesi 111:293 Fitnat Hanım
Türbesi 111:322 Gümüşsü Palas 111:449 Hubbî Hatun Türbesi IV: 92
izzet Efendi Türbesi IV:313 Kırımî Hüseyin Efendi Türbesi IV: 567
Lala Mustafa Paşa Türbesi V:178 Mehmed V Türbesi V:349
Mirimiran Mehmed Paşa Türbesi V:473 Nakkaş Hasan Paşa Türbesi
VI:30 Pertev Mehmed Paşa Türbesi VI:244 Piyale Paşa Türbesi
VL254 (Baha Tanman) Ragıp Paşa Köşkleri VL296 Siyavuş Paşa
Türbesi VII:21

Demirkent, Işın

Haçlı Seferleri 111:483

Demirsar, Belgin

Abdülhamid II Çeşmesi, Maçka 1:42 Abdülhamid II Çeşmesi, Orhaniye 1:43
Ayasofya Üçüzlü Çeşmesi 11:464 Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi,

Kasımpaşa 11:225 Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi, Gureba

11:225 Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi, Topkapı

11:226 Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi, Silivrikapı

11:226 Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi, Silivrikapı

11:226

Emirgân Camii 111:169 Erenköy istasyonu Çeşmesi 111:179 Gureba Hastanesi
Camii 111:433 Hacı Ömer Mescidi 111:478 Haseki Hafsa Sultan

Türbesi IV: 3 Hatice Sultan Türbesi IV: 20 İbrahim Paşa Türbesi IV:
131 Sahrayıcedit Camii VT:410 Sultanzade Mehmed Bey Türbesi VII:
70 Süleyman Ağa Mescidi VII:92 Şehzade Mahmud Türbesi VII:155
Şişli Camii VII: 185 Zühdi Paşa Camü VII:567

Denizhan, Eşref

Tango VII:203

Dikmen, Aylin

Suç VII:52 Turizm VII:304

Dinçmen, Kriton

Heybeliada Sanatoryumu IV:59

Dişören, N. Esra

Ayvansaray Mescidi 1:496

Canfeda Kadın Mescidi 11:384

Gezeri Kasım Paşa Camii 11:426

Çavuşbaşı Camii 11:480

Çukurcuma Camii 11:539

Davud Ağa Mescidi 111:6

Defterdar Camii III: 16

Düğmecibaşı Mescidi 111:107

Hamam Camii 111:536

İmrahor Mescidi IV: 168

Kadı Mescidi IV:328

Kâğıthane Mescidi IV:383

Kaliçeci Hasan Mescidi IV:400

Kapıağası Mescidi ve Tekkesi IV:431

Kasap Demirhan Mescidi IV: 476

Kayalar Mescidi ve tekkesi IV:498

Kaysunizade Mescidi IV: 511

Kazancı Mescidi IV:512

Kemankeş Mustafa Paşa Camii IV:522

Makbul İbrahim Paşa Camii V:277

Mehmed Paşa Camii V:363

Mihrişah Valide Sultan Camii V:458

Mimar Sinan Mescidi V:468

Orta Camii VL140

Semiz Ali Paşa Camii VI:520

Süleyman Subaşı Mescidi VII:94

Timurtaş Mescidi VTİ:271

Üçbaş Mescidi VII:333

Üsküplü Camii ve Hamamı VII:352

Vaniköy Camii VTI:368

Yarhisar Mescidi VTI:439

Yatağan Camii VII:442

Yeşilköy Feneri VH:512

Yusuf Şücaüddin Camii VII:538

Doğan, Ayhan

Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi 1:250-251

Anadolu Liseleri 1:254

Anadoluhisarı Gençlik ve Spor Akademisi

L259

Birsel, Salah 11:243 Erenköy Kız Lisesi 111:179 Eyüboğlu, Bedri Rahmi 111:244
Faik Esad 111:255 Haliç (Edebiyatta Haliç) 111:508 İran Okulu IV:
190 İstanbul Lisesi IV:232 İstek Vakfı Okulları IV: 257 Kuran
Kursları V:123 Ozansoy, Halid Fahri VL-190 Öğrenci Yurtları VI:
191 Özel Eğitim Okulları VL203 Özel Okullar VL204 Pertevniyal
Lisesi VI: 244 Polis Okulları VL277 Vefa Lisesi VTI:375

Dorsay, Atilla

Abdullah Efendi Lokantası 1:16

Dölen, Emre

Ahmed Besim Paşa (İngiliz) 1:119 Askeri Tahiniye Fabrikası 1:354 Darphane 11:551
Dokumacılık (Osmanlı, Tanzimat ve

Cumhuriyet Dönemi) 111:85 Feshane 111:297 İplikhane-i Amire IV: 184 Orman ve
Maadin Mektebi VI: 138 Yıldız Teknik Üniversitesi VIL527

Dölen, Şehnaz

Suadiye VII:49

Şaşkınbakkal VII: 138

Duman, Mustafa

Hallaçlık 111:531

Durudoğan, Seza

Avrupa Pasajı (mimari) 1:431
Concordia Tiyatrosu ve Bahçesi 11:439
Fresko Pasajı IIL339
Hacopulo Pasajı 111:482
Halep Pasajı 111:497
Taksim Bahçesi VII: 196
Tepebaşı Bahçesi VII: 249
Tepebaşı Yazlık ve Kışlık Tiyatroları VII:250
Tünel Pasajı VTI:309

Duygulu, Melih

Çingeneler 11:514

Ediz, Zerrin

Kadın Örgütleri (Cumhuriyet Dönemi) IV:355

EğİN, Ergün

Bedreddin Mescidi 11:122 Cezayirli Hasan Paşa Camii 11:425 Çorlulu Ali Paşa
Camii 11:527 Güzelce Kasım Paşa Camii 111:461 Hacı Hüsrev Camii
111:477 İbrahim Ağa Çayırı Mescidi IV:123 İngiliz Mezarlığı IV: 174
Kısıklı Camii V:6 Sahaf Muslihiddin Mescidi VT:406

Ekinci, Oktay

Arsa Spekülasyonu 1:319 Boğaziçi Yasası 11:291

Ekmen, GülDeniz

Ali Efendi (Tanburi) 1:191 Sadullah Ağa VL396 Zeki Mehmed Ağa VII:546

Eldem, Edhem

Abraham Paşa 1:59

Eraslan, Alev

Hayreddin Paşa Çeşmesi IV: 33
Kınalıada Camii IV: 562
Mahmud II Çeşmesi V:261
Muradiye Sebili V:520
Mustafa Ağa Meydan Çeşmesi V:559
Semiz Ali Paşa Çeşmesi VL520

Erdoğan, Esra Güzel

Çivizade Kızı Mescidi 11:524
İbn Meddas Mescidi IV: 119

Kadı Hüsameddin Camii IV:328

Kaptan Paşa Camii FV:434

Karaköy Palas IV:458

Kasım Çavuş Camii IV:480

Kepenekçi Sinan Mescidi IV:548

Mihrişah Hatun Camii V:457

Molla Hüsrev Mescidi, Küçükmustafapaşa

V:485

Molla Hüsrev Mescidi, Vefa V:485 Neslişah Camii VLÖ7 Sefer Kethüda Mescidi
VL489 Sekbanbaşı Mehmed Ağa Mescidi VI:490 Seyyid Ömer Camii
VL545 Sokollu Mehmed Paşa Mescidi VII:34 Şah Sultan Camii VII:
124 Şehit Ali Paşa Kütüphanesi VIL146 Tezkireci Osman Efendi
Camii VII:261 Üç Mihraplı Camii VIL333 Üryanîzade Mescidi
VII:342 Yavuz Er Sinan Camii VII:446

Erdoğan, Kutluay

Amiral Bristol Hemşirelik Okulu 1:246

Baytar Mektepleri 11:111

Çamlıca Kız Lisesi 11:466

Çırak Mektepleri 11:507

Çıraklık Eğitim Merkezleri 11:507

Endüstri Meslek Liseleri 111:174

Işık Lisesi IV: 114

İpsilantiler IV: 186

istanbul Kız Lisesi IV:228

İtalyan Lisesi IV:305 (Aygül Ağır)

Kabataş Erkek Lisesi IV:327 (Korel Haksun)

Kapıkulu Ocakları IV:432

Katolik Okulları IV:491

Kız Meslek Liseleri V:12

Kurtuluş Bayramı V:128

Liseler V:219

Pratik Kız Sanat Okulları VL282

Rehberlik ve Araştırma Merkezleri VT:313

Sağlık Okulları VI:404

Saint Benoit Fransız Lisesi VL412

Sankt Georg Avusturya Kız ve Erkek Liseleri
VL451

Sekban-ı Cedid VL491 Şehzadegân Mektebi VH:156 Zoğrafyon Rum Erkek Lisesi
VII:564

Eriş, Atay

Hayvan Türleri IV:34

Ergin, Nilüfer

Cumhuriyet Anıtı 11:444

İnönü Anıtı IV: 176

Tayyare Şehitleri Anıtı VIL229

Eroğlu, Özkan

Havyar Ham IV: 25

Saint Benoît Kilise ve Manastırı VL413

Ertop, Konur

Abasıyamk, Sait Faik 1:5 Adıvar, Halide Edip 1:78

Ertuğrul, Özkan

Abdölmecid Meydan Çeşmesi 1:52 Acemoğlu Hamamı 1:62 Acı Hamam 1:62 Ağa
Hamamı 1:93 Ali (Acem) 1:189

Eruzun, Cengiz

İmar Planları IV:lö2

Esemenli, Deniz

Topkapı Sarayı Müzesi VIL291

Esim, Jak

Yahudi Musikisi VII:401

Esin, Ufuk

Yazı Öncesi Çağlar VH:450

Evren, Burçak

Ali Efendi Sineması 1:192

Apollon Sineması 1:284

Atlas Sineması 1:412

Bahçe Sinemaları 1:540

Belgeseller 11:148

Elhamra Sineması 111:154

Emek Sineması 111:156

Filmcilik 111:318

Florya Plajı IIL326

İpekçi Kardeşler IV: 184

Kuru Kahveci Mehmet Efendi Mahdumları

V:129

Lale Sineması V:185 Majik Sineması V:276 Otomobil VI: 182 Pathe Sineması
VL230 Plajlar VL261 Sinemalar VII:8 Süreyya Sineması VII: 115

Weinberg, Sigmund VII:393

Eyice, Semavi

Acem Ağa Mescidi 1:60

Âdile Sultan Namazgahı 1:83

Âdilşah Kadın Camii 1:84

Aetios Sarnıcı 1:86

Ağa Hamamı 1:92

Ağakapısı 1:94 (Necdet Sakaoğlu)

Ağalar Camii 1:97

Ahmed III Kütüphanesi 1:115

Alay Köşkü 1:177

Aleksios Sarayı 1:183

Ali Paşa Konağı 1:198

Allom, Thomas 1:206

Alman Arkeoloji Enstitüsü 1:207

Altın Kapı 1:216

Anadolu Hisarı 1:251

Anadoluhisarı Namazgahı 1:259

Anastasios Suru 1:265

Anemas Zindanı ve Kulesi 1:269

Antemios (Trallesli) 1:277

Arabacı Bayezid Mescidi 1:287

Aramon, Gabriel de Luetz d' 1:293

Arap Camii 1:294

Arastalar 1:296

Aretas Sarayı 1:299

Arkadios Sütunu 1:306
Arkeoloji Müzeleri Yıllığı 1:312
Arseven, Celal Esad 1:324
Arslanhane 1:325
Arzodası 1:333 (Necdet Sakaoğlu)
Aspar Su Haznesi 1:356
Âşir Efendi Kütüphanesi 1:368
Atıf Efendi Kütüphanesi (mimari) 1:399
Atik Mustafa Paşa Camii 1:406
Ayakapı Kilisesi 1:438
Ayasofya Kütüphanesi 1:459
Ayasofya Medresesi 1:460
Ayasofya Muvakkithanesi I:461
Ayasofya Sebilleri 1:462
Ayasofya Sıbyan Mektebi 1:463
Ayasofya Şadırvanı 1:463
Ayasofya 1:446
Ayazma Camii 1:471
Ayrılıkçeşmesi Mezarlığı 1:488
Ayvansaray 1:491
Aziziye Camii L 510
Baba Cafer Zindanı 1:516
Bağdat Caddesi 1:528
Balaban Ağa Mescidi 11:9
Bâlî Paşa Camii 11:27
Bareilles, B. 11:55
Bayezid Külliyesi 11:87
Belin, François Alphonse 11:150
Binbirdirek Sarnıcı 11:232
Bizans Sanatı 11:251
Blahernai Kilisesi 11:262
Blahernai Sarayı 11:263
Bodrum Camii 11:263

Bodrum Camii Sarnıcı 11:264
Boğdan Sarayı ve Şapeli 11:292
Bonos Sarnıcı 11:298
Bosporus 11:301
Bostancı 11:301
Bostancıbaşı Köprüsü 11:308
Botaneiates Sarayı 11:311
Bouvy, Edmond 11:316
Camiler 11:375
Ceneviz Sarayı 11:407
Clari, Robert de 11:437
Constantinus Forumu 11:440
Constantinus Suru 11:441
Çatal Çeşmeler 11:477
Çemberlitaş 11:482
Çinili Köşk 11:517
Çukur Çeşme Hamamı 11:537
Çukur Çeşmeler 11:537
Dalleggio, Eugene 11:543
Davut Paşa Külliyesi 111:7
Dethier, Ph. A. 111:41
Diehl, Charles 111:48
Ebersolt, Jean 111:115
Eleutherius Limanı 111:153
Eleutherius Sarayı 111:153
Eufemia (Ayia) Kilisesi 111:227
Fatih Külliyesi 111:265
Fatma Sultan Camii IIL273
Fenarî İsa Camii 111:277
Fethiye Camii 111:300
Filopation Sarayı 111:320
Galata Bedesteni 111:355
Galata Kulesi 111:359

Glikeria Adası ve Manastan 111:402

Glück, Heinrich 111:403

Gotlar Sütunu 111:404

Grosvenor, Edwin A. 111:429

Gurlitt, Cornelius 111:433

Gül Camii 111:434

Hamamlar 111:537

Hekimbaşı Ömer Efendi Medresesi IV:41

Hıramî Ahmed Paşa Mescidi LV:66

Hieria Sarayı IV:71

İsidoros, Miletoslu IV: 198

İstanbul Ansiklopedileri IV:218

İstanbul Eski Eserleri Koruma Encümeni

IV:222

İstanbul Şehri Muhipleri Cemiyeti IV:236 İstanbuler Forschungen IV:251 İstanbuler Mitteilungen IV: 252 Janin, Raymond IV:315 Kapağası Hüseyin Ağa Türbesi IV:431 Karagümrük Sarnıcı IV:453 Kariye Camii IV: 466 Kasım Ağa Mescidi IV:479 Kayserili Ahmed Paşa Konağı IV: 511 Kefeli Mescidi IV:517 Kılıç Ali Paşa Külliyesi IV:557 Kızlarağası Hamamı V:15 Koca Mustafa Paşa Külliyesi V:30 (Baha

Tanman)

Koçu, Reşad Ekrem V:41 Konstantios I (Patrik) V:61 Küçük Ayasofya Camii V:146 Mamboury, Ernest V:283 Manastır Mescidi V:287 Manastırlar V:288 Mangana Sarayı V:295 Mehmed Raif Bey V:363 Mehmed Ziya Bey (ihtifalci) V:369 Meludion Sarayı V:388 Mendel, Gustave V:388 Modestus Sarnıcı V:482 Mokios Sarnıcı V:482 Mordtmann, Andreas David (Baba) V:489 Mordtmann, Andreas David (Oğul) V:490 Mustafa I-Sultan İbrahim Türbesi V:543 Nike Kabartması VI: 75 Odalar Camii VI: 120 Örme Sütun VI: 196 Öz, Tahsin VL197 Pantokrator Sarnıçları VI:218 Papadopoulos, Ioannis VL219 Pargoire, Jules VII222 Parmakkapı Mescidi VI:225 Paspatis, Alexandros G. VI:22ö Poleatikon Senti ve Köşkü VL276 Poligon Kasrı VI:277 Pulgher, D. 290 Revan Köşkü VL319 Revanî Çelebi Mescidi VL320 Revue de Constantinople VI:321 Richter, Jean-Paul VL323 Rufinianai Sarayı VL345 Rumeli Hisarı VI:355 Russack, Hans Hermann VL371 Rüdell, Alexander VI:371 Saliha Sultan Sıbyan Mektebi VL429 Salzenberg, Wilhelm VL429 Sancakdar Hayreddin Mescidi ve Tekkesi

Gencer, Ferruh

548

549

İnançer, Ömer Tuğrul

VI:448 (Baha Tanman) Sarnıçlar VI: 469 Schedel, Hartman VI:475 Schlumberger, Gustave VI:477 Schneider, Alfons-Maria VI:478 Sekbanbaşı Ferhad Ağa Mescidi VL489 Sekbanbaşı İbrahim Ağa Mescidi VL489 Silahî Mehmed Bey Mescidi VL553 Sinan Paşa Köşkü VII: 1 Sinan Paşa Mescidi VII: 5 Sokollu Mehmed Paşa Camii VII:30 Strzygowski, Josef VII:45 Şeyh Murad Mescidi VII: 168 Şeyh Süleyman Mescidi VII: 172 Şüheda Mescidi VII: 188 Tauri Forumu VII:225 Tekfur Sarayı VII:233 Tekiner, Efdaleddin VII:235 Teodosios II Anıtı VII:247 Theodosius I Anıtı VII: 262 Toklu Dede Mescidi VII: 272 Unger, Friedrich Wilhelm VII:323 Univers VII:325 Üçler Mescidi VII:334 Ülgen, Ali Saim VII:335 Van Millingen, A. VII:365 Vefa Kilise Camii VII:373 Whittemore, Thomas VII:393 Wulzinger, Kari VII:394 Yedikule Hisarı ve Zindanı (Fatih Mescidi)

VII:462

Yeraltı Camii VII:502 Yerebatan Sarayı VII:503 Yoros Kalesi VII:534 Zeuksippos Hamamı VII: 548 Zeyrek Kilise Camii VII:555 Zindankapı VII:560

Gencer, Ferruh

Kutmani, İskender V: 140

Genim, Sinan

Anadolu Kulübü 1:253

Gökçen, M. Turgay

Adalar İlçesi 1:73 Cennet Mahallesi 11:408 Çatalca 11:477 Hasanpaşa 111:568 Haydarpaşa Lisesi IV:32

Göksoy, Cavidan

Maslak Kasırları V:306

Rıdvan Paşa Köşkü VL323

Yusuf İzzeddin Efendi Köşkü VII: 536

Göktaş, Uğur

Bayram Yerleri II: 103

Bayramlar (Osmanlı Dönemi) 11:108

Berberler (Osmanlı Dönemi) 11:154

Dilenciler 111:53

Düzgünman, Mustafa 111:113

Eskiciler 111:206
Esrar Kahveleri 111:219
Eyüb Sultan Ziyareti 111:243
Falaka 111:256
Falcılık 111:257
Fes 111:296
Goygoycular 111:404
Hamallar 111:535
Helva Sohbetleri IV:48
İftar Âdetleri IV:140
Kabadayılar IV:322
Kâğıthane Âlemleri IV:382
Kasaplar (Osmanlı Dönemi) IV:478
Kayıkçılık FV:501
Köşklüler V:98
Kuruyemişçiler V:132
Külhanbeyi Edebiyatı V:164
Külhanbeyleri V:164
Lülecilik V:230 Macuncular V:234 Mahalle İmamı V:240 Mahyacılık V:275
Manavlar V:294 Manifaturacılar V:296 Meczuplar V:319 Mercan
Odaları V:394 Mesireler V:407 Mezatlar V:445 Misafirlik V:475
Muhallebiciler V:492 Muharrem Âdetleri V:493 Nevruz Âdetleri
VI:69 Ni'me'l-Ceyş VI:78 Pazar Kayıkları VI:234 Saatçilik VL379
Sakalar VI:420 Saraçlar VL458 Semt *Pazarları* VI:521 Seyyar
Satıcılar VL542 Simitçiler VI: 560 Sünnet Âdetleri VII:113
Tulumbacılık VII:301

Groc Gerard

Journal de Constantinople IV:320

Gülen, Nejat

Burgazadası 11:335 Hayırsız Adalar IV:33 Heybeliada IV: 54 Kaşıkadası IV:487
Kmalıada IV: 560 Neandros Adası VI: 58 Sedefadası VI:486 Sivriada
VII: 17 Vordonos Adası VII:391 Yassıada VII:442

Gülersoy, Çelik

Anıt Ağaçlar 1:272

Arabalar 1:289

Atabinen, Reşid SafVet 1:375

Beyoğlu'nda Toplumsal Değişme 11:218

Çadır Köşkü 11:457

Çamlıca Tepeleri 11:466

Çırağan Sarayı 11:503

Dolmabahçe Sarayı IIL89

Duhani, Said Naum 111:104

Farrere, Claude 111:258

Fındıklı IIL309

Hıdiv Kasrı IV:61

İstanbul Kitaplığı IV:229

Kabataş IV:325

Kayıklar IV: 503

Londra Oteli V:22ö

Malta Köşkü V:280

Soğukçeşme Sokağı VII: 26

Taksim Meydanı VII: 198

Tepebaşı Meydanı VII:251

Tophane VII:274

Yeşil Ev VII:508

Yıldız Parkı VII:518

Zekeriyaköy VII:546

Güleryüz, Naim

Ahrida Sinagogu 1:138 Alliance Israelite Okulları 1:206 Etz ha-hayim Sinagogu 111:225 Galante, Avram 111:347 Hahambaşılık 111:494 Hemdat-İsrail Sinagogu IV: 51 Kamondo, Avram IV:404 Kapsali, Moşe Ben Eliya IV:433 Levi, Moşe V:211 Nasi Josef VI:48 Neve Şalom Sinagogu VI:67 Sinagoglar VI:561 Yahudi Basımevleri VII: 398

Yahudiler VII:403 Zülfaris Sinagogu VII:568

Gültekin, Gülbın

Feneryolu Camii 111:290 Güzel Ahmed Paşa Türbesi 111:459 Hacı Selim Ağa Kütüphanesi (mimari) 111:478 Mercan Ağa Camii V:393 Mihrişah Valide Sultan Külliyesi V:459 Şemsi Paşa Külliyesi VII: 157 Zeyneb Sultan Camii ve Sıbyan Mektebi VII:550

Güntekin, Mehmet

Çağatay, Ali Rifat 11:458

Çağla, Cevdet 11:459
Ebubekir Ağa (Eyyubî) 111:119
Edhem Bey (Santurî) 111:129
Ezgi, Muhlis Sabahattin 111:253
Ezgi, Subhi 111:254
Faik Bey (Hacı) 111:255
Fersan, Refik 111:295
Güler, Hasan 111:436
Hancıyan, Levon 111:546
Haşim Bey IV:14
İçli, Şerif IV: 134
İsmail Hakkı Bey (Muallim) IV:214
İstanbul Üniversitesi Korosu FV:249
İzak (Tanburi) IV:311
Karagöz Musikisi IV:449
Kaynak, Sadettin IV: 507
Kökdeş, Neveser V:86
Mahmud Celaleddin Paşa V:267
Mesud Cemil V:410
Mustafa Çavuş (Tanburi) V:560
Mustafa İzzet (Kazasker) V:561
Nazım VL56
Nevres Bey (Udi) VI:68
Nikoğos Ağa VL75
Operet VI: 133
Osman Bey (Tanburi) VL160
Osman Dede (Nayi) VI:161
Özbekkan, Suphi Ziya VL199
Rahmi Bey VI: 298
Rauf Yekta VL308
Saz, Leyla VL475
Selçuk, Münir Nurettin VL496
Şakir Ağa VII: 132

Şen, Binen VII: 159

Şevki Bey VII: 164

Targan, Safiye Ayla VII:209

Targan, Şerif Muhiddin VII:210

Tatyos Efendi VII:225

Türküler VII:318

Üsküdar Musiki Cemiyeti VII:349

Zaharya VII:541

Ziya Paşa VII:562

Güracar, Uğur

Nomidis, İsaak Miltiadis VI: 92

Gürçağlar, Aykut

Termal Oteli VII:253

Yalova Atatürk Köşkleri VII:422

Zonaro, Fausto VII:565

Güvenç, Murat

Atışalanı 1:401 Büyükbakkalköy IL354 Cevizli 11:421 Çağlayan 11:459 Firuzköy
111:321 *Kanarya* IV.-406 Küçük Sanayi Siteleri V:153
Küçükbakkalköy V:155 Merter V:400

Haksun, Korel

Kabataş Erkek Lisesi ,IV:327 (Kutluay Erdoğan)

Hezarfen, Ahmet

Bulgarca Basın 11:330

Bulgarlar 11:330

Bulgar Okulları 11:329 (Ahmet Mülayim)

Hür, Ayşe

Abdülaziz Efendi (Karaçelebizade) 1:27

Adam Mickiewicz Müzesi 1:77

Agâh Efendi 1:90

Alışveriş Merkezleri 1:187

Alman Kültür Merkezi 1:212

Amalfililer 1:233

Amirutzes, Georgios 11:246

Amorion Hanedanı 1:247

Anadolu Feneri 1:250

Anadoluhisarı (Günümüzün Anadoluhisarı)

1:256

Anastasios I 1:264 Anastasios II 1:265 Ankonalılar 1:275 Avusturya Kültür Ofisi
1:432 Aydınlatma ve Isıtma Araçları Müzesi 1:481 Bahçeler (Bizans
Dönemi) 1:542 Balıkçılık (Bizans Dönemi) 11:17 Bardas (Kayzer)
11:54 Basileios I 11:74 Basileios II 11:74

Bayramlar (Bizans Dönemi) 11:107 Berberler (Bizans Dönemi) 11:154 Bulgurlu
11:331 Cenevizliler 11:407 Dalassene, Anna 11:542 Daniel (Ayios),
Stylites 11:549 Doğancılar 11:80

Dokumacılık (Bizans Dönemi) 111:84 Dukas, Mihael 111:105 Düğün Âdetleri
(Bizans Dönemi) 111:108 Eirene 111:145 Eparhos tes Poleos 111:176
Erenköy 111:177 Fenerbahçe 111:283 Fenerbahçe Stadyumu 111:287
Fikirtepe 111:315 Fotios 111:328 Gedikpaşa 111:388 Gregoras,
Nikeforos 111:423 Güneşli 111:451 Halkedon Konsili 111:528
Halkokondiles, Laonikos 111:530 Herakleios IV:52 Herakleios
Hanedanı IV:53 Honiates, Niketas IV:88 İgnatios IV:141
İkonoklazma IV: 153 İoannes I Tzimiskes IV: 179 İoannes II
Komnenos IV: 179 İoannes V Paleologos LV:180 İoannes VI
Kantakuzenos IV: 180 İoannes VII Paleologos IV: 181 İoannes VIII
Paleologos IV: 181 İoannes Hrisostomos IV: 181 İsauria Hanedanı
IV: 193 İulianus IV:308 İustinianos I IV:308 İustinianos II IV: 309
Kantakuzenos Ailesi IV:417 Kasaplar (Bizans Dönemi) IV:478
Kiliselerin Birleşmesi V:21 Kinnamos, İoannes V:24 Kireçburnu V:25
Kiros, (Eparhos) V:26 Komnena, Anna V:47 Komnenos Hanedanı
V:47 Konaklama (Bizans Dönemi) V:48 Konsiller V:55 Konstantinos
V V:57 Konstantinos VI Porfirogennetos V:58 Konstantinos IX
Monomahos V:59 Konstantinos XI Paleologos V:59 Kosmidion V:76

Kritobulos, Mihael V:109

Latin İmparatorluğu V:197

Latinler V: 198

Leon III V:201

LeonVI V:202

Makedonyalılar Hanedanı V:277

Malalas, İoannes V:278

Manuel I Komnenos V:298

Manuel II Paleologos V:299

Maviler ve Yeşiller V:310

Metohites, Teodoros V:411

Mihael III V:451
Mihael IV V:452
Mihael V Kalafates V:452
Mihael VIII Paleologos V:452
Mumculuk (Bizans Dönemi) V:497
Mutfak (Bizans Dönemi) VI:1
Mühürçülük (Bizans Dönemi) VI: 16
Nika Ayaklanması VI: 74
Notaras, Lukas VL93
Odakule VI: 120
Özcan, Naşit VI:202
Pahimeres, Georgios VI:205
Palamizm VI:205
Paleologos Hanedanı VI:207
Pisahlr VI:252
Piyango Bayileri VL258
Psellos, Mihael VI:289
Pseudo-Kodinos VI:289
Pulheria VL291
Rasathane-i Âmire VI: 307
Romanos III Argiros VL343
Romanos IV Diogenes VL344
Rum Ateşi VL345
Sabuncakis VI:381
Sampson Ksenon'u VL435
Sfrantzes, Georgios VL546
Skilitzes, İoannes VII:22
Şark Ekspresi VII:135
Telefon VII:241
Teodora VII:245
Teodosios II VII:247
Teofanes VII:247
Teofilos VII: 248

Theodosius I VIL261
Yangınlar (Bizans Dönemi) VIL426
Zosimos VIL567

Işın, Ekrem

Abdullah (Sarı) 1:13
Abdullah ilahî 1:17
Abdulahad Nuri 1:21
Abdûlbaki (La'lîzade) 1:28
Abdülhay Efendi 1:43
Abdülkadir Belhî 1:44
Abdûlmecid Sivasî 1:52
Ahmed Amiş Efendi 1:118
Ahmed Buharî 1:120
Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevî 1:135
Akşemseddin 1:171
Ali Efendi (Paşmakçızade) 1:190
Ali Nutkî Dede 1:194
Atpazarları 1:420
Aziz Mahmud Hüdâî 1:505
Bahariye Mevlevîhanesi 1:537
Bektaşîlik 11:131
Beşiktaş Mevlevîhanesi H: 169
Celvetîlik 11:394
Cemaleddin Halvetî 11:398
Cemaleddin Uşşakî 11:399
Eyice, Semavi 111:236
Galata Mevlevîhanesi 111:362
Gülersoy, Çelik 111:436
Hasan Nazif Dede 111:564
Helvaî Tekkesi IV:49
Hüseyin Fahreddin Dede IV: 107
Hüseyin Vassaf IV: 108
İbrahim Efendi (Kuşadalı) IV:124

İbrahim Efendi (Olan Şeyh) IV:125
İdris-i Muhtefî IV:138
İsmail Ma'sukî IV:214
Kadirîlik IV:372
Kahvehaneler IV: 386
Kıraathaneler IV: 563
Mahmud Cemaleddin Hulvî V:267
Melamîlik V:380
Mevlevîlik V:422
Mezar Taşları V:438
Nakşibendîlik VI:31
Rıfâîlik VL325
Saçlı Emir Tekkesi VI:383
Sa'dîlik VL391
Spor (Bizans Dönemi) VII:40
Sünbülîlik VIL107
Şabanîlik VII:121
Şeyh Galib VII:166
Tarikatlar VIL213
Taşhbumn Tekkesi VIL223
Yavsî Baba Tekkesi VII: 445
Yenikapı Mevlevîhanesi VII: 476
Yusuf Sinan Efendi VII:537
tbişoğlu, S. Vartuhi
Aznavur, Hovsep 1:511
İnsanoğlu, Ekmeleddin
Beşiktaş Cemiyet-i İlmiyesi 11:165
Cemiyet-i İlmiye 11:403
Cemiyet-i tlmıye-i Osmaniye 11:404
Darülfünun 11:559
İshak Efendi (Hoca) IV: 195
İleri, Selim
Ağaoğlu, Samet 1:98

Ahmet Haşim 1:137
Aka Gündüz 1:146
Anday, Melih Cevdet 1:267
Ayaşlı, Münevver 1:468
Ayverdi, Samiha 1:499
Boğaziçi (Edebiyatta Boğaziçi) 11:286
Burak, Sevim 11:334
Cimcoz, Adalet 11:435
Çamlıca (Edebiyat'ta) 11:465
Erol, Safiye 111:194
Gürpınar, Hüseyin Rahmi 111:455
Güzide Sabri 111:464
Hisar, Abdülhak şinasi IV:78
İlhan, Atilla IV: 156
Kadıköy (Edebiyatta) IV:339
Karaosmanoğlu, Yakup Kadri IV:461
Karay, Refik Halit IV:462
Kemal Tahir IV:520
Kerime Nadik IV: 549
Kuntay, Midhat Cemal V:123
Necatigil, Behçet VI: 58
Örik, Nahit Sırrı VI: 195
Peride Celal VL241
Reşat Enis VL319
Rifat, Oktay VL334
Saba, Ziya Osman VL380
Safa, Peyami VI:397
Sezai (Samipaşazade) VL545
İnalcık, Halil
Fetih 111:302
Galata (Osmanlı Dönemi) 111:349
İaşe (Osmanlı Dönemi) IV: 116
İnançer, Ömer Tuğrul

Bedevîlik (Zikir Usulü ve Musiki) 11:122
Bektaşî Musikisi 11:129
Cerrahîlik (Zikir Usulü ve Musiki) 11:416
Dinî Musiki 111:57
Hasan Efendi (Hatip-Zâkirî) 111:563
Mevlevî Musikisi ve Sema V:420
Nakşibendîlikte Zikir Usulü ve Musiki VL39
Nureddin Cerrahî VL96 (Baha Tanman)
Sa'dîlikte Zikir Usulü ve Musiki VI:394
Sinanîlik'te Zikir Usulü ve Musiki VTI:7
Sünbülîlik'te Zikir Usulü ve Musiki VIL112

İrepoğlu, Yaman

550

551

Kutun, Banu

Şabanîlik'te Zikir Usulü ve Musiki VH:123 Şazelîlik'te Zikir Usulü ve Musiki VII:
140 Tekke Musikisi VII:240 Uşşakîlik'te Zikir Usulü ve Musiki
VII:331 Zeynîlik Zikir Usulü ve Musiki VII:553

İrepoğlu, Yaman

Avusturya Elçiliği Yazlığı 1:432

İşli, Esin Demirel

Osman Keşfi Efendi Tekkesi VL163 Okmeydanı VI: 125 (H. Necdet işli) Şeyh Türlü
Tekkesi VII:172

İşli, H. Necdet

Ayanoğlu, İsmail Fazıl 1:445 Karacaahmet Mezarlığı IV:444 Okçular Tekkesi VI:
124 Okmeydanı VI: 126 (Esin Demirel işli) Revnakoğlu, Cemaleddin
Server VI:321 Sahabe VI:405

İşli, E. Nedret

Cerrahpaşa 11:417

Küllük Kahvesi V:169

Mehmed Emin Efendi Tekkesi V:361

İşözen, Erhan

Ortaköy VI: 141

İyianlar, Arzu

La'lî Hacı Mustafa Efendi Çeşmesi V:193 Mehmed Emin Ağa Çeşmesi V:359
Mihrişah Valide Sultan Çeşmesi V:459 Molla Çelebi Hamamı V:484

İyicU, Nuri

Devlet Konservatuvarı 111:45

Kadioğlu, Nihal

Nazar VL53

Nazarlık VI:53

Ramazan Gelenekleri VI:303

Kafadar, Cemal

Yeniçeriler VII:472

Kâhya, Yegân

Ayvansaray Köprüleri 1:495 (Gülsün Tanyeli) Galata Köprüleri 111:357 (Gülsün Tanyeli) Haliç Köprüleri 111:510 (Gülsün Tanyeli) Hippodrom IV:75 (Doğan Kuban) Unkapanı Köprüleri VII:326 (Gülsün Tanyeli) Yedikule VII:458

Kara, Fahrünnisa Ensari

Defterdar 111:14

Eyüp 111:245

Kemerburgaz IV:523

Nişanca VI:83

Rami VI:305

Silahtarağa VI:553

Silahtarağa Elektrik Santrali VL554

Sütlüce VII: 117

Karaca, Zafer

Atanasios (Ayios) Kilisesi 1:380 Dimitrios (Ayios) Kanavis Kilisesi 111:55
Dimitrios (Ayios) Kilisesi, Sarmaşık 111:55 Dimitrios (Ayios) Kilisesi, Kuruçeşme 111:57 Dimitrios (Ayios) Kilisesi, Kurtuluş 111:56 Dodeka Apostoli Kilisesi 111:74 Elefterios (Ayios) Kilisesi 111:153 Hristos Analipsis Kilisesi FV:92 İoannes Prodromos Kilisesi, Kuruçeşme

IV:183

İoannes Prodromos Kilisesi, Galata IV:182 İoannes Prodromos Metohion Kilisesi IV:183 Kiryaki (Ayia) Kilisesi V:27 Kiryakos (Ayios) Kilisesi V:228

Konstantinos (Ayios) - Eleni (Ayia) Kilisesi,

Samatya V:60 Konstantinos (Ayios) - Eleni (Ayia) Kilisesi,
Beyoğlu V:59

Minas (Ayios) Kilisesi V:471 Nikolaos (Ayios) Kilisesi, Ayakapı VI:76 Nikolaos (Ayios) Kilisesi, Samatya VI:77 Nikolaos (Ayios) Kilisesi, Topkapı VI:78 Nikolaos (Ayios) Kilisesi, *Galata*. VI:76 Panayia Balinu Kilisesi VI:208 Panayia (Kimisis) Blahernai Kilisesi VI:209 Panayia (Kimisis) Elpida Kilisesi VI:210 Panayia (Kimisis) Hançeryotissa Kilisesi

VL211

Panayia (Kimisis) Kafatiani Kilisesi VL212 Panayia (Kimisis) Kilisesi VI:213 Panayia (Kimisis) Suda Kilisesi VL215 Panayia (Yenisis) Belgradiu Kilisesi VI:209 Panayia Evangelistria Kilisesi VI:211 Panayia İsodion Kilisesi VL212 Panayia Muhliotissa (Kimisis) Kilisesi VI:214 Paraskevi (Ayia) Kilisesi, Hasköy VI:220 Paraskevi (Ayia) Kilisesi, Tarabya VI:220 Rum Ortodoks Kiliseleri VI:249 Rum Ortodoks Patrikhanesi VI:251 Rum Ortodoks Patrikleri VI:252 Taksiarhes Kilisesi, Balat VII: 195 Taksiarhes Kilisesi, Arnavutköy VII: 195 Teodoros (Ayios) Kilisesi VII:245 Yeoryios (Ayios) Kiparissas Kilisesi VII:488 Yeoryios (Ayios) Metohi Kilisesi VII:489 Yeoryios (Ayios) Patrikhane Kilisesi VII:490 Yeoryios (Ayios) Potiras Kilisesi VII:491 Zoodohos Piyi Kilisesi VH:565

Karakaya, Enis

Atpazarı Sarnıcı 1:419
Ayazmalar 1:472
Balıklı Ayazması 11:24
Baltalimanı Sarnıcı 11:35
Blahernai Ayazması II:261
Divan-ı Âli Sokağı Sarnıcı 111:71
Dizdariye Sarnıcı 111:73
Eski Hamam 111:202
Etmeydanı Sarnıcı 111:224
Faik Bey Çeşmesi 111:255
Genç Mehmed Paşa Çeşmesi 111:391
Hacı Eyübzade Çeşmesi 111:475
Hasköy Ayazması IV: 11
Hazinedar Usta Çeşmesi IV:37
Hebdomon Hipojesi IV:39
Hippodrom Sarnıcı IV:77

Hüsameddin Ağa Çeşmesi IV:105
İshak Ağa Çeşmeleri IV: 193
İshak Ağa Çeşmesi, Yalıköy IV: 195
İshak Ağa Çeşmesi, Beykoz IV: 194
Kethüda Mehmed Paşa Çeşmesi IV:552
Miskinler Çeşmesi V:476
Mustafa Ağa Meydan Çeşmesi V:559
Naili Mescit VI:42
Nekropoller VI: 62
Nişancı Hamamı VI:84
Nuruosmaniye Sarnıcı VI: 104
Selami Ali Efendi Çeşmesi VI:491
Silivrikapı Hipojesi VI:558
Soğukçeşme Sokağı Sarnıcı VII:27
Studios Sarnıcı ve Ayazması VII:46
Şengül Hamamı VII:160
Tahir Efendi Camii VII: 190
Tahta Minare Hamamı VII:191
Teodosia (Ayia) Ayazması VII:246
Unkapanı Sarnıcı VII:327
Uşşakî Tekkesi Çeşmesi VII:329
Karakaya, Fikret
Tanpınar, Ahmet Hamdi VII:205
Karakaya, Hatice
Vahideddin Köşkü VII:356
Karaman, Aykut
Zeyrek VII:553 (Şebnem Önal)
Karataş, Aynur
Doğum Âdetleri 111:82 Kırk Hamamı IV:568 Kırklama V:4 Kısırlık Âdetleri V:7
Kargı, Haluk
Feyzullah Efendi Çeşmesi 111:308
Hacı Hasan Efendi Çeşmesi 111:476
Hafız Ahmed Paşa Çeşmesi 111:491

Hazinedar Fesahat Usta eşmesi IV: 36

İbrahim Ağa eşmesi IV: 124

Kethüda Mehmed Paşa eşmesi IV:551

Lebon V:200

Mahmud I eşmesi V:253

Mahmud I eşmesi, Kandilli V:253

Mahmud II eşmesi V:261

Metro Han V:414

Mustafa Paşa eşmesi V:562

Nazif Paşa Yalısı VI:55

Rakım Paşa eşmesi VI: 299

Saint Pierre Hanı VL416

Sinan Paşa eşmesi VII:1

Zevkî Kadın Sıbyan Mektebi VH:549

Kâtipoglu, Halenur

Dağ, Şevket 11:542 Darüşşafakalı Ressamlar 111:2 Gerome, J. Leon 111:394

Guillemet, Amadeo VI:284 Resim ve Heykel Müzesi VI:315 Valeri,
Salvatore VII:359

Kayaoğlu, Gündag

Bakırcılar (Osmanlı Dönemi) 11:553 (Oktay

Belli)

Bakırcılar Caddesi 11:554 Dökümcülük 111:101 Halk Bilgisi Haberleri 111:514

Kaynardağ, Arslan

Sahaflar Çarşısı VI:406

Kayserioğlu, Sertaç

Kadıköy Belediyesi Kültür ve Sanat Merkezi

IV:340

Postaneler VI:280 (Cemil Kuntay) Pullarda İstanbul VL292 Tramvay VII:299

Trolleybüs VII: 300 Tünel VII:308 (Mehmet Yenen)

Kazgan, Haydar

Galata Borsası 111:356 Gedikler 111:386

Keskin, Ahmet

Metro V:412

Kike, Zülal

Kadın Yaşamı (Cumhuriyet Dönemi) IV: 364

Kocaaslan, Gül

iklim IV:148 (Eşher Berköz)

Kocabıyık, Hulusi

Kolaylı, Tevfik (Neyzen) (Musiki yönü) V:45

Koç, Havva

Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi 1:311

Atatürk Kitaplığı 1:385

Atıf Efendi Kütüphanesi 1:399

Beyazıt Devlet Kütüphanesi 11:189

Hacı Selim Ağa Kütüphanesi 111:478

Hakkı Tarık Us Kütüphanesi 111:496

İstanbul Üniversitesi 'Merkez Kütüphanesi

IV:250 Kadıköy Halk Eğitim Merkezi ve Akşam

Sanat Okulu Kütüphanesi IV:340 Köprülü Kütüphanesi V:90 Kütüphaneler V:172

Millet Kütüphanesi V:463 Nuruosmaniye Kütüphanesi VI: 104 Ragıp

Paşa Kütüphanesi VI: 297 Süleymaniye Kütüphanesi VII: 104

Koç, Hülya

Mehmed Kethüda Çeşmesi V:3ö2

Koloğlu, Orhan

Ahmed Samim 1:132

Akbaba 1:153

Akşam 1:167

Ali Efendi (Basiretçi) 1:191

Almanca Basın 1:213

Arapça Basın 1:295

Babıâli Caddesi 1:524

Basın 11:69

Blacque, Alexandre 11:260

Blacque, Edouard II:261

Bulletin deş Nouvelles 11:333

Cem 11:397

Ceride-i Havadis 11:410

Churchill, William 11:427

Courrier d'Orient 11:442
Cumhuriyet 11:444
Çapanoğlu, "Münir Süleyman 11:470
Çığıracan, İbrahim Hilmi 11:499
Delibaş, Cemal Refik 111:20
Diyojen 111:73
Ebüzziya Tefik III: 123
Fransızca Basın 111:336
Gırgır 111:396
Gönç, Reşid Halid 111:413
Haber Ajansları 111:465
Hanımlara Mahsus Gazete 111:547
Karagöz IV:448
Kitap Fuarları V:28
Kitapçılar V:29
Kitaphane-i Ebüzziya V:30
Loti, Pierre V:228
Malumat V:283
Markopaşa V:302
Masonluk V:307
Mecmua-i Fünun V:319
Milliyet V:464
Remzi Kitabevi "VL314
Rumca Basın "VL353
Sabah (1875) VI:380
Sabah (1985) VI:381
Said Bey (Kemalpaşazade) VI:418
Sansür VI:454
Sebilü'r-Reşad VI:482
Sertel, Mehmet Zekeriya VI:534
Sertel, Sabiha Zekeriya VI:535
Servet-i Fünun VI:536
Simavi, Sedat VI:559

Stamboul VH:43
Şinasi VII:180
Tanin VII:204
Tasvir-i Efkâr VII:219
Tercüman-ı Hakikat VII:252
Tokgöz, Ahmet İhsan VII:272
Ulunay, Refi Cevat VII:323
Us, Hakkı Tarık VII:327
Vakit VII:359
Varlık VII:369
Yalçın, Hüseyin Cahit VII:414
7 Gün VII:457
Yeni Sabah VII:468
Kovanlıkaya, Çağlayan
Sosyal Hizmetler VII:38
Koz, M. Sabri
Abacılık 1:3
Abdîl:11
Adak Yerleri 1:65
Ağızlıkçılar 1:98
Ahmed Midhat Efendi 1:124 (Nuri Akbayan)
Ahmed Şeyda 1:133
Aksel, Malik 1:165
Ali Rıza Bey (Balıkhane Nazırı) 1:200
Âşık Edebiyatı 1:360
Atasözleri 1:380
Baba Cafer 1:515
Bekçi Manileri 11:124
Bekri Mustafa 11:129
Bidarî 11:227
Bilmeceler 11:231
Çuhacılık 11:535
Destancılık 111:38

Destanlar 111:39
Edib Harabı 111:130
Gedaî (Beşiktaşlı) 111:385
Gülzarî 111:445
Halk Takvimi 111:523
İhsan Kıraathanesi IV: 142
İkbal Kıraathanesi IV:144
Kaygılı, Osman Cemal IV:499
Kitap Müzayedeleri V:28
Koman, Mahmut Mesut V:47
Kunos, Ignacz V:121
Mehmed Ali Hilmi Dedebaba V:357
Mehmed Kemalî V:3ö2
Meserret Kıraathanesi V:405
Mustafa Şükrü (Eyüplü) V:568
Namî VI: 45
Ömer (Aşık) VI: 194
Pamukciyan, Kevork VI:208
Sarafim Kıraathanesi VI:459
Serverî VI:535
Tezel, Naki VII:261
Tulumbacı Destanları VII: 301
Türk Folklor Araştırmaları VII:312
Yangın Destanları VII:425
Yesari, Mahmut VII:506
Kozanoğlu, Cemal
Silivri (Osmanlı Döneminden Günümüze Silivri) VI:556
Kuban, Doğan
Ahırkapı 1:101
Akritas 1:160
Akropolis 1:160
Aksaray I:161
Altımermer 1:216

Amastrianon Forumu 1:234
Anemodulion 1:271
Argironion 1:300
Arkadianai 1:305
Atatürk Havalimanı 1:383
Atenais-Eudokia 1:398
Augusta 1:422
Augusteion 1:422
Aydınlatma (Bizans Dönemi) 1:475
Azaryan Yalısı 1:502 (Çetin Anlağan)
Barbaros Anıtı 11:52
Barok Mimari II:61
Bazilikalar 11:112
Beyazıt II: 180
Bizantion 11:258
Damat İbrahim Paşa Külliyesi 11:547
Eldem, Sedad Hakkı 111:151
Eufemia (Ayia) Kilisesi 111:226
Ev Mimarisi 111:227
Faüh 111:261
Gravürler 111:417
Haseki Külliyesi IV:4
Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi IV:43
Hippodrom IV: 75 (Yegan Kahya)
Kalenderhane Camii IV:396
Kentin Gelişmesi IV:527
Konaklar V:50
Küçüksu Çeşmesi V:161
Külliyeler V:165
Laleli V:187
Mahalleler (Osmanlı Dönemi) V:242
Mahmud Paşa Külliyesi V:268
Menderes ve İstanbul V:389

Meşe V:404

Metropoliten İstanbul V:415

Meydanlar V:432

Mihrimah Sultan Külliyesi, Edirnekapı V:454

Mihrimah Sultan Külliyesi, Üsküdar V:456

Nişancı Mehmed Paşa Camii VI:85

Notitia Urbis Constantinopolitanae VI: 94

Nuruosmaniye Külliyesi VL100

Osmanlı Dönemi Mimarisi VI:168

Patria Konstantinopoleos VL231

Polieuktos (Ayios) Kilisesi VI: 276

Recai Mehmed Efendi Sıbyan Mektebi ve

Sebili VI:3H Rokoko Mimarisi VI:339 Rüstem Paşa Camii VI:371 Saraylar VI: 462
Sepetçiler Kasrı VL527 Sinan (Mimar) VI:563 Sinan Paşa Külliyesi
VII:2 Sit Alanları VII:14

Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi VII:32 Sultan Selim Külliyesi VII:62 Süleymaniye
Külliyesi VII:96 Şehzade Külliyesi VIL152 Tahtakale Hamamı
VII:192 Tetrapilon VIL259 Topkapı Sarayı VII: 280 Yalı Köşkü
VII:416 Yalılar VIL417 Yeni Cami Külliyesi VII:464 Zal Mahmud
Paşa Külliyesi VII:542

Kubilay, Ayşe Nalan Yetişkin

Davutpaşa Kışlası 111:11

Gümüşsüyü Askeri Hastanesi (mimari)

111:450

Gümüşsüyü Kışlası IIL450 Kumbaracı Kışlası IV:96 Kalyoncu Kışlası IV:401
Kışlalar V:7

Kütüphaneler (mimari) V:176 Rami Kışlası VI-.306 Topçu Kışlası VIL274 Tophane-
i Âmire (mimari) VII: 279

Kuntay, Cemil

Postaneler VT.280 (Sertaç Kayserilioğlu)

Kuruyazıcı, Hasan

Stefan (Sveti) Kilisesi VH:44 (Mete Tapan)

Kuşoğlu, Mehmet Zeki

Altınvarakçılık 1:227

Arnavut Zinciri 1:313

Demironat, Muhsin 111:21

Gümüşçülük (Osmanlı Dönemi) 111:447

Kalemkârlık IV: 395

Kunt, Rikkat V:122

Kuyumculuk V:144

Mühürçülük (Osmanlı Dönemi) VI: 17

Savat VI:473

Kut, Turgut

Abanoz Sokağı 1:4 Ali Ufkî Bey 1:202 Asmalımescit Sokağı 1:354 Gerçek Davud
Ağa 111:393 Hüseyin Ayvansarayî IV: 107 Matbaalar V:308

Kutun, Banu

Abed Hanı 1:57 Andrea Hanı 1:267 Aznavur Pasajı 1:511

Kuyumciyan, Sttva

552

553

Pekin, Faruk

Çuhacı Han 11:535 Fatih Belediyesi Binası 111:263 Fransız Ham ve Geçidi 111:334
Kamondo Hanı IV: 405 Milli Reasürans Hanı V:463 Rumeli Ham
VI:355

Kuyumciyan, Silva

Esayan Kız Ermeni Lisesi 111:199 Getronagan Ermeni Lisesi 111:395 Mintzuri,
Hagop V:447 Pangaltı Ermeni Lisesi VL217 Sahakyan-Nunyan
Ermeni Lisesi VI:408

Küçükerman, Önder

Bakırköy Pamuklu Sanayi işletmesi 1:558 Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası 11:196
Camcılık 11:372

Güzel Sanatlar Akademisi 111:459 Modiano Cam Fabrikası V:482 Paşabahçe Cam
Fabrikası VL228 Paşabahçe Tekel içki Fabrikası VT:229 Sanayi-i
Nefise Mektebi VL447 Yıldız Çini Fabrikası VII:515

Lagro, H. Edouard

Hollanda Tarih ve Arkeoloji Enstitüsü IV:86 (Sema Baykan)

Mahir, Banu

Şahkulu VII: 128

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi VTI:293

Mardin, Ashı Davaz

Kadın Dergileri IV:344 (Zehra Toska)

Mazlum, Deniz

Neogotik Mimari VI:65 (Turgut Saner) Üsküdar VII:343

Millas, Herkül

Rumlar VI: 360

Muğan, Nuri

Diş Hekimliği 111:62

Mülayim, Ahmet

Anadolu Otelcilik ve Turizm Lisesi 1:255

Atatürk Fen Lisesi 1:383

Azınlık Okulları 1:503

Bulgar Okulları 11:329 (Ahmet Hezarfen)

Denizcilik ve Su Ürünleri Meslek Lisesi 111:33

Rum Okulları VI:347

Şişli Terakki Lisesi VII: 188

Ticaret Liseleri VII: 268

Üsküdar Amerikan Kız Lisesi VII:346

Yabancı Okullar VII:395

Yüksek Denizcilik Okulu VII:539

Yüksek Öğretmen Okulu VII:539

Mülayim, Selçuk

Arabesk 1:290

Naza, Emine

Abdi Çelebi Camii 1:12

Akseki Kemaleddin Mescidi 1:165

Akşemseddin Mescidi 1:171

Ali Fakih Camii 1:193

Alibeyköyü Mescidi ve Çeşmesi 1:204

Arakiyeci Ahmed Çelebi Mescidi 1:292

Arapkapısı Mescidi ve Tekkesi 1:296

Bayezid Ağa Camii 11:87

Bıçakçı Mescidi 11:227

Bostancıbaşı Ali Ağa Camii 11:307

Cafer Ağa Mescidi 11:366

Çadırcı Mescidi 11:458

Çakır Ağa Mescidi II:461

Dâye Hatun Camii 111:12

Duhanizade Mescidi 10:104

Ebubekir Ağa Sıbyan Mektebi, Sebili ve

Çeşmesi 111:120 Emin Bey Camii 111:157 Emin Sinan Mescidi 111:158 Evliya
Camii 111:234

Gedikpaşa Camii ve Sıbyan Mektebi 111:289 Hacı Bayram Kaftanî Camii 111:468
Hacı Kadın Camii 111:477 Hoca Hamza Mescidi IV: 80 Hoca Kasım
Günani Mescidi IV:81 Hoca Paşa Camii IV:81 Hürrem Çavuş Camii
IV:103 Kantarcılar Mescidi FV:417 Kaptan İbrahim Paşa Camii IV:
433 Kürkçübaşı Camii V:172 Mahmud II Sıbyan Mektebi ve

Muvakkithanesi V:203 Mahmud Ağa Camii V:265 Mecidiye Köşkü V:316 Molla
Aşkî Mescidi V:483 Odabaşı Behruz Ağa Camii VI: 120 Pirî Mehmed
Paşa Külliyesi VI:251 Reisülküttab ismail Efendi Sıbyan Mektebi

VI:314

Selçuk Sultan Camii VI: 497 Sofular Camii VII:24 Şah-ı Huban Hatun Türbesi ve
Sıbyan

Mektebi VII: 127 Şirmerd Çavuş Türbesi VII: 184 Üçbaş Medresesi VII:333
Veliyüddin Efendi Kütüphanesi VH:378 Yavaşca Şahin Mescidi
VII:443 Yuşa Mescidi ve Tekkesi VII: 538

Necipoglu, Nevra

Agallianos, Teodoros 1:90

Aile (Bizans Dönemi) 1:139

Akakios 1:146

Akropolites Ailesi Llöl

Aksuhos Ailesi 1:166

Aleksander (D'jak) 1:181

Aleksios I Komnenos 1:182

Andreas (Ayios) Apostolos 1:268

Angelos Hanedanı 1:271

Anikia Iuliana 1:274

Antemios 1:277

Apokaukos Ailesi 1:283

Arkadios 1:305

Atanasios I 1:379

Ayaklanmalar 1:438

Badoer, Giacomo 1:527

Boucicaut, Jean II Le Maingre 11:314

Branas Ailesi 11:321

Buondelmonti, Cristoforo 11:333

Constantinus I 11:439

Depremeler (Bizans Dönemi) 111:33

Eğitim (Bizans Dönemi) 111:136

iaşe (Bizans Dönemi) IV: 116

Kadın Yaşamı (Bizans Dönemi) IV:358

Loncalar V:224

Neubauer, Eckhard

Musiki Hayatı (15. ve 16. yüzyıllar) V:523

Neyzi, Ali H.

Sigortacılık VL549

Neyzi, **Nezih**

Kızıl toprak V:14

Oğuz, Mevlüt

Kalyoncular IV:401 Karakol Cemiyeti IV:454

Okçuoğlu, Tarkan

Abbas Ağa Camii 1:7-8 Ağa Camii 1:91 Ahmed Ağa Camii 1:118 Ali Kethüda Camii
1:193 Anadoluhisarı Camii 1:258 Aşariye Camii 1:339

Bağodaları Mescidi 1:534

Baki Efendi Camii ve Sıbyan Mektebi 11:2

Baltalimanı Camii 11:34

Behram Çavuş Camii 11:123

Beykoz Camii 11:195

Bodrumî Ömer Lütü Efendi Camii 11:265

Bulgurlu Mescidi 11:333

Bunnalı Mescit 11:340

Büyükdere Camii II: 363

Cafer Ağa Camii 11:265
Cerrah Mahmud Efendi Camii 11:410
Çevri Usta Camii 11:423
Çakırcıbaşı Camii 11:461
Çatalçeşme Mescidi 11:479
Fatih Mescidi 111:270
Gülfem Hatun Camii 111:438
Hacı Ali Paşa Camii 111:467
Hadım İbrahim Paşa Camii 111:490
Hamidiye Camii 111:543
İbrahim Paşa Mescidi IV: 127
İzmir Palas IV:312
Kabataş Camii IV:327
Kubbealtı V:III
Kürkçübaşı Mescidi V:172
Mehmed Ağa Külliyesi V:355
Mesih Mehmed Paşa Camii, Türbesi ve
Çeşmesi V:406
Mimar Sinan Türbe ve Sebili V:470 Mustafa Paşa Köşkü V:562 Nişancı Mustafa
Paşa Camii VI:87 Ortaköy Hamamı VI: 144 Osman III Köşkü VL157
Pertevniyal Valide Sultan Türbesi VI:246 Rüstem Paşa Türbesi
VL376 Serdab Köşkü VI: 530 Süslü Karakol VIL117 Şehzadeler
Türbesi VII: 156 Tophane Saat Kulesi VII:278 Union Hanı Vü:324
Yıldızlı Han VII:414 Yusuf Ağa Sıbyan Mektebi VII:536 Zenbilli Ali
Efendi Sıbyan Mektebi VII:547

Ortaylı, Über

Abdülezel Paşa Caddesi 1:29 Baklava Alayı 11:5 Karagümrük IV:452 Langa V:195
Levantenler V:204 Sulukule VH:70

Ovadya, Silvyo

Balat Musevi Hastanesi 11:13 Karay Sinagogu IV:464 Karaylar IV:464 Markus,
David V:302 Nahum, Haim VI:27 Yahudi Basını VII:398 Yahudi
tspanyolcası VII:400 Yahudi Mezarlıkları VII:400 Yahudi Okulları
VIL402

Ödekan, Ayla

Ahmed III Meydan Çeşmesi I:II6
Ahmed III Sebili ve Çeşmesi 1:116

Ampir Üslubu 1:247

Baltalimanı Sahilsarayı 11:34

Bereketzade Çeşmesi 11:156

Çeşmeler 11:488

Damat İbrahim Paşa Çeşmesi 11:546

Esmâ Sultan Meydan Çeşmesi ve Namazgahı
111:208

Hekimoğlu Ali Paşa Meydan Çeşmesi IV:46 Hüseyin Avni Paşa Çeşmesi IV: 106
Koca Yusuf Paşa Sebili V:35 Mehmed Emin Ağa Sebili V:359
Neoklasik Mimari VI:66 Neorönesans Mimari VI:66 Salma Sultan
Sebili ve Meydan Çeşmesi

VI:428

Sebiller VI:481 Selsebiller VI:518 Valide Çeşmesi VII:362

Önal, Sami

Sevengil, Refik Ahmet VI: 5 39

Önal, Şebnem

Seyahatnameler VI:540

Sokaklar VH:28

Zeyrek VII:553 (Aykut Karaman)

Önel, Enline

Değirmen Han IH: 18

Ferid Paşa Konağı 111:292

Fer'iye Karakolu 111:293

Fer'iye Sarayları 111:294

Halil Edhem Eldem Yalısı 111:512

Heybeliada Ruhban Mektebi Binası (mimari)
IV:58

İsmail Paşa Yalısı, Kandilli IV:215

İsmail Paşa Yalısı, İstinye IV:216

Kadri Paşa Yalısı IV:379

Kıbrıslılar Yalısı IV:554

Marki Necib Bey Yalısı V:300

Naciye Sultan Yalısı VI:25

Preşes Rukiye Yalısı VI:283

Rasim Paşa Yalısı VI:307
Recaizade Ekrem Bey Yalısı VL3H
Reşad Paşa Köşkü VL317
Rıza Bey Yalısı VL333
Said Halim Paşa Yalısı VI:418
Yasinci Yalısı VII:441
Yılanlı Yalı VIL512
Zarif Mustafa Paşa Yalısı VII:543

Özbay, Ferhunde

Aile Planlaması 1:145
Nüfus (1950'den günümüze) Vllll
Nüfus Sayımları VI: 118

Özbek, Meral

Musiki Hayatı (Arabesk) V:535

Özçörekçi, Nilüfer Zeynep

Ölüm Âdetleri VI: 193

Özdoğan, Mehmet

Fikirtepe Kültürü 111:315 Yarımburgaz Mağarası VII: 440 (Güven Arsebük)

Özek, Metin

Diker, Hayrullah 111:51

Özel, Ahmet

Akbulut, Ahmet Ziya 1:155

Akdik, Şeref 1:156

Ali Rıza (Hoca) 1:199

Avni, Lifij 1:429

Ayvazovski, İvan Konstantinoviç 1:497

(Kevork Pamukciyan) Bellini, Gentile 11:152 Bereketoğlu, Hasan Vecih 11:155

Beyazıt, Ali Rıza 11:188 Bora, Osman Asaf 11:299 Boyar, Ali Sami
11:316 Boyar, Selim Pertev 11:317 Bozcalı, Sabiha 11:318 Brindesi,
Giovanni 11:322 Bursalı, Şefik 11:341 Caffi, Ippolito 11:369 Caraffe,
Armand Charles 11:385 Civanyan, Mıgırdıç 11:435 Çallı, İbrahim
11:463 Çekli, Nazmi 11:482 Çizgen, Abdullah 11:525 Halil Paşa
111:512 Mango, Leonardo de V:296 Onat, Hikmet VL-131

Siret, Tahsin VII: 10

Van Mour, Jean-Baptiste VII: 366

Özhan, Mevlüt

Çocuk Dili 11:525 Çocuk Oyunları 11:526 Hokkabazlar IV:84 *Karagöz IV-A48*
Kuklacılık V:113

Özgen, Sinan

Sultan Hamamı VII:61 Vezneciler Hamamı VII: 386

Özgen, Zeynep Tülin

Kuruçeşme V:130 (Tülay Taşçıoğlu) Vahideddin Korusu VIL354

Özgüc, Nazmiye

Eminönü (Eminönü Merkezi iş Alanı) 111:163 Tümertekin, Erol VII:308 Yenibosna
VII:470

Özgümüş, Feridun

Spiridon (Ayios) Manastırı VII:40

Özgüven, Banu

Ali bin Abdullah 1:190 Alman Lisesi 1:212 Ayaş bin Abdullah 1:445 Bâlî (Mimar)
11:27 Dürüşşafaka (mimari) 111:2 Hobyar Mescidi IV:80 İngiltere
Elçiliği Binası IV: 175 Robert Kolej Binaları VI:338

Özturna, Fikret

Mirahur Ağa Çeşmesi V:473

Öztürk, Atilla

Atabeyoğlu, Selahattin Enis 1:375

Bayrampaşa 11:108

Olgunlaşma Enstitüleri VI: 127

Öğretmen Evleri VI: 191

Özel Dershaneler ve Kurslar VI:202

Özüekren, A. Şule

Konut Kooperatifleri V:65

Paksoy, İ. Günay

Hacı Ahmed Paşa Türbesi 111:467 Hasan Fehmi Paşa Türbesi 111:563 Hüsrev Paşa
Türbesi IV: 110 İbrahim Edhem Paşa Türbesi IV:124 Mahmud Nedim
Paşa Türbesi V:207 Nişancı Mehmed Paşa Türbesi VL87

Pala, İskender

Ataî (Nev'îzade) 1:376

Bakî II: 1

Beliğ (Yenişehirli) 11:151

Cafer Çelebi (Tacîzade) 11:367

Cemalî 11:400
Deniz Müzesi 111:28
Divan Edebiyatı 111:63
Esrar Dede 111:219
Fazıl (Enderunlu) 111:274 . _ .
Fennî 111:291
Galata'da Ayak Seyri 111:368-
Hamdi (Akşemsiddinzade) 111:542
Haşmet IV: 16
izzet IV:313
İzzet Molla (Keçecizade) IV:314
Kâmî IV:403
Latifi V: 196
Leyla Hanım V:212
Nabî VI: 25
Nedim VI: 60
Nefî VI:62
Neş'et (Hoca) VI:67
Sabit VI:381 Sahilnameler VL409 Samî (Arpaeminizade) VI:432 Sermed VL532
Sürurî Osman VII: 116 Şehrengizler VII: 150 Şeref Hanım VII:162
Vasîf (Enderunlu) VII:370 Vehbî (Seyyid) VII:376 Vehbî
(Sünbülzade) VII:377 Yahya (Taşlıcalı) VII:408

Pamukciyan, Kevork

Amiralık 1:246 (Vağarşag Seropyan)
Apraham (Engürülü) 1:284
Araboglu, Melidon (Melkon) 1:292
Aı-abyan, Boğos 1:292
Arabyan, Kalust 1:292
Aslanyan, Viçen 1:354
Ayvazovski, İvan Konstantinoviç 1:497
(Ahmet Özel) Azaryan, Bedros 1:501 Depremler (Osmanlı Dönemi) 111:34 Der-
yeğyayan, Zaven (Başpiskopos) 111:38 Ermeniler III: 190 Jamanak
IV:315 İnciciyan, Ğugas IV: 171 İzmirliyan, Madteos (Başpiskopos)
IV:312
(Vağarşag Seropyan)

Kalusdyan, Şınorhk (Başpiskopos) IV:400 Kömürçian, Eremya Çelebi V:86
Kömürçian, Kozmas Komitas V:87 Limonciyan, Hampartzum V:217
Manas Ailesi V:286 Mühendisyan, Ohannes VI:15 Nalyan, Hagop
(Başpiskopos) VI:43 Sarraf-Hovannesian, Sarkis VI:472 Sıvacıyan,
Kınar VL549 ŞamramVII:135 Vartan Paşa VII:370 Yedikule Ermeni
Hastanesi VII: 460

Pasiner, Ali

Çiroz 11:522 Dalyanlar 11:544 Deveciyan, Karakin IH:43 Kılıçbalığı IV: 559
Lakerda V:177 Lüfer V:230 Midye V:450 Palamut Balığı VI:20ö
Uskumru VH:327 Voli Yerleri VIL391

Pasinli, Alpay

Arkeoloji Müzeleri 1:307

Çinili Köşk (Çinili Köşk Müzesi) 11:519

Eski Şark Eserleri Müzesi 111:205

Paçacı, Gönül

Belediye Konservatuvarı 11:141

Darü'l-Elhan 11:556

Darü'l-Feyz-i Musiki 11:559

Darü't-Talim-i Musiki 111:4

Gülşen-i Musiki Mektebi 111:441

İleri Türk Musikisi Konservatuvarı Derneği

IV: 156 Şark Musikisi Cemiyeti VII: 137

Pekak, Sacit

Arkadios Forumu 1:306

Pekin, Ersu

Şenlikler (musiki) VII: 161

Pekin, Faruk

Bizas 11:260 Derby İşgali 111:35

Devrimci işçi Sendikaları Konfederasyonu 111:47

Pitarakis, Brlgitte

554

555

Sezen, Ziya Nur

İşçi Hareketi (12 Eylül 1980 Sonrasında)

Günümüze) IV:287 Kavel Grevi IV:497 Saraçhane Mitingi VI:458 Sendikalar
VI:523 Türk Ortodoks Patrikhanesi VII:315

Pitarakis, Brigitte

Bakırcılar (Bizans Dönemi) 11:552 Esnaf (Bizans Dönemi) 111:212 Fuhuş (Bizans
Dönemi) 111:342 Gümüşçülük (Bizans Dönemi) 111:447 Konut
(Bizans Dönemi) V:62 Mihael I Kerularios V:451 Panegiris VL217

Popescu-Judetz, Eugenia

Kantemiroğlu IV:418

Rayconovski, Dimitri

Bizantios, Skarlatos 11:260

Renda, Günsel

Cassas, L. F. 11:386

Hasan Paşa 111:565

Konstantin (Kapıdağlı) V:76

Levnî V:211

Liotard, Jean-Etienne V:213

Mayer, Luigi V:312

Melling, Antoine-Ignace (Ressam yönü)

V:388

Minyatür'de istanbul V:472 Nigârî VI:73

Osman (Nakkaş) VI: 157 Preauk, Michel François VI:283 Refail VI:312

Saka, Mustafa

Ermeni Musikisi 111:185

Sakaoğlu, Necdet

Âb Âlemi 1:1

Abani 1:3

Abaza Hasan Paşa Olayı 1:6

Abaza Paşa Modası 1:7

Abdurrahman Abdi Paşa 1:17

Abdurrahman Şeref 1:20

Abdülaziz 1:22

Abdülhamidl 1:31

AbdülhamidII 11:38

Abdülmecid 1:45

Abdülmecid Efendi 1:49
Acemi Ocağı 1:61
Âdile Sultan (1899) 1:79
Ağa Kapısı 1:94 (Semavi Eyice)
Ahmed I 1:105
Ahmed II 1:109
Ahmed III 1:110
Ahmed Dede (Müneccimbaşı) 1:121
Ahmed Paşı (Kumbaracı) 1:129
Ahmed Paşı (Melek) 1:128
Ahmed Vefik Paşı 1:133
Akide Şekeri 1:159
Akşıam Okulları 1:167
Akşıamcılık 1:168
Alaylar (Osmanlı Dönemi) 1:178
Alemdağı İspinozu 1:184
Alemdar Olayı 1:185
Altınay, Ahmed Refik 1:218
Amin Alayı 1:244
Anaokulları 1:262
Antikacılık 1:277
Arayıcı Esnafı 1:297
Arife Divanı 1:303
Arzuhalciler 1:335
Asâkir-i Mansure-i Muhammediye 1:337
Asesler 1:343
Âsitane 1:344
Askeri Okullar 1:351
Aşıret Mektebi 1:309
Aşıure 1:373
Atatürk ve İstanbul 1:388
Atmeydanı Olayı (1648) 1:418
Atmeydam 1:414

Avarız 1:424
Avrat Pazarları 1:430
Ayak Divanı 1:435
Ayaklanmalar (Osmanlı Dönemi) 1:440
Ayasofya Kürsü Şeyhi 1:459
Ayastefanos Antlaşması 1:467
Ayvazlar 1:497
Bâb Naibliği 1:513
Babanakkaşzadeler 1:518
Balyos 11:41
Bamyacı-Lahanacı Müsabakaları 11:43
Bayezid I 11:81
Bayezid II 11:83
Bayram Alayı 11:99
Bedesten Esnafı 11:118
Bekâr Odaları 11:123
Bekirağa Bölüğü 11:126
Beşik Alayı 11:160
Beşir Ağa 11:174
Beşir Ağa (Hacı) 11:174
Beyhan Sultan (1824) 11:190
Beylerbeyi Olayı (1589) 11:205
Beylik Gezmelere 11:211
Beyoğlu Sedyesi 11:222
Bezmiâlem Valide Sultan (1853) 11:224
Bilad-ı Selase 11:228
Biniş 11:234
Birun 11:245
Bomba Olayı 11:294
Bostancı Ocağı 11:305
Bostancıbaşı Defterleri 11:308
Bostanzadeler 11:310
Böcekbaşı 11:320

Cağalazadeler 11:370
Cami Dersleri 11:374
Canfeda kadın 11:383
Cariye 11:385
Cebe Ali Bey 11:389
Cebeci Ocağı 11:390
Cebehane 11:390
Cellatlar 11:393
Cenaze Alayı 11:406
Cevdet Paşa 11:420
Cevrî Çelebi 11:422
Cinci Hoca 11:435
Cuma Selamlığı 11:443
Cûlus 11:455
Çarşamba Divanı 11:472
Çerkeş Hasan Olayı 11:488
Çınar Olayı 11:500
Çırağan Eğlenceleri 11:501
Çırağan Olayı 11:501
Çiçekçilik 11:508
Çivizadeler 11:524
Çorluluzadeler 11:529
Darü'l-Hayr-i Âli 11:563
Darü'l-Hikmet-i İslamiye 11:564
Darül-Hilafetü'l-Âliyye Medresesi 11:564
Darüleytamlar 11:558
Darülfünun Grevi 11:563
Darülhadisler 11:563
Darülmuallimat 11:566
Darülmuallimin 11:568
Darüşşafaka 111:1
Darü't-Tıb 111:4
Değirmenler 111:18

Demirağ, Nuri 111:20

Dersaadet 111:37

Divan-ı Hümayun 111:71

Dürrîzadeler 111:110

Ebe Mektebi 111:115

Ebniye-i Hassa Müdüriyeti 111:116

Ebussuud Efendi 111:123

Eğitim (Osmanlı Dönemi+Cumhuriyet

Dönemi) 111:138 Elçilikler 111:149

Emetullah Gülnuş Valide Sultan (1715)

111:156

Encümen-i Dâniş 111:171 Encümen-i Ülfet"III:172 Enderun 111:172

Ermeni Ayaklanması (1895) 111:181 Esir Ticareti III: 200 Eski Odalar 111:203

Esma Sultan (Büyük) 111:207 Esma Sultan (Küçük) 111:207 Eşkinici

Ocağı 111:220 Etmeydam 111:224 Evliya Çelebi 111:234 Fatih

Mitingi 111:271 Fatma Sultan 111:273 Fenarîzadeler 111:278

Fenerliler 111:288 Fethi Ahmed Paşa 111:298 Fetih Bayramı 111:305

Galata Sarayı Ocağı 111:367 Galatasaray Lisesi 111:369

Gelenbevîzadeler 111:390 Gürcü Abdünnebi Olayı 111:452 Hafiyelik

111:493 Halet Efendi 111:498 Halifeliğin Kaldırılması 111:510 Halk

Eğitim Merkezleri 111:517 Halkalı Ziraat Mektebi 111:527

Halkevleri 111:528 Harem 111:552 Haıp Akademileri 111:561 Hassa

Mimarları Ocağı IV: 12 Hekim İsmail Paşazadeler IV:40

Hekimbaşızadeler IV: 42 Hırka-i Saadet Ziyareti IV: 67 Hızır Bey

Çelebi IV:69 Hukuk Mektebi IV:94 Humbarahane IV:97 Huzur

Dersleri IV:98 Hürrem Sultan (1558) IV: 104 İbrahim (Sultan) IV:

120 İbrahim Paşa (Nevşehirli) IV: 126 İbrahim Paşa Sarayı Mektebi

IV: 130 îdadüer IV: 134 İhtisab IV: 143

İktisadi ve Ticari ilimler Akademisi IV: 155 İnas Darülfünunu IV:170 İpşir Mustafa

Paşa Olayı IV: 187 İptidailer IV: 187 istanbul Ağası IV:218 İstanbul

Fetih Cemiyeti FV:222 İstanbul Kadılığı IV:226 istanbul Üniversitesi

IV:247 İstanbulin IV:253 istanbul'un Adları IV:253 Kabakçı Mustafa

Ayaklanması FV:323 Kadıköy Mitingi (22 Mayıs 1919) IV:343

Kadızeliler-Sivasîler IV: 367 Kandilli Kız Lisesi IV:411 Kaptan-ı

Derya IV:435 Katircioğulları IV:489 Kavaklar IV:496 Keçecizadeler

IV:514 Kılıç Alayları IV:555 Kol Gezmek V:43

Konaklama (Osmanlı Dönemi) V:48 Kostantiniyye V:77 Köprülüler V:91 Kösem

Sultan (1651) V:96 Kulluklar V:119 Kutsal Emanetler V:140 Lale

V:178 Lale Devri V:182 Leventler V:209 Mahmud I V:247 Mahmud

II V:253 Mehmed II (Faüh) V:327 MehmedIII V:333 Mehmed IV

V:339 Mehmed V (Reşad) V:344

Mehmed VI V:349

Mihrimah Sultan V:453

Mihrişah Valide Sultan V:458

Murad III V:498

Murad IV V:504

Murad V V:510

Mustafa I V:540

Mustafa II V:545

Mustafa III V:548

Mustafa IV V:555

Naima Mustafa Efendi VI: 28

Nakşidil Sultan VI:40

Nurbanu Valide Sultan (1583) VI:95

Numune Mektepleri VI: 119

Ortaokullar VI: 144

Osman II VL150

Osman III VI: 154

Osmanlı Bankası Olayı (1896) VI: 166

Otuz Bir Mart Olayı VI:184

Patrona Halil Ayaklanması VI:231

Pertevniyal Valide Sultan (1883) VL245

Pirîzadeler VL251

Protestan Okulları VI:287

Raşid Mehmed Efendi VL377

Sadaret Kaymakamı VI:389

Safiye Rabia Sultan (1605) VL398

Samipaşazadeler VI:433

Sancak-ı Şerif VL449

Selamlık VL493

Selanikî Mustafa Efendi VL495

Selim I VI:498

Selim II VL501

SelimIII VI:505
Sıbyan Mektepleri VI: 546
Sultanahmet Mitingleri VII:66
Sultaniler VII:69
Surre Alayı VII:80
Süleyman I VII:83
Süleyman II VII:89
Tanzimat'ın İlanı VII:206
Taş Mektep VII:220
Tebdil Gezmek VII:230
Tetimmeler VII: 258
Turhan Hatice Valide Sultan VII:303
Tursun Beğ VII:305
Tüfenkhane VII:307
Ulema VII:321
Vak'a-i Hayriye VII:357
Valide Mektebi VII:363
Vezirazam VII:384
Vükela Vapuru VII:391
Yangınlar (Bizans Dönemi) VII: 427
Yeni Odalar VII:467
Yıldız Mahkemesi VII:517
Sakaoğlu, Saim
Cevrî Çelebi Hikâyesi 11:422
Efsaneler III: 134
Evliya Menkıbeleri 111:235
Fetih Efsaneleri 111:307
Halk Edebiyatı 111:515
Halk Hikâyeleri 111:519
Halk Kitapları 111:522
Hançerli Hanım Hikâyesi 111:547
İncili Çavuş IV: 172
Letafname V:203

Maniler V:297

Masallar V:304

Meydan Şairleri V:431

Ninniler VI:80

Sansar Mustafa Hikâyesi VL454

Satıcı Sözleri VL473

Tayyarzade Hikâyesi VII:229

Tekerlemeler VII:232

Tıfli Ue İki Biraderler Hikâyesi VII:265

Yanıltmacalar VII:438

Sakaoğlu, Selçuk

Bartu, Can 11:67

Fenerbahçe Spor Kulübü 111:286

High School-İngiliz Kız ve Erkek Liseleri

IV:65

İnönü Stadyumu IV: 176 Spor ve Sergi Sarayı VII:43

Salgar, Fatih

Arel, Hüseyin Saadettin 1:299 Arif Bey (Hacı) 1:301 Arsoy, Yesari Asım L326 Atlı,
Lem'i 1:414

Salman, Yıldız

Beşiktaş İskelesi 11:167

Büyükkada İskelesi 11:353

Doğan Apartmanı 111:79

Elhamra Hanı III: 154

Elhamra Sineması (mimari) III: 155

Halil-Hamid Apartmanı 111:513

Haydarpaşa Garı IV:30

Liman Ham V:213

Osmanlı Bankası Binası VL166

Posta ve Telgraf Nezareti Binası VL279

Santa Maria Draperis Kilisesi VL455

Sirkeci Garı VII: 13

Süreyya Sineması (mimari) VII:115

Sütlüce Mezbahası VII:119

Ziraat Bankası Binası VII:562

Sandalcı, Mert

Fruchtermann, Max 111:341 Kartpostallar IV:473

Saner, Turgut

Alman Elçiliği Binası 1:209

Fuad Paşa Camii 111:341

Fuad Paşa Türbesi 111:341

Galatasaray Postanesi 111:371

Hidayet Camii IV:71

Mustafa Reşid Paşa Türbesi V:5ö7

Neogotik Mimari VI:65 (Deniz Mazlum)

Santur, Alparslan

Halk Hekimliği 111:518 Halk ilaçları 111:521 Kurşun Dökme V:125 Üfürükçülük-
Cindlik VII:335

Sarı, Nil

Hekimbaşılık IV:42

Sayacı, Kenan

Deniz Astsubay Hazırlama Okulu 111:22 Deniz Harp Okulu 111:25 Hava Harp
Okulu IV: 21 Kuleli Askeri Lisesi V:115

Sayar, Ahmed Güner

Ünver, Ahmet Süheyl VII:342

Sayar, Mustafa

Region VI:312

Scognamillo, Giovanni

Donizetti, Giuseppe 111:99 Garibaldi, Giuseppe 111:374 Journal d'Orient, le

Seçkin, Nadide

Yeni Valide Külliyesi VII:468

Seçkin, Nuri

Kuşakçı Hanı V: 135 Küçükpazar V: 160 Merkezefendi V:400

Seri, Burhanettin

Deniz Fenerleri 111:23

Seropyan, Vağarşag

Alboyacıyan, Arşag 1:181

Amiralık 1:246 (Kevork Pamukciyan) Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi, Yeniköy 1:342
Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi, Kumkapı 1:341 Asdvadzadzin (Surp)
Kilisesi, Beşiktaş 1:340 Asdvadzadzin Surp (Meryem Ana) Ermeni-
Suryani Kilisesi 1:340 Bezciyan, Artin 11:223 Cezayirliyan, Mıgırdıç 11:426 Dadyan
Ailesi 11:541 Düzyan Ailesi 111:113 Ermeni Basımevleri 111:181
Ermeni Kültür Kurumları 111:184 Ermeni Mezarlıkları 111:185
Ermeni Okulları 111:187 Ermeni Patrikliği 111:188 Ermenice Basın
111:188 Gedikpaşa Ermeni Protestan Kilisesi 111:389 Haç (Surp)
Kilisesi 111:482 Haçaduryan, Karekin 111:483 Hovagim I IV:89
Hovhannes IX (Golod) IV:89 Hovhannes (Surp) Kilisesi IV:89
Hreşdagabet (Surp) Kilisesi IV: 90 Hrimyan, Mıgırdıç (Başpiskopos)
IV:91 İzmirliyan, Madteos IV:312 (Kevork

Pamukciyan) Kalustyan, Şmorhk IV:400 (Kevork

Pamukciyan)

Karabet (Surp) Kilisesi IV: 441 Karagözyanlar IV:451 Keresteciyan, Kevork IV: 548
Kevork (Surp) Kilisesi IV: 552 Krikor Lusavoriç (Surp) Kilisesi
(Galata)

V:106

Krikor Lusavoriç (Surp) Kilisesi V:108 Kulis V:118 Marmara V:303 Naroyan,
Mesrop (Başpiskopos) VI:48

(Krikor Damadyan)

Ormanyen, Mağakya (Başpiskopos) VI: 140 Pırğıç (Surp) Kilisesi VI:250 Pokuzyan,
Zakarya (Başpiskopos) VI:275 Santuht (Surp) Kilisesi VI:456
Takavor (Surp) Kilisesi VII:193 (Krikor

Damadyan)

Varjabedyan, Nerses (Başpiskopos) VII:368 Yağubyan, Krikor VI:397 Yerevman
(Surp) Haç Kilisesi VII: 504 Yerrortutyun (Surp) Kilisesi VII:505
Zakaryan, Istepannos (Episkopos) VII: 541

Şey, Yüdüz

Apartman 1:281 İnşaat Sektörü IV: 177 Konut (15. yy Günümüze) V:63 Toplukonut
VII: 293

Seyhan, Tanju Oral

İstanbul Türkçesi IV: 243

Seymen, Lütfü

Arakel Kitaphanesi 1:292

Sezen, Ziya Nur

Abbas Ağa Çeşmesi 1:8

Abdülhamid I Çeşmesi 1:35

Abdülhamid II Çeşmesi 1:42
Abdülmecid Çeşmesi 1:49
Ahmed III Çeşmesi 1:115
Ahmed Efendi Çeşmesi 1:122
Ahmed Paşa Çeşmeleri 1:130
Ahmed Şemseddin Efendi Çeşmesi 1:133
Akarçeşme Hamamı 1:149
Akbiyük Hamamı 1:154
Alaca Hamamı 1:174
Arabacılar Hamamı 1:288
Ayakapı Hamamı 1:47
Ayrılık Çeşmesi 1:488
Ayşe Hatun Çeşmesi 1:489
Ayşe Sultan Çeşmesi, Şehzade C. 1:489
Sezgin, **Haluk**

556

557

Toprak, Zafer

Ayşe Sultan Çeşmesi, Üsküdar 1:490
Başkadın Meydan Çeşmesi 11:80
Beyhan Sultan Çeşmesi 11:191
Beyzade Mehmed Efendi Çeşmesi 11:223
Bilal Ağa Çeşmesi 11:229
Çukurcuma Hamamı 11:539
Damat İbrahim Paşa Çeşmesi, Fatih 11:545
Damat İbrahim Paşa Çeşmesi, Üsküdar
11:546
Devoğlu Ali Ağa Çeşmesi 111:47 Emine Sultan Çeşmesi 111:158

Sezgin, Haluk

Edib Efendi Yalısı 111:130 Hasib Paşa Yalısı IV:9

Silier, Orhan

İşçi Hareketi IV:280

Somçağ, Selim

Avcılık 1:426

Balık Pazarı 11:16

Balıkçılık (Osmanlı Dönemi) 11:17

Balıklar 11:21

Sorguç, Cem

Gazhaneler 111:377 (Cem Sorguç)

Sönmez, Mustafa

Holdingler IV:84

Sönmez, Necmi

Dino, Abidin 111:59 Görele, Hamit 111:413 İzer, Zeki Faik IV:3H Koral, Füreya
V:69 Saygı, Fikret Mualla VI:474 Zeid, Fahrünnisa VII:544

Spatar, M. Halim

Musiki Hayatı (Batı Müziği) V:531 Muzıka-i Hümayun VI: 11

Suher, Hande

Planlama VI:265

Suner, Yasemin

Letafet Apartmanı V:203

Levent Camii V:209

Maçka Palas V:235

Mahmud Nedim Paşa Yalısı V:208

Nusretiye Camii VI:105

Nusretiye Sebili VI:107

Safa Hamamı VI:397

Saint Michel Lisesi VL-415

Sofular Hamamı VII:24

Şark Kahvesi VII:137

Şebsafa Kadın Camii ve Sıbyan Mektebi

VII: 141

Şehzade Burhaneddin Efendi Yalısı VII:151 Talat Paşa Konağı VII:201 Yakub
Kethüda Çeşmesi VIL413 Zeki Paşa Yalısı VIL547

Şahin, Hihni Zafer

Ali Poyrazoğlu Tiyatrosu 1:199 Anadolu Çocuk Oyunları Kolu 1:250 Arcan, İsmail
Galip 1:298 Artemel, Talat 1:333 Baran, Reşit 11:52 Basmacı, Aziz

11:75 Butak, Behzat 11:342 Çocuk Tiyatroları 11:526 Deveküşü
Kabare Tiyatrosu 111:44 Devlet Tiyatrosu 111:47 Dilligil, Avni
111:54 Dormen Tiyatrosu III: 100 Dostlar Tiyatrosu 111:100
Ertuğrul, Muhsin 111:195 Gerçek, Selim Nüzhet 111:394

Gönül Ülkü-Gazanfer Özcan Tiyatrosu

111:413

Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosu 111:441 Gürmen, Hüseyin Kemal 111:455
Gürzap, Reşit 111:457 İstanbul Tiyatrosu IV:241 Kabare Tiyatroları
IV:325 Karaca, Muammer IV:443 Karaca Tiyatrosu IV:443 Karaca,
Toto IV:444 Karagözoğlu, Sadi Fikret IV:451 Kehlibağcıoğlu, Cemal
Sahir IV:518 Kent Oyuncuları IV: 526 Körmükçü, Hazin V:95 Küçük,
Kemal V:152 Küçük Sahne V:152 Moral, Şaziye V:488 Muvahhit,
Bedia VE:10 Nisa Serezli-Tolga Aşkîner Tiyatrosu VI: 80 Pişkin,
Halide VI: 253 Samako, Raşit Rıza VL430 Ses Opereti VI:537 Sonku,
Cahide VH:3ö Ulvi Uraz Tiyatrosu VIL323 Zobu, Vasfi Rıza VII:564

Şahin, Yüksel

Giyim-Kuşam (Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi) 111:397

Şakiroğlu, Mahmut

Esafîl-i Şark 111:198 Floransalılar 111:323 Fransiskenler 111:338 Gritti Ailesi
111:428 Pertusi, Agostino VI:246 Venedikliler VII:380 Yeni Türk
VII:468

Şenel, Süleyman

Âşık Musikisi 1:303 Köçekçeler V:82 Semai Kahveleri VI:518

Şengör, A. M. Celal

İstanbul Teknik Üniversitesi IV:236 (Kâzım

Çeçen) Mühendishane-i Bahri-i Hümayun VI:13

(Kâzım Çeçen) Mühendishane-i Berri-i Hümayun VI: 14

(Kâzım Çeçen)

Şerifopu, Ömer Faruk

Ebüzzîya, Velid 111:124

Şimşek, İlhan

Bekçiler II: 125

Şölen, Ayten Şan

Aziz Berker Halk Kütüphanesi 1:504 Bakırköy Halk Kütüphanesi 1:557 İl Halk
Kütüphanesi IV: 156

Talasoğlu, Alin

Hafız Ahmed Ağa Meydan Çeşmesi 111:491 Halil Çevgan Çeşmesi 111:512 Haseki

Tan, Nail

Hacıbekir 111:479

Tanman, Baha

Abbas Halim Paşa Köşkleri 1:8 Abdal Ya'kub Tekkesi 1:10 Abdullah el-Hudrî
Türbesi 1:17 Abdurrahman Çelebi Camii ve Türbesi 1:18
Abdurrahman Şamî Tekkesi 1:19 Abdülbaki Efendi Tekkesi 1:29
Abdüsselam Camii ve Tekkesi 1:55

Abdüsselam Tekkesi 1:55

Âbid Çelebi Tekkesi 1:57

Abidin Paşa Türbesi 1:59

Âdile Sultan Mektebi 1:83

Afganîler Tekkesi (mimari) 1:86

Afife Hatun Tekkesi 1:88

Ağa Hamamı 1:91

Ağaçayırı Mescidi ve Tekkesi 1:95

Ağaçkakan Mescidi ve Sıbyan Mektebi 1:96

Ağaçkakan Tekkesi 1:97

Ahmed Çelebi Mescidi 1:121

Akarca Mescidi ve Tekkesi 1:147

Akbaba Tekkesi 1:153

Akbıyık Mescidi ve Tekkesi 1:154

Alacaminare Tekkesi 1:174

Alaeddin Mescidi ve Tekkesi 1:176

Altuncuzade Tekkesi 1:228

Aşçı Ahmed Dede Türbesi 1:358

Âşık Paşa Külliyesi 1:364

Ataullah Efendi Tekkesi 1:397

Atik Valide Külliyesi 1:407

Atpazarı Tekkesi 1:420

Ayakapı eşmesi 1:437

Ayakapı Karakolu 1:437

Ayakapı Mescidi 1:438

Aydınoğlu Tekkesi 1:482

Aynî Ali Baba Tekkesi 1:486
Azaryan Köşkü 1:502
Aziz Efendi Tekkesi 1:504
Aziz Mahmud Hüdâî Külliyesi 1:507
Baba Ali Şah Tekkesi 1:514
Baba Cafer Türbesi ve Tekkesi 1:515
Baba Haydar Mescidi ve Tekkesi 1:516
Baba Sungur Tekkesi 1:517
Bâlâ Külliyesi 11:6
Balçık Tekkesi 11:14
Baltacı Konağı 11:33
Başçı Mescidi, Tekkesi ve Çeşmesi 11:79
Başhavuz Köşkü 11:79
Bayıldım Köşkü 11:96
Bayram Paşa Külliyesi 11:101
Beşikçizade Tekkesi 11:161
Beykoz Çayırı Tekkesi 11:196
Buharî Tekkesi (mimari) 11:326
Bursa Tekkesi Mescidi 11:340
Büyük Bent Kasrı 11:345
Cafer Paşa Külliyesi 11:367
Cemaleddin Uşşakî Tekkesi 11:399
Cerrahîlik 11:414 (Tuğrul İnançer)
Cezayirli Hasan Paşa Çeşmesi 11:425
Cezayirli Hasan Paşa Çeşmesi 11:425
Cihangir Tekkesi 11:433
Con Paşa Köşkü 11:438
Çamlıcalı Mehmed Efendi Tekkesi 11:467
Çavuşoğlu Köşkü 11:481
Çiftehavuzlar Kasrı 11:513
Çorlulu Ali Paşa Külliyesi 11:527
Darphane Köşkü 11:553
Darülkurrarlar 11:565

Daver Baba Tekkesi 111:5
Deniz Abdal Mescidi ve Tekkesi 111:22
Derunî Mehmed Efendi Tekkesi 111:37
Devatî Mustafa Efendi Tekkesi 111:42
Dırağman Külliyesi 111:49
Divanhaneler 111:69
Durmuş Dede Tekkesi 111:106
Düğümlü Baba Tekkesi 111:107
Ebu Şeybetü'l-Hudrî ve Hamdullahü'l-Ensarî
Türbeleri 111:118
Ebu Zerrü'l-Gıfarî Türbesi 111:119 Ebubekir Ağa Çeşmeleri 111:119 Ebu'd-Derda
Türbesi 111:120 Ebu'l-Fazl Efendi Camii 111:120 Eburnza Tekkesi
111:122 Edhem Türbesi 111:129 Emir Buharî Tekkesi (mimari)
111:166 Emir Buharî Tekkesi (mimari) 111:166 Emir Buharî Tekkesi
(mimari) III:1<'7 Emir Buharî Tekkesi (mimari) IIL167 Ertuğrul
Tekkesi 111:196
Eyüb Sultan Külliyesi 111:237
Ferruh Kethüda Camii ve Tekkesi 111:294
Galatasaray Hamamı 111:369
Gülhane Kasrı 111:438
Gülşenîlik 111:442
Gülüştü Kadın Efendi Türbesi 111:445
Gümüşhanevî Tekkesi 111:448
Güzelce Mahmud Paşa Çeşmesi 111:462
Hacı Beşir Ağa Külliyesi 111:469
Hacı Evhad Külliyesi 111:473
Hacopulo Köşkü 111:481
Hafır Türbesi 111:493
Hallaç Baba Tekkesi 111:530
Halvetîlik 111:533
Hasan Çelebi Mescidi 111:562
Hasan Hüsnü Paşa Tekkesi, Kütüphanesi ve
Türbesi 111:563 Haseki Hamamı IV:6 Haşim Efendi Tekkesi (mimari) IV: 16
Hatuniye Tekkesi IV: 20 Hırka-i Şerif Camii IV:68 Hulusi Bey Köşkü
IV:95 Hünkâr İmamı Köşkü IV:98 Hünkâr Kasırları IV:100 Hünkâr

Mahfilleri IV: 102 Hüsameddin Uşşakî Tekkesi IV: 105 Hüsrev Paşa Külliyesi IV: 109 İlyasko Köşkü IV:160 İlyasko Yalısı IV:161 İmaretler IV: 164 Imrahor Köşkü IV: 168 İshak Paşa Camii IV: 197 İshak Paşa Hamamı IV: 197 İskender Paşa Külliyesi IV:207 İslam Bey Mescidi ve Tekkesi IV: 209 İsmet Efendi Tekkesi IV:216 Ka'b Türbesi IV:321 Kadem-i Şerif Tekkesi IV:327 Kadirîhane Tekkesi IV-.369 Kahvecibagı Konağı IV:385 Kalender Kasrı ve Bahçesi IV:395 Kalenderhane Tekkesi (mimari) IV:399 Kalvokeresis Köşkü IV:400 Kâmil Efendi Tekkesi IV:403 Kaptan Paşa Konağı IV:434 Kara Baba Tekkesi IV:437 Karaabalı Tekkesi IV:438 Karabaş Tekkesi IV:440 Karaca Ahmed Türbesi ve Tekkesi IV:442 Kartal Baba Tekkesi IV:470 Kaıyağdı Tekkesi (mimari) IV: 476 Kasımpaşa Mevlevîhanesi IV:482 Kaşgarî Tekkesi (mimari) IV: 486 Kaygusuz Tekkesi IV:500 Kayıkhaneler IV: 502 Kaymakçı Tekkesi IV: 506 Keşfi Cafer Efendi Tekkesi IV:549 Koca Mustafa Paşa Külliyesi V:30 (Semavi

Eyice)

Koruk Tekkesi V:70 Kozyatağı Tekkesi V:81 Köçeoğlu Köşkü V:84 Körükçü Tekkesi V:95 Kurban Nasuh Mescidi ve Tekkesi V:125 Kurşunlu Mahzen Köşkü V:126 Kuşadah Tekkesi V: 134 Küçük Efendi Külliyesi V:150 Laleli Baba Türbesi V:189 Lokmacı Tekkesi V:223 Maarifi Tekkesi V:232 Mahmud I Çeşmesi V:253 Mahmud Celaleddin Efendi Türbesi V:266 Mehmed Emin Efendi Tekkesi V:3öO Mehmed Şemseddin Efendi Tekkesi V:3ö7 Mercimek Tekkesi V:394 Merkez Efendi Külliyesi V:39ö Mesnevîhane Tekkesi V:408 Meziki Köşkü V:446 Mimar Acem Camii ve Tekkesi V:465 Mimar Sinan Hamamı V:468

Mimar Sinan Tekkesi V:469

Mirza Baba Tekkesi V:474

Mirzazade Camii ve Kütüphanesi V:475

Mizzi Köşkü V:478

Molla Çelebi Camii V:483

Molla Çelebi Tekkesi V:484

Muhammed el-Ensarî Türbesi V:492

Muhsine Hatun Mescidi ve Tekkesi V:495

Murad Buharî V:513

Murad Buharî Tekkesi V:514

Murad Molla Tekkesi ve Kütüphanesi V:516

Murad Paşa Külliyesi V:518

Mustafa Paşa Tekkesi V:564

Muzurus Paşa Köşkü VI:12
Nalçacı Tekkesi VI:41
Nasuhî Tekkesi VL50
Neccarzade Tekkesi VI: 59
Nisbetiye Kasrı VI:81
Nureddin Cerrahî VI:96 (Ö. Tuğrul İnancı)
Nureddin Cerrahî Tekkesi VI:97
Oğlanlar Tekkesi VI: 123
Özbekler Tekkesi VI: 199
Pazar Tekkesi VI:235
Perişan Baba Tekkesi VL242
Piyale Paşa Külliyesi VL254 (Yıldız Demiriz)
Ralli Köşkü VI:300
Ramazan Efendi Camii ve Tekkesi VI: 301
Raufî Tekkesi VI:309
Resmî Efendi Tekkesi VL316
Rıfâî Asitanesi VI:324
Sabuncakis Köşkü VL382
Saçlı Emir Tekkesi (mimari) VI: 384
Saffet Paşa Yalısı VL397
Sah Tekkesi VL426
Saliha Sultan Çeşmesi, Silivrikapı VL427
Saliha Sultan Çeşmesi, Tophane VL427
Sancaktar Hayrettin Mescidi ve Tekkesi
VL448 (Semavi Eyice) Sandıkçı Edhem Efendi Tekkesi VL450 Sarmaşık Tekkesi
VI:468 Selami Ali Efendi Tekkesi, Fıstıkağacı VI:492 Selami Ali
Efendi Tekkesi, Kısıklı VL492 Selami Ali Efendi Tekkesi, Selamsız
VL492 Selimiye Tekkesi VI:516 Semerci İbrahim Efendi Tekkesi
VI:519 Sertarikzade Tekkesi VI: 533 Seyyid Nizam Tekkesi VI:544
Sinan Erdebili Tekkesi VI:567 Sinanîlik VII:6 Sivasî Tekkesi VIL16
Sofular Tekkesi VII:24 Subhi Paşa Konağı VIL51 Sünbül Efendi
Tekkesi VII: 105 Şah Sultan Camii ve Tekkesi VII: 125 Şahkulu
Sultan Tekkesi VII: 128 Şazeli Tekkesi VII: 138 Şevkiye Köşkü
VII:165 Şeyh Hüseyin Efendi Tekkesi VII: 167 Şeyh Nevruz Tekkesi
VIL1Ö9 Şeyh Selami Efendi Tekkesi VII: 170 Şeyh Vefa Külliyesi
VII: 173 Şeyhülislam Mehmed Arif Efendi Türbesi

VII: 177

Şeyhülislam Tekkesi VIL177 Tahir Ağa Tekkesi VII: 189 Taşçı Tekkesi VIL220
Tekkeler VII:236 Uşşakîlik VIL329

Ümmî Sinan Tekkesi, Şehremini VIL338 Ümmî Sinan Tekkesi, Eyüp VIL336
Üsküdar Mevlevîhanesi VII: 348 Vezir tekkesi Vü:383 Yağcızade
Tekkesi VIL396 Yahya Efendi Tekkesi VII:409 Yıldızlı Tekke
VII:414 Yalı Köşkü VII:415 Yavedud Tekkesi VII:444 Yenikapı
Mevlevîhanesi (mimari) VII:481 Yıldız Dede Tekkesi VII: 516
Zerdecizade Hüseyin Efendi Tekkesi VII:547

Zeyneb Hanım Konağı Vtl:549 Zeynîlik VII:552 (Ö. Tuğrul İnancı) Zihgirci
Kemaleddin Mescidi ve Tekkesi VH-.558

Tanrıkörur, Çinuçen

Bacanos, Yorgo 1:527

Tanyeli, Gülsün

Ayvansaray Köprüleri 1:495 (Yegan Kahya)

Galata Köprüleri 111:357 (Yegan Kahya)

Haliç Köprüleri 111:510 (Yegan Kahya)

Laleli Külliyesi V: 190

Türbeler VIL310

Unkapanı Köprüleri VIL326 (Yegân Kâhya)

Tanyeli, Uğur

Mehmed III Türbesi V:338 Murad III Türbesi V:503 Selim II Türbesi VI: 504

Tapan, Mete

Stefan (Sveti) Kilisesi VIL44 (Hasan Kuruyazıcı)

Taşcıoğlu, Tülay

Kuruçeşme V:130 (Zeynep T. Özgen) Nordstern Hanı VI: 93 Yeniköy VII:485

Taşkın, Figen

Ambarlı 1:235 Atikali 1:412 Azapkapı 1:500 Cağaloğlu 11:370 Cibali 11:428 Çapa
11:469 Çatladıkapi 11:479 Çemberlitaş 11:483

Tekeli, İlhan

Dolmuş 111:97

Gecekondur 111:381

Gecekondur Önlleme Bölgeleri 111:385

Haritalar 111:556

Tekeli, Şirin

Kadın Hareketi IV: 349

Teoman, Selcan

Halki Palas Oteli 111:530

Tepeci, Fatma M.

Sanat Galerileri VL435

Tezcan, Hülya

Sur-ı Sultani VII:72

Tokay, Hale

İtalya Evi (Casa d'Italia) IV:303 İvaz Efendi Camii IV:310 Koca Ragıp Paşa
Külliyesi VL34 Nakşidil Sultan Külliyesi VI:41 Societa Operaia
VII:22 Şah Sultan Külliyesi VII:127 Venedik Sarayı VII:379

Toker, Yıldız

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulları V:169

Tolun, Veysel

Havacılık Müzesi IV:23

Toprak, Zafer

Açık hava Tiyatrosu 1:65

Adalet Örgütlenmesi 1:74

Afife Jale 1:88

Akay 1:152

Altı-Yedi Eylül Olayları 1:213

Toska, Zehra

558

559

Yıldırım, Nuran

Altıncı Daire-i Belediye 1:220 Altıncı Filoyu Protesto Olayları 1:225 Amele Fırkası
(1920) 1:241 Amele Teali Cemiyeti 1:241 Amele-i Osmani Cemiyeti
1:242 Anadolu Osmanlı Demiryolu Grevi 1:254 Arnavutköy
Amerikan Kız Koleji 1:316 Aydınlatma (Tanzimat ve Cumhuriyet
Dönemi) 1:476 Babıâli 1:519 Babıâli Baskını 1:523 Bankacılık 11:46 Baro 11:58
Belediye 11:137 Belediye Zabıtası 11:145 Bir Mayıs Kutlamaları
11:236 Birinci Dünya Savaşı'nda İstanbul 11:239 Borsalar 11:300
Esnaf (Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi)

111:212

Fes Boykotu 111:297 Fevaid-i Osmaniye idaresi 111:307 Fırınlar 111:312

Fuğuş (Osmanlı Dönemi) 111:342 Genelevler 111:392

Gökay, Fahrettin Kerim (1949-1957) 111:410 Güvenlik Hizmetleri 111:457 istanbul
iktisat Kongresi (22-27 Kasım 1948)

IV: 223

istanbul işveren Sendikaları Birliğı IV: 226 İşcan, Haşim (1903-1968) IV:280 Kemal
Bey (Kara) IV:519 Kırdar, Lütfi IV:564 Mazhar Paşa (1881-1890)
V:312 Mütareke Döneminde istanbul VI: 19 Osmanlı Bankası VI: 165
Razgrad Olayı VI:310 Robert Kolej VI:335 Seçimler VL482. Server
Paşa "VL535 Siyasal Örgütlenmeler VII: 17 Şehremaneti VII: 147
Şehremaneti Mecmuası VII: 149 Şehreminleri VII: 149 Ticaret
Odaları VII:269 Üstündağ, Muhiddin (1928-1938)(Vali)

VII:352

Vagon-li Olayı VII:354 YMCA VII:531

Toska, Zehra

Kadın Dergileri IV:344 (Aslı Davaz Mardin)

Tuncer, E. Nükhet

Sankt Georg Kilisesi VL453

Tuncer, Faruk

Sankt Georg Avusturya Kız ve Erkek Liseleri

(mimari) VI:451 Sankt Georg Hastanesi (mimari) VI:453

Tuncay, Mete

Aydınlık 1:481

istanbul işçi Teşkilatları Heyet-i Müttehidesi

IV:225

istanbul Tramvay Amelesi Cemiyeti IV: 242 istanbul Umum Amele Birliğı IV:246
Piyangolar VI:259

Tutel, Eser

Alünkum Plajı 1:226 Altınkum Vapuru 1:227 Anadoluhisarı Vapuru 1:260
Anadolukavağı Vapuru 1:262 Araba Vapurları 1:285 Asayiş Vapuru
1:339 Ataköy Vapuru 1:379 Bağdat Vapuru 1:532 Bahçe Tipi
Vapurları 1:541 Bahçekapı Vapuru 1:542

Basra Vapuru 11:76

Bayraklı Vapuru 11:99

Bebek Vapuru 11:118

Beykoz Vapuru 11:200

Beylerbeyi Vapuru 11:210
Boğaziçi Vapuru 11:290
Bostancı Vapuru 11:307
Burgaz Vapuru 11:335
Büyükkada Vapuru 11:354
Büyükdere Vapuru 11:364
Caddebostan Vapuru 11:365
Camialtı Tersanesi 11:375
Camialtı Vapurları 11:375
Çardak Araba Vapuru 11:471
Çengelköy Vapuru 11:487
Deniz Kazaları 111:26
Deniz Otobüsleri 111:29
Deniz Ulaşımı 111:30
Dilnişin Vapuru 111:54
Dolmabahçe Vapuru 111:97
Emirgân Vapuru 111:171
Erenköy Vapuru 111:179
Fenerbahçe Vapuru 111:287
Göksu Vapuru 111:412
Göztepe Vapuru 111:416
Güzelhisar Vapuru 111:464
Halas Vapuru 111:497
Halep Vapuru 111:498
Halic-i Dersaadet Şirketi 111:500
Hasköy Tersanesi IV: 12
Haydarpaşa Vapuru IV: 33
Heybeliada Vapuru IV: 39
Hünkâr iskelesi Vapuru IV: 100
ihsan Vapuru IV: 142
Inbisat Vapuru IV: 171
intizam Vapuru IV:178
Istinye Tersanesi Fv":277

Kabataş Araba Vapuru IV:327

Kadıköy Vapuru IV:344

Kalamış Vapuru FV:393

Kalender Vapuru IV: 396

Kamer Vapuru IV:402

Karamürsel Araba Vapuru IV:458

Kınalıada Vapuru IV:563

Kocataş Vapuru V:39

Köy Tipi Vapurlar V:98

Küçüksu Plajı V:162

Küçüksu Vapuru V:lö3

Limanlar (Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi)

V:215

Maltepe Yolcu Vapuru V:282 Metanet Vapuru V:411 Moda Vapuru V:482 Neveser Vapuru VI:68 Paşabahçe Vapuru VI:229 Pendik Tersanesi VI: 239 Rağbet Vapuru VI: 298 Resanet Vapuru VL315 Rıhtımlar VL332 Rumeli Feneri VL354 Rumelikavağı Vapuru VI:360 Sahilbend (Sahilbent Araba) Vapuru VI: 409 Sarayburnu Vapuru VI:461 Seyr-i Sefain idaresi VL541 Suhulet (Araba) Vapuru VII: 53 Sütlüce Vapuru VII: 119 Şehir Haüarı işletmesi VII: 142 Şirket-i Hayriye VII: 181 Taşkızak Tersanesi VIL223 Tersane-i Amire VII:253 Uzun Ömer VII:332

Tibet, Aksel

Ayakapı 1:436

Fransa Elçiliği Binası 111:331

Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü

111:332

Hazireler IV:38 Ipsilanti Yalısı IV: 185

Timur, Taner

Köpekler V:87

Tiryaki, Yavuz

Haydar Paşa Çeşmesi FV:25 Lutfullah Efendi Çeşmesi V:230 Nakşidil Sultan Çeşmesi VL40

Tümertekin, Erol

Alibeyköyü 1:203

Avcılar İlçesi 1:425

Ayazağa 1:469

Bomonti 11:295

Göç (Osmanlı Dönemi) 111:404

Uca, Reşat

Çalgı Yapımcılığı 11:462

Ulu, Esin

Devlet Opera ve Balesi, 111:45 Şehir Operası VII:143

Umur, Süha

Dolmabahçe Saray Tiyatrosu 111:96

Ünkan, Ümit

istanbul Satranç Derneği IV:233

Ünlü, Cemal

Plakçılık VI:2ö2 Sesyılınaz, Burhan VL539

Ünlü, Rasim

Deniz Lisesi 111:27

Unsal, Artun

Mutfak (Osmanlıdan Günümüze) VI: 1

Ürgeç, Suad

Fidanlıklar 111:313

Ürgüplü, Ali Suat

Ebru Sanatı 111:117

Üsdiken, Behzat

Akın Sineması 1:157

Alleon Ailesi 1:205

Amerika Birleşik Devletleri Elçiliği Binası

1:243 (Afife Batur) Anadolu Birahanesi 1:249 Anglikan Şapeli 1:272 Ankara

Pastanesi 1:275 Asri Sineması 1:357 Avrupa Pasajı 1:431 Azak

Sineması (Gedikpaşa) 1:500 Baker Mağazaları 1:551 Banca

Commerciale Italiana 11:45 Banco di Roma 11:45 Bankalar Caddesi

11:49 Bonmarşeler 11:297 (istanbul) Çerde d'Orient 11:409 Cihangir

11:430 Çiçek Pasajı 11:508 Çukurcuma 11:539 Degüstasyon

Lokantası 111:17 Elit Pastanesi 111:155 Glavani Ailesi 111:402 inci

Pastanesi IV: 171 istiklal Caddesi IV:265 italyan Kültür Merkezi

IV:304 Karlman Pasajı IV:470 Kırım Kilisesi IV:5Ö5 Krepen Pasajı

V:105 Lazzaro Franko V:199 Lion Mağazası V:218 Mısır Apartmanı

V:448 Narımanlı Ham VI:47 Nisuz Pastanesi VI:82 Novotny Oteli

VI:95 Olivo Geçidi VI: 129

Tarlabası VIL217

Wright, Owen

Musiki Hayatı (17. ve 18. yüzyıllardaki yapısal Değişmeler) V:525

Yalçın, Asnu Bilban

Belisarios 11:151

Brohtoi 11:324

Eudoksia Sütunu 111:225

Eufemia (Ayia) 111:226

Havariyun (Ayii Apostoli) Kilisesi IV: 23

Kıztaşı V:17

Liutprand (Cremona'lı) V:220

Prokopios VL285

Septimius Severus VL528

Sütunlar VII: 120

Teodora (Iustinianos'un karısı) VII:244

Teodora (Zoe'nin kızkardeşi) VII:245

Via Egnatia VII:387

Zoe VII:564

Yaltmk, Faik

Arifi Paşa Korusu 1:304 Atatürk Arboretumu 1:381 Ayşe Sultan Korusu 1:490

Bahçeler (günümüzde) 1:546 Belgrad Ormanı 11:148 Bilezikçi

Çiftliği 11:229 Büyükdere Çayırı 11:363 Çırpıcı Çayırı 11:507

Doğancılar Parkı 111:81 Emirgân Korusu 111:170 Fethi Paşa Korusu

111:299 Gülhane Parkı 111:439 Hıdiv İsmail Paşa Korusu IV:61

Kâğıthane Mesiresi IV.-384 Romlar V:71 Maçka Parkı V:236 Millet

Bahçesi V:462 Ormanlar VI: 138 Parklar VL223 Sultanahmet Parkı

VII :67 Taksim Gezisi VII:197 Topkapı Sarayı Bahçesi VII:291

Vişnezade Parkı VII:390

Yaman, Zeynep Yasa

D Grubu 11:540

Doğançay, Adil 111:82

Ecevit, Nazlı 111:124

Galatasaray Sergileri 111:372

Güleryüz, Bedia 111:437

İnas Sanayi-i Nefise Mekteb-i Âlisi IV: 170

Langa, Mehmet Ali V:177

Osman Hamdi Bey VI:161

Osmanlı Ressamlar Cemiyeti VI: 176

Zekâi Paşa VII:545

Yaşar, Necdet

Heybeliada Ruhban Mektebi IV: 57

Yavaş, Doğan

Abdullah Ağa Çeşmesi 1:14

Abdülhamid II Çeşmesi 1:43

Canfeda Kadın Çeşmesi 11:383

Halid Ağa Çeşmesi 111:510

Mahmud II Çeşmesi V:261

Mahmud II Çeşmesi V:261

Mahmud II Meydan Çeşmesi, Beylerbeyi

V:262 Mahmud II Meydan Çeşmesi, Boyacıköy

V:262

Mahmud II Sebili V:262 Selami Çeşmesi VL492 Seyyid Hasan Paşa Külliyesi

VI:543 Sinan Paşa Külliyesi VII:4 Sineperver Valide Sultan Çeşmesi

VII:9 Şeyhülislam İsmail Efendi Camii VII: 177

Ümmügülsüm Çeşmesi VII:339 Üskübiye Mescidi VII:343

Yavaşca, Alaeddin

Musiki Hayatı (Musiki Meclisleri) V:529

Yavuz, Yıldırım

Abdülhamid I Medresesi 1:37 Beşinci Vakıf Hanı 11:173 Birinci Vakıf Hanı 11:243

Cevad Paşa Türbesi 11:419 Dördüncü Vakıf Hanı 111:102 Fethiye

Medresesi 111:301 Gazi Osman Paşa Türbesi 111:378 Göztepe

Mektebi 111:416 Gureba Hastanesi (mimari) 111:432 İbrahim Paşa

Mektebi IV: 127 İkinci Vakıf Hanı IV: 147 Kamer Hatun Camii

IV:402 Kartaltepe Camii IV:473 Kemaleddin Bey IV:521 Mahmud

Şevket Paşa Türbesi V:272 Mecidiye Camii V:316 Medresetü'l-Kuzat

V:326 Mustafa III Mektebi V:555 Reşadiye Mektebi VI:318 Tayyare

Apartmanları VII:228 Tek, Vedat VII:232 Üçüncü Vakıf Hanı

VII:334

Yelmen, Hasan

Debbağlık 111:13

Dericilik 111:35

Kazhçeşme IV:512

Organize Deri Sanayi Bölgesi VL135

Yenen, Ayşegül

Yer Adları VII:492 (Mehmet Yenen)

Yenen, Mehmet

Kiliseler V:18

Koço V:40

Kuleli Askeri Lisesi (mimari) V:116

Maison Psalty V:276

Moda Deniz Kulübü V:480

Ölçüler VI: 191

Özarman, Münif Fehim VI: 198

Pardoe, Julia VI:221

Saint Joseph Lisesi VL414

Tanzimat Müzesi VIL206

Tünel VII:308 (Sertaç Kayserilioğlu)

Yer Adları VII:492 (Ayşegül Yenen)

Yenişehirlioğlu, Filiz

Camcılık (Tekfur Sarayında) 11:374

Çömlekçilik 11:529

Eser-i istanbul 111:200

Eyüp Çarşısı 111:251

Gabriel, Albert-Louis 111:347

Haliç İşi 111:509

Mehmed Ağa (Sedefkar) V:354

Seramik VL529

Yerasimos, Stefanos

Alberti, Tommaso 1:181 Andreossy, Antoine Françoise 1:269 Angiolello, delli
Angionelli Giovanni Maria

1:271

Ayasofya Efsaneleri 1:457 Banduri, Anselmo 11:46 Bassano, Luigi 11:76 Belon,
Pierre 11:152 Benvenga, Michele 11:154 Bertrandon de la Broquiere
11:159 Bruyn, Cornelius de 11:325 Busbecq, Augier Ghislain de

11:342 Bünyamin (Tudelah) 11:343 Castellan, Antoine Laurent
11:386 Choiseul-Gouffier Comte de 11:426 Clavijo, Ruy Gonzalez de
11:437

Craven, Elisabeth 11:442

Dallaway, James 11:543

De Amicis, Edmondo 111:12

Dernschwam, Hans 111:36

Dupre, Louis 111:105

Ebu'l-Hasan Ali 111:122

Fladin, Eugene Napoleon 111:322

Flaubert, Gustave 111:323

Fresne-Canaye, Philippe du 111:340

Galland, Antoine 111:374

Gautier, Theophile 111:375

Gerlach, Stephan 111:394

Gilles, Pierre 111:395

Grelot, Guillaume-Joseph 111:423

Gudenus, Phillipp Ferdinand 111:430

Harff, Arnold von 111:556

Hommaire de Hell, Ignace-Xavier Morand

IV:87

Hunlinger von Ynghe, A. M. IV:97 İbn Battuta IV: 119 İgnatius (Smolenskli) IV:
142 İsidoros (Kiev Metropoliti) IV: 198 Lamartine, Alphonse de
V:193 Leonardo (Kios'lu) V:202 Lewis, John F. V:212

Lomellino, Angelo Giovanni (1453) V:224 Lorichs, Melchior V:227 Mac Farlane,
Charles V:233 Marchebeus V:299 Nasuh (Matrakçı) VI:49 Nerval,
Gerard de VI:66 Nicolay, Nicolas de VL70 Niebuhr, Carsten VI:71
Odo de Deuil VI: 122 Olivier, G. Antoine VI:128 Pertusier, Charles
VI:247 Poujoulat, J. B. VI:286 Regla, Paul de VL313 Sandys, George
VI:450 Schiltberger, Johann VI: 476 Schweigger, Salomon VI:480
Simeon (Polonyalı) "VL548 Tafur, Pero VII: 189 Tavernier, Jean-
Baptiste VIL227 Texier, Charles VII: 260 Thevenot, Jean VII:263
Tott, Baron de VII:296 Tournefort, J. Pitton de VIL297 Ubcini
VIL319

Yergün, Uzay

Nafia Nezareti Binası VI:25

Saint Joseph Lisesi (mimari) VI:415

Yetkin, Şerare

Çinili Hamam 11:516

Yıldırım, Nuran

Abbas Vesim 1:9

Abdülhak Molla 1:31

Akalın, Besim Ömer 1:147

Alman Hastanesi 1:211

Altıncı Daire-i Belediye Hastanesi 1:224

Anday, Kadri Raşit 1:266

Askeri Hastaneler 1:344

Ataullah Efendi (Şanîzade) 1:396

Bahriye Merkez Hastanesi 1:548

Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi

ILI

Bakteriyolojihane-i Şahane 11:5 Balıklı Rum Hastanesi 11:25 Baltalimanı Kemik Hastalıkları Hastanesi

11:34

Beyoğlu Belediye Hastanesi 11:220 Beyoğlu Nisa Hastanesi 11:222 Birgi, Ziya Nuri 11:239 Cemiyet-i Tıbbiye-i Osmaniye 11:405 Cemiyet-i Tıbbiye-i Şahane 11:405 Cerrahane-i Mamure 11:413 Cerrahpaşa Hastanesi 11:418

Yıldızcı, Ahmet

560

561

İstanbul

Cüzamhaneler 11:456

Çalımlı, Mehmed Ali 11:463

Darülaceze 11:555

Dişçi Mektebi 111:62

Etfal Hastanesi 111:220

Fatih Darüşşifası 111:264

Fransız Lape (La Paix) Hastanesi 111:335

Fransız Pastör (Pasteur) Hastanesi 111:335

Gureba Hastanesi 111:430

Gülhane Tatbikat Mektebi ve Seririyat

Hastanesi 111:439

Gümüşsüyü Askeri Hastanesi 111:449 Haseki Darüşşifası ve Hastanesi IV:2
Hastaneler IV: 13

Haydarpaşa Askeri Hastanesi IV:29 Haydarpaşa Numune Hastanesi IV:32 Hayrullah
Efendi IV:33 Hilal-i Ahmer Cemiyeti (Kızılay) IV:72 Işık, Esat
IV:114 İngiliz Hastanesi IV: 173 İrdelp, Neşet Ömer IV: 192 İstanbul
Bulaşıcı Hastalıklarla Savaş Derneği

IV:221

İstanbul Tıp Fakültesi Hastanesi IV: 241 İtalyan Hastanesi IV:303 Karantina FV:459
Karateodori, Konstantin IV:462 Kolera Salgınları V:45 Kuduz
Hastanesi V:112 Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye V:374 Mekteb-i
Tıbbiye-i Şahane V:375 Mustafa Behçet Efendi V:559 Nafiz Paşa VI:
26 Nightingale, Florence VI:72 Rus Hastanesi VI:370 Sağlam, Tevfik
VI:399 Sağlık Hizmetleri (Bizans-Osmanlı-

Cumhuriyet) VI: 400 Salgınlar VI:423 Salih Efendi (Hekim) VI:426 Sankt Georg
Hastanesi VI: 45 2 Süleymaniye Darüşşifası VII:95 Tebhirhaneler
VII:231 Tıbhane-i Âmire VII: 264 Toplası Bimarhanesi VII:295
Topuzlu, Cemil VII:296 Usman, Mazhar Osman VH:328 Viladethane
VII:388 Zeynep Kâmil Hastanesi VII:551

Yddızcı, Ahmet

Abraham Paşa Korusu 1:60

Yılmaz, Hayri Fehmi

Şerefabad Kasrı VII: 162

Yedikule Zindanı ve Hisarı VII:460

Zindanlar VII: 561

Yusufoğlu, Yalçın

Mitoloji de İstanbul V:477 Vinci, Leonardo da VII:387 Yirmi Sekiz Nisan Olayları
VII:529

Yücel, Atilla

Adliye Sarayı 1:85 Japon Elçiliği Binası 1:317

Yücel, Erdem

Aya irini Kilisesi 1:433

Ayasofya Müzesi Yıllığı I:461

Burmak Sütun 11:340

Büyük Saray 11:346

B y k ekmece K pr s  11:358
 etinta , Sedat 11:491
 ubuklu 11:533
Davutpa a 111:9
Davutpa a  skele Hamam  111:11
Dikilita lar 111:52
Divan Edebiyat  Müzesi 111:68
Edimckap  Mezarlı ı 111:132
Edirnekap   ehitli ı 111:133
Egeli, Vasf  111:135
Ey p Mezarlı ı 111:252
Hal  Müzesi 111:499
Hekimba ı Beh et Efendi Yalısı FV:41
Hekimba ı Salih Efendi Yalısı IV:41
 konalar IV:151
Konyalı,  brahim Hakk  V:68
Mozaik V:491
Mozaik Müzesi V:491
Muvakkithaneler VI: 10
Türk in aat ve Sanat Eserleri Müzesi VII:313

Yüksel,  . Aydın

Ah   elebi Camii 1:104
Ahmediye K llyesi 1:136
Atik Ali Pa a Camii 1:403
Atik Ali Pa a K llyesi 1:403
 andarlı  brahim Pa a Camii ve Medresesi
11:468
 andarlı  brahim Pa a Hamam  11:468 Daltaban Mescidi 11:544 Derviş Ali Mescidi
111:38 Dizdariye Camii 111:73 Finiz A a Camii, Divanyolu 111:321
Firuz A a Camii, Tophane 111:321 Hacı Hasanzade Mescidi 111:476
 skender Pa a Camii IV:206 Kad rga Hamam  IV:367 Kara Davud
Pa a Camii IV:438 K tip Kasım Camii IV:491 K tip Muslihiddin
Mescidi IV:491 L tfi Pa a Mescidi V:231 Melek Hatun Mescidi
V:386 Mimar Hayreddin Mescidi V:467 Mismar  Suca Mescidi V:47 
Rum Mehmed Pa a Camii ve Türbesi VI:346 Sara  Ishak Mescidi ve

Tekkesi VI:456 Soğanağa Mescidi VII:25 Takkeci İbrahim Ağa Camii
VII: 194 Tatlıkuyu Mescidi *VH*-.224 Ümmü Kenan Tekkesi VII: 338

Zarcone, Thierry

Af ganîler Tekkesi 1:86
Buhara Tekkesi 11:325
Emir Buharî Tekkesi, Fatih 111:167
Emir Buharî Tekkesi, Eğrikapı 111:166
Emir Buharî Tekkesi, Unkapanı 111:165
Farsça Basın 111:259
Haydar Taşkendî Tekkesi IV: 26
Hindiler Tekkesi, Aksaray IV:74
Hindiler Tekkesi, Üsküdar IV:74
İranlılar IV: 190
Kalenderhane Tekkesi IV:398
Karyağdı Tekkesi IV:475
Kaşgarî Tekkesi IV:485
Tatarlar VII:224

Zat, Vefa

Barlar 11:56
Bomonti Bira Fabrikası 11:296
Gazinolar 111:379
Mecidiyeköy Kanyak ve Likör Fabrikası
V:318 Meyhaneler V:434

Zorlu, İlgaz

Selanıkliler VI:495

İSTANBUL

Abbasğa Mezarlığı ve Parkı 1:10
Abdürrahim Efendi (Şeyhülislam) 1:54
About, Edmond 1:59
Acıbadem 1:63
Acımusluk Sokağı Sarnıcı 1:64
Adalar 1:66
Adil, Fikret 1:79

Ahali Fırkası (1910) 1:100
Ahali İktisat Fırkası (1918) 1:100
Ahırkapı Feneri 1:104
Ahmed Ağa (Dalgıç) 1:118
Ahmed Çelebi (Hezarfen) 1:121
Ahmed Eflakî Dede 1:122
Ahmed Faiz Efendi 1:122
Ahmed Muhtar Paşa 1:127
Ahmed Necib 1:128
Aile 1:139
Ali (Kara) 1:189
Ali Bey (Denizoğlu) 1:190
Ali Bey (Direktör) 1:190
Ali Emiri Efendi 1:192
Ali Rıza Bey (Kaptanzade) 1:200
Ali Suavi 1:202
Alkazar Sineması 1:205
Alus, Sermet Muhtar 1:232
Ameli Hayat Mektepleri 1:242
Amerikan Bristol Hastanesi 1:243
Amerikan Robert Lisesi 1:244
Anadolukavağı 1:260
Antoniades 1:281
Apollon Sineması 1:284
Apoyevmatini 1:284
Apukuiya 1:285
Arabacılar 1:287
Arif Efendi (Kethüdazade) 1:302
Arifin Kiraathanesi 1:305
Arpad, Burhan 1:318
Askeri Kuruluşlar 1:349
Askeri Müze 1:350
Âşık, Cemal 1:360

Âşiyân Müzesi 1:372
Ataköy 1:377
Atatürk Bulvarı 1:382
Atatürk Kültür Merkezi 1:385
Atatürk Müzesi 1:387
Atatürk Gençlik Anıtı 1:387
Ayaspaşa 1:464
Ayaspaşa Mezarlığı 1:466
Aydede 1:474
Aygün, Kemal (1958-1960)
Âyine-i Vatan 1:484
Ayverdi, Ekrem Hakkı 1:498
Aznif Hanımlar 1:512
Bağcılar İlçesi 1:528
Baharatçılar 1:534
Bahçekapı 1:500
Bakırköy 1:555
Balmumcu 1:31
Balozlar 11:32
Banliyö Trenleri 11:50
Barbaro, Nikolo 11:52
Barbaros Bulvarı 11:53
Barbaros Hayreddin Paşa Türbesi 11:54
Barlett, William Henry 11:67
Baruthaneler 11:68
Basın Meslek Kuruluşları 11:73
Basın Müzesi 11:73
Başar, Ahmed Hamdi 11:76
Baylan Pastanesi 11:98
Bebek II: 113
Belediye Başkanları 11:140
Bernhardt, Saran 11:159
Beykoz 11:193

Beylerbeyi 11:200
Beyoğlu (Gazete) 11:220
Beyti Et Lokantası 11:223
Bitpazarları 11:249
Boğaziçi (Edebiyatta Boğaziçi) 11:286
Boğaziçi (Dergi) 11:288
Boğaziçi Üniversitesi 11:289
Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi 11:290
Bostancı İskelesi IL305
Bostanlar 11:309
Bozacılar 11:317
Börekçiler 11:321
Bulgar Hastanesi 11:329
Büyükcülük 11:343
Büyük Doğu 11:346
Büyükada 11:350
Canbazhane 11:282
Cevaib, el- IL420
Ceza ve Tutukevleri 11:424
Cibali Tütün Fabrikası 11:429
Ciğerciler 11:429
Ciltçilik 11:434
Cizvitler 11:436
Coğrafi Konum 11:438
Çayhaneler 11:481
Çeşm-i Bülbul 11:491
Çocuk Folkloru 11:525
Çuhacıyan, Dikran 11:536
De Ceremoniis 111:13
Deniz Ticaret Odası 111:29
Diş Kirası 111:62
D'Ohsson, Mouredgea 111:84
Dukas Hanedanı III: 105

Eftalya (Deniz Kızı) 111:135
Eğlence Hayatı 111:140
Ekonomi 111:147
Eldem, Halil Edhem IIL151
Ergin, Osman Nuri 111:180
Erkul, Emin (1924-1928) 111:180
Ermeni Kiliseleri 111:183
Esnaf Alayı 111:216
Esnaf Gelenekleri 111:218
Esnaf Hastanesi 111:218
Etiler III: 222
Etyemez IIL225
Evergetes Manastırı 111:234
Fatih ve İstanbul 111:272
Fatma Aliye 111:272
Fevziye Kırathanesi IIL307
Fmdıkzade 111:311
Fırınlar 11:312
Florya IIL324
Fransız Kültür Merkezi III: 334
Galata Sosyalist Kulübü 111:368
Galatasaray III: 368
Gazetecilik Eğitimi III: 377
Gennadios II Sholarios 111:393
Giz, Adnan 111:401
Giz, Selahattin 111:403
Grevler IIL424
Goold, Edward 111:403
Göksu 111:411
Göller 111:413
Gümrükler 111:446
Güran, Nazmi Ziya IIL452
Hacı Tehniyesi 111:479

Hakkâklık 111:495
Haliç IIL501
Hammer, Joseph von 111:545
Haseki Tarlası Sarayı IV:6
Hasköy IV: 10
Helva IV:47
Horozcu Kahveleri IV: 88
Hürriyet IV:105
ibrahim Müteferrika IV: 125
içki IV: 132
idari Yapı IV: 136
İkdam IV: 145
ikitelli IV:148
ilkokullar LV:157
ilköğretim Okulları IV: 159
imam Hatip Liseleri IV:161
İnançalp, Mehmet Cevdet IV:169
İngiliz Muhipleri Cemiyeti (1919) IV: 174
islam Tarih Sanat ve Kültür Araştırma
Merkezi IV:210
istanbul Enstitüsü Dergisi IV: 221 istanbul Rasathanesi IV:233 isveç Elçiliği Binası
IV:278 Kadir Alayı IV: 369 Kâğıtçılar IV:379 Kâğıthane IV:380
Kaldırımcılık IV:394 Kandiller IV:408 Kandilli IV:408 Kandilli
Bahçesi IV:410 Kanlı Pazar IV:414 Kanuniesasi Kiraathanesi IV:422
Kapanlar IV:430 Kapıcılar IV:432 Karacan, Ali Naci IV:447
Karnavallar IV:470 Kaşıkçılık IV:488 Kâtip Çelebi IV:490 Kent içi
Ulaşım IV:524 Kılıçhane IV:559 Kıtliklar V:8
Kız Sanayi Mektebi V:12 Kifidis Ortopedi V: 18 Kocataş Yalısı V:39 Koç Özel
Lisesi V:40 Kuruçeşme Akademisi V:132 Kuşatmalar V: 135 Kuşdili
Çayırı V: 139 Küçükçekmece Gölü V:158 Leon, Matematikçi V:202
Lokumculuk V:224 Lutfi Efendi V:229
Mâdiyân Oğlu Yanko Efsanesi V:238 Mahalle Baskını V:240 Mahalle Mektepleri
V:241 Mahmud Ağa Türbesi V:265 Manifaturacılar Çarşısı V:296
Marmara Üniversitesi V:303 Mecidiyeköy V:317 Medresetü'l-Eimme
ve'l-Huteba V:326 Medresetü'l-İrşad V:326 Medresetü'l-Mütehassisin
V:327 Medresetü'l-Vaizin V:327 Mehmed Süreyya Bey V:365
Mehmed Tevfik (Çaylak) V:368 Mekteb-i Maarif-i Adliye V:374

Mekteb-i Mülkiye V:374

Mekteb-i Ulum-ı Edebiye V:379

Mektep Seyirleri V:380

Mevlit Alayı V:431

Mumculuk (Osmanlı Dönemi) V:497

Musahibzade, Celal V:520

Mühendishane Matbaası VI: 13

Nakkaştepe Mezarlığı VI:31

Namazgahlar VL43

Nigâr Hanım VI:73

Nötre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi

VL94

Onikiler VL132 Oran, Ahmed Cevdet VL-135 Osep (Kurban) VI: 149 Oteller VI: 179

Paraskevi (Ayia) Kilisesi, Beykoz VI:219 Paraskevi (Ayia) Kilisesi, Büyükdere VI:219 Perpa VI: 243 Pervititch Planları VL247 Pınar, Selahattin VI:249 PTT VI:289 Redingot VI:311 Rejans VI:314 Rus Elçiliği Yazlığı VL370 Salacak VL421 Salı Pazarı VL425 Sanayi VL437 Sarayburnu VL460 Sergi-i Umumi-i Osmani VI:531 Sinan-ı Atik VII: 5 Sirkeci VII:11

Sirkeci Florya Sahil Yolu VII:12 Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi VII:31 Sosyal Güvenlik VII: 37 Sular idaresi VII: 19 Surlar VII:74

Süleyman Efendi (Fındıklık) VII: 93 Süleyman Halife Sıbyan Mektebi ve Çeşmesi VIL93

Şenlikler VILLöO Takvim-i Vekayi VII: 200 Taner, Haldun VIL203 Telgraf VII:243 Tepebaşı VII: 248 Trias (Ayia) Kilisesi VH:300 Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu

(TTOK) VIL316 Uşaklıgil, Halit Ziya VIL328 Ünaydın, Ruşen Eşref VII:341 Varlık Vergisi VIL369 Yahudhane VIL398 Yatırlar VII:443 Yıldız VII:513 Yollar (Osmanlı Döneminde Kent Yolları)

VIL533

Yüzük Oyunları VII: 540 Zincirlikuyu Mezarlığı VII:560 Ziyaret Yerleri VIL563 563

Yanlış-Doğru Cetveli

YANLIŞ-DOĞRU CETVELİ

Yanlış-Doğru Cetveli'nin ilk sütunu yanlışın yerini, ikinci sütunu yanlış, üçüncü sütunu ise doğrusunu göstermektedir. İlk sütundaki bilgilerin okunuşuna örnek: I:28c,3-3

I:1. cilt; 28c : 28. sayfanın üçüncü sütunu; 3~3 '• 3- paragrafın 3. satırı (Paragraf sayarken baş kısmı bir önceki sütunda kalmış paragraflarla bibliyografya bölümünü de ayrı bir paragraf olarak sayınız).

Kullanılan Kısaltmalar: resim: res.; harita: har.; plan: pl.; sayfa başlığı: sf.baş.; bibliyografya: bibi.; tablo: tb.

I:28c 3 Tersane-i	Bahası Tersane-i	I:249a 2 Davutnasa	ve sivil kaptan
I:30 ha (Ölcek "km" değil "m" olacak)		I:265a 6 Filippikos	İAM Eneşimen
I:21a 2 Londra 1900	Londra 1915	I:265b 2 Haveriganın	Davud Pasa
I:38a 2 hak	hak HAMİDÎYE	I:265b 2 (Avios	Bardanes
I:29b 1 1979 1000	1979 1000	I:260a 1 Dementianle	Haveriganın
I:41c 2 Hareket	Hareket Ordusu	I:270b 2 Kardinal	(Avii Anastolii)
I:74a 2 (hak Diledi	(hak Diledi	I:273b 4 Dr. Cemal	Konstantinopol
Kadılığı:	İstanbul Kadılığı)	I:274a 2 Ayvazgöskoyi	Kardinal İsidoro
Kadılığı)		I:276a.3 "balvoz"u.	Dr. Cemil
I:75 ra kazaeker	kazaeker	"notastol"	Ayia Beregkoyi
I:00a 4 Aralık 1885	2 Ocak 1886	I:283a 4 duke	"balvos"u.
I:00c 7 1840	18 Ağustos 1830	I:285a 6 "Katari	"notastol"
I:433a, Sempson	Sampson	I:286b 1 Erdenar	duy
I:150b Alibey	Alibeyköy	I:288ab Yüzvıl	"Katari
I:150c Alibey	Alibeyköy	I:293a 2 hak	Erdenar
I:150c (Pendik yöresi)	(Valova yöresi)	CAMİİ	Yüzvıl
I:150c Alibey Deresi	Alibeyköy Deresi	SERİİ İER	hak TAKKECİ
I:150c Alibey Deresi	Alibeyköy Deresi	I:293c 2 de Nicolay	CAMİİ
I:151b Alibey Deresi	Alibeyköy Deresi	I:296c 7 (152 9)	de Nicolay
I:151c Alibey ve	Alibeyköy ve	1:334. Arzodası'nda	(125 9)
I:152a kuzeybatı	güneydoğu	gösteren bir	Arzodası'nda
I:152c kabağı doğu	kabağı doğu	I:342a 3 Surn Khac	bir aravür
I:164a 1040'lerde	1057-59'da Valide	I:245a 2 1950'de	Surn Hac
Camii'nden	Camii yönünden	I:246a 2 Koyak Koyu	1940'de
		I:246a 3 1838'de	Koyak Surnu
			1848'de
L180a, Sarık alayı(->)	Sarık alayı Ayii	1:355,ha TEPEBAŞI	MEŞRUTİYET
I:189b Sütluçe ve	Sütluçe'de Pirî	I:379c,2 Blaherna	Blahernai
camileri	Pirî Dese Camii	I:299b 1 Konstantin'den	Constantinulta
I:212a Teodosios'un	Teodosios'un	I:406a 4 Blaherna	Blahernai
I:216b Konstantin	Constantinus Surn	I:406b 1 Ava Tekla	Avia Tekla
I:216b Konstantin	Constantinus Surn	I:406b 1 Ava Tekla	Avia Tekla
I:234c Konstantin	Constantinus	I:406b 1 Ava Tekla	Avia Tekla
I:237b Amcazade	Amcazade Hüseyin	I:406b 1 Anna	Anna Delassena
Kallistos'un	Kallistos	I:406b 1 Aya Tekla	Avia Tekla
başlarındaki	Araş Neftçi, 1990	I:406b,1- Aya Tekla	Avia Tekla
ve sivil kaptan		I:406b 1 Aya Tekla	Avia Tekla
İAM Eneşimen		I:410a 2 (1625)	(1625)
I no 448		I:415a 4 Cifte Hamam	cifte hamam
I:239a Amcazade	Amcazade Hüseyin	I:420c,6 Ayia	Ayii Apostolii
	I:422a 1 Anna		Anna Delassena
	Sahil kazime		

I-422a 2 8	Avagsofya	Hasaki Hamami	II-51a 2
I-424a 1 2	Korint	Korint	II-55a 2
I-424b 1 11	Sergios	Sergios va	
I-426b 4 11	Ava	Avia Teodosia	II-55a 2
I-436c 1-2	1400'da	1400'da	II-64 res
I-427a 2 16	Ava	Avies Mikaelos	
I-428a 2 2	Ava	Avia Iuliana	II-74b 5
I-445 1 11	Ol	Ol M	
I-446 2 15	F	F	
I-446 2 5			
I-446 4 10			
I-448 2 1		K	
I-448b 2 2		Konstantinopolis	
I-451h 2-6	Tralles'li	Trallesli	II-94c 1-
I-452 plan	Artemios	Antemius va	II-107a 5
I-462a 2-4	sonra	sonra 1083'te	II-107c 5-1
I-467a 5-0	Saffet Dasa	Safvet Dasa	II-107a 2
I-467b 1 2	Saffet	Safvet Dasa'nın	II-107a 4
I-475a 1-3	ikonostais	ikonostasis	II-107b 1-
I-481b 2 1	Keddräy	Ülküder ilacı	II-115a 1
I-486a 3-1	Saffet Rev	Safvet Rev	II-128a 2
I-400a res	Nazım	Nazım	
I-402b 2 11	Heraklios	Herakleios	
I-402a 1 8	Markian	Markian	
I-493b 2-3	Markanos	Markianos	II-129a 1-
I-402c 1 0	Vlaherna	Rlahernai	
I-494C>4 9	Ebu Zerr	Ebu Zerrü'l-Gıfarî	
I-405a 2 12	Vlaherna	Rlahernai	
I-516a 5 2	Hane	Hane	
I-518b 2-0	Kutlubay	Kutlubay	
I-525 kor		EDUCIPIID	II-120b 5
I-526a imza	DOĞAN	ORHAN	
I-530a 1-3		Salami Casmaci	
I-533c 4-3	Surn	Surn Karabet	
I-533c 4 5	Detrik	Detrik Hovhannas	II-143a 2
I-535c 1 7	Kozmidon	Kosmidon	II-152b 5
I-541c 7-4	Galata	Galata Hicari'na	II-153c 4
I-555a 4-7	Hebdemon	Hebdomon	II-173c 2
			II-107a 2
n cilt			II-190c 5
			11-201
II-3a 5-7	Enarkhos	Enarkhos tas	II-210b 4
II-17b 2 5	Kalkhedon	Halkhedon	II-210c 5
II-24c 2 7	İrene	Eirana	II-221a 1
II-28c 3-10	"Terkim	"Terkim Camii"	II-227c 2
II-20b 1 11	Mertic'la	Matris 'la	II-247 ba
II-34c 5-2	Sarkis	Foccati'va	
II-24c 5 11	III	III Mesaleon	
II-44b res	Cebhane	Cebhane	
II-44c 2-7	Cenhane	Cebhane	II-255a 1-
II-45c 8-2	Ünyon	Union Hant'nda	II-284a 1-
II-46a 2 8	Camondo	Kamondo	II-286a 5
II-46b 2-8		(Porfirogenatos)	II-287 res
II-46b 2 10		imperi'ndur	II-207a 7
II-46c		CMPPA 1200	
II-46c 5 1			
II-47		DAMKACHIV	
II-50a 2 5		Valloury'nin	
Alibey Deresi			

mamıştır (bak. Konstantinopolis Üniversitesi). Simon
ve Şehzadeler Hamamı'ndan bir çeşme

Kayzer Bardas'ı

Gogik

Koniates

Hazine-i Evrak binası(->)

1740'h yıllarda

Franz Gudenus'un

Horhor Camii avlusunda

Pierre Gylli

(ö. 1854)

Captain Frankland

"çalabım şar yaratmış
çalışması

yüz süren bulup aman"

Kavafyan Evi(~») de

1950'li yıllarda da yıkılıp yerine laboratuvar binaları yapılmıştır.

talebesi Çınarî

Oya Sünder

Maria Angidello

Çaprastyan

"ilk Öğretmen Okulu"

Klevehane-i

Mısır Hıdivi

Koruluk Sok.

1799

1955'te

Hacımini

"Bîdâd" biçiminde

Selim Ağa Türbesi Feridun Paşa Türbesi Cafer Ağa Medresesi Nakkaş Hüseyin Paşa
Türbesi

Shedios Manastırı'nın (2.000 m civarındaki) Sermed (ö. 1839) (Fotoğraf Göksu'ya
değil Pharmacie II. Bayezid'in

K. Çeçen'e göre, Bozdoğan Kemerli üzerindeki sivri kemerli

Alibeyköy Deresi mamıştır.

Simeon

ve Perestû Kadın Çeşmesi

Kayser Bardas'ı

Gagik

Honiates

Hazine-i Evrak binası

1739-1740'ta

Ferdinand Gudenus'un

Selman Ağa Camii (Horhor Camii) avlusunda

Pierre Gilles

(ö. 1858)

Yüzbaşı Frankland

"çalabım bir şar yaratmış

çalınması

yüz süren bulur aman"

Kavafyan Konağı(->) da

1950'li yıllarda da önemli değişikliklerle yenilenmiştir.

sonrası yapılan bazı ek ve değişikliklerle betonarmeye çevrilmiş ve özgün tezyinatını kaybetmiştir, istanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi olarak kullanılmaktadır.

Ceyhûnî (ö. 1886) ve talebesi, Sötlüce Bektaşî Dergâhı Şeyhi Münir Baba Efendi'nin dervişlerinden Çınarî

Ova Sünder

Maria Anđiolello

Çaprazçıyan

"Yüksek Öğretmen Okulu"

Kalevrehane-i

Mısır Valisi

Ali Ertan Sok.

1700

1951'de

Hacı Mimi

"Bîdâdî" biçiminde

Siyavuş Paşa Türbesi Pertev Paşa Türbesi Cafer Paşa Külliyesi Nakkaş Hasan Paşa Türbesi

Studios Manastırı'nın (200 m civarındaki) Sermed (ö. 1848) Kâğıthane'ye aittir.) Pharmaciens I. Bayezid'in

K. Çeçen'e göre, Bozdoğan Kemer'i'ne Kanuni döneminde ilaveler

r

Preaulx'un

Yapımına 1990'da başlanan Fenerbahçe mesire yeri

Yeni Doğu Ceyhanı 564

açıklık II. Mustafa	yapılmıştır.
dönemi	
II-328c 8-5 (1078-1078)	(1878-1046)
II-340c 2-6 ilk resim	ilk resim
IL342c,2-13	Atmeydanını,
II-355c NITIR ANI	MITIR AT
II-363a 1-3 I	Abdülmacid'in
II-365a 1-25 (876-000)	(1876-1000)
II-372a 4-16 Pharmacia	Pharmaciens
II-374a 4-18 Patrik	Patrik
II-374a 4-21 kaçınıcı	kaçınıcı
II-374a 4-22 I	I Constantius
II-378a 1-5 (baki Yeni	(baki Yeni
Külliyesi)	Külliyesi)
II-384a 2-1 1046'da	1046'da
	Fahri Eskişah
II-389c 2-10 Horos	Horoz Dede
II-407c 2-28	Anologotheton
II-427c 2-6 Studios	Studios
II-454b 1-4 Arif Paşa	Arifi Paşa
II-460c 2-5 Mevne	Mekres Sarnıcı
II-475a 5-10 Tauri	Tauri
II-476 res Ak	Canitol'un
II-478a 6-4 11 641	11 550
II-478a 7-1 Semtin	Verleşimin
II-481a 1-2 Sayh İshak	Sayh İshak
II-484c 5-2 1868	1068
II-505b 1 11 6 Ocak	10 Ocak
II-506c imza	AEİEE
II-509c 1-4 itisah	itirah
II:510c,4-8 (ö. 1574)	(ö. 1573) İÜ
II-522c 2-2 Vayvoda	Karaköy'de
II-522c 4-10 Akemetoi	Akoimetoi
II-522c 4-14 Akemetoi	Akoimetoi
11:552, res. 5.20	5.20 para, çapı
	gösterilen para,
	I
	C
	.
II:554ab,res	Darphane-i
Darpha	i
II:554ab,res. Kalıp ve	Kalıp ve çark

11-556 ef has
II-562a 5-3 dört katlı üç katlı
m. cilt

III:9b,3-7

III:10a,2-7

ni:llc,3-3

Kserofolos Kserolofos

Halil Hamdi Paşa Halil Hamid Paşa

adı geçen mevki, adı geçen mevki, Davutpaşa semtinde eski eski Edirne yolu

Edirne yolu üzerinde üzerinde

Abdülmecit'ten III. Selim'den (hd 1789-

(hd 1839-1861) sonra 1807) sonra

III:14c,8-2 1922'de yeniden 1934'te yeniden

III:28a,5-1 Hüseyin Hüsnü Paşa Hasan Hüsnü Paşa

III:38c,2-9 nezdindeAralık yaptığı nezdinde yaptığı

III:38c,3-6 le,Aralık İngiltere le, İngiltere

III:50a,2-8 1575 1573

III:53ab,res. TETTV Arşivi İlhan Pınar arşivi

III:57b,res. (Fotoğraftaki kilise aynı sokaktaki Ermeni Kilisesi'ne aittir.)

(Tekke Musikisi için bak. Tekkeler)

Hasan Akkuş Nurettin Şefkati su baskınları 5 yıl

Digenis Akritas Sarıyer İlçesi'nde, (1740 - 1810) 2 Ekim 1819'da Mezarı Eyüp'tedir.

Yuvalar (bak. Sosyal Hizmetler)

Hıramı Ahmed Paşa Mescidi'nin

III:57c,1-6 (bak. Tekke Musikisi)

III:58c,2-14 İmam Akkuş III:60c,1-11 Nurettin Şevkatî III:74c,4-7 gelgitler

III:90c,6-2 15 yıl III:105b,1-1 Diogene Akrites III:106a,4-1 Beşiktaş

İlçesi'nde, III:111b,2-3 (1740 - 1800) III:114b,3-10 2 Ekim 1919'da

III:123b,2-19 Türbesi Eyüp'tedir. III:140a,2-25 Yuvalar (-+)

111:1440,4-2 Hıramî Ahmed Paşa Camii'nin

III:145c,res. (Madde metni 8. yy'da yaşayan Eirene'ye ait olduğu halde, mozaik 12. yy'da yaşayan Eirene'ye aittir.)

Lorichs tarafından

Vefa'da Cemal Yener Tosyalı (eski Kovacılar) Caddesi

Kovacılar

Ahmed Vefik Paşa(->)

Filoteos

Praetorium

III: 146a, 7-4 Loch tarafından

III:146b,1-1 Vefa'da Kovacılar Caddesi

III:146b,5-1 Kocacılar III:171c,1-21 Ahmed Vefik(->) III:176c,5-2 Fileteos
III:176c,5-17 Praetorium III:180,res.

(Fotoğraftaki vapur Erenköy değil, ikizi olan Hüseyin Hâki [Göztepe] vapurudur.)

Tokatlı Apkar Tıbir

Surp Nigoğos

Anarad Hıgıtyun

Limonciyan

Pirevi

A. Saim Ülgen

Esir ilam

Anna Dalassene

Kritobulos

Eremya

Herakleios

III:181c,6-3 Apkar III:184b,1-5 Surp Nigoğayos III:184b,2-2 Anarad Hıgıtyun
III:186b,5-27 Limoncuyan III:196c,4-4 Pirevî III:200a,2-2 A. Sami
Ülgen III:200c,4-5 Esirci Hanı III:203b,2-6 Anna Komnena
III:204b,1-2 Kritovulos III:216c,2-9 Eramya III:226c,3-4 Heraklius
III:245b,3-17 Sakarya, Eyüp

Sakarya, Esentepe

III:245c,2-22 Haliç iskelelerinin tümü Haliç iskelelerinden

ortadan kaldırılmıştır. Ayvansaray ve Defterdar ortadan kaldırılmış, Eyüp iskelesi
ise 1991'de hizmet dışı kalmıştır.

gelen Defterdar-Feshane

III:245c,4-14 gelen Feshane Caddesi,

Caddesi, Söz konusu manastır, farklı statüsü olan bir manastırdır.

III:246c,5-1 Burada yer alan

manastırların içinde Leon Makelos Manastırı farklı statüsü olan bir manastırdır.

Bunların dışında Mamas Saray ve Manastırı yakınında, Otakçılarda Leon Makelos
Manastırı, Aya Anagiras, bugün

III:247a,1-1 Bunlann dışında Aya Anagiras, bugün
III:248a,2-2 ortalarında nüfusun ortalarında İstanbul
nüfusunun
III:251bc,tb Eyüp İlçesi'nde Eyüp İlçe Merkezinde
III:257,res. 18. y>' sonu, 19. yy başı, 19. yy sonu, 20. yy başı,
III:258b,5-2 Majeske Majeska
IH:258b, FARRERE, CLAUDE FARRERE, CLAUDE
IIL260a,4-5 Feyziye Kırathanesi Fevziye Kırathanesi
III:269,plan Akdeniz Tetimme Karadeniz Tetimme
IIL271a,4-26 İsmail Hakkı Baltacıoğlu İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu
III: 284 res. Michel François Michel François
Preault'un
III:285c,1-4 Yapımına 1986'da
Sarkis Balyan Gennadios Sholarios Schneider
• başlanan ve 1988'de halka açılan Fenerbahçe mesire yeri
III:298a,3-2 Krikor Balyan III:300c,2-3 Gennadios Skolarios
III:301b,4-18 Schreiner
Sultançiftliği Köyü Andrinopolis Niketas Honiates'in
Avcılar İlçesi sınırları
D-100
Kemal Paşa ve Üniversite
mahalleleriyle
sınırlanmıştır.
D-100
Şenlik (Florya)
D-100
Şenlik Mahallesi'nin
Şenlik Mahallesi'nin
Florya (Şenlik)
D-100
TBMM Milli Saraylar
İkonoklazma
Panayia Kafatiani Kilisesi

III:304,res. 18. yy sonu, 19. yy başı, 19. yy sonu, 20. yy başı

III:313c,4-3 Sultan Çiftliği Köyü III:317a,4-4 Andrineple III:312a,l-19 Niketos
Koniates'in

III:321c,3-1 1990'da Küçükçekmece İlçesi sınırları

III:321c,3-2 E-5

III:321c,4-5 Kemal Paşa, Üniversite ve Cihangir mahalle-leriyle sınırlanmıştır.

III:321c,4-II E-5

III:324b,3-3 Şenlikköy (Florya)

III:324b,3-8 E-5

III:324b,3-9 Şenlikköy Mahallesi'nin

III:325a,3-1 Şenlikköy Mahallesi'nin

III:325a,5-1 Florya (Şenlikköy)

III:324b,6-7 E-5

III:325,plan *Afife Batur*

III:328c,l-1 İkonaklazma

III:351,har. Teotokos Kavatyani Kilisesi

(Bedreddin Mescidi belirtilen yerde değil, biraz yukarıda Aynî Ali Baba Tekkesi'nin
solunda "cami" yazısıyla gösterilen yerde bulunmaktadır).

J. Kamondo

Allom'un bir deseninde Unkapam Köprüsü,

A. I. Melling

(ö. 1849)

Van Mour'un Galata

Mevlevihanesi'nde

yapılan bir sema

Eptalofos

Göktepe

Kefeliköy,

Niketas Honiates'in

Hartman Schedel'in

Uros

Barlaam

18. yy'ın ikinci

1791

kaybolmuş Kayseri'deki

çeşmenin üstünde dışa

III:355b,2-52 J. Kamonda III:358,res. Allom'un bir deseninde Galata Köprüsü,

III:360c,3-17 J. Melling

III:364b,3-21 (ö. 1876)

III:366,res. Vanmoor'un Galata Mevlevihanesi'nde yapılan bir semah

III:379b,4-2 Eftalipos III:382b,1-15 Göztepe III:383a,4-3 Kefelik, III:388b,2-4

Niketas Khoniates'in III:418c,1-1 Hermann Schedel'in III:423a,7-II

Usos III:423b,1-2 Barlaam III:443a,3-4 19. yy'ın birinci III:443a,3-8
1849

III:478a,1-21 kaybolmuş eserin üstünde, dışa

565

Yanlış-Doğru Cetveli

III:489b,res. (Fotoğraf Seyyid Hasan Paşa Medresesi'ne aittir.)

III:508a,5-1 Nefî (ö. 1632) Nefî (ö. 1635)

III:508c,1-2 Sermed (ö. 1839) Sermed (ö. 1848)

III:508c,1-9 Arif Hikmet Bey (ö. 1850) Arif Hikmet Bey (ö. 1859)

III:528b,5-8 Kilisesi'nde(->) toplanan Kilisesi'nde(->) 8-31 Ekim

451'de toplanan

Yeni ve Eski Roma

87

Karacaahmet

Fatma Nigâr Galip Ulusoy

III:528c,1-26 Yeni ve eski Roma III:542a,1-3 89 III:543b,3-9 Kocaahmet III:546c,4-
8 Fatma Nigâr, Galip Ulusoy

Şişli İlçesi'ne

türbe dans leş Aziz Pantaleimon'a edelim" mısraları ele geçirilen Sholarios Sholarios

Ali Neyzî'nin *Meyzî ile Neyzî (198y)* ve Nezih Neyzi'nin *Kızıltoprak Anıları*

mugannilerin resimleri

III:550a,3-2 Beyoğlu İlçesi'ne **IV. CİLT**

IV:9b,3-18 türbe dak leş

IV:11b,4-10 Aziz Pantaleymon'a

IV:15a,3-II edelim mısraları

IV:23b,9-4 esir alınan

IV:24c,2-3 Skolarios

IV:24c,5-2 Skolarios

IV:41a,H4 Nezih Neyzî'nin *Meyzî ile Neyzt (19&y)* ve *Kızıltoprak Anılan*

HİNDİLER TEKKESİ • HİNDİLER TEKKESİ

IV:469b,1-25 incil yazarları resimleri

IV:74a HİNDİLER TEKKESİ

IV:74c HİNDİLER TEKKESİ

IV:75b,2-19 Yeşiller (Prasinol), Yeşiller (Prasinoi),

Maviler (Venetol), Maviler (Venetoi),

IV:76c,2-17 Laussos (veya Antiokhos) Lausos (veya Antiohos)

IV:78a,6-1 (*14Mart 1887, İstanbul - (14 Man 1887, İstanbul -*

21 ciltlik eseri, deprem

Yedikule'de, Narlıkapı

Aznavuryan

Hasan Nazif Dede

(ö. 1627)

Beyoğlu ve Üsküdar

Kırsal yerleşimlerin

bulunduğu Beykoz,

Sarıyer, Eyüp,

Gaziosmanpaşa,

Küçükçekmece,

3 Mart 1963, İstanbul) 3 Mayıs 1963, İstanbul) IV:88a,5-13 21 ciltlik deprem

IV:89b,8-1 LV:89b,8-8 IV:107b,5-5 IV:125b,5-5

Narlıkapı Aznavoryan Hasan Nafiz Dede (ö. 1527) IV:138a,1-18 Beyoğlu ve İstanbul

!V:138b,1-16 Kırsal yerleşimlerin bulunduğu Beykoz, Sarıyer, Eyüp, Kâğıthane,

Küçükçekmece,

Büyükçekmece, Pendik, Büyükçekmece, Pendik,

Çatalca, Kartal, Silivri, Şile, Yalova, Ümraniye gibi ilçelerde 231 köyü vardır.

Hodegetria Manastırı'm

Ayia Paraskevi

Eusibius

Paulus

(bak. Planlama)

ve VII. Mihael Dukas'tır.

Çatalca, Kartal, Silivri, Şile, Yalova, Maltepe, Tuzla gibi ilçelerde 208 köyü vardır.

IV:142a,5-30 Hodogetria Kilisesi'ni

IV:153b,2-12 Ayios Paraskevi

IV:154c,4-5 Eusibios

IV:154c,4-6 Pavlos

IV:164c,4-5 (bak. Nâzım Plan) IV:166c,2-19 ve Malazgirt'te

John Laftan Hanly otokrator

milleti azmiyle yoktan var eden"

Alparslana yenilen VII. Mihael Dukas'tır

IV:174c,7-22 Laffan Hanly IV:181b,5-5 otorator IV:214b,2-19 milleti yok eden"

Yanlış-Doğru Cetveli

566"

567

Yanlış-Doğru Cetveli

V:5 res 1016'da
V:10c Alkhikha
V:16c Eminönü
V:10a Q18'de
V:21 r Surn
V:22c Lyons
V:35c azledilm
V:10b 1021
V: Minacle
V:63a Agathia
V:75c Abdülaz
V:76b Kosmos
V:- 2 oğlu

V. CİLT

VI:153c,3-1 VI:174,res. VI:189,res.

V:105c,5-1 V: 130a, 1-6 V:130a,4-2 V:130a,5-1 V:130a,5-2 V:138a,4-1 V:146,har.

V:384b,4-4

V:388b,2-4

V:447c,5-1

V:449,3-2

V:451a,4-3

V:451b,3-12

V:465c,2-17

V:478a,1-6

V:478c,5-5

V:153bc res.

V:153bc res.

V:481a,2-5 Devriye Sokağı

V:154c,5-1 V:155a,3-5

V:169b,2-12 V:184ab,res.

V:190ab,res.

V:191,plan

V:197b,1-2

V:202b,2-13

V:202c,2-2

V:203b,2-1

V:531ab,res Bülbül Sabit

VI. CİLT

VI:13c,2-11

VI:18b,2-1

VI:19b,1-7

VI:31c,2-4

VI:39c,3-3

VI:47c,3-3

VI:54b,res.

VI:68a,3-4

VI:83c,2-5

VI:83c,4-16

V:205a,2-12 V:209a,2-7 V:218c res.

V:236a,5-1

V:247a,tablo

V:247a,3-2

IV:218c.4-24 Skarlatos Bzantios Skarlatos Bizantios

IV:222b, 4-14Taşınmaz Tabiat ve Kültür ve Tabiat

Kültür Varlıkları Varlıklarını Koruma

Kurulu Kumlu

IV:240c,4 2547 sayılı kanun aynı 2547 sayılı kanunla

zamanda ilk defa 1914'te 1976'da öğretime başlayan Andre Antoine tarafından Türk
Musikisi Devlet kurulmuş Darülbedayi-i Konservatuvarı(->) da
Osmani'nin devamı olan İTÜ'ye bağlandı. İstanbul Konservatuvarı'nı
da Türk Musikisi Devlet Konservatuvan olarak İTÜ'ye bağladı.

IV:249c,5-3 istanbul ve Ankara'dan İstanbul'dan sonra sonra

IV:271a imza	İSTANBUL
IV:272 1028'e kadar	1028'e kadar
IV:272 26.000 m ² 'lik	26.222 m ² 'lik
IV:278 29,4 m	39,4 m
IV:278 192,5 m	192,5 ton
IV:282 Teavün	Teavün
IV:303 Ruşin	Revâdî'unda
IV:305 Turnacıbaşı	Turnacıbaşı
IV:310 Bardanes	Bardanes
IV:311 "navta"nın	"navtan"m
IV:311 Oskiyan	Oskiyam
	I
IV:311 1002	1002
IV:312 Hüseyin Paşa	Hüseyin Paşa
IV:326 Müslüman	Müslüman

(yüzde 63,10), Rum 76,244 (yüzde 68,29), Ermeni 30.642 (yüzde 27,44), Protestan

329 (yüzde 0,29), Musevi 6.836 (yüzde 6,1),
(yüzde 38,13), Rum 76,244 (yüzde 41,27), Ermeni 30.642 (yüzde 16,58), Protestan
329, Musevi 6.836 (yüzde 3.7), Süryani-Keldani-Çingene
Süryani-Keldani-Çingene 23, Bulgar-Sırp:Ulah 196 23 (yüzde 0,02), Bulgar- olmak
üzere toplam

184.717.

Boğaziçi'nin Rumeli yakasında, Sarıyer İlçesi'nde, Yeniköy-Tarabya arasında,
Güngören İlçesi'ne bağlı semt.

Kritobulos (Emanetçi Sultana) Grigorios Aristarhi mugannilerin resimleri
çalınmış olan kuyu bileziği

Muallâ Mukadder

1546

Yayla 1993'de köy statüsüne kavuşmuştur. Pirinççi Köyü ise havza

Kosmas 952/1545'te

IV:395b,7-1

Sırp-Ulah 196 (yüzde 0,017) olmak üzere toplam 184.717. Boğaziçi'nin Rumeli
yakasında, Tarabya-Kireçburnu arasında,

IV:400c,3-4 semt.

IV:422c,6-8 Kritovulos IV:455b,3-26 (Emanetçi Sultan) LV:462b,1-2 Gregorios
Aristarkhi

IV:469b,1-25 incil yazarları resimleri

IV:476b res çalınmış olan tarih bileziği

IV:507b,3-7 Muala Mukadder

IV:513a,3-13 1537 LV:523b,3-8 Yayla ise havza

IV:530c,3-6 Kosmos IV:548b,1-1 942/1535'te

1928'den sonra

Alhibiades

Eminönü İlçesi'nde

1918'de yanan

Surp Hagop

Lyon

azad edilmiş

1994-1995

Miracles

Agatias

Abdülmecid'in

Kosmas

3 oğlu

ielimpaşa ile Soğanlık arasına şu satırđ ekleyiniz:

Galata rasay Beşiktaş'a Simon Stylites Patrik Tarasias Tarsias Manastırđ
Konstantiniyye

Silivri 7.524 13.763 26.049 Silivri Aynı tabloda Yeşilbağ'đn 1990 nüfusu olarak
129.339 sayısını ekleyiniz.)

Galatasaray Beşiktaş İlęesi'ne Simeon Stylites Patrik Tarasios Tarasios Manastırđ
Kostantiniyye

(Kuzguncuk İskelesi haritada ryanizade Sokağı'nđn Kuzguncuk arřđ Caddesi'ni
keştiği noktanđn batısında, caddenin deniz tarafında kalan kahverengi
alandadır.)

İkitelli Organize Küçük Sanayi Bölgesi'nden bir görünüm.

4. Levent'teki Oto Sanayi Sitesi.

ikitelli Organize Küçük Sanayi Bölgesi'nden bir görünüm.

Büyükada

mahalle ve Etiler'in

4. Levent'teki Oto Sanayi Sitesi.

Bykada

Peyami Sefa

III. Ahmed ve içoğlanları

Hasan Fehmi Paşa Türbesi

mahalle, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, Etiler'in Peyami Sefa

III. Ahmed, sadrazam ve maiyeti

Laleli Baba Türbesi

(Plan G. Tanyeli'ye ait değildir.)

mor ayakkabđ mor giysi

Fileteos Filoteos

Skilitzes Yazmaları'dır. Skilitzes Yazması'dır.

şehzadebaşında Atatürk Vezneciler'de, 16 Mart

Bulvarđ ile şehzade Cad- şehitleri Caddesi ile

desi'nin keşiştiği ve bu- Vezneciler Caddesi'nin

gün Belediye Sarayı'nđn keşiştiği köşede bulanan yerinde bulunan

İoannis Ioannes

Sapancı Center Sabancı Center

(Fotoğraf "Lion Mağazası"na değil "Oliondor" mağazasına aittir.)

Beyoğlu ilçesi Şişli ilçesi

1991 220 569 1991 20 569 uygun vadeli uzun vadeli

V:255c,res. (Resim II. Mahmud'un değil, III. Selim'in çocukluğunu betimlemektedir.)

V:259,2-7 Mahmud'un kız kardeşi Mahmud'un kızı

V:263b,3-10 Türbenin mimarları, Türbenin mimarı

Ebniye-i Hümayun Karabet Amira Balyan'dır

kalfalarından Ohannes Dadyan ve Boğos Dadyan'dır.

V:272ab,res. (Fotoğraftaki otomobil Mahmud Şevket Paşa'nın içinde suikasta uğradığı otomobil değildir.)

Eudokia İngirine

1880'lerin

1947

Partokrator

Anastasia

Helena

İsmail Canbulat

Mehmed Refi' Mehmed

Mekteb-i Tıbbiye-i

Şâhâne'den

Okul Binası,

V:277c,7-15

V:283a,5-2

V:287a,res.

V:292c,3-17

V:3Hb,1-3

V:311b,1-5

V:351a,3-2

V:364c,1-11

V:375a,2-1

V:375c,3

Eudokia Ingerina

1890'ların

1747

Pantokrator

Helena

Anastasia

İsmail Canbolat

Mehmed Refi'

Mekteb-i Tıbbiye-i

Mülkiye'den

Galatasaray'daki bina yetersiz kaldığından 1846'da Dolmabahçe'de, Mimar Smith yönetiminde yeni bir binanın inşaatına başlanmıştır. Okul binası,

(ö. 1617)

Niketas Khoniates Hagop Denizciyan Makron Envalos Mihail

Mango(->) geniş bir Sinanzade Cedd Hellepontos Devriye Sokağı

(ö. 1627) Niketas Honiates Hagop Demirciyan Makron Embolos Mihael

Mango geniş bir Sinanzade Cedid Hellespontos

Ferit Tek (eski Devriye) Sokağı

Ferit Tek (eski Devriye) Sokağı

V:498a,2-2 V:508c,2-31 V:517,sf.baş. V:523,res

16 Ocak 1695 Bayrampaşa'nın MOLLA TEKKESİ

15 ve 16. yy'larda kullanılan Çeng adlı Türk sazı.

16 Ocak 1595 Bayram Paşa'nın MURAD MOLLA TEKKESİ

15 ve 16. yy'larda kullanılan Çeng adlı Türk sazı (resim 18. yy'da yapılmıştır).

Bülbülî Salih

Boran de Tott'du Kadıköy Evlendirme 1920'lere

Habîbi Karamânî'ye Mustafa Rıza Efendi Rusya devletine Lütfi Özbek, 19597 Elio Ventura Kışla Caddesi'dir. İslam Bey Caddesi'ne

Baron de Tott'du

eski Kadıköy Evlendirme

1620'lere

Habîb Karamânî'ye

Mustafa Rızaeddin Efendi

SSCB'ye

Lütfi Özkök, 1959/

Eli Ventura

Rami-Kışla Caddesi'dir.

İslam Bey Caddesi'nin devamı olan Yusuf Muhlis Paşa-Kalenderhane-Zal Paşa
Caddesi'ne

VI:106bc,res.Ümit Gürkan koleksiyonu

VI:132b,2-6 1953. VT:137b,3-7 Abdülhamid VI:140b,2-8 1980

VI:140c,1-7 150.000 kg ekmek ve 37.500 kg ete

VI:142c,1-19 Boronyan \T:149c,3-1 (? , ? -1903, *İstanbul*)

II. Mustafa

Bayezid Camii ve çevresi

Tek renkli krepten

yapılmış çevresi

oyalarla süslü

başörtülerinden

bir ayrıntı.

VI:207a VI:214ab,res.

VI:221,sf.baş. VI:228,har. VI:2ö2a,2-6 VI:304b,7-1

VI:312a,6-1 VI:315b,1-1 VI:341c,1-2 VI:341c,3-18

VI:353c,2-14 VL365c,4-10 VI:365c,4-13 VI:366a,1-13 VI:366a,1-15 VI:368b,bibl.

PLATİON

Panayia Kilisesi, Kocanıustafapaşa

JULIA PARDOE SEYİT MOLLA CAD. Anadolukavağı'nın

Kına Gecesi ve Arife Günü:

(?, ?-1780, ?) 30 grostonluktu. 0,0006 derecelik eğim

eğimi 0,0006 derece civarındadır.

R. Arhagger'e

Leonidas Zarifis

Evgenidis

1890

1892

VI:388 res. VI:401a,2-19

VI:420b,2-5 VI:436c,1-1 VL456b,2-10 VI:525b,4-4

Vt:529a,3-1

"VT:534a,1-27

VL548c,3-1

VL563a,3-1

VI:370bc,res. Melling'in bir gravüründe Büyükdere'deki Rus Elçiliği yazlığı
Preault'un çizgileriyle

Sampson Ksenodohion'unda

Atla dolaşan kırbalar Sarkis Dranyan Cinik Amira Papazyan

Metal Endüstrisi Sanayicileri Sendikası

Buey (o. 1584)

(1584, Zamosc - 1635'ten
sonra, ?)

(1450 ?, Ağırman Köyü,

VH.CİLT

VII:26,res. Soğukçeşme Sokağı'nın restorasyon öncesi

VII:70a,5-1 Fatih İlçesi'nde,

Ümit Ünkan koleksiyonu

1955.

II. Abdülhamid

1880

150 okka ekmek ve 37.5 okka ete

Baronyan

(1847, İstanbul - 1903, İstanbul)

I. Mustafa

Şehzade Camii ve çevresi

Tek renkli zeminin çevresi çok renkli oyalarla süslü bir başörtüsünden ayrıntı.

PALATİON

Surp Hagop Kilisesi, Alümermer

PARDOE, JULIA SAHİP MOLLA CAD. Rumelikavağı'nın Kadir Gecesi ve Arife
Günü: (?, ? - 1780, İstanbul) 230 grostonluktu. 0,0006 eğim

eğimi 0,0006 civarındadır.

R. Anhegger'e

Yeoryios Zarifis

Evgenidis Kardeşler

1892

1835

K. Stamatopulos -

A. Millas,

Konstantinoupoli,

Atina, 1990

Melling'in bir gravüründe Tarabya'daki Fransız Elçiliği binası (Ipsilanti Yalısı)
Preaulx'un çizgileriyle Sampson Ksenon'unda

Atla dolaşan sakalar Sarkis Diranyan Canik Amira Papazyan Madeni Eşya
Sanayicileri Sendikası

Bury (ö. 1854)

(1584, Zamosc -1637, Lvov veya Lemberg)

(?, Ağımas Köyü,

Soğukçeşme Sokağı'nın 1970 öncesi Eminönü İlçesi'nde,